

प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः
ग्रन्थारंभः	२	१४
सेवत्सरनामानि	२	२५
अयनम्	२	२७
यज्ञकर्तव्यम्	२	२
ऋतुः	३	७
मासः	३	१२
संक्रान्तिनिर्णयः	३	२७
संक्रान्त्यान्दानानि	३	३
संक्रान्त्युपवासः	४	८
संक्रान्तिश्राद्धम्	४	१८
विष्णुषादादिस्वरूपम्	४	२६
मङ्गलैषुसंक्रान्तिवधः	४	२९
शत्रौस्त्रानादिनिवधः	४	१२
जन्मर्क्षेसंक्रान्तौशान्तिः	५	१८
चांद्रमासस्वरूपम्	५	३०
श्रावणादिमासव्यवस्था	५	७
अधिमासक्षयमासौ	६	९
मलमासेकार्यकार्यौ	७	१६
गुरुशुक्रवालेवार्हक्येव	९	१६
निर्णयः		
मलमासव्रतम्	१०	१४
पक्षनिर्णयः	१०	२५
निधिनिर्णयः	११	२६
तिथौसामान्यविशेषवधः	११	५
कर्मकालव्याप्तिः	११	७
सुगमशास्त्रम्	११	९
खवौदयेहिंसादिस्वरूपम्	११	२२
मुखकालालाभेगौराः	१२	२
एकभक्तः	१२	७
नक्तम्	१२	८
हरिनक्तम्	१२	२९

प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः
॥ प्रकरणम् ॥		
अभाचितम्	१३	४
नक्षत्रव्रतकर्मकालः	१३	५
व्रतपरिभाषानवाधिका- रिणाश्च	१३	७
स्त्रीणां व्रतोधिकारः	१३	१५
स्त्रीकर्तृकेतिकर्तव्यता	१३	१८
व्रतेसंकल्पः	१३	२५
करणा निवारयोगाश्च	१३	२७
भद्राविचारः	१४	९
खण्डाखण्डतिथिविचारः	१४	११
व्रतनियमाः	१४	१३
प्रतिमास्वरूपम्	१४	३०
उद्यापनाशक्तौ	१५	१०
दैवेरजतनिवधः	१५	१३
व्रतिनः परान्ननिवधः	१५	१४
व्रतीनामध्याभक्ष्ये	१५	१६
गृहीतव्रतत्यागे	१५	२६
उपवासानुकल्पाः	१६	१
स्त्रीव्रतेगंधनाम्बूलादि	१६	१९
सूतकादौ निर्णयः	१७	४
रजोदर्शने	१७	९
त्वस्य प्रतिबंधे प्रतिनिधिः	१७	१२
शुद्धकर्तृके ब्राह्मणानधि- कारः	१७	१९
काम्ये प्रतिनिध्यभावः	१७	२६
अनेकव्रतसन्निपाते	१७	३१
प्रतिपदादि तिथिनिर्णयः	१८	१७
तिथिवर्ष्यानि	१८	२२
एकादशी	१९	३
गृहस्थोपवासः	२०	२३
उपवासनिवधे भक्ष्यानि	२१	१७

प्रकरणम्	पत्र	पङ्क्ति
दशमीवैधस्वरूपं	२१	१९
विधनारत्नाद्योपनास्तम्भः	२२	२१
वैधयोस्मार्तवैसवपरता	२२	२६
वैधवस्वरूपं	२२	३१
माधवमतेवैधवैकादशी	२३	७
निर्णयः संग्रहः		
स्मार्तैकादशी	२४	२
हेमाद्रिभनेएकादशी	२४	१२
वहुवाक्यविरोधनिर्णयः	२५	९
दशम्यामेवभोजनं	२५	१३
एकादशीमुपवासाधिकारी	२५	१७
उपवासासमर्थ	२५	२५
व्रताकरोगप्रायश्चित्तं	२५	२५
काम्यव्रतविधिः	२५	२७
व्रतघ्नानि	२६	१
असक्तौजलपानं	२६	३
व्रतिनोनियमाः	२६	४
नियमभंगेप्रायश्चित्तं	२६	५
एकादश्यांथादुपवासे	२६	१४
अव्रतघ्नानि	२६	२४
शयनीवैधिनीमध्येफला	२६	२८
दिनिषेधः		
द्वादश्यांतुलसीप्राणहृत्य	२७	११
द्वादश्यां वज्र्यानि	२७	१२
द्वादश्यां निषिद्धाव	२७	१७
रोगप्रायश्चित्तं		
अशोच	२७	२१
रजोदर्शनादौद्वादशीव्रतं	२७	२१
शवराद्वादशी	२७	२२
अष्टौमहाद्वादश्याः	२७	२७
अल्पद्वादशीकर्मोपकर्षः	२८	२

प्रकरणम्	पत्र	पङ्क्ति
सकठेपारंगानुकल्पः	२८	६
हरिकेशस्वरूपं	२८	१७
एकादश्यामुपवासातिक्रमे	२८	१६
द्वादशीतिथिनिर्णयः	२८	२०
अमायायोगविशेषः	२८	२६
उत्तिकालः	२९	१
पौर्णमासीटीकालः	२९	३
उद्येदिनेचंद्रदर्शनेप्रायश्चित्तं	२९	२३
उत्थिस्थालीपाकः प्रथमारभेत्	३०	७
लपुष्पमासादिविचारः		
प्रतिपदद्विषयाद्वैप्रक्षेपः	३०	५
शेषपर्वणियागारम्भः समा	३०	९
प्रतिकालः		
विकृतिकालः	३०	१७
अन्वारभिनियापशौसोमेव	३०	२७
आधानकालः	३१	७
नन्वक्षत्राणि	३१	१२
सोमपूर्वकाधानकालः	३१	१४
अमायाश्राद्धकालः	३१	२५
पिराडपितृयज्ञकालः	३२	७
संपूर्णदर्शकमेकमः	३३	२३
पिराडपितृयज्ञकार्येप्रायश्चि	३३	२४
जम्		
अनग्निकाभावस्याश्राद्धकालः	३३	३०
कुतपःस्वरूपं	३४	१२
दर्शनेकश्राद्धपाने	३४	१४
अनुपनीतविधुरादिनाममा	३४	१८
प्राज्ञाधिकारः		
अमाश्राद्धातिक्रमेप्रायश्चित्तं	३४	२२
साग्निकनिर्गमकस्वरूपं	३४	२३
ग्रहणान्नभोजनादि	३४	२६

प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति	प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति
यत्नोदयास्तेभोजनकालः	३५	३	मंगलकल्पेग्रहणवेधः	३९	२९
यत्नास्तेसंध्याहोमादि	३५	८	ग्रहणोमत्रादिप्रश्नार्ण	४०	४
आनुरादिभोजनावधिर्वे	३५	१२	कुरुक्षेत्रेग्रहणप्रतिग्रहे	४०	११
धकाले			प्रायश्चित्तम्		
पक्वान्नत्यागः	३५	१६	ग्रहणांतरितपूर्वसंकल्पि	४०	१५
इत्यविशेषेदोषाभावः	३५	२०	तद्व्यवहृत्तम्		
वेधकालेभोजनेप्रायश्चित्तं	३५	२४	ग्रहणज्ञाननिमित्तविचारः	४०	१२
ग्रहणोक्त्याप्योपवास	३५	२९	समुद्रस्नानम्	४२	१७
खेयत्नास्तेभोजननिषेधः	३५	३०	नत्रविधिः	४२	२५
ग्रहणयोगविशेषः	३६	७	इतिप्रथमपरिकेदसमाप्तिः		
स्नानजपहोमदानादिकालः	३६	९	चैत्रारभःभीमसंक्रमश्च	४३	१५
तदकरणे	३६	१४	सम्बन्धप्रतिपत्तिर्गणः	४३	१९
ग्रहणोतीर्थविशेषः	३६	१६	मलभासेसंवत्सरमतिपत्ति	४३	२२
मासविशेषकाश्चिच्छेष्टा	३६	१२	रायः		
तीर्थसंभवेजलतारतम्यं	३६	१५	तैलाभ्यंगः	४३	२९
ग्रहणोत्पत्तीर्थस्मरणदि	३७	१	वासनिकनवरात्रम्	४३	३०
ग्रहणोप्राह	३७	४	प्रपादानं	४४	४
आभान्नादिविचारः	३७	८	उदकभदानम्	४४	७
भोक्तृदोषोदानुःश्रेयोधिकं	३७	१२	गौरीदोलोत्सवतीया	४४	१२
ग्रहणोक्त्यादिश्राद्धसंपाने	३७	१४	सौभाग्यशयनव्रतं	४४	१४
अशोच्येग्रहणश्राद्धादि	३७	१८	मन्वादिनिधयः	४४	१६
रजस्वलायाःग्रहणस्नानं	३७	२१	अत्रश्राद्धयुक्तम्	४४	२६
रात्रावपिस्नानश्राद्धादि	३७	२४	मलभासेमन्वादि	४४	२७
रात्रौसुयेग्रहणदिवाचंद्र	३७	२६	मन्वादिश्राद्धेपिपरहितं	४४	२८
ग्रहणम्			मन्वादिश्राद्धाकरणे	४४	३०
ग्रहणदिनेवार्धकश्राद्धप्राज्ञे	३७	२९	वसावतिश्राद्धानि	४५	१
ग्रहणोत्पत्त्यागममेवहीक्षाग्रहणं	३८	८	मत्स्यजपनी	४५	५
जन्मराश्यादोग्रहणं	३८	१४	सर्वाजपयः	४५	६
ग्रहणविषयान्निः	३८	२०	कल्यादिनिधयः	४५	२४
प्रतिमादानं	३८	२२	लक्ष्म्युत्पत्तिः	४५	३०
ग्रहणवलोकनं	३९	२९	भवान्युत्पत्तिः	४६	१

प्रदारणम्	पत्र	पंक्ति
अणोकाष्टमी	४६	३
चैत्रशुक्लाष्टम्यायोगविशेषः	४६	५
लौहित्यस्नानम्	४६	७
रामनवमीतसूजाविधिश्च	४६	१०
चैत्रशुक्लादश्यादोलोत्सवः	४६	८
हादश्यादमनोत्सवः	४८	१०
दीक्षवतोदमनारोपणम्	४८	१५
चैत्रशुक्लत्रयोदश्यामनंग व्रतम्	४९	२३
चैत्रशुक्लचतुदशी	४९	२६
महाव्रतीतत्रव्रतम्	४९	२८
चैत्रपूर्णिमाभन्वादि	५०	५
चैत्रशुक्लत्रयोदश्यायोग विशेषः	५०	१०
कृष्णचतुदशी	५०	१६
वैशाखारभेस्तत्रमेघसंक्रान्तिः	५०	१९
धर्मव्यदिरानं	५०	२०
वैशाखस्नानम्	५०	२२
वैशाखेत्तुलसीसमर्पणम्	५१	३
अश्विन्यसेवनम्	५१	७
एकभक्तादिव्रतम्	५१	९
अशक्तोत्सहस्तानं	५१	१६
मलमासेस्नाननिषामः	५१	१८
मलमासेपवासादौ	५१	२०
वैशाखेदानविशेषः	५१	२१
व्रतोद्यापनविधिः	५१	२३
अक्षयतृतीया	५२	४
अथयुगादि	५२	८
युगादिश्राद्ध	५२	१७
युगादिस्नानदानादि	५३	८
उदकुम्भदानं	५३	१०

प्रकरणम्	पत्र	पं.
अत्रत्रिभोजनेप्रायश्चित्तं	५३	१७
अत्रोपवासेदानं	५३	१९
मलमासेयुगादिभन्वादि	५३	२०
श्राद्धकर्णोप्रायश्चित्तं	५३	२८
समुद्रस्नानम्	५३	३०
परशुरामजपती	५४	९
वैशाखसप्तम्यांगोत्पत्तिः	५४	६
वैशाखहादश्यायोगविशेषः	५४	१०
नसिंहजपतीनिरमयः	५४	१४
व्रतविधिः	५५	४
वैशखवैशर्णिमाविधिः	५५	१५
अत्रकृष्णजिनदानं	५५	१९
जेष्ठमासकृत्यसंक्रान्तिश्च	५५	२१
रंभातृतीया	५५	२२
दशहरास्नानं	५५	२५
मलमासेदशहरास्नानं	५५	३१
दशाश्वमेधेषुपुण्यविशेषः	५६	५
अत्रगङ्गाप्रतिभाज्ञा	५६	१०
दशहरास्तोत्रपाठः	५६	२२
सेनवन्धरामेश्वरप्रतिष्ठा	५६	२८
जेष्ठेकादश्यानिर्जला	५६	३०
जेष्ठीशर्णिमायासावित्री व्रतम्	५७	२
आषाढमासकृत्यमिथुन संक्रान्तिश्च	५८	५
रथयात्रा	५८	६
शुक्लदशमीभन्वादि	५८	९
शुक्लहादश्या	५८	१०
विष्णुश्रयणोत्सवः	५८	१५
मलेयनक्षिपेभः	५८	२६
अथचातुर्मासव्रतारंभः	५८	३१

प्रकरणम्	पत्र	पङ्क्ति
श्रुत्यादौ चानुमोस्यः	५९	९
अशौचव्रतादि	५९	११
चानुमोस्यग्रहाविधिः	५९	१९
शाकादिनिषेधः	५९	२७
आभिषाणि	६०	२४
हविषाणि	६०	३१
तत्रैतन्नकरगोफलम्	६१	९
चानुमोस्यन्नसमाप्तौफलानि	६१	२२
शमीद्वीदिनिषेधः	६१	२८
धारणापारणाव्रतं	६१	२
तत्रमुद्राधारणम्	६२	३
आषाढयोगिमास्यांकोकि लाव्रनम्	६२	२२
अत्रशिवशयनोत्सवम्	६२	२६
व्याससूत्रा	६२	२७
प्रावणमासकर्कसंक्रान्तिश्च	६२	३०
केशकृत्तनादि	६३	११
नदीरजोदोषः	६३	१३
समुद्रगासुरजोदोषाभावः	६३	१६
नदीलक्षणां	६३	१९
महानदीरजोदोषः	६३	२०
महानद्यो नदाश्च	६३	२४
तत्तोरवासिनानरजोदोषः	६४	२१
गंगाजलसंपर्केदोषाभावः	६४	३
नूतनकृपादोषजः	६४	४
क्वचिद्रजोदोषाभावः	६४	६
सुकृत्तनीयामधुभवा	६४	९
सुकृत्तनुर्धोगोशूजा	६४	९
नागपंचमी	६४	१०
द्वादशादधिव्रतं	६४	१७
अत्रपवित्रारोपणं	६४	२४

प्रकरणम्	पत्र	पङ्क्ति
चतुर्दश्यांशिवेपवित्रा	६४	२९
अधियासः	६४	२३
पवित्रारोपयोगेणकालः	६४	२४
पवित्रलक्षणा	६४	२५
शिवपवित्रं	६५	२
पवित्रकरणाधिकारी	६५	६
पवित्राकरणाभायश्चित्तं	६५	८
देवताविशेषपवित्रकालः	६५	१०
शुक्लचतुर्दशी	६५	१३
उपाकर्मकालः	६६	८
ग्रहासंक्रमादौउपाकर्मकालः	६६	१०
सिंहस्थाकेउपाकर्मः	६७	१७
शुक्रोस्तादौप्रथमोपाकर्म	६७	२६
मलमासेउपाकर्मनकार्यं	६७	३१
उत्तर्जनकालः	७०	४
ऋषिसूत्राविरात्रमनध्यायः	७०	२१
नदीअत्ररजोदोषाभाव	७०	२३
रक्षावधेन	७०	२४
अत्रैवहयथीवोन्यत्रिः	७१	३
श्रवणाकर्म	७१	५
अशून्यशयनव्रतं	७१	१०
अथमाहमासकृत्यंसिंह संक्रमश्च	७१	१२
अत्रगोमसवशान्तिः	७१	२३
कृष्णतृतीया	७१	२५
कृष्णचतुर्थीवहला	७१	२५
हलषष्ठी	७१	३०
शीतलाव्रतं	७१	३०
जन्माशमी	७१	३१
जन्माशमीपारणाकालः	७६	२
देवस्थादिश्रुतिमाशूजा	७६	३०

प्रकरणम्	पत्र	पङ्क्ति
अभ्यामाकुशप्रहरणं	७७	१५
शुक्लवतीपाहरितालिकव्रत	७७	१९
सिद्धविनापकचतुर्थीव्रतम्	७७	२४
तत्रचंद्रदर्शननिषेधः	७८	१
ऋषिपंचमीव्रतम्	७८	८
भाद्रशुक्लसूर्यषष्ठी	७८	१५
कार्तिकेयशजनं	७८	१८
दूर्वाष्टमी	७८	१९
इदमगतस्योदयेकन्याकेनिषेधः	७८	२५
व्रतविधिः	७९	२
अज्ञानग्निपक्वम्भसपेत्	७९	६
अत्राधिमासेप्राप्ते	७९	८
जेष्ठाष्टमी	७९	९
भाद्रशुक्लहादश्रीपारंग	७९	२५
पार्श्वपरिवर्तनोत्सवः	८०	१
शक्रध्वजोत्थानं	८०	३
श्रवणाहादशी	८०	८
अत्रोपवासः	८०	३०
पारगानिर्गमः	८१	१
वामनजपेतीव्रतं	८१	२९
दुग्धव्रतम्	८२	२०
अनन्तचतुर्दशीव्रतम्	८३	२
अग्रत्याग्यन्तकालश्च	८३	११
पौर्णमास्याप्रपितामहायर्	८४	९
स्त्रिउद्दिष्टप्राह्णम्	८४	२६
अथाग्निमासकन्यासकर्मश्च	८४	२६
अथमहालयप्राह्णकालः	८४	२६
विधवायामहालयः	८५	२६
सकृन्महालयेवज्येतिष्यादि	८५	३०
अस्याप्यादश्च	८६	८
पक्षप्राहेपिण्डविधिः	८६	१५

प्रकरणम्	पत्र	पङ्क्ति
सन्धासिनामहालयः	८७	३
महालयेगौराकालः	८७	३
गौराकालासंभवे	८७	७
महालयेदेवताः	८७	१५
अनेकमानुक्तस्य	८७	१९
जीवन्मानुक्तस्य	८७	२०
मातामहीनापार्थक्यं	८७	२२
पार्वरीकोद्दिष्टव्यवस्था	८७	२९
अशक्तौत्राह्यणनिषमः	८८	२
एकोद्दिष्टस्वरूपम्	८८	४
अत्रैकपाकादितन्त्र	८८	५
पाणिहोमः	८८	६
विश्वेदेवोधुरिलोचनौ	८८	९
दक्षिणा	८८	१०
पितुरधिकारः	८८	११
महालयेतर्पणं	८८	२१
मलमासेनकार्यं	८८	१८
प्रथमाद्महालयः	८८	२८
महालयस्यनित्यकाम्यत्वे	८८	२५
तदतिक्रमेणायश्चित्तं	८८	३१
भरणीप्राह्णं	८९	२
कविलाषष्ठी	८९	६
अत्रस्नानदानादि	८९	१२
चंद्रषष्ठी	८९	२१
मघावधेश्राह्णं	८९	२५
महालक्ष्मीव्रतम्	८९	२८
दोषचतुष्टयमलक्षणा	९०	३
त्रिष्टुष्टयमलक्षणा	९०	३
अन्वेषकाप्राह्णं	९०	१२
अत्राधिकारी	९०	३०
अनुपनीनाधिकारक	९०	३१

प्रकरणम्	पत्र	पं
अत्रसुवासिनीभोजनं	११	१०
अकरणोप्रायश्चित्तम्	११	२३
महालयप्रत्यादिकं	११	२६
त्रयोदशीश्चाहं	११	२६
अविभक्ताधिकारः	१२	२
अत्रपितृनिषेधः	१२	१४
एतन्मूलभासेकार्यम्	१२	१५
मघात्रयोदशीमहालयसु गादिश्चाहं	१२	२५
महालयपञ्चतुदशी	१२	२६
एतदेकोद्विष्टं	१३	९
पितामहादिशस्त्रघाने	१३	१८
अत्रश्चाहंकरोगोराकालः	१३	२८
अमायाविशेषः	१४	४
अग्निशुक्लप्रतिपदिदोहित्रे रामातामहश्चाहंकार्यम्	१४	८
शुक्लप्रतिपदिनवराचारंभः	१४	८
उपवासादि	१६	८
पूजाकालः	१६	१३
प्रतिपदिवैश्यादियोगे	१७	७
अत्रप्रतिपत्सर्व	१७	११
रात्रौकलशस्थापननिषेधः	१७	१६
कलसस्थापनविधिः	१७	१८
देवीपूजाविधिः	१७	२१
कुमारीपूजाविधिः	१८	६
कुमारीनामानि	१८	११
कुमारीलक्षणानि	१८	१५
काम्यकुमारीजानिः	१८	१७
वेद्यारायणादि	१८	१९
एकोनरव्यादि	१८	२०
स्तोत्रपाठविधिः	१८	२१

प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति
दिनव्यापूजादिवृद्धिः	१८	२६
पूजाःशुक्लौप्रतिनिधिः	१८	३१
शुक्लौनिर्णयः	१९	२
प्रतिपदादिषुपूजनम्	१९	४
आशौचिनवरात्रम्	१९	२४
स्त्रीणांगन्धनामूलादि ललिताव्रतम्	१००	१
सरस्वतीपूजा	१००	३
षष्ठाविल्वामन्त्राणादि	१००	१७
पत्रिकारूपादि	१०१	१०
सासामर्थ्यं	१०१	१३
सप्तम्याङ्गीरहेमूर्तिप्रकारः	१०१	२४
देवीमूर्तिस्थापनम्	१०२	२
सप्तमीपूजाविधिः	१०२	१२
गीस्तुतिः	१०३	६
महासमीकालः	१०३	१३
अत्रपत्रवतोनोपवासः	१०४	१८
महानवमीकालः	१०४	२४
लोहाभिसारकाविधिःपूजामं त्रश्च	१०५	२
चामरमन्त्ररुजमंत्रश्च	१०५	१२
अश्वमन्त्रः	१०५	१६
ध्वजमन्त्रः	१०५	२२
पताकामन्त्रः	१०५	२५
गजमन्त्रः	१०६	२
खड्गमन्त्रः	१०६	८
कुट्टिका	१०६	१३
करारकमंत्रः	१०६	१६
धनुः	१०६	१८
कुन्त	१०६	२०
चर्मोदिशुजाः	१०६	२१

प्रकरणम्	पृष्ठ	पङ्क्ति
कनकदण्डमंत्रः	१०६	२२
दुदुभिः	१०६	२५
शुद्धिमंत्रः	१०६	२७
सिंहासनमंत्रः	१०६	२८
अष्टम्यास्तानादिदेवीषु	१०७	२
जाव		
अरुणोदयेवलितानं	१०७	१८
महानवमीकालः	१०७	१८
नवहोमादिविधिः	१०८	३
होमद्रव्याणि	१०८	१२
वलितानंतप्रकारः	१०८	२२
कृष्णराशदिवलि	१०९	६
शतचण्डीविधिः	१०९	१२
सहस्रचण्डीविधिः	११०	३
नवरात्रपारणानिर्णयः	११०	१६
पारणोत्तकादिप्राप्तिः	१११	११
रजस्वलापारणम्	१११	१६
दशम्यादेवीविसर्जनं	१११	२७
विजयदशमी	११२	१४
अपराजितापूजा	११२	१०
अत्रशमीपूजा	११२	२०
वलनोराजनम्	११२	२४
आश्विनशुद्धिमाहृत्यं	११२	२७
आश्वयुजिकृत्यं	११३	१
अत्राययणं	११३	३
अश्वयुज्यासहस्रं	११३	९
आययणाकरोश्वयुजिं	११३	१६
कार्तिकमासस्तुत्यासंक्रान्तिश्च	११३	२२
कार्तिकस्तानकालः	११३	२३
देशविशेषकालम्	११३	३१
कार्तिकेयमचनंदेविशेषः	११४	३

प्रकरणम्	पृष्ठ	पङ्क्ति
स्तानाद्यमंत्रः	११४	१०
कार्तिकेयस्तानं	११४	१४
अमृतलसीधत्रीमाला	११४	१५
अगस्त्यादिपुण्याणि	११४	२३
लक्ष्मणलसीरुजा	११४	२९
धत्रीवनभोजनम्	११५	२
हिंदलव्रतंतल्लक्ष्णम्	११५	४
अत्रनेलादिवर्जनं	११५	११
अत्रविष्णुदीपदानम्	११५	१२
अत्रदीक्षायाफलं	११५	१३
रुद्रादिव्रतम्	११५	१३
व्रताकरणनिन्द	११५	१६
आकाशदीपविधिः	११५	२१
करकचतुर्थी	११५	२५
गोवत्सहादशी	११५	३०
हादशादिपंचमुदेवादि	११६	७
नीराजनम्		
यमदीपलक्ष्मणश्च	११६	९
नरकचतुर्दशी	११६	११
रुद्रचतुर्दश्यामभ्यङ्गः	११६	१२
अभ्यगस्तानद्रव्याणि	११६	२९
अथप्रदोषेदीपदानं	११७	१४
आषपत्रशाकभोजनम्	११७	१०
यमनर्पणं	११७	१८
जीवन्पितृकविधिः	११७	२५
भीष्मनर्पणम्	११७	२६
अमायांशान्तरभङ्गः	११७	२८
अत्रदिवाभोजनाभावः	११८	५
लक्ष्मीपूजा	११८	६
दीपोत्सवगृहादिसंस्कारः	११८	१२
अलक्ष्मीनिस्तारणम्	११८	१८

॥निर्णयसिंधोस्तुतिः॥

प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति
युक्तप्रतिपदिगोत्रीऽ	११८	२०
वलिगजापूजनम्	११८	२१
रत्रोगोपूजाकालः	११८	२८
अत्रघृतकीऽ	११९	१७
गोवधनपूजा	११९	१९
मार्गपालोवधनं	११९	२४
तत्रनीराजनम्	११९	२७
यमहितीया	११९	३१
भ्रातृहितीया	१२०	८
कार्तिकयुक्तनवमीपुगादिसु त्रकर्तव्यम्	१२०	१९
शुक्लैकादशीभीष्मपंचकविधिः	१२०	२३
तत्रपारंगं	१२१	८
देवीन्यायनं	१२१	१६
चातुर्भास्वत्रतोषापनम्	१२१	२४
शुक्लास्तादौकर्तव्यता	१२२	२
कार्तिकीद्वादशीपौर्णमासी चमन्वादि	१२२	३
वैकुण्ठचतुर्दशपुपवासः	१२२	४
विश्वेश्वरप्रतिष्ठापवासश्च	१२२	६
कार्तिकत्रतोषापनं	१२२	१२
कार्तिकपौर्णमासितत्रयो गविशेषः	१२२	१८
मदयावतारविधिः	१२२	२५
अत्रनिपरोक्षवः	१२२	२७
वधोत्सवः	१२२	३०
स्नानिकार्तिकेयदर्शनं	१२२	३१
मार्गशीर्षमासशुद्धिकसंक्रा न्तिश्च	१२३	३
कालाहमीतिथिः	१२३	४
अत्रोपवासाद्योदि	१२३	९

प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति
कालभैरवपूजा	१२३	१०
नागपंचमीः	१२३	१४
चपाषठीयोगविशेषः	१२३	१७
पिशाचमीचनपात्रा	१२३	२६
पौर्णमास्यादत्तात्रेयोत्पत्तिः	१२३	३०
असृष्ट्यामष्टका	१२४	२
तत्कालनियमः	१२४	५
अत्रश्राद्धाकरणप्रायश्चित्तं	१२४	१५
मलमासेश्राद्धाभावः	१२४	१८
पौषमासधनुषसंक्रमश्च	१२४	२६
एकादशीमन्वादि	१२४	२९
अत्रमायामर्द्दोदयः	१२४	३०
तत्रदानविशेषः	१२५	१२
माघमासस्तत्रज्ञानं	१२५	२१
मासोपवासः	१२५	२४
मूलकनिषेधः	१२६	३
स्नानाधिकारिणः	१२६	७
मलमासेस्नानवृत्तिश्राद्धप राहेमलमासेस्नानातिः	१२६	७
स्नानारम्भेमन्त्रप्रत्यहः	१२६	८
सूर्यार्घ्यसंज्ञः	१२६	१२
स्नानकालः	१२६	१३
स्नानेतीर्थविशेषः	१२६	२२
अशक्तौअहस्नानं	१२६	२९
स्नानेनिषाः	१२७	३
तिलस्नानद्वानादि	१२७	९
माघान्नेदम्पत्तोर्वस्वदानं	१२७	१८
मकरसंक्रान्तिः कर्कोदिसं क्रान्तिश्च	१२७	२२
दानविशेषः	१२७	२५
कृष्णचतुर्दश्यापमनर्पणम्	१२८	३१

प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति	प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति
सुक्तानिलचतुर्थीदुर्द्विराज रूजाच	१२९	१	त्रैलोक्यमतिपदिवसनो त्सवः	१३४	९
कुंदचतुर्थी	१२९	४	अत्रनेत्रिकंस्नानम्	१३४	१२
श्रीपंचमी	१२९	५	होलिकानमस्कारमंत्रः	१३४	१५
रथसप्तमी	१२९	७	चतुकुसुमप्राशनमंत्रश्च	१३४	१६
अत्रस्नानकालः	१२९	१२	त्रैत्रभावास्यामन्वादि	१३४	१९
जलदीपोत्सवविधिः	१२९	१२	द्वितीपपरिच्छेदःसमाप्तः	१३४	२०
अथस्नानम्	१२९	२५	भकीर्णनिर्णयारंभः	१३४	३१
अर्घ्यमंत्रः	१२९	२६	गभीधानम्	१३५	१
अत्रदानविशेषः	१२९	२९	प्रथमर्तोदुष्टमासतिथ्यादि	१३५	१
दानमंत्र	१२९	३१	तत्रह्य्राणासकृवर्जनम्	१३५	१४
रथसप्तमीमन्वादिश्च	१३०	३	तत्रशान्तिः	१३५	२१
भीष्मासृमी	१३०	६	प्रथमर्तोरजस्वलायाविधिः	१३६	१२
तर्पणमंत्र	१३०	९	रजस्वलानियमाः	१३६	१४
काम्यश्राद्ध	१३०	१३	रनोदर्शनास्त्वेह्यीगमन	१३६	२०
भीष्महादशी	१३०	१५	निषेधः	१३६	२८
महामाघीयोगविशेषश्च	१३०	१७	ऋतुकालेतिथ्यादि	१३६	२५
अत्रदानविशेषः	१३०	१९	तत्रनक्षत्राणि	१३६	२८
अथाष्टका	१३०	२०	सप्तविषमदिनेपुत्रकसोत्पत्तिः	१३७	३
फाल्गुनमासःकुंभसंक्रान्तिः	१३०	२४	षोडशरात्रवधिकलं	१३७	५
रुद्राष्टम्याज्ञानकुम्भत्रिः	१३०	२४	देवपितृकर्मणिव्यवस्था	१३७	१२
शिवरात्रिन्नत	१३०	२६	श्रौतकर्मणिचतुर्थदिवसेष्य	१३७	१३
योगविशेषेणश्राशस्य	१३१	२६	धिकारः		
तत्रपारणानिर्णयः	१३१	२८	श्राद्धेकादश्याहोह्यीगमनं	१३७	१९
मैत्रिमासिशिवरात्रिन्नतम्	१३२	२७	अनेकभाष्यस्यनुयोगपथ	१३७	३९
अभावास्यासुगादि	१३२	४	ऋतावगमनेदोषः	१३७	३१
नक्षत्रयोगेश्राशस्यम्	१३३	५	कचिद्गमनेदोषाभावः	१३८	२
होलिकारूक्षिमा	१३३	९	होभाकरणोपायश्चिन्नं	१३८	४
महोलिकाभावः	१३३	१२	अत्रमलमाससुक्तालादि		
मन्वादिर्षीयं	१३४	७	घणिकायं	१३८	६

प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति
अनुगमनेस्नानादिविचारः	१३८	८
स्त्रीणांस्नानाभावः	२३८	९
पूर्वोत्तरदिनकल्पना	२३८	१०
उत्तरज्योदर्शनकालस्तनस्ना त्रैकदित्रिरत्रादि	१३८	१३
स्रग्जेरजसिविशेषः	१३८	१८
रजस्वलानामन्योन्यस्पर्शे	१३८	२३
असवर्णास्पर्शे	२३८	२४
चांगलादिस्पर्शे	१३८	२६
रजस्वलायानैमित्तिकंस्नाने	१३८	३०
ज्वरितस्नानेऽनुकल्पः	१३८	३१
रजोज्ञानेऽहस्पर्शः	१३९	३
भोजनावसरेऽजोदर्शने	२३९	५
अथपुंसवनतत्रकालः	१३९	६
पुंसवकर्मविचारः	१३९	८
पुनर्नक्षत्राणि	१३९	१३
तत्रतिथ्यादि	१३९	१६
तत्रवारः	१३९	१७
अथसीमन्कालः	१३९	१८
सीमन्तेतिथिवारनक्षत्राणि	१३९	२४
प्रतिगर्भमावृत्त्यावर्तिः	२३९	३०
सीमन्तान्भोजनेऽप्रापञ्चिते	१४०	४
गर्भिणीधर्माः	१४०	६
तत्पतिधर्मः	१४०	२५
स्तनिकाग्रहप्रवेशः	१४१	१
स्तनीस्थानम्	१४१	४
अथजातकम्	१४१	६
राजोवृद्धिश्चाह	१४१	१०
आग्रहमविचारः	१४१	१५
आशौचान्तरजातकम्	१४१	१८
अतीतेजातकर्मणिकालः	१४१	२४

प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति
अथजन्मनिदृष्टकालःगण नाथ	१४१	२७
१४२	१४२	३
एषादानानि	१४२	६
अथाशेषफलम्	१४२	९
नूलफलम्	१४२	१२
अभुक्तमूलफलम्	१४२	१४
मूलवृक्षः	१४२	१८
मूलस्यस्वर्गाद्यवस्थानं	१४२	२५
कन्यादरविषये	१४२	२६
दुष्टान्नक्षत्रांतराणि	१४२	२६
व्यतीयानादिदृष्टयोगाः	१४३	६
कृष्णाचतुर्दशी	१४३	१०
रक्तनक्षत्रजननं	१४३	१३
ग्रहरोजननम्	१४३	१४
ग्रहरोजननशान्तिः	१४३	१५
नानाविक्रताकारजनने	१४३	२२
उपरिदंतोयनौ	१४३	२८
अकालेदंतोयनौ	१४४	४
अथत्रिकशान्तिः	१४४	१४
पक्षीशूजा	१४४	२४
दत्तकपुत्रप्रतिग्रहदानविधिः	१४४	३१
स्त्रीभूदायधिकारः	१४५	१३
भूदकृतं कलौमः	१४५	१७
दत्तकदायादिस्वरूपम्	१४५	२१
यमलोऽप्येकनिश्चिना	१४६	७
स्तनिकास्थानम्	१४६	१२
नामकमेतत्रकालः	१४६	१४
वर्णक्रमेणराशमवर्मादि	१४६	२१
मासनायानि	१४६	२३
नक्षत्रनामानि	१४६	२९

प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति
खाज्ञाहोत्रान्दोलनं च	१४७	७
दुग्धपानम्	१४७	११
करोविधः	१४७	१३
करोविधिप्रमाणम्	१४७	२३
ताम्बूलभक्षणम्	१४७	२४
निष्कसनम्	१४७	३७
जीविकापरीक्षा	१४८	७
उपवेशनं	१४८	८
अन्नभक्षणम्	१४८	१८
जन्मनक्षत्रस्यार्यात्वं	१४८	२३
अष्टपूर्तिर्जन्मदिने कार्या	१४८	२७
कार्ये नियमः		
दृष्टवारे जन्मनिष्ठ्यादि	१४९	९
जन्मनिष्ठिदोषविही	१४९	११
कठिसूत्रम्	१४९	१३
चौलकमैतृवत्त्वं	१४९	१७
मातृदिगर्भिरथाम्	१४९	२९
ज्वरादौ मङ्गलनिषेधः	१५०	८
मातृरजोदोषः	१५०	१०
सुष्टुनोतरचौलेनिषेध	१५०	१४
एकगान्जयोरेकक्रिया	१५०	१७
अशौचसङ्कटेचौलम्	१५०	१८
चूडासंख्यास्थानादि	१५०	१९
चौलभोजनेनापश्चितम्	१५१	६
स्त्रीणां संस्कारः	१५१	७
समंत्रामंत्रकश्च	१५१	८
विद्यारम्भकालः	१५१	११
धनुर्विद्या	१५१	१८
अनुपनीतश्रम	१५१	२०
उपनयनं तत्रकालः	१५१	२९
विनादीनावसंतशुतुः	१५२	७

प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति
गुरोरेनिष्ठ्यापिकर्कोदौ	१५२	१७
गुरुवल्लभुभवम्	१५२	२३
उपनयनेनियमः	१५२	२७
नेमित्तिकमनध्यायः	१५२	३०
गलयहशुक्लपक्षपरहृत्कारम्	१५३	२
प्रत्याभादिविचारः		
अनध्यायनिधीनां	१५३	१०
सौपपदा	१५३	१०
प्रदोषस्वरूपं	१५३	११
अनध्यायानां विधानम्	१५३	१५
उपनयनयनादौ	१५३	१९
प्रतिवेदोपनयनेकालानियमः	१५३	२१
ग्रहणादौ ग्रहनिषेधः	१५३	२१
यजुषामतिप्रसवः	१५३	२४
प्रशस्तनक्षत्राणि	१५३	२५
शारदाभेदेन नक्षत्राणि	१५३	२९
उपवेशननिषेधः	१५३	३१
प्रशस्तवासरः	१५४	१
शार्वतीनां प्राशस्त्यम्	१५४	२
वेदभेदेन दाराः	१५४	३
वरीभेदेन प्रशस्तवारः	१५४	४
संभ्रागर्जने	१५४	६
सायंगर्जने तत्रशांतिः	१५४	१०
उपनयनाधिकारिणः	१५४	१६
मृकादीनां विशेषः	१५४	२२
कुण्डगोलकयोरुपनयनं	१५४	२९
ब्रह्मचारीणां भिक्षा	१५५	५
संस्कारलोप	१५५	६
अनीतसंस्कारः	१५५	१०
उपनीतस्य मथान् संभ्रा	१५५	१७
ब्रह्मपत्रः	१५५	२४

प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति	प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति
ब्रह्मचारीधर्माः	१५५	२६	मातृगोत्रनिर्णयः	१७०	२४
गुरुहृदिस्मृभोजनं	१५५	३०	सगोत्राविवाहेप्रायश्चित्तं	१७१	३
मेखलादरण्यजिनयज्ञोपवीतलक्षणं	१५६	२	कन्याविवाहकालः	१७१	७
उपवीतसंख्या	१५६	२४	गुर्वर्क्योवांल्य	१७१	२६
ब्रह्मचारीधर्मलोपे	१५६	२९	गुरुशान्तिः	१७२	६
संख्यालोपे	१५७	३	कन्यादानारः	१७२	२६
अग्निकाय्यलोपे	१५७	६	आतृणां संस्कृतानामधि	१७३	२९
स्त्रीसंगे	१५७	९	कारः		
उपवीतादिनाशे	१५७	१२	स्वयंवराणां दीश्राद्धे मानुहीनत्वेनान्दीश्राद्धम्	१७३	९
अभिवादनप्रकारः	१५७	१३	परकीयकन्यादानेनान्दीश्राद्धं	१७३	१२
पुनरुपनीते निमित्तानि	१५७	१७	गोव्यादिदानम्	१७३	१७
स्त्रीणां मुपनयन	१५८	१	अथ मासनिर्णयः	१७३	१८
अनध्यायः	१५८	२६	अथ मासनिर्णयः	१७४	३
महामान्यादिजन्तु	१६०	९	दशदोषाः	१७४	१०
समावर्तनं	१६०	१३	गुर्वतिचारेयात्तचन्द्रे	१७४	१३
पूर्वमृतपिरणशौचम्	१६०	२२	अकालरुष्ट्यादौ	१७४	२०
स्नानकत्रनाचरणे	१६०	२७	भूकपादावपवादः	१७४	२८
कुरिकाबंधः	१६०	३०	कन्यावैधव्ययोगे कुभविवाहादि	१७५	२
अथ विवाहः	१६१	२	विष्णुमूर्तिदानम्	१७५	१०
सापिंडानिर्णयः	१६१	७	प्रतिकूलादि	१७५	१९
त्रिगोत्रान्यपे विशेषः	१६१	१३	पितादौ मृते विवाहः	१७५	२५
मानुलकन्याविवाहः	१६३	१४	तत्र विनायकशान्तिः	१७६	२
जीवन्पित्रादिकस्य	१६४	८	प्रतिकूलापवादः	१७६	३
सापिंड	१६४	१०	मातरजोदर्शने	१७६	७
कन्यासापिंडाम्	१६४	११	नाद्यनंतरं श्रीपूजा	१७६	१२
सापत्न्यमातामहकुले	१६४	१६	एकत्रिभानिर्णयः	१७६	१८
देतकसापिंडमनिर्णयः	१६५	१४	द्विशोभननिवधः	१७६	२९
गोत्रप्रवर	१६६	२५	द्विशोभनापवादः	१७६	२९
द्विशोत्रा	१६६	२५	संकटे विशेषः	१७७	४
स्वगोत्राद्यज्ञाने	१७०	२२	विवाहमध्ये श्राद्धम्	१७७	१५

प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः
मासिकापकर्षः	१७७	१०
यमयोर्द्विशेषः	१७७	१७
भिन्नात्तजयोः	१७७	२३
प्रत्युद्वाहोनिषेधः	१७७	२७
कन्यारजोदर्शने	१७७	३१
रजसिप्रायश्चित्तम्	१७८	१४
तद्दिवाहवरस्यप्रायश्चित्तं	१७८	१९
गन्धर्वादिविवाहः	१७८	२३
वलादपहारेकन्यायाः	१७८	३०
विवाहमध्येऽप्राणोचम्	१७८	३
आशौचेनादीश्राद्धम्	१७९	६
अन्नादौविशेषः	१७९	१६
धर्माद्येविवाहकरणे	१७९	२१
कन्यागृहेभोजननिषिद्धे	१७९	२५
विवाहनक्षत्राणि	१८०	३
विरुद्धेनक्षत्रेदानादि	१८०	४
विवाहेमण्डपः	१८०	७
हरिदालेपनं	१८०	१०
विवाहेवेदी	१८०	१२
अंकुरार्पणार्थमृदाहरणं	१८०	१८
तरवरणम्	१८०	२५
वाग्दानोत्तरवरसूतो	१८०	२६
वरस्यदेशोत्तरगमने	१८१	३
शुक्लदाने	१८१	४
वाग्दानोत्तरपूर्ववरसत्वे	१८१	७
द्वितीयादिविवाहेनान्दीश्राद्धम्	१८१	२०
लग्नघटीस्थापनम्	१८१	२६
वरस्यमधुपर्कम्	१८१	२९
कन्यादानम्	१८२	१२
गृहप्रवेशोभेविशेषः	१८२	१३

प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः
प्रासासनेविशेषः	१८२	१४
अथदेवकोत्थापनं	१८२	१७
विवाहमध्येसपिण्डनियमः	१८२	२०
प्रथमाद्येकन्यावरनियमाः	१८२	२४
चित्रादौविशेषः	१८२	२८
वधुप्रवेशः	१८३	१
द्विगमनम्	१८३	१७
पुनर्विवाहः	१८३	२१
द्वितीयविवाहेऽग्निनिर्णयः	१८४	२
वहुभार्यस्यसधर्मिणाद्वितीयविवाहेकालः	१८४	४
तृतीयविवाहनिषेधः	१८४	२७
अर्कविवाहः	१८४	२९
आधानं	१८५	१०
ज्येष्ठेसाग्नेौ	१८५	३१
गृहस्थस्याप्यभ्ययनम्	१८६	३
अर्कनाधानज्येष्ठाद्युमातिविनाकृताधानपरिविना	१८६	३
कीवादौज्येष्ठेदोषाभावः	१८६	१५
अर्कनाधानपितृसत्त्वेऽप्याधानं	१८६	२९
अथशूद्रसंस्कारः	१८७	३
अथशूद्रकालस्तत्र	१८७	२४
जलाशयस्यकूपनिर्णयः	१८८	२
उत्सर्गकरणे	१८८	८
रक्षारोपः	१८८	१०
अथमूर्तिप्रतिष्ठाकालः	१८८	१३
दुर्गादौविशेषः	१८८	२६
लिंगस्थापनं	१८९	२
देवीस्थापनं	१८९	१०
अधिकारिणाः	१८९	२०
स्त्रीशूद्रयोरधिकारः	१९०	३

प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति	प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति
प्रतिभाभेदः	१९०	१०	स्वामीसेवा	२०२	१६
मूर्त्तौ स्नाननिषेधः	१९०	२६	गजाश्वदोला	२०२	१८
लिंगे विशेषः	१९०	२७	नृत्यम्	२०२	२०
लिङ्गपरिमाणम्	१९०	३०	राजदर्शनम्	२०२	२१
पंचसूत्रौ	१९१	२	ऋषयिऋषौ	२०२	२२
गृहे लिङ्गद्वयनिषेधः	१९१	११	अथसेतु	२०२	२७
अविभक्तानां प्रथमकूपजा	१९१	१८	अथपशुकल्पम्	२०२	२८
स्त्रीशुद्धयोः पूजाधिकारः	१९१	२१	गजदेतच्छेदः	२०३	३
शालग्रामकृपादिनामध्वमा	१९२	७	निक्षेपः	२०३	३
दिव्यवस्था			ऋणामोक्षः	२०३	५
अथपार्थिवपूजा	१९२	९	राजसुद्रा	२०३	७
रुद्रस्यधारणम्	१९२	२५	अथनौका	२०३	९
लिंगे महास्नानं	१९३	१०	भागः	२०३	११
विष्णोर्महास्नानं	१९३	१४	पुमशुकर्म	२०३	१२
पंचायतनम्	१९३	१७	इंधनसंग्रहः	२०३	२८
पंचायतनेदिशा	१९३	२०	नवान्नम्	२०४	१
केशवादिमूर्तयः	१९३	२३	नवभोजनपात्रम्	२०३	३०
लिगाञ्चप्रतिष्ठादिविधिः	१९३	३०	नूतनप्रलादिभक्ष्यः	२०४	२
उपघानेपुनःप्रतिष्ठाविधिः	१९८	१९	होमेऽप्राहुनिपातः	२०४	४
जीर्णोद्धारविधिः	१९८	१२	शांतिः	२०४	७
तुलसीग्रहणकालमंत्रौ	२००	१	ज्वरदौफलम्	२०४	११
पुष्यादेः पथ्यधितत्वे	२००	११	अथभेषज्यम्	२०४	२४
शिवनिर्माल्यद्रव्याणि	२००	२८	अथारोग्यस्नानम्	२०४	२६
वारालिगादौनिर्माल्यम्	२०१	८	दन्त्रकाष्ठनिषिद्धानिम्	२०४	२९
अथकृशीकाल	२०१	२२	आमलकस्नानम्	२०५	६
धान्यग्रहणम्	२०१	२७	नैलनिषेधः	२०५	१२
अथवस्त्रम्	२०१	३१	प्रतिमसवल्लेलाभ्यगेति	२०५	२१
अथालकारधारणम्	२०२	४	लस्नाननिषिद्धदिनम्		
	२०२	११	गृहारम्भः	२०५	२९
	२०२	१२	गृहप्रवेशः	२०७	७
	२०२	१४		२०७	२६

प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः	प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः
अथवनुस्यपरिच्छेदः	२९०	१०	अथवर्ष्यजलम्	२३८	१४
अथश्राद्धनिर्णयः	२९०	१४	कुतपाः	२३८	२३
श्राद्धस्वरूपम्	२९२	१५	अथवर्ष्योनि	२३९	४
अथश्राद्धभेदाः	२९२	८	श्राद्धदिनकल्पम्	२३९	१४
श्राद्धदेशाः	२९२	२८	पाकानिः	२४०	११
सप्तगोत्राः	२९३	१४	पाककर्तारः	२४१	११
कुलानि	२९३	१६	वस्त्राणि	२४१	१४
अथनिविद्धदेशाः	२९३	२२	श्राद्धकर्तृरुर्ध्वपुण्ड्रि	२४१	१५
परकीयभूमौभूस्वामीपितृभ्यो	२९३	२८	श्राद्धपरिभाषा	२४२	७
अभागदानविचारः			गोत्रनामोच्चारणम्	२४२	१३
श्राद्धकालः	२९४	१४	गोत्रज्ञाने	२४२	२२
अधिकारिणाः	२९६	४	नामोच्चारणविशेषः	२४२	२५
श्राद्धमुख्यगौणाधिकारिणाः	२९९	१०	वद्वृत्तानांविशेषः	२४३	९
तत्रप्रसंगेनधनभातानिर्णयः	२२०	१५	विभक्तनिर्णयः	२४३	५
अथपितरः	२२३	१८	सव्यापसव्यनिर्णयः	२४३	१२
दर्शदोसपत्नीकानो	२२४	१९	आचमनकालः	२४३	२०
मातुःपथकश्राद्धम्	२२४	२३	शिवविष्णुशंभोर्	२४३	२५
अथविश्वेदेवाः	२२५	२०	विनियुक्तदेवन्त्यागः	२४४	२
अथविश्रासत्रउत्तमब्राह्मणाः	२२५	२६	ऊहनिर्णयःमातामहेषु	२४४	६
अथमध्यमब्राह्मणाः	२२६	४	विशेषः		
अथवन्योब्राह्मणाः	२२६	७	श्राद्धसंकल्प्यादि	२४४	२३
विप्रनिमन्त्रणम्	२२९	१२	उपनिर्मन्त्रणं	२४४	२६
देवपितृभेदेनोपवीतं	२२९	१४	पाद्यमण्डलम्	२४५	३
श्राद्धभेदेनविप्रसंख्या	२२९	१८	पाद्यगतः	२४५	१०
देवपितृभेदेनविप्रसंख्या	२२९	५	मंडलेगोमयादि	२४५	१४
निमन्त्रितानादरेप्रायश्चित्तं	२३०	१८	पाद्यपत्नीनिर्णयः	२४५	१८
इभोक्तुर्व्योनिच			पाद्योत्तरमाचमनम्	२४५	२२
अथश्राद्धवस्त्रनिर्णयः	२३२	५	विप्रोपवेशनदिशा	२४५	२५
अथहविः	२३२	२८	वद्वृत्तादिविशेषः	२४५	२८
क्षीरेविशेषमाहिष्यापवादः	२३५	१०	अतिथेरुत्तरा	२४५	३०
वर्ज्यव्याणि	२३६	४	विप्रासनानि	२४६	५

प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः	प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः
नीवीवधन	२४६	१५	संश्रवप्रतिपत्तिः	२५३	२५
वैश्वदेवार्चा	२४६	२९	अर्घ्यपात्रपूजा	२५४	५
अर्घ्यनिर्णयः	२४७	७	पितृपूजा	२५४	१०
अर्घ्यपात्राणि	२४७	१०	भोजनदेशमण्डनं	२५४	२६
अर्घ्यपात्रमानं	२४७	११	भोजनपात्राणि	२५५	२
विश्वेदेवानमजाने	२४८	८	भोजनपात्रमानानि	२५५	६
आदाहेगन्धाः	२४९	३	कात्यादिनिषेधः	२५५	१०
त्रिपुल्लुनिषेधः	२४९	१२	कदलीनिषेधः	२५५	१५
ऊर्ध्वपुंड्रविकल्पः	२४९	१८	भस्ममर्मादा	२५५	१७
आदाहप्याणि	२४९	२३	हस्तशोधनं	२५५	२०
निषिद्धप्याणि	२५०	१	अग्नौकरणम्	२५५	२२
अथधूपाः	२५०	१९	पत्राग्निनिर्णयः	२५५	२३
दोषाः	२५०	२५	अग्न्यभावेनिर्णयः	२५५	२६
वस्त्राणि	२५०	२७	अतिषड्-निर्णयः	२५६	१
यज्ञोपवीतादीनि	२५०	२८	अग्नौकरणेसव्यापसव्यं	२५७	६
वस्त्रादीनानिष्क्रमः	२५०	३०	पाणिहोमः	२५७	११
दोषिकादिदानम्	२५०	३१	अपत्तिकसविधिः	२५७	१२
कंबुकादिदानं	२५१	३	अनुपनीतेरग्नौकरणं	२५७	१६
स्त्रीआडेहिन्दुरादि	२५१	४	साग्नेर्विशेष्टादौ	२५८	५
कार्पासादिवस्त्रादीनि	२५१	६	पाणिहोमपयुक्तरादि	२५८	१३
स्त्रिभूद्रयोहपवीतं	२५१	८	विश्रावमनादि	२५८	१७
जलपात्राणि	२५१	९	आपसवानामग्नौकरणा	२५९	१
उषानहौ	२५१	१४	नसृग्न्यादेर्विशेषः	२५९	२
कृत्रचामरादिदानं	२५१	१६	महालपादावग्नौकरणम्	२५९	२५
अलंकारः	२५१	१८	आटिकादावग्नौकरणा	२५९	२६
आदर्शादि	२५१	२१	जीवत्यिज्ञादेर्विधिः	२५९	३१
वन्दीमोक्षः	२५१	२८	मानुदित्वे	२६०	२
पितृपूजनं	२५१	३०	परिवेषणम्	२६०	५
पित्रर्घ्योहादनं	२५२	३	परिवेषणपात्राणि	२६०	१३
अर्घ्यपवित्राणि	२५२	१८	भोज्यपात्रेतिननिषेधः	२६०	१७
पित्रावाहनं	२५२	२५	स्त्रेहादीनाहस्तेनपरिवेषणानि	२६०	१८

प्रकरणात्	पत्र	पंक्तिः	प्रकरणात्	पत्र	पंक्तिः
घृतपात्रस्थापनं	२६०	२०	पिण्डप्रमाणानि	२६५	२३
पात्रालम्बनं	२६०	२१	अत्रपित्रादिनामाज्ञाने	२६६	२
पात्रेऽङ्घ्रिनिवेशनं	२६०	२४	मातामहादिपिण्डदेशाः	२६६	५
अन्नसंकल्पः	२६१	१०	एकोद्दिष्टानां देशाः	२६६	१३
ब्राह्मणपर्यादि	२६१	१४	दर्भलेपाः	२६६	१५
आवेशानविधिः	२६१	२९	लेपापवादाः	२६६	१७
वित्रादिवलविधिः	२६२	२	नीवीविश्रंसनम्	२६६	२८
अभिश्चरणादि	२६२	५	अञ्जनाभ्यञ्जने	२६६	२८
भोजनेनियमाः	२६२	११	पिण्डपूजा	२६७	३
विप्राणामन्योनस्पर्शं	२६२	२३	स्वस्तिवाचनादि	२६७	११
विप्रपदश्चावे	२६३	४	अक्षय्योदकम्	२६७	१४
विप्रवमने	२६३	५	दक्षिणानिर्गोपः	२६७	१६
आदिकेवमने	२६३	१३	स्वधावाचनम्	२६७	२०
दर्शादौवमने	२६३	२०	पिण्डप्रवाहणम्	२६७	२३
पितामहवमने	२६३	२८	विप्रविसर्जनम्	२६७	२४
सपिलीकरणावमने	२६३	२९	पिण्डप्रतिपत्तिः	२६८	५
महैकोदियेवमने	२६३	३०	पिण्डोपधाने	२६८	९८
द्विसंकल्प्यादौवमने	२६३	३१	पिण्डनिषिद्धकालः	२६८	२९
तीर्थमहालयादौवमने	२६४	३	महालयादौप्रतिप्रसवः	२६८	३१
तृप्तिप्रश्नादि	२६४	४	उच्छिद्योद्घासनकालः	२६८	१४
आह्वयशेषेत्तृप्तिप्रश्नं	२६४	९	विश्वदेवकालः	२६९	२०
विकिरप्रतिपत्तिः	२६४	१२	वरूचानोविश्वदेवकालः	२७०	४
उत्तराचमनं	२६४	२४	नित्यप्राहादि	२७०	१०
पवित्रविसर्जनम्	२६४	२८	एकादश्यादौप्राह्णं	२७०	२७
गरुडपात्रम्	२६४	२९	रात्रौपरपक्षेभोजनेनिषिद्धम्	२७१	१
पिण्डदानविधिः	२६४	३०	अथप्राज्ञासंकल्पः	२७१	१०
पिण्डकालः	२६५	१	विप्राभावेदर्भवदुः	२७१	११
पिण्डदेशाः	२६५	६	आमप्राह्णं	२७१	१३
रेखाकरणादि	२६५	७	आमापवादाः	२७१	२५
पिण्डप्रयोगानि	२६५	१३	आमपरिमाणम्	२७२	२
पिण्डमाषाः	२६५	१५	आमप्राह्णपिण्डः	२७२	८

पंक्तिः	पत्रं	पंक्तिः	पंक्तिः	पत्रं	पंक्तिः
भकराणम्	२०२	१३	पकराणम्	२०६	९
आमप्रादुर्हः	२०२	१६	आहेआशोचमात्रौ	२०९	३१
आमप्रादेनिषिद्धानि	२०२	२५	आशोचोत्तरविभे	२००	१६
भूद्रस्यामप्राहाधिकारः	२०२	३१	आहेभाय्योरजोदर्शने	२००	३१
हेमप्रादुर्हम्	२०३	५	रजस्वलायाप्रादुर्हम्	२०१	२६
जातकर्मणिहेमनिधम्	२०३	७	अन्वारोहरौप्रादुर्हम्	२०२	४
हेमप्रादेपिरादानादि	२०३	१६	सापलमानुरन्वायुको	२०३	४
हेमप्रादेनिषिद्धानि	२०३	१९	अन्यकालारोहरो	२०३	२१
संकल्पप्रादुर्हम्	२०३	२०	प्रादुर्हसंपाते	२०३	२६
संकल्पप्रादुर्हवर्जम्	२०३	२७	पित्रोर्मृतोहेके	२०३	३०
अशक्तौपिरामात्र	२०४	४	प्रादुर्हसम्पातेसागसिद्धिः	२०४	९
अन्यशक्तौतर्पणादि	२०४	१३	प्रादुर्हवृत्तिविचारः	२०४	१५
प्रादुर्हभोजनेनापश्चित्तं	२०४	२६	प्रादुर्हागततर्पणान्	२०४	२७
क्षयाहप्रादुर्हम्	२०५	८	प्रादुर्हागततर्पणापवादः	२०४	३१
पावैरौकोदिष्टविचारः	२०५	१९	प्रादेनित्यतर्पणम्	२०५	२
सन्ध्यासिनप्रादुर्हप्रादुर्हम्	२०५	३१	तर्पणाविधिः	२०५	२१
आदिकेसपत्नीकनिषेधः	२०६	३	तिलतर्पणनिषेधः	२०५	२८
ज्येष्ठभ्रातृदिके	२०६	९	तदपवादः	२०५	३१
पत्न्याः कर्तृत्वे	२०६	१५	वृद्धिप्रादुर्हत्तन्निमित्तानि	२०६	२७
अपुत्राणां विशेषः	२०६	२२	तत्कालः	२०६	३१
गोविप्रहनादौ	२०६	२७	प्राधान्यवृद्धिप्रादुर्हम्	२०७	४
मातामहनिषेधः	२०६	३०	वृद्धिप्रादुर्हदेवताः वृद्धिप्रा		
पितृव्यादिप्रादुर्हम्	२०७	३	देविश्वेदेवाः		
क्षयाहदेविश्वे	२०७	४	वृद्धिगदौमानुश्रुजा	२०७	२३
अह्नादिनवार्षिकं	२०७	१०	वृद्धौवशोद्धार	२०७	२८
मलमासेवार्षिकं	२०७	१६	गौरित्तन्नास्यादिमातरः	२०८	३
दर्शवार्षिकमात्रौ	२०७	१८	संस्कारयोगपथे	२०८	१३
आदिकेवृषोत्सर्गः	२०८	१८	वृद्धिप्रादेतन्त्रता	२०८	१४
शुद्धिप्रादुर्हम्	२०८	१९	कर्मावृत्तौरुध्वावृत्तिः	२०८	१८
वर्षान्तेसपिरादने	२०८	२६	वृद्धिनिषेधः	२०८	२३
क्षयाहाज्ञाने	२०८	२८	वृद्धौअधिकारः	२०८	३१
वृत्तभासाद्यज्ञाने	२०८	२८	जीवित्तकः	२०८	३

प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः	प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः
सन्ध्यादिपितृकस्य	२८९	२७	मुण्डनेकालाः	२९६	१७
साग्नेर्विशेषः जीवन्मृतक	२८९	२८	मुंडनविधिः	२९६	२५
स्यविशेषश्च			जीवन्मृतकस्यतीर्थे	२९६	२९
वृद्धावितिकर्तव्यता	२९०	९	तीर्थेपरार्थस्नानंमुंडनं च	२९६	२७
विश्रालाभे	२९०	१५	तीर्थेऽप्राह्वविधिः	२९७	३
अत्रदक्षिणा	२९०	३०	रात्रौतीर्थेमात्रेऽप्राह्वः	२९७	७
पिण्डविधिर्विकल्पः	२९१	२	आशौचनीर्थेऽप्राह्वः	२९७	११
मन्त्रोद्धारः	२९१	१५	तीर्थेऽप्राह्वेनोनि	२९७	१६
पितृजीवने	२९१	२६	तीर्थेऽप्राह्वेपिण्डद्वारा	२९७	२२
मातामहजीवने	२९२	१२	विधवायाविशेषः	२९७	२४
मातृजीवने	२९२	२५	जीवन्मृतकस्यतीर्थेऽप्राह्वः	२९७	२७
जीवन्मृतस्तीर्थेविशेषः	२९२	२७	आशौचनिर्णयः	२९८	३
तीर्थेमातृऽप्राह्वः	२९२	२९	स्त्रावशौचं	२९८	४
साग्नेर्विशेषः	२९३	२	पाताशौचं	२९८	११
जीवन्मृतकऽप्राह्वः	२९३	६	उत्रोत्पन्नोपितृस्नानं	२९८	१८
पितामहजीवने	२९३	१५	सज्जिकायाः कर्मोपधिकारः	२९९	६
प्रपितामहजीवनेउभयजीवने	२९३	२०	जननेप्रथमादिदिने	२९९	८
व्युत्क्रममृतानांविशेषः	२९३	२५	मृताशौचं	२९९	२४
विभक्ताविभक्तानां	२९४	६	नालेऽहोतरमृतौ	२९९	२६
कर्मणिविभक्ता	२९४	२२	नामोत्तरदन्तोत्पन्नोः श्वे	३००	१
विभक्तानांपंचमहायज्ञैश्च	२९४	२३	अत्रदहनखननेविचारः	३००	४
वादिदेवपूजा			दन्तोत्तरत्रिवर्षोत्पन्नः	३००	२६
तेषांतीर्थेऽप्राह्वधिकारः	२९४	३०	त्रिवर्षोत्पन्नमुपनयान्स्वैमृतौ	३००	३१
तीर्थेऽप्राह्वः	२९५	१०	कृतचूडमरणौ	३०१	१
तीर्थेयात्राविधिः	२९५	१३	शिशुमृतौमात्रापित्रोः	३०१	८
घृतऽप्राह्वेकार्पणविवेकः	२९५	३०	कन्यामृतौ	३०१	११
यात्रामध्येऽशौचं	२९६	३	श्रद्धस्यविवाहान्स्वै	३०१	१३
मागेतीर्थेमात्रे	२९६	४	चौलोनरवाग्दानान्स्वै	३०१	२१
नदीघृतीर्थेषुविशेषः	२९६	८	अनूदश्रद्धस्यषोडशाद्यम्	३०१	२२
तीर्थेयात्रादिनक्त्यं	२९६	१०	धेमरणौ		
तीर्थेवपनतीर्थेपवातश्च	२९६	१६	वाग्दानोत्तरकन्यामृतौ	३०१	२३

प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः	प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः
अनुपनीतेखननादि	३०२	६	शवानुगमने	३०८	३०
अनुपनीतिपिण्डादि	३०२	१५	रोदनेच	३०९	८
अहाशौचेविशेषः	३०२	२१	आशौचान्नभस्मरो	३०९	१६
वालमरणादौविशेषः	३०२	२३	स्वामीमरणोदास्याशौचं	३०९	२५
पंचवर्षोत्तरपिण्डादौ	३०२	३०	दास्यादौविशेषः	३०९	२८
स्त्रीणांपिण्डादिविकल्पः	३०३	८	दासभेदाः	३१०	३
जात्याशौचं	३०३	१५	दासमरणस्वामिनः	३१०	९
स्त्रीभूदयोर्विशेषः	३०३	२९	प्रतिलोमजानां	३१०	१०
आशौचसङ्कीर्णविचारः	३०४	१३	रत्रौजननमरणेच	३१०	११
आशौचेः ग्रास्यर्शता	३०४	२०	आहिताग्निमरणे	३१०	१३
अनुपनीतादौविशेषः	३०४	२८	अतिज्ञाताशौचं	३१०	२०
दत्तकादिपुत्रमरणे	३०५	३	देशान्तरेविशेषः	३१०	२७
दत्तकमरणजनकस्य	३०५	१७	देशान्तरलक्षणम्	३११	५
उद्धाकस्यामृतोदोपित्रादेः	३०५	२३	पित्रोर्देशान्तरमरणे	३११	८
पतिरहेकस्यामरणेप्रसवेच	३०५	२४	सापन्नमानुदेशान्तरमरणे	३११	१३
पितृमृतौकन्यायाआशौचं	३०६	९	आशौचसंपाने	३११	१७
भगिनीमृतौआत्तरां	३०६	११	रत्रौयामशेषादौ	३१२	२४
मातामहादिमरणे	३०६	१३	ब्रह्मादिवृद्धेरपवादः	३१२	२५
दौहित्रादिमरणे	३०६	१३	मानुरन्वारोहणे	३१४	५
वधुत्रयमरणेविशेषः	३०६	३०	सन्निकाग्निदयोर्विशेषः	३१४	१४
ग्राममध्यशवाधिष्ठाने	३०७	१४	आशौचसन्निपातेकार्याका	३१४	१९
श्यालाकादौजामातृनः	३०७	२२	र्थविचारः		
क्रियाकतौविशेषः	३०७	२५	आशौचापवादःपंचधाकर्त्त	३१४	२७
पत्न्यादिमरणे	३०७	३०	नोपवादश्च		
सुदुमृते	३०७	३१	ब्रह्मचारिणोविशेषः	३१४	३०
शवस्पर्श	३०८	१०	समावर्तनोत्तरविशेषः	३१५	१७
निर्हरणादौ	३०८	१५	कर्मतोपवादः	३१५	२५
निर्हरणादौभृत्तिग्रहणे	३०८	१७	कुलाराजनादौ	३१५	३१
शवालंकरणे	३०८	२३	निवेदेवर्षादौ	३१६	१०
अनायुहरणे	३०८	२३	दीक्षितस्यस्नानुष्ठाने	३१६	१६
हीनवर्षसंस्कारे	३०८	२९	अशुद्धिर्विशेषः	३१६	१८

	पत्रं	पंक्ति
प्रकरणम्	३१६	२०
श्रौतकर्मसुविशेषः	३१७	१६
स्मार्तकर्मणि वैश्वदेवे	३१७	२०
संध्यादिषु	३१७	३०
ग्रहरोच्चाशौचापवादः	३१८	१
संज्ञानौक्योद्वाहेवि	३१८	४
अयद्रव्यतोपवादः	३१८	१४
मृतदोषतोपवादः	३१८	१६
आत्मघाते	३१८	३०
आत्मघाते संस्कारकर्तुः प्रा		
यश्चिन्तम्		
आहताग्निदुर्मरुतो	३१९	७
प्रमादुर्मरुतो	३१९	१७
वैधुर्मरुतो	३२०	८
प्रयागादिमरुतो	३२०	२२
काश्यामाल्मघाते	३२१	२
आत्मघाते संवत्सरोऽंशविशेषः	३२२	१
आत्मघाते प्रापश्चिन्तं	३२२	१०
चण्डालादिहने प्रापश्चिन्तं	३२२	१५
श्लेष्ठीकृतानां विशेषः	३२३	१
पतिनोदकविधिः	३२३	४
नारापरावलिप्रयोगः	३२३	२१
सव्यहने विशेषः	३२४	१०
कृचिद्विधानादाशौचापवादः	३२४	२२
सत्यासमरुतो	३२४	३०
सकजौवच्छाद्वे विशेषः	३२५	१५
आहिताग्नीत्रेयिनप्ररुतो	३२५	२१
परौशरविधिः	३२५	२८
श्रोत्रिणेकालपरीक्षा	३२६	११
परौशरेत्रिणशौचं	३२६	२४
परौशरादौपत्नीपुत्रयोश्चौचं	३२६	२५
अनीनसंस्कार	३२६	२८

	पत्रं	पंक्तिः
प्रकरणम्	३२७	१
प्रेतसंस्कारकालः	३२७	८
निषिद्धनक्षत्रादौ मृते दाह		
विधिः		
कृतसंस्कारस्य पुनरागमनम्	३२७	२०
सव्यसंस्कारविधिः	३२७	२९
अस्यकर्मनिरूपणः	३२७	३०
धर्मपुत्रविधिः	३२९	२९
आसन्नमरणोदानानि	३३०	१०
योक्षधेनुः	३३०	११
जराधेनुः कर्तुः कर्तव्यम्	३३०	२६
दुर्मरुतो प्रापश्चिन्तं चण्डाला	३३०	३१
दिस्यर्शं		
रत्नस्वलास्यर्शं	३३१	३
खड्गादौ मरुतो	३३१	८
एत्रौ मरुतो	३३१	१२
रात्रौ मरुतो निषेधः	३३१	१६
सवप्युषिते	३३१	१७
साग्नेविशेषः	३३१	२६
समारूढारण्यो विशेषः	३३२	१
विच्छिन्नाग्नेः	३३२	२
प्रेताधानं	३३२	३
अरण्योनीशो	३३२	६
पत्न्या मरुतो विशेषः	३३२	१६
देशान्तरमृते	३३३	१
अनुपनीतादः	३३३	६
कपालाग्न्यादिग्रहमरुतो	३३३	१३
विशेषः		
दाहविधिः	३३४	५
दम्पत्योरेकदा मृतौ	३३५	१३
उदकदानम्	३३५	२७
सहगमने पाकेतव्यं	३३५	२६

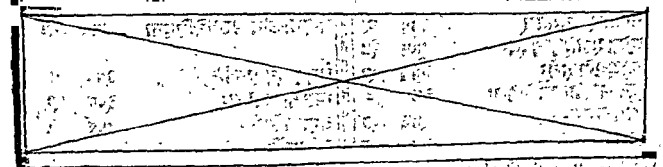
प्रकरणम्	पत्रं	
अंजलिखडिः	३३६	१४
कामोदकम्	३३६	२३
प्रवेशनादिविधिः	३३७	३
आशौचिनियमाः	३३६	३१
पत्न्यकर्तृत्वेरजोदर्शने	३३७	२३
क्रियाकर्तृत्वांशे	३३७	२४
प्रेतपिण्डविधिः	३३७	३१
युद्धमृतादौविपर्यये	३३८	६
शिर्गादिविपर्यये	३३८	१०
पिण्डद्रव्याणि	३३८	२१
प्रेतपिण्डोनिषिद्धानिप्रेताय वपवाः	३३९	१५
आकाशेजलक्षीरस्थापनं	३३९	२९
दशाहमध्येदर्शपात्रे	३३९	२८
अस्थिसंचपनं	३४०	७
संचपनेनक्षत्राणि	३४०	११
तीर्थस्थानिसंप्रविधिः	३४१	१
नवश्राद्ध	३४२	१
नवश्राद्धवर्ज्यानि	३४२	१८
नवश्राद्धविघ्न	३४२	२९
अन्वारोहणनवश्राद्ध	३४३	२
आशौचान्तिदिनकृत्यं	३४३	६
एकादशाहकृत्यं	३४३	३१
सद्यःशौचेएकादशाह	३४४	२
एकादशस्वरूपम्	३४५	२
एकादशाहवैश्वदेवः	३४५	१४
अथवपोत्तर्गः	३४५	२१
स्त्रीषुषोत्तर्गनिषेधः	३४६	८
पश्चानम्	३४६	१३
शय्यादानम्	३४६	
शय्याप्रतिग्रहप्रापयन्ति	३४७	६

प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः
दीपदानं	३४७	९
मासिकानि	३४८	२
अनेषुवर्जानि	३४८	४
सपिण्डीकरणं	३४८	२३
साग्निककर्तृकविशेषः	३५०	२६
साग्नोपेतविशेषः	३५०	२८
द्वयोस्ताग्निवै	३५०	३०
	३५१	८
	३५१	१५
	३५१	२९
श्रद्धासाग्निसपिण्डीकरणम्	३५२	९
विरणिकरणनक्षत्राणि	३५२	१७
डीकरणोऽधिकारिणाः	३५३	६
व्युत्क्रममृतेसपिण्डीकरणं	३५४	१
पितामहसपिण्डने	३५४	४
पितामहदशाहमध्ये	३५४	१०
पितृमृतौ	३५४	१९
स्त्रीसपिण्डीकारोविचारः	३५४	२३
अपत्रायाःसपिण्डने	३५५	३
कीकिलमत्तानुसारिणां	३५५	२३
भर्तृसपिण्डनेविशेषः	३५५	३१
ब्रह्मचारिणांसपिण्डने	३५६	५
सपिण्डनमयोगः	३५६	११
पाथेयश्राद्ध	३५६	२२
मथमादेनिषिद्धानिषिद्धना निव	३५६	२५
	३५८	५
त्रिपकराज्ञानिः	३५८	११
अलचारीमृतौ	३५९	११
	३५९	२४
सत्निकारजस्रलामृतौ	३६०	४

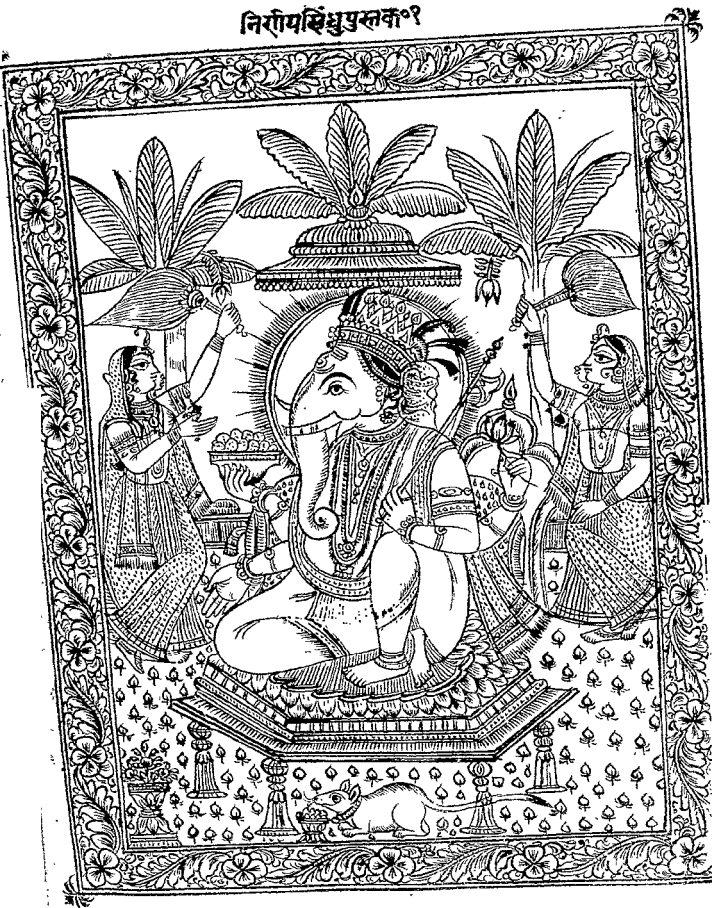
	प्रकरणम्	पत्र पंक्तिः	
	गर्भिणीमारु	३६० २२	
	अन्वाराहणविधिः	३६१ ७	
	विधवाधर्मः	३६२ १२	
	समासविधिः	३६२ २१	
	सन्धासम्पयोगः	३६४ २१	
	अष्टौभाज्जदीनि	३६४ २२	
	यतिधर्माः	३६० १०	
	पतिसंस्कारः	३६८ ११	
	॥ समाप्तमिदं सूचीपत्रम् ॥ शुभम् ॥		

	अथ अष्टपत्रलिखने ॥			
	पत्र	पंक्ति	अर्थद्वयं	शुद्धं
	१३७	९	चर्थदिन	चतुर्थदिन
	३९०	९	पञ्चवा	पञ्चवा
	१८६	१४	किवादा	कीवादा
	३९६	१९	दक्षीना	दक्षिना
	२४६	१३	एकपंक्तिदिग्वृत्तिर्भइहैसोव्यर्थहे	

	५६ २२	लोत्रपाठमपिदशवारकयो न	
		उक्तमविव्ये नस्यादशम्यामेनचलात्रंगगाः	
		इतिवृत्तिः ॥	
	११३ २२	कार्तिकस्नानं	कार्तिकमासः ॥

श्रीगणेशायनमः कारुरोपेकनिकेतं रामसीतालतायुक्तं विस्वामित्रान्ववाप्यत्रतिसमाप्तं।
 वशाखिनंबंदे १ लक्ष्मीसहायंकल्पद्रुतलंजितगोकुले वर्हापीउंघनश्याममहः किंचिद्वि
 पास्महे २ यत्पादसंस्मृतिः सर्वमंगलप्रतिभूमता तानुभदरामरुक्षारख्यानश्रीतातवस्त्रा
 लुमः ३ सर्वकलारासंदोहनिरानंयत्पदहयं द्युनदीसोदरीमंवासुमारख्यानीमिसादरं
 ४ विंदुमाधवपादाजरोलवीकृतवियहं व्यापोसंभातरंभट्टदिवाकरमुपास्महे ५ हे।
 द्विमाधवमतेप्रविचार्यसम्पगालोच्यतत्वमयतीर्थकृतोपरंया श्रीरामरुक्षतनयक
 मलाकराख्यः कालेयथामतिविनिर्णयमातनोति ६ संतियद्यथिविद्वांसस्तन्निबंधा
 कोटिशः नथाप्यसुष्यवेदाधीकेचिद्विज्ञातमीशते ७ तत्रसंक्षेपतः कालः षोडा अष्टा
 ऽयनमृतुर्मासः पक्षोदिवसरति तत्राष्टोमाधवमतेपंचधा सावनः सौरश्चादोनाक्षत्रीवा
 हंस्यन्यरति गुरोर्मध्यराशिभोगेनवाहंस्यत्यः सचञ्जोतिः शास्त्रप्रसिद्धः हेमाद्रिस्त्वय
 योर्धर्मशास्त्रेऽनुपयोगात्तिस्रसवविधाश्चाह तत्रवक्ष्यमारोः सावनादिद्वादशमासेरु
 तदहं मलमासेतुसतिषष्टिदिनात्मकएकीमासा इतिद्वादशमासत्वमविरुद्धं ० तथा
 चव्यासः षष्ट्यातुदिवसेर्मासः कथितोवादरायणोरिति तत्रचांद्रोदः षष्टिभेदः तदा
 गर्गः प्रभवोविभवः सुक्तः प्रमोदोयप्रजापतिः अंगिराः श्रीमुखोभावोयुवाधातातथ
 वच ईस्वरोवहृधान्यश्चप्रमाथीविक्रमोदृषः चित्रभानुसुभानुश्चतारणाः पार्थिवो
 ऽव्ययः सर्वजित्सर्वधारीचविरोधीविकृतः खरः नंदनोविजयश्चैवजयोमन्मथदुर्मु
 खो हेमलवोविलंबोयविकारीशार्वरीश्रवः शुभकञ्जोभनः क्रोधीविस्वावसुपराम
 वी प्रवंगः कीलकः सोम्यः साधारणविरोधकृत परिधावीप्रमाथीचत्रानंदोराक्षसो
 नलः पिंगलः कालयुक्तश्चसिद्धार्थोरेद्रुर्मती दुंदुभीरुधिरोद्गारीरक्ताक्षः क्रोधनः स
 यरति यद्यपिज्योतिषेगुरोर्मध्यमराशिभोगेनप्रभवादीनामाघादोप्रवृत्तिरुक्ता तथा
 पिप्रभवादीनांचांद्रत्वमप्यस्ति ॥ ० चांद्राणांप्रभवादीनांपंचकेपंचकेपुगरतिमाधवो
 क्तैः तेनचांद्रः प्रभवादिश्चैत्रसितेप्रवर्तते वाहंस्यत्यंस्तुमाघादौ तयोर्विनियोगोऽपि
 निर्वंधेन्नह्यसिद्धान्तेव्यावहारिकसंज्ञोपकालः स्मृत्यादिकर्मसु योज्यः सर्वत्रतत्रापिजे
 वीवानर्मदोत्रे आर्षिषेराः स्मरेत्सर्वत्रकर्मादौचांद्रसंवत्सरंसदा नान्ययस्माहत्सरा
 दौप्रवृत्तिस्तस्यकीर्तिनेति अयनंतुसौरर्तुत्रयान्मकां॥ सौरर्तुत्रितयंप्रदिष्टमयनमितिदी
 पिकोक्तोद्विविधदक्षिणामुत्तरंचेति कर्कसंक्रान्तिर्दक्षिणां मकरेण्यं अतयोर्विनियोगमा
 हमदनरत्नेसत्यत्रतः ॥ देवतारामवाय्यादिप्रतिष्ठादशुखेरवौ दक्षिणाशामुखेकुर्वन्न
 तत्फलमवाप्नुयात् वैखानसः मातृभैरववाराहनारसिंहत्रिविक्रमाः महिषासुरहंतीच
 स्थाप्यावैदक्षिणापने वैशद्येऽप्यर्थे ननुदक्षिणापनरावेतिनियमः ॥ ष्वेवचनेदक्षिणा
 पनेनिषिद्धायादेवप्रतिष्ठायादेवविशेषेप्रतिप्रसवात् तथाचीत्करत्नमालायां एहंशे
 शत्रिदशप्रतिष्ठाविवाहचौलत्रतबंधर्षवसोप्यापनेकर्मशुभविधेययद्गर्हिततत्रसुद

क्षिणोचेति अस्यापवादः काशीखंडे सदाकृतपुगं चानुसदाचारुत्तरायणां सदा महोदय
 आस्तुकाभ्यानिवसतां सतां इत्यननम् ऋतुमासद्वयात्मा मलमासिनुमासद्वयात्मकस
 कोमासस्तेनमासद्वयात्मकत्वमविरुद्धं सद्देधाचांद्रस्योरश्च चैत्रारंभोवसंतादिश्चा
 दः मीनारंभोमेघारंभोवासोरः ॥ मीनमेघयोर्मेषदृषयोर्वावसंतरतिवैधायनोक्तेः
 अनयोर्विनियोगमाह त्रिकांउमंडनः श्रोतस्मात्त्रिकायाः सर्वाः कुर्याच्चंद्रिष्यन्तुषु तदभा
 वेनुसौरर्तुं खितिजोतिर्विदंमंतं सद्दिविधोपिषोदा वसंतीथीथीवर्षाशररहेमतः शि
 शिररति इतिऋतुः मासश्चतुर्दो सावनः सौरश्चाश्रीनाक्षत्ररति त्रिंशद्दिनः सावनः अर्कसं
 क्रान्तिः संक्रान्त्यवधिः सौरः यद्यपिहेमाद्रिमाधवकालादशीयालोचनेनमेघसंक्रांत्यां समा
 नायाममावास्याकत्वं चैत्रत्वमितिलक्षणाच्च मेघसंक्रांतेश्चैत्रत्वंप्रतीयते तथापिमेघ
 संक्रमेदशद्वयेसतिवेशास्तस्यैवाधिक्यात् सर्वभाविन्नेनमीनस्यैवचैत्रत्वंपुक्तं एवमेघा
 दयोर्वेशारखाद्याः अतोमीनसंक्रान्त्यमध्यस्थयोरीमासीकत्वं आद्यार्तोथकत्वंचैत्रत्व
 मितिलक्षणात् मीनसर्वसौरश्चैत्रः एवंवेशास्तादयोपिमेघाघात्रेयाः ॥ अथसौरमास
 प्रसंगात्संक्रांतिनिर्णयउच्यते तत्रशर्वतोपियरतोऽपिसंक्रमान्युरापकालघटिकास्तु
 योउशेति सामान्यतः पुण्यकालः सर्वैरुक्तः विशेषस्तुच्यते अत्रमामकाः संग्रहश्रीकाः
 प्रागूर्ध्वादशशर्वतः षडवतिस्तद्व्यराः शर्वतस्त्रिंशत्वीउशशर्वतोप्यरतः श्वीः पराः
 स्पुदंश श्वीः योउशचोत्रराऋतुभुवः पश्चात्खवेदाः पुनः श्वीयोउशचोत्रराः पुनर
 योपुरापास्तमेघादितः ॥ अस्यार्थः ॥ मेषप्रागूर्ध्वं चदशघटिकाः पुण्यकालः दृषेत्
 र्वायोउशः मिथुनेपराः योउशः कर्केश्वीस्त्रिंशत् ॥ सिंहेश्वीः योउशाकन्यायांपराः यो
 उशातुलायांप्राग् र्ध्वादशादश्विकेश्वीः योउशाधनुषिपराः योउशामकरेचत्वारिं
 शत्पराः ॥ इदंचहेमाद्रिमतेनोक्तं ॥ माधवमतेत्वत्रपराविंशतिः पुरापाः कुंभेश्वीः यो
 उशामीनेपराः योउशेति १२ याप्युत्ररापुण्यतमामयोक्तासायंभवेत्सायदिसायि
 श्वी श्वीतुयोक्तायदिसाविभातेसाप्युत्ररारात्रिनिषेधतः स्यात् अर्वाउ-निशीथा
 द्यदिसंक्रमः स्यात्सर्वेन्हिपुरापपरतः परेन्हि ॥ आसन्नयामद्वयमेवपुरापंनिशीथम
 ध्येनुदिनद्वयं स्यात् कर्केश्वेप्येवमितिसुवाचहेमाद्रिसुरिश्चतथापरार्कः ऋषः प्र
 दोषेयदिवाहरेत्रिपरेन्हिपुरापंत्यकर्केश्वेत् प्रभातकालेयदिवानिशीथेर्षे
 न्हिपुरापंत्विति माधवार्यः ॥ अत्रमूलवचनानिमाधवापरार्कहेमाद्रादिसुदस्य्या
 नि सर्वासंक्रांतियुदानविशेषोहेमाद्रोदानकांडउक्तः ॥ विस्वामित्रः मेषसंक्रमणो
 भानोर्मेषदानं महाफलं दृषसंक्रमणोदानं गवांप्रोक्तं तथैवच वस्त्रानयानदा
 नानिमिथुनेविहितानिनु धृतधेनुप्रदानं चकर्कटेपिविशिष्यते ससुवर्णं ह्यत्र
 दानं सिंहैपिविहितं तथा कन्याप्रवेशवस्त्राणांवेशनोदानमेवच तुलाप्रवेश
 धात्यानांगोरसानामयीष्टदं अन्नकीचलितेभानोदीयदानं महाफलं अन्नकीष्ट

शुक्रः धनुः प्रवेशे स्वस्त्राणां यानां च महाफले ऋषयः प्रवेशे दारुणादानमप्रेक्ष्यैव च कु
मप्रवेशे दानं तु गवामंबुत्राणां च मीनप्रवेशेऽस्त्राणां मालानामपि चोत्तममिति च
त्रउपवासमाह हेमाद्रावायस्त्वः अयने विष्णुवैश्वत्रिरात्रौ योषिती नरः ॥ स्नात्वा यस्त्वं वै
दानुं सर्वकामफलं लभेत् असक्तो तु दृढवसिष्ठः अयने संक्रमे वैवयहरो चंद्रसूर्ययोः अ
होरात्रौ धितः स्नात्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते अत्रोपवासः संक्रांतिदिने दानादितु पुण्यकालदि
नस्याचार्यचूडामणिः विधिलाघवाः पुण्यकालदिने षोभयमिति दृष्ट्वाः इदं च पुत्रिष्टदस्या
तिरिक्तविषयम् आदित्ये हनि संक्रांतौ ग्रहौ चंद्रसूर्ययोः उपवासी न कर्तव्यः पुत्रिणा गृहि
णासदेति जैमिनिवचनात् अत्र प्रादुशुक्रं हेमाद्रौ विष्णुधर्मं प्रादं संक्रमणो भानोः प्रशस्ते
दृष्टिवीपते अपराकै विष्णुः आदित्यसंक्रमं वैव विष्णुवंचायनद्वयं जन्मभमभूदयश्च एतां
सुं प्रादकालात्वे काम्यानाह प्रजापतिरिति यदाहादशदिने रवांगयनां शप्रदतिर्भवति त
दा पुण्यं वक्तुमयनग्रहणं अमथा संक्रमेण सिद्धे रयनग्रहणं व्यर्थं स्यादित्यपराकैः हेमा
द्रावपि गालवः अयनां शकतुल्येन कालेने वस्फुटं भवेत् मृगकर्कादिगोसूर्ययाम्प्रादगय
ने सति तदा संक्रांतिकाले स्युरुक्ता विष्णुपदादय इति अयनां शकच्युतिरूपे संक्रांतिका
लेपितं त्रयुक्तं पुण्यकालादि ज्ञेयमिति सर्वव्याचरं तच्च मेघायने दृषायनमित्यादि स
र्वत्र ज्ञेयं माधवीयेपि जावालिः संक्रांतिमुयथाकालस्तदीयेय्यने तथा अयने विश
तिः शर्वा मकरे विशतिः पुरा इति मकरायरो शर्वा विशघटिकाः पुरायाः मकरसंक्रांतौ
तुयश्चादि शतिः पुरायाः अमत्रायने न तत्संक्रांतिवत् विष्णुपदादयः प्रवर्तते तेन तत्रा
युक्तं पुण्यकालादितत्रापि ज्ञेयमिति सर्वव्याचरं विष्णुपदादि स्वस्वपीपिकाया मु
क्तं हर्ष्यं शिष्टेषु सिंहदृष्टिकघटे चर्कस्ययः संक्रमः कन्यामीनधनुर्नृपुक्षयउशीत्यास्यंत
लामेषयोः प्रोक्तं तद्विष्णुवंगमेषु यनक्मुदकर्काटके दक्षिणामिति हर्ष्यं शिष्टेषु पदं नमु
ग्मिथुनम् ॥ अत्र च यिउरहितं प्रादं कुर्यात् तथा वायराकै मान्ये अयनदिने यथादं
विष्णुवहितये तथा संक्रांतिषु च सर्वासु पिउनिर्वयणाहनरति प्रादं शूलपाणिस्त्वस्य
निर्मूलत्वात्समूलत्वेऽपि ॥ ततः प्रभृति संक्रांतावुपरागादि पूर्वसु त्रिपिउमाचरे च्छा
दमेकोद्विष्टं मृताहनीति मान्योक्तग्रहणाग्रहणावदिकल्पइत्याह तन्न अस्य पार्श्व
णानुवादकत्वेन पिउा विधायकत्वात् पिउो व्यक्तिः अन्यथैकपदे पिउानुवादन्नित्ववि
धौ च घटकर्तुः प्रथमभक्षवद्वैरूप्यापत्रेः मंगलकृत्येषु विशेषमाह ज्योतिर्निबंधेना
रदः त्याजोः सूर्यस्य संक्रांतेः श्वेतः परतस्तथा विवाहादिषु कार्येषु नाऽऽऽः षोडश
षोडश एतत्पुण्यकालोपलक्षणं भानोः संक्रांतिभोगश्च कुलिकश्चाह यामकर
तिज्योतिः प्रकाशवर्धेषु परिणानान् अयनव्यतिरिक्तासुदशसु संक्रांतिपुरात्रौ
स्नानप्राद्दिनकार्यं अह्नि संक्रमणो पुण्यमहः कृत्स्नं प्रकीर्तितं ॥ रात्रौ संक्रमेणो
भानोर्दिनाहं स्नानदानयोः ॥ अह्नि रात्रौ दधरुस्मिन् मध्याह्नस्योपरि क्रिया ॥ ऊर्ध्वं

संक्रमणोचोर्हसुदयात्प्रहरदयं॥प्ररोचिदईरात्रेनुयदासंक्रमणेरविः॥प्राङ्गुर्दिनहयंपु
 राण्यसुक्तामकरकर्कटाविति॥वृहवसिष्टादिवचनैरहःपुराणत्वोत्पा॥रात्रौसंक्रमणोभा
 नोर्दिवाकुर्यात्तुतक्रियाः॥सर्वस्मान्परतोवापिप्रत्यासन्नस्यतत्फलमिति वसिष्टवच
 नाचार्योद्वात्रोस्नानादिनिषेधप्रतीतिः॥यानितु। विवाहव्रतसंक्रांतिप्रतिष्ठाक्रतुजन्म
 सु।तथोयरागयात्रादौस्नानेदानेनिशाशुभेति॥राहुदर्शनसंक्रांतिविवाहात्ययवृ
 द्विषु॥स्नानदानादिकंकुर्युर्निशिकाम्यव्रतेषुचेत्यादीनि।विष्णुगोभिलादिवचनाति
 तानिमकरकर्कसंक्रांतिविषयाशि।सुक्तामकरकर्कटाविति॥तयोर्दिवानुष्ठानस्य
 यर्युदस्तत्वादि।हेमाद्रिमाधवादयः॥वस्तुतस्तुप्रायुक्तवचनै।तयोर्दिनहयपुराण
 त्वादेरेवापर्युदासान्मकरकर्कटयोरपिस्नानदानेपरेऽहनीत्यादिभिरहःपुराणत्वो
 क्तैः॥अहःपुराणत्वानुपयत्याकल्परात्रिनिषेधस्यच।प्रत्यक्षरात्रिविधिनावाधान्त
 र्वसंक्रांतिषु॥रात्रावनुष्ठानविकल्पःसचदेशाचाराद्यवतिसुत॥इतियुक्तःपंथाः॥
 अयनयोस्तुवक्तव्योविशेषआवरोमाधेचवक्ष्यते॥ज्योतिर्निबंधगर्गः।यस्यजन्म
 क्षमासाद्यरविसंक्रमणभवेत्॥तन्मासाभ्यंतरेतस्यवैरुक्तेशधनस्ययाः॥तगरस
 रोरुहयत्रैरजनीसिद्धार्थेलोभ्रसंयुक्तैः॥स्नानेजन्मक्षमातेरविसंक्रांतिपश्चिरीजे
 यादानाध्ययनकर्मसु॥यतुगोडाः॥संक्रांत्यापक्षयोरंतेहादश्यांआहवासरे॥सा
 यंसध्यान्कुर्वीतकुर्वीतकुर्वीतह्यभवेदितिकर्मोपदेशिमांवासीक्तैः॥सायंपुराणका
 लेसंध्यानिषेधमाहुस्तन्निर्मूलं॥अन्यच्चवद्भवक्तव्यंविस्तरंभीतेनोच्यते॥इतिसंक्रां
 तिनिराण्यः॥०पक्षयुगजश्राद्दोमासः॥सहेधा॥सुक्तादिरमांतः।कृष्णादिर्दशश्रीमां।
 तश्चा॥तथाचत्रिकाउमउनः।चांशोपि सुक्तपक्षादिः।कृष्णादिर्वेतिचह्रिधेनुत्वादेश
 भेदेनतद्यवस्थामाह॥कृष्णपक्षादिकंमासंनारीकुर्वंतिकेचनायेयीकुंतिनतेषा
 मयीशेविंध्यस्यदक्षिरा।विंध्यदक्षिरोकृष्णादिनिषेधादत्रतोदयोरभ्यनु
 ज्ञागम्यते।तत्रापिसुक्तादिर्मुख्यः।कृष्णादिर्गोराः।शास्त्रेषुचेत्रसुक्तप्रतिपद्येवा
 चांइसंबन्सरंभीक्तैः॥तदुक्तंदीपिकायां॥चांशोद्वीमधुसुक्तगप्रतिपदारंभइति
 ॥नहिपेकृष्णादिमन्यंतेतेषांबन्सरंभीभियते।अतःसुक्तादिर्मुख्यः।कृष्णादिना
 मलमासासंभवाच्च॥चंद्रस्यसर्वनक्षत्रभोगेननाक्षत्रीमासः।सावनादीनांअव
 स्थीक्षाहेमाद्रौब्रह्मसिंहोते।अमावास्यापरिक्रिन्नामासःस्याद्वाह्नरास्यनु।सं
 क्रान्तियोरामासीभ्यांतथैवतृपवैस्ययीः।अत्रब्राह्मणादीनांवचनांतरेणयत्रक
 र्मविष्यये॥वसंतैब्राह्मणोत्रीतादधीतेत्यादिवन्मासउक्तस्तत्रदर्शांतत्वमात्रेनि
 यम्यते।ननुसर्वकर्मसुदर्शांतएवेति।वृष्ट्याद्यर्थसौभरेहीयादिनिधननियमव
 द्विधिलाघवात्॥त्रैवर्णिकानांसर्वकर्मसुमासविशेषविधेस्सावनादीनांशूद्रा
 नुलोमादियरत्वापतेश्चेतिगुरुचरणाः॥ज्योतिर्गर्गः।सौरामासोविवाहादौय

ज्ञादौ सावनस्मृतः॥ आधिक्येति चकार्ये च चोद्देशो मासः प्रशस्यते॥ अथ्यष्टुगः॥ विवाहव्रततय
 नेषु सौरमानं प्रशस्यते॥ पार्वरोत्तमकाश्चाद्देवादिप्रसूतं तथादिकोऽस्मृतं तरे॥ एकोदशवि
 वाहादावृगादौ सोमसावनौ॥ जोतिर्गर्गः॥ आयुर्दीयविभागश्च प्रायश्चित्तक्रिया तथासाव
 नैनेवकर्तव्याशत्रूणां चाप्युपासना॥ विष्णुधर्म॥ नक्षत्रसत्राण्यप्यनानि चैदो मासेन कुर्या
 द्गृहणात्मकेनेति॥ ब्राह्मे॥ तिथिकृत्ये चरुष्पादित्रते सुक्तादिभवं च विवाहादौ च सोरादिमा
 संकृत्ये विनिर्दिशेत्॥ अथ मलमासः॥ तत्रैकमात्रसंक्रांतिरहितः सित्तादिश्चाद्देशो मासो मल
 मासः॥ एकसंक्रांतिरहितमसंक्रांतत्वेन संक्रांतिहयत्वेन च भवति॥ मलमासोद्देशः॥ अ
 धिमासस्य मासश्चेति तदुक्तं कादकगृह्ये॥ यस्मिन् मासे न संक्रांति संक्रांतिहयमेव वा॥ म
 लमासः सवितेयो मासः स्यात्तत्र योदशेति॥ सत्यवतौपि॥ राशिद्वययत्रमासे संक्रमेति दिवा
 करः॥ नानाधिमासो भवेदेष मलमासस्तु केवलमिति॥ अधिकमासस्य कालनियममाह॥
 वंशिएः॥ हात्रिंशदिर्मिने मीसे हि नैवोडश भिस्तथा॥ घटिकानां चतुःक्षेराय तत्पथिकमा
 सकरति॥ एतच्च सावनादिमानेन संभवार्थं॥ ननु नियमार्थं॥ अत्यथा योडशनाधिकहा
 त्रिंशन्मासानंतरं कृष्णपक्षनियमेन सुक्तादित्वभंगायतेः॥ तिनस्त्रनाधिककाले मलमास
 पातेपिनदोषः॥ अतएवोक्तमाधवीयो मासे त्रिंशतमे भवेदिति॥ ह्यस्यापि जोतिः शास्त्रे॥
 असंक्रांतिमासो धिमासः स्फुटः स्यादिसंक्रांतिमासस्य कदाचित्॥ ह्ययः कार्तिकादि
 त्रयेनात्यतः स्यात्तदावधमधे धिमासहयंच॥ एकः क्षयात्सर्वपरतश्चैकारत्यधिमासहयं
 भवतीहयं भवतीत्यर्थः॥ अत्र विशेषमाह॥ जावालिः॥ मासहयं च मध्ये तु संक्रां
 तिर्नयदा भवेत् प्राकृतस्तत्र शब्दः स्यादधिमासस्तथोत्तरइति॥ उत्तरस्वकालाधिक्येन शर्व
 स्मिन्नित्यर्थः॥ यनु ब्रह्मसिंहंति॥ चैत्रादूर्वाङ्गाधिमासः परतस्त्वधिलो भवेदिति॥ तत्र चैत्रा
 त्शर्वमसंक्रांतिहयेश्चोनाधिकः किंतु परतत्यर्थः॥ यच्च जोतिः सिंहंते॥ धरकनागते सूर्ये
 श्चिके वायधत्विनामकरे वायुकुंभे वा नाधिमासो विधीयतइति॥ तदुच्चिकादिचतुष्टये
 मलमासे सति शर्वतुलाकृत्वा गते सूर्ये क्षयात्सर्वभाज्यधिमासस्य कालाधिक्यमात्रनिवे
 धार्थं नत्वधिकमात्रस्या॥ दशानां फाल्गुनादीनां प्रायो मासस्य च कश्चित्॥ ननु संकल्पं भ
 वतीत्येष शास्त्रविनिश्चयः॥ इति हेमाद्रौ॥ विष्णुधर्मविरोधात्॥ मलमासे ष्टकादिनि
 वेधानुपपत्तेः॥ मकरे वायुकुंभे चैतिहयं तार्थं प्राप्यभावात्॥ स्यस्यागमनकाल
 उक्तः सिंहंति शिरोमणौ॥ गतोऽथ्यदिर्नैर्देर्गतिशाककाले तिथीशैर्भविष्यत्ययं गा
 ष्टसूर्येः॥ गजाद्वाग्भिभस्तथा प्रायशो यकुवेदं दुर्वर्षः क्वचिन्नो कुभिश्चेति॥ अथ
 यश्चत्वारः॥ अद्वयः सत्या॥ नदाः नवा॥ एषां प्रातिलोम्येनयाते॥ ९७४ तैमितेवर्षे कश्चि
 त्क्षयमासः सर्वज्ञातइत्यर्थः॥ तिययः यंचद राईशाएकादशं चैको॥ १११५ सर्वमिने
 पातिकश्चिद्विष्यतीत्यर्थः॥ अंगद॥ अक्षया॥ सूर्याः १२॥ एकत्र १२५६॥ गजाः ८॥ अ
 द्वयः १॥ अग्निः ३॥ भूः १॥ एकत्र १३७८॥ कुः १॥ वेदः ४॥ इंदुः १॥ एकत्र १४९॥ गावः

॥कुः॥॥एकत्रा॥९॥एते

यैतिरूप्यते॥तत्रजावालिः॥नित्यनेमिक्तिकुर्याच्छाङ्कुर्यान्मलिस्तुचे।
वारीक्तकाम्यनैवकदाचन॥अयंचकाम्यनिषेधआरंभसमाप्तिविषयः।
येमासान्तैषुमसम्भतः॥त्रतानांचैवयज्ञानामारंभश्चसमायनमिति॥तेनैवीकृत्वा
त॥असूर्याःअधिकमासात्पर्यः॥तत्रमंडलंतयतेरविरिति वचनात्॥कारीर्यादे
म्यस्यत्वारंभसमाप्तिभवतएवेत्यादिरत्यत्रविस्तरः॥काठकगृधेऽपि॥मलेऽन्यगतिं
कुर्यान्नित्यनेमिक्तिकीक्रियामिति॥तानिनैमिक्तिकानिदीपिकायामुक्तानि॥यन्नैमि
क्तिकमग्निस्त्वनुगतायाधानमशीसुवासंस्कारादिविलोयनेसतिपुनःप्रोक्तं प्रतिष्ठा।
दिकमिति॥गत्यंतरयुतंतुसीमादिहेयमेवा॥तत्रकर्तव्यानुक्तानिकालादर्शः॥द्वाद
ःस्यिंतांतकर्मग्रहणान्मनीः॥सीमंतैषुसवेआहंदावेतौजातकर्मच॥रोगेशांतिर
लभ्येचयोगेश्राहंत्रतानिच॥प्रायश्चित्तमितस्यवशात्सर्वेपरत्रच॥अद्वादकुंभम
न्वादिमहालयपुगादिषु॥आहंदर्शय्यहरहःआहंमूनादिमासिकं॥मलिस्तुचाम्यमा

॥आहंतुर्ष्वहृष्टेषुतीर्थेष्वेवपुगादिषु॥मन्वादिषुयवहान
भूहिरण्यानांसंघोपासनयोःक्रिया॥पूर्वहोमश्चाययरांसाग्ने

शिश्रयवशि॥नित्याग्निहोत्रहोमश्चदेवतातिथिश्रजनां॥स्तानंचस्तानवि
पेयवर्जनां॥तर्प्यरांचतिमितस्यनित्यत्वादुभयत्रचेति॥एतौयुंसवतसीमंतौ॥एतच्चग
र्भाधानाद्यन्नप्राशनांतसेकारोयलसरां॥तदुक्तं दीपिकायां॥गर्भाधानमुखंच
विधि

योश्चपित्रमधिकेमास्येवमाघाचरेदिति॥अलभ्येयोगेश्राहंदययप्रकादौकाम्यान्
पित्रतादीनिकार्यारणीत्यर्थः॥सर्वेपरत्रमलेषुद्वेचेत्यर्थः॥महालयशाब्देनमघात्रयो
दशुच्यतर्तिमाधवः॥दर्शेश्राहंमलेपिकार्यायतत्रख्यशृंगः॥संवत्सरातिरेकेणप्रा
सोयःस्यान्मलिस्तुचे॥तस्मिंस्वयोदर्शेश्राहंनकुर्यादिदुसंक्षयरति॥तत्काम्यदर्शेश्रा
हविषयं॥काम्यनैवकदाचनेतिवचनात्॥दर्शंचकाम्येश्राहंकर्मांचेदिनश्चेत्यादि।
नायात्तवल्केनोक्तं॥नित्यंतुमलेषिभवत्येवा॥दर्शय्यहरहःआहंदानंचप्रतिवास
रं॥गोभूतिलहिरण्यानांमासेपिस्यान्मलिस्तुचरतिमात्स्योक्तैरिति॥हेमाश्याद
यः॥दिवोदासीयेपि॥अनिंदुरिंदुशरणांचहरिवारोनुधासमी॥नाधिमासेपरित्या
ग्याःसीमंतान्नाशनेशिशीरिति॥अनिंदुदर्शः॥द्विविधमय्यमाश्राहंनकार्यमिति
त्वयराकः॥तत्रयद्विहितकर्मउत्तरेमासिकारयेदित्युक्तेः॥षष्ठ्यातुदिवसेरिति॥सु
हमासकरणीपिशाखायोपयतेर्दर्शेश्राहंमलेनकार्यमितिप्राचीनगोडाःशूलया
शिश्चसंवत्सरप्रदीयेपि॥एकरासिस्थितेसूर्येयदादर्शहयंभवेत्॥दर्शेश्राहंतदा
दौस्यान्नपरत्रमलिस्तुचे॥अत्रापिप्राग्भवस्था॥यद्यपिकालादर्शसर्वंवाधिकं

मलमासे द्वितीयाद्यादिकं तु शुद्धमास एव कार्यम् ॥ असंक्रान्तेऽपि कर्तव्यमादिकं प्रथमं द्वि-
 त्तैः ॥ तथैव मासिकं प्राहं सपिंडीकरणं तथेति ॥ हारीतीकैः ॥ आदिकं प्रथमं यस्यात्तत्कु-
 र्वीतमलिस्तुचे ॥ चतुर्दशे तु संप्राप्ते कुर्वीत पुनरादिकमिति स्मृत्यंतरे क्तेऽपुनरादिकं
 द्वितीयादिवार्षिकं त्रयोदशमासेऽतीते चतुर्दशदिने कुर्यादित्यर्थः ॥ यत्तु सत्यं त-
 वर्षे वर्षेषु यच्छ्राद्धं मातापित्रोर्मृतेहनि ॥ मलमासे न तत्कार्यं व्याघ्रस्य वचनेन येति ॥ त-
 द्वितीयादिवार्षिकविषयं ॥ आदिकं प्रथमं यस्यात्तत्कुर्वीतमलिस्तुच इति ॥ पूर्वोक्त-
 वचनात् ॥ यत्र द्वादशमासिकं शुद्धमासे भवति तत्र त्रयोदशेऽधिक एवादिकं कार्यम् ॥
 यत्र त्वधिक मध्ये द्वादशमासिकं तत्र तस्य द्विराष्ट्रिंशत्त्वा चतुर्दशे शुद्ध एव प्रथमा-
 दिकमिति निष्कर्षः ॥ तेन द्वितीयादि शुद्धमास एव ॥ ४४ ॥ श्रीचंद्रोदये ॥ दिवोदासीये म-
 न्यारिजाते चैवं ॥ मलमासमृतानां तु यदास एवाधिकं स्यात्तदा तत्रैव कार्यम् ॥ यदापे-
 ढीनसिः ॥ मलमासे मृतानां तु प्राहं यत्प्रतिवत्सरं ॥ मलमासेऽपि कर्तव्यं नात्येवां तु कथं
 चनेति ॥ यत्तु द्वादशशिवः ॥ प्राहं याहनि संप्राप्तेऽधिमासो भवेद्यदि ॥ मासद्वयेऽपि कुर्वीत
 प्राहमेव न्येष्टुतीति ॥ यच्च व्यासः ॥ उत्तरे देवकार्याणि यि नु कार्याणि चोभयोरिति ॥
 तन्मासिकादि विषयं ॥ योगादिकं मासिकं च प्राहं चापर्यसिकं ॥ मन्वादिकं तैथिकं च
 कुर्यान्मासद्वयेऽपि चेति स्मृतिचंद्रिकोक्तेः ॥ तैथिकं तीर्थप्राहं ॥ तच्च मासद्वयेऽपि कार्यं मि-
 ति त्रिस्थलीसेतौ महाः ॥ कैचित्तु ॥ प्रतिमासं मृताहे च प्राहं यत्प्रतिवत्सरं ॥ मन्वादेो च पु-
 गादेो च तन्मासोरुभयोरपीति मरीचिवचनात् ॥ वर्षे वर्षे तु यच्छ्राद्धं मातापित्रोर्मृतेह-
 नि ॥ मासद्वयेऽपि तत्कुर्याद्व्याघ्रस्य वचनेन येति गालवीकैश्च त्रयादिकं मासद्वये कार्यं ।
 मित्याहुस्तत्र च्छं ॥ प्रतिमासे मृताहे क्रियमासां मासिकं ॥ प्रति संवत्सरं क्रियमासां कस्या-
 दि प्राहमिति मरीचिवचसे मदनरत्ने व्याख्यानात् ॥ गालवीयस्य च मासद्वयान्मके स-
 यमास इति माधवेन व्याख्यानात् यच्च कैश्चिदुक्तेः ॥ प्रथमादिकं मासद्वये कार्यं ॥ आदिकं
 प्रथमं यस्यात्तत्कुर्वीतमलिस्तुचे ॥ त्रयोदशे च संप्राप्ते कुर्वीत पुनरादिकमिति यमीकै-
 रिति ॥ तदपि चित्यं ॥ पुनरादिकं द्वितीयादिवार्षिकं त्रयोदशे तीते चतुर्दशे कुर्यात् ॥ अ-
 न्यथा संवत्सरं न वर्द्धेत प्राहं तत्र मृतेहनीति येऽतीनसि विरोधस्यादिति हेमाद्रौ ४४ ॥ श्रीच-
 ढ्रोदये च ॥ एतेन न वर्षे तन द्विंशच्छुद्धेऽपि कुर्यादेवेत्यंतं मह्यं व्याख्यानाभावात्परा-
 स्ता ॥ पूर्वव्याख्यायां तु हारीतीये प्रथमग्रहरामेव मानं ॥ यदपि निर्णया मृतेहर्वोक्तका-
 लादर्शवचनात् मलमासे प्राहं दिनस्य वध्यत्वनिरासार्थं यि त्तु हे शनब्राह्मणान्भोजयित्वा
 शुद्धमासे सपिंडकं प्राहं कुर्यात् ॥ यि उवर्ज्जमसंक्रान्ते संक्रान्तेऽपि उंसंयुते ॥ प्रति संवत्सरं ।
 प्राहमेव मासद्वयेऽपि चेति ॥ ४४ ॥ यराशरीकैरिति ॥ तदपि चित्यं सर्वोक्तवचनस्य स्य सर्व-
 भाव्यधिकमासविषयत्वात् ॥ तत्र हि मासद्वयप्राहं सुक्तं तदाह सत्यतया ॥ एक एव स-
 दामास संक्रान्तिद्वयसंयुतः ॥ मासद्वयगतं प्राहं मलमासेऽपि शयत्तरं प्रति मासद्वयगतं रवीसं

क्रान्तगतं क्षयगतं च ॥ मलमासे क्षयमासे ॥ अधिपशान्तत्सर्वाधिमासे चेति हेमाद्रिः ॥ दीपि
 कापि ॥ तत्राकृसंघ्यधिमासकोपदि भवेत्तत्रत्यसां वत्सरं तस्मिंश्चुद्धतया क्षये च वचनात्कुर्या
 ह्योः कोविद रति ॥ कालादर्शयेत्तद्विषय एवेत्यलंबुद्धना ॥ मलमासवर्ज्यासुक्तानिकाला
 दर्श ॥ अनित्यमनिमित्तं च दानं च महदादिकं ॥ अय्याधाना धराश्वती र्थयात्रा मरेक्षणा म
 ॥ देवारामतडागादि प्रतिष्ठा मौजिवंधनं च ॥ अश्रमस्वीकृतिः काम्यवृषोत्सर्गश्च निक्रमः ॥
 राज्याभिषेकः प्रथमश्चुडाकर्मन्नतानि च ॥ अन्नप्राशनमारंभो गृहाणां च प्रवेशनं ॥ स्ना
 ने विवाहो नामानियत्र देवो महोत्सवः ॥ त्रतारं भसमाप्ती च कर्म काम्यं च या यना ॥ प्राय
 श्चित्रं तु सर्वस्य मलमासे विवर्जयेत् ॥ उयाकर्मोत्सर्जनं च यवित्रद मनार्थं ॥ अवरुह
 श्वहेमंतः सर्पाणां वलिरुकाः ॥ र्शानस्य वलिर्विष्मोः शयनं परिवर्तनं ॥ दुर्गेद्रस्याय
 नोत्थाने च जोत्थानं च वज्रिणाः सर्वत्र प्रतिषिद्धिदानिय रत्रान्याचर्चं वैकप्रिति ॥ अत्र मू
 लवचना निहेमाद्रिमाधवादिभ्यो ज्ञेयानि दिवोदासीयेऽपि ॥ यात्रोत्सवं च देवादि सपथं
 दिव्यमेव च ॥ मलमासे न कुर्वीत व्यासस्य वचने यथेति ॥ अयं निर्णयः क्षयमासे पित्रेयः
 रविसंक्रमहीने यो वर्ज्या वर्ज्या विधिः स्मृतः ॥ सयवतुद्दि संक्रान्ते मलमासे य्युदी रित
 रति ॥ काठक गृहीक्तेः क्षयमासे मृतानो प्रत्यादिके विशेषे हेमाद्रौ ॥ तिथ्यर्हं प्रथमे र
 वैदितीयेर्हं तथोत्तरः ॥ मासाविति बुधैश्चिन्तौ क्षयमासस्य मध्यगो आदिकवद्ददीपने
 पित्रेयं ॥ यन्मलमासे वर्ज्यमुक्तं तच्छुक्रगुर्वारस्तादिषु पित्रेयं तदाह वृहस्पतिः ॥ वा
 लेवायदिवाहृष्टुक्ते वास्तुगते गुरौ ॥ मलमासेऽवैता निवर्जयेद्देवदर्शनमिति ॥ अत्र
 दिदेवता चृष्ट्वाऽशुचः स्युनेष्टमार्गवे ॥ मलमासे य्यना वृत्रतीर्थयात्रा विवर्जयेत् ॥
 अष्टततीर्थे दोषाभावमात्रं न तु फलमिति वाचस्पतिमिश्राः ॥ तन्ना ॥ असति वाधके
 फले हेतुत्वाक्षतेः ॥ लक्ष्मीपि ॥ नीचस्थे वक्रसंस्थे य्यति चरणगते वालवृद्धास्तुगे वा
 ॥ सत्यासे देवयात्रा त्रतनियमविधिः कर्णवेधस्तदीक्षा ॥ मौजीवंधीं गनानां परि
 गायनविधिर्वीस्तुदेवप्रतिष्ठा ॥ वर्ज्याः सद्भिः प्रयत्नाच्चिदशयति गुरोसिंहराशि
 स्थितिचेति ॥ दीक्षायागदीक्षा ॥ आगमदीक्षा च ॥ तथा ॥ उद्यातचुडात्रतवंधदीक्षा
 विवाहयात्रा च वधुप्रवेशः ॥ तडागकृयत्रिदशप्रतिष्ठा वृहस्पतौ सिंहगते न कु
 र्यात् ॥ दिवोदासीये ॥ गुर्वादि त्र्ये गुरोसिंहे नष्टेषु के मलिस्तुचे ॥ गृहकर्मन्नतं या
 त्रामनसापिनचितयेत् ॥ अस्यायवादः ॥ तत्रैव ब्राह्मी ॥ मुंडने चोपवासं च गौत
 म्यां सिंहगुरो ॥ कन्यागते नृहस्मायानुत्तरीरवासिना तथा आद्यासागौतमी
 गंगाहितीयाजान्ही वीसृता ॥ सर्वतीर्थफलं स्नानाद्गौतम्यां सिंहगुरो ॥ संहिता
 प्रदीपि ॥ स्यात्समरात्रे गुरुशुक्रयोश्च बालत्वमन्हादशकंचवाद्यं ॥ वृद्धौ सिते ज्ञा
 वशुभौ शिशुत्वे शस्तौ यतस्तावुयचीयमानाविति ॥ वशिष्टः ॥ अतिचारगते जी
 वेवर्जयेत्तदन्तरं ॥ त्रतीहाहादिकार्येषु अष्टाविंशतिवासरान् ॥ वात्यादिलक्षणा

मुक्तब्रह्मसिद्धांते॥रविणासंतिरन्येषां ग्रहाणां मस्तु उच्यते॥ततोर्वाग्वाहकं प्रोक्तमूर्ध्वं वा
 लं प्रकीर्तितमिति॥वाल्मादियिपारां च वृत्तशक्तिवालः शुक्रोदिवसदशकं पंचकं चैव वृद्धः
 पश्चादन्हांत्रितयमुदितः पक्षमैघ्रां क्रमेण॥जीवो वृद्धः शिशुरपितया पक्षममैः शिशू
 तौ वृद्धौ प्रोक्तौ दिवसदशकं चापरैः सप्त रात्रौ॥पश्चिमतः उदयेदशदिना नि॥वालः अ
 स्तेयंचदिनानिवृद्धः सर्वतो दिनत्रयांवालः पक्षंच वृद्धरत्यर्थः॥जीवो गुरुः॥अन्यत्र त्व
 न्यथोक्तां॥प्राक्यश्चादुदितः शुक्रः पंचसप्त दिने शिशुः॥विपरीते नु वृद्धत्वं तद्देवगुरो
 र्पिरति एषां पक्षाणां व्यवस्था माह॥मिहिरः॥वहवो दर्शिताः कालायेवात्मैर्वाहकैपि वा॥
 ग्राह्यास्तत्राधिकाः शेषादेशभेदादुतापदीति॥देशभेदं च मद नरत्ने गार्ग्यः शुक्रो गुरुः प्रा
 क्यपराक्चवालो विधेदशवंतिषु सप्त रात्रौ॥वंगेषु हारोषु च षट्चपंचशेषे च देशे त्रिदि
 नं वदति रति॥अस्मादेरपवादः॥काशीखंडे॥नयहास्तीदयशतौ दीक्षी विस्वेस्वरालये
 त्रिस्यलीसेतौ॥वायवीये॥गोदावर्यांगयायांच श्रीशैलेग्रहराहये॥सुरासुरगुरुराणां च
 मोक्षदोषो न विद्यते॥ग्रहराहये तन्निमित्तककुरुक्षेत्रयात्रादानादावित्यर्थः॥तदाह वि
 स्थलीसेतौ लज्जः॥उपलब्धे शीतलभातुभान्वोरदौ देवैकपिलारख्यवसां॥सुरासुरैर्मोक्षम
 येपितौर्ययात्राविधिः संक्रमणे च शस्तः॥रत्नलवङ्गना॥मलमासे वृत्तविशेष उक्तो हेमाद्रौ
 पात्रे॥अधिमसे तु संप्रति त्रयस्त्रिंशद्देवताः॥उद्दिश्यापयदानेन षष्ठीदानफलं लभेत्॥
 अधिमसे तु संप्रति गुडसर्पिर्भुजानि च॥त्रयस्त्रिंशदशयानि दातव्यानि दिने दिने॥साया
 निगुडमिश्राणि अधिमसे नृयोत्रमा॥त्रयस्त्रिंशदशयान्ने कांस्यापात्रे निधाय च॥सप्तत्वं
 हिरण्यं च जह्मराय निवेदयेत्॥विष्णुरूपी सहस्रांशुः सर्वपापप्रणाशनः॥अशयान् प्र
 दानेन मम पापं व्ययो हुनु॥नारायणजगद्गीजभास्करप्रतिरूपक॥व्रतेन निनपुत्रो अश्वत्थ
 दं चापि वर्हया॥यस्य हस्ते गदा चक्रे गुरु उो यस्य बाहनं॥शंखः करतले यस्य समे विष्णुः प्रसी
 दन्ना॥कलाकाष्ठादिरूपेणानिमेषघटिकादिना॥यो वंचयति भूतानि तस्मै कालात्मने नमः
 कुरुक्षेत्रमयं देशः कालः पर्वद्विजो हरिः॥षष्ठीसमिदं दानं गृहारापुरुषोत्रमा॥मलानां
 च विषुद्धार्थं पापप्रशमनाय च॥पुत्रयोत्रा मिदृष्टार्थं तव दास्यामि भास्कर॥मंत्रेणानेन यो
 दद्यात्त्रयस्त्रिंशदशयान्॥प्राप्तोति विपुला लक्ष्मी पुत्रयोत्रादिसंपदरति॥रतिमीमांस
 ककमलाकरमहद्वृत्ते मासमलमासक्षयमास निर्णायः॥यस्य निर्णायस्तः॥देविसुरव्यः
 शुक्तयस्तः कृष्णः पित्रे विशिष्यतरति माधवेनोक्तः॥अथतिथिनिर्णयः॥तत्र तिथिर्ह
 धा॥शुद्धाविदाचा विधरहिता शुद्धा॥तत्सहिता विद्धा॥तत्र शुद्धायामसं देहादिदा निर्णी
 यते॥तत्र सामान्यतो विधमाह माधवीयेथैठीनसिः॥यस्य हयेपितिथयस्तिथिपूर्वातयो
 त्ररां॥त्रिभिर्मुहूर्तैर्विध्यंतिसामान्यविधिः स्मृतं रति॥हेमाद्रिमदनरत्नादौ तु द्विसहस्रै
 र्मुक्तः॥उदितं देवतं भानोपि त्रयमस्तमिते रवौ॥द्विसहस्रैर्त्रिरहश्च सातिथिर्हयकव्यपो
 रिति विष्णुधर्मोक्तेः॥द्विसहस्रैर्वचानु कल्पः॥द्विसहस्रैर्पिकर्तव्यायातिथिर्हृद्गामिनी

ति। रक्षणापिशोक्तेः अयं वेधः प्रातरेव सायं तु त्रिमुहूर्तैर्वेध एवा। यांति थिंसमनु प्राप्य या
 त्सं पमिनीयतिः। सातिथिस्तदिने प्रोक्ता त्रिमुहूर्तैर्वया भवेदि तिसंकादोक्तेः। दीपिकापि॥
 त्रिमुहूर्तगानुसकलासायति॥ यानि तु। त्रतो यवासस्त्रानादौ घटिकैकाऽपिया भवेत्॥
 उदये सातिथिर्याहा विपरीतानुर्पेत्कै। रयादीनि संकादा दिवचना नितानि। वैस्वानराधि
 करगात्यायेनाऽवयवस्तत्या त्रिमुहूर्तप्रशंसापराणि॥ तिथिविशेषे वेधविशेष संकादे।
 नागोद्गादशनाडीभिर्दिकुं च दशभिस्तथा॥ भूतोद्गादशनाडीभिर्द्वयत्पुत्रं तिथि
 मिति॥ अयंचो यवासातिरिक्तविषय रति॥ वक्ष्यते॥ रतिवेधः॥ तत्र सर्वातिथिर्दहः क
 र्मकालव्यापिनीसेवग्राहकर्मणो यस्य यः कालस्तत्कालव्यापिनी तिथिः॥ तथा कर्मा
 णिकुर्वीतहासद्वीनकारणमिति विष्णुधर्मोक्तेः॥ दिनहयेतद्या प्रावेकदेशव्याप्तौ वायु
 गमवाक्यान्निर्णयः॥ तस्य शर्वावाधेनी यपत्रेः॥ कर्मकालस्य प्रधानत्वाच्च युग्मवाक्यं तु नि
 गमः॥ युग्माश्रियुगभूतानां वरमुत्पौर्षसुरंध्रयोः॥ रुद्रे ग्राहादशी युक्ता चतुर्दश्यां च र
 र्णिमा॥ प्रतिपद्यथीमावास्या तिथ्यो युग्ममहाफलं॥ एतद्वत्समहादोषं हंति पुराणपुराक
 तमिति॥ अत्र रंघ्रांताः शहा द्वितीयादिनवम्यं ततिथिवाचकाः॥ रुद्रसकादशी॥ द्वितीया
 तृतीयायुतासाच द्वितीयायुतेति सप्रयुग्मानीत्यर्थः॥ इदं च शुक्लपक्षे अमा प्रतिपद्युग्मं
 स्पशर्णिमाया अतत्रैव सत्वात्॥ रतिकेचित्॥ तत्वं त्वमा प्रतिपद्युग्मात्कृष्णपक्षलिं
 गात्॥ यस्य हयपरमिदं तत्र हि शेषवाक्यैः कृष्णतिथिविशेषैः योद्यत रति॥ दशमीदत्तापुराण
 समुच्ये॥ संशरोदिशमीकार्या मिश्रिता सर्वथायवेति॥ संशरो शुक्लपक्षे त्रयोदशी तु सुमे
 नुनीक्ता॥ त्रयोदशी तु कर्त्तव्याद्वादशी सहिता सुन रति॥ कृष्णपक्षे न्यापसंबः प्रतिपत्सहिती
 यास्या द्वितीया प्रतिपद्युता च नुर्थी संयुताया च सा तृतीया फलप्रदा॥ ये च मी च प्रकर्त्तव्या यस्यापु
 न्नाच नारदा॥ कृष्णपक्षे शमी चैव कृष्णपक्षे च नुर्दशी॥ सर्वविहा प्रकर्त्तव्या परविहानकुत्र
 चित्॥ दशमी च प्रकर्त्तव्या सदुगी हिजसत्रमा॥ यक्षशमी अमावास्या कृष्णपक्षे त्रयोदशी॥ स
 ताः परयुताः रजाः पराः सर्वे रा संयुता रति॥ यनुव्याघ्रः॥ खर्वोदयं स्तथा हिंसा त्रिविधं तिथि
 लसरां॥ खर्वोदयौ परौ रजौ हिंसा स्यात्सर्वकालिकीति खर्वः साम्येदयो द्विस्तयोः परा॥
 हिंसा स्यात्तत्र सर्वे त्यर्थः॥ एतच्छाहादि विषयं॥ द्वितीयादिषु युग्मानां दृश्यता नियमादि
 षु॥ एको हिंसादिदृष्ट्यादौ हासद्व्यादि चोदनेति व्यासोक्तेः॥ नियमादिषु त्रतदानादिदेव
 कर्मसु एकी हिंसादि तिर्थे दृष्ट्यादौ वित्यर्थः॥ कर्मकालव्याप्तभावे कर्मोपक्रमकालमेव या
 ह्या। कर्मोपक्रमकालगानुक्तमिथी ह्या॥ नयुग्माद रतिः॥ दीपिकोक्तेः। यानि तु। यांति
 थिंसमनु प्राप्य उदयं याति भास्करः॥ सातिथिः सकलाज्ञेयादानाध्ययनकर्मस्वित्या।
 दीनितानि त्रिमुहूर्तादिस्तुतिरिति निर्णयशैली अथैकभक्तंतकालः पाधे॥ मध्यान्ह
 व्यापिनी या ह्या एकभक्ते सदा तिथिरिति॥ मध्यान्ह अयंच धामक्त दिनतृतीयांशः॥
 तेन यद्यिहा दशदं उर्नतरं प्राप्यते॥ तथापिदि नार्हं समयेतीते भुञ्जते नियमेन यत्र र

कर्मकर्मितिप्रोक्तमनस्तस्याद्विवेहीतिस्कांदोक्तेःषोडशसंप्रदशादिदंउमुख्यकालः॥
 दीपिकायांनुमध्याह्नात्पदलेत्रिभागदिवसेस्यादेकमन्त्रमिति॥ततःसूर्यास्तपर्यन्तं
 राः॥दिवेवहीत्यस्यवैयर्थ्यापत्येत्परत्वात्॥अत्रसर्वेद्युर्वाग्निपर्येद्युरुभयेद्युर्वाग्नि
 स्तदभावोशोवाग्निस्तत्रापिसाम्येवैषम्येतिषट्पक्षाः॥तत्राद्ययोरसंदेहएवात्
 तीयेतुसर्वेद्विगोरामुख्यव्याप्तेःसत्त्वात्सर्वेतिमाधवः॥युग्मवाक्पान्निर्गायत्रिहेमा
 द्विः॥चतुर्थपक्षेपरैवसंकल्पकालेसत्त्वादितिकेचित्॥गोराकालव्याप्तेश्चतुर्थपक्षेस
 त्त्वात्वैषम्येरांशव्याप्तीयाधिकासायाद्या॥साम्येक्षवी॥अयंचसतंत्रैकमन्त्रनिर्ण
 यः॥अन्यंगेउपवासप्रतिनिधौतदनुसारेणनिर्णयः॥अथनक्तं॥तच्चदिनानशन
 सर्वरात्रिभोजनं॥तत्रप्रदोषव्यापिनीयाद्या॥प्रदोषव्यापिनीयाद्यातिथिर्नक्तत्रैतस
 देतिवत्सोक्तेः॥प्रदोषस्तु॥त्रिमुहूर्त्तप्रदोषःस्यात्भानावस्तंगतिसति॥नक्तंतत्रजु
 र्त्तव्यमितिशास्त्रवितिश्चयत्रिमदनरत्नेव्यासोक्तेः॥तत्रापित्रिदंडोत्तरंयाद्या॥साया
 संध्यात्रिघटिकाअस्तादुपरिभास्वतरतिस्कांदोक्तेः॥दंडत्रयस्यसंध्यात्वात्॥तत्र
 चत्वारिमानिकर्माणिसंध्यायापरिवर्जयेत्॥आहारंमैथुनंनिद्रांस्वाध्यायंचचतुर्थ
 कमितिमाकुंउयेनभोजननिषेधात्॥मुहूर्त्तौनदिनेनक्तंप्रवदंतिमनीषिराः॥नक्ष
 त्रदर्शनान्नक्तमहंमन्येगणाधियेतिमाधवीयेभविष्योक्तेश्च॥मौडस्तु॥प्रदोषस्त
 मयाहर्द्धघटिकादयमिष्यतरतिवत्सोक्तेः॥प्रदोषसंध्याचदिनरात्रौसंधौमुहूर्त्त
 ॥अर्वागसमयासंध्याव्यक्तीभूतानतारकायावत्॥तेजःपरिहानिवशाद्गनोरू
 ध्वेदयंयावदितिवरहोक्तेरित्याहुस्तन्म॥अस्यसंध्यावंदनानध्यायादिपरत्वात्॥
 अतएवतत्रखंडमंडलस्यसंध्यात्वमुक्तंविज्ञानेस्वरेणाप्यच्चमदनरत्नेनक्तस्यैवध
 त्वाद्भागप्राप्तभोजनगोचरोनिषेधइत्युक्तंनविधेर्निषेधाविरोधात्॥अन्यथाक
 पिंजलानित्यत्रत्रिभ्योधिकानाहिसंनस्यात्॥सायंकालेनक्तंजुदिनद्वयेप्रदोषस्य
 शंज्ञेयं॥अतथात्वपरत्रस्यादस्तादर्वाय्यनोहिसेति॥जावालिबचनात्॥प्रदोषा
 व्यापिनीनस्याद्विवातंविधीयते॥आत्मनोद्विगुराह्यामंडीभवतिभास्करे॥
 तन्नक्तंनक्तमित्याहुर्ननक्तनिशिभोजनमितिस्कांदाच्चयन्यादीनामपिसायान्हेनक्तं
 ॥नक्तंनिशायांकुर्वीतगृहस्थोविधिसंयुतः॥यतिश्चविधवाचैवकुर्यात्तत्सद्विवाक
 रमिति॥तत्रैवस्मृत्यंतरात्॥उदमसुत्रविधुरोदलक्षराम्॥सुत्रवतस्तरात्रावेवा
 नाश्रमीय्याश्रमीस्यादपत्नीकौपिपुत्रवानितिसंयहीक्तेः॥सौरनक्तंतद्विवेवा॥त्रि
 मुहूर्त्तस्तेगवाह्निनिशिचेतावतीतिथिः॥तस्यांसौरंभवेन्नक्तमहमेवतुभोजनमि
 तिसुमेतूक्तेः॥हरिनक्तेशिशःकालादर्शस्कांदे॥उदयस्थासदाश्रमाहरिनक्तत्रै
 तिथिरिति॥अथनक्तंतुसंक्रान्तादावपिरात्रावेवा॥निषेधस्यरणाप्राप्तभोजनगोच
 रत्वेनवैधावाधकत्वात्॥दिनद्वयव्याप्तौपरा॥उभयोर्यदिवातिथ्योःप्रदोषव्यापि

नीतिथिः॥ तत्रोत्तरत्रनक्तस्यादु भयत्रापिसायतर्तिकालादर्शजावा खिवचनात् अत्र्य
क्षेषु एकभक्तवन्निरागः॥ अत्रविशेषो मदनरत्ने गारुडः॥ हविष्यभोजनं स्नानं सप्तमा
रलाघवं॥ अत्रिकार्यमधः शय्या नक्तभोगीषडाचरेत्॥ अत्रिकार्यं व्याहृतिहोमः॥ ३९
तिनक्तम्॥ अयाचिते तु विशेषवचनाभावादु पवासवन्निरागः॥ अथनक्षत्रत्रनकाल
॥ विष्णुधर्मे॥ उपोषितयं नक्षत्रयस्मिन्नस्तमियाद्रविः॥ युज्यते यत्र वातारानिशीथे र
शिनासहेतिमाधवीयेस्कादे॥ तत्रोपवाससदृशेयन्निशीथादधोभवेत् उपवासेयद
संस्यान्नदिनत्रैकभक्तयोः॥ अथत्रतपरिभाषा॥ तत्राधिकारिणो मदनरत्ने भविष्ये
अनययस्तये विप्रास्तेषां श्रेयोविधीयते॥ तत्रोपवासनियमैर्नानादानैस्तथानृपात्र
नग्रियहरामुपवासविषयं॥ अतएवदेवलः॥ आहिताभिरनङ्गोश्च ब्रह्मचारी चतेत्र
यः॥ अत्रतएव सिद्धंति नैषां सिद्धिरनश्रतां॥ एकादश्यादौ तु वचनाद्भवतीति वक्ष्याम
श्रुदस्याप्यधिकारः॥ श्रुदोवर्गाश्चतुर्थोपिवर्गात्वाद्दर्ममहेति॥ वेदमंत्रस्वधास्वाहा व
षट्कारादिभिर्विनेति व्यासोक्तेः॥ प्राच्यास्तु॥ वैश्यश्रुदयोर्द्विराधिकोपवासनिधे
धः॥ वैश्याः श्रुदाश्च ये मोहादुपवासं प्रकुर्वते॥ त्रिरात्रं यत्र वातेषां व्युत्थितं विद्यते॥
चतुर्थमश्रुदां वैश्यश्रुदेषां विधीयते॥ त्रिरात्रं तु न धर्मज्ञैर्विहितं ब्रह्मवादिभिरिति हे
मादौ वचनात्॥ यावदुक्तनिषेध इत्येके॥ प्रकरणात् न हातयो विषय इति युक्तं॥ सर्वसं
गामपियनुस्कादे॥ नास्ति स्त्रीणां षड्यक्यर्त्तनं ब्रतं नायुषोषरां॥ भर्तुः शुश्रूषये वैता
लोकानिष्ठानुब्रजंति हि॥ यदेवेभ्यो यच्च यित्रारिकेभ्यः कुर्याद्भर्तुम्यर्त्तनं सत्क्रियां च त
स्य हृदंसाफलेनायचित्तानारीभुक्ते भर्तुषु श्रूषयेव॥ आदित्यपुराणो॥ नारी स्वल्प
नुज्ञाता भर्तुवापि सुतेन वा॥ विफले तद्भवेत्तस्यायत्करोमोर्ध्वदैहिकमिति॥ और्ध्व
दैहिकं पारलौकिकं तद्भर्तुननुज्ञाविषयं॥ भार्यायत्तुर्मतेनैव ब्रतादीनाचरेत्सदेति॥
कान्यायनोक्तेः॥ अत्रविशेषो हरिवंशो॥ स्नानं च कार्यं शिरसस्ततः फलमवाप्नुयात्॥
स्नान्वास्त्रीप्रातरुत्थाय यतिविज्ञाययेत्सती॥ तथा॥ गृहीत्वौदुंबरं पात्रं सकुशं सासा
तं तथा॥ गोशृंगदक्षिणं सिंच्य प्रहृत्नीयाच्च तज्जले॥ औदुंबरं ताम्रमयं॥ ततो भर्तुः सती
द्यान्ता तस्य प्रयतस्य च॥ आत्मनश्चाभिषेक्तव्यं ततः शिरसितज्जले॥ उपवासेषु कर्त
व्यमेतद्द्विब्रतकेषु चेति॥ सर्वब्रतेषु संकल्पविधिश्च भारतो॥ गृहीत्वौदुंबरं पात्रं वारिष्
रां सुदश्रुवः॥ उपवासे तु गृह्णीयाद्यद्वा संकल्पयेद्बुधः॥ हस्तेनैवैत्यर्थः॥ यथेति यादेषु
त्फलमिहैदमित्यर्थः॥ अथ ब्रतारंभकालः॥ मदनरत्ने गार्ग्यः॥ अस्मिन् चतुर्षु क्रैवादे
रद्दे मलिखुचे॥ उद्यायनमुपारंभे ब्रतानां नैवकारयेत्तारत्नमालार्यासी मसौम्यगुरुशु
क्लवासराः सर्वकर्मसु भवंति सिद्धिदाः॥ भानुभौमशनिवासरेषु च प्रोक्तमेव स्वलुकर्म
सिद्धति॥ तथा॥ विरुहसंसारहये च योगास्तेषामनिष्टः खलुपाद आद्यः॥ सर्वे धृतिस्त
व्यनियतनामा सर्वो व्यरिष्टः परिधस्य चाईम् निसस्तयोगे प्रथमे सर्वज्ञे व्याघान संज्ञे

नवपंचशुलो।गंडेतिगंडेचषडेवनाऽऽशुभेषुकार्येषुविवर्जनीयाः॥अथभद्रा॥
 तथाचसंग्रहे॥कृष्णमिदिशयोरुर्ध्वं सप्तमीभूतयोरर्धं॥शुक्लवेदे शयीरुर्ध्वंभद्रामावा
 सुखस्योः॥श्रीपतिः॥नसिद्धिमायातिष्ठतंचविष्णोविद्यारिघातादिकमत्रसिद्धं॥अ
 वहारसमुच्चयेदशम्यामष्टम्याप्रथमघटिकापंचकपरं॥हरिद्युःसप्तम्यांहिदशघटिकां
 तेविघटिकां॥तृतीयाशकायांस्यमघटिकाभ्यःपरतरं॥शुभंविष्टेःपुंशिवतिथिच
 तुर्थ्यास्तुविरभे॥तत्रैवा॥सर्वरानीतुसितेपक्षेकृष्णेचैवतुष्टशिवी॥सर्पिण्यास्तुसुखं
 त्यामंष्टशिव्याःपुंशुमेवचा॥माधवीये॥विष्टिर्यदाहनिथियेपरार्द्धजाता॥सर्वार्द्धजा
 निशितदाशुभदाचपुंशु॥ब्रह्मयामले॥दिनभद्रायदारौत्रौरात्रिभद्रायदादिवा॥नसा
 जंशुभकार्येषुप्राहरेवंपुरातनाः॥श्रीपतिः॥सद्योऽस्मत्तोदादशशंकराच्योरेंदरा
 द्वादिनवक्रमेण॥सर्वार्द्धमभ्यापरभागयुजिविरंतनमोतिथिकैस्मृतानि॥त्रतारंभेच
 विशेषमदनरत्नेसत्यव्रतेनोक्तः॥उदयस्थितिथिर्याहिनभवेदिनमध्यभाक्॥साखं
 उानत्रतानांस्यादारंभश्चसमापनमिति॥देवलः॥अमुक्ताप्रातराहारेस्त्रान्वाचम्यसमा
 हितः॥सूर्यायदेवताभ्यश्चनिवेद्यत्रतमाचरेत्॥मदनरत्नेभविष्येऽक्षमासत्पदयादाने
 शौचमिदियनियहः॥देवराजाग्निहवनंस्तोत्रसंस्तुयवर्ज्जनें॥सर्वव्रतेष्वयं धर्मसामसो
 दशधास्मृतः॥अग्निहोमस्तदैवतोव्याहृतिहोमोवेतिवर्द्धमानः॥पतुतेनोक्तं॥सर्वमेतत्पु
 राणोक्तप्रकृतप्रतपरं॥त्रतांतरेतुविंशंतरसत्वेहोमोन्वथान॥अतएवैकादशशंशिष्टा
 नांहोमानाचरामिति॥तत्र॥जयोहोमश्चेति॥चक्षुमारौकवाकान्वेनास्यकाम्यप्रति
 परत्वात्॥तत्रेण॥साप्तदशयशुभिन्त्रविन्दादिप्रकरणास्थेनेवतत्रद्वतविशेषहोमविधि
 भिरस्योपसंहारइति॥विष्णुधर्म॥तज्जयजयनध्यानतत्कथाश्रवणादिकं॥तद्वृत्तं
 चतन्नामकीर्तनश्रवणादयः॥उपवासकृतामेतेयुगाः॥श्रीकामनीषिभिः॥कीर्त्तये॥
 वहित्रीमान्यजान्स्तिपतितं चरजस्वलां॥नस्त्रेनाभिभाषेतनेस्तेतत्रतवासरे॥इ
 थ्वीचंद्रोदयेअग्निपुराणे॥स्त्रान्वात्रतवतासर्वव्रतेषुव्रतसूत्रैः॥सत्याःसुवर्गामया
 दाशशक्तावेभूमिशापिना॥जयोहोमश्चसामान्यव्रतांतदानमेवच॥चतुर्विंशहादशवा
 पंचवात्रपयववा॥विप्राःप्रजायथाशक्तिभ्योदद्याच्चदक्षिणाम्॥अत्रविप्राइतिपुंशिं
 गनिर्देशात्पुमांसएवभोजानतुस्त्रियः॥एवंसहस्रभोजनादावपि॥विरूपैकशेषस्यप्र
 मारणांतरविनाःपुंशुत्वात्॥अतएवहयोर्यजमानयोःप्रतिपदं कुर्यादहृभ्योयजमाने
 भ्यद्रसादौविरूपैकशेषायोगात्पल्मभिप्रायेदित्ववहृत्वंवानसंभवतीत्युक्तामाचार्यैः
 पार्थसारथिनाच॥एतेनेकस्यब्राह्मणास्याहृत्याभोजनंपरास्तां बहृत्त्वस्यैकपदशुभ्या
 ब्राह्मणात्त्वित्वेनभोजनान्त्वयाभावादिन्यत्रविसरः॥श्रद्रस्यप्रतिष्ठावद्विप्रद्वारा
 व्याहृतिहोमइतिवर्द्धमानः॥व्रतसूत्रेषुव्रतदेवताप्रतिमाः॥प्रतिमास्वरूपंचमदनर
 त्नेभविष्ये॥अनुक्तद्रव्यतत्संख्यादेवताप्रतिमात्र्या॥सौवर्गीराजतीताश्रीरक्षजाभा

त्रिकीतया ॥ चित्रजापिष्टलेखोत्पानिजविज्ञानुरूपतः आमाषान्मलययंतकर्तव्याशाख्यः
 जित्तेतत्रैवजासौ ॥ आसद्रव्यमनादेशेनुहोतिषुविधीयते ॥ मंत्रस्यदेवतायाश्चप्रजाप
 तिरितिस्थितिः ॥ मंत्रोनुक्तोसमस्तव्याहतिरूप्योमंत्रः ॥ प्रजापतिश्चदेवतेतिकल्पतरुः ॥
 वर्धमानधृतदेवीपुराणे ॥ होमोग्रहादिप्रजायांशतमष्टाधिकंभवेत् ॥ अष्टाविंशतिरे
 वायथाप्राप्तिविधीयते ॥ मदतरत्ने ॥ अनुक्तसंख्यायत्रस्यास्तुतमष्टात्रंशतं ॥ वर्धमा
 नधृतदृशतातयः ॥ उपवासंहिजः कृत्वाततोब्राह्मणभोजनं ॥ कुर्यात्त्रेनास्यसगु
 राउपवासोभिजायते ॥ व्रतोद्यायनानुक्तोतृथ्वीचंद्रोदयेनदिपुराणे ॥ कुर्यादुद्या
 पंतस्यसमाप्तोयदुदीरितं ॥ उद्यापनंविनायनुतद्गतंनिष्फलंभवेत् ॥ यदिचोद्यापनं
 नोक्तं व्रतानुगुणात्स्थरेतविज्ञानुसारतोदद्यादनुक्तोद्यापनेव्रते ॥ गाश्वेवकांचनंदद्या
 द्भृतस्यपरिर्क्षयेत् ॥ असक्तोनुनारदीये ॥ सर्वेषामप्यलाभेतुपथोक्तकरांविना ॥ विप्र
 वाकंसृतेषुद्वं व्रतस्यपरिर्क्षयेत् ॥ हृथाविप्रवचोयस्तुगृह्णातिमनुजः शुभं ॥ अदत्त्वाद्
 क्षिणांयापः स्यातिनरकं प्रवभारते ॥ वेदोपनिषदिचैवसर्वकर्मसुदक्षिणां ॥ सर्वत्र
 नुमयोदियाभूमिगीवोथकांचनं ॥ वेजवायः ॥ शिवनेत्रोद्भवयस्माद्भजतेपितृवल्लभं ॥
 अमंगलेतद्यत्नेनदेवकार्येषुवर्जयेत् ॥ टोउरानंदेदेवीपुराणे ॥ व्रतेचतीर्थैः ध्ययने
 प्रादेऽपिचविशेषतः ॥ परान्नभोजनादिविषयान्नेतस्यतत्फलम् ॥ तृथ्वीचंद्रोदयेऽपि
 पुराणे ॥ नित्यस्नायीमिताहारेगुरुदेवहिजाचकः ॥ क्षारंक्षौद्रं च लवणं मधुमांसानि
 वर्जयेत् ॥ क्षारस्तुत्रैवोक्तः ॥ निलमुद्गादृतेशियंशस्येगीधूमकोद्वौ ॥ धान्यकंदेव
 धान्यचशमीधान्यंतथैवच ॥ सिन्धुधान्यंतथायण्यमूलंक्षारगराः स्मृतः ॥ गोधूमानां
 तत्रैवप्रतिप्रसवः ॥ त्रीहिवष्टिकमुद्गाश्चकलापाः सतिलंपयः ॥ श्यामाकाशशालिनी
 वाराः ॥ गोधूमाद्याव्रतेहिताः ॥ कृष्णालालुवात्रीकपालेकीजोत्त्रिकास्यजेत् ॥ चरु
 भैक्षंसक्तुकराशशाकंदधिघृतंमधु ॥ श्यामाकाः शालिनीवारायावकंमूलंतंडुलम्
 ॥ हविष्यं व्रततत्तादावधिकार्योदिकेहितं ॥ मधुमांसविहायान्यद्भृतेचहितमीरितमिति
 ॥ शमीधान्यमाषादि ॥ पालंकीमध्यदेशोर्ऽरतिप्रसिद्धा ॥ जोत्त्रिकाकोशातकी ॥ मि
 ताक्षरायांगौतमः ॥ चरुभैक्ष्यसक्तुकरायावकशाकपयोदधि ॥ घृतमूलफलोदका
 निहवैष्युत्रोत्रमशस्ताति ॥ पयोदधिघृतंचगव्यमिति ॥ अमेचविशेषाः ॥ एकाद्
 शीचानुमीस्यादिप्रकारोवस्थेते ॥ गृहीतव्रतस्यागोतुमदनरत्नेकागलियः ॥ सर्वव्रते
 गृहीत्वायोनाचरेत्काममोहितः ॥ जीवन्भवतिचंडालीमृतः स्वाभिजायते ॥ तत्रप्राय
 श्चित्रमुक्तं तृथ्वीचंद्रोदयेश्चभिरुउपुरारायोः ॥ नोधान्यमादात्वोमाद्वाव्रतभंगोभवे
 द्यदि ॥ दिनत्रयंनभुजीतमुंडंशिरसायवेति ॥ प्रायश्चित्तान्मातस्मृतिंकांतव्रतानुष्ठा
 नंनस्तीतिगम्यते ॥ यत्तु ॥ प्रायश्चित्तंततः कृत्वापुनरेवव्रतीभवेदितिचचनं ॥ अतिकं
 तमपित्रतंकार्यमेवेतिमूलपाशाः ॥ तन्मध्येव्रतलोपेव्रतेशेषसन्वेत्तयाएतच्चशक्त

विषयं॥ अशक्तौ कालहे माद्री पुराणांतरे॥ उपवासासमर्थश्चैदेकं विभ्रंतभोजयेत्तावद्वा
दिवाद्याहुक्तश्चेद्द्विषयांतथा॥ भुक्तः कृतभोजनः॥ ब्राह्मणभोजनं विनेति शेषः॥ सहस्रस
म्भिता नृदेवी जयेद्वा प्राणस्यमान्॥ कुष्णीहादशसंख्याकान्यथा शक्त्वातुरो नरति॥
शुद्धित्वे मानस्ये॥ उपवासेषु सक्तानां नक्तं भोजनमिष्यते॥ मदनरत्ने वायवीये॥ इत्य
दातोपवासस्य फले प्राप्नोत्यसंशयं॥ तथा अपराकंदेवलः॥ ब्रह्मचर्यंतथा शौचं सत्यमा
मिषवर्जने॥ ब्रतैश्चेतानि चत्वारिवरिष्ठानीति निश्चयः॥ मानस्ये॥ नस्मान्कृतोपवासेन
स्नानमभ्यंगसर्वकं॥ वर्जनीयं प्रयत्नेन रूपघ्नं तत्परं नृप॥ अमेचनियमास्तत्र त्रान्वे
षणीयाः॥ अथ स्त्री ब्रतेषु विशेष उच्यंते॥ तत्र हे माद्री ब्रतकांडे गारुडे॥ गंधालंकारतां ह
लपुष्यमालानुलेपने॥ उपवासेन दुष्यति देतधावनमंजनमिति॥ इदं च सभर्तृकोपवा
सविषयं॥ अंजनं च सतां बूलं कुंकुमं रक्तवाससी॥ धारयेत्सोपवासापि अवेधव्यकरण
तः॥ विधवायति मार्गे राकुमारी वायहक्येति तत्रैव भविष्योक्तं॥ तथा विष्णुधर्मे॥
सर्वेषु तूपवासेषु पुमान्वाथ सुवासिनी॥ धारयेद्द्रक्तवस्त्राणि कुसुमानि सितादिचा
विधवाशुक्तवसनमेकमेव हि धारयेत्॥ मरुरयि॥ पुष्यालंकारवस्त्राणि गंधधूया
नुलेपने॥ उपवासेन दुष्यति देतधावनमंजनमदनरत्ने व्यासः॥ देतधावनपुष्या
दित्रतेषु स्यान् दुष्यतीति॥ यद्यपीदं सर्वोपवासविषयं प्रतीयते तथापि शिष्टाचार
त्सो भाग्याद्यर्थं क्रियमाणानवरात्रि रात्राद्युपवासविषयमेवा॥ नत्वेकादश्यादिवि
षयं॥ असहज्जलपानाच्च सकृत्तांबूलचर्चणात्॥ उपवासप्रशयं देवास्वापा॥
अमेथुनादित्यपराकंदेवलेन तन्नियेधात्॥ नचास्यपुविषयत्वेन सावकाशत्वात्
स्त्रीणां तांबूलादिप्राप्नोतीति वाच्यं॥ तांबूलादिप्रापकस्यैवैकादशीतरविषयत्वेन
वैपरीत्यस्यापि सुवचत्वात्॥ यत्र हरिवंशे॥ अंजनं रोचनं चैव गंधाः सुमनसस्तथा॥
ब्रतैश्चैवोपवासे च नित्यमेव विसर्जयेत्॥ शिरसोभ्यंजनं सौम्येनैव मेतत्प्रशस्यते॥ न
यादयोर्नगात्रस्य स्त्रे हेनेति स्थितिस्मृतेति॥ तत्रैवोक्तं पुण्यकत्रतविषयं॥ ननु सर्व
त्रशर्वांशविरोधादि तिमदनरत्न उक्तम्॥ तत्रैव अश्रुप्रयातो रोषश्च कलहस्य कृति
स्तथा॥ उपवासाद्गताह्यपिसद्योभ्रंशयति स्त्रियो॥ स्त्रियमित्युपलक्षणां॥ मदनरत्ने शि
वधर्मे दानं ब्रतानि नियमज्ञानं ध्यानं दुर्तं जयः॥ यत्नेनापि कृतं सर्वं कौधितस्य नृथा
भवेत्॥ अथ सक्तकादौ निरीयः॥ तत्र शावस्त्याशी चयोः सर्वस्मात्कर्मनिवृत्तिर्नि
वन्धेषु स्पष्टेवा॥ गौडालसताशीचादावपितामाहुः॥ जानूर्ध्वक्षतजे जीते नित्यकर्म
नचाचरेत्॥ नैमित्तिकं च तदधः स्ववद्रक्तौ नचाचरेत्॥ लोतके च सप्त्यने च रक्तकर्म
णि मेषुने॥ धूमोद्गारे तथा वांती नित्यकर्मणि संत्यजेत्॥ इत्येभुक्तं त्वजीर्णं च नैव भु
क्त्वापि किंचन॥ कर्मकुर्यान्नरो नित्यं सतके शृतके तयेति कालिकापुराणात्॥ वसुत
स्तु सर्वं नृदेवी रजोपक्रमात्रमात्रविषयत्वमस्येति युक्तं प्रतीमः॥ तथा हे माद्री यापे ग

भिरीसूतिकादिश्चकुमारीवायुरोगिणी॥यदाःशुद्धातदाभ्येनकारयेत्प्रयत्नास्वयमिति॥पु
 सोपेधविधिःलिंगस्याविवक्षितत्वात्॥तिनयस्मिन्नव्रतेफल्गुजाकृतंतदभ्येनकारयेत्॥शरी
 रनियमान्स्वयंकुर्यादितिहेमाद्रिभ्योचस्यो॥नव्रतिनात्रतरतिविष्णुक्तेश्चाचारंभस्नुन
 भवत्येवाशुद्वित्वेविष्णुः॥बहुकालिकसंकल्पोगृहीतश्चपुरायदिसूतकेमृतकेचैवव्र
 तंतनैवदुष्यति॥एतत्काम्यपरं॥नित्यत्वनारथ्यमपिकार्यमितिगोडाः॥मदनरत्ने॥श
 र्वसंकल्पितंयच्चव्रतंनियतव्रतैः॥तत्कर्त्तव्यंनरैःशुद्धदानार्चनविवर्जितं॥माधवी
 येकौर्मै॥काम्योपवासेप्रजातेत्वंतरामृतसूतके॥तत्रकाम्यव्रतंकुर्यादानार्चनविव
 र्जितमिति॥एतेनसांगेऽधिकारात्तद्गंगादेवशजादिकार्यमितिवर्धमानोक्तिःपरस्मा
 ॥प्रारथ्यशजादिकार्यमेवनवरात्रेतुत्रैवविशेषवक्ष्यामः॥एवंरजस्वलापि॥यद्वा
 सत्यव्रतः॥प्रारथ्यदीर्घतयसानारीणांयद्गजोभवेत्॥नतत्रापिब्रतस्यस्यादुपरोधःक
 दाचनेति तत्रप्रतिनिधिनाकारयेदित्यंतरं॥तदुक्तंमदनरत्नेमात्स्येन्नतरानुरजोयै
 रजामभ्येनकारयेदिति॥प्रतिनिधयश्चनिर्गोयामृतेयेटीनसिभायीयसुव्रतंकुर्याद्वा
 र्यायाश्चपतिव्रतं॥असामर्थ्यपरस्माभ्यांव्रतभंगोनजायते॥स्कांदेपि॥पुत्रेवाविनयो
 येतंभगिनीभ्रातरंतथा॥एषामभावएवात्मन्नाहारांवानियोजयेत्॥काम्यायनः॥पि
 द्दमातृभ्रातृपतियुर्वर्षेचविशेषतः॥उपवासंप्रकुवीराःपुरण्यशतपुरांलभेत्॥मदना
 रत्नेप्रभासखंडे॥भर्त्रीपुत्रपुरोधाश्चभ्रातायत्नोसस्वापिचा॥यात्रायोधर्मकार्येषुजायं
 तेप्रतिहस्तकाः॥एभिःकृतंमहादेविस्वयमेवकृतंभवेत्॥तत्रैववायवीये॥स्वयंकर्तुमश
 क्तश्चकारपीतपुरोधसेति॥तत्रैववायवीये॥स्वयंकर्तुमशक्तश्चत्वारपीतपुरोधसा॥इ
 दंचसर्ववर्गीसाधारणमविशेषात्॥यत्रकश्चिन्नहोषश्चाह॥शुद्धस्यत्राहारादिरेवप्र
 तिनिधिर्यत्नोन्नतः॥जयस्तयस्तीर्थसेवाप्रज्ञामंत्रसाधनं॥विश्रैःसंयादिनेयस्यसंप
 न्तस्यतत्फलमितिमरीचिवचनादिति॥तत्रुक्तम्॥प्रव्रजादीनांशुद्धेऽसंभवादिष्ये
 प्रायदर्शनादिनिष्पायेनास्यत्राहारादिगोचरत्वात्॥यदाह॥उपवासोन्नतंहोमतीर्थ
 स्नानजपादिकमितिस्वीर्धस्तदापिसरवदौषः॥स्त्रीशुद्धयतनानिषडितिमानवीये।
 जपनिषेधात्॥त्राहारादीनांभिनवर्गस्ययःकुर्यात्कर्मकिंचनः॥सतोजातिमवाप्नोतिइ
 लोकेपरत्रचेत्कालहेमाद्रौमरीचिनिषेधाच्च॥वस्तुतस्तसंस्मरणात्वाचनमात्रमत्रै
 च्यतरति॥प्रतिनिधेःकावार्तेत्यलम्॥अत्रविशेषमाहत्रिकांउमंडनः॥काम्येप्रतिनिधि
 नोस्तिनिधेनेमिषिकेचसः॥काम्येषुयत्कमाहर्धकेचित्प्रतिनिधिंविदुः॥नस्यान्वतिनि
 धिर्मंत्रस्वामिदेवाभिरर्च्यसु॥सदेशकालयोर्नीस्तिनारणोरत्रिरेवसा॥नापिप्रतिनि
 धातव्यनिषिद्धवस्तुकुत्रचिन्त्वा॥हिरण्यकेशिसूत्रेपि॥नस्वामित्वस्यमायीयाःपुत्रस्य
 देशस्यकालस्याग्नेर्देवतायाःकर्मणाःशुद्धस्यचप्रतिनिधिर्विद्यतरति॥अथव्रतादिसा
 निपातेनिरीयः॥तत्रतिथिहयसन्निपातेतत्रोक्तंदानहोमादिक्रमेणानुष्ठेयमविरो

धातुः॥ इदं शरीरं चैव ॥ एकमध्येन्यकाम्यकर्मां रभस्तु न भवति वा गुणाफलादृते ॥ यस्य य
 ज्ञे त्रतते त रायज्ञ स्थायते यज्ञान्तिर्नैतिर्गृह्णातीति राणा कथं त्रुतेः ॥ यत्र त्रतादि कर्ममात्र
 मनं गेन व्यवधानदोषस्सर्वत्र साम्यात् ॥ शिष्टास्तु ॥ कीर्तिक्रान्नादि मध्ये लक्ष्यो मनुला
 भारतश्रवणादिश्चाचरति ॥ तन्नित्यमध्ये काम्यमध्ये तु चिंत्यं ॥ यत्र न त्रैकभक्तादौ विरोध
 स्तत्र प्राथम्यादेकभक्तकार्येन त्रतपुरेद्युस्तत्रिथो गौरा काले कार्यं ॥ समकालीन विरुद्ध
 त्रतादौ त्वेकं स्वयं कृत्वा न्यद्रार्यादिनाकारयेदिति माधवः ॥ यत्र तु शिवरात्रादौ तिथि मध्ये
 पारणायाहिभोजनप्राप्तं ॥ भूताद्यम्योर्दिवाभुक्त्वा रात्रौ भुक्त्वा च पर्वणि ॥ एकादश्यां दिवा
 रात्रौ भुक्त्वा चोद्रायरां चरेत् ॥ इति तन्नियेधश्च ॥ तत्र पारणायावैधत्वाद्दिवैव भोजनं ॥ नि
 येधस्तु रागप्राप्तभोजनविषयः ॥ एवमष्टम्यादिनत्र त्रते संक्रान्त्यादौ रवौ सकष्टचतुर्थ्यां
 च रात्रौ भोजनं ॥ यत्र त्रष्टम्यादौ दिवाभुजितिषेधः संक्रमे च रात्राविति निषेधद्वयं तत्रोप
 वास एव कार्यः ॥ यद्यपि मुनिरा उयवा सोपि निषिद्धस्तथाप्युपवासनिषेधे तु किंचित्
 मध्यं प्रकल्पयेदिति वचनात् ॥ किंचिद्दस्यित्वोपवासः कार्यः चोद्रायरा मध्ये एकाद
 श्यादौ तु भोजनमेव कार्यं ॥ चोद्रायरास्य काम्यत्वेन नित्यवाधकत्वात् ॥ अवाधेन गत्यं
 तरासंभवाच्च ॥ एकादश्यामेकांतरोपवासां दिवारणायां जलपारणां कृत्वा उपवसेत् ॥
 आयोवाश्चित्तमनश्चित्तं च त्रुतेः ॥ एवं द्वादश्यां मासोपवासश्चाह प्रदोषादिषु ज्ञेय
 म् ॥ एवं काम्यनैमित्तिक नित्यत्वादि कृतं त्वलाबल स्वयम् ॥ इति निर्णयसि
 धौ परिभाषा समाप्ता ॥ अथ प्रतिपदादि निर्णयः ॥ सुक्तप्रतिपद पराह व्यापित्वे शर्वा
 याद्या ॥ पुग्मवाक्यात् प्रतिपत्सुखी कार्यया भवेदा पराहिकीति स्कादौ त्रैः शुक्तास्या
 न्नतिपत्तिथिः प्रथमतश्चेत्ता पराह भवेदिति दीपिको त्रैश्च ॥ अपराह श्वयंच धाम त्रै
 दिने चतुर्थी भागः ॥ तदभावे सायान्ह व्यापिनी याद्या ॥ तदभावे तु सायान्ह व्यापिनी परिगृ
 ह्यतामिति माधवो त्रैः ॥ कृष्णानुपरा ॥ कृष्णात्तरती खिलेति दीपिको त्रैः ॥ कृष्णापि श
 र्वे वैनं तमहः ॥ सर्वे तिथिषु वर्ज्यान्मुक्त्वा नि ॥ मुहूर्त्तदीपिकायाम् कृष्णां उं हृती फला
 निलवरां वज्जैतिलाम्ले तथा ॥ तैले चामलकुं दिवंप्रवसता शीर्षकपालां त्रकं ॥ निध्या ॥
 वांश्च मसरिकाफलमथो रंताकसंज्ञं यद्युत्तस्त्रीगमनं त्रौ न्नतिपदादिष्वेव मावो उ
 राः ॥ शीर्षे नारिकेलं कपालं अलावू ॥ अत्र यदेलं ॥ भूपालः ॥ कृष्णां उं हृती सारं मूल
 कं पनसं फलं ॥ धात्री शिरः कपालां त्रं रं चर्म तिलानि च ॥ सुरकर्मांगनासेवा प्रतिप
 न्नभृति न्यजेत् ॥ नखं शिवी ॥ चर्म मसरिका ॥ द्वितीयां तु कृष्णां शर्वां शुक्लां त्रैति हि मा
 दिः ॥ कृष्णा द्वितीयादिमा ॥ शर्वां न्येदिसासितानुपरतः सर्वे तिथीपिको त्रैः ॥ माधवानं
 तमहं मते तु सर्वापि द्वितीया परा ॥ तथा च माधवः ॥ शर्वे धूरसती प्रातः परे कश्चि सुहृत्तगा
 ॥ सा द्वितीयापरो गेया शर्वे विद्वान्ततो न्यथेति ॥ तृतीयां तु सर्वं मते रं भाव्यति रक्ता परे व
 ॥ तेन पुग्मवाक्परं भात्रतविषयं ॥ रं भाख्या वज्जैयित्वा तु तृतीयां द्विजसत्तमा ॥ अथे सुहृ

श्रूयता ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

विषयं॥ अशक्तौ कालहे माद्री पुराणांतरे॥ उपवासासमर्थश्चेदेकं विप्रं भोजयेत्तावद्वा
दिवाद्याहुक्तश्चेद्द्विगुणं तथा॥ भुक्तः कृतभोजनः॥ ब्राह्मणभोजनं विनेति शेषः॥ सहस्रस
म्भितान् देवीं जयेत्प्राणसंयमान्॥ कुर्वीद्दशसंख्याकान्यथा शत्रुपातुरनरति॥
शुद्धित्वे मान्ये॥ उपवासेषु सक्तानां नक्तं भोजनमिष्यते॥ मदनरत्ने वायवीये॥ इत्य
दातोपवासस्य फलं प्राप्नोत्यसंशयं॥ तथा अयं राके देवलः॥ ब्रह्मचर्यं तथा शौचं सत्यमा
मिषवर्जनं॥ व्रतेषु तानि चत्वारिविधानीति निश्चयः॥ मान्ये॥ तस्मान्हातोपवासे न
स्नानमभ्यंगं हर्षकं॥ वर्जनीयं प्रयत्नेन रूपघ्नं तयं नृपा॥ अमेचनियमास्तत्र तान्ने
षणीयाः॥ अथ स्त्रीव्रतेषु विशेष उच्यते॥ तत्र हे माद्री व्रतं कांडे गारुडे॥ गंधालंकारं तं
लपुष्यमालानुलेपनं॥ उपवासे न दुष्यति देतधावनमंजनमिति॥ इदं च समर्तं कोपवा
सविषयं॥ अंजनं च सतां बूलं कुंकुमं रक्तवाससी॥ धारयेत्सोपवासापि अवेधवकरं य
तः॥ विधवायति मार्गं राकुमारी वायदृश्येति तत्रैव भविष्योक्तैः॥ तथा विष्णुधर्मैः॥
सर्वेषु तपवासेषु पुमान्वायसुवासिनी॥ धारयेत्तत्रैव स्त्राशि कुसुमानिसितादि च
विधवाशुक्तवसनमेकमेव हि धारयेत्॥ मरुरपि॥ पुष्यालंकारं वेस्त्राशि गंधधूपा
नुलेपनं॥ उपवासे न दुष्यति देतधावनमंजनम् मदनरत्ने व्यासः॥ देतधावनपुष्या
दित्रतेषु स्या न दुष्यतीति॥ यद्यपीदं सर्वोपवासविषयं प्रतीयते तथा पि शिशाचारा
त्सोमाग्याद्यर्थं क्रियमाणानवरत्रि रात्राद्युपवासविषयमेवा॥ नत्वेकादश्यादिवि
षयं॥ असक्तज्जलयानां च सकृत्तोल्लं चर्चणात्॥ उपवासप्रणश्यति देवास्त्राया॥
चमेषु नादित्यपराके देवलेन तन्निधेधात्॥ नचास्यपुंविषयत्वेन सावकाशत्वात्
स्त्रीणां तांशुलादि प्राप्नोतीति वाच्यं॥ तांशुलादि प्रायकस्यैवेकादशीतरविषयत्वेन
वैपरीत्यस्यापि सुवचत्वात्॥ यत्र हरिवंशे॥ अंजनं रोचने चैव गंधाः सुमनसस्तथा॥
व्रते चैवोपवासे च नित्यमेव विस्मर्जयेत्॥ शिरसोभ्यंजनं सीम्ये नैव मे तन्मशस्यते॥ न
पादयोर्नैगात्रस्य स्त्रे हेनेति स्थितिस्मृतेति॥ तत्रैवोक्तं पुण्यकत्रतविषयं॥ ननु सर्व
त्रशर्वोक्तविरोधादिति मदनरत्न उक्तम्॥ तत्रैव अश्रुप्रयातो रोषश्च कलहस्यकृति
स्तथा॥ उपवासाद्गताहापिसद्यो भ्रंशयति स्त्रियं॥ स्त्रियमित्युपलक्षणं॥ मदनरत्ने शि
वधर्मदानेन व्रतानि नियमज्ञानं ध्यानं हुतं जयः॥ यत्नेनापि कृतं सर्वं कौथित्यस्य तथा
भवेत्॥ अथ सक्तकादो निरीयः॥ तत्र शावस्त्या शौचयोः सर्वं स्यात्कर्मनिष्ठं नि
वन्धेषु स्येव॥ गौडास्तुता शौचादावपितामाहुः॥ जातुर्ध्वं क्षतजे जीते नित्यकर्म
नचाचरेत्॥ नैमित्तिकं च न दधः स्ववद्रक्तो न चाचरेत्॥ लीनके च समुत्पन्ने च रकर्म
शामेषु ने॥ धूमोद्गारे तथा वांती नित्यकर्म शि संत्यजेत्॥ इत्येभुक्तं त्वजी रौचनेव भु
क्त्वापि किंचना॥ कर्मकुर्यान्नरो नित्यं सक्तके मृतके तथेति कालिकापुराणात्॥ वस्तुत
स्तु सर्वं न देवी प्रजापतमात्रमात्रविषयत्वमस्येति पुक्तं प्रतीमः॥ तथा हे माद्री या प्रोग

भिरीसूतिकादिश्चकुमारीवाथरोगिणी।

लिंगस्याविवक्षित

रनियमान्स्वयंकुर्यादितिहाद्रिव्योचस्व्यो॥नत्रतिनात्रतइतिविष्केश्च।अरंभस्तु
भवत्येवाशुद्वित्वेविष्णुः॥वहुकालिकसंकल्पोगृहीतश्चपुरायदिसूतकेमृतकेचै
तंतनैवदुष्यति॥एतत्काम्यपरा॥नित्यंत्वनारव्यमपिकार्यमितिगोडाः॥मदनरत्ने
र्वसंकल्पितंयच्चत्रंतसुनियत्त्रतैः॥तत्कर्त्तव्यंनरैःशुद्धदानार्चनविवर्जितं॥मा
येकौमे॥काम्योपवासेप्रजातेत्वंतराश्रुतसूतके॥तत्रकाम्यत्रतंकुर्याद्दानार्चनवि
मिति॥एतेनसंगेऽधिकारात्तद्व्रतंगदेवप्रजादिकार्यमितिवर्धमानौक्तिःपरा

॥प्रारव्यप्रजादिकार्यमेव न वरात्रे तु तत्रैव विशेषं वक्ष्यामः॥एवंरजस्वलापि॥य
सत्यत्रतः॥प्रारव्यदीर्घतयसंनारीणांयद्भोजीभवेत्॥नतत्रापित्रतस्यस्यादुपरोधः
दाचनेति तत्र प्रतिनिधिनाकारयेदित्येतत्परं।

प्रजा मन्नेन कारयेदिति॥प्रतिनिधयश्च निरीया मृतेयेठीनसिभार्या यत्सुत्रं
र्यायाश्चपतिर्त्रतं॥असामर्थ्यं परस्वाम्यां त्रतभंगो न जायते॥स्वां देपि॥पुत्रं वा विन
येतं भगिनी भ्रातरं तथा॥एवामभावसवान्त्राहारां वानियोजयेत्॥काम्यायनः॥
हमातृभ्रातृपतिशुर्वर्थे च विशेषतः॥उपवासं प्रकुर्वीतः पुण्यं शतगुरां लभेत्॥मद
रत्ने प्रभासं खंडे॥भर्तृपुत्रपुरोधश्च भ्रातापत्नी सस्वापि च॥यात्रायां धर्मकार्येषु
ते प्रतिहस्तकाः॥एभिः कृतं महादे
कश्चकार यीतपुरोधसेति॥तत्रैव वायवीये॥स्वयंकर्तुमशक्त्वाश्चकार यीतपुरोधसा
दंच सर्ववरी साधारणमविशेषात्।

।तिनिधिर्षुक्तेन शूद्रः॥जयस्तयस्तीर्थसेवाप्रज्ञामंत्रसाधनं।
नंतस्य तत्फलमिति मरीचिवचनादिति॥तत्र च्छू
श्रायदर्शनादिति न्यायेनास्य ब्राह्मणादिगोचरत्वात्॥यदाह॥उपवासोत्रतं हीमतीर्थ
स्वानजपादिकमिति सर्वार्थस्तदापि सखदोषः॥स्त्री शूद्रयतनानिषडिति मानवी
निषेधात्॥ब्राह्मणो हि न वर्यास्ययः कुर्यात्कर्म किंचनः॥सतां जा
लोके परत्रचेति कालहेमाद्रौ मरीचिनिषेधाच्च॥वस्तुत
च्यतइति प्रतिनिधिः कावार्त्तत्पलम्॥अत्र विशेषमाह त्रिकांउमंडनः॥काम्ये प्रतिनि
नोस्ति नित्ये नैमित्रिके च सः॥काम्येषु यत्र माहर्षिके चित्प्रतिनिधि विदुः॥नस्यान्त्र
धिर्मेत्रसामिदेवाभिकीर्त्तुसु॥सदेशकालयोर्नास्ति नारगोरश्रिरेवसा॥नापि प्रति
धातव्यनिधिं वस्तु कुत्र चिन्त्वा॥हिरण्यकेशिस्त्रेपि॥नस्वामित्वस्य भार्यायाः पुत्र
देशस्य कालस्याग्नेर्देवतायाः कर्मणाः शब्दस्य च प्रतिनिधिर्विद्यतइति॥अथ यत्र तादि
निपाते निरीयः॥तत्र प्रतिनिधिद्वयसन्नियाते तत्रोक्तं दानहोमादिकमेरानुष्ठेयम

धाता ॥ रदंश्वरीरक्षेवेवा ॥ एकमध्येन काप्यकर्मारंभस्तु न भवत्येवा ॥ गुराफलादृते ॥ यस्य य
नेत्रते तैतराय नृस्ताय ते यत्तन्निर्ऋतिर्गृह्णातीति राकाध तश्रुते ॥ यत्र व्रतादिकर्ममात्र
मनगेन व्यवधानदोषस्सर्वत्र साम्यात् ॥ शिष्टास्तु ॥ कीर्तिक्रानादिमध्ये लक्ष्मो मतुला
भारतश्रवणादिश्चाचरति ॥ तन्नित्यमध्ये काप्यमध्ये तु चिन्त्यं ॥ यत्र नक्तैकभक्तादौ विरोध
स्तत्र प्रायम्यादेकभक्तकार्येन क्तनुपरे शुस्तत्रिथौ गौराकाले कार्यं ॥ समकालीन विरुद्ध
व्रतादौ त्वेकं स्वयं कृत्वान्यद्वय्यादिनाकारयेदिति माधवः ॥ यत्र तु शिवरात्र्यादौ तिथिमध्ये
पारणायाहिभोजनं प्राप्तं ॥ भूताद्यम्योर्दिवाभुक्त्वा रात्रौ भुक्त्वा च परेशि ॥ एकादश्यादिवा
रात्रौ भुक्त्वा चाक्षय्यां चरेत् ॥ रतितन्निषेधश्चात्तत्र पारणायां वैधत्वाद्दिवैव भोजनं ॥ नि
षेधस्तरागप्राप्तभोजनविषयः ॥ एवमष्टम्यादिनक्तत्रते संक्रान्तादौ रवौ संकष्टचतुर्थ्यां
चरात्रौ भोजनं ॥ यत्र त्वष्टम्यादौ दिवाभुजितिषेधः संक्रमे चरात्राविति निषेधद्वयं तत्रोप
वास एव कार्यः ॥ यद्यपि पुत्रिणा उपवासोपि निषिद्धस्तथाप्युपवासनिषेधे तु किंचित्
मस्य प्रकल्पयेदिति वचनात् ॥ किंचिद्दस्यित्वा यवासः कार्यः चाक्षय्यामध्ये एकाद
श्यादौ तु भोजनमेव कार्यं ॥ चाक्षय्यास्य काप्यत्वेन नित्यवाधकत्वात् ॥ अवाधेन गत्यं
तरासंभवाच्च ॥ एकादश्यामेकांतरोपवासादिपारणायां जलपारणां कृत्वोपवसेत् ॥
आयोवाश्रितमनशितंचतिश्रुते ॥ एवं द्वादश्यामासीयवासश्चाद्दश्यादिश्रुते य
म् ॥ एवं काप्यनेमिन्निकनित्यत्वादि क्तं वलावलस्वयं म्रह्ममिति दिक् ॥ रतिनिर्णयसिं
धौ यरिभाषा समाप्ता ॥ अथ प्रतिपदादि निर्णयः ॥ शुक्लप्रतिपदा पराह्वयापित्वेर्ष्वी
श्राद्या ॥ पुग्मवाक्पान् प्रतिपत्संमुखी कार्याया भवेदा पराह्विकीति स्कादौ क्तैः शुक्लास्या
त्प्रतिपत्तिथिः प्रथमतश्चैत्ता पराह्वे भवेदिति दीपिकोक्तैश्च ॥ अथ पराह्वयं च धाम्ने
दिने चतुर्थी भागः ॥ तदभावे सायान्ह्वयापिनी श्राद्या ॥ तदभावे तु सायान्ह्वयापिनी परिरृ
ह्यनामिति माधवोक्तैः ॥ कृष्णानुपरा ॥ कृष्णात्तरतोखिलेति दीपिकोक्तैः ॥ कृष्णापि र
वैवेत्यनेन तदहः ॥ सर्वतिथिषु वर्ज्यान्पुक्तानि ॥ मुहूर्त्तदीपिकायाम् कृष्णां उदृहती फला
निलवरां वर्ज्जितिला म्लेतथा ॥ तैले चामलकुंदिवं प्रवसता शीर्षकपालोत्तकं ॥ निष्ठा ॥
वांश्च मरुरिका फलमथो रं ताकसंत्तं मधुधूतं स्त्रीगमनं कृत्वा न्यतिपदादिष्वेव माषो ३
प्राः ॥ शीर्षेनारिकेला कपाले अलाडू ॥ अत्र यदोलां ॥ भूपालः ॥ कृष्णां उदृहती शारं मूल
कं पनसंफले ॥ धात्रीशिरः कपालोत्तं खवर्मितिलानि च ॥ सुरकमीगनासेवा प्रतिप
त्प्रभृतिन्यजेत् ॥ नखं शिंवी ॥ चर्म मरुरिका ॥ हिनीया तु कृष्णाश्वी शुक्लोत्तरेति हेमा
द्विः ॥ कृष्णाहितीयादिमा ॥ शर्वीह्वेयदिसासितानुपरतः सर्वे तिथीपिकोक्तैः ॥ माधवानं
तमहमते तु सवीपि हिनीया परा ॥ तथा च माधवः ॥ शर्वेद्वरसती प्रातः परे क्वचिमुहूर्त्तगा
॥ साहितीयापरोप्योद्या शर्वे विहाततो न्यथेति ॥ तृतीया तु सर्वमतेरं भाव्यति रिक्ता परे व
॥ तेन पुग्मवाक्परं भावत विषयं ॥ रं भारव्यावर्ज्यित्वा तु तृतीयादिजसत्तमा ॥ अथेपुसर्वे

कार्येषु गरायुक्ता प्रशस्यन्त इति ब्रह्मवेवर्त्तान् ॥ गौरीव्रते तु विशेषमाह माधवः ॥ मुहूर्त्तमात्रसत्त्वे
 विदिने गौरीव्रतं परे ॥ शुद्धाधिकायामयैव गरायोगप्रशंसनादिता ॥ चतुर्थ्यपि सर्वमते गरी
 शव्रतातिरिक्ता परैव ॥ युग्मवाक्यात् ॥ एकादशी तथा षष्ठी च मावास्या चतुर्थिका ॥ उयो ॥
 व्याप्य संयुक्ता पराः शर्वैरासंयुता इति ॥ माधवीये हृद्दृष्टिः श्रेयः ॥ नागचतुर्थी मध्याह्न
 व्यापिनी यंचमी युता च याश्चेति ॥ माधवीये निर्णयाय मृते चोक्तम् ॥ युगं मध्यं दिने यत्र तत्रोपो
 व्यफरी स्वरात् ॥ क्षीरेणाप्यायं च म्यां शजयेत्प्रयत्नो नरः ॥ विद्याशितस्य नश्यति नता
 हिंसंति पन्नगारतिमाधवीये देवलोक्तेः ॥ युगं चतुर्थी शर्वमध्याह्न व्याप्तौ ॥ शर्वी अन्यपक्षेषु परे
 वयंच म्यां शजोक्तेः ॥ गरीशव्रते तु नृतीया युतेव ॥ चतुर्थी तु नृतीयायां महापुराणफलप्रदा ॥
 कर्तव्या व्रतिभिर्वत्सगरानाथसुतोषिणीति हेमाद्रौ ब्रह्मवेवर्त्तान् ॥ माधवीये तु ॥ गरीशा
 व्रते मध्याह्न व्यापिनी सुख्या ॥ चतुर्थी गरा नाथस्य मातृविद्वा प्रशस्यते ॥ मध्याह्न व्यापि
 नी चेत्यापरतश्चेत्यरेह नीति हृदस्यतिवचनात् ॥ प्रातः शुक्लतिलैः स्नात्वा मध्याह्ने सजा
 येन्द्येति तत्कल्पेभिधानाच्च ॥ तेन परदिने तत्वे परा ॥ अन्यथा शर्वेणुक्ते ॥ वस्तुतस्तु भा
 दशुक्ते चतुर्थ्यादौ यत्र गरी शव्रत विशेषे मध्याह्न शजोक्ता तद्विषया राण्येव प्रायुक्तवच
 नानि ननु सार्वत्रिकाणि ॥ संकष्टचतुर्थ्यादौ वहनां कर्मकालानां वाधाय तैः ॥ तेन सर्वत्र
 गरीशव्रते शर्वे वै निसिद्धम् ॥ संकष्टचतुर्थी तु चंद्रोदयव्यापिनी याद्या दिनहयेतत्वे मातृ
 योगस्य सत्त्वाहर्त्वे वै नितिके चित् ॥ अन्ये तु दिने मुहूर्त्तत्रयादिरूपस्य नृतीयायोगस्याभावा
 त् ॥ परदिने माधवोक्तमध्याह्न व्यापिसत्त्वान्संशरीन्वाच्य परे न्याचसते ॥ दिनहयेतदभावे
 तु परे वे गौरीव्रते शर्वेव ॥ गरीशगौरी वहलायतिरिक्ताः प्रकीर्त्तिताः ॥ चतुर्थ्यः यंचमी विद्वा
 देवतांतरयोगांतरति ॥ मदनरत्नै ब्रह्मवेवर्त्तान् ॥ यंचमी तु माधवमते सर्वापि शर्वी चतुर्थी
 संयुता कार्या यंचमी परयानतु ॥ देवैकर्मणि पित्रे च शुक्लपक्षे तथा सिद्ध इति हारीतोक्तेः
 ॥ हेमाद्रिमते तु कृष्णाश्वीसिता परा ॥ कृष्णाश्वी युता सिता परयुता स्यात् यंचमी ति दीपिको
 क्तः ॥ वस्तुतस्तु हारीतोक्तिरुपवासविषया ॥ प्रतिपद्यंचमी चैव सावित्री भूतशरीमा
 ॥ नवमी दशमी चैव नोयोध्याः परसंयुता इति ब्रह्मवेवर्त्तान् ॥ यनु ॥ यंचमी तु प्रकर्तव्या ॥
 षष्ठापुक्ता नारदेत्यापस्ते वीयंतन्नागशज्याविषयमित्यनंतमहनिस्सिया मृतादयः ॥ च
 मत्कारचित्तमरोगोच्च ॥ यंचमी नागशजायां कार्या षष्ठी समन्विता ॥ तस्यां तु नृतिनागा ॥
 इतरासचतुर्थीकेति ॥ तेन नागशजादौ परैव ॥ यनु मदनरत्नदिवीदासीययोः श्रावणाय
 च्यतिरिक्ता शर्वेणुक्ते ॥ श्रावणो यंचमी शुक्लासंप्रोक्ता नागयंचमी ॥ तां परित्यज्यं च
 स्यश्चतुर्थी सहिता हिता इति संग्रहोक्तेः ॥ गरीशस्कंदयोगाभ्यां क्रमान्नागः शुभाशुभ
 ॥ मित्रामित्रेतयोः पत्रेनागानामाखुवर्हिणामिति ॥ षट्त्रिंशन्मताच्च चतुर्थी युतत्वमुक्तं
 ननु पवासादिविषयम् ॥ यत्रेवाहने ॥ षष्ठी सर्वमते स्कंदव्रतानि रिक्ता परैव पुग्मवाक्यात्
 ॥ नागविहानकर्तव्या षष्ठी चैव कदाचनेति स्कादाच्च ॥ सप्तमी शर्वेव पुग्मवाक्यात् ॥ ष

द्यापुतासप्तमीचकर्तव्यात्तत्सर्वदेतिस्कांदाच्च निर्णयाशृते॥षष्ठीचसप्तमीचैववार
 श्चैदंशुगामालिनः॥योगोयंप्रकीनामस्सूर्यकोटिग्रहेःसमः॥अश्वमीतुसर्वमतेऽह्ना
 र्खोसितायरा॥त्रतमात्रेष्टमीकृष्णाश्वीशुक्लाष्टमीयरेति॥मांधवोक्तेःपरयुक्तशुक्ला
 ष्टमीसर्वपुक्तस्मेति॥दीपिकोक्तेश्च॥शिवशक्त्युत्सवेतुयुत्ररा॥पसहयेयुत्रैरेवशिवश
 क्तिमहोत्सवरतिमाधवोक्तेः॥दिवोदासीयेभविष्ये॥यदायदासिताष्टम्यावुधवारोभवे
 त्कचिन्त॥तदातदाहिसायायाएकभक्ताशनेर्नृया॥संध्याकालेतथाचैत्रेप्रसुतेचजना
 र्हेने॥उध्वाष्टमीनकर्तव्याहंतिपुराणपुराकृतं॥नवमीतुसर्वमतेसर्वोयुग्मवाक्पातान
 कुर्ष्यान्नवमीतातदशम्यांतुकादाचनेतिस्कांदाच्च॥दशमीतुसर्वोपरावेतिहेमाद्रिः॥
 कृष्णासर्वोत्रराशुक्लादशम्येवैवस्थितेतिमाधवःवल्लुतल्लुमुखानवमीपुतेवयाद्या॥
 दशमीतुप्रकर्तव्यासदुर्गादिजसत्रमेत्यापस्तंबोक्तेः॥यत्रासंस्मर्यादशमीकार्यासर्वयापर
 याथवेति॥अगिरसीक्तंनवमीयुक्तालामेष्टोदपिकीयासेतोवनेया॥अथेकादशी॥
 तत्रैकादशुपवासादेधा॥निषेधपरिपालनात्मकोत्रतरूपश्च॥तत्राद्यः॥नशंखेनपि
 वेत्तौयंनखादेन्मस्यशुक्रो॥एकादश्यांनभुंजीतपशयोरुभयोरपिरतिर्कोर्मदेवला
 क्तः॥अग्निपुराणी॥गृहस्थात्रसचारीवश्चाहिताशिसुथैवचाएकादश्यांनभुं
 जीतपशयोरुभयोरपीति॥नचात्रपर्युदासेनत्रतविधिसुदेतत्रतादिशादाभावात्
 ॥त्रतरूपत्वात्त्रसवैवत्रै॥प्राप्तेहरिदिनेसम्यक्विधायनियमंनिशि॥दशम्यामुप
 वासस्यप्रकुर्याद्देध्वंत्रतमिति॥उदंचशिवभक्तादिभिरपिकार्यम्॥वैध्ववोवाथ
 शैवोवाकुर्यादेकादशीत्रतमितिशिवधर्मोक्तेः॥वैध्ववोवाथशैवोवासोरोप्येतत्स
 माचरेदिति॥सौरपुराणाच्च॥सोपिदेधा॥नित्यःकाम्यश्च॥उपोष्येकादशीनित्यं
 पशयोरुभयोरपीतिगारुडोक्तेः॥पक्षेपक्षेचकर्तव्यमेकादश्यामुपोषरामिति
 नारदीकेअनित्यता॥यदिक्केदिक्षुसायुज्यश्रियंसंतनिमान्नः॥एकादश्यांन
 भुंजीतपशयोरुभयोरपीति॥कोर्मदिसुफलकृतेश्चकाम्यता॥उभयेकादशी
 त्रतश्चगृहस्थातिरिक्तानामेवनिन्यं॥गृहस्थस्यतुशुक्लायामेवत्रतंनित्यंनह
 स्मायां॥एकादश्यांनभुंजीतपशयोरुभयोरपिवनस्यपतिविषयेयंशुक्तामेवसदागृही
 तिदेवलोक्तेः॥नचानेननिषेधपालनमेववनस्ययतिविषयेउपसंह्रियतेननुत्रतमिति
 वाच्यम्अस्यपर्युदासेनत्रतविधिपरत्वात्॥अस्यथासर्वोक्तामेपुराणावचनेनिषेधया
 लनेगृहस्थस्याधिकारोक्तिविरोधःस्यात्॥निषेधस्यनिरतिमात्रपरत्वेनविशेषानपे
 स्यादादुपसंहारायोगात्॥अभावस्यधर्मत्वाभावाच्च॥तस्मादेनसर्वेधामेकादशीत्र
 तविधायिनोसामान्यवाक्यानांवनस्यपतिविषयेउपसंहारान्गृहस्थस्यकृष्णायां
 नित्यत्रतप्राप्तिः॥कथंतेर्ही॥संक्रान्तामुपवासंचकृष्णेकादशिवारसरेचंद्रसूर्यग्रहेचैव
 नकुर्ष्यात्तत्रवान्गृहीति॥नारदादिवचनेषुकृष्णानिषेधः॥प्राप्ताभावादितिचेत्॥

दोरात्रेरं त्ये ममागो व्यरुणो दय उक्तः ॥ निशः प्रांतिनुयामेहि देववादित्रवादन ॥ सारस
 तानध्यनेवारुणो दय उच्यते इति स्मृतेः ॥ अत्रैके यथा सर्वपक्षारणं मुहूर्तं देयं न कोऽपि
 रान्निशः प्रांतं रतिवचनाच्च रात्रिमानवशात्साहं विदं उदयोनेकेरुणो दयाः ॥ तदाहं हे मा
 दिः ॥ साहं घटिकात्रयोक्तिरथाविशतिघटिकामानरात्रिविषयामहत्ररास्करात्रीरपेस्पव
 तस्त्रो घटिकारसुक्तमिमाहः ॥ तत्रा अरुणो दय शशस्य अनेकार्यन्वायत्रैः ॥ नचमुहूर्तं द
 यमर्थः देउहयेकमुहूर्तं दिवधानांतथाप्यनुपपत्रैः ॥ नहितेवां यामाहं त्वमरुणो दयत्वं
 चास्तिमुहूर्तं दयस्ययामाहं स्पचचतस्त्रो घटिकारस्यनेनोयसंहराचनतदर्थः ॥ नचसा
 हं त्रघटिकात्रयमित्यनेनापितदापत्रिः शंका ॥ तेनचनुहं उं वेधस्येवोक्तः ॥ चनुहं उं र्घघटी
 दशमीसत्वेहि वेधस्तदर्थः ॥ हिघटिकादीनदयोगाच्च ॥ यत्रमतां क्रियतारुणो दयेवेध
 रत्पेक्षायांसाहं घटिकात्रयनियमादरुणो दयेहं घटिकानोक्तनदशमीसत्वेनदोषर
 ति ॥ तत्रुक्तं ॥ हिदं उदावपितदापत्रैः ॥ दशमीशेषसंपुक्तोयदिस्यादरुणो दयः ॥ नेवोपो
 य्यंवेधवेनतद्विनेकादशीत्रतमितिगारुडेभविष्येचयोगमात्रेनिषेधात् ॥ नारदीयेपि ॥
 लववेधेपिविभेददशम्येकादशीत्यजेत् ॥ सुरायाविदुनाष्टंगंगां भवनिर्मलं ॥ स्कां दे
 पि ॥ कलाकाष्टादिगन्धैवदृश्यते दशमीविभो ॥ एकादश्यांनकर्तव्यं त्रैराजं नृकटाचने ॥
 ति ॥ माधवोप्याह ॥ सोयंकलादिवेधोरुणो दयवेधेसूर्यो दयवेधेचमानरति ॥ तिगमे
 पि ॥ सर्वप्रकारवेधोयमुपवासस्यदृश्यकरति ॥ अतएवमाधवेनारुणो दयाद्युदं उं ल्यद
 रामीस्यर्शंसंष्टक्रा ॥ कृत्तयटिकायोगेसंदिग्धा ॥ मुहूर्तं आत्रोसंपुक्ता उदयेसंकीर्णो
 त्युक्ता अरुणो दयवेलायां दशमीघटिसंगता ॥ संष्टकैकादशीनां तु मोहिनेदत्रवान्
 प्रभुरितिगोभिलाद्युक्तेः ॥ सर्वैकगारुउदेश्च ॥ सामान्यतोविशेषतश्चारुणो दयवेधो
 निषिद्धः ॥ यत्नश्चममागोरुणो दय इति हे मादिरुणोक्तस्य च महत्ररायत्रीरितितत्पर
 मतां स्वयमेवद्विधेतेऽप्युक्तं ॥ वेधतारतम्यचदोषतारतम्यादुपपद्यत इति ॥ दोष
 तारतम्यचभापश्चित्रतारतम्यादवगम्यते ॥ तत्रोक्तं हे मादो स्मृत्यंतरे ॥ अज्ञानायदि
 वामीहात्कुर्षेनेकादशीन्नरः ॥ दशमीशेषसंपुक्तां प्रापश्चित्रमिदं चरेत् ॥ लक्ष्म्यादं
 नरश्रीतींगांचदयात्सवत्सिकां ॥ सुवर्गी स्याहं कंदेयं निलदोरासमन्वितं ॥ विधानांत
 रंतत्रेव ॥ ब्राह्मणान्भोजयेच्छिशदांचदयात्सवत्सिकां ॥ धररास्यार्धकंदेयं निलदोरा ॥
 मथापिवेति ॥ अत्रवेधतारतम्यायवस्थिति हे मादिः ॥ निशः प्रांतिरत्यपिदोषाधिकार्य
 मेव ॥ तस्माच्चतुर्घटिकात्मकारुणो दय इति सिद्धं ॥ तेनघट्यं च शहं उनेतरं दश
 मीप्रवेशे अरुणो दयवेध उक्तो भवति ॥ अल्पोपितत्रैवकएवेनाक्तः ॥ उदयोपरिविदा
 तुदशम्येकादशीयदि ॥ दानवेभ्यः प्रीणानार्थं दत्रवान्पाकशासनरति ॥ स्मृत्यंतरेपि
 दशम्याः प्रांतमादापपदोदेतिदिवाकरः ॥ तेनस्यहं हरिदिनं दंतं जस्मासुरायन्ति ॥ त
 चारुणो दयवेधोवेधवविषयः ॥ तदास्मिंषुवेधवग्रहरात्तत्संस्तुमाधवीयेस्तां

दे॥परमापदमापन्नोहर्षवाससुयस्थितो॥नेकादशीत्यजेद्यस्तुयस्यादीक्षास्तिवैष्णवी॥विस्व
 र्थिताखिलाचारःसहि वैष्णवउच्यतरति॥अत्रानेषामतिप्रसक्तैरभ्यभिचारोद्वैष्णवदीक्षा
 वज्रमेववैष्णवत्वायद्यपियित्रादेरागमदीक्षायातन्मात्रस्थैववैष्णवत्वंनतुपुत्रादेः॥त
 य्यापिस्वपारपर्यप्रसिद्धमेववैष्णवत्वस्मात्तत्त्वंचमन्यतेवृद्धाः॥तत्त्वसागरेभविष्ये॥या
 य्याशुक्तातथाकृष्णायथाकृष्णतथोत्ररा॥तुल्येतेमन्यतेयस्तुसवैवैष्णवउच्यते॥के
 चिन्नदशम्यान्वमीवेधमपित्यजंति॥तत्रमूलंमृगं॥उदयवेधस्तुपरिशेषात्स्मार्त
 गोचरः॥तदाहमाधवः॥अरुणोदयवेधोत्रवेधःसूर्योदयतथा॥उक्तोहोदशमीवे
 धोवैष्णवस्मार्तयोःक्रमात्॥हेमाद्रिस्तु॥केषांचिदहंरात्रेपिदशमीवेधमाह॥अहंरा
 त्रेतुकेषांचिदशम्यावेधश्च्यते॥कपालवेधरत्नाहराचार्यायेहरिमियाःनतन्मममंतय
 स्मात्रियामारात्रिरिष्यतरतिब्रह्मवैवर्तीत्॥अथार्थः॥अनघतनेलडित्यत्रातीतायाःरात्रे
 पश्चिम्यामहयमागामिन्याःरात्रेःशर्व्यामहयंदिवसश्चसकालघोद्यतनःकालः॥रत्न
 महाभाष्येसखवर्त्तमानःकालएकादश्यहोरात्रेउपोष्या॥तन्मध्येदशमीप्रवेशविहा
 सात्याजा॥अतएवहेमाद्रौदशम्यासंगदोमेराअर्धरात्रात्पररातुवज्रयेचनुरोयामा
 नसंकल्पाचनयोःसदेति॥तत्रदोषउक्तः॥चनुरोयामानदिवसस्येत्यर्थः॥स्वमतेनुरा
 त्रेस्त्रियामत्वात्प्रहरत्रयएवशर्वशेषः॥नेनचतुर्थप्रहरएववेधोयुक्तःसोप्यरुणोदय
 एवसूर्योदयविनानेवस्तानदानादिकक्रमरतिमाकेउयपुराणात्॥प्रत्खीहर्षुखंक
 त्यरतिकीशादरुणोदयमारभ्यसूर्याशुप्रवृत्तेस्तत्रैवनिषेधः॥तेनमतेभेदाद्यवस्थे
 तिकेचित्॥केमुक्तिकन्यायेनारुणोदयवेधस्येवेयस्तुतिरितिनुमाधवः॥यस्तदिक
 पंचदशमित्येतिवेधः॥सउपवासातिरिक्तविषयरतिमाधवः॥सर्वप्रकारवेधोयमु
 पवासस्यदृषकः॥साहंसप्तमुहूर्तस्तुयोगीयवाधतेत्रतमितिनिगमादित्यलं॥तत्रमाध
 वमतेवैष्णवैरुणोदयविधान्याया॥यदोत्वेकादश्येवशुद्धासतीवर्द्धतेहादशीवोमयं
 वातदापरोपोष्या॥एकादशीहादशीवाधिकाचेत्यज्यतादिना॥शर्व्याद्येत्तरस्यादि
 तिवैष्णवनिर्णयः॥इतिमाधवोक्तेः॥स्मार्तैस्तुसूर्यादयविधान्याया॥यदात्वेकादशी
 शुद्धासतीवर्द्धतेहादशीचसमान्नावातदाशुद्धस्यैःशर्व्यायतिभिरुत्तरकार्याप्रयमेह
 निसंशर्गाव्याहोरात्रसंयुता॥हादश्यांचतथानातदश्यतेपुनरेवचशर्वीकार्याशु
 हस्यैश्चयतिमिश्रात्रराविभोरतिस्कादोक्तेः॥वर्धमानोप्येवमाहउभयदोतुशुद्धो
 विहावासर्वेषापरैव॥संशर्गाकादशीयत्रप्रभातेपुनरेवसासर्वैरेवोत्रकार्यापर
 तोहादशीयदिरतिनारदोक्तेः॥हादशीमात्रदहौशुद्धायाशर्वैव॥नचेदेकादशीविष्णो
 हादशीपरतःस्थिता॥उपोष्येकादशीतत्रपदीकैत्परमंपदमितिनारदोक्तेः॥हाद
 शीमात्रदहौतुशुद्धदृष्टवस्थिते॥शुद्धाशर्वोत्रराविहास्मार्तनिर्णयईदशः॥इतिमा
 धवोक्तेश्च॥मदनरत्नेप्येवं॥यनु॥विहाय्यविहाविज्ञेयापरतोहादशीनचेत्॥अवि

द्वापिचविहास्यात्परतोहादशीयदीतिहेमाद्रौपप्रवचनम्॥तदेकादश्यांरुहौजेयं॥तद
 क्रमाधवेन॥एकादशीहादशीचेत्युभयवर्द्धनेयदा॥तदाश्वदिनेत्याज्यस्मात्त्रैयीह्यपरं
 दिनमिति विहैकादश्यांहादशीमात्ररुहौचसर्वेषांपरेवा॥तत्रैवेकादशीमात्ररुहौगृहि
 राःशर्वायतेरुजरा॥सर्वोक्तपशोक्तेः॥एकादशीविरुहाचेच्छुक्तेरुक्षेत्रेशिवतः॥उत्र
 रंतुयतिःकुर्यात्तर्ह्वामुपवसेद्गृहीतिप्रचेतसोक्तेः॥एतच्छुदाविहातुल्यमितिमाधव
 ॥त्रयोदश्यांनलभ्येतहादशीयदिकिंचना॥उयोष्येकादशीतत्रदशमीमिश्रितापिचे
 तिस्तांदात्॥अविहानिनिविहैश्चनलभ्येतेदिनानिनु॥मुहूर्तैःयचभिर्विहायाद्यैवेका
 दशीतिथिरितिऋष्यशंगोक्तेः॥मुहूर्तयंचकमरुगोदयमारभ्यजेयम्॥अन्यथोत्रे
 क्तिरैकादश्यभावासंभवात्॥तथाचसएवा॥सर्वत्रैकादशीकार्याहादशीमिश्रिता
 नरेः॥प्रातर्भवतुवामाभूद्यस्मान्निन्यमुयोषरामिति॥यदपिहेमाद्रिराशुहसमाशु
 हस्रनावाधिकहादशिकाचेत्सर्वेषांपरेवेत्युक्तंतदपिवैस्वविषयम्॥स्मार्त्तानांनु
 र्वैवेत्यविरोधः॥हेमाद्रिमतेनूयते॥तत्रा॥शुदाविहाहृयीनंदात्रेधान्नसमाधिकैः
 यदप्रकाराणुनखैवाहादश्यनसमाधिकैरित्यहादशेकादशीभेदाः॥तत्रशुदाधिक
 न्नहादशिकाशुदाधिकसमहादशिकाचसकार्मैःशर्वाविष्कामैरुजराकार्या॥प्रथ
 मेहनि संश्रौति सर्वोक्तस्तांदात्॥ऊनहादशिकायांनुविष्मप्रीतिकाभैरुपवासहयं
 कार्यम्॥संश्रौंकादशीयत्रभातेपुनरेवसा॥लुप्यतेहादशीतस्मिन्नुपवासःकथंभ
 भवेत्॥उयोष्येहेतिथीतत्रविष्मप्रीतानतत्परैरितिर्वहवसिधौक्तेः॥शुहस्रनाःशुदा
 धिकाशुहसमाविहस्रनाविहसमावाधिकहादशिकाचेत्सर्वेषांपरेवेतिहेमाद्रिः॥
 मदनरन्तेनुशुदाधिकापरासंश्रौंकादशीयत्रैतिश्रौंक्तैः॥अप्राशर्वा॥शुदायदास
 माहीनासमाहीनाधिकोत्ररा॥एकादशीमुपवशेन्नशुदांवेस्वमीमपीतिस्तांदात्शु
 दाएकादशी॥उत्रैराहादशीनचेदेकादशीविष्मावितिनारदोक्तेश्च॥यत्रअविहापिच
 विहास्यादितिप्राप्तच्छुदाधिकापरं॥यत्रसंश्रौंकादशीत्याज्यापरतोहादशीयदि॥
 उयोष्याहादशीशुदाहादश्याभेवपारणामियादितहेस्ववपरं॥स्मार्त्तानांनुश्र्वैवेत्युक्तं
 ।विहस्रनासमहादशिकांनुमुसूरांशुत्रवतांचपरा॥अन्येषांश्र्वीशुत्रवतोपिश्र्वै
 तिमदनरन्तेविहस्रनान्नहादशिकाचसैवसर्वैःकार्येतिहेमाद्रिः॥मुसूरांपरा
 न्येषांश्र्वैतिमदनरन्तेः॥विहसमासमहादशिकोनहादशिकाचमुसूभिः॥परा
 न्यैःश्र्वैकार्या॥दशमीमिश्रिताश्र्वैहादशीयदिलुप्यते॥शुदेवहादशीराजनु
 योष्यामोक्षकांक्षिमिरितिव्यासोक्तेः॥मोक्षकांक्षिग्रहादनेषांश्र्वैव॥सर्वत्रैका
 दशीकार्याहादशीमिश्रितानरेः॥प्रातर्भवतुवामावायतोनिन्यमुयोषरामितिप्रा
 योक्तेः॥विहाधिकसमहादशिकाचसर्वेषांश्र्वैव॥पारणाहेनलभ्येतहादशीक
 लयापिचेत्॥तदानींदशमीविहाप्युयोष्येकादशीतिथिरितिऋष्यशंगोक्तेश्च॥मा

धवमतेन च त्रयं गृहिणां श्रुत्वा। यते ह तत्रा विद्वाधिकमनद्वाद शिकामोक्षयापस्यविष्णु प्रीति
कामैः पराकार्यम् ॥ गृहस्थेन तु नक्तं कार्यम् ॥ एकादशीद्वादशी च रात्रिशेषे त्रयोदशी ॥ उप
वासं न कुर्वीत पुत्रयौ त्रसमन्वितः ॥ इति कौर्मदिनस्थये उपवासनिषेधात् ॥ दशम्येकाद
शी विद्वाद्वादशी च सयं गता ॥ क्षीणासाद्वादशी ज्ञेयानक्तं तु गृहिणाः स्मृतमिति ॥ च्छशा
तातयोक्तेश्च ॥ गृहिणाः श्रुत्वा उपवासः एकादश्या शुद्धमनस्त्वे शुद्धसमत्वे वाद्वादश्यान्
नसमत्वयोरेकादश्यामुपवासः ॥ यानि तु दशम्यनुगता हंतिद्वादश्याद्वादशी फलं ॥ धर्म
पत्यधनार्यु वित्रयोदश्यां नुयारणामिति कौर्मदीनि दशमी वै धत्रयोदशी पारणायो ॥
निषेधकानि तानि विहितमिन्न पराणि ॥ अत्र मूलवचनानि तद्व्यवस्था चकारे ज्ञेया
यत्र कालहेमाद्रौ ॥ बहुवाक्यविरोधेन संदेहो जायते यदा ॥ द्वादशी नुयदा याद्या त्रयोद
श्यां नुयारणामिति मार्कंडेयोक्तेः ॥ संदिग्धेषु च वाक्येषु द्वादशी समुपयोग्येत् ॥ तथा वि
वदिषु च सर्वेषु द्वादश्यां समुपयोग्यां ॥ पारणां च त्रयोदश्यामाज्ञेयं मामकी मुने इति पा
श्रौक्तेश्च ॥ वैधसंदेहे ज्योतिर्विदां विप्रतिपत्तौ धाय राकार्यं न्युक्तम् ॥ तद्द्वैष्टवविषयमि
त्यलेवद्गना ॥ अथात्रोपयुक्तं किंचिदुच्यते ॥ तत्र दशम्यामेकादशी योगे दशमी मध्य
एव भोजनं कार्यम् ॥ एकादश्यां न भुंजीतेति तस्या एव निमित्तत्वात् ॥ निषेधस्तानि च
स्यात्मा कालमात्रमपेक्षत इति देवलोक्तेश्च ॥ केचिन्नु ॥ एकादशी त्रतां गत्वेन श्रुत्वा युरे
कभक्तविधानादि धिस्मृष्टे च निषेधानवकाशात् न का म्यत्रतां गे भोजने निषेधः त्र
वत्रेतेनेनेकादशी मध्ये पिश्रुत्वा दिने भोजनमिमाहः ॥ अत्राधिकारी माधवीयेकात्पार
नोक्तेः ॥ अथ वर्षाधिकी मर्त्याश्च शीति मूलवत्सरः ॥ एकादश्यामुपवसेत्यस्यो रू भ
योरपीति भविष्ये ॥ ब्रह्मवैवर्ते ॥ ब्रह्मचारी च नारी च सुक्तामेव सदा शहीति ॥ य
नु विष्णुं यत्नो जीवति यानारी उपोष्य त्रतां चरेत् ॥ आयुष्यं हरते भर्तुर्नरकं चैव गच्छ
तीति इति तद्भर्तुर्नुत्ता विषयमिति प्रायुक्तम् ॥ उपवासासामर्थ्ये नु मार्कंडेयकौर्मयोः ॥
एकभक्तेन नक्तं न तथैवायाचितेन च ॥ उपवासेन दानेन निरंद्वादशिको भवेत् ॥ अ
त्र एकभक्तेन यो मर्त्यं उपवासत्रतं चरेदित्येकभक्तादि स्युपवासशब्दस्मद्गर्भातिदेशार्थः
तेन तस्य पुत्राः सर्वे धर्मास्तत्र स्थानाय ज्ञेयि भवन्ति ॥ संकल्पमंत्रे चैकाभक्तादि यदेजो
हः कार्यं इति मदनरत्ने ॥ तथा सामर्थ्यं प्रतिनिधिना कारयेदिति प्रायुक्तम् ॥ त्रताक
रणी प्रायश्चित्तमाह ॥ माधवीयेकात्पारणायनः ॥ अर्के पर्वहये रात्रौ च नुई श्यसमीदिवा ॥
एकादश्यामहोरात्रे भुक्त्वा चां द्रापरां चरेदिति ॥ अथ का म्यत्रतविधिं च सुनारदीयो ॥
दशम्यादि महीपालत्रिदिने परिवर्जयेत् ॥ गंधतां बूलपुष्यादि स्त्री संभोगं महायशा
ः ॥ तत्र दशम्यां विधिः कौर्म ॥ कांस्यं मांसं मसूरं च चराकान् कौरुषकान् ॥ शाकं
मधुपरां च तज्जेदुपवसन् स्त्रियं ॥ तथा ॥ शाकं मांसं मसूरं च पुनर्भोजनमेथुने ॥
दूतमन्युपानं च दशम्यां वैष्टवस्वजेत् ॥ मदनरत्ने नारदीये ॥ अक्षारलवणाः सर्वे

हविष्यान्ननिषेविराः ॥ अवनितल्पशयनाः प्रियासंगमवर्जिताः ॥ व्रतघ्नान्माहहेमाद्रौ दि
वलः ॥ असंज्ञज्ञलपानाच्चसक्तान्मूलचर्चणानां ॥ उपवासः प्रशश्येत्दिवास्वापाच्च
मैथुनात् ॥ अशक्तौ तु मदनरत्ने देवलः ॥ अत्यये चांनुपाये च नोपवासः प्रशश्यति ॥ अ
त्यये कष्टे ॥ विष्णुरहस्ये ॥ गात्राभ्यंगशिरोभ्यंगतां बूलंचानुलेपनम् ॥ व्रतस्थो वर्ज्ये
त्सर्वयज्ञान्यन्ननिराकृतं ॥ एषु प्रायश्चित्तमुक्तं निर्णया मृते संगृहे ॥ स्निहिसकयोः स
ख्यं कृत्वा सैन्यचर्हि संन ॥ प्रायश्चित्तं वृत्ती कुर्याज्जयेन्नामशतत्रयं ॥ मिथ्यावादे दिवा
स्वायेव दुशोनुनिषेवरी ॥ अष्टाक्षरं व्रती जप्ताशतमरीत्रं शुचिः ॥ ३७ नमो नाराय
णायेत्यष्टाक्षरः ॥ तत्रपैठीनसिः ॥ तांबूलचर्चणोस्त्रीसंभोगोमासनिषेवरी ॥ व्रतलो
पोनचेत्कुर्यात्कृष्णावदुजिवर्जनमिति ॥ संभोगो व्रतकालादन्यत्रारितः सेकात्सं
भोगमृतेन्यत्रसयः स्मरति तत्रैव कान्यायनोक्तः हेमाद्रौ वशिष्टः ॥ उपवासे तथा श्राद्धे
न कुर्यादंतधावनं ॥ देतानां काष्ठसंयोगो दहत्यासप्तमं कुलम् ॥ कायग्रहणान्मूर्त्तौ
स्थानिषेधरतिहेमाद्रिः ॥ विष्णुरहस्ये ॥ श्राद्धोपवासदिवसे स्वादि त्वादेतधावनं ॥
गायत्राशतसंस्तमं बुभुक्ष्य विष्णुमिति ॥ निर्णया मृते व्यासः ॥ वर्जयेत्पारोमांसं
ताहेयौषधसदेति ॥ एकादश्यां श्राद्धप्राप्तौ कान्यायनं आह उपवासो यदानित्यः
श्राद्धं नैमित्तिकं भवेत् ॥ उपवासं न दाकुर्यादाघायपितृसेवितं ॥ मातापित्रोः स्येष्ट
ने भवेत्कादशीयदि ॥ अभ्यर्चयितृदेवांश्च आजिघ्रेत्पितृसेवितमिति ॥ हेमाद्रवा
दि सर्वनिषेधेष्वेतेनेकादशीनिमित्तकं श्राद्धादश्यां कार्यमिति वदंतः परास्ताः ॥
किंच ॥ महालये ॥ सयसः सकलः प्रज्यः श्राद्धघोउ शकं प्रतीतिश्रुते घोउ शत्वं ॥ यौषे
कादश्यां च मन्वादि श्राद्धे स्यात्प्रापरिज्ञाने च तत्सैकादश्यां विहितं श्राद्धे वाधितमेव
स्यात् ॥ यदपि स्मृतिचंद्रिकायां पठति ॥ अन्नाश्रितानि पापानि तद्गोक्तुर्हीतुरेव च ॥
मज्जेनियतरस्तस्य नरकेशास्वतीः समावृत्तिः ॥ तस्यापिरागप्राप्तभुजिगोचरस्य वै
धं श्राद्धगोचरयतां महत्साहसमित्यलम् ॥ योपि अकृतश्राद्धनिचया जलपिउ विना
कृत्वा रतिलघुनारदीयेकादश्यां श्राद्धनिषेधः समातापितृभिन्नविषयः ॥ सर्ववा
चेतद्ग्रहणात् ॥ निचयश्राद्धप्रतियहः ॥ अत्र न घ्नान्माह ॥ मदनरत्ने देवलः ॥ सर्वभूत
भयं व्याधिः प्रमादो गुरुशासनं ॥ अत्रतघ्नानियत्पते सक्तदेतानि शास्त्रतः ॥ स्कांदिपि ॥
अष्टौ तान्यत्रतघ्नानि श्राप्यो मूलफलपयः ॥ हवित्रीहराकाम्या च गुरोर्वचनमौष
धं ॥ नारदीये ॥ अचकलोत्तरां प्रोक्तः स्त्रीणां नोवरवशिनिमूलफलपयस्तोममु
पभोग्यं भवेच्छुभे ॥ तत्रेव भोजनं कैश्चिदेकादश्यां उधैः स्मृतं ॥ अस्यापवादः ॥ श
यने च ॥ दुत्याने मन्वार्धं परिवर्त्तने ॥ तरो मूलफलाहारिहृदि शल्पममार्पयेत् ॥ इ
दं चानिसकष्टविषयम् ॥ एते चाविरोधिनी निर्णयाः सर्वव्रतेषु ज्ञेयाः ॥ तत्रैकाद
श्यां सकलः ॥ गृहीत्वोद्वरयात्रे चारिष्यां सुद सुखः ॥ उपवासं तु गृहीयात्पदा ॥

नागदेवतमश्लेषा॥मस्तकोमृगशिरः॥प्रथमपाद इत्यन्योसचसर्वेषां॥अथेष्टिकालः॥गो
 भिलः॥पशताउपवस्तव्याःपक्षादयोभियस्यव्यारति॥उपवासोऽन्वाधाने॥तत्रमध्याह्ने
 तत्सर्वेषां॥यर्वप्रतियत्संधौतदिनेयागः॥श्वीह्वेवाथमध्याह्नेयदिपर्वसमाप्यते॥उपो
 व्यतत्रसर्वेषांस्तदहर्ष्यागारुष्यतेरति लौगासिवचनात्॥अत्रचहृधाविभागः॥आवर्त्त
 नात्रसर्वीह्वेद्यपरान्हस्ततःपरः॥मध्याह्नस्ततयोःसंधिर्ष्यदावर्त्तनमुच्यतरतिमदनर
 लेवचनात्॥मध्याह्नाहर्षसंधौमाधवमतेपरेहियागः॥अपरान्हेश्वारात्रौयदिपर्व
 समाप्यते॥उपोव्यतस्मिन्नहनिश्वीभूतेयागारुष्यते॥रति लौगासिगोक्तैःहेमाद्रिरूप
 रान्हसंधावपिपरदिनेप्रतिपञ्चतुर्थीशेचंद्रोदये च॥सतिहितीयादिष्वयंतस्येसति स
 र्वेषुर्ष्यागः॥पर्वणोशेहितीयेतुयस्यंतुहिजातिभिः॥हितीयासहितंयस्माहवयंत्या
 श्वलायनाइति॥हितीयेत्वितिनुकैमुतिकन्यायेतुर्ष्याशयरं॥नुरीयेत्वितिश्वलायाशि
 पाठःस्पष्टार्थस्वा॥तथा॥भूतायंचदशीशर्गाहितीयास्यगामिनी॥चरुरिश्चिरमाया
 स्याभूतेकव्यादिकीक्रियेतिवैधायनवचनात्चेत्त्रचिवान्॥मदनरलेपि॥चतुर्दशी
 चतुर्थामात्रमावास्यानदश्यते॥श्वीभूतेप्रतियच्चैत्यात्सर्वीतत्रैवकारयेदिति॥यजुमा
 धवः॥यसुवाजसनेयीस्यात्तस्यसंधिदिनात्पुरा॥नवाप्यन्वाहितिःकिंतुसदासंधिदि
 नेहिसेसाहा॥यच्चकालादशेष्युक्तं॥आवर्त्तनादधःसंधिययन्वाधायतदिने॥परेकरि
 शिरिमाहुर्विप्रावाजसनेपिनइति॥यच्चमदनरले॥मध्यदिनात्स्पादहनीहनीहयस्मि
 न्प्राकृपर्वणाःसंधिरियंततीया॥सारखर्विकावाजसनेपिमत्यातस्यामुयोष्याथयरेद्यु
 रिश्चिरिति॥एतस्यौरीमासीपरमिति॥नत्रैवा॥आवर्त्तनोर्ध्वमर्वागस्ताशौवासमाप्रेदेमा
 ध्याह्नदवीकसमाप्तात्तीयेत्यर्थः॥नत्कर्कमाष्यदेवजानीश्रीअनेतभाष्यादिसकलात्
 च्छाखीयग्रथविरोधाद्दानादरात्रौयेष्यम्॥यौरीमास्यांविशेषमाहकान्यायनः॥संधि
 श्वेःसंगवाहर्षप्राकृयर्ष्यावर्त्तनाद्देवैः॥सायौरीमासीविज्ञेयासद्यःकालविधौनरेः॥अ
 मायांविशेषमाहवैधायनः॥हितीयात्रिसुहृत्तैचेत्प्रतियद्यापरान्हिकी॥अन्वाधानंव
 तुर्दश्यापरतःसोमदर्शनात्॥कान्यायनश्च॥यजनीयेहिसोमश्चेद्गुरुणांदिशिदश्य
 तेतत्रव्याहृतिभिर्हृत्वादेउद्यादिजातयइति॥एतच्चवैधायनवाजसनेपिविषयंतेत्रिरी
 यशुतेतुचंद्रदर्शनेपियागउक्तः॥एयावैसुमनानामेष्टियमद्येजानेयश्चाच्चंद्रमाअभ्यु
 देत्यस्मिन्नेवास्मैलोकेऋवभवतीति॥

श्रुत्यंतरपि॥यदहःपश्चाच्चंद्रमाअभ्युदेतितदहर्ष्यज
 निमींस्त्रोकान्अभ्युदेतीतिमदनरलेप्येवम्॥आपस्तंबभाष्यार्थसंग्रहेप्येवम्॥अतः
 पसहयस्यस्वस्त्राद्यवस्थितित्वाहवयंत्याश्वलायनाइतिनुश्वीह्वेसंधिविषयमि
 तिमाधवः॥शेषपर्वणीष्टौविशेषमाह॥माधवीयेगार्थः॥प्रतियद्यप्रतिशयोयदिदे
 श्चिःसमाप्यते॥पुनःप्रणीयन्नलेष्टिःकर्त्तव्यायागवित्तमेः॥यस्यामेन्नीयन्नियमःइति

द्वादशोरेकवित्तत्रैरूपवासः॥पार्थक्येनशक्तस्योपवासद्वयं॥एकादशीमुयोष्येवद्वाद
 शीसमुयोषयेदिति विष्णुरहस्यात्॥अशक्तौद्वादश्यामेवा॥एवमेकादशीमुक्त्वाद्वाद
 शीसमुयोषयेत्॥सर्ववासरजंपुरणं सर्वं प्राप्नोत्यसंशयमितितत्रैवोक्तैः॥यदान्वत्त्वा
 द्वादशीतदैवोक्तं मानस्येयदाभवतिस्वत्त्वापिद्वादशीयारणादिने॥उषःकालेहृद्यं कु
 र्यात्प्रातर्मध्याह्निकंतदा॥नारदीये॥अत्रत्यायामथविप्रेन्द्रद्वादश्यामरुणोदये॥स्ना
 नाचनक्रियाकार्थ्यादानहोमादिसंपुनारति॥संकटेनुमाधवीयेवलः॥संकटेविषमे
 प्राप्तेद्वादश्यांयारयेत्कथं॥अद्विक्तयारणांकुर्यात्पुनर्भुक्तन्नदोषकृदिति॥संकटेव्र
 योदशीप्राद्प्रदोषादौ॥अत्रकेचिदाहुः॥अथकर्षवाक्यान्यनाहिताश्रिविषयाणि
 ॥अग्निहोत्रादीनांनुश्रौतत्वेनायकधीयोगादिति॥द्वादश्यांचप्रथमयादमतिक्रम्य
 पारणाकार्यं॥द्वादश्याः प्रथमयादोहरिवासरसंज्ञितः॥तमतिक्रम्यकुर्वीतपार
 णांविष्णुतत्परइतिनिर्णयामृतोमदनरत्नेच॥विष्णुधर्मोक्तैः॥अत्रकेचित्संगिरत्रै
 ॥यदाभूयसीद्वादशीतदापिप्रातर्मुहूर्त्तत्रयेपारणाकार्यम्॥सर्वेषामुपवासानां प्रा
 तरेवहिपारणीतिवचनादिति॥अस्मद्गुरवस्तु॥वहनांकर्मकालानांविनाकारणा
 वाधायतैःप्रागुक्तवचनेश्चाल्मद्वादस्यामेवायकधीविधानादपराह्णवकार्यम्॥
 प्रातःशुक्लसायंप्रातर्दिजातीनामशानांश्रुतिचोदितमितिवदपरान्हवाचित्वेष्युप
 यन्तः॥नचवाक्येवैयर्थ्यापुनर्भोजनसायंपारणांनिवृत्त्यर्थत्वात्तस्येत्याहुः॥प्रमादेन
 एकादश्युपवासातिक्रमेःपराकेवाराहे॥एकादशीविष्णुताचेद्वादशीपरतःस्थिता
 उयोष्याद्वादशीतत्रयदीहेत्परमंयदमितिकेश्चिनु॥विष्णुताचेदितियठंति॥अत्रावि
 रोधनोनियमास्सर्वत्रतेषुवोद्व्याः॥अन्येचनवरात्रेवस्यंतरितिदिक्॥इतिश्रीरामा
 कृष्णभट्टात्मजकमलाकरभट्टकृतेनिर्णयसिंधौएकादशीनिर्णयः॥०द्वादशीतु
 सर्वेष्वयमवाक्यात्॥द्वादशीतुप्रकृतैव्याएकादश्यापुनाप्रभो॥इतिस्कांटाच्च॥त्र
 योदशीतुसर्वमनेशुक्तं॥सर्वाकृष्णोत्ररा॥त्रयोदशीतिथिःसर्वस्मितोथासितःया
 श्चादितिदीपिकोक्तैः॥शुक्लत्रयोदशीसर्वायराकृष्णत्रयोदशीतिमाधवाच्च॥चतु
 र्दशीतुसर्वमनेकृष्णासर्वाशुक्लोत्ररा॥उपवासेचतुर्दश्यपिपरेतिमदनरत्ने॥यी
 र्णिमामावाप्येनुसावित्रीव्रतविनापरेयाद्ये॥भूतविद्वेनकर्तृवेदशीसर्वाकदाच
 न॥वज्रपित्तमुनिश्रेष्ठसावित्रीव्रतमुत्रमितिब्रह्मवैवर्तात्॥अमायायोगशि
 शेषमाहा॥पराकेशातातयः अमावास्यांभवेद्दारायदाभूमिसुतस्येव॥जान्हवी
 स्नानमीत्रेरागोसहस्रफलंलभेत्॥अमावासोमवारेणारविारेणसप्तमी॥चतु
 र्थीभोमवारेणविशुवत्सदृशंफलं तत्रैवव्यासः॥सिनीवालीकुहूर्वापियदिसीम
 दिनेभवेत्॥गोसहस्रफलंदद्यात्स्नानेचन्मोनिनाकृतं॥हेमाद्रौदहन्मनु॥अ
 वराणस्विधनिशार्द्रांनार्गदेवतमस्तके॥यद्यमारविारेणयतीयातःसउच्यते॥

नागदेवतमस्त्रेणा॥ मस्तकोमृगशिरः॥ प्रथमया दश्यन्तोसचसर्वेषां॥ अथेष्टिकालः॥ गो-
 मिलः॥ पशुना उपवस्तव्याः पसादयोभियस्यारति॥ उपवासोऽन्वाधानं॥ तत्र मध्याह्ने
 तत्सर्वेवा॥ पर्वप्रतियत्संघौतद्दिनेयागः॥ सर्वाह्नेवायमध्याह्नेयदिपर्वसमाप्यते॥ उपो-
 व्यतत्रपर्वेषुस्तदहर्ष्यागश्यतेरतिलौगासिवचनात्॥ अत्रचद्देधाविभागः॥ आवर्त्त-
 नात्रसर्वाह्नेद्ययान्हास्ततःपरः॥ मध्याह्नस्ततयोः संधिर्ष्यादावर्त्तनमुच्यतेरतिमदनर-
 लेवचनात्॥ मध्याह्नाहर्धसंघौमाधवमतेपरेह्नेयागः॥ अपराह्नेथवारात्रौयदिपर्व-
 समाप्यते॥ उपोव्यतस्मिन्नहनिश्वोभूतेयागश्यते॥ रतिलौगासिगोक्तेः हेमाद्रिरूप-
 गान्हासंधावपिपरदिनेप्रतिपञ्चतुर्यंशेचंद्रोदये चासतिहितीयादिष्वयंतस्येसतिष-
 र्वेषुर्ष्यागः॥ पर्वरोगेशेहितीयेतुयस्यंतुद्दिजातिभिः॥ हितीयासहितंयस्याहृषयंत्या-
 चलायनारति॥ हितीयेत्वितिनुकैमुतिकन्यायेतनुर्ष्याशपरं॥ तुरीयेत्वितिश्रुलयाशि-
 पाठः स्पष्टार्थेव॥ तथा॥ भूतायंचदशीशरणाद्दितीयास्यगामिनी॥ चरुरिष्टिरमायां
 स्याभूतेकव्यादिकीक्रियेतिवैधायनवचनात्चेत्स्विवान्॥ मदनरलेपि॥ चतुर्दशी
 चतुर्यामात्रमावास्यानदृश्यते॥ श्वोभूतेप्रतियच्चेत्याहर्षीतत्रैवकारयेदिति॥ यजुमा-
 धवः॥ यस्तुवाजसनेयीस्यात्तस्यसंधिदिनासुरा॥ नक्वाप्यन्वाहितिः किंतुसदासंधिदि-
 नेहिसेत्साहा॥ यच्चकालादशेष्युक्तं॥ आवर्त्तनादधःसंधियद्यन्वाधायतद्दिने॥ परेकुरि-
 ष्टिरिमाहुर्विप्रावाजसनेपिनरति॥ यच्चमदनरले॥ मध्यंदिनात्स्यादहनीहनीहयसि-
 न्प्राकृपर्वराः संधिरियंतृतीया॥ सारखर्विकावाजसनेपिमन्यातस्यामुयोव्याथपरेषु
 रिष्टिरिति॥ एतस्यैरीमासीयरमिति॥ तत्रैवा॥ आवर्त्तनोर्धमवीगस्ताद्रौवासमाप्रेदेमा-
 ध्याह्नदवीकसमाप्तातृतीयेत्यर्थः॥ तत्कर्कभाष्यदेवजानीश्रीअनेनभाष्यादिसकलान-
 च्छारवीययेथविशेषादहनादराचौयेस्यम्॥ योरीमास्यांविशेषमाहकान्यायनः॥ संधि-
 श्वेत्संगवाहर्धंप्राकृष्योवर्त्तनादवेः॥ सायोरामासीविज्ञेयासद्यःकालविधौनरेः॥ अ-
 मायांविशेषमाहवैधायनः॥ हितीयात्रिसुहृतीचेत्प्रतियथापराह्नेकी॥ अन्वाधानंच-
 नुर्दश्यां परतःसोमदर्शनात्॥ कान्यायनश्चा॥ यजनीयेहिसोमश्चेद्धारुणंदिशिदृश्य-
 नेतत्रव्याहृतिभिर्हृत्वादंडंद्यादिजातयति॥ एतच्चवैधायनवाजसनेयिविषयंतेत्रिरी-
 यस्तुनौचंद्रदर्शनेपियागउक्तः॥ एयावैसुमनानामेष्टियमद्येजानंपश्चाच्चंद्रमाअभ्यु-
 देत्यस्मिन्नेवास्मैलोकैक्लवंभवतीति॥

शुभं तरेपि॥ यदहः पश्चाच्चंद्रमाअभ्युदेतितदहर्ष्यज

निर्मांस्त्रोकांनभ्युदेतीतिमदनरलेष्वेवम्॥ आपस्तेवभाष्यार्थसंग्रहेष्वेवम्॥ अतः
 पशुदयस्यस्वस्त्याद्यवस्थितित्वांहृषयंत्याश्वलायनारतिनुश्वीहिसंधिविषयमि-
 तिमाधवः॥ शेषपर्वरोगेशेविशेषमाह॥ माधवीयेगार्ग्यः॥ प्रतियद्यप्रतिष्ठायायदिवे।
 षिःसमाप्यते॥ पुनःप्रणीयकृत्स्नेष्टिःकर्त्तव्यायागवित्तमेः॥ गृह्यायेन्नीयन्निग्रमःरति

मदनरत्नेयारिजातः॥सर्ववर्षान्पाशः॥प्रतिपदश्चत्रयोदशःयागकालउक्तः॥कवित्प्र
तिपत्रुर्पाशेषियागःसंधिर्घृण्यराह्नेस्याद्योगेप्रातःपरेहनि॥कुर्वीराःप्रतिपद्गोचनुर्थे
पिनदुष्यतीतिरुद्दशानातयोक्तेःएतत्परिणामायरमितिमदनरत्ने॥पर्वणिप्रतिपदःस
यस्यरुद्देश्वाहं प्रक्षिप्यसंधिर्ज्ञेयानदाहमाधवः॥रुद्दिःप्रतिपदोयास्तितर्ह्यपर्वणिसि
येत्सयस्याहंतथाक्षिप्त्वासंधिनिर्णयतांसदेति॥कान्यायनोयि॥परेन्हिघटिकसू
नास्तथैवाभ्यधिकाश्रयाः॥तदहं कृत्वाश्वसिन्हासृष्टीप्रकल्पयेदिति एवंस्मार्त्ता
स्थालीयाकेज्ञेयं॥तत्रेष्टिस्थालीयाकावाधानग्रहप्रवेशनीयः॥होमानंतरभावित्यो
र्णमास्यां प्रारंभणीयो॥ननुदर्शे॥यद्यारंभमलमास योषमासशुक्लादिभवति॥ता
दाप्यारंभःकार्यः॥यानिनु॥उयरागोधिमासश्चयदिप्रथमपर्वणि॥तथामलिस्तुचेयो
वेनन्वारंभरामिष्यते॥गुरुभार्गवयोर्मौख्येचंद्रसूर्यग्रहेतथेति॥संयहवचनाति॥ता
म्यालस्यादिनातिक्रान्तशुद्धकालप्रारंभविषयाशि॥नामकर्मचंद्रशेष्टियथाकालं
समाचरेत्॥अतियातेसतितपोःप्रशस्तेमासिपुराणमेतत्पराकौर्गवचनादिति॥
प्रयोगयारिजातेउक्तंचेतत्प्रयोगरत्नेभेदेः॥कालादर्शेनुनामकर्मचजातेष्टिमितिया
ठः॥याज्ञिकां॥आधानानंतरणोर्णमासीवेमलमासगा॥तस्यामारंभणीयादीन्नकुर्वी
तकदाचनेति॥त्रिकोउमंडनवचनाच्छुद्धकालगवाविभ्रष्टेष्टिमाह्वारंभंकुर्व्यादित्याहुः
॥कालादर्शेस्मृतिसंग्रहेपि॥आरंभदर्शेप्ररौष्ट्योरश्रितोत्रस्यवादिमे॥प्रतिष्ठापंचका
र्माद्याःमलमासेविवर्जयेदिति॥अथविकृतिः॥तत्रायस्त्वः॥परीक्षायदिपशुनायदि
सोमेनयजेतासोमावास्यायोर्णमास्यावेतियांश्चत्रप्रकृतितःकालेसिद्धेपिसद्यःकालता
विधेयासांगतोक्तेः॥अत्रयोर्णमास्यमावस्याश्राभ्यांतदंत्यसुराण्युष्टतेनेनतदत्यहोरात्र
इत्यर्थमाह॥रामांउरः॥माधवोपि॥रुद्रादिविकृतिःसर्वापर्वण्येवेतिनिर्णयः॥अत्रविशे
षमाहत्रिकोउमंडनःकान्यायनश्चात्रावर्तनात्प्राक्पदियर्वसंधिःकृत्वानुतस्मिन्प्रकृ
तिविकृत्याःतदेवयागःपरतोयदिस्यात्प्रस्मिन्विकृत्याः॥प्रकृतेःपरेद्युरिति॥धूर्त्तस्वाम्याद
द्योष्येवमाहुः॥यश्छ्येतिसांगायाःविकृतेःपर्वकालत्वादावर्तनात्प्राक्संधौसंधिमभिज्ञे
यजेनेतिप्रकृतेःप्रतिपदिसमाप्तिनियमात्॥प्रकृत्यनेतरंप्रतिपदिविकृत्ययोगात्॥शर्वे
द्युर्विकृतिरित्युक्तंतत्ररत्नेयार्थसारथिना॥यद्यपिप्रकृतेःशर्वत्वादशर्वमन्त्रेस्यादित्यापस्ते
वेनोक्तं॥तथापिहेनुवादेनश्रुतिमूलत्वाभावाद्गवासुमभिव्याहारादिनि॥वदप्रामारण्य
मिति तदाशयः॥आययत्तुविशेषवक्ष्यामः॥अन्वारंभणीयानुचनुद्देश्योकार्येतिहिर
रण्यकेशिचक्रौमातृदत्तयेअन्वेयांपर्वण्येव॥पशोसोमेचकालान्तरमप्याहकान्यायनः॥
अमावास्यानवाहवियेस्थानक्षेत्रेति॥शुक्लपक्षेकृत्तिकादिविशालान्तेषुदेवनसत्रेष्टि
निकेशवस्वागीवाचख्ये॥चानुर्मास्येक्षपिद्वादशाहयथाप्रबोगपक्षयोर्नक्षत्रेष्वप्यारंभः
यावज्जीवसांवत्सरप्रयोगयोलुफाल्पस्येवावाआरंभः॥पशोनुविशेषमाहकान्यायनः

अहोदहो भवति नियतपर्वसंधिपरस्तात्कृत्वा तस्मिन् न ह निनुयं सुसद्य एव द्यं हे वा ॥ आरभ्याथ
प्रकृतिरथ चेत्पर्वसंधिः पुरस्तात्कृत्वा तस्मिन् प्रकृतिमथ तु स्यात्पशुः सद्य एव ॥ अधिकारपशुः
स्त्वश्रीधो मोयेन सवनीयेन वा समानं तत्रोवा कार्य इति त्रिकोऽं उरनः ॥ सोमेन वा पशुः ॥ अमावा
स्यायां दोक्षाय जनीये वा मावास्यायां यजनीये वा सुत्यमहः ॥

मास्यां यजनीये वा सुत्यमहरिति ॥ लाट्याय न सस्त्रेऽपि ॥ सर्वपक्षस्य प्रथमे ह निदीक्षेत् दृष्ट्वा वा
॥ सर्वपक्षः शुक्लपक्षः ॥ नक्षत्रयोगमपीत्ययमर्थः ॥ चैत्रादिशरीमाया
श्वित्रादि नक्षत्रयोगे दीक्षेतेति ॥ आधानं तु यवर्णि नक्षत्रेषु चोक्तं ॥ नक्षत्रपर्वनक्षत्रं गार्हपत्यमा
दधातीत्यादिकर्मकालव्यापि ग्राह्यां दिनहयेतत्वे परं ग्राह्यं संकल्पस्य पक्षे णि लाभात् ॥ सर्व
नक्षत्रयोगे तदेव ग्राह्यं ॥ यत्र त्रीणि सन्नि यतिता

तुर्नक्षत्रं च वलीय रतिहिरण्यके शिसूत्रात् ॥ नक्षत्रं संते ब्राह्मणो धिमादधीतेत्यादि ॥ रे
णुकारिकायां तु ॥ माघादि पंचमासे सुश्रावणे चाश्विने तथा ॥ मार्गशीर्षे शुक्लपक्षे आधा
नमथकारयेदित्युक्तं ॥ अत्र मूलं मृगं ॥ आधानं नक्षत्राणि त्वापसं वसस्त्रे ॥ कृत्तिकारे
हिली मृगशीर्षे पुनर्वसुपुष्यसर्वोत्तराषाढोत्तराषाढाहस्तत्रिंशतिशारत्वारुणधाम्ना
वराणोत्तराभाद्रपदा इति ॥ सोमसर्वाधाने विशेषमाहापसं वः ॥ सोमेन वक्ष्यमाण आरधा

॥ एच्छेन्नक्षत्रमिति ॥ अत्र प्रकरणादाधानकालवाधः ॥ तेन रोमस्य वसंतकाल
तानवाध्यते ॥ इति रुद्रदत्तत्रै ॥ नारायणरत्नौ चोक्तं ॥ धूर्तस्वामी तु ॥ सोमस्यापियज्ञतु
लस्यापिन सस्त्रे इति ॥ लिखनादुभयकालवाधं मथ्यते ॥ श्रीरामांडारस्तु कालांतरविधा
नं वा सर्वकालानादरेवेति पक्षद्वयमुक्तवान् ॥ नत्राद्ये ॥ कृत्तिकादिकालांतरस्य यथाधा
संताद्यवाधेन विधानां तथा सोमियुद्गयनसर्वपक्षपुराहा सन्निपाते यज्ञकालो ॥
नादे श इति ॥ क्वाद्दोगसूत्रोक्तोद्गयनसोमाभिसंधिरूपकालांतरविधानादुद्गयनं त्व
येस्य तत्र सुक्तं ॥ इति पपक्षे तु यदैवै न कालांतरविधानादुद्गयनं त्वयेस्य तत्र सुक्तं ॥

यनमेदिनि सर्वकालानादर उक्त इति भरद्वाजस्तु
त्रात् सर्वशब्दस्य विस्वजिन्सर्वशब्द इति वत्हयोरप्रयोगान् सर्वकालवाध इति ॥ तेन दक्षि
णायनेपि भवतीत्युक्तं ॥ षट्पुरुभाष्ये देवशतभाष्ये ॥ तत्र नैव षट्पुत्रपुभुवती
त्युक्तमिति दिक् ॥ आहंत्वमावास्यात्रिधा विभक्तदिनदृतीयां शेषो यो पराह भागस्तभ्यागव्या
पिनी सात्रिके र्याद्या ॥ यिं उन्वाहार्यकं प्राहं स्तीरो राजनिशस्यते ॥ वासरस्य दृतीयं शोना
तिसंध्यासमीपतः ॥ इति कात्यायनोक्तेः ॥ दशप्राहं तु यत्प्रोक्तं यावत्तन्मकीर्त्तितं ॥
पराह्नेयिह रणां च तत्रदानं प्रशस्यत इति शतानयोक्तेः ॥ दिनहयेतत्र
आपीदर्शो ग्राह्यः ॥ यक्षभये क्षरेष्विहितः सर्वापराह स्थित इति दीपिकोक्तेः ॥ यनुका
स्त्रीजिनिः ॥ भूतविद्वा ममावास्यां मोहादज्ञानतोपि वा ॥ प्राह कर्मणि यै कुर्व्युसेया मायुः
प्रहीयत इति ॥ तदपराह्ने च तुर्हं शीवेधयरमिति ॥ प्राह हेमाद्रिः ॥ अपराह्ने व्याप्तिपरमिति

माधवः॥दिनद्वयेपराह्वय्याप्रभावेशतोव्याप्तौचतिथिस्येर्ष्वेतिहेमाद्रिः॥यदाचतुर्दशीया
मंतुरीयमनुशरयेत्॥अमावास्याक्षीयमाराणांतदेवश्राद्धमिष्यत्इति कात्यायनोक्तेःचतुर्द
श्याश्चतुर्थ्यामंदरीःशरयेत्चतुर्दशीयामत्रयस्यादित्यर्थः॥क्षीयमाराणापरदिनेपराह
व्यापिनीनेत्यर्थः॥व्यतिरेकमाहवर्द्धमानाममावास्यालक्ष्येदपरेहनि॥यामांस्त्रीनधि
वांत्वापियितृयज्ञस्ततोभवेत्ततःश्राद्धंवादिनद्वयेपराह्वय्यादौतिथिद्वद्वौचहारी
तः॥त्रिमुहूर्त्तौचकर्त्तव्याश्वींस्वर्वाचवद्वैः॥कुहूरध्वर्युभिःकार्पायथेष्टसामगीतिभिः
॥त्रिमुहूर्त्तौभावेतुशर्वानेत्यर्थः॥पिंडपितृयज्ञस्तु कात्यायनेर्यागदिनात्सर्वेद्युःकार्यैःश
र्वौवांगत्वात्॥पिंडपितृयज्ञइतितत्सत्त्वात्॥व्याख्यातं चैतत्कर्त्तव्यैः॥शर्वेद्युवदशीत
पिंडपितृयज्ञौनयश्चात्कुतःअंगत्वात्॥तथाचश्रुतिः॥तस्मान्त्सर्वेद्युःपितृभ्यःक्रियतेउ
त्तरमहर्द्धवान्पुत्रं तइति॥शर्वेद्युःपितृभ्योयज्ञेनिएरणीपतित्मातदेवैभ्यःप्रतनुत्इति
चातेनतन्मतेंगमेवासौ॥तदुक्तं॥अंगवासमभिव्याहारादिनिनेनकर्त्तव्येतेचतुर्दशीपु
क्तदर्शपिंडपितृयज्ञइतिश्रीअनेतभाष्येनपरेऽहरिसुक्तं॥अत्रहेधाय्याचारोहश्यते॥
आयस्त्वानांनुपरदिनेमुहूर्त्तमपिदर्शसत्त्वे तत्रैवपितृयज्ञः॥तदाहायस्त्वः॥अमावा
स्यायांपदहश्चंद्रमसन्नपश्यति॥तदहःपिंडपितृयज्ञंकरुत्इति॥अस्मारुद्रदत्रीयाव्या
ख्यापिंडेपुक्तःपितृयज्ञःपिंडपितृयज्ञःसचकर्मोत्तरंनुदर्शशेषः॥यथावस्थितिःपितृया
ज्ञःस्वकालविधानादनंगस्यादिति॥तंचयदहश्चंद्रमसन्नपश्यति यंचदश्यांप्रतियदि
वानदहःकुरुते॥यदहस्तयोःसंधिलदहरित्यर्थइति॥श्रीरामारणोव्याह॥पिंडपितृय
ज्ञस्तयवर्षसंधिमदहीरात्रावपराहइति॥अतःसर्वसंधिदिनेहियितृयज्ञः॥शनययश्रुति
रपि॥यदेवैषतपुरस्तान्यश्चादहशेथपितृभ्योदरातीतिवर्षसंधिदिनेहिसर्वतःयश्चा
हाचंद्रो नदश्यतएवेत्यर्थः॥सत्याद्योढीपियितृयज्ञेप्रक्रम्यदश्यमानेनूयोष्यञ्चोभूतेय
जतरत्याहाहिमाद्रिस्ताअमावास्याशरुस्तिथिवचनएव॥शर्वोक्तायस्त्वस्त्रैयदुक्तंन
यश्येतीति तत्रस्योभिप्रेतः॥अतश्चतुर्दश्यांचंद्रस्यक्षीरात्वात्तुद्युक्तदर्शपितृयज्ञः॥पि
तृयज्ञेनुनिर्वर्त्यविप्रश्चंद्रस्येऽधिमानितिमन्त्रैः॥यदुक्तं॥यदहस्त्वेवदर्शनंनेतिचंद्रमा
तत्सयायेसयाज्ञेयंक्षीरोराजनिचेत्यपीति॥यदुक्तं॥दश्यमानेपितृचतुर्दश्येस्येस
याज्ञेयंक्षीरोराजनिचेत्यपीति॥यदुक्तं॥दश्यमानेपितृचतुर्दश्येस्येतिचकात्यायनो
क्तेः॥दश्यमानेप्येकइतिगोभिलोक्तेः॥यस्यासंध्यागतःसोमामृणालमिवहश्यते॥अ
पराह्नेक्षयस्तस्यांपिंडानांकरणाधुवमिति॥हारीतोक्तेश्चांचंद्रस्यकालश्चोक्तः॥का
त्यायनेन॥अद्यमेशेचतुर्दश्याःक्षीरोराभवतिचंद्रमाः॥अमावास्याद्यमेशोत्पुनःकिल
भवेदगुरितितेनशर्वेद्युरेवपितृयज्ञंरूपचिवात्॥कर्त्तव्यैर्यपराह्नेपिंडपितृयज्ञःच
ंद्रदर्शनेमावास्यायामिति॥कात्यायनस्त्रैःदर्शनेनक्षयएवोक्तः॥तस्मिन्क्षीरोरुदा
तीतिश्रुतेः॥अतस्तन्मतेचतुर्दशीपुक्तदर्शपितृयज्ञेसतिपरदिनेयागोर्थात्सिद्धः॥तदे

तस्वोक्तसमपिहेमाद्रिकर्कादिव्याख्यानमापस्तं वैरनभ्युपगमात् कानीयवौ धायना ॥
दिविषयं ॥ आश्रुलायनानामपिशेषवर्षशिपिउपितृयज्ञः ॥ तथा च सत्रम् ॥ अमावास्या
यामयराहेपिउपितृयज्ञरतिअत्रनारायरात्रिः ॥ अमावास्या शब्दः प्रतिपत्यचदश्याः
संधिवचनोप्यत्रायराह शब्दः ॥ समन्वयात्तदत्यहोरात्रेवर्तते ॥ तस्यायराहेचतुर्थभागे
पिउपितृयज्ञः कार्यः ॥ औपवसथ्येयजनीयेवाहनियदात्वहोरात्रसन्धौतिथिसंधिः स्या
त्रदीयवसथ्यएवाह निक्त्रियतरति ॥ अतएवमुहूर्तमयमावास्याप्रतियद्यपिचैद्वेत्
तदत्रमस्यंजेयवर्षेशंतुपर्ववदितिहेमाद्रौवचनापिउपितृयज्ञपरमुक्तं ॥ प्रयोगया
रिजातिअयंचस्मात्रीश्रिमतासंश्रुतौदर्शेश्राह्वयतिषंगेराकार्यः ॥ व्यतिषंगेनामोम
योस्सहानुष्ठानं ॥ एतच्चस्थालीयाकेनसहेपिउपितृयज्ञमुदत्त्येति ॥ सूत्रेवृत्तिकृतोक्तं ॥ खं
उपर्वशिपुकेविदाहः ॥ सर्वेन्हियिउपितृयज्ञव्यतिषंगेराश्राह्वं कृत्वापरैन्हिकेवलः
पिउपितृयज्ञः कार्यः ॥ वृत्तिकृतान्वसृत्पंचशर्वेषुमीसिमास्यथयावराम् ॥ काम्यमाभ्युदयेष
म्यामेकोदिसमथासममित्युदाहृत्यसर्वेषुचतुर्षुस्थालीयाकादुहृत्याशौकरामित्युक्ते
देशश्राह्वेस्थालीयाकेनियतरतिगम्यते ॥ स्थालीयाकश्च पितृयज्ञएवेति सर्वदिनेव्य
तिषंगः सिद्धः ॥ प्रयोगयारिजातिनुवार्षिकश्राह्वेरपिव्यतिषंगउक्तः ॥ किमुतदर्शश्राह्व
स्यान्याविदस्त्वाहः सूत्रस्यवृत्तेश्चसंश्रुतौदर्शविषयत्वात् ॥ खंउपर्वशिपुसर्वदिनेके
वलेश्राह्वं परदिनेचकेवलः पितृयज्ञः कार्यः ॥ अतएवोक्तं वृत्तिकृतानात्रासर्वस्थाली
याकश्चाद्यते सर्वश्राह्वेषुप्रसंगादिनाप्रयोगयारिजातोक्तिरप्येतद्विषयेव सर्वदिने
चश्राह्वे शौकरामेवनयाशिहोमः ॥ चतुर्ष्वर्थेषुसाश्रीनावनहोहोमोविधीयते ॥ यि
श्रीब्राह्मणहस्तैसादुत्तरेषुचतुर्ष्वपीतिपरिशिष्टेनियमान् ॥ नचलौकिकाशौपकस्य
कथं गृह्याशौहीमः ॥ नान्याशौपकमन्याशौजुह्यादिनिविधात् ॥ मैवम् ॥ श्राह्वस्य
गृह्यत्वेनमाश्रीशौपचनाशौवाकर्तव्यत्वात् ॥ तस्मात्सर्वेषुःकेवलेश्राह्वंनव्यतिषंगः
उदमेवचमुक्तं आहिताश्रिनातुसर्वाधानिनाहीधानिनावासंश्रुतौखंडेवादर्शश्रीता
श्रीष्टयगेवपितृयज्ञः कार्यो नुदर्शश्राह्वव्यतिषंगेरोतिविस्तरभीतेर्विरराम ॥ संश्रु
तौदर्शचविशेषमाह लौगाक्षिः ॥ यस्यांतेकस्मिनिर्ष्वैश्वदेवंचसाथिकः ॥ पिउपयज्ञं
ततः कुर्यात्ततोन्वाहार्यकंबुधरतियस्यांतेकस्मिन्वाधानम् ॥ अन्वाहार्यकं दर्श
श्राह्वम् ॥ अयमेवसाश्रीशौवपितृकस्यपिउपितृयज्ञकालोज्ञेयः ॥ तस्यापिकान्याय
नेनहोमोतमनारंभोवेत्याश्रानातापिउपितृयज्ञाकरो प्रायश्चित्तमाहायराशरमाध
वीयेकान्यायनः ॥ पितृयज्ञान्ययेचैवैश्वदेवात्ययेपिच ॥ अनिष्टानवयज्ञेननवान्
प्राशनेतथा ॥ भोजनेयतितान्नस्यचरुर्वैश्वानरोभवेदित्यलम् ॥ प्रकृतमनुसरामः ॥
निरशिकादिभिस्त्वमावास्यायराह्वं व्याप्तलाभेकुतपकालव्यापिनीयाद्या ॥ भूतविद्वा
यमावास्याप्रतिपन्निश्रितापिवा ॥ पिश्रीकर्मणि विहृद्विशीहाकुतपकालिकीतिहारी

तोक्तेः। अर्देवनिरग्रिकादिविषयं॥सिनीवालीहिजेःकार्यासाधिकैःपितृकर्मणि॥स्त्रीभिः
 शूद्रैःकुहःकार्यातथाचानग्रिकैर्हिजेरितिलोगाशिवचनात्॥अत्रसाधिकेपासनाधिर
 पीतिमदनपारिजातेउक्तम्॥कुतयश्चापरान्हव्याप्लामेनुकल्पःअपरान्हदयव्यापी
 पदिदशीस्तिथिस्ये॥आहिनायेःसिनीवालीनिरग्रादेःकुहर्मतेतिजावालिनाभावे
 विधानात्॥तेनसाध्यानांनिरग्रानांवापरान्हव्यापिन्येवमुख्यातिथिसाम्यदृष्टिस्यैःस
 मव्याप्तौखर्वादिनानिर्णयः॥वैषम्येधिकादिनद्वयेपरान्हास्यशेकुतयव्यापिनीतिमा
 धवः।उदमेवयुक्तम्॥हेमाद्रादिमतेकुतयव्यापिन्येवनिरग्रादेमुख्या।सिनीवालीदृष्ट
 चंद्रानथाचव्यासः॥दृष्टचंद्रासिनीवालीनष्टचंद्राकुहःस्मृतेति॥सर्वदिनेपरदिनेएववात
 द्यापित्वेसेवग्राह्या।अश्व्यापित्वेवैषम्येःधिककालव्यापिनीग्राह्या॥दिनद्वयेशतःस
 मव्याप्तौतिथिस्येखर्वादिहीसाम्येचपरा॥तिथिस्येसिनीवालीतिथिदृष्टीकुहःस्मृता॥
 साम्येपिचकुहर्ज्ञेयावेदवेदांगवेदिभिरितिप्रचेतौवचनात्॥दिनद्वयेसंशर्णाकुतय
 व्याप्तिस्तितिथिदृष्टावेवभवतीत्यनंतरवचनात्परैवेति॥कुतयस्ता॥अहोमहर्त्रीवि
 ज्ञेयादशयंचवसवेदा॥तत्राष्टमोमहर्त्रीयःसकालःकुतयःस्मृतइतिमात्स्योक्तेः॥त
 लादानयिददेवप्रीत्यर्थपवासादौनुरग्राह्येन्यत्रविसरः।दशैचमासिकवार्षिकादि
 आइग्राह्येकालादशे विशेषउक्तः।दशैस्यचौदकुंभस्यदशमासिकयोरपि॥नित्यस्य
 चादिकस्यापिदार्शिकादिकयोरपीत्युक्ता॥सम्यातेदेवताभेदाच्छुद्धयुग्मसमाचरे
 नातिमितानियतश्चात्ररक्षीनुष्ठानकारणमितिनिर्णयदीये॥नष्टचंद्रेयदाकालेस्यहाह
 दिवसोभवेत् वैश्वदेवस्यश्राद्धंक्षुर्वात्प्रादशैकर्मणाः॥अमाश्राद्धंचानुपनीतोपिकुर्वा
 त् आहश्रुलपागो अमावास्याशुकाहृक्षपक्षयंचदशीषुचेत्युपक्रम्यएतच्चानुपनीतो
 पिकुर्वात्सर्वैयुर्वसु॥श्राद्धसाधारणानामसर्वकामफलप्रदांभार्याविरहितोप्येन
 त्प्रवासस्योपिनित्यशः॥शूद्रोप्यमंत्रवत्कुर्वादनेनविधिनातुधरतिमात्स्योक्तेः॥अ
 माश्राद्धातिक्रमेप्रायश्चित्तमुक्तम्विधाने॥न्यसुवाचजपेन्मंत्रशतवारंदिनेदिने॥अ
 माश्राद्धंयदानास्तितदासंशर्णामेतिनत अत्ररक्षीक्तसाधिकपदेनाहिनाधिःसार्त्ताधि।
 मांश्रुष्टते।विह्विनाग्रिकादिअनिरग्रिकः॥तथाचहेमाद्रिग्रोकरणाप्रकरणे॥सा।
 ग्रिरावनग्रिस्तद्विजपाणावथाशुवा॥कुर्यादश्रीक्रियात्रिंशालोकिनेनेतिनिश्चितमि
 ति॥स्मृतिवाक्समुद्राहृत्यपस्वस्त्रीहृत्तोयासनतयासमुह्विनाग्रितयाभार्याविधुरतया
 वाग्रिहितस्तस्यद्विजपाणौजलादोवाहोमर्त्तियावचक्षे॥मदनपारिजातेप्येवमारुद
 मेवसाधिकानग्रिकस्वरूपंसर्वत्रज्ञेयम्॥अथग्रहणानिर्णयते॥तत्रचंद्रग्रहणोयस्मि
 न्यामेग्रहणंत्स्मात्सर्वप्रहरत्रयंनभुंजीत॥सूर्यग्रहेतुप्रहरचतुष्टयंनभुंजीत॥सूर्य
 ग्रहेतुनाश्रीयात्सर्वंयामचतुष्टयं॥चंद्रग्रहेतुयामांस्त्रीचत्वालद्वहानुरैर्विनीति॥माधवी
 येदृष्टगोतमोक्तेः॥ग्रहणंनुभवेदिदोःप्रथमादधियामतः॥भुंजीतावर्त्तनात्सर्वप्रथमेप्र

यमादधः। रतिमार्कंडेयोक्तेः अथ अथ ऊर्ध्वे ॥ ननु चंद्रग्रहे यामचतुष्टयनिषेधउचितो ननु सूर्यग्रहे सूर्योदयात् प्राक् भोजनाप्राप्तेः ॥ मैवं ॥ वचनस्य प्रथमयामे सूर्यग्रहे सति सर्वेषुः शर्वरात्रे भोजननिषेधयत्नान् ॥ चंद्रसूर्यग्रहे विशेषमाह माधवीये ॥ दृष्टवशिष्टः यस्तोदये विधीः शर्वनाहर्भोजनमाचरेदिति ॥ अहोरात्रे स्तोत्रमाधवीये आसः ॥ अमुक्तयोरस्तगयोरधात् दृष्ट्या परे ह नीति ॥ विष्णुधर्मैयि ॥ अहोरात्रं न भोक्तव्यं चंद्रसूर्यग्रहे यदा ॥ मुक्तिदृष्ट्या भोक्तव्यं स्नानं कृत्वा ततः परम् ॥ अहोरात्रनिषेधः सूर्यस्य यस्तास्ते मदनरत्ने गार्ग्यः ॥ संध्याकाले यदा राहुर्यसने शशिभास्करौ ॥ तदहर्ने व भुंजीतरात्रावपिकदा वन ॥ सायं संध्यायां सूर्यस्य यस्तास्ते शर्वेन्द्रिरात्रौ च न भोक्तव्यं प्रातः संध्यायां चंद्रस्य यस्तौ स्ते शर्वरात्रावुत्तरे हि च न भोक्तव्यमित्यर्थः ॥ चंद्रयस्तास्त उत्तरदिने संध्याहोमादौ न दोषः तदा होशनाः ॥ यस्ते वास्तंगते त्विदौ ज्ञात्वा मुक्त्यवधारणां ॥ स्नानहोमादिकं कार्यं भुंजीते हृदये युनः ॥ एतदनाहिताशिविषयं ॥ अपराह्ने त्रेपायनीयमश्रीतश्रिति ॥ काम्याया नोक्तेः तस्य श्रोतत्वेन विहितत्वेन च प्रवृत्तत्वात् ॥ अद्रिर्नतं कुर्यादिति निर्णयदीयः ॥ रागप्राप्तभोजने कालनियमो यम् ॥ तेन ज्वरादा विवनभोजनमिति ॥ कर्कानुसारिणाः ॥ वा लदृष्टानुरांगानुग्रहयामात् शर्वमेकयामो निषिद्धः ॥ सायाह्ने ग्रहणां चेत्यादपराह्ने न भोजनं ॥ अपराह्ने न मध्याह्ने मध्याह्ने न तु संगवे ॥ भुंजीत संगमे चेत्यान्त शर्वभोजनक्रियेति मार्कंडेयोक्तेः ॥ उदंचालादिविषयं ॥ बालदृष्टानुरैर्विनेति शर्वोक्तेः ॥ विधकाले ग्रहो वापक्वमन्त्याज्यां ॥ सर्वेषामिव वराणां नास्तकं राहुरर्शने ॥ स्नात्वा कर्माणि कुर्वीत श्रितमन्ने विवर्जयेदिति ॥ हेमाद्रौ षट्त्रिंशन्मतात् ॥ श्रुतमितितदंतरितस्योपलक्षणात् ॥ नवश्राद्धेषु यच्छिष्टं ग्रहययुषितं च यदि ति मिताक्षरायां वचनात् ॥ भार्गवाचनदीपिकायां जीति निर्बंधे च मेधातिथिः ॥ आरनालेपयस्तकं दधिक्षिहाज्ययाचितं ॥ मणिक ॥ स्थोदकं चै व नदुष्येद्राहूस्तके मन्वार्थमुक्तावल्यां ॥ अन्नपक्वमिहत्याजं स्नाने सव ॥ सने ग्रहे ॥ वारितत्कारनालादितिलदमेर्नदुष्यति ॥ जले त्वदोषो गांगविषयः ॥ यहीयितं जलपीत्वा यादृक्कुसमाचरेदिति तत्रैवाचतुर्विंशतिमते अयं जलस्य दोषोक्तेः ॥ विधकाले ग्रहो वा भोजने प्रायश्चित्तमुक्ते माधवीये काम्यायनेन ॥ चंद्रसूर्यग्रहे मुक्ताप्राजायत्येन शुद्धति ॥ तस्मिन्नेव दिने मुक्तात्रिरात्रे रो व शुद्धतीति ॥ ग्रहो च त्रिरात्रे मेकरात्रे वापवासः ॥ श्रयोर्था नकार्यः ॥ एक रात्रमुपयोग्ये व स्नात्वा दत्त्वा च शक्तिः ॥ कौतुकादिवसस्य निवृत्तिः पापकीशतः ॥ त्रिरात्रे समुपयोग्ये व ग्रहो चंद्रसूर्ययोः ॥ स्नात्वा दत्त्वा च विधिवन्मोदते ब्रह्मणा सहेति हेमाद्रौ लैंगोक्तेः ॥ उदंचपुत्र्य निरिक्तविषयं ॥ आदित्येऽहनि संक्रांतौ ग्रहो चंद्रसूर्ययोः ॥ यारंगं वापवासं च न कुर्यात्पुत्रवानुहीति जैमिनि वचनात् ॥ यदा तुरवे र्यस्तास्तदा पुत्रिणाः प्रहरहयं हि त्वावालादिवद्रीजननत्पवासः ॥ सायाह्ने ग्रहणां चेत्यादिति शर्वोक्ते मार्कंडेयवच

नात् ॥ सायान्हेसंगवेश्रीयान् शारदेसंगवादधः ॥ मध्याह्नेपरतोश्रीयान्नीपवासीरविय
हेरनिस्त्रैतिहेमाद्रिः ॥ शारदीयराहः ॥ माधवमतेनुपुत्रिणीपितत्रीयवासएव ॥
अहोरात्रनभोक्तव्यमितिप्रवोक्तनिषेधस्यतेनापियालनीयत्वात् ॥ उयवासनिषेध
स्तुत्रतरूपोयवासपरः ॥ ऋक्षेकादशीनिषेधवदिति ॥ मदनरत्नेष्वेवंउदमेवचयुक्तं
॥ वईमानस्तु ॥ अहोरात्रनभोक्तव्यमितिशातातपीयाये ॥ सूर्याचंद्रमसोलौकानस
यान्प्रातिमानवदिति ॥ फलश्रुतेमुक्त्यदर्शनेउयवासः काम्योनत्वयनिषेधस्याहत
न ॥ अत्रत्रनलेपिप्रागुक्तविद्युधर्मनिषेधावश्यंभावात् ॥ तथाव्यासः ॥ रवियहः स
र्यवारेसीमेसोमग्रहसूया ॥ चूडामशिरिनित्याततत्रदत्रमनंतकम् १ वारेखत्येषु
यत्प्रायंग्रहोचंद्रसूर्ययोः ॥ तत्प्रायंकीटिगुरातियोगेचूडामरौस्मृता ॥ अत्रचा
द्यंतयोः स्नानं कुर्यात् ॥ यस्यमानेभवेत्स्नानंयस्तेहोमोविधीयते ॥ मुच्यमानेभवेदानं
मुक्तेस्नानंविधीयते ॥ इतिहेमाद्रौवचनान् ॥ स्नानंस्यादुयरागादौमध्येहोमः सुराचं
नमितिब्रह्मवेवर्त्ताच्च ॥ सर्वेषामेववर्गानांस्तनकराहदर्शने ॥ सचैलंचभवेत्स्नानं
स्तनकानंचवर्जयेदितिदृष्टवशिष्टेकेश्च ॥ सचैलंचमुक्तिस्नानपरमितिमदनरत्ने
उक्तंभार्गवाचनदीयिकायाम् ॥ चतुर्विंशतितमे ॥ मुक्तौयस्तनकुर्वीतस्नानंग्रहारा
तके ॥ सस्तकीभवेत्त्रावत्प्रायस्यादयरोग्रहः ॥ उदंचस्नानमंत्रकंकार्यमिति स्म
निरन्नावत्साम् ॥ तत्रतीर्थविशेषोभारते ॥ गंगास्नानं कुर्वीतग्रहोचंद्रसूर्ययोः ॥ म
हानदीषुचान्यामुस्नानंकुर्याद्यथाविधि ॥ महानदीष्वयिमासविशेषेकाश्चिद्वेष्टाः ॥
प्रयागेदेविकारिवासनिहत्याचवाराम् ॥ सरस्वतीचंद्रभागाकौशिकीतापिकीता
या ॥ सिंधुगेडकिकांचैवसरसूः कार्तिकादिताः ॥ मूलंहेमाद्रौस्यष्टम् ॥ व्यासः ॥ इदो
र्क्षस्यगुरांपुराणंवेदंशयुगांततः ॥ गंगातीयेतुसंप्राप्तेइदोः कीटीरवेदंशा ॥ गवांको
टिसहस्रस्ययत्फलंलभतेनरः ॥ तत्फलंलभतेमर्त्यैग्रहोचंद्रसूर्ययोः ॥ असंभवे
तुमाधवीयेशस्वः ॥ वापीकूपतडागेषुगिरिप्रसवरोषुचा ॥ नयान्देदेवस्नानेसरसी
षूडंतावुनि ॥ उष्मोदकेनवाखायाद्ग्रहोचंद्रसूर्ययोः ॥ अत्रतारतम्यामाहमार्कंडे
यः ॥ शीतमुष्मोदकान्प्रायमपारकंचयरोदकान् ॥ भूमिष्टमुहुतात्प्रायंततः प्रसव
रौदकंनतोपिसारसंप्रायंततोप्रायंतदीजले ॥ तीर्थतोयंततः प्रायंमहानद्यंत
पावनं ॥ तनस्ततोपिगंगांतुप्रायंप्रायस्ततोबुधिरिति ॥ उष्मोदकमातुरविषयम्
॥ तथागोदावरीमहाप्राय्याचंद्रराहुसमन्विते ॥ सूर्यचंद्रराहणयस्तीतमोभूतेम
हामुने ॥ नर्मदातोयसंस्यरीकृतकन्याभवेतिहि ॥ श्यवीचंद्रोदयेप्रभासखंडे ॥ गा
वोनागास्त्रिलाधान्यरत्नातिकनकंमही ॥ संप्रदायकुरुक्षेत्रेयत्फलंलभ्यतेनरैः
तदिदंग्रहोभोधोस्नानाद्भवतिषड्गुणं ॥ तत्रैवसौरपुराणोबुधिसनानुपुत्रकम्यादा
नानियानिलोकेषुविख्याता निमनीधिभिः ॥ तेषांफलमवाप्नोतिग्रहोचंद्रसूर्य

गोः॥ दिवीपुशागो॥ गंगाकनखलेपुराणप्रयागपुष्करंतथा॥ कुरुक्षेत्रमहापुराणराहप्रसिद्धि
 कारे॥ स्नानासंभवेस्मरणावाकार्यं॥ स्नानाशतक्रतुफलदृष्ट्वासर्वोषणाशना॥ स्नानागो
 पथपुराणतुपीत्वासौत्रामणोलेमेत॥ स्नानावाजिमखेपुराणप्राणुयादविचारतः॥ रविचंद्रोप
 गेचअपनेचोत्रेतेति॥ मार्कंडेयोक्तेः॥ अत्रश्राद्धमाहः ऋष्यशृंगः॥ चंद्रसूर्यग्रहेयस्तु
 श्राद्धविधिवदाचरेत्॥ तेनैवसकलाष्टथीदत्राविप्रस्यवेकैरे॥ भारते॥ सर्वस्वेनापिक्रतं
 यंश्राद्धं वैराहदर्शने॥ अकुर्वीरास्तुनास्तिक्यात्पुंकेगौरिवसीदति॥ विष्णुः॥ राहदर्शन
 दत्रेहिश्राद्धमाचंद्रतारकां॥ इदंचामानेनहेभ्रावाकार्यंनत्वनेन॥ आपद्यनप्रोतीर्थेच
 चंद्रसूर्यग्रहेतथा॥ अमश्राद्धप्रकुर्वीतहेमश्राद्धमयापिवेति॥ शातातयोक्तेरिति॥ हेमाद्रि
 माधवादयः॥ अथरार्कस्तुएतहिजानायाकाभावेदृष्ट्यतीर्थश्राद्धवत्॥ पाकाभावेहिजा
 तीनामामश्राद्धंविधीयतइतिसुमंत्तैः॥ सैंहिकेयोपदासूर्यग्रसतेपर्वसंधिषु॥ गजका
 यानुसोप्रोक्तातस्यांश्राद्धंप्रकल्पयेत्॥ घृतेनभोजयेदिप्रान्घृतंभूमौसमुत्सृजेदिति॥ वा
 यवीयोक्तेःश्रेयसाह॥ विज्ञानेश्वरोप्याह॥ ग्रहणश्राद्धेभोक्तुर्दोषोदानुस्त्वभ्युदयइति॥ स्त
 तकेमृतकेभुंक्तेगृहीतेशशिभास्करे॥ क्वायायाहस्तिनश्वेवनभूयःपुरुषोभवेदिन्यापस्त
 वेभोजननिषेधाच्च॥ अयंचनिषेधःश्राद्धभोक्तुःहस्तिह्यायासाहचर्यात्॥ अत्रग्रहरा
 निमित्तकश्राद्धेनैवामासंक्रान्त्यादिनिमित्तकानांसिद्धिः॥ दार्शिकालभ्ययोरधीतिकालाद
 शोक्तेः॥ अत्राशौचमध्येपिस्नानश्राद्धादिकार्यमेवा॥ स्ततकेमृतकेचैवनदोषोराहदर्शने॥ ता
 वदेवभवेच्छुद्धिर्यावन्मुक्तिर्नदृश्यतेरतिमाधवीयेदृष्टवशिष्टोक्तेः॥ स्नात्रकर्मपरित्यागोरा
 होरन्यत्रस्तके॥ इतिव्याघ्रपदेकैः॥ कालादर्शेअंगिराः॥ सर्वेवर्णाःस्ततकैपिमृतकेरा
 हदर्शने॥ स्नानाश्राद्धंप्रकुर्वीरन्दानशाख्यविवर्जितं॥ मदनपारिजातेष्येवं॥ तेनस्ना
 नमात्रंप्रकुर्वीतदानंश्राद्धविवर्जितमितिनिर्मूलंवदेत्तोगोडाःपरास्ताः॥ इयंचशुद्धिरवि
 शेषान्मत्रदीक्षापुरश्चरणादिसर्वस्नात्रकर्मवियया॥ मदनरत्नेष्येवं॥ रजस्वलायास्तु
 भार्गवाचंनदीपिकायां॥ सूर्योदयनिबंधे॥ नस्ततकादिदोषोस्तिग्रहेहोमजयादिसुप्रसि
 स्नायादृक्पापितीर्थोदृष्ट्यवारिणोति॥ अत्रस्नानेनेमिन्निकेप्राप्तेनारीयदिरजस्वला
 यात्रांतरिततोयेनस्नानंक्रत्वात्रतचरेदित्यादिमितासुरोक्तोविधिर्ज्ञेयः॥ तथाग्रहगोरा
 त्रावयिश्राद्धादिकार्यं॥ ग्रहगोहाहसंक्रान्तियात्रार्तिप्रसवेसुचा॥ दानेनेमिन्निकेज्ञेयंरा
 त्रावपितदिष्यतइतिअथरार्कव्यासोक्तेः॥ चंद्रग्रहेतथाशत्रौस्नानदानंप्रशस्यतइतिदे
 वलोक्तेः॥ यदानुजोतिःशास्त्रगन्योदिनेचंद्रग्रहोरात्रौचसूर्यग्रहंतदास्नानादिनका
 र्यम्॥ सूर्यग्रहोयदाशत्रौदिवाचंद्रग्रहस्तथा॥ तत्रस्नानेनकुर्वीतदद्यादानंचनक्वचिदि
 तिसद्विशम्भतात्॥ ग्रहरादिनेवार्षिकश्राद्धप्राप्तौप्रयोगपारिजातेगोमिलः॥ दर्शर
 विग्रहेपित्रीःप्रत्याष्टिकमुपस्थिता॥ अन्नेनासंभवेहेभ्राकुर्वीतामेनवासुतइति॥ अत्र
 दर्शरविपितुसुतशब्दाःप्रदर्शनार्थान्यायसाम्यात्तेनचंद्रग्रहेपिसर्पिडादिवार्त्तिकमा

न्नादिनातदिनेएवकार्यमितिमदनयारिजातेमाख्याते॥एथ्वीचंद्रोदयेष्वेतेनयानिआ
 मश्राहं प्रकुर्वीतमाससंवत्सरादृतेरति॥अनेनैवाधिकंकुर्वीदेआचामेननकचिदितिम
 रीचिलोगाष्ट्यादिवचनानितानिग्रहादिनातिरिक्तविषयाणि॥निर्णयाभूतेष्वेव॥यानि
 तु॥ग्रहात्तुहितीयेहिरजोदोषानुपचमे॥प्रसोदयेयदाचंद्रेप्रत्यहंसमुयस्थितं॥त
 दिनेचोपवासःस्यात्प्रत्यहंतुपरहनि॥तथा॥यस्तावेवास्तमानंतुरवीद्राप्रुतोयदि॥
 प्रत्यहंतुतदाकार्य्येपरहन्वेवसर्वदा॥चंद्रसूर्य्योपरागेचतथाश्राहंयरेहनीत्यादीनिव
 चनानितानि महानिवेधेषुक्वाप्यनुपलेभान्निर्मूलानि॥प्रत्युतस्तौक्तनिवेधेषुतदिनेए
 वश्राहमुक्तमित्यलं॥यहरादि सप्तदिनयय्यंतरामगोपालाद्यागमदीक्षाक्ताशिवाचन
 चंद्रिकायाज्ञानार्णवे॥मंत्राद्यारंभरांकुर्वीद्ग्रहरोचंद्रसूर्य्ययोः॥यहराहापिदेवेशिका
 लःसप्तदिनावधीति॥रत्नसांगरे॥सत्रीर्थैर्कविधुयासेतंतुदामनपर्वणि॥मंत्रदीक्षाप्रकु
 र्वीरोगासासक्षीदोन्नशीधयेत्॥अत्रसूर्य्यग्रहामेवमुख्यं॥सूर्य्यग्रहाकालेनुनात्परदे
 धितंभवेत्॥सूर्य्यग्रहाकालेनसमोनात्यःकदाचना॥नमासतिथिचारदिशोधने स
 र्य्यपर्वराति॥तत्रैवकालोत्तरवचनात्॥चंद्रग्रहेतुयादीक्षायादीक्षात्रतचारिणं॥वनस्य
 स्यचयादीक्षादरिद्रोसप्तजन्मस्ति॥तत्रैवयोगिनीतत्रैनिषेधाच्च॥यहराचजन्मराणा
 दोनिषिद्धं॥तदुक्तंजोतिषे॥त्रिषट्दशायोगतेनराणांशुभंप्रदस्याद्ग्रहारावीदोः॥
 हिसप्तनंदेषुचमध्यमंस्याच्छेषनिष्ठंकाथितंमुनींद्रैरिति॥आयसकादशनंदाःनवार्ष
 यच॥मदनरत्नेर्गर्गः॥जन्मसप्राय रिष्काकदंशमस्थेनिशाकरे॥दृशोरिष्टप्रदोर्दुर्जन्म
 र्हेनिधनेपिच॥रिष्कदादंश॥अकानवनिधनंअष्टसप्तमताराएथ्वीचंद्रोदयेविशुधमे॥
 पन्नसप्तगजौराहुर्गसतेशशिभास्करौ॥तज्जातानांभवेसीउयेनराशांतिवर्जिताः॥तत्रै
 वपुराणांतरे॥सूर्य्यस्यसंक्रमोवापियहरांचंद्रसूर्य्ययोः॥यस्यत्रिजन्मनक्षत्रेत्स्यरोगीथ
 वाभूतिः॥तस्यदानंचहीमंचदेवाचनजयोतथा॥उपरागाभिवेकचकुर्वीच्छान्तिर्भविष्य
 ति॥स्वरोतंवाथपिष्टेनकृत्वासूर्य्यवाकृतिम्॥ब्राह्मणायददेन्नस्यनरोगादिश्चतत्कृत
 ॥जन्मनक्षत्रंत्वरौत्रेचत्रिजन्मनसप्तमित्युच्यते॥जन्मदशमेकोनविंशतिताराति
 केचित्॥सूर्य्यस्यतदाकारस्यराहोरित्यर्थः॥अभुतसागरेभार्गवः॥यस्यराजस्यनक्षत्रे
 स्वर्मांशुरुपरज्यते॥राज्यभंगंसुदृन्नाशंमरणांवात्रनिर्दिशेत्॥राजस्यनक्षत्रेअभिवेक
 नक्षत्रमिति तत्रैवव्याख्यातम्॥भार्गवाचनदीपिकायांजोतिस्सांगरे॥सौवर्णकारयेना
 गंयलेनाथयलाहंतः॥तदहंनतदहंनफरायांमोक्तिकंनसेत्॥ताप्रयात्रेतिधायाथ
 घृतक्षरौविशेषतः॥कांसेवाकांतिलोहेवाप्यस्यदद्यात्सदक्षिणं॥चंद्रग्रहेतुरीय्यस्य
 विवेदद्यात्सदक्षिराम्॥नागरुकममयसूर्य्यग्रहेविवेचहेमजे॥नुरंगरथगोभूमितिला
 सूर्य्यश्चकांचनं॥कालविवेकेपिसुवर्णनिर्मितनागंसतिलेकांस्यभाजनं॥सदक्षिणं
 सवस्त्रंचत्राह्वरायनिवेदयेत्॥सौवर्णराजतंचापिविवेकृत्वास्वशक्तिः॥उपराग

भवत्तेराह्निदेवि प्रायकल्पयेत् ॥ मंत्रस्तु ॥ तमो मय महाभीमसोमसूर्यविमर्दनाहे मता राप्र
दानेन मम शांतिप्रदो भव ॥ विधुं नुद न मस्तु भ्यं सिंहिकानंदनाच्युता ॥ दानेनानेन नागस्य रक्षमां
वैधजाडयात् ॥ अत्र शंतिर्युक्ता हे माद्रो मान्ये ॥ यस्य राशिं समासाद्य भवेद्ग्रहारां संभवत्ता
नंतस्य प्रवक्ष्यामि मंत्रौ षड्विंशतिस्तु ॥ चंद्रो यरागं संप्राप्य दत्त्वा ब्राह्मणवाचने ॥ संप्रज
चतुरो विप्रान् शुक्लमात्मानुलेयनेः ॥ सर्वमेवो यरागस्य समानी यौषधादिकं ॥ स्थापयेच्च
नुरः कुंभान् ब्राह्मणान् सुसलिलान्वितान् ॥ गजाश्वरथ्यावल्मीकसंगमाद्दृगो कुलात् ॥
राजद्वारप्रदेशाच्च मृदमानीय निक्षिपेत् ॥ यंचगम्यं चरन्तं यंचत्वक्यं च यज्ञवो ॥ रोचने
पद्मकंशं खं कुंभं रक्तचंदनं ॥ शुक्तिस्फटिकतीर्थानुसितसर्वपद्मगुलान् ॥ पद्मकं दे
वदारुं च विधुक्तां तां शतावरीं ॥ वलाचसहदेवीं च निशाहितयमेव च ॥ गजदंतं कुंभं च
तथैवोशीरचंदनं ॥ एतन्सर्वं विनिक्षिप्य कुंभेषु वाहयेत् नुरान् ॥ सर्वैः समुद्राः सरितः ती
र्थानि जलैः शानदाः ॥ आयांतु यजमानस्य दरिद्रतपयकारकाः ॥ योसौ वज्रधरो देव आदित्या
नां प्रभुर्मतः ॥ सहस्रनयनश्चंद्रो ग्रहपीडां व्यपोह तु ॥ मुखं यः सर्वदेवानां सत्ता चिरमितद्यु
तिः ॥ चंद्रो यरागं समूतामग्निः पीडां व्यपोह तु ॥ यः कर्मसाक्षी लोकानां धर्मो महिषवाहनः
॥ यमश्चंद्रो यरागो न्याग्रहपीडां व्यपोह तु ॥ रक्षोगरााधियः साक्षान्नीलांजनसमप्रभः
खड्गहस्तो तिभीमश्च ग्रहपीडां व्यपोह तु ॥ नागयाशधरो देवः सदा मकरवाहनः ॥ सजला
धियतिर्देवो ग्रहपीडां व्यपोह तु ॥ प्रारारूयो हिलोकानां सदा कृष्णमृगप्रियः ॥ वायुश्चंद्रो यरा
गो न्याग्रहपीडां व्यपोह तु ॥ योसौ निधियतिर्देवः खड्गशूलगदाधरः ॥ चंद्रो यरागं कलुषं ध
नदो व्यपोह तु ॥ योसा विदुधरो देवः पिनाकी हृषवाहनः ॥ चंद्रो यरागयायानिसनाशय
नुशंकरः ॥ त्रैलोक्येयानि भूतानि स्थावराणि चराणि च ॥ ब्रह्मविष्णुर्कुरुक्षेत्रं दहंतु म
मया तंके ॥ एवमावाहयेद्देवान् त्रैरेभिश्च वारुणोः ॥ एतानेव तथा मंत्रान् स्वर्गापट्टे विले
खयेत् ॥ तांश्च देववालिखनववस्वितथैव च ॥ मस्तके यजमानस्य निदधुस्ते हि जौत्तमा
ः ॥ कलशान्द्रव्यसंपुक्तां नानारूपसमन्वितान् ॥ गृहीत्वा स्थापयेद्दृढमद्रपीठोपरि ॥
स्थितां ॥ सर्वैरेव नु मंत्रैश्च यजमाने हि जौत्तमाः ॥ अभियेकंततः कुर्यान्मंत्रैर्वारुणास्तक्तकैः
आचार्यमर्चयेत् ॥ पश्चात्स्वर्गापट्टं निवेदयेत् ॥ आचार्येदक्षिणां दद्याद्दोदानं च स्वशक्ति
तः ॥ होमं वापि प्रकुर्वीत निलैर्व्याहृतिभिरुत्था ॥ दानं च शक्तिनोदद्याद्यदीहेदात्मनोहितं
॥ सूर्यं ग्रहसूर्यनामपुत्रान्मंत्रांश्च कीर्तयेत् ॥ अनेन विधिनायस्तु ग्रहरोस्त्रानमाचरे
त् ॥ ननस्य ग्रहरोदोषः कदाचिदपि जायते ॥ इति ग्रहाराशांतिः ॥ भार्गवाच्च नदीपिका
यां ॥ ब्रह्मसिंहं ते ॥ सर्वैः पटस्थितं वीक्ष्य खस्यंते लावुदर्यणैः ॥ ग्रहरां गुर्विणी जानुनप
र्यंतपटविना ॥ तथा मंगलकृत्तुषु वैधविशेषो हे माद्रो ॥ त्रयोदश्यादिनां च दुर्घटिनां न
वकं क्रवं ॥ मांगलेषु समस्तेषु ग्रहरोचद्रसूर्ययोः ॥ प्रकारान्तरं त्रैलोक्यं ॥ हाटश्यादि
नृतीयां तोवेधरं दुग्रहसूतः ॥ एकादस्यादिकः सौरचतुर्थ्यंतः प्रकीर्तितः ॥ रदं च पूरी ॥

यासे अहं खंडग्रहे ॥ तयोरिति तत्रैवोक्तेः ॥ इदं च यस्मात्स्त्रिदिनें रश्मिमिति ॥ नारदेन यस्मात्स्त्रि
 विरोधोक्ते ये स्मात्स्त्रिदिने ग्रहणपरः ॥ ज्योतिर्निबंधे च वनः ॥ ग्रहणोऽस्यातमेत्यां अंगलेषु च
 तु त्रयं ॥ यावच्चरविणामुक्तामुक्तेभेदगंधकासु वत् ॥ अस्मानि चाग्नेयादिमंडलानि तत्फ
 लवर्णाविकारादिफलं च देवज्ञेयं ॥ पुरश्चरणाचंद्रिकायां ॥ चंद्रसूर्योपरागे च स्त्रा
 त्वाप्रयतमानसं ॥ स्पृशादिमोक्षययंते जयेन्मंत्रसमाहितः ॥ जयादशाशतो होमस्तथा
 होमात्तु त्रयं ॥ त्रयं रास्यदशांशेन मार्जनं कथितं किला ॥ तत्रैव देवतास्यं ध्यात्वात्मानं
 प्रसज्य चानमोते मंत्रमुच्चार्य तदंते देवताभिधां ॥ द्वितीयां नामहं पश्चादभिषिचाम्यनेन
 तु तौ यैरंजलिना शुद्धैरभिषिचेत्समूहं नि ॥ मार्जनस्य दशांशेन ब्राह्मणानपि भोजये
 त् ॥ जयाच्चां सर्वको होमस्तथा रां चाभिषेचनं ॥ भूदेवसजने यंच प्रकारे ज्ञा पुरश्चि या ॥
 नयां होमाशक्तौ जयं कुर्याद् होमसंख्या चतुर्युगां ॥ एवं कृते तु मंत्रस्य जायते सिद्धिरुत्तमा ॥
 ग्रहणाप्रसंगात्कु रक्षेत्रप्रतिग्रहे प्रायश्चित्तमुच्यते ॥ तत्रारुरासृतौ ॥ प्रतिग्राही कुरुक्षेत्रे
 नभूयः पुरुषो भवेत् ॥ तथापि मनसः शुद्धौ प्रायश्चित्तसमाचरेत् ॥ तत्र कुरुक्षेत्रे कुर्यादेद
 वेन समन्वितं ॥ मंत्रे रावायजेता यजयेद्वालससप्रकां ॥ वापीकूपतडागादिखने वि
 सृजेद्वनमिति एतच्च यद्दृष्टेना जयंति कर्मणा ब्राह्मणा धने ॥ नस्योत्सर्गेण शुद्धं ति
 दानेन तपसे वचेति मन्त्रैरुत्सर्गे त्रैरंजयमिति दिक् ॥ ग्रहणांतरितस्य रश्मिसंकल्पित
 द्रव्यस्य हे गुरापं भवतीति शिष्याः ॥ यंति च लघुघ्नस्य वैवर्ते दानमिति नोकाश्यां वक्तां
 अंकुत्रचित्तकचित् ॥ अहीरात्रमति क्रम्यतदाने हि गुरां भवेत् ॥ दशोत्तरं पर्वसु स्यात्क
 तचंद्रग्रहे भवेत् ॥ सूर्यग्रहे सहस्रततमरौनेतके स्मृतमिति ॥ अत्र मूलचिंत्यां ॥ अत्र
 केचिद्दोहनुल्पा आहः ॥ ग्रहणस्य निमित्तत्वेन तन्निश्चयस्य प्रयोजकत्वात् ॥ ज्योतिः
 शास्त्रादिना ज्ञातस्य ज्ञानस्य निमित्तत्वे प्राप्तिः ॥ स्वानंदानंतपः आह मन्ते रण्डद शीने
 ॥ चंद्रसूर्योपरागे तु यावदंशनगोचर इति जावात्मादिवचने मृदुशिप्रयोगाच्चा सुषज्ञा
 नस्यैवोपसंहारत्वायेन निमित्तत्वं ॥ अत्र तथाह शैलक्षणा स्यात् ॥ तेन मेघाद्वा दने धादी
 नां जन्मसप्राप्तेत्यादिनिषिद्धदशीनां च स्वानं प्राह्मदोनाधिकार इति कल्पतरु रप्याह
 दर्शनशब्देन चा सुषज्ञानं मृद्यते न ज्ञानमात्रं अज्ञातस्य निमित्तत्वा संभवा निमित्तम
 हि ज्ञेवा ॥ ज्ञानलाभेदशीनयदवैयर्थ्यापत्तेः ॥ तेन चा सुषधीयोग्यः कालः पुरापः ॥ योग्य
 त्वेच प्रयत्नातयेनेय चा सुषज्ञानं प्रतिबंधकराहित्यानेन मेघकूने योग्यता भावान्
 स्वानादीति ॥ निर्णया मृत्युवेन देन तु क्लृप्त् ॥ यदि चा सुषज्ञाने निमित्तं स्यात्तदा सूर्य
 ग्रहो यदारात्रीदिवा चंद्रग्रहस्तथा ॥ तत्र स्वानं न कुर्वीत दद्यादानं च न क्वचिद् इति वा
 क्यं व्यर्थं स्यात् ॥ चा सुषज्ञानाभावेन प्राप्ताभावात्तत्सर्वकत्वाच्च निषेधस्य ॥ नचेदं यस्मा
 स्तपरं ॥ रविचंद्रयोरस्वानंतरं रात्रिदिवा ग्रहणात्वादि ति वाच्यत् ॥ तत्र यदस्य ग्रहपरत्वे
 अधिकरणात्वायोगान्निमित्तपरत्वे च तद्ग्रहनिमित्तकस्वानादेरस्तात्प्राग्यभावापत्तेः

अथ तत्रेति गविदिने उच्यते ॥ सा वैश्वदेशीति वदुःगाभूते अयि ॥ तन्नातादृशमंत्रलिगाभावा
 ॥ तयोर्निमित्तत्वेधिकरणत्वे वाऽन्यप्रयुक्तस्नानाद्यभावापत्तेः ॥ किंच ॥ नेक्षेतीयं तमा ॥
 दित्यं नास्तं यांतं कदाचन ॥ नोपरक्तं नवारिस्थं न मध्यं न भसो गतमिति मनुवंचनं वाध्येता ॥
 दृशेरिष्टप्रदो राहुरित्यादि चानवात्रविहिते दर्शने निषेधात्प्रवृत्तिवत्पर्युदासनीयतापि
 तयुक्तेति वाच्यम् ॥ दर्शनस्य निमित्तस्यानुवादेन विधेयत्वाभावात् ॥ एतच्चात्रैव स्यामः ॥
 तत्त्वे वा दर्शनस्य विधौ तत्र स्नानविधौ च विरुद्धत्रिकदयापत्तेः ॥ अस्तु सकृदर्शन ॥ ० ॥ वि
 धानेन संकीचरति चेन्न ॥ मुक्तिं हृत्वा ततः स्नायादिति मुक्तिस्नानेपि चासुषज्ञानस्य निमित्त
 त्वापत्तेः ॥ अस्तु किंचिन्न शिद्धं नमिति चेन्न ॥ यस्मात्सोतयोः परे घुरुदये दृष्ट्वा भ्यवहरेच्छु
 विरिति दर्शनोत्तरं भोजनविधानादंधस्य सर्ववैधकालश्चायावदर्शनं भोजननिषेधाय
 त्तिः ॥ मध्येऽधीभूतस्य सुतरां यावच्च सुप्राप्तुं पवासप्रसंगश्च ॥ अथानलोलुपतया तत्र ता
 नमात्रे विवक्ष्येत तत्सर्वमपि निर्वृत्तं न स्वीक्रियताम् ॥ एतेन पक्तेन विदुक्तस्य रीस्ना
 नं मुक्तिस्नानं च यस्पर्दर्शनं तेनैव कार्यं नान्येन ॥ त्वाप्रत्ययेन समानकार्यकत्वावगतेरि
 ति ॥ तन्निरस्तम् ॥ कातर्हि नस्य गतिः ॥ कातर्हि नस्य गतिः ॥ दृशेरुदेष्यविशेषणात्वाद्गृहे
 कत्ववदविवक्ष्याऽर्थनः सिद्धज्ञानमात्रानुवादत्वे सर्वसुस्थम् ॥ अगुल्याद्यनादेष्यग्रह
 व्याख्यावादर्शनस्यार्थत्वम् ॥ नचोक्तयोग्यतापिसाधी ॥ दर्शनोत्तरं मेघकृत्ने योग्यताम
 वापत्यादानाद्यभावापत्तेः तेन तत्र देखावक्त्रे देन ज्योतिश्शास्त्रावेद्यत्वमेव योग्यता ॥ किंच ॥
 रजोदर्शनेनारीत्रिरत्रमशुचिर्भवेदित्यत्रार्थे धस्त्रीरामाशौचाभावप्रसंगः ॥ यनुवर्द्धमा
 नेनोक्तं ॥ ज्ञानोत्तरं घृधिकार्ये ज्ञानकाले स्नानकाले ज्ञानाभावात् ॥ एवं दर्शनोत्तरं मुक्तिप
 र्यंतमस्त्वैव योग्यतेति ॥ तदपि प्रतिज्ञामात्रं ॥ यस्मिन्नेतयोः परे घुरुदये दृष्ट्वा भ्यवहरेच्छु
 विरित्यादिवाक्यवैयर्थ्यापत्तिः ॥ चासुषज्ञानादन्यथानुपयत्तैर्वीर्यादुदये स्नानसिद्धेः ॥
 ननु मुक्तिस्नाने शास्त्रीयमेव ज्ञानं निमित्तं नचासुषांचंद्रसूर्यग्रहेणाघातः ॥ तस्मिन्नहनि
 र्घतः राहोर्विमुक्तिविज्ञापस्नात्वा कुर्वीत भोजनमिति दृष्टं गौतमेन विज्ञायेति ज्ञानमा ॥
 त्रैकैः ॥ यत्तु ॥ मुक्तिं हृत्वा नुभोक्तव्यं स्नानं कृत्वा ततः परं ॥ मेघमालादिदोषेण यदिति मुक्ति
 र्नेह श्यते ॥ आकलय्य तु तत्कालस्नान्वाभुंजीतवाग्यतः ॥ इति गौडनिषेधे वचनात्तेनैव ॥
 अज्ञानस्य निमित्तत्वादेन निमित्तमहि भ्रैवज्ञानलाभे वाक्यवैयर्थ्यात् ॥ यस्मात्सोपि
 तदापत्तेः ॥ किंच ॥ दर्शनं पुंसो विशेषणमुपलक्षणं वा ॥ नाद्यः ॥ दर्शनावच्छिन्ने
 काले स्नानं तुलादानादेर्वाधानं ॥ दर्शनविच्छेदे कृतमपि स्नानादिनग्रहणानि निमित्तं स्या
 त् ॥ नान्यः यावदर्शनगीचरति यावत्पदवैयर्थ्यप्रसंगात् ॥ दृश्यग्रहणोत्तरमपि स्नाना
 दायत्ते ॥ ज्ञानपक्षेऽप्येव दोषस्तुल्यरतिचेत् ॥ मूर्खीसिद्धिज्ञानवाचकं यदंश्रयेता ॥
 ततस्तस्यान्वयो विचार्यता ॥ दृशित्वा अथ तत्रति वैषम्यकथने तर्हि ज्ञानं लभ्यते ॥ संज्ञा
 तौ स्नायादिति वदयादित्येवेहि ॥ अशुतत्वाद्देवतोद्देश्यविशेषणाविवक्षाकृते वाक्यमे

दोषि॥ अस्तुतर्हि दृष्टं ग्रहणानिमित्तमिति चेत् ॥ यस्मात्सोत्रस्नानायत्नेः ॥ विशिष्टोद्देशे वा
 कर्मभेदाच्च ॥ तवाप्येतन्नृत्नमिति चेत् ॥ यावद्दर्शनगोचररतिवचनेन तन्निषेधात् तवत्वम्
 ग्रह इव यस्मात्पि स्यात् ॥ किंचादर्शनस्य विधिरनुवादे वा ॥ आद्ये ग्रहणोद्देशेनादर्शना
 विधिरुतदर्शनविशिष्टस्नानविधिरुतस्नानोद्देशेन दर्शनविधिः ॥ नाद्यः ॥ ग्रहोद्देशेन स्ना
 नविधाने दर्शनविधाने च वा कर्मभेदात् एतेन हितीयोपियारस्तः ॥ नतृतीयः ॥ स्नानस्या प्रा
 त्नेः ॥ दर्शनस्य निमित्तत्वेनाविधेयत्वाच्च ॥ अन्यथा सोमवमनादौ प्रसज्जनविधिः केन वार्ष
 त् ॥ अन्यथानावाक्येषु क्वचिदर्शनविशिष्टस्नानविधिः ॥ क्वचिच्च प्राग्दर्शने निमित्तौक्तम्
 स्नानमात्रविधिः ॥ तन्नास्नानस्य प्रधानस्य प्राप्नोतदंगदर्शनप्राप्तिः ॥ तस्यां च निमित्ते सति
 स्नानमित्यन्योन्याश्रयात् ॥ एवं दर्शनविधौ सति तन्निमित्तकस्नानविधिः ॥ सति च प्रधान
 स्नानविधौ तदंगदर्शनविधिः ॥ एवमधिकारे प्रयोजकत्वे च योज्यम् ॥ त्कार्यसर्वकालवि
 धौ चास्त्येव वा कर्मभेदः ॥ अन्यथा स्नानोत्रमपि दर्शनमंगस्यात् ॥ न हितीयः ॥ तत्रापि दर्श
 नग्रहयोर्निमित्तत्वे स्नानहयापत्नेर्दर्शनाद्यत्रौ नैमिन्निकात् त्रिप्रसंगात् ॥ दर्शनविशिष्टग्र
 हणस्य विशिष्टस्यानुवादे वा कर्मभेदायत्नेः ॥ न च हविरार्त्तदृष्टिशिष्टं निमित्तमिति वाच्यम् ॥
 आर्त्तमात्रस्य हि निमित्तत्वे निषेधाद्यार्त्तैरपि तत्रापत्नेर्निमित्तकत्वमंगात्कर्मविशिष्टोद्देशे
 स्यत्वं ॥ इह तु ग्रहणमात्रस्य निमित्तत्वेन काचित्स्मृतिः ॥ तस्मादर्शनवाक्यानां यस्मात्स्नानविष
 यत्वाद्नादेश्याग्रहपरत्वाद्वाज्ञानस्य वार्थतः प्राप्तेरुदेव निमित्तम् ॥ तेन मेधाच्छादने च
 धादे अस्नानादिभवन्येवेत्यले वेदवाद्यैस्संख्यायेन ॥ इति ग्रहणानिर्णयः ॥ अथ समुद्रस्ना
 ने ॥ आश्वलायनः ॥ समुद्रे पर्वसु स्नायादमायां च विशेषतः ॥ यापेर्विसुच्यते सर्वैरमायां स्ना
 नमाचरन् ॥ भृगुमौमदिने स्नानं नित्यमेव विवर्जयेत् ॥ भारते ॥ अश्वत्यसागरीसेव्येन
 स्पृष्टव्यो कदाचन ॥ अश्वत्यमंदवारितसागरं यवैरिणस्पृशेत् ॥ स्पृष्ट्वी चंद्रोदये स्कां दे ॥ पुना
 तियवैरिणस्नानान्तर्येणोस्सरितां पतिः ॥ कदाचिदपि नैवात्र स्नानं कुर्यादपवैरिण ॥ अ
 स्यापवादस्तत्रैव प्रभासखंडे ॥ यवैकाले च संप्राप्ते नदीनां च समागमे ॥ सेतुबंधे तथा सि
 धौ तीर्थेष्वन्येषु संयुतः ॥ एवमादिसुसर्वेषु मेध्योभ्यनुस्वकर्मसु ॥ तथा विनामंत्रविनाय
 वसुरकर्मविना नरैः ॥ कुशाश्रेणापि देवेशिनस्पृष्टव्यो महोदधिः ॥ न कालनियमः से
 नो समुद्रस्नानकर्मणि ॥ तद्विधिश्च तत्रैव ॥ पिय्यलादसमुत्पन्ने कृत्ये लोकभयंकरे ॥ पा
 यासां ते मया दत्तमाहारार्थं प्रकल्पनामिति यां धारां प्रक्षिप्य ॥ विश्वाची च घृताची च वि
 श्वयोनि विशांपते ॥ सान्निध्यं कुरु मे देव सागरैलवरांभसि ॥ न मस्ते विश्वगुप्रापनमो वि
 ह्मि ॥ अयांपते ॥ नमोजलाधिरूयाय नदीनां पतये नमः ॥ समस्तजगदाधारशंखचक्रग
 दाधरा ॥ देवदेहि ममासुजांतवतीर्थनिधेवरी ॥ त्रितत्वान्मकमी शानं नमो विश्वसुमापति
 ॥ सान्निध्यं कुरु देव शसागरैलवरांभसि ॥ अश्विन्योनिरनिलावदेहोरेतो धाविष्णुमृ
 तस्य नाभिः ॥ एतद्ब्रह्मचर्यां उवसन्पवाक्यंतो वगाहेन पतिं नदीनामिति भारती क्रमत्रा ॥

प्रयत्नत्वाविधिवत्त्वात्सर्वरत्नीभवान्श्रीमान्सर्वरत्नाकरोपतः॥ सर्वरत्नप्रधानस्त्वं।
 पृहाणार्थमहोदधेरत्यर्थदत्त्वातर्ययेत॥ यथोक्तं पृथ्वीचंद्रोदयेरकांटे॥ पिप्यलाटं विकरं
 चक्रतांतं जीविकेश्वरं वशिष्टं वामदेवं च पराशरमुद्रायति॥ वाल्मीकिनारदं चैव बालखि
 मांस्तथैव च॥ नलेनीलंगवांसं च गवयं गंधमादनं॥ जांबवंतं हनूमंतं सुग्रीवं च गदंतं
 मैतं च द्विविदं चैव वृषभं शरभंतं तथा॥ रामं च लक्ष्मणं चैव सीतां चैव यशस्विनीं॥ रत्नांस्त
 तर्पयेद्दिहान्जलमध्ये विशेषतः॥ आत्रहस्तं वपयंतं यत्किंचित्सचराचरं॥ मया दत्तेन तो
 येन तृप्तिमेवाभिगच्छत्विति॥

इति श्रीमीमांसकनारायणमहस्वरिसुरामहम्मभट्टात्मजदि
 नकरमहानुजकमलाकरमहकृते निर्णयसिंधौ प्रथमपरिच्छेद
 निर्णयसिंधौ द्वितीयपरिच्छेदे संवत्सरादि निर्णयः

अथ संवत्सरप्रतिपदमारभ्य॥ तिथिरुक्त्ये चक्रवर्षादि त्रैने शुक्लादिमेव च॥ विवाहादौ च
 सौरादिमासं कल्पे विनिर्दिशेदिति ब्राह्मणप्रायसोनुसृत्य तिथिनिर्णयस्तत्त्वान् च निरूप्य
 ते॥ तत्र मीनसंक्रांतौ यथा तद्यो उशष्टिकाः पुरायकालः॥ रात्रौ च निशीथा आकृपतश्च
 संक्रमे सर्वोत्तरदिनाहं पुरायं निशीथे तु दिनद्वयं पुरायमिति सामान्यनिर्णयादवसेयम्॥
 अथ तिथिनिर्णयः॥ तत्र चैत्रशुक्लप्रतिपदि वत्सरारंभः॥ तत्रैदपिकीयाद्या॥ चैत्रे मासि
 जगद्गत्वा ससर्ज प्रथमेहनि॥ शुक्लपक्षे समग्रं तु तदा सूर्योदये सतीति हेमाद्रौ ब्राह्मणैः
 दिनद्वये तद्या प्राव्याप्तौ वा सर्वे वा तदुक्तं ज्योतिर्निबंधे॥ चैत्रसितप्रतिपदियौ वारौ वैश्वदेव
 सर्वथेशः॥ उदयदिनये सर्वो नोदयपुरालेपि सर्वः स्यात्॥ यस्माच्चैत्रसितदि रुदयाभ्यानाः
 प्रवृत्तिरुदेरिति॥ वत्सरादौ वसंतादौ वलिरज्ये तथैव च॥ सर्वविदेवकर्तव्या प्रतिपत्सर्व
 रात्रुधैरिति॥ दृष्टवशिष्टीकैः॥ चैत्रमासस्य या शुक्ला प्रथमा प्रतिपद्वेत्॥ तद्विद्वत्सरा
 कृत्वा सीयवासं सुस्रजने॥ संवत्सरमवाप्नोति सौरानिभृगुनेदेनेति हेमाद्रौ विष्णुधर्मो
 क्तैः॥ यदा तु चैत्रो मलमासो भवति तदा देवकार्यस्य तत्र निषिद्धत्वात्कुडै मासिसंवत्सरारंभ
 कार्यरतिकेचिदाहुः॥ निष्कर्षस्तु शुक्लादेर्मलमासस्य संतर्भवति चोत्तरत्यादिवचनाद
 थिमवर्षातः याता न मलमासमारभ्येव वर्षप्रवृत्तेः॥ शुक्लात्सारा विवमलमासेव कार्य
 रतिव्यं प्रतीमः॥ ननु शुक्लात्सारादौ चैत्रशुक्लप्रतिपदंतरस्याभावाद्युक्तं तन्मध्यवानुष्ठा
 ने॥ मलमासे तु शुद्धप्रतिपदंतरस्य संभवात्कुडै एव ॥ वत्सरारंभो युक्त इति चेत्संज्ञातोसि॥ न
 हि प्रतिपदंतरसत्त्वं प्रयोजकम्॥ हिः करणापत्तेर्वर्षशब्दापत्तेश्च॥ अपितु वत्सरारंभः॥
 सनुमलमासेषीत्युक्तं प्राक्॥ नहि चैत्रशुक्लादिर्मलमासः॥ सर्ववर्षे न मवतीति ब्रह्मणापि
 सुवचं॥ अत्रैते लाभ्यगोनित्यः संवत्सरादौ वसंतादौ वलिरज्ये तथैव च॥ तैलाभ्यंगमुकु
 र्वाणो नरकं प्रतिपद्यत इति दृष्टवशिष्टीकैः॥ अस्य भिवनवराचारंभः॥ तदुक्तं मार्कंडेयपुरा
 णे॥ शरत्काले महाशुक्राक्रियते या च वार्षिकीति॥ तत्र पर्युतेव ग्राह्या॥ अमायुक्तानकर्त्त

व्याप्रतियच्चरि कार्चने सुहृत्तमात्राकर्तव्यादिनीयादिगुराण्वितेति देवीपुराणात् । निस्रोहो
 ताः पराः प्रीक्षाः तिथयः कुरुनेदना ॥ कार्त्तिके मासि पुत्रो मी सोश्वेत्रे मासि च भारते तिहे मा
 द्रो ब्राह्मणेः ॥ पराः परसुताः ॥ अत्र विशेषः पारणादिनिर्णयश्चाशारदनवरात्रे वश्यते
 अत्र प्रपादानमुक्तमयार्कं भवित्ये ॥ अतीते फाल्गुने मासि प्राप्ते चैत्रमहोत्सवे ॥ उपये
 न्हिविप्रकथिते प्रपादाने समारभेदित्युपक्रम्य ततश्चोत्सवैर्ये हिंसा च मंत्रेणानेन मान
 वः ॥ प्रपेयं सर्वसामान्याभूतेभ्यः प्रतिपादिता ॥ अस्याः प्रदानान्तरस्त्वयं तु हि यिनाम
 हाः ॥ अनिवायं नती देयं जलमासचतुष्टयमिति ॥ तथा ॥ प्रपादानमशक्ते न विशेषाद्
 र्ममी सुना ॥ प्रसहं धर्मघटको वस्त्रसंवेष्टिताननः ॥ ब्राह्मणस्य गृहे देयः शीतामलजल
 शुचिः तत्र मंत्रः ॥ एष धर्मघटो दत्तो ब्रह्मविद्युशिवात्मकः ॥ अस्य प्रदानात्सकलाम
 मसेतु मनोरथाः ॥ अनेन विधिनायसु धर्मकुंभं प्रयच्छति ॥ प्रपादानफलं सोपि प्रा
 प्रीतीहनसंशय इति ॥ चैत्रशुक्लतृतीयाया गौरी मीश्वरसंयुता ॥ संप्रज्जदो लोत्सवं कु
 र्यात् ॥ तदुक्तं निर्णया मृते देवीपुराणी ॥ तृतीयाया यजेद्देवीं शंकरेण समन्वितां ॥ कु
 कुमागारुकरेशं मणिवस्त्रसुगंधकैः ॥ स्तुतं धूपदीपैश्च दमनेन विशेषतः ॥ अंदा ॥
 लयेत्तृतीयायां जनप्रिया ॥ सोभाप्यायसदास्त्रीभिः कार्यं पुत्रसुखे सुभिरिति ॥ अत्रापि
 यर्युते वा ॥ इयं च मन्वादि रपि ॥ अत्रैव संगान्त्सर्वमन्वादि निर्णय उच्यते ॥ ताश्चोक्तादी
 पिकायामृतिथ्यदीनतिथिस्तिथ्यां शुकसिभोनलोग्रहः ॥ तिथ्यर्को न शिवाः श्वीमाति
 थिमन्वाद्यो मधोरिति ॥ तिथिः शर्मा ॥ अश्विस्तृतीया नेति वैशाखेनास्तीत्यर्थः ॥
 आशादशमी कृष्णैः कृष्णशमी ॥ अनलस्तृतीया ॥ ग्रहो नवमी ॥ अर्को द्वादशी नेति
 मार्गानेत्यर्थः ॥ शिवस्य दशमी ॥ अश्वः सप्तमी ॥ मधोश्चैत्रादारभ्येतामन्वाद्यर्यर्थः ॥
 अत्र मूलवचनातिहेमाद्रौ ज्ञेयानि ॥ एताश्च मन्वाद्यो हेमाद्रि मते युक्तयस्तस्याः यो
 र्वाहिकाः कृष्णयस्तस्याः अपराह्निकायाद्याः सवीहेतुसदायाद्याः शुक्लामनुयुगाद
 यः ॥ देवैकर्मणि यिचैव कृष्णै चैवायराह्निका रतिगारु उवचनात् ॥ अथो मन्वादिपु
 गादिकर्म तिथयः ॥ सर्वाह्निका कृष्णसिने विज्ञेया अपराह्निकाश्च बहुले रतिदीपिकी
 तैश्च ॥ कालादर्शं त्वपराह्न्याः पितृमन्वादिष्युक्तं ॥ तत्पुत्रमिति पुगादि निर्णये
 वक्ष्यामः ॥ अत्र प्राह सुक्तमात्से ॥ कते प्राहं विधानेन मन्वादि सुयुगादिषु ॥ हायनानि
 हि साहसं पितृणां नृभिर्दं भवेदिति मन्वादिप्राहं मलमासे सति मासहये पिकायां म
 न्वादिकं ते र्थिकं च कुपीन्मासहये पिकेति स्मृति चंद्रिकोक्तेः ॥ अत्रपि उरहितं प्राहं कुपी
 न् ॥ नदं कालादर्शं ॥ विमुवायन संक्रांति मन्वादि सुयुगादिषु ॥ विहायपि उनिर्वापस
 र्वं प्राहं समाचरेदिति ॥ मन्वादि प्राहं च नित्यमकरणे प्रायश्चित्तदर्शनात् ॥ तदुक्तं मृ
 त्विधाने ॥ त्वं भुव प्रतिमंत्रं च शतवारं जले जयेत् ॥ मन्वाद्यो यदा नूला कुरुते नैव वापि

यत्र ति। एवं प्रायश्चित्तवीक्षादिदर्शनेतानि धरानवतिश्राद्धानि निमानि तानि तु ॥ अत्रामनुयुग
क्रांतिधृतिपातमहालयः ॥ अत्रान्वसृक्यंतु प्रवृत्तः धरानवमः प्रकीर्त्तितारसुत्तानि चकारद
सकाग्रहरामाहासप्रतिः पुत्रकाम्यानिश्राद्धानि पित्रोः स्येत्वमावास्यां च तसंक्रान्त्यन्य
काः ॥ अत्रपरस्येनवात्नेहेमन्वादिषु युगादिषु ॥ अत्राष्टौ कार्त्तिकी माधीवेशास्वीचेत्यन्यका
२ १२ ई १२ ४ १ ई २ १४ ४ मिलित्वाहासप्रतिः ॥ चैत्रशुक्लतृतीयेवमन्व्यजयंती ॥ अ
त्रैवप्रसंगाद्दशावतारजयंत्योनिर्णीयंते ॥ तत्रपुराणसमुच्चये ॥ मन्व्यो भूदुतभुम्दिनेमधु
सिते कूर्मो विद्यो माधवे ॥ वाराहो गिरिजासुते नभसियभूते सिते माधवे ॥ सिंहो भाद्रपदे
सिते हरि तीर्थी श्रीवामनो माधवे ॥ रामो गौरितिथावतः परमभूद्रामो नवम्यामधोः १ ॥
ऋषीष्टम्यां नभसिसितपरे चाश्विने यद्दशम्यां ॥ बुधः कल्की नभसिसमभूच्छुक्लपश्यां
क्रमेण ॥ अत्रो मध्ये वामनो रामो मन्व्यः क्रौञ्चश्चापराक्षे विभागे ॥ कूर्मः सिंहो वैदिक
ल्की च सायंकृष्णो रात्रौ कालसायं च रवेति ॥ केचिन्सुफुटान्श्लोकान्यपठति ॥ यथा ॥ चैत्रे
नुयुक्तपंचम्यां भगवान्मीनरूपधृक् ॥ ज्येष्ठे नुयुक्तद्वादश्यां कूर्मरूपधरो हरिः ॥ चैत्रे कृष्ण
नवम्यां तु हरिर्वीराहररूपधृक् ॥ नरसिंहश्चतुर्दश्यां वैशाखे शुक्लपक्षे ॥ मासे भाद्रपदे शुक्ल
द्वादश्यां वामनो हरिः ॥ राधः शुक्लतृतीयायां रामो भार्गवरूपधृक् ॥ चैत्रे शुक्लनवम्यां तु रा
मो दशरथात्मजः ॥ नभस्ये नुद्वितीयायां वलभद्रो भवद्वरिः ॥ आवरीवहुलेष्टम्यां कृष्णो भू
ध्वीकरस्तकः ॥ ज्येष्ठे शुक्लद्वितीयायां वैदः कल्की भविष्यतीति ॥ कौंक रास्त वाराहपुरा
णस्थितेन वाक्यानियंति ॥ अत्राष्टौ शुक्लपक्षे तु एकादश्यां महानिथो ॥ जयंती मन्व्यना
प्रीति तस्यां कार्यमुपीषणां ॥ नभो मासि नृतीयायां हरिः कमठरूपधृक् नभस्य शुक्लपंचम
वराहस्यजयंति का ॥ वैशाखे नुचतुर्दश्यां नृसिंहः समुपद्यत ॥ वैशाखे शुक्लपक्षे नृतीया
यां भृगुदहः ॥ मासि भाद्रपदे शुक्लैकादश्यां वामनो हरिः ॥ चैत्रे नवम्यां रामो भूत्कौशला
यां परः पुमान् ॥ आवरीवहुलाष्टम्यां वासुदेवो जनार्दनः ॥ यौषधशुक्लैतुसप्तम्यां कुर्याद्दो
स्यश्जने माधुशुक्लतृतीयायां कल्किनः ॥ प्रजने हरेः ॥ प्रातः प्रातस्तमध्याह्ने सायसायंत
थानि शिः ॥ मध्याह्ने मध्यरात्रौ च सायं प्रातरनुक्रमेति ॥ तदत्रसमूलत्वनिर्णयिसतिक
त्मभेदे नमवस्थाद्वयम् ॥ एताश्च ननु यासकानां निनाः ॥ अत्रेयोनुकाम्याः ॥ जन्माष्ट
म्यादौ तु विशेषवस्थामः ॥ चैत्रशुक्लपंचमी कलादिः ॥ तदुक्तं हेमाद्रौ मान्ये ॥ ब्रह्मरोगी या
नस्यादिः कलादिः सा प्रकीर्त्तना ॥ वैशाखस्य नृतीयायाः कृष्णायाः फाल्गुनस्य च ॥ पंचमी चै
त्रमासस्य तथैवां नातथापरां शुक्लत्रयोदशी माघे कार्त्तिकस्य तु सप्तमी ॥ नवमी मार्गशीर्षी
सप्तमैताः संस्राम्यहे ॥ कलानामादयो हेतादत्रस्यास्य कारकाः ॥ अत्र सर्वोपि निर्णयो म
न्वादि वन्ते यः ॥ हेमाद्रौ ज्ञास्ते ॥ शुक्लायामथपंचम्यां चैत्रे मासि भुमानना ॥ श्री ब्रह्मलोका
न्मानुष्ये संप्राप्ताके शवात्तया ॥ ततस्तं शजयेत्तत्रयस्ते हृदमी ननु चति ॥ चैत्रशुक्लाष्टम्यां
भवान्मुत्पन्निः ॥ तत्र नवमी युता आद्या ॥ अष्टमी नवमी युक्ता नवमी चाष्टमी पुतेति ब्रह्मवेद

त्रीत् ॥ अत्रभवानीयात्रोक्ताकाशीखंडे ॥ भवानीयस्तपश्येत्पुत्राष्टम्यामधो नरः ॥ न जातु
 शोकं लभते सदानंदमयो भवेदिति ॥ अत्रैवाशोककलिकाप्राशनमुक्ताहेमाद्रौलैंगे ॥ अशोक
 कलिकाप्राशनमुक्ताहेमाद्रौलैंगे ॥ अशोककलिकाचाशौयेपिवंतिपुनर्वसौ ॥ चैत्रेमासि ॥
 सिताष्टम्यांनतेशोकमवाप्नुयुः ॥ प्राशनमंत्रस्तु ॥ त्वामशोकवरभीष्टंमधुमाससमुद्रंवापि
 वामिशोकसंतप्तोमामशोकंसदाकुर्विति ॥ अत्रविशेषः ॥ श्वीचंद्रोदयेविष्णुः ॥ पुनर्वसुतु
 धोयेनाचैत्रेमासिसिताष्टमी ॥ प्रातस्तुविधिवत्त्रान्वावाजयेयफलंलभेदिति ॥ तिथितत्वे
 कालिकापुराणे ॥ चैत्रेमासिसिताष्टम्यांयोनरोनियतेद्वियः ॥ स्त्रायाद्वौहित्यतोयेषुसयाति ॥
 ब्रह्मराःपदाचैत्रंतुसकलंमासंशुचिःप्रयतमानसः ॥ लौहित्यतोयेयःस्त्रायात्सकैवल्यमवा
 पुयात् ॥ लौहित्योब्रह्मपुत्रः ॥ मंत्रस्तु ॥ ब्रह्मपुत्रमहाभागशंतनोःकुलसंभवा ॥ अमोघागर्भसं
 भूतयायैलौहित्यमेहराचैत्रंशुक्लनवमी ॥ रामनवमी ॥ तदुक्तमगस्त्यसंहितायां ॥ चैत्रेनव
 म्यांप्राकृत्यक्षेदिवापुरापेपुनर्वसौ ॥ उदयेगुरुगौरांश्वोःस्त्रीचस्येग्रहयंचकोमेषंशशासं
 प्राप्तेलनेककटककरुये ॥ अविरासीत्सकलयाकौशल्यायोपरःपुमान् ॥ तस्मिन्दिनेतुक्
 त्तंअमुयवासव्रतंसदा ॥ तत्रजागरणंकुर्व्यादधुनाथपरोभुवीति ॥ इयंचमध्याह्नयोगिनीया
 द्या ॥ चैत्रशुद्धेतुनवमीपुनर्वसुपुतायदि ॥ सेवमध्याह्नयोगेनमहापुराणतमाभवेदिति तत्रै
 वोक्ते ॥ तथा ॥ चैत्रेमारो नवम्यांनजातो रामः स्वयंहरिः ॥ पुनर्वस्तुसंपुक्तासातिथिः सर्वका
 मदां ॥ श्रीरामनवमीप्रोक्ताकीटिसूर्य्यग्रहाधिका ॥ तथाकेवलायिसदोयोध्यानवमीशदृसां
 ग्रहात् ॥ तस्मान्त्सर्वान्मनासैर्वैःकार्य्येनैवममीव्रतं ॥ सर्वैर्द्युरेवमध्याह्नयोगेकर्मकालव्याजे
 सेवयाद्या ॥ दिनद्वयेमध्याह्नेआमौतदभावेवाशर्वदिनेपुनर्वसुसंपुक्तामपित्त्वापरैवका
 र्यात्तदुक्तेमाधवीयेगस्त्यसंहितायां ॥ नवमीचाष्टमीविहात्याजाविष्णुयरायरोः ॥ उयोवरां
 नवम्यांचदशम्यांचैवपारामिति ॥ अष्टमीविहासकृष्णापिनयोष्येतिमाधवः ॥ रामार्चनचं
 दिकायामपि ॥ विदेवचेदुष्टपुक्ताव्रतंनत्रकथंभवेत् ॥ विहानिवेधप्रवराणानवमीचेतिवा
 क्यतः ॥ वैष्णवानांविशेषाहुः ॥ तत्रविष्णुयरेरपिदशम्यादिषुदृष्टिश्चेदिहासांभैवैष्णवैः
 तदयेषांचसर्वेषांव्रतंनत्रैवनिश्चितमिति ॥ अत्रदशम्यादिषुदृष्टिश्चेदिति तदन्वेषामितिच
 वदन् ॥ यदाप्रातस्त्रिमुहूर्तानवमीदशमीचक्षयवशात्सूर्यादयात् ॥ प्रागेवससायनेतदा
 स्मात्तानांनत्रैवकादशीनिमित्तीयवासान् ॥ नवमीव्रतांगयारणालोयःस्यात् ॥ अत्रोष्टमी
 विदेवसांनैवकार्या ॥ वैष्णवानांनवरुणोदयविदेकादश्याहेयत्वान्वायारणालोयप्रसंगर
 तिहितीयेवनेःकार्य्येनिसूचयति ॥ दशमीदृष्टभावेष्टमीविहायाइवमध्याह्नव्यापित्वेस्ये
 च वैष्णवैरपिविदेवोयोष्येत्पृथिसिद्धम् ॥ इदं व्रतं तस्यो गृह्यकृत्वनायेनकार्य्येनित्यं च ॥
 तदुक्ताहेमाद्रावगस्त्यसंहितायांउयोषरांजागरणंयिन्दुदृश्यतर्पणं ॥ तस्मिन्दिनेतु
 कर्त्तव्यं ब्रह्मप्राप्तिममीशुभिः ॥ सर्वेषामप्ययंधर्मोभुक्तिमुक्तेकसाधनं ॥ अशुचिर्वापिपा
 पिसः कृत्वेदं व्रतं पुत्रं ॥ इत्यः स्यात्सर्वभूतानां यथारमस्तथैवसः ॥ यस्मिन्मनवम्यांतुं

क्रिमोहादिसूठधीः॥कुंभीयाकेषुघोरिषुयच्यतेनात्रसंशयःतथाअकृत्वामनवमीव्रतंस
 व्रततोत्रमात्रतान्यनानिकुरुतेनेषांफलभागभवेत्॥प्राप्तेश्रीरामनवमीदिनेमर्त्याविषूढ
 धीः॥उयोषरणंकुरुतेकुंभीयाकेषुयच्यते॥अत्रकेचित्तदुयासकानामेवेदं व्रतंनिर्गुण
 त्वयेषामित्याहुः॥अन्येनुअकरोदोषप्रवरातातस्मान्सर्वात्मनासर्वैःकार्यंवेनवमी
 व्रतमितिषर्वाक्त्तवचनाच्चजन्माष्टम्यादिवदिदमपिसर्वेषानिन्यं॥अन्यथाजन्माष्ट
 म्यादावपितदुयासकानामेवनित्यतामुक्तःकीवारयितेत्याहुः॥अत्रविशेषोहेमाद्रव
 गस्त्यसंहितायां॥आचार्य्यंचैवसंप्रत्यदृगुयात्पार्थयन्निति॥श्रीरामप्रतिमादानंकरि
 योहंहिजोत्रमभक्त्वाचार्योभवप्रीतःश्रीरामोसित्वमेवचानथा॥स्वगृहेचोत्ररेदेशदान
 स्योज्वलमउयो॥शखचक्रहनुमद्भिःप्राग्द्वारेसमलंकृतं।गरुन्मच्छार्ङ्गवारोश्चदक्षिणो
 समलंकृतं।गदारवङ्गागदैश्चैवपश्चिमेषुविभूषितांयमस्वस्तिकनीलैश्चकौवेरेसम
 लंकृतं।मध्येहस्तचक्रहण्डंवेदिकापुत्रमायतमृततःसंकल्पयेद्वंराममेवस्मरन्सु
 ने॥अस्यांरामनवम्यां चरामाराधनतत्परः॥उयोष्यासुयामेषुस्रजयित्वायथाविधि।
 रमांस्वर्गामयीरामप्रतिमांचप्रयत्नतः॥श्रीरामप्रीतयेदास्येरामभक्त्वायधीमते।प्रीतो
 रामोहरत्वाशुषापातिसुवहूनिमे॥अनेकजन्मसंसिद्धान्यभ्यस्तानिमहानिच॥।ततःस्व
 र्गामयीरामप्रतिमांयलमानतः॥निर्मितांदिमुजांदिवांवामांकस्थितजानकी॥विभ्रती
 दक्षिणाकरेज्ञानमुद्रामहासुने।वामेनाधःकरेणारादेवीमालिंग्यसंस्थिता।सिंहासने
 राजतेत्रयलहयविनिर्मिता।तथा॥अशक्तोयोमहाभागसनुवित्रानुसारतः॥यलेनाथ
 तदर्शनतदर्दीर्घेनवामुने॥सौवर्गाराजतंवापिकारयेदधुनंदनं॥पार्थभरतशत्रुघ्नौधृ
 तकृत्करावुभौचापहयसमायुक्तंलस्मरणंवापिकारयेत्॥दक्षिणांगेदशरथेषुत्रावे
 क्षरांतत्परं॥मानुरंकातेराममिंदनीलसमप्रभं॥पंचामृतस्नानदूर्ध्वंसेस्रज्यविधिव्रततः
 कौशल्यामंत्रस्तु॥रामस्यजननीचासिरामरूपमिदंजगत्अनरूपां प्रजयिष्यामिलोकमा
 तर्नमोस्तुते॥नमोदशरथायेतिप्रजयेत्पितरंततः॥अत्रदशावरणायंचावरणादि
 जान्यत्रोया॥अशोककुसुमैर्युक्तमर्घ्यंदद्याद्विचक्षराः॥दशाननवधार्थायधर्मसंस्था
 यनायचारक्षसानांविनाशायदेत्यानांनिधनायचापरित्राणायसाधूनांजातोरामःस्व
 यंहरिः॥गृहाराण्यंमयादत्तंमातृभिःसहितो नघ।सुय्याजलिंपुनर्दत्वायामेयामप्रस्रजये
 त्॥दिवैवविधिवत्स्नानात्रौजागरणंततः॥ततःप्रातःसमुन्यांयस्नानसंध्यादिकाक्रि
 याः॥समाप्यविधिवद्रामं प्रजयेद्विधिवन्मुने॥ततोहीमंप्रकुर्वीतमूलमंत्रेणामंत्रवित्॥
 सर्वोक्तपमकुंउवास्यंउलेवासमाहितः॥लौकिकार्थोविधानेनशानमशौचंरंततः।सा
 जेनपायसेनेवस्मरन् राममनन्यधीः॥ततोमन्त्रासुरवंतोय्यआचार्य्यं प्रजयेन्मुने॥ततो
 रामंस्मरन्द्वादशदिवसंत्रयुदीरयन्॥इमांस्वर्गामयीरामप्रतिमांसमलंकृतं॥चित्रवस्त्र
 पुगच्छंनारामोहंराधवायते॥श्रीरामप्रीतयेदास्येनुशोभवतुराधवः।इतिदत्वाविधाने

नदद्याद्देदक्षिणांभुवां ब्रह्महत्यादिपापेभ्यो मुच्यतेनात्र संशयः ॥ इति ॥ इयं मलमासेन का
 र्या ॥ सुजप्रमयजप्रस्यान्नोपवासः कृतो भवेत् ॥ ननु कुर्यान्मलमासे तु महादानं व्रता ॥
 निचेति माधवीये संग्रहवचनात् ॥ ननु रामनवमी व्रतस्य नित्यत्वादेकादशी वन्मलमासेपि
 कर्त्तव्यता स्यादिति चेत् ॥ अत्र ब्रूमः नैकादशुपवासस्य व्रतत्वेन प्राप्तिः किंतु एकादश्याना
 मुज्जीतपक्षयोरुभयोरपीत्यादिनिषेधस्य मलमासेपिपालनीयत्वान् ॥ कृष्णेकादश्यां ॥ पु
 न्रवद्दहिरारुवा र्थादुपवासः प्रसज्यते ॥ न त्विह तथेति व्रतत्वेन प्राप्तिर्वा आसाचनिषिद्धे
 त्यप्रसंगः ॥ स्यस्यमासविशेषाख्याविहितं वर्जयेन्मले इति निषेधाच्च ॥ एवं जन्माष्टम्यादा
 वपिवीहव्यम् ॥ इति रामनमी ॥ चैत्रशुक्लेकादश्यादौ लोत्सव उक्तौ ब्राह्मणे ॥ चैत्रमासस्या
 शुक्लायामेकादश्यां तु वैष्णवेः ॥ आदौ लनीयो देवेशः सलक्ष्मीको महीत्सवैरिति ॥ चैत्र
 शुक्लादश्यादमनोत्सवः ॥ द्वादश्यां चैत्रमासस्य शुक्लायादमनोत्सवः ॥ वीधाय नादिभिः
 प्रोक्तः कर्त्तव्यः प्रतिवत्सरमिति रामार्चनचंद्रिकोक्तेः ॥ अर्जुनव्रतमथोदोलाश्रावणोत्तु
 रजनं ॥ चैत्रे च दमनारोपमकुर्वीरगो ब्रजतपधः ॥ इति तत्रैवपामवचनाच्च ॥ शिवभक्तादिभि
 सुचतुर्दश्यादौ कार्यं तत्र स्यात् ॥ स्वीयति धिषु वन्यादेर्दमनार्पणमिति तत्रैवोक्तेः ॥ तिथ्यप
 स्तु ॥ वह्निर्विरिंशोपि रिजागरोशः फणो विशाखी दिनकृतमहेशः दुर्गांतकी विश्वहरी
 स्मरश्च शर्वशशी चेति तिथीषु रज्ज्वा रसुक्ताः ॥ अथागमोक्तादी ह्मावतो दमनारोपणाविधिः
 ॥ रामार्चनचंद्रिकोक्तेः ॥ तत्रैकादश्यां ॥ क्रियालोपविधानार्थं यन्त्र्याविहितं प्रभो ॥ नमेवि
 प्रोभवेत् ॥ कुरुनाथदयां मयि ॥ सर्वथा सर्वदा विष्णो मम त्वं परमा गतिः ॥ उयवासे नत्वां देव
 तोषयामि जगत्पते ॥ कामको धादयो ये ते न मे सुव्रतयातकाः ॥ अथ प्रभृतिदेवेश्यावर्देशे
 धिकंदिने ॥ तावद्द्रष्टात्वया कार्या सर्वस्यास्य जगत्पते ॥ इति देवं संप्रार्थ्य दमनमादा मयं च
 गयेत् ॥ प्रोक्ष्य वारिणा प्रक्षाल्या शीकमूले देवाग्नेवा ॥ अशीकायनमस्तु भ्यं कामस्त्री शीक
 नाशन ॥ शीकार्तिहर मे नित्यमानंदं जनयस्व मे ॥ इत्यंशोक्तं ॥ बुत्यादिकालपर्यंतकालरू
 पो महाबलः ॥ कलते चैवयः सर्वतस्मै कालात्मने नमः ॥ इति कालमावसंतापनमस्तु भ्यं
 वृक्षगुल्मलताश्रय ॥ सहस्रमुखसंवासा कामरूपनमी सुत इति वसंते ॥ काममस्तु स मुभू
 तरतिवाय्यपरिप्लुता ॥ अविगंधर्वदेवादि विमोहकनमी सुते इति दमनं च संक्ष्यानमी सु
 पंचवाराणामयजमदाल्हादकारिणो ॥ मन्मथाय जगन्नेत्रे रिति प्रीतिप्रियायते ॥ इति दमनमु
 पस्याय ॥ ॐ कामायनम इति संक्षयनिशार्थं देवायेयं च वरैर्ष्वदनेन वाष्टरलं कृत्वा व
 हिश्वतुरसंतर्ह हिर्वंतुलत्रयंतर्ह हिर्वंतं चतुरसंचकृत्वा तत्र कुंभं संस्थाप्योपरिवस्त्रेष्ट
 लेटमनेष्टजपित्वा ॥ इजार्थं देवदेवस्य विष्णोर्लक्ष्मीयतेः प्रभोः ॥ दमनं त्वमिहागच्छस्यन्नि
 भ्यं कुरुते नमः ॥ ॐ श्रीकामदेवाय नमः ॥ ॐ श्रीरत्ने नमः ॥ इत्यावाहा शर्त्तं दिदि सुक्ती
 कामायनमः ॥ वीजादिनमोतं सर्वत्र ॥ भस्मशरीरयनमः ॥ अनेगायनमः ॥ मन्मथाय ॥
 वसंतसंखा ॥ स्मरणं ॥ इत्सुचायाय ॥ पुष्यास्त्राय ॥ इति रज्ज्वित्वा ॐ तत्सर्वरूपाय वि

महे कामदेवायधीमहि॥तन्नो अन्नंगः प्रचोदयादित्यष्टोत्तरशतं संमंत्र्य शजयित्वा हीनमः ३
 तिपुष्पांजलिंदत्वा॥ नमो सुपुष्पवाणा यजगदाह्लादकारिणी॥ मन्मया यजगन्नेत्रे तिम्री
 तिप्रिया यते॥ इति नत्वा॥ अमंत्रितो सिद्धेशपुराणपुरुषोत्तम॥ प्रातस्त्वांशजपिष्पामि
 सान्निधौ भवते नमः॥ निवेदयाम्यहं तुभ्यं प्रातः मनकं शुभं॥ सर्वथा सर्वदा विद्मो नमस्ते
 स्तु प्रसीद मे॥ इति देवं संप्रार्थ्य पुष्पांजलिंदत्वा॥ अस्वेराचक्रमंत्रेण वारंशं कुर्व्यात्॥ ततः
 प्रातर्नित्यशजां कृत्वा पुनर्देवं संश्रयादूर्वागंधाक्षतपुक्तंदमनमादाय मूलमंत्रं पठित्वा दे
 वदेवजगन्नाथबोद्धितार्थं प्रदायक॥ इति स्यांशरथेः कामान्ममकोमेश्वरीं प्रिया॥ इदं दम
 नकं देवगृहाणामदनुग्रहात्तरांसां वत्सरीशजां भगवन्परिश्रया इति मंत्रांते पुनर्मूलमं
 त्रेणादेवै समर्पयेत्॥ ततो गदेवताभ्यः स्वस्वमंत्रेणादत्त्वा प्रार्थयेत्॥ मणिविदुममालाभि
 र्मंदारकुसुमादिभिः॥ शयंसां वत्सरीशजां वास्तुगरुधजां॥ वनमालां यथा विद्मो कौस्तु
 भं सततं हृदि॥ तद्दहामनकीं मालां शजां च हृदये वह॥ जानता जानता वापिनस्तंतं यत्र वाचं
 न॥ तत्सर्वं शरीं ताया तु त्वत्सादाद्रमार्थते॥ जितं ते पुंडरीकाक्षनमस्ते विश्वभावन॥ न
 मस्ते स्फट्टीकेश महापुरुष शर्वज॥ मंत्रहीनमिति च संप्रार्थ्य यंचोपचरिः पुनः संश्रय
 पारयेदिति॥ दीक्षारहितानां नुनामैव समर्पणम्॥ अत्र च द्वादशीमंतं स्वीकृत्य पारणा
 होयाद्यं॥ पारणाहे नलम्ये तद्दशीघटिकायि चेत॥ तदा त्रयोदशीयाद्यापवित्रदमनार्थं
 णारति तत्रैवोक्तेः॥ गौरीापिका लउक्तस्तत्रैव॥ हरौ नदमनारोपः स्थान्यधो विघ्नती यदि
 वैशाखे श्रावणी वापि तत्रिथो स्यात्तदर्थं राशु॥ श्रावणावधि शुक्लात्केतव्यमिति नार॥ इति
 पाठांतरम्॥ इदं मलमासे नकार्यं॥ उपाकर्मोत्सर्जनं च यवित्रदमनार्थं राशिमिति॥ कालादरे
 मलमासवर्जं सुपरिगणनात्॥ उपाकर्म च हव्यं च कर्म्यं यद्वै त्वेव तथा॥ उत्तरे नियतं कुर्या
 त्खं तन्निष्फलं भवेदिति माधवीये॥ प्रजापतिवचनाच्च॥ शुक्लास्तौ नुकार्यं मेवाशर्वौ॥
 क्तवचनात्॥ उपाकर्मोत्सर्जनं च यवित्रदमनार्थं॥ ईशानस्य दक्षिणदिशः शयने परि व
 र्जनं॥ कुर्यात्कुत्रस्य च गुरोर्मैत्रेयीति विनिश्चयः॥ इति मीतिर्निबंधे हृद्गाम्यं वचनाच्च॥
 इति दमनारोपः॥ चैत्रशुक्लत्रयोदश्यामनं गत्रंतं हेमाद्रौ भविष्ये॥ चैत्रोत्सवे सकललोकम
 नो विनोदे कामत्रयोदशतिथौ च वसंतपुक्तं॥ पत्न्या सहा चैतुषु प्रवरो यथोपि स्त्रीभायरूप
 सुतसौख्ययुतः सदा स्यात्॥ इति त्रसाश्वीयाद्या॥ त्रयोदशतिथिः शर्वः सितरतिदीपिकोक्तेः॥
 चैत्रशुक्लचतुर्दशीशर्वीयाद्या॥ मधीः श्रावणा मासस्य याच शुक्लाचतुर्दशी॥ सारात्रिआपिनी
 याद्यानामा शुक्लाकदाचनेति॥ हेमाद्रौ वीधाय नोक्तेः॥ पराश्र्वीं नृगामिनीति वापारः॥ अत्र
 केचित्॥ यथा शुतमेवार्थं वर्षायंति॥ निशिभ्रमेति भूतानि शक्तयः शूलमृगतः अतस्तत्र
 तृदश्यासत्यां नृशज नभवेदिति ब्रह्मवैवर्तीत्॥ हेमाद्रिमाधवादि लिखनमप्येवम्॥ संश्र
 यविदस्त्वाहः॥ चतुर्दशीतुक्तं व्यात्रयोदश्यायुता विभो इति स्कोद उत्सर्गः॥ तदपवादश्च
 वृत्तीयेकादशीघटीशुक्लपक्षे चतुर्दशी॥ शर्वविहानकत्रेव्याकत्रेव्यापरसंपुतेति नारदी॥

वचनात्तदयवाद्भ्यामधोःश्रावणमासस्येति॥तत्रायवादाभावेपुनरुत्तरीस्यस्थितिरिति
न्यायेनसर्वविदेवयाद्येति सिद्धति॥ब्रह्मवेवर्तैतुसामान्यरूपमन्त्रसावकाशमिति चानेन
र्वदिनेसुहृत्त्रयवेधेर्ष्वीत्यथोत्तरेति॥चैत्रशरीमासामान्यनिर्णयात्परैवा॥अत्रविशेषी
निर्णयायुतेविष्णुस्मृतौ॥चैत्रीचित्रायुताचेत्यात्रस्याचित्रवस्त्रप्रदानेनसौमाम्यमात्रोति
रति॥तथाकल्पतरौत्राह॥मन्देवार्केगुरौवापिवारेद्येतेषुचैत्रिका॥तत्राश्वमेधजंपुराणं।
स्नानश्राद्धादिभिर्भवेदिति॥अत्रसर्वदेवानांमनश्जोक्तातत्रैववायवीये॥संवत्सरक
तार्क्ष्याःसाफलायाखिलानुसुरान्॥दमनेनार्चयेच्चैत्रांविशेषेरासदाशिवमिति॥अ
त्रस्वीयतिथ्यासमुच्चयइतिकेचित्॥स्वीयतिथ्यावकरणेअत्रदमनश्जनमित्यन्ये॥दीक्षि
ततरदित्रविषयत्वेनयवस्थित्यपरे॥इयंमन्वादिरेपि॥साचर्ष्वसुक्ता॥चैत्रकृष्णत्रयोद
श्यामहावारुणिसंज्ञकीयोगोरेषुप्रसिद्धः॥तदुक्तंवाचस्पतिकृतीशूलपाणीचस्कांटे।
वारुणो न समापुक्तामधो कृष्णत्रयोदशी॥गंगायांयदिलभ्येतसूर्यग्रहशतैस्समा॥शनि
वारसमापुक्तासामहावारुणीसृता॥गंगायांयदिलभ्येतकोटिसूर्यग्रहैस्समा॥शुभयो
गसमापुक्ताशनौशनमिषायदि॥महामहेतिविस्मातात्रिकोटिकुलमुदरेत्॥तत्रैवमौ
तिषे॥चैत्रासिनिवारुणाशुक्लत्रयोदशीसूर्यसुतस्यवारे॥योगेशुभेसामहतीमहता
गंगाजलेर्ष्वग्रहकोटितुलेतित्रिस्थलीसेतौत्रह्योऽपुराणी॥वारुणो न समापुक्तामधो कृ
ष्णत्रयोदशी॥गंगायांयदिलभ्येतशनसूर्यग्रहैस्समेति॥चैत्रकृष्णचतुर्दश्यांविशेषः८
थ्वीचंद्रोदये॥पुलस्त्यः॥चैत्रकृष्णचतुर्दश्यांयःस्त्रायाच्छिवसन्निधौ॥नप्रेतत्वमवात्रोति
गंगायांनुविशेषतः॥इति॥गोरेस्त्विदेवशुक्लचतुर्दश्यामित्येवंद्वलीयत्वेनपठिते॥इति।
रामकृष्णस्तनुकमलाकरमहकृतेनिर्णयसिंधौचैत्रमासः॥मेघसंक्रमेप्रागपरदशयदि
काःपुरायकालः॥रात्रौनुप्रागुक्ता॥अत्रधर्मघटादिदानमुक्तं८थ्वीचंद्रोदयेयामे॥तीर्थ
चानुदिनेस्नानंतिश्रेयपितृपर्याणं॥दानधर्मघटादीनामधुसूदनश्जने॥माधवेमासि
कुर्वीतमधुसूदनगुह्यं॥अथवेशाखस्नानं॥तत्र८थ्वीचंद्रोदयेविष्णुस्मृतिप्राप्तयोः
तुलामकरमेधेषुप्रातःस्नानंविधीयते॥हविव्यं ब्रह्मचर्यं च महापानकनाशानमितिसे
रमासउक्तः॥अन्त्यसूदयमुक्तं॥तत्रैवयामे॥मधुमासस्यपुक्तायामेकारश्वासुयोषितः
॥यददृश्याचभोवीरमेघसंक्रमणंनुवा॥वेशाखस्नाननियमत्राह्यणानामनुयथा॥म
धुसूदनंमध्यर्च्यकुर्यात्संकल्पशर्वकं॥तत्रमंत्रः॥वेशाखंसकलेमासंमेघसंक्रमणं
वेः॥प्रातःस्नानियमःस्नास्येप्रीयताममधुसूदनगामधुहंतुःप्रसादेनत्राह्यणानामनुयथा
ना॥निर्विघ्नमस्तुमेपुण्यंवेशाखस्नानमन्वहं॥माधवेमेघगेभानीशुरेमधुसूदनाप्रा
तःस्नानेनेमेनाथफलदोभवपायहन्ति॥तीर्थविशेषोपितत्रिवोक्तः॥मेघसंक्रमणं
भानोर्माधवेमासियत्तः॥महानद्यानदीतीर्थेनदेसरसिनिर्भरे॥देवस्नानेथवास्ना
यायथाप्राजेजलाशये॥दीर्घिकाकूपवापीषुनियतात्साहरिंस्मरन्इति॥संकल्पेचतत

तीर्थनामयाद्यं॥ अज्ञाने तु विष्णु तीर्थमिति वदेत्॥ यदानज्ञापते नाम तस्य तीर्थस्य भोहिजा
 ॥ तत्रेत्सु चारणं कार्यं विष्णु तीर्थमिदं त्विति॥ तीर्थस्य देवता विष्णुस्सर्वत्रापिन संशय र्नि
 त्तैवे क्तैः॥ तथा न्योपि विशेषस्तत्रैव याप्ये॥ तुलसीकृष्णगौराख्या तथा भ्यर्च्य मधुह्रिषा वि
 श्वेश्वरान्॥ ध्यात्वा राजा यत्नो भवेत्॥ माधवस्तुलनासु तुलस्याया चैव चरन्॥ विदं
 धं मधुहं गं नास्ति तस्य पुनर्भवं॥ तथा॥ प्रातः स्नात्वा विधानेन माधवे माधवप्रिया
 योऽक्षयं च रूपादिदेवैः नोपेत्तद्वृक्षासु॥ कृप्यात्पदक्षिणांतु सर्वदेवमयंततः॥ पितृ
 देवमनुष्यांश्च तर्पयेत्स चराचरम्॥ योऽश्वन्यमर्चयेद्देवमुदकेन समेततः॥ कुलानामपु
 तेतेन तारि तं स्यान्न संशयः॥ कंडुयष्टतोगां तु स्नात्वा पिय्यलतर्प्यं॥ कृत्वा गोविद
 मभ्यर्च्य नदुर्गतिमवाप्नुयात्सकभक्तमथोनक्तमया चितमतेद्रितः॥ माधवे मासियः कु
 र्यात्त्रभूते सर्वमीक्षितम्॥ वैशाखे विधिना स्नानं देवनद्यादिके वहिः॥ हविष्यं ब्रह्मचर्यं
 च भूशय्या नियमस्थितिः॥ व्रतदानं देवीदेवि मधुसूदनं हजने॥ अयिजन्मसहस्रीत्यं
 यापेदह्निदारुणं॥ मदनरत्ने स्कंदे॥ प्रपाकार्या च वैशाखे देवे देया गलं तिका उपाय
 न्त्यजनं कृत्रं सृष्टमवासा सिचंदने॥ जलयात्राणि देयानि तथा पुष्यशुक्राणि च॥ यादि
 कानि च चित्राणि द्वासारं भाफलात्पि॥ तिथितत्वे॥ ददाति यो हि मेघादौ सक्तूनं बुध
 त्वितान्॥ पितृनु हि श्यविप्रेभ्यः सर्वपापैः प्रमुच्यते॥ तथा॥ वैशाखे यो घटं शरीं सभोजं
 वै हि जन्मने॥ ददाति सुरराजेंद्रसयाति परमां गतिं॥ एवं संशरी स्नाना शक्तौ ग्रहं वा स्ना
 यात्॥ तदुक्तं तत्रैव याप्ये॥ त्रयोदश्यां चतुर्दश्यां चैशाखां च दिनत्रयं॥ अपि सम्यग्विधा
 नेन नारी वापु रुघोपि वा॥ प्रातः स्नानं नियमं सर्वपापैः प्रमुच्यते इति॥ यदा वैशाखे
 मलमासी भवति तदा काम्यानां तत्र समाप्तिनिषेधान्मासहयं स्नानं तन्नियमाश्च कर्त्तव्याः
 ॥ मासो यवासंचंद्रायणादि तु मलमास एव समापयेत्॥ तदुक्तं दीपिकायां नियतं स्त्रिं
 शदिनत्वात्कुभे मास्यारभ्य समापयेत् मलिने मासो यवासत्रतमिति॥ अत्र दानविशि
 ष्ट उक्तैः परार्द्धं वामनपुराणि॥ गंधाश्च मालानि तथा वैशाखे सुरभीणि च॥ देयानि
 हि जमुख्येभ्यो मधुसूदन तु स्युः॥ एवं स्नाने कृते तस्योद्यायनं कार्यम्॥ तदुक्तं तत्रैव मा
 संभवे वहिः स्नात्वा नद्यादौ विमले जले॥ एकदा श्यां चहादश्यां यीर्शिमास्यामथापि वा
 उयोष्यनियतौ भूत्वा कुर्याद्दद्यायनं बुधः॥ मंडपं कारयेदादौ कलशं तत्र विन्यसेत्॥ नि
 श्केरावातदर्धेन तदर्धार्धेन वापुनः॥ शक्त्वा वाकारयेद्देवसौवर्गी लक्षणात्वितां॥ लक्ष्
 पुत्रं जगन्नाथं हजयेदासने बुधः॥ भूषणैश्चंद्रैः पुष्ये दीयैर्नैवेद्यसंचयैः॥ एवं संश्रज्ज
 विधिवद्वात्रौ जागरणं चरेत्॥ श्रीभूते कृतमैत्रेय यद्देवां प्रहान्यजेत्॥ होमं कुर्यात्पुष्य
 लेन यायसेन विचक्षणाः॥ तिलाज्जेन यं वैवीपिसर्वैर्वीपिस्वशक्तिः॥ अष्टौ त्ररसहस्रं वा
 शतमष्टौ त्रं तु वा॥ व्रतादिस्मरनेनैव श्रद्धं विस्मरनेन वा॥ व्रतसंश्रुतिं सिद्धयर्थं धेनुमेकां य
 यस्तिनीं॥ यादुको यानहौ कृत्रं गुरवे व्यजनं तथा॥ शय्यां सोयस्करं दद्याद्दीपिकां दयं रा

तथा॥ ब्राह्मणान् भोजयेद्विशिष्टैर्भ्यो दद्याच्च दक्षिणां कलशान् जलसंस्तरां नृतेभ्यो दद्याद्य
 वांस्तथा॥ एवं कृते माधवस्य उद्यापनविधौ शुभे॥ फलमाप्नोति सकले विष्णुसायु जमाप्नु
 यान्॥ एतावत्पशुनां तत्रैवोक्तं॥ वैशाखा विधिना स्नात्वा भोजयेद्ब्राह्मणान् दशाक्षरं
 सर्वपापेभ्यो मुच्यते नात्र संशयः॥ इति वैशाख शुद्ध तृतीया अक्षय तृतीयोच्यते॥ साप्र
 र्वाह्ने व्यापिनी ग्राह्या॥ दिनद्वये पितृह्यौ परैव॥ तदुक्तं निर्णयामृते नारदीये॥ वैशाखे
 शुक्लपक्षे तृतीया रोहिणी धृता॥ दुर्लभं भावुधवारं रासो मेनापि पुना तथा॥ रोहिणी बु
 धपुंक्ता पिष्वर्ध्वे विद्वा विवर्जिता॥ भक्त्या कृतापि मांघातः पुरापहंति पुरा कृतं॥ गौरी विना
 यकोपे तारो हिरी बुधसंपुता॥ विनापि रोहिणी योगात्प्राप्य कोटिप्रदासदेति॥ इयं पुगा
 दिरपि सावोक्ता रत्नमालायां॥ माघे पंचदशी कृष्णानभस्य च त्रयोदशी॥ तृतीया माधवे
 शुक्लानवमूर्जियुगादय इति॥ यनुगोडाः॥ माघस्य योर्गि मायां तु घोरं कलियुगं स्मृतमि
 ति॥ ब्राह्मोक्तं॥ वैशाखमासस्य च यानृती यानवम्पसौ कार्त्तिकशुक्लपक्षे॥ नभस्य मास।
 स्य तमिस्त्रपक्षे त्रयोदशी पंचदशी च माघे इति विष्णुपुराणे॥ चकारे रातमिस्त्रपक्षानुष
 गे पिष्वर्ध्वं नुरो धात्प्रर्णो मास्ये वजे याद्दे सुक्तेरन्यादिकं तन्निर्मूलमिन्वाहुः॥ तन्नादर्शन
 माघमासस्य प्रवृत्तेहा परं युगमिति भविष्यविरोधान्॥ एतेन ब्राह्मणानुसारात् प्रर्णो मा।
 यामेव युगादिप्राहं॥ वदं कूलयाशिः परास्तः॥ तेन कल्पभेदात् व्यवस्थिति त्वं॥ एते
 न कार्त्तिकेन वमीशुक्ला माघमासे च प्रर्णो मेति नारदीयं व्याख्याते॥ निर्मूलोक्तिर्नारदी
 याज्ञानकृता॥ अत्रप्राह सुक्तं मान्ये॥ कृतं प्राहं विधानेन मन्वादिषु युगादिषु॥ हाय
 नाति हि साहसं पितृणां नृपिदं भवेदिजि॥ भारतेपि॥ यामन्वाद्योपुगाद्यश्चिथयस्तासु
 मानवः॥ स्नात्वा हुत्वा च दत्त्वा वाजपत्याने तफलं लभेत् इति॥ प्राहं पिष्वर्ध्वं व्यापिनी ग्रा
 ह्या॥ र्ध्वं हि नृसदाकार्याः शुक्लामनुयुगादयः॥ देवे कर्मणि यिन्ने चक्रे सैवैवापराहि
 के रति यामोक्तं॥ हे सुक्ते हे तथा कृष्णेषु युगादिकवयो विदुः॥ सुक्ते योर्ध्वं हि के याद्ये कृ।
 क्षे चैवापराहि के रति हे मादौ नारदीयवचनाच्च॥ दीपिकायि॥ अथो मन्वादि युगादि।
 कर्म तिथयः र्ध्वं हि काः सुः सिते॥ विज्ञेया अपराहि काश्च वृहले रति॥ स्मृत्यर्थं सारि
 पि। युगादि मन्वादि प्राहं सुक्लपक्षे नृदय व्यापिनी तिथि र्थाया॥ कृष्णपक्षे पराहं व्या
 पिनी ति॥ दिवो दासी ये गोभिलः॥ वैशाखस्य तृतीयां यः र्ध्वं विद्वा करोति वै॥ हयं दे वा
 नगृहं निकम्य च पितरस्तथेति॥ तेनेयं र्ध्वं व्यापिनी॥ दिनद्वये तत्रै परैवेति॥ धर्म
 तत्वविदो हे माद्रादयः॥ अनेत महत्सुखं सर्वैर्घृतिव्यतिपातो युगमन्वाद्यस्तथा॥ स
 सुखा उपवासे सुहृन्नादावेति माः स्मृता र्थाह॥ दानादाविति प्राह संग्रहः॥ उपवासे
 स्तुत्रे वस्यते॥ यनु मार्कंडेयः॥ शुक्लपक्षस्य र्ध्वं हि प्राहं कर्मादि चक्षराः॥ कृष्णपक्षा
 पराहं हिरोहिणां नूनलंघयेत रोहिणी नवमो सुहृत्॥ अत्र शुक्लपक्षयुगादि प्राहं र्ध्वं हि
 कार्यमिति श्रुतयाशिः॥ निर्णयामृतादयस्तु कालादर्शं॥ माप्राह मापराहिक सुक्ता॥

यममन्त्ररादीनां पुगादीनां विनिर्णयः ॥ इत्युक्त्वा देवशुक्लरमादिवचनं विष्णुशुक्लजनादिविष
 यं प्राद्वेत्वा पराहिकेवेति व्यवस्थोजगदुः। सेयं प्रवृत्तानेकवचोविरोधात्। प्रवृत्तं हेदेविके
 कुप्यादिनादिवचनादेवसिद्धेर्वचनवैयर्थ्याच्च स्वाकं यविलसितमात्रमित्युपेक्षणीया।
 किंचा। कालादर्शां क्रितीयमूलावचोमूलावा।। नाद्यः।। पुगादिश्राद्धस्यामाश्राद्धविक्रान्ति
 त्वेन न्यायतो परान्वाप्तावपि। वचनेन तस्य वाधात्।। नान्यः।। अतिदेशदेवायान् प्रा
 न्नेर्वचनवैयर्थ्यात्।। अत्राग्निशास्त्रमर्थवदिति न्यायात्।। तेन यदिकालादर्शां क्तैः कथं
 विच्छाद्वाजायेन समाधिस्तातर्हि न्यायप्राप्तकृष्णपक्षपुगादिविषयत्वेन साव्यवस्थाय
 नीयेति दिक्।। अत्र विशेषो हेमाद्रौ भविष्ये।। वैशाखे शुक्लपक्षे तु तृतीयायां तथैव चागं
 गातो येनरः स्नात्वा मुच्यते सर्वं किं त्विधैः।। तस्यां कार्यो यवैर्होमो यवैर्विष्णुसमर्चयेत्।।
 यवान् उदद्याद्दिजातिभ्यः प्रयतः प्राशयेद्यवानिति।। अत्रदानविशेषस्तत्रैव भविष्ये।। रमां
 प्रक्रम्य।। उदकुंभान् सकनका नृसान् नृसर्वरसैः सह।। यवगोधूमचराकान् सकुद
 ध्योदने तथा।। ग्रैष्मिकं सर्वमेवात्र संसदाने प्रशस्यत इति।। देवीपुराणोपि।। तृतीया
 यां तु वैशाखे रोहिण्यक्षे प्रशस्यतु।। उदकुंभं प्रदानेन शिवलोके महीयते।। मंत्रस्तु।। एष
 धर्मघटोदत्तौ ब्रह्मविष्णुशिवात्मकः।। अस्य प्रदानात्तु यत्तु यितरोपि पितामहः।। गंधो
 दकतिलैर्मिश्रसान् कुंभं फलान्वितं।। यितुभ्यः संप्रदास्यामि अक्षय्यमुपतिष्ठतु।। अत्र च
 पिंउरहितं प्राद्वेत्कुर्यात्।। अथ न हि तथे प्राद्वे विषुवद्वि तये तथा।। पुगादिषु च सर्वा सुपिउ
 निर्वपणादनेरिति हेमाद्रौ युलस्यवचनात्।। अत्र रात्रिभोजने प्रायश्चित्तमृग्विधाने।। रा
 त्रौ मुंक्ते वत्सरे तु मन्वादिषु पुगादिषु।। अभिस्वष्टिं मंत्रं च जयेदशनयातके इति अपरा
 के यमः।। कृतोपवासाः सुखिलं ये पुगादिदिनेषु चादास्यन्त्यादिसहितं तेषां लोकामहो
 दयारति।। वैशाखे मलमासे सति तत्रैव पुगादिः कार्याः तथा च हेमाद्रौ ऋष्यशृंगः।। दशह
 रासु नोत्कार्यं अतुर्धयि पुगादिषु।। उपाकर्मणि चोत्सर्गे हेतुदिसृष्ट्यादि त इति।। एतद्दश
 हरादिकं दृष्ट्यादिसंक्रमे संक्रमा चंद्रे दृषे रवावित्यादिना सौरमासी क्तेरित्यर्थः।। काला
 दर्शापि।। अद्वैदकुंभमन्वादि महालयपुगादिखिति मलमासकर्तव्येषु परिगणानां च।। म
 हालयशब्देन मघात्रयोदशुच्यते इति माधवः।। स्मृतिचंद्रिकायां मासहयैकर्तव्यमित्यु
 क्तं।। योगादिकं मासिकं च प्राद्वेचापरयक्षिकं।। मन्वादि कर्तव्यं च कुर्यान्मासहयैपि च
 ति।। अपरपक्षः कृष्णपक्षः न तु महालयः।। तस्य तत्र निषेधात्।। मदनरत्ने मरीचिः।। प्रति
 मासं तु ताहे च प्राद्वेयत्प्रतिवत्सरं।। मन्वादी च पुगादी च तन्मासोरुभयोरपीति।। प्रतिव
 त्सरे क्रियमाणं कल्पादिश्राद्धमिति स एव आचरन्त्वौ।। अत्र प्रादा करणी प्रायश्चित्तमृग्वि
 धाने।। नयस्यद्यावामंत्रं च शतवारं तदा जयेत्।। पुगादयोपदानानां कुरुते नैव चापियर
 ति।। अत्र समुद्रे स्नानं प्रशस्तं।। तदुक्तं षष्ठी चंद्रोदये सौरपुराणी।। पुगादौ नुनरस्नान्वावि
 धिवच्च वगोदधी।। गीसहस्रप्रदानस्य कुरुक्षेत्रे फले हि यत्तत्फलं लभते मन्त्री भूमिदा

नस्यचध्रुवमिति॥अयंनिर्णयःसर्वयुगादिसुबोहव्यः॥रतिपुगादिनिर्णयःइयमेवतृतीयापर
पुरामजयती॥साप्रदोषव्यापिनीयाद्या॥तदुक्तंभार्गवार्चनदीपिकायांस्कादप्रविष्योः॥वे
शाखस्यसितेपक्षेनृतीयायांपुर्णसो॥निशायाःप्रथमेयामेराभाव्यसमयेहरिः॥स्वीचुंगैःषट्
ग्रहेषुक्तेमिथुनेराहुसंयुते॥रिणुकायासुयोगर्भादवतीर्णाहरिःस्वयमिति॥दिनहयेतद्या
प्रावेशतःसमव्याप्तौचयरा॥अन्यथासर्वैवतदुक्तं॥तत्रैवप्रविष्ये॥शुक्तातृतीयावेशखे
शुद्धोप्योष्यादिनहये॥निशायांशुद्धयामेचेदुत्तराम्यत्रशर्विकेति॥वेशाखसुक्तसप्तम्यांगो
त्पत्तिः॥तदुक्तंशुद्धीचंद्रोदयेब्राह्मे॥वेशाखसुक्तसप्तम्याजनुनाजान्हवीपुरा॥कोधान
यीतापुनरुक्तकार्णधारानुदक्षिराता॥तांतत्रप्रजयेदेषीगंगागगनमेखलामिति॥अ
त्रशिशुचारात्मध्यान्हव्यापिनीयाद्या॥दिनहयेतद्याप्रावेकदेशव्याप्तौवाश्वी॥युग्मवा
क्यातावेशाखसुक्तादश्यायोगविशेषोहेमाद्रौ॥ज्यातिप्रशास्त्रे॥यचाननस्योगुरुभू
मिषुत्रोमेधेरविःस्याद्यदिसुक्तयक्षी॥मासाभिधानाकरभेरायुक्तातिथिर्यतीयातर्तीह
योगः॥अस्मिंस्तुगोभूमिहिरण्यवस्त्रदानेनसर्वपरिहायपापं॥सुरत्वमिद्वत्त्वमनामय
त्वमर्थाधियत्पलभतेमनुष्यरति॥यचाननःसिंहः॥मासाभिधानातिथिर्द्दशी॥करभो
हस्तः॥वेशाखसुक्तचतुर्दशीनृसिंहजयती॥साप्रदोषव्यापिनीयाद्या॥तदुक्तंहेमाद्रौनृ
सिंहपुराणो॥वेशाखसुक्तपक्षेनचतुर्दश्यानिशामुखे॥मञ्जन्मसंभवेपुरण्यत्रनेयापत्र
राशानंवर्यवर्षेनुकर्तव्यममसंतुष्टिकारणमिति॥दिनहयेपितद्याप्रावेशतःसमव्या
प्तौचयरा॥विषमव्याप्तौत्वधिकव्याप्तिमतीदिनहयेष्वव्याप्तौपरापरदिनेगौराकाल
व्याप्तेःसत्वात्॥शर्वदिनेचतदभावात्॥यनु॥ततोमध्यान्हवेलायांनयादीविमलेजलं
तियुक्तम्यपरिधायततोवासेत्रतकर्मसमारभेदिति॥तत्रैवोक्तं॥तत्संकल्परूपत्रतो
यक्तमविषयं॥नत्वेतावतामध्यान्हव्यापिनीयाद्येतिभ्रमित्यश्वीक्तवचनविरोधात्
॥वेशाखस्यचतुर्दश्यासोमवारेऽनिलक्षके॥अवतारो नृसिंहस्यप्रदोषसमयेहिजा
रति॥शेउरानंदेस्कांदात्॥कूर्मःसिंहोवौहकल्कीचसायमितिश्वीक्तपुराणसमुच्चया
चेतिकेचित्॥तत्पुनश्चवचसामनाकरत्वेननिर्मूलत्वादेमाद्रौनृसिंहपुराणो॥मञ्ज
न्मसंभवेपुरण्यत्रनेयापत्राशानमित्युपक्रम्य॥स्वातीनक्षत्रयोगेचशनिवारेनुमहत्ता
सिद्धियोगस्यसंयोगेवशिजेकरोतथा॥पुंसांसौभाग्ययोगेनलभ्यतेदैवयोगतः॥स
र्वैरैस्तुसंयुक्तहन्याकोटिविनाशनंएतदन्यतरेयोगमहिनयापनाशनं॥केवलेपिक
र्तव्यमहिनेत्रतमुत्रमअन्यथानरकंयातियावच्चंद्रदिवाकरवितुक्ता॥ततोमध्यान्हवे
लायांनयादीविमलेजले॥इत्यादिनामध्यान्हेएवात्रतविधानाच्चतुर्दश्यात्रशर्वेश्वशिजे
करोमध्यान्हेचस्येजन्मप्रतीयते॥संध्यायांजन्मनुकाप्यनूक्तेमौख्यनकतेतदशा
त्रिर्णयश्चहेयवेति॥इयमेवयोगविशेषेणानिप्रशस्ता॥तदुक्तंत्रैवा॥स्वानिनसुत्र
योगेचशनिवारेनुमहत्ता॥सिद्धियोगस्यसंयोगेवशिजेकरोतथा॥पुंसांसौभाग्ययोगे॥

नलभ्यते देवयोगतः। तथा एभि र्योगैर्विनापि स्यान्मद्दिने पायनाशनं। तथा॥ सर्वेषामेव
 र्णानामधिकारोऽस्ति मद्भूते। मद्भूतेऽस्ति विशेषाकर्तव्यमनरायणोः। तथा॥ सिंहः स्वर्गा
 मयो देयो मम संतोषकारकः। तथा॥ विज्ञायमद्दिने यस्तु लघयेत् पायकृत्तरः। स याति
 नरकं घोरं यावच्चंद्रदिवाकरो। उदंचसंयोगश्चक्रत्यायेन निष्काम्यं च। अथात्र वि
 शेषः। मध्याह्ने मृद्धो मयति लामलकस्तानं कृत्वा। नृसिंहदेवदेव शतवज्रमद्दिने शुने।
 उपवासं करिष्यामि सर्वभोगविवर्जितं। इति मंत्रेण संकल्प्य कृत्वा चार्प्य कृत्वा सायं का।
 लेहि मी नु तत्र मन्मूर्त्तिः स्थाप्या लक्ष्म्यास्तथैव च। पलेन वा तदहं ततदहं न वा पुनः।
 यथा शक्ति तथा कुर्प्यादि त्रशाक्यविवर्जितं त्रयुक्तं। नृसिंह मूर्त्तिं प्राक्या कृते सुवर्गा सिं
 हं च कलशापरिसंस्मरन्नात्रै जागरां कृत्वा। प्रातः पुनः संस्मया। नृसिंहाच्युतदेव शलक्ष्मी
 कांतजगत्पते। अनेनार्चा प्रदनेन सफलः स्युर्मनोरथाः। इत्याचार्या यदन्वा। महं शये
 न राजाताये जनिष्यति चार्ये। तां स्वमुदरं देवेश दुःसहा भद्रसागरात्। यात कारी वम
 यस्य व्याधि दुःखां बुवारिभिः। तीत्रैश्च परिभूतस्य महादुःखगजस्य मे। करावलेवनं
 देहि शेषशायि नृजगत्पते। श्री नृसिंहरमाकांतमत्तानां भयनाशनं। स्त्रीरांबुधिनिवा
 सि त्वंचक्रयाजीजनाहं न। जनेनानेन देवेश मुक्तिमुक्ति प्रदो भवेति प्रार्थयेदिति संक्षे
 पः। वैशाखयोर्गामास्यो विशेषः। अथ राके जावालिः। अतान्मुदकुंभं च वैशाखां च
 विशेषतः। निहिं प्रथमं राजाय गोदानफलमाप्नुयात्। सुवर्गा तिलयुक्तैः सुत्राहरात्।
 नृसंप्रपंच च। तयैयुद दयात्रैः सुत्रहृत्वा व्ययो हति र्ति। कुंभदानं त्रस्वस्वयं नृतीया
 प्रकरणी उक्तः। भविष्येति। वैशाखी कार्त्तिकी माधी तिथयो तीव्रजिताः स्तानदानवि।
 हीनास्ताननेयाः यां उनेद न अत्र कृष्माजिनदानं कार्यं। तथा च विष्णुः। कृष्माजिने तिला
 नृकृष्मा नृहिरायं मधुसर्पिषा। दद्याति यस्तु वि प्रायसं चैतरति दुष्कृतमिति। इति कर्मला।
 कर मद्भूते निरर्णयसि धौ वैशाखमासः रच्य संक्रांतौ शर्वाः यो उशद्यटिकाः पुरणकाल
 रात्रौ संक्रमे सति प्रागेवोक्तं। ज्येष्ठशुक्ल नृतीयायां भाव्रतमुक्तं माधवीये भविष्ये। भद्रे कु
 र्वस्वपत्ने नर भाख्यं व्रतमुत्तमं। ज्येष्ठशुक्ल नृतीयायां स्नाता नैयमतत्परेति। सा शर्वविहा
 याद्या। इह त्रया नथारं भासा वित्री व्रतये नृकी। कृष्माष्टमी च भूताचक्रैव्याससुखी।
 तिथिरिति स्कांदोक्तैः। ज्येष्ठशुक्ल दशमी दशहरा। नृदं हे भाद्रोत्राहो। ज्येष्ठमासि सि
 तेषु दशमी हस्तसंयुताहरते दशयायानितस्माद्दशहरा सृतेति। वाराहेयि। दशमी।
 शुक्लपक्षे ज्येष्ठमासि कुजे हनि। अथ नृतीयायतः स्वर्गा दस्तर्क्षं च शरिहरा। हरते दशय
 पानितस्माद्दशहरा सृतेति। स्कांदे नृदशयोगा उक्ताः तथा ज्येष्ठमासि सितेषु दशम्यां।
 बुधहस्तयोः। व्यतीयाते गारं देक म्वाचैरेष्टे रवौ दशयोगे नरः स्तान्वासर्वपापैः प्रमु
 च्यते र्ति। अत्र बुधमौ मयोः कल्पभेदे न्यवस्था इयं च यत्रैव योगवाहृत्संसेवयाद्यायो
 गाधिक्ये फलाधिक्यात्। ज्येष्ठमलमासि सति तत्रैव दशहरा कार्य्या ननु शुद्धे दशहरा सुनो

त्वर्धश्चतुर्विंशत्युगादिस्त्रिंशतिहेमाद्रौ ऋष्यशृंगीकैः तथा स्कांदि ॥ यांकाचित्सरितं प्राप्य दधा
 दध्यं तिलोदकं ॥ मुच्यते दशभिः पायैः समहापातकोपमैः ॥ अत्र विशेषः काशीखंडे ॥ जे
 श्चेमासि सिते पक्षे प्राप्य प्रतिपदं तिथिं ॥ दशाश्वमेधिके स्नात्वा मुच्यते सर्वपातकैः खंडे स
 र्वीसु तिथिषु क्रमस्नापिनरोत्तमः ॥ आशुक्र
 पक्षे दशमी प्रतिजन्माघमुत्सृजेत् ॥ तथा ॥ लिंगदशाश्वमेध
 शहखादशहरतिथौ ॥ दशजन्माज्जितैः पायैरुपजनेनात्र संशयः ॥ तथा भविष्योत्तरका
 शीखंडयोः ॥ निशायां जागरं कृत्वा समुपोष्य च भक्तिः ॥ पुष्येर्गंधीश्चनेवेद्यौ फलेश्च दश
 संख्यया ॥ तथा दीप्ये च तां वृत्तेः स्रजये च्छुद्दयान्वितः ॥ स्नात्वा भक्त्या तु जान्हव्यां दशकृत्वी
 विधानतः ॥ दशप्रसूतिकृष्णाश्च तिलान् सर्पिश्च वेजली ॥ सकृपिं डान् गुडपिं डान् दद्याच्च द
 शसंख्यया ॥ नतो गंगा तटे रम्ये हेम्वारूय्ये रावा तथा गंगायाः प्रतिमं कृत्वा वक्ष्यमाणं स्व
 रूपिणी ॥ संख्याप्य स्रजये देवी तदलाभे मृदापि वा ॥ अथ तत्राप्यशक्तश्चेत्ति स्ते त्पिष्टे न वै भु
 वि ॥ वक्ष्यमाणं न मंत्रैराकु र्यात्स्वजा विशेषतः ॥ नारायणं महेशं च ब्रह्मणो भास्करं तथा भ
 गीरथं च नृपतिं हिमवतं नगेश्वरं ॥ गंधपुष्पादिभिः सम्यग्यथा शक्तिं प्रस्रजयेत् ॥ दशप्र
 स्यां स्तिलान् दद्याद् दशविप्रैर्यस्य च वा ॥ दशप्रस्थान् पवान् दद्याद् दशसंख्यगवौ स्तथा ॥ प्र
 स्याः षोडशयलानि ॥ पलेतु ॥ मुश्चिमात्रं पलेत्स्मृतमिति महार्णवे उक्तं ॥ मत्स्यकच्छप
 मंडुकमकरादिजले चरान् कारयित्वा यथा शक्तिं स्वर्णोत्तरजनेन वा ॥ तदलाभे पिष्टमयान
 भ्यर्च्य कुसुमादिभिः ॥ गंगायां प्रक्षिपेदाज्यदीपौश्चैव प्रवाहयेत् ॥ पुष्याद्यैः स्रजयेद्गंगामंत्रे
 णानेन भक्तिः ॥ उ० नमः शिवायै नारायण्यै दशहरायै गंगायै नमो नमः ॥ इति मंत्र
 तुयो मंत्रो दिने तस्मिन् दिवा निशां ॥ जयेत्येव सहस्राणि दशधर्मफलं लभेत् ॥ काशीखंडे
 त्वस्यो मंत्र उक्तः ॥ नमः शिवायै प्रथमं नारायण्यै पदे ततः ॥ दशहरायै पदमिति गंगायै मंत्र
 सप्तवै ॥ स्नातः प्रणावादिश्च भवेद्दिशाक्षरो मनुः ॥ सजादानं जयो ही मंते नैव मनुना ॥
 स्मृतं इति ॥ अत्र गंगाजले स्थितः ॥ यः पठेद्दशकृत्वस्तदरिद्रो वापि वासुमः ॥ सोपि न
 क्लमामोति गंगं संक्ष्यपत्नतः ॥ इति ॥ स्तोत्रं च प्रतिपदादि दशमी पर्यंतं दिनदृष्टि सं
 ख्यया पठनीयमिति शिशाः ॥ अत्र सर्वोपि विस्तरः स्तोत्रादि च महकृतत्रिस्वली सेतो रव
 धेयः ॥ विस्तरभीते स्तन लिख्यते ॥ सर्वकुर्वतः फलमुक्तं काशीखंडे ॥ एवं कृत्वा विधाने
 न वित्रशाठ्यविवर्जितः ॥ उपवासी वक्ष्यमाणैर्दशपायैः प्रमुच्यते ॥ सर्वान्कामानवाप्नो
 ति त्रेपुत्रहृत्पि लीयत इति ॥ अस्यां सेतुबंधुराभेधुरस्य प्रतिष्ठा दिनत्वादि शेषे शास्त्रजाका
 र्या ॥ तदुक्तं स्कांदि सेतुमाहात्म्ये जेमासि सिते पक्षे दशम्यां बुधहस्तयोः ॥ गगनं देवतीया
 ने कस्याचंद्रे च रेवो ॥ दशयोगे सेतुमथे लिंगरुपधरं हरं ॥ रामो वै स्यापयामास शिवलिं
 गमनुत्रमिति ॥ इति दशहरा ॥ जेष्टशुक्ले कादशी निर्जलाः ॥ तत्र निर्जलमुपोष्य विप्रभ्यो
 जलकुंभान् दद्यात् इति निर्णया मृतं उक्तं मदनरत्ने स्कांदि ॥ जेष्टमासि च पश्यात्सुक्ते

कादशीशुभा निज्जलसमुद्योष्यात्रजलकुंभान् संशर्करान् ॥ प्रदाय विप्रसुख्योऽप्यो मोदते
विष्णुसन्निधौ ॥ ज्येष्ठयौगीमास्यां सावित्री व्रतं ॥ तदं तैस्कादभविष्ययोः ॥ ज्येष्ठे मासि सिते
यज्ञे ह्यदश्यां रजनी सुखे ॥ इत्युपक्रम्य ॥ व्रतं त्रिरात्रिमुद्दिश्य दिवारात्रिं स्थिरा भवेदिति ॥ अं
नेषु पसेद्वत्तम् ॥ ज्येष्ठे मासि सिते यज्ञे शर्णिमायां तथा व्रतं ॥ चौरां पुरा महाभक्ता कथिते
ते मया नृपेति ॥ दाक्षिणात्याश्चेत्तदेवाद्रियंते ॥ एतच्चा मावास्यायामप्युक्तं निरीया मृते भवि
ष्ये ॥ अमायां च तथा ज्येष्ठे वटमूले महासती त्रिरात्रो योषिता नारी विधिनानेन रजयेत् ॥
मदनरत्ने त्विदं वाक्यं च दर्शयंतथा ज्येष्ठे रतिपठित्वा ज्येष्ठयौगीमास्यामप्युक्तम् ॥ तथा ॥
अशक्तैर्नृप्यादर्शयानं कुर्व्याज्जितेन्द्रियां ॥ अयाचितं च नृदं श्याममायो समुयोषणा
मिति ॥ ननु याश्चान्ताश्चाद्रियंते ॥ हिमाद्रिसम्यौघोतादिषु तु भाद्रपदयौगीमाया मुक्तम्
तत्रनेदानीं प्रचरति ॥ गौडस्तु ॥ मेघे वा वृषभे वा पिसावित्रीं तो विनिर्द्दिशेत् ज्येष्ठ शुक्ल च
गृहं श्यां सावित्री मञ्जयंति याः ॥ वटमूले सौपवासान ता वै धव्यमाप्नुयुरिति पराशरोक्तं
अनृदं श्यां प्रदोषे व्रतम् ॥ दिनद्वये तद्याज्ञोपरैवेत्याहुः ॥ तन्निर्मूलम् ॥ अत्र शर्णिमा मा वा
स्ये र्श्वविद्देयाद्ये ॥ भूतविदानकर्त्रे व्या अमावास्या च शर्णिमा ॥ वर्जयित्वा नरप्रेष्टसावि
त्री व्रतमुत्तममिति ॥ ब्रह्मवैवर्तनां ॥ भूतविद्वांसिनी वाली ननु तत्र व्रतं चरेत् ॥ वर्जयि
त्वा नु सावित्री व्रतं नु शिखिवाहनेति मदनरत्ने ब्रह्मवैवर्तेषु ॥ प्रतियत्पंचमी भूतसावि
त्री वटशर्णि
॥ ० ॥

मा ॥ नवमी दशमी चैव नो योष्याः परसंयुता रति ॥ यदा त्वष्टादशघटिका च नृदं शी तदा
परग्राह्या ॥ र्श्वविद्देवसावित्री व्रते यं च दशी तिथिः नाज्योष्टादश भूतस्यस्युश्चैत्रचपरह
नीतिमाधवः ॥ वस्तुतस्तु ॥ भूतोष्टादशनाडीभिर्द्वयस्युत्तरांतिथिभित्यस्य व्रतां तरे सा
वकाशत्वादिशेषतः ॥ प्रवृत्त र्श्वविद्वाविधायकं च चनेन तस्य वाधादष्टादशनाडी ॥
वेधेपि र्श्वेवेत्ययं पंथासाधुः ॥ अत्र शर्णिमानुरोधेनेव यथात्रिरात्रसंयन्निर्भवति ॥ तथा
त्रयोदश्यां ग्राह्या तस्याः प्रधानत्वात् ॥ अयं निरीयोऽमायामपि ज्ञेयः ॥ पाररां नु यौगीमां
ते कार्ये ॥ अत्र स्त्री व्रतेषु विशेषः परिभाषाया मुक्तः ॥ अत्र विशेषो भविष्ये ॥ गृहीत्वा वा
लुकां पात्रे प्रस्थमात्रं पृथिश्चिरात् ॥ ततो वंशमये पात्रे वस्त्रयुग्मेन वैष्ठिते ॥ सावित्री प्रतिमां
कुर्यात्सौवर्गीं चापि शृण्वती ॥ सां हंसवती साधो प्लनेने वेद्यदीपकेः ॥ रज्याकंठसूत्रे
अशुभैः कुंकुमकेशरैः रजयेदिति शेषः ॥ रजनी हरिद्रा ॥ कंठसूत्रं सौभाग्यं तनुः ॥ सावि
त्रारव्या नकं चापि वाचयती तद्विजोत्तमं ॥ रात्रौ जागरणं कृत्वा प्रभाते विमले ततः ॥ तामपि
ब्राह्मरोदत्वा प्रणियत्यक्षमाययेत् ॥ मंत्रस्तु ॥ सावित्री ये मया दत्ता सहिरण्या महासती ॥
ब्रह्मराः श्रीरानार्थी यत्रासृताः प्रतिश्रुतां ॥ व्रते नानेन रजैर्द्रवैधव्यं नाशुपा तक्त्वा चिदिदि
॥ ज्येष्ठयौगीमास्यां विशेष आदिपुत्रारो ज्येष्ठे मासि तिलान्दद्यात्सौगीमास्यां विशेषतः
अश्वमेधस्यपुत्रायंतन्नामो निनसे शयः ॥ विस्मरयि ॥ ज्येष्ठी ज्येष्ठापुता चेत्यान्तस्योक्तं

त्रिपानमद्यनेनरोराधिपत्यमा प्रीतीतिहेमाद्रौ ज्योतिषे॥००३३॥शशीचैवपाजायनेरवि
 स्तया॥१२॥श्रीमाज्येषमासस्यमहाज्येषीप्रकीर्तना॥२५॥मन्वादिरेपि॥साधोवीन्दिनीयाध
 ॥विशेषस्तुचैत्रेउक्तः॥तथापराकेवामनपुराणे॥उदकुंभांबुदानंचतालदंतंचवदंतं॥
 त्रिविक्रमस्यप्रोत्थदातव्यंज्येषमासितुरति॥इतिकमलाकरभट्टकृतेनिर्णयसिधौ
 तुप्रागेवोक्तं॥आषाढशुक्लद्वितीयापारथोत्सवः॥तदुक्तंतिथितत्वेकांदि॥आषाढस्य
 सितपक्षेदिनीयापुष्यसंयुता॥तस्यांथेसमारोप्यरामंभद्रयासहयात्रोत्सवंप्रव
 र्त्त्यथप्रीणयेथहिजान्बहून्॥तथा॥अस्याभावेतिथौकार्य्यायात्रासप्रीतयेममा
 आषाढशुक्लदशमौपौर्णमासीचमन्वादिः॥साचर्षांन्देव्यापिनीतिप्रागुक्तं॥आषा
 ढशुक्लद्वादश्यांअनुराधायोगरहितायांपाररांकुर्ष्यात्॥तदुक्तंभविष्ये॥आभाका
 सितपक्षेषुमैत्रश्रवणारेवतीसंगमेनहिभोक्तव्यंद्वादशद्वादशीर्हरेत्॥अस्यार्थः॥
 आषाढभाद्रपदकार्तिकशुक्लद्वादशीषुअनुराधाश्रवणारेवतीयोगेपाररांनकुर्षी
 दिति॥अत्रयद्यप्येतावदेवोक्तम्॥तथाप्यनुराधाप्रथमयादसववर्ष्यः॥तदुक्तंविष्णु
 धर्मैत्राद्यपादेस्वपितीहविष्णुःपौष्पांत्यपादेप्रतिबोधमेति॥अनेअमध्येपरिवर्त
 मेतिसुप्रिप्रबोधपरिवर्तनेनमेववर्ष्यमिति॥वस्तुतस्तु॥शर्ववचनमिदंचनिर्मूलमेव॥
 अत्रैवविष्णुशयनोत्सवउक्तोहेमाद्रौमाहो॥एकादश्यांशुक्लापामाषाढेभगवान्
 हरिः॥भुजगशयनेशेतेक्षीरार्णवजलेसदेति॥कल्पतरोयमःक्षीरब्धौशेषययैके
 आषाढांसांशिशेदरिः॥निद्रांत्यजतिकार्त्तिक्यांतयोत्संभजयेत्सदा॥ब्रह्महत्यादिकंपा
 पंक्षिप्रमेवव्यपोहति॥हिंसात्मकैस्तुकिंतस्ययज्ञैःकार्य्यमहात्मनः॥प्रस्वायेचप्रबो
 धेचप्रजितोयेनकैशवः॥दोउरानंदेपिकांदि॥आषाढशुक्लैकादश्यांकुर्ष्यात्सप्रमहो
 त्सवः॥अयंद्वादश्यामयुक्तः॥आभाकासितपक्षेषुमैत्रश्रवणारेवती॥आदिमध्याव
 सानेयुप्रस्वायावर्त्तनोत्सवः॥निशिस्वायोदिवोन्धानसंध्यायांपरिवर्त्तने॥अत्रत्रया
 दयोगेपिद्वादश्यामेवकारयेत्॥आभाकाद्येषुमासेषुमिथुनेमाधवस्यवा॥द्वादश्यां
 शुक्लपक्षेचप्रस्वायावर्त्तनोत्सवाइतिभविष्योक्तेः॥द्वादश्यांसंधिसमयेनसत्राणा
 मसंभवे॥आभाकासितपक्षेषुशयनावर्त्तनादिकमितिवाहोक्तेश्च॥द्वादश्यामि
 त्यत्रापियारणाहोमात्रेविवसितं॥पारराणहेर्ष्वरात्रैघटादीन्वादयन्सुहरितिरा
 मार्चनचंद्रिकोक्तैः॥अत्रैकादशीद्वादश्यादशभेदेनव्यवस्था॥इदंचमलमासेना
 कार्य्या॥इशानस्यवलिर्विष्णोशयनंपरिवर्त्तनमिति कालादर्शनिषेधान्पदपि॥ए
 कादश्यांशुक्लीयान्संक्रांतौकर्कटस्यवा॥आषाढांवा नरोभक्त्याचानुर्मास्यत्रत
 क्रियामिति॥हेमाद्रौब्रह्मवैवर्त्तेतदपिमलमासेसतिदृश्यं॥मिथुनस्थोयराभानुर
 मावास्यादयंस्तृतीत्॥हिरायाटःसविज्ञेयोविष्णुःस्वपितिकर्कटइतितत्रैवमोहचूडो
 त्तरोक्तैः॥अत्रैवचानुर्मास्यत्रतारंभउक्तोभारते॥आषाढेनुसितेपक्षेएकादश्यामुपो

शुकभासः ॥ मिथुनसंक्रांतौ पराः ॥ चोउशषाटिकाः ॥ चरणाः ॥ शौरी ॥ ४

धितः। चानुमीस्यव्रतं कुर्यात्पत्निकंचिन्नियतो नरः। अस्यनित्यत्वं तत्रैवोक्ता। वार्षिकं
 श्वरोमासान्वाहयेतकेनचिन्नरः। व्रतेननोचेदाप्रोतिकित्विषं वत्सरो भवेत्। असंभवे
 तुलाकेपिकर्तव्यं तत्रयत्नतः। रतिः। तिनआषाढशुक्लैकारश्याषोर्णामास्यावारंभः। स
 माश्लुकार्त्रिकशुक्लहादस्यामेवातदुक्तं हेमाद्रौ भारते। चतुर्हागृह्ये चोर्णं चानुमी
 स्यव्रतं नरः। कार्तिकेशुक्लपक्षे तु हादश्यातत्समाययेत्। अस्यारंभश्च शुक्लाहादा
 वधिकार्यः। नशेषवेनमैठुं च शुक्लपूर्वो नैवातिथेः। खंडुत्वं चिंतयेच्चादौ चानुमी
 स्यविधौ नरः रतिः। हेमाद्रौ गार्ग्योक्तेः। उदंचितीयारंभविषयः। प्रथमारंभस्तु न भव
 त्वेव। आशौचमध्ये पिहितीयारंभो भवति। अशुचिर्वाशुचिर्वापियदि स्त्रीयदि वा
 युमान्। व्रतमेतन्नरः कृत्वा मुच्यते सर्वपातकैरिति। भार्गवाचनदीपिकायां स्कांदो
 क्तः। आरब्धे सतकं न स्याद नारंभे च सतकमिति विष्णुवचनाच्च। यर्तुः। असंक्रांते
 तथा मासं देवेयि त्रैचकर्मणि। मलमासमशौचं च वर्जयेत् मतिमान्नरः। रतिहेमा
 द्रौ। चानुमीस्यव्रतप्रकरणो भविष्यवचनं। तत्प्रधानुमेव रामेव दसं वदं मध्ये पठि
 तमिति ज्ञेयं। अथयापि अस्य सर्वोक्तस्य विवाहादेश्च चानुमीस्यव्रतैकः प्रसंगः। प्र
 करणानिवेशेयि वा। प्रथयारंभविषयं ज्ञेयम्। केचित्तु। प्रतिवर्षं च चानुमीस्यव्रत
 प्रयोगाणां भिन्नत्वादाशौचादिपाते। हितीयादिप्रयोगो न भवत्येवेत्याहुः। तन्न। प्र
 ति वर्यं चयः कुर्याद्देवं देसं स्मरन् हरिम्। देहांतेयि प्रदीप्ते न विमाने नार्कवर्चसा मो
 दते विष्णुलोके सौयावदाहृतसंभवमिति हेमाद्रौ भविष्यवचनादिन्यासां विल्लरः उदं
 चशिवभक्तादिभिरपिकार्यः। शिवे वा भक्तिं संयुक्तो भानो वागरानायके कृत्वा व्रत
 स्यनियमयथोक्तफलभाग्भवेदिति ब्रह्मवैवर्तनात्। व्रतग्रहणप्रकारस्तु हेमाद्रौ
 भविष्ये। महाशजाततः कुर्याद्देवदेवस्य चक्रिणाः। जातीकुसुममालाभिर्मंत्रेणा
 नेन शजयेत्। सुप्रेत्वयि जगन्नाथे जगत्सु प्रभवेदिदं म्बिलुहे च विबुध्येत प्रसन्नो मे
 भवाच्युता एवंतां प्रतिमां विष्णोः शजयित्वा स्वयं नरः। प्रभाये चायतो विष्णोः कृत्वा
 जलिपुटस्तथा। चतुरो वार्षिकान्मासान् देवस्यो न्यायनावधि। रंमं करिष्ये नियमं
 विर्विघ्नं कुरु मे च्युता। उदं व्रतं मया देवगृहीतेपुरतस्तदा। निर्विघ्नं सिद्धिमाया तु प्रसा
 दात्तव केशवा। गृहीतेस्मिन्नव्रते देवयंचत्वयदि मे भवेत्। तदा भवतु संश्रुतं त्वत्प्रसा
 दाज्जनार्दना। गृहीतेस्मिन्नव्रते देवयद्यश्रुं भ्रियेद्यहं। तन्मै भवतु संश्रुतं त्वत्प्रसादा।
 ज्जनार्दनेति तत्र भार्गवाचनदीपिकायां नृसिंहय रिचर्यायां च भविष्ये। आवरो व
 र्जयेच्छाकंदधिभाद्रपदे तथा। दुग्धमाश्वपुजे मासिकार्त्तिके हिदलं त्यजेत्सुक्ल
 श्च। स्कांदेपि चानुमीस्यकले। चत्वार्ये तानि नित्यानि चतुरश्रमवर्णिनां। प्रथमे
 मासिकं त्रैव्यं नित्यं शाकव्रतं नरैः। हितीये मासिकं त्रैव्यं दधिव्रतं मनुजमं। यथा व्र
 तं गृहीयेत चतुर्थेयि निशामय। हिदलं बहुवीजं च वृताकं च विवर्जयेत्। नित्यात्वे

तानिदिप्रेद्रवतायाहमेनीधियाः॥जंवीरंराजमाषींशुमूलकरंरुमूलकं॥कृष्णंउंचेसुदेउंच
 चानुर्मास्येन्यजेहुधः॥अत्रमूलचिंतयतयाविशेषाहदरीधात्रीकृष्णंउंतितीरीत्यजेत्॥जीर्ण
 धात्रीफलंयाष्टकथंचित्कायशोधनमिति॥तीर्थसौख्येस्कादे॥वार्षिकंअत्रुरोमासान्त्र
 मुनेचजनार्देने॥मंचस्वहादिशयनंवर्जयेद्भक्तिमान्तरः॥अत्रुतोवर्जयेद्वायुमासंमधुय
 रोदनं॥यदोलेमूलकंचेवृताकंचनभक्षयेत्॥अभक्ष्यवर्जयेद्दशमसूरसिन्नसर्वेषां॥राज
 माषान्कुलत्यांश्चआशुधान्यंचसंत्यजेत्॥शाकंदधियुमाषान्आवसादिषुवर्जयेत्॥
 अत्रत्यजेदितिवर्जनसंकल्पस्यःपर्युदासोज्ञेयः॥ब्रह्मोयक्रमान्॥अत्रकेचिच्छाकाख्यंय
 त्रपुष्पादीत्यमरकोशास्यशक्यते॥सितुभनेनेतिशाकः॥रतिक्षीरस्वामिनाम्ब्याम्बानात्॥अंज
 नमात्रस्यनिषेधमावक्षते॥अयेनशाकशट्स्युत्रादि॥दशविधशाकेयोगरूढित्वात्॥यो
 गाचरूढेवृत्तीयत्वात्॥सुपादीनामपिन्यामाषनेश्चातन्मयावक्षते॥नेनमूलयत्रकरीरामभू
 लकांअधिरूढकाः॥त्वकूपुष्यंकवंचेतिशाकंदशविधंस्मृतमितिक्षीरस्वामिनोक्तस्यशा
 कस्यनिषेधरिति॥अधिरूढकंदशविधंस्मृतमितिक्षीरस्वामिनोक्तस्यशाकस्यनिषेधरिति॥
 अधिरूढकंचैकुरः॥वसुतस्तु॥तत्रत्कालोद्भवाशशाकावर्जनीयाः॥प्रयलतः॥वह्वीजम।
 वीजंचविकारीचविवर्जयेदितिभविष्यवचनात्तत्कालोत्पन्नानांदशविधशाकानांनिषे
 धः॥अत्रतत्कालोद्भवजातीयत्वविसिंतानत्रतन्मात्रकालोद्भवत्वंगोरवात्॥तेनात
 पादिशोधितानांवर्षीतरी॥दवानामपिनिषेधः॥अत्रतत्कालोद्भवजातीयत्वविसिंतम्
 नत्रतन्मात्रकालोद्भवत्वंगोरवात्॥तेनातपादिशोधितानांवर्षीतरी॥दवानामपिनिषेधः॥
 अत्रतत्कालोद्भवजातीयत्वमात्रविसिंतानत्रतन्मात्रकालोद्भवत्वंगोरवात्॥तनायका
 लोद्भवानांचविवादीनांनिषेधः॥अत्रतत्रत्कालोद्भवार्तिवीश्रावशात्स्वस्वकालोद्भ
 वानांसर्वेषांनिषेधरितिनिष्कर्षः॥वहुवीजमित्यनेकवीजमितिकेचित्॥इतरवयवायेस
 यावीजावयवायत्रवहवसुदित्यन्ये॥अवीजकदलादि॥वसुतस्त्विदंमहानिवंधेषधमावा
 निश्चलमेवा॥आचारप्रदीपे॥इंताकंचकलिंगंचविल्वोदंवरभिःसह॥उदरेयस्यजीर्यति
 तस्यहरतरोहरिः॥तथापर्णकेदेवलः॥ब्रह्मचर्य्यंतथाशींचसत्यमामिषवर्जनं॥ब्रतेवेता
 निचत्वारिवरिष्ठातीतिनिश्चयः॥आमिषाणिचोक्तानिश्चयान्चंद्रिकायांयामे॥आएण
 गूर्णीचर्मोवुजंवीरंवीजशरकं॥अयन्नशिष्टंमायादिपदिस्योरनिवेदितां॥दग्धमन्मस
 रंचमांसंचेव्यष्टधामिषं॥रुच्यंतत्रदेशलभ्यंसुप्रेदेवेविवर्जयेत्॥यामेकार्तिकमाहात्म्ये
 ॥गोक्कागीमहिषीदग्धादग्धादिवामिषं॥यामेमसूरिकाप्रोक्ताअन्नंयुषितंतथा॥
 दिजकीतारसाःसर्वेलवराभूमिजनथा॥ताम्रयात्रस्थितगव्यंजलेयत्त्वलसंस्थितम्
 आत्मार्येयाचितंचान्नमामिषंतत्सुतंतुधेः॥तथा॥विष्यावात्तराजमाषींशुमूलकरंसंधि
 तानिचा॥इंताकंचकलिंगंचसुप्रेदेवेविवर्जयेत्॥संधिताविलवराशाकादीनि॥तत्रैववि
 स्तुधर्मे॥चतुर्विधीहमासेषुहविष्याशीनयायभाक्हविष्याशितुष्टयीचंद्रोदयेभविष्ये

हेमंतिकहितादिनाद्यारोः डायवास्तिलाः कलायंकगुनीवारवासुकंहिलमोचिका।
 पशिकाकालशाकंचमूलकंकेमुकेतरत्।कंदःसैवन्धसामुद्रेगव्येचदधिसर्यिधी॥पयो
 नुडुतसारंचयनसाम्रहरीतकी॥पियलीजीरकंचैवनागरंगंचतिनिरागी॥कदलीलव
 लीघात्रीफलान्यगुडमैश्वं॥अतैलयकंसुनयोहविष्याशिप्रचसतेरति॥मदनरलेष्ये
 वं॥सितमस्विन्नमन्मयकंधान्यं॥तंडुलाःकेमुकंकेमुजाइति॥प्राच्येषुप्रसिद्धःकंदः॥
 कलायसुसतीनकरन्यमरः॥मदरीतिप्रसिद्धधान्यं॥अगस्त्यसंहितायांहेमंतायुक्त
 ॥नारिकेरफलेचैवकदलीलवलीतथा॥आप्रमामलकंचैवयनसंचहरीतकीं॥त्रतो
 तरप्रशस्तंचहविष्यंमन्यतेबुधाः॥अन्यान्यपित्रतासुक्तानिहेमाद्रौमविष्ये॥स्त्रीवानरी
 कामेभ्रजोधर्मार्थसुरद्वत्रतः॥शुक्लीयान्नियमानेनानुदंतधावनसर्वकान्॥तिषांफ
 लानिवस्थामितत्कर्त्तव्यं॥पृथक्पृथक्प्रधुरस्वरोभवेद्राजापुरुषोऽगुडवर्जनात्॥तैलस्य
 वर्जनाद्राजनुसंदरंगःप्रजायते॥कटुतेलपरिम्यागाच्छत्रुनाशःप्रजायते॥योगाभ्या
 सीभवेद्यसुसन्नस्यपदमाप्नुयात्॥तांबूलवर्जनाभ्दौगीरककंठश्चायतेघृतन्यागा।
 चलावण्यसर्वस्निग्धतनुर्भवेत्॥शाकयक्काशनाभ्दौगीअयक्कादोऽमलोभवेत्॥
 भूमौप्रस्तरशायीचविप्रोऽनुनिवरोभवेत्॥एकांतरोयवासेनत्रह्यलोकंमहीयते॥धा
 रणांनखरोमणांचगंगास्नानफलंलभेत्॥मौनव्रतीभवेद्यसुतस्याज्ञाऽस्वलिताभ
 वेत्॥भूमौभुंक्तैसदायसुसष्टयिवाःयतिर्भवेत्॥प्रदक्षिणाशतयसुकरोतिसुतिपा
 ठकः॥हस्युक्तविमानेनसचविष्णुपुरंजनेत्॥अयावितेनप्राप्नोतिपुत्रान्धर्म्यांनशि
 वतः॥षष्टानकालभोक्तायःकल्पस्थायीभवेद्वि॥परोषुयोनरोभुंक्तैकुरुसेत्रफलं
 लभेत्॥गुडवर्जिनरोदयत्रभ्रंतेनाश्रभाजनं॥सहिरण्यंनरश्चेत्यलवरास्याप्ययंवि
 धिः॥सुप्रेदेवेतुयोन्नइतेनाश्रभाजनं॥सहिरस्यंनरश्चेत्यलवरास्याप्ययंविधिः॥सुप्रे
 देवेतुयोविष्णोःशिवस्यांगरामर्चयेत्॥यंचवर्षोऽसुयोनिन्यंस्वस्तिकैःपत्रकैस्तथा॥
 सपानिरुद्रलोकंहिगारायसुमवाप्नुयात्॥अथैषासमाप्तौकार्तिकादानानिननैव
 स्त्रयुगं॥एकांतरोयवासेगोः॥शय्याभूशयने॥षष्टकालभोजनेगोः॥त्रीहिगोधूमादि
 न्यागैहेमत्रीद्यादि॥रुद्धेगोयुगम्॥शाकाशनेगोःययात्रतेच॥मधुदधिघृतत्रनेसुवा
 सेगोश्च॥ब्रह्मचर्यंस्वर्गीमूर्त्तिं॥तांबूलव्रतेवासीयुगम्मौनेघृतकुंभोवस्त्रयुगंधंटाच
 दिवाश्रेरंगमालिकाकरणेधेनुर्हेमयमंच॥दीयत्रनेदीपिकावासीयुगंच॥भूमिभोज
 नेयर्गोभोजनेचकांशययात्रंगोश्च॥चतुष्यथदीयेगोयासेचगोद्वेषौ॥प्रदक्षिणाशतेव
 स्त्रं॥अनुक्तैषुस्वर्गीगेश्चैत्यादिकंहेमाद्रौज्ञेयां॥तथा॥भार्गवाच्चनदीपिकायांपाप्नो
 शयनीवोधनीमधेशमीदूर्वायमार्गकैः॥भृंगराजेनदेवांसुनाच्यीतकदाचन॥हेमा
 द्रौपाप्नो॥आषाढादिवनुमीसानभ्यंगंवर्जयेन्नरः॥समाप्नोचपुनर्दद्यान्निलतेलपुनं
 षटम्आषाढादिवनुमीसंबर्जयेन्नखरुंतनं॥रंताकंठजनंचैवमधुसर्पिर्घटान्निनं॥

कार्त्तिक्यांतसुनर्हेनब्राह्मणायनिवेदयेत्॥अस्याप्यपिवर्जनसंकल्परूपाणिष्टथीचं।
 द्रोदयेक्षेयानि॥द्योउरानन्देस्कांटे॥एकांतरंरंदांतरंवाकुर्यान्मासोपवासकां॥अनोदने
 फलाहारनक्तत्रतमथापिवा॥अत्रैवतत्रमुद्राधारणमुक्तेरमाचैनचंद्रिकायांभवि
 व्ये॥शयन्यांचैववोधिन्यांचक्रतीर्थेतथैवच॥शंखचक्रविधानेनवह्निसतीभवेन्नर
 ति॥अत्रप्रतनूर्नतदाभोक्ष्प्रभुतरतिऋत्वेदात्॥सहोवाचयाश्रवल्कपसस्मानुमाना
 त्महितायहरिभजेत्॥सुश्लोकमौलेर्वर्माख्येगोक्षप्रिनासंधतरतिशतपथश्रुतेः॥प्रते
 विस्थांअज्ञचक्रैमुतत्रेजन्माभोधितत्रैवेचर्षणींशः॥मूलेवाहोदधनेन्येपुराणालि
 गान्यंगेतावकान्यपर्यति॥इतिसामवेदात्॥अग्निहोत्रेनयानिन्येवेदस्याध्ययनयथा॥
 ब्राह्मणस्यतथैवेदंतत्रमुद्रादिधारणमितियप्रपुराणाञ्चेति॥ब्राह्मणाश्चत्रियोवैश्यः
 शूद्रोवापदिवेतरः॥शंखचक्रांकिततनुसुलसीमंजरीधरः॥गोपीचंदनलिङ्गागोह
 र्दृश्वेन्नदधकृतरतिकाशीखंडात्॥तत्प्रकारस्तुरमार्चनचंद्रिकायांज्ञेयः॥ष्टथीचंद्रो।
 दयस्तु॥यस्तुसेतत्रशखादिलिंगांकिततनुर्नरः॥संभाष्यरोरवंयातियावदिंद्राश्चर्द्ध
 शेतिवृहन्नारदीयोक्तेः॥शंखचक्राधकंनचगीतनृन्यादिकंतथा॥एकजातेरयंधर्मो
 नजानुस्थाहिजन्मनः॥शंखचक्रैमृदायस्तुर्कुर्यात्त्रिप्रायसेनवा॥संभद्रवहहिःकार्यःसर्वे
 स्साहिजकर्मराः॥यथाश्मशानजेकाष्टमनर्हेसर्वकर्मसु॥तथाचक्रांकितौविप्रःसर्व।
 कर्मसुगर्हितः॥तथाशिवकेशवयोरंकाच्छूलचक्रादिकान्द्विजः॥नधारयेतमतिमा
 न्चेदिकेवर्त्मनिस्थितरतिविष्वाशंलायनोदिवचनात्॥ऋत्वेदादिश्रुतीनाममार्थ
 त्वादस्यश्रुतीनांचासत्वाच्चक्रादिधारणंशूद्रविषयमित्युचुः॥नृत्यंचोदनार्थंनिषिद्ध
 मितिश्रीधरस्वामी॥यद्यपिनिषेधस्यप्राप्तिसायेस्त्वाहिधिविनाचतदयोगादपजीव
 विरोधेनतौपशूकरोतीतिवन्विकल्पोयुक्तास्तथापि एकजातेरयंधर्मरत्पनेनसा
 मान्यवाक्पानाश्रयसंहारात्॥द्विजातिनिषेधो नित्यानुवादइतितदाशयः॥अत्रशिश्या
 चारएवसंकुटपाशनिःसरणस्तृणिरितिसंक्षेपः॥आषाढयौर्गामास्याकीकिलात्र
 तमुक्तेहेमाद्रौभविष्ये॥आषाढयौर्गामास्यानुसंध्याकालेद्युपस्थिते॥संकल्पयेन्नास
 मिकंआवरोप्रन्यहेसुहे॥स्नानंकरिष्येनियतात्रह्रस्वयेस्थितासती॥भोक्ष्यामिर्नः॥भू
 शय्यांकरिष्येप्राणिनांदयामिति॥अस्यनक्तत्रतन्वात्स्यायाह्वापिनीयाद्या॥अत्रै
 वशिवशयनोत्सवउक्तोहेमाद्रौवामनपुराणो॥पौर्णमास्यामुमानायःस्वपनेचर्मसं
 स्तरे॥वेयात्रेचजटाभारंसमुद्रय्याहिवर्षीणा॥मदनरलेप्येव॥इयंप्रदोषव्यापिनी।
 अत्रैवव्याससज्जात्ता॥तत्रत्रिसुहृतीचैत्परैवेतिसंन्यासपदतौ॥त्रिसुहृतीधिकंयाद्यं॥
 पर्वक्षोरप्रणामयोरिनिवचनात्॥इतिश्रीरामकृष्णमहात्मजकमलाकरभट्टकृतेनि
 र्णायसिंधौआषाढमासःकर्कसंक्रांतौसर्वत्रिशहंडःपुरणकालः॥सूपीदयोत्तरसंक्र
 मेणपरतएवपुराण॥रात्रौगुनिशीथ्यात्माक्परतश्चसंक्रमेत्परार्कहेमाद्रानंतमहादि

मनेश्वरीत्ररदिनयोःपंचनाड्यःपुरायकालः॥धनुर्मीनावतिक्रम्यकम्पंचमिथुनेतथा॥
 श्वीपरविभागेनरात्रौसंक्रमतेरविः॥दिनांतेपंचनाड्यस्तुतदापुरायतमाःस्मृताः॥उ
 दयेपितथायंचदेवेपित्रैवकर्मणीतिस्वांदांतेः॥श्वीपरविभागेनेतिमकरकर्क
 भिन्नसंक्रांतिपरं॥वक्ष्यमाणवज्रीविरोधादिसुक्रमदनरत्ने॥तेनायमर्थः॥रात्रौश
 र्वभागेमकरेउदयेपंचनाड्यःपुरायाःरात्रावपरभागेकर्कसंक्रमेदिनांतेपंचनाड्यःपु
 रयाः॥विषुवतोस्तुश्वदिनेपंचापरदिनेचयंचेति॥वाक्यांतरानुरोधात्तेनहेमाद्रिः।
 माधवयोःसर्ववचनात्चाविरोधः॥माधवमतेन॥अहंरात्रेतदूर्ध्ववासंक्रांतोदक्षिणा
 यनोर्ध्वमेवदिनेयाद्यंवावन्नोदयतेरविरिति॥वृहद्भाग्योक्तैः॥मिथुनात्कर्कसंक्रां
 तिर्यदिस्यादंशुमालिनः॥प्रभातेवानिशीथेवानदापुरायंतुश्वंतरतिभविष्योक्तेःश्वर्ष
 दिनखवपुरापं॥दाक्षिणात्यास्त्वतदेवाद्रियंते॥अत्ररात्राद्यपिस्तानादिभवतीत्युक्तं
 प्राक्॥अत्रदानोपवासादिश्वमुक्तं॥तथाकर्ककेशादिकर्तनेनिषिद्धं॥कुंभेकर्कट
 केवापिकत्यायांकार्मुकेरवौ॥रोमसंवंतगृहस्थस्यपितृन्प्राशयतेयमरति।सुमंतुवा
 चनादिसुक्रमाजीवन्तिनृकनिर्णयेगुरुभिः॥अथनदीनारजोदोषः॥हेमाद्रावत्रिः।
 सिंहकर्कटयोर्मध्येसर्वीनद्योरजस्वलाः॥नस्तानादीतिकर्माणितासुकुर्वीतमानवः
 ॥इदंचसुद्रनदीषु॥सिंहकर्कटयोर्मध्येसर्वीनद्योरजस्वलाः॥तासुत्वानेनकुर्वीतव
 र्जपित्वासुद्रगारतिव्याघ्रोक्तैः॥मान्येत्वगल्पोदयावधित्वमुक्तम्॥यावन्नोदतिभग
 वान्दक्षिणाशाविभूषणा॥तावद्रजोवहानद्यःकर्तोयाःप्रकीर्तिताः॥कर्तोयाश्च
 ल्तोयाः॥तथाकात्यायनः॥याःशेषमुपगच्छंतियीक्षेकुसरितोभुवि॥तासुप्रावृषि
 नस्त्यायादशरोदशवासरे॥इदंचायदि।स्मृतिसेगृहेधनुस्सहस्राण्येतेतुगतिर्य्यासां
 नविद्यते॥नतानदीशद्वहागतीस्तेपरिकीर्तिताः॥महानदीषुभविष्यउक्तम्॥आदौ
 तुकर्कटेदेविमहानद्योरजस्वलाःत्रिदिनेतुचतुर्थेहिषुद्वासुर्जाह्वीयथा॥महानद्य
 श्चत्राहे॥गोदावरीभीमरथीतुंगभद्राचवेणिका॥तापीययोष्ठीविंध्यस्यदक्षिणोत्प
 कीर्तिताः॥भागीरथीनर्मदाचयमुनाचसरस्वती॥विशोकाचविहस्ताचविंध्यस्योत्प
 तःस्थिताः॥हादशोतामहानद्योदेवर्षिषेचसंभवाः॥मदनरत्नेपुराणांतरं॥महानद्यो
 देविकाचकावेरीवजरातथा॥रजसानुप्रदद्याःस्युःकर्कटादौअहेनृया॥कान्यायनः।क
 र्कटादौरजोदृष्टागोमतीवासरत्रयम्॥चंद्रभागासतीसिंधुःसरयूर्मदातथा॥इदंगंगा
 द्यतिरिक्तविषयं॥गंगाचयमुनाचैवसप्तज्ञातासरस्वती॥रजसानाभिभूयंतेयेचान्येन
 दसंज्ञकाः॥शीरासिंधुहिरण्यारव्याःकीकिलोहितघर्षराःशतद्रुचनदाःसप्तयावनाः।
 परिकीर्तिताः॥रतिदेवलोक्तैः॥यन्नुप्रथमंकर्कटेदेविअहंगंगारजस्वलेत्यादिवचनेन
 जान्हीभिन्नगोदावर्यादि॥गंगांतरपरमितिमदनरत्ने॥अन्येत्वंतर्गतर्जोविषयम्॥
 गंगाधर्मद्रवःपुराययमुनाचसरस्वती॥अन्येत्वंतर्गतर्जोविषयम्॥गंगाधर्मद्रवःपु

रायायसुनाचसरस्वती॥ अंतर्गतर्जोदोषाः सर्वावस्थासु चामलारतिनिगमोक्तैः॥ तीरवा
 सिनांतर्जोदोषोनास्ति ननु तत्रैवास्तिनामिति निगमोक्तैः॥ तीरवासिनांतर्जोदोषोना
 स्ति ननु तत्रैरवासिनामिति निगमोक्तैः॥ रजोदुष्टमपि जलगां गजलयोगे पावनं॥ गंगा
 मसासमायोगादुष्टमप्यंबुपावनमिति मात्स्योक्तैः॥ नूतनकृपादौ तु योगियात्तत्त्वम्॥
 अजभावो महिष्यश्च ब्राह्मणी च प्रसूतिका॥ मूर्धन्योदकं चैव दशत्रेणाशुद्यतीति॥
 क्वचिच्चदोषमाह व्याघ्रपादः॥ अभावे कूपवापीनामनपायिययोभृताम्॥ रजोदुष्टे पि
 ययसियामभोगो नदुष्यति॥ गौडस्तु॥ अन्येनापि॥ समुहनेरतिहितीयेयादेयाठः॥ तेनो
 हुतेनदोषः॥ तथा च नासुस्त्वानेति प्रायुक्तमित्याहुः॥ वसिष्ठेपि॥ उयाकर्मणि चोत्तमं
 प्रेतस्त्वानेतथैव च॥ चंद्रसूर्य्यग्रहे चैवरजोदोषो न विद्यतरत्यलं विल्लरेण॥ आवराशुक्तं
 तीयामधुसवारव्याघ्रैरेषु प्रसिद्धा॥ सापरशुताश्रयेति दिवोदासः॥ आवराशुक्तं चतुर्थी
 र्वयुता॥ मानुविद्गोरीश्वर इति वचनात्॥ आवराशुक्तं पंचमीनां गणेशादीपरैवेति सामान्य
 निरीयउक्तम्॥ चमत्कारचिंतामणौ॥ पंचमीनां गणेशायां कार्य्या वशी समन्विता॥ तस्यां नु
 विना नागारतरासचतुर्थिकेति॥ आवराशुक्तं पंचमीशुक्तं संश्रौक्तानां पंचमी॥ तां परित्यज्यं
 चम्यः चतुर्थीसहिता हि तार्तिमदनरत्नेभिधानाच्च॥ तेन परैवेति॥ अत्र विशेषो हेमाद्रौ भवि
 य्ये॥ आवराशुक्तं पंचमीशुक्तं पक्षे न राधिया॥ द्वारस्योभयतो लेखागी मयेन विषो ल्वणा
 रजये हि धिवहीरदधिदूर्वाकुरैः कुशैः॥ गंधयुष्योपहारैश्च ब्राह्मणानां चतुर्थीः ये तस्यां
 रजयंती हनागान्भक्तिपुरःसरः॥ नतेषां सर्पतीवीरभयं भवति कुत्रचिदिति॥ आवरा
 शुक्तं द्वादश्यां दधिन्नं प्रायुक्तं॥ तत्रादीनां त्वनिषेधः तत्र दधिव्यवहारभावादिति वक्ष्य
 ते॥ अत्रैव विष्णोः पवित्रारोपणमुक्तम्॥ हेमाद्रौ विष्णुरहस्ये॥ आवरास्यसिने पक्षे कर्कट
 स्थे दिवाकरे॥ द्वादश्यां वासुदेवाय पवित्रारोपणं स्मृतं॥ द्वादश्यां श्रवणो वापियं चम्यामथ
 वाहिजा॥ आनुकूल्येषु कर्तव्यं च दश्यामथापि वेति॥ शिवे नु तत्रैव कालोत्तरे॥ आषाढां
 ते चतुर्दश्यां नभस्य नभसौ सत्या॥ अष्टम्यां च चतुर्दश्यां पक्षयो रूभयोः सममिति अत्रै
 वतानां नु वक्ष्यते॥ अविवासं नु दीपिकायाम्॥ गौरीहोतरेनेकाले पूर्णैर्बुधैर्वाधिवास
 नमिति॥ गौराकालो रामार्चनं चंद्रिकायाम्॥ पवित्रारोपणं विष्णोः श्रावणं न भवेदिति
 ॥ कार्तिकेयपविशुक्तास्ते कर्तव्यमिति नारदः॥ हेमरीय्यतामक्षैमिः स्वैः कौशेयपप्रजेः
 कुशैः काशैश्च कार्य्यासैर्ब्राह्मणया कर्तितैः शुभः॥ कृत्यात्रिगुणितं सत्रं त्रिगुणीकृत्य शो
 धयेत्॥ तत्रोत्तमं यवित्रं तुषुष्यासहशनेस्त्रिभिः॥ सप्तम्यासहितं हाम्यां शताभ्यां मध्यमं
 स्मृतं॥ साशीतिनाशने नैव कनिष्ठं तत्समाचरेत्॥ साधारणाय विचारि त्रिभिः सत्रै समा
 चरेत्॥ उत्तमं नु शतं यथि पंचाशदं थिमध्यमे॥ कनिष्ठं तु यवित्रं स्यात्तुषुष्यां शतं थिशोभ
 नं॥ षट्त्रिंशच्चतुर्विंशद्दशैति वकेचना॥ चतुर्विंशद्दशा विष्णुके सुनयो विदुः
 ॥ हेमाद्रौ विष्णुरहस्यं त्वन्यथोक्तम्॥ अष्टौत्तरशतं कुर्याच्चतुःपंचाशदेवता॥ सप्तविंश

तेरेवाथ ज्येष्ठ मध्यकनीयसं॥ अधमनाभिमात्रे स्याद्दूरमात्रे द्वितीयकं॥ प्रलंबतो जानु
 मात्रं प्रतिमायां निगद्यते॥ शिवपवित्रं तु तत्रैव शैवागमे॥ एका शीन्यथवास्तुत्रैस्त्रिंश
 ताचाष्टयुक्ता॥ यत्राशतावाकर्तव्यं तु ल्यग्रं ध्यं तरालकं॥ हादशांगुलमानानि व्यासा
 दशांगुलानिवा॥ लिंगविस्तारमानानि चतुरंगुलकानि चेति॥ हेमाद्रौ कालोत्तरे युगध
 र्मे॥ कृते मणिमयं कार्यं त्रैतायं हेमसेभवापदजं हापरे प्रोक्तं कार्यासं तु कलौ स्मृतं॥
 अधिकारिणोपितत्रैव विष्णुरहस्ये॥ ब्राह्मराक्षत्रियो वैश्यस्तथास्त्री शूद्रएव चास्वध
 र्मावस्थिताः सर्वे भक्त्या कुर्युः पवित्रकं॥ तथा॥ अतो देवेति मंत्रे रादिजो विष्णो निवेद
 येत॥ शूद्रस्य मूलमंत्रो वायेन वा प्रजयेद्हरिं॥ एतच्च नित्यं॥ न करोति विधानेन पवि
 त्रारोपणं नुयः॥ तस्य संवत्सरी प्रजानिष्कला मुनिसत्तमा॥ तस्माद्भक्ति समायुक्तेन
 रैर्विष्णुपरायणैः॥ वर्षे वर्षे प्रकर्तव्यं पवित्रारोपणं हरेरिति तत्रैवोक्तेः॥ देवता वि
 शेषेति थयोपितत्रैवा॥ धनदश्चरमागौरी गणेशः सोमराट्गुहः॥ भास्करश्चंडिका वाचवासु
 किश्चतथर्षभः॥ चक्रपाशिर्ह्रनंगश्च शिवो ब्रह्मा तथैव च॥ प्रतिपत्प्रभृतिष्वेताः प्रजास्ति
 थिषु देवताः॥ यथोक्ताः सुक्तपक्षे नुतिथयः प्रावरास्यचेति॥ तथा हेमाद्रौ कालोत्तरे॥ च
 तुर्दश्यामथाष्टम्यां सर्वसाधारणं तु तदिति॥ तत्रकारस्तुगमाच्च न चेदिकायाम्॥ ततस्त्वा
 नियवित्राणि वैरावेपुटके सुभे॥ संस्थाप्य सुचि वस्त्रैराधिधायपुरतो न्यसेत्॥ अरन्ति
 संघिता वैशी कुर्यात्पुटत्रिंशता कुर्यैः॥ क्रिया लोपविधानार्थं यत्त्रया विहितं प्रभो॥ म
 र्थे तत्रियते देवतवतुल्ये पवित्रकं॥ न मे विघ्नो भवेद्देवकुरु नाथदयो मयि॥ सर्वथा सर्व
 दा विष्णो मम त्वेयरमा गतिः॥ उपवासै न देवत्वातो यथाभिजगत्पते॥ कामको धादयो व्येते
 ने मे सुव्रतघातकाः॥ अथ प्रभृति देवेशया वंदे शेषिकं दिने॥ तावद्दृष्टान्वया काय्या सर्व
 स्यास्य नमोस्तुते॥ इति देवसंप्राथ्यं कुंभसंस्थाप्य तत्र वंशपात्रे॥ ॐ संवत्सरस्य पागस्य
 पवित्रीकरणाय भो॥ विष्णु लोकात्पवित्राय आगच्छे ह नमोस्तुते॥ अनेन मूलेन चावा
 द्योत्रममध्यमकनिष्ठेषु॥ विष्णु ब्रह्मरुद्रान् संत्वरजस्तमां सिवेदत्रयं वनमालायां प्रकृति
 चावाद्यत्रिस्त्र्यं ब्रह्म विष्णु रुद्रान् यथिसुक्रिया यौरुषी॥ वीरा॥ विजया॥ ईशा॥ अथरा
 जिता॥ मनोन्मनी॥ जया॥ भद्रा॥ मुक्तिश्चेत्यावाह सं प्रजा॥ ॐ संवत्सरकृताचीयाः संशरी
 फलदोपियत्॥ पवित्रारोपणायैतत्कुरु कुरु धरते नमः॥ विष्णुतेजो भवं रम्यं सर्वपात
 कनाशनं॥ सर्वकामप्रदं देवतवांगे धारयाम्यहं॥ इति देवकरं मंगलसंवेधा देवसे
 रज्जनिमंत्रयेत्॥ आमंत्रितो सिदेवेश पुराणपुरुषोत्तम॥ प्रातस्त्वां प्रजयिष्यामि सा
 निध्यं कुरु केशवा॥ हीरो दधि महा नाग शय्यावस्थितवियह॥ प्रातस्त्वां प्रजयिष्यामि
 सनिधौ कुरुते नमः॥ निवेदयाम्यहं तुभ्यं प्रातरे तत्पवित्रकं॥ सर्वथा सर्वदा विष्णो नम
 स्तेस्तु प्रसीद मे॥ ततः पुण्यांजलिदत्त्वात्तत्रै जागरणं कुर्यादित्यधिवासनं॥ प्रातस्त्रिंश
 प्रजाकृत्वा गंधद्वीक्षतपुत्रं पवित्रमादाया॥ देवदेवनमस्तुभ्यं गृहारो देयवित्तकं॥ य

वित्रीकरणाथीयवर्षरजफलप्रदं॥यवित्तकंकुहृत्वाद्ययन्यादःकृतकता॥सुदीभ
 म्हेदेवत्वप्रसादानुरेश्वर॥मूलसंपुटितानेनदत्वांगदेवताभ्योनाभासमर्ष्यमहाहने
 द्यंदत्वानीराज्या॥मणिविद्रुममास्त्राभिरियादिभिर्दमनारोयोक्तमंत्रैःप्रार्थयित्वा॥गुर
 वैत्राहरोम्यश्चदत्वास्वयंचधारयेत्॥तथा॥मासपक्षमहोरात्रत्रिगतधारयेत्तथा॥
 देवेतस्त्रसंदर्भदेशकालविवक्षया॥अकररौनुतत्रैवा॥यवित्तारोपणकालेनका
 रैतिकथंचना॥तदायुतेजयेमंत्रंस्त्रोत्रंवापिसमाहित इत्युक्तम्॥इतिपवित्रारोपः॥
 श्रावणाशुक्लचतुर्दशीपूर्वयुतायाद्या॥अत्रवक्तव्यविशेषश्चेन्नचतुर्दश्याशुक्लः॥अ
 थोपाकर्मःनत्रवक्तव्यं॥प्रयोगपारिजातेशोनकः॥अथातःश्रावणमासेश्रव
 राक्षयुतेदिने॥श्रावणोश्रावणोमासियंचम्याहस्तसंयुते॥दिवसेविदधीतेतदुपाक
 र्मयथोदिने॥अध्यायोपाकृतिकुपीत्रत्रोयासनवन्दिनेति॥अत्रयोरुमासुपसंहा
 रस्यायेतयजुर्वेदीपरैतिहेमाद्रिः॥अत्रहस्तयुक्तायंचम्युक्ता॥कारिकापि॥तन्मासे
 हस्तयुक्तायायंचम्यांवातदिष्यतइति॥केवलयंचम्यांहस्तयुक्तेअस्मिन्दिनेइति
 हेमाद्रिः॥उयासनवन्दिनेतितुकर्मदयमिदं॥केचिल्लोकिक्वामीप्रकुर्वते॥इतिवा
 रिकीकलौकिकाग्निनाविकल्पते॥तत्रापिअध्यायेरन्वास्वइतिसूत्रात्सशिष्यावि
 तदधिकारिकस्याचार्याश्रीनामस्याश्रावणोजुद्रयादितिनिषेधात्लौकिकस्यवा॥तद
 भावेतुस्मात्त्रैतिनिर्गर्भः॥यद्यपिदीपिकायांवेदीयाकतिशेषधिप्रजननेयस्येतिश्राव
 णो॥इतिशुक्लपक्षेपिसर्वेषामुत्सुकालत्वेनोक्तः॥वक्ष्यमाणगार्ग्यवचनेनकुंरीगा
 न्प्रतिविहितस्यतस्याविरोधिनःसर्वान्प्रतिप्रवृत्तिश्चात्तथापिश्रावणमाससंबंध
 स्पृशत्रोक्तत्वात्कृत्स्नपक्षेपिकार्यमितिवृद्धः॥तथाचसत्रम्॥अथातोध्यायोपाक
 रणामोषधिनोमादुर्भवेश्रवणोतश्रावणस्ययंचम्यांहस्तेनवा॥अत्रश्रावणोपुरवी
 णोमोराः॥तस्याहर्द्वययोगेहेमाद्रौव्यासः॥धनिशासंयुतेकुर्याच्छ्रावणकर्मयभ्ये
 त्॥तत्कर्मसफलज्ञेयमुपाकरणासंज्ञितं॥श्रावणोतयत्कर्मसुत्रराधाठसंयुते
 संवत्सरकृतोध्यायस्तत्सुरारंवनसंतीति॥प्रयोगपरिजातेगार्ग्योपि॥उदयव्यापि
 नीत्वविश्वस्यैषटिकादय॥तत्कर्मसफलज्ञेयतस्यपुराणत्वानंतकमिति॥शर्वेषुसुत्र
 राधाठयोगेपर्युःश्रवणाभावेषटिकादयश्चनेवायंचम्यादौकार्यं॥ननुशर्वविद्यया
 संगवैपिश्रपवादाभावात्किंचा॥पर्युःसंगवास्यशेनिषिद्धशर्वयहरीकियानम्॥
 संगववाक्यश्रवणावाक्यचेति॥चेन्नहित्रीहिवाक्यादशशफवाकाचमासमिषास्या
 मस्युपादनंस्यादितिमहत्यांतित्यंतेनपर्वीयोदयिकमास्वातेनिषेधप्रवेशेनाभा
 यत्रसाम्यात्॥श्रवणायुतेदिनेसंक्रांतादौतउपाकर्मनकुर्वतितक्रामात्सामर्ष्यवृत्तिः॥
 ग्रहसंक्रांतियुक्तेसुहस्तश्रवणपर्वस्तिहेमाद्रौ॥निषेधात्पंचम्यादयोयाद्याः॥अत्र
 ग्रहसंक्रांतिदिनेयथाप्राप्तैस्सर्वैरुपाकर्मनकार्यम्॥इत्येकोवाक्यार्थः॥नेनाथ

वैवेदिनामपिनिषेधः॥अथयाहस्तादित्रयेप्रत्येकंग्रहसंक्रांत्योवउवाक्यकल्पनायनेः।
 मदनरत्नेपि॥यदिस्याच्छ्रावणंपूर्वग्रहसंक्रांतिदूषिता॥स्यादुयाकरांशुक्तयंचम्याश्रा
 वरास्यनु॥स्मृतिमहारीवे॥संक्रांतिग्रहणंवापियदियर्षणिजायते॥तन्मासेहस्तमु
 धस्ताचेत्संक्रांतिग्रहणंतादा॥उपाकर्मनकर्त्तव्यंपरतेश्चनदोषरुदिति॥मदनरत्ने
 गार्ग्योपि॥यद्यहंरात्रादवीक्ष्यग्रहःसंक्रमणवचानोपाकर्मतदाकुर्याच्छ्रावणंश्राव
 रोपिवा॥एतेनग्रहणकालेश्रावणसत्वेएवनिषेधोर्वागितिपूर्वशकापरास्ताग्रह
 विशिष्टानांहस्तश्रावणयर्षणांप्रत्येकंनिषेधेतद्युक्तोपाकर्मनिषेधेचविशिष्टदेशे
 वाक्यभेदात्पचम्यासंक्रांतौनिषेधाभावायत्रेश्चानेनाहंरात्रादृष्ट्यहसत्वमात्रेउ
 पाकर्मनिषेधोनतद्योगः।यत्रप्रतिपन्निश्रितेनेवनोत्रराषाढसंपुतेश्रावरोश्रावरां
 कुर्युर्ग्रहसंक्रांतिवर्जितरतिप्रतिपन्निश्रितंनिषेधकंचनतन्निर्गलेहेमाद्रौनिगम
 ः।ग्रहयोगोगुरुंहंतिसंक्रांतिःशिष्यघातिनी।तयोहंशुत्रराषाढाउपाकर्मणिवैष्णवे
 अत्रचवेदोपाकरणेप्रतिकुलीरेसंस्थितेर्वौ।उपाकर्मनकर्त्तव्यंकर्त्तव्यंसिंहयुक्तके
 ।इतिवचनदेशांतरविषयो।नर्मदोत्ररभागेतुकर्त्तव्यंसिंहयुक्तके।कर्कटेसंस्थितेभा
 नाउपाकुर्यात्तदक्षिरादिति।इहस्यतिवचनादितिप्रयोगयारिजातेनोक्तं।पराशरमा
 धवीयेप्येवासाभगानांसिंहस्थिरवावुक्तेस्तद्विषयइंदपुरेडाशचतुर्दीकरावदुयसं
 हीयताइतिवयंपश्यामःकालादर्शे।अध्यायानामुपाकर्मश्रावणोतेत्रिरीयकाः।व
 द्वाःश्रावरोकुर्युःसिंहस्थोर्कोभवेद्यदि।इहस्तमुक्तयंचम्यातदग्रहणसंक्रमे।अ
 सिंहाकेप्रीष्टयद्यांश्रावरोन्यवस्ययेति।तन्मूलालिखनाच्छ्रविशेषाच्चिंत्यास्त
 त्रेहिश्रावरोनश्रावरास्येतिचांद्रमासः।एवोक्तौनसौरः।तस्ययंचम्यभावाच्छ्रुतिला
 सगाभ्यामुभयपरत्वेवृत्तिद्वयविशेषाच्चातेनसिंहस्थोर्कोभवेद्यदि।तदाकर्केऽपिय
 ह्रासंक्रमेसति।असिंहाकेयुक्तयंचम्याश्रावरोवावद्वाः।प्रीष्टयद्यांतेत्रिरीयाइति
 व्याख्येयं।तेषांसौरमासाभावाच्छ्रावरोशस्यानुद्मादौतुवद्वापरिशिष्टे।अवृष्ट्योष
 धयस्तस्मिन्मासेतुनभवंतिचेत्।तदाभाद्रपदेमासिश्रावरोनतद्विष्यतरति।तत्राप्यनु
 द्वेभुक्तुर्ग्योदेवातदार्षिकमित्याचक्षतरतिस्तत्रादावर्षत्रैभवंवार्षिकं।एतच्चयुक्ता
 स्तादावपिकार्योउपाकर्मोत्सर्जनंयवित्रदमनायेरामिति।दमनारोयेलिखितव
 चनात्।निषेनैमिन्निकेज्येहोमयज्ञक्रियासुचाउपाकर्मणिचोत्सर्गेग्रहवेधो न
 विद्यतरतिप्रयोगयारिजातेहेमाद्रौसंग्रहोक्तैः।यर्षणियहरोसतिर्ष्वत्रिरात्रादिवे
 धाभावेवक्तुमिदतेनयर्षणियहरोपिचतुर्दश्यांश्रावरोकार्यमितिहेमाद्रिः।प्रथमा
 रंभसुनभवति।गुरुभार्गवयोमोह्येवावात्मेवाईकेपिवा।तथाधिमाससंसर्गमलमा।
 सादिषुदिजा।प्रथमोपाकृतिर्नस्यान्तकर्मविनाशरुदिति।तत्रैवकश्योक्तेः॥त

चप्रथमारंभेद्विद्वाद्दुर्गादिनिनारायणवृत्तौ। एतच्चाधिमासेनकार्योऽयाकर्मतयो
 त्सर्गप्रसवाहोत्सवाद्यकाः। मासद्वयोपराः कार्योवर्ज्यपित्तानुयेत्कमिति॥ मोतिः परा
 शरोक्तेः॥ उक्थिः कालद्वयोपराकर्मदिक्मणि। अभिवेकादिद्वीनाननूत्कयो
 युगादिखितिकाम्यायनोक्तेः। यत्तु॥ उपाकर्मणि चोत्सोर्गोतिद्विद्वेषादि तः इति
 स्यश्रंगवचस्तत्सामगविषयोतिथीसिंहार्केऽवोक्तेः। एतच्चापराह्णे कार्योः॥ उपाकर्म
 पराह्णे स्यादुत्सर्गः प्रातरेवत्विति। अध्यायानामुपाकर्मकुर्यात्कालेपरह्णके। पूर्वा
 ह्णे नुविसर्गस्यादिति वेदविदो विदुरिति हेमाद्रौ गोभिलोक्तेः॥ वस्तुतस्तु॥ भवेदुपा
 कृतिः शरीमास्यां पूर्वाह्णसवत्विति प्रवृत्तौ वचनात्सर्ववाक्यसामगविषयोतेषामप
 राह्णस्योक्तेरित्यनुयदेवस्थते॥ दीपिकापि॥ अस्यनुविधेः पूर्वाह्णकालः स्मृत इति
 याजुषास्तयर्षणिकुर्युः। तच्चापरुत्तैरीदपिकंयाद्येऽस्यैस्त्वं पूर्वापरुत्तैरीदपिके
 कुर्युः। आवरांते त्रिरीयकाः वद्वचाः श्रवणो कुर्युः यहसंकांतिवर्जिते। इतिगार्ग्यो
 क्तेः॥ संप्राप्तवान् शुतीर्ब्रह्मायर्षणोदपिकेपुनः। अतोभूतदिनेतस्मिन्नोपाकरणा
 मिष्यता। इतिकालिकापुराणाच॥ अथवेदोवसस्युक्तेयर्षणस्यादुपक्रियाः। दुःखा
 शोकांमयप्रस्ताराष्ट्रे तस्मिन्दिजातयश्रतिमदनरत्नेगार्ग्योक्तेः॥ अत्रसिंगाभटीये
 विशेषः॥ श्रवणाः श्रवणांयर्षसंगवष्टग्यदाभवेत्। तदैवोदपिकंयाद्येनाम्यदोद
 पिकंभवेत्॥ पराशरमाधवीयेपिगार्ग्यः॥ श्रवणीयोर्गोमासीनुसंगवात्परतोयदि
 तदैवोदपिकीयाद्यानाम्यदोदपिकीभवेत्। कर्मकालमाहकालादर्शनिगमः। श्रा
 वराणांश्रीष्टयथावाप्रतिपत्तयशुद्धर्तकैः॥ विद्वांस्याच्छादसोतत्रीयाकर्मोत्सर्जनंभ
 वेत्। अत्रयोर्गोमासीश्रवणाहस्तयोरुपलक्षणीतेनतावपिसंगवष्टशौ। उदयेषट्प
 टीस्यश्रीशुतीयर्षणिवार्कभेकुर्युर्नभस्युपाकर्मकृत्पुनःसामगाः क्रमात्। इतिश
 थ्वीचंद्रोदयेतन्ना। विष्ट्वर्षेघटिकाहयमितिशर्वांक्त्विरोधात्। सामान्यवाक्यादोद
 पिकीकर्मयर्षीप्रायाद्यानशर्वा। संगवनिमित्तशर्बविद्यायवादाभावात्। भाद्रदो
 कालोतरेवासुनतुनिषिद्धं। नहिश्रीशुलाभेनिषिद्धमाशयहरांयुक्तं। अतस्वपरंयु
 ःसंगव्याप्तोर्षवनिषेधः। तदभावेतुनेति सूखंयवस्थाप्ययास्ता। विधिवेषम्यात्।
 माघनिषेधे तथापत्रश्चाश्वविद्यावचनसन्नेहिसायुज्यते। एवंश्रवणोपिज्ञेयं। एत
 च्छुद्धाधिकपरंतेनयथाग्निहोत्रादौसायमातःकालवाधेसामान्यस्याजीवतावच्छि
 न्नकालेदर्शादिरनुष्ठानायथाश्रीशुभाशफायभावेयागाक्षिप्रनिषिद्धवर्जद्वयेरा
 तथात्रसंगवाभावनिषिद्धवर्जकर्मयर्षीश्रीदपिकेकालोतरेवानुष्ठानेनतुक्तापि
 निषिद्धेः। अथवादाभावेउत्सर्गस्थैवप्राप्तेः। तेनप्राशस्यमात्रपरमिदंकात्यायनादी
 नांशुदिनद्वयेपूर्वाह्णप्रावेकदेशस्यशंवाश्वेतिहेमाद्रिः। यदपिश्रवणीदुर्ग
 नेवमीदृवीचैवहृताशनी। शर्वविद्याः प्रकर्तव्याशिवरात्रेर्वलेर्हि नमिति। ब्रह्मवैवर्ते

इह यत्र अत्राणां कर्मदिदेवकर्मविषयमिति हेमाद्रिः। अतएव वचनात्कुलधर्म
 तादावपि सर्वेषां मदनरत्नेष्वेवं मदनपारिजातेषु सर्वविद्यायां आवरणं वाजसा
 पिनामुपाकर्मेत्युक्तम्॥ मदनरत्ने तु पूर्ववर्ण्यो दयिके कुर्बुः आवरणं तैत्रिरीयकार
 ॥१॥ वच्चयिरिशिया वच्चान् प्रतिकर्मविधानार्थं प्रवृत्तेः। तत्र तैत्रिरीयकः कर्म
 वेध्ययोगान्पूर्वोक्तकालिकापुराणादौ सामान्यतश्चौदयिकपर्वप्राप्तेस्तन्निषे
 धेन वच्चानां श्रवणविधानात्तैत्रिरीयकपदां अनुवादत्वात्तस्य च प्राप्नोधीनत्वा
 त्प्राप्तेश्च यजुर्वेदिमात्रपरत्वात्। सर्वयजुर्वेद्युपलक्षणाार्थं। अवयुत्पानुवादो वा
 तनुविधायकं येन विशेषविधिना उपसंहारः स्यात्। अनुवादत्वात्प्रसंगानदोषः।
 अत्यथौदयिकपर्वविशिष्टोपाकर्मादेशेन कर्तृविधौ कर्तृविशिष्टेवौदयिकपर्व
 वेधौ वाक्यभेदापत्तेः। औदयिकपर्वविधौ वाक्यभेदापत्तेः। तस्मात्तैत्रिरीयकपदा
 वेवस्यस्य सर्वयजुर्वेदिनामौदयिकमेवापर्वत्युक्तं तन्नानतावत्परिशिष्टे वच्चान्
 न्प्रत्येवविधिः॥ धनिस्य प्रतिपद्युक्तत्वात्सूत्रससमन्वितमित्यादि॥ तदुदाहृतं।
 एवपरिशिष्टेवेदांतरधर्मविधीमां दर्शनात्। नाप्यनुवादोप कालिकापुराणा
 दवच्चानां नामपि तदापत्तेः। कुर्युरित्यस्याविधित्वेन तस्यैवार्थवादत्वेनैतन्प्राप्ता
 नुवादित्वाच्चानवतैत्रिरीयकानां गृहेतद्विधिरस्ति। येनानुवादः स्यात्। नववाक्य
 भेदः तैत्रिरीयकपदमात्रस्य कर्ममात्रस्य वा उद्देश्यत्वायोगेन ह विरात्रिवदसर्व
 ब्राह्मणमुपनयीतेति वच्चागत्या विशिष्योद्देश्यत्वात्। अत्यथोत्रगर्हवच्चपद
 स्यात्प्रविश्यात्प्रावराणस्य सर्वसाधारण्यपत्तेः। तस्माद्हेमाद्रिमतेवपुक्तमि
 तिदिक्। इदं च शिष्यानध्यापयत प्रावसथ्येऽथौ। अनध्यापयतीनाधिकार इति।
 कर्कः। आवरणमपियहरादिदुष्टायाकातीयभिन्नेः प्रोष्टयघांकार्यो तैस्तु प्रा
 वराय चम्या। संक्रान्तिग्रहणां वापि योरीमास्यापदाभवेत्। उपाकृतिसुपचम्या।
 कार्यावाजसनेपिभिरिति स्मृतिमहार्गावेवाजसनेपियहरादिति हेमाद्रिः। इदं
 स्वसूत्रोक्तकालपरत्वाद् वच्चयरमपिशंखायने सुहस्ते कार्ये। आयस्तं वैराथ
 र्वगोश्च प्रोष्टयघामपि दोषेऽप्रायाणां कार्यमित्येवमर्थं न च्छाखीयविषयं वा॥ सामगा
 लु॥ आवरोहस्ते कुर्युः वच्चान्ः श्रवणं चैव हस्तर्से सामवेदिन इति निरीयामृते
 गोभिलोक्तैः सोऽप्युत्तरः॥ धनिस्य प्रतिपद्युक्तत्वात्सूत्रससमन्वितं। आवरां क
 र्मेकुर्वीरन्नुत्पद्युः सामपाठकार इति मदनरत्नेपरिशिष्टेः॥ गार्ग्योपि॥ सिंहे
 रवौ नुपुष्यर्से र्वाह्नेः विवरे वहिः। कुंदो गामिलिताः कुर्युः रुत्सर्गं स्वस्वकुंदसां।
 युक्तपक्षे नुहस्तेन उपाकर्म्मपरह्नि कमिति। अविवरे यहादिदोषहीनोपुष्यर्से
 र्वाह्नेः। उत्सर्गः परह्नि कमुपाकर्मेत्यन्वयः। विवरेदिति पाठोऽज्ञानकृतः। अन्य

सुविशेषः सर्वमेवोक्तः ॥ प्रयोगपारिजाते गोभिलः ॥ उपाकर्मोत्सर्जनं च यनस्या ॥
 नामपीष्यते ॥ धारणाध्ययनांगत्वाद्दृष्टिणां ब्रह्मचारिणां ॥ उत्सर्जनं च वेदानामुपा-
 करणकर्म च ॥ अरुत्वावेदज्येन फलेनामोतिमानवः ॥ सर्वथा लोपे नुक्तस्य
 वासश्च वेदोदितानां नित्यानामिति मनुनाः ॥ भोजनोक्तैः ॥ एवमुत्सर्गेषु ॥ अथ प्रसं-
 गादत्रैवोत्सर्जनमुच्यते ॥ तच्च यौषमासे रोहिण्यां तत्कृष्णाम्वावाक्यं ॥ यौष-
 मस्य रोहिण्यामस्य कायामथापि वा ॥ जलांते कूटसांकुर्ष्यादुत्सर्गविधिवद्दहिरि-
 ति ॥ पातवल्क्योक्तैः ॥ श्रावणं प्रोष्टपद्यौषाकृतौ क्रमेण यो यश्चुक्तप्रतिपदिमा-
 ष्चुक्तप्रतिपदिवा कार्यम् ॥ अर्द्धयंचमासानधीयीते तिते नैवोक्तैः ॥ अर्द्धयंचमो-
 येषु साईचतुरत्यर्थः ॥ यत्र हारितः ॥ अर्द्धयंचमासानधीयीते ससुत्सर्जेत् ॥
 यचाईषु सान्वेति ॥ तदा यात्पुपाकर्मविषयं ॥ बोधायनासु ॥ योष्यामाघां वाक्य-
 पुः योष्यामाघां वाक्यं जेतुरतितत्सत्त्वात् ॥ तैत्रियसु तैष्यां कार्यं ॥ तैष्यां योरी-
 मास्यां रोहिण्यां वा विरमेदिति तत्सत्त्वात् ॥ वद्वृचेषु माघां कार्यं ॥ अध्यायोत्सा-
 र्जनं माघां योरीमास्यां विधीयतः ॥ इति कारिकोक्तैः ॥ कान्तीयासु ॥ भाद्रपदे कुर्युः-
 ॥ उत्सर्गश्चेन्नदातिष्यति यथा प्रोष्टपदेपिवेति ॥ कात्यायनोक्तैः ॥ सामगासु ॥ सिहा-
 र्केषु कुर्युः ॥ तथा च सिंहरोवो विति गार्ग्यवचनं सर्वमुक्तं ॥ सर्वेषु पाकर्मदिने-
 वा कार्यम् ॥ पुष्ये नूत्सर्जनं कुर्यादुपाकर्मदिने यवेति हेमाद्रौ खादिरशुशोक्तैः ॥
 पदासिंहस्यैरुष्ये सतितन्मध्यस्थहस्तानसत्रात्वाकपुष्यः कर्कस्थी भवति ॥ तस्य
 तस्मिन्पुष्ये उत्सर्गं कृत्वा तदुत्तरहस्ते उपाकर्मसामगाः कुर्युः मासे प्रोष्टपदे हस्तो-
 नुष्यः सर्वो भवेद्यदा ॥ तदा च श्रावणं कुर्यादुत्सर्गं कूटसां हिजरति तत्रैव परिशि-
 शोक्तैः ॥ अत्र द्वावपि सोरोमासे ज्यौषो ॥ तेषां सोरस्यैवोक्तैः ॥ अत्र विशेषमाह का-
 र्णाजिनिः ॥ उपाकर्मणि चोत्सर्गं यथा कालं समेत्य च ॥ ऋषीन्दर्ममयान्कृत्वा
 रजयेत्त्रयैत्रतः ॥ इत्युपाकर्मणुत्सर्गचित्रात्रपक्षिणी महोरत्रवानध्याय ॥ इ-
 ति मिताक्षरायामुक्तं ॥ अत्र नदीनारजोदोषो नास्ति ॥ उपाकर्मणि चोत्सर्गं रजोदो-
 षो न विद्यते ॥ इति गार्गीयैः ॥ अत्रैव रक्षाबंधनमुक्तं हेमाद्रौ भविष्ये ॥ संपात्रे श्रावण-
 स्यां तैयोरीमास्यां दिनोदये ॥ स्नानं कुर्वीत मतिमाच्छुतिस्पृतिविधानतः ॥ उपाक-
 र्मोदिकं प्रोक्तमृषीणां चैव त्र्यंशां ॥ उपाकर्मणि कर्त्रे व्यृषीणां चैव रजनं ॥ ततो-
 पराह्णं समये रक्षायो रलिकां शुभां ॥ कारयेदस्तैः शस्त्रैः सिद्धयैर्हं मभूषितैरि-
 ति ॥ अतोपाकर्मनंतर्यस्य रशीतिथ्यावार्थिकस्यानुवादननुविधिः ॥ गौरवात्
 प्रयोगविधिभेदेन क्रमायोगाच्छुद्रादौ तदयोगाच्च तिनपरेद्युरूपकारोपि शब्द-
 द्युरपरह्णं तत्करणसिद्धं ॥ इदं भद्रायानकार्यं ॥ भद्रायोदने कर्त्रे व्ये श्रावणी फाल्गु-
 नीतया ॥ श्रावणी चृपतिहेतियामेदहति फाल्गुनी तिसंयहोक्तैः ॥ तत्सन्वेतुश्चा ॥

वधितदंते कुर्यादिति निर्णयामृतम् ॥ मंत्रस्तु ॥ येन वदो वली राजानं वंदो महाबलः ॥ तेन ॥
 त्वा मपि वध्नामिरस्ये माचलमाचल ॥ ब्राह्मणैः सत्रियैर्वैश्वैश्वैरस्ये श्रमानवैः ॥ कर्त्रो
 रक्षिकाचारो हि जान संश्रय शक्तिरति ॥ अत्रैव हय श्रीवो न्यत्रिः ॥ तदुक्तं कल्पतरो ॥ आ
 वराणां प्रवरी जातः सर्वहयशिरहरिः ॥ जगाद सामवेदं तु सर्वकल्पयनाशनमस्त्रात्वा
 संस्रजयेत्तु शंखचक्रगदाधरं ॥ आश्वलायनेन श्रवणाकर्मां क्रं ॥ आवराणां पौरोमा
 स्याश्रणाकर्मेति ॥ तत्रास्तमययोगिनीयाद्या ॥ अस्तमिते स्थालीपाकं श्रयपित्वा ॥
 तिस्रत्रात् ॥ अतएव निशीथैदर्शप्रयोगांतः यातनियमात्रदंगेः प्रसंगसिद्धिरुक्ताद्वा
 दश ॥ अन्यथा परेद्युः प्राप्नोक्तः प्रसंगप्रसंगस्या याज्ञिकस्तु पौरोमादर्शशत्रुयोश्च
 शः पर्वीतेक्षणवदहोरात्रवाचित्वात्त्रैव कर्मकालव्याप्तिश्रीघेति विवृतिव्याच्छे
 यथैवेच्छंति ॥ आवराणादिमासचतुष्टयकल्पयत्सिद्धीयासु अश्रुत्पशयनत्रते ॥ तत्र
 चंद्रोदयव्यापिनी ॥ दिनहयेतत्परेति निर्णयामृतम् ॥ इति श्रीमीमांसकरामकृष्णभा
 दात्मजकमलाकरमहकृतैर्निर्णयसिंधौ आवराणामासः ५ सिंहे पराः योऽशशुटिका
 : पुराणकालः ॥ अत्र न सर्ववत् ॥ अत्र गोप्रसवेः म्हु तसागरे नारदः ॥ मानौ सिहग
 ते चैव वयस्यगोः संप्रसृत्यते ॥ मरणांतस्य निर्दिष्टं सुऽभिर्मासेर्न संशयः ॥ तत्र शांतिप्र
 वक्ष्यामियेन संयद्ये तं शुभं ॥ प्रसृतांतस्य रादेवतांगो विप्रायदाययेत् ॥ ततो होमं प्र
 कुर्वीत घृताकैराजसर्षपैः ॥ आहुतीनां घृताकानामयुतं जुहुयात्ततः ॥ आहुतिभि
 श्चायहोमः ॥ सोपवासः प्रयत्नेन दद्यादि प्रायदक्षिरामिति ॥ तथा ॥ सिंह राशौ गते
 सूर्यगो प्रसृतिर्यदा भवेत् ॥ योषे च महिषीरुते दिवैवाश्वतरी तथा ॥ तदानि संभवे
 त्किंचित्च्छांत्ये शांतिकचरेत् ॥ अस्य वामेति सूक्तेन तद्विष्मोरिति मंत्रतः जुहुयात् ॥
 चतिलाजेन शतमद्येत्तराधिकं ॥ मृत्युजयविधानेन जुहुयाच्च तथा युते ॥ श्रीरुक्ते
 नततः स्त्रायाच्छांतिसूक्तेन वा पुनः ॥ मध्यरात्रे निशीथे वा यदागोः कृतं ते तदा ॥ या
 मेवास्वर्गहे वापि शांतिकं सर्व्वं वदि शेत् ॥ एवं आवराणो वउवा प्रसवो दिवानिषिद्धः ॥
 तदुक्तमथर्ववेदिनां गार्ग्यपरिशिष्टे ॥ माघे तु धे च महिषी आवराणो वउवा दिवा ॥ सिं
 हे गावः प्रसृतं स्वामिनो मृत्युदायकारति ॥ अत्र तदुक्ता मृताख्याशांतिः काय्या ॥ भा
 द्रकृष्णवृत्तीयाकजली संज्ञा ॥ सा परयाद्येति दिवोदासीये उक्तम् ॥ भाद्रकृष्णचतुर्थी ॥
 बहुलास्या मध्ये देशे प्रसिद्धा सा पराह्णव्यापिनीयाद्या ॥ दिनहयेतत्परे ॥ गौर्याश्वतु
 र्थावतधेनुरजादुर्गा च नडुभैरहो लिक्ते च ॥ वत्सस्य राजा शिवरात्रिरेताः परान्वितां प्र
 तिनृत्यं सराष्टमिति दिवोदासीये वचनात् ॥ अत्र वत्सराजायाः टथयुयादानादे तु राजा
 शदेन बहुलमव्याश्रुते रतिसखव्याचख्यो ॥ मदनरत्नेष्वेवम् ॥ अत्र गोराजाया
 वानाशनं चतुर्वैकोक्तं ॥ भाद्रकृष्णषष्ठीहलषष्ठी ॥ सा सप्तमी युतेति दिवोदासः ॥ भा
 द्रकृष्णसप्तम्यां शीतलात्रने तत्र शर्वाद्याद्येति हेमाद्रिः ॥ अथ जन्मासमी ॥ सा च कृष्ण

दिमासेनभाद्रपदकृष्णशुक्लमासीकृष्णशुक्लमासीकलीपुगे॥ अष्टाविंश
तिमेजातः कृष्णोसौदेवकीसुतरतिकल्पतरोत्राहोक्तेः॥ अत्रैदंमाध्वमतं॥ अष्टमी
देधा॥ जन्माष्टमीजयंतीचेति॥ तत्राद्याकेवलाष्टमी॥ येनकुर्वतिजानंतः कृष्णजन्मा
ष्टमीव्रतं॥ तेभवन्तिनराः प्राज्ञव्याख्याप्राश्चकानने इतिस्कादान्॥ दिवावायदिक
रात्रौनास्तिचेद्रोहिणीकला॥ रात्रियुक्ताप्रकुर्वीतविशेषेणोदसंयुतामितिपुराण
तरान्॥ आवरोवह्लेयक्षेकृष्णजन्माष्टमीव्रतम्॥ नकरोतिनरोयस्तुभवतिकुर
राक्षसइतिमविद्योक्तेश्चकेवलाष्टम्या एवोयोष्यन्वावगते॥ सेचरोहिणीपुत्रज
यंती॥ कृष्णशुक्लमाभवेयत्रकलैकारोहिणीयदि॥ जयंतीनामसाप्रोक्तउयोष्यासा
प्रयत्नतारतिवह्निपुराणान्॥ अष्टमीकृष्णसप्तम्योरोहिणीकृष्णसंयुता॥ भवेत्तौ
ष्टपदेमासिजयंतीनामसास्पृतेति॥ विष्णुरहस्यादिवचनाच्चज्योतिरादिवत्संस्तया
कर्मभेदः॥ रोहिणीयोगश्चाहोरात्रंमुख्यः॥ निशीथेसत्विमध्यमः॥ दिवसादावधम
॥ अहोरात्रंतयोर्योगोद्यसंशर्णाभवेद्यदि॥ शुद्धत्रमय्यहोरात्रेयोगश्चेत्तामुयोष्ये
दिति वशिष्ठसंहितोक्तेः॥ अर्द्धरात्रेणयोगोयंतारापत्युदयेसति॥ नियतात्माशुचि
स्त्वानः रज्जांतत्रवर्त्रयेदिति॥ विसुधर्मीक्तेः॥ वासरेवानिशायांवायत्रस्वत्या
यिरोहिणी॥ विशेषेणानभोमासेसेवोयोष्यामनीषिभिरितिपुराणांतराच्च॥ वि
शेषेणोति॥ शुभेभर्द्रपदेपीदे॥ आवरोवानभस्येवेतिवक्ष्यमाणान्॥ गौडास्त॥ नि
शीथएवरोहिणीयोगो॥ जयंतीनात्यथेत्याहुः॥ तन्न॥ वासरेवानिशायांवेतिविरो
धान्॥ योगविशेषान्॥ गुराणात्कलमित्यन्ये॥ नेप्यकरोदीषशुनेठयेस्याः॥ तत्रज
न्माष्टमीव्रतनित्यंश्रवैक्तावचनेषु अकरोनिंदाशुनेः॥ वर्षेवर्षेणुयान्नारीकृष्णज
न्माष्टमीव्रतंनकरोतिमहाप्रज्ञव्यालीभवतिकाननेरिति॥ स्कादेवीशाशुनेश्च॥ न
करोतिनरोयस्त्विति॥ पूर्वमुक्तेरत्रस्त्रीलिंगमंतत्रम्॥ मदनरत्नेस्कादेवत्रफलमा
य्युक्तंजन्माष्टमीव्रतंयैवेप्रकुर्वतिनरोत्रमाः॥ कारयेत्यथवालोकांलक्ष्मीसेवांसदा
स्थिरा॥ सिध्यति सर्वकार्योशिक्तनेजन्माष्टमीव्रतरति॥ जयंतीव्रतंनु नित्यकार्यं॥ म
हाजयार्थंकरुतांजयंतीमुक्तयेनघ॥ धर्ममर्थंचकामंचमोक्षंचमुनिपुंगवा॥ ददा
तिवांछितानर्थान्पेचात्पेप्यतिदुर्लभारतिस्कादादौफलशुतेः॥ अद्रानेननुयत्या
यंशवहस्तस्यभोजने॥ तन्त्यायलभतेकुंतिजयंतीविमुखानरः॥ नकरोतियदावि
ष्मोर्जयंतीसंभवंव्रतं॥ यमस्यवशमायनसहनेनारकीव्यथामित्यकरोनिंदाशु
नेश्च॥ यदाहर्वेद्युःपरैरुर्वारोहिणीयोगसदा जन्माष्टमीजयंत्यामंतर्भूताज्ञेया॥ न
नुजन्माष्टमीव्रतंशयक्कार्यं॥ विसुष्टंखलवत्॥ तदुक्तंमाध्वनेवा॥ यस्मिन्वर्षे
जयंत्याख्योयोगो जन्माष्टमीतदा॥ अतर्भूताजयंत्यास्यादृष्टयोगप्रशस्तितः॥ इति
॥ मदनरत्नेनिर्णयामृतेगोउमेथिलमतेष्येवां॥ केचित्तुरोहिणीसंयुतोयोष्यासर्वी

गौधविनाशिनी ॥ अर्द्धरात्रादधर्मोर्ध्वकलयावायदाभवेत् ॥ जयंतीनामसाधोक्ताः ॥
 र्वपापप्रणाशिनीत्यग्निपुराणादर्द्धरात्रयवरोहिणीयोगस्यप्राशस्त्यात् ॥ सुहृत्तम
 पिलभ्येतेत्यादीनां चार्द्धरात्रयोगेषु यपत्नेन जयंतीव्रतभिन्नमित्याहः ॥ तत्त्वन्तु हेमा
 द्रिमतेजयंतीव्रतंभिन्नमेवा ॥ उदयेचाष्टमीत्यस्यतेन जयंतीपरत्वोक्तेः ॥ किंच ॥ सेहिरायाम
 दरात्रेचयदाकृष्णाश्रीभवेत् ॥ तस्यामभ्यर्चने शौरेर्हेतियापेत्रिजन्मजमिति विष्णुधर्मोक्तेः ॥
 समायोगे तुरोहिराणां निशीथैराजसन्नम ॥ समजायतगोविंदोवालरूपीचतुर्भुजः ॥ तस्मिन्
 रजयेन्नत्रयथाविज्ञानुरूपतः ॥ इति वह्निपुराणा चार्द्धरात्रस्य कर्मकालत्वमवसीयते ॥
 अतः कर्मणो यस्य यः कालः स्यादिवचनात्पूर्वत्रैवप्राप्तेः ॥ परदिने सतीपिरोहिणीयो
 गस्य न प्रयोजकत्वं ॥ अन्यथा बुधवासरादेरपितत्वापत्तेः ॥ किंच ॥ जयंती शश्वरात्रिशो
 षवचनः ॥ अभिजिन्मामनक्षत्रं जयंतीनामशर्वरी ॥ सुहृत्तौ विजयो नाम यत्र जातो ज
 नार्दन इति हेमाद्रौ ब्रह्मांडपुराणात् ॥ तेन तयोगिरोहिराणां गौरात्वान्न व्रतभेदः
 ॥ वासरे वा निशाया वेति तत्कैमुतिक्रमायेन निशीथयोगस्यैव स्तुत्यर्थः ॥ शर्वदिने अर्द्ध
 रात्रयोगाभावेवाप्राशस्त्यर्थमित्याहः ॥ अन्ये तु यद्यपि दिवा वा यदिवारात्रौ नास्ति चंद्रो
 हिणी कला ॥ रात्रिपुक्ता प्रकुर्वन्ति विशेषेणोदसंयुतामित्यनेन रोहिणीयोगाभावेऽर्द्धरात्र
 आग्नेर्ग्राह्यतोक्ता तथापि यस्मिन् वर्षे जयंतीयोगो नास्ति तत्र जयंतीव्रतलोपे प्राप्तेः ॥
 श्रीमात्रेपि जयंतीव्रतं कार्यमित्येव परमिदमिति तदाशयः ॥ अत्र हि सत्राया गूर्ण्य विश्व
 जितायजेता ॥ यथा मसंभवेत्सुपर्णादिष्टिवैस्वानरी हि जइति वदोहिणीयोगाभावे विधानात्र
 त्कार्यापत्तिः स्पष्टैव ॥ अत एवोक्तं जयंतीनामशर्वरीति ॥ यत्रुक्तां दे ॥ उदयेचाष्टमी किं
 चिन्नवमीसकलापदि ॥ भवेत्तु बुधसंयुक्ता प्राजापत्यर्क्षसंयुता ॥ अपि वर्षशतेनापिलभ्य
 ते वाथवानवेति यच्चयापे ॥ प्रेतयोनिगतानां तु प्रेतत्वं नाशित्तुतेः ॥ यैः कृताश्रावरोमा ॥
 सि अष्टमीरोहिणीपुता ॥ किंपुनर्बुधवारैरासोमेनापि विशेषतः ॥ किंपुनर्नवमीपुक्ताकु
 लकोत्सास्तु मुक्तिदेति तदानादिविषयं ॥ उपवासाश्रवणादिभ्यस्तंभटः ॥ जयंती पर
 मिति हेमाद्रिः ॥ उदयेचंद्रोदयेरतिकेचित्वा ॥ तन्ना ॥ चंद्रोदयसत्त्वे अर्द्धरात्रे नवमीसकले
 त्ययोगान्मानाभावाच्च ॥ तेन शर्वेषुः सत्रमीविदेपरदिने सूर्योदये घटिकापियाद्या ॥ शर्व
 विदाष्टमीतियामीकैरित्युक्तं ॥ अतो न व्रतभेदो नाप्यनर्भावस्तु ॥ गौडास्ता ॥ नवमीस
 पपरमिदं वचनं ॥ नवमीसकलापदीनि विशेषोक्तैः ॥ एतत्पूर्वदिने जयंत्यभावपरमित्या ॥
 हः ॥ जयमादिसर्वायवादीयमित्याचार्य्य चूडामरण्यादयः ॥ वयं तु सत्यं व्रतभेदालोकास्तु
 जन्माष्टमीमेवानुतिष्ठंति ॥ नहि श्रावरो वानमस्येवारीहिणीसहिताष्टमीयदाकृष्णा
 नरेलंबासाजयंतीति कीर्तिता ॥ श्रावरो न भवेद्योगो न भस्ये तु भवेद्बुधमिति माधवीपेव
 शिशुसंहितोक्तापि भाद्रजयंतीकेनापि क्रियते ॥ यद्वागुणात्फलं सत्रमेव ब्रह्मवर्षसकामपु
 पनपेदिति वहित्यस्ये ॥ तन्न ॥ नित्यत्वा नुपपत्तेः ॥ अत्र गौरा मुख्यां चंद्राभ्यामेकस्वमास

रत्न्ये॥ तन्ना॥ एकवाक्ये उभयनिर्देशो वा शब्दयोर्गतात् ॥ अतो जयंती व्रतस्यापि निम्न
 त्वादपवासहयं कार्यमिति ब्रूमः ॥ अतएव हेमाद्रि मदनरत्नादौ जन्माष्टमी व्रतं जयं
 ती व्रतं च भिन्नमुक्तं ॥ भिन्नकालत्वात्सर्वथा तावदतर्भावोनेति सिद्धं ॥ यद्यपि श्रद्धाय
 रावात्मापि रोहिणीपुत्रैव कार्यं तित्यथा नां तत्त्वं प्रतीयते ॥ तदपि जयंती परमेव ॥ इदं
 च काम्यमेवेत्यनेन भद्रः ॥ तद्दूषणं हेमाद्रौ ज्ञेयम् ॥ नित्यकाम्यमिति तु बहवः ॥ ननु प
 याविष्णुशंखलयोगेन अवरगाद्दशी वामनं जयंत्यादिसर्वसिद्धियथावेकादशी स्व
 स्यापियरा ॥ तथा ॥ कलाकाशमुहूर्त्तपियदाक्षणाष्टमी तिथिः ॥ नवम्यां सेवया द्या
 स्यात्सप्तमी संयुता नहीत्यादिवचनादहोदयादिवद्योगाधिक्ये फलाधिक्यात्परं वज्रमा
 ष्टमीपुत्रैति चेत् ॥ वार्त्तमात्थनहितत्रव्रतभेदोद्दयोर्नित्यत्वं हयोरकरो दोषो वाश्रुतः
 ॥ इह त्वेनेस्त्रिभिर्हेतुभिः संज्ञाभेदाद्भेदात्फलभेदाच्चोपवासभेदः स्पष्ट एव ॥ ए
 कदेव तत्वाच्छ्रवणाद्दशी वज्रपारणा लोपदोषोपि ॥ तेन व्रतद्वयमेव युक्तं ॥ हयोर
 पिनित्यत्वात् ॥ केचित्तु ॥ त्रेतायाद्दशपरैश्चैव राजनृकृतपुगे तथा ॥ रोहिणीसहितावेयं
 विद्वद्भिः समुद्योयिता ॥ अतः परं महीपालसंप्राप्तेतामसेकलो ॥ जन्मनोवासुदेवस्य भ
 विता व्रतमुन्नममिति ॥ हेमाद्रौ वन्दिपुराणात् ॥ कलौ जन्माष्टमी व्रतमेव न जयंती व्रत
 मिमाजुः ॥ तन्ना ॥ तामसेकलावित्युक्तेः ॥ परमश्रेयो हेतोरस्य कलौ पापिनादुर्ध्वमत्वमु
 च्यते ॥ तेन कलौ तामसानकारिष्यंति किंतु धर्मा एवेत्यर्थः ॥ असथा श्रद्धाश्च ब्राह्मणा
 चाराभविष्यंति कलौ पुगेत्सादौ विधिकल्पनाय त्रैः ॥ अत्र निर्णयवेध एव ग्राह्यः ॥ श्रद्धो
 क्तवचनेषु तस्यैव मुख्यकालोक्तेः ॥ अष्टमीशिवरात्रिश्च सूर्यरात्रादधो यदि ॥ इत्यने
 घटिकायासा सर्वविद्याप्रकीर्त्ततेति ॥ माधवीयेपुराणंतरात् ॥ अर्द्धरात्रे तु रोहिणीपाप
 दाक्षणाष्टमी भवेत् ॥ तस्यामभ्यर्चने शीरे हेति पापत्रिजन्मजमिति भविष्योक्तेः ॥ अष्ट
 मी रोहिणीपुत्रानि स्यंद्दृश्यते यदि मुख्यकालरतिरव्यातरुत्तज्जतो हरिः स्वयमिति वसि
 ष्ठसंहितोक्तेश्चा ॥ तत्राष्टमीदिधारोहिणीरहितानयुता च ॥ आद्यापि चतुर्दी ॥ सर्वैषुरेव ॥
 निर्णययोगिनी परेशुरेवोभयेयुरनुभयेयुश्च ॥ तत्राययोरसंदेह एव ॥ कर्मकालव्याप्तेः ॥
 जन्माष्टमी रोहिणीचशिवरात्रिस्तथैव च ॥ सर्वविधैव कर्तव्या तिथिभाते च पारणमिति भृगु
 क्तेश्च ॥ अस्मात्केवलरोहिण्यपवासीपिसिद्धः ॥ अत्ययोः परैवा प्रातः संकलकालव्याप्तेर
 धिक्यात् ॥ वर्जनीयाप्रतिन सप्तमी संयुताष्टमीति ॥ ब्रह्मवेवर्त्तञ्च ॥ एवमंशत समव्या
 प्रावपि ॥ विषमव्याप्तौ त्वाधिक्येन निर्णयः ॥ रोहिणीपुतापि चतुर्दी ॥ सर्वैषुरेव निर्णये
 हिणीपुता परेशुरेवोभयेयुरनुभयेयुश्च ॥ अत्रायाध्ययोरसंदेहः ॥ कार्यविद्यापिसत्र
 म्यारोहिणीरहितोष्टमीति पापोक्तेः ॥ जयंती सर्वविद्यायुपवाससंसाचरेदि ति गारु
 डाया ॥ सप्तमी संयुताष्टम्यां निर्णये रोहिणीयदि ॥ भविता साष्टमीपुण्यायावचेदरिवा
 कराविति वन्दिपुराणाच्च ॥ द्वितीयेत्वसंदेहरवा ॥ तृतीयपक्षे परैवा ॥ वर्जनीयाप्रयत्नेन

सप्तमीसंपुताष्टमीपरेन्दि॥ सऋष्वापिनकर्त्रे आसप्तमीसंपुताष्टमीतित्रयवेवतीत॥ चतु
र्ययिनेघा॥ सर्वेषुनिर्गीयेष्टमी॥ परेन्दिरोहिणीपरेद्युरष्टमीसर्वेन्दिरोहिणी॥ उभयेद्युर
भयस्यनिर्गीयासंबधोवेति॥ आद्येपरेद्युरजयंतीयोगस्यसत्वात्यरेवेतिमाधवः॥ तदुक्तंते
नैवा॥ यस्मिन्वर्षेजयंत्याख्योगोजन्माष्टमीतदा॥ अत्रभूताजयंत्यांस्यादृह्योगप्र
शस्तिरति॥ सर्वविद्याष्टमीयानुउदयेनवमीदिने॥ सुहृत्तमपिसंपुक्तासंप्रणीसाष्ट
मीभवेत्॥ कलाकाशमुहूर्त्तापिपदाकृष्णाष्टमीतिथिः॥ नवम्यांसेवयाद्यास्यान्वप्र
मीसंपुतानहीनियामोक्तेश्च॥ केचित्तुहेमाद्रावष्टम्याः प्राधान्यात्तस्याश्चसर्वेषुः कर्म
कालव्यापित्वात्सर्वैवा॥ पापानुसर्वेन्दिनिर्गीयेष्टम्यभावेत्तेयं॥ अत्रभीवोक्तिस्तुम
र्वधंभ्रगामात्रमिमाहुः॥ अन्येनुसर्वे विद्याष्टमीतिवाक्येजन्माष्टम्यास्वर्योदयेसप्तमी
वेधनिषेधात्॥ कलाघटिकामात्रायोदपिकीयाद्या॥ कार्यादिहापिसप्तम्येतिजयं
तीपरमा॥ जयंत्यांसर्वविद्यायामुपवाससमाचरेदित्येकवाक्यत्वात्॥ तत्रापिहयोर्नि
त्पत्वात्कालभेदाच्चोपवासहयंभवत्येवा॥ यदातुकेवलाष्टमीशुद्धाधिकानदासागहे
तोः सप्तमीवेधस्याभावात्सर्वैवा॥ यदिवाविद्वन्नातदापरदिनेयाद्यानियेरभावत्सर्वे
वा॥ एवंसर्वीरण्योदपिकवाक्यानि सप्तमीवेधपरिणा॥ येनुजन्माष्टमोसर्वविद्वांसः
क्षांसकलामपि॥ विहायनवमीशुद्धादिशुपवासवदिसाहुः॥ तेनिर्मूलत्वादुपेक्ष्याः॥ सु
हृत्तमपिसंपुक्तेतिरोहिणीयोगेएवमाजन्तीकैः॥ तिथ्यंतेपारणवाक्यानानिर्विषय
त्वायुक्तेः॥ नचजयंतीपरिणा॥ शुद्धाधिकपरिणावानानि॥ भृन्वायेः सर्वविद्याष्टम्याम
पितिथ्यंतेपारणीकैः॥ तेनकलाकाशेतिवाक्योत्तरवशात्जयंतीपरमेतत्॥ तत्वेतु
अष्टम्याः कर्मकालमात्रेर्दिवावायदिवारात्रौनास्तिचेदोहिणीकला॥ रात्रिपुक्ता
प्रकुर्वीतेतिरसर्ववाक्येरोहिणीयोगाभावेयाद्यत्वोक्तैर्वचनात्कर्मकालव्यापिनान्या
क्तासर्वीपरवात्पारोहिणीपुताजयंत्याद्या॥ माधवमदनरत्ननिर्गीयाष्टतानेन
भटगौउभेथिलग्रथादिख्येवमिति॥ पुक्तंनुउपवासहयंकार्यम्॥ हयोर्निपत्वादि
तिवयं॥ अंत्ययोः परैवा॥ सप्तमीसंपुताष्टम्यांभूत्वाऋक्षेहिजौत्तम॥ प्राजायत्येदित्ये
न्दि सुहृत्तैर्भवेद्यदि॥ नदाष्टयामिकंपुरण्यप्रोक्तंआसादिभिः पुरेतिस्कादान्॥ सुह
र्त्तनापिसंपुक्तासंप्रणीसाष्टमीभवेत्॥ किंपुननवमीपुक्ताकुलकोत्यास्तुमुक्तिदेति
पायाचेतिदिक्॥ निवादिमोपासकालु॥ जन्माष्टमीरामनवमीशिवरात्र्यादौसर्वे
न्दि कर्मका॥ लीनांतिथिसत्त्वादित्रिसुहृत्तीपरैवतिथिर्गीद्या॥ उदयव्यापिनीयाद्य
कुलेतिथिरुयोषरो॥ निवाक्येभगवान्येषांवाहितार्थफलप्रदरति॥ हेमाद्रोमा
त्स्योक्तमुक्ति सप्तमीव्रतेभविष्योक्तैरित्याहुः॥ तन्न॥ यदिहिनीयेदिवसेतुऋक्षतिथ्यो
धुजिः स्थानतदोपवासः॥ सर्वैप्रकुर्यादिवसेहिनीयेदिनेशमक्तोयतदाव्रताद्यमिति॥
मत्स्यवाक्येनतत्रैवोपसंहारत्॥ सर्वाथत्वेमानाभावात्॥ ऋक्षतिथ्योहस्तसप्तम्योः

अन्वयात्तद्विषयचम्यादौतदायत्तिः॥शिष्टाचारानेतिचेन्ना॥तस्यन्यायवचोविरोधे
 यत्वात्॥रदानीकापिनिवाक्कीयासनाभावाच्चेतिसंसेयः॥पारंगतु॥तिथिरष्टगुणं
 हन्तिनसत्रंचवतुर्गुणा॥तस्मान्प्रयत्नतःकुर्यात्तिथिभातेचपारंगामितिब्रह्मवैवर्ती
 ॥तिथ्यर्क्षयोर्दहाङ्केदोनसत्रांतेमथापिवा॥अर्द्धरात्रेयवाकुर्यात्पारंगत्वपरेहनी
 तिहेमाद्रौवचनाच्चाईरात्रेषुभयाते॥अन्तरांतेवेतिमुख्यःयसः॥सर्वेष्वेवोयवसि
 सुदिवापारंगामिष्यतरत्रिब्रह्मवैवर्तत्वमविषयं॥दिनेमुख्यकालालाभेऽन्तरांते
 वाज्ञेयम्॥गोउल्लु॥नरात्रौपारंगंकुर्यादतेवेरोहिणीत्रतात्॥तत्रनिश्चयित्तकु
 र्याद्भ्रूयित्वा महानिशा मितिब्रह्माडपुराणाद्वात्रोसाईप्रहरमध्येकार्यं॥महानिशा
 तुविज्ञेयामध्यममध्यमयोः॥तथा॥मध्यमप्रहरमात्रेविज्ञेयानुमहानिशेतिस्म
 त्यतरात्॥कल्पतरौमदनरत्नेचैवाकामधेनौगर्गस्तु॥महानिशातुविज्ञेयामध्य
 मप्रहरद्वयमित्याह॥वृहशातातयस्तु॥महानिशाद्दृष्टिकैरात्रौमध्यमयामयोरि
 त्याह॥वेद्याठपरमेतदित्यन्ये॥महानिशायामन्यतरांतेतृतीयदिनेपारंगं॥अप
 रेहनीतिपारंगीतरदिनपरन्वात्॥जयंत्यामुभयांतायेक्षणादिनाहः॥तत्त्वतुम
 हानिशातोर्वागन्यतरांतलाभेमहानिशातिषेधः॥महानिशायामेवलाभेत्त्रैवपा
 रंगामितिसर्व्वेदेजयंतीपरं संयोगस्योयोष्यत्वात्॥जन्माष्टम्यातिथ्यंत्मात्रेपारंगं
 ॥अशक्नोतुवह्निपुराणो॥भांतेकुर्यात्त्रिथवीपिशस्तुभारतपारंगामिति॥गा
 रुडेविष्णुधर्मच॥जयंत्यांरुर्व्विद्यायामुयवासंसमाचरेत्॥तिथ्यंतेवोत्सवांतेवा
 त्रतीकुर्वीतपारंगामिति॥अशक्नोतुतिथ्यंतेतिथिभांतेवापारंगयत्रचोदितं॥
 यामत्रयाईगामिन्यांप्रातरेवहियारंगामि॥सएवोत्सवांतः॥तिथ्यंतेवोत्सवांतेवात्र
 तीकुर्वीतपारंगामितिकालादर्शोक्तैश्चेतिसंसेयः॥अष्टम्यांविशेषीहेमाद्रौमवि
 ष्ये॥ततीष्टम्यांतिलैःस्नातो नद्यादौविमलेजले॥सुदेशीशो भनंकुर्यादेवकाःस
 तिकागृहं॥तमध्येप्रतिमास्याय्यासाचाप्यष्टविधास्मृता॥काचनीरुजतीतापी
 येत्त्रिलीमृन्मयोतथा॥वाक्षींमशिमयीचैववर्गाकैर्लिखितायवा॥सर्व्वलसखा
 संस्पर्शीपर्य्यकैचपटावते॥देवकीतेत्रचैकस्मिन्प्रदेशेस्तिकागृहे॥प्रसृतांच
 प्रसृतांचस्थापयेन्मंचकोपरि॥मांनत्रवालकंसुप्रयय्यकेसनयाथिनं॥यशोदात
 त्रचैकस्मिन्प्रदेशेस्तिकागृहे॥तद्वचकल्पयेन्मार्त्तप्रसूतवरकन्यकां॥कश्यपो
 वसुदेवोयमदितिश्चैवदेवकी॥शेषीवेवलभद्रैःपयशोदाक्षितिरन्वभूत्॥नंदःप्र
 जापतिर्दक्षीर्गगश्चापिचतुर्मुखः॥गौर्धेनुःकुंजरश्चैवदानवाःशस्त्रपाशयः॥ले
 खनीयाश्चतत्रैवकालियोयमुनाहृदे॥इत्येवमादियत्किंचिच्छक्यतेचरितंमम॥
 लेखयित्वा प्रयत्नेन रजयेद्भक्तिनम्बरः॥मंत्रेरानेनकोतेयदेवकीं प्रजयेन्नरः॥
 गायद्भिःकिन्नराद्यैःसततपरिचरतावेणुवीरानिनादैःशृंगारदर्शकंभप्रवररत

करैः किं करैः सेव्यमाना ॥ पर्यंके स्वासृतेयामुदितनरमुखीपुत्रिणीसम्पगाले सादेवीदे
वमाताजपतिसुतनयादेवकीकांतरूपा ॥ पादौसेवाहयतीश्रीदेवक्याश्ररणांतिके ॥ नि
वस्ययकजेप्रत्यानमोदेव्ये श्रिये इति ॥ शंखेतोयंसमादायसपुष्यकुशचंदने ॥ जानु
भ्यांधरणीगत्वाचंद्रायार्धनिवेदयेत् ॥ अहंरात्रेवसोद्वारापातयेद्दुःसर्पिषा ॥ नाडीव
दीपनंघटीनामादेः करणंमम ॥ ततोमंत्रेणवेदद्याचंद्रायार्धसमाहितः ॥ सीरोदा
रीवसंभूतत्रिनेत्रसमुद्भवा ॥ गृहणार्घ्यंशशांकेमरोहिरण्यासहितोमम ॥ ज्योत्स्ना
पतेनमस्तुभ्यंनमस्तेजोतिषापते ॥ नमस्तेरोहिरणीकांतश्चर्ष्यंनः प्रतिगृह्यतां ॥ यथा
पुत्रंहरिलब्धाप्राप्तातेनिर्दृतिंपरं ॥ तामेवनिर्दृतिं देहि सुपुत्रं दर्शयस्वमे ॥ इतिदेवक्य
र्घ्यः ॥ ततः पुष्याजलिदत्वायामेयामेप्रश्जयेत् ॥ प्रभातेत्राह्मणान् शक्त्याभोजयेद्भ
क्तिमान्तरः ॥ ३० नमीवासुदेवापगोत्राह्मणहितापवशानिरस्तुशिवं चालु इत्युक्त्वा
माविसर्जयेत् ॥ इदं प्रतिमासकृष्णाम्यामयुक्तं मदनरत्नेवह्निपुराणी ॥ प्रतिमासं
चनेप्रजामष्टम्यायः करिष्यति ॥ ममचैवाखिलान्कामान्संप्राप्त्यत्पसंशयं ॥ त
था ॥ अनेनविधिनापस्तुप्रतिमासेनरेप्सरः ॥ करोतिवत्सरंशरणीयावदागमनहरेः ॥
दद्याच्छ्रियांसंशरणीगोभीरेनेरलंकृताम् ॥ इतिजन्माष्टमी
वृत्तम् ॥ भाद्रमावास्यायांकुशग्रहणमुक्तं हेमाद्रौ हारीतेन ॥ मासेनभस्यमावास्यात
स्यादर्भोच्चयोमतः ॥ अयातयामास्तेदर्भोवितियोज्याः पुनः पुनः ॥ नभाः आवराः तेन
दर्शातमासेजन्माष्टम्यनेतरदर्शो लभ्यते ॥ मदनरत्नेन ॥ मासेनभस्यमावास्यातस्याद
र्भोच्चयोमतइतिमरीचिकाक्यमुक्तम् ॥ नभस्योभाद्रपदः ॥ तेनमहालयंतर्गतदर्शो ल
भ्यते ॥ गौरामुख्यचंद्राभ्यामेकएवदर्शो लभ्यते ॥ भाद्रपदमुक्तंतीयायाहरितालि
काव्रतंतत्रयरायाद्या ॥ सुहर्षमात्रसत्वेपिदिनेगौरीव्रतपरे ॥ सुहाधिकायामप्येवंग
रायोगप्रशंसनादिनिमाधेवीक्तेः ॥ आद्यामधुश्रावणिकाकञ्जलीहरितालिकाव
तुर्थीभिप्रितास्त्रीभिर्दिवानक्तविधीयते ॥ नृतीयातभसः शुक्तामधुश्रावणिकास्त
ता ॥ भाद्रस्यकञ्जलीकृष्णशुक्लाचहरितालिकेति ॥ दिवीदासोदाहनवचनाच्च ॥
भाद्रशुक्लचतुर्थ्यासिद्धिविनायकव्रतम् ॥ तत्रमध्याह्नव्यापिनीयाद्या ॥ प्रातः शुक्ल
तिलैः स्नात्वामध्याह्नेरज्येन्नुयेति ॥ हेमाद्रौ भविष्यतेत्रैवश्रुजोक्तेः ॥ मदनरत्नेष्य
वम् ॥ परदिनेएवांशेनसाकल्पेनवामभ्राह्मण्यभावेसर्ववक्षेषुश्रुतीयाद्या ॥ ना
याचवहस्यतिः ॥ चतुर्थीगरानायस्यमावृविदाप्रशस्यते ॥ मध्याह्नव्यापिनीचेत्स्या
न्परतश्चेत्परहृतीति ॥ मावृविदाप्रशस्तास्याचतुर्थीगरानायके ॥ मध्याह्नेपरतश्चे
त्स्यान्नागविदाप्रशस्यते ॥ इतिमाधवीयस्युत्पतराच्च ॥ तत्रगरीशरूपयंस्कादे ॥ एक
दंतंश्र्यकर्तानागमज्ञोयवतिनम् ॥ याशांकुशधरं देवं ध्यायेत्सिद्धिविनायकमिति ॥
परविभौमयोरतिप्रशस्ता ॥ भाद्रशुक्लचतुर्थीयाभौमणार्केणवापुता ॥ महतीसा ॥

त्रविधेशमर्चिन्वेष्टलमेन्नरः॥ इतिनिर्णयमासृतेवारहोक्तेः॥ अत्रच
 द्दर्शनंनिविद्धम्॥ तथाचापरार्केमार्कत्रयेः॥ सिंहादित्येष्टुक्तपक्षेचतुर्थ्यांचंद्र
 शीने॥ मिथ्याभिह्वयसांकुर्थात्रस्मान्पर्येन्नतंतदेति॥ चतुर्थ्यानपस्येदित्यन्वयः॥
 प्रधानक्रियान्वयलाभात्तेनचतुर्थ्यामुदितस्यपंचम्याननियेधः॥ गौशश्रव्यवमा
 हः॥ पराशरोपि॥ कसादित्येचतुर्थ्यानुष्टुक्तेचंद्रस्यदर्शनम्॥ मिथ्याभिह्वयसांकु
 र्थात्रस्मान्पर्येन्नतंतदा॥ तदोषशांतयेसिंहःप्रसेनमितिवैपठेदिति॥ श्लोकस्तु॥ वि
 द्युपुराणो॥ सिंहःप्रसेनमवधीत्सिंहोजाववताहतः॥ सुकुमारकमारोदीस्तवसेस
 स्यमेतकरति॥ भाद्रशुक्लपंचमीऋषियंचमी॥ सामभ्यान्ह्यापिनीया
 द्या॥ राजात्रतेषुसर्वेषुमभ्यान्ह्यापिनीतिथिरितिमाधवीयहारीतोक्तेःदिनद्वये
 तत्त्वेहेमाद्रिमतेपरा॥ सितापरयुतास्यात्पंचमीतिदीपिकोक्तेः॥ माधवमतेश्वर
 ॥ युग्मवाक्यानिर्णयस्तुशुक्लः॥ ऋषियंचमीषष्ठीयुतेतिदिवोदासः॥ अत्रऋषीन्
 प्रतिमासुसजयित्वाऋषभूमिजशाकेनवर्त्तनम्॥ एवंसप्तवर्षाणिक्त्वासप्रकुं
 भेषुप्रतिमाःसंस्रज्यपरिहृत्तमंत्रेणाशीत्तरशततिलाहृतीहृत्वासप्तब्राह्मणान्भो
 जयेदितिनिर्णयासृते॥ भाद्रशुक्लषष्ठीसूर्य्यषष्ठीसासप्तमीयुतेतिदिवोदासः
 ॥ शुक्लेभाद्रपदेष्टमास्नानंभास्करसजनं॥ प्राशनपंचगव्यस्यअश्वमेधश्लाधिक
 मितिचचनात्कल्पतरुभविष्यो॥ येषभाद्रपदेमासिषष्ठीस्थाभ्दरतर्षभ॥ योस्याय
 श्यतिगांगेयंदक्षिणापथवासिने॥ ब्रह्महत्यादियायेस्तुमुच्यतेनात्रसंशयः॥ गांगेय
 स्वामिकार्तिकेयः॥ भाद्रशुक्लाष्टमीदूर्वाष्टमीसाश्वतीयाद्या॥ आवरीड
 र्गिनवमीदूर्वाचैवहताशनी॥ सर्वविहातुकर्त्तव्याशिवरात्रिर्वलेर्दिनमितिहेमाद्री
 हयमोक्तेः॥ शुक्लाष्टमीतिथिर्यातुमासिभाद्रपदेभवेत्॥ दूर्वाष्टमीतुसाज्ञेयानोत्तरा
 साविधीयतर्तिपुराणासमुच्चयाच्च॥ यत्र॥ सुहृत्त्रैरोहिरोष्टम्यांश्वतीवायदिवापरा॥
 दूर्वाष्टमीतुसाकार्याज्येष्टामूलचवर्ज्येदिति॥ तत्रैवपरकार्य्येऽनुक्तं॥ तत्सर्वदिनेज्ये
 ष्ठादियोगेद्रष्टव्यम्॥ दूर्वाष्टमीसदात्माज्येष्टामूलक्षीसंपुता॥ तथा॥ रेदृष्टी
 जिताहर्वाहंस्यसानिनामथा॥ भर्तुरापूर्हरामूलेतस्मानापरिवर्ज्येदिति॥ तत्रैवत
 निषेधात्॥ र्दमगस्त्यादयेकमार्केचनकार्य्यं॥ शुक्लेभाद्रपदेमासिदूर्वासंज्ञातथाऋषी
 ॥ सिंहाकेस्यकर्त्तव्यानकन्याकेकदाचन॥ सिंहस्येष्टोत्तमासूर्य्येऽनुदितेषुनिसत्रमे॥
 इतिमदनरलेखांदोक्तेः॥ अगस्त्यउदितेतातसज्येदृष्टोभ्रवां॥ वैधव्यपुत्रशो
 केचंद्रशवर्षाणियंचचेतित्रैवदोषोक्तेश्च॥ भाद्रशुक्लाष्टम्यामगस्त्यादयेभाविनिस
 ति॥ सर्वकृष्णाष्टम्यामेवकुर्यादितिहेमाद्रिः॥ दीपिकाय्येवं॥ र्दचत्रनेस्त्रीणांनित्यं॥ या
 नस्रजपतेदूर्वामीहादिहयथाविधिः॥ त्रीणिजन्मानिवेधव्यलभतेनात्रसंशयः॥ तस्मा
 त्स्रजनीयासाप्रतिवर्षवधूजनैरितिपुराणासमुच्चयात्॥ पराज्येष्टादिकंविनाऋषीन्

लभ्यते ॥ तदा तत्रैवोक्तं ॥ कर्तव्यां चैकभक्तेन ज्ञेया मूलं यदा भवेत् दूर्वामभ्यर्चयेद्भक्त्या नवं
 ध्यदिव संनयेदिति ॥ अत्र विधिर्मदनरत्ने भविष्ये ॥ सुचौ देशे प्रजातायां दूर्वायां ब्राह्मणोक्त
 म ॥ स्यात्पुलिंगं ततो गंधैः श्रेष्ठैर्हृदये स्मर्ययेत् ॥ दध्यसौ तेर्हि जप्ते च अर्घ्यं दद्यात्त्रिलोचने
 ॥ दूर्वाशमीभ्यां विधिवत्तजयेच्छुद्धयान्वितः ॥ मंत्रस्तु ॥ त्वं दूर्वमृतजन्मा सिवंदिता सि सु
 रासुरैः ॥ सौभाग्यं संतति देहि सर्वकार्यं करी भव ॥ यथाशाखा प्रशाखा भिर्विस्तृता सि म
 हीतले ॥ तथा ममापि संतानं देहि त्वं मज्जामरमिति ॥ अत्रानप्रियं कं भक्षयेत् ॥ अनप्रि
 यं कं मश्रीयाद नंदधिफलं तथा ॥ अशारलवसां ब्रह्मन् श्रीयान्मधुरान्वितमिति तत्रैव ॥
 भविष्योक्तेः ॥ भाद्रपदेऽधिमासे सति निर्णयदीये स्कां दे ॥ अधिमासे तु संप्राप्ते न भस्म उ
 दये मुतेः ॥ अर्वा कृद्दूर्वा व्रतं कार्यं परतो नैव क्तुं चित् ॥ अत्रैव ज्ञेया प्रजोक्ता माधवी
 ये स्कां दे ॥ मासि भाद्रपदे शुक्लपक्षे ज्येष्ठी संयुता रात्रि यस्मिन् दिने कुर्याज्ज्ञेयायाः प
 रि रजनमिति ॥ रयं ज्ञेया योगवशेन सर्वा यरावाद्या ह्या ॥ दिनहययोगे परा ॥ सर्वे हि रा
 त्रियोगे पूर्वैव ॥ नवम्या सह कार्या स्यादष्टमी नात्र संशयः ॥ मासि भाद्रपदे शुक्लपक्षे ज्येष्
 ठी संयुता ॥ रात्रि यस्मिन् दिने कुर्याज्ज्ञेयायाः परि रजनमिति तत्रैवोक्तेः ॥ अस्या यवा द
 यस्मिन् दिने भवेज्ज्ञेया मध्याह्नाद्दूर्वमप्यगुः ॥ तस्मिन् हविष्यं प्रजाचक्षुना चैव सर्वं वा स
 रे उदके वलतिथौ नक्षत्रे चोक्तं ॥ तत्राद्यं केवलतिथौ कार्यं ॥ अत्र्यं केवलसंनतुं कं मा
 त्त्ये ॥ प्रत्याष्टिकं तिथ्या बुक्तं यज्ञेयां देवतं व्रतं ॥ प्रति ज्ञेया व्रतं यच्च विहितं केवलौ तु नि
 तिथावेवाचरेदाद्यं द्वितीयं केवलसं करति ॥ अतएव मदनरत्ने भविष्ये नक्षत्रमात्रे
 उक्तं ॥ मासि भाद्रपदे पक्षे शुक्ले ज्ञेया यदा भवेत् ॥ रात्रौ जागरणं कृत्वा एभिर्मंत्रैश्च र
 जयेत् ॥ इति ॥ दाक्षिणात्यास्त्वही एव कुर्वेति ॥ हिमाद्रौ स्कां दे यि ॥ मासि भाद्रपदे शुक्ल
 पक्षे ज्येष्ठी संयुते ॥ यस्मिन् कस्मिन् दिने कुर्याज्ज्ञेयायाः परि रजनमिति ॥ तथा ॥ मै
 त्रेणा वाहयेद्देवी ज्ञेयायां तु प्ररजयेत् ॥ मूलविसर्जयेद्देवी त्रिदिनं व्रतं सुत्रमिति ॥ मं
 त्रस्तु ॥ एष्टे हि त्वं महाभागे सुरासुरनमस्तुते ॥ ज्येष्ठे त्वं सर्वदेवानां मत्समीपगता भवेत्सा
 वाह्यतामप्रिवरणीमिति ॥ संश्रज्य ज्ञेया ये ते नमस्तुभ्यं ज्ञेया ये ते नमो नमः ॥ शर्वी ये ते न
 मस्तुभ्यं शंकर्ये ते नमो नमः ॥ ज्येष्ठे ज्येष्ठे तयो निष्ठे ब्रह्मिष्ठे सत्पवादिनि ॥ एष्टे हि त्वं म
 हाभागे अर्घ्यं गृह्ण सरस्वतीत्यर्थः ॥ भाद्रशुक्लद्वादश्यां श्रवणायोरहितायां ॥
 पारणां कुर्यात् ॥ आभाकासितयज्ञेयविति दिवो दासो दाह तव चनात् ॥ उयो ज्ये
 कादशी मोहान्तरां श्रवणी यदि ॥ करोति हं तित्तुराणं द्वादशद्वादशी भव मिति तत्रै
 व स्कांदाच्च ॥ अस्य तत्रैव प्रतिप्रसवः ॥ मां कुं डेयः ॥ विशिषे रामहीयालश्रवणां बर्हते
 यदि ॥ तिथिस्थे नमो क्तव्यं द्वादशीं लघयेन्हीति ॥ केचिन्नु ॥ यदा त्वपरिहार्यो योगस्त
 दाश्रवणानक्षत्रे त्रैधा विभक्ते मध्यमविंशतिघटिकायोग्यत्वा पारणां कार्यं ॥ तदुक्तं
 विष्णुधर्म ॥ शुतेश्च मध्ये परिवर्तने मिति सुप्रि प्रबोधपरिवर्तनमेव वर्ज्यमिति ॥ केचिन्नु ॥

चतुर्दशविभज्यमध्यपादहयवर्ज्यमाहः ॥ अत्रमूलचिंत्यं ॥ अत्रैवविष्णुपरिवर्तनोक्तव
 कुर्यात् ॥ संध्यायांविष्णुसंज्ञप्रार्थयेत् ॥ मंत्रस्तु ॥ तिथितत्वेउक्तः ॥ ३० वासुदेवजग
 न्नाथप्राप्तेयंहादशीतवा ॥ पार्श्वेनपरिवर्तस्वसुखस्वपिहिमाधवेति ॥ अत्रैवशक्रध
 जोत्प्रायनमुक्तमपारकेगंगेरा ॥ हादश्याजुसितेयसेमासिप्रौष्टपदेतथाशक्रमुत्पा
 पयेद्राजनविश्वश्रवणवासवे ॥ इयमेवश्रवणहादशी ॥ तत्रैकादश्याहादशीश्रवा
 रायोगेसैवोयोध्या ॥ एकादशीहादशीचवैष्णवमपितत्रचेत् ॥ तद्विष्णुश्रृंखलनाम
 विष्णुसायुज्यहृदवेदिति ॥ विष्णुधर्माक्तेः ॥ नारदीयेषु ॥ संस्थेकादशीराजनहा
 दशीमयिसंस्थेता ॥ श्रवणंश्रौतिशंश्रैशंरहहत्यांययोहति ॥ हादशीश्रवणस्य
 श्रास्यशेदेकादशीयदि ॥ सएववैष्णवयोगोविष्णुश्रृंखलसंज्ञितरति ॥ हेमाद्रौमा
 त्स्योक्तेश्च ॥ दिनद्वयेहादशीश्रवणयोगेष्वर्वा ॥ निर्णयाश्रुतेत्वर्वाहंमन्यथापठि
 तं ॥ हादशीश्रवणस्यचस्थेदेकादशीयतीति ॥ तेनहेमाद्रिमतेएकादश्याः श्रवण
 योगाभावेपितद्युतहादशीयोगमात्रेणविष्णुश्रृंखलंभवति ॥ निर्णयाश्रुतमतेतु ॥
 श्रवणस्यैकादशीहादशीभ्यांयोगेएवविष्णुश्रृंखलनान्यथेति ॥ यदानिशीथानं
 तरंस्वर्णोदयावधिकाकलामात्रमपिश्रवणसंभवतितदापिर्ष्वेव ॥ तदुक्तैत्रैव
 नारदीयेरमां प्रकृत्या ॥ तिथिनक्षत्रयोर्योगोयोगश्चैवनराधिया ॥ द्विकलोपदिसंभ्ये
 तसंज्ञेयोष्टयामिकरति ॥ योगः ॥ शिवराज्जादोशिवयोगेश्च ॥ हादशीश्रवण
 स्यष्टाकृष्णापुण्यतमातिथिः ॥ ननुसतितेनसंपुक्तातावत्येवप्रशस्यतरतिमदनरं
 मात्स्याच्च ॥ दिवोदासीयेतु ॥ रात्रेप्रथमपादेचैच्छेवरांहरिवासरे ॥ तदाश्वीमुपव
 सेत्यातर्भातेचपारणमित्युक्तं ॥ इदंतुनिर्मूलत्वान्त्वैवविरोधाच्चोपेस्यम् ॥ इयंबुध
 वारेतिप्रशस्ता ॥ बुधश्रवणसंपुक्तासेवचेद्हादशीभवेत् ॥ अत्यंतमहतीसास्यादत
 भवतिचाक्षयमितिहेमाद्रौक्तादात् ॥ यानितुयदंति ॥ उजरायाठसंभ्राम्भोराम
 ध्यान्हगापिवा ॥ आसुरीसैवतारास्यादतिपुण्यपुण्यकृतं ॥ उदयआपिनीप्राज्ञा
 राहादशिसंपुता ॥ विश्वस्यसंपुतासाचैवैवोयोध्याशुभेभुभिरिनादीनिवचना
 नितानिनिर्मूलानि ॥ यदपिस्थत्यर्थसारे ॥ उदयआपिनीप्राज्ञेत्पुक्तं ॥ यच्चरहंनार
 दीये ॥ उदयआपिनीप्राज्ञाश्रवणहादशीव्रतेरति ॥ तद्यदाशुदाधिकाहादशीपरदि
 नेएवोदयेश्रवणयोगः शर्वैन्द्रिचतंश्रिनेकालेयोगस्तत्परं ॥ दिनद्वयेउदययोगेश
 र्वैवसंश्रुतान् ॥ श्रवणहादशीव्रतंहादश्याः श्रवणपुक्तायाः ॥ श्रलाभेएकाद
 श्याश्रुतद्युक्तायाः स्लामेतत्रैवकार्यंयदानप्राप्यतेः ऋषहादश्यावैष्णवकचित् ॥
 एकादशीतदोयोध्यायापधीश्रवणान्वितेतिमदनरलेनारदीयोक्तः ॥ यदापरैव
 स्युतातदायरातत्रशक्तोपवासहयंकार्यं ॥ एकादशीमुयोभेवहादशीसमुयो
 षयेत् ॥ नचात्रविधिलीयः स्यादुभयोर्द्वैवतंहरिरितिभविष्याक्तेः ॥ यत्रविष्णुधर्म

पारशांतंत्रनेत्रेयंत्रतांतेविप्रभोजनं॥असमात्रेत्रतेर्ष्वेनेवकुर्व्याद्दत्तांतरमिति॥
 तदेतद्विन्नपरमा॥अत्रगौडाः॥शृगुराजनुपरंकाय्यंश्रवणाद्वादशीत्रतमिति॥स्थू
 लशीर्षवचनात्काय्यमेवेदंतेनाशक्तस्यनित्यैकादशीत्रतमेवेतिमन्यते॥द्वादश्यामुप
 वासेनशुद्धात्माच्यसर्वशः॥चक्रवर्तित्वमतुलंसंप्राप्तोत्पुलाश्रियमितिगौडविंधेमा
 क्तरेयोक्तेः॥राशिरात्मास्तु॥एकादश्यांनरोभुक्त्वाद्वादश्यांसमुपोषणात्॥त्रतद्वय
 क्तपुराणसर्वंप्राप्तोत्पसशयमितिवाहवा मनपराणोक्तेः॥श्रवणाद्वादशीत्रतमेवेत्याहः
 युक्तेतिफलाहारपरत्वनपरमा॥अन्नाश्रितानियापानिरतिनिषेधात्॥उपवासद्वयक
 तुनशक्तोत्तिनरोयदि॥प्रथमेहिफलाहारीनिराहारोपरहनीति॥दिवोदासीयेभविष्यो
 क्तैः॥अशक्तौनु॥गृहीतेकादशीत्रतोयस्तप्रयुक्तंमात्ये॥द्वादश्यांयुक्तपक्षेत्तुनक्षत्रंश्र
 वरायदि॥उपोष्येकादशीत्रद्वादश्यांक्षजयेदरिमिति॥सजयेन्नक्षयवसेदित्यर्थः॥अ
 गृहीतेकादशीत्रतश्चेदकादश्यांभुक्त्वाद्वादश्यामुपवसेत्॥एवमेकादशींभुक्त्वाद्वादशीं॥
 समुपोष्येतर्ष्ववासरजपुराणसर्वंप्राप्तोत्पसशयमितिनारदीयोक्तैः॥पारशांतुउभयोने
 न्यतरांतेवाक्यीत्॥तिथिनक्षत्रनियमेतिथिभांतेचपारणामितिस्कांदात्॥तिथिनक्षत्र
 संयोगेउपवासोपदाभवेत्॥पारशांतुनक्तत्रयंपावनेकस्यसंक्षय रतिनारदीयादि ति
 हेमादिः॥

यद्यप्यत्रनक्षत्रमात्रांतेपियारणप्रतिभातितथापितिथिमात्रांतेजेये॥ननुऋक्षांतेतिथि
 मध्येषि॥याःकाश्चिन्निययःप्रोक्ताःपुराणानक्षत्रयोगतः॥ऋक्षांतेपारशांतु कुर्व्यात्तुवि
 नाश्रवणारोहिणीमितिविस्वधर्मेश्रवणांतमात्रेपारणानिषेधात्॥रोहिरायांनुभांतेकु
 र्यान्नियेर्वापीतिवह्निपुराणात्रंदनेय्यस्तु॥नत्वेत्रैवमस्तीतिनक्षत्रांतोनुकल्परतिमद
 नरत्ने॥असंभवेत्॥तिथ्यंतेतिथिभांतेवापारणायत्रचोदिता॥यामत्रयोर्धगापिमां प्रा
 तरेवहियारणोतिजेयां॥यत्रमदनरत्नेद्वादशीवृद्धौश्रवणावृद्धौवा॥श्रवणांतएवपारशांतु
 कुर्व्यात्॥पारशांतिथिवृद्धोनुद्वादश्यामुसंक्षयात्॥वृद्धौकुर्व्यात्त्रयोदश्यांतत्रदोषोनु
 विद्यतरतिवह्निपुराणादिसुक्रम॥नत्प्रकरणादेनस्यामेवश्रवणापुक्तेकादश्यांवि
 हितविजयैकादशीत्रतपरं॥ननुश्रवणाद्वादशीत्रतपरमितिमदनरत्नेगौडांशुश्रवणा
 द्वादशीपरमाहः॥अत्रविधिमेदनरत्नेविस्वधर्मे॥तस्मिन्दिनेतथास्नानपत्रकचन
 सगमे॥तथा॥दधोदनपुतंतस्यांजलशरींघटंदिजेवस्त्रसंवेष्टितंदत्वात्तत्रोपानहमेव
 च॥नदुर्गतिमवाप्तोतिगतिमय्यांचविंदतिमंत्रस्तुभविष्ये॥घटेजनाईनरजामभिधाय
 ॥नमोनमस्तेगोविंदबुधश्रवणासंज्ञका॥अधोयसंक्षयं कृत्वा सर्वसौख्यप्रदेभव॥प्रीय
 तांदेवदेवेशोममसशयनाशनः॥वामनावतारनिमित्तोयवासस्तुत्रतहेमाद्रौभविष्ये
 द्वादश्यांतेविधिःप्रोक्तःश्रवणेनयुधिष्ठिरा॥सर्वपापप्रशमनःसर्वसौख्यप्रदायकः॥ए
 कादशीयदासायाश्चश्रवणेनसमन्विता॥विजयासातिथिःप्रोक्ताभक्तानांविजयप्रदेस्तु

पक्रम्या॥अथकालेवदु तियेगनेसायुर्विणीभवेत्॥सुखुवेनवमेसासिपुत्रसावामनहरिप्रि
पायुक्ता॥एतत्सर्वसमभवदेकादश्यायुधिष्ठिर॥तेनेष्टादेवदेवस्यसर्वथाविजयातिथि
।एषामुष्टिःसमाख्याताएकादश्यामयातवा॥श्रद्धमेवसमाख्याताद्वादशीश्रवणान्विते।
सुयसंहारादेकादश्यामेव॥सुष्टिःफलेभागवतेसमस्कंधेनुद्वादश्यावामनोत्यत्रिरुक्ता
॥श्रीगायाश्रवणाद्वादश्यामुहूर्त्नेभिजितिप्रभुःयहनसत्रतारायाश्रुकुस्तज्जन्मदक्षिणा
द्वादश्यांसवितानिष्टुन्मध्येदिनगतोऽनृयविजयानामसाप्रीक्रायस्याजन्मविदुर्हेः॥श्री
गायांचंद्रेऽभिजिच्छ्रवणप्रथमोऽंशः॥गोडाऽप्येवं॥अत्रकल्पभेदाद्भवस्या॥तद्विधि
श्याहेमाद्रावप्रिपुरासो॥नदीनासंगमेस्त्रायादचयेदत्रवामने॥सोवशीवस्त्रसंपुक्तंद्वा
दश्यायुलमुच्छ्रितम्॥ततोविधिवत्संप्रज्याहिरण्यमेनयात्रेणादद्यादर्थ्यप्रयत्नतः॥नमा
स्तेयप्रनाभायनमस्तेजलशापिते॥नुभ्यमर्घ्यं प्रयच्छामिवालवामनरूपिरो॥नमःकमा
लकिंजल्कपीतनिर्मलवाससे॥महाहवरिपस्कंधधृत स्कंधायचक्रिरो॥नमःशार्ङ्ग
सीरवाणायारायेवामनायच॥यज्ञभुक्फलदात्रैववामनायनमो नमः॥देवेश्वरायदे।
वापदेवसंभूतिकारिरो॥प्रभवेसर्वदेवानां वामनायनमो नमः॥एवंसंप्रजयित्वातद्वाद
श्यामुदयेरवेः॥अंगारसहितंनुब्राह्मणायनिवेदयेत्॥वामनः प्रतिशुक्लानिवामनोह
ददामिते॥वामनं सर्वतोभद्रं हि जाय प्रतिपादयेत्॥अनंतभद्रोऽप्याह॥श्रवणाद्वादश्यां
जनार्दननामाविष्णुःसज्यते॥श्रवणौकादश्यां वामनावतारति॥श्रवणापुनश्चैकादश्या
लाभेनुदशमीविद्वापिश्रवणापुताकार्या॥दशम्येकादशीयत्रसानोयौष्याभवेत्त्रिधि॥श्र
वणोऽनुसंपुक्तासाचेत्यात्सर्वकामदेतिवह्निपुराणादिसुक्तं मदनरत्ने॥सजाचमध्यादे
कार्या॥अन्हीमध्येवामनोरामरामाविति सर्वोक्तवचनात्॥भागवताच्च॥अत्रैवदुग्धत्र
तंसंकल्पयेत्॥तदुक्तदुग्धमाश्वपुजेमासीत्॥अत्रेदं चिंत्यते॥दुग्धत्रतेपायसादिबर्ज
नवेत्ति॥नेति केचित्॥नहिप्रकृतिवर्जने विकारवर्जनं पुक्तं॥दधिघृतादीनामपि वर्जना
पत्रैः॥अनचयत्रकृतिरसोपलंभस्तदूर्जनमिति वाच्यं॥मांसविकारस्यैष्टदध्यादेश्चाव।
र्जनापत्रैः॥तस्मादध्यादिवसायसादिभक्ष्यमिति॥अत्रब्रूमः॥यत्रविकारेप्रकृतिरसोप
लंभस्तत्प्रत्यभित्वावातत्रविकारस्यापिनिषेधः॥अस्तिचमांसविकारेमांसप्रत्यभित्तामां
सत्वानपायात्पुत्रौष्ट्रदध्यादेरनिषेधायतिरिति॥तन्न॥श्रीष्टमिति विकारनहितेन नि
षेधान्नथाचवित्तानेश्वरःश्रीष्टमेकशकस्त्रैरामारणपुत्रमयाविकमित्यत्रश्रीष्टमिति वि
कारनहिताच्छकन्पुत्रादीनामपिनिषेधश्चाह॥नन्वेवंसंधित्यनिर्देशावन्सागोपयःपरि
वर्जयेदिति संधितादिस्त्रीरनिषेधेपिदध्यादिग्रहणं स्यात्॥सत्यं प्राप्नोवचनेन परनिषेधः
नदाहापयर्केशंखः॥श्रीराणियात्मभस्याणितदिकारशनेबुधः॥सप्ररञ्जत्रंतकुपीत्यय
न्नेनसमाहितरति॥व्रतंगोमूत्रपावकं॥तस्मात्पापसेदुग्धरसोपलंभाद्दर्जने॥अतएवा
मिहापांश्चिसन्नेपिमाधुर्धैयलंभात्पौरुषत्वमुक्तंमीमांसकैः॥तदुक्तम्॥पयएवयनी

भूतमभिसेत्यभिधीयतरति॥दध्यादिषुतरभावादवर्जनमिति॥ इतिदुग्धव्रतं ॥
भाद्रशुक्लचतुर्दश्यामनंतव्रतं॥तत्रत्रिषुहैत्रीष्योदपिकीयाद्येतिमाधवः॥तदुक्ता॥उदयेत्रिषु
हैत्रीपियाद्यानंतव्रतेतिथिरिति॥मध्याह्नेभोज्यवेलायामिति॥कथायांश्रवणादुपरिहिदेवे
भ्योधारयतीतिवह्निकल्पनात्॥सजात्रेसुसर्वेषुमध्याह्नापिनीतिथिरितिमाधवीयेव
चनान्मध्याह्नापिनीयाद्येतिनुदिवोदासः॥प्रतापमार्त्रेउप्येवं॥निर्णयामृतेतुघटिकामा॥
त्राय्योदपिकीयुक्तंतयाभाद्रयदस्यांतेचतुर्दश्यादिजोत्रम॥योर्णमास्याःसमायोगेव्रतंचानं
तकंचरेदितिभविष्योक्तेः॥मुहूर्तमपिचेष्टाद्रेषुर्णमायांचतुर्दशी॥संघर्णांतांविदुस्तस्यांश
जयेद्विष्णुमय्यमितिस्तादाचेति॥अत्रमूलचिंतं॥तत्तंतुविध्यर्थवादयोर्भिन्नार्थत्वेएक
वाक्यतायोगात्सदिग्धेषुवाक्यशेषादितिन्यायेनषष्ठीपरवामध्याह्नापिन्येवमुख्या ॥
माधवस्तु सामान्यवाक्यानिर्णयकुर्वन्भांतएव॥अनंतव्रतस्यपुराणांतरेष्वभावान्निव
धांतरेष्वभावान्चवचननिर्मूलमेवेति॥द्व्यहोदपिकत्वेष्टरीत्वात्सर्वेतिपुक्तं॥ अ
यागस्त्यार्थः॥ तत्कालोव्रतेहेमादौभविष्ये॥कन्यायामगतेस्त्वर्थेअर्वाग्भेसप्रमेदि
ने॥कन्यायांसमनुप्राप्तेर्घर्षकालोनिवर्तते॥नेनुदयोतरंसप्रदिनमध्येरत्यर्थः॥यत्या
मे॥आसप्ररात्रादुदयाद्यमस्यदानयमेतत्कलनरेहा॥यावत्समाःसप्रदशाथवासुर
योर्धमय्यत्रवदंतिकेचित्॥यमस्यागस्त्यस्या॥उदयकालश्चदिवोदासीयेउक्तः॥उ
देनियाम्याहसिंक्रमाद्रवरेकाधिकेविशतिमेघगस्त्यः॥ससप्रमेस्तद्वयसंक्रमाच्चप्रया
तिगर्गादिभिरप्यभासा॥अत्रविधिर्विष्णुरहस्ये॥काशपुष्यमयीरम्याकृत्वामूर्त्तिनुवा
रुणोः॥प्रदोषेविन्सेज्ञातुष्टरीकुंभेस्वलेकतां॥कुंभस्यांशजयेज्ञानुपुष्यधूपविलेपनेः
दध्यसतवलिंदद्यादात्रौकुर्यात्प्रजागरम् सजाचवश्यमाराधयेत्त्रेराकार्या॥प्रभाते
तांसमादाययायासुराण्यजलाशयंनिशावसानेतांपश्यन्जलानेप्रतिमांमुनेः॥अर्घ्यदद्या
दगस्त्यायभक्त्यासम्यगुपोषितः॥ मात्येतु॥ अंगुष्ठमात्रंयुरुषंतथैवसौ
वर्गाप्रज्जयतवाहदंडं॥सर्वकाशमपीत्वमशक्तौ॥चतुर्भुजकुंभसुखेनिधायधान्यानि
संप्राकुरसंयुतानि॥सकाशपुष्याक्षतशुक्रियुक्तंमंत्रेणदद्याद्दिजयुगवाप॥धेनुवहृष्टी
रवतीचदद्यात्सवस्त्रधंटाभरणांदिजाया॥भविष्ये॥विरुद्धोसप्तधाम्नेश्वंशयात्रनिधा
पितेः॥सौवर्गोशेष्यात्रेणान्प्रवंशमयेनवा॥सूर्येस्थितेननश्रेणानुम्यांधरर्णोत्त
तः॥विष्णुरहस्ये॥अगस्त्यःस्वतमानेतिपठन्मंत्रमिमंमुनेः॥अर्घ्यदद्यादगस्त्यायशूद्रे
मंत्रविधिरुत्वेया॥काशपुष्यप्रतीकाशबन्दिमारुतसंभवाभिन्नावरुणायोःपुत्रकुंभयोने
नमोस्तते॥विध्यद्विहस्यकरमेघतोयविषायह॥रत्नवस्त्रभदेवेशलंकावासनमो
स्तते॥वातापिर्भसितोयेनसमुद्रःशोधितःपुरा॥लोयासुदायतिःश्रीमान्प्रयोसोतस्से
नमोनमः॥येनोदितेनपापानिविलयंयानिआधयः॥तस्मैनमोस्त्वगस्त्यायसशि
व्यायसपुत्रिणोः॥अगस्त्यःस्वतमानेतिविप्रोर्धेविनिवेदयेत्॥राजपुत्रिमहाभागेऽत्र

विपनिवरातने॥ लोयासुद्रेनमस्तभ्यमर्घ्यमेप्रतिगृह्यताम्॥ दत्त्विवमर्घ्यकौरवप्रशिष्यत
 विसर्जयेत्॥ अर्चितस्त्वयथाशक्त्यानमोगल्पमहर्षयो॥ ऐहिकामुष्मिकीं दत्त्वाकार्यसि
 द्विजजस्वमे॥ निसर्जयित्वागस्त्यंतविप्रायप्रतियादयेत्॥ अगस्त्योमेमनस्योस्तुअगस्त्यो
 स्मिन्घटेस्थितः॥ अगस्त्योद्विजरूपेराप्रतिगृह्णानुसंस्तुतः॥ दानमंत्रः अगस्त्यः सप्त
 जन्माद्यनाशयत्वावयोरयं॥ अतुलंविमलं सौख्यं प्रयच्छन्त्वमहासुने॥ प्रतियहमंत्रः॥ वि
 द्युरहस्ये॥ त्वजेदगस्त्यसुद्विश्यधात्यमेकफलरसंहोमकृत्वाततः यश्चाहर्जयेन्मानव
 फला॥ होमश्चाध्यंमंत्रेणान्येन॥ भविष्येदत्वाय्यं सप्रवर्षाशिक्षमेरानेनयाउव॥ ब्राह्म
 णाः स्याच्चतुर्वेदः सत्रियः पृथिवीपतिः॥ वैश्ये च धान्यनिष्पत्तिः शूद्रश्च धनवान् भवेत्॥
 षावदापुत्रयः कुर्यात्परब्रह्मगच्छति॥ इत्यगस्त्याध्यः॥ भाद्रयोरीमा
 स्याप्रयितामहात्परांस्त्रीनुदिश्यश्चाहकार्यं॥ तदुक्तं हेमाद्रौ ब्राह्मणार्कडेययोः॥ नां दी
 मुस्मानां प्रत्यहं कन्याराशिगतेरवो॥ योरीमास्यां कर्तव्यं वराहवचनयथेति॥ नां दी॥
 सुखत्वचोक्तं ब्राह्मे॥ यितायितामहश्चैव तथैव प्रतितामहः॥ त्रयोसुसुखो ह्येतेपि
 तरः परिकीर्त्तिताः॥ तेभ्यः शर्वतराये च प्रजावंतः सुखेधिताः॥ ते तु नां दी मुस्मानां दी स
 मृदिरितिकथ्यते॥ एतच्च प्रत्यहं मित्युक्तेः॥ पक्ष्माहृयसे सकृन्महालयपसे चावश्य
 कमितिप्रयोगपारिजाते॥ अत्रमातामहाअपिकाय्याः॥ यितरीयत्र प्रजंते तत्र माता।
 महाअपिरितिधोयोक्ते। पितृशब्दस्य च जनकपरत्वबहुवचनविरोधेन पितृभावाप।
 नपरत्वात्। वार्षिके तु वचनान्निवृत्तिः॥ नच जीवन्पितृकस्यान्वसृकायां मातृशब्देन
 दापत्तिः। इष्टापत्तेः अतएव स उक्तः॥ आदे सुस्वमातृमातामहयोर्दद्यादि निमदनरत्न।
 कालादशौ॥ एतन्न जीवन्पितृकशब्दे वक्ष्यामः॥ केचित्तु अजहन्नक्षरायापित्रादयो य
 त्रमातामहास्तेनात्रनेत्याहः॥ नचात्र नामानां दीशब्दधर्मानिदेशः॥ वैष्णवादिशब्द
 देवतापरस्वकर्मनामत्वाभावात्॥ नापि नां दी सुखत्वं। पितृविशेषणम्॥ पारिभाषि।
 कृत्वादितिदिक्॥ तथा निर्णयदीयेगार्ग्यः॥ योरीमासी सुसर्वासु निविद्धं पितृयातना
 वर्जयित्वा प्रोसृपदीयथादशैस्तथैवसेति॥ ० ॥

इति श्रीमीमांसकारामहर्षमहात्मजकामलाकरभ
 दृष्टाने निर्णयसिंधौ भाद्रपदमासः॥ ० ॥ ॥

कन्यासंक्रमेयराः षोडशघटिकाः पुराणाः॥ शेषं प्राग्वत्॥ अथ महालयः॥ तत्र पृथ्वी
 चंद्रोदये वृद्धमनुः॥ आषाढी मवधि कृत्ययचमेयसमाश्रिताः॥ कांक्षतिपितरं क्ति
 ष्टा अन्नमप्यन्वहजलम्॥ कन्यायोगे पुरापतमत्वमाह॥ षण्ठ्यापनिः कन्यास्याकी।
 न्वितः पक्षः सौम्यतपुरापउच्यतेरति॥ अत्र विशेषमाह र्द्धमनुः॥ मध्ये वायुदिवाय्यंतेय
 त्रकन्यां जे र विः। सपक्षः सकलः श्रेष्ठः आहृषोडशकं प्रति तथा त्रह्णाउमार्कडेययोः।
 कन्यागते सवितरिदिनादिदशयंचव॥ पाष्वरोनेह विधिनाशब्दतत्र विधीयते॥ त

था॥ नत्रैव योऽशदिनासुक्तानि॥ कन्नागते सवितरि यास्यहानितुषोऽश॥ क्रतुभिस्ता नितुला
 निदेवो नारायणो ब्रवीत्॥ अत्र हे माद्रिः॥ योऽशत्वं त्रेधा व्याचख्यो॥ तिथिचक्रा पक्षस्य योऽश
 दिनत्वे आहृद्व्यर्थमित्येकः पक्षः॥ भाद्रशर्षामया सहेति द्वितीयः॥ अश्विनसुक्तप्रतिपदा स
 हेति तृतीयः अमरवतुसुक्तः॥ अहः योऽशकयतुसुक्तप्रतिपदा सह॥ चंद्रक्षया विशेषेण सा
 षट्शीत्तिकास्मृते निदेव लोकेः॥ अत्र पंचपक्षाः॥ ननु कहे मादौ ब्राह्मे॥ आश्वयुक्कृष्णप
 क्षे तु श्राद्धं कार्यं दिने दिने॥ त्रिभागहीनं पक्षं वा त्रिभागं त्वईमेव वा॥ दिने दिने रतिपक्षपर्यंत
 त्वसुक्तम्॥ त्रिभागहीनमिति पंचम्यादिपक्षः॥ भौजगीतिथिमारभ्य पावंचंद्रार्कसंगममिति
 वाच्यता॥ अहं मित्यष्टम्यादिपक्षः॥ त्रिभागमिति दशम्यादिः॥ त्रिभागहीनमिति॥ चतुर्दशी स
 हितप्रतिपदादि चतुष्टयवर्जनाभिप्रायेणोक्तित्यतरुः॥ अत्र दिनपदं तिथिपरम्॥ वीसया
 तत्पक्षीपतिथित्वं॥ श्राद्धव्याप्यतावच्छेदकं तिनयंचंद्रशतिथि व्यापिश्राद्धं सिद्धाति॥ तिनचतु
 र्दशीनिषेधोत्पक्षस्य पक्षपररतिगोऽः॥ तन्ना॥ श्राद्धं शस्त्रहृतस्यैव चतुर्दश्यं महालये॥
 ३ त्यादिविरोधात्॥

पत्रकश्चित्तरसाप्रत्ययलोपेन तृतीयभागहीनं वक्ष्यादिपक्षतृतीयभागमेकादश्यादितद
 हंचपोदश्यादि॥ उत्रोत्रलघुकालोक्तेरिति तन्ना॥ गौतमादिवशेन मूलकलनालाघवा
 त्॥ पक्षमित्यनन्यापत्रे च॥ पंचमूर्धंचतत्रापि दशमूर्धंचततोप्यतीति दिवसुधर्मोक्तेः॥ ष
 ष्ठायेकादश्यादिपक्षावपि ज्ञेयाविति तत्त्वं॥ कालादर्शयि॥ पक्षाद्यादिचंद्रशतं पंचम्यादि
 दिगादि च॥ अष्टम्यादियथाशक्ति कुर्यादापरपक्षकं॥ पक्षदि प्रतिपतादि दशमी॥ दर्श
 तमिति सर्वत्रागौतमोपि॥ अथापरपक्षे श्राद्धं पितृभ्यो दद्यात्॥ पंचम्यादिदर्शं तमष्टम्यादि
 दशम्यादि सर्वस्मिंश्चेति॥ तथैकस्मिन्नपि दिने श्राद्धसुक्ते हे मादौ नागरखंडे॥ आ
 याङ्गाः पंचमेपक्षे कमासस्येदिवाकरे॥ यो वै श्राद्धं नरः कुर्यादेकस्मिन्नपि वासरे॥ तस्य संव
 त्तरं पावत्सं तत्रापितरो भ्रवमिति॥ अत्र शक्ताशक्तपरायवस्थेति प्राचः॥ तन्ना॥ तदा च कष
 टाभावात्॥ त्रयोदश्यादिपक्षसंबन्धिनः॥ नत्रैव नित्वाश्रुतेः॥ ब्राह्मे एवकारेण तस्यैव पंचमा
 पक्षायो गम्यवच्छेदोक्तेरिति गोऽः॥ तन्ना॥ एकस्मिन् पीति विरोधात्॥ तेन फलभूमाथि
 नात्प्रातिकार्याणीति तत्वम्॥ तत्र चतुर्दशी श्राद्धाभावे पंचम्यादिदशम्यादिपक्षौ॥ तन्सत्त्वे
 षष्ठायेकादश्यादिकौ एव चतुर्दश्यभावे द्वादश्यादिः तन्सत्त्वे त्रयोदश्यादिरिति व्यवस्था॥
 विधवायास्तु विशेषः स्मृति संग्रहे॥ चत्वारः पार्वणाः प्रोक्ता विधवायासं देवहि॥ स्वभर्तृ
 स्वसुरादीनामातापित्रोस्तथैव च॥ नतो मातामहानां च श्राद्धदानमुपक्रमेत्॥ तथा॥ श्वश्र
 णांच विधेयं गामातामहास्तथैव चेति॥ अशक्तौ तु स्तुतिरत्नावल्याम्॥ स्वभर्तृप्रभृतित्रि
 भ्यः स्वपितृभ्यस्तथैव च॥ विधवाकारयेच्छ्राद्धयथाकालमनंदिता॥ विधवा स्वयसंकल्प
 क्त्वात्सद्ग्राहाराकारयेदित्युक्तं॥ प्रयोगपारिजाते॥ सकृन्महालये च वज्रैरिति थ्यायुक्तं
 ॥ ४ थीचंद्रोदयमाधवप्रयोगपारिजातादिषु॥ वसिष्ठः॥ नदायो भार्गव इति त्रैलोक्ये

जन्मसु। एषु आहंतकुर्वीत गृहीपुत्रधनक्षयात्॥ जन्मभनतस्वर्वात्रे च त्रिजन्मानि। एषु
 र्म्यः॥ प्राजापत्येच यो एषेच पितृर्षे मार्गवे तथा॥ यस्तु आहं प्रकुर्वीत तस्य पुत्री विनश्यति॥ प्रा
 पत्यरो हिरणीयो लरे वती॥ पित्रमघा। अमान्यपि प्रत्यरादीनितत्रैव ज्ञेयानि॥ केचिद्गु। नह
 श्चकामरव्यारभृवप्रिपितृकालमे॥ गंउवैधृतिपाते च पिंडास्यामासुते सुभिरिति संयहान
 ॥ नंदाः प्रतिपत्तस्यैकादश्याः अस्वः सप्रमी। कामस्त्रयोदशी॥ आरोभीमः॥ भृगुः शुक्रः। अ
 प्रिमं कृत्रिका। पितृभं मघा। कालभं भरणी॥ अत्र पिंडास्यामासुतेः ॥ तत्र मूलं मृग्या। ए
 तच्च स कृन्महालयविषयं॥ सकृन्महालये काम्ये पुनः आहै खिलेषु च॥ अतीतविषये चैव
 सर्वमेतद्विचितयेदिति श्रुत्वा चंद्रोदये नारदोक्तः॥ अस्यापवादो हेमाद्रौ श्रुत्वा चंद्रोदये च॥
 पराशरमाधवीये मदनपारिजातादिषु चैवम्। निर्णयदीपिकायात्॥ पितृमृताहे निषिद्धः।
 दिनेयिसकृन्महालयः कार्यरत्नुक्तम्॥ आधाढ्याः पंचमेयस्येकमासं स्थेदिवाकरो। मृता
 हनिपितृयो वै आहंदास्यतिमानवः॥ तस्य संवत्सरे यावत्संतु प्राः पितरो भ्रुवमिति नागर
 स्वउक्तेः॥ यातिथिर्यस्य मासस्य मृताहेतु प्रवर्तते॥ सातिथिः पितृपक्षे तु प्रजनीया प्रयत्नतः
 ॥ तिच्छेदो न कर्तव्यो विना शौचं यदृच्छयापि उआहं च कर्तव्यं विच्छिन्ने नैव कारयेत्॥
 अशक्तः यस्मभ्ये न करोत्येकदिने यदा॥ निषिद्धेपि दिने कुर्यात्पिंडदानं पथाविधीतिका
 सायनोक्तेः च॥ अत्र मूलं चिन्ता तथा यस्तु आहं करणे पितृनंदादिषु पिंडनिषेधस्याहपर
 शरमाधवीये कार्ष्णीजिनिः॥ नभस्यस्यापरे यस्ये आहं कार्यदिनेदिने॥ नैव नंदादिवर्त्त
 स्यान्नैव निधाचतुर्दशीति॥ अत्र आहं मित्येकवचनादिनेदिने रतिवीसावशाच्च सोमयाग
 वदेकस्याभ्यासेनैकप्रयोगपरमिदं॥ अतः प्रतिपत्तमृतिष्वैकावर्जं यिनाचतुर्दशीमिति। या
 त्तवल्कीयं प्रयोगभेदपरं॥ ननु पंचम्यादियस्य विषयं प्रतिपत्तमृतिष्विति विशिष्योक्तेः॥
 निर्णयदीये श्रुत्वा चंद्रोदये मदनपारिजाते चैव॥ अत्यक्षयक्षपरं यात्तवल्कीयं॥ एतत्पर
 त्वेनैव निधाचतुर्दशीति विरोधादिति गौडाः नन्वा॥ आहं शस्त्रहत्स्येव चतुर्दश्या महालये
 रनि विरोधात्॥ तत्र नुतिथितस्तत्र वारादिनिषेधो य उदाहृतः॥ स आहं तन्निमित्ते स्यान्नातु
 धगृह्णते ह्यसाविति दिवोदासीये ह्यगार्गीक्रेस्तन्निमित्ते पक्षान्तरे वज्ञेयः॥ सकृन्महाला
 ये नुवचनान्निषेधः॥ अत्र नकोपि निषेधः कार्ष्णीजिनिस्मृतेरिति॥ अतो नंदादौ सपिंड
 क आहं पुत्रवती यधिकारः॥ अत्रिरपि॥ महालये स्याहे च दर्शेषु त्रयजन्मनि॥ तीर्थेपि
 निर्वयेत्पिंडान् रविवारादिकेष्वपि॥ सर्वोक्तं नंदादिनिषेधस्तु। मृताहानिक्रमेयोरी
 मास्यादिमृत आहं तन्निमित्ते वज्ञेयः॥ यत्तु स्मृत्यर्थे सारे॥ विवाहत्रतचूडासुवर्षमहं तद
 र्दंकां॥ पिंडदानं मृदास्नानं कुर्यात्त्रिलतर्षणमिति॥ तस्यात्रापवादो दिवोदासीये रह
 स्यतिः॥ तीर्थे संवत्सरे प्रेते पितृयागे महालये॥ पिंडदानं प्रकुर्वीतपुगादि भरणी मये॥
 महालये गया आहं मातापित्रोः क्षये हनि॥ कृतो ह्यहो पितृकुर्वीतपिंडनिर्वयरांसुदिति॥
 निर्णयदीये नंदादिनिषेधः प्रत्यहं भिन्न आहं विषयः। खोउशाह व्यापि आहं प्रयोगेक

नितुप्रसहंपिडादानंकार्यमेवेत्युक्तं॥तदयमर्थःसंपन्नः॥षोडशाहव्यापिश्राद्धेकोनपिउनिवेषः॥शु
 ताहेःसकृन्महालयेपितयेतिकेचित्॥तत्रापिनिवेषस्तुपुक्तः॥प्रत्यहंश्राद्धभेदेपितृतीयातादौ
 चतथा॥अन्यत्रमृताहातिकमेचपिउनिवेषरति॥समासिनांतुद्वादश्यांश्राद्धंकार्यं॥यतीनांच
 वनस्थानांवेस्वानांविशेषतः॥द्वादश्यांविहितंश्राद्धंरुक्षपक्षेविशेषतरति॥दृष्टीचंद्रोदये
 संयहोक्तेः॥अत्रयस्यश्राद्धकरणेगौराकालमाहहेमाद्रौयमः॥हंसेवर्षासुकन्यास्थेशर्के।
 नापिगृहेवसन्॥पंचम्योरंतरेदद्यादभयोरपियस्योः॥आश्विनरुक्षपक्षपंचम्योर्मध्यंत्य
 र्यः॥तत्राप्यसंभवेभविष्ये॥येयंदीयान्विताराजनख्यातापंचदशीभुवि॥तस्यादयान्वेद
 त्रपितृभ्योवैमहालये॥तत्राप्यसंभवेभारते॥यावच्चकन्यातुलयोःकामादस्तेदिवाकरः॥
 अन्यप्रेतपुरंतावत्यावद्दृष्टिकदर्शनं॥ब्राह्मे॥दृष्टिकेसमतिक्रान्तेपितरोदेवतेःसहा॥नि
 श्वस्यप्रतिगच्छंतिशापदत्वासुदारुणां॥यत्रुजातूकर्यः॥आकांक्षंतिस्मपितरःपंचमया
 क्षमाश्रिता॥तस्मान्नैवेदान्त्यदत्रमन्त्रनिष्कलमिति॥ततःफलानिशयहानिपरां॥क
 मागच्छतुवानवेतितुर्यपादेवायाठः॥नेनकन्यायोगेप्राशस्त्यमात्रं॥अतःश्राद्धविवेकोक्तं
 श्राद्धद्वयेहेयं॥इदंचश्राद्धमन्त्रेनैवकार्यं॥नामांशदिना॥मृताहंचसपिउंचगयाश्राद्धंम
 हालये॥आपन्नोपिनकुर्वीतश्राद्धमभेनकहिंविदितिस्मृतिदयंरोगालवोक्तेः॥

अथात्रदेवताःसंयहे॥तातांवात्रितयंसंपन्नजननीमातामहादिव्यंसस्त्रिस्त्री॥
 तनयादितातजननीस्वभ्रातरस्तत्स्त्रियः॥तातावात्मभगिन्यत्यधवयुक्जायापिता
 सद्गुरुःशिष्याप्राःपितरोमहालयविधौतीर्थतथातर्पणो॥अस्यार्थः॥तातत्रयीपितृत्र
 यी॥अत्रात्रयीच॥स्मृत्यर्थसारेयि॥महालयेमातृश्राद्धंयुक्प्रशस्तमिति॥अत्रदिशि
 मःस्मृतिदयंरो॥गालवः॥अनेकामातरोपस्यश्राद्धेचापरपक्षिके॥अर्घ्यदा
 नेदृथक्कुर्यात्पिउमेकंजुनिर्घयेत्॥जीवन्मातृकस्तुसायन्मातुरेकोदिसं कुर्या
 न्पावरां॥श्राद्धदीपकलिकायातुयावरासुक्तं अन्वष्टवंचयन्मातृगीयाश्राद्धंमहालयं
 ॥पितृपत्नीषुयच्छ्राद्धंकार्यंयावरावष्टवेदिनिरुहन्मूक्तेः॥स्त्रीतिमातामहानोसया
 लीकत्वेपिविभवेसतिमातामहीनादृथक्कार्यम्॥महालयेगयाश्राद्धेदृष्टीचान्वष्टका
 सुच॥नेयंद्वादशदिवसंतीर्थेप्रोष्टेमघासुचेतिनिगमोक्तेः॥हेमाद्रिमतेत्वत्रनवदेवत्यमे
 च॥महालयेगयाश्राद्धेदृष्टीचान्वष्टकासुच॥नवदेवत्यमन्त्रेशंशेषादयोरुखंविदुरिति॥
 धर्मोक्तेः॥तातभ्रातापितृव्यः॥जननीभ्रातामातुलः॥तत्स्त्रियःपितृव्यास्त्रीमातुलानी
 भ्रातृजाया॥पितृव्यसमातृस्वसृभगिनोऽपत्यमर्त्तुपुक्ताः॥नेनसायन्यायैसधवापेरतिप्र
 योगोक्तेयः॥एतासुसतीषुनतर्द्धदेरीनहारलोयान्॥जायापिताश्वशुरश्वशूरय्यत्रो
 पलस्था॥अत्रमूलस्मृतिचंद्रिकायांज्ञेयं॥अत्रयावरांकोदिस्यवस्थोक्ताहेमाद्रौपुरा
 णांतरे॥उयाध्यायगुरुश्वश्वपितृव्याचार्यमातुलाःश्वशुरभ्रातृनसुत्रपुत्रत्विंशिशिष्य
 योषकाः॥भगिनीस्वामिद्विदृज्जामातृभगिनीसुताः॥पितरौपितृपत्नीनांपितृमीतु

व्याख्यसा॥सखिद्रमदशिव्यायास्तीर्थैवमहालये॥एकोद्विष्टविधानेनहजनीयाःप्र
 यत्नतरति॥रतरेषांपित्रादीनांपार्वणामर्थसिद्धं॥अत्ररुमान्यत्वेषांचाराद्यवस्था॥अ
 शत्रौनुष्टयीचंद्रोदयेचतुर्विंशतिमतेच॥एकस्मिन्ब्राह्मणोसर्वानाचार्यादीन्प्रहज
 येत्॥दशहादशवापिउन्मदद्यादकरांनतु॥एकोद्विष्टस्वरूपंवाहयाज्वल्कः॥एको
 द्विष्टदेवहीनमेकार्थकयवित्तकम्॥आवाहनाग्नौकरारहितत्वयसम्यवदिति॥अत्रै
 कयाकोवैश्वदेवंतत्रयिउवर्हिश्चैकमितिस्मृत्यसारेउक्तम्॥अत्रयागिहोमः॥यि
 उवर्हिजांतिकरत्याह॥प्रयोगयारिजातेआचार्यः॥काम्यामभ्युदयेष्टम्यामेकोद्विष्टमा
 घ्याष्टमेचतुर्व्युकरेहोमःपिउश्चात्रद्विजांतिकरति॥पार्वणौकोद्विष्टयोःसमानतंत्रत्वे
 तुअत्रिसमीपएव॥अत्रधुरिलोचनोवैश्वदेवौ॥अधिकमागतेसूर्येकाम्येचधुरिलोच
 नाविनिहेमाद्रावादिन्यपुराणात्॥अत्रप्रतिदिनंभिन्नप्रयोगत्वाद्दक्षिणाभेदेवाप्रयो
 गेक्पादंतेएववादसिरोतिहेमाद्रावक्तम्॥एतच्चसम्यस्यितृकादिनाजीवत्यितृकेना
 यिकार्य्यं॥द्वैतीर्थेचसंयत्तेनातेचयतितेसति॥येम्यएवपितादद्यात्तेभ्योदद्यात्स
 यंमुनरतिकाम्यायनोक्तेः॥यत्तुर्कोऽयः॥दशीश्राद्धंगयाश्राद्धंश्राद्धंचापरयसिद्धं॥न
 जीवत्यितृकःकुर्यात्तिलैस्तरामेवचेतिततससस्यपित्राद्यतिरिक्तविषयकाम्यश्राद्ध
 परंच॥अत्रवहवक्तव्यंश्रापितृकजन जीवत्यितृकनिर्णयेत्येय॥एतच्चजीवत्यितृकेनयि
 उरहितंकार्य्यं॥धुउनेपिउदानचप्रेतकर्मचसर्वशः॥नजीवत्यितृकःकुर्याद्दुर्विणीयति
 रेवचेति॥दक्षेरातस्यपिउनिषेधान्॥आन्वास्वमातृवार्षिकादौनुवचनाइवतीतिव
 द्यामः॥तद्याह्वाग्लेयः॥पिउयेत्रनिवर्त्तनमघादिसुकथंचना॥सांकल्पगतदांश्राद्धे
 प्रतिदिनंश्राद्धोत्तरसकृन्महालयेतुपरिद्विकार्य्यं॥तदुक्तंनारदीये॥पक्षश्राद्धयदाकु
 र्यात्त्रय्यंरातुदिनेदिने॥सकृन्महालयेचैवपरहमितिलोदकं॥गर्गापि॥पक्षश्राद्धेहिर
 रपेचअनुब्रज्यतिलोदकमिति॥तथाप्रयोगयारिजातेगर्गाः॥रुक्षेभाद्रपदेमासिश्राद्धं
 प्रतिदिनंभवेत्॥पितृणांप्रत्यहंकार्य्यनिषिद्धाहेपितृर्यां॥सकृन्महालयेष्वस्पादस
 कास्वेतएवहिरंदनिषिद्धदिनेपिकार्य्यम्॥तिथितीर्थविशेषेषुकार्य्यप्रेतेचसर्वदेतिस्मृ
 त्यर्थसारेक्तेः॥तीर्थेतिथिविशेषेचगयायांप्रेतपसके॥निषिद्धेपिदिनेकुर्यात्त्रय्यंराति
 लमिश्रितमिति॥स्मृतिरन्वावसांचनाच्च॥एतच्चश्राद्धंमलमासेनकार्य्यं॥तदाहभृगुः
 ॥द्विश्चाद्दत्तथासोममश्राद्धेयंमहालयं॥राजाभिवेकंकार्य्यंचनकुर्याद्भानुलंबिते
 रति॥हेमाद्रौनागरखंडेपि॥नभोवायनमस्योवामलमासोपदाभवेत्॥सत्यमःपितृप
 क्षःस्पादस्यत्रैवतुयंचमः॥एतच्चपित्रोर्मरिणोप्रथमाद्देवताकृतमितित्रिस्यलीसेतोभ
 द्वाः॥इदंचनित्यकाम्यं॥पुत्रानापुस्तयारोग्यमैश्वर्य्यमनुलंतया॥प्राज्ञीतियचमेदत्वा
 श्राद्धकामाश्वपुष्कलानितिजावालुक्तेः॥दृष्टिकेसमतिजांतेपितरौदेवतैःसह॥निः
 श्वस्यप्रतिगच्छंतिशायंदत्त्वासुदारुणामितिकार्ष्णीजिनिवचनाच्च॥तदतिक्रमेप्रायश्चित्त

मीप्रावृषिप्रियः। दोषेऽनुभिः संनक्ता सर्वसंपत्करी तिथिः।। तथा पुत्रसौभाग्यराजापुत्री
 शिनीसाप्रकीर्तिता।। तस्मात्सर्वप्रयत्नेन राजा कन्यागतेरवौ विशेषेण परितापानवमी।
 दृष्टितायदीति।। दोषचतुष्टयतत्रैवोक्तम्।। त्रिदिने चावमेवैव अस्मीन्नोपवासयेत्।। पुत्र
 हानवमीविद्वास्वघ्नीहस्ताईगेरवाविति।। त्रिदिनावमदिनलसराचरलमालाया।। यत्रे
 कः स्तः श्रुति तिथिदयावसानवारश्चैदवमदिनतदुक्तमार्यैः।। यः स्पृशेत्तद्वति तिथिचय
 सवारस्त्रिद्युष्टककथितमिदं ह्यचने संहरते च सर्वे निषेधाः प्रथमारभविषयाः।। मध्ये
 तु सति संभवेत्तेया।। त्रतस्य षोडशस्राध्यत्वेन मध्येमागयोगात्।। इयंचंद्रोदयव्यापि।
 नीयाद्या।। तत्रैव प्रजायुक्तेः।। परदिने चंद्रोदयाद्देहि त्रिमुहूर्तव्यापित्वे परैव कार्या।। अन्य
 याश्चैवाश्रवावापरविद्वावाद्याश्चंद्रोदये सदा।। त्रिमुहूर्तव्यापिसाप्रजापरतश्चोद्गामि
 नीतिमदनरत्ने निर्णया मृते च संप्रहोक्तेः।। अहंरात्रमति क्रमवर्तते योत्र एतिथिः।। त
 दातस्यांतिथौ कार्यं महालक्ष्मीव्रतं सदेति।। वचनाच्चेति संक्षेपः।। ॥ इति महाल
 क्ष्मीव्रतनिर्णयः अथ नवम्यामन्वष्टकाश्राहं।। तत्र कान्यायनः।। ०

अन्वष्टकासु नवभिः पितृः आह सुदाहतां पित्रादिमात्तु मध्यं च ततो माता महांतकम्।।
 इथी चंद्रोदये ब्रह्मांडे।। पितृणां प्रथमं दद्यात्साहं रातदनेतरम्।। ततो माता महानां च
 न्वष्टके क्रमः स्मृतः।। आह हे मादौ ह्यगलेयः।। केवलास्ताः क्षये कार्या हरदावादौ प्रकीर्तिता
 ।। अन्वष्टकासु मध्यस्थानां कार्या सुमातरः।। दीपिकायां तु मातुः आह मादौ कार्यमितु।
 क्रमः।। मातृयजने न्वष्टका सादि तर्ति।। हे मादौ ब्राह्मेणि।। अन्वष्टकासु क्रमसो मातृश्रव
 तदिष्ट्यते रति।। अत्र शास्त्रांमे देन व्यवस्थेति इथी चंद्रोदयः।। जीवन्ति नृक विषयमिति नि
 र्णयदीयः।। इदं च जीवन्ति नृके नापिकार्यं।। तदुक्तं निर्णया मृते भैत्रायणीयपरिशिष्टे।।
 आन्वष्टकं गया प्राप्नोसत्यां यच्च मृते हनि।। मातुः आहं सुतः कुर्यात्पितर्यपि च जीवतीति।
 यद्यपि जीवन्ति नृकस्यैवायन्वष्टको अत्र शक्यं कर्तव्यं सा तथाप्यशक्यं स्येयमावश्यकी।। प्रो
 ष्टयद्यष्टकाभूः यपितृलोके भविष्यसीति हे मादौ या मीक्तेः।। सर्वसा मेव मातराणां आहं क
 मागतेरवौ।। नवम्यां हि प्रदातं व्यं ब्रह्मलब्धं वराय तर्ति स तेनावश्यकत्वोक्तेः।। अत्र सा
 र्वासांति नृक्तेः।। स्वमातरि जीवन्तमपि सत्यं मातृभ्यो दद्यात्।। तन्मरुतो सति तस्येताभ्यश्च
 ।। दद्यादि नृक्तेः।। जीवन्ति नृकनिर्णये पुरुभिः अत्र सर्वसा नामनिर्देशेने को ब्राह्मणोर्ध्वः।।
 यि उच्यते।। नामैके तु द्विवचनादि प्रयोग इत्युक्तं नारायणराट्टे।। अन्वष्टका आहं तत्रागश्च
 गोभिलीयानां मध्यमाया मेव न सवी सु।। आन्वष्टके मध्यमाया मिति गोभिलगोतमा वि
 निहं दोगपरिशिष्टात्।। अत्र भर्तृमरुणोत्रं श्रवमृतमातृ आहं न कार्यमिति केचिदाहुः।। य
 वंति च।। आहं नवम्यां कुर्यात्तन्मृते भर्तृरित्युक्ते रति।। तदेतन्निर्मुलं त्वान्मूर्खं प्रनारयामात्रं
 आहं दीपकलिकायां।। ब्राह्मे।। पितृमातृकुलोपनायाः काश्चित्मृताः स्त्रियः।। आहं हीमा
 तरो ज्ञेयाः आहं तत्र प्रदीयते रति।। अत्र देशाचारस्य वस्था।। इदं चानुपनीते नापिकार्यमात्

दत्तं आह श्रुत्या रोगो मात्स्यः ॥ अमावास्यास्य काकक्ष्मपक्षयंचदशीषु चेत्यभिधाया ॥ एतच्चातु
 पनीतोपिकुर्यात्सर्वेषु पूर्वसु ॥ आह साधारणं नाम सर्वकामफलप्रदं भार्याविरहितो ज्येष्ठ
 त्रप्रवासस्थोपिनित्यशः ॥ श्रद्धेयमत्र वक्तुर्यादनेन विधिना बुधरति ॥ तेन सायैरेवेदमि
 ति परास्ता ॥ अन्वष्टकातः पृथगे वेदं मातुः आह मित्यपि परास्ताम् ॥ लाघवेन मूलैक्यादष्ट
 कयदा विशेषाच्च ॥ तेनात्यत्रान्वष्टका आहस्यागस्यात्र प्रधानत्वं वचनात् ॥ अवेष्टेरिवरा
 जसूयांतगीताया एतयान्नाद्यकामं याजयेदिति फलार्थत्वं ॥ अत्राष्टकान्वष्टका सर्वातु
 रीधानात् ॥ तथाः प्रियुरारो ॥ अन्वष्टकासु च द्वौ च गयायां च स्येह नि ॥ अत्र मातुः पृथक्
 आह मन्त्रयतिना सह ॥ आयसंवा नां त्वष्टकासु च द्वौ चेति भाष्यकारैः ॥ पाठादष्ट
 कायोमात् आह ॥ छंदोगे स्त्वत्रमात्माता मह आदेन कार्ये किंतु त्रियुरुषमेवा ॥ नयोषि
 च्यः पृथग्दद्यादवसानदिना हते कर्षुसमन्वितं मुक्तातथाद्यं आह वडोऽंशः ॥ प्रत्याश्चिंकं च
 शेषेषु पिंडाः स्युषडिति स्थितिरिच्छंदोगपरिशिष्टात् ॥ अन्वष्टकासु तेष्वां कर्षुविधानादि
 ति श्रुत्याः ॥ यत्रुतमिस्वपसेन वमीपुराया भाद्रपदे हि सा ॥ चत्वारः पार्वराः कार्यः
 पितृपक्षे मनीषिभिरिति तद्देशाचारतो व्यवस्थितं ज्ञेयो ॥ इदं जीवन्पितृकेनापि सपिंडकं
 कार्यं ॥ हेमाद्रौ विष्णुधर्मोत्तरे ॥ अन्वष्टकासु च स्त्रीणां आहं कार्यं तथैव चेत्युपक्रम्य
 पिंडं निर्वयरां कार्यं तस्यामपि नृयोत्रमेति वचनं आह विधिना पिंडदाने प्राप्ते पुनस्तस्वी
 त्रैर्नयस्य जीवन्पितृगर्भरीपतित्वादिना पिंडदानं निषिद्धं तस्य तन्प्राप्त्यर्थं मिति तात च
 रणाः ॥ अत्र सुवासिनी भोजनमुक्तं मार्कंडेयपुराणो ॥ मातुः आदेन संप्राप्ते ब्राह्मणौ
 सह भोजनम् ॥ सुवासिन्ये प्रदानव्यभिति शता तपोत्रवीत् ॥ भर्तुर्येष्टतानारी सह
 दाहेन वा मृता ॥ तस्यास्थाने नियुं जीतविभैः सह सुवासिनी ॥ तत्रैव मदालसा वाक्यं स्त्री
 आह पुत्रदेयासुरलंकाराश्च यो विति ॥ मंजीरमेखलादामकर्णिकाकं कणादय इति
 अत्राशक्तावनुकल्पमाह आश्वलायनः ॥ अनउहोयवसमाहरेदग्निवाकक्षसुयो
 घेदेयामेष्टके प्रतिनत्वेवान्ष्टकः स्यादिति ॥ हेमाद्रौ पितामहः अमावास्याव्यतीयातपो
 रोगो मात्स्यस्य कासु च ॥ विहाच्छ्राद्धमकुर्वीरोगो नरकं प्रतिपद्यते ॥ अकरणो च प्रायश्चित्त
 मुक्तं पृथिविधाने ॥ अभिर्युभिर्ज्ञेयैर्नंत्रं शतवारं तु नदिने ॥ अन्वष्टकं यदाश्रयं संश्रयो
 तिसर्वथेति ॥ एतत्पक्षेद्वादश्यां विशेषः पृथ्वीचंद्रौ दये वायवीये ॥ संभ्रासिनोप्याहिका
 दिपुत्रः कुर्याद्यथाविधि ॥ मघालये तु यच्छ्राद्धं दश्यां पार्वरां तु नदिदि ॥ अथ त्रयोद
 शी आह ॥ तत्र चंद्रिका त्रयोदशी भाद्रपदी कृष्णामुखा पितृप्रिया ॥ नृप्यंति पितरस्त
 स्यां स्वयंपंचशतं समाः ॥ मघायुतायां तस्यां तु जलाद्यैरपि तोषिताः ॥ नृप्यंति पितरस्त
 ह त्वर्षीणामयुतायुतं ॥ प्रयोगपारिजाते शंखः ॥ प्रोष्टपद्या मतीतायां मघायुतां च
 योदशी प्राय्य आहं तु कर्त्तव्यं मधुना यापसेन चाप्रजामिष्टायशः स्वर्गमारोप्य च घनं
 तथा ॥ नृणां आहं सदा प्रीताः प्रयच्छंति पितामहाः ॥ एतन्नित्यमपि पृथ्वीचंद्रौ दये ॥

विस्सुधर्मप्रोख्यधामतीतायांतथाहमत्रयोदशीमित्युक्ता। एतांस्तथाहकालानुवै
 नित्यानाहप्रजापतिः॥आहमेतेषुकुर्वाणानरकप्रतिपद्यतेरसुक्तेः। एतच्चाविभक्तैर
 पियथक्कार्यं॥तथाचहेमाद्रौविभक्तावाविभक्तावाकुर्युःआहंयथक्सुताः॥मया
 सुचततोत्पन्ननाधिकारःयथान्विधाविति॥अपराकेवायवीये।हंसेहस्तस्थितेयानु
 मघाप्रजात्रयोदशी॥तिथिर्वेवस्तीनामसाक्षायाकुजरस्यतु॥अत्रच॥अपिनःसकुलेधयापो
 नोदघात्रयोदशीम्॥यापसमधुसर्पिर्म्याप्राकृष्टापेकुजरस्यवेतिविस्सु मनुवचनेकेवलत्रयो
 दशीसुतेर्मघागुरारतिकल्पतरुः॥शूलपाणिभुकेवलवाक्यानामर्थवादत्वाद्दिद्यौमघायोगा
 युतेर्विधिलाघवादिशिशुमेवनिमित्तमित्याह॥वस्तुतस्तु॥मधुमासेअयसायायसेनचाएषनो
 दास्यतिआहंवर्यासुचमघासुचेति वसिसुवचनेकेवलमघासुतेर्विनिगमनाभावादभयभि
 न्ननिमित्तप्रबोक्तवचनाच्चयोगाधिक्यफलाधिक्यअतएवयाज्ञवल्कः।तथावर्यात्रयोदश्या
 मघासुचविशेषतइति।त्रयोदशीआहंनित्वाअत्यन्ताप्य॥अत्रत्रयोदश्यावहृपुत्रापुवमा।
 रिरास्तभवंतीमा एतं वीक्तेर्पुवमारिन्मयपदोषसहिह्मोरपत्यमात्रार्थिनःस्मृत्यंतरेक्ते ध
 नार्थिनोवाधिकाररतिकल्पतरुः॥अयमनिंदयातदर्थिनोनुधिकारान्फलांतरकामस्यैवाधि
 काररतिहलापुधः।एतस्यिउरहितंकार्योमघाप्रजात्रयोदश्यापिउत्तर्वपरादिजः।संसानेने
 वकुर्यान्नित्यंतेकवयोविदुरितिहृत्परशरोक्तेः॥इदंमलमासेपिकार्यो॥मघात्रयोदशीआ।
 इप्रत्युपस्थितिहेतुकं।अनन्यगतिकेनैकनैयस्यामलिस्तुचेरतिकाठकगृहोक्तेः॥यानितु।
 अगिराः॥त्रयोदश्यांरुक्षमपक्षेयःआहंकुरुतेनरः।यंचत्वतस्यजानीयात्स्येसुत्रस्यनिश्चितं
 ॥वामनुपुराणे॥त्रयोदश्यानुवैआहंनकुर्यात्पुत्रवानरुहीमादि वचनानि॥तानिपुत्रवदिस
 याशिवामहालयस्यभिनत्रयोदशीविषयाशिवाकाम्यआह विषयाशिवासापिउकआहवि
 षयाशिवितिकेचित्ना।हेमादिप्रमुखाल्लेकवर्गआहविषयाशि॥आहंनैवेकवर्गस्यत्रयोदश्यामु
 पक्रमेत्॥ननुमास्तत्रयेयस्यप्रजाहिंसंतितस्यते।इतिकाध्याजिनस्मृतेः॥यद्यपि।पितरोयत्रज्ञ
 तेतत्रमातामहाअपीतिद्यौप्योक्तेनैकेवलमपितृवर्गस्यप्राप्तिस्तथापिब्यामोहादिप्राप्रविषेधोय
 मिसाहः॥वयंतुपश्यामः॥अत्रवदिसयारपेवेति।असंतानस्तुपस्तस्यश्रोद्रेप्रोक्तात्रयोदशी॥स
 तानुक्तेयःकुर्यात्त्रयवंशह्योभवेदिति॥हेमाद्रौनागरस्वरोक्तेः॥एवंवाक्यमप्यसंतानस्यै
 वैकवर्गनिषेधकमिति॥अत्रमघात्रयोदशीमहालयपुगादिआहानानेत्रेराप्रयोगः।अनुप्रसे
 गसिद्धिरित्यमत्रविस्तारः॥
 अथचतुर्दशी॥
 एथीचेदोदयेप्रवेत्ताः

इक्षारोहरालोहाद्यैर्विद्युज्जलविद्याग्निभिः।।नस्विदंष्ट्रि विपन्नायेतिवांशस्ताचतुर्दशी॥त्राज्ञे
 ॥युवानःपितरोयस्यमृताःशस्त्रेवावाहताः।।तेनकार्यंचतुर्दश्यांतिवांशुभिर्मभीक्ष्णता।नाग
 रखंडे॥अपमृसुर्भवेद्येषांशस्त्रमृपुरथापिवा।आहंतेषांप्रकर्तव्यंचतुर्दश्यांनराधिया। ए
 तच्चप्रायोनाशकशस्त्राशिविद्योदकोहंधनप्रपतनेश्चेच्छतामिति॥गौतमोक्तइमरणीय
 लक्षणां।एकयोगनिर्देशानां।सर्वेषांनुत्सधर्मीणामेकस्यापिपदुमते॥सर्वेषांतन्ममेनेय

मेकरूपाहितेस्मृतारमुशनसोक्तेश्चतचकृतक्रियारामेवेतिवस्थामः॥मरीचिः॥विषशस्त्र
 श्यापदादितिर्यग्ब्राह्मराधातिनां॥चतुर्दश्यांक्रियांकार्याश्चयेयांतुविगर्हिताब्राह्मराधा
 तीतेनहतोनतुत्रह्यहा॥तस्ययतितत्वादितिशूलपाणिः॥अत्रोद्देश्यविशेषरास्याविवक्षित
 चाना॥स्त्रीरामपिशस्त्रादिहानामेकोद्दिष्टकार्यनपार्वरामिति॥श्रीदत्तोपाध्यायःइदंवि
 यादिकहतातामेवप्रसवादिमृतानामितिवाचस्यतिमिश्राः॥यनुशाकटापनः॥जलाधि
 ष्यावियन्नातोसमासेवाग्रहेपिवा॥आहंकुर्वीततेयांवेवर्जयित्वाचतुर्दश्यामिति॥तत्रापश्चि
 त्कार्यजन्नादिमृतविषयमित्याकरेउक्तं॥अतएववैधत्वात्सहगमनेयिनकार्यमितिहेमाद्रिः
 एतच्चदेवपुत्रमेकोद्दिष्टकार्यमित्युक्तंप्रयोगपरिजातोतच्छाहं देवहीनेचेसुत्रदारधनस्य
 प्रेतपक्षेचतुर्दश्यामेकोद्दिष्टविधानतः॥दिवपुत्रंनुतच्छाहंदिपट्टरामस्यंभवेत्॥एकोद्दिष्टदै
 वपुत्रमित्येवंमनुरव्रवीत्॥भविष्यिपि॥समत्वमागतस्यापिपितुःशस्त्रहतस्यच॥चतुर्दश्यांतुक
 र्त्रयमेकोद्दिष्टमहालये॥चतुर्दश्यांतुयच्छाहंसपित्रीकरणीकृते॥एकोद्दिष्टविधानेनतत्कार्यंश
 खघातिनरतिसंवत्सरप्रदीयेहारितः॥विश्वेदेवांश्चतत्रापिप्रजपित्वाततोमलान्॥येवैशस्त्रहत
 लेयांश्चाहंकुर्वीदंतद्रितः॥अत्रैकोद्दिष्टवचनानांनिर्मूलत्वं॥समूलत्वेपिपार्वराशक्तपरा
 णिविष्वादिवचनैःप्रकरणात्॥कृष्णपक्षीयपार्वरावगतेरितिशूलपाणिः॥तन्ना॥वाक्येन
 प्रकरणास्यवाधात्॥पित्रादीनांपार्वराभ्रात्रादीनामेकोद्दिष्टमितिगोशब्दीचः॥तन्ना॥पितुरि
 त्यनेनविरोधात्॥विशेषवाक्येयर्थ्यापन्नेश्च॥अत्रशस्त्रहतस्येवचतुर्दश्यामिति नियमोनचतु
 र्दश्यामेवशस्त्रहतस्येति॥आहंशस्त्रहतस्येवचतुर्दश्यामहालये॥पितामहोपिशस्त्रहतश्चेको
 द्दिष्टदयकार्यम्॥तदुक्तंहेमाद्रौस्थान्तरे॥एकस्मिन्नुद्योर्बैकोद्दिष्टमिति॥त्रिषुशस्त्रहतेषुपा
 र्वरामेवकार्यापनुदेवस्वामिनोक्तं॥त्रिषुपिशस्त्रहतेषुप्रथमोकोद्दिष्टत्रयकार्यंनतुपार्वरामा
 हस्यवचनाभावादिति॥तदुक्तं॥पित्रादयस्त्वयोर्यस्यशस्त्रेय्यीतास्वनुक्रमात्॥सभूतेपार्व
 रांकुर्यादादिकांनिश्चयकृष्टयगितिहृहत्पराशरोक्तेः॥एकस्मिन्नुद्योर्वीपिविद्युच्छ
 स्त्रेरावाहते॥एकोद्दिष्टसुतःकुर्वीत्रयाणांदशंवभवेदिति॥स्थान्तरेचेतिशब्दीचंद्रोदये
 उक्तं॥अथराकैहेमाद्रौचैवायस्वत्रैवशस्त्रादिनाहतस्यवाधिकेमेवपार्वरामेकोद्दिष्ट
 वाकार्यम्॥ननुआहृत्यप्रसंगसिद्धेरितिशब्दीचंद्रोदये॥अत्रआहाकरणीश्रिमापरयक्ष
 दिनांतरे पार्वरांनेवकार्यमिति तत्रैवोक्तं॥यद्यपिशस्त्रविप्रहतानांचष्टंगिंदंष्टिस
 रीस्यैः॥आत्मनस्यागिनांचेवआहमेघानकारयेदितिहृगलेयाथैः॥शस्त्रादिहानां
 आहंनिषिद्धं॥तथापिप्रमादमृतानांआहाहंत्वात्कार्यंमृहृहादिभिन्नबुद्धिसर्वमृतानां
 नकार्यं॥यनुचतुर्दश्यांतयणीयालुप्रपिडोदकक्रिया॥इतिब्राह्मेतद्वोपामितिशूलपा
 णिः॥लक्षणायांमानाभावात्प्रतिनेनाधिकर्तृव्यंकर्तृव्यंयतितस्यचेतिगयादिवद्विशेष
 विधिवलात्प्रतिनानामधिकार्यमिति नच्यगौः॥तन्वतुसमत्वमागतस्येत्यादिवशात्॥क
 तक्रियाणांकार्यंनान्येषामिति वयंप्रतीमः॥यनुमनुः॥नपेत्यज्ञियोहोमोलौकिकाभौवि

धीयते॥ न दर्शनविनाश्रादमाहिताग्नेर्विधीयते रति॥ अत्रषड्विंशद्देहेतुत्वेनोक्तं॥ तद्यथाश्रुत
मेवमन्मतेष्टश्चीचंद्रोदयः॥ आहिताग्नेः पिउयितृपत्तकल्पेनाश्रादनिषेधार्थमिदंनतुसंका
त्पारिपातसङ्गरव॥ कृत्स्नपक्षश्रादमन्दिनेषु प्राप्नोतिमाहिताग्नेर्दर्शनियम्यते रतितुवयं॥ द
र्शनयावरोनविनाश्रादंन॥ तेनकापि वार्षिकादावेकोदिसंनेतिहरिहरः॥ रतिचतुर्द
शी॥ अमायां विशेषमाह॥ अयराकेंयमः॥ हसेकरस्थितेयानुअमावास्याकरान्वित
॥ सोत्तेयाकुंजरच्छाया रतिवैधायनोत्रवीत॥ वनस्यतिगतेसोमेयाह्यायाप्राप्तुस्तीभवे
त्॥ गजच्छायातुसाप्रोक्तातस्यांश्रादंप्रकल्पयेत्॥ भारते॥ अजेनसर्वलोहेनवर्षासुनि
यतत्रतः॥ हस्तिच्छायासुविधिवत्करांमजनवीजिते॥ श्रादंदद्यादितिशेषः॥ आश्विन
शुक्लप्रतिपदिदौहित्रस्यमातामहश्रादमुक्तंहेमाद्रौसंयहेच॥ जातमात्रोपिदौहित्रोद्विप
मानेपिमातुलोकुर्यान्मातामहश्रादंप्रतिपद्याश्विनेसितेरति॥ इयंसंगवम्यापिनीयासे
तिनिर्णयदीयेउक्तं॥ प्रतिपद्याश्विनेशुक्लदौहित्रस्त्वेकपार्श्वशी॥ श्रादंमातामहकुर्यात्स
पिनासंगवेसदा॥ जातमात्रोपिदौहित्रो जीवत्यपिचमातुले॥ प्रातःसंगवयोर्मध्येपु
युक्तप्रतिपद्वेत्त॥ रतिवचनात्॥ अत्रसमूलत्वेविश्वस्य॥ इदंचमलमासेन
कार्यं॥ स्पष्टमासविशेषाख्याविहितंवर्जयेन्मले रतिनिषेधात्॥ इदंजीवसिद्धवेनेवका
र्यमितिशिष्टाः इदंचशिष्टाचारानुसंधिउंकार्यमिति केचित्॥ पिउरहितंनुयुक्तं॥ जीवसिद्ध
कस्या॥ मुउंनंधिउदानंचप्रेतकर्मचसर्वशः॥ नजीवसिद्धकः कुर्याद्दुर्विणीयतिरेवचेतिद
क्षेराधिउनिषेधात्॥ आन्वष्टक्यवद्विशेषवचनाभावाच्चेतिसंक्षेपः॥ ० ॥ रतिकमला
करभट्टकृतेनिर्णयसिंधोमहालयनिर्णयः ॥० अथा

श्विनशुक्लप्रतिप

दिनवराचारंभस्तनिर्णयः॥ तत्रभार्गवाच्चनदीयिकायांदेवीपुराणो॥ सुमेधाउवाच॥ शृ
गुराजन्प्रवक्ष्यामिचंडिकापूजनक्रमं॥ आश्विनस्यसितेयक्षेप्रतिपत्सुशुभेदिने॥ इत्युप
क्रम्योक्तं॥ शुद्धेतिथौप्रकर्त्रं प्रतिपच्चौर्ध्वगामिनी॥ आद्यास्तनाडिकास्यत्काषीउशहृद
शायिवा॥ अयराह्नेचकर्त्रंयंशुद्धसंतिकांक्षिभिः इदंचायान्देयोगिमाप्राशस्त्वदितीयदि
नेप्रतिपदोअभावेत्तैयं॥ तथातत्रैवेदेवीपुराणोऽमरतत्रैवेदेवीवचः॥ अमापुक्तानकर्त्रं
व्याप्रतिपत्पूजनेमम॥ शुद्धंमात्रकर्तव्यादिनीयादिगुणान्विता॥ आद्याः योउशनाडीसु
लब्धायः कुरुतेनरः॥ कलशस्थापनंतत्रघरिंजायतेक्रवं॥ मार्कंडेयदेवीपुरारायोः॥
सर्वविहातुयाशुक्लाभवेत्प्रतिपदाश्विनी॥ नवरात्रत्रंतस्यांनकार्यंशुभमिच्छता॥ देश
भंगोभवेत्त्रद्रुभिंसंचोपजायते॥ नंदायादशीपुक्तायांपत्रस्यान्ममपूजनमिति॥ स्कादे
पि॥ प्रतिपद्याश्विनेमासिसाशुहाशुभदाभवेत्॥ भारेयचदशीकृत्स्नातयापुक्तानशस्ये
ते॥ विरुद्धफलदासाहिपुत्रदारभयावहेति॥ तथा॥ वज्रनीयाप्रयत्नेनअमापुक्तातुया
र्थिवा॥ द्वितीयादिगुरोयुक्ताप्रतिपत्स्वैकामदा॥ तथादेवीपुराणो॥ योमापूजयतेनित्यं

द्वितीयादिगुणान्विताः॥प्रतिपक्षारदींज्ञात्वासोश्रुतेसुखमवयं॥यदिकुर्वीदमापुक्तप्रतिपत्
स्थापनंममा॥तस्यशामापुतंदत्वाभस्यशेषकरोम्यहं॥आप्रहान्कुरुतेयस्तकसशस्थापनम
तस्यसंपदिनाशःस्याज्जेष्टःपुत्रोविनश्यति॥अमापुक्तानकर्त्तव्याप्रतिपक्षंउिकाचने॥धना
भिर्विशेषेणवांशहानिश्चजायते॥नदरीकलयापुक्ताप्रतिपक्षंउिकाचने॥उदयेदिसुहृत्पिया
हासोदयगामिनीति॥देवीपुराणो॥याचाश्वपुजिमासेस्याप्रतिपक्षंउिकाचने॥शुद्धामवाचने
स्यांशतयज्ञफलप्रदं॥रुद्रयामले॥अमापुक्तासदाचैवप्रतिपक्षंनिदितामता॥तत्रचैत्थापयेत्
भद्रमिस्थजायतेक्रवं॥प्रतिपक्षद्वितीयातुकुंभारोयराकर्मणीति॥यद्यपिरुद्रयामलशमरं
निर्मूलान्ताथ्याविरोधान्प्रचाराच्चतद्वचनानिलिख्येते॥तिथितत्त्वेदेवीपुराणोपि॥प्रातरावाहं
देवीं प्रातरं व प्रवे शयेत् ॥ प्रातः प्रातश्च स प्रान्तरं व विसर्जयेत् ॥ तत्रैवा ॥ शरत्काले महाशजा
यते या च वार्धिकी ॥ साकार्योदयगामिभ्यां न तत्र तिथियुग्मता ॥ तथा ॥ कुहू काश्यासंयुक्तं व
प्रतिपक्षिणि ॥ राजनाशाय सा प्रोक्ता निदिता चाश्वरजने रति ॥ एषु वचनेषु कलशस्थापनय
णान् तदेव प्रथमे दिने तिथिभ्यते ॥ न नूयवासादि ॥ तस्य प्रतिपद्युग्मावासेतियुग्मवाक्यात् ॥ शु
क्लास्याप्रतिपक्षिणिः प्रथमत रनिदीपिकीतो ॥ शुक्लपक्षे दरी विदेति माधवोक्तेश्च ॥ शर्वदिने प्र
मस्य वाधे मानाभावादि निके चित् ॥ वस्तुतस्तु ॥ शर्वोक्तवाक्येषु च उिकाचनं प्रजनप्रहरणादुप
सादे श्च भवान् प्रधानदेवीशजादावपिरेतिपुक्तं ॥ कलशस्थापनयहं नूयलस्यारम् ॥ अत
एव देवलः ॥ इतो यवासनियमेषु टिके कापिया भवेत् ॥ सा तिथिस्तदिने शजाविपरीतानुयेतुके
नि ॥ अत्र घटिका सुहृत्तरिगोडाः ॥ यदा तु शर्वदिने संशरणी शुद्धा च भूत्वा ॥ परदिने वर्द्धते तदा संशरणी
त्वादमायोगाभावाच्च शर्वेवा ॥ यानि च द्वितीयायोगनिषेधकानि वचनानिकेचित्पठेतितामपि शुद्ध
धिकनिषेधपराशियरदिने ॥ प्रतिपद्यो न्यतासत्वे तु दरीपुतापि शर्वे वयाद्या ॥ तदा हल्लः ॥ तिथि
शरीरं तिथिरेवा ॥ काररां तिथिः प्रमारां तिथिरेव साधनमिति ॥ पानित्वमापुक्ताप्रकर्त्तव्येन्यादी
निचसिहप्रसादे वचनानि नानिसमूलत्वे सयेतद्विषयाणि ॥ अत्रेदं तत्वम् ॥ शर्वोक्तसर्ववाक्यानां
हेमाद्राद्यलिखितत्वननिर्मूलत्वात्त्रैश्रामनिर्णयस्यानुक्तेः सामान्यनिर्णयात् शर्वव्याप्तावपि गो
उनिबंधेषु ॥ विशेषनिर्णयादौदधिकीयायात्तत्रापि घटिकेकेत्यस्य हि सुहृत्सुनिन्विक्तेर्हि सुहृत्
याद्या ॥ उदिने देवतं भाना विन्यत्र हि सुहृत्त्रिरुश्चेति श्रेयोदयिका हि सुहृत्तत्वनियमात् ॥ तेन
उदये हि सुहृत्प्रीत्याद्यनुसारोपि ॥ सुहृत्तमात्राकर्त्तव्येति तु हि सुहृत्सुनिः ॥ अत्र यथा हि सुहृत्
विधिवैयर्थ्यात् ॥ केचित्तु सुहृत्तमात्रेति वचनात् ॥ ततो न्यनत्वे परानेत्याहुः ॥ गौडा अथ्येवम् ॥
अत्र देवीशजेव प्रधान उपवासादित्वंगं ॥ असृष्ट्यां च नवम्यां च जगन्मातरं मविकां ॥ शजपि
त्वाच्चिने मासि विशेषोको जायते नर रतिहेमाद्रौ भविष्ये तस्या एव फलसंबंधात् ॥ नवमी तिथि
पर्यंतं ह्यशजाजयादिकमिति तत्रैव देवीपुराणात् ॥ शरत्काले महाशजाक्रियते या च वार्ध
की तिमाकौ उयपुराणाच्च ॥ शर्ववचनादसमीनवमीशजेव प्रधानमन्यत्सर्वमंगमिति गौडाः ॥
एकाह यक्षापि देवीपुराणो ॥ यस्त्वेकस्यामथाष्टम्यां नवम्यां प्रथसाधकः ॥ प्रजयेह रं देवी

महाविभवविस्तारैरिति॥ तत्त्वतुराजस्येनयागैः॥ समप्रधानायाः सहित्वात्प्रत्यवेष्टेरनयाच्चाधाका
 मंयाजयेदित्येकत्वान्मध्यविधानाच्चयथाफलार्थोवहः प्रयोगस्तथात्रनवग्रमध्यस्थानाच्च
 म्यानवम्यावाफलार्थः पृथक् प्रयोगः॥ रूयनारायणाधृतदेवीपुराणो॥ महानवम्याप्रज्ञेयं सर्वका
 मप्रदायिका॥ सर्वेषुवत्सवर्गेषुतवभक्ताप्रकीर्तिता॥ कृत्वाप्रोतियशोराज्यपुत्रादुदंनसंपदः॥
 साचकाम्यानित्याच॥ एवममैरपितदादेवाः कार्यं प्रश्जनमविभूतिमतुलांलक्ष्युचतुर्वर्गप्रदाय
 क्मिति॥ योमोहादथवालस्यादेवीदुर्गामहोत्सवो॥ नश्चयतिदंभाहृद्देवाहाय्यथभैरव॥ कु
 द्दाभगवतीतस्यकामानिष्टान्निहंतिवैरिति॥ कालिकापुराणोफलनिंदाश्रुतेः॥ वर्षेवर्षेविधात
 व्यस्यापतंचविसर्जनमितिथितिवेदेवीपुराणाच्च॥ अत्रोपवासादिकमुक्तंहेमाद्रौभविष्ये
 ॥ एवंचविध्यवासिमानवरात्रोपवासतः॥ एकभक्तेननक्तेनतथैवायाचिनेनच॥ प्रजनीयात्
 नैर्देवीस्थानेस्थानेपुरेपुरे॥ गृहेगृहेशक्तिपरैर्योमयाभवनेवने॥ स्तानैः प्रमुदितैर्हृष्टैर्ब्राह्म
 णैः सत्रियैर्नृपैः॥ वैशेष्येष्टैर्भक्तिपुक्तैर्क्षेत्रैश्चमानवैरिति॥ यत्र॥ रूयनारायणायभवि
 ष्ये॥ एवंनातास्त्रेच्छगरीः प्रजतेसर्वदस्युभिरिति॥ तत्रामसप्रजापरमिति॥ विनामत्रैस्ताम
 सीस्यात्किरातानांतुसम्पत्तेतितत्रैवोक्तेः॥ मदन्तरज्जेदेवीपुराणोपि॥ कर्मासंस्थेरवोशक्रमुक्त
 मारभ्यतंदिका॥ अयाचीद्यथैकाशीनक्ताशीवाथवाचदः॥ भूमोशपीतचामंअकुमारीर्भा
 जयेन्मुदा॥ वस्त्रालंकारदानेश्चसंतोष्याः प्रतिवासरं॥ वलिचप्रत्यहंदद्यादोदनंमांसमाषव
 त्॥ त्रिकालंश्चजयेदेवीजयस्तोत्रपरयराश्रितानंदिकाप्रतिपदितिमेथिलाः॥ षष्ठीतिगोऽः॥
 तच्चप्रजनरात्रौकार्यं॥ आश्विनेमासिमेघांतेमहिषासुरमर्हिनी॥ निशासुप्रजयेद्भक्तासोपवा
 सादिकः क्रमादितिदेवीपुराणात्॥ सयहेपि॥ आश्विनेमासिमेघांतेप्रतिपदातिथिर्भवेत्॥
 नस्यानक्तं प्रकुर्वीतरात्रौदेवीप्रश्नयेत्॥ रात्रिरूयायतौदेवीदिवारूपोमहेश्वरः॥ रात्रित्रतमि
 दंटेविसर्वयापप्रणशने॥ सर्वकामप्रदंदृणं सर्वशत्रुनिवर्हणं॥ रात्रित्रतमिदंतस्यरात्रौकर्त
 व्यतेष्यते॥ नक्तत्रतमिदंतस्मादनरकेगतिरित्यादिवचनाच्च॥ रात्रित्रतमेवाभिप्रेत्समाध
 वेनोक्तं तस्यनक्तत्रतत्वादिति॥ ननु रात्रिभोजनादिति॥ ननु॥ मासिचाश्वपुजेपुक्तेनवरात्रे
 विशेषतः॥ संश्रमनवदुर्गांचनक्तं कुर्यात्समाहितः॥ नवरात्राभिधेकर्मनक्तत्रतमिदंस्तुते॥
 आरभेनवरात्रस्येत्यादिस्कोदात्॥ माधवोक्तेश्चनक्तमेवप्रधानमितिचेत्॥ ननवरात्रोपवास
 तस्यादेरनुपपत्तेः॥ नचपाक्षिकनक्तानुवादोयं॥ नित्यानित्यसंयोगविरोधात्॥ नद्यद्विहोत्रे
 दशमपक्षेप्रास्यदध्नाजुहोतीत्यस्येद्रियकामहोमेनुवाद्योघटते॥ नित्यवदनुवादायोगादित्यु
 क्तं चार्त्तिके॥ तथात्रापितेनात्रतहदेवगुणात्फलमितिज्ञेयम्॥ ननु रात्रेः कर्मकालत्वेतद्या
 पिनीर्ष्वेवप्रतिपत्त्यापुयात्॥ मैवं॥ न्यायतः प्राप्तावपिर्ष्वोक्तवचनेर्वाधात्॥ यथाष्वेषुः क
 र्मकालम्यापिनीमयित्यक्तास्वत्यापिपरैव
 एमनवमीतिप्रायुक्तं
 यथावाशिष्येसतीमपिर्ष्वीज्जाष्टमीत्यक्ता रोहिणीपुत्रायरेवेतिमाधवेनोक्तं तथात्रा
 पिवस्तनस्त॥ रात्रेः कर्मकालत्ववचसाहेमाद्राद्यलिखनान्मूलत्वंविमृश्यमेवत्रिका॥

लक्षयेदिमादिष्वविरोधाच्च॥ माधवोक्तिस्तुपासिकनक्तावदरस्युक्ततस्मात्सर्वपक्षेषुपरैव
 प्रतिपदिनिस्सिंह॥ अत्रकेविन्नवरात्रशरीरवाहीरात्रपरः वृद्धोसमाप्तिरस्यम्याहासिभाप्रति
 पन्निशि॥ प्रारंभोनवचंआस्तुनवरात्रमतीर्थवदिति॥ देवीपुराणादिमाहुः॥ तन्नाप्रतिहा
 सदृष्टोत्सनाधिक्यत्वायनेः॥ अत्रमूलाभावाच्चेतेनतिथिवाच्येवायम्॥ तदुक्तम्॥ तिथिवृ
 द्दोतिथिहासेनवरात्रमपार्थक्यं॥ अथरात्रेनदोषोपेनवरात्रतिथिस्येति॥ सचनवरात्र
 शकचिल्लसरायाकर्मवाची॥ यथाप्रारंभोनवरात्रस्येत्यत्रेतिदिक्॥ प्रतिपदिचवेध
 स्मादियोगनिषेधोभार्गवाच्चैतदीपिकायां॥ देवीपुराणो॥ त्वाष्ट्वेधतिपुक्ताचेतप्रतिपच्च
 ठिकाचने॥ तयोरेतेविधान्यकलशाशयराएहेति॥ चित्रावैधतिपुक्तापिहितीयापुक्ता
 चेत्सैवयाद्येत्पुक्तदुर्गात्सवे॥ भद्रान्विताचेत्प्रतिपत्तुलभ्यतेविरुद्धयोगैरपिसंगतास
 ती॥ सेवायगन्धेविवुधैर्विधेयाश्रीपुत्रराजादिविद्विहेतुरिति॥ यदानुवैधत्यादियरिहाररा
 प्रतिपत्तुलभ्यते तदोक्तं तत्रैवकात्यायनेना॥ प्रतिपद्याध्विनेमासिभवावैधृतिचित्रयोः॥ आ
 द्ययादौयरित्यप्रारंभेनवरात्रकमिति॥ भविष्येपि॥ चित्रावैधृतिं संपूर्णा प्रतिपच्चैभदेनूप
 त्याज्यांघृशास्त्रयस्त्वाद्यास्तुरीयांशुतपूजनमितिरुदयामलेपि॥ वैधृतौपुत्रनाशः स्याच्चित्रा
 यांधननाशनं॥ तस्मान्नस्थापयेत्कुभंवित्रायावैधृतौतथा॥ संपूर्णा प्रतिपद्येवचित्रापुक्ता
 यदाभवेत्॥ वैधृत्यावापिपुक्तास्यात्रदामध्यदिनेरवो॥ अभिजित्तुमुहूर्त्तयत्रस्यापनमि
 व्यतेरति॥ चित्रादिनिषेधमूलेचिंत्यो॥ इदंकलशास्थापनंरात्रौनकार्यं॥ नरात्रौस्थापनं
 कार्येनचकुंभाभिषेचनमितिमात्स्योक्तेः॥ भास्करोदयमारभ्यवावत्तदशनाडिकाः प्रातः
 कालरतिप्रोक्तस्यापनारोपणादिध्वितिविष्णुधर्मांकेश्च॥ रुदयामले॥ स्नानंमंगलिकं
 कृत्वाततोदेवीप्रलजयेत् शुभाभिर्भुक्तिकाभिश्चर्ष्वेकृत्वातुवेदिकां॥ यवानुवेवाययेत्तत्र
 गोधूमेश्चापिसंयुतान्॥ तत्रसंस्थापयेत्कुभंविधिनामंत्रर्ष्वेकं॥ सेवराजतंवापिताम्र
 मृगमयजनुवेति॥
 अथप्रजाविधिः॥ साचजयंतीमंत्रेणान्
 वाक्षरेणवाकार्या॥ तदुक्तं दुर्मभक्तिरंगिराणंदेवीपुराणो॥ कुरुदेव्यास्तमंत्रेणप्रजा
 क्षीरघृतादिभिरिदुक्ता॥ जयंतीमगलाकालीभद्रकालीकपालिनी॥ दुर्गासमाशिवा
 धात्रीस्वधास्वाहानमोस्तुते॥ अनेनैवतुमंत्रेणजयहोमोतुकारयेदिति॥ ३० दुर्गेदुर्गेर
 क्षिशिस्वाहेतिनवाक्षरः॥ तत्रप्रतिपदिप्रातरभ्यंगकृत्वादेशकालो संकीर्त्यममेहजन्म
 निदुर्गाप्रोतिहारासर्वोपच्छान्तिर्ष्वेकदोर्धापुर्विपुलधनपुत्रपौत्राद्यतवह्निन्संततिवृ
 हिस्थिरलस्मीकीर्त्तिलाभशत्रुयराजयसदभीष्टसिद्धर्थेशारदनवरात्रप्रतिपदिविहितक
 लशास्थापनदुर्गाप्रजाकुमारोसजादिकरिष्येति संकल्प्यमहोर्धोरितिभूमिंस्थत्वात्रोय
 धयः समितियवान्निक्षिप्याकलशेषितिकुंभं संस्थाप्य३ममेगोश्रतिजलेनाश्रय्यंगंधदा
 रामितिगंधयात्रोसधीरितिसर्वोसधीः॥ काडाकाडादिनिद्वीः॥ अथत्येवउतियंचपच्च
 वाः॥ स्योनाष्टथिवीतिसप्रमृदः॥ याफलिनीरितिकल॥ सहिरापरत्वातीतियंचरत्वाति

हिरण्यचक्षिप्रापुवासुवासातिवैखैरावेष्ठा। शर्णादर्वीतिशरीयात्रनिघायातत्रवरुणो
संज्ञज्यजीर्णायांनूतनायांवाप्रतिमायांदुर्गीमावाघ्रजयेत्॥तद्यथा॥शर्वोक्तंमंत्रमुक्त्वा
आगच्छवरदेदेविदेत्यर्धनिष्कृत्वा॥प्रजागृहारासुमुखिनमस्तेशंकरप्रियेसर्वतीर्थम
यंवारिसर्वदेवसमन्वितं॥रमंघटंसमागच्छतिष्ठदेवगणैःसहा॥दुर्गेदेविसमागच्छसा
न्निध्यमिहकल्पया॥वलिप्रजागृहारात्वमस्याभिःशक्तिभिःसहेत्यावाघ्रशर्वोक्तंमंत्रेणा
घोउशीपचारैःप्रजयित्वामासमक्रवलिकूष्मांडादिवलिवानिवेदयेत्॥ततःकुमारोष्
जातदुक्तंहेमाद्रौस्कांटे॥एकैकांघ्रजयेत्कामाभेकवृद्धातथेवच॥हिगुरात्रिगुरावापिप्र
त्येकंनवकंतुवा॥तथा॥नवभिर्लभतेभूमिभैश्चुर्ध्वं हिगुरोतनु॥एकवृद्धालभेतक्षेम
कैकेनश्रियलभेत॥एकवर्षानुयाकम्प्राश्रजायेतांविवर्जयेत्॥गंधपुष्पफलादीनांप्री
तिलस्यानविद्यते।तेनहिवर्षमारभ्या।दशवर्षययंताएवप्रज्या।तत्त्वत्याः।तासांचक्रमे
राकुमारिकात्रिमूर्तिः।कल्याणीरोहिणीकालीचंडिकाशांभवीदुर्गीसुभद्रेतिनामभिः
प्रजाकार्या॥आसांचप्रत्येकंप्रजा मंत्राफलविशेषाश्चतत्रैवज्ञेयाः॥सामान्यतस्तु।मंत्र
स्तरमयीलक्ष्मीमाहाराण्युधारिणीम्॥नवदुर्गात्मिकासाक्षात्कामावाहयाम्यहं॥
एवमभ्यर्चनेकुर्व्यात्कुमारीणांप्रयत्नतः॥कंचुकैश्चैववस्त्रैश्चगंधपुष्पास्तदादिभिः॥
नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्भोजयेत्यायसादिभिः॥तथा॥यथिस्फुटितशीशीगीरंरक्तपुष्पप्र
णांकिताम्॥जान्यंधांकेकरांकाराणींकरूपांतनुरोमशांसंत्यजेद्देविगीरंकरांसीगर्भ
समुद्भवां॥तथा॥ब्राह्मणीसर्वकार्येषुजयार्थेनृपवंशजां॥लाभार्थेवैश्वंशोल्यासुत
येश्चदवंशजां॥दारुणोचांत्यजानांघ्रजयेद्विधिनानरः॥रति॥अत्रवेदपारायणाम
युक्तंरुद्रयामले॥एवंचतुर्वेदविदोविप्रान्सर्वान्प्रसादयेत्॥नेघांचवरणकार्येवेदया
रायणायवेरति॥तथा॥एकोत्तराभिवृद्धानुनवमीयावदेवहि॥चंडीपाठजयेच्चैवजा
ययेद्द्विविधानतः।तिथितत्वेचाराहीतत्रे॥प्रणावंचादितो जन्मालोत्रवासं हितांयतेत्॥
अत्रेचप्रणावंदद्यादिसुवाचादिप्ररुषः॥आधारेस्थापयित्वातुपुलकंप्रजयेत्सुधीः।ह
स्तसंस्थापनादेवयस्माद्देविकलंभवेत्॥स्वयंचलिखितयच्चष्ट्रेणालिखितंभवेत्॥अ
स्तोत्रेनदृश्यतेयत्रप्रणावतत्रविमसेत्॥सर्वत्रयाठोविनेपस्त्वयथाविफलंभवेत्॥ए
वंनवमीपर्यंतंप्रत्यहंप्रमहंकुर्यात्॥अत्रविशयोहेमाद्रौदेवीपुराणो॥यदायेदिवसेकु
र्याचंडिकाप्रजनादिकं॥हिगुरालहितीयेद्विगुरांतत्परहनि॥नवमीतिथिपर्यंतं
द्याप्रजनादिकं॥हिगुरालहितीयेद्विगुरांतत्परहनि॥नवमीतिथिपर्यंतंदद्यात्प्रजा
पादिकमिति॥एतेननवरत्रैश्चैवप्रधानं॥उपवासादित्वंगमितिगम्यते।तिथिहासेतुति
थिहयतिमित्रंप्रजादिमहालयश्चाद्वेकदिनेश्चावृत्त्याकार्यं॥इहोतहदेवावृत्तिः॥
तोतवरत्रोपवासादिसकलंकुर्यात्॥स्वस्थाशक्तावन्नेनवाप्रजादिकारयेत्॥स्वयं

व्यक्ततोवापिप्रजयेत्प्रजयीतवेति।तरंगित्यादेवीपुराणात्॥इदं चदेवीप्रजनंशुक्रास्तादावपिका
 र्यो॥तदुक्तं धर्मप्रदीये॥नष्टे शुक्रे तथा जीवेमिहस्ये चरहस्यतो॥कार्यार्थैव स्वदेव्यर्चाप्रत्यर्
 कुलधर्मतरति॥मलमासेवचनाभावान्भवति॥अत्रसाध्वस्याध्वजनसुक्तंमदनरत्नेदेवी
 पुराणो॥आश्वयुक्तसुक्तप्रतियत्स्वामियोगेशुभेदिनेर्हर्षसुचैःश्रवानामप्रथमंश्रियमाहर
 त्॥तस्मात्साध्वेनैरेस्तत्रप्रसोमोश्रहयासह॥प्रजनीयाश्चतुरंगानवमीयाचदेवहि॥शांतिः
 स्वरूपयनकार्यं तदात्तेषांदिनेदिने॥धामभल्लातककुशं चसिद्धार्थकास्तथा॥येचवर्गोन
 सत्रेराग्रंथितेषांनुवधयेत्॥वायुमैवीरुगोःसौरैःशाक्रेर्मंत्रैःसर्वैस्सर्वैः॥विश्वदेवैस्तथाप्ये
 हीमःकार्योदिनेदिने॥कलत्रैरेत्वेतदप्येत्पदि॥ज्येष्ठायोगेपुरातत्रगजाश्राष्टीमहाबलाः॥
 पृथिवीमवहनृषर्वसौलवनकाननां॥कुमुदेरवतौपयःसुषुदंतोयवामनः॥सुप्रतीको
 जनोनीलस्तस्मात्तस्त्रप्रजयेत्॥शाक्राहस्तामारभ्यनवम्यांतचर्ष्ववत्॥अश्ववहोमादीम
 र्थः॥० अथप्रतियदादिषुविशेषोदुर्गाभक्तितरंगित्याभिव्ये॥ केशसंस्का
 रद्वयाशिप्रदधानप्रतियदिने॥पक्वतैलेहितीयायांकेशसंयमहेतवो॥पट्टोरमितिगोउपाठः
 दर्परांचतृतीयायांसिंदूरालक्तकंतथा॥मधुयर्कंचतुर्थ्यांतुतिलकनेत्रमंडनम्पंचम्यामंग
 रागचशक्पालकराणानिचाषष्ठांविस्वतरोबोधंसायंसंभ्यासुकारयेत्॥सप्रम्यां प्रातरानीय
 गृहमध्येप्रप्रजयेत्॥उयोषरांमथ्यासृम्यामात्मशक्पातुप्रजनं॥नवम्यामुपचंडायाःप्रजांकु
 र्यादलितथा॥संश्रयंप्रेशांकुर्याद्दशम्यांसावरोत्सवेः॥अनेनविधिनायस्तुदेवींप्रीणाय
 तेनरः॥स्कंदवम्यालभेदेवीतपुत्रधनकीर्तिभिः॥कृत्यतत्वारोवैलिंगे॥कसायांकृष्णपक्षेत्
 प्रजयित्वाहंभेषिवा॥नवम्यांबोधयेदेवींमहाविभवविस्तरैः॥शुक्तं पक्षचतुर्थ्यांतुदेवीकेश
 विमोक्षणां॥प्रातरेवतुपंचम्यांसाययेत्सुभैर्जलैः॥षष्ठांसायंप्रकुर्वीतविल्वच्छेधिवास
 नं॥सप्रम्यांपत्रिकाप्रजाअसृम्यांचाय्योषरां॥प्रजाचजागरश्चैवनवम्यांविधिवहलिः॥
 विसर्जनंदशम्यांतुत्रीडाकोतुकमंगलेः॥अत्रनवम्यांबोधनासामर्थ्येष्ट्यांबोधनमिति
 स्मार्त्ताः॥फलभूमार्थिनःसमुच्चयत्पत्ये॥नवम्यांभत्रःकालिकापुराणो॥र्येमास्यसितेय
 सेनवम्यांमाहंभेषिवाश्रीवृक्षेवोधयामित्वायावत्प्रजाकरोम्यहम्॥अत्रस्त्रीव्रतेविशेषः॥
 अथशौचेविशेषीनिर्णयासृतेविश्वरूपनिबंधे ॥आश्विनेशुक्त
 पक्षेत्प्रारब्धेनवरात्रके॥शावाशौचेसमुत्पन्नेक्रियाकार्याकथंबुधेः॥सूतकेवर्तमानेच
 तत्रौत्पन्नेसदाबुधेः॥देवीप्रजाप्रकर्त्र्यापशुयत्तविधानतः॥सूतकेप्रजनप्रीक्तदानचैववि
 शेषतः॥देवीसुदृश्यकर्त्रंयंत्रहोमोनविद्यते।रति।कालादर्शविष्णुरहस्येपि॥हर्षसंक
 लितपञ्चव्रतसुनियतव्रतैः।पत्न्यत्रैम्यनरैःसुदृदानाच्चनविवर्जितमिति॥गोउनिबंधेति
 यितत्वेप्युक्तं॥आश्विनकृष्णनवम्यादिशुक्तप्रतियदादिषष्ठादिप्रम्यादिकैकंकर्म्यत्र
 तद्यमध्येआशौचपातेपिनदीषःसंकलौव्रतसचयोरिति।विष्णुक्तेरिति॥आरथ्यंस्वयमेव
 कार्यं।अनारथ्यत्वयेनकारयेदितिदिवोदासः॥रजस्वलात्वयेनकारयेत्।सूतकादिवदि

हिरण्यचक्षिष्वापुवासुवासाश्चित्तस्वैरावेष्टा। सर्गादर्वीतिशर्णायात्रनिघायातत्रवरुणां
संश्रयजीर्णायांनूतनायांवाप्रतिमायादुर्गीमावाद्यप्रजयेत्॥तद्यथा॥श्रवोक्तंमंत्रमुक्त्वा
आगच्छवरदेदेविदैत्यदर्यनिषूदनि॥प्रजागृहारासुमुखिनमस्तेशंकरप्रियेसर्वतीर्थम
यंवारिसर्वदेवसमन्वितं॥रमघटंसमागच्छत्सिद्धदेवगणैःसह॥दुर्गेदेविसमागच्छसा
न्निध्यमिहकल्पया॥वल्लिप्रजागृहारात्वमस्यभिःशक्तिभिःसहेत्यावाद्यश्रवोक्तंमंत्रेण
घोउशोपचारेःप्रजयित्वामासभक्तवल्लिकृष्णांउदिवल्लिवातिवेदयेत्॥ततःकृमारीप्र
जातदुक्तंहेमाद्रौस्कांदे॥एकैकांप्रजयेत्कन्यामेकदद्यात्तथैवच॥हिरुणांत्रिगुणांवाधिप्र
त्येकंनवकंतुवा॥तथा॥नवभिल्लभतेभूमिभेश्रुत्यैहिरुगोनतु॥एकदद्यात्तमेतक्षेम
कैकेनश्रियलभेत्॥एकवर्षानुयांक्त्याप्रजायेत्तांविवर्जयेत्॥गंधपुष्पफलादीनांप्री
तिलस्यानविद्यतेतेनहिवर्षमारभ्या॥दशवर्षययंताएवप्रज्या॥नत्वन्याः॥तासांचक्रमे
राकुमारिकात्रिमूर्तिः॥कल्पाणीरोहिणीकालीचंडिकाशांभवीदुर्गासुभद्रेतिनामभिः
प्रजाकार्या॥आसांचप्रत्येकंप्रजामंत्राफलविशेषाश्चतत्रैवज्ञेयाः॥सामान्यतस्तुमंत्रा
क्षरमयींलक्ष्मीमाहारांरूपधारिणीम्॥नवदुर्गात्मिकासाक्षात्कन्यामावाहयाम्यहं॥
एवमप्यर्चनेकुर्व्यात्कुमारीणांप्रयत्नतः॥कंतुकेश्चैववस्त्रेश्रंगंधपुष्पाक्षतादिभिः॥
नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्भोजयेत्प्रायसादिभिः॥तथा॥प्रथिस्फुटितशरीरां गीरंक्रूरपत्र
रांकिताम्॥जात्यर्धकैकरांकाशींकरुयांतनुरोमशांसंत्यजेद्रोगिणीकन्यांदासीगम
समुभ्वां॥तथा॥ब्राह्मणींसर्वकार्येषुजयार्थेनृपवंशजां॥लाभार्थेवैश्यवंशोन्त्यासुत
थैश्चद्वंशजां॥दारुणींचान्यजानानांप्रजयेद्दिधिनानरः॥रति॥अत्रवेदपारायणम
युक्तंरुद्रयामले॥एवंचतुर्वेदविदोविप्रान्सर्वांस्त्यसादयेत्॥तेषांचवरणांकार्यवेदप
रायणायवैरति॥तथा॥एकोन्नराभिदद्यान्नवनमीयावदेवहि॥चंडीपाठजयैश्चैवजा
ययेद्द्विधानतः॥तिथितत्वेवाराहीतत्रे॥प्रगावंचादितोजप्रास्तोत्रवासंहितांयठेत्॥
अत्रैवप्रगावंदद्यादित्युवाचादिरुषः॥आधारस्थापयित्वातुपुस्तकंप्रजयेत्सुधीः॥ह
स्तसंस्थापनादेवयस्माद्देविकस्तंभवेत्॥स्वयंचलिखितंयच्चश्चैरालिखितंभवेत्॥अ
ब्राह्मणोनलिखितंत्वापिविफलंभवेत्॥असिद्धादिकंमस्यपठेत्स्तोत्रविचक्षणः
स्तोत्रेनदृश्यतेयत्रप्रगावंतत्रविन्यसेत्॥सर्वत्रपाठोविज्ञेयस्त्वन्मथाविफलंभवेत्॥ए
वंनवमीपयंतप्रत्यहंप्रत्यहंकुर्यात्॥अत्रविशोहेमाद्रौदेवीपुराणो॥यदायेदिवसेकु
र्यांचंडिकाप्रजनादिकां॥हिरुणालुहितीयेहिरिगुणांतत्परहनि॥नवमीतिथिययंतद
द्याप्रजनादिकां॥हिरुणालुहितीयेहिरिगुणांतत्परहनि॥नवमीतिथिययंतदद्याप्रजना
पादिकमिति॥एतेननवरात्रेप्रजेवप्रधानां॥उपवासादित्वंगमितिगम्यते॥तिथिहासेतुति
थिद्वयतिमित्रंप्रजादिमहालयश्चाद्वदेकदिनेआहृत्याकार्यं॥हृदोतहदेवाहृतिः॥
तोतवरात्रोपवासादिसंकलंकुर्व्यात्॥स्वस्थाशक्तावन्मेनवाप्रजादिकारयेत्॥स्वयंवा

यमनोवापिप्रजयेत्प्रजयीत्वेति।तरंमिन्यंदेवीपुराणात्॥उदंचदेवीप्रजनंशुक्रास्त्रादावपिक्र
 यो॥तदुक्तं धर्मप्रदीपे॥नयेशुक्रेतरथाजीवेमिंहस्येचरहस्यतो॥कार्यांचेवस्वदेव्यच्चाप्रत्यर
 कुलधर्मनरति॥मलमासेवचनाभावानभवति॥अत्रराधस्याध्वजनमुक्तमदनरलेदेवी
 पुराणे॥आश्वयुक्तशुक्रप्रतिपत्स्वातियोगेशुभेदिनेर्ध्वसुचैःश्रवानामप्रथमंश्रियमाह
 त्॥तस्मात्साधेनैरेस्तत्रश्रीशोभ्रदयासह॥एजनीयाश्चतुरगानवर्मायावदेवहि॥शातिः
 स्वल्पयनेकार्यं तदातेषांदिनेदिने॥धामंभद्रातकंकुसुमवासिदार्थकास्तथा॥पंचवर्षान
 सूत्रेरायथितेषांनुबंधयेत्॥वायव्येवीरुः-सौरिः-शाक्रेर्मंत्रैःसवैस्त्वैः॥वैश्वदेवैस्तथाप्ये
 हीमः-कार्यादिनेदिने॥कस्ततैरेतदयेन्यदपि॥ज्येष्ठयोगेपुरातत्रगजाश्चाष्टीमहावलाः॥
 श्थिवीमवहनृषैःसरोलवनकाननां॥कुमुदेरावतौययः-सुषुम्देतोथवामनः॥सुप्रतीको
 जनोनीलस्तस्मात्तस्त्रप्रजयेत्॥शाक्रेहस्तामारम्यनवम्यातंचर्षवत्॥अश्ववहोमादीम
 र्यः॥० अथप्रतिपदादिषुविशेषोद्गर्भाभक्तितरंमिन्मभविष्ये॥ केशसंस्त
 रद्व्याशिप्रदधानुप्रतिपदिने॥पकृतैलेहितीयम्याकेशसंयमहेतवेःपहरोरमितिगीउपायः
 दपरंराचतृतीयायासिंदूरस्नक्तंकतथा॥मनुष्यकंचतुर्यातुतिलकनेत्रमउनमपंचम्यामग
 रागंचशक्त्रालंकराणांचिवाक्षणाविल्वतरोवोबंधसायंसंभ्यासुकारयेत्॥सप्रम्याप्रातरानीय
 गृहमध्येप्ररजयेत्॥उयोषशांमथाश्रम्यामात्मशक्त्रातुधजनं॥नवम्यामुयचरायाःशक्त्राकु
 र्पाहलितथा॥संश्रुप्रेषांकुर्प्याहशम्यासावरोत्सवेः॥अनेनविधिनापसुदेवीप्रीत्याया
 तेनरः॥स्कंदवसाल्देवीतंपुत्रधनकीर्त्तिभिः॥इत्यतत्वारणवेर्लेगो॥कसायांरुक्षपलेतु
 रजयित्वाइंमेपित्तानवम्यावोधयेदेवीमहाविभवविस्तैः॥शुक्तपक्षचतुर्यातुदेवीकेश
 विमोक्षणां॥प्राग्देवतुयंम्यास्त्राययेत्शुभैर्जलैः॥षष्ठांसायंप्रकृर्षीतविल्वरहोधिवास
 नं॥सप्रम्यापत्रिंशज्जाश्रम्याचाप्युषां॥शक्त्राचजागरश्चैकनवम्याविधिवदन्तिः॥
 विसर्जनंदेशमन्त्रीकाकौतुकमंगलेः॥अत्रनवम्यावोधनसामर्थ्यश्रुत्यावोधनमिति
 स्मात्रीः॥फलप्रार्थितःसमुच्चपरत्ये॥नवम्यामेत्रकालिकापुराणां॥रवमास्यमितेय
 हेनवम्यामर्हंश्रीरहस्योध्यामित्वायावत्प्रजाकरोम्यहम्॥अत्रश्रीव्रतेविशेषः॥
 अत्रकेचेविरोपीनिर्गोपामृतेविश्वरूपनिबंधे॥आपिनेशुक्त
 पक्षेत्प्रसन्नवक्रोःप्रावाशोचेसमुत्पन्नेक्रियाकार्याकथंयुवैः॥मत्तकवर्तमानेच
 तत्रोत्पन्नेसमुद्धेदेवीप्रजाप्रकर्त्रेयापशुपतविधानतगाम्भक्तकजनप्रीकृतानंचेवति
 शेषतः॥देवैरेकैःसकत्रैमेतत्रोद्योमविद्योतरति॥कालादरेविश्वरुहमपि॥एवमेक
 सितयचक्रांशुप्रतिपदिः॥एतन्कत्रैयेनरेःशुद्धेनाचनविवाज्जितमित्ता॥गौरिनबंधेति
 यितत्वेयुक्तं॥अत्रनवम्यादिशुक्तप्रतिपदादिषुसकृत्सप्रम्यादिकैकंकर्यंअ
 तश्चमध्येअत्रैकंनदोषःसंकासोत्रतमत्रयोगिनिविश्वक्रेमितिः॥अत्रयंम्यंमेव
 कार्यं॥अन्यत्रयंम्यंवेदितिदिदोदामः॥रजस्वनात्यंनकारयेतामृत्कारिददि

शेषवचनां भोवांत ॥ श्रीराणां चनवरात्रे तांबूलादि चर्वणां भवति ॥ तदुक्तं व्रतहेमाद्रौ गारुडे ॥
 ॥ गंधालंकारतांबूलपुष्पमालानुलेपनं ॥ उयवासेन दध्यंति दंतधावनमंजनमिति ॥ ए
 त्संभर्तृकोयवासविषयं ॥ अन्मश्नात्र विशेषः परिभाषायामुक्तः ॥ आस्त्रिनशुक्लपंचम्या
 मुयांगलक्षितात्रतं महाराष्ट्रेषु प्रसिद्धं ॥ तत्र यद्यपि कथायां कालविशेषो नोक्तस्तथापि ॥
 त्रौजागरां कुर्याद्गीतवादित्रनिखनेरिति रात्रौ जागरोक्तेः शक्तिप्रजाया ॥ रात्रौ प्राश
 स्त्याचरात्रियापि नोप्रायेतिके चित्वावसुतसुवचनं विना रात्रौ प्रजायां मानाभावात् ॥
 गरस्य चांगत्वात् ॥ युग्मवाक्यात् ॥ मुक्ताजागराणो न त्रैचंद्राद्यर्थव्रततया ॥ ताराव्रतेषु सर्व
 रात्रियोगो विशिष्यते र्तिकालहेमाद्रौ वचनाच्च सर्वविद्यायाद्या ॥ रात्रिशुद्धः सर्वविद्यावच
 नत्रतिहेमाद्रिः ॥ अत्र्यचमुक्ताजागराणरुयत्वादि तिसाधुप्रतीमः ॥ मुक्ताजागराण्यत्रै
 कं पदम् ॥ तस्मिन्व्रतेरत्यर्थः ॥ अत्र्यथा मुक्तेत्यसंगतेः ॥ दिवोदासीयेष्वेवं ॥ आश्विनशुक्
 लक्षे मूलनक्षत्रे सरस्वती स्थापनं ॥ यथोक्तं निर्णयामृते देवीपुराणे ॥ मूलक्षेत्रे सुगंधी
 प्रजतीया सरस्वती ॥ प्रजयेत्यत्र हं देवया वेहं देवमृशकं ॥ नाध्यापयेन्नच लिखेनाधीपी
 न कदाचन ॥ पुस्तके स्थापिते देविविद्याकामो हि जौत्तमः ॥ संग्रहे ॥ आश्विनस्य सिते यक्षे मे
 धाकामः सरस्वती ॥ मूलेनावाहये देवी प्रवरो न विसर्जयेत् ॥ मूलस्याद्य पादे आवाहनमि
 ति शिष्टाः श्रवणाद्य पादे च विसर्जयेत् ॥ आदिभागो निशायांतु प्रवरास्य पदा भवेत् ॥ संप्रे
 षणांतदा देव्यादशम्यांचमहोत्सवरतिचिंतामणौ ब्रह्मांडपुराणात् ॥ ० ॥ ० ॥
 अथ षष्ठी ॥ गोडनिबंधे देवीपुराणे ॥

जेथानसत्रपुक्तायां षष्ठां विल्वामिमंत्राणां ॥ सप्रम्यां मूलपुक्तायां यत्रिकायाः प्रवेशनं ॥ र
 तीयाढासुतास्यम्यां प्रजाहोमाद्युयोषणां ॥ उत्तरेणानवम्यां तु वलिभिः प्रजयेच्छिवां ॥ प्रवरो
 नदशम्यां प्रणियमविसर्जयेत् ॥ कालिकापुराणे ॥ बोधयेद्विल्वशाखायां षष्ठां देवीं फले
 मुच ॥ सप्रम्यां विल्वशाखां तामाहृत्य प्रतिप्रजयेत् ॥ पुनः प्रजातयास्यम्यां विशेषेण सभाच
 रेत् ॥ जागरंच स्वयं कुर्याद्दलितानमहानिशि ॥ प्रभूतवलिदानंतु तवम्यां विधिवच्चरेत् ॥
 विसर्जनंदशम्यांतु कुर्याद्दे शरदोभद्वेः ॥ मूलिकर्हमनिक्षेपैः क्रीडाकौतुकमंगलेः ॥ अ
 त्रसर्वत्रतिथिनसत्रयोगादरोमुखः कल्पः ॥ तदभावे तु तिथिरेव याद्या ॥ तिथिः शरीरं दे
 स्यतिथौ नसत्रमाश्रितं ॥ तस्मान्निथिं प्रशंसंति नसत्रे नतिथिं विनेति ॥ विद्यापतिलिखित
 वचनात्तिथिनसत्रयोगो गेहयौरेवानुपालनं ॥ योगाभावे तिथिर्ग्राह्या देव्याः प्रजवक
 र्मणीति ॥ तत्रैव देवलोक्तेश्च ॥ अत्रचपत्री प्रवेशात् सर्वैद्युः सायंकालेषु सभावैतसर्व
 दिने धिवासनं कार्यं ॥ सायंकाले तपसास्त्वधिवासनलोपः ॥ षष्ठां सायं प्रकुर्वीत नि
 ल्वरक्षे धिवासनमिति ॥ सर्ववचनादितिकल्पतरुः ॥ सायंशुतिः फलातिशयमात्रार्थी
 ननु कर्मलोपस्याचार्यचूडामरिः ॥ अत्रकर्मः विल्वसमीपगत्वा देवीं विल्ववसं हज्य
 प्रार्थयेत् ॥ तत्रमंत्रः ॥ रावणस्यवधार्थी परमस्यानुग्रहाय व ॥ अकाले ब्रह्मणा बोधे

व्याख्येयः पुरा॥ अहमयाश्रितः यस्यां सायाहेवो ध्यायाम्येतं ॥ श्रीशैलसिखरेजातश्रीप्लश्री
 केतन॥ नेतयोसिमयागच्छशमीदुर्गीस्वरूपतः ॥ इति ॥ एवं देवीं मधिवास्य परदिने निमित्तं
 वेल्गशाखायत्री प्रवेशशजां ॥ तदुक्तं हेमाद्रौ लैगे ॥ मूलाभावे तु सप्रम्यां केवलायां प्रवेशयेत् ॥ पु
 ष्याभ्यां नवविल्वस्यफलाभ्यां शाखिकांतथा ॥ तथैव प्रतिमां देव्याः स्नात्वाभ्युक्ष्य प्रवेशयेत् ॥
 अत्र चोपवासप्रजादावौदयिकी सप्रमीयाद्या ॥ ननु युगमवाकाश्वर्षी ॥ युगाद्यावर्षरुद्रिष्यस
 प्रमीपार्षती प्रिया ॥ रवेरुदयमीक्षते न तत्र तिथियुगमतेति ॥ कल्पतत्त्वागीवोदाहृतवचनात् ॥
 भगवत्याः प्रवेशादिविसर्गांताश्रयाः क्रियाः ॥ तिथावुदयगामिसां सर्वास्ताकारयेदुधः ॥ इ
 नितिथितत्वेनेदिकेश्वरपुराणाच्च ॥ दुर्गीभक्तितरंगिरायामप्येवम् ॥ तत्रापि घटिकीतो न्यूनते
 पराकार्या ॥ त्रतोपवासनियमेषटिकैकापिया भवेत् ॥ इति देवलोक्तेरिति गौडः ॥ दाक्षिणा
 गस्तु सर्ववचनमहस्वायुगमवाकाश्वर्षकुर्वेति ॥ पत्रिकाशजाचश्वर्षीहेरुवकार्या ॥ ननु मू
 लानुरोधान्मध्याह्नादाविति ॥ कल्पतत्त्वागीवो उक्तं पत्रिकास्तु ॥ रंभाकवीहरिद्राचजयंतौ वि
 ल्वदाडिमौ अशोको मानरसश्च धाम्नादिनवपत्रिकारनितत्रैवोक्ताः ॥ अस्यामेव सप्रम्यां देवी
 त्रिरत्रयुक्तं हेमाद्रौ ॥ प्रतिपदादिनवतिथिसुउपवासादिकरणासामर्थ्ये सप्रम्यादिदिनत्रयेवा
 कुर्यात् ॥ तदाह धौम्यः ॥ आश्रितेनासिशुक्तेतुकर्तव्यं न वरात्रकम् ॥ प्रतिपदाक्रमेणोपवाच
 नवमी भवेत् ॥ त्रिरत्रेवापिकर्तव्यं सप्रम्यादियथाक्रमं ॥ अतएव हेमाद्रौ देवीपुराणो मंगलात्रते
 ॥ आश्रितेनायवामाधेचैत्रेवाश्रावणोपिवा ॥ कृष्णश्रम्यादिकर्तव्यं व्रतं शुक्लावधिं हरेः ॥ या
 वक्षुक्ताशमीशक्रउपयोष्यातुविधानतः ॥ दानं होमो जपः प्रजाकन्याभोमास्तथान्वहे ॥ म
 हाभैरवरूपेण अस्थिमालाधराश्वयी ॥ प्रजनीयाविशेषेण वस्त्रे श्रीमपुरादिषु ॥ इति मासचत
 रयेभिधाय ॥ अथ वानवरात्रे च सप्रयंचत्रिकं दिवा ॥ एकभक्तैतनक्तैनायाचितो यो धितेः क
 मान् ॥ प्रजयेताश्रितेशक्रयावक्षुक्ताशमीभवेत् ॥ सर्वकार्याणिसिद्धंति शक्रनास्य त्रसंशय
 उत्सुक्तं ॥ दिव्ये करत्रयुक्तं ॥ देवीपुराणी ॥ नवरात्रनेशक्रस्त्रिरत्रैकरात्रकां ॥ त्रतचरति
 योभक्तस्तस्मैदाभ्यामिवांक्षितं ॥ तत्रापिसप्रम्याः प्रजनैश्वर्षीकौ निरीयः ॥ अत्र तिथियोग
 यद्ये तत्रेणोपवासः ॥ तिथिरुपनिमित्तप्रजादिकं तु मेदेना ॥ अत्र विशेषी निरीया मृते भवि
 ष्ये ॥ सप्रम्यां नवगेहानि दारुजाजिनवा निचाएकं वा चित्रभावेन कारयेत्सुसमाहितः ॥ इ
 गीएहं प्रकर्तव्यं च नुरसुशोभनम् ॥ तन्मध्ये वैदिकां कुर्याच्चतुर्हस्तां समां शुभां ॥ तस्यां
 सिहासनं शोभकं वलाजिनसंयुतं ॥ तत्र दुर्गां प्रतिशाय्य सर्वलक्षणासंयुतां ॥ मुजे श्वतुभि
 रुचिरे र्देशभिर्वा विभूषिताम् ॥ तत्र हाटकवर्णाभां त्रिनेत्रां शशिं शिखराम् ॥ अनेककुसु
 माकीर्णां कपर्देन सुशीभितामृ नितेव विवसन्नद किंकिरीकाणानादितो ॥ शूलचक्र
 रं उशक्तिवज्रयाशासिधारिणीं ॥ घंटाक्षमालाकरकपानयात्रलसङ्करां ॥ तद्रेक्ष्मिन्शि
 रसं महिषं रुधिरांशुतां ॥ तिस्रगाईतुं कंठनाले चर्मासिधारिराम् ॥ देवीं धृतकरां श्रीवैश्रुले
 नोरसिताडितां नागपाशेन विशिषे हर्ष्यक्षेणापि विदुतम् ॥ वमदुधिरवक्त्रेण धुन्वतीर्घं

सदानुरूपा। सर्वतोमानुचक्रे रासेव्यमानासुरैस्तथेति। तत्रदेवी प्रकृते व्याहे मी वाराज तौ तथा
 । मृदाक्षी लक्ष्मी येता स्वप्न श्लेच प्रजयेत् वाक्षी दारु मयी देवी मूर्तिस्था यने विशेषो दुर्गा भ
 क्तितरंगिराये देवीपुराणोपाम्यास्या शुभदा दुर्गा प्रवृत्त्या जयवर्द्धिनी । पश्चिमाभिमुखी नि
 त्यंनस्थाप्या सौम्यदिशु खी। प्रतिमाभावे विशेषस्तत्रैवा हे मराजत मृदा तु शैल चित्रार्थित
 पिवा। स्वप्ने श्लेचिर्वा देवी सर्वकामफलप्रदा। यद्यद्यस्यायुधं प्रोक्तं तस्मिंस्तं प्रतिप्रजयेत्
 दिवी भक्ता र्चिता पुंसां राजा युः सुतसौरव्यदा।। कान्ततत्पारा वेकालिका पुराणा।। लिंगस्था
 प्रजयेद्देवी मंडलस्था तथैव च।। पुस्तकस्था महादेवी पावके प्रतिमा सुच।। चित्रे च त्रिशि
 खे जलस्था वापि प्रजयेत्।। विल्वयंत्रे यजेद्देवी तथा जाती प्रसन्नकैः। नानापि एकैर्नै
 र्यैर्हृयदीयैर्मनोहरैः।। भगलिंगाभिधानैश्च भगलिंगप्रगीतकैः। भगलिंगक्रियाभिश्च
 प्रीराये हरचंडिका म्।। परैर्नैस्त्रिप्यते यस्तु यः परान्नास्त्रियत्यपि।। तस्य कुदा भगवती
 पंद्या लुदा रुरा।। चित्रमृन्मादौ स्नानाद्यसंभवे तत्रैवोक्तम्।। अत्रिकस्थापिते स्वप्ने
 स्थाययेद्दयैरोथवेति।। अथ सप्तमी प्रजाविधिः।। प्रतिपद्युक्त विधिना
 फलसंकीर्तनांते नवपत्रिका मृन्मय दुर्गा प्रजागच्छ सर्वकल्यारणीति प्रवृत्तं क्रमं त्रयं त्व
 विल्वदक्ष महाभाग सदा त्वं शंकर प्रियः।। गृहीत्वा तव शाखां च देवी प्रजां करोम्यहं।। शा।
 खाच्छेदो मृदुदुःखं न च कार्यं त्वया प्रभो।। गृहीत्वा तव शाखां च प्रजादुर्गे ति च स्मृतिः।।
 उन्निसृपत्रिकै देवि सर्वकल्यारहा हे तवे।। प्रजां गृहारा सकलामस्माकं वरदा भव।। मेरु
 मंदरकैलासं हिमवच्छिखरै गिरौ।। जातश्रीफलदक्षत्वमं विकायाः सदा प्रिय रतिसं
 प्रार्थ्यः।। उं छिधि फट २ उं हुं फट स्वाहे ति क्ति त्वा सं प्रज्य उं चामुं उवल रति वाशुधी
 घेरादेवी तां च गृहे प्रवेश्य।। आरोपिता सिदुर्गे त्वं मृन्मयां श्रीफलेपि च।। स्थिरान्तितां
 तं भूत्वा च गृहे त्वं कामदा भवेति स्थिरी कल्प रभादि पत्रिकाः पंचगम्ये नयं चामृते न च स्था
 ययित्वा वस्त्रेणावेश्य स्थापयेत्।। ततः पूर्ववत्सं कल्पं क्त्वा अस्तानादाय देवी मावाह
 येत्।। आवाहयाम्यहं देवि मृन्मयां श्रीफलेतया।। कैलाराशिखरादे विविध्याद्गोर्हं मय
 र्चिता न आगत्य विल्वशाखायां चंडिके कुरु सन्निधिं।। स्थापिता सिमया दुर्गे प्रजयेत्त्वा प्र
 सीद मे।। आपुरारो ग्यमैश्वर्यं देहि देवि नमोस्तुते।। दुर्गे दुर्ग स्वरूपा सि सुरने जा मये र्चिते
 । पद्मवैश्वफलोपेतेः पुष्ये श्वसु मनोहरैः।। पद्मवै संस्थिते देवि प्रजयेत्त्वा प्रसीद मे।।
 आपुरारो ग्यमैश्वर्यं देहि देवि नमोस्तुते।। दुर्गे दुर्ग स्वरूपा सि सुरने जा मये र्चिते।। पद्म
 वैश्वफलोपेतेः पुष्ये श्वसु मनोहरैः।। पद्मवै संस्थिते देवि प्रजयेत्त्वा प्रसीद मे।। दुर्गे दे
 वि रहा गच्छ सान्निध्यमिह कलय।। युत्तभा गान् गृहारा त्वयोगिनी कोटिभिः सहेति।। त
 नौ मूलमंत्रेणा पाद्यादिगंधां तोपचारैः संप्रज्या अमृतौ भवे च श्रीदक्ष शंकरस्य सदा प्रि
 यं।। विल्वयंत्रं प्रयच्छामि पवित्रं ते सुरेश्वरीति विल्वपत्रम्।। ब्रह्मा विष्णु शिवादी नाशैरा
 पुष्यं सदा प्रियं।। तत्रै दुर्गे प्र यच्छामि सर्वकामार्थसिद्धये।। रतिद्वेरा पुष्यं निवेद्य घृषादि

दक्षिणांतांशजांशुलेनकत्वाप्रार्थयेत् ॥ ३० ॥ महिषघ्नमहामायेचामुंरेमुंउमालिनि ॥ आपुरा
 रोयमिष्यर्ष्येदेहिदेविनमोस्तुते ॥ कुंकुमेनसमालयेचंदनेनविलेपिते ॥ विल्वपत्रकतापीडे
 दुर्गेहंशरसांगतः ॥ रुयंदेहियशोदेहिभगंभगवतिदेहिमे ॥ पुत्रान्देहिधनंदेहिसर्वान्कामांश्च
 देहिमे ॥ सर्वमंगलमंगलैरनिचसंप्रार्थयत्रिकासजयित्वा ॥ कदलांब्राह्मणीदाडिभरकंदतिका
 धान्येलक्ष्मीहरिद्रायांदुर्गांमानेचामुंउकवौकालिका ॥ विल्वशिवाशोकेशोकरहितांज
 यंयांकार्त्तिकीचावाघसंप्रज्यदुर्गायैवल्लिदद्यात् ॥ अत्रशस्त्रादिप्रजावस्यते ॥ नतःस्तुतिपठे
 त् ॥ तदुक्तेशिवरहस्ये ॥ दुर्गाशिवांशांतिकरीं ब्रह्मणी ब्रह्मणाः प्रियां ॥ सर्वलोकप्ररोत्रीचत्र
 रामामिसदाशिवाम् ॥ मंगलाशोभनांसिद्धानिः कलापरमाकलाम् ॥ विश्वेश्वरीविश्वमातां
 चंडिकां प्ररामाम्यहं ॥ सर्वदेवमयीदेवीसर्वरोगभयापहा ॥ ब्रह्मेशविष्णुनमितां प्ररामामि
 सदाउमाम् ॥ विंध्यस्थां विंध्यनिलयां दिव्यस्थानविलासिनीं ॥ योगिनीयोगमातां च चंडिकां
 प्ररामाम्यहं ॥ ईशानमातरं देवीं ईश्वरीमौश्वरी प्रियां ॥ प्ररानोस्मिसदादुर्गां संसारसीवतारणी
 ॥ यशदं पठते स्तोत्रं शृणुयाद्वापियो नरः ॥ समुक्तः सर्वयापैस्तु मोदते दुर्गाया सह ॥ ० ॥ ०

अथ महाशमी

साचपरपुता ॥ शुक्लपक्षे शमी चैव शुक्लपक्षे चतुर्दशी ॥ सर्वविहानकर्तव्या कर्तव्या परसंपुते
 ति ॥ ब्रह्मवैवर्तीनां मदनरत्ने स्मृतिसंग्रहे ॥ शरन्महाशमी प्रज्ञानवमी संपु
 तासदा ॥ सप्तमी संपुतानित्यं शोकसनापकारिणी ॥ जंभेन सप्तमी पुक्ता प्रजितानु महाशमी ॥
 इंद्रेण निहतो जंभस्तस्माद्दानवपुंगवः ॥ तस्मान् सर्वप्रयत्नेन सप्तमी मिश्रिता शमी ॥ वर्जनीया
 प्रयत्नेन मनुजैः शुभकोक्षिभिः ॥ त् सप्तमीः शल्पसंपुक्ता मोहादज्ञानतोपिवा ॥ महाशमी प्रकु
 वीरणी नरकं प्रतिपद्यते ॥ सप्तमी कलयापत्रपरतश्चाशमी भवेत्तानेन शल्पमिदं प्रोक्तं पुत्रयो
 वक्ष्यप्रदं ॥ तथा ॥ पुत्रानुहंतियश्च हंतिराशुं हंतिसराज्यकां ॥ हंतिजातानजातोश्च सप्तमी स
 हिताशमी ॥ तिनत्रिमूर्तवैधुः ॥ तदाघटिकामात्रांयादपिकीयाद्या ॥ त्रतोपवास्तनियमेघटिके
 कापिया भवेत् ॥ इति देवलोकैः ॥ गौशाश्रयेवमाहः ॥ अतएवीक्रेभोजरजेनानचसप्तमीसस
 समीयेतेति ॥ रयेभोमेतिप्रशस्ता ॥ अश्रम्यामुदितेसूर्यदिनांतेनवमीभवेत् ॥ कुजवारोभवेत्
 त्रप्रजनीयाप्रयत्नतः ॥ इतिमदनरत्नेवचनात् ॥ सप्तमीशल्पसंविदवर्जनीयासदाशमी ॥ स्तोका
 पिसामहापुराणायसां सूर्योदयोभवेदितिमदनरत्ने स्मृतिसमुच्चपवचनात् ॥ अशमीनवमी
 पुक्ता नवमी चाशमीपुतेनियापवचनाच्च ॥ इत्येवमूलपुक्ता चैन्महानवमी संज्ञा ॥ आश्वपुक्
 शुक्लपक्षेयाशमीमूलेनसंपुता ॥ सामहानवमी प्रोक्तात्रैलोक्येषु सुदुर्लभेतिहिमाद्रोस्कोदानां
 मूलपुक्तापिसप्तमीपुताचैत्राश्रयेत्पुक्तेनिर्गायाशृतेदुर्गांस्वे ॥ मूलेनापि हिंसंपुक्तासदा
 त्याशमी बुधैः ॥ लेशमात्रेण सप्तम्याश्रयित्वाद्यदिदूषिता ॥ महाशमी सर्वैद्युः सर्वैह्य आ
 पित्वे सर्वान्वथा ॥ प्यरेवेति निर्गायदीपमतां ॥ एतच्चतुच्छ्रुत्वा दुयेक्ष्यमां रूयनायपराधुतेदेवी
 पुराणी ॥ सप्तमीवधसंपुक्तायेः कृतानुमहाशमी ॥ पुत्रदारधनेर्हीनाभ्रमतीहपिशाचवत् ॥

निताभद्रयाभद्रकासाश्रमयेस्यादचनक्रियातस्मिन्सप्तमीविहाकार्याद्गीष्टमीवैरिति।
यत्रमीहचनोत्रैर्ग्राह्येचाश्रित्तस्यसिताष्टम्यामहैरात्रेनुपार्धती॥भद्रकालीसमुत्पन्नाह
मीयाद्वासमायुतेतानथातत्राष्टम्याभद्रकालीदक्षयन्विनाशिनी॥प्रादुर्भूतामहाधीरायौ
र्ष्याः

यत्रुत्तरेवपरदिनेष्टमीमन्त्रेपिद्वेषविहाविधायकंचनमा।यदाष्टमीतुसंप्राप्यस्यस्तपातिदि
तत्परदिनेदशम्यानवम्यभावविषय॥यदासूर्योदयेनस्यानवमीचापरैर्हनि।तदाष्टमीप्र
याष्टमीष्टमीतदाकुर्यात्स्यथान्वशुभमवेदितिदुर्गात्सर्वोक्तैश्चेतिमदनरत्ने॥वस्तुतस्तुष्टं
नयपरतिवृद्धवचनादष्टमीनवमीदशम्युक्ताः॥अस्यारत्नोक्तविरोधादितिदिक्॥यत्रुत्तरे
नदिशि।कारणमध्येसजाविधानार्थंविश्विन्यामहाष्टम्याममसजाकरोतियः।तस्यसजाष

॥रूपनारायणीयेनाह॥

ऽऽदिने।वापभांगनिचिह्नानिकवचान्नापुधानिच।अत्रविशेषोहेमाद्रीनिर्णयासूत्रेभवि

तरिशुक्तपसेष्टमीयुता।मूलनक्षत्रसंयुक्तासामहानवमीस्यता।नवम्यासजितादेवी

तिघ्नतापायन्नवियते।यावन्नचर
विलेपने।यथासंशुष्यते
।रकभ

पुनैर्षेकैर्येश्चमानवेः।स्त्रीभिश्चकुरुशार्दूलतद्विधानमिदंशृणु।जयाभिलाषीनृपतिः
 प्रतिपत्प्रभृतिक्त्वात्।लोहाभिसारिकं कर्मकारयेद्यावदष्टमीति॥लोहाभिसारिकक
 र्मविधानतंत्रैवोक्तम्।प्रागुदकप्रवरोदेशयताकाभिरलंकृतं।मंडुयंकारयेद्व्यंनवस
 प्रकारंयस्माद्योउशहस्तमित्यर्थः।आग्नेयाकारयेत्कुंडहस्तमात्रंशुभेन।मेखालात्रय
 संयुक्तंयोन्वाश्वस्यदलाभया।राजचिह्नानिसर्वाणिशस्त्रान्यस्त्राणियानिच।आनीयमे
 उयेतानिसर्वाण्यत्राधिवासयेत्।ततस्तुब्राह्मणःस्नातशुक्तावरधरःशुविः।उंकारपूर्
 व्वकैर्मंत्रैस्तस्त्रिंशैर्जुहुयादृतम्।शस्त्रास्त्रमंत्रैर्हीतयंयायसंघृतसंघृतम्।हुतशेषंनुरं
 गागांराजानमुपहारयेत्॥लोहाभिसारिकं कर्मतेनैतद्विभिःस्थितं।धृतयल्पयनान
 श्वान्गजांश्चसमलेकृतान्॥भ्रामयेन्नगरंनित्यंवेदिधीष्युरःसरान्।प्रत्यहंनृपतिःस्ना
 त्वासंश्रयपितृदेवताः॥प्रजयेद्राजचिह्नानिफलमात्यविलेयनैः।यस्याभिसरणाद्वाज्ञौ
 विजयःसमुदाहृतः॥प्रजामंत्रान्यवस्थापियुरागोक्तानहंतवा।यैःप्रजिताःप्रयच्छंति
 कीर्तिमायुर्यशोवलम् अथमंत्राः॥ विष्णुधर्मोत्तरोक्तः॥कृत्रस्यायथावुद
 श्छ्वाद्यतिशिवायेमावसुधरम्॥तथाश्छ्वाद्यराजानविजयारोग्यवृद्धये॥चामरस्य॥
 शशांककरसंकाशक्षीरडिशिरयांडुर॥प्रोत्तारयाशुदुरितंचामरामलदुर्लभं॥अश्वानां
 वृद्धयर्थंवंतप्रजनमहंकरिष्ये।स्वर्येषुत्रमहावाहोक्त्वायादृतयनंदनाशोतिकुरुनुरंगागां
 रेवंतायनमौनमः।अनेनमंत्रेराप्रजा।अथाश्वस्यगंधर्वकुलजातस्वमाभूयाःकुलदृष
 कः॥ब्रह्मणाःसत्यवाक्येनसोमस्यवरुरास्यच॥प्रभावाच्चहुताशस्यवर्द्धयत्वेनुरंगमान्
 ॥तेजसाचैवस्वर्यस्यसुनीनांतयसातथा।रुद्रस्यब्रह्मचर्य्येरायवनस्यवलेनच॥स्मर
 त्वराजयुत्रस्वकौस्तुभंचमणिस्रम।योगतिब्रह्महागच्छेन्नाहृदयिहृदयथा॥भूराहा
 ऽनृतवादीचक्षत्रियश्चयराशुखः।स्वर्योचंद्रमसौवायुर्वीवत्यस्यंतिदुक्तंत्रजाश्वतोरा
 तिक्षिप्रंतचयापम्भवेत्तव॥ निष्कतोयदिगच्छेत्थायुद्धधनिगुरंगम॥रिश्नविजित्यस
 मरिसहभर्त्रासुखीभव॥ अथधजस्य॥ शक्रकोतोमहावीर्य्यश्यामव
 र्णाचैयाम्यहंपत्रिराजनमस्तेस्तुतथानारायणध्वज॥काश्यपेयारुणाभ्रातर्नागारे
 विष्णुवाहना।अप्रेमेयदुराधर्वररोदेवारिसदंन॥गरुत्मान्मारुतगतिस्त्वयिसन्निहि
 तोयतः।सारवंत्यायुधान्यत्ररक्षत्वंचरिश्नदह॥ अथयताकायाः
 ॥हुतशुवसवोरुद्रावायुःसोमोमहर्षयः॥नागकिन्नरगंधर्वयसभूतगराग्रहाः।प्र
 मथ्यास्तसहादित्यैर्भूतेशोसान्भिःसहाशक्रःसेनायतिस्करोवहुराश्याश्रितस्त्व
 यि।प्रदहंतिरिश्नसर्वान्राजाविजयमृक्कृत्वा।यानिप्रयुक्तान्यरिभिरायुधानिसमेत
 तः॥यतेनृपरिशत्रूणाहतानितवतेजसा।हिरण्यकशियोर्षुहैपुहैदेवासुरेतथा
 कालनेमिवधेयहृद्विपुरधातनेःशोभितासितथैवायुशोभयास्माश्चरंस्मरं
 नीलान्श्वेतानिमान्दृष्ट्वानश्यत्वाशुनृपारयः॥आधिभिविधिदेवैःशुक्लेश्वर्यु

धेनिर्जिताः॥ इतनारेवतीनाम्नाकालरात्रिश्रयास्तृता। दहेत्वाश्रुतिपूनुसर्वान्पताकेत्वं
 मयाञ्चिता॥ अथगजस्या॥ कुमुदैरावरौपप्रपुष्यदंतोयवामनः॥ सुप्र
 तीकोजनोनीलएतेष्टोदेवयोनयः॥ तेषांपुत्राश्रयोत्राश्रवनात्यष्टोसमाश्रिता॥ मद्रोभद्रो
 मृगश्रैवगजःसंकीर्णैकवच॥ वनेवनेप्रसृतास्तेस्मरयोनिमहागज॥ पांतुत्वांसवोरुद्रा
 आदित्याःसमरुद्राणाः॥ भर्तारंरक्षनागैद्रस्वामिवत्प्रतियात्मता॥ अवापुहिजयंयुद्गेगम
 नेस्वस्तिनोव्रजेति॥ श्रीस्तेसोमाहलंविष्णोस्तेजःसूर्याज्जवोनिलात्। स्थैर्यमेरोर्जयंरुद्राद्य
 शोदेवात्पुरंदरान्॥ पुद्गेरक्षतुनागास्त्वांदिशश्चसहदेवतैः॥ अश्विनोसहगंधर्वैःपांतुत्वांस
 र्वतःसहेति॥० अथखड्गमंत्रः॥ असिर्विशसनःखड्गस्तीक्ष्णाधारोदृगसदः
 ॥ श्रीगर्भोविजयश्रैवधर्मधारस्तथैवच॥ एतानितवनामानिस्वयमुक्त्वातिवेधसा॥ न
 स्रंरुतिकानेगुरुद्वेदेवोमहेश्वरः। रोहिरगपश्चशरीरंतेदेवतंचजनाईनः॥ पितापितामहो
 देवस्त्वमांयालयसर्वदा॥ नीलजीमूतसंकाशस्तीक्ष्णादंष्ट्रःकृशोदरः॥ भावशुद्धोमर्धरा
 श्चअतितेजास्तथैवच॥ रयंयेनघृताहोणीहतश्चमहिषासुरः॥ तीक्ष्णाधारयशुद्धायत
 स्मेखड्गायतेनमः॥ अथकुरिकायाः॥ सर्वापुधानांप्रथमंनिर्मितासिपि
 नाकिना॥ श्रुलायुधादिनिष्कस्यकृत्वामुष्टिग्रहंशुभं॥ चंडिकायाःप्रदत्तासिसर्वदुष्टनि
 वर्हिणी॥ तथाविस्तारिताचासिदेवानांप्रतिपादिता॥ सर्वसत्वांगभूतासिसर्वाशुभनिव
 हिणी॥ कुरिकेरक्षमांनित्यशांति यच्छनमोस्तुते॥ अथकदारकरजा रक्ष
 गानिगजांत्रक्षरक्षवाजिधनानिच॥ ममदेहसदारक्षकदारकनमोस्तुते॥ कदारकोमध्य
 देशेकटारीरतिप्रसिद्धः॥ अथधनुःशजा॥ सर्वापुधमहामात्रसर्वदेवारि
 सदन॥ चापमांसमरेरक्षसाकंशरवरेरिह॥ घृतंरुक्षेनरक्षार्थेसहा रायहरेणच॥ त्रयोमू
 र्त्रिगतंदेवधनुस्त्रंनमाम्यहं॥ अथकुंतशजा॥ प्रासपातयशत्रूस्त्वमतयाना
 कमायया॥ गृहाणजीवितेतेषांममसैन्यंवरक्षतां॥ अथचर्मशजा॥ शर्मप्र
 दस्त्वंसमरेचर्मसैन्येयशोद्यमे॥ रक्षमारक्षणीयोहेतायनीयनमोस्तुते॥ अथकन
 कदंडमंत्रः॥ प्रोत्तारणायदृष्टानांसाधूनांरक्षणायचत्रह्यणा निर्मितश्चासिब्यव
 हारप्रसिद्धये॥ यशोदेहिसुखंदेहिजयदोभवभूपतेः नाउयस्विरसनसर्वान्हेमदंडनमो
 स्तुते॥ अथदुंदुभिमंत्रः॥ दुंदुभेत्वंसयत्नानांघोरोदृष्टयकषणाः॥ भवभू
 मियसैस्यानांतथाविजयवर्द्धनः॥ यथाजीमूतशद्वेनस्त्रीणांत्रासोभिजायते॥ तथाचत
 वशद्वेनत्रस्यत्वस्त्रुहिषीररो॥ अथशंखमंत्रः॥ सुरपस्त्वंशंखपुरणया
 नांमंगलानांचमंगलो॥ विष्णुनाविधृतीनित्यमतःशांतिप्रदोभव॥ अथसिंहासन
 मंत्रः॥ विजयोजयदोजेनारिपुघातीशुभंकरः। दुःखहाधनदःशांतःसर्वारिष्टविनाशनः
 ॥ एतेष्टोसन्निधौयस्मात्तवसिंहामहावलाः॥ तेनसिंहासनेतित्वंवेदेमंत्रैश्चगीयसे॥
 त्वपिस्थितःशिवःशांतस्त्वयिशक्रःसुरेश्वरः॥ नमस्तेसर्वतोभद्रभद्रदोभवभूपतेः॥ ३

लीक्यजयसर्वस्वसिहासननमोस्तुते॥तथेकर्मविहानिस्वानिश्मानिशिलिभिः॥लोहाभि
 सारिकं कर्मकृत्वेवंमंत्रसर्वकं॥अष्टम्यांनियमंरुत्वाश्वीनेखानमाचरेत्॥कुंकुमचंदनचंय
 कचतुःसंभैःशैलपिष्टेश्च॥चर्चितगापत्रीदेवीकुसुमेरभ्यर्चयेद्दृढभिः॥कुमुदेःसयमपुष्पैःस
 धूपदीप्येस्सनेवेद्यैः॥मांभैर्वसुपहारैर्मंगलशब्दैःसमुक्कलितैःविहितच्छत्रैर्यानेःस्पंदनशित
 शस्त्रधारिभिलोकैः॥तुष्टैःपञ्चस्वादिनुनिवेद्यतेसर्वमेवभगवत्यै॥दुर्गासाधजनीयाचतहि
 नेद्रोरापुष्पकैः॥ततःखड्गनमस्तुत्पशुत्राणावधसिद्धये॥रुच्छेतविजयंराजंमुभिस्यंचान्त
 नेत्रयः॥पुनःपुनःप्रराग्यासिंसेस्मरन्द्दयेशिवां॥सर्वकृत्वेतिकौरव्यश्चष्टम्यांजागरंनिशि
 ॥नटनर्तनगीतेश्चकारयेत्सुमहोत्सवं॥एवंहृद्योनिशांनीत्वाप्रभातेअरुणोदये॥घातयेन्म
 हिद्यान्नेषानयतीनतकंधरान्॥शतमईशतेवापितदहंवाययेच्छया॥सुरासवभृतेःकुंभै
 स्तर्पयेत्पररेमेश्वरी॥कायालिकेभ्यस्तद्वेदासीदासजनेतथा॥ततोपरह्नुसमयेनवम्यां
 वैरथेस्थितांभवानींभ्रामयेद्वाग्नेस्वयंराजालशब्दान्॥काश्चिच्चोपेतौवीरोविधृतोत्पेन
 खड्गवान्॥भूतेभ्यस्तुवलिंदद्यान्मंत्रेणानेनसामिधं॥सरक्तंसजलेचान्गंधपुष्पास्तैर्षुते
 ॥त्रीस्त्रीत्वारानुसमूलेनदिग्विदिस्तुकिरेद्वलि॥मंत्रश्च॥वलिगृह्णन्विमदेवाच्चादित्यावस
 वस्तथा॥मरुतश्चाश्विनोरुद्राःसुयर्णाःपन्नगाःयहाः॥असुरायातुधानाश्चपिशाचौरग
 राक्षसाः॥शक्तिमोयक्षवेतालाःयोगित्यःस्तनाशिवाः॥जृम्भकाःसिद्धगंधर्वीमालाविद्याध
 रानगाः॥दिकुयालालोकयालाश्चयेत्तविप्रविनायकाः॥जगतोशांतिकर्तारोब्रह्माद्याश्चम
 हर्षयः॥माविघ्नमाचमेयापंमांसंनुपरिपंथिनः॥सौम्याभवंतुन्माश्चभूतप्रेताःसुखावहाः
 ॥० इतिमहाशमी॥० महानवमीतुर्द्वयुतायाद्याश्वींक्तवचनात्॥नवमीदुर्गा
 व्रतेश्चावरीतिदीपिकोक्तेः॥आवरीदुर्गनवमीदुर्गाचेवहृताशिनी॥दुर्गविद्याप्रकृत्याशि
 वरात्रिर्वलेर्दिनमिति॥हेमाद्रोयामोक्तेश्चमविष्येपि॥अश्विपुक्शुक्लपक्षेत्तुअशमीमूलसं
 पुता॥सामहानवमीमोक्तात्रैलीक्षेपिसुदुर्लभेति॥मूलसुपलक्षराशु॥दुर्गाशजासुनवमी
 मूलाघश्चत्रयान्विता॥महतीकीर्तितातस्यादुर्गमहिषमर्दिनीमितिमदनरत्नेलैंगान्॥अ
 त्रहजयेदिन्पयेशेषः॥यानिनु॥साकाय्योदयगामिनांतियाबुदयगामिमाविमिमादिग्रा
 युक्तानितानिनवमीभिन्नतिथिपराणि॥नवम्यांविशेषोक्तेः॥विधश्चसुहृत्त्रयेरौवृत्तेयः॥
 पद्यपिहेमादिमतेसुहृत्तद्व्याप्त्यापिवेद्योस्तितथापिसुर्योदयवसः॥सायंतुत्रिसुहृत्तयवत
 दुक्तदीपिकाया॥त्रिसुहृत्त्रेगानुसकलासायमिति॥माघवोपि॥सायंतुत्रयातहन्पूनया
 तुनविध्यतेरिति॥नेनत्रिसुहृत्त्रेयोगेश्वीनवमीश्वींक्तवचनात्॥नकुर्वीन्नवमींतातदरा
 म्यानुकदाचनेतिस्कांदेपरानिवेधाच्च॥त्रिसुहृत्त्रेयोगाभावेतुनिषिद्धापिपरेवकार्येतिनि
 ष्कार्यः॥यनु॥नवम्यांचजपेहोमंसमाप्यश्चवरोपिचेतिसंयहोक्तेः॥व्रतेचजागरंचेवनव
 म्यांविधिवदलिरितिदेवीपुराणाच्च॥नवम्यांहोमवल्गादिविहितेनत्राश्वपुक्शुक्लनवमी
 सुहृत्त्रेवाकलापदि॥सातिथिःसकलाज्ञेयालक्ष्मीविद्याजयार्थिभिरितिशौरपुराणात्॥स

व्योदयेपरंरिक्ताप्रणास्यादपरायदि। वलिदानं प्रकर्तव्यं तत्र देशे शुभावहं॥ वलीदाने कृते ह्यंशु
 त्रभंगो भवेत् न्येति मदनरत्ने देवीपुराणाच्च वलादौ पराकाय्या॥ उपवासादौ तु सर्वेति मदनरत्ने
 उक्तम्॥ प्रतापमार्त्रे उच्येव॥ यत्तु अष्टम्यां वलिदानेन पुत्रनाशो भवेदुवमितिकालिकापुराण
 तसंधिप्रजाप्राशस्त्यपरं॥ अष्टमीतवमीसंधौ तृतीयाखलुकथ्यतरनितत्रैवतदुक्तैः॥ का
 मरूपनिबंधे॥ अष्टम्यां शेषभागश्च नवम्यां शर्वरावचातत्रया क्रियते प्रजाविज्ञेयासामहाफ
 ला॥ अष्टमीमात्रे भवत्येवा॥ आश्विने हजयित्वा तु अर्द्धरात्रे शमीषु च॥ घातयति यश्च न भक्तप
 ते भवति महाफलाः॥ तथा॥ कसासंस्थे रवावीशेषु क्ताष्टम्यां प्रहजयेत्॥ सोपवासा निहा
 र्हे तु महाविभवविसरैः॥ तथा॥ पशुघातश्च कर्तव्यो गवयाजवधस्तथेति॥ रूपनारायणीये दे
 वीपुराणात्॥ तत्रैव भविष्येति तस्मादियं महापुराणानवमीपापनाशिनी॥ उच्येव्यामुप्रयत्नेन
 सततं सर्वपाथिवैः॥ निर्णयदीये तु महानवमीपरदिनेः पराह आश्विनिये पराश्रयथा शची॥ आ
 वर्तनात्सर्वकालेन वमीस्यात्परेह निदर्गाच्चातत्र सर्वेद्युः शचीह्ये त्वशमीयदीति धोम्यवचना
 दित्युक्तं॥ अस्त्युत्तशारदनवमीविषयत्वं समूलत्वं च विश्वश्रम॥ यानितु॥ नंदायां ज्वलने वहि
 ःशरीयां पशुघातनं॥ भद्रायां गोकुलक्रीडातत्र रत्नविनश्यतीति॥ नवम्यां मपराह्णे तु वलिदा
 नं प्रशस्यते॥ दशमीं वज्रयेत्तत्र नात्र कार्या विचारोति॥ नंदायां दर्शने रक्षा वलिदाने दशम
 च॥ भद्रायां गोकुलक्रीडादेशनाशाय जायते॥ रत्नत्रयं वैवर्तनारदादिवचनानि॥ नानि शुभ
 धिकं निषेधयरासीति॥ मदनरत्ने॥ तथा कालिकापुराणो॥ नवम्यां वलिदानं तु कर्तव्यं तु यथा
 विधिः॥ जयं होमं च विधिवत्कुर्यात्तत्र विभूतये॥ केचित्तु॥ शर्वीषाढापुतांशम्यां प्रजाहोमाद्यु
 योषरामिति॥ शर्वीषादेवीपुराणादष्टम्यां होममाहुः॥ अत्येतु द्विविधवाक्यवशादष्टम्यामा
 रभ्यनवम्यां समाययति॥ समुच्चयस्तु पुक्तः रुद्रयामले तु विकल्प उक्तः तत्तु निर्मूलम्॥ दुर्गाभ
 क्तिनरं गिरापादिगोउग्रं ये खपिनवम्यां होम उक्तः॥ होमं च विशेष उक्तो अमरं तत्रे॥ पायसं स
 र्षिषा युक्तं तिलैः शुक्लैर्विमिश्रितं॥ होमये द्विविधं त्रयादशांशेन नृयोत्तमं॥ रुद्राध्याये प
 याहोमं त्रैलोक्येन साध्यते॥ तथा स्तोत्रजये होमं श्लोकैर्नैकेन साध्यते॥ यदा सप्तसती ज
 प्ये होमं त्रैलोक्येन वासरः॥ ३७ ॥ हे होमं त्रीचामुराग्रये विचे॥ रत्नितनवाक्षर रतिके चित्तु॥ प्रज्ञोक्तो
 याक्षर नितु पुक्तम्॥ रुद्रयामलेपि॥ प्रधानद्रव्यमुद्विष्टं पायसान्तिल्लास्यथा॥ किंशुकैः सर्व
 धैः शंगोलीजाह्वीकुरैरपि॥ यद्वैवी श्रीफलैर्हि यैर्नानाविधफलैस्तथा॥ रक्तचंदनखंडैश्च गु
 गुलैश्च मनोहरैः॥ प्रतिश्लोकं च जुहुयात्सर्वद्रव्याशिवत्तमात्तनवाक्षरेण चाह्वानमो
 देव्यारतीति चेति॥ रहस्ये तु॥ प्रतिश्लोकं तु जुहुयान्पायसं तिलस र्षियेत्युक्तम्॥ दुर्गाभक्ति
 नरं गिरायां तु तिलैर्जयंती मंत्रेण च होम उक्तः॥ पुरश्चरं गकार्यं तु विल्वपत्रघृते स्तिलैरिति
 ॥ कालिकापुराणाद्विल्वयंत्रे श्वेति स्मार्त्रः॥ नञ्॥ अत्र मानाभावात्॥ अथ वलि
 दानं॥ तत्र मेघकृगमहिषखंभासानामुत्तरोत्तरप्राशस्त्ये फलविशेषश्चाप्यतो व
 से यत्तिदिक्॥ वलिप्रकारस्तु देवीपुराणो॥ कसासंस्थे रवौ शक्रशुक्ताष्टम्यां प्रहजयेत्॥

हीरापुष्पैश्चविल्वाम्रजातीपुन्नाभाचंपकेः॥पंचाहंलवणोपेतंगंधपुष्पैःसमन्वितं॥विधिवत्कालि
 कालीतिजप्रास्वरेनघातयेत्॥३० कालिकालियज्ञेश्वरिलोहदंडायेनमः॥रतिमंत्रः॥तदुत्थरु
 धिरंमांसं गृहीत्वाघटनादिषु॥आदिशद्यच्चरकीविदारीपापराक्षस्यः॥नेर्ऋतेभ्यःप्रदातव्यं
 महाकौशिकमेत्रितम्॥मंत्रस्त्ववश्यते॥तथा॥तस्याग्रतो नृयःस्त्रायान्कृत्वाशत्रुतुपैश्चिकं॥ख
 ङ्गेनघातयित्वातुदद्यात्कंदविशाखयोः॥अशक्तौब्राह्मणोनचकृष्णोडादिभिर्वलिदानंकार्यम्
 तदंक्तं कालिकापुराणो॥कृष्णोऽभिसुदंडं चमांसंसारसमेवच॥एतेवलिसमाःप्रोक्तास्तत्रो
 क्तागसमाःसदा॥रुद्रयामलेपि॥क्लागाभावेतुकृष्णोऽश्रीफलं वामनोहरं॥वस्त्रसंवेष्टितं
 दंत्वाह्नेदयेच्छुरिकादिना॥तथा॥ब्राह्मणोनसदादेयंकृष्णोऽवलिकर्मणि॥श्रीफलंवा
 सुराधीशह्नेदंनेवतुकारयेत्॥ह्नेदेविकल्पः॥माषान्नेनवलिह्योब्राह्मणोनविजानता॥
 कालिकापुराणो॥उत्तराभिसुखोभूत्वावलिर्ष्वसुखंतथा॥निरीक्ष्यसाधकःपश्चादिमंमं
 त्रमुदीरयेत्॥यश्चस्त्वलिर्ष्वेरागमभाग्यादुपस्थितः॥प्रणामाप्रिततःसर्वरूपिणवलि
 रूपिणां॥चंडिकाप्रीतिदानेनदानुरायदिनाशनः॥चासुंउवलिरुषायवलेतुभ्यंनमोस्तुते।
 यज्ञार्थेयशवःसृष्टाःस्वयमेवस्वयेभुवा॥अतस्त्वांघातयाम्यघतस्माद्यज्ञेवधोवधः॥रे
 हीश्रीमितिमंत्रेणातंवलितन्सरूपिणां॥चितयित्वात्पसेतुष्यसृष्टितस्यतुभैरवा॥रस
 नात्वंचंडिकायाःसुरलोकप्रसाधकः॥हीहींखङ्गेतिमंत्रेणाध्यात्वा॥स्वङ्गचक्षयेत्॥र
 जमित्वागतःस्वङ्गंआहंफडितिमंत्रकैः॥गृहीत्वाविमलंखंडंह्नेदयेदलिमुत्रम॥३० हीं
 ऐंहींकोशिकीतिरुधिरणाय्यायतामिति॥वलिदोनेतुदुर्गायाःसर्वत्रायविधिःस्मृतः॥म
 न्यरुक्ते॥नवम्यांष्वेवत्सजाकर्त्तव्याभूतिमिच्छता॥दक्षिणावस्त्रपुग्मंचआचार्यीय
 निवेदयेत्॥
 अथात्रप्रसंगाद्भूतचंडीविधानमुच्यते॥
 रुद्रयामलेपि
 ॥शतचंडीविधानंचप्रोच्यमानमयाशृणु॥सर्वोयद्रवनाशार्थेशतचंडीसमारभेत्॥सो
 उशस्तभसंपुक्तं मेऽयंपल्लवोन्वले॥वसुकीरापुतोवेदीमध्येकुर्वाणोत्रिभागतः॥यक्तेष्ट
 कचित्तारम्योमुञ्चायेदहस्तमितां॥यंचवरीरजोभिश्चकुर्यान्मंडलकंशुभं॥यंचवरी
 वितानंचकिंकिरींजालमेडितं॥आचार्येणसमंविप्रान्त्वरयेद्दशसुत्रतान्॥ईशा॥
 न्यास्यापयेत्कुभंश्वैर्ऋविधिनाहरे॥वारुण्यांचप्रकर्त्तव्यंकुंडलस्त्रालक्षितं॥मूर्त्तिदे
 व्याप्रकृर्वीतसुवर्गास्यपलेनवे॥तदहंनतदहंनतदहंनमहामतेः॥अष्टादशसुजादेवी
 कुर्याद्वाःशुकरामपि॥यदकूलसुगच्छन्नादेवीमध्येनिधाययेत्॥देवींसहस्रविधिवत्
 जयंकुर्युर्दशदिजाः॥शतमादौशतंचोतैजयेन्मंत्रनवारीकां॥चंडीसप्रसतीमध्येसंपु
 टोयमुदाहृतः॥एकंहेत्रीशिचन्वारिजयेदितचतुष्टयं॥रुयाशिंक्रमशरुदत्तश्चजन
 दिकमाचरेत्॥यंचमेदिवसेप्रातर्होमंकुर्याद्दिधानतः॥गुउचीयायसंहवीनतिलाञ्जु
 क्ताचयवानपिचंडीपाठस्यहीमंतुप्रतिशोकादृशोशतः॥होमेभुकुर्याद्गृहादिभ्यःसमिदा
 जचरुत्क्रमान्॥दृत्वाशरीरंदृतिदद्याद्विभ्योदक्षिणांक्रमान्॥कपिलांगांनीलमणि

श्वेताश्वकृत्रचामरे॥ अभिषेकंततः कुर्युर्यजमानस्य ऋत्विजः॥ एवं कृतेः मरेशानसर्वि
 द्विः प्रजायते ॥३॥ ॥ अथ सहस्रचंडी ॥ सा च तत्रैवोक्ता ॥ सहस्रचंडी वि
 धिवत् शृणु विष्णो महा मते ॥ राजपुत्रं शोमहो न्याते जनमारे महाभये गजमारे श्वमारे च पर
 चक्रभये तथा ॥ ३॥ ॥ इत्यादिवि विधेदुःखे क्षयरो गादिजे भये ॥ सहस्रचंडिकायां कुर्याद्वाकार
 ये तथा ॥ जापकालु शतं प्रोक्ता विशदसुश्रमं उयः ॥ भोज्याः सहस्रविप्रद्राः गोशतं दक्षि
 णां दिशेत् ॥ गुरवे हि गुरां देयं शय्यादानं तथैव च ॥ सप्रधानं च भूदानं श्वेताश्वं च मनोहरं
 पंचनिष्कमितामूर्तिः कर्त्तव्या वाहं मानतः ॥ अष्टादशभुजा देवी सर्वायुधविभूषिता ॥
 अवारितान्दंदात्वं सहस्रप्रत्यहं विभोः ॥ शतं वानियताहारः ययः यानेन वत्तयेत् ॥ ए
 वं यश्चंडिकायां सहस्रं तु समाचरेत् ॥ तस्य स्यात्कार्यं सिद्धिस्तु नात्र कार्या विचारोति
 ॥ एतद्दृश्यं यद्यपि महानिबंधेषु नास्ति ॥ तथापि प्रचरं द्रयत्वाद्द्रुममिति दिक् ॥ वाराही तं
 त्रे ॥ संकटे समनु प्राप्ते दृष्टि किं न्यामयेत्था ॥ जातिधं सेकुलोच्छेदेष्यापुषोनाश आग
 ते ॥ वैरिदृष्टौ व्याधिरुद्धौ धननाशे तथा क्षये ॥ तथैव त्रिविधो न्याते तथा चैवोपपातके ॥
 कुर्याद्यत्नात्कृतादृशं ततः संपद्यते शुभं ॥ श्रेयोदृष्टिः शतारुद्राद्वाप्यदृष्टिस्तथा परम
 साचितितं देवि सिद्धेदृष्टौ तत्राच्छतात् ॥ सहस्रवत्तं नाल्वस्मी रावृणोति स्वयं स्थिरा ॥ शु
 क्तामनोरथान्कामान् नरो मोक्षमवाप्नुयात् ॥ च आशतादृत्रियाठात् सर्वाः सिध्यं
 तिसिद्धयः ॥ ३॥ ॥ इति शतचंडी सहस्रचंडी विधिः ॥ ० ॥ अथ नवरात्रपारणानि
 र्णयः ॥ सा च दशम्यां कार्या ॥ अश्विने मासि शुक्ले तु कर्त्तव्यं नवरात्रं ॥ प्रति
 यदादि क्रमेणो वयावच्च नवमी भवेत् ॥ त्रिरात्रं वापि कर्त्तव्यं सप्रम्यादियथाक्रममिति हे मा
 द्रो धोम्यवचनात् ॥ नवमी तिथिर्यं तं दृष्ट्वा एजाजयादिकमिति प्रागुक्तं वचने नवमीयं
 तं प्रधानं भूतप्रजाद्युक्ते रुपासादेः श्रागत्वेन तत्पर्यंतत्वात् ॥ आदि शष्टे नोपवासी क्तेः ॥
 श्रवोक्तं त्रिरात्रं तत्रे नवम्या अय्युषोष्यत्वाच्च ॥ न च पारणां तत्वेन त्रिरात्रं ॥ विष्णुत्रिरा
 त्रादौ तथा प्रसक्तैः ॥ न चात्रोपवासे माना भां वरति वाच्यं ॥ एवं च विध्यवा सिमान्नवरा
 त्रौपवासतः ॥ एकभक्तेन नक्तेन तथैवाचितेन च ॥ श्रजनीयाजने देवी स्थाने स्थाने
 पुरेपुरे ॥ ३॥ इति हेमाद्रौ भविष्मोक्तेः ॥ नवरात्रं समाख्यातो नवम्या अय्युषोष्यत्वाच्च ॥ तत्र
 तिथिहासे शवय्युपवासा भवतीति कथं समाख्या ॥ तेन कर्म विशेषेन वरात्रशद्वोरू
 ढः ॥ अत्र एवोक्तं देवीपुराणो ॥ तिथिदृष्टौ तिथिहासे नवरात्रमपार्थक्यमिति चेन्न ॥ ति
 थिहासेपि नवमिथीनामुषोष्यत्वाच्च नवरात्रत्वाक्षतेः ॥ एतेन रात्रीणां प्राधान्याद्वासे
 अमा मादाय नवत्वमिति सूक्तोक्तिः ॥ परास्ताः ॥ यत्र देवीपुराणो ॥ कस्यासंस्थे रवी श
 क्रशुक्तामारभ्य नंदिकां ॥ अयाची घृथं वै काशी नक्ताशी वाथ वाग्यतरति ॥ त्रत च
 तुष्टयं शुक्लं तल्लोहाभिसारिकं विषयम् ॥ तस्य जयाभिलाषी नृपतिः प्रतिपत्प्रभृति क्र
 मात् ॥ लोहाभिसारिकं कर्म कारयेद्यथावदृशमीति ॥ भविष्ये अस्मीप्यर्थं तमेवोक्तेः ॥

रूपनारायणो ननु नदी । दत्र तत्र प्रयोगे टयगोवात्सातस्य नवव्यापारोऽनुक्तोऽप्यहोपनिर्गोपसिंधुः ॥
 श्विने शुक्र पक्षे ननु नवरात्रयुगो वितः ॥ नवम्यापारं कुर्व्यादशमी मिश्रितानचेत् ॥ दशमी मिश्रिता
 यत्र पारो नवमी भवेत् ॥ इः स्वदारिद्र्यात्ते या तथा त्रत विना शिनी तित्रा ह्यनाशालिखिते वच ।
 नम् ॥ यच्च रुद्रयामलरतिवदति ॥ अष्टम्यासहकार्या स्यान्नवमी पारो दिने ॥ यो मोहादशमीवे
 धेनवम्यांचरिकां यजेत् ॥ पारं च प्रकुर्व्यादैनस्य पुण्यं निरर्थकं ॥ नवम्यापारिता देवी कुलदृष्टिं
 प्रयच्छति ॥ दशम्यापारिता देवी कुलनाशं करोति वै ॥ तस्मान्नुपारं कुर्व्यान्नवम्यां विबुधाधिपे
 त्याही नियदि स मूलानितदा लौहाभिसारिकनंदादि त्रतचतुस्य विषयाणां तस्याष्टमी पर्यंतमेवो
 क्रैरित्युक्तं प्राक् ॥ अत्रत्या महाष्टम्यां परविद्यायां पारणाविधाने शर्वनिवधैर्विरोधोदवीरः स्यात् ॥
 यानि तु कौश्लिखितानि ॥ नवम्यापारणाविधायकानिवचनानि तानि हेमाद्रादि विरुद्धानि
 र्मूलानि ॥ समूलत्वेऽपि यदा दिनद्वये नवमी तदा द्वितीयदिने उषोष्यति यं तेषां न किं नु नवमी
 मध्ये कार्यं त्वेवने यानि शिवरात्रिपारणावत् ॥ अत्र केचित् ॥ पारणाहेस्तकादि प्राप्नोतदतिक्र
 म्यपारं कुर्व्यादित्याहुः ॥ तन्मंदाकांम्योपवासे प्रजां तत्राशु तस्तके ॥ तत्र काम्यत्रतं कुर्व्याद्वा
 नाचैनविवर्जितमिति माधवीयैर्कौर्मोक्तेः ॥ त्रतयत्त विवाहे शुश्रादे होमैर्चने जपे ॥ पारव्येस्त
 कं न स्यादनारव्ये तुस्तकमिति विष्णुवचनाच्च आशौचमध्ये पितृत्वं त्रयं तावगतेः ॥ पारणां त
 त्वाद्गतस्यां पारं भक्तैर्नैवीक्तः ॥ पारं भीवरणं यज्ञे संकल्यो व्रतसत्रयोः ॥ नांदीमुखं विवाहादौश्चा
 देपाकपरिक्रियेति ॥ रुद्रयामलेपि ॥ स्तकं पारं कुर्व्यान्नवम्यां होमशर्वकं ॥ तदंते भोजयेद्दिशा
 नदानं दद्याच्च शक्तिरति ॥ तदंतेस्तकांते ॥ एवं स्त्रीभिरपिरजोदरी नमध्ये कर्तव्यमेव पारणाश्
 ॥ संप्रवृत्ते पिरजसिन्यां जहादशी व्रतमिति माधवीयैः कथ्यं गवचनात् ॥ हादशी व्रतमित्युपल
 स्यात् ॥ पारव्यदीर्घतयसां नारीणां यद्दृजो भवेत् ॥ न तत्रापि व्रतस्य स्यादुपरोधः कदाचनेति त
 त्रैव सत्यव्रतवचनात् ॥ किं च ॥ एकादश्यादौ यंचाशी च याते मासांते पारणा यन्निः ॥ मासां यवा
 सांते यंचाशी च याते जीवनासंभवश्च ॥ यत् ॥ नियमस्यायदा नारी प्रपश्येदंतरारजः ॥ उषोष्ये
 वगुत्तारात्रीः स्नात्वा रोषं चरेद्गतमित्यंगिरोवचनम् ॥ यच्च हारी तवचनां ॥ नियमस्याव्रतस्यास्वीर
 जः पश्येत्कथंचनः ॥ त्रिरात्रे तु क्षियेद्दूर्ध्वं त्रतशीयं समापयेदिति ॥ तद्विधौ पवासविषयम् ॥ तासां
 तत्र भोजननिषेधादिकेचित् ॥ वयं तु प्रागुक्तसत्यवचने दीर्घतयसामिति विशेषणीयादाना
 हादशी व्यतिरिक्तसकलैकाहोपवासविषयोपनिषेधः ॥ त्रिरात्रे नवरात्रादि दीर्घव्रते सुरजो मध्ये ए
 व पारोतिव्रमः ॥ आशौचमध्ये तु सर्वापि पारणा भवति ॥ प्रागुक्तकौर्मवचनादिति सिद्धम् ॥ अ
 यंचोपवासपारणा निर्गोपः सर्वव्रते सुबोधव्यर्थत्वं भूयसात् ॥ दशम्यां देवीं विसर्जयेत् ॥ नदुक्तं
 दुर्गा भक्तिरंगिण्यो देवीपुराणो ॥ ततः प्रातः स्नान्निवा दशम्यां विधिशर्वकं ॥ संप्रेषणां तु कर्त
 व्यंगीतवादि त्रनिस्वनेः ॥ रूपदेहि यशी देहि भगं भगवति देहि मे पुत्रान्दि हि धनं देहि सर्वान्का
 मांश्च देहि मे ॥ महिषप्रि महामाये चासुं देहि मुं मां लिनि आपुरा रोम्यमे च्चर्यं देहि देहि नोक्तं ॥
 रति संप्राप्य देवीं नु तत उत्यापयेद्दुधः ॥ उन्निष्ठे देवि चंडेशि शुभो शर्जां प्रशुभं च ॥ कुकळममक

आरामशक्तिभिःसहागच्छगच्छ परंस्थानं सस्था नंदे विचरि को ॥ ब्रजस्त्रीतोजलद्वये स्त्री
 यतां च जले त्विहेति उच्यते जलनीत्वा ॥ दुर्गदे विजगन्नातः स्वस्थानं गच्छ रजिता ॥ संवत्सरे व्यती
 ते तु पुनरागमनाय वै ॥ रमांशं ज्ञानमादादेवियथाशक्तो यपादितां ॥ रक्षार्थं त्वं समादाय ब्रजस्थानम्
 उन्नमिति ॥ जले प्रवाहयेत् ॥ इयमेव विजया दशमी ॥ सा च द्वितीयदिने प्रवरायोगाभावे श्वा
 याद्या ॥ तद्दत्तं हे मादौ स्कां दे ॥ दशम्यां तु नरैः सम्यक् शजनीया पराजिता ॥ सेमार्थं विजयार्थं च
 वीर्यं विधिनानरैः ॥ नवमी शेषपुत्रायां दशम्यां पराजितां ॥ ददाति विजयं देवि रजिता जयव
 र्हिनी ॥ तथा ॥ आश्विने शुक्लपक्षे तु दशम्यां प्रजयेन्नरः ॥ एकदा दश्यां न कुर्वीत प्रजनं चापराजि
 तमिति ॥ यदा तु शुक्लदिने प्रवरायोगाभावः परदिने चालापितयोगिनी तदा परैव ॥ तथा च हे मा
 दौ ब्रतकांठिकश्यपः ॥ उच्येदशमी किं चित्संश्रौं कादशी यदि ॥ प्रवराणां पदाकाले सा तिथि
 विजयाभिधां प्रवराणां तु प्रशायां काकुत्स्थः प्रस्थितो यतः ॥ उल्लंघयेत्पुः सीमानं तदिनं ततो
 नरा इति ॥ काले पराहे ॥ परदिने प्रवराणां भावे तु सर्वपक्षेषु शर्वैव ॥ मदनरत्नैव ॥ जोतिषि
 वेधेरत्नकोशे च नारदः ॥ ईषत्संध्यामतिक्लान्तः किं विदुर्द्विज नारकः ॥ विजयो नाम कालो यस्य
 र्वकार्थं सिद्धिदः ॥ ईषत्स्य दशमी शुक्लां शर्वविज्ञानकारयेत् ॥ प्रवराणां नापि संपुत्रां ज्ञापय
 भिधे चने ॥ सूर्योदये पदारानुदश्यते दशमी तिथिः ॥ आश्विने मासि शुक्ले तु विजयांतां वि
 दुर्बुधाः ॥ अत्रार्थे निर्गलितार्थः ॥ अथ राहोः सुस्यः कर्मकालः ॥ तत्रैव रज्यापुत्रीः ॥ प्रदोषो
 राः ॥ तत्र दिनद्वयं अथ राहोः व्यापित्वै र्द्वी प्रदोषव्याप्ते राधिकात् ॥ दिनद्वयं प्रदोषव्यापित्वै र्द्व
 ॥ अथ राहोः व्याप्ते राधिकात् ॥ इदं शुद्धतियावत्काले प्रवराणां सुरोहिणीवदप्रयोजकः ॥ दिनद्वये
 पराहोः स्वर्शेन द्यामो वा प्रवराणां पुत्रादी ॥ तत्रापि परदिने प्रवराणां सत्त्वे स्वव्यापि परैवेति दि
 क् ॥ अत्र विशेषो भार्गवाचर्चनदीपिकायां भविष्ये ॥ शमीयुक्तं जगन्नाथं भक्तानामभयकरं अर्च
 यित्वा शमी वृक्षमर्चयेन्नतः पुनः ॥ शमीमंत्रसुहे मद्रौ गोपय ब्राह्मणौ ॥ अमंगला नाशनी शमी
 नी दुष्कृतस्य च ॥ इ-स्वप्रनाशिर्नो यथा प्रयधे हे शमीं शुभां तथा भविष्ये शमी शमयते याव शमी लो
 हि तं कंटकी ॥ धारिण्यपुत्रं न वारानां रामस्य त्रिवादिनी ॥ करिष्यमाणायान्नायायथा काले सुखं
 मया ॥ तत्र निर्बिप्रकत्री त्वं भव श्रीराम जिते इति ॥ तथा ॥ गृहीत्वा सासता मद्रौ शमी मूलगतं
 मृदं ॥ गीतवादित्रनिर्घोषैरानयेत्स्वगृहं प्रति ॥ ततो भूसावास्वादिधारयेत्स्वजनैः सह इति ॥ अ
 त्रवलनी राजनसुक्तं कल्प्यते ॥ तत्र मंत्रः ॥ चतुरंगं वलमघं निरिंशं ब्रजत्विह ॥ सर्वत्र विनयो मे
 सुत्वत्प्रसादानुरेश्वरीति ॥ गौ उनिवेधे जोतिषे ॥ कृत्वा नीराजनं राजा वलद्वयं यथाक्रमं ॥ शोभ
 ने स्वजनं पश्ये जलगो गृहं स्निधौ ॥ अस्पर्शानि शुभाशुभदेशाश्च तत्रैव तेषां ॥ आश्विन
 योरीणां हीयरायाद्या ॥ सा विधीयते नरैराभावतोः प्रायोरीमास्यो परं रतिशीपिकी क्रीः ॥ अत्र
 विशेषस्तिथित्वे लैगे ॥ आश्विमां योरीमास्योत्तरे जागरां निशि ॥ की मुदी सासमास्थातां
 काय्या लोके विभूतये ॥ की मुद्यां प्रजयेत्स्वस्त्रीभिर्दमे रवतस्थितं ॥ सुगंधिर्निशिसदे स अक्षीर्जाग
 ररां चरेत् ॥ तथा ॥ निशीये वरदालस्त्रीको जागर्तीति भाषिणी तस्मै विन्नं प्रच्छमि अक्षीः की

उंकरोत्तियः॥ अत्रैवाश्वपुजीकर्मोक्तमाश्वलायनेन॥ आश्वपुजामाश्वपुजीकर्मति॥ तच्छेयवर्षाका
 र्थविकृतिवत्ता॥ आययरांशुपर्वणिकार्ये॥ शरधाश्रयरांशुनामपर्वणिस्यात्तद्व्यन्ते॥ रतिशौनकोक्तः
 ॥ तत्रापिशेषपर्वणिकार्यमितिप्रायुक्तं॥ तच्चत्रीहिभिरिष्टुत्रीहिभिरिवयजेत॥ यवभ्योयवेरिष्टाययै
 रेवयजेतत्रीहिभ्यरिति॥ शुभादशर्योरीमासयोरैककर्मत्वेनेकद्रव्यनियमान्॥ दशर्योः पर्योरी
 मासाच्चतदितिदीपिकोक्तेश्चायवाश्रयरांशुधार्त्रीघ्राययरांशुयवाश्रयरांशुमाकाशयरांशुचेति॥ ए
 षोकालः शुभो॥ गृहमेत्रीत्रीहियवाभ्यांशरहसंतयोर्यजेतश्यामार्केनीवारैर्वर्षास्वायकालेवाप्येन॥
 पुराशौवेति॥ आयसंवोपि॥ वर्षासुश्यामार्केर्यजेत॥ शरद्रीत्रीहिभिः॥ वसंतैर्यवेर्ययर्तुवेणुय
 वेरिति॥ तत्रापि श्यामाकाशयरांशुमनित्यमितरेतुश्चनहिताभैर्नित्ये॥ यवाश्रयरांशुकार्यमितिस्मा
 त्तेज्ञासुक्तत्वान्॥ सूत्रेत्रीहियवदेवतासवहानामेवमंत्राणाम्नानाच्च॥ आहिताभेसुयवाश्रयरा
 स्याप्यनित्यत्वम्॥ अग्निवाक्येयवद्विदित्सत्तात्॥ यदात्रीघ्राययरांशुसमानतंत्रता॥ श्यामाके
 सुप्रस्तारं कुर्यान्नाश्रयरांशु॥ यदिवातदयिसमानतंत्रमित्यादिनाश्रयरांशुतौपरिश्रमवतांसुल
 भमित्यत्वम्॥ इदंचयर्वाभावेऽशुक्तयसेदेवनसूत्रेऽकृतिकादिविशारंतेकार्यमितिस्त्वर्थसा
 रेउक्तम्॥ वैधापनीयेकेशवस्वामिनाय्येवमुक्तम्॥ परिशिष्टे॥ श्यामाकेत्रीहिभिश्चैवयवे
 श्चाऽमोत्यकालतः॥ प्रायश्चुपुज्यतेवश्येनघ्राययरांशुतयः॥ त्रिकांडमंडोप्येवम्॥ यदात्वे
 तदाश्विनयोरीमास्योक्रियतेतदेककालत्वादाश्वपुजीकर्मोरीऽस्यचसमानतंत्रताभवति॥
 तदेतद्वृत्तिं कृताएकवर्षेहिध्याजेतिसूत्रेऽस्यमुक्तं॥ अस्याकरोप्रायश्चित्तमुक्तेस्तृतिचं
 द्रिकायांकात्यायनेतथा॥ भोजनेपतितात्त्विकचरुर्वैश्वानरोभवेत्॥ कारिकापि॥ अहुता
 श्रयरांशुश्रीयान्नवान्यदिचैनरः॥ वैश्वानरायकर्त्तव्यश्चरुःशरीरुःतिस्रवेति॥ अग्निधा
 नेतु॥ समिद्रायामंत्रचर्वयवैर्वयजयेच्छताम्॥ आश्रयरांशुयदात्संनंतदासंशरीमेतितदित्युक्तं॥
 एतच्चयदिमलमासेकार्यमन्यथानेतिप्रायुक्तम्॥ अस्योप्याहिताय्यादिविशेषःशौनकादेर्ज्ञे
 यंरत्यलंभूयसा॥ इतिश्रीमहकमलाकरकृतेनिर्णयसिंधौ आश्विनमासः॥

॥ अथकार्त्तिकस्नानम्॥ तुलासंक्रमणोप्राकुर्यादशुभदिकाःपुरायाः॥ रात्रौ
 प्रायुक्तम्॥ अथकार्त्तिकस्नानम्॥ तत्रशुद्धीचंद्रोदयेविष्णुस्मृतियाद्ययोः॥
 तुलामकरमेषेषुप्रातेस्नानविधीयते॥ हविष्यं ब्रह्मचर्यं च महापातकनाशनमिति॥ सौरमा
 सउक्तः॥ प्राच्यैर्गुदेवाद्रियंते॥ दाक्षिणात्यासु॥ आश्विनस्यतुमासस्ययाशुक्लैकादशीभ
 वेत्॥ कार्त्तिकस्यत्रतानीह तस्यां वै प्रारभेत्सुधीरितियायोक्तैः॥ भार्गीवार्चनेच॥ प्रारभ्येका
 दशीशुक्तामाश्विनस्यतुमानवः॥ प्रातःस्नानप्रकुर्वीतयावत्कार्त्तिकमास्कर॥ इतिविष्णु
 हस्योक्तैः॥ हेमाद्रौचादिपुराणो॥ शरीराश्विपुजेमासियोरीमास्योसमाहितं॥ इत्युक्तामा॥
 संसमयंपर्याचभक्त्यासमाप्यनेकार्त्तिकयोरीमास्यामित्यंतेभिधानाच्चाश्विनशुक्लैका
 दश्यायोरीमास्यांवारभ्यकार्त्तिकशुक्लहादश्यायोरीमास्यांवासमापयेदित्याहुः॥ मदनया
 रिजातेविष्णुः॥ कार्त्तिकसकलेमासंनित्यस्नायीजितेदियः॥ जयपहविष्यभुक्शांतःसर्वथा

येः प्रमुच्यते अत्र देशविशेषः पापकार्तिकी प्रक्रम्या ॥ कुरुक्षेत्रे कोटिगुरोगागया मथितस्मः त
तोः धिकः पुष्करे स्याद्द्वारवर्मा च भार्गवा ॥ उरणाः पुर्व्यश्च सत्रैव मुनयो मथुराधिकाः दुर्लभः कार्
को विप्रामथुरायां नृणां मिह ॥ यत्रार्चितः स्वकरूपं भक्तैः संप्रयच्छतीति ॥ इदं च स्नानकार्
स्थं यंचनदेव्यतिप्रशस्तं ॥ शतं समास्य स्तस्त्राकृते यत्राप्यते फलं ॥ तत्कार्तिकेयंचनदेसह
स्तमेन लभ्यते ॥ कार्तिकेविंदुतीर्थो ब्रह्मचर्य्यपरायणः ॥ स्नास्यत्सुदिने भानौ भानुजा त
स्यभीः कुतरत्यादिकाशीखंडोक्तेः ॥ भानुजोयमः ॥ इदं च प्रातः स्नानं संध्यां च कृत्वा कार्य्यं ॥
तेन विनेतरकर्मो न धिकारादिति वर्धमानः ॥ यद्यपि प्रातः संध्यायाः सूर्योदये समाप्तिस्त्
यापि वचनवलादनुदितहोमवद्भविष्यति ॥ स्नानमंत्रश्च तत्रैवाकार्तिकेहं करिष्यामि प्रा
तः स्नानेन जनार्दन ॥ प्रायुर्थं तव देवेश दामोदर मया सह ॥ इमं मंत्रं समुच्चार्य्य भो नीस्नायाद्
ती नरः इति ॥ अर्घ्यं मंत्रोपितत्रैवात्र तिनः कार्तिके मासि स्नातस्य विधिवन्ममा ॥ गृहाराध्यं
मया दत्तं दनुजैर्दनुषूदन ॥ नित्येने मित्रिके कृष्णकार्तिके पापनाशने ॥ गृहाराध्यं मया दत्तं
राधया सहिती हरे ॥ इमो मंत्रो समुच्चार्य्योर्घ्यं मघं प्रयच्छति ॥ सुवरीरत्नपुष्पांशुप्ररीश
खेन पुण्यवान् ॥ सुवरीप्ररीश्रथिवी ते नदत्तान संशय रति ॥ एवं संपरीस्नाना शक्तौ अह
स्नायात् ॥ वारास्यां यंचनदे अहं स्नातोऽस्तु कार्तिके ॥ अमीते पुण्यवपुषः पुण्यभाजातिनि
र्मलारतिकाशीखंडोक्तेः ॥ अथ मालाधारं गाम् ॥ तत्र स्कां दे द्वारकामाहा
न्ये ॥ निवेद्य केशवे मालां तु लसीकाद्यसंभवं ॥ वहते यो नरो भक्त्या तस्य नैवास्ति पातकम् ॥ न
जघानु लसीमालां धात्रीमालां विशेषतः ॥ महापातकसंहंतीं धर्मकामार्थदायिनीम् ॥ वि
द्मुधर्मी ॥ स्त्रोतु पानिलो मानिधात्रीमाला कलौ नृणां ॥ तावद्दृष्टसहस्राणि वैकुण्ठे वसतिर्भ
वेत् ॥ माला पुग्मं तु यो नित्यं धात्रीं तु लसि संभवं ॥ वहते कंठदेशे तु कल्पकोटि दिवसेत् ॥
तु लसीकाद्यसंभूते माले कृष्णजनप्रिये ॥ विभर्मित्वा महंकंठे कुरुमां कृष्णवह्मं ॥ एवं सो
प्रार्थ्य विधिवन्मालां कृष्णालेयिताम् ॥ धारयेत्कार्तिकेयो वै सगच्छे देः स्वयं दमिति ॥ अ
त्र मूलं विन्यम् ॥ तथा काशीखंडे ॥ कार्तिके मासि मे पात्रायेः कृता भक्ति तत्परैः ॥ विंदुतीर्थे
तस्नाने स्तैषां मुक्तिर्न हरतः ॥ भार्गवाच्च नदीपिकायां नृसिंहपुराणे ॥ अगस्त्यकुसुमे देवं
योर्ध्वयेच्च जनार्दनम् ॥ दर्शनात्तस्य देववर्चनं कान्तु ते नरः ॥ विहाय सर्वपुष्पाणि मुनिपुष्पे
राके शवं ॥ कार्तिकेयोर्ध्वये भक्त्या वाजयेय फलं लभेत् ॥ स्कां दे कार्तिकमाहा न्ये ॥ मालती
मालया विद्मुः केतु क्पांचे वप्रजितः ॥ समासहस्रसुप्रीतो भवतु मधुसूदनः ॥ इथी चंद्रोद
ये पापे ॥ कार्तिकेनार्चितो येऽस्तु कमलैः कमलेक्षराः जन्मकोटिषु विप्रेदने तेषां कमलाद्य
हे ॥ कार्तिकेके शवेशजायेषां नामासुतेः कृता ॥ तेनिर्भस्मरवेः पुत्रवसंति त्रिदिवे सदा ॥
तु लसीदललक्षणाकार्तिकेयोर्ध्वयेदरिं ॥ यत्रे यत्रे मुनिश्रेष्ठमौक्तिकं लभते फलं ॥ स्कां दे
कार्तिकमाहा न्ये ॥ धात्रीकायां तु यः कुर्यात्सिद्धदानं महासुने ॥ मुक्तिं प्रयाति पितरः प्रसादा
न्नाघवस्यनु ॥ धात्रीफलविलिप्तो गोधात्रीफलविभूषितः ॥ धात्रीफलकृता हारो नरो ना

रायसोभवेत् ॥ धात्रीक्यासमाश्रित्योच्चैश्चक्रधारिराम् ॥ पुष्येपुष्येऽभेधस्फलेप्राप्नोति
 मानवः ॥ तथा ॥ कार्तिकेमासि विप्रैर्धात्रीरक्षोपशोभितं ॥ वसेदामोदरं विद्युच्चित्रैस्त्रैस्तौषयेद्दि
 मुं ॥ मूलैर्नपायसेनायहोमं कुर्याद्द्विचसराः ॥ ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्वा स्वयं भुञ्जीत वंधुभिरिति ॥
 तथा ॥ कार्तिकेहिदलत्रतप्रागुक्त्वा कार्तिकेहिदलं त्यजेदिति ॥ यायेपि ॥ कार्तिकमाहात्म्ये ॥ रा
 जिं कामादकंचैव नैवाधान् कार्तिकत्रती ॥ हिदलेतिलैलंचतथा न्यम्निदृषितं ॥ स्कां देपि ॥ का
 र्तिकेवर्जयेत्तद्दिदलंबहुवीजकं ॥ माघमुद्गमसराश्च चराकाश्चकुलन्यकाः ॥ निषावा राजमा
 याश्चाह्वीहिदलेस्मृतं ॥ नूतनायपिजीर्णानि नानि सर्वाणि वर्जयेत् ॥ अत्रकेचित् ॥ उत्प
 त्रिसमयेदलहयं यस्य भवति तद्भृत्तर्ष्वगत्या हिदलमुच्यते इमाहः ॥ उदाहरंति च ॥ वीजमेव स
 मुभृत्तं हिदले चं कुरं विना ॥ दृश्यते यत्र सस्ये सुहिदले तं निगद्यते इति ॥ अन्ये तु लक्षणायां माना
 भावात् ॥ वचनस्य च निर्मूलत्वाद्दिदलान्मकं यस्य स्वरूपं तदेव वर्जयेदिमाहः ॥ तथा नारदीये
 ॥ कार्तिकेवर्जयेत्तैलं कार्तिकेवर्जयेन्मधु ॥ कार्तिकेवर्जयेत्कास्य कार्तिके शुक्लसंधितं ॥ का
 स्यं तस्यात्र भोजनं ॥ अक्षयं पुष्यितम् ॥ संधितं लवणाशकः ॥ तत्रैवाकार्तिके विद्युमुर्जयेदीया
 दाना हि वं व्रजेत् ॥ तथा ॥ कार्तिके तु कृतादी दाना नृणां जन्मदिमोचनी ॥ तथा ॥ कार्तिके कृच्छ्रसे
 वीयः प्राजायत्यपरोयवा ॥ एकान्तरोयवा सीवान्निरात्रीयो धितोयिवा ॥ षड्दिशयश्चामासेवा
 वरवर्णिनि ॥ एकमन्त्रेन नन्त्रेन तथैवावाचितेन च ॥ उपवासे नभैर्येरात्रजेते परमपदं ॥ अ
 यपिनियमाः प्रागुक्ताः ॥ आद्यमुक्त्वां स्कां दे ॥ त्रीहयोः यवगोधूमाः श्रियं गुणिलशालयः ॥ एतै हि
 सात्विकाः प्रोक्ताः स्वर्गमोक्षफलप्रदाः ॥ काशीरवरे ॥ उर्जयेवान्मश्रीयाद्देवान्मध्यवापुनः ॥ दृ
 ताकं सरां चैव शकशिबीश्च वर्जयेत् ॥ शश्वी चंद्रोदये पाये ॥ नोर्जो वंधो विधातयो व्रतिनाके
 न चिन्व चित् ॥ तथा ॥ नारदीये ॥ अत्र ते नक्षये धनुमासं दामोदरप्रियम् ॥ नित्यं कृपो निमवा ॥
 प्रोतिनात्रकायी विचारणा ॥ अमामयितैलता बूलके शकत्रेना दिवर्जनेन संकल्प रूपाणि प्रा
 गुक्ताणि ॥ तथा ॥ कार्तिके आकाशदीय उक्ती निर्णया मृते पुष्करपुराणी ॥ तुलायां तिले तैलेन
 सायं काले सभागे ॥ आकाशदीये योदद्यात् मासमेकं हरिप्रति ॥ महतीं श्रियमा प्रोतिरूपसौ
 भाग्यसंपदमिति ॥ तद्दिधिश्च हेमाद्रौ आदिपुराणी ॥ दिवा करे स्नाचलमौलि भूते शृहादहरे पुरु
 षप्रमारात् ॥ सपाकृतियनियवृक्षदारुमारोष्य भूमावथ तस्य मूर्द्धि ॥ यवो गुलु छिद्रपनासु मध्ये
 दिहस्तदीयो अथपहिकासु ॥ कृत्वा च तस्त्रोदला कृती सुयाभिभवेदृदिशानुसारी ॥ तत्का
 र्तिं काया तु महाप्रकाशी दीयः प्रदेयोदलगान्साथै ॥ निवेधधर्माय हराय भूम्ये दामोदराय अ
 थधर्मराजे ॥ प्रजापतिभ्यस्त्वथ सति तभ्यः ॥ प्रेतेभ्य रावाय नमस्थितेभ्य इति ॥ अपरार्कं त्व
 न्मोमनोयथा ॥ दामोदराय नमसि तुलायां लोलया सह ॥ प्रदीपं ते प्रपच्छामिनमो नं जाय वेधसे
 रति ॥ कार्तिके कृष्णचतुर्थी करकचतुर्थी सा चंद्रोदये यापि नीयाद्यादि नृयेत त्रैश्वी कार्तिका
 कृष्णदादशी गोवत्संज्ञा प्रदीष्वपि नीयाद्या ॥ दिनहृयेत त्रैश्वी ॥ युगमवाकात् ॥ चत्सरा
 वरश्चैव कर्तव्या प्रथमेह नीति निर्णया मृते भिधानाच्च ॥ अत्र विशेषो मदतरले ॥ इति ॥

स्नातुस्यवर्णाचशीलिनीगांययस्त्रिनीं॥चंद्रनादिभिरालिष्यपुष्यमालाभिरञ्जेयत्॥अर्घ्यंता
 मयेपात्रैकत्वापुष्याक्षतैस्त्रिलेः॥यादमूलेतुदद्यादेमंत्रेणानेनयाउवा॥क्षीरोदार्णवसंभूतेस्तु
 सुरतमस्कृते॥सर्वदेवमयेमातर्गृहाणार्घ्यंनमोनम॥ततोमाषादिससिहान्वदकान्विवेक्ष्य
 त्॥सुरभित्वजगन्मातेर्देविविष्णुभेदस्थिता॥सर्वदेवमयेप्रासंमयादत्तमिदंयस॥ततः॥सर्व
 देवमयेदेविः॥सर्वदेवैरलंकृते॥मातर्ममभिलषितंसफलंकरुनंदिनिरतिप्राथयेत्
 तथा॥तद्विनेत्रैलयकंचस्यालीपकंपुधिष्ठिरा॥गोक्षारंगोघृतंचैवदधितकंचवज्जेयत्॥अपि
 तिर्नवधेनारदः॥आश्विनेकृष्णपक्षेनुहृदश्यादिषुपंचसु॥तिथिषुक्तःसर्वरात्रेनुगांनीरा
 जनाविधिः॥नीराजयेयुर्देवांस्तुविप्रान्गाश्चतुरंगमान्॥जेष्टान्श्रेष्ठान्जयत्याश्रमात्सु
 ख्याश्वयोषितरति॥निर्णयामृतेस्कांदि॥कार्तिकस्यासितेपक्षेत्रयोदश्यानिशामुखे॥यमदीयेवा
 हिर्दद्यादपमृतुर्विनश्यति॥मंत्रस्क॥मृतुनायाशदंताभ्यांकालेनरथामयासह॥त्रयोदशीदीप
 दानान्तर्याम्यजःप्रीयतांममेति॥कार्तिककृष्णचतुर्दश्याप्रभातेचंद्रोदयेभ्यंगंकुर्यात्॥तदुक्तं
 र्णियामृतेभविष्योत्रे॥कार्तिकेकृष्णपक्षेचतुर्दश्यामिनोदये॥अवश्यमेवकर्तव्यंस्नानंनर
 कभीरुभिः॥इत्यश्वेदः॥मदनरत्नेकालादर्शंचविधूदयरतिपाठः॥दिनोदयरतिपाठान्तर्याम्यो
 दयोत्रंविष्णुर्त्रैस्तान्वदतांगोडातांनदनुसारिणाचारंतेवा॥सर्वविदचतुर्दश्याकार्तिकस्य
 सितेत्तरे॥पक्षेप्रद्वयसमयेस्नानंकुर्यात्प्रयत्नतरतिगोडाः॥स्मृतिदयैरुपि॥चतुर्दशीचाश्वयु
 जस्यकृष्णस्वात्यक्षयुक्ताचभवेत्प्रभाते॥स्नानंसमभ्यस्यनरेस्तुकार्य्यसुगंधितैलेनविभूति
 मेरिति॥४४थीचंद्रोदयेत्राह्ये॥आश्वयुक्कृष्णपक्षस्यचतुर्दश्याविधूदये॥निलतेलेनकर्तव्यं
 स्नानंनरकभीरुगोति॥कर्तव्यंमंगलस्नानंनरेर्निरयभीरुभिरितिकालादर्शयाठः॥उभयत्र
 अयुगित्यमावास्यांतमासमभिप्रेतौक्तम्॥तथा॥नैलेलक्ष्मीजलेगंगादीयावलाश्रुतुर्दशी
 ॥प्रायेतिशेषः॥प्रातःस्नानंतुयःकुर्याद्यमलोकंनपश्यतीति॥दिनहयेचंद्रोदयेपिचतुर्दशी
 सत्वेतदभावेव्यरुणोदयेसंशर्गेस्वेवादिनहयेचतुर्दश्याःसाम्येचशुद्धदिनेभ्यंगंकुर्यात्॥शुद्धि
 दचतुर्दश्यामितिवचनात्॥शुद्धदिनेएववासञ्जसेवयाद्या॥दिनहयेयसत्केरुणोदयव्यापिनी
 ग्राह्या॥पक्षेप्रद्वयसमयेरसुक्तेः॥वश्यमारावचनाच्च॥तदभावेतुचतुर्दशीहासंशर्बुःप्रवे
 र्पश्वेत्त्रिषोदशीमध्येराभ्यंगंकुर्यादितिदिवोदासः॥केचिदत्रचचनमपिसाधकंवदति
 तिथ्यादौनुभवेद्यावान्हासोदृष्टिःयरेहनीति॥नावानयाद्यःसर्वेर्धेशुरहस्योपिस्वकर्मरोगीति
 तन्मंत्रः॥नहीदंवचनंशुद्धदिनस्याशुद्धयाद्यत्वंविधत्ते॥नक्तजन्माष्टम्यादौदिनहयेकर्मकालमा
 प्रभावेवाकांतरेराशुद्धदिनस्ययाद्यत्वंमुक्तं॥तत्रमुख्यकालेनत्रियैरभावेपितत्रैवानुष्ठाने
 बोधकमिदम्॥नचात्रतदस्तीतिपत्तिकेचिदेतत्॥तेनचतुर्थयामगामिनीयाद्या॥अतएवस
 र्वज्ञानारयणः॥तथाकृष्णचतुर्दश्यामाश्विनेकोदयात्पुरा॥यामिमाःपश्चिमेयामेतेलाम्य
 गोविशिष्यतिरति॥मृगांकोदयवेलायांत्रयोदश्यापराभवेत्॥दर्शंवामंगलस्नानंदुःखशो
 कभयप्रदमितिकालादर्शत्रयोदशीनिषेधाच्च॥तिनायमर्थः॥यथाविहोत्रेयावतीवसायं

प्रातःकालेषु व्याप्य कालस्य गुरुत्वं तथा प्रचतुर्दशी चतुर्थयामा रूणोदधे चंद्रोदयानामुत्तरोत्तरस्य
 व्याप्यत्वाद्गुरुत्वमिति ॥ यद्यदि दिवोदासीये ॥ त्रयोदशी यदा प्रातःस्य याति चतुर्दशी ॥ रात्रि शेषे
 त्वमावास्या तदाभ्यंगे त्रयोदशी तिथे च न तद्देमादि निर्णयाभ्यां लिखितत्वेन निर्मूल ॥ समूलत्वे
 व्यस्य रूणोदया चतुर्थयामाहा यदाहासस्तत्परमिदं ॥ अतएव सर्वज्ञानारायणेन तथा कृष्णचतुर्द
 श्यामिति चतुर्थयाममात्रे स्नानमुक्तम् ॥ ज्योतिर्निबंधेनारदोपि ॥ रसासितचतुर्दश्यामिदुस्यति
 थावपि ॥ ऊर्जादौ स्वातिसंपुक्ते तदादीयावली भवेत् ॥ कुर्व्यांस्लया मेतच्चरीयोत्सवदिनत्रय ॥
 येतुत्रयोदशीमध्ये स्नानमाह सोयामाशयंनविद्यः ॥ अरूणोदयतो न्यत्र रिक्तायां स्वातियो नरः
 तस्यादिकमवौधस्मीनश्यत्येवन संशयश्चि ॥ दिवोदासीये भविव्यवचनं ॥ तत्सुरस्य कालचतुर्द
 श्यभावपि तत्रैव स्नानव्यमित्येव परमिति सर्वसिद्धम् ॥ चतुर्दशिकात्मको रूणोदयश्चित्तत्रैवो
 क्तम् ॥ मदनरत्नेयापि ॥ अयामार्गमथोतुं वीप्रसुजाटमथायरम् ॥ आमयेतस्नाने मध्ये तु नरक
 स्य स्याय वै ॥ प्रसुजाटश्चक्रमर्दः ॥ मंत्रस्तु ॥ स्तीतालोयसमापुक्तसकंठकदलान्वितं ॥ हरपाय
 मया मार्गं भाष्यमाराः पुनः पुनरिति ॥ अस्यामेव प्रदोषे दीयान्दद्यादित्युक्ते हेमाद्रौ स्कांटे ॥ ततः
 प्रदोषसमये दीयान्दद्यान्मनोरमान् ॥ ब्रह्मविष्णुशिवादीनां भवनेषु मठेषु चैति ॥ दिवोदासीये
 पि ब्राह्मे ॥ अमावास्या चतुर्दश्याः प्रदोषे दीयदानतः ॥ यममार्गं धकोरेभ्यो मुच्ये कार्तिके नरः
 खंडति यो नरखंडि प्रदोषे दीयान्दद्यायरैः सुस्वायादिनि दिवोदासीये उक्तम् ॥ अत्र नरकोदशे
 नचतुर्दशितुक्ते दीयदानं कार्यम् ॥ तत्र मंत्रः ॥ दत्तो दीयश्चतुर्दश्यां नरकप्रीतये मया ॥ चतुर्दशित्ति
 समापुक्तः सर्वपापाय नुत्तये ॥ तत्रैव लैंगे ॥ माषयत्रस्य शाकेन मुञ्जातत्रदिने नरः ॥ प्रेताख्या
 यां चतुर्दश्यां सर्वपापैः प्रसुच्यते ॥ अत्र यमतर्पणमुक्तम् ॥ मदनयारिजाते ॥ वृद्धमनुना ॥ दी
 योत्सवचतुर्दश्यां कार्यं तयमतर्पणम् ॥ मदनरत्ने ब्राह्मे ॥ अयामार्गस्य पत्राणि आमयेच्छि
 रसोपरि ॥ ततश्चतुर्थी राकार्यं धर्मराजस्य नामभिः ॥ यमाय धर्मराजाय मृत्यवे चांतकाय च ॥
 वैवस्वताय कालाय सर्वभूतक्षयाय च ॥ औदुंबराय दध्राय नीलाय परमेष्ठिनो च कोदराय पित्राय वि
 त्तय प्रायश्चैनमश्चि ॥ तर्पणप्रकारस्तु हेमाद्रौ ॥ एकैकेन तिलैर्मिश्रान्दधान्त्रीस्त्रीजलांज
 ली च ॥ संवत्सरं तेषां नत्सरादेवनश्यति ॥ तथा मदनरत्ने स्कांटे ॥ दक्षिणाभिमुखो भूत्वा
 तिलैः सव्यं समाहितः ॥ देवतीर्थं न देवत्वात्तिलैः प्रेताधियोपतः ॥ तथा ॥ यज्ञोपवीतिना कार्यं
 प्राचीना वीतिनाश्चैति ॥ उदं जीवन्पितृकैनापि कार्यं ॥ जीवन्पितापिकुर्वीत तर्पणं यमभी
 क्षयोरिति याज्ञोक्तैः ॥ अत्र भीष्म तर्पणं मय्युक्तम् ॥ दिवोदासाये तत्र कारस्तुमाधेवस्यते ॥
 ॥ इति नरकचतुर्दशी ॥ कार्तिकी अमावास्या यो प्रातरभ्यंगं कुर्यात् ॥
 तदुक्तं कालादशी ॥ प्रत्ये अश्वयुद्धं शंकाभ्यंगादिमंगलः ॥ भक्त्या प्रव्रजयेद्देवी मूलस्मी
 विनिवृत्तये ॥ अस्मिन्मास्वाने ॥ आदिशहात्ये चत्वयुदकस्नानादेरुयसंग्रहः ॥ तदुक्तं युष्क
 रपुराणे ॥ स्वातिस्थिते रवा विदुर्द्यदिसानिगतौ भवेत् ॥ यंचत्वयुदकस्नायी कताभ्यंगं विधिनी
 रः ॥ नीराजितो महालक्ष्मी मर्चयच्छि यममुते ॥ आश्वयुद्धं शंरितिदशी शतः प्रत्ये स्वस्तिपुक्तं

तिथियरः॥ तदुक्तं ब्राह्मणे ॥ ऊर्जं सुक्तद्वितीयायां तिथिमुक्त्वा तिच्छुभे ॥ मानवो मंगलस्त्रायीने
 वलक्ष्म्या विद्युत्पते ॥ तत्रैवा ॥ रथेभूते च दर्शे च कार्तिकप्रथमे दिने ॥ यदास्वाती तदाभ्यंगस्त्रान्
 कुर्यादि नोदये ॥ कश्यपसहितायां तु दीयावलीदर्शप्रक्रम्य ॥ इदक्षयेपिसक्रान्तौ रवौ पाते
 दिनक्षये ॥ तत्राभ्यंगो न दोषाय प्रातः पापाय नुत्रये रतिस्वातियोगविनाप्यभ्यंगउक्तः ॥ मा
 त्त्या ॥ दीयेर्नाराजनादत्र सैषा दीयावली स्मृता ॥ अत्र विशेषो हेमाद्रौ भविष्ये ॥ दिवा तत्र नमो
 क्तव्यमृते वाला नुराजनात् ॥ प्रदोषसमये लक्ष्मीं प्रजपित्वा ततः क्रमात् ॥ दीयदृष्ट्या श्रदात्
 व्याः शक्तादेव गृहेषु च ॥ तत्रैवाभ्यंगमभिधाय ॥ एवं प्रभातसमये त्वमावास्या न राधिया ॥ क
 त्वा नुपावरांश्चाहं दधि क्षीरघृतादिभिः ॥ दीयान्दत्त्वा प्रदोषे तु लक्ष्मीं प्रजपयथाविधिः ॥ स्वल्
 क्तेन भोक्तव्यं सितवस्त्रीपशोभिना ॥ अथ प्रदोषव्यायीयाद्यः ॥ तुलासंस्थे सहस्रांशो प्रदो
 षो भूतदर्शयोः ॥ उल्काहस्तानराः कुर्युः पिच्छाणां मार्गदर्शनमिति ज्योतिषोक्तेः ॥ दिनद्वये स
 त्तये परः ॥ इडेकरजनीयोगे दर्शः स्यात्तु परे हनि ॥ तदा विहाय सर्वेद्युः परे हि सुखरात्रिकेति ति
 थितत्वे ज्योतिर्वचनात् ॥ दिवोदासीय तु प्रदोषसकर्मकालत्वात् ॥ अर्द्धरात्रे भ्रमत्येवलक्ष्मी
 रात्रयि नु गृहान् ॥ अतः स्वलेकतालिप्रादीयेर्जायज्ज नोत्सवाः ॥ सुधाघवल्लिताः कार्याः
 युष्यमालोपशोभितारति ॥ ब्राह्मणे च प्रदोषार्द्धरात्रव्यापिनी मुख्या ॥ एकैकव्याप्तौ परे वा ॥
 प्रदोषसमये नाराजनादत्रैव नृपे कर्माणां च ॥ रात्रौ च यद्गृहे प्रकृते न्यथा हं पितृयगयोगे ॥
 प्रदोषसमये नाराजनादत्रैव नृपे कर्माणां च ॥ रात्रौ च यद्गृहे प्रकृते न्यथा हं पितृयगयोगे ॥
 दविरोधाच्चैतुक्तम् ॥ अत्रैव दर्शे पररात्रे लक्ष्मीनिःसारः ॥ मुक्तं मदनरत्नं भविष्ये ॥ एव ग
 ते निशीथे तु जने निद्रार्द्धलोचने ॥ तावन्नगरनारीभिः शूर्ये डिडिमवादनैः ॥ निष्काश्यते प्रह
 राभिरलक्ष्मीः स्वगृहागरान् ॥ कार्तिकसुक्तप्रतिपदि गोत्रीं न सुक्तान्निरीयामृते ॥ अ
 स्यामेव रात्रौ बलेः प्रजां काहेमाद्रौ भविष्ये ॥ कृत्वेतत्सर्वमेव हर रात्रौ देत्यपतेर्बलेः ॥ प्रजा
 कुर्यात्तु यः साहाभूमौ मउलकेषु मे ॥ वलिमालिख्ये देत्येद्वरगैकेः यचरंगैकेः ॥ गृहस्य
 मध्ये शालायां विशालायां ततोर्ध्वयेत् ॥ लोकश्चापि गृहस्यातः शय्यायां सुक्ततडुलेः ॥ स
 स्थाप्य वलिराजानफलैः पुष्ये च प्रजयेत् ॥ मंत्रसुयोमे ॥ वलिराजनमस्तु भ्यं देत्यनवव
 दिता ॥ इद्रशत्रो मराराते विष्णुसन्निध्यो भवेति ॥ तथा ॥ वलिमुद्दिश्य दीयते दानानि कुरु
 नेदन ॥ यानि तान्यक्षयभण्णार्हमेये वंसं प्रदर्शितमिति ॥ तदेतत्सर्वं विहायां प्रकृते व्यं ॥ सर्व
 विद्वा प्रकृते व्याशिवरात्रिर्वलेर्हि नमिति ॥ हेमाद्रौ याप्तोक्तेः ॥ माघवेपि ॥ कल्पुत्सवं च सर्वेद्यु
 रुपवासवदाचरेदिति ॥ निरीयामृतेपि ॥ याकूहः प्रतियन्मिश्रातत्रगाः प्रजयन्तु यः ॥ प्रज
 नात्त्रीणां वदंते प्रजागावो महीयति रिति ॥ तथा ॥ भद्रायां गोकुलक्रीडासदेशो वै विनु
 श्यति ॥ भद्रायां द्वितीयायां ॥ तथा ॥ प्रतिपद्यत्रिकरं द्वितीयायां तु गोचनम् ॥ कृत्रहे
 दं करिष्येते वित्रनाशकुलक्षयमिति ॥ तथा ॥ प्रतिपदशं संयोगे क्रीडनं तु गवामते ॥ परवि

द्वयुयः कुर्यात्पुत्रदारधनक्षया ॥ इतिदेवलवचनाच्च ॥ ० ॥ एतेचविधिप्रति
 वेधाः षड्दिनेप्रतिपदः सायान्हव्यापित्वे ॥ द्वितीयदिनेचंद्रदर्शनसंभवेचनेयाः ॥ गवांकीडा
 दिनेयत्ररात्रौदृश्येत्चंद्रमाः ॥ सोमोराजायश्रुत्तुहंनिसुरभीषजकांस्तथेतिपुराणसमुच्चया
 त् ॥ दिनद्वयेसायान्हव्यापित्वेपुनरेवयाद्या ॥ वर्द्धमानतिथौनंदायदासाईत्रियामिकादि
 तीयाद्विदिगामित्वाइत्तरातत्रवैद्यतरिति ॥ तथा ॥ त्रियामगादर्शतिथिर्भवेच्चैतसाईत्रिया
 माप्रतिपदिदृष्टौ ॥ दीयोत्सवेनेमुनिभिः प्रदिष्टे ॥ अतीत्यथाश्रद्धेयुतेविधेयइति ॥ पुराणसमु
 च्चयादिनिर्गोयामृतकारः ॥ साईत्रियामिकेत्यनेनचंद्रदर्शनाभावउक्तः ॥ द्वितीयायाः
 पंचधामक्तचतुर्थीशरूयायराह्णव्याप्रावेवचंद्रदर्शनसंभवात् ॥ वयंत्वेतद्वचनद्वयंषड्वि
 द्वासंभवेवेदितव्यमितिब्रूमः ॥ दिनद्वयेप्रतिपदः सायान्हव्यायुभावेतुषड्वैवा ॥ रात्रौबलि
 षजाविधानेनकर्मकालव्यापित्वात् ॥ परदिनंचंद्रोदयेचतन्निषेधादितिदिक् ॥ मदनर
 नेतुषड्विद्यायागोकीडा ॥ नीराजनमंगलमालिकेतूत्ररचकार्या ॥ कार्तिकेषुक्तपक्षेनुवि
 धानहितयंभवेत् ॥ नारीनीराजनंभवेत्प्रातः सायंमंगलमालिका ॥ यदाचप्रतिपत्त्वत्या
 नारीनीराजनंभवेत् ॥ द्वितीयायांतदाकुर्यात्सायंमंगलमालिकामितिब्राह्मोक्तेः ॥ लभ्यते
 पदिकाप्रातः प्रतिपद्दिकाहयं ॥ तस्यानीराजनंकार्यंसायंमंगलमालिकेतिभविष्योक्तेः ॥
 प्रातर्वापदिलभ्येतप्रतिपद्दिकाशुभा ॥ द्वितीयायांतदाकुर्यात्सायंमंगलमालिका ॥ का
 र्तिकेषुक्तपक्षादौत्त्वमावास्याषटीद्वयम् ॥ देशभंगमयानैवकुर्यान्मंगलमालिकामिति
 देवीपुराणाच्चैत्युक्तं ॥ अत्रविशेषोहेमाद्रौब्राह्मे ॥ बलिप्रतिपदप्रक्रम्य ॥ तस्मात्तद्युतंप्रक
 र्त्तव्यंप्रभातेतत्रमानवेः ॥ तस्मिन्घृतेजयोयस्यतस्यसर्वस्वरजयः ॥ पराजयोविरुद्धश्रुत्वा
 मनाशकरोभवेत् ॥ दयिताभिश्चसहितैर्नैयासाचभवेन्निशेति ॥ अत्रगोवर्द्धनप्रजादिमा
 र्गपालीप्रजनादिवोक्तं ॥ हेमाद्रौनिर्गोयामृतेचस्कांटे ॥ प्रातर्गोवर्द्धनप्रज्यधृतंचापिसमा
 चरेत् ॥ भूयशीयास्तथागावः प्रजाश्वावाहदोहनाः ॥ गोवर्द्धनश्वगोमेयेनकार्येचित्रे
 रावा ॥ मंत्रस्त ॥ गोवर्द्धनधराधारगोकुलत्राणकारक ॥ वर्द्धवाहुकृतच्छायगवांकोटिप्रदोभ
 व ॥ गोमंत्रस्तु ॥ लक्ष्मीयीलोकपालानांघेनुरुयेरासस्थिता ॥ घृतंवहतियस्तार्थेममपापंय
 योहत् ॥ तत्रैवस्कांटे ॥ ततोपरारह्णसमयेषड्वैस्यांदिशिभारत ॥ मार्गपालीप्रवध्रीयात्तुगलंभे
 यपादये ॥ कुशकाशमयीदिवालेवकैर्वह्मभिर्मुने ॥ दर्शयित्वागजानश्वान्सायमस्यास्तेले
 नयेत् ॥ एतेहोमेदिजैद्रेस्तवध्रीयान्मार्गपालिकां ॥ नमस्कारंजतः कुर्यान्मंत्रेणानेनसुत्र
 त ॥ मार्गपालिनमस्तेस्तसर्वलोकसुखप्रदे ॥ विधेयैः पुत्रदारार्थैः पुनरेहित्रतस्यमे ॥ नी
 राजनंचतत्रैवकार्यंराष्ट्रजयप्रदम् ॥ राजानोराजपुत्राश्चब्राह्मणाः श्रद्धजातयः ॥ मार्गया
 लीसमुत्सृज्यतीरजःसुःसुखान्विताः ॥ तत्रैवाटिन्यपुराणीकुशकाशमयीकुर्याद्यष्टि
 कांसुनवाहृदाम ॥ नामेकतोराजपुत्राहीनवराणस्तथान्यतः ॥ एहीत्वाकर्षयेत्पुस्तायथा
 सारसुहसुहः ॥ जयेत्प्रहीनजातीनांजयोरजस्तवत्सरमिति ॥ अथयमद्वितीया ॥

तिथियरः॥तडक्तत्राहो॥उज्जै सुक्तद्वितीयायांतिथिषुस्वतिःशुभे॥मानवोमंगलस्त्वयीने
वलक्ष्माविषुयुते॥तत्रैवा॥रथेभूतेचदर्शेचकार्तिकप्रथमदिने॥यदास्वातीतदाभ्यंगस्त्रान
कुर्यादिनोदये॥कश्यपसंहितायांजुदीयावलीदर्शप्रक्रम्य॥इहक्षयेपिसंक्रान्तेरवोपाते
दिनक्षये॥तत्राभ्यंगोन्दोषायप्रातःपापायुत्रयेरतिस्वतियोगविनाय्यभ्यंगउक्तः॥मा
त्ये॥दीयेर्नोरांजनादत्रसेषादीयावलीसृता॥अत्रविशेषोहेमाद्रौभविष्ये॥दिवातत्रनमो
क्तव्यमृतेवालातुराज्जनात्॥प्रदोषसमयेलक्ष्मीप्रजयित्वाततःक्रमात्॥दीयवृक्षाश्चदात
व्याःशक्त्वादेवगृहेषुचा॥तत्रैवाभ्यंगमभिधाया॥एवंप्रभातसमयेत्वमावास्यानराधिया॥क
त्वातुयावराश्राहंदेधिक्षीरगृतादिभिः॥दीयान्दत्त्वाप्रदोषेतुलक्ष्मीप्रजययथाविधिः॥स्वले
कृतेनमोक्तव्यसितवस्त्रीयशोभिना॥अथप्रदोषव्यायीयाद्यः॥जुलासंस्थेसहस्रांशोप्रदो
षोभूतदर्शयोः॥उल्काहस्तानराःकुर्युःपितृणांमार्गदर्शनमितिज्योतिषोक्तेः॥दिनद्वयेस
त्वेपरः॥दंडेकरजनीयोगदर्शःस्यानुपरहनि॥तदाविहायप्रवैद्युःपरेन्हिसुखरात्रिकेतिनि
थितत्वेज्योतिर्वचनात्॥दिवोदासीयेतुप्रदोषसकर्मकालत्वात्॥अहंरात्रेभ्रमत्येवलक्ष्मी
राश्रयितुंशुहान्॥अतःस्वलेकृतालिप्रादीयेजीयज्जुनोत्सवाः॥सुधाघवल्लिताःकार्याः
युष्यमालोयशोभितारुनि॥त्राहोक्तेश्चप्रदोषाहंरात्रव्यापिनीमुख्या॥एकेकव्याप्तोपरेव॥
प्रदोषसकर्मकालत्वात्॥अहंरात्रेनृतेयाम्नात्॥अहंरात्रेनृतेयाम्नात्॥अहंरात्रेनृतेयाम्नात्॥
तेनिशीथेनुजनेनिद्राईलोचने॥तावन्नगरनाराभिःश्रयोऽउमवादनैः॥निष्काश्यतेप्रह
ष्टाभिरलक्ष्मीःस्वगृहांगरान्॥कार्तिकसुक्तप्रतिपदिगोत्रीउनसुक्तान्निर्णयामृते॥उ
स्यामेवरात्रौवलेःप्रजांकाहेमाद्रौभविष्ये॥कृत्वेतत्सर्वमेवेहरात्रौदेत्ययनेर्वलेः॥प्रजा
कुर्यान्नृपःसाक्षाद्भूमोमउलकेषुमे॥वलिमालिख्यदेत्येद्वरार्कैःपंचरंगैः॥गृहस्य
मध्येशालायांविशालायांजतीर्चयेत्॥लोकश्चापिगृहस्यांतःशय्यायांसुक्ततडुलैः॥सं
स्थाप्यवलिराजानफलैःयुष्येश्चप्रजयेत्॥मंत्रस्तुयामे॥वलिराजनमस्तुभ्यंदेत्यदानवव
दिता॥इंद्रशत्रोमरारातेविष्णुसान्निध्योभवेति॥तथा॥वलिमुद्रिश्यदीयंतेदानानिकुरु
नेदन॥यानितात्यक्षयभाषादमयेवंसंप्रदर्शितमिति॥तदेतत्सर्वविहायांप्रकर्तव्यं॥सर्व
विद्वांप्रकर्तव्याशिवरात्रिर्वलेर्हिमिति॥हेमाद्रौयाप्तोक्तेः॥माधवेयि॥क्लृप्तवंचप्रवैद्यु
रुपवासवदाचरेदिति॥निर्णयामृतेयि॥याकूहःप्रतिपन्निश्चातत्रगाःप्रजयन्नृपः॥प्रज
नातंत्रीशिवाहंतेप्रजागवोमहीयतिरिति॥तथा॥भद्रायांगोकुलक्रीडासदेशोवैविन
श्यति॥भद्रायांद्वितीयायां॥तथा॥प्रतिपद्यधिकरंशंद्वितीयायांतुगोचैनम्॥कृत्रहे
दंकरिष्येतेवित्रनाशंकुलक्षयमिति॥तथा॥प्रतिपदशंसयोगेक्रीडनंनुगवांमत॥परवि

द्वेषुयः कुर्यात्पुत्रदारधनक्षया ॥ इतिदेवलवचनाच्च ॥० रतेचविधिप्रति
 वेधाः शर्वदिनेप्रतिपदः सायान्ह्यायित्वे ॥ द्वितीयदिनेचंद्रदर्शनसंभवे चनेयाः ॥ गवां क्रीडा
 दिनेयत्रगत्रौहश्येत्चंद्रमाः ॥ सोमोराजायश्चंद्रतिसुरभीशजकास्तयेतिपुराणसमुच्चया
 त् ॥ दिनद्वयेसायान्ह्यायित्वेपुनरेवयाद्या ॥ वर्द्धमानतियोनंदायदासाईत्रियामिकाहि
 तीयाहृदिगामित्वाद्भरातत्रचौच्यतरति ॥ तथा ॥ त्रियामगादशीतिथिर्भवेच्चत्साईत्रिया
 माप्रतिपदिदृष्टो ॥ दीयोत्सवेनेमुनिभिः प्रदिष्टेच्यतोत्पथाशर्वेषुतेविधेयरति ॥ पुराणसमु
 च्चयादिनिर्णयामृतकारः ॥ साईत्रियामिकेत्यनेनचंद्रदर्शनाभावउक्तः ॥ द्वितीयायाः
 पंचधामक्तचतुर्थीशरूपायराह्ण्याप्रावेवचंद्रदर्शनसंभवात् ॥ वयंत्वेतदचनहयशर्ववि
 द्वासंभवेवेदित्यमितिव्रमः ॥ दिनद्वयेप्रतिपदः सायान्ह्यायाम्भावेतुशर्वेवा ॥ रात्रौवलि
 शजाविधानेनकर्मकालम्यायित्वात् ॥ परदिनेचंद्रोदयेचतन्निषेधादितिदिक् ॥ मदतर
 तेतुशर्वविद्यायां क्रीडा ॥ नीराजनमंगलमालिकोत्तरत्रकायी ॥ कार्तिकेयुक्तपक्षेनुवि
 धानहितयंभवेत् ॥ नारीनीराजनंभवेत्प्रातः सायंमंगलमालिका ॥ यदाचप्रतिपत्त्वस्या
 नारीनीराजनंभवेत् ॥ द्वितीयायांतदाकुर्यान्सायंमंगलमालिकामितिब्राह्मीकैः ॥ लभ्यते
 पदिनाप्रातः प्रतिपद्दिकाहये ॥ तस्यानीराजनकार्येसायंमंगलमालिकेतिभविष्योक्तेः ॥
 प्रातर्वापदिलभ्येतप्रतिपद्दिकाशुभा ॥ द्वितीयायांतदाकुर्यात्सायंमंगलमालिका ॥ का
 र्तिकेयुक्तपक्षादौत्सवास्याधरीहयम् ॥ देशभंगभयानैवकुर्यान्मंगलमालिकामिति
 देवीपुराणाच्चेत्युक्तं ॥ अत्रविशेषोहेमाद्रौब्राह्मे ॥ वलिप्रतिपदप्रक्रम्य ॥ तस्मात्पूतंप्रक
 र्त्तव्यंप्रभातेतत्रमातैः ॥ तस्मिन्घृतेजयोपस्यतस्यसंवत्सरंजयः ॥ यराजयोविरुद्धश्रुत्वा
 मनाशकरोभवेत् ॥ दयिताभिश्चसहितैर्नैयासाचभवेन्निशेति ॥ अत्रगोवर्द्धनप्रजादिमा
 र्गपालीशजनादिवोक्तं ॥ हेमाद्रौनिर्णयामृतेचस्कादि ॥ प्रातर्गोवर्द्धनंप्रज्यघृतंचापिसमा
 चरेत् ॥ भूषणीयास्तथागवःश्रज्याश्चावाहदीहनाः ॥ गोवर्द्धनश्चगोमेयेनकार्येश्चित्रे
 रावा ॥ मंत्रस्त ॥ गोवर्द्धनधराधारगोकुलचाराकारक ॥ वह्वावाहकतच्छायगवांकौटिप्रदोभ
 व् ॥ गोमंत्रस्तु ॥ लक्ष्मीपीलीकपालानाधेचुरुपेरासंस्थिता ॥ घृतंवहति यज्ञार्थे ममयापेय
 योहत् ॥ तत्रैवस्कांदि ॥ ततोयराह्णसमयेशर्वस्यादिशिभारत ॥ मार्गयालीप्रवध्रीयाज्ञेगुरुमे
 यथादये ॥ कुशकाशमयीदिव्यालेवकैर्वेहभिसुने ॥ दर्शयित्वागजानश्यान्सायमस्यास्तेले
 नयेत् ॥ कृतेहोमेहिजेद्रेस्तवध्रीया-मार्गयालिका ॥ नमस्कारंजतः कुर्यान्मंत्रेणानेनसुत्र
 त् ॥ मार्गयालिनमस्तेस्तसर्वलोकसुखप्रदे ॥ विधेयैः पुत्रदारार्थैः पुनरेहित्रतस्यमे ॥ नी
 राजनंचतत्रैवकार्येराश्रजयप्रदम् ॥ राजानोराजपुत्राश्चब्राह्मणाः श्रद्धजातयः ॥ मार्गया
 लीसमुद्ध्यनीरुजःसुःसुखान्विताः ॥ तत्रैवाटित्यपुराणोक्तशकाशमयीकुर्याद्यष्टि
 कां सुनवां दृढाम् ॥ तामेकतोराजपुत्राहीनवर्गास्तथान्यतः ॥ गृहीत्वाकर्षयेपुस्तांयथा
 सारं सुहस्रहः ॥ जयेत्रहीनजातीनांजयोराजस्तवत्सरमिति ॥ अथयमद्वितीया ॥

नुप्रतिपद्युतायाद्येसुकृनिरीयासृतादौ॥यमहिनीयामध्यान्व्यापिनीरर्ष्वविहाचेतिहेमादिः॥अ
 त्रविशेषोहेमादौस्कादि॥उर्जेशुक्तद्वितीयायामपराद्देचयेद्यमम्॥स्नानहत्वामानुजायापमलोचं
 नपरयति॥उर्जेशुक्तद्वितीयायांस्वजितस्वपितोयमः॥वेधितःकिन्नरैर्हृष्टैस्त्वस्मैयच्छ्रुतिवाङ्मिता
 तथाभविव्ये॥प्रथमाश्रावरोमासितथाभाद्रपदेपरा॥तृतीयाश्वयुजेमासिचतुर्थीकार्तिकेभवेत्॥
 श्रावरोकलुयानामतथाभाद्रेचगीर्मला॥आश्विनेप्रेतसंचारकार्तिकेयास्यकामनेसुक्ता॥प्रथमा
 यांप्रतेद्वितीयायांसरस्वतीस्रजातृतीयायांश्रावसुक्ताचतुर्थीमुक्तम्॥कार्तिकेशुक्तपक्षस्यद्विती
 यायांपुषिश्चिरा॥यमोयमुनयारर्षभोजितःस्वगृहेर्वितः॥अतोयमहिनीयेयत्रियुलोकेषुविश्रुता
 अस्यानिजगृहेविप्रनभोज्ञव्यंतोर्नरैः॥स्त्रेहेनभगिनीहस्ताभ्येक्तव्यंपुषिवर्दनम्॥दानानिच
 प्रदेयानिभगिनीभ्योविधानतः॥स्वर्गालंकारवस्त्रान्नशजासन्तारभोजनेः॥सर्वाभगिन्यःसंभ
 ज्ञाश्रमावेप्रतियन्तकाः॥प्रतियज्ञाःमाताभगिन्यरतिहेमादिः॥पितृव्यभगिनीहस्तात्प्रथमायांपु
 षिश्चिरा॥मानुलस्यसुताहस्ताद्वितीयायांतयानृया॥पितृर्मानुःस्वसुःकमेतृतीयायांतयोःकरान्
 चतुर्थ्यांसहजायाश्रभगिमाहस्तात्परमसर्वाभुभगिनीहस्तात्भोज्ञव्यवलवर्दनम्॥यस्यातिथौ
 यमुनयायमराजदेवः॥संभोजितःप्रतिजगत्स्वसृष्टोहृदेन॥तस्यास्वसुःकरनलादिहयोभुनक्तिप्रा
 षोतिरत्नसुखधामनुन्नमंसः॥गौरास्ता॥यमंचचित्रयुगंचयमहंतोश्चक्षयेत्॥अर्घ्यश्चात्रप्रदा
 तव्योयमायसहजहृद्यैः॥संत्रस्ता॥एहेहिमार्तेउजपाशहस्यमातकालोकधरामरेश॥भानृद्विती
 याकृतदेवशजागृहाराचार्यंभगवन्नमस्ते॥भान्तस्ववानुजाताहंभुस्वभक्तमिदंशुभं॥प्रीतयेयम
 राजस्ययमुनायाविशेषता॥जेष्टायज्ञातेतिवदेदितिस्मार्ताःरत्यन्दानमित्यप्याहः॥ब्रह्माउपुराणी
 यि॥यानुभोजयतेनारीभान्तरंशुभमेतिथौ॥अर्चयेच्चापितोब्रूलेनसावैधव्यमापुयात्॥भानु
 राष्टःक्षयोराजन्नभवेन्नत्रार्हिविद्वत्ति॥कार्तिकशुक्लनवमीयुगादिः॥सा
 र्वाहिल्लीकीयाद्याशुक्तपक्षस्यत्वात्॥अत्रयिउरहितंश्राद्धकर्तव्यमन्यत्प्राशुक्तम्॥अत्रैवविष्णु
 त्रिरात्रयुक्तंहेमादौयाप्रेकार्तिकेशुक्लनवमीमवाय्यविविजितेद्वियः॥हरिविधायसौवर्गोत्तलस्या
 सहितेविभुः॥स्रजयेद्विधिवद्भक्त्यात्रतीतत्रदिनत्रयं॥ततोयथोक्तविधिनारुप्याद्देवाहिकंशि
 धिमिति॥कार्तिकशुक्लैकादश्याभीक्ष्यंचकत्रतमुक्तंनारदीये॥अतोर्नरैःप्रयत्नेनक
 र्त्रव्यंभीक्ष्यंचकं॥कार्तिकस्यामलेपक्षेस्त्वान्वासम्पन्नतेस्थितः॥एकादश्यांशुहलीयाद्देते
 यंचदिनात्त
 क्मिति॥तद्विधिस्तु॥गोमयेनस्तात्वाभोनीयंचाशृतेःपंचगव्यैर्विष्णुसंस्त्राय्यसंभ्रज्यपायस
 न्निवेद्यद्वादशाक्षरमष्टौत्रशतंजम्ना॥उ०नमोविष्णुवरुति॥षउक्षरेराघृताक्रान्पवान्त्री
 हीश्याष्टोत्रशतंहुत्वाभूमौस्वयेत्॥संबंधंचदिनेसुकृत्यात्॥विशेषस्वाद्येन्द्रिहरेःपादौसंभ
 ज्पत्रिगोमयंप्राश्यं॥द्वितीयेन्द्रिविल्वपत्रैर्जातुनीसंभ्रज्यगोमूत्रं॥त्रयोदश्यांभृगराजेननाभि
 संभ्रज्यक्षीरं॥चतुर्दश्यांकरवीरैःस्कंधंसंभ्रज्यदधिप्राश्यं॥पौरोमासांहोमांतेलोहीयापत्रिमा
 खज्चक्रहंस्करुष्णवस्त्रवेष्टितांप्रस्थितिलोपरिस्थांरुक्ताधर्मराजनामभिःकरवीरैःसंभ्रज्या॥

यदत्यजन्मनिष्ठातेतज्जन्मनिवापुनः॥ तत्सर्वं प्रशमयानुमत्यायंतवश्जनादिनिपुण्यांजलिंक्षि
 प्रा॥ कृष्णप्रतिमांचसंश्रयविप्रायदत्वाविप्रानुसंभोज्यदक्षिणांदत्वायंचगव्यंप्राशययीगीमां
 स्यांनक्तंभुजीतेतिलघुनारदीये॥ यंचगव्यंप्राशयनसदस्त्रेरोतिहेमाद्रिः॥ हेमाद्रौभविष्यतशक्ते
 मुत्सन्नेवीयंचाहवर्त्तनमुक्तं॥ अंत्युक्तं॥ यद्भीष्मयंचकामितिप्रथितंशयिव्यामेकादशीप्रभृति
 यंचदशीनिरुहम्॥ मुत्सन्नभोजनपरस्परस्यतस्मिन्निष्टंफलेदिशतिमाउवशाङ्कधत्वेति॥ त
 थायाप्रे॥ यंचाहंयंचगव्याशीभीष्मायार्घ्यंचयंचसु॥ अहःस्वयितथादद्यान्मंत्रेणानेनसुव्रतं॥ स
 त्यव्रतायशुचयेगंगोयायमहात्मने॥ भीष्मायेतद्दाम्यर्घ्यमाजन्मब्रह्मचारिरो॥ वैयाघ्रपद्यगोत्रा
 येतिच॥ सभ्येनानेनमंत्रेणार्घ्यांसावर्षवर्षीकामिति॥ कार्तिकशुक्लद्वादश्यांरेदतीनसु
 त्रयोगरहितायांपारसोकार्ये॥ तदुक्तंहेमाद्रौआमाकासितपक्षेषुमेवश्रवणरेवती॥ सं
 गमेनहिभोक्तव्यद्वादशद्वादशीहरेत्ता॥ इति॥ यदातुरेवतीयोगरहिताद्वादशीसर्वथानलभ्य
 ते॥ तदरिवमाशुतुर्यपादेवर्जयेत्॥ वचनेनप्रायस्कलघुनारदीये॥ कार्तिकेशुक्लपक्षस्या
 कृत्वाचैकादशीनरः॥ प्रातर्हत्वाशुभानुकुंभानुप्रयातिहरिमदिरं॥ मदनरत्नेवागहे॥ एकाद
 शीसोमपुताकार्तिकेमासिभामिनि॥ उन्नराषाढसंयोगेअनतासाप्रकीर्त्तिता॥ तस्यांयक्रियते
 भद्रंसर्वमानेन्यशुता॥ अस्यामेवरात्रौदेवीत्यापनसुक्तंहेमाद्रौयाप्रे॥ एकादश्यांचशुक्तायां
 कार्तिकेमासिकेशवम्॥ प्रसुप्तंवीधयेद्वात्रौश्रद्धाभक्तिस्मन्वितरति॥ मदनरत्नेपिभविष्य
 ॥ कार्तिकेशुक्लपक्षेनुएकादश्यांश्रद्धासुता॥ मंत्रेणानेनराजिद्रदेवमुत्थाययेद्दिजः॥ रामाच्चैन
 चंदिकादौतुद्वादश्यामुक्तम्॥ पारणाहेध्वरात्रेधंटादीनुवादयन्सुहरिति॥ अत्रेदशाचारतो
 व्यवस्था॥ तत्रेवदेवदेवस्यस्तानंश्रद्धंमहभदेवतमहाशंजानतःकृत्वादेवमुत्थाययेत्सुधीः॥ मं
 त्रास्तुवाराहपुराणोक्ताः॥ ॐ ब्रह्मिद्रुद्राभिकुवेरसूर्य्यसोमादिभिर्वेदिनवंदनीया॥ बुध्यस्वदे
 वैशंजगन्निवासमंत्रप्रभावेनसुखिनदेवा॥ इयंनुद्वादशीदेवप्रबोधार्थंविनिर्मिता॥ त्वयैवसर्व
 लीकानांहितार्थंशेषशायिना॥ उन्निष्टोत्रिष्टगाविंदत्यजनिशंजगत्यते॥ त्वयिसुप्रेजगन्नाथ
 जगत्सुप्तंभवेदित्म्॥ उन्त्यितेचैतेसर्वमुन्निष्टोत्रिष्टमाधवा॥ गतामेयावियंचैवनिर्मलंनिर्म
 लादिशः॥ शारदात्रिचुष्याणिशृंहारांममकेशवा॥ इंदेविस्फुरितिप्रोक्तोमंत्रउत्थायनेहरेरिति
 ॥ एवदेवमुत्थाप्यतदयेचानुमीस्यत्रतसुभामिकुर्यात्॥ तदुक्तंभारते॥ चतुर्दशैवैवीरीचानुमी
 स्यत्रनेनः॥ कार्तिकेशुक्लपक्षेनुद्वादश्यांतुसमाययेत्॥ लघुनारदीये॥ चानुमीस्यत्रतानांचसमा॥
 त्रिःकार्तिकेसुता॥ मंत्रश्चनिर्गीयामृतेसनक्तुमारिणीकः॥ इदं व्रतमयादेवकृतंश्रीत्यैतवप्रभो॥
 त्वंनंसंश्रुतांयातुत्वत्प्रसादाच्चनार्हनेति॥ अथवाराहोक्तोवोधिनीविधिः
 एकादश्यांरात्रौकुंभेषूतयात्रोपरिहैममाषमितंमत्स्यंयंचामृतेनसंस्नाय्यंकुंकुमपीतवस्वपुगय
 माधेः संश्रयमन्यादिदशावतारानुसंश्रजगारणांकृत्वाप्रातर्देवमाचार्य्यंचवस्वाधिः संश्रय॥ जग
 दादिजगद्द्वयोजगदादिरनादिमान्॥ जगदाधोजगदीनिःश्रीयतांभेजनाईनरति॥ नत्वादक्षिणां
 दत्वात्राह्मणान्भोजयेदिति॥ तथाब्राह्मे॥ महानूर्यरेवेगत्रोभामयेत्स्यदनेस्थितं॥ उन्त्यितेदेव

विश्वनगरे पार्थिवः स्वयं॥ चतुरीवार्षिकान्मासान्नियमयस्ययत्नतः॥ कथयित्वादिजेभ्यस्तद्
 धाम्त्वात्सदक्षिणां॥ यस्यभस्यस्यनियमः कृतस्तत्तद्व्यं दद्यादित्यर्थः॥ उदंशुक्रास्त्रादावविका
 र्यां॥ आशौचेतुष्वजामेनेकास्येत्॥ कार्तिकहादशीयोर्गामासीचमन्वादिः॥ साक्षीहिकीयाद्या॥ अ
 न्यत्प्रशुक्रम्॥ कार्तिकशुक्रचतुर्दशैवेकुंठसंज्ञासाविस्त्रुषजायांरात्रिवापिनीयाद्या॥ तदु
 क्रंहेमादौभविष्ये॥ कार्तिकस्यसितेपक्षेचतुर्दशानराधिया॥ सोपवासस्तुसंप्रज्यहरिरात्रौजिते
 द्रियाइति॥ अस्याववविश्वेश्वरप्रतिष्ठादिनत्वात्तत्क्रीत्यर्थयद्येववासाश्चक्रियतेतदारुणोदयका
 पिनीयाद्या॥ तदुक्तं त्रिस्थलीसैतोसनत्कुमारसंहितायां॥ वर्षेचहेमलेवास्मेमासेश्रीमतिकार्त्तिके
 के॥ शुक्रपक्षेचतुर्दशामरुणभ्युदयप्रति॥ महादेवतिथौत्राह्येमुहूर्तेमणिकर्णिके॥ स्नान्वावि
 श्वेश्वरोदेव्याविश्वेश्वरमष्टजयदिति॥ तत्सर्वदिनेचोपवासः कार्यः॥ ततः प्रभातेविमलेकृत्वाष्ट
 जामहाभुजां॥ इत्यारोर्महाधाम्निवनेस्मिन्नकृतपारंगारनितत्रैवोक्तैः॥ शिवरहस्येविषजाजा
 गरघुक्तोक्तम्॥ ततोहृणोदयेजातेस्नास्नास्नाचभस्ना॥ संध्यांसमाप्यविश्वेशंमामभ्यर्च
 यथाविधि॥ मद्भक्तान्भोजयामासुर्चस्योबुभुजुस्तत्रति॥ अत्रकार्तिकव्रतोद्यापनमुक्तं
 ॥ याप्रेकार्तिकमाहान्ये॥ अथोर्जव्रतिनः सम्यगुद्यापनविधिंशृणु॥ ऊर्जशुक्रचतुर्दशामुद्या
 द्यापनव्रती॥ तुलस्याउपरिष्ठात्कुप्यांमउपिकांशुभाम्॥ तुलसीमूलदेशेचसर्वतोभद्रमेव
 चा॥ तस्योपरिष्ठात्कलशंचरत्नसमन्वितं॥ रजयेत्रत्रदेशेशोवर्णगुर्वनुत्तया॥ रात्रौजागर
 णांकुप्यांजीतवाद्यादिमंगलैः तत्कुर्यात्प्रासादात्संवेसयतीकान्द्विजोत्रमान्॥ त्रिशन्नितातथै
 कंवास्वशत्रवावनिमंत्रयेत्॥ अतोदेवारतिहाभ्यांजुहुयात्रिलयापसं॥ ततोर्गाकपिलांदद्या
 त्सजयेद्विधिवद्द्रुमिति॥ कार्तिकीयोर्गामासीपराद्या॥ अथायोर्गामा
 स्योपरैरितिदीपिकोक्तैः॥ अत्रविशेषोहिमादौत्राह्ये॥ पुराणमहाकार्तिकीस्याजीवेदोः कृत्वा
 सुच॥ तथा॥ जाप्रेयंतुयदाऋक्षंकार्तिकंभवतिकचित्रं॥ महतीसातिथिर्येयास्नानदानेषुची
 त्रमा॥ यदानुयाम्यभवतिकृक्षंतस्यांतिथौकचित्रं॥ तिथिः सापिमहापुराणमुनिभिः परिकीर्त्ति
 तं॥ प्राजापत्यंयदाऋक्षंतिथौतस्यांनराधिया॥ सामहाकार्तिकीप्रोक्तादेवानामभिदुर्लभेति॥
 पापेशिशखासुयंदाभानुः कृतिकासुचंद्रमाः॥ सयोगः यपकोनामपुष्करेखतिदुर्लभः॥ यम
 कंगुष्करेप्राप्यकपिलायः प्रयच्छति॥ सहित्वासर्वयापनिवेद्यमंबलभनेपदं॥ यमः॥ कार्तिकंशु
 क्रेस्नानः सर्वयापैः प्रमुच्यते॥ माघांस्नानः प्रयागेतुमुच्यतेसर्वकिल्बिषैः॥ अस्यामेवसायं
 कालेमन्यावतारोजानरसुक्रंयाप्रेकार्तिकमाहान्ये॥ वारुन्दन्यायतोविष्णुर्मन्यरूपीभवित्र
 नः॥ तस्मादेतद्दत्तंजप्रतदक्षयफलेस्मृत्तत्रि॥ अत्रविपुरोन्ववउक्तोभागीवाचनदीपिकायां॥
 योर्गामास्यांतुसंध्यायांकर्त्तव्यस्त्रिपुरोन्ववः॥ दद्यादनेनमंत्रेणप्रदीयाश्चसुरालये॥ कीटाभ
 गामसंकाश्चदृष्टाजलेस्यलेयेविचरंति॥ जीवाः॥ दृष्ट्वाप्रदीपंनचजन्मभागिनोभवंतिनिर्गस्य
 पंचाहविप्राः॥ अत्ररघोन्मर्गोतिप्रशस्तः॥ तदुक्तं मान्ये॥ कार्तिकीयो
 रघोन्मर्गकृत्वानक्तं समाचरेत्॥ शैवंयदमवाप्नोतिशिवव्रतमिदंस्मृत्तमिति॥ अत्रकार्तिके

मानं पुत्रं सतीशुभं ॥ तद्दिशु प्रागतं ज्ञात्वा च त्रिनीमाकरोत्वयं ॥ दत्तवान् स्वस्य पुत्रत्वात् तत्रै परतो
रमिति ॥ इयं प्रदोषव्यापिनीति हृदा ॥ मार्गशीर्षी मानं तराष्टमी चरुका ॥ एवं योषादिमासत्रये
यि ॥ हिमंतशि शिरयोश्चतुर्णामपरपक्षारामष्टमी चरुका एकस्यां वेत्याश्वलायनोक्तेः ॥ एकस्य
मष्टम्यां वैकाकार्येति हरिदत्तः ॥ क्वचित्पंचपुत्राः ॥ प्रोष्टयथाष्टकाभूयः पितृलोके भविष्यती
तिया प्रवचनान् ॥ तत्सर्वं संप्रीमुष्टवैद्युः ॥ तत्परनवमी च न्वष्टका सुचश्चाद्मुक्तं कालादर्शं ॥
मार्गशीर्षे च योषे च माघे प्रोष्टे च फाल्गुने ॥ कृष्णपक्षे च र्श्वैद्युरान्वष्टकारिति ॥ यत्तु विष्णुः ॥ च
मावास्यास्ति स्त्रीष्टकास्ति स्त्री न्वष्टकारिति ॥ यच्च कौर्मे ॥ अमावास्याष्टकालिस्त्रीः योषमासादि
पुत्रिस्ति ॥ जच्चतुर्य्याश्चनावश्यकत्वाय ॥ याचाप्यमाचतुर्य्यां स्यात्तत्राचकुर्य्यात्पयन्तः ॥ इति
वायुब्रह्मांडपुराणात् ॥ आदमेनेष्वर्कबाणोनरकप्रतियद्यते ॥ इति विष्णुक्तेरिति शूलपाणि
॥ शारवामेदाद्यवस्थेति तत्त्वं वायुब्रह्मांडयोः ॥ आधाष्टयेः सदा कार्या मासे रमासदा भवेत्तस्य
कैः कार्या नृतीया स्यादेषद्वयगतो विधिः ॥ योषादिक्रमः ॥ अन्वष्टकानु प्रागेव निर्णीता ॥ तत्रा
ष्टम्यपराह व्यापिनो प्राद्या ॥ अथाच्छादनपर्य्यंतं प्रादं पार्ष्णावभृद्वे दिमाश्वलायनकारि
कोक्तेरपराह कालत्वाच्च पार्ष्णावरास्या ॥ र्श्वैद्युरान्वष्टका प्रादयोक्त अष्टम्यनुरोधेन निर्णयः ॥
अंतरावसत्रमा र्श्वैद्युः पितृभ्यो दद्यात् ॥ अपरैद्युरान्वष्टकमिति च ॥ अत्र च कामकालो विधे
देवौ ॥ इष्टिश्चादिक्रमदृष्टावष्टम्यां कामकालकाविति सायणीये शंखोक्तेः ॥ अत्र प्राहाकरणे
प्रायश्चित्तमुक्तं ऋग्विधाने ॥ सभिर्द्युभिर्जयन्मंत्रं शतवारं जतद्दिने ॥ अन्वष्टकं यदाश्रुत्यं संप्रसी
याति सर्वथेति ॥ अशक्नोत्वाश्वलायनः ॥ अथ श्वोभूतेष्टकाः यशुनास्थालीयाकेन वाप्यनरु
होयवसमाहरेदग्निना वाकृष्णमुयोषेदेवामिष्टकेति न त्वेवानष्टकः स्यादिति ॥ मार्गशीर्षी हि
मलमासे सति तत्राष्टकानकार्याः ॥ चतुर्णां मिति ग्रहाणां दिमुक्तं नारायणचरितौ ॥ काठका
द्येपि ॥ महालयष्टकाश्चाहोयाकर्मोद्यधिकर्मयत् ॥ स्पष्टमासविशेषाख्याविहितं वर्जयेत्त
इति ॥ मार्गादिरविवारैर्युक्तं मंत्रतमुक्तं हेमाद्रौ ॥ तत्र भस्मारापुक्तानि संप्रहरेत्सौरधर्मे ॥ यत्र वि
त्वंजलस्यास्त्रिपलमथ घृतं मार्गशीर्षीदिभ्यं मुशीनां त्रिसिलानां त्रिपलदधितथादुग्धकां
गोमयंच ॥ त्रिव्रतोयांजलीनां त्रिमरिचकमथोत्रिःपलाः सक्तवः सुगोमूत्रं शर्करासद्विरि

इति श्रीभट्टकमलाकरकृते निर्णयसिंधौ मार्गशीर्षनिर्णयः ॥
धनुःसक्तं मेयराघोडशघटिकाः पुरायाः ॥ अन्वष्टकं प्राग्वत् ॥ अत्रोत्सर्जननिर्णयो वक्तव्यः ॥
युयाकर्मप्रसंगात्प्रागेवोक्तेः ॥ कल्पतरो भविष्ये ॥ योषेमासियद्वादेविशुक्ताष्टम्यां बुधोभवे
त् ॥ तस्यास्नानं जयोहोमस्तर्पणं विप्रभोजनं ॥ मन्त्रीतथेकतेद्विशतसाहस्रिकं भवेत् ॥ अ
त्रैवरोहिण्यार्द्रायोगे पुरायतमत्वं तत्रैवज्ञेयम् ॥ योषशुक्लेकादशीमत्वादिः सौचोक्ताप्राक
॥ योषयोर्त्तमानंतराः सप्रम्यष्टमीनवम्योष्टकाद्याः प्रागुक्ताः ॥ योषामावास्यायाश्चोदयोष
गविशेषः ॥ जुडक्तं मदनरत्ने महाभारते ॥ अमार्कं यातप्रवरोषुक्ताचेत्योषमाघयोः ॥ अर्द्धे

दयःसविज्ञेयःकीटिसूर्य्ययहेःसमः॥इतिपुष्यमाघयोर्मध्यवर्तिनीयोधीपीरीगीमापुत्ररामा
वास्येत्यर्थः॥० इतिभटाःपुष्यस्यमाघस्यचेत्यर्थउक्तोमदनरले॥तत्र॥हेमाद्रि

विशेषात्॥० तत्रहिमाघरक्तः॥तथा॥दिवेवयोगःशस्तीयनरुत्रोक्तो
चेनेति॥इदमर्थमन्यनिवंधेष्यभावानिर्णयाभूतमात्रोक्तैर्निर्मूलमेवा॥तेनहेमाद्रि

रात्रावर्होदयोभवत्येवा॥केचिन्नकिंचिदहोमहोदयइत्याहस्त्वनिर्मूलम्॥हेमद्रोमदनरले
चस्कांटे॥माघामायाव्यतीयातेआदित्येविष्णुदेवते॥अर्द्धोदयंतदित्याहुःसहस्रकेयहे।स

मा॥तत्रैवा॥माघमासेरुधमपक्षेचदश्यांवेदिने॥वैधमवेनतच्छेराव्यतीयातेसुदक्षेभे।
व्रतंकरुयादित्येन्येयः॥तत्रैवैव्रह्मविष्णुमहेशानांसीवर्णाःपलसंख्ययाः॥प्रतिमासुप्रक

त्रैव्यासुदहैर्नहिजोत्रम॥सायंशतत्रयंशभोद्रोगानांनित्यवतः॥कर्त्तव्योपर्वतोविष्णुसद
योःपर्वसंख्यया।शंभुरत्रब्रह्म॥शय्यात्रयंततःकुर्यादयस्करसमन्वितं॥तिलैर्होमकृत्वा

प्रतिमादद्यादित्युक्तं॥स्कांटे॥अर्द्धोदयेनसंप्राप्तेसर्वंगंगासमंजलम्॥शुद्धात्मानोद्विजाः
सर्वेभवेतिब्रह्मसम्पिताः॥यत्किंचिद्विद्यतेदानंतदानंमेरुसन्निभमिति॥अत्रदानविशेषो

निर्णयाभूतेस्कांटे॥चतुःषष्टियत्पुस्त्यममत्रंनत्रकारयेत्॥चत्वारिंशत्पलेवाथयंचवि
शतिरेववा॥अमत्रंपात्रम्॥तच्चकांस्यमयमित्युक्तंनत्रैवा॥एवंसुघटितंकार्यंकांस्यभाज

नसुत्रमिति॥तथा॥निधाययायसेतत्रयमसदलेलिखेत्॥पत्रस्यकारिकायांतु कर्ष
मात्रं सुवर्णांकं॥तदभावेतदईवातदईवापिकारयत्॥भूसौतुंतुलैःसुद्वैःकृत्वासदलमु

त्रमम्॥अमत्रंस्यापयेत्रत्रह्रस्विष्णुशिवात्मकंतेषांरजाततःकार्याश्चेतमात्पेलुशोभनेः।
वस्त्रादिभिरलेक्यत्राह्मणायनिवेदयेत्॥मंत्रंजु॥सुवर्णायायसामंत्रयस्मादेतत्रयीमयं

आयत्रेस्तारकंयस्मात्तद्गृहाराद्विजोत्रम्॥समुद्रमेखलाष्टथ्वीसम्यग्दातुश्चयत्फलात्तत्फ
लेलभतेमर्त्यैःकृत्वेदंदानमुत्तममिति॥० इतिश्रीकमलाकरभट्टहतेनिर्णय

सिंधौषोषः॥१० अथमाघस्नानं॥०
तत्रविष्णुः॥तुलामकरमेघेषुप्रातःस्नायीसदाभवेत्॥हविष्यं ब्रह्मचर्य्यंचमाघस्नानंमह

त्फले॥ इतिशौरमासउक्तः॥० ब्राह्मेतुसावनमासउक्तः॥एकादश्यांशुक्लप
क्षेयौषमासेसमारभेत्॥द्वादश्यांघोर्णिप्रायांवाशुक्लयक्षेसमायनंरति॥यायेपि॥पुष्यस्ये
वादशीशुक्लामारभ्यस्यंडिलेशयः॥मासमात्रेनिराहारस्त्रिकालंस्नानमाचरेत्॥त्रिका
लमर्चयेद्विष्णुन्यक्तभोगोजितेन्द्रियः॥माघस्येकादशीशुक्लायावह्निद्याधरोत्तमेति॥त्रि
कालस्नानमासीपवासविषयं॥निराहारइत्युक्तः॥एथ्वीचंद्रोदयेन्यन्योक्तं॥विष्णुः॥
दशैवायोर्णीमासीवाप्रारभ्यस्नानमाचरेत्॥पुरायान्यहानिप्रिशन्नमकरस्थेदिवाकरइति
।अत्रदशैमिति॥शुक्लादिमुख्यांशामिप्रायेणा॥अयंतयस्तीनेदानींप्रचरति॥अत्राधिकारि
णोभविष्ये॥ब्रह्मचारीगृहस्थोवावानप्रस्थोथभिष्णुकः॥वालसुदपुवानश्चनरनारिण
पुसकाः॥स्नात्वामाघेभुभेतीर्थेप्राप्तुवतीसितंफले॥याये॥सर्वेधिकारिणोयत्रविष्णु

भक्तौ यथा नृप्राज्ञे ॥ उष्णोदकेन वा स्नानमशक्ये सति कुर्वते ॥ दृढे बुसर्षगात्रेषु उष्णोदनविशिष्यते ॥
 ॥ वैष्णवाभृते गौरनिबंधे ॥ पौष्यां तु समतीतायां वा भद्रवति पौर्णिमा ॥ माघमासस्य तावद्दिप्रजावि
 स्मोर्विधीयते ॥ पिष्टं देवतानां च मूलकं नैवदापयेत् ॥ ब्राह्मणो मूलकं भुक्त्वा चरे चंद्रायणं तत्र
 अथ यायाति नरकं क्षत्रविदं शूद्र एव चावर्जनीयं प्रयत्नेन मूलकं मदिरोपमे ॥ यदा तु माघो मस
 मासो भवति तदा काम्यानां तत्र समाप्तिनिषेधान्मासद्वयस्नानं तन्नियमाश्रयकार्तव्याः मासोपवा
 सयदं चंद्रायणादिनुमलमास एव समापयेत् ॥ तदुक्तं दीपिकायां ॥ नियतस्त्रिंशद्दिनत्वाच्चुभे
 मास्यारभ्य समापयेत् मलिने मासोपवासव्रतमिति ॥ मासोपवासयदं चंद्रायणादेरुपलक्षणां
 स्नानारंभे च मंत्राविष्णुनोक्ताः ॥ तत्र चोक्त्यापनियमं गृह्णीयादिति सर्वकं माघमासमिमं शं
 र्णां स्नास्ये हं देवमाधवा ॥ तीर्थस्यास्य जलेनियमिति संकल्प्य चेतसीति ॥ प्रत्यहं मंत्रं श्रवामि ॥
 दुःखदारिद्र्यनाशाय श्रीविष्णोस्त्वोत्तराय च ॥ प्रातःस्नानं करोम्यघमाघे पापविनाशनं ॥ मक
 रस्थैरवौ माघे गोविंदां च्युतमाधवा ॥ स्नानेनानेन मे देव यथोक्तफलदो भव ॥ इमं मंत्रं समुच्चार्य
 स्नायात्मीनसमन्वितं रति ॥ प्रत्यहं सूर्यार्घ्यं मंत्रं श्रुत्वा चंद्रोदये पापे ॥ सवित्रे प्रसवित्रे च परं धा
 मजले ममा ॥ त्वं त्रैजसापरिभ्रष्टयाप्यया तु सहस्रयेति ॥ स्नानकालश्च सूर्योदयः ॥ त्रिस्यलीसे
 तो ॥ संप्राप्ते माघमासे तु तपस्विजनवत्त्वमे ॥ क्रीडांति सर्ववारीणां समुद्रच्छतिभास्करे ॥ पुनीम
 सर्वपापानि त्रिविधानिन संशय रति नारदीयोक्तेः ॥ मकरस्थैरवौ यो हिन स्नात्यभ्युदितैरवाभिति
 ॥ माघमासे रंत्यायः किंचिदभ्युदितैरवाविति च पापवचनात् ॥ यो माघमासु षसिसूर्यकरमि
 तत्रे स्नानं समाचरति चारुनदीप्रवाहे ॥ उहृत्य सप्रकुर्यान्पितृमातृवंशान् स्वर्गं प्रयात्य परदेह
 धरो नरो सौ रति भविष्यीन्नरवचनाच्च ॥ ब्राह्मे त्वदरुणोदय उक्तः ॥ अरुणोदये तु संप्राप्ते स्नानकाले
 विचक्षणाः ॥ माघवाग्निपुंगव्याय न्यः स्नातिसुरक्षजित रति ॥ तथा ॥ अरुणोदयमारभ्य प्रातः
 कालावधिप्रभो ॥ माघस्नानवतां पुराणक्रमात्तत्रावधारणा ॥ उत्र मंतु सनक्षत्रे लुप्रतारं तु मध्या
 मं ॥ सवितर्युदिते भूयततो हीनं प्रकीर्तितमिति ॥ तेनात्र शक्त्येषु क्षयात्प्रवस्था ॥ इदं च स्नानं प्रश
 स्तं ॥ कौश्याः शतगुणोक्ते गंगायमुनसंगमे ॥ सहस्रगुणितासापि भवेत्प्रवाहिनी ॥ पथि
 माभिमुखी गंगा कालिंघासहसंगना ॥ हेतुकलकृतं यापंसाधे नृपदुर्लभे सादिया प्रादिवचो
 भ्यः ॥ विस्तरस्त्वपितामहज्ञतप्रयागसेतोत्तये ॥ ब्राह्मे ॥ यत्र कुत्रापि वा माघे प्रयागस्मरणात्किं
 करोति मज्जनं तीर्थं सलभेद्रागमज्जनम् ॥ तथा समुद्रेऽप्यतिप्रशंसं ॥ तदुक्तं एव चंद्रोदये प्रभा
 सखंडे ॥ माघे मासि च यः स्नायात्त्रैतये राभावतः ॥ पौंडरीकफलं तस्य दिवसे दिवसे भवेत् ॥
 माघस्नानं काम्यमेवैतिकेचित् ॥ विष्वादिवाक्ये सदावर्षशहान्निव्यकाम्यमिति तु पुक्तं
 मासयर्थं तं स्नानं संभवेत् ॥ अहमेकाहं वा स्नायात् ॥ प्रहा माधी पुरस्त्वत्यश्लौनत्रदिनत्रयं
 मिति लिंगात् ॥ अस्मिन् योगे त्वं शक्तोपि स्नायादपि दिनत्रयं ॥ प्रयागे माघमासे तु अहं स्नानं
 स्यफलम् ॥ नाघमेघसहस्रे रातत्फलं लभते भुवी सादिया प्रादिवचनात् ॥ अत्र मकरसंक्र
 मरथसप्तमीमाधीति अहं त्येके ॥ माघशुक्रदशम्यादीत्येव ॥ मकराद्यहं त्यपरं ॥ माघस्या

यत्रहरतिकेचित्॥त्रयोदश्यादीतिवहवः॥महामाघीपुरस्कृत्यसस्तौतत्रदिनत्रयमितिपाद्योक्ते
 :।एतस्यार्थवादत्वाद्यत्किंचिदिनत्रयमितिमहाः।तन्वेतुसंदिग्धेषुवाक्यशेषादितिमायात्रयो
 दश्याद्येवेति॥प्रयागंविनापियाग्रे॥अस्मिन्योगेत्वशक्तौपिस्त्रायादपिदिनत्रयं॥माघस्तानेति
 यमास्तुनारदीये॥तवह्निसेवयेत्वातीत्यस्तानोपिवराननेहोमार्थसेवयेदह्निशीतार्थनकरा
 वन॥अहन्यहनिदातव्यासिलाःशर्करयान्विताः॥त्रिभागस्तुतिलानांहिचतुर्थःशर्करान्वि
 तः॥अनभ्यगीवशरोहैसर्वमासत्रयेद्दती॥तथा॥अप्राएतशरीरस्त्वयःकष्टंस्तानमाचरेत्॥
 पदेपदेऽभिमेष्यफलं प्राप्नोतिमानवः॥तथा॥शंखचक्रधरं देवं माधवं नाम प्रजयेत्॥वह्नि
 हत्वाविधानेन तत्स्विकाशनो भवेत्॥भूशय्याब्रह्मचर्येण शक्तः स्नानं समाचरेत्॥अशक्तौ
 ब्रह्मचर्योदोस्वेच्छासर्वत्रकथ्यते॥तिलस्त्रापीतिलोद्दत्तौतिलहोमीतिलोदकी॥तिलमुक्त
 तिलदाताचषट्तिलायापना शनारति॥तथा॥प्रयागासंभवेकाश्यां दशाभिमधजनिंतेफ
 लंतेषांभवेद्भुवमितिस्तानोत्रंमदनपारिजातेविष्णुः।काशुमौनात्मस्कृत्यशजयेत्सुरवीत्रम
 म्।अवश्यमेवकर्त्रेभ्यमाघस्तानमितिभुतेः॥भविष्य॥तिलमामलकाश्चेवतीर्थेदेयास्तुनित्यशः
 ॥ततःप्रज्वालयेदह्निसेवनार्थेहिजन्मनो॥एवेस्तानावसानेनभोमं देयमवारितम्॥भोजये
 द्विजदापत्यंभूषयिदस्त्रभूषणैः॥कंवलाजिनरत्नानिवासांसिविविधानिच॥चोलकानिचंदेया
 निप्रच्छादनपटालया॥उपानहौतथागुप्तमोचकोयापमोचको॥अनेनविधिनादद्यान्माधवः।
 प्रीयतामितिपाद्ये॥भूमौशयीतहोतव्यमाजं तिलसमन्वितम्॥तथा॥अन्नं चैव यथाशक्त्वापि
 माघेनराधिया॥सुवर्णारक्तिकामात्रं दद्याद्देवदेवितया॥माघाने तु विशेषो नारदीये॥माघावसाने
 सुभगोषट्रसंभोजनेस्मृतं॥सूर्यो मे प्रीयतां देवो विष्णु मूर्तिर्निरंजनः॥देयसो वीससीसस्त्रे सप्र
 धान्यसमन्विते॥विशनुमोदकादेयाःशर्करातिलसंपुतारति॥अत्रैकादशीविधानेनत्रतस्या
 घापनंनथेतिपाप्रवचनान्॥शर्वेह्निउपवासप्रजनादिकत्वापरिह्नितिलचर्वाग्नेरशोत्रंरशतं।
 हीमं हत्वा सवित्रे प्रसवित्रे चेतिशर्वाकंमत्रमुक्त्वा।दिवाकरजगन्नाथप्रभाकरंनमोस्तुते॥परिश
 र्णकुरुष्वेहमाघस्तानमुषःपनेरतिस्त्रामययेदिसंक्षेपः॥मकरसंक्रांतौहेमाद्रिमतेपराश्वत्वा
 रिशतषटिकाःपुराणाः॥त्रिंशत्कर्कटकोनाऽभ्योमकरेणुदशाधिकारितत्रह्येवैवर्त्नीत्॥माधवमते
 तुविशतिः॥त्रिंशत्कर्कटकेष्टवामकरेविशतिःपरति॥दृढवसिष्टीकैः॥यदानुसूर्यास्ताहर्ष
 संक्रातिर्भवति तदोभयमनेदर्वमेवपुराणकालः॥रात्रौतुप्रदोषेनिशीथेवामकरसंक्रमेमाधव
 मतेहिनीयदिनएवपुराणं॥यद्यस्तमपवलायांमकरेयातिभास्करः।प्रदोषेवाहंरत्रेवास्तानंदा
 नंपरेहनीतिदृढगर्गवचनान्॥अस्लमयःप्रदोषः॥प्रदोषेदर्वंरत्रे॥कामुक्तंतुपरिन्यज्यरुषे
 संक्रमतेरविः॥प्रदोषेवाहंरत्रेवास्तानंदानंपरेहनीतिभविष्योक्तेश्च॥नदाभोगःपरेहनीति
 हेमाद्रियाद्यः॥कालादर्शनिर्णयाभृतमदनरत्नपारिजातादयोप्येवमूत्रुःदाक्षिणात्याश्चेतदे
 वाद्रियंते।यत्रहेमाद्रिणाः॥द्योवाशरीयथाथेहिनीयस्तथाथेपथाप्रदोषेर्षव्युत्थाहंरत्रेयरे
 हीसुक्रमं॥तस्मैनमोस्तु॥तेनपरिह्निपुराणवक्तुं प्रदोषेति॥दिनद्वयेपुराणनिरासार्थमहंर

त्रयहराम् ॥ हेमाद्रिस्त्वर्थसारांशं नतभटादि मनेतु निशीषात्सर्वथा धृष्टं चोतीर्ष्वदिनेपरदिने
पुरणम् ॥ धनुर्मीनावतिक्रम्यकमां चमिथुनेनया ॥ शर्वीपरविभागेनरात्रौ संक्रमणायदा ॥ निर्व-
पंचना प्रकृतदापुरणतमाः स्मृताः ॥ उदयेपितथा पंचेवेपित्रे चकर्मणीति स्कांदवचनात् ॥ ह-
परविभागेनेति मकरकर्क भिन्नविषयम् ॥ शर्वी क्रवचो विरोधादिति मदनरत्ने उक्तं मघश्रीतिपूर्-
तीति अतीति चोतरायतो ॥ इत्यादिविरोधाच्च ॥ नेन शर्वक वाक्यनया ॥ यमर्क-
त्रौ शर्वभागे मकरसंक्रमे परेः हस्तदये पंचनायः ॥ उरणाः ॥ रात्रावपरभागे कर्कसंक्रमे शर्वदिनां
पंचनाप्सृति ॥ एवं सर्वेषामविरोधः ॥ मकरे सामान्येन परदिने पुरणत्वेपि पुराणातिशयार्थमिदं ॥
यजुदेवलयत्रया र्थी आसन्नसंक्रमं पुरणदिनाई स्नानदानयोः ॥ रात्रौ संक्रमणो भानो विषुवत्प-
नेदिवेति ॥ अत्रमाथवः ॥ अयनेदिवाज्ञाते तदई पुरणम् ॥ कर्क शर्वमक-
रं स ॥ एतन्मध्ये दिनायनपरमिति हेमाद्रिस्तुरां चो विषुवत्प्रासन्नदिनाई ॥ पुरणमयनेत्वास-
नेदिने पुरणम् ॥ दिने रतिपाठे उभयत्रदिनाई पुरणमिमाह ॥ एतदेवोक्तं दीपिकायां ॥ अथय-
नमधः पश्चान्निशीषात् भवेत् ॥ यथासन्नमहस्तदई मयवापुरणमिति ॥ तत्रतु आसन्नसंक्रम-
मित्यस्य विषुवत्येवान्वयः ॥ अयने रात्रौ संतिदिने पुरणम् ॥ कस्मिन्नित्येसायां कर्क शर्वदिमक-
रे परे न्हीति वाक्यांतरवशा दर्थे उच्यमानेन कोपिविरोधः ॥ यत्रनेतमहः ॥ अ-
थसंक्रमणं भानोर्निशीषात्प्राग्यदा भवेत् ॥ अयने विषुवत्त्रप्रादिनांति मनादिकाः ॥ पंचपुरण-
तमाः पश्चान्निशीषात् भवेत् ॥ आधाः परदिनस्यापितददितेषु निर्णयं प्रति ॥ अयने र्थे येष-
म् ॥ अलंगते यदास्यै र्थं मेषातिदिवाकरः ॥ प्रदोषे वाई रात्रे वा तदा पुरणदिनद्वयमिति बोधात्
नवचनात् दिनद्वयवापुरणकालः ॥ तदापुरणदिनांतरमिति ॥ मदनरत्ने याठः ॥
एन्द्रप्राचीदीयास्त्विदमेवादि यंते ॥ अत्रापि शर्ववत्प्रासन्नमित्येव ॥ त्रिपितत्वादिगोत्रयथासु प्र-
दोषाई रात्रिभिन्ने रात्रेः शर्वभागे शर्वदिनेः परभागे च परदिने पुरणमस्य संक्रान्तिवत् ॥ विशिष्य-
योर्निर्देशान् ॥ प्रदोषश्च ॥ प्रदोषोऽसमयाहर्धं घटिकाद्वयमित्यने रतिवत्सोऽत्रत्याहः ॥ तत्र अ-
लंगते रतिवितपवे पथ्यापत्रेः ॥ अतः प्रदोषयदेन तद्विज्ञैव रात्रिकच्यते ॥ अतएव यावत्को-
यते रतिरिति ॥ हृद्गार्ग्यादिभिर्देशिरा यने ॥ शर्वत्ररात्रौ संक्रमे शर्वदिनमुक्तम् ॥ वत्सोऽत्र-
व्यध्ययनादिपरा ॥ इहनुत्रिमुहूर्त्त एव प्रदोषः ॥ मकरे दानविशेषो हेमाद्रौ स्कांदे ॥ धेनुत्तिलमयी-
राजन्दद्याद्यश्चोत्रायसो ॥ सर्वान्कामानवाप्नोति विदने परमं सुखं ॥ विष्णुधर्मे ॥ उत्तरेत्यने-
निप्रावस्वदानं महाफलेनिलशरीरमनङ्गहृदत्वरोगेः प्रमुच्यते रति ॥ शिवरहस्येति ॥ तस्मात्क-
स्मत्तिलैः स्नानं कार्यं चोद्धर्त्तनुभे ॥ तिलारेयाश्च विप्रैः सर्वदेवोत्रायसो ॥ तिलनेलेनदीया-
श्च देयाः शिवगृहे सुभाः ॥ कल्पतरुका लिकापुराणे ॥ होमत्तिलैः प्रकुर्वीत सर्वदेवोत्रायसो ॥
तानुयो देवाय विप्रैः ह्योहाटकेन समंदरेत् ॥ उत्तरायणमासापतरः कस्मान्शोचति ॥ तत्रा-
मकरे रात्रावपिश्राद्वादि भवती मुक्ते प्राक् ॥ माया मायां यो गविशे चोर्देदयः प्रागेवोक्तः ॥ माय-
कस्मचनुई श्यायमतयैरा मुक्तं हेमाद्रौ पमेन ॥ अनर्वाभुदिने काले मायकस्मचनुई शी ॥ स्त्रा

तसंतर्प्यनुयमसर्वपापैः प्रमुच्यतरति। माघशुक्लचतुर्थीसाप्रोषव्यापिनीयाद्या॥ माघशुक्लच
 तुर्थीतुनक्तत्रतपरायणाः येत्वां दुहे चपिष्मन्ति तेभ्यः सुरसुरइहामितिकाशीखंडात्॥ माघमा
 सेचतुर्थीतुतस्मिन्नकालउपोषितः॥ अर्चयित्वातुयीदेविजागरतत्रकारयेत्तरति॥ त्रिस्थलीसेनो
 लिंगाच्च॥ रयमेवकुंदचतुर्थीसाप्रोषव्यापिनीयाद्या॥ माघशुक्लचतुर्थीतुकुंदपुष्पैः सदाशिवम
 संश्रय्योदिनत्राशीसप्राप्तोनिश्चिनंतरति। कालादर्शकौर्मोक्तैः॥ माघशुक्लपंचमीश्रीयंचमी
 ॥ तदुक्तैहेमाद्रौवाराहे॥ माघशुक्लचतुर्थीतुवरमारध्मचश्रियः॥ पंचम्यांकुंदकुसुमेः रजांकुपी
 त्समृद्धये॥ रयमाधवमतेश्वी॥ हेमाद्रिमतेपरा॥ चैत्रशुक्लश्रीयंचमीतिदिवोदासः॥ माघशुक्लस
 प्रमीरथसप्रमीसाश्रुणोदयव्यापिनीयाद्या॥ सूर्य्ययहरानुत्यातुशुक्लमाघस्यसप्रमी॥ अरुणो
 दयवेलायातस्यास्त्रानं महाफलमिति चेदिकायां विष्णुवचनात्॥ अरुणोदयवेलायां शुक्लमाघ
 स्यसप्रमी॥ प्रयागोदित्थेयतकोटिसूर्य्ययंहेः समेतिवचनाच्च॥ यत्रुदिवोदासीये॥ अचलासप्र
 मीदुर्गाशिवरात्रिर्महाभरः॥ हादशीवत्सप्रजायांसुखदाप्राप्तुतासंदेति॥ षष्ठीपुतत्वमुक्तं॥ तद्य
 दाश्वैत्थिदिकादयषष्ठीसप्रमीचपर्युः सयवशादरुणोदयात् हर्षसमाप्यतेतत्परं ज्ञेयम्॥ त
 त्रयस्यांसप्रमीक्षयप्रवेशारुणोदयेस्त्रानंकार्य्यम्॥ मदनत्वेभविष्मोत्तरे॥ माघेमासिसितेयस्ये
 सप्रमीकोटिभास्कराः॥ कुर्युः स्नानार्थदानाभ्यामापुरीषसंपदः॥ अत्रविधिंहेमाद्रौभविष्म
 क्त्वाषष्ठीमेकभक्तसप्रम्यानिश्चलजलोराज्येतेचालयेथास्त्वेदत्वाशिरसिदीयकं॥ तथाजलेप्र
 प्रक्रम्या॥ नकेनचालयेयावतावत्त्रानंसमाचरेत्॥ सोवर्षोराजतेपात्रेभक्त्वात्वातुमयेथवा॥
 तैलेनवर्त्रिंदांतव्यामहारजनरेजिता॥ महारजनंकुसुभम्॥ समाहितमनभूतादवाशिरसियक
 म्॥ भास्करं हृदयेध्यात्वाऽसंमंत्रमुदीरयेत्॥ नमस्तेरुद्रूपाय रसानांयतेपेतमः॥ वरुणाय नम
 स्ते सुहरिवासनमीसुते॥ जलेपरिहरेद्वीपध्यात्वा संतर्प्य देवताः॥ चंदनेन लिखेत्प्रमथयंत्रसक
 र्णिकं॥ मध्येशिवंसपत्नीकंपरावितवसंयुतां॥ श्वीदित्तैसुरविभानुविवस्वभ्यास्कारसवित्तर्कस
 हसकिरणासवीत्मकान्संश्रय्यगृहेगच्छेदिति॥ स्नानमंत्रश्चकाशीखंडे॥ यद्यजन्मरुतेपापम
 याजन्मसुसप्रसु॥ नमिरोगवशोकंचमाकरीहेतुसप्रमी॥ एतज्जन्मरुतेपापयंचजन्मातरज्जित
 म्॥ मनीवाकायजंयच्चत्तातात्तातेचपेपुनः॥ रतिसप्रविधंपायस्नानान्येसप्रसप्तिके।
 नरः। केशवादिन्यमालोकाश्रणास्त्रिक्कलुषोभवेत्॥ दिवोदासीयेमदनरत्नेवा॥ रसुदंडेनजले
 चालयित्वासप्तार्कयत्राशिशिरसिनिघाया॥ श्वीकैर्मंत्रैस्नानानिलपिष्टमयाष्टयंहेमसूर्य्यं।
 संश्रय्यप्रायदधात्॥ अर्घ्यमंत्रैमदनरत्ने॥ सप्रसन्निवहप्रीतसप्रलीकप्रदीपन॥ सप्रमीस
 हितोदेवगृहाराध्यंदिवाकर॥ ततः॥ जननीसर्वलोकानांसप्रमीसप्रसप्तिकेसप्रव्याहृतकेदे
 विनमस्तेसूर्य्यमंडलेरतिप्रार्थयेत्॥ सौरगमे॥ अर्कयंत्रैः सवदरेः द्वाक्षतस
 चंद्रनैः॥ अष्टौगविधिनाचर्मदघाटादित्यनुष्टये॥ अत्रदानविशेषोहेमाद्रौभविष्मै।
 तान्नपात्रेयथाशक्त्वामृगमयेवाथमक्तिमान् स्वार्पयेन्निलपिष्टं चसद्युंतसगुंतया॥ कांचनेता
 लकंकृत्वा अशक्तलिलपिष्टं। सहाधूरकवस्त्रेणपुष्पैर्धूर्येयथाचयेत्॥ दानमंत्रसु॥

आदित्यस्य प्रसवेन प्रातः स्नानफलानवाहृष्टदीर्घमिषुदः सधर्मयद्दत्तुतास्तकं ॥ तालककरणीभू...
 नात्रैवोक्तं ॥ दीपयात्रमितिहे मादो ॥ तत्रैव भविष्योत्रो ॥ एवंविधं रथकरं विवाजिपुत्रं हि मचर्हे म...
 तदीधितिनासमेतादद्याच्चमाधसितसममिवासरेयः सोसगचक्रमातिरेवमहीभुनक्ति ॥ इयमन्वादिरे...
 पारयंचपुत्रकपस्यत्वात् ॥ योर्वादिर्कीयासा ॥ यदा माधोमलेमासो भवति तदा मासद्वय...
 मन्वादिप्रादं कुर्यात् ॥ मन्वादि के तैथिकचक्रुयोन्मासद्वयेपेवेति स्मृतिचंद्रिकोक्तेः ॥ माधपुत्राश्च...
 भीभीष्माश्री ॥ तदुक्तं हे माद्रीपामे ॥ माधेमासिसिनासृम्यासतिलंभीष्म तयरां ॥ प्राद्वचयेनराः ॥
 कुर्युस्तेस्युः संततिभामिनरति ॥ भारतेयि ॥ युक्तासृम्यानुमाधस्यदद्याद्भीष्माय योजलं...
 संबन्धरुक्तं पापंतत्संस्मरेव नश्यतीति ॥ धवलनिबंधे स्मृतिः ॥ असृम्यानुसिते पक्षे भीष्मायुतं...
 तेलोदकं ॥ अन्नचविधिबहयुः सर्ववर्णादिजातयः ॥ सर्ववर्णां क्रोर्हि जातयश्चित्तसंवेधनं ॥ तर्प...
 रामं त्रस्तत्रैव ॥ भीष्मः सांतनवावीरः सत्यवादी जितेन्द्रियः ॥ आभिरभिरवात्रोनुपुत्रयोत्रोचितो...
 क्रियात् ॥ वैवाप्रयघगोत्राय सांस्तवराय च ॥ अयुत्रापददाम्येतज्जले भीष्माय वर्मणी ॥ वसनामव...
 तारापशंतनोरात्मजाय च ॥ अर्घ्यं दद्यात्भीष्माय अक्षयव्रह्मचारि रोरति ॥ एतच्च जीवन्मृतनिर्णी...
 येपितृचरं गौष्ठं ॥ एतच्चायस्येनकार्यमिति दिवोदासीये ॥ अत्रप्रादं काम्यम् ॥ तयरां नुनित्यां प्रा...
 द्दराणां चाश्वयेवर्णादयुर्भीष्माय नोजलं ॥ संबन्धरुक्तं तेषां पुरायंतस्यं तिसत्रमेति मदनरत्ने वचनात्...
 ॥ माधपुत्राद्दृष्टशीभीष्माद्दृष्टशी ॥ न्यायकृतमिदं वीरतवनात्प्रामविष्यति ॥ साभीष्माद्दृष्टीयेषा...
 र्ध्वपायहराभुमिति हे माद्रापा मवचनात् ॥ इयं सर्वपुतायुग्मवाक्यात् ॥ माधीश्रुतिं मायरे सुक्रं प्रा...
 क्तं ॥ तथा हे माद्री ज्ञाहे ॥ मया स्ययोश्च जीवेदोर्महामाधीतिकथ्यते ॥ तत्रैव जोतिषे ॥ मिषष्टयदा...
 सौरिः सिहेचपुरुचंद्रमाः ॥ भास्करः अवरुर्हर्षं च महामाधीतिसास्यता नद्याभविष्ये ॥ वैशाखीकार्ति...
 कीमाधीनिययो तीवश्जिताः ॥ स्नानदानविहीनास्नानेयाः यांनु नदना ॥ तथा ॥ तिलपात्राशिदे...
 यानिकंचुकाः कंबलासथेति ॥ माधयोर्शिमानेतरासृमीमाधी अष्टकान्निर्णयः ॥ सर्वपुरं स्व...
 ष्टकारयोश्चतुर्णां मय रय हारामाश्रमीश्वष्टकाएकस्यैवेत्याश्वलायनेक्तेः ॥ तथा मायाश्वकप्र...
 क्रम्यतामेकाश्वकेत्याचक्षतरतायसंबवचनाच्चेत्पदिप्रयोगाभिजातेनेयम् ॥ ॥ ॥ ॥

इति महकमलाकरकृते निर्णयसिंधौ माधः समाप्तये ॥

कुंभेश्वरीः षोडशघटिकाः पुराणाः ॥ शेषं प्राग्वत् ॥ फाल्गुनरुक्ताश्वम्याविशेषः कल्पतरौ ॥ फाल्गु...
 नस्यचमासस्यरुक्ताश्वम्यामहीयतेसुयुक्तम्या ॥ जातादा शरथेः यलीतसिन्धुहनिजानकी ॥ उ...
 योषितोरघुपतिः समुद्रस्य तदेतदा ॥ रामयलीचसंश्रमासीताजनकनंदिनीति ॥ फाल्गुनीचनु...
 र्दृशीशिवरात्रिः ॥ साचकेषुविद्वचनेषु प्रदोषव्यापिनीयाद्ये सुक्रं ॥ केषुचिन्निशीथव्यापिनी...
 ॥ तत्राद्यामाधवीयवायवीये ॥ त्रयोदशस्यसंगेसूर्य्यंचतस्र्येवनाडिषु ॥ भूतविहातुयातत्रशि...
 वरात्रिब्रतंचरेत् ॥ स्मृत्यंतरेपि ॥ प्रदोषव्यापिनीयाद्याः शिवरात्रिचतुर्दृशी ॥ एतौ जागरांय...
 स्नात्स्नात्रांसमुषयेत् ॥ अत्रप्रदोषोरात्रिः ॥ उत्रएतं तस्याहेतुत्वात् ॥ कामिकेपि ॥ आ...
 दित्यास्तमयेकाले अस्तिदृष्टचतुर्दृशी ॥ तदात्रिः शिवरात्रिः स्यात्सामवेदुत्रमोत्रमेति ॥ हि

शीयावित्तत्रैव नार संहितायां ॥ अर्ह रात्रयुनामत्र माघकृष्णचतुर्दशी ॥ शिवरात्रिन्नतत्र सोम
 मेधकलेलभेत् ॥ स्मृत्यंतरेपि ॥ भवेद्यत्रयोदश्यां भूतव्याजामहानिशा ॥ शिवरात्रिन्नतत्र कु
 र्याज्जागरांतथेति ॥ ईशानसंहितायाम् माघकृष्णचतुर्दश्यामादिदेवो महा नि
 शि ॥ शिवलिंगतयोभूतः कोटिसूर्यसमप्रभः ॥ तत्कालव्यापिनीयाद्याशिवरात्रिन्नतत्र नौ ॥
 नार्ह रात्रादधर्षार्धयुक्तायत्रचतुर्दशी ॥ नैवतत्र त्रतकुर्ष्यादायुरे श्वर्ष्यहानितः ॥ अर्ह रात्रश्च
 हिनीययाप्रान्यघटी ॥ तृतीयया माघघटीदितीयरूपपरिमाधवः ॥ वचनेत्तत्रै प्राक् ॥ एवं स
 तिर्ष्वेयुरेवोभयव्याप्तौर्ष्वेव ॥ त्रयोदशीयदादेविदिनभुक्तिप्रमारातः ॥ जागरेशिवरात्रिश्च
 कार्येभद्राजयान्विते ॥ इतिस्कांदाच्च ॥ दिनहयेनिशीथव्याप्तौतुहेमादि
 मनेश्वरी ॥ अर्ह रात्रात्पुरस्ताच्चैजयायोगोयदा भवेत् ॥ शर्वविदेवकर्त्तव्याशिवरात्रिशिवप्रिये
 रितियाप्रवचनात् ॥ मदनरत्नेष्वेवम् गौडान्न्येवमाहः ॥ निर्णयः पृतेतुसर्वापिशिवरात्रि
 प्रदोषव्यापिन्येव ॥ अर्ह रात्रवाक्यानिर्केमुक्तिकाम्येन प्रदोषस्तावकानीत्युक्तां तन्ना ॥ अर्ह रा
 त्रस्यशर्वकर्मकालत्वोक्तेः ॥ परदिनेप्रदोषनिशीथोभयव्याप्रित्वात्पर्येवेनितुमाधवः ॥ उदमेव
 चयुक्तं प्रतीमः ॥ परेयुः प्रागुक्तैरात्रस्यैकदेशव्याप्तौर्ष्वेयुः संश्रयांतद्याप्तौचसत्यांपरेयुः
 प्रदोषनिशीथोभययोगेर्ष्वोक्तं संश्रयाप्तौः ॥ शर्वेव ॥ यथाहैरात्रेयस्यांतुलभ्यतेयाचतु
 र्दशी ॥ तस्यामेव त्रतकार्यमत्प्रसादाथिभिन्नैः ॥ तदूर्धाधोत्वित्नाभूतासाकार्यावृत्तिभिः स
 देतिमाधवमतेशानसंहितोक्तेः ॥ शर्वेयुर्निशीथस्यपर्येयुः प्रदोषस्येत्येकेकव्याप्तौतुर्ष्वेव ॥
 जयायोगस्यप्राशस्त्यात् ॥ तच्चोक्तं नागरखंडे ॥ माघफाल्गुनयोर्मध्येम
 सितायाचतुर्दशी ॥ अतंगेनसमायुक्ताकर्त्तव्यासासदातिथिरिति ॥ याथेयि ॥ अर्ह रात्रात्पुर
 स्ताच्चैजयायोगोयदा भवेत् ॥ शर्वविदेवकर्त्तव्याशिवरात्रिः शिवप्रियेरिति ॥ स्कांदिपिभवेद्य
 त्रयोदश्यां भूतव्याजामहानिशी ॥ शिवरात्रिन्नतत्र कुर्ष्याज्जागरांतथेति ॥ महनामपि
 पापानां दृष्टौवे निष्कृतिः पुरा ॥ नृशकुर्वतांपुंसाकुर्ष्वेयुर्निशीथाहर्धप्रवृत्तापर्येयुश्च निशी
 थादवीगवसमाप्रातदापर्येयुरेकव्याप्तिसत्वात्पर्येव ॥ माघासिनेभूतदिनहिराजन्तुयैतियो
 गयदियच्चदश्या ॥ जयाप्रयुक्ताननुजातकुर्ष्याच्छिवस्यरात्रिप्रियत्वाच्छिवस्येतिवचनात् ॥
 एवंदिनहयेप्रदोषव्याप्त्याभावेनिशीथव्याप्तिसत्वात्शर्वेव ॥ तेनदिनहयेनिशीथव्याप्तौ प्रदो
 षव्याप्तानिर्णयः ॥ दिनहयेप्रदोषव्याप्तौनिशीथेननिर्णयः ॥ एकैकव्याप्तौ प्रदोषव्याप्त्या
 तुनिशीथेननिर्णयइति ॥ इयंचरविमौमसोमवारेषुशिवयोगेचातिप्रशस्ता ॥ हेमाद्रौती
 र्श्वखंडेलेगे ॥ फाल्गुनस्यचतुर्दश्याकृष्णयज्ञेसमाहिताः ॥ कृत्तिवासेश्वरलिंगमर्चयति
 शिवेशुमे ॥ तेषांतिपरमंस्यानंसदाशिवमनामया ॥ शिवरात्रिपारसोतुविरुहवाक्यानिदृश्यं
 ते ॥ स्कांदि ॥ कृष्णायमीस्कंदयज्ञीशिवरात्रिचतुर्दशी ॥ स्नाः शर्वयुताः कार्या
 स्तिथ्यंतपारसांभवेदिति ॥ जन्मासमीरेहिलीचशिवरात्रिसुथेवच ॥ शर्वविदेवकर्त्तव्याति
 थिमांनेचपारसामिति ॥ तिथिमध्येयिपारसांस्कांदिउक्तम् ॥ उयोयशांचतुर्दश्याचतुर्दश्यां

चपाररांभूतेःसुकृतलक्षेश्वलभ्यतेवाःश्वानवा॥ब्रह्मणोदरमध्येतुयानितीथीनिसेतिवि॥संख्या
 निभंचनीहभूतायांपाररोकते॥तिथीनामिवसर्वासायुषवासवतादिषु॥तिथ्यंतेपाररांकुर्याद्विना
 शिवचतुर्दशीमिति॥अत्रयामत्रयादबीकचतुर्दशीसमाप्तोतदनेतदहर्धुगामिनांतुमातस्त्रिभुव
 वेति॥हेमाद्रिमाधवादयोऽवस्थासाहः॥तन्ना॥तिथ्यंतेतिथिमांतेवापाररांयत्रचोदितं॥यामत्रके
 धुगामिनांप्रातरेवहिपाररांसादिसाम्पवचनैरेव अवस्थासिंदेरुभयविधवांस्वैष्यर्थ्यस्वद
 हरत्वात्॥वयंतुतिथ्यंतेपाररांभवेदितिरुहणास्य्यादिविषयमेव ननुशिवरात्रिविषयमृतदफारान
 नुशर्वपुतत्वमात्रकथनार्थं॥कथमन्यथास्तांदि एवश्रुतहृदयवाक्वचत्रिथिमध्येपारराविधानंशर
 ते॥तस्माद्विनाशिवचतुर्दशीमितिपुंदस्तशिवरात्र्याःसर्वप्रकारेषुतिथिमध्यएवपाररोतिरुमशि
 टाचारोव्येवमेव॥दीपिकायांतुगत्रावपितिथ्यंतेएवोक्तं॥व्रततिथेरंतेनिशीथिवाश्रीयारिति॥म
 दनरत्नकात्वादशीयोजु॥साष्टसमयपर्यंत्यापिनीचेत्परहनि॥दिवैवपाररांकुर्यात्पाररांनेकरो
 षभाषितुक्तम्॥तन्ना॥तिथिमध्येपारराविधानान्निषिद्धफलयोगाच्च॥तिथ्यंतानपेक्षणादोषप्र
 संक्रो॥चतुर्थयादासंगतेः॥नेनेदंशिवरात्रिभिरुत्रतपरंतेयम्॥इदंव्रतंसंयोगप्रयत्नसायेननिगे
 काभ्यंच॥तथाचमाधवीयेस्तांदि॥परात्परतरंतास्त्रिशिवरात्रिःपरात्परम्॥नश्जयतिभक्त्येशरु
 दंश्रिभुवनेश्वरं॥जंतुर्जन्मसहस्रेषुभ्रमतेनात्रसंशयरति॥अकररोप्रत्यवायुतेःवैर्ष्यवैर्ष्यमहादे
 विनरोनारीपतिव्रता॥शिवरात्रौमहादेवंनित्यंभक्त्याप्रशजयेदितिवीशाशुतेः॥अरांवोयदिकाशु
 ख्येत्क्षीयतेहिमवानपि॥चलंयेतेकदाचिद्वैनिश्चलेदशिवव्रतमितिबचनाच्चनित्यता॥ममभ
 क्तुयोदेविशिवरात्रियुयोषकं॥गणत्वमक्षयंदिद्यमक्षयंशिवशासनम्॥सर्वान्भुक्तामहं
 भोगान् नतोमीक्षमवाप्रुयादितिस्तांदात्॥हादशादिकंभेतस्याच्चतुर्विंशतिकंनुवेति॥तत्रैवेशान
 संहिताबचनात्काम्यता॥त्रैवा॥शिवरात्रिव्रतंनामसर्वपापविनाशनम्॥आवंशलमनुष्वा
 रांभुक्तिमुक्तिप्रदायकं॥अत्रजागरेयवास्रजाःसमुदिताःव्रतन्तुप्रत्येकम्॥समुदितानीक
 लसंबंधाना॥पनु॥ अथवाशिवरात्रिंचरजाजागरणींयेत्॥ तथा॥अखंडिन
 व्रतोयोहिशिवरात्रियुयोषयेत्॥सर्वान्कामानवाप्तौतिशिवेनसहमोदते॥कश्चिसुरापविशेषेवा
 व्रतहीनोपिपःपुमान्॥जागरंकरुतेतत्रसरुदसमतोव्रजेदिमादिस्तांदतदनुकृत्यत्वादशक्तपरे॥
 माधेतप्रातिमासशिवरात्रिस्तुशिवरात्रिशष्टस्यमाधकस्तचतुर्दश्यामेवरुढत्वात्॥माघमासस्य
 शेषेवाप्रयमाफाल्गुनस्यच॥इत्याचतुर्दशीसानुशिवरात्रिःप्रकीर्तितेतिहेमाद्रौवचनाच्चनापनि
 र्णयस्तत्रेति॥रात्रौयामचतुष्टयेप्रजाविधानाद्यस्त्रिन्दिनेधिकारत्रिभ्याः॥सायाष्टासाभ्येदुष
 र्वेवेति॥हेमादिरुचिवान्॥वसुतस्तु॥प्रतिमासकस्तचतुर्दश्यामपि॥सर्वकामप्रदंकस्तचतुर्द
 श्यांशिवव्रतमित्युपक्राम्य॥चतुर्दशाष्टकत्रयंशिवरात्रिव्रतंशुभमितिहेमाद्रौकालोत्तरं॥शिव
 रात्रिशष्टप्रयोगांक्तोःपाचनाग्निहोत्रनिमात्रिहोत्रयम्मीश्वरतदमीमात्रिःस्यादेवा॥अतःप्रशेष
 तिथीयोभयव्याप्रेवनिर्णयस्त्विवंप्रतीमःअस्यारंभोहेमाद्रौस्तांदि॥आद्रौमार्गशिरेमासिदी
 पोःवदिनेपिवा॥एक्षीमाःमाघमासेवाहादशैवमुपोययेत्॥एवंहादशवैर्ष्यपुहादशैवतपोध

नाना॥वरयेदिति शेषः॥चतुर्दशवाविप्रानाचार्यचदत्वा॥कुंभोपरित्यजेद्वसुमपासहितंशिवं॥सो
वर्गोप्ययवारीप्येवमभेसंस्थितंभुभे॥रसुकुंहेमीमूर्त्तिसंश्रजस्थिरंचलवालिगंपेचामृतसहस्रशततद
हीमतरकुंभैःसंस्नाप्यसंश्रजजागरणंछत्वापरेद्युस्तिलान्सहस्रशतंवाहृत्वाविप्रैर्भोवस्त्राणिद्वादश
गाश्चदत्वाचार्यायधेनुंशय्यांचदत्वा॥विप्रान्भोजयेदिति मदनरत्नेउक्तं॥माघामावास्यापुगादिः॥
तदुक्तम्॥माघमासत्वमावास्येति॥अथत्प्राग्वत्॥तथासोपिविशेषोविष्णुपुराणो॥माघाक्षिते
पंचदशीकदाचिद्वैतियोगंयदिवारुणोना॥ऋक्षेराकालःसपरःपितृहरांनष्टस्यपुरींयेनृपल
भ्यतेसाविति॥वारुणंशतभिया॥इदंचकुंभादिन्येतेयमितिहेमादिः॥भारते॥कालेधनिष्ठापदि
नामत्स्मिन्भवेत्तुभूपालतदापिनृभ्यः॥दत्तंतिलानंप्रददाति तृप्तिवर्षापूर्वतंतत्कूलजेनेमनुष्यैरि
तिफालुनीयौरीमासीहोलिका॥साचसायान्द्व्यापिनीयाद्या॥सायान्हेहोलिकांकुर्यात्प्रवृ
हेकीउनंगवामिनिवचनादिनिर्णयायमृतेउक्तं॥जीतिर्निबंधेनु॥प्रतिपद्मृतमद्रासयार्विता
होलिकादिवा॥संवत्सरंचतद्राष्ट्रपुरंदहतिसाधुतम्॥प्रदोषव्यापिनीयाद्यापौर्णिमाफालुनीस
दा॥तस्यांमद्रासुखंत्वक्त्यासजाहोलानिशासुखेइतिनारदचचनान्॥प्रदोषव्यापिनीसुकृहेमादौ
मदनरत्नेचभविष्ये॥अस्यांनिशागमेयार्थसंरक्ष्याःशिशवोरुहे॥गोमयेनोपलिप्तेचसचतुकोरु
हांगरो॥रसादिनातत्रैवतद्विधानाच्च॥तिनेयंशर्वंविद्वा॥आवरणीदुर्गनवमोदुर्वाचैवहृताशिनी॥
शर्वंविदेवकर्त्तव्याशिवरात्रिर्वलेदिनमितिहृद्यमद्रह्यंवेवर्त्तौक्तेश्च॥दिनहृयेप्रदोषव्यापौयरे
व॥शर्वंदिनेमद्रासत्वात्॥तत्रचहोलिकानियेधाना॥तदुक्तंनिर्णयायमृतेमदनरत्नेच॥पुराणस
मुच्ये॥मद्रायादीपिताहोलाराष्ट्रभंगकरोतिवै॥नगरस्यचनेवेद्यातस्मान्नापरिवर्जयेत्॥त
यामद्रायांहेनकर्त्तव्येआवरणीफालुनीतथा॥आवरणीनृपतिहंनियामंदहतिफालुनी॥तथा
॥दिनाहीमरनोपिस्यात्फालुनीयौर्णिमायदि॥रात्रौमद्रावसानेनुहोलिकादीप्यतेतदेति॥
यदातुशर्वंदिनेचतुर्दशीप्रदोषव्यापिनीपरदिनेचशर्णिमास्यवशात्तसायान्नात्प्रमोवसमा
प्यतेतदाशर्वंदिनेसंशरीरात्रौमद्रासत्वात्तत्रचतस्त्रियेधान्परहनिप्रतिपद्येवकुर्यात्॥सा
र्दयामत्रयंवास्याह्वीतीयदिवसेयदा॥प्रतिपदहर्मानानुतदासाहोलिकास्थितिभविष्यवच
नादिनिर्णयायमृतेकारः॥मदनरत्नेप्येवम्॥यजुर्वक्तौवर्त्तंपरित्यजेदितिभविष्यं॥वह्नी
होलिकायावह्निप्रतिपदवर्जयेदित्यर्थः॥तदुक्तंमिन्नविषयमितितत्रैवोक्तम्॥अथेतुतस्यां
मद्रासुखंत्वक्त्या॥प्रदोषव्यापिनीनस्यायदाशर्वंदिनेतदा॥मद्रासुखंवर्त्तयित्वाहोलिकायाः
प्रदोषनमितिनारदवचनान्॥निशागमेप्रक्ष्येतेहोलिकासर्वदाबुधैः॥नदिवाप्रजयेत्तद्व्यास
जितादुःखदाभवेदितिदिबोदासीयेवचनात्॥यामत्रयोर्द्वयुक्ताचैत्यनियतुभवेन्नियं॥म
द्रासुखंपरित्यज्कार्याहोलामनीषिमिरितिविद्याविनीदेमिधानांच॥मद्रासुखंविहायश
र्वंदिनेसवकार्येत्याह॥मद्रासुखंतुनायुक्तपंचवदनेगलकस्तथैकेतिरत्नमालोक्तंनेयं
॥शिशुचारेप्येवमेव॥अत्रैवचंद्रयहारांतदांततोऽवोऽशिमद्रावर्ज्यौरीमास्यांहोलिका
दीपनम्॥अथप्रेक्षियस्तीदयस्तदाशर्वंदिनेमद्रावर्त्तरात्रिचतुर्थयामेविष्टिपुच्छेवाहो

लिकाकार्या ॥ ग्रहोत्तरप्रतिपत्तत्वात्तत्सर्वं च दिवा होला निषेधादि त्रिदिवादासचंद्रप्रकारौ बस्तु
 लु ॥ परदिने प्रदोषे धौर्गा मासी सत्वेकमेकालस्य शेषं चतुर्थया मादि गौरा कालग्रहो मानाभावात्प्रहा
 भावाच्च ॥ ग्रहा कालस्य होला कार्यापनचसर्वथा भवेवर्णा नां सूतंकरा इदं शीने ॥ स्वात्वाकार्या शि
 र्वातमृत्तमन्नविवर्जयेदिति निषेधात्कथं सूतके होलिकेति वाच्यम् ॥ तस्योत्तरार्धे शेषत्वात् ॥ अ
 मंत्रसुश्रुत्वाभयसंचलैः कृतां होलिवालिशैः ॥ अतस्त्वां सजयिव्यामिभूतेभूतिप्रदाभवेति
 त्रुवात्त्रिककारैर्हो लिका आचारप्रतिपत्तम् ॥ तत्र हे माद्गुदाह तभविष्यवचनात्पसिदानि कृत्वा
 चिंताजेयाश्चात्त्रधिकरणावत् ॥ इनाशिनीमलमासेन भवति ॥ इयं मन्वादि रमि ॥ सा तु सर्वदि
 कीयाद्या ॥ मलमासे सति मन्वादि श्राद्धं मासहये कार्यमित्युक्तं प्राक् ॥ कल्पचिंतामणौ ब्राह्मे ॥ न
 येदोलागतदृष्ट्या गोविंदं पुरुषोत्तमं ॥ फाल्गुमांसं पतो भूत्वा गोविंदं स्य पुरं व्रजेत् ॥ चैत्रकृष्णप्रति
 पदिवसंतौ न्मवः साचौदपिकीयाद्या प्रवृत्ते मधुमासे तु प्रतिपद्युदिने रवाविति भविष्योक्तेः ॥ दिन
 हये तथा त्वे शर्वा ॥ बहुरादौ वसंतादौ बलि रज्ये तथैव च ॥ शर्वविंदै वकर्त्तव्या प्रतिपत्तत्वात्तु
 रिनिवृद्धवसिष्ठवचनात् ॥ अत्र विशेषो हे मादौ भविष्यो ॥ चैत्रे मासि महावाहो पुरण्ये तु प्रतिपदिने
 ॥ यस्तत्र अयं चंष्टष्टास्त्रानं कुर्यान्नरोत्तमः ॥ न तस्य इरितं किंचिन्नाथयो आधयो नृयेति ॥ तथा
 ॥ प्रवृत्ते मधुमासे तु प्रतिपद्युदिने रवौ ॥ कृत्वा चावश्या कार्या शि संतर्प्य पितृदेवताः ॥ वंदयेद्दो
 लिका भूतिं सर्वदः खोपशांतये ॥ मंत्रश्चा ॥ वंदिनासि सुरैरे रात्रह्यणशंकरेण च ॥ अतस्त्वं पा
 हि नो दे विविभूतिभूतिदा भवेति ॥ अत्र चूतकुसुमप्राशनसुक्तं तत्रैव पुराणसमुच्चये ॥ इत्ते तुषा
 रं समये सितयंचंद्रश्यां प्रातर्वसंतसमये समुपस्थिते च ॥ संप्राशपचूतकुसुमसहचंद्रनेन सत्ये हि
 पार्थ पुरुषोत्थसमाः सुखी स्यात् ॥ मंत्रस्तु ॥ चूतमयं वसंतस्य माकंदकुसुमंतव ॥ सचंद्रं पि
 वाम्यय सर्वकार्यसिद्धये रति ॥ चैत्रमावास्यामन्वादिः ॥ साभ्यराह्ण व्यापिनी श्राद्धा कृष्णय
 सस्यत्वात् ॥ इति फाल्गुनः ॥० एवं निरूपितमिदं गहनं तु कालतत्त्वं विचार्य व
 चनेनैश्च नयेत्सम्यक् ॥ तदो यदृष्टिमपहाय विवेचनीयं विहृदि रन्यविरंतं प्ररातो स्मिते सु
 १ मया सहा सहायदिह गदिने मंदमतिना किमेतच्छक्यं वाध्यवसितुमपि स्वल्पमतिना ॥
 तदेवं यत्किंचिद्गदितमिह विख्यातमहिमा ॥ प्रतापोयं सर्वो विकसतितुपि त्रीश्वररायोः ॥
 यो भादंतं त्रगहनार्णवकर्णधारः शास्त्रान्तरेषु निखिलेष्वपि मर्मभेत्ना ॥ यो त्रश्चमः किल कृ
 तः कमलाकरेण श्रीनोपुना सुसुद्धतीवृधरमहद्वसः ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥

इति श्रानारायणमहस्वरिस्तुरामकृष्णमहसुनदि
 नकरभट्टानुजभट्टकमलाकरकृते निर्णयसिं
 धौ सवत्सरकल्पनामहितीयः परिच्छेदः २
 निर्णयसिंधोत्तरीयपरिच्छेदे
 प्रकीर्णकमिर्णयः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ प्रकीर्णकनिर्णयः ॥ श्रीरामकृष्णतनयः कमलाकरसंज्ञितः ॥

निरुप्यतिथिकसंतुप्रकीर्णवक्रुपुपतः॥तत्रादौसंस्कारियुगभीधानम्॥तत्रप्रथमरजोदशनेदृम
यहरासंक्रमदिकलेतत्रांसादिच पितृकृतप्रयोगदीपिकायां महकृतप्रयोगरत्नेचनेयम्॥वि
नृत्यति॥मदनरत्नेनारदः॥अमारिक्तायमीषशीहादशीप्रतिपत्स्वपि॥परिघस्यनुशर्वाह्यतीपातौ
वेष्टनौ॥संध्यासूपवेविष्णामभुभं प्रथमार्त्नवे॥रोगीपतित्रतादःखीपुत्रिणीभोगभागिनी॥पति
त्रताके शमीकीसूर्यवारदिसुकमाता॥धैधयंसुतलाभश्चभंशशुविर्वर्द्धनंमित्रलाभःशुवृद्धि
कुलार्हिवंधुनाशनम्॥मरणांवंशशुद्धिश्चनिराहारःकुलक्षयः॥तेजश्चसुतनाशश्चकुलहानिसि
थिकमात्॥गर्गाः॥सुभगाचैवदुःशीलावंध्यापुत्रसमन्विता॥धर्मपुत्रात्रतघीचपरसंज्ञानमोदि
नी॥सुपुत्राचैवदुःसुत्रापितृवैश्वरनासदा॥दीनाप्रजावतीचैवपुत्राढ्यावित्रकारिणी॥साधीप
तिप्रियानित्यसुपुत्राकसुचारिणी॥स्वकर्मनिरताहिंस्वापुण्यपुत्रादिसंपुता॥नित्यधनचयास
क्तापुत्रधात्यसमन्विता॥मूर्खाचाक्षापुण्यवतीदस्वर्हादेःकमात्फलम्॥नारदः॥कुलीरवृषवा
योमत्पुक्कमातुलाघटाः॥राशयःसुभदाज्ञेयानारीणांप्रथमार्त्नवे॥गर्गाः॥सुभगाश्चेतवस्वास्या
तदृढवस्त्रापतित्रता॥क्षौमवस्त्राक्षितीशास्यान्ववस्त्रासुखान्विता॥दुर्भगाजीर्णवस्त्रास्यादो
गिरीरक्तावाससा॥नीलांवरधरानारीपुष्पिणाविधवाततः॥वस्त्रेस्युर्विषमारक्तविंदवःपुत्रमात्र
यात्॥समाश्वेत्कान्यकाचिन्तिलस्यात्प्रथमार्त्नवे॥अत्रस्त्रीसंगवर्जनमाह॥वसिष्ठः॥प्रभूतदो
येयदिदृश्यतेतस्युप्यंतदाशांतिककर्मकार्यं॥विवर्जयेदेवतदेकशय्यांयावदजोदशनीनुत्तमेहि
जोतिर्निबंधवसिष्ठः॥आर्घत्रैपौषशुक्रोर्जमधुसुचिनभस्याश्वपुक्पापवारारिक्तापचीष्यस्यः
पितृपरसर्देनरात्रिसंध्यापरह्नि॥मिश्रोयासूलनीहाणिविवरमनरुणात्याधिकांस्वचरक्षेमातः॥
पापस्यलग्नसदरुणजरनीलरक्तांबरंवा॥आर्घत्रैदुर्भगानारीविष्कुंभेचद्रजस्वला॥बंध्याचैवा
तिगंडेचशूलशूलवतीभवेत्॥गंडेतुषुश्वलीनारीव्याघातेचामघातिनी॥वज्जेचस्वेरिणीश्रीक्ताया
तेचपतिघातिनी॥परिधेपृतवंध्याचंवेष्टनौपतिमारिणी॥शेषाःसुभावहायोगायधानामृ
लप्रदाः॥शांतिमाहप्रयोगवारिजतिशोनकःसार्त्नवानांतुनारीणांशांतिवक्ष्यामिशोनकःपच
भेह्निचतुर्थेवायहानिथ्यःपुरःसरम्॥द्वोराप्रमाराधान्येनत्रीहिराशित्रयंभवेत्॥कुंभत्रयंन्यसेद्रा
शोततुवस्त्रादिवेशिनम्॥हरयेत्रीर्थसलिलैःप्रतिकुंभंठयकृष्टयकुं॥सूक्तेनाथनवर्चनप्रसुव
आपरित्यज्या॥अचायाःप्रवतसहजाययाचततःकमात्॥मध्यकुंभेक्षिये द्वाभ्यमौषधानिच
हेमच॥उदंबरःकुशाहवीराजीववटविल्वका॥विष्णुक्ताचतुलसीवर्हिषेशखपुष्पिका॥शना
वर्ष्यश्वगंधाचनिर्गुडीसर्षपदह्यं॥अयामार्गःपलाशश्चपनसौजीवकसत्या॥प्रियगवश्वगंधू
मात्रीहयोश्वन्यसवच॥सीरंहधिचसर्षपश्चमयत्रेतथीप्यला॥कुरटकत्रयंयजावचामद्रकमुस्त
का॥हात्रिशदौषधानीहयथासंभवमाहंरत्न॥पृत्रिकाश्रीषधादीनित्यंत्रेराक्षियेत्कमात्॥
कुंभोपरित्यसेसात्रकास्यमृदेराणाप्रजा॥भुवनेश्वरीत्यसेत्रवर्द्राणिचपुरंदरम्॥जपेद्वापत्रीमा
होमाच्छीसूक्तंचजपेत्ततः॥सृशन्वेदसिगोकुंभंशुक्तिगोकोजयेदथ॥चत्वारिरुद्रसूक्तानिचतु
र्भवात्रारिणाच॥संस्थानुत्तरंकुंभेश्रीरुद्ररुद्रसंख्यया॥शान्द्रादिसूक्तंचतत्रवेसंस्थजपे

त्॥ कुंभस्य पश्चिमे देशे शांतिहोमं समाचरेत् ॥ दूर्वाभिलिलगोधूमैः यायसे न घृतेन वा ॥ तिसृभिश्चैव ह
 वीभिरेकैकाज्ञाहतिर्भवेत् ॥ अष्टौ नरसहस्रवाशतमष्टौ नरनुवा ॥ गायत्र्ये वतुहीत व्यहविरत्रवतु
 स्यं ॥ ततः सिसृक्तं हत्वा सुमुद्राहर्मिसंक्रतः ॥ सेननामा म्बधारां तां शर्णाद्भुतिमथाचरेत् ॥ अथा
 भिवेकं कुर्वात प्रति कुंभस्य तोदकेः ॥ आयोहिष्टे तिनवभिः सूक्ते न च ततः परम् ॥ इदो अंग अचैने
 वयावमानैः क्रमेण तु ॥ उभयं शृणु वाचनं स्वस्तिदा विशयकया ॥ त्रैयं वकेन मंत्रेण जातवेदशश
 कया ॥ सुमुद्रमेष्टारमादिनायं नोच त्रिभिः क्रमात् ॥ रमा प्राप्य चैने वदे वस्यत्वे तिमंत्रतः ॥ मंत्रेण यत्
 मीशानं नमये रुद्रस्य न तु ह्यहोति मंत्रेण भुवनस्य पितरं तथा ॥ म्याने रुद्रे तिमंत्रेण शिवसंक्रम्य च तः
 इदं त्वाहृषभं यं च मंत्रे श्चैवाभिवेचयेत् ॥ धेनुं ययस्वितीं दद्यादाचार्या यच भूषणैः ॥ सदस्त्रिणामनवाहं प्र
 दद्याद्दुद्रजापिते ॥ महाशांतिं प्रजय्याथ ब्राह्मणा न्भोजयेत्तरति ॥ मदनरत्ने नारदः ॥
 तत्र शांतिं प्रकुर्वीत घृते हवीं तिलाक्षतेः ॥ प्रत्येकाशशतं चैव गायत्र्या जुहुयात्ततः ॥ स्वर्णगोभूतिसान्द्रधा
 न्स्वर्षदीवापनुत्तये ॥ प्रकांशं नरमदनरत्ने देयं ॥ विस्तराच्चोच्यते ॥ अहरोरजौ रशने तजानकर्म प्रसावे
 तिवक्ष्यामः ॥ प्रथमत्रैः पुष्यवशा विधिविशेषः ॥ सूनिचंद्रिकायां ॥ प्रथमत्रैः तु पुष्यि राषाः पतिपुत्रवती
 स्त्रीयः ॥ अस्तैरासंनं क्त्वा तस्मिंस्तानुपवेशयेत् ॥ हरिद्रां गंधपुष्पादीन्दद्युत्तां ब्रूलकं स्वजम् ॥ दी
 येर्नैराजनं कुर्यात्सदीये वासयेद्देहो लवणं फलमुद्रादिदधानाभ्यः स्वशक्तिं तरति ॥ द्वितीयाद्युत्तु
 तन्वियमानाह ॥ प्रयोगयारिजाते रसः ॥ अंजनभाभ्यं जने स्वाने प्रवासरे तधावनां ॥ न कुर्वात्सांतिवाना
 शयहारामीक्षरांतथा ॥ अत्रिरपि ॥ वर्जयेत्पुष्पां संचयात्रे स्वर्वं च भोजनं ॥ गंधमासं
 दिवास्वायतां ब्रूलं चास्य शोधनं दग्धेशरावे भुंजीत ये यंचांजलिनायिवत् मदनरत्ने हारीतः
 रजः शक्रचेदधः शयीत ॥ भूमौ कार्ष्णीयसे पाणी मृगामये वा श्रीयात् ॥ विष्णुधर्मोत्तरे आ
 हारंगोरसानां च पुष्यालंकारधाराम् ॥ अंजनं कंकतं गंधाः पीठशय्याधिरोहरां ॥ अशिसंस्पर्शनं
 चैव वर्जयेच्चैदिनत्रये ॥ तथा ॥ प्रथमत्रैः धर्वस्त्रीगमने न कार्थ्यं ॥ प्रायजोदशं नात्यंतीनेथाद्भव
 यतमधः ॥ अर्थीकारेण शुक्रस्य ब्रह्महत्यामघापुयादिति तत्रैवाश्वलायनोक्तिः ॥ ततः अनीगमन
 माह ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ षोडशर्तुनिशास्त्रीरां तस्मिन् पुष्पासुं विशेदिति ॥ अत्र
 तावय्याह गीतमः ॥ ऋतातुयेयात्सर्वत्रवा प्रतिषिद्धवर्जमिति ॥ मनुः ॥ अतः स्वाभाविकः
 स्त्रीरां रात्रयः षोडशस्य ताः ॥ तासामाधाः चतस्रस्तु निदिने कादशी चया ॥ त्रयोदशी च शेषाः स्यु
 प्रशस्तादशरात्रयः ॥ मदनरत्ने देवलः ॥ तस्मात्त्रिरत्रं च अलीं युष्यितां परिवर्जयेत् ॥ तत्र त्रिष्यदी
 नाह श्रीधरः ॥ षष्ठाष्टमी यंच दशो चतुर्थी च उर्दशी मस्युभयत्र हित्वा ॥ शेषाः सुभाः स्युस्त्रियो निषे
 के वारः शशांकार्यं सिर्ते इजानो ॥ उभयत्र हि त्वा ॥ शेषाः सुभाः स्युस्त्रियो निषेके वारः शशांकार्यं
 सिर्ते इजानो ॥ उभयत्र यस्य हये ॥ आय्यो गुरुः सितः शुक्रः इदं जो बुधः ॥ विष्णु प्रजे शरविमित्रसमी
 रयो ह्मम्लोत्तरं वरुणा भानि निषेककार्यं ॥ हस्या निपुष्य वसुशीतकराश्चि चित्रादिन्याश्च मध्यम
 फलाविकलाः स्युरपि ॥ दिव्यादिदे वत्यनक्षत्राण्युक्तानि रत्ने मालायां ॥ भेषादस्य यमाश्रिधा
 न्शशिनः शर्वो दिनिवीक्यति ॥ कद्रुजापितरो भर्गो यर्मर्वां त्वष्टक्यो मारुतः ॥ शक्राती त्वथ

यमित्रं रं दनिर्द्धरतिस्तोयं च विश्वे विधिर्गोविंदीवसवो सुयाजचरणाहिर्बुध्न्यष्टधाभिधाः॥उत्तराशा
 द्वेनोत्तरत्रयं॥अत्रमूलस्यप्रत्यत्वसुक्तम्॥० यातवल्क्येनतु॥ सवंगच्छन्सि
 पंशामोमधोमूलचवर्जयेदित्युक्तम्॥तेनात्रविकल्पः॥अत्रसमासुपुत्रीविषमासुकन्येतिनेयमुग्धा
 सुपुत्राजायंतेस्त्रियोःपुग्मासुरात्रिष्वितिहेमाद्रीशंखीकैः॥तत्रायुत्रोत्तराप्रशस्ता॥ तदाह
 आयस्तं वः॥ तत्रायुत्रोत्तराप्रशस्तेति॥तत्रैवव्यासः॥रात्रौचतुर्थ्यापुत्रःस्यादत्मापुर्दत्त
 वर्जितः॥यंचम्यांपुत्रिणीनारीयस्यांपुत्रसुक्तमध्यमः॥सप्रम्यामप्रजायीषिदष्टम्यामीश्वरःपुमा
 न्॥नवम्यांसुभगानारीदशम्यांप्रवरःसुतः॥एकादश्यामधर्म्यास्त्रीद्वादश्यांपुरुषीतमः॥त्रयोद
 श्यासुतायायावर्गासंकरकारिणी॥धर्मज्ञश्चक्रतश्चश्चान्मवेदीदृढव्रतः॥प्रजायंतेचतुर्दश्या
 पंचदश्यापतिव्रता॥आश्रयःसर्वभूतानांघोडश्यांजायतेसुमानिति॥अत्रचर्च्यदिननियेधेपि॥
 स्नानांचतुर्थेदिवसेरात्रौगच्छेद्विचक्षारति॥महाभारतीकैश्चतुर्थेहनिस्नानायापुग्मासुवागभेसे
 दधातीतिहारीतीकैर्विकल्पोत्तये॥ तत्रापि॥स्नानंरजस्वलायास्तुचतुर्थेहनिशस्यते॥गम्या
 निवृत्तेरजसिनानिवृत्तेकथंचनेत्यायस्तस्वीकैर्च्यवस्थानेयाप्रभासखंडेमरीचिः॥शुद्धाभर्तुश्चतु
 र्थेहि ॥

॥ स्वानेनस्त्रीरजस्वला॥देवैकर्मणियेच्येचयंचमेहनिशुद्ध
 ति॥श्रोतकर्ममध्येरजस्वलाचेत्रचतुर्थेदिनेयधिकारः अथयदात्रिरात्रिणीस्यादथैना
 मुदयेदित्यायस्तं वस्रान्॥चतुर्थेहनिगोसूत्रमिश्राभिः स्नानावासोयीक्तजालानिमंत्रैर्धोरये
 दितिमीमेयुक्तं॥एवंसर्वत्रश्रोतकर्मणीतिधूर्त्तस्वामीरामाडारदयः॥अत्रसर्वासुपुग्मासुगमनमाव
 श्यकं॥पुग्मास्वितिबहुवचननिर्देशादिति विज्ञानेश्वरः॥तत्रैकस्यांरात्रौसद्यदेवकार्यम्॥सुस्थी
 रंदौसकृत्यं ब्रह्मस्यजपनयेसुमान्॥ इतियातवल्क्योक्तेः इदंचत्रौगमन
 मन्सकालेप्रतिबंधादिनागमनासंभवेऽप्येकादश्यादावधिकार्यम्॥ब्रह्मचार्येवयव्वीरयाया
 श्वनसश्चवर्जयेदिति यातवल्क्योक्तेः॥ व्याख्यातंचेदमितासुरायाम्॥यत्रश्रा
 दादौब्रह्मचर्येविहितं तत्रायुत्रौगच्छती नत्रह्यपर्यस्वलनेदोषरतिपावीणीतिवद्वेनारमीचतु
 र्दश्यायहगमदनजेयैवमयतु॥हेमाद्रीशिवरहस्ये॥दिवाजन्मदिनेचैव न कुर्यान्नेष्टुनंत्रती॥श्रा
 दंत्वाचमुक्त्वाचश्रेयोर्थानचयर्षस्तिनि॥तद्वृत्तविषयम्॥ब्रह्मचार्येवभवति यत्रतत्राश्रमे
 वसन्तिमनूक्तेः॥दशादौतुनभवत्येवा॥यर्षणांयथुदस्तत्वान्॥अमावास्यामष्टमींचपौर्णमा
 सींचतुर्दशी॥ब्रह्मचारीभवेन्नित्यमण्टौस्नानकोहिजा॥ इतिविष्णुपुराणाच्चामाधवीये
 तु॥अतुकालेनिपुक्तौवानेवगच्छेत्स्त्रियं कचिन्तु॥तत्रगच्छन्समाप्रीतिसिद्धंफलमेवत्वि
 तिदृढमनूक्तेः॥श्राद्धेब्रह्मचर्येनियतमित्युक्तम्॥ष्टथीचंद्रोदयेयैवम्॥एतत्सतिसंभवेज्ञेय
 म्॥अनेकभाय्येस्यतुयोगयथेहेमाद्रीकश्यपः॥योगयथेतुतीर्थीनांविवाहकमशोब्रजेत्॥र
 क्षणार्थमपुत्रांवायहराक्रमसोपिवेति॥गृहणशृणुयहराम्॥अग्विवाते॥विष्णुर्वोनिजयेत्स
 क्तंयेनिंस्पृष्ट्वात्रिभिर्भ्रती॥गर्भाधानंततः कुर्यात्सुपुत्रीजायतेक्रवम्॥अगमनेदोषमाहय॥

राशरः ऋतुस्त्रांतोयोभार्यासन्निधीनोपगच्छति॥ घोरयाभ्रराहत्याभयचेतिनात्रसंशयः॥ च
 स्थापवादमाहमदनरत्नेवासः॥ आधितोबंधनस्थोवाप्रवासेष्वथपर्वसु॥ ऋतुकालेपिनारीणां
 हसाप्रमुच्यते॥ हृदावध्यामसहृत्तामृतायत्यामपुष्पिणी॥ कसांचवहृपुत्रांचवर्ज्यमुच्यते॥ हृदाव
 ध्यामसहृत्तामृतायत्यामपुष्पिणी॥ कसांचवहृपुत्रांचवर्ज्यमुच्यतेभवत्॥ हृदांगतरजस्तम्॥ ग
 र्भाधानांगहोमाकरोप्रापश्चित्रमाह पारिजातेचाश्वलायनः॥ गर्भाधानस्याकरणत्रयांजात
 दुष्यति॥ अश्रुत्वागांदिजेदत्वाकुप्यांसुं सवनंपतिः॥ गर्भाधानंचमलमासमुक्त्वासादावपिकर्ष
 उत्सवेषुचसंबंधुसीमंतऋतुजन्मसु॥ सुरासुरेजयोश्चैवमौह्यदीयोनविपतरितिमीतिनिबंधभृक्तेः
 तैगमनेपराशरः॥ ऋतौतुगर्भशंकिन्वात्स्त्रानेमेषुनिनःस्यूते॥ अश्रुतौतुपदपाकेकेचसूत्रपुरीषव
 त्॥ स्त्रीणांतनस्नानमउभावन्यमुचीस्यातांदेयतीशयनंगतौ॥ शयनादुत्थितानारीशुचिःस्यादु
 पुमान्॥ इतिहृदाशातयोक्तेः॥ अत्रकश्चिद्विशेषउच्यते॥ तत्ररात्रौरजसिज
 ननाद्येचरात्रिभिर्भागोक्त आद्यभागद्वयेचेत्सर्वदिनेयाद्ये॥ परतस्त्रमितिमिताक्षरायां॥ यत्राग्राग
 ईरात्रान्प्रभासुर्योदयात्सर्वदिनमित्युक्तम्॥ तत्रदेशाचारद्यवस्था॥ तथा॥ सप्तदशदिनपर्यन्तुनर
 जोदृष्टोस्नानमात्रम्॥ अथदशेयकरत्रम्॥ ऊनविरोद्यहः॥ विंशतिप्रभृतित्रिरात्रमितिततएवतेयम्
 ॥ यत्रा॥ चतुर्दशदिनादकांगसुचिन्वनविपतेरतिनत्रस्नानमभृत्तित्वमभिप्रेतम्॥ एतच्चयस्याविंशति
 दिनोत्तरंप्रायशोरजस्तत्रैवा॥ यस्यास्त्वर्वाकृप्रायशोरजस्तत्रोक्तंस्मृत्यंसारे॥ चयोदशदिनादूर्ध्वंशरी
 रजोवतीनामेकादशदिनाद्यागसुचिन्वनास्ति॥ एकादशेदिनेयकरत्रं ऊर्ध्वंत्रिरात्रमिति॥ प्रयोगयारि
 तेप्येवं॥ योगजेतुत्रैवविशेषःसंप्रहे॥ रोगेणपद्मजःस्त्रीणांमन्वहंदिप्रवर्तते॥ नाशुचिसुभवेत्रेनयस्या
 हेकारिकंमतमिति॥ कर्मधिकारस्तरजोनिहृत्त्रैवेव॥ राधाचारनतावेत्स्यात्स्नानापिस्त्रीरजस्ना
 ॥ पावत्रवर्त्रमानंहिरजोनेवनिवर्तते॥ इतिश्राद्धेमांशोशंखीक्तेः॥ तत्रापिस्वकालेचषु
 विरेवेत्साहचर्यश्रेणः॥ रोगजेवर्त्रमानेयिकालेनिर्घातिकात्तज्जं॥ तस्मान्कालेःप्रमत्तःस्यादस्यसंक्षे
 भवेत्॥ तथा॥ रजस्वलायानरजस्वलांतरस्यशेषकामनःस्नानां॥ कामनःउपवासः॥ यंचगयाशनं॥
 असवर्णानां॥ ब्राह्मण्याःक्षत्रियादिस्यशेषकमेयात्तच्छ्राद्धपादोनरुच्छ्रातिकच्छ्राः॥ क्षत्रियादीनां
 तुच्छ्रापादस्य॥ सत्रीयादीनांहीनवर्णस्यशेषत्रिरात्रमुपवासः॥ विश्याश्रयोः॥ श्रयास्यशेषोद्योत्रेदिर
 त्रैवा॥ एतच्चकामनः॥ अकामनस्तप्राज्ञुदेरनशनम्॥ अकामनस्यांगलादिस्यशेष्यनशनमेव
 प्राज्ञुदेः॥ कामनसुप्रथमेन्द्रियहः॥ द्वितीयेद्यहस्तृतीयेयकाहः॥ चस्यशेषेणुद्यहसकाहोवा॥ मुंन
 नायाश्चउलादिस्यशेषेयत्रयम्॥ उच्छ्रिययोःस्यशेषेणुच्छ्रयसादिमिताक्षरायांज्ञेयम्॥ स्मृत्यंकरि
 त्सर्वत्रवालापसायाःस्यशेषेस्नानेकृतेभुक्तिः॥ यथादनशनप्रसांशपरति॥ स्नानविधिंवाहयराशरः
 स्नानेनेमिप्रिकेप्राप्तेनारीयदिरजस्वला॥ पावोतरित्तोयेनस्नानेकृत्वाग्रतंचेरेत्॥ विक्रगाभाभवे
 द्विःसागीयांकाकयंचनः॥ ननस्यापीउनेकुप्यांनान्यहासश्चधारयेत्॥० चचरजस
 लास्नानं॥ दिवत्तवत्वभः॥ ब्राह्मणःपुराधाधिनशीम्यमेयुहस्नानिलाखंडलवासवेषु॥ विश्वार्थम
 स्त्रीत्रभाद्रमेयुवरंगनास्नानविधिःप्रदियः॥ ज्वरामिभूतायानारीरजसाचपरिपुताकयंतस्नाभ

वेळोचं शुद्धिः स्यात्किं न कर्मणा ॥ चतुर्थं हनिं संप्राप्तेः शब्दमातुतां स्त्रियं ॥ सासंचैलावगायायः स्त्रावा
पुनः स्य शिव ॥ दशहृदशकृत्वोवाचामिचपुनः पुनः ॥ अत्रेचवासंसांत्वागस्ततः सुदाभवेतुसेति ॥
रदचातुरमात्रेनेयम् ॥ आतुरेस्त्रानउत्पन्नैदशकृत्वोघनातुरइतियराशरीकैः ॥ रजसोतानेनुपराशर
माधवीये प्रजापतिः ॥ अविज्ञानिमलेसाचमलवदसनायदि ॥ कृतं गृहेयुदं स्याच्छुद्धिसंस्थस्त्रि
त्रतः ॥ दिवजातीयकारिकायाम् ॥ उच्छिद्यतुद्धिजातीनां रजः स्त्रीयदियश्यति ॥ उपवासमधोच्छिद्येऊ
र्धोच्छिद्येअहंक्षियत् ॥ अथपुंसवनम् ॥ प्रयोगयारिजोतेजास्कृत्पर्यः ॥ द्वितीयेवात्
तीयेवामासिपुंसवनंभवेत् ॥ रजोगर्भंभवेत्कार्येसीमंतेनसहायवा ॥ वृहस्पतिः ॥ तृतीयेमासिकर्त्त
ंगृष्टेरन्यत्रशोभनं ॥ गृष्टेश्चतुर्थमासेतुषष्टेमास्यथवाष्टमे ॥ सकृत्पसतागृष्टिः ॥ सतेनप्रतिगर्भम
पिभवतीतिज्ञायते ॥ वद्वचकारिकापि ॥ कर्त्तास्याद्देवरस्तस्यायस्याः पशुरसंभवः ॥ आवर्त्तनरदं क
र्मप्रतिगर्भमितिस्थितिः ॥ ब्राह्मि ॥ गर्भाधानादिसंस्कृतापिताश्रेष्ठतमः स्मृतः ॥ तदभावेकुलीनः
स्यदांधवोवाप्यगोत्रजः ॥ मदनरलेसमत्रतः ॥ मृतीदेशांतरगतोभर्त्तास्त्रीयथसं
स्कृता ॥ दिवरोवागुरुर्वापिवंशयोवापिसमाचरेत् हेमाद्रौयमः ॥ प्रथमेमासिद्विती
येवायदापुंसवनेराचंद्रमायुक्तः स्यादिति ॥ ब्राह्मः ॥ हस्तोमूलश्रवणाः पुनर्वसुपुष्यशिरस्तथा
पुष्य ॥ पुंसवनेकेयुकार्येखेतानिशुभानिधिषायानि ॥ अनुराधापिपुंसवने ॥ अनुराधानहविवावर्त्तयेत्
इतिश्रुतेः ॥ गर्भापि ॥ पुन्यामश्रवणास्त्रिष्योहस्तश्रैवपुनर्वसुः ॥ अमिजित्प्रोष्ठयांचैवअनुराधात
याश्चयुक्तुर्दसिंहः ॥ रिक्तायर्षचनवमीत्यक्तापुंसवनेशुभो ॥ जीतिर्निबंधवसिष्ठः ॥ मृत्युश्चसौरिल्लन
हानिरिंदोः मृतप्रजापुंसवनेतुषष्टस्य ॥ काकीचवंध्याभवतीहशुकेश्चोपवलाभोरविभोमजीविः ॥ अत्र
वेलोभनस्याप्ययमेवकालः ॥ दीपिकायांतुचतुर्थेनवलोभनमित्युक्तम् ॥ अथसीमंतः ॥
हेमाद्रौ वैजवायः ॥ अथसीमंतोन्नयनेचतुर्थेयचमेषष्टेष्टमेवेति ॥ वसिष्ठः चतुर्थेस
प्तमेमासिषष्टेवाप्यथवाष्टमे ॥ हेमाद्रौशंखः ॥ गर्भस्यदनेसीमंतोन्नयनेपावदानप्रसव
कार्क्षाजिनिः ॥ गर्भलेभनमारम्ययावन्नप्रसवस्तदासीमंतोन्नयनेकुप्योच्छंखस्यवचनेयथा
॥ मासश्चात्रसौरः सावनीवा ॥ कालविधाने ॥ चतुर्थेयथाष्टममासंभाजिसौरागर्भप्रथमेविधिपश
॥ सीमंतकर्मद्विजभामिनीनांमासिष्टमेविष्णुवल्लिचकुर्यात् ॥ वसिष्ठः ॥ चतुर्थेसावनेमा
सिषष्टेवाप्यथवाष्टमे ॥ जीतिर्निबंधेनारदः ॥ अरिक्तायर्षीदिवसिकुजजीवार्कवासरे ॥ कालवि
धाने ॥ सीमंतेतिष्यहस्तादिहरिशशभृमोक्षविध्युत्रगस्याः पशुच्छिद्रेचाहवसिष्ठः ॥ चतुर्दशी
चतुर्थीचअष्टमीनवमीतथा ॥ यथीचद्वादशीचैवपक्षद्विद्वाह्याः स्मृताः ॥ क्रमदिनासुतिधिषुच
र्जनीयाश्चनारिकाः ॥ भूताष्टमनुतत्वांकदशशेषास्तशोभनाः ॥ कालनिर्णये ॥ शुभसंस्थेनिशा
नाथेचतुर्थीचचतुर्दशी ॥ योगीमासीप्रशंसितिकेचित्सीमंतकर्मणि ॥ वृहस्पतिः ॥ श्रवणपक्षः शु
भः प्राक्तः कृत्स्नश्चात्यत्रिकंविता ॥ चतुर्दशीचतुर्थीचयुक्तपक्षेष्टमप्रेदि ॥ नारदः ॥ विप्रक्षत्रिययोः
कुप्योद्दिवासीमंतकर्मतत् ॥ वैश्यश्चक्रयोरितद्विवाविश्यपिकेचना ॥ वाराः श्रवणपक्षे ॥ एतच्च
सकृदेवकार्यमिति विज्ञानेश्वरः ॥ सकृच्चसंस्कृतानारीसर्वगर्भेषुसंस्कृतेतिद्वेलोके ॥ सकृत्प

तेगर्भवाकार्यमितिहेमाद्रिः॥सकृच्छकतेसंस्कारःसीमतेनद्विजस्त्रियःप्यंगर्भप्रसूयतेसर्वःसंस्कारो
 भवेदितिहायेतोक्तेः॥सीमंतौन्यनंकर्मनस्त्रीसंस्काररथ्यते॥केचिद्गर्भस्यसंस्कारात्प्रातिगर्भप्रसूयते
 रतिहेमाद्रौविष्णुवचनाच्च॥संयवास्त्रीपथकतसीमंताप्रसवेवृत्तकथंचन॥गृहीतपुत्राविधिवत्पुनःसं
 स्कारमर्हति॥सीमंतेभोजनेप्रायश्चित्तमुक्तंयशशरमाधवीधेधोम्येन॥ब्रह्मोदनेचसीमेवसीमंतो न्य
 यनेतथा॥जातकर्मनवश्राद्धंमुक्ताचंद्रायणंचरेत्॥श्रद्धिधानेत्॥अराख्येजयेन्मंत्रशतवारंम
 संशयः॥सीमंतेचयदाभुक्तेमुच्यतेकिल्लिवात्रेति॥ अथगर्भिणीतत्पतिधर्माः॥ब्रह्मः॥
 सामिश्रमशनंयत्नात्प्रमदापरिवर्जयेदतःप्रभृतिः॥गृह्यकारिकाषि॥अंगारभस्मास्थिकपालचुस्त्री
 शूर्यारिकेष्पविशेन्ननारी॥सोत्स्वलापेदृषदादिकेवायंत्रेणुमाधेनतथोपविष्टा॥नोमार्तनीमो
 मयपिंडकादोक्षुर्व्यान्नवारिण्यवगाहनंसा॥अंगारभूत्यानतखेत्स्वेवस्माकस्त्रिंशत्पुर्णमद्यो
 कुर्यात्॥नोमुक्तकेशीविवहायवास्याभुंक्तेनसंध्यावसरेनशीते॥नामंगलंवाक्यमुदीरयेत्साभू
 मालयं वृक्षतलेनयापात्॥विष्णुधर्मोत्तरे॥कंदुतीक्ष्णकषायासिोअसुस्सलवणा निच॥आयसं
 चव्यवायंचगर्भिणीवर्जयेत्सदा॥ हेमाद्रौकोडित्यः॥ मुंडनेपिंडदानंचप्रेतकर्मवसर्वक
 नजीवतपितृकःकुर्यात्तुर्विणीपतिरेवच॥ मिताश्रयां॥ उदन्वतींभसिस्तानेनस्व
 केशादिकर्तनं॥अतर्धत्मापतिःकुर्वन्नप्रजाजायतेक्रवम्॥श्वीवृद्धोदयेगारुडः॥गयायांयिंदा
 नस्यनकदाविनिराक्रिया॥अत्रकालेदाप्रत्ययस्मृतेर्निषिद्धकालसेवापवादोनतुजीवत्वित्गर्भि
 णी॥यत्प्राशोचादिनिमित्तस्या॥अग्निहोत्रेयावजीववत्कालपरत्वाभावात्॥अथयात्राशौचेनि
 मित्रेपिगयायात्राश्राद्धश्चसात्॥ यत्रतुनिमित्तसंयोगस्यापवादोयथाशौचेग्निहोत्रादेः॥यथा
 वाजीवत्वित्कस्यमातुर्गयान्वष्टकादीनत्रतदेवभवतिनात्यदितिसंक्षेपःप्रयोगयारिजातेकस्य
 यः॥गर्भिणीकुंजयश्चादिशेल्हर्मादिशेहराम्॥आयामंशीप्रगमनंशकयरीपारांमजेत्॥ मदनरत्ने
 स्कांटे॥ हरिद्राकुंभंचेवसिंहरकजलेतथा॥कूर्पासंकंचतोवृलेमंगलाभरणंशुभं॥के
 संस्कारकवरीकरकर्णविभूषणं॥भर्तुराणुष्यमिच्छंतीदृश्येदभिणीनहि॥वृहस्पतिः॥चतुर्थेमा
 सिषष्टीवाप्यष्टमेगर्भिणीयदा॥यान्नित्यंविवर्त्मान्सादायाडेनुविशेषतः॥ यात्रवल्क्यः॥
 दीहृदस्याप्रदानेनगर्भोदीघमवाप्तयात्॥वैरुष्यंमरणंवापितस्मान्कार्यप्रियंस्त्रियाः॥भीहृदं
 गर्भिणीप्रियम्॥ तत्रैवाश्लायनः॥ वयनंमेशुनेतीर्थवर्जयेद्गर्भिणीपतिः॥
 ॥आहंचसप्रमायासाहर्षंवात्सववेदवित्॥आहंतभोजनमितिप्रयोगयारिजातः॥कास्त्रि
 षानेमुहूर्तदीपिकायांच॥सीरंशवानुगमनेनखंडेनचपुडादिवास्तुकरणंत्वतिहरयानं॥उ
 द्वाहमीपनयनंजलधेश्चगाहमापुःसुपार्थमितिगर्भिणीकापतीनाम्॥ रक्तस्यंहिमास्व
 वः॥ रहनेवयनंचेवनीलंचागिरियेहरां॥नावच्चायेहरांचेववर्जयेद्गर्भिणीपतिः॥च
 न्चवि॥प्रत्यक्रगर्भापतिरश्वियानेमृतस्ववाहंशुरकर्मसंगम्॥तस्यानुयत्नितगयादितीक्ष्ण
 यागादिकंवास्तुविधिंनकुर्यात्॥प्रत्यक्रगर्भापतिनाभवेन्नासप्रयात्परं॥ययमासात्परतःस्व

तिर्नवमिरेखवासिनी॥० अथसूतिगृहप्रवेशः॥गर्गः॥ रोहिर्पिंदवयोस्सुस्वा
 नीवारुणायोरपि॥पुनर्वसौयुष्यहस्तघनिशामुत्ररासुच॥मित्रेत्वाष्टेतथाश्विमांस्तिकागारवे
 शने॥एतच्चसंभवे॥प्रसूतिसंभवेकालेसद्यएप्रवेशयेदिति वसिष्ठोक्तेः॥तच्चैनेर्त्तंकार्यम्॥
 वारुणयोमोजनगृहंनैर्ऋतांस्तिकागृहमिति वसिष्ठोक्तेः॥विष्णुधर्मात्तरे॥दशाहंस्तिकाग
 रमायुधेश्वशिवतः॥वह्निनातिदुकालातिःशरीकुंभैःप्रदीपकैः॥मुशलेनतथावारिवर्णाकै
 श्चित्रितेनच॥० अथजातकर्मः॥पारिजातेवसिष्ठः॥० सुत्वाजातपितापुत्र
 संवेलंस्तानमाचरेत्॥मनुप्राज्ञामिवर्देनात्युसोजातकर्मविधीयते॥वर्देनच्छेदना॥हिमाद्रौवे
 जवायः॥जन्मतीनेतरंकार्यंजातकर्मयथाविधि॥द्वैवादतीतकालंचेदतीतेस्तकेभवेत्तृ
 ध्वीचंद्रोदयेविष्णुधर्मा॥अच्छिन्ननाभिकर्तव्यंश्राद्धं चैपुत्रजन्मनि॥पुत्रपदेनकमापिगृह्यते॥
 ॥तराहं तत्रैवकाष्ठीजिनिः॥प्राद्भवेपुत्रपुत्रीर्ग्रहोचंद्रसूर्ययोःस्त्वान्नातरमात्मीयान्
 पिनुश्राद्धेनतर्ययेत्॥एतच्चरात्रावधिकार्यम्॥पुत्रजन्मनियान्नायांशर्वयोदत्तमक्षयमितित
 त्रैवमासोक्तेः॥ वैजवायः॥ जातमात्रकुमारस्यजातकर्मविधीयते॥सनप्राशनतः
 शर्वनाभिकर्तनतीपिवा॥एतेननेमित्रिकमपीदे॥जातेष्टिबदाशौचांतेकार्यमिति शंकापुर
 स्ता॥जातिकुमरिपितृगामामोदासुरये॥तदहरितिहारीतीक्ष्ण॥अत्रश्राद्धमिनहेत्वावा
 कार्यमित्युक्तं तृध्वीचंद्रोदयेचादित्यपुराणी॥जातश्राद्धेनदद्यात्तृयकान्नेत्राज्ञशौचपीति॥ हे
 माद्रिस्तु॥ पुत्रजन्मनिकुर्वीतश्राद्धंहेमैवबुद्धिमान्॥नपकेननचामेनकत्यारण्यमिका
 मयन्नितिसंवर्त्तौर्त्तंहेमैवेत्याहएतच्चजननाशौचेमरणाशौचेचकार्यमित्याह॥मिताक्षरयो
 प्रजायतिः॥आशौचेनुससुत्यन्नेपुत्रजन्मयदाभवेत्॥कर्तुंस्वात्कालिकीशुद्धिःशर्वाशौचेनशु
 द्यति॥केचित्तु॥मृताशौचस्यमध्येतुपुत्रजन्मयदाभवेत्॥आशौचायगमेकार्यंजातकर्मयथा
 विधीति॥स्मृत्तिस्यहीक्तेराशौचांतेकार्यमित्याहः॥स्मृत्यर्थसरिपिविकल्पउक्तः॥मृदुध्रुवंचर
 क्षिप्रमेखेवासुदयेपिच॥गुरीशुक्तेयवकेंद्रेजातकर्मचनामच॥मृदादिलक्षणासाहश्रीधरः॥रो
 हिण्युत्ररंस्थिरं गिरिशमूलेंद्रारगादारुणा॥क्षिप्रं चाश्विदिनेशुष्यमनलेंद्राश्रीतुसाधारणं
 ॥उयंशर्वमयांताकंमृदगतिताम्रान्यमैत्रंचरं॥विष्णुस्वातिशतोडुवस्वदितयःकुर्युःस्वसंज्ञाफले
 ॥अत्रसर्वत्रजातनामकर्मादावुक्तकालातिर्क्रमेनक्षत्रादिकेज्ञेये॥देशकालोपघाताद्यैःका
 लातिक्रमणोपदि॥अनस्मृगोत्र्येदसितेत्कार्यंचोत्रणयणारतिमदनरत्ननारदीक्तेः॥वृहस्प
 तिरपि॥मुखालामेविधिज्ञेनविधिश्चिन्त्यःप्रमादतः॥नक्षत्रतिथिस्यानांविचार्यैवंपुनःपुनः
 ॥सूतकेसंख्यादौविशेषवक्ष्यामः॥ अथजन्मनिदृष्टकालाः॥० तत्रगंडांतः॥
 जीतिर्निबंधेनरदः॥प्रणींदास्ययोस्तिथ्योःसंधिर्नाडीदयेतथा॥गंडांतंमृत्युदंजन्मपात्री
 दाहव्रतादिसु॥कुलीरसिंहयोःकीटचाययोर्मनमेषयोः॥गंडांतंमंतरालंस्याद्दुटिकाईमृति
 प्रदं॥सार्पैर्द्रयोस्संखंत्यसोदुशांशोभसंधयः॥तदत्रैभेव्याययादाभातो गंडांतं संज्ञकाः॥र
 लमालायायोष्माश्विनोःसायपिअसीयोश्चयच्चज्येष्टामूलयोरंतरालं॥तद्गंडांतस्याच्चनुनी॥

डिकं हियात्राजमोदाहकालेनियम् ॥ रत्नसंयहे ॥ नवनीतारिष्टे ॥ सर्वेषां गणसंज्ञाताने
 परिष्कारो विधीयते ॥ वर्जयेद्दर्शनं श्रावंतश्च वारणासिकं भवेत् ॥ तिष्यत्संगे पितृमातृनाशे लभितु
 संधीतनयस्य नाशः ॥ सर्वेषु नो जीवति हंति वं धून् जीवत्युनः स्याद्दुहवारणाशः ॥ अथैषा
 दानम् ॥ उत्तरं गार्गी ॥ तिथिगंडे त्वत्प्राहं न हस्त्रे धेनु रूच्यते ॥ काचने लयगंडे तु गंडो विनस्य
 ति ॥ उत्तरे तिलयात्रे स्यात्सुधे गोदानमुच्यते ॥ अत्राप्रदानं त्वांशे स्यात्सर्वीषाढितुं काचने ॥ उत्त
 रतिष्यचित्रा सुशर्वाघाढो भवस्य च ॥ कुर्याच्छान्तिं प्रयत्नेन नक्षत्राकारजां बुधः ॥ अथैष
 षाफलम् ॥ मूर्द्धास्यनेत्रगलकांसुगुं च वाह ॥ हजानुगुं ह्यपदमित्यहि देहभागः वास
 दिने त्रहृतमुक्त्वा तितागरुद्रसंदयंच शिरसः क्रमशः सुनाजः ॥ एतं पितृक्षयो मातृनाशः
 कामक्रियारतिः ॥ पितृभक्तौ वली स्वप्नरूपा गीभोगी घनी क्रमात् ॥ अष्टाफलमुक्तं ब्रह्
 यामले ॥ अष्टादेज नती माता द्वितीये जननी पिता ॥ तृतीये जननी भ्राता स्वयं मातां चतुर्थे के
 ॥ आत्मानं ये च मे हंति षष्ठे गीत्रक्षयो भवेत् ॥ सप्तमे चोभयकुलं ज्येष्ठं भ्रातरं मष्टमे ॥ नवमे स्व
 सुरं हंति सर्वे हंति दशांशकरति ॥ अथ मूलफललक्षणः ॥ अमुक्तमूलसंभवपरि
 त्यजेच्चालोकं ॥ समाष्टकं पितानयवानतत्सुखं विलोकयेत् ॥ तदाद्यपादके पितानवियथते जन
 न्यथा ॥ तृतीयके धनस्य अर्थकः शुभावहः ॥ प्रतीयं न्यपादतः फलं तदेव सार्थमे ॥ अथुक्त
 मूलं त्वाहृद्वसिष्ठः ॥ ज्येष्ठान्ये घटिका चैकामूलादी घटिकादयः ॥ अमुक्तमूलमिच्छाहं जीते
 तत्र विवर्जयेत् ॥ केचिज्येष्ठान्यमूलाद्ये च पादं अमुक्तमूलमाहुः ॥ कश्यपसंहितायां त्वस्यो
 क्तं ॥ मूलाद्यपादजो हंति पितरं तृद्वितीयजः ॥ मातरं स्वातृतीयो र्थानुसुदं चतुरीयजः ॥ फलं
 तदेव सार्थं प्रतीयं त्वं न्यपादतः ॥ अथ मूलरहसः ॥ जयार्थी वै ॥ मूलं स्वभ
 स्वचाशाखायंत्रपुष्पं फलं शिखा ॥ विदाश्च सुनयश्चैव दिशश्च वसवस्तथा ॥ नंदावगारसा
 दशमूलमेदः प्रकीर्तितः ॥ मूलमूलविनाशयसंभेदानिर्धनस्य ॥ त्वचिभ्रातृर्विनाशयशाखां मातृ
 र्विनाशकत् ॥ पत्रे सपरिवारः स्यात्सुख्येषु तृपवन्नभः ॥ फले सुलभते राजशिखायामस्य जीविते ॥ अ
 न्यत्र त्वन्यथोक्तं ॥ मूले सप्तयटी सुमूलहं ननं स्तमे सुसुखस्य ॥ त्वद्विंशु विनाशने च विटपे हरे ह
 तो मातुलः ॥ पत्रे क्लेशः सुकृतिस्तु वारा कुसुभे मत्री फले सागरे राजा वक्ति शिखा त्वं मापु रिजितम्
 लाघ्रिये स्यात्फलं ॥ मूपा लवन्नभः ॥ द्यासि सिंहे सुघटे च मूलं दिवि स्थितं पु
 ग्मतुलागतां त्य ॥ यानालगं मेघधनुः कुलीरनक्षेत्रु मर्त्ये धितिसंस्मरति ॥ स्वर्गं मूलं भवेद्वाजं या
 ताले च धनमामां ॥ मृतुलोके यदा मूलं तदा श्रुते समादिशत ॥ वसिष्ठः ॥ नैर्क्रम्यो
 दूतसुतः सतावाक्षि प्रादवश्यं च सुरनिहंति ॥ तदं न्यपादे जनि तो निहंति तस्योक्तमि मरा हि भवेत्
 लत्रं ॥ सुरेशता राजनिता धवाय जं द्विदेवता राजनिता तदेवरं ॥ पुरंदरं जनि तः सुतस्तथा स्वसा
 यजं हंति न पुत्रिकायति ॥ प्रयोगयारिजाते ॥ मूलजाश्च सुरं हंति व्यालजाचने
 रंगतो ॥ माहेंद्रजायजं हंति देवरं तद्विदेवजा ॥ नृसिंहप्रसदि ॥ धवायजं हंति सुरेंद्रजातान्ये वय
 त्मा भगिनी पुमाश्च ॥ द्विदेवजा देवरा सुहमाभ्यापी तु जामा सुनिहंति स्तुः ॥ पत्नयजामयजे

नाहंति सृष्टीजः पुमान् ॥ तथा भार्या च सारं वा शालकं वा हि देवजः ॥ कर्मकादिवरं हंति विशाखां
 तसमुद्भवा ॥ आद्यपादत्रयेनैव आद्यमेतु पुमान् भवेत् ॥ नहन्त्यादेवरं कन्यातुल्यमिन्द्रहि देवजा ॥
 तदृक्षांती भ्रवावर्गी उद्युष्टिकपुच्छवत् ॥ वित्राद्योर्दुष्यमध्ये हि पादेः सर्वासाढाधिष्ण्यापरिह
 तीये ॥ जातः पुत्रश्चोत्रादेर्द्विधत्ने मातापित्रोर्भातरं बालनाशं ॥ हि मासंचोत्ररादोषः पुष्ये चैव
 त्रिमासिकः ॥ सर्वासाद्यासु मेमासि वित्राषाणमासिकफलं ॥ नवमासं तथाऽश्लेषामूले चास
 कवर्धकं ॥ अश्यायं च दशे मासि पुत्रदर्शनवर्जिता ॥ वसिष्ठः ॥ व्यतीपातेऽगहानिः
 स्यात्परिधि मृत्युमादिशेत् ॥ वैधृतौ पितृहानिः स्यान्नष्टे द्वावंधतां ब्रजेत् ॥ मूले स मूलनाशः
 स्यात्कुलनाशी धृतौ भवेत् ॥ विष्णुतांगे च हीने च संध्योरुभयोरपि ॥ यर्धरायपि प्रसूती च
 सर्वा रिष्टमयप्रदः ॥ तदहं नन्दं न जातश्च यादजा तस्तथैव च ॥ तस्माच्छान्तिप्रकृती तयहाराणां
 क्रूरचेतसां ॥ गर्गः ॥ कृष्णाचतुर्दशी वीढां कुर्ष्यादादौ शुभं सृजेत् ॥ द्वितीये पितरं हंति तृतीये हं
 ति मातरं ॥ चतुर्थे मातुलं हंति पंचमेवं शनाशने ॥ षष्ठे च धननाशः स्यादात्मनो वशनाशने ॥
 देवकीर्त्रिः ॥ यद्येकस्मिन्धिष्ये जायते नृहितरोधवासत्राः ॥ पितुरं तरकरासेने पद्यपरे प्रीतिर
 उलास्यात् ॥ गर्गः ॥ एकस्मिन्ने वनक्षत्रे भात्री वीपितृपुत्रयोः ॥ प्रसूतिश्च तयो मृत्युर्भवेदेक
 स्पनिश्चिन्ते ॥ शौतकः ॥ ग्रहरी चंद्रस्यैव प्रसूतिर्यदि जायते ॥ व्याधियी डातदास्त्रीणां च ॥
 शैतुन्नतुदर्शनात् ॥ इत्यं सजापते यस्य तस्य मृत्युर्न संशयः ॥ शीतिस्तु ॥ तदृक्षाधिपते रुयं सुव
 र्शेन प्रकल्पयेत् ॥ सूर्यग्रहे सूर्यरूपं हे मंचंद्रतराजते ॥ राहुरूपं प्रकृती तनागेनैव विचक्षराः
 नागः सीसम् ॥ त्रयाणां चैव रूपाणां चैव रूपाणां स्यायनं च कारयेत् ॥ आकृष्टे नाप्यायस्व स्वर्भा
 नीरिति सजामत्राः ॥ नक्षत्रदेवतायास्तन्त्रेणा ॥ संस्रज्ये तु यजेत्स्यै समिद्धि आर्कं संभवे ॥ चंद्र
 ग्रहे च यालाशेर्द्वीभी राहुमेव च ॥ समिद्धिर्द्रसृष्टस्य मे शा यजु ह्याहुधः ॥ आर्ज्येन चरुणा
 चैव तिलैश्च जुह्यान्नतः ॥ पंचगव्यैः पंचरत्नैः पंचत्वकपंचयघ्नवैः ॥ जले रीर्यधिकल्लैश्च ॥
 भियेकं समाचरेत् ॥ मंत्रैर्वीरुणा संभ्रूते रगो हि श्रादिभिस्त्रिभिः ॥ इमं मंगं परतस्तत्वायासी
 तिमंत्रकैः ॥ यजमानस्ततो दद्याद्भद्राप्रतिष्ठति त्रये ॥ मात्स्ये ॥ अकालप्रसवानार्थः कालाती
 तप्रजास्तथा ॥ विष्णुत प्रसवश्चैव युग्मप्रसवकालथा ॥ अमातुया अमुं डाश्च अजातम्यं जना
 स्तथा ॥ हीनांगा अधिको गाश्च जायते यदि वास्त्रियः ॥ यशवः यक्षिराश्चैव तथैव च सरीसृष्याः
 विनाशस्तस्येदं शस्यकुलस्ये च विनिर्दिशेत् ॥ निर्वीस्ये त्रानगरात् ततः शांतिं समाचरेत् ॥
 विष्णुधर्मा त्रे ॥ उयरि प्रथमं यस्य जायते च शिशोर्हि जाः ॥ दंते र्वासहयस्य स्याज्जन्मभार्गवसत्त
 म ॥ द्वितीये च तृतीये च चतुर्थे पंचमेतथा ॥ यदादं ताश्च जायंते मासे चैव महंभ्यं ॥ मातरं पितरं
 वायखादेदामानं भवेत् ॥ अथोर्ध्वं तज न न शांतिः ॥ गजदृष्टगतं वा
 लेनौ सं्यवास्त्रायये हि जः ॥ तदभावे तु धर्मज्ञकां चने वा वरसने ॥ सर्वैर्ध्वेः सर्वगंधैर्वीजेः पुष्यैः
 फलैस्तथा ॥ पंचगव्ये नरत्नैश्च मृत्तिकाभिश्च भार्गव ॥ स्त्राययेदित्यन्वयः ॥ स्थालीयाकेन धातु
 रं स्रज्ये त्रदनेतरम् ॥ समाहं चात्र कर्तव्यं तथा ब्राह्मराभोजनम् ॥ अष्टमे हनि भद्रासनी परिवा

लंतिवेष्य॥ मद्रासनेतिवेष्येनेष्टुदि मूलैः फलैस्तथा॥ सर्वोवधैः सर्वगंधैः सर्वबीजैस्तथेष्वव॥ क्त
 पपेत्सजयेच्चापिवह्नि सोमसमीरणम्॥ पर्वतांश्चतथास्मात्तान्देवदेवंचकोशवम्॥ एतेषामिवजु
 ह्यात्पृथग्मयौयथाविधिः॥ ब्राह्मणानां तु दातव्या तत्र संश्रयदक्षिणा॥ अष्टमेहनिविप्राणां तथा
 देयात्रदक्षिणा॥ कौचनेरजतं गाश्च भुवं वाधनमेवच॥ दंतानामयमेमासिषष्टे मासिततः पुनः॥
 दंतायस्य च जायंते मातावाभ्रियतेपिता॥ बालकोभ्रियते तत्र स्वयमेवन संशयः॥ दधि क्षौद्रघृता
 क्ता नाम मृत्युसमिधांतया॥ जुहुयादष्टी त्ररशतं समंत्रेण गुमंत्रविता॥ धेनुंचदक्षिणां दद्यात्ततः
 संपद्यते सुखं॥ ज्योतिर्निर्वधे तु अष्टमः शुभरसुक्तम्॥ अष्टमादिषु देवतायां तु शुभावह भिन्वतां
 दुरासंविज्ञानं बहु व्रीहिरागा वानवमासादिग्रहणम्॥ ब्रह्मया मले॥ प्रथमं देत
 निर्मुक्तिरुर्ध्वं बालस्वचे भवेत्॥ क्लेशाय मातुलस्ये ह तशे प्रोक्ता महर्षिभिः॥ शो वरीं राजतं वापि
 नाशकं स्य मयं तु वा॥ दध्यो देनेन संश्रयां च दद्याच्छिशोः करे॥ समंत्रं भाजनं देत्वा स पर्येन्मातु
 लः शिशुः॥ सालं कारं सवखं च शिशुमां लिपसादरं॥ तत्र मंत्रः॥ रक्ष मां भागिने
 पत्वरक्ष मे सकलं कुलम्॥ गृहीत्वा गात्रं नसा ने प्रसन्नो भव मे सदा॥ निर्विघ्नं कुरु कल्याणं निर्वि
 घ्नं च स्वमातरं॥ मय्यान्मातमधिशाय्य चिरं जीव मया सह॥ एवं कृते विधाने तु विघ्नः कोपिन जायत
 इति॥ अथ त्रिकशंतिः॥ शंति सर्वस्वो॥ सुतत्रये सुताचे न्यात्रत्रये वा सुतोप
 दि॥ मातापित्रोः कुलस्थापितदानिद्यं महभवेत् ज्येष्ठानां शोधने हानिर्दुःखं वा सुमहभवेत्॥ त
 त्रशंतिप्रकुर्वीत वित्तशालं विवर्जितः॥ जातस्यैकादशहा वाहादशहा शुभेदिने॥ आचार्यमृत्ति
 जोत्तत्वाय हयत्पुरःसरं॥ ब्रह्मविष्णुमहेशेद्रप्रतिमाः स्वर्गांतः कृताः॥ क्षजयेद्वाप्यराशिस्याः कल
 शोपरिशक्तिः॥ पंचमेकलशेरुद्रं रजयेद्द्रसंखया॥ रुद्रसूक्तानि च त्वारिशंति सूक्तानि सर्व
 शतं आचार्यो जुहुयात्तत्र समिदाज्यतिलोश्चरुं॥ अष्टी त्ररसहस्रं वा शतं वा विशंतं तु वा॥ देवता
 म्यश्चतुर्वक्त्रादिभ्यो ग्रहपुरःसरम्॥ ब्रह्मादिमंत्रैरिद्रस्यपतंद्रमयामहे॥ ततः सिरकृतं हुत्वा
 वलिं रक्षां हुतिततः॥ अभियेकं कुटुंबस्य कृत्वा चार्यं प्रक्षजयेत्॥ हिरण्यधेनुरेका चक्रं त्विजा
 दक्षिणा ततः॥ आन्यस्य वीक्षयां कृत्वा शंतिपाठे तु कारयेदिति॥ ब्राह्मणान् भोजयेच्छक्त्रादी
 नानाधांश्च तर्पयेत्॥ कृत्वेवं विधिना शंतिं सर्वां रिश्यादिसु अन्ते॥ इति मर्गसंहितोक्ता त्रि
 कशंतिः॥ अन्येषु मूलादिक्क्षेषु शांत्यादिप्रयोगपारिजाते शंतिरिति च ज्ञेयं॥ मिताक्षरयो
 मार्कंडेयः॥ रक्षणीयान्थाषष्टीनिशानत्रविशेषतः॥ रत्रौ जागरणं कार्यं जन्मदानं तथा वलिः
 पुरुषांश्च हस्ताश्च नृत्यगीते श्रयोषितः॥ रात्रौ जागरणं कुर्यादश्यां चैव सतके॥ आसः
 सूक्तिका वासनिलया जन्मदानं देवताः॥ तासां यागनिमित्तं तु सुदिर्जनानि कीर्तितानि॥ प्रथमे
 दिवसे वष्टे दशमे चैव तर्षदा॥ त्रियेतेषु न कुर्वीत सतकं पुत्रजन्मनि॥ अथ पर्येकं ब्राह्मे
 कस्याश्चतस्रैराकाद्यावातग्रीचैव पंचमी॥ कीडनाया चवात्तानां षष्ठी च शिशुरक्षिणी॥ स्वत्रे
 तु क्षजनीया वैवेष्ये त्रीन्नेर्हि जातिभिः॥ राकानुमतिः सिनीवाली कूहरिति च तसः कमारत्यर्थः॥
 अथ दत्तकपुत्रपरिग्रहविधिः॥ पारिजाते शौनकः॥ शौनको हं भवस्यामिपु

वसंयद्गुत्रमे॥ अथुत्रो मृतपुत्रो वा पुत्रार्थं ससुयोप्य च वां ससो कुं उलेदत्वा उष्णीषं चांगुलीयकं
 ॥ वधूनन्नेन संभोज्य ब्राह्मणं श्वविशेषतः ॥ अन्वाधानादियत्रे च कृत्वा ज्योत्स्वनां तंकां ॥ दातुः
 समे संगत्वा नु पुत्रं देही तिया चयेत् ॥ दाने समर्थो दाता स्मै ये यज्ञेनेति यंचमिः ॥ देवस्य त्विति मे त्रे
 णाहस्ताभ्यां परिरुद्ध च ॥ अंगादे गे नृचंजप्ता प्राप्रायशि शुभ्रं हनि ॥ गृहमध्ये तमाथाय च संह
 त्वा विधानतः ॥ यस्त्वाह देत्य चाचै व नृभ्य मग्र चै कया ॥ सांमी दद दिप्येताभिः प्रत्य चं यंचमि
 स्या ॥ स्वियुक्तादिहोमं च कृत्वा शेषं समापयेत् ॥ ब्राह्मणानां सपिंडे युक्तं त्र्यः पुत्रसंयहः ॥
 तदभावे सपिंडो वाऽन्यत्र तु नैव कारयेत् ॥ मिताक्षरदौ तु व्याहृतिभिराज्ये न होम उक्तं ॥ सच हो
 मो ॥ त्रंजलसर्वकंदेयः ॥ नच वा इत्रेणा ॥ व्याहृतिभिर्हृत्वा प्रतिगृह्णीयादिति वसिष्ठोक्तैः ॥ मा
 ता पिता वा दधातां यमभ्दिः पुत्रमायदि ॥ सदृशं प्रीति संयुक्तं सजे योद त्रिमः सुत इति म
 नूक्तैः ॥ तत्रैव वसिष्ठः ॥ नत्वं वै कुं पुत्रं दद्यात् प्रतिगृह्णीयावानस्त्री पुत्रं दद्यात् प्रतिगृ
 ह्णीयाद्वा अन्यत्रानुज्ञानात् न तु रिति ॥ इदं च भर्तृसत्त्वे ॥ अन्यथा ॥ दद्यान्माता पिता वा यं सपुत्रो
 दत्रिमः स्मृत इति ॥ वन्त्यासवची विरोधः स्यात् ॥ दानं प्रतिग्रहो यलक्षण
 म् ॥ यत्तु ॥ समंत्रकहो मस्य पुत्र प्रतिग्रहं गत्वात् ॥ व्याहृत्यादि मंत्रयथे च स्त्री शूद्रयोरनधिका
 रात् ॥ तयोर्दत्तकः पुत्रो न भवत्येवेति शुद्धि विवेको रुद्रधरेणोक्तं ॥ वाचस्पतिश्चैनमाह ॥ तन्म ॥
 भर्तृनुज्ञया स्त्रिया अपि प्रतिग्रहोक्तैः ॥ यद्यपि मेधातिथिना भार्यात्ववददृष्टरूपे ददृष्टरूपे दत्त
 कत्वे होमसाध्य युक्तं स्त्रियाश्च होमासंभवस्तथाऽपि त्रतादिव हि प्रहाराहोमादिकारयेदिति ह
 रिनाथादयः ॥ संवत्तत्त्विये वम ॥ एवं शूद्रस्यापि ॥ स्त्री शूद्राश्च सधर्मा रात्रिस्मृतेः ॥ अत्र ए
 व शूद्रकर्मकहोमो विप्रहारे वपराशरेणोक्तः ॥ दक्षिणार्थं तु यो विप्रः शूद्रस्य जुहुयाद्दक्षिः ॥ ब्राह्म
 णास्तु भवेत् शूद्रः शूद्रस्तु ब्राह्मणो भवेत् ॥ अत्र माधवाचार्यः ॥ यो विप्रः शूद्र
 दक्षिणां मादाय तदीयं हविः शान्ति युष्मादिसिद्धये वैदिकैर्मंत्रैर्जुही नितस्य विप्रस्यैव दोषः ॥ शूद्र
 स्तु होमफलं लभेतेति आचक्षे ॥ दत्तके विशेषः ॥ कालिकापुराणो ॥ यितुर्गो
 त्रेणायः पुत्रः संस्कृतः शयिवीयते ॥ आचूडान्नपुत्रः सपुत्रतायाति चान्ततः ॥ चूडोपायः मसं
 स्कारानि जगोत्रेण वैकृताः ॥ दत्ताद्यास्तनयास्ते सुरस्यथादास उच्यते ऊर्ध्वतुयं च माहर्षान्द
 त्ताद्याः पुता नृया ॥ गृहीत्वा यंच वर्यां यपुत्रे शि प्रथमं चरेदिति ॥ यंचमोर्ध्वं तु स्वदाने च्छीरिवदाने
 नान्यथा ॥ विक्रयं चैव दानं च ननेयाः सुरनिच्छवः ॥ दारः पुत्राश्च सर्वस्वमात्मनैव तु योजयेत्
 इति हेमाद्रिमाधवघृतव्यासदक्षादि वचनात् ॥ यत्र याज्ञवल्क्यः ॥ स्वकुटुंबाविरोधेन देवंदा
 रसुतादते ॥ इति तहर्षं स्वदानानिच्छु संस्कृतपुत्रपरम् ॥ तेन सर्वस्वदानेच्छु स्वदानेच्छु दारपु
 त्रानं सिद्धम् ॥ यो हि ॥ हि यभायारणाः सुशिवो मीदर्यो मनसामन्त्रवा उ ॥ इति शुनौ दत्तकनिषे
 धः सोप्योरसातिशयार्थः ॥ अस्याश्नुतः शेषादि प्रतिग्रहं श्रौतलिंगविरोधापत्तेः ॥ उपेयान्नव
 पुत्रतामित्युक्तैः ॥ इदं च श्रौते लिंगस्य दत्तक्रीतपरम् ॥ नदत्तकपरम् ॥ द्वादशविधपुत्रमध्ये
 दत्तात्मानुस्वयं दत्तः ॥ क्रीतश्च नाम्नां विक्रीत इति ॥ याज्ञवल्क्येन तयोर्दत्तकाभ्दे दोके स्योश्च द

त्रोरसेतरेषां तु पुत्रत्वेन परियहरतिकलौ निषेधात् ॥ तेन संस्कारे त्रं रं दत्तकी न भवत्येवेति सिद्धम् ॥ यत्रा विम्बजिदधिकरणी यद्ये तत्र पुत्रादीनां ज्ञातित्वेन स्वरारुवा व्यत्यासुत्रत्वेन दानमात्रं कानिराकृतं ॥ जन्यपुंस्त्वस्य दाने तत्रानिष्यन्ते ॥ दासत्वेन दानं भवत्येव ॥ पुत्रस्वत्वाभावे ददन् पुत्रक यविक्रयादिभुनः शेषविक्रयादिश्रौतस्मिगात् ॥ हासक यविक्रयादिव्यवहारयोगान्स्वैर्येव ॥ पुत्रः कनिष्ठो ज्येष्ठ्यायां कनिष्ठ्यायां च सर्वजः ॥ कथं तयोर्विभागः स्यादिति चेत्संशयो वेत्ता ॥ सदृसस्त्री प्रजातानां पुत्राणामविशेषतः ॥ न मानृनो ज्येष्ठ्यमस्ति जन्मतो ज्येष्ठ्यमुच्यतेति न कनिष्ठ्यायां सर्वज्ञान एव ज्येष्ठः ॥ न ज्येष्ठ्यायां यश्चाज्जातरत्यर्थः ॥ स एव आदाधिकारी ॥ अथ यमयोः संस्कारक्रमार्थं ज्येष्ठकनिष्ठभाव उच्यते ॥ मनुः ॥ जन्मज्येष्ठेन चाहानं सुव्रह्मरण्या स्वपिस्मृतं ॥ यमयो ज्येष्ठवर्गभेदु जन्मतो ज्येष्ठता मता ॥ देवलः ॥ यस्य जातस्य यमयोः पश्यति प्रथमं मुखं ॥ संतानः पितरश्चैव तस्मिन् ज्येष्ठं प्रतिष्ठितं ॥ भागवते तु ॥ हौ तदा भवतो गर्भौ सतिवेशवियं ययादिसुक्तेः ॥ यश्चादुत्पन्नस्य ज्येष्ठ्यमुक्तम् ॥ अत्र देशाचारतो व्यवस्था ॥ सर्वमेव तु मुक्तम् ॥ गर्भस्य मेरुत्सादौ विशेषनिर्देश एव गर्भग्रहणो नाम्ब्र ॥ अन्यथा तर्ह्यर्थ्यात् अथ सूक्तिकास्तानम् ॥ ० ॥ ज्योतिषे ॥ करेद्रभाग्या निलवा सवा न्यमैत्रेदवाधि क्रवभेदिपुंसां तिथावरिके शुभमामनेति प्रसूतिकास्तानविधिं मुनीन्द्राः ॥ ० ॥ अथ नामकर्ममदनरत्ने दृहस्यति ॥ द्वादशे दशमे वापि जन्मतो पितृयोदशे ॥ षोडशे विशतौ चैव द्वात्रिंशवर्षातः क्रमात् ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ अहर्निकादशे नामा ॥ हेमाद्रो भविष्ये ॥ नामधेयं दशम्यां तु द्वादश्यामासिके च न ॥ अष्टादशे हनि तथा वदं त्यमे मनीषिराः ॥ दशम्या मतीतायामिति ज्ञेया ॥ आशौचायगमेनामधेयमिति विष्णुः ॥ गृह्यपरिशिष्टेपि ॥ जननादशरात्रे व्युत्प्रेषात् रात्रे संवत्सरे वानामकरं गाम् ॥ व्युत्प्रेषीते ॥ ज्योतिर्निबंधे गर्गः ॥ अमासंक्रान्ति विख्यातो प्राप्नो कालेपि नाचरेत् ॥ श्रीधरः ॥ मित्रादिन्यमयोत्र राशतभिषक् स्वानी धनिष्ठा सुतप्राजेशाश्चि शशांक यौ ह्मदिन कृतपुष्ये सुराशौ स्थिरे ॥ छिद्रो यंच दशो विहाय न वमीं शुद्धे मे भार्गवज्ञाचार्या मृतया दमागदि वसेनामानि कुर्वाच्छिशोः ॥ मनुः शर्मांतप्राह्वरास्यस्या हर्मांतस्त्रियं त्यजत ॥ वैश्वस्य धनसपुत्रं शूद्रस्य प्रेष्यसं पुत्रम् ॥ मदनरत्ने नारदीये ॥ सूक्तं कानेनामकर्मविधेयं स्वकुलौ चितं ॥ नामशब्दे तु मासस्य मंगलं सुसमाक्षरैः तत्रैव गार्ग्यः ॥ मासनामगुरोर्नाम दद्याद्दालस्य वै पित्ना ॥ कस्मिन्नेतो सुतश्च की वैकुंठो यं जनार्दनः ॥ उपेंद्रो यत्तपुरुषो वासुदेवस्तथा हरिः ॥ योगीशः पुंडरीकाक्षो मासनामान्युक्रमात् ॥ अत्र मार्गशीर्षो दिक्षेत्रादिर्वा क्रमरतिमदनरत्ने ॥ नन्मासनामप्रथमं दद्यात्संबुद्धचैव हि ॥ देवालयगजाश्वानो ब्रह्मरागां वापि कूपयोः ॥ सर्वोपराणां मरणानां चिह्नार्थं यो वितानं चरणम् ॥ कान्वातां च कवीनां च पश्चादीनां च सर्वशः ॥ राजप्रसादवास्तूनां नामकर्म विशिष्यते ॥ नाहत्रमपि नामकार्यं ॥ अभिवादे नीयं च समीक्षेत् ॥ नन्मातापितरौ विद्यानामोपनयनादिमास्त्रलायनोक्तेः ॥ कुलदेवतामासनसं च संवद्वेपितानाम कुर्वादिनिमदनरत्ने शंखोक्तेः ॥ त

चनक्षत्रपादासराहासं कुयीदित्युक्तं परिशिष्टे ॥ तदक्षरादिकं नामयस्मिन्धिष्मिप
दक्षरमिति ॥ सुदर्शनभाष्ये तु ॥ गौरीमय्यै विषुवद्विहारीदोहात्ये च वात्पश्रवणा श्रयुस्तु ॥ शेषेषु नाऽऽ
योः कपरः स्वरोऽयः स्वाधीरदीर्घः सविस्वर्गदृशुक्तम् ॥ द्वात्परः ॥ श्रीष्टपदेत्पत्रादौ द्वात्परं च रहिः श्री
सुपाद इति ॥ अत्यमयभरणी शब्दः सुतावुक्तः ॥ तत्र श्रवणादौ च वादिरुहः ॥ अयभरणाः आयभ
रणा इत्यादि ॥ मद्मरत्ने वसिष्ठः ॥ जन्माहेद्वादशाहे वादशाहे वा विशेषतः ॥ उ

त्तरिषेताहस्तशूलशुभासवाक्याः ॥ श्रवणादिभिर्न च स्वातामृगांशरस्तथा ॥ प्राजायसंधनि
साच प्रशस्तानामकर्मणि ॥ ॥ अथ स्वद्वारोहः ॥ पारिजाते रहस्यतिः ॥ खद्वारोहस्तक

तं श्रीदशमेहादशेषिवा ॥ षोडशे दिवसे चापि द्वाविंशे दिवसे षिवा ॥ श्रीतिर्निवधे ॥
करत्रये वैष्णवरे वती बुद्धिदिहये चाधिनकध्रुवेषु ॥ कुयीच्छिन्नानृपते अतद्दोशे लनं वैसुशि
नी भवति ॥ तत्रैवा ॥ अं दोला शयने पुंसां हादशी दिवसः शुभः ॥ त्रयोदशसुकमापाननक्षत्रवि
चारणा ॥ अत्यस्मिन् दिवसे चेत्प्रात्रियं गत्ये प्रशस्यते ॥ अथ दुग्धपानं ॥

वृसिंहः ॥ एकत्रिंशदिने चैव ययः शंखेन याययेत् ॥ अन्नप्राशननक्षत्रदिवसीदयरात्रिषु ॥
अथ करीवधः ॥ मदनरत्ने वसिष्ठ श्रीधरौ ॥ मासे षष्टे सप्तमे वा सुमेवा ॥ वे

धीं करीवधे दशैवोडशे ॥ मध्ये नान्दः रघुभागे नरा श्रीनक्षत्रे द्वे द्वे तिथीवर्ज्जित्वा ॥ अत्र ज
न्मासो वर्जः ॥ श्रीतिर्निवधे गर्गः ॥ मासे षष्टे सप्तमे वा षष्टे मासि वत्सरे ॥

करीवधं प्रशंसंति पुण्यापुः श्रीविवहये ॥ मदनरत्ने ॥ प्रथमे सप्तमे मासि अथ मद्दशमिथवा ॥ हा
दशे च तथा कुयीं करीवधं शुभं भावहं ॥ हेमाद्रौ आसः ॥ कार्तिके यौषमासे वा चैत्रे वा फाल्गुने य
वा ॥ करीवधं प्रशंसंति युक्तपक्षेषु मेदिने ॥ श्रीधरः ॥ हरिहरकरचित्रासौम्ययोष्मीत्ररा
य्यादिति वसुधुघटास्तीसिंहवर्जेषु लये ॥ शशियुरुबुधका आनां दिने पर्वरिक्तारहिततिथिषु सु

हे नैधने करीवधः ॥ मदनरत्ने रहस्यतिः ॥ द्वितीयादशमी षष्ठी सप्तमी
च त्रयोदशी ॥ हादशी च मीशस्तावती या करीवधने ॥ सोवर्णी राजपुत्रस्य राजती विप्रवैश्ययोः
मद्दस्य चापसीसू विमध्यमाद्यं गुलात्मिका ॥ हेमाद्रौ दिवसः ॥ करीवधे रघुयानुविशेदय
जन्मदः ॥ नेहला विलयं याति पुरयोधा अपुरातनाः ॥ शंखः ॥ अंगुष्ठमात्रसुखिरीं करीं न भवतो
पदि ॥ तस्मिंश्चाहं नदा तव्यं दत्तं चेदासुरं भवेत् ॥ अथ तावूलभक्षणां चं डे अरः ॥

साहं आसहये दधानां वूलप्रथमेशिशः ॥ करीवधे दिकसंमिश्रविलासापहिताय च ॥ मूलाका
चित्रकरनिव्यहरीं मे सुयोधे सथा मृगशिशोदिनिचासरेषु ॥ अर्के हुजी वभृगुवोधनवासरेषु
तावूलभक्षणाविधिमुनिभिः प्रदिष्टः ॥ अथ निष्कमराय ॥ श्रीतिर्निवधे यमः ॥

तृतीये चतुर्थे वा मासि निष्कमरा भवेत् ॥ यमः ॥ ततस्तृतीये कर्त्तव्यमासि सूर्यस्य दर्शने ॥
चतुर्थे मासिकर्त्तव्ये शीश्वं स्पदर्शनां ॥ अत्र सूर्ये दोः कर्मराणी च तयोः आहं न विद्यते इति
हेदो गय परिशिष्टात् ॥ हेदो गानां निष्कमरी वृद्धि आहं नास्तीति कल्पतरुः ॥ आसः ॥ मैत्रेषु व्य
पुनर्वसु प्रथमभेयोः शेरु कूले विधौ ॥ हस्तिचैव सुरेश्वरे च मृगमेतारासु शस्तासु च कुयीं नि

॥

॥

॥

॥

॥

क्रमरांशिशीर्धुगुरुशुक्रैस्वरिकैतिथी॥कम्पाकुंभजलामृगारिभवनेसौम्यग्रहालीकितो
 मदनरत्ने॥अन्नप्राशनकालेवाकुर्यान्निक्रमराक्रिया॥विष्णुधर्म॥दिगीशानादिनेतत्र
 तथाचंद्रार्कयोर्दिजः॥रजनंवासुदेवस्यगगनस्यचकारयेत्॥वह्निर्निष्कारयेद्देहात्शंख
 पुण्याहनिःस्वनेः॥चंद्रार्कयोर्दिगीशानादिशां चगगनस्यच॥निक्षेयार्थमिदं दध्निनेमरु
 तुसर्वदा॥अप्रमत्तंप्रमत्तंवादिवागत्रमयापिवा॥रस्तुसततंसर्वदेवाःशक्रपुरोगमाःमा
 धवीये॥ मार्कंडेयः॥ अयतीथप्रविन्यस्यशिल्पमांडानिसर्वशःशस्त्राणि॥कै
 वस्त्राणिततःयथेज्जलक्षराम्॥प्रथमंयन्त्यशेहालस्ततोमांडंस्वयंतदा॥जीविकानस्यवा
 लस्यतेनैवतुभविष्यति॥ अथोपवेशनं॥ प्रयोगयारिजाते॥याप्रीविष्णु
 धर्मंच॥ यंचमेचतथामासिभूमौतमुपवेशयेत्॥तत्रसर्वेग्रहाःशस्त्राभीमोप्यत्र
 विशेषतः॥उज्जरात्रितयसौम्यपुष्यर्क्षशक्रदेवतम्॥प्राजापत्यचहस्तशस्त्रमाश्विनमित्र
 भं॥वरहंरजनयेद्देवतथिवीचतथाद्विजारस्तेनवसुधेदेविसदासर्वगतंशुभे॥आपुःप्रमारांस
 क्लेनिक्षियस्वहरिप्रिये॥अचिराहापुषस्वस्ययेकेचित्परंयथिनः॥जीवितारोग्यवित्रेशुनि
 र्दहस्त्राचिरेगानात्॥धारिण्यशेषभूतानांमातात्वमसिकामधुक्॥अजराचाप्रमेयाचसर्वभू
 तनमस्कृतां॥चराचराणांभूतानांप्रतिष्ठानाव्याहृसि॥कुमारंयाहिमातस्वंब्रह्मातदनुमन्य
 ता॥ अथान्नप्राशनं॥यारिजातेनारदः॥० जन्मतीमासियथेस्यांतसौ
 रेणान्नाशनंपरं॥तदभावेष्टमेमासिनवमेदशमेपिवा॥हादशेवापिष्टेस्यात्सीरेणान्नाशनं
 परंम्॥सेवत्सरेवासंप्रसी॥केचिदिच्छंतिपंडिताः॥मदनरत्नेलीगाक्षिः॥यथेन्नप्राशनंजाते
 सुदंतेषुवेति॥ शेखा॥ संवत्सरेन्नप्राशनमईसंवत्सरेवेति॥ नारदः॥ यथेवाप्य
 यमेमासिपुंसांस्त्रीणांतुयंचमे॥सप्तमेमासिर्वाकार्यंनवान्नप्राशनंशुभं॥रिक्तादिनस्ययंतदा
 दादशीमष्टमीममांन्यज्ज्ञान्यतिथयः॥प्रोक्ताःसितजीवज्ञवासराः॥चंद्रवारंप्राशंसंतिहृष्टे
 चांत्यत्रिकंविना॥श्रीधरः॥आदित्यतिथ्यवसुसौम्यकरानिलाश्विचित्राजविष्णुवरुणोत्रां
 योष्मिश्राः॥वालान्नमोजनविधौदशमेविशुद्धेक्षिद्रांविहायनवमीतिथयःशुभाःसुः॥
 वसिष्ठः॥वालान्नमुक्तीत्रतवधनेचराजामिधेकेखलुजन्मधिष्ण्यम्॥शुभंतविद्यंसततंवि
 वाहेसीमंतयात्रादियुमंगलेषु॥ मार्कंडेयविष्णुधर्मयोः॥ ब्रह्मारांशंकरंविष्णु
 चंद्रार्कौचदिगीश्वरान्॥मुवेदिशश्चसंरज्यहत्वावन्हीतथाचंसं॥देवतापुरतस्तस्यवाशुक्तं
 गगनस्यच॥अलं कृतस्यदातव्यमन्नयात्रेसकाचने॥मध्यापदधिसंयुक्तंप्राशयेत्यायसंतु
 वेति॥अथादृष्टर्त्रिः॥व्यवहारनिर्णये॥नवांवरधरोभूत्वारजनयेच्चिरायुषं॥ मार्कंडेय
 नरोभक्त्वारज्येत्यपतस्तथा॥ततोदीर्घायुर्व्यासरांमंश्रीणिहयंवल्लिं॥प्रह्लादंचहनुमंतं
 विभीषणामथाच्येत्॥स्वनक्षत्रंजन्मतिथिंप्राप्यसंरजयेन्नरःसष्टींचदधिमत्तैतवर्षेवर्षे
 पुनःपुनः॥तिथितत्त्वेतन्नामभिल्लिहीमोयुक्तः॥आदिपुराणो॥सर्वेश्वजन्मदिवसेखा
 तैर्मंगलत्वारिभिः॥गुरुदेवाग्निविप्राश्चरजनीयाःप्रयत्नतः॥स्वनक्षत्रंचयितरौतथादेवःश

जायतिः॥प्रतिसेवन्त्संयत्नात्कर्तव्यमहोत्सवः॥ कल्पचितामरी॥ गुडदुग्धति
 लान्द्रव्याद्दलेयंशौचवंधयेत्॥युगुलनिंवसिद्धार्थद्वीगोरोचनादिकम्॥संक्षमभानुविश्री
 महर्षिप्रार्थयेदित्म॥चिरजीवीयथात्वभीमविष्यामितयासुने॥सुयवान्वित्तवांश्चैवश्रियायु॥
 कश्चसर्वदा॥मार्कंडेयनमस्तेस्तसप्तकलांतजीवन॥आपुरारोग्यसिद्धार्थप्रसीदभगवन्सुने॥
 चिरजीवीयथात्वनुसूतीतांप्रवरदिज॥कुरुष्वसुनिशार्हलतथामांचिरजीविने॥मार्कंडेयम॥
 हाभागसप्तकलांतजीवन॥आपुरारोग्यसिद्धार्थमस्माकंवरदोभव॥सतिलंगुडसंमिश्रमंज
 ल्यहंमितेययः॥मार्कंडेयादूरंलब्ध्यापिवास्यापुर्विदृष्टये॥रतिपयःपिवेत्॥तिथितत्वेस्कांदे
 ॥खंडननखकेशानामैशुनाधगमौतथा॥आमियेकलहंहिसावर्षदृष्टौविवर्जयेत्॥ त
 चैवहीयिकायां॥ कृतांतकुजयोवीरेयस्यजन्मतिथिर्भवेत्॥अनृक्षयीगसंप्राप्तेभि
 म्नस्तस्यप्रदेयदे॥कृतांतःशनिः॥नस्यसर्वौषधिस्तानंगुरुदेवाप्रिषजने॥दृष्टमनुः॥मृतेज
 न्मनिसंज्ञातौश्राद्धेजन्मदिनेतथा॥अस्यशयस्यंशनेचैवतस्त्रयादृष्टस्वारिणा॥अत्रजन्मति
 थिरीदम्बिकीयाद्या॥युगाद्यावर्षदृष्टिश्चसप्तमीयावर्तीप्रिया॥खेरुदयमीक्ष्येतेनतत्रतिथियुग्म
 तेतिक्त्यतन्वारीवैवचनात्॥विशेषीमन्त्रतश्चूद्रधर्मज्ञेयः॥ अथकटिसूत्रं॥प्रयो
 गयारिजेनेत्रास्त्रे॥ प्रतिसेवन्त्संयत्नैवस्येन्द्राणांविधियं॥दत्वागोभूहिरण्यदिता
 यास्वर्णादिनिर्मितं॥वध्रीयात्कटिसूत्रेचवासःसंगृह्यनूतने॥हर्षोर्कुरैरथाग्नेनचरुणाचयि
 ताकिनं॥आयुष्यहोमं कृत्वाचतययेमिन्देवताः॥० अथचौलम्॥ प्रयोगया
 रिजातेषदुरुशिष्यः॥ जानाधिकारोजन्मादिदृतीयेष्टेनुचौलकं॥आद्यष्टेकुर्वतेकेचि
 त् पंचमेष्टेद्वितीयके॥उपनीमासहेवेतिविकल्पाःकुलधर्मतः॥दृष्टस्यतिः॥तृतीयेष्टेशि
 शीर्गमीजन्मनौवादिशेषतः॥पंचमेसप्तमेवापिस्त्रियाःपुंसोपिवाससं॥तत्रैववारदः॥जन्मत
 सुदृतीयेष्टेष्टेष्टमिच्छतिपंडिताः॥पंचमेसप्तमेवापिजन्मतोमध्यमंभवेत्॥अधमंगर्भतःस्या
 तुनवंमेकादशेपियेति॥ पारिजातेदृष्टस्यतिः॥ उन्नययरागैसूर्येविशेषात्सौ
 म्यगोलके॥सुक्रयक्षेपुमप्रीकृत्वास्वयक्षेपुमेतरत्॥असुभौत्यत्रिभागःस्यात्कृत्वास्वयक्षेविधा
 कृते॥तत्रैववसिष्ठः॥द्वित्रियंचमसप्तम्यामेकादश्येतथैवच॥दशम्यां चत्रयोदश्यांकार्यक्षौरं
 विजानता॥तृसिंहीये॥यस्यपरीचतर्थीचनवगीचचमुहंशी॥द्वादशीदशरींदेप्रतिपच्चै
 वनिहिताः॥वसिष्ठः॥ खैरेगारकस्यैवसूर्यपुत्रस्यैवहि॥निहितादिवसाक्षैरिशेषाःका
 र्यकराःसुभाः॥ जीतिर्निबंधेष्टदृष्टस्यतिः॥ यापयहाणांवारहीविप्राणांशु
 भदरविः॥श्रियाणांसमासनीर्विदुःश्रुद्धारणांशोशुभ॥हस्ताश्रिविष्णुयोद्माश्रुविद्यादित
 पुष्यभं॥सौम्यचित्रेनवक्षौरैउन्नमानवतारकाः॥त्रीणुपुत्ररणिवायव्येरोहिणींवारुणांतथा॥
 क्षौरैष्यगमध्यमाःप्रीक्ताःशेषाद्दशगर्हिताः॥निधनेजन्मनस्तत्रैवैनसेचंद्रमाष्टमे॥दियन्करे
 वधेक्षौरप्रत्यरेचदिवर्जयेत्॥अत्रलक्ष्मेशुद्धिरस्येचयोगाःजीतिर्विद्योनीयाः॥अन्येचविशेषा
 श्मशुकर्मनिर्गापेवक्ष्येते॥एतच्चशिशीर्मातरिगर्भियंनकार्यंतदाह॥जीतिर्निबंधेमदनर

लेचरुहगार्ग्यः॥ पुत्रचूडाकृतौ मातायदिसागभिरीगभवेत्॥ शस्त्रेणामृतुमाप्रोतितस्मात्क्षीर
 विवर्जयेत्॥ अस्यायवादा माहातंत्रैव नारदः॥ स्तनोर्मातरिगभिरीयां चूडाकर्मनकारयेत्॥ पंचाष्ट
 मागथोर्ध्वंतुगभिरीरामपिकारयेत्॥ यदिगर्भविपत्तिः स्याच्छिशोर्वा मरणां यदि॥ सहोयनीमा
 कुर्याच्चैतदादोयो न विद्यते॥ रुहस्यतिः॥ गर्भिरयां मातरिशिशोः क्षीरकर्मनकारयेत्॥ व्रताभि
 धेकेव्येवस्यात्कालो वेदव्रतेष्वपि॥ गर्भिरयां मपि पंचमासपर्यन्तं न दोषश्चुक्रं महूर्त्रदीयि
 कायां गार्ग्येण॥ पंचममासादूर्ध्वं मातुर्गर्भस्य जायते मृतुरिति॥ मदनरत्ने रुहस्यतिः॥ पुत्रचू
 डाकृतौ मातागभिरीयदिसागभवेत्॥ विद्यधने गुरुस्तत्र देयती शिशुरहनः॥ गर्भमातुः कुमार
 स्य न कुर्याच्चौलकर्मनु॥ पंचमासादधः कुर्यादत ऊर्ध्वं न कारयेत्॥ गर्गः ज्वरस्यो
 सादनयस्य लग्नं तस्य न कारयेत्॥ दोषनिर्गमनात्पश्चात् स्वस्थो धर्म समाचरेत्॥ लग्नमिति
 मंगलोपलक्षणात्॥ जोतिर्गर्गः॥ विवाहोत्सवयज्ञेषु मातायदिरजस्वला॥ त
 दासमृतुमाप्रोति पंचमं दिवसं विनाः वसिष्ठः॥ यस्य मांगलिकं कार्यं तस्य माना
 रजस्वला॥ ऊर्ध्वं तदेवा॥ तंत्रैव रुहस्यतिः॥ प्राप्तमभ्युदपश्चाद् पुत्रसंस्कारकर्म शिष्यात्पत्नी रज
 स्वला चेत्या न कुर्यात्त्रनिता तदा॥ पितेति कर्त्तृमात्रोपलक्षणात्॥ संकटे तु वा कसारे उक्तम्
 अलाभेषु सुहृत्स्य रजो दोषेषु पस्थिते॥ श्रियं संरजविधिवत्तत्रो मंगलमाचरेत्॥ एतच्च मंड
 नोत्तरं न कार्यं॥ नमंडनाच्चापि हि सुउने च गोत्रैकतायां यदि नारुभेद इति॥ मदनरत्ने वसिष्ठो
 क्तः॥ तंत्रैव कात्यायनः॥ कुले ऋतुत्रयादर्वींश्रं उना ननु सुउने॥ प्रवेशान्निर्गमोनेष्टे न कुर्या
 च्मंगलनयम्॥ रुहमनुः॥ एकमातृजयोरेकवत्सरे पुरुषस्त्रियोः॥ न समानक्रियां कुर्यान्मा
 तृभेदे विधीयते॥ आशौचे तु संग्रहे॥ संकटे समनुप्राप्ते स्तनके समुपागते॥ कृष्णं डीभिर्भूतं ह
 त्वा गां च दद्यात्पस्विनीम्॥ चूडीयनयनोद्वाहप्रतिष्ठादिकमाचरेदिति॥ जोतिर्निर्वधेष
 ट्टेष्टोऽशौर्वर्षे विवाहाद्ये तथैव च॥ अंतर्वल्गाच जायायां नेष्यते सुउने कश्चित्॥ अमो विशे
 यो विवाहप्रकारो वदयते॥ दीपिकायां॥ न चूडाजन्मभाये यदारुणो मुशनी कुजे॥ प्रतियद्
 दरिद्रा सुविधारं भ्रुयंचमे॥ प्रयोगरत्ने॥ मधेशिरसि चूडास्याद्दक्षिणान्तु
 दक्षिणे॥ उभयोः पार्श्वयो रत्रिकश्ययानां शिखामता॥ माधवीयेष्वेवम्॥ चापस्तवस्त्वा
 हात्स्त्रीके शांन्विनीया॥ यथर्षिशिखानिदधात्ति॥ यथर्षिः॥ प्रवरसंख्यया॥ तासां मध्यशिखा
 वर्जमुपनयने वत्यनं कार्यम्॥ प्रतिदिशंप्रपतीत्युपनयने तेनेवोक्तेः॥ रिक्तो वा रथो नपि हि
 तोयन्मुउरुस्येतदपि धानं यच्छिखेति श्रुतेः॥ विशिखोस्य वीतश्चयत्करोति न तच्छतमिति
 निषेधाच्च॥ सत्रे तु वचनात्सिखं॥ यवनमिति सुदर्शनभाष्ये उक्तम्॥ यत्रु कुमारविशिखा
 र्वेति लिगंतं च्छेदो गपरं॥ अपराकर्म मदनरत्ने वलौगाक्षिः॥ दक्षिणातः कसुजा वसिष्ठाना
 मुभयतो त्रिकश्ययानां सुंउभृगवः यंचूडाः॥ अंगिरसो वाजिमेके मंगलार्थं॥ शिखिनो
 न्येपथा कुलधर्मवेति॥ कसुजां शिखा॥ वाजिः केशयंक्तिः स्मृतिदयेण॥ एका शिखा दक्षि
 णतो वसिष्ठो त्रस्य पंचांगिरसां भृगीसु॥ निकाशिखां कश्यपगोत्रजानां शिखो भयत्रापि

यथाकुलेवा॥ एतच्छ्रुतिरिक्तविषयं॥ श्रुदस्यानियताः केशवेशारतिवसिष्ठोक्तैः॥ पञ्चया
 प्रे॥ नशिखीनोपवीतीत्यान्नोचरेत्संस्कारांगिरमिति श्रुदमुपक्रम्योक्तम्॥ तदसच्छ्रुदस्येति
 केवित्॥ विकल्परतितुमुक्तम्॥ अतएवहारीतः॥ स्त्रीश्रुदौतुशिखां कित्वाकोर्थादेरुप्यतोपि
 वा॥ प्राजापत्यंप्रकुर्यातांनिष्कृतिर्नान्यथाभवेत्॥ एतत्परिग्रहयक्षी॥ अत्रदेशभेदाद्यव
 स्थितिदिक्॥ ज्योतिर्निबंधे॥ नन्नदोत्ररदेशेतुसिंहस्यदेवमंत्रिणि॥ शुभक
 र्मनकुर्वीतनिषेधोनास्तिदक्षिणो॥ अत्रभोजनेप्रायश्चित्तसुक्तंमाधवीये॥ निर्द्व
 र्नेचूरहोमेतुप्राज्ञामकरणात्रया॥ चरेत्संतयनंमुक्त्वाजातकर्मणिचेवहि॥ अतोप्येषु
 तुसंस्कारेषुयत्नासेनशुद्धाति॥ एतेसंस्काराः स्त्रीणांमंत्रकाः कार्य्याः॥ होमस्तुसमंत्रक
 र्ति॥ प्रयोगयारिजाते॥ आश्वलायनोपि॥ होमकृत्यनुपुंवत्यात्स्त्रीणांचूडाकृतावपीति
 मनुपरि॥ अमंत्रिकानुकार्येष्वस्त्रीणांमाहदेशेयत्तर्तिहोमोप्यमंत्ररत्येके॥ संस्काराः स्त्री
 णामहोमकालूष्मीस्युरितिस्थत्यर्थसारेहोमोनेतिवृत्तिकृता॥ अथविद्यारंभः॥ मदनरत्नेवृ
 सिहः॥ अक्षरस्त्रीकृतिकुर्यात्प्राप्तयेचमहायने॥ उत्ररायणोस्यैकुंभमासंविषुर्जयेत्
 दीपिकायापवर्षेपञ्जसकेकालेषष्टीरिक्तांशनिकुजं॥ अन्ध्यायान्विनानत्वादेवंपथ्येष्ट
 तंशुं॥ श्रीधरः॥ हस्तादित्यसमीरमित्रपुरुजिन्यौष्मास्त्रिविद्यासुनेयारक्यंशदिनोदयादि
 रहितेराशीस्थिरेचोभायो॥ यक्षेष्टरानिशाकरेप्रतिपदरिक्ताविहायाष्टमीषष्टीमष्टम
 ष्टमशुद्धभाजिमवनेप्रोक्ताक्षरेस्त्रीकृतिःविष्णुधर्मैः॥ इजपित्वाहरिलक्ष्मीतथादेवीसरस्वती
 म्॥ स्वविद्यासूत्रकारोअसुविद्याश्चविशेषतः॥ एतेयामेवदेवानांनाम्नातुहुयाहुना॥ द
 क्षिणाभिर्द्विजैराणांकर्तव्यंचात्रधजनं॥ अथधनुर्विद्या॥ दीपिकायां॥ अदितिगुरुयमार्क
 स्वातिचित्राप्रियञ्चक्रवहरिवसुमूलेष्विदुभागांत्यमेपुरानिशशिबुधवारेविष्णुवोधेविष्यो
 वेसुसमपतिथियोगेचापिविद्याप्रदाने॥ अथानुपनीतस्यविशेषः॥ प्रागुपनयनात्कामचा
 रवादभक्षाइति॥ भक्षणांलशुवादेरपीतस्यविशेषः॥ प्रागुपनयनात्कामचारवादभक्षाइति
 मभक्षणांलशुवादेरपीतिहरदत्तः अपराकैः॥ एदशातातयः॥ शिशोरभ्युक्षणांश्रीकृतंवालस्या
 चमनेस्यत्तम्॥ रजस्वलादिसंस्कारेश्चानमेवकुमारके॥ प्राकूचूडाकरणादालः प्रागन्प्रशश
 नाच्छिशुः॥ कुमारकस्तुवित्तेयोयावर्नोर्जीनिबंधनम्॥ आयसंबोपि॥ अत्रप्रशशनात्प्रया
 तोभवत्सासंबत्सरादित्येकेइतिगोतमीपि॥ नतदुयस्यर्शनादाशीवे॥ तस्यानुपनीतस्यचंज
 लादिस्थस्यापिस्यशीन्स्नाने॥ इदंचषष्टवर्षीत्याक्॥ ऊर्ध्वतस्नानंभवत्येव॥ वालस्य
 पंचमादृष्याद्रक्षार्थेशोचमाचरेदितिस्मृतेः॥ कामचारादिकेय्येवम्॥ ऊर्ध्वेकादशवर्षस्य
 पंचवर्षीत्यरस्यच॥ चरेदुहंसुहृत्तैवप्रायश्चित्तंविशुद्धये॥ अतोवालतरस्यास्यनयराधो
 नयातकमितिस्मृतेरितिहरिदत्तः॥ स्मृत्यर्थसरेय्येवम्॥ अथोपनयनम्॥ आश्वलायनः॥
 गर्ल्लेष्टमेष्टामेवाष्टेपंचमेसप्तमेपिवाह्जत्वंप्राप्तुयादिश्रीवर्षेत्वेकादशेनृयः॥ मनुः॥ त्रह
 वचंसकामस्यकार्यविप्रस्यपंचमे॥ राज्ञोवस्तार्थिनःषष्टैवैश्यस्यार्थार्थिनोष्टमे॥ विष्णुः
 यष्टेनुधनका

नोविप्रः पुनः संस्कारमर्हति ॥ जोतिर्निवन्धेनारदः ॥ सर्वेषां जीवमुक्तवाराः प्रोक्त
 त्रनेशुभाः ॥ चंद्रकौमध्यमौनेयोसामवाहुजयीः कुजः ॥ शास्त्राधियतिवारश्चशाखाधियवत्
 तथा ॥ शास्त्राधियतिलयंचदुर्लभं त्रितयंत्रते ॥ शास्त्राधियाश्चरत्नसंयहे ॥ चरगयर्वसाम
 यजुषामधियागुरुसौम्यभौमसिता ॥ जीवसितौ विप्रारणं सत्रस्यारोह्यगृविशांचंद्रतिपा
 रिजातेवृहस्पतिः ॥ बह्वानांगुरीर्वारोयजुर्वेदजुषांकवेः ॥ सामगानांधरास्सनोरथर्वविदुषां
 रवेः ॥ अत्रलयादिदैवनेभ्योनेयो ॥ विस्तरभयान्मोचते ॥ लक्षः ॥ त्रतेहिर्ष्वसंध्यापावारि
 होयदिगर्जति ॥ तदिनेस्यादनध्यायोत्रंतत्रविबर्जयेत् ॥ जोतिर्निवन्धे ॥ नांदीश्रा
 देकतेचेत्यादनध्यायस्वकालिकः ॥ तदीयनयनं कार्यवेदारंभनकारयेत् ॥ एतद्बह्वचा
 तिरिक्तानांतेषांतदिनेवेदारंभाभावात् ॥ अत्रस्त्रेषामुपनयनं न भवत्येवा ॥ एतच्च प्रातस्तुति
 ते ॥ सायंस्तुतितेतुदिवैवचरुं प्रपयित्वासायंसंध्योत्तरं होमं कुर्यात् ॥ नसंध्यागर्जितेकाले
 नदृश्यतातद्विते ॥ ब्रह्मोदनयचेदशौषकमन्नं नदृष्यतीति संयहोक्तेरिति ॥ प्रयोग
 लेभृदचरणाः ॥ अत्रशांतिरप्युक्ता ॥ वृषिहप्रसादे ॥ ब्रह्मोदनविधेः श्वं प्रदोषेगर्जि
 तंयदि ॥ तदाविप्रकारंतेयंवदोरध्ययनस्यतु ॥ तस्यशांतिप्रकारं तुवक्ष्ये शास्त्रानुसारतः ॥ प्र
 धानंयायसंसाज्यद्रव्यं शांति यजो भवेत् ॥ स्तुतं वृहस्पतेर्विदानुपदेत्तत्राविष्टद्वये ॥ गायत्री
 चैवमंत्रः स्यात् प्रायश्चित्तं तु सर्षिषा ॥ धेनुं स्ववत्सकादयाहाचार्या यययसिनी ॥ ब्राह्मणान्
 भोजयेत्पश्चात्ततो ब्रह्मोदनचरेत् ॥ उपनयने चाधिकारिणाः ॥ माधवीयेवृद्धमनुजो
 क्तेः ॥ पितापितामहोभ्राताजातयो गोत्रजो यजः ॥ उपानयेधिकारी स्यात्पूर्वाभावेप
 रः परः ॥ प्रयोगरत्ने ॥ पितेवोपनयेत्पुत्रंतदभावेपितुः पिता ॥ तदभावेपितुर्भ्राता तदभावेपितो
 दरः ॥ पितेतिविप्रयंत्रं न सत्रियादेः ॥ तेषांपरोहितएवा ॥ उपनयनस्यदृष्टार्थत्वात् ॥ तेषांचा
 ध्यायनेनधिकारात् ॥ अत्रपितृव्यस्यज्येष्ठभ्रात्रभावेधिकारः ॥ असेस्तुनास्तु संस्कार्याभ्रा
 तृभिः श्वंसंस्कृतैरितियाज्ञवल्क्योक्तेः ॥ तेनेदमविभक्तपरम् ॥ श्वं तु विभक्तपरम् ॥ मातुः रजो
 दोषेनुपगुक्तम् ॥ अथषण्डशूकादीनां विशेषः ॥ प्रयोगपारिजातेब्राह्मे ॥
 ब्राह्मणंपुत्रह्यराजातो ब्राह्मणः सरतिशुतिः ॥ तस्माच्चखंडवधिरकुब्जं वामनपंगुसु ॥ जदगद
 दरोगार्त्रशुक्रांगविकलांगिषु ॥ मन्त्री न्नैषु मूकेषु शयनस्येतिरिद्धिये ॥ अस्त्रपंस्विषु चैनेषु
 संस्कारः स्युर्ध्यथो वितम् ॥ मन्त्री न्नत्रौ न संस्कार्यावितिकेचिन्नचक्षते ॥ कर्मस्वनधिकाराच्च
 यातिन्यनास्तिचैतयोः ॥ तदयत्नंच संस्कार्यमपरेत्वाद्गत्पथा ॥ संस्कारमंत्रहोमादीन्करोमा
 चार्यस्वतु ॥ उपनेयांश्चविधिवदाचार्यः स्वसमीयतः ॥ आनीयादिसमीयेवासावित्रीष्टसं
 वांजयेत् ॥ कसास्त्रीकरणादन्यत्सर्वविप्रेणाकारयेत् ॥ एवमेवहिजेर्जातो संस्कार्यो कुंड
 गोलकावितिष्ठसर्षेहरेष्वेवम् ॥ कुंडगोलकयोः संस्कार्यत्वं प्रादेनिषेधश्चक्षेत्रजपुत्रविष
 यः ॥ अमस्यात्राह्यपिनोयनयनाद्यप्रतिः ॥ इत्यपरकीः ॥ उपनयनंचकुमारं भोजयित्वा कार्य
 म् ॥ प्रागेवैतदहर्भोजयंतीतिमदनपारिजातेगोभिलीक्तेः ॥ गायस्यपदे शश्वोत्तरतोयेः कार्य

॥ उत्रेणाग्निमुयविशतः प्राप्नुवन्नाचार्यः प्रत्यप्नुस्व रतरोधी हि भोऽतिशां स्वायनसूत्रोक्तेः
 पद्यपिकात्प्रायनेनाथास्मिन्नावित्रीमन्वाही त्ररतो येः प्रत्यप्नुस्वपितुक्तादक्षिणातशिष्टतआ
 सीनायंवेकेरतिविकल्पउक्तः ॥ तथापिकागीयानामिवसः ॥ वक्ष्चानां तत्ररखा ॥ वैदेक्यातामि
 क्षायां विशेषमाहकात्रीयनः ॥ मातरमेवायेभिस्तेत ॥ पराशरमाधवीये ॥ मातरं
 वास्वस्परं वामानुर्वामगिनीनिजा ॥ भिस्तेतभिश्चाप्रथमयाचेनेनविमानयेत् ॥ अथसे
 स्कारलीयेशोनकः ॥ आरभ्याधानमाचीलात्काले तीतेतुकर्मणां ॥ व्याहृताजसुसे
 स्कारत्यहन्वाकर्मयथाक्रमं ॥ एतेष्वेकैकलीपेतुयादकृत्समाचरेत् ॥ चूडायाचर्दकृत्
 स्यादायदित्वेवमीरितम् ॥ अनायदितुसर्वत्रहियुरांहियुराचरेत् ॥ यारिजीतेकान्प्राय
 नः ॥ लुप्रेकर्मशि सर्वत्रप्रायश्चित्त्रेविधीयते ॥ प्रायश्चित्त्रेकतेयथाह्युनेकर्मसमाचरे
 त् ॥ स्मृत्यर्थसारेचैवम् ॥ कारिकायांतु प्रायश्चित्त्रेकतेतीतेकर्मकृताकृतमित्युक्तम् ॥ प्राय
 श्चित्त्रेकतेयथादतीतमपिकर्मवै ॥ कार्यमित्येकआचार्य्यानेत्येतुवियश्चित्त्रति ॥ त्रि
 कांडमंडनेनतु ॥ कालातीतेषुकार्येषुप्राप्तवत्स्वपरेषुच ॥ कालातीतानिह्येवविद
 व्याहत्ररगितुरत्युक्तम् ॥ तत्रसर्वेषांतेत्रेगानांदीश्राहं कुर्यात् ॥ देशकालकंतेक्यात् ॥ ग
 राशः कियमाणानामात्रुणांजनसंज्ञत ॥ सकृदेवमवेच्छाहमादेनष्टयगादिस्थितिक्रुदो
 गपरिशिष्टात् ॥ एतदहनामयत्नानां पुगयत्संस्कारकरणाविषयमिति वीपदेवः ॥ अतीत
 संस्काराणां पुगयत्करणात्पन्ये ॥ तत्रापिचौलस्यउपनीत्यासहेतियस्तेउपनीतिदिनेए
 वतपुष्टानेनश्रद्धेदिने ॥ सहत्वस्यदिवसेकेसन्निकृष्टतरत्वात् ॥ ब्रह्मचारेष्वेव ॥ उपनीतिदिने
 मध्याह्नसंध्यामाह ॥ यारिजातेजैमिनिः ॥ यावद्ब्रह्मोपदेशस्तुतावत्संध्यादिकेन
 च ॥ ततोमध्याह्नसंध्यादिसर्वकर्मसमाचरेदिति ॥ ब्रह्मगायत्री ॥ यत्रुवचनम् ॥ उयायनेतुक
 र्त्रैव्यसायंसंश्रुतयासनां ॥ आरभेद्ब्रह्मयज्ञंतुमध्याह्नेतुपरेहनीति ॥ तच्छाखांतरविषयमिति या
 रिजातः ॥ विकल्पत्रित्युक्तं यथ्यामः ॥ उपनयनाग्निस्त्रिगत्रधार्थः ॥ अहमेतमग्निधारयंती
 न्यायस्त्वोक्तेः ॥ वौधायनसूत्रे तु सदाधारणमप्युक्तम् ॥ उपनयनादिरग्निस्तमोयासनमिमा
 चक्षतेयाग्निप्रहरणादित्येके ॥ निर्योधार्योनुगतोविर्मथ्यरति ॥ इदंजातारगियक्षे ॥ अत्रयथा
 मयनासंभवात् ॥ ब्रह्मयज्ञेविशेषमाह ॥ नत्रेवजैमिनिः ॥ अनुयाकृतवदस्यक
 र्त्रैव्योब्रह्मयज्ञकः ॥ वेदस्थानेतुसावित्रीगृह्णेतत्समीपतरति ॥ येयांतदिनेएववेदारंभस्तेषां
 नेदमित्तिदिक् ॥ अथब्रह्मचारिधर्मीः ॥ यात्रवल्कः ॥ मधुमासांजनोच्छ्रियुक्त
 स्त्रीप्रागाहिसनां ॥ भास्करालोकनाश्रीलपरिवादादिवर्जयेत् ॥ मनुः ॥ अभ्यंगमजनचाक्ष्णी
 रुयानक्त्रधारणां वर्जयेदिति प्रकृतम् ॥ यारिजाते ॥ कौर्म ॥ नादर्शंचैववीक्षेतनाच
 रेंदंतधावनं ॥ गुरुच्छिद्यंभेषजार्थं प्रयुजीतनकामतः ॥ एतन्निषिद्धमधादिविषयम् ॥ अत्र
 स्यगुरुच्छिद्यस्यसर्वदाप्रतिः ॥ सचेद्वाधीधीतकामंगुरेकच्छिद्यंभेषजार्थं सर्वंप्राप्तीयादिति
 ॥ वसिष्ठोक्तेः ॥ ज्येष्ठानातुरित्यपिज्ञेयम् ॥ पितुर्ज्येष्ठस्यभ्रातुरुच्छिद्यंमोज्यमित्यापस्त्वोक्तेः ॥

गुरुपुत्रे तु स्मृत्यसारे उक्तम् ॥ गुरुवद्गुरुपुत्रः स्यादयत्रोच्छिद्य भोजनात् ॥ प्रचेताः ॥ तावृत्ताभ्यंजनं
 चैव कोऽस्य पात्रे च भोजनं ॥ पतिश्च ब्रह्मचारी च विधत्तं च विवर्जयेत् ॥ यमः ॥ मेखला मजिनं उमुप
 वीतं च निमग्नः ॥ कौपीनं कटिसूत्रं च ब्रह्मचारी तु धारयेत् ॥ अग्नीधनं मेख्य चर्या मधः शष्पागुरो
 हितं ॥ कुर्यादिति शेषः ॥ मेखलामाहा श्वलायनः ॥ तिषां मेखलामौजी ब्राह्मणस्य धनुर्मास्यत्रि
 यस्यावी वै श्यस्येति ॥ आचार्यः ॥ त्रिदशमेखलाकार्या त्रिवारस्यास्य माहता ॥ तद्द्वययस्त्वयः का
 र्याः यंच वासप्रचापुनः ॥ मनुः ॥ मौजी त्रिदशमाश्रयणा कार्या विप्रस्य मेखला ॥ त्रिदशप्रयिने
 नत्रिभिः यंच भिरेवना ॥ अथ दंडाः ॥ मनुः ॥ ब्राह्मणो वै स्वपालाशौ शत्रियो वा मखा
 दिरी ॥ पेष्यलौ दुर्वरो वै श्यो दंडानर्हति धर्मतः ॥ एवामभावे गौतमः ॥ यज्ञियो वा सर्वेषां मूर्द्धलला
 टनासाय प्रमारारति ॥ अजिनमाहा श्वलायनः ॥ अहतेन वाससा संवीतमैरो
 येन चाजिनै न ब्राह्मणं रो रवेण सत्रियमाजे न वै श्यमिति ॥ यद्यप्येरो यशवे न मृगी चर्मो ज्यते
 सरपाठमिति पाणिनि स्मृतेः ॥ ऐरो यमेरापाश्चर्मा धमेरास्यै रासुभे त्रिचित्पमरको शाच ॥ न
 यापि कृष्णरु वस्त्रान्मजिनानो निशंखीकैः सर्वेषां वारो रवमिति शंखीकैः च मृगचर्मणा सह
 मृगी चर्मणो विकलो शेषः ॥ वस्त्राजिनयोस्तु विकल्पः कार्या संवा विहृतमिति गौतमोक्तैः
 अथ यज्ञोपवीतम् ॥ मनुः ॥ कार्या समुपवीतं स्याद्विप्रस्योर्ध्वं च तत्रिदश ॥ मदनपारिजोते देवलः ॥
 कार्या सक्षौ मगीवालशरावल्लवराणादिकं ॥ यथा संभवतो धार्यमुपवीतं हिजातिभिः ॥ शुचीदे
 रो शुचिः सत्रं सहतां गुलिमूलके ॥ आवर्त्य यसा वत्या तत्रिगुणीकृत्य पलतः ॥ अत्रिगके अम
 त्रैस्तत्प्रक्षालोर्ध्वं च तत्रिदश ॥ अत्रदक्षिणामाहृत्य सावित्रिगुणीकृतम् ॥ ततः प्रदक्षिणाम
 त्रं समं स्यान्न वसत्रकं ॥ त्रिरवेष्पददं वधा ब्रह्मविष्वीध्वरन्मते ॥ तन्न वतं तु कार्यं सावित्र्या ॥
 त्रिगुणं कुर्यान्न वसत्रं तु तद्भवेदिति तेने वीकैः ॥ भृगुः ॥ वामावर्त्तवन्निते त्रिगुणं कृत्वा दक्षिण
 वर्त्तवन्निते त्रिगुणं कार्यं ॥ एकसंस्तुः ॥ एवं त्रितं तु कमित्यर्थः ॥ कुर्यात्तं गयिरिशिष्टे ॥ त्रिदश
 दंतं कार्यं तं तु त्रयमधो वृते ॥ त्रिदशं चोपवीतं स्यात्तस्यैको यं थिरिष्यते ॥ ऊर्ध्वं च तदक्षिणं क
 र्मूर्ध्वं कृत्वा वलितं ॥ काम्यायनः ॥ एतद्वेशे चनाभ्यां च घृतं यद्विदंते कटिं ॥ तद्व्ययं मुपवीतं
 स्यान्नातिलेवं न वीकृतम् ॥ वसिष्ठः ॥ नाभेरूर्ध्वमनापुष्यमधो नाभेस्तपक्षयः ॥ तस्मान्नाभि
 समं कुर्यात्तदुपवीतं विचक्षणाः ॥ पारिजाते देवलः ॥ उपवीतं वेदोरे केहेतयेतरयोः
 स्थिते ॥ एकमेव यतीनां स्यादिति शास्त्रस्य निश्चयः ॥ स एव ॥ बहूनि वापुष्का मस्य ॥ तत्र मत्रमाह
 स एव ॥ यतोपवीतमिति वा व्याहृत्वा बापि धारयेत् ॥ हेमाद्रो ॥ यतोपवीते देवा
 र्यं श्रोते स्मात्रे च कर्मणि ॥ तृतीयपुत्ररीयार्थं वस्त्राभावे तद्विद्यते ॥ देवलः ॥ सावित्र्या दश
 त्वादिर्मंत्रिनामिस्तद्वक्षियेत् ॥ विच्छिन्नवाप्यचोयांतं मुक्त्वा निर्मितं मुस्तजेत् ॥ मनुः ॥ मेख
 लामजिनं उमुपवीतं कमंडलु ॥ अमुप्राश्रपविनशानि टल्लीतामानिमत्रत ॥ अथैतन्नोपेयमा
 यश्चित्रम् ॥ मनुः ॥ अकृत्वा भैष्यचरणमसमिध्य चयावकं ॥ अनातरः सभरात्रमवकीर्णीकृतं
 चरेत् ॥ अमत्ता आपदिनागेतुपात्रवल्कः ॥ भैष्या प्रिकार्ये त्पक्त्वा तु सभरात्रमनातरः ॥ का

प्रावकीर्णोत्तरीयाभ्यां जुद्धयादाद्गतिर्यथा॥ उपस्थानंततः कुर्म्यात्समासिचत्वनेननु॥ मंत्रालु॥
 ॥ मिताक्षरायां ज्ञेयाः ॥ सख्ये चैव तु च्छिन्धिधाने ॥ मानस्तीके जये मंत्रं शतसंख्यं शिवालये ॥ च
 प्रिकार्यं विना मुक्तौ न पापं ब्रह्मचारिणः ॥ स्मृत्यर्थं हरिणु ॥ संध्याप्रिकार्यं लोपे
 स्नात्वा स्रमहसंजयः ॥ भिस्सालोपे सुशते ॥ च्छिन्धि ह्युगं पुनः संस्कारश्चेत्तु क्रं ॥ आशार्के सं
 वर्तः ॥ यः संध्यां चैव तोपास्ते च्छिन्धि कार्यं यथाविधि ॥ गायत्र्यस्रमहसं तु जयेन्स्नात्वा समाहितः ॥ च
 प्रिकार्यं संध्यादये कार्यं म ॥ च्छिन्धि कार्यं ततः कुर्म्यात्संध्यायारुभयोरपीति ॥ यात्रवल्केपात्रे
 सायमेववा ॥ सायमेवायिमिन्धीति नैके रति लोकाक्षिणोक्तेः ॥ यारिजाते शतातयः ॥
 ब्रह्मचारी तु यो श्रीयान्मधुमांसंतथैव च ॥ प्राजापत्यं चरेत्तच्छ्रुतशेषसमाययेत् ॥ च्छिन्धिधाने ॥
 संवैधिया जयेन्मंत्रलक्षं चैव शिवालये ॥ ब्रह्मचारी स्वधर्मेषु स्रमं चेतर्गमेवतत ॥ स्त्रीसंगमे
 तु मनुः ॥ च्छिन्धि कार्यां तु कामेन गर्दभेन चतुश्चये ॥ स्थालीपाकविधाने नयजेद्देनिर्कृतिनि
 शि ॥ विस्तरस्तु मिताक्षरादौ ज्ञेयः ॥ उपवीतनाशे तु हारीतः ॥ मनोव्रतयती भिस्सतस्व आजाहुती
 हुत्वा पुनः प्रतीयात ॥ तत्रैव मरीचिः ॥ ब्रह्मसत्रं विना मुक्तं विरमूत्रं कुरुते यवा
 ॥ गायत्र्यस्रमहस्रेण प्राणाया मेन सुद्यति ॥ मनुः ॥ भोशं हं कीर्तयेदं ते स्वस्य नाम्नोः भिवादने
 आपुषान्मभवसोम्येति वाच्यो विप्रो भिवादने ॥ च्छिन्धि कार्यास्य नाम्नो ते वाच्यः स्वोक्षरः सुतः ॥ श
 र्मन्नि तिनकारात्तर्ह्यर्थः ॥ च्छिन्धि वादनप्रत्यभिवादानदौ विशेषः ॥ स्मृत्यर्थं सारयारिजाता
 दौ ज्ञेयः ॥ यमः ॥ जायानपिकानीयां संसंध्यायामभिवादयेत् ॥ विना शिष्यं च पुत्रं च दौहित्रं
 दुहितुः कृति ॥ अथ पुनरुपनयनं ॥ पारिजाते शतातयः ॥ लसुनेयं जनजग्धाप
 लोडं च तथा पुनः ॥ उग्रमानुषके भाश्चरसभीक्षीरभोजनात् ॥ उपायनं पुनः कुर्म्यात्प्रमदं च्छिन्धि
 च्छिन्धि रिति ॥ हेमाद्रौ दृढमनुः ॥ जीवन्यदि समागच्छेद्गुणं मे निमज्जयत् ॥ उग्रसस्त्रा
 पपित्वा स्वजातकर्मादिकारयेत् ॥ तत्रैव याये ॥ प्रेतशय्या प्रतिग्राही पुनः संस्कारम
 र्हेति ॥ च्छिन्धि कार्यां वैधायनः ॥ सिंधुसौवीरसौरगस्थान्तथा प्रत्यंतवासिनः ॥ च्छिन्धि वेगकलिगा
 श्रगत्वा संस्कारमर्हेति ॥ हेमाद्रौ प्रायश्चित्तं कंडे दृढगौतमः ॥ स्वरसुष्टं च महिषमनझाहम
 जेतथा ॥ वस्तुमारुह्य सुखजः क्रौंशे चंद्रं विनिर्दिशत् ॥ मार्केडेयः ॥ स्वरमारुह्य विप्र
 लु योजनं यदि गच्छति ॥ तत्पदाच्छ्रयं प्रीतं शरीरस्य विशेषनं ॥ पुनर्जन्मप्रकृतिं तद्युतगर्भं
 विधानतः ॥ मदनरत्ने मिताक्षरायां च स्नानमात्रमुक्तम् ॥ मनुः च्छि
 नानान्प्राश्य विरमूत्रं सुरासं स्रमं मेव च ॥ पुनः संस्कारमर्हेति त्रयोवर्गादिजातयः ॥ मिता
 क्षरायां पराशरः ॥ यः प्रत्यवसितो विप्रः प्रव्रजातो विनिर्गितः ॥ च्छिन्धि नाशकनिष्ठं तत्र शर्गार्हं
 स्यं चैच्चिकीर्षति ॥ सचरेत्त्री शिक्तं च्छिन्धि त्री शिवाद्रायणानि च ॥ जातकर्मदिभिः सर्वैः सं
 स्कृतः सुदमापुयात् ॥ वैधायनसत्रे ॥ च्छिन्धि यनीतस्य व्रतानि भवन्ति नामस्योच्छिष्टं मु
 जौतास्य त्रपित्तस्यैवाभ्यां नस्त्रियासहसुं जीनमधुमांसं प्रादसतकानानि दशाष्टसंधिनीक्षीरं
 च्छिन्धि कार्यां सौविलायनं गणानं गणिकान्मिमेनेतु पुनः संस्कारः प्रतिधिदृष्टं गमनमिमे

के कामथाप्युदाहरंति॥ सुरस्यं सिंधुसौवीरमवतीं दक्षिणापयं॥ एतानि ब्राह्मणो गत्वा पुनः सं
स्कारमर्हति॥ अथ पुनः संस्कारं व्याख्यास्यामो देवयजनप्रभृन्नाप्रिमुखान्कृत्वा यालाशीं समिधं
माजेनाग्नेभ्याधायावाचयति॥ पुनस्त्वादिसारुद्रावस्व० कामाः स्वाहेत्यथान्नप्रपयश्चित्रे जु
होतियन्मन्त्रान्मनोमिन्द्राभूत्सुनरप्रिश्वसुरदादिति॥ द्वाभ्यामथपक्वानुहोतिसप्रते अये० धृतेन
स्वाहेत्यथाग्नाहतीरुयजुहोतियेन श्वेवाः पवित्रेणोति तिस्रभिरनुकंदसं सिद्धं कर्म भृति सिद्धमा
धेनुवरप्रदानादथापरमापरिधानात्कृत्वा यालाशीं समिधामाधायाथात्रन्यप्रपयश्चित्रे जुहोत्या
ग्नाहतीजहति॥ अथापरे ब्राह्मणवचनादेवसावित्राशतकृत्वो घृतमभिमंत्र्य प्राशयकृतं
प्रायश्चित्तो भवति॥ गुरोर्वाप्युच्छिष्टं भुंजीनाथाप्युदाहरंति॥ वयं न दक्षिणादानं मे स्वलादंडमा
जिनं भैक्ष्यचर्यां व्रतानि च निवर्तते पुनः संस्कारकर्मणीति॥ आशुलायनशुभे॥ य
थोयेत शर्वस्येत्पादिना पुनः॥ संस्कारउक्तः॥ तथा॥ पित्रादिव्यतिरेकेण ब्रह्मचारिणः प्रेतकर्म
करीणुनरुयनयनमित्ययर्कादयः॥ त्रिस्थलीसेतौ॥ कर्मनाशाजलस्पर्शात्करीणोयावि
लंघनात्॥ गंडकीबाहुतरणात्पुनः संस्कारमर्हति॥ गौडसु॥ करतोयाजलस्पर्शा
त्कर्मनाशा विलंघनादिनियंति॥ तन्ना॥ दानधर्मेषु करतोयास्नाने प्राशस्पर्शकर्मः॥ करतोये
सदानेरेसरिक्केष्टेति विभुते॥ आश्रावयसि यो रणां पापहरकरो भवेत्ति स्मृतिदर्यशाचंद्रिका
लिखितस्नानमेवात्र॥ पाराशरः॥ अजिनं मेखलादंडो भैक्ष्यचर्या व्रतानि च॥
निवर्तते हिजातीनो पुनः संस्कारकर्मणि॥ हरदत्तसु॥ यस्यैकं वेदमधीत्यामं च
दमध्ये तु मिच्छततस्य पुनरुयनयनं तेन प्रतिवेदमुयनयनं कर्तव्यमिनाह॥ अनेनेन नमस्यंते॥
सर्वभ्यो वै वेदेभ्यः सावित्र्यनूयता॥ रूपापसंवाक्यैः॥ नदिधिः कारिकायां॥ वे
दांतरमधीत्येव ऋग्वेदेत्येव धीयने॥ उपनीतिरियंतेषामले करणावर्जिता॥ यद्दे नदुपनीत
स्य प्रायश्चित्तपदा भवेत्॥ कृताकृतं च वयनं मेधाजननमेव च॥ मेधाजननसम्भवेत्तत्र चर्या
भवेदिहः॥ अनुप्रवचनीये च तदभावेद्वयं नहि॥ परिदानं न कार्यं सान्निमित्तानतरं त्विदम्॥
शर्वस्यावाचयेस्यानेतत्स्वितुर्हृणीमहेरति॥ यजुहारीतः॥ द्विविधास्त्रियः ब्रह्मवा
दित्यः सद्योवधश्च॥ तत्र ब्रह्मवादिनामुपनयनमशोधनं वेदाध्ययनं स्वगृहे च भैक्ष्यचर्येति
॥ सद्योवधूनामुपनयनं कृत्वा विवाहः कार्यं इति॥ तद्युगांतरविषयम्॥ पुराकाले मुनारोपणं
मौजीवधनमिष्यते॥ अथापनं च वेदानां सावित्रीवाचनं तथेति यमोक्तैः॥ अथा॥
नध्यायाः॥ पारिजाते॥ हारीतः॥ प्रतिपत्सु च उर्द्व्यामद्यम्यां पर्वणोर्ध्वयोः॥ स्नानध्यायेषु श
र्वर्यानाधीपीतकदाचन॥ नारदः॥ अयने विषुवे चैव शयने बोधने हरेः॥ अन
ध्यापसुकर्तव्यो मन्वादिषु पुगादिषु॥ निर्गोपामृतं॥ चातुर्मास्यदिनीयासु
मन्वादिषु पुगादिषु॥ अनध्यापसुकर्तव्यो याचसोयपदानिथिः॥ गर्गः॥ सुचाहर्त
तपस्ये च यादिनीया विधुक्षये॥ चातुर्मास्यदिनीयासाः प्रवदंति मनीषिराः स्मृत्यर्थं सरिपि
॥ आषाढी कार्तिकी फाल्गुनी समीपस्य दिनीयासुचेति॥ मनुः॥ उपाकर्मणि चोत्सर्गत्रि

त्रंक्षपरांस्मृतं॥ अश्वकामुहोरात्रमृत्वंतासुचरात्रिधिति॥ उत्सर्गे तु मन्त्रपक्षिणपहोरात्राभ्यां अह
 स्यविकल्पसंतिविज्ञानेश्वरः॥ अश्वकाशदेनसप्रम्यादि वयंशेयं॥ निस्त्रीसृकास्त्रिरत्रमप्यामेकैरिति
 गीतमोक्तैः॥ अत्रं तास्त्रितीसैरत्रं त्वेतासु॥ चांशंतस्य पर्यत्वेनैव निषेधसिद्धिरिति सर्वत्र नातप
 राः॥ एतेनित्या॥ नैमित्रिकानय्याह॥ यात्रवल्क्यः॥ अहंप्रेतेखन ध्यायः शिष्यत्विगुरुं
 धुधु॥ उपाकर्म्मशिवात्सर्गे स्वशाश्रीत्रियेतथा॥ संध्यागर्जितनिर्घातभूक्तं योल्कानियातने॥ समा
 प्यवेदं कनिशमारण्यकमधीत्यच॥ पंचदश्यां चतुर्दश्यामसृम्यां राहुस्सजके अतुसंधिषु भुक्त्वा वा
 आदिकं प्रतिगृह्य च॥ पशुमंडकनकुलम्वाहिमाजीरं मूषकैः॥ कृते तरे त्वहोरात्रं शक्यपतित यो
 ङ्गये॥ ग्रहोद्युनिशोक्तावपियस्तासे अहमित्युक्तं प्राक्॥ स्मृत्यर्थसारे तु॥ रात्रौ यदेतिस्त्रीरात्री
 ॥ दिवा च अहमित्युक्तम्॥ अतुः सौरः॥ भुक्तं तु स्ववविषेयं॥ ऊर्ध्वमीजनादुत्सवेरिति गीतमोक्तैः
 आदिकं मर्हैको द्विष्टमिन्नम्॥ तत्रतु अहमिति मनुः॥ स्मृत्यर्थसारे चैवं॥ यजुः॥ पश्चाद्यंतराये अह
 सुयवासी विप्रवासश्चेति गीतमोक्तम्॥ तत्प्रथमाध्ययने॥ यात्रवल्क्यः॥ अत्रोद्यु
 गर्दभो लूकसामवारात्रनिस्वने॥ अत्रमेध्यशवशूद्रां त्यश्मशानयति तांतिके॥ देशे सुचावात्मा
 निचविद्युक्ता नितसंज्ञवे॥ भुक्त्वा र्दया शिरंभो तरुं रात्रेति मारुते॥ यो सुप्रवर्षे दिग्दाहे संध्यानी
 रभोति सुधावतः शनिगंधे च शिष्टे च ग्रहमागति॥ खरोष्ट्रयानहस्यश्च नो दृक्षिरारा रोहरो॥ सत्य
 विशद नध्यायाने तो सात्कालिका ल्विदुः॥ वारुणो वंशः॥ शततंतुवीरोति हरिदत्तः॥ अत्रमेध्याः स्
 तिकादयः॥ सति तं गर्जः॥ वर्षातोत्सर्गर्जदृष्टिविद्युतां यो गयधे आकालिका॥ वर्षासुतात्क
 लिकारतिनारायणः॥ सेत्रेयोपनिषदि अयत्रौ वर्षे त्रिरात्रमिति॥ मृगादि ज्येष्ठां तं वर्षं नुः॥ तं विवा
 वर्षादौ त्रिरात्रमनध्यापरतिवेदभाष्ये उक्तम्॥ संध्यागर्जे तु हारीतः॥ सायं संध्यास्तनिते रात्रिः प्रा
 तः संध्यास्तनिते हीरात्रम्॥ रात्रौ विद्युत्परात्रावविधिः॥ विद्युत्निर्गच्छापररात्रादिति गीतमोक्तैः
 दिननृतीयो शोत्रं तु विद्युत्तिसर्घरात्रमित्याह सरवात्रिभागादि प्रवृत्तौ सर्वमिति॥ अहं रात्रे मध्यया
 मह्ये रतिविज्ञानेश्वरः॥ मध्यदंडचतुष्टये रतिनिर्णयां मृते॥ मनुः॥ नविवादेन कतहे नसेनायानसं
 गे॥ नभुक्तमात्रे नाजीरौ नवमित्वानसूतके॥ रुधिरं चस्तुते गाचाच्छ्वेरागाचपरिस्तते॥ कौर्मै॥
 श्लेषांतकस्य कृपायां शांल्ले मधुकस्य च॥ कदाचिदयिना ध्येयं कोविदारकयित्ययोः॥ मनु
 ॥ शयानः प्रोढयादश्च कृत्वा चैवावसकियका म॥ नाधीयीतामिषं जग्धासूतकां प्राद्यमेव च॥
 प्रोढयादः यादोयरियाददाता॥ आसनारूढयादौ वैतिहरिदत्तः॥ लीयपदास्त्रियि प्रागुक्तैः॥ स्मृत
 र्थसारे॥ अत्रवराद्दृशो महाभरणयोः प्रेतद्वितीयायोरथसप्रम्यामाकाशे शवदंशेन चाहोरात्रम्॥
 अत्रपरिदं गुरोत्रिरात्रम्॥ आचार्ये उयाध्याये च यक्षिणी आचार्ये भाष्यी सुत्रशिष्ये खे होरात्रं॥ अ
 ग्युत्पाने गोविप्रमृतौ त्रिरात्रयः॥ अयने विद्युवे च यक्षिणी॥ आकालवृष्टौ च॥ आरण्यमाजीरं स
 पनकुलं यचनस्वादेरंतरागमने त्रिरात्रम्॥ आरण्यश्च शृगालादिवानरं जकादौ द्वादशरात्रं
 खरवराहौष्ट्रचांडालस्तिकोदकपाशवादौ मासम्॥ गोगवयाजावास्तिकादौ त्रिमासं॥ शशमे
 वश्वपाकादौ वरमासम्॥ राजगंडसारससिंहव्याघ्रमहायातकि कृतघ्नाटावटमनध्यायः॥ शो

मनदिनेवानध्यायः॥ विवाहप्रतिष्ठायापनादिष्वसमाप्तेः॥ सगोत्राणामनध्यायः॥ उदयेक्षमये
वापिमुहूर्तत्रयगामियत्॥ तद्विनंतदहोरात्रमानध्यायविदोविदुः॥ केचिदाहुः क्वचिदेशावन्न
दिननाडिकाः॥ तावदेवत्वन्ध्यायो नतन्मिषेदिनातरे॥ प्रदोषत्वाहप्रजायतिः यस्त्रीचद्वादशी
चेवत्रहरात्रोननाडिकाः॥ प्रदोषेनत्वधीयाततृतीयानवनाडिकाः॥ निर्णयामृतेगर्गः
रात्रौयामत्रयादर्बकसप्रमीवात्रयोदशी॥ प्रदोषः सतुविज्ञेयः सर्वविधाविगर्हितः॥ रात्रौ न
वसुनाडीसुचतुर्थीयदिदृश्यते॥ प्रदोषः सतुविज्ञेयोवेदाध्ययनगर्हितः॥ कोर्मन्ध्यायास्तु
नागेषुनेतिहासपुराणयोः॥ नधर्मशास्त्रेष्वन्येषुयवैर्येनानिवर्जयेत्॥ शौनकः नि
मेजयेचकाम्येचमृतोपारायरोपिच॥ नानध्यायोस्तिवेदानांयाहरो

गृहसंस्तः॥ इत्यनध्यायाः॥ अथमहानाम्नादिव्रतम्॥ श्रीधरः॥

निश्चिनस्रत्रवाः॥ शर्वगोदयनिरीक्षराम्॥ चैलवत्सर्घमाख्यातसगोदानव्रतेषुच॥ एतेषां
लोपेशौनकः॥ व्रतानिविधिनाकृत्वास्वशास्त्राध्ययनचरेत्॥ अकृत्वाभ्यस्यतेयेनसयायीवि
धिघातकः॥ अप्येकं कच्छनेकेकंचरित्वाज्याहृतीः शतम्॥ इत्वाचैवंतुगायत्रास्त्रायादिस्या
हशौनकः॥ स्मृत्यर्थेसारं तु॥ त्रीन्सद्वादशवाक्यान्कृत्वापुनर्व्रतंचरेदित्युक्तम् अथ
समावर्तनम्॥ सुरेश्वरः भौमभानुजयोर्वरिनसत्रेचत्रतोदिते॥ ताराचंद्रवि सुहोचस्यान्मावर्तने
क्रिया॥ वौधायनसूत्रेनुरोहिरापांतियेउत्तरयोः फाल्गुन्योर्हस्तिचित्रायामेद्रेविशाखयोर्वीस्तायादि
सुक्तम्॥ वसिष्ठः॥ स्नानंमध्याह्नकालेनुहारायाकारयेच्छुभंशर्वाह्नेतदभावेतुर्कुर्यात्
स्नानंयथाविधिः॥ सर्वत्रतवोविवाहस्येतिस्त्राघटादक्षिणायनेविवाहसदासमावर्तनमपित्र
त्रैवा॥ अथश्रीदृगयनेसमावर्तने अनाश्रमीनतिष्ठेतेतिविरोधः॥ स्यादित्युक्तं सुदर्शनभाष्ये॥ एता
च्चब्रह्मचारिव्रतलोपप्रायश्चित्तकृत्वाकार्यं॥ तदाहवौधायनः॥ शौचसंभ्यादर्भमि
क्षात्रिकार्य्यराहित्यकौपीनोपवीतमेखलादंजलिनाधारिणोदिवास्वायच्छत्रयादकास्त्रविधा
रणोद्ग्रीनानुलेयनांजनयूतनृत्पगीतवापादिभिर्नृत्तौत्रहचारीकृच्छ्रत्रयंचरेन्महाभ्राह्मिही
प्रचक्षुर्यात्॥ समावर्तनोत्रशर्वमृतानात्रिरात्रमाशौचकार्य्यम्॥ आदिशीनोदकंकुर्यादाव्रतस
समापनात्॥ समाप्तेतूदकंदत्वात्रिरात्रमशुभिवैदिनिमन्त्रैः॥ आदिशीब्रह्मचारीतिविज्ञानेश्वरः
॥ ब्रह्मचर्य्यदिकश्चिन्मृतस्तदात्रिरात्रमध्येविवाहकार्य्यमथानेतिसिष्यत्रिजननेतुसत्यपि
नात्रेरात्रे॥ तत्रातिज्ञाताशौचभावाद्दकंदत्वेतिवचनाच्चेतिदिकं॥ तत्रापि विकल्पः॥ पितृर्थे।
पितृनेनेवानुदोषोभवत्किर्हिवित॥ आशौचकर्मणोनेस्यात् अहंवाब्रह्मचारिणामितिहं दो
षपरिशिष्यात्॥ स्नानकत्रतामाह आसः॥ यत्तौयवीतदितयसोदकंचकमउल्लुम्बुचैवास्तीष
मसंघाडकेचायुपानहौ॥ ऐक्यचकुंउत्तरेदंरुत्केशनस्वः सुविः॥ वेदीदभं वटः। मनुः॥ उपा
नृत्तौचवासश्चधृतमभ्येर्नधारयेत्॥ उपवीतमलेकारमजकारकमेववा॥ अथान्यपिबद्धचयष्ट
स्तदादिभ्योहेयानि॥ अथकुरिकावन्वः॥ जीतिर्निर्वधेनारदः॥ कुरिकावधेनवस्येनृपा
गां प्राकुरयहात्॥ विवाहोक्तेषुमासेषुशुक्तमक्षयनसंगे॥ जीवेशुक्तेचभूषुत्रेचंद्रतारावला।

...सुयहं श्रद्धया ॥ अजपुत्राणां मौन्यमावस्ववधन
 ॥ भीमो जीवधो कृतिव्यादी कायमोमदिनं विना ॥ अथ विवाहः ॥ यातु वल्क्यः ॥
 अविभुत्रवह्न चर्या लक्षणां स्त्रिय सुहृदता ॥ अत्र न स्वर्गकोणमस्य विजयपीथस्य ॥ अत्रो
 गीशीभारमती प्रसमा तावर्षो ज्ञाना ॥ लक्षणां वाद्याभ्यंतरलक्षणीयं क्ता ॥ वाद्यानि काशी स्वडा
 ने प्रक्षिन्नि ॥ अत्र रागपथे पिय उक्तत्वेत्वाश्वलायनोक्तानि ॥ मनुः ॥ अत्र पिय च या मातुरसगो
 वाचयापितुः ॥ सात्र शास्त्रादिजातीनां दारकर्म शोभेथुर्नादत्रिममातुर्यहीता अस्सपिडोपिसगो
 वाचनरुनिहृत्तये ॥ चकारा आतुरसगोत्रा ॥ दत्रकस्य पितुर्जनककुलोपितुरसगोत्रापिसपि
 उन्नानि विद्वत्पत्यश्चकार ॥ अत्र सपिडोसापिडुः ॥ इति ॥ तत्रैकशरीरवयवान्वयेन भवति ॥
 एतस्याहपितुर्मातुर्वीरशरीरस्यावयवाः पुत्रयोत्रादि सुसाक्षात्परपरयावा युक्त शोशितादिरु
 येणानुस्यूताः ॥ यद्यपियत्याः पत्यासह जातयत्नीनां च परस्परैतत्तत्संभवति तथाप्याधारत्वे
 नैकशरीरवयवान्वयोस्त्वेव ॥ अस्थिभिरस्थितीतिमत्रलिगात् ॥ एतस्याहपितुर्शरीरस्याव
 यवाः पुत्रदारांतासाहिता इति मदतरत्नपारिजातविताने श्वरादयः ॥ वाचस्याते सुहृदि विवेका
 श्लयायपादिगौडमैथिलादयोष्येवम् ॥ अत्रिरपि ॥ एतत्साट्कोशिकशरीरं त्रीणि पितृत्
 स्त्रीणि मातृतोः स्थित्वा युमज्जानः पितृत्स्त्वज्यां सरुधिराणि मातृत् इति ॥ प्रजामनु प्रजायते
 इति च ॥ चंद्रिकायर्कमैधातिथिमाभवादयसु ॥ एकपिडदानक्रियान्वयित्वं सापिडुं ॥ ले
 यभाजश्चतुर्योधाः पित्राद्याः पिडुभागितः ॥ पिडुः सप्तमस्तेयांसापिडुं सप्तयोरुषभितिमा ॥
 स्थितेः ॥ न चपितृव्यादिव्येत्नास्तीति वाच्यम् ॥ तत्कत्रैकश्राद्धेदेवतेकेन तत्सन्वात् ॥ इदं
 त्रकत्रैकश्राद्धेदियेदेवता मृतस्तेषामध्ययः काश्चिदन्यकत्रैकश्राद्धे उपविशति ॥ तिथांसापि
 ज्या ॥ तश्रायोणापयिभक्तैकश्राद्धे सहाधिकारित्वेन तदन्वयात् ॥ एकत्वं सागताभर्तुः पि
 ण्णै चरुतकैरिति स्थिते अशुतीनां च वैराग्यार्थत्वात् ॥ तस्य सापिडुनिमित्तत्वे मानाभावा
 त् ॥ न च मातुलादिव्येत्नास्तीति वाच्यम् ॥ मातामहुरुपदेवते क्वात् ॥ ननु गुरुशिष्यादिरपि
 श्राद्धदेवतात्वात् ॥ सपिडुत्वेत्यात् ॥ किं बहुना सर्वाभावे तु नृपतिः कारयेत्तस्य रिक्यतर इति मा
 क्केयपुत्ररागाद्राशोपिश्राद्धकत्रैत्वात्सापिडुप्रसंगः ॥ सत्यं ॥ पंचमात्मप्रमाहर्धुमातृत्ः पितृ
 तस्त्वथेनियान्नवल्क्यवचनेन मातापितृसंबंध एव तत्सन्वात् ॥ ऊर्ध्वसापिडुनिवर्तत इति शिष्यः
 ननु पंचमत्वाद्यत्र नियम्यते तमातृत्वात्सापिडुत्वात् ॥ योरुषेयत्वाद्दोषरतिचेत् ॥ तुल्यमन्यत्रापि ॥
 अन्यकत्रैके रात्सुत्पितृत्वात्वादेवतात्वाभावाच्च ॥ किं च ॥ अथ वयवान्वयपक्षेयथायोगरु
 ढ्यापरिहरसाथैहपितेन मातृकुलेपितृकुले चैकपिडुदानक्रियान्वयित्वं सापिडुमिसाहः ॥
 तेनेकस्यपि चारयः षट्पुत्रादयश्च षट्सपिडुमंति ॥ अत्रकचिदभयतः सापिडुनिहृत्तावेव ॥
 हाहीतामथेसाहः ॥ सुदचिंतामस्तिवाचस्थतिहरदत्रादयसुसगोत्रत्ववत् सापिडुस्यस्यप्रति
 योगिकत्वेन संयोगस्य मयभिरुप्यत्तरेकतानिहृत्तावन्मतीनिहृत्तैरेव शक्यत्वात्सुखपुरुषमा

कौलोदाहादीनामस्मादचनादमागप्यमित्युक्तम् ॥ एहस्यतिरपि ॥ उहस्यते वासिणात्तैमी
 तुलस्यसुताद्विजेः ॥ मत्प्रादाश्चनराः सर्व्वमभिचाररताः स्त्रियः ॥ उत्तरो मयथास्यैवस्यया
 न्दरांरजसला ॥ इत्यनाचारत्वमाह ॥ अतएवहेमाद्रीं मात्स्ये ॥ कर्णाटकादीनातत्कारिणां
 श्राद्धनिषेधः ॥ वीपदेवेनापिलिखिते ब्राह्मणे ॥ यत्र मानुजजोदाहीयत्रैवेवस्योपतिः ॥ श्राद्धं
 नगच्छेत्तद्विप्रज्ञातं यच्च निरामिषमिति ॥ तस्मान्मातृतः यंच पितृतः सप्रचयत्तौ हहेदिति सि
 द्धं ॥ संबंधविवेके समंतुः ॥ ब्राह्मणानामेकपि उस्वधानामादशमादश्या विच्छिन्निर्भवति ॥ आ
 सप्तमाद्रिक्य विच्छिन्निर्भवति आतृतीयात्पि उस्वधानामादशमादश्या विच्छिन्निर्भवति ॥ आ
 हहा ॥ तुलो भवति ॥ अस्वार्थमाह ॥ शूलपाणिः ॥ जीवन्निजादित्रिजस्यर
 द्प्रपितामहादयस्त्वयः श्राद्धदेवतात्वात्पि उभाजो भवति ॥ तर्द्ध्वत्रयो नवपुरुषययैतालेप
 भाजः ॥ श्राद्धकर्त्ता च दशमर्त्ता ॥ दशमाहर्द्ध्वसापि उन्निष्ठेति ॥ दशमादिसुपलक्षणात् ॥
 तेनपितृपितामहजीवने नवपुरुषययैतं पितृजीवने चाष्टपुरुषययैतं सापि उन्मिति ज्ञेय
 म् ॥ अपुत्रधनयहोसन्निहिताभावे सप्रपुरुषययैतमधिकारः ॥ धनयाहियामारभ्यतृती
 यः योत्रस्तद्वदं श्राद्धविच्छेदः ॥ अन्वयाधनहारित्वे पुत्रश्राद्धादयकरोत्रस्तद्वदं हेत्यर्थः ॥ आ
 तीयादिसुपलक्षणाविषयम् ॥ अत्रानांतुस्त्रीणां त्रिपुरुषो विज्ञायत इति वसिष्ठेः ॥ एतन्वाशेषे र्वा
 षयं सापि उन्नतु विवाहाद्यैः ॥ तत्र प्रवृत्तवचनैः यंच मत्वसप्रमत्व नियमादि ति मेधातिथिप्रसूता
 शिवात्ताः ॥ वाग्दानोत्तरमेतदिति सुद्विवेकः ॥ मातृकुलविषयं कानीनकमाविषयं चैतत् ॥ अ
 न्यथा अत्रानांतथास्त्रीणां सापि उन्नतप्रयोरुचं ॥ प्रत्रानां भर्त्सापि उन्नतप्रयोरुचं ॥ प्रजापतिरिति ॥
 कौर्मैराविरोधः स्यादिति रत्नाकरस्मृतिनत्वादिगो उच्यंथाः ॥ पुत्रो चैतत् ॥ अन्वयाकर्मोत्तौ पुरु
 षत्रयपर्यं तमेव सतकं स्यान्नीर्द्धम् ॥ सायलमाता महकुलेत्वाहमितात्तरायां संखः ॥ यद्येकजा
 तावहवः पृथक्क्षेत्राः पृथक्जनाः ॥ एकपि उन्नतपृथक्शीचापि उस्वावर्त्ते त्रिषु ॥ पृथक्क्षेत्रा
 भिन्नजातीयस्त्रीषुजाताः पृथक्जनाः सजातीयभिन्नमातृषुजाताः ॥ अत्र त्रिपुरुषे सापि उन्मि
 ति विज्ञाने श्रोत्र्याचक्षी ॥ पृथ्वी चंद्रोदये सापि उन्मदीपिकायां चैवम् ॥
 मदनपारिजाते तु पृथक्क्षेत्राः भिन्नमातृजा पृथक्जनाः भिन्नजातीयाः ॥ एतद्विजातीयसायलमा
 तृकुलविषयम् ॥ सर्व्वसायलमातृकुले चतुःपुरुषे सापि उन्म ॥ पंचमी सप्तमी चैव मातृतः पितृ
 नस्तथेति ॥ वसिष्ठेः ॥ सप्तमीमिति ब्राह्मणादीनां सत्रियादिद्वारोत्पन्नपि
 कुलविषयं वेत्युक्तम् ॥ तत्सक्यो लकस्मितत्वाद्गोत्तरविरोधाच्च निश्चयम् ॥ पितृपत्न्याः सर्व्वमा
 तरस्युक्ता समंतुना तदपत्यानि भागिनियानीति पृथक्क्षेत्राच्च ॥ अन्वयात्सापि उन्नेन निषेधा
 त् ॥ सायलमानुजत्वादिनिर्द्देशोऽर्थः ॥ अतएव तेन स्मृतिर्कोमुपांस्वर्गासायलमाता महकु
 लपरत्वेन तथैव शंखचं न्यास्यातम् ॥ निजवासिष्ठयंचमोत्सप्तमीमतीतेति म्माख्येयम् ॥ त
 स्मात्ताम्येवमास्यापुत्राप्रयोगरत्ने भर्त्सापि उन्नतत्वादिगो उच्यंथेषु च सपनमाता महकुले
 वदकं वाचनिकमेव सापि उन्म ॥ पचाह समंतुः ॥ मातृपितृसंबन्धात्प्रमादविवाहाभंति

रयासु मीवरः मूलपुरुषमारम्पद्वितीया तृतीयादिका सुदहेदिताहः ॥ सिद्धासु नवधूरयोः
 स्वतः सापिञ्जकिनुकूटस्थसंनतितात् ॥ तस्यापिञ्जनेवा ॥ अतोष्टमवरप्रतिकमाया असापि
 येपिकन्यायाः कूटस्थेन सापिञ्जात्तत्सततिस्थत्वाहरस्तां प्रति सापिञ्ज एवेत्यविवाहः ॥ सा
 ज्यासापिञ्जयोः प्रतियोगिभेदेन विरोधादिताहः ॥ इदमेवपुक्तम् ॥ आशौचिप्येवंसापिञ्जये
 म् ॥ यत्रतुमध्ये विच्छिन्नमपिसापिञ्जमंडुकुतुतिवपुक्तम् ॥ आशौचिप्येवंसापिञ्जये
 म् ॥ यत्रमध्ये नरसुवर्नतेयथा कूटस्थोत्पचम्योः कस्योः पुत्रौ ॥ तत्रनिवृत्तिः ॥ तदयस्योस्वतुहः
 स्तत्रापिनसापिञ्जासापिञ्जयोर्दोषः ॥ संवंधिभेदात् ॥ तेवतत्रनविवाहः ॥ अत्रकूटस्थमारम
 गणानाकार्य्या ॥ तदुक्तम् ॥ वध्वावरस्यवातातः कूटस्थायदिसप्तमः ॥ पंचमीचेतयोर्मातातत्सापि
 ङ्जनिवर्नतर्ति ॥ कूटस्थो मूलपुरुषः ॥ विश्वरूपनिबंधो ॥ एवमुक्तप्रकारेणपितृवंधुसुसप्तमा
 न् ॥ ऊर्ध्वमेवविवाह्यत्वंपचमान्मातृवंधुतः ॥ संतानोभिद्यतेयस्त्वात्तर्ध्वजाडमयत्रच ॥ तमा
 दायगरोद्गीमान्त्वरयावच्चकन्यकां ॥ स्मृतितत्विनारदः ॥ आसप्तमात्पचमात्पचंधुम्यः पितृ
 त्तः ॥ अविवाहासगोत्राचसमानप्रवसतया ॥ अत्रवंधुम्यः रतिपंचमी निर्देशात्पितृ
 सप्तुत्रानुसप्तमीमातुः ॥ पितृष्वसुपुत्रात्पंचमीमपित्यजेत् ॥ एवमन्यवंधुसुतेयम् ॥ तत्रापि
 गोत्रान्येवीगपिविवाहंकुर्यात् ॥ वस्यमारावचनात् ॥ त्रिगोत्रगरानाचमातामहगोत्रापि
 क्षयानुसायेक्षया ॥ अस्यापितुः पितामहदुहितुर्दोहित्रीपुत्रीपरिणीयास्यात् ॥ मधाः मा
 तामहगोत्रापेक्षयातुत्रिगोत्रांतरिर्नविवाहप्रसंगरतिसंवंधतत्वादयोगोऽयथाः ॥ संबंध
 वेकेश्लयाणिरय्याह ॥ यंचमात्सप्तमाच्चावीगपित्रिगोत्रांतरिनाविवाहात् ॥ असंवंधाभावे
 न्मातुः पितुर्नैवोदकेनवा ॥ साविवाहादिजातीनां त्रिगोत्रांतरिनाचयेतिरहन्मन्त्रैः सन्निक
 पिकर्तव्यत्रिगोत्रात्परतोयदीतिदेवलोकेत्येति ॥ एतच्चदाक्षिणान्यानमन्यते ॥ यत्रुवसिष्टः ॥
 पंचमीसप्तमीचैवमातृतः पितृतस्तथेति ॥ यच्चविष्णुपुराणम् ॥ पंचमीमातृपक्षाच्चपितृपक्षा
 चसप्तमीम् ॥ इहस्थउदहेत्कमाप्येनविधिनाचयेति ॥ तत्पंचमीसप्तमीमतीत्येतिआख्येय
 म्पंचमेसप्तमेचैवयेषांवेवाहिकीक्रिया ॥ क्रियापराअपिहितेयतिताः अदतीगनारत्यपर
 र्केशरीविवचनात् ॥ ह्यरलतायोशंखल्लिखितौ ॥ सपिंडतानुसर्वेषांगोत्रतः साप्रयोरुषी ॥ पिंड
 द्वाद्दकदानंचआशौचंवतदानुगम् ॥ गोत्रसंतानम् ॥ आशौचंतानमिष्याप्यगच्छतीत्यर्थः ॥
 मुद्दिदिविकेमुद्दिविनामणौचत्राहे ॥ सर्वेषामेववर्णानांविशेषासात्रयोरुषी ॥ सपिंडता
 ततः पश्चान्समानोदकधर्माना ॥ ततः कालवशात्त्रविस्मृतौनामगोत्रतः ॥ समानोदकसेस
 नुतावन्मात्रापिनश्यति ॥ सप्तोर्ध्वत्रयः सोदकास्तगोत्रजाः ॥ तत्रैवत्राहेअविभक्तधनास्वे
 तेस्यपिंडाः परिकीर्तिताः ॥ तेनाविभक्तधनाभावेविभक्तः सपिंडोधनहारीनान्यथेत्यर्थः ॥ ते
 नविवाहेआशौचंधनयहयोचत्रिधासापिञ्जसिद्धम् ॥ यत्रपंचमीमातृतः परिहरत्सप्तमीपि
 तृतस्त्रीनुमातृतः पंचपितृतीवेतिपैठीनसिद्धौतीनीनित्यनुकल्परतिमाधवोक्तेः ॥ पंचमीस
 प्तमीचैवमातृतः पितृतस्तथा ॥ दशभिः पुरुषैख्यातात्तृशोत्रियाणांमहाकुलान् ॥ उदहेत्सप्त

गार्हपत्ये तदभावे तु सप्तमीम् ॥ पंचमी तदभावे तु पितृपक्षे ययं विधिः ॥ सप्तमी च तथा यथा यचमी
 चतुर्थे वच ॥ एवमुदाहृत्येकस्मान्दोषः शाकटायनः ॥ तृतीया वा चतुर्थ्या वा पक्षयो रभयोर
 पि ॥ विवाहये न्मुनः प्राह पाराशर्यो गिरायमः ॥ यस्तु देशानुरूपेण कुलमार्गिणा चोद्धेत ॥
 नित्यं संवहार्थः स्याद्देहां चैतत् प्रदश्यते ॥ इति चतुर्विंशतिमतात् ॥ चतुर्थी मुद्दे कसा चतु
 र्थपंचमीपि वा ॥ यराशरमते षष्ठीपंचमी नतु यंचमीमिति यराशरैकैः चानुकल्पत्वेनाप
 दिपंचम्यादिपरिरायने कार्यमिति प्रतीयते ॥ अत्र हि तदभावे इति स्पष्टमेवानुकल्पत्वमु
 क्तम् ॥ तन्नयथा श्रुतं ज्ञेयम् ॥ शर्वोक्तमरीचिवचो विरोधात् ॥ वस्तुनिविकल्पासंभवात् ॥
 पंचमात्सप्रमाद्रीनांयः कसा मुद्दे हे हिजः गुरुतस्मीसविनेयः सगोत्रा
 चैव मुद्दे ह निति विष्णुः ॥ यराशरस्य मूलाभावश्च ॥ तस्मान्मदनपारिजाताद्युक्तदिशा
 दत्रकसायत्नसंबन्धाद्यनुपवेशे ब्राह्मणादीनां क्षत्रियादिसंयुतविषये या शर्वोक्ता निने
 यानिनत्वनुकल्प इति भ्रमितव्यम् ॥ यतु स्मृतिचेदिकामाधवादयश्चाहुः ॥ तृतीये संगच्छा
 वहे चतुर्थे संगच्छावहारतिशतपथश्रुतेः ॥ तत्राजहर्मातुलस्येव योधाभागस्यैतद्व्यसे
 योवयामिवेति ॥ गर्भे तु नौजनितादपतीकरिति चमंत्रवर्णात् ॥ मातृव्यससुतानुकेचित्
 पितृव्यससुतानुतथा ॥ विवहेति क्वचिद्देशसंकीर्णायिसंयुतामिति शानातयोक्तेश्च ॥ मा
 तुलकसादाहः कार्यः ॥ यद्यपि पितृव्यसकसादाहोपि प्राप्तस्तथाप्यस्वर्ग्यलोकविहितमि
 ति ॥ निषेधादचनोतरेणा तदुदाहस्याविधानाचनकार्यः ॥ अयं तु दाक्षिणासिन्यशिया
 चारात्कार्य इति ॥ नच शर्वोक्तश्रुतीनामर्थवादमात्रता ॥ मानोतरेणासिद्धो उपरि हि देवे
 भ्यो धारयतीति वदनुवादानुपयत्याविधिकल्पनात् ॥ यतु शानातयः ॥ मातुलस्यसुतानुद्दे
 मातृगोत्रांतथैव च ॥ समानप्रवरंचैव त्यक्त्वा चोद्रायरां चरेत् ॥ यच्च मनुः पितृव्यसेयोभेदि
 तीस्त्रीयामातुरेव च ॥ मातृश्वभ्रातुराप्तस्य गत्वा चोद्रायरां चरेत् ॥ एतास्तिस्त्रस्तभाष्य
 र्थेनोपयच्छे तदुद्दिमान् ॥ यच्च वासः ॥ मातुः संयुतायत्ननवर्जनीयादि
 जातिभिरिति ॥ तत्रांधर्वादि विवाहोद्दे मातृ विषयम् ॥ तत्र पितृगोत्रानिदत्रैः ॥ अतएव मा
 कंडेयपुराणम् ॥ गांधर्वादि विवाहे सुपितृगोत्रेण धर्मविदिति ॥ ब्राह्मादि विवाहे तु परिरो
 येवेति ॥ महसोमेश्वरोपितृतीये ध्यायेवात्पयादे मातुलकसादाहमुदाहृत्य स्मृतिविरोधे
 नाचारप्राप्तस्यास्य वार्तिके वाधोक्तावपिशर्वोक्तश्रीतुल्लिगवलीयस्वादस्य कर्तव्यता माह
 तदेतदत्रकस्यालकदत्रिममातृसोदरकत्याविषयत्वेनासवर्गीमातुलकसा विषय
 त्वेन युगोतरपरत्वेन चोपयन्मस्य वित्तरमरीययथातथास्तु ॥ तथापिकलौताव
 न्निहितमेव ॥ गोत्रान्मातुः सडिलाच्च विवाहो गोवधस्तथेसादिपुराणात् ॥ माधवीयेवोधाय
 नोप्यस्य निदा माह ॥ यंच भाविप्रतिपत्तिर्दक्षिणातः तथोत्तरतः नुयेतेन स्त्रियाचसहभोजनं
 प्रषयितभोजनं मातुलपितृव्यसद्विदुपरिरायनमिति ॥ अथोत्तरतः सीधुणादादिकमुक्त्वा
 उत्तरत्तरस्मिन्कुर्वन्नुदयति उत्तरत्तरस्मिन्निति महसोमेश्वरेणापि स्मृतिविरुद्धानामातुल

आपंचमादयेमां॥पितृपत्न्यःसर्वामातरस्तभ्रातरौमातुलास्तभृदिगिमोमातृषसारस्तदृदितरथ
 भगिन्यस्तदयत्मानिभगिनीयानिअमथासंकरकारिणःस्युस्तथाध्यायपितुरेतरद्वैति॥आपवमा
 दितिमातृकुलेत्रिगोत्रांतरितविषयवेतिप्राच्याः॥मात्ये॥समानप्रवरांचैवशिष्यसंततिरिवच
 ॥ब्रह्मदानुर्गुरोश्चैवसंततिःप्रतिविध्यते॥तद्गिमोमातृषसारतितुआकरेनपरितम्॥क
 विद्वचनादविवाहः॥यथाशुभपरिशिष्टेअविरुद्धसंवधासुपयच्छेतेत्युक्ताविरुद्धसंवधःस्व
 यमेवोक्तः॥यथाभार्यास्वसुदुर्हिनापितृव्यपत्नीस्वसाचेति॥वौधायनः॥मातुःसपत्न्याभगि
 नीतस्तुताचविवर्जयेत्॥पितृव्यपत्न्याभगिनीतस्तुतांचविवर्जयेत्॥अतोमातृषसुःसापत्र
 पुत्रकन्याप्यविवाहाः॥स्यपत्न्यामातृकुलजाभितिमदनयारिजातीकैरितिकेचित्॥केचित्तुमि
 शेभ्रातापितुःसमरतिमनूक्तैस्तत्तन्मातावृत्तान्पितुर्मातामहताज्ज्येष्ठभ्रातृपत्नीभगिनीनपि
 वाया॥तथाउत्पादकब्रह्मदात्रौर्गरीयान्ब्रह्मदःपितेतिमनूक्तेषुरुणात्रियुरुषसापिंड्य॥
 सस्वापिनिर्वायः॥अतस्तेषां कन्यानोदाहाः॥गायत्र्याउयदेसुश्वकन्यानेवोदहेहिजः॥गुरो
 श्वकन्यांशिष्योवातत्संतन्यापिनेष्यते॥पुरुषत्रयपर्यंतभ्रात्रदेर्नतरिष्यते॥वाक्संवधज्ञा
 तानांतस्निहसंवधमाग्नां॥विवाहीत्रनकर्त्तव्योलोकगर्हाप्रसज्यतेरतिवचनाचेत्साहः॥त
 त्रमूलंचित्यम्॥दत्तकविषयेतुअत्रे॥तत्रगीतमःउर्ध्वसप्तमान्निवृधेधुम्योवीजिनश्चमातृ॥
 वधुभ्यःपंचमादितिबेधुयहृणाददत्तकमात्रपरमिदंकिंतुसंतानेपि॥एतत्क्षेत्रजादिसर्व
 द्यासुध्यायरापरमितिहरिदत्तः॥ अत्रस्थितिचंद्रिका॥ निषीगा
 यउत्पादयतिनस्मादीजिनोप्यूर्ध्वसप्तमादित्यर्थरति॥दत्तकस्यजनकविषयमेतरदिसापिंड्य
 मीमांसायानेनदत्तस्यजनककुलेसप्तयोरुषंजननीकुलेयांचयोरुषंसापिंड्यम्॥दत्तकीना
 दिपुत्राणांवीजवपुःसपिंडता॥सप्तमीपंचमीचैवगीत्रित्वंयालकस्यचेतिवृहन्मसूक्तेः॥वी
 जिनश्चेतिगीतमोक्तेश्च॥यालकपितृकुलेतुयंचपुरुषंयालकमातृकुलेत्रियुरुषम्॥तथाचा
 परकंयैठीनसिः॥त्रीत्तमातृतःपंचपितृतःपुरुषानतीत्यादहेदिति॥एतत्सर्वव्याचर्यो॥
 दत्तकादीन्पुत्रान्पितृव्यस्तौनिवर्त्तयिंडगोत्रार्थेयान्॥प्रत्येतदृच्यतेपंचपितृत्तरतिनात्या
 न्प्रतीति॥यत्र॥ वृद्धगीतमः॥ स्वगीत्रेषुर्जतायेस्युर्दत्तकीतादयःसुताः॥
 विधिनागोत्रमायांतिनसापिंडविधीयते॥ यच्चवसिष्ठः॥ अत्यशास्त्रोभ्रवो
 दत्तःपुत्रश्चैवोयनापितः॥स्वगीत्रेणशशास्त्रोक्तविधिनास्यान्वशास्त्रभागिति॥यच्चनारदः॥
 धर्माथैवर्हिताःपुत्रास्तत्रोत्रेणपुत्रवत्॥अशयिंडविभागित्वंतेषुकेवलमीरितमिति॥त
 न्यालककुलेसप्तयोरुषं॥सापिंड्येनेत्येवपरन्तुसर्वथासापिंड्यनियेवपरमितिसापिंड्य
 मीमांसायाम्॥ मदनयारिजातादयिदत्तकालप्रवेशेःस्यंसापिंड्यंप्रतिमाति॥त
 याहि॥तेनत्रीनतीन्पितृदाहृत्ययस्यमातृदत्तपुत्रीप्रतियहीनापुत्रीकृतातस्याःप्रतिय
 हीतःकुलेत्रीनतीति॥पंचपितृत्तरतितुपस्यदत्तपुत्रपिनातस्यपुत्रनकुलेतद्विषय
 मिसुक्तम्॥वस्तुतस्तु॥श्रवणवचसांमहानिवेधेषुपुकाप्यनुपलेभारपरकीदित्स्वनामा

त्रत्वेयुक्तम् ॥ त्रिषोडशप्रवृत्तिनतदयत्पत्वाभावात् ॥ तथापि तत्सर्वमाविवक्षितं यत्पत्वेन
 गीत्रत्वं युक्तम् ॥ अत्र एव सर्वेषां परेषां च तद्गीत्रम् ॥ अत्र विशेषोऽस्मृत्कृतप्रवरदर्यरोज्ञेय
 म् ॥ प्रवरास्तु प्रवरानि प्रवराः ॥ कल्पकाराहिवासिद्येति हीतावसिद्यवदित्यध्वरुणित्यादि
 नायेषां प्रवराणामनंतिप्रवराः ॥ तच्च वरसंययिगोत्रभूतस्यापि चित्तदृश्यते ॥ तथा
 पि सर्ववद्विभेदो दृश्यः ॥ अन्यथानिषोडशप्रवराणां कार्ये यस्यादिनिर्देशानुययनेः ॥ अन्ये
 तु तद्गीत्राणां कार्ये यत्र तिभेदाद्गिरिति दिक् ॥ तत्त्वेन गीत्रभूतस्य पि नृपिता महप्रयिताम
 हा एव प्रवराः ॥ पितृवाप्रेथयुत्रौथयोत्रति शतयथश्रुतेः ॥ परंपरप्रथममित्याश्रयात् ॥
 पुनोक्तेश्च ॥ अत्र विशेषमाह वैधायनः ॥ एक एव ऋषिर्वावत्प्रवरेष्वनुवर्तते ॥ तावन्म
 मानगीत्रत्वमत्यत्र भृग्वगिरसांगरादिति ॥ स्मृत्यर्थसारे ॥ त्रियसाराण्यथावापिसन्नयावा
 नुवर्तने ॥ एकस्य दृश्यते यत्र तद्गीत्रं तस्य कथ्यते ॥ भृग्वगिरो गरीषु तु माधवीये स्मृत्यन्तरे ॥
 यचानोत्रिषु सामानादविकृतस्त्रिषु ह्ययोः ॥ भृग्वगिरो गरीष्वंशेष्वेकोऽपि वारयेत् ॥ शे
 षु गीत्रेष्वेकोऽसमानः प्रवरेष्वंवाहं वारयेदित्यर्थः ॥ वैधायनोऽपि ॥ भृग्वगिरसावधिहृत्ये
 द्यार्थे यसन्निपातेः विवाहस्यार्थे याराणां ॥ अर्थे यसन्निपातेः विवाहः षडर्थे याराणामिति ॥
 भृग्वगिरो गरीष्वंशेष्वेकोऽपि वारयेत् ॥ भृग्वगिरो गरीष्वपि जमदग्निगौतमभरद्वाजेष्वे
 कप्रवराणां सर्वेषामप्यसाम्ये वासगीत्रत्वादेवा विवाह इति दिक् ॥ अथ गीत्रा
 णां प्रवराश्चोच्यंते ॥ तत्र वैधायनः ॥ गीत्राणां तु सहस्राणि प्रपुत्रान्या
 र्शुनानि च ॥ ऊनये चारशदेवैषां प्रवरा ऋषिदर्शनात् ॥ तत्र सप्रभृगवः ॥ वत्सा
 विदाश्चार्द्धिषेणायस्त्वा मित्रयुवः वैसा सुनकारति ॥ वत्सानां भार्गवाः च्वावना प्रवानोर्वजा
 मदर्येति भार्गवोर्वजामदर्येति वा भार्गवश्चावना मवानेति वा ॥ विदानां भार्गवश्चावना म
 वानोर्ववेदितियं च ॥ भार्गवोर्वजामदर्येति वा एतौ द्वौ जामदर्यसंज्ञौ ॥ अर्द्धिषेणानां भार्ग
 वश्चावना प्रवानां अर्द्धिषेणानूयेति भार्गवा अर्द्धिषेणानूयेति वा ॥ एषां त्रयाणां परस्परमवि
 चाहः ॥ वात्सानां भार्गवश्चावना प्रवानेति वत्सपुरोधसयोः ॥ यच्च भार्गवश्चावना मवानवा
 त्सपुरोधसेति वैजवने मथ्येति ॥ एते त्रयः क्वचित् ॥ एषामपि सर्वैरविवाहः ॥ अत्र तत्र ह
 रास्या ऋषयो न्यश्च विशेषो मन्कृतप्रवरदर्यरोज्ञेयः ॥ यस्त्वानां भार्गववैतद्व्यसावेतसे
 ति ॥ मित्रायुवानां भार्गववाध्यश्चदिवोदासेति ॥ भार्गवाश्चावनदिवोदासेति वा ॥ वाध्यश्चैमे
 को वा ॥ वैसानां भार्गववैत्यर्थेति ॥ एते एव श्येताः ॥ सुनकानां सुनकेति वा गार्हमेदं ति
 वभार्गवगार्हमेदं ति हीवा भार्गवशीनहोत्रगार्हमेदं ति त्रयोवा ॥ वैदविश्चर्जातिवो भार्ग
 ववैदवैश्चर्जातिविति ॥ साठरमाठरंशां भार्गवशाठरमाठरंति ॥ एतौ द्वौ क्वचित् ॥ यस्त्वादीनां
 स्वगणान्यस्त्वासवर्षिविवाहः ॥ तदुक्तं स्मृत्यर्थसारे ॥ यस्त्वामित्रयुवो वैसाः सुनकाः प्रवरेष्वनु
 स्वस्वहित्वा गणां सर्वैर्विवाहेषुः परावैरिति ॥ अथ गिरसः ॥ नेगौतमभर
 द्वाजाः केवला गिरसश्चेति त्रिधा ॥ तत्र गौतमः दशः ॥ आयास्याः शरदंताः कौमंडादीर्घतमसः

औशनसः कारेणुयालयः॥ राहुगणानीमं एजकावामदेवाहृदु कथाश्चेति॥ तत्रायास्वानो
 आंगिरसायास्यगीतमेति॥ शरदंजानामांगिरसीतथ्यकावतमीतमकीमडेतिवा॥ आंगिर
 सायासीशिजगीतमकाक्षीवतेतिवा॥ आंगिरसीतथ्यगीतमीशिजकाक्षीवतेतिवा॥ आ
 गिरसीतथ्यगीतमीशिजकाक्षीवतेतिवा॥ आंगिरसीशिजकाक्षीवतेतित्रयोवा॥ दीर्घतम
 सामांगिरसीतथ्यकाक्षीवतमीतमर्द्धेयतमसेतित्रयोवा औशनसामांगिरसगीतमीशनसे
 तित्रयः॥ करिशुयास्वानामांगिरसगीतमकारेणुयालेतित्रयः॥ राहुगणानामांगिरसराहु
 गणगीतमेति॥ सोमराजकानामांगिरससीमराजकगीतमेति॥ वामदेवानामांगिरसवाम
 देवगीतमेति॥ हृदु कथां आंगिरसीमांगिरसवाहृदु कथगीतमेति॥ आंगिरसवामदेवका
 मदेववाहृदु कथेतिवा॥ उतथ्यानां आंगिरसीतथ्यगीतमेति॥ औशिजानां आंगिरस औ
 शिजकाक्षीवतेति आफलवः॥ आंगिरस आयास्यौशिजगीतमकाक्षीवतेतिकान्यायनः॥
 एतौ द्वौ क्वचित्॥ राघुवानामांगिरसराघुवगीतमेतिकेचित्॥ तत्रमूलोचित्॥ एषां सर्वेषां गी
 तमानामविवाहः॥ अथ भरद्वाजाः॥ ते चत्वारः॥ भरद्वाजाः॥ गर्गीः॥
 ऋक्षाः कथयति॥ भरद्वाजानां आंगिरसवाहृदु स्यत्यभरद्वाजेतित्रयः॥ गर्गीनामांगिरसवाहृदु
 स्यत्यभरद्वाजस्येत्नगार्ग्येतिपंच॥ आंगिरसस्येत्नगार्ग्येतिवा॥ अंत्ययोर्म्यन्ययोवाभारद्वाज
 गार्ग्येस्येतिवा॥ गर्गमेदानामांगिरसतेत्रिरकापिभुतेति॥ ऋक्षाणां कपिलानां वांगिर
 सवाहृदु स्यत्यभरद्वाजवान्दतमातवचसेतियंच॥ आंगिरसवान्दतमातवचसेतित्रयोवा॥
 कपीनामांगिरसामहीयवीरुक्षयसेति॥ आमभुवामांगिरसभारद्वाजवाहृदु स्यत्यमंत्रवरा
 मनवेतिपंच॥ अयंकचित्॥ भरद्वाजानां सर्वेषामविवाहः॥ अथकेवलांगिरसः॥
 हरितानामांगिरसवरीषयोवनाश्चेति॥ चाघीमांघातावावात्सानामांगिरसमांघातकींतेति॥ क
 रावाणामांगिरसाजमीठकारवेति॥ आंगिरसघोरकरवेतिवा॥ रथीतराणामांगिरसवैरुयरायी
 तरेति॥ आंगिरसवैरुसपार्थदश्चेतिवाअष्टदशपार्थदवैश्वरूपेतिवा॥ अंत्ययोरसताविमोह
 स्तेतिवा॥ विशुद्धानामांगिरसपौरुकुत्त्रासदस्यवेति॥ एषां स्वगणविहाय सर्वैर्विवाहोभ
 वति॥ हरिनकुत्सयोस्तनभवति॥ अथात्रयः ते चत्वारः॥ आत्रेयाः वासुतकाः गविष्ठिराः सुद
 जोरति॥ आधानामात्रेयार्चनानशश्यावाश्चेति॥ वासुतकानामात्रेयार्चनानशश्यावत्केति॥
 घनंजयानामात्रेयार्चनानघानंजयेतिकेचित्॥ गविष्ठिराणामात्रेयार्चनानशशाविष्ठिरेति॥
 आत्रेयगाष्ठिरयोर्वातिथेतिवा॥ सुद्वानामात्रेयार्चनानशयोर्वातिथेतिचामरथ्यसुमंग
 लवैजवायानामात्रेयार्चनानशश्यावातिथेति॥ आत्रेयार्चनानशशाविष्ठिरेतिवा॥ सुमंग
 लानामत्रिसुमंगलश्यावाश्चेतिकेचित्॥ अत्रेः पुत्रिकापुत्राणामात्रेयचामरथ्ययोत्रिकेति
 ॥ अत्रेणां सर्वेषामविवाहः॥ अथ विश्वामित्राः॥ तेदशः॥ कुशि
 कालीहितवैशकाः कामकायनाः अजाः कनाः धनंजयाः अथमर्षणाः शरणाः इंद्रकीशिका
 रति॥ कुशिकानां वैश्वामित्रदेवगतीदलेति॥ लोहितानां वैश्वामित्राश्चकलोहितेति॥ अंत्य

योर्ध्वयोवावेशामित्रमाधुहं दसाष्टकेतिवा॥वेशामित्राष्टकेतिहीवा॥शैशकानांवेशामित्रा
 गाविथिनैरवरोति॥वेशामित्रैरशकैरवरोतिवा॥कामकायनानांवेशामित्रं देवश्वसं देतरसे
 ति॥अजानांवेशामित्रमाधुहं दसाजेति॥वेशामित्राशमरथ्यवाधुलेतिवा॥अथमर्षणानांवि
 श्यामित्रायमर्षणाकौशिकेति॥शरणानां॥वेशामित्रयोररोतिही॥विश्यामित्रदेवराजशररोति
 वा॥इंद्रकौशिकानांविश्यामित्रं द्रकौशिकेतिही॥धनंजयानांविश्यामित्रमाधुहं दसथानांजये
 ति॥वेशामित्रमाधुहं दसायमर्षरोतिवा॥कतानांवेशामित्रकान्यान्कीलेति॥एतेवौधायनो
 क्तः॥शैहिरानांवेशामित्रमाधुहं दसरोहिरोतिरेगुनांवेशामित्रगाथिनैरवावेति॥वेशानां
 वेशामित्रगाथिनैवेति॥जहुनांवेशामित्रशालंकायनकौशिकेति॥आशमथ्यानांवेशा
 मित्रासपथ्यवाधुलेतिउदवेशानांवेशामित्रगाथिनैरवावेति॥एतेआश्वलायनमात्स्योक्तः
 अथैस्त्वयेपियद्गणाउक्ताः॥ तैःन्यत्रमन्त्रतोशेया॥एषांविश्यामित्रा
 रामविवाहः॥ अथकश्यपाः॥ तेषुचानिधुवाःकश्यपाःशंडिलारेभाः
 लौगाक्षयश्चानिधुवानांकाश्ययावत्सारनैधुवेति॥कश्यपानांकाश्ययावत्सारासितेति॥रेभा
 रांकाश्ययावत्सारेभेति॥शंडिलानांकाश्ययावत्साराशंडिलेति॥अतस्थानेदेवलोवासितोवा
 ॥शंडिलासितेदेवलेतिवा॥काश्यपांसितेदेवलेतिवा॥अन्ययोर्ध्वयोवा॥देवलासितेतिही
 वा॥लौगाक्षीनृवश्यामःएषांकश्यपानामविवाहः॥० अथवसिष्ठाः ते
 पंच॥वसिष्ठाःकुंडिनाउयमन्यवः॥यराशराजाजूकरणीश्चेति॥वसिष्ठानांवासिष्ठेद्रप्रमदाभे
 रद्वसिति॥वासिष्ठेत्पेकीवा॥कुंडिनानांवासिष्ठेभेनावरुणाकौंडिलेति॥उयमन्नांवासिष्ठेद्र
 प्रमदाभरहास्येति॥वसिष्ठाभरद्वसिष्ठेद्रप्रमदेतिवा॥अथयोर्ध्वयोवा॥यराशराणांवासि
 ष्टशाक्यपाराशर्येति॥जाजूकरणीनांवासिष्ठात्रिजाजूकरणीति॥वसिष्ठानांसर्वेषामवि
 वाहः॥अन्यस्यात्रिभिश्च॥ अथागस्त्यः॥ तैचत्वारः इध्मवाहाःसोम
 वाहाःसोमवाहाःयज्ञवाहाश्चेति॥आधानामागस्त्यदाह्येत्तैध्मवाहेति॥आगस्त्येत्पेकीवा
 सोमवाहानामागस्त्यदाह्येत्सोमवाहेति॥सोमवाहानांसोमवाहोत्पः॥यज्ञवाहानांयज्ञ
 वाहोत्पः॥आधीप्रहोक्तावेवा॥सारवाहानांतदेतास्त्रयः॥दर्भवाहानांतदेतास्त्रयः॥अगस्त्य
 नामागस्त्यमार्हेद्रमायोमुवेति॥शरीमासानामागस्त्ययोरीमासपाररोति॥हिमोदकानां
 मागस्त्येहैमवृद्धैर्मोदकेति॥याणिकानांमागस्त्येनायकयाणिकेति॥एतेषदक्वचित्
 ॥आगस्त्यानांसर्वेषामविवाहः॥ अथद्विगोत्राः॥ शौंगशैशिरीगामागि
 रस्वाहस्यन्यभारहाजकान्यान्कीलेतिपंच॥कान्यान्कीलयोःस्थाने शौंगशैशिरीवा॥
 अंगिरसकान्यान्कीलेतित्रयोवा॥एषांभरद्वाजेर्विश्यामित्रेश्चाविवाहः॥एवकपिलानां
 कतानांवासंक्रान्तिप्रतिमाधादीनामागिरसगौरिवीतसं॥कृत्येति॥शक्त्यागौरिवीतसं कृत्ये
 तिवा॥एतेषांस्वगणस्थेवसिष्ठेःशौंगशैशिरीगोत्रिभिश्चाविवाहः॥कश्यपैरपीतिप्रयो
 गपारिजति॥लौगाक्षीणांकाश्ययावत्सारासिष्ठेति॥काश्ययावत्सारासितेतिवाएतेह॥

र्वसिदान्तकल्पयाः॥एषावसिद्धैःकश्यपैःसंस्थानाधिश्चाविवाहः॥देवरातस्यजामदग्नि
र्विश्वाभिन्नैश्चाविवाहइतिप्रयोगयारिजाते॥तदपुत्रं॥वद्वचशुतौयथैवागिरसःसनुये
यांतवपुत्रंतांआगिरसौजन्मनास्याजीगर्तःश्रुतःकविरित्यगिरोगरास्थत्वेनभार्गवजाम
दग्न्यत्वस्मृतेर्वाधात्तेनप्रत्यक्षश्रुत्याहर्दिवशादिसृतेश्चवाधात्॥तेनहोदेवरातौ॥एक
आगिरसःश्रुत्युक्तःअसौभार्गवः॥कल्पभेदेय्यागिरसेनदेवरातेनजमदग्नेर्मवपिविवाहः॥
गिरातुनेतित्वे॥धनजयानांविश्वाभिन्नैरत्रिभिश्चाविवाहः॥जातृकर्यानांवसिद्धैरत्रिभि
श्चाविवाहः॥एवंदत्तकनीतकत्रिमस्वयंदत्तपुत्रिकोपुत्रादीनांउत्पादकपालकयोःपित्रोर्गो
त्रप्रवरावर्माइति॥प्रवरमजरीनारायणहृत्प्रयोगयारिजातादयः॥अत्रसर्वत्रोपयत्तयःसू
लेचमाहतेप्रवरदर्थेणेयेयमितिदिक्॥अत्रियवैश्ययोसुपुरोहितगोत्रप्रवरावैवितिसर्वसि
द्धिःकृतः॥यद्यपिचतुर्दशैःकविभरहात्तदिसुगमेऽतन्तोपुत्रमनेनेतिमर्गसिंहतः
मदःपुत्रं॥यद्यपिचतुर्दशैःकविभरहात्तदिसुगमेऽतन्तोपुत्रमनेनेतिमर्गसिंहतः
...
चतुर्विंशतिमते॥यसुदंशानुरूयराकुलमांगेराचाहहत्॥नित्यसम्यवहायःस्याददाच्च
नम्यदश्यनइतिदिक्॥तथाचमृगः॥यस्मिन्देशेपुरेयामत्रैविद्येनगरेपिवा॥योयत्रविदिगी
धर्मस्संधर्मनविचालयेदिति॥पुनश्चतुर्विंशतिमते॥यस्मिन्देशेयआचारःपारंयर्थकमा
गतःवर्णानांकिलसर्वेषांसदाचारउच्यते॥स्वगीत्रादज्ञानेतुसत्याषाढः॥अथानात्ता
तवधीः॥पुरोहितप्रवरेणाचार्यप्रवरेणवेति॥आचार्यगोत्रप्रवरानभिज्ञस्तदिजःस्वयं॥इ
त्वात्मानंतकस्यैवित्तदोत्रप्रवरेभवेत्॥यद्वास्वगीत्रप्रवरविधुरोजमदग्निजः॥विवाह
चनतेनैवगोत्रेणानुसमाचरेत्इतिकश्चित्॥
अथमातृगोत्रनिर्णयः
शातातयः॥ मातृजस्यसुतामृद्धामातृगोत्रांतथैवच॥समानप्रवरंचैवगत्वाचा
द्रायरांचरेत्॥यद्यपि॥सगीत्रामातृर्यकेनेच्छंयुद्वाहकर्मणि॥जन्मनात्प्रविज्ञाने
दृहहैदविशक्तिरतिव्यासोक्तैः॥अत्रातनामत्वेनसगीत्रत्वदोषः॥तथापिनेदेकलीप्रव
र्त्तते॥गोत्रामातृःसयिडाच्चविवाहोगोवधसथैतिकस्त्रिवर्षत्वोक्तैः॥इदंमातृगोत्रवर्जन
माध्यंदिनीयानामेवा॥मातृगोत्रमाध्यंदिनीयानामितिसस्याषाढोक्तैरितिकश्चित्महारा
ट्टकस्मितंनस्मिन्नम्॥
अन्यथायज्ञोपवेष्टेः कानीयस्यकुतोनविषेधः
॥अनरवाहप्रवरमजरीकारः॥दोषस्यानियुक्तान्सर्वेषामातृगोत्रवर्ज्यमिति॥यत्तु

जैरादीनां माध्यंदिनीयानामप्याचरणाच्च॥ एकस्मिन् प्रवरे तुल्ये मातृगोत्रे वरस्य च॥ तसु
 दाहे न कुर्वीत साकसाभगिनी स्थतेति मातृकुले प्रवरचितनमुक्तं तदा सुरादि विवाहो ढापर
 मितिश्च॥ विस्तरस्तु यथांतरेभ्यो ज्ञेयः॥ सगोत्रादि विवाहे प्रायश्चित्तं स्पृश्यं सारं॥ इत्य
 सगोत्रसंबंधविवाहविषये स्थिते॥ यदि कश्चित् ज्ञानतस्तं कसा मूढोपगच्छति॥ गुरुतस्य
 व्रताच्छुद्धैर्भस्मज्जोत्पतां व्रजेत्॥ भोगतस्तं परित्यज्य लालयेत्जननीमिव॥ अज्ञानादेर्देवैः
 सुखे त्रिभिर्गभंस्तु कश्यपः॥ एवं सापिं ज्ञेयि॥ सपिंडा यत्पदारे बुभारात्प्राणो विधीयते॥ इ
 ति ह्यहमोक्तेः॥ तिथितत्त्वैवौ धायनः॥ सपिंडासगोत्राच्चेदयस्योपयच्छेत्मातृवदेनां विधु
 यात्॥ कसा विवाहकार्त्तु जौ जौतिर्निबंधे॥ यडू मध्ये नो हा हा कसा वर्धयं यतः॥ सो
 मोभुक्ते ततस्तद्दं धर्वश्च तथा नलः राजमात्रैः॥ अयुग्मे तु भंगानारी युग्मे तु विधवा भवेत्
 । नस्माद्गर्भिते पुमिविवाहे सायति व्रता॥ मासत्रयाद्धर्मयुग्मवर्षयुग्मेपि मासत्रयमे
 वयावत्॥ विवाहसु हि प्रवदंति संतो वाक्यादयः स्त्रीजनित्वासात्॥ यराशरमाधवीये
 तु॥ जन्मतोगर्भाधानादायं च माहात्वरं शुभं॥ कुमारी वरगां दानं मेखलाबंधनं तथे सुक्तं
 ॥ संबंधतत्त्वियमः॥ कसाहादशवर्षीणाया प्रदत्तावशे हहे॥ ब्रह्महत्यापितुस्तस्याः साकसा
 वरयेत्स्वयं॥ भारते॥ त्रिशद्वर्षः षोडशघां भार्या विंदे तन्त्रिकां॥ अष्टवर्षीष्टवर्षी वाधर्म
 सीदति सत्वरः॥ अतो प्रवृत्तेरजसिकसां दद्यात्पितासक्तत्॥ तत्रैव॥ सप्रसंवत्सराद्द्वैविवा
 हः सार्ववर्षिकः॥ कसायाः शस्ये राजन्नव्यथा धर्मगर्हितः॥ राजमात्रैः॥ राहुयस्ते तथापु
 हेपि दृशां प्राणसंशये॥ अतिप्रोढा च या कसानानु कुल्ये प्रचक्षते॥ चकारादतिवालापि
 प्राणसंशयस्तुक्तेः॥ मनुः॥ त्रिशद्वर्षी वहेत्कसां श्रुत्वाहादशवर्षीकीं॥ अष्टवर्षीष्टवर्षी
 वाधर्मसीदति सत्वरः॥ यद्यपि॥ विवाहस्त्वष्टवर्षीयाः कसायाः शस्ये तु बुधैरिति संबन्धी कौ
 रजकेश्वरजस्वलेमादेश्च दशवर्षीहर्षे विवाहो निषिद्धस्तथापि दानुरभावेहादशघोडशा
 हे ज्ञेये॥ श्रीणां वर्षी एतु मतीकां हीतपितृशासनमिति॥ यराशरमाधवीयेवौ धायनोक्ते
 श्च॥ मनुः॥ स्त्रीसंबंधे दशैतानि कुलानियरिवर्जयेत्॥ हीनक्रियनिष्पुरुषं निष्कुंदीरो मशा
 रीसं॥ क्षया मया व्यस्मारिश्चित्रिकुशितुलानि च तथा॥ नर्सेष्टकनदीनां नोचभीष
 रानामिका॥ यमः॥ तस्माद्दुहाहेयत्कसाया वन्नृमती भवेत्॥ तथा मूलजा
 दीनां फलमायुक्तम्॥ तथा वर्णवश्यहर्षे आदि घटित विचारो जौतिर्विभ्यो ज्ञेयः॥ वि
 स्तरानुनोच्यते॥ अयुर्वैकं वलं॥ जौतिर्निबंधे गर्गाः॥ स्त्रीणां युस्व
 लश्चेष्टपुरुषाणां रवेर्वलं॥ तयोश्च द्रवलेश्चेष्टमिति गर्गे राभाषितं॥ जन्मत्रिदशमारिस्थः
 इजया शुभदी गुरुः॥ विवाहे यचतुर्थीष्टहादशस्थो मृतिप्रदः॥ देवलः॥ नष्टामजाधन
 वती विधवा कुशीला पुत्रान्विताह तधवासुभगावियुत्ता॥ स्वामिप्रिया विगतयत्र धवाध
 नाह्वाबंध्या भवेत्सुरगुरो केशो भिजन्म॥ रहस्यतिः॥ कषत्राय कुलीरस्थी जीवोय्य
 शुभगोचरः॥ अतिशी भनतां दद्यादिवाहो यनयादिषु॥ लक्ष्मिः हादशदशमचतुर्थं जन्मनि

यथायमेतृतीयेषां प्राप्तिप्राप्तिग्रहणीजीवैवेधव्यमाज्ञोतिगर्गः। सर्वत्रापि सुभंदयात्तद्वाद्
 शाह्यात्परं गुरुः॥ यच्चयसाह्योरेव सुभगो चरंतामता। सप्रमात्यं च वर्षेषु स्वीच स्वर्संगतोप
 दि॥ अशुभोपि सुभंदया कुभदक्षेषु किं युनः। रजस्वलायाः कस्याया गुरु शुद्धिनचितये
 ॥ अशुभेपि प्रकर्तव्यो विवाहस्त्रिगुणा चनात्॥ अर्कगुर्वैवलंगो र्यायो हि रापकं वलास्थ
 । कसा चंद्रवलाप्रोक्ता वृषली सप्रतो वला॥ अशुवर्षा भवेद्दोरी नवर्षा चरो हिरी॥ दश
 भवेत्कसा चतुर्ज्वरजस्वला॥ अथरहस्यतिशांतिः॥ शौनकः॥ कस्य
 कोद्वाहकालेन जानुकूलं न विद्यते॥ ब्राह्मणस्योपनयने गुरोर्विधिरुदाहृतः॥ सुवर्षे न
 गुरुं कृत्वा पीतवस्त्रेण वेष्टयेत्॥ रशानां धवलं कुंभं धास्योपरि निधाय च॥ दमनमधुपु
 ष्यं चपलाशं चैव संवर्षयान्॥ मोसी गुडं च यामार्गी विंडंगी शंखिनी वचाम्॥ सहदेवी हरि
 क्रांतां सद्यो वधी शतावरी वलां च सहदेवीं च निशाहितयमेव च॥ कृत्वा ज्यभागययंतं स्व
 शाखोक्तविधानतः॥ ग्रहोक्तमंडलेभ्यर्चयित्वा पुष्याशुतादिभिः देवप्रजोत्तरे काले तत
 कुंभानुमंत्रणं॥ अश्वत्थसमिधश्चाज्यं पायसं सर्षपायुतम्॥ यवत्री हितिलाः साम्यामं
 त्रेणो वृहस्पतेः॥ अश्रोत्ररशंतं सर्वहोमशेषं समाययेत्॥ पुत्रदारसमेतस्य अभिवेकं स
 माचरेत्॥ कुंभाभि मंत्रणी क्तैश्च समुद्रजेष्टमंत्रतः॥ प्रतिमां कुंभवस्त्रं च आचारीयनि
 वेदयेत्॥ ब्राह्मणान् भोजयेत्पश्चात्कुभदः स्यान्न संशयः॥ इतिरहस्यतिशांतिः
 शौनको गुरोर्दित्येव्यतो याते वक्राजी चारगे गुरो॥ नष्टेशशिनि सुक्ते वावाले वृहदे यवागु
 रो॥ यौषे चैत्रे यवर्षा सुशरद्यधिकमासके॥ केतुहमेतिरंशे केसिंहस्थेऽमरमंत्रिणि
 । विवाहव्रतयात्रादिपुरहर्म्यगृहादिकम्॥ शौरविधोयविधां च यत्नतः परिवर्जयेत्॥
 मदनयारिजाते जातिः॥ सागरि॥ वाले सुक्ते वृहदे सुक्ते वृद्धे जीवे न
 शे जीवे॥ वाले जीवे जीवे सिंहे सिंहादित्ये जीवादित्ये॥ तथा मलि सुचेमासि सुराचार्येति
 चारगे॥ वापी कूपविवाहादिक्रियाः प्रागुदिता रूपजेत्॥ सिंहस्थं मकरस्थं च गुरुयत्ने
 न वर्जयेत्॥ लघ्नः॥ अती चारंगतो जीवस्तं शिनेति चेत्सुनः॥ लुप्तः संवत्सरे ज्ञेयः सर्वकर्मवहि
 कृतः॥ सिंहस्थं गुरोरयवाद् माहयराशरः॥ गोदाभागीरथी मध्येनोद्वाहः सिंहगे गुरो॥ मक
 रस्थे सर्वदेशे तथा मीनगतिरेवो॥ वसिष्ठेऽपि॥ विवाहोदक्षिणो कूले गीत
 म्यानेतरव्रतं॥ भागीरथ्युत्तरे कूले गीतम्यादक्षिणो तथा॥ विवाहोत्तरे वंधश्च सिंहस्थे न
 दुष्यति॥ कसादात्कममाहयात्तवल्क्यः॥ विवाहोत्तरे वंधः॥ पितापितामहीभातासा
 कुलीजननी तथा॥ कसाप्रदः श्वनाशे प्रकृतिस्थः परः परः अत्रयत्कनू समाप्नोति भूरा
 हस्यामृतावृती॥ गम्यान् भावेदादृणां कसाकुपीत्सवयं॥ भ्रातृणां संस्क्रानानाभावाधि
 कारः॥ वात्तवल्क्यः॥ असंस्कृतासु संस्कार्या भ्रातृभिः श्वसंस्कृतैः॥ भ
 गिन्यश्च निजादंशाहत्वं शंनुपुरीयकं॥ अत्र त्रकारेणाश्वसंस्कृतैरित्यस्यानुवृत्तेर्विवाह
 पर्याप्तद्वयदाने सांशसमांशचतुर्थी भागदाने वा संस्कृतग्रहणां अर्थस्यात्॥ अतः कर्तव्यं

मोय ॥ तेनानुयनीतभ्रातृमात्रादिसन्वेमात्रादेरेवाधिकारो न भ्रातुरित्युक्तं संवधतत्वात् ॥ क
 यास्वयं वरे मातुर्हातृत्वे च ताभ्यामेव नोदीश्राद्धकार्यं तत्र स्वयं प्रधानसंकल्पमात्रं कल्पान्द्रा
 द्भ्रातृकारयेदिति प्रयोगपारिजाते ॥ वस्तुसंस्कृतभ्रातृमात्राभावे स्वयमेव नोदीश्राद्धकार्यं
 नमाता ॥ पुत्रेषु विधमानेषु नान्येकारयेत्सधामिति निषेधाद्दुयनयनेन कर्माधिकारस्य जा
 तत्वाच्चेति ॥ शब्दी चंश्रीदयः ॥ माधवीयेऽपराके च नारदः ॥ पितादधा
 त्स्य कर्माभ्रातावानुमतेपितुः ॥ मातामहोमातुलं च सकुल्यो वांधवस्तथा ॥ मातात्वभावे स
 र्वेषां प्रकृतौ यदि वर्त्तते ॥ तस्यामप्रकृतिस्थायोक्त्या दयुः स्वजातयः ॥ सकुल्यः पितृपक्षीयः
 वांधवो मातृवंश्यः ॥ मदनपारिजाते कान्यायनः ॥ स्वयमेवौ रसीदधात्पित्रभावे स्ववांधवाः
 मातामहस्तोत्याहिमातावाधर्मजासुतां ॥ ततोत्सामौ रसीभिन्नाधर्मजानियोगात्क्षेत्रजामा
 तामहोमातुलोवादधात् ॥ तिनौरसीदाने पितृवंधुसन्सुमातामहादीनां नाधिकारः ॥ अनुम
 तिविना ॥ अस्यायवादस्तत्रैवा ॥ दीर्घप्रवासुयुक्तेषु यो गेरेषु च वेधुषु ॥ मातातुसमपेदधादौ र
 सीमपिकन्यकां ॥ मनुः ॥ यदातुनैव कश्चित्पत्यात्कन्याराजानमात्रजेत् ॥ परकी
 यकन्यादाने विशेषो ॥ मदनरत्ने स्कांटे ॥ आत्मीकन्यसुवरो न यरकी
 यांतुकन्यकां ॥ धर्मैराविधिनादानं समगोत्रेपियुज्यते ॥ अत्र प्रकृतिस्थग्रहादप्रतिस्थे
 नकृतमकृतमेव ॥ स्वतंत्रो यदि ते कार्यकुपीद प्रकृतिगतः ॥ तदप्यकृतमेव स्यादस्वातंत्र्यस्य
 हेतुतः ॥ इत्यपराके नारदोक्तेः ॥ यदितुसप्रयदीं विवाहहोमादिप्रधाने जा
 तं तदागवैकल्पेपि नाहृत्त्रिविवाहस्य ॥ गौडाअप्येवमाहः ॥ तत्रैव मरीचिः ॥ गौ
 रीददन्नाकष्टं वैकुण्ठरोहिणीददत् ॥ कन्याददद्द्रहलोकं रो रवतुरजस्वला ॥ अथमा
 सनिर्णयः ॥ तत्र जन्मासासे विशेषः प्रायुक्तः ॥ जीतिः प्रकारे व्यासः माघफाल्गुन
 वैशाखेयघृष्ठा मार्गशीर्षके ॥ ज्येष्ठे वाषाढमासे च सुभगावित्तसंयुता ॥ आवरोवापि यो येना
 कन्याभाद्रपदे तथा ॥ चैत्राश्वपुक्कार्तिकेषु याति वैध्वयंतो लघु ॥ नारदः ॥ माघ
 फाल्गुनवैशाखज्येष्ठासाः शुभावहाः ॥ कार्तिको मार्गशीर्षश्च मध्यमो निदिताः परे ॥ व
 सिष्ठः ॥ योषेपिकुर्व्यात्मकरस्थितेर्के चैत्रे भवे ज्येष्ठगता यदा स्यात् ॥ प्रशस्तमाघाठक
 तं विवाहं वर्त्तति गर्गमिथुनस्थितेर्के ॥ आचार्य्यं चूडामरौ जीतिर्गर्गजमार्त्तरी ॥ मांगले
 सुविवाहेषु कन्यासंवरणेषु च ॥ दशमासाः प्रशस्यन्ते चैत्रयोषीववर्जिताः ॥ आयसं
 वः ॥ सर्वैश्च तव विवाहस्यारौ शिशो मासौ परिहायो जमं च नैवाध ॥ अत्र माघफाल्गु
 नाघाठवर्जनवमासासुरख्यः काल इति सुदर्शनभाष्ये विलायां ब्रह्मविद्यातीर्थेश्रीकृष्ण
 बोधायनसूत्रेपि ॥ सर्वे मासा विवाहस्य सुचितयस्तयस्यमित्येके ॥ तेन द्रव्यैर्त्रे
 वर्जयेच्छिशरसंबन्धिनीमासौ योषे चैत्रो विवाह इति निर्गयासृतव्याख्याने मौख्ये कृतमि
 त्युपेक्षम् ॥ निशिवेत्सर्वेषु द्वादशस्यपि मासेषु उहहेदितिकात्वादरीः ॥ ये तु जीतिषे माघा
 दिविधयेषु गृह्यसूत्राणां हि जयरत्नेन प्रावत्याच्छूद्रादिपराः ॥ जीतिषे ॥ वाक्यो बंधमन्

नमिच्छति तद्योरेभ्यो यत्नोत्तरं ॥ श्रीवासंतमृतं विहाय मुनयो मांडव्यशिव्याजगुः चैत्रं प्रोक्त्वा प
राशरः ॥ यरिगाये तोषवदौर्भास्यं रक्षायाऽहो दिवत्तुष्टयं न हितराके श्रित्प्रदिष्टं बुधैः ॥ चंडेश्वरः
मार्गमासितया ज्येष्ठे दारय रिरायंत्रतम् ॥ ज्येष्ठपुत्रद्विज्ञो सुयत्नेन परित्वर्जयेत् ॥ कृतिकास्य
रवित्यक्ता ज्येष्ठपुत्रस्य कारयेत् ॥ उत्सवादिषु कार्येषु दिनादिदशवर्जयेत् ॥ रत्नकीशे
॥ जन्मदौ जन्मदिवसे जन्ममासे शुभं त्यजेत् ॥ ज्येष्ठमास्याद्य गर्भस्य शुभं वर्ज्यं स्त्रियाश्च यि ॥
पराशरः ॥ ज्येष्ठा कन्यकामत्र ज्येष्ठपुत्रो वरो यदि ॥ अत्यपीवातयोस्तत्र ज्येष्ठो मासः
शुभप्रदः ॥ मिहिरः ॥ ज्येष्ठस्य ज्येष्ठकन्याया विवाहो न प्रशस्यते ॥ तयोरन्यतरे ज्येष्ठे ज्येष्ठो मा
सः प्रशस्यते ॥ द्वौ ज्येष्ठौ मध्यमो प्रोक्ता वेव ज्येष्ठ सुखावह ॥ ज्येष्ठत्रयं न कुर्वीत विवाहे सर्वसंम
तं ॥ यत्र ॥ सार्वकालमेकं विवाहमिति तदा सुरादि विवाहविययं ॥ धर्म्येषु विवाहेषु कालय
रीक्षणानां धर्म्ये खितिगृह्यपरिशिष्टात् ॥ रत्नमालायामप्येवम् ॥ तेनासुरादयो माघं चैत्रा
दिनिषिद्धकेष्वपि भवंति ॥ अथ दशदोषाः व्यवहारोच्ये ॥ वैश्वश्रुल
त्रोचंतथे वयातः खार्जूरवेद्योदशयोगचक्रम् ॥ पुतिश्च जा मित्तमुपयहश्च बाणास्ववने
च दशदोषाः ॥ एषां लक्षणं ज्योतिषे ज्ञेयम् ॥ अतीचारगुरोर्तुवसिष्ठः ॥ अतीचारगतेने
वेवर्जयेत् नंतरं ॥ विवाहादिषु कार्येषु अष्टाविंशतिवासरात् ॥ रत्नमालायां ॥
एकयचनवपुगमस्य दशत्रीणि सप्तचतुरश्रलाभः ॥ द्वादशजट्टमभादिराशितो घातव
द्रंति कीर्त्तितो बुधैः ॥ नारदः ॥ भूवाणानंदहस्ताश्वरसदिकवन्दिशैल
जाः ॥ वेदावसुशिवादिन्याघातचंद्रो यथाक्रमम् ॥ यात्रायां पुहकार्येषु घातचंद्रं विवर्जयेत्
॥ विवाहे सर्वमांगल्ये चो लक्ष्मिन्नतवधने ॥ घातचंद्रौ नैव चित्यरतिपाराशरोत्रवीत् ॥ ज्योति
र्निबंधे ॥ विवाहचो लत्रतवधयज्ञेयदाभिषेके च तथैव रातां ॥ सीमंतयात्रासु तथै
व जातेनोचितनीयः खलुघातचंद्रः ॥ अकालजाभवे सुश्रेष्ठिसुन्नीह्ररष्टयः ॥ प्रत्येकं य
रिवेषेद्रचापाम् ध्वनयो यदि ॥ दीषायमंगलेनूनमदोषायेव कालजाः ॥ अकालदृष्टि
स्वरूपे मां हल्लक्षः ॥ यौषादिचतुरे मासान् प्रोक्ता दृष्टिरकालजेति ॥ शार्ङ्गधरः ॥
निर्घाते क्षितिचलने ग्रहपुद्गलदृष्टौ चैव ॥ आयं च दिनात्कस्मापरिणीतानाशमुपया
ति ॥ उल्कायातेद्रचायप्रवलवनरजोधूमनिर्घातविद्युदृष्टिप्रत्येकं दीषादिषु सकलबुधै
स्याज्यमेवैकमात्रं ॥ इः स्वप्नेदं निर्मितेषु शुभफलदशुभं नो भ्रातवुद्दी ॥ वीलिमौजीनि
बंधेपरिणयनविधौ सर्वदात्याज्यमेव ॥ ज्योतिः प्रकाशः ॥ अवीक्यो
उशनास्यः संक्रान्ते पुराणदाः परतः ॥ उपनयनत्रतयात्रापरिणयनादौ विवर्ज्यास्ताः गर्भ
दिभ्यदिदिनमेकं च ग्रहसंप्रदिनानि ॥ भूकंथे च समुत्पन्ने अहमेव तु वर्जयेत् ॥ उल्का
घाते त्रिदिवसं धूमं च दिनानि च ॥ ब्रह्मघाते चैकदिनं वर्जयेत् स्वर्वकमसु ॥ दर्शनादर्श
नादाहुके न्नीः संप्रदिनं त्यजेत् ॥ यावन्के दहमस्तावदशुभः समयो भवेत् ॥ अस्यापवादी
द्वुत्तसागरे ॥ अथ दिवसत्रयमध्ये मृडयानीयं चदा भवति ॥ उन्मातदोषशमनेतद्देवसंभ्रा

हरचार्याः॥संबधतन्ने॥भूकंयादिर्नदोषोस्तिवृद्धिश्चादेकतेसति॥अथापरिहार्यकमाया
 वैधव्ययोगेशिशेषउच्यते मांकीडेयपुराणो॥ बालवैधव्ययोगेत्
 कुंभइ प्रतिमादिभिः॥कृत्वालनंततः यश्चातकमोद्वाद्येतिचार्ये॥तत्रपुनर्भूदोषाभा
 वउक्तोविधानखंडे॥स्वर्गांबुपिप्यलानांचप्रतिमाविष्णुरूपिणी॥तयासहविवाहेतुषु
 नर्भूत्वनजायते॥सूर्यारुणसंवादि॥विवाहात्सर्वकालंचंद्रताराबलान्विते॥विवाहो
 क्तैचमथमाकुंभेनसहचोदहेतु॥सूत्रैरावेद्येत्यश्चादशतंतूनविधानतः॥
 कृतं देहंतयोरैकांतमदिरं॥ततःसुभंचतिस्सायप्रमज्यसंलिलाशये॥ततोभिविचनक
 थोत्तचयद्ववारिभिः॥कुंभप्राथंनानंत्रेवा॥वरुणागस्वरूपायजीवनानां समाश्रय॥
 यतिजीवयकन्यायाश्चिरपुत्रसुखंकरु॥देहि विष्णवोरं देवकन्यापालयदः खतशीर्तं॥
 लंकारवस्त्राढ्यावरायप्रतियादयेत्॥ इतिकुंभविवाहः॥ ऋतदान
 मपित्तैवोक्तम्॥
 एमांशून्निचनुर्भुजा॥शुद्धवर्णासुवर्णो न विन्नशक्त्वाथवापुनः॥निर्मितो कचिरे शस्त्रगदा
 चक्राजसंयुतां दधानां वाससीयति कमलोत्पलमालिनी॥सदक्षिणी च तं दधान्मत्रम
 नसुदीरयेत्॥यन्मया प्राचिजनुषिघ्नन्यायतिसमागमः विधोयविषयश्चाद्यैर्हंतो वाति
 विरक्तया॥प्राप्यमानं महाघोरं यशःसौख्यधनायहम॥विधव्यायतिदः खोघनाशायसु
 खलव्यये॥वहसौभाग्यलब्धे च महाविष्मिरिमांतनु॥सौवर्णीनिर्मितो शक्त्वा तुभ्यं स प्र
 ददेहिजा॥अनघायाहमस्मीति विवारं प्रजपेदिति॥एवमस्त्विति तस्योक्ति गृहीत्वा स्वगृहे
 विशेत्ततो वैवाहिकं कुर्याद्विधेनाशुगीदशः॥अन्येष्य अन्यविवाहदृश्यसेचनादयस्त
 त्रैवज्ञेयाः॥विस्तरभयान्नोच्यंते॥ अथप्रतिकूलादि॥ ज्योतिर्निव
 धेर्गर्गः॥ कृतेतुनिश्चयेयश्चानृस्युभं वतिकस्यचित्॥तदानमंगले कुर्यात्तद
 तैवैधव्यमाप्नुयात्॥ज्योतिर्मघातिथिः॥वधूवरायैघटिते सुनिश्चिते वरस्ये गेहिय्यथका
 लकायाः॥मृत्युर्घटिस्थान्मजस्यकस्यचित्तदानकार्यं खलु मंगलं बुधेः॥ मंगलं
 विवाहः॥ स्मृतिचद्रिकायाम॥ कृतेवाऽनिश्चयेयश्चानृस्युभं त्र्यस्युगो॥
 त्रिणाः॥तदानमंगलं कार्यं नारी वैधव्यदं क्रवम्॥भृगुः॥वाग्दानानंतरं यत्र कुलयोः क
 स्यचिन्मृतिः॥तदोदाहोनेवकार्यः स्ववंशक्षयदोषतः॥ शोणकः॥ दरव
 धोःपिताभ्रातापितृव्यचसहोदरः॥पितृव्यस्त्रीसुतोभ्राताभगिनीचाविवाहिताएभिरत्र
 विपत्तेश्चप्रतिकूलंबुधेः स्मृतं॥अन्यैरपि विपत्तेश्चैविरुर्नतद्वेत्॥मोउच्यः॥वाग्दा
 नानंतरं मातापिताभ्राताविययते॥विवाहोनेवकर्तव्यः स्ववंशहितमिच्छता॥संकटे तु
 मघातिथिः॥वाग्दानानंतरं यत्र कुलयोः कस्यचिन्मृतिः॥तदासंवत्सरादूर्ध्वं विवाहः शुभ
 हो भवेत्॥स्मृतिरन्नावस्यात्॥पितरदृमशौ चं स्यात्तददं मानुरेवच॥मासत्रयंतु भार्याया
 सुददं भ्रातृपुत्रयोः॥अन्येषां तु सपिदानाप्रशौचेमासमीरितम्॥तदंतेरमतिकं कृत्वात्

तोलनं विधीयते ॥ श्रौतिः प्रकाशे ॥ प्रतिकूलैपिकर्तव्यो विवाहो मासतः परः शान्तिविधाय
 गांदत्वावादानादिचरेत्पुनः ॥ शान्तिविनायक शान्तिं तथा च मेधातिथिः ॥ संकटे समनु प्राप्ते
 याजवन्सपयोगिना ॥ शान्तिरुक्ता गणेशसकृत्वातां सुभमाचरेदिति ॥ प्रतिकूलेन कर्त्तव्यो गणेश
 वरतुत्रयम् प्रतिकूलैपिकर्त्तव्यमित्याहुर्वहु विप्रवे ॥ प्रतिकूले सपिउस्य मासमेकं विवर्जयेत् ॥ श्रौ
 तिः सागरे ॥ दुर्भिक्षे राश्रभंगे च पित्री वा प्राण संशये ॥ प्रोढाया मपिक मायां नानुकूल्यं प्रतीक्ष
 त् ॥ मेधातिथिः ॥ पुरुषत्रय पर्यंतं प्रतिकूल स्वगोत्रिणां ॥ प्रवेशनिर्गमौ तद्गतया मुंडन मंडने ॥ प्रि
 नकर्मणा एपनिर्वर्त्य चरेत्प्राप्त्युदयक्रियाम् ॥ आचतुर्थततः पुंसि संवसे सुभदं भवेत् ॥ अथ
 जोदेष निर्णयमाहा ॥ माचनीये ॥ प्रारंभान् प्राखिवाहस्य मातायदिरजस्वला ॥ निहस्तिस्
 स्य कर्त्तव्या सहत्वश्रुतिवोदनात् ॥ प्रारंभान् श्रीप्राहानां नादीमुखं विवाहादा विद्यादिना नैव प्रार
 भोक्तेः ॥ मेधातिथिः ॥ चोले च त्रतये च विवाहे यत्नकर्मणि ॥ भाष्ये रजस्वला यस्य प्रायस्य नरो
 भनं ॥ वधूवरामतमयोर्जननी वैरजस्वला ॥ तस्याः शुद्धेः परं कार्यं मांगल्यं मनुरश्रवीत् ॥ शुद्ध
 मनुः ॥ विवाहत्रतत्रुशुमानायदिरजस्वला ॥ तदानमंगले कार्य्यं शुद्धे कार्य्यं शुभेषु भिः ग
 र्गः ॥ यस्मिदाहादिमांगल्ये मातापदिरजस्वला ॥ तदानते मर्कत्रयमायुः स्य करं यतः नादीप्रा
 होत्तरं जोदेषे तु कपर्दि कारिकासु ॥ सति कोदरूपयोः शुद्धे गारपादो मरुर्वकं ॥ प्राप्ते कर्मणि शुद्धिः
 स्यादितरस्मिन्नसुद्यति ॥ अजाभे सुमुहूर्त्तस्य जोदेषे च संगते ॥ श्रियं संप्रज्य नत्कुर्यात्प्रायस्य
 रामंगलम् ॥ हिमीम्मायमितां यमां श्रीसक्तविधिना च्येत् ॥ प्रत्ये च यासं हुत्वा अमिधेकं समाचरे
 दिति ॥ सतकारि संकटे तु कृष्णं गीर्भिरुत्तुङ्गा यवस्त्रिनी गावरत्वा विवाहादिकुर्यादिति च प्रायज्ञं ॥
 अथैकक्रिया निर्णयः ॥ श्रौतिनिर्वं भेद मनुः ॥

एकमावृजयोरेकवत्सरे पुरुषस्त्रिभौः ॥ नसमानक्रिया कुर्यात्प्राग्भेदे विधीयते एतेनेकं स्वपुंसो वि
 वाहदयमेकदिने निषिद्धं मावृभेदाभावात् ॥ नारदः ॥ यत्रोदाहात्यं प्रची विवाहो न चर
 तुत्रये ॥ ततयोर्व्रतमुदाहान्मंडनादपि मुंडने ॥ वराहः ॥ विवाहस्विकजातानां यशमासाभ्यंते
 यदि ॥ असंशयं त्रिनिर्वर्षे त्रैकाविधुवा भवेत् ॥ नमंडनाच्चापि हि मदनरत्ने वस्त्रिः ॥
 नपुं विवाहो र्व्यंशुत्रयेपि विवाहकार्य्यं दुहितुः प्रकुर्यात् ॥ नमंडनाच्चापि हि मुंडने च गोत्रैकतायां य
 दिनात् भेदः ॥ एकोदरं प्राग् विवाहकृत्ये स्वमुने पाणिग्रहणं विधेयम् ॥ वरणासंभये मुनयः स्व
 पुर्नमुंडने मंडनोऽपि कार्य्यम् ॥ एतदप्यकारुर्त्तव्यं ॥ अतुत्रयस्य मध्ये रमाहस्य प्रवेशने ॥ तथा
 दोकीदरस्यापि विवाहसु प्रशंसते ॥ शारवत्साम् ॥ पास्तुने च त्रमासे तु पुत्रोदाहोपनायमे भेदा
 ददस्य कर्त्तव्यं नतुत्रयपिले वने ॥ कंहिता प्रदीये ॥ अर्धं विवाहान्ननयस्यने वकार्य्यो विवाहे दुहितु
 संगार्हम् ॥ अत्राप्यकमांश्चतुरानयं च वधूः प्रवेशस्य गृहं नारी ॥ मदनरत्ने वस्त्रिः ॥
 दिशो भनैकं कृते विने संभुमंतपश्चान्नवभिर्दिने सु ॥ आवश्यं केशो भनमुसवो वाहारे यवावा
 यविभेदो वा ॥ संकीदरं प्रसूतानां नासि चार्यत्रयं भवेत् ॥ भिनोदरं प्रसूतानां मिनिशातानयोत्रकी
 त् ॥ श्रौतिनिर्वंशे कात्यायनः ॥ कुलीनरतुत्रयपदार्थं कुमंडनात्तुमुंडने ॥ भिनोदरं प्रसूतानां

मोनेशोनकुर्वा नंगल त्रयम् ॥ कुर्वतुमुनयः केचिदल्पस्मिन्वत्सरेलघु ॥ लघुवायुरुकार्ये वा प्रातनेमी
 तिकं तु यत् ॥ पुत्रोद्वाह प्रवेशस्यः कस्योद्वाह स्तु निर्गमः ॥ सुउनेचौलमित्युक्ते त्रतोद्वाहो तु मंगला ॥ चो
 ले सुउनेमेवोक्तं वर्जयेन्मउनात्परं ॥ मौजीचोमयतः कार्यायनो मौजी नमुउने ॥ अमिचेवत्सरेयित्यात्त
 दहस्तत्रमेदयेत् ॥ अमिदेतुविनाशः स्यान्नकुर्वादि कमउये ॥ संकटे तु कपर्दिकारिका सुवराहमि
 हिरश्च ॥ उद्वाहपुत्री नयिता विदध्यात्पुत्रातरस्योद्वाहने कदाचित् ॥ यावच्चतुर्यं दिनमत्र सर्वं समाय्य
 चासौ हहने विदध्यात् ॥ कश्यपः ॥ मौजीबंधस्तथोद्वाहः यरमासाभ्यंतरे पिवा
 ॥ पुत्रुद्वाहने कुर्वत विभक्तानां न दोषकत् ॥ जोतिर्निबंधे ॥ विवाहमारभ्य च
 तुर्थमध्ये आदिदिनं दशदिनं यदि स्यात् ॥ वैधव्यमाश्रोतितदा सुकमाजीवेत्यतिश्चेदनयत्पता स्या
 त् ॥ तथा ॥ विवाहमध्ये यदि वेत्सयाहस्तत्रस्वमुखाः पितरो नयान्ति ॥ वृत्रे विवाहे परतस्तु कुर्या
 च्छाहं स्वधामिर्नतद्वययेत् ॥ ये वा भद्रं द्रव्यं तिस्वधामिरिति श्रुतेश्च ॥ मासिकविषये हेमाद्रो शा
 ढ्यापनिः ॥ प्रेतश्चाद्वा निसर्वाणि सपिंडीकरां तथा ॥ अथ कथं व्यापिकुर्वीत कर्तुं नदीसुरवेदिजः ॥
 वृद्धिं विना प्रकर्षेदोषमाह ॥ तत्रैव उशनाः ॥ वृद्धिश्चाह विहीनस्तु प्रेतश्चाद्वा
 नियश्चरेत् ॥ सश्चाद्दीनरके धीरे पितृभिः सह मज्जतीति ॥ मेधातिथिः ॥ प्रेतकर्मण्य
 निर्वर्त्य चरेत् आभ्युदयक्रिया ॥ आचतुर्यं ततः पुंसि यंचमेषु भद्रं भवेत् ॥ सत्यं तरे ॥ स
 पिंडीकराणां दर्वी गय कथं कृतानपि ॥ पुनरय्य कथं येनेदुतर निषेधनात् ॥ स्मृतिसारा
 वलात् ॥ भ्रातृयुगे स्वस्युगे भ्रातृस्वस्युगे तथा ॥ एकस्मिन्मंडये चैव न कुर्वांमउ नह
 यम् ॥ सोदरविषयमेतत् ॥ यमः ॥ एकोदरप्रस्तानामेकस्मिन्वासरे पुनः ॥ विवाहं नैव कुर्वीत
 संउनोपरि सुउने ॥ गार्ग्यः ॥ भ्रातृयुगे स्वस्युगे भ्रातृस्वस्युगे तथा ॥ न कुर्वांमगलं किं
 चिदेकस्मिन्मंडये हनि ॥ एकस्मिन्वासरे प्राप्ते कुर्याद्यमलजातयोः ॥ शौरं चैव विवाहं च मौजीबंध
 नभिवच ॥ जोतिर्निबंधे ॥ एकोदरयोर्द्वयोरेकदिनोद्वाहने भवेत्ताराः ॥ नद्यं
 तर एकदिने कथ्याहः संकटे च पुंमं ॥ अर्धं विवाहाच्छुभदो नरस्य नारी विवाहो न त्रनुत्रयस्यात्
 नारी विवाहात् नदरे पिशस्तनरस्यया शिश्रमहाहुरायाः भिन्नमातृजयोस्तु एकविवाहात् नदहे ॥ पि
 शस्तनरस्यया शिश्रमहाहुरायाः भिन्नमातृजयोस्तु एकविवाहात् ॥ मेधातिथिः ॥
 दृथक् मातृजयोः कार्यो विवाहस्त्वेकवासरे ॥ एकस्मिन्मंडये कार्यः दृथक् वैदिकयोस्तथा ॥ यु
 य्यपटिकयोः कार्यं दृशेन्न शिरःस्थयोः ॥ भगिनीभ्यामुभ्याम्यो च्यावन्तत्रयदी भवेत् ॥ यमयो
 स्तु विशेषः भद्रकारिकायात् ॥ एकस्मिन्वत्सरे चैकवासरे मंडये तथा ॥ कर्तव्यं मंगले स्वसोर्भौ
 चौर्यमलजानयोः ॥ जोतिर्निबंधे नारदः ॥ प्रत्युद्वाही नैव कार्यो नैकस्मिंदुहित्
 दयम् ॥ नैवैकजन्मयोः पुंसोरेकजन्मे तु कस्यके ॥ तथा ॥ नैव कदाचिद्वाही मे कदापु
 उनहयो ॥ नैकजन्मे तु कस्ये हे पुत्रयोरेकजन्मयोः न पुत्रीद्वयमेकस्मिं प्रदद्यात् कदाचनेति ॥ क
 न्यायारजोदृशेनेतश्च्यरार्कं संवर्तः ॥ माता चैव पिता चैव ज्येष्ठभ्राता तथैव च ॥ त्रयस्ते नरकं यां
 निदृष्ट्वा कस्तोरजस्तलो ॥ हारीतः ॥ पितृगृहे तु या कमारजः यश्च मसंस्तताः साकमादृष्यतीत्या

नत्पतिर्दृश्यतीति ॥ देवलात्रिकश्रम्याः ॥ शर्वीर्दत्तदेवाभूराहत्यापितुल्लस्यः साकमा
 वृषलीस्यता ॥ यस्तोसमुद्देहन्कमात्रास्रणीज्ञानद्वेषः ॥ अत्रादेयप्रयागेयंतेविद्यादृषलीयति
 ॥ माधवीयेवीधायनः ॥ श्रीशिवरीन्दुमतीकांसेतपितृशसनं ॥ विष्णुः
 ऋतुत्रयमुपास्यैवकमाकुयीत्स्वयंवरं ॥ अत्रवरस्यदीयाभावमाहयमः ॥ कमाहदशवधीशि
 याप्रदतावसेदहे ॥ भूराहत्यापितुल्लस्यः साकमावरयेत्स्वयं ॥ स्येचीपततांयनीनावममेक
 दापनं ॥ ननुतांवेधकीविद्यामनुः स्वायंभुवीप्रवीत् ॥ मनुः ॥ अलंकारंनददीतिपितृदत्तस्वयंवे
 पितृदत्तमातृदत्तस्तीयाघदितंहेरेत् ॥ वरंप्रसाह ॥ पित्रेनदयाच्छुक्तुकमाश्रुतमतीहरत् ॥
 सहिसाम्यादतिक्वामेदत्तां प्रतिवेधनात् ॥ अत्रमायश्चित्तमुक्तमाप्सलायनेन ॥ कमाश्रुतु
 मतीशुद्धां कृत्वानिष्कृतिमात्मनः ॥ शुद्धिं चकारपित्वातामुद्देहात्तृशस्यधीः ॥ पिताऋतुत्स्वपु
 त्रासुग्रायेदादितः सुधीः ॥ दानावधिं गृहेयत्नात्पालयेच्चरजोवती ॥ दद्यात्तदुत्संस्वागाः शक्त
 कमापितापदि ॥ दातव्येकापिनिःस्विनदानेनस्यापयाविधिः ॥ दयाहात्रास्रणीश्चमतिनिःस्वः स
 दक्षिराम् ॥ नस्यातीतुं संख्येषुवरयप्रतियादयेत् ॥ उयोष्यत्रिदिनकमारश्रीबीत्वागंययः अ
 दृष्टरजसेदद्यात्कमोयैरजभूषणं ॥ तामुद्देहन्वरश्चापिकृष्णं ॥ उद्देहाद्दृष्टरजः ॥ मदन ॥
 पारिजातेयक्षयार्थः ॥ विवाहेविनतेयसेहोप्रवालउपस्थिते ॥ कमाश्रुतुमतीदृशाय
 कुर्वतिपारिकाः ॥ स्वाययित्वाततां कमासर्चयित्वायथाविधिः ॥ सुजानामाहुतिं कृत्वागतसंवे
 प्रवर्तयेत् ॥ वीधायनसूत्रे ॥ अथयदिकमोपसाधमानां वीक्षमानां वारजसो
 स्यात्तामनुमंत्रयेत् ॥ पुमांसीमित्रावरुणोपुमांसावधितानुभो ॥ पुमानिदंश्वस्यैश्चपुमांसं
 चदघान्वियमिति ॥ अथहादशरात्रमलंकृतप्रशयेत् ॥ येवगव्यमथशुद्धां कृत्वा विव
 हेत् ॥ अत्रगांधर्वायथीविवाहास्रण्यवस्थाचकारेत्तया ॥ मनुः ॥ यदाशुश्र्याविप्रस
 स्रत्स्ववर्तुरेवरान् ॥ विदुःश्रुयोस्तानेवविद्याहर्म्यनराक्षसान् ॥ वतुरः आसुरगांधर्वराक्षस
 येशान् ॥ तानराक्षसवर्जान् वैश्यश्रुयोः सएव ॥ आसुरं वैश्यश्रुयोः ॥ हेमाद्रिपिठि
 नेसिः ॥ राक्षसो वैश्यस्यापिशचः श्रुदस्य ॥ प्रचेताः ॥ येशाचोसंस्तुतंप्रस्तुतानांप्रति
 लोमजानां च ॥ मनुः ॥ राक्षसश्चासुरीद्वेषे श्रुदोत्सुगर्हितः ॥ सत्रियादिः संकटेषेशाचमाह
 ॥ माधवीयेवत्सः ॥ सर्वोयायैरसाध्यात्सुकमापुरुषस्यया ॥ चैय्येय्यापिविवा
 हेनसाविवासारहः स्थितागंधर्वादिविवाहेषुदकधर्वकंदानमाह ॥ तत्रैवयमः ॥ नीदने
 ननवाचाचकोमायाः पतिरुच्यते ॥ पारिभ्रणसंस्कारावपतिवत्संप्रमेये ॥ पराशर
 माधवीयेदेवलीपि ॥ गांधर्वादिविवाहेषुपुनर्वैवाहिकोविधिः कर्तव्यश्चत्रिभिवे
 र्णः समर्थेनाप्रिसाक्षिकः ॥ त्रैवरींतेगांधर्वादीविप्रवर्ज्जमधिकारउक्तः ॥ तत्रैवपरिशि
 गांधर्वासुरयेशाचाविवाहाहारक्षसाश्रयः ॥ धर्वपरिश्रयत्तेषुपश्चाहोमोविधीयते ॥ अतो
 होमांदावकृतेभार्यात्वाभावाहरंतरयदेया ॥ तथाचत्रैववसिष्ठवोधायनी ॥ वलादयद्
 ताकमार्मत्रैर्यदिनसंस्तता ॥ अन्मसीविधिवदेयायथाकमातथैवसेति ॥ अत्रमंत्रसंस्ता

राभावेत्यस्मैदानस्यसर्वविवाहेषुसाम्याह्लादयहारेराक्षसपैशाचयोर्विशेषवचनेव्यर्थी॥तेनतयो
 दिनसंख्यातासंख्यातावेत्याकन्यानुमत्यभावेत्यस्मैदेयेतिव्याख्येयं॥ मदनपारिजातेनारदः
 याशिग्रहशिकामंत्रानियतदारलक्षणा॥तेयोनिष्ठाचविज्ञेयाविहस्त्रिःसप्तमेयदे॥ स्मृति
 चंद्रिकायामयार्वेचैवं॥आशौचेतुयात्तवल्क्यः॥दानेविवाहेयज्ञेचसंयामेदेशविप्रवेआ
 ययपिचकशंयासद्यःशीचविधीयते॥कैषामित्यपेक्षिते॥ ब्रह्मपुराणोक्तं॥ दा
 तःप्रतिगृहीतुश्चकन्यादानेचनोभवेत्॥विवाहविधौःकन्यायालाजाहोमादिकर्मणीति॥व्रत
 यज्ञविवाहेषुश्राद्धेहीमेचनेजपे॥आरव्येसूतकंतस्यादनारव्येसूतकमितिविष्णुवचना
 च्च॥प्रारंभस्तेनैवीक्तप्रारंभोवरणयज्ञसंकल्पोव्रतसत्रयोः नादीमुखविवाहादौश्राद्धेयाक
 यरिक्तियेगि॥वरणामितिमधुपर्कपरं॥गृहीतमधुपर्कस्ययजमानाच्चक्रत्विजः॥पश्चाद्
 शौचेयतिनेनभवेदितिनिश्चयः॥ इतिब्रह्मोक्तैः॥ मधुपर्कान्तर्गतमवत्येवाशौ
 चमितिशुद्धिविवेकः॥ रामांशरभाष्येवैवं॥ नादीमुखविश्वस्मृत्यन्तरे॥एक
 विशत्यहर्षेनेविवाहेदशवासराः॥त्रिसदचौलीयनयनेनादीश्राहंविधीयते॥आरंभाभावे
 यच्चविष्णुः॥नदेवप्रतिष्ठाविवाहयोःश्रवसंभृतयोरपीति॥अत्रप्रायश्चित्तमाहमदनपारिजा
 तेविष्णुः॥अनारव्यविशुद्धार्थकृष्णार्देर्हुंहुयाहुते॥गांद्यान्येचगव्याशौततःशुद्धतिसूत
 की॥स्यहेयि॥संकटेसमनुप्राप्तेसूतकेसमुयागते॥कृष्णार्दिभिर्दुतंहुत्वागांचदद्यात्पयस्वि
 नी॥चूरीयनयनोद्वाहप्रतिष्ठादिकमाचरेत्॥यदैकसूतकप्राप्तिस्तदैवाभ्युदयक्रिया॥अना
 दिषुविशेषःषट्त्रिंशन्मते॥विवाहोत्सवयज्ञेषुत्वंतरासूतसूतके॥परैरनेप्रदातव्यंभीक्तव्यं
 चहिजोत्रैः॥परैरसंगोत्रैः॥भुजानेषुतुविशेषेषुत्वंतरासूतसूतके॥अत्यगोहोदकाचाताःस
 र्वेतेषुचयःस्थताः॥एतदाशौचातश्रवमथयकृतान्नविषयम्॥तदशेषमन्तेत्याज्यमित्यर्थः
 ॥थयकृततेनृहस्यतिराह॥विवाहोत्सवयज्ञेषुत्वंतरासूतसूतके॥श्रवसंकल्पितान्नेषुनदो
 षःपरिकीर्तितशति॥धर्मार्थविवाहकरोफलमुक्तंमहाभारते॥ज्ञात्वास्तवित्तसामर्थ्यादेक
 वोद्वाहयेद्दिजम्॥तेनायाश्रीतितत्स्थानेशिवभक्तोन्नरोऽर्चवे॥ अयराकंदसः॥
 मातापितृवहीनेतुसंस्कारोद्वाहनादिभिः॥यःस्थाययतितस्येहपुरायसंख्यानविद्यते॥ म
 दनरत्नभविष्ये॥ विवाहादिक्रियाकालेनृक्रियासिद्धिकारणम्॥यःप्रयच्छति
 निधर्मज्ञःसोऽथमेधकलेलभेत्॥कन्यागृहेभीजननिषेधोपितत्रैव॥अप्रजायानुकन्याया
 नभुंजीनकादाचन॥दोहित्रस्यमुखंरह्याकिमर्थमनुशोचति॥० अयराकंदआदिपुराणो
 ॥विष्णुजामातुरंमन्येतस्यकोपनकारयेत्॥अप्रजायानुकन्यायांजाश्रीयात्तस्यैवैगृहे॥ब्रह्म
 देयानंवेकसादन्वाश्रीयात्कदाचन॥ अथभुंजीतमोहाच्चैत्यस्येनरकैवसेत्॥तत्रै
 वकश्ययः॥अहन्येन्ननिर्भुक्तवासःप्राक्तंस्वयंभवा॥शस्तन्मागलिकेषुतावत्कालेनसर्व
 दा॥यंचनिर्भुक्तनृत्तनं॥विवाहमध्येस्त्रियासहभोजनेपिनदीवरत्याहहेमादौप्रायश्चित्त
 कोदेगालवः॥विवाहकालेयात्रायांयथीचौरसमाकुलेअसहायोभवेद्दिप्रसदाकार्येदिज

नमिः॥ एकयानसमारीहकयात्रेचभोजने॥ विवाहेयथियात्रायां कृत्वाविप्रो नदोषभाक्
 ॥ अत्रयथादीयमाप्रोतिपश्चाच्चोदायगांचरं॥ मितासुराधामय्येवम्॥ रत्नमालाया
 म्॥ मूलमेतन्मृगरोहिणीकरैः यौघसमारुतमयोतरान्वितैः॥ भोमशोरिविवारवर्जिते
 पाणिपीउनविधिर्विधीयते॥ अत्रानिष्टनक्षत्रादीदानमुक्तं ज्ञातिवै॥ वियत्रारे गुंडद्यान्नि
 धनेतिलवांचना॥ प्रत्परलवरांदद्याद्वागंदयात्रिजन्मसु॥ चंदे च शरं वलवरांचतारतिथौवि
 रुहेत्वयतंदुलाश्च॥ धान्येचदद्यात्तारसौचवारयोगेविरुहेकनकंप्रदेयम्॥ विवाहेमउयमा
 ह॥ वसिष्ठः॥ योउशारन्निकंकुर्याच्चगृहीरोयशोभितं॥ मउयंतौरसौपुक्तत्रवे
 दिप्रकल्पयेत्असहस्तुतरचयेमउयंवाहिसदकरं॥ देवज्ञमनोहरः॥ चित्रा
 विशारवाशततारकाचिनीयेथाभरणेषीशिवभांचतुस्यम्॥ हित्वापेशसफलतैलवेदि
 काप्रदानकंकउनमउयादिकं॥ हेमाद्रोव्यासः॥ कउनदलनयवारकंमउयमृहेस्विर्वाका
 घखिले॥ तत्संवेधिगतागतमृष्टेवैवाहिकंकुर्यात्॥ यवारकंचिकसारतिप्रसिद्धं॥ वैवाहि
 केतुदिवसेशुभेचायातिथौशुभेचनार्थकंप्रकुर्वीतविधिरुहेनकर्मणा॥ वेदीमाहजारदः॥ हस्तोद्धि
 तांचगृहलैश्चतुरस्रासमतताः॥ स्तभैश्चतुर्भिसुश्रुक्षीवीमभागेतुसप्रनि॥ समोतथाचतुर्दिसुसो
 पानैरतिशोभितं॥ प्रागुदकप्रवरांरंभास्तंभंसशुकादिभिः॥ संवेदिधामारुरुहेमिथुनंसापि
 वैदिकाभिति॥ सप्रथिमते॥ मंगलिसुचसर्वसुमउयोरुहमानतः॥ कार्यः योउश
 हस्तोवाङ्गूनहेस्तोदशावधिः॥ स्तभैश्चतुर्भिरंवात्रवेदीमध्येप्रतिष्ठिता॥ हस्तोवधाः॥ सोपानेय
 श्चिमनःउपरिभागेउक्तपरिमारणाभिन्नम्॥ अथमृदाहरणम्॥ ज्योतिर्विंधेनारदः
 कर्तव्यमंगलेश्चोदोमंगलायांकुरार्थणम्॥ नवमेसप्रमेवापियेचमेदिवसेपिवा॥ तृतीयेवीज
 नक्षत्रेशुभवारेशुभोदयेसम्यग्गहायलेकृत्यवितानध्वजंतोरणोः॥ सहस्रादित्रयसांचैर्गत्वाप्रा
 यत्रंदिशां॥ तत्रमृत्सिकतांश्रुक्षणागृहीत्वापुनरागतः॥ मृगमपेख्यवावंरावेधुपात्रेषुयोज
 येत्॥ अनेकवीजसंयुक्तांतोययुष्योयशोभितं॥ शौनकः॥ आधानं गर्भसा
 स्कारंजानकर्मचनामच॥ हित्वात्प्रविभातयंमंगलैः कुरवायनम्॥ दहस्यतिः॥
 आत्यंतिकेषुकार्येषुकार्येसर्वोकरार्थणम्॥ अत्रैववाग्दानेहरिद्रावेदनंचकार्यम्॥ ज्यो
 तिःप्रकाशी॥ चतुर्थोमउयःश्रेष्ठःसप्रमःयेचमस्तथा॥ नवमेकादशीश्रेष्ठेनेशेषमृत्तृतीयको
 विवाहेमस्वोदयेवाकसावरणामाचरेत्॥ वरस्यापिवरणमाहचंडेश्वरः॥ उयवीतंफलपुष्पवा
 सासिविधिनिवा॥ देयंवरायवरीकसाभात्रादिजेनवेति॥ वाग्दानोत्रंवरंमरणेश्वरार्क
 स्थितिचंद्रिकायांचवसिष्ठः॥ अग्निर्वाचाचदत्तायांभियेतोर्ध्वंवरयेदि॥ नचमंत्रोयनीनस्या
 कुमाशीपितुरेवसा॥ यत्नारदः॥ उदाहितापिसाकसानचेत्संप्रमेथुना॥
 युनःसंस्कारमहेवयथाकसात्रयेवसेति॥ यच्चकान्यायनः॥ चरोयघन्यजा
 तीयःयतितःस्त्रीवसवचा॥ विकर्मस्यःसगोत्रोवादासोशीर्षीमयोपिवा॥ जडापिदेयासान्से
 सहावरणभूसरोति॥ इंदकलोनिविहम्॥ देवरेणसुतोत्पत्तिर्इत्ताकसानदीयनेरत्यादित्यपुरा

गोकलौ निषेधात् ॥ दत्ताशुक्लदापरः ॥ ऊढायाः पुनरुदाहमिति हेमाद्रावुक्तेः ॥ अतएव स
गीजासपिंडादिविवाहे पियोगतस्तोपरित्यज्यालये जूननीमिवेत्युक्ता ननु कापि पुनर्विवाह उ
क्तः ॥ देशांतरगमने तु कात्यायनः ॥ वरयित्वा तु यः कश्चित् प्रराशयेत्युक्तो यदा ॥ अन्वागमा
स्त्रीनतीत्यकात्यायनवरयेद्वरम् ॥ अथ रक्ते नारदायि ॥ प्रतिगृह्यतु यः कस्यां वरो
देशांतरं व्रजेत् ॥ त्रीचक्रत्तु स मति क्रम्य कस्यां वरयेद्वरं ॥ सुल्कदाने तु मनु वसिष्ठो ॥ कस्यां या
दन्न सुल्कायां श्रियते यदि सुल्कदः ॥ देवराय प्रदातव्या यदि कमानु मयते ॥ चंद्रिकायां
कात्यायनः ॥ प्रदाय सुल्कां च्छेद्यः कस्यां स्त्री धने तथा ॥ धायो सावर्षमेकं तु देयान्य
स्मै विधानतः ॥ अनेकेभ्यो हि दत्तायामनुदायां तु तत्रैव ॥ अर्थागतश्च सर्वेषां लभ्येता घवरस्तुता
म् ॥ यश्चाहारेण यदन्नस्याः प्रतिलभेत सः ॥ अथागच्छेन्न वौढायां दन्नं सर्व्ववरो हरेत् ॥ मनुः
नानु शुश्रुमजात्वेन सर्व्वेषु पिहि जन्मसु ॥ सुल्क संज्ञेन सुल्येन हं देदु हि तृवि क्रयम् ॥ अत्राचर
शयित्वा मावोढुः कमाप्रदीयते ॥ ते उभे एक सुल्के न वहेदित्यत्र वीज्मनुः मनुः ॥ नद
त्वाकस्य चित्कंसा पुनर्देया हि चक्षराः ॥ दत्त्वा पुनः प्रयच्छेत् न हि प्राप्नोति पुरुषावृत्ते ॥ यंचयथा
चृतेहं नीतुन्नासहस्रपुरुषावृत्तम् ॥ स एवा ॥ एतन्न परे च कुनी परं जातसाधवः ॥ यदह्यस्या
न्यनुत्ताय पुनरत्यस्य दीयते ॥ स ह्यदाह ददानीति त्रीण्येता निसहस्रसकृत् ॥ भारतेष्वेवम्
यात्तवल्क्यः स ह्यदीयते कमाहरंस्तौ चौरदंडभाक् ॥ यात्तवल्क्यः ॥ दत्तामपि
हेरेत्याजः श्रेयाश्चेद्वरं व्रजेत् ॥ सर्व्वस्य दोषसत्त्वे ददमिति ॥ विज्ञानेश्वरः संबधतत्वे वसिष्ठः
॥ कुलशीलविहीनस्य यथादियति नस्य च ॥ अयस्मारि विधर्मस्य रोगिणां वैषघारिणां दत्तामपि
हरेत्कमांसगोत्रोढो तथैव च ॥ मनुः ॥ यंडाधवधरादीनां विवाहो स्त्रिययो चिजम् ॥ विवा
हासंभवेते यां कनिष्ठो विवहेत्तदा ॥ पितृव्यं पुत्रे सायत्ने परदारसुतेषु च ॥ विवाहाधानयज्ञादौ
परिवेदो न ह्यपरा ॥ अथ ह क्रम्यं विस्तरभीतेर्नो च्यते इति दिक् ॥ अत्रनादीश्राहे विशेषेण
दधिकारि विशेषचारैव ह्यस्यामः ॥ इदं चाद्य विवाहे पितृकुयीत् ॥ द्वितीयादीं वरस्य कुर्यात् ॥ ना
दीश्राहे पितृकुयीदाघ्याणि ग्रहे पुनः ॥ अत ऊर्ध्वं प्रकुर्वीत स्वयमेव तु नांदि कमिति स्थिते ॥ त्रि
कोरमंडनोपि ॥ यित्रीस्तु जीवतोः कुर्यात्पुनः याशिग्रहं परा ॥ पितृर्नो दीमुखं श्राद्धं नो
क्तं तस्य मनीषिभिरिति ॥ रेणुकारिका ॥ उक्ते काले विवाहांगकुर्यान्नादी
मुखं पितृ ॥ देशान्तरे विवाहश्चेन्न गन्ता भवेदिति ॥ लघुघटीस्थापनमाह ॥ नारदः ॥
यउगुलमितीत्सेधं हादेशां गुलमायतम् ॥ कुर्यात्पितालवज्राभ्यां तत्र तदशभिः यत्नेः ॥ ताभ्या
त्रेजलेः हरीं स्यात्त्रेवाथ वा सुमे ॥ मंडलादौ दये वीक्ष्य रेवत्तत्र विनिक्षिपेत् ॥ तत्र मंत्रः ॥ सु
खं त्वमसि यं चारणां ब्रह्मरानिर्मितं पुरा ॥ भावाभावाय देययोः कालसाधनकारणमिति ॥
वरस्य मधुर्यं कुर्यात् ॥ यात्तवल्क्यः ॥ प्रति सबत्सरं त्वर्थाः स्नातकाचार्यया
र्थिवाः प्रियो विवाहश्च तथा यज्ञे प्रवृत्तिजः पुनः ॥ अत्र विशेषोऽयं परिशिष्टे ॥ वरस्य या भवे
च्छाखीयं कर्मेते च्छाख्या मधुर्यं इति याज्ञिकाः ॥ जयंते सु ॥ वरणवत्सर्व्वत्रयजमानशा

स्वयं वमधुयर्क इत्याह ॥ तनुनाशियंते वृद्धाः ॥ अत्रयं चाराता भवेद्द्रव्यातदहं विष्टरस्तरादिशुभ
 परिशिष्टादेर्विष्टरादिलसंगमधुयर्कादि विधिश्च स्वगृह्याज्ज्यः ॥ कमांराने प्रतितामहर्षकते
 त्युक्ते ॥ स्त्वर्थसारेनादीमुखे विवाहे च प्रथितामहर्षकं ॥ नामसंकीर्तयेदिहानन्यत्रपितृर्षकं
 नादीमुखेतिवह्वाद्यतिरिक्तं विषयम् ॥ गृह्यपरिशिष्टे पित्राघातुलोम्याभ्यानात् ॥ व्यास
 मुक्तासमुद्देहेत्कामासावित्रीग्रहणं तथा उयोधितः सुतां दद्यादर्चिताय हि जायतु ॥ भुक्तेति म
 धुयर्कवैधभोजनपरं ॥ गृह्यपरिशिष्टे ॥ कमांवरयमाराणामेवधर्मो विधीय
 ते ॥ प्रत्यञ्जुखावरयंति प्रतिगृह्णन्ति प्राञ्जुखाः ॥ मदनरमेहेमादौ च न्यय्यष्टंगः ॥ वर
 गोत्रसंभुच्चार्यप्रथितामहर्षकं ॥ नामसंकीर्तयेदिहानकन्यायाश्चैवेमेवहि ॥ तिष्ठेत्सर्वमुखो
 द्यातावरः प्रत्यञ्जुखो भवेत् ॥ मधुयर्का र्चितायेनात्सेदद्यात्सदक्षिणां ॥ उद्यान्नंतो गृह्यमेने
 णानेनहाययेत् ॥ गौरीकन्यामिमां विप्रययाशक्तिविभूषितां ॥ गौत्राय शर्मणो नभ्येदन्नो विप्र
 समाश्रयः ॥ भूमिगोचैवदासीचवासासिचस्वशक्तिनः ॥ महिषीवाजिनश्चैव दद्यात्सर्गमगी
 नपि ॥ ततः स्वगृह्यविधिनाहो माद्यं कर्मकारयेत् यथाचारं विधेयानिमगत्सुकुतानि च ॥ ए
 तत्कन्यादानं त्रिः कार्यमिति शौनकः ॥ गृहप्रवेशनोयहो मे विशेषमाहाश्वलायनः ॥ अर्हं रात्रे
 यतीतेतु परेषु प्रातरवहि ॥ गृहप्रवेशनीयः स्यादिति यत्तद्विदो विदुरिति ॥ औषासनहो मे विशेष
 माह ॥ शौनकः ॥ यदिरात्रौ विवाहादिरुत्पन्नः स्यात्तथासति ॥ उपक्रम्योत्तरस्या
 न्तःसायं रचिरेदं ॥ यदिरात्रौ नवनाडीमध्येऽस्युत्त्रिंशदातेदं वहीमारंभः ॥ तदुत्तरं चेत्यं
 दिने सायं मारंभं रतिमुदर्शनभाष्ये उक्तं ॥ अथ देवकोत्यानां ॥ समेव दिव
 से कुर्याद्देवकोत्याय ननु धः ॥ यच्छं च विषमनेष्टं मुक्तायं च मसत्रमौ ॥ निर्णयद्विधेय
 र्ग्यः ॥ नादीश्चादिकृतेषु श्राधावन्मातृविसर्जने ॥ दर्शश्चाहं ह्यश्राहं स्नानं शीतोदके
 नचाप्यश्वस्वधाकारं नित्यश्राहं तथैव च ब्रह्मयज्ञं चाध्ययनं नदीसीमातील्यनं ॥ उपवासं तत्रैव
 वश्राहभोजनमेव च ॥ नैव कुर्युः संधिं शश्रुमयोहासनावधिः ॥ गृहस्य तिः ॥ तीर्थविवा
 हेयां त्रायां संप्रामेदेशविषुवे ॥ नगरं यामदोहे च स्वगृहस्थे नदुष्यति ॥ योगयानवल्लः ०
 नस्त्रायादस्ववेतीति मंगलं विनिवर्त्तय ॥ अतुष्टं सुहृदं धूनां च विष्वेष्टदेवताम् ॥ औत्तिवे
 ॥ स्नानं संचैलं तिलमिश्रकर्म प्रैतानुयानं ॥ कलशप्रदानं ॥ अर्घ्वतीर्थी मरदर्शनं च
 च विवर्जयेत् मंगलं नो व्रमेकम् ॥ माससङ्गं विवाहादौ व्रतप्रारंभशो न च ॥ जीर्णभांडादिनस्यामं गृ
 हं समाज्जनं तथा ॥ ऊर्ध्वं विवाहात्सुत्रस्य तथा च व्रतवधनात् ॥ आत्मनो सुडने चैव वर्षवर्षार्थं
 मेव च ॥ अत्र्यंगे स्रजकंचैव विवाहे सुत्रजन्मनि ॥ मांगल्येषु च सर्वेषु न धार्यं गोपि चंदनं ॥ जी
 तिर्निबंधे ॥ उदाहालयमे सुधौय दिवसे भर्तुं गृहे कन्याकाहत्यात्तज्जननीं ह्ये निजतनुं मे
 ह्येयति मेलकं ॥ यौषिचश्च सुरयतिं च मलिने चैत्रे स्वपित्रालये तिष्ठंती पितरं निहंति नभयं
 तेषामभावे भवेत् ॥ निबंधे ॥ विवाहालयमे यौषे आघाटे चाधिमासके ॥ नसाभर्तुं गृहे
 तिष्ठेच्चैत्रे पितृगृहे तथा ॥ हेमादौ स्त्वन्तरं ॥ विवाहव्रततूडासुवर्षमर्हं नदहं ॥ पितृ

दानंमृदास्नानंनकुर्व्यान्निलतर्यगाम्॥ अथवधूप्रवेशः॥जयतुंगे॥ मार्गसीर्षतथा
माधेमाधवेजेष्टसंज्ञके॥सुप्रशस्तेभवेदशमप्रवेशोनवयोषिताम्॥ नारदः॥ आरभ्यो
हाहदिवसात्सद्येवाप्यष्टमेदिने॥वधूप्रवेशःसंपत्येदशमेथ्यसमेदिने॥ संग्रहे॥ विवा
हमारभ्यवधूप्रवेशोयुग्मेतिथीषीउषावासरोगाः॥ऊर्ध्वततोऽध्वेऽयुजियचमोतादतःपरस्नानि
यमोनचान्ति॥ नारदः॥ समेवर्षेसमेमासेपदिनारीगृहंनजेत्॥आयुष्यंहरतेभर्तुः
सानारीमरणांनजेत्॥प्रयोगरत्नेतु॥वधूप्रवेशःप्रथमेतृतीयसुभप्रदःपंचमकेयवाह्नि॥हि
तीयकेवाथचतुर्थकेवाथशुभेवियोगामयदुःखदःस्यादित्युक्तम्॥तत्रमूलचिन्म॥ वृद्धव
सिष्टीपि॥सस्यासुमेवादशमेदिनेवाविवाहमारभ्यवधूप्रवेशः॥यचोगसेसुदृदिनेविनापि वि
धावसद्गोचरगेयिकार्यः॥ लक्ष्मः॥ स्वसुवनपुरप्रवेशेदेशानोविश्वेनयोद्दहि॥नव
वध्यागृहगमनेप्रतिसुक्तविचारणानास्ति॥ मांडव्यः॥ नित्ययानेगृहेजीर्णप्राशनां
नेसुसप्रसु॥वधूप्रवेशमांगलेनमौड्यगुरु सुक्तयोः॥ शोतिःप्रकाशे॥ वामेशुकेन
वोढायाःसुखेहानिश्चदक्षिणो॥घनंधामंचदृष्ट्येसर्वनाशःपुरस्थिते॥नवीढायास्तवेध
अयदक्तेससुखेभृगो॥तदेवविबुधेज्ञेयकेवलंतुहिरागमे॥श्वतीभृदिनेसुकेप्रयायादक्षिणा
परे॥यश्चादभृदिनेचैवयायाहर्षोत्तरेदिशो॥अवहारतत्वे॥यौष्मान्कराच्चश्रवणाच्चयुग्मेहस्तत्र
पेमूलमथोत्तरासु॥पुष्येचमेनेचवधूप्रवेशीरजोत्तरेव्यक्तकुजेचशस्तः गर्गः॥ व्यतीपातेच
संक्रांतौग्रहोवेष्टमावपि॥आहंविनासुभंनेचप्राप्तकालेपिमानवः॥ तथा॥ अमास
क्रांतिविष्यादोप्राप्तकालेपिनाचरेदिनि॥० अथहिरागमनं॥ऋथोच्ये॥०
मायफालुनवैशाखेसुक्तपक्षेसुभेदिनेसुर्वादिन्यविमुहोस्नानिन्यपत्नीहिरागमः॥ वाद
रयराः॥ नीहारोसुदिनोत्तरादिनियुरुत्तरानुराधाचिनी॥शकेभास्करवायुविष्णुवरुण
त्वाष्ट्रप्रशस्तेतिथी॥कुंभाजालिगतेरवौ सुभकरेप्राप्तोदयेभार्गवेजीवतासुजितादिनेनववधू
वेशमप्रवेशःसुभः॥ अथपुनर्विवाहः॥श्रीधरीये॥ पुनर्विवाहवक्ष्यामिदंयस्याःसु
भृदृदि॥लयेदुलययोर्दोषग्रहत्तरादिसंभवे॥अन्येषुसुभकालेषुदृष्टयोगादिसंभवे॥वि
वाहेचापिदेयत्रोगशौचादिसमुभवे॥नस्यदोषस्यशांत्यर्थपुनर्वैवाद्यमिष्यते॥ याज्ञव
ल्क्यः॥ सुरापीवाधिताधूर्त्तावंधार्थप्राप्रियंवदा॥स्त्रीप्रस्त्राधिवेत्तयापुरुषद्विरीत
या॥ मनुः॥ वंध्यासुभेधिवेत्तव्यादशमेतुमृत्नप्रजा॥एकादशेस्त्रीजननीसद्यस्त्व
प्रियवादिनीति॥ संग्रहेतु॥ अत्रजादशमेवर्षेस्त्रीप्रजांदादशेत्यजेत्॥मृत्नप्रजाप
चदशेसद्यस्त्वप्रियवादिनी॥एकासुक्तक्यकामार्थममालस्यंपरच्छति॥समर्थस्तोषयित्वा
र्थैःप्रवोढामयरांवेत्त॥ याज्ञवल्क्यः॥ आनासयादिनीदृशावीरसं प्रियवा
दिनी॥न्यजन्दाप्यस्तृतीयांशमद्रवीभरणांस्त्रियाः॥ मनुः॥ अधिविन्नानुयाना
शेनिर्गच्छेदेषितागृहान्॥सासयःसन्निरोदव्यात्वाजावाकुलसन्निधाविते॥ हेमाद्रो
कान्यायनः॥ अथिशिष्टादिशुश्रूषावहुभार्यःसवर्णया॥कारयेत्तद्दृष्ट्वेचेत्येयगर्हि

तानवेदिति॥ याज्ञवल्क्यः॥ सत्याममासर्बणायां धर्मकार्येन कारयेत्॥ सवर्णासु वि
 धौ धर्म्ये ज्येष्ठयानविनेतरा॥ द्वितीयविवाहहोमप्रिमाह॥ कामायनः॥ सशरोऽमासु नरी
 रानुदोदुंकारणांतरात्॥ यदिच्छेदप्रिमान्कर्तुं कहीमोस्यविधीयते॥ स्वेप्तावेव भवेदोमेलो
 किकेन कदाचन॥ त्रिकोऽमउनेयि॥ आघायां विद्यमानायां द्वितीया सुद
 हेद्यदि॥ तदा वैवाहिकं कर्म कुर्यादावसथे प्रिमान्॥ सुदर्शनभाष्ये तु द्वितीयविवाहहोमो
 लोकि केशवनशर्वायोऽनरत्सु क्रमः॥ इदं चासंभवे॥ तत्र चाग्निहवसं सर्गः कार्यः॥ तदाह
 शौनकः॥ अथास्योर्ग्ययोर्गोसयन्ती भेदजातयोः॥ सहाधिकारसिद्ध्यर्थं महवक्ष्या
 मिशौनकः॥ अशोकासु हेतुतां धर्मलोभभयान्नयम्॥ कृतेन त्रविवाहे च त्रतोनेतु परेहनि।
 पृथक् सूत्रं उलयोरभिसमाधाय यथाविधिः॥ तंत्रकत्वाज्जमागोतमन्वाधानादिकंततः॥ जुहुया
 त्स्वयं न्यस्यौतया न्वाख्यं आहृतीः॥ अग्निमीलेपुरोहितं सूक्तैः ननवर्चेनतु॥ समिध्येनं समारो
 यं अयंनेयो निरिच्छत्॥ प्रत्यवरोहेत्पनपाकनिशयोनिधायते॥ आज्जमागोतं तत्रादिकं न्वा
 भ्यतदादितः॥ समन्वारत्थराताभ्यां यन्तीभ्यां जुहुयात्तुं॥ चतुर्हीतमेताभिर्कृष्णिः यद्भिर्ग्या
 क्रमं अत्रावशिश्ररतीत्यग्निनाग्निः समिध्यते॥ अस्तीदमिति तिसृभिः पाहिमो अत्र एकपात्॥ त
 तः स्वियुक्तद्वारस्ये होमशेषं समाययेत्॥ गोपुगंदक्षिरादेयाश्चात्रियायाहितामये॥ यन्मरे
 कायदिमृतादग्धातेनैवतांपुनः॥ आदधीताम्यासार्द्धमाधानविधिना गृहीति॥ वौधाय
 नं सूत्रेण॥ अथ यदि गृहस्थो हि भार्ये विदेत कथं तत्र कुर्यादिति॥ यस्मिन्काले वि
 देतो भावश्रीपरिचरेदयरात्रिमुयसमाधाय रिस्तीर्थी जम्बिलाप्यसुवि॥ चतुर्हीतं गृहीत्वा न्वा
 रव्यायां जुहीति नमस्तु ऋषेगदावर्षायेत्वास्वधीर्यत्वामाना॥ इद्राभिमनस्वरक्षारिखां स एवा
 ब्रह्मन्वेदसुखाहेत्यथार्थं तयोनिर्कृत्वि यश्चित्समिधिसमारोपयेत्॥ शर्वात्रिमुयसमाधाय जु
 हानुदुध्यस्वाश्रति॥ समिधमाधाय रिस्तीर्थं सुविचतुर्हीत्वा दयोर्भार्ययोरन्वारव्ययोर्
 जमानो भिमृशति यो ब्रह्मा ब्रह्मराश्येतेन सूक्तेनैकं चतुर्हीतं जुहोत्यात्रिमुखात्कत्वापको
 जुहीति सनिमित्तं सकलैथामिति पुरोनुवाक्यामनुवाकस्य स्थिरकृत्यभृति सिद्धमाधेनुवर
 प्रधानादशायरासिदं भस्मे हतशेषे निदघाति ब्रह्मजज्ञानं पिता विराजमिति दाभ्या॥ द्विती
 यादिविवाहे कालउक्तः संग्रहे॥ प्रमदाश्रुतिवासरदितः पुनरुदाह विधिर्वरस्य च॥ विषमे
 युगवत्सरे शुभो युगले चापि मृतिप्रदी भवेत्॥ तृतीयविवाहनिषेधो मान्ये॥ उदहेदृति सि
 ध्यर्थं तृतीयानकदाचन॥ मीहादत्तानतो वापियदिगच्छेत्तमानुषी॥ नश्यत्येव न संदेहो गम
 स्यवचनं येति॥ संग्रहे॥ तृतीयोपरिचोदाहेत्तर्हि साविधवा भवेत्॥ चतुर्थोदिवि
 वाहार्थं तृतीयैर्कंसमुदहेत्॥ तद्विधिस्रारविशमोर्हसेवा॥ वरः संकल्पस्वस्तिवाचनानादीश्चा
 देकत्वाचार्ये रत्वा॥ आकृष्येनेति ह्यायापुनस्वर्यं मर्कं संश्रज्यगुरीदं नदत्वावच्छेरांतं भिरावे
 स्या॥ त्रिलोकवासि नृसप्तान् च्छापया सहितीरे॥ तृतीयोदाहेज्जोषेति नारयसुखं कुर्वति
 संप्रार्थनानेन विःसिचेत्॥ मम श्रीति करयेयं माया स एषा पुरातनी॥ अर्कजा ब्रह्मसा स एषा अ

स्नाकंप्रतिरस्युत्तु॥ नमस्तेमगलेदेविनमः सविनुरात्मजे॥ त्रहिमांहाययादेविपत्नीत्वंमेरहागता॥
 अर्कत्वंब्रह्मराण्यस्यः सधंप्राणिहिनायवा॥ ब्रह्माराणामादिभूतस्त्वंदेवानांप्रीतिवर्धनः॥ तृतीयोहा
 हजंयायंभृत्सुवाशुविनाशयेति॥ ततः आचार्यः कश्यपगोत्रामादित्यप्रयोत्रोसविनुः योत्रोममपुत्रो
 मर्ककस्याममुकगोत्रायवरायदास्येश्तिवाग्दातं कृत्वावरस्यमधुयर्कं कृत्वा नृत्तः पदं धृत्वा स्व
 स्तिनश्तिस्त्रेज्जाश्वदत्कसां दत्वा कंकसा मिमांसे हनेकमादानमंत्रसुक्तादक्षिणां दद्या
 त्॥ ततो गायत्र्यावेष्टितसूत्रेण वृहत्यामेति मंत्रेणांकं करं वध्वाकस्य चतुर्दिसुकुंभेषु विधुंसं स
 जायिप्रतिष्ठाप्याधारानेसगोभिरिति वृहस्यतयेयस्मेत्वा कामकामायेत्वा ययेत्स समस्तया
 दितिभिरज्यं कृत्वा कार्यायगोयुगं दत्वा॥ मया कृतमिदं कर्मस्थ्यावरेषु जरायुणा॥ अर्कतीयत्यानि
 नोदेहितत्सर्वेषु न मर्हसीति न मेदिति दिक्॥ इति निर्णयसिंधी विवाहः॥

अथाधानम्॥ रत्नमालायां प्राजायत्येष्वभे सहिदैवेषु ज्येष्ठ्यास्त्वेदं वेदकृत्तिकासु॥
 अथाधानं सुत्रराणां त्रयेपि चित्रादित्यकीर्त्तितं गर्गमुख्यैः॥ आश्वलायनः॥ अ
 यथाधेयं कृत्तिकासुरो हिरायां भृगुशिरसियालुनीषु॥ विशाखवयोरुत्तरयोः प्रोत्थयदयोरिते धा
 कस्मिंश्चिदसंते॥ यर्षशिवाद्भ्रातृणां आदधीत श्रीश्ववर्षीशरत्सुस्रित्रियैवेष्टोपकृष्टायस्मिन्॥ क
 स्मिंश्चिदतावा दधीत सेमेन पक्ष्मागो ननुं श्छेन्ननदात्रमसीमाधानेः कृत्वा धनालोचनमात्री
 दिपर॥ अथोखलुयदैवेन अद्भ्योपनमेदथादधीतसेवास्यर्दिरिति॥ तदेतदात्रेत्यातिवेत्नवाश्र
 हायुक्तस्य भवतीति वीधाय नोक्तेरिति मदनरत्ने॥ वृहद्गार्ग्यः॥ पुष्याश्रेयसुत्रेण
 दित्योष्मजेष्टाचित्राच्छिदैवेदमेष्टु॥ कुर्युर्वन्धाधानमाधं वसंतप्रीष्मोष्मान्त्वेव विप्रदिवा
 र्णाः॥ कालादर्शः॥ अग्निहोत्रदर्शं शर्षमासावयुत्ररायरो॥ उपक्रम्य यथा कालमुपासीरनुधि
 जातयः॥ सीमं च यशुबंधं च सर्वाश्वविकृतीरयि॥ सोम्यापने यथा कालं विदधुर्गृहमेधिनः॥ अ
 त्रविशेषः श्वमुक्तः॥ अग्निहोत्रकाल उक्तं श्छेदो गपरिशिष्टे॥ उदिते नुदिते चैव समयाधुषि
 ते तथा॥ सर्वथा वत्रेनेयत्रतीये वैदिकीश्रुतिः॥ एषां स्वरूपं तत्रैवा॥ रात्रिस्तुषोडशे भगिग्रहन
 सुत्रभूयति॥ काले त्वनुदिते तात्वाहो नं कुर्याद्दिचक्षराः॥ तथा॥ प्रमातसमये
 तीते नष्टे नक्षत्रमंडले रविर्वाच न्दश्येत समयाधुषितं च तत्॥ रिखामात्रं प्रदश्येतरश्मिभ्यश्च
 समन्वितं॥ उदितं तद्विजानीयात् त्रहोमं प्रकल्पयेत्॥ आश्वलायनः॥ उषोदयसु
 षित उदिते वासायंतु स एवा॥ अस्तमिने होमश्ति॥ गौरा कालमाहस एवा॥ प्रदोषां नो होमका
 लः स गवांतः प्रातरिति॥ छंदो गपरिशिष्टे॥ यावन्सम्यङ् भाव्यं ते नमस्तथाणि सध्वतः॥ नचलो
 हिनमायेति तावन्सायंतु हयने॥ ओयासने येवम्॥ तस्याग्निहोत्रेण प्राद्वक्कराहोमकालोष्मा
 स्थानाविति॥ आश्वलायनोक्तिः॥ आथावसथ्याधाने॥ पारस्करः॥ आवसथ्या
 धानेदारकालिहायाधकालस्केयामिति॥ दायाधकालो विभागकालः॥ मदनरत्ने वा
 सः अग्निर्वैवाहिको येन नशुहीतः प्रमादिना॥ पितर्युपरितेने नशुहीतव्यः प्रयत्नतः योऽष्ट
 हीना विवाहाग्निगृहस्य श्तिमन्यते॥ अन्नं तस्य नभोक्तव्यं दृथायाको हि सस्मत्॥ ज्येष्ठभ्रात

नकयं पुत्रस्तु कारयेत् ॥ अग्निहोत्रे धिकारोस्ति शंखस्य वचनं यथेति ॥ कृतमित्यर्थः ॥ एन
 ज्ञायामेवेति हेमाद्रिः ॥ यनुयितुः सत्यव्यः नुज्ञानेनादधीतकदाचनेति ॥ तत्सत्यधिकारे ज्ञेय
 ॥० अथ शूद्रस्य संस्कारः ॥ यमः ॥ शूद्रोऽप्येव विधेः कार्यो विना मंत्रेण संस्क्रान्तः ॥ न
 न चित्समस्तु जह्नुं दसाते प्रजायति ॥ ह्नुं दसामंत्रेण ॥ व्यासोऽपि ॥ गर्भाधानं पुंसवतं सीमं
 जातकर्म च ॥ नामक्रिया निष्क्रमोन्नप्राशनं वयनक्रिया ॥ कार्णविक्षोत्रादेशो वेदारंभः क्रि
 विधिः ॥ केशांतः स्नानमुद्राहो विवाहाग्निपरिग्रहः ॥ त्रेताग्निसंग्रहश्चैव संस्कारः षोडशस्मृताश्च
 ॥ न वैताः कार्णविक्षोत्राते मंत्रवर्जं क्रियाः स्त्रियाः ॥ विवाहो मंत्रतस्तस्याः शूद्रस्या मंत्रेणोदशेति ॥ म
 नरत्ने हिरण्यगर्भदाने तु ॥ गर्भाधानं पुंसवतं सीमं तौ न्यनंतथा ॥ कुर्युर्हिरण्यगर्भस्य तत्सोद्विज
 गवरस्तुक्ता ॥ जातकर्मोदिकाः कुर्यात् क्रियाः षोडशचापरा ॥ इत्यत्र स्त्रिया जातकर्मनामकर
 निष्क्रामान्नप्राशनचूडाविवाहाः षट् ॥ शूद्राणां तु षडेते ये च महायज्ञाश्चैत्येकादशे तुक्ता ॥ रूपना
 यगाहरिहरभाव्ययोरेवम् ॥ शार्ङ्गधरेस्तु ॥ द्विजानां षोडशैवस्युः शूद्राणां द्वादशैव तु ॥ यंचैव मिश्र
 जातीनां संस्कारानाम मंत्रतरत्याह अथ यार्कस्तु ॥ गर्भाधानमृतौ पुंसवत्प्राह ॥ एतच्चातुर्व
 र्णपरम् ॥ न द्विजातिमात्रपरं ॥ तथा सत्युपनयनं विधाय वाचं स्यादिति ॥ ते
 नतन्मतेऽप्येवं भवति ॥ ब्राह्मे तु ॥ विवाहमात्रसंस्कारं शूद्रोऽपिलभतां सदे तुक्ताम् ॥ अत्र सदसंस्कार
 णी चरत्वेन देशे महाह्यवस्था ॥ यनुमनुः ॥ न शूद्रे पातकं किंचिन्न च संस्कारम
 ईतीति तदर्थं माह मेधातिथिः ॥ यत्सामान्यतो निषिद्धं स्त्रिया नृनां दिनतदतिक्रमेऽस्य याये यथादि
 जानाम् ॥ उपनयनरूपसंस्कारं च नार्हतीति तत्र नृत्सीकार्णव्याः ॥ शूद्रो वरीश्वनुर्थोऽपि वरीत्वाद्
 र्ममर्हति ॥ वेदमंत्रस्वधास्वाहा वसङ्कारादिभिर्विनेति व्यासोक्तेः ॥ अत्र मंत्रस्य तु शूद्रस्य विशेषेण मंत्रे
 णाश्रिते इति मरीच्युक्तेः ॥ इयं परिभाषा सर्वार्थी ॥ तेन शूद्रधर्मेषु सर्वत्र विघ्नरामं च य
 ठनीयः सीपियौ राणा एवेति श्रुत्याः ॥ एवस्त्रीणा मयीति दिक् ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥
 इति रामकृष्णमहान्मजकमलाकर
 भट्टकृते निर्णयसिंधौ संस्कारनिर्णयः
 अथ शूद्रकालाः ॥ ० ॥
 तत्र जलाशयस्याः वराहः ॥ हस्तो मघानुराधापुष्यधनिशोत्रराशिरो हिरण्यः ॥ शतभिषगिस्वारंभे
 कृयातोशस्यते भगाराः हेमाद्रौ भविष्ये ॥ तस्मिन् सलिलसंश्लोकार्त्तिके तु विशेषतः ॥ सुनयके
 चिदिच्छंति मतीते चोत्ररायणी ॥ न कालनियमस्तत्र सलिलंतत्रकारादीपिकायि ॥ मात्रैर्दे
 उ शूद्रो मुरजिदशयने माघयज्ञस्य शुक्ले मूलायाढोत्रराशिश्रवरायुर्कारे यौष्मशकाजचंद्रे ॥
 मंत्रेणाहो च शर्णा मदनर वितित्यो १२ सहितीया नृतीये ॥ कार्णवीतीयः प्रतिष्ठाशुभसितदिने का
 लशुद्धे सुलये ॥ वराहः ॥ आश्रये यदिकोरोश्रामस्य ग्रहस्य वा भवति कुर्युः ॥ नित्यसकरोति भयं
 दाहं च समानसंताया ॥ नेर्करत्येवालभयवनिताश्रयं च वायव्येदिकुत्रयसेतन्यक्ता रोधास्तु शुभा
 वहाः कुर्याः ॥ वास्तुशास्त्रे ॥ भूतिपुष्टिपुत्रहानिपुरधीनाशंशुच्युसंपदशत्रुवाधां ॥ किंचित्तो

भैरववाराहनरसिंहत्रिविक्रिमाः॥महिषासुरहंश्रव्याप्यावेदक्षिरायने॥वैशद्येव्यर्थेलिंग
 प्रतिष्ठायांविशेषः॥ हेमाद्रौलक्षणासमुच्चये॥ उत्रराशागतिमानौलिंगस्थापन
 उत्रमा॥दक्षिणोत्तयनेप्रजत्रिवर्षादिभयावहं॥स्वर्गहेस्थापनेनेयं तस्माद्देदक्षिरायने॥स्थाप
 नतुप्रकर्त्तव्यशिशिरादावुत्रये॥प्राद्विस्थापितंलिंगमवेदरदयोगद॥हेमते॥ज्ञानदं चैवश्रे
 षांस्यादयनेभुक्तिमीहताम्॥दक्षिणोत्तमुसुस्तरांमलमासेनसाहयोरितिशेवसिद्धांतशेखरो
 क्तैर्भुक्तिकांमाशिशिरैर्गर्भभूतिदम्॥लक्ष्मीप्रदंवसंतेचयीष्मेचजयशान्तिदं॥यतीनांसर्वकाले
 चलिंगस्थारोयरांमते॥ रत्नावल्यां॥ माघफाल्गुनवैशाखज्येष्ठाषाढेयुयंचसु
 ॥मासेयुयुक्तयक्षुलिंगस्थापनमुत्रमा॥विष्णुरग्याह तत्रैववैखानसः॥मार्गशीर्षादिमासे
 हौनिदिनौत्रह्यणायुरा॥मासेयुफाल्गुनःश्रेष्ठश्चैत्रवैशाखवच॥वृषेवाप्याश्वयुज्यासेआव
 रोमासिवाभवेत्॥वैधायनसूत्रेविष्णुप्रतिष्ठासुपक्रम्यद्वादश्यांश्रोणायांवायानिचामानियु
 रपनसंनारीति॥कृत्तिकादिविशखांतर्क्षित्यर्थः॥सर्वदेवेषुमासविशेषोहेमाद्रौविष्णुर्धर्म॥
 मायेकर्त्तव्यनाशायाफाल्गुनेषुभदाभवेत्॥लोकानंदकरिचैत्रवैशाखेवरसंयुता॥आज्ञायता
 सदाज्येष्ठेआषाढेधर्मवृद्धिद॥आवरोधनहीनास्यात्प्रोष्ठ्यादेविनश्यति॥आश्विनेनाश
 माप्रोतिवह्निनाकार्तिकेतया॥सौम्येसौभाग्यंमनुलंयेषुशिरनुत्रमा॥दोषान्विताधिमासे
 स्यात्कर्त्तव्यमनस्यवेति॥अत्रआवरांश्विनयोनिषेधोमार्गशीर्षविधिश्चविष्णुमतिरिक्तावि
 षयः॥इषोक्तवचनादिनिहेमाद्रिः॥माघआवराभाद्रपदनियेषुः॥शिवव्यतिरिक्तविषयः॥
 तत्रतस्योक्तैः॥देवीस्थापनेनत्रैवविशेषोदेवीपुरारो॥दिव्यामायेश्विनेमासेउत्रमासर्वकाम
 दातया॥नतिथिनेचनक्षत्रन्योयवासात्रकारणम्॥सर्वकालेप्रकर्त्तव्येषुक्षेपक्षेविशेषतः
 अथश्चात्रविचारेहेमाद्रौज्ञेयः॥ नारदः हंत्यर्थहीनाकर्त्तारंमंत्रहीनातुक्त्त
 जं॥स्त्रियंलक्षणाहीनानुनप्रतिष्ठासमोरियुः॥ अत्राधिकारिगाउक्ताः॥कृत्यकृत्य।
 नरोदेवीपुरारो॥ वर्णाश्रमविभेदेनदेवाःस्थाप्यास्तुनान्यथा॥त्रह्यातुत्राहारीःस्था
 योगायत्रीसहितःप्रभुः॥चतुर्वर्गैस्तथाविष्णुःप्रतिष्ठाप्यःसुखार्थिभिः॥भैरवोपिचतुर्वर्गै
 रत्यज्ञानातथामतः॥मातरःसर्वलोकैस्तुस्थाप्याःप्रजाःसुरोत्रमाः॥लिंगगृहीयतिर्वापिसं
 स्थाप्यनुयजेत्सदा॥शिवसर्वस्वमविष्ये॥यस्तुप्रजयतेलिंगेदिवादिंमांजगत्पति॥ब्राह्मराक्ष
 त्रिव्योवैश्यःशूद्रोवामत्यरायराः॥नस्यप्रीतःप्रदास्यामिभुभानुलोकाननुत्रमाच॥तिथितत्वे
 स्कांटे॥शूद्रःकर्माणिप्रातिस्त्रियानिकुरुतेप्रिये॥तस्याहमर्चागृह्णामिचंद्रखंडविभूषि
 ने॥प्रह्लादारीगृहस्थावावानप्रस्थश्चसुत्रने॥एवंदिनेदिनेदेविप्रजयेदविकायति॥समासो
 देवदेवेशप्रगावेनेवप्रजयेत्॥नमोतेनशिवेनेवस्त्रीराणश्जाविधीयते॥एतच्चपुराराप्रसि
 द्धीर्गीर्णलिंगप्रजाविषयो॥यानितुत्रिस्त्र्यलीसंतौ॥ नारदीये॥ यःशूद्रसंस्थ
 ष्टलिंगवाहरिमेववा॥ससर्वयाननाभोगीयावदाचंद्रतारकं॥याखंडप्रजितंलिंगंनत्वापाख
 उतांत्रजेत्॥आभीरप्रजितंलिंगंनत्वा नरकमश्नुति॥यःषड्भिःप्रजितंलिंगंविष्णुवापिनमेतुयः

श्रेष्ठमिहोच्यते ॥ सद्यंचकचतुर्मानं मध्यमं त्रिविधं स्युते ॥ त्रिदोकां गुलमानं यत्रिविधं तत्कनी
 यंसं ॥ एवं नवविधं प्रोक्तं चरलिंगं यथा क्रमात् ॥ अथयंचसूत्री निर्णयः ॥ गौतमीतंत्रे ॥
 लिंगमस्तकं विस्तारी लिंगो ह्ययस्मो मतः ॥ यत्रिधस्तत्रिगुणितं तद्वीठं व्यवस्थितं ॥ प्रनालि
 कांतयैव स्यात् च सत्रविनिर्णयः ॥ अत्रेदेतत्त्वं ॥ लिंगमस्तकं विस्तारं लिंगो च तासमं कृत्वा
 तत्रिगुणासूत्रवेष्टनाहं लिंगस्यै लं कृत्वा तत्समं वृत्तं चतुस्रं वापीठं विस्तारमधश्चोर्ध्वं च कुर्या
 त् ॥ पीठो च तातु लिंगो च तातो द्विगुणा ॥ पीठमध्ये लिंगा द्विगुणा स्यूलं पीठो च तात् ॥ तृतीयांशे
 नकाठं कृत्वा तस्योर्ध्वमधश्चसमं वप्रहयं वा कृत्वा लिंगविस्तारयष्टांशे नपीठोपरिवाह्यमिस्व
 लं कृत्वा तदेतः संज्ञयंतस्समेखांतं च कृत्वा पीठार्द्धं लिंगसमं दीर्घापीठार्द्धं दीर्घां वा मूलैर्दोर्ध्वसमं विस्तार
 मथैतदहं विस्तारं तृतीयांशे नमध्ये खलां पीठवत्समेखलां प्रणालिकां कुर्यादिति अत्रमूलसिद्धांत
 शिखरेशे वागमेचने या ॥ तिथितत्त्वे प्राज्ञे ॥ सर्वत्रैव प्रशस्तौ जः शिवसूर्याचं न विना ॥ तत्रैव वाह्यपात्रयोः ॥
 गृहे लिंगं हयं नाचं शालया महयंतया द्विचक्रो हारकाया सुनाचं स्यै हयंतया ॥ शक्तित्रयंतया नाचं
 गरीशत्रयमेव चाहो शंखो नाचं ये चैव भग्नो च प्रतिमांतया ॥ नाचं ये च त्रयामस्य कूर्मो दिदशकंत
 या ॥ गृहे प्रिदग्धा भग्नाश्च नाच्यैः प्रजावसुंधरे ॥ रातासां प्रजना नित्यमुद्दे गं प्राप्नुयाद्गृही ॥ शालया
 माः समाः प्रजाः समेषु द्वितयं नहि ॥ विषमानैव प्रजास्तु विषमेष्वेक एव हि ॥ शालयामशिलाभया
 प्रजनीया सचक्रका ॥ खडि तास्युटिता वापिशालयामशिलाभुभा ॥ वारहो ॥ दद्याद्भक्त्या ययौ देवि
 शालयामशिलानरः ॥ सुवर्गसंहितां दिव्यां पृथ्वीदानफलं लभेत् ॥ तत्रैव ॥ यः पुनः प्रजयेद्भक्त्या श
 लयामशिलाशतं ॥ तत्फलं नैव शक्तौ हं वक्तुं वर्षशतैरपि ॥ विष्णुपुराणे ॥ ब्राह्मणस्तत्रियो वैश्यः
 शूद्रश्च शथिनीयते ॥ स्वधर्मतत्परो विष्णुमाराधयति नात्पया ॥ अविभक्ता नाम पिष्टयद्देवप्रजामा
 ह प्रयोगयारिजाते ॥ आच्यलायनः ॥ पृथग्येकया कानो ब्रह्मयज्ञो हि जातिनां ॥ अग्निहोत्रसुराची च
 संध्या नित्यं भवेत्पृथक् ॥ तत्रैव विष्णुधर्मैः ॥ शालयामशिलां वापि चक्रां कित्तशिलांतया ॥ ब्राह्मणः
 प्रजयेन्नित्यं सत्रियादिर्न प्रजयेत् ॥ इदं स्य र्शसंहितप्रजाविषयं शूद्रो वा नुपनीतो वा स्त्रियो वा य
 तितोपि वा ॥ के शवं वा शिवं वापि स्थापनरकमश्नुते ॥ ब्राह्मणपिहरं विष्णुनस्पशे च्छेयश्चक्री ॥
 सनाथा मृतनाथा वानस्या नास्तीह निष्कृतिः ॥ स्त्रीणां मनुयनीतां शूद्राणां च जनधर ॥ स्य र्श
 ने नाधिकारो स्ति विष्णोर्वा शंकरस्य वेति स्कांदात् ॥ स्य र्शरहिना ततयोर्भवेत्पेव ॥ शालयामं नस्प
 शे तु हीनवसुंधरे ॥ स्त्री शूद्रकारसंस्पर्शो वज्रस्य र्शाधिकं मतः ॥ माहाधः संस्पशे च्छेयोपि
 हापिकदाचन ॥ संपतेन स्के धीरे याक्दाभूतसंस्पशे ॥ यदि भक्तिर्भवेत्तस्य स्त्रीणां वापि वसुंधरे ॥
 दूरं देवास्पशं शूद्रजाका रयेत्सुसमाहितः इति वारहोक्तेः ॥ शालयाममात्रनिषेधो न प्रतिमाहो
 ॥ सर्ववर्गैस्तु संप्रजाः प्रतिमा सर्वदेवताः ॥ लिंगामयि नु प्रजा निमशिभिः कल्पितानि चैति ॥ तत्रे
 चोक्तेः ॥ चत्वारो ब्राह्मणैः प्रजा स्वयोरजन्मजातिभिः ॥ विश्वेर्देवैव संप्रजो तथैकः शूद्रजातिभि
 रिनिस्कांदाच्च ॥ अन्ये तु दीक्षिता दीक्षितविषयत्वेन व्यवस्था माहः ॥ विष्णुधर्मैः ॥ तयो रसंभवे
 च्चां वैसाचे न वथा स्पृता ॥ रत्नजाहि मजां चैव राजती ता मजा नथा ॥ रि त्क्य चो तथालो ही शिलजा

इमंजातया॥ अधमाधमाचक्षितेयामृरामयीप्रतिमाचया॥ एषोफला नितंनेवतेयानि॥ तंत्रेवयापेक्ष
लिप्रा मंत्रकस्यातत्राप्या मलकीतुलाप्रसासूक्ष्मेवयाभवेत्॥ मयाययाशिलासूक्ष्मा तथास्यानुम
हंफले॥ तथा॥ यवमात्रं तर्गत्स्या यवां देस्त्रिगुमुच्यते॥ शिवनाभिरित्स्वांतस्त्रियुलोकैकमुद्वर्धमं
तंत्रेवा॥ शालिया ममयीसुहासस्थितायत्रकुत्रचित्॥ वाराणास्यायवाधिक्यसंमताद्योजनत्रया॥ यो
मृतस्तस्मैयेतुमृतीवानीयतेनिकं॥ सर्वमौक्षमवाप्तोति सत्यसत्यंनवायथा॥ तंत्रेवा॥ चक्रांक
मिथुनंक्षयंनैकचक्रांकमर्चयेत्॥ चक्रांकमिथुनात्कार्दसालग्रामं प्रक्षजयेत्॥ तंत्रेववारहे॥
हेच्छेदे शंशुचौवापिचक्रांकोपत्रमित्यति॥ योजनानां तथात्रीशिममक्षेत्रवसुधरे॥ तंत्रेवशालया
मंत्रकस्या॥ क्रयकीतापरिज्ञेया मध्यमायाविताधमा॥ प्रयोगयारिजातेवारहे॥ एवंलक्षरासंय
न्नापारंययं क्रमागता॥ उन्नमासातुवित्तेयागुरुदत्रापितत्समा॥ अथयार्थवक्षजा
नंदियुरारो॥ आपुष्या नवलवानश्रीमानुपुत्रवानुधनवानुसखीवरभिसंलभेस्त्रिं
यार्थिवयः समर्चयेत्॥ तस्मानुयार्थिवे लिंगेयेसर्वार्थसाधकं॥ तंत्रेवा॥ गोभूहिरण्यवस्त्रादिव
लियुष्यनिवेदने॥ ज्ञेयो नमः शिवायेति मंत्रः सर्वार्थसाधकः॥ सर्वमत्राधिक्यत्रायमोकारयः स
उक्षरः॥ भविष्ये॥ मूर्त्तयोशे शिवस्येतास्रर्वादि क्रमयोगतः॥ अथैयंताः प्रहजासुवेद्यांलिंगे
शिवयज्ञेत्॥ अत्रनप्राचीमयतः शंभोरित्स्वयामलेनिषेधानांतरालंगेशिवप्राची किनुप्रसि
द्धेवा॥ तिथितत्वेदीपुरारो॥ मृदाहरणसंधटे प्रतिष्ठाह्वानमेवच॥ स्त्रयनंक्षजनंचेवविसंज्ञेन
मनः परे॥ हरो महे अश्वेवशूलयाशिःपिनाकधृक्॥ शिवः पशुपतिश्चेवमहादेवरतिकमात्रा
स्कादे॥ सुक्तारणपिचयत्राशिःश्रीरुक्षस्यनिवेदयेत्॥ तंत्रेवमविष्ये॥ धूर्त्तके
श्वयो लिंगसकृत्सृजयतेनरः॥ सगोलक्षफलप्राप्यशिवलोकैकमहीयते॥ योगिनीतंत्रे शि
वागरेकत्रकचस्त्र्यागरेचशंखकं॥ इर्गागरिवेशवाद्यंमधुरीचनवादयेत्॥ आइहेमाद्रिस्का
दे॥ स्रष्ट्वा रुद्रस्यनिर्मात्स्यसवासा आसुतः सुचिः॥ प्रयोगयारिजाते क्रियासार मध्यमानामिका
मध्येयुष्यं सगृह्यप्रजयेत्॥ अंगुष्ठतर्ज्ज्याभ्यान्निर्मात्स्यमपनोदयेत्॥ अयनीतेचनिर्मात्स्यं
देशायनिवेदयेत्॥ अशून्यमसुकंलिंगंसदाकुर्वीतक्षजकः॥ शूलयारो लिंगे॥ वरं प्राणपरि
त्यागः शिरसीवायिकर्त्तनं॥ नंचैवाः स्रज्यसंजीत शिवलिंगे महेश्वरः॥ स्तकैमृत्कैचैवनत्याजं
शिवप्रजनम्॥ तिथितत्वे लिंगे॥ विनाभस्मत्रिपुंडुराविना रुद्राक्षमालया॥ क्षजितोपिमहादेवो
नस्यान्नस्यफलप्रदः॥ तस्मान्मृदायिकर्त्तव्यंललाटेवेत्रिपुंडुकं॥ रुद्राक्षधारणो विश्वशिववरह
स्ये॥ एकवक्त्रः शिवः साक्षाद्ब्रह्महत्याव्ययोहति॥ अवध्यत्वे प्रतिस्तीतो वन्दिस्त्वंभं करोतिवा॥ द्वि
वक्त्रो हरगोरीस्याद्दो वधाधधनाशकत्॥ त्रिवक्त्रो घृष्टिजन्माथयापराशिप्रणाशयेत्॥ चतुर्वक्त्रः
स्वयंत्रह्ननरहत्याव्ययोहति॥ पंचवक्त्रा सुकालाग्निरगम्याभक्ष्ययायनुत्॥ षड्वक्त्रा सुहोत्रेयो
पूराहत्यादिनाशयेत्॥ सप्तवक्त्रा स्वनेतः स्यान्स्वरोल्लियादियापहृत्॥ विनायको षट्पञ्चः स्या
त्सर्वानृतविनाशकत्॥ भैरवो नववक्त्रसु शिवसासुजकारकः॥ दशवक्त्रः स्थतो विष्णुर्धृत
त्रैतभयापहः॥ एकादशमुखोरुद्रोनानायातफलप्रदः॥ द्वादशस्य स्तयादित्यः सर्वे रोग नि

वहंशाः। त्रयोदशमुखः कामः सर्वकामः फलप्रदः। चतुर्दशस्य श्रीकंठो वंशोद्धारकरः परः। इति।
 तथा।। विनामंत्रैरायो धत्तैरुद्रासंयुविमानवः।। सयातिनरका नृधो रान्यावदिंद्राश्चतुर्दशापंचामु-
 तंयं चंगव्यं स्नानकाले प्रयोजयेत्।। रुद्राक्षस्य प्रतिशायामंत्रं चोत्तरतया।। अंबकादिमंत्रं च तथा।।
 नत्रप्रयोजयेत्।। यहा।। उं अघोर उं ह्रीं अघोर तर उं ह्रीं ह्रीं नमस्ते रुद्ररूप्य हे स्वाहा।। अनेनाभि मंत्रं
 धारयेत्।। तथा।। अष्टोत्तरशतकाय्यां चतुस्र्यं चाशदेव वा।। सप्रविशति मानावाततो हीनाधमास्तुता
 प्रजायतिः।। मोक्षार्थी यंच विशन्ना धनार्थी त्रिंशतं जयेत्।। पुण्यार्थी यंच विशन्ना यंच दश्याभिचार-
 के।। सप्रविशति रुद्राक्षमालयादेहं सस्थया।। यत्करोति नरः पुरणं सर्वकोटिगुणा भवेत्।। योद-
 रातिहेज्जेभ्यश्च रुद्राक्षं धुविसंमुखमा। तस्य श्रीतो भवेद्दुःखयदे च प्रपच्छतीति।। यदार्थी दर्शो वीपदेवः
 रुद्राक्षान्कंदेशाद्दशैवा।। वाचोर्हिदोः कलाभिर्नयनपुगकते एकमेकं शिखायां।। वक्षस्य साधिकं यः क-
 लयति शतकं सखयन्नीलकंठः।। हेमाद्रो शिवधर्मे।। स्नानं यलशते जेयं च्चभ्यं
 पंचविंशतिः।। यत्नानाहे सहस्त्रे नु महास्नानं प्रकान्तिं जे।। पंचविंशत्यलेखिं गेत्वभ्यंगं कारयेदथा।। शिव-
 स्य सर्पिषा स्नानं प्रोक्तं यलशते न च।। तावता मधुना चैव दध्ना चैव जतः पुनः।। तावतैव च क्षीरेणागव्येने-
 व भवेन्नतः।। भूयः साहं सहस्त्रेण यलानामैस्वनेन च।। रसेन कारयेत्स्नानं भक्त्या चोष्णं वुनाततः।। विष्वा-
 दौ नुस्कोदे।। क्षीराद्दशगुणां दध्ना धृतेनैव दशोत्तरम्।। घृताद्दशगुणां क्षौद्रं क्षौद्राच्चैसवजंतया।। ब्राह्मे।।
 देवानां प्रतिमाय च घृताभ्यंगं समापयेत्।। यलानितत्रे देया निश्चर्या यंच विंशतिः।। रदं को-
 टीकनामि प्रायेण।। तत्रैव संस्यहे।। विश्वकुसेनायदातव्यं नैवेद्यस्य शतांशकं।। यादोदकं
 भूसादे च लीगे चेंद्रैश्च रायतु।। यंचापतनसन्निवेशमाहवोयदेवः।। यदार्थादं शंश्च।।
 शमीमध्यगते हरिणहरभूदे व्योहरौ शंकरे भास्ये नागसुतारवौ हरगणेशांजां विकास्यायिताः।। दे-
 यां विष्णुहरैकं तरवयोलं वोदरे जेश्वरे नाम्बाः शंकरभागतौ तिसुखदायस्ता सुहानिप्रदाः।। शं-
 करभागतः ईशानकौराणादारभ्य प्रदक्षिणामित्यर्थः।। अत्र दिक् स्वरूपसुक्तं।। प्रयोगयारिजातेमं-
 त्रशास्त्रे।। देवस्य सुखमारभ्य दिशो प्राचीं प्रकल्पयेत्।। तदादिपरिवाराणामंगाधावरणास्थितिः।
 अत्र क्रमः।। यादो।। र्विर्विनायकश्च ईशो विष्णुसुयंचमः।। अत्रुक्तं मेराक्ष्यं ते सुक्तं मेतुमह-
 इयं गथाश्च जपजकयोर्मथे प्राचीं प्रोक्ता विचक्षणैः।। अथके शवादिमूर्त्तयः
 वापरेव यदार्थादर्शो।। केविगोवादापुन्दुर्ये प्रजासुक्ता ममात्रिणाः।। वाचो नृहसानि श्रीपशाच्चगे-
 विगये चये।। अत्रके विरत्पाद्यैः केशवविहसादि चतुर्विंशतिमूर्त्तयोभिधीयंते।। शास्त्रं स्वाचक्रगदे जेये-
 रत्यर्थः।। शिशोभुजे प्रमत्तयतः सिद्धं।। अत्रदक्षिणाधः करकमेराक्ष्यं।। दक्षिणाधः करकमादिति-
 हेमाद्रीवचनात्।। तेन हेमादिशासंबादः।। विशदने निपरीते गचिरत्यर्थः।। अत्रापिशादित्यनुवृत्तिः
 ।। संसात्प्रचक्रैरत्यर्थः।। गयिरत्यत्रापिशादित्यनुवृत्तिः।। शांसात्प्रदायमेरत्यर्थः।। वियरितेयम-
 गदे चापिशंखाहे चये शंखाचक्रयमेरत्यर्थः।। विरत्यत्रापि यमचकेत्यर्थः।। तिनगयिरत्यष्टौमूर्त्तयः
 चयेरत्यत्र च।। अत्रमूलं हेमाद्रीक्षेपम्।। अथवोधायनसर्वत्रैविक्रमां चानुसृत्य लिगा-
 चां प्रतिष्ठीच्यते।। यजमानः रत्नैः कालेश्वरैः दशहोदशघोडशान्यतरहस्तं।। मंरयेकत्वाश्रियेह

यजोद्वरादिपीठेऽर्चासुयवेश्यपरितोऽद्विष्टुसजलकुंभान् संस्थाप्यगंधपुष्पद्वीःक्षिप्त्वा
 येसप्रमृदं। द्वितीयेपुष्कारपर्याशमीविकंकतास्मंतकत्वचःपल्लवांश्च। नृतीयादिसुस्रधान्यपं
 चरत्नफलपुष्पाशिकुशदूर्वागोरोचनाः संपातोदकसर्वौषधीः क्षिप्त्वाक्रमेणयोहिष्ठेतित्रिभि
 हिररपित्चतुर्भिः पवमानानुवाकेनवाचमिषिं चैककुंभेशमीयलाशवटरवदिरविल्वाश्वत्य
 विकंकतपनसाश्रिश्रीषोड्वराणां पल्लवान् कर्षायांश्च क्षिप्त्वाश्वत्येऽवरत्यमिषिं च्यपचरत्नो
 दकेनहिरगपवर्गांरत्निसंस्थाप्यवाससीदन्वीयवीतादिदीपांतकृत्वा॥ हिरगपगर्भः॥ यञ्चान्म
 द्वायः प्रागतः यस्यमिषिनद्योः॥ यंक्रंदसी॥ आयोहयत्॥ यश्चिदायोरत्यथोपिष्टदीयानूदन्वा
 सुवर्गाशलाकयांतैजस्यान्रस्यंमधुशृतवगृहीत्वा॥ वित्रेदेवांतैजोसीतिमंत्राभ्यां॥ उ० न
 मोभगवतेतुभ्यंशिवायहरयेनमः॥ हिरगपरेतसेविष्णोविश्वरुपायतेनमरतिचदक्षिणसयेदे
 वनेत्रेमंत्रात् आखिलेत्वाऽत्रेजेति त्विंजनेनमधुनावांत्पादेवस्यत्वेति मध्वाजशर्कराभिरउत्पाते
 नैवाजनेनपुनरंजयेत्वाऽत्रानन्मीति शेषः॥ स्थिरलिंगे तु स्वर्गांस्तु च्यागंधेन उ० नमो भगवते
 रुद्राय हिरगपरे तसे पराय परमात्मने विश्वरुपायो मा प्रिया यनमरत्न उः त्वाजनादिनां जयेत् । त
 तच्चादृशी भक्ष्यादिदर्शयेत्॥ ततः कर्त्ता चार्यापगाशृत्विगभ्यश्चदक्षिणां दद्यात् ॥ अथाचार्यः
 प्रत्यक्षमादौ प्रगावंबदं नृपुरुषस्तन्नेन सुत्वावंशपात्रेये च वरीणोदमेन देवस्य नीराजनकारणि
 त्वा रुद्राय चतुस्र्यादौ दद्यात्॥ मंत्रस्तु॥ उ० नमो रुद्राय सर्वभूताधिपतये दीतशूलध
 रण्यो मादपि नायविश्वाधिपतये रुद्राय वै नमो नमः॥ शिवमगर्हितकमी सुखाहेति॥ अश्वत्यप
 र्णभूतेभ्यो नमरति॥ केचिदेतद्वाचो स्थिरप्रतिष्ठाया मिच्छंति॥ अथाचार्यः सर्वतो मदेदेवानावा
 हयेत्॥ मध्ये ब्रह्मारांश्वीद्विष्टुद्राद्रिलोकपालान्॥ ईशानेद्राघंनरात्रेषु वसन्न रुद्रान् आदि
 त्मान् अश्विनौ विश्वानूदेवान्॥ पिद्वानागान् स्कंददृषी॥ ब्रह्मेशानाथं तराले युदस विष्णु
 दुर्गां स्वधाकारं श्वरुगेगान् स मुद्रान् सरितः प्रकृतः गरायति चेति॥ मध्ये खवदथि वी मेरुं संस्था
 प्यदेवंचावाद्य॥ प्रागादि॥ वज्रशक्तिं देउं खड्गं पाशं अंकुशं गदां शूलं॥ तद्वाद्ये गौतमं मंत्राजं
 विश्वामित्रं कश्यपं जमदग्निं वसिष्ठं मन्त्रिमरुधनीं च॥ तद्वाही नवग्रहा न्॥ तद्वाह्यं न्याकौ मारी
 ब्राह्मी वाराही चासुरा॥ विष्णवी माहेश्वरी वैनायकी ति॥ एतानामभिरवाह्यं संभ्रज्याह्नी वारा
 चीयादेवेतं मंत्रेणावाह्यं मण्डलं मध्ये चार्यां सुप्रतिष्ठो भवेति निवेद्य॥ संघृज्य वह्नी मंडलं दे
 वतानां नामभिल्लिलाज्जेनदं शदं शाङ्गी ह्नुत्वा शय्यायां देवमारोप्य पुरुषस्तन्नेत्र नारायणा
 भ्यां सुत्वादेवेसां संकुयीत्॥ यथा॥ पुरुषात्मने नमः॥ प्राणान्मने० प्रकृति तत्वाय० बुद्धि त
 त्वाय० अहंकार तत्वाय० मनस्० रति सर्वो गो॥ प्रकृति त० बुद्धि त० ददि॥ शब्द त० शिरसि॥ स्य
 रीत० त्वचि॥ रुयत० ददि॥ यवं रसगंधश्चात्रत्वक् चक्षुर्जिह्वा प्राणा वाक्पाणि पादपाशु
 स्यष्टथिभ्यं प्रेजो वापु आकाश त्वरजसमी देह तत्त्वानि विन्यसेत्॥ ततः पुरुषस्तन्नाद्यष्ट
 मयं करयोः॥ तदुत्तरं जानुनीः॥ तदुत्तरं कर्वाः॥ तं यत्प्रति तिस्रः नाभिहृत्कंठेषु॥ तस्माद
 धेति हृयवाहीः॥ ब्राह्मणीत्येति हयनासयोः॥ नार्येति हृयमस्त्रीः॥ अंत्यं शिरसि॥ केचित्रत्वं

न्यासमन्त्राहुः ॥ पुरुषप्रकृतिमहदहकारतत्त्वानि ॥ शब्दस्पर्शरूपरसगंधतन्मात्राणि ॥ आ
काशवायुतेजोऽग्निवीचीत्रोत्पक्वचक्षुरसनघ्राणावाक्पाणिपादपाश्वस्थमनस्त्वानी
ति ॥ केचिदेतानि स्थिरस्निगादवेवेच्छति ॥ ततः सुखशायी भवेति शब्दायां देवं स्यापपित्नामंडन
शय्ययोरंतरालेन गंतव्यमिति प्रेषंदत्वांमंडलदेवताभ्योनामभिः पायसेन चरुणां वा वली नृदपात्र
नीवारचरुशेषे रादिश्वलिने दस्थिरप्रतिष्ठायां स्थिरस्निगादीन्वयं विशेषः ॥ अग्निस्थापनहोम
वर्जसर्वेष्वर्षवत्कृत्वा रदानीमपि स्यापनकृत्वा सर्वोक्तहोमं कुर्यात् ॥ नात्रनेवारश्चरुः ॥ वि
द्युश्चेत्सर्वोक्तहोमकृत्वा ॥ पुरुषसक्तेन प्रत्यचमांजं हत्वेदं विष्णुरिति ॥ पादोच्छ्रया पुनस्ता एव
त्वाविष्णोर्भुक्तमिति नाभिं स्थरोत् ॥ पुनस्ता एव हत्वा तदेवेति शिरःस्थया पुनस्ता एव हत्वा पुरुष
सक्तेन सर्वांगं स्थरोत् ॥ स्थिरस्निगां चेदपि स्यापनादि पूर्वोक्तसंमिदां जित्वा हतीं हत्वा पातर
युरित्यनुवाकां तं प्रेषे सहस्राणीत्यनुवाकाभ्यां प्रत्यचमांजं हत्वा सर्वोक्ते रुरतिभूले स्थरोत् ॥ पु
नस्ता एव हत्वा सर्वोक्ते रुरां सर्वांगं स्थरोत् ॥ ततो धामंतरति शर्णा हुतिं जुहुयान वा ॥ एवं मधिवा
सनं कृत्वा परेद्युः सद्यो वा पीठिकां स्नापयित्वा महीमृत्सिन्धवावाहादित्योरिति स्नुत्वा ॥ हीनमरति
संक्षयनेने वशर्णा हुतिं हत्वा ॥ तिस्रब्राह्मणास्यतरति देवमुत्थाय्युभ्यां जस्त्रिदत्वा ॥ पुरुषसक्तेन सु
त्वाहुत्समि तुत्थाय्य ॥ कानि चरुदिति सक्तेन विष्णुसद्यो जातमिति यंचानुवाके र्दिगृहं प्रवेश्य पी
ठिकायां ॥ इरादिनामभिरुत्तरानि क्षिप्त्वा सप्रधानरूप्या ॥ इयामनःशिलाः सिन्धवापायसेन सं
लिय्य प्ररावेनांगसा संकृत्वा सुवर्णाशलाकामंतरिता कृत्वा ३ं सुलश्रे प्रति तिष्ठ परमेश्वरे सु
क्त्वा ॥ तौ देवति विष्णुरेराचस्निगां स्थापयेत् ॥ ततः प्राणप्रतिष्ठा ॥ चलाचर्ची न्वधिवासनांतप
रेद्यु रुरितिस्रब्रह्मणास्यतरति देवमुत्थाय्य ॥ पुरुषसक्तेन रुरां रायणाभ्यां स्नुत्वा घृते श्रीहि चरु
कृत्वा तदेवतामंत्रे रादशाहतीर्हत्वा नामभिर्जुहुयात् अग्रये साहा ० सोमाय ० चन्वतरये ० कु
क्षे ० अत्रुमये ० प्रजापतये ० यरमेश्विने ० ब्रह्मणे ० अग्रये ० सोमाय ० अग्नेपनादाय ० अग्रये
न्यपतये ० प्रजापतये ० विष्णो देवेभ्यस्सर्वेभ्यो देवेभ्यः ॥ भूर्भुवः स्वः अग्रये स्विसृष्टते रिति ॥ त
तः सप्रते पुनस्त्वित्वाभ्यां शर्णा हुतिः ॥ ततः आचार्यीयाञ्ची यधीरिति सर्वेषधीः समर्थसंया
तोदकं देवमंत्रे राशतवारमभिमन्त्रेने वा भिविचेत् ॥ तत उत्रिष्टेति देवमुत्थाय्य विष्वत्तश्च सु
रियुपस्थाप देवभ्यां जयेत् ॥ ब्रह्मणो नमः ॥ एवं विष्णवे रुद्राय रद्रादी नशौ ॥ वसुभ्यो रुद्रे
भ्य आदि न्येभ्यो अग्निभ्यां मरुभ्यः कुबेराय गंगादिमहानदीभ्यो पीथोमाभ्यां मिद्राधिभ्यां धाक
थिवीभ्यां धन्वतरये सर्वेषां पविष्णो देवभ्यो ब्रह्मणो रिति ॥ ततः संयातोदकेन यजमानम
भिविन्देवं ध्यात्वा ॥ प्रति तिष्ठ परमेश्वरेति पुण्यां जलिनियेयसच्चिसंनदब्रह्मैवमज्जातुय
हायशहीनवियहकारचरणपदयविनशखचक्षाद्यापुषवंतं विजवाहनायुयेतं निजहत्क
मले स्थितं सर्वलोकसाक्षिरामरतीयांसपरमेश्वरिपरमाश्रियं गमयेति ॥ मंत्रे रापुण्यां ज
लावागतं विभाव्याचंयां विन्मस्य प्राणप्रतिष्ठा कुर्यात् ॥ यथा ॥ प्राणप्रतिष्ठा मंत्रस्य ब्रह्मणि
द्युत्तरा ऋषयः ऋष्यजुः सामानिच्छंदांसि ॥ क्रियामयवष्टुः प्राणा स्या देवता चो बीजं क्रौ

शक्तिः प्राणप्रतिष्ठायां विनियोगः ॥ ततोऽत्र व्यादीनक्रमेण शिरोमुखहृदयगुह्यादेः सुविन्यस्यो
 कं स्वबंधं चोच्चैश्चिद्विप्रजो वासुधाकाशात्मने चोहृदयाय नमः ॥ ३७ ॥ चक्रं जगत्त्रयं शब्दस्पर्शरूप
 रसगंधात्मने र्शिरोसे स्वाहा ॥ ३८ ॥ टं टं टं टं रां उं श्रीत्रलकचसुर्जिह्वाप्राणात्मने ऊं शिखायै वाय
 ट् ॥ ३९ ॥ तं थं दं धं नं रं वा कृया गियाट् ॥ याशयस्थात्मने ऐं कवचाय ह्रं ३० ॥ यं फं वं भं मं श्रीं वचना
 दा न विहरणीत्सर्गां नं दान्मने श्रीं नेत्रत्रयाय वौ यट् ॥ ३१ ॥ यं रं लं वं शं थं सं हं वृं क्षं श्रीं मनोबुद्धहं कार
 चित्रात्मने श्रीं स्वायफट् ॥ एवं आत्मनि देवे च कृत्वा देवेषु स्वायजेत् ॥ ३२ ॥ श्रीं श्रीं श्रीं यं रं लं वं शं
 थं सं हं सः देवस्य प्राणा र ह प्राणाः ३० हं सः देवस्य जीवरहस्थितः ॥ ३३ ॥ श्रीं श्रीं श्रीं यं रं लं वं शं थं सं हं सः
 देवस्य स्वर्गदियाणि ॥ ३४ ॥ श्रीं श्रीं श्रीं श्रीं यं रं लं वं शं थं सं हं सः देवस्य वाङ्मनश्चक्षुः श्रीं वृणा प्राणा र
 हागत्य स्वस्त्ये सुस्वेन सुचिरं तिष्ठं तु स्वाहेति ॥ ततो चीहृद्यं गुह्यं देवाजयेत् ॥ अस्मै प्राणाः प्रति
 स्तुं अस्मै प्राणाः स्मरं तु च ॥ अस्मै देवत्वमर्चायै मा महेति च कचनेति ॥ ततः प्राणविनसं रुध्यस
 जीवध्यात्वा प्रावाधौरिति च च जप्त्वा कर्णो गायत्री देवमंत्रं च जप्त्वा पुरुषसूक्तं नीयस्याययाद्
 नाभिश्चिरसुखं प्राणैर्है वैधीति विज्ञेयम् ॥ ततः कर्त्री स्वागतं देवदेवेशमभ्याग्यात्प्रमिहागतः प्राकृत
 लभेत्प्राणां वा लवपरियालय ॥ धर्म्मार्थकामसिद्ध्यर्थं स्थिरो भव शुभायनः ॥ सान्निध्यं तु सदा देव
 स्वाचार्याय परिकल्पय ॥ यावच्चंद्रावनीसूर्यास्तिसंयुतप्रतिघातिनः ॥ नावन्वयात्र देवेशस्यैयं भक्ता उ
 क्येयां ॥ भगवन् देवदेवेशात्वं यिता सर्वदेहिनां ॥ येन रूपेण भगवत्स्वया व्याप्रे च चरं चरं ॥ तेन रु
 पेणा देवेशात्वाचार्यां संनिधी भवेति नमः ॥ एतदंतं सर्वदेवानां समानं ॥ देवमंत्रं च मूलमंत्रं वैदि
 कीवाचाः ॥ अथाचार्यः कर्त्री वास्त्रिं गमर्चावा ॥ ३० ॥ भूः पुरुषमावाहयामि ॥ ३१ ॥ भुवः ३२ ॥ स्वः ३३
 भूर्भुवः स्वः पुरुषमावाहयामीत्यावाह्यं प्राणवेनासं नंदत्वातेने वद्वर्षाश्यामाकविष्णुकोताय ममि
 थयाद्य ॥ इमा आयः शिवतमाः शतः शततमामे ध्यामै ध्यतमा अमृता अमृतरसाः याथा स्तां जु
 येत प्रतिशुशंतां प्रतिशुह्लातु भगवान्महाविष्णुर्विष्णवे नमः नियाद्यं ॥ भगवान्महादेवो रुद्राय
 नमः रतिलिंगे ॥ इमा आयः ० आचमनीया ॥ स्नाजुयतामिति लालवं गं कं कोलकक्षरमि
 माचमनीया ॥ आयः क्षीरकुशाभ्यैश्चास्ते र्यं वंतु लैः ॥ यवेः सिद्ध्यर्थं के श्वेव ॥ अर्घ्यं र्पयथ्यं ॥
 ततो विदमंत्रैः प्राणवेन चरंत्वां बुकलशेन संस्त्राप्ये देविष्णुरिति विष्णीं नमो अस्तु नीलश्रीवाये
 तिलिंगे प्रतिस्मरं विस्वस्य देवं त्वा ॥ इमे गंधाः शुभादिव्याः सर्वगंधै रं लं हताः ॥ इता ब्रह्मयवि
 वेरां हताः सूर्यस्य रश्मिभिः ॥ इतारं मादिष्वे वत् ॥ इति गंधाः ॥ इमे माल्याः शुभादिव्याः सर्वमा
 लै रं लं हताः ॥ इता ० मालं रं मे पुष्यारतिपुष्यं ॥ वनस्यतिरसो धूपो गंधाढी धूप उत्रमः ॥ आ
 प्रेयः सर्वदेवानां धूपोयं प्रतिशुसतां ॥ प्रतिशुशंतां प्रतिशुह्लात्स्वित्पादि ॥ धूपं ॥ जीतिः सुकंचने
 जश्वदेवानां सतं प्रियः ॥ प्रभाकरः सर्वभूतानां दीयोयं प्रतिशुसतां इति दीयेत्त्वा विष्णीं ॥ संक
 र्षणा वासुदेवप्रथुभा निरुदपुरयोत्रमाधो हजृसिंहां अतजनाई नोयं इहरिरुक्षेति हादश
 नामभिः केशवादिहादशनामभिर्वीपुष्याणि समर्थं तैरेव तर्पणं कृत्वा यायसधुतां तु तशरी
 रं कं वपुतः गुं डे दनहमिदो दना नियवित्रं ते तितमिति निविद्युत्तरमाजमिधं जुहात् ॥ वा

मुदेवाय स्वाहा ॥ संकर्षणाय प्रयुञ्ज्याय अनिरुदाय शोभये प्रिये स्मस्तये पुष्ट्यै विश्वेशति
हत्वा विश्वा नुकम् ॥ तदस्य प्रिया ॥ प्रतद्विष्णुः परो मात्रया ॥ विचमे ॥ त्रिदेव रिहाद शनामभिश्च
अमुष्मे स्वाहेति जुहयात्सिंगीतुदीयातं कृत्वा भवाय देवाय शर्वाय ईशाय ॥ पशुयतये रुद्राय
य उत्राय भीमाय महते देवाय नमस्ति युष्या शिदत्वा तैरेव तर्पणं कृत्वा पवित्रतो रतिषा
यसंगुडीद नच निवेद्य शर्वा कृत्वा मभिः कशरं कृत्वा भवस्य देवस्य यत्मे स्वाहा रत्याद्यष्टभिः गु
डीद नहत्वा भवस्य देवसुताय स्वाहेत्याद्यैर्ह रिद्वीद नहत्वा अयं कमानो महान्तं मानसोके आ
रात्रे गोघ्नं विकिरिद विलोहितसहसा शिसहस्रशरतिर्यैर्हत्वा शिवाय शंकराय सह मा
नाय शितिकंठाय कपर्दिने ॥ ताम्राय अरुणाय अयं गुमीणाय हिरण्यवाहवे ससि
जराय वसुशाय हिरण्यपेति च जुहयात् ॥ ततः स्वष्टकंदोदिशेषसमाप्य षोडशसर्व
हविर्भिविष्णवे लिंगाय वा वल्लिंदयात् ॥ मंत्रसुत्वा मेकमाद्यं पुरुषपुरातनं नारायणं विश्व
जयजामहे ॥ त्वमेव यज्ञो विहितो विधेयस्त्वमात्मनाम्बु प्रतिशक्तीस्वहृष्यमिति ॥ लिंगे तु
नारायणाय देरुद्रशिबमिति वदेत् ॥ ततो अत्यपर्यं सुभूमुवः स्वरोमिति विश्वतुर्वाह तेशे
षं निधाय अग्निना सह प्रदक्षिणी कृत्य विश्वभुजे सर्वभुजे आत्मने परमात्मने नमः ॥ इति न
त्वा अंगुलीयं कंडलहयवस्त्रयुग्मेनाचार्यं रजयित्वा ॥ आचार्या यशतं तद्देतद्देहादश
तिस्र्यकां वा गां दत्वा कृत्वा पिदक्षिणां दत्वा शतहादश वा विप्रान् भोजयेदिति संशे
यः ॥ प्रासादमात्रे नूतने तु मान्स्या कृत्वा जलाशय प्रतिष्ठाविधिमेव कुर्यात् ॥ गोरुत्तारशाया
त्री प्रक्षेपादि तु न भवति हारलोयात् ॥ वारुणा होमस्याने वा सुहोमः ॥ अत्र न ह देवा ॥

इतिकमलाकरभट्टकते लिंगा
ची प्रतिष्ठाविधिः ॥ अथ पुनः ॥
प्रतिष्ठा ॥

नामधिकृत्य हयशीर्षं चरात्रे वा डालमध्यसंस्पर्शं दधित्वा वह्निनाथवा ॥ अथ पुराय जनसं
सृष्ट्या विप्रक्षत्रजदधित्वा ॥ संस्कार्येति शेषः ॥ पदार्थादर्शनाद्ये ॥ स्वर्गि तस्फुटिते दग्धे अ
द्ये मानविवर्जिते ॥ यागहीने यश्चुष्टयेति तद्दृष्ट भूमिषु ॥ अत्र मंत्रावृत्तिं चैव यजिते स्या
र्शदधिते ॥ यागहीने यश्चुष्टयेति तद्दृष्ट भूमिषु ॥ अत्र मंत्रावृत्तिं चैव यजिते स्यर्शदधिते
दशस्विते सुनो वक्तुः सन्निधानं दिवो कसः ॥ यागः रजा ॥ पशुर्गंदभादि ॥ पंचरात्रे ॥ स्वर्गि
तास्फुटितादग्धायस्मादची भयावहा ॥ तस्मान्त्समुदरे त्रां तु षोडशविधिनानरः ॥ अची
भगादावुपवासः कार्यः ॥ नराज्ञो विवे श्रीयात्सुराची विवे तथेति ॥ त्रिस्तुभूमौ क्रौः ॥ सि
द्धांतशेखरे ॥ चौरचांडालयजितश्चोदत्वाः स्पर्शने सति ॥ शिवायुपहतौ चैव प्रतिष्ठापुनरा
चरेत् ॥ पंचरात्रे ॥ अगादंगादिसंघाने प्रतिष्ठापुनराचरेत् ॥ जलाधिवासं विहितं नेत्रोमी
लनवर्जिताम् ॥ शुद्धिविवेके विष्णुः ॥ इत्यवच्छतशो चानोदिवताचीनाभूयः प्रतिष्ठापने च
क्षितिः ॥ अचीः प्रतिष्ठाः ॥ तद्द्वयस्य तास्मादेरुक्तवत् ॥ शीचेरुत्वापुनः प्रतिष्ठा कुर्यादित्य

तर्थाः॥स्मृत्यर्थसारेष्वेवम्॥तद्विधिर्वैधायनसूत्रे॥सर्वप्रतिष्ठितस्याबुद्धिर्ष्वमेकरात्रेद्विरात्रमे
कमासेद्विमासेवार्चनादिविच्छेदेऽदरजस्वलाद्युपसर्गनेश्वोक्तकालेपुराणाहंवाचयित्वायु
म्भान्ब्राह्मणान्भोजयित्वा॥निशायाजलाधिवामंकात्वाश्वोभूतेकलशसर्गोनयंचगम्येनत
त्रन्मंत्रैःस्नायपित्वाच्यककलशंशुद्धोदकेनाशय्यतस्मिन्नवरत्नानिप्रक्षिप्यतंकलशतत्रज्ञा
यन्ना च्छसहस्रमष्टशतमष्टाविंशतिवारंवाभिमन्त्रतेनोदकेनदेवंस्नाययेत्॥ततःसुहोदकेन
स्वययेदृष्टसहस्रादलाययासंभवमचंयित्वागुडोदननिवेदयेदिति॥बुद्धिर्ष्वनुविच्छेदेऽश्वोक्ताप्रति
ष्टोपनःकुर्व्यात्॥सर्वोक्तविष्णुवचनान्॥इदंमूलमासपुकास्तादावपिकार्यमितिमदनरत्नेहेमदो
चा॥देवाचींसास्तदभेदेनेज्जूलयागौकाशयः॥वापीकृपारामसेतुसभातडागवप्रदेवतायुतनभे
दनेप्रायश्चित्तचतस्रश्चाहतीर्जुहयादिदविष्णुमीनस्त्रोकेविष्णोःकर्मारणीयादिस्येति॥यादेवता
येत्राह्मणभोजयेदिति॥शंखलिखितौ॥प्रतिमारासकूपसंक्रमध्वजसेतुनियातभंगेषुतत्समुत्था
नप्रतिसंस्कारेष्टशतंचनियानितानामिति॥समुत्थानप्रतिक्रिया॥प्रतिसंस्कारःपुनःप्रतिष्ठा॥
अष्टशतपराःदश्रेत्यर्थः॥ अयजीर्णीहारः सचलिगादौदग्धि म
येचलितेवाकार्यः॥अयंचानादिसिद्धप्रतिष्ठितलिगादौभगादिदुष्टेपिनकार्यः॥तत्रनुमहाभिधे
कंकुयोदितिनिविक्रमः॥कर्त्तव्यमुदकेवस्यजीर्णीहारंकारिष्यत्सुक्तापुराणाहंवाचयित्वाचार्यशृत्विज
श्चत्वालिंगे॥उंआयकेश्चरहृदयापनमः॥उं आयकेश्चरशिरसेस्वाहेति॥एवंसर्गं कृत्वाःघोर
मंत्रंशतंजज्ञाप्रतिप्रतिष्ठायाघोरेणशुभसर्वयैःसहस्रंहुत्विद्रादिभ्योनाभावलिट्त्वाजीर्णीदेवंपरा
वेनसंश्रयब्रह्मादिमंडलेदेवानांहेमप्रचीं कंकृत्वादेवंप्रार्थयेत्॥जीर्णीभयमिदंचैवसर्वदोषावहं
नृणां॥अस्योद्धारिर्कृतेशांतिःशास्त्रिस्मिन्कथितात्वया॥जीर्णीहारविधानेचतृपरादृष्टितावहम्
॥नदधितिष्ठतोदेवप्रहरामितवात्तयेति॥ततःक्षीराज्यमधुहवीभिःसमिधिश्राष्टोत्तरसहस्रंशतंवा
देवमंत्रेणहत्वा॥अमातांशशोशेनलिंगचालनार्थंसहस्रंशतंवापायसेनहुत्वालिंगंप्रार्थयेत्॥
लिंगरूपं समागत्ययेनैदं समाधिश्चिंतं॥यायास्वंसमिनेस्थानं संत्यजेवशिवाज्ञया॥अत्रस्थानेच
याविषामसर्वविधेश्वरेषुता॥शिवेनसहसंतिष्ठेतिमन्त्रितजलेनाभिधिव्यधिसर्जयेत्॥ततोस्वमंत्रि
तेनस्वनित्रेणस्नात्वालिंगमादायनयादौवामदेवेनलिंगंपराधिनमूर्त्तिक्षियेत्॥दासंजंतुमधुना
भ्याघीरैरादहेत्॥हेमरत्नादिमयंतुदग्धंचलितंवायोग्यंचेत्॥पुनस्तत्रैवस्थापयेत्॥ततःशां
तिअघीरैरानिलैःसहस्रंहुत्वाप्रार्थयेत्॥भगवन्भूतभयेशलोकनाथजगत्पते॥जीर्णीलिंगस
पुहारःहोतस्तवाज्ञयामया॥अभिनादासंजंद्गधेक्षिन्नंशेलादिकंजले॥प्रायश्चित्तायदेवेश
अधीमास्त्रेणतर्पितम्॥ज्ञानतोज्ञानतोवापियथोक्तंनक्तयेदिति॥तत्सर्वेशरीमेवास्तुत्वत्प्रसा
दान्महेश्वरेति॥ततोयजमानःप्रार्थयेत्॥गोविप्रशिलिभूयानामाचार्यस्यचयज्वनः॥शांतिर्भव
तुदेवेशाच्छिद्रंजायतामिदम्॥मूर्त्तिंनुविशेषः॥त्वत्प्रसन्नेननिर्विघ्नेदेहेनिमीययत्प्रसौ॥वासंक्र
रुसुरश्रेष्ठतावत्त्वचान्मकेगृहे॥वसन्तैशसहिविहमूर्त्तिंवेतवश्वं वत्॥यावत्कारयतेभक्ताःसु
रुनेस्पचवाह्निमिति॥ततो नवांमूर्त्तिंलिंगवाह्णत्वोक्तविधिनास्थापयेत्॥मूलंलत्रिपुराणोस्यष्ट

गृह्णीरिता॥दानेचभक्षणसमेतदहेन्द्रयेक्षण॥अन्तामाभ्युपयदातिमीलस्यजे सुभोग्यं
 ग्रपंचकसाहसमर्दनसहितंतातगोकाभतीभक्षणदिखाभापचिन्ननवान्तः॥निर्माललधनया
 इन्द्रगैरुतततःस्यशश्वलधनसमाविक्रयोभक्षणानया॥ **स्युत्थसरेषि॥** से
 बसौरनिर्मालनेवेद्यभक्षणोचंद्र॥अभ्यासेदिशुरा॥अभ्याभ्यासेयतनम्॥अननिर्मालेभिन्ननाप
 येव्येवमिति॥रदंचमोतिर्लिगाद्यतिरिक्तविययम्॥तथाचपुरुयार्थप्रबोधभविष्य॥ओतिर्लिगंवि
 नास्मिगयःरजयतिसन्नमः॥तस्यनैवेद्यनिर्माल्यभक्षणान्नेमङ्कुकं॥शालयामोभवेस्मिगेवारा
 स्मिगेस्वयमुवि॥रसस्मिगेतथायैचसुरसिद्धप्रतिष्ठिते॥इदयेचंद्रकांतेचस्वीरूप्यादिनिर्मिताशि
 वदीक्षावतामन्नेनेदभक्ष्यमितीर्यते॥तथा॥वारास्मिगेस्वयंभूतेचंद्रकांतेहृदिस्थिते॥चांद्रायरा
 समंजेयसंभौनैवेद्यभक्षणम्॥स्मिगेस्वयंभुवेवारोन्नजेरसनिर्मिते॥सिद्धप्रतिष्ठितेचैवनचंडाधि
 क्षतिर्भवेत्॥यत्रचंडाधिकारोस्मितभेदोक्तव्यनमानवैःचंडाधिकारोनीयत्रमोक्तव्यत्रमक्रितः॥
 त्रैविक्रम्याम्॥ वारास्मिगेचलौहेचसिद्धस्मिगेस्वयंमुवि॥प्रतिमासुचसर्वासुनचंडोधि
 क्षतीभवेत्॥अत्राब्रह्महापिषुविर्भूत्वानिर्माल्यसुधारयेत्॥तस्ययापेमहच्छीघ्रनाशयिष्ये
 हात्रनेतिस्कादादशुचिनानयाद्यंशिवनिर्मालंकिंतुस्त्वितिस्मात्त्रीः॥अनुयनीतेननयाद्यमिति
 श्रीदत्तः॥शिवदीक्षाहीनैर्नयाद्यमितिशैवाः॥तियितत्विहेमाद्रीचवारहे॥अथाद्यंशिवनैवेद्यंप
 त्रेषुव्यंजलफलं॥शालयामशिलासंगात्सर्वयानियविवित्रताभ्यंचायतनरज्यायांतेत्रेणानिवेदित
 मित्यर्थः॥ **शिवपुराणे॥** येदीरभद्रशयिताःशिवभक्तिपरास्तुखाः॥श
 भीरस्यत्रदेवेषुयेभक्तायेन्द्रीक्षिताः॥त्रियामनर्हमीशस्यतन्मसादचतुष्टयम् **काशीस्वंडे**
 जलस्यधारणंशुद्धिविशेषास्नानजन्मनः॥रथजालंधरोबंधःसमस्तसुरवृक्षभः॥तथा॥स्ना
 पयित्वाविधानेनयोस्मिगेस्वयंनोदकांतिःपिवेत्त्रिविधयापंतस्मिहाशुविनश्यति॥स्मिगस्वयनवा
 र्मियःकुर्यान्मूर्ध्निभिषेचनं॥गंगास्नानफलंतस्यजायतेत्रविद्याभनः॥इदंशर्ववाक्प्रशाहिष्ये
 चरविषयमिति केचिन्॥काशीस्थपुराराणप्रसिद्धसर्वस्मिगविययं॥ **काशीस्वंडेरने**
 चरारख्यानेतथैवदर्शनादित्यने॥ **अथलक्षिः॥राजमात्रंउः॥** अक्षेसूत्र
 रयोस्वैक्षवमधामूलानुराधाश्विनी॥प्राजापत्यकरदिवेवतयुरुप्रालिययादिषुच॥निर्दोषैर्
 षभैर्हलेश्रसुमनोमालाभिरभ्यर्चिर्नैर्हत्वाक्षेत्रयतेर्वलिहलधरःक्षेत्रतःकथयेत्॥प्राज्ञेश्च
 वरणात्ररादिति मधामात्रंउतिव्याश्विनी॥धौष्माणुस्ममरीचयःशतभिसकुस्वानीविशास्नातथा॥
 ॥जीवाकेंद्रमिर्तेदनेदनेदनेलत्रेचक्षेभ्योदये॥सस्यानांवपनेतथैवल्वनेशशास्नाथारीपरी
 ॥ **चंडेश्वरः॥** हस्तचित्रादितिस्मार्तिरव्यांश्वरात्रये॥स्थिरलयेयुरोवारेकी
 जघार्थतशुक्रयोः॥उंघनदायसर्वलोकहितायदेहिमेघान्यस्वाहा॥लेखयित्वाइमंमंत्रंघामा
 गारिनिधाययेत्॥सस्यदहिंपरंकुर्यात्सजितप्रतिष्ठजयेत्॥दक्षिणादिस्तुस्वगमनगमनमभिन्नव
 सुनारीषु॥व्ययमपिसस्यधनानानुधावुधवासरैकुर्युः॥शनिवरेचनोकार्येधनधान्ययो
 उधैः **अथवस्त्रम्॥श्रीपतिः॥** रोहिणीसुकरपंचकेष्विभेसुत्ररासुचपत

नेसुरं प्राप्तिवा जिवसुवारराशं करेषु ॥ ऐतैषु गौमहिषदंतिनुरंगमादिनाना प्रकारयशुजा
 तिगतिः प्रशस्ता ॥ अथ गजदंतच्छेदः ॥ आतिनिर्वंधो ॥ खाष्ट्वैष्वेक्षवेष्टि
 नामादित्येव सुदैवतो ॥ इतिनाशुभदं कर्मपुण्येह स्तेचकोर्तितं ॥ अथ निक्षेपः ॥
 भरणी त्रीणि हर्षाणि आर्द्रांशे यामघातया ॥ चित्रांशे या विशाखा च मूलमृगपुनर्वसु ॥ एभिर्द
 तंप्रयुक्ते च यथं निक्षिप्यते धनं ॥ एष्टौ धावमानस्य धनिनो नोपयते ॥ अथ ऋरा
 मोक्षः ॥ श्रीधरः ॥ वागीशमंददिवसांशकलप्रयुक्ते रिक्तासु मंददिवसे कुलिकोद
 ये च ॥ मैत्रहितीययदमेत्रसुहृत्प्रयुक्ते राशुद्रमेव ऋणामोक्षमुशंतिसेतः ॥ अथ रा
 जसुद्रा ॥ सुद्रध्रुवक्षिप्रचरेषु मेयुयोगे प्रश्लेशनिचंद्रवर्जं ॥ वारेतिथौ प्रराज
 याह्ये च सुद्राप्रतिष्ठाशुभदाहिराज्ञा ॥ अथ नौः चंडेश्वरः ॥ यौष्माश्विनीतु
 रगवारुणामित्रचित्राशीतोष्मरस्मिबसवोनलवंत्यमूनि ॥ वारे च जीवभृगुनेदं नके प्रशस्तौ
 कादिसंघटनवाहनमेव कुर्यात् ॥ अथ भोगः ॥ गुरुभागवमानुराधाविधान
 यौष्माश्विरोहिणीषु स्यात् ॥ स्वासुत्रगसुकुर्पातशयनारानभोगभोगादीना ॥ अथ श्म
 शुकर्मांश्रीपतिः ॥ पुण्येषोसिवाश्विनीखेदवैचराकेह स्तोत्रे त्रिकेभ्य दिव्याः ॥ क्षौरका
 र्यवैष्णवादित्रये च सुक्तामौमादिमयाते गिरवान् ॥ नस्त्रातभुक्तोक्तभूषितानामभ्यगयात्रा
 समरोत्सुकानां ॥ क्षौरिविदध्यानिशिसंध्योर्वाजिजीविसूराणवमेन चान्दि ॥ त्रिस्थलीसेतौ
 वृहगार्ग्यः ॥ ॥ रव्यारसौरिवारेषु रात्रौ पाते
 वनाहनि ॥ आहाह प्रतिपदिक्ताभद्राक्षौरिषु वर्जयेत् ॥ गार्ग्यः ॥ मख्यमाह रीमायातचतुर्दश्य
 एमीतया ॥ आशुसन्निहितं यायं त्रिसुतेले भगेक्षुरे ॥ राजमार्तुः ॥ देव
 कार्ये पितुः शौरिवरे शपरिस्थये ॥ क्षौरकर्मनकुर्वीत जन्ममासे च जन्ममे ॥ वृहस्यतिः ॥
 राजकार्ये निपुक्ता नानराणां भूयजीविनां ॥ श्मश्रुलीमनखकुदेनासिकालविशोधने ॥
 तथा ॥ क्षौरं नैमित्रिकं कार्यं निषेधे सन्धिषु वा ॥ पित्रादिमृतिदोक्षासु प्रायश्चित्ते च तीर्थके
 केचित्त्ररार्हमन्यथायठेति ॥ मुंडनस्य निषेधे विकर्तनं नुविधीयते रति ॥ नारदः
 न्यविप्रान्तयायत्ते मरुणो वधमोक्षणे ॥ उहाहे खिलवारक्षीतिथिषु क्षौरमिष्टं भारते
 प्राशुखः श्मश्रुकर्माणि कारयित समाहितः ॥ उदसुखो वाथ भूत्वा तथापुर्विदंते महत् ॥
 अथ राके ॥ उदसुखः प्राशुखो वाचयनं कारयेन्सुधीः ॥ केशश्मश्रुलीमनखात्तुद क
 संस्थानि वापयेत् ॥ दक्षिणं करीमारभ्य धर्मीयं याय संक्षये ॥ शिखाद्यं नवसंस्कारे शिखा
 यत्तु शिरो वयेत् ॥ यतीनां तु विशेषो निगमे ॥ कक्षीयस्य शिखा वर्ज्जे ऋतुसंधिषु वापयेदि
 ति ॥ अल्पेपिविधिप्रतिषेधाः प्रायुक्ताः ॥ अथेधनसंप्रहः ॥ ब्रह्मानिला
 कं मधमूले त्रिर्दशे रोद्रे यौष्मानुराधगुरुविष्णुविशाखयुक्ते ॥ वारे कुजाके भृगुनेदं नसो मजा
 नां भेधि धनस्य करणं भवति प्रशस्तम् ॥ अथ नवान्नशांश्रीपतिः ॥ रेवती
 सुतिपुनर्वसुहस्तत्रयतः एथगपिहितयेषां ॥ सुत्रगसुकथितेथ्युकानां प्राशनं च सनवान

विधानं॥ अथनवभोजनयात्रम्॥ जीतिनिबंधे॥ भोज्ययात्रं सुधासिद्धेश्वरये
हंसमाहरेत्॥ तत्रानप्रशन्नप्रौक्तिकाले भोजनमाचरेत्॥ अथनववयरीफलादिभ
क्षराम्॥ चेश्वरः॥ मूलाश्विनीतिव्यहरींद्रमे सुयोध्यात्रैदवपुनर्वसुवासवेषु॥ वा
रेषु भूमितनयार्कजवभवज्जेतां हलनूतनफलाय शनं हितार्थी॥ अथहोमे आहृतिपा
तः॥ जीतिये॥ तरुणिविभृद्युभास्कारि चंद्रमाकुजसुरेज्वविधुतुदकेतवः॥ रवि
मतीदिनभंगरायेष्कामावतिस्वगेत्रितयंत्रितयंन्यसेत्॥ दिनकरार्कितमः कुजकेतवीहृतधु
जः सुभनाशकरः स्वताः॥ दहनचक्रमिदं प्रविलोक्यतां दहनकर्मसिखं सप्रहये॥ अ
थशांतिरुक्ताविष्णुधर्म॥ कूरयहमुखेचैव संजाते हवने शुभे॥ शांतिविधायगां द
द्याद्वाह्यरायकुटे विने॥ आयसौ प्रतिमां हृत्वा निक्षिपेत्तामधो मुखी॥ गोधूत्रमधुगंधाद्यैर
र्चितं प्रतिमां ततः॥ स्वस्थनिधायसंप्रजतत्रहोमो विधीयते॥ अत्रायवाद् क्रियासरि॥ नित्ये
नेमित्रिकेदुर्गाहोमादौ न विचारयेत्॥ अथज्वरदोषलां श्रीपतिः॥ स्वा
न्याश्वेयारौद्रपूर्वामुशाक्रेरीगोत्रिर्वाधने यस्य पुंसः॥ तभ्दे स संजातौ निः प्रयत्नः स्याद्दुःखा
खेलेत्येजन्नापि वैधः॥ आधुन्यत्रियस्य मैत्रे सौख्ये प्राणत्राणे जायते तस्य कच्छात्॥ वैश्वे
सोम्ये रोगमुक्तिस्तुमासादिशत्यास्याहासराणामघासु॥ पक्षाहने वासवे संहिदे वे मूलाश्विने
रधिधिष्येनवाहात्॥ याम्येत्वाश्रैवेस्येव वारुणो वैनेरुज्यस्याचूनमेकादशाहात्॥ आहि
दुभ्यतिव्यसंज्ञेयमाख्ये प्राजापत्यादिन्यो सप्ररात्रात्॥ जीतिये॥ एका
होनिघनेदशाहमनि लावाणावियत्यर्वाताः संप्रोकाविलयश्च मासपुगलं मासो मृतिः पक्ष
कः॥ द्विमासाव्यविंशतिर्दशनिशाः पक्षात्पक्षानस्वाः॥ मासोप्यष्टदशात्पक्षककुम्भी
शदिनात्यधिभात्॥ देवतः॥ नुरगवरुणरोद्रावापुमेंद्रिप्रर्वायमरहनविशा
खायाय वरिणापुत्राः॥ तिथिपुनर्वमिषष्टीहादशीवाचतुर्थी भवति मरणायोगीरो मिरा
कालहेतुः॥ अत्रकुंभे मीनसत्रप्रतिमां प्रज्ज्पहादशदलेषु संकर्षणारिहादशमूर्तीर्हाद
शादिमात्वा संप्रज्ज्पद्वीशमितिलक्षी रज्जिगीयत्ता नैवताये अशोत्रशतेहृत्वाद् औदने
वर्षिदस्वाचार्यापगां प्रतिमां च दत्त्वा विमान्भीजयेदिनि संक्षेपः॥ विशेषसुत्रतद्दे माद्री या
दार्थादर्शचनेयः॥ अथभेवजम्॥ चेश्वरः॥ मूलाश्विनीश्वरग
तिव्यपुनर्वशीचयोध्याश्विनीश्वराराशककरत्रयेच॥ वरिषुवाक्यपतिसिनेदृदिने प्रश
स्तं भेषजमभक्षराममीषुहितेनरगाम्॥ अथारोग्यस्तानम्॥ श्रीपतिः
इंदो वरिभार्गवेचषुवेषुसार्थादिमस्वानिपुत्रेषुभेषु॥ येमैवांते वापिकुर्यात्कराविचैव स्ना
ने रोगनिर्मुक्तजंतुः॥ चरेद्विलये रविमीमवासरिरिक्तेतिथौ स्याद्दहलेचपक्षे॥ धिष्मचरे
रीगनिधीडितानां स्नानेनराराणानिहजन्वकारि॥ अथदंतधावनम्॥ श्यी च
द्वेदयेविष्णुः॥ प्रतिपदशेष्यी सुवतुईश्यष्टमीषुच॥ नवम्यां भातुवारे च दंतका
ष्टविजयेत्वा॥ नारदः॥ चतुईश्यष्टमीयोसामासी संक्रमणीषुच॥ नदासुचनवम्यां च दंत

काष्ठं विवर्जयेत् ॥ आदि यज्ञे च नियमे तथा प्रोषित भर्तृका ॥ व्यतीयाते च संक्रान्तानंदाभूताष्टयर्ष
 सुतैलक्ष्मीररतिमासंदतकाष्ठं च वर्जयेत् ॥ वसिष्ठः ॥ शन्युक्तं सुक्रवारे सुकुजाहि व्रतवासरे ॥
 जन्माहे आह दिवसे दतकाष्ठं विवर्जयेत् ॥ हेमाद्रौ स्कांदे ॥ अभ्यंगजलधि
 स्नाने दतधावनं मेयुते ॥ जाति च निधने चैव तत्काल व्यापिनी तिथिः ॥ संवत्तः रवौ
 विवाहे आशौ च वर्जयेदं तद्भावनं ॥ व्यासः ॥ अलाभे दतकाष्ठानं निषहायां तथा
 तिथौ ॥ अयां ह्यदशगंडुयैर्विदध्याहंतद्भावनम् ॥ अथा मलकस्नानं व्यासः ॥
 श्रीकामः सर्वदा स्नानं कुर्वीत मलकैर्नरः ॥ सप्तमी नवमी चैव यर्ष कालं विवर्जयेत् ॥ चंद्र
 सूर्यो यरागे च स्नानमामलकै रूपजेत् ॥ क्रतुः ॥ षष्ठी च सप्तमी चैव नवमी च त्रयोदशी ॥ संक्रा
 तीर विवारे च स्नानमामलकै रूपजेत् ॥ यत्रुः ॥ नवमी दशमी चैव तृतीया च त्रयोदशी ॥ प्रतिप
 दादशी कृष्णा स्नानं ता सु विवर्जयेत् ॥ यच ॥ दर्श स्नानं न कुर्वीत माता पित्री लुजीवतोः ॥ पुत्रः
 कुर्वन्निराचष्टे पित्रो रनुत्तिजीविते रतिकरावयमाथेः ॥ स्नानमात्रं निषिद्धं ॥ तद्भोगार्थं स्नान
 परं तन्निराचष्टे पित्रो रनुत्त्यने मित्त्रिक परमिति ॥ हेमाद्रिः ॥ अथ तैलनिषेधः ॥
 कात्यायनः ॥ यदा दौ चरवौ यक्ष्यारिक्तायां च तथा तिथौ ॥ तैलेनाभ्यञ्जमानसु
 चतुर्भिः परिहीयते ॥ गर्गः ॥ पंचदश्यां चतुर्दश्यां मष्टम्यारं विसंक्रामे ॥ द्वादश्यां सप्त
 मी षष्ठी लैलस्यर्षं विवर्जयेत् ॥ नच कुर्यात्तृतीयाया त्रयोदश्यां तिथौ तथा ॥ शाश्वतो गति
 मन्विह चंद्रशम्यामपि यडितः ॥ तत्रैवायुर्वेदे ॥ षष्ठी दिनस्येष्टम्या मे
 कद्दश्यां च यर्षसु ॥ द्वादश्यां च चतुर्दश्यां च यम्यां प्रतिपत्तिथौ ॥ त्रते आह दिने जन्मत्रितये अ
 वगाह्योः ॥ अष्टोत्तरा फाल्गुने सुयतीयाते च वैधृती ॥ विश्वयोगे च संक्रांती मन्वादिषु पु
 गादिषु ॥ नाभ्यंगे तत्रवाला नो ह्यहानो हुनदो यच्छदिनि ॥ व्यवहार तन्वि ॥ संक्रांति भद्रा य ति
 यातं वैधृती यक्ष्यसमी यर्षसु नार्कभूसुते ॥ स्नाने हि तीया दशमी च गर्हि ताः षष्ठादि माघा
 रद्भावनैधमाः ॥ अस्यापवाद माह तत्रैव प्रचेताः ॥ सर्वयोगं धैतैलं च यत्रैलं पुष्य वासिंता
 अन्पश्युत्तैलं नदुष्यतिकदाचुन ॥ आयुर्वेदे ॥ निषिद्ध तिथिवारक्ष्यद्
 रोष्यपिरात्रिषु ॥ किंचिद्दो धृतपुक्ता वधि प्रयादर जीवितम् ॥ भातौ हवींस्त्रिभौ मे भूयुक्तं ॥
 पुष्यपुंगुगौ ॥ सर्वेषां सर्वदा तैलमभ्यंगे सुनदुष्यति ॥ मंगलेष्वप्यदोषः ॥ मंगलस्य विद्यते
 स्नानं हृदिः प्रहो संवेषु च ॥ स्नेहया त्रसमायुक्तं मथ्यान्हात्मा कुतदिय्यते ॥ इति
 मदनयारिजाते कात्यायनोक्तेः ॥ हेमाद्रौ वृहन्नुः ॥ तैलाभ्यंगो नार्कवारे नभौ मे
 नो संक्रांती वैधृती विश्वेष्ठीः यर्षेष्वां न चेष्टः सरष्टः प्रीकानुक्ता वासरे सूर्यसतीः ॥
 तिलस्नाननिषेधसुष्टं चिंशन्ते ॥ तथा सप्तम्यावास्या संक्रांति यद्दजन्मसु ॥ धनपुत्र
 कलत्रार्थं तिलपिष्टं बसे स्थशत ॥ अथ ग्रहारंभः ॥ औत्तिनिवधे वा
 दरयणाः ॥ वैशाखे फाल्गुने यौषे आ वरो मार्गशीर्षके ॥ सूचारं भः शिला मारः स्रभारंभः
 प्रशस्यते ॥ नारदः ॥ सोम्याः फाल्गुने वैशाखे माघे आ वरा कार्तिकाः ॥ मासास्यु

र्थहनिर्मारोपुत्रारोग्यधनप्रदाः॥अत्रवृषसिहवृश्चिकाःवेशाखश्रावणकार्तिकासौरा
 या॥ रतिकासादर्याः॥ तत्रैवकारणतत्रै॥स्थिरमासेस्थिरेशशोस्थिरैः
 शीनववेशमना॥कुर्वीतस्थापनशंकोःशेमुस्थापनमेववा॥कार्तिकनिधेधसुलापरः॥कु
 भेमाधेयिसर्वेषामेदिशरामुपक्रमः॥महर्षयःप्रशसतिधामागारविहायवा॥निधेधोवास
 हयरः॥याकभोजनशालादौमार्गशीर्षश्रफाल्गुनः॥रथ्यागृहमठादौचसहस्यःशुचिरेव
 ज॥योषाषाढनिधेधसुप्रधानगृहपरः॥नप्रधानगृहारंभकुर्यात्पौषेषुचावपीतितत्रैवो
 क्रैः॥ जोतिस्तत्वे॥श्र्वीपरा स्युजुनमौत्स्योषेयाम्पोत्ररास्यसहसिहिती
 ये॥कार्यगृहजीववुधर्षगार्कनीचाल्गोजीवसितोचहित्वा॥ रत्नमालाया॥
 कर्कनक्तहरिकुंभगतैर्कैर्ष्वपश्चिममुखानिगृहाणि॥तोलिभेष्वृष्वृश्चिकपातिदक्षिणा
 तरमुखानिवदति॥दिवजवह्नमः॥श्रीकोधाम्यपचतानिःयशुत्वस्वामिर्नःखसगरभुत्सु
 नाशम्॥रत्नधाम्यमितिकालादशेषाढः॥स्वश्रीप्राप्तिवन्निभीतिचलक्ष्मीकुप्युश्चेत्रायागृ
 हारंभकाले॥गर्गः॥अत्रराश्रुगरोहिराणोपुष्येमेत्रेकरत्रये॥धनिश्राहितयेयोक्षेगृहारभःप्र
 शस्यते॥रोहिराणोश्रवरात्रयेदितिपुगेहसत्रयेमूलकोरेवसुत्ररफाल्गुनीधुरगभेमेत्रोत्र
 राषाढयोः॥शस्तवासुकुजाकेवर्जितदिनेगोकुंभसिहेसुवे॥कम्पायामिशुनेनभःशुचि
 सहोराधीर्जकेफाल्गुने॥ कालादशसनत्कुमारः॥ आदित्यभोमवर्जतु
 सर्वेवारःशुभःप्रदाः॥ वासुशास्त्रे॥ मार्गशीर्षतथापौषेवेशाखेश्रावणोत
 था॥फाल्गुनेचक्रांतवेशमसर्वसयत्प्रदंभवेत्॥कार्तिकेमाघमासेचचेत्रेज्येष्ठेतथाश्विने
 ॥मास्याषाढेभाद्रपदेनकुर्यात्सर्वथागृहं॥हितीयाचतृतीयाचपचमीसप्रमीतथा॥त्र
 योदशीचदशमीश्रृणोचैकादशीतथा॥विष्णारभेषुभायस्यविशेषाःशुक्तपक्षगाः॥
 व्यवहारसारं॥शिलाभासःप्रकर्तव्योगृहाणांश्रवणोसुगो॥योक्षेहसिचरोहिराणोपुष्या
 श्विसुत्ररात्रये॥ वासुप्रदीये॥ अधोमुखैर्भेर्विदधीतस्वातशिलास्तथैवो
 र्ध्वमुखैश्चपटं॥तिर्य्येक्षुस्वैर्हारकयाटयानगृहप्रवेशोमृदभिर्भुवैश्च॥लघ्नः॥स्नानच
 पाकशयनंचभोज्यगजालयवाजिगृहधनस्यदेवस्यश्र्वीदिदिशिक्तमेणामध्येसभाभू
 यनिवेशनाया॥ शिल्पशास्त्रे॥ कम्पासिहेचुलायांभुजगयतिमुखं
 शंभुकोरोग्रिस्तांतवायव्यस्यात्रदास्यत्वलिधरमकरैःशस्वातवदति॥कुंभेमीनेचमेषे
 निर्ऋतिशिसुखस्वातवायव्यकोरोचापेकोरोमुखवैवृषभियुनगतेकार्कटेरक्षस्वातो
 तत्वचिंतामणो॥यत्रदेर्ध्वगृहादीनांहात्रिशदस्तोधिकं॥नत्रचिंतयेदीमानयुगाना
 यव्ययादिकान्॥ राजमार्तः॥ आयव्ययोमासशुदिदृशागारेनचितो
 येत्॥शिलासासादिनोकुर्यात्त्रयागरेपुराणे॥ व्यवहारतत्वे॥ निधिदेख
 पिकालेषुस्वानुकुलेषुभेदिनेदृशाकाष्टगृहारंभेमासदोषोनविद्यते॥चेश्वरः॥श्र्वीदि
 त्वमीषावतश्र्वीस्यवर्जयेद्गृहं॥उत्ररास्यनकुर्वीतनवम्यादिवनुद्देशी॥अमावास्याशमी

यावत्पश्चिमासं विवर्जयेत् ॥ नवम्यादौ तथायाम्यावत्कृष्णाचतुर्दशी ॥ पुनरेष्टयाथवासुत्वाकर्तृ
 यं वासुरोपशां ॥ सायाहवर्जदिवसेरात्रोत्क्रामहानिशाम् ॥ वराहः ॥ दक्षिणार्धे कीरोक्तत्वा
 र्ज्ञोशिलात्पसेत् ॥ प्रथमाम् ॥ शेषाः प्रदक्षिणीनक्षत्राश्चैवं समुत्थाप्या ॥ कासादर्शवा
 सुशास्वतु ॥ स्वाते चैवर्शिलात्पसेत्प्रथमं प्रशस्यते ॥ तत्रोक्तं शांतिरत्रै ॥ च
 तुहस्तप्रमारां नुत्वात्वागर्तसंमततः कुभोटकैः सेचयेत्पुःशांतिपाठः पुरःसरां ॥ ततर्शानदिग्भा
 गेसाक्षतरत्नयंचक्रं सासकुंभेस्थिरमुक्त्वावासुश्जनशर्वकां ॥ कुंभोपरिशिलात्पसेत्कर्तृव्यस्त
 दन्तरं ॥ अथग्रहप्रवेशः ॥ ग्रहस्यतिः ॥ नदायां दक्षिणहारेभद्रायां पश्चि
 मेनतु ॥ जयायामुत्तरं हारं र्णायां शर्वतोविशेत् ॥ वसिष्ठः ॥ कृत्वाशुक्रं दृष्ट्वात्वाभते
 कं विप्राचक्षुः आनयतः शरीकुंभं ॥ हर्म्यरम्यतेतरासु वितानिः स्त्रीभिः स्वकीगीतवाद्यैर्विशेषे
 ॥ अचहारतत्वे ॥ सौम्यायनेश्रावणमार्गयोषेज्जन्मक्षलत्रोपचयोदयांशे ॥ वामगते
 कं ग्रहवासुश्जां कृत्वा विशेदशमभकूटमुदं ॥ वासुशास्वते ॥ लयात्प्रागादिर्नोदिक्षुहोहोराशी
 तियोजयेत् ॥ एकमेकं नसेत्कोणोसूर्यं वा मेविवितयेत् ॥ वसिष्ठः ॥ चंद्रजाप्येसितवा
 सेरेषुनश्रीकरं सुतमहार्थलाभदम् ॥ सूर्यसूनुदिवसेस्थिरप्रदं किंतुचौरभयमत्रनिर्दिशेत् ॥
 रत्नकोशे ॥ उष्येद्यनिष्ठाशुद्धवारुणोषुस्वायंभुवक्षेत्रियुचोतरासु ॥ अक्षीराचंद्रेशुभदो
 रुपस्यतिथावरिक्तेचग्रहप्रवेशः ॥ नारदः ॥ प्रवेशोमध्यमीनेयः सौम्यकार्तिक
 मासयोः ॥ माषफाल्गुनवेशाखजेष्टमासेषुशोभतः ॥ अक्रपाटमनाच्छन्नमदत्तवलिभोजनं
 ग्रहं नप्रविशेदीमान् आपरामाकरोहितत् ॥ जेष्टः शुद्धग्रहपरः ॥ उद्दगार्ग्यः भातोश्चमीम
 स्यविहायवारोश्रूलादियोगानशुभान् चनायि ॥ रिक्तातिथींश्चापिशुद्धेषुवर्षेसौम्यायनेचप्रवि
 शेद्दहाणि ॥ रत्नमालायां ॥ त्वाष्ट्रमित्रशिशुष्यदेवताभ्यामनेतिमुनयो
 मृदन्त्यथा ॥ मेत्रगेहरतिभूयसां वरोद्गीतमंगलविधानमेषुचा ॥ रोहिण्युत्तरत्रयंचक्रवानि ॥
 प्रवेशश्चासुश्जां कृत्वाकार्यः ॥ जीर्णोद्दरेनथोधानेनथाग्रहनवेशने ॥ नवमासादभव
 नेमासादपरिवर्तने ॥ दाराभिवर्तनेतहत्सासादेसुग्रहेषुचा ॥ वासुप्रशमनं कुप्यीत्सर्वमेववि
 चक्षरां ॥ इतिमास्योक्तेः ॥ तत्रैवा ॥ कृत्वायतोहिज्वरानथशरीकुंभे
 दध्यसताप्रदलपुष्यफलोयशोभनम् ॥ दत्वाहिरण्यवसनानितथाहिजेभ्योमंगलपशांति
 निलयं सग्रहवेशिच ॥ ग्रहोक्तहोमविधिनावलिकर्मकुपीतप्रासादवासुशमनेचविधिर्घ
 उक्तः ॥ संतर्पयेहिज्वरानथभस्मभोजिः सुक्तावरः स्वभवनं प्रविशेत्स्वरूपम् ॥ अथ
 कलिबर्जानि ॥ उद्दगार्ग्ये ॥ समुद्रायतः स्वीकारः कमेउलुविधारणम् ॥
 हिजानामसवर्णासुक्तमास्यपमरुथा ॥ देवराजसुतोत्तर्तमिधुयकैपशोर्वधः ॥ मांसदानं
 तथाश्रादेवानप्रस्थाश्चमरुथा ॥ दत्त्वाक्षतायाः कल्यायाः पुनर्दीनपरस्यच ॥ दीर्घकालं ब्रह्म
 चर्यं नरेभ्यश्चमेधनी ॥ महाप्रस्थानगमनं गोमेधश्चतयामखः ॥ इमांश्चमीन्कलिपुगोव
 र्जानाहर्मेनीधिराः ॥ कमेउलुः सोदकं चकमेउलुमित्युक्तं ॥ शूरण्योवा ॥ दत्त्वाकृदा ॥ उद्दगाः

पुनरुदाहरेण शंशो वधस्तथा ॥ कलौ यंचन कुर्यात्तथा तृजा यो कर्म उल्लु मिति हे माशै वचना
 त् ॥ ऊटायाः पुरा पुरुषसंयोगान्ते देयेतिके चनेत्यादि भिविवास्तोक्ता ॥ हेमाद्रौ प्राज्ञे ॥
 गोत्रान्मातुः सपिंडाच्च विवाहे गो वधस्तथा ॥ नराश्वमेधी मयंच कलौ वर्जं हिजातिभिः ॥ गीचा
 तृगात्रजायाः पितृश्वसुः ॥ मातुः सपिंडान्मातुस्तातत्कन्याया विवाहः कलौ नकार्यः ॥ तेनया
 नितदिधायकानितानि पुगांतरविषयाणि ॥ तथा च न्यासः ॥ तृतीयो मातृ
 तः कन्यातृतीयो पितृ तस्तथा ॥ सुक्तेन चोद हिष्यति विप्राः पापविमोहितः ॥ इतिक
 लौ तन्निदा माह ॥ मानुसस्तृतीयो मातुलकन्यामित्यर्थः ॥ उक्तं चैतन्माक ॥ मयं
 स्त्रीभ्यश्च सुरमाचाममिन्मादिनाविहितमपि वर्जम् ॥ हेमाद्रौ चादिस्य पुराणौ ॥
 विधवायां प्रजोत्पन्नै देवरस्य नियोजनं ॥ बालायां क्षतयोत्सासुकीरणानेन संस्कृतिः ॥ कसा
 ना मसवर्णानां विवाहश्च द्विजन्मभिः ॥ आततापि हिजाप्राणाधर्मपुद्गे नहि संजा ॥ द्विजस्याथो
 तु नो यातुः शोधितस्यापि संग्रहः ॥ सत्रदीक्षा च सर्वेषां कर्म उल्लु विधोरणाम् ॥ महा प्रस्थानग
 मनो गो संज्ञप्रियगो सवे ॥ सौत्रामण्या मपि सुराग्रहणस्य च संग्रहः ॥ अथिहोत्रहवण्याश्च
 लेहोलीढापरियहः ॥ इन्द्रसाध्यायसपिंडमयं शंको च नंतथा ॥ प्रायश्चित्तविधानं च विप्रासं
 मरणांतिकं ॥ संसर्गदोषस्ति यास महायातकानिष्कृतिः ॥ संसर्गदोषस्तत्संसर्गाच्यंच मरु
 क्तः ॥ स्तेपंचतदस्यानि महायातकानि ब्रह्महसुरापानशुद्धन्यातित्रीणि ॥ तेषां कामकृता
 नां मरणांतिकं प्रायश्चित्ते विप्राणां कलौ न्यर्थः ॥ मरणांतिके हिजातिवधनिमित्ते इदं प्र
 वृंहिगुरां ब्रह्मवधनिमित्तं च इदं ग्रां भवति ॥ तच्चतुर्थेनास्ति निष्कृतिरिति निषिद्धे ॥ नचान्ना
 हस्याविधिना महाधः ॥ तेन घातमहस्यानिमित्तस्यैव वाघो नजातिवधनिमित्तस्या ॥ भिन्नविष
 यत्वात् ॥ संसर्गांस्तु कामतोपि ब्रतस्यैवोक्तेर्न मरणांतिकम् ॥ नापिलिये तेन रात्रौ वधं
 कृत्वात् ॥ तेन तयो मरणांतिकाभावात्तयोरेव निष्कृतिर्ना संघात्रपारणाम् ॥ पुगांतरे तु कलौ
 निषेधवलादिव प्रवृत्तिः ॥ सतदिप्रपरं नक्षत्रियादेः ॥ तदंते विप्राणां मरणांतिकमिति ॥ वि
 शेषस्त्वसत्कृतं प्रायश्चित्तं रज्जेत्येयः ॥ वरातिथिपितृभ्यश्च पशुयाकरराक्रिया ॥ दत्तोरसे
 तरेषां तु पुत्रत्वेन परियहः ॥ सवर्णांसागनादृष्टैः संसर्गः शोधितैरपि ॥ अयोनीसंग्रहे वृत्रेप
 रिमागोयुः स्त्रियः ॥ परोद्देशात्संसागः उद्विष्टस्यापि वर्जने ॥ प्रतिमाभ्युचनार्थापसंकल्प
 श्वसधर्मकः ॥ अस्थिसंचयनाहर्ध्वमंगस्य शीनमेव च ॥ शामिचं चैव विप्राणां सोमविक्रयणा
 नथा ॥ षडभक्तानशने चान्हरणा हीनकर्मणा ॥ माधवीयेष्ट्यो चंद्रोदये च ॥
 श्रद्धेयुदासगोपालकुलमित्रादीसीरिणाम् ॥ भोजान्नाग्रहस्यसनी र्थसेवातिहरतः ॥
 शिष्यस्य गुरुदारे युगुरुवद्वृत्तिशीलता ॥ चापहुंतिर्हिजाप्राणा मशस्तनिकता तथा ॥ प्र
 जाश्रुत हिजाप्राणा प्रचारणोपरियहः ॥ ब्राह्मणानां प्रवासित्वसुरताप्रियमनक्रियास्त
 न्कारादिदृष्टां स्त्रीसंग्रहो विधिनोदितः ॥ यतेष्वसर्ववर्णेषु भिक्षाचर्याविधानतः ॥ नवोद
 केदशाहचंद्रशिखागुरुणोदिता ॥ ब्राह्मणादिषु मृदस्ययचनादिक्रियापि च ॥ भृग्वपिय

तन्त्रैववृद्धादिमरगांतया॥गोतृप्रिशिष्टेष्यसिशिष्टैराचमनक्रिया॥पितापुत्रविरोधेषुसा
 क्षितांदेउकल्पन॥यत्नेः सायंशुहृत्वचसूरिभिरुत्पदशिभिः॥एतानिलोकयुष्मर्थकलेरदोम
 हात्मभिः॥निवर्तितानिविहृष्टिर्व्यवस्थाश्वकंतुधैः॥सुरग्रहरास्यतत्कतुःसंयज्ञोव्यवहार
 कः॥नचमर्थंचेति सामान्येननिषिद्धस्यानेनौपसंहार इतिवाच्यम्॥ नियेध
 सनिवृत्तिमात्रफलत्वेनविशेषानयेत्सात्वात्॥नहि स्यादित्यस्यनब्राह्मणोहमादित्यनेनोपस
 हारिहिसंतरस्यादोयत्नापत्तेश्च॥निरूपयितंचैतदेमाद्रिगणपत्रेत्पुरस्यते॥सुरग्रहस्योद्दे
 श्यस्यसौत्रामणिविशेषणाविवक्षयावाजयेयेपिनियेधः॥सौत्रामण्यांतुपयोग्रहावास्युरि
 त्नायसूक्तोक्तैर्वैकल्पिकपथैर्यद्देरप्यधिकारः॥वाजयेयेतुनत्मानोमानाभावात्सौमसुर्याः
 सहस्यगोनांशेसुरग्रहवत्वात्प्रत्यस्तत्प्रयायागनामत्वेनताविनासंज्ञायोगात्कलौनाधिका
 ररतिपुक्तप्रतीमः॥त्रिकांउमंडनादिलिखनेतुनिर्मूलमनाकारेच॥एतेति॥एकाहाद्ब्राह्मणा
 युद्धेद्योत्रिवेदसमन्वितरस्युक्तेः॥आद्यस्याशौचस्यसंकोचः॥ननस्यनिष्कृतिर्दृष्टाभूवदिय
 तनाहनेरस्युक्तस्यप्रायश्चित्तस्यविधानमुपदेशःकलौकतैर्वलिप्यतेरनित्यासौक्तेः॥पतिना
 संसर्गदोषसत्त्वियानित्येनेत्यर्थः॥केचिदाहुःतेमूर्खाःमानाभावात्॥ तेनायमर्थः
 तत्संसर्गानुपंचमः॥स्तीयेच॥तदस्यानिमहायानकानि॥ब्रह्मवधसुरायानगुरुतस्यानिची
 शितेषाकामाहृतानांप्रायश्चित्तकलौनतेमुकामतीमरणांतस्येवोक्तेः॥नतूयानेहादशा
 द्देहगुरपिआत्मनोब्रह्मवधनिमित्तेचचतुर्विंशत्यहमितिचतुर्गुणाहादशादापत्रेस्तस्यचचत
 र्थेनास्तिनिष्कृतिरितिनिषेधात्मा॥सर्पाशोत्रतस्येवोक्तेः॥स्तेयेचराजोवधकर्त्तृत्वान्नात्मवधा
 पतिः॥अतोवैगुरापुक्तोधिकारः॥नचविधितानियेधवाधात्॥आत्मवधदोषायवादेपित्र
 सवधाभावात्॥पुगांतरदोषसाम्येपिकलौदोषाधिक्यात्॥एतद्विप्रयम्॥सर्वराज्ञाश्च
 सर्वराज्ञात्रियादिः॥तयादृष्टेः॥अयोनीशिष्यादो॥चतस्तसुपरित्याजाः॥शिष्यगगुरुगा
 चयेसुक्तस्यागः॥यरोदेशेनब्राह्मणार्थंआत्मत्यागः॥यहायरोदेशात्मत्यागोदानंमनसा
 यात्रसुदृश्येसुक्तेः॥उद्विष्टस्यतत्तस्यवर्जनेप्रतिग्रहसमर्थीपीसुक्तेः॥वेतनयहरोनप्रतिमा
 श्जा॥स्वशौचकालाहितेयौ॥स्पर्शनेतुविभागतःउत्सुकःस्यशीःषडितिउयोवितस्त्रहंस्थ
 त्वाधान्यमब्राह्मणाहरेदिसुक्तमन्वैर्यौ॥आपदिष्टात्रादिहृत्तिः॥मुखेनेवधमेदप्रिमित्तु
 क्तंधमने॥दशाहेनेवसुद्धेनभूमिस्थचनवोदकमित्सुक्तोदशाहः॥गुरवेतुवरंदत्वेत्सुक्ताद
 क्षिरा॥शूद्रेमुदासंगीयालेति॥कंदपकंस्निहयक्तंयच्चदुग्धेनपाचिते॥एतान्यशूद्रान्मुजो
 भोजानिमनुरव्रीदित्यपरकेसुमंत्रेकाशूद्रस्याकक्रिया॥पितापुत्रविवादिनुसाक्षिरा
 त्रिपुरादमरसुक्तः॥सायंशुहृत्वम्॥विधुमिसन्नमुसत्तेरसुक्तेः॥एथीचंद्रेरातु॥अंतितव
 सुधांविप्राः एथिवीदरीनायतु॥ अत्रिकेनाद्यनाहारायत्रसायंशुहृत्वम्
 ते॥रतिविमुपुराणोक्तोनिषिद्धः॥नेनाज्ञातशीलपथादेःआहादोविनियोगोनाकार्यःकला
 विवर्त्यउक्तः॥अज्ञांशोवधस्तेथेतिवापाठः॥दिवराचसुतोत्पत्तिःकलौपंचविद्वर्जयेत्॥अ

प्रिहोत्रतदर्थमाधानम् ॥ एतच्च सर्वाधानपरं ॥ अर्धाधाने स्मृतं श्रीतस्मान्म्योस्तुष्टयकृ-
 तिः ॥ सर्वाधानंतयोरेककृतिः ॥ पूर्वपुगाश्रिते तिलोगाश्वि वचनादिनिस्सति चंद्रिकायाश्च
 ॥ एतेन च त्वार्यदृसहस्राणि च त्वार्यदृशतानि च ॥ कलेर्यदागमिष्यति तदात्रेतापरियुहः
 संसासश्चनकर्तव्यो ब्राह्मणो न विजानतेति आसवचनं व्याख्यातं ॥ सर्वाधानेपि विशेष
 माह देवलः ॥ यावदर्याविभागोस्ति यावदेतः प्रवर्तते ॥ संसासंचाप्रिहोत्रं च तावत्कृम्या
 क्लौपुगेरिति ॥ अत्र पूर्वपुगाश्रिते तिलोगाश्वि वाक्पे पूर्वपुगा निरुतादीनीत्येकार्थः ॥
 अन्ये तु पुगस्य पूर्वकले ॥ सर्वोभागः स च त्वार्यदृसहस्राणीति ॥ पूर्वोक्ता वाक्पाञ्चतुश्चत्वारि
 शच्छतवर्षावच्छिन्नः तस्मिन् भागे सर्वाधानं कार्यं ॥ तदंतरं तथावदर्याविभागोस्ति निवा
 क्पावदर्याविभागपर्यंतमर्धाधानमित्याहः ॥ संसासश्चिदः ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

रतिश्रीमन्नारायणभद्रसरिसुनुरामहाम्भट्टम्
 जदिनकरभट्टानुजकमलाकरकृते निर्णय-
 सिंधौ तृतीयपरिच्छेदे कलिवर्णानि।
 तृतीयपरिच्छेदः समाप्तः ४ ॥
 रतउत्तरं आह निर्णयः ॥

उ० लवोदरायनमः ॥ नानानिवंधवैमत्यभ्रानचित्रोद्दिधीर्षया ॥ कमलाकरसंज्ञेन क्रि-
 यते आह निर्णयः ॥ नत्स्वरूपमाहृष्टधीचंद्रोदये मरीचिः ॥ प्रेतपिहंश्चनिर्दिश्यभोजयति
 यमात्मनः ॥ अहयादीयते यत्र तच्छूद्रपरिकीर्तितो ॥ ब्राह्मणस्त्रीकारांतश्चतुर्थ्यतयदोय
 नीतयिचाद्युद्देश्यकस्यागः ॥ आहमित्यर्थः ॥ तत्रययपिहोमपिंभोजनानि प्रधानमिति हे-
 मादिः ॥ होमश्चपिउदानंचतया ब्राह्मणभोजना ॥ आहृष्टाहामिधेयं स्यादेकस्मिन्नौयचारि-
 करिति ॥ श्रीधरश्चतयापिक्विदिशेषवक्ष्यामः ॥ निमित्तभेदे भोजनस्य पिशानं वानिधो-
 धोनप्राधान्यविरुदाह ॥ असोमयाजिनोदधिययोयागवत् ॥ यच्च शूलपाणिः ॥ नित्यं
 आहृष्टं देवस्यादध्मैयिउदिवर्जितमिति हारीतीधेनित्यं आहृष्टमाहोपिउनिवेधोस्ति नच-
 प्राप्तिविनाशः ॥ नचातिदेशविनाशः ॥ नचागत्वेन विनातिदेशः ॥ प्रधानस्यानतिदेशा-
 यतु ॥ नोदीमुखानाप्रत्यदृकत्पाराशिगतेरवो ॥ पीर्यामास्याप्रकर्तव्यवराहवचनं यथेति
 ॥ योर्गामास्या आहृष्टं विहितं तत्र नोदीमुखाः केरत्याकांक्षाया ॥ ब्राह्मे ॥ यितायिता महश्चेव
 तथैवप्रयितामहः ॥ त्रयोद्युमुखधेतेपितरः संप्रकीर्तितः ॥ तेभ्यः सर्वतरये च प्रजाव-
 तः सुखेधिताः ॥ ते तु नोदीमुखानोदीसमृद्धिरितिकथ्यते रतिवचनोक्ताः ॥ एवंचतस्मिन्
 आहृष्टपिचादित्रयोर्ध्यानां प्रसन्नमुखत्वरूपविश्वेदेव व्यावृत्तं नोदीमुखत्वं पारिभाषिकं ॥ त-
 दन्ते ॥ प्रसन्नमुखसंज्ञास्तुमगलीयायतस्तुतेरिति ॥ अतएवात्र नोदी आहृष्टमिति देशानो

दीमुखशब्दस्यदेवतापरस्यकर्मनामत्वाभावात्। नापिनोदीमुखत्वंपितृविशेषणं॥ पारिभाषिक
 त्वात्॥ तथाचेतस्यप्राहस्यकसाराशिंगतेरवैविधानात्तन्निमित्तावपिकमागतेसूर्यकाम्यचधुरि
 लोचनावितिवाक्पाद्दुरिलोचनोविश्वेदेवौ॥ इदंश्रद्धेतु॥ मातृप्राहंतुर्द्वेष्यामित्दृशांतदनंतरम्
 ततोमातामहानांचद्वैश्राहत्रयस्मृतमिमादिवाक्यानुरोधेनमात्रादित्रयमातामहादित्रयारणां।
 देवतात्वेसिद्धेतेयामेवविश्वेदेवसाधारणां ऊर्ध्ववक्त्रीरूपेनादीमुखत्वं॥ अतएवात्रवचनं॥
 ऊर्ध्ववक्त्रीसुयेतत्रनेनादीमुखसंज्ञितारति॥ तच्च॥ नोदीमुखेभ्योदेवेभ्यप्रदक्षिराकुशाशने।
 पितृभ्यस्तसुखेभ्यश्चप्रदक्षिरामितिस्थितिरित्यंशरवचनादिश्वेयां देवानांपितृणां चविशे
 षसां। तथाचनोदीप्राहमतिकर्मनामधेयं॥ अतएवात्रानोदीमुखेसत्यवसरसंकीर्त्तौ वैश्वेदेवि
 केरतिवचनात्सत्यवसरविश्वेदेवौ॥ अत्रपितृशब्दस्यसपिंशीकरणात्प्राहजस्यपितृभावापत्तिप
 रत्वेनमातृपितृमातामहादिसाधारणत्वं सर्वत्रनोदीमुखत्वंविशेषराभ्रास्यंप्रदक्षिराट्टौट्ट
 द्वौनोदीमुखान्पितृन्॥ यजेतदधिकर्कंधुमिश्रान्पिंशान्यवैः क्रियेतियाजवल्क्यात्तौरिति
 प्रथोतरे॥ कलौप्राहेमधुनेवदेयम्॥ अक्षतागोपशुश्वैवप्राहेमांसंनयामधुदेवरात्रसुतोत्प
 त्तिःकलौयंचविवर्जयेत्॥ इतिप्राहदीपकलिकामदनपारिजातयोर्निर्णयोक्तेः

॥ पंचेतिनपरिसंख्या॥ दोषत्रयापत्तेः॥ कलावत्प्रतिषेधवाक्यां न
 र्थकापत्तेश्च॥ अत्रःप्रदर्शनमात्रार्थमेतत्॥ एतहाक्योपात्तत्वोपाधिनाचपंचत्वोपपत्तिः॥ य
 नुयच्छ्राद्धेमधुनाहीनतदसेःसकलैरपि॥ मिष्टान्नैरपिसंयुक्तंपितृरानैववत्प्रथे॥ अणुमात्र
 मयिप्राहेयदिनस्याञ्चमाक्षिं नामापिकीर्त्तनीयस्यामित्दृशांप्रीतयेतत्॥ इतिहेमा
 दौत्रास्यवचने॥ यच्च॥ कथंचिदपिविप्रेभ्योनदत्तंभोजनेमधु॥ पिंशस्तुनेवदातव्याः कदा।
 चिन्मधुनाविनेति॥ प्राहदीपकलिकायांनागरखंडवचनम्॥ यच्च॥ सुप्त
 न्नाह्नरासौक्तंमांसंशत्रियवैश्ययोः॥ मधुप्रधानंशूद्रसर्वेषांचाविरोधियदितिहेमा।
 दौपलस्यवचनेनत्कलियुगातिरिक्तयरांनचययाचारप्रदेयतुमधुमांसादिकंतया॥ दे
 शाचारःपरिग्राहःतत्रदेशोयजैर्नरेः॥ असथापतितोतेयःसर्वधर्मवहित्कतरतिप्राहंप्रह
 ऋहन्नारदीयेवचनादेशाचारतोऽवस्थेतिवाच्यम्॥ कलिनिषेधवैयर्थ्योयत्रेः॥ तस्मान्क
 लौप्राहेमधुनेवदेयमिति सिद्धम्। केचित्तु॥ कथंचिदपिविप्रेभ्योनदत्तंभोजनेमधु॥ पिंशस्तु
 नैवदातव्याः कदाचिन्मधुनाविनेति॥ नागरखंडवचनेकालेदांप्रत्ययस्मरणेननिषिद्धस्यक
 लिकालादेःसर्वस्यापवादाभ्येजनेमधुनिषेधेपिपिडेमधुकलीदेयमेवा। कलौमधुनिषेध
 वाक्यानांभोजनपरत्वात्॥ तेनसर्वकालेतिसायांश्यापितृकृत्यविशेषतः॥ भोज्यापत्तेतिला
 नृदक्षानिरंशाःपितृरोगतारति॥ यथाभोजनेतिलनिषेधेपिनपिडेतन्निषेधस्तथात्रपिडेन
 मधुनिषेधस्याहः॥ सप्तमेउपकारकत्वेनातिदेशोक्तेः॥ तेनभोजनंप्रधानं पिंशोंगापिंडान
 मात्रविधिस्वंगभूतात्कर्मोत्तरमेवप्रकरणांतरस्याप्यदिति॥ तन्ना। जातप्राहेनदद्यान्नपक्वानं
 त्तौह्यगोख्यि॥ नपक्वंभोजयेद्विज्ञान्सच्छूद्रोपिकदाचनेत्याद्येजीतप्राहेश्चप्राहादौभोजन

सनिषेधेनांगत्वापत्तेः ॥ नतोपशोकरोतीतिवदपजीव्यविरोधेनविकस्यापत्तेः ॥ तेनप्रादृशस्य
 भिधेयत्वानोभयप्राप्तीनिषेधः पर्युदासोवादीक्षितो नरदाति ननुहोतिनासोमपाजीसेनयेदिति
 वदितितत्वं ॥ धर्मप्रदोयेपि ॥ यजुषां पितृदानं तु वच्चा नां हि जार्चनं ॥ प्रादृशराभिधेयस्यादभयं
 सामवेदिना ॥ तच्चा ॥ पितृ न्यजेतपितृभ्योदद्यादिसुभयप्रयोगदर्शनाद्यागदानोभयान्मकामि
 तयोदेवता इति पितृदेव्यं कत्वाद्यागतं विप्रायेक्षया च दानत्वमित्यविरुद्धं ॥ एतेन नायंयागः ॥
 देवतोद्देशेन सागोपागः ॥ यागोद्देश्या च देवतेनात्माश्रयादिति गोऽमतमयास्तं ॥ विधेश्च विशेषः
 षोडशप्रकत्वस्य तस्यैदमिति स्वसागरूपप्रतियोगित्वस्य वादेवतात्वात् ॥ तत्रैवसुमनुः ॥ प्रादृशस्य
 रत्नं वात्यच्छ्रेयस्करमुदाहृतं ॥ आदित्यपुराणी ॥ न संति पितरश्चैतिकात्वात्
 नसियो नरः प्राहं न कुर्वते न तत्र तस्य रक्तं पिवंतिते ॥ तभ्येदानीह विश्वा मित्रः ॥ नित्यं नैमिषिकं का
 म्यं वृद्धिप्राहं सपिंडं ॥ पार्वरां चैति विज्ञेयं गोण्यां सुध्यर्थमसुमं ॥ कर्मगं न वमं प्रोक्तं देविकं द
 शमं स्मृतं ॥ यात्रास्वेकादशं प्रोक्तं पुष्यर्थं द्वादशं स्मृतमिति ॥ एषां लक्षणानि भविष्ये ॥ अहस्य
 हनियच्छादंतनित्यमिति कीर्तितम् ॥ वैश्वदेवविहीनं तदशक्तांबुदकेन तु ॥ एकोदशं तु य
 च्छादंत नैमिषिकमुच्यते ॥ तदप्यदेवकर्तव्यममुमान्भोजयेदिति जान् ॥ कामायविहितकाम्यं
 मभिप्रेतार्थसिद्धये ॥ वृद्धोपत्ति यते प्राहं वृद्धिप्राहं तदुच्यते ॥ गंधोदकं तिलैर्षुक्तं कुर्यात्तात्र च
 नुषया ॥ अर्घ्यां यं पितृयात्रे मुप्रेतयात्रे प्रसेचयेत् ॥ ये समाना इति द्वाभ्यामेतत् प्रेसपिंडं न
 म् ॥ नित्येन ननु व्यंशे संसादेकोदशं स्त्रियाश्चयि ॥ एतदभयमेव स्त्रियाः ॥ तेन स्त्रीकर्तृकं स्त्रीसे
 प्रदानं चैतुसुभयनियमः ॥ इतिकल्पतरुः ॥ अमायां चैव यत्किं
 यते तत्पार्वणमिति स्मृतम् ॥ क्रियते पूर्वणाय दानं पार्वणमिति स्थितिः ॥ अत्र पूर्वणं च नुदं श्य
 सुमी चैव अमावास्या च योगिमा ॥ पूर्वण्येता निराजं रवि संक्रमणं तथेति विष्णुपुराणी क्तं
 संक्रांसादि ॥ गोण्यां यत्र क्रियते प्राहं गोशी प्राहं तदुच्यते ॥ बहूनां विदुषां सम्यसुखार्थं पितृ
 नुप्रये ॥ क्रियते शुद्धये यत्र ब्राह्मणानां भोजनम् ॥ सुध्यर्थमिति तस्मै क्तं वै नते यमनी षिभि
 ॥ निषेककाले सोमे च सीमंती न्यने तथा ॥ त्रैयं पुसवने चैव प्राहं कर्मांगमुच्यते ॥ दिवानु
 दिश्य यच्छादंतु देविकमुच्यते ॥ गच्छ नूदशातरं यजुः प्राहं कुर्यात्सुसर्ग्या ॥ यात्रार्थमिति
 तस्मै क्तं प्रवेशे च न संशयः ॥ शरीरो यचये प्राहं मथोपचय एव च ॥ उपस्य मे तद्दिने यमो
 पचापिकमुच्यते ॥ गोण्यां प्राहं कर्तुं सुश्रादे संभूय सामश्री संपादने न युगयत्री र्थीदिप्राप्तौ
 विदुषां प्राहं संपदासुखार्थं भिन्नपाकाशक्नो बहुपितृकः प्राहं मेकः कुर्यादितिकल्पतरुः
 शंखधरश्च ॥ सुद्विप्राहं प्रायश्चित्तांगमिति मेथिलाः ॥ अत्र पार्वणोकोदशस्य
 द्विसपिंडीकरणं कंचतुर्विधमेव मुख्यं ॥ तस्यैवायं प्रयेवः ॥ अथ प्राहं दे
 शाः ॥ ० ॥ मनुः ॥ सुविदेशं विविक्तं तु गोमयेनोपलिप्य च ॥ दक्षिणा प्रनरां चै
 व प्रपत्तेनोपपादयेत् ॥ इत्थी चंद्रोदये विष्णुधर्मे ॥ दक्षिणा प्र
 वरोदेशे तीर्थी दोचं ह्येपि वा ॥ भूसंस्कारादि संपुक्तं प्राहं कुर्यात्प्रयत्नतः ॥ तत्रैव प्रभास

तरे ॥ तीर्थदशगणपुण्यस्युदरकृतुभो ॥ भारती ॥ तस्यदेशः कुरुदेश
 गणागसरस्वती ॥ प्रभासपुष्करवेतिसुप्रारम्भहायला ॥ स्कादि ॥ तुल
 सीकाननच्छायायत्रयत्रभवेहिजा ॥ तत्रश्वाहस्तुल्यमधिकरणान्निहेतवो ॥ माधवीये
 श्राद्धेयकमेत्यासः ॥ महोदवीप्रयागेचकाश्याचक्रुजागदो ॥ शंखः ॥ गंगाय
 मुनयोस्त्रीरेययोस्यमरकंदके ॥ नर्मदावाहदातीरेभृगुलिगेहिमालये ॥ गंगाहरेप्रयागेदि
 मिषेपुष्करेतया ॥ सन्निहसांगयायांचदत्रप्रक्षयतांत्रजेत ॥ अयिजायेतसोस्माकंकुलेकश्चिन्
 रोत्रमः ॥ गयाशीर्षवटेश्राद्धेनोदघासमाहितः ॥ एशुमावहवः पुत्रायकेपिगयांत्रजेना
 यजेतवाश्वमेवेननीलेवाहसमुत्सजेत ॥ आदिनपुराणी ॥ यचक्र
 गंगयाक्षेत्रकोशमेकंगयाशिरः ॥ महानद्यापश्चिमनयादिद्वैश्वरोगिरिः ॥ उत्तरेत्रक्षस्यस्या
 वदक्षिरामानसं ॥ एतद्गयाशिरोनामत्रिसुलोकेषुविभ्रुतमिति ॥ शूलपारोद
 हस्यति ॥ गयायाधर्मदृष्टेचसरसिन्नहारास्त्वया ॥ गयाशीर्षः क्षयवटोपु
 रान्नमक्षय ॥ तस्मैरस्यधर्मदृष्टेनुकारणमेवच ॥ हृष्टेनानिपिहंश्चाचनवंशानविधा
 तिसुदरेत ॥ त्रैस्थलीसेतीवायवीये ॥ गीपुत्रप्रमाणनपिउदघा
 द्गयाशिरि ॥ हरेत्सप्रगोत्राणि ॥ कुलमेकोत्तरशतो ॥ सप्रगोत्राणि ॥ येनाभानाचमायांचभ
 गिनीहहिजानथा ॥ पितृमातृव्यसाचैवसप्तगोत्राणि ॥ विद
 रिह ॥ एषोत्राणामेकोत्तरशतंकुलपुरुयाधर्मयमिचोत्रास्तत्रैव ॥ तत्वानिर्विशतिनृया
 द्वादशैकादशादशत्रयवित्रिंशत्त्राणांकुलमेकोत्तरशतं ॥ तत्वामिचतुर्विंशतिः ॥
 त्रैलोक्यदशदशदशपरि ॥ एवमयेषां ॥ प्रयोगयारिजातेयात्रे ॥
 यथाप्रमयामुद्रासंस्थितायत्रकुत्रचित् ॥ वाराणस्यायवाधिकसंप्रताधीजनत्रयम् ॥ न
 था ॥ एतन्निमित्तककुर्यात्सपिंडवातदेतिका ॥ विष्णुलोकसगच्छेत्तुलभतेशाश्व
 तपदा ॥ तत्रैववाहदे ॥ चक्राक्षेयुसान्निध्येयत्वाभूमिजितनरे ॥ स्त्र
 त्वाननमः श्राद्धसर्वमक्षयतांत्रजेत ॥ अथनिधिहृदशाः ॥ दृष्टीचंद्रोदयेस्कादे
 निधोकीर्तयेदशसर्वहादशयोजनया ॥ उत्तरेगामहानयादक्षिरोननुकीकटात् ॥ देशत्वे ॥
 शकवोनामश्राद्धकर्मशिवाहिनः ॥ माधवीये ॥ राशेप्रमधर्मीश्च
 पावड्याः प्रयत्नमा ॥ यमगा ॥ तत्र
 पिंडादिनामसोत्तरेणदधिकदेशत्वनिसशाहचवृत्तयेच्छाद्धकर्मणि ॥ तत्र
 वंशदमी ॥ गोगास्तादिजुमुकत्रिमायांनथासुवि ॥ नकुर्याच्छाद्धमेतेशुयारक्यासु
 चभूमिसु ॥ यमः ॥ यरकीयप्रदेशेषुपिहृणांनिर्वयेतुयः ॥ तभूमि
 स्वाभियुभिः श्राद्धकर्मविहन्यते ॥ ब्राह्मभारतयोरपि ॥ यरकीयशुभेयस्तुस्वानपिहन्त
 र्ययेघदिता ॥ तभूमिस्वामिनस्तस्यदंतिपत्तयेवलात् ॥ अथभागतन्निध्यादधान्मूल्यचजी
 नयाहासीणामयभागश्राद्धं ॥ तदनहीणांशुद्राणांनमूल्यमिति केचित् ॥ योऽथोदिते ॥

नामपिपिंडीकैः॥ येवांधवावांधवाविमादित्यरणावांधापत्रेश्वनामगोत्रसर्वश्राद्धनिषेधो नाम
त्रेतिगोडाः॥ विप्रासुतस्यशूद्रासुत्रश्राद्धनिषेधो नामत्र॥ अत्रदानचान्तसागाहर्षकार्यमिति
मैथिलाः॥ तन्न॥ अत्रमागस्यश्राद्धपरविमानाभावात्॥ अन्नदानेन
निषेधात्॥ त्यागाहर्षकारोऽंगेन व्यवधानापत्तेरङ्गविचमानाभावात्॥ इदं च स्वाम्यनु
ज्ञाभावे॥ तदुक्तं तत्रैव ब्राह्मि॥ स्वेन निमेषगृहे यस्वाम्यनुज्ञापिते
सुच॥ श्राद्धभेते यदा तन्व्यर्ज्यमतेषु नोच्यते॥ किराते सुकलिंगे सुकोकरो मुरतसे सुच॥ सि
धीरुत्तरकूलेषु नर्मदायाश्च दक्षिणे॥ सर्वेषां करतो या यान्देयश्राद्धमुच्यते॥ इदं वाप्यविम
यं॥ अत्रत्यातत्रत्यानां सर्वश्राद्धाकरणापत्तेः॥ नर्मदादक्षिणोप्यवादः॥ स्तोत्रे॥
सप्तस्य चोद्भवो यत्र यत्र गोदावरी नदी॥ शय्यामपि कृत्वा यो संप्रदेशो ति याव नः॥ पर
कीयत्वापवादश्राद्धित्यपुरोश्चटवीपर्वताः पुराणानदीतीराशियानि च॥ सर्वाण्यप्यस्वामि
कात्ताहनेहितेषु परिग्रहः॥ वनानि गिरयो नद्यस्तीर्थान्यापतनानि च॥ देवस्वाताः श्वगत्रो
अन्नसाम्ये तपविद्यते॥ स्मृतिमारे॥ नैकवासानचदीयेनांतरिक्ष
कदाचन॥ अतिस्मृत्युदितं कर्म तत्कुर्यादनुनिःकचिता॥ दिवोदासीये॥ अत्र दशेशे तथा
रात्रौ संभ्रायो विप्रवर्जितः॥ नश्राद्धमाचरेद्विद्वान्चाकाशकथंचन॥ अथ
श्राद्धकालः तेषु संक्रातियुगादिमहालयादयः प्रायेण हर्षपरिच्छेदहृदये उक्ता
एवा॥ केचित्च्यते॥ शब्दी चंद्रोदये चंद्रयराशर॥ श्राद्धहृदय
चंद्रे भक्त्वा याग्रहा संक्रमे॥ नवोदके नवान्नेचनवच्छन्ने तथा ग्रहे॥ नवैसवेषु चहेते पित
रो हिमघास्ये॥ पितरः सह्यं न्यनमस्य कासु मघासु चेति॥ शानातपयाः
नवोदके नवकृयादावितिकेचित्त्वर्षीपक्रमे चार्दी प्रवेशे॥ इति गोडाः॥
नवान् श्राद्धविशेषो ज्ञीतिये॥ अथाशेषाः ईश्वरस्यै मृगनेत्रानि शात्मके॥ नवान्नेर्भोज
नश्राद्धं॥ जन्मचंद्रतिथौ न च॥ अक्षेया कृतिका ज्येष्ठा मूला ज्येष्ठे के सुच
भृगुभौ मंदिनेरिक्ते तिथौ नाघान्नवोदनं॥ तत्रैव वृश्चिके सुक्तपक्षे तु नवान्ने शस्यते बुधे
अतः कृष्णपक्षे ति गोडाः॥ मैथिलास्तु अक्षताय यरां चैव धान्यजातं नरोत्तमेति वारा
होक्तेः प्रतिधान्यश्राद्धमाहुः॥ तन्नजातयदस्य श्राद्धयोग्यसंश्रयत्वात्॥ हेमा
द्री जातुकर्यः॥ शंखं प्राहुरमावास्यां क्षीराचंद्रोदितोत्रमाः॥ अथ कान्तु भवेत्पयं तत्र दत्तं
तथाक्षयं॥ तत्रैव शंखः॥ यदा विद्युत्पतीयातो भातुवारस्तथैव च॥ पक्षकं नाम तत्रोक्तं
पनाच्च चतुर्गुणा॥ पात्रवल्गुः॥ अमासाथकार्द्विः कृष्णपक्षीयं नंद्या॥ इत्यं ब्राह्मणं॥
संपत्तिर्विषुवत्स्य संक्रमः॥ व्यतीयातो गजच्छायाग्रहांचंद्रसूर्ययोः॥ श्राद्धप्रतिरुचि
श्रेवश्राद्धकालाः प्रकीर्तिताः कृष्णपक्षः सर्वोपि॥ शीके नाप्यपरपक्षनातिक्रमेऽपि
मासि वाशनमिति स्मृतेः॥ अर्धवाचन्युपयदहः संयधेत्तत्र ते चतुर्दशी मितिकात्पापने
क्तेः मासि मासिकार्यमपरपक्षस्यापराहः श्रेयानित्यापसंवीकेश्च॥ वीशया सर्वकृष्ण

क्षेपुनिर्णयः॥तेनोयसंहारान्महालयपरत्वंपरास्तं॥ अत्रप्रत्यहंपंचम्यादियदहःसंपन्नित्वेति
 त्रयःपक्षाः॥यदेकदिनेऽप्राहंतदादाशरीरंयथेव॥ याज्ञवल्क्येनामावास्यायाः
 यथकृतिर्देशात्॥एतेनकृष्णयज्ञेयदहःसंयद्यते॥अमावास्यायांतुविशेषेरोतिनिगमो
 क्तेश्च॥गुरोःपरयज्ञाहस्यामावास्येतिश्रूययाशिमतमप्यपास्तंअशक्तौदर्शनापि
 मासिऽप्राहसिद्धिरितिनाशयराट्त्रिः॥निरश्रीनांकस्मिंश्चिदिने॥आहितायेऽसुदर्शं
 वा॥नदर्शंनविनाऽप्राहमाहितायेर्हिजन्मनश्चिन्मूक्तैः॥सर्वकृष्णयज्ञाशक्तौमास्ये॥अ
 नेनविधिनाऽप्राहंत्रिरहस्येहनिर्वयेत्॥कन्माकुंभयस्यैकैकृष्णयज्ञेचसर्वदा॥ क
 कौपि॥ आहितायेःसंवत्सरेत्रिःप्राहनियमश्ति॥ देवलः॥ अ
 नेनविधिनाऽप्राहंकुर्यात्संवत्सरंसकृत्॥हिश्चतुर्वीयथाऽप्राहंमासेमासेदिनेदिने॥कृष्ण
 यज्ञेष्वपिमहालयस्येश्यत्वं॥तच्चोक्तंप्राक्॥अनीयातेविशेषमाह॥ हेमाद्रौश
 र्वः॥ फलंलक्ष्मणमुत्पन्नौभ्रमरीकोटिरुच्यते॥यतनेशतकोत्पुसुयातेवेदत्र
 मक्षयं॥ जौतिःशास्त्रे॥ हाविशतिसुथीमत्रौभ्रमरीचैकविशतिः॥ य
 तनेदशनाड्यसुयतितेसप्तनाडिकाः॥असौचहेऽवनीयातौप्रागुक्तौ॥ हेमाद्रौ
 मार्कुरेयः॥यदाचश्रोत्रियोभ्येतिगृहंवेदविदप्रचित्॥तेनैकेनाधिकंत्वंप्राहंचविधि
 वक्तुं॥इदंचापिउकार्यमितिहेमाद्रिः॥एतज्जीवसिद्धिकोपिकुर्यात्॥उदाहेपुत्रजनने
 पित्रेऽस्यासौमिके मरुद्वि॥तीर्थत्राहाराऽप्रायतेघडेतेजीवतःपितृरितिमेत्रायणीपपरिसि
 शेक्तेः॥तिथिविशेषेफलविशेषःयाज्ञवल्क्येनोक्तः॥कन्माकन्मावेदिनश्चयश्चनवेस
 सुतानपि॥दूतंकृषिचवाशिज्यद्विशंफेकशफांस्तथा॥ब्रह्मवर्चस्विनःपुत्रान्स्वर्गरी
 येसुकुप्यके॥ज्ञातिश्रेष्ठ्यसर्वकामानाप्नोतिऽप्राहदःसदा॥प्रतियत्पृथिव्येकावज्जीपित्वा
 चतुर्दशी॥एताःकृष्णयज्ञस्याएवा॥महालयेतुफलभूमेतिष्टथीचंद्रः॥योरीमास्याहेमा
 द्रोपितामहःअमावास्यावनीयातयोरीमास्यशकासुचा॥विद्वान्प्राहमकुर्वीरानरक
 प्रतियद्यते॥एतन्माध्यादियम॥ज्जीहिपाकेचकर्त्तव्यंयवपाकेचपार्थिव॥योरीमासीत
 यामाधीऽप्रावणीचष्टयोत्रमा॥प्रोच्यधामतीतायांतथाकृष्णात्रयोदशी॥एतांस्तुप्राह
 कालान्वेनिन्मानहप्रजापतिरितिबिष्णुधर्मोक्तेः विष्णुः॥ माधीप्रोच्ययद्यु
 र्व्वैकृष्णात्रयोदशीति॥अत्रमाधीयोरीमेतिकल्पतरुः॥प्रावण्युर्ध्वंमयिमघायोगसंभ
 वान्त्रयोदशीविशेषराभितिगोदाः॥नक्षत्रेष्वपियाज्ञवल्क्यः॥स्वर्गंयत्यमोजश्चशौ
 र्यंक्षेत्रवलंतथा॥पुत्रान्श्रेष्ठ्यचसौभाग्यंसमृद्धिसुख्यतांशुभम्॥प्रष्टन्नंचक्रतांवापि
 वारिज्यप्रभृतीनया॥अरोगित्वंयशोवीतशोक्तंतापरमागतिं॥धनंवेदान्मिषकसि
 हिकथ्यंगामयजाविकाम्॥अश्वानांपुत्रविधिवद्यःप्राहंसंप्रयच्छति॥कृतिकादिम
 रणपंतसकामान्प्रापुयादिमान्॥फलांतरणयिभारतकोर्मदिर्ज्ञेयानिमाधवीये म
 रीचिः॥कृतिकादिमुद्गक्षीषुप्राह्येयत्फलमीरितम्॥विष्णुमादिषुयोगेषुतदेवफल

मिष्यते॥ दृढस्यतिः॥ आरोग्यं वैवसोभायं शत्रूणां च पराजयं॥ सर्वाङ्का
मान्श्रियविधाधनमापुष्यथाक्रमो॥ सूर्यादिदिवसेष्वेतच्छुद्धकृत्स्नभतेफलम्॥ अमासि
चषरानवतिश्राद्धरीनिप्रायुक्तानि॥ मार्कंडेयपुराणे॥ आदाहं द्वयस
यत्नोतथाहः स्वप्रदर्शने॥ जन्मक्षयहृयीशुश्राद्धकुर्वीतवेच्छया॥ अथश्राद्ध
धिकारिणाः॥ चंद्रिकायां सुमतः॥ मातुःपितुः प्रकुर्वीतसंस्थितस्योरसः सुतः॥ पि
तृमेधिकासंस्कारं मंत्रद्वयं कमादतः॥ तत्रेव हेमाद्रीशखः॥ पितुः पु
त्रेणाकत्रेण्यपि उदानीदकक्रिया॥ पुत्राभावे तु पत्नीस्यात्र दंभावे तु सीदरः॥ अत्र यद्यपि
पुत्रपदं दीत्रजादिहादशविधपुत्रपरम्भाते चहादशपुत्राः॥ याज्ञवल्क्येनोक्ताः
श्रीरोगधर्मपत्नीजस्तत्समः पुत्रिकासुतः॥ क्षेत्रजः॥ क्षेत्रजातसुसंगो त्रेणोत्तरेण वा॥ पु
त्रे प्रच्छन्न इत्यनो गृहजस्तु सुतः स्मृतः॥ कानीनः कल्पकाजातो मातामहसुतः स्मृतः॥ अ
क्षतायां शयायां वा जातः यो न भवत्सुया॥ दद्यान्मातापितावायं स पुत्रोदन्नको भवेत्॥ की
तश्चताभ्यां विकीतः कृत्रिमः स्यात्स्वयं जतः॥ दत्तान्मातुः स्वयं दत्तो गर्भविन्नः स होतुजः॥
उत्तरायां गृहते यस्तु गायविहो भवेत्सुतः॥ पिउदी गह्वरं श्रेयो धर्षभागे पर इति॥ तथा
पितृश्रीरसे तरेणानुपुत्रत्वे न परग्रह इति हेमाद्रौ वादिन्यपुराणे कल्पावितरेणो पुत्रत्वनि
सेधादौ रसं दन्नक यरं भव॥ यद्यपि पिउदी गह्वरं श्रेयो धर्षभागे परः परः॥ इति याज्ञवल्क्ये
क्षेत्रे रसभावे दन्नक प्राप्तिस्तथाप्योरसभावं यो जस्तदभावे त्रयो वस्तदभावे दन्नकादंश इति यम्॥
पुत्रेण लोका नृजयति गोत्रेणानस्यममुने इति॥ अथ पुत्रस्य गोत्रेणानस्यममुने
विद्यपि त्रिजि प्रतयाहनः॥ धृतवसिष्ठहारीतराखनिस्त्रिनोक्तेः॥
लोकानेत्यदिवः प्राप्तिपुत्रयोत्रप्रयोत्रकेरिति याज्ञवल्क्योक्तेः॥ पुत्रः योत्रश्चतसुत्रः पुत्रिकापुत्र
स्वव॥ पत्नीभ्राताचतुश्चपितामातासुवातया॥ भगिनीभागिनेयश्चसपिउः सीदकस्तथा
असन्निधाने हर्षिवा सुत्रे पिउदाः स्मृता रतिस्मृति संग्रहे प्रयोत्रानंतरं पुत्रिकापुत्रोक्ते सान्त्वनाच्च
दन्नकस्या॥ यद्यपि दृढस्य जिना॥ योत्रश्च पुत्रिकापुत्रः स्वर्गप्राप्तिकरावुभी॥ रिक्वेचपिउदने चसो
तोपरिकीर्तितावितियोत्रसाम्यमुक्तं॥ याज्ञवल्क्येन च श्रीरोगधर्मपत्नीजस्तत्सम
पुत्रिकासुतस्योरससाय्या॥ तथापिलेखि राजसमो मन्त्रीत्यादौ किं विन्मनेन समशब्दप्रयोगद्वे
रासुख्ययोः साम्यायो गाच्चसुत्थं तनुनुसमविकल्प इति भ्रमित्यम्॥ पुत्रः योत्रः प्रयोत्रोक्तश्च
तावाभ्यां संततिः॥ संपिउ संततिर्वापि क्रियार्हा नृपजायते तेषामभावे सर्वेषां समानोदकस
ततिः॥ मातृपक्षसपिउ न संवहीयो जलेन वा॥ कुलद्वयेपि चोच्छेदस्त्रीभिः कार्यक्रियानृप्या॥
तत्संघातगतिर्वापितदित्यानुकारयेन्परति॥ विष्णुपुराणञ्च॥
प्रयोत्रानंतरं दन्नकादपरतिशब्दो न्दंभदत्तकालादशोदयः॥ मदनपारिजातेष्वेव
क्षोपदेव रुद्रधृगदयस्तु सधेयुषियमाने गनामवैकारथे त्वभाभिति सुमेतुक्तेः॥ पितामहे पितुः
पञ्चात्यं चत्तपदिमच्छति॥ योत्रेणोकादशाहादिकं प्रत्यग्राहयोः शमा॥ नेतुः नोत्रेण कत्रेण पु

त्रयंश्चित्तामहरति कुंभो गपरिशिष्टे च पुत्रशतस्य ह्यदशविधसु तपरत्वात् ॥ श्वीभावेपरः परः
 तस्यानन्यपरत्वाच्च ॥ दत्तकाद्यभावे यौत्रादीनामधिकारत्वाद् ॥ तत्रोक्तसुखयोः साम्यायोगात् तत्रै
 सति यौत्रस्यांशहरत्वस्याप्यभावापत्तेः ॥ पुत्रपदस्यौरसमात्रपरत्वाच्च ॥ अतएव निषेधादपनी
 तयौत्रसत्वे न्युपनीतपुत्रस्यैवाधिकारः ॥ औरसस्यानुपनीतोपिकुर्यादित्याह ॥ ४४ ॥
 दयसुमंतुः ॥ आहं कुर्यादवश्यं तु प्रमीतपितृको हि जः ॥ तत्रस्थो वा त्रतस्थो वा एक एव म
 वेद्यदि ॥ वृद्धमनुः ॥ कुर्यादनुपनीतोपि आहमेको हि यः सुतः ॥ पितृवत्ताद्गतिपाणौ जुह्याद्वाह
 रास्यसः ॥ एको मुखः ॥ औरस इत्यर्थः ॥ मनुः ॥ न ह्यस्मिन्पुत्र्यते कर्म किं विदामो जिवंधनात्
 ॥ नाभिव्याहारयेद्ब्रह्मस्वधानिनयनादते ॥ ब्रह्मवेदः ॥ सुमंतुरपि ॥ नाभिव्या
 हारयेद्ब्रह्मयावन्नौजीनिवंध्यते ॥ मंत्राननुपनीतोपियथेदेवैकौ औरसः ॥ अयं मंत्रयातस्त्रिव
 र्षकृतचूडस्यैवा ॥ अनुपे तोपिकुर्वीतमंत्रवत्पितृमेधिकं ॥ यद्यसौ कृतचूडः स्याद्यदित्याच्च त्रिव
 त्तरा ॥ इति सुमंतुः ॥ १५ ॥ पुत्र्याप्रः ॥ कृतचूडस्तु कुर्वीत उदकं पित्रमेव च ॥
 संधाकारं प्रपुंजीत वेदोच्चारं नकारयेदिति ॥ यच्च स्मृतिसंग्रहे ॥ कृतचूडो
 नुपेतश्च यित्रोऽप्राह समाचरेत् ॥ उदाहरेत्संधाकारं ननु वेदाक्षरगणसविति ॥ न त्वयमवर्ष
 चूडा विषयमिति माधवमदनरत्न ४४ ॥ त्रिवर्षोर्ध्वं मंत्रवत्स्य विकल्प इति चेद्दि
 कावीपदेव च ॥ दत्तकादियरो निषेधा ॥ इति वयम् ॥ मदनरत्ने स्तोत्रे
 यत्रे शुभमंत्रवत्कर्मपत्नीकुर्याद्यथा नृया ॥ तयोर्ध्वं देहिकं कर्म कुर्यात्साधर्म संस्कृता अश
 तौतुकान्यायनः ॥ असंस्कृतै न यत्सा ब्रह्मिदानं समंत्रकम् ॥ कर्त्रव्यमितरत्सर्वकारयेद
 तमेव हि ॥ पुत्रश्च न जन्मतो अधिकारी किं तु वर्षीत्रमित्याह कालादर्शः ॥ चौलादाद्यादिका
 दवीकनकुर्यात्पित्रमेधिकं ॥ मदनरत्ने सुमंतुरपि ॥ पुत्रयो
 यत्रिमात्रेण संस्क्रुयीहरामीचनात् ॥ पितरं नादिका चौलात्पितृमेधेन कर्मणा ॥ एतच्चौर
 सस्यैव ॥ दत्तकादीनां न्युपनीतानामेवाधिकारः ॥ इति कालादर्शः ॥ ४४ ॥ ४४ ॥
 ये स्कादि ॥ पित्रोरनुपनीतोपि विदं ध्यादौरसः सुतः ॥ और्ध्वं देहिकमन्वेतु संस्कृताः प्राह का
 रिरा इति ॥ अत्र यापि दर्शमहालयादावनुपनीतस्याधिकारोऽस्माभिः सर्वमुक्तः ॥ प्रथोत्रा
 भावे दत्तकादय एकादशपुत्राः तदभावे भर्तुः पत्नी तस्याश्च सः ॥ अत्र पुत्राशयने भर्तुयालये ती
 व्रते स्थिता ॥ यत्पेव दद्यात्पित्रिं उक्तं स्तमं शंलमेतचेति वृद्धमंत्रैः ॥ भायीयि उयनि देघा भर्तु
 र्भायीतथैव च ॥ अथुदेऽश्रुसुधां चैव तदभावे संयि उकार इति ॥ पुत्राभावे तु पत्नी स्यात्पत्नभा
 वे तु सीदर इति चेद्मादौ शंखीकैः ॥ ४४ ॥ ४४ ॥ कानीनरत्न
 सहजपुमर्षं तनयाश्चये ॥ यत्नभावे धिकुर्षु स्ते अत्र शस्ता स्नुना हि ते इति स्मृतिसंग्रहात् यत्न
 भावे कानीनादया ॥ इत्याह ॥ यत्नरयिसयत्नीपुत्रे सति नाधिकारः ॥ पितृय
 त्नः सर्वा मानर इति सुमंतुः ॥ विदध्यादौरसः पुत्री जनमा और्ध्वं देहिकं ॥ तदभावे सयत्नी ज
 क्षे त्रजाद्यास्तयाच ताः ॥ तेषामभावे तु यतिस्तदभावे संयि उकार इति मदनरत्ने कान्यायनो क्तश्च

वहीनामेकपत्नीनामेवैवविधिः स्थितः ॥ एकावैतुत्रिणीतांसां सर्वासां पिंडं लुप्तं इति वृत्तं स्यति
 वचनाच्च ॥ अथ रक्षिण्येवम् ॥ तेन यच्छुद्धिविवेक उक्तम् ॥ सत्यपि सपत्नीपुत्रेप
 तुरेवाधिकार इति ॥ तन्निरस्तम् ॥ यच्च तत्रैव कात्यायनः ॥ न मायीयाः पतिर्दद्या
 दपुत्राया अपि क्वचित् ॥ यच्च विष्णुपुराणम् ॥ कुलहयेपि चोक्तिः नैस्त्रीभि
 कार्या क्रिया नृपेति ॥ यच्च मार्कंडेयपुराणम् ॥ सर्वाभावे स्त्रियः कुर्युः स्वभर्तृ
 सामंभ्रकमिति ॥ तदा सुरादि विवाहोटा विषयम् ॥ धर्म्यं विवाहे रूढाया सायत्नीपरकीर्तिताम्
 कृयन्ती तानुयातारि न सायत्नभिधीयते ॥ न साहैवेन सायि च्छेदासीतां मुनयो विदुरिति माध
 वीये शातानयोक्तेः ॥ यत्र शुद्धिरत्नाकरः शूलपाणिश्च ॥ अत्र पुत्रस्य च यापुत्री सायिपि
 उप्रदा भवेत् ॥ तस्य पिंडान्द्रशैकं वा एकं काहे नैव निश्चियेदिति जावलीक्तेः ॥ भर्तुर्धनहरायत्नी
 तो विना इह नास्मृता ॥ अंगारंगत्संभवंति पुत्रवद्दहिता नृणां मिति वृत्तं स्यति नादं हितुर्धन
 हारित्वोक्तेश्च ॥ पुत्राभावे कमात्तदा भावे सपत्नीपुत्रस्याहनुः ॥ तत्रैव विरोधात् ॥ मानुर्दहि
 तः शेषमृणात्राभ्यर्त्तते न्यपरति ॥ इह तुर्मातृ धनया हि त्वेन पुत्रस्य तच्छ्राद्धानधिकारम
 त्तेश्चोपेक्ष्यम् ॥ वचनं तु भ्रातृपुत्राद्यभावविषयम् ॥ यत्नभावे च विभक्तस्य सीदरः
 श्लोक्तांशवचनात् ॥ विभक्तस्य दुहिता ॥ धनहारित्वात् श्लोक्तांशवचनवच
 नाच्च ॥ नत्राप्यूढानूढासमवाये उद्वेवा ॥ इह तापुत्रवत्कुर्यान्मातापित्रौ सुसंस्कृता ॥
 आशौचमुदकपिंडमेकोदिसं सदातयोरिति ॥ भरहाजोक्तेः ॥ तदभा
 वेदोहित्रधनहारित्वात् ॥ मातापित्रोरुयाभ्यायाचार्ययोरीर्देदिकं ॥ कुर्वन्मातामहस्या
 पित्रतीनभ्रंश्यते तत्रादिति चंद्रिकाया उदमनूक्तेः ॥ यथात्र तस्योपिसुतः पितुकुर्यात्कि
 यां नृपम् ॥ उदकाद्यो महावाहोदोहित्रोपितया हेतीत्यपरके भविष्योक्तेश्च ॥ एतद्दुनहारि
 राच्चावश्यकानामस्येत्साह ॥ तत्रैव स्कंदः ॥ आह मातामहानां तु अवरश्यं धनहारिणा ॥ दो
 हित्रेणाद्यै निष्कर्मैकर्त्तव्यं श्वशुरमिति ॥ तेन हीहित्रोत्रपुत्रीकृतं इति देव्याशिकीक्तेः ॥ य
 रास्ताः ॥ अत्रपत्नीदोहित्रसमवाये शहरत्वात्पत्यैव कुर्यात् ॥ दोहित्रो भ्रातृपुत्रसत्त्वे विभ
 क्तस्य हीहित्रश्च विभागे भ्रातृपुत्रः आरते तुत्रसत्त्वे कनिष्ठश्चेद्भ्रातेवा ॥ जेष्ठश्च न तुत्रः कु
 र्यादिति दाक्षिणात्यप्रथाः ॥ हारलेतादौ तु ॥ आनुभ्रीता स्वयंचक्रौत
 म्हायी चैन्न विद्यते ॥ तस्य भ्रातृसुतश्च केष्यनास्ति सहीदरः ॥ इति ब्राह्मीक्तेः
 यत्नीकुर्यात्सुताभावे तदभावे सहीदर इति कौर्मीच्च ॥ जेष्ठभाते वक्तुर्यान्न तसुत्रः ॥ यनुना
 उजस्यतया जश्रति ॥ तत्कनिष्ठभ्रातृसत्त्वविषयम् ॥ यच्च मनुः सर्वेषा
 मेकजातानामेकश्चैव पुत्रवान् भवेत् ॥ सर्वास्तेन पुत्रेण पुत्रिणां मनुः प्रवीत् ॥
 तित्तस्योदरभादविषयमिति सुक्तम् ॥ एतेन पुत्रत्वादिदेशो यम् ॥ अतस्तस्मिन्सत्येकादश
 पुत्राः प्रतिनिधयो न कार्याः ॥ स एव पिंडो शहरश्चेति अत्रापि इति वाचस्यति मनुटीका क
 सतहरत्नाकरादयः परस्ताः ॥ द्वादशपुत्राभावेपत्नीदहितर इति याज्ञवल्क्योक्तेश्च ॥ तस्मा

दत्तकपुत्रप्रशंसेयमिति विज्ञानेऽपरः ॥ अविभक्तविषयं वा ॥ मदनरत्नेऽस्ति संयुहः ॥ पुत्रः कु
 योऽपि तुः श्राद्धं यली च तदसन्निधी ॥ धनहार्यथदौ हि त्रस्ततो भ्राता च तत्सुतः ॥ भ्रात्रोः सहो
 दरो भ्राता कुर्याद्वाहादितत्सुतः ॥ ततस्त्वसौदरो भ्राता तदभावे च तत्सुतरिति ॥ भ्रातृपुत्राभा
 वे क्रमेणान्येऽपि तृमातृसुयास्वसृत्तत्पुत्रादयः धनहारित्वात् ॥ मग्निनीतत्सुतयोर्विशेषमाह ॥
 मदनरत्ने कात्यायनः ॥ अत्रुजावायजावापि भ्रातृः कुर्वीतसत्क्रियां ॥ ततस्त्वसौदरात्तदहत्
 क्रमेणान्यस्तयोः ॥ अथ रर्के काष्ठीजिनिः ॥ पुत्रः शिष्योऽथवापे
 नीयिता भ्राता सुयागुरुः ॥ स्त्रीहारी धनहारी च कुर्यात्पिंडोदकक्रियां ॥ मार्कंडेयपु
 राणे ॥ पुत्राभ्राता च तत्पुत्रः यलीमाता तथापिता ॥ वित्राभावेपिशिष्याश्च कुर्वी
 रत्नोर्ध्वदै हिकां तेन धनहारी एतस्मिन् रतिकालादर्शः ॥ अत्रयाठक्रमेण विवक्षितः सर्व
 वाक्येष्वथ ततः श्राद्धादिभिः श्रौतक्रमोक्तेः ॥ अथ जिह्वायाः अथ वक्षसः सति व
 वा ॥ श्रथी चंद्रोदये दृष्टमनुः ॥ सुयास्वस्त्रीयतत्पुत्रज्ञाति संबंधिवांधवाः ॥ पु
 त्राभावे तु कुर्वीरन्सपिंडं तं यथाविधि ॥ मार्कंडेयपुराणे ॥ पुत्रा
 युक्तं न वेद्योऽथ स्वस्वापि स्वसुरस्य च ॥ जामातास्ते ह वत्कुर्यादस्विलंये नृमेधिकम् ॥
 चंद्रिकायां दृष्टशातातयः ॥ मातुलो भागिनेयस्य स्वस्त्रीयो मातुलस्य च ॥ अथ
 रस्यगुरोश्चैव सख्युमीता महस्य च ॥ एतेषां चैव भार्याणां स्वसुमीतुः यितुस्तथा श्राद्धमेवा
 तु कर्तव्यमिति वेदविदो विदुः ॥ शुद्धिविवेके श्रथी चंद्रोदये च ब्राह्मे ॥ दत्तानो वाप्यदत्तानो
 कसानो कुरुतेपिता ॥ चतुर्थं हनितास्तेषां कुर्वीरन्सुसमाहिताः दत्तावाग्दत्ताः ॥ माताम
 हानोदो हि त्राः कुर्वन्त्यहनिचापरैः ॥ तेपितेषां प्रकुर्वीति हि तीये हनि सर्वदा ॥ जामातुः अथसुर
 अकुलेषां तेपि च संयुताः मित्राणां तदयत्नानां श्रावियाणां गुरोस्तथा ॥ भागिनेयसुता
 नां च सर्वेषां त्वपरैरहनि ॥ राज्ञो सतिसपिंडे तु निरयत्ने पुरोहितः ॥ मंत्रोवातदशौ चतुपुराची
 लीकरोति सः अत्र हि तीयाहादौ श्राद्धविधानमस्थिसंचयपरं ॥ कालादर्शो ॥
 दाहादिमंत्रवत्त्रिोर्विदध्यादीरसः सुतः तदभावे तयोत्र अथ प्रयोत्रः पुत्रिकसुतः ॥ दोहि
 त्रौ धनहारी च भ्राता तत्पुत्र एव च ॥ पिता माता सुया चैव स्वसांतत्पुत्र एव च ॥ सपिंडः स्त्री
 दको मातुः सपिंडश्च सहोदकः ॥ स्त्री च शिष्यत्विगाचार्या जामाता च सखापि च ॥ अस्मिन्
 धीरक्चैनकारियेदवनीपतिः ॥ गौतमः ॥ पुत्राभावेऽपि श्राद्धं कर्तव्यं ॥
 दाः शिष्याश्च दद्युस्तदभावे च त्विगाचार्याः ॥ यत्र चंद्रिकान्दृष्टं ॥
 श्रीत्यां श्राद्धं प्रकर्तव्यं सर्वेषां वर्णादिगिनामिति ॥ तत्सर्वं कुर्यात् ॥
 नानकुर्यात्कर्मके च न ॥ कामाहो भाभ्यां मोहात्कर्म ॥
 न ब्राह्मणैर्न कर्तव्यं श्रद्धस्याप्योर्ध्वदै हिकां ॥ अत्र न कर्तव्यं ॥
 दितियारस्करोक्तेः ॥ पारसवः ऊटश्च ॥
 यत्नादेरधिकार उक्तः ॥ तत्राभावेः ॥

पि

ने सर्वेषामित्युक्तमत्रासन्निधौ यत्पादेः सर्वत्राधिकारेऽपि प्रोचितावसितेषु त्रः कालादति
विरादपि ॥ एकादशाष्टाः क्रमशो ज्येष्ठस्य विधिवत्क्रिया ॥ ज्येष्ठे नैव नुयत्कृतमित्यादिदं शं
तरेऽप्यवादात् ॥ पुत्रनाशेऽप्यवत्पादेः सपिंडनादावधिकारः असन्निधौ तु तत्पूर्वमेव नो
र्ध्वं ॥ अतो नधिकारिणां भ्रात्रादिना कृतमप्यकृतमेवेति पुनरावर्त्तनीयम् ॥ मासिकाय
कर्षोऽप्यवर्त्तनीयः ॥ एकादशाहमासिकानि नावर्त्तते ॥ तज्याय सापिकर्त्तव्यं सपिंडीक
रणं पुनरिति वदात्तत्रिं विधानाभावादिति केचित् ॥ तन्ना ॥ अस्य निर्मूलत्वात् ॥ अतस्त
दपिकनिरुक्ततावर्त्तते ॥ वृद्धिश्चोत्पत्तिरपि न्यत्तार्थं तु कृततावर्त्तते ॥ नासपिंड्यापि
मानुषुतः पितृयज्ञसमाचरेत् ॥ नयावर्त्तनाभ्युदयकुर्वन् नलभते फलमिति वृद्धुत्तरं नि
येदनादिति ॥ भ्रातावाभ्रातृपुत्रावाऽन्नादिहारीतादिवचोभ्यः कनिष्ठादेरप्यधिकारान्
यथाऽज्येष्ठकर्त्तृकत्ववाधस्तथा पुत्रकर्त्तृत्वस्याऽपि वाधः सपिंडने तु बहुवक्तव्यं तन्नि
र्णये वक्ष्यामः ॥ अधिकारिविशेषेण क्रियाभ्यवस्थोक्ता विष्णुपुराणे ॥ शर्वाक्रियामध्य
माश्च तथा चैवोत्तराः क्रियाः ॥ त्रिप्रकाराः क्रियाश्चेतास्तासंभेदानृष्टगुण्यमे ॥ अदाहाहादश
हाचमध्याः स्युः क्रियाश्च ॥ ताः शर्वा मध्यमा मासिकास्यैको द्विष्टसेजिताः ॥ प्रेतैः पितृत्वमापन्ने
सपिंडीकरणादनु ॥ क्रियंते याः तगतैश्चैवराज्ञावाधनहारिणाः ॥ शर्वा मध्याश्च कर्त्तव्याः पुत्राधि
रेव चोत्तराः ॥ दौहित्रैर्वीनरः अथ कार्यास्तन्नयेस्तथा ॥ मृताहनि तु कर्त्तव्याः स्त्रीणां मयुत्रां
क्रियाः दौहित्रतु पुत्रोर्धनहारिणोरिदं ॥ एवमन्यस्य धनहर्तुः ॥ यश्चायं हरः सपिंडापीत्या
पस्तुक्तेः ॥ प्रेतस्य प्रेतकार्याणि अकृत्वा धनहारकः ॥ वर्णानाय हर्धे प्रोक्तं तद्गुणप्रयत्नश्चरेदि
ति वृथ्वी चंद्रोदये व्याघ्रपादोक्तेः ॥ मदनरत्ने स्कादिपि ॥ मलमेतन्मु
व्याणां हविरांतत्प्रकीर्त्तितमित्युक्ता ॥ ऋषिभिलस्य निर्दिष्टानिष्कृतिः यावनीयरा ॥ आदेह
यतनात्तस्य कुर्यात्पिंडोदकक्रियामित्युक्तम् ॥ क्रियानिवंधे कान्नायनः ॥ न च मातान् चपित्ता
कुर्यात्पुत्रस्यैव तु ॥ नायत्तश्च तथा भ्राताभ्रातृणां तु कनीयसां ॥ वृथ्वी चंद्रोद
ये वीभायनः ॥ पितृणां हनकर्त्तव्यं पुत्राणां तु कथंचन ॥ भ्रात्रा चैव नकर्त्तव्यं

भ्रातृणां च कनीयसाम् ॥ यदि स्निहेन कुर्यात्त्रासपिंडीकरणं विना ॥ गयायां तु विशेषेण ज्ञा
यानपि समाचरेत् ॥ असाभावेऽपि त्रादिरथि कुर्यात् ॥ उत्सन्नवाधं प्रेतैः पितृभ्राताथवायनः
जननीवापि संस्रुयात् न हरे नो न्यथा भवेदिति मन्त्रैः ॥ ब्रह्मचारिणां तु शुद्धिविके वृथ्वी च
ंद्रोदये च त्राह्येऽसमाभ्रतस्यापि कर्त्तव्यं ब्रह्मचारिणाः ॥ आहं तु मातापितृभिरनेतुनेषां करोति
सः ॥ आहं मासिकादिकादि सर्वकार्यमित्यर्थः ॥ न च्चित्तिनिषेधोऽन्यसत्त्वि ॥ यत्रुद्धं दोगपरि
शिष्टे ॥ न तज्जेत्सूतके कर्म ब्रह्मचारी स्वकं च चित् ॥ नदीक्षणा न्यरयत्ते न कृच्छादितपश्चस्त्र
॥ पितृय्यपि मृते नैषां दौघो भवति कर्हि चित् ॥ आसी चं कर्मणां तेषां त्वहं वा ब्रह्मचारिणां
यच्च यात्तवल्क्यः ॥ न ब्रह्मचारिणाः कुर्यु रूदकं पतितास्तथेति ॥ तदप्यन्यसत्त्वि ॥ असाभावे
तु ब्रह्मचारिणापि कार्यम् ॥ शर्वात्तदृहं मनुवचनात् ॥ आचार्यपितृयाध्यायान्निर्हंसापि

तीव्रती ॥ सकटानेचनाश्रीयान्नचनेस्सहस्रशेरितिनेनैवोक्तेः ब्रह्मचारिणाः शकर्मिणो
 व्रतान्निवृत्तिरन्यत्रमातापित्रोरितिवसिष्टोक्तेः ॥ अत्राशीचमेकाहव्यामः प्रायुपनपनामृ
 तस्ययचवर्षोत्ररसपिडीकरणावर्ज्योऽशशाडादिसर्वकार्यमित्युक्तेदेवजानीय ॥ असेस्क
 तानांभूमोयिंडंद्यात् ॥ संस्कृतानां कुशेधितिप्रचेतोवचनाच्च ॥ एतच्चाथेवव्यामः ॥ अविभ
 क्तानां विशेषमाह **एथ्योचंद्रोदये मरीचिः ॥** वहवःस्युर्यदापुत्राःपितुरेकत्रवा
 सिनः ॥ सर्वेषां नृमंतकृत्वात्प्रैष्टेनैवतुयत्कृतं ॥ द्रव्येणाचाविभक्तेनसर्वैरेवकृतंभवेत् ॥ जे
 एथ्यकृत्त्वैपिसर्वेफलभागिनरन्त्यर्थः ॥ तेनयेब्रह्मचर्य्यपरानवर्जनादयः फलिसंस्का
 रासर्वेषांभवेतीतिसिद्धम् ॥ संसृष्टिनामप्येवा ॥ नृत्पत्नान् ॥ विभक्तानां विशेषमाहेश
 नाः ॥ नवश्राद्धंसपिंडं च श्राद्धान्यपिचषोडश ॥ एकैनेवतुकायीणिसेविभक्तधनेषपिल
 घुहारीतः ॥ सपिंडीकरणांतानियानिश्राद्धानिषोडश ॥ एथ्यङ्गेवसुताः कुर्युः एथ्यद्रव्याश्च
 पिकचित् ॥ ऊर्ध्वंसपिंडीकरणात्सर्वैकुर्युः एथ्यकुर्युक् ॥ **मदनरत्ने ॥** वि
 भक्तानुपेथ्यकुर्युः प्रतिसेवत्सरादिकम् ॥ एकैनेवाविभक्तेषु कृते सर्वैस्तुतस्तम् ॥ एते
 नाहिकादिष्वविभक्तानामनियमरतिवदन्शूलपाणिः परस्तः ॥ दत्तकसुजनकस्यपु
 त्राद्यभवेदद्यान्तत्सत्वे ॥ गोत्ररिक्थेजनपितुर्नभजेदन्निमः सुतः गोत्ररिक्थानुगः पिंडो
 व्ययेतिददतः स्वधेतिमनूक्ते ॥ उदंजनकस्यपुत्रसत्त्वविषयम् ॥ एतच्चप्रवरमज्ज्यौका
 त्यायनलोगाक्षिभ्यास्यसृक्तम् ॥ अथयेदत्तकनीतकृत्रिमपुत्रिकापुत्राः परपरियहे
 रानार्थेयाजातास्तेद्यामुख्यापराभवेति ॥ यथाशीं गंशेशिरीरांयानिचाम्पेवंसपुत्र
 तीतिकुलानिभवेतीत्यादिनाहयोः पित्रोः प्रवरानुक्तेः ॥ अथयधेषांस्वासुभायीस्वयं
 त्येनस्यात्तृक्थंहरैः युः पिंडं चैभ्यस्त्रिपुरुषदद्युर्धुभयोर्नस्याद्दाम्यामेवदद्युरेकस्मिं
 च्छादिएथ्यगृहिर्येकपिंडेहावनुकीर्त्तयेत् ॥ परिरृहीतारंवीत्तादपितारंवावृतीयात्पुरु
 षादिति ॥ **हेमाद्रौकार्घ्याजिनिः ॥** यावंतःपितृवर्ग्याःस्युस्ताव
 ष्टिदत्तकादयः ॥ प्रेतानां योजनेकुर्युः स्वकीयेः पितृभिः सहा ॥ हाभ्यां सहायतसुत्राः योत्रा
 स्त्वेकेनतत्समां ॥ चतुर्थपुरुषेकंदस्तस्मादेवात्रिशरुषीसाधारणोसुकालेसुविशेषोना
 स्तिवर्गिराम ॥ **अथार्थमाहहेमाद्रिः ॥** दत्तकादयः जनक
 पालकयोः कुलेप्रेतानांस्वर्गीयेस्सपिंडंनकुर्युः ॥ दत्तकानां पुत्रानुपितुर्दत्तकस्यपि
 तृभ्यांजनकपालकाभ्यांस्वयितामहाभ्यांसपिंडंनकुर्युः ॥ तेषां योत्राः स्वपितरंदत्तकेन
 यितामहेनतज्जनकेनचसपिंडयेयुः ॥ चतुर्थोपितृकुलस्येवातिषोप्रयोत्रसुदत्तकस्य
 प्रपितामहस्यपालककुलस्थचतुर्थ्योजयेन्वा ॥ कंदरुक्ता ॥ दशमहालयोदौतुहयोः
 पित्रोःपितामहयोः प्रपितामहयोर्वीश्राहंदेया ॥ तत्रहयोः पित्राद्योः एथ्यकापिंडदानेह
 योरुदेशेनैकोवेनिअत्रकेचित् ॥ आवयोरयमितियरिभाष्ययोदत्तस्येदं हयोः पि
 त्रौ ॥ श्राद्धम् ॥ यस्त्वपरिभाष्यदत्तस्यगृहीतुरेवा ॥ सपालकयेददद्यादित्याहः अत्रमूल

तएवप्रष्टव्याः॥ वस्तुतस्तुजनकस्य पुत्रपत्न्याद्यभावेदत्रकोहयोर्दधादमथापालकयिव॥ प्रा
 गुक्तकान्यायनवचनात्॥ मानवीयमप्येतद्विषयमेव॥ गीत्रंतुप्राहंयालकस्येव॥ वि
 वाहादौ नूभयोरित्यादिमाहृतप्रवरदपर्येयेयं॥ यस्तुमूलक्रीतायां परभार्यायांदास्यां चोभन
 स्सवीजिनेएवदधात्सूत्यविनास्वयमुपनयतायांतुक्षेत्रिणएव॥ तदुक्तंरथीचंद्रीदयेको
 र्मे॥ अनियोगात्सुतोपसुशुल्कतो जायतेत्विह॥ प्रदधाहीजिनेपिउंक्षेत्रिणोतुततोमथेति
 क्षेत्रजादेर्विशेषस्तु कलौ तदभावाच्चोच्यतेरितिदिक्॥ जारजानां विशेषमाह॥ अ
 परार्कै नारदः॥ जायतेत्वतिपुत्रायामेकेनवहृभिसुत्या॥ अरिक्वभजसेसर्वेवी
 जिनामेवतेसुताः॥ द्युसेवीजिनेपिउंमातावेच्छुल्कतोहता॥ अशुल्कोपहतायांतुपिउंदा
 वोदरेवते॥ धर्मीर्थंश्राद्धकारोफलमाह॥ चंद्रिकायांशातातयः॥
 प्रीत्याश्राहंतकत्रैयसर्वेयावर्णालिंगिनां॥ एवंकुर्वन्नरः सम्यग्रहतिश्रियमाप्नुयात्॥ ग
 यायामयितनेवा॥ ब्रह्मंवेवने॥ आत्मजोवायवासोपिगयाशीर्ययदानदा॥ यन्नाश्रायातये
 पिसन्नयेदृहाशाश्रते॥ एतच्चपदाफलभूमार्थिनाद्विस्त्रिवांक्रियतेतदाप्रेतशिलाश्राद्धव
 र्जंकुर्यात्तस्यप्रेतत्वविमोक्षार्थत्वात्तस्यजातत्वादितिकेचित्॥ वस्तुतस्तुसमासिप्राहवद
 त्नापिसर्वकार्यम्॥ सांगेधिकारादितियुक्तप्रतीमः॥ सत्यस्त्वित्नादिसुपितुःपित्नादिभ्यः
 सर्वप्राहेषुदधादित्युक्तं प्राक्वस्यतेचजीवत्पितृकश्राद्धे॥ अत्रस्त्रीश्रृंश्राहंमंत्रव
 र्जंतूष्मींभवति॥ स्त्रीणाममंत्रकश्राहंतथाश्रृंश्रुतस्यच॥ प्राह्जिजाश्रत्रतादेशालेच।
 कुर्युन्नाथेवतदितिहेमाद्रिघृतमरीचिवचनात्॥ अयमेवविधिः प्रोक्तःश्रृंश्राहंमंत्रवजि
 तःअमंत्रस्यतुश्रृदस्यविश्रोमंत्रेणायुधते इतिब्राह्मीकेश्च॥ इत्य
 तेसंवच्यते॥ अस्यश्राहंप्रकरणपाठेपिपरिभाषात्वान्नप्रकरणसंकोचोयुक्तः॥ तेन
 श्रृदस्यस्नानदानादावपिविप्रेणामंत्रपाठःकार्यः॥ अमंत्रस्येतिविशेषणोत्स्त्रियाश्च
 पीतिशूलयाशिः॥ यतुतेनेवीक्तम्॥ मंत्रजन्यनियमादस्यसिद्धिस्तनमस्कारिणा॥ अनु
 मतोस्यनमस्कारोमंत्ररितिगोतमोक्तेरिति नन्॥ इत्यदरेवतन्प्राप्तिर्नस्वातंत्र्येरा॥ अम
 थानखावेष्टतेयवघातजन्माहृद्यार्थेसोपिक्रियतेनियत्किंचिदेतत्॥ तेनपितृणां
 मगोत्रतरन्यादौयत्रदिजानामपिनाममंत्रउक्तस्तत्रप्रतिप्रसवमात्रार्थयुक्तन्नतिलाव
 पनादावपि॥ अत्रकेचित्॥ वैदिकमंत्रोविप्रस्यपौराणस्तुश्रृदस्यपठनीयः॥ नहिवेदे
 स्वधिकारःकश्चिच्छ्रृदस्यविद्यतेपुराणोस्वधिकारोमेदंशितोब्राह्मणोरिहेतितत्रैव॥ या
 प्रोक्तेरित्याहः॥ गीडाच्येवम्॥ तन्ना॥ नाध्येतव्यमिदंशास्त्रे
 षुलस्यतुसन्निधावितिकोर्मपुराणातिषेधेनवेदस्यहरपास्तत्वात्॥ अध्येतव्यं ब्रह्मसो
 नवेर्येनक्षत्रियेराचश्रोतव्यमेवश्रृद्रेणनाध्येतव्यंकराचन॥ श्रोतंस्मार्तं चवेधर्मो
 क्तमस्मिन्प्रोत्रमः॥ तन्माच्छ्रृद्रेर्वाविप्रंनश्रोतव्यंकराचनेति॥ तत्रैवपुराणाधिकारि
 भविष्योक्तेश्च॥ एतेननाध्येतव्यमितिनियेधोमंत्रेतरपुराणपररति॥ श्रीदत्तादिमतम

पालं तेनयौरागामेत्राणामेवविप्रेरायाठेनवेदिकानामिति सिद्धं ॥ हिजस्त्रियसुसंक
 ल्यमात्रंस्वयंलतावेदिकमंत्रयुक्तं ॥ सर्वत्राहाराहारकारयेपुरिति प्रयोगपारिजातः ॥ अ
 तस्यवस्त्रीणामित्युक्तविवाहस्त्रीपरमिति ॥ हेमाद्रिराह ॥ अत्रुपनी
 तसुवेदिकमंत्रयुक्तं ॥ सर्वस्वयमेवकुयोदिसुक्तं प्राक् ॥ यत्रप्राद्विजाश्वव्रतादिशादितित
 दशाकविषयमत्रूत्रविषयवेतिदिक् ॥ अद्रस्यतुसदा मश्राहमेव ॥ सदाचैवतुश्रद्वाराणामाम
 श्राहंविधीयतर्तिसुमंतूक्तैः ॥ दृष्ट्वीचंद्रोदयेमात्स्यपि ॥ एवं
 श्रद्वोपिसामान्यंरुद्रिश्राहंत्सर्वदा ॥ नमस्कारेणामंत्रेणकुयोदा मान्नवत्सदा ॥ तत्रैव
 इयराशरः ॥ आमामेनतुश्रद्रस्यरुद्रमीतु हिजप्रजनम ॥ कृत्वाश्राहंतुनिर्वाप्यसजातीना
 शयेदया ॥ सखा ॥ आमंश्रद्रस्यपकानंयकमुच्छिद्यमुच्यते ॥ हेमाद्रोभविष्ये ॥
 धर्मसंवस्तुद्धर्मज्ञायदिश्रद्राः प्रकुर्वते ॥ अथोकराणामंत्रश्चनमस्कारो विधीयते ॥ आ
 वाहनादिकत्रैव्ययथाश्रद्वेरातच्छ्राण ॥ दिवानंदेवनांम्रातुपितृणां नामगोत्रतः ॥ पिडा
 दीन्निर्वेयेहीरनामतोगोत्रतस्तथा ॥ श्रद्वाराणां गोत्राभावेपिकाश्यपगोत्रेये ॥ तस्मादाह
 सद्यः प्रजाकाश्यप्यरति सुते ॥ गोत्रनाशेनुकाश्यपरतिव्याघ्रयादोक्तेश्चेतिहेमाद्रिः ॥ एवं
 मन्यत्रगोत्राज्ञाने ॥ एवंतर्थादिषुहेये ॥ तत्रैवभविष्ये ॥ श्रद्रसुय
 हयाकेननपिडा निर्वेयेत्रया ॥ सक्तुमूलंफलंतस्ययापसंवाभवेत्सुतम् ॥ गौतमः
 अत्रुमतोस्यनमस्कारमंत्ररति ॥ देवताभ्यः पितृभ्यश्चेत्येनमस्कारमंत्ररतिकेचित् ॥ वि
 ज्ञानेश्वरोप्येवमाह ॥ हेमाद्रि ॥ सुश्रद्वोप्यमेववक्तुर्यादनेनविधिनावुधरति
 मात्स्ये मंत्रनिषेधात्तनाममंत्ररतीत्याह ॥ दृष्ट्वीचंद्रोदयेस्कंदे ॥ राज
 कार्येनियुक्तस्यबंधनियहवर्त्तिनः ॥ यसनेषुचसर्वेषुश्राहंविप्रेराकारयेत् ॥ यत्रुमा
 रतेराजधर्मेषु ॥ यवनाः किराताः गोधाराश्चीनाः शबरवर्षराः ॥ शकासुयाराः कंकाश्च
 पलहवाश्चधर्मद्रकाइत्युक्ताः ब्रह्मसूत्रप्रसूताश्चवैश्याः श्रद्वश्चमानवाः ॥ कथंयधर्माश्च
 रिष्यति सर्वे विषयवासिनरतिचोक्ता ॥ वेदधर्मक्रियाश्चैवनेयांधर्माविधीयते ॥ पि
 तृयज्ञास्तथाक्याः प्रयोचशयनानिच ॥ दानानिचयथाकालं हिजेभ्योविसृजनुसदा ॥
 तथा ॥ दक्षिणासर्वयज्ञानांदातव्याभूतिमिच्छता ॥ पाकयज्ञमहाहीश्वकर्तव्याः सर्वद
 सुभिरितिस्त्रिच्छादीनांश्राहविधानंतदपिसजातीयभोजनद्रव्यदानादियरंनतुश्राह
 परमिति ॥ इतिकमलाकरभट्टकृतेनिर्गोथसिंधोअधिकारिनिरागः
 ॥ अथपितरः ॥ हेमाद्रोमात्स्यदेवलो ॥ नामगोत्रेपितृणां
 त्रप्रायकंहव्यकव्ययीः ॥ अत्रिष्यतादयस्तेयामाधियत्येयवस्थिताः ॥ नाममंत्रास्त
 ददिशाभवांतरगतामपि ॥ प्राणितः प्रीरायत्येवतदाहारत्वमागताच् ॥ देत्रोयदियिता
 जातः शुभकर्मभूयोगतः ॥ तस्यान्नममृतं भूत्वादेवविष्यतुगच्छति ॥ गोर्धर्वेभौमह
 येरायश्चत्वेवराभवेत् ॥ श्राहान्वायुस्येराणागव्येषतिस्त्रि ॥ यानभवतियक्ष

त्विरासत्वेनयामिषं॥दनुजत्वेनयामयंप्रेतत्वेरुधिरदकं॥मनुष्यत्वेनयानादिना
 भोगकरंभवेत्॥अत्रपित्रादिराहेर्जनकादीनामेवदेवतात्वमुच्यतेनवस्वादीनां॥असावे
 तन्नरितियजमानस्यपित्रैरतिशतपथश्रुतेःयस्यपिताप्रेतस्यात्सपित्रेपिउनिषायिति विस्वा
 दिस्मृतेश्च॥यजुमनुदेवलो॥वसवःपितरोज्ञेयारुद्राज्ञेयाःपितामहाः॥प्रपितामहास्तथा
 दिव्याःश्रुतिरेषासनातनी॥ यच्चयाज्ञवल्क्यः॥ वसुरुद्रादिति
 सुताःपितरःप्राहदेवताइति॥तदभेदध्यानार्थं॥ यानितुहेमाद्रौनदियुरारो।
 विष्णुःपितास्यजगतोदिव्योयज्ञःसखवा॥ब्रह्मापितामहोज्ञेयोसहस्रप्रपितामहइति॥
 यच्चभविष्ये॥ अनिरुद्रःस्वयंज्ञेयःप्रद्युम्नश्चपितास्मृतः॥संकर्यगालजनको
 वासुदेवस्तुतयिता॥ स्वयंकर्ता॥ यतुतत्रैवप्रथमोवरुणीज्ञेयःप्राजा
 पत्यस्तथापरः॥तृतीयोऽग्निःस्मृतःपिउघेषपिउविधिःस्मृतः॥ यच्चआदित्य
 पुरारो॥ मासाश्चपितरोज्ञेयाःऋतवश्चपितामहाः॥सवत्सरःप्रजानांचवसुम
 प्रपितामह॥ यच्चनदियुरारो॥ अग्निष्वातात्राह्मणानापितरःयुरि
 कीर्त्रिताः॥राज्ञांवरिष्वेदोनाम॥विशांकाव्याःप्रकीर्त्रिताः॥सुकालिनसुश्रुद्राणांव्यामात्रे
 च्छान्यजातियु॥ इति॥ अत्रावाहनादिषुपित्रादयःसमुच्चयेनविकल्पेनवा
 यथाचारतत्रदेवतारूपेणवाच्याइतिहेमाद्रादयः॥ हेमाद्रौब्राह्मे॥ या
 र्वसांकुरुतेयसुकोवल्पितुहेतुकं॥मातामघ्नकुरुतेपितृहासप्रजायते धीम्यः।
 पितरोयत्रऋजंतेतत्रमातामहाभ्रवं॥अविशेषेणकर्तव्यंविशेषान्तरकत्रजेत्॥अस्या
 यवादमाह॥ कामायनः॥ कर्षुसमन्वितमुक्तांतथाधंप्राहसोऽ
 शं॥प्रसाहिकंचशेषेषुपिऽसुःषडितिस्थितिः॥दर्शादोसपत्नीकानामेवदेवतात्वं॥स्वि
 नमर्त्रोसमंप्राहमाताभुंक्तेसुधासमं॥पितामहीचस्वनेवतथैवप्रपितामहीतितत्रैवो
 क्तेः चदिकायांचतुर्विंशतिमते॥ स्याहंवर्जोयित्विकंस्त्रीणां
 नास्तिपृथक्क्रिया॥केचिदिच्छंतिनारीणांपृथक्प्राहमहर्षयः॥अन्वयकासुतद्वोच
 गयायांचक्षयेहनि॥अत्रमातुःपृथक्प्राहमन्यत्रपतिनासहेति॥ कामा
 यनोक्तेश्च॥ अस्यनिर्मूलतावदेतोगोडास्त्वज्ञासव॥अत्रभाग्यमध्याहारः
 अन्यथासंपतिकार्येमात्रैरतिप्रयोगायत्रे॥अत्रमातृशरीजनमामेवमुस्यः॥तेनसप
 त्नामातृभ्योनदद्यात्॥एवंपितामहादिशब्दैःपितृजनमादयएवोच्यंत्तत्तसपत्नीभ्यो
 नदेयमितिहेमाद्रिः॥कारुण्येनतुमहालयादौदेयमितिसख॥ अथवि
 श्वेदेवाः॥हेमाद्रौशंखटहस्यती॥ इष्टिप्रादेकनूदक्षीसपत्नीनांदीमुखेवस
 ॥नेमित्तिकेकामकालौकाम्येचघुरिलोचनी॥युरुवश्चाईवश्चायर्षीसमुदाहृतौ
 ।तत्रैवा॥उत्पत्तिनामचैतेषांनविदुर्द्विजातयः॥अथमुच्चारणायस्तेः श्लोकः
 अद्वासमन्वितेः॥आगच्छतमहाभागविश्वेदेवामहावलाः॥येयत्रविहिताःप्राहिसाव

धाना भवंतु ते इति ॥ इति प्राह प्रतिरुचिरित्युक्तमिति कल्पतरुः ॥ आधानादिकर्मांगमित्ये
नैमित्तिकमेको हि स्रम ॥ एको हि संतु यच्छादं तन्नैमित्तिकमुच्यते इति भविष्योक्तेः ॥ यद्यपि ए
को हि संदेव हीनमिति ॥ तत्र विश्वेदेवनिषेधस्तथापि ॥ न वश्राहं ह्यदशमासिके च कामकारो
ज्ञेयो ॥ न वश्राहं दशाहानिनवमिश्रं तु घटन ॥ अतः परंपरागो वै त्रिविधं प्राह मुच्यते ॥
अस्मिन्नेव पुराणो वा विश्वेदेवानलेभिरे ॥ आसुरं तभवेच्छादं स्रमं तत्र वृत्तमितिवद
चपरिश्रियात् ॥ एतच्च वद्वचानामेव ॥ तेषामेवोक्तेः ॥ अन्येषां तु नात्र विश्वेदेवा इति कात्या
यनोक्तेस्तन्निषेध एवेति शब्दी चंद्रोदयः ॥ अन्ये तु नैमित्तिकं सपिंडीकरणमाहः ॥ म
विष्ये ॥ यद्यप्येको हि संतच्छेनोक्तं ॥ तथापि तदप्यदेवं कर्तव्यमपुष्पान्भोजयेद्विजा
निति तत्रैव विश्वेदेवनिषेधात् ॥ यद्यपि सपिंडीकरणे शतएको हि संतथापि सपिंडीकर
णं प्राहं देवप्रवृत्तियोजयेदिति वचनान्तरत्वम् ॥ हेमाद्रावादिन्यपुराणो ॥ विश्वेदेवोक्त
गृहः सर्वाश्चि सुकीर्तिनी ॥ नित्यनादीमुखे प्राहं वसुसमो चयैत्रके ॥ नवात्तमनेदेवो
कालकामो संदेवहि ॥ अपिकत्यागते सूर्यकाम्ये च धुरिलीचनो ॥ पुरुरवादेवो चैव विश्वेदे
वो तु पार्वरी ॥ क्वचिद्विश्वेदेवापवादमाह ॥ हेमाद्रौ शातातयः ॥ नित्य
प्राहं मदेवं स्यादेको हि संतथैव च ॥ मान्प्राहं च पुमैः स्याददेवं प्राधुरैः शयक् ॥ योजयेदे
वशर्वाणि प्राहान्यसानियत्नतः ॥ नादी प्राहं भिन्नप्रयोगपक्षे मान्प्राहं मदेवमिति हेमा
द्रिः ॥ अथ विप्राः ॥ तेषां त्रिमध्यमाधममदेव त्रिविधाः ॥ अत्र म
दीयाः श्लोकाः ॥ त्रिराचिकेतस्त्रिमधुश्च वद्वचोप्याथर्वणो यजुषसामगो च ॥
षडंगविच्च त्रिसुपर्णवेत्ताप्यथर्वशीर्षीध्ययनेरतश्च ॥ शतापुवेदार्थविदो प्रवक्ता स्याद्
हचारी च तथा निचिचसीदहृत्त्रिःसन्पवाक् ॥ परुथेः स्वेर्मातापित्रोः पंचभिः स्यात्वंशः ॥ य
नोपुक्ती जेसामापुराणवेत्तापुत्रीचेतिहासेष्वभिज्ञः ॥ योगीभिस्तुः सामगो ब्रह्मवेत्तापंचा
पिश्च श्रीत्रियस्तुतोवा ॥ शमुध्यायी श्रीशयादाजसेवीयाश्चैते नूत्रमाः संप्रदिशः ॥ मि
स्तुयोगीयाथरतेत्तलभ्याभागात्तथाश्चेत्तदा भोजनीयाः ॥ प्राहं विप्रेषूपविष्टेषु पश्चात्तं
प्राप्ताश्चेत्तविप्रयुक्तो नुभोजाः ॥ अत्र मूलहेमाद्रौ ज्ञेयम् ॥ तत्रैव नारदः ॥ यो
वैयती ननादत्यभोजयेदितरान्द्विजाच ॥ विजानन्वसन्तीयामेकव्यंतयातिराससाच ॥
दीपकलिकायां दक्षः ॥ विनामांसेनमधुना विनादक्षिरायाशिक्षा ॥ परिहर्तुं
भवेच्छादं यतिषु प्राहं भोजिषु ॥ एतच्च ज्ञानिविषयं ॥ त्रिराचिकेतस्त्रिसुपर्णो यजुर्वेदे
कंदशोतहृतेन तदध्यापिनो यस्य संप्रद्वैसी मवाः सत्रिसुपर्णो इति वोपदेवः ॥ त्रिमधुत्त
वेदेकंदेशतदध्यायी ॥ केचित्त्रिणाचिकेतंचयने त्रिःशतवानित्यर्थमाह सुदेमाद्रि विरुहं ॥
हेमाद्रौ गौतमः ॥ पुवभ्योदानं प्रथमं पितृवयससत्यके ॥ मान्पि मनुः ॥ यश्चाकुरु
तेवाचं यश्चामीमांसेतध्वरं ॥ सामस्वविधिज्ञश्चयं क्ति यावनयावनाः ॥ कौर्मेश्वसमानप्रव
रको घसगो ब्रह्मस्यैव च ॥ अत्र संबंधी च विज्ञेया ब्राह्मणा प्राहं सिद्धये ॥ गारुडे ॥

त्विराक्षसत्वेतथा मिवे ॥ दनुजत्वेतथा मयं प्रेतत्वे रुधिरोदकां ॥ मनुष्यत्वेन पानादिना ना
 भोगकारं भवेत् ॥ अत्र पित्रादि शब्देर्जनकादीनामेव देवतात्वमुच्यते नवस्वादीनां ॥ अस्यै
 तन्नरतियजमानस्यपित्रेश्च शिशतपयश्चुतेः यस्यपिता प्रेतस्यात्सपित्रेऽपि उनिष्ठापिति विष्वा
 दिस्मृतेश्च ॥ यत्तु मनुदेवली ॥ वसवः पितरो ज्ञेया रुद्रा ज्ञेयाः पिता महाः ॥ प्रपिता महास्य
 दिव्याः शुक्तिरेखासनातनी ॥ यच्च याज्ञवल्क्यः ॥ वसुरुद्रादिति
 सुताः पितरः प्राददेवता इति ॥ तदभेदध्यानार्थं ॥ यानितु हेमाद्रौ नदिपुराणी ॥
 विष्णुः पितास्य जगती दिव्यो यज्ञः स एव च ॥ ब्रह्मा पिता महो ज्ञेयो घृहं च प्रपिता मह इति ॥
 यच्च भविष्ये ॥ अतिरुद्रः स्वयं ज्ञेयः प्रयुश्च प्रपिता स्मृतः ॥ संकर्षणसूक्तजनको
 वासुदेवसूतत्पिता ॥ स्वयं कर्त्री ॥ यत्तु तत्रैव प्रथमो वरुणी ज्ञेयः प्राजा
 यन्सुत्थापरः ॥ तृतीयोऽत्रिः स्मृतः पिउं घेषपिउं विधिः स्मृतः ॥ यच्च आदित्य
 पुराणी ॥ मासाश्च पितरो ज्ञेया ऋतवश्च पिता महाः ॥ सर्वत्सरः प्रजानां च वसुम
 प्रपिता महा ॥ यच्च नदिपुराणी ॥ अत्रिष्वातात्राह्मणानां पितरः यरि
 कीर्त्तिताः ॥ राजां वरिह्यदीनाम ॥ विशाकाव्याः प्रकीर्त्तिताः ॥ सुकालिनसुश्रुद्राणां व्यामाशे
 च्छान्त्यजातिषु ॥ इति ॥ अत्रावाहनादिषु पित्रादयः समुच्चयेन विकल्पेन वा
 यथाचारतत्र देवतारूपेण वा व्या इति हेमाद्रादयः ॥ हेमाद्रौ ब्राह्मे ॥ या
 र्वंशं कुरुते यस्य कुकेवलं पितृहेतुकं ॥ मातामघ्न कुरुते पितृहासप्रजायते धीम्यः ॥
 पितरो यत्र क्षन्ते तत्र माता महा प्रव ॥ अविशेषेण कर्त्तव्यं विशया न्नरकं व्रजेत् ॥ अस्या
 यवादमाह ॥ कात्यायनः ॥ कर्षुसमन्वितं मुञ्चत तथा धंश्राद्वोऽ
 शं ॥ प्रसादिकं च शेषेषु पिशः सुः षडिति स्थितिः ॥ दर्शादौ सपत्नी कानामेव देवतात्वं ॥ सि
 नभर्त्रासमंश्रादं माता मुंक्ते सुधासमं ॥ पिता मही च स्वने वनथैव प्रपिता महीति तत्रैवो
 क्तेः चदिकायां चतुर्विंशतिमते ॥ सयाहं वज्रयित्त्वं स्त्रीणां
 नास्ति यथ कक्रिया ॥ केचिदिच्छंति नारीणां यथ कश्रादमहर्षयः ॥ अन्वेषकासु वद्वौ च
 गयायां चक्षुयेहनि ॥ अत्र मातुः यथ कश्रादमन्यत्रपतिनासहेति ॥ कात्या
 यनोक्तेश्च ॥ अस्यानिर्मूलतां वदंती गौडस्वज्ञा एव ॥ अत्र भागवत्पध्याहारः
 अस्यथा सपतिकार्ये मात्रेश्चिप्रयोगाय त्रैः ॥ अत्र मातृशब्दो जननामेव मुख्यः ॥ तेन सप
 लमात्तभ्यो न दद्यात् ॥ एवं पितामहादि शब्दैः पितृजननादय एवोच्यन्त इति तस्य लीभ्यो
 न देयमिति हेमाद्रिः ॥ बाहरयिनतु महा लयादी देयमिति स एव ॥ अथ वि
 श्वेदेवाः ॥ हेमाद्रौ शंखरहस्यती ॥ इति श्राद्धे कतूदक्षी सत्मीनादीमुखे वसु
 ॥ नेमिन्निके कामकालो काम्ये च घुरिलोचनौ ॥ पुरुरवश्चाद्रवश्चाद्यर्षी समुदाहृतौ
 । तत्रैव ॥ उत्पन्निनाम चैतेषां न विदुर्ग्रहिजातयः ॥ अयमुच्चारणाय तैः श्लोकः
 अद्वासमन्वितैः ॥ आगच्छतु महाभागा विश्वेदेवा महावलाः ॥ ये यत्र विहिताः प्रादिसाव

यीचकुंडास्यथकूटकारी॥ बालांश्वयोध्यायनेस्वपुत्रादवाप्रविधस्वयकुंडगोलौ॥ अये
 दिधिष्वाःपतिरस्ववर्त्रीसोमकर्त्रीतेनिककेककक्षी॥ पुडाचार्यःपक्षिणापीषकश्चस्त्री
 तोमेत्राहक्षसंरोपकश्चमेघाणां वामहिषाणां चपुष्पास्त्रीयस्त्रीसुप्रहितैर्यश्चजारिः॥ जी
 वपथ्येनश्चदत्रानुयोगाद्रव्यप्राप्तिवेदमुद्गादयंतःयामयाजियशुकेशविष्णुपिलेनशिलि
 पिरवादकारान्॥ अर्थकामरतश्चद्रयाजकश्मशुहीनजटिसुंरनिर्धृणान्॥ यस्यचैवय
 हिराणरजस्वलास्वार्थयाकरतशायदायकान्॥ जीवकुस्यतिविलोहितेक्षणांनकुजवा
 मनश्रुयाभिशापिनः॥ पुत्रहीनमथकूटसाक्षिणोप्रातिहारिकमयान्ययाजकं॥ स्वामदान
 परिवेनृयाजकस्तेनहिसकमुखान् विवर्जयेत्॥ अत्रमूलहेमाद्रौपथ्वीचं
 दौदयेचक्षेयं॥ भारतेदानधर्मेषुआहवर्ज्याविप्रधिकारि॥ कितवोभूराहाय
 स्त्रीयशुयालीनिराहतिः॥ यामप्रेष्योवार्धुधिको गायकः सर्वविष्णुयि॥ सामुद्रिकोराज
 भृत्यलैलिकःकूटकारकः॥ पित्राविवदमानश्चयस्यचोपपतिर्गृहे॥ अभिशस्तस्यथास्ते
 नःशिल्पश्चोपजीवति॥ यर्वकारश्चस्त्रीचमित्रधुक्यारदारिकः॥ अत्रतानामुयाध्या
 यःकांडश्लक्ष्णैवच॥ अभिश्रयःपरिकामेघःसुनाटेश्वरवच॥ परिवित्रिस्यथास्तेनो
 दश्चमीगुरुतल्पगः॥ कुशीलवीदेवलकीनक्षत्रैर्यश्चजीवति॥ ईदशात्राहणाज्ञेयाश्च
 पात्रेयाःपुष्टिश्चिरतथा॥ ऋणकर्त्रीचयोराजन्यश्चवार्धुधिकोनरःकांडश्लक्ष्णशाखं
 तत्रापराशस्वयोयनीतः॥ तदध्यायीच॥ सत्रियवैश्यवृत्रो नारदसु॥ तस्यामेवतुयो
 वृत्रो ब्राह्मणोवसंतरसान्॥ कांडश्लक्ष्णुतोमार्गान् सोऽप्यात्रेयःप्रकीर्त्तितत्साहहारी
 तः॥ श्रद्रपुत्राःस्वयंदत्रायेचैतेकीतकाःसुताः॥ तेसर्वे मनुनाप्रीक्षाःकांडश्लक्ष्णसंशयः
 ॥ अयेपिहेमाद्रौमात्स्ये॥ त्रिशंकुन्वर्वरणंधानचीनद्रविडकीकरा
 न्॥ करण्टकांस्तथाभीरान्कलिगांश्चविवर्जयेत्॥ तत्रैवसौरपुराणो॥
 अगवंगकलिगांश्चसौराष्ट्रचयुजोरंस्तथा॥ आभीरान्कोकरांश्चैवद्राविडाचदाक्षि
 णायनान्॥ आवंमामागंधांश्चैवब्राह्मणान् विवर्जयेत्॥ चंद्रिकायायमः॥
 काणाःकुजाश्चयेढाश्चकतघ्रागुरुतल्पगाःमानकूटासुलाकूटाशिलिनीयामयाज
 काः॥ राजभृत्यांधवधिरमूकखल्वाटयंगवः॥ वणिजोमधुहर्त्रीरोगरदावनदाहकाः
 समयानांचमेत्रारःभदानेयेनिवारकाः॥ प्रहृषीयनिष्ठत्राश्चट्याप्रत्रजिताश्चये॥ य
 श्चप्रत्रजिताज्ञातःप्रत्रजावसितश्चयःअवकीर्णांचवीरघ्नौगुरुघ्नौपितृदूषकः॥ आ
 द्काशिकायांकात्यायनः॥ हिर्नयःजीवदश्चर्मासुक्तोतिकपिलस्तथा
 छिन्नोश्छिन्नलिंगश्चनेवकेतनमर्हति॥ हिर्नयःपित्रोर्वेशत्रिपुरवृष्टिचवेदा
 श्रिः॥ हेमाद्रौमरीचिः॥ अविहकाराःकृष्णश्चलंवकर्गीस्तथे
 वच॥ वर्जनीयाप्रयत्नेनब्राह्मणाःआहकर्मणिब्राह्मे॥ मूकश्चप्रतिनाशश्चछि
 न्नांगश्चाधिकोशुलिः॥ गलरोगीगंडमालीस्फुटितांगश्चसञ्चरः॥ यंडनैवरमदाश्च

श्राद्धेषु विनियोजास्ते ब्राह्मणा ब्रह्मवित्रमाः ॥ ये योनिगोत्रमत्रास्ते वासि संवधवर्जिताः ॥ मनु-
नामंत्रं भोजयेच्छ्राद्धे धनेः कार्योस्यसंग्रहः ॥ नारिं नमिन्निपविधात्रे तु श्राद्धे निमंत्रयेत् ॥ ह्यो-
र्भ्रात्रोः श्राद्धे भोजनं निषिद्धं ॥ पितृषु त्रीभ्रातरौ निरग्निं गुर्विं रणपति ॥ स गौत्रं प्रवरं चैव श्राद्धे
सुपरिवर्जयेत् ॥ इति श्राद्धदीपकलिकाया जातूकरणी क्रोः ॥ अथ
मध्यमाः हेमाद्रीकौर्मगाप्यौ ॥ नेकगोत्रे हविर्देयाद्यथाकमात्तथा हविः ॥
अभविद्युत्पगोत्रमणमेकगोत्रं सुभोजयेत् ॥ अत्र केचित् स्वशास्त्रीयान्मुखा नाहः पठति च ॥
निमंत्रयी तर्षवैद्युः स्वशास्त्रीयान् द्विजोत्रमान् ॥ स्वशास्त्रीयहिजाभावे हि जानमानि मंत्रये-
दिति ॥ इदं तु निमूलत्वाद्देमात्रिणा ह्यितत्वाच्चोपेक्ष्य मनु रयि ॥ यत्नेन भोजयेच्छ्राद्धे ब्राह्म-
णं वेदयारणं ॥ शास्त्रांतगमथाध्वपुं ह्दोगवासंसातिगम् ॥ स्यामन्यतमो यस्य भुंजीत श्रा-
द्धमर्चितः ॥ पिच्छांतस्य तृप्तिः स्याच्छ्राद्धतीक्ष्णतपोरुची ॥ अत्र मासकश्लोकः ॥ मातां म-
होमानुलभाग्निनेयदोहि त्रजामातृगुरुस्वशिष्या ॥ ऋत्विक् च याज्यस्वसुरौ स्वबंधुश्याला-
गुराथास्वनुकल्पभूताः ॥ बांधवो मानृष्वस्य पितृष्वस्य मानुलपुत्रा इति वोपदेवः ॥ अत्र प्र-
लेहेमाद्रीज्ञेयं ॥ सगुरास्वस्त्रीयापतिक्रमे दोष एव ॥ सप्रश्चीं न सप्रयान् पुरुषानात्मना
सह ॥ अतिक्रम्य हि जानेतानूनस्केयातयेत्स्वगा ॥ संवधिनस्तथा सर्वां नदीं हि त्रिद्विपतिं त-
या ॥ भाग्निनेयं विशीये रातया बंधुस्वगा धियेति ॥ मदनरत्ने भविष्योक्तेः ॥
अतएव याज्ञवल्क्ये ब्राह्मणा प्रातिवेश्यानामेतदेवानि मंत्रणो इति गुरपतिक्रमे दशपर्यादं उ-
माह श्रासन्नमात्रपरमिदं ॥ मूर्खैस्तु न दोषः ॥ ब्राह्मणातिक्रमीनास्मि मूर्खैश्चैव विवर्जितौ ॥ ज-
लतमग्निमुत्सृज्य न हि भस्मनि हृत्य त्रिकांश्यायनी क्रोः ॥ विप्रस्यापि दोषः ॥ अविहानप्रति-
युं ह्दानी भस्मीभवति दारुवदिति मन्त्रोः ॥ अपराकं अत्रिः ॥ षड्-
स्य सुपुरुषेभ्यो वीगश्राद्धेया सुगोत्रिणाः षड्भ्य सुपरतो भोज्याः श्राद्धे स्युर्गोत्रजा अयि ॥ ए-
तच्च ब्राह्मणालाभे ॥ अप्रिशदान् ॥ असंभवे हेमाद्रीगौतमः ॥ शिष्याश्चैकसगोत्राश्च भोज-
ये हर्षत्रिभ्यो गुरावतः ॥ आयसंवः ॥ ब्राह्मणान् भोजयेद्योनिगोत्रम-
त्रांते वास्यसंबंधान् गुराहासौ तु परेषां समुदितः ॥ सोदर्योपि भोजयितव्य एतेनोते वासिनो
व्याख्याता इति ॥ अत्र विशेषमाहात्रिः ॥ पितापितामहो भ्रातापुत्रो वायस्यं उकः ॥ न पर-
स्परमर्घ्यासुर्न श्राद्धे ऋत्विजस्तथा ॥ ऋत्विक्पुत्रादयोप्येते सकुलान् ब्राह्मणाः स्मृताः ॥ वि-
श्वदेवेनियोक्तव्यायधेते गुरावतः ॥ सगोत्रान
नियोक्तव्याः स्त्रियश्चैव विशेषतः ॥ अथ वर्जाः ॥ अत्र मामकाः
श्लोकाः वर्जान् प्रवश्येत्थरोगिवैरिहीनाधिकां गान् कितवान् कृतघ्नान् ॥ नश्च त्रशा-
स्त्रिणा च जीवमानान् भेषज्यत्स्यापि च राजभृतान् ॥ संगीतकायस्य कुसीदरुत्यावेदकये-
गापिकवित्त्वत्स्या ॥ देवार्चनेनापि च जीवमानान् स्वाध्यायदारप्रिसुतीक्ष्णकारान् ॥ दु-
र्बालखल्वाटुकनस्वधर्मिनरांश्च यौनर्भवकृष्णदेतान् ॥ आगारदाहीगरदः समुद्रया ॥

यीचकुंडास्यथकूटकारी॥ बालांश्वयोध्याययतेसपुत्रादवाप्रविद्यस्वयकुंडगोली॥ अथे
 दिधिस्याः यतिरस्वकर्त्रीसोमक्रयतीतिभिककेककही॥ पुहाचार्यः पक्षिरांयीषकश्चलो
 तोभेत्त्राहसरोयकश्चमेघारां वामहिघारां चपुष्पासीयस्त्रीषुप्रहितैर्यश्चजरिः॥ जी
 वपध्यगश्चदत्रानुयोगादव्यप्राप्तेवेदमुहाटयंतः यामयाजियशुके शविक्रयित्सेनशिल्पि
 पितृवादकारान्॥ अर्थकामरतश्चद्रयाजकश्मशुहीनजटिसुंडनिर्घृणान्॥ यस्यचैवगु
 हिराीरजस्वलास्वार्थयाकरतशापदायकान्॥ कीवकुस्यतिविलोहितेक्षणाचकुजवा
 मनशृषाभिशापिनः॥ पुत्रहीनमथकूटसाक्षिरांप्रातिहारिकमयाज्ययाजकं॥ स्वामदा
 परिवेद्याजकस्तेनहिंसकमुखान् विवर्जयेत्॥ अत्रमूलहेमाद्रीश्वीचं
 शोदयेचक्षेयं॥ भारतेदानधर्मसुश्राद्धवर्ज्योविप्रधिकारे॥ कितवौभूराहाय
 स्मीपशुपालो निराहतिः॥ यामप्रेष्यावार्धुषिको गायकः सर्वविक्रयी॥ सामुद्रिको राज
 मृत्युसैलिकः कूटकारकः॥ पित्राविदमानश्चयस्यवोपपतिर्गृहे॥ अभिशस्तस्यथास्ते
 नः शिल्पश्चापजीवति॥ यर्वकारश्चसूचीचमित्रधुकूपारदारिकः॥ अत्रतानामुयाध्या
 यः कांडशृस्तथैवच॥ अमिश्रयः परिक्रामेघः सुनादेशूरवच॥ परिवित्रिस्यथास्तेनो
 दश्चमीगुरुंतल्पगः॥ कुशीलवीदेवलकीनक्षत्रैर्यश्चजीवति॥ ईदशात्राहणाज्ञेया
 पांत्नेयाः पुधिशिरनथा॥ ऋणाकर्त्रीचयोराजन्यश्चवार्धुषिकोनरः कांडशृस्वशाखा
 त्पत्रापरशास्वयोपनीतः॥ तदध्यायीच॥ सत्रियवेश्यवृत्रो नारदसु॥ तस्यामेवतुयो
 वृत्रीत्राहणीवसंतरसात्॥ कांडशृष्टस्युतो मार्गान् सोऽयांत्नेयः प्रकीर्त्तितत्त्याहहारी
 तः॥ अद्रपुत्राः स्वयंदत्रयेचैतेत्रीतकाः सुताः॥ तिसर्वमनुनाप्रीक्षाः कांडशृष्टानसंशयः
 ॥ अथेपिहेमाद्रीमान्ये॥ त्रिशंकुवर्वरानंध्रान्चीनदविडकोकरा
 न्॥ करणाटकांस्तथाभीरान्कलिगांश्चविवर्जयेत्॥ तत्रैवसौरपुराणे॥
 अंगवंगकलिगांश्चसौराश्चरुर्जंरंस्तथा॥ आभीरान्कोकरांश्चैवद्राविडान्हाशि
 रायनान्॥ आवंसाचमागधांश्चैवब्राह्मणांस्तुविवर्जयेत्॥ चंद्रिकायायमः
 काणाः कुजाश्चषेढाश्चज्ञानप्रागुरुतल्पगः मानकूटसुलाकूटाशिल्पिनीयामयाज
 काः॥ राजभृशोधधिरभूकखल्वाटयंगवः॥ वरिजोमधुहर्त्रीरेगरदावनदाहकाः
 समयानोचभेत्तारः प्रदानेयनिवारकाः॥ प्रहजोयतिरत्राश्चटथाप्रब्रजिताश्चये॥ य
 श्वप्रब्रजिताज्ञातः प्रब्रजावसितश्चयः अक्कीर्णाचवीरघ्नोयुगुघ्नोयितृदूषकः॥ आ
 ह्काशिकायांकात्यायनः॥ हिर्नयः कीवदश्चमीसुत्तोनिकापिलस्यथा
 क्षिन्नोयक्षिन्नलिंगश्चनेवकेतनमर्हति॥ हिर्नयः पित्रोर्वशत्रियुरुष्वविच्छिन्नवेदा
 धिः॥ हेमाद्रीमरीचिः॥ अविदकराः कस्यश्चलवकरास्तथै
 वच॥ बर्जनीयाप्रयत्नेनब्राह्मणाः श्राद्धकर्मणिब्राह्मे॥ भूकश्चरनिनाशश्चक्षि
 न्नागश्चाधिकोगुलिः॥ गलरीगीगंडमालीसुदितांगश्चसञ्चरः॥ षंडतूवरमंदाश्च

आदेयेतानुविवर्जयेत्॥ लंबकर्णं चाह॥ तत्रैव गोभिलः॥ हनुमूलादश
 कर्णो लंबीनुपरिकीर्तितो॥ द्युगुलातीतकर्णस्य भुजते पितरो ननु॥ घंडश्चात्र चंद्रिकी क्रः
 सप्तविधो याद्यः॥ यथा॥ घंडको वातजः घंडः घंडः कीवो नपुसकः॥ कीलकश्च तिस्रैव
 कीवभेदाः प्रकीर्तितः॥ यराशरमाधवीये तत्रुहंशविधउक्रः
 तेषां स्वरूपाणि तत्रैव ज्ञेयानि॥ चंद्रिकायां शाजातयः॥ अपिष्टो मादि
 भिर्यज्ञैर्येयजं त्यल्पदक्षिणोः॥ तेषामन्नं नभोक्तव्यमयां त्पाले प्रकीर्तितः॥ एतच्च श
 क्रौसंसा॥ अयर्के भारते॥ अत्रती कितवसेनः प्राणिविक्रयको
 पिवा॥ यथा चेत्यीतवान् सोमं सोपिकेतनं महति॥ आहृद्रीयकलिकायां यमः॥ अप
 लीकश्च वर्जः स्यात्सयलीको व्यनप्रिकः॥ तत्रैवाश्चलायनः॥
 प्रतिमा विक्रयं यैकरोति यतितस्तुसः॥ जीवनाथं यरास्थीनिधुत्वातीर्थं प्रयातियः॥
 मातापित्रोर्विना सोपियतितः परिकीर्तितः॥ तत्रैव जातूकरणः॥
 यत्र मानुलजोद्वाही यत्र वातृषलीयतिः॥ आहं नगच्छे तदि प्राः कृतं यच्च निरामिषा॥
 पित्रुपुत्रो भ्रातरौ दो निरग्निगुर्विणीयतिः॥ सगोत्रप्रवरं चैव प्राह्ये सुपरिवर्जयेत्॥
 वृहन्नारदीये॥ शंखचक्रं मृदायस्तुकुर्व्योत्र प्रायसेनवा॥ सशूद्रवहद्विष्क
 र्यस्वर्गसाहि प्रकर्मणः॥ शंखचक्राद्यं कनचगीतनुत्वादिकं तथा॥ एकजातेर्येध
 म्भानजातु स्याद्विजन्मनः॥ तेन ये तप्रमुद्रादिविधंयस्ते शूद्रविषया इति श्रुत्वा चंद्रोद
 यः॥ शिवके शवयोरं कान् शूलचक्रादिका नृदिजः॥ नधारयेत्तमतिमान्
 वैदिकेवर्मनिस्थितरत्याश्चलायनोक्तेश्च॥ नृत्यं चोदराद्यर्थं निषिद्धमिति श्रीधरस्वा
 मी॥ अमेपि निषिद्धानि वधेयुज्ञेया॥ इतिदिक्॥ अत्रविप्राणां
 आद्यत्वोत्प्रेवतहर्ज्यानां निषेधसिद्धे पुनर्वर्जं परिगरानं निषिद्धवर्जुर्निर्युगा प्राप्
 र्थमिति विज्ञानेश्वरः॥ कुशिकाराणदेर्यवा दो हे माद्रो वसिष्ठः॥ अयिचेनंत्रविद्युक्रः
 शरीरैः यन्निहृषणोः॥ अदृश्यंतं यमः प्राहयं क्रियावनएवसः॥ क्वचिदिप्राणां जानि
 मात्रेणाद्यत्वमुक्तं॥ चंद्रिकायामात्रेये॥ यदिपुत्रो गयां गच्छे
 त्कदाचित्कालपर्ययात्॥ तानेव भोजयेद्दिपान् ब्रह्मणा ये प्रकल्पिताः॥ ब्रह्मणा कृत
 संस्थाना विप्रा ब्रह्म समासृताः॥ अमानुषा गया विप्रा ब्रह्मणा
 ये प्रकल्पिताः तेषु नृश्रेषु संतुष्टाः पितृभिः सह देवताः॥ तत्रैवा न विचार्य कुलशीले वि
 धाचतप एव च॥ इजितं स्तिसु संतुष्ट देवाः सपितृगुणैः गयायां निर्युगा अपितर
 वभोज्याः॥ इति हेमाद्रिः॥ असयवदप्राद्रे एव तन्नियमो नाप्यत्रेति
 त्रिस्थलीसेतोपिता महचरणाः॥ श्रुत्वा चंद्रोदयेपियात्रो॥ तीर्थ
 पुत्राह्मरां नेवपरीक्षेत्कदाचन॥ अन्नार्थिनमनु प्राप्ते भोजं तं मनु रजवीत्॥ स्कांदि
 पि॥ ब्राह्मरां नपरीक्षेत्तीर्थेऽत्र निवासिनः॥ मनुः॥ न ब्राह्मरां परीक्षेत्तदेवैक

र्मणिधर्मवित् ॥ यिञ्चैकर्मणिनुप्राप्तेपरीक्षेतप्रयत्नतः ॥ असंभवपरमेतदितिमेधातिथिः
 हेमाद्रौव्यासः ॥ गायत्रीसारमात्रोपिवरंविप्रःसुमंत्रितः ॥ नापंत्रितश्चतुर्वेदीसर्वाशीसर्वविक्रयी ॥
 काणाकूटाश्वकुजाश्वदरिद्राव्याधितासथा ॥ सर्वेऽप्रादेनियोक्तव्यामिश्रितावेदपारंगैः ॥
 यविप्रनिमंत्रणाम् ॥ चंद्रिकायांवारहे ॥ वस्त्रशौचादिकर्तव्यंश्वःकर्त्तास्मीतिजानता ॥ स्थानो
 पलेपनंकात्वाततोविप्रान्निमंत्रयेत् ॥ दंतकाष्ठं चविस्त्रजेद्ब्रह्मचारीशुचिर्भवित् ॥ तत्रैव
 प्रचेताः ॥ दक्षिणं चरणं विप्रःसर्वं वैश्वत्रियस्तथा ॥ पादावादायपवेश्योद्दीश्वदःप्र
 णतिशर्वकं ॥ दृहस्यतिः ॥ उपवीतीततोभूत्वादेवार्थं तुद्विजोत्रमान् ॥ अ
 पस्येनपिञ्चैयस्वयंशिश्योयवासुतः ॥ प्रचेताः ॥ सर्वरांप्रिययेदांप्रहिजानां
 नुनिमंत्रणो ॥ दृथ्वीचंद्रोदयेस्कांदि ॥ राजकार्येनिपुक्तस्यबंधनियहव
 र्त्तिनः ॥ व्यसनेसुचसर्वेषुऽप्रादेविप्रेणकारयेत् ॥ चंद्रिकायांयमः ॥ अमो
 ङं ब्राह्मणस्यान्वष्टमलेननिमंत्रितः ॥ तथैवष्टमलस्यान्ब्राह्मणेननिमंत्रितः ॥ त
 त्रैव्येठानसिःसप्रयंचद्वौवाश्रीत्रियान्निमंत्रयेत् ॥ आश्वलायनसूत्रे ॥
 एकैकमेकैकस्यद्वौद्वौवात्रीस्त्रीन्वाहद्वौफलभूयस्त्वं ॥ द्वाविजिह्विऽप्रादेगौतमः ॥ नवावा
 रान्भोजयेद्युजोवायथोत्साहं याज्ञवल्क्यः ॥ द्वौदेवेप्राक्त्रयः
 पिअउदगैकैकमेववा ॥ मातामहानामप्येवतंत्रवावैश्वदेविकम् ॥ दीपक
 लिकायांपराशरः ॥ सयत्रावर्थयात्राणामेकैकस्यत्रयस्त्रयः ॥ यित्रादौत्रह
 णाः प्रोक्ताश्वत्वारोवैश्वदेविके ॥ दृहयाज्ञवल्क्यः ॥ दशैकंपंच
 वाविप्रान्पार्वरीविनियोजयेत् ॥ अत्रवैश्वदेवेद्वौचतुरीवोपवेश्यपित्रादीनामेकैकस्य
 स्थानेएकंत्रीन्यंचसप्रनववोपवेशयेदितिनिस्तुगौर्यः ॥ मनुः ॥ द्वौदेवेपिनु
 क्तयेत्रीनैकैकसुभयत्रवाभोजयेत्ससृष्टोपिनप्रसज्येत्विस्तरं ॥ सन्त्रियांदेशकालौचशो
 चंब्राह्मणसंपदं ॥ यंचैतान्विस्तरंहेतितस्मान्नेहेतविस्तरं ॥ दृथ्वीचंद्रोदयेशा
 तानयः ॥ द्वौदेवैश्वरीविप्रोप्राङ्मुखानुपवेशयेत् ॥ यिञ्चैवृद्धं सुखांस्त्रीश्ववह
 चाध्वंसामगान् ॥ अत्यशक्तौ हेमाद्रौदेवलः ॥ एकैनापिद्वि
 प्रेणसदृयिंऽप्राहमाचरेत् ॥ षडर्थान्द्वार्ययत्रत्रयउभ्योदघात्रयाहविः ॥ गोभिलः
 यथैकंभोजयेच्छादेच्छंदैंगतत्रभोजयेत् ॥ ऋचोयज्ञेषिसामानित्रितयंत्रविद्युते ॥ अत्र
 वैश्वदेवेतिविशेषमाहः ॥ तत्रैववसिष्ठः ॥ यथैकंभोजयेच्छादे
 वतत्रकथंभवेत् ॥ अन्नंपात्रेसमुद्गन्सर्वस्यप्रकृतस्यच ॥ देवतायतनेकात्वातःप्राह
 समाचरेत् ॥ प्रास्येदश्रीतदन्नेतुदघाहाद्ब्रह्मचारिणी ॥ एतच्चसपिंडीकरणावर्जित्यं ॥ नत्वे
 वैकंसर्वेषां काममनायेत्याश्वलायनोक्तेः ॥ अस्यार्थउक्तीनारायणारत्नौ ॥ आद्यंसपिंडी
 करणंतद्वैसुसर्वप्रादेसुकामंत्रयाणामेकंभोजयेत् ॥ संपिंडीकरणोतु नियंत्रिभिर्भवि
 तव्यमिति ॥ अनाथेपार्वरावर्जितेवा ॥ अमोजनेऽमामहेमप्राहदौवा ॥ अन्नाभावेवेतिव्या

ख्यातरं जत्रैवज्ञेयम्॥ कारिकाया॥ देवविशेषवैकैकं सपिंडीकरणं विनेति॥
 अत्रैकविप्रेसाधैर्विशेषमाहा॥ श्वीचंद्रोदये प्रवेता॥ एकस्मिन्नब्राह्मणे
 देवैसाधैरभिर्भवैत्सदा॥ अनन्यैः कुशमुष्टिः स्यात्तथाहकर्मणी सर्वतः॥ सर्वथा विप्रालाभे
 तत्रैव हेमाद्री सत्यव्रतः॥ निषायदर्भनिचयमासनेषु समाहितः॥ प्रेषात्प्रेषसंपुक्तसर्वथा
 हप्रकल्पयेत्॥ अत्रानन्यभावात्सत्रैकत्विकार्ये यजमानविधौ नदक्षिणोतिकेचित्॥ त
 न॥ अहृश्या र्थायाः प्राप्तेः॥ सर्वतंत्रिजते तु भ्यं पञ्चश्राद्धमदक्षिणामिति या प्रात्॥ विदध्याही
 तमन्यश्चैदक्षिणाईहरो भवेत्॥ स्वयंचेडभयं कुर्यादन्यस्मै प्रतिपादयेदिति ह्मं दो गपरिशि
 ष्टाच्च॥ एवं यतिश्राद्धेयि॥ कात्यायनः॥ यज्ञवसु निमुष्टौ च सवैद
 र्भवेदौ तथा॥ दर्भसंस्थानविहिता विहरस्तरणेषु च मान्श्राद्धे तु विप्रालाभे सुवासिनो पि
 भोजनीयारमाहाशार्कैश्च वसिष्ठः॥ मान्श्राद्धे तु विप्राणां मलाभे प्रजयेदपि॥ यतिपुत्रा
 त्विताभ्यायो वितीक्ष्णो लोभवा इति॥ अथा विनिवृद्धि श्राद्धविषयम्॥ याप्रे उ
 त्ररखंडे॥ सक्कम्पवित्तिलिगेशालयामशिलां च यः॥ पीठे संस्थापयित्वा तु श्राद्धं च कुस्ते नरः॥ पि
 तरस्तस्य तित्तिलकस्तकोटिशतं दिवि॥ चंद्रिकाया मास्ये॥ यत्निमत्तनिय।
 माच्छावयेत्पेठकानुषुधः॥ अज्ञो धर्मेः शोचयरेः सततं ब्रह्मचारिभिः॥ भवितव्यं भवद्भिश्च मया
 च श्राद्धकारिणा॥ यत्तु मनुः॥ सर्वायासविनिर्मुक्तैः कामज्ञो धर्विवर्जितैः भवित
 व्यं भवद्भिर्नः श्योभूते श्राद्धकर्मणी मितवर्षेषु निर्मंत्रणा परं नतदहः॥ तत्रैव देवलः॥ असंभवे
 परे युर्वी ब्राह्मणांस्तान्निमत्तयेत्॥ अज्ञाती न समानार्थानपुग्मान्मशक्तिः कात्यायनः
 अविधीमंत्रिती नतत्कैतने यज्ञशक्तिः॥ अथ श्राद्धकर्तृमोक्तनियमाः॥
 तत्र निमंत्रित विप्रत्यागो य एके यमः॥ कैतनं कारयित्वा तु योनियातपति हिजां ब्रह्महत्यामवा
 प्रोति शूद्रयो नो वजायते आमंत्राहारां यस्तु यथा मायं न शजयेत्॥ अतिरुक्ता सुघोरसुति
 र्यग्यो निषुजायते॥ प्रमादसागेतहारीतः॥ प्रमादा हि स्तुते ज्ञात्वा प्रसाधेन प्रयत्नतः॥ नर्षपि
 त्वायथा मायं सर्वतत्कलमश्नुते॥ प्रमादा भावे तु नारायणाः॥ एतस्मिन्नेन सिमाप्रे ब्राह्मणो
 नियतः सुविः॥ यतिवां द्रायरां कृत्वा तस्मात्पात्तमुच्यते॥ यमः॥ आमंत्रित
 सुयो विप्रो भोक्तुमन्यगच्छति॥ नरकारांशते गत्वा चोडलेखमिजायते॥ तत्रै
 व देवलः॥ सर्वं निमंत्रितीत्येन कुर्यादन्यप्रतिग्रहं॥ मुक्ताहारो यवाभुंक्ते सुकृतं तस्य
 नश्यति॥ यदि विप्रो विलंबते तदोक्तमादित्यपुराणो॥ आमंत्रितश्चिरेनैव कुर्यात्प्रकटा
 चन॥ देवतां विदद्यां च दातुरन्यस्य चैव हि॥ विरकारी भवेद्री हीयत्येन नरकाग्निना॥
 श्वीचंद्रोदये यमः॥ निमंत्रितसुयो विप्रो यद्धानं याति दुर्मतिः॥ भवति पितर
 सस्य तं मांसं दासुभोजनाः॥ निमंत्रितः प्रकुर्यात्तु कलहं चै हिजः कचित्॥ भवति पितरस
 स्य तं मांसं मलभोजनाः आमंत्रितसुयः श्राद्धे भारमुद्धने हिजः॥ पितरसस्य तं मांसं भवति
 स्वेदभोजनाः आमंत्रितसुयः श्राद्धे हिंसो वै कुरुते हिजः॥ तं मांसं पितरसस्य भवति रुधि

गशनाः॥शंखः॥निमंत्रितस्तुयः॥आदेमिथुनंसेवतेहिजः॥आहंरत्वावपुक्तावपुजतेमह
 नैनसा॥मिथुनंश्रुतावपिनिषिद्धम्॥श्रुतकालनिपुक्तीवांनेवगच्छेत्स्त्रियं कचिन्॥तत्रग
 कुन्वावाप्रोतिष्ठनियानिकलानिविति॥तत्रैवमाधवीयेरुदमन्त्रैः॥आहंकरिष्यन्लुत्वा
 वाभुक्तावापिनिमंत्रितः॥उयोष्यवयथापुक्तानोयेयाच्चक्रतावपि॥भोक्ष्यन्करिष्यन्श्च
 आहंशर्वरात्रौप्रयत्नतः॥व्यवायेभोजनंवापिश्रुतावपिविवर्जयेदिनि तत्रैवाश्वलायनोक्ते
 श्च॥विज्ञानेश्वरेणानुश्रादेःश्रुतो गच्छतोपिनदोषरत्तुक्तं॥तत्रवगतिकात्वेज्ञेयं॥रहस्यतिः
 दिनिशंभ्रह्वारीस्यात्प्राहृद्वाहृद्गौःसह॥अन्यथावर्तमानौतुस्यात्तानिरयगामिनौ॥
 पुनर्भोजनमध्वानंभारमायासंमैथुने॥प्राहृद्वाहृद्भुक्तेवसर्वमेतद्विवर्जयेत्॥स्वाध्या
 यकलहंचैवदिवास्वायंत्येवच॥यत्रप्राहृदकाशिकायांपुरारासमुच्चये॥कृत्वानुरुधिरसा
 वनविद्वान्प्राहृदमाचरेत्॥एकदेशेत्रीणिवाविद्वान्दिनानियरिवर्जयेदिनि॥तन्निर्मूलं॥४
 श्वीचंद्रोदयेयमः॥पुनर्भोजनमध्वानंभारमध्ययनंमैथुने॥संध्याप्रतिग्रहंहीमंप्राहृदोक्ता
 ववर्जयेत्॥तत्रसंध्यानियेधःप्रायश्चित्तानुश्रवणंज्ञेयं॥यथाहीशानाः॥दशकृत्वःपिबेदायो
 गायत्र्याप्राहृदमुद्भिजः॥ततःसंध्यामुयासीतजयेच्चतुहयादपि॥गीडस्तु॥सायंसंध्यापरा
 नंचच्छेदनंचवनस्यते॥अमावास्यांनकुर्वीतरत्रिभोजनमेवच॥द्युतंचकलहंचैवसायं
 संध्यादिवाशयो॥प्राहृदकृत्तौचमोक्तावपुनर्भुक्तिंचवर्जयेदितिकामधेनोवराहाद्युक्तेः॥क
 त्तूरपिसायंसंध्यानियेधमाहः॥होमनिवेधस्तुस्वविषयः॥रुतकेचप्रवासेचअशक्तौप्रा
 हृदभोजने॥एवमादिनिमित्तेषुहावयेन्नतुहाययेदितिकुदोगपरिशिष्टात्॥ तत्रैवा
 रित्यपुराणो॥निमंत्रितस्तुनप्रादेकुर्वीभार्यादिताउनं॥चंद्रिकायांप्रचेताः॥प्राहृदभुक्
 प्रातरुत्यायप्रकुर्यादंतधावनं॥प्राहृदकृत्तौनकुर्वीतदंतानाधावनंबुधः॥हेमाद्रौजावा
 लिः॥दंतधावनंतांबूलैतेलाभ्यंगमभोजने॥रत्नौषधंपरांचप्राहृदकृत्संप्रवर्जयेत्॥
 विष्णुरहस्यं॥प्राहृदपेवासदिवसेखादित्वादंतधावनं॥गायत्र्याशतसंस्तमवुप्राश्यवि
 सुध्यति॥पुनर्भोजनमध्वानंयानमायासंमैथुने॥दानंप्रतिग्रहोहोमःप्राहृदभुक्त्वचव
 र्जयेत्॥सोमोत्पन्नो॥वनस्यतिगतेसोमैयस्रुहिस्यादनस्यति॥घोरयांप्रशाहमायापुजते
 नात्रसंशयः॥एतद्विहितेध्यादिव्यतिरेकेण॥वनस्यतिगतेसोमेनउहोयस्रुवाहयेत्॥ना
 षंतिपितरस्तस्यदशवर्षाणिचंच॥वनस्यतिगतेसोमेमंध्यानंयस्रुकारयेत्॥गावस्त
 स्यविनश्यतिचिरकालमुपस्थिताः॥वनस्यतिगतस्वरूपमाहृदश्वीचंद्रोदयेयासः॥
 त्रिसुहृत्त्रैवसेदकेत्रिसुहृत्त्रैजलेवसेत्॥त्रिसुहृत्त्रैवसेदोसुत्रिसुहृत्त्रैवनस्यती॥कलिकाया
 रुदमनुः॥निमंत्र्याविप्रांसुदहवर्जयेन्मैथुनेसुरं॥प्रमत्तौचस्वाध्यायंजोधाशौचेतथा
 वते॥केचिन्निमंत्रणात्पूर्वंप्रथमंयद्विहोमंकरुवती॥नचमूलदृष्ट्या॥सरीचिः॥यस्या
 पर्वसुयस्यादीरिक्ताभद्रातिष्ठिष्यपि॥यातेप्रादेःत्रताहेचक्षीरंवर्जयेत्निशासुच॥यदाकर्तुरश
 क्तातसुत्रशिष्यादिःप्राहृदकरोतिनदाकर्त्तप्रतिनिधिनाचप्रागुक्तंनियमाःकार्याः॥नश

क्रोतिस्वयंकर्तुंयदाह्ननवकाशतः॥आहंशिष्यरापुत्रैरातदायेनापिकारयेत्॥नियमा
 नाचरेत्सोपिनियतोश्चवसुधरे॥यजमानोपितान्सर्वानाचरेत्सुसमाहितः॥रतिहेमाद्रौ
 वाराहीनेः॥स्त्रियासुयामे॥सुक्तकच्छातुयानारीसुक्तकेशीतथैवच॥हसनेवदनेचैव
 निराशाःपितरोगताः॥आश्लायनः॥आहःऽहिभोजयेदासौनवालापियत्नतः॥आ
 कुपिउदानाङ्घ्रिनीलंकुप्यात्स्वविग्रह॥वासोऽगृहे॥अथआहवसूनि॥तत्रादीकुशा
 ष्ठीचंद्रोदयेदक्षः॥शमितुष्यकुशादीनाहितीयःपरिकीर्तितःअथधामनेदिनेदितीयो
 भागत्रयर्थः॥तत्रैवयमः॥समूलस्तुभवेद्भ्रमःपितृणांआहकर्मणि॥मूलेनलीकान्जयति
 शक्रस्यसुमहात्मनःवासः॥तर्पणादीनिकाप्याणिपितृणांयानिकानिचित्॥नानिसुर्हि
 गुरोर्दभैःसप्रपत्रैर्विशेषतः॥शालंकायनः॥सपिंडीकरांयावदनुदभैःपितृक्रियाः॥स
 पिंडीकराहर्ष्वंहिगुरोर्विधिवद्देवतांशंखः॥अनंतर्गभिरांसायकौशंहिदलमेवचामा
 देशमात्रेविज्ञेययवित्रयत्रकुत्रचित्॥हारीतः॥पवित्रत्राह्यरास्यैवचतुर्भिर्दभैपिजुलैः॥
 एकैकंनूनमुद्दिष्टवर्णवर्णयथाक्रमे॥सूत्यर्थसारे॥सर्वेषांवाभवेद्वाभ्यांयवित्रयंथितं
 नवम्॥रत्नावलाश्राद्धयोसुपर्वणीर्मध्येयवित्रधारयेदुधः॥हेमाद्रौस्कंदे॥अनामिका
 धृतादर्भाधिकानामिकयापिवा॥हाभ्यामनामिकाभ्यानुधार्थैरभेयवित्रके॥पवित्राभावे
 तत्रैवसुमंतुः॥समूलायोविगर्भोतुकुशीहीदक्षिणोकरे॥सव्येचैवतथात्रीनुवैवित्पात्
 र्वकर्मसु॥वैधायनः॥हस्तयोरुभयोर्हीदावासनेपितथैवच॥दर्भग्रहरोमत्रमाह॥शं
 खः॥विरचिनासहोत्पन्नपरमेष्ठिनिसर्गजा॥नुदसर्वाणिपापानिदर्भस्त्विकरोभवस्तु
 त्यर्थसारे॥हफट्कारेणामंत्रेणसकृच्छित्वासुमुदरेत्॥भरहाजः॥प्रेतक्रियार्थेपित्रर्थ
 मभिचारार्थमेवच॥दक्षिणामिसुखच्छिंदात्प्राचीनावीतिकीद्विजः॥कुशाभावेपरकं
 सुमंतुः॥कुशाकाशःशरीशुद्धीयवाहवीयवित्त्वजाःगोकेशयुंजकुंदाश्चर्षाभावेपरः
 परः॥काशादौविशेषमाह॥शंखः॥काशहस्तस्तानाचामेत्कदाचिद्विधिशक्या॥प्रा
 यश्चित्रेनयुजेतदहर्वाहस्तथैवच॥षष्ठीचंद्रोदयेयमः॥मासिमास्युद्गतादर्भांमासिमास्ये
 ववेदिताःषट्त्रिंशन्मते॥मासेनस्यादमावास्यादर्भ्याद्योनवःसृतः॥गृहपरिशिष्टेये
 चपिंडाश्रितादर्भयैकतेपितृतर्पणं॥अमेध्याशुचिलिप्तायेतेषांमागोविधीयते॥ल
 घुहारीतः॥पथिदर्भाश्रितादर्भाःयेदर्भयज्ञभूमिषु॥सुररासनपिंडेसुषट्कुशात्रपरि
 वर्जयेत्॥ब्रह्मयज्ञेचयेदर्भयैदर्भापितृतर्पणं॥हताशूत्रपुरीषाभ्यांतेषांमागोविधीय
 ते॥हेमाद्रौ॥अमानिचयवित्राणिकुशाहर्वात्मकानिच॥हेमात्मकपवित्रस्येकानार्ह
 तिवैकलाश्राद्धंअथहविः॥हेमाद्रौप्रचेताःकृष्णमाखास्तिलाश्चैवप्रेषासुपर्वशालयः॥
 महायवात्रीहियवास्तथैवचमधूलिकाः॥कृष्णःश्वेताश्चलोहाश्चयाष्टाःसुःआहकर्मणि
 ॥महायवैवेणुबीजं॥मधूलिकायावनालाइतिहेमाद्रिः॥कल्पतरुश्चः॥भारते॥वर्धमान
 तिलआहंमस्यंमनुरत्रवीत्॥सर्वकामैःसयजनेयस्तिर्लेयजतेपितृन्॥चंद्रिकायांदि

बलः॥इत्यर्हत्तैःसृताहेचदशीदृष्टासुव॥यात्रेभ्यस्तेषु कालेषु देयं नैव कुभोजनं॥सा
 परणीया॥अगोधूमचयच्छादमायुद्भिविजितं तैलपक्वो नरहितं हातमप्युक्तं भवेत्॥
 हेमाद्रवत्रिः॥अगोधूमचयच्छादमायुद्भिविजितं भवेत्॥तत्रैवत्राहो॥यं वैत्रीहितिलेर्मा॥
 धूमो धूमेश्च राकेस्तथा॥संतर्पयेत्तिवृत्तमुद्गैः श्यामाकैः सर्षपद्रवैः॥नीवरिर्हरिश्चामा
 कैः प्रियेगुमिरथार्चयेत्॥हेमाद्रो कार्ष्णजिनिः॥यदिसृजीवितश्चासीन्नद्यात्तस्य यत्नतः
 सवप्रोदसुरमार्गततोयातिनसंशयः॥कलिकायामाश्वलायनः॥कदलादिफलेः श
 सेर्मूलेराद्रीदिकैरपि॥गोरसेर्मधुनादधाद्वाद्देसंतर्पयेत्पितृना॥कदलाभफलादीनि
 आदिसंयादयेत्सुधीः॥हेमाद्रोऽथ्यीचंद्रोदयेचमार्कंडेयः॥गोधूमैरिक्षुभिर्मुद्गैः सतीनैश्च
 राकैरपि॥आद्देसुदत्रैः प्रीयंते मासमेकं पितामहाः॥विदायीचभरुडैश्चितिलैः शृगाटकै
 स्तथा॥केचुकैश्च तथा कंदैः कर्कंधुवदरैरपि॥यालेवनैरारुकेश्चाप्यसोटैः यत्नसेस्तथा॥
 काकोत्साक्षीरकाकोत्सा तथा पिंडालकैः शुभैः॥लाजाभिश्च सधानाभिः त्रयुसोवीरुचिर्भ
 देः॥सर्षपाराजशाकाम्यामिंदुराजजंबुभिः॥त्रियालामलकैर्मुल्लैः फलामिश्च तिलैर्दकै
 वैत्राकुरैस्तालकंदैश्चक्रिकाक्षीरकावचैः॥लोचैः समोचैर्लकुचैस्तथावैवीजशरकैः॥गु
 जातकैः यम्रफलैर्मध्यमीशैश्च संस्कृतेः॥रागखांडवनीष्यैश्च त्रिजातकसमन्वितैः॥दत्रै
 सुमासंप्रीयंते आद्देसु पितरो नृणां म॥रघोकोशहेमाद्रादिभ्यारब्धा वैद्यकाद्यनुसरिणामा
 ध्यदेशमाधयानामानुच्यंते॥सतीनैः कलायैः कलायसुसतीनक इत्यमरः वटुरीरतिप्रा
 सिहः॥विदायीतत्कंदेन मरुंडं ऊलजम्भस्वाराणारतिप्रसिद्धं आद्मजय्यां॥भूकूष्मांडमित्य
 ने॥शृगाटकसिंघाडा॥केचुकः कंचनारः॥कंदः सुरराः॥अशीघ्रः सुरराः कंद इत्यमरः
 ।कर्कंधुवत्पसुसमवदरम्॥यालेवतको शानकी॥अरुकां अरुई॥अक्षीटं अखरोटा॥का
 कोलीक्षीरकाकोलीगीडेसुप्रसिद्धे॥पिंडालकं सुयनी॥महाराष्ट्राणां मोहलुकंद इति प्र
 सिद्धं॥त्रयुसादयस्त्रयः कर्कटीभेदाः॥चिर्मटं खर्वूजम्॥सर्षपेतिदीर्घच्छादसः॥प्रिया॥
 लचिरो ज्ञी॥फलुउद्वरं॥तिलैटकं यठीलम्॥नालकंदः कंदविशेषः॥त्रिक्रिका तिति
 रीणिविबीवा॥क्षीरिका धिरणी॥मीचंकदलीफलं॥लकुचवडहरम्॥सुजातकं गीउडेश
 ।यम्रफलं गहा॥रागखांडवः पानादिविशेषः॥पिप्यली सुंदियुक्तसुमुद्गस्य सुखांडवः॥
 रागखांडवतोयातिशर्करासंपुत्तुत्तम्॥रसुक्तः वानविशेषः॥त्रिजातं लवंगे लायत्रका
 ९ शि॥मदनरलेकीर्मे॥कालशाकं च वास्तुकं मूलकं कृष्णनादिका॥प्रशस्तानीति शेषः॥
 हेमाद्रोऽथ्यीचंद्रोदये च॥वायुपुरायो॥कालशाकं महाप्राकंदो राशाकं तथा ईकं॥वि
 ल्वामलकमृद्वी वायनसाभ्रातडाडिमं॥चर्मया लिवताक्षीटखड्गं रचकं सेरुकम्॥कोवि
 दारश्चकंदश्च पटोलेहती फलं॥पिप्यली मरिचं चैव सलासुठीचसैधवं॥शर्करायुक्त
 रं रवदरीशो रायत्रकं॥तथा॥मधुकं रामुं चैव कर्करं गुडमेव च॥आद्मकं मीशिशास्तानि
 संधवं त्रयुसंतथा॥रामुं हि गु॥कसेरुः कोविदारश्च तालकंदस्तथा विशम्॥नमालं शत

कंदश्चमध्वालुः शीतकंदकं॥ कालियकालशाकं च सुनिषस्य सुवर्चला॥ मांसशाकदधिक्षीरच
 तुवेत्ताकुरस्तथाकंदफलकौकलीद्रक्षासकुचमौचमेवच॥ तिडकं चारककं धुमधुसांशु
 कंदया॥ चैकं कातन्नालिकेलं गूटकं पुरुषकं॥ पिप्पली मरिचं चैव पटोलं हृतीफलस्य
 मादीनिचामानि स्वाहनमधुराणि च॥ नागरं चार्द्रकंदे ये दीर्घमूलकमेव च॥ तथा॥
 शर्कराक्षीरसंपुक्ताः पृथुकां नित्यमक्षयाः॥ द्रोणशाककुं वारति प्रसिद्धम्॥ मूढी कांद्राक्षा॥
 आघ्रातकं आम्बडा वृक्षसत्फलम्॥ पालिवतं जंवीरम्॥ पालिआलमिति गी उपसिद्धवा
 खर्जूरं खर्जूरं इति प्रसिद्धं॥ कसेरुजलजकंदः॥ कोविदारः कचनारः॥ तालकंदः तालमूली
 विसम्भसीरम्॥ शतकंदः शतावरी॥ शीतकंदः सेरुकीति प्रसिद्धम्॥ कालियकरालसंज्ञः
 शाकः॥ दारुहरिद्राचेति पृथ्वीचंद्रः॥ सुनिषस्यकर्कटी सदृशं मुलठीयारति गौडप्रसिद्धम्॥
 सुवर्चलशाकविशेषः॥ सुनिसुमीति गौडस्थानम्॥ कंदफलं श्रीपरीं वृक्षफलम्॥ कौक
 लीं चन्नरसाद्राक्षा॥ तिडकं डिण्डिमिति कैदेवः॥ तिडफलं वा॥ श्रीवकं फलविशेषः चारं
 सुद्रतालं॥ मधुसाह्वयं॥ मधुकपुष्पफलं वा॥ वैकुं कितं चैचीति॥ गौडस्थानम्॥ पुरुष
 कं पुरुषमिति प्रसिद्धं॥ नागरं सुंठी॥ पृथ्वीचंद्रो देयब्राह्मि॥ आघ्रातकं विविदाडि मवी
 जपरकं॥ प्राचीनामूलकं क्षीरं नालिकेरं पुरुषकं नारंगकं च खर्जूरं द्राक्षा नीलकपित्थकं॥
 एतानि फलजानि आर्द्रे देयानियततः॥ मात्स्ये॥ अन्नसदधि क्षीरं गीघृतं शर्करान्वितं
 मांसप्रीणानि सर्वांश्चैपितृनिन्वाहको शवः॥ याज्ञवल्क्यः॥ हविषा ज्ञेनैव मांसं यापसे ननु व
 त्सरं॥ मात्स्यहारिणकौरभ्रच्छाकुनका गया धीतः॥ ऐरावरी रववाराह शशी मसैर्यथा क्र
 मम्॥ मांसवृद्ध्या भितृप्यति दत्तैरिह पितामहाः॥ खड्गमिषं महाशक्तं मधुमुन्नममेव च॥
 लोहामिषं कालशाकं मांसवाप्रीरासस्य च॥ निगमः॥ त्रिः पिवन्ति द्वियक्षीणं धितं हृदमजा
 यति॥ आघ्रीरासं नु तं प्राहुर्यादिकाः आहकर्मणि॥ वाप्रीरासौ जरच्छागरति मे धानिधिः
 कामायनः॥ कृगोस्त्रमेधानालम्पशेषाणि क्रीत्वा लब्धावा स्वयं मृतानान्वाहन्त्यचैम्॥
 कौर्भे॥ क्रीत्वा लब्धा स्वयं वा यमृतानां हन्त्यवा हिजः॥ रथाच्छाहे प्रयत्ने न तदस्याक्षयमभु
 ते॥ आर्दे दत्तस्य मांसस्याभक्षणी दोषमाह मनुः॥ निपुत्रकुलुयथा मायं यी मांसं नान्निमान
 वः॥ संप्रेत्यपशुतां याति संभवानेकविशति॥ अत्र बहु सुवचनेषु आर्द्रे मांसमधुनोः प्राश
 स्योक्तेः॥ विना मांसं नयच्छाहृतमप्यहृतं भवेदिति हेमाद्रौ देवलीक्तेः॥ यच्छाहृतं मधुना
 हीनं तद्रसेः सकलैरपि॥ मिष्टान्नैरपि संपुक्तं पितृणां नैव नृप्रये अणुमात्रं पश्चिद् आर्द्रे पश्चि
 नस्या च मांशिकं॥ नामापिकीर्तनीयस्यात्पितृणां श्रीतये तत्र तिहेमाद्रौ प्राह्मिक्तेः अमां
 सं मधुनोः आर्द्रनियतत्वं गम्यते गौडनिबंधे मत्स्यसुमंतृक्तेः॥ मध्वग्भावे शुद्धे देयः क्षीरस्य
 च तथा दधानलमप्येतेषु त्रकुयात्तं घृतवती जयं॥ आर्द्रकलिकायो नागरखंडे॥ कथं
 विधद्विप्रेभ्यो न रत्नं भोजने मधु॥ पिंडासु नैव दातव्याः कदाचिन्मधुना विना॥ हृत्परा
 शरसु मांसं निषेधति॥ यस्तु प्राणिबंधं कृत्वा मांसं सेर्ययने पितृन्॥ सविदांश्च दने दग्धा

कुर्यादंगारविक्रयं ॥ सिद्धाकुर्येयथा किंचिदालादातुमिच्छति ॥ एतदज्ञानतः सोऽपि मा
 सेनश्चादहत्त्रया ॥ स एवा सर्वथा न्येदानस्यात्तदेवामिषमाश्रयेत् ॥ ब्राह्मणश्च स्वयं न
 यात्र च स्वादिहंतयदि ॥ भागवतेऽपि ॥ नदघादामिषं श्रद्धेन चाघादस्मिन्त्ववित् ॥ मुन्यत्रैः
 स्यात्पराप्रीतिर्यथानयसुहिंसया ॥ तथेति शेषः ॥ अत्रकेचित् ॥ मुन्यत्र ब्राह्मणस्योक्तं मांसं
 सत्रियं वैश्ययोः ॥ मधुप्रधानं शूद्रस्य सर्वेषां चाविरोधियदिति हेमाद्रौ पुलस्त्योक्त्या व्यव
 स्थामाहः ॥ पृथ्वी चंद्रादयस्तु ॥ अस्य ता गोपसु श्वैव श्राद्धे मांसं तयामधु ॥ देवराच्यसु तोय
 त्तिः कलौ पंचविवर्जयेत् ॥ इति निर्णयमोक्तैः ॥ वरातिथिपितृभ्यश्च यशूकराक्रियेति क
 लिवर्ज्येषु हेमाद्रावादिन्यपुराणात् ॥ मांसदाने तथा श्राद्धे वानप्रस्थाश्रमस्तथेत्सु च्छात्रमा
 न्धर्मान्कलिपुगेवर्जानाहर्मनीयिरारतिवृहन्नारदीयेभिधानाच्च मांसविधिः कस्मिन्
 तिरिक्तविषयः ॥ कलौ मांसनिषेधानां च देशाचाराद्व्यवस्था ॥ तथा च वृहन्नारदीये श्राद्धकृतं
 । यथाचारं प्रदेयं तु मधुमांसादिकंतथा ॥ देशाचाराः परियाद्यास्तत्र देशीयजैर्नरैः ॥ अस
 यापतिनोत्तैः सर्वधर्मवद्विख्यात इति ॥ यस्मिन् देशे शुरेया मंत्रैर्विद्येनगरेपि वा ॥ यीय
 त्रविहितो धर्मसंघर्मेन विचारयेदिति भृशूक्तेश्चैत्याहस्तना ॥ होलौकाधिकररागायेन दे
 शविशेषव्यवस्थायकपदकल्पनायोगात् ॥ निरूपितं चैतन्नित्यामहचरसौर्मासमीमांसाया
 मितिदिक् ॥ मनुः ॥ संवत्सरं तु गयेनययसायासेन च ॥ व्याघ्रीराशश्यमासेन च त्रिदश
 वार्षिकी ॥ त्रिविधं त्रिदश्यादीनां श्वेत्तद्वदमजायति ॥ व्याघ्रीरासंतुत आहुर्याजिकाः श्राद्ध
 कर्मणि ॥ क्षीरद्वौ विशेषमाह हेमाद्रौ सुमेतुः ॥ ययोदधिघृतं चैव गवां श्राद्धे सुयावने ॥ महि
 यीणां घृतमाहः श्रेष्ठेन तु ययः क्वचित् ॥ व्याह्वल्लसुः ॥ सधिन्यनिर्देशः ॥ व्याह्वगोययः परिवर्ज
 येत् ॥ श्वैरामैकशफं श्वैरामारण्यकमथाविकं ॥ हेमाद्रौ हारीतः ॥ नवस्तयायाः सप्ररात्रा
 दित्येके दशरात्रादित्यपरि ॥ मासेनाये सुषंभवतीति धर्मविदः ॥ एतद्रजोभावपरं ॥ देवलः ॥
 अजाविमहिषीणां तु ययः श्राद्धे सुवर्जयेत् ॥ विकारा न्ययसु श्वैवमाहिषंतु घृतं हितं ॥ तत्रै
 व ब्राह्मि ॥ माहिषं चामरं मागे आविकं कशफो म्बुवा ॥ श्वैरामौ श्रुयाचितं च दधि क्षीरं घृतं तु
 जेतु ॥ सगुडमरिचां कृतं तथा ययुषितं दधि ॥ दीर्घांतक्रमयेत्तचनखाखादचकेन वत् ॥ म
 हिषाय वादो परकीं ब्राह्मि ॥ देयंतं तु तं हि न चैव दद्यात्तदश्रुतं ययः सधस्तं नवनीतादनुद्यत
 म् ॥ आरण्यमहिषीक्षीरं शर्करस्तु तिसंयुतं ॥ मध्वक्तं तु हि न चैव दद्यात्तदश्रुतं ययः ॥ सु
 तिः क्षीरशरः ॥ श्राद्धकौ सुषं चैव म् ॥ यद्यपियाज्वल्लेपन ॥ अन्नययुषितं भोज्यं स्नेहा
 क्तविरसं स्थितम् ॥ अस्नेहा अपि गोधूमयवगौरसविक्रयारति ॥ ययुषितं दध्यादिभोज्य
 सुक्तं तथा पिगुडमरिचां कृतं स्ययुषितं दोषी त्रौ च्यते इति हेमाद्रिः ॥ तत्रैव ब्राह्मि ॥ कालश
 कंतंडुलीयं वासुकं मूलकंतथा ॥ शाकमारण्यकं चैव दद्यात्क्राद्धे सुनित्यशः ॥ तंडुलीयं
 स्वस्मयत्रमिति हेमाद्रिः ॥ महाराष्ट्राणां मांसादिति प्रसिद्धं ॥ आरण्यकं फांजी चूचादि ॥ तत्रै
 व ॥ दाडिमं मागधी चैव नागराईकं तिरणी आभातकं जीरकं च कुंवरं चैव योजयेत् ॥ मा

कंदश्च मध्याह्नः शीतकंदकं ॥ कालियकालशाकं च सुनिषसा सुवर्चला ॥ मांसशाकं दधिहीरं च
 बुवेत्रां कुरस्तथा कंदफलकोकणीद्राक्षालकुचं मोचमेव च ॥ तिडुकं चारकं कंधुमधुसालाडु
 कंदयो ॥ चैकं कतं चालिकेलं भृंगाटकं पुरुषकं ॥ पिप्पली मरिचं वैवपटोलं हृतीफलस्य
 मादीनि चामानि ॥ स्वाहनि मधुराणि च ॥ नागरं चार्द्रकंदं ये दीर्घमूलकमेव च ॥ तथा ॥
 शर्कराक्षीरसंपुक्ताः पृथुकानित्यमक्षयाः ॥ दोषशाकं कुंवारं तिप्रसिद्धम् ॥ मृदीकाद्राक्षा ॥
 आश्रातं च आश्रावणं च सत्वफलम् ॥ पालिवतं जवीरम् ॥ पालिश्चालमिति गी उपसिद्धं वा
 खं जूरं खं जूरं इति प्रसिद्धं ॥ कसेरुः जलजः कंदः ॥ कोविदारः कंचनारः ॥ तालकंदः तालमूली
 विस्ममसीरुम् ॥ शतकंदः शतावरी ॥ शीतकंदः सेरुकीति प्रसिद्धम् ॥ काश्लियं करालसंज्ञ-
 शाकः ॥ दारुहरिद्राचेति पृथ्वीचंद्रः ॥ सुनिषसां कर्कटी सह शं सुलठीया इति गी उपसिद्धम् ॥
 सुवर्चलेशाकविशेषः ॥ सुनिसुमीति गी उपस्थातम् ॥ कंदफलं श्रीपर्णीं च सफलम् ॥ कौक-
 णीश्च साराक्षा ॥ तिडुकं डिण्डिमिति कैदेवः ॥ तिडुकं फलं वा ॥ श्रीवकं फलविशेषः चार-
 सुद्रतालं ॥ मधुसालं च ॥ मधुकं पुष्पं फलं वा ॥ विकं कितं चैचीति ॥ गी उपस्थातम् ॥ पुरुषं
 कं पुरुषमिति प्रसिद्धं ॥ नागरं सुटी ॥ पृथ्वीचंद्रोदयत्राह्ये ॥ आश्रा माश्रातं कं विविदाडिमवी-
 जसरं कं ॥ प्राचीना मसकं क्षीरं नालिकेरं परुषकं नारंगकं च खं जूरं द्राक्षानीलकपित्थकं ॥
 एतानि फलजातानि श्राद्धे देयानियततः ॥ मांस्ये ॥ अन्नं तु सदधिशीरं गी घृतं शर्करा चिते ॥
 मांसं श्रीराति सर्वां चैपि नृनित्याह कोशवः ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ हविषान्नेन वै मांसं यापसे न तु व-
 त्सरं ॥ मात्स्यहारिराकौरभ्रच्छाकुनका गया धतेः ॥ ऐरावीरं वदारहं शशिं मीसेयं चान्न-
 मम् ॥ मांसं दद्यात्तु नृप्यं तिदं तैरिह पिता महाः ॥ खड्गमिषं महाशल्कं मधुसुन्नं मेव च ॥
 लोहामिषं कालशाकं मांसं वा श्रीरासस्य च ॥ निगमः ॥ त्रिः पिवंति द्विः पृथ्वीराश्चैतद्वदमना-
 यति ॥ व्याश्रीरासंतु तं प्राहुर्याज्ञिकाः श्राद्धकर्मणि ॥ वाश्रीरासोजरच्छा गरति प्रेषाति थि-
 कासायनः ॥ ऋगीस्त्रमेधानालम्यशेषाणि श्रीत्वालच्छावा स्वयं मृतानां वाह्यप्यथैता-
 कीर्मा ॥ श्रीत्वालच्छावा स्वयं वाय मृतानां ह्यपवाहिजः ॥ दद्याच्छाद्धे प्रयत्नेन तदस्याक्षयमभु-
 ते ॥ श्राद्धे दत्तस्य मांसस्यामक्षरीदोषमाह मनुः ॥ निपुक्तं लुपयया मायं यी मांसं नो त्रिमान-
 वः ॥ संप्रेत्य पशुतायाति संभवाने कविं शति ॥ अत्र बहसुवचने सुश्राद्धे मांसमधुनोः प्राश-
 ल्योक्तेः ॥ वितामांसेन यच्छादं हृतं मय्युक्तं भवेत्ति हि मांसे देवलोक्तेः ॥ यच्छादं मधुना
 हीनं तद्रसेः सकलैरपि ॥ मिष्टान्नैरपि संपुक्तं पित्राणां नैव नृप्रये अणुमात्रयश्चि श्राद्धे परि-
 नस्याच्च माक्षिकं ॥ नामापिकीर्तनीयस्यात्पितृणां प्रीतयेत इति हि मांसे त्राक्षिके च यो-
 समधुनोः श्राद्धनियतत्वगम्ये गी उपनिवेधे मत्स्यसुमंत्रैः ॥ मध्वभावे सुडीदियः क्षीस्य-
 चतया दद्यात्तु नृप्यं ते घृतं यत्र कुर्यात् घृतं वती जयं ॥ श्राद्धकलिकाया नागरं खंडे ॥ कथं
 विधरि विप्रेभ्यो नरं त्रभोजने मधु ॥ पिंडालुनैव दातव्याः कदाचिन्मधुना विना ॥ एह मर-
 शरं तु मांसं निषेधति ॥ यत्सुप्राणिवधं कृत्वा मांसं स्तुयते तिह न ॥ सविहाश्च दनं दद्यात्

वतदन्नमस्य्यमितिबुवंति।एतन्निषिद्धेतरविषयं॥ चंद्रिकायां॥ कस्तुभ्या
 निसर्वाणिवर्जयेच्छादकर्मणि।नवर्जयेत्तिलाश्चैवमुद्रमावास्तयेवच॥मात्स्ये॥ म
 सूरशरानिष्यावराजमासकुसुमिकाः॥यमविल्वार्कधनूरयारिभद्राटरुसकाःनरेया
 पितृकार्येषुययश्चाजाविकंतथा॥कोद्रवोहारवरककपित्यमधुकातसी॥एताम्यपि
 नदेयानिपितृभ्यःश्राद्धमिच्छता॥निष्यावावह्ना॥यत्रुमार्कंडेयः॥प्रियंगवःकोविदा
 रानिष्यावाश्चात्रशोभना॥रति॥तत्रनिष्यावाश्चेतशिबीतिदानसागरेश्राद्धप्रकाशेचो
 क्तं।विल्वचरत्ननिषिद्धं॥जवीररक्तविल्वचशालस्पापिकलत्पजेदिनि॥ब्राह्मोक्तैः॥या
 रिभद्रेनिवतरुवित्यमरः।रक्तमेदाररतिहेमाद्रिः॥श्राटरुषोवासातप्युष्यः॥उहारःकोचना
 रः॥मधुकंजेषीमध्वितिवंद्रिकाःचरणकावनमुद्राः॥हेमाद्रौब्रह्मंडे॥आसनारुढमन्वा
 यंपादोयहतेमेवच॥अमेथ्येजगमेष्टस्युष्कयपुषितचयत्॥हिःस्निग्धपरिदग्धवत
 थेवायावलेहितं॥शर्कराकोटयाषारौःकैशरीयञ्चाप्युपद्रुतम्॥पिण्याकंमध्वितचैवत
 थानिलवरांचयत्॥सिद्धाःकृताश्चयेभस्याःप्रत्यक्षलवरीकृताः॥वाससाचावधूता
 निवर्ज्यानिश्राद्धकर्मणि॥हिःस्निग्धयत्सकृत्वाकेनभक्ष्यमपिहिगुजीरकादिसंस्कार
 र्थेषुनःपच्यतेतदुर्जम्॥यत्रुतिक्ताशाकानविकारादिहिःयाकेनैवभक्षणाहेनतन्निषिद्ध
 आयावलेहितमास्वादितर्क्ष्णं।पर्युषितस्यसर्वदाननिषेधेषुपुनर्वचनं॥अश्रयाश्चकरभा
 श्वधानावटकसक्तवः॥शाकंमांसमद्ययंचस्येकशरमेवच॥यवागूःपापसंचैवयज्ञाम
 त्स्नेहसंपुतं॥सर्वेषुषितंभोजंशुक्तंवेत्यरिवर्जयेदितिमाधवीयेपमोक्तवटकादेरपिय
 सुषितस्यनिषेधार्थमितिचंद्रिकादयःवर्ज्येषुविश्वामित्रः॥कपित्यं कुतुकंचैवनालिकेर
 चपेनिकम्॥जंबूफलादिपक्वंचपिण्याकंतंदलीयकम्॥हेमाद्रौषट्त्रिंशन्मते॥वर्मीम
 र्कटकाःश्रादेराजमावास्तयेवच॥मर्कटालाकारनिप्रसिद्धः॥येठीनसिः॥हृताकंनलि
 कापोतकुसुमाश्मंतकानिच॥शाकानामभक्ष्यार्ति॥पोतयोर्रतिप्रसिद्धम्॥कुसुभा
 करउर्इरतिमहाराष्ट्रप्रसिद्धं॥मार्कंडेयः॥वर्मीश्चाभिववन्नित्यशतपुष्यागवेधुकाः॥ज
 वीरकफलेवर्ज्येकोविदारचनित्यशःअभिववसुक्तमितिचंद्रिका॥संधानकमितिष्ट
 थ्यीचंद्रः॥शतपुष्यासीवारतिप्रसिद्धं॥शाठ्यायनः॥मारियनालिकाचिवरत्नायाचकलं
 विका॥असुरान्मिदंसर्वमिदराणोपतिष्ठते॥मारियमभ्यदेशेभरुसारतिमहाराष्ट्रेरा
 जिगिरारतिप्रसिद्धम्॥कलंविकावेखाकृतिपत्रम्॥तत्रैव॥गंधारिकापटीलानिश्राद्ध
 कर्मणिवर्जयेत्॥गंधारिकानंदलीयमितिचंद्रिका॥जवासास्यादरालभेतिकेदेवः॥
 भारते॥हिंशुद्रव्येषुशाकेषुअलोचुलसुनंतथा॥कुकुंडकाअलावृनिक्षुलवराभेव
 च॥पुनरलावृग्रहणमुभयालावृनिषेधार्थमितिष्टथ्यीचंद्रःकुकुंडकंवर्तुलक्ष्वाकं॥त
 त्रैव॥कुसुबुरंकलिगोन्यवर्जयेदस्वेतसं॥हेमाद्रौब्राह्मे॥वात्रीकोपचशिवंजलीमशा
 निःफलानिच॥कालिगंरक्तचारंचवीणाकंधंतचारकं॥कपालंकाचकारीचकरंजयिउ

गधीपियली॥ नागरंशुठी॥ कुम्भरं कुम्भं वरं धनियारतिप्रसिद्धं॥ वायवीये॥ अगस्त्यस्यसि
स्वास्ताः कययाः सर्व एव च॥ शिखानवयल्लवाः॥ प्रभासवंडे॥ आरामस्य तुसीमताः क
लायाः सर्व एव च सीमताः नवयल्लवाः॥ कौर्मै॥ तमालशतकं च माध्याह्नीशतकं दुली
मध्याह्नीमोहालुकंदः शीतकंदलीरतालूरतिप्रसिद्धं॥ अथ वर्ज्यं॥ मार्कंडेयपुराणे॥ यच्चो
त्कीचादिनाप्राप्तयतिताद्यदयार्जितं॥ अस्यायकन्याशुल्कार्यं द्वयं चात्रविगर्हितं॥ पितृव्यं
येप्रयच्छेत्स्वैस्तुत्यायचाप्युपाइतं॥ चंद्रोदये शंखः॥ भूल्लरांसुरसाशियुपालकीमृचुक
तया॥ कूष्मांडलाववात्रीककोविदारंश्च वर्जयेत्॥ पियलीमरिचं चैव तस्य विपिउमूलक
क्षतचलवरांसर्वं वशात्रं च विवर्जयेत्॥ राजमाषान्मसूरंश्च कौद्रवानुकीरदृषकान्॥
लोहितानुदृष्टनिर्यासांश्चाहकर्मिणो वर्जयेत्॥ भूल्लरांकाशमीरदेशे प्रसिद्धं॥ सुरसानि
गुंडीतिमाषवः॥ तुलसीतिष्ठथी चंद्रः॥ साचभक्ष्यत्वेन निषिद्धानपुष्यत्वेनेतिगोडाः॥ पालं
कीपालकरतिप्रसिद्धाः॥ मृचुकं जलजः शाकः सशुकमितिपठेखदिरशाकमितिहेमाद्रिः॥ प्र
रिचाराणां रीतिहेमाद्रिः॥ कतलवरांसांभरभिन्नां सेंधवंल वरां चैव तथामानससंभवे
यच्च सामुद्रिकं भवेदिति श्रुलयाणीपाठः॥ पवित्रे परमेष्ठेनेप्रत्यक्षे अपि निपशरतिवायवी
योक्तैः मानसंसांभरं॥ यद्भुभविष्यं॥ तर्जुमादंतकायं च प्रत्यक्षलवरांतयेति॥ तत्र प्रत्यक्ष
लवरांस्तारलवरांस्तारीतिप्रसिद्धं॥ भुक्तानुक्षारलवरांत्रिगत्रनुवनेवसेदिति ब्राह्मी क्ति
रिति श्रुलयाणीः॥ क्षीरलवरांमिति यातां क्षीरमिश्रलवरांम्॥ निषिद्धमिति वाचस्यतिः
मरीचाराणां रीतिहेमाद्रिः॥ राजमाषारतरतिप्रसिद्धः कौरदृषकः वनकीरवः॥ च
द्रिकायां शंखः॥ पिंडालकं चतुंडीरकरमई चनालिकं॥ कूष्मांडवहुवीजानिआ
देदत्वात्रजन्मधः॥ पिंडालकं महाराष्ट्रे सुयेंडरमितिप्रसिद्धं॥ तुंडीरीविषीफलमिति केदे
वः॥ करमईकं करवंदमितिप्रसिद्धं तत्रैवा॥ विंडालीक्लिष्टमाघ्रांतं आदेयत्वेन वर्जयेत्
। कूष्मांडमहिषीक्षीरमाहकोराजसर्षपाः॥ चराकाराजमाषाश्च प्रतिआहनसंशयः॥
दहन्यराशरः॥ करीरफलपुष्याणि विडेगमरिचानिचा॥ जंभारिकासजंवीरा
सुपकं वीजशरकं॥ जम्बलावुनिपिय्यत्प्रदोलेपिंडमूलकम्॥ मसूरं जनपुष्यं च आदे
दत्वापतन्मधः॥ जंबुसूक्ष्मं॥ माषवीये चतुर्विंशतिमते॥ यावनालानुक्लन्याश्च वर्जयं
तिविषश्चिनः॥ यावनालाजीन्बलाः रति॥ अत्रयानिचराकादी
निविहितनिषिद्धानितेषां विकल्पाः॥ अन्यथाश्यामाके अराकेः शाके नीवारे अभियं
मिः॥ गोधूमे अतिले मुद्गै मांसे श्रीरायतेपिहन्॥ रति॥ गोधूमे रिस्तुभिमुद्गैः सतनि अराके
रपीतिचहेमाद्रौ कौर्मै विस्तुधमीदिविरोधः स्यात्॥ पियलीमरिचादेस्तुप्रत्यक्षस्यनिषे
धो नत्वत्सद्व्यभिन्नस्य॥ सीवीरतित्रैलवरांदिभिलुपाकस्यसिद्धिमहतीहयैस्तु॥ त
द्दीजप्रराभरिचादियोगात्सिद्धिप्रदेयं ननुदस्यतीहेतिष्ठथी चंद्रोदयेदहन्यराशरैः॥ त
त्रैवा॥ दानुश्चयस्मिन्मनसोमिलाषः अहाभवेधत्रचदीयमाने॥ आदेष्टुदेयविधिवत्रेद

तस्यदुग्धमित्यर्थः॥शिवनिर्मलंगंगोदकं॥वातंमधु॥मृतकपटं तस्योपहृत्॥तिलेषु
 आपसंवः॥अटव्यांयेसमुत्पन्नाश्चक्षुषफलितास्तथा॥तेवैश्राद्धेयविन्नाःस्युस्तिलाले
 नतिलास्मृता॥अभावेश्याम्नाः॥गौराकृष्णास्तयाररणातथैवत्रिविधास्तिलाश्चित्रा
 ह्योक्तैः॥ अथवर्ज्यानि॥चंद्रिकायांयमः॥ कुक्कुटोविद्वराहश्चका
 कश्चाथविशालकः॥रघुलीपतिश्चरघुलःसंडोःवीरारजस्वला॥एतेतुश्राद्धकालेवै
 वर्जनीयाःप्रयत्नतः॥रंजःकाराःकुशाश्चित्रीदानुःप्रेष्यकरस्तथा॥नूनांगोव्यतिरि
 क्तोऽगस्तमय्यनयेत्ततः॥ वायवीये॥ अन्नयश्येपुरेतेतुयदि
 वैहव्यकव्ययीः॥उत्सृष्टं प्रधानार्थं संस्कारस्त्वायदिस्मृतः॥ सुमंतुः
 चशलादिवीक्षितमन्नमभोज्यमन्यत्रमृद्स्महिररण्योदकस्यर्शात्॥तत्रैवजमदग्निः
 ॥सुहृद्वसोथकूष्मांड्यःपावमान्यस्तरत्समाः॥इतेनवारिणादभैरन्नदोषमपानुदन्
 चंद्रोदये॥ यादकीयानहोक्तुत्रेचित्ररक्तावरंतथा॥रक्तपुष्पं चमाजीर
 श्राद्धभूमौविवर्जयेत्॥ निर्गीयदीये॥ घंटानिनादोहयसन्नि
 धानंशं वृकशंखेकदलीदलंच॥उन्मत्तजात्यकंहपारिजानिश्चाहस्यवेगुरण्यकरणप
 मूनि॥हयोरिजंमहिषीक्षीरादि॥ अथश्राद्धदिनकृत्यं॥चंद्रोदयेउशनाः॥
 गोमयोदकैर्भूमिभाजनशोचं कुर्यात्॥ पराशरः॥ कौजिकेदधित
 कंचरुतंचाश्रुतमेवच॥शर्वमेवनदातव्यमेकोदिष्टेयपार्वरी॥ हेमाद्रौपराशरः
 गृहानिशिशुदेवानां ब्रह्मचारितपस्विनां॥तावन्नदीयतेकिंचियावसिंजान्ननिर्वपेत्
 कौर्मै॥ तिलानवकिरेत्रसर्वतोबंधयेदजान्॥तत्रैवदेवलः॥तथैवयंत्रितो
 दाताप्रातःस्नान्वासहावरः॥आरभेतनवैःपात्रैरन्नारंभंचंधवैः॥अत्रात्मनेपदा
 त्वयमेवपाकःकार्यः॥अशक्तौपत्मानदभावेबंधवैः॥ततस्तानियपाचासुसीताज
 नकनंदिनीतियमलिंगादितिहेमाद्रिः॥श्राद्धदीयकलिकायामाश्रुलायनः॥समा
 नप्रवरैर्मित्रैःसपिंडैश्चगुणान्वितैः॥कृतोपकारिभिश्चैवपाककार्यप्रशस्यते॥ ब्या
 सः॥ गृहिणीचवसुस्नातापाकं कुर्यात्प्रयत्नतः॥नियन्नेषुचपाकेषुपुनःस्ना
 नं समाचरेत्॥ षष्ठीचंद्रोदयेब्राह्मे॥ रजस्वलांच्यासंडं पुंश्च
 लीपतितातथा॥न्यजेच्छूद्रान्नुयाबंध्यांविधवांचान्यगोत्रजाश्राद्धं गकरौ चतुर्थी
 हःस्नातामपिरजस्वलां॥वर्जयेच्छूद्रायाकार्यममातृपितृवंशजां॥मातृपितृवंश
 जभिन्नान्यजेदित्यर्थः॥स्मृतिसारे॥नपाकंकारयेत्पुत्रीमन्यावाप्यन्यगोत्रजां॥मृत
 वंध्याचगर्भघ्नीगर्भिणीचैवदुर्गुणी॥पाकं भोगानितुहेमाद्रौनागरखंडैः॥सौवर्णीय
 यशोप्याणिकांस्तयान्मोद्भवानिच॥मान्निकान्यपिभव्यानिनूतनानिदृढानिच॥
 तत्रैवादिन्यपराशरौ॥यवेदन्नानिसुस्नातःपात्रेषुशुचिषुस्वया॥स्वर्गादिधातुजातेषु
 मृगमयेष्वपिवाहिजः॥अच्छिद्रेष्वविलिप्तेषुतथानुपहनेषुच॥नायसेषुनभिन्नि

मूलकां॥ गृजनवृत्तिकां चैव गाजरजीवकतथा॥ वृताकं श्वेतम्॥ कंडूरां श्वेतं ताकं कुं
 मांडं च विज्वयपेदिनि॥ देवलोक्तेः॥ तेन कक्षस्यानिषेधश्चिचंद्रिका माधवो॥ वसुतसुस
 दाश्वेतनिषेधात्पुनः श्रद्धे निषेधोऽर्थः॥ तेन भक्ष्यस्य कक्षवृताकस्यापि निषेधार्थमिति
 वयंकंडूराकपिकः कः॥ कुंभांडूतास्तां पंचशिं ववत्समसुरराजमाधमठकुलत्याः लोमशमि
 रुपित्थानि॥ रक्तचारे लोहितचारफले॥ चीरणाकं दीर्घकृष्णकं कृटी धृतचारकं चिरस्थितचार
 फले॥ चारे लोतिप्रसिद्धम्॥ कपालनारिकेलं॥ कांचकतुंडकफले॥ मारीचं श्रद्धे मरीचानि
 गृजनयलांडुभेदः पश्चिमदिशि प्रसिद्धः ननु गाजरं॥ तस्य पृथगुक्तेः॥ हेमाद्रिणा तु गृजनं गाजर
 भेदोक्तेः गोश्रद्धे कौमुद्यामप्येवं॥ तच्चिंत्यं॥ बुक्रिका चिरकाल शुक्लम्यानकं॥ च
 द्रिकायां हारीतः॥ नवदससौदं वरशे लुदधित्यनीयमानुस्त्रिगा निभक्षयेत्॥ शे
 लुक्षेष्वांतकः भोकरसंतः॥ दधित्यकपित्थं॥ स्मृतिसारे॥ क्षीरे तु ल
 वणादन्वा उच्छिष्टेषु च पद्धतं॥ स्नानं रजकतीर्थेषु तांश्रे गव्यं सुरासमं॥ गोडनिषेधे स्मृतिश
 गंतरे स्मृतिः॥ नालिकेलोदकं कां स्येनाश्रयात्रे स्थितं मधु॥ गव्यं च ताश्रयात्रे स्थितं मधु तुल्यं
 तं विना तांश्रयात्रे घृतं मांसं यच्च गव्यं घृते तरत्॥ आमिधनुं गवामांसं दधि मधु ययोरजः इव्यात
 रं पुतं मांसं यसांसं पुतं दधि॥ ययो उद्धृतं सारं च ताश्रयात्रे न दुष्यति अथ जलं॥
 याज्ञवल्क्यः॥ सुविगो नृप्रिद्धं त्रौपप्रकृतिस्थं महीगतं॥ वर्जं जलमुक्तं॥
 हेमाद्रौ ब्रह्मंडे॥ दुर्गधिके निलक्षारं यकिले पल्लवोदकम्॥ न भवेद्यत्र गीतृभि
 र्नेत्रैश्चाप्युपाहृतं॥ यन्नसर्वीर्थं पुंस्ये यच्चाभोजनितयानजतद्वर्जं सलिलं तातसं देवश्रा
 द्दकर्मणि॥ नियातो जलाशयः शुद्धित्वं शंखः॥ स्नानमाचमनं दानं देवतापितृत्परां॥ पू
 द्रोदकैर्न कुर्वीत तथा मेधाहिनिः स्तनैः हेमाद्रौ वादित्यपुराणां॥ वि
 रयुं धिते वापिश्रूदस्त्वमथापि वा॥ जान्हवाः स्नानदानादौ पुनात्येव सदाययः॥ का
 न्यायनः॥ श्रौयानि शिन गृहीतान् पितृवै च कदाचन॥ उद्युत्प्रियुष्ये जे धी
 श्रौधाश्रुती रयेत्॥ रजोदोषे तु प्रागुक्तं॥ नारदीये॥ तज्जैत्युषितं पुष्यं तज्जैत्युषितं ज
 ले॥ न तज्जैजान्हवीतो पुतुलसी यद्यत्तुल्यं॥ अस्मान्पिष्टी च द्रोदये मास्ये॥ मध्याह्
 नः खड्गपात्रं च तथा नेयालकं वलः॥ शीघ्रं दर्भासिलो गावेदीहि त्रश्चासमः स्मृतः॥ यापे कु
 स्मितमित्याहुः सत्यसंतापकारिणाः॥ अष्टावेनेयतस्तस्मान्कुतया इति विश्रुताः॥ ब्रा
 ह्मे॥ यतिस्त्रिंशदंडः करुणाराजं तथा त्रमेव च॥ दीहि त्रकुतयः कालः कृष्णः कृष्णा
 जिनंतथा॥ शस्तानीति शेषः॥ दीहि त्रखड्गपात्रमिति कल्पतरुः॥ अथ राके
 स्मृतं तरं अथ दुहितुश्चैव खड्गपात्रं तथैव च॥ घृतं च कपिलाया गोदीहि त्र
 मिति कीर्तितं॥ ब्रह्मंडे॥ अत्रावास्या गते सोमिया तु खादति गोसुराश्च
 न स्या गोर्धभवेत्क्षीरं तद्दीहि त्रमुदाहृतं॥ स्मृतिसं ग्रहे॥ उच्छिष्टं शि
 वनिर्माल्यं वांतं च घृतं कर्षटं॥ श्रद्धे सप्रपवित्रा शिदोहि त्रः कुतयसिलाः॥ उच्छिष्टं व

तस्यदुग्धमित्यर्थः॥शिवनिर्मालंगंगोदकं॥वातंमधु॥मृतकपटं तसरीपहम्॥तिलेषु
 आयस्ववः॥अटव्यायेसमुत्पन्नाश्चक्षुष्यफलिनास्तथा॥निवेष्टाद्विपवित्राःस्युस्तिलासि
 नतिलोस्मृताः॥अभावेयाम्नाः॥गोराक्ष्मास्तथारण्यातथैवनिविधास्तिलाइतित्रा
 ह्योक्तैः॥ अथवर्जनीनि॥चंद्रिकायांयमः॥ कुक्कुटोविड्वराहश्चका
 कश्चायविडालकः॥वृषलीपतिश्चहृषलःषडोःवीरारजस्वला॥एतेतुश्राद्धकालेवै
 वर्जनीयाःप्रयत्नतः॥खंजःकाणाःकुशिश्वित्रीदातुःप्रेष्यकरस्तथा॥नूनांगोव्यतिरि
 क्तोऽगस्तमप्ययनयेत्ततः॥ वायवीये॥ अन्नयश्येपुरेतेतुयदि
 वैहव्यकम्ययोः॥उत्सृष्ट्यंप्रधानार्थं संस्कारस्त्वापदिस्मृतः॥ सुमंतुः
 चंडालादिवीक्षितमन्नमभोज्यमन्यत्रमृद्स्महिरण्योदकस्यर्शात्॥तत्रैवजमदग्निः
 ॥शुद्धवसोथकूष्मांड्यःपावमान्यस्तरत्समाः॥क्षतेनवारिणादभैरन्नदोषमपावुद्धत्
 चंद्रोदये॥ पादकोपानहोक्तं चित्ररक्तावरं तथा॥रक्तपुष्पचमार्जार
 श्राद्धभूमौविवर्जयेत्॥ निर्णयदीये॥ घंटानिनादोहयसन्नि
 धानंशंभूकशंखैकदलीदलंच॥उन्नत्रजात्यर्कहपारिजानिश्चादस्यवेगुरण्यकरणप
 मूनि॥हयारिजंमहिषीक्षीरादि॥ अथश्राद्धदिनकृतं॥चंद्रोदयेउशनाः॥
 गोमयोदकैर्भूमिभाजनशौचं कुर्यात्॥ पराशरः॥ कांजिकंदधित
 कंचरुतेचाश्रुतमेवच॥शर्वमेवनदानव्यमेकोदिशेष्टयावर्षो॥ हेमाद्रौपराशरः
 गृहाग्निशिखुदेवानां ब्रह्मचारितपस्विनां॥तावन्दीयतेकिंचियावसिंघान्ननिर्वयेत्
 कौर्मे॥ तिलानवकिरेत्रत्रसर्वतोबंधयेदजान्॥तत्रैवदेवलः॥तथैवंप्रितो
 दानाप्रातःस्नान्वासहावरं॥आरभेतनवेःपात्रैरन्वारंभवांधवैः॥अत्रात्मनेपदा
 त्वयमेवपाकःकार्यः॥अशक्तौपत्नानदभावेवांधवैः॥ततस्तानियपाचाशुसीताज
 नकनेदिनीतिपमालिगारितिहेमाद्रिः॥श्राद्धदीपकलिकायामाश्रलायनः॥समा
 नप्रवरेमित्रैःसपिंडैश्चयुगान्वितैः॥कृतोपकारिभिश्चैवपाककार्यंप्रशस्यते॥ आ
 सः॥ गृहिरणीचवसुस्नातापाकंकुर्यात्प्रयत्नतः॥निष्पन्नेषुचपाकेषुपुनःस्ना
 नं समाचरेत्॥ षष्ठीचंद्रोदयेत्राहो॥ रजस्वलाचुपाघंडंउपुष्
 लीपतितातथा॥न्यजेच्छ्रान्तथाबंध्याविधवांचान्यगीत्रजाम्॥व्यंगकराणीचतुर्थी
 हःस्नातामपिरजस्वलां॥वर्जयेच्छ्राद्धयाकार्यंममावृषित्वंशजां॥मावृषित्वंश
 जमिन्नात्यजेदित्यर्थः॥स्मृतिसारे॥नपाकंकारयेत्पुत्रीमत्यांवाप्यन्यगीत्रजां॥मृत
 वंध्याचगर्भघ्नीगर्भिणीचैवदृष्टी॥पाकभांडानितुहेमाद्रौनागरखंडेः॥शौवर्णीय
 यरोप्याणिकांस्यताम्रोभद्वानिच॥मार्त्तिकान्यपिभयानि नूनानिदृष्टानिच॥
 तत्रैवादिप्यपरागो॥यचेदन्नानिसुस्नातःपात्रेषुशुचिषुस्वया॥स्वर्गादिधातुजातेषु
 श्रगमयेषुपिवाहिजः॥अच्छिद्रेष्वविलिप्तेषुतथापुहनेषुच॥नायसेषुनभिन्ने

बुद्धिनेष्यपि कर्हि चित् ॥ अर्धकृतौ पयोगेषु मृगमये सुननु कवित् ॥ वापुपरा
 रो ॥ न कदाचित्पचेदन्नमयस्थालीसुयैतृकं अयसीदशीनादेवपितरोविदवंति
 हि ॥ काकायसंविशेषेणानिदंतिपितृकर्मणि ॥ फलानां चैवशाकानां छेदनायानिया
 नित् ॥ महानसेपिशस्त्राणितेषामिवहिसन्निधिः ॥ इत्यनेनेतरस्यात्रशस्त्रमात्रस्यद
 र्शनम् ॥ आहदेशे तु विदुषापितृणां तृप्तिमिच्छता ॥ महानसेपिपुत्रानामपिकार्यं
 नदर्शने ॥ तत्रैव ॥ पयमानसुभांते सुभक्ताताम्रमयेसुच ॥ समुद्रतरे
 घोरात्पितृन्दुःखमहारीवात् ॥ तेजसानामभावेतुपिठरेमृगमयेपिच ॥ नवेसुचौ
 प्रकुर्वीतयाकंपित्रर्थमादरात् ॥ तत्रैवादिन्यपराणी ॥ पक्षा
 नस्थापनार्थे तु शस्यंतेदारुजात्यपि ॥ रव्यादीन्पिकार्याणियज्ञियैरपिदारुभिः ॥
 यमः ॥ विवाहेऽत्रकार्येचमानापित्रोः क्षयेहनि ॥ नवभांडानिकुर्वीतयत्तका
 लेविशेषतः ॥ अथयाकाभिः ॥ हेमाद्रौ प्रजापतिः ॥ औपा
 संनेनात्रसिद्धिरशौकराणामेवच ॥ अथीचंद्रोदयेगिराः ॥ शा
 लाशौतुपचेदन्नलौकिकेवापिनित्यशः ॥ यस्मिन्नशौपचेदन्नतस्मिन्नेहोमीविधीय
 ते ॥ मनुः ॥ वैवाहिके शौकुर्वीतशुद्धकर्मयथाविधिः ॥ पचयत्तविधान
 चयन्ति चान्वाहिकीं हिजः ॥ आहस्यशुद्धत्वोक्तमपरार्केण ॥ अत्रविशेषः कर्मप्र
 दीये ॥ प्रातर्होमेतुनिर्वर्त्तसमुद्दृत्यहुताशनात् ॥ शेषमहानसेकृत्वातत्रयाकंसमा
 चरेत् ॥ याकांतेऽपि तमाहृत्यशुद्धाशौतुपुनक्षियेत् ॥ ततोस्मिन्वेष्टदेवादिकर्मकुर्या
 दंतद्रितः ॥ तदभादे लौकिके ॥ ततः पचेपुरत्रानिनिर्वापानतरशनेः ॥ वैवाहिकोपा
 वन्यत्रलौकिकेवापिसंपुत्रइतिकलिकायांसंयहोक्तेः ॥ पितृर्थनिर्वापं कृत्वित्यर्थः ॥
 अतएव ॥ हेमाद्रौ वापुपराणी ॥ पितृर्थनिर्वये भूमीकृत्
 वादभसंस्करेत् ॥ तत्रैवयाप्रमात्ययोः ॥ अत्रिमांनिर्वयत्पित्रं चरुवासमसु
 मिः ॥ पितृभ्योनिर्वयामीति सर्वदक्षिणातोमसेत् ॥ चरुग्रहणांनशाकादाविति हे
 माद्रिः ॥ पिंडपितृयज्ञार्थयाकविषयोपनिर्वापइतितुपुक्तं ॥ अयंचेत्तरे
 षामग्निः ॥ आशुलायनानां तु ॥ गुरुणाभि मृता अन्वतो वाप
 क्षीयमाणा अमावास्यायां शौतिकर्मकुर्वीरन्नित्यादिस्त्रैरापचनायेत्यागमुक्त्वा
 इहेवायमितरोजातेवेदारुत्पईर्चनशमीमयीभ्यामरणीभ्यामपिमयेत्सपचनापि
 र्भवतीतिस्त्रैरशौचैः ॥ पचनायावेवयाकः ॥ वीधापनेनायुक्तः ॥ आहृत्यपचना
 यिमोपासनेवाभिप्रव्रजतीति ॥ स्मार्त्तौपाकस्त्वन्पशाखाविषयइतिकेचित् ॥ व
 स्तुतसुष्टवीरस्य सर्वाधानविषयत्वंपुक्तं शिष्टाचारेपिनपचनेदश्यते ॥ अथवि
 लायामपिसंवाधानपक्षेवैस्वदेवं आहृचपचनेशौकुर्यादन्वयोपासनेइत्युक्तम् ॥
 अशौकराणुप्रयोगपारिजातादिभिरादिकादिसर्वआहृषुपिंडपितृयज्ञव्यतिषेो

कैर्लोकिके पचनेवापाकेरुतेपिगृह्याशौचकचरुणोवकार्यमितिप्रतिभाति॥मदनरत्नेषु
 वं॥विधुरोहित्राभ्यादेसु षष्टेदिविधानेनायिसंयादनमित्युक्तंहरिहरभाष्ये॥इति
 पाकाग्निः॥ चंद्रिकायां मार्कंडेयः॥ अन्हः षट्सुमुहूर्तैः सुगतेषु
 प्रयत्नान्दिजान्॥प्रत्येकंप्रैषयेत्रेयांप्रदायामलकोदकं॥ देवलः नतो
 निहतेमध्याह्नेकांतरोमनखान्दिजान्॥अभिगम्ययथात्पायप्रयच्छेदतथावनं॥तैल
 मभ्यजनंस्नानंस्नानीयंचष्टथविधं॥पात्रैरीडंवरैर्दधातुं वैश्वदेविकशर्वकं॥त्रौडंवरैस्ता
 म्रमयैः॥अत्रक्षौरामलकास्नानादिनिषिद्धतिथ्यादिव्यतिरिक्तविषयमितिहेमाद्रिमीथ
 वश्च॥ यतुचंद्रिकायांप्रचेताः॥ तैलमुहूर्तनंस्नानंदयात्पूर्वाह्नए
 वतु॥आहभुग्योनस्वशमश्चुच्छेदनंतुनकारयेदिति॥तन्निषिद्धतिथ्यादिविषयं॥निषि
 द्दतिथ्यादितुप्रागुक्तं॥अभ्यंगेतुक्लिकायांकात्पायनं॥तैलमुहूर्तनंदेयंभ्राह्मणोभ्यः
 प्रयत्नतः॥तैरभ्यंगश्चकर्तव्योवर्जकालेनचिंतयेत्॥अपराकंप्रचेताः॥स्नातोधिकारीभ
 वन्तिदेवेपिअेचकर्मणि॥आहकच्छुक्तावासाःस्यामौनीचविजितेश्चिः॥ हे
 माद्रौजावालः॥ तांबूलंदंतकाष्ठंचस्ते हस्नानमभोजनं॥रत्नौषधपरान्ना
 निश्चादकृत्रीविवर्जयेत्॥वस्त्रेविशेषमाह॥ तत्रैवभृगुः॥ नमः
 स्यान्मलवहासानयः कौपीनकेवलः॥ हिकच्छेनुत्तरीयश्च
 कशीवस्त्ररवच॥नमःकाषायवासाःस्यान्नयश्चर्दियठःस्मृतः॥नश्रोहियुगवस्त्रःस्या
 न्नयोरक्तपटःस्मृतः॥नमस्तुस्त्रिगधवस्त्रःस्यात्नयःस्यूतपटस्तथा॥ततःकर्त्रीऊर्ध्व
 पुंड्रकुर्यात्॥जयेहोमेतथादानेस्वाध्यायेयित्कर्मणि॥तत्सर्वंनश्यतिक्षिप्रमूर्ध्वपुंड्रंवि
 नाशतमिति॥ हेमाद्रौवृक्तेः॥ यज्ञोदानेजयोहोमःस्वाध्यायःपि
 नृकर्मच॥वृथाभवतिविशेद्राऊर्ध्वपुंड्रंविनाशतमितिहृन्नारदीयात्॥ऊर्ध्वंचतिलकं
 कुर्याद्देवेपिअेचकर्मणि॥तिहृदपरशरैकैश्च॥अन्येनु॥ऊर्ध्वपुंड्रंदिजातीनामग्निहो
 वसमोविधिः॥आहकालेनुसंभामेकर्त्रीभोज्जाचतत्रजेत्॥वामहस्तेचदभीसुयुहैरंग
 वलितया॥ललाटेतिलकंदद्यान्निराशाःपितरोगताइतिसेयुहोक्तेः॥ऊर्ध्वपुंड्रंविपुंड्रंवा
 चंद्राकारमथापिवा॥आहकर्त्रीनकुर्वीतयावत्पिंडान्ननिर्वयेत्॥इतिविश्वप्रकाशेव
 चनाचनकार्यमित्याहः॥अत्राचारद्वयस्या॥अतएवहृन्नारदीये॥ऊर्ध्वपुंड्रंचतुल
 सींचआहेनेहृत्तिकेचनेति॥ऊर्ध्वपुंड्रंविधिर्विप्रविषयःनिषेधःकश्चैपरइतिष्टथीचंद्रः
 यतु॥ हेमाद्रौदेवलः॥ ललाटेपुंड्रंकरुदद्यात्स्तेधेमालंतथेवच॥ नि
 रशांपितरोयातिदद्याच्चष्टयस्त्रीपतिमितितदंघेनत्रिपुंड्रविषयं॥प्राक्पिंडानाद्रंभाधि
 नालंकुर्यात्सुविग्रहमित्याश्लायनोक्तेः॥पुंड्रंवलमित्यपराकंपदनरत्नेच॥इष्ट्यौ
 चंद्रंविपुंड्रं॥ऊर्ध्वंचतिलकंकुर्यान्नकुर्याद्देविपुंड्रं॥निरशाःपितरोयातिदद्याच्च
 वत्रिपुंड्रकमितिहृदपरशरैकैः॥भोज्जसिद्धिस्तयोभवत्येवावर्जयेत्तिलकंभालेआह

काले च सर्वदा ॥ तिर्यग्यूर्ध्वं पुं वा धारयन् प्रयत्नतरति व्योमोक्तेरिमाह ॥ ४
 श्वीचंद्रोदयेनाह ॥ सदभेरांतहस्तेनयः कुप्यात्रिलकंबुधः ॥ आचम्पसविशु
 ध्येतदभेसागेनचैवहि ॥ ततश्चाहर्भकालमाहः परार्के गौतमः ॥ चारम्यकुतयेऽहं
 र्यादारौ हिंसां बुधः ॥ विधिज्ञो विधिमास्थायरोहिणो नूनलंघयेत् ॥ एतदेको हि
 श्चे ॥ पार्वरो नूक्तेमात्ये ॥ ऊर्ध्वं मुहूर्त्नात्कुतयापमुहूर्त्नचतुष्टयं ॥ मुहूर्त्नयचकंसेतत्सवा
 भवनमिष्यते ॥ तथा ॥ मध्याह्ने सर्वदायस्मान्मंदी भवति भास्करः ॥ तस्मादनं
 तफलदस्तचारं भो विशिष्यते ॥ अथश्चाहपरिभाषा ॥
 चंद्रिकायां कात्यायनः ॥ दक्षिणां यात यज्ञां उदेवान्परिचरन्सदा ॥ यात्ये
 दितरं जानुपितृन्परिचरन्सदा ॥ वौधायनः ॥ प्रदक्षिणां
 देवानां पितृणामप्रदक्षिणां ॥ देवानां मृजवोदर्भाः पितृणां हिशुणास्तथा ॥ ४
 चंद्रोदये शंखः ॥ आवाहनार्थं संकल्पे पिंडदानान्तरानयोः ॥ पिंडाभ्यं
 जनकाले तु तथैवां जनकर्मणि ॥ अक्षय्यासनयोः याद्ये गोत्रनाम
 काशत् ॥ तत्रैवपरिशिष्टे ॥ क्षणे च पिंडदाने च गंधधूप्याक्षये त
 था ॥ संकल्पे चासने दीये च जनान्म्यजने तथा ॥ अन्वार्थदानायंते मुनिगोत्रनामचकीर्त्तयेत्
 कलिकायां सग्रहे ॥ आसनावाहने याये च नदाने तथैव च ॥ अक्षय्ये पिंडदा
 ने च षट्सु नामानि कीर्त्तयेत् ॥ मन्या ॥ सर्वं प्रथमं नृणां गोत्रनाम तथै
 व च ॥ यश्चाहं यं विजानीयात् क्रम एव सनातन ॥ तत्रैव ॥ सकारेणात्वं
 क्रव्यं गोत्रं सर्वं त्रधीमत ॥ सकारः कुतयो ज्ञेयस्तस्माद्यत्नेन तं वदेत् ॥ यथा काश्यपसगो
 त्रेति ॥ पराशरसगोत्रस्य रुद्रस्य तु महात्मनः ॥ भिक्षोः यच शिवस्याहं शिष्यः परमधार्मिक
 र्त्तमोऽधर्मप्रयोगाच्च ॥ तेन गोत्रसगोत्रयोः यथैवात्नात् ॥ शाखाभेदाद्यवस्थिति ॥
 श्रुतपाणिः ॥ एतथैवामात्रांतैवामेवा ॥ हेमाद्री ॥ रुद्रस्य चैत
 गोत्रं स्वरांतं सर्वं गोत्रस्याक्षयकर्मणि ॥ गोत्रसु तर्पणो गोत्रं एव दातान्मुष्टानि सर्वत्रैव
 पितुः प्रोक्तः पिता तर्पणकर्मणि पितुरक्षयकाले तु पित्रे संकल्पने तथा ॥ शर्मन्वर्थादि
 के कार्ये शर्मो तर्पणकर्मणि ॥ शर्मणोऽक्षयकाले तु पित्रां दत्तमक्षयं ॥ स्वरांतं संकुल
 तमिति ॥ हेमाद्रीः ॥ तत्रैव चंद्रिकायां स्तुत्ये ॥ गोत्रसत्त्वपरितानि
 काश्यपं गोत्रमुच्यते ॥ तस्मादाह श्रुतिः सर्वाः प्रजाः कश्यपसंभवाः ॥ यतुसंभवाः ॥
 अथनाज्ञानबंधोः पुरोहितगोत्रेणाचार्यगोत्रेणावेति ॥ तद्विवाहपरं नामो चारणो वि
 यमाह ॥ हेमाद्री वौधायनः ॥ शर्मो तत्राहारास्योक्तं वर्मानं
 स्त्रियस्य तु ॥ श्रुतं तं चैवैवैश्यस्य दासांतं शूद्रजन्मनः ॥ पित्रादिनामाज्ञाने तत्रैव वृत्ति
 वीधतपिता वाच्यस्मिता वांतरिक्तसत् ॥ अभिधानापरिज्ञाने द्विविधत्पितामहः ॥
 पित्रादीनां नामयदा पुत्रैर्न ज्ञायते तदा ॥ आप्सं वसूत्रेभ्येव ॥ एतदन्वशाखापरं ॥ आ

मूलायनानां नूक्तेस्त्रे ॥ यदिनामान्यविहांस्ततःपितामहप्रपिताम
 हैतिव्रूयात् ॥ तत्कारिकापि ॥ नामानिचैनजानीयात्रनेत्या
 दिवदेत्क्रमात् ॥ ततेतिसंबंधमात्रपरंतपितृव्यादावपितथेति ॥ गोशः ॥
 स्त्रीणांदांतेनामज्ञेयं ॥ दाननामस्त्रीणामिति ॥ श्रुतीचंद्रोदयेगोभिलोक्तेः
 केचिदेवीशहांतमाहः ॥ अथेतुदेवीदारतिहयोः समुच्चयमाहः ॥ हेमाद्रौ
 नारायणः ॥ विभक्तिभिरुपयत्किंचिदीयतेपितृदेवते ॥ तत्सर्वसफसंज्ञे
 पविपरीतेनिरर्थकं ॥ चंद्रिकास्मृत्यर्थसारयोः ॥ नारदीयेच ॥ अ
 क्षय्यासनयोः सहीद्वितीयावाहनेतथा ॥ अन्नदानेचतृतीचशेषाः संवृद्धयः स्मृताः
 यनुयासः ॥ चतुर्थीवासनेनित्यसंकलेचविधीयते ॥ प्रथमातर्पणोक्तौ
 संवृद्धिमपरंजगुरिति ॥ अन्नशाखाभेदाद्यवस्थेतिहेमाद्रिः ॥ हेमाद्रौभृगुः
 अर्घ्यावनेजनपिउमन्त्रप्रत्यवनेजनं ॥ संवृद्धितत्रकुर्वीतशेषसहीविधीयते ॥ हे
 माद्रौप्रभासखंडे ॥ यतोपवीतिनाकार्येदेवकर्मप्रदक्षिणां ॥ प्राचीनावी
 तिनाकार्येपितृकर्माप्रदक्षिणां ॥ अनुपनीतस्त्रीश्रुदादेस्तृतीयेगोवसव्यापसव्येते
 ये ॥ तस्योपवीतस्थानीयत्वात् ॥ अपसव्यंक्रमाहस्त्रुत्वाकश्चित्सगोत्रजरतिब्राह्म
 च्चेतिवाचस्पतिः ॥ यमुकेचिन् ॥ सदोपवीतिनाभावमित्यस्यपुरुषार्थत्वा
 प्राचीनावीनकालेयुपवीतांतरेणतत्कार्यमेवेति ॥ तन्न ॥ विशेषेणवाधा
 त् ॥ जमदग्निः ॥ सूत्रस्तोत्रजयंत्यन्तापिउप्राणांचदक्षिणांआह्वानंस्वागतंवाच्यंवि
 नाचपरिवेषणं ॥ निसर्जनंसौमनस्यमाशिक्षप्रार्थनेतथा ॥ विप्रप्रदक्षिणांचैवस्व
 स्तिवाचनकंविना ॥ पितृनुहिश्यकार्यंप्राचीनावीतिनासदा हेमाद्रौसंय
 हे ॥ आदोविप्रोप्रिशोचांतेभ्यर्चनेविकिरेकृते ॥ पिडानय्यर्चयित्वाचविस्र
 ज्ज्राह्मणंस्तथा ॥ आचामेच्छादकत्रीचस्थानेध्वितैसुसप्तसु ॥ आर्धतयोर्द्विराचामे
 च्छेपेषुतसकृतसकृत् ॥ तत्रैवा ॥ आहारंभेःवसानेचयादशौचाचर्चनंतयोः ॥ विकिरे
 पिउदानेचषट्स्वाचमनमिष्यते ॥ आश्रयायनं ॥ दानाध्ययन
 देवाचौजपहीमत्रतादिकान् ॥ नकर्याच्छाददिवसेप्राह्मिजानांविस्जनात् ॥ एतन्नि
 त्यवर्जमितिवापदेवः ॥ इदंविष्णुभिन्नदेवपरं ॥ विष्णोर्निवेदिनात्त्रेनयस्यदेवतांत
 रं ॥ पितृभ्यःपितृद्वयंतदानंन्यायकल्पते ॥ पितृशेषेभ्योदद्याद्वरयेपरमात्मने ॥
 रेतोदःपितृरक्षसंभवेतिक्लेशभागिनरनिस्कारात् ॥ पितरःसर्वमनुष्याविष्णुनाशितम
 अनीतिभुते ॥ यःश्राद्धकालेहरिभुक्तशेषददातिभक्त्यापितृदेवतानां ॥ तेनैवपिडा
 लुलसीविमिश्रानाकल्पकोटिपितरंलुत्प्रातिब्राह्मोक्तेश्चेतिश्रीधरस्वामिनृसिंहपरि
 चर्यादयः ॥ एतत्सर्वनिबंधविरोधानिर्मुला ॥ आत्रविशेषोहेमाद्रौविष्णु
 धर्मे ॥ आहान्निहसममर्चनृवरहजनाईनं ॥ शिवपुराणे ॥ ४३

यित्वाशिवमन्त्रापितृप्राहप्रकल्पयेत्॥सर्वनिषेधस्तुविहिताभिन्नपरः॥ तथा

हेमाद्रौ॥ देव्यर्चादक्षिणागादिःयादजान्वेसमूहसुशिशेसजानुयादेसुधा
प्रागादिचयैतृके॥ कलिकायास्मृत्यंतरे॥ प्राहारभेचयेदभाः

यादशौचेविसर्जयेत्॥अर्चनादौतुयेदर्भाउक्त्विद्यंतेविसर्जयेत्॥मार्जनादौतुयेदर्भाः
पिराणेत्यानेविसर्जयेत्॥उन्नानादौतुयेदर्भादक्षिणांतेविसर्जयेत्॥प्रार्थनादौतुयेद

र्भानमस्कारेविसर्जयेत्॥ऊहमाहविष्णुः॥मानःमहानामयेवंप्राहकुर्याद्विचक्षणाः
मंत्रोहेनयथाभ्याष्यशेषाणांमंत्रवर्जितं॥यथाभ्याष्यमितियत्रवहवचनातः॥पितृश

रस्त्रसर्वपितृवाचित्वाचोहःतत्रापिसुधंतांपितरस्तत्रोहएव॥सर्वपितृवाचित्वेउ
त्तरमंत्रद्वयवैष्यर्थ्यात्॥वहवचनतनोद्यतेप्रकृतावसमर्थत्वात्पानितिवत्॥अथ

तेचनोह॥तस्मादचनोहेदितिनिषेधात्॥एकोदृष्टेय्येवम्॥प्रैतैकोदृष्टेत्केवमंत्रा
नूहेनैकोदृष्टे॥ इतिविष्णुक्तेरुहः॥ अत्रवहवचनस्यापू

होवचनात्॥दृष्ट्यादौतुविशेषवक्ष्यामः॥शेषाणामितिपितृभ्यायेकोदृष्टेऽप्राहनाः
दिमंत्रवर्जकार्यमितिकल्पतरुः॥ऊहयोभ्यपितृयदवान्मंत्रएवतत्रनप्रयोऽः॥ननूहः।

नापिपितृपदरहितः॥ प्रयोऽरतिशूलयाशिः॥ अर्थोत्तरे

चोक्तं प्राक्॥वद्वचकारिकापि॥अर्थप्रदानमात्रेणुमात्रादिपदमाचरेत्॥सुधंतामिति
पित्रादीमात्रादिपदमाचरेत्॥मातृप्राहेपिउदानेयचत्वामत्रान्वित्यत्रनोहइतिउत्तरिक्त

त्॥तथामातुःप्राहेय्यनूहेनकुर्यान्निजानुमंत्राणां॥दशादानमुपस्थानतदकार्यमिति
स्थितिः॥प्रवाहरामनूहेनतद्व्याशनभिष्यते॥ तथा॥ आयतुनस्त्रि

सीतिउशंतस्त्रितियानितु॥अनूद्यःपितृशष्टौत्रपितृसामान्यवाचकः॥आयस्त्वानातु
वक्ष्यते॥ हेमाद्रौमाकेरेयः॥ स्नातःस्नातान्समाहतान्स्ना

गतेनार्चयेत्पृथक्॥ कलिकायानारदीये प्रायश्चित्तविशु।
हान्मातेभ्योनुज्ञाप्रयुञ्जवा॥दद्याद्देवहृदंउर्थहिरण्यंकुरामेववा॥ तत्रैवसंय

हे॥ तिथिवारादिकंज्ञात्वासेकल्प्यचयथाविधिः॥प्राचीनावीतिनाकार्य
सर्वसंकल्पनादिकं॥संबंधप्रथमंत्रयातनामगोत्रेतथैवच॥वस्वादिरूपतांचापित्व

पितृणामनुकृमात्॥ चंद्रोदयेनारदीये॥ प्राहार्यंसमनुप्रा
प्तान् विप्रान्भूयोनिमंत्रयेत्॥ आपस्वस्तु॥ सर्वसुनिमंत्रणंपर

द्युर्दितोयंतीयमामंत्रणमित्याह॥यूपमयानिमंत्रणियाइतिनिवेदनरुमपाद्यं॥तदि
धिमाहशौनकः॥ इहीत्वामुकसत्तस्यामुकगोत्रस्यचासुके॥प्राहेतुवैस्व

देवार्थंकरणीयः॥ हरास्त्वया॥ इत्येवंप्राहउहृदमादौतथेति
वदेतुसः॥प्राहस्यकर्त्तृसंब्रूयात्प्रामोतुभवानिति॥सवदेत्प्राप्रवानीतिउत्तरेस्तप्रति
हिजः॥दिवीयावरोपुकरवार्द्रवौवाची॥पित्रादेर्यनेनैववृणीतविधिनादिज्ञान्॥

ततः कर्त्ता वद्वचीनाहितायिः पिंडपितृयज्ञे परिसरणादीन्धाधानां तं कुर्यात् ॥ अर्द्धाधा
 निनीष्येवमिति प्रयोगयारिजातेपरिशिष्टे च ॥ भाष्यकारमते आहिके व्येवं ॥ वृत्तिकारम
 तेनेदं ॥ हेमाद्रौ शंभुः ॥ संमार्जितो यलिते तृहारिकुर्वीतमउले
 ॥ उदकस्य वसुदीप्यस्याहक्षिणां दक्षिणां सवं ॥ व्याघ्रः ॥ उत्तरेक्षतसंपुक्ता
 नक्षत्रीयान् विन्यसेत्कुशान् ॥ दक्षिणो दक्षिणां यं सुसतिलान् विन्यसेत्कुशान् ॥ त
 त्रैववौ धायनः ॥ चतुरस्रत्रिकोणां च वर्तुलं चाई चंद्रकं ॥ कर्त्तव्यमानुष्ये
 रात्राहारादि सुमंउलं ॥ तत्रैव लोगाक्षिः ॥ हस्तद्वयमितं का
 र्यं वै श्वदेविकमंउलं ॥ तदक्षिणो चतुर्हं संपित्तरां मंघ्रिशोधने ॥ कलिकायां सं
 ग्रहे ॥ प्रादेशमात्रं देवानां चतुरस्रं तु मंउलं ॥ तन्नाया उंगुलं तस्माद्दक्षिणो वर्तु
 लं तथेत्सु क्रम ॥ यत्तु स्युत्पं तरे ॥ गर्तः यंचांगुलो विप्रेजानुमाने
 महीभुजि ॥ प्रादेशमात्रं वैश्ये च साधिकः सतु शूद्रके नियेगूर्ध्वं प्रमारो नव्याख्यातो देव
 पित्र्ययोः ॥ चतुरस्रं वर्तुलं च कथितं गर्तं लक्षणां ॥ पादप्रक्षालनं प्रोक्तं सुपवेश्यासने हिजा
 रा ॥ तिष्ठेत्प्रक्षालनं कुर्यात् निर्गशाः पितरो गतारति ॥ तत्समूलत्वे मंउलायेष्ठयक्त्सेयं ॥
 तत्र गोमये हेमाद्रौ भृगुः अत्यंतजीर्णो देहायावध्यायाश्च विशेषतः ॥ आर्त्ताया नवसूताया ॥
 नगो गौ वरमाहरेत् ॥ मात्स्ये ॥ अक्षताभिः सपुष्याभिस्तदभ्यर्च्योपसव्य
 वत् ॥ विप्राणां क्षालयेत्पादानभिवेधपुनः पुनः प्रत्यङ्गुः स्वस्थितः कुर्यात् विप्रयादाभिषे
 चनं तत्रैव भविष्ये ॥ प्रक्षालयेद्दिप्रयादान् शनौ देवीरिति त्वा ॥ दृष्ट्वा चंद्रो
 दये हृदवसिष्ठः ॥ नकुशयेथि हस्तसुयाद्ये दद्याद्विचक्षणाः कलि
 कायां संग्रहे ॥ ततः प्रक्षालयेत्पादौ भार्या आवितवारिणा ॥ तथा ॥ आह
 काले यदापत्नीवामेनीरप्रदा भवेत् ॥ असुरंत भवेच्छाहं पितृणां नोयतिष्ठते ॥ त
 त्रैव ॥ नाधः प्रक्षालयेत्पादौ कर्त्ता पित्रादिकं म्भुसु ॥ याघानंतरं मर्ध्यं मपि दद्यादिति
 हेमाद्रिः ॥ तत्रैव लोगाक्षिः ॥ मंउला इत्तरे दे शे दद्यादाचमनीय
 के ॥ तत्रैव ॥ विधाय क्षालनं तेषां हिराचमनमिष्यते ॥ स्वयंचापि
 हिराचामेहि विधः अहया न्वितः ॥ हेमाद्रौ नारदीये ॥ यत्राचमनवारी ॥
 शिपादप्रक्षालनोदकेः ॥ संगच्छंते बुधाः आह मासुरंतं चक्षते ॥ व्यासः स
 येनेवासने धृत्वा दक्षिणो दक्षिणो करं ॥ व्याहृतीभिः समस्ताभिरासनेषु पवेशयेत् ॥ स
 माध्वमिति चेवोक्त्वा दक्षिणां जानु संस्पर्शन् आस्यतामिति व्रयादासने संस्पर्शन्त्रयि ॥
 हेमाद्रौ शातातपः ॥ होदेवैश्वर्येणो विप्रो प्राप्नुस्वात्पवेशयेत् ॥ पित्र्ये तदङ्गु
 स्वां स्त्रींश्च वद्वचाध्वर्यु सामगान् ॥ यातवल्क्यः ॥ होदेवै प्राक्
 त्रयः पित्र्ये उदरोके कामेव वा ॥ यत्र हेमाद्रौ हारीतः ॥ दक्षिणां यदभेषु प्राप्नुस्वान् ब्राह्मणा
 न्भोजयेद्ददङ्गुस्वानित्ये करति ॥ तत्रैत्रायणीयविषयं ॥ प्राप्नुस्वान् भोजयेद्ददङ्गुस्वा

नित्येकरतितत्परिशिष्टात्॥ विकल्पइतिहेमाद्रिः॥ माधवीयेयमः॥ पि
 सुकोत्रह्लचारीवाभोजनार्थमुपस्थितः॥ उपविष्टेष्वनुप्राप्तः कामंतमपिभोजयेत्॥
 कौर्म॥ अतिथिर्यस्यनाप्रातिनतत्प्राहंप्रचक्षते॥ विप्रनियमोमाधवीये
 यवित्रपारायः सर्वेतेचमोनत्रतान्विताः॥ उच्छिद्योच्छिद्यसंस्पर्शवर्जयंतः परस्परम्
 तत्रासनानि॥ पृथ्वीचंद्रोदयेयमः॥ आसनं कुजपदद्यादितरहायवित्रकं॥ हेमाद्रौचम
 क्कारखंडे॥ पितृणांघटितंहेमराजतंवापिवासनं॥ येनताम्रमयंदत्रमासनंपितृकर्म
 णि॥ सर्वैदिव्यासनारूढोनहिप्रचवतैदिवः॥ हेमाद्रौनागरखंडे॥
 अथशंकुमयंपीठंप्रदेयंनोपवेशने॥ कलिकायांसंग्रहे॥ क्षेमंड
 षक्रम्यप्राप्यपंक्रियथामभवेत्॥ दक्षिणासंस्थिताघेषापितृणांप्राहकर्मणि
 लक्ष्य॥ श्रीपर्यावारुणीक्षीरीजंतुकात्रकदंबकम्॥ सप्रमंवाकुलपिठंपितृह
 दत्रमक्षयंसंग्रहेशमीचकाशमरीशैलुकदंबोवारुणालया॥ पंचाशानाशिस्तानिप्राहदेवा
 चनेतथा॥ कारिका॥ हीदेवेप्राप्तुंखोपिअत्रैवैवित्प्रानुदगाननात्॥
 येठीनसिः॥ कुतयःप्राहवेलायांश्रीत्रियोयदिदृश्यते॥ आश्वलाय
 नः॥ नीवीवासोदशांतेनस्वरक्षार्थंप्रबंधयेत्॥ वृहपातंबल्क
 सुश्वलायनः॥ नीवीवासोदशांतेनस्वरक्षार्थंप्रबंधयेत्॥ वृहपात
 बल्कपुत्रु॥ दक्षिणोक्तितेशेतुतिलैः सहकुशत्रयं॥ यजुकातीय
 नीवीकार्यादशागुनिर्वामकुक्षौकुशैः सहेतितहृदिप्राहे॥ पितृणांदक्षिणोयार्थेविपरी
 तानुदैविका॥ इतिस्मृत्येतरात्॥ वामेदक्षिणोवेत्याचारात्तव्य
 स्थितिमदनयारिजातेः॥ आचार्यः॥ प्राणायामत्रयं कृत्वागाय
 त्रीस्तरांतथा॥ प्राहकत्रीस्मीतिवदेत्तुविप्रेवीच्यंकरुखच॥ ब्राह्मे॥
 ततस्त्रिलान्शहेतस्मिन्विकिरेच्चाप्रदक्षिरामा॥ अहयापरयापुत्रीजयेदयहतामिच्छ
 चाप्रोक्षेत्॥ पराशरः॥ तदिहोारितिमंत्रेरागायत्राव
 प्रयत्नतः॥ प्रोक्षयेदन्नजातंतुशूद्रदृष्ट्यादिशुद्धये॥ हेमाद्रौब्रह्मारे॥
 प्राहभूमौगयोध्यात्वाध्यात्वादेवंगदाधरं॥ ताम्यांचिवनमस्कारंततःप्राहंप्रवर्तते॥ देव
 ताम्यःपितृभ्यश्चमहायोगिभ्यरेवच॥ नमःस्वधायैस्वाहायेनित्यमेवमोमनमः॥ आदि
 मध्यावसानेषुत्रिरावृत्तंजयेद्बुधः॥ पितरःक्षिप्रमायांतिराक्षसाः प्रद्वंतिच॥ न
 त्रैवस्कादे॥ तिलारक्षंतसुरान्दर्भारक्षतिराक्षसान्॥ यत्किंचैत्रात्रि
 योरक्षेदतिथिःसर्वरक्षकः॥ वसिष्ठः॥ अहवतीभिःकृष्णाडीभिः
 पावमतीभिश्चपाकादिप्रोक्षयेत्॥ अथदेवावी॥ तत्रप्रत्युपचा
 रमाद्यंतयोरयोदद्यादिसुक्रं वृत्रौस्त्यर्थं सारेच॥ हेमाद्रौब्राह्मे॥
 आसनेव्यासनदद्यादामेवादक्षिणोपिवा॥ पितृकर्मणि वामेचंदेवेदघानुदक्षिणो

चेतः॥ आसनेष्वारानंदधाननुपाणोकदाचन॥धर्मोसीत्यथमंत्रेणगृही
उत्तिगतानुकुशान्॥धर्मोसिधिशिराजाप्रतिष्ठितरनिमंत्रतः॥ गालवः॥ २
मीनादायहस्ताभ्यां गृहीत्वादक्षिणो करे॥देवेश्वराः क्रियतां तु निरंयुक्तं करं ततः॥ॐ तथे
तिदिजाब्रूयसे प्राज्ञो भुवानीति॥ कर्त्ता ब्रूयात्ततो विप्रः प्राप्रवानीति वैवदेत् ४
थ्वीचंद्रोदये वृहन्नारदीये॥ ४
थ्वीचंद्रोदये वृहन्नारदीये॥
यवैर्दमैश्च विधेयां देवानामिदमासने॥दत्वेति भूयो दद्याद्देवेश्वरा इति स्मरणं॥ तच्च ५
स्वाचतुर्थ्यावाकार्यमिति स्मरवा॥ततोर्ध्वं कल्पयेदिति मन्वा दयः॥ शौनकजयंताभ्यामर्ध
रहितस्य देवा च नस्योक्तेराश्वलायनानां देवैर्ध्यानां नेति चोपदेवः॥ तन्ना॥
परिशिष्टप्रयोगयारिजातविरो धात्वा॥ वृद्धिश्चाद्देतुं देव्यर्घ्यं दद्यात्॥ देवभ्योपि पृथग्दद्या
त्॥ देवभ्योपि पृथग्दद्यादिहार्घ्यं शुचि चोदनादिति॥ शौनकोक्तेः॥ अथा
र्घ्यपात्रं॥ ४थ्वीचंद्रोदये मात्स्ययामयोः॥ पात्रं वनस्यति मयं तथा परा मयं पुनः॥ जलज
वापिकुर्वीत तथा सागरसंभवं॥ ब्राह्मे॥ सोवरीताम्रं रोप्याश्मस्ताटिकं
शंखशुक्रयः॥ भिन्नान्यपि हियोजानियात्राणि पितृकर्मणि॥ हेमाद्रौ प्रजा
पतिः॥ सोवरी राजतेताम्रस्वाङ्गं मणिमयं तथा॥ यज्ञियं च मसं वापि च
र्घ्यार्थं शरये दुग्धः॥ अत्र विप्रे कत्वहित्वचनुयादाव्यर्घ्यपात्रे देयवा॥ मानवस्तत्रेत्॥ हे
वैश्वदेविके त्रीणि पित्रैकैकसुभयत्रवे लुक्त्वा॥ तदेकविप्रपरयात्रालाभपरं वेति हेमा
द्रिः॥ मदनरत्ने तु देवेशकपात्रमुक्तं॥ ४थ्वीचंद्रोदयेपि
त्रीणि पितृकपात्राणि हे देवैश्च देविकरति॥ वृहन्नारशरोक्तेर्देवैसाह॥
वृहन्नानां तु देवैर्विप्रदित्वेप्येकमर्घ्यपात्रमर्द्धशो दद्यादित्युक्तेपरिशिष्टे प्रयोगयारिजाते
चा॥ कलिकायां हारीतः॥ दत्तमक्षयतां याति रक्ते ना
र्थ्यनुयत्कते॥ वृहमनुः॥ मृगमयं दारुजयात्रमयः पात्रं च यमदेवना
राजते देविके कार्ये शिलायात्रे विवर्जयेत्॥ पुराणसमुच्चये मन्वा भवेत्तथा कांस्यं चार
कं जत्रुसंभवं॥ त्रयुसीसलोहं भवेत्सदायात्रे विवर्जयेत्॥ तत्रेवा॥ अ
ंशगुलं भवेत्यात्रे पिच्छां राजरः शुभा॥ दशांगुलं तु देवानां सोवरी शक्ति तः कते॥ स्थाप
येदर्घ्यपात्रे हे सुजेतत्रकुशी परि॥ हे हे पवित्रे विधिवन्त्यात्रयोश्चोपरिक्षियेत्॥ यज्ञपाश
पवित्रे स्थिति मंत्रेण पवित्रे च्छेदयेत्तुने॥ औषधी मंतरे कृत्वा अंगुल्यांगुलियवरीताः॥
स्येन काशेन लोहेन नमृगमयनखादिभिः॥ वशिष्ठः॥ तूष्मीं प्रो
थ्यां भसापात्रे कुयोर्ध्वं विलेपतः॥ शरयेत्यात्रपुमं तु कृत्वा परिपवित्रके॥ वृ
हन्नारशरः पात्रद्वयमथा र्घ्यार्थं तेजसं चैकवस्तुनः॥ प्राङ्मुखो मरतीर्थे नशं चोदितो दक
क्षियेत्॥ यवो सीति यवोस्तत्र र्घ्यी पुष्या शिचदने॥ मानवस्तत्रे॥
सुमनसः प्रक्षिप्यात्स्य यवात्प्रक्षिप्येति॥ यवो सीति मंत्रः पात्रे॥ यवो सिधान्यर्जी सिवा

रुणोमधुमिश्रितः॥	निर्णयः सर्वयापानां पवित्रशुद्धिभिः सृजत्	रा
जोवावारुणोमधुसंपुत्ररतिपरिशिष्टेयाठः॥	गोभिलेनतु॥	प
वोसिसोमदेवत्परतिनिलमत्रोत्रस्वाहापुक्तउक्तेः॥	होमाद्रोयमः॥	॥
यवहसस्ततोदेवान् विज्ञाय्यावाहनं प्रति॥	आवाहयेदनुज्ञातो विश्वेदेवा	॥
सरत्वा॥	ततः स्वयंकरं त्यस्य विप्ररक्षि	॥
राजानुनि॥	देवानावाहयिष्येहमिति वाचसुदीरयेत्॥	आ
वाहयेत्यनुज्ञातो विश्वेदेवास आगत॥	विश्वेदेवाः शृणुतेममिति मंत्रह्य	॥
पठेत्॥	आह्वयिष्येदेवानामाज्ञाने हेमाद्रौ दहस्यतिः॥	॥
उत्पन्नं नाम चैतेषां न विदुर्धेहिजातयः॥	अयमुच्चारणीयस्तेर्मंत्रः॥	॥
प्रहासमन्वितैः॥	आगच्छंतु महाभागा विश्वेदेवामहावलाः॥	॥
ये यत्र विहिताः आदिसावधाना भवेन्तुते॥	इदं चावाहनमर्घ्यपात्रासा	॥
दनात्॥	प्राक् हेमाद्रिगोक्तं॥	तत्र कार्तीयैः प्रा
कार्यं तत्रैव तत्सञ्ज्ञात्॥	अप्येस्तदुत्तरम्॥	दृष्ट्वीवद्वे
दयेशंखः॥	सयवपुष्यमादाय चरणादिशिरोतकं॥	अर्घ
तेत्यञ्चनं कुर्यादंतरे चोदकं तथा॥	पित्रे तु मूर्हादियादायर्घ्यं तपित्रे	॥
कार्यं तु रजने पादप्रभृतिमूर्होतं देविके रजने भवेत्॥	शिरः प्रभृति	॥
यादांते न मो वरति ये नृकैः॥	इति मदनरत्ने प्रचेत्॥ सोक्तेः॥	॥
कलिकायां संग्रहे॥	तिष्ठन्कृतांजलिभूत्वापठेन्मंत्रो समाहितः	॥
॥	विश्वेदेवाः शृणुते सागच्छन्त्यरं ततः॥	हेमाद्रौ जा
तूकरार्घ्यः॥	ततोर्घ्यपात्रसंपन्निवाचयित्वा हि जोत्रमान्॥	॥
तद्ये चार्घ्यपात्रं तु स्वाहार्घ्या॥	इति विन्यसेत् ४	गार्ग्यः॥
दत्त्वा हस्ते पवित्रं च कृत्वा षड्जां च यादतः॥	यादि व्या रति मंत्रे ग्राह से	॥
वर्घ्यं विनिक्षिपेत्॥	संग्रहे॥	विश्वेदेवारदं नो
र्घ्यमिति दानं समादिशेत्॥	तदंते साहानमः॥	इति वा
च्यं॥	यादि व्या रति मंत्रे ग्राहाकारं नमो त क मिति हेमाद्रौ नागरख	॥
अत्र॥	अथ वेणुसूत्रे तु या घ मर्घ्यमाचमनीयमिति द्विजकरे नि नयेदि	॥
त्यस्यैव त्रयमुक्तं॥	गभस्तिः॥	अर्घ्यं च पित्र प्रदा
न च स्वस्वस्यैव तथैव च॥	गंधपुष्यादिकं सर्वहस्ते नैव तु दायये	॥
त्वा॥	प्रतिविश्रयादिव्ये सादृतिः॥	वद्वानां त्वने नृदत्ता
र्घ्यानुमंत्रणं॥	ततः यात्रं दक्षिणो देवेभ्यः॥	स्यान
मसीति न्युजामुत्रानवाकार्यमिति गारुड उक्तेः॥		एतदापस्तेवानां

नियतमन्येषां॥	हेमाद्रौविष्णुधर्म॥	गंधेःपुष्पे
श्वधूपैश्वस्त्रेश्चाय्यथभूषणोः॥	अर्चयेद्ब्राह्मणान्शक्ताश्रद्धधानः	चंदनगारुक
समाहितः॥	दृष्ट्वीचंद्रोदयेमार्कंडेयः॥	चंदनकुंकुमकंधरा
शरकुंकुमानिप्रहाययेत्॥	विष्णुः॥	अपवित्रकरोगंधै
गरुपप्रकायनुलेपनायेति॥	व्यासः	गंधहारेतिवेगंध
गंधहारेतिस्जयेत्॥	कलिकायांस्मृतिः॥	आसनेस्वासनेद्रुयातश्चर्यस्व
मायनेतेचपुष्पकं॥	धूरसीत्यमुनाधूपंउदीयस्वेतिदीपकं॥पुंववस्त्रा	सु
शिमेत्रेरावस्त्रदद्यात्प्रयत्नतः॥	सुगंधश्चसुपुष्पाणिसुमालानिसुधूपकं॥	विप्रारां गंधेनवर्तुलंति
र्यंहिजोत्रमः॥	जोतिश्चैवदीयेतुस्वाच्छंदनमितिक्रमः॥	ललाटपुंड्र
पुंड्रवानकार्यं॥	हेमाद्रौदेवलः॥	पुंड्रंविपुंड्रवर्तुलम
वर्तुलमित्यपरकं॥	मदनरत्नेच॥	उ
ईचंद्रेच॥	अर्ध्वंचितिलकंकुर्यान्नकुर्याद्द्वैत्रिपुंड्रकं॥	निराशाःपितरेयांति
अर्ध्वंचितिलकंकुर्याद्द्वैवेपित्रेचकर्मणि॥	दृष्ट्वाशशरोक्तेः॥	तिर्य्य
दृष्ट्वाचैवत्रिपुंड्रकमिति॥	ग्लियोभवत्येवैवर्जयेत्तिलकंभालेऽप्राहकालेचसर्वदा॥	तिर्य्यगू
ग्लियोभवत्येवैवर्जयेत्तिलकंभालेऽप्राहकालेचसर्वदा॥	ध्वंत्रिपुंड्रवाधारयेत्प्रयत्नतः॥	इतिव्यासोक्तेरितिदृष्ट्वीचंद्रः
ध्वंत्रिपुंड्रवाधारयेत्प्रयत्नतः॥	पत्रुहहजारदीयेअर्ध्वपुंड्रंचतुलसंप्राहेनेच्छतिकेचनेति॥	तत्का
पत्रुहहजारदीयेअर्ध्वपुंड्रंचतुलसंप्राहेनेच्छतिकेचनेति॥	हृपरं॥	तत्क
हृपरं॥	हेमाद्रौब्राह्मी॥	इतिकंमृगनाभिंचरोचना
रक्तचंदनं॥	कालेयकंनृयगंधंरुक्कंचापिवर्जयेत्तकसुर्याविक	प
रक्तचंदनं॥	इतिहेमाद्रिः॥	इहशानातपः॥
रक्तचंदनं॥	वित्रंतुकरेहृत्वायःसमालभतेहिजान्॥	राससानांभवेच्छाहनि
रक्तचंदनं॥	राशैःपितृभिर्गतेः॥	जातिचपकलीध्राश्चम
रक्तचंदनं॥	स्विकावाणवर्धरी॥	चूताशोकाटरूपंचतुलसीशतयत्रकं॥
रक्तचंदनं॥	कुजकंतगरंचैवभृंगमारण्यकेतकी॥	सृष्टिकामतिमुक्तंचश्रा
रक्तचंदनं॥	दयोग्यानिभोहिजाः॥	कमलकुमुदपंपुंड्रीकंचयत्नतः॥
रक्तचंदनं॥	इंदीवरंकीकनदंकल्हारंचनिवेदयेत्॥	हेमाद्रौवायुमविष्य
रक्तचंदनं॥	योः॥	संश
रक्तचंदनं॥	जनीयाःपितरश्चैयःकामेनसर्वदा॥	स्कांदि॥
रक्तचंदनं॥	वैदातव्यामस्त्रिकाश्चेतश्रुतिका॥	जात्यश्चस
रक्तचंदनं॥	मानिचचपकंतंचैवहृदमनुः॥ननिपुक्तःशिरावर्जमासंशिरसिधारयेत्॥वर्जा	जलोभ्रवानिसुवीणिकुसु

निष्टब्धीचंद्रोदयेभविष्ये॥केतकीतुलसीयत्रविल्वयत्रचवर्जयेत्॥द्वीराचकरी
रंचघर्जरकिंशुकंतया॥
माधवीयेस्मृत्यर्थसारचतुलसीनिधि

हा॥ तुलसीनिषेधोनिर्बलरतिहेमादिः॥ समूल
त्रिपिपिडयरः॥ तुलसीगंधमाघ्रायपितरस्तुष्टमानसाः॥ प्र
यातिगरुडारूढास्तत्पदचक्रयागिनरतिप्रयोगारिजातेयाभोक्तेरितिबोपदेवः॥

वहन्यराशरः॥ नजातिकुसुमेर्विद्वान्विल्वयत्रैस्तुनार्चयेत्॥
जयादिकुसुमकिंठीरूपिकासकुरंष्टिका॥ पुष्याशिर्वर्जनीया

निश्चादकर्मणिनिन्यराः॥ हेमाद्रौशरवः॥ उयगोवी
न्यगोधीनिचैत्यदृशोभ्रवानिच॥ पुष्याशिर्वर्जनीयानिरक्तवर्णा

नियानिच॥ जलोभ्रवानिदेयानिरक्तान्यपि विशेषतः॥ च
गिराः॥ नजातिकुसुमानिदधानकदलीयत्रमिति॥ जा
न्याविकल्परतिहेमादिः॥ निषेधःपिउविषयः॥ कुद

शोभोचनोदद्यान्नोन्नत्रगरुडर्धजे॥ पिउजातीचनोदधाद्वीमर्क
गानार्चयेत्॥ इतिवृद्धयाज्ञवल्क्योक्तेरितिबोपदेवः॥ स्व

तिसारे॥ अगस्त्यभृगराजचतुलसीशतयत्रकं॥ चंपक
तिलपुष्यचषटेतेपितृवत्त्रभाः॥ केतकीकरवीरचवकुलकुंदकोत

या॥ याटलांचैवजातींचआदेयलेनवर्जयेत्॥
केवित्तिरेपितुलसीमाहः॥ पितृपिंडार्चनंआदेयैःशतंतुलसीदले

प्रीणिताःपितरस्तेस्तुयावच्छार्कमेदिनीतिमार्कडेयोक्तेः धूयस्तत्रै
वविष्णुधर्मे॥ धूयस्तुगुगुलोदे यस्तथाचंदनसारजः॥

अगरुश्चसकईरस्तुरुष्कत्वकंतथेवच॥ विष्णुः॥ घृतमधुपु
क्तंगुगुलुश्रीखंडेदवदारुसरलादिदद्यादिति॥ तत्रैवदेवलः॥ येहि

प्राण्यंगजाधूपाहस्तवाताहाश्रयो॥ नतेआदेनियोक्तव्यायेचकेवोभ
गंधयः॥ घृतचकेवलंदघाहृष्टयात्रगुगुला॥ दीप

माहविष्णुः॥ घृतेनदीयोदातव्यस्तिलतेलेनवापुनः॥
वसामेदोभ्रवंदीयप्रयत्नेनविवर्जयेत्॥ वस्तुत्राहो॥

कोशेयंक्षोभकार्यासदकूलमहततया॥ आहृष्यतानियोदपान्ना
मानाभोतिचोत्रमान्॥ हेमाद्रौब्रह्मवेवेत्रे॥ यज्ञोप
दीतंदातव्यवस्त्राभावेविजानता॥ पितृभ्योवस्त्रदानस्यफलंतेनाशु
तेखिलं॥ तत्रैवयाग्रे॥ निष्क्रुयोवायथाराक्तिवस्त्राभावेप्र
दीयते॥अस्यान्यपिचदेयानितत्रैवकालिकापुराणो॥धात्वादिनिर्मितारम्यादीपि

कोश्राद्धकर्मणि॥ पितृनुद्दिश्यदीदद्यात्सभवेभ्राजनेश्रियः॥ यो
 घृपदानपात्रंनुपात्रमभारत्रिकस्यच॥ दद्यात्पितृभ्यःप्रयत्सस्यस्वर्गक्षयाग
 तिः॥ विष्णुधर्मे॥ यःकंचुकंतथोद्भोषयितृभ्यःप्रतिपादयेत्॥
 ज्वरीभ्रवानिदुःखानिसकदाचिन्नपश्यति॥स्त्रीणांश्राद्धेनुसिंहंरदधुश्चअतकानिच॥
 निमंत्रिताभ्यःस्त्रीभ्योयेतेस्युःसौभाग्यसंपुताः॥ हेमाद्रावादिन्यपुराणो॥
 नरुक्षवर्णादातम्यनापिकार्याससंभवे॥ पितृभ्योनायिमलिनंनोपयुक्तंक
 दाचन॥ नक्ष्त्रितंनायदशनधौतंकारुणापिच॥ कार्यासनि
 धेधोत्पसंभवे॥ तत्रैव॥ पितृनुसन्धत्यवासीभिर्दद्यात्प्रयत्नोपवी
 तं॥ यज्ञोपवीतदानेनविनाश्राद्धंनुनिष्कले॥ एतद्यतिस्त्रीभू
 र्श्राद्धेद्यपिदेयमितिहिमाद्रिः॥ तत्रैवनुसिंहपुराणो॥ कमंडलुं
 ताश्रमयंश्राद्धेषुप्रददातियः॥ काशेननिर्मितंवापिनारिकेलमथापिवा॥
 दद्यात्कमंडलुंश्राद्धेसश्रीमानभिजायते॥ योमंत्रिकाविरचितानुश्राद्धेषुच
 घदानुभुमान्॥ प्रदद्यात्करकान्वापिसौक्ष्म्यविंदतेसुखं॥ तत्रैव॥
 उपानच्छत्रंस्त्रीणिभुक्तिपात्रंकमंडलुं॥ श्यनाशनयानादिर्दृगाम्यज
 नानिच॥ अन्नसुसेस्तुतंगंधांतोद्दलदीयचामरं॥ पितृभ्योयःप्र
 यच्छेनुविष्णुलोकंसगच्छति॥ सौरपुराणो॥ चामरंतालवृंतंच
 श्वेतकृत्रंचदर्यो॥ दत्त्वापितृणामेतानिभूमियालोभवेदिह॥
 तत्रैवनेदिपुराणो॥ अलंकारःप्रदातव्यायथाशक्तिहिरण्यमयाः॥
 केशरहारकटकमुद्रिकाकुंडलादयः॥ स्त्रीश्राद्धेषुप्रदेयाःसुरलंकारस्त
 योषितो॥ मंजीरमेखलादामकारिकाकंकणादयः॥ तथा॥
 श्राद्धेश्वजनंछत्रशयनाशनपादुकाः॥ मनीसाःपटवासाश्चसुगंधाश्चूरी
 मुश्रयः॥ अंगारधानिकाःशीतियोगपटाश्चयश्रयः॥ कटिसूत्रा
 तिरोप्यागिमखलाश्चैवकंवलाः॥ कर्षरादेश्चभोजानितोद्दलायतनंयथा॥
 भोजनाधारयंत्राणियतद्वाहोस्तथैवच॥ तथाज्जनशलाकाश्चकेशानांचप्र
 साधनम्॥ एतांचदद्यात्प्रयःसम्यक्सौश्रमेधफलंलभेत्॥ स्तांदे
 सौवर्णराजतंवापिकोस्थेनाय्यथनिर्मितं॥ दत्त्वाभोजनपात्रंनुसश्राद्धे
 वृत्तिभूतले॥ वामनपुराणो॥ वंदीकृतासुपेकेचित्त्वयैवायद्विवा
 परैः॥ येनकेनाप्युपायेनयस्मान्नोचयतेनरः॥ पितरसस्यगच्छति
 शाश्वतंपदमयं॥ पराशरः॥ वाचयेत्परिशरीत्ववासोदत्त्वावि
 धानतः॥ नारदीयो॥ दैवैश्चसमनुज्ञानोयजेमिद्वगतात्वया॥
 तत्रपित्रेश्रासनाघशोधमर्चनकांडवैश्वदेविकंज्ञेया॥विशेषस्तुच्यते॥तत्राहनेदिपुराणमु

आः कुशाः॥ अत्रावाहनमासनाहर्वेवाऽर्च्यस्सुरोत्तरं वाऽश्रीकरणीत्तरं वेतिस्स
 त्रियुपेक्षा उक्ताः॥ अर्थांसास्वभेदेन व्यवस्थाः॥ द्वितीयपक्षस्य
 बहुसंमतः॥ तत्रार्थमाहाश्वलायनः॥ तेजसाश्ममयसृग्मपेषु
 त्रिषुपात्रेषु कद्रयेषु वादभौतहितेषु यः॥ प्रदाय शनोदे वीरभीष्टपरस्य
 तुमं अतिला नावपतितिलोसिसोमदे वन्यो गोसवोदे वनिर्मितः॥ मन्त्रवर्दि
 प्रवृत्तः स्वधयापिह निमान् लोका नृपौरायाहिनः स्वधानमस्ति॥ अश्व
 मयं स्फाटिकादि॥ मृन्मयं हस्तकृतमेव॥ कुलालचक्रं निष्पन्न
 मासुरं देविकं नत॥ तदेव हस्तघटितं देविकं केवलं तथेति कंठी गय रिशिष्ट
 त॥ अस्यान्यपियात्राणि हर्षमुक्त्वा नि॥ मनुः॥ अत्राप्रवे
 दिजाभावे यथेको ब्राह्मणो भवेत्॥ यात्रारण्यासादयेत्री शिन तु ब्राह्मणसं
 ख्यया॥ दत्तकादिः कर्तुं हि पितृत्वादावपिवचना श्रीरूपे वयात्राणीति हरिह
 रं॥ माधवीये वैजवापः॥ अर्थे पितृणां त्रीण्येव कुर्या
 त्रात्राणि धर्मवित्॥ एकस्मिन्वावहस्युवा ब्राह्मणेषु यथाविधिः॥
 हेमाद्रावप्येवं॥ अत्रानुमंत्रणं सकृत्॥ तिलोत्तिस्यप्रतिपा
 त्रमाहृत्तिः॥ पितृशब्दस्यानृहश्चेति हृत्ति कृत॥ दर्भश्च त्रियुगं पवि
 त्रम्॥ निम्नः तिलः शलाकासु पितृयात्रे सुपावरो॥ एको हि
 श्लेशलाकेका निधायोदकमाहरे॥ इति हेमाद्रौ चतुर्विंशतिमतात्॥
 तत्रैव विष्णुः॥ दक्षिणात्रे सुदर्भेषु दक्षिणापवर्गं वमसेषु पवित्रांतर्हितेषु चामि
 चेच्छनोदे वीपिति मंत्रेण जलासेचनत्वं च भिन्नविष्ये अस्मिन्पक्षे प्रतिपात्रं मंत्राह
 त्रिः॥ कारिकायां॥ गंधपुष्पाणि चैते सुपात्रेषु प्रक्षियेदथ॥
 ब्राह्मे॥ जलं क्षीरं दधि घृतं तिलतंडुलसर्षपात्॥ कुशाद्यमधुपु
 ष्याणि दत्त्वा वामे ततः स्वयम्॥ जानूकरण्यः॥ ततोर्ध्वयात्रसंपत्तिः
 वाचयित्वा द्विजोत्रमात्॥ तदये चार्ध्यायात्राणि स्वधार्ध्या इति विन्यसेत्॥ अत्र गो
 ततस्ति लहस्ती विप्रसम्यजानो दक्षिणां करं न्यस्यावाहनं शक्येत्॥ वैजवापयश्चे॥ ति
 त्रसंघंधनामनि द्वितीयांतत्वं च प्रायुक्तां॥ कोर्मै अयस्यंततः कृत्वा पितृणां द
 ह्नृपिहनां वाहपिष्णामीत्यामं च॥ क्षिणा मुखः॥ आवाहनं ततः कुर्यात् उशंतस्वित्वा बुधः॥ आ
 वाहंतं दनुजातो जयेदायतु नस्ततः॥ अत्र सम्यस्यापि प्रायुक्तेर्विकल्पः॥ अ
 त्राद्यं मंत्राश्चास्य पितृममुकशर्मारा ममुकगोत्रं वसु रूपा वाहया मीत्याधुक्ता मूर्धा
 दियादां तं तिलान् विकीर्यायतु न इति सर्वांते सकृजयेदिति निबंधाः॥ अत्रो
 पवेशनसंदेशतयो धार्ध्या च मनीयात्पि हेमाद्रिणां क्तानि॥ नात्यर्थं वा वेदिनां नियता

निनात्येषाम् ॥ नेषां च प्रपिता महादिवित्रं प्रातिलोम्येन सर्वः प्रयोगः ॥ वारहे ॥ गंधपुष्पा
 र्वंनरुत्वादवाहस्तेनिलोदकं ॥ गर्भ्यः ॥ शिरसः यादज्ञो वापि
 सम्पगम्यर्चयेन्नतः ॥ ततः स्वधार्थी इति पित्रपिता महादिवि प्राये प्रत्येकं नि
 वेदयेदितिकारिकायां वृत्तौ च ॥ आश्वलायनः ॥ अप्समेनेत
 रयभायगुह्यातरेणोपवीतित्वा इक्षिरोनवास्योपगृहीतेन पितरिदं नेर्घ्यं पिताम
 हेदं नेर्घ्यं पितामहेदं नेर्घ्यमित्ययः शर्वताः प्रतियाहयिष्यान्सकृत्सकृत्स्वधाअर्घ्यी इति
 ष्कृतिः ॥ सनुसृष्टास्वनुमंत्रयीतयादिव्याचायः ॥ दधिमासेव
 भूतुर्यां चंत्रिह्लाउनयाथिवीर्याः ॥ हिरण्यवर्णायज्ञियास्तानचायः
 शंखीनाभवंत्विति ॥ अर्घ्यादिप्रागंधादेर्यज्ञोपवीतमेव ॥ अ
 र्घ्यदानात्प्रागन्वाच्योदधान् ॥ यद्यप्यत्रसमेनदक्षिरोनवाधर्मदद्यादिसु
 क्रं ॥ तथापिदक्षिरोनेत्यभिमतोर्थः ॥ कारिकायां वृत्तौ चैवम्
 पित्रादेस्त्रिभिः यात्रैर्दद्यात् ॥ पितुः स्थाने ॥ विप्रत्रयंचैत्रकाधर्मवि
 मज्जदद्यात् ॥ त्रयराणां स्वधार्थी इति सकृत् निवेदता ॥ एवंयेता ॥
 महावपि ॥ अत्यजलदानमर्घ्यमंत्राश्च प्रतिविप्रमावर्तते ॥ तेषु
 गंधद्वौ च प्रतिविप्रं यदाध्यानुसमयः कांडानुसमयी वा ॥ पित्रादित्रया
 णामेकविप्रक्षेत्रिभिः यात्रैरेकस्यैवाधर्मदद्यादिति वृत्तिः ॥ कारिकापि ॥
 स्वधार्थी इत्ययोर्घ्यास्ताउपवीतानि वेदयेत् ॥ विवेदानात्प्राक्प्राचीनावी
 तमेवेत्यर्थः ॥ अर्घ्यं शशेषमादायदक्षिरोननुपारिणा ॥
 सव्यहस्तगृहीतेन निनयेत्पितृनीर्यतः ॥ दत्त्वादत्वानिनीतास्तायादि
 आचीनुमंत्रयेत् ॥ यत्तु ॥ यादिव्या इति मंत्रेण हस्तेष्वर्घ्यं विनिक्षि
 येत् ॥ इति ॥ यच्च वारहे ॥ तिलोबुनावापसव्येदधा
 र्घ्यादिकं हि जइति ॥ यच्च मासः ॥ गोत्रसंबंधना
 मानिपि ॥ दृष्टानामनुकीर्तयन् ॥ एकैकस्यनुविप्रस्य अर्घ्ययात्रेविनि
 क्षियेत् ॥ इति ॥ तद्वच्चोतिरिक्तविषयं ॥ ततश्चाचामेत् ॥
 एवंसातामहेष्वपि ॥ आश्वलायनः ॥ संसवान् समवनीयता ॥
 भिरभ्दिः सुत्रकामो मुखमनक्ति संसवः ॥ शेषः ॥ संसवो हि यरिशिष्टो भवतीति
 शतययश्चुते ॥ केचित्तु हस्तगलितां बुवदंति ॥ समवनीयां ये हे
 यात्रेपितृयात्रे आसिंचेदिति वृत्तिः ॥ प्रथमेयात्रे संसवान् समवनीयतेति का
 तीयसूत्राच्च ॥ ब्राह्मेतु ॥ प्रतिविवातुलोकाननुक्तां
 स्तादे ॥ आयुः कामस्यनेत्रासेचनमुक्तां ॥ पितृविधेः प्राश्नु
 रवस्यकर्तुरभिषेकः कार्यरतिकेचिद ॥ आश्वलायनः ॥
 नादरेव

ना. सु. रा. ॥	अत्रावह नमा स पा सं प र्थ म्य स र्गो त्रं वा ऽ यौ करणी त्रं वे ति स
तियुपस्था उक्ताः ॥	एषां सास्वामेदे नम्यवस्था ॥
वहसमतः ॥	तत्रार्थमाहाभ्यलायनः ॥
त्रिषुपात्रेष्वेकद्रव्येषु वा द भौ त हि ते स्वयः ॥	प्रदाय शनो दे वी र भी ष्य र स
नुमं अतिला ना वप ति ति लो सि सो म दे व नो गो स वो दे व नि र्मि तः ॥	प्रज्वरि
प्रवृत्तः स्वधया पि ह नि मा न् लो का न् प्री रा या हि नः स्व धान म र ति ॥	अश्रम
मयं स्फाटिकादि ॥	मृन्मये ह स क्त त मे वा ॥
मासुरं दे विकं न त त ॥	तदे वह स ध ति तं दे वि कं के व ले त ये ति कं दौ ग य रि शि ह
ता ॥	अस्या न्य पि या त्रा णि ष्व मु क्ता नि ॥
हिजा भा वे य धे को ब्रा ह्म रोगो भ वे त ॥	मनुः ॥
स्वया ॥	यत्रा रणा सा द ये त्री णि न तु ब्रा ह्म रण मं
रं ॥	दत्र का दिः कर्तु र् हि पि तृ त्वा दा व पि व च ना त्री णि व पा त्रा णि ति हरि ह
सा त्रा णि ध र्म वि त ॥	मा ध वी ये वै ज वा यः ॥
हे मा द्रा व प्ये वं ॥	एक स्मि न् वा व ह सु वा ब्रा ह्म रोगो षु य था वि धिः ॥
त्र मा रू त्रिः ॥	अत्रा नु मं त्र रं स क्त ॥
त्रम् ॥	पितृ श श्च स्या नू ह श्चे ति वृ त्ति क्त ॥
श्लोकै का नि धा यो द क मा हे र ॥	नि लः ति लः श ला का स्तु पि तृ या त्रे सु पा र् व रोग ॥
तत्रै व वि द्युः ॥	दक्षि णा त्रे सु द र्भे सु द क्षि णा प व र्ग म से षु प वि त्रां त हि ते स्व प चा सि
वे च्छ नो दे वी रि ति मं त्रे रा ज ला से च न त्व ह च भि न्न वि ष्यं अ स्मि न् प शे प्र ति पा त्रे मं त्रा रू	ए को हि
त्रिः ॥	कारि का यो ॥
ब्रा ह्मे ॥	गंध पु ष्या णि चै ते सु पा त्रे सु प्र सि ये द थ ॥
व्या णि द त्वा वा मे त तः स्व य म् ॥	जलं क्षी रं द धि घृ तं ति ल तं द ल स र्ष पा न् ॥
वा च पि त्वा दि जो त्र मा न् ॥	जानू कर यः ॥
तं त स्ति ल ह स्तो वि प्र स म्य जा नौ द क्षि णां करं न्य स्या वा ह नं श्छे त ॥	ततो र्थ या त्र सं प त्रिः
त्र सं व ध ना मा नि हि ती यां त त्वं च प्रा गु त्तो ॥	तद ये वा र्थ या त्रा णि स्व धा र्थ्या र ति वि न्य से त ॥
सु न् पि तृ ना वा हं पि ष्या मी त्या मं च ॥	वै ज वा य रू षे ॥
क्षि णा मु खः ॥	को र्मे अ प स म्यं त तः क त्वा पि तृ णां द
वा घ तं द नु ना तो ज ये द्या य नु त स तः ॥	अ वा ह नं तः कुर्या त् उ शं त स्वि त् च वा बु धः ॥
त्रा यं मं त्रा रू त्रा स न् पि त र म मु क श र्मा रण म मु क गो त्र व सु रू प मा वा ह या मी त्या मु क्ता मूर्धा	अत्र स म्य स्या पि प्रा गु क्ते र् वि क ल्यः ॥
दि या दं तं ति ला न् वि की र्थी य नु न र त्रि स र्वां ते स क्त ज ये दि ति नि वं धाः ॥	अत्रो
ग्रे श त्र मं दे श त नो धा र्थ्या च म नी या न्य पि हे मा दि रोगो क्तानि ॥	जा न्य र्थ र्वा वे दि ना नि य ता

तिरसमन्नस्यमंडलेनविवर्जितं॥	हेमाद्रौहारीतः॥	भूमावेवनि
ध्यान्नोपरियात्राणीति॥	तानितुहेमाद्रावत्रिराह॥	भोजनेहेम
ऐय्याशिदेवेपित्र्ययथाक्रमम्॥	हारीतः॥	राजतयारीनामकांस्य
पात्राणिभोजनेरति॥	अमान्यपिहेमाद्रावत्रिराह॥	सौवर्णांनी
ऐय्याशिकास्यानितदसंभवे॥	अमान्यपिहिकार्याशिदारुजान्य	न
पिजानता॥	नायसान्यपिकार्याशिपेत्रलानिननुकचित्॥	न
चसीसमयानीहशस्येतेत्रयुजान्यपि॥	अत्रिः॥	यंचाशन्यलिकंका
स्यद्यधिकंभोजनायवे॥	गृहस्थैस्तुसदाकार्यममावेहेमरौप्ययोः॥	कां
पालाशेभ्योविनानस्युःयरीयात्राणिभोजने॥	दृष्ट्वीचेदस्तु॥	कां
सयात्रेहविद्वेद्यानिराशाःपितरोगतारतिब्रह्मोक्तैः॥	कांस्यपात्रनिषेधमा	हं
ह॥	वोपदेवस्तुस्मृतिसंयहमुदाजहारः॥	आदेपलाशयात्राणि
मधूकोदंवरशिच॥	यारिकाकुटजस्रक्षककचानिक्रमाजगुः॥	हं
कदलीचूतयनसंजंतुयुन्नागचंपकाः॥	अलाभेसुख्यपात्राणांयाद्याः	हं
स्युःपितृकर्मणीति॥	हेमाद्रौनुकदलीयत्रनिषेधमाहंगिराः॥	हं
नजातीकुसुमानिदधान्नकदलीयत्रमिति॥	ऋतुः॥	असुराणांकुले
जातारंभाश्वर्यपरिग्रहः॥	तस्यादर्शनमात्रेणानिराशाःपितरोगताः॥	हं
एवंयात्राण्यासाद्यमस्ममर्यादांकृत्वाविप्रहस्तशोधनंकर्यात्॥	तत्रपिशं	हं
गरक्षारोऽतिमेत्रहयंकेचित्पठेति॥	मास्येअक्षत्वामस्ममर्यादायःकुर्या	हं
याशिशोधनं॥	आसुरंतभद्वेच्छाद्विद्विधानवृत्तः॥	तत्रैकत्र
हांडे॥	प्रक्षाल्यहस्तयात्रादियश्चाद्विद्विधानवृत्तः॥	प्रक्षालनज
लदभैस्त्रिलैर्मिश्रक्षियेच्छुचौ॥	मंडलोपशतिहेमाद्रिः॥	अथा
शौकरणम्॥	हेमाद्रौमार्कंडेयः॥	आहिताग्निसुजुहुयादक्षि
णाशौसमाहितः॥	अनाहिताग्निश्चोयासनेअय्यभावेदिजेसुवा॥	वा
यचीये॥	आहृत्यदक्षिणाग्निंहुमाथ्येवैप्रयत्नतः॥	अय्यर्थलौकि
कम्पापिजुहयानुकर्मसिद्धये॥	आहिताग्निःसर्वाधानी॥	अर्हाधा
नीतृष्टमेवेतिचंद्रिका॥	यर्कमिताक्षरमांधवादयः॥	तस्यापिदक्षिणा
श्री॥	लौकिकोऽष्टरतिहेमाद्रिः॥	कल्पतरुश्चा॥
वहसंमनश्च॥	यद्यपिसात्रेमशौकराश्रीतेदक्षिणाशौनयुक्तं॥	तथापिवच
नाभ्वनीनिहेमाद्रिचंद्रिकादयः॥	इदंदर्श्यादएव॥	आदिकादिषुतुस
वीधानीयाशौअर्हाधानीगृष्टेकुर्यादिति॥	हेमाद्रिमीधवश्च॥	यक्षांतकर्मनिर्वर्म
वैश्वदेवंचसाधिकः॥	पिउयज्ञततःकुर्यान्नौन्वाहार्थकंबुधरति॥	लौगाह्यादिभिःऋ

यमंपात्रं पिन्दुराणमर्थ्यातितां । आरतास्तत्र तिष्ठंति पितरः शोभन्तीवरीतः ।
 यावद्दिप्रविसर्जनमिति तु र्पादेयमीययाठः ॥ अत्ररत्निः ॥
 पितृपात्रं समवनयनदेशान् चालयेद्वाहाहसमाप्तेः ॥० यस्यात्तत्रतीयया
 त्रेणाहताः ॥ यद्वाप्रथमपात्रमेवत्वखिलकुर्यादिति ॥ कामा
 भावेपीदमेवशेषप्रतियादनं ॥ हेमाद्रौकीर्मे ॥ संस्रवांश्चततःसवीनयत्रि
 कुर्यात्समाहितः ॥ पितृभ्यःस्थानमसीति सुजयात्रं निधाययेत् ॥ प्र
 लयाणोयमस्तुः ॥ येतुकंप्रथमपात्रं तस्मिन् येनामहंन्यसेत् ॥ प्र
 पितामहततोत्यस्यनोदरेनचचालयेदिसाह ॥ अथसंस्रवानानीयवती
 येनाच्छाद्यनुजीकुर्यादिति सर्वैकवाक्यतयार्थइतिकेचित् ॥ अत्रिःगंधा
 दिभिस्तदभ्यर्चयतीयेनापिधाययेत् ॥ पितृभ्यःस्थानमसीति सुवोदेशेर्षि
 तेर्चयेत् ॥ अर्चनंनुजीकृतेपितृसं ॥ सुजमुत्तरतोत्यसेदिति
 प्रचेतसोक्तेः ॥ सर्वविप्रोत्तरतोत्यसेदिति हेमाद्रिकल्पतरु ॥ वि
 प्रवामेइतिहलायुधः ॥ कर्तुर्वामेइतिशूलपाणिः ॥ उत्तानंविदुतं
 वापिपितृपात्रेनतद्वेदितिउशनसोक्तेःसुजतेवसाधुः ॥ मानामहादि
 संस्त्रवानपिपितृपात्रएवशहीत्वाप्रयाजवत्रं त्रेणानुजीकुर्यादिति शूलपाणिः ॥
 एकोहिद्येदूहेननुजीनेतिपितृभक्तौश्रीदत्तः ॥ यमोपिस्वयमुत्तानम
 न्यत्रनीतिमुहाटितंतथा ॥ यात्रेदृष्ट्यात्रंत्पाशुपितरस्तंशयंतिचा ॥
 वैश्वदेवेउत्तानमिति मदनपारिजातः ॥ वैजवायः ॥ तस्योपरिकु
 शान्दत्वाप्रदधादेवर्ष्वकं ॥ गंधपुष्पाणिधूपचदीपवस्त्रायवीतके ॥
 अत्रगंधादेर्देवैपित्रैचपदार्थानुसमयस्ययाज्ञवल्क्योक्तकोशानुसमयेनविकल्पोत्ते
 यः ॥ वृक्षानांतसूत्रेदेवानुक्तेःकोशानुसमयएवा ॥ अत्रप्री ॥
 चीनावीतिनामगोत्रसंबुध्याद्युक्तं प्राक् ॥ अन्तर्देववत् ॥ तद
 तेऽत्राचमनंच ॥ हेमाद्रौकालिकापुराणो ॥ निर्वर्त्तत्राह
 णादेशात्क्रियामेवंयथाविधि ॥ भाजनानिततोदद्यादसुशोचंपुनःक
 मान् ॥ आदेशात्प्राणिदधारित्यन्वयः ॥ तेनतत्रापिप्रश्नात्तु
 ज्ञेयो ॥ तत्रैवब्राह्मे ॥ मंडलानिचकार्याणिनेवारिश्रुर्गके
 सुमेः ॥ गौरमृत्तिकायावापिभस्मनागोमयेनवा ॥ मृगुः ॥ म
 स्मनावारिणावापिकारयेन्मंडलततः ॥ चतुःकोरादिजायस्यत्रिकोराशुत्रि
 यस्यत् ॥ मंडलाकृतिविश्वस्यश्रदस्यामुक्षरांस्तं ॥ वृक्षचय
 रिशिवेनुदेवेचतुरस्तपित्रैवर्त्तुलंमंडलेकृत्वाक्रमेणसयवानुसतिलांश्चदर्भान्दद्या
 दिसुक्तं ॥ मार्कंडेयः ॥ यातुधानाःपिशाचाश्चक्रुरप्येवैवराक्षसाः ॥ हर

उच्चियतामशौचक्रियतामित्यामंत्रयते काममुध्रीयतां काममशौचक्रियतामित्यतिरुद्ध
उदरे जुहुयाच्च ॥ नयात्रिविधुरादेर्विशेषो हृत्कारदीये ॥ नयात्रिर्ह
रभार्यश्चयावैरोरुसुयस्थिते ॥ संधायाप्रित्तोहोमं कृत्वा तं विसृजेत्पुनः ॥
अयाश्चेति तत्काले त्रिसंधाय हुत्वा न्यजेदित्यर्थः ॥ एतदायस्त्वानामेव ॥ या
गिहो मसुकुंडो गहीनां ॥ विश्वप्रकाशेपि ॥ साग्निरोपासनेन
शौकुर्वीतलौकिके ॥ यागौहोमप्रशंसंति नत्वायस्वशाखिनां ॥
स्नातकाविधुरावाप्त्युर्दिवा ब्रह्मचारिणः ॥ अथौकरागहीमनुकुर्युस्ते लो
किकेनले ॥ अथाश्वाश्रेमनोजोतिरुद्ध्यव्याहतीर्हनेत् ॥ ततो नु
जातो श्रीधनाघाज्यभागांते न्यमेमातेत्याद्यैर्जुहुयात् ॥ तत्र सप्ताच्चाहुतयः
षडाज्यस्येति त्रयोदश ॥ व्यत्ययो वा ॥ यथायन्मेमाता प्रलुलो
मतन्मैरतः पिताष्टंक्रांया स्तिष्ठतीति दाम्यां अमुष्मैस्वाहेति पितुर्नाम्नाहोहोभो
॥ यन्मेपितामही प्रलुलो मतन्मैरतः पितामहीष्टंक्रां अतर्दधे इति तन्नाम्नापितामहायदो
यन्मेप्रपितामही तन्मैरतः प्रपितामहीष्टंक्रां अतर्दधे इति तन्नाम्नाप्रपितामहाय
दो ॥ मातामहे सुहः ॥ यन्मेमातामही तन्मेमातामहीष्टंक्रां ॥
अन्यमातामहाहुद्मित्याद्यौ ॥ यन्मेमातुःपितामही प्रलुं रेतीमातुःप्रपितामही
ष्टंक्रां ॥ अन्यमातुःपितामहाहुद् ॥ यन्मेमातुःप्रपितामही प्रलुं रेतीमातुःप्रपिता
महीष्टंक्रां ॥ अन्यमातुःप्रपितामहाहुद् ॥ सर्वत्रामुष्या इत्यत्रेऽंतं
तन्नामयो ज्यं ॥ तद्गृहसंयद् ॥ योज्यः पिनादिशब्दानां स्थानेमाता
महादिकः ॥ अन्नहीमे तथास्य रीजलपिडादिदानके ॥ यन्मेमाताम
हीत्यादितः त्रोदाहरणं भवेत् ॥ ततोपेचेहेत्येकान्नाहुतिः ॥ ततः स्वा
हापित्रैर्याधैराजं हुत्वा स्तिष्ठतं हुत्वा सर्वं भक्ष्यं किं विदादायो इत्युत्संभस्मा यो ह्यत्र
होस्वाहा कारेण जुहोति ॥ परिषेचनां तस्थीलीयाकवत् ॥ अ
यमशौकरागहीमो मासिकश्चादृश्व ॥ तच्च ॥ स्मात्रीय्यभावेन कार्यमिति केचिन् ॥
कार्यमेवेति वहवः ॥ अतएव सर्वाधानी नोहोमवर्जं मासिश्चाहुमुक्तं सुदर्शनभा
ष्ये ॥ महालयेतददित्येके ॥ प्रकरणांतरत्वात्कर्मोत्तरत्वेन स्मात्रेया
वैरावत्कार्यमिति त्वस्मद्गुरवः ॥ आश्रिकादिमुत्सार्त्रेयावैराविधिरेव ॥
स्वमातृवार्षिकादिषु ॥ मासिश्चाहुद्विक्रतावष्टकायां मातृश्राद्धे वैकृतनहोमिन
श्राद्धतहोमवाधः ॥ अन्वष्टकासु मातृश्राद्धेनेति भाष्ये ॥ तत्रापिश्राद्धान्तरवत्क्रिया
मागो नुयन्मेमातेत्यादौ गुरात्वेपि मातृप्राधान्यं विवक्षितं ॥ मासिश्चाहिनकल्पो व्याख्या
तश्चिसुत्रात् ॥ आश्रेय्येवमतौ नाकार्यं तिवचनादग्निशब्दस्यैव वैकृतदेवताभिधाधि
त्वम् ॥ तिनोमुष्या इत्यत्रामुकशर्मभ्यापितृभ्यामित्याद्युहः कार्यः ॥ तच्च मासिश्चाहं जीव

मोक्षेर्विद्वत्क्षणाप्रसत्तात् ॥ अतएवात्रवचनेसायिकः ॥ आहिताग्निः
 क्रोहेमाक्षिणा ॥ सतदायस्ववादीनामेव ॥ आश्रयायनस्याहिताग्नेःपाण
 वेवेतिवृत्तिः ॥ अर्द्धधानिनःगृहेएवव्यतिषंगेणोतिप्रयोगपारिजातेपरिक्षिष्टेच ॥
 वोयदेवस्त्वाह ॥ होमशब्दःपिंडपितृयज्ञपरः ॥ पितृयज्ञेनुहुयादक्षिणा
 श्रौसमाहितः ॥ आदेत्वोयासनाश्रौतुनिर्गिलोकिकेनले ॥ अनग्निर्द
 भार्यश्चपार्वरोसमुपस्थिते ॥ संधायाश्रिततःकुर्यात्तहोममग्निंसमुत्तजेदितित्रिकां
 मंडनोक्तेः ॥ दर्शश्चादेगृह्याग्नावेवेतिलौकिकाग्यादिविधानंवतेतिशैयादिविषयम्
 षड्वचस्यत्वनग्रेरपियाशिहोमएव ॥ अत्रियाणीविनासूत्रेविधानांतरनु
 क्तैः ॥ दर्शश्चादेगृह्या ॥ अय्यभावेतुविप्रस्यणवेवोयपादयेदितिमन्त्रैश्च
 ॥ वृत्रावद्येवम् ॥ क्वचित्साग्रेरपियाशिहोमउक्तौगृह्यपरिशिष्टे ॥
 अन्वयक्यचर्ख्येसुसाश्रीनांवहौहोमोविधीयते ॥ पितृव्राह्मणहस्तेत्याह
 नरेषुचतुर्थपीति ॥ एकोद्विंशसपिंडीकरांशुद्वेननिषेधात्
 षड्वचभाष्यकारस्तुसर्वेकोद्विंशुपाशिहोममाहुः ॥ इदंषड्वचानामेव
 अत्रैरतत्वं ॥ स्थालीपाकेनसहपिंडार्थमुद्वेत्तिसूत्रेनात्रापूर्वः ॥
 स्थालीपाकश्चोद्यते ॥ सर्वश्चादेसुप्रसंगात् ॥ तेनानुवादेयमि
 तिद्वर्तिकारोक्तेः ॥ पार्वरोऽर्थिकस्यानंगस्यव्यतिषंगस्यवार्धिकादिस
 नतिदेशादर्द्धधानिनोपियाशिहोमएवेतिवृत्तिस्वरसः ॥ एवंमासिकाद
 वपि ॥ षोडशेमासिकेश्चादेसपिंडीकरणोत्था ॥ याणावेवतुह्येत्
 व्यमन्यत्राश्रौतुह्यते ॥ इतिवोपदेवोदाहृतवचनाच्च ॥ भाष्यका
 रमतेनु ॥ सूत्रेस्थालीपाकेनेतिकरान्त्वान्निवच्छ ॥ वराच
 पार्वरोसंगम् ॥ अतःकाम्यादिषुतदभावेकार्यस्यपिंडानस्याप्यभावः ॥
 एतदेवानुसृत्यविकृतावपिवार्धिकादौव्यतिषंगउक्तः ॥ प्रयोगपारिजातेपरिक्षि
 ष्टेच ॥ तेनेतन्मतेऽर्द्धधानिनेऽग्नावेवा ॥ वस्तुतस्तुस्थालीपाके
 नसहशाखपाप्रस्तरप्रहरीतिवत्सहभावमात्रश्रुतेः ॥ यन्नीवतेत्वयुरुयलक्ष
 रामिवनांगत्वम् ॥ नत्वेवानांगानुरोधेनप्रधानभूतपिंडानस्यागोपुक्तः ॥
 तेनव्यतिषंगाभावेव्यमोहोमोभवतीतिवोपदेवः ॥ अनाहिताग्नेर्गृह्याग्निमत
 स्तुसर्वमतेऽग्नावेव ॥ वार्धिकादौद्विंशमतेव्यतिषंगेनअयमतेत्वस्ति ॥
 अत्रपथाचारमनुष्ठेयं ॥ आश्रयायनः ॥ उद्वृत्तनाक्तमन्मनुज्ञापयत्य
 श्रौहोमोभवतिकरिष्येकरवैकरवाणीतिवाप्रत्यम्यनुज्ञाक्रियतांकुरुष्वकुरित्यथाश्री
 जुहोतियथोक्तपुरस्तादिति ॥ व्यतिषंगयज्ञैरुद्विंशतिवृत्तिः ॥
 करवैकरवाणीत्यत्रावित्यनुषंगः ॥ पुरस्तानुपिंडपितृयज्ञे ॥ तत्रैवम् ॥ मेक्षारोनाभा

नम इतिस्वाहाकारेणावाग्निंशर्वयज्ञोपवीतीमेक्षणमनुप्रहृत्येति॥ अत्रदानसंपदाउ
 पस्तरणाद्यएवत्यर्थः॥ अतिषंगपक्षेऽतिप्रणीतेयं होमो न्यथा मुखो॥ अ
 तिप्रणीतेऽस्याविधाप्रयसमाधयेतिवद्धचपरिशिष्टात्॥ केचित्तस्यरक्षीनिवर्ह
 र्णार्थत्वात्मुख्येवदंति॥ तदेतद्द्विधाचिंत्यं॥ प्रयोगपारिजातेष्वेवं॥ शो
 नकः॥ स्वाहाकारेणाहीमेतुभवेद्यज्ञोपवीतवान्॥ प्रयोगपारिजातेषु॥ तत्र
 प्रागग्रयेहत्वायश्चात्कोमायहृत्ये॥ अग्नौपज्ञोपवीत्येवप्रक्षियेमेक्षरांततः॥
 ऊंदोगपरिशिष्टे॥ अग्नौकरणाहोमश्चकर्त्तव्यउपवीतिना॥ अयस्येनवा
 कार्योदक्षिणाभिमुखेनचा॥ कातीयानात्वयस्येनेवा॥ पिउपितृयज्ञव
 दुत्वेतिसर्वातिदेशात्॥ सव्यंतुऊंदोगपरं॥ गोभिलेनेतदुन्नरमेवापसव्यो
 क्तैः॥ ऊंदोगानुहपुःसव्येनापसव्येनयानुषारतिवृद्धयात्तवल्कोक्तेश्च॥
 अथयाशिहोमः॥ आश्वलायनः॥ अभ्यनुज्ञायांपाशिधेववेति
 पिउपितृयज्ञकत्वाभावेनास्याभावेकाम्यादिस्वित्यर्थः॥ तेनवद्धचानामेको
 दिष्टयाशिहोमोभवत्येवनिषेधो न्यपरः॥ पाशिधिति वचनात्सर्वविप्रयाशि
 षुहोमइतिवृत्तिः॥ एवंमातामहेपि॥ शोतकोपि॥ सर्वेषामुपवि
 यानाविभ्राणामथयाशिषु॥ विभञ्जुद्दयात्सर्वसोमायेसादिमंत्रतः॥
 यनुहेमाद्रौकान्यायनः॥ यित्रेयःपंक्तिमूहंस्वस्त्यपारणावनशिकः॥
 हुत्वा मंत्रवदयेषो नृक्ष्मीयात्रेषुनिक्षियत् इति॥ तद्वद्धचातिरिक्तानां
 यनुतत्रैवमात्स्ये॥ अय्यभावेतुविप्रस्यपारणोवा॥ जलेपिवा॥ अत्र
 कर्त्तव्यकर्त्तव्यागोष्ठेवायशिवातिके इति॥ तन्नीर्यश्चाहविषयं॥ तद्य
 दायांसमीयेस्याच्छादंशोयोविधिसुदेतितत्रैवकान्यायनीकैः॥ निर्जलेत्त्वज
 कार्णादौयनुचंद्रोदयेयमः॥ देवविप्रकरेऽनश्रिःकत्वाग्नौकरणादिजइति॥
 तदभार्यपरम्॥ अपत्नीकोपदाविप्रश्चादं कुर्वीतपावृणाम्॥ यिअ
 विप्रैरनुज्ञातीविश्वेदेवेषुहृत्येति॥ तत्रैवकान्यायनीकैः॥ हृत्ये
 रनिष्कादसोम्ययः॥ हेमाद्रौवायवीये॥ विधुरोदेविकेकुर्यात्
 शेषयित्रैनिवेदयेत्॥ देवविप्रानेकान्वेतत्रैव॥ वैश्वदेवयदेकस्मिन्
 भवेत्पुर्वादयोहिजाः॥ तदैकपारणोहोतव्यस्याद्विधिविहितस्तदा॥ सोप्या
 षः॥ प्रथमंवानियम्येतेतिन्यायात्॥ तेनमृतभार्यस्यैदेवहोमः॥ अनु
 पनीतत्रह्रचायीदेस्तुपिअ॥ अय्यभावःस्ततस्तावद्यावद्भार्या नविंदतीति॥
 हेमाद्रौजानूकरणीकैः॥ सभार्येनस्यत्रैरपिपिअविप्रकरेइतिशब्दीचंद्रः
 उपवीतेनदेवहोमःप्राचीनावीतेनपिअ॥ यदासर्वत्रदेवयिअकारयोर्विकल्पइतिहेमा
 द्रोमदनपारिजातेचा॥ यदानुपितृमातामहयोर्देवयिअविप्रमेदेनयाशिहोमइत्यपरा

कंचदिकादयः॥ यदानुदेवंतंत्रे तदा तंत्रेण सकृदेव पाणिहोम रतिकेचित्॥ हे
 माद्रिसुमाता महस्य भेदेपिकुर्यात्तंत्रेण साधिक रतिकातीयस्मृतेर्भेदमाह॥ एवं
 पित्रेपिमाधवीयेव्येवं॥ एवंसात्रेऽपि विदेशोपाणिहोमो ज्ञेयः॥ य
 न्नकार्केणापि विनाऽष्टमेवनास्तीत्युक्तं तत्सपिंडीकरणावार्धिकाघकरणापत्रेयैकिं
 विदेवयत्रवृहन्नारदीये॥ अत्रनिर्हरभार्यश्चपार्वरीसमुपस्थिते॥
 आतृभिः कारयेच्छादंसाधिकैर्विधिवहिजाः॥ अथाहदिवसेप्राप्तेस्वस्या
 त्रिहरणोयदि॥ तथैवभ्रातरस्युश्चैत्रौकिकाभ्यावितिस्थितिः॥
 औयासनाशौहरस्यसमीयेभ्रातरिस्थिते॥ यद्यशौजहयादापिपारौवास
 द्विपातकी॥ औयासनाशौहरस्येकेचिदिच्छतिसत्रमाः॥ पारणावेवंत
 होतं व्यमितिनेतत्समंजसं॥ तद्दानादरादुपेक्ष्यं॥ हेमाद्रोय
 मः॥ अशौकरणावत्रत्रहोमोविप्रकरेभवेत्॥ यद्युष्यादर्मानास्ती
 र्यपतोद्युत्रिसमोहिजः॥ मेक्षरानकरेणावाहोमः॥ मेक्षरीप्रहरणं
 नेतिवृत्तिः॥ स्मृतिरत्नावला॥ नातुज्ञापारिहोमेस्यान्नस्तः॥ यद्देहोक्षरो
 नात्रेतमघादितिचनस्यातामिधमेक्षरो॥ कर्काचार्योप्येवमाह॥
 माधवीयेचंद्रिकायांचातुज्ञादिसर्वंभवतीत्युक्तं॥ पारिहोमेप्रश्नाधाहा
 परार्केशोनकः॥ अत्रधिकंश्चेदांज्युहीत्वाभवत्स्ववाशौकरणाभित्त्वं
 वत्रथास्त्विति॥ आश्वलायनः॥ यदियाणियाचांतेष्वन्यदन्नमनुदि
 शत्यन्नमनेस्यंरत्रमधुवमिति॥ पारौहुतेपात्रेनिधायविधायविप्रैराचम्य
 भोजनार्थमन्नेपरिविष्टेहुतशेषपात्रेषुदद्यादित्यर्थः॥ सद्यंप्रभूतम्॥ नेमिति
 कंचेदमाचमनंनहुतभक्षणानिमित्तंअन्नेपाणि तलेदन्नंश्वंमश्रुत्यबुद्धयः॥ पि
 तरस्तेनृण्यतिशेषान्नेलेभंतिच॥ यच्चपाणितलेदन्नंयच्चानुदयकस्मि
 तम्॥ एकीभवेनमोक्तंअंशुश्याभावोनविद्यते॥ इतिवद्वचपरिशि
 ष्यात् हेमाद्रावप्याचमनेहेत्वर्थवादउक्तः॥ पारणास्योहिद्विजःस्मृतश्चि
 भाष्येत्वाचांतेषुभक्षितेषु॥ चमुभक्षरो॥ भक्षरोत्तरंचनाचमना
 अत्रिसाम्यात्॥ श्वंनिषेधस्तुसपिंडीकरणेज्ञेयः॥ ददातिचोदितत्वान्॥ नत्व
 त्रा॥ जुहोतिचोदितत्वादित्युक्तंनत्वेतद्दहसमतं॥ यत्रुवौधायनेन॥ तस्मिन्
 प्राशितेदद्याद्यदन्नं प्रकृतं भवेदिति भक्षणमुक्तं न तच्छास्त्रीयानामेवेति हेमाद्रिः॥
 तत्रैवयमः॥ पित्र्यपाणिहताच्छेषेपितृपात्रेषुनिःक्षिपेत्॥ अशौकरणाशेषं नुनदया
 हेऽश्वदेविके॥ एतदश्रिहोमेपिसमे॥ तथाकर्कलु॥ सत्रेहुतशेषश्चेत्यविशेषान्सर्वं
 विप्रेषुदद्यादित्याहः॥ तत्रैववृहत्सिद्धं॥ पित्र्यविप्रकरेहुत्वाशेषं॥
 तेषुनिक्षिपेत्॥ पित्रेभ्यः शेषयेत्किंचिन्नदद्याद्देविके॥ अथापस्त्वानसत्रम्॥

उधियतामशौचक्रियतामित्यामंत्रयतेकाममुध्रीयतां काममशौचक्रियतामित्यतिरुद्ध
उदरेजुहुयाच्च॥ नयापिविधुरादेर्विशोधेरहन्तारदीये॥ नयापिहं
रभार्यश्चयार्वणोसमुपस्थिते॥ संधायापित्तोहोमंक्रान्तांतविसृजेत्युनः॥
अथाश्रितितक्तालेपिसंधायहुत्वात्यजेदित्यर्थः॥ एतदायस्त्वानामेव॥ या
गिहीमस्तुक्तं दोगादीनां॥ विश्वप्रकारेपि॥ सायिरोपासनेन
शौकुर्वीतलौकिके॥ यागौहोमंप्रशंसतितत्वायसंवशास्विनां॥
स्नातकाविधुरावास्युर्यदिवाब्रह्मचारिणः॥ अथौकरराहोमंतुकुर्यस्तेलो
किकेनले॥ अथाश्राप्रेमनोभोतिरुहुध्यव्याहतीर्हनेत्॥ ततोनु
जातोश्रीधनाधाज्यभागांतेयन्मेमातेत्याद्यैर्जुहुयात्॥ तत्रसप्तान्नाइतयः
षडाज्यस्यतित्रयोदश॥ व्यत्ययोवा॥ यथायन्मेमाताप्रलुलो
भतन्मेरेतः पिताष्टंक्रांया स्त्रियंतीतिहाभ्यांअमुष्मेस्वाहेतिपितुर्नाम्नाहोहोमो
॥यन्मेपितामहीप्रलुलोभतन्मेरेतःपितामहीष्टंक्रां अतर्दधेइतितन्नाम्नापितामहायदो
यन्मेप्रपितामहीतन्मेरेतःप्रपितामहीष्टंक्रां अतर्दधेअनुभिरिति तन्नाम्नाप्रपितामहाय
दो॥ मातामहेमुदहः॥ यन्मेमातामहीतन्मेमातामहीष्टंक्राम्॥
अन्यमातामहाइहमित्याद्यो॥ यन्मेमातुःपितामहीप्रलुंरेतोमातुःप्रपितामही
ष्टंक्रां॥ अन्यमातुःपितामहाइहं॥ यन्मेमातुप्रपितामहीप्रलुंरेतोमातुःप्रपिता
महीष्टंक्रां॥ अन्यमातुःप्रपितामहाइहं॥ सर्वत्रामुष्याइत्यत्रेःतंत
त्रन्नामयोज्यां॥ तद्गृहसंयहे॥ योज्यःपित्नादिशष्टानास्थानेमाता
महादिकः॥ अन्नहीमेतथास्यर्षोजलपिडादिदानके॥ यन्मेमाताम
हीत्यादितःत्रोदाहरणंभवेत्॥ ततोयेचेहेत्येकान्नाइतिः॥ ततःस्वा
हापित्रैर्याधैराजंहुत्वास्त्रियंक्तंतंहुत्वासर्वमभ्यंकिविदादयोदगुणंभस्माप्योदुत्त
र्होस्वाहाकारेणजुहोति॥ परिषेचनांतस्थीलीयकवत्॥ अ
यमशौकरराहोमोमासिकश्राइएव॥ तच्च॥स्मात्त्रीयभावेनकार्यमितिकेचिन्॥
कार्यमेवेतिवहवः॥ अतएवसर्वाधानिनोहोमवर्जंमासिश्राइमुक्तं सुदर्शनभा
ष्ये॥ महालयेतहदित्येके॥ प्रकरणांतरत्वात्कर्मंतरत्वेनस्मान्नेया
वैरावत्कार्यमितित्वस्मदुरवः॥ आद्रिकादिषुनुस्मान्नेयार्वराविधिरेव॥
एवंमातृवार्षिकादिषु॥ मासिश्राइविक्रतावृत्कायांमातृश्राइवैकतहोमिन
प्राकृतहोमवाधः॥ अन्वसृकासुमातृश्राइनेतिभाष्ये॥ तत्रापिश्राइंतरवत्क्रिया
मागोनुयन्मेमातेत्यादौगुरात्वेपिमातृप्राधान्यंविवाक्षितं॥ मासिश्राइनकस्त्रीव्याख्या
तर्निसृत्वात्॥ आश्रेय्येवमतोनाकार्यंतिवचनादग्निशृस्येववैकतदेवतामिवायि
त्वम्॥तिनामुष्याइत्यत्रामुकशर्मभ्यापितृभ्यामित्याद्यूहःकार्यः॥ तच्चमासिश्राइजीव

पित्रादिनामुक्तममृतपित्रादिनाचकार्यमित्युक्तं सुदर्शनभाष्ये तत्रकारस्तुवक्ष्यते ॥
मातापित्रोर्हित्वादौ तु नोह ॥ तस्माद्भवन्नो हेदिति निषेधात् प्रकृताह हाहा भाषा च यत्नी
संनद्येति वत् ॥ उपदेशे मते नूहः ॥ यथायन्मे मातरी प्रलुलुभतुश्चरत्यावतनु उरते इत्याप
स्तित्कृतमासि श्राद्धनिर्णये ज्ञेयमिति दिक् ॥ अत्र न प्राग्वत् ॥
अथपरिवेष्टणम् ॥ तत्रोपनीत्येवाग्नेन देवर्ष्यमा मासुयकमिति या
त्रारण्युपस्तीर्य कुर्यादिति हेमाद्रिः ॥ भारते दानधर्मेषु ॥ आमाह
तिविना नैवयत्किंचित्परिविध्यते ॥ दुराचारे श्वयम्भुः कृतं भांगरससांविदुः ॥ त
त्रैवशीतकः ॥ विधिना देवर्ष्यतुपरिवेष्टणमाचरेत् ॥ तत्रैवधर्मः फलस्या
नेतना प्रोक्ता स्वयंचय परिवेष्टणो ॥ तत्रैव वायुभविष्ययोः ॥ भार्याया
श्राद्धकाले तु प्रशस्तं परिवेष्टणम् ॥ ब्रह्मंडे ॥ नापवित्रेणानेकेन हस्तेन विना
कुशं ॥ नायसेनायसेनैव श्राद्धे तु परिवेष्टयत् ॥ वसिष्ठः ॥ आयसेन तु पात्रेण
यदन्नं संप्रदीयते भोक्ता विश्वासं भुङ्क्ते दाता च नरकं व्रजेत् ॥ घेठी नसिः ॥
सीसकायसरीतियात्रारण्यजीयानि ॥ तत्रैव हारीतः ॥ शौवरी राजताभ्या
च स्वर्णैर्नोद्भवेण वा ॥ दत्तमक्षयतायाति फलुयात्रेण वा पुनः ॥ काष्ठीजितिः
दर्व्यादियंश्च त्वान्नेसमस्तव्यजनानि च ॥ उदकं चैव यक्त्वा न्नोदर्व्यानुकदाचन ॥ य
मः ॥ यत्त्रयां विषमदातुश्च निष्कृतिर्न च विद्यते ॥ पृथ्वीं च द्रोदये पराशर ॥
सर्वदा च तिलायाद्याः ॥ पितृकृते विशेषतः ॥ भोज्यपात्रे तिला च दृष्टानि राश्याः पितरो
गताः ॥ चंद्रिकार्या रूद्रशातातयः ॥ हस्तदत्रास्तु ये स्त्रोहालवरा व्यंजना
दयः पितृणां नोयति संति भोक्ता भुंजीत किल्लिषं ॥ घृतपात्रे विशेषो यथातरे श्राद्धे
परमान्ने च पात्रमाद्यमुग्धधीः ॥ घृते नष्टरयेत्यात्रे न हंरुधिरं भवेत् ॥ घृतादिपानं
भूमौ स्थाययेन्न भोजनपात्र इति मदनरत्ने ॥ संप्रहे ॥ हस्तदत्तु
नाश्रीयान् लवरां व्यंजनादिकं ॥ अयकं तैलयकं च हस्तेनैव प्रदीयते ॥ पात्रालभ
नमुक्तं चतुर्विंशतिमते ॥ उत्रानंदक्षिणं सव्यं नीचं पात्रास्युपस्थं शतं ॥ याज्ञवल्क्यः ॥
दत्त्वा न्नेष्टस्त्रीयात्रमिति यात्राभिर्मंत्रणम् ॥ कृत्वेदं विस्मुरित्यन्नेदिजां गुहं निविशये
त् ॥ बोधायनः ॥ विप्रां गुहं नानखेनानुदिशति पृथिवीतेयात्रेद्यौरपि
धानं ब्राह्मणस्य सुखेः मृतेः मृतं जुहोमि ॥ ब्राह्मणानां त्वाविधावनाश्रणा यानयोर्जु
होम्यक्षिनमसि मां मे पितृणां ज्येष्ठा अमुत्रासुष्मिं लोके इति ॥ आं जुहोम्ये स्वाहा
शरः कानीयस्त्रे उक्तः ॥ मे त्रेः स्वधा शरः ॥ अयुष्टे विशेषमाह ॥ हेमाद्रौ धौ
म्यः ॥ परिष्ठत्यनवागुष्टं द्विजस्थाने निवेशयेत् ॥ तथा ॥ उत्रानेन तु हस्तेन द्विजा
गुहं निवेशनमयः कगेति द्विजो मोहात्तद्देरक्षासिं मुजते ॥ तत्रैव यमः विष्णोर्हयं चकं व्यं
चत्रूयाद्सस्वचेकमात् ॥ द्विदेषि त्रेचेत्यर्थः ॥ तत्रैवात्रिः ॥ संबंधनाम गोत्राणि इमं

नंततः स्वधा ॥ पितृक्रमादुदीर्यति स्वसत्रं विनिवर्तयेत् ॥ हस्तेनामुक्तमन्नाद्यमिदम्
 नमुदीरयेत् ॥ अत्रान्नदाने चतुर्थीस्यादित्यादिविशेषाः शर्वमुक्ताः अत्रशर्वोक्तमेत
 तेऽपुनरुत्तरं संज्ञकाविशेषेदेवादेवता इदमन्नसपरिकरं हव्यं अयं ब्राह्मणस्त्वाहव
 नीयार्थेदन्नदास्यमानं चानृतेः गयेयंभूः गदाधरोभोक्ता इदमन्नं ब्रह्मसौवरीयात्रस्य
 मन्नमक्षयवटच्छायास्थममुकेभ्यो विश्वेभ्यो देवेभ्यो इदमन्नममृतरूपं परिचिष्टं प
 रिवेक्ष्यमाणां चानृतेः स्वाहानमोनममेति वद्वचपरिशिष्टहेमाद्राद्यनुमतः प्रयोगः ॥
 एवंपित्रेऽश्वमुक्तगोत्रवसुरूपादितृत्तन्नामज्ञेयं ॥ ततोपेदेवासइतिदेवेयेचेहपितरः ॥
 इतिपित्रेकेचिजपतितोः छिद्रं वाचयेत् ॥ तत्रैव प्रचेताः ॥ आपोशानकरे वि
 प्रे संकल्प्याच्छिद्रं भाषणात् निराशाः पितरोयांति देवैः सह न संशयः ॥ पारस्कारः ॥
 संकल्प्य पितृदेवेभ्यः सावित्रीमधुमज्जयः ॥ आहं निवेद्यापोशानं जुषं प्रेषीथ भोज
 नं ॥ निवेद्येति ब्रह्मार्पणं कर्त्तव्यं ॥ अतएव वृहन्नारदीयेऽन्त्यागमुक्तोक्तं
 ॥ दत्तं हविश्चतत्कर्म विस्सर्वे वै समर्पयेदिति ॥ यजुस्तत्परले
 कार्णाजिनिः ॥ अस्येन कर्त्तव्यं पितृकृत्यमज्ञेयतः ॥ अ
 न्नदानादृते सर्वमेवंमातामहेष्वयीति ॥ तदप्येतत्परं ॥ तच्च ब्रह्मा
 र्पणं ब्रह्म हविः हरिदीता चतुर्भिश्चेतिकेचित्युठंति ॥ धर्मं प्रदीये ॥ ततो नपि
 तृदेवेभ्यः संकल्प्य च यथाविधि ॥ दत्तं पदास्यमानं चानृतेनेममेति च ॥
 तथा ॥ आहं यानस्य संकल्पो भूमावेव प्रदीयते ॥ हस्ते मुदीयमानं तु
 पितृणां नोपतिष्ठते ॥ वैश्वदेवस्य वामे तु पितृयात्रस्य दक्षिणे ॥ संक
 ल्पो दकदाने स्यान्नित्यं आह्वयथा रुचि ॥ प्रचेताः ॥ आपोशानं प्रदायाय सा
 वित्रीं त्रिज्जयेदथा ॥ मधुवाता इति अचमन्धिन्येतत्रिकंतथा ॥ मि
 ताक्षराया पारस्करः ॥ संकल्प्य पितृदेवेभ्यः सावित्रीमधुमज्ज
 यः ॥ आहं निवेद्यापोशानं जुषं प्रेषीथ भोजनम् ॥ गायत्रीत्रि
 संकृदापि जयेद्याह निष्ट्वैकां मधुवाता इति अचमन्धिन्येतत्रिकंतथा ॥
 याज्ञवल्क्यः ॥ सवाहृतिकां गायत्रीं मधुवाता इत्युचं ॥ ज
 ज्ञायथा सुखं च्छं भुजीरं सीयि चामयताः ॥ यथा सुखं जुषध्वमिति वा
 च्यं ॥ अत्रिः ॥ असंकल्पितमन्नाद्यं याशिभ्यो ययुष्यश
 त् ॥ अमो जंत भवेदन्नं पितृणां नोपतिष्ठते ॥ अन्नं द
 त्तं न यच्छीयाद्यावन्तो येन संपि वेत् ॥ आपोशाने विशेषः
 स्युति समुच्ये ॥ आपोशानं वाममगिसुरायानसमे भवेत् ॥
 दक्षभागो नुयः कुर्यान्नीमयान फलं लभेत् ॥ तथा ॥ पुनराख्या
 पोशानं सुरायानसमे भवेत् ॥ हेमाद्रावत्रिः ॥ दत्तं वाप्यथ

प्रवेताः ॥ भुंजानेषु नु विषेषु ऋग्यजुः साम लक्षणं । जपेदभिमुखो भूत्वा पित्र्यं वैवविशेषतः । यजं
 श्रीचैव रुद्रं च राक्षो मी ऋच एव च । राक्षो मीः कृणुष्याजः रक्षो ह्यणवित्याद्याः ॥ तत्रैव निगमः ॥ भुं
 जत्सु जपेत्सावमानी रुद्रीरा मध्वन्वतीश्च । अन्वत्यः पितृनुस्तोषमिति । पृथ्वी चंद्रोदये भरद्वा
 जः ॥ भुंजानेषु नु विषेषु ममादानं स्ववनेयुदं । पादकृच्छ्रततः कृत्वा अन्यं विप्रैर्निमंत्रयेत् । क्षरणपा
 द्यादिदत्त्वेत्यर्थः ॥ विप्रवमने तत्रैव दक्षः ॥ निमंत्रितस्तु यः प्राडे भोजने मुखनिस्तते । तदैव ही
 मं कुर्वीत स्वाग्नौ विप्रः समाहितः ॥ प्राणादिपंचभिर्मंत्रैर्यावद्वा त्रिंशत्संख्यया । द्वाह्येण स्तुततः
 कृत्वा च तप्राशनमाचरेत् ॥ ऋग्विधाने तु ॥ इद्राय सामसूक्तेन प्राह विप्रो यदा भवेत् ॥ अग्न्यादि
 भिर्भोजनेन प्राह्ये संप्रणो मेव हीसुक्तम् । अग्न्यादिभिरिति लौकिकान्निव्यापनचरुनिर्वापाद्या
 ज्यभागां तेनामगोत्रश्वमन्यौ पितृनावाह्यं । संप्रत्यानत्यागे कृत्वा प्राणादिभिर्द्वा त्रिंशद्दुहीर्हने
 दित्यर्थः भोजनेन पुनः प्राडेन ॥ तेन होमः पुनः प्राडेवेति पक्षद्वयमुक्तं । सूक्तजपस्तु उभयानुग
 तः ॥ स्मृतिसंग्रहे ॥ प्राधान्यं पिंडदानस्य भोजनस्य तदंगता । अतो भुक्ति क्रिया हानौ प्राहा च त्रि
 नेमन्यते । पिंडदानोत्तरं । वातो होम एव नावृत्तिः । पिंडदानात्प्राग्वातो तद्दिन उपवासं कृत्वा परेषु
 पुनः प्राहंकार्यमित्यर्थः । तत्रैव ॥ प्राह्येण क्तौ नु भुंजानो ब्राह्मणो वमने यदि । लौकिकान्निप्रतिष्ठा
 प्य अच्येयं बहुनाशनं तथा ॥ एक एव यदा विप्रो भोजने हृदि नो यदि । तदैवाग्निं समाधाय होमं कृ
 र्याद्यथा विधिः । द्वितीयपक्षे ऋग्विधाने । भोजनोपक्रमं दृष्ट्वै प्रक्रमं स्ववनेतो यदि । प्राह्ये विप्रे पुनः
 कार्ये जप होमो न वृत्तिदो ॥ स्मृतिसंग्रहे ॥ अहने पिंडदाने नु भुंजानो ब्राह्मणो वमने । पुनः प्राका
 त्तु कर्तव्यं पिंडदानं यथा विधिः ॥ पिंडदानं प्राह्यं ॥ अहने पिंडदाने नु पितृनायदि वमने तदा । पुनः प्राकं
 प्रकुर्वीत प्राह्यं कुर्याद्यथा विधीति । तत्रैवोक्तेः ॥ तथा ॥ पितृयानात्रयाणां द्विपिता च वमने यदि
 तद्दिने चोपवासः स्यात् पुनः प्राह्ये परे हनि ॥ तथा वमने वा विरेके वा तद्दिनं परिवर्जयेत् ॥ एषु व
 चनेषु मूलचिंत्यम् ॥ उद्भासिकादिकविषयम् । दर्शोदो नु वा नावामे न तदेव कार्यम् । प्राह्ये विप्रे
 द्विजातीनामप्राह्ये प्रकीर्तितं । अमावास्यादिनि यत्तमास संवत्सरेण तस्मिन् दिने मरीचिस्मृतेः
 प्राह्ये पिंडदानमेव प्राधानमिति कर्त्तव्यं । तन्मते दस्योक्तो होम एव नावृत्तिः ॥ विप्रभोजनमि
 ति मेधातिथिः ॥ भोजनपिंडदानानौकरणा नीतिकपदि धृत्स्वामिहेमाद्यादयः ॥ तन्मते पूर्वो
 क्तो निर्णयः । तन् ॥ अत्र सागमांत्रप्रधानम् । भोजने तु प्रतिपत्तिरूपमेव । अतो वा न्तो तद्दिने पि
 नावृत्तिरिति गोडभेद्यिलादयः ॥ प्राह्ये सागदानो भयरूपत्वात् । संप्रणोदानाभावाद्भोजन
 स्यांगत्विति । सोमवमने इव युक्तं नैमित्तिकविधानमिति युक्तं प्रतीमः । अत्रेदं तत्त्वं वैश्वदेविकस्य
 वमने होम एव नावृत्तिः ॥ अगत्वात् ॥ तस्य रक्षाथत्वात् ॥ इष्टिप्राह्ये कृतदस्यादित्यादिस्यतेश्च ।
 तत्र जपानुहुयादिति वत् । पितामहादेरपि तथा । पितृसूक्तेरितिकेचित् । तस्यापि प्रधानत्वात्
 पितृवदिति नु युक्तम् । सपिंडीकरणादौ वैधिकवत् । सपिंडीकरणादीनियानि प्राह्यानि षोडश
 तत्र पिंडप्रधानत्वं नैतत्त्वविनिवर्तकमिति स्मृतं । महैकोदिष्टादौ नु भयप्राधागादावृत्तिरेवा ए
 क एव द्विजो भोऽप्यपि गेयको विधीयत इति स्मृतं । चदिसंकल्पनित्यप्राह्यादौ नु भोजनप्राधा

शैस्मृतिषु पक्षा उक्ताः ॥ तेषां शास्त्रभेदेन व्यवस्था ॥ प्रेतप्राद्वेषु सर्वमन्येषु भोजनोत्तरमिति चंद्रिका माध
 वौ ॥ सर्वत्र भोजनोत्तरमिति वचनं ॥ आश्वलायनः ॥ मुक्तवत्सनाचोतेषु पिंडानि दध्याद् नाचोतेषु के ।
 मुक्तवत्स्तिनि पूर्वनिषेधार्थः ॥ साग्निरिति प्रणीतसमीपेऽनग्निर्हि जसमीपे ॥ हेमाद्रौ जातकल्पः ॥ व्या
 मपात्रं समुत्तु ज्यपिंडं सत्रप्रदाययेत् ॥ प्रसारितभुजांतरं व्यासः ॥ अग्निमान्मुत्तु ज्यति ॥ यत्रुतत्रैव ॥
 सिकताभिर्मुद्रावापिवेदी दक्षिणानिम्नगेतितदन्वशाखिपरं ॥ देवलः ॥ ततस्तैरभ्यनुज्ञातो दक्षिणां
 दिशमेव च ॥ चंद्रिकायां ॥ पिंडनिर्वपणं कार्यं कशभावे विचक्षणैः ॥ काशेषु एजद्वीसुपवित्रपरमिदि
 ने ॥ आश्वलायनः ॥ स्थूललेखा मुद्घिरेव दपहता असुरारक्षा सिंघे दिषदस्ति नामभ्युक्ष्य सकृदाच्छिन्नै र
 वस्तीर्य प्राचीनवीतीलेखां विरुदकेनोपनयेच्छुधेनापिनरः शुधेनापिनामहाः शुधेनापिनामहाः
 तितस्यां पिंडानि शरीयात्सचीनपाणिनापि विपिनामहायप्रपिनामहायैतत्रैसोयेचत्वा मत्रान्विति ॥ हे
 माद्रौ पारस्कारः ॥ कर्माभ्यामुद्घिरेवत्येव न कुशे वापिमहीं हिजः ॥ वद्वानामेकेन करेण लेखाचायेप्यभि
 मुखेति वृत्तिः ॥ दक्षिणां प्राचीं वेदिमुद्घिन्याप सलं वोक्ते ॥ देवलः ॥ आवाहयित्वा दर्भोत्रैलेखांस्था
 नाभिकल्पयेत् ॥ तेषां सीनेषु पात्रेण प्रपच्छेत्सतिलोदकं पराचीनेन निम्नपिठतीर्थेन ॥ वायवीये ॥
 मधुसर्षिस्तिलयुतां स्त्रीन् पिंडानि वैषेदुधः ॥ त्रिस्थलीसेतो ॥ तिलमन्नं च पानीयं धूपदोषपयस्त
 या ॥ मधुसर्षिः खंडयुक्तं पिंडमष्टांगमुच्यते ॥ यात्रवल्क्यः ॥ सर्वमन्नमुपादायुसतिले दक्षिणा मु
 खः ॥ उच्छिष्टसन्निधौ पिंडान् दद्याद्वेदिन्युत्तवत् ॥ केचित्पिंडेषु माषान्वर्जयति ॥ माषाः प्राद्वेषु
 वैशाखावज्योत्रैवाग्निपिंडयोः ॥ ब्राह्मणेषु यथामद्यंतथामाषोन्निपिंडयोरिति स्मृत्यर्थसाहच
 माषात्सर्वेद्वेदद्यात्पिंडेनौ च विवर्जयेदिति स्मृतेऽत्र ॥ अत्र मूलं चित्य ॥ हेमाद्रावपि सर्वेश्व
 सप्रकृतार्थत्वात्सवीन्नग्रहणमुक्तमः ॥ अत्र शेषमन्नमनुज्ञाप्य सर्वमेकत्रोद्घृतोच्छिष्टसमीप
 दर्भेषु त्रींस्त्रीन् पिंडान् दद्यादिति गोभिलसत्रे सर्वस्मात्प्रकृता दन्नानपि प्रन मधुनित्वा न्वित
 निति च शेषनियमान् दभावे पिंडानि वृत्तिरिति मैथिलवाचस्पतिः ॥ तन्न ॥ नुषो पवः पवत्त प
 रप्रमुक्त इत्यवत्येय्यकर्मत्वाद्गणानुरोधेन प्रधानात्वागाच्छेषलोपेपि दद्यात्तरेण कार्ये ।
 अतोनेयप्रतिपत्तिः किमु प्रधानमित्युक्तं प्राक् ॥ अन्यथासपिंडीकरणादौ संयोजनादे प्रधा
 नस्य लोपापत्तेरिति दिक् ॥

॥ अथ पिंडप्रमाणं ॥ हेमाद्रावंगिरा ॥ कपित्थवि
 ल्वमात्रान्वा पिंडान् दद्याद्विधानतः ॥ कुक्कुटांडप्रमाराणां चामलकैवदेरेः स्रमानिति ॥ तत्रै
 वधुधुः ॥ कपित्थस्य प्रमाणेन पिंडं दद्यात्समाहितः ॥ तत्समं विकिरदद्यात्पिंडानेनुवडमुले ॥
 अत्येष्टिपदतो भद्रस्तु ॥ एको द्विशेषपिंडेव कपित्थं तु विधीयते ॥ नारिकेलिप्रमाणं तु प्रत्यदे
 मासिके तथा ॥ तीर्थे दर्शवसंप्राप्ते कुक्कुटांडप्रमाराणतः ॥ महालयगया प्राद्वेषु दासमलको
 पममित्याहुः ॥ कलिकायामाचार्यः ॥ यत्रस्युर्वेहवः पिंडास्तत्रविल्वफलोपमाः ॥ यत्रचेकोभदे
 न्यिउत्तत्ररत्तुरैरसन्निभः ॥ प्रेतपिंडं स्तुर्देध्यैण दशांगुल उच्यते इति ॥ वायवीये ॥ पत्नीपिंडं
 स्तुयद्द्वौ यात्रिवर्गस्य सहायिनी ॥ हेमाद्रौ लौगाक्षिः ॥ महालयगयायां च प्रेतप्राद्वेषु दशांशिके
 पिंडशब्दप्रयोगः स्पादनमन्वत्रकीर्तयेत् शाठपायिनः ॥ असावेतत्रस्तुक्ता तदने च स्वधानमः

असावित्यत्र संवेधरूपगोत्रादिविशिष्टपित्रादिनामसंबुद्धेः तस्य क्त्वापुनश्चतुर्थ्यंतं तदेतं यद्विंश
 दमन्त्रं वा स्वधानमो नममेति वदेदिति हेमाद्रिः ॥ पित्रादिनामाज्ञानेत्वापह्नवः ॥ यदिनामानिन
 विद्यातस्वधापितृभ्यश्चिद्वैषट्भ्यश्चि प्रथमपिंडं दद्यात्स्वधापितृभ्योतरिस्ससंश्रुतिद्वितीये।
 स्वधापितृभ्योदिविषट्भ्यश्चितृतीये। एवंमातामहेषुमात्पुत्रावत्सु चानां नृत्तं क्राक। कलिकाया
 स्मृतिः ॥ यावदेवोच्चैरेभवेत्तावत्प्राणां निरोधेपत्। येषां तु यद्येदं शोभात्प्राद्वेय्युक्तं नेधापितृ
 भ्यः पश्चिमेमात्पुत्रस्तत्पश्चिमेमातामहेभ्यः पिंडादिदेयमिति शांखायनः। अस्मिन्पक्षे तत्पश्चि
 मेमातामहीभ्योपि दद्यादिति हेमाद्रिः। पूर्वासुपितृभ्यो दद्यात्परासुस्त्रीभ्यश्चितृत्तञ्च। एवंप
 तृतीर्थमहालयादौ। केचिदिच्छन्निनारीणां पृथक्प्रादंमहर्षेपश्चि। चतुर्विंशतिमत्तात् ॥
 पित्रादिनवदेवत्वं तथा द्वादशदेवतमित्यग्निपुराणाञ्चमातृणां पृथगुक्तम् ॥ यत्रवा ॥ आ
 चार्यगुरुशिष्येभ्यः सखिजानिभ्यएवचा। तस्य स्त्रीभ्यश्चसर्वाभ्यस्तथैवचजलांजलीनां पिंडा
 लेभ्यः सदा दद्यात्पृथग्भादपदेनः ॥ तीर्थेषु चैव सर्वेषु माघमासे मघासु चेतितुर्विंशतिमते
 दोहिनपत्रदारश्च्येकनिष्ठाः सहोदराः निःसंतानमृतायेवनेभ्योप्यत्रप्रदीपतेरिति। भविष्ये
 चैकोद्विष्टान्युक्तानितत्रापितृभ्योपिंडदानं ज्ञेयम्। येषां न पृथक्नेसपत्नीकाः पित्रादयो
 वाचाः। अत्रवृत्कागयामात्प्रादं चैवमृतेरिति। एकोद्विष्टतयामुक्त्वास्त्रीषुनाप्युत्पद्यभवे
 त्स्तिशंखोक्तेश्च। मनुः ॥ जेषुदभेषुतं हस्तं निमृजेत्त्रैपभागिना। हस्तलेपाभावेऽपिहसप
 ज्यादेवेतिमेधातिथिः ॥ विष्णुः ॥ अत्रपितरोमादपध्वमितिदभंमलेकरवद्यवैरा। कलिका
 यासुमंतुः ॥ एकोद्विष्टेषुवर्षाषुदभंलेपोनविद्यते। सपिंडीकरणादौतुलेपः सर्वत्रशस्यते ॥ म
 नुः ॥ आचम्योदकपरावृत्तत्रिरचम्यशनेरस्तन। षट्त्रिंशत्पुनमत्कुर्यात्पितृनेववमंत्रवत्। उद
 कं निनयेच्छेषशनेः पिंडानिकेपुनः ॥ त्रिःप्राणायामं कृत्वितिमेधातिथिः। अमंत्रप्राणां निरुध्
 तिकर्काद्यः। मंत्रवद्वसंतयनः ॥ नमोवः पितरस्याधैः शेषश्रौवनपनशेष ॥ आश्वलाप
 नः ॥ निपृताननुमंत्रयेतात्रपितरोमादयश्चंयथाभागमावृषापध्वमिति सआवृदगावृसा
 यथाशक्त्यप्राणां सित्वाभिमयो वृषामीमदंतपितरो यथाभागमावृषापध्वनेति चरोः प्रा
 मस्यभस्येन्नित्यं निनयनमिति। नित्यगृहणां शेषां भावेपिकुर्यादित्यर्थः ॥ शौनकः ॥ अथै
 धामत्रपितरस्याधेनानुमंत्रणां। अमीमदंत्याधेनमंत्रेणाय्यनुमंत्रतान्। पिंडशिष्टाच्चरे
 रन्नेकिंचिदाप्युतं जेत। प्रक्षाल्याचम्यसुधेनामित्याद्यैरेवश्रवत। मंत्रैः पिंडेषुपानीय
 निर्विधेवितृतीयेतः ॥ आश्वलापिनः ॥ अग्निः प्रक्षाल्यतप्यात्रपितिपिंडं तु श्रवत ॥ कृत्वावनेज
 नं कुर्यात्पिंडपात्रमधोमुखं। एतत्कातीयादीनां ॥ आचाप्यः ॥ ततः सम्यग्द्विराचम्यनीय
 वित्स्यवाग्यत ॥ आश्वलापिनः ॥ असावभ्यंस्वासावभ्यंस्वेतिपिंडेषुभ्यंजनांजनेवा
 सोदद्याद्दशांशमूर्णांस्तुकांवापेशाद्वेत्तायाऊर्ध्वंस्त्रोमेतद्दः पितरोवासांमानातो न्यमि
 तरोयुऽध्वमिति ॥ आहवितामणौ ॥ ब्राह्मे ॥ एतद्दः पितरोवासरतिजल्पनपृथक्पृथ
 क् अमुकांमुकगोत्रेत्तनुभ्यवासः पठेद्बुधः ॥ इदंकातीयानां ॥ एतद्दरितिस्त्राशिप्रति

विडमिति तत्र सूत्रात् ॥ हेमाद्रौ ब्राह्मे ॥ श्रेष्ठमाहुः सैककुदमजनं नित्यमेव हि ॥ नैलकृत्सतिलेभ्यश्च
 दद्यादभ्यंजनं हितम् ॥ त्रैककुदं सुरभा इति प्रसिद्धम् ॥ अजनपाथम्यमापसंवादिविषयम् ॥ तत्रैव
 व्याघ्रः ॥ गंधपुष्पाणि धूपं च दीपं च विनिवेदयेत् ॥ देवतः ॥ दक्षिणां सर्वभोगोश्च प्रतिपिंडं ददा
 पयेत् ॥ भक्ष्यां एव पूषानिष्श्रव्यं जनात्पशानि च ॥ तत्रैव शंखः ॥ यत्किंचित्पुष्पेभ्यो हेभ्यं भो
 ज्यमर्गाहृतं ॥ अनिवेद्यनभोक्तव्यं पिंडमूलैकथंचन ॥ एतत्सव्येनेतिकेचित् ॥ पुक्तं त्वपसव्येन ॥
 मनुः ॥ अत्र जिघ्रैव नानपिंडानपथात्पुत्रानसमाहितः ॥ ततो नमो वः पितरश्चेऽस्यादिनीपस्था
 न ॥ मात्स्ये ॥ अथाचांतेषु चावप्यवारिदद्यात्सकृतं सकृतं ॥ तिलपुष्पांसनानपश्चादस्य्योदक
 मेव च ॥ अत्र देवैसव्यं पित्रैस्त्वपसव्यमिति कर्कः ॥ परिभाषोक्तवचनात्सव्यमिति पुक्तं ॥ अत्र शिवाया
 पः संतु सोमनस्यमस्त्वियादिप्रयोगे जेपः ॥ मात्स्ये ॥ दत्ताशीः प्रतिगृह्णीयाद्विजेभ्यः प्राप्नुवोतु
 धः ॥ अथोपपितरः संतु सत्वित्युक्ते पुनर्द्विजैः ॥ गोत्रतथावद्धेतो नस्तथेत्युक्तः सतैः पुनः ॥ दातारो
 नो भिवर्द्धतां मनं चैवेत्युदीरयेत् ॥ स्वस्तिवाचनं कुर्यात्पिंडानुद्धृत्य भक्तिनः ॥ स्वस्तिवाचनात्प्राक्
 पात्रचालनं कायं ॥ हेमाद्रौ उहस्यतिः ॥ भाजनेषु च तिस्रस्तु सुस्तिकुर्वैति पट्टिजाः ॥ तत्र अमसुरेभु
 क्तं निराशैः पितृभिर्गैः ॥ जातृकल्पः ॥ पात्राणि चालयेच्छास्त्रेषु शिष्योथवासुनः ॥ नष्टीभिर्न
 च चालेन नासजात्या कथंचन ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ स्वस्तिवाच्यतः कुर्यादस्य्योदकमेव च ॥ तत्रैव
 उह्यतातपः पितृणां नामगोत्रेण करे देयं तिलोदकं ॥ प्रत्येकं पितृतीर्थेन ॥ अक्षय्यमिदमस्त्व
 ति ॥ अत्र पृथीपायुक्ता ॥ तत्रैव नागरखंडे ॥ उत्तानमथेपात्रं नुरुत्वा दद्याच्च दक्षिणां ॥ हिरण्यदेवता
 नां च पितृणां रजतं तथा ॥ ॥ उहस्यतिः ॥ तस्मात्प्रांकाकिरीणां फलेषु च मया पित्रां प्रदद्या
 दक्षिणां पत्रेन याससफलो भवेत् ॥ अन्नपित्रुद्देशेन दक्षिणादानेऽपसव्यं विप्रोद्देशेन सव्यमि
 ति माधवः ॥ कालिकायामाचार्यः ॥ दद्याद्यज्ञोपवीत्येव तो वृत्तं दक्षिणां तथा ॥ अत्रिः ॥ चदेच्च
 तांस्ततो विप्रान्पित्रादिभ्यः स्वधोच्यतां ॥ गोभिलः ॥ अथोपपितरः संत्वित्युक्ते स्वधावाचयिष्य
 रतिश्च्छतिपितृभ्यः स्वधोच्यतामित्युक्तैः स्तुस्वधेत्युच्यमानो धारं दद्याद्दूर्जवहंतीरमृत्तं च तपि
 ति ॥ आपस्तेवेन तु पुत्रानयोत्रानभिनपेयतीरित्यपि परिष्वेचने मन्त्र उक्तः ॥ आश्वलायनः ॥ अथे
 तात्प्राहपत्येन तनपितरः सोम्यासोगभीरुभिः पथिभिः शर्विलोभिः दत्त्वा यासः पद्विराहभद्र
 रपिचनः संवेदीरं नियच्छतेति ॥ मात्स्ये ॥ बाजेवाजश्निजपनकशायेण विसर्जयेत् ॥ प्रवेताः ॥
 स्वस्तिवाच्यतः कृत्वा पितृशर्व्विसर्जयेत् ॥ आश्वलायनः ॥ अन्नं प्रकीर्योपवीतीयास्वधेति वि
 सजेदस्तुस्वधेति वा ॥ ब्रह्मवेवने ॥ अमावाजेति संज्ञेन पठित्वा च प्रदक्षिणां ॥ ह्यारोपातेततः कृत्वा
 संयतः प्रविशेद्गृहं प्राञ्जलिञ्चतः ॥ आहतानविप्रानसत्यवादिनः ॥ दातारो नो भिवर्द्धतां अन्नेचन
 उतीवर्हि ॥ एवमस्त्वितिनेपचतं वृचं तिसमाहितः ॥ एतन्मंडलदेशे कार्ष्णिमिति हेमाद्रिः ॥ मनुः ॥ दा
 तारो नो भिवर्द्धतां वेदाः संततिरेव च ॥ अद्वाचनो मायगमतं वद्देपचनो स्त्विति ॥ वौधापनः ॥ अन्न
 चनो वद्भवदतिथिंश्च लभेमहि ॥ याचितारश्च नो संतु माचया विष्णुकंचन दातारो नो भिवर्द्धतां ल
 भं यचितुमित्यागृह्णनपठित्वादिभिः प्रतिवचनं कायं मिति सुदर्शनभाष्ये ॥ स्वादुषसत्संज्ञे प्रकी

पत्राद्याणासः पितरः निमंत्रयं पठेति ॥ प्रौढः ॥ ब्राह्मणानथनिर्योतान्परीत्युचिः प्रदक्षितः ॥ स
 स्त्रीकः सजनेः साहस्रप्रणमैः प्रविशति ॥ कनिष्ठः प्रथमाशुभः चरमासुः प्रदक्षितः ॥ हेमाद्रौ वृह
 स्यतिः ॥ अथमेसफलजन्मभवत्यादाभिवंदनात् ॥ अथमेवेशजाः सर्वपाताकोः नुग्रहादिवं पत्र
 शाकादिदानेन केशिनापूपमोहशाः ॥ तत्केशजातं चित्तानुविस्मयसंतुमर्हया ॥ प्रचेताः ॥ विसृजे
 द्भक्तिंसंयुक्तः सीमांतचाप्यनुव्रजेत् ॥ ॥ अथपिंडपतिपत्तिः ॥ हेमाद्रौ ब्रह्मांडे ॥ पिंडमन्त्रो
 सदादद्याद्गोमार्थप्रथमं नरः ॥ पत्न्ये प्रजापतौ दद्याद्दैवमध्यमं मंत्रसर्वको ॥ उत्तमांगतिमन्त्रिच्छन्नगोषु
 नित्यप्रयच्छति ॥ अत्रोपज्ञायशः कीर्तिमसुपिंडप्रवेशयेत् ॥ माथ्येद्वीर्यमायुष्यं वाससेभ्यः प्रय
 च्छति ॥ आकाशगमयेदस्तु स्थितो वा दक्षिणामुखः ॥ आश्वलायनः ॥ वीरमेदज्ञपितरः तिष्ठि
 नोमध्यमं पत्नीप्राशये ॥ दाधत्तपितरोगभं कुमारं पुंकरस्वजे ॥ पृथायमपाश्वसदिनिभत्रोदत्तस्यध
 नादानं द्वितीयेन प्राशनं ॥ आपस्तंबवल्लदाने मंत्रमाह ॥ अंपात्नौषधीनां संप्राशयामि ॥ भूतहंतगर्भ
 धत्त्वेति मध्यमं पत्न्ये प्रयच्छतीति भाशने पिपथे हरुहो ॥ आसदिति तदीयः पाठः ॥ अन्वेवातत्रच्छ
 र्वायां ज्ञेयः ॥ तत्रैव शरवः ॥ पत्नी वामं मध्यमं पिंडं मश्रीयादात्तैवात्विना ॥ कलिकायां छागलेयः ॥ अ
 चीनावीनमामं मयपत्नीपिंडो विभज्यते ॥ प्रतिपत्युसमंत्रस्य कर्तव्या वृत्तिरत्रनु ॥ माधवीये विष्णुधर्म
 तीर्थे श्राद्धे सदापिंडानक्षिपेतीर्थसमाहितः ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ पिंडास्तु गोजविषेभ्यो दद्यात्तस्यो ज
 लेपिवा ॥ प्रक्षिपेत्सुविप्रेषु द्विजोच्छिष्टेन मार्जयेत् ॥ गवे अत्रापत्राद्याणापवातदर्थिने पिंडा
 न दद्यात् ॥ अग्नौ अगाधे जले वा प्रक्षिपेत् ॥ विषेषु सत्सु भोजनदेशावस्थितेषु द्विजोच्छिष्टेन म
 र्जयेत् ॥ नो ह्यस्येत् ॥ वृहस्पतिः ॥ अन्व्यदेशगता पत्नीरिणी गर्भिणी तथा ॥ तदां न जीर्ण
 वधभंछा गोवाभोक्तुमर्हति ॥ ॥ अथपिंडोपघाते हेमाद्रौ प्रायश्चित्तकांडे देवलः ॥
 अशृगालखरैः पिंडः स्पृशेभिन्नः प्रमादतः ॥ कर्तुरापुष्यनाशः स्यात्केतस्तनोपसर्पति ॥ जात
 कर्ण्यः ॥ पूर्वश्रावांते तद्दोषपरिहारार्थं प्राजापत्यं प्रकल्पयेत् ॥ पुनः स्वात्मा तदाकर्त्ता पिंडं कुर्य
 दथा विधिः ॥ काकस्य सशं न दोषः ॥ पिंडोपघातं प्रकल्प्य ॥ धतसच विनाशः स्यात्काकस्य
 र्णादिकं विनेति तत्रैव श्लोके गौतमोक्तेः ॥ स्मृतिदर्यलो ॥ त्रिः ॥ माजोरस्यकस्य शोपिंडं च विद
 लीकते ॥ पुनः पिंडः प्रदातव्या स्तेनपाकेन तत्संस्मृतं ॥ वैधायनः ॥ श्वचां डालादिभिः स्पृष्टुं
 ओपघुपहन्यते ॥ प्राजापत्यं च रिताथ पुनः पिंडं समाचरेत् ॥ चोपदेवोष्येवमाह ॥ दिनांतरे तु प्रा
 पत्यमात्रं शेषप्रतिपत्तित्वेन पिंडं वृत्तौ मानाभावादिनिमित्तिलाः ॥ तत्र ॥ सपिंडीकरणादौ शो
 षनाशे संयोजनादिलोपापत्रे ॥ तेन वचनमाह मनरेवात्रापित्मात्रपिंडदानादिति ॥ अतएव
 नचनक्ते श्राद्धे कुर्वीतारभ्ये चाभोजनसमापनादित्यापस्तंबसूत्रे ॥ राजोभोजनमात्रं सर्वेषु का
 र्यं श्राद्धसमाप्तिस्तु परादिन एव समाप्तिपर्यंतं कर्तुं रुपवासश्चिनिहरिदत्तेन व्याख्यातं ॥ तस्मा
 त्माकां नरेण पिंडदानमात्रं कार्यं ॥ ॥ अथपिंडनिषिद्धकालः ॥ सचमायेण महाल
 मादिनिर्णये सर्वमुक्तः हेमाद्रौ वृहस्पतेशरः ॥ युगादिषु मघायां च विषुवव्युजने तथा ॥ भारती
 पुचक्रुर्वीतपिंडनिषेपणं न हि ॥ स्मृतिरालव्या ॥ पुत्रे जाते व्यतीपाते ग्रहो च दस्युयोः ॥

प्राद्वेक्योत्पत्तयेन पिंडनिर्वपणादते। तत्रैव कात्यायनः ॥ रुद्धे रंतं तं वैदयावन्मासः समाप्यते
 नावत्पिंडात्तैव दद्यात्कुर्यात्तिलतर्पणं बौधायनः ॥ संस्कारेषु तथा न्येषु मासमासा इमेव
 च तथा ॥ भाग्यो भोमे त्रयोदश्यां नदाभ्युमघासुच। पिंडदानं मृदास्नानं न कुर्यात्तिलतर्पणं ॥
 त्रिस्थलीसेतौ कार्माजिनिः ॥ विवाहत्रयं च सुवर्षं महेतदद्वैकं। उतरा इ प्राग्वत ॥ रुद्धिमात्रे
 तथा न्यत्र पिंडदानं निराक्रिया। कृतागर्गादिभिर्गुरुर्ये मासमेकं तु कर्मिणां ॥ हेमाद्रौ ज्योतिः
 पराशरः ॥ विवाहे विहिते मासस्य जेयुर्द्वादशे वहि। सपिंडः पिंडनिर्वापं मौजी वधे षडे वहि
 तत्रैव ॥ महालयै गया आद्रे मातापित्रोः स्येहनि। यस्य कस्यापि मृत्यस्य सपिंडीकरणं
 था ॥ कृतोद्वाहोपिकुर्वीत पिंडनिर्वपने सदा ॥ इति ॥ मातापित्रोरिति स्यात् विशेषणं। हविरु
 भयत्ववदविवक्षितं। तेन आत्पितृआदिवार्षिके पिंडदानं कार्यमिति केचित् सपिंडीकरणं नव
 प्राद्वेषोऽश्राद्धोपलक्षणार्थमिति निर्णयामृते उक्तं। स्यात् हे विशेषः संग्रहः। मातापित्रोरिति
 केतुविवाहादिषु सर्वदा। तिलैः पिंडः प्रदातव्या अन्यप्राद्रे विवर्जयेत्। अत्र मूलं चिंत्यं ॥ रामकौ
 तुके। नदाभ्युमघासुच्यारभ्यग्निपितृकलभे। गंडे वेद्युतिपाते च पिंडस्याजाः सुते शुभिः ॥ वि
 श्वरूपनिर्वधे ॥ तिथिवारप्रयुक्तो यो दोषो वै समुदाहनः। सप्रादे तन्निमित्ते स्यात्तात्प्राद्वेक
 दाचन। अन्यतुक्तं प्राक् ॥ उच्छिष्टोद्वासनमाह। हेमाद्रौ वसिष्ठः ॥ प्रादेनोद्वासनीयानि उच्छि
 ष्टान्यादितः सपात। श्रौतेने वै सुधाधारणाः पिवेत्पुत्रतो दकाः। व्यासः ॥ उच्छिष्टं न प्रमृज्या
 न्यावावन्नास्तमितोरविः ॥ इदं गृहं तं सत्त्वं। एकं गृहं तु मनुः ॥ उच्छिष्टं तु तन्निषेधावद्विप्रावि
 सर्जिताः जतो गृहवल्तिकुर्यादिति धर्मो व्यवस्थितः ॥ वलि वैश्वदेवादिन्यकर्मनिमेषानि
 थिः ॥ ब्रह्मांडे ॥ श्रद्धापचानुपेताप्राद्वेच्छिष्टं न दापयेत् ॥ तथा ॥ कामं दद्यात्सर्वे नु शिष्या
 यचमुनायवभोक्तव्यमिनिशेषः ॥ जातकर्ये ॥ द्विजमुक्त्वा वशिष्टं तु शुविभूमौ निखानयेत्
 अथ वैश्वदेवादि ॥ अत्रामा मकः श्लोकः ॥ प्रादे अग्नि कर्तृकेः ग्निकारणात्प्राज्जुहोति
 वेत्तिस्त्वं तं स्यादथवा भवेद्विकारः पश्चात्पृथक्पवे। प्राद्वेते नथवामहालयविधादूर्ध्वं भु
 जेः स्यात्स्येत्वेते मासु च मध्यतः शुभविधावादौ तथा साग्निके ॥ अर्थः ॥ सात्रेः पृथ
 क्पाकेन सर्वत्रादौ वैश्वदेवः ॥ पश्चात्तं कर्म निर्वर्त्तं वैश्वदेवं च साग्निः। पिंडयज्ञं ततः कुर्यात्
 ततो न्वाहाय कं उधुः ॥ पित्रर्थं निर्वपेत्पाकं वैश्वदेवार्थमेव च। वैश्वदेवेन पित्रर्थं नदाशं विभ्वे
 विकमिति लौगाक्षिस्मतेः ॥ अत्र साग्नि कया हिताग्नि रिति हेमाद्रिः ॥ प्राद्वेत्प्रागेव कर्वांत
 वैश्वदेवं तु साग्निः। एकादशाहिकं मुक्त्वा तत्र त्वेने विधीयते रिति हेमाद्रौ सालं कामुनी के
 श्च ॥ तत्रैव परिशिषे ॥ सांप्रैपार्षणाप्राद्वे एकौ द्विष्टे तथेव च। अत्रतो वैश्वदेवः स्यात्प्राद्वेकाद
 शेहनि। सात्रोग्निमता तद्दितानां चान्मौ करणोत्तरं। विकिरोत्तरं वा होममात्रे पृथक्पाकेन भूत
 यत्नादितु प्राद्वेत्त एव ॥ अत्र मूलं हेमाद्रि वैदिकादौ स्पष्टं। सर्वेषां प्राद्वेते वानत्याकेन वैश्वदेवनि
 त्प्राद्वेदी नोति तृतीयाः ॥ प्राद्वे निर्वर्त्तं विधिवद् वैश्वदेवादिकं ततः। कुर्यात्पि स्यात्ततो दद्यात्तदंत
 कारदिकं तथेति वैदीनसिस्मतेः। ततः प्राद्वेशाना। प्राद्वे हि प्राद्वशेषेण वैश्वदेवं समाचरेदिति

चतुर्विंशतिमताच्च ॥ एवं वैश्वदेवकालत्रयस्य आशार्केशंखायनपरिशिष्टमुदाहृत्यैव व्यवस्थोक्ताः ॥
आदौ वृद्धौ स्ये चान्तं दर्शयस्मि महालये ॥ एको द्विष्टे निरुत्तेतु वैश्वदेवो विधीयत इति ॥ बहुस्य
सुक्तान्तासर्वेषां आह्वान एवेति मेधा निधिस्तृतिरत्नावत्यादयो व हवः ॥ वोपदेवस्य रुत्रिकारेण
विसर्जनांतं आह्वयस्तु उच्छेषां त्विति ॥ पूर्वोक्तमनुवाक्यो दाहरणाद्दृष्टवानां आह्वान एव ॥
ध्ययस्तस्त्वन्यशाखा परशत्याह हेमाद्रिसुत्रे ह्य वयं एत एव वैश्वदेवमाह कातीयानां तु स्यात्तेशी
ताग्निमता मादावेके नैव पाकेनेतिकर्कः ॥ अन्येषामन्ते ॥ तैत्रिरीयाणां तु स्यात्तिकांतां सर्वत्रादीं
श्वदेवः ॥ पंचपज्ञाश्च अनेवेति सुदर्शनभाष्ये उक्तम् ॥ अस्य पसह्यस्य पूर्ववच्च वस्था ॥ हेमाद्रौ मा
कैडेयः ॥ ततो नित्यक्रियां कुर्यात्तौ जयेच्च ततो तिथीनां तत्तत्तदननुजीतरुहभृत्यादिभिर्न रगत
तः आह्वेषात् ॥ नित्यक्रियां नित्य आह्वं ॥ तत्र पृथक् पाकेनेत्यकमिति तैत्रैवोक्तेः ॥ पाके चैविस
स्यः ॥

॥ अथ नित्य आह्वयम् ॥ हेमाद्रौ व्यासः ॥ एकमप्याशपेद्विप्रघसा मय्यन्वहं गदि

अपीत्यनुकल्पः ॥ प्रवेताः ॥ नामंत्रां न होमं च नाहानं न विसर्जनां न पिंडदानं विकिं रं दद्यात्
दक्षिणां ॥ अत्र ॥ निर्दिश्य भोजयित्वा तु किंचिद्वा विसर्जयेत् ॥ इति तैत्रैवोक्तेः दक्षिणा विकल्प
॥ यत् ॥ नित्य आह्वं देवहीनं निपमादिविवर्जितम् ॥ दक्षिणा रहितं चैव दातुं भोक्तृजनोक्तिमि
तिकाशीखंडेन द्विभावावपरिमिति पृथ्वी चंद्रः ॥ भविष्ये ॥ आवाहनं सधाकारं पिंडान्नोकरणादि
कम् ॥ तत्र च योदि निपमा विश्वेदेवान् चैव हि ॥ दाहरणा मय भोक्तृणामिपमो न च विद्यते ॥ एतद्दि
धानादिना संभवे रात्रावपिकार्यम् ॥ दिवोदितानिकमौलिप्रमादादकृता निवे ॥ यामिन्याः प्रह
रं यावत्तावत्कमौलि कारयेदिति वह्नारदीयोक्तेः ॥ यत्रो प्रहरपयंतं दिवा कृत्या निकारयेत् ॥
स्य पञ्चसो र्चवर्जयित्वा विशेषतः ॥ इति पृथ्वी चंद्रधृतसंयहोक्तेः ॥ न च दार्शिकादिका ध
विरात्रौ स्यादिति वाच्यम् ॥ इष्टा पत्रे ॥ तथा च माधवेन प्रतिपत्करेणो स्य च मुक्तम् ॥ वयं चायेव स्या
मः ॥ अस्य दिने अकारणो लोप एव ॥ यत्रो आह्वनं कुर्वीत इति निषेधादिति पृथ्वी चंद्रः ॥ यात्रा भाविके
र्षे ॥ उद्धृत्यापयशास्त्रि किंचिदन्नप्रकल्पयेत् ॥ तत्प्रतिपत्ति माह विस्यः ॥ भिक्षुकाभावेऽन्नगोभ्ये
दद्याद्दन्नो वा प्रक्षिपेदिति ॥ हेमाद्रौ नागरखंडे ॥ नित्य आह्वनं कुर्वीत पसंगाद्यत्र सिध्यति ॥ आह्वाने
कृतेः न्यत्र नित्यत्वात् न ज्ञापयेत् ॥ पृष्टदेवस्ये पृथङ्नेत्यर्थः ॥ मान्ये ॥ तत्तु वैश्वदेवो न संभ्यसु
तवांधवः ॥ मुंजीता तिथिसंपुक्तः सर्वपितृनिषेवितम् ॥ सर्वपर्वे निषेद्धं मासमासाद्यपीत्यर्थः ॥ एवं
कृत्स्नेकादश्यादौ गृह्णीतापि भोजन ॥ अस्य वैधत्तेन निषेधापत्तेः ॥ एवं ग्रहाणैव धेपि ॥ यस्त्वनाहि
ताश्रे माधमं संव्रतं पेदित्युक्तम् ॥ तद्देयमेव ॥ श्रोतत्वेन तस्य चलवत्वात् ॥ देवलः ॥ आह्वं कृत्वा
तु ये मर्त्यां ननु भुंक्ते कदाचन ॥ देवाह्वं न गृह्णीत कच्चा निपितरुत्था ॥ शिवरात्रेकादश्यादौ न्यत्र
प्राणमेवेत्युक्तं प्राक् ॥ यत्र तपवास आवश्यकं तत्रैकमुक्तं मपाचित्वा कापे मिति हेमाद्रिः ॥ जात्रक
र्णयः ॥ आह्वये वतु भोक्तृत्वं कृते आह्वे द्विजन्मभिः ॥ अन्यथा ह्यासुरं आह्वं परपाके च सेविते ॥ आह्वं शे
षभोजनस्य क्वचि निषेधमाह ॥ हेमाद्रौ प्रापश्चित्कांडे माकैडेयः ॥ पित्रादीनामथानेषां आह्वं शेष्वा
न्नभोजनं ॥ वृत्तीनां विधवाणां च यतीनां च विगर्हितम् ॥ अन्ये भिन्नगोत्राः ॥ जतिनो ब्रह्मचारिणः ॥

श्राद्धावशिष्टभोक्तास्तेनैरपगामिनः। सुगोत्राणां सकृत्यानां ज्ञानीनां च न दोषकृदिनि। तत्रैवोक्तेः
तत्रैवजावालिः॥ विप्रस्त्वन्यग्रहेऽष्टाद्विशान्तभोजनचरेत् प्राजापत्यं विष्णुद्विः स्यात्तज्जातिगो
त्रेन दोषकृतं। यतीनां वपुनं लक्ष्मणवज्रपश्चेति तत्रैवोक्तम्॥ अस्यापवादमाह सख्यः॥ अश्वसुर
स्यगोवीपिमातुलस्यमहान्मनः। ज्येष्ठभ्रातृश्वपुत्रस्य ब्रह्मनिष्ठस्य योगिनः एतेषां श्राद्धशिष्य
जंभुक्तादोषो न विद्यते। इतिकेचित्प्रशंसति मुनयस्तदसंप्रतं। विशेषान्तं तत्रैव ज्ञेयम्। हेमा
द्रौजावालिः॥ जोबूलदनकाष्ठं वश्रेहस्नानमभोजनं। रस्यौषधयान्निश्राद्धकृतौ विवर्जये
त्॥ पृथ्वीचंद्रोदये आचापः॥ नशूदेभोजयेत्तस्मिन्गृहेपत्नेन तद्विने। श्राद्धशेषेन शूदेभ्यः प्र
दद्यादखिलेषुपि॥ इति जगद्गुरुनाएयणभट्टसुतुरामकसभट्टसुतकमलाकरभट्टक
नेर्णयसिंधौ पावर्णश्राद्धम्॥

॥अथानुकल्पः॥ नवविप्रालाभे। भोज
येदयवाप्येकं ब्राह्मणं पंक्तिपावनं। देवेकृत्वा तु नैवेद्यं पश्चात्तस्य तु निर्वेपेदिनि श्रुत्वा क्तेरको
विप्रः श्लेषुक्तः॥ विभाभावेदभेवदः प्रायुक्तः। विधायवादेभेवदनासनेषु समाहितः। प्रेषानुषेध
संयुक्तविधानं प्रतिपादयेदिनि देवलोक्तेः। अशक्ता वामश्राद्धं। आपघनग्नौ तीर्थे च प्रवासे पुत्रज
न्मनिः। आमश्राद्धं प्रकुर्वीत भार्या रजसि संक्रमे इति कात्यायनोक्तेः॥ पृथ्वीचंद्रोदये जमदग्निः॥
पावत्यानाग्नि संयुक्तः उक्तान्नाग्नि रथापि वा। आमश्राद्धं तदा कृत्योद्धले गौकरणं भवेत्॥ कौ
मे॥ अग्नि रथनो वापितथैव व्यसनात्चितः। आमश्राद्धे द्विजः कुर्याद्दृष्यन्तु स देवहि। आहि
तानो प्रवासस्थितयत्नी गृहे दार्शकृत्विगादिनाकारयेत्। अमावास्यादि नियतं प्रोविते धर्मैश्च
रिणी। पत्न्यौ तु कारयेन्नित्यमनेनाप्युत्विगादिने तिलघुहारीनोक्तेरिति पृथ्वीचंद्रोदयः॥ आदि
पदमादिकादि सर्वपावर्णपरमिति श्रूलपाणिः॥ सुमेतुः॥ पाकाभावे विकारः स्याद्विप्रादीनां
राधिप। अपत्नीनां महाबाहो विदेशगमनादिभिः॥ सदा चैव तु शूदराणां चामश्राद्धविदुडेः॥
प्रचेताः॥ स्त्रीशूदः स्वपवश्चैव जानकर्मणि चाप्यथ। आमश्राद्धं सदा कुर्याद्विधिना पावर्णेन न
स्वयंपवती स्वपवः। विष्णुशनसौ॥ आत्मनो देशकालाभ्यां विप्रवेसमुपस्थिते। आपघनग्नौ
तीर्थे च प्रवासे पत्न्यसंभवे। चंद्रसूर्यगृहे चैव दद्यादाभे विशेषणः। नपक्वो भोजयेद्द्विद्वान् सच्छ
द्रोपिकदाचन। भोजयन्प्रत्यवायी स्यान्न वतस्य प्रलेभवेत्। अन्नमवासरौ र्थयहराणामेहेम
श्राद्धमेव। पाकश्राद्धं तु न भवत्येवेति हेमाद्रिस्तावत्यादयः। अपराकं विज्ञानं श्वरादयस्तु॥
पाकाभावाद्दिजातीनामामश्राद्धविधीयते इति सुयतक्तेः। साग्निर्गन्तिके अमवासादौ स
वैत्रपाकाभावेऽमादिकायां पाकसंभवेत्त्वेनैवैत्याहुः। अतएव पाकश्राद्धमुक्ताः। एतच्चोत्तु
पनीतोपिकुर्यात्सर्वेषु पवेषु। भार्या विरहितोप्येतत्प्रवासस्योपि नित्यं। इति मात्स्ये। निर
नेरपि पाकेनोक्तमिति श्रूलपाणिकल्पतरु। एतच्छूदः श्राद्धमात्रपरस्यत्ये। एको द्विद्वतु क
त्तैव पाकेनेव सदा स्वयमितिलघुहारीतीपमपिसाग्नेरव। निरनेमहेको द्विद्वमप्यामेतु। शू
दस्य तदशाहपि प्रदद्यामेनेति हलायुधः। उक्तान्नाग्नीनां चामश्राद्धमेव। श्रुतौक्तं जमदग्निवाक्या
त्॥ मरीचिः॥ श्राद्धविधेर्द्विजातीनामामश्राद्धं प्रकीर्तितं। अमावास्यादि नियतं माससेवत्सराद

तोस्मिन्दर्पणे॥ अत्राहं चसपिंडं चमया आहं महालयं आपन्नोपि नकुर्वीत आहं मां न कर्हि चित्त
 हेमाद्रौ व्यासः॥ आमददत्त कौतेपदद्यादां चतुर्गुणं द्विगुणं त्रिगुणं वापिनत्वेकगुणमप्येतेन सि
 द्धान्ते बुवि धियः स्वादा मश्रादेस्सो विधिः आवाहनादिसर्वं स्यात्पिंडदानं च भारत॥ दद्याद्य
 च द्विजातीभ्यः श्रुतं वा श्रुतं भववा॥ तेनाग्नौ करणं कुर्यात्पिंडं जलेनैव निवेपेत्॥ स एव॥ आमद
 दद्विकौमेयतदानं द्विगुणं चरेत्॥ त्रिगुणं चतुर्गुणं वापिनत्वेकगुणमप्येतेन॥ स्वत्यर्थं सारसम
 मप्युक्तं॥ विष्णुपराणो वाराहेव॥ असमर्थो न्नदानं स्वधान्यमासं स्वशक्तिः॥ प्रदद्यात्तु द्विजाति
 भ्यः स्वत्यात्मापिदक्षिणा॥ अत्रशक्तिः इत्यस्मात्समलाभः॥ अश्रयत इति आशः॥ अत्रत्रिश
 न्नाते॥ आम आहं पदा कुर्यात्पिंडदानं कथं भवेत्॥ गृहपाकात्समुद्भूतसकृभिः पायसेन वा ।
 पिंडान्दद्याद्यथालाभं तिलैः सह विमत्सरः॥ पृथ्वी चंद्रोदये व्यासः॥ आम आहं पदा कुर्यात्
 द्विषिजः प्राहुदः सदा॥ हस्तेनो करणं कुर्याद्वाह्यस्य विधानतः॥ एतन्नाग्नेः सदानं तन्वा
 त्॥ यत्न॥ आमनेन पिंडं दद्याच्च द्विषान्पक्वेन भोजयेत्॥ पक्वेन कुरुते पिंडं मां मान्यः प्रयच्छति
 तावुभो मनुजौ भोक्तौ नरकाहौ न संशयः॥ इति॥ तद्दर्शादिपुंदेशाचारो व्यवस्थिति युक्तं॥ मरी
 चिः॥ आवाहने स्वधाकारे मंत्रा ऊह्या विसर्जने॥ अत्यकर्मण्यनूत्याः स्युराम आहं विधिस्तः
 आवाहने हविषे अत्र वश्यत्र स्वकर्तृ वा हरसूहः॥ स्वधाकारे नमो वः पितर एष उच्यते एष पद
 स्थाने आम इत्यायेसूहः॥ विसर्जने वाजे वाज इत्यत्र त्प्रा इति स्थाने नृप्यत नृप्यते ति वोहः॥
 पद्यपितस्मादृचं नो हेदिनि कृच्छ्रानि विद्धः॥ तथापि वचनाद्भवति॥ नृप्रिप्रश्नो वशा हश्च जुष
 श्रोमया सुखं॥ आम आहं भवेन्नैतदापोशाने चपंचम॥ अयंचानुवादः॥ खलेवात्म्यं चैद
 नादीनामिवायी भावाह्नौ पसिद्धेः॥ धर्मप्रदीपेन॥ आम चतुर्गुणं दद्याद्यवा द्विगुणं तथा
 हेमं चाष्टगुणं तद्दामे हेमैव सौ विधिः॥ आम हेमे तथा नित्यं नो दी आदेतथैव चा व्यतीपा
 तादिके आहं नियमान्परिवर्जयेत्॥ गृहपाकात्समुद्भूतसकृभिः पायसेन वा॥ पिंडदानं प्र
 कुर्वीत आम हेमे कृते सति॥ आम आहं वेव ह्येवमेत आहं तथैव च॥ विकिरं नैव कुर्वीत मुनि
 कान्यापनो ब्रवीत्॥ आम आहं मनुं शुभं मन्त्रो करणं वर्जितं॥ नृप्रिप्रश्न विहीनं नुकर्तव्यं
 न वेद्वेवम्॥ आवाहनाग्नौ करणं विकिरं पात्रशरणात् नृप्रिप्रश्नं कुर्वीत आम हेमे कदाच
 ने नुक्तम्॥ एतच्च॥ आवाहने भवेत्कार्यमर्घ्यदानं तथैव वेति हेमाद्रौ भविष्यादिविरोधाच्चित्त
 म्॥ शाखान्तरविषयवात्॥ विकिरोप्यामेनेति हेमाद्रिः॥ अइस्यैतुत्रैवोक्तं॥ अग्नौ करणं मंत्र
 श्रुतमस्कारो विधीयते॥ अत्रयेकं आवाहनायुनमः॥ सोमापपितमनेन मु इत्ययं मंत्रः॥ मात्स्ये
 मंत्रवर्जं हि अइस्य सर्वमेव विधीयते॥ एवं भूद्रापिसामान्यं च द्विआहं च सर्वदा॥ नमस्कारेण म
 त्रेण कुर्यादा मन्वदुधः॥ तद्दर्शनात् हे काये॥ आम आहं इदं शर्वी हे एकौ द्विचमभ्यतः॥ पार्वती
 चापराहे नृप्रातरे द्विनिमित्तकमिति हारीतोक्तेः॥ एतद्दिनविषयम्॥ अइकं कं कं च पराहे एव
 मध्याह्नोत्परातं युक्तं नृपः स उदाहृतः॥ आम आहं नृत्तं वैपिदरा दत्तमस्य मिति मुमत्तं
 रिता॥ अपरकं हेमाद्रौ चोक्तं॥ नदभावे हेम आहं माह हेमाद्रौ मरीचिः॥ आमाम्नस्याप्यभावे

नुश्राद्धकुर्वीतनुश्रद्धिमान्। धान्यान्नगुणेनैवहिरण्येनसुगोविषा॥ अम्भे॥ आमंनुहियुसंभ्रोक्तहे
 मंतद्धंनुगुणा। स्थस्यसारे। हिरण्यमधुगुणंनुगुणं समंवाद्यात्। हेमाद्रौभविष्ये॥ अन्नाभा
 वेदिजामावेप्रवासेपुत्रजन्मनि। हेमश्राद्धसंग्रहेचतथास्त्रीशूद्रयोरपि। षट्त्रिंशन्मते॥ नुर्यपादे
 वर्ज्यपित्वाक्षयेहनीतिपाठः॥ यस्यभार्योरजस्वलेतिव्यासपाठः॥ पुत्रोत्पत्तौनुहेमनियममाह
 स्वते॥ पुत्रजन्मनिकुर्वीतश्राद्धहेमैवबुद्धिमान्। नपक्वेननचामेनकल्याणात्पुत्रभिकामयत्
 भविष्ये॥ ग्रहपाकात्समुदत्यसक्तभिः पायतेनवा। पिंडदानं प्रकुर्यात्तहेमश्राद्धेकृतं सति। शू
 द्रस्तुग्रहपाकेनतन्पिंडान्निवेपेतथा॥ सक्तमूलफलंतस्यपायसवामवेतस्यते। हेमश्राद्धेपिंडा
 नेनेतिदिशोदासः॥ स्थस्यर्थसारेनुधिकल्पउक्तः। तदाशयंनविद्युः॥ षट्त्रिंशन्मते॥ नामत्रणा
 न्नौकराणोविकिरोनैवदीयते। अग्निप्रश्नापिनेवात्रकृतंयःकेनचिद्वेत्॥ अत्रमृगविना॥ आ
 माभावेहेमविधानेनस्थानापत्याधर्मेशान्नः। पूर्ववन्मंत्रोहः। पूर्वोक्तकालतावत्रेयेतिदिक्। पूर्वो
 क्तधर्मप्रदीपोक्तेश्च॥ व्यासः॥ हिरण्यनामश्राद्धीयलब्धयंतस्त्रियादिनः। यथेश्विनियोगं
 स्यात्तुंजीयात्तत्राहणात्स्वयं। विशालब्धयंतुंजीयात्। सत्रादिलब्धयंतुयथेश्विनियोगः। तेनापि
 श्राद्धवैश्वदेवादिनकार्यैः देवोद्देशेनत्यक्तस्यदेवतांतरण्यस्यागायोगादितिदेव्याज्ञिकः। शूद्रल
 ब्धेनक्तं। तत्रैवषट्त्रिंशन्मते। आमंशूद्रस्ययत्किंचिच्छ्राद्धिकंप्रतिगृह्यते। तत्सर्वंभोजनायालेनि
 येनेतित्रिकेनंचेति। शुद्धितत्विगिरः। शूद्रवश्मनिविप्रेराक्षीरवायदिवादधि। निरत्तेननभोक्त
 यंशूद्रान्नंनदपिस्मृतं। शूद्रात्विप्रग्रहेष्वन्नेप्रविशंतुसदाशुचिः। पराशरः॥ तावन्नचतिशूद्रान्
 पावनस्यशतिद्विजः। द्विजानिकरसंस्पृष्टं सर्वंतन्नविरुध्यते। संशोक्षयित्वागृह्णीयाच्छूद्रान्
 ग्रहमागतं। अगिरः॥ पात्रांतरगतंशास्त्रेदुग्धंस्वग्रहमागतं। सपिंडश्राद्धाशक्तावाहः। हेमाद्रौसं
 वर्ज्यः। समयंपस्तुशक्रौतिकंनैवेहपाच्येत्। अपिसंकल्पविधिनाकालेनस्यविधीयते। पात्रे
 भोज्यस्यचान्नस्यत्यागःसंकल्पउच्यते॥ व्यासः॥ संकल्पंतुपदाकुर्यात्नेकृत्यान्वात्रपूरणं नावा
 हनात्नौकराणोपिंडाश्चैव नदापयेत्। पात्रमर्घ्यस्यासमंत्रकावाहनस्यनिषेधः। तस्मिन्भवत्येवेति
 हेमाद्रिः। स्थस्यंतरं विकिरतुनदातयमिति तृतीयपादेपाठः॥ स्थस्यंतरं॥ त्यजेदावाहनं चार्घ्यम
 न्नौकराणामेवच। पिंडांश्च विकिराक्षये श्राद्धे संकल्पसंज्ञके॥ हेमाद्रौ च दृशानात्पत्न॥ पिंडनि
 वोपरहितपत्नश्राद्धविधीयते। स्वधावाचनलोपोत्रविकिरस्तुनलुप्यते। इत्याहपृथ्वीचंद्रोदयेव
 सिष्टः॥ आवाहनं स्वधाशब्दपिंडान्नौकराणतथा। विकिरंचार्घ्यदानं सकल्पे षट्त्रिवर्ज्यं
 त। विकिरं विकल्पः। स्थस्यंतरं॥ अगानिपिन्यत्स्यपद्राकनेनशक्रुयात्। सतदावोचयेद्विप्रा
 नसंकल्पान्तिदिरस्त्विति॥ ह्यगलेयः॥ पिंडोपत्रनिवर्तंतमघादिषुकथंचन। सकल्पंतुनदाका
 र्येनियमाद्दृष्टवादिभिः॥ कार्त्सीजिनिः॥ मौजीवधाहृत्तराहृवत्तरयागिपिंडानात्। पिंडान्पि
 ङानोदद्युःप्रतेपिंडविनात्रत॥ अस्यापवादः। नपित्रोरादिकादौश्वेषुक्तः। तस्मात्प्रेरपिसंकल्प
 युक्तेषु षट्त्रिंशन्मते। अननिकोपसाविप्रउक्तं। अग्निस्थेवच तथाश्दिषुसर्वासुसंकल्पश्राद्ध
 माचरेत्॥ अशक्रौतुपृथ्वीचंद्रोदयेचहृत्तरादौपेवा। इयाभावेदिजामावेअन्नमात्रेणपाचयेत्।

चैतकेण तस्मिन्नेन होमं कुर्याद्विचक्षणः ॥ देवं लः ॥ पिंडमात्रं प्रदातं व्यमभावे द्रव्यविप्रयोः ॥ आर्द्रा
याहनि संप्राप्तं भवेन्निरसनोपि वा ॥ वृद्धं वसिष्ठः ॥ किंचिद्दद्यात्तत्सु उदकं भादिकं द्विजे ॥ तस्मात्
निवागवेदघास्त्रिंशन्वाप्यथनिर्वपेत् ॥ निलदभैः ॥ पितृत्वापिनर्पयत्तस्मान्पूर्वकं ॥ हेमाद्रौ भविष्ये
अग्निना वादहेत्कस्मिन्प्राद्वकाले समागतौ ॥ तस्मिन्वोपवसेदन्हि जपेद्वा प्राद्वसं हिताः ॥ प्राद्वसं
हिता समंत्रः प्राद्वसं कल्पः ॥ विष्णुवत्तदुपारागयोः ॥ असमर्थो जदानस्य धान्यमासं स्वशक्ति
प्रदास्यति तिलां च्चापि स्वत्यां च्चापि दक्षिणां ॥ सर्वाभावे वनं गत्वा कदाप्यमूलप्रदर्शकः ॥ सूर्या
दिलोकपालान्नामिदमुच्चैः पठिष्यति ॥ नमोस्त्रिविंशतधनं न चान्यच्छादोपयोगिस्वपितृभक्तौ लि
तप्यंतु भक्त्या पितरौ मयैतो भुजो कृतौ बन्धे निमारुतस्य ॥ इत्येतत्पितृभिर्गीतं भावाभावप्रयोजने
यः करोति कृतं तेन प्राद्वं भवति भारत ॥ प्रभासखंडे ॥ गत्वा रागममानुष्यमूर्ध्ववाहं विरोच्यदः ॥ नि
रन्नो निर्धनो देवाः पितरौ मा रू गुरुभ्याः ॥ नमोस्त्रिविंशतधनं न भाव्यो प्राद्वकथं वः पितरः करोमि
वनं प्रविश्ये हनु न न्मयो चैभुजो कृतौ बन्धे निमारुतस्य ॥ प्राद्वर्णने तद्रवतामदत्तं मस्य दयध्वे पितृदे
वताद्याः ॥ आत्मा यच्चोत्सिष्य भुजो ततो वै दिवा चरात्रिसमुपोष्यति छेत् ॥ भवेत्स वेतेन कृतं नते वा
रोन मुक्तः पितृदेवतानां ॥ इत्यनुकल्पः ॥

॥ अथ प्राद्वभोजने मायश्चित्ते ॥ दार्शम्यमा

रागामाः ॥ वृद्धोत्रयः ॥ संस्कारेषु नृजातकर्मो दिव्यं जितेषु सांनपनां ॥ आद्ये चांदवा ॥ अन्यसंस्कारेषु
वासः ॥ सीमंते कंदमिनि विज्ञाने च ॥ आपदि नवप्राद्वेकादशाहेषु भोजने कार्ये ॥ द्वादशाहं ऊनमा
सेपादोनः ॥ हिमासे त्रिपक्षे ऊनषष्ठा नाद्योः ॥ प्राद्वकुरुः ॥ त्रिमासाद्यादिकोते सुसपिंडेषु पादकुरु
उपवासे वा ॥ गरुडव्याथे भोजने ॥ धे ॥ जपशीले तदद्वै ॥ अगपदि तज्जनमांसेषु चांद कार्ये च हिमा
सादौ पादोनं ॥ त्रिमासादावर्धकार्ये ॥ आदिके पादोनकार्ये ॥ पुनरादिके एकाहः ॥ सत्रियादिप्राद्वे
षु द्विविचतुर्गुणानि ज्ञेयानि ॥ चंडालस्यै पश्चादिहतपतितक्तीवादिनवप्राद्वे चांदं ॥ आद्यमासिको
ते चांदे पराकश्च ॥ द्वादशाहादौ पराकः ॥ हिमासादावतिकुरुः ॥ त्रिमासादौ कार्ये ॥ आदिके पादः ॥
अभ्यासे सवैदियुगां ॥ आमहेम संकल्पप्राद्वेषु तत्र दद्वानि ॥ यतिर्व्रतचारी चोक्तप्रायश्चित्तकृत्वा
त्रीनुपवासान्प्राणायामान् ॥ घृणाशनं चाधिकं कृत्वा त्रतशेषसमापयेत् ॥ अनपदिदियुगां ॥ दश
दोदशागयं श्रीमंत्रिताः ॥ पिबेत् ॥ षट्प्राणायामावा ॥ संस्कारेषु चोले कुरुः ॥ सीमंते चांदश्च ॥ अने
षुपचासंज्ञिदिक ॥ अत्र माधवमिताक्षरदौ कंचिद्विरोधो विषयभेदात्परिहाय्यः ॥ एकादश्यां चांदे
पुनः संस्कारश्चेति हेमाद्रिः ॥ यत्र शनाः ॥ दशकृत्वापि वेदायोग्यं प्राद्वेषु द्विजैरिति तदनुक्तं प्राय
श्चित्तप्राद्वपरमिति विज्ञाने च ॥

॥ अथ दश्याहप्राद्वम् ॥ तत्स्वरूपमाह हेमाद्रौ भा

सः ॥ मासपक्षतिथिस्पष्टेषु योपस्मिन्प्रियते हनि ॥ प्रत्यदनुजथाभूतं संपाहतं सत्यं विदुः ॥ नारदीये
भारतौ मरुतो नृणां तिथिस्तान्कालिकीं सूता ॥ अत्र चांदमानं रोपे ॥ आदिके पितृकार्ये च चांदो मासः
प्रशस्यते रतिगार्थीके ॥ मलमासं श्रुतस्य नृसौरं ॥ मलमासं मृता नानुसौरं मानं समाश्रयेदिति हेमाद्र
वुक्ते ॥ एतन्मृतिमासस्यै वाधिके ज्ञेये ॥ ब्राह्मे ॥ प्रति संवत्सरे कार्यं मातापित्रो मृते हनि ॥ पितृव्यस्या
प्युत्रस्य भ्रातुर्ज्येष्ठस्यै वै हि ॥ अपुत्रस्येति आत्राय्यं न्यपः ॥ ज्येष्ठस्येति कनिष्ठस्यानावश्यकत्वात् ॥

मदनत्नेभविष्ये। सर्वेषामेव आदानां प्रेषसावत्सरं मत्तं ॥ तथा ॥ भोजकोपलुवैश्राडनकरेति ख
गाधिप ॥ मातापितृभ्यां सतनं वर्षे वर्षे मृते हनि। स्यात्तिनरकं घोरं तामिस्वनामनामतः ॥ तच्च ना
नासूतित्त्रेको द्विष्टुपावेणं चोक्तं ॥ आद्यमाहयमः ॥ सपिंडीकरणादर्थं प्रति सवत्सरं सुतेः ॥ माता
पित्रोश्च कृत्याप्येमेको द्विष्टुमृते हनि ॥ व्यासः ॥ एको द्विष्टुं कर्त्तव्यं पित्रोश्चैव मृते हनि। एको
द्विष्टुं परित्यज्य पावेणं कुरुते नरः ॥ अकृततद्विजानीयाद्भवेच्च पितृघातकः ॥ अत्यमाह शातत
पः ॥ सपिंडीकरणां कृत्वा कुर्यात्पावेणं वत्सदा। प्रति सवत्सरं प्राद्वेच्छा गलेयोदिनो विधिः ॥ यः
सपिंडीकृतं मेने पृथक् पिंडे नियोजयेत्। विधिभ्रतेन भवति पितृहाचोपजायते ॥ अत्रौरसद्वे
त्रजयोः पावेणं दत्तकादीनामेको द्विष्टुमित्येकः पक्षः ॥ साग्नेः पावेणं निरग्नेरेको द्विष्टुमित्य
परः ॥ तदृषणं मिनास्यदौजेयं ॥ कल्पतरुस्तु साग्नेरौरसद्वेत्रजयोः पावेणं। निरग्निकयो
स्त्वेको द्विष्टुमित्याह ॥ अपरं कं प्येवम। दत्तकादयो दशपुत्रास्तु साग्नेयो निरग्नयश्चैको द्विष्टु
मेव कुर्युः ॥ इत्येव पावेणं नेव विधिना क्षेत्रजोरसौ। कुर्यात्तामिन्तरे कुर्युरेको द्विष्टुमुनादपोति
जानकरथोक्तेः ॥ यदानुदत्तकस्पिनादर्शमहालेयवामृतेन सत्रपावेणं को द्विष्टुपोर्विकल्पः। व
सुतस्तु। सर्वेषां ॥ पावेणं को द्विष्टुयोर्वीहियवद्विकल्पः। सचदेशाचारो व्यवस्थित इति सर्वनिव
धसिद्धांतः ॥ अतएव पृथ्वीचंद्रोदये रुद्रपराशरः ॥ मातापित्रोः पृथक् कुर्यात्पैमेको द्विष्टुमृते हनि इत्यु
क्ताह देशधर्मसमाश्रित्य वंशधर्मं तथा परे। सूर्यः प्राद्वमिच्छति पावेणं वक्ष्याह नीति ॥ त
च्चैकवल्गुपिदृष्टानसपत्नीकानामिति हेमाद्रिः। अत्र मातामहानकार्याः कर्षुसमन्विते सुक्ता
तथाद्यप्राद्ववोऽंशः प्रत्यादि कंच शेषेषु पिंडः स्युः षडिति स्थितिरितिकान्यायनोक्तेः। कर्षुसम
न्वितसपिंडानां येरेको द्विष्टुं कुर्यात्तेषामपि क्वचित्पावेणं मेव। अत्रावास्यां क्षयोपस्येतेतपक्षे
थवापुनः ॥ पावेणं तस्य कर्त्तव्यं नेको द्विष्टुं कदाचनेति शाखोक्तेः ॥ वायदीये ॥ सत्यासिनोप्यादि
कादि। पत्रः कुर्याद्यथाविधिः ॥ महालपेनुयच्छादेहादृश्यापावेणं हितं पृथ्वीचंद्रोदये रुद्र
पराशरः ॥ सधामसंस्थितानां च प्रेतपक्षे शशिक्षये तेषां पावेणं मेवोक्तं स्यादेपि च मत्तं मेः।
चंद्रक्षयानाशकसंपुगुषुयः प्रेतपक्षे मृतावन्सपिंडः। सपिंडितानामपि चादिकानि भवन्ति ते
सामिहपावेणानि ॥ तथा ॥ भानुर्ज्येष्ठस्य कुर्वीत ज्येष्ठो भ्रातानुजस्य चादेव हीनतु न कुर्यादि
ति धर्मविदो ब्रवीत ॥ देवहीनमेको द्विष्टुं। ज्येष्ठो भ्रातानाद्यगर्भेजः ॥ तथा च तत्रैव शाततपः
अनाद्यगर्भेज्येष्ठोपि भ्राता सद्भिर्निर्गद्यते। कर्त्ते सपिंडानां तस्य नेव पावेणं माचरेत्। आद्यगर्भेत्त
पावेणं मेको द्विष्टुं वेत्यर्थः ॥ मातुस्तु हेमाद्रिकान्यायनः ॥ प्रत्येव यथा कुर्योपुत्रः पित्रे सदादि
जः ॥ तथैव मातुः कर्त्तव्यं पावेणं वान्युदेववा। यन्तेनेवोक्ते। सपिंडीकरणाद्द्विष्टुं पित्रारवहिपो
वेणं। पितृव्यभ्रातृमातृणामेको द्विष्टुं सदेव हित्विति। तत्सपत्यमातृपरः ॥ यन्तु रुद्रपराशरः ॥ अ
पुत्रस्पितृव्यस्य तत्पुत्रो भ्रातृजो भवेत्। स एव तस्य कुर्वीत पिंडदानादिकां क्रियां। पावेणं तेन
कार्यं स्यात् पुत्रवत् भ्रातृजो ननु पितृस्थाने तु न कृत्वा शेषं श्रवणं वदुच्चेत्। इति ॥ जल्पितवदं ग्रा
चारो व्यवस्थितज्ञेयमिति पृथ्वीचंद्रः ॥ प्राद्वदोपकलिकायां चतुर्विंशति मतेन। पितृव्यभ्रा

तन्मातृत्वात्पुत्रोपावेशाभावेन। एकोद्विष्टकमिष्टानां तं पत्योः पार्वणाभावेन। एकोद्विष्टकमिष्टानां
दंपत्योः पार्वणाभिधः॥ अपुत्रस्य पितृव्यस्य भ्रातृश्रेयाः प्रजन्मनः। माता महस्य तत्पत्याः
इवापार्वणावप्रवेता इत्युक्तं। पत्याः कर्तृत्वे विपार्वणा मेव। सर्वाभावे स्वपत्यः स्वभर्तृत्वात्प्र
त्रक। सपिंडीकरणं कुपुंसतः पार्वणमेव चेति लौगाक्षिस्मृतः। तत्र पत्युपिकुर्वीत सापिंड्य
पार्वणात्थेति। सुमंतकेऽपि। निर्णयामृते उक्तं। अन्ये त्वे तत्प्राक्षिकपार्वणापरमाहः॥

अतएवा भर्तृः प्रादुर्नयाना री नो हात्या वेला मा चरेत्। नृते नैतव्यतेभ

त्रोक्तानुत्तरकत्रजेदिति वचनक्षपाहे प्राक्षिकेकोद्विष्टप्रशंसायेंन पार्वणाभिधेर्भायमित्युक्तं। वि
स्थलीसैतौ भर्तृचरणीः। स्वभर्तृप्रभृतिविभ्य इत्यनेन विरोधाच्च। अपुत्राणां त्वाह। हेमाद्राकापलव
अपुत्राये मृताः केचित्स्त्रियो वापु रुषाश्चपेतेषामपि च देयस्यात् एकोद्विष्टनपार्वणा। मित्रवपुस
विदेभ्यः स्त्रीकुमारीभ्य एव च। दद्याद्देमासिकं प्रादुं सावत्सरमनोन्यथा। पारिजाते तु अथवा पार्व
णमित्युक्ता सर्वत्र पार्वणा युक्तं। एकोद्विष्टवाक्या नितु तीर्थमहालयपराणी युक्तं। पृथ्वी चंद्रोदये
वृद्धगायैः॥ मातुः सहोदराया च पितुः सह भवा च या। तयोश्च नैव कुर्वीत पार्वणा पिडनादने॥ प्र
चेताः॥ सपिंडीकरणं दध्वे मेकोद्विष्टविधीयते। अपुत्राणां च सर्वेषामपत्नीनां तथैव च। अप
त्नीनां ब्रह्मचार्यादीनां। मार्केडेयपराणो॥ प्रति संवत्सरं कार्यमेकोद्विष्टनरैः स्त्रियाः। मृताहनि
यथा न्यायं नृणां मृद्विहोदितम्॥ नृणामिति दृशांताज्ञो विप्रहतपावसादीनां सपिडनाभावेपि
सावत्सरमेकोद्विष्टकार्यमेवेति श्रुलपाणिः॥ अत्रिद्वयसिद्धौ॥ सपिंडीकरणं दध्वे यत्र यत्र
प्रदीयते। श्राद्धे भूमिग्नये पत्रापस्त्रामिने मानुलाय च। पितृव्यगुरुवैश्राद्धमेकोद्विष्टनपार्वणा॥ यत्र
यान्कल्पेः॥ पितृव्यभ्रातृमातृणामपुत्राणां तथैव च। माता महस्यासुतस्य प्रादादिपितृवज्
वेदिति। तदावश्यकत्वायें ननु पार्वणार्थमिति हेमाद्रिः। युक्तं त्वेव॥ मातुः पितरभारभ्यत्रयोमा
तामहासूताः। तेषां च पितृवच्छांडकुपुंडे हि नृसूनव इति। पुलस्त्योक्तैर्माता महस्य पार्वणा मेव
तत्साहचर्यो नित्यव्यादेतथा। पितृव्यभ्रातृमातृणामेकोद्विष्टचपार्वणामिति क्षयाहोपक्रमेऽु
लस्त्योक्तैश्च विकल्पः॥ केचित्त्वापस्तवादिवाक्यानि व्युत्क्रममात्रप्रतीतानां नैव कार्या सपिडने
स्य पितृव्यादिपत्वाद्गतं सपिडनपितृव्यादिपराणीत्याहुः। माता सपत्नीमाता। एकोद्विष्ट
नृकुनिष्पत्तिमिति। पृथ्वी चंद्रोदयेयैव॥ विशेषस्त्वधिकारि निर्णयेऽशुक्तः। केचित्पुत्रांतरभावे
पितामहवार्धिकं मय्यावश्यकं। पुत्राभावे च तत्पुत्रः। पत्नीमाता तथा पिता। विज्ञाभावेपिसच्छि
ष्यः कुपुंसतस्योर्ध्वदेहिकमिति मार्केडेयपराणादियाहः। तन्ना। पौत्रेणैकादशहादिकर्तव्यं प्रादु
षोऽश्रमिनिकातीये विशेषेणोक्तं॥

अथ स्यात्सहैवे निर्णयः॥ तत्रैकोद्विष्टमध्यादे

कस्येयं। मध्याह्नश्चपंचाभकेदिने नृतीयभागश्चिमाधुव॥ आमप्रादुर्नृत्पूर्वोद्दे एकोद्विष्टनुम
भ्यतः। पार्वणा चापराहेतुप्रातर्द्विनिमित्तकमिति हारीतौ प्रातः। रात्रसाहचर्यात्। तत्रापिकु
तपादिपुनैहयेनेमम। प्राभ्यकुतपे प्रादेकुर्यादारे हिरण्यवधः। विधिज्ञो विधिमास्यापरोहिण
नुनं स्तं घयेदिति श्लोकगतमोक्तैरेतत्पत्वात्। रोहिणो नवमो मुहूर्तः। मेथिलाः प्रादुको मुदीवे

वा अन्यथा उर्ध्वमुहूर्त्तान्कृतपाद्यमुहूर्त्ने चतुष्टयं। मुहूर्त्तपंचकरोतस्त्वधा भवनमिव्यते। इत्यादि
विरोधात्। दोषिकापि॥ एकोद्दिष्टमुपक्रमेत्तनुत्तपे इति। माधवीये व्यासोपि। कृतपप्रथमे भागे
एकोद्दिष्टमुपक्रमेत्। आवर्त्तनसमीपे वा तत्रैव निपतात्मवान्। तेन कृतपादि रोहितातो मुख्यः
कालः॥ पृथ्वी चंद्रोदये ये च दिनद्वयेन समव्याप्तौ च पूर्वौ। विषमव्याप्ता वाधिक्येन निर्णयः॥ अ
व्याप्तौ पूर्वैव परविद्याया निषेधात्। सच वक्ष्यते। पूर्वदिनग्रहरोहितालयनापत्तेः। परैवेति गो
राः॥ मुहूर्त्तस्य वशात् खवेदयोर्धौ वा व्यवस्थित्ये॥ तत्र॥ परविद्यानिषेधभावत्वात्। अत्र
लंकालमाधवीये ज्ञेयम्। पावे गत्व पराह्णकार्ये। पूर्वौ क्तवचनात्। मध्याह्नव्यापिनीया स्यात्सै
कोद्दिष्टेति धिभवेत्। अपराह्णव्यापिनीया तु पावे रोसाति धिभवेदिति पृथ्वी चंद्रोदये गोतमात्ते
श्च। पूर्वैद्युरेव परे च परे द्युरेव वा अपराह्णव्याप्तौ सैव ग्राह्या। दिनद्वये तद्याप्तौ तदस्य शंशतः सम
व्याप्तौ वा पूर्वैव। विषमव्याप्तौ न्वधिका ग्राह्या। स्य पराह्णव्यापिनीया स्यादादिकस्य यदातिथिः।
महती यत्र तद्विद्वांशं संति महर्षय इति मरीचिस्मृतेः॥ दर्शो च पूर्वो र्णापा संचयितुः सां वत्सरदिने
पूर्वै विद्मकूर्वाणो नरकप्रतिपद्यते। इत्यपार्के नारदोक्तेः। द्युहेष्यव्यापिनीचेत्यात्तमृताहस्य प
दातिथिः। पूर्वै विद्वां प्रकृते व्यात्रिमुहूर्त्तौ भवेद्यदीति॥ सुमंतुक्तेः॥ पूर्वै स्थानिवेप्येति जिन्यागि
रसभाषितमिति हेमाद्रौ पाठः॥ तत्रैव वृद्धमनुः॥ नद्यहव्यापिनीचेत्यात्तमृताहस्य यदातिथिः
पूर्वै विद्देवकृते व्यात्रिमुहूर्त्तौ च या भवेत्॥ मदनरत्ने ज्येवं॥ यत्र कार्त्तोजिनव्यासे॥ अहोत्सम
यवेलायां कलामात्रायदातिथिः। सैव प्रत्यादिके ज्ञेयाना परा पुत्रदानेदिने तत्रिमुहूर्त्तसु तिः॥
पूर्वैद्युः सायत्रिमुहूर्त्तौ भावे तु परे व। त्रिमुहूर्त्तौ न चेद्ग्राह्या परैव कृतपे हि सति। कालादर्शो गोभिलो
क्तेः। कालादर्शोपि। प्रत्यादिके स्येवमेव तिथिर्ग्राह्या पराह्णिकी। उभयत्र तथा त्वेनु महत्त्वेन विनि
र्णयः॥ अन्यत्रापि॥ समत्वे पूर्वै विद्देव ह्यतथा त्वेपि सायदि। त्रिमुहूर्त्तौ भवेत्सायं सर्वेषो यं विनि
र्णयः॥ अन्यत्रापि। सायतन्यत्र चेन्नृत्तिथिः सैवादिके मासिके ग्राह्या सा स्य पराह्णयोर्दिने
दापत्राधिका सामना। नत्सा चेदभया पराह्णसमये पूर्वो न चेत्तद्वयो। पूर्वै व त्रिमुहूर्त्तौ गलसमये नो
चेत्परैवोचिता। माधवपृथ्वी चंद्रौ नृदिनद्वये पराह्णव्याप्ता वशातः समव्याप्तौ चक्षुषे पूर्वौ चंद्रौ परा
खर्वोदयो परे प्रत्यावित्युक्तेः। अपराह्णद्वयव्यापिनी तस्य च यादातिथिः। क्षये पूर्वौ चकृते व्या
दौ कायांतथोत्तरे निवो धायनोक्तेः। स्याहस्य तिथिर्नोत्तरे पराह्णद्वये पदि। पूर्वौ क्षये तु कृते व्या
दौ कायांतथोत्तरे नि। वहन्तारदीया चेत्याह नः। रद्विषयो चात्र परतिथे न तु ग्राह्यतिथेः। त
स्याः क्षये पराह्णद्वये व्याप्ते संभवात्। नदाह माधवः॥ न ग्राह्यतिथिगोचरद्विषया उर्ध्वेतिथे
स्तुता विति॥ यत्र पृथ्वी चंद्रः॥ पूर्वौ क्तवचने षु यत्र सायान्हास समययोगिनी तिथिरुक्ता। तत्र
पराह्णव्यापिनी स्या। सायान् त्रिमुहूर्त्तैः स्यात्तत्र श्राद्धनकारेदिनि मात्स्यादौ सायान्ने निषेधात्
यच्च त्रिमुहूर्त्तौ दिग्रहणं। तच्छ्राद्धादी पराह्णरूप त्रिमुहूर्त्तै परमित्याह॥ तद्वयादि मदनरत्नका
लादर्शो दिग्रय विरोधात् खक्षणापत्तेः चेत्पं। नत्सात्पूर्वोक्तमेव साधुः। यदा विप्रवशादिने सां व
त्सरश्राद्धे नृत्ततदारत्रावपिकार्यं। मृताहसमतिक्रम्य चंडालेष्वभिजापते। इति मरीचिनाम्

पान्तराज्येऽनापनेन भवेत् । एको द्विष्टं कनिष्ठानां पत्योः पार्वणा भवेत् । एको द्विष्टं कनिष्ठानां पत्योः पार्वणा मिथः ॥ अपुत्रस्य पितृव्यस्य भ्रातृश्रेवा प्रजननः । मातामहस्य तस्य न्याः पार्वणा वद्वेत् । इत्युक्त्वा पत्याः कर्तृत्वेऽपि पार्वणा भवेत् । सर्वाभावे स्वयंपत्यः स्वभर्तृणामपि कंसपिडीकरणं कुर्यात् । पार्वणा भवेत् । तत्र पत्युः पितृव्येन तस्यापि पार्वणा तथेति । सुमनस्केऽपि । निर्णयामने उक्तं । अथेत्वे तस्याः पार्वणा यथाहः ॥

॥ अतएव । भर्तुः प्रादुर्भावानां नो ह्यस्यैव लमाचरेत् । जनेनेत्येतेभ

। कृत्वा तु नरकं व्रजेदिति वचनं क्षपाहे । पार्वणा को द्विष्टं प्रशंसायै न पार्वणा विषयायै मित्युक्तं । निघली सेतौ भर्तृचरणौः । स्वभर्तृप्रभृतिभिश्च इत्यनेन विरोधाच्च । अपुत्राणां त्वाह । हे माता वपुः पत्नवपुत्रायै मृताः केचित् स्त्रियो वापुः पत्नवपुः तेषामपि च देयस्यान् एको द्विष्टं पार्वणा । मित्रबंधुसर्वेभ्यः स्त्रीकृमारीभ्य एव च । दद्याद्देमासिकं प्रादुर्भावत्सरमनो न्यथा । पारिजाते तु अथवा पार्वणमित्युक्त्वा सर्वत्र पाद्वेणमुक्तं । एको द्विष्टं वाक्यानि तु तीर्थमहालयपराणी मुक्तं । पृथ्वीचंद्रोदये रूढगार्ग्यः ॥ मातुः सहोदराया च पितुः सह भवाच पा । तयोश्च नेव कुर्वीत पार्वणा पिंडनादने ॥ प्रजाताः ॥ सपिडीकरणं द्रुध्वमेको द्विष्टं विधीयते । अपुत्राणां च सर्वेषामपत्नीनां तथैव च । अपत्नीनां व्रह्मचार्यादीनां । मार्कंडेयपुराणे ॥ प्रति संवत्सरं कार्यमेको द्विष्टं नरैः स्त्रियाः । मृताहनिथान्यापनृणां मद्दिहो दिनम् ॥ नृणामिति दृष्टं ताद्रो विप्रहतपाषादीनां सपिंडनाभावेऽपि । पत्नस्यैको द्विष्टं कार्यमेवेति शूलपाणिः ॥ अत्रिष्टद्वयसिद्धौ ॥ सपिडीकरणं द्रुध्वमपुत्रप्रदीपते । भ्रात्रे भगिन्यै पुत्राय स्वाग्निने मातुलाय च । पितृव्यगुरुवेऽपि द्रुध्वमेको द्विष्टं पार्वणा ॥ पुत्रयानूकल्पः ॥ पितृव्यभ्रातृमातृणामपुत्राणां तथैव च । मातामहस्य सुतस्य प्रादादिपितृव्यवेदिति । नदावश्यकत्वायै ननु पार्वणायेति हेमाद्रिः । युक्तं त्वेव ॥ मातुः पितृमातृभ्यवयोमातामहास्यताः । तेषां च पितृव्यं द्रुध्वं कुर्यात् । हि नूत्नवदति । पुलस्त्योक्तैर्मातामहस्य पार्वणा भवेत् । तसाहचर्यात् पितृव्यादौ तथा । पितृव्यभ्रातृमातृणामेको द्विष्टं पार्वणा मिति क्षपाहोपक्रमेऽपुलस्त्योक्तैश्च विकल्पः ॥ केचित्त्वापलवादिवाक्यानि व्युत्क्रममात्रप्रतीतानां नैव कायोऽपि इतस्य पितृव्यादिपारत्वात्कृतसपिंडनपितृव्यादिपराणीत्याहुः । मातासपत्नीमाता । एको द्विष्टं तु कनिष्ठपरमिति । पृथ्वीचंद्रोदयेऽप्येव ॥ विशेषस्त्वधिकारिर्निर्णयेऽप्युक्तः । केचित्पुत्रान्तराभावेऽपि मातृव्येऽपि कर्ममप्यावश्यकं । पुत्राभावे च तत्पुत्रः । पत्नीमाता तथा पिता । विनाभावेऽपि सत्किंशः कुर्यात् । सोऽर्धेऽहिकमिति मार्कंडेयपुराणादित्याहुः । ननु । पौत्रेणैकादशाहादिकं कर्म च प्रादुर्भावोऽपि मितिकातोपे विशेषोक्तः ॥ ॥ अथ सपाहद्वेधे निर्णयः ॥ तत्रैको द्विष्टं मध्याह्निकं । मध्याह्न्यं च भ्रमकैदिने तृतीयभागं इति माधवः ॥ आमप्रादुर्भावोऽपि हेतुः । एको द्विष्टं नु मध्यतः । पार्वणा च पार्वणा तु प्रातरेऽहिकमिति हारिणोक्तौ प्रातः । एव साहचर्यात् । तत्रापि कुतपादिमुहूर्तेऽप्येव । आभ्युक्तपेऽपि दैर्घ्यात् । रोहिण्युधः । विधिज्ञो विधिमास्थापयेदिति ननु । तत्रैव दिनेऽपि कर्मोक्तैरेतत्पारत्वात् । रोहिणो नवमो मुहूर्तः । मेथिलाः प्रादुर्भावोऽपि

वा अन्यथा ऊर्ध्वमुहूर्त्तौ कुतपाद्यमुहूर्त्तचतुष्टयं। मुहूर्त्तपंचकं होतस्वधा भवनमिष्यते। इत्यादि
 विरोधात्। दीपिकापि॥ एकोद्दिष्टमुपक्रमेत्कुतपे इति। माधवीये व्यासोपि। कुतपप्रथमे भागे
 एकोद्दिष्टमुपक्रमेत्। आवर्त्तनसमीपे वा तत्रैव नियतात्मवान्। तेन कुतपादि रोहितां तो मुख्यः
 कालः॥ पृथ्वीचंद्रोदये ये वंदिन हयेन समव्याप्तौ च पूर्वौ। विषमव्याप्तावाधिक्येन निर्णयः। अ
 व्याप्तौ पूर्वैव परविद्यानिषेधात्। स च वक्ष्यते। पूर्वदिनग्रहो रोहिता लंघनापत्तेः। परैवेति गो
 षः॥ शुक्लरूपवशात् सर्वदोषैर्वा व्यवस्थिन्ये॥ तत्र॥ परविद्यानिषेधभावत्वात्। अत्र मू
 लकालमाधवीये ज्ञेयम्। पूर्वोक्तवचनात्। मध्याह्नव्यापिनीया स्यात्सै
 कोद्दिष्टेति शिभेवेत्। अपराह्णव्यापिनीया तु पूर्वोक्तानि शिभेवेदिति पृथ्वीचंद्रोदये गौतमोक्ते
 श्च॥ पूर्वैद्युरवपरे च परैद्युरववा अपराह्णव्याप्तौ सैव ग्राह्या। दिनहयेतद्याप्तौ तदस्य शंशतः सम
 व्याप्तौ वा पूर्वैव। विषमव्याप्तौ त्वधिका ग्राह्या। अपराह्णव्यापिनीया स्यादादिकस्य पदातिथिः।
 महती यत्र तद्विद्धां प्रशंसति महर्षे यत्र निमरी चिस्मृतेः॥ दर्शोच्यो र्णमा संक्षयितः सां वत्सरं दिने
 पूर्वैविद्धमकुर्वारो नरकं प्रतिपद्यते। इत्यपराह्णो नारदोक्तेः। द्वाहृत्पव्यापिनीचेत्यात् मृताहस्य प
 दातिथिः। पूर्वैविद्धाप्रकृते व्यात्रिमुहूर्त्तौ भवेद्यदीति॥ सुमन्तुक्तेः॥ पूर्वैस्त्वं निर्वपेत्पिंडानिन्यांगि
 रसभाषितमिति हेमाद्रौ पाठः॥ तत्रैव वृद्धमनुः॥ नद्यहव्यापिनीचेत्यात् मृताहस्य पदातिथिः
 पूर्वैविद्धैव कर्त्तव्यात्रिमुहूर्त्तौ च या भवेत्॥ मदनरत्नेष्वेव॥ यज्ञकाली जिनव्यासौ॥ अहोस्तम
 पवेलायां कलाभाजायदातिथिः। सेवप्रत्यादिके ज्ञेयाना परा पुत्रदानेति तत्रिमुहूर्त्तस्तुतिः॥
 पूर्वैद्युःसायत्रिमुहूर्त्तौ भावेतु परैव। त्रिमुहूर्त्तौ न चेद्ग्राह्या परैव कुतपे हि सति। कालादर्शो गोभिलो
 क्तः। कालादर्शोपि। प्रत्यादिके ज्ञेयवमेवतिथि यीत्या पराह्णिकी। उभयत्र तथा न्वेनु महत्त्वेन विनि
 र्णयः॥ अन्यत्रापि॥ समन्वे पूर्वैविद्धैव स्य तथा न्वेपिसायदि। त्रिमुहूर्त्तौ भवेत्सायं सर्वेषोयं विनि
 र्णयः॥ अन्यत्रापि। सायंतन्यत्र चैत्युततिथिः सैवादिके मासिके ग्राह्या साह्य पराह्णयोर्दित
 दापत्राधिका सामता। नृत्याचेदुभया पराह्णसमये पूर्वो न चेत्तद्वयो। पूर्वैव त्रिमुहूर्त्तौ गालसमये नो
 चैत्परैवोचिता। माधवपृथ्वीचंद्रौ नृदिनहये पराह्णव्याप्ता वशात्। समव्याप्तौ च क्षये श्वी वृद्धौ परा।
 खर्वोदयो मरो प्रत्याविन्युक्तेः। अपराह्णहयव्यापिनी तस्य च यादातिथिः। क्षये पूर्वोचकत्तव्या र
 द्धौ कार्यांतथोत्तरेति बोधा यनोक्तेः। क्षयाहस्यतिथि यो न् अपराह्णहये यदि पूर्वोक्षये तु कर्त्तव्या
 वृद्धौ कार्यांतथोत्तरेति। वरुणादीया चेत्याह नः। वृद्धिस्थयो चात्र परतिथे ननु ग्राह्यतिथिः। त
 स्याः क्षये पराह्णहये व्याप्ते रसंभवात्। तदाह माधवः॥ न ग्राह्यतिथिगो वृद्धिस्थया च्छ्वेतिये
 लुताविति॥ यज्ञपृथ्वीचंद्रः॥ पूर्वोक्तवचनेषु यत्र सायान्हास्तसमययोगिनीतिथिरुक्ता। तत्रा
 पराह्णव्यापिनी ज्ञेया। सायान् त्रिमुहूर्त्तैः स्यात्तत्र श्राद्धे न कारयेदिति मात्स्यादौ सायान्हे निषेधात्
 यच्च त्रिमुहूर्त्तौ दियहर्णं। तच्छ्राद्धाहो पराह्णरूपत्रिमुहूर्त्तैर्यामित्याह॥ तद्वेमादि मदनरत्नका
 लादर्शो दिश्रथविरोधात् क्षणपत्तेः चिन्त्यं। तस्मात्पूर्वोक्तमेव साधुः। यदा विष्ववशाद्दिने सां व
 त्सरं श्राद्धेन कृतं तदा राजावपिकार्यं। मृताहसमतिक्रम्य चंडालेषु भिजायते। इति मरीचिनाम्

तस्मात् एवमेवापानेण भवेत् । एकोद्दिष्टं कनिष्ठानां देयत्वं । पार्वणं भवेत् । एकोद्दिष्टं कनिष्ठानां
देयत्वं । पार्वणं मिथः ॥ अपुत्रस्य पितृव्यस्य भ्रातृश्रेया प्रजन्मनः । माता महस्य तत्पत्न्याः
द्वे पार्वणाव प्रवेत्तार्युक्तं । पत्न्याः कर्तृत्वेऽपि पार्वणमेव । सर्वाभावे स्वयंपत्न्यः स्वभर्तृणामपि
त्रकः । सपिंडीकरणं कुपुंसतः पार्वणमेव चेति लौगाक्षिस्मृतैः । तत्र पत्न्यपिकुर्वीत सापिंड्य
पार्वणतथेति । सुमन्त्रकेऽपि । निर्णयामृते उक्तं । अत्रेत्येतस्याः शिकपार्वणपरमाहः ॥

अतएवा । भर्तुः श्राद्धतुयानारी गोहास्यवेणुमाचरेत् । नृनेनेत्येतभ
ती कृत्वा नृनृकत्रजेदिति वचनस्य प्राहे । आक्षिकैकोद्दिष्टप्रशंसायै न पार्वणनिषेधाथं मित्युक्तं । वि
स्थलीसेतौ भट्टचारणौ । स्वभर्तृप्रभृतिविभ्य इत्यनेन विरोधाच्च । अपुत्राणां त्वाह । हेमाद्रवापत्तवः
अपुत्राये मृताः केचित् स्त्रियो वा पुरुषाश्च ये । तेषामपि च देयस्यान एकोद्दिष्टं पार्वणं । मित्रवधुस
पिंडेभ्यः स्त्रीकुमारीभ्य एव च । दद्याद् हेमाक्षिकं श्राद्धं सावत्सरमतो न्यया । पारिजाते तु अन्यथा पार्व
णमित्युक्त्वा सर्वत्र पात्रं रामुक्तं । एकोद्दिष्टं वाक्यामिनु तीर्थमहालपपराणो मुक्तं । पृथ्वीचंडोदये
वृद्धगायैः ॥ मातुः सहोदराया च पिनुः सह भवा च पा । तयोश्च नैव कुर्वीत पार्वणं पिंडनादने ॥ प्र
चेताः ॥ सपिंडीकरणादूर्ध्वमेकोद्दिष्टं विधीयते । अपुत्राणां च सर्वेषामपत्नीनां तथैव च । अप
त्नीनां ब्रह्मचार्यादीनां । मार्कंडेयपराणो ॥ प्रति संवत्सरं कार्यमेकोद्दिष्टं नरैः स्त्रियाः । मृताहनि
यथा न्यायनृणां यद्दिहो दिनम ॥ नृणामिति दृष्टं ताद्गोविप्रहतपापं आदीनां सपिंडनाभावेऽपि
सावत्सरमेकोद्दिष्टं कार्यमेवेति श्रुतपाणिः ॥ अत्रि वृद्धवसिष्ठौ ॥ सपिंडीकरणादूर्ध्वं यत्र
प्रदीयते । आत्रे भगिन्यै पुत्राय स्वाभिने मातृलाप च । पितृव्यगुरुवै श्राद्धमेकोद्दिष्टं पार्वणं ॥ यत्र
यानुक्तं लयः ॥ पितृव्यभ्रातृमातृणामपुत्राणां तथैव च । माता महस्या सुतस्य श्राद्धादिपितृव्य
वेदिति । तदावश्यं कर्तव्यं ननु पार्वणार्थं मिति हेमाद्रिः । युक्तं त्वेवं ॥ मातुः पितृमा एव योना
नामहासृताः । तेषां च पिनुवच्छ्राद्धं कुपुंसदेहि नृसनवशति । पुलस्त्योक्तैर्माता महस्य पार्वणमेव
तस्मात्सर्वान्पितृव्यादौ तथा । पितृव्यभ्रातृमातृणामेकोद्दिष्टं पार्वणमिति स्यात् । पक्रमे पु
लस्त्योक्तैश्च विकल्पः ॥ केचित्त्वापस्तवादिवाक्यानि व्युत्क्रमाच्च प्रमीतानां नैव कार्यो सपिंडे
सस्य पितृव्यादिपत्न्यादहानसपिंडेन पितृव्यादिपराणोत्पाहः । माता सपत्नी माता । एकोद्दिष्टं
नृकनिष्ठपरमिति । पृथ्वीचंडोदयेऽप्येवं ॥ विशेषस्तथाकारि निर्णयेऽगुक्तः । केचित्पुत्रांतरभावे
पितामहवार्षिकमप्यावश्यकं । पुत्राभावे च न तुत्रः । पत्नी माता तथा पिता । विज्ञाभावेऽपि सच्छि
ष्यः कुप्योत्तस्योर्ध्वदेहिकमिति मार्कंडेयपराणादित्याहः । ननु । पौत्रेणैकांशं शादिकर्तव्यं श्राद्ध
वोऽश्रमिति कातो मे विशेषोक्तः ॥

॥ अथ स्याद्देहे निर्णयः ॥ तत्रैकोद्दिष्टं मथ्यायै
कर्म ॥ मथ्यान्तु अप्रवधानं केदिने नृपभागरतिमाधुवः ॥ आमश्राद्धं तु पूर्वाह्णे । एकोद्दिष्टं तु म
ध्यतः ॥ पार्वणं चापराह्णे तु प्रातरेद्विनिमित्तकमिति हारीशोक्तौ प्रातः । शब्दसाहचर्यात् । तत्रापिकु
तपादिमुहूर्तहये जेपम । प्राभ्युक्तये श्राद्धे कुर्यादारे हिरण्यवधः । विधिज्ञो विधिमास्थाय रोहिरा
नुत्तं प्रवेदिति श्लोकगतो तमोक्तेरतत्परत्वात् । रोहिराणवमो मुहूर्तः । मैथिल्याः श्राद्धको मुदीचे

वा अन्यथा ऊर्ध्वमुहूर्त्तान्कृतपाद्यमुहूर्त्तचतुष्टयं मुहूर्त्तपंचकं सौतस्वधा भवनमिष्यते । इत्यादि
 विरोधात् । दीपिकायाम् ॥ एकोद्दिष्टमुपक्रमेत्कृतपाद्येति । माधवीये व्यासोपि । कृतपत्रथमेभागे
 एकोद्दिष्टमुपक्रमेत् । आवर्त्तनसमीपे वा तत्रैव नियतात्मवान् । तेन कृतपादि रोहितांतो मुख्यः
 कालः ॥ पृथ्वी चंद्रोदयेष्वेदिनद्वयेन समव्याप्तौ च पूर्वो । विषमव्याप्तावाधिक्येन निर्णयः ॥ अ
 व्याप्तौ पूर्वेषु परविद्धाया निषेधात् । सच वक्ष्यते । पूर्वदिनग्रहो रोहितालंघनापत्तेः । परैवेति गो
 ङः ॥ शुक्लकृत्स्नवशात् । खवेदपार्थिवीव्यवस्थेत्यने ॥ तन्ना ॥ परविधानिषेधभावत्वात् । अत्र मू
 लकालमाधवीये ज्ञेयम् । पावणेन त्वपराह्णकाये । पूर्वोक्तवचनात् । मध्याह्नव्यापिनीया स्यात्सै
 कोद्दिष्टेति शिभेवेत् । अपराह्णव्यापिनीयानुपावरोत्सातिथिभेवेदिति पृथ्वी चंद्रोदये गौतमोक्ते
 आ । पूर्वेषु परेषु परेषु वा अपराह्णव्याप्तौ सैव ग्राह्या । दिनद्वयेतद्याप्तौ तदस्य शतः सम
 व्याप्तौ वा पूर्वेषु । विषमव्याप्तौ त्वधिका ग्राह्या । अपराह्णव्यापिनीया स्यादादिकस्य यदातिथिः ।
 महती यत्र तद्विद्वांशं संति महर्षय इति मरीचिस्मृतेः ॥ दर्शं च योरोमासं च यितुः सां वत्सरंदिने
 पूर्वविद्धमकुर्वीणो नरकं प्रतिपद्यते । इत्यपराह्णकारोक्तेः । द्वादश्यापिनीचेत्यात्मृताहस्य य
 दातिथिः ॥ पूर्वविद्धाप्रकृते व्यात्रिमुहूर्त्ता भवेद्यदीति ॥ सुमत्तं ॥ ॥ पूर्वस्यानिर्वपेत्पिडानिन्यांगि
 रसभाषितमिति हेमाद्रौ पाठः ॥ तत्रैव वृद्धमनुः ॥ नद्यह्नव्यापिनीचेत्यात्मृताहस्य यदातिथिः
 पूर्वविद्धेव कर्त्तव्यात्रिमुहूर्त्तं च या भवेत् ॥ मदनरत्नेष्वेव ॥ यत्र काष्ठीजिनव्यासौ ॥ अह्नोस्तम
 यवेलायां कलाभाजायदातिथिः । सैव मन्यादिके ज्ञेयाना परा पुत्रदानेदिनेति तत्रिमुहूर्त्तं स्मृतिः ॥
 पूर्वेषुः सायत्रिमुहूर्त्ता भवेतु परैव । त्रिमुहूर्त्तान्चेद्वाह्या परैव कृतं पहेति । कालादर्शंगोभिलो
 क्तैः । कालादर्शोपि । प्रत्यादिके यत्मेव तिथिग्रीह्या पराह्णिका । उभयत्र तथा त्वेनु महत्वेन विनि
 र्णयः ॥ अन्यत्रापि ॥ समत्वे पूर्वविद्धेव स्थित्या त्वेपि सायदि । त्रिमुहूर्त्ता भवेत्सायं सर्वेषो यं विनि
 र्णयः ॥ अन्यत्रापि । सायतन्यत्रे चैव नृतिथिः सैवादिके मासिके ग्राह्या साह्य पराह्नयोपेदित
 दापत्राधिका सामता । नृत्या चैद्भया पराह्णसमये पूर्वो न चेत्तदयो । पूर्वेषु त्रिमुहूर्त्तं गालं समयेनो
 चेत्परैवोचिता । माधवपृथ्वी चंद्रोदये पराह्णव्याप्तावशतः समव्याप्तौ च क्षये पूर्वो वृद्धो परा
 खर्वोदयोपरो प्रत्यावित्युक्तेः । अपराह्णद्वयव्यापिसती तस्य च यादातिथिः । क्षये पूर्वो च कर्त्तव्या
 द्दोकार्योतथोत्तरे निवोधा यनोक्तेः । क्षयाहस्य तिथि योतु अपराह्णद्वये यदि । पूर्वो क्षये तु कर्त्तव्या
 वृद्धोकार्योतथोत्तरेति । वृहन्नारदीयाचेत्याह नः । वृद्धिस्थयो चात्र परतिथेनेतु ग्राह्यतिथिः । त
 स्याः क्षये पराह्णद्वये व्याप्ते रसंभवात् । तदारुमाधवः ॥ नयाह्यतिथिगो वृद्धिस्थया चर्ध्वेतिथे
 स्तुताविति ॥ यत्र पृथ्वी चंद्रः ॥ पूर्वोक्तवचने षु यत्र सायान्हास्तसमयोगिनीतिथिरुक्ता । तत्र
 पराह्नव्यापिनीयेषां । सायान् त्रिमुहूर्त्तैः स्यात्तत्र आह्ननकारयेदिति मात्स्यादीसायान्हे निषेधात्
 पञ्चत्रिमुहूर्त्तादियहणं । तच्छ्रद्धाहो पराह्णरुपत्रिमुहूर्त्तैरमित्याह ॥ तद्वेमादिमदनरत्नका
 लादर्शोदिश्रथ विरोधात्प्रक्षरणपत्तेः चित्प । तस्यान्पूर्वोक्तमेव साधुः । यदा विषमवशादिने सां
 त्तराह्नं नृत्ततदारुजावपिकार्यं । मृताहंसमतिक्रम्य चंडालेश्च भिजापते । इति मरीचिनाम्

ताहानिक्रमेदोषैः ॥ नचनक्तं प्रादेकूर्वातारश्चेचामोजनसमापनमित्यापत्तेन गौराकामोक्त
 श्रेतिमाधवः ॥ चारश्चप्राद्विमवशाद्वात्रिपातभोजनसमास्यंतरत्रौकार्यं शेषसमाप्तिः पर
 दिने एवेति हरदत्तः ॥ यहरादिने वार्धिकमात्रे तद्दिने एवान्नेनामेन हेऽप्रावाकपीत् नोत्रादिने
 श्युक्तं प्राक् यहरा निर्णये ॥ तच्च मध्यमादिकं त्रयोदशमलमासे कार्यं अथ्यथाना प्रत्यक्षं द्वादशे
 मासिकार्योऽपि इति मासुते ॥ क्वचित्त्रयोदशे पित्यादायं मुक्तावत्सर्गमितिल्लघुदा रितोक्तं ॥ इ
 मंत्याधिमासपरं ॥ द्वादशे त्रयोदशे चातीतं त्र्यर्थः ॥ तेन पत्रद्वादशमासिकं शुद्धमासे भवति तत्र
 योदशे धिके एवाद्यादिकं कार्यं ॥ पञ्चमिकमध्ये द्वादशमासिकं तत्र तस्य द्विरावृत्तिं कृत्वा नवद
 शे शुद्धे एव प्रथमादिकं मितिनिर्णयः ॥ माधवीये हे माही चैव ॥ द्वितीयादिकं त्रयोदशमासे एव नाधि
 केनाप्युभयोः ॥ मलमासमृतानां ननु यदास एवाधिकं स्यात्तदा तत्रैव कार्यं मन्यथा शुद्ध एवेति प्रापु
 ळम् ॥ दर्शे वार्धिकं च तदा पूर्वं वार्धिकं कृत्वा ततः पिंडपितृयज्ञादंश्च इति निर्णयदीपे क्रम उ
 क्तः ॥ स्मृतिसारेऽपि ॥ दर्शे क्षयाहे संप्राप्ये कथं कुर्वेति याज्ञिकाः ॥ आदौ क्षयाहे निर्वर्त्तं पश्चाद्दर्शे वि
 धीयते इति ॥ पुक्तत्वे वा तद्दर्शने मूलाभावात् ॥ पिंडयज्ञततः कुर्यात्ततो न्याहार्यं कं वधु इति दर्शेऽपि
 पिंडपितृयज्ञानंतरं यज्ञप्यादिकेऽप्यतिदेशः प्राप्तेः ॥ पितृयज्ञानंतरं वार्धिकं ततो दर्शेऽपि इति ॥
 व्यतिषंगस्तु भवति तस्याधिकत्वात् ॥ कालादर्शेऽपि ॥ निमित्तानियतिश्चात्र पूर्वोत्पन्नकारण
 मिति ॥ सर्वान्प्रत्येकरूप्याभावात् क्षयाहनिमित्तस्यानियतत्वं ॥ देवजानीयेषु वा एवमासिका
 दिक्षु पितृयोः प्रत्यक्षं यो यथा कुर्यात्तथा कुर्यात्सतान्यपीतिसर्वातिदेशतः ॥ मृताहे वद्योत्सर्ग उ
 क्तो हेमाद्रौ विस्मयमे ॥ अपनद्विजये चैव मृताहे वा भवत्य वा ॥ उत्तरजे नीलवर्षभं कोमुद्याः सपु
 यागमे ॥ कौमुदी कार्त्तिकी ॥

॥ अथ शुद्धिप्राह ॥ दिवोदासीयोः सपिंडकर
 र्णाद्धर्ष्यावददृचमवेत् ॥ तावदेव नभोक्तं व्यक्ष्ये हनिकदा चना वधीत सपिंडनेप्येतत्सं
 मृताहनिनुसंप्राप्यावददृचतुष्योऽवहिः प्राद्वप्रकुर्वीत न कुर्यात्प्राद्वभोजनं ॥ प्रथमे स्थानि म
 जाचद्वितीये मासभक्षणां तृतीये हधिरं प्राक् प्राद्वशुद्धे चतुर्थे कमिति ॥ प्राद्वकाशिकोक्तेः ॥
 शुद्धं किंचिदिति ज्ञेयं ॥ स्मृत्यंतरे ॥ सप्रतिशुद्धो मासान् प्राद्वेभुं क्तं नो हतः ॥ सपिंडे इति तः पापः
 भेतासी च भवेत्सः ॥ तत्र प्रथमः देवधांत सपिंडनपक्षे मृताहात्सर्वे हि सपिंडनमवपूति प्राद्वचकृत्वा
 परे धर्षार्धिकं कुर्यादिति स्मृत्यंतरे उक्तं ॥ कालकांडे हेमाद्रिस्तु ॥ मृताहे सपिंडीकरणे ववाधि
 कसिद्धिः ॥ पुरी संवत्सरेऽपिः षोडशः परिकीर्तितः ॥ तेनैव च सपिंडत्वे तेनैवादिकं मित्येति वच
 नादित्याह ॥ इदमेव च पुक्तम् ॥

॥ अथ क्षयाहाज्ञाने मरीचिः ॥ प्राद्विज्ञे स मुमु
 ने अविज्ञाने मृते हनि ॥ एकादश्यात्कतं व्यं हसपक्षे विशेषतः ॥ विशेषतः मुक्ते शुक्ते कादृश्या म
 पि ॥ वृहस्यतिः ॥ ननु पते मृताहे अथ मीने मोषितसनि ॥ मासश्च प्रति विज्ञानसदृशे स्यादथादिकं
 दिनमासौ न विज्ञातौ मरणास्य यदा पुनः ॥ प्रस्थानमासदिवसो यास्तौ प्रवोक्तं पादिशा ॥ मदनरत्ने
 भविष्ये ॥ मृताहयो न जानाति मानवो विनतामन ॥ तेन कार्यं ममावस्थां प्राद्वं संवत्सरं सदा ॥ दिन
 मेव नु जानाति मासं नैव नु योनरः ॥ मार्गशीर्षे यवाभाद्रेऽघवातं दिनं भवेत् ॥ निराप्यामृते नु यदा

मासोनविज्ञानो विज्ञानं दिनमेव न। नदावाषाढके मासि माघे वा तद्दिनं भवेत्। इति बृहस्पतिस्मृतेश्च का
 ढोयुक्तः। कालादर्शोपि। मासाज्ञाने दिनज्ञाने कार्यमाषाढमाघयोरित्युक्तं। हेमाद्रौ प्रभासखंडे। मृता
 ह्येनो न जानाति मासं वापि कथंचन। तेन कार्ये ममायां स्यात् प्राहुर्माघेथ मार्गके ॥ भविष्ये ॥ मृ
 तवात्तं शुभे श्रीस्यो तो पूर्वोक्तं क्रमेणानु। पूर्वोक्तेति। प्रस्थानदिनाज्ञाने मासज्ञाने च तदर्शे। मासाज्ञा
 ने दिनज्ञाने च मार्गोदाविति च। श्रवणादिनेषु पितृपर्ययः। श्रवणादिनासाज्ञाने माघमार्गदर्शे
 कार्ये पूर्वोक्तप्रभासखंडात्। अतो ब्रह्मे पश्चिन्मूलपाण्युक्ते हेया। निश्चितत्वेयम् ॥ गतस्य न भवे
 दात्तायावद्वा दशवार्षिकी प्रेतावधारणे तस्य कर्त्तव्यं सुतवाधवेः। यन्मासियदहयोत्सन्मासिन
 दहः क्रिया। दिनाज्ञाने कुहूस्तस्य आषाढस्याथवा कुहूः ॥ ॥ अथ प्राहुर्विभे निर्णो
 यः ॥ तत्र विप्रस्य निमंत्रणोत्तरं सूतके मृतके चासौ चाभावः। निमंत्रितेषु विभेषु प्रारब्धे प्राहुर्कर्म
 णि। निमंत्रणाद्विप्रस्य स्वाध्यायादि तस्य च। देहे पितृषु तिसृन्मुनाशौ च विद्यते क्वचिदिति त्रा
 होक्तेः। कर्त्तव्यं स्तुविस्मरह। व्रतपत्रविवाहेषु प्राहुर्होमः चैने जेय। आरब्धे सूतके न स्यादनारब्धे तु
 सूतके। प्राहुर्प्रारभते नैवोक्तः। प्रारभोदरणं पत्रे संकल्यो व्रतसत्रयोः। नांदीमुखं विवाहादौ प्रा
 हुपाकपरिक्रियेति। माधवीमेवाहोपिः प्राहुर्होपितृपत्रे च कन्यादाने च नो भवेत्। मिताक्षरा
 यास्मृत्यनंतरे सद्यः शौचं प्रकृत्या पत्रसंभृतसंभारं विवाहे प्राहुर्कमेणीति। निश्चितत्वादिगोड्य
 यास्तु निमंत्रणोत्तरं कर्त्तव्यं कृत्वा न शौचं। निमंत्रणोत्तरं प्राहुर्प्रारंभः। स्यादिति स्मृतिरिति वि
 स्मृतेः ॥ यत्प्राहुर्पाकपरिक्रियेति तद्दर्शं प्राहुर्विषयमित्याहुः। द्युत्तरहेमरणादौ ब्राह्मे उक्तं भो
 जनार्हेतुसंभुक्ते विभेदात्तुर्विषयते। गृहेशिष्यः ॥ यदा कश्चित्तदोच्छिष्टं शेषः यत्कामाहितः
 आचम्य परकीयेन जलेन शुचयोद्भिजा इति। अस्य प्राहुर्विषयत्वं हेमादिगोक्तेः। गृह्ये च दौदये व्य
 वे। यमनुमतिभाति। इदं विवाहादिविषयननु प्राहुर्विषयः। तस्य दभावात्। विवाहोत्सवयज्ञेषु इत्यु
 पकथं भुजानेषु चिपेष्ठत्वं त एव सूतके। अन्यगोहोदकाचानासर्वेतेषु च यः स्मृता इति। षट्त्रि
 ण्यनैकवाक्यत्वात्। निमंत्रितेषु विभेषु प्रारब्धे प्राहुर्कमेणीति। पूर्वोक्तविरोधाच्च ॥ प्राहुत्तयधपि
 विष्णुनापाकोत्तरमाशौचाभाव उक्तस्वापिकर्त्तुरेव सः ॥ भोक्तुस्तदोद्योत्येवा अपि दान्यहीत्रो
 अस्तके मृतके तथा। अविज्ञानेन दोषः स्यात् प्राहुर्दिषुकथंचन। विज्ञाने भोक्तुरेव स्यात्प्राप्य
 त्नादिकं क्रमादिति माधवीये ॥ ब्रह्मोक्तेः ॥ आदिशब्देनाशौचमुच्यते। तच्चाह विष्णुः ॥ ब्राह्मणादीना
 माशौच्यः सुरुदेवान्मम आनितस्य तावदाशौचं। यावत्तेषामाशौच्यपगमे प्रापश्चित्तं कुर्यादिति
 यत्तु देहे पितृषु तिसृन्मुनाशौचं विद्यते क्वचिदिति ब्राह्मणं प्राहुर्कालीनस्य निषेधकं। न तदत्तरका
 लीनस्य। उद्भिदीपस्तु निमंत्रितेषु प्रारब्धे प्रारंभः। भोजनादुत्सिवादि तन्न प्राहुर्प्रारभित्याह। प्राप
 श्चित्तत्वाह मार्कंडेयः ॥ भुक्तानुब्राह्मणाशौचे वरेत्संतपने द्विजः। एतन्कामतः। अभ्यासे शंखः।
 ब्राह्मणास्य तथा भुक्त्वा मासमेकं व्रती भवेदिति। अज्ञानानुक्तागलेयः ॥ एकाहचम्यं पंचसप्तत
 त्रमभोजनं। ततः शुचिर्भवेद्विप्रवगव्यपिवेन्नरः ॥ इति ॥ वहीकमेरोदं। अभ्यासे तु द्विगणमित्यादि
 मिताक्षरमाधवीयादौ हेयः। मिताक्षरमाधवीयादौ न प्राहुर्कमे भोक्तुं अ सर्वथा दोषाभाव उक्तः ॥

ताहानिक्रमेदोषैः ॥ नचनक्तं प्रादुर्कुरीतारथेवाभोजनसमापनमित्यापल्लवेनगौराकालोक्ते
 श्रेतिमाधवः ॥ आरथश्चाहविम्वशाद्राविपात्रभोजनसमाप्त्यंतरात्रौकार्ये शेषसमाप्तिः पर
 दिनेएवेतिहरदत्तः ॥ ग्रहरादिनेवाधिकप्राप्तदिनेएवान्नेनामेनेह्नावाकुर्यात् नोत्रादिने
 इत्युक्तं प्राकृयहानिरापी ॥ तत्रमध्यमादिकत्रयोदशमलमासेकार्येअथथाना प्रत्येद्वाद्दश
 मासिकायोपिडक्रियासुतेः ॥ क्वचित्तयोदशेपिस्यादाद्यमुक्तागुवत्स (मितिलगुहा रीतोक्ते ५३
 मन्वाधिमासपरः ॥ द्वादशत्रयोदशेचातीतश्चर्थः ॥ तेनपत्रहादशमासिकंपुद्गेमासेभवतितत्र
 योदशेधिकेएवाद्यादिकंकार्ये ॥ यत्राधिकमधेद्वादशमासिकतत्रतस्यद्विरावृत्तिं कृत्वाचतुर्द
 शेषुद्देशेवथमादिकमितिनिष्कर्षः ॥ माधवीयेद्देमाहीचैवाहितीयादिकंनुपुद्दमासेवनाधि
 केनाप्युभयोः ॥ मलमासमृतागानुपदासएवाधिकस्यात्तदातत्रैवकार्यमन्यथापुद्दएवेतिप्राप्त
 क्तम् ॥ दशेवाधिकंचेत्तदाश्वेवाधिकं कृत्वाततः पिंडपितृपज्ञादशेआहवेतिनिरापीदीपेकमउ
 क्तः ॥ स्मृतिसारेपि ॥ दशेक्षयाहेसंप्रापेकथं कुर्वेति याजिकाः ॥ आदौक्षयाहनिर्वर्त्तयश्चाहर्षोवि
 धीयतेरति ॥ युक्तत्वेवा तद्वचनेमूलाभावान् ॥ पिंडयज्ञेनतः कुर्यात्ततोन्वाहार्यं कवुधरति दशेआदि
 पिंडपितृपज्ञानंतयात्रयादिकेप्यतिदेशप्राप्तिः ॥ पितृपज्ञानंतरंवाधिकं ततोदशेआहमिति ॥
 व्यतिषंगस्तुनभवतितस्यार्थिकत्वात् ॥ कालादर्शेपि ॥ निमित्तानियतिश्चात्रपूर्वानुष्ठानकारण
 मिति ॥ सर्वानुभयैकरूप्याभावान्क्षयाहनिमित्तस्यानियतत्वं ॥ देवज्ञानीयप्येवं ॥ एवंमासिका
 दिक्षपित्तयोः प्रत्येद्वयोयथाकुर्यात्तथाकुर्यात्तान्यपीतिसर्वातिदेशतः ॥ मृताहेद्योत्सर्गउ
 क्तोहेमाद्रौविस्मयमे ॥ अपनदितयेवेवमृताहेवाभवस्यवा ॥ उत्सर्जनीलवृषभंकोमुद्याः समु
 यागमे ॥ कौमुदीकार्तिकी ॥

॥ अथशुद्धिआह ॥ दिवोदासीयोः सपिंडकर
 णाद्र्थ्यावदद्वत्रयंभवेत् ॥ तावदेवनभोजनंक्षयेहनिकदाचन ॥ वधोतसपिंडनेप्येतन्न्य
 मृताहनितुसंप्रापेयावदद्वचतुष्टयावदिः आहंपुर्वोत्सर्गयोः आहभोजनं ॥ प्रथमस्थानिम
 जाचद्वितीयेमासभक्षणं तृतीयेरुधिरं प्रोक्ते आहपुद्दचतुर्थकमिति ॥ आहकाशिकोक्तेः ॥
 पुद्दकिंचिदितिज्ञेयं ॥ स्मृत्यंतरे ॥ सप्तत्रिंशच्चयोमासान् आह्युक्तेनभोहतः ॥ सपिंडीकृतः यथः
 प्रेतासीवभवेत्सः ॥ तत्रप्रथमेऽवधोतसपिंडनपक्षेमृताहात्सर्वेहिसपिंडनमदप्रतिआहचकृत्वा
 परेद्यवाधिकं कुर्यादितिस्मृत्यंतरे उक्तं ॥ कालकोडेहेमाद्रिल ॥ मृताहेसपिंडीकरणेवयाधि
 कसिद्धिः ॥ परेसंवत्सरेपिंडः षोडशः परिकीर्तितः ॥ तेनेवचसपिंडं चेतैवाधिकमिप्यनेतिवच
 नादित्याह ॥ इदमेवचपुक्तम् ॥

॥ अथक्षयाहाज्ञानेमरविः ॥ आहविघ्नेसमुत्स
 नेअविज्ञानेमृनेहनि ॥ एकादश्यात्कर्त्तव्यं कृत्वास्पष्टेविशेषतः ॥ विशेषतइत्युक्तेपुद्दकादश्याम
 पि ॥ वृहस्पतिः ॥ नज्ञापतेमृताहश्चैवमीनेप्रोक्षितसति ॥ मासश्चैवप्रतिविज्ञानसदृशेस्यादथादिकं
 दिनमासौनविज्ञानौमरणास्पदापुनः ॥ प्रस्थानमासदिवसौयास्यौपूर्वोक्तपादिशा ॥ मदनस्यै
 भविष्य ॥ मृताहयोनजानानिमानवोविनतात्मज ॥ तेनकार्येममावस्यां आहसंवत्सरसदा ॥ दिन
 भेवनुजानानिमानेनवतुयोनरः मार्गशीर्षेववाभाद्रमाद्यवातदिनभवन ॥ निरापामृतेनुपदा

मासोनविज्ञानोविज्ञानेदिनमेवतु। तदावाषाढकेमासिमाघेवातद्दिनंभवेत्। इतिरहस्यनिस्मृतेरमा
 षोपुक्तः। कालादर्शेपि। मासाज्ञानेदिनज्ञानेकार्यमाषाढमाघयोरियुक्तः। हेमाद्रौप्रभासरवडे। मृता
 हेयोनजानानिमासंवापिकथंचन। तेनकार्यममाषांस्यात्प्राज्ञेमाघेयमार्गके॥ भविष्ये॥ मृ
 तवाज्ञेयुनेश्रीस्यौतौश्रवौक्तकमेणानु। पूर्वोक्तेति। प्रस्थानदिनाज्ञानेमासज्ञानेचतदर्शे। मासाज्ञा
 नेदिनज्ञानेचमार्गोदावितिच। श्रवणदिनेपिजेपमित्यर्थः॥ श्रवणदिनमासाज्ञानेमाघमार्गदर्शे
 कार्यंपूर्वोक्तप्रभासरवडात्। अतोत्रलेपइतिश्रुलपाण्युक्तहेय। निथितत्वेयमः॥ गतस्यनभवे
 दात्तयावहादशवार्षिकीप्रेतावधारणेतस्यकर्तव्यंसुतवाधवेः। यन्मासियदह्योतलन्मासिन
 रहःक्रिया। दिनाज्ञानेकुहस्तस्यप्राषाढस्याथवाकुहः॥ ॥ अथप्राज्ञविमेनिर्णो
 यः॥ तत्रविप्रस्यनिमंत्रणोत्तरसूतकेमृतकेचासौचाभावः। निमंत्रितेषुविप्रेषुप्रारब्धेप्राज्ञकर्म
 षि। निमंत्रणाद्विप्रस्यस्वाध्यायादिनस्यवादेहेपितृषुनिष्ठन्मुनाशौचविद्यतेकचिदितित्रा
 षोक्तेः। कर्तव्यविष्णुगृह। व्रतपञ्चविवाहेषुप्राज्ञेहोमःचनेजये। आरब्धेसूतकंनस्यादनारब्धेत्
 सूतकं। प्राज्ञप्रारंभलेनेवोक्तः। प्रारंभोवरणापत्तेसंकल्पोव्रतसत्रयोः। नादोमुखविवाहादौप्रा
 ष्पाकपरिक्रियेति। माधवीषेप्राज्ञेपि। प्राज्ञापितृपुत्रेचकन्यादानेचनोभवेत्। मिताक्षरा
 योस्मृतौनरेसद्यःशौचंप्रकृत्य। पञ्चसंभृतसंभारेविवाहेप्राज्ञकर्मणीति। निथितत्वादिगोड्य
 यात्सुमंत्रणोत्तरकर्तव्योक्तं। अनाशौचं। निमंत्रणोत्तरप्राज्ञेप्रारंभः। स्यादितिस्मृतिरिति वि
 स्मृतेः॥ यत्प्राज्ञेपाकपरिक्रियेतिदर्शप्राज्ञविषयमिवाहः। यत्प्राज्ञेमरणादौप्राज्ञेउक्तं। भो
 जनार्हेतुसंभुक्तेविप्रेदानुर्विपद्यते। यत्प्राज्ञेशेषः॥ यदाकश्चित्तदोच्छिष्टेषुषःपक्तासमाहितः
 आचम्यपरकीयेनजलेनश्चयोजिजाइति। अस्यप्राज्ञविषयत्वेमादिगोक्तेः। यथावेदोदयेव्य
 वे। ममनुप्रतिभाति। इदंविवाहादिविषयंनतुप्राज्ञविषयः। तत्पदाभावात्। विवाहोत्सवयज्ञेषुइत्यु
 पकस्यभुंजानेषुतुविप्रेषुत्वंतएवसूतके। अन्येगोहोदकाचोतासंवेनेषुचयःस्यताइति। षट्त्रि
 षन्नैकवाक्यत्वात्। निमंत्रितेषुविप्रेषुप्रारब्धेप्राज्ञकर्मणीति। श्रवौक्तवित्थात्॥ प्राज्ञेतुयद्यपि
 विष्णुनापाकोत्तरमाशौचाभावउक्तस्तथापिकर्तुरेवसः॥ भोक्तुस्तदोषोत्सवात्पिदात्तयहीत्रो
 षसूतकेमृतकेतथा। अविज्ञानेनदेयःस्यात्प्राज्ञादिषुकथंचन। विज्ञानेभोक्तुरयस्यात्प्रापश्चि
 त्तादिकंक्रमादिनिमाधवीये॥ अज्ञोक्तेः॥ आदिशब्देनाशौचमुच्यते। जकारविष्णुः॥ प्राज्ञेणादीना
 माशौचेयःसकृदेवान्मश्रानितस्यतावदाशौचं। यावन्नेषामाशौचव्यपगमेषापश्चित्तुर्कुर्यादिति
 यत्प्राज्ञेपितृषुनिष्ठन्मुनाशौचविद्यतेकचिदितित्रासूतक्यादकालेनस्यनिषेधकं। ममनुत्तरका
 लीनस्य। अदिदीपस्तुनिमंत्रितेधित्यामप्राज्ञपरं। भोजनार्हेत्विवाहितप्राज्ञपरिमित्याह। प्राय
 श्चित्तत्वाद्दार्कडेयः॥ शुक्रानुप्राज्ञेणाशौचेचरेत्सांतपनेहिजः। एतन्कामनः। अस्यासंशयः।
 प्राज्ञास्यतथाभुक्तामासमेकंव्रतीभवेदिति। अज्ञानानुष्ठागलेयः॥ यत्काहेचमृह्यचसत्तए
 चमभोजनं। नतःअविर्भवेद्विषयवगव्यपिवेन्नरः। इति॥ वरीकमेरोत्। अस्यासुतुदियुगाप्रित्वादि
 मिताक्षरमाधवीयादेजेयं। मिताक्षरमाधवीयादौतुप्राज्ञकर्मभोक्तुसर्वथादोषाभावउक्तः॥

आशौचमध्येऽद्दिनमात्रौनुमाधवीपेकालादर्शचसृष्यभृगः ॥ देयेपितृणांभ्रादेनुआशौचजाप
 ॥ यदा ॥ आशौचेतुव्यतिक्रान्तेनेभ्यः ॥ आद्दप्रदीयते ॥ आद्दचित्तामणो ज्योतिषे ॥ प्रति संवत्सरं ॥ आद्द
 माशौचान्यनिते चयत् ॥ मलमासेपितृकार्यमिति भाग्युभयभित्तं ॥ आशौचांतदिनत्वेन निमित्त
 त्वादिन्यर्थः ॥ एतन्मासिकाच्चिकपरनदर्शिकादौ ॥ अतएवसुदर्शनभाष्यपरपक्षेपि आणीति
 निपमात् ॥ कृष्णपक्षेऽद्दलोपेमापश्चिन्नमेवनतुगौराकालेकरणम् ॥ तच्चोपवासः ॥ वेदोदिता
 नानिन्यानोकर्मणोसमतिक्रमे स्तानकव्रतलोपेवप्रापश्चिन्नमोजनमिति मन्त्रे रिक्तं ॥
 आशौचेतुमापश्चिन्नमपिनमुखकालेनाधिकारान् ॥ आशौचान्ते असंभवेनुवासः ॥ आद्दविघ्नेस
 सुत्यन्नेऽतएवमृतसूतके ॥ अमावास्याप्रकुर्याद्दशुद्धावेके मनीषिणाः ॥ हेमाद्रौषदत्रिंशन्मतेपि ॥
 मासिकेचाधिकेत्वन्दिसंभ्रमेमृतसूतके ॥ वदतिशुद्धौतन्कार्यं दर्शवापि विचक्षणः ॥ गोभिलः ॥
 देयेपत्यादिकेऽद्द अतएवमृतसूतके ॥ आशौचानंतरं कर्मतन्मासेदक्षयेपिवा ॥ मरीचिः ॥ आद्दवि
 समुत्पन्नप्यविज्ञाने मृतहनि ॥ एकादर्शानुक्तं व्यक्तस्य पक्षे विशेषतः ॥ विशेषतः शुक्लः शुक्ला
 पा मपि आशौचेतुर्विघ्नेन दितिमाधवपृथ्वीचंद्रौ ॥ यत्त्रिः ॥ नदहश्चेत्यदभ्येतकेन विस्मृत
 कादिना ॥ सूतिकांतरं कुर्यात्सुनलदहरेवचेति ॥ तत्पूर्वकालाभावेऽपि ॥ एतदादिकेतरं ॥ आद्द
 परं ॥ पञ्चदेवलः ॥ एकोद्विधेनुसंप्राप्तेपदि विघ्नः प्रजायते ॥ मासेऽन्यस्मिन्ननियोतस्मिन् ॥ आद्दकु
 र्यात्प्रयत्नतः ॥ इति ॥ तदपि मासिकपरमिति मंदरत्ने हेमाद्रौ च ॥ इदमपि पूर्वकालासंभवे ॥ आ
 ध्यादौ विस्मरणो वैवर्जये ॥ ॥ अथ भार्यारजोदर्शने ॥ तत्र दार्शिकमासेनका
 र्यं ॥ आद्दविघ्नेद्दजातीनामामश्राद्धप्रकीर्तितं ॥ अमावास्यादिनियतमाससंवत्सरदत्त इति ॥
 हेमाद्रौ हारीतोक्तेः ॥ आश्रयादपि ॥ आर्त्ते वेदेशकालानां विप्रवेसमुपस्थिते ॥ आमश्राद्धदिने
 कार्यं श्रद्धः कुर्यात्स देवहि ॥ दीपिकापि ॥ दर्शानुभार्यार्त्ते वेप्यामश्राद्धविधिप्रवासिविधुराद्याश्चा
 चरेयुर्द्दिजाः ॥ वस्तुनस्तुपाकाभावेद्दिजातीनामामश्राद्धविधीयते ॥ इति सुमत्तः ॥ पाककर्मतेरे
 सत्यन्नेनान्यथा मेने निपुक्ते ॥ मासिकानिसपिंडानि अमावास्यातथादिकं ॥ अन्नेनेवनुकर्त्तव्यं
 यस्य भार्यारजस्वलेनि ॥ कलिकायां च वचनाच्च ॥ कालादर्शानु ॥ स्त्रियारजोदर्शने दर्श आद्दपच
 मेदनीति ॥ पक्षान्तं शुक्लं ॥ पारिजातेप्येव ॥ एवमहालय युगादावपि ॥ आदिकेतरजोदर्शनेपित
 दिने एव कार्यं ॥ पुष्यवत्सपिदारोषु विदेशस्थोप्यनजिकः ॥ अन्नेनैवादिकं कुर्याद्देष्टावाभेन
 चक्रचिदिनि ॥ माधवीपेलोगास्मिन्ते ॥ मरीचिरपि ॥ अन्ननिश्चयवासी च यस्य भार्यारजस्व
 ला ॥ आमश्राद्धप्रकुर्यात्तनतनुकुर्यात् ॥ अन्नेहनीति ॥ कार्त्माजिनि ॥ आपन्नोप्यादिकेनेव कुर्यात्
 मेनकृत्तचित् ॥ अन्नेन नदमायानुक्तस्मिवाहरिवासेरे ॥ प्रयोगपारिजाते ॥ रजस्वलायां भार्यायां क्ष
 याहेयः परित्यजेत् ॥ संवेनैकमाशौचियावदाभूतसंशुर्वं ॥ मासिकानिसपिंडं च अमावास्यातथा
 दिकं ॥ अन्नेनेवनुकर्त्तव्यं यस्य भार्यारजस्वला ॥ देवयाजिकनिवधेपि ॥ अन्नेः श्राद्धपचमेदि
 कुर्यात्प्रार्थारजस्वला ॥ पुत्रः पित्रोः प्रकुर्यात्तमृतः हनिशुचिपेत ॥ कालादर्शेपि ॥ रजस्वलाग
 नाः नग्निर्विदेशस्थोथवादिके ॥ दर्शानां विवनाभेन त्वन्नेन श्राद्धमाचरेत् ॥ अत्यत्रापि ॥ विदेश

गोवाग्निगताग्निकोवारजस्वलायामपिधर्मपत्न्यां। आदेमृताहेद्विदधीतपाकैर्नामेनहेमानुपंचमे
 दि॥ एवंमासिकेपि॥ यन्ममरीचिः॥ आदिकेसमुप्राप्तेयस्यभायोरजस्वला॥ पंचमेहनितकृद्
 नतत्कुर्यान्मतेहनि। माधवीये। आददाननकत्तैव्यकत्तैव्यपंचमेहनीति। उत्ररादं॥ तदुपवस्वीक
 त्तकप्राइविषय। अपुत्रानुयदाभायोसंप्राप्तेभृत्तैव्यके। रजस्वलाभवेत्तानुकुर्यात्तत्रपंचमेहनी
 तिःशोकगोतमोक्तेः। देवैकर्मणिपिअचपंचमेहनियुज्यतीति। प्रभासखंडाच्च। नन्वशुचिवादेव
 तत्रपंचमेहन्यथीत्। आदप्राप्तमितिवचनेव्यर्थे। मेव। गर्भिणीसृत्तिकादिश्रुकुमारीवाथरोभि
 र्णी। यदाशुदानतदोयेनकारयेत्तत्रपतास्वपिति॥ हेमाद्रौभविष्योक्तेः॥ अनुपनीतास्त्रीश्रुद्वाश्र
 आदमृत्विजावाकारयेसुः। स्वयंवाभंत्रकेकुर्युरितिस्मृत्यर्थसागराच्चान्पद्धारकरागिनव्यर्थत्वात्
 स्यात्तदुक्तदिशाशौचानंतरं प्राइकत्तैव्यतावदेव। वाक्यवैयर्थ्याच्च। अतःपत्नीपंचमेहनीतिश्रु
 क्तम्॥ यत्तुसप्राहाव्यितदेवानांभवेद्योग्याव्रणाचनेरुतितद्रजोनिवृत्तिपरमितिहेमादिभिन्नसर्व
 निबंधसिद्धान्तः॥ हेमाद्रिलुप्राइदोस्त्रियासहेवाधिकारत। नस्यारजोदद्यायानन्निवृत्तेरेकभा
 यंरापंचमेहनिकायै। प्राशक्तमरीच्युक्तेः। भायानंतरसत्त्वेनुपप्यवत्सपीतिवचनात्तद्विनेएवत्याह
 दीपिकापि। भायैर्ज्ञोसतिपंचमेचदिवसेस्याहाधिकंमासिकं। पक्वानैवेदुभायैकस्त्वधिकतेपत्यंत
 रेतिवृत्तिकुर्यात्तद्विनेपंसमुत्पदिवसेरिति॥ तद्विने॥ सहाधिकारसहत्वश्रमावाएकफलभाक्ते
 नवा। पाककत्तैव्येनवा। नाद्यः॥ तदभावात्॥ पाणिग्रहणादिसहजैकमेस्त्विस्याग्निसाध्यक
 मेविषयत्वात्। आदिकस्यचनिरग्नेरपिपाकेनैवोक्तेः। स्माज्ञाग्निसाध्यत्वानियमात्। तामपरु
 ध्येतिवत्तदुपप्यवत्सपीतिपूर्वोक्तवचनसत्याच्च। कथंचभायैतैरसत्त्वेधिकारः॥ अेषमानविने
 तरेतिनियमात्तज्येष्ठापरत्वेचतेनेवसिद्धेवंचनेवैयर्थ्यात्। नदितीयः॥ अविभक्तान्त्रैकस्या
 मुचित्त्वेन्यसनाधिकारपत्तेः। नतृतीयः॥ प्रवासनिदेशसृत्तिकारोगिएयादिष्यकरणाप
 त्तेः॥ आरभंतनवैः। पात्रैरानारभंचोधवैः। इतिदेवलोक्तावात्मनेपदात्त्वस्वबंधवानांचपा
 ककत्तैव्योक्ताविरोधाच्च। अथततस्तानिपपाचाशुसीताजनकनृदिनीतिपाप्रादिल्लिगात्॥
 माशस्यभायोपाकस्योच्येनतत्कस्यप्यनिशानेनैतद्वचनप्रत्याघभावात्पूर्वोक्तवचोविरोधा
 च्च। यत्किंचिदेवा। यदपिआइयाहनिसंप्राप्तेयस्यभायोरजस्वला। आदेतत्रनकत्तैव्यकत्तैव्य
 पंचमेहनीति। शोकगोतमपाठोऽन्यथादर्शितः। माधवीयेचतदुपप्यन्यथांतरमुक्तं। तेनापि
 नाभिप्रेतार्थसिद्धिः। यस्यप्रेतस्येत्यर्थान्। तेनात्रहेमादिर्वैश्रामेनि। बहुवक्तव्येपिनोच्यते॥
 ॥०॥
 ॥अथान्वारोहोनिर्णयः॥ लौगाक्षिः॥ मृताहनिसमासेनपिउ
 निवेपनंरथक। नवप्राइवदंपत्योरन्वारोहणाएवत। समासेननत्रेणद्विपित्तकप्राइवदयो
 रैकःपिउविप्रश्च। विप्रशब्दःप्राइपरःनवप्राइएयगितिहेमाद्रिरेथीचदौ। अत्रमृताहनी
 येकत्वाद्दिनभेदेदिनेक्यवामृततिथेरैकत्वात्कैक्येपाकेक्येच। एकचित्यधिरहेतु
 निधिरैवजायते। एकपाकेनपिडेक्यहयोगेहृतातनामनीरितिस्मृत्यंतराच्च॥ अत्रेधिपदतो
 भूदरपदाहता। अन्वारोहेतुनारीणापत्युश्रेकोदकक्रिया। पिउदानक्रियातद्वच्छादप्रसावि

केतयाः नवः आहानिसर्वाणिसंघीकरणां पृथक् एक एव चोत्तमो गौरेकातत्रदीयते ॥ इति ॥
 तिथिभेदे तु वार्षिकं पृथगेव । तथा ॥ वार्षिके समासविधानात्सत्रसंबन्धे पृथक्त्वे प्राप्ते नवः प्राहमे
 व पृथगिति परिस्वययान्यत्र पृथक्त्वे पिवापिकषोडशः प्राहतीर्थसंघिडानाच्चकटादिषु समास
 सवेति मदनपारिजातनिर्णया मृतादयः । अत्रतः ॥ समासविधिवलाज्येषु पुत्रसकत्रत्वे सापत्य
 मातुरन्वारो हरोत तस्युत्रे सत्यपितहा । धिकादिकमविभक्तः सापत्यपुत्र एव ज्येष्ठः कुर्यान्नौरसः । व
 क्ष्यमाणा पृथ्वी च द्वादशमतेतु चौरस एव मातुः पृथक् कुर्यात् एव वक्षीष्यमिमांशु ज्येष्ठम् । त्रिस्थली
 सेनोपितामह चरौ रथे वमुक्तः । यत्रुगार्यः ॥ एकचित्वा समास रूढोदपतीनिधनंगतौ । पृथक् प्राह
 तयोः कुर्यात्तत्रोदने च पृथक् पृथक् । औदने पिडः ॥ तन्नवः प्राह विषयः । यत्र भुगः ॥ यासमागेह
 रांकुर्याद्वैश्विनापतिव्रता । ता मृताहनि समाप्रे पृथक् पिडे नियो जयेत् ॥ प्रत्यदे च नवः प्राह पुग
 पत्रो समापयेत् ॥ तद्येवा वार्षिकमेको द्विष्टमुक्ततद्विषयः । प्रत्यदे मृताहनीत्यन्वयः ॥ नवः प्राह पुग
 दिति । दर्शवगेह पवेदकनेत्रेण पृथगित्ययमाहेमादिः ॥ एतन्मृतातिथेर्भेदविषयमिति पृथ्वी चंद्र
 निर्णया मृतादयः । देवयानिकोप्येवं ॥ पराशरमाधवस्तुगार्ये भृवादि वचनाज्ञौ गाक्षिवात्पेस
 मासेनयाकादितंत्रैकेन दर्शवगेह पवत्पृथक् प्राह नवः प्राह चतथेत्याह । पृथ्वी चंद्र चंद्रिकादयस्त
 द्वयोरेकपिडदानं लौगाक्षिवचनचापद्विषयं पृथक् पिडदानं तु मुख्यः कल्पः ॥ तदाह चरुत्परा
 आरुह्य भैत्रिश्चि मगनाया प्राप्नोति मृत्युं रवस्तु सत्वपुक्ता । एकादशाहेतुनयो विधेयः प्राह पृथक्
 स्वर्गमेवैष्यसद्भिः ॥ एकत्वमिच्छंति मतिप्रहीना एकादशाहादिषु ये नरयोः ॥ ते स्वर्गमार्गं विनिह
 त्कुर्युः स्त्रीसत्वद्याना न्नरकाधियासं ॥ भर्तृसहस्रतापातुना कलोकमभीसती । साहेच्छाह पृथक्
 पिडान्नेकत्वं तु स्मृतंतयोः ॥ पृथगेव हि कत्रे अं प्राहमेकादशाहिके । पानि प्राहानिसर्वाणितान्यु
 क्ता निपृथक् पृथक् इति ॥ विश्वादर्शपि ॥ मातुर्गुपापकाट्टि मृताहेषु महालये ॥ प्राहं कुर्यात्पृथक्
 देवनेत्रे चानुगतावपि । एकचित्वा समास रूढमृतयोरेकचर्हिषः । पित्रोः पिडान् पृथक् दद्यात्पिडंत्वाप
 तु नक्तुतः ॥ इत्यपि स्मृतेरित्याहः ॥ मनुष्यद्वित्रिशन्नेन । एकत्वसागतो भर्तुः पिडे गोत्रे च सतके । न पृथ
 क् पिडदानं तु तस्मान्पत्नीषु विद्यते । इति न दर्शादिपरं । चंद्रपुकाशेषि ॥ एकचित्वा समास रूढोदपती प्र
 ज्ञेयदि । पृथक् प्राहं कुर्वीत पत्नुरेव स्येहानि । मृता नाम पिभृत्यानां भार्याणां पतिना सह । तंत्रेण
 परां कृत्वा प्राहं स्वामि क्षये हनि । पूर्वकल्पमन स्यादौ द्वितीयस्य ततः पुनः । तृतीयस्य ततः कुर्यात्स
 न्निपाते क्रमस्मृत इति । सद्गमने सर्वत्र प्राहार्थमेकः पाक इत्याह । मदनरत्ने प्रचेताः । एकचित्वा समा
 रूढो मृतयेदपती यदि । तंत्रेण अपरां कुर्यात् पृथक् पिडं समाचरेत् ॥ पृथ्वी चंद्रोदयेप्येव । अत्र भर्तुराशौ
 च । मध्येन्यदिने अत्रुगमनेन स्त्रीमरणोपतिमरणा दिनगणनयाशौ च पिडदानं कादशाहादिकार्थं ।
 नात्र पक्षिणी वृद्धिः । मृतपति मनुष्यपत्नी चेद नले गता । न तत्र पक्षिणी कार्यापैतुकादेव शुद्धि ।
 पुत्रो न्योवाग्निदस्तास्तावादेव शुचित्तयोः । नवः प्राहं संघिडं च पुगं पत्रु समापयेत् ॥ इति षडशीतिम
 तात् ॥ यदानारी विशोदग्निप्रियस्य विपवो ह्युपा । तदाशौ च विधानं यं भर्तृशौ च क्रमेण सीति । लघुहा
 रीतेतेः ॥ भर्तृशौ चान्नरमवागे हरोतु अहमाशौ च । ऋदेवकादानसाधी स्त्रीनभवेदात्मघातिनी

अहाशौचेतुनिर्वृत्तेऽप्राइं पात्रोनिशास्त्रतर्नित्राहोत्तेरिति। एष्वीचंद्रापरकौ ॥ एतदन्तारोहणोस्व
नैकचित्ताववेदवाद। इमानागीरविधवेत्यादिः। एतदसवर्णोपरमित्यन्ये ॥ स्मार्त्तगोडास्तु दे
शांतरेमृतेपुत्रासाध्वीतन्यादुकद्वयमित्युपक्रम्यब्राह्मेअहाशौचेतुनिर्वृत्तेऽन्युक्तेभर्त्तशौचोत्त
रमन्वारोहणोअहः। सहगमनेतुपूरांदशाहादि। पिंडालुदशापिसहेवा। तथावजिकनमूलपा
णिशुद्धितत्वधृतव्यासः। संस्थितपतिमालिग्यप्रविशेघाद्गुताशना। तस्याःपिंडादिकंदेयक्रम
शापनिपिंडवत्। अन्वितापिंडदानंतुयथाभर्त्तेदिनेदिने। तदर्थोरोहणीयस्मात्तस्मान्ना
मथातिनीति। विस्मृक्तेअ ॥ एयकचित्तौनुभवेशौचमध्येतद्वध्वेवासव्याअहेरादशापिंडाः ॥
अन्वितायाःप्रदातव्यादशापिंडास्यहेरात्। स्वाम्यशौचेव्यतीतेतुतस्याःआइंपटीयतेइतितत्रैव
पैठीनसिस्मृतेः। भर्त्तशौचोत्तरंमृतौतुचतुर्थेदिश्राद्धे। मूलपाणिनात्विदमत्रिपुराणीयत्वेनोक्त
पुद्गहनस्यसद्यःशौचेत्त्वारोहणोत्रिणेत्रे। एकचित्तौसंस्थितपतिमितिप्रागुक्तव्यासोक्तेःसद्यः
शौचमित्याहुः। अन्यसपिंडाशौचमध्येन्वारोहणोत्तनाशंपमेव। आशुचितायागतत्वात्अन्ये
तुरजोवत्याःसूतिकायाश्रगमननिवेधादितराशौचस्यानिवेधः। अन्यथाप्रत्यक्षभर्त्तमरणोका
गनिरित्याहुः। तन्मूलवचनेविनाचित्यमेव। स्मृत्यर्थसारे ॥ सहगमनेसर्वत्रप्राइंपिंडादौपाके
क्यकालेक्यकत्तैक्यवेति। पातुपतिमुद्दिश्यान्कालेन्यतिथावन्वारुहोतस्याःआइंततस्यय
नियौकायंनभर्त्तनियौ। पार्वणोमरणोन्मृणां। निथित्वात्कालिकीस्मृतेतिस्कांदात्तिथिरैकेव
जापतेइत्यादिवचनाच्चेतिमदनपारिजातएष्वीचंद्रादयः। अन्येतुतस्याःपतिमरणोन्मृतप्रा
यत्वात्। सहायतःएषुतोवानद्भक्त्याश्रियतेपदि। तस्याःआइंपदानंयएयक्यन्त्येहनी
निस्सृतगतं। अयतःएषुतोवापितद्भक्त्याश्रियतेपदि। तस्याःआइंसुतेःकायंपत्नुरेवक्ष्ये
हनीनिपुराणसमुच्चयाच्चभर्त्तनित्याविवेक्याहुः। अत्रमूलचित्यं ॥ अत्रविशेषोहेमाद्रोस्मृत्य
तरे ॥ मातामगलसन्नेराश्रियतेपदिनदिने। उद्दिश्यविप्रपत्नीतोभोजयत्सुवासिनीम् ॥
॥ २८ ॥

॥ अथप्राइंसंपातेर्णयः ॥ तत्रपिंडोभृतेतिथ्येकत्वेमरणक्रमे
गादशौचगृहयवतंत्रेणप्राइंकुर्पास्योवापयोज्ञानेनपितृपूर्वकुस्योदितिहेमाद्रिमाधवादपस्त
पितृप्राइंसमश्रानेनवेपथ्युचितेपिवा। पितृपूर्वसुतःकुर्पादमत्रासन्नियोगतइतिकास्वीजिति
स्मृतेः ॥ सर्वत्रपितृपूर्वभिन्नंमयोगमाहुः। पाइंणोकोद्दिश्योःसंपातेमाधवीयेजावालिः ॥ यद्य
कत्रोभयप्राप्तमेकाद्दिष्टंवावेण। पावेणान्वभिनिर्येककोद्दिष्टंसमाचरेत्। गृहदाहादिना
पुगपन्मरणोन्मृत्युः ॥ एककालगतसूतोवहनामथवाहयोः तत्रेणअपराहृत्वाकुर्पांक्त्वा
इपथ्यकपथ्यक। पूर्वैकस्यतस्यादौद्वितीयस्यतःपुनःतृतीयस्यतःकुर्पांस्तन्निपातेत्वपु
क्रमः ॥ अथशृणुः ॥ भवेद्यदि सपिंडानां पुगपन्मरणोत्तदा संवधासतिमालोच्यतन्क्रमाच्छ
इमाचरेत् ॥ गार्हो ॥ एकेनेवतुपाकेनप्राइानिकुरुतेत्रिहि। विकरत्वेकनःकुर्पातपिंडानदधा
तएयकपथ्यकअत्रानुगमनेचदाह। सपिंडानादौविशेषवक्ष्यामः ॥ अत्रिः। बहूनामथवा
होभ्याप्राइंवेत्यात्ममेहनि। तत्रेणअपराहृत्वाप्राइंकुर्पातएयकपथ्यकपथ्यक ॥ महा

लये गया प्रादे गतासलां स्येह नि। तत्रेण अणं कृत्वा प्रादुर्कुर्यात्पथकृपथक। इदं च पृथक्पाकेन
भिन्नप्रादाशक्तौ। पृथक्पाकेन संबन्धास्यप्रादभेदस्तु नुरत्यः पक्षः। एकत्रैव दिने प्रादुर्द्वयप्राप्त
पदात्तत्वं चरेदवपु एवर्षात्पितृभौतुश्चतः। एकस्मिन्पः करेण हि द्वयोः प्रादुर्द्वयद्विजः। त
दापूर्वमृतस्यादौ कृत्वा स्वात्वा प्रथा विधिः। पश्चात्पश्चात्स्येव पृथक्पाकेः समाचरेत्॥ नैक
स्मिन् दिवसे प्रादुर्द्वयानां कुत्र विद्विजः। एकः कुर्यात्तथा प्राप्ते अन्यो भ्राता समाचरेत्॥ भ्रातृपे वि
धमाने तु न त्वरेति समाचरेत्। अन्यथा प्रादुर्द्वयानां सकारकं दुर्वेदिता। आश्वलायनोक्ते
रिति पृथ्वी चंद्रः॥ कात्यायनः॥ इव हृदि निमित्तानि जायेरनेकवासे। नैमित्तिकानि कार्याणि।
मित्तोत्पत्त्यनुक्रममात्॥ जावालिनः॥ प्रादुर्कृत्वा तु तस्यैव पुनः प्रादुर्नतद्विने॥ नैमित्तिकेन कर्तव्ये
निमित्तानुक्रमोदयः कालादर्शः॥ निर्यदार्शिकयोश्चोदकं भासिकयो रपि। दार्शिकस्य पुगादे
श्वदाशिकालाभ्ययोगयोः। दार्शिकस्य च मन्वात्संयाने प्रादुर्कर्मणः॥ प्रसंगादितरस्यापि सिद्धे
रुत्तरमाचरेत्। अस्य देवताभेदे सिद्धेरुत्तरमपवादा। नाहस एवो। निर्यस्य चोदकं भस्य नित्यमासि
कयो रपि नित्यस्य चादिकस्यापि दार्शिकादिकयो रपि। पुगाद्यादिकयोश्चैव मन्वाद्यादिकयो र
था। प्रत्यादिकस्या च लभ्ययोगेषु विहितस्य च। संयाने देवताभेदान् प्रादुर्द्वयमसमाचरेत्॥ निमि
त्तानियतिश्चात्र पूर्वोक्तानुकारणं पित्रोस्तु पितृश्रवत्सर्वेव प्रादुर्कर्मणि। माधवीये स्मृति संस्य
हे॥ कामतत्रेण नित्यस्य तत्रे प्रादुर्द्वयस्य तिष्ठति॥ ॥ अथ प्रादागतपरागा ॥ ०
पारिजातं पृथ्वी चंद्रोदये गर्गः॥ पूर्वैति लोदकं कृत्वा आमप्रादुर्द्वयं कारयेत्। प्रत्येन भवेत्सर्वेपरे
हृदितिलोदकं। पक्षप्रादे हिरण्ये च अत्रु वृज्यति लोदकं। न च नित्यतर्पणस्यैवापरे ह्यनुत्कर्ष
नेतु प्रादागतपरागमलीनिवाच्या। यस्तर्पणमतिता न विप्रः प्रादुर्कृत्वा परे हृदि। पितरस्ते न तर्प्यति
न च कुप्यति वैभृशमिति। गर्गेण फलनिर्दाये वाभ्यामगत्वौक्तेः। प्रादुर्प्रक्रमादार्शिके। रहरार
दीये प्यादिकं प्रक्रम्य। परेषुः प्रादुर्कृत्वा त्रयो नंतर्पयति पितृन् तस्मिन् पितरः क्रुद्धाः शपदं द्याव
जंति हि॥ पितृशब्दश्च प्रादे अर्वापरः। तेन तर्पणस्य पशुपुरोशशयागवत्प्रहृत्प्रहरणवत्प्र
देवतासंस्कारकता। तेनादिकदिने नित्यस्वपिनादिनपरागाकार्यमेव। प्रादागतपरागतपरा
क्तेः। नदुक्तं। प्रत्यक्षां गतिलं दद्यान्निधे विपरे हृदि। वर्गे कस्य चोपेवमत्पेवांतु विवृज्येयत्॥ क्व
चिद्विशेषमाह गेः॥ क्रुसेभादपदेमासि प्रादुर्प्रतिदिनं भवेत्॥ पितृणां प्रत्येहकार्यं विविद्धाहे
पितृपरा। तर्पणानि लंतपरागा। निविद्धाहे पीत्युक्तेः। सकृन्महा लयेष्वः स्यादृकास्त एव हि।
अत्र सप्तमीनिर्द्वेषादंगितास्युदेवा। तत्र जपान् जुहयान्। मद्रं प्रापरीयायाम् मद्रं प्रातः सर्वे रथा
दिवत्॥ अस्यापवादे रहरारदीया। च द्विप्रादे सपिडे च प्रेतप्रादे तु मासिके। संवत्सरविमोके च न
कुर्यात्तिलतर्पणमा। तदपमर्थः। दशैविप्रनिमंत्रणोत्तरं पाकारं भोजनं वा प्रादुर्प्रयोगस्य रथत्वा
त्। त्रयस्य जंत्रं नित्यतर्पणे नैव प्रादागतपरागास्य तत्रेण मसं गेन वा सिद्धिः॥ ततः पूर्वैष्वेव देवो
त्तरं त्रयस्य जकरणे प्रादागतपरागापृथक्कार्यं। पित्रोर्बार्शिके तु नित्यतर्पणं नित्यवर्जं कार्यं॥ नैव
प्रादुर्दिने कुप्यो नित्ये लपितृतर्पणं। प्रादुर्कृत्वा पराह्ने च तर्पणं नित्येः सहेति वचनात्

सप्रम्याभानुवारेचमातापित्रोर्मृतेहनि। निलैर्यस्यैतत्पर्याङ्कुर्यात्सभवेत्यित्यथातक। इतिस्मृतिरलावल्यावृद्ध
मन्त्रेऽप्यत्रनित्यतयैरोनिलमात्रनिषेधः ननुतर्पणस्यतिलैरित्यस्यैवैयथ्यापत्तेः। यत्तुकातीया उपर
भेषितुःप्राहेपातेमायांचसंक्रमे। निविद्धेपिहिसर्वत्रतिलैर्यथापाचरेदिति। तस्यरेद्युःप्राहगततर्पण
विषयमितिकेचित्। आहशक्तस्यतस्थानापन्नतर्पणविषयमितिन्युक्तसकृन्महालयेपर्यस्तर्पण।
अथकासुतसप्रम्यमी आहृगोरंतेतदैववर्गद्वयस्याः आन्वेष्येत्तुमातृवर्गस्यापि। तीर्थप्राहेदयोवत्तमा
आवर्षादिश्रवकावदंते। अनेकप्राहसपातेन्यदिश्रसंगसिद्धिलदातदीपमेवतर्पण। तत्रत्वेतुप्राह
समसंख्यत्वेप्रादावेतेवा। विषयसंख्यायावद्वनुरोधरति। तस्यात्प्राहगततर्पणासिद्धे। तद्विधिःसंयुह
हान्वातीरसमागत्यउपविश्यकुशासने। संतर्पयेत्येतेनसर्वोन्स्वात्वावल्त्रचधारयेत्। तर्पणोत्तरंनि
सक्तानं कृत्वेत्यर्थः। अपसंख्यतःकृत्वा संयंजान्वाप्यभूतले। नामगोत्रस्थकाकारैर्हीतीयातेनतर्पये
त्। तत्रवस्त्रादिरूपतोकास्यन्यथेसारं। वसुहृदादितिमुतान्प्राहृथेनर्पयेत्येतिहृत्। तत्रवद्वानादीदृशि
गोनेवा। दक्षिणप्रतिपादनादेशरनिस्रजात्। अत्रप्रत्यंजलिमंत्रावृत्तिः। निर्वापवत्संध्याध्यदानवच्च
इत्येभेदात्। अथयानवेदिप्रोक्षणाद्येनूद्व्येकत्वानमंत्रावृत्तिः। केचित्तुपरिव्याणमंत्रवत्क्रियमाण
उचादिनेनकरणात्वाभावानसकृदिच्छेति। तत्रा तत्रप्रपद्व्येक्यात्परिवीरणीतिकरणाभूतमंत्रांतरस
त्वात्स्यंतेराज्यवधानापयोभयोःकरणात्वायोगात्। कर्त्तुभेदेनविकल्पायोगाच्च। क्रियमाणानुवा
दित्वा नत्वत्रतथावैधाययनादिवचनाकरणात्त्वमेव। तेनारुत्तिरेवसक्ता। एवंनित्येपि। यत्तुसंयहना
प्रापठेतिपित्रोक्षयाहेसंभाष्यःकुप्योन्नित्यतर्पण। आसुरंतर्पेच्छादंततोपरुधिरंभवेत्। सर्वदा
तर्पणं कुर्यात्तत्रह्ययत्तपरः सरं मृताहेनेवकत्रैव्यं कृतं चेन्निष्फलं भवेदिति। तत्समूलत्वेनतिल
विषययुच्चपठतिकपिलः। मन्वादिमुयुगाद्यापुदशैतंक्रमणेषुवा। योर्गामास्याप्यतीपातेदद्या
सर्वेनिलोदकेम। अर्द्धोदयेगजह्यायेषध्याचैवमहालये। भरण्याचमघाप्राहेतदंतेतर्पणं
विदः। शौनकःमातापित्रोर्मृताहेनुपरेहनितिलोदके। कारणप्राहृविषयेसद्योदद्यात्ति
लोदके। सजन्तिमूलम् ॥

॥ अथतिलतर्पणनिषेधः ॥ गार्ग्यः ॥ भानौभौ
मेत्रयोदश्यानेदाभृगुमयासुवा। पिंडदानंमृदास्तातनकुर्यात्तिलतर्पणम् ॥ स्मृत्यर्थेसारं ॥
विवाहत्रतच्छासुवर्षमर्द्धतददके। अर्द्धनदेवा। दहौसत्याचतन्मासिनेनाहुस्तिलतर्पणं। हेया
शौमरीचि ॥ सप्रम्यारविवारेचरुहेजन्मदिनेतथा। निशासंध्यासुपत्राथौनकुर्यात्तिलतर्प
णं यत्तस्येदं ॥ नेदायांभागेवदिनेकृतिकासुमयासुवा। भरण्याभानुवारेचगजच्छायाकृत्वे
नथा अपनहितयेचैवमन्वादिषुयुगादिषु। पिंडदानंमृदास्तातनकुर्यात्तिलतर्पणंमिति ॥
तच्चैतं ॥ पानोपमप्यत्रतिलैर्विमिश्रं दद्यात्तिलभ्यः प्रयतोमनुष्यस्यादिविरोधात् ॥ अत्रपवा
दः ॥ श्वीचंद्रोदये ॥ तीर्थेतिथिविशेषेचगयायापेतपक्षके ॥ निविद्धेपिदिनेकुर्यात्तर्पणंति
लमिश्रितं। स्मृत्यर्थेसारंयि। तिथितीर्थेविशेषेषुकाप्येतेतसर्वं देति। गोभिलः ॥ तिलाभावे
निविद्धाहेसुवर्णरजतान्विते। तदभावेनिविद्धेनुदभैमंत्रेणावापुनः। पतितस्यतिलोदकेव
स्यामः ॥

॥ अथरुद्धिप्राह ॥ तन्निमित्तंश्वीचंद्रोदये ॥ प्राह ॥

जन्मस्योपनयने विवाहे पुत्रकस्य च पितृन्नादीमुत्तान्नामतर्षये द्विषिपूर्वकं । वेदज्ञतेषु चाधान
यज्ञपुंसवनेषु च ॥ नवान्नभोजने स्त्राने ऊढायाः प्रथमार्तवे । देवा एमतज्जादिप्रतिष्ठासु तरेषु
च ॥ राज्याभिषेके बालान्नभोजने रुद्धिसंज्ञकार ॥ वनस्थाद्याश्रमगच्छनपूर्वेषुः सद्य एव वा
पितृनपूर्वोक्तविधिना तर्षयेत्कर्मसिद्धये ॥ आदिपदात्समासः ॥ विसृपराणो ॥ यज्ञोद्धारप्र
तिष्ठासु मेखलावेषमासयोः ॥ पुत्रजन्मवधोत्सर्गे रुद्धिप्रादसमाचरोत् ॥ तत्र नामकमंशिव
लानां चूडाकर्मादिकेत्येत्युक्तेर्निष्कमान्माशनयोर्नप्राहमिति मेषुलाः ॥ तन्ना ॥ पूर्वोक्तवि
रोधानानिष्कृतिनिषेधात् ॥ सुतोत्पन्नो तथा प्राहुर्मन्माशनिकेत्येति एजमानं तच्च ॥ पत्र
कंदोगपरिशिष्टं ॥ सूर्यहोः कर्मणीये चतयोः प्राहुर्नविद्यते । इतितनेषामेवेतिकल्पतरुः ॥ व
चूचकारिकायां । स्यादभ्युदयिकं प्राद्वेदिरुतेषु कर्मसु । पुंसः सवनसीमतचौलोपनयनेषु
हाविवाहे चानलाधेयप्रभृतिश्रौतकर्मसु । इदं प्राद्वेप्रकुर्वन्ति द्विजा रुद्धिनिमित्तकं । अन्येषो
उशसंस्कारश्चावगादिषु येषु तो वाप्याद्युघापनादौ तु कुर्युः प्रतेनिमित्तकं । वीषदेवः का
लादशौ । सीमतत्रतचैलनामकरणात्प्रमाशनोपायनत्तानाधानविवाहपत्रनमोत्पत्तिप्र
तिष्ठासु च ॥ पुंससावस्यमवेशनसुताद्यास्यावलोकाश्रमस्वीकारे स्थितिषाभिषेकद्वयिता
द्यत्तौ चनादीमुखं । मन्त्रकामधेनो ॥ जलाशयप्रतिष्ठायावधोत्सर्गोदिकर्मसु । वत्सराभ्यन्तरे पि
त्रो र्यस्योत्सर्गकर्मणि । रुद्धिप्राद्वेन कुर्वन्तदभ्युत्समाचरोदिति तत्रजलाशये रुद्धिप्राद्वस्य
निषेधो नत्कर्मण्येतिकेचित् । अन्येष्वस्य निर्मूलनामाहः । प्राद्वेनोमुद्यानिर्णयामने चमा
न्ये । अन्नशाशेचसीमते पुत्रोत्पत्तिनिमित्तके । पुंसवचनिषेके वनववेशमप्रवेशने देववृक्षजलो
दीनां प्रतिष्ठायां विशेषतः । तीर्थयात्रावधोत्सर्गे रुद्धिप्राद्वेप्रकीर्तितं । इदं चावश्यकं ॥ रुद्धेन
तर्षितायै वै पितरेण हमे धिभिः तद्दीनमफलं तेषुमासुरे विधिरेवमश्निशानातपोक्तेषु ॥ अत्र
प्राद्वेप्रसएवाह । मातृप्राद्वेन पूर्वस्याप्यितृणात्तदनंतरं । ततो मातामहानां च रुद्धो प्राद्वेप्र
स्मृतं । तत्कालमाह पृथ्वीचंद्रोदये गार्ग्यः ॥ मातृप्राद्वेन पूर्वस्याप्यितृणात्तदनंतरं । ततो माता
महानां च रुद्धो प्राद्वेप्रस्मृतं ॥ अशक्तौ च दृशातातमः । पूर्वोद्धे मातृकं प्राद्वेप्रमध्याह्नेषु
कंतथा ततो मातामहानां च रुद्धो प्राद्वेप्रस्मृतं ॥ अत्राप्यशक्तौ सएव । पृथकदिनेषु शक्त
श्रेदेकस्मिन् पूर्ववातरे । प्राद्वेप्रप्रकुर्वन्त वैश्वदेवं तुतां विक्रमिति ॥ रुद्धे मनु रपि ॥ अत्रोभे
भिन्नकालानां नदीप्राद्वेप्रवधः पूर्वेषु पूर्वेषु तर्षोत्सर्गात्पूर्वकं । अत्रमहत्सु पूर्वेषु
सदहरत्येष्टितिगृहपरिशिष्टान्त्यवस्थाज्ञेया । तत्रप्रानेवां पार्वणां चापराह्णेषु प्रानेरुद्धि
निमित्तकमिति शातातपोक्तेः ॥ अत्रप्रानः शब्दः सार्द्धप्रहरपरः ॥ प्रहरोद्दीद्वेसुक्तः प्रातरि
त्यभिधीयते । इति गार्ग्योक्तेरिति पृथ्वीचंद्रः । इदं च पुत्रजन्मातिरिक्तविषये । तदाहाविः ॥ पूर्व
हे वै भवे रुद्धिर्विना जन्मनिमित्तकं । पुत्रजन्मनिकुर्वन्त प्राद्वेनात्कालिकं वधरिति । एतदनि
यतनिमित्तपरं । नियतेषु निमित्तेषु मातृरुद्धिनिमित्तकं । तथा मनियतत्वे तु तदानंतर्पमिष्य
ने इति लोकास्मिन् ॥ आधानांगनादीप्राद्वेप्र एव । आंमप्राद्वेन पूर्वोद्धे सिद्धा

मिति निर्णयाम्ने गालवोक्तेः ॥ नादीमुखवाद्

पञ्चानराभिकंत्वपरहृत इति विस्मृतेऽप्युद्देवमात्पितृमातामहादि क्रमेण नवदेवत्यकार्यं ॥ तत्र
सपत्नीकाः वृद्धप्रमातामहमातामहानां सपत्नीकानामिति पृथ्वीचंद्रोदये गारुडे ॥ ग
द्यह्येगायागत ॥ हेमाद्रौ शंखः ॥ नादीमुखे सस्यवसुसंकीर्णैर्विश्वेदेविके ॥ वृद्धपरशरः ॥ नादीमु
खेभ्यो देवभ्यः प्रदक्षिरा कुशासनं ॥ पितृभ्यस्तन्मुखेभ्यश्च प्रदक्षिरामिति स्मृतिः

नादीमुखे विवाहे च प्रपितामहपूर्वकं ॥ नामसंकीर्णैरेद्विहानत्रयत्रपितृपूर्वकं ॥ पञ्चस्यत्यर्थसारे
वृद्धमुख्यास्तु पितरौ वृद्धिप्राप्तेषु भुजते इति ॥ यच्च गारुडे व्यक्तमप्रतिपादनं च्छास्वानरविषयोऽपि
तभ्यः पितामहभ्यश्च निवृत्तपरिशिष्टकान्यायनेन चानुलोम्यान्नानात् ॥ पृथ्वीचंद्रोदयेष्वेव ॥ यत्र
केचिद्वृद्धपदपित्रादिषु प्रयुज्यंते ॥ तन्न ॥ अत्र स्मृद्वृद्धशब्दा नामरूपाणामगोत्रिणां ॥ अनाम्ना
मतिनाथेऽपि नादीप्राहं तु सव्यवदिति पृथ्वीचंद्रोदये संग्रहोक्तेः ॥ नच निषेधादेव विधिः कल्प्यत
इति वाच्यं ॥ योऽपदी प्राह प्रपितामहान्परो वृद्धपित्रादीनां देवतात्वान्नादीप्राहत्वसायने
हापितव्याप्तौ निषेधात् ॥ गोत्रनामादिनिषेधस्तु शुभार्थी प्रथमानेन वृद्धौ संकल्पमाचरेत् इत्युप
क्रमानस्मृद्वृद्धशब्दानामित्युक्तेः संकल्पः प्राह परः ॥ सपिडके तु सर्वे भवतीति प्रयोगपरिज्ञातः ॥

गोत्रनामभिरामं त्रयपितृभ्योऽर्घ्यं पदापयेदिति कृद्दोगपरिशिष्टे तद्विधानात् ॥ पत्रद्वाह्ये ॥ पितापि
तामहश्चैव तथैव प्रपितामहः ॥ त्रयोस्तु मुख्यास्ते पितरः परिकीर्तनाः ॥ तेषुः पूर्वतरणेषु प्र
जावंतः सुखे धिताः ॥ ते तु नादीमुखानादीसमृद्धिरितिकथ्यते इति ॥ यच्च मार्केडे पुराणे ॥ येषुः
पितामहादृश्यंते तु नादीमुखाः स्मृताः ॥ इति नन्मौवतित्रादिविककत्रेकवृद्धिप्राहविषयमि
तिकल्पतरुः ॥ तेन तस्येदमवश्यकं ॥ पत्रविष्णुः ॥ मदनपरिज्ञातेष्वेव ॥ हेमाद्रिस्तु ॥ नादीमुखा
नाप्राहं तु कन्याशिशोरेवौ ॥ पौरोमास्यां तु कर्त्तव्यं वराहवचनं यथेति मौष्यपदी प्राहैकवा
क्यत्वात्तत्रैव पूर्वेषां देवतात्वमित्याह ॥ अत्र सस्यवसु विश्वेदेवावित्युक्तेः प्राक् ॥ यत्र शान्तातपः ॥ मा
तृप्राहं तु युग्मेः स्याददेवेमास्तु खेः पृथगिति ॥ तद्विन्नप्रयोगमातृप्राह परः ॥ यच्च मार्केडे पुरा
णे ॥ विश्वेदेवविहीनं तु केचिद्विच्छंतिमानवारति ॥ तद्विन्नप्रयोगमातृप्राहभिन्नप्राहृदये वि
श्वेदेवविकल्पार्थः ॥ प्रयोगे को नु देवनिपम इति हेमाद्रिः ॥ एतच्च मातृपूजापूर्वककार्यं ॥

मातृकायागयः प्राहैपरिवेषयता ॥ तस्य क्तोऽवसमाविश हिंसा मिच्छंति मानं रतिशान्तातपोक्तेः
मैपि ॥ उद्येभ्यः सनेवेद्ये गंधाद्येभ्यश्चो रपि ॥ पूजयित्वा मातृगणं कुर्याच्छ्राद्धत्रयवधः ॥ कृद्दोग
परिशिष्टे ॥ कर्मोद्विषुत्सर्वेषु मातरः सगणाधिपाः पूजनीयाः प्रयत्नेन पूजिताः पूजयतिताः ॥
प्रतिमापुत्रपुत्रासुखिखितावाद्यदिषु ॥ अपि वास्तनपुंजेषु नैवेद्येषु पृथग्विधैः ॥ कुप्रलंगनावसो
र्धोरसप्रधारयते ननु ॥ कार्येभ्यंच धारवानातिनीचानचोच्छिन्नाः ॥ आयुष्याशिशंशानर्थं जन्वा
हितः ॥ उद्भ्यः पितृभ्यस्तद्वप्राहृददानमुपक्रमेत् ॥ अत्र सर्वेऽपि तिग्रहणाद्ग्रहपतनद्विका

पिनित्यप्राहं नानिश्चानुपितृनुप्राहं कर्मैर्किंचिन्माचरेदिति शान्तातपोक्तेः
रानच्छास्वीयानानियता ॥ अथेवात्तनियता ॥ वदत्यचखत्वरस्यो कमित्युक्तेः ॥ करणोत्तभ्युदयः ॥

पञ्चाशान्तस्वशाखापामिसुक्तेः ॥ आयुष्याणि आनो महाश्यादीनि ॥ षड्भ्यस्तिमात्रादिविजो पलस्य
 मिति पृथ्वी च ॥ ॐ देवानां षड्देवस्य मन्वेदानवदेवस्य पितृणां शर्कः ॥ ममनुमाने को किल ममानुस
 रिणां मानुमाना महप्रमाता महाश्रिमात्रा सहैवमाना महश्राद्धा चरणात्तद्विषयमिदं षड्भ्यस्तिमा
 नरस्तत्रैवोक्ताः ॥ गौरीयप्राशचीमिधास्तत्रित्रीविजयाजया ॥ देवसेनास्वधास्वाहा मानरो लोकया
 नरः ॥ धृतिः पुष्टिस्तथानुष्टिरात्मदेवतयामह ॥ गणेशेनाधिकारोता रुदौ प्रज्याश्चतुर्दश ॥ मातरोलो
 कमातर इति सर्वविशेषणं ॥ तेन चतुर्दशत्वात् यदा षोडशेति पाठस्तदा देवतातरं ॥ चंद्रिकायां चतुर्षु
 श्रुतिमते त्वन्या उक्ताः ॥ निस्त्रः प्रज्याः पितुः पक्षेति स्त्रोमाता महतथा ॥ इत्येतामानरः प्रोक्ताः पितृभ्यो
 नुः स्वसाष्टमी आसंजीवने पश्य सं प्रजनं मृतानां त्वक्षतपुंजे धिनिहेमाद्रिः ॥ ३ ॥ ब्रह्माण्या धास्तथा
 सप्रदुर्गोक्षेत्रगणाधिपान् ॥ रुधादौ प्रजयित्वा नुपश्चान्नां दीपुखानपितृन् ॥ मातृपूर्वानपितृन्
 रज्यततो मानामहानपि ॥ मातामहीस्ततः केचियुग्माभोज्यादिजानयश्रुतिः ॥ अत्रहादशदेवत
 स्पदेशाचारनो व्यवस्था ॥ ब्रह्मराण्याद्याः ॥ ब्राह्मीमाहे श्वरी चैव कौमारी चैव वीतया चाराही
 चतथैशरी चामुण्डा सप्रमातर इत्यपरकै उक्ताः ॥ अत्रचोलादीनां योगपद्योत्तरोक्ता कंदो ग
 परिशिष्टे ॥ गणेशः क्रियमाणानां मातृभ्यः प्रजनं सक्तं ॥ सहदेवभवेच्छादुमादौ न पृथगादिषु ॥
 मातृभ्यः इति षड्ग्रथैव चतुर्थी ॥ गणेशः एकानेकपुत्राणां संस्कारैरेकरुदिते एकदेशकालकत्रैक्या
 दिसर्थः ॥ तथा अस्मद्गानिकर्माणि क्रियेरन्कर्मकारिणाः ॥ प्रतिप्रयोगेनेवस्युः मातरः सग
 णाधिपाः कर्मवृत्तावपिकुत्रप्रादुर्कार्यकुत्रेनेत्युक्ते तत्रैवा ॥ आधानहोमयोश्चैव वैश्वदेवत
 थैव च वलिकर्मणि दर्शचपौर्णमासेतथैव च ॥ नवपत्नेचपुत्रजावदंत्येवं मनीषिराः ॥ ए
 कमेव भवेच्छादुमेतेषु न पृथक्पृथक् ॥ एषु प्रतिप्रयोगानावर्तने कित्वादौ ॥ एतद्दिने सोमया
 गादौ न प्रतिप्रयोगमावर्तते एव आदुमित्यर्थः ॥ क्वचिदादावपि निषेधमाह ॥ स एव ॥ नाष्टकाशु
 भवेच्छादुं न प्रादुश्चादुमित्यते ॥ न सोम्यती जातकर्मभे ॥ धितागतकर्मसु ॥ विवाहादिकर्मम
 र्णोय उक्ताः ॥ गर्भोधानं शुभमोपसंचाने विवाहादावेकमेवात्र कुर्याच्छादुं गादौ कर्मराः क
 र्मराः स्यात् ॥ सोम्यमात्रासन्नमस्वायाः सोम्यती मभ्युक्ष्यसुक्तकर्म ॥ कात्यायनोक्तस्य आदु
 सपाकशाधान्यात्तस्य जानुप्रादुं न दद्यात्पुत्रानं ब्राह्मणेषु पीनिषेधान्न जानकर्मणि नादौ
 प्रादुं ॥ आमन्नेनवाकार्यमित्याशर्कः ॥ गौडास्त ॥ जातकर्मण्येव निषेधः ॥ पुत्रजन्मनिमित्त
 केन कार्यमेवा ॥ जन्मस्योपनयने इत्युक्ते ॥ नैमित्तिकमथोवक्ष्य आदु मभ्युदयान्मुके पुत्रजन्म
 नितत्कार्यं जातकर्मसंमनुरैरिति मात्राकडेपुपराणा चेत्याहुः ॥ हालतायां आदु विवेके चैव ॥ स्मै
 न जातकर्मणि कालाने आदु निषेधो न जन्मदिने इति वाचस्यतिमतपरास्त ॥ अत्र निषेककाले
 इति वचनाद्गर्भोधानेन निषेधः ॥ शोषितेति ॥ शोष्येत्यहानुपतिष्ठने पुत्रे ह्रस्वाजपतीनि विहितक
 र्म ॥ विवाहादिगर्भोधानां तो गृहप्रवेशश्रुतिहोमचतुर्थी कर्मादिकर्मसमूह उक्तः सत्रकारेण
 तत्र विप्रतिकर्मनेत्यर्थः ॥ अन्येपि हलाभियोगादयो पवादविषयास्तत्रैव ज्ञेयाः ॥ अत्र चारणे च
 ने ॥ अथात्राधिकारिणाः ॥ विष्णुपराणां ॥ जातस्य जातकर्मादिक्रियाकांडमशेषतः ॥ पिता पुत्रसुक्त

र्नात आइं चाभ्युदयात्मकं ॥ अत्र केचित् ॥ जीवत्पितृः सान्नेरेव वृद्धाधिकारः । ननु निर्युः ॥ न जी
 वत्पितृकः कुर्याच्छ्राद्धमग्निमूर्तेर्द्विजः । येभ्य एव पिता दद्यात्तेभ्यः कुर्यात्सामिकः ॥ पितामहेषु
 वमेव कुर्यात्जीवति सामिकः ॥ सामिकोऽपि न कुर्यात् जीवति प्रपितामहे रतिचंद्रिकाया सुमत्
 केरित्याहः ॥ प्रयोगपारिजातेऽप्यनाहिताग्निने कुर्यादिति दद्यात्प्रात् ॥ तन् ॥ अग्निमूर्तेः पितृ
 वीत जन्मादौ वृद्धकर्मणि । येभ्यः एव पिता दद्यात्तानेवोद्दिश्य तर्पयेदिति हारीतोक्तेः ॥ सौमं त
 पनु वृद्धिश्चाद्धमिन्नश्चाद्धपरमित्युक्तं मदन्तरत्ने । पिंडपितृपत्नपरमिति पृथ्वी चंद्रः । निर्गोपमृतेन
 हारीतोयैः नग्निमूर्तेः नाहिताग्निभिर्यतः ॥ पूर्ववचनेन साग्निः सान्नेः ग्निश्चोच्यते । तेनोभया
 मिहीनस्यनेत्युक्तं । तन् ॥ पूर्वोक्तदिशा गतिः संभवे अग्निपदस्य सान्नेः ग्निपरत्वे मानाभावात्
 । वक्ष्यमाणानिन्यानि त्यस्यो गविरोधानः । पितरो जनकस्येज्याया वृद्धतमनाहितं । समाहितव्रतः
 पश्चात्त्वान्यजेत् पितामहानिति । पृथ्वी चंद्रोदये पमवचो विरोधाच्च । अपरकोपिसमात्तेन
 ब्रह्मचारी स्वयमेव नादी आइं कुर्यादित्याह अतः पूर्वमेव साधुः । नोपदेवोप्येवमाह । पनुमते ।
 जीवत्पितृः पुत्रनामकर्मणेन वृद्धिश्चाइं । हारीतीये जन्मादौ इत्यादि शब्देन तन्मात्रावपि उद्वा
 हे पुत्रजनने पित्रेऽप्यसौमिके मखे । तीर्थे ब्राह्मण आयाते षडेते जीवतः पितृरिति मैत्रपरिशि
 छे उद्वाहे एव तस्योपसंहा रत् । एवं पत्रसुत संस्कारदिपदेन दस्युहाहादिपामेवेति । तन् ॥ उद्वा
 हपदस्य स्वविवाहपरत्वस्यापि संभवात्पुत्रविवाहापरत्वे मानाभावात् ॥ अतो जन्मादाविति सर्वसंस्कार
 रसंग्रहः । तथा च कात्यायनः ॥ स्वपितृभ्यः पिता दद्यात्सुत संस्कारकर्मसु पिंडोद्दहनात्तेषां त
 स्याभावे नुनात्क्रमात् । सुतानां चोलादिसंस्कारेषु पितापितृभ्यः पिंडोद्दहः । पिंडदेः शहरश्चैषा
 मिति दर्शनात् । उद्दहनाद्दिवाहपर्यंतं दद्यात् । विवाहश्च प्रथमः नादी आइं पिता कुर्यादाद्ये पा
 शिग्रहे वृधुः । अत ऊर्ध्वं प्रकुर्यात् स्वयमेव नुनादिकमिति स्थितेः । तस्य पितृभावेन क्रमात् ।
 असंस्कृतात्सु संस्काराणां भ्रातृभिः पूर्वसंस्कृतै रितियः कर्तृकर्मः तेन क्रमेण ज्येष्ठभ्रात्रादि देया
 दिति चंद्रिकादयः । हेमाद्रिस्तु तस्य पितृभावेयः पितृव्यमानुलादिः संस्क्रुयान्तसतत्क्रमात्सं
 स्कार्यपितृक्रमादद्यान्तु स्वपितृभ्यः इति व्याचक्ष्यौ ॥ समात्तेन स्यापि विवाहप्राचीनसुतसं
 स्कारत्वात्पितृवै नादी आइं कुर्यात् ॥ तदभावे ज्येष्ठभ्रात्रादिः तदभावे स्वयमेव कुर्यात् । उपन
 यनेन कर्माधिकारस्य ज्ञानत्वात् एवमाद्यविवाहे पीति पृथ्वी चंद्रचंद्रिकादयः । पदानु पितृरि
 संसृतेऽपि पितृवै नादी आइं कुर्यात् । संस्कार्यपितृपितामहादिभ्यो दद्यात् पितृरौज
 नकस्येज्याया वृद्धतमनाहितं समाहितव्रतः पश्चात्त्वान्यजेत् पितामहानिति पृथ्वी चंद्रोदये
 पमोक्तेः ॥ जीवत्पितृकस्य विशेषमाह वक्रत्यायनः ॥ वृद्धोतीर्थे च सन्यसेताते च पतिते तथापि
 भ्यः एव पिता दद्यात्तेभ्यो दद्यात्स्वयं सुतः पत्नवद्वचपरिशिष्टे । जीवत्पितासुतसंस्कारे मानमा
 त्तमहोयः कुर्यात् । तस्या जीवसोभातामहस्येवेति तन्न क्वास्वोपायो भवेति दिकः । स्मृतितत्या
 दिभ्योऽग्र्येषु जीवन्मातृकः पितामहादिभ्यो वृद्धो दद्यात् । जीवतमिति दद्यात् । वाभेनापान्ना
 देके द्विज इति कात्यायनोक्तेः । जीवतस्मिन्सुताः कुर्युः पितामहाः सहेवतु तस्यांचेवतु जीव

मातस्याः श्वश्रेतिनिश्चय इति हारीते क्लेते लुक् ॥ तस्मिन् भर्तृणि ॥ दक्षिणात्या लुक् पूर्वोक्तस्य सपिंडी
 कारणादिविषयत्वात् ॥ जीवेतुपदिवर्गाघस्तं वर्गंतुपरित्यजेदिति वचनात्तद्गस्य लोपस्वेत्कारः
 पत्न्युद्विकारोपारस्करः ॥ निवेककाले सोमेव सीमते न्ययने तथा ॥ सेपुसवने प्रादेकमेव
 वृद्धि वचन इति ॥ तत्र गर्भाधानादौ कर्मो गजातकर्मो दावुक्त्तु वृद्धिः प्राह पृथगेवा ॥ वृद्धि वरिभु
 क्तेः ॥ गौड निवेधेमात्म्ये ॥ अन्तप्राशेव सीमते पत्रोत्तनिमिक्ते के पुसवेव निवेके वचनवेष
 प्रवेशने ॥ वेदजनजलादीनां प्रतिशयां तथैव च ॥ नीयेयात्रा वयोत्सर्गे वृद्धिः प्राह प्रकीर्तितं
 अत्र भूतनिमित्तानां वृद्धित्वं भाविनिमित्तानामंगत्वं ॥ वृद्धि शब्दसहस्रांतिदेश्य इति गौडः
 अत्यंतु निषेकादौ कर्मो गवृद्धिः प्राहयोः समुच्चयमाह ॥ नादी प्राह संज्ञान्भयाः युगता ॥
 अथेति कर्तव्यता ॥ पृथ्वीवंशे दमे वृद्ध परशरः ॥ मालत्या शतपत्रवामसिका कुञ्जयोरपि
 केतव्याः पारलाया वादे यामालानुलोहिताः ॥ प्राह मालानिषेधस्यापमपवादः ॥ तथा ॥ सु
 वेधभूषणोस्तत्र सालंकारस्तथानरैः कुंकुमाद्यनुलिङ्गागे भव्यसुत्रास्यगोः सह ॥ स्त्रियोपि स्यु
 लथाभूतागीतनुत्यादिद्विधाः ॥ हेमाद्रौ ब्रह्मांड ॥ कुशस्थाने सुद्वीः स्युर्मंगलस्याभिवृद्धये
 कुशाभिवृद्धयेते कंदोगपरिशिष्टे ॥ प्रातरामत्रितानविमानपुमानुभयतस्ततः ॥ देवविश्र
 च्च ॥ वैश्वदेवोदो विप्रोपित्रादीनामैकैकस्य द्वौ द्वाविनिविशति ॥ त्रिकेवाद्वा विन्यष्टो विप्रः
 अत्र विप्रालाभे स्त्रियोपि भोज्याश्याहाशाकै वृद्धवसिष्ठः ॥ मान् प्रादे तु विमालामलाभे पू
 जयेदपि पतिपुत्रान्विताभ्यभ्योषितोष्टीकुलोद्भवः ॥ मान् त्रिकेचतस्त्रः प्रातामही त्रिकेचेन
 द्याविनि ॥ हेमाद्रिः ॥ अत्र विप्रे प्राश्रुत्वा विप्रः ॥ पाघेपि अचतुरस्तं मंडलमिति जपनः ॥ हेमाद्रौ ब्र
 ह्मेपि ॥ विप्रान् प्रदक्षिणावर्तै प्राश्रुत्वा नुपवेशयेत् कंदोगपरिशिष्टे ॥ गोत्रनामभिरामं अ
 पितभ्योर्ध्वं प्रदापयेत् ॥ नात्रापसव्यकारां नपित्रैर्नीयमिष्यते ॥ अष्टात्रकरान् पुमान् कार
 यांश्च पवित्रकान् ॥ कृत्वा ध्यंसं प्रदातव्यं नैकैकस्या त्रयीपते ॥ पित्रो देहो द्वौ विभोतयो देक्षित
 हस्तो संयोज्य प्रथमोपवेशितविप्रकरोपरि तंत्रेण द्वयोरर्घ्यं दद्यादित्यर्थः ॥ वद्वचकारिकायां तु
 दत्तार्घ्यं देकदेशः स्यादर्थदानमिति हिजा ॥ आदृत्तिरिति मत्रस्य प्रतिब्राह्मणमिष्यते ॥ प्रतिहि
 जपृथक्कुर्यान्निवीतुर्घ्यानुमंत्रिणमित्युक्ते ॥ मधुमध्विति यत्तत्र त्रिजैपोशितुमिच्छतां ॥ गा
 मत्रनंतरं स्तोत्रमधुमत्रविवर्जितः ॥ नचाप्रतुजपेदत्र कदाचिन्नुत्सुकं ॥ तथा ॥ संपन्न
 मिति तत्रास्यप्रस्थाने विधीयते ॥ सुसंपन्नमिति प्रोक्ते शेषमन्ननिवेदयेत् ॥ अक्षय्योदकस
 नंच अर्घ्यदानवदित्यते ॥ षड्वेवनिमतकुर्यान्नचतुर्थ्यो कदाचन ॥ चंद्रोदयेवाह्ये ॥ पठेच्छु
 निरुक्ते तु स्वस्तिसूक्ते शुभतथा ॥ नादीमुरवानपितृभक्त्या सांजलिश्च समाह्वयेत् ॥ तथा ॥
 शाल्पन्नदधिमध्वक्ते वदणामवांलथा मिथीकृत्वा तु चतुरः पिंडान् श्रीफलसन्निभान् ॥
 दद्यान्नादीमुत्तेभ्यश्च पितृभ्यश्चिप्रवंकं ॥ द्राक्षामलकमलानियवोश्च विनियोजयेत् ॥ ता
 न्येव दक्षिणार्थं तु दद्याद्विषे सुसंवदां ॥ तत्रैव चतुर्विंशतिमते ॥ द्वौ द्वौ चाभ्युदयेपिंडवैकैकस्य
 विनिक्षिपेत् ॥ एकं नाम्ना परतस्मां दद्यात्पिंडान् पृथक् पृथक् ॥ वसिष्ठः ॥ प्राश्रुत्वा देवती

येन प्राकूलेषु कुशेषु च दत्त्वा पिंडान् कुर्वीत पिंडपात्रमथो सुखं । नां दीमुखेभ्यः पितृभ्यस्वाहेति वा
 पिंडदानमंत्रश्चिंतयति । अत्र पिंडाः कृताकृता इत्युक्तं तत्रैव भविष्ये ॥ पिंडनिर्वपनं कुर्यान्न वा
 कुर्याद्विचक्षणः ॥ वृद्धिश्चादे महाबाहो कलधर्मानवेक्ष्यतु ॥ कृगलेपः ॥ अमोकरागमर्थे च
 बाहनेचावनेजनं पिंडश्चादे प्रकुर्वीत पिंडहाने निवर्तते । तेनात्र भोजनस्यैव प्रधानत्वाद्यदिवि
 प्रस्यवमनंतदातस्यैव पावरास्यपुनरवृत्तिरिति सिद्धं ॥ अत्र संकल्पे विशेषः प्रयोगपरिज्ञाने सं
 ग्रहे । शुभाशौचप्रथमानेन वृद्धौ संकल्पमाचरेत् ॥ नवध्यापदिवा कुर्यान्महान्दोषो भिजापते ॥
 नामगोत्रादिनिषेधोप्यत्रैवनतु सपिंडकश्चादेरिति स एव । अत्रापेकमः । नां दीश्चादे देवक्षणाः
 कियतामिति द्वौपुगपन्निमंत्र्य । उक्तं येति विप्रोभ्यापुगपदुक्ते प्राप्नोत भवतो प्राप्नोत विप्र
 देववत्सि अत्र वृद्धवचनानेन विप्रद्वये प्रयोगं कुर्यात् । आहिनाग्नेस्तु हेमाद्रौ माह्ये ॥ योगौत वि
 द्यमाने पितृद्वौ पिंडान्निवेद्येत् । पतंति पितरस्तस्य नरके स च पच्यते । बद्धच परिशिष्टे ॥ द्वौ
 औपवित्रे पवित्राणि चत्वारि शन्नो देवी रित्यनुमंत्रिता सुयवानावपतिमुवा सितो मदेवत्याग्र
 सवो देवमिर्मितः । प्रत्नवद्विः प्रत्नः पृथ्व्यानां दीमुखान् पितृनि मानलोकान् श्रीरागि नः स्वाहेति
 स्वाहाभ्यो इति पृच्छति विश्वेदेवा इदेवाभ्यो नां दीः ॥ (वा) पितर इति यथा लिपि मध्यादनमां
 ६ ॥ इति निर्गोपसिंधौवनुर्थपरिच्छेदेऽप्राहुर्निर्गोपः ॥ २६१ ॥
 नां दीमुखेभ्यः पावमानोः शंखतीरं दीरपतिरथ्यं च प्रावयेत् मधुवातेन च स्थाने उपास्मे गाव
 तेति । पंचमधुमतीः प्रावयेदक्षचमी मदेतेति च षष्ठी युक्तशेषेणैकेकस्य द्वौ द्वौ पिंडौ दद्यादिति
 चंद्रिकाया वृद्धवसिष्टः ॥ तन्निमंत्रतु संपन्नदेवैरुचितमित्यपि ॥ अधिककेंधुमिश्चात्र पिंडाः कार्य
 यथाक्रमं ॥ कात्यायनः ॥ त्वत्सुवाजनमिति विप्रोश्चैव विसर्जयेत् । नां दीमुखः पितरः प्रियता
 मित्यक्षय्यस्थाने स्वधावाचयिष्यत्स्य स्थानेनां दीमुखान् पितृन्वाचयिष्यत् इति न स्वधां प्रपु
 जीतेति अत्र साग्नि रग्निर्वाः दौ वैश्वदेव कुर्यात् ॥ आदौ वृद्धौ स्ये चातमध्यश्चादेत्
 पावेणो एकाद्विष्टे निवृत्ते तु वैश्वदेवो विधीयते इत्याशां केशंखायन परिशिष्टात् । हेमाद्रौ न श
 षमन्नमनुत्वाप्यवैश्वदेवक्रियाततः । आहान्निश्चादुशेषेण वैश्वदेव समाचरेदिति चतुर्वि
 शतिमतेनां दीश्चादेत्येते वैश्वदेव उक्तः । बद्धचानामपितृत्वालोचना तत्रैवा । श्रौतं तनुयेषां प
 रिशिष्टं तद्विषयमन्यविषयं वा ज्ञेयं । ॥ अत्र आहं गतपरां नेत्कृतं प्राक ॥ ॥ इति
 श्रीजगद्गुरुनायणामहात्मज एमकृष्णभट्टसूक्तमलाकरभट्टकृते निर्गोपसिंधौ वृद्धिश्चा
 दे ॥
 ॥ अथ जीवन्पितृकश्चादे ॥ ॥ तत्रानेके पद्याः दृश्यन्ते ॥
 जीवंतपितरं भोजयित्वा परपोः आहुं कुर्यादित्येकः । होमानमेव कुर्यादित्यन्यः ॥ होमानः पितृ
 यज्ञः स्याज्जीवे पितरि ज्ञानतः पितरं भोजयित्वा वा पिंडो निवृत्त्याप्यनुश्रियत्यज्ञात्प्राक्तेः । प
 दि जीवे पितृना न दद्यात् । आहोमान्कृत्वा विरमेदित्यापस्तंबोक्तेश्च । जीवतां पिंडान्मौ हुत्वा पर
 पो देयमित्यपरः । जुहुयाज्जीवेभ्यश्चलापुनोक्तेः । जीवतामजीवतां च पिंडं नमितीतरः
 जीवतामजीवतां वा देयमेवेति हिरण्यकेनुरिति निगमात् । तस्याज्जीवयित्वा कुर्याद्वाभ्यामे

वनसंश्रयति भविष्योक्तैर्वाभ्यामेवेत्यम् । एतेपक्षाः कलौ निविष्टाः । प्रत्यक्षमर्चनेऽप्यहर्निवि
 क्षे मनुजवृत्तं पिंडनिर्वपणं चापि महापातकं संमितमिति पृथ्वीचंद्रोदये भविष्योक्तेः । चंद्रिका
 प्येवं ॥ तस्मात्पितरि जीवति आह्वानं भवेत्येकः पक्षः ॥ सपितुः पितृकृत्येषु अधिकारो न वि
 द्यत इति कात्यायनोक्तेः ॥ जीवति तरे वैपुत्रः आह्वानं कालविवर्जयेदिति हारीशोक्तेश्च ॥ पितुः
 पित्रादिभ्यो दद्यादिति सिद्धांतः ॥ अथ माणो नु पितरि पूर्वेषामेव निर्वपेदिति मन्त्रैः ॥ पितुः पितृभ्यो
 वा दद्यात् सपितेत्यपराशुरिति कात्यायनोक्तेश्च ॥ अथ बहुसंमतः पक्षः ॥ अन्ये शास्त्रभेदे न ज्ञे
 याः ॥ एवं जीवन्मातामहेनाप्यूहेन कार्यं ॥ आतामहानामप्येव आह्वानं कुर्याद्विचक्षणा । मंत्रो हेन
 यथा न्यायं शेषाणां मंत्रवर्जितमिति विष्णुक्तेः ॥ एवं मात्रादिकस्यापितथा मातामहादिवे इति ।
 पृथ्वीचंद्रोदयेऽपि पुराणाच्च ॥ पितरि जीवति तु स्वमातरि मृताया मपि पितुरेव मातृमातामहयोः कुर्यात् ॥ येभ्य एव पिता दद्यादिति वक्ष्यमाणं वचनादिति पितामहचरणाः ॥ मदनरत्ने तु जीवत्यितास्त
 मातृमातामहयोर्दद्यादित्युक्तं । कालादर्शयेव ॥ मृतं तु पितरि जीवन्मातृकः पितामहादिभ्यो च
 द्वौ दद्यादिति स्मृतितत्त्वादिगोडयथाः ॥ दाक्षिणात्यास्तु ॥ पितृवर्गं मातृवर्गं तथा मातामहस्य च ॥
 जीवन्मयादिवर्गो घृते वर्गं तु पितृव्यजेदिति वचनात्तदर्थं त्याग एवेत्याहुः ॥ एवं पितृसंन्यस्तपितृका
 देरपि ज्ञेयं । उद्धौतीर्थे च संन्यस्तेनाते च पतिने सति । येभ्यः एव पिता दद्यात्तैभ्यो दद्यात्संन्यस्तं नृणां इति
 षट्त्रिंशत्तन्मातृसंन्यस्ते जीवतीत्यर्थः ॥ मृतं तु संन्यस्तेन दाये वदेयं । मृतेऽपि परेभ्य एवेति गोपः ॥ का
 त्यायनोपि । ब्राह्मणादिहनेनाते पतिनेऽसंगवर्जिते । व्युत्क्रमाच्च मृते देयं येभ्य एव दद्यात्स्यौ ॥ अ
 यं च संन्यस्तपित्रादेरविशेषात् सद्य आह्वेधिकारः ॥ एतं त्रिदेऽप्युक्तं ॥ एकादशाह्वाणं वा त्रिकण्ड
 पितृस्येव । अह्वयेकादशे प्राप्ते पावरांतु विधीयत इति । उक्तं त्रिदेऽप्यह्वाणं देवप्रेतत्वं च वनापतेरनु
 शनसा विशेषोक्तेः ब्राह्मणादिहनेऽप्यदिनिषेधस्त्वेकदेशदिपरः । अतः परमहंसाजं चार्थिकादि
 किमपि न कार्यमिति श्रुत्वापि आह्वानं तदाद्यो गौडयथाः । इदमेव युक्तं ॥ यत्तस्मात्प्रोक्तोऽपि न्यः । दर्श
 आह्वं गप्राह्वं प्राह्वं चापरपक्षकं । न जीवन्मृतकः कुपोति तैलपरा मेव चेति । तत्संन्यस्तपिताद्यति
 रिक्तविषयं ॥ मेत्रायराग्यमपरिशिष्टं । उद्धोऽप्यजननेऽपि त्रिस्थालौमिके मखे । तीर्थेऽप्यह्वाणं चापाते
 वृते न जीवतः पितुः ॥ तत्रैव ॥ महानदीषु संकोसु तीर्थेषु च गमामृते । जीवन्मितापि कुर्वीत आह्वं पाव
 राण्यमेव च । गमामृते इति मातृव्यतिरिक्तविषयं । आन्वष्टकं गमामात्रौ सत्यां सच्चमृते इति मानुः
 आह्वं सुतः कुपोति नयेऽपि च जीवतीति तत्रैवोक्तेः । गमामात्रौ प्रासंगिकं । गमामसंगमो गत्यामानुः
 आह्वं समाचरेदिति वचनात् । तेन मृतमातृको गमामातृत्वात्वेण मातृक्योत्तं ॥ तज्जीवने तु । तीर्थे
 आह्वं मपि नेति कालादर्शं स्मृतिर्द्वेष्टादपः । अन्ये तु गत्या आह्वं नेति निषेधाद्यैः । सामान्यतः आह्वं
 तीर्थेऽप्यह्वं मवत्येव गमामित्याहुः । यदापितुः प्रतिनिधित्वेन गमामाति । तदा यज्ञमानस्य पितृ
 पितामहमपि नामहा इत्येव आह्वं । तत्र स्वमातुः पितृपत्नीत्येनेको द्विष्टकत्वात् मातृत्वेन प्रथमः कार्य
 णं कुर्यादिति त्रिस्थालीसेतो ॥ तच्च प्रत्युविस्तुपदाक्षयवदेऽपि त्रिस्थालीसेतो ॥ आह्वं न्येव न्येव न्येव
 भ्रमां न्ये इत्यपरे । संकोचहेत्वभावात्तत्र न्येव आह्वं निमानु कार्यो रीति युक्तं प्रतिभाति । यत्तु

दनपारिजाते। नजीवन्वितकः कुयोच्छ्राद्धमग्निमृतेद्विजः। येभ्यः एवपितादघातेभ्यः कुर्वीतसः
 ग्निकइतिमुमन्त्रकेः। साग्नेरवजीवन्वितकस्यतीर्थ्यादिश्राद्धमुक्तं। साग्नेरपिमेत्रापणीयशास्त्री
 यस्येवनाप्येषा। यदेतेजीवनः पितुरितितरिशिष्टएवाक्तेरितिरिजावलीदिवोदासाद्याः। तदयु
 क्तं। सौमनवंपिंडपितृयज्ञविषयं। संत्यलपित्राघतिरिक्तविषयंवेतिपृथ्वीचंद्रादयोक्तेः। वृद्धोती
 र्येवेत्यादेः साधारण्येननास्यापितथात्वाच्च। तथागिरग्नेरपिनादीश्राद्धमुक्तं। एवंपितामह
 जीवनेपितृयज्ञविशेषः पितृकृतजीवन्वितकनिर्गोपेक्षेयः॥ ॥ अथपितामहेजीवन्
 मृतेचपितरिषद्यपि पितामहोयातच्छ्राद्धंभुंजीतन्यत्रवीन्मनुरिति। मनुनाजीवनः पितामह
 सभोजनमुक्तं। तथापिप्रत्यक्षार्वनस्यपूर्वनिषिद्धत्वात्पितामहंविहायपितृप्रपितामहवरुद्धप्र
 पितामहेभ्योजेयां। पितामस्यतुवृत्तः स्याज्जीवेचापिपितामहः। पितुः सनामसकीत्येकीत्रेय
 त्पितामहमितिमुमन्त्रकेः। अप्येवसर्वमम्यतः पक्षः। यत्तुच्छ्रौटोपरिशिष्टे॥ पितामहेधियमा
 रोपितुः प्रतस्यनिर्वेपेत्। पितृसत्यवृत्तस्यजीवेत्त्रेयपितामहइति। एकपुरुषं द्विपुरुषवापावं
 रामाह तन्तीर्थपितृयज्ञपरं। रक्षापूर्वोक्तमेव। एवंपूर्वयोर्मृतयोः प्रपितामहेजीवतिपितृमात्रे
 तेपरयोजीवतोश्चरुद्धप्रपितामहादिभ्योजेयां। जीवंतमपिदद्याद्भजेतायात्नोदकेद्विजः॥ पितुः
 पितृभ्यावादद्यात्पितृत्यपराश्रुतिः। इतिकार्यापनोक्तेश्च॥ एतत्सर्वंमसिक्त्याहहेमाद्रौविष्णु
 पितरिजीवतिपः श्राद्धेकुयोद्येषापिताकुर्यात्त्रेयाकुर्यात्पितरिपितामहेवजीवतितेषापिताम
 हः। पितरिपितामहेप्रपितामहेवजीवतिनैवकुर्यात्। यस्यपितामेतः स्यात्सपित्रेपिंडेनिधापय
 पितामहात्परभ्यांद्वाभ्यांदद्यात्। यस्यपितापितामहश्चप्रेतोस्यातांसनाभ्यांपिंडोदनापिताम
 हपितामहायदद्यात्। यद्यपिपितामहः सपित्रेपिंडेनिधापयपितामहात्परभ्यांद्वाभ्यांदद्यात्।
 यस्यपिताप्रपितामहश्चप्रेतोस्यातांसपित्रेपिंडेनिधापयपितामहात्परभ्यांद्वाभ्यांदद्यात्। यातामस्तान्
 मय्येवंश्राद्धेकुर्यात्। द्विचक्षणाः॥ मंत्रोहेनयथान्यापंशेषाणांमंत्रवर्जितमिति। चत्रपितृवन्वाता
 महेजीवति तत्पित्रादिभ्यः। यथातत्रविषुजीवन्तुनैवकुर्यात्तत्रात्रापीत्यादिसर्वमतिदेष्ये। ए
 वेमात्जीवनेपीतिश्रुतपराणीकालादर्शाः॥ तन्त्र॥ यभ्यएवेत्यादौषच्छ्रुतेत्येक्तिविशेष
 वाचित्वेनतदप्रसंगादितिदिक्॥ उत्तराह्येव्याख्यानप्राक्। यत्तत्रवितानेश्वरेणोक्तपित्रेपिंडेनि
 धायति पितुरेकोद्विष्टविधिनाश्राद्धंक्रत्वाप्रपितामहादिभ्यः पार्श्वेणंकुर्यात्॥ तद्युक्तममृतस
 पिंडीकरणाभावयक्षसपिंडीकरणास्थानापन्नेजेयं। युक्तमात्रममीतानानैवकार्योसपिंड
 तेतिवचनात्। दर्शादौपितुरेकोद्विष्टमेवकार्यम्। नजीवंतमतिदरानीतिश्रुतेः। जीवन्वित
 महोयस्यपिताचांतरितोभवेत् पितुरेकस्यदातव्यमेवमाहुर्मनीषिणः॥ इतिपुत्रपार्श्वोक्तेः
 पितामहेजीवतिवेपितयैवसमाययेदितिहारीतोक्तेश्च॥ शिशुत्तुयुक्तप्राप्तममीतानानैव
 कार्योसपिंडतापदिमातापदिपिताभर्तानैषविधिः स्मृतइतिमाधवीयेस्कांदीक्तेषुयुक्तम
 मृतसपिंडीकरणाभावः पितृव्यादिविषयइत्याहः एषविधिर्निषेधरूपः। त्रिषुजीवन्तुविष्णु
 रहः। त्रिषुजीवन्तुनैवकुर्यादिति। एतददर्शादिविषयं। नादीश्राद्धनपरभ्यस्त्रिभ्योभवमेवेति

वनसंशयं प्रति भविष्योक्तेर्वाभ्यामेवेत्यन्वयः । एतेपक्षाः कलौ निविद्धाः । प्रत्यक्षमवचनं आदे निवि
इमं नुरद्रवीत् चिं ड निर्वपणं चापि महापातकं संमितमिति पृथ्वीचंद्रोदये भविष्योक्तेः । चंद्रिका
व्येवं ॥ तस्मात्पितरि जीवति आह्वानारं भएवेत्येकः पक्षः ॥ सपितुः पितृकृत्येषु अधिकारो न वि
द्यत इति कात्यायनोक्तेः ॥ जीवत्यितरि वैपत्रः आह्वकाले विवर्ज्येदिति हारीतोक्तेश्च ॥ पितुः
पित्रादिभ्यो दद्यादिति सिद्धांतः ॥ भ्रिममारोनुपितरि पूर्वेषामेव निर्वयेदिति मन्त्रोक्तेः ॥ पितुः पितृभ्या
वा दद्यात् सपिते न्यपराश्रुतिरिति कात्यायनोक्तेश्च ॥ अप्येव ह्यसमतः पक्षः ॥ अन्ये शाखाभेदे न ज्ञे
याः ॥ एवं जीवन्मातामहेनाप्युहेन कार्यं ॥ मातामहानामप्येव आहुं कुर्याद्विचक्षणा । मंत्रोहे न
पथान्यायं शेषाणां संवर्जितमिति विस्मृतेः ॥ एवं मातादिकस्यापि तथा मातामहादिवे इति ।
पृथ्वीचंद्रोदये न्निपुणरात्राच्च ॥ पितरि जीवति नु स्वमानरि मृतानामपि पितुरेव मातृमातामहयोः कु
र्यात् ॥ येभ्य एव पिता दद्यादिति वक्ष्यमाणवचनादिति पितामहचरणाः । मदनरत्ने तु जीवत्यितास्त
मातृमातामहयोर्दद्यादित्युक्तं । कालादर्शे व्येवं । मृते तु पितरि जीवन्मातृकः पितामहादिभ्यो व
द्धौ दद्यादिति स्मृतितत्वादिगोऽयंथाः ॥ दाक्षिणात्यास्तु ॥ पितृवर्गे मातृवर्गे तथा मातामहस्य च ॥
जीवेत्तु पदिवर्गो घलंतु वर्गे तु पतिव्यजेदिति वचनात्तद्गत्याग एवेत्याहुः । एवं पतितस्य स्तपितृका
देरपि ज्ञेयाः ॥ चद्धौ तीर्थे च संन्यसेताते च पतिते सति । येभ्यः एव पिता दद्यात्तैभ्यो दद्यात्स्य सुत इति
षट्त्रिंशत्तानात् संन्यसे जीवतीत्यर्थः । मृते तु संन्यसेत दाद्ये वदेयं । मृते पिपरेभ्य एवेति गोऽयः । का
त्यायनोपि । ब्राह्मणादिहेतौ ते पतिते संगवर्जिते । व्युत्क्रमाच्च मृते देयं येभ्य एव ददात्यसौ ॥ अ
यं च संन्यस्तपित्रादेर विशेषात् सद्यश्चाहुः अधिकारः ॥ एतच्चिदं २ परम् ॥ एकादशाहवर्षाणां वाधिकं य
पितृस्येव । अहमेकादशे मात्रे पावरांतु विधीयत इति । उक्तच्चिदं २ ग्रहणादेव प्रेतत्वेनैव जायते इत्यु
श्रुतसा विशेषोक्तेः ब्राह्मणादिहेतौ श्यादिनिषेधस्त्वेकदेशदिपराः । अतः परमहंसानां वादिकादि
किमपिन कार्पमिनि शूलपाणि आहुतत्वादेयो गोऽयंथाः । इदमेव युक्तं ॥ यत्र हेमाद्रौ कौडिन्यः । दर्श
आहुं गया आहुं आहुं चापरपक्षकः । न जीवत्यितृकः कुर्यात्तिलेषुणामेव चेति । तत्संन्यस्तपित्राद्यति
रिक्तविषयं ॥ मैत्रायणीयपरिशेषः । उद्धो देवत्रजननेन विवेक्षासौमिके मखे । तीर्थे ब्राह्मण आयाते
घडेते जीवतः पितुः ॥ तत्रैव ॥ मरुतं दीपुसर्वो सुतीर्थेषु च गयामृते । जीवत्यितापि कुर्वीत आहुं पाव
राधुं च वत् । गयामृते इति मातृव्यतिरिक्तविषयः । आहुं ह्यवगया मात्रौ सत्यासच्च मृते हनि मातुः
आहुं सुतः कुर्वीत्यित्येपि च जीवतीति तत्रैवोक्तेः । गया मात्रौ भासं गि क्वा । गयां प्रसंगे गत्वा मानुः
आहुं समाचरेदिति वचनात् । तेन मृतमातृजोगया मातसा वेषा मावृज्यताम् ॥ तन्जीवने तु । तीर्थे
आहुं मपिनेतिकालादर्शे स्मृतिर्देष्यादयः । अन्ये तु गत्वा आहुंनेति निषेधार्थः । सामान्यतः आहुं
तीर्थे आहुं भवेत्येव गयायामित्याहुः । पदापितुः पतिनिषिद्धेन गयायाति । तदायजमानस्य पित
पितामहपितामहा इत्येव आहुं ॥ तत्र स्वमातुः पितृपत्नीत्येनेको द्विचक्रत्वात्मातृत्वेन पुनः पाव
राहुं कुर्यादिति त्रिस्त्यलौसेतो ॥ तच्च फल्युविष्णुपदास्यपवरेष्वेति केचित् । आहुं न्येवैव न्येव । म
अमां न्ये इत्यपर । संकोचहेत्वावात्तत्रत्यस्येव आहुं निमानु कार्याणीति युक्तं पतिभातिः । यत्र म

दनपारिजाते। नजीवत्यितकः कुर्याच्छ्राद्धमग्निमृतेद्विजः। येभ्यः एवपितादद्यात्तेभ्यः कुर्यात्तस्य
 ग्निकउत्तिसुमन्त्रकेः। साग्नेरवजीवत्यितकस्यतीर्थ्यादिश्राद्धमुक्तं। साग्नेरपिमेत्रापरागीपशाखी
 पश्येवनाच्येयं। यदेतेजीवनःपितृरितितत्परिशिष्टएवोक्तेरितिरत्नावलीदिवादासाद्याः। तदपु
 क्तं। सोमंतवेपिंडपितृपुत्रविषयं। संन्यस्तपित्राद्यतिरिक्तविषयंवेतिपृथ्वीचंद्रोदयोक्तेः। वदोती
 र्येवेत्यादेः साधारण्येननास्यापितथात्वाच्च। तथाग्नेरपितादोश्राद्धमुक्तंपाकः। एवंपितामह
 जीवनेपिज्ञेयं। विशेषः पितृकृतजीवत्यितकनिर्गोपज्ञेयः॥ ॥ अथपितामहेजीवति
 मृतेचपितरियुध्यपि पितामहोवातच्छ्राद्धंभुंजीतेत्यत्रवीन्मरुरिति। मनुनाजीवनःपितामह
 सभोजनमुक्तं। तथापिप्रत्यक्षावृत्तस्यपूर्वेनिषिद्धत्वात्पितामहेविहायपितृप्रपितामहवृद्धप्र
 पितामहेभ्योज्ञेयो। पितापस्यनुवृत्तः स्याज्जीवेच्चापिपितामहः। पितुःसनामसंकीर्त्यंकीर्तये
 त्यपितामहमितिमन्त्रकेः। अथमेवसर्वमम्नतःपक्षः। यत्तुच्छ्रद्धागपरिशिष्टं। पितामहेभ्रियमा
 गोपितुःप्रेतस्यनिवेपत। पितृस्तस्यचरत्तस्यजीवेत्तस्यपितामहइति। एकपुरुषंद्विपुरुषवापावं
 णामह तन्तीर्थपितृपुत्रपरं। वृद्धाश्रुंक्तमेव। एवंश्रुंतेमृतयोःप्रपितामहेजीवतिपितृमतेमृ
 तेपरयो जीवतोश्चवृद्धप्रपितामहादिभ्योज्ञेयो। जीवंतमपिदद्याद्भेतायानोदकेद्विजः। पितुः
 पितृभ्योवाद्यत्तपितेत्यपराश्रुतिः। इतिकात्यायनोक्तेश्च॥ एतत्सर्वंनमसिक्त्याहहेमाद्रौविष्णु
 पितरिजीवतिपः श्राद्धकुर्याद्येषापिताकुर्यात्तेषांकुर्यात्पितरिपितामहेचजीवतितेषांपिताम
 हःपितरिपितामहेप्रपितामहेचजीवतिनैवकुर्यात्। यस्यपितामेतः स्यात्सपित्रेपिंडनिधापप्र
 पितामहात्यराभ्यांद्वाभ्यांदद्यात्। यस्यपितापितामहश्चप्रेतोस्यात्सनाभ्यांपिंडोदत्तापिताम
 हपितामहायदद्यात्। यद्यपिपितामहःसपित्रेपिंडनिधापपितामहात्यराभ्यांद्वाभ्यांदद्यात्।
 यस्यपिताप्रपितामहश्चप्रेतोस्यात्सपित्रेपिंडनिधापपितामहात्यराभ्यांदद्यात्। मातामस्तान्
 मय्येवश्राद्धकुर्यात्। द्विचक्षणाः॥ यज्ञोहेनयथान्यायंशेषाणांमंत्रवर्जितमिति। अत्रपितृवन्माता
 महेजीवति तन्त्रिजादिभ्यः॥ यथातत्रविषु जीवत्युनैवकुर्यात्तत्रात्रापीत्यादिसर्वमतिदेष्यं। ए
 वेमातृजीवनेपीतिश्रुतपारगीकालादर्शाः॥ तन्त्र॥ येभ्यएवेत्यादौषच्छ्रद्धादेव्यक्तिविशेष
 वावित्तेनतदप्रसगादितिदिक॥ उत्तराहुव्याख्यात्राक। यत्तत्रवित्तोन्धरेणोक्तपित्रेपिंडनि
 धायेति पितुरेकोद्विष्टविधिनाश्राद्धंकृत्वाप्रपितामहादिभ्यःपार्वणंकुर्यात्॥ तद्यत्कममृतस
 पिंडीकरणाभावयत्सपिंडीकरणास्थानापन्नज्ञेयो। व्युत्क्रमात्प्रमौतानानैवकार्योसपिंड
 तेतिवचनात्। दर्शादौपितुरेकोद्विष्टमेवकार्यम्। नजीवंतमतिदद्यातीतिश्रुतेः। जीवत्यिता
 महोयस्यपिताचांतरितोभवेत् पितुरेकस्यदातव्यमेवमाहर्मनीषिणाः॥ इतिपुत्रपार्श्वोक्तेः
 पितामहेजीवतिवेपितयैवसमापयेदितिहारीतोक्तेश्च॥ शिष्टानुव्युत्क्रमात्प्रमौतानानैव
 कार्यासपिंडता पदिमातापदिपिताभक्तानेषविधिः स्मृतइतिमाधवीयेस्कादोक्तेषुव्युत्क्रम
 मृतसपिंडीकरणाभावः पितृत्यादिविषयस्याहः एषविधिर्निषेधरूपः। त्रिषुजीवत्युविष्णु
 रहः त्रिषुजीवत्युनैवकुर्यादिति। एतददर्शादिविषयः। नादीश्राद्धनपरभ्यस्त्रिभ्योभवत्येवेति

वनसप्तप्रतिभविष्योक्तेषोभ्यामेवेत्यन्पः । स्तोपस्याः कलौनिषिद्धाः । प्रत्यक्षमर्चनेषाद्देविवि
दंमनुरव्वीत् पिंडनिर्घपरां चापिमहापातकं संमितमिति पृथ्वीचंद्रोदये भविष्योक्तेः । अदिका
प्येवं ॥ तस्मात्पितरि जीवति आह नारं भएवेत्येकः पक्षः ॥ सपितुः पितृकृत्येषु अधिकारो न वि
द्यत इति कात्यायनोक्तेः ॥ जीवति तरे वैपुत्रः आह कालं विवर्जयेदिति हारीतोक्तेः ॥ पितुः
पित्रादिभ्यो दद्यादिति सिद्धांतः ॥ भ्रिममाणो नु पितरि पूर्वेषामेव निवेदयेदिति मन्त्रकः ॥ पितुः पितृभ्या
नादद्यात् सपिते न्यपराश्रुतिरिति कात्यायनोक्तेः ॥ अयं बहुसमतः पक्षः ॥ अन्ये शास्त्राभेदे न ज्ञे
याः ॥ एवं जीवन्मातामहेनाप्युहेन कार्यं ॥ मातामहानामप्येव प्रादुर्कृषी द्विषस्वरा । मन्त्रो हे म
मथान्यापं शेषाणां मंत्रवर्जितं मिति विस्मृतेः ॥ एवं प्राग्नादिकस्यापितथा मातामहादिवे इति ।
पृथ्वीचंद्रोदये ग्निपुराणाच्च ॥ पितरि जीवति नु स्वमानरि मृताया मपि पितुरेव मातृमातामहयोः कु
र्मात् ॥ येभ्य एव पिता दद्यादिति वक्ष्यमाणवचनादि निपितामहचरणाः ॥ मदनत्वे नु जीवन्पितास्त
मातृमातामहयो दद्यादित्युक्तं ॥ कालादर्शे व्येवं ॥ मृते नु पितरि जीवन्मातृकः पितामहादिभ्यो व
द्धौ दद्यादिति स्मृतिनत्वादि गौडग्रंथाः ॥ दाक्षिणात्यास्तु ॥ पितृवर्गे मातृवर्गे तथा मातामहस्य च ॥
जीवेत्तु यदि गोद्युक्तं वर्गे नु परित्यजेदिति वचनात्तद्गर्भान्वाग एवेमाहुः ॥ एवं पितृसंन्यस्तपितृका
देरपि ज्ञेयं ॥ यद्द्वौ तीर्थे च संन्यसेताते च पतिते स्ति । यभ्यः एव पिता दद्यात्तेभ्यो दद्यात्स्वयं सुतरति
षट्त्रिंशन्मातात् ॥ संन्यसे जीवतीत्यर्थः ॥ मृते तु संन्यसेत दाद्ये वदेय ॥ मृते पिपरेभ्य एवेति गोश्रः ॥ आ
त्मापनोपि ॥ ब्राह्मणादिहनेनाते पतिते संगवर्जिते ॥ व्युत्क्रमाच्च मृते देयंभ्य एव दद्यात्सौ ॥ अ
यं च संन्यस्तपित्रादेरविशेषात् सर्वप्रादेधिकारः ॥ एतद्विदेऽपरम् ॥ एकादशाहं चार्धं वा चार्धं कथं
पितृस्येव ॥ अत्र न्येकादशे प्राप्ते पावणानुविधीयत इति । उक्तत्रिदेऽग्रहणादेव प्रेतत्वेनेवनापनेरमु
श्रनसाविशेषोक्तेः ॥ ब्राह्मणादिहनेरप्यादिनिषेधस्त्वेकं दंशदिपरः ॥ अतः परमहंसानां चार्धिकादि
किमपिन कार्यमिति मूलपाणि आह नत्वा द्यो गौडग्रंथाः ॥ इदमेव युक्तं ॥ यत्र हे मादौ कौटिल्यः ॥ दश
प्रादंगया प्रादं प्रादं चापरपक्षकं ॥ न जीवन्पितृकः कुर्यात्तिलैलेपेणामेवचेति । तत्संन्यस्तपिमाद्यति
रिक्तविषयं ॥ भेन्नायणीपपरिशिष्टे । उद्वाहेपुत्रमनेनेपित्रेष्वालोमिके मखे । तीर्थे ब्राह्मणा आयागे
घडेते जीवतः पितुः ॥ तत्रैव ॥ महानदीषु सर्वोसु तीर्थेषु च गयामृते । जीवन्पितापि कुर्यात् प्रादं पाव
णममवत् ॥ गयामृते इति मातृव्यतिरिक्तविषयं ॥ आनुष्ठस्वंगया मात्रौ सत्यासच्च पुनेहमि मातुः
प्रादंसुतः कुर्यात्सिर्षेपि जीवन्पितृवोक्तेः ॥ गयामात्रौ मासं गि कया । गयामसंगमो गत्यामातुः
प्रादंसमाचरेदिति वचनात् ॥ तेन मृतमातृजोगयायात्सार्धं मावै कुर्यात् ॥ तज्जीवने नु । तीर्थे
प्रादं मपिनेतिकात्वादर्शस्मृतिर्दय एवाद्यः ॥ अन्ये तु गत्वा प्रादंनेति निषेधाद्यैः ॥ सामान्यतः कार्यं
तीर्थे प्रादं भवत्येव गयापामिनाहुः ॥ पदापितुः मतिनिधित्वे भगवां पाति । तदापञ्चममस्य पित
पितामहमपिनामहाशमेव प्रादं ॥ तत्र स्वमातुः पितृपत्नीव्येने कोटिं कृत्वा मातृव्येन पुत्रः पार्ष
णं कुर्यादिति त्रिस्यलीसेतो ॥ तत्र प्रत्युविष्णुपदाक्षयवेदेभ्येति ज्ञेयित् ॥ आद्यं न्येदयेन्ये ॥ म
भ्रमां न्ये इत्यपरे ॥ संकोचहेत्वभावात्तत्रत्य सर्वप्रादानि मातृकार्यो रीति युक्तं मतिभाति । पशुग

एवावहवः उत्राः शीलवन्तो युष्मन्विताः तेषां तु समवेतानां यद्येकोपि गयां ब्रजेत् ॥ तारितास्यो
यनेन स्याति परमां गतिमिति ॥ हेमाद्रौ कौर्मोक्तेः ॥ काम्येपि दानहोमादावनुसृत्यैवाधिकारः
इत्यासाध्यजपादौ तां विनापि ॥ अथ कर्कपैठीनसिः ॥ विभक्तेस्तु पृथक् प्राप्तिर्न संवत्सरादि
एकेनैवा विभक्तेषु कृते सर्वेषु लुतळतं ॥ संवत्सरास्यं वाणिमासिकान्येकत्रैव तदाह लघुहारी
सपिंडीकरणां तानि यानि प्राहानि षोडश ॥ पृथग् द्वैवसुताः कुपुः पृथक् द्वया अपि क्वचित् ॥ स
उनेमासिकोपलक्षणं ॥ अर्वाकू संवत्सराज्ज्येष्ठः प्राहं कुर्यात्समेन्युत् ॥ अर्धसपिंडीकरणात्सर्वे
पुः पृथक् पृथगिति व्यासोक्तेः ॥ उशनाः नवप्राहं सपिंडं प्राहं न्यपि च षोडश ॥ एकेनैव त्रिका
णिसंविभक्तं यन्नेषुपि मद्यानयोदशी प्राहं न्यपि भक्ता नामपि पृथगिति युक्तं भाक ॥ यत्तु वृद्धवसि
ष्टः ॥ मासिकं च षोडशं सपिंडीकरणं तथा ॥ अथैवैव प्रकृतं व्यमादिकं प्रथमं तथेति ॥ तन्निर्
ला ॥ चतुःचपरिशिष्टे ॥ नवप्राहं सहस्रं ॥

॥ अथ तीर्थप्राहं ॥

तत्र पृथग्यस्मत्पितामहकृतत्रिस्थलीसेनुरेव जागत्रैतथापि किंचिदुच्यते ॥ तत्र यात्रायाः सह
निर्वासपत्नीकौ गच्छेत्तीर्थानि संपुतः ॥ प्रायश्चित्तौ त्रजे तीर्थे पत्नीविरहितोपि वा ॥ युजेष्वनधि
कारौ च पञ्चवामं त्रसाधक इति कौमेव वचनान्साग्नेः सपत्नीकस्यैवाधिकारः ॥ भारते ॥ ब्राह्मण
सन्निभो वेश्यः अद्रौ वाराजसत्रम नवियोगिन् ब्रजत्येते स्नाताः तीर्थे महात्मनः ॥ स्नादेविध
वाधमेषु ॥ स्नानेदानं तीर्थयात्रां विस्मोर्नामग्रहं मुहुः ॥ एतत्पुत्राद्यनुमत्यैवा सधवायाः पत्या
सहैवेति प्रागुक्तं ॥ काशीखंडे ॥ मातुः पितुः स्नेपुमनालथास्थिसुतस्तु कुर्यात्स्वतु तीर्थयात्रां ॥
तद्विधिः स्नादे ॥ तीर्थयात्रां विद्वेषुः ॥ गण्डविधायां षोडशं गृहे ॥ गणेशं च पितृन् विप्रान् साधून्
शक्तान् प्रत्युच्य ॥ कृतपारणको दृष्टौ गच्छेन्नियमश्चर्युनः ॥ आगत्याभ्यर्च्य च पितृन् च यथा क्तफल
भाभवेत् ॥ उपवासान्त्याज्जुः संचकार्यं ॥ प्रयागे तीर्थयात्रायां पितृमातृवियोगतः ॥ कचानां व
पनं कुर्यात् ॥ वृथानविकचो भवेदिति विस्मृतेः ॥ प्रायश्चित्तार्थं यात्रायां गयायां वैतदित्युक्ते ॥ केचि
तु हेमाद्रौ महाभारते ॥ केशप्रस्युनखादीनां वपनेन वशस्यते ॥ अतो नकार्यं वपने गयाप्राहादि
नासदा ॥ ये भारते स्मिन् पितृकर्मतत्पराः ॥ संधाये केशानतिभक्तिभाविताः ॥ त्रणश्यार्थं पित
तीर्थमागता लेषामृगं संस्यमेष्यति क्रवमिति निषेधात् ॥ गयायात्रां गवपने नकार्यं मित्याहुः
वस्तुतस्तु ॥ गयाधिकरणा कस्यैवायं निषेधः ॥ ननु यात्रां गस्य ॥ प्राहार्थिनेत्युक्तेः ॥ विशालां
विरजंगया मित्यनेनैकवाक्यत्वाच्च ॥ प्राहं च वगनवृद्धादशं देवतं वा शृतेन कार्थं ॥ गच्छेदेशं
तरेपस्तु प्राहं कुर्यात्सर्वेषु निविस्वपरा गात ॥ यात्रां गच्छेत्प्राहोक्तेश्च ॥ प्राहं च पारणादि
ने एवा ॥ उषोष्परजनीमेकां प्रातः प्राहं विधाषुच ॥ गणेशं ब्राह्मणान्त्वा सुक्तां प्रस्थितवानसु
धीरिति स्कां दलिगात् ॥ गौडनिबंधे गौतमः ॥ तीर्थयात्रासमारंभे तीर्थोत्पन्नागमेपि च ॥ वृद्धि
प्राहं प्रकुर्वीत वरुसर्पिः समन्विता ॥ वृद्धिपदंतं च तीर्थं ॥ प्राहोत्रं यात्रासंकल्पश्च इति भद्रः ॥ वा
पत्नीये ॥ उद्यतस्तु गयां गन्तुं प्राहं कुर्यात्विधानं ॥ विधापकार्यं दीवेष्यामस्तुत्वा मदक्षिणां
ततो यामां तरे गत्वा प्राहं शेषस्य भोजनं ॥ चतस्य भोजनं ॥ तच्च जोशमध्यं ॥ प्राहोत्रं जोशमन

कल्पतरुः पृथ्वीचंद्रोदयस्तु । दद्यात्त्रिभ्यः परेभ्यस्तु जीवेच्च वित्तपयदीति मन्त्रके ॥ सर्वत्र विकल्पाः । स
च देशाचार्यवृत्तिवृत्तशब्दाः । सुदर्शनभाष्ये तु मासिश्चाहुः । जीवन्मिच्छादिनास्युक्तमपूतपिच्छादि
नचकार्यमेवेत्युक्तं । मदनरत्नेनोक्तं ॥ अष्टकादिषु संज्ञांतो मन्त्रादिषु युगादिषु । चंद्रस्य ग्रहे पाते
स्वेच्छया प्रत्ययगतः । जीवन्मिच्छात्तैव कुर्यात् । अहंकारात्तथाहिल । अश्वे विशेषः ॥ श्रीपितृक
न जीवन्मिच्छात्तैव कुर्यात् । अहंकारात्तथाहिल । अश्वे विशेषः ॥ श्रीपितृक
न जीवन्मिच्छात्तैव कुर्यात् । अहंकारात्तथाहिल । अश्वे विशेषः ॥ श्रीपितृक

॥ अश्वविभक्ताविभक्तनिर्णयः ॥ पृथ्वीचंद्रोद
ये मरीचिः ॥ वज्रवः स्युर्पापुत्राः पितुरेकत्रवासिनः ॥ सर्वेषां तु यत्कृते इत्येतावन्विभक्ते न सर्वे
वक्रान्त भवेत् ॥ अष्टस्य कर्तृत्वेऽपि संवै प्रलभा गिरत्यर्थः ॥ तेन ये त्रस्य च यादिनि यम्यस्ते फलिसं
स्कारत्वात्सर्वे कार्यः ॥ एवं संसृष्टिनामपि । तुलात्तान् । मित्तक्षरायां । नारदः ॥ आहृणा मविभक्त
नामो बोधश्च प्रवृत्तेन । विभागे सति धर्मोपि भवेत्तेषां पृथक् पृथक् । च हस्यतिरपि ॥ एकपाके न व
सता पितृदेवो द्विजात्वेन । एक भवेद्विभक्तानां तदेव स्याद्दहेऽहे । अत्र यद्यपि अविशेषणान्तरं
पत्तसंध्यादिषु यविभक्तानां पृथक् निबधः प्राप्नोति । तथापि इत्यस्य अह वैश्वदेवादिषु व
सः ॥ इत्यस्यानेक स्वामिकत्वेनेकस्य अपेनाधिकारता । यानि तु र्यसंध्या निमंत्रजपोपवाससं
ध्यांत्रस्य पत्तपास एव गणादीनि नित्येनेति किकाम्यानि तेषु पृथगे वाधिकाः । इत्यस्य भावेऽनु
मत्यनेपेक्षणान्तरं । इत्येतावन्विभक्तेनेत्यस्या विषयत्वान्तरं पृथग्येकपाकान्तरस्य यथाहि जन्मनो
अग्नि इत्युगर्चावसंध्या निमंत्र भवेत्तथेति । प्रयोगपारिजाते आश्वलायनोक्तेः ॥ अग्निहोत्रश
देनाग्निशब्दश्चैतस्मान्ने नित्यकर्मपरः । तेद्यप्यन्यानुमत्यैवाधिकारेणान्यायसाध्यात् । पितृश्राद्ध
दिषु तु त्वप्रलेषु नित्येषु नुमति विनाप्येकस्याधिकारः ॥ एकोपि स्यात्तरे कुर्त्याद्दानाधमनविक्रय
आपत्काले कुटुंबार्थं धर्मार्थं च विशेषतः ॥ इति वचनात् । धर्मार्थः पृथक् कर्तव्ये पितृश्राद्धादिवि
तिवित्तानेश्वरः केचित्तविभक्तानामपि पृथक्पाकत्वे देशान्तरे च दार्शिकान्दिकयोः पृथक् माह
आहृणा मविभक्तानां पृथक्पाको भवेद्यदि वैश्वदेवादिक आहुं कुपुले वै पृथक् पृथगिति द्वारितो
क्तेः ॥ अविभक्तेन पत्रेणापितृमेधे मता हनि । शान्तरे पृथक् कुर्युर्दर्श आहुं तथैव वेतियमोक्तेः ॥ इति
तत्र प्रलेषिष्ये । तदपमर्थः ॥ पंचमहापुरुषं देवभूतपितृमनुष्यपशुजानान्यानुमत्यानेषु एव कुर्यात्
त होमाग्निदानरहितं न भोक्तव्यं कदाचन । अविभक्तसु संसृष्टयेकेनापि कृते कृतमिति आशोक्ते
श्रुत्वा । यस्य तु ज्येष्ठेनाकृते वैश्वदेवेन सिध्येत न तस्मिन्मन्त्रोक्तिं चित्तक्षित्वा भोक्तव्यं । यस्य तेषामग्नि
तो न्नसिद्धेनानिपुक्तं मन्त्रोक्तत्वात्प्राप्त्यापत्त्वाभुंजीनेत्यविभक्ताधिकारो पृथ्वीचंद्रोदयगो
भिलोक्तेः ॥ आश्वलायनस्तु ॥ पाकपार्थक्ये पृथक्कृतं देवत्वेः पृथक्कृत्वाह । वसतामेकपाकेन विभ
क्तानामपि पशुः एकस्तु चतुरेपशान्त्कुर्याद्वाग्जपपूर्वकान् ॥ अविभक्ताविभक्ताचार्यकृपा
काहिजातमः कुर्युः पृथक्पृथक्पशुजानभोजनान्मादिनेदिने रति । ब्रह्मपत्तसंध्यास्तानतपेणा
दि न्तोहेतोः पृथगे वै देवपशुजान्त्तववनहयादेकत्र पृथक्वा ॥ दर्शपहरा आहृदि त्विकस्येव तौ
र्थाहृदि पिपुगपत्तवेषामविभक्तानां प्राप्तावेकस्यैव भेदेन प्राप्नोति न्नम गत्या आहृदियेवाय

एवावहवः पुत्राः शीलवतो गुणाचिताः तेषामुसमेतानां यथेकोपि गयां ब्रजेत् ॥ नारितास्य
यनेन सयाति परमां गतिमिति ॥ हेमाद्रौ कौमोक्तेः ॥ काभ्येपि दानेनोपादावप्यनुसन्नेनाधिकारः
इत्यासाध्यजपादौ तां विनापि ॥ अपराकैपैठीनसिः ॥ विभक्तैस्तृथक्कापंप्रतिसेवत्सरादि
स्केनेवाविभक्तैः पुक्तैः संवैलुतकृतं ॥ संवत्सरात्पूर्वाणि मासिकान्येकत्रैव न दाहलघुहारी
सपिडीकरणानि यानि आह्वानि चोऽशा ॥ १४ ॥ १४ ॥ वसुताः कुपुः १४ ॥ कद्व्या अपि कचित् ॥ स
उनमासिकोपलक्षणं ॥ अर्वाकं संवत्सरात्पेष्टः प्रादुर्कुर्यात्समेत्यत् ॥ अर्धसपिडीकरणं तस्य
पुः १४ ॥ कद्व्यापि जिति व्यासोक्तेः ॥ उशानाः नवश्राद्धसपिडं श्राद्धान्यपि चोऽशा ॥ एकैनेव तका
सि विभक्तयनेषुपि मघानयोदशीश्राद्धत्वविभक्तानामपि १४ ॥ यत्तु च इव सि
१४ ॥ मासिकं च वषात्स गं सपिडीकरणं तथा ॥ जेसे नैव प्रकृतं व्यमादिकं प्रथमं तथेति ॥ तन्निर्
लां ॥ वद्वचपरिशिष्टे ॥ नवश्राद्धं सह द्युः ॥ ॥ अथ तीर्थश्राद्धं ॥

तत्र यद्यप्यस्मत्पितामहकृतत्रिस्थलीसेतुरेव जागर्तितथापि किंचिदयने तत्र यात्रायाः सह
निर्वासपत्नीकौ गच्छेत्तीर्थानिसंपृतः ॥ प्रायश्चित्तोत्रे जे तीर्थे पत्नी विरहितोपि वा ॥ पुत्रेष्वनधि
कारी च पुत्रेष्वामत्रसाथकरितिकोमेव च नान्साग्नः सपत्नीकस्यैवाधिकारः ॥ भारते ॥ ब्राह्मणः
सत्रिवो वेषः शूद्रो वाराजसत्रम ॥ न विषो नित्रजयेते स्नाताः तीर्थे महात्मनः ॥ स्नादे विध
वाधमेषु ॥ स्नानदानतीर्थयात्राविस्मानीमग्रहपुद्गः ॥ एतत्पुत्राद्यनुमत्येवा ॥ सधवायाः पत्या
सहैवेति प्रायुक्तं ॥ काशीरवंडे ॥ मानुः पितुः श्रेष्ठमनात्तथास्थिसुतस्तु कुर्यात्खलु तीर्थयात्रां ॥
तद्विधिः स्नादे ॥ तीर्थयात्रां चिकीर्षुः ॥ आन्विषा यो योषरां गृहे ॥ गणेशं च पितृन् विप्रान् साधून्
शक्त्या मपूज्य च ॥ कृतपारणकोदशो गच्छेन्नियमधुसुनः ॥ आगत्याभ्यर्च्य च पितृन् यथा क्तफल
भाभवेत् ॥ उपवासात्प्राञ्जुऽने च कार्यं ॥ प्रयागे तीर्थयात्रायां पितृमानुवियोगतः ॥ कचानां व
पुनं कुर्यात्तद्व्यानविकचो भवेदिति विष्णुक्तेः ॥ प्रायश्चित्तार्थयात्रायां गयायां चैतदित्यक्ते ॥ केचि
तृहेमाद्रौ महाभारते ॥ केशप्रमथुनखादीनां वपनं च शस्यते ॥ अनो न कार्यं वपनं गयाश्राद्धादि
नासदा ॥ ये भारते स्मिन् पितृकर्मतत्याः ॥ संघार्थकेशानतिभक्तिभाविताः ॥ ऋणाक्षयायेपित
तीर्थयागता लेषासृणो संशयमेषानि क्रवमिति निषेधात् ॥ गयायात्रां गवपनेन कार्यमित्याहुः
वस्तुतस्तु ॥ गयाधिकरणा कस्यैवापे निषेधः ॥ ननु यात्रा गम्य ॥ श्राद्धार्थिनेत्यक्तेः ॥ विशाला
विरजगयामित्यनेनैकवाक्यत्वाच्च ॥ श्राद्धं च धनवद्दादशदेवंतां शृतेन कार्यं ॥ गच्छेदेश
तरं पत्न्यादकुप्यात्सपिषेति विष्णुपुराणात् ॥ यात्रां गच्छेत्प्रादोक्तेश्च ॥ श्राद्धं च पारणादि
ने एवा ॥ उपोष्य रजनीमेकां प्रातः ॥ श्राद्धे विधापच ॥ गणेशं ब्राह्मणान् स्नात्वा प्रस्थितवानसु
धीरिति स्नादन्निगत ॥ गोऽनिवंधे गौतमः ॥ तीर्थयात्रासमारंभे तीर्थान्मत्तागमेपि वा ॥ श्रद्धि
श्राद्धप्रकुर्वीत वद्वसपिः समन्विता ॥ वृद्धिपदेतद्वर्माण्य ॥ श्राद्धेः त्रयात्रासंकल्पश्च निमग्नः ॥ वा
पत्नीषु ॥ उद्यतस्तु गयोगुं श्राद्धं कृत्वा विधानतः ॥ विधापकापंठीवेष्यामकृत्वा मदक्षिणां
ततो यामात्रं गत्वा श्राद्धं शेषमोजने ॥ शतस्पर्शमोजने ॥ तत्र कोशमभ्य ॥ श्राद्धात्त्रं कोशमन

निषधान् ततः प्रतिदिनं गच्छन्ति यद्दिव्यजितः। गयाया मेवैतन्मन्त्रवेतिकेचित्। हेमदित्
 गयायां प्राद्वदिने एव प्रस्थानं तीर्थान्तरं प्राद्वदिने रथात्। प्रभासखंडे। पञ्चान्येकर
 ज्ञानीययात्रानरेश्वरः। स्वकीयद्रव्यानां भागं तस्य उर्यं चतुर्भुजं। यात्रामध्ये प्राशोचैरजसि
 शुद्धिपर्यंतं स्थित्वा तदेतं गच्छेत्। मार्गवैषम्यत्वदौषः। यात्रामध्ये तीर्थान्तरं प्राद्वदिनादि कार्थमेव
 वाणिजाद्यर्थे गते नमुंडनोपवासादिनकार्थमिति प्रयागसेतो भद्राः। बलुतस्तु। तत्राविमुंडनोपवास
 आह्लादिकार्यं। अहोतीर्थं प्रत्यंतस्यः प्रसेगेन गच्छन्ति तत्राह्लादिकेः ॥ खंडे ॥ हिमोजनेव तीर्थो शह
 रेतीर्थं प्रत्यंतं। वाणिज्यस्त्रीस्तथाभागान् हन्ति सर्वे प्रतिग्रहः ॥ यानं मूर्धं चतुर्थो शंखो यानं हमेव
 चेत्पुत्राद्वेपांतरं ॥ अत्र नदीषु विशेषः ॥ मार्गे नदी प्राद्वदिनादिपस्वारतः अर्वागवसरस्
 माएष मार्गोतीर्थेः। यत्पुत्रं नृत्तर्पित्वा नदी स्तारति योनः। तस्यास्य रूपान्कामास्ते भवन्ति
 भृशदुःखिता इति तस्मिन् नदीपरं ॥ शंखः ॥ तीर्थे प्राप्यानुभवेन स्थानं तीर्थे समाचरेत् स्थानं
 फलप्राप्तितीर्थं यात्राकृतं ननु। स एव ॥ न स्ववती मतिक्रमेद न वसि अतीर्थे प्राप्नोतु प्रभासखंडे।
 यानानि तु परित्यज्य भाष्यपादचोरेरे। लुठिवालोऽनीतत्र ह्नुवाकार्थे रिकारुणि। ह्नुवेति गृह्णाति
 गेमसमये कारो रदे। प्रथमं चालयेत्तीर्थं प्रणवेन जले पुत्रि। अत्र गाद्यततः स्नायाद्यप्यत्र अत्र यो
 गतः मंत्रश्च प्रभासखंडे ॥ अं न मोदेव देवापशित्कं यदंदिने रुद्रपचापहस्तापचक्रिणे वेषु
 सेनमः सरस्वती च्चावित्री वेदमाता गरीपसी। सन्निधात्रो भवत्वत्र तीर्थे यापुत्रलाशिनीति ॥ म
 न्नवत्स्नानं वपनोत्तरं कार्यं प्रवृत्तमावाहनं तीर्थे मुंडनं तदनंतरं ततः स्नानादि कुपोत्पन्नाच्छ्रं
 समाचरेदित्युक्तेः। यत्तु गत्वा स्थानं प्रकृषीत् वपनं तदनंतरं मिति। मन्मश्लस्नानपरं। तीर्थोपवास
 काशीखंडे ॥ तीर्थोपवासः कर्त्तव्यः शिरसो मुंडनं तथा उपवासे तत्रैवोक्ते। परन्तु तीर्थे प्राप्तिः स्ना
 तदन्तः प्रवृत्तमासे। उपवासः प्रकृतेभ्यः मां प्रन्दि प्राद्वदो भवेत्। अत्र उपवासं ततः कुर्यात्प्रस्नि
 हनि मुद्रत इति। प्राप्तिदिनेषु पवासोक्तेर्विकल्पः। मुंडने तस्कां देवत्वौ मुंडनं चोपवासं च सर्वं
 तीर्थे यथैव विधिः। ब्रह्मपित्वा कुरुक्षेत्रे विशाला विरली गथा। विरजं लोकारं ॥ अस्ति ह्नुमहाती
 र्थपरः शर्वतीर्थशब्दः अत्र विशेषः स्मृतं भरे। अर्जुमद्या हि मासोत्पन्नस्त्री यंत्रजे पदि मुंडन
 चोपवासं वततो पत्नेन कारयेत्। तदानंत रूपं शस्त्रं पापश्चित्तं शृते द्विजे निवापाठः। प्रयागे प्रति
 यात्रंतु योजनत्रयमिष्यते स्त्रीरह्नुत्वा तु विधिवत्ततः स्नायात्सिनासिते। अत एवैस्त्रे ॥ उदश्रु
 तः प्राप्नुवो वावपनं कारयेत्तुभीः केशप्रमथु लोमनखान्युदकं संस्थानि वापयेत्। इदं प्रयागे
 संधवान्मपिसंभूले भवतीति भद्राः। युक्ते तसर्वान् केशान् समुद्धमच्छेदयेद्यसहस्रं। एवमेव
 हि नारीणां शस्यते वपनं क्रियेति ॥ तत्राहृतं वृष्टानो नकार्थमिति केचित्। तत्त्वतु। मेमिन्निकं तात्पि
 नादिशतवत्तर्पमेवेति। नदपि प्रयागे नित्यं नाभ्यत्र। न च पतिमिहोर्षेपि कर्तुं संधिष्वेव कार्यं ना
 न्यदा। कश्चोपस्थशिरस्त्रावर्जं कर्तुं संधिषु वापयेदिति स्पष्टेः। इदं नीवसित्केना। वितीर्थे कार्थं
 न नमुंडनं पिंडानं चेति दसवचनं निषेधः। विना तीर्थे विना यत्र मातापित्रोर्भृति विना। यो वा
 पान्मिलोमानिसवत्रः पितृघातकः। इति स्पष्टं तस्को चान् ॥ तदपि प्रयागे प्रति यात्रमन्वतीर्थं

आयपात्राणामेवेति शिष्टः ॥ तत्रः स्नानं ॥ परार्थेन ॥ माकेंडेयपुराणे ॥ मानंरं पितरं जायां आतरं सुह
 देरु यमुद्विश्यनिमज्जेत अष्टमासं लभेत्सः ॥ पेदीनसि ॥ प्रति कृतिं कुशमयी तीर्थे चारिनिमज्ज
 येत ॥ ननु ये च यमुद्विश्यसाष्टभागं फले लभेत् ॥ ततस्तपेण प्राडि ॥ पृथ्वी चंद्रोदये ब्रह्मदेवी पर
 राकाशोखडादिषु ॥ अक्रात्पेप्यथाकाले तीर्थे प्राडि चतुर्षणं ॥ अत्रिलेवेन कर्त्तव्यं नैव वि
 प्रसमाचरेत् ॥ मान्ये ॥ पितृणां चैवं तपेणामिति तु र्थपाटः ॥ तत्र देवता महालयनिर्गोपे यायुक्ताः
 शंखदेव लो ॥ तीर्थे द्रव्यौ पपत्रौ च न कालमवधारयेत् ॥ पात्रं च ब्राह्मणं प्राप्य सद्यः प्राडि समा
 चरेत् ॥ हारीतः दिवा वापदिवा रात्रौ भुक्तो वा योषितो पिवा न काल नियमस्तत्र गंगा प्राप्य स
 रिहं भारते ॥ भुक्तो वाप्यथ वा भुक्तो रात्रौ वापि दिवा दिवा पंचकाले थवा काले शुचिर्वाप्य
 यवा शुचिः यदेव दृश्यते तत्र नदी चित्रियथा प्रिये ॥ प्रणामं दर्शनं तस्मात् न कालस्तत्र कारणा
 आशौ चैपिकार्यं ॥ विवाह उर्गपत्नेषु पात्राणां तीर्थे कर्मणि ॥ न तत्र सतकेतद्वत्कर्मपत्रादि
 कारयेदिति पेदीनसि स्मृतैः ॥ तदानीमकरणोत्वाशौचांते एव कुपीत ॥ प्रभासखंडे ॥ नवारं
 च नक्षत्रं न कालस्तत्र कारणां ॥ यदेव दृश्यते तीर्थं तदा पर्वसहस्रकं मलमासेपिकार्यं नित्य
 नैमित्तिके कुपीत मयतः सन्मलिस्त्वुचे तीर्थे प्राडि गजच्छायां प्रत प्राडित्तथैव च तिरुहस्य
 ति स्मृतैः ॥ एतच्चाशौचं कृतं भोजनस्य रात्रौ स्नानप्राडादिकर्म कस्मिन् तीर्थे पात्राणामहेम
 प्राडविषयं यद्गणादिवरं ननु उद्विष्टं माशौचादौ तीर्थे पात्रिः कार्या ॥ मलमासे न मासद्वये ती
 र्थे प्राडि कार्यमिति ॥ चंद्रिकायां देवी पराणे प्राडि चतत्र कर्त्तव्यमर्थावाहनवर्जितं हेमाद्रौ ॥
 अर्घ्यमावाहनं चैव द्विजापुष्टनिवेशने तत्रिप्रभं च विकिरं तीर्थे प्राडि विवर्जयेत् ॥ भविष्ये ॥
 आवाहनं विरुष्टिश्च तत्र तेषां न विद्यते ॥ आवाहनं न तीर्थे स्यात्तार्थदानं तथा भवेत् ॥ आह ताः
 पितरं तीर्थे कृता ध्या संनिवेशतः ॥ अन्नोकरणं च नेति रत्नावल्यां ॥ अत्र षट् देवैः प्राडि पिमात्रा
 दीनां पिंडमात्रे देयं हविः शोषं ततो मुष्टिमादाये कंकमाहृतः ॥ क्रमशः पितृपत्नीनां पिंडनिवेश
 णं चरेदिति तीर्थोपक्रमे देवलोक्ते रिति पृथ्वी चंद्रः ॥ ततः सामान्ये पिंडदद्यात् ॥ ततः पिंडमुपा
 दाय हविषः संस्कृतस्य च ज्ञानिवर्गस्य सर्वस्य सामान्ये पिंडयुत्सजेत् ॥ रतिते नैवोक्तेः ॥ पाप्मे ॥ ती
 र्थे प्राडि प्रकुर्वीत पक्वान्नेन विशेषतः ॥ आमान्ये न हिरण्येन कंदमूलफलैरपि ॥ पिंडद्वयाणि
 देवी पराणे ॥ हेमाद्रौ प्राडि ॥ सकृभिः पिंडदानं च संयावेः पायसेन वा कर्त्तव्यमृषिभिः शोक्तं पिण्ड
 केन गुंडेन वा ॥ पिंडानां तीर्थे प्रक्षिप्येव ॥ नान्या प्रतिपत्तिरिक्तं प्राक् ॥ एतच्च विधिवयाः पुत्रया
 कार्या ॥ न सपत्रये नृक्तं प्राक् ॥ सपत्रयान कर्त्तव्यं भद्रैः ॥ प्राडि कदाचनेति स्मृतेश्च ॥ अनुपनीते ना
 पिकार्यं ॥ एतच्चानुपनीते पिंडयान्त्सर्वेषु पर्वक्षितिषां प्रतीर्थे प्राडि सुपक्रमोक्तेः ॥ १ ॥ एतच्चैव न्यु
 त्रैरेणापिकार्यमित्युक्तं प्राक् ॥ यतिनां नुनकार्यं ॥ न कुर्वीत्सत्कं भिक्षुः ॥ प्राडि पिंडोदकक्रियां ॥
 यत्कंसन्यासयोगेन गृहं धर्मादिकं व्रतं ॥ गोत्रादि चकारां सर्वपितृमातृकुलंधनमिति स्मृतैः ॥
 गयायां सक्तं वायवीये ॥ देंडं प्रदर्शयेत्सि सुर्गयोगत्वा न पिंडदः ॥ देंडं स्पृष्ट्वा विष्टुपदे पितृभिः
 सह मुच्यते ॥ गयायां मुंडपृष्ठे च कूपे यवटे तथा देंडं प्रदर्शयन् भिक्षुः पितृभिः सह मुच्यते ॥

कृत्परमेप्रभासखंडे ॥ तीर्थवेत्तनिश्चलानि ब्राह्मणो वृत्तिर्द्वैतः दशाशमर्जितं दद्यादेवं कर्त्तव्यं
हीयते इति विशेषविशेषात्तण्णिमं कृतत्रिस्थलीसेतौ ज्ञेयानीति दिक् ॥ इति तीर्थप्राह विधिः

॥ अथाशौचनिर्णयपरिच्छेदः प्रारंभः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथाशौचं ॥ नागपणात्मजश्रीमद्रामकृष्णस्य सनुना कामलाकरसंज्ञे
नाशौचं निर्णयते धना ॥ मरीचिः ॥ आचतुर्थ्याद्भवेत्स्वावः पातः पंचमषष्ठयोः ॥ अत ऊर्ध्वं प्रस
तिः स्याद्दशाहं सूतकं भवेत् ॥ स्वावेमानुस्त्रिरात्रं स्यात्सपिंडाशौचवर्जनं पाते मानुषेयामासस
पिंडानां दिनत्रयं ॥ अत्रमवेत्रमूलमिनाक्षरादौ ज्ञेयं ॥ अत्रमासत्रयत्रिरात्रं स्यादित्यनुवादः ॥ १
जखलात्वेनेव तन्निष्ठः ॥ यद्यप्यनेन चतुर्थमासे वित्रिरात्रं प्राप्नोति तथापि षणमासाभ्यंतरं क्व
र्त्तमे स्वावो भवेद्यदि तदा मासमेस्तासादिवसेः शुद्धिरिष्यते ॥ इत्यादिपुराणात् ॥ रात्रिभिर्मि
तुल्याभिर्गर्भे स्वावेषु घृतीनि मनूक्तेः ॥ गर्भे स्वावे यथा मासमस्मिन् तत्र तत्र परति मरीच्युक्तेषु
च नुरात्रे ज्ञेयं ॥ अचिरं त्रिमासमध्ये ॥ उन्नमे ब्राह्मणे ॥ अत्रमपिंडानां स्नानं ॥ सद्यः शौचमपिंडानां
र्भस्यपतने सतीति तत्रैवोक्तेः ॥ एतदाचतुर्थ्यमासात् ॥ पाते त्रिदिनस्योक्तेः ॥ अकारणायाः सुदेर
संभवात् ॥ सद्यः पदे स्नानपरं ॥ एवमथेपि गर्भे स्वावे स्नानमात्रं पृहस्येति ॥ रुद्धवसिष्ठोक्तेः ॥ पृ
षथ्येति सपिंडोपलक्षणम् ॥ प्रवोक्तवचनात् ॥ आचतुर्थ्यमासं सपिंडानां स्नानं ॥ किंतु पुंस्येव
पाते त्रिदिनं निर्णयपरं ॥ गुणवत्तस्त्र्यजातं देते तनये शिशो गर्भं च्युते तथा सपिंडानां तु सर्व
ेषामेक रात्रमशौचकमिति यमोक्तेरकाह इति मदनपारिजातः ॥ सप्तममासादिदशाहं ॥ एतत्स
वेवर्णविषयं ॥ तुल्यवयसि सर्वेषामनिकांते तथेव चेतियाद्योक्तेः पराशरः ॥ जाते विप्रो दशाहे
न द्वादशाहे न भूमिपः वैश्यः पंचदशाहे न शूद्रो मासे न शुद्धति ॥ सर्वज्ञैः ॥ जाते पञ्चपितुः स्त्री
ने सचैलेन विधीयते ॥ माता शुद्धे दशाहे न स्नानात्स्य शनपितुः ॥ अत्रपदान्कन्योत्पन्नौ नपितुः स्ना
नमिति हारलतायां ॥ तन्त्रं ॥ अत्रपदस्योत्री माता महलेनेति कन्याया मपि प्रयोगात् ॥ यच्चनेवेवो
क्तम् सूतके तु मुखं दद्यात् जातस्य जनकः सुतः कृत्वा सचैले स्नानं नुशुद्धो भवति न स्नानादित्या
दित्यपुराणाभ्युखदशीने ज्ञेयमेवपितुः स्नानमिति ॥ तन्त्रं ॥ विदेशे सुरवदर्शनव्यस्यस्यतापत्रेः
सुरवदर्शने ज्ञेयं न स्नानार्थे मिरमिति स्नात्तैर्गोडाः तन्त्रं ॥ मूले क्येन ज्ञानमात्रपरत्वात् ॥ इदं सर्वे
णोसम् ॥ सूतिकासर्ववर्णेषु दशात्रेणाशुद्धति ॥ जतौ च न एयकृशौ च सर्ववर्णेषु विधिरिति ॥ हार
लतायां प्रवेत्सोक्तेः ॥ यत्र ब्राह्मणं ॥ ब्राह्मणी स्नानिया वैश्यापसूनादशभिर्द्वैतैः ॥ गतेः शूद्रा च सस्य
शत्रयो दशभिरेव चेति ॥ प्रयोगापरिजाते पारस्करः ॥ द्विजातेः सूतिकाया स्नानादशाहे न शुद्ध
ति ॥ त्रयोदशे हि संप्राप्ते शूद्रा शुद्धयं सशयमिति न दसच्छशपरं ॥ अगिराः ॥ सूतिकावर्जं सस्य
शौचनिविध्यति ॥ सस्यशौचमिति कायास्तु स्नानमेव विधीयते ॥ नाशौचं सतके पुंसः संसर्गं च न गच्छ
ति रजस्तत्राशुविज्ञेयतच्च पुंसिन विद्यते ॥ संसर्गो मे पुनस्य शशयन्ये ॥ मातुरेव सूतकतां स्य शतं च्येति
हारलतायां सुमन्तुक्तेरिति ॥ तन्त्रं ॥ सस्यशौचमिति कायास्तु स्नानमेव विधीयते ॥ इति स्नानमात्रोक्तेः ॥
सौमनवस्य स्नानपर्यंतमस्य सत्वमात्रबोधकत्वात् ॥ स्वकारे वा लस्यस्यतायः ॥ माधवल्लु ॥ यत्नेः

महासपिंडोपि प्रकुर्याच्छुपनाशनं वांधवोवापरोवापिसदृशाहेन शुद्धीतीति । यद्दृश्यति स्मृतेः ॥ शु
 पनाशनादिरूपं संसर्गमाह ॥ पराशरः ॥ यदि पत्न्यां प्रसूताया हि जः संस्पर्शमिच्छति सतकं नुभ
 वेत्तस्य यदि विप्रः षडंगवित । पितृवत्सापत्नमानुः प्राक्स्नानादस्य स्यत्वं । सति कास्यशैतुयाव
 राशौ च । अन्याश्च मानरत्नद्वन्द्वह नत्रजंति चेदिति ॥ ब्राह्मोक्तेरिति शुद्धित्वात्पदः । तन्नः ॥
 तद्दृग्गत्वात् सति कास्यदिनस्य प्रति तदास्पृश्या अन्यथानेति तस्यार्थः । कर्मानधिकारमाह ये
 वीनसिः ॥ सति कास्यपुत्रवती विशतिरत्रेण कर्मोपाकारयेन्मासेन स्त्रीजननी ॥ इदमाशौचो
 ज्ञा ॥ अथथासूत्रासपिंडनामाशौचेन दभावः स्यात् । विध्यनुवादे विरोधश्च ॥ एतच्च सोमया
 गादिश्रौतभिन्नपरं । प्रजातायाश्च दशरात्राहर्ष्वं स्नानादितिकात्यायनोक्ते ॥ व्यासः ॥ प्रथमे
 दिवसे वसेषु दशमे वसेषु द्वादशे त्रिंशत्पुनकृषीतः सतकं पुत्रजन्मनि ॥ पुत्रशब्दोऽप्यत्र
 परः ॥ ब्राह्मोः । देवाश्च पितरश्चैव पुत्रे जाते द्विजन्मनो ॥ आयां नितस्यात्तद्दशरात्रपवसुचसर्वदा
 जनने विशेषः प्रागुक्तः ॥ अत्र प्रयोगपारिजातः ॥ पुत्रसवेदणाहः । स्त्रपत्येनुग्रहः ॥ पुत्रजन्मनि
 सपिंडनां दशाहाच्छुद्धिरिष्यते अहादेकोदकानां च एकाहे सतकं क्वचित् । स्त्रीजन्मनि सपि
 ङनासोदकानां अहाच्छुद्धिः । स्त्रीषु त्रिपुरुषं प्रेयसपिंडं द्विजोत्तमा ॥ इत्यग्निस्मृतेरित्याह
 मेधातिथिरपि । अप्रतानां नुस्त्रीणां त्रिपुरुषी विज्ञापने इति वासिष्ठमुक्ताशौचे यवैतद्विवाहे नु
 विधिर्देशित एवेत्याह । अन्ये त्रिपुरुषसापिंडस्य कानीनकन्यापरत्वमाहः । अप्रतानां तथा स्त्री
 णासापिंडसाप्रभोरुषं । प्रतानां भर्तृसापिंडं प्राह देवः प्रजापतिरिति कौर्मविरोधाच्च । अत्रेदं
 तत्त्वं । पंचमात्मप्रमादीनायः कन्यामुद्देहे द्विजः । युरुतल्यीसविज्ञेयइत्यादिविरोधात्त्रिपुरुषं
 प्रकरणात्प्रमाणाशौचपरं । वासिष्ठे तदप्ये उदकदानोक्तेः । तेन कन्याप्रसवे पिसाप्रपुरुषं दश
 रात्रमेव । नच कन्यापुत्रकसंभवे वलावलकासुक्ते । अग्निस्मृतिस्त्वनुकल्याणविगीताचेति
 सर्वसिद्धान्तः । अन्यथा त्रिपुरुषसपिंडानामष्टमादिसोदकानां च अहसाभ्यायोगात् । चतु
 र्थादिसप्रमानां च किमपिन स्यात्किंच स्त्रीजन्मोद्देशेन त्रिपुरुषसापिंडं तेषां च त्रिणव
 मित्यनेकार्थविधिः कथं स्यात् । वाक्यभेदापत्तेः । नच चतुर्थादीनां सोदकत्वकापिसिद्धे ।
 तेन त्रिपुरुषचतुर्थादीनां च स्त्रीजन्मसोदकत्वविधामपुनस्तथा त्रिरात्राशौचविधौ वि
 ध्यनुवादे विरोधो वाक्यभेदद्वयवेत्यसंबन्धाद्यग्निस्मृतिर्हेया ॥ ॥ अथमृता
 शौचं हारीतः ॥ जातमृते मृतजाते वा सपिंडनां दशाहं । दशाहमिति स्वाशौ
 चपरं । जातमृतेनालच्छेदोर्ध्वं । यावन्नच्छिद्यतेनालेतावन्नात्रोतिसतकं छिन्नेनालेन
 तः पश्चात्सतकं नुविधीयते इति जैमिन्युक्तेः । नाद्यां छिन्नायामाशौचमिति हारीतोक्तेश्च
 मृताशौचपरमेव । जननाशौचं तुनालच्छेदोत्कर्षेपि जननाद्येव । मृतजातेनालच्छेदाभा
 वात्पृथी प्रजाधनुर्कपीपनेश्चा । तेन नाडीच्छेदात्प्राप्तुः स्वशेषिनदोषइति । शुद्धित्तो
 क्तिः परास्ताः ॥ नाभिच्छेदात्प्राप्तौ नुग्रहः मनुः ॥ जीदनजातो यदि मृतो मृतः सतकर
 वनुः सतकं सकलमानुः पित्रादीनां त्रिणवकां । इदं च प्रसवाशौचमेव । शास्त्रनिमित्तं स्नानमा

३॥ मां ३॥ नामकरणसमयः शौचमिति शस्त्रोक्तेः ॥ अथ कश्चिदाह ॥ नामकरणमाशौचं कालोप
 लक्षणां अशौचव्यपगमेनामधेयमिति विस्मृतेः ॥ आशौचेव व्यतिक्रान्तेनामकर्मविधीयते इति
 मन्त्रोक्तेः ॥ नाम्ना नियतकालत्वात् । न च नामधेयं दशम्यात् द्वादश्या वा विकारयेत् । पुरोपनिष्यौ
 युहते वा नक्षत्रे वा युगान्विते इति मन्त्रोक्तेः । नियतकालत्वात् । दशम्यामतीताया विप्रः द्वादश्या
 मतीतायाश्चात्रियः । वैश्यः षोडश्यां पूर्य एकत्रिंशत्स्यपि ज्ञेयः । पुरोपस्थाधनुकल्पः । तेन नाम्नः का
 लोपलक्षणां । एवं दंतजनने पिदंतजन्मसंप्रमेमासीत्युपनिषदि नियतकालत्वात् । चैलेवनकालोप
 लक्षणां । प्रथमे दंतनीयेवाकर्तव्यं शुचित्वादेनादिति मन्त्रः । ततः संवत्सरे पूर्णं च प्राकर्म विधीयते ॥
 द्वितीये वा तृतीये वा कर्तव्यं स्मृतिदर्शनादादिति यमोक्तेः च तस्यानियतकालत्वादिति । तन्मदं ॥ चौ
 लवन्नामदंतजननयोरपि स्वरूपेण निमित्तस्योपपत्तेरुद्दिशिष्टकालानुवादवाक्यभेदात् । सप्रममा
 सादवोदंतजननेन दभावप्रसंगाच्च । पस्वपनिषद्दर्शनेन निर्णायक्युक्त्या संनृने शतायुः पुरुषरतिशु
 तेरर्वाक्यपितृमरणोत्तं यत्कर्मोपि ज्ञेयं । ननु कालानुपलक्षणो नामोक्त्येन दभावे वा स्तानमात्रा
 ऋद्धिः स्यात् । ततः किमस्तु । अतएवोक्तेः । आदंतजन्मनः सद्यश्च । सा च विष्णुवचनाद्वाहाभाववि
 धेयति वक्ष्यामः । त्रिवर्षादावपि स्यादिति चेन्न । दाहदेतादिति निमित्ते विशेषाशौचेः प्रवृत्त्यावाधानं
 तदुक्तेः । पूर्वत्वाधेनोत्पत्तिरुत्तरस्य हि सिध्यतीति । जननादशरथे व्युत्पत्तेश्च संवत्सरे वेति परिशि
 ष्टेः । द्वादश्यामप्युराग्रामासे पूर्णं तथा परं । अष्टदशहनि तथा वदस्ये मनीषिणा इति भविष्यवना
 म् ॥ कालानियमाच्च । न च माघस्यादशरथेऽतीते इति मुख्यः कालश्च स्तुतु कल्प्य इति वाच्यं । चौ
 लेपितथापत्तेः । न च दंतजननकालानुपलक्षणो सदेतज्जानमृतस्य दाहे काहप्रसंगः । दशाहं न वा
 धात् । नामकरणोत्तरमेव दाहप्रवृत्तेः । दशाहाभ्यन्तरेवाले प्रमीते तस्य वाधवेः शशाशौचं कर्त
 व्यं सत्याशौचं विधीयते इति च ह्यमन्त्रोक्तेः । आशौचे दाहापलक्षणां । स्तुतकवदिति पारस्करोक्तेः
 यत्तु विष्णुः । अनिवृत्ते दशाहेन पंचत्वं परिगच्छति । सद्य एव विपुष्टिः स्यान्नपेतेनोदकक्रियेति ।
 तदपि प्रेताशौचं निषेधार्थं । ननु सद्यस्त्वरं वाक्यभेदात् । किंच । नामकालान्याकं । मृतस्य स्तानं ।
 तदुत्तरं त्वेकाहादि । नामकाले त्वेकादशाहे मृतस्य न किमपि स्यात् ॥ ॥ अथ शंखवज्रने
 स्ववलोपपंचमी । तदाश्राग्निनीपपद्यते । नाग्निवापिक्रान्ते सतीति मन्वादि विरुधात्कृतवाच्य
 इति । माधवमिताक्षरादिविरोधाच्च । न कालोपलक्षणां । कापीति दिक् । नामोत्तरं देतोत्पत्तेः । माह
 दाहे समहः । अदंतजाने तं न्ये शिशोर्गभेच्युते तथा । सपिअनांतु सर्वेषामहो एवमशौचकर्मिणि
 मोक्तेः । दाहाभावे तु स्तानमात्रं । अदंतजाने प्रेते सद्य एव नास्याग्नि संस्कार इति विष्णुना दाहाभावे
 तदुक्तेः । आदंतजन्मनः सद्यश्च इति पाठस्य लोकायाच्च । दाहविकल्पवाहलौगाक्षिः । तस्यैमेवोदकं
 कुर्यात्तस्यै संस्कारमेव च । सर्वेषां कृतं च जनामन्यजापी कृपादयं । अमनाकृतं च । अत्र प्रसक्त
 रान्तनीयवर्षरूपकालोपलक्षणायमिति मध्यातिथिहरद्वौ । मनु रपि । नात्रिवर्षस्य कर्तव्यं वाधवे
 रुदकक्रिया । आतदंतस्य वा कुर्ये नो भिन्वापिक्रान्ते सतीति । उदकं दाहोपलक्षणां । देतोत्पत्त्यनंतरं आरुमि
 वेधं तां नृतेः । देतजाने कृतं च त्रैलोक्येणैवापि श्रद्धि रिति विष्णुः । त्रिवर्षे कृतं च । अकृतं च ।

गमयुपनयनाग्रहः॥ यद्यप्यस्य चोवे जानदेतस्त्वसंस्थितः॥ तथापि दाहयित्त्वेन माशौचं ग्रहमाचरेदिति
 आंगिरसोक्तेः॥ अत्र जानदेतत्वमुद्देश्य विशेषणत्वादविवक्षितं॥ दाहयित्त्वेन्यप्यनुवादः॥ उभयविधौ
 वाक्यभेदान्॥ त्रिवर्षीत्याकृच्छ्रभावे ग्निदाने अहस्यत्वादेव विष्णुक्तेरकाहरतिमाधवः॥ मुञ्चकश्चिदा
 ह॥ त्रिविधेषु विषयादस्यादेवार्थो त्रिवर्षीर्ध्वमपितत्सिद्धिः॥ विज्ञानेश्वरोक्तेः॥ त्रिवर्षीर्ध्वमकृतं चूडं
 विषयत्वे चिन्त्यं जातपदवैयर्थ्यादिति॥ तनुच्छं॥ दाहस्याविशेषत्वात्॥ नृणामकृतं चूडानामुपनिर्
 शिकीत्यनेति मन्त्रे स्त्रिवर्षीर्ध्वमेकाहापत्रे रथी अहासिद्धेः॥ त्वयाप्यद्येतयागीकारस्य देवेषु व्युत्
 सास्यादाभ्यर्थात्तानाच्यः॥ त्यलं नितासराथी नभित इषणेन॥ प्रथमवर्षीदौ कृतं चूडस्य सदाग्रहः॥
 निर्वृत्तचूडानां तु त्रिरात्राच्छुद्धिरिष्यत इति मन्त्रेः॥ एतत्सर्वे माणुके सपिंडानां॥ मातापित्रोस्तु दशाहोर्ध्वं
 मृते सवेत्र त्रिरात्रं बालानाम् जातदेतानां त्रिरात्रेण शुद्धिरिति काश्यपोक्तेः॥ वैजिकादभिसंबंधादनुर
 ध्यादाद्यग्रहमिति मन्त्रेः॥ शुद्धित्वाद्योगोऽस्तु॥ अजानदेतमरणोपि त्रैरेकादमिष्यते॥ दंतजाते
 त्रिरात्रेण दक्षिणात्तानु निर्गुणा विनिकौमात्॥ काश्यपं शूद्रपरं॥ अतूनां नुकन्यानां तथा वैशूद्रज
 न्मनामिति अहा नुवृत्तौ शंखोक्तेः॥ त्रिरात्रं न भवेच्छुद्धे वरणासे पिशिशो मृत इति मत्स्यसूत्राच्च॥ दंत
 जातशूदेतुपंचाहः॥ यथाहागिरः॥ शूद्रे त्रिवर्षी न्येनेतु मृते शुद्धितुपंचभिः॥ अत ऊर्ध्वं मृते शूद्रे हा
 दशाहो विधीयते॥ षड्वर्षीतमतीतोयः शूद्रसंघि यते यदि मासिकं न भवेच्छौचमित्यंगिरस
 भाषितमिति॥ मनु अत्रुड भार्यः शूद्रस्ति तिशंखोक्तमाशौचं तत्स्युणा शूद्रपरं॥ नियुक्तो नूटभा
 र्यशूद्रे त्रिवर्षीर्ध्वहादशाहः षड्वर्षीर्ध्वमासः॥ षड्वर्षी गयि कृतो हाहो मास उत्याहः॥ एतन्नृत्यवयसि
 सर्वेषामिति विशेषाच्छुद्धिविगानात्तादतैव्यमिति विज्ञानेश्वरादयः॥ दाक्षिणात्यानांतथैवाश्र
 यदेशे प्रायुक्तमिति गोऽः॥ एवं कन्या स्वपि॥ तास्वप्यजानदेता सुपित्रोरेक रात्रमिति माधवः॥ य
 तु विज्ञानेश्वरोक्तं अत्र द्विवर्षं उभयोः सतकं मातुरेव हीनियात्तवृत्त्याक्तेः॥ गर्भस्थेनेतानु
 दशाहं जाते उभयोः कृतेनाश्रिसादराणावेति॥ ये ग्याक्तेः श्रुपित्रोः सादराणां च दशाहं मस्य श्य
 त्वमिति तन्नेदानीं प्रचरति॥ अत एव स्तुत्यर्थस्योरेतन्नादते॥ कन्यासु चोलात्याकृच्छ्रमृते तानं॥ अ
 चूडयां नुकन्यायां सद्यः शौचं विधीयते इत्यापस्तंबोक्तेः॥ इदं त्रिषु रूषमथे अत्र तानां तु स्त्रीणां
 त्रिषु रूषी विज्ञापते इति वसिष्ठोक्तेः॥ इदं वाग्दानोत्तरमिति गोऽः॥ अत्र तानां तथा स्त्रीणां सापि
 प्रसाप्रयोरुषमिति वचनात्॥ चोलात्तरवाग्दानं पूर्वं तास्वेकाहः॥ अविशेषेण वरणा नाम वीक
 संस्कारकमेणः॥ त्रिरात्रं न भवेच्छुद्धिः कन्या स्वन्हा विधीयते इत्यंगिरसात्रिण विषये हो विधी
 नात्॥ अत्र तानां मविवाहितानां त्रिषु रूषी पितृपितामहपितानमहेः सकन्यायाश्चतुर्थ्याः सापि
 द्यां॥ एवं च कन्याये स्यापंचमदृष्टप्रपितामहो सापि च निवृत्तेने इति तत्संज्ञाने च स्मिन्न विवास्वत्वा
 शौचादिधर्मान भवतीत्यर्थः॥ इति गोविदारो वे संस्कारवीचौ॥ स्त्रीणां नृपितृपत्ने पंचावधिकं
 सपिंडत्वं अत्र तानां तु स्त्रीणां त्रिषु रूषमित्यादि संस्कारवीचौ प्रपचितं॥ अतश्च कन्याया वृद्धमपि
 नामह संतत्यात ह सापि द्याभावात्कन्यामरणोपि सपिंडोक्तमाशौचं नास्तीति॥ शुद्धवीचो गोविंदा
 रोवे॥ अतः शूद्रस्योपनयनस्थानीय विवाहात्सर्वत्रिरात्रं॥ विवाहात्कथं नुषोऽशास्त्रमथे त्रिरात्रं॥

मेवसपराकायाः शूद्रनिरुगो अद्यो ध्वंषचाहं। षड्योर्धेविवाह भावेहादशाहउति गौः॥ सुगुणा
नाषोऽशाख्यो ध्वंषतविवाहाभावेपि पूर्णशोचैव ह्यते। तदत्रेनाश्विवाहाज्ञानैकुलपितृकुलेव
सप्रपुरुषावधित्रिवात्राः अवारिपूर्वप्रज्ञानुयानेवमतिपादिना अमरकृतानुमानेयात्रिवात्रुभ
याः स्मृतमितिमरीच्युक्तेः। रत्नाकरेशुद्धितत्त्वचशरवः। पितृवेषमनिपानागोरजःपश्यससक
ता नस्यामृतायां नाशौचकदाविदपिशास्यति। सावज्जीवमशौचमितिवाचस्यतिनिष्ठाः॥

॥ अधानुपनीतिकेचिदुच्यते॥ नाम्नःश्वेखननमेवा नदूर्ध्ववर्षत्रयासर्वं चोलाभावेऽप्यु
कदानविकल्पः नात्रिवर्षस्यकर्त्तव्यावर्षेवैरुदकक्रिया। जानतनस्यवाक्यु। नोभ्रिवापिकृतेसती
निमनूतेः। उदकक्रियासाहचर्याहापोपलक्षणा खनने तुनाम्यदोषेदेहिके। अनद्विवर्षेनिखनेनकृपा
उदकेततइतिपात्रवल्पोक्तेः। उदकमत्यकर्मपरमित्यपराकः॥ यमः॥ अनद्विवर्षकेचैतंयुनाक
निरखेनद्रुवि यमगाथागायमानोयमसक्तमनुस्मरन्। माधवीयेत्त्राद्येपि॥ स्त्रीणांनुपनितीगर्भ
सद्योजातोमतोयवा। अज्ञातदंतोमासेवामृतः षड्विंशतेवहिः॥ वल्गाद्येभूषितकृत्वा निक्षिपेत्त
कायवत्। खनित्वाशनेकेभूमौसद्यःशौचेन्द्रियोपने। अलेकरागमपिवश्यते। कृतचूडस्यत्रिवर्षात्
प्राश्वं चामुक्तदानंनियतं॥ यत्रवसिष्ठः॥ अनद्विवर्षेमेतेगर्भपतनेवासपिंशानां त्रिगुणिति तस्य
धुमाश्चूडपरं वर्षत्रयादूर्ध्वमकृतचूडास्यापिनियतं। वर्षत्रयोर्ध्वमुपतयनासर्वंचतुस्मिन्स्युद
कदाना नस्त्रीमेवोदके कृपोत्तमी संस्कारमेवेतिपूर्वाकृत्वो गालिस्मृतेः॥ पिंडदानमपिकायं।
असंस्कृतानां भूमौपिंडं दद्यात्। संस्कृतानां कुशोदिति॥ प्रचेतसोक्तेः। उदकदानं सपिंडेः कृतचूडस्य
निगोतमोक्तेः॥ उदकग्रहरामोर्ध्वेदेहिकपरमितिहरदत्तः॥ द्वादशाहत्सरादर्वाकपोऽगमरागो
सति सपिंडीकरणेनस्यानेकोदृष्टानिकारयेदितिहरदत्तयतेदेवलोक्तेश्च। मरीचिरयः। प्रे
तपिंडं वहिदेद्यादूर्ध्वमत्र विवर्जितमिति॥ एतदनुपनीतपरमिति विज्ञानेश्वरः॥ अत्रवृद्धेवश्रीव
धिः। प्रववाक्येषुतद्ग्रहणान्। उदकग्रहरास्योपलक्षणात्वाद्याहः प्रववाधिरिति केचित्। द्वादशा
हत्सरादिननुपनीतद्विज्ञानदृष्टद्विषयः अहाशौचेपिंडदानविधिमाहभारस्करः प्रथमेदिव
सेदेयास्त्रयः पिंडाः समाहितेः। द्वितीयेचतुरेदद्यात्स्थिसचयनं तथा। त्रींस्तुदद्यात्तृतीयेद्वि
स्त्रादिक्षालयेत्तत्रिति। अत्रेदेवयाज्ञिकनिवर्धेविशेषः। शिशुरादेतजननाद्यालः स्थायावदा
शिरवः कल्पतेसर्वेशास्त्रेषुकोमारेमौजिवधनान्। अपचवधौ लोमारौगोऽनवहायनः॥ तथा
गर्भेनशुक्रियानालिदुग्धेदेमृशि शोभते परचपायसक्षीरदद्यात्क्षालविपत्रितः। एकादशाद्वाद्
शाहश्चोत्सर्गं विधीयिना। तथा॥ यत्रप्रभूमतेवालस्तत्रमायः प्रदीपते। किंचित्समानवयसो
स्तमानं पृथाविधिः॥ भक्ष्यभोज्यचदानं व्यतयाचसुखमक्षिका नहस्कारिणप्रदयानिसोपान
क्वानिजसमे। कुमारगात्रवालांनाभोजनवस्त्रवेषनापचोपजीवनेवालस्तत्रदिमायदीपते।
तथा॥ भूमिनिःक्षेपणान्तेऽवर्षमंडपमाशिरव॥ जतः परस्वगश्रेष्ठेदेहाहोपथाविधिः॥ अत्रू
पूर्ध्वं खनननिरत्यर्थं मावर्षेदुपमिति। प्रागपिकृतचूडस्यनिरुपयंमाशिरवमिति॥ तथा॥ चूडा
कर्मशिसंज्ञानेविपत्रिस्तपदाभवेत् संतकातेप्रकृतेमृचमस्योत्सर्जनं तदा। तत्रेदाहः प्रकृतं न

उदकतत्रनिश्चितम् ॥ आहानिषोडशापिस्वः सपिंडीकरांविना ॥ इदंपंचवर्षोत्तरं ॥ जन्मतः पंचवर्षाणिभु
केदत्रमसंस्कृतं ॥ पंचवर्षाधिकेवाले विपत्तिर्वादिजायता ॥ वर्षात्संगादिको कर्मकोत्तप्युदकततः ॥ त्रि
सहस्रसंघाप्रेकुर्पोऽहानिषोडश ॥ पापसेनगुडेनैवपिंडदद्याद्यथाक्रमं ॥ उदकं भूदानं च पददा
नानियानिच ॥ दीपदानानियत्किंचितपंचवर्षाधिकेसदा ॥ कर्तव्यतुखगश्रेष्ठव्रतावाक्ये तत्प्रये
स्वाहाकारेणैवकार्येणैकोदिशानिषोडश ॥ अचूदभैस्तिलैः शुक्लैः प्राचीनावितिनानथेति त
त्रैवोक्तैः ॥ अत्रमूलं चित्यां वार्षिकादिनभवत्येव ॥ सपिंडत्वाभावेपितत्वायोगात् ॥ वचनाभावाच्च ॥ दि
वोदासोय ॥ अत्रनेतिथनंप्राप्तेविश्राद्धोऽहानिवत् ॥ क्रियाः सर्वासुमुद्दिशः सपिंडीकरांविना उ
दकंपिंडदानंचकृतचूडेविधीयतेइति ॥ स्त्रीणांनुदाहात्पागुदकपिंडदानविकल्पः ॥ स्त्रीणांचके
प्रतानामितिगौतमोक्तैः ॥ स्त्रीशूद्राश्चधर्मिराशतिवचनाच्छूडेयं ॥ एतद्व्योर्निर्मिताशोचसर्वव
र्षसमांतुल्यवयसिसर्वेषामतिक्रान्तेतथैववेतिव्याघ्रपादोक्तैः ॥ यानितु ॥ निरुत्तचूडेवित्रेविरात्रा
कुद्धिरिष्यते ॥ निरुत्तैस्त्रियेषुइभिवैश्येनवभिरुच्यते ॥ शूद्रेत्रिवर्षेनृनेनृमृतेषुद्विस्तुपंचभिः ॥
अतउर्ध्वेनृनेशूद्रेहादशाहोविधीयते ॥ षड्घांतमतीतेनृशूदेमासमशौचकमि त्याङ्गिरसादी
नितात्रिशिष्टविगानान्नादन्नंयानीतिविज्ञानेश्वरमदनपारिजातादयः ॥ तेनेतद्वशाच्छूद्राणांय
वस्याप्रायुक्ताहेयेव ॥ तुल्यवयसिसर्वेषामितिदासिणात्परं ॥ अयदेशकोमौक्ताव्यवस्थेतिशु
द्धित्वे ॥

॥ अथजात्याशौचं ॥ तच्चद्विजुपसामुपनयनोर्ध्वं प्रव
र्त्ते ॥ त्रिशत्रुमात्रतादेशदशरात्रमतः परं सत्रस्यहादशाहानिविशः पंचदशेवतु ॥ त्रिशद्दिनानि
शूद्रेत्यतदर्थंन्यपवर्त्तिनरतिपात्रवत्सोक्तैः ॥ यत्तुसएवात्रिशत्रुदशरात्रेवाप्रावमाशौचमिष्य
तेइत्याह ॥ तद्दशाहेत्रिशत्रुमस्यश्यत्वा ॥ एकदिनोत्सन्नमशौचद्वयदशाहमस्यश्यत्वा ॥ मरणोपदिनु
ल्यस्याभरणकथंवन ॥ अस्थयन्तुभवेज्जोवसर्वमेवसंबोधवमित्येगिरस्योक्तैः ॥ दशाहशौचपरत्वे
दशरात्रमतः परमि त्यानेनयोनसक्त्यापत्तेरिति शुद्धिविवेकादयः ॥ तन्ना ॥ स्मृतिभेदात् ॥ त्रिशत्रुद
शरात्रेवैतिविकल्पायोगाच्च ॥ पल्लुउत्राणांवेदानध्याप्यवृत्तिं विदधानितत्राहाश्वलापनः ॥ हाद
शरात्रेमहागुरुषुदानाध्ययनेवर्ज्येपरन्निनि ॥ अत्रपावदकनिषेधोवाः स्यश्यत्वमात्रेवा ॥ ननुकमान
धिकारः ॥ एकादशाहेतेवेश्वदेवोक्तैः ॥ एकादशाहिकमुक्ता नत्रस्वतेविधीयतेइति ॥ शुद्धित्वेनृ
त्रयः पुरुषस्यानियुक्तोभवेतिमातापिताचार्यश्चेतिविस्मृक्तैः ॥ पित्रादयो महागुरुवः भर्ताप्युक्तेरा
मायतो ॥ पतिर्वैधुगतिभर्तादेवतगुरुरेवच ॥ शानातपः ॥ पतिरेकोयुरुस्त्रीणांसर्वस्याभ्यागतोय
रुः ॥ एकपदविमृदानापितृघातनिषेधार्थं ॥ सोदकानां त्रिशत्रु ॥ अहानुदकराशिनरतिमनूक्तैः ॥ अ
त्रिशरात्रो ॥ सपिंडतानुगुरुष्वेसत्रमेविनिवर्त्ते ॥ समानोदकभावस्तुनिवर्त्तेनाचूदेदशात् ॥ जन्मना
मस्योनेकेतन्यरगोत्रमुच्यते ॥ चहस्यति ॥ दशाहेनसपिंडास्तुशुभ्यतिमेतस्रतके ॥ त्रिशत्रुसक
ल्यास्तुस्वात्वाशुभ्यनिगात्रजाः ॥ स्त्रीशूद्रयोस्तुविवाहोर्ध्वंजात्याशौचं ॥ वैवाहिकोविधिस्त्रीणांमो
पनायनिकसूतइत्युक्तैः ॥ दत्तानाभतेरेवहि ॥ स्वजन्मकमशौचस्यामृतकेजातकेतयेतिमाधवीपे
वासाच्च ॥ शूद्रस्यविवाहाभावेपिषोडशवर्षोर्ध्वंमासः ॥ अनृदभायः शूद्रस्तुषोडशाहत्सरात्परं ॥ मृत्पु

मनुसमधिगच्छेत्तस्मान्नस्वापिबोधयाः। अदिसमधिगच्छेत्तिनात्रकार्योविचारोति। अपराङ्मुखो
 क्तः निर्णयान्मदनपारिजातदोषत्वयोक्तः। हारितः अथोनिवधुनाद्विषः स्वविषमधुनुयेहान।
 आपनोदयहोरेण्यः अदवस्त्रहयोमहान। धनुप्रतोदावष्टमेदेहादेशवस्त्रहमिति। मेधातिथिस
 त्रिचमाम्रतोदेशदिनव्रजतकालोपलक्षणार्थः। सचकालः स्वस्तीपः। सर्वेषां चाष्टमवर्षे रूपेतेनच
 तुलीमिति वरानामुपनयनाभावेप्यष्टमादूर्ध्वशरीरमाशौचतत्रापिभागपृष्ठाशक्यः मोतकाशिस्य
 न्यतरादूर्ध्वेसंश्लेषमर्वाकनिरत्र। पथाआवोडशाअवेनालश्याहुलेषामप्यष्टमादूर्ध्वेनूदेनासत्पृष्ठे
 मष्टमोवर्षेभ्यः अदिः अदस्यमासिकीतिवचनादिमाह। हारलताअदितत्कारिणोऽयमेवपुक्तः अनु
 पनीतोविप्रइत्युक्ताः। मीपतेपत्रतस्यादशोचत्रहेनवहि। हिजन्मानमपकालस्वपारांनुवप्रधि
 कइत्यादिप्रणोक्तमुपनयनकालोपलक्षणं। षडव्यपदेमासत्रयाधिकपरं। गभोसुवेष्टमेवाव्युत्तुक्तः
 मनुजावालः। व्रतवृषादिजानां वृषतीतिषुपथाक्रमं। दशाहमहएकाहेसुभ्यसिद्धिनिर्णयः। इति
 हिजादताः इदं प्रतीतिमुक्तः पंचाष्टोपनीतपरिमितः तदेतन्नाद्रियतेरुदाः। यानितुपरशरः एक
 हाहाश्याः अद्विद्योनिवेदसमन्वितः। अहाक्केवलवेदस्ततहीनोदशभिर्हिनेः। केवलवेदः के
 वलश्रीतामेरुपुपलक्षणं। अयंसेकोचोहोमाध्यापनपरएव। ननुसंध्यावितिहारलतायाः।
 अगिरः। संवेष्टामेववर्णानास्तकेमृतकेतथा दशाहाच्छुद्धिरेषामितिज्ञातातपोववीन। दे
 वलः। आशौचदशरात्रेनुसर्वेषामपरेविदुः निधनेमसवेवेवपश्यतः कर्मणः क्षयः। अम्यतो
 कृष्टसकर्महानो पीडवतोविप्रपरिवर्णपरं। अददेशरात्रमितिहारलतायाः। दसः। सद्यःशौ
 चतथेकाहमहश्चतुरहस्तथा। षडदशाहादशाहश्चपक्षमासस्तथेवव। मरणांततथाचान्यद
 शपक्षास्तुस्तके। मितक्षरयांस्तुन्यते। चतुर्थेदशरात्रेस्यातषण्णशः। उतिपचमे। षष्ठेचतुर
 हाच्छुद्धिसप्तमेत्वहरेवतुश्यादिनितासापदनापदुरावदगुरावद्विषयादिदेशाचारभेदा
 दानेयानि। सद्यः शौचादिषडहंताः पक्षयायावरादिपरः। अत्रमरणांतजननादिनिमित्तादि
 न्ना। शिष्टविगानान्नादानैयानीतिविज्ञानेश्वरः। अस्तात्वाचाप्यहत्वावाअदत्वाअस्तथादिन
 एवंविद्यस्यविप्रस्यसर्वदास्तकंसदेति। दशोक्त्या। अम्यशर्वाप्यगोहेभायोस्यात्स्यनितशः
 अशौचसर्वेकार्येषुदेहेभवति। सवदेति। ब्राह्मणवशाद्यवस्थान्यपराकमदनपारिजातारभ्यः
 माधवस्तु॥ वृत्तस्वाध्यायसापक्षमद्यसंकोचनतथेति कलिवर्णमुक्तेः। दशाहएवविप्रस्यसपि
 डमरगोसति कलांतराणिकुर्वाणः कलौभवति। किल्विधीति॥ हारितोक्तेः अम्यशौचपक्षाप
 गांतरविषया। मरणांतादिपक्षास्तुनिदायेवाद्। अम्यथानामधाराकविप्रसुदशाहेस्तकीभवेरि
 तिबिरोधस्यादिमाह। मनुदेवलः। दशाहादित्रिभागेनकृतेसचपनेकमात्रं। अंगस्यशनमि
 ति वरानानांतत्वदर्शनइति। शर्णाशौचेवपश्यतामाह। यच्चानुपनीतानिकांताशौचेविश्रवादीत
 नेकेके। स्वाशौचकालाद्विज्ञेपस्यशनमनुत्रिभागतइति॥ नदपिषुगतरेषु। अस्त्रिसचपनादूर्ध्व
 नेगस्यशनमवचेतिमाधवीपेकलौ तन्निषेधात्। मनुहारलतायाः। चतुर्थेहजिकर्तव्यः संस्यशौ
 ब्राह्मणस्यनु इतिप्रचेतसोके। स्महेकाहाशौचेपिचतुर्थोहएवांगस्यशनइति। तन्म। देवलादि

पश्चात्पश्चाद्दशाहमेव त्वात् । यत् ॥ वर्णसंकरजाप्रसूतवसिक्ताद्यास्तोयामाशौचविशेषः ॥ कलौ नोपयुक्त
 इति नोच्यते । प्रतिलोमजानां नाशौचं । मलापकर्मणां तु स्नानमात्रमिति विज्ञानेश्वरः ॥ माधवस्तु
 शौचाशौचेपकुर्वोरनुशुद्धवदणो संकरा इति द्वास्तोक्तेः ॥ शुद्धवदाह । हारलताप्येवं ॥ दत्तकितकृत्रि
 मादिपुत्रेषु अहीनवर्णागामुस्त्रीषु च सपिंडत्वे पिप्रसवे मरणे च पूर्वोपरपित्रोर्भर्तृश्रितिरात्रमेव न द
 शाहादि ॥ अनौरसेषु पुत्रेषु जातेषु च मृतेषु च । परपूर्वोसु भार्यासु प्रसूतासु मृतासु चेति त्रिरात्रानुवृत्तौ
 विस्तृक्तेः ॥ सपिंडानां त्वेकाहः ॥ परपूर्वोसु भार्यासु पुत्रेषु कृतकेषु च । भर्तृपित्रोस्त्रिरात्रे स्यादेकाहस्तु
 सपिंडन इति माधवीपे हारीतौक्तेः ॥ सतके मृतके चैव त्रिरात्रं परपूर्वयोः ॥ एकाहस्तु सपिंडानां त्रिरात्रं
 पत्रवैपितृरिति मरीच्युक्तेः ॥ अनौरसेषु पुत्रेषु भार्यासु न्यगतासु च । परपूर्वोसु च स्त्रीषु त्रि
 रात्राच्छुद्धिरिष्यते ॥ परपूर्वोपुनर्भूः ॥ इदं सवर्णासु हीनवर्णासु नुशंखल्लिखितौ । परपूर्वोसु भार्या
 सु पुत्रेषु कृतकेषु च । नान्ध्यायो भवेत्तस्य नाशौचं नोदकक्रिया । त्रास्तेपि । अशौचं न त्रिरात्रस्यासौ
 मर्कौषु निश्चितं । यत्तु षडशीतौ । अथ पूर्वो वरुडासु त्रिदिनाच्छुद्धिरिष्यते । तासु वानन्यपूर्वोसु प
 चाहोभिर्विशुध्यतेति । तत्रयंचाहे मूलचिंत्यं । यत्तु याज्ञवल्क्यः ॥ अनौरसेषु पुत्रेषु भार्यासु न्यगतासु
 चैवैकाहमाह ॥ नदसन्निधौ ज्ञेया । यदापितुरेकाहस्तदा सपिंडानो स्नानं । अन्याश्रितेषु द्वारेषु प
 रपत्नीषु तेषु च । गोत्रिणः स्नानशुद्धासु स्त्रिरात्रेणैव तन्मितेति प्रजापत्युक्तेः ॥ पितेति वेदुरुपलस
 रणं । तथोपक्रमात् । यत्तु दत्तकेपालकप्रतियोगिकप्रवृत्त्यात् । पूर्वपितुर्न त्रिरात्रं सर्वसंबंधविरुद्धेऽन
 दशाहादितिकश्चित् । तन्नाजनकेपिवेजिकादभिसंबन्धादनुहृद्भ्यादद्यं अहमिति वाचनिकाशौच
 स्नानिवायत्वात् । पितृमरणोपि दत्तकादीनां त्रिरात्रं शुद्धित्वेत्वात् ॥ दत्तकअस्वयंदत्तः कृत्रिम
 कृतएवचेति । उपक्रमसूतके मृतके चैव अहंशौचस्य भागिनः स्युक्तेः ॥ स्थितिकौषुद्यां हारलतायां
 चैवं । दत्तकस्य पुत्रपौत्राणां जनने मरणो वा सपिंडानामेकाहः । वीजिनश्चेति ॥ गौतमेन स्यात्पौहष
 सापिंडोक्तेः ॥ सपिंडानां चैकाहस्योक्तत्वात् । सपिंडनुपत्रीकृतसपिंडदत्तौ रस्योर्भ्रात्रेस्तत्पुत्रयोदे
 शाहएव । तत्रावासाभावात् सपिंडत्वेन दशाहभावत्वाच्च । पूर्वोपरमर्त्येऽन्ययोः पुत्रयोस्ताहमाधवी
 ये मरीचिः । मातुरेक्यात् द्विपितृकौ भ्रातरवन्वगोत्रना । एकाहसूतके तत्र त्रिरात्रं मृतके तयोरिति दि
 क् । उदाकन्यायां तु विस्तृग्रहः ॥ संस्कृतासु स्त्रीषु नाशौचं विपितृपक्षे तत्सवमरणो चेत्पितृश्लेषात्ता
 नदेकरात्रे त्रिरात्रं चेति प्रसवे एकरात्रं मरणो त्रिरात्रमिति । विज्ञानेश्वरपरार्कौ ॥ माधवस्तु प्रसवेपि
 त्रिरात्रेपित्रोः एकरात्रं भ्रात्रादिवंधवगोस्य दत्तानारीपितृगैरुस्येताथश्चित्तत्वात् । तदंधुवर्गस्त्वके
 नश्चित्तज्जनकस्त्रिभिरिति ब्राह्मोक्तेरित्याह ॥ यत्तु कश्चिदाह पक्षपदेन भ्रातरोऽप्येते ॥ वाक्यान्तरेण
 भगिनीमृतौ त्रिरात्रोक्तेरिति तच्चिंत्यं ॥ नदभावादेतद्विरोधाच्च ॥ भ्रातुः प्रसवे एकाहः । मृतौ त्रिरात्रमि
 निकेचितं । युक्तनुपस्थिती परस्परमृतौ भ्रातृभगिन्योः पश्चिणी भवेदिति ब्राह्मणात् । भ्रातृभिन्नाना
 मेकाहः ॥ वर्गोक्तेः ॥ इतरेषां पश्चात्पितृनिवश्यमारावचनाच्च । यत्तु प्रधानग्रहे मृतौ पित्रोः पूर्णो भ्रातृ
 स्त्वह इति कश्चित् सनिर्मूलत्वान्नाशौचं विपितृपक्षे इत्येतद्विरोधाच्च भ्रातुः ॥ दत्तानारीपितृगैरु प्रधाने
 तस्येते यदा । भिमते वानदा तस्याः पित्राशुभ्येति हि नैरिति कल्प्यतरी शुद्धित्वे वापितृग्रहे प्रसवे

तुमिजादीनामाशौचं नास्ति मृतौ पित्रोः त्रिरात्रमस्त्येव । प्रजाप्रजासुपोषितुसंस्कृतासंस्कृतासुच ।
 माज्जपित्रोस्त्रिरात्रस्यादिनेषामथाविधिः ॥ अदत्तासुपित्रोरेकरात्रमिनिमाधुवीपशंखकास्मै
 जिनिस्त्रोः वैजिकादभिसंवेधादिन्युक्तेऽस्मत्पथसरोपेव ॥ माधुवस्तु इदं त्रिरात्रं जातदत्ताप
 रं दत्तोत्पन्नेः प्रागेकरात्रपित्रोः ॥ सद्यस्त्वशौढकन्यायांभोटायावासरश्चुचिः । अदत्तायां त्रिरात्रेण
 ज्ञायापक्षिणी भवेदिति । पुलस्त्योक्तेरन्यत्रकन्यामृतौ पित्रोः पक्षिणीत्याह । षडशीतावपि ॥ पितृ
 गेहादृतेपत्रपदिपुत्रीप्रमीपते । पक्षिणीतत्रपित्रोः स्यान्नान्येषामिति निश्चयः ॥ ग्रामानरे इयमि
 तिस्मत्पथसारे । आनुस्तु पक्षिणीः ॥ अशुरयो भेगिन्याचमानुलान्याचमानुले । पित्रोः स्वसरितद्वय
 पक्षिणीस्वपये निशाभिनिवहस्यतिस्त्रोः ॥ सुहित्वेकौर्मे ॥ आदत्तात्तोदरेसद्यः आचुप्रदेकर
 त्रकं । आप्रदानात्रिरात्रस्यातदशरात्रमतपरं । पित्रोर्मृतौ स्त्रीणां त्रिरात्रं । पित्रोरुपमेस्त्रीणां मृदाना
 नुकथं भवेत् । त्रिरात्रेणोपशुदिः स्यादिनाह भगवान्पमः ॥ इति माधुवीयेदहमनूक्तैः । उददेशाहंतः
 ऊर्ध्वपक्षिणी ॥ आनुभेगिनीयद्वेनस्यावातद्वेनैतौ त्रिरात्रमन्यत्रतुपक्षिणीति षडशीतावुक्तं ॥ आ
 द्येपि ॥ परस्परमृतौ आनुभगिन्योः पक्षिणी भवेत् । मानुलाशौचवस्तुआः पितृव्याशौचविष्यन् इति ।
 शिष्टास्त्रसिद्धिलत्वापितृव्ये स्वान्मात्रमाह ॥ त्रिशतसोक्त्याम् ॥ अनेयाचार्यमानामहदुहितुसुत्रो
 त्रियत्किंकास्वयाज्यस्वस्तीयेषु त्रिरात्रं त्रिदिवसमशुचिः ॥ सोदकस्त्रभयत्रपक्षिण्याशौचवृत्तिरुदकित
 सुतसहाध्यापवंधुत्रयातेवासिभुषुभुमित्रभुषुरभगिनिकाभागिनेपमयाणे । मानामह्याचपित्रोः
 स्वसरितचविरतोमानुलेमानुलान्या । चाथोसज्योनिरेवस्त्रविषयनपतौ ग्रामनाथेवनरे । शिष्योपाध्या
 पवंधुत्रयपहतनयाचार्यभाषासंगोज्ञानवानश्रीत्रियेषुस्त्रहंपरमृतौ मानुलेचेकात्रं ॥ रात्रिसंज्ञ
 चारी एपद्यतुकथमपि स्वल्पसंबंधयुक्तेस्नानवासोपुनस्यादिदमपि सकलसर्ववर्णेषु तु ल्यमिति ।
 अत्रमूलेमिताक्षरदोषस्य । दोहिनभागिनेपयोरुपनीतयोस्त्रिरात्रं । अनुपनीतयोः पक्षिणी ।
 संस्थितेपक्षिणीरात्रिदोहित्रेभगिनीसुने । संस्कृतेनुत्रिरात्रं स्यादिति धर्मोव्यवस्थितः इति इदम
 नूक्तैः संस्कृतेदाहो । नेनदाहेत्रिरात्रं नान्यथेतिगोडाः ॥ तन्ना ॥ विशेषवेषव्याप्त । मानुलादौ सस्त्रि
 धिविदेशाभ्यापक्षिण्येकाहयोर्व्यवस्था ॥ मनुः ॥ त्रिरात्रमाहुराशौचमाचार्यसंस्थिते सति । तस्य
 पुत्रेचपत्न्याचदिवारात्रमिति स्थितिः ॥ श्रीत्रियेस्वगृहेत्रिरात्रं श्रीत्रियेत्तपसपत्नेत्रिरात्रमशुचिर्भ
 वेदितिस्त्रोरेरितिमाधुवः । एकयामीरोत्वेकाहः ऋत्विजिवाहस्यकालश्रौनस्यात्रमाजनपर
 त्रिरात्रेकरात्रेज्ञेयो । पशुपिकर्मकुर्वन् एषवाचकः शब्दो भवतीति शवराचार्यैः कर्ममभ्येऋत्वि
 कृत्वमुक्ते । तथापिकनी रायाशौचनिषेधात्तदत्रमेवैतज्ज्ञेयं ॥ गोडास्तु । एकौदकानां त्रयो गो
 त्रजानां महः स्यन्त । आनुवंधीयुरैभिरेमंलाधिपतौतयेतिजाबालोक्तेर्मातृवधुरेकाहमाहः । शिष्ये
 पनीतेऽहः । शिष्यसतीर्थसत्रस्य चारीशुक्रमेण त्रिरात्रमेकारहं इति माधुवीयेवोधापनोक्तैः । अन्यत्र
 मनुः मानुलेपक्षिणीरात्रिशिष्यत्विन्वाधवेषुचेति । वंधुत्रयान्त्वपितृघृसमानघृसमानुलपुत्राः
 पितुः पितृघृसमानुलपुत्राः । मानुः पितृघृसमानुघृसमानुलपुत्राश्चेति विज्ञानेऽथ । अत्रपक्षिणी
 पितृघृसमादिकानामृदानांत्वेकाह । महंधुवगंस्त्वकेनेति । पूर्वोक्तमाहान् इति केचित् । पतुषुशरी

मा। एवं पित्रोर्भगिन्योऽप्येपितामहपोतया। येमातामहयोश्चैव भगिन्यौ तन्नजाश्चयाः। मातुलाः स्व
 स्वपित्रोश्च पत्न्यश्चैवांप्रजाश्चयाः। पितरश्चेति सर्वेषु पक्षिणी स्वग्रहेऽहम्। एवं भ्रूयुरजामातुदौहि
 त्रिपदिस्सुतः। पञ्चममः जामातरसुतेषु द्विस्त्रिरत्रेणोभयोः सुताः। पक्षिणीशालकानां स्यादि
 तिशातानपोऽन्वीत। इति॥ तन्निर्मूलत्वात् मिताक्षरादिविरोधाच्चोपेक्ष्य। मदनपारिजातेविष्णुः
 असपिंडे स्ववेषमनिमृते एकरात्रं। अत्रहरदत्तौतः शवेवेत्यापसंवसत्रेणः शवेग्रामेधनुः। शाता
 दवागन्मभोज्या। दीपमुदकेभंचोपनिधायभुंजिता। पदिसमानवशांनग्रहमेवंसूतिकायामि
 ताहा। प्रथानग्रहेमृतौ। ग्रहेपस्यमृतः कश्चिदसपिंडः कथंचन। नस्याप्यशौचेविज्ञेयत्रिणत्रं नात्र
 संशयः। उलंगिरसोक्तमितिमाधवः॥ एतेनत्रिणत्रसपिंडेषु स्वग्रहेसंस्थितेषु चेति कौर्मव्याख्या
 तसुद्धितत्वेरुहन्मनुः॥ भ्रूयुरपतिताश्चात्यामृताश्चैद्विजमदिरा॥ शोचंतत्रप्रवक्ष्यामिमनुनाभा
 धितंपथा। दशरात्राच्छुनिमृतेमासाच्छूदेभवेच्छुविः। द्वाभ्यानुपनिनेगेहमंत्येमासचतुष्टयात्।
 अंत्येवर्जयेद्देहमित्येवंमनुरन्वीत॥ अंत्यतोस्तेच्छः। अंत्यतः श्रुपाचक्रइतिवाचस्यतिः। तत्रैवप
 मः॥ द्विजस्यमरणेवेषमविशुध्यतिदिनत्रयात्। संवत्तैः॥ ग्रहसुद्धिप्रवक्ष्यामिअनस्यशवद्विने
 त्रात्समग्रामदंभांडसिद्धमन्तयेववा। गोमयेनोपलिप्यायच्छोगेनाप्रापयेदुधः। त्रास्येमेव
 प्रतेश्चहिरण्यकुशावारिभिः। सर्वमभुक्षयेद्देश्मनतः शुद्धयसंशयः। उहृदिष्णुः॥ याममध्यग
 तोषावच्छेदनिवृत्तिकस्यचिन् यामस्यनावदाशोचैर्निर्गतेषु चितामियात्। ग्रहपञ्चादौमृतेये
 वांपत्रमाधवीयेप्रचेतसा। मानुषस्वादिसुत्रिरात्रसुक्तः। मानुषसामानुलयोः श्रुश्रुभ्रूयुरयोरो
 मृतेचत्विजियान्येचत्रिरात्रेणविशुध्यति। गुरुश्रायः॥ अत्तिकुलागतः॥ तत्रग्रहमृतौजेम।
 श्रुयुरयोरन्यत्रमृतावपिसन्निधौत्रिरात्रमसन्निधौपक्षिणी। देशांतरेएकरात्रवक्ष्यमागाविष्णु
 क्तेरितिमाधवगोडदयः॥ अन्यत्रनुमानुषस्वादिसुपक्षिणी। पित्रोः स्वसरितद्वेषुपक्षिणीः॥
 सपयेन्निशामितिउद्धमनूक्तैः। मनुउद्धमनुः॥ अन्यत्रसंस्कृतायोनुभ्रातर्पेचिसंस्कृतैः। मित्रजा
 मातरिषेतेदौहित्रभगिन्योसुतो। शालकेनसुतेचैवसद्यः स्वानेनशुच्यतीति। तन्नानुदौहित्रादौ
 देशांतरे। शालकेसुतजाभात्रोः स्वदेशेचोपे। शालकेतुस्वदेशेएकाहः। आचापेपत्नीपुत्रोपाध्या
 यमानुलभ्वसुरभ्रूयुर्यसहाध्यायिशिष्येवैकरात्रमितिमाधवीयेविष्णुक्तैः। हरदत्तैपेदशश्रीक्या
 मयेवा। भ्रूयुर्यः शालकः। देशांतरेस्नानं। भ्रूयुर्योदेशांतरेएकाहः जीवालः॥ एकादकांनत
 त्रहोगोत्रजानामहस्यंतं सर्वत्रमत्याभावेपिक्रयकत्तेदेशाहः। गुरोः प्रतस्पशिष्यस्तुपितृमेधं
 समाचरेत्। त्रेताहारेः समेजत्रदशात्रेराशुध्नीतिमनूक्तैः। शिष्यइत्युपलक्षणा। निरन्वयेस
 पिंडेनुमृतेसतिदयान्वितः। तदाशोच तदाशोचपरचौत्वीकुर्यात्पितृवत्क्रियामितिमाध
 वीयेनाहोक्तैः। दिवोदासीये। सगोत्रो नोसगोत्रोवायग्निदधान्स्वनरः सोपिकुर्यान्नवथा
 द्युद्धेवदशमेहनि। पत्रैकविषयेपक्षिण्येकाहादियदसद्वपुक्तेनत्रसन्निधिविदेशंमेआदि
 कृतान्यवक्ष्या। त्रिशतश्रीक्या॥ वानप्रस्थेयतोचोपरमति कुलजेयदकेवापुवः स्याद्योषिदो
 विप्रपुत्र्ये मृतवतितदिनयुद्धविद्धेचसद्यः। अत्रश्लमाकरेस्यत्। युद्धभेमृतस्यत्वाना उध

तैरहवेशस्यैः क्षत्रधर्महनस्य च सद्यः सति एते यज्ञहाया शौचमिति स्थिति रिति मन्त्रैः ॥ यज्ञोपक
 मं संवर्तते वै त्वर्थः ॥ यस्तु भारते राजधर्मेषु ॥ अशौचो हि हतः पूरः स्वर्गलोके महीयते न ह्यन्यमु
 दकतस्य न स्वाननाप्यशौचकमिति आद्यादिनिषेधः सपुत्राद्यभावपरः ॥ अतएव तत्र करणादीना
 आहुमुक्ताः ॥ अन्वेतु दृश्यादिनिषेधमाहुर्मतिवत् ॥ यत्तु पराशरः ॥ आहवे विहता नो च स्फुरावम
 शौचकमिति ॥ तदुद्धृतेन कालान्तरमृते श्रेयः असन्निधौ स्नानमिति माभुवः ॥ शुद्धित्वेऽपि
 रातो ॥ दंष्ट्रिभ्रं गिभिर्वापि हतास्ते चैव तस्करैः ॥ ये स्वाम्यर्थे हतायांति राजन् स्वर्गे न संशयः
 ॥ सर्वेषामेव वारानां क्षत्रियस्वविशेषतः ॥ यत्तु बृहस्पतिः ॥ डिंवाहवे विद्युतां च रात्रां गोविप्रपाल
 नो ॥ सद्यः शौचं शतस्य हस्त्वहं चान्ये महर्षयः ॥ तच्छस्त्रविना पापं सुखं हने च विराज ॥ रात्रावप्योह
 ते सद्यः शौचमन्वत्रि रात्रौ ॥ तत्रैव व्याघ्रः स्तेनमियते यस्तु तस्या शौचमवेदिह्या ॥ आसन्नाहात्रि
 रावं स्यादृश्यावमतः परं शस्त्रापाते स्तेनविना शवस्य शतं हारीतः ॥ शवस्य शौक्रमन प्रविशे परा
 नक्षत्रदर्शनाद्गौवेदादित्यस्य यत्तु मनुः ॥ अन्वायेकेन तत्राचत्रि रात्रे रवत्रिभिः ॥ शवस्य शौचि
 शुध्यति अहादृकदापिन ॥ इति अन्हाए आवेति अहो रात्रमुक्तम् ॥ त्रिभिस्त्रि रात्रे रितिनवरात्रमे
 वेदं दृशात्रमित्यर्थः ॥ तत्र दन्नाशने तद्गृहे वासेनापदि च तेषु ॥ अन्वदन्वमन्वेदं न वेत्ते वा श्रेयसेदि
 तितेनेवैक्तेः ॥ अंगिरः ॥ आशौचं यमस्य संसर्गादायते गृहमेधिनः ॥ क्रियास्तस्य न लुप्यते गृहात्मा
 चनत प्रवेत ॥

॥ अथ निहाराशौचं ॥ ॥ स्नेहनसवर्णनिहारे तद

नापाने तद्गृहासे च दृश्याहः ॥ तदन्वानशने तद्गृहासे अहः ॥ गृहावासेऽन्वमस्यो वै काह भूमिद
 ह्योन निहारे ह्येव तज्जात्याशौचं ॥ यदि निर्हरति भ्रं प्रलोभाक्रान्तमानसः ॥ दशाहेन दिनः पुरे
 दशाहेन भूमिपः ॥ मासार्द्धे न तु वै श्वस्य शूद्रो मासे न शुभ्यतीति कौर्मोक्तेः ॥ विजातीयनिहारे तु श
 वजाते मम शौचं ॥ अत्र भूमि गृहे हि यथा ॥ अवरं अहरं वरं वरो वाप्यवरं यदि ॥ वृहे च वेतदाशौ
 चं द्रव्याद्ये हि यथा भवेदिति आर्भोक्तेः ॥ कौर्ममेतदिति गोशः ॥ दाहयेवं ॥ यत्तु ब्राह्मणं ॥ यो स मर्त्यव
 मृत्ये न नीत्वा वै वदहे न्नाः ॥ अशौचं तु भवेत्तस्य प्रेतजातिसंभृतेति ॥ नदापदि तेषां सोऽकवि
 हारे तु दशाह इति माधवः ॥ अलं करोतु शरतः ॥ कृच्छ्रपादो सपिंडस्य प्रेताले करणे कृते ॥ अ
 नुदयवासे स्यादशौक्तो स्नानमिष्यते ॥ धर्मायै च नाथ सवर्णो हररो क्रिया करणे वद्विभस्वमन
 यज्ञप्रले स्नानं शानाया नो मिस्य शौचमिति माधवीयो ॥ अग्निदेव्येवं ॥ प्रेतसंस्पर्शसंस्कारे तास्य
 नेव दुष्पति ॥ वोटावेवा म्पिता च सद्यः स्नानाविशुध्यतीति अपरा कंच दृष्ट पराशरः ॥ मातुस
 त्वादिसंवेधे त्रिरात्रं ॥ असंवेधि ह्यज्ञानं चिह्नादस्नाना च सद्यः शौचसंवेधे त्रिरात्रमिति पेशी कति
 र्मुनेः ॥ जेतममितास्वरायां बृहद्विः ॥ सतकाहियरां शावंशावाहियरा मातं ॥ आर्त्तं वा हि य
 रागस्तित्ततो पिशवदाहकः ॥ अत्र श्वेणानात्र र्निष्टति रित्यर्थः ॥ विष्णुः ॥ मृतं हि जेन श्रेयसा
 रये न्मश्रे हि जेना ॥ देवलः ॥ ब्रह्मचारि न कृत्वा त शवदाहारिको क्रियो ॥ यदि कृमि चरेत्क
 पुनः संस्कारे यवच ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ आचार्यपितृपाथ्यापानिदेत्यापिमती भवेत् ॥ अयुगमने तस
 विडे न दोयः ॥ विहितं हि स विंशतीमेतनिहरेणादकं तेषां करोति यः कश्चित्स्याधिकं न विपते

रिदेवलोकेः ॥ दोषस्याज्ञसपिंडस्यनानाथक्रियाविनेतिहारीतोक्तेः ॥ समोत्सृष्टवर्णोत्पाधवीप
करवः ॥ अनुगम्यश्वेवंध्यास्त्रान्वासृष्ट्वाह ताशानं सपिः प्राश्यपुनः स्त्रान्वाप्राणायामेविशुध्यति
हीनवर्णोत्सृष्टविषः हः वैश्येप्रक्षिणी शूद्रेवित्रोत्सृष्टविषस्येश्येः हः शूद्रेपक्षिणीवैश्यस्यशूदेः
हरितिज्ञानेश्वरः ॥ माधवस्तुविप्रस्यवैश्येघ्नहः सविपस्यशूदे प्यवं ॥ अन्यत्राग्वत् ॥ स्त्रानाग्नि
स्यशूः शूताशानानिसर्वत्रेयाह ॥ हीनवर्णस्यदाहोर्ध्वदैहिककरणेन ॥ ब्राह्मे ॥ ब्राह्मणोहीनवर्णस्य
नक्रुषोर्ध्वदैहिकं ॥ कामाहोभात्रथामोहाहृत्त्वान्जानिनां व्रजेत् ॥ मनुः ॥ ब्राह्मणानांयाजनं कृ
त्वापरिषामंयकमेव ॥ अभिचारमहीनचविभिकं क्त्वेप्येपोहति ॥ परिषासर्ववर्णानां ॥ हीनेषुनंदेगल्प
त्रेयस्यचातुर्मुखायुसं ॥

॥ अथरेदनेसोत्रमवर्णयोः ॥

॥ सचयनात्

वैश्वेलेस्तानमूर्ध्वमाचमनम् ॥ हीनवर्णोपुनसंचयात्पाकसचैलमूर्ध्वस्तानमात्रं ॥ विप्रस्यसत्रं वैश्य
विषयेतदाह ॥ अस्थिसचयनेविप्रोरेतिचेनसत्रवैश्ययोः ॥ तदास्तानः सचैलस्तद्वितीयेहनिशुश्र
ति ॥ कतेनसंचयेविप्रः स्त्रानेनैवउचिर्भवेत्सत्रस्यवैश्येप्येवम् ॥ शूद्रेनसंचयात्पाकविप्रस्यत्रिरावृक्ष
त्रवैश्ययोर्द्विरेव ॥ ऊर्ध्वेनृदिजानामेकाह ॥ शूद्रस्यशूद्रेस्त्रीविनास्थिसंचयात्सर्वेकाहः ॥ ऊर्ध्वेन
ज्जोतिरितिमाधवीपज्ञेय ॥ अद्वित्वेपारस्करत् ॥ अस्थिसंचयनाद्ूर्ध्वमासेयावद्विज्ञानयः ॥ दिवसे
नैवशुश्रुभिवासंसाक्षालनेनच ॥ सजानेर्द्विवसेनेवअहात्सविपवैश्ययोरित्युक्तम् ॥ सपिण्डाग्रे
ननिहीरदावदोषरस्युक्तं प्राक् ॥ विज्ञानेश्वरस्तु ॥ मृतस्यवाधवेः साहकृत्वानुपरिदेवनां वज्रपेत्त
दहोरात्रं दानप्राहादिकर्मचेनिपारस्करेकैसर्वत्रैकरात्रमाह ॥

॥ अथाशौच्या

न्नभक्षणे ॥
विष्णुः ॥ ब्राह्मणादीनामाशौचेयः सकृदेवान्मम्याति ॥ तस्यावदा
शौचंयावत्तेषां ॥ आशौचव्ययगमेमायश्चित्तनिती ॥ अज्ञानेत्पगिरः ॥ अतर्हशाहभुक्तान्नसंतके
मृतकेपिवा ॥ अस्याशौचंभवेत्तावधावदन्नं व्रजत्यधः ॥ मायश्चित्तत्वमयाविप्रस्यवर्णकमेणेकाह
अहंपचाहसप्राहोपवासः ॥ दशविंशतिषष्टिः शतंचमालायामाः पंचगव्याशनंच ॥ अभासेहियु
गा ॥ आपदिनुप्राणायामशतंपंचशतमष्टसहस्रं मायत्रीजपश्च ॥ मत्यापदिनुसवर्णशौचेत्रिंशद्यम
वर्णं ॥ मापश्चसहस्रं च ॥ सत्रियाशौचेउपवासश्च ॥ वैष्णवाशौचेत्रिंशत्पवासश्च ॥ शूद्राशौचेकृ
त्सत्रवैश्ययोः पंचशतमष्टशतं गायत्रीजपउत्तमेषु ॥ शूद्रस्यसर्वत्रानां ॥ मत्यानापदिविप्रस्यवर्णो
पुशांतपनकृत् ॥ महाशांतपचांद्रमणां ॥ अभासेनुमासिकहेमासिकत्रैमासिकवारमासिका
नीत्यादिमाधवीयादौज्ञेयं ॥

॥ अथदासस्यस्वदास्युत्पन्नस्य ॥

॥ स्वस

पिंडमृत्तौ स्त्रानमात्रेणस्वामिकायं स्पृश्यत्व भक्तदासस्यमूर्ध्वं ॥ सद्यः स्यशौगभेदासोभक्तदास
स्यहाच्छुचिरितिस्मृत्यंतरोक्तेः ॥ मूल्यकर्मकरः ॥ शूद्रादासीदासास्तथैवच ॥ स्त्रानेशरीरसंस्का
रेगृहकर्मण्यद्विषिताइति ॥ शानानपोक्तेश्च ॥ एतच्चानन्यसाध्यतन्कायमात्रे ॥ अन्यत्रमासाद्याशौ
चमस्तथा ॥ एवंदास्यामपिसत्क्रियायास्तस्याअस्पर्शत्वमपिमासमात्रं ॥ दासीदासश्चसर्वोवैपस्य
वर्णस्योभवेत् नहृणोस्यभवेच्छौचदास्यामासस्तुसंतकमिन्यगिरसोक्तेः ॥ षडशीतावपि ॥
स्त्रानिशौचेनदासायाः स्पृश्यामासात्रकमेव ॥ योग्यास्युसोसतोदासीसतोचेत्स्पृशेतामियात्

दत्तदासादीनां स्वसंपिंडमरणादौ स्वाभ्याशौचं समसंख्यदिनोर्ध्वं समपिमासाद्याशौचे स्वाभ्या ॥
यस्य स्यतेति हरदत्तः ॥ दासांतेवासिभूतजाः सिध्याश्चैकत्रवासिनः ॥ स्वामिन्येनशौचेनयु ॥
ध्यति मृतसूतकेरुतिरहस्यतिस्मृतेः ॥ दासश्चात्र गृहजानस्यथा क्रीनो न लभ्यो दापादुपागतः ॥ अत्र
कालमृतश्च स्यादाहितः स्वामिना चयः मोक्षितो महत्श्रुणाद्युद्राप्रपणे जितः ॥ तवाहमित्यु
पगतः प्रव्रज्यावसितः कृतः ॥ भक्तदासश्च विज्ञेयस्तथैव वडवाहनः ॥ विक्रानाचात्मनः शास्त्रेण
सः पंचदशस्मृता रति नारदोक्तेषु गभंदासभक्तदासो विनाज्ञेयः ॥ वडवादासी ॥ तथा ह्वः त
युहा ह्यदासो जातश्च यथैः ॥ अत्रेवास्यपितृनेवोक्तः ॥ स्वशिल्पमिच्छन्नाहनेवोधवातापनुत्तयो
आचार्यैस्ववसेदने कृत्वा कालं मुनिश्चितं ॥ आचार्यः शिष्ययेदेतं स्वगृहे दत्तभोजनमिति ॥ शि
ष्यस्तनुष्यो विद्यार्थी दासादेस्वामितस्सपिंडमरणो नुविष्णुः ॥ पत्नीनादासनामानुषो म्येनस्वा
मित्युमाशौचे मृतेस्वामिन्यात्मीपमिति ॥ प्रतिलोमदासा नामाशौचाभाकः ॥ वर्णानामभुलो
म्येनदास्येनप्रतिलोमतश्चिपात्रवेत्स्योक्तेः ॥ ॥ अथ रजो जननमरणो वा रवित्रिभा
गां कृत्वा घभागद्वये चेतर्पूर्वदिने अत्रेत्तत्रा मिति मित्तास्यराणां ॥ यत्र प्रागहंराजा तत्रा म्वास्त्यो र
योत्पूर्वदिनमित्युक्ते ॥ तत्र तदृशाचारजो व्यवस्था ॥ सर्वमाशौचमाहितान्मेदाहत्तत्रिचस्यमरणा
मारभ्यजेय ॥ अन्मिमत्त उच्छ्रान्तेराशौचादिदिजातिषु ॥ दाहादग्निमनोविद्यादिदेशस्य मृतेस
जीर्तयेदीनसिस्मृतेः ॥ सास्त्रिहाताग्निः ॥ आहिताग्निश्चेत्तवसनश्चियेत्तपुनः संस्कारकृत्वा
शत्रवदाशौचमिति वासिधृषिशोक्तेः ॥ दाहादेवनुकर्तव्यं यस्य वेतानिको विधिरिति वात्सात्र
यत्तु धूर्त्तस्वामिनासंसांशरेण चोक्तं ॥ आहिताग्नेरपिमरणादेवदशरात्रं ॥ दशाहंशावमाशौच
मिति मरणा निमित्तत्वात्तस्य ॥ यत्र दाहादेवतस्याशौचमुक्तं तत्संस्कारनिमित्ताशौचपृथगे
वातेन गत्वाग्नेः संस्काराग्रे विरात्रं ॥ आतान्स्वदशरात्रं ॥ मरणा निमित्ततभयोदेशहं दाहा आगं पीति
तद्वचनविरोधात्पूर्वस्यैवोत्सर्षान्मूलकल्पनात्वाद्यवाच्यं ॥ ॥ अथातिक्रानाशौ
चं ॥ ॥ तत्राशौचमध्यजननादौ जाते तच्छेषेण सुदिः ॥ विगतनुविदेशस्य शुभ्या
घोरा निर्देशः ॥ यच्छेषदशरात्रस्यातावदेवाशुचिभवेदिति मन्त्रैः ॥ अत्रकेचिदेतत्पञ्चातिरिक्त
विषयंतेषां त्वाशौचमध्ये श्रवणोपितदाद्येवदशाहादि ॥ पित्रोरेवेन्मृतो स्यात्तदरथ्यापि हि पत्र
कः ॥ शुक्तादिदिनमारभ्यदशाहसूतकीभवेदित्यस्य सर्वोपवादेत्वादि स्याहः ॥ तन्म ॥ ज्ञानमरणा
स्य निमित्तत्वात् ॥ अन्मिमत्त उच्छ्रान्तेरित्यादिविरोधाच्च ॥ स्वस्यैवसारेपि ॥ जनने मरणावाप्रथ
मदिनादूर्ध्वं जाते पञ्चादीनां शेषेणैव सुदि रिति ॥ षडशीतावपारकैचैव ॥ दशाहादूर्ध्वं जाते नु रद
चसिषः ॥ मासत्रपेति रात्रं स्यात्तप्यरामासेपस्त्रिगीतया ॥ अहस्तनुवमादवोर्गर्भस्त्रनेन शुभ
ति ॥ जनने त्वनिक्रानाशौचेनाल्पेव ॥ नाशुद्धिः प्रसवाशौचे व्यतीतपुदिने घपी निदेवलोक्तेः ॥ पि
तुः स्तानतेत्रापि भवत्येव ॥ निर्देशं ज्ञानिमरणाशुक्तापत्रस्य जन्मवा स्वसाजलमापुस्य शुभो भव
ति मानवः ॥ रतिमन्त्रैः ॥ तत्रातिक्रानाशौचेदशाहादिजात्याशौचविषयः ॥ नत्सुपनीतादिनि
मित्तत्रिरात्रादे ॥ उपनीते नु विषयं तस्मिन्नेवाति कालजनिमित्तव्याघोक्तेः ॥ निर्देशं ज्ञानिमरणा

अतिक्रान्ते दशाहेत्विति मन्त्रे अ॥ माधवीये देवलस्तु ॥ अत्रिपक्षात्रिंशत्स्यत्पक्षमासात्पक्षिणीत
तः ॥ परमेकाहमावर्षादूर्ध्वं स्नातो विशुध्यतीत्याह ॥ तत्रापदनापहियत्वेन व्यवस्था ॥ इदं चैकदेशे
देशान्तरं स्नानमात्रादेशान्तरं मृते शुक्लात्कीर्तयेत्स्नानसंयतो मृते स्नानेन शुध्यति गभे आवे च गो
त्रिरा इति ॥ पराशरे क्तेरिति विज्ञानेश्वरः ॥ स्नानवत्सरांते ॥ अवीकृत्रिपक्षात्रिंशत्पक्षमासाच्च
दिवानिशं ॥ अहः संवत्सरादवोक्तदेशान्तरं मृते घृषी विष्णुक्ते रिति माधवः ॥ इदं सपिप्रना ॥ देशान्तरं
रे स्नानं सोदकानामिति ॥ युक्तं तत्र स्नानं त्वाह वृहस्पतिः ॥ महानद्यंतरं यत्र गिरिवां व्यवधायकः
वाचो यत्र विभिद्यंते तद्देशान्तरमुच्यते ॥ देशान्तरं वदेत्येकेष्वपीयोजनमायतं ॥ चत्वारिंशद्देशान्यपि
शान्येतथेवचेति ॥ एतत्सर्वं मातापितृमित्रविषयं ॥ तयोस्तु पितरौ चेदिति पूर्वैयैवीनसिवाक्पात्स
दापूर्वमेव दशाहादि ॥ स्मृत्यर्थं सारे ॥ मातापितृमरगोदरदेशेपिसंवत्सरेर्ध्वमपि उत्रो दशाहादिकं
शरणाशौचं कुर्यात् ॥ स्त्रीपुंसयोः परस्परसवर्गोत्तमवर्गसपत्नीषु वैवमिति ॥ शुद्धितत्वाद्योगो
डाल ॥ उर्ध्वं संवत्सरादाद्या इधुश्चेच्छ्रुते मृते ॥ भवेदेकाहमेवात्र तत्र सस्यासिनान्त्विति देवलो
क्तेः पित्रोरुभ्येत्रात्र उर्ध्वमेकाहः ॥ वंशुर्मातापिताभर्ता च ॥ पूर्वाक्तदशाहस्तकालिं गादिदेशप
रत्याहः ॥ तत्र शुभपदस्थपित्रादिपरत्वे मानाभावान्ता उपेक्ष्यमाणो दंसपत्नमात्स्तु दक्षः ॥ पितृपत्न्या
मपेताया मातृवर्जं द्विजोत्तम संवत्सरे व्यतीते पित्रात्र मशुचिमेवेत् ॥ हीनवर्गा मातृहीनवर्त
सपत्नीषु वैवमिति स्मृत्यर्थं सारे ॥ केचित्पितृपत्न्यां प्रमीनाया मोरसेतनयेतयेति ॥ ब्राह्मणोक्तेरे
रसेपोदमाहः ॥ षडशीतावप्येवं ॥ एतत्सर्ववर्गानुत्या ॥ तुल्यवयसि सर्वेषामनिक्रानेनथैव वेदिति
आशौक्ये ॥

॥ अथाशौचसंपाते उच्यते ॥

॥ तत्र शश्वेषावसू

तके सतके ॥ शश्वेषावसू ॥ सतकेशावेषा ॥ तत्राप्युत्तरकालनः पूर्वेषा समन्यूनमधिकं चेति द्वाद
शभेदाः ॥ पदेकदिने समन्यूनमधिकं वाशौचद्वयं तत्र तत्रैरण्यसिद्धिः ॥ हयोरैककालत्वात् ॥ य
दानुद्वितीयादिदिनेषु त्रसंजातीयांशवेजननं वा समकालं ॥ नूनकाले वा परस्यात्तदाष्टसुप
क्षेषु पूर्वशेषेण शुद्धिः ॥ अत्र राजन्मरणशेषाहो भिविषुच्छतीति ॥ यात्रवल्क्योक्तेः अत्र रा
ज्ञाने इत्यर्थः ॥ ज्ञातस्यैव जननादेर्निमित्तत्वात् ॥ पूर्वाशौचोत्तममध्यापने ज्ञाने तत्र त्रमेव का
र्यं ॥ शुद्धित्वेषुक्तेः ॥ पूर्वाशौचान्तरुत्तमं समानं लघुवानिमित्तं तत्कालादपरिश्रुतं स्वशौचं हे
तुरेव ॥ अज्ञानं तु ॥ अज्ञानेन दोषस्याच्छाद्दिषुकथंचनेत्यस्याशौचसंकर्येपि प्रवृत्तेः ॥ ते
नाज्ञानात् ॥ चषोत्सगोदोक्तोपश्चात्तज्ञानेपि नावृत्तिरिति ॥ माधवीये यमोपि ॥ जनने जनने
त्स्यान्मरणो मरणं तथा ॥ पूर्वशेषेण शुद्धिः स्यादत्र शश्वेषावसू ॥ अत्र केचिदंतदेशाहस्यातां
चेत्युनपरं राजन्मनी ॥ तावत्स्यात् अशुचिर्विप्रो यावत्तस्यादनिदेशमिति मनुयराशरार्थदेश
हयदृशासूरीशौचसर्वप्रवेशेषेण शुद्धिः ॥ अहाद्यस्याशौचसंपाते तत्रैरण्यसिद्धिरित्याहः ॥ ह
रदत्तोप्येवमाह ॥ गोम अय्यव ॥ तन्ना ॥ यात्रवल्क्यादिवशेन दशाहस्य तुल्यकालाशौचोपलक्ष
णत्वात् ॥ समानाशौचसंपाते प्रथमेन समापयेत् ॥ असमाने द्वितीयं धर्मराजवचोपयेति माध
वीये शरणाक्तेः ॥ अपराकेमिताक्षरादिविरोधाच्च ॥ पदानुसृतकेशावसू समन्यूनमधिकं वातदान

प्रवेशाच्छुद्धिः॥ तदाहामिरः॥ सत्केरुतकेवेत्यानमृतकेल्यसत्के तत्राधिकृत्यमृतकशावंकुपी
 नसत्के। वद्विशन्ते॥ शावाशौचसमुत्पन्नसत्केतुयदाभवेत्। शावेनपुष्पतेसतीनसतीशावशो
 धिनी। चतुर्विंशतिमतेऽपि॥ मृतेनपुष्पतेजातेनमृतेजातेकेनच॥ अतोपरादशाह। जमनमभ्येत
 दंतेवाजहादिशावंतदाश्वेरासुहावपिनमिज्जमस्यस्यत्वंभवत्येव। मरणात्पत्रियोगेनुगरियो
 मारतभवेदिनिर्णयौ। गीतमव्याख्यायांश्चद्विपरि। सतकाहियुगाशावशावाहियुगाप्राज्ञेव
 आत्रेवाहियुगासतीसतीपिशवदाहकः। अत्रश्वेत्पूर्वेगानोत्रेरेत्रनिवृत्तिरस्यर्थेन्याधिभ्य
 दित्यर्थः। षडशीजावपि। स्वभाववदसुनिसुभूनशावविशाधिनीनि। रात्रिषोवादेवद्वितद्विदि
 नैरागतुकेः। सतेर्वहुत्वंनस्वभावेनात्सत्त्वंनशवस्यापिनश्वेरापुष्टिरिति वक्तुं स्वभावेनात्
 सत्त्वंनशवस्यापिनश्वेरापुष्टिरिति वक्तुं स्वभावेत्सुक्तं। न्नाह्ये। नागतुकेरथाहोभिरशोचमप
 नुपघते। नचपातनिमित्तेनशावरस्यशोधनमिति। एवमवपयाः। यदातुअहापत्यागोवमप्य
 सजातीमपिजातीमपवादीर्घकालमुत्तरंनस्यपुत्रं। श्लोकार्थेनपूर्वेरापुष्टिः। स्वत्याशोचस्यम
 ध्येनुदीर्घाशोचंभवेद्यदि। नपूर्वेविरापुष्टिःस्यात्सकालेनेवसुध्यतीति। उरणसोक्तेः। तेनअहादि
 शावमध्येदशाहादिसत्केष्विमपूर्वेरापुष्टिरित्यपरकेः। शावनिमित्तमस्यशुभमवनेवापुष्टि
 विवेकेननुशावेनपुष्पतेसतिरितिपाठकेलवापुत्रराशोचनिवृत्तिरुक्ता। नन॥ उत्रस्यकालाधि
 केनवलवत्वात्। माधवीयेपमोपि॥ अपरुष्टिमदाशोचंपश्चिमेनसमापयेत्। पथात्रिणेत्रकंठे
 दशाहप्रविशेद्यदि। आशोचंपुनरागच्छेत्तन्तमाप्यविसुध्यतीति। हारितोपि। गृहरासधुमध्ये
 तुल्युनानेवतदुर्विति। गुरुत्वंवलसुत्वंचकालकृतमेव। श्वोचुरोवात्। एनचहरदत्तेनस्यपुक्तमि
 तास्यंयामप्येव॥ यत्रअद्यानांयोगपद्येत्तत्रेपासुद्धिरीपसी। मरणात्पत्रियोगेनुगरीयोमरणाभवे
 दितिहारीतकोमोदिनत्रास्यश्वत्वाभिप्रायंशावसुपुस्तंशेषाक्वचिदत्यकालेनापिदीर्घकालस्य
 शोचनिवृत्तिमाहादेवलः॥ परतःपरतोअहिरयुद्धौविधीयते। स्याच्चैत्यवतमादहः पूर्वैरौवात्र
 शिष्यते॥ अस्यार्थः॥ अघरद्वौदीर्घाशोचोपरातोशोचपुष्टिः परतोशोचंपरिपूर्वोशोचपुत्रस्यैव
 दिनासरतोनुवर्तते। नदापूर्वेरोवपुष्टिः। पूर्वस्योत्तराशोवादीषिककालवापितेपूर्वेशाच्छुद्धि
 र्त्थः। यथाषष्ठमासेगर्भपातनिमित्तषडहाशोचमध्येदशाहपाते पूर्वैरौत्तरनिवृत्तिः पथावांअ
 हमध्येस्वावपातनिमित्तवतुरहंपचाहयोरितिकश्चित्॥ तत्रा॥ दशाहावक्षिपूर्वेषुषुष्वादेकव
 क्वाविरोधात्। षष्ठादिदिनेषुपूर्वाशोचंमत्परात्रौतद्यहइत्यनौवित्पात्र॥ अस्यद्वल्लपंचनमा
 दन्त्याततोसने। अहादित्रेत्यादृक्सासिन्विषयेपूर्वैरोवापुष्टिः शिष्यते। दशाहादिरात्रिशेषे
 अहादत्याशोचानोपरस्यरात्रिशेषसंपातेच नद्वाहादिरुद्धिरित्यर्थाहः। क्वचिद्वेषेषरापु
 ष्टेरपवाद्माहगोतमः रात्रिशेषेसतिद्वाभ्यामभातेनिसुभिरिति। मभातेत्यपामे। रात्रिशेषेअहा
 क्षुद्धिर्णामशेषेषुविद्यमानादितिशातानयोक्तेः। इदंशावांतेसत्कपातेसजातीयेवान्त्याः अ
 चोच्यते। रात्रिशब्दः अहोरात्रिपरः। अहःशेषेहाभ्यामभातेनिसुभिरितिशांखलिरित्वातुक्तेः॥
 ॥ अच्यपरिदशाहवासनिपतेप्राद्यं दशाहवमाशोच ॥ ॥ मानवमादिवसात्र

शक्येद्विग्रेहाभ्युषाया विग्रेहेणेनिवोधामनोक्तेः पुनः पातेदशाहा माकृश्वेणसहगच्छतिदशमे
 द्विपनेयस्याहहेयात्सविष्युति। प्रभातेतुविग्रेहादशरात्रिष्ययविधिरिति देवलोक्तेः। नवमद
 शमश्रुते चोपात्तात्पदिनपरौतेनश्रुत्रियादावपितथेत्पाहः। माधवीयेष्वेवा। अन्येत्पाहः अंत
 देहाहस्यातीचेतपुनर्मरणाजन्मो। जावत्स्यादश्रुविधौयावत्स्यादनिदेशमिति। मनुपराश
 राद्येदशमदिनेनोत्तरस्यशुद्धेरुक्तत्वाद्दिरोयः स्यश्रुवविरोधेचयदैकिचनमनुरवदत्तद्रवजं। क
 लौपराशरः स्मृतिरित्यनेनचपूर्ववचसांवाधः। अतएववावस्यतिनातेषामनाकरत्वयुक्तम्। सा
 कालेपिजानिमात्रविभादिविषयदेशांतरविषययुगोत्तरविषयवास्तु। तेनगोतमीयेरात्रिशब्दे
 नाहोरात्रपरः। रात्रिमात्रावशिष्ये रतिमिताक्षरोक्तेः। ननुकविज्ञोतेरिवान्यथाव्याख्यायुक्ता।
 माधवस्तु। अनिर्गतदशाहमिति पूर्वस्वयंथविरोधादपेक्ष्यति अस्मत्पितृवरणास्तुवोधाय
 नीयेनानवमादिवसादिति द्वितीयाशौचस्यनवमेदिनप्रथमस्यदशममेवाहः। द्वाहादिवृद्धेः प्र
 वेशेषाववादत्वात्तस्यचन्यापतो द्वितीयदिनादेवप्रवृत्तेः। अत ऊर्ध्वमिति दशमरात्रिपरं। शंखलि
 वितावृत्तो देवलोक्ते वाहशेषदशमेष्टिवातीतेरात्रौपतेदित्यर्थः। दशस्यापितानामकुर्यादिति
 वना। तेननमन्वाद्येविरोधोनापिमिताक्षराद्येरित्याहः। अपराके निर्णया मृतेस्वरसोप्येवा। यत्तत्रे
 वजात्ये। आद्यतभागद्वयंयावत्सतकस्यतुसतके। द्वितीयेपनिनेत्वाद्यात्सतकाच्छुद्धिरिष्यते।
 अत ऊर्ध्वे द्वितीयातुसतकांताच्छुद्धिः सूनः एतदेवविचार्येस्यान्मृतके मृतकांतरे। मृतकस्यांत
 रेपत्रसतकं प्रतिपद्यते। सूनकस्यांतरे वाथ मृतकं यत्र विद्यते। मृतकाने भवेत्तत्रशुद्धिर्वर्णेषुसर्व
 शरति। अस्यार्थस्तत्रैवोक्तः। पूर्वाशौचपरमहोरात्रस्यदिनरूपे आद्यभागद्वयस्याशौचपाते प्र
 वृत्तशुद्धिः। भागद्वयार्थे रात्रौसतकांतरे द्वितीयात्। पूर्वभिन्नात्सतकांतात् द्वाहादिपूर्वाशुद्धि
 रिति। अपराकेत्वाशौचकाले द्विधा विभज्यनिर्णयविषयत्वेनेदमुक्तः अस्यवचनस्यनिर्मूल
 लोक्तिरज्ञोक्तिरेवा। अतः पूर्वाशौचात्परावावसाशौचेः होरात्रद्वयमधिकं। रात्रेरप्यामेतुदिने
 त्रयमिति पदचरणोपदिष्टः पंथाः। एतत्सपूर्वाशौचसंपाते एवरात्रिशेषे त्रिगजादिसंपाते तु पूर्व
 शेषतो वशुद्धिः। द्विरात्रादिवृद्धेः पूर्ववाक्येदशाहविषयत्वात्पवादाभावेशेषुशुद्धेरवसामान्य
 तः प्रवृत्तेः। षडशो नो नदशाहोते अहपातेपि द्वित्रिदिनवृद्धिरुक्ता। रात्रिशेषपदाशौचे पूर्वा न
 धिकमापनेत्। ऊर्ध्वेदिनद्वयप्रवाद्यामशेषेदिनत्रयमिति। अनधिकसमन्वयेनवा। ननुच्छं। न
 स्यनिर्मूलत्वात्नेपक्षिरयादिपातेपिद्विरात्रादिवृद्धापत्रेऽप्य। पूर्वाशौचांतवृद्धिर्द्वित्रिदिनमध्ये
 धिकाशौचांतरपातेतुवर्धितस्यास्यत्वादधिकेनैवशुद्धिः। नचवर्धितस्यपूर्वशेषत्वशंकनीयम्।
 रात्रिशेषे पूर्वशेषशुद्धयपवादेनेमित्त्रिकरुत्तियायो जीवनात्। अपवादाभावे उहगोस्यमात्रेः। अ
 पवादा माहशत्वः। मातर्मयेप्रमीतायांमशुद्धेऽभियंतेपिवा पितुः शेषेराशुद्धिः स्यान्मानुः कुर्या
 त्पक्षिणी। पादत्रयस्यसंमत्तुयस्यत्वममर्थः। पित्राशौचमध्येमातृमृतोपित्राशौचांतमानुपक्षि
 णीमधिकं कुर्यादिति। नत्राशुद्धावितुक्तैरात्महादेः पितुराशौचाभावात्मातृमरणेनपक्षिणी
 किंनृश्रीमेवाशौचं। इयंचपक्षिणीतृतीयादिपरानाद्यदिनद्वयप्रतिनिमित्तं। नैमित्तिकारुत्तिया

पूर्वशेषा कुडिः॥ नदाहामिहः॥ सतके शनके चेत्यात्पृतके त्वयसूतकं तत्राधिकत्वमृतकं शनकं वृत्तं
 नसूतकं। षडिंशन्मते॥ शावा शौचसमुप्यनेसूतकं तु यदा भवेत्। शावेन सुधते सती नस्तती शवशेषो
 धिनी। चतुर्विंशतिमतेःपि॥ मृतेन पुष्येनेनातं नमृतं जातकेन तु। अतो यदा दशाहा। जमनमध्येत
 दंतं वा अहादिशावंतदा पूर्वेषां शुद्धावपिन निमित्तमस्य एतत्त्वमवत्येव। मरणोत्पत्तियोगे तु गरियो
 मरुतं भवेदिति कौश्रीच। गौतमव्याख्यायां च विरपि। सतकाद्विपरांशावशाव्हाइशलाभात्तं
 आत्रेवादिगुरासूतो लतोपि शवदाहकः। अत्र पूर्वेषां नोत्तरे त्रनिवृत्तिरस्य स्यात्वाधिक्या
 दिव्यः। षडशो नावपि। स्वभाववदहसिस्तनूनशावविशोधनीनि। रात्रिशेषादोवर्द्धितद्विजिदि
 नैरागवृकैः। सतेवेहृत्वं न स्वभावेनात्सत्रं नूनशावस्यापिन पूर्वेषां शुद्धि रिति वक्तुं स्वभावेनात्
 सत्रं नूनशावस्यापिन पूर्वेषां शुद्धि रिति वक्तुं स्वभावेऽप्युक्तं। वात्से। नागतेके रथा हो भिरशौचमप
 नुपयते। नचपातनिमित्तं नशावरत्यस्य शोधनमिति। एवं नवपस्थाः। यदा तु अहापत्या शौचमध्ये
 सजातीये विजातीयं वा दीर्घकालमुत्तरं नशप्युत्तरं। पूर्णकार्येन पूर्वेषां शुद्धिः। स्वत्याशौचस्य म
 ध्ये नदीयो शौचं भवेद्यदि। न पूर्वेषां शुद्धिः स्यात्कालेनेव सुधुधीति। उशनसोक्तैः। तेन अहादि
 शावमध्ये दशाहादिसूतकेपि मपूर्वेषां शुद्धिरित्यपयकैः। शवनिमित्तमस्य एतत्त्वमवत्येव। शुद्धि
 विवेकेन तु शावेन सुधते सति रिति मागकैः सत्राप्युत्तरं शौचनिवृत्तिरुक्ता। तत्र॥ उत्रस्य कालाधि
 को नवलवच्चात्। माधवीयेमोपि॥ अथ वृद्धिमदाशौचं पश्चिमेन समापयेत्। यथा त्रिनेत्रे मकोत्त
 दशाहं च विशेष्यदि। आशौचं पुनरागच्छेत्तत्र माप्यविसृज्यतीति। हारितोपि। गुरुरालक्षु मध्ये
 तु लघुना नेव न दुर्विति। गुरुत्वं च लघुत्वं च कालकृतमेव। पूर्वानुरोधान्। एतच्च हरदत्तेन स्य च युक्तं। मि
 तासुरधामप्येव॥ यत्तु अधाना योगपथे तु ज्ञेया शुद्धि रीपसी। मरणोत्पत्तियोगे तु गरीयो मरुतं भवे
 दिति हारितकौर्मीदिनत्रास्य स्यात्प्रभापशावस्य गुरुत्वं ज्ञेयाच्च चिदल्पकालेनापि दीर्घकाला
 शौचनिवृत्तिमाह। देवलः॥ परतः परतो शुद्धिरयवृद्धी विधीयते। स्यात्त्रैल्यं च तत्रादहः पूर्वेषां वा न
 शिष्यते॥ अस्यार्थः॥ अथ वृद्धौ दीयो शौचं परतो शौचं शुद्धिः परतो शौचं पदिसृज्य शौचमुत्तरस्य च
 दिना मरुतो नुचत्तैः। नदा पूर्वेषां वशुद्धिः। पूर्वेषां त्रशौचादो विक्रमालम्बापि तेषु पूर्वेषां कुडिरी
 तर्थाः। मथाषष्ठमोसं गभे पातनिमित्तं षडहाशौचमध्ये दशाहपाने पूर्वेषां त्रनिवृत्तिः यथावा अ
 हमध्ये स्वावपातनिमित्तं चतुरहसं वाहयोरिति कश्चित्॥ तत्र॥ दशाहावधि पूर्वेषां षुष्यादेकं च
 क्व विरथात्। षष्ठादिदिनेषु पूर्णशौचं मरुतौ न द्याह इत्यनौ विन्याच॥ अस्मद्गुरुत्वं लघुत्वं च नमा
 दन्त आततोत्तरं। अहादिनेत्यादत्रास्मिन् विषये पूर्वेषां वा शुद्धिः शिष्यते। दशाहादि रात्रिशेषे
 अहादस्याशौचानां परस्परं रात्रिशेषे संपाते च न द्याहादि वृद्धिरित्यर्थमाहः। क्वचित् पूर्वेषां शु
 ष्येपवा दमाह गौतमः रात्रिशेषे सति द्वाभ्यां प्रभाते निसृभिरिति। प्रभातेत्यपामे। रात्रिशेषे च हा
 कुडि यो मशेषे शुचि व्रहादिति शातातयोक्तैः। इदं शावाते सूतकपाते सजातीयं वानुल्या। अ
 चकेचित्। रात्रिशब्दः अहोरात्रिपरः। अहः शेषे द्वाभ्यां प्रभाते निसृभिरिति शंखलिखितं तावत्के॥

पुत्रहीनेन पुत्रेन विद्यते इति मन्त्रैः निर्हरणमत्यकर्मपरं एवं मानामहस्याः यथा व्रतस्थोऽपि सुतः पितुः
 योऽपि न्यप तथा मानामहस्यापि दौहित्रः कर्तुमर्हतीति अथ एके भविव्योक्तेः । मानापित्रो रूपाध्याया
 कार्ययोगोऽपि देहिने । कुर्वन्मानामहस्यापि व्रती न भ्रष्टते व्रतादिति कालादर्शाच्च । तत्रात्यकर्मनिमित्तमस्य
 पत्न्यदाहमस्त्वय । सगोत्रो वाः सगोत्रो वा योगिन्दद्यात्स्वित्तरः सोपिकुयो न्ववप्राद्धशुद्धेनुदशमहनी
 तेदिकोदासाक्तवचनात् । अतएव ब्रह्मचारिणः शकर्मणो व्रताभिरन्निरन्त्यत्र मानापित्रो गुरोश्चेति
 गौतमीयव्रतनिवृत्तैरेव पयुदासो नाशो च स्यात् । संध्यादिकर्मलोपस्तु नास्ति नत्यजेत्सुतके कर्म ब्रह्मचा
 रीत्येकचित् इति कंदोगपरिशिष्यात् । पित्रो गुरो विप्रतौ नृवस्य चार्थपियः सुतः । स व्रतं प्रापिकुर्वीत
 अग्नि कुं डोदकक्रिया । तेनाशौचकर्मव्यं संध्या चैव न लुप्यते । अग्निकार्यं च कर्मव्यं सायमातश्च
 नियश इति चंद्रिकायां ॥ सवत्रे च ॥ अत्र कर्मो नधिकाररूपाशौचनिषेध एव । अपरार्कमाधवाद्य
 त् । एकाह भाशौचमाहुः । आचार्यवाप्युपाध्यायं गृहं वा पितरं च वा । मातरं वा स्वयं दग्ध्वा व्रतस्थस्त
 त्रभोजनं । कृत्वा पतति नो तस्मात्पेता न्नैतन्न भक्षयेत् । अन्यत्र भोजनं कुर्यान्न च नैस्सह संवसेत् । ए
 काहमशुचिर्भूत्वा द्वितीये हनिषु ध्यतीति ब्राह्मणेः । तदन्नभोजने तु प्रापश्चित्तं पुनरुपनयनमाशौ
 चं च ॥ द्विवेदासाद्यस्तु । ब्राह्मणेः ॥ प्रथमे हि संध्यादिलोपः । ब्रह्मचारी यदा कुर्यात्पिंडनिवेपथ
 पितुः । तावत्कालमशौचं स्यात्पुनः स्नात्वा विषुध्यतीति । प्रजापतिवचनात् द्वितीयाहादौ पिंडदान
 काले एवास्य पत्न्यमात्रेण न्यदेत्याहः । दशाहमस्य श्यत्वेपिकर्मागस्तानविधानार्थमेतदिति युक्तं ।
 अन्यकर्मकारो तु ब्रह्मचारिणः । पित्रादिमरुणोप्याशौचाभाव एव । सोपित्रस्य चर्षकाल एव । समा
 व्रतौ तत्रं तु पूर्वश्रुतानां अशौचं भवत्येव । आदिहीनोदके कुर्यात्तदन्नस्य समापनान् । समाप्ते तदके
 दत्त्वा त्रिरात्रमशुचिर्भवेदिति मन्त्रैः । तत्रापि विकल्पः । पितर्यपि मृते नैषां दोषो भवति कर्हिचित्
 आशौचं कर्मणोने स्यात् अहं वा ब्रह्मचारिणानि किं दोगपरिशिष्यात् ॥ यथा कृतजीवच्छाद्धेन
 किमप्याशौचं न कार्यमिति हेमाद्रिः शुद्धित्वे कौर्मै ॥ सद्यः शौचं समाख्यातं दुर्भिक्षे वाप्युपद्रवे हि
 वाहवहतानां च विद्युतापायि वै हि जैः । उपद्रवे न्यमरके ॥ उपसर्गमृते चैव सद्यः शौचं विधीयते इ
 ति । पराशरोक्तेः । उपसर्गो न्यमरक इति शूलपाण्यनिरुद्धभद्रादयः ॥ मरीचिषां च वल्ग्यावपि । आ
 पद्यपि च कथायां सद्यः शौचं विधीयते इति । परणसमयपि नाशौचं । तथा च शुद्धिरत्नाकरेदसः
 स्वस्थकाले त्विदं सर्वं सतर्कं परिकीर्तितं । आपन्नस्य सर्वस्य सतर्कं पि न सूतकं । अतः सति वेग
 ये सत्यासोप्यातुरस्य भवतीति केचित् ॥

॥ अथ कर्मतः ॥

॥ विशतंशो

कां । नन्नकार्येषु सत्रिन्नित्यनुपवदीक्षितत्विक्स्वदेशभ्रंशपत्त्वप्यनेकश्रुतिपठनभिषकारुशि
 स्यात्तर्गां । संपारब्धेषुदानोपनयनं यजनं प्राद्धशुद्धप्रतिष्ठा । चूडतीर्थीथेयात्राजपपरिणयना
 धुत्संवेद्यतदर्थे । नाशौचमिति शेषः । सत्री अन्नसत्रवान् । मुख्यसत्रस्य दीक्षितपदान्निद्वैः ॥ व्रती
 अनेन व्रतादिनिपमवान् । न व्रतीनां व्रते इति विष्णुः ॥ वैचैताः कारवः शिल्पिनो वेद्यादासीदासा
 लथेव च राजानो राजभृत्याश्च सद्यः शौचाः प्रकीर्तिनाः । कारवः स्रपका एधाः शिल्पिनः चैव निर्णो ज
 कायाः । आतुरस्य व्याधिनाशार्थे । दानादौ तुलादानादेः । प्रारभो नो दीश्राद्धे संकल्पे वा । यजनं न दामो

यापवादत्वादिपितृचरणाः सपिंडघृशौचेनमातापित्रोरशौचापहमान्नस्त्वपः॥ एवंभर्तृरपि॥
इयंचपक्षिणीदशमदिनात्पूर्वमातृमरणो ज्ञेयाः दशम्यांरजौतत्प्रभातेवाभास्यमरणेद्वादयहस्यु
च्चितापक्षिणीनिकृचिता॥ नन्वा॥ संख्यातरोपजननापत्याग्रहादिश्रुतिबाधापक्षेः॥ अत्रएवपक्षा
देयापटदेयाइत्यादौश्रुतसंख्याबाधापक्षेः॥ समुच्चयोनिरस्तोद्देशः॥ ग्रहणित्ययोस्तमनेः॥ युक्त
लघुशुद्धेदियुक्तेषु॥ मातृस्वारेहोतुमपक्षिणीः॥ यदानारीविशदन्निप्रियस्यप्रियवाक्यान्त
दाशौचविधानव्यंभर्तृशौचक्रमेणहीतिपृथ्वीचंद्रोदयलघुहारीतोक्तेः॥ तत्रैवपटश्रुतिमतेवि॥
मृतपतिमनुमृत्पत्नीचेदनलंगता नतत्रपक्षिणीकायोपैतृकादेवशुद्धिः॥ पुत्रोक्तैवाप्यिद
त्तस्यास्तावेदाशुचितयोः नवश्राद्धचपिंडचपुमपत्तसमापयेत्॥ गृहीताशौचानाउच्चारणपिंडः
संस्कारेमातुःसपिंडस्यवामरणोनायनिर्णयः॥ अत्रिकानकालादिप्रमाननिमित्तसचनसचत्वा
त्॥ द्वादशवर्षांतरसंस्कारशौचमध्येसपिंडमरणोप्येवं॥ पत्न्यपरकंजाहो॥ अत्रैववादानसम्भ
स्त्रीनभवेदानमघानिनी॥ अहाशौचेनिरृतिश्रुत्याहमाप्रोतिशास्त्रवदिनि॥ तद्वर्तुराशौचांतरमन्
रोहरोत्रिवाशौचपरमितिपृथ्वीचंद्रः॥ ब्राह्मणादेश्रुतिप्रमाणमनेत्याशौचपरमित्यपरकं॥ अ
द्वितत्वादशौचोदात्तः॥ भवौशौचोत्तरमन्वारेहोत्रिवाशौचः॥ सहगमनेनसंप्रणः॥ युद्धहतस्यसद्यः शौ
चेन्वारेहरोब्राह्मणेत्रिवाशौचोत्तरमन्वारेहोत्रिवाशौचः॥ एकवित्तोनसद्यः शौचमित्याहः॥ मन्य
न्यायुक्तः॥ पूर्वशेषेणशुद्धेरपवादानरमुक्तपडशीत्यां॥ पूर्वशौचेनयाशुद्धिः॥ तत्रकेचनकेचिच॥ स
निकामग्निदेहित्वामेतस्यचसुतानपि॥ निर्णयामनेस्मृतिसंग्रहपि॥ रथंविशुद्धिरुदरितास्त्रनिकाम
ग्निदेविना॥ इदमूल्येनदाहकरणे॥ मातृलादिसंबंधेदाहमात्रकरणेनविशुद्धमेवमुक्तंभाकः॥ इहा
त्रिःसूतकाहियुराशावंशाहादियुगमात्रेवं॥ आनेकाहियुगान्निलतोपिशुद्धदाहकः॥ तथाशौ
चासपातेप्रिनशावजनननिमित्तकार्यमतिबंधः॥ अशौचेतुसमुत्पन्नेउनेनअपवादमवेत् कर्तव्य
कालिकीशुद्धिः॥ पूर्वशौचेनशुद्धमौतिप्रजापतिः स्पृतेः॥ आशौचेद्विविधेपि॥ शान्तातपः॥ अत
देशाहेजननात्यश्रात्प्यान्मरणायदि॥ अतश्चुद्दिश्यकर्तव्यंपिंडदानेपथाविधिः॥ आरभ्यअतपिंडतु
मध्येवेज्जननंमवेत्॥ जयेशौचोपिंडास्तुशेषान्दशाध्याविधिः॥ मासुःपक्षिणिमध्यपितुरेकाद
शाहचक्रयौतः॥ आद्यश्राद्धमण्डोपिकर्मादेकादशोहीतिस्पृतेः॥ केचित्त्रिदशत्रियादिपरः॥ वि
प्रादिस्वाशौचान्तरेएकादशाहश्राद्धेनेत्याहुः॥ अतएवविज्ञानेश्वरेणादशमपिंडमुत्तरज्याधिश
येशुविभवेदिनिश्चित्वमहेकोदिसंगविप्रमित्रवणपरमितिचदतानत्रपट्टेहंगत्वदर्शिते॥ एवं
वृषोत्सर्गशय्यादावपि॥ देवपार्शिकेनत्याशौचान्तरेपिभवत्येवेत्युक्तं॥

॥अथाशौचापवादः॥ ॥संपंचषा॥ कर्तव्यः कर्मेतः इत्यतः मृतदे

यतःविधानाच्च॥ आद्योत्रहाचारिपत्यादिषु॥ नैशिकानांवनस्थानांफलीनांब्रह्मचारिणां नाशौच
कीर्तितंसद्भिः॥ पतिनेचमृतेतथाश्रुतिव्योक्तैः॥ नर्येपादशावेकाथितथेवचेतिदेवलपाठः॥ आशौच
मंत्यकर्मफलस्य॥ ब्रह्मचारीनकुर्वीतशवेदाहादिक्तः॥ क्रियाः॥ पदिकृष्णचोरेकं क्रेपुनः स
ह्मामेवचेतिदेवलोके॥ एतन्मित्राद्यतिरिक्तविषयं॥ आचार्यस्वपुत्राध्यापमानरपितर्युक्तं॥ निर्ह

यनुव्रतीमेतन्नवनेनविद्युन्नेरतिमन्त्रेः निर्हरणमन्त्रकर्मपरं एवमातामहस्याः पथाव्रतस्थोपिसुतः पितुः
 कुर्यात्क्रियोन्व नथामातामहस्यापिदोहितः कर्तुमहेतीतिअपरकं भविव्योक्तेः । मातापित्रोरुपाध्याया
 चर्ययोरोध्वेदेहिकं कुर्वन्मातामहस्यापित्रतीनश्रयतेवनादितिकालादर्शश्च । तत्रात्यकर्मनिमित्तमस्य
 सत्वदशाहमस्येव । सगोत्रोवाः सगोत्रोवायोग्निदद्यात्स्वेनरः सोपिकुर्यान्नवश्राद्धशुद्धेनुदशमहेती
 निदिबोदासाक्तवचनात् । अतएवव्रह्मचारिणः शक्कमेणोव्रतान्निश्चिन्निरत्यवमातापित्रोरुरोश्चेति
 भोग्यपीपेवन्निरत्नेरेवपर्युदासोनाशौचस्याः संध्यादिकर्मलोपस्तुनाति नपजेत्सूतकेकर्मव्रह्मचा
 रीस्येकचित्इतिहंद्दोगपरिश्रियात् । पितोरुरोविपत्तौनुव्रह्मचार्यपियः सुतः । सव्रतश्चापिकुर्यात्
 अग्निं कुं उदकक्रियात्तेनाशौचमक्रतेव्यं संध्याचैवनलुप्यते । अग्निकार्येचकृतेव्यंसायमातश्च
 नित्यशरतिचंद्रिकायाः ॥ संवत्त्रैश्च ॥ अत्रकर्मोन्धिकाररुपाशौचनिवेक्षएव । अपरकं माधवाद्य
 त् । एकाहमाशौचमाहुः । आचार्यवाप्युपाध्यायं गुरुं वा पितरं च वा । मातरं वा स्वयं दग्ध्वाव्रतस्थस्त
 वभोजनं । कृत्वापततिनोतस्यात्तेतान्नेतत्रभक्षयत् । अन्पत्रभोजनेन कुर्यान्नचनेसहसंवसेत् । ए
 काहमशुचिर्भत्वादितीयेहनिशुध्यतीतिब्राह्मोक्तेः । तदन्नभोजनेनुप्रायश्चित्तं पुनरुपनयनमाशौ
 चव ॥ द्विवोदासाद्यस्तु । ब्राह्मोक्तेः ॥ अथमेन्द्रिसंध्यादिलोपः । ब्रह्मचारीयदाकुर्यात्पिंडनिवेपशा
 पितुः । तावत्कालमशौचस्यानुपुनः स्नात्वाविशुध्यतीति । प्रजापतिवचनान् द्वितीयाहादौ पिंडं सन
 क्ते एवास्य एत्पुनमात्रेनानुदेत्याहः । दशाहमस्यश्रयत्वेपिकर्मो गस्त्रानविधानार्थमेतदिनिपुक्तं ।
 अन्यकर्मो कररोनुव्रह्मचारिणः । पित्रादिमरणोप्याशौचाभावएव । सोपित्रह्मचार्यकालएव । समा
 वर्त्तनोत्तरनुपूर्वमृतानांशुशौचंभवत्येव । आदिशीनोदकंकुर्यादाजतस्यसमापनात् । समाप्तेनुदके
 दत्वात्रिरात्रमशुचिभेवेदिनिमन्त्रेः । तत्रापिविकल्पः । पितर्यपिभूतेनैवाद्योषोभवतिकर्हिचित्
 आशौचं कर्मणेनेत्यात् अहंवाव्रह्मचारिणानिनिहंद्दोगपरिश्रियात् ॥ यथाकृतजीवच्छाद्धेन
 किमप्याशौचंनकार्यमितिहेमाद्रिः शुद्धित्वेकौमे ॥ सद्यः शौचं समाख्यातं दुर्भिक्षे वाप्युपदेवे हिं
 वाहवहतानाचविद्युतापायिवेदिजेः । उपदेवेत्यमरके ॥ उपसर्गमृतेचैवसद्यः शौचंविधीयते
 ति । पराशरकेः । उपसर्गोन्मरकइतिप्रलपारप्यनिरुहभद्रादयः ॥ मरीचियात्तवत्स्वावपि । आ
 यद्यपिचकशयांसद्यः शौचंविधीयतेइति । मरणसमयेपिनाशौचं । तथाचशुद्धिरनाकरेदसः
 सस्यकालेत्विदंसर्वसूतकेपरिकीर्त्तितं । आपद्गतस्यसर्वस्यसूतकेपिनसूतकं । अतः सतिचैरा
 म्येसन्नासोप्यातुरस्यभवतीतिकेचित् ॥

॥ अथकर्मतः ॥ ॥ त्रिशतश्लो

कां । नत्तन्कार्येषु सत्रवतिनुपवदीक्षितत्त्विकस्वदेशं शपत्त्वप्यनेकशुचिपठनभिषुक्कारुशि
 स्यात्तृणां । संसारक्षेपदानोपनयनपजनश्राद्धयुद्धप्रतिष्ठा । च्छातीर्थाथेयात्राजपपरिणयना
 युत्सवेद्येत्तदर्थे । नाशौचमितिशेषः । सत्रीअन्नसत्रवान् । मुख्यसत्रस्यदीक्षितपदातिद्वेः ॥ व्रती
 अन्नतत्रनादिनिपमवान् । नव्रतीनां व्रतेइतिविध्युक्तेः ॥ प्रचेनाः कारवः शिल्पिनोवैधादोसीदामा
 सथेवच राजानोरानभृत्याश्चसद्यः शौचाः प्रकीर्त्तितः । कारवः सपकाएयाः । शिल्पिनः श्वेलनिरौज
 कायाः । आनुस्यव्याधिनाशार्थे । दानादोनुत्नादनादेः । प्रारंभोनांदीयाइसंकल्पेवापजनंतजगो

लर्गकोटिहोमादिलघुविष्णुः ॥ व्रतपत्रविवाहपुत्राद्देहोमेवनेजेयः ॥ आरथ्येस्तकंनस्यदगारथेवुध
 तकां प्रारंभेवराण्यज्ञे संकल्पो व्रतसत्रयोः । नादी प्राद्विवाहादौ प्राद्विपाकपरिक्रियेति । पाकस्य
 परिष्कृतानां । क्रियापाकनोक्षणमिति शुद्धिप्रदीपः । तन्मंदरुदेयौगाहलवत्वात् । तीर्थेति ॥ आ
 शौचे आचस्मिकतीर्थमाप्नोति । विवाहदुर्गमज्ञेषु पात्रायां तीर्थकर्मणि ॥ नतसुसूतकंतद्वत्कर्म
 ज्ञादिकारयेदिति पैमीनसिस्मृतेः ॥ अत्र विशेषः प्रागुक्तः जपः पुरश्चरणादितोवपाठः ॥ अवि
 क्षेदेन संकल्पिनहरिवंशश्रवणादिश्च ॥ अतस्योक्तं त्राहो ॥ गृहीतनिममस्यापिनस्यारन्य
 स्यकस्यचिदिति स्वदेवप्रजादि । मदनपारिजातेममोपि ॥ शिवविष्णुचं नदीक्षा यस्यवाग्निप
 रियुहः ॥ श्रौतकर्मणि कृत्वा तस्मान्तः शुद्धिं मवाप्रयात् ॥ गोडशुद्धितत्वे मत्रयुक्तावत्याजपोदे
 वाचंनविधिः कार्योदीक्षाद्विनेरैः ॥ नालिपाययत्नेषास्तु कंवापतात्मना । राधवभदीयेन
 रदः ॥ अथसूतकिनः प्रजावस्थाभ्यागमचोदिता । स्तान्त्वानित्यंचनिरुत्मानस्याक्रिययात
 वे । वात्प्रजाकर्मणोवधानयोगेन प्रजयेत् । यदि कामीनचंत्वाभीनित्यं प्रवेवदाचरेत् । यत्तु
 नृसिंहकल्याः । सदा मत्रजयमुक्तायदिस्थादशुचिनैः मनसाधितस्तत्रस्मरेत् मंत्रं नतु चोत्त
 तन्मत्रोद्यशोचयत् । रामाचंनचदि कायाः ॥ अशुचिवांशुचिवापिगच्छति स्वयंनपि । मंत्रैक
 स्मरणविधानमनसैवसदाभ्यसेत् । कालनियमाभावेत् । तौत्रहरिवंशादिहेयमेव । उत्सवो
 यथात्रादि । सधुनाशौचं । अयमाशौचाभावो न्यगति त्वो आर्तौ चतेपः ॥ अत्रमूलमाकरेस्य
 धं । अत्रदीक्षितस्यावभृथान्त्वेमवाशौचाभावः ॥ तदादित्वाशौचमस्येव । नेनवेतानोपास
 नाकार्या इतिवेतानत्वेमवभृथादिनभवत्वेव । अतएवोक्तं । माधवौयेवाहो ॥ तदहृहीतदीक्षावस्यैव
 विधास्यमहाभवे स्नानत्ववभृथेषांवातावन्नस्यनस्तकमिति वेतानोपासनाः कार्य इति अनेमेवसि
 देः । ऋत्विजानदासीतानांवेति । पुनर्दीक्षितगृहणायजमाने स्वयंकर्त्तव्यं स्नानप्राप्तयेवेति । वि
 ज्ञानेश्वरः ॥ वस्तुतस्तु दीक्षणीया संस्तुतस्य प्रागवभृथान्कर्मप्राप्तयेदीक्षितगृहणात् । नेनततः
 निषेधपूर्व एव । यत्र प्रारंभोवरणयज्ञे रति । तद्वत्किंपरं तथाचरुदोगपरिशिष्टे । नदीक्षिण्याः
 परंपज्ञेन कृद्वा दितपश्चरन्ति । शुद्धितत्वेप्येवं । ऋत्विजांचमधुपर्कोत्तरमाशौचाभावः । गृही
 तमधुपर्कस्यपजमानात् ऋत्विजः । पश्चादशौचेपतिनेन भवेदिति निश्चयः । रतिवाह्यानां अत
 एवगमांशरः । चतुर्णां वरगोपक्षेऽप्येषामाशौचेन्यत्रागमित्यादिस्याह । एवंस्यात्तैपिनुलाकोरि
 होमादौमधु कंसतिदोषाभावो ज्ञेयः ॥ यत्रः प्रारंभोवरणयज्ञे रति तत्रापिमधुपर्कोत्तरेयाने
 नाशौचेपिपुत्रादौ तदभावादप्येभवेतीति सिद्धे । अपवादांतरमाहयात्तवत्स्यः ॥ वेतानो
 पासनाः कार्यो क्रियाश्च्युतिचोदनात् । नत्रन्यागमात्रे स्नानोत्तरं स्वयंकर्त्तव्यं । श्रौतेकर्मणि तत्र
 काले स्नानः शुद्धिमवाप्रयात् । रतिस्मृतेः ॥ त्यागानिरिक्ते नु श्रौतेस्मान्नै चान्यस्यैव कर्त्तव्यं तत्रै
 र्त्नकेवैव अशक्तौ प्राद्विभाजने । प्रवासादिनिमित्तेषु हावयुत्तुषापयेदिति चहस्यपुक्तेः । नि
 त्यानि निवृत्ते रत्नेतानवज्ञांलागोवेकेत्येतानिकुर्षुरिति पैमीनसिस्मृतेः श्रेतिविरानेश्वरः
 एकमहं प्रजायंनेन स्नानं कार्यमेवेति हारलताया । दाक्षिणात्यास्तु विकल्पमाहुः ॥ अत्र

क्तिदिनिवंधालश्रौतं सर्वं स्वकार्यं स्मार्त्तं न्यागातिरिक्तेः न्यस्यैव कर्त्तव्यं न्यागात्रे नु सत्याः कर्मवैता
 निकं कार्यं स्नानोपसृष्टी वाः स्वपमिति हारी नोक्तेः । दशोचशर्माणसंचकर्मवैतानिके च यत् सृजके
 पियजन्मोहा न्यापश्चिती यतो द्विजश्रुतिमरीच्युक्तेः । जन्महान्यो विज्ञानस्य कर्मन्यागो न विद्यता शा
 ना नोके वल्लो होमः कार्ये एवा न्यगोत्रे रिति जावा लोक्ते श्रैव्याहुः । आशर्क्येवं । स्वके नुस्यु
 सने स्मार्त्तकर्म कथं भवेत् पिऽयत्तं चरुहोममसगोत्रेण कारयेदिति जातकस्योक्तेः च रुः स्मा
 त्रे स्थालीपाकः । अत्रण कर्मादिश्चेति विज्ञानेश्वरः । पार्व्ये नुसपिडे नापि वाये । नचनत्कर्मकु
 र्वाणः सनाभ्योप्यशुचिर्भवेदिति मन्त्रैः । ऊहोगपरिशिष्टपि । होमेश्रौते नुवर्तव्यः शुक्लानेन फ
 लेन वा अकृतं हावयेत् स्मार्त्तं तदभावे कृताकृतं । अकृतं व्रीहादिः कृताकृतं तु लादिः । स्मार्त्तं हो
 मादेतु विकल्पोत्तमः । शालागौ चैके रिति प्रागुक्तेः । यदा करणं तदा न्यद्वारं श्रैतदंतत्त्वम् वेधा
 वरुवादीनां दशादमहोमेपि नाग्निविच्छेदस्मैर्न कार्याः । तैत्तिरीयाथैः कर्मचतुरात्रमहं यमा
 नो ग्निलौकिकः संपद्यत इति सुदर्शनभाष्ये वचनात् । समारूढे त्वग्नौ तेनाभिभवायै । किंतु नरा
 नमेव समाहैः प्रत्यवरोह यो एषो वापवादाभावादन्यकत्तं कत्वाच्च अन्यथापु नराधा
 नमपि स्थाना पत्नाश्वलापनः ॥ नो वापि सतके शावेपवैरी शिमहापदि । उष्यवत्पंचभाषा पा न
 कुर्यात्तां कदाचन स्मार्त्तं ग्निः सतके शावे स्वयं ननु हमादिजः । श्रौताग्निस्तु सकृदुत्वास्मात्त्रै वास्त
 पुरुनेदिति । तदपि समारूढपरतदाह स एव । स्मार्त्तं ग्निगन्मानो न्ये वा मभावे सतकादिषु ॥ समा
 रोप्यतदंते नु विहृत्य नु हमात्स्वपमिति । तथा मनुः ॥ प्रभूदेनाग्निधुक्तिपारति । वैश्वदेवस्य त्वग्नि
 साध्यत्वेपि वचनात्तिरितिः । विप्रोदशाहमासीत वैश्वदेवविचित्रं तद्विसेवत्रैः । यथापि पंच
 यत्तविधानं नु न कुर्यात् न्युजन्मनोरिति तेनैवोक्तेः । एवं निषेधो व्यर्थः । तथाप्यापस्तंबादीनां वै
 श्वदेवस्य पंचपत्तभिन्नत्वात्स्थितिः । हरदत्तस्वाशौचेपि वरुचैर्वैश्वदेवः कार्यः । तस्य ज्ञाव
 नभायोपदान्माशुचिर्पि दशाश्रुति ब्रह्मयत्तस्यैवाशौचेविशिष्यनिषेधात् । संध्यादीनामप्यपवाद
 माह । अपराकैः पुलस्त्यः ॥ संध्यामिष्टिचरुहोमं पावज्जीव समाचरेत् । न्यजेत् सतकं कपित्थ
 जनगच्छेदधो द्विजः । सतके मृतके चैव संध्याकर्म समाचरेत् । मनसोच्चारयेन्मंत्रान्प्राणाम
 श्ने द्विजः ॥ यत्तु चंद्रिकापाजावालः ॥ संध्यापंचमहापत्तानैत्यकस्युतिकर्मच । तन्मध्ये हाप
 यत्तेशां दशाहंते पनः क्रियेति ॥ यत्तु संवत्तैः । सतके कर्मणां न्यागः संध्यादीनां विधीयते ॥ य
 च्च विष्णुपुराणे । सर्वकालमुपास्यानुसंधयोः पार्थिवे व्युत्त । अन्यत्र सतकाशौचे विश्रमातुर
 भीजितरतिरुर्गसंध्यापरः । अर्थोनामानसी संध्याकृशवारिविवर्जितेति शुद्धिदीपे च्यवनो
 क्ते ॥ पेठीनसिस्त्वर्धे मंत्रोच्चारणमाह । सतके सावित्राजन्मिन्द्रादिषु दक्षिणं कृत्वा सूर्ये ध्याय
 नमस्कुर्यात् । प्रयोगपारिजाते भरद्वाजोपि । सतके मृतके कुर्यात्प्राणायाममंत्रं च । तायामा
 ज्ञानमंत्रास्तु मनसोच्चार्यमान्जयेत् । गायत्रीसम्युच्चार्ये सूर्यो ध्येव निवेदयेत् । याजेते नु न
 वा कार्यमुपस्थानं न चैवति । महरो आडादावप्याशौचापवादमाह व्याघ्रः ॥ स्मार्त्तकर्मपरित्यागो
 एतोरन्यत्र सतके रति । लौगपि । सतके मृतके चैव न देवो राहुदर्शने । तावदेव भवेत् शुद्धिर्घातव्यु

किं न हस्ते। प्रयोगपरिच्छेदे हस्तेः ॥ कश्चादिवाहे संक्रांतौ सतकं न कदाचन ॥ वृद्धशततपः ॥ पटभे
 जनकाले तु अशुचिर्भवति द्विजः ॥ भूमौ निक्षिप्य तया संस्नात्वा विप्रो विशुध्यति। भक्षयित्वा तु तं प्राप्त
 हो एते लभुष्यति। अशित्वा सर्वमेवाभ्यंत्रि एतेण विशुध्यति। उदमविशेषात्। सतकादि। परमपीति
 शुद्धित्वे मूलपा रौ च ॥ ॥ अथ द्रव्यतः ॥ ॥ मरीचिः ॥ लवण्ये मधुमासे
 च प्रथममूलकलेषु च शाककाष्ठतरोषु शुद्धिर्भवति। पयःसुच। तिलौषधाजिने चैव प्रकापके स्व
 मग्रहः। घण्टेषु चैव सर्वेषु नाशौचं मृतसूतके। स्वयमेव स्नात्वा मृत्तुपायासेन तद्दलादिमर्चः। कृपे
 ततद्दलादिपि न दोषः। पके लडुकादि। अपके तडुलादि। एतद्व्यसन्नपर। अन्नसन्नप्रवृत्तानामम
 मन्नमगर्हितम्। भुक्त्वा पक्त्वा न्नमेतेषां निरुत्तुवती भवेदित्यंगिरसोक्तेः। पक्त्वा न्नमोदकादि।
 ननु भक्ष्या षट्त्रिंशन्मते। उभाभ्यामपरिज्ञाते सतकं नैव दोषकृतम्। एकेनापि परिज्ञाते भोक्तृदोष
 मुपावहेत्। विवाहोक्तवपनेषु त्वेतरमृतसूतके परैरन्नपदान्यभोक्तृव्यचद्विज्ञातये ॥ भुजा
 नेषु तु विशेषेषु त्वेतरमृतसूतके। अन्ये गोहीदका चोत्ता सर्वेने शुचयः स्नानाः ॥ वृहस्पतिः ॥ विवाहो
 क्तवेषु चोक्तम्। श्वेसकस्थितानेषु न दोषः परिकीर्तितः ॥ षडशीतो ॥ संसर्गयस्य चाशौचं यस्याति
 ज्ञातकालता तदीयस्य पदायस्य नाशौचं विद्यते क्वचित् ॥ शुद्धित्वे शुभेदित्यनुवृत्तौ विसुः ॥
 मोक्षरौ न पुस्तकमिति ॥ ॥ अथ मृतदोषे ॥ ॥ हेमाद्रौ षट्त्रिंशन्म
 ते ॥ कौर्मिवाव्यापादयेद्यथात्मानं सतमस्युदकादिभिः। विहिततस्नाशौचं नापिका र्योदक
 क्रिया। श्वेदशीनं यावदाशौचं मस्येव। हतानां न पगो विप्रैरन्वष्ट्यं चान्मघातिनामिति याज्ञ
 वल्क्योक्तेः ॥ शुद्धित्वे कौर्मि ॥ सद्यःशौचं समाख्यातं शापादिमरणे तथा। आदिपदादिभिरा
 रहते भविष्ये ॥ स्वेच्छ्या मरणाविश्राच्छि गिदं शिसीरुपातम्। अत्यायनविश्वेदं धेरात्मना चै
 वताडने। पारुडमाश्रिताश्चैव महापातकिनस्तथा स्त्रियश्च अभिचारिण्या आरूढमतिनाल
 नेतेषां स्नानसंस्कारेन श्राद्धं न स्पिडनम् ॥ गौतमः ॥ प्राञ्चोनाशकशस्त्राग्निर्विषोदको हंभनप
 पत्तनेश्चेच्छामिति ॥ नाशे चमिति शेषः ॥ अंगिरः ॥ चंडालादुदकात्सर्पाद्वाह्यगाद्देयुनाद
 वि। देहियश्च प्रपुभ्यश्च मरणं पापकमेणा। उदकं पिडं दानं च प्रेतेभ्यो यत्नदीयते नोपतिष्ठ
 मितत्सर्वमेतस्त्वेवित्थयति। षट्त्रिंशन्मतेषु च। ज्ञादोपि। अंगीदं शीनखीव्यालविषवन्दि
 क्रिपाजलेः आलोजगरः। सुदूरस्थरिदं त्व्यकुर्वन्कीडा मृतसूतम् ॥ नागनीविप्रिये कुर्व
 न्हतश्चाप्यथविद्युत्। विगृहीताश्च ये रात्रौ चोयदोषेण कुत्रचित्। परदारान्हरतश्च द्रवा
 त्तमिति महेतः ॥ असमानैश्च संकीर्णैश्चांशलाद्यैश्च विग्रहः कृत्वा तेनि हनास्तद्वांशलादी
 नसमाश्रिताः। शस्त्राग्निगरदाश्चैव पाखंडाः क्रूरवृद्धयः। क्रोधात्पविषं वन्निश्वस्युद्धं
 नेजले। गिरिव्यस्रपानं च यं कुर्वन्तराद्यमाः। कुशिल्यजीविनो ये च सूनाले कारधारिणः।
 सुखे भगालेपके चित्तकी वप्राय नपुस्तकाः। व्रस्येदहताये च ये चापि ब्राह्मणे हताः महापा
 नकिंनोपे च पतिनाले पकीर्तिताः पतिना नानदाहस्यान्त्यायेदिनास्थिसंश्रयः। नचाशुष
 तं पित्रे वा कामं श्राद्धादिपं क्वचित् ॥ एतानि पतिनां तुषः करेति विमोहितः ॥ तत्र कुरुद

धनैव तस्य शुद्धिर्न चान्यथा। एतद्वृद्धिपूर्वः सर्वेषां कारणो न माधवीयवशिष्टः। यः आत्मत्यागिनां कुर्यात्
 स्नेहात्तत्र प्रकृतिमां हि जः। सतप्रकृच्छरहितं चरेच्चाद्रायं गतं। अज्ञानेन ॥ कृत्वाग्निमुदकं स्ना
 नस्य शोचनं वरुणकथा रज्जुच्छेदाशुपानं च तत्र कृच्छराशुध्यतीति ज्ञेया। प्रत्येकं बुद्धिपूर्व एतदि
 तेषु दनपारिजातः। प्रत्येकं तु स्य शोशुणो मित्ताक्षराया। तच्छेवंकेवलं एषमश्रवापानित्तम
 दे श्वौक्ता नाम कारे वेदेकरात्रमभोजनं। एकरात्रं तु नाश्रीयात्रिरात्रे बुद्धिपूर्वकमिति माधवीये
 उक्तार्थे। अन्वेषु संवतैः। एषामस्य तमं प्रेतं पो वहेत्तदेह तोपि वा। कटोदकक्रिया कृत्वा कृच्छ्रं
 तपनं चरेत्। अज्ञाने त्वर्हं। एतदनाहिताग्नेः। आहिताग्नेः कृच्छ्र एवेति माधवः ॥ मित्ताक्षराया
 आत्मनस्त्यागिनां नालिपतिनां तत्राक्रियां तेषामपितथा गगतो ये संस्थापनं हितं। आ
 हेताग्नेः लविशेषो हेमाद्रौ भवित्ये। वेताने प्रक्षिपेदसु आवसथ्यं च नु व्यथे। पात्राणि तु देहे दग्ने
 साग्निके पापकर्मणि ॥ कृद्दोगपरिशिष्टेपि। महापातकं संयुक्तो दौराग्न्या दग्निमानुपदि ॥ पुत्रा
 देपालयेदनां नुक्तश्चादौष संस्थात्। प्रायश्चित्तं न कुर्याद्यः कुर्वन्वाश्रियते यदि। गृह्यते नि
 शरः ॥ आहिताग्निर्भूतो विप्रश्चां डालेनात्मयातकः। देहे तत्राह्यं विप्रो लोकाग्नौ मंत्रवर्जिते
 प्राजापत्यं चरेत्पश्चाद्दिश्याणां मनुश्रासनात्। दग्धास्थीनि पुनर्गृह्यं हीरेण क्षालयेत्ततः। स्वेना
 ग्निना स्वमंत्रेण पृथगे न पुनर्गृहेत्। हेमाद्रौ तु। दाहयित्वा शवंतेषां श्रद्धे रविधिपूर्वकं मित्युक्तं। ए
 तदपोदिना मरुतो ज्ञेयः। तांसे प्रेत्यापि गच्छन्ति पेके चान्महो जना रति। अतावात्सहनने एव दो
 षोक्तः। प्रमादमरुतोत्वाशौचादिसर्वं भवत्येव। तदा हागिरः ॥ ॥ अशकश्चित्त्वमादेन मीयेती
 स्पृदकादिभिः। तस्याशौचविधानं व्यक्तं चोदकक्रिया। ज्ञाद्येपि। प्रमादादपि निःशंकत्वं
 कस्माद्दिधोदितः। शृंगिदेष्टिनस्वीयालविषविद्युज्जलादिभिः। चण्डालैरथवा चौरैर्निह
 तो वापि कुत्रचित्। तस्य दाहादिकं कायं स्पृशन् पतितस्तु रति ॥ प्रमादमरुतो ज्ञेयमाशौच
 मिति गोऽः। शुद्धित्वाद्यः। दशाहादिनि दाक्षिणात्याः। अस्यापवादो हेमाद्रौ भवित्ये। प्रमादा
 दिच्छया चापिन कुर्यात्संपत्तो मृते। नागपूजां विना न कुर्यादित्यर्थः ॥ वोधापनोऽपि ॥ बुद्धिपूर्वा
 स्नेहं तां क्रिया लोपो विधीयते। क्रियात्मकमै। तत्र दमरुणानि मंत्रदानादिकायै। तत्र विष्णुप्र
 काशदोशानात्तयो ये च। व्याघ्रानि हने विभे विप्रकन्या विवाहयेत्। सर्पदंष्ट्रे नागवलिर्दयः सर्प
 श्चक्राचनः। चतुर्निष्कमिने हेमजं दद्यात्तत्र हेते। राजा विनिहते दद्यात्सर्वं नृहिरण्यमं। चौराणा
 निहने धेनुवैरिणा निहने चर्षं चयेरानिहते दद्यात्तथा शक्या चक्राचनं ॥ शय्यामृते प्रदानं व्या
 शय्यान्तुलिसमन्विता। निष्कमात्रं सुवर्णस्य विष्णुनासमधिष्ठिता शोचहीने मृते चैव दिनिष्क
 स्वर्णं जहरि। संस्कारहीने च मृते कुमारमुपदापयेत्। निष्कमात्रं स्वर्णमिने दद्यात्तत्र हेहाहने। शु
 नाहने त्रेत्रपालं स्यापयेत्त्रिजशक्तिः। संस्काराहने दद्यात्तत्र महिषे दक्षिणां चित्तं। कृमिभिश्च
 मृते दद्याद्दोषमान्यं च वारिकाः। चक्षुश्च हने दद्यात्तत्र वरुणं च संयुते शृंगिरानिहने दद्या
 दंष्ट्रं भवत्यसंयुते। शंकरे न हने दद्यात्तत्र सोपस्करां चित्तं। शृंगिरानिहने चैव प्रदद्यात्तत्र व्यवंतं

अग्निना निहते कार्यमुदयानं स्वशक्तिः ॥ दाहत्वानिहते वैषकत्वे व्यासदेनेसमा ॥ शस्त्रेषु निहते
दद्यात् महिषीं दक्षिणां चिन्तां ॥ अरण्यनिहते दद्यात्सवसांगा पयस्विनां ॥ विषेण च मृते दयान
मेदिनीं हेमनिर्मितां ॥ उद्धधनेन च मृते कपिकनकनिर्मितां ॥ मृते जलेन वहायं हेमदद्याद्दिनिघ्नं
विषु चिका मृते स्वादभोजये च शतं हि जान ॥ मृते धेनुः प्रदातव्या कंबत कंबले मृते ॥ काशरं मृते
च मृते अरुक् च मृते चरेत् ॥ अतीसार मृते लसंगमपत्रा मपतो जपेतां शक्ति ल्यादि ग्रहयुक्ते
जपेद्दुद्रयथोदितं विद्युत्यानेन निहते विद्यारानं समाचरेत् ॥ अंतरिक्ष मृते कार्यवेदप्राणपरातया
संख्या स्वपुस्तकं दद्यात्स्यपस्य शतो मृते ॥ पतिते च मृते कुपोत्याजापत्यास्तुषोऽंशः ॥ मृते चाप्यर
हिते कच्छराणानवनिचरेत् ॥ स्वकृते विधाने नुविदध्यादौर्ध्वेदहिकं तथा वैधमरणोपिन दोषः
तदाहनं नुवृद्धगायैः ॥ वृद्धः शौचमृते लुप्तप्रत्याख्यातभिषक्यः ॥ आत्मानं घातयेद्यस्तुभ्य
ग्न्यनशानावुभिः ॥ तस्य त्रिरात्रमाशौचं हितैमित्यस्थिसंघः ॥ मृते येन दकं कृत्वा चतुर्थे प्राहमा
चरेदिति हेमाद्रौ विषुधं मेपि ॥ नरस्तु व्याधिरहितो न त्यजे दाम्न नस्तनुः ॥ अस्यो नामये लोका
अधेन तमसा वृणाः ॥ तांस्ते प्रेयाभिगच्छंति मेके चात्महनीजनाः ॥ अरिष्टे रत्ननो ज्ञात्वा मृत्याका
लमुपस्थितं ॥ व्याधितो भिषजायुक्तः शर्यो वापुषि चात्मनः ॥ यथायुगनुसारेण सत्यं ज दाम्न नस्तनु
तस्मिन्काले तनुयागाद्यथेष्टफलमाप्नुयात् ॥ आपुषस्तु उरारुष्टमरणं ज्ञात्वा रासचनेति गोडना
मपपाठः ॥ उन्नयुर्ध्वं असे गतेः ॥ सत्रियस्य तु सद्यमे मृते मन्त्रेरियोषितः ॥ अपरकं ब्रह्मगर्गः ॥ जो
जीवितुं न शक्नोति महाव्याध्युपपीडितः ॥ सोऽग्न्युदकं महापात्रा कुर्वन्वानप्रदुष्यति ॥ अत्रोक्तवस्य
मारावचो निचया त्रयागातिरिक्तेः विक्रित्य रोमाद्युपहृता नाम भिकारः ॥ सोपि जीर्णवानप्रस्थ
स्येवेति विज्ञानेश्वर देव्यास्तिकादयः ॥ अतएव मिताक्षरदौ भृगुपाता नशनादिक वानप्रस्थ
स्येवोक्तं ॥ मनु रपि ॥ आसां महाधिव्यारणात्पक्ता न्यतमयातनुः ॥ वीतशोकभयो विमो ब्रह्मभ
यापकल्पत इति ॥ तेना न्यत्रापि न द्विषयेतेव ॥ मूले क्पादितिकेचितं ॥ नञ् ॥ वानप्रस्थमरणे अ
शौचनिषेधात् ॥ तेन गृहस्थादिपरमेवदेतेन मतेर्नाधिकारः ॥ काय्येनधिकाराच्च ॥ नैमित्तिक
त्वेत्वरणो देवो नित्यता च स्यात् ॥ प्रयागे त्वरे गिराणा च ॥ पत्रं ॥ शूद्राश्चक्षत्रिमावेश्या अन्व
जाश्चतथाधमाः ॥ एते न्यजेयुः ॥ मारणात्तैवर्द्धोपित्वादिजन्य पति त्कत्राक्षरणात्तत्र ब्रह्महत्तम
हाभवेदिति ॥ तन्मिर्मलमिति महाः ॥ तन्वतु हेमाद्रौ व्रतकोडिलि रवनात्त्रिर्मूलं त्वं चिन्मेव ॥ प्रजा
यात्रुपति त्वेति भृगुपातमात्रपर्युक्तं ॥ ब्राह्मणस्याप्यनुज्ञातमिति ॥ वस्यमाणविरोधाच्च ॥ पश्चरि
त्युपारणे ॥ आत्राह्यरोगावास्वर्गादिमहाप्रलजिगीषया प्रविशेज्जलनतोयकरोत्यनशनं लक्ष्मि
तत्प्रयागातिरिक्तपरमितिकेचितं ॥ हेमाद्रौ त्वेतदये प्रयागवटशाखाप्रादित्युक्तेः ॥ ब्राह्मणसंप्रदाये
पिनैति प्रतीयते ॥ मायवीयः परकं चादिपारणे ॥ दुष्प्रकृत्यैर्महारेगेः पीडितस्तु उपमानपि ॥ त्रि
शेज्जलनं हीनं करोत्यनशनं तथा ॥ अगाधतो पराशिवभृगोः पतनमेव च ॥ गच्छेत्तहापयंतापि
धारगिरिमां दरात् ॥ प्रयागवटशाखाया देहत्यागकरोति च ॥ स्वपदे देहिनाशस्य काले मां प्रमहाभ
निः ॥ उन्नमान्माप्नुमाहोकां न्नात्मजाती भवेत्कचित् ॥ एतेषामधिकारस्तु सर्वेषां सर्वे जन्तुः ॥

एतामथनारीणां सर्ववर्णेषु सर्नदाः । रेहशं मरणांषेषां जीवतां कुत्रचिद्वेत् ॥ अशौचं स्यात्सहनेषां वज्रा
नलहने तथा ॥ वाराणस्यां श्रिये घृतं पत्राणां तं भिषक् क्रियः ॥ काशपाषाणमध्यस्थो जान्वाजी नलम
भयः ॥ अविमुक्तो न्मुखस्तस्य कर्म मूलगतो हरः ॥ अणवतारकं ब्रूते नान्यथा कुत्रचिद्विद्वित् ॥ हेमा
दौ वैवा ॥ अत्र पात्रकाले इत्युक्तेः पात्रमरणाकालायाः स्त्रियाश्च न्तारे हरोः संप्रसारणे वा शोचमा ॥ पृथ्वी
चंद्रस्तत्रापित्यहमाह ॥ शुद्धतत्त्वादिगोऽप्यथेष्टयेवा ॥ एतच्च वृद्धादिमरणां कलौ निषिद्धे ॥ भृग्वग्निप
तनेऽथैव वृद्धादिमरणांतयेति माधवेन पृथ्वी चंद्रेण च कलिवर्जेषु क्ते ॥ नचात्र यावदुक्तनिषेधः ॥ वि
शिषोद्देशे वा क्त्वाभेदात् ॥ नच कलौ वानप्रस्थाश्च न निषेधादेव सिद्धे मरणा निषेधोऽप्यर्थ इति वाच्यं
सर्ववर्णेषु स्त्रियादिभिरुद्भिन्नस्यापि पात्रैः ॥ काम्यं भवत्येव ॥ ये वैतन्वा विरजंतीति श्रुतः स्यात्सा सं
कोचायोगात् ॥ नचैयं स्वाभाविकं श्रुत्य पराधीरपदोक्तेः ॥ मात्स्यभारतादिषु नलोकवचनाज्ञान
वेदवचनादपि ॥ मतिरुक्तमणीयाने प्रयागमरणां प्रतीत्युक्तेः ॥ अतएव विष्णुधर्मैरेग्यादिमरणा मुक्ते
क्तं ॥ यथायुगानुसारेण संसृजेत्यात्मनस्तनुमिति ॥ काश्यामुक्तं तास्ये ॥ अत्रिप्रवेशं मे कुतुरविमु
क्तेविधानः ॥ प्रविशति मुरवेनेनेनिःसंदिग्धं वरानने ॥ हेमाद्रौ दिवस्वान् ॥ सर्वैरिपविमुक्तस्य स्व
यापारस्य मस्य च ॥ आपश्चिन्नमनुज्ञानमग्निपातो महापथः ॥ धर्माज्जनासमर्थस्य कर्तुः पापकि
तस्य च ॥ ब्राह्मणस्याप्यनुज्ञानतीर्थे प्राराविमोक्षणः ॥ अपरार्कै वैवा ॥ सहगमनकलौ भवत्येव ॥
कलौ नान्यागतिस्तीराणां सहायुगमनाद्येते रति ॥ ब्रह्मवैवर्तनात् ॥ एतेन मरणांतिकश्रापश्चिन्नं
क्राशीखंडौ चातुर्वरणस्य तनुत्यागविषयश्च युगांतरपरएव ॥ प्रयागेपि त्रिस्थलीसैनौ स्कां दे ॥
यथा कथं चिन्नोस्ति न प्रारात्यागकरोति यः ॥ तस्यात्माघातदोषानप्राधुयादी श्रितान्यपि ॥ पा
त्रे विष्णुः ॥ देहत्यागतथावीरः कुर्वेति मम सन्निधौ मत्तनुं प्रविशत्येव न पुनर्जन्मते नरः ॥ कौर्मो
व्याधितो यदि वा दीनः कुडो वापि भवेत्तरः ॥ गंगायमुनमासाद्य यस्तु प्राणानपरित्यजेत् ॥ ईशिता
नलभते कामान् वदति मुनिपुंगवाः ॥ तथा ॥ यागतिर्योगयुक्तस्य सत्वस्थस्य मनीषिणा ॥ साग
तिः त्यजतः प्राराणगंगायमुनसंगमे ॥ वारह ॥ तत्र यो मुच्यति प्राणान् वदत्सु सुंदरि ॥ सर्वलो
कानतिक्रम्य मम लोके प्रपद्यते ॥ तथा ॥ अकामो वा सकामो वा वदत्सु सुंदरि ॥ शीघ्रं प्राणान्
प्रमुचेत्तयदीर्घकल्पमागति ॥ तथा ॥ पंचयोजनविलीर्णो प्रयागस्य तनुं प्रले ॥ व्यतीतान् पुरुषा
नरुपप्रभविष्याश्च चतुर्दश ॥ नरस्तारयते सर्वानपस्तु प्राणानपरित्यजेत् ॥ ब्राह्मे ॥ ध्यात्वा विष्णु
पदांभोजप्रयागे विष्णुनत्परः ॥ तनुं त्यजति वैशोधतस्य मुक्तिर्न संशयः ॥ दुहुतोपि डरचारेत्र
सहत्यादिपातकी ॥ हरिध्यात्वात्यजेद्देहं प्रयागे मुक्तिर्मात्रमवेत् ॥ भविष्योत्तरे ॥ सभाः सहस्रा
शानुसप्रवेजले दशैकमनोपतने च योऽश ॥ महाहवे घृष्टिरशीतिगोयुहं व्यनाशकेभारतचा
सयागतिरिति सा मान्यतो विप्रल ॥ स्वमन्ये विषयो ज्ञेयाः ॥ यत्तु गोशः ॥ प्रयागादिमरणां
संशोभिन्नविषयमित्याह ॥ नहृषणापितामहचरणैः प्रयागविधौ कृतमिति नाज्ञे व्यते ॥ अ
चंद्रशाहमाशौचं त्रिगवस्य पात्रकालगोचरत्वादिनिमदाः ॥ युक्ते तु त्रिगव ॥ दिवोदासीयः
येवमशुद्धित्वेपिकंशुपयः ॥ अनशनमृताजामशनिहेतानामग्निजलप्रविष्टानामृशसं

अग्निनिहने काये मुदपानं स्वशक्तिः । दाहत्वा निहने चैव कर्त्तव्या स देवसमा । पाश्चात्तानिहने
दद्यात् महिषीं दक्षिणां चित्ता । अग्निनिहने दद्यात्सवसांगां पृथ्वीं । विषेण च मृतं दधानं
मेदिनीं हेमनिमित्ता । उद्ध्वनेन च मृते कर्पिकं कर्कशं निमित्तं । मृते जलेन वारुणे मेदया हि निघ्नते
विष्विका मृते स्वादुभोजयेच्च शतं दिजान् । घृतधेनुः प्रदातव्या केयते कवले मृते । काशरोगिण
च मृते अष्टकं चैत्रतचरेत् । अतीसारमृते ससंगमप्रापपतो जपेत् । शक्तिं लब्ध्वा दिग्दशसु
जपेद्दुदपथोदितं

हिने कच्छराणां नवनिचरेत्

तदाहनुमेनुदहगाग्योः ॥ वृद्धः शौचमृते लुप्तः प्रत्याख्यातं भिषक्कृत्यः ॥ आत्मानं घानयेद्यत्नं भुव
वृत्तीयेतदकं कृत्वा चतुर्थे आदमा
चरेदिति । हेमादेशे विस्वधुमेपि । नरस्तु व्याधिरहितो न त्पजे दात्मनस्तनुः । असुधीनामपेलोका
अधेन न प्रसारताः । ताले प्रेसाभिगच्छति ये के चात्मह नो जनाः । अरिष्टे एतन्नो हात्वा मृत्पका
लमुपस्थितं । व्याधितो भिषजापक्तः शूरो वा युषि चात्मनः । यथा युगानुसारेण सत्पजे दात्मनस्तनुं
तस्मिन्काले तनुयागाद्यथेष्टं फलमाप्नुयात् । आपुषस्तु परादृष्टं मरणात् प्राप्स्यतां स्वचानेति गोपनी
मपपाठः ॥ उत्रार्थे असंगते ॥ सत्रियस्य वसुधामे मृते भर्त्रे रियो वितः ॥ अपराकं ब्रह्मगर्गः ॥ जो
जीवितं न शक्नोति महाव्याधुपपीडितः । सोऽग्न्युदके महापात्रा कुर्वन्वानं प्रदुष्यति । अत्रोक्तवत्स्य
मारावचो निचया त्वया गतिरिक्तेः । विक्रिये गेभाद्युपहतानामधिकारः । सोपि जीर्णवानप्रस्य

प्रमादादपि निःशकः त्वकं स्मादिधिचोदित
। तस्य दाहादिकं काये मस्मान्नपतितस्तसः

समाचरेत्स्युक्तम् ॥ स्युत्तरिणा वत्स्यो ॥

सर्वतरांकुयोद्दहनादिमथोदितं ।
निमित्तं न ज्ञानिवधशपथितै न सशुचितं कायं ।

आत्मघाने तु वचनादस्तु ।
तस्य ज्ञानिवधमिति न सशुच्यं । वदेत्तद्दपश्येत् ।

वचनमस्ति पुनर्कर्तव्यं सर्वथापश्चिन्नादिविप्रवापने ॥ प्राशुक्तवैधायनवचनाच्चेतिदिक् ॥ इदं प्रायश्चित्त
 ज्ञाहीरामेव ॥ प्रायश्चित्तानर्हीरामानुपतिनोदकमात्रं कार्यमिति केचित् ॥ मदनपरिजातादिस्वर
 सोप्यवम् ॥ वस्तुनस्तु तदहीनहंयोर्वचनेनुपादानादविशेषात्तत्रापि नारायणवलिर्गयाश्चाद्वे
 नियुक्तं ॥ पतिनोदकविधित् ॥ पित्राद्यतिरिक्तविषयइत्यपरे ॥ सयथा ॥ हेमाद्रौ ब्राह्मे ॥ पतिनस्य
 तु कारुण्याद्यस्तु कर्तुं भिच्छति ॥ सहिदासीं समाहूय सर्वंगादन्नचेतना ॥ अशुद्धप्रहस्ताताम
 या वृत्तवचीत्यपि ॥ हेदासीमच्छमूलेनतिलानानयसत्वर ॥ तोयपूर्णं घट्टचेमसतिलेदक्षिरासु
 खी ॥ उपविशानुवाभेनचरणेनततः क्षिप ॥ कीर्त्तयेत्यातकीसंज्ञां त्वपिवेतिमुहुर्वेद ॥ निशम्य त
 सवाक्यसाल्पथमूल्याकरोतितत् एवं कृते भवेत्तु ॥ पतितानां न चान्यथेति ॥ इदं च मृताहे
 कार्यं ॥ पतिनस्य दासीमृतादिपदापरविवर्जयेदेतावतापुपचरितो भवतीति मदनरत्ने विस्म
 क्तैः ॥ इदं चात्मन्यागिविषयं ॥ आत्मन्यागिनः पतितास्तेनाशौचोदकभाजः स्युरित्युपक्रम्यविष्णु
 नाएतस्याभिधानादिनिर्णयः ॥ उपलक्षणात्वात्सर्वेषामिति नुमुक्तं ॥ पत्रकश्चिदाह ॥ यः पतिता
 घटस्फोटेनवांधवेवैदिः कृतस्तद्विषयाणि क्रिया निषेधवाक्यानि जीवत्येव तस्मिन्त्यकर्म
 णः कृतत्वात् ॥ उच्यते ॥ करणभावादि ॥ संबन्धुन्यागेन जातवैराग्यस्य कृतप्रायश्चित्तस्याप्यकर
 णापत्तेर्मितास्तरादिविरोधमपश्यन्मूर्खैरुपेक्षणीयः ॥ नचकृतघटस्फोटस्यसंयहविधिर्न
 निवाच्य ॥ मनुनाकृतस्य घटस्फोटस्यत्यागमुक्त्वा प्रायश्चित्तेन चरिते पूर्णं कर्म मया नवे ॥ तेनेव सा
 द्वं प्रायेषुः स्नात्वा एण्येजलाशये ॥ इत्युक्तेः ॥ अन्यथा प्रायश्चित्तमात्रे एतत्प्रसंगान् ॥ अतो घटस्फो
 टेनवहिः कृतस्यापि पित्रादेरन्येन नारायणवलिः ॥ निषेधास्तु पितृव्यादिपरा इति तत्त्वं ॥ केचि
 तु नारायणवलोक्तस्य कर्मसंपिंडनवर्जकार्यं ॥ गोब्राह्मणहानानाचपतितानां तथेव च ॥ व्य
 क्तगात्रप्रमीतानां नेवकार्यो संपिंडनेति वचनान् ॥ ब्राह्मणादिहनेनाते पतिनेसंगवर्जितरति ॥
 आहुप्रकाशोक्तेः ॥ तेहेमाद्रिस्थपूर्वोक्तपरत्रिंशन्मतविरोधात् निर्मूलत्वाच्छादमका
 शस्यरुद्धिश्चाद्विषयत्वाद्युपेक्ष्या ॥ नारायणवलिस्तु हेमाद्राद्यनुसारेणोच्यते ॥ नत्रादौ क्रिया
 निवंधेणारुडे तर्पणमुक्तं ॥ कार्यं परुषसूक्तेन मंत्रे वा वैश्वदेवराया ॥ दक्षिणाभिमुखो भूत्वा प्रतद्विष्णु
 मिति स्मरन् ॥ अनादिनिधनो देवः शंखवक्त्रगदाधर ॥ अक्षयः पुंडरीकाक्षमेतमोक्षपदो भवेति
 मुक्तेकादृशो देशकालो संकीर्त्तमुक्तगोत्रस्यामुकस्यादमरणात्प्रथमतः तज दोषनाशार्थं ॥ त्रौ
 धेदेहिके संप्रदानत्वं योग्यतासिध्यै नारायणवलिं करिव्ये शतिसंकल्पत्रसाणविष्णुशिवमं
 प्रतेपंचकुंभेषु ॥ विष्णुस्त्रैणमयः कार्यैरुत्साममपस्तथा ब्रह्मरौप्यमपस्तत्रममोलोहमयोभ
 वेत् ॥ त्रेतोदर्ममयः कार्यैरनिगाहोक्तास्तु सर्वासु हेमीषु वापतिमासुषोडशोपचारैः परुषसूक्ते
 नाभ्यर्चान्प्रतिष्ठाप्य च हृषसूक्तेन प्रमृचनारायणायैदमिति हुत्वा देवानामयेदक्षिणा
 यदभेषु विष्णुरूपं प्रतस्मरन् ॥ नामगोत्राभ्यामधुघृततिलपुतान्दशपिंडान्मृत्तोपवीत्येव अमु
 कगोत्रं च्युक्तशमेन प्रेतविष्णुरूपायने पिंड उपतिष्ठता मिति दत्त्वा कुशैः परुषसूक्तेनामिमं व
 यनेयमिति सूक्तेन पिंडाननुमं अशंखोदकेन चाभिषिच्याम्यवा मुकशयोणाममुकगोत्रं वि

यामदेशं तत्र शूनां जानदेतानां च त्रिणेत्रमिति । स्वमरणं तत्राप्यश्रितेपि । श्वेतोक्तं च्छात्महादेरीहा
 शौचादिनिषेधरुदासीनेवावत्सरातेनु सर्वमौर्ध्वेदेहिककुर्यात् ॥ गोब्राह्मणहतां च पतितानां
 तथैव च । अर्धसंवत्सरात्कुर्यात्सर्वमेवौर्ध्वेदेहिकमिति हेमाद्रौषड्विंशभगतात् । एवंस्ते च्छीक
 तानामपि गमाश्राद्धमपिकायं ॥ ब्रह्महाचक्रतत्रश्वगोघानीपंचपातकीं सर्वेने निष्कृतिं याति
 गमायां पिंडपातनादित्यश्रिपुराणात् । एवब्राह्मण्येपि ॥ क्रियते पतितानां नृगते सर्वस्य रे क्वचित्
 देशधर्मनमारात्त्वानृगपाकूपे स्वबंधुभिः ॥ मात्रेऽपादमूले वा श्राद्धं हरिहरो स्मरन् । सूर्यपदे
 रत्ययः । तत्रवधे मध्ये कृत्तमपराकैवापुत्रराणां शुक्लपक्षे नृहृदयं कुर्यात्कृत्तवत्सरात् । हा
 दशाहानि वा कुर्यात्तुक्ते च प्रथमे हनि । क्वाग्लेषः ॥ नारायणवलिः कापीलोकगर्ही भयान्
 रेः । तथ्यातेषां भवेच्छीवनामथेत्यत्र वीद्यमः ॥ व्यासः ॥ नारायणं समुद्दिश्य शिवं वा यत्पदीपते
 तस्य शुद्धिकर्म तत्र वै नैतदप्यथिति । स चान्मघातादिप्राप्य त्रैलोक्याकार्यः ॥ तदुक्तं हेमा
 द्रौषड्विंशन्मते । कृत्वा चांशुपरां प्रवेक्षिया कार्या यथाविधिः ॥ नारायणवलिः कापीलोकग
 र्ही भयान् रेः । पिंडे दकक्रियाः पश्चात्तत्रोत्सर्गादिकं च पत्त । एकैर्दृष्टानि कुर्यात्तस्य पिंडीकर
 णं तथा । दिवोदासीयं च दशगतात्पत्त ॥ पतिते च मृते शुद्धे प्राजाप्य नृगतेऽप्यः ॥ मृते वापत्य
 हिते कृच्छ्राणां नवतिचरेत् ॥ इत्याह इदं प्राप्यश्रिताहं । पित्रादि विषयः । इदियैरपरिसृक्तोपेव म
 दाविधादिनः । घातयति स्वमान्मनं चांशुलादिहताश्रयो नेषां उजाश्रयोनाश्च दमया समभिषु
 ताः । यथाश्राद्धं पतन्वति विष्णुना मपतिष्ठितं । तथा निसंभवस्थामिन परं न्य स्वपभुवे । रनिहे
 माद्रौ नेवोक्तेः ॥ तत्रैव वीथायनेपि ॥ नारायणवलिं व्याख्यास्यामो भिशक्तं पतितसुरयात्मसा
 गिनो ब्राह्मणहतानां च द्वादशवर्षाणि त्रीणि वा वारि मरणां पत्रयस्य तत्र तत्र कुर्यात्तेनि । यस्य
 परिशिष्टेन ॥ चांशुलादित्याद्युक्ता दध्याशरीरं प्रेतस्य संस्थाप्यास्थीनियन्तः । प्राप्यश्रित्तु
 क्तं न्यपुत्रैश्चांशुपरात्रपमित्युक्तं । मदनरत्ने ॥ ब्राह्मणहतानां च द्वादशवर्षाणि त्रीणि वा क
 र्यात्तेनि । मदनरत्ने ब्राह्मे ॥ प्रभारादपि निःशकः त्वकस्यादिधिचोदितः चांशुले त्रींशो श्रो
 रे नैहो पत्रकृत्तचित् । तस्य दाहादिकार्थं मस्मान्नपतितस्य सः चांशुपरांतत्र कृच्छ्र
 पंतस्य विषुद्धयः । यदा कृच्छ्रात्तं च दशकृत्वा तु विधिना देहेत् । बुद्धिं श्रुते शूनां तु त्रिंशत्तं कृच्छ्र
 समाचरेत् इत्युक्तम् ॥ स्मृतिरत्नावल्या नृद्विगणं प्राप्यश्रितं कृत्वा योग्यदास्यं कापे मित्युक्तं
 आत्मनो घातशुद्धयं चोशुपरां दृष्ये । तत्र कृच्छ्रं च तत्रैव त्रिंशत्तं कृच्छ्राणि वा पुनः । अर्वाक
 संवत्सरात्कुर्यात्तद्देहादिमयोदितं । कृत्वा नारायणवलिं मनिस्त्वान्नदापुष रति । इदं चान्मवध
 निमित्तं न ज्ञानिवधं प्राप्यश्रितेन समुचितं कार्यं । अतएव वीथायनेने क्तं । द्वादशवर्षाणि त्री
 णीवेति । मदनपारिजाते । स्वस्यैव सारे वा ब्रह्महादीनां तद्योग्यं प्राप्यश्रितं कृत्वा नारायणवलि
 कार्यं इत्युक्तम् । एवंस्ते च्छीकृतानामपि ॥ पत्रकश्रिदाहं पत्रकृतेन प्राप्यश्रितेन पितुः कापनाशे
 मानाभावाः । आत्मघाते तु वचनात्सु । महापातके तु कथं स्यादिति । स्वयमेवात्मवधं प्राप्य
 त्तस्य ज्ञानिवधं निमित्तं समुच्चयं । वदनहृदपश्य एष । नहि ज्ञानिवधं निमित्तं पुत्रैः कार्यमिति

वचनमस्ति पुत्रकर्तृक सर्वप्रायश्चित्तादिविप्रवापने । प्रायुक्तवैधायनवचनाच्चेति दिक् ॥ इदं प्रायश्चित्
 त्तार्हाणामेव । प्रायश्चित्तानर्हाणानुपतिनोदकमात्रं कायमिति केचित् ॥ मदनपारिजातादिस्वर
 सोप्यवम् ॥ वस्तुनस्तुतदहनर्हयोर्वचनेनुपादानादविशेषात्तत्रापि नारायणवलिर्गमाश्राद्धे च
 नियुक्तं । पतिनोदकविधित् । पित्राद्यतिरिक्तविषयश्च परे । सपथा ॥ हेमाद्रौ ब्राह्मे ॥ पतितस्य
 तृकारुण्याद्यस्तृप्तिकर्तृमिच्छति । सहिदासीसमाहमसंवेगादत्र वेतना । अशुद्धघटहस्तांताम
 याचं नृचवीन्यपि ॥ हेदासीमच्छमूल्येनतिलानानयसत्वर । तोयपूर्णं घट्टेवेमसतिलेदक्षिणामु
 खी । उपविष्टानुवामेनचरणेनततः क्षिप । कीर्तयेत्यातकीसंज्ञां त्वपिवेतिमुहुर्वद । निशाम्यत
 सवाक्यसाल्पथमूल्याकरोतितत्र एवं कृते भवेत्तृप्तिः पतिना नानचान्यथेति । इदं च मृताहे
 कार्यं । पतितस्य दासीमृताह्निपदाघटविवर्जयेदेतावतायमुपचरितो भवतीति मदनरत्ने विस्म
 क्तैः । इदं चान्यथागिषियं । आत्मनागिनः पतिनास्तेनाशौचोदकभाजः स्युरित्युपक्रम्य विष्णु
 नाएतस्याभिधानादिनिर्णयः । उपलक्षणात्वात्सर्वेषामिति नुमुक्तं । पत्रकश्चिदाह । मः पतिता
 यरस्मोरेनवांधवेर्वहिः कृतस्तद्विषयाणि क्रियानिषेधवाक्यानि । जीवत्येव तस्मिन्त्यकर्म
 णः कृतत्वात् । उच्यते । कारणभावादिति । संबन्धुन्यागेन जानवैराग्यस्य कृतप्रायश्चित्तस्याप्यकर
 णापत्तेर्भिनाक्षरादिविरोधमपश्यन् पूर्वैरुपेक्षणीयः । नच कृतघटस्मोरेस्यसंयहविधिर्न
 निवाच्यं । मनुना कृतस्य घटस्मोरेस्यत्यागमुक्त्वा प्रायश्चित्तेन चरिते पूर्णं कर्म मयानव ॥ तेनैव सा
 र्वेप्रास्येषु स्वात्पापस्येजलाशये । इत्युक्तेः । अन्यथा प्रायश्चित्तमात्रे एतत्प्रसंगतः । अतो घटस्मो
 रेनवहिः कृतस्यापि पित्रोरेव्यंते नारायणवलिः ॥ निषेधास्तु पितृव्यादिपरा इति तत्त्वं । केचि
 तु नारायणवलोक्तव्यंतकर्मसंपिडनवर्जकार्यं । गोब्राह्मणहहानां च पतिनां तथेव वा । व्य
 क्तमात्रप्रमीतानेनेव कार्यासंपिडने निवचनान् । ब्राह्मणादिहनेनाने पतिने संगवर्जितरति ।
 आद्रप्रकाशोक्तेः चेत्याहः । तेहेमादिस्थपूर्वोक्तपरत्रिंशन्मतविरोधान् निर्मूलत्वाच्छ्राद्धप्रका
 शस्यृद्धिश्चाद्विषयत्वादयेदृश्या ॥ नारायणवलिस्तु देमाद्याधुनुसारणोच्यते । नत्रादौ क्रिया
 निवंधेगाहडे तर्पणमुक्तं । कार्येपरुषसूक्तेन मने वावेत्सवेरपि । दक्षिणाभिमुखो भूत्वा भ्रंतं विस्म
 पिति स्मरन् । अनादिनिधनो देवः शंखचक्रगदाधर । अक्षयः पुंडरीकाक्ष भ्रंतोक्षप्रदो भवेति
 शुक्लेकादृशो देशकालो संकीर्त्तुमुक्तगोत्रस्यामुकस्यादुर्मरणमघातज दोषनाशार्थं । औ
 र्ध्वदेहिके संप्रदानत्वे योग्यतासिद्धये नारायणवलिं करिष्ये शतसंकल्पत्रह्णाणविष्णुशिवपद्म
 भ्रंतं पंचकुंभेषु ॥ विष्णुसर्णमयः कार्यो हरस्ताम्रमपस्तथा ब्रह्मरोप्यमपलत्रपमोलोहमयो भ
 वेत् । भ्रंतोर्धमयः कार्यरनिगाहोक्तास्तु सर्वासु हे मीषु वापतिमासुषोडशोपचारैः पुरुषसूक्ते
 नाम्पर्वानि प्रतिष्ठाप्य च हं पुरुषसूक्तेन मनुचं नारायणायेदमिति हुत्वा देवानामयेदक्षिणा
 यदंभेषु विष्णुरुपभ्रंतं स्मरन् । नामगोत्राभ्यामधुघृततिलयुक्तान्दशपिंडान्मत्तोपवीत्येव अमु
 कगोत्रं च्यमुकशमेन भ्रंतं विष्णुरूपायने पिंड उपतिष्ठता मिति दत्ताकुरैः पुरुषसूक्तेनाभिमंत्र
 यते ममिति सूक्तेन पिंडाननुमंत्रं शंखोदकेन चाभिविद्याभ्यर्चो मुकशयोणाममुकगोत्रे वि

स्वरूपं भेदं नर्पया मीतिपुस्तकं न प्रत्युच्यते पर्यमित्वा एकमापन्नं ब्रह्मादिपंचभ्यो दद्यात्। मंत्रस्तु। ब्रह्मविष्णुमहादेवाय मन्त्रे वसुकिं करः। वसुकिं गृहीत्वा कुर्वंतु भेदस्य च शुभांगतिमिति। मित्वा ह्येतां त्रयोमवस्थादिनोक्तं। ततः प्रतिदिवसं त्रिविधं प्रलशकं रमं धुष्टुन गृह्यान्निचनिवेद्यपि प्रमथ्य च न योश्चिस्त्वारत्रौ न वसुप्रपंचवाविश्रान्तिमत्रोपोषितेन नागराणं कृत्वा भ्योभूतेषु नर्विष्णुममंसे पूज्येको द्विष्टविधिना आरुपवर्कं करिष्येत्सुक्ता ब्रह्मविष्णुशिवमममनां स्मरन् विप्रानुपविश्य भेदस्थाने चैकं विष्णुस्मरन्नावाहनाद्यर्थयुते नृप्रिप्रश्नांतं कृत्योस्ते स्वनादिकं त्वान्तशेषेण ब्रह्मणो विष्णवे शिवाय ममायसपरिवाएयचतुरः पिडा नदत्तो भेदनाम गोत्रे स्मृत्वा विष्णुनाम्ना पंचमदत्त्वाभ्यर्च्योचान्तेभ्यो दक्षिणां दत्त्वेकं भेदं स्मृत्वा विशेषतः ॥ संतोष्य विभेदेनायेदं तिलोदकं मुपतिष्ठतामिति। सतिलमुदकं दापयित्वा भुञ्जीतेति। अत्र विशेषांतरं भद्रं तां त्येष्टिपद्धतौ तेषां संप्रहेते तु वधेषु भेदे पूर्वैस्त्वेकभक्तं पूर्वेषु रूपं च म्यामुपवासं न कृत्वा कृत्वापि घृमये नागमनंतं वा सुकिं श्लेषप्रदं कवलककोरकाश्चतरथं तराशुशुखपालकालियतश्च कृपिलेति नामभिः प्रतिमासं संपूज्य पापसेन विप्रान् सभोज्य वत्सुरेते हेमनागं गांच प्रत्यक्षा च दत्त्वा नागपणवलिकुपोत्। मूलं तु हेमाद्रौ तेषां बोधापनस्त्रे संप्रमृता नां नमोस्तस्यैभ्योरिति स्तुत्याहूतो हेत्वोदकं मृता नां समुद्रावपुनायेति ह्रस्वेति। क्रिया कुपोदिति शेषः ॥ व्यासः ॥ सोवर्णं भारानिष्पन्नं नागं कृत्वा तथेव गां। व्यासापदत्त्वा विधिं वत्पितुरा नृण्यमात्रं वा महेमाद्रौ भविष्ये। पंचम्यापन्नं गृहे हेमं स्वर्णैर्निकेन कारयेत्। स्त्रीराज्यपात्रमध्यस्थं पूज्य विभापदापयेत्। प्रायश्चित्तमिदं प्रोक्तं नागदृश्य शभुनेति। अपर्तकं स्मृत्यनरे ॥ तदेव शुद्धं त्रिभेदो नागपणवमोक्तं। योदराति क्रियापिंडं तस्मै भेदापवे सुतः तस्यैवाशोचमुद्दिष्टं अहमेव न संशयः। विष्णु आह समाप्तो तु त्रयोदश्यां दिनत्रयं अशोचं पिंडदः कुर्यात्तु तदं धु गोत्रजाः। मस्य वैश्वस्य काले तु मुहूर्त्तान्ना संतति भवेत्। सर्वसे आके नित्यं पंकमग्नः करिष्येत्सुपुक्रम्या वलिनागपण कुपोत्स्यो देशे न भक्तिमानिति गारुडोक्ते रपुत्रस्यापि पत्न्यापेः कापुशुक्तं देवयासिकेन ॥

॥ अथ विधाना आशोचाभावः ॥ ॥ मथापतिपुद्धमृतादिषु। त्र

याणामाश्रमाणां च कुर्याद्वाहादिकाः क्रियाः। पुतेः किंचिन्नकर्त्तव्यं चान्येषां क रोति सुश्रित्वा ज्ञानं ॥ ३२५ ॥ एको द्विष्टुन कुर्वीतपतीनां चैव सवेदाः। अह्नये कादेशो मात्रे पावर्णानु विधीयते। सपिंडीकरणं तेषां न कर्त्तव्यं सुतादिभिः। त्रिदंडग्रहणादेव भेदं त्वं नैव नापते। तत्संस्तारवक्ष्यामः दक्षात्रेपः ॥ एको द्विष्टुन लंपिंडमाशोचनेन सत्क्रियां न कुर्याद्वाधिकारं न त्रेष्टीभूताभिष्यवे। वार्षिकं दत्तं कभाविमासिकादिनिषेधो ननु दार्शदः। सन्यासिनोप्यादिषादिपुत्रः कुर्याद्यथाविधीति। वापवीयोक्ते ॥ १४ ॥ चंद्रोदये प्रजापतिः ॥ अहमेकारशोशोपावर्णानु विधीयते। सपिंडीकरणं तस्मिन् कर्त्तव्यं सुतादिभिः। एषु सपिंडनादिनिषेधा उवादिन पावर्णोक्तेः। ननु सन्यानापल्लत्वावर्णास्य गम्यते ॥ नगिरागिरिति त्रयादेशं कृत्योद्रेपमिति वत्त। इदं वार्षिकं दिविधां च त्रिदंडिपरं एकदंडीपरमहंसादीनां ननु न किमपि कार्यं। पूर्वोक्तो शनो वाक्ये। त्रिदंडीग्रहणादिति श्रुत्वा एयादयो गोत्राः ॥ त्रिदंडिशब्देन म

नोद्देशादिदंडत्रयोक्तेः । यस्मैतेनियतादंडाः सत्रिदंडीतिचोच्यतेइतिस्मृतेः । वौधापनः । नारायण
 वलिश्चाप्यकर्त्तव्योद्देशहनि ॥ अस्पृष्टावरो न समुच्चयोजेपः । न च स्पृष्टावह ॥ कृत्वा विष्णो
 मंशूपायायमं विनिवेदयेत् । अग्नौ कृत्वा तु तच्छेषव्याहृतीभिः समाहितः । यती च ग्रहस्था
 नसाधुत्वा निमंत्रद्वा दशावराणः । अभ्यर्च्य गंधपुष्पाद्यैर्नैवेद्दं दशनामभिः । संभोज्य हवेनां ले
 नदक्षिणां च निवेदयेत् । त्रयोदशं हि ज्ञेयमात्मसंज्ञयते द्विया । विष्णुयथा तथा भर्त्सनाद्यधि
 श्रविधानतः । दद्यात्पुरुषसूक्तेन गंधपुष्पादिकं क्रमात् । वस्त्रालंकरणदीनियथाशक्ति प्र
 दापयेत् । उच्छिष्टसन्निधौ तस्य दर्भान् स्तीये भूतले । भूर्भुवः स्वः स्वधायुक्ते लस्मि दद्याद् इति
 त्रया । अश्वमेधसहस्रस्य वा जपे पशतस्य च । यत्फलं तद्धभेदे वयत्करोति यति क्रिया ॥ शौन
 कस्तु ॥ शौनको हे प्रवस्थामि नारायण वलि परं चंडाला उदकात्सपीतवाह्यरागाद्देषुताद
 पि ॥ दक्षिभ्यश्च पशुभ्यश्च रज्जुशस्त्रविषाणमभिः । देशान्तरमृतानां च मृतानां चैव सार्धैः ॥
 जीवच्छादं मृतानां च कनिष्ठानां तथैव च । यतीनां योगिनां पंसा मन्ये वा मोक्षकां क्षिणा ॥
 उण्यायाश्च स्यार्या पद्मादेषो हनिकारयेत् । हादेषां श्रवरोद्घाते पंचम्यां पर्वणोत्सुवेत्युक्त्वा
 प्रवौक्तं सर्वे विधिसुक्त्वा तो देवतिष्ठ इभिः पुरुषसूक्तेन च मन्त्रे च पायसं हुत्वा केशवादिद्वा
 दशनामभिलक्ष्णपिरोपित्रेद्वा दशविश्रानसंभोज्यते रेवद्वा दशापिंडान् दद्यादित्यधिकं माह
 उद्भूते तु प्रायुक्तं ॥ कृतजीवच्छादे मृते सपिंडे राशौ चादिकायै नवा ॥ तदुक्तं हे माझे लैगे
 मृते कुर्यात्कुर्याद्वा जीवस्युक्त्वा मृतः स्वयं ॥ काले गते हि ज्ञेयं भूमौ खनेद्वापि दहे नवा ॥ पत्रक
 समशेषं वृत्त्वा दोषो न विद्यते जीवस्यपि विशेषस्तत्रैवोक्तः ॥ नित्यनेमिन्निकं पत्तं कुर्याद्वा
 सत्यजेत वा । वाथ वैपिमृते तस्य नैवाशौचं विधीयते । सूतकंचनसंदेहः स्नानप्राज्ञे राशुघ्न
 नि ॥ एतद्योगो विषयं वा योगमार्गं तोपिवे नितस्याप्युक्तेः ॥ तथा ॥ आहिताग्नौ भोषितमृते
 तदस्थिदाहात्सर्वेषु वा दीनामाशौचं । संध्यादिकं मेलोपश्चनान्ति । अनग्निमृत उच्चाते राशौ
 चादि हि जानिषु । दाहादग्निमृतो विद्यादिदेशस्य मृते सतीति स्मृतेः ॥ आहिताग्ने दाहात्वा
 गादिपदराहः । संस्कारेणं च भिन्नो दशराहः इति भूतं स्वामी रायां शश्व ॥ तच्चिन्त्यं ॥ मूलैक्या
 इत्तैर्विरोधाच्च ॥ एतत्प्रायुक्तं । अत्र देहस्यैव संभवे दाहः । आहिताग्नौ विदेशस्य मृते सतिक
 लेचरं । निधेयनाग्निभिर्यावत्तदीयैरपि दह्यते । इति ब्राह्मोक्तेः ॥ तदभावे ऊदोगपरिशि
 शे । विदेशमृगोस्थानि आहत्याभ्यज्यसपिषा । दाहयेद्दहिषा क्वाद्यपात्रयासादिपुर्वेवत्
 अस्थामलाभेपणानिशकलाः युक्तया च्छादाहयेदस्थिसंस्थानिनतः प्रभृतिस्तत्कं ॥
 हेमाद्रौ षड्विंशन्मने ॥ कुर्याद्दर्ममयं नेदधैस्त्रिंशतघृष्टिभिः । पालाशीभिः शभिद्विवीसं
 ख्याचैव प्रकीर्त्तितः । भविष्य ॥ चत्वारिंशत्शिरःस्थाने श्रीवायां च दशेवत् । वाहोश्चैव श
 तं दद्याद्द्विंशति चतसोरसि । उदरे विशतिं दद्यात्त्रिंशतं कटिदेशयोः । ऊर्वोश्चैव शतं दद्या
 त्रिंशत्तं जातु जघयोः । पादौ गलीषु दशचैव एषा च प्रेतकल्पना । मदनरत्ने मत्तपाश्वैः ॥ शि
 रस्यशीत्युद्देश्याम श्रीवायां तु दशेवत् । वाहोश्चैव शतं दद्यात्तदशचैवांगुलीषु च ॥ उरसि

स्य रूपं ज्ञेयं तर्पयामीति पुरुषसूक्तेन प्रवृत्तं तर्पयित्वा एकभामुं ब्रह्मादिष्वं च भ्यो दधानां मंत्रस्तु ॥ ब्र
 ह्मविष्णुमहादेवाय मन्त्रैव सक्रिकारः ॥ वलिगृहीत्वा कुर्वेत्तु त्रेन स्य च शुभांगनिमित्ति ॥ मिताक्षरा
 पातु होमवत्यादि नोक्तं ॥ ततः प्रतिदेवतं त्रिविधं फलशकं रामधुधृतगुडानि च निवेद्य पिंड
 मभ्यर्च्य नद्योस्त्रिस्वारचौ नवसंप्रपंचवाविप्रान्निमंत्र्यो पावितेन जागरणं कृत्वा श्रोभूतेषु
 नर्विष्णुममंसे श्रुत्येकोद्विधिविधाना आर्द्रपंचकं करिष्येत्सुक्ता ब्रह्मविष्णुशिवममंसेना न स्मरन्
 विप्रान् उपविश्य मेतस्थाने चैकं विष्णुस्मरन्नावाहनां घर्घेयुनेत्प्रिप्रश्नांते कृत्योस्त्रेस्वनादिक
 त्वान्नशेषेण ब्रह्मणो विष्णवशिवाय मम संपरिवा एय चतुरः पिंडान्दत्त्वा प्रेतनामगोत्रे स्म
 त्वा विष्णुनाम्ना पंचमदत्त्वा भ्यच्योचान्ते भ्यो दक्षिणां दत्त्वाकं प्रेतं स्मृत्वा विशेषतः ॥ संतोष्य विषेः
 प्रेतायेदं तिलोदकमुपतिष्ठतामिति ॥ सतिलमुदकं दापयित्वा भुञ्जीतेति ॥ अत्र विशेषांतरं मद्रू
 तांतेषु पद्धतौ ज्ञेया ॥ सपेहेते तु वर्षं पयंतं पूर्वैस्ते कभक्तं सर्वं शुक्लपंचमामुपवासं नक्तं वा कृत्वापि
 घृतं नागमनंतं वा सुकिशं खपयकं बलकर्कोष्काश्च न रधुतं राधुशं स्वपालकालिपतश्च क
 कपिलेति नामभिः प्रतिमासं संप्रज्जपायसे न विप्रान् संभोज्य वत्सरांते हेमनागं गोचमत्सुखा च र
 त्वाना एषा वतिकुपोत् ॥ मूलं तु हेमाद्रौ ज्ञेया ॥ चौषापनसूत्रे संप्रमृता ज्ञानमोस्तु सर्वे भ्यो रतिनि
 स्तु आहूनी हेत्वा दके मृता नासमुद्राय वपुना येति ह्रुत्वेति ॥ क्रियाकुपोदिति शेषः ॥ आसः ॥ सोव
 र्णभारनिष्पन्नेनागं कृत्वा तथेवगां ॥ व्यासापदत्त्वा विधिवत् पितृराचरणमाप्रवासां हेमाद्रौ भ
 विष्ये ॥ पंचम्यापन्नं गेहेमं स्वर्णैर्नैकेन कारयेत् ॥ स्त्रीराज्यपात्रमध्यस्थं प्रज्जविश्रायदापयेत् ॥ प्रा
 यश्चित्रमिदं प्रोक्तं नागदृष्ट्यशंभुनेति ॥ अपहर्कं स्मृतं ॥ तदेव शुद्धिप्रेतो ना एषा वलोक
 ते ॥ यो ददाति क्रियापिंडं तस्मै प्रेतापवेक्षतः तस्यै वाशौचमुद्दिष्टं अहमेव न संशयः ॥ विष्णुआर्द्र
 समाप्नोतु त्रयोदश्यां दिनत्रयं ॥ अशौचपिंडः कुर्यान्नतु तदधुगोत्रजाः ॥ मस्यैव मृत्युकाले न सं
 क्लिन्ना संततिर्भवेत् ॥ सर्वसे अर्कैर्नित्यं पंकमग्नः करीययेत्पुत्रकृत्या ॥ वलिना एषां कुर्यात्
 स्योदशेन भक्तिमानिति गारुडोक्तेरुपत्रस्यापि पत्न्याधैः कापुत्रकृतैरेव यात्तिकेन ॥

॥ अथविधाना आशौचाभावः ॥ ॥ मयापतिपुद्धमृतादिषु ॥

याणां माश्रमाणां च कुर्याद्वाहादिकाः क्रियाः ॥ पतेः किंचिन्नकर्त्तव्यं चान्येषां करेति सर्ति
 ब्रह्मात् ॥ उशनाः ॥ एकोद्विष्टं कुर्वीतपतीनां चैव सर्वदा ॥ अहये कादशे प्राप्ते पावर्णे नु
 विधीयते ॥ सपिंडीकरणं तेषां नकर्त्तव्यं मुतादिभिः ॥ त्रिदं प्रहणादेव प्रेतत्वं नैव नापते ॥ त
 त्संस्कारवक्ष्यामः दत्तात्रेयः ॥ एकोद्विष्टं जलपिंडमाशौचं प्रेतसंस्कारां ॥ न कुर्याद्दार्बिका रत्न
 त्रेदीभूतामभिर्यवे ॥ वार्षिकादवां कभाविमासिकादिनिषेधो ननु दार्शदेः ॥ सत्यासिनोप्या
 द्विधादिपुत्रः कुर्याद्यथाविधीनि ॥ वाषवीमोक्तेः ॥ पृथ्वीवंदोदये प्रजापतिः ॥ अहये काद
 शे प्राप्ते पावर्णे नु विधीयते ॥ सपिंडीकरणं तस्य नकर्त्तव्यं मुतादिभिः ॥ एषु सपिंडनादिनि
 षेधा नुवादेन पावर्णे नोक्तेः ॥ न तस्यानापत्त्वं पावर्णास्य गम्यते ॥ न गिरा गिरिति त्रयादेशं
 त्वोद्रेपमिति वत् ॥ इदं वार्षिकादि विधां च त्रिदं शिपरं ॥ एकदं दीपरं महं सादीनां नुन किमपि
 कार्यं ॥ श्रवोक्तो शनो वाक्ये ॥ त्रिदं दीपरं हणादिनिष्कृत्वा एषा रथो गेजः ॥ त्रिदं शिपदे न म

नेदंडादिदंडत्रयोक्तेः । यस्मिन्नेनियतांदंडाः सन्निदंडां तत्रोच्यते इति स्मृतं । वीधापनः । नारयण
वलिश्चासकत्तं व्योह्रादेशे हनि ॥ अस्पयापर्वणे न समुच्चयोजेपः । तत्र स एवाह । कृत्वा विष्णो
मेहं रूजोपायसंविनिवेदयेत् । अग्नौ हत्वा तु तच्छेष्याहतीभिः समाहितः । यती च प्रहस्या
रसाधुत्वा निमं अद्वा दशा वरान । अभ्यर्चयं गंधपुष्पाद्यैर्मंत्रैर्द्वादशनामभिः । संभोज्य हव्येनाले
नदक्षिणां च निवेदयेत् । त्रयोदशं हि जश्रेष्ठमात्मसंज्ञं तेषां त्रिंशत् । विष्णुं यथा तथा अभ्यर्चयाद्यो
अविधानतः । दद्यात्पुरुषसंज्ञेन गंधपुष्पादिकं क्रमात् । वस्त्रालंकरणदीनियथाशक्ति
दापयेत् । उच्छिष्टसन्निधौ तस्य दर्शनास्तीये भूतले । भूभुवः स्वः स्वधापुक्तैस्तस्मिं दद्यात्तु
त्रयाः । अश्वमेधसहस्रस्य वा जपशतस्य च । यत्कलेन ह्यभेदे वयं कुर्यात्तपितिक्रिया ॥ शौन
कः ॥ शौनको ह्येव स्यामि नारयण वस्त्रिपरं । चंडालाडुदकात्सर्पात् ब्राह्मणाद्द्वयुतार
पि ॥ दक्षिण्यश्च पशुभ्यश्च रज्जुशस्त्रविषाशमभिः । देशान्तरमृतानां च मृतानां च वसाधनैः
जीवच्छाहं मृतानां च कनिष्ठानां तथैव च । यतीनां योगिनां पसापन्येषां मोक्षकांश्चिन्ना
उत्पाद्याद्यक्षयार्थं पद्मादंशं हनिकारयेत् । द्वादशं प्राश्वर्यो वंदेते पंचम्यापर्वणोक्तं
श्रौतं सर्वे विधिमुक्त्वा तो देवे नि षडभिः पुरुषसंज्ञेन च प्रमृत्तं चायसं हत्वा के श च
दशनामभिरुद्रपिण्डोपि त्रैह्यदशविशान् संभोज्यते रेव द्वादशपिंडान् दद्यादित्यपि च
उद्धमते तु प्रागुक्तं । कृतजीवच्छाहं मृते सपिंडे रणोः चादिकार्यं न वा ॥ तदुक्तं हेमाद्रि
मृतं कुर्यान्न कुर्याद्वा जीवन्मुक्तो यतः स्वयं ॥ काले गते हि जभूमौ खने द्वापि देहे न
संमशेषं च कृत्वा दोषो न विद्यते जीवत्यपि विशेषतश्चैवोक्तः । नित्यनेमिन्निकं
सत्यजेत वा । वाधवैपिमृते तस्य नेवाशौचं विधीयते । सूतकंचनसंदेहः स्नानम
नि ॥ एतद्योगो विषयं च । योगमार्गं तेषां विवेनितस्याप्युक्तेः । तथा ॥ आहिता
तदस्थिदाहात्सर्वेषु प्रादीनामाशौचं । संख्यादिकमेलोपश्च नास्ति । अन्या
चादिद्विजातिषु । दाहादग्निमतो विद्याद्विदेशस्थे मृते सतीति स्मृतेः ॥ आ
गपदशहः । संस्कारां च भिन्नो दशहः इति श्रुते स्वामी रमांशश्च ॥ त
ह्येवो विरोधाच्च ॥ एतत्प्रागुक्तं । अत्र देहस्यैव संभवे दाहात् । आहिताग्नौ वि
लेवरं । नियमं नाग्निभिर्यावत्तदीयेरपि दह्यते । इति ब्राह्मोक्तेः ॥ तद
शे । विदेशमरतो स्थीनि आहत्याभ्यज्य सपिषा । दाहयेद्दहिषा च्छा
अस्यामलाभे पराणि निशकला मुक्तया च्छा दाहयेदस्थिसंख्या
हेमाद्रौ षड्विंशन्मते ॥ कुर्यात्संमयत्रे तदर्थं स्त्रियत षड्विभिः । पा
स्वावेवं मकीर्त्तनाः । भविष्ये ॥ चत्वारिंशत् शिरः स्थाने श्रीवा
तदद्याद्विशतिं च तथोरसि । उदरे विशतिं दद्यात्त्रिंशत्करिदे
त्रिंशत्तं जातु जघयोः । पादांशं लीषदशवै एषा च भ्रतकस्य ना
रस्य शौचं देदद्यात् श्रीवायां तु दशैव तु वाक्षौ चैव शतं दद्यात्

त्रिंशत्तद्यात्रिंशत्तत्रोदरेः द्वादशाहं वषणयोरथाहं शिष्यवत् । ऊर्ध्वं चैकशतं दद्यात्त्रिंशत्
 जेषयोर्द्वयोः । पादांशुलीषु द्वे दद्यात् एतत्मेतस्य कल्पनं । मत्तकेनारिकेलेतु अलावुना लुकेत
 या । पचरत्ने मुखे न्यस्य जिह्वायां कदलीफलं च सुषोक्तकपर्दीदौ नासिकायां तु कालकं । क
 रोयोर्द्वयपत्राणिकेयो वटप्ररोहकाः । नालकं कमलानां तु आत्रस्थाने विनिर्दिशेत् । मृत्तिकान्
 वसाधान् हरितालकगंधकां सुक्तेनुपारददद्यात्पुरीषे पित्रले तथा । संधीषुतिलपिष्टं तु मा
 संस्थाघवपिष्टकं मधुस्थालोहितस्थाने त्वचस्थाने मृगत्वचः । सनयोर्गुंजके देयेनाशयाश
 तपत्रकं । कमलेनाभिदेशे स्यात्तुनाके वषणाश्रिते । लिंगे च रक्तमूलं तु परिधानदकूलके
 गोमूत्रं गोमयं गंधसर्वोपध्यादिसर्वतश्चि । क्रियानुबंधे गारुडेष्वेव मुक्त्वा न्यदपि । घृतं नाभ्या
 मदेपंस्थालौपने वत्रुस्मृतं । मौक्तिकसनयोर्भृङ्गिकुमेनविलेपनं । सिद्धनेत्रकोरोषुतां
 बूलाद्युपहारकैः । सर्वेषु धिपुत्रं कृत्वा शृजां वै वयथोदितां । इदं निरग्नेरपि ॥ तत्रैव वृद्धमनुः ।
 प्रोषितस्य तथा कालो गतश्चेद्द्वादशादिकः । प्राज्ञे त्रयोदशे वर्षे त्रेतनकर्मणि कारयेत् । चहस्य
 तिः ॥ मय्यनश्रूयते वार्त्ताया बद्वा दश वत्सरान् । कुशपत्रकराहेन तस्य स्यादवधारणा ॥ भ
 विष्ये ॥ पितरि मोषितो यस्य न वार्त्ता नैव चागमः । ऊर्ध्वं पंचदशाब्दान् कृत्वा न तत्र प्रतिरूपकं । कु
 र्यात्सनुसंस्कारं योक्तविधिना ततः । द्वादशी न्येव सर्वो शिश्रेत कार्या शिकारयेत् । द्वादशा
 वृषतिष्ठापित्वा भन्निविषेति मदनरत्ने उक्ते । गृहकारिकापानु ॥ तस्य पूर्ववपस्कस्य विशिष्यो
 ध्वेततः क्रिया । ऊर्ध्वं पंचदशाब्दानु मध्यमे वपसिस्मृताः ॥ द्वादशाब्दात्तद्द्वैमुत्तरे वपसिस्म
 ताः । चाद्रपरात्रयं कृत्वा त्रिंशत्तं कृत्वा षण्णिसुतेः । कुशैः प्रतिकृतिदग्ध्याकापोशौचादिका
 क्रिया इत्युक्ते पराशरः ॥ देशान्तरगतो न मृत्तिस्थिर्न ज्ञायते यदि कृष्णा मृत्तुस्त्वामावास्या कृष्णा
 चैकादशी तथा । उदके पिंडदानं च तत्रैव आहवकारयेत् ॥ इदं मासज्ञाने ॥ तत्राहिताग्निः शूलो
 शौचं ॥ चनाहिताग्नेस्तु त्रिरत्रं । अनोहिताग्नेर्देहं सदा द्यो गृह्याग्निना स्वयं । तदलाभे प
 लाशानां वृत्रैः कार्यैः शुमानपि । वेधितव्यस्तथा यत्नात्कृत्स्नसारस्य चर्मणा । उर्यां सूत्रेण
 वध्वात्तले स्रव्यौ यवैस्तथा । सुपिषेर्जलसमिश्रेर्दध्वयश्च तथाग्निना । असौ स्वर्गापलोका
 यस्वाहेत्युक्त्वा सयांधवैः । सर्वपराशरं दग्ध्या त्रिरत्रमशुविभवेदिति ब्राह्मोक्तेः । इदं त्रिरत्रं
 न दशाहमश्रुहाहे तत्र प्रोषिते कालशयं स्यादित्युक्तेः । किंतु न दग्ध्वं । तत्र पत्नीपुत्रयोर्पूर्वपरा
 हीताशौचयोर्देशात्तद्येवा । गृहीताशौचयोस्तु त्रिरत्रं । पत्नीमृतीभूतं श्रेयं । सपत्न्योश्चैव
 मितिस्मृत्येसारे । अन्यसंपिंडानां तु सर्वत्रपराशरदाहे त्रिरत्रं ॥ तदाहागिरः ॥ देशान्तरमृ
 तेश्रुत्वानाशौचं चैक्यं च न । कालान्येपि कुर्वीत दाहकाले दिनत्रयमिति स्मृत्येसारे तु ॥
 गृहीताशौचानां स्नानमात्रमुक्ते । वंशुवपरिशेषेपि ॥ ॥ अथातीतसंस्कारं
 स्वदेतददेशाहं स्यात्तत्रैव सर्वसर्वसमाभये दग्ध्वं माहिताग्ने रीहात्स्वमाशौचं कुयोक्तमेव यथा
 कालमन्येषु पत्नीपुत्रयोः पूर्वमगृहीताशौचयोः कर्मो गत्रिरत्रमिति ॥ यदशीतावप्येव । वि
 श्वादर्शानु । प्रतिकृतिदग्धने तत्रिदेशान् त्रिरत्रमित्युक्ते । द्वादशवर्षादिपतिष्ठात्तरदाहेतुप

त्रादीनां सर्वेषां त्रिणवमेवेति कल्पतरुदिवोदासादयः ॥

॥ अथ प्रेतसंस्कारे कालः ॥

हेमाद्रौ गार्ग्यः ॥ प्रथमश्रावसंस्कारे दिनेनैव विशेषाद्ययेत् ॥ अशौचमध्यसंस्कारे दिने शोध्यं नृसंभवे ॥ अशौचविनिवृत्तौ चैव नः संस्क्रियते मृतः ॥ संशोध्यैव दिने ग्राह्यमूर्ध्वं संवत्सराद्यदि प्रेतकर्मयोगिकुर्वीत श्रेष्ठं तत्रोत्तरायणं कृत्वा पश्चात् अत्रापि वर्जयेत् तद्दिनत्रयं वा एहे ॥ चतुर्थ्याश्च मगवेदेहादशौचविनिवृत्तयेत् ॥ प्रेतकृत्यं व्यतीपाते वैद्युतोपरिधेतथा ॥ करणो विधिं संज्ञे च शनैश्चरदिने तथा ॥ चयोदश्यां विशेषेण जन्मना एव त्रये तथा ॥ जन्मदर्शने कोन विंशति ॥ जन्मना एव यं ॥ भारते ॥ नक्षत्रे तु न कुर्वीत पस्मिन् जातो भवेत्तरः ॥ न प्रौष्टपदयोः कार्यं तथा प्रेषे च भारते ॥ दाहरोषचसर्वेषु प्रत्ये च विवर्जयेत् ॥ कश्यपः ॥ भरण्याश्रमघास्त्रेषामूलं निचरणा निच प्रेतकृत्येति दृष्टानि धनिष्ठाद्यं पंचकं फाल्गुनीहितयरे हिरण्यवराधा पुन वैत् ॥ आषाढे हे विशाखा च भानि हि चरणा निच ॥ एतानि किंचिदृष्टानि संभवे सति वर्जयेत् ॥ ज्योति नौरदः ॥ चतुर्दशी तिथिं न दं भद्रां शुक्रवारसरे सिते ज्योत्स्नमप्यंघ्रिभं विषमांश्रिभं ॥ शुक्लपक्षं च संज्यपुनर्देहन सुत्तमं ॥ वसुत्त एहेतः पंचनक्षत्रेषु त्रिजन्मसु ॥ योस्मत्प्रसृष्टयोश्चैव दहनात् कुलनाशनं ॥ अस्यापवादोदाह ॥ तत्रैव वैजवायः ॥ प्रेतस्य साक्षाद्दृश्यं तत्रैव कादशो हनि ॥ नक्षत्र तिथि वादि शोधनीयं किंचन ॥ युगमन्वादि संक्रांति दर्शने तत्र क्रियापदि ॥ देवादापतिता तत्र नक्षत्रादि न शोध्ययेत् ॥ विश्वप्रकाशपि ॥ गुरुर्भोगवयोर्भो ह्येयोषमासमल्लिल्लुचे नातीतः पितृमेधः स्याज्जयागोदावरीं विना ॥ दानमपितत्रैवोक्तं ॥ यदायां भूमिदाने स्यात्त्रियादक्षैर्हिरण्यदः ॥ वारे शुतुद्रं तद्दरांत वा सोदानं विधीयते ॥ धनिष्ठा पंचकश्रुते पंचरत्नानि दापयेत् ॥ एकाशीतिपलकांशं तदहं वा तदहं कम् ॥ नवषट्त्रिपलवापि दद्यादिशामशक्ति इत्यले प्रसंगेन ॥ हेमाद्रौ ब्रह्मसुः ॥ अमृतं मृतमाकर्णय कृतं यस्योर्ध्वे देहिके मापश्चिन्नमसौ स्मार्त्तं कृत्वा ग्नौ नादधीति च ॥ जीवन्पदिसमागच्छेत्तदृत्तं कुंभे निमज्जते ॥ उद्युत्स्नापित्वा स्य जातकर्मदिकारयेत् ॥ हादशाहं तत्र चर्षो त्रिणवमथ वा स्युत् ॥ स्नात्वा हहेत्ततो भागो अथावा तद्भावतः ॥ अग्निना धाप विधिवद्वायुलोमेन वा यजेत् ॥ अथेदं गेत्तपशुना गिरिगत्वा च तत्र तु ॥ इष्टिमासुष्मतीं कुर्यादीशितोश्चक्रे स्तनः ॥ अनाहितानेस्तु वरुः मृतवार्त्तामात्रं श्रवणे उस्मा भवला मनः ॥ सुरभयस्वयस्मिन् जीवे मृतशब्द इति ॥ यस्य तु जीवतस्वमृतिवात्तं शुत्वा स्त्रिया सहगमनं कृतं तदा तदहं मेव ॥ भर्तृमरणा ज्ञानस्येव निमित्तत्वात्पमारात्स्यगौरवेणासुक्तत्वाच्चैतिकेचित् ॥ तन्ना ॥ मरणा ज्ञानस्य निमित्तत्वे अतीतानागतयोरपि तथात्वापत्तेः ॥ भर्तृवैधदाहाभावे न तस्याः सहगमनाभावाच्च ॥ तस्मादाशौचवत् ॥ ज्ञानमरणास्येव निमित्तत्वं ॥ न चात्र तदस्ति ॥ परं काम्यं मरणा मस्तं ॥ अत आत्महननदोषो लीनता तपादाः ॥ तथा सर्वसंस्कारकृते त्रिणवमशौचं ॥ तद्विधिना हशौचकः ॥ अथ वक्ष्यामि सर्वसंस्कारविधिमुत्तमं ॥ सिनीवाल्यापोरोमास्यापचम्यावापिकारयेत् ॥ कृतसर्वेधो विप्रः पूर्वजन्मनि वायदि ॥ बधे प्रत्यापयेत्सापी चरेत्कच्छाश्चतुर्दे

विंशतं दद्यात्त्रिंशतं जगदरे। द्वादशाहं वृषणयोरष्टाहं शिश्नस्य च। ऊर्ध्वं चैकशतं दद्यात्त्रिंशतं
जययोर्द्वयोः। पादांशुलीषु द्वे दद्यात् एतन्मेतस्य कल्पन। मूलकेनारिकेलतु अलावुनालुकेत
था। पंचरत्नं मुखे यस्य जिह्वायां कदलीफलं। चक्षुषोस्तु कपर्दीदौ नासिकायां कालकं। क
र्णयोर्ब्रह्मपत्राणिकेशेषु प्रोहकाः। नालकं कमलानां तु आत्रस्थाने विनिर्दिशेत्। मृत्त्रिकानु
वसाधानुहरितालकगंधकोः। सुकैतुपारदं दद्यात्पुरीषे पित्तलंतथा। संधीषु तिलपिचुं नुमां
संसाधवपिष्टकं मधुस्यल्लोहितस्थाने त्वचस्थाने मृगतृचं। स्तनयोर्गुजके देयेनाशापांश
तपत्रकं। कमलनाभिदेशे स्यात्तृणाके वृषणाश्रिते। लिंगे च रक्तमूलतु परिधानं द्रुकलक
गोमूत्रं गोमयं गंधसर्वं पथ्यादिसर्वत इति। क्रियानुबंधे गारुडेप्येव मुक्ताम्यदपि। घृतनाम्या
मदेयं स्यात्कौपने च त्रपुस्तं। मौक्तिकस्तनयोर्भृङ्गकुंकुमेन विलेपनं। सिद्धं नेत्रकोरोषुतां
ब्लाद्युपहारकैः। सर्वौषधिषु तं कृत्वा प्रजावैव यथोदितां। इदं निरग्नेरपि॥ तत्रैव वृद्धमनुः।
प्रोषितस्य तथा कालो गतश्चेद्द्वादशादिकः। प्राप्ते त्रयोदशे वर्षे त्रैतकर्मणि कारयेत्। चहस्य
तिः॥ यस्य नश्रयते वा त्रीयावद्द्वादशवत्सरतः। कुशपुत्रकदाहेन तस्य स्यादवधारणा॥ भ
विष्ये॥ पित्तनिमोषितो यस्य नवात्रैनेव चागमः। ऊर्ध्वं पंचदशाहं तं कृत्वा नत प्रतिरूपकं। कु
र्यात्तस्य नुसंस्कारं यथोक्तविधिना ततः। ददादीन्येव सर्वोशिश्रितं कार्याकारयेत्। द्वादशा
हं प्रतिष्ठापितं भिन्नविषये निमदनरत्ने उक्तं। गत्यकारिकायां तु॥ तस्य पूर्ववपस्तस्य विंशतो
र्ध्वततः क्रिया। ऊर्ध्वं पंचदशाहं नु मध्यमेव वपसिस्ततः। द्वादशाहं त्तराहूर्ध्वं मुत्रैव वपसिस्त
ता। चांद्रपणत्रयं कृत्वा त्रिंशतं कृत्वा शिवासुतेः। कुशैः प्रतिकृतिदग्धाकार्याशोवादि का
क्रिया इत्युक्तं पराशरः। देशान्तरगतो न मृत्तिथिने जायते यदि कृष्णाशुमोक्षमावास्या कृष्णा
चैकादशी तथा। उदकं पिंडदानं च तत्र आहं च कारयेत्॥ इदं मासज्ञाने॥ तत्राहिताग्नेः श्लो
शौचं॥ अनाहिताग्नेस्तत्रित्वात्। अनाहिताग्नेर्देहस्तु दास्यो गृह्याग्निना स्वयं। तदलाभे प
लाशानां चूत्रैः कार्यः प्रमानपि। वेष्टितम्यसया यत्नान् कृत्स्नसारस्य चर्मणा। ऊर्णां सुत्रेण
वध्वात्प्रलेप्यो यनेस्तथा। सुषिषे जलसमिश्रे देध्वमश्रु तथाग्निना। असौ स्वर्गाय लोका
पस्वाहेत्युक्तासंवाधेवैः। एवं पणेशवं दग्ध्वा त्रित्वात्प्रभवेदि तत्राहोक्तं॥ इदं त्रित्वात्
न दशाह मध्ये दाहेन तत्रोषिते कालशेषे स्यादित्युक्तं॥ किंतु न इक्ष्वं। तत्र पत्नीपत्रयोर्पूर्वमग
हीताशौचं यो देशाहाद्येव। गृहीताशौचयोस्तु त्रित्वात्। पत्नीमृतौ भन्तश्चैव। सपत्न्योश्चैव
मिति स्मृत्यर्थे सारं। अन्यसपिंडानां सर्वे त्रपरांशरदाहे त्रित्वात्॥ तदाहागिरः। देशान्तरस्य
तश्च त्वानाशौचं चैव च। कालान्पेपिकुर्वीत दाहकाले दिनत्रयमिति स्मृत्यर्थे सारं॥
गृहीताशौचानां स्नानमात्रमुक्तं। बद्धवपरिशिष्टेपि॥ ॥ अथातीतसंस्कारः
सवेदं न देशाहं स्यात्तत्रैव सर्वे समापयेदूर्ध्वं माहिताग्ने रीहात्सर्वे माशौचं कुर्यात्कमेव पथा
कालमन्येषु पत्नीपत्रयोः। सर्वमगहीताशौचयोः। कर्मांगत्रित्वात्मिति॥ षडशीतावप्येव। वि
श्वदाशीनु। प्रतिकृतिदहने तस्मिन् देशान्तरित्वात्प्रभित्युक्तं। द्वादशवर्षादिप्रतिक्षोत्रं दाहेतुप

शरीरानां सर्वेषां त्रिरात्रमेवेति कल्पतरुदिवोदासादयः ॥ ॥ अथ येन संस्कारकालः ॥
हेमाद्रौ गार्ग्यः ॥ प्रत्यक्षशंखसंस्कारे दिनं नैव विशेषयेत् ॥ अशोचमधोसंस्कारे दिनं शोधं न सं
भवेत् ॥ अशोचविविधैश्चैव नुनः संस्क्रियते मृतः ॥ संशोध्यैव दिनत्रयात्पूर्वसंस्काराद्यदि अत्रेता
याणिकुर्वीत अत्रे संतत्रोत्तरापरमं क्लृप्तपक्षश्च तत्रापि वर्जयेत् तद्दिनत्रयं वा गृहे ॥ चतुर्थ्यां शुभगे
न देहादशोचविवर्जयेत् ॥ अत्रे तत्कल्पव्यतीपाते वैश्वेतौ परिघृत्या ॥ कारणविधिसंज्ञे वशनेश्चर
दिनेतथा ॥ त्रयोदश्यां विशेषेण जन्मता एव त्रयेतथा ॥ जन्मदशमे को न विशेषितः ॥ जन्मता एव
या ॥ भारते ॥ नक्षत्रे न कुर्वीत यस्मिन्जातो भवेत्परः ॥ नभौ सृष्टयोः कार्येतथा अयेचभार
त ॥ दाहरोक्षसर्वेषु मृत्योरेव विवर्जयेत् ॥ कश्यपः ॥ भरण्यार्द्रमघाश्लेषापूर्वे त्रिचरणानि च
अत्र कल्पेति दुष्टानि धनिस्याथं च पंचके फाल्गुनी हिनयं रोहिण्यनुराधा पुनर्वसुः ॥ आपादे द्वे वि
शाखा च भानि हिचरणा निच ॥ एतानि किंचिदुष्टानि संभवे सति वर्जयेत् ॥ ज्योतिर्नारदः ॥ च
नर्देशी तिथिर्नंदाभद्राशुकारवासरो सिन्धुयोरस्तमयं च्येध्रिभे विषमाधिमे ॥ शुक्लपक्षं
च संत्यज्य पुनर्देहन सुत्तमे ॥ वसुत एतेनः पंचनक्षत्रेषु त्रिजन्मसु ॥ पौष्पव्रह्मस्योश्चैव दहनात्
कुलनाशना ॥ अस्यापवादाद्दाह ॥ तत्रैव वैजवायः ॥ अतस्ससाक्षाद्दृश्यं प्राप्ते त्वेकादशो ह
नि नक्षत्र तिथिवादिशो धनीयं न किंचन ॥ सुगमत्वादि संक्रान्तिदर्शने तत्रियापदि ॥ दे
वादापतितानत्र नक्षत्रादि न शोधयेत् ॥ विश्वमकारेणिय ॥ गुरुर्भागवयोर्मौल्येषोषमासे म
लिच्छुचे नातोतः पितृमेधः स्यात्तया गोदावरीं विना ॥ दानमपि तत्रैवोक्तं ॥ भद्रायां भूमिदा
ने स्यात्त्रिपादार्क्षे हिरण्यदः ॥ वारेषु तत्र हर्यांतु वा सो दानविधीयते ॥ धनिष्ठापंचक मृतं पंच
रत्नानि दापयेत् ॥ एकाशीतिपलं काश्यपे तदहं वा तदहं कम् ॥ नवषट्त्रिपलं वापि दद्याद्दि
पापशक्तिरश्म्यले प्रसंगेना ॥ हेमाद्रौ वृद्धमनुः ॥ अमृते मृतमाकर्षणं कृतं यस्याथै देहिके
मापश्चित्तमसौस्मात्त्रैकत्वाग्नौ नादधीति च ॥ जीवन्मृदिसमागच्छेत्तद्युक्तं भेनिमप्यते ॥ उ
क्त्यस्त्वापमित्वा स्यात्तत्कर्मदिकारयेत् ॥ द्वादशो हं व्रतवर्षा त्रिरात्रमथवा स्यतु ॥ स्नात्वा ह
हेतुतो भास्यं अन्यावा तदभावतः ॥ अग्निनाथापविधिविज्ञाप्यस्तोमेन वायुजेत् ॥ अथैशनेन प
शुनागिरिगत्वा च तत्रतु ॥ इष्टिमायुष्मतीं कुर्यादीशिताश्चकृत् स्तनः ॥ अनाहिताग्नेस्तु चरुः
मृतवार्त्तामात्रश्च वरौ उल्माश्वला मनुः ॥ सुरभयस्वयस्मिन्जीवे मृतशब्द इति ॥ यस्य तु जीवत
एव मृतिवात्तोऽशुत्वात्त्रिया सहगमनं कृतं तदा तद्वैधमेवा भन्ने मरणाज्ञानस्येव निमित्तत्वा
त्पमारात्त्वस्य गोरैवणापुक्तत्वाच्चैति केचित् ॥ तत्र ॥ मरणाज्ञानस्य निमित्तत्वे अतीताना
गतयोरपितथात्वापत्तेः ॥ भर्तृवैधदाहाभावे न तस्याः सहगमनाभावाच्च ॥ तस्मादाशोच
वत् ॥ ज्ञानमरणास्येव निमित्तत्वं न चात्र तदस्ति ॥ परं काम्यं मरणा मस्तु ॥ अत्र आत्महनन
दोषोस्तीति तत्पादाः ॥ तथा सर्पसंस्कारकृते त्रिरात्रमाशोच ॥ तद्दिथिवाह शौनकेः ॥
अथ वक्ष्यामि सर्वसंस्कारविधिमुत्तमं ॥ सिनीवाल्यापोरुमास्यापंचम्यावापिकार
पत् ॥ कृतसर्पवधो विप्रः पूर्वजन्मनिवायदि ॥ बधप्रत्यापयेसापी चरेत्कच्छाश्च नुदे

श विभायलोहदंडवत्सूत्यवापिदापयेत्। यात्रवल्क्योपि॥ अगेष्टायतोदंडउति। मूल्यमाह ॥
 निष्कत्रयंदिनिष्कवानिष्कमेकंकनीयसं अत्रमत्यादिकर्हणानिष्कमर्द्धतदङ्कं। इदंस्वर्ग
 प्ययोः शक्त्याज्ञेय। संस्कारमाह। प्रियुग्रीहिगोभूमितिलपिष्टेनवापुनः। कृत्वासर्पाकृतिश्र
 र्थेनिधापप्रार्थयेदहि॥ एहिरुर्वमृतःसर्पश्चस्मिन्पिष्टेसमाविशः॥ संस्कारार्थमहंभक्त्याभ
 र्थ्याभिसमासतः। वस्त्रोपवीतगंधाद्यैःसंपूज्यवहरेदहिः॥ कुर्यात्संस्कारसंकल्पप्राणाय
 मपुरःसरः। पत्नोपवीतिनाकार्यसर्पसंस्कारकर्मसु। लोकिकान्निप्रतिश्राप्यसमिदाधानमा
 चरेत्। ततोऽग्नेरग्निदिग्भागेभूमिसंप्रोक्ष्यवारिभिः। चितिं कृत्वाथसतीयेकशैरग्न्येकाप
 क्तैः। पर्युक्ष्याग्निपरिस्तीर्ष्यपरिषिच्यसमर्चयेत् कृत्वेधाधानमाधारैवसुषीत्रपथाविधिः
 सर्पगृहीत्वापत्नेनचितिमारोपयेत्सुधीः॥ स्ववेणुजहुयादाज्यमन्त्रोव्याहृतिभिस्त्रिभिः॥ सर्पो
 स्येजुह्यादाज्यव्याहृत्याचसमग्रया। आन्यशेषेषुवेरोवसर्पदेहेनिषेचयेत्। चमसस्येर्जलैः
 सपेव्याहृत्याभ्युक्ष्याणिना। अग्नेरस्थारात्त्यनयासर्पाग्निमुदापयेत्॥ उपनिषेदह्यमा
 नंनमोस्तुसर्पमंत्रतः। ज्ञानतोज्ञाननोवापिकृतःसर्पबंधोमया॥ पूर्वजन्निवासर्पतत्सर्वक्ष
 तुमहेसि। क्षीराग्नेनततश्चाग्निप्रोक्ष्यव्याहृतिभिर्जलैः। नास्थिसंचयनं कुर्यात्तत्त्वावाच
 म्पगृहंज्जेत्। ब्रह्मचर्यादिकंकार्यंत्रिरात्राशौचमिष्यते। सर्वैलेत्रवत्तुर्थेन्दिस्त्रान्वाविमान
 समर्चयेत्। सर्पोनेत्रलयाशेषःकपिलोनागएवव। कालिकःशंखपालश्चभूधरश्चेतिनाम
 भिः गंधपुष्पासनैर्धूपदीपाद्यैरुचयेद्विजात्र। घृतपायसभक्ष्यैश्चद्विजानघैःचभोजयेत्। एवं
 कृतेविधानेनसर्पसंस्कारकर्मणि। सर्पहिंसाकृतात्यापान्मुच्यतेनात्रसंशयइति॥

॥इति सर्पसंस्कारः॥ ॥ क्वचित्तुजीवतोप्यत्पुकार्यशेषंकार्यम् पथाप्रायश्चित्त
 निष्कः पतितस्यघटस्फोटः॥ पतितस्योदककार्यसविडेवंधवेःसह। निदिनेहनिस्पापान्हे
 ज्ञानृत्तिगुरुसन्निधौ। दासीघटमपांशुर्णंपर्यस्येत्त्रैतवधदा। अहोरत्रमुपासीरन्नाशौचवा
 धवेःसहेतिमन्त्रैः। निदिनेरिक्तादौ। अपराकैवसिष्टोपि॥ वेदविद्भावकः प्रहयाजकोत्तम
 वर्णवर्गपतितास्तेषापात्रनिनयनमपात्रसंकरादकृत्वा। पात्रमादापसोःसवर्णपत्रोवावधु
 रसष्टणेवायराहीनःस्येनपादेनप्रवृत्तायानदर्भान्लोहितोन्पोपलीयोयः पूर्णपात्रमस्ये
 निनपंतितेतांस्वाभ्यप्रकीर्णकेशात्तातयोन्वालभेरन्नपसव्यं कृत्वागृहेषुस्वेरमापयेरन्नत
 ऊर्ध्वेतेनतंधर्मेषुसुलक्ष्मौराक्ष्मधर्मैर्नरति। उत्तमवर्णां ब्राह्मणादपस्तेषावर्गैःसमूहस्त
 स्मापनिताब्रह्महादयः अपात्रशंकरः। कस्मिन्पात्रसमूहः। प्रवृत्तायाश्चिन्नाशयाःस्वेरम
 येच्छुधर्मादिकार्यैकुर्युः। अस्माह्वनसामर्प्यापात्रनिनयनात्। प्राकृपतितज्ञानीनांधर्म
 कार्येषुषिकारेवास्तीनपराकैः॥ तस्यविद्यागुरुत्वेनिसंबंधाश्चसन्निपात्यसर्वोत्पुदका
 दिमेतकार्यैरिक्कुर्युः। पात्रंवासविपर्ममस्यपुदसः॥ कर्मरुतेवाःवकरादमेधं। पात्रमा
 श्रीपदासीघटान् पूरयित्वादक्षिणामुतः। पदाविपर्मस्येदमुदकंकरोमीतिनामप्राहसर्वे
 न्वालभेरन्। पाचीनावितिनोमुक्तशिरवाविद्याश्रवोपोनिसंबन्धाश्चवीसेरन्। अपउपस्य

॥ यामत्र विशेषरिति गौतमोक्तेः । उदकादिषु क्तेर्दाहनिवृत्तिः । तत्र कार्याण्येकादशहश्राद्धं
 निः । तस्याह तोवद्यदोदासीघटः । तेनोदकेनामथ्यपात्रं पूरयित्वा दासादिषु ज्ञानामपादेन कु
 दितिहरदत्तः । अत्र नामग्राहवचनमुदकादिभेत्कार्यतद्व्युत्पत्त्यायाः । तेन तद्गृही भवति ॥ एत
 ॥ यामश्चिज्ञानिच्छेः ॥ तस्य गुरोर्वाधवा नाराजश्च समस्तदोषानभिव्याप्य तमनुभाष्य पुनः पुन
 चार्थं लभस्विति संपद्येव । मय्यनवस्थितमतिः स्यात्ततोऽस्य पात्रं विपर्ययेदिति श्रुत्वाः ॥ जीवं
 मेवोद्दिश्य पित्रोदकश्राद्धानिनाम्नादद्यादित्यपरकैः कृतप्रामश्चित्तस्य घटस्फोटकृतेपिसंप
 विधिमाह गौतमः ॥ यत्प्रामश्चित्तेन शुद्धे तस्मिन् शुद्धे शान्तकृममयपात्रं परएषुद्दः पूरयित्वा
 खवंतीभ्यो वा तत्तदनमुपसर्षयेयुरथास्येतत्पात्रं दधुल्लभ्यति गृह्यजपेच्छानाद्योः शान्ताशुधिवि
 णं तं विश्वं तत्रिरक्षयोरोचनस्तमिह गृह्णातीत्येते ये जुभिः पावमानाभिस्तारुत्समदीभिः कृष्णा
 श्रेभिश्चाजं जुहुयादिरस्यं दद्याद्वाचाचार्याय मस्य नृप्राणां तिके प्रामश्चित्तं समुत्तः शुद्धेत् । स
 र्वाण्येव तस्मिन्मुदकादीनि भेत्कमीरिा कर्धुरे तदेवशांत्मुदके । सर्वेषूपपातकेष्विति । घटस्फो
 टेत्तरं प्राणां तिके प्रामश्चित्ते कृतं नृत्त एव शुद्धे न तत्र संग्रहविधिः । अतस्तेन विनापि तत्र कर्म
 कुर्यादित्यर्थः । उपपातकेषु घटस्फोटकृतेषु कार्यमित्यर्थः ॥ यान्नवस्वयुः ॥ चरितत्रतश्चा
 पाते निनयं न्ववघटं जुगुप्सैरन्नचाप्येने संवसेयुश्च सर्वशः ॥ कृतघटस्फोटस्यैवायं परिग्रहवि
 धिरिति मिनाक्षरायामपरकैव । अथथा प्रामश्चित्तं भवितुं तस्यं गात । मन्त्रपिघटस्फोटमुक्त्वा
 निवर्तैरत्तनस्तस्मान्भाषणसहासनेऽप्युक्त्वा । प्रामश्चित्तं चरिते पूर्यं कृममयो नव तेनेवसा
 रं मास्येयुः स्नात्वा पुण्ये जलाशये रति तच्छब्दं प्रायुक्तं ॥ अथरकैवसिद्येपि ॥ पतितानां चरित
 त्रतानां प्रत्युद्धारोथाप्युदाहरति ॥ अथेभ्युद्धारो गच्छेत्तत्रोडनीवहसन्निव । पश्चात्पातपतो
 गच्छेच्छौचनिवहदन्निवेशाचार्यमात्तपितृहंतारस्तत्यासादादपगतपापाएषानेषां मत्प्रासत्तिः
 पूर्योद्धारम्वृत्ताहाकाचनपात्रमाहं यं वाङ्गिः पूरयित्वा पोद्दिशी पारं नमस्त्रिभिर्विवेयुः । सर्वे
 वाभिषिक्तस्य प्रत्युद्धारः पुत्रजन्मना व्याख्यातरति । प्रत्युद्धारः परियहः ॥ तत्रोद्धारो हसन्निवाय
 सरः स्यात् । पातपतो घटस्फोटकृतेनां शौचं निवृत्तं च्छादच्छेत् ॥ मात्रा विना दिहेतुं गौं परिग्रहो
 नकार्यः । तत्प्रसोदे सति चौर्यं त्रतानां कार्यः । प्रवृत्तनिर्हरः ॥ पुत्रजन्मनेत्यभिषेकोत्तरं । ज्ञानं क
 र्मादमः संस्कारः पुत्रजन्मवत्कार्योऽस्य पराङ्ग्याचख्यो ॥ अतएव विज्ञानेश्वरः ॥ घटः पवर्ति
 तेनातिमध्यस्थाय पवसं वा प्रदद्यात्प्रथमं गोभिः संकृतस्य हि सन्निपेत्यत्र गवां मस्येणाभा
 वे पुत्रं त्रं । चरेदित्येन त्पकृते एव चरितवत विधौ विशेषापमिति वदन् घटस्फोटोत्तरं परिग्रहवि
 धिपुनः संस्कारो भवतीति सिद्धं ॥ तथा जीवच्छादकृते हेमाद्रौ वैवाथायतः ॥ तत्राणो चं दशाहं स्या
 दित्येन प्रसंगेन । एवंसापवादेऽशौचे च उक्ते प्रतिशारं विज्ञेय्यत्कर्मणि साधारणं किं विदुष्यते
 तत्राधिकारिणाः प्राशुक्ताः । सर्वो भावे धर्म उपोवाकार्यः । अपत्रेण सुतः कार्यो याश्च तादृकप्रय
 पालनः । पित्रोदकक्रियाहंतो नो मसं ज्ञेत्तनापदेति अः स्ववचनान् गृह्यपरिशिष्टे कर्त्तेशो विष
 ये विशेषो भेदाय गौप्यं गृह्यपरिशिष्टे । स्वगृहे विद्योऽप्यपितायामांतरं मृतः । केनापितत्र चारथ

मग्निपिंडोदकादिकं पुनः सचपनान्प्राक्वेदकेदृष्वेसञ्चारं। स्वग्नेनत्रवासर्वेभेत्कार्येसपिंड
ने॥ तथा॥ भयस्थानेष्वामागे मृतस्तत्रच संकृतः नतिसृतिजनः पिंडं तत्र तत्र वृत्तयेत्। मंत्रेणदा
होस्थिसचपनेच संस्कारत्सिन्नुतेनत्रवा। भयादिनां स्थानुमंशकौपत्रं प्रेतकापेकद्रुक्ते
त्रत्रनेत्रेवपिंडोदकदानादि सपिंडं नाने समापयेदिति श्राद्धसंकल्पः॥ तदेवंपरिशिष्टयोर्विरोधेपथा
चारमापदनापदादिभेदेन व्यवस्थाज्ञेया। केचित्तस्यापवादात्त्वमाहः॥ असगोत्रः सगोत्रोवापदि
स्त्रीयदिवापुमात्। प्रथमहृत्तियोदद्यात्सदशाहे समापयेत्। दद्यात्पिंडमिति शेषः॥ भविष्य॥ प
त्राद्येदीयते पिंडस्तत्र सर्वे समापयेत्॥ ब्राह्मेपि॥ प्रथमहृत्तियोदद्यात्तन्नायान्न समाहितः॥ अन्नं न
वसुचान्येषु स एव प्रददान्यपि॥ विज्ञानिभ्येदयस्तु॥ केचित्तत्र अग्निदद्यादितिव्याचक्षते। सगोत्रो
वासगोत्रोवायोग्निदद्यात्सर्वेनरः॥ सोपिकुप्यान्नवश्राद्धं सुधेनुदशमहनीति। दिवोदासीयेव
चनाच्च। तत्रैव॥ दृष्ट्वा स्थानस्थमासन्नमथोन्मीलितलोचनं। अमिस्थपितरं प्रजोयद्विदानुप्र
दापयेत्। तद्विशिष्टगयाश्राद्धादश्वमेधशनादपि॥ जानियथा॥ मोक्षदेहि हृषीकेशमोक्षदे
हिजनाहेन मोक्षधेनुप्रदानेन सुकुंद्रीपत्नां ममेति मोक्षधेनुमंत्रः॥ एहिकामुष्मिकं पत्रं सप्रज
न्नाजितं अणम तत्सर्वं शुद्धिमायानुगामेनोददत्तौ ममेति। अणधेनोः॥ आजन्मोपाजितं पा
पमनोवाककापकर्मभिः॥ तत्सर्वं शुद्धिमायानुगोप्रदानेन केशवेति यापयेन्नोभारते॥ शुक्लं
पक्षेदिवाभूमोगंगायांचोत्तरपरो। धन्यास्तान्परिष्पिनिहृदयस्य जनाहेन। हेमाद्रौ वारहे॥
व्यतीपातोयसंक्रातिसुधेवग्रहारांवेः। पुरयकालास्तदासवेपदा मयुरुपस्थितः॥ व्यासः॥
आसन्नमस्युनादेयागोः सवन्तानुपूर्ववत् तदभावेतुगौरवनरकोत्तराणायैव। तदापदिनश
क्रोतिदानुवेतराणानुगां। शक्रोन्मोरुक्तदात्त्वादद्याच्छेयोमृतस्यनु। मदनरलेजातकर्षेयः॥
उक्त्वात्पादीनिदानानिदशदद्यान्मृतस्यनु। गोभूनिलहिरण्याज्वासाधान्यगुडानिव। त
प्यलवराभित्याहृदशदानान्यनुक्रमान। एतानिदशदानानिनराणामस्युजन्मनोः कुर्या
दभ्युदयायैतुं प्रेतैर्भिहिपरत्रैव॥ ब्राह्मे॥ ताम्रपात्रं तिलैः शशां प्रस्थमात्रं द्विजापनु। सहिरण्यं च
योदशाच्छुद्धावित्रानुसारः। सर्वपापविशुद्धात्मात्मते गतिमुत्तमा। उक्त्वा तिवैतरिण्योव
दशदानानिवेवहि। भेतेपिक्तत्वात्भेतेन शवधर्मैरादाहयेत्। तत्रैवपरिशिष्टे। त्रिपमास्यशु
रौतुपुरयमंत्रान्जपेत्ततः॥ क्रियानिवंधेगा रुडेत्वष्टोदास्युक्तानि। मुलसीसन्धिषीकृत्वाश्ल
यामशिलांतथा तिललोहेहिरण्यं च कापीसंलवरांतथा॥ सप्रधान्यं स्थितिगोवाएकैकपा
वनं स्तनमिति। दशदानवैतराणोधेनुक्त्वाजातिधेनुदानादिभद्रुक्तोपेष्टिपुत्रतोत्तये। कर्त्त
नकमीषिकाराथेत्रीनरुक्त्वात्कुर्यादिति तत्रवोक्तं। अत्र देवयाजिकेन सुमुखोमधुपुक्कं दा
नमुक्त्वा। तदुक्तं वा एह। दृष्ट्वा सुविहृत्लेखेन यममागोनुसारिणो। प्रयाणकाले तु नरो मंत्रेण वि
धिपूर्वकं॥ मधुपुक्कं च नरगृह्यशंभुमंत्रमुदाहरेत्। गृह्याणचेमं मधुपुक्कं भाद्यं सारनाशनक
रंत्वमृतेन तुल्यं। जाएयोनवित्तं भगवन्निययाणां साहेवशतिकरणं सुलोकप्रज्या अनेने
वसुमंत्रेण दद्याच्च मधुपुक्कं। नरस्य गृह्यकाले तु परलोकसुखावहं॥ ॥ अथ इमं रत्नैरि

दासीये ॥ चांडालादिमृते विप्रैस्तत्र रिक्षे मृते पिवा कृच्छ्राति कृच्छ्रं चांडैस्तुष्टुद्विस्तत्र प्रकीर्तिना
 वजा नीये जावलिः ॥ अद्रेयाद्यथोयो विप्रो न लभेच्छ्रश्चर्तां गतिं ॥ प्रायश्चित्तं प्रकुर्वीत ब्राह्मणः
 पशुद्वये ॥ चांडायणं परां कंच प्राजापत्यविशोधने ॥ गृह्यकारिकायां ॥ उदक्यास्तिकावापिय
 देप्रेतस्पर्शति हि तस्येव विधिरादिशोवात्स्येनेव महात्मना ॥ एषः सूक्तिकोक्तः ॥ मदनरत्ने स्पृत्सं
 ते ॥ ऊर्ध्वोच्छ्रियाथोच्छ्रियो भयोच्छ्रियोतथैव वा दुस्पर्शस्य शीने चैव खद्वादिमरणोपि वाश्वा
 क्रव्यादसंस्पर्शकमिकीयो ज्ञेयेपि वा एतदोषानुसारेण प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ कृच्छ्रस्त्रिष
 पचदशाश्चाइत्रयमध्यापिवा ॥ शुभ्येत हानीं संपाद्यच्छ्रवधमेरादाहयेत् ॥ गृह्यकारिकायां
 वदुषां मरणोचैव त्रींस्त्रीनक्रुन्नप्रकल्पयेत् ॥ सप्रात्यज्ञैस्तस्यैव मृतो देवात्कथंचन ॥
 एकत्रिंशत्कृच्छ्रैः शुद्धिरुक्ता मनोविभिः ॥ कुर्यात्पेत्वर्द्धं गृह्ये तु वितास्यशांत्यजादिभिः ॥ तस्य
 शंनदृशं च त्रिभिः कृच्छ्रैर्विपुष्यति धर्मप्रदीपे तु ॥ चांडालस्तिकादक्यास्पृष्टेनेतथैव च
 तस्यापविशुष्यर्थं कृच्छ्रानपचदशचरेत् इत्युक्तं ॥ मनुः ॥ अस्वर्ग्यात्वाहुतिः सास्यानष्ट
 संपर्कदृषिता ॥ अत्रापिकृच्छ्रत्रयं ॥ अस्वर्गस्य शंने चैव सृक्तेः ॥ तत्रैव कर्मप्रदीपे ॥ एतौ वार
 शेषे वा म्रियंते श्रद्धिना तपः ॥ दाहं कृत्वा पथ्यान्पथोपि शौचं निर्वपेत्सुतः ॥ रजस्वला गर्भिण्या
 शौचमौतुवस्थापः ॥ निर्णया मृते मदनपारिजाते च ध्रुवः ॥ संध्याधीवातघ्नः रात्रौ दाहः पाथेय
 कमेच नवप्राह्वनो कुर्यात्कृतं निष्कलगतं जेत ॥ एतद्दिनमृतस्य ॥ दिनमृतस्य लक्षादि
 नाराविदाहनिषेधार्थमिति ॥ अत्येपि पशुतो भद्राः रात्रिनिषेधार्थाः पशुत्वादे ॥ यदि रात्रौ देहे
 तस्य समाप्तिदेहनस्य तु परे हन्युदिते स्रग्कायांतस्योदकक्रिया ॥ राधस्य तु नवैकायोरत्रौ
 जानूदकक्रियेति ॥ तन्निर्मूलं ॥ रात्रिमृतस्य तु तत्रैव संग्रहे ॥ रात्रौ दधानुपि श्रुत्वा वपन
 वज्जितं वपननेष्यते रात्रौ श्वलनीवपनक्रियेति ॥ वपनं तु प्रातः ॥ तच्च सर्वैः पुत्रैः कार्यं ॥ ग
 यायां भास्करस्तेवेमातापित्रो गोरुते ॥ आधाने सोमयागे च वपनं सप्तसुत्तमिति विनिता
 क्षरायास्तुतेः ॥ मरणास्यानंगित्वान्नेमिन्निकमिदं ॥ तदेवं संग्रहवचनेन परे रुरुक्कृष्येती
 थैवत ॥ तेन कस्यचिद्वाहागतोक्तिश्चिन्त्या ॥ मदनरत्ने गालवः ॥ प्रथमेहनिकर्तव्यं वपने चानु
 भाविना ॥ घेतस्य केशश्मश्रादिवापयित्वा यदाहयेत् ॥ आशौचान्तं तु पनः कार्यं ॥ विधिवत्वा
 तः ॥ मदनपारिजातेष्वेव ॥ तेन सर्वस्यास्य निर्मूलत्वोक्तिरेवास्तुतिरन्वावल्यां ॥ शंवरश्चुचितं
 वैश्वीनक्रुन्नक्रुत्वा देहेत्सुतः ॥ मदनरत्ने गिराः ॥ ऊर्ध्वोच्छ्रियाथोच्छ्रियेत्स्यतरिस्मृतेपि
 वा कृच्छ्रत्रयं प्रकुर्वीत आशौचे मरणोपि च ॥ ॥ अथ सामे विशेषः ॥ कारिकायां ॥
 कृत्स्नपक्षे मभीयेत मद्यन्हिमातराहृतीः ॥ शेषालुजुह्यादृशोप्येताः पक्षो मवत् ॥ प्रतिप
 त्प्रातर्होमात् इत्यर्थः ॥ यथाहिना निरपरपक्षे म्रियेताहृतिभिरनेत्सर्वपक्षहरप्रियाश्वला
 यजेत् ॥ तदानीमेव जुह्यात् ॥ प्रातः कालाहृतीरपि ॥ सकृद्गृहीतमत्रैवं भिन्नतत्रैव होमयो
 र्दशोवापि प्रकुर्वीत स्थालीपाकं तदेव तु ॥ छंदोगपरिशिष्टे ॥ इतामोसायमाहुत्या उर्वलचेदे
 ही भवत् ॥ प्रातर्होमस्तदेवस्याज्जीवे चैव सपुननेवा ॥ इदं शुक्लपक्षपरं ॥ उर्वलो सुपूर्वः ॥ त्रि

मन्त्रिपिंडोदकादिक पुनः संवपनात्प्राक्नेत्रेकेद्वेषेत्आचरेत् ॥ स्वर्गहेतुत्वात्सर्वमेतकार्येसपिंड
ना ॥ तथा ॥ अयस्थानेयवागामेभृत्तत्रवसंस्तः ॥ नतिष्ठतिजनः पिंडंनवतत्रववृत्तंयेत् ॥ मंत्रेणदा
होस्थिसंवपनचसंस्कारस्तस्मिन्कृतेनतत्रवा ॥ भयादिनास्यानुमशक्तौपवपुनमेतकार्येकद्रु
तत्रतत्रैवपिंडोदकदानादिसपिंडनांतसमापयेदितिआहसंकल्पः ॥ तदेवंपरिशिष्योविरोधेयथा
चारमापदनापदादिभेदेनव्यवस्थान्नेया ॥ केचित्तस्यापवादत्वमाहः ॥ असगोत्रःसगोत्रोवायदि
स्त्रोयदिवापुमान् ॥ प्रथमेहनियोदद्यात्सदशाहेसमापयेत् ॥ दद्यात्पिंडमितिशेषः ॥ भविष्य ॥ प
त्राद्येदीपनेपिंडतत्रसर्वसमापयेत् ॥ ब्राह्मेपि ॥ प्रथमेहनियोदद्यात्तेत्यान्समाहितः ॥ अन्नंन
वसुचान्येषुसंवपद्रदात्पि ॥ विज्ञानेश्वरदयस्तु ॥ केचित्तुअग्निदद्यादितिवाचक्षते ॥ सगोत्रो
वासगोत्रोवायोग्निदद्यात्तखेनरः ॥ सोपिकुर्यान्नवश्राद्धञ्च्येत्तदशमेहनीति ॥ दिवोदासीयव
चनाञ्च ॥ तत्रैव ॥ दृष्ट्वास्थानस्थमासन्नमर्धोनीलिनलोचनं ॥ भूमिस्थपितरपुत्रोयद्विदानुष
दापयेत् ॥ तद्विशिष्यगयाश्राद्धादंश्वमेधशतादपि ॥ तानियथा ॥ मोक्षदेहिहृषीकेशमोक्षदे
दिजनादेव मोक्षधेनुप्रदानेनमुकुंदप्रीयताममेतिमोक्षधेनुमुत्रः ॥ सहिकामुष्मिकंयत्रसप्रज
न्माजितंअणम् ॥ तत्सर्वेषुद्विभायानुगमेतादंजोममेति ॥ अणधेनोः ॥ आजन्मोपाजितंपा
पमनोवाक्कापकर्मभिः ॥ तत्सर्वेषुद्विभायानुगोप्रदानेनकेशवेतिपापधेनोभारते ॥ शुक्र
पक्षेदिवाभ्रमोगंगायांचोन्नयणो ॥ धन्यास्तान्तरिष्यतिहृदयस्थेजनादेनेहेमादौवाएह ॥
व्यतीपाजोयस्तंक्रान्तिस्तथैवग्रहरोरवेः ॥ पुण्यकालास्तदासर्वेपदाम्गुरुस्थितः ॥ आसः ॥
आसन्नमन्युनादेयागोःसवत्सानुसर्ववत् ॥ तदभावेतुगौरवन्नरकोत्तारणापवै ॥ नदापदिनश
क्तौतिदातुवेतरणीतुंगा ॥ प्राक्तोन्वाहकदादत्त्वाद्द्याकेयोभृत्सनु ॥ मदनरनेजातुकर्मः ॥
उक्त्वादीनिदानानिदशदद्यान्मृतसनु ॥ गोभूतिलहिरण्यजवासाधान्ययुजानिव ॥ रु
प्यंलवणमित्याहुर्देशदानान्यनुक्तमान ॥ एतानिदशदानानिनएणास्युजन्नोः ॥ कुर्या
दभुदयाथेनुमनेयिहिपरत्रैव ॥ ब्राह्मे ॥ ताम्रपात्रंतिनेःशरौमस्थमात्रेद्विजापत् ॥ सहिरण्यं
योदद्याच्छ्रद्धाविज्ञानुसारतः ॥ सर्वेपापविशुद्धान्मालभनेगतिमुत्तमा ॥ उक्त्वा ॥ तिवैतरिण्योव
दशदानानिवैवदि ॥ प्रेतपिकृत्वान्तेनशवधर्मणालाहयेत् ॥ तत्रैवपरिशिष्ये ॥ द्विपमाराण्यक
रौतुपुण्यमंत्रानजपेत्ततः ॥ क्रियानिवंधेगुरुंनष्टोदासुक्तानि ॥ तुलसीसन्धौकृत्वास्व
यामशिलांतथा ॥ तिललोहहिरण्यं चकापोसलवणंतथा ॥ सप्रधान्ये ॥ स्थितिगोवोएकेकेपा
यनेस्तमिति ॥ दशदानवैतरणीधेनुक्त्वातिधेनुदानादिमदृक्तान्येदिपदतौनेया ॥ कर्त्ता
नकमीधिकारथेनीनरुक्त्वात्तुर्धादिनतत्रोक्त ॥ अत्रदेवयाजिकेनमुभूषोमधुपकंदा
नमुक्ते ॥ तदुक्त्वाएह ॥ दृष्ट्वासुविद्वलेखेनेपमामागुसारीणो ॥ त्रयाणकालेननरोमंत्रेणदि
विपर्वकं ॥ मधुपकंत्वरनृगृह्यमंत्रमुदाहरत् ॥ गृह्णाणवेममधुपकंमायंसंसारनाशनक
रंत्वमृतेनतुल्या ॥ नाएयहानएचिनेभगवन्मियाणादहवशांतिकरणसुरलोकपञ्च ॥ अनेने
वसुमंत्रेणदद्याच्चमधुपकंके ॥ नरस्यमसुकालेनपरलोकसुखावहे ॥ ॥ अथइमंरोरि

पत्नीपशुस्त्रिणां । इत्येवहुविधैर्धनैसहमात्भिरच्युतइत्यादीनितानिपूर्वाग्निश्चेवाग्निहोत्रादि
 पराणि । नत्वपत्नीकस्याधानार्थानि । क्रतुविधीनामाधानाप्रयोजकत्वात् । अपत्नीकस्याधा
 नाप्रवृत्तिरितिमानवपरिशिष्टाच्च । सोमो न भवत्येवा । अपत्नीकोप्यसामयइति श्रुतेः । यन्नुभार
 हाजापत्तवसत्रं । दारकर्मणि मद्यशक्त आत्मार्यमग्न्याधेयमिति । अस्यार्थः ॥ पुनर्विवाहा
 शक्तौ पदग्न्याधेयं पूर्वैकतमस्ति न दत्तार्थमेवान पत्न्यैदद्यादिति । ब्राह्मणभाष्यापराकोशा
 करमाडा रादितत्वमप्येवम् । त्रिकांडमंडनस्तु पक्षद्वयमाह । अन्येष्यपत्नीकस्याधानमाहुस्त
 राशयनविग्रः । वृद्धयात्तवल्क्यः ॥ आहितानिर्यथान्यायं दग्धव्यस्त्रिभिरग्निभिः ॥ अनाहि
 ग्निरेकेनलोकिकेनापरोजनः ॥ क्रतुः ॥ एवंवृत्तासवराणोस्त्रीहिजातिः पूर्णमारिणो ॥ दा
 दग्निहोत्रेणामृतपात्रैश्चधर्मवित्तं कारिकायाम् ॥ पत्नीमपिदहेदेवंभर्तुः पूर्वमृताय
 । अनग्निहोत्रेदेवकापालेनहविर्भुजा ॥ छंदोगपरिशिष्टे ॥ अनयैवावृत्तानारीदग्ध
 । याव्यवस्थिता । अग्निप्रदानमंत्रोत्थानप्रयोज्यरतिस्थितिः ॥ इदंछंदोगानामेवा तथा ।
 ग्निनेवदहेद्रार्योस्वतंत्रोपतितानचेत् । तदुत्तरेणपात्राणि दाहयेत्पृथगेतिके । इदमपितेषामे
 ॥ आशौचप्रकाशे क्रतुः ॥ विधुरंविधवांचैवकपालस्याग्निनादहेत् । ब्रह्मचारीयतिचैवद
 दत्तपनाग्निना । तृषाग्निनाच दग्धव्यः कम्पकावात् एवच । अग्निवरांकपालेनुरुत्तानत्रवि
 षिपेत् । करीषादिततो वृद्धिर्जोतोमः सकपालजः ॥ अनुपनीतेपद्यपिजातारारयग्निः कै
 वेदुक्तस्तथापितस्यकैलौनिषिद्धत्वोक्तैरयमेवज्ञेयः । स्मृत्यंतरे ॥ गृहस्थो ब्रह्मचारीचविबुरोवि
 वाः स्त्रियः ॥ औषासनश्चोत्तपनस्तुष्ठाग्निश्चकपालजः ॥ उत्तपनस्तु ॥ दर्भोनेग्निं तुषञ्चात्स
 । नदेर्भैस्तुसंयतः । पुनदेर्भैतृतीयोग्निरेषुत्तपनः स्मृतः ॥ षमः ॥ यस्यानयतिशूद्रोऽग्निहोत्रोका
 हहोषिव प्रेतत्वंचसदातस्यसच्चाधर्मेणालिप्यते ॥ देवलः ॥ चांडालान्निरमेध्याग्निः सत्तिका
 नैश्चकहेचिन् । पतिताश्रिश्चिताग्निश्चनशिष्टाग्रहणोचिता ॥ पश्चिमोत्तरपूर्वैस्तुयथा सं
 स्मृतिज्ञातयः ॥ दक्षिणेनमृतेशूद्रैर्ष्वदारेणनिर्हेत् । अनुग्रानिलोत्पन्नक्रमः । पूर्वामुखस्तु
 नेतव्यो ब्राह्मणो वांधवेर्गृहान् उत्तरेभिर्मुखोराजावेश्यः पश्चात्मुखस्तथा । दक्षिणाभिषु
 खः शूद्रोनिर्हेर्जैवः स्ववाधवेरित्यादिपुराणादित्यपराकः ॥ तेनत्रिशतश्लोक्युक्तो नुलोमक
 मोहेयः ॥ आश्वलायनः ॥ ज्येष्ठप्रथमाः कनिष्ठजघन्यागच्छेयुः ॥ अथाधानोत्तरं द्वितीय
 विवाहेकृतेपजमानमरुणोश्चोत्तस्मात्त्रोग्मोः संसर्गः ॥ वौधायनसत्रे ॥ अथयथाहिता
 ग्निहेभार्यैर्विदेतमाकसयोगात् । त्रियेतौपासनसंपरिस्त्रीर्योज्यविलाप्यचतुर्गृहीतेगृही
 त्वासमिद्धत्यग्नौ जुहोति शमितं संकल्पे यामिति मिदाहुतीव्योहतीश्चहुत्वाथेतमग्नि
 संयते योनिक्त्विसृति ॥ समिधिसमारोप्यगाहे पत्येसमिधमभ्यादधाति भवतंतः समनसा
 विनिगाहेपत्यं प्राज्यविलाप्यचतुर्गृहीतगाहे पत्ये जुहोत्यग्नावग्निश्चरति प्रविष्टे इत्यपरं च
 तृगृहीत्वा चितिः स्तुगिति संग्रहमग्नौ जुहोत्यथगाहे पत्ये सुवाहुती जुहोति ब्राह्मणसकहोते
 निदशाभिरथप्राचीनावीत्यत्वाहार्येवचनं जुहोति येसमानायेसजातश्निहाभ्यामथतत्रैव

एकैकस्य हनेन पृथक्। पुरेनु
 मीयेत पतिर्यदि। प्रेतस्य स्वा
 विच्छिन्नश्रोताने
 सन्निधाप्यारणीमये
 नयत्विनिमत्र॥ प्रणीयपावकत्त
 ति क्रिया॥ नष्टे घग्निश्चयारण्योर्नाशे
 तः॥ यज्ञपाश्वे॥ यज्ञमाने विताह
 काः तदुद्धेदयथा कृतेन मय न तत्र
 ज्वलौकिके वन्हौदयशेषं देह
 प्रेताधाने नान्युत्पत्तिः॥ उभयाभा
 नायेव कार्पमितिके शवीकार
 तः क्रिया इति विरोधान्। क्रियालो
 त्पभावे विधानस्याग्यभावेपि सा
 क्राताधाने। तदाहोपि भवत्येव
 एवं॥ दाहयित्वाग्निहोत्रेण स्त्रि
 भायो देहे हेतानि काग्निभिः। जी
 धिक्कृता विषयमि विज्ञाने चरः॥ म
 यते शुवि। तस्य देहः सपिंडे
 काग्निना। अनाहिनाग्निदेहस्त
 प्राया विद्यमानाया हितीयापे
 मात्रन विशेषेण दद्यात्पु वैदि
 देतत्त्वं॥ साग्नेः पत्नी मृता
 मे प्रवभा रिण्ये रत्नाग्नि नयक
 ता दधा शवीग्निघेवानि होत्रा
 लायनोक्तेः॥ भरद्वाजोपि॥ निम
 रिनिष्टे च॥ मृतायामपि भाभी
 चरेत्। उपाधिर्हं मकुशपत्न्या
 संते पावजीवमनुव्रता इत्यप
 कस्य वेरात्। कासां पनोपि॥ र
 मीयेत पतिर्यदि। प्रेतस्य स्वा
 विच्छिन्नश्रोताने
 सन्निधाप्यारणीमये
 नयत्विनिमत्र॥ प्रणीयपावकत्त
 ति क्रिया॥ नष्टे घग्निश्चयारण्योर्नाशे
 तः॥ यज्ञपाश्वे॥ यज्ञमाने विताह
 काः तदुद्धेदयथा कृतेन मय न तत्र
 ज्वलौकिके वन्हौदयशेषं देह
 प्रेताधाने नान्युत्पत्तिः॥ उभयाभा
 नायेव कार्पमितिके शवीकार
 तः क्रिया इति विरोधान्। क्रियालो
 त्पभावे विधानस्याग्यभावेपि सा
 क्राताधाने। तदाहोपि भवत्येव
 एवं॥ दाहयित्वाग्निहोत्रेण स्त्रि
 भायो देहे हेतानि काग्निभिः। जी
 धिक्कृता विषयमि विज्ञाने चरः॥ म
 यते शुवि। तस्य देहः सपिंडे
 काग्निना। अनाहिनाग्निदेहस्त
 प्राया विद्यमानाया हितीयापे
 मात्रन विशेषेण दद्यात्पु वैदि
 देतत्त्वं॥ साग्नेः पत्नी मृता
 मे प्रवभा रिण्ये रत्नाग्नि नयक
 ता दधा शवीग्निघेवानि होत्रा
 लायनोक्तेः॥ भरद्वाजोपि॥ निम
 रिनिष्टे च॥ मृतायामपि भाभी
 चरेत्। उपाधिर्हं मकुशपत्न्या
 संते पावजीवमनुव्रता इत्यप
 कस्य वेरात्। कासां पनोपि॥ र

नृचदक्षिणेहलेनामेतपभृत्तयसेत। श्रोत्रेनल्लखलंरघात्पृथेचमृशूलंनरोत्। उरसिश्चिप्ट
षटंतेडुलाज्पतिलाभ्रवे। श्रोत्रेचप्रोक्षणींरघात्प्रस्थालीचचक्षुषोः॥ कर्णेनेत्रपुरेवशोरे
हिरण्यशकलंन्यसेत। अग्निहोत्रोपकरणमशेषतत्रनिक्षिपेत्। प्रवेताः॥ स्वानप्रेतस्यपत्रा
धैर्वस्वाधैःश्रजंनतः। नग्नेदेहदेहेनैवकिंचिदेयपरित्यजेत्॥ यमः॥ प्रेतंदेहेकुभेगंभैःस्वा
पितृस्त्वभिवृत्तः॥ आश्वलायनसूत्रेऽसंस्थितेप्रेताःलकारान् कुर्वन्तिकेपशुः। सुलोमनरा
निवापयन्तिनलदेनानुलिंपेतिनलदमाल्मप्रतिपुंवतीनि। माधवीयेब्राह्मणे॥ दशोपिन
यो नग्नेःकस्याचिदापदि॥ तथा॥ निःशेषत्तुनदग्ध्वजःशेषंकिंचित्पुजेन्नरः। दाहकालेभि
नाशेत्। मदनरत्नेपत्रपार्श्वेः॥ यजमानःश्रुतेकापिचितादौवाप्रवेशितः। वर्षायभिहनेनौनु
कथंप्रेतविकल्पनाशेषदग्ध्वाप्रदग्धेपुनिमेष्येवात्कारयेत्॥ क्रियानिवधे ॥ उद्धारात्
विच्छिन्नांसिचैकत्रीमदक्षिणांस्केधावसिक्तकुंभेनपादतःपरितश्चितः॥

॥ अथपृथीशरादिदाहेनाग्निनाशेषश्चात्तदेहलाभेमदनरत्नेब्राह्मणे॥ अर्धेपृथी
शेषेपात्रस्यासेकृतेसति। गतेयन्मिषुतदेहोयधूर्ध्वंलभतेकृत्वित्। तदादेहधकाशमिता
नेर्मथ्यतंदेहेनयधर्ध्वंरघुकाशेनूनलभतेतदात्तस्थित्वउत्तुनिःस्राप्यप्रहाजहे॥ दप
एकदाश्रुतोविशेषमाह आपलंबः॥ तथैवप्रेतसहेवपितृभेदोद्विचनलिंगाव्यंनानुसंधा
नि। पितृभेदोदाहांतकर्म। दाहांतप्रेततत्रत्वमितिवैधायनोक्तेः॥ अस्थिसंचयनमपि
उदकपिंडानादिपृथगेवसहगमनेष्वेव। तदाहमदनरत्ने॥ भाष्यार्थसंग्रहकारः॥ ए
कालश्रुतोभार्योभक्तौचपदिवेहृषोः। तत्रेणदहेनकुर्वीत्यिःश्राद्धेपृथकपृथक। एककाले
तौजायापतीयदितदापितृः। विभज्यान्निक्रियाकुर्यादितिपत्रदसांप्रतः। दाहांतभेकतत्रत्व
नियान्तिकसंमनः। श्रुतेपतिमनुब्रज्यपानारीज्वलनंगता। अस्थिसंचयनोत्तोरथाभनेःसं
रएवहि। कीकसानानुसंस्कारेन्यापसिद्धोपिनोमनः एककालश्रुतेष्वेवकीकसानांवि
स्तः। नवश्राद्धसंपिडांतंभिनकालश्रुतोपथा। कपर्देकारिकापि॥ श्रुतेभर्त्रेतिदहा
कपलीश्विपतेपदि। पत्न्यावाभाकप्रमीजायांदाहादवीकृपतिश्रुतः। तत्रतंत्रेणदाहःस्या
त्रेषुद्विचमृतते। कीकसानानुसंस्कारःपृथगेवतयोभवेत्। एकाहश्रुतोपुगयअवश्राद्ध
कंतयोः॥ श्रुतपतिमनुब्रज्यपत्नीचेदनलगता। तत्रापिदाहस्तंत्रेणपृथगस्थिक्रियाभवे
अस्थिसंचयनपृथक्कविकल्पः॥ सहगमनेसर्वत्रपाकैक्यमाह प्रवेताः॥ एकचित्रोस
दौमीयेतेदंपतीपदि। तत्रेणश्रपराकुर्यात्पृथक्पिंडसमात्पेत्॥ ॥ अथोद
ने॥ वसिष्ठः। शरीरमन्त्रोसयोऽनवेक्ष्यमाणाअपोभ्युपपनिस्वोत्तराभ्यापा
तामुदकक्रियां कुर्वन्पुण्याः॥ आपलंबः॥ मानुश्च्योनिसेवधेभ्यःपितृश्रासप्रमात्पु
सावतांवासेवधौजायंतेयोप्रेतैरुदकक्रियेति। गर्भोत्पतिराह्यापरिवत्सरात्। वर्षोत्त
ान्विनत्यर्थः। याज्ञवल्क्यः॥ सप्रमादशमाहापितृनामोभ्युपयंत्यपः। अपनःशेषुचद
नपितृदिप्रमुखाः। सकृन्वसिंचत्पदकनामगोत्रेणानाम्यतः। सप्रमादशमाहादिवसा

स्ववाहनिजुहोत्पन्नयेकववाहनायस्विष्टकृतेस्वधानमः स्वाहेत्यथयज्ञोपवीतीद्वादशगृहीतेन
 स्ववंपुरयित्वापुरुषसक्तेनाहवनीये जुहोत्पथश्रुवाहुतीर्जुहोत्पन्नयेविधिवयेस्वाहाग्नयव्रतम
 नयेनेपवमानायानयेपावकायानयेपुचयेस्वाहा ॥ अग्नयेपथिकृतेस्वाहा अग्नयेतनुम
 नयेवेभ्वानरायेत्यथवतुर्गृहीतेजुहोतिमनो ज्योतिरित्यत ऊर्ध्वं येन कर्म प्रतिपद्यते आहि
 ताग्नौ विदेशमृतं पथिकृती धर्मताग्निहोत्रंतद्वाहः पात्रयोजनश्चकल्पसत्रादिभ्योः स्तपि
 तामहकृतं पद नो ज्येष्मिति । बहुवक्तव्येषु परस्यते । स्तान्नाग्नसक्तं मदनरत्ने कुरुदोगपरिशि
 षेच । दुर्वलस्त्रापयित्वा न शुद्धवेलाभिसंरुतं । दक्षिणाशिरसं भ्रमो वा हिम्या न्या निवेशयेत् ।
 घृतेनाभ्यक्तमावा व्यशुद्धवस्त्रापवीतिनः । चदनोक्षितसर्वांगसुमनोभिर्विभ्रषयेत् । हिरण्य
 शकलान्यस्यक्षिप्त्वा क्लिष्टेषु सप्तसु ॥ मुखेषुथाभिधायेन निर्हरसः सुतादयः ॥ आमपात्रेन
 मादायत्रेतमग्निपुरः सरः । एकोनगच्छेत्सार्द्धं मर्धपथ्युत्स जेजुवि । ऊर्ध्वमादहनं कायेमा
 सीनो दक्षिणा मुखः । सम्यजान्वा न्यशानकेः सतिलपिंडानवत ॥ अथपुत्रादिरपुत्र
 कुर्याद्वाहचरुमहनः । तत्रो ज्ञाननिपात्येनं दक्षिणाशिरसं मुखे । आज्यपूर्णं स्ववदधादक्षि
 णाग्रानसिस्त्रव पादयो रधरं प्राचीमरणीमुरसीतंगं । पार्श्वयोः मूषेचमसौ सम्यदक्षिणा
 योः क्रमात् । सुसमेतुन्यसेन्युजं प्रेतस्त्वौ रत्नखलं । चात्रो वीलीकमत्रैवं न्यग्नेरप्यं विधि
 अपसवेन कृत्वेत ध्याग्यतापितृदिशुस्तः । अथाग्निस्वमा रत्नो दधादक्षिणातः शने
 अस्मान्मधिजातो सित्वदयं तापतापुनः । असी स्वर्गापलोकाय स्वाहेति परिकीर्तयेत् ।
 तथा ॥ एवमेवाहिताग्नेश्चात्र न्यासादिकं भवेत् । कृत्वा जिनादिकं चात्र विशेषो ह्येवो
 दितः । तत्रैव ॥ अनेये वा दत्ता नारी दग्धया या व्यवस्थिता । अग्निप्रदानमत्रोत्थानप्रयो
 ज्यति स्थितिः ॥ इदं कुरुदोगानामेव । पात्रन्यासोक्तेरुत्तानदेहत्वं सामिकपरं । निरग्निस्व
 पुमानधोमुखः स्त्रीतृत्तानादाहाः ॥ सगोत्रे जेहेही त्वातुचित्तामागेप्यने शवः ॥ अधोमु
 खो दक्षिणादि कचरणस्तुपमानिति । उत्तानदेहानारीतुसपिंडैरपि वधुभिरित्यादिपुत्र
 णादिति शुद्धितत्त्वहारलतादयः ॥ उत्तरसिरस्त्वसामगेतरपरं । वारहेत्वग्निदानेन्याम
 त्रः ॥ कृत्वा तुदङ्गनकमेजानतावाप्यजानता मृत्युकालवशं प्राप्य नरं पंचत्वमागतं । धर्मी
 धर्मसमापुक्तलोभसोहसमावृतं देहपसवेगात्राणि दिव्या नलोकानसगच्छतु । ज्वल
 मानमहावह्निशिरस्थाने प्रदापयेत् । चतुर्वर्गेषु संस्थानमेवं भवति पुत्रके । अत्र क्रिया
 निवधेगाहडे षट्पिंडानमुक्तं । मृतस्योत्क्रांति समये षट्पिंडानं क्रमशो देदेत् । मृतस्थी
 ने तथा हारिवत्वेरताक्ष्यं कारणत् विभ्रामेकाष्टचर्मने तथा सचयने च षट् । तथा ॥ आ
 हो देयातु षट्पिंडा दशापिंडा दशाहिकाः ॥ स्थाने चार्द्धपथेतीने चितायां शवहलके । स्थ
 णानवासिभूतेभ्यः षष्टं संचयने तथा । ततः ॥ त्वं भूतकं जगद्योने त्वं लोकपरिपालकः ॥ ३
 कं सहाकृत्समादेन स्वर्गं मृतं नया इमग्निं दत्त्वा । अस्मान्मभिति मंत्रेणाहं दधे ॥ आ
 ज्याहुतिरुक्ता । आहिताग्नौ परशरः । शम्या शिश्रुविनिः क्षिप्य अरणीमुष्कयोरपि ॥

नृचदक्षिणेहसेवामेतपभृतंन्यसेत। ओषेत्तत्खलंदयात्प्रेचमशालंमयेत्। उरसिद्विप्यद
 धृतंइलाभ्यतिलान्मूले। ओत्रेचप्रोक्षणीदयाद्यम्यस्थालींचचक्षुषोः॥ करणेनचपुरेव्यामे
 दिरूपशकलंन्यसेत। अग्निहोत्रोपकरणमशेषतत्रनिक्षिपेत्। प्रवेताः॥ स्नानप्रेतस्यपत्रा
 धेर्वस्त्राधोः२जननतः॥ नग्नदेहेदहेनैवकिंचिद्विद्येयपरित्यजेत्॥ यमः॥ त्रेतदेहेच्छुभैर्गंधैःस्ना
 पितस्त्विविभूषिता॥ आश्वलायनसूत्रेऽसंस्थितेप्रेताःलकारेण कूर्वेतिकेशधुलौमनरवा
 निवापयंतिनलदेनानुलिपंतिनलदमालांप्रतिभुवंतीति। माधवीयेनास्ते॥ दरिद्रोपिनरु
 योनग्नःकस्याचिदायदि॥ तथा॥ निःशेषत्नदश्वयःशेषकिंचितत्पुजेत्॥ दाहकोदेषि
 नाशेत्। मदनरत्नेपत्रार्थः॥ यजमानःमृतेकापिचितादोवाप्रवेशितः। वर्षाद्यभिहनेनौदु
 क्यप्रेतविकल्पनाशेषदग्धाप्रदग्धेषुनिर्मथ्येवानुकारयेत्॥ क्रियानिवंधे ॥ उद्धाराय
 विच्छिन्नांसिचेत्कृत्वाप्रदक्षिणां। स्वधावसिक्तकुंभेनपादतःपरितश्चितः॥

॥अथपत्नीशरादिदाहेनाग्निनाशेषश्चाद्देहलाभेमदनरत्नेब्राह्मे॥ अर्द्धपर्णा
 नरेदपेपात्रस्यासकृतेसति। गतेष्वग्निपुतदेहोपधूर्ध्वलभतं कृत्वा। तदाद्देहकाशविना
 तिनिर्मथ्यतंदेहेनपधर्धदग्धकाष्ठेननलभतेतदातदस्थिखंडानिःशेष्यप्रहानहेः। देव
 योरेकदाशुतोविशेषमाहःआपत्तवः॥ तथेवप्रेतेसहेवपितृभेदोद्विचनलिगायत्रात्रसंका
 रयति। पितृभेदोदाहांतकमे। दाहांतप्रेततत्रत्वमितिबोधायनोक्तेः॥ अस्थिसंचयनमपिए
 काः। उदकपिंडानादिपृथगवसहगमनेप्येव॥ तदाहमदनरत्ने॥ भाष्यायंसग्रहकारः॥ ए
 ककालमृतोभायोभक्तैचपरिचेह्योः। तत्रेणदहेनकुर्यात्पिंडाद्देहयकृद्यकृत्। एककाले
 मृतोजायापत्नीयदितदापितृः। विभज्यान्निक्रियाकुर्यादितिपत्रदसंप्रते। दाहांतमेकतत्रत्व
 मितियाज्ञिकसंमतं। मृतपतिमनुब्रज्यपानारीज्वलनंगता। अस्थिसंचयनोत्तस्याभूतेःस
 स्तारएवहि। कीकसानानुसंस्कारोत्पापसिद्धोपिनोमनः एककालमृतेप्येवकीकसानांवि
 धिःस्ततः। नवश्राद्धसंधिगतंभिन्नकालमृतोपथा। कपर्दिकारिकापि॥ मृतेभर्त्तरितदाहा
 त्याकृपत्नीध्रियतेपदि। पत्न्यांकाशकृपमीतायांदाहादवीकृपतिर्धृतः। तत्रत्रेणदाहाःस्या
 नेत्रेषुद्वित्वमस्ततः। कीकसानानुसंस्कारःपृथगवतयोभवेत्। एकाहमृतोयुगपन्नवश्राद्धा
 दिकंतयोः॥ मृतपतिमनुब्रज्यपत्नीचेदनलंगता। तत्रापिदाहस्तत्रेणपृथगस्थिक्रियाभवे
 त्। अस्थिसंचयनपृथक्कविकल्पः॥ सहगमनेसर्वत्रपाकैक्यमाह प्रचेताः॥ एकचित्रांस
 माहदौश्रीयेतेदंपत्नीयदि। तत्रेणश्रमणकुर्यात्पृथक्पिंडंसमावपेत्॥ ॥अथोद
 कसने॥ वसिष्ठः। शरीरमन्त्रोसयोऽज्ञानवेष्यमाणाअपोभ्युपपतिसव्योत्तरभ्यापा
 शिभ्यामुदकक्रियाकूर्वेत्युग्माः॥ आपत्तवः॥ मानुश्चयोनिसेवधेभ्यःपितृश्चासप्रमानु
 रूपाधावतौवासंवेद्योत्तपतेतेषामेतेषूदकक्रियेति। गर्भोत्पतिहाष्यापरिवहारात्। वर्षांत
 बालान्विनित्यर्थः। याज्ञवल्क्यः॥ सप्रमादृशमाहापिज्ञानयोभ्युपयंत्यपः। अथपनःशेषुचद
 यमनेनपितृदिष्मुखाः॥ सकृत्सिंचित्युदकं नामगोत्रेणावाग्यतः। सप्रमादृशमाहाशिवसा

दादन्तमिति विश्रामेश्वरः ॥ कान्तौ यास्तु । सप्तमाद्वादशमात्सुखादिष्वहुः ॥ सप्तमात्सुखाद्दशमाद्वा
समानग्रामवासिवावत्सवधमनुस्वरपुत्रितिपारस्करोक्तेः ॥ मंत्रः स्वान्नागमेवेतिहमादिः ॥ प्रवे
नाः ॥ प्रेतस्ववांधवायथावद्धमुदकमवतीर्यनोपधेयेपरुदकांतेप्रसिधेयुरपसव्ययशोपवी
तवाससोदक्षिणमुखात्राक्षरास्योदश्रुखाः प्राश्रुखाश्चराजन्ववेस्ययोः ॥ सएव ॥ नदी
कूलंततोगत्युक्ता ॥ सचेत्तनुतः स्नात्वाशुचिः प्रयत्नमानसः पाषाणोततआदापविप्रे
दधाद्दृशजलीनाद्वादशक्षत्रियेद्यातेवेष्येयवदशः स्मृताः ॥ त्रिशत्शूद्रापदात्त्यास्तनः
संप्रविशेद्गृहं । ततः स्वानुपनः कार्यग्रहणोचकारयेत् ॥ प्रेतस्वानेदिशेषः । शुद्धित्वेया
दिप्राणो ॥ आदौवस्त्रप्रक्षाल्यनेत्रेवाच्छादितेस्तनः । कर्त्तव्यैतैः सचेत्तनुस्वानेसर्वमला
पहं । पूर्वपरिहितवस्त्रप्रक्षाल्यपुनः परिधायस्त्राप्रोदियथैः ॥ अपनुरतिवामहस्तानामिक
याजलालोडनं । अवनरणचउपरः सर्वाक्तेयेथावालपरस्क्रयेतिवोधायनीये । जलाद
त्यानपरमिति ॥ हारलतादयः ॥ आश्वलापनः । सव्याचूतोत्रजेत्पीनीक्षमाणापत्रोदकमह
श्चनितम्पाप्यसकृदभ्येकांबलिषुत्सजतस्यगोत्रनामगृहीत्वेति । प्रचेतसान्वहमजलि
त्रयमप्युक्तेः । त्रिः प्रत्येकं कुर्युः प्रेतस्त्वप्यव्वितिनथा । दिनेदिनेजलीनशरणेनप्रदद्यात्त्रिकार
णात् । तावद्दृष्टिश्चक्रेयायावत्पिंडसमाप्यते । एकचद्विस्त्रिकचद्विर्वैमथैः ॥ मदनरत्नेभर
द्वाजगृहेतुद्विकचद्विरप्युक्ता । आशोचानेप्रदद्यात्प्रेतपुत्रसिलोजलीनापथमेन्द्रिसकृदद्या
त्पिंडपज्ञावृतादिवा । त्रीश्रुदद्याद्विनीयेद्विजनीयेपंचमेवच । चतुर्थेसप्तसंख्यास्तुपंचमेनव
चोत्सजेत । षष्ठेत्त्रिकोदशकाः सप्तमेतत्रयोदश । अष्टमेपचदशकानवमेदशसप्तच । एको
नविंशतिकामेराजलिमतं स्मृतं केचिद्दृशजलीनमोचुः केचिद्दहः शताजलीन । पंचपचा
शतं चान्येस्वशाखोक्तव्यवस्थया । अशक्तौ गोतमः । प्रथमजनीयसप्रमनवमेषूदकक्रियेति ॥
कुंदोगपरिशिष्टे ॥ अद्यानवेक्षमेपापसर्वेचैवरावस्थशः । गोत्रनामपदानेतुतपयामीत्यनेत
र । दक्षिणायात्कृशानृक्तवासतिलेतुप्यकृपयक । विष्णुपुराणे ॥ संपिडीकरायावदनुदभै
पितृक्रिया ॥ संपिडीकरणादूर्ध्वेद्विगुणंविभिवद्भवेत् ॥ रामायणे ॥ इदंपुरुषशार्ङ्गत्वविमले
द्वियमक्षयं पितृलोकेषुपानीममद्वत्तमुपनिष्ठतां । दानवाक्येविकल्पः ॥ यात्रवल्क्यः ॥ का
गोदकं सखिपुत्रासस्त्रीपश्वशुरविजा । कामश्च्छा । प्रेतनृप्रीच्छायोदयमन्यथानेन्यथैः । शं
खपारस्करौ ॥ आचार्य्येचैवमातामहयोश्चस्त्रीणांवाधेजानाकुर्वीरस्ताश्चतेषामिति । द्विव
नाम्नाम्नातामहयोश्चअपि । शाखलित्वितौ ॥ उदकक्रियाकामश्वशुरमातुलयोः शिष्येसस
ध्यायिनिराजनिचेति । चद्धमनुः ॥ क्लीवाद्यानोदकंकुर्मुलेनात्रान्याविधमिणः । गर्भमर्द्दद्दह
श्चैवसुरापश्चैवयोषितः ॥ याज्ञवल्क्यः । नत्रज्ञाचारिणः कुर्युर्दकंपतिनासथा ॥ षडश्रीनो
स्त्रीयाचारद्विभ्रष्टः पतिताचैवदृषिताः । नकुर्युर्दकंतेवैतभ्योप्यन्येनचैवहि ॥ मदनरत्नेहा
पितामहिनः । नानाकामः । भजानंनैनकन्यानांनिवृत्तं सखिलक्रिया । अथ
॥ अपयात्रिनः कृतघटस्फोटानं
स्तानिसुप्रहविधोक्ततेआशाचोदकादिकुयादेवतीशाचपकाशः ॥ ॥ अथाशोचैनियमा

पात्रवल्क्यः ॥ इति संश्रुत्य मन्त्रं पुनर्हृत्वा लघुः सरः विदश्य निवपत्राणि निपताहारिवेश्म नः
 आचम्या ग्वादि सलिलं गौ मर्षणै रसर्षपान् । प्रविशे शुः समा लभ्यत्वा शमनि पदं शनेः ॥ प्र
 वेशनादिकं कर्म प्रेक्ष संस्पर्शा ना मपि । क्रीतलव्या शना भूमौ स्वपे सुस्ते पृथक् स्थितौ ॥ इदं चाधे
 दि । वसिष्ठः ॥ अथ प्रस्तौ अहमने श्रुत आसी रत्ना क्रीतौ मन्त्रे न वा वतै रत्न ॥ शुद्धित्वे वैजवा
 पः । शमी मूल भजे शमी पापं समपत्तिः । अशान मस्ये वस्थि रो भूया समिति अग्नि मग्नि न
 शर्म मरुत्त्विति । ज्योतिर्यगिराणा मजे सुपस्य शतः क्रीत्वा लव्या चा न्यगे हा दे का च मल वरा
 मे करान् दिवा भुंजी रस्त्रि सत्रं च कर्मो परम रामः । क्रीता घशन सुपवासा शक्त्या । आश्वलाय
 नस्तु ॥ नैतस्वारा आमन्त्रे पचेत क्रीनो त्यजे न वा वतै रं स्त्रि रात्र मक्षार लवणा शिनः स्युद्दा दश
 रात्रं वैवाह । अशतौ रत्ना करे । अणु संलवः । भायो परम गुरु संस्था मां चाकाल भोजनानि कुर्वी
 र्ना पदा मृतिः परदिने तावत्काले भित्ति र्थः ॥ वृत्त्यतिः ॥ अथः शय्या सना दीना मत्ति ना भो
 गवर्जिताः ॥ अक्षार लवणा न्ना स्युर्लव्य क्रीता शनास्तथा । भोगो भ्यं गतां वृत्तादिः ॥ क्षारः प
 रिभाषाया मुक्ताः ॥ पत्रमा क्ते डे पपरा रो ॥ तैला भ्यं गो वांधवाना मंग संवाहनं च पत्र । तेन चा
 प्यापने जेतु र्यं चाभ्रं तिस वांधवाः । प्रथमे द्दि त्ती पे च स प्रमे न व मे त था वल्क्या गवहिः स्ना
 न कृत्वा दद्यात्तिलो दकं इति ॥ तदस्य दिन परं अशौचं ने तिल कल्लैः स्नात्वा गृहं प्रविशे यु रिति
 विष्णुक्तेः । विष्णुपुराणे त्वस्थि सं च मोर्ध्वं भोगो युक्तः । शय्या शनो पभोगस्तु स पिंडाना मपीष्य
 ते अस्थि सं च यना र्ध्वं संयोग स्तु न यो धितां ॥ भारते ॥ तिलान् ददत पा नी पी दी य ददत जाय
 तं ज्ञातिभिः सह भोक्तव्य मे तत्प्रे ने षु दुर्लभे ॥ मनुः ॥ मासा शने च नाश्रीयुः शमी रं च पृथक्
 स्थितौ । देवयानी ये कारिकायां । लवणं स्त्री रमाषा न्नाश्रु मां सानि पायसं । वर्जयेदाहता न्ने
 पुवाल रद्धानुरै र्विना । उपवासो गुरौ प्रे ते पत्न्याः पुत्रस्य वा भवेत् । मरीचिः ॥ प्रथमे द्दि त्ती
 पे द्दि चतुर्थे स प्रमे त था । ज्ञातिभिः सह भोक्तव्य मे तत्प्रे ने षु दुर्लभे । भोजनं च दिवै वा । दिवा
 चै व नु भोक्तव्य ममा सं मनुज र्थे भ इति । विष्णुपुराणात् ॥ क्रीत्वा लव्या वा दिवा न्न मश्रीयु रि
 ति पार करे क्ते च ॥ मदनरत्ने हारीतः ॥ पाणिषु ग्राम ये षु पणी पुत्र के षु वा श्री रत्नं । देवजानी मे
 ब्राह्मे । शुद्धित्वे आदि पुराणे ॥ आशौच मध्ये यत्ने न भोजये च स्व गोत्र जा न् । अन्नादि ने नु म द
 न रत्ने ज्ञा ह्ये । यस्य मस्य तु वर्णस्य गृह्यात् पश्चिमं त्विहः सतत्र गृहं शुद्धि च वस्त्र शुद्धि करे
 मपि । अत्यं कर्म काली न वस्त्रयोस्तत्रै वोक्तं । यामाह हित्तो गे ग्वा प्रे त पृथे नु वा ससी । अ
 साना माश्रिता नां च न्यक्त्वा स्नानं करे न्यथेति । शंखः ॥ दानं प्रतिग्रहो होमः स्वाध्यायः पितृक
 र्म च । चैतपिंड क्रिया वज्रै भाशौ चे वि नि वज्रै ते ॥ काठक गृह्ये ॥ यत्र प्राणी क्लमस्तत्रान्वहं
 महा बलिकु र्यादि ति पार करः । तदानी मे व वस्त्रं ते दुर्ल दी पे का स्य भाजनं प्रे ता य दद्यात्
 आशौच प्रकाशे मरहाजः ॥ वासो न्ने च न लकु भं प्रदा ष्य कां स्य भाजनं । नग्न प्रच्छादने
 आह्वे त्रा स्तराया नि वे दे ये त ॥ भृगुः ॥ तिलो दकं तथा पिंडान् नृ नृ च्छा दनादिकं ॥ रा
 त्रे न कर्मा त् सं ध्या या यदिकु र्या नि रर्थकं ॥ ॥ अथ प्रे त पिंडं ॥ यद्यपि

हेमाद्रिपारस्करेण ॥ ब्राह्मणेदशविंशत्यसत्रियेहादशस्यता ॥ वैश्वेपचदशमोक्ताः ॥ अद्वैतेश्वरकीर्ति
 त्तरसुक्ता ॥ तथापिभेदेभ्यः सर्ववर्गोभ्यः पिदान्दद्याद्दशैववित्तिनेनेवोक्तेः सर्वेषां दशैवजेयाः ॥ प
 दनरत्नेष्वेवं ॥ तथाचहेमाद्रेमाह्यथाप्रयोगः ॥ ज्ञान्युक्ताशैवतुल्यास्तुवर्णा नोक्तवित्देवहि ॥ देश
 धर्मोत्तररत्नसमेतपिदानव्यस्यमित्युक्ताविमान्येपुदशमपिदोक्तमउक्तः ॥ देवस्तुदशमः पिदो
 रावैहादशेहनि ॥ वैश्वानां वैश्वदशैवस्तुदशमस्तथा ॥ अद्वैतस्यदशमः पिदोमासस्यैवित्तीय
 तेइति ॥ सुदृष्टतादेशोचैत्र्यादौचनेनेवोक्तः ॥ सद्यः शोचप्रदातव्यसर्वेषुगणपत्रथा ॥ देवते
 क्येपिनसंनान्यप्रजापत्यवत्तत्रेणकिन्तुदशविंशत्यथक्दद्यात् ॥ शिरस्त्वाद्येनपिदनेतिदेश
 तावच्छिन्नानामेवशरीरेत्यादकत्वात् ॥ अहाशोचप्रदातव्यः प्रथमस्यैकैवविहि ॥ द्वितीयेहनि
 चत्वारस्ततोयेपचवैविहि ॥ अत्रैवप्रकारान्तरं प्रागुक्तं ॥ शताततपः ॥ अशोचस्यचहासिपिपिप्र
 न्दद्याद्दशैवतु ॥ तत्रैकपात्रसकृत्तत्रादशविंशत्यदद्यात् ॥ उत्तरीयशिलापात्रकहेइत्यविपर्य
 योः पूर्वदेज्ञानलीनदद्यात्पूर्वपिंशत्येववेति ॥ गृह्यकारिकायांपात्रविपर्ययोदोवाक्तेः ॥ शिला
 विपर्ययेद्यदस्कोयदेनोवृत्तिः ॥ अश्याभ्यजनादिपदकमेणः एकहापनीनपनवदप्रयोजकत्वा
 त् ॥ नद्वेखात्रलौकिकग्रहणं ॥ केचिन्न ॥ नवाभ्यादापभांडानिआरुक्चरुक्चनद्येतिप्रवेतसोक्तेः
 पात्रानेकत्वमाहुः ॥ क्रियाकत्रेभ्येभ्येनशेषः समापनीयः ॥ एवंक्रियाप्रवृत्तानांपदिकश्चिदि
 पद्यते ॥ नद्वेधुनाकार्पासर्वेषांसहकारिभिरितिपुद्गित्वेवहस्यतिस्मरतेः ॥ पत्न्याः कहेत्वेरजो
 दर्शनेचतदनेक्योत ॥ शाचादिगुणामात्रैवमित्युक्तेः ॥ आशोचान्तेआत्रैवेकत्रेखास्येवाभ्येन
 क्रियासर्वावत्तनीया ॥ कत्रेविपर्ययात् ॥ कालातिक्रियायोगाच्च ॥ वारहे ॥ स्थंडिलेभेतभागुत्त
 द्यासूवोक्तैवतु ॥ कृत्वातुपिंडसंकल्पनामगोत्रेणसुदरि ॥ परीचिः ॥ प्रेतपिंडवहिर्दद्यात्तदर्भमत्र
 विवर्जितो ॥ नागदीप्याचहकृत्वास्नातः प्रमत्मानसः ॥ दर्भवर्जंनमनुपनीनपरं ॥ असकृता
 नाभूमोपिंडदद्यात् ॥ संस्कृतानां कुरोश्चिनिप्रवेतसोक्तेः ॥ मितास्त्रायास्त्रस्यतरे ॥ भूमोमात्यपि
 ङ्गानीयनुपलेवाद्दृष्टः ॥ पुनः पुच्छः ॥ फलमूलेअप्येसाशकनेनगुडेनच नितमिअनरभै
 पिंडदक्षिणातो हरेत् ॥ नस्त्रीप्रसेकंपृथ्वधुपदीपनयेवच ॥ शालिनाशक्तभिर्वापिशकैकेभ्य
 यनिर्वपेत् ॥ प्रथमेहनिपुद्ग्यंतदेवस्याद्दशाहिकं ॥ मदनरत्ने मात्येभनेत्रसंभूमंमंचायपात्रं
 संपोष्यमलतः ॥ लौकिकान्नावधिअत्रपचदन्नंयतपुनो ॥ स्नात्वाथनिलसमिश्रंप्रदद्यादर्थ
 सस्तरो ॥ शुद्धिनत्वेदेवजानीपेजाह्ये ॥ प्रथमेहनियोदद्यात्तमेतापान्नसमाहितः ॥ अन्नंनव
 संचान्येषुसएवप्रददात्यपि ॥ मृगमयंभांडमादापनवत्स्नातः सुसंपतः ॥ तदुलप्रसतितत्रविः ॥
 स्नात्यपचत्स्य ॥ सपवित्रलिलेभिश्रुक्तभिकेशविवर्जितो ॥ द्वारेपानेततः ॥ सिंहासुद्धावभ्यो
 रसन्निका ॥ भूपपस्तसरेद्भान्याम्याद्यानदेशसंभयान् ॥ ततोवनेजनंदद्यात्संस्मरत्तगोत्र
 मनि ॥ निलसंपिंमधुस्त्रीरेः संसिक्तंनम्रमेवहि ॥ दद्यात्विनापपिंडुत्तदक्षिणाभिमुखस्थितः ॥
 अर्थैः ॥ पृथ्वेसयाधुमेदोयेतोपेश्रुशालिभिः ॥ उरणोततुममैः ॥ अद्वैतेश्वरभिः ॥ पिंडमवर्षे ॥ विव
 सेद्विसेदेपः पिंडएवकमेणान् ॥ सद्यः शोचप्रदातव्यासर्वेषुगणपत्रथा ॥ अहाशोचपिदान

आख्यः पिंडाः समाहितैः । द्वितीये चतुरे दद्यादस्थिसेचयनंतथा । त्रींस्तु दद्यात्तृतीये द्विवल्वादि
 स्थालयेत्ततः । दशाहेपि च दानव्यः प्रथमे त्वेक एव हि । एकस्तोषां जलिस्त्वेव पात्रमेकं च दीपते
 द्वितीये द्वौ त्रितीये त्रीं नित्या युक्ता । एवेषु पंचपात्राशतोयस्यांजलयः क्रमान् । तोयपात्राणि
 तावन्ति संयुक्तानि तिलादिभिरिति ॥ पात्रकुम्भः ॥ अत्राहः पदमहो रात्रपरं । तेन रात्रावपि देय
 इति गौडाः । दिवसपदाद्वाचोने नित्येषु ॥ स एवैतुक्तेः सपिंडेन दशपिंडे प्रकांते पुत्रागमे
 पिसुनदधात् । असगोत्रः सगोत्रो वेति प्रागुक्तेः । दाहकृते वदशाहे कुर्यादिति मिताक्षराया ॥
 शुद्धितत्त्वे वायवीये ॥ असगोत्रः सगोत्रो वा पदि ह्यौ यदि वा पुमान् । यश्चाग्निदानं प्रतस्यपि
 उदघात्स एव हीति । तत्रैव । प्रके रात्रपिंडेन देहो निष्पद्यते यतः । क्रतुस्य करणायो गान् पुनर्न
 वत्रैवेत्क्रिया । शुद्धिप्रकाशे वायवीयेपि । निवर्तयति यो माहात्क्रियामन्यनिवर्तितां । विधिश्च
 तेन भवति पितृहाचोपजापते । तस्मान्नेन क्रियायेन केनापि चरुतापदि । नतानिवर्तयेत्याहः
 सगोत्रममनुस्मरन्ति ॥ अत्रापि रात्रौ ॥ पितृशब्दस्वधाचैव न प्रपुंजीत कर्हि चित् । अत्रुशब्द
 तथा चैदं प्रयत्नेन विवर्जयेत् । उपतिष्ठतामयं पिंडः प्रेतायेति समुच्चरेत् ॥ क्रियानिवंधे व्यासः ॥
 प्रेतापिंडे दत्त्वा नूनतो श्रीपादिनात्ये । भविष्ये ॥ अत्रेनामिषशक्तुनाशकमूलफलादिषु ।
 प्रथमे हनियद् दद्यात्तदनेरुहनि । रुहद्वारे षमशनेवातीर्थे देवगृहेपि वा । यत्राद्ये दीपते पिंड
 स्तत्र सर्वे समाचरेत् । ब्राह्म्ये । शिरस्स्वायेन पिंडेन मेतस्य क्रियते सदा । द्वितीयेन तु कुर्यात्सिनादि
 काश्च समासतः । गलासभुजवक्ष्सासित्तृतीयेन यथाक्रमं । चतुर्थेन तु पिंडेन नाभिलिंगगुदा
 निच । जानूजघे तथा पादौ पंचमनतु सर्वदा । सर्वमंगलावष्टेन संप्रमननुनाडयः । दंतलो
 नघमेन वीर्षतनवमेन च । दशमेन नृशरौत्वं नृप । तासु हि पश्येत् इति । यासु वल्केषु ननु ॥ पिंडय
 सात्रनादेयं प्रेतायां दिनत्रयमित्युक्तेः ॥ अत्र फलतारतम्यं ज्ञेयं । इति विज्ञानेश्वरः ॥ तेन अ
 हाशौचपरत्वं देवपात्रिकोक्तं चिन्त्या । आशौचस्य च ह्यसौ पिपिंडानदद्यात्तु शौचवृत्तिवचनाच्च
 दिनत्रयावश्यकत्वाद्ये भित्तिहारलतादयः ॥ शातातपः ॥ जलमेकाहमाकाशे स्थाप्यं स्त्रीरच
 मृगमया । पारस्करः ॥ मृगमयेतारं त्रिंस्तीरोदके विहाय सिनिदध्यः ॥ प्रेतात्रस्वाहीत्पुदकं पिवचे
 देस्तीरां रुद्रं त्राविति गौडाः ॥ गाले ननु ॥ अपक्वे मृगमये पात्रे उदघादिनत्रपि पिति उक्तम् ॥
 देसाद्रीपाये नुदशहवृत्तम् । तस्मान्निधेयमाकाशे दशरात्रपयोजलां सर्वतापोपशांत्यर्थं मधुश
 मविनाशनं । देवजानीयेकारिकायां । तत्र प्रेतापकृतये दशरात्रमखंडितं । कुर्यात्तदीपनेने
 पारिपात्रे च मात्रिकं । भोग्याद्भोजनकाले तु भक्तमुष्टिं च निवेषेत् । नामगोत्रेण संव्याथरिआपि
 त्वसुवत् । शातातपः ॥ अलोकान्मिंतलोकतु गेमुश्चादे समाचरेत् । तन्नाथेयं हि भवति नृतस्य म
 जस्य तु ॥ ॥ अथ दशाह मध्ये दर्शपातनिलीपः ॥ ॥ भविष्ये ॥ म
 वजाशौचं तत्र लुपदिदशैमपद्यते । सम्यप्यचोदके पिंडानस्नानमात्रं समाचरेत् ॥ अथ मृग
 आशौचं मंतरदशी यदि स्यात्सर्वे वर्णिनां । समाप्तिमेतं तत्र सुकुर्यादिः पाह गोतमः ॥ पैठीनसिः
 आभेदावेव कत्रेयाप्रेतपिंडोदकक्रिया । हिरे देवे तु कुर्यात् । पुनः शौचं समुच्यते ॥ पातापित्रोस्तु

स्योक्तगोतमः ॥ अतर्हशाहेदर्शश्चैत्रसर्वसमापयेत् ॥ पित्रोस्तु यावदाशौचं दद्यात्पिंडान्जलांजली
ना ॥ उदमभिग्रहमध्ये दर्शयान्ते ॥ तद्दर्श्वन्नुदर्शानुपित्रोरपितत्रेसमाप्यमेव ॥ पित्रोराशौचमध्येनुप
दिदर्शः समापयेत् ॥ तावदेवोत्तरं तत्रैव स्यात् ॥ अहास्यरिति गालवोक्तेः ॥ अन्येषां तु ग्रहमध्ये
स्यासमाप्तिरिति ॥ पराशरमाधवीये निर्णयानुते चोक्तं ॥ कार्त्तुदर्शेषि ॥ दर्शो दशाहमध्ये स्याद्दर्श
तंत्रसमापयेत् ॥ त्रिरात्रादुत्तरं पित्रोर्मृताविति विनिश्चयः ॥ मदनपारिजाते तु गालवीयमापदतौ
रसपुत्रादिविषयं ॥ अहोर्ध्वमपि पित्रोर्नैतंत्रसमाप्तिरिच्छते ॥ मदनरत्नेष्वेव ॥ ममनुदेशचारण
वस्थितिप्रतिभाति ॥

॥ अथास्थिसंचयः ॥ ॥ तत्राश्वलायनेन ॥

कृत्स्नपक्षे एकादशी दर्शेषु आघाटाफाल्गुनीषु पदाभिन्नैर्द्वैतं ॥ तदाशौचमध्ये संभवेत्
तत्रार्धचमागव्यात्करणे चैव ॥ आशौचमध्ये तु मदनरत्ने संवर्तते ॥ प्रथमेऽहिततीये वा सप्तमे
नवमे तथा ॥ अस्थिसंचयनं कार्यं दिने न द्वौ त्रयैः सह ॥ कूटो गपरिशेषे ॥ अपरेऽहस्ततीये वा
अस्थिसंचयनं भवेदिति ॥ द्वितीयेऽप्युक्तं ॥ विष्णुकाभ्यामनौ ॥ संचयनं चतुर्थ्यामिति ॥ माधवीये
यमः ॥ भौमाकै मंदवारेषु तिथिषु मे विवर्जयेत् ॥ वर्जयेदेकपादक्षैर्द्विपादक्षैश्चि संचयं प्रदात्
जन्मनक्षत्रे त्रिपादक्षैर्विशेषतः ॥ ब्राह्मे ॥ चतुर्थे ब्राह्मणानां तु पंचमे हनिभूता ॥ नवमे वैश्वजा
तीनां शूद्राणां दशमात्परं ॥ दशमे हनीति वा पाठः ॥ शौनकः ॥ पलाशेश्च स्थिदाहे च सद्यः संचय
नं भवेत् ॥ काम्यमरणो नु तस्य त्रिरात्रमाशौचं ॥ द्वितीये त्वस्थिसंचय इत्युक्तं ॥ अगिराः ॥ त्रैतीभूतं
तथोद्दिश्य पः शुचिर्न करोति चेत ॥ देवतानां तु यजनं तं शयत्त्वथ देवताः ॥ तद्दिभिः स्वस्वत्त्रेभ्य
कृतौ ज्ञेयः ॥ हेमाद्रौ नागरत्वे ॥ त्रीणां संचयनस्यार्थे तानि वैश्वरुणं संप्रतं ॥ यत्र स्थाने भवेत् ॥ न्युः
तत्र आर्द्धं कल्पयेत् ॥ एकोऽद्दिष्टं ततो मार्गं विश्रामो यत्र कारितः ॥ ततः संचयनस्यार्थं तृतीयेऽत्र
द्विमिष्यते ॥ अपराकै मदनरत्ने च ब्राह्मे ॥ सद्यः शौचतथैवाह सद्यः संचयनं भवेत् ॥ अहाशौचे त
तीयेऽपि कर्त्तव्यत्वं स्थिसंचयः ॥ तत्रैव षण्णशानदेवतायां चतुर्थे दिवसे चरेत् ॥ मृगमपेषु चर्मा
डेषु कुंभेषु रुचकेषु वा ॥ सुपकैर्भक्ष्यभोज्यैश्च पापसैः पानकैस्तथा ॥ फलैर्दूलेर्वनोप्यश्रुत्याः
क्रव्याददेवताः ॥ धूपदीपस्तथा माल्यमर्घ्यं देयं त्वराद्वितैः ॥ तत्र पात्राणि पूर्यानि षण्णशाना
न्नेः समंततः निवेद्य मन्त्रिवक्तव्यैः सर्वैरतहं कृतैः ॥ नमः क्रव्यादमुख्येभ्यो देवभ्यः इति सर्वदा
येत्र षण्णशाने देवाः स्युर्भगवतः सनातनाः ॥ तेसां साक्षात्प्राद्वं हंतु वलि मद्यं गमक्षयं ॥ त्रैतस्या
स्य शुमान् लोकान् पयच्छंतु च शाश्वतान् ॥ अस्माकमायुराग्रे ग्यसुखं च ददता चिरं ॥ एवं कृ
त्वा वलिं सवीनक्षीरणाभ्युक्ष्य वाग्यतः ॥ एवं देत्वा वलिं चैव दद्यात्पिंडत्रयं बुधः ॥ एकं षण्ण
नवाक्षिभ्यः त्रैतापै वतु मध्यमं ॥ तृतीयं तत्सखिभ्यश्च दक्षिणासंस्थमादरात् ॥ ततो यज्ञियं च
सोऽन्धाशाखा मादाय वाग्यतः ॥ त्रैतस्यास्थीनि गृह्णाति प्रधानां गोऽनुवा निचा ॥ शिरसो वक्ष
सः पाणयोः पार्श्वीभ्यां चैव पादतः ॥ पंचगव्येन संस्थाप्य सौमवस्त्रेण वैश्वचा प्रक्षिप्य मृगम
येभाडेन वेसाच्छादने शुभे ॥ अरण्ये वृक्षमूले वा शुद्धे संस्थापयत्यपि ॥ गृहीत्वा स्थीनि तत्र
संनीत्वा तोषविनिःक्षिपेत् ॥ ततः समाज्जनं भूमे कर्त्तव्यं गोमयां बुभिः पूजा च पुष्पधूपधै

बलिभिः प्रवेत्तमात् ॥ इति ॥

॥ अथतीर्थस्थिक्षेपविधिः ॥

॥ त्रयेवात् ॥

स्थानाच्छूनकैर्नौत्वाकदाचिज्जान्द्वीजले कश्चित्क्षिपति ससुत्रो देहित्रे वा तहा दः ॥ मानः
कुलेपित्कुलेवर्जयित्वा न राधमः ॥ अस्थीपयकुलस्थस्य नीत्वा चाद्रा पणं चरेत् ॥ तत्रैव ब्रह्मा
उत्तराणो ॥ अस्थीनिमात्तापित्प्रदृष्टा ज्ञापति गणामपि यद्यथे चित् ॥ एतद्दशमः ॥ इति ॥

भूतास्तेषां नृनीर्थानि फलप्रदानि ॥ स्नात्वा ततः पंचगव्येन सिंकाहिरण्यमध्वान्यतिलैश्च यो
ज्यः ॥ ततस्तृप्त्युदपुरे निधापयन् अन्दिशं प्रतगरोणयगदा ॥ नमोस्तु धम्मोपवदस्य विष्यजले स
मे प्रीत इति क्षिपेत् ॥ उत्थाय भास्वतमवेक्ष्य सस्यं सदक्षिणां विप्रमुत्थापय दधात् ॥ एवं क्रुते भेत्
पुरस्थितस्य स्वर्गैर्गतिः स्यात्तमहेदनुत्सा ॥ यमः ॥ गंगातोपेषु मस्या स्थि क्षिप्यते शुभकर्मणाः
ततस्स पुन एव त्रिंश्लोकात्स्नानात् ॥ तथा ॥ अहं गते गुरोः सुक्रेतया मासे मलिम्बुवे
गंगायामस्थिनिःक्षेपं न कुर्यादिति गोतमः ॥ दशाहं तर्न दोषः ॥ दशाहाभ्यन्तरे यस्य गंगातोपे
स्थिमज्जति ॥ गंगायां मरणं यादृक्तादृक् फलमवाप्नुयादिति मदनरत्ने वदमन्त्रैः ॥ यो न को
हपवश्यामि अस्थिक्षेपविधिक्रमात् ॥ आदौ ग्रामाद्द्विर्गन्वास्नानं कृत्वा सचैलके ॥ प्रोक्ष्येत्
पंचगव्येन भुवमंत्रैर्विचक्षणेः ॥ गा यथायैः पंचगव्यमंत्रैर्निस्वात्तास्थिभूमिप्रोक्ष्येत्यर्थः ॥ उप
सर्पादिभिर्मंत्रैः प्रार्थनं खननं तथा ॥ मृत्तिकोडरणां चास्त्राग्रद्वारां च यथाक्रमं ॥ उपसर्पेति चतु
भिर्मंत्रैः क्रमेण प्रार्थनादिज्ञेयं ॥ स्नात्वा स्थिपुड्डिकुर्वीत एतो न्विदं तिसृक्ततः ॥ स्पृष्ट्वा स्पृष्ट्वा त
तः स्नानं पंचगव्येन शुभ्रति ॥ दश स्नानिकुर्वीत तत्र मंत्रैर्विचक्षणाः ॥ गोमूत्रं गोमयं क्षीरं द
धि सर्पिकुशोदकं ॥ भस्ममृण्मध्वादीनि मंत्रतस्नानिवैदशः ॥ कुशैः संमार्जयेदस्थीन्पतो दे
वेति मंत्रतः ॥ एतो न्विदं शुचीचेति न तमहरतीति च ॥ पावमानी ममाये च रुद्रसक्तं यथाक्रमं ॥
एते कुशैर्मीर्जनं हेमश्चादं ततः कुर्यात्पिन्दुं नृदिश्य मल्लतः ॥ पिडदानं प्रकुर्वीत तत्र अतिलत
पणं ॥ अस्थिक्षेपांगचेदं ॥ अजिनं कवलादर्भां गोकेशः शरणमेव च ॥ भूजपत्रं ताडपत्रं स
प्रधावेष्टनं स्मृतं ॥ हेमचमौक्तिकं रूप्यं प्रवालं नीलकं तथा ॥ निक्षेपेदस्थिमध्ये तु पुड्डिभं व
तिना न्यथा ॥ ततो ह्यं प्रकुर्वीत तिलाज्येन विचक्षणाः ॥ उदीरते तिसृक्ते न हने देहात्तरं शतं
ततो गत्वा क्षिपेत्तीर्थे सशे दोषो न विद्यते ॥ मूत्रपुरीषाचमनं कुर्वन्नास्थिनिधारयेत् ॥ अत्र द
शदानं वैतरणीं ऋणामोक्षपापभेदुदानं मुक्तदिवोदासीय ॥ काशीखंडं ॥ धने जपोपि धर्मोत्सा
मात् भक्तिपरायणः ॥ आदायास्थी न्यतो मातृभेगा मागे स्थितो भवता ॥ पंचगव्येन संस्त्राप्यत
थापचा मृतेन वै ॥ यश्च कद्देमलेपेन लिखा उष्यैः प्ररज्य च ॥ आवेक्ष्य तत्र वस्त्रेण ततः पद्मवरेण
च ॥ ततः सुरस्य वस्त्रेण ततो गां निष्ठवाससा ॥ नेपालकवलेनाथ मृदाचाथ विपुड्डया ॥ तां च स
पुत्रके कृत्वा मातुरगान्पथो वहेत् ॥ व्यासः ॥ परवस्त्रं च कौशेयं गां निष्ठं श्वेतं वस्त्रं च ॥ कवल
शाणपत्रं च अजिनं च तथोत्तरं ॥ एषां विकल्पः ॥ अन्यत्रात्र विशेषस्त्वित्यलो सेनो दिवोदा
सीये च जेपः ॥ संचपनोत्तरं आद्रमाहाश्वलापनः ॥ आद्रमस्तेदं कुरिति ॥ स्पृश्ये सारं ॥ संच
यने कृते मनुष्यलोकं गच्छतः ॥ पाथेयश्चाद्रमामेन कापे मिति ॥ अनुपनीतस्य न संचयने ॥

॥ अथनवश्राद्धं ॥ पृथ्वीवदोदयेअगिराः ॥ प्रथमेहित्नीयेवपच
मेसप्रमेतथा ॥ नवमेकादशेवेवनवश्राद्धमुच्यते ॥ शिवस्वामी ॥ नवश्रादिपचाहुराश्वलाय
नशाखिनः ॥ आपस्तंबाः षडित्साहुर्विभाषान्तिरेषुहि ॥ पंचे कादशाहिकं विना ॥ मरणाद्विष
मेषुदिनेषुकेकंनवश्राद्धकुर्यादानवमाघदिनं वमा ॥ विच्छिद्येनेकादशे ॥ तत्कुर्यादिदिमदतर
त्तेवोषामनोक्तेः ॥ भविष्य ॥ नवसप्तविंशराज्ञानवश्राद्धान्यनुकृमात् ॥ आद्यतपोवर्णयोस्त
षडित्साहुर्महर्षयः ॥ हेमाद्रौ वृद्धवसिष्ठः ॥ अलध्वानुनवश्राद्धेभतत्वात्नेवमुच्यते ॥ अर्वाङ्ग
हादशाहस्यलध्वानातिदुष्कृतं ॥ अतः षडेवा ॥ एतान्येवविषमश्राद्धानीत्युच्यते ॥ नागरख
डेनु ॥ पचमेसप्रमेतद्वदृष्टमेनवमेतथा ॥ दशमेकादशेवेवनवश्राद्धानितानिवेत्युक्तं ॥ कात्या
यनस्त ॥ चतुर्थेपचमेवेवनवमेकादशेतथा ॥ यदत्रदीपतेजेतोस्तन्मवश्राद्धमुच्यते ॥ प्रथमे
सप्रमेवेवेव्याघपादेव्यासपाठः ॥ बहूचानानु ॥ नवश्राद्धदशाहानिनवमिश्रंतुषडृतनित्युक्तं
नारायणचतौ ॥ दीपिकाया ॥ अथनंदनुपाद्येचतुर्थेदिनेश्राद्धं ॥ पचमसप्रमाघूनवरिक
रुदेयुगुम्हृदिजे ॥ प्रथमेहित्नीयेत्पचसप्रनवस्वपि ॥ द्वौ द्वौ पिंजेमरातयौ शेषेकेतुविम
सेन ॥ एकोविषमश्राद्धेअवमवपिंडश्चैकरतिहाविमर्षः ॥ अत्रशराभेदाद्यवस्था ॥ अपर्णकं
भविव्ये ॥ नवश्राद्धं विपक्षं च षण्मासं सासिका निचानकुरेति सुतो यस्तुत स्वाभः पितरोग
नाः ॥ ब्राह्मे ॥ गतोसिदिव्यलोकं त्वकृतांतविहितान्यथ ॥ मनसावापुभूतेन विप्रेत्वाहं
नियोजये ॥ पूजयिष्यामिभोगैस्त्वामेवंविप्रं निमंत्रयेत् ॥ आवाहनेपितत्रैवा इहलोकं परित्य
ज्यगतोसिपरमांगतिम् ॥ मनसावापुभूतेन विप्रेत्वाहं नियोजयेति ॥ तत्रैवबहुचपरिशिष्टे ॥
अनूदकमधुपंचगंधमास्यविवर्जितं ॥ नवश्राद्धमंत्रचपिंडोदकविवर्जितं ॥ उदकमर्षं ॥ पि
ण्डोदकेषु देतापितरश्च वनेजनादि ॥ एकोद्विष्टेषु सर्वेषु न स्वधानाभिरम्यता ॥ नाम्नोकरा मत्र
श्रृण्वेकं वाथितिलोदकं ॥ अनपत्येषु सर्वेषु न स्वधानाभिरम्यता ॥ स्वस्य स्वविसृजेदेवं सत्त्वत्वाव
वर्जिता ॥ एकोद्विष्टस्य पिंडेन अत्रश्राद्धेन विद्यते ॥ पितृशब्दनकुरीतपितृहाचोपजायते ॥ सपि
डनातमागितिहेमाद्रिः ॥ नेनैव स्वर्थाप्रयं जीतयेत शब्ददशाहिकेरिति ॥ ऋष्यशृंगोक्तौ दशाहि
कोक्तौ कादशाहस्वधामभोगएवेतिहारलतापरास्ता ॥ रत्नाचल्या ॥ आशीषोद्विष्टपादभोज
याशीः स्वस्तिवाचने ॥ पितृशब्दः स्वस्वधर्मशब्दत्थेव वा पात्रालंभोवगाहश्च उल्लुख्येने
स्वनादिकं ॥ तन्निप्रश्नश्च निकिरः शेषप्रश्नलथेव वा ॥ मदक्षिराविसर्गश्च सीमांतगमनेतथा ॥
अष्टादशपदार्थोश्च भेतश्राद्धे विवर्जयेत् ॥ अत्र स्वधापितृनमः ॥ सशब्देन तिलो सीति मंत्रे भेत शब्दे
हेनत्सीति तिलावपनं ॥ तृतीयार्थदानं ॥ अमुष्मे स्वाहेनि प्रेतनाश्रापारिहोमः ॥ नाश्रा एकपि
डः ॥ निनयनमंत्रे अहः ॥ अमुमंत्रणादस्वमंत्रके ॥ अभिरम्यतामिति विसृजेने ॥ एनवश्राद्धवर्ज
कोद्विष्टेषु ॥ नवश्राद्धेत्वमंत्रके ॥ सर्वेभितिनाएवपराचरुः ॥ क्रियानिवंधः ॥ उत्रानेव्याप्येत्वा मंत्रे
द्विष्टे सदावुधः ॥ न्युज्जनुपावणे कुर्यात्तस्योपरि कुशान् न्यसेत् ॥ नवश्राद्धहेकांभार्थपत्रास
योपिवा ॥ सपिंडीकरणं नानिनेतश्राद्धानिमाभिवै ॥ तानित्युल्लेकि केचत्वाविनाहस्ताश्वलाय

नः॥ इदं संभवेनेन कार्यं नवश्राद्धेषु यच्छिद्येयं हपुंषितं च यत् । देवयोर्भुक्तशेषं च न तद्भुजीत कर्हि
 वित् ॥ इति श्रंगिरोचनलिगात् ॥ द्वाभ्यां तदा तु कृच्छ्राभ्यां शुद्धिः स्यात्तु विवेकिनां भित्तित्राह्ये उक्तं ॥
 विघ्नचनिर्णयामृते करवः ॥ नवश्राद्धे नासिके च यद्यदेतरितं भवेत् । तत्र इतरस्यात्तं आदुष्येयं
 पचस्ते । हेमाद्रौ गालवः । शावेतुस्तुतं के चेत्यान्निशाया च मृतौ तथा ॥ तद्वश्राह्यानि देयानिय
 याकालं यथा कृतं ॥ निशाया माशौचं तेन हृद्यं हृद्यैः । अन्वारो हरो तु नवश्राह्यानि सर्वाणि सपिं
 डीकरणेषु कृ । एक एव वृषोत्सर्गो गौरेका तत्र दीयते । आशौचात्पदिने कार्यं मुक्तं ज्ञात्वा । यस्य
 पसुनवराण्यस्य यस्यान्मश्रिमंत्वहः । सतत्र वस्त्रशुद्धिचरुहशुद्धिकरोत्यपि समाप्य दशमपिंडं त्रे
 तस्यै तु वा ससी ॥ अथानामाश्रितानां च मज्जा स्नानं करोति च । श्मश्रुलोमनस्नानां च मज्जास्यं
 तज्जहात्यपि । गौरसर्षपकल्केन तिलकल्केन संयुतां शिरः स्नानं ततः कृत्वा तोयेनाचम्याम्य
 तः ॥ वषभंगां सुवरां च सृष्ट्वा शुद्धो भवेन्नरः ॥ क्रियानिवेद्ये गृह्यकारिकायां ॥ अत्र पिंडत्रयं पद्यु
 त्तत्सखिभ्यस्तथादिमं । चेतापत्रयमंतद्दत्ततीपंचममापदे तथा ॥ कर्त्रीत्रप्राथिताः संतो ज्ञा
 तिसंवेधिवाधवाः । द्युरभ्यगतः पूर्वैत्रीस्त्रीनधर्मो देकांजलीना । पूर्ववन्नामगोत्राभ्यां निमनो
 नेह कश्चन । मदनरत्ने विष्णुहारीतौ ॥ आशौचांते कृतश्मश्रुकर्मणा स्तिलकल्कैः सर्षपकल्कै
 वोस्ताताः शुक्लवाससो गृहं प्रविशेयुस्तत्र शान्तिकं कृत्वा ब्राह्मणपूजनं कुर्यात् । देवलः ॥ द
 शमेहनि संप्राप्ते स्नानेनामाद्दहि भवेत् । तत्रत्याज्यानि वासांसिके श्मश्रुनत्वानि च । अपरा
 के च हस्यतिः ॥ नवमे वा ससांत्यागो नखरोमां तथा तिमे । तत्रैव व्यासः ॥ आशौचात्पदिने सौ
 रंजनन्यां च गुरो मृते । एतत्पेताल्पवयसामित्याह आपस्तवः ॥ अनुभाविनां च परिवापनमिति
 अनुभाविनः कनिष्ठा इति विज्ञाने चरन्नाकरादयः ॥ आशौचमनुभवतो पुंसां सर्वोशौचे मु
 उनां आत्मानरपतेर्द्विजन्मनां दारकर्म मृतसूतकेषु च । वधमोक्षमखदीक्षरोषपि क्षौर
 मिष्टमखिलेषु चोद्युषु । इति रत्नमालोक्ते जैनशाशौचेपीति शुद्धित्वा दयः ॥ अत्र देशतचारतो
 व्यवस्था । परंशिखावर्जं । केशश्मश्रुलोमनस्नानि वापयीत शिखावर्जं मिति गोभिलोक्तेः
 पञ्चापस्तवः । न समावृत्ता वपेयुरत्यत्र विहारदित्येके । विहारो दशोदियागः । तिनविनास
 मावृत्ता गृहस्थानवपेयुरित्यर्थः ॥ वृथा छिनत्तियः केशान्तमेमाह ब्रह्मघानिनमिति । तन्के
 श्मश्रुधारपता मग्या भवति संततिरिति दानधर्मोक्तकाम्परं । अनुभाविनः पुत्रादय
 एवत्येके । पुत्रः पत्नी च वपनं कुर्यादंते मथाविधि ॥ पिंडो नोचिन्त्योपिकुर्यादित्यसमा
 हित इत्युपरके व्यासोक्तेः । यत्तमिताक्षरायां । द्वितीयेह निकर्तव्यं शुरुकर्म प्रयत्नतः । तृती
 येपंचमेवापि दशैवोपदानत इति । आपदानत इति चतुर्थ्यादीनि । तस्यथमदिने असंभ
 वे ज्ञेयं । अत्रुक्तकेशोयः पूर्वसोत्रकेशानप्रवापयेत् । द्वितीयेह तृतीयेह पंचमेसप्तमेपि वा ।
 यावत्श्राद्धं प्रदीयेत्तावदित्यपरं मतिमाधवीये । मदनरत्ने बोधात्मनोक्तेः । मदनपारि
 जाते तु । दशमेपथमे च समुच्चपउक्तः । यत्तदशमपिंडं मुत्स्यरात्रिषे शुचि भवेदिति तदे
 कादशाहश्राद्धो गविप्रनिमंत्रणार्थं ज्ञेयं ॥

॥ अथ नवश्राद्धं ॥ पृथ्वीवेशे दये अगिरः ॥ प्रथमेन्द्रितोये चंपव
मेसप्रमेतथा ॥ नवमेकादशे चैव नवश्राद्धमुच्यते ॥ शिवस्वामी ॥ नवश्राद्धनिपचाहराश्वलाय
नशास्त्रिनः ॥ आपस्तंबाः षडिसाहविंशतिरुच्यते ॥ पंचे कादशाहिकं विना ॥ मरणाद्विष
मेषु दिनेषु कैकेनवश्राद्धकुर्यादानवमाघदिनवमं ॥ विच्छिद्येनेकादशे ॥ तत्कुर्यादिति मत्तर
लेवौ धायुनोक्तेः ॥ भविये ॥ नवसप्तविंशराज्ञानवश्राद्धान्यनुक्रमात् ॥ आद्यतमो वैशोपोस्त
षडित्याहर्महर्षयः ॥ हेमाद्रौ वृद्धवसिष्ठः ॥ अलध्वानुनवश्राद्धमेतत्त्वानेवमुच्यते ॥ अत्रोक्त
द्वादशाहस्यलश्रात्तरिदुक्तं ॥ अतः षडेवा ॥ एतान्येवविषमश्राद्धानीत्युच्यते ॥ नागरख
डेत् ॥ पंचमेसप्रमेतद्दृष्टमेनवमेतथा ॥ दशमेकादशे चैव नवश्राद्धानितानि चेत्युक्तं ॥ कात्या
यनस्तु ॥ चतुर्थे पंचमे चैव नवमेकादशे तथा ॥ यदत्रदीयते जंतोस्तत्र नवश्राद्धमुच्यते ॥ प्रथमे
सप्रमे चैव न्यायपादे व्यासपादः ॥ चहृचानात् ॥ नवश्राद्धदशाहानिनवमिश्रतुषडुत्तरित्युक्तं
नारायणरुत्तौ ॥ दीपिकायां ॥ अथ नदत्तपादाद्ये चतुर्थे दिने श्राद्धं ॥ पंचमसप्रमाघनवदिक
रुदेषु पुत्रद्विजेः ॥ प्रथमेन्द्रितोयेन्द्रिपंचसप्तनवस्तपि ॥ द्वौ द्वौ पिंजो मदात्तौ शेषे कृतविस
संत ॥ एको विषमश्राद्धे अवपवपिंडश्चैकरिद्वा विमर्षः ॥ अत्र शाखाभेदाद्यवस्था ॥ अयं एक
भविये ॥ नवश्राद्धविपश्चषणमासमासिकानि च ॥ नक्तुरेति सुतो यस्तु न स्याधः पितरो म
ताः ॥ वारह ॥ गतौ सिद्विलोके त्वक्तृता न विहितान्यथ ॥ मनसा वा युभूते न विप्रत्वाह
नियोजये ॥ पूजयिष्यामि भोगे स्त्वा मे वै विप्रं निमंत्रयेत् ॥ आवाहने पितृवैवा ॥ इदं लोके परित्य
ज्य गतोसि परमागतिम् ॥ मनसा वा युभूते न विप्रत्वाहं नियोजये शति ॥ तत्रैव बहुवपरिशिष्टे ॥
अनूदकमधुपंचगंधमाल्यविवर्जितं ॥ नवश्राद्धमंत्रं च पिंडोदकविवर्जितं ॥ उदकमर्थं ॥ पि
ंडोदकमुद्धतापितृशस्त्रवनेजनादि ॥ एको द्विष्टेषु सर्वेषु न स्वधानाभिरम्यता ॥ नागौ करणमंत्र
अएके वाथति लोदके ॥ अनपत्येषु सर्वेषु न स्वधानाभिरम्यता ॥ स्वस्त्यस्तु विसृजे देवसक्तत्वरार
वर्जितं ॥ एको द्विष्टस्य पिंडुत्तत्रशब्देन विद्यते ॥ पितृशब्देन कुर्वीत पितृहाचोपजायते ॥ सपि
डनात् प्रागिति हेमाद्रिः ॥ नेनैव स्वधामं प्रयुज्यते तत्र शब्दश्राहिके रति ॥ अथ अंशुः ॥ श्राद्धे
कोक्तेरकादशाहस्वधामयोग एवेति हालनापरास्ता ॥ रत्नावस्था ॥ आशीर्वादिश्रुणा रभोज
याशीः स्वस्तिवाचनं ॥ पितृशब्दः स्वस्वभ्रशर्मशब्दस्तथैव च ॥ पात्रालंभो वगाहश्च उन्मुखोति
खनादिकं ॥ तृप्तिप्रश्नश्च विद्विरः शेषप्रश्नस्तथैव च ॥ प्रदक्षिणा विसर्गश्च सीमांतगमने तथा ॥
अष्टादशपदार्थं श्रुतेन श्राद्धे विवर्जयेत् ॥ अत्र स्वधामितं नमः ॥ एशब्देन तिलो सीति मंत्रे तत्र शब्दे
हेनत्तसीवाति लावपने ॥ तृष्ठी मर्षदाभ ॥ असुभ्ये स्ता हे निप्रेतनाश्रापाणि होमः ॥ नाश्रा एकः पि
डः ॥ निनयनमंत्रे अहः ॥ असुमंत्रणादि मंत्रके ॥ अभिरम्यतामिति विसृजेत् ॥ एनवश्राद्धवर्ज
को द्विष्टेषु ॥ नवश्राद्धे त्वमंत्रके ॥ सर्वेभिति नारायणरुत्तिः ॥ क्रियानिवंधे ॥ उत्राने स्थापयेत् ॥ मने जो
द्विष्टे सदावधः ॥ सुद्धनुपावैरौ कुर्यात्तस्योपरि कृपा न्यसेत् ॥ नवश्राद्धश्रुते कांभार्थं यशश्च
योपिवा ॥ सपिंडीकरणं तानिप्रेतश्राद्धानि पापिवै ॥ ताविसृजेत् ॥ किं केवराविद्याहवाशुचाप

परं विष्णुः ॥ प्रायुक्तं शंखादिवचनां चानाकरत्वादिति वदंतः ॥ कल्पतरुवाचस्यति प्रमुखाः
 सर्वमहाभिवंधविरोधादपेक्ष्याः ॥ उशनाः ॥ अहाशौचेपिकर्तव्यमाद्यमेकादशेहनि ॥ अती
 तविषयेसद्यस्यहोर्ध्ववातदिव्येनेयात्तवल्क्यः ॥ एकोद्विष्टदैवहीनमेकार्यैकपवित्रकं ॥ आ
 वाहनामौकरणा रहितं त्वपसव्यवत् ॥ उपनिष्ठा मित्यस्य स्ताने विप्रे विसर्जने ॥ अभिरम्प
 ता मिति ॥ वदेत ब्रूयते भिरताः स्यहेति ॥ सदिनमिति तृप्तिप्रश्नमुस्वदिनमिति अनुज्ञा वचनं ॥
 इतिकान्यायनः ॥ अनौकरणानिषेधो न्यपरः ॥ बह्वचानांतु सर्वैकोद्विष्टेषु तद्भवत्येवमुक्तं प्रा
 क् ॥ प्रथमेपात्रे संस्ववानित्यस्य तृतीयेणापिधानस्य चवाधानपात्रयुजेतेति श्रुतपाशोः
 प्रचेताः ॥ नात्रपात्रालंभो नाशिषः प्रार्थयेत् ॥ अत्र विशेषो हेमाद्रौ वा एहे ॥ प्रमश्रुकर्म तु कर्त
 व्यं न खच्छेदस्तथैव वा स्वपनाभ्यंजनं दद्याद्दिपापविधिपूर्वकं ॥ तथा ॥ उपवेश्यासने भरे
 ऊत्रतत्रपकल्पयेत् ॥ पश्चादुपानहौ दद्यात्सर्वाणामभरणानि च ॥ विष्णुः ॥ दक्षिणांतं प्राङ्
 मुक्त्वा दत्ताक्ष्यो देकेषु च रंगुलपृथ्वीस्तावदंतरालालावदधः खाना वित्तस्यापता स्त्रिः
 कर्षूः कुर्यात् ॥ कर्षूंगांसमीपे नित्रपमाधापपरिस्तीर्यैकैकस्मिन्नाहतित्रपं जुहुपातसोमापि
 न्मते स्वधा ॥ नमो ग्नये कव्यवाहनाय यमाया गिरस्वने रनिस्थानत्रपे भागवत् ॥ पिंडनिर्वपणादधि
 मथश्रुतमांसैः कर्षूत्रयंपूरयित्वैतन्नमरतिजयेत् ॥ शेषं नवप्राडवत् ॥ अत्र साग्नेरप्येते वैश्वदे
 वरस्युक्तं प्राक् ॥ इदं दशाहकत्रोपुत्रेण वा कार्यमित्युक्तं ॥ क्रियानिवंधे गृहकारिकायां तिलोसि
 त्रेतदैवेभ्यः त्रेतलो कान् हि नोतकं ॥ मंत्रमुक्त्वा तिलानेव पक्षिपेदथ्यपात्रतः ॥ दक्षिणां मुदकुं
 भं च सान्नेदत्वा नथैवगां ॥ तस्मै दद्यात्तु शेषं तं जागम्यपि भाजनं ॥ विभाभावे ग्नावेकोद्विष्टुं
 अग्नौ पायसं प्रपित्वा ज्यभागांते तदये प्राङ्प्रयोगः ॥ कृत्वा ग्नौ प्रेतमावा स्वगंधाद्यैः संपूज्य
 पृथिवीते पात्रमित्यादिनां संकल्प्यो दीरता मवरत्नपृष्ठाभिश्च तुरावृत्ताभिर्दोत्रिशराहती ह
 त्वापिंडदानादिप्राहंसमापयेदिति याज्ञवल्क्यः ॥ एतत्सपिंडीकरणमेकोद्विष्टस्त्रिया अपि
 ॥

॥ अथ रघोत्सर्गः ॥

सचनित्यकास्यः ॥ न करेति रघोत्सर्गं सुतीर्थं वा
 जलांजलिं ॥ नद दानिसुतोपस्तुपि नृहृद्धार्य एव सः ॥ उच्चारः ॥ इरीषं सृष्ट्वा वहवः ॥ उत्रापद्येकोपि
 गयां ब्रजेत् ॥ मनेत वा भवेयेन नीलवारुषमुत्सृजेत् ॥ इति मातस्य कोर्मोक्तैः ॥ एकादशे ह्येतेत्य
 यस्य नोत्सृजेत् रघुः ॥ प्रेतत्वे सुस्थिरं तस्य दत्तैः प्राङ्दशने रपीति ॥ षट्त्रिंशन्भूते निदाश्रुते ॥ एवं
 कृत्वा ह्यवाप्नोति फलं वाजिम खोदितं ॥ यमुद्दिश्योत्सृजेत् नीले सलभेन परंगतिं रघोत्सृष्टः
 पुनात्येवदशातीतान् दशापरान् ॥ इति ॥ देवीपुराण भविष्यादौ फलश्रुते च्वा ॥ अयं हा दशा
 हेप्युक्तो भविष्ये ॥ चैवावापि नृतीयां वा वैशाख्यां हादशे न्दिवेति ॥ विष्णुधर्मैतुपुता हेप्युक्तः ॥
 विषुवत्तद्विषयैव मृताहेवां धवस्येति ॥ अयं गृहे नकार्यः ॥ न गृहे गोचये नीलकामयनप्रकृ
 लं फलमिति कालिकापुत्रेण ॥ कामधेनौ ॥ वत्सरभ्यंते रेपि त्रैषस्यौत्सर्गकर्मणि रूदि
 र्वीततदस्य त्रसमारभेत ॥ न च संतुजाद्ये ॥ लोहितोपस्तुवरो न प्रलेखच्छेत्पांडुरः
 रविषाराण्यो सनीलो रघु उच्यते ॥ अंतवर्गस्तुमुख्यादीनिष्पामानिष्पामस्य वाश्वे

विप्रः शुभ्यन्तपः स्यात्वाश्रयिषोवाहनायुधैः । वैश्यः प्रतोदरशमीन्वायधिश्चरुतक्रियः । शुद्धित
त्वेदेवलः ॥ अर्धाहः मुनिवृत्तेषुमुस्ताताः क्रतुमंगलाः । आशौचादिप्रमुच्यते ब्राह्मणान्स्व
स्तिवाच्यवायाजवल्क्यः ॥ अधमकादशेहनि । शत्रियाद्यैरणोवेष्कादशान्निआहकार्यं ।
आद्यं आह मशुद्धोपिकुयोदेकादशेहनि । कर्त्रेत्तात्कालिकीशुद्धिरशुद्धिः पुनरेवसरतिहेमा
द्रौशरवोक्तेः । पैठीनसिः ॥ एकादशेहियच्छाहंतत्तामान्यमुदाहता । चतुर्णांमपिवर्णानां
सूतकतुपृथक्पृथक् ॥ पत्रमरेविः ॥ आशौचानेततः सम्पकपिंडदानसमाप्यते । ततः आ
हं प्रदानव्यं सर्ववर्णेषुविधिरिति । तत्सर्ववर्णानां दशादशोवपरां । पत्रविष्णुः ॥ अथाशौ
चापगमरति ॥ पंचगोडयथेहारीतः ॥ श्वेभूतेस्कोद्विष्टकुर्यात् । पञ्चवैजवापः । अर्धदश
स्यात्परेशुरिति तद्विषयविषय । एतेन दशमपिंडोक्तवैष्यश्च अवपवपिंडा समाप्तौ कथमेका
दशेहेशुद्धिमिति मूर्त्तौक्तिः परस्ताः । वचनादाशौचमध्यस्वतत्राप्यविरोधात् ॥ भविष्ये ॥
एकादशेभ्यो विप्रेभ्यो दद्यादेकादशेहनि । भोजनं तत्रैवैकस्मै ब्राह्मणाय महात्मने ॥ पत्रमा
त्ये ॥ एकादशेहनि तथा विधानेकादशेवतु । सूत्रादिः सूतकानेतत्तु भोजयेदयुजो हिजानि
ति तद्द्रव्यं आह परमिति मदनपारिजातः ॥ गोडास्त्वस्माह्वनात्सत्रियादीनामाशौचा
नेवेत्याहः ॥ रामायणेपि ॥ समतीते दशाहेतुकृतशौचायथाविधिः । चक्रेद्वादशिकं आह
त्रयोदशिकमेव च । द्वादशिकं द्वादशाहेतीते आह । त्रयोदशिकं चतुर्दशहविषेपसपिंडं
पाथेयादि । शत्रियाणां द्वादशाहाशौचे त्रयोदशे महैकोद्विष्ट । चतुर्दशे सपिंडं । द्विविध
वाक्यादेकादशाहाशौचान्तरमोर्विकल्पस्येके ॥ आद्यः शौचादौ शुद्धहतादेकादशाहे
अन्येषामाशौचान्तरतिवपैकोर्मै ॥ एकादशेहिकुर्वीतमेतमुद्दिश्य भावतः । द्वादशेचा
न्हिकृत्तैव्यमनिद्येय्यथाहनि । नियमेन क्रियाकाले उक्तं । एकादशे तु निषेध इत्युक्तं प्राक्
वृहस्पतिः ॥ वस्त्रालकारणप्यादिपितृपेदाहनादिकां गंधमाल्यैः समभ्यर्च्य आह भोक्तेन
दपेयेत् । शत्रियाभोजनीयास्तु न व स प्र त्रयोदश । ज्ञानयोवांधवानिः स्वस्वथाचातिभ्यो
परो देवयाज्ञिकनिबंधे । एकादशसुविभ्रेषु भेतमास्व भोजयेत् । तत्राद्यापचश्यादिद
द्यादायमिति स्मृतं ॥ विष्णुः ॥ एकवल्क्यानहेनेकोद्विष्ट । वृहवचनातानेकवचनातानवदे
दित्यर्थः । एतद्दृष्टार्थेत्वे ॥ अस्य विभ्रैगौराकालमाह । हेमाद्रौ वैधायनः । एकोद्विष्ट एवं
स्याद्द्वादशेहनिवापुनः । अत ऊर्ध्वं मयुष्मेषु कुर्वीताह स्वशक्तिः । अर्देमासे यथा मासि
ऋतौ संवत्सरेपिवेति ॥ तत्रैवल्लघुहारीतः ॥ एकोद्विष्टतु कुर्वीतपाकेनेव सदा स्वमा । अभा
वेपाकपात्राणां तदहः सशुषोषरां । गोमिलः ॥ ब्राह्मणं भोजयेदाद्ये होतव्यमनलेषया
पुनश्च भोजयेदेकं द्विरावृत्तिर्भवेदिति । एतदाद्यमासिकाद्यादिकयोः सिध्यथे मिति भृष्टाः
शुद्धहतादौ तु हेमाद्रौ पृथ्वी चंद्रादेपेपैठीनसिः ॥ सद्यशौचेपिदानव्यं भेतस्येकादशेहनि । स
एव दिवसस्तस्य आह शय्यासनादिषु । एवमेकाहादौ ॥ अतोत्र द्वितीये ह्येकादशाहे
वदनदोद्वलपाणिः सातैर्गोडश्च परालः ॥ एतेनाद्यमेकादशेहनीत्याशौचान्तरदिन

एतन्वक्तव्यमानेनिशामय। तेनोपभुक्तमक्तिंविद्वस्त्रवाहनभाजना। यद्यदिष्टंनस्यासीत्तत्तत्
सर्वपरिकल्पयेत्॥ तमेवप्रहर्षेभैमंतस्यांसंस्थापयेत्तदा। प्रजपित्वाप्रदातव्यामृतशय्याय
यादिना॥ पादौ॥ मृतकौ॥ द्वितीयो॥ द्वाप्यांदेशामुलक्षणां॥ काचनेपुंरुधेनहृत्फलवल्
समन्वितां संप्रजद्विजदपत्यं ज्ञानाभरणभूषितं। उपविश्यतुशय्यायामधुपकृततोददेत्
रजतस्यतुपात्रेण दक्षिण्यसमन्वितां अस्थिलालारिकगत्वास्मृत्वा सपायसं। भोजये
द्विजदपत्यविधिरेषसनात्तदा। एषएवविधिदृष्टः पावतीयेद्विजोत्तमः। एतन्नितिप्रहेत
त्रैवोक्तं। गृहीतामानुतस्यावैषुनः संस्कारमहेति॥ एष्यादानफलंभविष्ये॥ स्वर्गोउरदरु
रस्त्येपुत्रालपेतथा। सुखंवसत्यसौजहृत्प्रणयत्तभावनः। अभूत्समुवपावात्तेषुसा
नकेवजितइति॥

॥अथोदकुंभः॥

हेमाद्रौस्मृति समुच्चये। एकादशा
होत्प्रभृतिघटस्तोपान्नसंपुतः। दिनेदिनेप्रदातव्योपावत्संवत्सरसुनैः। लौगाक्षिः॥ यस्यसंव
त्सरादौकसपिंडीकरणंभवेत्। मासिकवोदकुंभचदेयंतस्यापिवत्सरं॥ उत्राहं॥ तस्या
प्यन्सोदकुंभं दद्यात्संवत्सरद्विजेशिति याज्ञवल्क्यपाठः॥ सपिंडनापकषेस्यापकषेप्राप्तेर्वा
धकमिदमिति श्रुत्याणिः॥ तन्न॥ प्रकृतिविकारभावेनतदंतन्यायाविषयत्वात्॥ मात्स्ये॥
यावददेवयोदद्याददकुंभंविमत्सरः। प्रेतान्नसमायुक्तसोश्वमेधफललभेत्॥ केचित्तयो
दशाहमारभ्याहस्तनिर्मलं॥ अत्रदेवयाज्ञिकः॥ सपिंडनापकषेसावत्सरं॥ यावदुदकुंभ
मवागेवाद्यान्नोर्ध्वं। प्रेतलोकगतस्यान्नसोदकुंभं प्रयच्छतेति। गोविदराजश्रुतविष्णुः।
अन्नेचैवस्वशक्त्यानुसंस्त्राकृत्वात्किंवावधि। दानव्यब्राह्मणोस्कंदघटादे। निष्क्रयंतुवा। प्र
पिश्राद्धशान्तेर्देनैरुदकुंभंविनागरः। दरिद्रादः खिनस्तातश्चमतिचभवार्योवे। नेनापकष्य
दानव्यं प्रेतस्याप्युदकुंभकामिति। गोभिलभाष्येस्कांदाच्च। सपिंडनाभ्यागेवतस्यविधानादूर्ध्वे
निषेधादिन्याह॥ तन्न॥ उदकुंभपावैराविधानानुपयत्नेरेव्याख्यायामानाभावाच्चिनास
रादिविरोधाच्च। वचनेयदिसमूलतदावृद्धापकषेविधत्तेः। प्रेतश्राद्धानिसर्वाणिसपिंडीक
रणान्तेतिहेमाद्रौपांखापनोक्तः। तस्याप्यन्नसोदकुंभमिति। याज्ञवल्क्यविरोधाच्च॥ मद्
नरलेगौतमः॥ अदेवपावैराश्राद्धसोदकुंभमधमेक। कुर्यात्प्रत्यादिकान्श्राद्धानसकल्प
विधिनान्वहं। अधमेकंनृत्तचयोदिनियमहीने। एतन्मासिकवदेकोद्विष्टपावैरावाकामं॥
अपारकंस्तु॥ सपिंडीकरणेवृत्तेपृथक्कृतोपपद्यते। पृथक्कृतोपपन्नानुनः कायोसपिंडतेति
लघुहारीनोक्ता वपि। तस्याप्यन्नसोदकुंभं देयं संवत्सरद्विजेशितियाज्ञवल्कीयेतस्येत्येकत्वोक्तैः
सपिंडनोत्तरमप्येकोद्विष्टमेवेत्याह। अत्रपिंडदानं कृताकृते। अहरहरन्नमसैर्ब्राह्मणायोद
कुंभं च। दद्यात्पिंडमय्येके निष्टरांतीति हेमाद्रौ पारस्करोक्तैः। श्राद्धाशक्तौपिंडमात्रमितिगोऽ
॥ तन्न॥ अपिशब्दवाधापत्तेः। हारीतः॥ मृतेपितृवैपुत्रः पिंडमदं समाचरेत्। अन्नं कुंभ
चविभाष्यप्रतिनिर्देशश्चमृतः। प्रेतशब्दोच्चारणेनेतिहलायुधः॥ महा॥ प्रेतस्यनिर्देशोपत्र
नदेकोद्विष्टं नृत्त इत्यर्थः॥ अत्राशौचातदिनाद्यावददीनवत्सरं पूर्तः शौचं नाधिकारिवि

नानिमस्यसोपिनीलउक्तोमात्यादौ ॥ देवीपुराणे ॥ चतस्रोवत्सिकाभद्रादेवासंभवतोपिया ॥ पत्न
 पंगति ॥ वृषोत्सर्जनवेत्सायावृषाभावेकथंचना मृद्धिःपिष्वेष्टदभैर्वृषं क्लृप्ताविमोचयेत् ॥ नरा
 क्पतेवृषोत्सर्गे होमवातत्रकारयेदिति ॥ तन्निर्मल ॥ तद्विधिहेमाद्रौ भद्रकृतौ चजेपः ॥ अत्रदेव
 याज्ञिकेनवृषोत्सर्गोत्सर्वेषुरुषसूक्तेनविस्मरूपिप्रेतोद्देशेनविस्मृतपेरांमुक्तं ॥ तत्रमूलचिन्त
 पारस्करः ॥ सव्येनपाणिनापुच्छं समालेव्यवृषस्यतु दक्षिणेनापश्चादापसंनिताः संकुशा
 स्ततः ॥ प्रतगोत्रसमुच्चाय्ये अमुकस्मै रिति ब्रुवन् ॥ वृषस्यमयादत्तस्तनारयतुसवेदा ॥ सहम
 सतिलभ्रमाविमुच्चाय्ये विनिक्षिपेत् ॥ तथा ॥ विभारयेन्नतं कश्चिन्नचकश्चनवाहयेत् ॥
 नदोहमृच्चताथेवनेचकश्चनवधयेत् ॥ स्त्रीषु विशेषः संयुहे ॥ पतिपुत्रवतीनारीभर्तुरयमृता
 यदि ॥ वृषोत्सर्गेनकुर्वीतगान्दद्यात्पस्विनीं ॥ पतिपुत्रयोः साहित्यं विवक्षितं ॥ अन्वारोहणे
 पिगोदानमेवेत्युक्तं प्राक ॥ आशौचांतरेपिवृषोत्सर्गोघमासिकशय्यादिदद्यादेवेत्युक्तं ॥ कि
 मानिवेत्स्यत्तरे ॥ स्तनके मृतके चैव द्वितीयं मृतकं यदि ॥ पिउदानं प्रकुर्वीत वृषोत्सर्गं तथैव
 च ॥ नहन्त्यात्सतककर्मद्वादेशेकादशहिक ॥ सुहोवापदिवा सुदुः कुर्यादेवा विचारमन्त्रिति
 ॥ पतिपुत्रयोः ॥ अथपददानमुक्तं ॥ देवजानीयेगारुडैकादशाहं प्रक्रम्य ॥ त
 द्द्विदीपनेसर्वेद्वादशाहे विशेषतः ॥ पदानिसर्वेवस्तु निवरिषानि त्रयोदश ॥ योददाति मृतस्ये
 हजीवनोप्यात्महेतवे ॥ सुखीभूत्वामहाभागं वैनेनेयसगच्छति ॥ तथा ॥ आसनोपानहो
 त्रेमुद्रिकाचकमडलुं भाजनं भाजनाधारैवस्त्राण्यथ विधुपद ॥ तथा ॥ भाजनासनदाने
 नमुद्रिकाभाजनेन च ॥ आज्यपज्ञोपवीतेन पदं संपूरीतां ब्रजेत् ॥ महिषीरथगोदानान्तः
 स्त्रीमवृत्तिनिश्चितं सर्वोपरकार्यकानि पदान्यत्रयोदश ॥ योददाति मृतस्ये हजीवनप्या
 त्महेतवे ॥ संगच्छति परंस्थानं महाकष्टविवर्जितं ॥ त्रयोदशपदानीत्यप्रेतापदशमेहनि
 दानव्यानिपथाशक्तिनेनासौ प्रीणितो भवेत् ॥ अन्वेवैवोदके चैवोपानहोचकमडलुं ॥ क
 त्रेवस्त्रंतथां वधिलोहदंडतथा यमं ॥ अग्नीषकांचदीपंचतिलांसां ब्रूलमेव च ॥ चंदनं
 पुष्पदाने चोपदानानि चतुर्दश ॥ योश्चरथगजवापित्रासरोमनिपादयेत् ॥ स्वमहिषानु
 सारेण तत्रत्सुखमवाप्नुयादिति ॥ अत्रमूलचिन्तं ॥ अत्रशय्यादानं ॥
 हेमाद्रौ भविष्ये ॥ तस्माच्छय्यां समासाद्य सारदारुमयोददा ॥ दत्तपत्रचिन्तारथाहेमपादेर
 लक्ष्मतां ॥ हेसत्स्त्रीप्रतिच्छन्नाभुभगंडोपधानिकां प्रच्छदन्पटीयुक्तो गंधधूपादिवाहितो
 तस्यां संस्थापयेद्देमहिरिलक्ष्म्या समन्वितं ॥ अत्रहरिस्थानेप्रेता ॥ उच्छीषके मृतभूते क्लेश
 परिकल्पयेत् ॥ जोबूलकुंकुमं क्षौद्रकपर्णगुरुचंदनं ॥ दीपिकोपानहकृत्रामरासनभाजनं ॥
 पाशुषुस्थ्यापयेन्नत्यासप्रधान्यानि चैव हि ॥ शयनस्थसंभ्रवतिपदमंडपकारकं भृंगारकर
 काद्यंतपत्रवर्णवितानकं मंत्रलुं ॥ यथानक्तसशयनं शून्यसागरजानया ॥ याप्याममाप
 श्रुत्वास्तु तथा जन्मनिजन्मनि ॥ पत्सादशून्यशयनं केशवस्य शिवस्य च ॥ अर्द्धेन देवदत्तेन
 तस्य सकलप्रतिपत्त्यं विस्तीयेत् ॥ एकादशाहं पितृयाविधिरेष प्रकीर्तितः ॥ विशेषचात्र

राजस्यकथ्यमानेनिशामया जेतोपभुक्तंमक्तिंविहस्ववाहनभाजनं। यद्यद्विष्टवतस्यासीत्तत
 सर्वपरिकल्पयेत्॥ तमेवपुरुषहैमंतस्यासंस्थापयेत्तदा॥ पूजयित्वाप्रदातव्यामृतशय्याय
 योदिता॥ पात्रे॥ मृतकान्तेद्वितीयद्विशय्यादद्यात्सुलस्रणा॥ काचनपुरुषतद्वत्फलवस्त्र
 समन्वितं। संप्रज्यद्विजदपत्ये नानाभरणभूषितं। उपविश्यनुशय्यायामधुपर्कततोददेत्
 रजतस्यतुपात्रेणदधिदग्धसमन्वितं। अस्थिलाकारिकंगृह्यत्संस्कृत्वासपायसं। भोजये
 द्विजदोपत्यविधिरेषसनातनः॥ एषएवविधिदृष्टः पावैतीयेद्विजोत्तमैः॥ एतत्प्रतिग्रहेत
 त्रैवोक्तं। गृहीतायांनुतस्यावैपुनः संस्कारमर्हति॥ शय्यादानफलंभविष्ये॥ स्वर्गपुरंदरपु
 रस्यैपुत्रालयेतया। सुखेवसत्यसोजनः शय्यादानप्रभावतः। अभूतसंपुत्रंयावत्त्रिषुसा
 नकवज्जितइति॥   ॥अथोदकुंभः॥   हेमाद्रौस्मृतिसमुच्चये। एकादशा
 हात्प्रभृतिघटस्तोपान्नसंयुतः। दिनेदिनेप्रदातव्योयावत्सवत्सरसुते। लौगाक्षिः॥ यस्यसव
 त्सरंद्वौकसपिडीकरणंभवेत्। मासिकंचोदकुंभचदपेतस्यापिवत्सरः॥ उत्रार्हं॥ तस्या
 प्यन्नसोदकुंभंदद्यात्सवत्सररहिजेइति याज्ञवल्क्यपाठः॥ सपिंडनापकर्षस्यापकर्षप्राप्तेर्वा
 धकमिदमितिश्रुलपाणिः॥ तन्न॥ प्रकृतिविकाराभवेनतदेतस्यायाविषयत्वात्॥ मात्स्ये॥
 यावदद्वयवयोदद्यादुदकुंभंविमत्सरः। प्रेतयान्नसमायुक्तसोश्वमेधफलंलभेत्॥ केचित्रयो
 दद्याद्दमारभ्याहस्तनिर्मलं॥ अत्रदेवयाज्ञिकः॥ सपिंडनापकर्षसावत्सरः॥ यावदुदकुंभ
 मर्वागेवादद्यान्नोर्ध्वं। प्रेतलोकगतस्यान्नसोदकुंभंप्रयच्छतेति। गोविदराजश्रुतविष्णुः।
 अन्नंचैवस्वशक्त्यानुसंख्यां कृत्वादिकावधि। दानंयंत्राह्यगेस्तदघटादौ। निष्कयन्तुवा। अ
 पिआह्वप्रातेर्देत्रैरुदकुंभंविनागरः। दरिद्रादुःखिनस्तातश्चमतिचभवारोवे। नेनापकृत्य
 दानंयंत्रेतस्याप्युदकुंभकामिति। गोभिलभाष्येस्तादात्र। सपिंडनाप्रागेवतस्यविधानादू
 निषेधादित्याह॥ तन्न॥ उदकुंभेयावैराविधानानुपयत्नेरेवंव्याख्यायामानाभावाच्चिताह
 रादिविरोधाच्च। वचनेयदिसमूलतदावृद्धापकर्षेविधनेः। प्रेतआह्वानिसर्वाणिसपिडीक
 रणंतथेतिहेमाद्रौशंखापनोक्तः। तस्याप्यन्नसोदकुंभमिति। याज्ञवल्क्यविरोधाच्च॥ मद
 नरत्नेगीतमः॥ अदेवंप्रावेणआहसोदकुंभमधर्मकं। कुर्यात्त्यादिकान्प्रादानसंकल्प
 विधिनात्तह। अथर्मकंजस्यचर्यादिनिपमहीनं। एतन्मासिकवदेकोद्विष्टपावैरांवाकार्यं॥
 अपरैकस्तु॥ सपिडीकरणेवृत्तेपृथक्कनोपपद्यते। पृथक्कनकनेपत्रायुनः कायोसपिंडतेति
 लघुहारीतोक्ता। त्रिषु। तस्याप्यन्नसोदकुंभंदेयं सवत्सररहिजेइति याज्ञवल्कीयेतस्येत्येकत्वोक्तं
 सपिंडनात्तरमप्येकोद्विष्टमेवेत्याह। अत्रपिंडदानं कृताकृतं। अहरहरत्नसमैब्राह्मणापोद
 कुंभंवा। दद्यात्पिंडमप्येकेनिष्टरांभीतिहेमाद्रौपारस्करेके॥ आह्वशक्तौपिंडमात्रमितिगोडा
 ॥ तन्न॥ अपिशब्दवाधायुक्तेः। हारीतः॥ मृतेपितरिवैपुत्रःपिंडमदं समाचरेत्। अन्नं कुंभ
 चविभामप्रेतनिर्देशधर्मतः। प्रेतशब्दोच्चारणेनेतिहलायुधः॥ पदा॥ प्रेतस्यनिर्देशोयत्र
 तदेकोद्विष्टजद्धर्मतइत्यर्थः। अत्राशौचातदिनाद्यावदद्वीतवत्सरंपूत्रैः शौचनाधिकारिवि

शंषणः। तेन मृतिदिनमारभ्ये तत्कार्यमिति केचित्। तन्न ॥ हेमादिधृतववो विरोधात्। मध्ये आरौ
चादिनावाभेतु लोप एव दर्शयत्। तथा प्रथमादे दीपंशनमुक्तं देवजानीये गारुडे ॥ मयहं दीप
को देयो मागैतु विषमे नरः। यावत्संवत्सरं नापि भेतस्य सुखलिप्सया। आश्रुत्वोदश्रुत्वं दीपं दे
यं गारे हि जालये। कुर्वाद्याम्यसुखं विप्रैश्च त्रिःसकल्पसुस्थिते ॥

॥ तानि च कृत्वा स्वसिद्धिं न कर्ष्यां तथा च गोभिललौगा स्त्री ॥ आह्वानिषोऽशा
दत्त्वा नैव कुर्यात्तपिऽनं। आह्वानिषोऽशापाद्य विदधीत्सपिऽनं ॥ तानित्वाहजातकल्पैः
द्वादशप्रतिमासा निःश्रायघारणासिकेतथा। त्रैपक्षिकादिके चेति आह्वान्येतानिषोऽशाः
घारणासिकादिकशब्दाः अनमासिको नषष्टोनादिकपरः ॥ हेमाद्रौ तु सर्षिडीकरणं चैव र
त्येतच्छ्राद्धषोऽशमित्युक्ताद्देपाठः। तदा आघमूनमासिकं द्वादशाहे। घारणासिकं अत
थोनादिकरत्यर्थः। कात्यायनस्त्वन्यथाह ॥ द्वादशप्रतिमासा निःश्रायघारणासिकेतथा।
सर्षिडीकरणं चैव रत्येतच्छ्राद्धषोऽशः। एकाहे न तु घारणासायदास्युरपिवात्रिभिः। न्यूनः
संवत्सरश्चैव स्यातां घारणासिकेतदा। द्विवचनाद्नषष्टोनादिके रत्यथमाह। १४थी वंदः। आ
सस्त्वन्यथाह ॥ द्वादशाहे त्रिपक्षे च घारणासेमासिकादिके। आह्वानिषोऽथोतानि संस्पृता
निमज्जेषुभिः। द्वादशाहपदमूनमासिकपरमं ॥ जस्य द्वादशाहे ऋक्ते रितिकालादशीः ॥ म
दनरत्ने ब्राह्मेत्यन्योक्तं ॥ नृणां तु ऋक्ते द्वात्रिंशोऽशः सर्वदा। चतुर्थे पंचमे चैव नवमे
कादशेतथा। ततो द्वादशमिमीसेः आह्वानिषोऽशसंख्ययेति। चतुर्थ्यादीनि दिनानि। अविष्ये
त्वन्योक्तं ॥ अस्थिसंघपन आह्वानिषोऽशसिका नितु। रिक्तयोश्च तथा तिष्यारिनि-मूनष
ष्टोनादिकपरमिति हेमादिः। अत्र देशकुलशाखाभेदाद्यवस्थिति सर्वनिबंधाः ॥ गालवः
अनघारणासिकं षष्ठमासे वाप्यूनमासिकं। त्रैपक्षिकं त्रिपक्षस्याद्नादं द्वादशेतथा। अत
मासिके तु गोभिलः ॥ मरणाद्द्वादशाहे स्यान्मास्यने वीनमासिकं ॥ मदनरत्ने कालादशं च श्लो
कगौतमः ॥ एकद्वित्रिदिने रूते त्रिभागे नोन एव च आह्वान्यनादिकादीनि कुर्यादित्याह गौ
तमः ॥ त्रिपानि वंशकतुलु ॥ सार्द्धं एकादशमासे सार्द्धं वैपंचमे तथा ॥ अनादमूनघारणा
संभवेतां आह्वानकर्मणीत्युक्तं। तत्र मूलचित्य ॥ अनेषु वर्षान्याहमरीचिः ॥ द्विपक्षरे वने द
सुसिनीवाल्यां भृगोर्दिने। चतुर्दश्यां च नो नानि कृत्तिकासु त्रिपक्षरे। ज्योतिषा। त्रिपक्षरे
त्रिषिंशं प्रभौ मे अरविभिः सह। तदा त्रिपक्षरे योगो गहो योगो द्विपक्षरे ॥ गालवः ॥ त्रिभि
र्वादि वसे हते त्वेकेन दिनयेन वा। आधादिषु च मासेषु कुर्याद्नादिकादिकं। एकन्यूनपक्ष
पंचम्यामृतस्य तृतीया त्रिभिर्नूने प्रतिपदि। अने द्वितीयाया मिति केचित्। माधवलु ॥ घा
रणासिकादिके आह्वे स्यातां प्रवृष्टे रवते। मासिकानि स्वकीये तु दिवसे द्वादशे पिबेति ॥ ये
रीनसिवाक्ये अनघारणासिकमूनादिकं च मृताहे रवेषुः कार्यमित्यर्थमाह रवेषु मृताहा
दित्यर्थः ॥ आसिकानि स्वकीये तु दिवसेऽस्युक्तैः १२ मवषुक्तं। मदनरत्ने विषयात्तवत्व्यः ॥
मृताहनिनुक्तं त्वं प्रतिमासं तु वत्सरं प्रति संवत्सरं चैव माघमेकादशे हनि। अत्राघमासि

॥ मासादिकं चेत्कादशेह नीतिनिर्णयाभूतादयः ॥ ब्राह्मणभोजयेदाथे होतश्चमन्स्त्वं पचाधुन
 चभोजयेद्विप्रद्विरावृत्तिर्भवेदिति ॥ गोभिलीयचतस्रिष्यमाहः ॥ अन्पेत् मासपश्चात्त्रिष्यसुदे
 रत्यादिविरोधादादिकं ॥ वर्षान्तेषु मासिकं नुमासादौ ॥ द्विरावृत्तिस्तु एकादशादिकाद्यमासि
 कपरा ॥ देव्याशिकोप्येवमाह ॥ लोकाश्चिरपि ॥ मासादौ मासिकं कार्यमादिकं वत्सरगेत् ॥
 आश्रमकादशे कार्यमधिके त्वधिकं भवेत् ॥ दीपिकायात् ॥ आश्रमरुद्रमितेकै समितदिनेवास्या
 दित्युक्ते ॥ गोजह्नुमृतनिश्चयधिके एकदिनाधिके मासे संवत्सरपदंगोरा ॥ पूर्णदेइति र्षपद
 समाप्तपत्त्वमिति ॥ श्रुतपाणिः ॥ तेनहितोपमासादावाद्यमासिकादीनि ॥ जन्मोत्पत्तौ नो ॥ अ
 शक्तौ तु हारीतः ॥ मुख्यश्राद्धमासिमासि अत्रपयोप्रावृत्तं प्रति ॥ द्वादशाहेनवाभोज्याएकाहेद्वाद
 शापिवा ॥ अत्रो प्रतिहेइत्यर्थः ॥ यदापि तु मरणान् ॥ त्रयोविंशतितमेदिनेदशौ वृद्धिर्वास्यात्
 तदाद्वादशदिनेषु द्वादशमासिकानिकार्योणीत्यर्थः ॥ त्रैपक्षिकं त्रिपक्षेतीति श्रुताहेकार्यं
 त्रैपक्षिकं भवेद्दत्ते त्रिपक्षे तदनंतरमिति भविष्योक्तेरिति मदनरत्न उक्ते ॥ अथैव चंद्रकालादश
 निर्णयाभूतादयस्तु अनाश्रयेषु मासेषु विषमाहे समेषु वा ॥ त्रैपक्षिकं त्रिपक्षे स्यात्प्रताहलि
 तारणित्वितिकास्त्रीजिनिसूत्रेः पूर्ववृत्ते प्रवृत्ते ॥ इत्यर्थमाहः ॥ नूतनरत्नशब्दविरोधात्त्रैपक्षि
 कद्वितीयमासिकयोः संकरपत्तरेव व्याख्यायामानाभावाच्चोपस्थाः ॥ त्रिपक्षसपिंडनेत्वेव
 शब्दाभावादधिकरणत्वमेव ज्ञेयं ॥ यत्तु क्रियानिवंधे गारुडे ॥ त्रैपक्षिकं त्रिपक्षे नु प्रवृत्ते वि
 षमदिने ॥ मासिकान्यपि चोनानि अथाविंशतितमेदिने इति ॥ जन्निर्मूलं सृत्निरत्नावय्यां ॥ द्वा
 दशाहेपदाकुपीतपितः पुत्रः सपिंडनं ॥ एकादशे त्रिकुर्वीतभेत् ॥ अर्धानि चोऽशः ॥ पेशीन
 शिः ॥ सपिंडीकरणदूर्ध्वं यदा कुपीतदा पुनः ॥ अथर्वयोपथा कुपीत त आकुपीत्सनापि ॥ म
 दनरत्नेकान्यापनः ॥ आहुमग्निपतः कार्यदाहादेकादशहनि ॥ अवाशानुभक्तुर्वानुनाना
 हनिसर्वदा ॥ ध्रुवागि त्रैपक्षिकादूर्ध्वानि ॥ क्रियानिवंधे गारुडे ॥ त्रिपक्षान्त्वंतः साग्नेभेनेसं
 स्कारवासे उर्ध्वं भृति द्विनेः नग्नेः सर्वाण्येवमृताहतः ॥ एतानि च पदा सपिंडनात्पूर्वैरुपगम
 लुपीतदाशेषकालकृत्वेतं त्रैत्यादेकः पाक इति केचित् ॥ पाकभेद इति भट्टवरणः ॥
 अत्रकेचित्साहादिकालदेवने क्यंतं त्रैत्यादिकालातिक्रमापत्तौ दशाहेयसर्वाणि
 तक्षेपरा समापयेत् ॥ ज्ञान्येवतुपनः कुपीतभेत्तशब्दन्कारयेत् ॥ रतिकान्यापनोक्तेर्नैक
 आदृश्यकुर्यात्समानेः ॥ हनिकृत्रविदि ॥ न्यस्यदेवने क्यपस्त्वेष्यतत्संज्ञान् ॥ अहिकृत्ता
 तुपनः ॥ आहुतकारपदिनिजावात्युक्तेः ॥ षोडशसंख्यायाश्चाजपयेत् ॥ आजापनयाग
 सप्तदशत्ववसान्नाय्ययागद्वित्ववच्चरशपातसक्रानि आहुतं युगपदं दृशानि युगपत्त
 रथमासिकाद्यनादिकानि षुषोऽशश्राद्धेषु क्षणः क्रियतामित्येवंप्रयोगेकोविप्रः
 पिंडोद्ये अति ॥ विरुद्धविधिध्वंसेप्येवा ॥ तन्मदं ॥ द्वादशाहेनवाभोज्याएकाहेद्वादशा
 पिवनिहेत्प्रोदोहरीतवचिविरोधान् ॥ तेनविप्रभेदात्पिंडार्थाद्यपि यिन्दमिति सिद्धं ॥

शेषाणां तेन प्रतिदिनमारभ्येत्तत्कर्मभित्तिकेचित् ॥ तन् ॥ हेमाद्रिश्चतवोविरोधान् ॥ मध्ये आशौ
 चादिनावाभेत्तुलोपएवदोर्शवत् ॥ नयाप्रथमालेदीपदानमुक्तदेवजानीयेगारुडे ॥ प्रथमं दीप
 कोदयोमार्गेतुविषमेनरः ॥ यावत्संवत्सरं वापिपेतं सुखलिस्रया ॥ प्राञ्जलोदप्रमुखदीपदे
 वगारुद्विजालये ॥ कुशोद्याम्पुत्रुवपित्रैश्च ॥ सिकल्पसृष्टित् ॥ ॥ अथमासिका
 नि ॥

॥ जानिवृत्तैवसपिंडनं कर्म ॥ तथाचगोभिल्लौगा स्त्री ॥ आहानिषोडशा
 रत्नानैवकुयोत्सपिंडन ॥ आहानिषोडशयाद्यविदधीतसपिंडन ॥ तानित्वाहजातकल्प्यः
 हीदशप्रतिमास्थानिआधषारण्मासिकेतया ॥ त्रैपक्षिकादिकेचेनिआहान्येतानिषोडशा ॥ आ
 धषारण्मासिकादिकशब्दाः अनमासिकोनषष्टौनादिकपरः ॥ हेमाद्रौतुसपिंडीकरणं चैव
 त्येतच्छ्राद्धेषोडशमित्युत्तराद्देपाठः ॥ तदाआधमूनमासिकंद्वादशाहे ॥ वारमासिकंअनष
 ष्टौनादिकेत्यर्थः ॥ कात्यायनस्त्वन्यथाह ॥ द्वादशप्रतिमास्थानिआधषारण्मासिकेतया ॥
 सपिंडीकरणं चैवत्येतच्छ्राद्धेषोडशाः ॥ एकाहेनतुषारण्मासापदास्युरपिवात्रिभिः ॥ न्यूनः
 संवत्सरश्चैवसातोषारण्मासिकेतदा ॥ द्विवचनाद्नषष्टौनादिकेत्यर्थमाह ॥ पृथ्वीवेदः ॥ व्या
 सस्त्वन्यथाह ॥ द्वादशाहेत्रिपक्षेचषारण्मासेमासिकादिके ॥ आहानिषोडशैतानिसंस्तुता
 निमन्त्रिभिः ॥ द्वादशाहपदमूनमासिकपरम् ॥ तस्यद्वादशाहेषुक्तेरितिकालादर्शः ॥ मद
 नरत्नेब्राह्मत्वम्यथोक्तं ॥ नराणामुक्तदेहानाआहः षोडशसर्वदा ॥ चतुर्थैपचमैवेवनवमे
 कादेशतथा ॥ ततोद्वादशभिर्मासेः आहद्वादशासंख्ययेति ॥ चतुर्थ्यादीनिदिनानि ॥ भविष्य
 ज्वन्यथोक्तं ॥ अस्थिसंचयनं आहत्रिपक्षेमासिकानितु ॥ रिक्तयोश्चतयानिय्योरिति नूनष
 ष्टौनादिकपरमितिहेमाद्रिः ॥ अत्रदेशकुलशाखाभेदाद्भवत्येति सर्वे निबंधाः ॥ गालवः
 अनषारण्मासिकेषुमासेवाप्यूनमासिके ॥ त्रैपक्षिकंत्रिपक्षस्याद्वादशादेशतथा ॥ अन
 मासिकेतुगोभिलः ॥ मरणाद्द्वादशाहेस्यान्मास्यनेवोनमासिकं ॥ मदनरत्नेकालादर्शं चथो
 क्तगतम् ॥ एकद्वित्रिदिनेरुनेत्रिभागैतेनएवच आहान्यूनादिकादीनिक्रमोदिन्याहो
 तम् ॥ क्रिमानिवंधेकगुत्तु ॥ सार्द्धेएकादेशमासेसार्द्धेवैपचमेतथा ॥ अनादमूनषारण्मा
 संभवेतांआहकर्मणोत्तु ॥ तत्रमूलचित्यं ॥ अनेषवर्षान्माहमरीचिः ॥ द्विपक्षरेचनंदा
 सुसिनीवाल्याभृगोर्दिने ॥ चतुर्दश्याचनोनानिकृत्तिकासुत्रिपक्षे ॥ ज्योतिषे ॥ त्रिषाहसं
 त्रिभिर्मासैर्मासेन्यरविभिः सह ॥ तदात्रिपक्षेरेयोगोहोयोगेद्विपक्षरः ॥ गालवः ॥ त्रिभि
 र्वादिवसेरुतेत्वेकेनद्विनयेनवा ॥ आधादिषुचमासेषुकयोद्नादिकादिकं ॥ एकन्यूनपर
 पंचम्यामृतस्यतृतीया त्रिभिर्नूनेप्रतिपदि ॥ ह्यनेद्वितीयायामिति केचित् ॥ माधवस्तु ॥ मा
 रण्मासिकादिकेआहेस्यातोर्ष्वधरेवते ॥ मासिकानिस्वकीयेतुदिवसेद्वादशेषिवेति ॥ ये
 गीनसिवाकेअनषारण्मासिकमूनादिकंचमृताहेर्ष्वधुः कार्यमित्यर्थमाह ॥ र्वेषुमृताह
 दित्यर्थः ॥ आसिकानिस्वकीयेतुदिवसेदस्युक्तेः ॥ इदमेवउक्तं ॥ मदनरत्नेप्येवंपातवत्त्वयः ॥
 मृताहनिनुकल्लेव्यमतिमासेतुवत्सरं प्रति संवत्सरं चैवमाघमेकादेशोहनि ॥ अथाघमासि

हंनिर्वर्त्य पूर्वदर्शोद्यथाविधि ॥ प्रकृष्यैताग्निमान् विप्रोमातापित्रोः सपिंडतां ॥ आशौचानुपप्रथ
दर्शयोर्मध्ये कस्मिंश्चिद्दहीत्यर्थः ॥ पित्रादीनां सपत्नीकानां देवतात्वे मानुरपि ॥ तत्रानुपवेशान्म
नुरपि प्राकृदर्शान् सपिंडनयुक्तमित्यपरकैः ॥ एवं पितृमहादेरपि सपिंडनं प्राकृदर्शान्कार्यं ॥ तेन
नापावेणायोगात् ॥ द्वादशाहे वा कार्यं ॥ साम्निकस्तु पदाकृतौ प्रेतश्चान्निमान् भवेत् ॥ द्वादशा
भवेत्कार्यं सपिंडीकरणं तु तेरिति गोभिलोक्तेः ॥ साग्नेः प्रेतस्य तु त्रिपक्षे प्रेतश्च दहिनाग्निः स्यात्
कर्त्तव्यं नग्निपदा भवेत् ॥ सपिंडीकरणं तस्य कुर्यात्पक्षे न नीपके रतिमुमतक्तेः ॥ साग्नेः मदनरत्ने
लघुहारीतो पित्र्यवग्नस्तु पदावीर भवेत्कुर्यात्तदा रसी ॥ प्रेतश्च दग्निमास्तस्या त्रिपक्षे वै सपिंडन
हयोः साम्निकत्वे द्वादशाह एवा साम्निकस्तु पदाकृतौ प्रेतो वाप्यग्निमान् भवेत् ॥ द्वादशाहे तद
कार्यं सपिंडीकरणं पितुरिति तेनैवोक्तेः ॥ ह्योरनग्नित्वेन भविष्ये ॥ सपिंडीकरणं कुर्यात्पुत्रपुत्रमा
स्त्वनग्निमान् ॥ अनाहिताग्नेः प्रेतस्य पूरो द्वे भरनर्षभ ॥ द्वादशे हनिष्यमाणे त्रिपक्षे वा त्रिमासि
एकादशे विवामासिमंगलस्याप्युपस्थितौ ॥ कात्यायनगोभिलौ ॥ यदहवो वृद्धिरपद्यते ॥ तच्च वृ
दिने एवेति वाचस्पतिः ॥ तत्र प्रातरे वृद्धिनिमित्तकमिति ॥ नियमान् सपिंडनस्य चापराह्णकालीनत्वेन
पूर्वत्ववाधापत्तेः ॥ वृद्धिदिने तत्पूर्वदिने चेति श्रीदत्तः ॥ स्मार्त्तगोऽस्तु वृद्धिपूर्ववर्षात्पश्चराः सपि
डस्य प्रेतत्वनाशे सह कारीतेन परेद्यद्विद्वाहृष्यभावे पितृत्वे व्यनानिश्चपसहितमेव कालान्तरं कि
पमारा वृद्धिपूर्वशरा सह क्रतुं प्रेतत्वनाशकमित्याह ॥ तत्र अकाले कल्पस्य फलाजनकत्वात् ॥ ए
ननिमित्तनिश्चयवत् एवाधिकाराद्दृष्यभावे पितृत्वेति रिमिश्रोक्तिः परात् ॥ वृद्धिपूर्वदिनस्य
वर्षान्तस्य च कालागत्वेन निमित्तत्वाभावात् ॥ तेन पुनः कार्यमित्यन्ये ॥ मदनरत्ने एव स्युः ॥ निरग्नि
कः सपिंडत्वं पितृमातृश्रद्धमतेः ॥ पूरो संवत्सरे कुर्याद्दृष्ट्वीपदह भवेत् ॥ चतुर्विंशतिमते ॥
सपिंडीकरणं चादेसं पूरोऽप्युदये पितृ ॥ द्वादशाहे नुकेषां चिन्मृतं वैकादशे तथा पृथ्वीचंद्रोदये
वैवापनः ॥ ॥ अथ सपिंडीकरणम् ॥ त्रिपक्षे वा तृतीये वा मासि
पृथुवैकादशे वा द्वादशे हे वैकादशाहे वेति ॥ एतत्प्रक्रमे दिव्युः ॥ मासिकार्थं द्वादशाहं श्राद्धं
रूत्वात् त्रयोदशे दिवा कुर्यात्पुनर्वज्रे हि श्राद्धं द्वादशे हि संवत्सराभ्यन्तरे पृथुधिमासो भवेत्तदा
मासिकार्थं दिनमेकं वर्धयेदिति आशौचोत्तरं द्वादशसहस्रः सुमासिकानि तेद्ये वाद्यद्वादशादि
नेद्युनमासिकादीनि कृत्वा त्रयोदशे हि सपिंडनं कुर्यात् ॥ अधिमासे तु चतुर्दशे हि कुर्यात् ॥ पू
त्रे त्रयोदशे द्वादशे हीत्यस्य मासिकान्यदिनपरत्वादिनि पृथ्वीचंद्रः ॥ पैडीनसिः संवत्सरोत्सर्ज
नेन वसेमासीत्येके अत्र साग्नेरतवोक्तैः कालाभावे त्रिपक्षादिसंवत्सरात्ता अमुकस्याज्ञेयाः कल्प
तरुस्त्वने वृद्धिनिश्चय एव सर्वेषु पक्षेषु प्रकारइत्याह ॥ जन्ना ॥ यदहवैति स्तान् अश्रुने पृथुपि वृद्धिनि
मित्तोपकर्षो निरग्नेरवोक्तस्तथापि माग्नावपि ज्ञेयः ॥ उक्तकालासंभवे वृषीनादिगौराकालव
द्वेदरपि प्राप्तेः बक्ष्यमाणो भिलवचनात् ॥ अघातपापरागं भवेत्पुत्रस्य चित्तिदोषश्चुम्बिशे
षाच्चा अपराकैः पृथ्वीचंद्रादिसरसोप्येवा अत्र वृद्धिपदं चोपनपनुविवाहमात्रपरं ॥ सीमतादौ
तु वृद्धिश्चाहलोपयेत्याचार्यचंद्रामतिः पुसवनाद्यन्मप्राज्ञानेधावश्यकेषु पक्षे इति ॥ अ

एतानि द्वादशाहादौ सपिंडानां पूर्वकृतान्यपि वृद्धि विना पकर्षे पुनः सकाले कर्षणी ॥ यस्य संवत्सरा
द्वौ कसपिंडीकरणकृतम् मासिकचोदकं भवेत्ततस्तस्यापि वत्सरमिति मदनरत्ने त्वगिरसोक्ते
न चेदमासिकानाना पकर्षे विधत्ते ॥ कित्तु सपिंडनार्थं स्वकालानुष्ठानमेवेति वाच्यं प्राहानि
षोडशगतत्वात् न तु कुर्यात्सपिंडतामिति विरोधान् ॥ यस्य संवत्सराद्वौ ग्विहितानुसपिंडता ॥ वि
धिवत्तानि कुर्वीत पुनः प्राहानिषोडशेति माधवीये गोभिलोक्तेः ॥ अर्वाकसंवत्सराद्यस्य सपि
डीकरणकृतम् ॥ षोडशानां द्विरवृत्तिकुर्यादित्याह गौतम इति तत्रैव सपिंडतागोभिलोक्तेः ॥ षोड
शत्वं चैकादशाहसपिंडनपक्षे ॥ तत्रायमासिकस्य कालसत्वात् ॥ अन्यपक्षेषु यथासंभवे ज्ञेय
॥ यत्तद्दीपिकायां ॥ अनुमासिकानि न चरेत्तान्येव सापिंडनः ॥ अतः पश्चाद्द्वादशाह्युक्तेरुनाना
नपुनः कृतिरित्युक्तं न देतद्विरोधाच्चिन्त्यं ॥ यत्तु गौडः ॥ सपिंडीकरणानुष्ठेयावेतन्नि यावुपै
रिति शातातपोक्तेर्मासिकानामेतत्त्वविमोक्षार्थत्वात् सपिंडनापकर्षे न दत्तन्यापेनतेषाम
प्यपकर्षां मासिकानानश्नः कृतिः ॥ यत्तु मासिकचोदकं भवेत्तिसौगाक्ष्यादि वचनं तन्निर्मूलं ॥
समूलत्वेपि दाशपुत्रेत्याहः ॥ ते उक्तवक्ष्यमाणवचोनिबंधविरोधान् मरुत्वात्स्युपस्थां ॥ यत्तु मिता
क्षरा मासपिंडनार्थं स्वकाले एव कर्षणी ॥ अपकर्षस्त्वनु कल्प इत्युक्तम् ॥ तदपि सर्वविरोधा
च्चिन्त्यं ॥ तेन वृद्धि विना पकर्षे पुनः कृतिः ॥ अर्वाकसंवत्सराद्यस्य सपिंडीकरणभवेत् ॥ प्रेतत्वमिदं
स्यापि ज्ञेयं संवत्सरं च पे सन्निपुणानां ॥ वृद्धिनिमित्तापकर्षे त्वस्येव तन्निरुत्तिः ॥ अन्यथा वृद्ध
संभवादिनिर्मूलयाणि ॥ काष्ठीजिनिः सपिंडीकरणद्वौ गपकृष्यकृतान्यपि ॥ पुनरप्यपकृ
ष्यते च द्युत्तरनिबंधनात् ॥ निबंधं चाह कात्यायनः ॥ निर्वर्त्य वृद्धिं तत्रैतन्मासिकानि न तत्रयेत् ॥
अयातयाममरणं भवेत्पुनरस्यत्विनि ॥ द्विरनुष्ठानं चोत्तरषामेव न सर्वेषां स्वकालकृतानां ॥
नदाह माधवीये काष्ठीजिनिः ॥ अर्वागव्याघ्रपत्रसपिंडीकरणकृतं ॥ तदर्थं मासिकानां स्या
द्यथा कालमनुष्ठितिः ॥ हेमाद्रौ शाखापनः ॥ प्रेतप्राहानिश्चानि सपिंडीकरणतथा ॥ अ
पकृष्यापि कुर्वीत कर्तव्यं गौरीसुखं द्विजः ॥ वृद्धि विनापकर्षे दोषमाशोशनाः ॥ वृद्धिश्चाद्विही
नस्तु प्रेतप्राहानियश्चरत् ॥ सप्राहानि रके घोरे पितृभिः सह मज्जतीनि ॥ आधनेपकर्षमाह
हेमाद्रुशुशनाः ॥ पितुः सपिंडीकरणवार्धिके श्रुतिवासे ॥ आधानाद्युपसंभ्रावेतत्प्रागपि व
त्सरात् ॥ विशेषस्तु उक्तो विवाहनिर्णये क एव ॥ नवप्राहमासिकं च युद्धं दत्तरितं भवेत् ॥ न
तदत्तरसांतं आदनुष्ठेयं प्रचक्षते ॥ गारुडेपि ॥ आपदाद्युक्तं तत्र कुर्यादर्थं श्रुतेरहि ॥ ०
॥ ॥ अथ सपिंडीकरणं ॥ माधवीये हारतः ॥ यात्पूर्वं ममावास्या
भूता हादृशमी भवेत् ॥ सपिंडीकरणं तस्यां कुर्यादेव सुतो ज्निमान् ॥ शृतां हादृशं दशमी एकाद
शीत्यर्थः ॥ सपिंडीकरणं कुर्यात् पूर्वदशै निमान् सुतः ॥ परतो दशरात्रस्य श्रमे त्वदेतत्पेतेरे
इति काष्ठीजिनि स्मृतः ॥ आहिताग्नेत्वेन विनाश्रोतपिंडपितृयज्ञासिद्धेः ॥ नदाह गालवः ॥ स
पिंडीकरणत्वेनेपेत्कंपदमास्थिते ॥ आहिताग्नेः सिनीवाल्यापितृयज्ञः प्रवर्तते ॥ मदनरत्ने
प्रजापतिः ॥ नासपिंशान्निमान् पुत्रः पितृमत्तं समाचरेत् ॥ अपरार्कं कात्यायनः ॥ एकादशा

हनिर्वर्तयैश्वर्यं यथाविधि ॥ प्रकृर्वीताग्निमान् विप्रो मातापित्रोः सपिंडता ॥ आशौचानप्रथम
 दर्शयो मध्ये कस्मिंश्चिद्दहीत्यर्थः ॥ पित्रादीनां सपत्नीकानां देवतात्वे मातुरपि ॥ तत्रानुप्रवेशात्
 नाशौचं यथाविधि ॥ हादशाहे वाकार्यं ॥ साग्निकस्तूपदाकृत्तौ प्रेतश्चानग्निमान् भवेत् ॥ हादशाहे
 भवेत्कार्यं सपिंडीकरणं सुनैरिति गोभिलोक्तेः ॥ साग्नेः प्रेतस्य त्रिपक्षे प्रेतश्च दाहिताग्निः स्यात्
 कृत्तौ नग्निर्देवा भवेत् ॥ सपिंडीकरणं तस्य कुर्यात्पक्षे नृनीपक्षे रतिमुत्तं कृतेः ॥ साग्नेः मदनरत्ने
 लघुहारीतापि अत्र न्निस्तूपदावीरभवेत्कुर्यात्तदाशुही ॥ प्रेतश्चेदग्निमास्तु स्यात्त्रिपक्षे वै सपिंडन
 हयोः साग्निकत्वे हादशाहे वा साग्निकस्तूपदाकृत्तौ प्रेतो वाप्यग्निमान् भवेत् ॥ हादशाहे नदा
 कार्यं सपिंडीकरणं पितृरिति तेनैवोक्तेः ॥ द्वयोरनग्नित्वेन भविष्ये ॥ सपिंडीकरणं कुर्यात्पञ्चमान
 स्त्वनग्निमान् ॥ अनाहिताग्नेः प्रेतस्य पूर्णो हेमरनर्षेभ ॥ हादशो हनिष्यन्मासे त्रिपक्षे वा त्रिमासि व
 रकादशे पितृमासि मंगलस्याप्युपस्थितौ ॥ कात्यायनगोभिलौ ॥ मदहर्वा वृद्धिरपद्यते ॥ तत्र वृद्धि
 दिने एवेति वाचस्पतिः ॥ तत्र प्रातरे वृद्धिनिमित्तकमिति ॥ निपमास्तपिंडनस्य चापराह काली नत्वे न
 पूर्वत्ववाथापत्तेः ॥ वृद्धिदिने तत्पूर्वदिने वेति श्रीदत्तः ॥ स्मार्त्तगोडस्तु वृद्धिपूर्ववर्षात्पक्षेः सपि
 ङ् उपप्रेतत्वनाशे सहकारितेन परेद्य ॥ विद्वाहृद्यभावे पितृकृत्तं व्यतानिश्चपसहितमेव कालान्तरकि
 यमाण वृद्धिपूर्वक्षरा सहकृत्तं प्रेतत्वनाशकमित्याह ॥ तत्र अकाले कृत्यस्य फलान्नजनकत्वात् ॥ एते
 ननिमित्तनिश्चयवत् एवाधिकाराहृद्यभावे पितृक्षतिरिति मिश्रोक्तिः परात् ॥ वृद्धिपूर्वदिनस्य
 वर्षीतस्य च कालागत्वेन निमित्तत्वाभावात् ॥ तेन पुनः कार्यमित्यन्ये ॥ मदनरत्ने एव स्यः ॥ निरग्नि
 कः सपिंडत्वपितृमीतु अश्वमेतः ॥ पूर्णो संवत्सरे कुर्यात् वृद्धिर्वा यदह भवेत् ॥ चतुर्विंशतिमते ॥
 सपिंडीकरणं चादेसं पूर्णो भुदये पिडा ॥ हादशाहे नुकेषा विन्मते चैकादशे तथा पृथ्वी चंद्रोदये
 कैशायनः ॥
 ॥ अथ सपिंडीकरणम् ॥ त्रिपक्षे वा नृनीये वा मासि
 पक्षे चैकादशे वा हादशाहे वै कादशाहे वेति ॥ एतन्नकमे विष्णुः ॥ मासिकार्थं हादशाहे श्राद्धं
 कृत्वा त्र्योदशे दिवा कुर्यात्पञ्चवज्रे हि श्राद्धात् हादशाहे संवत्सराभ्यन्तरे यद्यपि मासो भवेत्तदा
 मासिकार्थं दिनमेकं वक्ष्येति आशौचोत्तरं हादशास्वहः सुमासिकानि ते यथा वक्ष्ये हादशादि
 ने पुन मासिकादीनि ज्ञात्वा त्रयोदशे दि सपिंडनं कुर्यात् ॥ अग्निमासे तु चतुर्दशे दि कुर्यात् ॥ श्र
 द्दे त्रयोदशे हादशे नृनीत्यस्य मासिकोत्पदिनपरत्वादिनि पृथ्वी चंद्रः ॥ पैथीनसिः संवत्सरोत्तं सज्जं
 नेन वमे मासोत्पेके अत्र साग्नेरनवौक्तः कालाभावे त्रिपक्षादिसंवत्सरांतं अनुकल्पात्तयाः ॥ कल्प
 तरत्स्त्वेन वृद्धिनिश्चय एव सर्वेषु प्रकारं इत्याह ॥ जन्म ॥ यदहर्वेति स्थाने अश्रुते यद्यपि वृद्धिनि
 मित्तोपकषो निरर्त्ते रेवोक्तं तथापि माग्नाविज्ञेयः ॥ उक्तकाला संभवे वर्षीतादिगोरकालव
 द्द्वरपिमात्रेः बक्ष्यमाणो भिलवचनात् ॥ अभाते पापरां न भवेत्पुनरस्य न्विति दोषश्रुत्य विशेष
 याच्चा अपराके पृथ्वी चंद्रादित्स्वरसोप्येवं ॥ अत्र वृद्धिपदं चंद्रोपपन्नं विवाहमात्रपरं ॥ सोमतादो
 तृद्धिश्चाह लो प्रवेत्याचार्य चंद्रापरिः पुंसवनाद्यन्माशनांतेषावश्यकेषु कषैरिति ॥ आ

॥ इति नैकः रत्निसागरेपि ॥ बहस्यतिः । प्रत्यवायो भवेद्यस्मिन्नकृतेष्टदिकर्मणि तद्विहिततयात्तत्र
 पिनां कृपां सपिंडनं । गभीरानस्य मुक्त्वा तरेपि संभवात् । अत्र यथाप्राह परमं वर्गधमात्वं च मे
 पुनः । इति देवनेन भयमाद्यभेद्युननिषेधाच्च । नतत्रापकभे इति प्राह कौमुद्यादयः । तत्र नृत्स्य
 नातुये भागो मिति निषेधात्स्य नर्ये वपको र्ण्यायाश्च तस्य च वृत्तये इति मे पुने देवाभावाच्च
 पितामहमरुणौ तस्य सौनापकर्षः । तस्य महागुरुत्वाभावात् । तत्र तदर्थे भ्यो वृद्धिप्राह मिति
 प्राह वृद्धिका ॥ तन्ना आतावेत्यादौ नदभावे व्यपकर्षोक्तेः । तेन निर्देशोप्युपलक्षणं व्याप्तः ॥
 आनसा कुलधर्मीणां पुंसो चैवायुषः समात् ॥ अस्थितं प्रशरीरस्य हादशाहः प्रशस्यते ॥ एत
 दाशौचान्तृतीयदिनोपलक्षणं । सर्वेषामेव वरणानामाशौचाने सपिंडनमिति निरामा मृतेका
 न्यायनोक्तेः सर्वेषामिति त्रैवर्णिकपरः । शूद्राणां त्वाशौचमभ्ये मंत्रवर्जं हि शूद्राणां हादशहनि की
 र्तिन मिति विष्णुक्तेः । एतदर्थं प्राह कारिभूदविषममित्यपरां कल्पतरो च वृद्धमनुः । हादशोह
 निविप्राणां आशौचाने नृभुजा । वैश्यानां तु त्रिपक्षादावथवा स्यात्सपिंडनं । निरामा मृते गोभि
 लः । हादशाहादिकालेषु प्रमादादननुष्ठितं सपिंडीकरणं कुर्यात्कालेषु तत्र भाविषु । इदं सागे
 रुक्तकालासंभवे गौणकालविधानार्थमिति मदनपारिजातः । नदनरत्नेष्वेवं ॥ ऋष्यशृंगः ॥
 सपिंडीकरणं प्राह मुक्ते कालेन वेत्तानं । भौदेहस्ते च रोहिण्यामेव भवासमाचरेत् । कालाद
 र्शेपि ॥ एकादशे हि हादशे त्रिपक्षे वा त्रिमासि वा । षष्ठे चैकादशे वा त्वे संपूर्णं वा शुभागमे ।
 सपिंडीकरणं स्यत्यमशौकालाः प्रकीर्तिताः ॥ साग्नौ कर्तव्यं मावाघोपेने साग्नौ तृतीयकः ।
 अनग्ने स्तु द्वितीयाघाः सप्तकाला मुनीरिताः । रोहिणी रोहस्ते पुमे त्रभवापित चरेत् ॥ नारद
 संहितायां तु ॥ सपिंडीकरणं कार्यं वत्सरे वा ऋवत्सरे । त्रिमासे वा त्रिपक्षे वा मासि वा हादशे हि
 चेत्सुक्ते । वत्सरे तीर्त्ते जेयंततः सपिंडीकरणं वत्सराभरतस्थितमिति भविष्योक्तेः । पितुः सपिंडी
 करणं वापिके मृतवासरे इत्युशनसोक्तेः । पूर्णं संवत्सरेपिंडः षोडशः परिकीर्तितः । तेनैव
 सपिंडत्वं तेनैवाट्टिकमिष्यते इति हेमाद्रौ वचनाच्च ॥ अस्यानाकरत्वोक्तिर्भूर्त्वेोक्तिरेवा । यत्र
 पूर्णं संवत्सरे कुर्यात्सपिंडीकरणं मुतः ॥ एको द्विष्टं च तत्रैव मृताहनि समापयेदिति भवलनिषे
 जावाप्युक्तेः ॥ पुत्रः सपिंडनं कृत्वा कुर्यात्स्नानं सर्वैस्वका । एको द्विष्टं ततः कुर्यात्कृतपुनमि
 वारमेदिति स्वल्पमात्स्योक्तेः प्रादिकं तद्दिने पुनः कार्यमिति केचित् । तेनि मूलत्वाद्देवादि वि
 रोधाच्चोपस्थाः । षोडशत्वं च सपिंडनस्य षोडशप्राहातर्भावनस्योः स्यत्यभ्यसारेण । वर्षीत
 तद्दिने संवत्सरविमोक्षप्राह । सपिंडनं वृत्तत्वापरेद्युर्मृताहेवापिकं कार्यमित्युक्तेः । गोप्र
 धेवमाहुः । तत्पूर्वे विरोधाच्चित्यं । तच्च पुत्रे सति नान्यः कुर्यात् । प्रादानि षोडशादत्वात्ततः
 कुर्यात्सपिंडतां । शोभितावसिने पुत्रः कालादिति विरटपीति । वापवीयोक्तेः । षोडशप्राहा
 नावर्षीदूर्ध्वं कालाभावे पिता न्यदत्त्वात्कुर्यात् । किंतु दत्तैव तानि । यदि कनिष्ठभ्रातारि
 नाकृतानितदा सपिंडनमेव कुर्यादित्यपरां । सपिंडने तु कनिष्ठानां नैवाधिकार इत्यर्थः ।
 तत्रैव ॥ अत्रानादश्वामोहात्पुत्रताचेत्सपिंडता । तत्रापि विधिवत्कायो कालादिति चि

रदपि ॥ तेद्यपि ज्येष्ठस्य वाधिकारः ॥ ज्येष्ठेन जातमात्रेण पुत्री भवति मानव इति मन्त्रैः ॥ अपराकै
 प्रवेत्ता अपि ॥ एकादशाद्याः क्रमशो ज्येष्ठस्य विधिवत् क्रियाः ॥ कुर्यात्त्रैके कथः प्राहुः माद्विकंतु
 पृथक् पृथक् ॥ मरीचिः ॥ सर्वेषां नुमनं कृत्वा ज्येष्ठे नैव नुपकृतं ॥ इत्येता चाविभक्तेन सर्वैरेव
 कृतं भवेत् ॥ यत्तु वाचस्यति श्रूलपाणिभ्यामुक्तं इत्यदानी नुमत्याभावे कनिष्ठेः पृथक् कार्यमि
 ति ॥ तन्न ॥ एवकारस्य तदभावेपि पृथक् कारणाभावात् ॥ अथादेरिव ॥ ज्येष्ठे सति कनि
 ष्ठानामनुधिकाराच्च ॥ अतस्तेषां प्रत्यवायमात्रं आहिताग्निः कनिष्ठस्तु कुर्यादेव ॥ अन्यथापि त
 मजासिद्धेः ॥ एवमावश्यकं च द्वावपि कनिष्ठोऽन्यः सपिंडो वा कुर्यात् ॥ आनावाश्चात्पुत्रो वा सपि
 ङः शिष्य एव च ॥ सहपिंडं क्रिया कृत्वा कुर्यादभ्युदयततः ॥ तथेव काम्यं यत्कर्म वत्सरात्प्रथमादौ ने
 इति मदनरत्ने लघुहारीतवचनात् ॥ रुध्यन्तं प्रथमात्प्रथमपि काम्यं कुर्यात् ॥ रुध्यभावे तु प्रथ
 माद्या मध्येपि काम्यं कुर्यात् ॥ रुध्यभावे तु प्रथमाद्यादूर्ध्वमेवेत्यर्थः ॥ काम्योक्तेरनावश्यकं चार्जो
 दोनापकर्षः ॥ एतद्भ्रातृपुत्रादि संस्कारे प्राप्ताधिकारस्य नादी प्राद्धाधिकाराय ॥ अभ्युदयपदे च
 नादी प्राद्धिनिमित्तकर्ममात्रपरमिति हेमाद्रिः ॥ तेन ज्येष्ठे देशंतरस्ये कनिष्ठः सपिंडं न विनैव र
 द्विकृत्वा पुत्रसंस्कारं कुर्यादिति ॥ श्रीदत्तोक्तिः परास्ता ॥ आत्शिष्याद्युक्तेनादी प्राद्धे अदेवता
 मात्रपरोपकर्षस्य प्राप्तं ॥ अस्य क्रममात्रपरत्वाद्द्विकर्तृत्वसपिंडं कुर्यादिति न नियम इति गो
 ङः ॥ अत एव कन्यायामात्रमरणो भ्रात्रापिंडं कृतेपि नुदनाधिकारः श्रूलपाणिस्तु ॥ महागुरो
 तभूते रद्विकर्मैतत्पूज्ये इति निषेधान्मृतस्य भ्रात्रादेः सपिंडं कृत्वा ननु वक्तव्यां देरभ्युदयं कुर्या
 त् ॥ स्वपुत्रसंस्कारे संस्कार्येपि नुः सपिंडं विना रुद्धौ देवतात्वाभावादित्याह ॥ तन्न ॥ देवताभ
 युक्तापकर्षस्य निरलत्वात् ॥ रुद्धिविना कनिष्ठेन कृते नु विदेशस्येन ज्येष्ठेन पुनः कार्यं ॥ पत्नीय
 साकृते कर्मप्रेतशब्दविहाय नु ॥ तज्यापसापिकर्तृत्वस्य सपिंडीकरणं पुनरिति स्थितेः ॥ ज्येष्ठेन वा
 कनिष्ठेन सपिंडीकरणे कृते ॥ आद्यपदे मातापित्रोः कनिष्ठेनेति वापाठः ॥ देशंतरगतानां च
 पुत्राणां नु कथं भवेत् ॥ श्रुत्वानुवपनं कार्यं देशहानं नित्योदकं ॥ ततः सपिंडीकरणं कुर्यादे
 कादेशे हनि ॥ हादेशे हन कर्तव्यमिति शानतपोत्रवीदि निवचनाच्च निभयः ॥ सिगाभदीयेप्ये
 वा ॥ पूर्ववचने च मूलं चित्यस्य न्यथे सारे नु विभक्ता अद्विकामाश्च पुत्राः पृथक् सपिंडीकरणं
 कुर्यात् ॥ अत्र दत्तकस्य तस्य नादीनां च विशेषः प्रागुक्तः ॥ केचित्तु ॥ रुद्धिविनापि कनिष्ठस्य
 सपिंडं न माह ॥ मातापित्रोर्भूते काले ज्येष्ठे देशंतरस्थिते ॥ कनिष्ठेन प्रकृते व्यसपिंडीकरणं त
 देनिकास्मानि निस्थितेः ॥ गते वारो धिते ज्येष्ठे पित्राया मे धिते सति ॥ घराभासान् निवर्तत तदा
 कार्यं कनीयसा ॥ संवत्तः ॥ पुनः सपिंडीकरणं प्राहुः पावेण वच्चरत ॥ अर्थसंयोजनं नैवपिंड
 संयोजनं चेति ॥ तेव वसानि श्रूलत्वात्प्रोविना वसिते पुत्रस्यादिविरोधाच्चोपेक्ष्याः ॥ क्रमपूर्वो
 तु हेमाद्रौ ज्ञाते ॥ एतेपि नरिस्याथ विद्यते च पितामहः ॥ तेन देयास्वयः पिडाः प्रपितामह सर्वे
 काः ॥ त्रभ्यस्तु पूर्वकः पिडो नियोक्तव्यस्तु पूर्ववत् ॥ मातृपुत्रमृताया च विद्यते च पितामह ॥ त्रपि
 ता मही सर्वस्तु कार्यं ह्यप्यं विधिः ॥ एवपि ता मही वने तत्पितादिभिर्देयं ॥ नदाहसुमंतु ॥

त्रयाणामपि पित्रानामेकेनापिसपिउने। पितृत्वमश्रुते प्रतरति धर्मो व्यवस्थितः। पत्रस्युक्तमात्रमभी
तानानेवकार्योसपिउतेति। तन्नातापितृभर्तृभिन्नविषयः। व्युत्क्रमेणानात्रसपिडीकृतिरि
ष्यते। यदिमातापदिपिताभर्तृनेषुविधिः स्युत्तरति साधवीपे। स्कादोकेः। मदनरत्नादौ चैवा
अत्रमपितामहादिभिः पितुःसपिउनेकृतेपितामहमृतेतत्सपिउनेसतिपुनस्तेनसहपितुःसपि
उनेकार्यमितिहमादिमंतमाहा। अन्येनेतन्मयते। तंचतुपितुः। सपिउनाभावेपितामहेनसहप
नःकार्यं। नतत्सत्वेत्रयाणामपि पित्रानामेकेनासपिउने। पितृत्वमश्रुतेप्रतरतिधर्मोव्यवस्थि
तः॥

॥ इति विष्णुधर्मोक्तेः। पितामहमपितामहवापुत्रांतरैरसंस्कृतेषु संस्कृताभावे
वपितुःसपिउनकुर्वात। असंस्कृतौनसंस्कार्यौश्रौचौपुत्रमपौत्रकौ। पितरं तत्रसंस्कर्षादिति
कात्यायनोत्रयौदितिहं दोगपरिशिष्टात्। असंस्कृतौ दाहयैरिति केचित्। सपिडीकृतावितित
तत्वं। अतएवोक्तं तत्रैव। पापिष्वमपिषुहेनशुद्धपापकृताः। विवा। पितामहेनपितरंसंस्कर्षेदि
तिनिश्चयः। पापिष्वमकृतसपिउनेनतुपतितादि। अभिशक्तपतितभूराप्रस्विष्यश्चानिचारि
णी नसंस्जेदिति वैजवापेक्तेः। पापकर्मिणो नसंस्जेरन्मिति गोतमोक्तेः। अमुक्तं निर्गोपामते
पूर्वयोः पुत्राभावेतुपौत्रः कुर्यादेव। पितामहपितुःपश्चात्पचत्वेपदिगच्छति। पौत्रेणोकादशा
हादिकर्तव्यश्राद्धषोडशा नैतल्यौत्रेणकर्तव्यपुत्रवाश्रेयितामहः पितुःसपिउताकृत्या कुर्यान्ना
सानुमासिकं रतिकात्यायनोक्तेः। अपरकैः पूलपाणौ चैव। तेनसपिउनस्यानित्यत्वाद्दकृतसपि
उनयोरेवपार्येणानुभवेशरतिश्रुतिः परास्ताः॥ कृतेसपिडीकरणेभतः पार्येणभाग्यवेत्तश्चि
हारीतवितरेधाचरतिकेचित्। पुत्रांतराभावेपितामहवापिकमप्याहः। तत्रश्राद्धषोडशमितिनि
यमात्। उच्छ्वाभवत्येवपितामहस्यवेद्घादेकोद्विष्टनपार्कणमिति। वाचंस्वतिथंनगर्गोक्तेः।
त्रयाणोयोगपद्येनुभाषान्यापितुःसपिउनेकृत्वा। पूर्वयोः कुर्यात्पितामहः मृतेदशाहातः पितृ
मृतौपितुः संस्कारकृत्वा पितामहस्यपुनःसवेमावर्तयेत्। वृत्तेदशाहेनेव अशक्यापित्रानुजा
नेनपौत्रेणपितामहश्राद्धेमक्रान्तेपितृमृतौतदाशौचं वृत्तयेवपौत्रः पितामहकर्मकुर्यात्। प्रका
तत्वादिनि। मदनपारिजातं पृथ्वीचंडी। पत्न्युत्तरात्रितेयैरदोहिरिणीयाम्यन्यापेविपितृभेषु
चाग्निभेषमश्रु कर्मसकलेचवर्जयेत्। प्रेतकार्यमपिबुद्धिमान्तरिसपिउनप्रकरणेपागभुस्य
कालेनिषिद्धैः सपिउतापकर्षः। सर्वकालेषुतद्व्येनदृजाव्येवश्रौक्तमाहोक्तानपौत्रश्रा
द्धानिकार्येणोति वाचस्पतिमिश्राः॥ तन्ना॥ अस्यपरिभाषात्वेनसावकाशकर्मपरत्वात्
अस्यप्रेतमात्रं देवत्वभावाच्च॥

॥ अथ स्त्रीश्च्यते ॥

वहस्यतिः॥ भर्तृगोत्रेणानात्राचमातुः कुर्यात्सपिउनम् मन्त्रमविध्य। पितृगोत्रसमुत्सृज्य
नेकुर्याद्दृष्टगोत्रं इति। तदासुरादिविवाहेहापरं। आसुरादिविवाहेषुपितृगोत्रेणधर्मवि
दिति वहस्कृतातपोक्तेः। तच्चानेकपत्रेषुपितामहापत्यामातामहेनवाराहोक्तेः। तत्रप्य
वस्योक्ता। मविध्य॥ जीवन्पितापितामहामातुः कुर्यात्सपिउनं पितृरिभियमातोनुतेनेकेषु
रनेसति। शंखः॥ मातुः सपिडीकरणकथंकार्यं भवेत्सुतेः। पितामहादिभिः साधेसपिडी

करणं स्मृतं। येन केनापि मातुः सापिंडो पुत्रान्वष्टकादौ मातुः ॥ आह पृथगुक्ते तत्र पिनामस्यासहका
 यं नांदीमुखाष्टकाश्राद्धे गमायां च श्रूते हनि। पिनामस्यादिभिः साह्यमातुः आह समाचरेदिति
 शांतातपोक्तेः। अपुत्राया नृपेठी नसिः। अपुत्राया मृताया नृपतिः कुर्यात्सापिंडोः। अश्रादिभिः
 सहैवास्यासापिंडी करणं भवेत् ॥ यत्तु लघुहारीतः ॥ पुत्रेणो वत कर्तव्यं सापिंडी करणं स्त्रियाः।
 पुरुषस्य पुनस्त्वप्येवात्पुत्रादयो विवेचिताः ॥ यच्च मार्कंडेयपुराणे ॥ सापिंडी करणं स्त्रीणां पुत्रा
 भावेन विद्यते इति। नस्युत्पत्त्यभावे ज्ञेयं। अत्र सपत्नीपुत्रोपि ज्ञेयः। वकीनामिकपत्नीनामे
 काचेत्युत्तिरी भवेत्। सर्वास्त्रालेन पुत्रेण प्राह पुत्रवती मनु रिनि मनु क्तेरेतत्परत्वात् ॥ यत्र शा
 तातपः ॥ श्रूते पितरि मातुस्तु न च कायां सापिंडता। पितुरेव सापिंडस्थानस्यापि कृतं भवेदिति
 तदशां क्तपरं। केधा विद्वा मनु मिनि हेमाद्रिः ॥ अन्वारे हरो नृभूतैव सापिंडा। पुनामानुगताना
 यं सोते न सह पिंडताम् ॥ अहंति स्वर्गवासं च पावदाभूतसं प्रवृत्ति शान्तपोक्तेः। पत्न्या चैके
 न कर्तव्यं सापिंडी करणं स्त्रियाः। सामृतापि हि तेनैक्यगता मजा हतिर्नैरिति यमोक्तेः। अ
 त्रैकशब्दः पिनामस्यादिः पक्षनिवृत्त्यर्थः। पतिपरदवर्गपरं सापिंडनस्य पावणे कोटि पुरुष
 त्वादिति माधवः। कल्पतरु मदनरत्नादयः। अन्ये तु वैकेनाहः। स्तेनभर्त्री सहैवास्याः सापिंडी
 करणं भवेदित्येवकारश्रवणात्। पृथ्वी चंद्रोदये विविकल्प उक्तः इदनु तत्त्वं। मराहेमाश्रि
 मते ह्योरक्तः पिंडी तदावगोरा सह मरा माधव पृथ्वी चंद्रादि मते पृथक् पिंडस्तदैकेन पत्न्यैव।
 वचनाच्चैकेनापि। अतो मातृपिंडमसापिंडी कृतेनैव पतिपिंडे न संयोग्यैका कृतपिंड इत्यतस्य
 त्रादिभिः स्योजयेत्। अत्यपक्ष एव युक्तः। स्मृत्यर्थसारेत्। अन्वारे हरो नेकदिनमरणे स्त्रियाः
 सापिंडनं नास्ति भूतैः कृतं स्त्रिया अपि कृतं भवतीत्युक्ते नन्मतांतरमस्तु। इदं ब्राह्मणदिविवाहे पु
 त्रेण। आसुरादिषु नृशांतातपः। तन्मात्रातपिनामस्यातन्वश्रावासपिंडेन आसुरादिविवा
 हेषु विपालनोपविता भवेत्। मातामस्य मातुः पिनामस्यातप्यपिनामस्यावेत्यर्थः। सुमनुः ॥
 पिनापिनामहेयो न्यः श्रूते संवत्सरे सुतेः। मातामातामहेतद्वदित्याह भगवाच्छिवः। इदमा
 सुरादिपरं पुत्रिकापुत्रपरं चोक्तं प्राक् हेमाद्रिस्तु। ब्राह्मणादिषु सर्वत्र देशभेदादिकल्प
 माह। अतएव शूद्रेषु कोकिलमनानुसारिणां मातृमातामहप्रमातामहा इति आह प्रयो
 गः सापिंडनचंद्रशयने। हेमाद्रावापल्लवोपि ॥ कोकिलस्य पयापुत्रा अयं सचपजीविनः
 पुशाले स्वकुलपाति एव नारी मृता सती। यदपि विज्ञानेश्वरमानामहे न मातुः सापिंड्य
 पितृश्राद्धे वत मातृश्राद्धे नित्यमित्याह। यच्च वृद्धिश्राद्धे कृद्दोगपरिशिष्टेषु इत्यर्थः पितृभ्य
 स्तदनुश्राद्धे दानमुपक्रमेदिति। तद्विषयमेव मातुः पृथक् श्राद्धाभावात् अतएव हेमाद्रौ
 भविष्ये। मातुः सापिंडनं प्रकृत्य उदिते नुदिते चैव होमभेदे पथा भवेत्। तथा कुलक्रमा
 यातमाचारचारं चैव इत्युक्तं। अथ्यवडाचपवा दमाह। तत्रैव व्याघ्रपादः। कुर्यात्पिनाम
 हे श्राद्धे सर्वदा मातृश्वकं। विधिजविधिमास्थाय वृद्धो मातामहादितित। केचिदेतत्तं पु
 त्रिकापुत्रपरमाहः। पशुः सापिंडमाह। लोगाक्षिः ॥ सर्वाभावे स्वयंपत्न्यः स्वभर्तृणाम

पत्रकं सपिंडीकरणं कुर्ये स्तनः पापेण मे वचेति । पञ्चवचनं ॥ अत्र पत्रस्य परेतस्यनेपकं तां सपिंडना
 भिति । पञ्चापसंनः । अत्र पत्राये मृताः कंचित्पुरुषा वा स्थियोपि ना । तथा सपिंडनाभावादेको हिंश्
 नपावेण प्रति तं सुत्रोत्याद न विधिप्रशंसा रथे भितिमाधवः । सपिंडीकरणं दृष्टं मेको हिंश्चित्तो
 गते । अत्र पाणान् च सर्वेण मपत्नीनाः । येवचेति । हेमाद्रौ प्रयेन मोक्तव्यं । अत्र्युत्तं विधिना स्वदर्शना
 द्विकल्पमाह । स्मृत्यर्थसंरं पि ब्रह्मचारणमनुपसगां न सपिंडनं नास्ति ने पासदेको हिंश्मेवाव्यु
 त्तममृतां न सपिंडीकार्यं न वा के निःसर्वत्र सपिंडनाहिति । अत्र्युत्तं कर्ममृतां विधौ रमाककारि
 काया । आतां आत्तपुत्रो वा सपिंडः शिष्यस्तवा । सपिंडीकरणं कर्मा । पत्रहीने मृते सति । सवेन
 भुवि हीनस्य पत्नी कुर्यात्सपिंडतां । अस्ति जकार्ये हापि पुत्रो हितमयापि वा । तमृदादिनिमृते
 तापोने पासपिंडता । व्युत्तमा च प्रमीतापेतहिना भेता भवे । पुनः सपिंडने तेषां कर्मात्मनेपिता
 महे इति अत्र मूलं मृग्यं यतीनां सपिंडनं नास्ति । किंत्वेकादशे हि पावरां कर्मा । तदपि विदं दिनः
 एकदशादीनां तदपि ने सुक्तं प्राकृतं इत्यहं स्मृत्येव मृते तु तहादिसपिंडनं सर्वे कामे भिति म
 चरणाः । सपिंडनविधिमाह । वैजनायः । समाप्ते सवत्सरे धत्वा र्युदयाज्ञाणि प्रत्युनक्त्येकत्रेणाय
 त्रीणि पितृभ्यः प्रेतपात्रं पितृपात्रे वा प्रैवेति ये समाजादि हि हाभा मे वं पिंडाद्याभि मृशान्ये पवो नु
 तः प्रेतपितरस्तद्दामिवः शिवभवनं शेषाणां जायता विरजीकिनः समानी वसंगच्छन्ति
 मृधपितृञ्चापि देवहिने मेका र्थे कपवित्तक । नैवाग्नौ करणं तत्र त्वा वाहनवर्जिनमिति भाकृते
 येनोक्तं तथापि ॥ सपिंडीकरणं प्राकृतं देवप्रवेनि योजयेदिति विरोधादिकल्पः प्रेतो शवा र
 यो अत्र मकामकालो वैश्वदेवा वित्युक्तं ॥ प्राकृतमैत्रयणीय परिशिष्टे ॥ पित्रा विप्रकरे होमः सा
 ग्नेरपि भवेदिहा । पत्रगोभिलः । अनुक्तकाले अर्पितुं युक्तमेण मृतां वपि । आमेन वापि सपि
 ङ्गहे आवापि प्रकल्पयेदिति । तदा यदि मातापितृभिन परा आपन्नपिन कर्वात आह मा मेन
 के हिंश्चित्तेने वोक्तेः । पुदितत्वे कामधेनौ लघुहारैतः । सपिंडीकरणं पावतमेतथादं नु
 वोडश । पक्वान्नेने वं कर्त्तव्यं सामिषेण हि जानिभिः विभ्रपकाशे ॥ प्रेतः सपिंडना दृष्टं पिंडलो
 केतुगच्छति । कुर्वीत्सन् माथयं द्वितीये हि सपिंडनात् । स्मृत्यर्थसंरं ये वा । ततो वृद्धि आह कुर्या
 त् । एतन्मत्तमासेपिकार्यं । अधिमासेन कर्त्तव्यं आह मा मुदपतथा । तथेव काम्यमकर्म व
 त्त ए मथमादते । इति हेमाद्रौ हारीतोक्तं ॥ ॥ इति कर्मलाकरभङ्गोत्तरे निर्णयपरिसिद्धौ
 सपिंडीकरणम् ॥ ॥ अथ प्रथमादे निविधानि ॥ हेमाद्रौ स्तान
 श्वेव महायानं स्वाभ्यामत्रान्तिपेण । प्रथमे देन कर्वातमहायु रुनिपातने । अन्यतर्पणमिति प्र
 क्षिप्तत्वे प्राः । अग्नि तर्पणं लक्ष होमादि न्त्वाधानं तत्र प्रथमादे भवत्येव । तदा हेमाद्रौ प्रावुश
 नाः । पितुः सपिंडीकरणं वार्षिकं मृतवासरे । आधानाद्युपसंज्ञा ज्ञावेत्तत्रागपि वत्सरात् । आदिप
 र्वद्विनिमित्तं नित्यकर्म परदिनोदासीये । महातीर्थस्य मनुपवासाव्रतानि च । संवत्सरेन कु
 र्वीत्तमहायु रुनिपातने । इदं आह कोमुद्यादे वीषराणस्युक्तं । गोडनिवधे मात्या । सपिंडीकर
 णं दृष्टं प्रेतः पावरां शुभवेत् । वृशैरुत्तं योग्यं श्वगृहस्य श्वसदा भवेत् । वर्षात सपिंडनाभावे

नृधिकातीत्यर्थः। गृहस्थः सपिंडोपीत्यर्थः। अतएवभेतकर्माएवनिवर्ततेचरेआभ्युदयक्रियां। आच
 नृधेततः। उपसिंचमेभुभदंभवेदिनिज्योतिषेउक्तंमाधवीयेदेवल्। प्रमीतोपितरैयस्यदेहस्तस्या
 शुचिर्मवेत्। नदैवंनापिवापिप्रियावत्सर्गो नवत्सरः। इदं वर्षान्तसपिंडनपरं तथेवकाम्ययत्नमेव
 सरात्प्रथमादृते। इतिलघुहारीताद्येकवाक्यत्वात्। वृद्धिनिमित्ताप कर्षेत्तुवर्षमध्येपि॥ क्वाभ्यादि
 भवत्येवेनिगोशः। पित्र्यसपिंडनं। अतएवलौगाक्षिः॥ अन्येषांभेतकार्यावधकत्वात्। आद्य
 आहमष्टदोपिकुर्यादेकादशहनीत्युक्तेः। एकसपिंडनंपत्न्यादौत्वपवादा। नाधवीयेत्प्रथमं
 पत्न्याः पुत्रस्यतस्युत्रआत्रोतजनयस्यव॥ स्तुषास्त्वस्त्रीश्चपित्रोश्चसंघातमरणं यदि। अर्वागवदान्
 मातृपितृपूर्वसपिंडमाचरेत्। लौगाक्षिः॥ पत्नीपुत्रस्तथापौत्रोभ्रातातस्युत्रकाश्चपि। पितरौचप
 देकस्मिन्त्रियेरन्वासरेतदा। आद्यमेकादशकुर्यात्त्रिपक्षेत्तुसपिंडनं। भवत्तुनिवधे। महागुरुनि
 पातेनुभेतकार्येयथाविधिः। कुर्यात्संवत्सरद्वौगोकोद्विषंनपावरां। भृगुः॥ माताचैवतथा
 भ्राताभार्यापुत्रस्तथास्तुषा। एषामृतौचरेत्। आहमन्यस्यनपुनःपितुः॥ एतदपिसपिंडनपरं।
 पितुर्मृतावन्वस्यआहंनचरेदित्यर्थः। शुद्धितत्वेआहंकौमुद्याचदेवल्॥ अन्यआहंपरंनच
 गधमात्यं चमेषुना। वर्जयेद्गुरुपातेनुयावत्सर्गो नवत्सरः। पारस्करभाष्येवृहत्सतिः॥ पितुर्मुपर
 नेपुत्रोमातुःआहान्विचरेत्। मातपेपितृवृत्त्यापितृआहृदतेसंघं। समपितरविनाम्यआहं
 नेत्यर्थः। शुद्धितत्वेदेवल्। महागुरुनिपातेनुकाम्यंकेचिन्नचाचरेत्। आहंत्विज्यंद्रस्यवर्षं
 देवपूजाक्रियांतथाएतत्सपिंडं नाहागिनिकेचित्। केचित्तुपित्रोरदमशौचंस्यात्प्रणामासमा
 तुरेवव। त्रैमासिकंनुभार्यायास्तदर्थंआहंपुत्रयोरित्युक्तेः। सपत्नमातुरव्याधेमाहः। आहंकौ
 मुदीकारस्त। द्वयोरिवमहागुरोरदमेकमशौचकं। नान्यासामधिकशौचंस्वजातिविहिताकि
 लेनि। समूहजातकर्णयविरोधान्निर्मूलमाह। हेमाद्रौ भविष्ये। गयाआहंप्रतानानुपूरांश्वेप्र
 शस्यते त्रिस्थलीसेनोगाहृडे। तीर्थेआहंप्रतानानुपूरांश्वेप्रतानानुपूरांश्वेप्र
 हागुरुविपत्तिषु। इदं वृष्येसपिंडनाभावे। वृष्येसपिंडनापकर्षे। दमभ्येदशौचिकार्यमेवापितुः
 सपिंडनंस्त्वत्कुर्यान्मासानुमासिकमितिरेदो गपरिशिशान्। सपिंडीकरणादूर्ध्वंभेतः पावरा
 भुभवेदिनिमात्स्यात्। ततःप्रभृतिषेभेतःपितृसामान्यमश्रुते। विदनेपितृलोकचनतःआहं
 षवर्षेनेइतिहारीताच्चेतिश्रुत्पाणिः॥ यत्रकातीयं सपिंडीकरणादूर्ध्वंनदद्यात्प्रतिमासिकं।
 एकोद्विष्टविधानेनदद्यादित्याहलौकिकइति तत्रैकोद्विष्टविधानेनदद्यादित्यन्वयः। नृधेपादेन
 पावरांश्वेविकल्पउक्तः। अत्रेदंतत्वं। वृद्धिविनाश्यागपिसपिंडयापकर्षेपितृत्वभ्रात्रीवर्षान्तएव
 कृतेसपिंडीकरणेनरःसंवत्सरत्परंभेतदेहंपरित्यज्योगदेहेप्रपद्यतइति विष्णुधर्मोक्तेः।
 अर्वाकसंवत्सराद्यस्यसपिंडीकरणं भवेत्। भेतत्वमपितस्यापिविशेषवत्सरंरूपेयत्निपुणत्वात्
 च। तेनतत्सत्वेपिवृद्धिदैवविशेषमधिकारः वृद्धिनिमित्त्वेत्वंनंतरमेव। अर्वाकसंवत्सराहृदौ
 पूरांश्वेवत्सरेमिवा। येसपिंडीकृतानेनानेधेनुपृथक्क्रियेति। शतानयोक्तेः। तथेवकाम्य
 मितिहेमाद्रिधृतहारीतोदिवशचैवमिति। तथा। अस्थिसंपंगयाआहंआहंवापरपदिकं।

प्रथमे देनकुर्वीत कृते पितृसपिंडेनाः अस्यापवादः ॥ अस्थिसिपंगया आहं आहं वा परपक्षिकं प्रथ
मे देपिकुर्वीत परिस्थाः प्रकृतिमानसुतः ॥ भक्त्या ख्य आहं तद्वा निनिमदमपरिजाता देयः ॥ अथ्येय
या शुभमाहः ॥ तत्वं न पदी दंसमूलतदा वृद्धि विनाय कर्षे पूर्वाः ॥ वृद्धयेतु परमिति योज्यं पतितानां
गयाया विशो वासो ॥ क्रियते पतितानां च मने संवत्सरे कृत्वा ॥ देशधर्मप्रमाणत्वाद्गयाया दे
स्वबंधुभिः ॥ ॥ अथ विधानानि ॥ तत्र पंचकमूने मदनरत्ने गारुडे ॥

आदी कृत्वा धनिष्ठा धमेतन्नक्षत्रपंचके ॥ खल्यते सदा द्रव्यममुं महाहकर्मणि ॥ शवस्य नृपमी
पे नृक्षेत्र्याः पुत्रलालदा ॥ दभमप्या सुचत्वारः अक्षमत्राभिमेद्रिताः ॥ ततो दाहः प्रकृतं बलेश्च
पुत्रलकैः सह सक्तकोतेतः पुत्रैः कर्षणातिकपोषिकं ॥ पंचकेषु मृतोपोवेन गतिलभते नरः ॥
तिलोचैव हरिणस्य च तन्मुद्रिष्य घनं ददेत् ॥ क्रियानिवधे भाजनोपानतौ कृत्रहेम सुद्राचवा ससि
दक्षिणादियते विभे सर्वपातकमोचनी ॥ मदनरत्ने गार्यः ॥ यदि भद्रातिथी न स्यात्तानुभो मश
ने श्वरे ॥ त्रिपादक्षेत्रसंयोगो ह्योमो गे द्विषु करः द्वित्रिषु करयोगे तु मृति मृतं त रावहा ॥ दहने
मरणे चैव त्रिषु गस्या त्रिषु करे ॥ खवनेन ये वमवस्या देत दोषो पशतो ये तिलपिष्टे ये वै वो पिशरी
रंकारयेत्ततः ॥ श्रुयेनिधाया लक्ष्यदाहयेत ॥ ये तु परिषे त्रितदा हे मत्रमाह वाधापनः ॥ अस्यात्
मिति मंत्रेण तिलपिष्टप्रदाहयेत् ॥ द्वित्रिषु करो दोषस्त्रिभिः कृत्वा व्योहति ॥ वासवे मरणा
चेत्याहुहे वापि पुनर्दतिः ॥ सुवर्णं दक्षिणां दद्यात्कृत्वा स्वस्वमथापि वा ॥ वासवधनिष्ठाः जादो ॥
कुंभगीतस्थिते चंद्रमरणमस्य जायते ॥ न तस्योर्ध्वगतिर्दृष्ट संततो न सुभ भवेत् ॥ न तस्य दाहः क
र्त्तव्यो विनाशान्तेषु जनुषु ॥ अथवा तद्दिने काप्यो दाहस्तु विधिपूर्वकं ॥ धनिष्ठा पंचके जीवो
मृतो यदि केष्य च न ॥ त्रिषु करे या म्ये वा कुलजा न्मारयेद्देव ॥ तत्रानिष्टविनाशार्थं विधानं समु
दीयते ॥ दमो रणा प्रतिमा कार्पाः पंचो रणसूत्रवेदिना ॥ पूर्वपिष्टे ना तु लिप्तालाभिः सह शक्व
हेतु भेतवाहः भेतसखः प्रतपः भेतभूमिपः ॥ भेतहर्त्री पंचमस्तुना मात्येना निचकं मान ॥ अ
त्र प्रतिमाः गंधसुधैः पूजापित्वा ॥ प्रथमां शिरसि द्वितीया नेत्रयोः तृतीयां वा मकुक्ष्यो चतुर्थी ना
भो पंचमी पादयोस्तस्य तदुपरि नामभिर्भुंत हत्वा ममापसो मंत्रवकं मिति मंत्राभ्यां मन्त्रेकता
स्वां ज्यं हुने रिति मद्यः ॥ सतकांतेततः पुत्रकृत्यां क्लान्तिकपोषिकं ॥ कासपात्रस्थिते तैले वी
श्वदद्याद्दिजन्मने ॥ अस्या विष्णुमहेशो रिवरुणमी पतेततः ॥ माषपुत्रपवत्री हि प्रियं वा दिशम
च्छति ॥ स्वर्णं दानं रुद्रजापलसहो मो द्विजावेनां गोभूदानं षडंशेन कर्षा दोषो पशतो ॥ अथ
गर्कैः ॥ धनिष्ठा पंचकमूने पंचरत्नानि तन्मुखे ॥ आस्था हुनिष्ठा यतत्र हने दहवपानिति ॥ ततो नि
हंतो र्ना कर्षा देषसां प्रविधिभिः स्ततः ॥ शतं निरखने देव जले वा प्रतिपादयेत् ॥ त्रिपादक्षेत्रे तदा हि
रण्यशकले मुखे ॥ तस्य पिष्टमपंकुपीतं पुरुषत्रितपंततः ॥ होममति सुखं पात्रं तथा न हवपा
मिति ॥ कां स्वी पस्वकारो वं कृ सुमंत्रतिपाद्यवा ॥ त्रिपात्पसाग्नि संसूयो न शुभ्यन्वो वासु सुत्स
जेत् ॥ तद्देव ॥ कनकं ही कं नीलं पमणं च भौक्तिकं ॥ पंचरत्नमिदं मोक्तं त्रिभिः ॥ पूर्वदक्षिभि
रत्नानां चाप्यभावे तु स्वर्णं कर्षा देमववा ॥ सुवर्णं स्यात्सुभावेत् ॥ आभ्यंगे पवि चक्षणेः ॥ मदन

लेष्येव। तथा। एकादशपलकास्यंतर्द्धेवातर्द्धेकं। नवषट्त्रिपलंवापिद्याहिषायशक्तिः
तथायत्र॥ स्वर्गसोक्तविधानेनकृत्वाग्नेः स्थापनततः। अन्वाधानेनिर्वपणं देवतानां तथाहुतिः
यमायधर्मैराजोपम्यवेचांतकायच। वैवस्वतापकालापसवेभूतस्यापच। औदुंबरापरश्रा
यनीलायपरमेष्ठिने। चकोदरायचित्रायचित्रगणायवैकमात्र। विधिनावपणं कृत्वा एकैकामा
हुतिहुनेन। कृत्वा गां कृत्वा वरुचं हेमनिष्कसमन्विता। दद्याद्दिनायशांतापश्रीतो भवतु मेयमः
त्रिपादस्येतदेव अपराके। पुनर्वसूत्रराषादाकृत्वा कौत्तरफाल्गुनि। पूर्वाभाद्रविशाखाचनेप
मेतच्चिपादभं। मयूरचित्रैर्गर्गः॥ मृतः श्मशानं योनौ त उपजीवति मानवः। गृहे यस्य पविष्टो सौति
षेदयकदाचन। अत्रिण्यत्सुमायाति हृतदारपरियहः। तत्रशांतिप्रवक्ष्यामि धर्मराजमतं यथा
सक्षीराणां घृताक्तानामग्नेर्हेत्वा सुखेवधः। औदुंबरीणां विधिवत्ततः शांतिकृता भवेत्। सावि
त्र्यसहस्रेणक्षीराणां निचकारयेत्। कपिलां तिलकां संचकृतांते भरिदक्षिणेति॥

॥ अथ ब्रह्मचारिमृतौ ॥ शौनकः ॥ ब्रह्मचारिमृतौ रीतिकथयामि
समासतः। तत्रावकीर्णदोषस्य प्रायश्चित्तप्रशान्तये। द्वादशव्येवाप्येवायथाशक्त्या यमाचरेत्।
स्नानको ब्रह्मचारी च निधनं प्राप्नुयाद्यदि। संयोज्य चार्कविधिना संयोज्यौ नौ ततः परं देशकालौ
स्वत्वा मुक्तगोचा मुक्तान्मो मृतस्य ब्रह्मचारिणो व्रतविमर्गं करिष्ये। इत्युक्त्वा हेमानां दीप्राहं कृ
त्वास्त्रिप्रतिष्ठायां धारणं च तस्य भिव्यो हतिभिरग्नये व्रतपतये व्रतासुखानकाफलसंपादन
यविश्वेभ्यो देवेभ्यश्चान्यहुत्वास्त्रिषु कृदादिसमाप्य पुनर्दृशकालौ स्वत्वा कं विवाहं करिष्ये इ
त्युक्त्वा हेमानां दीप्राहं कृत्वा कं शारखां शवंच हरिदया लिप्त्वा पीतसंत्रेण वस्त्रयुग्मेन चावेष्ट्या
ग्निप्रतिष्ठायां धारणं गये च हसतपे विवाहविधियोजकायच। यस्मैत्वा कामकागायेतिका
मामय एवं च तस्य आत्मा हतिहेत्वा व्यक्ताभिः समस्ता भिव्यो हतिभिश्चान्यहुत्वास्त्रिषु कृदादिस
माप्या कं शारखां शवंच दहेत्। विधानमालायां॥ येषां कृते ब्रह्मचारी निधनं प्राप्नुयाद्यदि॥ तत्र
कुलं स्वमाप्नोति होपि दुर्गतिमाप्नुयात्॥ मृतस्य त्रिषु मानस्य षड्व्यं व्रतमाचरेत्। त्रिंशच्चो ब्र
ह्मचारिभ्यो दद्यात्कौपीतका भवान्। हस्तमात्राः करणीमात्रा दद्यात्कृत्वाग्निना निच। पादकाष्ठत्र
माल्यानि गोपीचंदनमेव च। मणिप्रवालमालाश्च भूषणादिसमर्पयेत्। एवं कृतो विधाने च विप्रः
कोपिनचापते। अथ मूलम्य॥ ॥ कुशीमृतोपमः॥ मृतस्य कृष्टिजे देहे निव
ने दोषभूमिषु। वासरं त्रितयं पश्चाद्दृष्ट्या न्यत्र तर्द्धेत्॥ नगगा प्रवने कार्ये निक्षेपविधिरुच्यते।
षड्व्यं व्रतं पूर्यो न विधिनो ल्यं कचुचरेत्। ततो स्थिसु च येन स्पगगया प्रक्षिपेत्सुधीः। मास्मि मासि
ततः कुपो न्मासि आहानि वा वरणं। संकल्पविधिना केचित्प्रवदेति मनो विद्याः। इत्येतत्कृष्टि
मरणे कथितं शास्त्रकौविदैः। शुद्धितत्त्वे भविष्ये॥ मृगय कृष्टमणं विप्र उन्नते व्रतौ परुत्।
विचर्चैकानुदुष्मर्चा चर्चैरियस्तनीपकः। विकर्षं व्रतात्तौ च कृत्वा तस्य यादकमित्युक्त्वा
मृते च मापयेत्तीर्थमथवा तरुमूलकं। न धिउने दत्त कार्ये न च दानं क्रियाचरेत्। षण्णसीपदि
यासीयमृतः कुशी कदाचन। यदि विहाचरेद्दाहं यतिश्चापराचरेत्। अज्ञानमापश्चित्तं

स्यादिदाहरं मायश्चिन्तं अतएव कुनरखा दिवत्कृष्टिनोपि द्वादशरात्रे मूलपाणिनोक्तं अतएवाप्य
 दीपकृष्टिनो मरणांतमाशौचमुक्ते कौषीं ॥ क्रियाहीनस्य प्रखं स्पमहा रोगिणा एव च। पयेश्च चरणा
 स्याह मरणांतन शौचकं ॥ महारोगास्तु ॥ वातव्याध्यसरी कुष्ठमहा दारभगदाः ॥ अर्थासिद्ध
 रोगीत्यष्टो महारोगाः प्रकीर्तिताः ॥ इति ॥ रजस्वलायास्तृशतातपः ॥ रजस्वलायाः प्रतापाः स
 स्तारदीनिनोचरेत् ॥ अर्धं विरात्रात्स्नानात्ताशवधमेरादाहयेत् ॥ अतः प्रक्षाल्याकाष्ठवधान्त
 होर्ध्वं देहेत् ॥ संकटे तु मदनरत्ने स्मृतं तरे ॥ उदक्यास्तितिक्तवापिमृतास्याद्यदितांतदा ॥ आशौ
 चेत् अतिक्रान्ते दाहयेदंतरापदि ॥ उद्धेतेन तु तोयेन स्नापयित्वा तु मंत्रतः ॥ आपो हिष्टेति निसृभि
 हिं रणपवराणां श्वेतसृभिः पवमाना उवाकेन यदतीति च सप्तभिः ॥ ततो पञ्चपवित्रे रागो मूत्रे रा
 घवा हिजाः ॥ स्नापयित्वा न्यवसनेनाच्छाद्य शवधमेतः ॥ दाहादिकतनः कुर्यात्प्रजापतिञ्चो
 यथा ॥ पञ्चपवित्रमापो अस्नानिति मितासरायाप ॥ पंचभिः स्नापयित्वा तु गव्यैः मंतरजस्वला
 वस्त्रांतराचृतं कृत्वा दाहयेद्विधिपूर्वकं ॥ गृहकारिकायां ॥ अंतरिक्षमृजायेच चन्दावसुप्रमा
 दतः ॥ उदक्यास्तिका नारीचरेच्चांशुपरात्रया ॥ नतो यवपिष्टेनास्त्रिप्याश्चांतरशनशरपौदकैः स
 स्नाप्य भस्मगोमयमृत्कुशोदकपंचगव्यैः शुद्धोदकैरपोहिष्टा पात्रमानीभिः संस्नाप्या न्यवस्त्रे
 श्चैतद्देहितिभद्राः ॥ अत्र प्रापश्चिन्तमाह ॥ बोधा मनाः ॥ उदक्यास्तिका मृत्योचरेच्चांशुपरात्रय
 मिति स्निकायास्तु ॥ मितासराया ॥ स्निकायां मृतादानुकं यं कुरुवेति याज्ञिकाः ॥ कुंभे स्नि
 लभादापपंचगव्यं क्षिपेत्ततः ॥ एयाभिरग्निमंत्रा योवाचा शुद्धिलभेत्ततः ॥ तेनैव स्नापयित्वा
 तु दाहं कुर्याद्यथाविधि ॥ अलिंगाभिर्मंत्रिताभिर्वा मदेव्याभितेव च ॥ अथैश्वरारोमंत्रैः संस्ना
 प्य विधिना देहेत् ॥ गृहकारिकायां ॥ स्निका मरणात्प्राप्तसर्वौषध्यन्लेपनं ॥ अस्तकी तु संसृ
 ष्टः शूपा रोगानुशतं क्षिपेत् ॥ पापश्चिन्तविशेषस्तत्रैव ॥ स्निका तु पदासाध्वी विस्नाता भरणा गता
 त्रिवर्षशोभयेत सुधेत कृच्छ्रेण सर्वदा ॥ रवेद्वितीपत्रहे ॥ स्निका तु पदासाध्वी विस्नाता मरणा
 गता ॥ त्रिषण्वदिना दवोगे का देन विशुध्यति ॥ अर्धे तु ॥ स्निका तु पदानारी प्राणाश्चैव परित
 जेत ॥ मासमेकावधिं यावत्त्रिभिः कृच्छ्रेर्विशुध्यति ॥ गर्भिणी मृती तु मदनरत्ने शौनकाः ॥ गर्भिए
 दक्या संस्कारं शिशुसंस्कारमेव च ॥ प्रवक्ष्यामि समासेन शौनकोद्विजन्मना ॥ गर्भिणी मरणात्प्रा
 त्रे गोमूत्रेण जले सह ॥ आपो हिष्टादिभिर्मंत्रैः प्रोक्ष्य मती समास्थितः ॥ भेते एतशाने नीत्यायो
 क्षित्यस्योदरं नतः ॥ पञ्चमादापजीवश्चेत्स नेदत्वा मुतापतु ॥ मले स्तुनं शशयत्सन्मानमे
 निगापचा ॥ उदरं चात्र संकुर्यात् एषदा ज्येन पूर्ववच ॥ मृदभं कुशो गोमूत्रै रपोहिष्टादिभिश्चि
 स्नाप्य वाच्छाद्यवाते भिसवधमेरादाहयेत् ॥ तत्रैव च उशीति मने ॥ गद्यानि गर्भिएयां मृतायां
 दक्षिणां शिरसं निधापयत्स्नानाभिरंभ्रातस्य मुदरं चतुरगुलं हिरण्यगर्भः समवर्तते तिष्ठि
 ला गर्भश्चेदमराणामं स्नाप्य निखने न्यदिजीवत्वं मम पुत्रके सुक्ता ॥ क्षेत्रियैवेति पंचभिः
 स्नापयित्वा हिरण्यमंतं प्रापुर्भौ निधाप्या न्याहति भिरभिमेत्यपले स्तनः शयश्चित्तं न पापयि
 त्वा शिशुं धामं प्रापयेद्गर्भं चैदस्य लेशना यथापेति पंचाहुती हंत्वा मारणापस्नात् प्रसंस्वाहे

पनुवाकाभ्यां व्याहृत्या चांहुत्वाभिन्नमुदरेण सत्रसंयध्यर्धनेनानुलिप्यत्रास्यणायतिलान्गंभ्र
भिसुवर्णं दद्यादथ पथोक्तेन कल्पेन दहेत् । वैधापनेन तु । शतापुधापेतिपंचहोमानंतरंप्रयास
यायासाय विवासापसयासायोधासायावयासायसुचे । शोकायतपनेतपत्यब्रह्महत्यायेस
वैश्वेतिस्वाहांते गृह्यतयोप्यधिकाउक्ताः ॥ गृह्यकारिकायां ॥ यदागर्भवती नारी ससत्यसंस्थि
ता भवेत् । कुक्षिभिन्नाततः शल्पनिर्दरे धदिजीवति । ममीतनिखने त्रेतुमायश्चित्तमतः परं
सात्रपस्त्रिशानाङ्गैः शुद्धते शल्पदोषतः । सगर्भं दहनेतस्यावर्णं जवधपानकं । प्रायश्चित्तं
चरित्वा तु शुद्धतिपापकारिणः ॥ दग्ध्वानुगर्भसंयुक्तां त्रिरव्यां कच्छमाचरेत् ॥

अथान्वारोहरांस्त्रीणामात्मनो भर्तुरेव च । सर्वपापक्षयकरनिर्गोयान्तराणां च । अनेक
स्वर्गफलदमुक्तिदत्तत्रयेव वा । जन्मान्तरे वसोभाष्यधनपुत्रादिवृद्धिदं । देशकालौस्पत्वारु
धतीसमाचरत्स्वर्गलोके महीयमानत्वमनुष्यलोकसमसंख्याब्दावच्छिन्नस्वर्गवासभ
र्तृसहितचतुर्दशं द्रावच्छिन्नकालिकत्रीउमानत्वमात्पितृश्रसुरकुलत्रपूतत्वब्रह्मघ्न
कृतघ्नपतिपुतत्वपत्यवियोगकामाभर्तेज्वलच्चित्तारोहरां करिष्ये । अनुगमने तु फल
मुत्तिरव्यान्वारोहरां करिष्ये इत्युक्ता हरिद्राकुंकुमाननादिपुतश्रूपाणि वायुनैः संयुतानि च । ल
क्ष्मीनारायणो देवो बलसत्वगुणाश्रयः । गाढसत्त्वमे देया द्वापणैः परितोषितः । सोपस्कराणि
श्रूपाणि सुवासिभिर्भ्यो दद्यात् मंत्रस्तु ॥ लक्ष्मीनारायणो देवो बलसत्वगुणाश्रयः । गाढसत्त्वच
मे देया द्वापणैः परितोषितः । सोपस्कराणि श्रूपाणि वायुनैः संयुतानि च । लक्ष्मीनारायणाश्री
मैसत्वकामादादाम्यहः । अग्नेः समीपमागत्य पुचरत्ना निपद्ये वे नीला जनरुधावध्वामुखे मु
क्ताफलं न्यसेत् । ततो ग्निपार्थेन कृत्वा मंत्रेणानेन निश्चितः । स्वाहासंक्षेपनिर्विसशर्वे गोब्रह्
ताशन सत्वमार्गप्रदानेन नपमापत्युरतिकं । ततो ग्नावाज्येनाग्नयेने जोषिपतये विष्णवे स
त्वाधिपतये । कालाय धर्माधिपतये पृथिव्ये लोकाधिपतये । अग्नेः साधिसात्रीभ्यः वाप्येव वला
धिपतये आकाशापसवोधिपतये कालाय धर्माधिपतये । अग्नेः सर्वसाक्षिणीभ्यः ब्रह्मरोवे
साधिपतये रुद्रापदेशानाधिपतये च हुत्वाग्निप्रदक्षिणीकृत्य दसदसमुपलाचसंप्रत्युपस्थाज
ल्लिङ्गो ह्येत्वाग्निपार्थयेत् । त्वमग्ने सर्वभूतानामंतश्चरसिसाक्षिवत् । त्वमेव देवजानीषेन वि
दुर्पोनिमानुषाः । अनुगच्छानिभर्तोरवैधव्यभयपीडिता । सत्वमार्गप्रदानेन नपमाभर्तुर
तिकं । मन्सुच्चार्य शनकेः प्रविशेच्च हुतापानं गोडास्तु । रमानारीरविधावारति । ऊंरमाः प
निव्रता परणाः स्त्रियोः पापाः सुशोभनाः । सहभर्तुररीरेण संविशतु विभावसु रतिविमः पठे
दिसाहुः । कातरनु । भेनो जरे सुता देवराः । शिष्यो वा उ दीधेति द्वाभ्यामुत्थापयेत् । एतन्महिमा
मिता सारदौ जेपः । पृथ्वीवंदो दये स्कां दे । अनुब्रजती भर्तोरपृह्यापितृवनं मुदा । फरेपदे श्व
मेधस्य फलं प्राप्नोत्युत्तमम् ॥ पुत्रे गिरः ॥ या स्त्री ब्राह्मणजातीया मृतं पतिं मनुब्रजेत् । सा त्व
र्गमात्मघातेन मात्मने नपतिं नयेदिति । मन्त्राया प्रपात् । नत्रिये तु समभर्तौ ब्राह्मणी शौककधि
ता । न ब्रह्मगतिमाप्नोति मरणादात्मघातिनीति । तन्मथ क्वचित्तिपरं । पृथक्चित्तिं समाहस्य

ननिप्रागंमहंति। अन्वारावेवनारीणांस्त्रीधन्वीपपरःरमतः। इत्युशनसोक्तेः। पृथक्चिन्तितु। स
विवादिपरा। तद्विधिनांशोः देशान्तरेभूतपत्न्यौसाध्वीनप्यादुःखाहृत्। निधायोःसिसुद्रामविशे
नातवेदसः। अयंवेदादात्। गाध्वीस्त्रीनभवेदात्प्रातिनीश्रुशौकेनिरुत्तंनप्राइपाप्रोतिना
स्त्ववत। इमानारीरविधवाइति। अयंवेदादाः। अहाशोचमन्वारेहरापरमितिस्मात्तः। निषेध
वाक्यानिप्रायश्चित्तायः। मृते। पतितेनबासहमरणनिषेधपराणीत्याहुः। अस्थीदाहेपन्नाश
दाहेवानपृथक्चिन्तितेषुः। अगत्वेनस्थानापत्यावाशरीरनुत्पत्त्यात्। तत्रमहाप्रोवाकृतप्रो
वाभित्रमोवाभवेत्यति। पुनात्यविधवा नारीतमादापमृतानुयेतिहारीतीपुतंमनितदाहादि
निषेधेनसहगमनस्यद्रव्यालन्वादर्थवादमात्रमिति। श्रुत्वाचंद्रः॥ जन्मानरीपयापवतसहम
रणो नोद्धारइतिस्मात्त्रेगोशः॥ शुद्धितत्वेत्यासः॥ दिनेकगम्यदशस्थासाध्वीचेत्कृतनिश्चया न
देहेत्स्वामिनतस्यायावदागमनंभवेत्। तत्रैवभविष्ये। नतोपेन्द्रिउदक्यायामृतेभर्तुरिवेष्टिजाः
तस्यानुमरणांथापस्यापयेदेकरावका। एकाविनासमासाधुभर्तारयानुगच्छति। तत्रैवपःकि
पाकर्त्तासतस्याश्चक्रियोचरेत्। एतद्देशाहाने यश्चाम्निदानाभेतस्यपिउदघातस्यवहीतिवा
पवीषोक्तेः। आप्लवः॥ चिन्तित्वानुया नारीमोहाद्विचलितभवेत्। आनापत्येनपुष्टेतस्य
द्वेयानकर्मणः। तथा॥ अन्वारेहेनुनारीणांपलुश्रेकोदकाक्रिया। पिंडदानक्रियातद्वत्प्रा
द्वेयत्वाच्चिकेतथा। अन्वारेहेरुक्तेपन्नापृथक्पिंडालिलोजलीत्। पृथक्शिलेनकुर्वीत
यादेकशिलेतथा। अन्यतप्रायुक्तं। इदंगभिरावालापत्यासतिकारजस्वलावभिवारिणी
भिन्नकार्ये। स्वेरिणीनांगभिरावालापतितानाचयोषितां। नास्तिपत्याभिसंवेशःपतितौहित
याअभावितिमदनरत्नेस्मृतिसंयुक्तोः। मदनरत्नेरहस्यतिः॥ बालसंवर्द्धनस्यत्वावालाप्या
नगच्छति। त्रतोपवासनिपतारस्त्रेभ्रं चगभिरावा। ततोपपादेरजस्वलास्यतिश्चावेति। श्रुत्वा
चंद्रोदयेगोपीपशुद्धितत्वेवपाठः॥ तत्रैववहन्नारदीयेपि॥ बालापत्याश्चगभिरावास्वदृष्ट
तवस्तथा। रजस्वलाएनसुतेनारेहतिचिन्तानुताइति। अत्रपतिव्रताससदीप्राप्रविशेच्छुक्त
शनमिति। भारताष्टगवेदवादात्साध्वीस्त्रीति। ब्राह्म्याचंपतिव्रतानामेवाधिकारोऽनुदरस्यै॥
यत्तु॥ अयमप्यवपाः श्रवंपतिद्वेषेनचेतसा। वज्रंतेपाश्चसततंभरणमतिकूलतः। तत्रानुपस
कालेषाः कुर्वन्ति तथाविधाः। कामातक्रोधातभयात्तमोहात्सर्वैः प्रतामवतुतेति। भारततन्त्रे
निकंन्यापेनस्तावकमिनिपृथ्वीचंद्रः॥ ब्राह्मण्याएकचिनिरेखनपृथक्चिन्तिः। सत्रियादीनांपृथ
गेकावेतिकल्पतरुलाकरमदनपास्त्रिजातादयः। शुद्धिचिन्तामणौचैवंतअन्वारेहस्येभ्रं
चमध्येतद्द्वैश्चाकृतेविरात्रमध्येएवदशपिंडाः। सहगमनेनमन्त्रेशौचनुत्पत्त्याशौचपिंडान
च। अन्वितायाः प्रदानव्यादशपिंडास्त्वहेरणानु। स्वाम्यशौचेवतीतेतस्याः प्राइप्रदीपते। इ
तिशुद्धितत्वेभ्रूलपा। शौचवैधीनसिस्मनेः। संस्थितेपतितास्त्रिग्याप्रविशेदाहृताशानं। तस्याः
पिंडादियेदेस्यक्रमशःपतिपिंडवदितिजिनकभ्रूलपाणिशुद्धितत्वधृतव्यासोक्तेः। अन्वयत
प्रायुक्तं। यदानुरजस्वलापिपत्नीमृतेपत्न्यौदेशकालवशात्तदेवानुगच्छतिनशुद्धिप्रतीक्षते।

तत्रविधिः देवयाज्ञिकनिवधे। यदास्त्रियामुदक्यायापतिः प्राणानसमुत्सृजेत्। दोषमेकं तदुत्ता
नामवहत्याद्विशुद्धये। मुशलाघाने तदसकस्रवने योनिमडलात्। विरजस्वामन्यमानास्वचित्ते
तदसकक्षया दृष्ट्याशौचप्रकृवीतपंचमृत्त्रिकयापृथक्॥ त्रिशद्विशतिदेशचगवात्त्वावहन्
यात्। विश्राणावचनाच्छुद्धासमारोहेडुनाशनं नारीणां सरजस्कानामियंशुद्धिरदाहताः॥ अ
त्रश्राद्धा दोनिलोपः पूर्वमुक्तः॥ इतिकमलाकरभदकते निर्णीपसिधौ अत्यकर्मनिर्णीपः॥

॥अग्निप्रवेशाणक्तोतुविष्णुः॥ मृतेभर्तृरिब्रह्मचर्येनदन्वारोहणेवेति। ब्रह्मवेव
त्रैसहानुगमनंशस्त्रेधव्यस्याथपालनां यत्तुत्रैवा कलौनात्यागतिः स्त्रीणासहानुगमना
दतइति। तद्ब्रह्मचर्योशकपत्नपरंतथाचमनुः। ब्रह्मचर्येचोहापिप्रविशेद्वाहताशनं॥ काशी
खंडेपि। पत्नौमृतेपिपायोधितवैधव्यपालयेत्कचित्। सपुनःप्राण्यभर्तारस्वर्गलोकेसमश्नुते॥
अनुयातिनभर्तारंयदिदेवात्कथंचन। तथापिशीलं सरस्वतीलभंगान्तनपथः। तद्दृश्यमास
तिः स्वर्गात्यतिः पततिनाम्यथा। तस्याःपिताचमाताचभ्रातृवर्गस्तथैवच॥

॥ अथविधवाधर्माः ॥ ॥ मदनरत्नेस्कादे। विधवाकवरीबंधीभर्तृव
धापजायते। शिरसोवपुनेतस्मात्कार्यंविधवापिवा। एकाहारः सदाकार्यो नहितीयं कदाचन
मासोपवासंवाकुर्याच्चोदशपरामथ्यापिवा। पर्यंकशापिनीनारीविधवापातयेत्यति। नैवमुदत्त
नकार्यंस्त्रियाविधवायकचित्। गंधद्वयस्यसंभोगो नैवकार्यस्तथापुनः। तर्पणंमत्स्रहकार्यंभ
र्तृसिलकुशोदके। तन्पितृस्तपितृश्रापिनामगोत्रादिपूर्वके। इदमप्यत्रपरमितिमदनपारिजा
तः॥ नाधिरोहेदनद्वाहमारोकेठगनेरपि। कंचकेनपरिदृष्ट्याहासेनविलोनेवसेत्। वेशाखेका
त्रिकेमाधेविशेषनियमचरेत्॥ पचेताः॥ तावृत्ताम्यजनचैवकोस्यपात्रेवभोजनं। पतीचब्रह्म
चारीचविधवाचविवर्जयेत्॥ आहृदोविशेषः प्रागुक्तः। यत्तवोधापनः॥ संवत्सरप्रेतपत्नी
मधुमांसविवर्जयेत्। अधःशयीतषण्मासामितिमोक्षल्पभाषितमितितदसवर्णापरमित्य
पराकं॥

॥ अथसत्यासः ॥ याज्ञवल्क्यः॥ वनाद्गृहाद्वाकृत्वेष्टिसार्ववेदे
सदक्षिणां प्राणानपत्यातदत्तेनानग्नीनारोप्यनात्मनि। अधीतवेदो जपकृत्युत्रवोश्चतदि
निमान। शक्त्याचयज्ञकृत्सोक्ष्मनः कुर्यात्तनाम्यथा। एतदाश्रमसमुच्चयपक्षेजावालाशु
नौत्वन्वेषिपस्थाउक्ताः। यद्विचैतथाब्रह्मचर्योदेवप्रज्जेद्गृहावनाहा॥ अथपु
नरव्रतीवाव्रतीवास्तातकोवास्तातकोवात्सन्वाग्निरनुग्निकोवापदहरेवविस्तेतदहरेवप्र
ज्जेदिति॥ अगिरः॥ प्रज्जेद्ब्रह्मचर्योहाप्रज्जेच्चगृहादपि। वनाहाप्रज्जेद्दिहानानुरोवा
यदःखिताः॥ आनुरोमुपूर्वदुःखितश्चौरव्याघादिभीतः॥ भाति। आनुरोणाचसंस्यासेन
विधिर्नैवचक्रिया। प्रेषमात्रसमुच्चार्येसत्यासतत्रश्रजेत्॥ जावालश्रुतावपि॥ यथातुरः
स्यान्ननसावाचवासंन्यसेदिति। अत्रविभत्येवाधिकारः॥ ब्राह्मण्याः प्रज्जेतीतिजावाल
श्रुतेः। आत्मन्यनोनसमारोप्यब्राह्मणः प्रज्जेद्गृहादितिमनूक्तेश्चेतिविज्ञानेभृगदयः।
वृद्धमात्रवल्कोपि। चत्वारोवाह्यणस्योक्ताश्चाश्रमाश्रुतिनोदिताः। अत्रियसत्रयः प्रोक्ताः

द्वावेको वैश्वश्रुये रिनिमाधवलः । ज्ञाह्य एतन्निपो वापवैश्वो वाप्रजेद्रहादिनि कोर्माधुक्तेवैश्व
 त्रपस्याधिकारः ॥ पूर्ववाक्यनकारणपदं रादिनिषेधार्थं । मुखजानामयधमो यद्विद्योतिगधाः
 रणा । राजन्ववैश्वयोनेति दत्तात्रेयपुनर्वचरिति । बोधायनोक्तेरिति । पश्चात्तरमाह नत्वंतु कुटीव
 कादिरपमेतदिति योपि । सन्यासपलपैतकमिति । कल्लोनिषेधः सोपि त्रिदशदिपरस्युक्तमा
 क । सचसन्यासश्चतुर्थेत्याह हारीतः । कुटीचकोवहदकोहसश्चैवतमीयकः । चतुर्थपरमोह
 सोपयोपश्चात्सुसन्नमः । आद्यः पुत्रादिनाकुटीकारयित्वा । तत्रगृहेवावसनकाषायवासाः ।
 शिखोपवीतत्रिदशानां वधुषुस्वगृहेवाभुजानां आत्मजो भवेत् । एतदन्वयाशक्तपरं द्विती
 यस्तु वधुर्न हित्वा सप्तागाराणां भेदश्चरनपूर्वोक्तवेषः स्यात् । इहस्तु पूर्वोक्तवेषोप्येकदंडः ।
 एकंतवैराग्यवदंडधारेयत्रियमादरादिति स्कादान् । विस्मरपिपत्तोपवीतदंडचवस्त्रजननिवा
 रणांतावानपरियहः प्रोक्तो नान्योहसपरियहः । चतुर्थोपि स्कादे । परमहसस्त्रिदंडचरजुगो
 बालनिर्मितां शिखोपज्ञोपवीतचनित्यक्रमपरित्यजेत् । अपमप्येकदंडएव । येतु शिखोपवी
 तादित्यागनिषेधालेकरीचकादिपरः । पत्रमेधातिथिः ॥ यावत्स्यस्त्रयोदशस्तावदेकेनवर्त
 येदिति । नदपित्तसामेव । यच्चात्रिः ॥ चतुर्थोभिस्त्वः प्रोक्ताः सर्वेवैवत्रिदंडिनश्च । तद्द्वयं
 दिपरं । नपश्चिपरं वाद्वेषयमनोदंडः कर्मदंडस्तथैववा । पस्थेनेनियतादंशसत्रिदंडीति चोच्ये
 इति मरुक्तेः । तस्मान्परमहसस्येकदंडएव । सोऽप्यविडवः विदुषस्तुसोपिनास्ति । नदंडंशि
 खोनाच्छादनचरतिपरमहसइतिमहोपनिषद्युक्तेः । ज्ञानमेवास्यदंडइति । वाक्यशेषाच्चापत्तु
 यमः । काष्ठदंडो धृतो येन सर्वाणी ज्ञानवर्जितः । स्याति नरकानघोरानमहारौरवसंज्ञका
 निति । तद्द्वयं पुत्रिनाजीवनार्थसंन्यासपरं । एकदंडसमाश्रित्य जीवतिवहवोनराः ॥ नरके
 रौरवेधोरकमेत्यागात्पतंतिने इति स्मृतेः । यच्चाश्वमेधिके । एकदंडी त्रिदंडी वा शिखी सुधीतु
 एवच । काषायमात्रसारेपियतिः पूज्योपधिकिरिति । तस्यापि पूर्वोक्तव्यवस्थाज्ञेया ॥
 ॥ ॥ ॥ अथतद्विधिः ॥ ॥ बोधायनः । कृत्वाश्चाद्धानिसर्वाणिपित्रादिभ्यो
 धृकपृथक् । वापयित्वा चकेशादीन्मार्जयेन्नत्रकारमाः । सर्वाणीति स्वस्यनवप्राद्वेषोऽश
 चाद्वादि कृत्वेत्यर्थः । स्मृत्यर्थे सारेपि । एकोद्विष्टविधानेन कृपां च्छाद्धानिषोऽप्या । अग्निमा
 नुपावरोनेचविधिनानिर्वपेत्स्वयमिति ॥ कात्यायनः ॥ कृच्छ्रास्तचतुरः कृत्वा यावनाप्य
 नाश्रमी । आश्रमी चतुःपङ्कज्जनेनासोयोग्यतां वजेत् ॥ बोधायनः ॥ सदेव पार्षकं दिव्यपि
 त्तं मानुक्मानुषेताः । आर्षेदेवविंशत्यर्षिस्तत्रैवपः । देवर्षिस्तत्रर्षिमनुष्यर्षयो वामरी आ
 दिः । ऋषपरितिसन्यासपद्धतौ तच्चिन्यादिव्येवसुरुद्रादित्याः । मानुषेसनकसनदनसनातन
 धृतप्राद्वेषयिष्वादिभूतानि । चक्षुरादिकरणानि । चतुर्विधोभूतयासश्चेति । तिस्रः पित्रेपि
 आदित्रयोमाता महाश्वमातृकेगात्रादपलितः । आत्मप्राद्वेष्यात्पितृपितामहादेवताः ।
 आत्मप्राद्वेष्यमात्मदेवत्वमिति संन्यासपद्धतौ तच्चिन्यं । सर्वत्रचनोदीसुखं च विशेषरते
 यं । सर्वत्रपिउदानं पुण्यमविधाः ॥ दक्षकृती सत्यवसवाविष्णुदेवो । अत्यत्रनादीप्राद्वरि

तिहेमाद्रिः। स्मृत्पथसारे। केशश्मश्रुलोमनखान्वापयित्वा पक्वत्पयेत्। तदंजलपवित्रं वषिकपा
त्रकमडलु। आसनं कौपीनं। आच्छादनं कंधापादके इति पंचवा। एतच्च पूर्वेषु नीं दीमुखं क
त्वापरेषुः पुरायाहवाचनं कृत्वा कार्यमिति शौनकाः॥ वौधायनः॥ त्रीनदंडानं गलीस्थूला
नवेगावा न्मूर्ध्नि सम्मितान। एकादश नवद्वित्रिचतुः सप्तान्यपर्वकान्। वेदकान् कृत्स्नगोवाल
रजानुचतुरंगुलान्। एकोवातादृशो देडोगोवाल सदृशो भवेत्। अग्निर्गन्धिसुत्या घृत्यनेन
विधानतः। पृष्ठोदिविधानेनेत्यर्थः। स्वाग्नापेवाग्निमानं कुर्यात्पवर्गो क्रमादितः। आज्यं
पयोदधीत्येतत्त्रिवृदाजलमेव वा ॐ भूरित्यादिना प्राश्यात्त्रिचोपवशेत्ततः। अथादित्यस्या
स्तमयात्पूर्वमग्नीं विहृत्य सः। आज्यमग्नौ गार्हपत्ये संस्कृत्यैतेन च सुवा। प्रयोगाहवनीयेतु
जुहुपात्मणवेनततः। ब्रह्मायतन एव तु जागृयात्त्रिमेतां तु यावद्वाह्यौ मुहूर्तकः। अग्निहोत्रे
खकाले तु हुत्वा प्रातस्तनंततः। इष्टिवैश्वानरं कुर्यात्प्राजापत्या मथापि वा। जावालशुभो। तदे
के प्राजापत्यामेवेष्टिकुर्वन्ति तदस्यानं कुर्यात्प्राग्नेयीमेव कुर्यात्। यश्चात्रैधातवीयामेव कुर्या
दित्युक्तं तं न विक्लस्यः॥ अत्राह स्वतः प्राजापत्या तदा क्यशेषे ग्नीनिति बहुत्वश्रुतेः॥ ए
काने स्वाग्नेयीति। अनाहिताग्नेरिष्टिस्थाने वैश्वानर आग्नेयो वाचं हरिति माधवः॥ कान्या
यनः॥ आत्मन्यग्नीं न समारोप्य देदिमध्यस्थितो हरिं। ध्यात्वा हृदित्वनुज्ञातो गुरुणा प्रेषमीर
येत्। कपिलः॥ विधिवत्प्रैमसुक्ताय विरुपांशु विरुचकैः। अभयं सर्वं भूतेभ्यो मत्तः स्वाहेत्य
योशुवि। निनीपदंडशिक्वादि गृहीत्वा यवहिरं जेत। अभयमिति मंत्रेण अयोश्रयं जलि
निनीयेत्यर्थः। वौधायनः॥ सर्वमेत्यादिना दंडेन देवाः पवित्रकोपदस्य पाशेषिक्यं तु पात्रमाहति
भिलथा। पुवासुवासाः कौपीने गृहीत्वा वाधवा स्पर्जेत्॥

॥ अथक्रमः ॥

तत्र सत्यासेधिकारसिद्धयर्थं स्वस्य नवश्राद्धेषु शश्राद्धं संपिंडानि साग्निः। पार्वणात्पनग्नि
स्त्वैकोद्विष्टविधिना कृत्वा नाश्रमीं च न कृत्वा चतुष्टयमन्यस्ते तत्र कृत्वा द्वागयने एकादश्यां
द्वादश्यां वा साग्निमावास्यायां पौर्णमास्यां चतुर्दश्यां वा यथापर्वणि प्राजापत्या स्यात्। तत्र देशका
लोऽसृत्वा परमहंसादिसन्यासगृहाराकरिष्ये इति संकल्प्य। गणेशे संश्रय्य पुराणाहं वा च पितृत्वा मातृ
काश्रज्जीवृद्धिश्चाद्धं। कृत्वा स्तमया गौपासानं समिधा हिताग्निस्तु गार्हपत्यं विधिशो ग्निहोत्री वि
कांडमंडोक्तदिशं कृत्वा पत्या सह पवमानेभ्यः स्यात्प्रागाहृतं तेषां धानं कुर्यात्। ब्रह्मचारी चेत्सौ कित्ते
विधुरश्च आहृतिभिः॥ प्रणवेन चाग्निमादायान्वग्निरुषसां निष्वादि पृष्टोदिवीति निधाय
तैर्नवसमिधततसवितुर्विश्वानिन इति तिस्रः॥ समिधो भ्यादध्यात् एवमग्नौ सिद्धे कस्योपस्थ
वज्रवपनं कृत्वा पयोदधिसुतमाज्यमपो वा। ॐ भूः सावित्री प्रविशामि। तं गप्ये इति प्राश्या चम्य
पुनरदाय। ॐ भुवः सावित्री प्रविशामि। भं हीति द्वितीयं। ॐ स्वः सावित्री प्रविशामि धीं या
त्। इति तृतीयं समस्तया चतुर्थं। ॐ भूर्भुवः स्वः सावित्री प्रविशामि तं गप्ये इति॥ सन्यासप
द्धतौ तु विवृदसीति प्रथमं। प्रवृदसीति द्वितीयं। विवृदसीति तृतीयं प्राश्यापः पुनं विजितं जलं प्रा
श्य सावित्रीं प्रवेश उक्तः। ततः आहवनीयं विहृत्य ब्रह्मणमुपवेश्याज्यं संस्कृत्य चतुर्दश्यां

एहीत्वा समित्त्वा मां स्वाहा । परमात्मने इदमिति हुत्वा पवसेत । इदं ब्रह्मन्वाधानंततः सायं होमं वैश्व
 देवच । कृत्वा गेहस्य कृत्वा शान्तीं यददादीनि । दशपचवासाद्युत्तमसासने कृत्वा जिनोपविष्टो
 त्रैजागरं कृत्वा मानहोमानंतरं प्राजापत्यो वैश्वानरं वा कृत्वा ऋत्विग्यः सर्वस्व । ब्राह्मणे च मधुर
 र्णोते जसपात्रं दत्त्वा दारुपात्राण्या हवनीये । समृष्टमपानि च जले क्षिपेत् । कृत्वा जिनं त्वा ददीत
 अनाहिताग्निस्तु वैश्वानरमाग्नेयं वा चरुं कृत्वा । पात्राण्यग्नौ क्षिप्त्वा भूर्भुवः स्वारिपः सृष्ट्वा त
 रतु समदीनि सक्तं जत्वा विप्रानसंभोन्म पुराणा ह वा विपिस्वा । अत्र वा वने कृत्वा प्राणापत्यो हेति
 पंचाज्या हुती हुत्वा पुरुषसक्तेन प्रसृज्यमा ज्य चरुं जुहुयात् । अत्र विरजा होमं केचिदाहः । यथो
 क्तं शिवगीतासु । जुहुयाद्विरजामंत्रैः प्राणापानादिभिरुतः । अनुवाकं तमेकाग्रसमिदाज्य
 चरुत्पृथक् । आत्मन्यग्निसमारोप्यपाने अग्नेति मंत्रतः । भस्मादायाग्निरियाद्यैर्विमृज्याभ्यग
 नि संस्पृशेत् । पापैर्विमुच्यते सत्यमुच्यते च न संशयः । यथा प्राणापानं व्यानोदानं समा नामे शुभं
 ता ज्योतिरजा विपासा भ्रयासंस्वाहा । सर्वत्र लिगोक्तं देवताभ्य इदमिति त्यागः । वाङ्मनश्चक्षुश्चो
 त्रिजिह्वाग्राणरतो बुद्ध्या कृति संकल्पामे शुभंता । ज्योतिः ० त्वक्चर्ममास रुधिरमेदो मज्जास्त
 पयो स्थीनि मे शुभ्यता ज्योतिरहं ० उत्रिष्ट पुरुष हरितपिगल लौहिता सदेहि । ददापयिता
 मे शुभ्यता ज्योतिः ० पृथिव्यापलेजो वासु । एकाशमे शुभ्यता ० शब्दस्पर्शरूपसंग्रामे शु
 ध्यता ज्योतिः ० मनोवाक्कायकर्मोति मे शुभ्यता ज्योतिः ० अत्र कर्मावेरं हकारमे शुभ्यता ज्यो
 तिः ० क्षुधे स्वाहा क्षुत्पिपासां पस्वाहा । दिवि स्वाहा ऋत्विधानां गस्वाहा । कषोका पस्वाहा ।
 स्तुतिपासा मले ज्येष्ठा मलस्त्री नीशयाभ्यहे । अभूति मसृद्धि वस्वी निरुदमे पापान स्वा
 हेति । अन्नमपप्राणमयमनोमपविज्ञानमयानंदमयान्तामे शुभ्यता ज्योतिः ० ततः लिष्टिक
 दादिहत्वा ब्रह्मणो हिरण्यमान्यपात्रे धेनुचदत्त्वासमासिंचावित्युपतिषेत् । अत्र केचिदत्र
 येः सावित्रीमवेशं प्रणा हुतिं च्वाहः । ततो पाते अग्ने प्रक्षिपान्नरिति ति । सभिरंके कं जिप्र
 न्नात्स न्यग्नीना । समारोप्यगुरवे सर्वं सुदत्त्वा । यो ब्रह्माण विदधाति सर्वं यो वै वेदाभ्य प्रहि
 र्गोति तस्मे तमहवमात्मबुद्धिप्रकाशं पुमुक्षुर्वं शरणं मह प्रपद्ये । इत्युपस्थापदक्षिण
 जात्वा च पादावुपसंगृह्याधीमदि भगवन्चो ब्रह्मनिवदेत् । ततो गुरुरन्मान ब्रह्मसंस्था
 त्वा । शंखं ह्यदशप्रणवेरभि मंत्रै न शिष्यमभि विच्य शान्ता मित्र इति शान्ति पठित्वा तस्मि
 रसि रुस्तत्वा । पुरुषसक्तं जत्वा मम व्रतं हृदयेते द्दामीति च । जत्वा दंजुत्वनगवाद्यं
 मनुसं दधनं दक्षिणे करौ । प्रणावमुपदिश्य तदर्थं चंपची करणा धववोभ्य । अथमात्मा
 ब्रह्म तन्वमभिप्रज्ञानं ब्रह्मेत्याद्युपदिशेत् । तदर्थं च वदेत् । ततो नाम दद्यात् । ततः शिष्य
 लेनोपदिष्टो हरिस्मरन् । ऊर्ध्वं वाहस्त्रिषु न देवानसाक्षिणः कृत्वा । ॐ भूर्भुवः स्वः स
 न्यस्तमपेति त्रिरुप्रापुत्रिह चै श्रोक्ता जलसमीपं गत्वा स्वात्वा अभय सर्वभूतेभ्यो मंत्रः
 स्वाहेति त्रिरजलि क्षिप्त्वा उवा सुवासा इति काषायं कौपीने चासृष्ट परिधाय सत्वा मागो
 पापेति मुख्यं वैराणवपलाशं वैत्वमौंडवंत्वा दं इगृह्णीयात् । अत्र पत्रकामो गृहस्थः

शंखेनपुरुषसक्तेनदंमभिविच्यदद्यादिन्याचारः। जतःशिलासुत्याद्या ३०भूः स्वाहेत्यग्नेजले
वाहुत्वातथैवोपवीतंहुत्वायेनदेवाः पवित्रेणोतिजलपवित्रं। यदस्यपारशतिशिक्यसावित्र्या। क
मंडलुसप्तव्याहृतिभिर्भोजनपात्रमिदंविष्णुरित्यासनम्बुथीम्बाग्रहीत्वा। ३०भूत्पयामीतिव्य
स्तसमस्ताभिर्महर्जेमरुति तर्पयित्वा ३०भूः स्वधो भुवः स्वधो भूर्भुवः स्वर्गहर्जेमः स्वधेतिपितृ
स्तर्पयित्वादुत्पंचित्रतच्चक्षुर्हंसः। शुचिषन्नमोमित्रमो मित्रमो मित्रस्येतिस्वात्वासुरभिमनीभि
रणोहिष्टेतिहिरण्यवर्णीभिः। पावमानीभिर्व्याहृतिभिश्चमाज्जपित्वाशेत्तरशतमघमघर्षणं
रणायामाश्चक्रत्वा। ३०भूर्भुवः स्वरितिपठित्वानमः सवित्रशतिसर्वमुपस्थापयुनः स्नात्वा
जघ्र्येक्षालयित्वा ३०रतित्रह्याहमितीदेसर्वमोमिति। जघ्र्येवाएषज्योतिर्येषवेदोयएषतप
मिवेधमेवेतद्यएवेदोप दवनमस्तीतिजपित्वाष्टसहस्रगायत्रीजपेत्॥ इति॥

॥ अथपतिधर्माः ॥ शतरुत्थायत्रज्ञरास्यतेइतिजपित्वादृशदीनिमृ
दंचविधाय ॥ त्रपुरीषपोरहस्यचतुर्येणशौचं। क्रत्वाचम्यपर्वंदादशौचर्जनंरावेनदंतथावनं
क्रत्वानेनैवमृदावहिः। करिप्रक्षाल्यजलतर्पणवर्जंस्नात्वा पुनर्जघ्र्येप्रक्षाल्यवस्त्रादीनिग्रही
त्वाभर्जनानंक्रत्वाकेशवादिनमानामभिलर्पयित्वा। भूत्पयामीत्यादिव्यस्तसमस्तव्याहृति
भिर्महर्जेनस्तर्पयामीति तर्पयेत्। ३०भूः स्वाहेतिस्वाहा शब्दांतेः स्वधास्वशब्दांते श्वैभिरव ३
नस्तर्पयतिनिकेचित्। तत्रआचम्यांजलिनाभरणेनजलमादायव्याहृतिभिरुद्व्यगायत्र्या
त्रिःशित्वागायत्रीजपेत्। उदिनेसर्वभरणेनव्याहृतिभिर्वाघ्र्येविदेत्वा मित्रस्यचर्षणीत्या
घ्र्यैः प्रवेक्तसौरीभिरिदंविष्णुस्त्रिदेवोत्रह्यजज्ञानमिति। चोपस्थापसर्वभूतेभ्योनमः। ३
निप्रदक्षिणामावर्त्तते नतोनत्वा। ३०आदितापविग्रहसहस्रस्त्राष्टायधीमहि तन्नः सूर्यः प्र
चोदयार्त्विजिजपेत्। एवंत्रिकालं विष्णुप्रजा ब्रह्मपुत्रेचैकयान्॥ अथभिक्षा॥

विधुमसन्नमुशलेव्यगारभुक्तवर्जने काले पराह्नेभूपिष्टेनित्यंभिक्षायतिश्च
रेदित्यक्तेः जलेउद्धपामीतिचतस्रभिरदित्यमुपस्थापनेनेक्यध्यात्वा। आकृष्येनेतिप्रदक्षि
णंक्रत्वामेते पानशति जस्वायिसोविस्वास्वश्चादित्यपुरुषो नहैदस्थितः। सोहनारायणो
देवः इतिध्यायि प्रणाम्यतो विदेउदक्षिणोत्वेगततः संधायवाहना पात्रं वामकरेक्षि स्वाश्लेषपे
दक्षिणान्तिसिं गेधायनोक्तदिशाजीनपवसप्तवारहाणांत्वभवत्स्त्रीभिक्षायाचित्वा। १
शौमसिप्रणामेभूत्वागत्यशुचिरन्नमोक्ष्य। ३०भूः स्वधानमः इत्यादिव्यस्तसमस्तव्याहृति
भिः सयोदिदेवभूतेभ्यश्चभूमौक्षिप्वाभुक्त्वाभरणेनषाडशभारणायामानकुपीदिति संश्ले
षः। गौतमव्याख्याभृगुः। पतिहलेजलदत्त्वाभैक्ष्यंदद्यात्पुनर्जले। भैक्ष्यपर्वतमात्रेस्पात्रंज
लसागरेपमे। अर्पवर्त्तमूलमाधेवापरकंमृदनरलेस्युत्पथ्यसापदो जपेत्॥ करवः॥ एक
रात्रवसेहामेनगरेपं रात्रं। वर्षाभ्योत्पन्नवर्षासुमासास्तचतुरावसेत्॥ जावालशुनो॥
शुन्पागारदेवग्रहे नैकुयोवाल्मीकचक्षुमूलकुं लालशालाग्निहात्रग्रहनदीपुलिनिभिरि
कुहरनिर्हरस्थंडिलेक्षकेतनरति॥ मान्ये॥ अशेषासांनविहारः स्याद्यतीनास्यतात्प

१ अन्नसेषलेपुनिसवैकुलजुतकरेअहार अर्थधर्मअरुकामहूँततेहोतअपार
 चौपाई। पुरुषनकेपुरुषारथदाता हैपरजन्यसकलविधिताता १ हमरेपरंपरा
 लआई कोउपडितनहिंआजुवताई २ कामलोभभयशेहविचारी तजेजोपहपूज
 नसुषकारी ३ तौनहिंहोततासुकल्याना यामेहैविचारनहिंआना ४ श्रीसुकौवच
 याहिविधिनंदवेनजवषोले सत्यसत्यगोपहसवबोले ५ सुनतेतहांविहंसिभगव
 ना स्रककोयहितवचनवषाना ६ श्रीभगवानउवाच हंमतौपदेनसास्त्रपुगना
 येककुकहतसुनहुँदेकाना ७ जीवजनतसवकरमहितेरे करमहितेपुनिलीनघा
 नेरे ८ रोहा भीतिकेमअरुसुषडुषहहोतकर्मतेतात विनाकर्मतेकवहुँनहिंहो।
 तिकेनिहूवात चौपाई जोमानेफलदायकईसे देतकर्मफलसोउविसबीसे १ क
 रेकर्मजोनहिंजगमाही तेहिंदैसकईसफलनाही २ अहैईसतेनहिककुहेतू कर
 यहिसववांघतहैनेतू ३ लहैकर्मनिजनिजफलप्रानी तौपूजहिकाइइहिजानी ४
 पूरुवकर्मजोनकरिराषत सकैनमेदिइइश्रुतिभाषत ५ देवअदेवमनुजससार
 सकलकर्मवसअहैअपारा ६ लघुवडजोनिकर्मवसपावै कर्महिवसतनतेजिय
 जावै सजुभिवआदिकसवजेते होतकर्मअनुसारहितेते ८ रोहा कर्महिईस्वरका
 र्मगुरुकर्महिजगतप्रधान ततेपूजेहुकर्मकोअहैईसनाहिंआन चौपाई भजेऔर
 निजकर्मविहाई सोकवहुँमंगलनहिपाई जिमिनारीनिजपतिकहंत्यागी भजेजा
 रसोसदाअभीगी २वेदवृत्तिहेब्राम्हनकेरी कितिपालनकूचीकीहेरी ३ वेस्पृति।
 जानहुवापारा मद्रुत्तिदजसेवउतारा ४ कषिवानिज्यपादिवोगार् उचितव्याज
 लीवोव्रजराई ५ वैस्पृत्तियेहैविधिचारी येगोपालनअवसिहमारी ६ सतरजत
 मथितितउतपतिलयके हेतगुनहुंपितुसकलसमयके ७ रजगुनतेउत्सतिससा
 री रजपेरितवरषहिंपनवारी ८ रोहा ततेजीवनप्रजनकोहोतसिद्धिसवकाज
 पितादयाही पूजिकैकाकरिहो सुरराज चौपाई नहिंहंमेरेपुरदेसहुग्यामा नहिंप
 ह्येकठोरअभिरामा हंमहैनित्पिनागिरिवासी रहैसदावनमेसुषरासी २ हैगोव
 रधनदेवहमारा जोगोषनवनदेतअपारा ३ ततेऔरदेवनहिंपूजा करौविचारत
 अवककुहुँजा ४ इइजागकोजोसभारा निजनिजकरलेविविधिप्रकार ५ गौत्रेसि
 गरीआगेकीजे विप्रनकोअपनेसंगलीजे ६ पूजहुपितुगोवरधनकोही यहकुखर
 धनकरिहिसरहां विविधिभांतिपाकनवनवाओ मूगसितामोदकवंधवाओ ८ रोहा
 हा पायसपूरीपूपपैपपरीपपरीपान पालपेराकहुपपचिहूपेराउचितअमाना।
 चौपाई अरुसंपुलीआदिवहुविजन वनवावहुपितुदुतमनरजन १ तानदिवसको
 दूधसमेटी भरिभरिताकोमेदनमेटी २ दूधदहीवासोपीवाफ् विविधिमत्लाई।
 वरीसाफ् औरहुजेविजनजोइजाने सोनिजनिजग्रहमेनिरमाने ब्रम्हवादिबहुवि।

प्रवोत्साई लेहुसविधिहोमहुंकरवाई ५ धेनुदक्षिनाविघ्ननदीजे औरहुअन्नदानवहु
 कीजे ई अरुपतितनचंडालनस्नान दीजेअन्नसहितसनमानन ७ गोवनकोनवा
 विनहुंषवाई गोवरधनदेवहिदिगजाई ८ दोहा गिरिराजहिसवसाजिकोदीजेभोगा
 लगाद जोरिसमाजपितातहाँलेहुप्रसादहिंषाद चौपाई भूषनवसनपहिरिपुनिताता
 अंगरागलेपितकरिगाता १ सिंगरेगोपनजोरिसमाज् सैसंगवेदवादिदुजराजू गोव
 रधनपरदक्षिनदेह फेरिलोष्टिअयेनिजगेह यहमतनौपितुअहेहभारा पुनिजोक
 रहुविवारतुम्हारा ४ वासववलिगिरिपतिकहेदीवो पुनिप्रदक्षिनाताकीकीवो ५ य
 हमाकोलागतअतिनीको यहीकरहुअवकरिमतठीको ई श्रीसुकोवाच कासात्मा
 वासवमदनासी तेहरिभेन्द्रावनवासी ७ तिनकेवचनसुनतनंदराई वोलेगोपनस
 वनसुनाई ८ यहवालकदेसनकोछोटो पैहैतुहिकोअतिमोटो ९ दोहा पुनिहरि।
 कोमुषवूमिकैकहेवचननंदराय लालकहेयाजोअर्थतुवसोसवहेतयगाय चौपा
 ई जामेप्रीतितोरिहठिहाई हेमसिगरेकरिहेअवसाई १ जोतोहिनीकनलागहिलाला
 नंदराई २ कौनहुंकासा २ वोलिउठेगोपहुयकवारा करहुनंदजोकहतकुमारा ३
 नंदतहाँनिजदूतवोलाई दियोसकलवृजमेगोहराई ४ चलहुसाजुलैहमरेसाथै घात
 कालपूजवगिरिनाथै ५ नंदनिदेससुनतव्रजवासी कियैतैसहीगुनिमुषरासी ईप
 हरनिसावांकीनंदराई उठिमज्जनकियजसुनेजाई ७ भोनआदविजनवहुजोरी पूज
 नसाजरचीनहिंथोरी ८ दोहा सकलवेदवादीदुजनआसुहितहंवलवाय चलेथे
 नुआगूकिहेवहुसस्तेनपढाय चौपाई इतनेमेसिगरेवृजगवाला लैगिरिपूजनसा
 जउताला १ गवनेनंदसंगसानंदा गावतसुंदरसुजसगोविंदा २ गोवरधनदिंगय
 हुंचेजाई छिप्रहिविघ्नसवनचोलाई ३ करनलगपूजनगिरिकेरो देदविधानसहित।
 सुषढेरो ४ प्रथमहिंपेनाम्रतनहचाये विधिधिवरनअवरनचढाये ५ अंगरतगर
 मृगमदअरुचंदन अरुकेसरमित्तायरचिवंदन ई सोगिरिराजहिंनंदलगाये वि
 विधिभातिपुनि।सुमनमगाये तिनकेरचिभूषनवहुभांती अरपेगिरिकहंसहित
 जमानी ८ दोहा बुलेफूलभरिदोपरनऔरहुदियेचढाय सेलनाथकेमहिजनुसु
 मनसेखदरसाय चौपाई दीन्हीफेरिविविधिविधिधूया दीपदेथायोअतिहिअनपा
 पुनिजेविविधिभांतियकवांन लैलैग्रहतेक्षिपेपयाना २ तेसवगिरिकोअरपनला
 गे नंदादिअतिसैअनुशगे ३ रचीअन्नकीथलथलरासी औरमिठाईसकलसुधा
 सी ४ दहीदूधघृतनदीवताई माषनमेवादियोनढाई ५ तहंयककोतुककियजदुराई
 वपुआपनादुतियप्रगटाई ई अतिसैब्रह्मलंबभुजदंडा दिसनवदनपरकासअव्वं
 डा ७ अनिसैयूलजंघपदजानू सीसैसैलकेअंगसमान् ८ भूषनवसनमुकुटमनि
 मालासैलमहिअतिसुयविसाखा ९ दोहा पेधिनिसगुवालसवगोवरधनकोरूप

चौपाई

१. लनप्रतिस्ततस्वहारा १ हमप्रगटिकरिठयामहाई वैहैआजुभोगसवषाई २
 २. सिंगरोभोजनकियोभुगरी ३
 ३. नगोवरधनकियधन्यगुवारन ४
 ४. हिक्पालाधुकरहसवेसाष्टागप्रनामा यहतुमकोदहैमनकामा ५
 ५. नदनदनगोपनसैगमौही ६
 ६. येघरनिमहेंदंडप्रनामा ७ रोहा
 ७. दिवासवपूजावथाकरतरहेछजमाहि चौपाई ८
 ८. त्रैसोदेवमानिकोवाही
 ९. यहप्रसस्रदेवनहिमनिहो तौजोकेहैसोपुनि जनिहो २
 १०. भुरिकापा वैहैषायतुमहिंसवगोपा ३ जा
 ११. केरो मंगलचाहोसवैघनेरो ४ तौनितपूजिकरोपरनामा
 १२. मांय सुतकेवचनसुनतनेदराई गोपनजुतअतिअनरयाई ५
 १३. तीवनाई कनकथारधरिहाषउठाई ७ खगेवतारनश्रीगिरिराजे ४
 १४. बजवावतवाजे ८ सवगोपीलेपानिआरसी गिरिगोवरधनकोउतारती ६
 १५. निजनिजकरलैआर खगेवतारनसैखकोवा

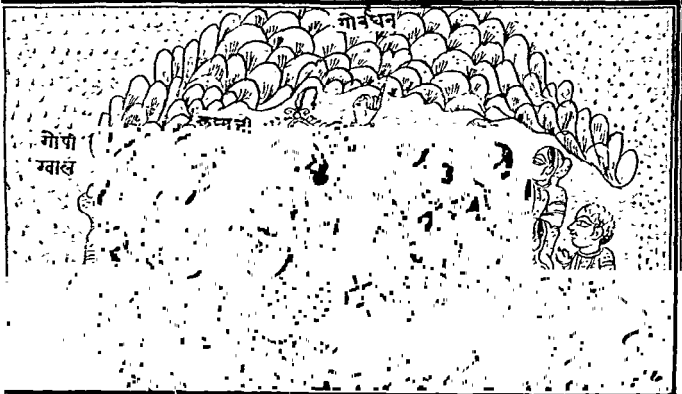

जनविधिधिवजाय चौपाई यहिविधतहंआरतीउतारी कारनप्रदक्षिननंदविचारी १ युनिजेविजनककूतहंवांचे तिनकोभोजनकरिसुषराचे २ चलेप्रदक्षिनकरना सुषारी भूषनवसनचिविधिविधिधारी लेपिलेपिअंगनअंगरागा लीन्हें संगविप्रवडभागा ४ पतितनअरुचांडालनरवाने तिनकोदेतअन्नसनमाने ५ गौवनकोनवननचरावतऔरहरीननधनखुटवावत ई चढीसकटसिगरीवृजनारी गावता केस्त्रचरित्रसुषारी ७ गिरिकोकरनप्रदक्षिनलागी आसिषदेतविप्रवडभागी ८ दोहा यहिविधितेगिरिराजकोगोपिनसंजुतगोप देप्रदक्षिनासुषभरेमानेनिजदृषलोप युनिग्वालनलेकेस्त्रजुतवृजपति पूरनकाम मंदमंदआवतमयेसांभ्रजानिनिजधाम इतिश्रीमन्महाराजाधिराजवांधवे सश्रीविस्वनाथसिंहात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजाश्रीनहराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णपापात्राधिकोरिरघुराजसिंहजुदेवकेतेश्रीभागवतेआनंदांमुनिधोपूर्वार्धचतुर्विसस्तरंगः २४ ॥ :: ॥श्रीसुकांवाच दोहा अजमेवासवदेविकैनिजपूजाकोनासहरिदासनंदादिपैकीन्ह्येकीपाप्रकास चौपाई सांवर्तकगनमेघअधीसाकरतजोजगको प्रलेमहीसा १ ताहितु रतवासवबोलवायो अतिकठोरअसवचनसुनायो २ लैसिंगरेभेधननिजपासुलजमंडलवारहअवआस ३ नंदगोपकरिममअ यमाना कियमषभंगभरोअभिमाना ४ कूडगोपकाननकेवासी थोरैहविभोगर्वकेरासी ५ डूनकोधनमदनहिंसाहिजाता कौटेनकूमामहाउतपाता ई हमहूंसांकीन्हीइनहोसी रासीसाहंमरेहियायमहंगोसी ७ केस्त्रमनुजकेवलसवगोया कियोहमारमषकोलोपा ८ दोहा जैसेज्ञानजहाजतजिचदिमषनाउअज्ञान तरनहेतजगजलधिकोहठवखठानतठान चौपाई अहेकेस्त्रअतिहीवाचालाहैकुमतीकठोरअरुवाला १ विनासीलकोसा मखेसा विद्याकोताकेनहिंलेसा २ अपनेकोपंडितअनिमाने अनुचितउचितने। कुनहिंजाने ३ असेकेस्त्रमनुजवलभारा हमैनसमुझहिंगोपगवारा ममअप्रियमा। मदेवतकीन्ह्या जग्यभागपरवतकहंरीन्ह्यो सवेमानिकेकेस्त्रभरोसे। जीवनचहांतेवरकरिमासातातेकेस्त्रभरोसिनकेरो वड्याविभोमदजोनपनेरो सोभेआजुहिंक रिहोनासा देषतहोअवकस्ततमासा राषिचारिगेयाधरमाहां अपनेसभमानतको उनाही ९ दोहा जलधरधावहयहिसंभेवरषिधारजलधार सोहितघराधरसमसिला करहधनुसंधार चौपाई वारिदेहृवृजकीसवधरनी पावहिफलकोन्हीजोकरनी १ ॥ धेनुवृषभवलराअरुवाळी ववैनअवयेकौवृजमाळी २ नरनीरीसनदतेहिंदेसू र हिनजायतिनकरकहूंलेसू ३ जलधरकळुनमीतिवरल्यावह प्रलेकालघारादरा कावह ४ होअेरावतमेचदिआजू खियेकलिमजुतदवसमाजू धरैहोपीले पडेनुम्हारेसमुषअहेकौनहमार ई उनचासोभारुतनुवसगा पठवहंकरननेद्वजभगा ७ सं

मरथ्यहोयजोयहजगमाही रक्षनकरैसोअवदृजकोही ८ दोहा केसववर्षनहेता
 जोअँहैविधिहरआज तोतिनहूँकोजीतीमैलेहोसहितसमाज १ श्रीसुकोउवाच॥
 चौपाई असकहिसककोपमहूँछयो मेघनकोवंधनषोचवायो १ अरुउननासोवै
 पुनकोही आपसुरियोमेघसंगजोही २ मातुलिसोअसकह्योसुरेसा स्यावहुमेरोतु
 रतगजेसा ३ मातलिनागदियोडुतल्याई तापरभासवारसुरराई ४ खियेकुलिसकरपर
 मकठोरा चितवतअरुननेनचहुँवोरा ५ चतुरंगिनीसुरजकीसेना आईसजिकैजोव
 लत्रेना ६ महामेघतनस्यामहजारन सोवरतादिप्रलेकेकारन ७ आवहप्रवहआ
 दिजेपवना सजेसवैवासवअरिदमना ८ दोहा साजिसैनपहिभाँतितहमेघनपौ
 नसमेत चल्यासकअतिवक्रकैप्रजनासनकेहेत ९ कंदसंष्यानारी चलेमेघआगेम
 हाकोपपागे भयोअंधकारानभेमेअपारा १ जलैसिंधुसाताभरेतेअघाता करैसोर
 भारी जोगभीतिकारी २ भरेघोरवोरा गिरेसेकरोरा महाविगथाये दुतेव्योमछाये ३
 ब्रजेसंडषंडा करैकोप्रचंडा भरेहंघमंडा बलीहैअषंडा ४ दसौदूदिसाने तमेमोम
 हाने भईजामिनीही दियेदामिनीही ५ भईभीतिभारी कपीभूमिसारी कहैदेवरा
 जा करौआसुकाजा ६ वजेवारिदीन्ह वलवैनकीन्ह हनेगोपगामा लहोगेइनामा
 ७ वंचैपेकनाही कहैजोपराही करैकेस्तरक्षा बलीजोप्रतक्षा ८ दोहा यहिविधि
 भाषतथननसोब्रजचौरासीकोस चरिलियोसुरपतिकुमतिकरिसनमेअतिरो
 स १ कंदनराच तहजखप्रजोरसो कियोकठोरसोरहै प्रलेसमानभोरकैगयोसा
 चारिवोरहै छनैछनैप्रकासकोकरैदमकिदामिनी मनोमहाभयंकरी करालकास
 जामिनी १ प्रचंडवेगकैतहाँपौवन्नवंनचासहं चलेदिसानचारितेतजेनिजेनिवा
 सहं वजेधरासुकैगईमहानधूरिधारहै नदेविनकहंपरैनिजेभुजेपसारहै २ तजे
 लगेअकासतेजखप्रवारिधारहै अतीवआतुरेवितुंडसुडकेअकारहै गिरैलगे
 करोरिघोरवोरचारिवारते महानमैलकेसमानतेअतीवजारते ३ अघातसोरते
 ब्रजेअनेकवज्रपातमे रूकोरपौनतेनतक्षत्रसुब्रातघातमे नदीसतीदिसानिसा
 नयोसहं गुनोपरै ननेकहैनगीचकानवैनहुँसुनोपरै ४ गंभीरकैनवीननीरधार
 धावतीधरा परैअवर्तहुँठैतरंगसोरभभरा परैनऊवनीचठोरजानि गोकुलेम
 ही कलिदिजाकारकोविहायऊपरैवही ५ वनेनजातआवतो कहहुँब्रजेपगेभरै॥
 षडोनहोतहुँवनेकछनिहारिनापरै कुरंगअँविहंगचीतकारकोकरैलगे कहहुँभ्रमेक
 हूँधिरैकहूँचलैकहूँभगे ६ अनेकजीवगाजकी गराजसोअपानभे अनेकतासु॥
 ज्वाललागभस्मकेसमानभे अनेकतासुजोतिकोविलोकिसंधदेगये अनेकजा
 तुनीरधारमहवडतेभये ७ परायवच्छवाकिधेनुवैलगाछमेगिरे तहुँसिखाप्रहा
 रतेनवैठतौवनेधिरैगुवालअँगुवालिनीकरैहहापुकरहै नदेहकीनगीहकीति॥

नैकलुसम्हारहै ८ दोहा जदपिबुसे घरमे सवेतदपिपौनभ्रकोर रहतवनतनाहिने।
 कहंसागतवीरकरोर छंदतोमर बिलषानगोपीग्वाल स्वकहं हिआयोकाल आ
 ववचवटी सतनाहि हमभागिकेहिंयखजाहिं १ नहिनीककीन्ह्यानेद कियसका
 जागहिंवंद निजसुतकह्योउरआनि दुषलियोगिरिमषठानि २ अवहोतवृजक
 रनास स्वतजौजीवनआस ३ असकहतरोवतगोप कियविसवासवकोप ३ को
 उसुतनकोउरलाय गोपीरहीसिरनाय कोउकहै नारिनपासु भजिआउरीइता
 आसु ४ लहिवोरघातकरालगिरतीविसालदेवाल छप्परउडतलहियोन टटत
 सकट घतभौन ५ फटफटफुटतयटट्टं दततदुदुदततरुकंद १ कवहूनभोजि
 नसोग तेअतिदुषीवृजलोग ई भाषहिंपरसपरवात जेहिंहितभयोउतपात ॥
 सोनंदसुतहिंनजीक अवचलवसवकोनीक ७ करिहैं अवसिसोरक्ष समरप्यका
 न्प्रतस वैविहैनत्रैरेदौर विननिकटनंदकिसोर ८ दोहा असकहिगोपीग्वाल
 सवहाहाकरतपुकार यकयेकनकोगहिहुतैगेजहंनंदकुमार चौपाई कांपतगात
 चेलिनहिंआवत गिरतपरतपुनिपुनिउठिधावत १ गोवेनवखरनउरहिं छिपाई गई
 नंदसुतकेदिंग धाई २ दुषितचहं किततेविमिआंही कहं हिंमनोतुमतजिकहं
 जांही ३ गोपीहरिपदगिरीविहाला कहं हिंकरहुरक्षननंदखाला ४ केस्त्रकेस्त्रका
 हिगोपपुकारे गोकुलकेहोतुमरषवारे ५ तुम्हरेहिकह सकमषमेटी पूज्यागिरिहि
 नतहिकलुसेटी ईतातेवासवकरिअतिकोषा कीन्है दतसकलवृजलोपा ७ देशतष
 डेकहानंदखाला रक्षनकरहनकसयहिकाला ८ दोहा सुनिगापिनगोपनवच
 नअतिआरतदुषभीन गोअवखरवाखुरोनिरषिषडेअतिदीन चौपाई वोरनसु
 हितसखिलकीधारा वरषिरहेघनवारहिवारा १ भंभ्रायोनचलतचहुवोरा अस
 ननिपदउरतदुषिषा २ अँसोनिरषिकेस्त्रभगवांना महाकोपवासवकरजा
 ना ३ पुनिअसमनमेनाथविचार्यो मेवासवकोजागनिवार्यो ४ तातेवरषिसा
 लिसचहुवोरन चहतआजवासवब्रजवोरन ५ मेनिजवलब्रजकीरषवारी करिहैं
 कंहाकरिहिपविधीरी भयोविभौमदमत्तसुरेसा मूढनजाहिदानकरलसा ई
 याकोमदमेअवहिउतरिहैं सहजहिंमेवृजरक्षनकरिहैं दोहा मोरभक्तजेदेवहैं
 तिनकेगर्वनहोय सकमोहिजांनतनहारह्योविभौमदमोय तातेकरिवेजागहि
 मानभंगयहिंकेर नातोअनरथअँसही करिहेयहसठफेर चौपाई मैहींहैंवृज
 कोरषवारा ब्रजकोमैहींअँसधारा १ मैहींयेकअँसहैवृजनाथा वृजकोसुषदु
 षमेरेहिहोथा २ मोहिदैषिजीवतवृजवासी सदांरहतममदरसनआसी ३ तन
 मुनधनमोहींकोजानि दूजाईसमनहिंनहिंआने जोइनकोनराषिमैलीन्हैया पु
 हुमीप्रगटिकहातोकीन्ह्या ५ जगमेमेरेदासनकांही दुषदैसकैरुद्रविधिनाही

कुड्ड इत्यहकेतिकवाता चाहतव्रजजोकरननिपाता ७ असगुनिगोपिनगोपनको
 १ कहेगोचलहुममसंगहिमाही ८ दोहा असकहिनिजगोहैनखिपेगोवैनखासि
 नखाख गवैनेगोवरधननिकटगिरिधारनगोपाल कवित महामदमत्तमधवाकेभे
 जेमहामेघमहादुषदेनहेतमहाजखठासोहे गोवैनकोगोपिनकोगोपनकोतौने

सोखितिपरकनैमेखत्राकसोत्रपास्योहे इद्रगर्वगारखिकोगोकुखउंधारिखिकोगारुयो
 गोवरधनगोविंदकरधास्योहे १ दोहा गोपिनगोपनसोकहेगिरिधारीगोपाल ॥
 आवहुगिरिनीचेसवैलेगोवैनयहिकाल १ चौपाई गिरिवरकोगिरिवाभमकरतो ॥
 करहुनककुभ्रमंयहनिजडरते १ नंदववाकेपुंन्यप्रभाऊ मेउठायखीन्हो गिरिरा
 ऊ ३ इहानवानवर्षकीभीती आवहुकरिमनमाहेप्रतीती ३ गोवरधनकरिहेनुवर
 सा प्रगटिभष्पोवलिजौनप्रतक्षा ४ नंदववाहेजसुदामाई आवहुगोपगोपिलेधा
 ई ५ जवलोवरषाहोयमहानी तवखोवसहुइतेसुषमानी ई सुनिनंदनकी ॥
 असचानी गोपीगवालनाननिजमानी ७ गिरिवाजरजरहरवरभरभर परपरप
 परपरकरइदरदर ८ दोहा साषनगोत्रेवाकरात्ररुवाकिहुअनत गोवरधनतरा
 मेरहेनहिसंकेतसंहत चौपाई सिंगरीसाजसायखैगोपा वैखनजुतकियसकटा
 अरोपा १ पैतहिकोहुकोसांकरभयऊ सवैसुपासतहाकैगयऊ २ लगीनकाहा

घनेरो १ गोपीहरिभुजमाजनलार्गी बोलहिं वचन प्रेमरसपागी २ यस्तोलासतु
 मकोश्रमभारी कैहेभुजापिरानतिहोरी ३ दधिअसतलैसहितउच्छाह कोउगोपी
 पूजहिहरिकाह ४ देहिं वृद्धसवआसिरवादा बढैवहनआपुषमरजादा ५ जसुम
 तिरोहिनितहेंद्रुतआई लियोगोविंदगोदवैगई ६ पुनिकरजललैसगीउतारन
 निजसुतवलकीनजरनेवारन ७ रामआयपुनिसिद्धेगोविंदे विहंसतपावतपर
 मअनंदे ८ दोहा नंदरायतहंआयकैअपनेसुतकेहोथ भयेदेवावतदुजनको
 गोधनमनिगनसाथ चौपाई गगनसाध्यअरुसिद्ध सिधारेभयेवजावतसष
 नगारे १ चारनविद्याधरगंधर्वा हरिजसगावतमोदितसर्वा २ वरषहिंसुमना
 देवभरिलई हरिकीअस्तुतिकरहिसेहाई ३ लगीअपसराणाचननाना सो
 सुषुकेहिंविधिजायवषांना ४ तहंआगूकरिगोबंनकाही गोपसवेअतिआन
 रमाही ५ नंदलालकोमधिमहकीने वृद्धचढेसकटनसुषभीने ६ हरिकीरति
 गावेहिंसवगोपी निरषतहरिसुषआनदवापीवजावतवहविधितहवाजा सं
 दमंदचलिगोपसमाजा ७ आवतभेवृंदावनकोही निवसेतैवनिजनिजग्रहा
 माही ८ दोहा जदपिउपद्रवसककियवृजमंडलमहंघोरहरिप्रभावतेतदपि
 तहंनेस्पोनयेकोठोर ॥इतिश्रीमन्महाराजाधिराजवोधवेसंश्रीविस्वनाथसिंह
 त्मजसिद्धिश्रीमहाराजादिराजाश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीरुसचंद्र
 पापात्राधिकारिरघुराजासंहजूदेवकतेश्रीभागवतेपूर्वाधेआनंदामुनिधोपं
 चविंसस्तरंगः २५ ॥ :: ॥ श्रीसुकौऊवाव दोहा कर्मअमानुषभांतियाहिनिरषि
 कृस्तकेगवाल अतिअचरजमानतभयेयेकयेककहिततकाल चौपाई आवत
 भयेनंदकेहारे सभावेठिअसवचनउचारे १ तुवसुतकेरअमानुषकर्मातिरषि
 होतहमकोअतिभर्मा २ कैधौकोकरेवहैवालक धौप्रतक्षप्रगत्योजगपालक ३
 नीचअ हीरनभोनहमारि सिसुवपुधरिकोउसुरपगुधारे ४ सातवरिसकोपुत्रा
 तिहारो सातदिवसलोगिरिवरधारा ५ जैसेकरिवरकजहिधारे तिमिकेसेसिसु
 गह्यापहारै ६ पचनामहंमूदेइगकोही पत्थारह्यावालकग्रहमाही ७ आईत
 होपूतनाघोरा विषप्यावनलागीतेहिठोरा ८ करियप्यानलियोहरिप्राना ह
 रतआयुजिमिकालमहाना ९ दोहा तीनिमासकोजवरह्योतवकरिचरनप्रहा
 र सकटदियोउखटायचटमटुकेफुटेअपार १ चौपाई सिसुजवयेकवर्षकोभय
 ऊ तवहरिनभदानवलैगयऊ १ तासुकठगहिभूमिगिराई हस्तोपानतुवसुत
 वजराई २ पुनिकहमायनलियोवोराई तवसकोपकैजसुगतिमाई ३ नोथ्याया
 हिउसूपखमाही आपुगईग्रहकीरजकोही ४ वंध्याउलूषलकोचिसिलार्इ भुजव
 लंजुगतरुदियोगिराई ५ काननमेपुनिवक्षचरावत रामसहितगवालनसुषछ

वत ई मारनहेतवकासुरआयो वदनफारितेहिंमारिगिरायो १ पुनिवक्राको धा
 रिसरूपा वक्रासुरआयो वृजभूपा ८ दोहां तेहिं गहिपटकिकपिस्थमहेरियज
 मलोकपठाय गिरेकपिस्थ अनेकतरुतुवसुतभुजवखपाय चौपाई रह्योताखव
 नरासभघोरा ताकेवंधुवहतवरजोरा १ तेहिबधायपुनिवहृषरमारी कियोता
 खवनमंगसकारी २ खलकरपुनिप्रखवहतवायो दावानलसासषनवचायो ३
 जमुनामहंभुजंगभयकारी वसतरह्योकराखविषधारी ४ ताहिदमनकरिपु
 त्रितहोरो जमुनादहतेद्रुतहिंनिकारो ५ कालीदहविनविषकरिदीन्हो गौवन
 ग्वाखननिरभैकीन्हो ६ ब्रजवासिनकीभैयहरीती दिनदिनदूनवढतिपहिप्री
 ती ७ नंदरावरीकुवेरकन्हाई कौनअहैकजोनिनजाई ८ दोहा कहां रावरीपू
 तयहसातवरिषकोआजकहां धारिवोयेककरसातदिवसगिरिराज चौपाई
 तातेहृजनाथउदारे अतिसैसंकाहोतिहमारे १ नंदसुनतगोपनकीवाणी॥
 सवतेकह्योवचनसनमानी २ नंदौवाच मेरेवचनसवैसुनिखेहू तातेमिठिहिस
 कखसदेहू ३ जराखरुह्याखरुइकेरो तवहीगर्गपुराहितमेरो ४ आयक
 पाकरिभौनहमारे यहसुतकेहितवचनउचारे ५ सतजुगभयोसेततुववाक
 त्रेताअःखरुखक ई द्वापरपीतरंगळविधामा अवप्रगद्व्याकलिजु
 गमहंस्वामी ७ भयोकवहुंवसुदेवकुमारा वासुदेववधनामउचारा ८ दोहा गु
 नअनेगुनतुवपुत्रकेनामहूरुपअनंत हमहिंनजानेतौअवरजनकिमिपावा
 हिअंत चौपाई यहतुम्हारकरिहैकल्यानो गोगोपनदेहै सुषनाना १ याकेवल
 दुस्तरसंसार सहजहितरिहौनंदउदारा २ प्रथमहिंवेदजगतमहंचोरा साधु
 नादियोकखेसकठोरा ३ रह्योभूपकोवरक्षकनाही तेवतुअधुनअभाज्जनामा
 ही ४ साधुनकोअसावखदीन्ह्यो जातेदुष्टदखनतिनकीन्ह्यो ५ जेकोउतुवसु
 तकेवडभागी कैहेंचरनकमलअनुरागी ई सकिहेंसवृतिन्हैनहिंजीती जिमि
 हरिजनननदानवभीती ७ तातेनंदकुमारतिहोरो नारायनसमगुननिअगा
 रो ८ श्रीकीरतिअरुसकलप्रभाऊ विष्णुसरिसवैहेंवृजराऊ ९ दोहा ईमसो
 कहियरतच्छअसगेयहमुनिअवतंस तवतेहंमकेस्वैगुनेनारायनकोअस १
 तातेनहिंसंकाकरोकेसुचरित्रदिलोकि वंदावनमेवसहसवदैकेपरमअसो॥
 कि २ नंदवचनपहिंभौतिसुनिसंकागोपविहाय नंदनंदनदुनहुकह अति सरा
 हिसुषयाय गयेआपनेआपनेभौननकोसवगोप वसतभयेअतिमोदजुवह
 रिदरसनचित्तोप छंदभूलना जंभरिपुजगयनिजभंगअवलोकिकारिकाप
 सावतमेघनहकारी पौनउनचासलेनागचदिवेनवदिआयवृजमंडलेवज्ज
 धारी वर्षभगजसुंडसमधारवहवारअतियोनभक्तमेरखहुंवेरभारी सैलसा

मवोरतजिघोरघनभारकरिगोपगोवैनकियोअतिदुषारी १
हृदुपदपानिधिसककोदर्पवडनविचारी येकहीहोथसोमदहंसिनंदसुतदूतौ
गोवधमैसियज्यारी सातदिनधारिछत्राकसमळोनिधरलियोत्रजराषिहरिग
वंगारी कहतरघुराजदजचंदनदंदगोविंदसोदसुधिकरेश्रवहमारी इतिश्रीम
न्महाराजाधिराजवांधवेसश्रीविस्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीः १०
यजाश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिरघुराजसि
हजुदेवकृतेश्रीभागवतेपूर्वार्धेअनंदाशुनिधोषदर्विसस्तरंगः २६ ॥ ३ ॥ श्री
सुकोवाच जादिनगिरिधरगिरिधरसोधराताहिनिसिभोर गकचरावनसषन
जुतगमनेनंदकिशोर १ लोपाई वनभेगकचरावनलागे सषनसहितअतिश्री
नदपागे १ गुनिसुरभीअरुसकअवाई वेठेकेसंयकांतहिजाई २
पनकहवाधासोअतिगुनिअपनोअपराधा ३ खमाकरामनूहितप्रभुकाही ॥
आवतभोवासवत्रजमाही ४ तहगोलोकतेसुरभिहूआई ५
दुराई ५ हरिहिनिरषिसुरनाथलजाई गिस्तोडंडसमचरननधाई ६ निजकिरी
टसोप्रभुपुदपरसो वारवारनेननजलवरसो ७ देषोसुन्योकरूपपरभाऊ ॥
विनागर्वकोसोसुरएऊ ८ दोहा आगेठोठो जोरि करकपतगातविनीत लग्यो
करलअस्तुतितहाजडुपतिकीअतिभीति इंद्रीवाच खंड तुवरूपसत्यविसुदसा
खसुसांततपमेतमनही मायाप्रवाहनिवद्ध यहसंसारतुमेमेनहि सही अज्ञा
नवोधकलोभआदिकनाहिहैयहकाकही तद्यपिषलनकेदखनहितप्रभुदंड
दापनिमतिगही १ तुमगुरपिताजगदीसकालसरूपधारकदंडहो जगकरन
मंगलहेतकरहुचरित्रनाथअषंडहो जगदीसमानिनमानभोरनहेततुवेअवतारहै
तुवगायसुजसगोविंदजनद्रुतलहतभवनिधिपारहै २ जगदीसमोसमजेअ
ज्ञानीअभैतुमहिविलोकिकै मदतेरहितकैभक्तिभारगचलतअतिमनरोकिकै
अैस्वर्जकेमदमत्तमैजान्योप्रभावनरावरो अपराधछमिकरियेरुपाफिरि
होउअसनहिवावरो ३ अघवोघनृपसधारकरिकैहरनहितभुवभारको निजचरनदा
सनकरनमंगलवेदुमहिअवतारको जयपुरुषजयभगवानजयतिमहानजय
सुषधामहै वसुदेवनंदनकेसजजदुकुलनाथतुमहिप्रनामहै ४ निजभक्तइच्छोतेपि
सुद्विद्वान्मूरतिधरतहो सर्वात्मतुमहीसर्वकारनवाससवउरकरतहो मैमूटनिज
मयभंगलधिकारिकोपयजलोपनहितै बहुपवनपानीअरुपपानहुपविह्वरथ्याव
हुकितै तुवरूपहितेगोकुलवचोमैगर्वहतकैजकिरह्यो करुनापतनजडुनाथनातैअ
थतुवपदकौगह्यो अवरुपाकीजेनाथगोपरभाफकीजैनुकहै यहरावरेअपराधा
कीनहिमिटीजनमहुहुकहै ६ श्रीसुकउवाच दोहा यहिविधिअस्तुतिजवकरी

सुरपतिअतिभयभीरु तवहिंविहंसिहरिवचनकहमेघसरिसंगभीर श्रीभ
 गवानउवाच चौपाई तौपैकरनरुपाकिहेतु मैमखभंगकियोसुरकेतू १ सक
 रहेमदमत्तमहाना मेरोसुभिरनतोहिभुलाना २ हमनिजसुरतिकरावनका
 जा गर्वहस्यातेरोसुरराजा ३ श्रीमदश्रधमाहिनहिंदेये जुदपिदेडमैकरहुं
 विशेषे ४ गुन्योजाहिपरकरनरुपाका श्रीमदसकललेहुहरिताको ५ सुरप
 तिअवनिजलोकसिधारे होइअवसिकल्पानतुम्हारे ६ मानोसासनसकह
 मारा वैठहतजिमदनिजअधिकारा ७ श्रीसुकउवाच पुनिसुरभीहरिकेदिगा
 आई बारहिंवारचरनसिरनाई ८ दोहा गौश्रैवकरावाकरीनिजसतानवोला
 य कह्योनेदसुतसोवचनपरमधीतिदरसाय सुरभिउवाच चौपाई कृष्णकृष्ण
 हेजोगअधीसा विस्वात्माजगकरखळमीसा १ लोकनाथखहितुमसमनाथा
 आजुभईहमसवैसनाथा २ इष्टदेवतुमअहोउदारे तुमहीहोप्रमुदइहमारि
 ३ गोविप्रनसाधुनसुषदीजे सदायहीविधिरक्षनकाजे ४ हरनहेतयहभूवर
 भार सियोनाथरजमेअवतारा ५ करनहेतअभिषेकतिहोरा हमहिपठाय
 दियोकरतारा ६ श्रीसुकउवाच असकहिसुरभीसुरभितकोही अपनेनिकदा
 बोलायतहोही ७ निजथनपयधारनजदुनाथे कियअभिषेकसहितसुषगाथे
 ८ दोहा अदितिआदिसुरमातुसवकह्योसकसोनेन तुमहुंकरहुअभिषेकअव

जदुपतिकोभरिचैन चौपाई तवअकासगंगाकोजलभरि ल्यायोत्रैरावतघटा
करधरि १ तेहिजलसोंसंगलैअसुरारी इंद्रकियोअभिषेकसुधारी २ धसोगो
विंदनामहरिकेरो देवलहेसवमोदधनेरो ३ नारदतुवुरुआदिकआये वियाध
रगंधर्वहचाये ४ चारनसिद्धसाध्यगननाना करनसगेजदुपतिजसगाना ५ जा
हिसुनतसवलोकनपापा पुनिनकरतप्रानिनकहतापा ई नाचनखगीअपसरा
नाना मढांमोदसंजुललैताना ७ सुरगनफूलनवरषेनलागे अस्तुतिकरहिअ
तिहिअनुरागे ८ रह्योछापविभुवेनअनंदा कहहिसेवेजेजेगोविदा ९ दोहा
गोत्रैनिजयनढारिपयदीन्हीभूमिमिगाय सरितनमेवहरसवह्योतहदियम
धुठरकाय १ जवतेहरिअभिषेकभोतवतेअन्नअनंत विनजोतेव्रजधरनिमे
लगेपकनअसंत २ धरनीधरप्रगटनलगेमनिनअनेकनभोतिछोरिवैरयेक
यखवसेगोवाघहुपसुजाति ३ यहिविधिगोकुलचंदकोधरिकैनामगोविंद
विदामागिगवनेभवेनसकादिकसुरचंद इतिश्रीमहाराजाधिराजवाधवेस
श्रीविस्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजाश्रीमहाराजाश्रीरा
जावहादुरश्रीकृष्णचंद्ररूपापात्राधिकारि रघुराजसिंहजूदेवकृतश्रीभागव
तेदसमपूर्वार्धेअनंदाखुनिचौसप्तविसस्ररंगः २१५ श्रीसुकोवाच दोहा यो
कसमेयेकादसीब्रजमेरहीनरेस निराहारव्रतनंदकरिपूज्योसविधिरमेस
ओपाई दंडयेकहादसीविहोने जोतिषविदव्रजपतिहिवषाने १ सिध्यासास्त
महंअसनृपराई कलाअईहादसीलपाई २ तौयेकादसिकीनिसिमाही बीति
जयैजुगजामहिजांही ३ तवहीतेमध्यानभरेकी निरवाहेसबक्रियाविवेकी ॥
४ करेहादसीहीमेपारन यहिविधितेकीजेव्रत धारन ५ करेवयोदसिपारन
काई तौयेकादसिफलनहिहोई ई सुइहादसीजाव्रत धारे तवहिवयोदसि
करेअहारै ७ असीविधिमनमोहविचारी उठेनंदनिसिअर्थनिहारी ८ दो
हा जमुनामेमज्जनकरनगमनतभेनंदराय गुनीनवेसाआसुरीजसप्रवि
सेअतुराय चौपाई वरुनदूतविचरततेहिकाला गह्योानंदकहेआसुभुवाळा
१ वरुनसमीपगयेलेआसू करिकैअतिसैकोपप्रकास २ गोपसवेनहिंनंदा
निहारै रामकैस्वकहितुरतपुकारे ३ तवपितुकोकोउहरिलेगयऊ कोहकौदि
पिपरतनहिमयऊ ४ वरुनदूतहरिवाहरिजानी वरुनलोकगोसारंगपानी
५ निजदासनकेअभेप्रदाते देषिवरुनअतिसैडरयाते ई दौरिदूरितेगिस्त्रा
चरनमेसिरधरिपुनिपदपरसिकरनमे ७ सिंहासनवेठायनाथको अतिपू
जनकरिजारिहोयको ८ घनधन्यअपनेकहंमानी अतिहरपितवोत्योसूद
नानी ९ वरुनववान दोहा आजुजन्मभोसफलममसबकलुपायोआजुतेई

भवनिधित्तरेअवसितुवजनजेजदुयज चौपाई परब्रम्हजययभगवॉना परमात्मा
 जैरुपानिधाना १ तुममेसुनीपरैरहिंमाया जोविरचैयहजगतनिकाया २ मेरोदूत
 महामनिमंदा हरिलायोतुम्हरोपितुनंदा ३ जानतरह्योननिकहुंकाजा सोअप्रा
 राथरुमहुंजदुगजा ४ हेगोविदनिजयितुयहलीजि मोपरनाथअनुरुहकीजो
 श्रीसुकववाच तवैवरुनपेकैप्रसन्नहरि चखेतहांतेखैपितुमुद्मरि ६ आयपु
 निहंदावनमाहीं दीन्ह्योअंनदगोपनकोहीं ७ वृजवासिनकहंनंदवोलाई विस
 मितदीन्ह्योवचनसुनाई ८ जेसाविभोवरुनपुरमाहीं तसतोहमदेपेकहंनहीं
 ९ दोहा लोकपालसावरुनहुंकेस्तहिंकियोप्रनाम तातेकान्हरससकेहैंइस्वर
 सुषधाम चौपाई सुनतनंदकेवचनगुआले मान्योपरमेस्वरनदलाले १ मनमे
 करनलंगअसिआसादेहमेविकुठविखासा २ अभिलाषाब्रजवासिनकेरी नि
 जपुरदेषनहेतघनेरी ३ जोनिकेस्तुसरवज्ञउदारा लगेकरनकरिछपाविचार
 ४ वृजवासिनजोमनसंकल्या सेकेनिहंविधिहोइनअत्या ५ कर्मविवससंसा
 रहिमाहीं भ्रमतरहतयह जीवसुदाहीं कहंनर कहंतिरजककहंदेवा पाव
 तयहिविधिजोनिनभेवा ७ जानतकवहुनआतमगतिको करतनकवहुममपा
 दगतिको ८ ब्रजवासीतोममअनुरागी इनसमाननहिंकोवडभागी ९ इनकोया
 हीदेहवैजाई देहुविकुठलोकदरसाई दोहा असविचारिनिजचित्तमेकरनासि

धुनुरारि आसुवैखवीसक्तिनिजसिगरेवृजविस्तारि चौपाई जुवावालखइनक्रज
 वासिन गंजुतनिजपुरदरसहुसासिन १ दिवोविकुंठलोकदरसाई हरिविमुषीजा
 हेंकवहंनजाई २ प्रसू अनंतज्ञानसतिरूपा स्वयंप्रकासअनादिअनूपा ३ त्रैगु
 नहीनसिद्धिजेहिदेवै धंन्य धन्यअपनेकहंलेषे ४ असविकुंठमहंसवहजवासी
 भयेसच्चिदानंदहिासी ५ सोइविकुंठलषिकैमुदपूरा पूरुवजहंगवेंन्याअक्राई
 नहंमनिसिंघासनमधिमाही रमासहितनिरथासुतकाही ७ निगममूर्तिधरिअ
 सुतिकरही पार्षदगनचहुंकिनसुषभरही रोहा नंदादिकअसरदषिकैविसमित

कश्मी कसजी

भेमनमाहि पुनितिनकोहरितुरतहीपहुंचायोवृजकोहि इतिश्रीमन्महाराजा
 धिराजवाधवेसश्रीविस्वनाथासंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजाश्रीमहा
 राजाश्रीराजावहाइश्रीरुसचंद्ररूपापात्राधिकारिरपुराजसिंहजुदेवकृतेश्रीभा
 गवतेदसमपूर्वाचंआनंदास्वनिधोअष्टविसंसारंगः २८ ॥ ३ ॥ श्रीसुक उवाच
 रोहा पुनिमजमेआवतभईसरदनिंसाळविषामि तहेंचौरिनिसीचौरिनीचारुचंबदिस्य
 तानि चौपाई पूखिरहीचहेंचौरचमेधी चहरिलहरिरुदरैछितिवेसी १ तवहरि
 वृजनारिनकेसंगा विहरनकियोविचारअभंगा २ भईसरदकीपूरनगासी जा
 नित हीअतिआनंदरासी ३ मातृपिताकहंकेस्रछिपाई जमुनातटआसुहिंप्रमु
 आई ३ पूरनकरनराससुपमाके सुमिरनकियेजोगमायाको ४ दिवविभूषन

वसनहंनाना अंगरगतिमिविविधिमहाना ६ औरहुवाजेविविधिप्रकारा प्रगटत
 भेतहंयैकहिंवार ७ षटरितुकेफूलेसवफूला घनीकुंजकेगईअदला ८ दोहा मंद
 वित्त वापुरेवियोगिनिकेवैधतविरहवानसुषदसजोगिनिकेश्रमकोहरनहै रधु
 राजकरतप्रफुल्लितकुंजकुंजकेदोभयोहिंदुआनदभरनहै सरदनिसाकेमुष
 पूरुवदिसाकेमुषकेपारोहेदुपारोहेदुपारोहेदुपारोहेदुपारोहेदुपारोहेदुपारोहेदु
 इजेसेप्यारीकोमिलतधुपारोहेदुपारोहेदुपारोहेदुपारोहेदुपारोहेदुपारोहेदु
 केमंडलअषंडअषंडअषंडअषंडअषंडअषंडअषंडअषंडअषंडअषंडअषंडअषंडअषंड
 केचारुवदनकीदुतिदरसाईहै रघुराजकाखिंदीकेकूलनकेकुंजकुंजकोतिनकलापक
 खानिधिकाईहै मनमोहनीनमनमोहनेकेहेतमनमोहनेजुवसीमनमोहनीवजा
 ईहै २ मदनकोबीजदकैकानहजवलेकैतानवृजसुंदरीनकोवोखायोवंसीदरिक्के वा
 नुकीभूनकनिजकानमेअनकिरहीप्रथमैसनकिवृजनारी उठींकेरिक्केरघुराज
 जईजहोईसीरहीतेईतैसीचलीअकुलाइयकेपेकननहेरिक्के तनकोसम्हारनहिं।
 धरकोषभारककुपानहैतेपारनंदनदनेनिवेरिक्के ३ दोहा गमनेमगअतिहीचप
 लडोखहिंकुंडखकान तद्योपयगपगय गतिनकोदिनकोसदेषान चौपाई हरिली
 न्होहियरोहरिजिनके सुभेवियमपथनहिंतिनको १ हमहींसवतेयहिलेजेहै ह
 महींमिलियहिलेसुषलैहै २ याहीहितयकपेकनकाई वृजसुंदरीकहयोककुना
 ही ३ दुहतरहीसुरभीकोठनारी तैतजिदुहवनुरंतसिधारी ४ दियेरहीकोउदूधच
 डारै नहेवतारितअतिअतुराई ५ गमनीकेरुत्रभेभरससानी धरकीसिगरीसुरा
 तिभुखानी ६ रचतरहीकोउमोहनभोगू लोहमोहनेकोमुखनिनियोगू ७ गयोपाकि
 पैतेहिंनउतारी तुरतगईजहंकुंजविहारी ८ दोहा कोउपरुसतजननिनरहीसुनि
 मुरलीधुनिकान पटकपुहमिमहथारदुतआसुहिंकियोपयानचोचोपाई रहापि
 आवतकोउसिसुकाहीं तेतुरतैतजितिनहिंतहांही १ गईजसुचतटजहंगिरिधारी नि
 नसमनिजनिजतनैविचारी २ पतिसेवैनकोउकरतरहीतिय तेउतुरतैहरिनिकटग
 मनकिय ३ भोजनकरतरहीकोउप्यारी तेगमनीसवकुंधाविसारी ४ खेपतरहीको
 ऊअंगरगय तेउगमनीभारिहरिअनुरागा ५ करतरहीकोउउपदनप्यारी तैसहिंमुर
 लीसुनतसिधारी ६ औजतरहीऔषिकोउअजन करतरहीकोउग्रहमहंमंजज ७
 अथअजितद्रगअधमंजिततन गईकेस्त्रकेनिकटमुदितमन ८ दोहा कोउको
 नवसीसुनतअतिआतुरजजवाल बोधिअंगमेधांधरोसारीपहिरिविसाल चौपाई
 गईकेस्त्रदिगकुंजनमोही तनकोभोनरहयोककुनाही १ केकनपगनपुरकरमो
 ही गसकिंकिनिकटिमाससांही यहिविधिकारिभूषनविपरीती चलीनचपसा

हियभरिहरिप्रीती ३ पतिपितुभ्रातबंधुतिनकेरे वारनाहितकियजतनघनेरे ४
 येनरुकीहरिलियहरिहिपरो तनतौइतेकेस्त्रदिगजियरो ५ जौतगोपिनकहगोपग
 वारा रोकतभेदैभवनकेवारा ६ प्रथमहिमनतिनकोतहंगयक पियवियोगत
 नसहतनभयक ७ मूदिनेनहरिनटवररूपा उरधरिकरीभावनाभया ८ दोहा
 हमनेदंनदंननिकटचखिदोकभुजनवदाय कालिंदीकेकुंजमघिलेहैअकख
 गाय चौपाई असभावनाकरततेहिल्लनमे पुंनपपनहिरहिगेतनमे १ भववा
 धनरुद्व्यातेहिकाखा हियोतुरततनतजिबुजवाखा २ दिव्यरूपलहिप्रथहिसा
 वते मिलीमोहनेचखिअतिजवते जरुपिजारमतिहरिमहठानी तदपिवालप्रमु
 उरहिसेहोनी ४ गहसुनिअतिसंकितकुरुराई कह्योवचनसुकसांसिरनाई ५
 राजौवाच केस्त्रहिपरब्रम्हनहिमान्यो केवलकेतगोपिकनजान्यो ६ तिनकोकि
 मिळुव्यासंसार मेदह्यहसंदेहहमारा ७ सुनतपरीखितकीइमिवांनी बोलेसु
 काचांजविज्ञानी ८ श्रीसुकौवाच यहतौहंमनुमसौनृपतिप्रथमहिकियोवधाना
 हरिवैरीसिसुपालजिमिहरिपुरकियोपयान चौपाई वैरिहकोगतितेदमुगरी तौ
 कापुनिजेहरिकीप्यारी १ जनकोमंगलकरनअपारा लेहिविकुठनाथअवतार
 दिव्यगुनी प्राकृतगुननाहीं सबकेआदिअनादिसदोही ३ कामको
 रे अरुभक्तिहुसनबंधघनेरे ४ हरिमहकौनहैविधिमनखावे अवसिनरे
 क्तिसापावे ५ हरिमहककुविसमेनहिकोजै जोगी ६ १२ १५
 कपातेपेहसंसार छुटतहैनहि औरप्रकार ७
 वचसरचनमोहतमनतिनको ७ नटनागरवोलेअसवानी
 ८ श्रीभगवानउवाच दोहा प्यारीतुमनीकीकरीजोआईममपास कहौजौ
 मकरेजेहितुवहोयसुपास चौपाई कहौआगमनकारनराती है
 वभांती १ अहैरजनिपुहअतिसैघोरा घोराजवुविचरैचहुवोरा २
 जोगनहिप्यारी जाहसवैब्रजआसुसिधारी ३ मातपितासुतभ्राततिहार
 ४ ससहृदपरिवार ५ तुमकोसंकितबोजतकैहै दुषपैहैजोतुमहिनपैहै ६

जाइ इहारहवनहिउचितदेपाई ७
 ८ दोहा तौससिकररजि

नोहरनासकपीरा १ जमुनापरमप्र
 वनि १ सोऊसवविधिलियोनिहारी
 हुपतिनकहैजाई रोवतसिसुनदेहुप
 कोतुमचिनकाग्रहलैहै ४ गौवनकोड

मत्तिकाटोअनोरथवृच्छहमारो ५ रेचितवोरचितेवषचचखवोरिलियोचितवोरच
 लाको यातनतोतुवनेहकेभारभरोयहकाजकरैमहँपाको भौनकोगोनचहैहँमा
 हँपैचलैअवकैसेकहाकरैयाको श्रीरघुराजपदोभारियेपदतीरतजेनलखाजमु
 नाको ६ वेनुवजायवोलायहमेसुसकयखगायदईमदनागी सोअधुरामृतधा
 लसीविषुकावहुलालवेखवहियागी श्रीरघुराजनतोविरहानखदाहिहैदेहँको ।
 ज्वालनजागी घाननसोंमिलिहैतवहँअजसैयेकराकरावरेकेकरलागी ७ इदि
 राअनैदअवुधिसानिसदांतुलसीवनवासिनप्यारे आयखवेइरनेननसोजवते
 पदपदजनेनतिहारे श्रीरघुराजतेहँकूनतेजगमेद्रगद्रुजापरेननिहारे घानहँ
 नातुमवेप्रियहँपतिपूतकहारहतेदईभारे ८ सुरजाकीछपाकीकटासकीकोरा
 लियेअमभारीकरैप्रवला पदकजरजेतुलसीसंगमेसोज्वाहैही येहवसीका
 मला सिरनायकैहाहापुकारकरैदिसदायागहोहँमहँअवला रघुराजज्वालासी
 सोरजकीषडीजावतीहैरुजकीनवला ९ वाँसुरीकी धुनिकोसुनतेकुलकीकुलिका
 नितजोडुषरासी तापरतद्रगवाननवेधियेसायलियोमुसकानकीफाँसी प्रेमा
 कीप्यासीषडीरघुराजतजोनिहुराईअजैदुषनासी हायअनंगकीआगिजरैअवरा
 जरेदेषतरावरीदासी १० कुडलकाननमेभ्रुकैअलकैहलकैखलकैकनिभारी सोंअधर
 निसुधानिवसैरघुराजचितैमुसकानहँप्यारी हँउरश्रीकोविलासनेवासउभैमुजा
 रासहलासयसारी मूरतियामनहारीनिहारीभईहमनारीविहीरीनिहारी ११ ती
 निहलोकनकोसुषमाहरिरावरेरूपमेआयवसीहैदेषिकेधेनुकुरंगविहंगअजंग
 मकेपुलकालिलसीहै श्रीरघुराजकहोकेहिकेमुखीधुनिधायहियेनधसहै॥
 कोतियताकिनुमैकुलकानिविहायनअमेककासफसीहै १२ जाहिरहैनगमेरघु
 राजभयतुमगोकुलकेदुषहारी सोतुम्हरेखषतेरुजवालनजारनवाहँअनंगदसा
 रीपीकेतुहँपकितैहोखसामलायेतीविनेसुनियेतोहमारी दीजियेआपनोको
 लकरैहमजीवतहीहियेलेहितोधारी १३ श्रीसुकोवाच दोहा प्रेमपगेरतिरसरंगो
 विरहजगेसुषअन सुनिरुजवालनवेनहँसिवाखवारिजनैन चौपाई सत्यकह्यो
 सिगरीरुजनीरी सोपरअतिसैपीतितिहारी भैतुमसोंकीन्हीयहहँसी सोनहिंवि
 तल्पावहुखविरासी २करहुसवैमेरेसंगरसा पूरहुसवउरकाअवआसा भैनिवस
 हुनितहियेतिहारे तुमनिवसहसषिहियेहमारे ४ सुनिकेकेखवचनरुजवाला॥
 अनुपमसुषपायोतिहिकाया ५ भयेप्रफुल्लितवदनमलीना ताकिरही प्रीतमेप्रवी
 ना ६ तहहरिसषिसमाजमधिजाईहँसेआपहँतिनैहँसाई ७ फेरिहरीदुतिरता
 नकेरी मनहँकुदकीकलीघनेरी ८ जुषतिनमधिराजेजुदाई मनुमयंकजडुवी
 चसीहाई ९ दोहा तहँरुजकीनवलासकलकरिमंडलचहुवोर अकयेकनकरपा

करिकैकरिविचनंदकिसोर चौपाई गौवनलगी मनोहररागा हियउमरग्याहरी
 कोअनुरागा १ वाजनलगीवजावेनप्यारी चहुंकितसुरछा योमनहारी २ भूषेनव
 सनदिससवधारी नूचेचहुंकितदैदैतारी ३ अतिचंचलचमकतीकामिनी सह
 सनमनुदमकतीदामिनी ४ छापरहीनूपुर भक्तकारी मधुरतोनखेतीचजना

री ५ तिनकेमधिमकहितल्येइया नाचतनुटवरवेषकन्हैया ई उरसोहतिवैज
 तीमाला जनुनीरदमधिधनुसुरपाला ७ करतरासयाहिंभीतिअषंडित थलथल
 भोदंदावनमडित ८ दोहा यहिविधिविहरतकान्हतहैलैसैगसधिनजमालि तहै
 महा ९ याचिरह्या १० निमाराति चौपाई रामकरनसरियुलिनविचारी
 लैचजनारिनकुजविहारी १ नाचतगावतदैकरताला गमनजमुनापुलिनविसा
 सा २ तहैकोमखवाखुकारसाला सीतलसरससुषदसबकाला ३ चहतपवेनसुर
 भितचहुंवोरा छापररागरह्योतेहिंठोरा ४ युंजतमधुपमत्तमनहोरी कैलिरही
 ससिकोउजियारी ५ तहैचजवालननंदकुमारा विहरतआनददेतअपारा ई को
 उसधिकोहरिहाथपसारी परसिकपोलदहिंमुदभारी ७ कोहकहैभिलतधायमन
 मोहन चूमतवदनसखुविछुकिछोहैन ८ दोहा कोउनाचतचजगोपिकाविशु
 रिजातिअलकालि निजकरताहिसंभारतेअतिसोरितवनमालि १ कोउसविकी
 हकरसरिरंभषंभदरसाय यहिसमताईकरहुनुमअसकहिहैसहैसाय २॥

कोहकीनीवीहरिगहेसोखषिकैमुसकाति मनहँआपनेप्रेमकोगवदेषावत।
 जाति ३ कोहकेकुचनकठोरनिजकरपरसतजदुराय रूपदरपतेदरपनहितहै।
 सादियोदेषाय ४ कोउकामिनिकोकान्हगुनिकामकुलानिप्रवीननषकृततेहि
 अगनिकियोमनुमोहरकरिदीन कोउसषिकोकौतुकखषनिमिसिवोलाइ।
 जदुराव मिलतभयेमोदितमनौसोकियमुगधाभाउ चौपाई कोहकोकरग
 हिनचतसुरारी सोमुषवाकिछाकिछविव्यारी १ थिरद्वैरहतिफिरतिनहिवाला या
 कोथकाकहिहँसतमोपाला २ कोहकोकरिकटाक्षमुसकाई लियोआसुही।
 चित्तचौराई सोजवमिलनहेतदिंगआई आपगयेतवअनतपराई ४ नीचेसिरकरि
 हीलजाई हरिहँसिहेखिनदियोहँसाई ५कोहकोनेनननाइविहारी कहतभयेकहआ
 सतिहोरी ६ कोहसोहँसिकहसुनहुँकामिनी विहरनलायकसरदजामिनी ७ चखहा
 रहसियहरासविहाई तोखहिहोसुषकीअधिकार ८ दोहा यहिविधिहरिवृजसुंद
 रिनविविधिभावदरसाय कलाकुदहलकरतवहुमनसिजदियोवदाय चौपाईसवको
 कियसनमानविहारी सवकोदीन्ह्याअनदमारी १ मान्याअससिगरीवृजनारी
 मरेहीवसमेगिरिधारी २ बहुआदरकरवावनलागी अतिसैप्रेमगर्वमहयागी ३।
 अपनेकाहगुन्याभनमाही हेमसमअस्रुवतिजगनाही ४ कहंनलगीहरिसोअ
 सवांनी समितभईगतिजातिनरांनी ५ कोउकहनस्येदेषाउकनहाई कोउकहदीजे।
 अलकषनाई कोउकहवाजवजामसुनावो कोउकहतुमहिंकान्हअवगावो कोउकह
 सुमनत्याइभोई ६ कोउकहभूषनभूषितकीजे दोहा असेदेजनारिननिरपिनि
 जवसकोअभिमान विप्रलंभरसमुषलहनहरिवेहेतगुमान अलिनमंडलीमहिमे
 चित्तनयद्वजहँवोर अंतरहितकेजातगेआसुहिनदकिसोर इतिश्रीमन्महाराजा
 धिराजवो धवेसश्रीविस्वनाथसिद्धदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजाश्रीमहारा
 जाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजूदेवकृतेश्रीभाग
 वतदसमपूर्वाथेअनंदाम्बुनि यौयेकानविसस्तंरगः २६ ॥ ३३ ॥ सुकउवाच वि
 नमाधवसषिमंडलीपरीनेनकुसुहाय जिमितारापतिकेविनातारनकीसमुदाय मो।
 हँनकोमधिमेनलषिप्रथमचकितअकुलाय पुनिसवकेयकवारहीकदेवावदनतेहा
 य २ ऊंदद्रुतविलंबित पुनिसषीसिगरीजुरिकैतहोविरहतापतपीतनमेमहो निषट
 नागरिवावरिसीभई कहेहिवारहिवारहिहादई १ सधनकाननमेकरिनीजथा वि।
 नकरिंदहिपावतिहैविथा तिमिसुकुंदविनाटजकीवधू विखषतीखषतीधरनीय
 धू २ चलनिमंदगपदगुविंदकीनहितनेहचितानिअनंदकी हँसनसोहरिकीसुवि
 लासकीचचनकीरचनाइषनासकी ३ नचनसोनिजनेननचाईके मधुरगानसुतान
 वदायके करतकुजनुकुजविहारहँमुरलिभोहँनमंजुपुकारहँ ४ ससिमुषीहरिकेस

कलाकलासुधिकरैविरहानलविह्वला तनहुतेमनतेहरिमंलग्ना रमनितेरमनैरंगमा
 रंगी ५ कहुइवेनपरस्परतेसधी गुनुहुँतूँहरिकोहंमहोखषी परमचंचलसोकुलिया
 कैगयो विपिनिकेविचपाननिकोसया ई निरदईनंदनदनहाईई कहंईगईहियते
 करुनावई विपिनिमेवृजवालविहायके कितछियेकूलियाकूलकायको ७ अस
 उचारिपुकारिपुकारिके चकितचौकितकजुनिहारिके हरिहिंदेरहिप्रेमजनाइके।
 मिलहुमोहंनआसुहिंआयके ८ कहुँकहुँकेहुँकाननथावती लहिनतेपियकोफिरि
 आवती जुवतिजोरिजमातिनफेरिके कहंईमाधववृकहुँटेरिके ९ तुलसिकानन।
 कीतियवासनी विनहरीनिजजीवनिरासनी तुलसिकेवनकेतरुट्टके पियहिपूँछ
 हिंकोडिअनंदको १० वरमे हेचलदलकरुनाकारिदेहवताय वहचंचलचितकेहिंवनर।
 ह्यादुराय १ पाकरिपरमरुपाकरिनाकारिंदेर पियहिंवतावानहिंपछितैहोफेर २ व
 टवताउयहिवाटेगोचितवोर भूरिभामरीभरिहैहोतहिंमोर ३ हेकुरवकतौवकसम
 धारैध्यान जौनवतेहोकेहिदिंसिगेप्रियपान ४ विगतसोकतुमनितहीरहहुअसो
 क हमससोककहंकीजैआसुअसोक ५ नामतुम्हारेजाहिरजगमेनाग पियनव
 तेहोतौसतितक्षकनाग ई तुमहुँवाकेभाईहोपुनाग जोप्रीतमेवतावोतौवडभाय
 ७ अखिद्रोहानहिंमोहीचंपसदाहिं वोहीनिरमोहीकोकहिहोनाहि ८ मानिनमा
 नविनासीअतिहिंअपीर मिल्योमीततुवकैहेइतवलवोर ९ तुलसीहरिपदप्यारीस
 रलसुभाज पियावताइहेउहदरतियाभाव १० अखिनसहिततुमानिवसहनितव।
 नमाल तातेजानेकैहैमोहंनलाख ११ सत्यचमेलीहेलीदेथ्याकत पियकरपरसत
 फूलीविनहुँवसत १२ वेलाअवयहिंवेलामतिहिंदुगउ कितगोनाहनवेलाविगिवता
 उ१३ जातोनिजजुगनरुपहमहिंनिहारि कसनअतदहोएकेदायाधारि १४ जूही
 तूँहीकोमलहोतकठोर कसवतायनाहिंदेतीनंदकिसेर १५ आमअरामप्रदायको
 तुमवसुजाम तुमसतिदेथेकैहोकेहैघनस्पाम १६ हेप्रियालतुम्हरोहियकोमला
 भूरि कहुहुकेसकितगमनेकेतकिहूरि १७ जदपिकठिनतुषऊपरकोमलहीया।
 कौनपनसकहिंदेजिकहंगेपीय १८ असनअसनअवकाजैयहिंवनमाहिं विनह
 रिकेहियरसगिरिहोइगई १९ केविदारतुमकोविदकरुउपकार पलनवितायव
 तावतावहनंदकुमार २० जामुनतुम्हरोहमहिंनपरतप्रमान कारेकारेहोतेयेकसा।
 मान २१ विषधारीतुमजाहिरहोमदार विरहविषमविषहरिहोतुमनहमार २२ वि
 ल्वसदांप्रियहरकेहरिपुकाम कौनवतायविनासहुकहंघनस्पाम २३ वंजुलमंजु
 लसुषप्रदहरिसंगमोहि अवदुषप्रदकतहेमेकहितेहिंनोहि २४ येकअलवरहेतु
 महमहिंकदव अवजियजातोहरिविनहोतवलव २५ दोहा यहिविधितरुनीतरु
 लतनरुखतपूँखतजाय कुजकसिंदीकूलकीलषिवोलीदुषकाय कवित्तसवैयाये

कहीठोरमेजन्मभयो अरुयेकहींठोरवसेसुषपाई चारहवारकियोउषकाररहेतु
 ममित्रहमारेसदाई हेजमुनातटकीलतिकातरुकीनवतावहुआजुकन्हाई सोक
 रेमेजोसहायकरैरघुराजसोमीतकीसांचमिताई १ फेरिकहेयाकितिसौंब्रजवासा
 करैतैदयागिजमाहवसेकी नातावराहकेअंगकुयेकीनवामनेकेपदेकेपरसेकी रे
 थिपरैपुलकावलीते। मैसोहैइतकेहरिकेनिकसेकी श्रीरघुराजवतावतीनासुधि
 केहैसवेथलकेविलसेकी २ लषिफेरिकहेहरिनीनसोहेलीलपीतुममूरतिसासा
 कीहै चकितैचितवोवखिवोरवहीछविनीकीसानेनविसालकीहै इतहीकेगयेयहजा
 निपरैपावथारिवहैउरसालकीहै कोउकामिनिकेकुकुंमरंजितसौरभयावनमा
 लकीहै ३ पुनिब्रजवालकीहै चंदावनवृक्षनसोकीन्होहै प्रनामतुमस्यामपगलपटी
 पीतमकेपीतपगीउमगीअनंदअनिअवलोतिहारीसाषाछोनीछायरूपटी रघुरा
 जनिकम्याविसेपिइतकेकैकान्हतुलसीसुगंधरहेभौरभौरभयटी कामिनिकोकं
 धयेककरसोंकलितयेककरमेकमलकमलाकोकंतकपटी ४ संधियासयानकोई
 कह्योपुनि सधिनसोसहरैललितलनिकालीआलीदेधिये लपटीतरुहूंपैकपटी
 निपदकान्हकरकोपरसपायअनंदअलेपिये रघुराजजाकेहितसागिरीन्हीकुल
 कानि आरिवनवीनतजिवासकोविसेपियेरजकीनवखिनविहायकेविहारीलासपी
 तिकीन्हीवेदिनसोवृभिलौपरैधिये दोहा विरहविकलबहुंविधिवचनवदतविधि।
 विरजवास विषमवियोगविथाविथिनवरहिंविपिनिविसाल १ चौपाई पुनिथकि

थ कि सिगरी व जनारी यक अवेठत भई दुषारी १ सुषे वदन सिधिल सब अंगा
 तापरजारत अंग अन्नगा २ तन मन सकल के स्त महं लाग्या विषम विरह वडवान।
 लजाग्या प्रान पयान जौनि वजवाला करेन लगी हरि चरित रसाखा ४ कोउ पूता
 नारूप सषि धरही कोउ हरि के अंग अंगि इ ही ५ सकट सरि सकोउ थिर के जा
 ही कोउ सि सुके रोवत तेहि कोही ई करहि आसुही चरन प्रहारा गिरै भूमि सोषा
 यपकारा ७ त्रिनावर्त वपु धरि कोउ प्यारी कोउ सषिकोनेद खाल विचारी ८ दोहा
 ताको अकउठाय कै लै दूरी कळु जाति तेहि कपर करि गिरत महि मृतक सरि सदरसा
 ति १ चौपाई नूपुर पगनि वजाय रसाखा कोऊ घुदुरु वनि गवनतिवाला १ कोउ सषि
 रामके स्त के जाही पुनि कोउ सषा होइ सगमोही २ कोउ वत्सा सुर के तह आवे हरि रू
 पी सषि नाहि गिरावे ३ कोउ पुनि होय वका सुरनारी कोउ हरि के तेहि देति पकारी ४
 कोउ सषि वज गौ अके जाती तिन देरहि कोउ हरि की भांती ५ कोउ विहरत पुनि वेनुवा
 जावे तेहि सराहि कोउ सुष उपजावे कोहु कोउ कंधन निज भुज धरि के गमनहि मा
 दक दाक्षन करिके ७ हंन है के स्त कहै हि वज नारी लेहु लखित गति मोरि निहारी
 ८ दोहा कोउ कह पांती पवन ते अवन डरहु वज लोग मरक्षन करिहो अवसि मेदि
 सवन को साग चौपाई अस कहिये कवसन फहराई शियो गोपिका कच उठाई १
 पुनियक सषिकोउ सषि सरि माही पद धरि वोखत भई तहो ही २ रेकाली अहि वि
 ष धर घोर तजहु आसु तुम अवपहि दोरा ३ मेष लमद षडन अवतारा लीन्हो
 ब्रजदारन भुवभारा ४ पुनि सषियेन सो कोउ सषिवोली अपने उरकी आस यषोली
 ५ देषी सषाकराल दवारी जारन चहति प्रगटि दि सिचारी ६ मद्दु नैन सवेयका
 चार तोहरिहो दुष सकल तिहोरा ७ दू सरि सषिकहं मानि सुरारी कोऊ सषी पुनिया
 सउतारी ८ दोहा सिलाऊ लूषल थापिके वाधि ताहि महं ताहि अति सैडे रवावेन लगी
 लेल कुटी कर माहि चौपाई वैधी सषी सो सुष असगायो मैया मैद धिनाहि चौराग्यो
 अस कहि मूदि सियो द्रगदोऊ भई भयाकुल सीतहं सोऊ यहि विधि और कस्तकी
 लीला विरचत भई सषी सुभसीला ३ पुनि सिगरी जुरिके वजवाला आगे गमनी वि
 रह विहाला ४ पूरुत वंदावन तरुलतिकन सरद कृपामहं ली जतरु नरुन ५ कळु
 आगे वलिके वज नारी धरनी महं हरि चरन निहारी कह्यो सषिन सो तह कोउ प्यारी
 इतही के निकस्यो लखकारी ७ जव धंज अकु सकु सि सहं कजा हरि पद बिन्ह लष
 ह मन रजा ८ दोहा यही पंथ के कटिगयो सोक पटी चित चोर यहि मग के आली च
 लहु अव आसहि यहि वोर चौपाई अस कहि वपल चली वज नारी निरषत हरि पदा
 बिन्ह दुषारी १ लषत भई वलिके कळु दूरी पिय पद जतनिय पद माधि धूरी ३ सि
 गरी सषीत हो जुरि आई यक येकन को दचन सुनाई ३ लष हुक पटक पटी कर आ।

लीहंमकोयहस्त्रियायवनमास्त्री ४ कोउप्यारीकोलैनिजसाया रहोसुकायगहेतेहिहो
 या ५ कोननारिकेयेपदसजनी कौनसाहीगिलभैयहिरजनी ई जेहि सुषकीहमसव
 अधिकारी सोसुषलेतिपेकवहनारी ७ यकपगपगटनयकपगटतमल तातेजानि
 परतत्रैसाळ्ख दोहा यककरकामिनिकंधमेकरिकैकान्हरजात अवलपरतताते
 चरननहिंमलकेपगंटात चौपाई जिमिकरिंदकरनीकेकंधे कैआपनीसुंडसनवा
 थै १ भूसंतभुक्ततमहामदखाको २ तिमिगमनत सुतनरववाकोकरिसनेहहरिम
 कोअवराधा तातिलहिनविरहकीवाधा ३ संगसंगडोलतिवनमोही तेहिसमभागा
 औरकीनाही ४ गुनअनगुनपियकेहैनामा सोनहिदीसतहैयहिजामा ५ कहवावा
 तदक्षिनभगवाना चहियेसबमेभाउसमाना ई सोहमकोतजिलेयकप्यारी छिपकुंज
 महकुंजविहारी ७ हरहिकलेसनामहरिताते सोगुनअवनहिनेकुरेधाते ८ दोहा ता
 जिकुलकुलिकुलकानिहू आईवनजिनहेत सोळ्खिहंमकोछिपिरह्याक्यादुषनहि
 हरिलेत चौपाई सबकोउवाकोईस्वरभाषे वहईस्वरतानिकुनराषे १ जोसमरथहोवै
 सबभांती तोदुषहरेआययहिंराती २ हेगोविंदमनकीसबजौने भेटतविपतिनतिक
 सतप्रांने ३ चहसपियहतजिसपिनसमाजू रजमेसुषलूटतिसतिआजू ४ कैअभी
 तसवतिनसोआली लगतिहोयगीहियवनमास्त्री ५ सोधनधनधनिधनिधरनीमै
 वरवरनीवरवरवरनीमै ई कैलासीकमलाकरतारा नासनहितअधजन्मअपा
 रा ७ जोहपियकीपदरजसिरधारै सोपियकीरजवारहिंवारै ८ सहतिहोयगीआ
 जुअकेले विहरतवनवनकान्हरभेले ९ दोहा तवकोउपनिवालीसषीसांचकहा
 नितेवीर पियपदपरतेहिंपदपरषिउपजतिपूरीपीर १ चौपाई जोदुर्लभअधरामं
 तपियको रसोअधरहमारिजियको १ आजुअके लीसाइअ नोवापियतहोइगी
 भागनिचोपी २ कुंजनकुंजनविहरतिकैहै पियकोतजिअवकौइतअहै ३ पुनिकळ
 आगूचलिरुजनारी नवत्रिनकेअकुरनिनिहारी ४ तहंनहिकांमिनिकेपददषी तव
 वोलीचितमेअसखेपीप्यारीकेपदत्रिनगडिजेहै तेममसगंधदअतिपेहै ई असवि
 चारितेहिकंधवदाई चलेगयोअवहीकितथाई ७ तिनकोतनमनतेसोइप्यारी
 सुधिनहिताकोनेकहमारी ८ कळुआगेचलिकेकोउवोली सनिकहतिनेवातअ
 तोसी ९ दोहा कामिनिकोकंधेखियेकामीकान्हरजात भारभरेपदधसिगयेतेपरगटदरा
 सात १ चौपाई पुनिकळुइरिगईसवहेली देषीकुसुमचुनीयकवेली १ तहवोलीकोउ
 लषयकसजनी लीलाकरीजोपातमरजनी २ तोरनहेतकुसुमजसदाको हियव
 तारिकंधतेषिआको ३ लगेकुसुमतोरननिजहोथा प्राणपियारीकोसैसाया ४
 तोरनकह्योकुसुमसपिजोई कुचेकरकरितोकोसोई ५ येडीवठांकरतकरकव
 हिं पगअगुनीउपटीरजवीचहि ई कान्धभयोकाभिनिकरचरो करतसोइतेहि।

केमनकेरे ७ पुनिकोऊवोलीवृजनारी यहयलतो सषिलेहनिहारी ८ दोहा प्यारीको
 वैठाइकेयाहीकुजरसाल निजकरसोवहुकुसुमचुनिवैणीगुहीगोपाय चौपाई की
 न्होकेसिकुतइखत्रारी नंदनंदनकपटीवनमाली १ हमकोकूलिखलियाइतआई
 खियनिसंकतियेअंकलगाई २ सोतिसनेहंहिसनोसोवरो ताकाकविमहंभयोवा
 वरो ३ यहिविधिकहतविविधिविधिवैना वारवारदारहंजलनेना ४ हेरहिहरिक
 हंकुंजनिकुंजनि तपैतोपसुनि सुनिअलिगुंजनि ५ खगैंचंदकरसरसमतिनतन क
 लपसरिसवीततहेकूनकून ६ लाग्योमनपियचंद्राननमे विलपितवागैंवृदावन
 में ७ गोपिनमधितेजेहंतियकांही लैदुरिगेहरिकाननमांही ८ दोहा सोसिगिरि
 नतेआपनोमान्योपरमसोहाग सषिनत्यागिमोपरकियोहरिअतिसेअनुराग ॥
 चौपाई मेरेवसहंकुंजविहारी मोहीकोमानतनिजप्यारी १ जोकहिहोभैकरिहैसोई
 औरसषीसोधीतिनहोई २ जववेनीगुहिचलेविहारी तवहरिसोसषिगिएउचारी ३
 वहतदूरिसषियेनतजिआई विविधिभांतिकीकलादेबाई ४ हमथकिगईसकहि
 चलिनाही कहाकरैअवकाननमांही ५ तुमतोसषनसंगषेखवैया वहतदूरखानाहि
 यकैया ई ममकोमलपदकटकलागे अमितकहौचलिहैकिसिआगे ७ जोहमरेप
 रराषहुपीती तोअवकरहुखालयहरीती ८ हमहिलेहनिजकंधचदाई चलहुजहो
 मनहोयकन्हई ९ दोहा सुनिप्यारीकेवैनअसगर्वितेजाजिबनाय नंदनंदनवोखे
 वचनसंदमदमुसक्याय चौपाई हैसनिमेरीप्रानपियारी सनिहोसवविधिषीष
 तिहोरी १ चढिममकंधचलेदुतअलि आवनचहंहिसषीसवपाके २ असकहिवे
 ठिगयेगिरिधारी चढनखगीसोगोपकुमारी ३ तेहिकूनभेहदिअंतरधाना पिया
 हिनसषिततसोअभिमाना ४ गिरीभूमिमहैविलपतप्यारी लनकीसुधिनहिनेकु
 सैभारी ५ पसरिपुहमिठिकैपुनिप्यारी चहंकितवितवतिरुदतिपुकारी ईहाया
 नाथहेप्रानपियारे मोहितजिअवतुमकहांसिधारे ७ केहिदिसिकेहिअलकेहिवन
 मोही होकहंकहुकंतकतनाही ८ दोहा जिनकुंजनभेमोहि मिलेभरिभरिवांहवि
 साक तिनकुंजनतेअवनकतकदिआवैतेदखाल चौपाई किबेकोनरासीअपराधा दर्जे
 दुसहविदहकीवाधा १ मैगरीविनीहोवृजनारी सवविधिपीतअआसतिहोरी २ तुमा
 विनयेककूननाहिजिअोगी शेजिगरलयहिठोरपिअोगी ४ तुवैविनयेककूनकल
 पसअना दीततमौहिकहंअहैसुजाना ५ अैसीहोसीअतिपिअकीजे जायेयहतना
 कूनकूनखीजे ई विनाएवरीमूरतिदेव त्रिभुवनखलुहसखखलेषे ७ देगिमिलहुभोक
 हेअवप्यारे कसनदयाहियहोतिहोरी ७ मोहिअकेलीकांडिकियाने तेरेगुनदतहो
 प्रगयने ८ दोहा रेकपटीअतिनिरदईकारेनंदकिरोर कसतरसावतदरसविनया
 जवनिताचितचौर चौपाई विलपतियहिविधिहोवृजवाला डोलतिसंदहिमंदविहा

ला १ स्यामस्यामनुषदेरतिस्यामा कूनकूनकी जिहोतितनलामा २ सोसषिको अतिकर
 नविलापा सुनियेकसषिलहिसतापा ३ तामुनिकटचखिगईतुरते देशेतिहिविल
 पतविनकते ४ पूकूनलगीताहिकसप्यारी फिरहअकेलीविषिनिमभारी ५ धौ
 इततुमकोकान्हलेवाई छौडिअकेलेगयोक्छिपाई ई कैधौतजिसवसषिनसमा
 जेहरहुनुमहुआजुवजराजे ७ सुनिअैसीसषियेनकीवांनी बोलीवजसुदरिखवि
 यौनी ८ दोहा तुम्हरेमधितेसोहिसषिलेआयोइतस्याम सेवकाईसवविधिकरीय
 हिवनठामहिठाम चौपाई अबहामोहिरगाईप्यारी कहुइरिगोकपटीगिरिधारी
 १ सुनिमृदुवचनभईमतिभारी ताकोखलजोनेउनहिगोरी २ जोपहिलेअसजन
 तीसजनी तौनआवतीसंगयाहिरजनी ३ अयमहिबोधिप्रीतिकीडोरी पुनिकून
 हीमेडास्योवोरी ४ इईनिईईकेसंगमोही विरवेप्रीतिरीतिकीनाही ५ सुनितीकोअ
 सगिरादुपारी बोखतभईसकलवजनारी ई कोअसजोकरिहरिसंगप्रीति पारहिपु
 निनविरहकीभीती ७ कान्हवानिजेकरैपतीती निनकीहोतिअवसियहरीती ८ ॥
 दोहा मुषकोमखउरअतिकठिनखलतनहोतअपाउ खलिखलिखलियाअखिनको
 केहिउरकियोनघाउ १ चौपाई असकहिकैतेहिसंगलेवाई हरिहेरनहितसकलसि
 धाई १ जहेलगिरहीमयंकजोन्हाई तहेलेगिहरतभईकन्हाई २ आगेरहयोसंचन
 वनघोरा ठोरठोरअधियारअथोर ३ सोतमलोषसजनीकोउवोली आगेजायहो
 हुकतभोली ४ चंदचौरिनीचहुकितछाई छिपुतिनकोनिहैवस्तुछिपाई ५ यहिमह
 किमिछिपिहैघनस्योमा होवोतौदीसतकहुगोमा ई कहेहैजोवनछिपानकहुकहे
 षोजेतेहठिनिकहुपैहै ७ वौतेहिमुषससिकोटिप्रकासा किमिछिपिहैतममहके
 हिआसा ८ दोहा तातेअवहेरहुनहीहेर मिलिहैनाहि मिलिहैतवहैहैअवसिरायाजबउ
 रमाहि चौपाई चलहकलिदीतटमहुआली तनमनसोसुमिरहुवनमासी १ गाव
 हुविनकीकीरतिप्यारी तौमिखिहैहठिकुंजविहारी २ यहसुनिलौटिचसांरुजवाला
 मनलाग्योसवकोनेदखाला ३ करहिगोविंदकेरगुनगाना हरिचरित्रकोउकरैमहां
 ना ४ तनमनसकलकेस्योलाग्यो दुसहविरहवडवानलजाग्यो ५ भूलिहुघरसे
 धिआवतिनाही छौडहरिखविनैननिमार्हा ई आपपुखिनपुनिअखिजमुनाके
 ताकतितरलतरगनितके ७ वैठीसवसमाजनिजजोरी वारीविरहविष्यादुजगो
 री ८ दोहा अगटनहितनेदखालकेरचिरचिपदनरसाख विनयकरतगोवनल
 गीअतिविनीतवृजवाल १ इतिसिद्धिअमन्यमहाराजाधिराजवांधवेसश्रीविस्व
 नाथसिंहोत्मजसिद्धिअमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीरुस
 चंद्ररुपापात्राधिकारिधुराजसिंहजूदेवरुतश्रीभागवतेदसमपूर्वार्थानिरा
 मुनिधौविंसस्तरंगः ३० गोप्यकनुः अश्वगोपीगीतखलितपदजयतिनेरनद

निजनगावतरहतरिवसनिशिनासतिअनहोनी अवनमंगलप्रदछुविछाई पूरुव
 पुंन्यकियेतेइजेमहिवितवहिवयुगाई १८ सोईअवरहेयाअधारहमे नातोछनवि
 लुरेतुमकोजियभेटतेजायजमे हंसनिहरिहेलिनिमुषदाई प्रेमपगीवहतकनिता
 रीछीचलनिचारुताई १९ लखितविहरनिकुंजनिमाहींहांसीकरनिरावरीहंसिहंसि
 विसरतिअवनाहां करेजोकोउतिहरो थाना ताकीविथानरहतितनकतनमुषपाव
 तनाना २० हियेधरिसुरतितिरभंगी वैठीहंसजमुनाकेतटमेप्रमरंगरी २१ नहो
 तिविथातनकीदूरी यहमनमेगोपाललालअचरजलागतभूरी २२ छयेकहरेकपद
 कारे कतनसुनतअववातहमारीजातचलोभारे २३ कठिनवनकोमलपदतेरे॥
 लगिनजाहिकहकंकटकआवहुआसुसषिननेरे २४ चलहुजवगोवनकेपाळे
 लैकरलकुटीवेनवजावतवानिकवनिआळे २५ तवहिंमनहोतरह्याअसो ला
 सहिधेनुचरावनपठवतनद्ववाकेसो २६ कमलकोमलसुंदरपगमे लगतकव
 हंकटककंकरजोकाहकहतजगमे २७ हमारोमनअवहुंडरये हैकरीलकीकुंज
 घनीदंदा वनअरथरपै २८ जचैतुमसांभसमैप्यारे आवतहोगोअनकेपा
 ळेमुरलीकरधारे २९ कपोलनमलकिअलककारी गोरजरंजितरुचिरवदनछ
 विआलिनमुषकारी ३० मनहुंईदीवरअलिमाता असोमोहंनतुवमुषनिरषतमे
 हेंदृजवाला ३१ ललाललचावहुकोजियरो कोनहुससिहरिनिजहियकीजतुए
 जहेलिनहियरो ३२ मनोरथपूरकपदतेरे जोकोउविपतिपरेपरसुभिरतदुषना
 रहतनेरे ३३ सुन्योअसोहंमनिजकाना धरहुआयनिजपदहियहमरेतोफला
 जाना ३४ धरनिमंडलमंडनकारी जोकोउपरसतचरनतिहांरोतहिअनदभारी
 ३५ मिलौनहितोपगभरिदेहु तोहमविरहविपतितजिवनतंजहैमिजगेहु ३६ चरा
 नजसपूजतिहेकमला तातेअधिकप्रेमभरिपुजिहेंगोकुलकीनवसा ३७ नसोह
 तिअसोनिदुराई जोअसकरनहतोतौकरपरकसखियगिरिराई ३८ तिहांरोअथ
 रामृतप्यारे सुरतिसमैअनदउपजावनहरतसोकसारे ३९ सवतिमुरलीकिया
 तेहिजैतो तदपिदेहुहसपानकरैगीकहहिंनहांभूको ४० सलातेहियेकहवार
 पिथे पुनिनरहतिमुषआसअौरककुतेहिविनदाहजिये ४१ कुदिलकुंतलत
 वअहिकारेहेरतहीहठिमदनविषमविषपसरततनसादे ४२ कलानिधिकोदि
 नछुविछावैदेषतहीमुषवनतकहतमुषककुनहिवनिआवै ४३ विरचिमहाजडह
 मजाने तुवमुषनिरषतदननैननमेपलकनिनिरमाने ४४ आहुजवधेनुचरावन
 को तवलुवविनइकपलककलपसमवीततयातनको ४५ पितापतिपूतसुजना
 भाना तुम्हरेहितगोपालनराषोतिनसोकलनाता ४६ सुनतमुरलीपुनिइतआई ता
 कोफलतुमदियोलालजूनवनविलषाई ४७ नंदकोपूतपूतधूतै दजनारिनदैद

गादुस्वानहिं आवतअजहूँते ४८ करतकोउजगमहंअसनाई प्रथमपियाइपि
 ऋषकेरिविषमेलतमुषमाहीं ४९ रसिकतुमनामहिंकेसालाजोरसरीतिजान
 तेतौनिसितजतेरुजवाला ५० ललाविविसरिगईवतिया कहतहतेरुजवाखनको
 लविसीतलममळुतिया ५१ जदपितुमभूलिजाहुहमही तद्यपिहमभूलेहनभू
 लिहेंकवहुंकंततुमही ५२ हंसनिकीफंसनिकसीतेरी तापरपुनिचितवनिको
 चावुकमास्त्रोहरिहेरी ५३ धाधिपुनिप्रेमकोठरीमे कौनआयदरसावतआनन
 अबकाहेजीमे ५४ कौनहमकीन्हेयाअपरथा जातेहमेवोलायवीचवनदीन्हीअ
 सवाधा ५५ करोतकसीरमाफप्यारे निजविसालउरमेलगायअवहोजनहीन्यारे
 ५६ जदपितहंकीवासकमला तद्यपितासुदासिक्काकेसवरहिहेरुजअवला ५७
 ललकलागीहियलागनकी मिलहुहमेकरिसपथलाअवपुनिनहिंत्यागनकी
 ५८ मोहंनोमोहिखियोमनकोमनमोहनकतकरतहमारोतजनपानतनको ५९
 अहोवृजंजीवेनजसुदाके अनामाधुरीमूरतितेरीवसीनउरकाके ६० निरषितुम
 कोदुषकेहिनगयो तुवषदप्रेमपगेरुजनायकमंगलकेहिनभयो ६१ तुहेंहमही
 भरिअधिकभई प्रानदानकिमिआयदेहनहिविरहसतायतई ६२ विनातुहरो
 हियमेलगे विरहानलजरिहेंवृजगोरीअवनवनतत्यागे ६३ सषितसुषदायक
 वनमाली कतयहनामधरावतअपनोदुषदायकआली ६४ मिलोगेजवलौना
 हिप्यारे तवलौइतहांवैठिरहेंगीअनसनप्रतधारे ६५ कवित्तचरनसरोजरोजरो
 जजेउरोजनमैनासुमनोजवोजहेतधारतीरही येअतिकठोरकचकोमलपदार
 विदनिजजियजानिकैविश्याविचारतीरही तेईमृदुपार्यनसोविचरोकठिनभूमि
 जामेहंसतनमनधनचारतीरही रघुराजयहदुषअवतौसह्यानजातऔरजस
 तसकैइहोविसारतीरहां १ इतिसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजवांधवेसम्प्रीविस्वना
 थसिंहात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्ण
 चंद्रकृपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजुदेवकतेश्रीभागवतेदसमपूर्वधियांनो
 राम्बुनिधोयेकत्रिसस्तरंगः ३१ ॥ :: ॥ श्रीसुकोवाच यहिविधिकरतप्रलाप
 वीतिगयोकळुकाल वृजनारिनावेरहिनतहामिलनहींइसालववतिनकेतनते
 तुरतधीरजसिगरोभाग वृजवनितारोवनलगीरागतरागविहाग २ तलफिरदा
 हरिदरसकोभरीलालसावाल केवलजियजैघोरहयोसरितटपरीविहाल कवि
 न आंधरेको आषिजैसेकलयवितायमिलेवरसैसलिलज्योसुषातलविसालीहै
 मृतककेसुषजैसेपरतिपिपूषधारपाशवारिवूडतमेनोकाज्योविसालीहै रघुराज
 चातकवदनजैसेसुखातिवृज्जनमडलिइदेवदुमज्योसुषालीहै जरतनिहारिविरा
 हागिप्रजहलोवेलीप्रगटभातैसेधनस्यामवनमालीहै २ लसतअमंदमदहसत

मुपारविंष्टीतपटफहरातउरवनमालहै वांयेहोथवांसुरीसिंदाहिनेलकुटलो।
 नीकटिचउरासीपगनुपुररसालहै अलकैअमोलकोलकुडलकपोसगोसमौखिमो
 रपषनकोमुकुटविसालहै कोटिमनमथनकेमनकोमथनवारोवीचव्रजवालनके
 विलस्योगोपालहै ३ पीतमकोखषिप्यारिनकेविकसेद्रगवारिजसेकविरासी येक
 हीवारउठीअतुराई मिल्योमृतकैमनुपानप्रवासी जेदुषकेअसुवातेभयेसुषा
 केअसुवाअतिप्रीतिप्रकासी वारिह्वोरतेचैनसनीधनस्यामकोघेस्योधनीच
 पलासी ४ कोईलगाइहियेपियकोपुनिप्रीतमकेरसमेअतिवोरी कान्हरकोकर
 कंजगह्योअपनेकरकेजनसोवृजगोरो श्रीरघुराजकहेमनोवालवयायकरो।
 अवलाखकरोरी पैअवजाननयेहोहैहंमसोकैरिकेकेतनोवरजोरी ५ कोईल
 लीललाकौहियलाइअन्हाअप्रमोदकेसिंधुसोहाई चंदनचर्चितचारुभुजापि
 यकोलियोकंधमेधारितहोई श्रीरघुराजकहेमनोगोरीरहेअवलोकैहिंकुजदुरा
 ई येभुजभजिहंमरिभुजानिपेनाहिलताविपैराजेकन्हाई ई कामिनीकोईनिसंक
 तहोभरिकंतकोअंकहिंपेमकीय्यासी पीतमकेमुषकीगिरीवीरीगहीजुगहोथन।
 सोसुषरासी श्रीरघुराजकहेमनुअैसेयहोखहिवेकीरहीहमआसी जूठिहहैमुरा
 लीकीसहीपैतकतजिजात नमोठीसुधासी ७ कोईसर्पाहरिकोहियरोअपनोहियरे
 धरिकामकोजीती फेरिगोविंदपदेअरविंदघत्तोउरमेसुषकंदसप्रीती तापतई
 रघुराजमनोव्रजराजेकहेगुनिकैअमभीतीयेउरथारिवेजोगलखाविचरेवनमे
 सोचडोविपरीती ८ कोईभद्रभ्रकुटीत्रिकुटीकरिदतनिसोअधरानिकोसरति
 पीतमप्रेममेपूरीप्रियारसहरिसिकेद्रगत्रासुनिठारति श्रीरघुराजवियोगकी
 भूलिहियेमहवारहिवारविचारति केतीकलाकेकटासनिसेमनोकान्कोकोमा
 कसानिसोमारति ९ कोईललीतहंवालनकोसपिलायउरेपडांसामनेजाई कान्हेके
 आननकीसुषमासुधापीवनहेतुप्रियाललचाई जानिपखैकलपेसीनेवारिपलेर
 घुराजचलेनचलाई पांनकरैकिनहैकिनपेअपिकातिविधानहिनेकअपार्ई १०
 वृजवासिनीपानप्रियाहारिकीकृविमेकृकिंमनमोहिगई हरिकीमहामाधुरीमू
 रतिधारिहियेहठिअैसीविचारिलई अवजोननपैहेकहूरघुराजललायहवातम
 ईसोभई असठीकहीठानिठगीसीठईठकुराईनिनेननिमूदिखई ११ रोहा जिमि
 चतुराकोपायकेचितनेकुमतिपराय तिमिदजपतिसुदिवालदियविरहविश्यावि
 सराय चौपाई विरहविगतवृजवालविसेषी हरिकहंपानहैतेप्रियलेषी १२ चहैकि
 तघेरिपडीकृविच्छाई हरिआनननिरपहिंदकसाई २ तिनकेमथिसेहतघनस्मा
 मा मनुसक्तिनमधिब्रह्मलसामा ३ पुनिहरिहेलिनसोअसगायो तुमहिविरहहु
 पचहुतसतायो ४ विरहतापनेतपीसुंदरी पहिरीकंकनसरिससुंदरी ५ चखहुजमु

नतमहसवप्यारी कृतियांसीतखहोयतिहारी ६ असकहिसिगरीसषिनले
 वार्द जमुनापुलिनगयेजदुरार्द विकसेकुंदचंद्रमंदारा वहतत्रिविधिसारूतसुष
 सारा ८ गुजहिकुंजनिकुंजनिभृगा निसिद्धेनोवहिविविधिविहंगा ९ दोहा चंद्रचांदनीचा
 रुअतिचारिहुदिसिद्धितिलाय अतिआनेदउपजावतीयकमुषवरनिनजाय चौपार्द
 उठहिंजमुनकीतरखतरंगा वडहिंसीतकनपर्वेनप्रसंगा १ कोमलअमलपुलिनते
 करहीमिलिपरागवहुरंगकविभुरही २ स्यामसहितसषियांतदुंजाई मनकोसक
 लमनौरथंपार्द ३ विरहतपितआंसुनतेभीनी कुचकुकुमसवलितअतिभीनी ४॥
 असेनिजनिजवसनउतारी मरिचिहरेरुदरेतमुरारी ५ निजहोथनसोदियोविका
 ई मानहुं विरहदसादरसाई ६ जागिनहियकोवैठनचारो सेवैठतेहिंनददुलारो

७ चहुंकिततेसिगरीरुजनारी वैठतभई खेरिगिरिधारी ८ दोहा जाहरिभूरतिमे।
 वसीत्रिभुर्वनकीसवसोभ तेहिंदरसनवाळततियनखलखनवनवलोभ १ चौपार्द
 मंदविहसिकरिभुकुटिविलास हेरिहेरिदेहरिहिहुलास १ बहुविधित्रियकोति।
 पसनमानी निजनिजउर धरिपियपदफोली २ सुसुषिसराहिसराहिकन्हार्द प्रनौ
 कोपनेसुकदरसाई ३ जवतीजुगुलजलजकरजोरी कहीकेखसोगिरानिहारी ४ गो।
 प्यजचु कोउजनपियअनदधतततहै भजेनिजेतेहिंआपुभजतहै ५ कोउअस
 जगमहैहोइदयाला विनहुंभजेभजहिसकाली ६ कोउनिरदेहोतेजगमाही भजे

हुअनभजेहुभजतेनाही ७ इनमेकहोकोनपियनीको सोहमकरिलेबहिमनठीको
 ८ रोहा सुनिवृजवनितनकेवननजुक्तिभरेजदुएय मंदमंदवोलतभयेमंदमंदयु
 सकाय श्रीभगवानउवाच चौपाई भजहिपरसपरजेजगमाही तिनमेप्रीतिरी
 तिकछुनाही १ केवलनिजनिजस्वारथहेतु वांधिपरमप्रीतिकरनेत २ विनहुंभ
 जेजेभजतसदाही तेईकरनाकरजगमाही ३ हैतेजननी जनकसमाना प्यारी
 तिनकोप्रेमप्रमाना ४ नेहधर्मयहहैनिरदाष करवनरोषहपरकोहरोष ५ भजे
 हुंभजेनहिजेसंसाए सपितेप्राणीवारिप्रकार ६ प्रथमतेईजेधरेसंसाधी तनसु
 षहितमतिकवहुंनसाधी ७ पूजेपुनिजेपूरनकामां जिनकोकाहसौनहिकामा ८
 रोहा तीजेउपकारकोमानतकवहुंनाहि तेईरुतप्रकहावहोअतिनिंदितजगमा
 हिं चौपाई चौथेहुंपुनिजेगुरदोही सवपेरहतसदाअतिकोही पहसुनिसवैसखीमुसा
 कानी तिनकोअभिप्रायहरिजानी २चोखतमेहुंसिरसगसिवानी मोहिनतीजोवीजैमानी
 ३जोकोउभजेमोहिजगमाही तेहिहितहोतभजोमैनाही ४ जामेकरैनिरतरध्याना समा
 पदवादेप्रेममहाना ५ ज्योअधनीधनपायोभारी भयोविनासतासुपुनियारी ६ नौवाको
 धनसुरतिनभूले कुधापियासकरतिनहिंसखे ७ तुमतोहमेरेहितरुजनारी लोकवदजा
 तिहविसारी ८ रोहा अंतरधानभयोजोमैसोप्यारी यहहेतु जामेतुममोमेकरहुधीतिरी
 तिसुषसेत चौपाई तातेकरहुकोपनहिहमपै प्रीतिहमारीहैअतितुमपै १ गनोनही
 अधराधहमार दियवढा यमैप्रेमतिहोरो २ दुस्मजगेहनेहकीडोरी तुममेरेहिता
 सिगरीतारी ३ रदोकोकोदिवर्षजगमाही तुमसोकवहुंवरिनमेनाही ४ करिनस
 कौकछुप्रतिउपकारा यहीससमनअहेहमार ५ वढीप्रीतिसवमोहहंमारी येक
 हंमहिमहं प्रीतिनिहारी ६ तातिअधिकअहोतुमहमते हमसुवविधितेहारेतुमते
 ७ करदुरासअवमोसंगमाही विशारहीनेकहुंतननाही ८ रोहा यहिविधिवचा
 ननरचनकरिगोपिनकोसमुभ्राय भयेमौनमाधवतहोमहामोदइपजोयादतिसि
 हिश्रीमन्महाराजाधिराजवाधवेमश्रीविस्वनाथसिंहात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधि
 राजश्रीमहाराजश्रीराजावहादुरश्रीरुसचंद्ररूपापात्राधिकारिरघुशजेसिह
 जूदेवकतेश्रीभागवतेदसमपूवार्धेअनंदाशुभिक्षोडानिसस्तरंगः ३२ ॥ ३ ॥ श्री
 सुकोवाच रोहा माधवकेमाधुरवचनसुनिसिगरीशृजवाख वारहिंवारसराहिके
 साग्योविरहविसाल चौपाई सवकेपूरनभयेमनोरथमानहुंजीतिसियोतिनम
 न्मथ १ तहंउठिचुदाविपिनिविलासी रुजवाखनवोल्यासुषरासी २ चलहुकरहु
 अरुसुंदररासा लेहुअनूपमसवैहुलासा ३ सुनतसुंदरिनअतिसुषपाथो रासक
 रनसिगरिनवितलायो ४ उठीसकलतहंयेकहिंवारा गमनीसंगहिंनंदकुमार ५
 जमुनापुलिनपरमरुविळावन रुजहेखिनकोहियहुखसावन ६ तहंजदुपतिजु

वतिनजुतजाई लागेकरनरासरसद्धाई ७ यकयककोकरगहिगहिआलीकारि
 लीन्होमधिमेवनमाली ८ यहिविधिमंडलमंडितभयऊ सवकोमनमोहनमहंगय
 ऊ ९ मिलहिंदहमहिकोनदकुमारा अससिगरीमनकियोविचारा १० दोहा वृजजु
 वतिनकीजानिकैअभिलाषाअसस्थाय बहुतरूपतहंकदिलियेसुषदायकसुषथा
 म चौपाई येकयेकप्यारीकेअधिप्यारो सोहतभयोसिगारखमारो १ मनुहुहमखति
 काचहवोरा विचविचतरुतमालसबठोरा २ मानतभंदतहोसवप्यारी मेरहीढिग
 हैंगिरधारी ३ मोहनअरुमोहनतहांहीं कदिलीन्होसिगरेगलवांहीं ४ तहंमंद
 गमुरचंगसुवीना बहुउपंगजलभंगनीना ५ डफकरनाखवेनुकरतारा दारापट
 हसितारगितारा ६ वेहखोसरैगिरखावखदेडू डिंडिमितरहीदायकमोदू ७ तव
 लंतमूरामुरजमजीरा नौमतिदोलकभरभरअसीरा ८ दोहा विविधिभौतिकेअ
 रऊवाजेवजेअपार मानहुंहरविपिनिकोकीन्होसुरनसिगार चौपाई लखनहे
 ततहंजदुपतिरासा चढेविमाननयदेहुलासा १ दारनसहितदेवतहंआये सुनि
 वाजेवहुवाजवजाये २ लखिदजनारिनअरुदजनाये रहीजदपिनिजनिजपति
 साथे ३ तबपिसुरदारनहियहरिगे हरिसोभासमूहदृगभरिगे ४ सुमनससु
 मनससुमनसनारी वरषहिसुमनससुमनसवारी ५ हरिकोअमलसुजससवगा
 वैंव्योमविमाननचढेसुहावैं ६ कोउकरिनदूरकीभूनकारी गतिलैलैनाचहिदज
 नारी ७ कोउकटिकिनिकलरतकरिकै गतिराचतौनाचतांफिरिको ८ कोउका
 रिकंकनकोकलसोरा नाचहिचखिचितवहिवितचोरा ९ दोहा रासमंडलीमहि
 मेरहीमपुरपुनिद्वाय गोवैहिंरागसुहोवैनेचतुर्दरसाय चौपाई दृजनारी
 केवीचविहारी वीचविहारीकेदृजनारी १ मानहुंपुष्यराजकोमाला अधिमाधिनी

लकमनिखविजाला २ कोउचूरकोकरिअतिसोरा लेहिभेटकरिवहुविधितेरा ३
 कोउफेरीलेवसनउदावे विविधिभांतिकेभाउदेपावे ४ कोईसपीमंदमुसक्या
 ई नैननवावतिसाजदेपाई ५ कोकलचावतिभूकुटिनकाठी तानवधानडगति
 कहुनाही ई कोऊचटकचौटतिष्ठजगरी ताकीकटिनहिपरैनिहारी ७ कोउ।
 चितववलनिरषिकन्हाई निजअचलपटदेतिउडाई ८ दोहा कोऊआपनेअमो
 खजेआनुपमगोलकपोल मधिमुक्तननिरतावतीकुडलमडलसोल चौपाई
 नाचहिगावहिभावतावहि मनमोहनमुषभेटकलावहि १ नीवीसिथिलवहतते
 नसेदूनचतकरतअमतदपिअपेट २ सुखीअलकमुषभेरुहरही मनहुंस्थामघ
 नससिदरसाही ३ स्यामास्यामस्यामसगस्यामा जनुवहुदामिनिवहुघनस्या।
 मा ४ कोउदेतालकहततथेइया तेहीतालेपेनचतकहेया ५ अतिऊचेसुरसुष।
 दलगार्इ गावहिहरिप्यारीमनभाई ई गोपिनगावतमेतेहिकाले भयोविस्वयह
 स्वरकोआले ७ कोकहिसके भागतिनकेरी लूनलूनजिनपरसहिहरिहरी ८।
 दोहा तानलेतकहकान्हतहंपंचमत्रिविधिवेलाय तहप्यारीकोउतानलेटीपहि
 देतिलगाय चौपाई नंदकमारमहासुषदाको चारदिवारसरहतताको १ सोसु
 निकोउसषिकेस्त्रसनेही टीपुहकोटीपुहलेखेही २ ताहिलास्त्रहिसिहियलगाई।
 कहेहिनतोसमकोउजगगार्इ ३ अमितसामरीहरिककरकरि हरषनिकरला
 हिप्यिरेहरिहरीअरि ४ कोउहरवरगिरघरुउरधरिअसमरसरकरजरभरदिया
 दारि ५ कोऊअमितहरिनिकटनिहारी हरिकंधहिअपनोभुजधारी ई जनुतमा
 लपरकनकवल्लिका डोलवलैकचविलगमल्लिका ७ कोहसषिकोहरिनिकदवोला
 ई धरहिकपतेहिभुजाउठाई ८ दोहा इंदीवरकीसुरभिजेहिकेसुरलेपितवाहा।
 सुपीसपीपुलकि तवपुपचूमतिसहितउब्बाह चौपाई कोउसपितहनाचतिरंगरा।
 ची लेतनालजुतगतिअतिसांची २ गतिजतिजचरननतेलेती कुडलकरहिकपो
 खनतेती २ पनिहरिकोवहभाउवताई दतिकपोलकपोलमिलाई ३ निजमुष।
 कीवीरीचजसाई तेहिआलीकहेदियोषवाई ४ मनहुंअमिततेहिजातिमुरारी दै
 पियुषअमदियोनिवारी ५ कोउनाचतिगावतितहप्यारी कश्चिचरननूपुरभ
 नकारी ई नूपुरपगकदिमनिमजीरा करहिसमानसोरगमीरा ७ नाचतनाच
 तहरिद्विगआई हरिहिविरहकोभाउदेपाई ८ दोहा हरिकोकरनिजकुचनम
 थिलीन्हपोलखकिलगाय मदनविजेहितमनुहरहि पूज्योकमखचदाय चौपा
 ई यहिविधिकरहिअनेकनभाऊ हरिनिरपतवाढतचितवाऊ १ कमलाकंता।
 कंतजिनकेरो तिनके। सुपुकहकिमिमुषमेरो २ केजनकुंजनमेरुजगरी नि।
 हरहिविधिकलाकारप्यारी ३ हरितिनकंकीन्हगलवांही डोलतनिनमुषनिर

षतजोही ४ गांवेंहिनाचहि गोपिनसंगा उपजावेंहि बहुविधिरसंगा ५ केसन
 दिगम्बकतताटका मनुष्यनदिगदा मिनीरुमका ई मागमहिमातीरसाती
 मानहंवरयोतीखहराती ७ भरहिकेपालनतेप्रसवारी अनुबहुवरधारितुवपु
 धारी ८ दोहा पूरनसंसिसमसुषल सतपसरति प्रभाअपार पंजनद्रगकुचकोकक
 लउडगनहीरनहार चोपाई मनहु सरदरितुअतिरुविकारि वजवनिनसरूपधरिअ
 ई १ फहरतपीतवसनचह्वोरा सासिपकी मनुठारहिठोरा २ करपसारिअगुलिन
 सकेली खेहिविविधिविधि गतिव्रजहस्ती ३ तदमनुविनेपकजनिमृनाला नूपुरसा
 रससोररसाला ४ पन्नाखविगा धूमकि आरी मनुहेमतारितुमूरति धारी ५ कपत
 गातहरिकोखषिसषियन भोरोमाचवहतजलअषियन ईमनुहुंसिसिररितुवहुवपु
 धरिके आईरासमहिसुषभरिके ७ केसनतेप्रसूनवहरंगा यरुहिरुअपरपरनि
 प्रसंगा ८ दोहा अखिगनअखिगनसुषभरहिपिकरवैनूपुरसार करषिकवस्त्रभ
 यस्त्रवेपकजमुपचह्वोर चोपाई अनुवसंतरितुजदुपतिरासा नाचतिवहुवपुध
 रिचहंपासा १ किंकि निभिल्लिनकीभलकारी तैसहिमुषमयंकउजियारी २ हरि
 मिलिवोअनंदरविपाई विरहसरितसरगयिसुपाई ३ मनुग्रीषमरितुधरिवहसू
 रति आईलषनसावरीसूरति ४ कवहुंजोहोयमदनकरतीरु सोसाचक्ररचौसिस
 मारु ५ प्रेमपयानिधियजहिईदुडगनघीतिसुधाकेविदू ई हेयराजजोरस
 सिंगारु परमानंदसुमेरपहारु ७ तोकळुकेरुनरासळुविकेरी उपमाकहेसकु
 विमतिमरी ८ दोहा विचसोहतवजचंदजुचहृकिततेवजवाल मनुमेडितमा
 हतायमधिचहृकितमालमसाल १ सवेया गायगोविंदकीकीरतिग्वालिनी संभ
 कोसैलत्रिलोकवनावैमोहनकोतकिवारहिवारअनेकप्रकारकेभाउवतावैवेती
 छुटीषसैफूलफवेळुविलाकासरारकोमानुमुलावै रसविलासमश्रीरघुराजभ
 रैसरभोरकीभीरहंभावै १ जोगतिलेलेनचैसिगरीतेउताखविमालकेकोटिकलेया
 जानहीतानमहानेह्वेती प्रवीनवेगोकुलगाउलोगेया तैसहीतानननेरगतीसह
 जैमहंलेतोरिभयकनैया नाविरह्योमधिमेमनमोहनंदेकरतालकहेततयेदया
 २ घनासरी कहुंहरिधायलेतहलीउरखायकहुंहेलीगाहृरिहृहुलासउपजाउ
 ती कहुंकाहृकरतकटाक्षकामिनीपैकुलिकामिनीकटाक्षकहुंकाहृवेचलाउती
 मृदुमुसक्याईकहुंलेतचजचंदजीतिचंदसुपीकहुंरजचंदकोखजाउती बालनकेवी
 चकहुंलाखळुविलावेकहुंलाखनकेवीचरजवालळुविलाउती ३ कोईमृगनेनीकीसा
 वेनीळुविधनीळुटीकोईपिकेनीजाहिनीवीहंसहृरती कोईवातुरीकोभयाअचलहृ
 चंचलपैनेकहुंइंगचलकोचंचलनकरती रघुराजभूषनकेजालतनळुदेदटेफूल
 नकेमाखतनहालकोविसरती प्रीतमकोप्रममदपानकेकैप्यारी सवैभईमतवारी

वृजकुंजनविचरती ४ दोहा जदुपतिरासविलासलषिमाहिगईसुरनारि जेजहते
 तहंअचलकैयकटकरहीनिहारि चौपाई केसमिलनकहखलकतरहंही धन्या
 धन्यगोपिनकहकहंही तारनपतितारनजुतजोही गमनविसारिरह्योतहंमोही सरा
 दपूनिमादीरघराती हीतभईवृजतियदुषघाती ३ हरिकोरासनिरषिसुषसारा ॥
 थिरकैरह्याचक्रसिसुमारा ४ रहींतहांजैतीवृजनारी पुनितेतनेहिहैगयेविहारी ५
 ततनेहीकुंजनमहंजाई विहरतभेकरिकलाकन्हई ६ जांनिअमितगोपिनगिरिधा
 री निजपटपीतकमलकरधारी ७ पौछनखगेस्वेदअनुकूला भेदक्षिनायकमुद
 मूला ८ दोहा कोकविभ्रजसुंदरिनकीवंरनिसकेमुषभाग जिनकेवसवैकुण्ठपतिहै
 गेकरिअनुराग छंदमोनिहरा कुंडलळविषासीअलकप्रकासीगंडविलासीछविभा
 सीअतिउल्लासी असमरसरगासीदुषदुतनासीचंद्रकलासीमृदुहासी पियमन
 फेंसी हरिकोसुषरासी देहरिदासीप्रेमपियासीकमलासी नचिचपलासी हरिकि
 तिसुधासीकलपलतासीनिभुवेनवासीगंगासीगामेजासी १ दोहा अमितजानिस
 षियेनसकलकरनजमुनधनिलाल जलविहारसुषलेनहितवोलेवचनरसास १
 चौपाई चखहकरैअवसलिलविहारा बहुतकियोकुंजनसंचारा १ करिजलकेलिक
 रेंअमदूरी जैहैसकलआसतहंपूरी २ सुनतकह्योवृजवालसुषारी चखहलाजह
 षुसीतिहारी ३ तवलेसपिनसमाजकन्हई चलेजमुनमज्जनसुषछाई ४ अधिमाह
 नचहंकितवृजनारी चलेजातंगावतदेतारी ५ यहंविधिहिलेजमुनगिरिधारी प्रीत
 मसंगप्रमोदितप्यारी ६ मिलतसपिनभैमरदितमांला कुचकुंमुमतेरंगीरसाला
 लहतसुरभिसंगकियेययांना गंधरवसरिसकरतअलिगाना ८ तहंजलकेलिकर
 नसषिलागी परमप्रेमपागीवडभागी ९ नंदनंदनअरुगोपनदिनी मनुगचंद्रय
 कवहुगयंदिनी १० दोहा कुंचकुंमुकामिनिनिकोळुव्याजमुनजलमाहिं स्याम
 पीतसुरभितसलिलथलथलमेदरसांही चौपाई रतनजडितकंचनपिचकारी नि
 जनिजकरलेखववृजनारी १ हरियेडारहिवारहिवार करहिआडकरनेदकुमारा
 २ आपहुंलैमारहिपिचकारी चमकिजांहिचंचलवृजनारी ३ ताकिउरोजसरोज
 नमारै चंचलअंचलसपीनिवारै ४ मुरिखुसक्यायकटाक्षनिकरही प्रीतभकेउर
 आंनदमरही ५ कहुंकुचकेसरिसषियेनकेरी थोवतहरिविहंसतकरफेरी ईहो
 कपोललषिकजलरषा पौछहिविहंसिअनंदअक्षेपा ७ वरषहिकुसुमदेववहुर
 गा चढेविमाननअतिहितंगा ८ दोहा भईकखिंदीकुसुममयवडतसुरभिचह
 वार सपिनसहितविहरतसलिलहिलिमिखिनंदकिसोर चौपाई जिमिकरनिन
 मधिमत्तकरिदा केलिकखाकरिदेतअनंदा १ तेसहिकरतसपिनसनमाना विह
 रतवहुविधिस्यामसुजांना २ यहिविधिकरिवहुसलिलविहारासपिनसहितपु

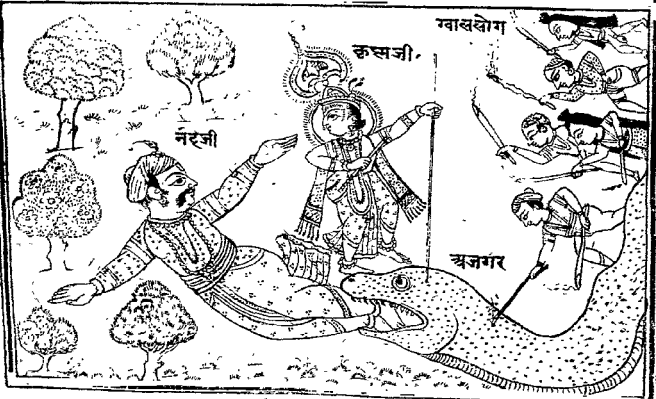
निन्दकमारा ३ निकसि सखिलते सपिनसमेतू पहिरेनवलवसनकृविसेतू ४॥
 आखिनसहिततर्हावनमाली जमुनाकूलनकुंजरसाली ५ विहरनलगेखवतव

नसाभा जेहिं सपिकाको मननाहं लोभा ई थलथलकु सुमनिसेजविकारि उड
 तपरागपरम सुषदाई करतेभौरसोरचहेवोरा नवलतिकालहरैसवठोरा ८
 रोहा कलाकुतहलविधि विधि कुंजनकुंजनमाहिं कान्हकरतकामिनि सहितयेकम्
 षकिमिकाहिजाहि चौपाई यहिविधिसरदिसामहभूषा कियोरासजदुनाथ
 अनूपा १ कोउनहिअसजानोउजनारी हमतेअधिकदुतियपियप्यारी २ स्व
 कोकियोमनोरथपूरो तनतेभयोविरहदुषदूरो ३ सोरतरुद्धरहेभगवाना यह
 प्रसंगसपिकोउनहिजाना ४ कहेकाममहनेरसनाना तेसेवनकियरसिकसुजा
 ना ५ सोजदुपतिको रासविलासा सुनतकाहिनहिं पूजतिआसा ई कामिनकेनि
 जकथासुहावन यहलीखाकीन्ही व्रजभावन ७ स्वसपियनसमानहरिप्रीती द
 ईनिवाहि व्रमकीरीती ८ रोहा जेतनायकनायकाहाउभाउअनुभाउ व्रजनारी
 व्रजनाथहूकियतेतेचिनचाउ चौपाई सुनिकेरासकथाकुरुराई भयेसुधितपुनि
 विनेसुनाई १ राजोवाच राषनहेतपरमभरजादा रेनहेतसंतनअहलादा २ ना
 सनहेतपापसंसार जगमहेखियोकस्तअवतारा ३ धर्मसेतकेवकताकरता अ

हरक्षितारमकिभरला ४ अतिअघयहपरसनपरदारा कोनहेतकियनरकुमा
 रा ५ जदुपतितौहै पूरनकामा कसयहकीन्होनिंदितकामा ६ अभिप्राययाकी
 जोहोई नासहु संसेकहिमुनि सोई ७ सुनतनरेसवचनमुनि राई बोलतभयो
 मंदमुसकाई ८ श्रीसुकोवाच दोहा धर्मवितिक्रमसाहसहुलष्याई स्वरनमा
 हिं तेजस्विनकोदोषनहिंजेसेपावककाहिं चौपाई ईस्वरकोडिआरजगमाही
 मतहनें करहिकवहुअसनाही १ करहिंजोहठवसनसहिअज्ञाना पीवहिंदि
 षजिमिहरतजिअना २ वचनईस्वरनकेसतिजानो पैआवरनकहंसतिमानो ३
 धर्मविरुद्धईस्वरहुवेना सोनहिंगहनकरहिमतिअना ४ समतधमेकरजोहोई
 ईस्वरवचनगहहिसवकोई ५ अनुचितउचितजोईस्वरकरई तेहिफखदुषसुष
 नहिअनुसरई ई तिनकेनहीरेहैअभिमाना वैकिमिखहैकर्मफलना ७ जेज
 गमहअनन्यहरिदासा तिनहिनपापहुपुन्यप्रकासा ८ दोहा तौजगकेपेरकस
 दाजदुपतिपरमप्रताप महा राजकेसेकहै तिनकोपुन्यहुंपाप कवित जोपदका
 जयरागकोसेवतपूरनकामभयेवडभागी जोगप्रभावसवैजगवंधनछुटिगये
 भयेपूरविरागी तेहरिदासनको सपन्याजगपुन्यओपापसकैनेहिंला॥
 गी तौजदुराजकोश्रीरघुराजकहैकिमिपापओपुन्यकेभागी दोहा गोपिनकेतिन
 पतिनकेअतरजामीनाथ तौपरदाराकहैभ ईहियेगुनहनरनाथ चौपाई करना
 अनुग्रहप्रानिनकाही धस्योमनुजवपुहरिचजमाही १ असीलीलाकरीउदेती
 जाहिसुनतहरिपदरतिहोती २ गापसवैहरिमायाभोह निजनिजतियेननिकट
 निजजोहै ३ दोषदियेकोउकेस्वहिंनाही रहैसवैनिजनिजरुहमाही ४ रूहीना
 साजवदंडहिचारी तनरजनारिनकहैपाविहारी ५ गमनहुनिजनिजगेहनप्या
 री मानहुअवयहसीषहमारी ६ सुनिषियवचनदुषितरजवाला भवनगमनला
 गतसमकाला ७ येजसतसकैहरिहिविहाई गमनीगेहनकोदुषछाई ८ दोहा पु
 निजदुनायकहैतहोनेदभवनमेआय कियोसेननिजसेजपरकाहुनपस्यो जना
 य कंदहरगीतिका रजवधुनसंगरजचंदकोयहरासपरमसोहावनो गावता
 सुनेतअद्दासहितअनंदपरमउपजावनो अनयासआसुहिआसपूरतिकेस्व
 भक्तिमुपावतौ अघओघपरमअमोघमोघविसेषकैजरिजावतो १ दोहा का
 भविजेयहकेस्वकी सुनेकहैजोकोय कामविजेतेहिंपुरुषकोजगतमडिहठि
 होय ॥ इति सिद्धिप्रीमन्महाराजाधिराजवांधवेसश्रीविस्वनाथसिंहात्मजशि
 दिप्रीमहाराजाधिराजप्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधि
 कादिरघुराजसिंहजुदेवकतेप्रीमभागवतेदसमपूर्वार्धेआनंदासुनिधौवर्षसि
 सत्तरंग. ३३ ॥ ॥ दोहा श्रीसुकोवाच येकसमैरजअविकाउत्स्वरहोनेस॥

नंदादिकगोपालतर्हसिगरेविगनकलेस चौपाई जाधि सकटवैखनवलवानन ग
 मनतभयेअविकाकोनन १ तर्होसरस्वतीनदीनहार्द सिवकोपूजिपरमसुषळा।
 ई २ खेवहविधिपूजाकीसाजूनंदसकसलैगोयसमाजू ३ सविधिअविकापूजन
 कीन्ह्या रतनवसनगोविघ्ननदीन्ह्या ४ अन्नविविधिविधिअौरमिगई सादा
 रविघ्नरियोजेमाई ५ ईसप्रसन्नकेस्त्रपरहोही असवोखेसिगरेहरिमोही ई
 पुनिसिगरेसरस्वतिकेतीरा निवसतभेअतिमुदितअहीरा ७ करतभयेनहि
 कळुकअहारा केवलसलिलपानसविचारा ८ दोहा अःखःखःखःखःखःखःखःखःखःखःखःखः
 निसिमहं दिवसविताय मेधि महं करिकैकान्हकोचहुं कित गोपनिकाय चौपा
 ई तेहिंवनमहंयकमहाभुजंगा रहतरह्योकळुसायप्रसंगा १ सोअतिकुधित
 भयेतेहिंकाया आ योजहसोवत स्वगवाला २ ग्रस्योनंदपदतुरतहिआई जागि
 पुकारिकियोळुजराई ३ केस्त्रकेस्त्रहेपानपिआरे ग्रसेउरगयःखःखःखःखःखःखःखःखःखःखःखः
 आयखेडावह आ सुहिलाता तववलहं मअभीतसवकाला ५ नंदपुकारसुनत
 सब गवाला उठेनुस्तकपि सौर विहालावारिलुके ठनमारनलागे तवहींनंदखासह
 जागे ७ हायहायसवगोपपुकारैं वहुविधिजदपिलुके ठनमारैं ८ तदपिभुजो
 गअतिकूरसभाऊ खोडतमा हिनेदकरपाऊ ९ दोहा तवजदपतिद्रुतदौरिकिय
 अहिकहं वरनप्रहार प्रभुपदपरसतहीभये ताकोअ घजरिखार चौपाई आखव

पुषतजिसुंदररूपा है गोवरविद्या धरभूषा १ यहिरेकनकमालकूविरासी करत
 दिसनचहुँवोरप्रकासी २ करिषनामहरिकोकरजोरी ठाढोभयोप्रीतिनहिंशोरी
 ३ तवहरिकहीताहिअसवानी आपकानसोभाकीपानी ४ अतिअदभुतहैरूप
 तिहारो कसनिंदितभुजंगवपुधारो ५ विद्याधरसुनिजदुपतिवेना बोलतभोकर
 रजोरिसचैना ६ विद्याधरउवाच विद्याधरकीजातिहमारी नामसुंदरसनरहो
 मुगरी ७ अतिसुंदरममरहयोसरी रा रहेसराहतसवमतिधारा ८ दोहा येका
 समेहंससजिसुभगचढिकैविमलविमान भरेगर्वजिजरूपकेविचरतरहेदिश
 न चौपाई अतिविरूपअंगिरारिषीसां हुंसेतिनहिंसविहंमजगदीसा १ तवमु
 निकोपिदईमोहिंसाया अजगरहोहखहोअतितापा २ योहंविधिभैकरिसुनिअ
 पकाराभयोभुजंगमनंदकमार ३ करुनाकरअंगिरमुनिराई मोपैकीन्हीकूपाम
 हाई ४ जातितुवपदपरसनपायो कोटिजन्मकेफापनसायो ५ सरनागतभवभी
 तनकेरे नासकदुषजदुपतिप्रभुमेरे ई सासनहोयवौसदनसिधारे अतिमोदि
 तपरिकरननिहारो ७ महापुरुषजोगिनिकेस्वामी खेकेसनपतिअतरजामी
 ८ जानहुंजदुपतिमोहिंनिजंदासा तुमसज्जनकेपूरकआसा ९ दोहा तिहरोपदपं
 कजपरसिमुनिकोसापदुरत जाकवहुंनहिंकूटतोकूट्यातोनतुरंत चौपाई जाकाना
 मसुनेमुषगावत पुनिनतनकतनमेअधआषत १ तोपुनिचरनपरसितिनकेरो
 होवपुनीननअचरजमेरो २ यहिविधिकरिविनीचनस्याभे देप्रदक्षिनाकिया
 पनामै ३ गयोसुंदरसननिजेनिवेसा कूट्यानंदकोसकसकयेसा ४ अमीदेषिक
 सप्रभुताई सिगरेलजकेलोगलोगाई ५ अतिसैअचरजमनमेमाने कियेसमा
 पतनेमजोठाने ६ चढिचढिसकटनवैखलगाई आवत
 भेजजकोसुपछाई आदरसहितमोदउपजावन गावतजदुपतिसुजससुहावन ८
 दोहा यहिविधिनिवसतभेसकलखजमेगोपीम्वालनि तनूतनलीसाकरतनितनू
 तननंदखाल यहिविधिवीत्योकाबकलुआयोफरगुनमास जोरुजलोगनसोकहर
 दायकपरमहखास २ कवित्त फरगुनमासकीपूरनमासी भईसुषरासी जवैदज
 गौउमे चरकीचांदिनीचांदनीचारुतनीदिसिचारिहूठाउहिंठाउमे गोपस
 वैदतनेजुरिकेगयेग्वालिनीआईउतैनिजदोउमे फागुमचीरधुराजतहोवरसाने
 केआनंदगाँउकेकाँउमे १ फाविरहेकटिकेडेकेसेकरमेसिधियेकचनकीपिचकारी॥
 सीसमेसरसेसोहैकिरीटखसैतिभिन्नागेवनेजरतारी रोरीभरीस्त्रियेभोरीसषाकटि
 पीतपिछोरीसुहोरीतयारी गोयसमाजमेश्रीरधुराजविराजिरहेवलेदेवविहारी २ स
 जिकेवरसंनेतैआईअलीकियेखलनफरगुतयारीभली तहँगौदोभईगहिगोकुला
 कीगलीसैपिचकीदुनलीतिनली तनसारीविराजिरहीअसलीरधुराजमनोबहुचा

एकली इमिगो फलली वनरो विचल यचिने ह ह डी नहि खिल खली ३ राजत ह डी
 फलो सउभेदिसिरा गवहार मेगाय धमारी कै गो भिल्या भिली रोह नकी चली मूठी
 गुलाखकी औपिचकीरी सावनसो भ सो सोहो अका सत्रवीरकी छा य गई अ
 धियारी के सरिकी चके वीच मे भूले भ्रमै वखिराम औ कुंज विहारी ४ षेलती फा गफ
 वी अत्रलाक मलासी अनेकक लानि देषा वै लेपिचकी कहुं औचक आय विहारी
 के अंगनि रगचला वै जौ लौ गुलाखकी मूठि भरे रघु राज चलावन को हरि धा वै तो
 लगि वै वृजकी नवलाच मकै च पक्षासी खलानि हि धा वै ५ वाटलेकी के गई व सुधा
 निमिगाठी गुलाखकी भै अ धियारी वाजिर हे व ह वाजे सुहावन दे रही कि किनीकी
 भनकीरी देषो परैन हिने नन सोर घु राज भयोत हें यो भ्रमभारी खालन धाय गहे
 लतिकानत मालन धाय गहे वृजनारी ई गोकुल गाँउ के गोपन गोख सो आगू गो
 विंदक हें क रिया ६ रसानेकी प्यारी खली इत जे निक सी सुषसि धुनहाये हो
 तजु एजु री श्री रघु राज चलावन को चले मूठि उठाये दोकर हे छ विमे छ कि के वजा
 वाल गोपाल गुलाखवा हे ७ लैके अ धी रकी भोरिन को कर फूटि सथानि सोरा
 मकन्हार धाय थ से वृज वालिन गोख मन्वारि हें वोर अ वीर उडाई धाई सवै गहि वे
 को अली जुरिके सरिकी पिचकारी चली ई चंचल तो च पला सोच म कि गो गोपिका ये
 रिगहोया वल राई ८ घनाकरी लीन्होया गिहार भै वाम भाल विंदु खालदी न्हाटी कु
 ली दि वि कुटी मै भुकु टीन चायके वाहुन मे वाजु वंद गल गे तो गुल वंद वीधि ड्रग का
 जन मे अजन ख गायके कटि कि किनी को का सि न पुर चरन चारु सारी रघु राज वि
 धु वदन वाढायके फा गषलि वेको फेरि अ यो रोहिनी के खाल खो ड्यो वृज नारिन यो
 तारिन वजायके ९ दोहा जौ वितवत अ च लति ये न अति चंचल वितवोर तहा क ह्यो
 कोई सधी वचिगो न दै क सोर कवित कोई स स्ती त हें वी नी नि सकन संक करो हें ति हों रई
 वेरि हों गाय धमारिको धाय धरा पर गवा खन गोखन हों ह हि फेरि हों तेरिये सौं ह करों रघु
 राज खो पिचकारी न मे मुष मेरि हों गोपिन भी रलै म खि अ वी र रं गे व ल वी र के वी र के वी र
 हें १० धीर धरौ न ड रो न द रो सब देषि हें आ जू जोषि हो प्याले गाइयेगी त वजाइ ये वा ज
 वलाइ ये और सह मनवा लै अवन दे र घु राज इते स जि ल्या वन दे संग गवा खन खाले गो
 पिन गोख गुलाखकी गिरिके चेरिके हां गहि ले हों गोपाले ११ रेरी कि भोरी भरे वृज गोरी सु
 षेलती होरी जहां छ वि काई आपोत हा सुष सो सनिके वरवानक सो वनिके वृज राई जौ लौ
 चलायो च हें लषिके न पे भरि मूठि च हें कित धाई तौ लौ कि पो सवको मुष खाल गोपाल गुला
 खनिना मुष काई १२ मूठि गुलाखले आ लिन ते कटि सांवर पे च ली गोपिके सोरी खाने
 रन दन हू उत धाय महा सुष खाय लंद कर रोरी हात जुरा जुरी हां उ म वे दो क षे ले अ नू
 पम प्रेमकी होरी हां प डू हें १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

दसाविलोकि असतहंसिगरींरुजवाल गहनहेतगोपालकोगमनतमईउतासा।
 कवित्त गहिकेसरिरंगभरंपिचकी सुबवालरसालगुलालखई रघुराजव
 जावतवीनधमारिको गावतकान्दपेजातमई अतिआनंदसोउतवाकषुढेजु।
 डीठभईधनुरागमई जकिकैभयोसामंरावावरोसोहरजडावरीवावरीसीकेगई १४ सत्र
 नासयौनीवरसानेकी सम्हारितनचचलासीचमकिकैचचलनगीचमे चटकीसी
 चटकपकरिपटुकोकोकोरआननचवीरमल्योआनदउखीचमे रघुराजकेतीकर
 रीकूटनछतीसीकूलकूटेनाकूवीलीसोकूवीलिनकेवीचमे करिवरजोरीरुजगरी।
 होरीषेलतमैमैगरी गोविंदरुकोकेसरिकीकीचमे १५ मुकुटउतारिचारुचंद्रिकोम
 मारिसीसकुंडलउतारिपहिरुईद्वारदामिनी दृकिकैबलाकनाकंवेसरिवि रचिपट
 पीतकोउतारिसारीसाजीदविकामिनी नूपुरनिकारिचंगलीनविक्रियांनिडारि
 रघुराजकहोअदुराजेरुजभामिनी फागुनकीजामिनीमिगजगतिगामिनी धौंको
 नरुजवासीकीसिधारीनईकामिनी गई दोहा गयेसपनमधिसालजवतवहंसिहंसि
 सवगवाल यहिरायेपुनिकैनयेभूषेनवसनरसाल कवित्त फेरिजसुदाकेरोहि
 नीकेलालदोकआयगारीगायगायकहीवानी सुषसानेकी सांचीचदमुषीरेदे
 रेनहीमिसुषीदुषीदंपतिकहायेविनरुखीरूपवानिकी गेलगेलकैलनकोकैव
 तीनछोडतीईरघुराजवातैकरैविविधिवहानेकी अजबअनोधीनारिऊधु

मन्त्रपारकरैवंचतवटोहीकेसेवाटवरसानेकी १७ गारीसुनिगोविंदकीग्वालिनि
 हंगायकदोकरतकहाहेवातखाजनहिलागती जायोऔरहीकोकहनायोऔर
 हीकोआयऔरहीकोषायजियोकीरतियोजागती रघुराजआयवरसानेमेवहानकेके
 रोमायथोरीथोरीछांकनितमागती जानीहेवडाईसुनोकपटीकन्हाईतेरीविनरच
 नामेकोईचतुरिनरागती १८ दोहा यहिविधिफागुनभेमुदितषेलतजदुपतिफ
 ग विहरहंचहंकितगोपिकालहिलहिपरमसोहाग चौपाई कुंजनकुंजनगुंजा
 हिंभोरा वहतविविधिसारुतचहुंवा १ विकसेकुमुदचंदकरपाई फूलिमखिका
 रहीसोहाई २ वनकुंजनमहंगोपिनसंगा षेलतफागुकरतवहरगा ३ गावतपरमा
 महवैनदोक मोहाइतिकेसवकोक ४ जैसेहरिवलसुरनखगावें तैसेकोउंगो
 पीनाहिंगवै ५ जौनतानहरिवलमुषलेही सोअवैकहुकामिनिकेही ई रामक
 ससासुनिसुनिगाना ६ ७ ८ ९ तनभानभुलाना ७ भरेसुमनकूटेसिरकेसा ठीले।
 हंगेवसननेसा ८ दोहा यहिविधिविहरतररामहरिफावेफागुसमोद वृजवनि।
 तांचहुकतकरेरचिरविविधिविनोद चौपाई तहंकुरुपतिधनपतिअनचारी
 संषचूडनामकबलभारी १ जातरह्योकहुकौनिहंकाजा सोलषिकेवृजवाखसमा
 जा २ आयोतुरतुकाभवसदेके विहरिरहीजहतियमुदस्वेके ३ रामकेस्रकेदेष
 तमाही हरतभयोसवगेपिनकोही ४ लेगमन्योउत्तरदिसिआस्र करीनकछुहा
 रिहलधरखास्र ५ तहंआरतगोपिकापुकारी हेसाधवहलमूसलधारी ई यहस
 ठलिहेजातवरियाई जैसेचारहरेवहराई ७ तुमहिउचितनहिअसहरिरामा।।
 हरीजातनुवदेषतवां मा ८ दोहा सुनिगोपिनआरतगिराआसुहिरामसुरारि।।
 धावतभेअविवेगसोजुगतुरुसाखउषारि चौपाई गोहरायोगोपिनकहंदोऊ।।
 अबनहिंभीतिमानियेकोक १ जैसेदृष्टकहोखगिभागी हडिहतिजैहैपरमअभागी
 २ असकहिनिकटगयेदोउभाई तवचितयोसठलोदिडराई ३ कालेमृत्युसमदे।।
 उकहंदैष्या निजमरिवोविसेवितहंलेष्या ४ चाल्योपानववावनभागी संषचूडत
 वंगोपिनत्यागी ५ भाग्योसठादसिउत्तरआरा तवबलसोकहनदकिसोर ई आपता
 कियेप्यारिनकोही मैअवजैहो यहिषलपाही ७ असकहिराषियमकहंतहवै धाये
 आपजातषलजहवै ८ दोहा संषचूडजहंजहंसभेभागतधावतजात तहंतहंमा
 निकेहरनहितजदुपतिदुतनियरात चौपाई कळुकदूरिसहंतहंजदुराई हनीसु
 ष्टितकेसिरजाई ९ घटसाफूटिगयोसिरतकी परसोरतनमहिपरमअभाकी १५
 हिविधिसंषचूडतहंमारी लैकरतनेतुरतमुरारी ३ आयेआसुहिनिकठरामके देवा
 तहोसवसुषितवांमके ४ संषचूडकांमनिकरधरिके कलोरामसोप्रेमहिभरिके।।
 ५ तोकेसीसरतनयहपाये आरजआपहेतदतलाय ई लेहुकेपाकरिकेमनिको

हीं और नजोगरतनयहनाही ७ सुनिहरिवचनहरदिवलिरामालैलीन्होहंस्ति
 रतनललामा ८ दोहा संषचूडकोनिचनलपितहंसिगरीरजवाल बहुसराहिजड
 नाथकोलहोपाअनेदविसाखे ॥ इतिसिद्धिश्चीमन्महाराजाधिराजवां धवेसुश्री॥
 विस्वनाथसिहात्मजसिद्धिश्चीमहाराजाधिराजश्चीमहाराजश्ची रजावहदुरश्ची॥
 कृष्णचंद्रकृपापात्रीधिकारिरघुराजसिंहजूदेवकतेश्चीमभ्रागवतेदसमपूर्वार्धश्ची
 नंदाम्बुनिथोचतुत्रिसलरंगः ३४ ॥ ३ ॥ श्रीसुकोवाच दोहा गुरुत्तरावेनजाता
 जवसषनसहितनदलाल गावतहरिगुनविरहवसदिवसवितावहिवास गोप्यउ
 चु जुगलगीतवामवाहुधरिवामकपोले भृकुटिनत्रावतककुवोकी अधरमुरा
 लिधरवेधनअगुरिनमूदतहरिअतिसुषळाकी १ गोंढोअलीकेदंवनकुंजनिवेना
 वजावतजवः २ प्यारो तवसुरसुंदरिसुरनसमेतविमानचठीगुनिसुषस्यारो २ सु
 निसुनिमुरलीधुनितजिलाजैकरहिमदनकेविवसमने नीवीसिषिलसमारहिं।
 नाहीरहतिसुरतिनाहितनकनने ३ अखवेलोसुतनद्ववाकोसुनहुंसर्षाकोतुकवा
 को सोकिनकोसुपदायकजेहिउरहेनिवासनितकमलाको ४ हीरनहीरसरिसमा
 दुहांसीपीतवसनरामिनिभीसी चपननचायजवेचितचंचलदरतवसीधुनिषा
 सी ५ तववृजदृषभधेनुमृगद्वंदनमोहतपरमअनंदखहे कानउठायकोरमुषवी
 न्हेआयदूरतेनेहनहे ६ नैननमूदिअचखतहंठोठहरिसूरतिहियध्यानधरे च

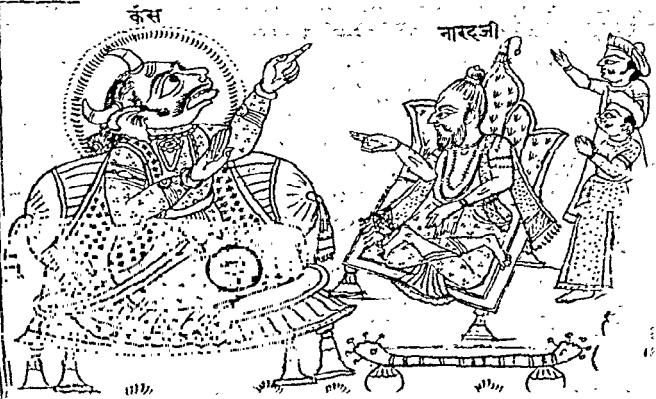
हुं कितचित्तलिषेसे राजतनंदनदरनके प्रेमभरे ७ मौरयपको मुकुटभाष्यरिहा।
हतअलिबलि यमलगेनवपपुत्रवफूलनवनमालात्रंगअनेकनधातुरंगे ८
सगुच्छरकैसिरआहीवसनछोरकिंतिलोछहरै मझबेषवनिकेहउरारैसुच
नसहितकुंजनविहरै ९ धेनुचरावतधेनुवालावतवेनुवजावतजवप्यारी तवा
भरलीधुनि सुनतकलिंदीकरततरंगमइसारी १० मोहनपदरजमारुतअनित
लहनहेतनितहीतरसे सुकृतहीनहमकोजिमियककनपियविनवितववहतव
रसे ११ कंषहितरंगप्रेमकीवाढीधनिजमुनामोहननेही हंससमजमुनहैलडा।
तिसोकअतिकल्प्यानयहछलियाकेही १२ गावतसंगसंगसुजसगवालसवत्राहि
रुषसमसुखविनैते चंदावनकोविहरनवारोचितेचोरावतचोरचिते १३ गोवरध
नकेनिकटसिधारीजववजायवांसुरीभली गिरिदिंगचरतवालावतगाइनिछा
वतछनछनसुखविकली १४ तवचंदावनकेदुमवेलीफूलहिफलहिनवहिडा।
रैहरकावहिमकरंदनधारैप्रेमितपुलकहिवहुवारै १५ हरिछविकुहिरिम
पसवदेकैनिरमोहीकैहैमोही आदरकरतफूलफलसोवहुआनदलहतस्यामजोही
१६ सुंदरतिलकसोहातभालमेउरतुलसीकीवनमाला तासुसुरभिलहिअक्षिस
तवरिसंगसंगुजहिसवकाला १७ मधुपनधुनिसुनिस्यामसरहउजदरेरतमु
लीसुषमेतवसरसारसहसविहेगासुनतहैसकलपगतसुषमे १८ निकटआस
नैनकौसूदेवहै कितअचलरैहठौं दे सुनैमौनदैमुरलीकीधुनिप्रियप्यारैप्रेमहि
वाढे १९ रामसहितपहिरेसुमभूषनत्रजभूषनगावरधनमे विहरतविस्त्रअनद
वदावतवेनुवजावतछनछनमे २० तवरविअधिकनहै यभीनिअसनानिमेधा
नभमंडलमे चहरहिगंदमदंनदंनसंगसंगसवसुषभलमे २१ वरषतवृदकुदखा
मसेगसनतमकुंदजेहिजेहिठौरा कायरहैरुत्रसेरुपरधामनिवारतसवचोरा २२ गो
पकलोमपरमप्रवीना जदपिनकोउसिषायरीनी तदपिजसोअतिलखातिहोरौ
जयमुरलीकीधुनिकीनी २३ तवधुनिसुनतसंभुविधिवासवजदपिसुकविजगक
हवावै तदपिनवाइकंधरनदेमनआनदमगनमोहिजावै २४ सुनैअचंचलमुर
लीकीधुनिचढेविमाननदेकाना एगविभागतालततिसुरकोहातनककुकिनैता
ना २५ पकजअकसकुलिससोहावनजिनचरननमेछविधारे गौपुरषनीअबनि
कीपीरा नासतचलिजसुदाप्यारे २६ गहिगपदगतिदृजदृजचंदवजावतचंसुनदवा
दी देहीतकनिअनोअनियारीहियलगिकदतिनहाकादी २७ अैसेमनमोहन
कहंदेधीहैमसवतरुसमदेजाही वसनकेसकीसुरतिरहतिनहिवहतनीरनेन
निमाही २८ तुलसीसुरभिलगतिप्रियपियकोवातेपहिलतेहिमालै एकभुजसधाक।
धमहधारेमनिनगनतगौवंनजाखे २९ कांहकरदनिषडोचिभगीजवदेरतखात

नवेंसी तवहरनी धुनि सुनिमनहरनी फेंसी कंतप्रेमहिं फेंसी ३० आयअवखसा
मीपमहेंडादीरहै अनदिनचहेंपासा मोहेंनकी मूरतिमहें माती जिमिगोपीतजिग्
हआसा ३१ कुंदकसिनको खसतमाखउरगोपनगोवेंन जुतप्यारो जमुनापुलिन
प्रमोदितविहरतप्रियनप्रमोददेनहारो ३२ मलैपरसितवमारुतवहतसुगंधिता
सीतलसुषदाई बाजवजावतवलिहिनढावतगावतसुरसुवदिगआई ३३ इजवा
सेनगोवेंनकोप्यारो नंददुलारोगिरिधारी सौंभसमैआगैसुरभिनकरिआवता
गोपिनहियहारी ३४ सषासंगमहें गावतकीरतिआपुवजावतमुषमुरली आय
आयमगमहेंब्रह्मादिकनिजसिरपगरजलेनभली ३५ गोरजरजितअलककुल
कतकृविसेदविदुमुषकलकभली पेषतपलककलपसमवीततसपनसखकन
हैंअलपअली ३६ घूमिरहेजुगद्रगमदमातेचंचलनेसुकअरुनारे वनमाला
वेसालउरराजतिसषनमानवकसनहारे ३७ कुंडलकनककपोलखोलअति
वदरियांदुसमदुतिधारे देवकिउदरउदधिवि धुआवतमनसाकेपूरनहारे ३८
मदगयंदसमविहरनिजाकी जैहिंखषिदिनदुषनसिजावै कोटिकपाकरकीक
विह्वतसौंभसमैजदुपतिआवै ३९ श्रीसुकौवाच दोहा हरिबीलायहिंविधिरि
वसहृत्तनारीसवगीय पीतमसोविहरेनिसाअतिआनदउपजाय इतिसिअित्री
मन्महाराजाधिराजवाधवेसप्रीविस्वनाथसिंहजूदेवात्मजसिद्धित्रीमहाराजा
धिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिपुत्राजसिं
हजूदेवकृतेश्रीगभ्रागवतेदसमपूर्वार्धेआनंदाम्बुनिधोयंचत्रिसंस्तरंगः ३५॥
:॥ श्रीसुकौवाच दोहा आयोयेकदिनभूपवृजवृषभासुरवलंबान डीलजासु
राजतवडीनीलजलघ्नसमान चौपाई पुरसोषनतमहीवहुवार रेनुउडायकरता
अधियारा १ दहंकतरिसनिभरतकदुसारा धरनिकपावतअतिवरजोरा २ जहें
जहेंपुरमारतमहिमाही दरीसरिसतहेंथलद्वैजाही ३ उठीउतंगजासुखंगला
अतिसैपीनतालुतरुदला ४ घनतश्रृंगकालिडीकगारा सारहोतमनुगिरतपा
हारा ५ करतमूत्रमलयोरहिंथोरा पुलेनैनआधेअतिघोरा ६ जासुसोरमानहें
पविपाता करतअकालहिगभनिपाता ७ जेहिंदेवतगोत्रेवृजकेरी अरविहं गर्भभ
यमानिघनेरी ८ दोहा वृषभासुरकेककुदकोमानिमहानपहार आयआयज
लधरसवैकरतसदासंचार चौपाई अैसावृषभासुरवलंबानाआयोवृजमहेंचौष
विषाना १ निरषिताहिगोपीअरुगवाला मानतभेआयोमनुकाला २ दैकैसब
जीवेंनकेआसी गोकुलतजिभागेवृजवासी ३ धेनुकरतआरतअतिसोरा भागी
लेखरुनचहेंवोरा ४ कैस्त्रकेस्त्रहेवृजवृषवारे कहांगयेजसुदकिप्यारे ५ ग्राहिंवि
धिकहवगोविंदसमीया गयेभामिवृजलोगमहीपा ६ कैस्त्रहेंधेनुवरवेंनहेत जात

हेकाननयलसेतू ७ आवतनिरषिदृषासुरकाँही सुनिहाहायुकाररुजमाँही ८
 गोकुलकोभयव्याकुलदेषी जान्योहरिआयोदृजदेषी ९ दोहा रुजवासिनसैकहा
 तमेरुजनायकतहँटेरि मतिभागहमतिकोउडरहुयहदानवकोहेरि चौपाई आ
 सकहिसठकेसनमुषजाई वोखेताकोवचनसुनाई १ रेसठदीननगौवनकाँही ॥
 कौडरपावतहँरुजमाँही २ गोपवापुरेजुहनजाने देषततोहिमहाभयमाने ३ मे
 दुष्टनवलदरपीविनासी सनमुषयडोजुहुकोआसी ४ तोहिसमुकेतेअसुरसंघा
 रे वडेवडेव्रजविधननिवार ५ होइजेकछूसरीरवलतोरि तोआवहुसन्मुषस
 ठमेरे ६ असकहिताहिकोपउपजाई दैकैतासतहाँजदुराई ७ सषाकंधधरिभुजा
 पसारी षडेभयेसहजहिं गिरधारी ८ दोहा तवअरिष्टसुनिहरिवचनधराषन
 तपुरचोष पूँछुठायभमायवहु धायोकरिअतिरोषरुद भुजंगप्रयात भमेमे
 घलागूलताकेभमाये डंगेवारवारधरातासुधाये महाचोषआगूदोऊशृंगकी
 ने भमेलाखनेनाषडेकोपभनि १ हरिकोतकेठेठमानोजरावे कियेवैगभारीचा
 लोदुष्टआवे २ तजेवज्रवज्जीजथाइइसेने गयोतैसहाँकेस्त्रयेधानदेने ३ जवै
 नायदेप्याअरिष्टेसमीया गहे धायदेऊविषानेमहीपा अठारैपदेताहिदीन्हे
 हटाई जथानागकोनागदेतोहराई ३ गिस्वोसोधरामेसहचोजोरनाहीं उठ्या
 आसुहीठेधिकैभूमिकाँही भयेआदीखेवहैसेदखागयो मुषेस्वासलेतोमहाको
 पजाग्यो ४ लष्पेकेस्त्रकोसन्मुषआसुधायो वडेजोरसोघोरकैसोरआयोतुरतै

हरीहृत्त्रिष्टुतिहारी नहेदौदिदोऽविधानैमुरारी ५ विनाहीप्रयासेधरामेपा
 स्यारी द्वायोपगैसोठैनासुरारी उषास्तोऽभेभ्रगतकिमुररी हन्योताहिसोता
 हिकीन्ह्यानदेरी ६ गिस्थोहेमहीमेसोहेसुरारी वहीअननैरक्तकीधारभारी
 ७ मलोमूत्रत्याग्याद्रुगेकोनिकारी पस्तोभूमिमेपायचास्तोपसारी ८
 भौतिपायोअरिष्टोविनासा खहेदेवताहीसमेभेह्लासा ९ विमानेचठेव्योम्भे
 षेप्रसूना करैकेस्त्रकीअस्तुतीमोदना दोहा यहिविधिदृषभासुरहिहरिवध
 करिपायअनंदगीपमंडलीमदिमेसोहतभेनंदनद चौपाई हरिकोलगेसराहो
 १० १ वलीदृषभकोविनहिप्रयासा २
 यनासा ३ कहीकेस्त्रसवरुयातिहोरी ४ त्रैसीसक्तिनअहेहमारी ५
 कैषभुसषनसमेतू गयेरामजुतनंदनिकेतू ६ वजनारिनद्रगकेवजचदा मूर
 ७ हरिकरसोदृषभासुरनासा ८
 ९ गयेदेवरिपिकससमीपा पायतहोसतकारमहीपा १०
 तोहिनभेदयहपस्वोजनाई ११ जौनसुतातेभूमिपस्यारी
 कीअहेकुमारी १२ जौनकहावननंददुखारो अठयांसोदेवकीकुमारी १३ दोह
 का १४ १५
 लचौपाई जाकोरामअहेअसेनामा सोरोहिनिकोसुतवलधामा १६ अनकदुई

मितो हि डेरार्द रोहिनिहूँको वृजयहूँ चार्द २ गयेजेतेरे भटवृजमाही रामके स्ववा
 धकियतिनकाही ३ मेरेवचनसत्यगुनिखेह करुअसजेहिंमहमिदैसंदेह ४
 सुनतदेवरिषिकीअसवांनी कीन्ह्याकोपकंसअमिमानी ५ लागेकंपनअ
 धरतेहिकाला आसुहिं गहिकराखकरवाला ई दूतपठैवसुदेवबोलाई काटनख
 म्यासीसन्पराई ७ रंगसभाई लेसुसकाई इनहिं हतेकाहेनपराई ८ दोहा जे
 वसुदेवहिंमारिहो ९ नकेरि दोउसुतभागिलुकिहैअनतउन्हैनपैहो
 फेरि चौपाई तातेउनकेभारनहेतू वोधहुंभोजराजवहुनेतू सुनतकसनारदकी
 वांनी दोउसुतमीनुआपनीमानी २ तववसुदेवदेवकीकाही भरिदीन्हिविरीपा
 गमाही ३ तिनकोकैदभवनमहंराषी वैठ्योसिंहासनमनमाषी ४ तवदेवधि
 सिद्धिलषिकाजा गजदुराजा ५ केसीकहंतवकेसवोखायो सी
 दरतेहिअसवचनसुनायो ई तुमजोनहंसवदसाहमारी तुमसमाननहिंको
 उहितकारी ७ तुमसवविधितेहोवलवोना तुम्हरोवलदेवनकोजाना ८ रामके
 स्वसुदेवकुमारे कीजेजतनजाहिजेहिंमारे ९ केसीगोकुलगमनहूंआसूद
 हूंदुवनकरकरहुविनास १० दोहा केसबेनकेसीसुनतवोल्याआनंदपायअ
 नहिंराउररि पुरेपा १ असकहिंवरनकरिवृजगयऊ कंसदूतसोवोलतभयो
 ऊ २ प्रवलमस्तमुष्टिकचानूरा सलतोसखआदिकवलपूरा ३ गजपाला
 गजपाला ल्यावहुबोखिइहेयहिकाला ४ औरहुमत्रिनलेहुबोलाई सवकोसास
 नदेहसुनाई ५ दूतसुनततुरतैतहंथाई ल्यायेसवकोसभावोलाई ई तिनसोक
 हीभोजपतिवांनी बाततिहारीहेसवजानी ७ मेरेरिपुत्ररा रामकस्त
 जिननामउचार ८ दोहा मोहिकुपायवसुदेवयहहोतहिअठयोवाल नदभवे
 नपहुंवायदियजोसोचाममकाल चौपाई तातेमअसकियोउपाई खेतदुहुन
 कोइतेबोलाई ९ रंगसभामहंजवदोउआवेमात्वाअवसिजोननहिंपावे २ मा
 ज्जुहकेमिसिरिपुमारो तौहमारिकियसवउपकारो ३ हेमंत्रीममसासनसुनि
 ४ तामेऔरनअवमनगुनिये ५ रंगसभायहिंभोतिवनावो जैचनीचवहमंचग
 वो ६ वोदिअवनिरिदिहहुअचारे ताकोहोयनलघुविस्तारो ई जामेपुरवासी
 ह्यासा मखजुहकेलपहितमासा ७ तेअवष्टसुनहंगजपाला नागकुवलया
 डकरखा ८ राषेहुतुमताकोमधिद्वारा जबआवेवसुदेवकुमारा ९ दोहा वैचिआ
 पावेनहीडारेहुतहहतवाय यातेअधिकनदूसरोमेरोहितदरसाय चौपाई आ
 वेनचतुदेसीविनरभा धनुषजागकोहोयअरंभा १ यसुनमगावहुबलिकेजोगू
 धृतएजकोलागेमोगू २ असकहिंमंत्रिनसोनुपराई पुनिअकूरहिंनिकटबोला

३ करसोकरगहिगिरासुनाई सुनहुं दानपतितुमचितसार् ४ कपटखोंडिकी
 जेयहकाजू तुमसमानममभीतनआजू ५ अंधकदृस्तिभोजकुलमाही तुमस
 मानहितकरकोउनाही ६ तातेदीरघकारजहेतू तुमहिनियोगकरहुंमतिसत्
 ७ जिमिगहिइइविस्तुकरपक्षा साधेउसिगरेअर्थततक्षा ८ दोहा तैसहितु।
 म्हरोपक्षगहिहमचाहतनिजअर्थ तुम्हरेकीन्हेकवहुंनहिहैहैकारजव्यर्थ चौ।
 पाई जाहुअकूरनेदरजकाही आनकहुदुभिपुत्रेजहाही १ रथचदम्य दोहुंनद
 तलेयो कारनकळनतिन्हेवतयो २ नारायेंनवेकुठअधीसा तिनकेवलहेदवा
 दिगीसा ३ तेसुरमोहिंमारनकेहेतू प्रगटेरामस्यामवलसेत ४ तातेदतल्यावा
 हुदोउभाई पैअसकियोअकूरउपाई ५ कहेवनेदसांतुमयहिंभांती चसहम
 धुपुरीजोरिजमाती ६ भेटसाजेसिगरीविधिसाजी जामहोयभूपअतिराजी॥
 ७ असकहिनंदसहिततिनकाही ल्यावहुआसुमधुपुरीमाही ८ यहिंविधि।
 कहेजानिनहिपैहें नंदसहितमथुराकहेअहे ९ दोहा आरहुकहयोअकूरतुमधा
 सुषजग्यतहेहोय सोकोतुककेलषनकोजातचलोसबकोय चौपाई धनुमषसु
 निदोउलषनतमासा बालकअहेविनहिप्रयासा १ गजकुवलपापीडसमका
 सारिहेद्वारषडोविकरांयो २ तातेप्रथमवंचननाहिपैहें जोकेसेहुंपुनिदतवें।
 विअहे ३ तौपुनिवज्जसरिसभुजदंडा मुष्टिकअरुचानूरप्रचंडा ४ तिनसोमल
 जुहुकरवाइ डरिहोसभामहिहतवाइ ५ यहिंविधिहनिवसुदेवसुतनको पुनिकरिहो
 संवअपनेमनको ६ पुनिकदिहोवसुदेवहमाथा आरहुजेरहिहेतिनसाथा ७ ॥
 जेवसुदेवभिन्नजदुवेंसी करिहोनासडारिगलफंसी ८ दोहा उग्नसेनमेरोपि।
 तामयोजदपिअतिवृद्ध तदपिराजकरिवोचहतमोहिनिदरिकेमूढ चौपा।
 ई परीजदपिताकेपगवेरी तदपिरा जखालसाधनेरी १ लैअपनेकरमेकर
 वाखा तासुसीसकादिहोउताखा २ जेदेवकिमसरिपुत्रपुजायो तासुपितादे
 वककहवायो ३ उग्नसेनकोसहुरोभाई तेहिवधकरिहोवाचिनहिजाई ४ अरु
 जेममवेरीवहुतेरे वंचिहेंनहींवांनतेमेरे ५ विनअरिकीअवनीयहकरिके करिहो
 विभौभोगसुषभरिके ६ ससुरअहेममजराकुसारा जकेवलगजदसेहजारा ७
 सपाहुविदवानरहेमेरो जोरनमेरावेंनमुषफेरो ८ दोहा कालसरिससंवरअसुप
 नरकासुरवलवांन वांनसुरयेतीनिहूमेरेभिन्नमहान चौपाई मोकोतनमनतेअ
 तिमाने मेरोवलसवविधितेजाने १ तिनकेसहितसेनलैभारी सुरपक्षीभूपनका
 हेमारी २ कैकैचकवर्तिमहराजू करिहोसुधितअसंकितराजू ३ यहअकूरसवा
 लैहुविचारी ल्यावहुहुतहलधरगिरीधारी ४ पुरखविधनुमषदेपनकाही अहे
 दोऊविलंबविनाही ५ सुनिअकूरकूरनृपवांती बोखेवचनपरमविज्ञानी ६ अकू

रत्नवाच महाराजभवकियोविचार पैकलूसानेयेवचनहमार ७ अयनीमरननि
 वारनहेतू बाँघ्योजौनसकखयदनेतू ८ सैजैहेधोककेमाथे सिद्धिअसिद्धिदेवकेहोथे ९

हा करतअभागिहपुरुषवहुमनकामनाअनूप देवविवसमुषदुषखहतनिहि।
 निखवइअकूरजी महाराजअहमारहुमनअपसुहनेअपेअप सोअवस्यकारिहोह
 महिजसवाहतसहोय श्रीसुकौवाच असकहिगेअकूरग्यहविदासचिवकरिकं
 स अतहपुराहअवेसकियम निसकखदुषध्वंस इतिसिद्धिअमन्यहारजाधि।
 राजवाँधवेसश्रीविस्वनाथसिहात्मजसिद्धिअमहाराजाधिराजश्रीमहाराज।
 श्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजूदेवकृतश्रीभाग
 वतेदसमपूर्वार्धअनंदाशुनिधोष्टत्रिसस्तरंगः ३६ ॥ ३६ ॥ श्रीसुकौवाच हो
 हा पदयोकेसीकंसकोधारिणोदत्तार आयोदंडशवनतुरतकरतघोरसुभो
 र कदनराचपैनेषुरैमहीमहावतंगहेतुरंगसो मनेसमानवेगजासुधावतोउतंगसो
 सटानिअविमानदेवतानकेअरुभहीमहीअसेवसेजलधकेसकोनवुमही १क
 ठारदंत पीसिपीसिहीसिहीसिहेरतो हरोखकंसकोअजैहरीहलीहिहेरतो ॥
 दिसानकेअमानयोअमानसोरखावतो अघांतवज्रघातकेनिघातकोखजावतो २
 कुरालखालकालसेविसाखजासुनेनहैदरीसमानअननेअतीवदंतपैनेहैअकु
 ठवोअदीहकंठसत्रुहैविकुंठको अतीवकुठवुडिपैखोचहैविकुंठको ३ अदीख

डीखनीखमेचसोमहाभयावनी विवोकिदेवतानिलोकमेपरैपरावनी करैकु
 हेतपापकोनिकेतकं सकाजको तुस्तकैदुरंतको प्रभृतिभोजराजको ४ धस्यासुनंद
 कट्टजैगजैसमानही कपैमहीतहीतहीजहीजहीप्यानही तुरंगताकित्रा
 ससो निरासधानकेभये द्वाजैविचारिखोपगोपभागिदूरिलौंगये ५ विहालदेविगो
 कुक्षेगोविंदरोसठानिकै सिधारिसन्मुखैगयेतुरंगतुक्खुमानिकै लष्पेगोविंदजा
 सुपुच्छवेगसाउडेघनै प्रचंडजुहूहेतपोजतोहमैकूनैकूनै ६ विचारिनाथयोप्रवा
 रिवेनभाषतेभये फिरैनआरठोरआउकेस्त्रहैइतैठये सुनेमुकुंदकीगिरातुरंग
 धावतोभयो मृगेंद्रसीगराजचारिवोरछावतोभयो ७ मनोकैसुषेतुरंगपान
 आसमानको निकारिनैनदंतकादिकैचपायकानको समीपजायनाथकेकि
 योपगोप्रहारहैमहादुरांसदैप्रचंडवेगदुर्निवारहै ८ दोषा मारिपाकिखेचरना
 जवमुरकनखग्योसुरारि तववचायदुतपगनकोनिजकरगह्योमुरारि कूरु
 पगाला प्रभुआसुवाहिवठाइचहैदिसिवारवारभमाय अतिकुर्थताकोफेकि
 दीन्हैयावोजनिजदरसाय सोचारसैकरपैपस्योतेहिं गिरतडोलीभूमिअतिविक
 लकैगोवमतम्रोनिउठतभोपुंनिधूमि ९ जिमिपतिविहंगभुजंगफेकतपरत
 कछुनप्रयास तिमिसहजहीडाढेरहेवाढेगोविंदहखास पुनिसमृरिकेसी दी
 घकेसीभरपटिकेसववार विकराखवदनवगारिधायोकरतसोरकठोर २ आव
 तनिरविहरिअसुरकहंचलिकछुकआगुलीन असुरेसमुखमेवामभुजहरिडारि
 हरवरदीन विषधरघुसतजिमिविलरुषिततिमिगयोवाहुसमाय केसीकियो
 निजरदनसोअतिकदनकोपवढाय ३ परसतभुजाषलदंतसवट्टेदुरंततुरत
 जिमिवागिआयसुदारुदरकतचूरहोतअनंत हरिभुजगयोघुसिउदरलोमनु
 भोजलोदररोग तहैवद्वोभुजअरुपस्योमोदोमनोवासुकिभोग ४ रुकिगईस्मि

रीत्यासनकी रह्यो नहिं चोकास पटकनल ग्यो चहुं कित चरन है गयो जीवनि
 रास बहुवहं नलाग्यो खेद सकल सरी रतेतेहिं काल जुगदगनिक सिचटउलडिगे
 विकराखलाखलविसाल ५ करिदियो मूत्रहु मलहु गुदमषचली आनित धार गिरि
 पखो धरनी मेतुरत करिमस्यो धारविकार नहं कायके सीकी फटी करकटी सरि
 सकराखतेहिं मृतक गुनि तेहिं उदरते करवै चिखी नगोपाल ई के सबकमलकर
 तेनिरषिके सी कदन सुखंद हरवै सकल वखे सुमन है गे विगत दुषदं बहुभा
 तिवाजवजाय जै जै सोरचहुं कित ज्ञाय गौवनल गे गोविंद गुनगंधर्व गननभ
 आय ७ गोपालको मिलिखाख सब पूजनल गे भुज दंड अस्कहं हि नंदकु मारतो
 समकौ नजगव हिंडं नहं सखनको सतकार करि हरि जायवै ठेकत मनभेगुन्यो
 अहे है तै नारद अवशि मनिवत ८ दोहा जानिअके लेके स्तको तहं नारद सुनिवा
 य आपकमल पदवंदिके बोले प्रीतिवलय नारद उवाच चौपाई के स्तके स्तजग
 पतिअविनासी वासुदेवजोगे सप्रकासी १ जगव्यापी जदुकुलके खामी खज्जी
 बनके अतरजामी २ जिमिनिवसत पावकसवदारु तिमिजगमहै वसुदेवकुमा
 रू ३ देविपरो नहिपुरुषपुराना जगसाक्षी ईस्वरभगवाना ४ होआला तुमजा
 गतअधारा प्रथमहितुमगुनतीनि प्रकारा ५ मायाते सिस्जनकरि दीन्ह्यो निने
 जगनिरमानहिं कीन्ह्यो ई पालहु अजदुहरदुसंसार अहेसससकल्यतिहार
 ७ राक्षसदेसदुष्टमहिपाला तिनके नासनहेतकपाला ८ रक्षनहेतधर्मसंभारो
 धसो धरनिमहेतुमअवतारा ९ दोहा धोरवपुष यह धारिके दानव आयो धार तेहि
 लीखा करितुमहन्मो भल कियनं दकि सार चौपाई धोरसोर सुनिके सुरयाके भ
 गतरहे डे रायतजिनाको १ यहिकरनासखषोहमअजा अवनुनिये औरदुजदु
 राजू २ मुष्टिकचानूरादिकमत्ता करीकुबलयापीडप्रवली ३ अरुकं सहैकहंता
 म्दरेकरसो खषिहहिनिहतअवसिहमपरसो ४ संषजमनमुरनरकसुरारी इ
 नकोवथं करिहो गिरिधारी ५ करिहो धारि जानकरहरना अरुप्रभुसकदं कंरदा
 रना ई विक्रममोलनरेसकुमारी हरिकरिहो तुमव्याहसुरारी ७ पुनिनिवसतदा
 रावतिमाही देहो मोक्ष भूपनगकोही ८ दोहा जामवतो जूतनाथतुमसंमंतकम
 नित्याय स्वाजितकीकव्यका व्याहो गे सुषकाय चौपाई स्तकपुत्रब्राह्मनकोदो
 हो अर्जुनजुतनिजपुरतेसैहो १ थोडकको करिहो प्रभुगाहन पुनिकरिहोकासी
 करदाहन २ हेनिहो दंतवक्रहंकोही ३ वेदिपकरवथनुपमपमाही ३ वसिहारा
 वतिमहसुभसीला औरहुजोनजोनतुमलीला ४ करिहो तो नतोनहंमदेषिहै ५
 निधनिजन्मआपनोलेषिहै ५ सज्जनसुकतीसुकविसदाही गैहै चारिहु जुगज
 गमाही ई भयो जो यहअवनीकरभारा जुदिहै अक्षोहनीअधारा ७ तवहंमपा

रूपकेरथमाही सारथितुमकोखषवतहोहां ८ दोहा काखडीठिसौआपनीकुंतीपु
वनहोथ हरिहोअवनीभारकोकरिहोसुजनसनाथ छंदभूखना सुहाविहान
धनआपनेरूपमेपूरमनकामसंकल्पसोचे आपनेतेजमायादिकेगुननतेर।

हितहोअधमउधरनराचे जगतकरतनुमहदादिनिरमानकरिखवसईस्वरहरे
रुजविहारी लखितलीसाकरननौमिनरतनधरनतिभिरषखदरनजदुपतितमा।
री १ श्रीसुकोवाच देहा यहिविधिकहिमुनिभागवतप्रभुसेंआयसुपाइ वंदि
नरनजदुगार्थकेगमन्याआनदळा य चौपाई यहिविधिहानिकेसीजदुराई लगे
चरावनवनमहंगाई १ सपनसहितरुजकेसुपदाई डोलहिंकुंजनकुंजकन्हई
२ कोउकहसचाजोरिजुगहोथाचलहुनाथगोवरधनमाथा ३ तहेचरावंदिगो।
वंनकोहीपेलहिपेलसवेसुपमाही ४ सपावचनसुनिनंदकुमारे गोवरधनके
सिपरसिधारे ५ सागेतहोचरावंनगाई सपेनवोसिपुनिकहपोकन्हई ६ खेल
हचारमिहीचनपेला होहमेयअरूपालउतेला ७ मेपभयेवहुसपातहाही रदो
कैतेकहुवाकनकोही ८ कैतेसपाभयेपुनिचोरा असकहितीनिजुष्यतेहिठोर
९ असपनकीन्होआपुसमाही जोइनकोचोरायखेजाही १० दोहा तौजीतेहम
नुमहिंसापावैजोनचोराय तौहेनहारंतुमजितकरैनकोउकुन्याय चौपाई असक
हिसिगरेपेखनलागे विनाभीतिवनमेसुपयागे ११ रक्षकसुष्यमाहनदलाला र

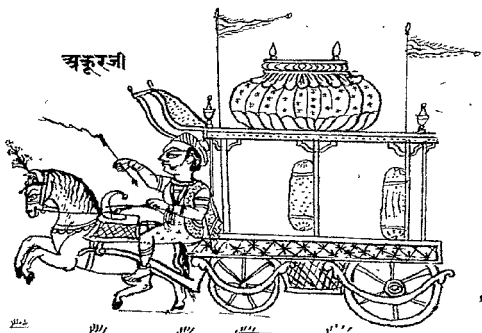
हतभयेत्सैककुकुगुवाला २ तहमायावीमयसुतघोरा कंसभृत्यआयेतेहिंठोरा
 ३ खेलतनिरथितहाहरिकाही भलोघातअसकियमनमाही ४ ग्वालरूपधरि
 तवैसुरारी खेलनलग्योकियेकूलभारी ५ लगेवचोरावनेआपहुग्वाला को।
 उनहिंजान्योकपटविसाला ६ हरिकेसवाचोरायचोराई सैलकंदरामहंलैजाई
 ७ तहोधांधिदैहारपषांना अह्मदगान्दहारवलवांना ८ दोहा ओमासुरयहि।
 भांनितैलियवहसषनचोराय चारियांचवोकीरहेजेदिगमेजदुराय चोपाई सषा।
 जायतेआवैनाही पुनियुनिओरहुओरहुजांही १ तवहरिगुन्याककूकूलहोई इत
 आयोदानवसठकोई यहिविधितेमनमेअनुमान्या ओमासुरकोकूलसयहिनान्या
 ३ खियेजातनिजसषैपरेषी धस्योदौरिकेकुपितविसेषी ४ जैसेविगाधरेमृगा
 राजू तैसहिताहिगह्योजदुराजू ५ हरिकेगहतमाहंसुनुभूषा प्रगथ्योओमासुर
 निजरूपा ६ भयोमंदराकारसरीरा कियोसोरसुरदायकपीरा ७ कूटनकीकियको
 टिउपाई पैनहिंकूटिसक्योकुरुराई ८ दोहा कूटपदानकरिजोरअतिकरअरुच
 रनचलाय हरिकेनेह्योगिरावैनोवहविधिपेवचदाय चोपाई येहरिसोओमासु
 रकेरी चलीनयेचकीवहुतेरी १ केस्तताहिभुजफासफसाई दियोअवनिमह
 आसुगिराई २ चढिताकीछातीजदुनाथा दोउपगसोदवाइदोउहाथा ३ सुठिका
 नसोमारनतेहिलागे महादृष्टगुनिकोपहिपागे ४ करनलग्योजवचोरचिकारा

तवमुपमूयोनंदकुमारा दिवितेदेवनदेषतमाही पसुमारहिमासोषलकाही॥
 हेगेचूरनअंगमहाना कडिगेताकेतनतेपाना ७ मृतकजांनितकोभगवांना
 दरीहारदुतकियोपयाना ८ दोहा द्वारसिन्हाकोचूरकियकरिप्रभुवरनप्रहार
 पैचिलियोसिगरेसषनमेदिकलेसअपार देवनसोअस्तितखहतगावतकार
 तिग्वाल गहगहमनगोकुलगयेगोवेनजुतगोपाल ॥इतिसिद्धिश्रीमन्महा॥
 राजाधिराजवांधवेसश्रीविस्वनाथसिहात्मजसिद्धिश्रीसहाराजाधिराजश्री
 महाराजाश्रीराजावहाडूरश्रीरुक्मचंद्ररूपापात्राधिकारिपुराजसिंहजदे
 वकृतेश्रीमन्महागवतेदसमपूर्वार्धेआनंदास्मुनिपौसप्तविसत्तरगः ३७ ॥३॥
 श्रीसुकोवान दोहा उतअचूरवितायनिसिघातकर्मकरिभोरचदिचामीकर।
 चारुस्थगमन्यागोकुलवार चौपाईजदुपतिकमखचरनरतिगाठी दौहदरस
 लाखसउबवाठी १महाभागवतमारगमाही मनमेमुदितविचारतजीही २को
 नयुन्यमेपूरुवकीन्ह्यो कौनदानविघनकहरीन्ह्यो ३पूरुवकियोकौनतपमा
 रीजातेखविहोआजुमुरारी ४हरिकोदरसनदुखभमानेहमनितहीअघवोघना
 गने ५जैसेविषईसूदनकोहीदुरखभवेदपठनजगमाही ६मोहिअथमेहरिदर
 सनहोईयहअचरजमानिहिसवकोई ७पैरहिवहुतसिधु संसारातिनमेकोव।
 जनलागतपारा ८दोहा मोरअमंगलनासभोभयेसंकलकृतकाजु जागीजना
 वंदितचरनवंदनकरिहोआजु चौपाई करीकंसमोहिक्रपामहाईदियोजागोकु
 लकहपठवाई १इनआषिनसोहरिपदकंजन लषिहोखलकिमुनिनमनरंजन
 २जेहिनषकोदतिमंडलदेषी अंबरीषआदिकसुषलेषी ३तीयनतमसंसारन।
 साईभयेमुक्तवैकुण्ठसिपाई ४जदपिकाजकारनकेकरता तथपिअहंकारनाहि।
 धाता ५निजतेजहिअज्ञानभ्रमनासी निजमायाकृतजगतप्रकासी ६सषनस
 हितदंदावनमाहीरमाकतविलसंतसदाही ७हरिगुनलीलासवखितवानी ना
 सहिकोदिअघनकीषानी ८दोहा जगसुचिकरसोभनकरनजीवनजीवनदनि
 हरिजसविनवानीसाईलेहुमृतकसमजानि १ चौपाई जेपदपूजहिंविधिवि
 पुरारी कमलाअरुमुनिप्रीतियसारी १ जेपदभक्तनआनेदराई सुमिरतभवरु
 जदेतनिटाई २ जेपदगोवंनपाकेपाके विचरतभ्रजधरनीमहंआळे ३सजना
 रीकुचकुंकुमअंकितनेपदगहिहोआजअसकित ४ जेहिमुषमेजुगअमसकपो
 लाकुंडलमंडललोखआमोला ५जेहिमुषमेअतिसुभगनासिका मंदहंसनिआंन
 दप्रकासिका ६वारिजअरुनविलोचनवारु चितवनिनितियवपजावैनमारु ७जेहि
 मुषअलक कुटिअकृविळावनि चितवतहीचषचिनचोरवनि ८सोमुकुंदमु
 पनेचलिआज देपहुंगोमधिम्वालसमाज ९दोहा मेरेरथकोदाहिनेदेजाहि।

कुरंग होत सुमंगलप्रदसगुनकरनअमंगलभंग २ चौपाई हरनहेतहरिभूकर
 भारा वृजमेखियोमनुजअवतारा १ त्रिभुवनकीसवसुंदरताई नंदकुवरकेतनदर
 साई २ नंदनदनकुवैनेनकुकैहौ यातेअधिककौनफलोपेहौ ३ निजमरजादपा
 लअसुरारी श्रीहरितिनकेमंगलकारी ४ लीन्हैगाजदुकुलमहअवतारा हरनहो
 तप्रभुभूकरभारा ५ निजजसविस्तारतव्रजमाई निवसतकरतचरितवहुकाही
 ईमंगलकरनसुजसजगकेरो गावतसुरखहिमौदघनेरे ७ सोसज्जनकेगति
 गिरिधारी त्रिभुवनकेगुरुदुछनदारी ८ नहिंसुंदरअसत्रिभुवनकोई कमलारही
 मोहिंजेहिंजोई ९ दोहा जोकोउदेव्याकस्तकोसपनेहुं साहनजीक ताकेनेननमो
 नितेसागतत्रिभुवनफीक चौपाई सोकुविद्वन्द्वगकरिअनुरागा करिहौपानआ
 जधनिभागा १ भयोआजुमोहिंसुषदप्रभाता देषिहौंकेस्तचरनजलजाता २ जा
 वदेषिहौंरामधनस्यामे रथतजिहौतुरतैतेहिंठामे ३ गिरिहौंदौरिचरनमहंजाई
 लेहौंपदरअनेनलगा ४ जिनअग्निनवुधवुधिधरिध्याना षवहिंआसुमनो
 रथनाता ५ तेईचरनकरनसोगहिहौं युनिनहिकव ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 सामपदवंदिललामा युनिकरिहौंसवसषनधनामा ७ धनिव्रजधामधन्यद
 जधरनी धनिव्रनरुधनिवृजवरवरी ८ दोहा जबमेधरिहौंदौरिकैजदपा
 तिषदनिजमाथ तवविसेषिप्रभुसीसममकरिहौं ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 चौपाई जोकरका

अहूरजी

लभुजंगभयनेटन सरतागतभवरुजल धुसेटत १ जोकरपूजिंद्रसुपछायो।
 यहत्रिलोककोइस्वरजपायो २ विभुवनदैकेजेहिंकरमांहीं बलिनिजवसकोने
 तेनकोहीं ३ जोकररुजवालनमधिगसा परसतहींविहारभ्रमनासा ४ सरसि
 जसौरभहेजेहिकरकी हरतविद्यारुजनारिननरकी ५ सोकरताकिदयाद्रगकोरे
 धरिहेनाथमाथमहमेरे ६ जदपिकेसकोपठयोजातो वारहिवारमनहिपछि
 तातो ७ तद्यपिवैरुहिमोहिमाहीं करिहेकवहंदयानिधिनाहीं ८ वैतौसवघट
 घटकेवासी जानहिंजियकीजगतप्रकासो ९ दोहा पगपरिहेहोठामेजवसा
 मीपकरजोरि तवमोतनतकिहेतुरतकरिकेकपानथोरि चौपाई तेहिंछनकोदि
 जनमअचवोपा जरिहेममअमोषकेमोपा १ बिनाअवधिकोअनरपेहो नि
 जसमजगमहेकोहनगनेहो २ सुहिदजातिकुलदेवहमारि करिकेरुपाभुजा।
 निपसारे ३ धायमिलेगेमोकहेअई देहेममतनपूतवनाई ४ कर्मबंधछुटीता
 तकाखा ५ जेहोसवभांतिनिहाला ५ मिलिप्रनामकरिपुनिकरजोरी पडोहीहे
 गोजवहिंनिहोरी ६ तवकहिहेवसुदेवकुमारि पुसीककाअकूरहमारि ७ तवई
 मसकखजनमफलपेहे कछुनहिपुनिवाकीरहिजेहे ८ जोकरिभक्तिनहरि।
 प्रियभयऊ तोहिंधिगरुथाजनमविधिदयऊ ९ दोहा संतुभिन्नप्रियअरुअ
 प्रियहरिकोहेकोउनाहिं पैजोजसहरिकोभजततेहितैसहिदरसाहिं चौपाई जैसे
 सुरद्रुमढिगसवजावै जोजसजावैसोतसपावै १ पडोहींजोजवकरजोरी रामहेदे
 पिदीनतामोरी २ मिलिहेमोहिंमंजुमुसकाई गहिजुगकरमेरेखरार्द ३ खेजेहे।
 निजभवनलेवाई करिसतकारमारदोउभाई ४ कियोजोकंसजदुनअपकारा सो
 पुकिहेमोहिंनंदकुमारा ५ तवमेदेहोसकलवनाई नेकहंनहिरापिहोदराई ६
 श्रीसुकोवाच यहिंविधिंमनमेकरतविचारा गमनतयथगादिनीकुमारा ७
 छुटीवागघोरितकीकरते अनतडगरतेतुरंगडगरते ८ दोहा केस्तप्रेमसाग
 रमगनमुदितसुफल्कुमार पंथअपंथहंतुरंगकोकछुनहिकरतविचार चौ
 पाई सोमशुरतेचल्योप्रभाता यहैचौरविअथवतवृजताता १ गोकुलकेगैडे
 जवगयऊ हरिपदचिन्हलपतमहिभयऊ २ अखथखत्रजधरनीरजमांही हरि
 वलचरनचिन्हदरसांही ३ जोपदरजकोसवअसुरारी निजनिजमुकुटलेतनि
 तपारी ४ भूलखकेभूषनपदनेई रहतसुपितजनजितकोसेई ५ अकुसअवुज
 आदिकरेपा सोहिरेजिनमाहिंविसेषा ६ तहेंरुजकीरजकीकृविछावनि हरिपद
 अवलोहिपहलसावनि ७ लपिसुखलकसुतलहिअहलादा त्यागीतुरतलजा।
 मरजादा ८ दोहा रहीननकतनमेनसुधिपुखकावलिस्वगात छुनछुनद्रगजा
 लजातसेवहतनिपुखजलजात चौपाई तुरतकृदिरथतेअनुराग्या रुजकीरजमे

लोटनसाग्या १ चोखतगिराधेमकेहृदकी यहरजहेमेरेप्रभुपदकी २ धनधन्यमेहैं
 जगमोही भागवंतमासमकोउनाही ३ लोटतरहेउठतनहिंभथऊ नवअनुचस्वदा
 यरथदयऊ ४ सन्मुषडगस्तेनंदनिवासै निरघतचहैंकितगोपअवाहै ५ सुनुकु
 रुपतिजनमेजगमाही पुरुषारथइतनैजनका ही ई जवतेमधुरतिअकुरा चा
 लिदरसेहरिकोमुदपूरा ७ इतनेवीचदसाअकूरकी जौनभईहैपसपूरकी ८ ॥
 दोहा सोईअवसिखहेपुरुषहानजोचहेअदंड जदुपतिदासअन न्यकृतजिभा
 यसाकपषड पुनिआगेअकूरचखिनंदचौकडिगजाय रामस्यामकोलषतभोअ
 निमिषनेनलगाय कवितसवैया नीलअपीनपोसाककियेकलकाननमेखसैकुं
 डलजोठा सारदअवुजसीअषियोंचटहोतहैलोडखगेजिनचोटा श्रीरघुराजम
 षानिकेवीचविराजिरहकरकंचनसोटा दोहैनीलीनेषरेषरिकेदोउदूधदुहावत
 नंदकेहोग १ सारदसावनेमधसेमंडितश्रीकेनिवाससुवाहविसालहै पूरनच
 दसेसुदरआननकाननफूलहियेवनमालहैंजानीघमंडभरे पुराजवितुंडविराजैम
 नौवियवालहैं दाहिनेवोरषडेवलिरामसोवामविराजिरहेनंदखालहैं २ कुलि
 सैधुजअकुसअवुजपायनचिन्हसोअकितभूजकी निजसोभसोनाहिसलो
 नीकरैमुषमेमुसक्यानिमहासजकी इगमेभरीदीहृदयारघुराजरसालेसुचा
 लमतगजकी असधीरकोधीरनधूरमिलेखषिमूरतिमंजुवडेधुजकी ३ हीर
 नहारपैमोतिनमालसुमोतिनमालपैसावनमालहैं अगनमेअगरागरैगो
 कियेमंजनधारेदुकूलरसालहैं विस्केईसदोउअगटेपुहुभीकोउतारनभा
 रविसालहैं आननभाससोनासैरिसातमरोहिनीखालजसोमतिखालहैं ४ है
 कलधौ तकडेकरमैकटिमेकलकिकिनिराजतिषासी चौहैविजायठवेसवने
 पगनपुरनोखमहाकविरासी सोअगरीनमेसोभाभलीमुदरीनकी श्रीरघुरा
 जविभासी नीलकअौरजताचलमानौसुकंचनदासमेवोथेप्रकासी ५ दोहा या
 हिंविधिहरिकोनिरषिकेसाअकूरहरिदास आनदसोविहवलपरमपस्योप्रे
 मकीयास चौपाई रथतेकूदिपस्यातेहिठामा धयोहरिसन्मुषमतिधामा १ रा
 मकेरुकेचरननजाई गिस्वादेडसमसुरतिभुखाई २ वहतिनेनआनदजलधा
 रा रहिनगयोतमतनकसंभारा ३ अगदीपुलकावलीसरीरा गदगदगररहि
 गयोनधीरा ४ कडिनसकतिमुषतेकखुलानी प्रेमदसाकिमिजाइवषानी ५ ॥
 खषिअकूरहितहैजदुराई खियादोरिदुतताहिउठाई ई उभैभुजाभरिमिखिम
 गवौना प्रेमविकलकैगयेसमाना ७ रामहंदौरिदुतेअकूरै मिलतभयेअति
 आनंदपूरै ८ पुनिअकूरकरकौकरतेगाहि खेगेभवनखेवाइचखोकहि ९ अकू
 रहिसादरदोउभाई दियेपरजककनकवेठाई १० दोहा रामस्यामनिजहोथसो

पुनिअकूरकेपाय धोवतभेअतिधीतिसौसुरभिसखिलहरकाय चौपाई पुनिम
 पुपर्कदियोकरमाहीं दियोधेनुदरसायतहां ही १ पुनिअकूरकहैयकेविचारी सां
 पनसगेचरनगिरिधारी २ सादरपुनिप्रभुवचनउचारे रहेकुसलतुमककाह
 माहे ३ त्रेमभगनतेहैंतनसुधिनाहीं बोलतनहिंचितवतहरिकाहीं ४ पुनिप्र
 भुकहीगिरासुपपागी तुमकोककाकुथाअतिलागी ५ तातेभोजनकरहुविसो
 षी सकलभौतिअपनोगृहलेषी ६ असकाहिभोजनविविधिप्रकारा ल्यापेनि
 जकरनंदकुमारा ७ सादरदियअकूरजेमाई वहविधिविंजननामवताई ८ दोहा
 साजवभोजनकेचुकेतवअचमनकरवाय वैठायोपरजंकमेअतिसेआनदपाय

वलदेवजी

अकूरजी

रुष्मजी

नंदजी

चौपाई तववलिरामधरमकेज्ञाता खैवीरादीन्होपाकहिताता १ सुमनमालपुनि
 दियपहिराई पुनिदीन्होवहुअंतरखगाई २ इतनेवीचनंदतहैआये अकूरहि
 मिलिअतिसुषपाये ३ मूळिभाषिततइतकुसलाई बोलतभेआनदअतिपाई ४
 अतिनिरदेहैकंसमहापा केहैंविधिजीवहुतासुसमापा ५ जैसेअजासमीपका
 साई सोइअचरजजेहिदिनवैचिजाई ६ जोनिजभगिनीसुतनसंघास्या जदपिदे
 वकीदानपुकास्यो ७ नेकहुंदयानतेहिंचितआई किमिवरनेपलकीपलताई ८
 ताकेपुरतुमकरहुनिवासा पूंछहिंकोनतुम्हारसुपासा ९ दोहा यहिविधिभा
 प्यानंदजवतवअकूरनृपराय मारगकोअमडूरकियअतिसेआनदपाय २ इ

तिसिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजवांशवेसश्रीविस्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीम
 हाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीरुद्रचन्द्ररुद्रपापावाधिकारिरा
 धुराजसिंहजदेवकृतेश्रीमहागवतैदसमभूर्वाधेश्रानंदास्तुनिधौअरुविंसा
 स्तरंगः २८ ॥ ॥ श्रीसुकोवाच दोहा वैठेयोदितयलंगभेखहिहरिरुतसतका
 रपूखोमार्गमनोरथेसकलसुफलकुमार चौपाई भेप्रसन्नजदुपतिजेहिंयो
 हीं तेहिंपुनिकळुदुरलभहेनाहीं १ पेनुपजेअनन्यहरिदासा कवहुंकरहिंनको
 निहुंआसा २ पुनिहरिगवनेकरनेविचारी जहैवैठीजसुमतिमहतारी ३ राण्यवि
 जनमौनवनाई सोदीन्ह्यादोवसुतनषवाई ४ करिव्यारुहरिराममहीयावैठेया
 यअकूरसमीपा ५ पुनिईकोतजडुकुलकुसलाता पूछीकंसमनोरथवाता ई ॥
 श्रीभगवानउवाच भलेअकूरकाकातुमआये हंसकोसवकोअनदखाये ९ जा
 दुकुलकीभाषहुकुसलाई हंसवसुपीसुहिदअरुभाई ८ दोहा येतहकीनहिंका
 सलकळुजहैअधीसहेकंसा रोगरूपमातुलअतुलममकुलकासुषध्वंस चौपा
 ई हायसातुपितुहेतुहमारे परेमधुपुरीकैदआारे १ परीजंजीरैमसहितचरना
 ममहितमयोसुतनकरमरना २ यातेअधिकनमोहिकलेसू परेमातुपितुकैद
 निवेसू ३ पैभलभोयहदरसतुम्हारा रहयोमनोरथयहीहमारी ४ आवनकेवा
 रनकहुताता पठयोकसकिथौदुषराता ५ श्रीसुकोवाच यहिविधिजवसूअंगो
 भगवाना करनलगेयाअकूरवषाना ई वांध्येवैरजदुनसोकंसा करनचा
 हतवसुदवविध्वंसा ७ नारदकसनिकटमहजाई दियोसकलविधिभेदवता
 ई ८ दोहा रभ्योधनुषमषमधुपुरीआपवोलावनहेत पठयोइतेवनायमोहिवा
 धेखलकोनेत चौपाई सुनिअकूरखचैनयहिंभांती रामस्याजआसुहितेहिराती
 १ विहंसतजायनेदयहेगाये केसरजपितुतुमहिबोखाये २ होतधनुषभदम
 धुरामाहीं हंसहचलवतुवसंगतहांही ३ लषनधनुषमषनगरतमासाहंसरे
 जियवाठीअतिआसा ४ कंसनिदेससुनतवजराजुजान्तेअवसिगवनेकरका
 जू ५ सवगोपनकहतुरतवोलाई दियसासनयहिंभांतिसुनाई ई दहीदूधसा
 पनअरुमेवाजोरहुसवैकरननृपसेवा ७ औरहुभेटेदनकीसाजू सवैसभेदिले
 हुनिसिआजू ८ दोहा साजहुसिगरेसकदतुसवैलनलेहवोलाइ अदवेखवनहिं
 कीजियेममनिदेसअसपाय चौपाई मथुरैअवसिकालिहसजेहै बहुविधिभे
 दभूपकहंदैहै १ धनुषजज्ञकरवावतराजा जाहिंमनुजसवजोरिसमाजा २ लषव
 हमहमषधनुषतमासा कळुदिनवसिआउवनिजवासा ३ यहिविधिसासनसव
 हिसुनाई दूतनगररक्षकपठवाई ४ सिगरेतुजमहदियगाहराई मथुराका
 लिगमनवृजराई ५ भइषवरिसिगरेतुजमोही हरिवसवामलेखावनकाहीं ई

यह अक्रूरगोकुलमहेश्वर्या शैवकहचहत्कालिलैजायो ७ रामस्याममुनि।
 गवैनप्रभाता गोपिनलग्यावज्जकसपाता ८ जेजसरहीतहावृजनारी नेतसन
 हेतनसुरतिविशीरी ९ दोहा जौनअंगजेसेरहेकरतहुतीजेकाज तौनअगैसे
 रहेके गोसकखअकाज १ चौपाई कोईठगीठठकीसीठाठी वैठीकोऊविरहअति
 वाठी १ कोईनेननीचेकरिप्यारी येकटकअवनीरहीनिहारी ३ लागीकोउउरि
 रहद्वारी छनमहचहत्तदेहेजनुजारी ३ कोहुकोआनुनचंदसमाना हरि ५।
 नसुनिभयोमलाना ४ कोहुकोतनप्रसेदकीधारा वहनखगीतववारिहवार।
 ५ कोहुकेभयेवसनवहुठीले कोहुकेभयेअंगसवपीले ६ कोहुकीकृदिगईसि
 रवेनी कोहुकीषसीवलेकीश्रेनी ७ कोउसधिकरनखगीहरिध्याना भूसिगो।
 निजतनकरभाना ८ दोहा सुरपुरनरपुरनागपुरअरुवैकुठहमाहि वृजवनि।
 नवृजराजविनदूसरदीसतनाहि चौपाई कोउहरिकोसुमिरैहिअनुरागा।
 जहिखषिखगकहधनिभागा १ कोउतिरहीताकनिहरिकरी जाहियलागिका
 ठतिनहिफेरी २ सुमिरिसुमिरिसोइसषीसयानी सरसेसपाईसाककीसानी
 ३ कोऊमदहंसनिसुधिकरिंके विलपहिंवारवारदुषभरिंके ४ कोउनेदनेदनकीमृदु
 वानी वसकरनीतरुनीमृदुदानी ५ सुमिरिसुमिरिसषिहोतिविहाखावरनिन
 जातिदसातिहिकाला ६ कोउसुमिरैगजगतिगिरधरकी जहिखषिविसरिआ
 तिसुधिधरकी ७ कोउकुंजनकुंजनकीविहरनि कोउसुधिकरिवसीकासुधर
 नि ८ दोहा कोउविहंसनिनेदनेदकीसुधिकरिंकरिउजवालअंगसिथिलके
 जातसवअतिसैविरहविहाख चौपाई कोउसपिनंदनेदनकीहांसी जहिखषि
 परहिषेमकीफांसी १ सोसुधिकरतदुषितअतिहोही वृजनारीमाधवकीमो
 ही २ हरिकोसुषद उदारविहारा सोसुधिकरिअसकरहिंविचारा ३ आ
 वकेहिखषिउजमेहंभरहिहे काकोसुषदकमलकरगहिहे ४ कोविरहानल
 तापबुभई कौनविपिनिवासुरीवजाई ५ यहिविधि सववृजमेवृजनारी रसन
 गमनषनिभईदुषारं ६ येकयेकनकोकहंहिबोलाई सुनीसषीकहंजातकन्हई
 ७ सोकहतेनहिजानतिआली जातकालिमथुरेवनमाखी दोहा यहिविधियेक
 येकनकहंहिकहत्तदेहिसषिरोय गोकुलमेधरधरसषीप्रभरमओवडोया।
 चौपाई येकेयेकनकोविगिबोलाई धायधायगोपीजुरिआई १ वैठिगईसवजो
 रिजमाती कहंहिहोहिविधिकीयहरती २ गोपिनतनमनहरिमहंलाग्या म
 रतिवंतषेमजनुजाग्या ३ केस्रविरहदुषवद्वेषाअपारा वहीसरितआंसुनकीधारा
 ४ सपेमुषकापहिसवगाता जिमिमारुतलहिकदलीपाता ५ गिरीमृदरिनरतन
 सवारी कारिलीन्होकांकनकरप्यारी ६ हायहायनिकसतमुषमोही सुनतधीर।

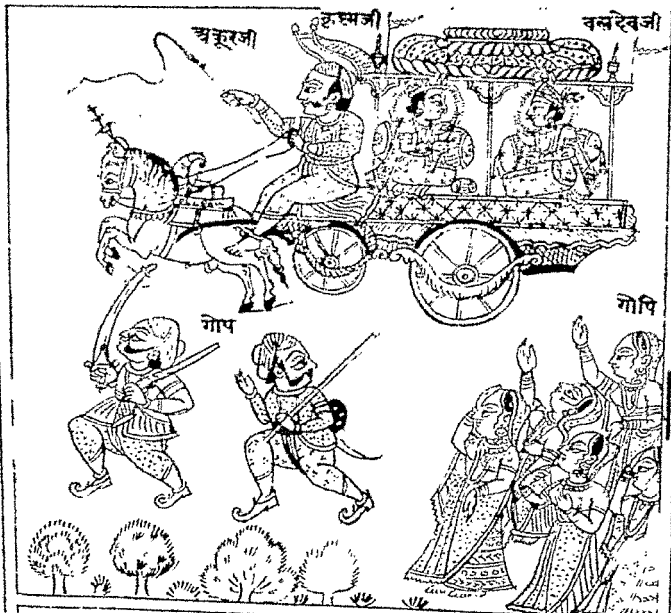
कूटकेहिनीही ७ युनिजसतसकेधीरजधारी सुभिरतमथुरागमनमुरारी ८ दो
 हो गदगदगरगोपीसवैयेकयेकनकहंहैरि कहहनखगीमंजुखगिराविधिकरदति।
 निवेरि अथगोपीविलाप गोप्यउचुः चौपाई अरनिर्दईदईभलोतें कोहकोनहि
 कवहेंफलोतें १ कोंदीन्हयो जगमेजनमाई पुनिकाहेतैरनीमिताई २ जोविरखी
 मित्रताविचारी तोकसरेओ वियोगअनारी ३ जोवियोगतेरचेविधाता कसन
 हिहोतमीचुकोदाता ४ प्रथमखगायदुरंतसनेह अवकसपुनिवियोगविधिदेह
 ५ ककुनकामनापूरनपाई वीचहिहरिसोंकरतजुदाई ६ तातेतवकर
 तवकरतारा बालषेखसमपरतनिहारा ७ भयो जदयिवू ठेविधिराई येन
 गईतेरीखरिकाई ८ दोहा कौनवेरतोहिपावनाठजसोरहयोविरच जोठजरा
 जविछोहमेछोहनआवतरंच चौपाई जामुषमेअलकेंघुधुरारी हखकनिहे
 रतिहीहियहारी १ मदनआरसीसरिसकपोला तामेकुंडखलोलअमोला २
 अतिसेसुभगनासिकाराजै जेहिखषिकीरतुंडमदभाजै ३ वामुषकीमुसा
 क्यानिमिठाई जानतसोइजोनेकहंपाई ४ थोषेहजोहरिहंसनिविलोकी हो
 तमुदितसोकैसहुसोकी ५ भूकटीअहिसावकसीसोहै काकोनिरषतनहिमन
 मोहै ६ अंसोसुंदरमुषलाखनको जीवनप्रदसववृजवालनको ७ सोतेंप्रथमा
 हिहमहिंदेवाई रेविधिअवकसदेतदुराई ८ दोहा अवहवृभअवृभविधि।
 तोहिनककूदरसात वथाविथादेतोहमहिवनतितनौसोंवात चौपाई रेकरतार
 कूरदुषदाई निजअकूरखियनामधराई १ धरिकैजडवंसीकररुपा भेज्याक
 हतकसमोहिभूपा २ आयोकेखलेवाबेनहेत वाप्योवृजवधूनवधनेतू ३ रा
 च्यानैनहंमरेतनमोही जिनैननितेसुषितदहाही ४ रचीतोरिसवसुंदरताई॥
 औरहंजोनिहिनैनैवनाई ५ सोसवनंदकुवंरयेकअगा हंसषियंदेषीयेकसं
 गा ६ सोइगदअवकसहरिलेतो खेतोकौउनवस्तुजोदेतो ७ विनदेषेयहनंदद
 लोर रहिहैकैसेनैनहंमरे ८ दोहा चतुराननसिरजनचतुरपुनितेरेचषआठ
 अचरजयहदीसतनहींतोकहंपाठकुपाठ चौपाई कौकहनाहिविधिकहंका
 कूदोस कारोकान्हकपटकरकोसू १ याकेनाहिंप्रीतिकरखेसू कौउनकरतकछु
 योहिउपदेसू २ यहवृजराजकाजवृजनारी हमदियग्रहपरिवारविसारी ३ भ
 ईजाइचरननकीदासी अधरसुधापीवेंनकीप्यासी ४ तिनकेतननहिंतनकनि
 हारत वरवसमथुरागमनविचारत ५ जोब्रजेतनवजेवृजराई काअकूरखरवसले
 जाई ६ येकपटीअसमनहिंविचारी मिलिहैमथुरानवनवनारी ७ तातेइता
 सनेहसववोरी जातचलोकीनेवरजोरी ८ दोहा नंदनंदननहिंनेहकीजाना
 तनेकहुरीति सवसौराषतहैकपटमषदेयेकीप्रीति चौपाई सजनीयहरजनी

परमाता है है पुनारिन सुषदाता १ कीन्है रहीं मनोरथ जोई है है सुफल काहि
 अवसाई २ मोहनको मुषक मल सोहांवन आसवहें सनिभरो सुषदावन ३।
 जा मुषमेद्रगकेर अलीरी करहि कतलजेहि कडाह गलीरी ४ सो मुषमथुराप्र
 विसत बाहीं धाय धाय पय्यज होत हांही ५ केती वदिवटि कुंज अटारी निरषहि
 गोमोदित पुनारी ई कहि है अै सहवै नहु जीके मोहन कहार हे तुमनीके ७ दो
 हा आयिमथुरामे भले पूर करी मन आस बहुत दिवस ल गिनाय तुमकी न्हो।
 विपिनि विलास चौपाई तिनकी सुनत माधुरी वानी यह चंचलचित अति सुषा
 मानी १ तिनके विवस अवसि है जे है ज रापि नद व वासै गर है २ खो मिलखा पु
 नारिन माहीं रहि है वै वर धी रजनाही ३ कवहै नहि सुधिकरि हि हमारी नहि अै है
 जमे वन चारी ३ निपटना गरी नगर वी सिनी कामिनके हिय की हला सिनी ५ वि
 हें सनिला जसहित तिनकेरी तिनकी नचनि भुकुटि की हेरी ई हें मगै चारिनी गोपिन
 कोही कवहै मनहि आनि है नाहीं ७ लखिलषिमनि नज टितवहुगेहा तजि है वृजा
 कुंजन करनेहा ८ दंडा विपिनि निकुंज सुषगमनत अवै विहाय पै पुनि मोहन
 को अवसि वितीति हि दिन पछिताय चौपाई अधक भोजद सारह वंसी और हुजंडुका
 लके अरि अंसी १ ये सव नैननको फलपे है बहुत दिन नकी ललक मिटे है २ कम
 लाकत सकल गुन आगर नंदन दून सुंदर नटनागर ३ जक जै है जे हि मारग मां
 ही तव पु रजन सवते हि पथ पोही ४ दैरि दोरि देषनको अै है घरको काज सका
 लवि सरे है ५ देषि देषिमन मोहन रूपा है जे है मानसके भूषा ई को अस है वि
 भुवन मे अली नहि देषन दौरे वन माली ७ को हें य हज गमे असनारी जो नछ
 कै नंदन निहारी ८ दोहा मुषमी टीवतियो व सै रूपमदन मद चार कारो भीतर
 वाहिरे हु गो न्योनद कि सोर चौपाई को उकह जे मथुरा ते आयो दया करव यहके
 उनसि चायो १ कहवावत है यह अकूर है सो बीज गमे अतिकूर २ खेत पाप हज
 आयमहाना हरन करत रज नारिन प्राणा ३ रज नारिनको प्राण पिपारा येक आ
 नोषे नदकु मारा ४ तेहि लै गमनत है मथुराको जानत नहि रजव धुन विथाके
 ५ लिहे जात है जीव हमारा दिहे जात कहहं महि अंधारा ई मथुरा जदपिकोस है
 तीने पैहं महां विनस्या मप्रवीने ७ को दिनको सखगत यहिकाला जिय वनछना
 भरि विननदखाला ८ दोहा जिनके देषत मे अली पलक कलपके जोहि तिनविन
 देषे छनहुं भरि कि मिरहि है रज मोहि चौपाई तवको उकह रज सुंदरि वना यह
 अतिकूर कु मतिकर अैना १ रथवदि स्यो मखे वा वंन आयो अपनो अति अभिमा
 न देखायो २ यकारथ अवलेहुं छडाई किमिलै जै है कुंवरु न्हाई तवको उ पुनि वीती
 रजवाला है निरदई सवै रजवाला ४ येकर तवलन अनुराई गाज परे इनकी व

तराई ५ तवकोउकह्योगोपजेवृदे तेऊ भयेआजुसवमहे ई देतसिबापननंद
 हिनाही तुमभरजाहुकाहकसजोही ७ कवहुंनगयेसामपरदेसू पैहंपरवा
 रपरमकलेसू ८ दोहा तवसषिकोउबोलतभईवृजकीभईअभागि राजेसाम
 मथुरैचलेचंद्रावनकोत्यागि २ नहिंनमुनावहिआवतीनहिंवरसतधनुधार
 नहिअकूरकेसीसमपरलाकुलिसकठोर चौपाई तवकोउवृजसुंदरीवषान्यो
 मोहितोउचितपरतअसजान्यो १ सिगरीसषिजुरिकेतहंजाई प्रीतमयागिप
 करिगृहल्याई २ अवनगाविदेकोजाननदीजे गोपनसोजुरिरारिकरीजे ३ का
 हाकरैगोगोपगंवार जिनकेनहिंहितअहितविचारा ४ विनमुकुदयेककुिनही
 मकांही दीरघविरहजातसहिनाही ५ करिहैपियसंगप्रानपयाना रहिहैनहि
 भोगनदुषनाना ई देवहनहिदीनतानिहारत वृडतविरहउदधिनुवारत ७
 जसुदहुतज्योछेहयहिकाला पठवतिपुरप्रानहैप्रियलाला ८ दोहा हायदई
 केसीभईवृजमेयहअनरीति येकवारनदवारकोछेडिदईसवप्रीति चौपाई
 हरिकोहंमपरजोअनुरागा तिमिकरिवोवहुभांतिसोहागा १ तैसहिलखिता
 माधुरीविहरानि तिमिकहिवोवतियोमडुसुषसनि २ तिमितिरेछीताकनि
 हरिकेरी मिलनिभुजनभरिसुषदधनेरो ३ विसरतिनहिकैसेहुंसिराये स
 ववृजनारिनरहतलोभाये ४ जमुनाकूलअनंदअसंडल कीन्ह्यारुचिररासा
 करमंडल ५ जेहिरासेषटमासैरजनी वीतीछनसमानहीसजनी ई तेहिबल
 वीरविनावृजमारी रहिहैकैसेधीरजधारी ७ विरहअनलअवअवासिजरहै
 काअधराभृतप्यायवुभैहै ८ दोहा विविधिपवनवनकोकिलासरसरासर
 सरंग अवसववैरीहोइगेरहैमीतहरिसंग १ चौपाई रहीबितावतदिवसमना
 ईवनकोपथतकतदकलाई १ वनतेवनिवानिकवनयाली आवतहुतोसांभकेआ
 ली २ सषनगोलमधिगोधनआगे धानुअनेकअंगअंगराग ३ गोरजरंजित
 रुचिरअलकछवि जनुअबुजअलिअवलिरहीफलि ४ वंसीवेसवजावतप्या
 रो वनमालाउरसोभअंगोरा ५ चारुचषनचितवतवहुंवोरा चंचलचितचोरा
 तचितचोरा ई असीछविलषिनंदकुवंरकी दुसहदाहदुरतीदिनभरकी ७ अव
 कहुनंदकुवंरविनसजनी कैहिविधिवीतिहिरिवसुहुरजनी ८ दोहा सजनीविभुवन
 मद्रगनअसकोउनहिरसाय वृजनीवनविनयेकछनहमेजोलेयजिआय १ ॥
 श्रीसुकौताच चौपाई याहविधिकारिकारिविविधिविखाया वृजनारीपावहिंवहा
 तापा १ श्रीसुकुंदकेपदअरविदा गोपिनकेमनवसेमिखिंदा २ सहिनजातहरि
 विरहदुरता होनवहतवृजनारिनअंता ३ बालमवारिधविरहभयावन खागिअ
 कूरपवनदुपछावन ४ तरलतरंगनगोपतयारी भरीधमकेभारहिंभारी ५ केसू

मिलनट्टीपतवारी वृद्धनचहहिनाउरजनारी ६ यहि विधिकरिविखापतह
 सजनी रईवितापपहरत्रयरजनी ७ रहीजांमनिसिजवनृपवांकी निकटप
 नजांनिमतिथाकी ८ दोहा जगे गोपजहैतहजवहिकरीतयारी जानि गोपिनके
 तनतेतवहिकीन्हेयालाअपयान उक्तिजुक्तिभूलीसवैभयेसिथिलसवअर
 केसुनामकेवलकहनलागीयिकहिसंग चौपाई हामनमोहनपानपिपारिह
 यगोविंदसनेहविसारे १ हायहरेनिवसहुहियमोही हारामोदरदायानाही
 २ हायनंदनदनरुविवारे हायस्यामरुजरसनहारे ३ हायरमापतिकुंजविहो
 री हायगोपसुप्रकरगिरधारी ४ हावलवीरनिपटनटनागर हाचितचारसके
 लगुनआगर ५ हायकान्हकाननसेवारी हायगोपालनाथवनवारी ६ हायज
 सोभतिकेथियसालन हासुकुमारसषदरुजवालन ७ हामंजुलमुरधीसुषधारी
 हायसुरासविलासविहारी ८ दोहा हावृजजीवनपानपनिहानासकरुजसोक हायहा
 यरुजरजवरतुमविनसूनविलोक यहिविधिविलपतरुजवधुनभयोभूपभि
 नसार प्राचीपतिप्राचीदिसाकियोप्रकासपसार चौपाई तवअकूरकासिंदीना
 हाई संध्यावंदनकरिअतुराई १ नंदभवनपुनिआसुहिआयो चखनहेतस्पंद
 नसजवायो २ गोपहुनिजनिजसहितसमाजे भरिभरिसाजनसकटनसाजे ३
 गमनमधुपुरीभरेउमेंगा चखनहेतअकूरहिसंगा ४ नंदहुअपनोसफटसजा
 ई रहीद्रुधमाषनभरवाई ५ पुनिअकूरसोकहअससोक वेहुवोखाइलाडिले
 दोक ६ द्रुतअकूरहरिवलहिबोलाई खियोआपनेरथहचढाई ७ पुनिनदादि
 कसोअसटेरे हेमपरविहेमधुपुरीनेरे ८ दोहा असकहिऊंजकरीतुरतगहि
 वाजिनकीवाग घोरसोरहरिरथचल्योवृजसोखिलमनलाग चौपाई खषिउर
 रवनगवनवृजनारी तेहिलनकुलिकुलकानिविसारी १ धाईकहतहायघन
 स्पामा कहांजाततजिकेरुजधामा २ बालपनेकीप्रीतिकन्हाई तोरिचलेतिनु
 काकीनाई ३ रह्योनउचितनुमहिअसमोहन तजिवृजचलकूरकेगोहेम का
 हतहतेहमसोहियारे तुमसमानकोउधियनहमारे ५ भूलिगईरतियौकीव
 तियों सोइसुधिकरतफटतिअवळतियों ६ विरहवारिनिधिकनत्रजवारत
 लालन लगनिलनाकततोरत ७ होतदयानहिकतहियतेरे रेकपटीको
 न्हरनंदकेरे ८ दोहा तैवैमथुराकोचल्योनागरनंदकुमार दिहेजातकावापु
 दिनवृजवनितनआधार चौपाई यहिविधिकहतविविधिविधिवांनी चली
 जाहिरथमेलपटानी १ गिरदिंपरहिपुनिउठहिभाभिनी छुटीवेनीपुलीदा
 मिनी २ रजरजितकेगेसवअंगा भोकरदममहिआसुप्रसंगा ३ हायहाय
 माआधहुवोरा दुषितजुवाजठरहुअरुछोरा ४ कोहुकेतननहितनकसंभा

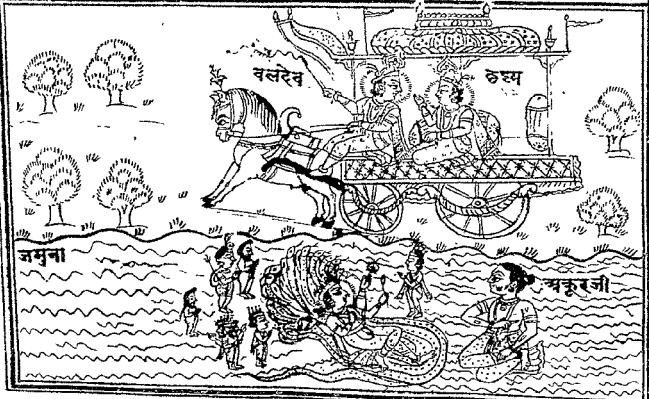

रा देखहिं गभरिनं दकु मारा पू वृज नारिन को देखत सोका गयो सोक मदि
 हूँ सोका ई हरनी हरिन हरि हरि शेष रहि अचखत रुहरि मनु जोषे वोखि ब ही वन कु जा
 चिरेयो मनहु कहहि कह जात कहेया रोहा सुनि वृजव धुनि विखाप तहे नाको
 मिनतन पार विरहो विचि तके थभिरही तेहि थख जमुनहु पार जिनके तम धन प्रा
 नते अति प्रिय नंदकु मार ते वृज नारिन को विरहको कहि पावत पार चौपाई वृज
 वनि गानि विलोकि विनासा जाँनिन के सहै जीवन आसा १ मुरि मुकुंद चितयो मुस
 काई मनु आखिन जिय आसज माई २ सुवल आदिसव सषन वुलाई कहयो कह
 हु गोपिन समुभरई ३ हँस्ये हँसिसे विसेषि वृज माँही यामे हे कलु संसेनाही ४
 गाप गोपिन समुभवन काभूर कहत वदुरि वृज आवन ५ चलोच यखत तरथ हदि

केरोउडी धूरिककु परतनहेरो ६ जवलेखतरही पताका जवलो सुनंतरही पुनिचाका
 ७ जवलोदंषि परीरथ धूरी जवलो कदिन गये हरिदूरी ८ दोहा तवलोयकटकनेन।
 सेनिरथि रही तेहिकाल अवख परी दुषमे भूरी चित्रलिषी सीवाल चौपाई परीरथि ज
 व धूरिहुनाही हाकहि सषी गिरी महिमाही १ रह्यायेक हरिनाम अधारा जनु जिधा
 निकसतखगेकेवारा २ स्याम स्यामटेरतमुपमाही गोषिनवीतिदिवसनि सिजाही ३
 वेठि वेठि हरि लीला गावै उठतज्वाल जनु ककु जलनावै ४ आपुसमह अत्रसभापहिता
 ता कहिगेपिय आवनकीवाता ५ अहेकाहि अवसिदजमोही त्यागेतनमिलिहो
 केहिकाही ६ जदपि दुसह सहिजातिनपीरा तदपिके सहितधरोसरीरा ७ यही
 विधिनितनितकरहि मनोरथ अहे अजु अवसिहरिचदिरथ ८ दोहा यहिआसा अ
 स्केरहततिनकेतनमेपान नातोहरिविकुरननिरषितवही करतपयान चौपाई अत्र
 कूरसहितहरिरामा करिसवेगरथ अतिअभिरामा १ जमुनकितटपहुंचेजाई यहरथे
 कअथिदिनराई २ रहीतहो सीतलअमराई मारुतवहतविविधिसुखदाई ३ तवअ
 क्रूरकह्यो मृदुवांनी दोहुनमुषदुतिभईमलांनी ४ जमुनभिमज्जनकरिलीजे चदिर
 थचपलफेरिचलिदीजे ५ कालिदीकलिमलविनासिनी आसुहि अतिआनदप्रकासि
 नी ६ सुनतदानपतिकेअसवेना रथतेउतरिदोऊभरिचिना कालिदीतटकियोपया।
 ना कियमज्जनहिलिकै भगवांना ८ दोहा गये अक्रूरहु संगेमेषडे रहेसरितीर प।।
 हिरेतसननवीनपुनिवखवीरहुवखवीर चौपाई पन्नासरिससलिलजमुनकी।।
 अतिसमीठसुधाकेनाको १ भरिभरिअजुलतहे भगवांनाकी ह्यो परमप्रीतिमो
 र्पाना २ आयिफेरिहुतो जहंस्पदन बखअक्रूरसहितजदुनदन ३ तवअक्रूरकहा
 पुनिचाता जोतुमरथचदिवेठहुताता ४ कीजेकुलुनहिदतचपलाई तौमैआवहो।
 जमुननहाई ५ असकहिदोहुनजानवैठाई जमुनातीर आसुहीआई ६ हिल्योग
 हिरदहसहितविधाना खग्योदानपतिसुपितनहोना ७ नुडकीदई फेरिजलमी।
 तर जप्योमेत्रगायत्री सुषकर ८ दोहा तहोरामस्यागहिल्योजलमीतरमति।
 वान करनखग्योतवमनहिंमनअससंदेहमहान चौपाई येदोऊवसुदेवकुमा
 रा आयेजलमधिकौन प्रकार १ मेआयोरथ्यमेवैठाई आयगथेकरिकेचपला
 ई २ असगुनिजलतेसीसन्निकारी देषेरथपरहरिहलधारी ३ तवपुनिलग्योवि
 चारनमनमे भयोमोहिककुभ्रमयहिलुनमे ४ पुनिजलवृडिलयनसोलाग्यो
 सुफलकसुवनमहाभ्रमपाग्यो ५ तहेदेण्यायहि विधिकुरराई सोमैतुमकोदेह
 जनार् ६ सिधिवारनकिन्नरगंधर्वा सीसनवायेदेवहुसर्वा ७ अस्तुतिकरहिंष्टे
 चहंवोरा तिनकेमहिप्रकासअथोरा ८ सहसमोखिजुतसहसहसीसा लसदकुडा
 वाकारफलीसा ९ दोहा नीलवसनतनअतिलसतप्रगततपरमप्रकास सहसंश्रगा

मेघनमद्ये मनुजतंगकैसास चौपाई ताके भोगमद्विख विधामा लसत पुरुष सुंदर
 घनस्यामा १ पीतावर सोहत तनमाहीं द्रगख विलपिसरसिज मुकचौहीं २ चारु
 चारि भुजससै विसाला चारु प्रसन्नवदनमहिपाला ३ चारुहंसनिचितवनित्रा
 तिचारु चारुभृकुटि फेरन सुषसारु ४ चारुश्रवनश्रुचारुकपोला चारुलसत
 कुंडल अतिसोला ५ अरुनअधरनिवुकहु अतिचारु कविहारिकंठकंबुकृतमारु
 ई वृषभकंधउरआयतअमला जामेवासकरतनितकमला ७ त्रिचलीवखितना
 भिंगभीरा चखदखसुदखउदरमतिधीरा ८ कटिसूक्ष्मनितेवअतिपीना ऊरुजु
 गुलपरमखविभीना ९ दोहा जुगुलजानुअतिचारुहै जुगुलजंषअतिचारु तेगगु
 लफलषजातिवरपगयंकजसुकुमारु चौपाई मनिमंडितसिरमुकुटविसाला ॥
 सोहतउरसुंदरवनमाला १ भुजअंगदकरकटकविभासी कटिमेचामीकरचौरा
 सी २ जातरूपकोलसतजनेऊ पगनपुरसोभितअतितेऊ ३ पट्टमचक्रदरगदासु
 हावन चारिहकरमेअतिकुविळावन ४ वल्लसतश्रीवल्लविभासी कौस्तुभमनि
 सोहतिकुविरासी ५ पार्षदनेदसुनेदह आदिक औरहुषडे सुषितसनकादिक ई
 ब्रम्हसुरेद्रुद्रदिगपाला नवौषजापतिवुद्विसाला ७ नारदश्रुवसुअरुप्रह
 लादा बहुभागवतसहितअहलादा ८ प्रथकप्रथकनिजवचननतेरे प्रमुकीअस्तु
 तिकरहिचनेरे ९ दोहा कानिकीतिश्रीपुष्टिअरुऊर्जाइलागिरादि येसक्तिनतेस

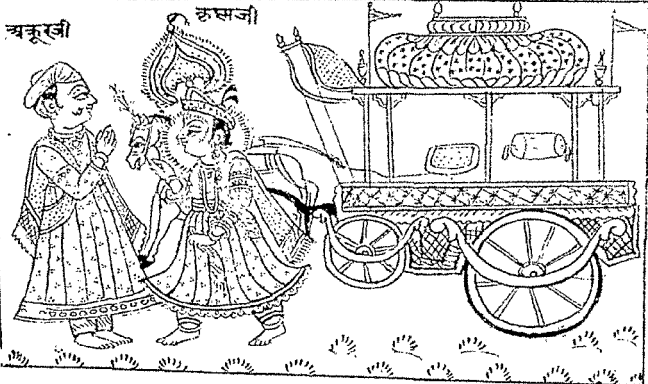

हितप्रभुसोहतअलषअनादि नौपाई विद्याऔरअविद्यादोई अरुमायाजगमोहा
तिजोई १ मूर्तिवंतठोदीप्रभुपासा हरिहिहेरिहियलइहिहलासा २ औसोलषिकु
ठहरिधामा तिमिथ्रीपतिसुंदरघनस्यामा ३ परमप्रसन्नभयोअकूरा परमप्रेमा
सौहियभोपूरा ४ भयेसकलरोमातनठोडे जुगुलनेनअनदजलवाठे ५ गदगदग
रअतिसिथिलसरीरा पुनिधरिकेधीरजमतिधीरा ६ कियोधरनिधरिसीसप्रा
नामा सावधानकैउठिमतिधामा ७ जोहतजुगुलजलजकरजोरी मंदमंदकहि
गिराअचोरी ८ दोहा लग्योकरनअस्तुतिविमलहरिकीअनदख्खइ वृजज
लोढनकोतुरतगोअकूरफलयपाइ १॥ इतिसिद्धिअमन्महाराजाधिराजवोधवे
सअविस्वनाथसिंहात्मजसिद्धिअमहाराजाधिराजअमहाराजाधीराजाव
हाडुरश्रीरुष्मचंद्ररुपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजूदेवकतेअमन्महागवतेपू
वोधेअनंदाम्बुनिथोदसमेनवत्रिसस्तरगः ३० ॥ :: ॥ अकूरउवाच कंदहरी
गीतिका जयपूरमपूरुषसकलआदिअनादिअनदधामहे जयअखिलकारन
तुनारायनकरोपरनामहे जेहिनाभियकजतेखियोकरतारहुँऔतारहे जोरावरी
लेसक्तिविरच्योसकलयहसंसारहे १ भूसखिलपावकपवननमअहकारततुमा
हानहं मायामनुहुइद्रीपुरुषइंद्रीविषेगिर्वानहुँ येअखिलकारनजगतकेउपजे
तुम्हारेअंगते जानतनतिहरोरूपसवजठअहेयाहिप्रसंगते २ मायागुननेतेवा
ओअमन्महागुननतुवंपररूपेको नहिजानेतातपठानतेउरअनतोअनरूपको जोगीतु
म्हेवहुँजोगकरिध्यावतसमाखिलगायके अध्यात्मऔअधिभूतऔअधिदै
वसाहीभायके ३ बहुसाष्यवादीजीवअंतरजामितुमकोजानिके ध्यावतरहता
पावतसकलफलपरमअमनतनठानिके मीमांसिकेतुमकोभजतपढिबेदतीनि
हुँनेमसो करिजइवहुतुवरूपदेवनभागदेअतित्रेमसे ४ ज्ञानीअरपिसवकर्मतु
मकोसातकैथिरचित्तही बहुज्ञानमषकोठानिज्ञानसरूपभजतेनिनही तमको
भजतअविस्नेवहुँप्रभुपंचरावप्रकारते कैतसचक्राकितअसंकितरहतयहसा
चारते ५ संकर्षनहुँप्रद्युम्नअनरुषवासुदेवहचारिमे नारायनेअसीगुनततुव
औरहुँअवतारमे वहुँसंतुमकोसिवसरूपीसैवमारगतेभजे तिनमेअनेकना
भेदकारिकरिवाइअपुसमेगजे ई औरहुँजे औरनदेवभजतेतुमहिंभजतेसहै
सवदेवमयजदुनाथतुमसुरभिन्नकोउतुभतेनही जिभिसैलतेसरितानिकसी
सागरसमिडिजातीसर्वतैसहिसकलतिहरोअहसवसुरनकोआराधवे ७ प्र
भुम कि तितिहरोसक्तिवातेसतोस्जतमहोतहै तिनतेप्रगटिनिनविधिप्रगटी
विसेषिविस्वउदोतहै जयसकलअंतरजामिजगसाहीअपंडितज्ञानहो गुना
कारजगतउपजतनसततुमयेकरूपअमानहो ८ तुववदनपावकपगपुहुँभिया

ध्वेस श्रीविस्वनाथसिंहजूदेवात्मजसिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीग
जावहादुर श्रीरुसचंद्रकापात्राधिकारि पुराजसिंहजूदेवकते श्रीमन्दागवतेदा
समपूर्वाचैत्रानंदास्त्रुनिधौचत्वारिसततरंगः ४० ॥ ११ ॥ श्रीसुकौवाच देहा या
हिविधिअस्त्रुतिजवकरीसोअकूरमतिवोन तवअंतरहितकरिलियोनिजसरूप
भगवानं १ चौपाई निरषिकेस्त्रवपुअंतरधाना जलतेनिकसिअकूरसुजागा
निस्यकर्मकरितुरततहांही विसमितगोवलकस्त्रजहांही २ तववोलेजदुपलियु
सकाते कहकौतुकतुमखषेनहाते ३ थौजलथोमहिकिथोअकासा जौनिपरत
कळुलषेतमासा ४ तवअकूरदोजकरजोरी बोलेवहुविधिहरिदिनिहोरी ५
अकूरउवाच भूमहंजलमहं गगनहुं पोही जेतने कौतुकहैजगमाही ई विस्
रूपतुममेसवतेते तुमहिदेशिदेशिहैअवकेते ७ अवनमोहिलषिवेकोवाकी
तवपदप्रितिरहैमतिछाकी ८ दोहा चलहुनाथअवमधुपुरीमारगहोतवेल
व पुरवासिनदीजेदरसजदुकुलकेअवलवश्रीसुकउवाच चौपाई असक
हिवदिरथवाजिनहोकी खैगमन्योहरिवलसुषळाकी १ थलथलसवग्रामा
नेकेवासी आयिहरिवलदरसनआसी २ निरषिजुगुलवसुदेवकुमार पुनिनहि
औरनवारनिहारे ३ डेढपहरजवदिनरहिगयक मथुरादिगपहुचतरथभयक
४ दनकोवेलभभडीजमुनामे नंदादिकहुआद मथुरामे ५ ठाढेरहपहुविअमरा
ई हरिवलकोपरिषेसुषळाई ई हरिअकूरवलअयिजवही डेराकरतभयतहत
वही ७ तवकरशौकरगहिजदुगई कहअकूरसोमृदुमुसकाई ८ दोहा नगरइ
गरगहिकैककालैसदनतुमजाहु हमरैहैइतआपपुनिखषिहैनगरउळाहु चौपाई
सुनिअकूरकेलकीवानी कीन्हीविनैप्रेमरससानी १ अकूरउवाच तुमविनह
मजैहैनहिनगरी तुमविनसिगरीगतिममविगरी २ अहैभक्तहंमनाथतिहारे
तुमकोभक्तअहैअतिप्यारे ३ तजहुनायमोकोअवनाही तुमहिछोडिअवहंमक
हैजोही ४ खैअग्रजअरुसवगोपालन नंदसहितजसुदाकेलालन ५ मेरेभचन
लहुजदुगई देहुपूतपरिवारवनाई ई इटिपुरानीमोरिमडैया तुमविनकोनपुनी
तकरैया ७ डारितहांपदपंकजधूरी वजिअवसिआसममपूरी ८ दोहा हमग
हमेधीमूळअतिपरमअयाचनकर्म विषेनिरतनितहीरहतखहंकोनविधिसा
र्म चौपाई पैभरोसअवतोहियहोई तरिहोआपचरनजलधोई १ सीचतनुवप
दसखिअदोषित होहिपितरपावकसुरतोषित २ तवपदपंकजपोयमुरारी
वलिलीन्हीगतिसकलसुधारी ३ भयोजगतमेअतिजसकारी पायोविभोइइ
तेभारी ४ प्रभुरावरोचरनजलजाई कियोपुनीतत्रिलोकहुसोई ५ जाकोपरस
तसरा १ सुफ ३ ६ ६ जाकोसभुसदासिरधारे निजपुनी

तकोहेतविचारे ७ सातुवपदजलमैनिजगेहू आजुसीचिहौंसहितसनेहू ८॥
 दोहा कहनसुनततिहरोसुजसपावरहोतपुनीत जदुपतिजगपतिदेवपतिव
 दोतुभैविनीत १ चौपाई सुनिअकूरकेवचनसुहाये बोलेप्रमुअतिअनंदधा
 ये १ श्रीभगवानउवाच हंमआरजजुतधामतिहारे अवसिआयहैविनहिंविचा

जदुवंसिनकोरिपुहैनिकेसै देहौंसुहिरनमोदअससै ४ श्रीसुकौवाच य
 हिविधिजवैवचनहरिकहेऊ तवअकूरअतिसेदुषखहेऊ ५ कहयौनककुमुष
 रहैगाविलोकी नगरडगरडगस्वोअतिसोकी ई प्रथमहिगमन्योकसअगर
 भोजराजकहेजायजोहारा ७ मंदमंदअसवचनसुनाये रामकेसजुतनदसि।
 धाये ८ डेरहैपुरकीअमराई इतपठेचपलेहुदेशाई दोहा यहिविधिभाषिसु
 फल्कसुतगोनिजसदनासिधारि गुन्योकसपूरनभईमनअभिलाषहमारि
 सारठा उतरामअरुस्यामे पहरदिवसवाकीरहे देखननगरललाम सषनसा
 हितगमनतभये १ कंदतिरभगी जहफटिकप्रकारातुगदुवारहेमकेवारा
 जिरहे छोदेहुदस्वजियलथलभ्राजेतारनछजिदुतिउमहे परिषागभीरापूरन
 नीराजुतभटभीरासस्वगहे वाटिकाखलामावहुआरामाउपवनरामाचित्तव।
 हे १ चामीकरचारुवनीवजारुधनिकअगारुअनिकेचे बहुवनिकदुकानैता
 नीवितानैदेवमकानैनपहूचे वहरतनसमाजैऊआछाजैसभादराजैमनिनजा

दी पारावतयोषेमंजुभरोषेमारुचनोषेधुनिउमडी २ सुरभितजलसीचीउंचननीची
 अंतरउलीचीपुराहै अंगनहुरसालाफूलनमालावंधीविसालागृहमाहै नंदुल
 रुखजिमंगलकाजेथलथलसजेसोभभरे दधिचंदनडारेकुंभकतारेसुमनअपारे
 द्वारधरे ३ दीपनकीअवलीसोहतिअमली नहिकहंविगलीगलिनगली बहुपसवरं
 भातिनकेषभामोदअरंभाभातिभली बहुषभसुपारीनचफलधारीपटजरतारीपरभा
 के बहुलसतपताकेअभितकिताकेछेरविचकिनभनाके ४ दोहा यहिविधिनिरधतनग
 रतहैनागरनंदकिसोर मंदमंदगमनतमगैजुतरोहिनीकिसोर मचोमहीपतिमधु ५
 पुरीपौरपौरयहसोर दजतेआयेआजुजुगसुंदरनवलकिसोर कवित्त गोरिषोरि
 पुसिआलीषलककीआयपरीमाविरह्याषरभरषवरकेपावतै षेलतीजेषखनषां
 आरकरिषेलनकोषोलिषिरकीनषडीषुसीकेषरावते रघुराजषासीसोषवारीआ
 मषासनतेषिजमिदयामिदषरावकेउरावते पुलिगेषजानषेरपुवीकेविचारिना
 रिधाईनिजसुतनषेलावतेषवावते १ कोईसारीघांधरेकीघांधरोकेसारीकोईको
 ईहारकिकिनीकेकिकिकिनीकोहारहै कोईयेककरनकरनसोचरनहंमेकुंडलओ
 ककनअनूपुरसिंगारहै परष्यानकोईयेकयेकनकोरघुराजकीन्हीनहिकोईयो
 कयेकनपुकारहै वाममथुरामिषठीऊंचेनअदभियहगामैयहनमैआयोमंदकोकु
 सारहै २ येकदृगषजनमेअजनलगायेठोकोईयेककोरमुषगरेउठिधाईहै कोई
 अंगरागआधेअंगनलगायेचलीकोईपुरनारीनलीआधेहीनहाईहै रघुराज
 कोईगृहकारजविसारिचलीकोईवालअधप्यायोवालकविहाईहै चहरपहरमा
 न्योसहरपहरदिनेडहरडहरडोलेकुषंरकन्हाईहै ३ तकिकैतिरीछेनैनवान
 समवेधिसैनेदतहैपरमनैनभृकुटीनचाइके सुषमानिकायदेषकामविकिजा
 यत्रैसोरूपदरसाइकीन्हीविवसवनाइके रघुराजआखिनसमाजतेपरानीसा
 जदेषेजदुराजप्यारीपलकेविहाइके मंदमंदगानतगयंदगतिमोह्योमनमधु
 राकेमगममकुंदमुसकाइके ४ रुयधनाक्षरी साजिकैसिंगारसंगरोहिनीकु
 मारसषासोहैरघुराजमुरिमोदहंभरनजात करिकेकटाक्षनिमृगाळिनिकका
 वैकैलधामधामधूसधायपुरेकरतजात केतीभईकायलतेपरीचूमेचायलसीके
 तीवालवायलसीजियरोजरतजात जौनहीडहरव्हेकैकान्हरोकदततहंतौनही
 डहरमेकहरसीपरतजात ५ निमिषनेवारिचनस्यामकोनिहारिविचपूतरीसी
 गढीपुरनारिअनैभरी कान्हकीतकनिसोहीहंसनिमुधाकीसीचीपायकेसो
 हागअनुरागजुतहंषरी रघुराजप्यारोषेभवेरीपायनायदीन्हीतापहरिलीन्ही
 भईपुलकधरीधरी माधवकीमूरतिमनोहरीकोमथुराकीपलककपाटदेकेधो
 धीउरकोठरी ६ दोहा चहिकैउअटानिमेविकसितमुषजलजात वरषहिहरि

बलपरसुमनहरपहियुलकितगात चौपाई औरहुपुरवासीदुजआये दधिअसनस
 गंधवहुलाये १ सुरभितजलहरिचलपग थोई पूजजाति २ भाई २ नजरद।
 हिवहुविविधिप्रकार जोरियाजिअसकरहिउचारा ३ धेनिधनिहेसिगरेरुजवासी।
 कौनकरीपूकवतपरासी ४ जाइनजुगुलकुमारनकाही इगरेषततिनकेदिनजाही
 ५ विभुवनकोअनंदवदारी स्वीविचविमजोहरजोरी ६ यहिविधिलहतविविधि।
 सतकारा गमनतदोउवसुदेवकुमारा ७ जहजहविचरहिहरिहलधारी तहत
 हैथकितहोहिंनरनारी ८ कळुआगेचलिगेजवदोऊ औरहुसंगपुरजनसव
 कोऊ ९ दोहा तवयकचाकरकेसकोजातिरजककीनीच उदिमजेहिरंगरेजा
 कामिलतभयामगवीच चौपाई कंसहेतरंगिविमलदुकूला लिहेजातवहुर।
 ह्योअदूला १ आवतनाहिनिरषिगिरिधारी तुरतठांडकैगिराउचारी २ यहा
 पाथिककोनतुमआह वसनविचित्रलिहेकहजाह ३ वसनअनेकरंगेअतिनी
 के अतिप्रियअहेहमारजीके ४ देषिदोऊभाइनकररूपा देहहमैसववसनअ
 नूपा ५ हमरेहिजोगऔरकेजोगन असतगुनहंतोपूळहलोगन ६ जोहमको
 तुमअवरदेहो तौविनससैमंगलयेहो ७ यहिविधिजवजाओजदुराई तवतोर
 जककोपअतिकारि दोहा अथमहिजदुपतिकेवचनकियोनहीकळुकान का
 लुकचित्तमहर्गवभरिकरिरेकैभौहकमान चौपाई टेदीनजरताकिकहवानी।।
 भोजराजचाकरअभिमानी १ मतिवोखैअसवेनअहीरा तोहिनलगतजीवकी।।
 पीरा २ मुषुतौरेषिलेहुतुमअपने पहिरेहुवसनकवहुअससपने ३ होतुमगा
 इचरावनहारे निवसहवनगिरिविरचिअगारे ४ राजपोसाकखेनअभिलाषो
 अपनीजातिसुरतिनहिंराषो ५ सूधेचलेजाहुजहजाते कसवटिवातवहुतव
 तराते ६ जौन्योतुममूरुषदोउभाई अनुचितउचितनपरतजनार् ७ अबहुंमो।
 रजिअपनह ८ कोहुसोअसेवचननकहियो ९ दोहा चहोवचावेनआपने
 जाअहीरतुमप्रान तौतुरतहिअवकीजियेइततेअवसिपयान चौपाई जो।
 कहकंसराजसुनिपाते तौदोहनवंधनबंधवावे १ गोपनकोलूटहिंधनभरी
 तुमकोअवसिदेवावेसरी २ गर्वनरहतभूपकेनेर तातेवचनमानियेमेरे ३
 रजकवचनसुनियरमकठोरा कुपितभयोदेवकीकिसोरा ४ वदिहैपगथाप
 रयकमास्यो तासुकंधतेसीसउतारो ५ मृतकरजकगिरिगोधरनीमे भयो
 चकितजनहरिकरनीमे ६ अनुचररजकरहेसंगते भगेडारिमोटरीपटतेते
 ७ जवसवभागिगयेचहुंवोरा तवहितुरतवसुदेवकिसोरा ८ आपहुवसनप
 हिरिकळुलीने वसनकळुकविरामहिंदीने ९ दोहा औरहुदीनेसपनकोर
 हैजाकेजोग अर्थवहुतमहिकेकिदियहसदेषिपुरखोग चौपाई पहिरियोसा

कनडीलेढाले हंसतचले आगे जुतगाले १ रहोयेकछीपीकरगेहा ताकेहा
 रगये जुतनेहा २ तातेवचनक्रह्योजदुराई अगदारपटदेहवनाई ३ सुनत
 हित्रमभरोसाथायो रामस्यामत्तरननसिरनायो ४ साधिरियोअवरअगत
 रावेलिवूटरचिरियोअपारा ५ वसनविचित्रपहिरिजदुराई सहितरामग्वा
 लनसमुदाई ६ सोभितभेअतिसत्रुप्रमाथी सजेअसितसितजनुजगहाथी ७
 अतिप्रसन्नकेपुनिजदुराई तेहिवापककहेनिकटवोलाई ८ दोहा दियोमुक्ति
 सारूपतेहिजगमहेविभोअतल सोभाओरसरीरवलसुमतिसकलसुषमूल

१ चौपाई आगेवलेवहरिदोउभाई सर्वेनसहितअतिआनंदपाई १ मालाकारये।
 कमतिबोना रह्योमधुपुरीभक्तप्रधाना २ रह्योसुदामाताकरनामा तासुहाटमा
 धिहादकधामा ३ ताकेभवनंगयेदोउभाई सोदेषतअतिसैअतुराई ४ पर्योचा
 रनकहिहेवनमाली मैतुवदासजातिकोमाली ५ करहुपुनीतगेहजडराई आ
 सकहिभीतरगयोखेनाई ६ सुंदरआसनमेवैठायो अर्घपाद्यआचमनकरा
 यो ७ धूपदीपनैवेदहुदीन्ह्यो चंदनप्रभुअंगलेपनकीन्ह्यो ८ दोहा जसपूजा
 प्रभुकीकरिमाखाकारसुजान तेसहिंसिगरेसषनकोकीन्ह्योअतिसनमान॥
 चौपाई पुनिसवकोताबूलषवायो जोरिपानिअसवचनसुनायो १ पार्वेनमोरज
 न्मकुलआरु तमकीन्ह्यासवविधिजडराजू २ देवपितररिषिरिनहुंहमारे आय
 नायतुमसकलउधारे ३ अहोअगतपरकारनदोक यहप्रसंगजानतकोउकोऊ
 खियोधरनिमहप्रभुअवतारा करनहेतमंगलसंसार ५ विषमदिष्टिनहिआ
 हैतिहोरी तुमदोकजगकेहितकारी ६ सवमैहोसमानभगवोना जेजसभजो
 ताहितसजाना ७ मैहोप्रभुलघुदासतुम्हारा सासनदेहो ८ दोहा
 धन्यभागतेहिंपुरुषकीतेहिंसमजगतनआन जापैतुवसासनकरहुकेप्रस
 न्नभगवान चौपाई सुनिमालीकेवचनमुरारी रहेमौननहिगिराउचारी १ मा
 लीमाधवमनकीजानी धन्यभाग्यआपनअनुमानी २ महासुगंधितकोमल
 फूला तिनकीरचिहैमालअदला ३ रामस्यामकेगखपहिराई औवहरीन्ह्यो॥

माली

रुक्मिणी

वल्लभदेवजी

माली

सयनवनाई ४ सषनसहितहरिवलखविद्याये मालीग्रहमे अति सुषपाये ५ ह्री
 वखजानिताहिनिजरासा कह्यो मागुजाहोवेआसा ई तवकरजोरिकह्योपुनि
 माली निजपदभक्तिदेहुवनमाखी ७ होवेप्रीतिसतपदपांडी परमदयासवजीव
 नमोही ८ दोहा सुनिमालीकहंदेतभैयतीनिहुंवरदान विमोपुस्तदरपुस्तको
 दीन्ह्योताहिमहान अरुसरीरवलजगसुजसआयुषपूर्णप्रमान देताकोवलि
 रामजुततहंतेकियोपयान ॥ इति सिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजवा धवेसश्रीषि
 स्वनाथसिंहदेवात्मजासिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीराजावहादुर
 श्रीरुसचंद्रकृपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजुदेवकृते श्रीमभ्यागतेदसमपूर्वा
 र्थेअनंदासुनिधौयेकत्रतारिसस्तरंगः ४१ श्रीसुकौवाच दोहा पुनिवसुदेवकु
 मारदोउचलेवजारखजार संगसपासोहतसकलकियेविविधिश्चंगार चौपाई
 कळुआगेचलिकैदोवभाई आवतनारिनिहारिसुहाई १ हेकुवेरीपेउमिरिकि
 सोरी करमेलीन्हेकनककटोरी २ तामेकुकुमचंदनघोरा वितवतचलीजातिव
 हुंचोरा ३ ताकोनिकटनिहारिविहारी भोचचाइहंसिगिराउचारी ४ सुंदरितु
 महौकोनिवतावहु अंगरागकेहिहितसेजावहु ५ हमहिन्देहोपहअंगरागा
 तुमतौनिरषिपरोवडभागा ६ जोअंगरागहेमहिकहंदेहो तौसुंदरिदुतमगल
 पैहो ७ हरिकीगिरासुनतअतिप्यारी परममनोहररुपनिहारी ८ दोहा मोहिगा
 ईकुवरीतहोवाँह्योप्रेमविसाल घरीभईकरजोरिकेकीन्हीविनैरसास १ कुषिजो
 वाच चौपाई नंदकुवेरसुंदरखविरासी मेहोभूपकंसकीदासी १ हेकुवरीयहना
 महमारो कंसहिंप्रियममचंदनगारो २ तातमेअंगरागवचाक नृपतिनिकटनि
 तहोयहचाऊ ३ सोपेहुमोहिकर्मयहराजा औरकरहनहिंकौनहुंकाजा ४ पैषि

कुवरी कृष्णाजी

यतुमसोकोजदुनंदन जाहिदेहं गारोनिजचंदन ५ असकहिसगीलषनजुगरूपा॥
 जेहिलषिमाहतविभुवनभूषा ई मधुरववनवोलनिमनदारी वितर्वनिचलनिवा
 रुसुकुमारी ७ मोहिगईजदुपतिकोदेवी कुवरीधन्यभागनिजलेषी ८ दोहा रामस्पा
 मकेअंगमेसोकुकुमअंगएग लेपनकीन्होनिजकरुनकरिअलेरेअनुराग नामि
 उपरतेकठलांगेखसतपीतअंगरागमनहैजमुनअरुगंगमहैआतपप्रातप्रयाग
 चौपाई भेषसंनवसुदेवकुमारा तहंमनमेअसकियोक्विवारा १ यहकुवरीकोसु
 भगवनावै निजदरसनकोफलदरसावै २ उरग्रीबोकटिदेठीअहई तातेजगकु
 वरीअसकहई ३ मुषहंकीदुतिहैअतिनीकी उमिरिजुवारमनीममुजीकी ४ अस
 विचारकरितहैजदराई करअंगुरीहैचिवुकलगाईपगअंगुठनसोपगानदवाई
 वदनतासुदियउपरउठाई ई भिठ्योतासुकुवरतेहिकाखा भयोकुवरीरूपरसा

सा ७ उन्नतकुचहैगैकटिषीनी रंभषंमसीजघनवीनी दोहा षंजनदगभृगुटी।
 धनुषमुषससिआलरसाल रूपकुवरीलषिलजीसुरललनातेहिकाल चौपाई भयो
 रूपगुनपरमउदार हरिहरतउपज्योहियमारू १ जदुपतिकोपदुकाकरखो
 रा गंहिवोखीहंसिकैतेहिंरोरा पीतमचलहअवासहभार निकसतजिन्यअवत
 जततिहार ३ मेनखोडिहोअकछनतुमको दुतियनत्रियअसलागतहैनको ४
 रूपगवरोलषिमनमेरो पस्योकामकरफिरतनफरो ५ अवकीजैकछुरुपाक
 न्हाई खेहमोहियियमरतजियाई ई सुनिकुवरीकीविनैविहारी गयेसकुविवल
 वदननिहारी ७ सषेनमुषनपुनिस्सामविलोकी कह्योवचनकुवरीकरठीकी

करिकारजजेहिहेतसिधारे ७ दोहा परदेसिनकोअ
तिसुषदकुवरीतोरअगार जेपरदेसीनारिविनतिनकोतुहीअधार चौपाई
सुकुंदमुषमंजुलहोसी खहिकूवरी महासुषरासी १

जइपतिपै कि
अमितसतकारा ३ कोउपुरजेनतोवूलषवावे कोउफूलनमालापहिरावै ४ को
ईचंदनचरनचदाई कोईअतरलैवसनलगावै
देहभोनभूलीतेहिकाला ६ मनसिजविवसभयेमनतिनके

७ छुदेवसनऔरसिरकेसा सुटिगोललिनलाजकरलेसा
वित्रपूतरीसीषडीनिरषहिंजुगुलकुमार
हिंवार चौपाई पुनिअगिचसिकछुदोउभाई पूछनलागेजननवोसाइ १
कहोमषधनुषनेवासा हेमहे आयेलपंनतमासा २

आगेलविहोधनुषउछाह ३
नुषमषसाखा वारनजइपिकियोमषयालक येनहिमान्योत्रिभुवेनपालक
मषभवेनप्रविसिबरीआई देयोमहाधनुषदोउभाई ६ षडेवलीबहुरक्षनवार
विधिभौतिकेसखनधारे ७ बडोनिभोपूजितवहुसाजू
जइपतिचौपनिहारिकेगहेनहेतमनदीन तवरषवार
चौपाई

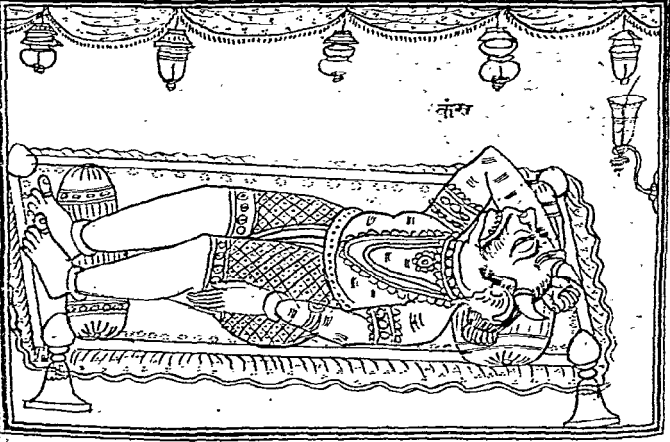
ज्यानहिमानोकेहुंकेरो जाहअनतदेहेकाहेरो २ देहुइन्हैकोउपुरुषनिकारी ॥
छुवेनचहतधनुपूजितभारी ३ अिसहिकहतरेहरषवार
४ ४ प्याखहिंसोखियताहिवडाई सकलजननजोहतजइराई ५

नुषसहजमुसकाई जिमिगयदकरकषलगाई ई दृटतधनुभोसोरअषडा पू
 रिरहेयासिगरेब्रम्हडा ७ यस्कोसोरसोकसहुंकाना वैठसभामधिवहुतडेगना ८
 दृटतधनुषधनुषरषवारे अतिकोपितकैक्वनउचारे ९ दोहा देखनकोअतिमी
 ठयेदोकवालकदीठ वोंधहुइनकोआसुहीकरिकरदोहूँनपीठ चौपाई पुनिमा
 रहुदायाउरघोई धरहुधरहुधावहुसवकोई १ असकहिकैसिगरेसठथाये॥
 रामस्यामकेजवढिगआये २ तवगाहिकरहरिवलधनुइके कसिकसिकोपितक
 मरपटके ३ दैरिदैरितिनकेसिरभारे केतेनकेउरतुरतविदारे ४ चरनकरना
 केतेनकेतारे केतेनसिरमटुकीसमफारे ५ हायकहतभागेरषवारे कंसद्वारम
 हंजायपुकारे ई जेवृजवालकआयेदोई नैदकेतिन्हैकहतसवकोई ७ तेडारेउ
 धनुराउरतोरी मषसालामधिकरिवरजोरी ८ दोहा कळुभारेमदैकळुकका
 कूमिलाये धूरि कळुरषवारेभागिहंमआयेभरिभयभूरि चौपाई सुनतकंस
 अतिकोपहिछायो जाहुहनहुकहिभदनपठायो १ तेषमुसासनसिरधरिधायि
 मारुमारुधरुधरुकहिआये २ तिनकोरामस्यामधनुषडन मारितुरंतहिकि
 योविषंडन ३ भगेकंसभटहायपुकारत रामस्यामवलधामवित्त्वारत ४ यहि
 विधिनृपकेभदनसंघारी मषगनहतेनिकसेगिरिधारि ५ क्विनिरषतविहरा

तपुरमाँहीं लौटतभेदेउडेएकाँहीं ई अस्ताचलरविगेतेहिँकाला पितुडिगह
 रेचलगेजुतगाला ७ हरिवलवलखवितेजठिठाई औरअनूपचरिनवदता।
 ई ८ दोहा सुनेवहुतदेवेवहुतमथुरापुरनरनारि रामस्यामकोदेववरखीन्हैस
 कलविचारि कवित्त विधिआदि कसेवतदेवविहायभरी अतिचातुरीहैवपला।।
 जेनकीखविमेखकिकैखनमेउरमेनिवसीअचलाकमला रघुराजतेईजदुरजै
 वेलाकिलहयोसुषवेमथुरानवला सतिआजुभैवाँनीपयाँनुसमैजोकहीवजकी
 वेरहीअवला दोहा रामस्यामआवतभयेजवनिजडिरामाहिँ नंदमहरतवचलिक
 खकलियआगूतिनकाँहिँ चौपाई कहेयालालकीन्हीकसेदेरी लागिरहीतुमभेसु
 धैमेरी १ करौनइतैवहुतचपलाई अनवैहै सुनिकैचपराई २ असकहिहरिवला
 कोकरगहिकै स्यापिनदसिविरसुषलाहिकै ३ मीजिमीजिदोउचरनपषारे विच
 रनकोअमसकखनिवारे ४ कहेयालालअवकरहुवियारी सोइरहोकीन्हीअम
 भारी ५ असकहिदूधभातलैआये रामस्यामकहैसुपितजेमाये ई पुनिकरचर
 नघोइदेवीरा सैनकराइदियोमतिधीरा ७ जानिकसकेमनकीवाँते सैनकियो
 हरिवलहरपाँते ८ दोहा उतेकंसधनुभगअरुरसकभटनविनास रामकेस्रकर
 तेसुनतउपजीहियमेचास चौपाई बहुतकालखगिजागतरहेऊ नहिँआईनिश

दुषलहेऊ १ करतरह्योमनमोहविचारा

मारिकुमारा २

ठिगयोसभतेराजा विहाकसोसवसचिवसमाजा ३ सोडरह्योपरजंक हिजाई ॥

निहारेसपनदुषदाई ४ कंसहिलेनेहेतमजवृता आयेमनहमीचुकेदूता

५ मनेपुरुषसोमिल्योसपनमे परचदिगमन्योदिसादधि नमे ६ सपनेविषको

कियोअहारा ७ सपनेअंगनतेखलगायो यटविही

८ दोहा यहिविधिऔरहुअसुभषदसपनविलोको

भयोसकलसुषध्वस चौपाई जसतसकेतेहिभयोविहांनू उ

दितभयेजवपूरुवभालू १ वंदीगनजसगावैनलाग्यो तवाहिकंसउठिअतिभयपा

ग्यो २ वैक्योआइसभामधिराजा भयोबोलावतसचिवसमाजा ३ निरखेनल

ग्याअसुभतेहिकाला धानविकोहनकरनकराला ४

सा जलहमेसिरताहिनदीसा ५ हेलषिपरेंचंदअरुतारा

निहारा ६ लघ्याकिइतनछायामाही धानघोषसुनतोश्रुतिनाही ७ सुवरनवर

नतरुनकहंदेयो रजमेनिजपदचिन्हनपेथ्या ८ दोहा औरहुअसेअसुभवहुखा

धोर्कसतेहिकाल उपजीमनमेभीतिअतिजान्योअपनोकाल चौपाई आयेसा

चिवसकलदरवारा तिनसोभूपतिवचनउचारा १ रंगभूमिकीकरहुतयारी बोखवा

वहुमसूनवलभारी २ नृपसासनसुनिसचिवसयाने कीन्ह्यातेसाहिसकलवि

३ प्रथमहिरंगभूमिकियपूजन रचवायेउतंगवहुमंचन ४ चहुकितमंचउत

वीचषनावतभयेअधारा ५ मंचनमेवहुविविधिकिताके

६ वैधेकनकतोरनचहुवोरन सुमनमालवहुठोरनठोरन ७ रं

पुनिदीन्ह्यादुंदुभीवजाई ८ दोहा धनधहरनसो

लायरह्योकुरुपतितुरतमथुरामेवहुवोर चौपाई

भीसोरपुरवासी पावतभेसवअनदरासी १ रंगभूमिमहंमसूनतमासा

हातजानिकरिदेशनआसा २ ब्राह्मनछत्रीविसहुसुद्राऔरदुहरेजेवहुवडकुद्रा

३ येसवरंगभूमिकहंआये निजनिजयलवेठेसुषळ्याये ४ आयेऔरहुवहुर

जवारि वैठेनिजनिजजोगअगारे ५ यहिविधिजवजुरिगाईसमाजा तवउठितुरत

भोजपतिराजा ६ राजमंचमहंवेक्योआई सचिवसहितकळुमनहिडेराई ७ मंड

समध्यविराजतकेसे तारनमध्यनिसाकरजेसे ८ दोहा सुनतदुंदुभीसोरतहंनि

जनिहारासुभतेहिकाला १ धूरिभूरिसवअंगलगाये कटिकाळनी

कसेअतिभाये २ जेवरपहिरिविधिजराऊ मसूनहुकेभरेउराऊ ३ मानहंमस्ता

सभामदि सोहतेवितुडा ४ जुतसागिईसवैवस्ताजू

रिस्माजू ५ मुष्टिक अरु चानर प्रवला कूट और सखतो सख मला ६ यसवमख
 नसाह प्रधाना जिनकेवलकोनाहि प्रमाना ७ देहितालकरिजोर अघाता मा
 जुहै होतवज्रकरपाता ८ दोहा रंगभूमिमहंजुरि गर्दिसिगरीजाहिस्माज नेप
 दारबोलवायतवकहयो भोजकुलराज चौपाई लषनतमासाको अतुराये ना
 दादिकजेवजतेआये १ तिनकोत्यावहुआसुलेवाई कौतुकलयहि तैऊइतआई
 २ प्रतीहारदुतनंदसमीपा आयकहयोअसवचनमहीपा ३ भोजराजतुमकोबो
 लवायो मखअषारोसकलसजायो ४ नंदमहरसुनिनृपतिनिदेसा लेगोपन
 गेरंगनिवेसा ५ भूपतिकहंसवकियेसलामा दूधदहीमाषनकहिनामा ६ ना
 जरदियोरुखीकुसलाई वैठेरायरजायसपाई ७ वृजकेरहेगोपसवजेते वैठये
 कमचप्रहंतेते ८ दोहा करीकुवलयापीडजोयेकसहसगजजोर रंगद्वारपरक
 सतेहिंठोढकियोअतिधार इतिसिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजवाधवसश्रीनि
 स्वनाथसिंह देवात्मजसिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीराजावहादुर
 श्रीकृष्णचंद्ररूपापात्राधिकारिरधुराजसिंहजूदेवकृते श्रीमभ्रागवतेरसमपू
 र्वाधिआनंदाम्बुनिधौदिवलारिसस्तरंगः ४२ ॥ :: ॥ श्रीसुकौवाच दोहा चला
 नखगेजवसिविरितरंगभूमिकोनंद तवकरगहिबोलतमयेहखधरअरुनंद
 नंद चौपाई हमहूंचलिहैलषनतमासा देखनकीमनमेअतिआसा १ रहिहैहो
 मंडेरामहंनही लैचलुनंदववासंगमांही २ बोलेमहरतवैरिसिहाई करहुनव
 हतंलाबलरिकाई ३ जहानहैकळुकामतिहारो कियोबोलावननृपतिहमारो ४
 असकहिसिविरिराषिसुतदोऊ गयेनंद औरहुसवकोऊ ५ कळुक्वारमहंस
 नतनगारे गमनहेतदोअभयेतयारे ६ दुतमजनकरिमोजनकारिकै पाहिरि
 पोसाकसषासवजुरिकै ७ रंगभूमिकहचलिमुंरारी संगसषासाहंतहलथारी
 ८ दोहा करीकुवलयापीडकहलप्याद्वारमहंठोढ गजपालकअवष्टसिरच
 ढपोकौपअतिवाद ऊदनराच विलोकिमन्तनागरामकृस्त्रकाळुनीकसी सा
 मारिकुंतलानिवांधिलीनमंजुलैरसी कह्योपुकारिपीलमानसाजलंधसोरके
 हटायनागनागपालदेहु औरठोरके १ तुरंतदेहुपंथरंगभूमिजौनहेतहै नतो
 न गीचमीचकेपठाईहैअचेतहै सुनेनहीलषनहीहटावतोनसिधुरे चहेपयो
 नआपनोगजेजुतेजैमपुरे २ सुनेमुकुंदवेनपीलपालकोपकैमहा दवायकेक
 रेंद्रकुंभयेनअकुसेतहो तुरंतदेवकीकिसोरवोरघोरजोरसो सवेगपाइआइगो
 कियोकठोरसोरसो ३ करिंदसोकालहैमनोसरूपकालको लपेटिसुंडसासा
 योतुरंतनंदलाखकोदुतैचितुंड सुंडकोढोडापदेवकीलला कियोतलेप्रहारतासु
 दंतऊपरैभला ४ गयिलुकायतासुपायवीचकीनचातुरी फिरैलंग्योमहाकरीक

रीगोविंद-आतुरी सुगंविपायसुंडकोयसारिमाधवैगह्यो कुच्योगयंदहोथ्यतो।
 हरीधरोनहीरह्यो गोविंदजायपाखिलेगहेप्रतक्षयु कुको पचीसचापलेगयघ
 सीदिनागतु कुको महावलीअहिंदकोविहंगनाथज्यांगहे गयंदतैसहींगह्योह
 रीनजारकेमहै ६ इतैजेविसोकतैचसोगयोहटोकरी नसावकासठढहोन।
 कोलह्योतेही धरो जहांजहांकरीभ्रमेतहांतहांभ्रमेहरी भ्रमेदुवर्षवालज्यां।
 गहिसोपुष्पाकरी ७ तुरंतहांतरकिकैमुकुटजायसन्मुखे भगनवेगसाचला
 यथापरकरीमुखे चल्यापच्छेडभेगजोसगर्वसागराजतो गहैपदैपदैमनोगो।

विंदमंदभाजतो ८ घोषाउनेहितैगिरेमुकुटधावतेथा तहांसुदंतकेभरेगिसे।
 प्रकोपमेभरा तरकिदेवकीकिसारऔरऔरजातभे मनंगदंतजारसौंधरासते
 समातभे ९ उपीछिकैमहीवठायसीसनागठढभो नपाइकेगोविंदकोगयंद
 गर्वगादभो तुरंतपीलपालहजोहैअवधनामको दबायकुंभअंकुसेप्रचारि
 रामस्यामको १० धुवायकेमतंगकोतुरंतवन्नआइगो हलीकह्योहनोहरीक
 रीषरोषेलायगो तवेनभागकान्हठढसन्मुखेभयेतहां नगीचहीपहैविगादुते
 मतंगजोमहा ११ विंद १२ गोविंदगोपसारिदारदंडको गिरायदीनभूतलेह
 रीकरीप्रचंडको गिरिगजेमृगाइ सोदवायसीसपावसो उधारिखीनदंतयका।

हाथसोअएउसो १२ दोहा पीलपालव्रवष्टकोतेहीदंतसोनाथ मारिनिकहींजोर
 सोकियोळटकोमाथ चौपाई वलिरामहुंयकदंतउपारा मस्तोनागकरिघोर
 विकार १ मरोमतेगजतहोनिहारी औरहुपीलपालवलभारी २ धायेत्रसकहिहं
 रिवलवोर वंचिनजोहिंवसुदेवकिसोर ३ तिनहिंदंतहोनिहरिहलधारी वंचेना
 येकहुडारेमारी ४ मृतकमतेगजत्पागिमुरारी रंगभूमिकहंचलेसिधारी ५ नि
 जनिजकंधधरेगजदंता करनहारमनुअतकअंता ६ हरितनगजआनितकी
 वूटी मनुतमालपरवीरवहूटी ७ तिवचिचगजमंदविंदुसोहोही तेसहिसेदविंदुदर
 सोही ८ दोहा रामस्यामग्वाननसहितरंगभूमिसधियाय रहीजाहिजसभाव
 नातेहितसपरेदेषाय १ कविन मल्लजान्यावज्जआयोनरजनिनरवरनारीजा
 न्योसभामद्विआयोमूर्तिमानमार गोपजान्योमीतनिजपापीजेपुहुंमीपतितो
 ऊसनजान्योआयोसासनकरनहार रघुराजवसुदेवदेवकीतो जनिवालमूढतो
 विराटजानेजादवगुनेअधार जागोजान्यापरंततुकुसजान्योआयोकाखरंगभू
 मिभायोरामसंगदेवकीकुमार दोहा करीकुवलयापीडकोसुनिकेकंसविना
 स लषिरोहंनदुरजैमहामानीमनअतित्रास चौपाई रंगहिरोहिनिदेवकिला
 ला सोहितमंदेउवाहुं विसाला १ अवरअभरनअरुवनमाला सोहिरहयोआ
 तिसैळविजाला २ मानहुंउत्तमनटजुगआई चितवतहीचितलियोचोरई ३ स
 भामद्विआरहुदसआसा ल्यायोरामस्यामपरकासा ४ वैठिरहेमंचहुंमहंजेते
 पुरजनआररहेमहिकेते ५ तेसवनिरषंतजुगुखकिसोर पायिकुरुपतिमोद
 नथोर ६ सुवयकटकद्रुगरहलगार्द तरपिनिरषिनहिंगयेअघाई ७ पिये
 लेतमनुनेनलगार्द चाटतहेगनुजीहवढाई ८ दोहा नासतेजनुसंधतेमिल
 तभुजानिवद्याय पुरजनसिगरेमोहिगदेशतहीदोउभाय चौपाई कहंहिंपर
 सपरमनुजअखेपे जैसहिंमुनेतेसेहांदेषे १ रूपसधुरसिगरेगुनआगर महा
 प्रवलदोऊलटनागर २ जौनजौनकाननसुनिराषे सोलषिहरिवलपुरजनभा
 ये ३ येनारपनकेअवतारा प्रगटतमेवसुदेवअगारा ४ देवकिउदरउदधिवि
 धुमयऊ तसुदेवहृजकोलेगयऊ ५ वढेगुपुदोउनंदनिवासा सिसुपनकियपू
 तनाविनासा ६ विनावर्तदानवकोमास्तो जुगअरजुनतरुतरउधालो ७ संप
 चूडकोसीसंधास्तो औरहुवहृदानवनविदास्तो ८ दोहा ग्वालनगौवनकोलियो
 दानानलंतरापि कालीमथिमघवानकोविनमदकियइनमाथि चौपाई सातहि
 नागिरिवरकोधास्तो चातवषतेत्रजेउधास्तो १ विहंसितमुदितनिरषिमुयद्र
 नको तिरहकलेसमित्यागोपिनको २ यहउदितजदुवंसउजागर जगजा
 हिरविसुदगुनसागर ३ इनहीतेमहनुअतिपैहे जवयहकुटिलकंसहनिजैहे

४ येजेठेभाईहरिकेरे रामनामजगवोजघनेरे ५ सोभामानसरोरुहनेना सुधासा
 मानसधुरजेहिबैना वत्सप्रलेववकादिकवीरा हेंयोसदनकहेंयेवखवीरा ७ यहि
 विधिकहसकलपुरवासी हरिवल्लषिपायेसुषरासी ८ रंगभूमिमहेंवजेनगारे
 ठेकेतालमधुतल वारे ९ दोहा रामस्योमकोतुरततहेंअपनेनिकटवोलाय गर्व
 भरोचानूरभटटीन्होवाचनसुनाय चानूगैवाच चौपाई हेद्वजराजकुर्वरहेरामा
 तुमदोकहोअतिवलधामा १ मल्लजुद्धमहेंपरमप्रवीना सुनिनृपतुमहिखषन
 मनकीना २ मल्लजुद्धकरवावेनहेतू तुमहिबोलायोरंगनिकेतू ३ मथुरामंडल
 मेजेप्रीनी तेसवकंसप्रजासुषधानी ४ भाषतसुनहेंवैनयहसाचा मनसाओ
 रकरमनावाचा ५ प्रजाभूपकोपुसीजोराये तौसवविधिमंगलफलचाषे ६ प्रा
 जाजोनहिभूपतिरुषराषे तापरईससकलविधिमाषे ७ मल्लजुद्धमधिरंगा

तिहारो देषनचाहतभूयउदारो ८ दोहा गऊचरावतमेदोकतुमजसुनाकेतीव
 अतिसेअनरुद्धेवहुतनिकटवोलायअहीर चौपाई रहेषलतेमल्ललडाई हें
 भेषस्योयहअवेनसुनाई १ मल्लजुद्धजानौसवभाती हेतुम्हारचौडीअतिस्वाती २
 हमकेतुमकेअवअसचाही जालेभूपतिहोयउस्वाही ३ जिनपेनृपप्रसन्नअति
 हाई तापरलोहकरतसवकोई ४ सकलभूतमयहोवैराजा तातेकरहुनृपति
 रकाजा ५ सुनिचानूरवचनजदुराई तैसाहेनिजअभिलाषमहाई ६ देसवालेके

उचितसुवैना बोलेकृत्स्नपायअतिवैना ७ हमहै प्रजाभोजपतिकेरे वनवरहूसवक
हैनिवेरे ८ दोहा मक्षजुद्धकेकरनकोजोयहरियोनिरेस परमअनुग्रहसोकिने
हैमपरभोजनरेस चौपाई राजरजायसुमेसिरधरिहो मक्षजुद्धसवविधिदत्त
करिहो १ पैककुगिरालेहसुनिमोरी खरिहो मैअपनीजोजोरी २ हैवालकन
हिहैवलवारे खरैवरोवरहोयहमारि ३ सुनुचानूरमक्षताहपै धर्मरहतथिरसा
वकाहपै ४ सभामदिनहिहोयआधर्मा हमयहकहेदेतनिजभर्मा ५ सुनिकैजु
पतिवचनसुहावन बोलतभोचानूरअपावन ६ चानूरोवाच नहिंतुमवासकना
हिंकिसोरा तुमअवलदोऊवरजोरा ७ रह्येजोसहसगजनकहैभैलत सोगजा
कहमास्यानुमषेखत ८ दोहा तातेमक्षजअतिवलीजिनहिंनतुम्हरीभीति तेतुमा
सोलरिहैअवसियामेनहिअनरीति मेरेसंगतुमहीलरोहेवसुदेवकिसोर मुष्टिक
केसैगरामहैलरैपूवकरिजोर ॥ इतिसिद्धिअमन्महारजाधिराजपाधवसअवि
स्वनाथसिहचूदेवात्मजसिद्धिअमहारजाधिराजअमहारजाअमहारजावहादु
रअमहारजाअमहारजापात्राधिकारिरघुराजसिंहजुदेवकृतेअमभ्रागवतेदसमपु
वोधेअनंदासुनिधौत्रिचत्वारिसंस्तरंगः ४३ ॥ :: ॥ श्रीसुकौवाच दोहा सुनतव
चनचानूरकेकस्त ठोकैताल रंगभूमिमधिठाढभेमुजावढायविसाल चौपाई
तैसहिंवलिरामहुतेहिकाला मुष्टिकसन्मुखभेदेताला १ प्रथमहोयसोहोयमिला
ये फेरिचरनसोचरनभिडायि २ लपटिगयेचारिउवलवांना होनलग्यातहजुद्धमहो
ना ३ रामकृत्स्नमुष्टिकचानूरा निजजयहेतकरहिंवलपूरा ४ येकयेककहअंवाहि
निजवोरा येकयेककहंभैलहिंवरजोरा ५ मुष्टिमहिकरअंगुठाकरिके मारहियेक
येकनवलभरिके ६ ठोकरदेहिकहंदिहूनीको टोउकरहिंवहनिजनिजजीको ७ क
हैजोरितहंनिजनिजमाथा जोरकरहिंगहिगहिदोउहोथा ८ कहंखातीसोखातीमे
ली लैदोउजाहिंदूरिलगिरेली ९ दोहा तहकोउकोउकहंहोयगहिभैलहिभूरि
मभाइ पुनिकोउकोउकहैदूरिलगिकेकहिंतुरतउठाइ चौपाई कहंभुजभरिभरि
अंगदवावे जामेअस्थिवूरदेजावे १ कहंयेकयेकनदेहिंप खारी उठहिंतुरतकोप
करिभारी २ ठांडहोहिकहंपुनिदोउछटी कछुहटिकेरिजाहिकहंजुटी ३ कहंपा
निभ्रमनखगहिनृपराऊ देपहिअपनोअपनोदाऊ ४ कहंकोऊकोहंकेपाछेजोही
कोऊकोहकेपारसुमाही ५ जहंजहंजातचपलचलिजोई तहंतहरोकततुरतहि
साई ६ जोइजोइजोनहिंपंचखावे साइतहंरोकहिंचलननपावे ७ जोकोउकवा
हुंपीठपरजावे सोताकोवहविधिलौटावे ८ दोहा जबलौटतनहिंनवतुरतलेनसमे
टिउठाय अतिवलसोतहभूमिमेवाहतदेनगिराय ३ चौपाई सोतोउपरछुटिदु
तजावे कोनिहुंविधिधरनीनहिंआवे १ कोउवांधतगलभुजापसारी ताहिछोडायलेत

बलभारी २ कौउकोऊकहं धरनीवै ठावै कौउकोऊकहंपकरिगिरावै ३ कैसहंधरनि
 पीठिनहिजाती करिउठतसन्मुषकरिछाती ४ कौउकोऊकहंधोषादेते लपटि।
 तुरंतचरनगहिलेते ५ विचविचबोलहिंसावधानरह नहिंचवरावहहियेधीरग
 हु ई असहारेवलमुष्टिकचानूरा कराहंनुहुचाहतजेसरा ७ कराहंपरसपरपंच
 पारा कळुश्रमकोनहिंकरहिंविचारा ८ दोहा अतिसुकुमारकुमारदाउमस्रप्रव
 ल्लमहांन रंगभूमिसहंखरततहंतियनअजागदेषान चौपाई भरिउरअतिदा
 थामहराजा कहंहिपरसपरनारिसमाजा १ राजसभामधिहोतअधर्मावैठेसज
 नसकलसुकर्मा २ होतवलावलजुहुअजागू कौउनकरतवारनकसलोगू ३ रा
 जहुकहंरोकतकसनाही कढतनकळुकोहुकेमुषमाही ४ जौनसिषापनभूप।
 तिमनै तौसज्जनउठिकरहिंपयानै ५ कहांसल्लअंगकुलिसकठोरा कहंसुकुमा
 रअंगजुगळोरा ई कहंगिरिसरिसमस्रवलकरे कहंवालकजोवननहिंपुरे ७ ॥
 अवनहिंदेविजातयहभाई वैठहिंचलहभवेनमहंजाई ८ दोहा होतअधर्मसमाज
 माधिकेसेदेषाजाप पुहुमीपतिपापीदियोवलअरुअवलखराप चौपाई जौनसा
 भामहंहोइअधर्मा तहेनहिंवैठहिंकवहुंसुकर्मा १ लिषोधर्मसाखुहमहंभाई सोहं
 मसिगरोदेहिंसुनाई २ सभासदनदूषनगुनिनाना जाइनसभाकवहुंसतिवाना॥
 लषिअनुचितजोरोक्यानाही तौअतिपापभयेतेहिंकाही ४ जोअनुचितनृपको
 रुषराष्यो तवहुंसकलपापफलचाष्यो ५ तवकोउकहीफेरिअसिवाता लषुसजनी
 हरिसुषअवदाता ई सनुवोरधावतश्रमयाये सेद्वंदसिगरेमुषआये ७ कमल
 कोसजिमिजलकनसोहे तिमिहरिसुषअमजलमनसोहे ८ दोहा पुनिकोउकहल
 पुरामकोमुषअनुजदगलाल मुष्टिकपरअतिकोपकरिविहंसतरौहिनिलाल १ ॥
 कवित जिनकेपदसंभुस्यंभुरमाकरसेविततेनरसेदरेसैं वहुंधेनुचरावतवेनुवजा
 वतगावतसंगसषाविलसैं वनमालविराजतहैरघुराजसुवेनकहंजनुफूलष
 सैंधनिहैं वृजकीधरनीजहंयेप्रभुदोऊविकुंठविहाय्यवसैं १ सुंदरतासिगरेजगा
 कीइनहीकेसरीखसी सबआई हैनवरोवरकोऊकहूंअधिकेइनतेमुषकोकहि
 जाई श्रीरघुराजरमाहंरहीरमिसोळविपीवहिंनैलगाई गोकुलगाउकीग्वारि
 गमारिनीपूरुषकोनकियोतपमाई २ दोहनमेगृहलेपनमेदधिमंथनमेअरुमां
 दिरभारत भूलतमेतोभुलावतमेसिसुकोदुखि रावतसेजमेपारत अंगनमेअंग
 रागलगावतवधनिहैहधुराजउचारत गोकुलगाउकेग्वारिनीग्वालगोविंदगोविं
 दगरेसोपुकारत ३ भोरसमेअरुसांभसमेसुरभीनसषानलैजातअौआवत वे
 नुकीटेरसुनेसिगरीवृजकीवनिताग्रहकाजमुलावत श्रीरघुराजकढीधरतेषी
 वारिविधन्विनिहैकविगावत देषहिंस्थामकोसुंदरअंननैननिमेननिमेषलगा

वत ४ दोहा सुकजवाच यहि विधिनारिनिके कहत जडुनदन करिको ५ महाम
 स्त्रचानूरकेवधकीकोन्हीना १ चौपाई कहहि नारिसवचरतवांनी रामस्यामके
 नेहहि सानी १ वांधेहतोक सञ्च सनेतू निज पुत्रनवधेपनहेतू २ वसुदेवहि
 देवकिहि बोलाई दियोयेकमंचाहि वैठाई ३ तेनिज पुत्रनमस्त्रनसगा लरतवि
 लोकिसिथिलभेअंग ४ कहैकुमारनरक्षैईसा हमहिअधारअहेजगदीसा॥

५ नहिजांनतंसुततवलमतिभोरी जिनुकीनहित्रिभुवनमहेजोरी ६ ज
 सजसमस्त्रलरतकरिजोरा तसतसवदतदुहुनदुषघोरा ७
 वसुदेवहुदेवकिदुषतापी भाषहिहायकसवडपापी ८ दोहा दूतैप्रवक्षनमस्त्रसे
 गमस्त्रजुडकेरंग रंगेरामअरुस्यामदोउथकेनयोरेहुअंग चौपाई केस्त्रओरा
 चानूरप्रवीरा करहि विविधिविधिपंचअपीरा १ तैसहिमुष्टिकअरुवखरामा ल
 रहिपंचकरिकरितेहिठामां २ कुलिसकमोरकेस्त्रकेअंग निनकेलहतप्रहारअ
 भंगगा ३ महाप्रवक्षनस्त्रचानूरा ताकेअंगभयेसवचूरा ४ कैगोसिथिलथाकअति
 खागी तवतौकोपज्वालजियजागी ५ वाजवेगकरिकेअतिरुही हरिउरहन्गोवा
 धिजुगमठी ६ टरेनहरितिलभरितहेटारे जिमिमतंगसुममालनमारे ७ पुनिजा
 इपतिचानूरभुजागहि पटक्यावहुभमाइताकोमाहि ८ पटकतभूमिनिकसिगेअ

ना गिस्त्रोकुलिसमनुमही महाना ६ दोहा विलगभयेसिरकेससवमुषकादि
 आईजीह रुधिरधारदसद्धारवैवहंनलगीतहंरीह चौपाई इनकेपहिलेमुष्टि
 कमझा हेन्यो रामकहंमुष्टिप्रवला १ तवसकोपकैतहंवलराई तलप्रहारकीन्ह्यो
 नजिकाई २ रामपानिकरलगतप्रहारा कंपतमुष्टिकषायपछारा ३ गिस्त्रोधर
 निमहंसोविनप्राना जिमिपादपलहपवनमहाना ४ मुषंतनिकसीश्रानितथा
 रा विथुरिगयेसिगरेसिरवारा ५ मुष्टिकअरुचानूरविनासा लषिकेकूटमल्लवि
 नत्रासा ६ तुरतरामकेपीळेआई बोधिमुष्टिभरिजोरचलाई ७ तेहिनचितेरोहिं
 नीकिसोरा हंनीवांममूठीकरिजोरा ८ लागतरामवामकरघाता अस्त्रोमनहंभो
 वज्रनिपाता ९ दोहा तोसखमल्लप्रवस्रअतिजदुपतिपैदुतधाइ मारनचाह्यो
 तेगसिरअतिसेवेगवढाय चौपाई ताकेपहिलेहितहंजदुराई चरनप्रहारकियो
 सिरधाई १ भयोळदुक्ता सुतहंसीसा मरिकेगिस्त्रोअवनिअवनीसा २ पुनितो
 सलकोपितअतिधायो वैसवेगतहंतेगचलायो ३ तेहिंहरिकियदुतचरनप्र
 हारा ताकोदरैभयोडुदफरा ४ तोसखमरिगिरिगोधरनीमें जनमादितमेह
 रिकरनीमें ५ सलतोसलमुष्टिकचानूरा औरहकुटमल्लअतिसूरा ६ जवपाच
 हंनकेस्रवलमारि तवसवमल्लभगेभेभारि ७ लैलेजीवदिगंतनजाई कस्ररामभ
 यरहेखुकाई ८ दोहा रह्योनकोऊलरनकोरंगभूमिमहंभूय रामस्यांमठांढेरहे
 सोभापरमअनूप चौपाई पुनिसपानिकहंनिकदबोलाई करनखगेषभुमस्रखडा
 ई १ बहुविधिपंचनकोदरसावैहारेकवहंतिनहिंहरावै २ रंगभूमिनूपरभनकारी
 छायरहीअनिअनदकारी ३ रामस्यामतालनवहुठोंके करहिंपंचपंचनकहुरोकें ४
 करनीदोहंनकेरिनिहारी पुरवासीपायेसुषभारी ५ लगेसराहंनरामस्यामको॥
 सकलपुकारिपुकारिनामको ६ भलोकियोमस्रनकोमारयो केसमहीपतिकोम
 दगास्त्रो ७ औरसंवेपायेअनंदरा छंडेयेककेसमतिमंदा ८ भयेतहांदुंदुभीधु
 कार औरहुवाजनवजेअपारा ९ दोहा चानूरादिकमारिगेमस्र औरजवभाग
 रंगभूमिदुंदुभिजकेसहिंनीकनलाग चौपाई तवमंचहितेआपुपुकारा वंदक
 रहमतिमदनगारा १ पुनिसिगरेवीरनगोहरायो अनिसकोपतिनवेनसुनायो॥
 २ दोउवसुदेवकुमारनकाही देहनिकारिरहेंदतनहां ३ मथुरामेकहुरहंननपा
 मे रहंतोआवसिदोकवधिजावै ४ लूटिलेहुसवगोपनकाही नंदमुसुकवोधि
 योहहां ५ नंदमहामतिमंदअहीरा याकेकळनमोरिहपीरा ६ कादहुवसुदेवा
 हुकरमाथा यहकुमतीअैगुनकरगाथा ७ मेरैसेंगळलकियोमहाना अवनवे
 लवहुवीरप्रधाना ८ दोहा कहवावतजोममपिताउगदसेनअसनाम ताहकोव
 धकीजिथेसाथआसुयहिठाम हैमेरोरिपुपूरसोराजकरनकीआस मेरिरिपुसेने

हकरिवाहृतमोरविनास २७

तरकिट्मेकिदामिन

दोहा कसकान्हलपिमचपरगुनिनिजकालकराल उठिआसनतेतुरतहीगा
ह्योढालकरवाल पदरीकुट उडिगयोकंसतुरतैअकास नहिकरीकान्हकीनेकु
त्रास जदुनाथगगनमेगोतुरंत इतकरजहेतमातुलैअंत १

तकंस मनचहतकरनभगिनेयधंस दोउफिरतमंचकेचारिवार

१५ २ जवकान्हजात राहिनीवार तवकंस आवतो वामगेर

१ इतचमकिजातजडुकुलप्रधान अतिवेगकियोजडुकुलेदिनेस जतकीटगहो
तिमिगहो कसकहमंचमाहि ॥

जेसचिवरहेतेहिमंचवठ

परकंसहिदवाय तहकंजनाभधरिविस्वभार परिकंसपीठिपरवलअपार

दोहा

१ रगभूमिमहमचिरहोथलथलहाहाकार

वठतमाहि षातपियतसेवतस्वसतनिरय्यमश्रीपतिकोहि ॥१५२१७॥
गिहनजोजदुनाथसरूप कंसलीनभोवाहिमेताहीळलमेभूप मुजंगप्रयाता
कुट तहांकसकेककनिगोथआदी रहेआठभाईवेडेजेयमादी
धंसतकोपकेके चलेरामसामेवधैसखलैके १

धरोमारुवोलेसभामडिवाता २ रहेकंसकोकषतूकेखलीने

२ रहेरामठादेतहावोजधामा

लियोद्वारकोवेडनासोनिकारी चलेककेकंसन्मुषेकोपधारी ३

ककेसीसभारी मित्योसोमहीमपखोनानिहारी ४

कपाना गरुटटिसोलागिजेसेपवाना ५ ह्येनोवेडनाताहकेसीसमाही संवे

अगद्वेभसोसातहाही ६ रहेओरहजेसवेकंसभा

॥१॥ तहाअभुतेविकमेरामकीन्हो चत्याचकह

कियोवेडनाकोप्रहारेअपारे कितेकेपगैओमुजेगोडिहारे ई कितेसीसपूटेकितेलंक
 दूटे कितेयेकजुटेभयेवूटवूटे मरेकंसकेजेरहेआठभाई भटौजेवंचेतेगयेहेपरार्ई
 ७ हनेसिंहजेसेमतगैवरुथे हनेपारामसैकंसकेआतजूथे पडोकाखसोरगके
 भूमिमांहीं कोकरमकोरैसकैदेषिनाहीं ८ दोहा रामकेरत्नकीखषिविजेसिचत्र
 म्हादिप्रवीन हरषतअतिवरषतसुमनदेवदुंदुभीदीन चौपाई नाचनखगीअपा
 छरानाना करनखगेगंधर्वहुगांना १ सुरमुनिकिन्नुभरेउछाहन रामस्यांया
 कोखगेसराहन २ सुनिवधकंसकंसकीनारी महाराजकेपरमदुषासे ३ सिरयी
 टटद्रगओसुनठारत हायहायबहुषारपुकारत ४ गिरीकंसकेऊपरआई छुटे
 केसतनभानभुलाई ५ औरहुनुपभ्रातनकीनारी निजनिजपतिपैगिरीदुषारी
 ई करिआखिगनरोदनकाही बारवारपतिसिरउरधरहीं ७ निजनिजपतिमुषा
 खषिदुषसानी बालहिनारिविविधिविधिवानी ८ दोहा हायनाथधरमग्यप्रिया

हकरिवाहवमोरविनास २३

कवित्त भूपनलकारसुनिउठेसरदारसवैकडेसखरा

।रवारखमकेचमाकरे

माकरे तरकिदमकिदामिनी

दोहा कसकान्हलपिमचपरगुमिनिजकालकराख उठिआसनतेतुरतहीगा

उडिगयोकसतुरतैअकास नहिकरीकान्हकीनेकु

इतकरनहेतमातुलेअत १

जिविचरतघोर २ जवकान्हजातदाहिनीवार

जातदिसिवाभकोपि

जेसचिवरहेतेहिमचवैठ

दियपटकपुहमिपरनदलाख

परिकंसपीठिपरवलअघोर

जिमिसिहतजेकरिकरिविध्वंस ८ दोहा ७

संघार रंगभूमिमहमचिरहोथलथलहाहाकार

वैठतमाहिं धातपियतसोवतस्वसननिरप्यमश्रीपतिकोहि ता. ३. १५

गिहूनजोजेदुनाथसरूप कसलीनभोताहिमेताहीकूनमेभूप भुजगधयाता

रूढ तहांकसकेककनिगोधआदी रहेआठभाईवेडेजेअमादी

धंसतेकोपकेके चलेरामस्यामेवधेसखलेके १ अदाहोनभ्रातिरने आठभ्राता

धरोमारुवोलेसभामद्विवाता २

नहीचित्तकीन्ह २ रहेरामठोदेतहांवोजधामा

लियोद्वारकोवेडनासोनिकारी चखकककेसन्मुषेकोपधारी ३

ककेसीसभारी मिल्योसोमहीमेपसोनानिहारी ४

रूपाना गरुट्टिसोलागिजेसेपषाना ५ हन्योवेडनाताहकेसीसमाही

अगुटेमसोसातहांही ६ रहेऔरहेजेसवैकसभ्राता कियेयकवारिवलेसा

कलह मारे ८ दोहा पर अधीन रहे गे उर रहे कुटिल के सकिये वाध करीन सेवा करुम
 हे चवतात मातु अपराध श्री सुकौवाच चौपाई गिराम दुख जद कुल सुदेवकी।
 सुनि मोरित व सुदेव देवकी १ भूलि गयो ईस्वर पर भाकू दोउ सुत उर खगा यकु
 रु राज २ लीन्हा अक माहे वै ठाई सो सुषयक मुषन हि कहि जाई ३ सींच हि सु
 तन नैन जल धारा रह्यो नतन करतन कस म्हारा ४ गदगद गरोन निकसति वा।
 नी प्रीति रीति अति सै अधिकानी ५ यहि विधि मातु पितहि सषदे कै उठे कस रा।
 माहि संगलैके ६ उग्र सेनके गये समीपा यगवेरी कटवाय महीपा ७ जोरि पानि
 तिन सो अश बोले अपने जियकी आसै बोले ८ दोहा तुमहि हौ न लायक अहौ

जद कुलके महाराज पालह सिगरे प्रजनको करहु राजके काज मै ज जानके आव
 सके होना हि नरेस तुम माता मह मोरहौकी जै सकल देनि स २ चौपाई मै तिहरो से
 वक करहि हौ सासन सकल रावरो गहि हौ १ भरे सेवक भये नरेसा इन्द्रादिक सा।
 व आयसुरेसा २ तुमहि नजर देके यहि ठोसा करिहै सिरमरिपगन प्रनामा ३।
 और नपनकी कितिके तिकवाता तुव अधीन रहिहै सबताता ४ असकहि सिंहासन मग
 चाई तामे आहुकको वै ठाई ५ गगोदिक उपरोहित आनी राजतिलक किये सारो
 गपानी ई अधक मधुदसाई जद वंसी औरहु ज्ञाति वंधु सुर अंस ७ भागि गये।

नहिंसाहतिसिगरीविधिविगरी २ भईसकलमंगलतहीनी सि

१ सवभूतनतेविन्त्रपराथा

४ वैरवांधिसवप्रानिनमाही मंगलपावतहैकौउनाही ५

संधारक रामकैस्त्रजगमंगलकारक ई ताहूपैतवभगिनिकुमारा २५

१ हरिद्रोहिनकोयाजगमाही सुषपावतकहुदेष्पानाही ८

दोहा

न्हियाप्रभुरषवाय पुनिजेकसादिकमरेतिनकोतहंजदुराय मृतकक्रियाका

२ पुनिहखिवखवसुदेवअरुदेवकिकेदिगजाय

७९

तहंवसुदेवहुदेवकी

जांनिदुहैनजगदीस संकितकैनहिंमिलतभरहेचितैअवनीस ॥

राजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्ररूपापात्रा

राजसिंहजूदेवकृतेश्रीमभृगवतेदसमपूर्वार्धेअनंदाम्बुनिधौचौमासिसौअ

लरंग ४४ ॥ ॥ श्रीसुकौवाच दोहा हरिजान्योपितुमातुकोभयोहमारोज्ञान

तसस्त्ररसमेटिके जानेमोहिंभगवांन १ चौपाई असविचारिवैस्त्रवी ॥

भेफयलावततहंजदुराया १ पुनिदोऊनननदोऊकरजोरी

२ हेजननीहेजनकहमारै हेमरेतिपायेदुषभारे ३

रा भयोवितीतऔरहीठोर ४ हेमरेवालखेखसुषआसा

नासा ५ हेमअभगवसआपसमीपा वसेनवालकालकुलदीपा ई

तपितु घरमहंवालक खहतजोसुषसनेहकुलपालक ७ सोहमपायोतुवघर

नाही भागिकरतसोहातसदोही ८ दोहा सवसुषकोसाधकअहेअसोजोनसरी

रतेहिंपितुपालितयारकरिदेतविविधिसहिंपार चौपाई असेजननीजनकहुः

कौही उरिनहोतसतवरषहुनाही १ समरअभयोआपुसवभाती तनधनतेपरि

वारजमाती २ तवजोमातुपितैनहिंपालै निजपुत्रननारिकहंखालै ३ ताहि

मरेजमभटलेजावै मासुताहिकीताहिषवावै ४

गुरुविप्रअरुवृद्धविचारी ५ औरहुनिजसरनागतकौही

ई सोजीतहिहेमृतकअजागा स्वासखेतभस्त्राकसमाना ई

२ ७ नहिंसेवैनकिपचरनतिहारे १६

कवह मारे ८ दोहा पर अधीन है गशोर रहे कुटिलक स किये वाध करीन सेवा कर्म
 सुनि मोदि तव सुदेव देवकी १ भूलि गयोई स्वर पर भाकू शत्रु सुत उर खगा यक
 रुराक २ लीन्हे आक माहें वै ठाई सो सुषर ३ कहि जाई ३ सींचहि सु
 तन नैन जख धारा रह्यो न तन करत न कस म्हारा ४ गदगद गरोन निकसति वा
 नी श्रीतिरीति अतिसे अधिकानी ५ यहि विधि मातुपितहि सषदै कै उठे कस्तुरा
 महि संगलै कै ६ उग्रसेनके गये समीपा पगवेरी कटवाय महीपा ७ जोरिपानि
 तिन सो अश्वोले अश्वनेजियकी आसे खोले ८ दोहा तुमहि होन लायक अहो

जद कुलवे महाराज पालह सिगरे अजनको कर राजकै वाज मेजजातके आपव
 सके होनाहि नरेस तुम माता महमोरहौकी जै सकल देनि स २ चौपाई भैति है रोसे
 वक कह रहि हौ सासन सकल रावरागहि हौ १ भरेसेवक भये नरेसा इंद्रादिक सा
 व आयसुरेसा २ तुमहि नजरदै कै यहि ठोसा करि है सिरमरिपगन प्रनामा ३॥
 और लपनकी कतिके तिके वाता तुव अधीन रहि है सबताता ४ असकहि सिंहासन मग
 चाई तामे आहकको वै ठाई ५ गगीदिक उपरोहित आनी राजतिलक किये सारा
 गपानी ई अंधक मधुदसाह जदवंसी औरहुतातिवंधु सुरअसी ७ भागिगये

मविनगहसुतचरुपरिवारा

नहिंसाहतिसिगरीविधिविगरी २ भईसकलमंगलतेहीनी सि

सुवभूतनतेविनचपराधा

४ वैरवाधिसवप्रानिनभाही मंगलपावतहेकोउनाही ५

संधारक रामकैस्त्रनगमंगलकारक ई ताहूपैतवभगिनिकुमारा

७ हरिद्रोहिनकोयाजगमाही सुषपावतकहूँदेषोनाही ८

दोहा :

कैदीन्हैपाप्रभुरषवाय पुनिजेकसादिकमरेतिनकोतहंजदुराय मृतकक्रियाका

२ पुनिहरिवखवसुदेवचरुदेवकिकेदिगजाय

तिनकेचरननकीतुरतवेरीइईकदाय

कियप्रनामासिरधरिपगनहलधरआरमुगारि तहंवसुदेवहदेवकी

संकितकैनहिंमिलतभरहेचिदैचवनीस ॥

राजश्रीसहाराजाश्रीराजावहाइरश्रीकृष्णचंद्ररूपप्राप्ताहजाता ७ वेषे

८ दोहा हमनिजमीतनकोमि:

४४ ॥ :: ॥ श्रीसुकौवापुशौसिगरीइहांजदुकुखसुहिदनकेरिचौपाई मेरे

रसमेटिकै जेकेहेआनुअमितदुषरासी १ कीजेअवसंकाककुनाही ॥

भेफयलावतवर्तुजमाही २ यहिविधिवहप्रकारसमुभाई

नयेजूनकैनकरजतकेपात्रघने औरहुकासआदिवहतेरे ४

। कियोपनापजोरिजुगहोथा ५ ॥

कलहमारे ८ दोहा परअधीनहैमबोवरेहेकुदिलकंसकियबाध करीनसेवाळम
हैअवनातमानुअपराध श्रीमुकोवाच चौपाई गिरामृदुखजदकुलसुदेवकी।
सुनिमोदितवसुदेवदेवकी १ भूलिगयोईस्वरपरभाऊ दैवसुतउरखगायकु
रराऊ २ लीन्हैयाअंकमाहैवैठाई सोसुषयकमुषनहिकहिजाई ३ सीचहिंसु
तननेनजस धारा रह्योनतनकरतनकसम्हारा ४ गदगदगरोननिकसतिवा।
नी अतिरीतिअतिसैअधिकानी ५ यहिवि
महिसंगलैकै ६ उग्रसेनके गयेसमीपा पगवेरीकटवायमहीपा ७
तिनसोअसवोखे अपनेजियकीअसैषोखे ८ दोहा

रहेरिसनमहजीवखुकाई

१ रामकस्तभुजरक्षनपाई

रथकीसमुदाई देवसरिसविहरहिग्रहमाही तिनकेसुषकेसेकहिजाही ३
यादीठिजेहिंवसतसरोही कोटिकलानिधिलषतखजाही ४

नितनितहरिसुषअंजुजहरी ५ मथुगवासीभि

कवस्तुकेआसी ई हरिसुषसुधाइगनकरिपाना भेपुरकेचइहजुवांना ७
मपुनिआनरहाये नदनिकदतुरतहिंवलिआये ८

नी सुनिममविनेलेहपितुमानी ९ दोहा पालनहमरोदुहनकोतुमदोजकीनअ
पार जननीजनकहतेअधिककीन्होपरमदुबार चौपाई ३

मान्योमुहितजिदसरकवहनजोन्यो १ करैपुत्रसमपालनजोई
तिसोई २ कुटिलकंसकोअतिहिडेराई मुहितुवंगहपितुदियपहुचाई ३ त
वहुंकसत्रासनहिधारी तुमकीन्हीहमारिरषवारी ४

या अहेमीतवृजलोगलेगीया ५ कवहनआनभातिपितुजांनेह
निजसुतमानेह ई अबैजाहुचदावगताता विरहतुम्हारनमेकिहजाता ७ चष

नेहरजअहेतिहारे तुमतेप्रियकोउनादिहरे दाहा हमनिजमीतनकोमि
लनअवसिआइहेपर भेटिनिपगरीइहाजदकुलसुहिदनकरि चौपाई भरे
विरहअवसिवजवागरे अयुअमितदुषरासी १ कीजेअवसकाकछुनाही

हमअहेविसेकिमाही २ यहिविधिवहुप्रकारसमुभाई भूषनवसनवहतम
रजतकेयात्रघने औरहुकासआदिवहतेरे ४ दियोनंदकहसा
दरनाथा कियोघनापजोरिजुगहोथा ५ पुनिपुनिनंदमिलेहरिकाही रहीतनक

तनमे सुधिनाही ई प्रेमविकलमुषकढतिनवाता औ सुन धारनेन जलजाता ७
 नंदप्रेमकरपारावारा कोकविवरनिखहतहे पारा ८ जेतनेकहै खगै सबथोरी
 किमिवरनो थोरी मतिमोरी ९ दोहा जसतसकै नंदगवालजुतवसतभयेदृजजा
 य मानहुँ सरवसत्रापनो मथुरहिदियोगवाय चौपाई पुनिवसुदेवसुतनवो।
 खनाई दोउवृतवंधकरनमनचाई १ गगचिारजतुरतवोलाई औरवोखिब्राम्हा
 नसुषलाई २ वेदविहितवृतवंधकरायो दीनममनिगनअमितलुटायो ३ पु
 निवळरनजुतगायमगाई तिनकोकनकमालपहिराई ४ औरहसिगरेभूषन
 गाजी वसेनविसेषिदापिविनदाजी ५ विप्रनअलेकारपहिराई पूजिपावदीन्ही
 वगाई ई बहुधनतासुदकिनादीन्ही धरनीसिरधरिनतिवहकीन्ही ७ पुनि
 कसजनमदिनमोही इसहजारगोविप्रनकोही ८ दोहा कंसभीतिकोमानि
 मनहीमेवसुदेव देवकोसंकल्पकियजोन्योनहिंकोउभेव चौपाई तंसुसमी।
 गायतेहिकाला ईईदुजनकहवुद्विविसाखा १ जवव्रतवंधदुहनके गयऊ व्री
 हवर्जतवदोउगहिलयऊ २ गगचिार्जअप्यसुषलाई गांयचीदियदुहुँनपदा
 ई ३ सवविद्यनकेप्रगटनहारे जगपतिदोउवसुदेव कुमारे ४ दिव्यज्ञानअपनो
 दोउभाई प्रगटिमनुजवपुदियोळपाई ५ असेरामस्यामतेहिं कनमे गुरुग्रहवा
 सकरनकियमनमे ई सुवरनस्यदनचडिळुविधामा गेअवतिकापुरीखलाया॥

आ
 ध्या
 हेत
 ता
 तिमो
 कहै

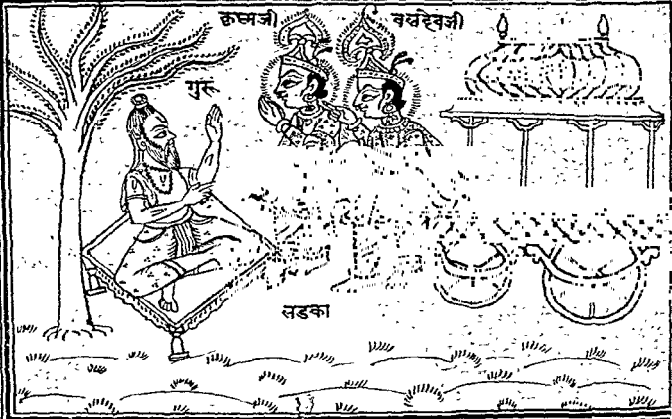

कृष्ण बलदेव को जनेक

७ तहं सुनि सोदीपिनि अस्सनामा रेहवउजेनन गरमति धामा ८ तिनकेनिकट
जायदेवभाई कियो प्रनामपगनसिरनाई ९ दोहा विने कियो कर जोरि केहं मेपा
ढावहनाय हमदो कवबे सिप्यहे धरहमा अमहं हाथ चौपाई सुंदर सरख सुभावा
हिदोऊ जाको निंद वकवहनकोऊ १ सोईरीति गहिनि वसेन लागे गुरुके चरन आ
मित अमुरागे २ गुरुपगके सेवन कीरीती अरु करिवो जेसी गुरु प्रीती ३ सोजगक
हसि अमुराउभाई गुरुगहमहं निवसे सुषपाई ४ सुदू छति दोहं नकी देखी उत्तम
सिप्यहिने चितलेपी ५ सादिपिनि अति आनंद पाई लगे पदावेन दुहुं नवोसाई ई
अपमाहिने अग अरु वेदा फेरि वपनि पद सहित विभेदा ७ धनुखेद पुनिसक सप
रायो सने देवताता सुवतायो ८ धर्मसास्त्र पुनिदिशो पढाई पुनिमीमा साशियो
वताई ९ दोहा न्यायसास्त्र सिगरो सिषे षटविधि भूपतिनीति रामस्याम सादीपि
नीदिय प्रदा प्रजुत प्रीति चौपाई सब विधाके दोऊनि धानां सब पुरुषन मेदोऊ प्रधा
ना १ येक वार जो गुरु कहि दीन्है सुनतहिं सकल कठ करिलीन्है २ चौसठ विधाचौ
सठ दिनमे नामस्याम धरि लियो बुधिनेम ३ प्रथम गाइवो दुदितिय वजाउव नीजोना
चभाउद रसाउव ४ चौथो नटको नाचव जानो पंचयो चित्र लिखव अनुमानो ५ छठये
तिलक देववह भोती सतयोतंदुख फूलनजाती ई तिनकी चौकवनाउवनीकी हेरतह
रनहार जोहीकी ७ अठयो फूलनसे जविरचिवो नवयोदसन वसेन अंगरचिवो ८
दोहा सभावेठवे कीरचन वसन विछाउवतत्र जेहिजसतेहित सथापि वोदसयोजा
नहुअत्रा चौपाई पलेगसेजरचिवोइ ज्ञारहि सलिलतरंगवजाउववारहि १ येरवा
जलरो कियो चयोदस त्रटक करिवो अहेचतुईस २ सुमनमाल निरमानपंचदस
पागवां धिवो जांनहु
३ डवजानिये सप्तदस नारी भूषन रचव अष्टद
४ भूषन पहिराउवहे वीसा ५ इंदुजाल जानिचोइ।
६ करिवोवहुरूपहि सा ई हस्तखाचवीहेतेसा पाकवि विधिरचिवोचौ
७ वीसा ७ रचिवोवहमदपानपचीसी ८
९ नचाइवोसनाइसयोभेद वीनाडमरुव
१० विद चौपाई कहनीजा
११ नवहेठनतीसा मूरतिरचनजानियेतीसा
१२ हेचतीसा २ नाटकसास्त्रज्ञानतेतीसा पुर
१३ चौपाईसा धातुनतार
१४ तीसा ४ का
१५ विधिअरतीसा ५ धातु
१६ नतालीसा
१७ गरचिवोयकतालि स र
१८ यानि
१९ लिस पसुपगजुधविदेचौवा
२० यहा सुक
२१ तैवचादनकरवयहहेपटक
२२ साई के

स्तकहिवोअरतालिस् १ षड्वयारसीहेउनवासा ज्ञानदेसभाषापचासा २
 कहवभविष्यप्रस्तद्वयावन पूजनजंत्ररचवहैवामन ३ तंत्रसास्त्रपठिवोहै।
 तिरपन रतनवेधिवोजानहैचोवन ४ मानसप्रस्तकहवहैपचपन विविधि
 कोसकोजानवकृष्णन ५ वहकुरियेकसिद्धिसंतावन ठगवदसरेकोअंश
 वन ६ सूतरचवरेसमवोनसठि जुवायेखिवोसाठिजानुगठि ७ आका
 रचनकरिवोहैयकसठ वालषेलवहैवासठ ८ दोहा तिरसठविघ्रवि।
 नासिवोकोनहैविधिजोहोय चौसठियोगीवस्तुकोवहुतदेवावेसाय येहै
 चोसठहकलावरनहिकविमतिधाम येकयेकदिनमेसिषिलियेएमअौरच
 नस्याम चौपाई गुरुकेनिकटजाइकुरुराई जौरियानिअसविनेसुनाई १॥
 मागहुगुरुदक्षिनाविचारी दैहैजोरुविहोयतुम्हारी २ रामस्यामकीसुनि।
 मृद्वानी मनहैगुन्यासारीपिनिज्ञानी ३ इनकीमहिमाअहेमहाई नहिमा
 नुषकेसीप्रभुताई ४ ततिकरिसलाहनारीसो खेवदक्षिनागिरिधारीसो ५ अ
 सकहिवठिनारीठिगजाई करिसलाहदुतवाहेरआई ६ रामस्यामसोवचा
 नउचारा क्षेत्रप्रभासहिमोरकुमारा ७ बूडिमस्थोसागरमहजाई सोईदक्षि
 नारीजैल्योई ८ दोहा रामस्यामगुरुवचनसुनिकह्योजोरिकरवात दैहैतुव
 सुतदक्षिनाभलीकहीयहतात चौपाई असकहिवदिस्येदनप्रभुदोक गा
 योनअौरसंगमहंकोऊ १ क्षेत्रप्रभाससिंधुकेतीरा जायभयेठोदोउवी।
 रा २ हरिवलआगमजानिनदीसातेहिखजलैवहुरतनमहीसा ३ आयभेदा
 दैपगसिरनायो तवप्रभुताकोवचनसुनायो ४ देहसिंधुगुरुपुत्रतुरता ना
 तोकरवतिहारेअता ५ तिहैरीतेगतरेगअया ॥ बुडिगयायहिठोरकुमारा ६ तवा
 सागरकरजोरिडेराई रामस्यामकोविनेसुनाई ७ समुद्रवाच हैसनहस्योगुरु
 पुत्रतिहारे दैखपचजनयेकवलवारो ८ रहतसलि ९ धिसंषसरूपातोनहस्यो
 गुरुपुत्रअनूपा १० दोहा सुनतसिंधुकेवचनप्रभुतुरतसलिलमहंजाय निरषिपे
 चजनदैलकोदियोकषानचलाय चौपाई तुरतकठ्योदानवकरसीसा ताकेउद
 रसोहजगदीसा १ हेस्योगुरुसुतकोनहिंपाया निरख्येकसंषकृविख्यायो २ पात
 जन्मजाकरहेनामा गह्योतुरतताहिघनस्यामा सागरतेकदिरथमहंआये जम
 पुरकोगमनेअतुराये ४ रामसहितजमपुरमहंजाई पांचजन्यदियसंषवजाई ५
 सुनतसंषधुनितहंजमराजा आपोआगुजोरिसमाजा ६ रामस्यामकहंकियोप्र
 नामा खेगोपुनिलेवापनिजधामा ७ पूजनकियषोडसद्वप्रकारा नैननवहतिप्रा
 मजलधारा ८ दोहा पुनिजमवोयोजोरिकरमेतुम्हरोहोदास करैकाहमैआपा
 कोआपसरमानिवास चौपाई सुनिजमवचनतहाभगवाना मंदमंदमुषकियोव

पौना १ तासुकर्मवसगुनिअधिकारा स्याये संदीपनीकुमार २ सोगुरसुतममदेहु
 मगाई ममसासनसिर धरिजमराई ३ सुनिहरिवौनीसेजमनीसा दिवोतुरतसुतस
 यमहीसा ४ रामस्यामखेगुरुसुतकोही आयेखोदिगुरुगनहमाही ५ दिवोगुरुकह
 गुरसुतप्यारो कहखैहोपुनिवचनउचारो ६ सांदीपिनअतिअनदपाई रामसो

मकहंगिरसुनाई ७ तुभसवविधिगुरुदखिनादीन्हो कोउनहिअसगुरपूजन
 कीन्हो ८ दोहा जाकेतुमेरुमसिष्यहेतागुरकोमनकोम कवहुंनकळुवाकीरहर
 रहतमुदितवसुजाम चौपाई जाहु भवेनअपनेदोउभाई जगमेकीरतिहोइमहा
 ई यहलोकहुपरलोकअतूली कवहुंनकौनिहुंविद्याभूखी २ यहिविधिगुरुसास
 नकहपाई रामस्यामअतिअनदखाई ३ सुवरनस्यदनचदितोहेकासा गुमने
 अनकदुदुभिलावा ४ मारुतसरिसवेगहेजाका घहरतमेघसरिसजेहिवा
 का ५ अैसेस्यदनचदिदोउभाई आयेमथुरापुरोसोहाई ६ रामस्यामकहखे
 पुखासी भयेसकलअतिअनदरसी ७ जैदिनवीतेविनभगवौना तैदिनवीता
 वरखसमाना दोहा पुनिमथुराकेजनसवेहरिपदनेनखगाय मनहेहेरानो सर्व
 सहगयेफेरिसवपाय इतिसिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराजवांधवेसम्प्रविस्वनाथ
 सिद्धेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्री राजावहादुरश्रीरुष्म

चंद्ररूपापात्राधिकारि रघुराज सिंह जू देवकते श्रीमद्भागवते पूर्णार्थानंदा मुनिषो
 पंचवत्वारिसत्तरंगः ४५ ॥ ॥ सुकौवाच दोहा जदुपुरमे मंत्री प्रवरके स्वसपात्र
 तिप्यार सिष्यरहस्यतिकार ह्ये उद्वबुद्धि उदार १ चौपाई हरिभक्तनमे परमप्र
 धाना हरिविनदुजोकवहुंनजाला १ अंतरंगसंगी हरिकेरो प्रीतिपात्रप्रभुकेरनिवे
 रो २ असे उद्वकहं थककाला करसोकरगहिकेनेदलाला ३ वोलेमधुपुर्ववना
 सुसकाई सषाजहदुतत्रजे सिधाई ४ मातुपिताममनदुजसोमति केहै मेरे वि
 रदुदुषितअति ५ जिनको जायदेहसमुझाई अहै ब्रजमे अवसिकनहाई ६ नदुज
 सोमतिदुषनहिकरह ककुककालउर धी रजधरदु ७ कान्हतुम्हारपुत्रकहवाई अ
 वनअरकेकेहै जाई ८ दोहा असकहियो कान्हरकहयो वहमाषनअनिमाठ ता
 कीसुधिकारिकेहमहिलगतसुधासुठिसीठ चौपाई अरदुनुमवहुभातिबुझाई ॥
 विरहसोकसवदियहुमिटाई १ पुनिगोपिनकेनिकटसिधारी यहपातीनुमदिहो
 हुहमारी २ कहियोकोमलकोमलवतियो नातोफटिजेहैतिनकृतियो ३ गोपि
 नकेहैसप्रानपियारे हंसपरतनमनधनजनवारे ४ समहितकोडिदईकुलका
 ने मोहिलेकोडिदसरनहिजाँने ५ असीठजवासिनीवियोगिनि मोहिविनसोका
 सिंधुकीभोगिनि ६ केवलव्रजमेपरोसरीर तिनकोजियममदिगमतिधीरा
 ७ ममपथलषतदिवसनि सिजाती पपिहातकतपथजिभिखाती ८ दोहा लोक
 लाजकुलधर्मसवतजेमेरेहेतु तिनकोमैसवभांतितेसुरतिकरोकुलकेतु कवि
 च विरहानलतेसवदेहंदहीसमनेहकीवांधीजंजीरिनीहै अंगुरीनमेखलेपेरा
 गनतेतजेभोजनपानहुजीरिनीहै रघुराजबुझाईयोऊधवजायसवेपहिलेकी
 अमीरिनीहै अवमेरेवेछोहतेप्यारोअहारिनीकेगईषासीफकीरिनीहै १ दोहा ॥
 रंदावनतेमधुपुरीजदपितीनहीकोस तदयिकोसकोटिनभईव्रजवनितनविनहो
 स चौपाई सषाकरततिनकोसुधिमारी विथाहोतकेहैनहियोरी १ जीवतपावहा
 धोअवनाही यहसैसमेरेमनमाही पैहमआवतसमैपुकारी कह्योतिन्हेआइहो
 सिधारी ३ यहआसाअंठकेजियकेहै विनागवननुवं तनतजिदेहै ४ अवन
 हिऊधवकरहुवेखवा जाहुहोहुव्रजकेअवलखा ५ मेरेविरहवारिनिधिमांही वृडा
 तगहहुसुदरिनकाही ६ तेमोहकोतनमनतेप्यारी तिनसुधिविसरतिनाहिवि
 सारी ७ कारजवसमेरेहोइहाही प्रानवसतव्रजनीरिनमांही ८ दोहा मेरेअरु
 प्रजतिपेनकेजुरतरहेजवनैन कवहुपलकपरिकल्पसमकरतेरहेअवेन चौपा
 ई वहुतकहैकातुमहिबुझाई जसमानहिंतसदिहेहुमनाई व्रजनारिनगाथासु
 षगावत वचनकदतनहिगरभरिआवत २ उद्वप्रीतिरीतिहेजेसी व्रजमेजायदे
 विहैनेसी ३ बेकाखिदीकुंजनकेरी केहिविधितजेसुरतिमतिमेरी ४ जिभुवं

ब्रजसुधिकरतलगतमोहिंफाको ५०

१ ब्रजधरनीवटपत्रसुषारी ई आदिवालखेलततनमरो

२ ७ लागि अक्रूरतरंगमहाई वटदलतेदीन्हे विलगाई ८ दोहा औरहुअस कहियेउन्हेहमतमनहि विलगत जहांकततहका मिनीजहकामिनिहकता। श्रीसुकोवाच चौपाई यहिविधिप्रभुकोआयसुपाई

कारिवंदनजडुनदनपायन चढिस्यदनगवन्माअतिचार्यन २ गयानदगोकु

अस्ताचलअथवतदिनराई ३ साभसमेसुरभीचरिवनते आवतर

सवैपरिकनते ४ उडीचहंकितगोधरधूरी ठोरठोरब्रजमेगयपूरी ५ कहंकह

खरहिथेनुहितसीगसुधारे ६ गरजहिमेघसरिसचहुवोर

चलहिथेनुपाछेसवठोर ७ वायनभारभरीतहगौई विचरहिचहुंकितआन

दुकाई ८ दोहा तिनकेपाछेवाकराचलहिकरतमदुसार मानहेनिजनिअमात

१० चौपाई गौवैनिजवकरनप्रतिधावे

१ जहंतहवकराकूदिरहेहै पियेनहेतअतिसेउमहेहै २

३ कोउकहथेनुधूमरीधोरी हैकहलीलीलालकलोरी ५

हतदूधलेजाह दोहनिदेहुकहतकोउकाह ६ कोऊगोपतहवेनुवजावे

चचरिवनगावे ५ अहैआजुविसेषिकन्हाई असगोपीअभिलाषवदाई ६

७ परीपथमहनेनलगाई ८ दोहा असहिअभिलाषाभरेगो

१ काडगरआवनचहतगोपाल १

गायरहीमनभावन १ कोउगोकुलकेगवाखिनिगवाला

आवनहितनंदकेलाला २ पूजहिदेवीदेवमनावै धूपदीपनेवेदलगावे ३

निअतियरविपितरनपूजे जांमेसकलमनोरथपूजे ४ कहंहिपीतिअवळाडि

विहारी औरठोरनहिहोयहमारी ५ जनमदेहितेहिजेनिविधाता

नैननदोउभ्राता ६ असकहिफूलनमालचदाई करहिवंदनासीसनवाई ७ के

विहरतिमनुसरूपघरिगारी ८

ठामा निकसिरहोषुषस्यामहिस्यामा दोहा कुरुपतिवहगोकुखनगरखशिनप

स्योअसकोय हायस्यामभिलिहो कवेअसनकहतजोहोय चौपाई असहउदव

हैनहिजोवत स्यामनामसुनिजोनहिरोवत १ फूलकुसुमदूरतमकरंदा हरिविर

मनुआसुनचंद्रा २ वैठतरुनपगसोरसुनावत ६

त ३ केजनकुजनगुजहिभौरा कहंहिमनहुंकहंनंदकिसोर ४ कध ५ सरनिप्रभाते मनुहरिआगमगुनिहरधाते ५ साभसमेमुद्रितनहिभाय मनहुं

दुषीगुनिहरिनहिआये ई कोककराकुलमदगुमराला देरतमनुहंहायनंदलाला
 ७ गोविंमथुरामगकळुजावे हरिहिनतकिरोवतफिरिआवे ८ दोहा हरिनीअरु
 हरिनीसकलजेवजवसतसदाहि धायतकुंजनिकुंजप्रतिमनुहेरहिहरिकाहि॥
 चौपाई उडवप्रममयोत्रजंदेष्यो धन्यधन्यत्रिभुवंनतेलेष्यो १ असुलागतउड
 वकेमनमे कहंतेकेस्तकठतयहिंनमे २ लष्येनकोनौयलखजमाही जहंह
 रिचरनचिन्हहेनाही ३ पातपियतवागतअरुवेठत हंसतवतातकठतअरुपेठ
 त ४ गोकुलमेसवटोलहिटोलै गोविंदगोविंदगोविंदवोलै ५ सोहतस्यामरंगज
 मुनाको मनुहरिघ्योनप्रगटरंगताको ई मरुधारमैरुसिततरंगा हरिविनवाधत
 मनहंअनंगा ७ निरषिपरतिपियरीवृज धरनी केस्तविरहमनुभईविवरनी ८
 दोहा उडवप्रजमंडललष्यारंग्योकेस्तअनुराग परमप्रमोदितकरतभोत्रैप्रनाम
 वडभाग चौपाई रहेवलेतेवाहरवाला उडकोरथनिरषिविसाला १ तेदुतदौरि
 कह्योसवपाही नंदलालआवतप्रजमाही २ वालवचनसुनिकैवृजवासी धायदेध
 नलहिसुषरासी ३ कहंहेकहंहे असरवभयऊ धरीयेकसंवदुषभिटिगयऊ ४
 नंदहंनिकसिवाहिरैआई पूंछनलागेसिसुनवोलाई ५ देव्याउडवकोरथजवही॥
 जन्मिकेस्तसषाहेतवही ई हरिकोमिलनमादभोआधा चलनहरमिटिगेकळुवा
 धा ७ आगूचखिउडवकहंलीन्ह्या नंदहिलषिसोवरस्यतजिदीन्ह्या ८ दोहा आयअ
 सुहीनंददिगकीन्ह्याचरनप्रनाम लीन्ह्यानंदलगायउरउडवकोतेहिठाम चौपा
 ई भयोतासुउरआनदधामा मानहंआजुमिलेधनस्यामा १ पुनिकरगाहिगेभौ।
 नलेवाई दीन्ह्योपरजंकहिवैठाई २ उडवकोजदुपतिसमजाना लदकियोसतका
 रमहाना ३ विविधिमांतिमेवापकवाना अरुविजनमसरजबनाना ४ कनकथा
 रभरिनिजकरल्याये सादरउडवकाहंजेमाये ५ पदपधारितांवृक्षवाई सुषित
 सेजउडववैठाई ई चौपतचरननंदरतिसाने मटिपथप्रमवचनवधाने ७ मथुरा।
 तेउडवभलकीन्ह्या आयजोहमकहदरसनदीन्ह्यो ८ तुमहौलाखसषाअतिप्या
 रे प्राणहंतेप्रियअहोहमार ९ दोहा अरुहंभयेकरिकैरुपाकहहसकलकुसलात
 रामस्यामकोळोडिममद्रगनहिदुतियदेषात चौपाई हैवसुदेवकुसलवडभागी
 सषाहमारपरमअनुएगी १ वेदनसहितवसतग्नहनीके अहंसुहिदउनकेप्री।
 यजकि २ भलीभईवेरीपगळुटी भलीभईचिताचितदूटी ३ भलीभईजान्नातसमे
 त कंसमारिगोपापनिकेत ४ निजपापहितेलह्योविनासा करतरह्योसाधुनक
 हंतासा ५ मानतरह्योवैरजडकुलको फेरनचह्योधर्मकेपुलको ई येयकअचरज
 लागतप्यारे लघुवालककेसहिकिमिमार ७ उडवकहह्येयकअववाताजेहिंसुधि
 आवतमानमुलाता ८ दोहा कवहंकाहूंसांकहंकाहूंरसुरतिहमारि करतअहेकीनि

१६५

चौपाई कवहुँजसोमतिकी सुधिकरही जेतिनके

दुषपावकजरही १ जवतैमैमथुरातेआयो तवतेजसुमतिअन्ननपायो २

आगी ३ उद्वकहहुसपालाखनके रहेअ

नोषसुवनगवालनके ४ तिनकीकरतकवहुँसुधिप्यारे ५

वनआशुषराय ६ रहोपूछतोअसजिनपाही ७

कीथैभूखिगियायहिं काला ८ जिनगोपनके घरमहंजाई माषनषातोरहया

९ दोहा करतसुरतितिनकी खलाऊधवदेहुवताय

चौपाई ऊधवकहहुकान्हप्रजकेरी १

२ जात्रजमेकरिमाषनचोरी घातफिस्त्यावंहयोरिनषोरी ३ यादजकोहैकान्ह

नाथा ऊधवकहोँछुयेतवमाथा ४ नदावनकोसुमिरनआवत जहारहयोवा

वजावत ५ गिरिकीसुधिभूलीकीनाही जेहिदिनसातधस्योकरमाही ६ उद्वकवहुँ

खन कवहुँकरिहिगवालनकुलपालन ७ क उ न न सु वि ल

८ कवहुँनरहेपानिठुरअसखासा ९

चौपाई जवअहैप्रजनगरकन्हाई आननआमदिसानभछाई १

जेहिआननमहँसुभगनासिका मंदहँसिनानदप्रकासिका २ प्रफुलितनीरज

दिवसनषयरगिरिधास्यो ३ प्रषभासुरकालीभयतेरे लियवचायदजगवालघ

नेरे ४ जवजवआपपरीदजभीती लियवचायकान्हरअरिजीती ५

जकौनवचैहै हमँहिंजसोमतिकोसुषदेहै ६ कोब्रदावनधेनुचरैहै कौनमाधुरी

वेनुवजैहै ७ कोदधिमाषनदधचोरैहै कोहँसिहँसिमृदुवेनुवतैहै ८ दोहा

ववाकहि कौनअसगोहरैहै मोहिजौन

चौपाई ऊधवकान्हसुरतियवआवति १

सिथिलकेजीही फेरिकरहिंकारजकछुनाही २ दिनवीततन

ई नैननीदिनहिनि सासिराई ३ ईजमुनाकीकूलनिकुंजे जिनमेअलिकुलमंजु

लगुंजे ४ तेकान्हरविनसोहँहिनाही जिभिविनजीवसरीरअथाही ५ यागोवरध

नगोसुषदाई भोदुषदायकविनाकन्हाई ६ याददावनअतिरमनीको विनलाल

नलागतअतिफीको ७ परेस्यामपगजेहिअस्थाना तेउपटेइविगयोषपाना

दोहा तेसुषघातीअवभयेखपिछाती फटिजाति केहिमांतीप्रजमेवसैनहिंजाती

दिनराति चौपाई जहजहँषेखतरहेकन्हाई तेथलअवकेसेखपिजाई १ येइथल

तेईलषततनहोतदुसाला २ ऊधवकेहिंविधिसुधिविसरावैअ

भूतनद्वेष्यापितभगवांना पेरकअर्थहै विविधिविधिज्ञाना ई जोजनप्राजवि।
 योगकालसेसुधिसनकूनभरिकियगोपाचमे ७
 निपटनिडरकैजमलघुसेटी ८ १।१५
 १५ १६ दोहा अपिलहेतमानुषवपुषश्रीनारायनमाहि
 तनयोकिअनुरागसदाहि चोपाई जेपरमारथपंथासाकी
 रहीनवांकी १ थोरेहिकालमाहव्रजआई तुमकोसुषदेहेजडराई २७
 मातुपिताहरिकेरे प्रेमीतुमसभपरेनहेरे ३ जडकुलकोवेरीनृपकेसा
 मकरितासुविधिसा ४ तुम्हरेनिकटआयदेउभाई जौनदियोअपनेमुषगाई
 ५ सोकरिहेसुतिअवसिगावेदा तिनसमसत्यसंधकेनदा ई
 ६ तुमसमकोऊतहरिअनुरागी ७ निरषहगेसमीपजडराई ८५
 ९ दोहा वसतदारुमहेजिमिअनलमयतहोतउदात
 १० कहर ११ १२ १३ १४ चोपाई १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 नहिअभिमाननेकतनहोऊ १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 नहिमातानपितानहिनारी १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 नकेआपनोपरायो कर्मअधीनजन्मनहिगायो १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 ई करहिअनेकनजगमहलीला जिनकोनितगावहिसुभसीला ७
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 करहिकस्तयकयहससारै १ दोहा भूमतमाहजिमिलषिपरेसिगरे १५
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 ताता सकलजगतकेसुतपितुमाता १ अहैनियतासकलजगतके ७
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 सुषदानिभगतके २ देखोसुन्योभूतअरुभावी वर्तमानअरुप्रस्तजवावी
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 ४ परमारयसरूपजडराई

हिंससैत्रज राई ५ असीसुनिउडवकीवानी नंदजसोमतिअसअनुमानी ई ऊधततो
 कहवावतज्ञाना यहवोलतउलटीसववाता ७ कान्हूरमेरोप्राणपियारो वाहिकह
 तपितुमातुहमारो ८ दोहा कान्हविरहतेप्राणममकदनचहतयहिकाल उडव
 सुमभावतकहारचिरचिवातनजाल चौपाई यहैविधिउडवनंदजसोमति॥
 कि यवितीतवतरोतनिसाअति १ चारिदंडजवरहीविजामा उठतभईसिगरीदा
 जवामा २ यकयेकनकोकहीपुकारी उठहसवैसषिकरहुतयारी ३ तुरतसवैदा
 धिमंथहुआली अहैआजुअवसिवनमाली ४ जागितुरंततहांब्रजनीरी निजनि
 जमौनदीपवहुवारी निजनिजगेहलीपिअरु मारी गहकीसवविधिसुखविसंवा
 री ई महामधुरदधिमंथनलागी जदुपतिचरनकमलअनुरागी ७ हरिअहैअ
 सकियेविचार कीन्हसकलभांतिसिंगारा ८ दोहा यकद्रगसांदधिदेषतीयकद्र
 गभरिअनुराग मथुराकीमगहेरतीमाथौमेमनलाग चौपाई अचहिरंजुजगा
 पंकजपौनी जगमगातजेवरखुविषांनी १ हातकरनककनकनकारी फलतिव
 दनचंद्रउजियारी २ लफतिलंककळुक कुचभार दूटनचहतमनहुंहरिवारा
 ३ उपरउरोजनडोलतहारा मनुजुगसिवसिरसुरधुनिधारा ४ डोलतकुंडलअ
 मलकपोला मदनमीनमनुकुविसरलोला ५ उदितपूरससिसुषळविजागा मा
 नुउमगयोहरिकोअनुरागा ई अचतरजुवपुषचखिजौही मनहुंकनकलतिका
 लहराही ७ चंदनचंद्रकजदपिलगावै तदपितवीविरहानखजावै ८ दोहा मै
 रविआदिकरागिनीभेरवआदिकराग प्रातकालकेअौरसवकरिकैसुरनविभा
 ग चौपाई श्रीअरविंदविलोचनकेरो गांवहिगोपीसुजसधनेरो १ स्वरलगाय
 लेतीवहुताना नकिजातीतीनऊप्रमाना २ बोलतसुंदरसुरनमथानी यानहुंहे
 तिषरजसुरसानी ३ गोपीगावनकीधुनिजाई रहतिदेवलोकांनलगिछाई ४ श्री
 गोविंदकेगुनगनगाना करतअमं गलभंगादिसाना ५ स्पामसुजसब्रजमेचहुंवोरा॥
 छायरहयोअतिमंजुलसोरा ई सोसुनिउडवजानिप्रभाता गयेजमुनमअनहि
 तगाता ७ उदितभयेपूरुवदिसिभाना पूरनभयोप्रकासदिसाना ८ दोहा उड
 वकोस्पदनकनकरचितपरमळुविचार षडारह्योनिसिभरनृपतिनिकटनंद
 केदार चौपाई जानिप्रभातसवैरजनारी दधिकोमथिवोदियानिवारी १ नंदी
 द्वारकेजमुननहानै जुरिब्रजवनितनकियोपयानै २ कुंदनस्पदनउडवकेरो॥
 ब्रजनारीनिजनैननहेरो ३ कैकेवकितभईतहठौदी पूछतभईसकउरवाही ४
 अलीकोनकायहरथआयो नंदहारकळुजजरवनायो ५ काउकहआयोअवसि
 कन्हाई फरिताहिब्रजकीसुधिआई ई काउकहस्यामवडोनिरभोही कवहुंनअहै
 ब्रजसुधिवोही ७ काहेकोवहब्रजमेअहै कौनसुमतिथहवातसिपैहे ८ दोहा॥

कोउपुनिवोलीसुनिसषीअसमेरेमनमाहि

चौपाई कोउकहयहवातनुहिठीकी सुनहंसजनिसिगरीममजीकी १ नामत्र

जाकोप्रथमहिंकसपठायो २ सोआयोजेहिकारजहेतू

३ प्रथमहिन्नजमंडलमहैआयो रामस्यामकोवहुवहकायो ४

जायकेसकुटवायो रुगिनंदहिन्नजकोपठवायो ५

आयोपुनिकैयहन्नजमाही ६ यहविस्वासघातकोपूरा

७ निजस्वामीकोभोसगनाही तौअवसगकैहैकेहिकाही ८

इतन्नजतियउतकसकीदियआपुषाघटाय चौपो

अवधोनाहतकाहकरायो १

नपियारो करिदीन्होनैननिसेंत्यारो २ तनखगायकेविरहदमारी डारीजारिस

३ विरहजरीलैमासहमारी जायजमुनतटपहइषकारी ४ उरि

५ आभिषपिंडदानयहकरिहै ॥

ई कोउकहभइसाठिवुधिनासा

जसयहदियोहमहिदुषपापी तसजमपुरकैहैसतापी ८ दोहा ॥

कोउकहअसतिसषीकह्यामानतिनहिंमतिमोदि

असवडिषोरि चौपाई यहिविधिकहंहिविविधिविधिवांनो

चौआनी १ उतैजमुनउडवहनहई प्रातकर्मकरिकैअतुराई

सिगार वंदिहंदपदंनंदकुमारा ३ न्नजनारिनसंभाषनहंतू

सेतू ४ हियमहकीन्हेपरमहुखासा उडवगमन्यानंदनिवासा

मनदिविधिविचार कहंमिलिहेंगोपनकीदारा ६ जिनुसोकहौंसकलसेदेसू

दीन्होयजदुनाथनिदेसू ७ जायकातसिगरीमिलिजाही तौसमुभयदेहसवा

काही ८ दोहा यहिविधिऊधवगुनतमननंदनिलैनियरानं तपत ९ ॥

कुटगापिनजुहदेपान इतिसिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजवाधविसश्रीविस्वना

थसिंहदेवात्मजसिधिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णदेवका

पापात्राधिकारितापुत्राजसिंहजुदवकतेश्रीमभ्भागवतेदसमपूर्वार्धेआनंदामुनिषोष

ष्टचत्वारिंशद्वेगः ४६ ॥ ३ ॥ सुकउवाच देहा आवतउडवकीतहोअवलोकोन्नजना

ल प्रथमहिंसवकेमनपस्तोयहसोचोनदलाल चौपाई हैसुंदरजुगवाहविसा

ला पहिरेनवेनीरजकरमासा १ पीतांबरअतिसैखुविख्यावै

जवदावै २ अमलआरसीसरिसकपोला मुक्तनजुक्तसुकुडललोला ३ नीरज

नैनरुखिररतनारे रतनजडितसिरक्रीटसवारे ४ करकंकनकटिमेचौरास

हीरनहारहियेखविरासी ५ मुषजोवनजागतिअरुनाई महामधुरमुसक्यानि

सोहार्द ई नवनीरद समस्यामासरीरा सोहतचरनमंजु मंजीरा ७ अशोकैस्त
 सषाकहंदेपीतिपसवपायोमोदविसेषी ८ दोहा आयसभैव्रजसुंदरीभृकुटीने
 नवलाय मटमदभाषंनलगीमंदमदमुसकाय चौपाई सुंदरपुरुषस्यामन्ननु।
 हारी तैसाहिभूयंनवसनहुंधारी १ कोनअहैयहरूपअनूपा यहरथयाहीकेअ
 नुरूपा २ कोनदेसतेव्रजमआयो भागवंतकाकोहैजायो रनदनवासवासकसकी
 न्हो कैसेकैव्रजपतिकहंवीन्हयो ४ जानियरतअतिमृदुलसुभाऊ जाननहित
 कळकरहुउपाक ५ धौहरिकेसमीपतेआयो जननिजनकपहंकेरतपठायो ई
 हमाहिनिरषिअतिसैरतिराचो सजनीसषास्यामकोसांबो ७ चलहसवेपूँळा
 हिडिगजाई दैहैभेदविसेषिवताई ८ दोहा असकहिंसिगरीगोपिकामरीअ
 रेषउछाह उद्वकहंदुतदौरिकेघेरिलियोगुमाहं चौपाई जदुपतिप्रीतिरी।
 तिमहंसांनी वोलतभईमहामृदुवांनी १ कोहोकोनदेसतेआयो कोनहउता
 कोनपठायो २ कवतेकीन्हीनदविन्हारी जानहुंतुमजोहैगिरिधारी ३ धौवनहीं
 तुमकोहिपठायो रथवटिकैमथुरातेआयो ४ धौतुमहोअकूरकुमारजौलौ
 गावृजघानअधारा ५ हरिकोहरिव्रजवापजरायो राषउठावनपूतसिधायो॥
 ईआवतअसहमरेमनमाही तुमनिवसहुहरिसंगसदांही ७ तुमहिंनिरषि।
 वाढतिउरप्रीती लागतनहिअकूरकसमीती ८ दोहा तातेजातुमहोहअवआयो
 जोनेहेतु सोवतायदांजेसकलगोपहनहिंसतिसेतु चौपाई सुनिव्रजवनितनकी।
 मृदुवांनी उद्वअतिसैआनदमानी १ तिनहिंमनहिंमनकियोप्रनामा ब्राह्म्येद
 वनमहासुषधामा २ मेहोअदुपतिपद लघुदासा तिनहीकीसवविधिनोहिंआसा
 ३ मोहिरमापतिनिकटवासाई कह्योविधिधिवियिवेनवुभाई ४ पठयानइज
 सोमतिनेरे समुभावनंकहिवचनघनेरे ५ तुम्हरेहीतलसीतलकारी असपा
 तीरियकुंजविहारी ६ औरहुकह्योवहुतसंदेस सोकहिहोयेकांतलहिंदेस ७
 व्रजहिआइतुवंदरसनपाई लियोजनमानजसफलवनाई ८ दोहा चलियेकह्यो
 यकांतमेअवसिगरीव्रजनारि तहंप्रभुकोसंदेसमेदहोसकलउचारि चौपाई
 उद्ववचनसुधावुधिमाही करिमज्जनगोपिकातहांही जोनिस्यामकोसषा।
 पियारो करिउरमेअभिलाषअधारा २ अतिविनीतकेमृदुमुसक्याई मंजुखव
 चनपूँळिकुसलाई ३ तिमिकरिंकेसतकारमहाई ४ करिकटाक्षतहेनेकुलजा
 ई ५ चलहुजमुनतटकेस्त्रपियार तहं हुकह्योजेहिहेतसिधारे ५ असकहिगा
 ईजमुनतटमाही थलयकांतकुंजनकीळांही ६ तहंगयेउद्ववसुषपाई गोपी॥
 आसनदियोविछाई ७ तेहिंआसनपरउद्ववठे जदुपतिप्रमपथानिधिषेठे ८
 दोहा उद्वकोचहैवारतेघेरिसकलव्रजवाल वैठतभईसनेहजुतबोलीवचनर

साल चौपाई ऊधवतुमकेजाग्याजाग्यो जेहिहिततुमआवनइतठामो १ पठे
 स्यामतुमहिब्रजमाही समुभ्रवेंनमातापितुकोही २ उनकेनंदजसोमतिदोई
 श्रीनिजागहै औरनकोई ३ हमतौहैव्रजनारिगवारी काहेकोसुधिकरहिबिहा
 री ४ तुमहैअहोस्यामकेसंगी तुमहरिहमतिहारिहिवहुरंगा ५ नंदजसोमतिनसि
 ब्रजमाही हरिकोऔरअहैकोउनाही ६ औरनकरुपठवेंनकोकारुन केवलज
 सुमतिनंदनिहारन ७ जसुमतिनंदपूछिकुसलाई ऊधवजाहजहांजदुराई
 दोहा तुमहीमहागरीबिनीलषिब्रजनारिनकांहि भाषहुवातवनायवहुवैकहु
 भाष्योनाहि चौपाई बालपनेतेनंदजसोमति पासिपासिकीन्हपातयारअति
 १ तिनहीकेहरिभेसगनाही हमअवलाकेहिलेषेमाही २ येऊधवअसरहयो
 नजानो जसअहकारो कर्महिठानो ३ जौजनतीपहिलेयहिअसौ तोक
 रतीहैमप्रीतिनकेसौ ४ कियोनेहकहिकरिहैपार दीन्हीदगास्याममधिधारा ५
 यहिहितलग्योकलकमहोहै लागिगइतवलाजकहोहै ६ पहिलेप्रीतिकरवअ
 तिसूयो पेपुनिकठिननिवाहवऊयो ७ जौकेउफस्योप्रीतिकीफोसी सोइताकी
 जानतगतिपासी ८ दोहा जेमुनिवनवासीअहैनिवसतनहिघरमाहि तिनह
 कीलागीलगनकवहुकुटतिनाहि चौपाई स्यामहिअहमतिकोनसिपाई अवा
 नहिब्रजैब्रजौदृजरई १ तोरवजोरवप्रीतिसदाही सहैजौनिपरतहरिकोही
 २ जौनतकरुननेहकीरीती स्यामहिमुषदेषकीप्रीती जबलगिरह्योप्रयोजन
 वाको भयोतवलगिनदववाको ४ प्रथमहिगप्येवहुतवताई करीप्रयोजनके
 रिमितार्ई ५ निरमोहीकपटीसतिकारे होतेनिजअरप्यहिकयारे ६ ऊधवप्रीति
 रीतिउनकेरी निपटनकलजानियेचनेरी ७ कारेनकीयहरीतिसदाकी करत
 कपटमतिकवहुनथाकी ८ दोहा फूलनमेमधुकररमतमधुहितसहितनिहो
 रजवकरिलीन्हैपापानरसतवनतकततेहिधोर चौपाई उनकोयेहिमेनहिकरु
 दोसू ऊधवहैमहैकरहिनहिरोसू १ हैसंसारकेरियहरीती होतआपनेहैतीहि
 प्रीती २ कारजभयनरहतिमितार्ई काहेअसनहिकरहिकन्हाई ३ जबलगिर
 ह्योधनीधनगेह तवलगिवारवधूकरनेह ४ घट्यो धनिककोधनजवभारी तव
 नकरतपातुरीबिन्हारी ५ समरथरह्योजवेलगिराजा सेवतवलगिप्रजासमाजा
 ६ जवअसमर्थभयोमहिपाला ताकोप्रजातजतततकासा ७ तवलगि
 सिष्यसनेहहिभीने जबलगिनहि विद्यापदिलीन्है ८ जवविद्याकोदेगोकारु
 तवतजिदेहिसिष्यआचारज ९ दोहा अेसहिजवलो जन्तकोलह्योदकिनाना
 हि तवहीलगिजमानकोरितुजतजिनहिजोहि चौपाई जबलगिरहेतरुनफ
 ललागे तवलगिपक्षीतेहिअनुएगे १ तरुकेफलसवभरिगेजवही जातेसव

लविहंगउडितवही २ जवलगिखेहैनअतिथिअहारा तवलगिखेडतनाहिअ
 गारा ३ अतिथिजवेभोजनकरिबुकतो तवनहिंछनहुंमानधररुकतो ४ जवल
 गिकाननमहंहरियारी तवलगहोतमृगासंचारी ५ जवजरिगोवनलागिटमा
 री तवनरहतमृगादुषदविचारी ६ अिसहिजवलगरम्पानजारा तवलगिनारि
 नकरतपियारा ७ जवकरिबुकोभोगसवभांती तवनहिरहतजारयकराती ८ क
 रैजदपितियत्रीतिहरीती येनजारपुनिराषतप्रीती ९ दोहा तैसहिजवलगिखा
 मकीनहिपूजीमनआस तवलगिचाहेपाअतिहमेकरिसेवनरहिपास चौपाई॥
 अवतौहमहिबूढिगुनिस्यामा देषनजुवानगरकीवामा १ चत्तोगयोसवतोरि
 सनेह मान्यानहिब्रजअपनोगेह २ तुमसावहुतकहेअवकाहे ऊधवसवमन
 माहे ३ असकहिउद्ववसोब्रजनारी लागीरोदनकरनपुकारी ४ तनमनवचना
 लगेहरिमाही नेकहुंलाजरहीतननाही ५ जवतेऊधवब्रजमेआयो दूनविरह
 तवतेवद्विआयो ई रह्योनहीतनकेरसंभारा वढीजमुनलहिआंसुनधारा ७
 भूषनवसनजदपिषुलिजौही तिनकोतदपिसम्भारहिनाही ८ दोहा अग
 रतगरसुरभितसखिलसीरसमीरउसीर ब्रजसुंदरिनसरीरमेकरततीरसीपीर
 चौपाई तलफहिपरीधरनिब्रजवाला नीरहीनजिमिमीनविहाला १ वारवार।
 वोल्हदिष्टजनारी हायकान्हकससुरतिविसारी २ हायजसोमतिनददुलारे रहेत
 महिब्रजकेरषवारे ३ तुमविनयहृजलागतसूनो दिनदिनवढतविरहअवदू
 नो ४ भूखिगईमाषनकीचोरी जांचवदधिनिहारिकरजोरी ५ कवकवतुमनहा
 महिंछलिडाखो कवकवतुमनहिंसाकनेवाखो ई किमिअवकीगहिकेनिहु
 राई माधव रहेमधुपुरीछाई ७ इंदुकोपतेलियोवचाई कसनविरहदुषदेहमि
 टाई ८ दोहा अहिअधवकवत्सहृषभधनदानुचरतुरंग हंसवकेहिता।
 स्यामतुमहेनरामकेसंग चौपाई होतरहेयाजिनविनजुगसमखिन तिनवि
 नवीतेहायवहुतदिन १ हरिविन जीवेनअहेवथाही पापीषानकढतकसना।
 ही २ यहपपिहाहेमीतहमारो पियपियकाहिकछुकरतअधारा ३ परतिरीष्टि
 जेमुनेजवजाई तवकछुनेनहोतिसियराई ४ रहेजेहरिसंगमीतहमारै तेअ
 वभयेसकलदुषकारे ५ रही सुषदजायहृजधानी सोअवभईमहादुषभर
 नी ई रह्योससीप्रथमहिंसुषदाई सोनिजकरनदमारिलगाई ७ रहीजेकुसु
 मसेजअतिकोमल तेरूपानकीधारभईभल ८ दोहा यहिविबिकरहिबिलाप
 वहकारिगोविंदगुनगान तलफिरहीब्रजकीवधूखिनखिनदुषअधिकान चौ
 पाई रोदनकरहिपुकारिपुकारी दीन्हीतनतेलाजनिकारी १ ध्यानकरहिजद
 पतिकीमूर्ति चौकिकहंहिकहेर वलिसरति २ तहकहुंतेअकअलिखडिआयेवै

होनवलननिकटसोहायो ३ उदककेअपनेमधिमाही लषिंत्रजवनितामधुक
 रकाही ४ कहंनहेतविरहाकुलवांनी तेहिमधुकरकहेउदवगानी ५ यहपीतमा
 कोपठयोआयो वरनसमानमीतकहवायो ६ कहनचहतहरिकोसंदेस यहिनहि
 विरहवियाकरलेसु ७ तातेहंमहिप्रथमकहिदेही मनकीपुनिसुनाइकेही ८
 दाहा असविचारिब्रजसुंदरीउदवकाहसुनाय कहंनखगीवहिभवेरसाविविधि
 भावदरसाय अथभवरगीत गोपिउवाच रेरेमधुकरयाब्रजमेतूकेसेकेचधि
 आयो जानियरतयहकपटीकारिकान्हरतोहिपठायो १ जौनकोडियहअनुप
 मअनंदगोकुलकुंजगलीको भयोकंतकुविजाकरूपकोनायककेखकलीको
 २ ताकेतुमहुमीतहोमधुकरवदनपीतदसरसानो तातेसवहवालमथुराकोहा
 महिपरोअवजानो ३ कान्हकूवरीकेपगपरिपरिवहृतकवारमनायो पैकुलटाके
 सेहुनेहिमान्योतवनमहंसिरनायो ४ स्यामभालकीकेसरितापदसोतुववर्ना
 खगीहे सोतुम्हरीतुम्हरेठाकुरकीकीरतिजगतजगीहे ५ मधुपजाहमधुपुनीलौदितु
 मइतनहि कामतुम्हारे कहियोउन्हेसंदेसोअै सोखुवोनवरनहमारो ६ कुवरी
 कुचकुंकुमतेरजितउनकेउरकीमाखा हंमरेउरमहंपरसहोतमहंकेहेदुसहक
 साला ७ अवनहिकामकान्हकोब्रजमेकोहेकोइतअवे मानवतीमथुराकीना
 रीतिनकोअवसिमनावे ८ ग्वालसमाजविहायखालअवरराजसमाजविराजे!!
 भूलिगयोमांगवमाषनकोदरवाजदरवाजे ९ जदवंसिनमेउनकांनोरीकरिसु
 पपीतप्रकासी जिनकेतुमसेदूतजगतमेतिन्हेहोतिहठिहांसी १० तुम्हरीअौरसा
 मकीसंगतिसांचीहैहंमजांनी अपनीरीतिसिषायदईतुमउनहंकीकुलसांनी ११ तु
 मवनवनमेसुमनसुमनकोकरिकेसवरसर्षांना पुनितेहिसुमननोरनहिभ्राक
 हकवहंसोभविहांना १२ अैसावहकारेकुलवारोप्यारोनंदकुमारो जाकेहेतविसा
 रो भारोहंससारापरिवारो १३ मधुकरसोयकवारअधरकोआसवपानकराई च
 लोगयोमथुराकोमाधवल्लियाहमैखिपाई १४ जोकारेनसोलगनलगावततासु
 यहीगतिजोई वहवाकेहितदेहदेतपैताकेदरदनहोई १५ पैउपजतअपसोसपेक
 मनसोतुमदेहमिटाई कौनेकारनसौवरुकमलाहारेपदरहीलोभाई १६ जांनीजा
 नीहमअवसोकपियकीकोसलवांनी घरीघरीकुलभरीनजानति सुनिसुनिताहि
 लोभानी १७ भौरजायकहियोकवलासोयहहमारसदेसा भूलिनजायदेषिमन
 गोहंनमनमोहंनकरवेसा १८ सुंदररूपसुधासमवतियाऊपरमदुलसुभाऊ ॥
 भीतरभरोकेलकेकुलवलप्रगटतसमेप्रभाऊ १९ देपतसुधासुंदरछोटोपावका
 रतगभीरा जानिलेहुजडपतिकहेतैसैज्यानावककोतीरा २० मधुकरअैसेठाकुरकी
 तुमगावहुवहुतचडाई सोहमरेमनमहंअवकेसेसांचीपरेजनाई २१ जौनहिंजा

कसोकसवत्रजसुदरीविसरो ४६ मुरखीधुनि सुनिसरदनिसामहकाननमत्र
 त्रिआई भूरिभयकरगहनजंतुकीभीतिनउरकछुल्यार् ४७ सोत्रजनारिनकी व्रजसु
 ररउलभेतोरिसनेद्र करनचलो गोकूरसंगमिवाकुवरीकेगह ४८ जाउपकारनमा
 न्तयेजेता। मोकौनमिताई मरीयेकहईवारदगामेदूजीकिमिसहिजाई ४९ जा।
 तिहृचरीकटिलकुवरीताकोहियेलगाई मोदितवसैमधुपुरीसाहनकरिहैकात्र
 जश्राई ५० जुगजुगमेउनकोजसजाहिरजगमेपस्याजनाई सुनिसुनिलगति
 भीतिअतिहैमकोकैसेकरैमितार् ५१ अनुचितउचितननेकुविचास्याव्याघासि
 संसुकाई धानरराजवालिकोआस्यादयानकछुउरआई ५२ सूपनषासरूपखा
 पिसुदररुकिमिलनअभिलाषी ताकोनाककानविनकीन्ह्योजनकसुतार।
 वराषी ५३ वामनआंगुरकोवपुरचिकेअसुरनाथमषआयो ताकेकरतेस
 कलभौतितेसादरपूजनपायो ५४ तीनिचरनमहिमागिष्यमपुनिअपा
 नौरूपवदायो दोईवरननाथिनिभुवनकोतीजोघटोसुनायो ५५ तावदखेवलि
 पीठिनापिकैपुनितेदिवंधनकीन्ह्यो यहिविथिलककरिअसुरराजहरिहा
 रिसुरराजहिंदीन्ह्यो ५६ असेचरितअनेकनइनकेकहलोवदनवषोने ता
 तेकरैनकारेनकोपथकेहोजोहमरोमानै ५७ जोरचसतजोमधुपहमारो
 तोषजबौनीडौडी व्रजदनिताविहायगहिलीन्हीकान्हकसकीलौडी ५८ ॥
 अवनहिंचसतपीतिकरिवेकोमानसमधुपहमारो येनहिछोडिजातमुष
 गेतोउनकोसजसउदारो ५९ व्रजजुवतिनकेजीवनकोअवरहिगोयहीअ
 धारा तौनहुंचहतकुंडायोमधुकरकरिउपदेसअपारा ६० जाकीअ ।
 तिसैसुदरलीलाअवनपिपूषसमाना ताकोविदुताहुकी कनिकायकवारहुम
 तिवांना ६१ कवहैकोनिहैकरिउपायजोकेस्योकीन्ह्यापाना तोतिनकेतनपुनि
 सुषडुषकोरहतनकनहिभाना ६२ तुरवदीननिजचरकुदुवतजिकहैकाननमा
 हैजाई भौनभौनमभीषमागिकैजीवनलेतचलाई ६३ भूषनवसनविभौकीआ।
 तावहतनहीभनमाहीं तिनकोचिचरतयहवसुधामवीतिनषवहजोही ६४ मा
 धुकरजिनकेचरितसुनुनकोअसोहैपरभाऊ तिनकोकछुजहिअवरजमाने।
 असोहोवसुभाऊ ६५ माधवमथुरावेठमधुपुअवजोनवहैसोभाषे वैकालिदी।
 कंजकीसुधिकाहैकोअवराषे ६६ जवकरजोरिनेननीचेकरिहाहाषातरहा।
 है उवयेनेनतनकतिरलेकेविनयेजातरहै ६७ वांधतरहीजसोमतजवही।
 दनहैमदेहिछोडाई यकअजलीकोककेकारनरहतेहाथवोडाई ६८ यहउपा।
 फारपुगिमिलिगयककुनहिसुषकहिजाई छोटाषायहोतअतिमोटोतजता
 चवादेवाटाई ६९ असकपटीसौकरीपीतिजोहैमसौनहिवनिआई विनहिंकिवा

रकरतकारज जो सोइ पीके पकितार् ७० पैहममहामोहनीवा मनमोहनेकी मृदु
 बांनी सुनिसुनि साँची जानि जीवमेतामे रही सी भानी ७१ जैसेवधिकजायकानन
 मेमंजुलवेनुवजाई मृगनमोहिमनलेतोतेहि कून अंपनेनिकटबोलाई ७२ पुनि
 समीपमहदेषिकुरंगनतिनके अंगनमाही वेधिवोनकरिदेतपानविनकरतदया
 ककूनही ७३ तेसहिकपटीकुटिखकाहूरोटेरिकुंजविचवसी वसकीन्ह्या
 वधुनवापुरिनडारिषेमकोफसी ७४ दिगवलायहरसाइमाउवहुकरिनपळा
 तउरमाही नाविगायउपजायकलावहुदियहुलासहमकोही ७५ जवमधुक

सहलासहिये सरसानो तवसवृजजुवती नजीवलेके गोअंत
 रधाना ७६ जसतसकेवहुदेवनायेजेपुनिप्रगदानो तोअवकुटिलकसक
 कारनकियमधुपुरीपयाना ७७ कहतवनैनहि
 पकिताने मधुकरवाकीकथाकोडिके अोरचलावहुवाते ७८ भागिविवसकव
 हंजवहुमकोनेदनदनमिलिजेहैं तवपाकिलीवातकी सुधिकरिनिजमनकीक
 रिलेहैं ७९ अवेअापनोचखतनव सकळपरिगोउनकोदाक भेंटभयेयेककी
 दसकरिहैं देषतहीवलदाक ८० दीसहभवेरसुसीखवहुततुमलेसंदेसहमा
 रो किधौमधुपुरी जायकह्योसवपुनिपठयोइतकारो ८१ हेतुमसपास्य

केसांचेयहहमजाजानो हाइजोमनकामनातिहारी सोअवसकलवषानो २२
 मानकरनकेलायकतुमहोहमकोपस्योजनाई ब्रजसैहमहिंलेवावनकेहित
 दुपनिदियोपटाई २३ पैकोनीविधिकान्हकवैरदिगतुमहमकोलेजेहो जोका
 दाखिलेजेहोमधुकरतौउतकहवैठेहो २४ केमलाकिनभरितिहेनकोडतिनि
 सतिनितउरमाही कहहिंसाहकरिताकेनीवकेसहेवैठवनाही २५ हरिकोह
 मतेओरेआजुलोरहीनहीकोवप्यारी करिहैअवअप्रमानविहारीकमलावदन
 निहारी २६ जनमभरेकोसुषसाहागकोअवमथुरामेजाई हेमकोकहासाभ
 हेमधुकरआवैसाजगमाई २७ जातुमस्यामसषाहोसांचेहमकोहेहविस्वा
 स तुमसेानहिअनरीतिकरेगेकवहैरमानिवास २८ तोहमसिगरीअवैमधु
 पुरीचलिहोसंगतिहारे नातोओरभातिनहिंविनहैविनउनकेपगुधारे २९ कहह
 कहहमथुराकीपवैरजहैनदइलारो सवलवसतपियकुसलसकलविधिगुरु
 ग्रहतेपगुधारे ३० कवहुंनदजसोमतिकोधरसुरतिकरतवनमाती कवहुसषन
 कीसुरतिकरतहरिरहेलाखेअतिप्याली ३१ जिनगोवनकोरहेचरावतवसीवटा
 कीछाही कवहुंसुरतिकरतमनमोहनतिनकीनिजमनमाही ३२ भोजनकरिके
 मातुपिताग्रहपियछप्यनपकवांना अवगोपिनकोमथोतुरतकोमा
 षनखादभुलाना ३३ जमुनाकूलनिकुंजनमेजोषेलोपुलिषुलिष्याले ताकी
 सुरतिकवहैआवतिहेनिरमोहीनदखांले ३४ कवहुंमधुपुरीनारिनागरिनसा
 भामहिहरिजाई चरनकिंकरिनचजनारिनकीसुरतिकरतमुषगाई ३५ पुरना
 रिनचातुरीचितैवषतिनकीछविमहैछाकी अवनवापुरिनचजनारिनमेहै
 हैसुरतिलखाकी ३६ मधुकरकौनदिवसवहहैहैजादिनपियब्रजआई अगरे
 सुरभिनिजभुज सिंधरिकेहैहैतापमिटाई ३७ पूरनससीसरिसवहआननक
 वइनआंषिपरेगो कौनदिवसवहस्यामसुंदरोनिजभुजहमहिंभरेगो ३८ असे
 हुकालकवहैपुनिकेहैब्रजकुंजनमहैआई सषनसहितहरिषेनुचरैहै मुषवा
 सुरीवजाई ३९ मधुकरवहचजराजकाजगहकाजलाजविसराई श्रीरपुराज
 समाजसहितप्रभुलेहिआजअपनाई ३०० श्रीसुकेउवाच दोहा यहिविधिविस
 पदब्रजवधुनकोमलवदनसुपान प्रेममूरछाकेगईरह्यो नतनकरभान १ नौ
 पाई सुनिचजनारिनकीअसवानी प्रेमदसातिमिनिरषिमहानी १ ब्रजजारीह
 रिदरसलाखसी वीततिघरीकराखकालसी २ निनहिंजोरिकरकियोप्रनामा
 समुभावतवोस्यामतिघामा ३ उद्वउवाच जननि सुनुहुजइनाप्यसेदेसुया
 मेमिटिहैसकलकखेसू ४ पूरनकामतुमहिजगमाही तुमसमकोउदीसतद्र
 गनाही ५ विभुवनवदितचरनतिहारे भयेचन्यहमआयनिहारे हेमहैसमजग

अहेनकोऊ सिवविरचिमासवसमजोक ७ जननिजोतुम्हरोदरसनकीन्हे ॥
 सोहरिप्रेमरूपलषिबीन्हे ८ दोहा तुमसमानकोजगतमेकरिहेहरिपदप्रीति
 कोलेहेजदुनाथकोप्रीतिरीतिकरिजीति १ चौपाई जयतपत्रतसंजमत्ररुदा
 ना होमपदवसास्वनकोनाना औरहुकर्मकल्यानहिकारी यहजगमेजेतनेहो
 भारी २ तिनकोकरतकरतथकिजोही येहरिभक्तिहोतिहियनाही ३ कोदिनक
 लपकलेसनकीन्हे साधुनकीसंगतिमनरीन्हे ४ भागविवसजवभैहरिदाया
 तवजनकृत्तभक्तिकहपाया ५ सोहरिभक्तिसेहजमहमाता तुम्हरोरआईअ
 वदाता ६ सुरसनकादिकनारदसेसुवासवऔरविरचिमहेसू ७ औरहुमुनिजे
 तेजगमाही असहरिरतिदुरलभसवकाही ८ दोहा पितुपतिसुतसुजनहुसका
 लऔरगेहअरुदेह भलीकरीइनुकोजोतजितुमकोन्हेयाहरिनेह चौपाई अहो
 केसुप्रभुपुरुषपुराना सरनागतपालकभगवानो १ तनमनतेहरिभक्तिमहा
 ईजगमेयकतुमहीकियसाई २ मेरेरहोतानअभिमाना निरषिप्रेमतुवसक
 लभुखाना ३ मोपैठपाकरीजदुराई तुवदरसनहितदियोपठाई ४ सोहिहरिप
 दगुनिकैलघुदासा जननिकियोतुमप्रेमप्रकासा ५ रिनीरहौगोसदातिहारो ॥
 याकोहेनहिप्रतिउपकारो ६ अवजोनाथपत्रिकादीनी निजकरलिषीप्रीतिरस
 भीनी ७ मैसिरधरिल्यायोतुवपासा सुनहुंसोअवभैकरहुंप्रकासा ८ दोहा नर्मा
 सषाजदुराजमोहिकियोरूपारसमोइ तातेमनकीवातकळुगषतकवहुनगो
 इ सोरठा असकहिपातीषोलिचरनवेदिजदुनाथकेसुनहुंजननिअसवोखि उ
 इवतहंवांचनलखयो १ श्रीभगवानववाच चौपाई हेनहमारतुम्हारवियोगू यह
 मनसोचिकरहनहिसेगू १ हे २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
 दसवकाला यहजोनुहुंआरीचजवा
 ला २ अनिलअनलअपअसनिअकासू जिमिसिगरेजगइनकरवासू ३ तेसा
 हिमेनिवसहंसवमाही ४ सकेइथलनाही ५ मनवुथिइंदिनपानअ
 धारा पालहुंहरहुसजहुससारा ५ निजेसकलहितेसवकरहुं सूक्ष्मरूपसवजगसच
 रह ६ रहौभिन्नगुंतेसवकाला सुदआतमाज्ञानविसाला ७ जागितस्वप्नसुषु
 प्रिवृत्तिमन मोरिप्रतीतिरीतित्रैश्रुतिमन ८ मनौवृत्तितेभेदप्रतीती तातकरेआ
 चलमनरीती ९ दोहा जौनेमनकीवृत्तितेचिंततविषेअनिति तौनेमनकीवृत्ति
 कोकरेअचंचलनिचि १ चौपाई मनहिंछतितेस्वपनहिंदेषे ताकोसुषुदुषअप
 नैलेषे १ जागेसोरहिजातोनाही फेरिहातजसजागतमाही २ तातेमनवसक
 रैसदांही असतमानिजगसुषुदुषकीही ३ त्यागसत्यसमदमअरुवेदा तत्वज्ञा
 नअरुजागविभेदा ४ मनकीवृत्तिअचंचलठानी यहीसारसवकोफलमानो ५
 जैसेवहतसरितसमुदाई मिलिसागरमहजाहिविलाई ६ तेसहिसवमास्वन

कोगतभ्रम मनकोकरवविसेषिअचंचल १ जोहमइतद्गदृरितुम्हारे कडिआयेसा
 देहिउचारे ८ दोहा हेब्रजनारीविरहवसठानिअचंचलवित्त मममनहिलगायके
 ध्यानकरहिगीनित्त चौपाई दूरिदेसजवप्रीतमरहतो तवतिचकोजियलगी
 जसचहतो १ तसुनहिनिरखिनेनकेनेरे यहआईसौचीमनमेरे २ विवेचुत्तिसवभा
 विहाईसवविधिमेमेमनहिलगाई ३ जातुममोहिसुमिरननितकरिहो तोमेरेदि
 गद्यासुसिधरिहो ४ जवमेसरदनि सामहेप्यारी कियारासद्वजकुजसुपारी ५ तव
 जिनवियनगापमतिहीने एपेरोकिनआवनदीने ६ तेतियतहेमारधरिघ्याना ७
 अमहिममादिगकियेपयानी १ तातेमोमेमनहिलगाव प्यारीसोनेहेमाहिपात्र
 दोहा हेमदुममेतुमहेमहिमेयामनहिसंदेह प्रियाहमारतुम्हारेमनयेकेदेहे
 सुकोनाच चौपाई असीसुनिपीतमकीपाती ब्रजनारिनसीतलभेछाती १ वीलीक
 स्तप्रीतिमहसानी आगिकीसिगरीसुधिआनी २ गोप्यउचु उडवतुमहिनसमुप
 परतहे कतजियतकोउजोगकरतहे ३ जुगजुगजीवेहिकुवरकन्दाई हेहमरोअहि
 वातसदाई ४ उनकेसंगकियेवहु भोगू हेमरोकीनहोतनहिजोगू ५ लिषीकान्ह
 मनथिरकरिलेही सोमनथिरकीरुत्विनहिकेही ६ पेजिनकेमनतनमहहाई
 करैअचंचलमनकोसाई १ हमरोतोमनहरिहरिलोन्हो अचकसलोदिसिषा
 पुनदीन्हो ८ दोहा तनतौयहपापीरह्योगयोनहरिकेसंग पैसुकतीमनकव
 हेनहिलेडेगोहरिअग चौपाई करैअचंचलचंचलसाई जाकोमनअपनेहिया
 हाई १ कोनहिकहेकतअसवानी अचभेराजपायविज्ञानी २ ऊधवमनगेवि
 गरिहमार अचसुधरतकेसेहनसुधारे ३ जिनअगनलाग्यापियप्यारो तिनअ
 गजागजातनहिधारे ४ जिनद्रगसामखिसूरतिदेषी तिनद्रगअोरपरतिनाहिपे
 षी ५ निकलोहरिहरिजिनमुषमाही जिनमुपअचनवेदपठिजाही ६ लपटो
 जिनअगहरिअगरागा तिनमेधुरिधरतमनभागा १ पियेजभृतिहरिवचनभिठा
 ई तिनभृतिनहिंपुरांसुनिजाई ८ दोहा हेसमान्योनाहरिकहेयापेकळवसनहमा
 रयेतनमनमानतनहीकियेकाटिउपचार चौपाई सोऊअहेस्यामकरदाय वथा
 करतहेमपरकतरोषू १ जोपहिलेहितेजोगसिषावत तौयह तनअचक्यादुयपावत
 २ जोगविरागभक्तिअरुना इनकेकीन्हेसुक्तिनिदाना ३ असीसुक्तिपरैअचपू
 वसाकान्हेतेहनमरिद्री ४ जोगकियेवैकुण्ठहैहेतहवहहुमुजस्यामकहेवै ५
 रिहिकववासुरीसुनाई कहैअहेदरिधेनुवराई ६ असवैकुण्ठगतनहिनीको ब्रजस
 दरविनहेसवफीको १ जद्यपिमनरोकहिवरियाई तहपिजातकडिजहाकन्दाई ८
 दोहा ऊधवजाकीवानिजोपहिलेतपरिजाय सोनहिवहकेसेहुमिदतिकीन्हेकाटिउ
 पाय चौपाई परिगेळलकरिहोहरिरीती सोनहीभिटतजोहिजुगवीती १ अपनोकसा

समुद्रहिंसर्वकाही लिपीवातकतवहृतवृथाही २ आयनसमुद्रहमहिबुभवे॥
 सेकेसहसरेभनआवे ३ जोखसरथससुभ्रवन्नकोहे आयवना वैरौकतकोहे
 ४ उरिनदातलिविकेयहपाती काहजरीजरावतलाती ५ ऊधवतुसहीकहोवि।
 चारी क्काडचहंमकोउचितविहारी ६ अवनहिऔरबुद्धिअनुसारी एकलगनल
 गोसालागी ७ ऊधवतुमहिंनलागतलाजू भोगकौडावतजोगहिकाजू ८ दोहा
 पेजाअवहानीरहीसाकेगईविसवि कहहमधुपुरीकीषवरिजोआयिद्रगदेषि चौ
 फई हंमअससुन्याकांहहनिकंसा कीन्हैजाजदुवसिनदुषध्वरा १ सोयहमलीक
 रीनेदखाला मन्वाजदुकुलकरकसाला २ औरहसुन्यामध्ववहसारे आठकंसके
 भातसंधार ३ मातुपिताकेवंधनखारे लहेविमोजदुवरनहिथारे ४ यहसुनि
 सुनिउरवाढतचेना दुषइतनानलपेनिजनेना ५ वसेकसलमधुपुरदेउभाई अक्क
 धवयहदेहवताई ६ पुनिवालीकोऊवृजनारी केन्नसपासुनुवातहआरी ७ नंदन
 दनहंप्रीतिजनेया नारिनकेमनभादसनेया ८ दोहा पुरनारिनकीप्रीतिलविसुनि
 केमीठेवैन आदरअतिसेयायकेसहिकेननहिसैन चौपाई कोनहिउनकेवसम॥
 केहै हावभावतिथवहुतदपेहे १ हरिचातुरपुरनारिचातुरी लगीदुहुनकीबुद्धिआ
 तुरी २ धौहरिजीततहैपुरनारी धौपुरजुवतीजितेविहारी ३ पुनिवालीकोऊहारे
 प्यारी स्यामसवायहदेहउचारी ४ करतरहेजसहमसोप्रीती तैसाहैउतहैराषतरी
 ती ५ हरिकोलपिमथुराकीनारी करतीकवहुकटाळसुषारी ६ जिनकोहरिनिय
 पहिद्रगमाही तेकवहुंसलाजमुसकाही ७ जानिगईकेहैखलनको सुदोरहया
 होइगोकिनको ८ दोहा सवदिनतेनदखालकीचलिआईयहरीति स्ववारिनसो॥
 हाठिकरतमुषदेषकीप्रीति चौपाई पुनिवालीकोऊवृजवामा सुजहुवैनऊधवा
 मतिधामा १ कवहुंकजदुवरसोभसवरे जववेठतपुरनारिननेरे २ वचनरनु
 नकारितिकेहोभाई निजअधीनताविविधिदेषाई ३ जवतिनकरसमेरसिजा
 ही तवसुधिकरतकवहुहंमकाही ४ कवहुंअसमुषभाषतप्यारो हैयकगोका
 रगोवहमारो ५ येनहिंसुरतिकरतवहहोई पुरनारिनकोआननजोई ६ ह
 मतोऊधवग्वारिगमारी दहीमहीकीवेचनहारी ७ अहेकोनहमउनकेले
 पे वोकुलवतिनकुवरीदेष ८ दोहा पैकवहुंवतरातमेवातवातकेबीच कहत
 अवासिहैहैखलादजतियरहीनगोच चौपाई वृजसुदरीफेरिकोउवाली ऊध
 वसोयहवातअमोली १ रहीसरदकीपूरनमासी जगतीजगीजोन्हाईषासी
 २ फुलेकुदरुदचहवोर सरसरविकसितकुमुदनथारा ३ तवयहददावना
 कीधरनी भईमहाआनदकीभरनी ४ कान्हकालिंदीकुजनजाई देरिवांसु
 रीहमहि बुलाई ५ रासविलासरसोतेहिकाला मथिनदखालचहैकि

तवाला ६ मचीचरननपुरभनकारी सो सुषकिमिमुषजायउचारी ७ करनघा
 गीहमहरिगुनगाना मिट्योअमंगखदसौरिसाना ८ दोहा तानिसिकीवहकान्हरी
 कवहुसुरतिकरिलेत जानिसिमेजांचतरह्याहमहिंमिलनकेहेत चौपाई पुनि।
 बोलीकोऊजजवाला रेऊधवकहहैनेदलाला १ वढीमहाविरहानलज्यासा आ
 वतोनहिंसहिजातकसाला २ कहअपकारकियोहमवाकोजाअसदुषदियसुता
 जसुदाको ३ कवहुं गोविंदगोकुलेआई देहैहियलगितापतुभाई ४ मरीगोपि।
 कनकतजिअहै अथरसुधारसकवहुंपिअहै ५ जिमिवासववारिदनपठाई
 वारिधारवसुधावरपाई ६ सुखावनकरतोहरियाई तिमिहरिहमेकवेप्रजआ
 ई ७ हमहिंजिअहैतोजसलेहै असअोसरपुनिकवहुंनपैहै ८ दोहा मीषम
 दिनकरविरहकृततठीअनलवजगाम जारतिव्रजवनितालताकववरसिहि
 नस्याम चौपाई कोउबोलीपुनिगोकुलवारी सुनहुंसषीसववातहमारी १ अवा
 क्योव्रजअहैजडराई देहैक्योपितमातुपठाई २ बहुतदिननमेनिजसुतपाये
 हियलगायदुषसकलमिटाये ३ हेमगरीविनीगोपिनिकाही स्यामसुरति
 करिहैअवनाही ४ लाग्योराजकाजकोरंगा रहिहैसवजदुवसीसंगा ५ गोष
 गमारनक्योसुधिकरिहै रेनदिवससुहिदनमुदभरिहै ६ आहिसुदरीभूपकु
 मारी करिहैकहअवसुरतिहमारी ७ कहगोपीकहभूपकुमारी नुमहिनकस
 मनलेहविचारी ८ दोहा समैसुरतिकीतवरहीद्वारद्वारजवअाय हरिभाषन
 मागतरेदोऊहोषबोडाय चौपाई व्रजवनिताकोऊपुनिबोली सोचीकही
 सषीचिततौली १ वनवासिनीगमारिनिगोपी देहैकसइनकेअवचोपी २।
 सुनीपरतिअववडीवडाई देहैकसइतआयगमाई ३ कहवावतजडकु
 लकेनाथा विधिसिवधरततासुपदमाथा ४ सवविधितहैपूरनकामा हेका
 मलाजिनकीप्रियवामा ५ रमाविहायअहीरिनिलेके रहिहैकसजगमहो
 असकेके ६ अवनहिंहरिआवनअभिलाषो मरीवातकहीमनराषो ७ कू
 दोसरनसरासनअवि ट्टेनेहनपुनिजुरिजावे ८ दोहा दरपनपाहनप्री।
 तिपयइनकोयेकसुभाउ फाटेफेरिजुरेनहीकरियेकोटिउपाउ चौपाई व्रज
 अंगनफेरिकोउमाषी सिगरीगोपिनिसाअसभाषी १ गनिकारहीपिंगलाकोई
 भाषतिहोभाषीवहजोई २ सवतेकैकेरहवनिरासी यहीसकलविधिहैसुषरा
 सी ३ महाकठिनसषिहेतिमितारै पहिलेसुषपीकैदुषराई ४ तानेवनतप्रीतिके
 लागे कहिराष्योपिंगलाजाआगे ५ पैसषिकाहकरैयहिकात्राजाडूडारिगयो।
 नेदलाला ६ विसरतनहिवहस्यामसलोना हे धोकाहहमैसषिहोना ७ समभो
 वहिहममनकोभलभल क्यानिहिहोतअचलरेचवल ८ दोहा पैमनमोहनरूप

भेमाहि गयोमनदुष्ट उतते तोखोटतनही होतहंमहि पररुष्ट चौपाई कोउब्रजव
 धुकही पुनिवांनी जद्यपितेंसपिससखषांनी १ येनंदनंदनकेसखुवीखो रसिका
 सिरोमानिवडो मजीलो २ तासुसनेह तोरि किमिजाई वीतिचारि सुगज द्यपिजा
 ई ३ जौनरंगचदिगात्रयवारा सोनहिं कुटेकोटिउपवारा ४ अबतोचढोसामरो।
 रगा कूटिहिनहिंकोडेहृतअगा ५ भईनहमही यहिविधिआली रमहंरीतिअसग
 हीरसाली ई मोहिगई मोहनकरूपाळोड तिनहिंरुनअगअनूया ७ जद्यपि।
 हरिनहिं तहिंअनुरागे तद्यपिसोताकोनहिसागे ८ दोहा बाकीअेसीवानि
 अखिवरवसलेतलाभाय फिरिवहितनचितवतनही भावतलगनलगाय चौ
 पाई पुनिब्रजखलनाकोउअसगायो किमिअखिवहविसरेविसरायो १ या
 हगोवरधनसुंदरसेला धेनुचरार्जहंरुजखेला २ यहदवावनमंजुलकुजौ।
 जहंप्रियसंगलूख्यो सुषपुजे ३ येगोवैहरिचारनवाली रह्योसंगजिनकेवन
 माली ४ औरभूखिजद्यपिसवजाई कोवैसीविसरेविसराई ५ रामसगषेल्यो
 वहषेला कुजनकुजनखेलनवैला ई भूखिजायकेसेजदुवाजू जदयिनवहपेई
 तसवसाजू ७ पुनिवालीकोउगोपकुमारी उद्वतुमहैलेहनिहारी ८ दोहा या
 जमुनापियरंगकीयेकुंजैसुषधामपुनिपुजिसुरतिकेरावतीअेसासुंदरर्या
 म चौपाई जाकीगतिलषिलाजिगयंदा भोपरायवनकेरवसिंदा १ जाकील
 खितमूदखवहहोसी भैरुजजुवतिनकीगलफांसी २ जासुतकानितिरछीम
 तिधीरां लगीहियमनुकेवरतीरा ३ जाकेबचनसुधारससाने हरतेहियोपरत
 हीकाने ४ जाकीमहामाधुरीखीला गावैहरिसिककखिरसुभसीला ५ ऊधव
 वैमनमोहनअेसे वृजवनिताविसरावैहिकेसे ई अेसीसुनतसषीकावांनी सव
 कीवीतिरीतिअधिकानी ७ करनलगींमूदेद्रगध्याना प्रेमसोमुषनहिंजाइवषो
 ना ८ दोहा तराकारखैकेस्तमेअचखभईवृजनारि ठाढानंदकुमारगुनितासो
 कह्योपुकारि कविन सकलअनाथनकेनाथकमलाकेनाथवृजकेभयहोरष
 वारवारमे ब्रजवनितानकेसनाथकेकरनहारिचाननाथप्रानप्यारिउदितउदा
 रमे रघुराजअुब्रजराजजूगोहारिसुनोतुमहितजिदूजेनेदेषातसेसारमे
 करहुउधारअववृजकेअधारवृजवृड तविरहवीचवारिधकीधारमे शुकोवाष
 दोहा पुनिकुधोवृजतियेनकोनाथसेदेसवषांनि पुनिपुनिससुभयोवहुतहरि
 प्यारीपहिचानि चौपाई जवकुधोवहुकहोनिहोरी तवभैविरहतापकळुयोरो
 १ अयातनभेनेसुकभाना तनतेनेसुकसोकपराना २ धरिधीरजनेसुकवृजवा
 ला पूजनसाजुआनिनेहिंकाला ३ ऊधवकोहरिसपापियारो जानिसवैकरिविम
 लविचारो ४ ऊधवकीपूजासवकीन्ही आसिषवालविविधिविधिदीन्ही ५ रचि

निज करसखिलद्वारिचंचवायो ७ सोरुसमैगुनिकेहरिदासा
 मोनदनिवासा ८ गोपिहुनिजनिजभवनसिधारी द्वियमहं सोमलिमरतिधारी
 ९ दोहा यहिविधिउडववसतभेचारिपावहुंमासवरनतप्रीजदुपतिचरितभेद
 ततियनउस्वास चौपाई भोरहिंतेअरुसाभूजता
 ता १ कदतजवैगोकुलकीपोरी धाय धायमिलतीवृजगोरी २
 कासीला वितवतरैनदिवससुभसीला ३

देषिनपरतयेकछनकला ई

सोरा केरुसुजसत्रजमेचहुवोरा ७ गावतफिरतलाजतनत्यागी
 ८ दोहा चौपाई यहिविधिगोकुलमहंसुपछावत
 १ जैदिनरहेनददृजमाही तैदिनसवप्रजनारिनकोही २
 छनसमवीतिगयेसहुलासा कोहुकोजानियरेनहिंमासा ३
 नगाथा विचरतगोपिनसाथहिंसाथा ४ ऊधवभूषप्याससवत्यागे
 ५ कहेंकधवजसुनातदआवत
 ई कहेंदंदावनकुंजनमाही हरिविहारथलगुनितिनकोही

७ प्रेमविवसमुषकठतिनवानी ऊधवकी
 ८ दोहा कुसुमितवनसुरमितपवनसीतलकुंजनलह
 ९ चौपाई जेहंजहेजपतिस्त्रीलाकोन्ही तौनताना
 १ गोपिनकोहरिसुरतिकरावत
 २ प्रजनारिनकोप्रेममहोना यकमुषकोकरिसकेवपौना ३
 जोफलज्ञानजोगतपनेमा ४

५ केरुकेरुसुपरदनलगीहैं सवकीमतिहरियगनपगीह
 धवअचरजमनमहंमानी गमनमधुपुरीसुरतिभुलानी ७ काकेकोनकहोतेआ
 ८ दोहा येकसमैप्रजकुंजमहंवैठिकेसुकोदासव
 दतप्रजवनितनचरनगायोसहितहलास कविन
 रमुनिजनुजाकोमनपावनसदाचहें तौनजदुनाथजूकेपगनकोपूरोप्रेमवी
 ग्वालिनीमुदोमहें
 विनहरिनेहकविदेहसुरदाकहें
 ९ कहंतोयेगेहनकीग्वालनीगंवारनीविसपिविभिचा

रिनीनरूपकीनकांतिकी कहाँ हरिप्रेमपूरोजाकोचहै जोगीजनजपतपजोगरीति
करिवहभांतिकी र राजपियतापियूषऊचनीचकोऊसुतकजियतकौनऔधि
दिनरातिकीअसेजदुर्गईतीतिकियेअपनाईखेतगनतवडईनाछोटाईजातिया
तिकी २ सौरभइरोनतपदरुद्राशोषाःःःईदिवदराम हासुखविप्रकासिनी
तिनहूनपायोन... हियेकी... नृपा
तिकुमारीऔरनारीहे विचारीकौनजतीरधुराजरतिराजकीविलासिनी सुषकीअव
धिजोपसारिनिजहाथेभिलिहंदावननाथेखुव्योहंदावनवासिनी ३ छोडोनहिजा
तजोकुटंबताहिसामिरीनहेयासागिकुलकानिवेदपंथहूँप्रमानके हरिकीसेनेही
भईभईवसुधामेधन्निजाकेहेततरसेमुनीसब्रह्मज्ञानको तातेरधुराजचजरा
जकृपाकेकेमोहिदेहिवरयेहीदेनवरिवरदानके पावेजन्महंदावनकुंजनलता
निकवहूँतौपरिजैहपगहृजवनितानिके ४ दोहा हंदावनतरुलतनयजन्मआ
सममभूरि जातेनितउडिउडिपरैब्रजवनितनपगधूरि कविचसवेया एकजा
पानिपसारिजिन्हैपदमानितपूजतिकै निजदासी सौपदमासनऔरपुरास्मि
नीसधरोंहियप्रीतिकैपासी तेजदुनेदनकेपदंपकजगोकुलकीनवलाचपला
सी धारिहियेविरहानखतापवुभयदईभईआनदरासी दोहा ब्रजवनितनकीच
रनरजवदहुवारवारजिनमुषनिरगतहरिसुजसहरतकलुषससार श्रीसुकौवाचा॥
चौपाई यहिविधितेऊधवसतिधामा वृजनारिनकारिविविधिप्रनामा १ पुनि
गोपिनसौदोउकरजोरी वाखोवारहंवारनिहारी २ जननिदेहुजोमोहिंरजाई॥
तौअवजोउजहोजदुर्गई ३ जानततौवैसवकेघटकी पैतुवदसात्रेमखटपटकी
४ मैहूँनेकुकहौतहंजाई सकैनसिगरोसेसहुगाई ५ सुनिगोपीद्वैगईअधारा
उपजीदुसहदूनउरेपीरा ई वौलीनैननसोजलद्वारत ऊधवकहामरेकहंसा
रत ७ तुमहिदेविआयोकरूधीरातुमहिंविनाकिमिरहिहिसरीरा ८ दोहा ऊ
धवतुमकोनिरषिकैरहिगेतनमेघान वृजवनितनतनदाहिकैतुमहंकहतअ
वजान चौपाई सनिऊधवअतिसैदुषपायो नंदजसोमतिदिगपुनिआयो॥
१ कहयोसुनहूँनेदजसोमति सासनदेहुजोहंजहंजदुपति २ नंदजसोमति
सुनिदुषपागे नैननवारिवहावेनसागे ३ कहयोकहैहंमकेहिविधिजाना जा
समनतसकीजेमनिमाना ४ ऊधवकियसाशंगप्रनामा चढतभयोअथपर
खुविधामा ५ नंदजसोमतिऊधवकाये उहवकहंपहंनवेनआये ई ऊधवग
मनसुनतब्रजवासी आवतभेसवकैदुषरासी ७ देरिखियोरथकोचहुंवोरा
दुषीकरहिंअतिआरतसेरा ८ दोहा भूषनवसनअमोलवहुनिजनिजघरते
ल्याय हरिकेहितअरुऊधवैदीन्हेप्रीतिवदाय चौपाई गोपनदआदिकचितवै

कमल

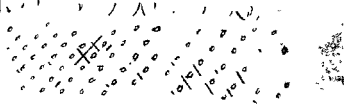
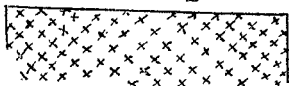
कपव

औरजसोमनिआदिकगोपी १
 नसैम्हारत २
 कस्तकमलपददासा

योहमकोय

उदेहा

यत्रेमदिलोकिविलाना ३ कहनसक्तियकमुषममनाही
 हिजाही ४ तुमजांनहुवनकीरतिरीती ५
 भूषनवसनदियेसव दीन्हनदययानकियोजव ६ उग्रसेनठिगप्रभुपठवायो

ऊधवजायसोसकलदेखायो ७ पुनिवसुदेवहकेठिगजाई
 लाई ८ दोहा
 'धववुद्धिविसाल ॥ इति सिद्धि श्रीमन्महाराजा
 धराजश्र

पापानाधिकारिरघुराजसिंहजूदेवकृतेश्रीमन्भगवतेदसमपूर्वाधेयानंदास्तु।
 द्यौसप्तवत्वारिसस्तरंगः ४७ ॥ ॐ ॥ सुकोवाच दोहा पुनिसवकेमनक
 ज्ञाताश्रीभगवान् सोकुवरीकेजानिलियवेधितमनसिजवान चौपाई सुधिक
 रिपूर्वदत्तवरदाना लैसंगउडवकियेपयाना १ देष्यातासुभमनकोसोभाजहिल
 पिसचीसिवायनलोभा २ अनुषमसकलभोनुकोसाजू रत्यासदत्तमनुनिजकर
 आजू ३ सोहंहिसपीसहसखविधामा मानहुसजीकामकीवाया ४ श्रोतिनकी।
 भासादिभुकिभूखै वैधेपताकाकैचअतूखै ५ परमप्रकासितवनेविताना सु
 पदसेजसजुतउपधाना ६ आसनअनुपमअमलअमोखा वेदनबारविराजत

पी औरजसोमतिआदिकगोपी १ दारतआसुपुकारतआरत बोलतभेतनसुधि
 नसंभारत २ ऊ धवमनकीवृत्तिहमारी अनतजायनहिंछोडिविहारी ३ हेमहे
 केस्त्रकमलपददासा छनछनकेस्त्रदरसकीआसा ४ स्यामनामनिकसेसुपमा
 ही औरवातनिकसेकछनाही ५ यहतनकरेकेस्त्रपरनामा औरनवहेकछुधा
 नधामा ६ कर्मविवसजोहैजोनिहिजाई चौरासीमहभ्रमेसदाई ७ तहेतहेहो।
 इकेस्त्रपदप्रीती गहेचितदूसरीनरीती ८ दोहा जपतयसंजमनेमजमजोनकि
 योहमकोय जेपाकोफलहोइकरुतौहरिपदरतिहोय चौपाई ऊधवयहसा
 वहरिसोकाहियो पुनिहमारवदिदोउपदगाहियो १ जोहमकरीकछुसवकाई।।
 तौवरदेहिंयहीजडु राई २ असकहिविकलभयेरजवासी ऊधवभोसमानदुपा
 रासी ३ जसतसकैपुनिरथहिंचलायो हरिपालितमथुरहिपुनिआयो ४ किया
 जाइहरिवरनप्रनामा दौरिमिलेतिनकोधनस्यामा ५ कह्यासपाळजततुमआ
 ये रजमेदिनकसवहुतविताये ६ कहोसवैरजकेरहवाला कहाकह्यातुमसेर
 जवाला ७ कहोनंदजसुमतिकुसलाई विरहमारजिनसह्यानजाई ८ दोहा तव
 ऊधवकरजोरिकैकारिगोपिनपरनाम मरमंदबोलतभयोसुनहेनाथधनस्याम
 चौपाई कहाकहोंकछुकाहिनीहंजातो तुमहिंदेपिदूतमनपाळितातो १ तुमसो
 वनीनयहजडु राई आयेरदावनहिंविहाई २ मेरेरह्योज्ञानअभिमाना व्रजति

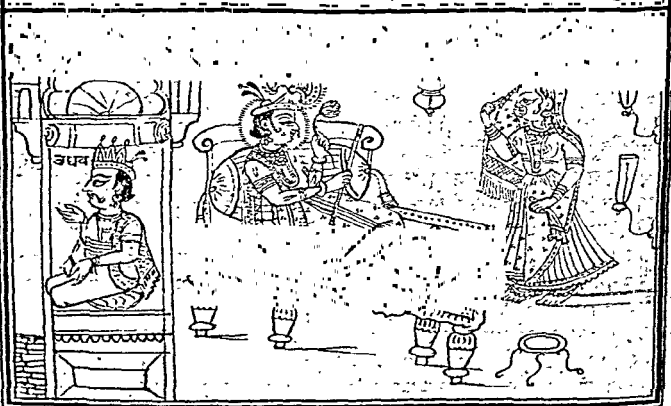

यत्रमविलोकिविलाना ३ कहनसक्तियकमुषममनाही सेससहसमुषनहिंका
 हिजांही ४ तुमजांनहुंवनकीरतिरीती जानहिबोईकावजसप्रीती ५ अत्रसकहा
 भूषनवसनदियेसब दीन्हनदययानकियोजव ई उग्रसेनठिगत्रमुपठवाया

ऊधवजायसोसकलदेषायो १ पुनिवसुदेवहकेदिगजाई कहीसवैव्रजकीकुसा
 धववुद्धिविसाल ॥ इतिसिद्धिश्चीमन्महाराजाधिराजवांधवेसश्रीविस्वनाथसिंह
 देवात्मजसिद्धिश्चीमहाराजाधिराजश्चीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्चीकृष्णचंद्रह
 पापावाधिकारिघुराजसिंहजुदेवकृतेश्चीमन्महागवतेरसमपूर्वाधेअनंदासु।
 निधौसप्तचत्वारिसंस्तरंगः ४७ ॥ ॥ सुकौवान देहा पुनिसवकेमनकीसहा
 ज्ञानाश्रीभगवान् सोकवरीकोजानिलियवेधितमनसिजवान चौपाई सुधिक
 रिपूर्वदत्तवरदाना लैसंगउडवकियेपयाना १ देष्योतासुभमनकीसोभाजहिव
 पिसवीसिवाग्रनलोभा २ अनुषमसकलभोनुकेसाजू रंआसदलमनुनिजकर
 आजू ३ सोहंसिपीसहसकविधामा मानहुं सजाकामकीवामा ४ योतिनकी।
 भाकारिभुकिमूखे वैधेपताकाऊंचअनूले ५ परमप्रकासिततनेविताना सु
 पदसेजसजुतउपधाना ई आसनअनुपमअमलअमोला चंदनवारविराजत

लोला ७ धूपसुरभिच्छाई चहुँवोरा मनिमैदीपप्रकासत्रयोरा ८ दोहा विविधि
 रंगके सुमनजुतलसैभौनभेमाल भागतासुकोकहिसकैजेहिंवाह्योनंदलाल
 चौपाई हरिकहआवतनिरषिकुवरी १ कैंगैरुतत्रभागदुवरी १ उठीआसुआस
 नतेराजा तुरतजोरिनिजसपिनसेमाजा २ नहिंसमातत्रानदत्रमाही चलीलि
 नआगृहरिकाही ३ हरिप्यारीहारेलगिआई हरिहिंहीथगहिगईखेवाई ४ मनि
 मयआसनमहवैठाई वीपीदैरुनिअंतरखगाई ५ औरहकियोविवधिसतका
 रा प्रेमविवसनहितनेहिसेम्हारा ई जससतकारकियोभगवानेतिमिउद्वहि
 कियोसनमाने ७ उद्वतैहिंकरपूजनपाई हरिआसनसमीपमहंजाई ८ दोहा
 आसननिजकरपरसिकैवैठ्यामहिमतिवान कुवरीहुंगमनतभईकरनहेतअस्त्रान
 चौपाई करिमज्जनलगायअंगगगे पहिसोवसनजोतिकेजागे १ रतनऔरकु
 सुमनकेभूषन पहिसोअंगअंगअमलअदूषन २ कियोसुषदआसवकरपा
 ना पायोपुनिसुरभितमुषपाना ३ हरिकेमिलनहेतहरिप्यारी हरिसमीपहरव
 रपगुधारी ४ कुवरीकीतहंजानिअवाई कधववैठोहारहिंजाई ५ रतनजडितपर
 जंकअमोला भुकीभालरैमुक्तनलोला ईतेहिपरजंकजायजदुराई बैठतभेआसु
 हिसुषपाई ७ दोहा उतैकुवरीसाजिसवसपिनसहितसिगार मिलनहेतआवा
 तभईश्रीवमदेवकुमार चौपाई करतिकदाक्षमंदसुसक्याई चलतिकलुकपु।

निरहति लज्जाई १ हावभावलीलादरसावै यहि विधिकंतनिकट सोच्यवै २ ता
 को जडुपति नैनचलाई लियोसमीपहि आसुवोलाई ३ नवसंगमलज्जितसु
 कुमारी मंदमदपियनिकटसिधारी ४ संकितचरनधरतिमहि धीरे चमक
 हिचहुं कितनपुरहीरे ५ कंकनकलितकमलकरताको गहियाकस्तत्राने
 दरसखाको ई वरवसलियोसेजवैठाई तासुभागकलुकहीनजाई ७ नैसा
 कताकरचंदनलीन्हे प्रभुतेहिं जगतधन्यकरिदीन्हे ८ दोहा तरसहिं जाके
 दरसको दिविदेवनकीदार सोहरिकुवरीसंगमेकीन्हयो विविधिविहार चौपा
 ई पियहिपेविनेननभरिप्यारी नैनसफलनिजलियोविचारी २ मद्धिउरोजन
 पायमुकुंदै वारतिजगकेसकखचनै ३ मद्योमदनतापअतिघोरा सोसुष
 कहिनसकतसुषमोरा ४ कोटिजन्मजेजतनकरही तेजोगिनिकवहुंमिलि
 जाही ५ तेहरिताकोलैअंगरागा मिलेआ ६ अचरितअनुरागा ई सोकेवह्नि
 नाथकहैपाई चडभागिनिमाग्योसुषलाई ७ पीतम ८ जोमोप
 रअतिकरहुसनेहू ९ करहुकलुकदिनममगुहवासा कीजेममसैगविविधिवि
 लासा १० दोहा सुंदरस्यामसरूपयहोतनैनतेवाट मेरेउरमेलागिहैकुलिसस
 रिसचटचाट चौपाई ताकेवचनसुनतजडुराई बोलेमधुरमंदसुसकाई १ हैमर
 हिहैमंधुयुरीसदाही विहरहिगे तिहरेसंगमाही २ तुमसमाननहिंकोउजगया
 री तुवमेअतिसैप्रीतिहमारी ३ यहि विधिदेकुवरीकहमाना उडवनुतमानदभ
 गवौना ४ तासोपूजितहैचनस्यामा आवतभयेआपनैधामा ५ दुराराध्यसरेव
 स्वरजडुपति तेहिआराधनकरिकैसुममति ई हरिपदप्रीतिनचितअनुरागे॥
 होइब्रह्महैमअसजोमागे ७ सोसुभमाननहिं ८ उदधिहयैठिसीया
 लैआयो ९ दोहा भोरभयेजदुनाथप्रभुकीन्ह्यामनहिंविचार पूर्वकह्योअकूर
 सोअहैआपअगार चौपाई असविचारिकैरामहैस्यामा लैसंगमेऊध्वमतिधा
 मा १ पियअकूरकरनकेहेदू वांधनकलुकारजकेनेदू २ गयेककाकेभवेनसुरा
 री प्रभुआवतअकूरनिहारी ३ भाइनसहितदूरितेदोरी पर्याचर ४ दोहा उर
 जोरी ५ कह्योअकूरनामहैमेरो लघुसेवकपदपंकजतेरो ६ जडुपतिआसुहि
 लियोउठाई अतिमोदितहैगिएसुनाई ई तुमसयानहोककाहमारे पासनीयह
 मवालतिहारे ७ हमहिउचितकीवोपरनामा तुमहिउलटिकसकियमतिधा
 मा ८ असकहिरामस्यामदोउभाई सादरअकूरहिंसिरनाई ९ दोहा प्रथका
 प्रथकपुनिमिलतभेउद्वरामहैस्याम काहन १० दोहा प्रथका
 ठामचौपाई रामस्यामलैगयोलेबाई कनकसिंधासनपरवैठाई १ दोउप्रभुकेपु
 निचरनपधारी लियो २ पुनिअगनलेप्याअंगरागा अरपेज

सुमनमालवडभागा ३ भूषनवसनअमोलअनेका सज्ज्याअंगअंगसहितविवेका ४
सादरधूपदीपदरसायो विविधिमोतिनेवेदलगायो ५ प्रभुकीपूजाकीन्हीजतीउद्व
आदिकदासनतेती ६ यहिविधिपूजिप्रनामहिंकीन्हेयो हरिपदनिजगोदहिंधा
रिलीन्हेयो ७ मंदमंदमीजतेकरलाई बोल्याहरिवलसासुषकाई ८ दोहा जोपा
पीकंसाहंहंनोभलो कियोजदुनाथ जदुकुलकोदुषसिधुतेलियउधारिनिज
हांथ चौपाई यहजदुकुलहेनाथतिहां रा याकेहोतुमहीरषवारा १ तुमदोकहो
पुरुषप्रधाना जगकारनजगमयभगवांना २ तुमदोउविनावस्तुनहिं कोई ल
घुवडकुत्तनीचजगजोई ३ निजसक्तिनसिरजितजगमोही करिप्रवेसभासह
वहुधाही ४ जिमिचरअचरअनेकनेजानिन भासतपंचतनुवहविधितिन ५ ॥
तिमिअनारितुमसदास्वतंत्रा भासहुवहुविधियहजगतंत्रा ६ निजसक्तिनसतर
जतमगुनते यहजगसिरजदुपालहहनते ७ वंधहनतासुकर्मगुनमोही ज्ञाना
मैअज्ञानकहंनही ८ दोहा जेउपाधिदेहादिहेतेतुममेहंनहि तातेतुमहोराजमन
हिअसगुनिकहंहिस दोहि छंदहरगीतिकायातेनबंधहुमोसतुमकेवंधमोस
जेभाषही तेपुरुषविमलविचारमनमेनेकहंनहिराषही तुमतेप्रगटयहवेदयो
यपुरानजगमगलहित पाषंडपथतेहोतवाधितजवेषलतेचहंकिते १ तवसुधस
तोगुनमयतुमहे अवतारधारिधरायलै पाषंडपथषंडनकरहुषेतनिसूदतक्ष
यलै तिमिअवहु प्रभुवसुदेवगनहजुतसेसलियअवतारहै हरिहरनहेतअपारय
हभुवभारतवसंचारहै २ करिहोकरेहोअपरअसीनृपनकोसंधारहै अज्ञोहि
नीहनिअमितदेहो जदुनसुजसअपारहै यधरहमारैआपकेपगपरतवडभा
गीभये सवेदेवअरुनरद्वेषितरहुभूतमयतुमइतठये ३ दोहा तुवचरनोदकसुर
सरोपावेनकरतित्रिलोकं सोप्रवेसतुमहो कियोधन्निधन्निममवोक कवित्त भक्ता
नकेप्यारसत्यवानीकेवदनहारनेकउपकारमेअपारमानियतुहै धारवारदासना
कीकामनाकेदेनहारतुमसेउदारनहिंठीकठानियतुहै कहैरघुराजवदिवोहघ
टिवोहनाहिंदी सततुमहारयाविचारआनियतुहै नंदकेकुमारतुमहेछांडिकेभजत
आनपडितगमारताहिहमजानियतुहै १ सेसमहेससुरेसहुआदिकनारदआदि
तिन्हैवपंभारो दुर्क्षभहैतिनहूतुमहोरागतिसोप्रगटेप्रभुनेननिहारो आरघुराज
रूपाकरिदीजियेयावरदाननआनविचारो पुत्रकलत्रवहदेहमेगेहमेनेहनहाइहा
असहंमारो २ श्रीसुकौचाच दोहा यहिविधिअस्तुतिसुनतहरिमंदमंदसुसकी
य मधुरगिरामोहतमनहिंवैलितभेजदुराय १ श्रीभगवानउवाच चौपाई प्रथा
वडापुनआपउचारे हमतोवालकअहेतिहारो १ तुमसयोनपुनिककाहमारै अहो
सराहनजोगउदारे २ जदुकुलकेतुमसदासबाही ज्ञानरइवयचइउळाही ३ पोपी

नखाखनपाखनकारी तुमहिहै मारेहोमतिधारी ४ हमपरकरहुकपासवकाला।
 जौनहैहैमकोतुमनिजबाधा ५ जेजनअपनोमंगलबहैहै। तुमसमः ६ ७ ८ ९
 दगहैहीदिवहोतस्वारथीसदाही। जौनतरीनदसाकछुनाही ७ महाभागवतअ
 पसमाना हेतुअहेतुकदयानिधाना ८ दोहा माटीपाहनदेवजेअरुजलतीथी
 अगाधु बहुतकालमहे ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 मअहोहमारे करहुकाज यहककाउदारे १ मोरमीतजे पांडुकुमारा वसेहस्ति।
 नापुरेमभारा २ तिनकीषवरिलेनकेहेतु जाहुतद्विजापुष्पाति सेतु ३ हमअ
 ससुन्याअपनेकाना जवतेमरिगेपांडुप्रधाना ४ तवतेकुंतीसहितदुबारी पांड
 वरहतधर्मकेधारी ५ यहवसंतद्विजापुष्पाति लियोपांडवन रहिवोलाई ई
 नृपधृतराष्ट्रमाहवसमोही। निजसुतपांडुकुमारनकाही ७ मानतहेनहितिनहि
 समाना निजपुत्रनकीप्रीतिलोभाना ८ दुरजोधनजेहैजेठकुमारा सोहैसौंचोअ
 धनिअगारा ९ दोहा जाहुतद्विजापुष्पाति सवहुअधेनृपरीति नीकीनहिनी॥

कीकिधौकीन्होसकलप्रतीति तहंकोसवरतावजोकहिदीजोमोहिंआय जोहो
 विचिखहिहैसुह्रिदसुषकरिहोसोईउपाययहिंविधिकहिअक्रुकोरामअरधो
 नस्यासपंगुधारेउद्वसहितसुदितआपनेधाम ॥ इतिसिद्धिअमच्यहाराजा
 धिराजवांधवसम्प्रीविखनीथसिहदेवात्मजसिद्धिअमहाराजाधिराजअमहा

राजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजूदेवकृतेश्रीम
 भ्यागवतेदसमपूर्वाध्यानेदाम्बुनिधौअष्टचत्वारिसस्तरंगः ४८ ॥ ॥ श्री
 सुकोवाच सुनिसासनजडुनाथकोसाअकूरमतिमान रथवदितुरतहिंक रतभो
 हस्तिनपुरहिपयान चौपाई द्वारदेसपहुंओजवजाई द्वारपालदियषवरिजना
 ई १ अघनूपतिसियतुरतवालाई यहूओजवैसभामाधिजाई २ पौरवेद्रजसत्र
 कितत्रैना निरषतयोअकूरनिजनेना ३ लघ्याअविकासुतमहराजै सतपुत्र
 जूतसहितसमजै ४ भीषमद्रोनविदुरमतिवाना कृपाचजिवाल्मीकप्रधाना ५ ॥
 सोमदत्तअरुभूरिश्रवहू करनद्रोनसुतअरुपांडवहू ६ औरहसुहिदनसकालनि
 हारा निरषिअकूरउठीदरवारा ७ अघनूपतिउठिनिकटबुलाई होथपकरिसी।
 न्होवैठाई ८ दोहा जथाजोगसवकोमिलेतहोंगादिनीनंद कुससेप्रसू पूंखो
 कह्योपायोपरमअनंद चौपाई नृपअकूरसुबुदिविसाला रह्योनागपुरमहका
 कुकाला १ देयोअघनूपनिकीरोती करतआपनेसुतपरप्रीती २ रहतसुजोधना
 केआधीना सोखलमेअतिअहैप्रवीना ३ तेजवोज चखसदगुनजेते निवस
 हिं पांडुसुव नमहैतेते ४ सोनहिनीकलगतनृपकोहीं प्रजाप्रीनिपांडवहिंनमा
 ही ५ सोनलग्योअकूरहिनीकी गुन्योतिनहिअघरमरतठीको ६ पुनिअकूरकुं
 तीमहआये तहांअकलेविदुरसिधाये ७ विषभोजनलासाग्रहदाहन कर्मसा
 जोधनकेजेआहन ८ दोहा विदुरकह्योअकूरसोआदिहअतलगाय सोसुनिके।
 अतिदुषलह्योआषिनओसुवहाय चौपाई पुनिअकूरकेचरननआई गिरीछा
 याअतिसैदुषछाई १ सुधिकरिनैहरकीभरिआसू कह्योभातसोविगतहुलास
 २ सातापिताभगिनिअरुभाई भातपुत्रऔरहभौजाई ३ कंवहुंकसुरतिकरतहै
 मेरी कहहभातअकूरनिवैरी ४ मेरेभातपुत्रभगवाना दासनपालक कृपानि
 ना ५ कवहूपितुभांगिनीसुतकाहीं सुमिरतहेनिसिवासरमाही ६ तेसहिकमल
 नेनवलरामासुरतिकरतकवहैवलधामा ७ रिपुनवीचमेवसोदुषारी जिमहक
 मधिहरिनीमयभारी ८ दोहा कौनदिवस चहहोदगोजादिनजदुपतिआया।
 मोरिगरीविनिकीविपतिदेहैदुतहिंमिठाय चौपाई कौनदिवसहोईवहभाई जादि
 नकरुनाकरिजदुराई १ पिताहीनवापुरेवालकने समुभेहैकहिचवनसुषदधा
 न २ असकहिलगीकरनहरिध्याना कहतिवचनहेजोगप्रधाना ३ हेविस्वात्म
 विस्केभावन केरनकेरनदासनसुषछावेंन ४ हेगोविंदमैहोंसरनागते पाहिपा
 ठिकसदुषननिवारत ५ चूडहुंसुतजूतसोकसिधुमहै कसनउधारकरहुगहिकर
 कह ६ तुवंपदकमलकोडिजदुराई रसकदुतिननमोहिदेषाई ७ विनाकृपावसु
 देवकुमार होननपारसिधुसंसार ८ तुमहीअहोमुक्तिकैदाता तुमहीअहोवि।

रुकेवाता ८ दोहा परब्रह्मपरमात्मजोगिस्वरजदुराज मैसरनागत आपकी राषुह
 मरीखाज श्रीसुकोवाच चौपाई यहिविधि सुमिरिवरनहरिकेरे वैसहिनिजकुसे
 जननघनेरे १ भूपतिप्रपितामही रावरी रावनखागी सोकवावरी २ विदुरअकू
 रसोकसमक्याये कुंतीको यहिविधिसमुभाये ३ तेनिजसुतनकोदनहिजाने रु
 पापावजदुपतिकेमाने ४ धर्मअनिलअस्वनीकुमार औरदुइकेअहेकुमारा ५॥
 असकहिपुनिअकूरउठिआये विदाहेननृपनिकदसिधाये ई जानिअ धनृपको
 सुतनेही पांडुसुतनमेप्रीतिनतेही ७ सभामधतोहोउछारा जौनकह्योवसु
 देवकुसारा ८ अकूरउवाच दोहा देविचित्रवीरजसुवनकुरुकुलकीरतिदानि॥
 तुमहिंनअसैचाहियेदेबहुमनअनुमानि चौपाई अनुजरावरापांडुउंदारा जवतो
 वहसुरलोकसिधारा १ तवतेतुमराजासभपाये जदपिताहितेजेठदुजाये २ धर्म
 सहितमहिकोमहियाले आनदप्रजनदेतजोपाले ३ निजपरसुतराषैसमदीठी देतक
 वहनहिंसंगरीठी ४ होइनीतिरतसीखसुभाऊ सोपावतभगलनृपराऊ ५ ताही
 कीकीरतिजगमाही यामेनृपससैक छुनोही ई यातेऔररीतिजोकरई सोनृपअ
 वसिनरकमहंपरई ७ जगमहसहतअवसिअपवादा कवहुरहतनाहिंविनाविषा
 दा ८ ततिभारवचनचितआनहुं पांडुसुतननिजसुतसमानहुं ९ दोहा बहुतको
 लकोजगतमेनहिंकोहुकोसवास रहततनुहुंभरिनहिंसदोतोकहविभोविलास
 चौपाई सुतदारादिकअरुपरिवारा लेहिअरुअरुअनुसार १ कोउकाहके
 जाइनसयैरेहिकोहोकरतगहिहाये २ येकहिमरतेयेकहीजनमत येकहि
 सुषयेकहिदुषभोगत ३ पुत्रसरिसहेसत्रुनआना मरेहरतधनधामहुंनाना ४॥
 जेहिंसुतहितअधर्मकरिभारी जोस्यो धनमान्याहितकारी ५ सोपुनहुनहिंरहत
 निदाना जीतहकरतवापअपमाना ई मूढमोहवससुतहितमाने धर्मअधर्म
 नेकुनहिंजाने ७ पुत्रअधरमीपितुकेजीते धनकोहरतअधर्मअभीते ८॥
 दोहा जोअधर्मकरिकुमतिजनरक्षतधनपरिवार वेताकोबीचहितजतकरत
 केलेसअपार चौपाई आपहिंजौनयापकरिराषत ताकोअवसिसकलफला
 चाषत १ जगमेसुषहभोगतेनाही रहतखालचीअतिमनमाही २ मरेजातहे
 नरकनिघारा तहपावतोकलेसकठोरा अहेअधर्मिनकीगतिअसैसी तुमकोचू
 भिपरैपुनिजैसी ४ पैमानहुंनृपकहोहमारा स्वप्नसरिसयहलोकविचारो ५
 निजआतमसरूपकोजौनहुं पांडुसुतननिजसुतसमानहुं ई सुनिअकूर
 वचनमनभाये नृपधृतराष्टसभामधिगाये ७ धृतराष्टउवाच कहीदानयो
 विजोतुमबानी धर्मरीतिमनुसकल्यानी ८ दोहा सोसुनिमोहिंवाढ्योहरष
 होतनहियेअघार अमीपिआवतजिमिजनहिंछनछनअधिकउराउ चौपा

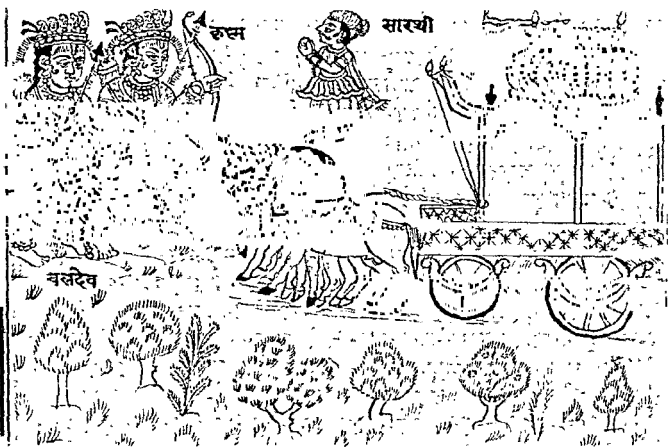

१ ऐश्वर्यकरतेरोवपदेसा मममनचंचलधरतनसेसा १ वैधिगोसुतसनेहकेडोरे
 अवनहिंवदुरतअहेवहोरे २ जिमिचपलाचमकेघनमाही वैठहरतियेकहखिन
 ३ कोअन्यथाईसकृतकार्द कोपाहनचडिसागरतरई ४ हमजांनहिअकू
 हरनहेतासिगरोभूभारा ५ हरिजदुकुलमहंखियअवतारा
 नासतसंसार ई मान्यातासुकेअलहिजांनै सबअखरहतविस्वभगवानै
 विहारखल्यहसंसार विस्वनाथवसुदेवकुभारा ६ ताकोवारवारमतिधामां
 हममहिसिरधीरकरहिंपनामा ७ आसुकोवाच दोहा अधनूपतिकेवचनसुनि
 कैअक्रूरउदास मागिविदासवसुहृदसौगमन्यानिजैनेवास चौपाई
 नपतिमैयुरहिआयो रामस्यामकेपगसिरनायो १
 ही वहआधरनुपमानतनाही २ फूटीहियहुवपरकीआधी
 रिराषी ३ जेहिहितमोकोनाथपठायो सोमैताहिवहुनसमुभायो ४ पाग्य
 अधिकसोमाने पांडुसुतनपरनेहनठाने ५ अहेपांडुसुतराउरदासा
 रेकोविस्वासा ६ अथादसाप्रमुदेधिनजाती सुमिरतअ सुधारखहिआती ७
 हिअसमौनदानपतिभयक हरिहृदियविचारअसठयक ८ दोहा पांडुपुत्रमम
 दासहेतिनकोसोकनेवारि देहुभारती राजमैकौरवकुलसंपारि

द्वयं बुनिधियहपूर्वार्धप्रमाणमैनिजगतिअनुसारकलभाषाकियोवधानहरिखी।
 सामृतजानिकिजहहहकि यविस्तार तासुदोषनहिंदी जियेसञ्जनसकलउदार।
 २ जदपिमूलभरिरचनकोमैकियनिजअनुमान वरलतनवरनतहरिचरित
 अपनेहितअधिकान ४ उनइससेज्ञारहिसुभगसेवतअस्वनिमास क्रेस्तविती
 यासनिदिवसश्रीपूर्वार्धप्रकास ॥ इतिखिद्विश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहारा
 जवार्धवेसविस्नाप्यसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजा
 श्रीराजावहादुरश्रीकस्तबद्रूपकपापात्राधिकारिश्रीरघुराजसिंहजूदेवकृतेश्री
 मन्दागवतेदसमपूर्वार्धेअनदाम्मुनिधोनवचत्वारिसंस्तरंगः ४४ ॥ ॥ ॥
 समाप्तसुभमस्तु ॥ महाराजरघुराजकृतआधोदसमसकंथ यहसमा
 त्तमुद्रितमयोसंजुत कुंदप्रबंध १ सोथ्योदुर्गादनहिजइहिनिजसतिअनुसार॥
 जमैलपिअनदलहैश्रीरघुराजउदार ॥ २ ॥ श्रीकृष्णसर्नमः ॥ ४४ ॥

श्रीगणेशायनमः अथ लिप्येतेतरार्धदसम सोरठा जयजयचानंदकंद रासदीह
 दुषदसकर जयसंदावनचंद जयलीलालोनीकरन दोहा जयहरिगुरश्चरविदपदत
 रनिसिंधुसेसार जयगुरुपितुविसुनायपदवंदेचारहिचार १ जयवानीजपगजवद
 नजयसुकजयश्रीवास दसमउतरार्धैरचौपुरवहमेरीआस २ ककुहरिवेसहको।
 लियोगर्गसंधिताकिरि औरब्रह्मवैवर्तककु औरहरोचकहेरि ३ उत्तरार्धमेसकय
 यलकसकथाविस्तार अग्यभावऔतरन कहेमूलतिअनुसार ४

अस्तिप्राप्तिरानीउभैभोजराजकीजाय ज
 य ५ चौपार्द कह्योपितासोक्तविनासा सुनिमागधकियकोपप्रकासा १ करीप्र
 ज्ञाभूपतिभारी किरिहोमहिअजादवीसारी २
 ल्योमयुरैकोपितभल ३ अथुरैचरिलियोचह्वोरा कियोउपद्रौपरमकठोरा ४ दे।
 पिविकलपुरवासिनकाही हरिवेलेवलरामहिपाही ५
 मारहयाकोविकमधारी ६ याहीहेतुहमारतुम्हार हेतभयोअमनीअवतारा ७ ह
 रिखलकेअसकरतविचारा नभतेहेरथतेजअपारा ८
 नाथपदसीस करीविनयकरजोरिकैरथतयारखगदीस ९ चौपार्द १०
 ११ १२ करहुजरानुतसेनसचारा १ सत्वचनसुनिदोउभगवाना १२

तचदेदोउजाना २ ककुकसेनलीहैनिजसंगा चलेकरनमागधसोजगा ३ पूरुवहार
 हिकदिभगवाभा कियोसंपकोसोरमहाना ४ पांचजन्यधुनिसुनिअसिना हेतभई
 सुहीअचिना ५ कृष्णनिरविमागधमुसकवाई कोपितदीन्ह्योवचनसुनाई ई बाल
 ककृष्णलौटिमहजाह तपुनोनेपुनइउकाह ७ हायसानुतोखरुवखरसा मा
 हिहनुकीगमनहुजमधामा ८ दोहा जरासिंधुकेवचनसुनिजदुपतिककृष्णसक
 इ मंदमंदमाधुरवचनदीन्ह्योताहिसुनाय भगमानौवाच चौपाई विकमकरसूरन
 हिभाषै तैतोजमपुरकोअभिलाषै १ तातेतोरवचननहिमानै मरनसीलकिमिअप
 धजनि २ माधववचनसुनतमगधेसा हियोसैनकोतुरतनिदेसा ३ धावहुधरुधरुहरो
 उभाई जसिकेसहनहिवचिजाई ४ सुनिप्रमुसासनभटचहुवारा कायलियोहनिअ
 युधधारा ५ परेनलषिहरिवलधनुधारी दुषितभईतियचढाअदारी ई तवहरिवल
 निजधनुदंकोरा कायरह्योअरिदलमहसोरा ७ सरअचतषेचतधनुदोक लख्योनगा
 गधदलमहकोक ८ दोहा मरेअखलारुअदरे दिसनसरखाय गजवाजीराजीकदी
 भाजीसैनसकायचौपाई करिनकुंभकटिगेतहेकेते कटेतुरंगसवारसमेते १ पैदलरुं
 डमुंडसहिलाये दूकदूकवहुरथदरसयि २ वहनलगीतहंअनितसरिता कादरउर
 हिभीतिकीभरिता ३ हलसूसखवलभद्रीधारी मागधकीसवसैनसधारी ४ यहिवि
 धिमागधकटकअपारा रामकृष्णकीन्ह्योसंधारा ५ यहनहितिनकोअचरज
 अहई जोजगविरचिफेरिसंधरई ई सिंधसमानदौरितोहिठामा गह्योविस्था
 मागधकहंरसा ७ ताकेमारनकोमनदीन्ह्यो आयकृष्णतेववारनकीन्ह्यो ८
 दोहा लैअहैयहसैनपुनिनहिमारोवलभाय जरासिंधुकोकोडिहियकृष्णवच
 नचितस्त्राय चौपाई चल्योकरनतपमानिगलानी अवतोजियेहोपजसहानी
 १ मारगमहतहन्यसमुभाई मगधदेसमहदियपहुचाई २ रामकृष्णरिपु
 तेजयपाई मथुराहिगेदुदुभीवजाई ३ तवताउयसैनमत्तगाचलेलेनहस्जोरि
 समाजा ४ मथुराविविधिभातिसजवाई घरघरकनककुंभधरवाई ५ हरिव
 लभूपहिकियेप्रनामा तेउआसिषदीन्ह्योअभिरामा ई वदीजसगावीहअनुरा
 गे वाजकवाजवजावनलागे ७ मथुराकहप्रवेशप्रभुकीन्ह्यो नगरनेवासिनअ
 तिमुददीन्ह्यो ८ दोहा निरषिनगरसुषमासुषदगयेभौनदोउवीर मागधद
 रकोसकखेधनदियभूपहिमतिधीर चौपाई यहिविधिमागधसत्रहिवारा लै
 लैअयोसैनअपारा १ येसठरामकृष्णसोहास्यो जमनजुदुतवमनहिविचास्यो
 २ तेहिंसमीपनारदहियठायो सोजमनेसहिवहुसमुभायो ३ तहंजमनेसम
 हावरजोरा साजिजमनदलतीनकरोरा ४ मथुराकहयेस्योडुतअई जदुकु
 लकहअतिभयउपजाई ५ लपिजदुवसिनसोकअपारा कृष्णरामअसकियो

१० ईयाकेलडतमाहमगधेसा ॐ हैकाहिपरायहिदेसा ७
 नविचारी धरिखैजैहैजदकुलभारी ८ दोहा तातेअचनहिउदितहैकरिवोइहनि
 वास औरठोरकुलराषिकैयाकोकरौविनास चौपाई अरु १०
 माही विरच्यो पुरीहारिकाकाही १ जहविसकरमाविधिनिपुनाई
 विआपनीरियोरेषाई २ द्वादसजोजनकीचौडाई तैसेहिनगरीकीखेवाई
 पत्रक्षकेसोहैवागा सुधासरिसजलकूपतडागा ४
 गा परसहिरविमंडलतिनश्रुगा ५ लोकपालनिजनिजप्रभुताई
 रियोपठाई ई पारिजातअरुसभासुधर्मा ७ वसंत
 हारिकामरेनकाई सवकोसक्रसरिससुबहोई ८ राह १०
 यप्रभुमथुरावसकहै सोपि आपुनिरायुधकडतभेजमनजरासनचोपि १३
 तिश्रीमहराजवांधविसविरवनाथसिंहात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीम
 हाराजाश्रीराजावहादुरश्री १४ ५। १। ३। ५। ७। ९। ११। १३। १५।
 तअनंदअवुनिधौउत्तरार्धेपंचासतरंगः ५० सुकौवाच दोहा पूरनिमके
 चंदसेजवकदिवलेगोविंद कालजमनलषिकैतहापायौपरमअनंद १५
 चारिवाहसोहतवनमासा पीतावरश्रीवत्सपिसोला १ कनखन १६
 स्यामा जुगकपौखकंडलछविधामा २ इमिजदुपतिकहंलषिजमनसा सु
 धिकरिनारदकेरनिदेसा ३ येईरुखअहैअसजानी धायौसखलोडिआभिमा
 नी ४ आवतजमनहिलषिहरिभागे मानहुसहाभीतिरसपागे ५
 महयकरतसोधावत पाविकिमिजेहिजोगिनपावत ई ॥

इं कसप्रलवादि कषलमात्सो बहुविधिसंतनको दुषदास्यो १ उम्हरेतेज

दरसदेहि भगवाना तुमको महाभागवतची न्ह्यो

न्ह्यो ४ मागुहवरमासो महिपाला होदि कामनासिद्धिताला ५

भूपतिकवहदपीनहि होई ई सुकौवाच ७

७ गदगवचनको सुभिरनकरिके

१५५ १५६ १५७ १५८ १५९ १६० १६१ १६२ १६३ १६४ १६५ १६६ १६७ १६८ १६९ १७० १७१ १७२ १७३ १७४ १७५ १७६ १७७ १७८ १७९ १८० १८१ १८२ १८३ १८४ १८५ १८६ १८७ १८८ १८९ १९० १९१ १९२ १९३ १९४ १९५ १९६ १९७ १९८ १९९ २००

सुन्योत्रस्तुतिनूपतिसुदितजेरिजुगहाथ रुद्रविमंगी

कविहारी भवभयहारी दसनके

सुतविततियराने नूपमदमानेको लाहि जाते सैनगन्यो

सहपीनमुक्तिहिदृथहिजस्यो

हिचाने नूपमदमाने चदिवहुजाने सैनजुते

तुमकाले भक्षतहाले आपुहिचाले जिभिवनहे

त्रिस्तावसधावेन हिमुदत्रविश्रमभरि पावेहोत दुषे ५

चाहतवनजाई सतनूपराई राजिमहाई तजनहिते

हिउपाई मैअवपाई श्रीजदराई तुमहिविते ई यदकमलहिसागी भजहि विरागी

ताहिहमसागी वरनररे तजिदीनदयालेलहिकलिकालेयहिजगजालेकाहपरे तेहि

१७ अतिनापनितायोलाभसतायोतोषनयायोमाँतिकोई ॥

मतिववरसभाजेदुष

१६ दोहा सुनिअस्तुति सुबुद्ध

मलमतिपैहोसतिमुदगाथ चौपाई वरदीवोकहिजदपिलो भायो त
 दपिनतुवमनडुल्योडोलायो १ मोरभक्तजैहजगमाही तिनैकामनाउपजतिना
 ही २ जासुवासनाभयनहिळीनी कवहुकवैहिमातिहोतमलीनी ३ पैजिनकेउ
 र्भक्तिविलासे तिनकीमतिकोविषेनत्रासे ४ विचरहुजगमहमोकहुध्याई पैहो
 भक्तिमेरिसुषदाई ५ क्वधर्ममहजियगनमारातपकरितिनकहकरोउधारा ६ त्रै
 रेजन्मविप्रवरकैके सबभूतनदायाद्रगजैके ७ करिहोगमनभूपममधामा
 जहांजातजोगीतजिकामा ८ दोहा यामेअौरनहोयगोजानिलेहमहिपाल भक्तह
 मारेरहुहुगेतुमसरवदाविसाल २ इतिश्रीमहराजावांधवेसविस्वनाथसिंहात्म
 जसिद्धिश्रीमहराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकपापात्र
 धिकारिरघुराजसिपजूदेवकतआनंदअंबुनिधौयेकपंचासस्तरंगः ५१ ॥३३॥
 सुकौवाच दोहा यहिविधिप्रभुकीसहिठपासोसुकुंदनरेस करिषदक्षिणाकृष्ण
 कोतजनवहैवावहदेस चौपाई कहुवाकेदरातेमहिपाला सषिलघुजीवगुन्योकलि।
 काला १ उतरदिसिवदरीवनजाई कियचितदैतयपरगतिपाई २ तहैतैलौटिका
 त्मभगवाना जमननमारिहस्योधननाना ३ चलेद्वारिकैब्रषनलदाई जरासेधा
 आयोतहंधाई ४ मागधसेनदेषिप्रभुभागे मनुजचरित्रकरनअनुरागे ५ क्कोडि
 दियोधनमनहुदेराई वहुजाजनगेहुरिवलराई ६ भगेजातमागधदोउदेवे लियो
 जमनधनकादरलेषे ७ सेनसहितेधायैमागधेसा कृष्णरामगमनतजेहिदेसा
 ८ दोहा दूरिजायहरिवलतहाथकिगिरिचढेउतेल जहवरषहिवारिद नितेनाम।
 प्रवरषनसेल १ चौपाई हरिवललुकेजानिगिरिसाहीं घेरिलियोमागधचहंधा
 ही १ सुचिईधनदियअनलगाई सेलप्रवरषनदियोजराई २ जरतसेलतहतेदाउ
 तरके येकादसजाजनमहदरके ३ पुनिद्वारिकैगयेदोउमाई मागधतिनकीषवरि
 नपाई ४ मरेजानितजिनजअंदेसा मगधदेसगमन्यौमगधेसा ५ द्दारावतीजाया
 जदुराई वसतभयेअतिसैसुषपाई ६ व्याहैथारवतिकहवलराई नौमस्कंधकथा।
 सोगाई ७ सालअौरमागधसिसुपाला कुंडिनपुरमहजरेभुवाला ८ दोहा तिनभा
 पनसदमोरिकैहरिरुकुमिनिहरिलान जेसेदेवनजीतिकेगरुडसुधावसकीन चौ
 पाई सुनिसुकुंदेववचनकुरुराई फेरिजारिकरगिरासुनाई १ राजौवाच जदुपति
 करिराकसीविधाना रुकुमिनिहस्योसुन्योयहकाना २ जेहि विधिजीतिसाल्वसि
 सुपाले हरिरुकुमिनिल्यायेनिजआले ३ कृष्णचंद्रकीकथासुहाई देहुसुनादमो।
 हिमुनिराई ४ कृष्णकथाअतिसैसुषदाई अवनपरतकलिसलनसिजाई ५ कथा
 सुधाकोपानहिपाई कौरसिकजोजायअघाई ६ सुनतपरिक्षितकेसुडुवेना कहनल
 गसुकुंदेवसचैना ७ सुकौवाच देसविदमएकअतिपावन तहैकीभीसकभूपसुहा

वन ८ दोहा ताकेयेककन्यारही अरुनृपपंचकुमार रुकमीतिनमेजेठभोजगम
 अतिवलवार चौपाई सुनिरुकुमिनीरुसगुनरूपा चरिलीन्हैयोमनतेवरभूपा
 धातमातपितृसहितउछाडू करनचहेहठिकृष्णविवाडू २ तवरुकुमीवरज्योति
 नकाही देनचह्योसिसुपालविवाही ३ सुनिरुकुमिनीपरमदुषपायो येकपंडिर
 हरिपासपठायो सोहारिकैगयोदुतधाई हरिदिगद्वारपरियपहुंनार्ई ५ सिंघा
 सनवेठेजदुनाथा लषिदुजकहंनयोप्रभुमाथा ई युनिपूजनकियविविधिप्रका
 रा जिमिहारपूजहिदेवउदारा ७ पुनिविप्रहिभोजनकरवायो चरनचापिअसबा
 चनसुनायो ८ दोहा विप्रकुसलहेधर्मतुवकरोतानाहिकलेस रह्योसदासंतोषा
 करियहइजधर्महमस चौपाई जोसंतोषकरैमनमाही तासुवचनहैसतिसदाही
 १ असंतोषसकहुसुषनाही सुवसंतोषीदीनहुंकाही २ जेसंतोषीसापुउदारा ते
 जेअहंकारहममकारा ३ जीवदयापरहेतपधामा सिरसोतिनकोअमितप्रना
 मा ४ विप्रजोतराजाकिराजे वसेप्रजासुषसहितसमाजे ५ सोभूपतिमाकेअति
 प्यारे मेरेपुरकोगमननहारे ई जौनदेसतेतुमइतअच्ये ताकीकुसलकहौसुष
 छाये ७ हमकोजेहिविधिसासनदेह सोहमकरिहैनहिसदेह ८ दोहा जवब्राह्म
 नसोअसकह्योसीलसिंधुजदुनाथे तवरुकुमिनीकीपत्रिकोरीन्ह्योहरिकेहाथ
 तवजदुपतिवोखतभयेतुमहीदेहसुनाय तवब्राह्मनवाचनसग्योपरमानदेहा
 पाय रुकुमिनीउवाच छंदवोपेयाहैविमवनसुंदरजनश्रुतिकंदरतवगुनषसिदु
 षळीने तवरूपसुहायोजिनदृगअयोदृगफलपूरतकीन्दे सुनिसोगुनरूपेपर
 मअनूपैमममनलाजविहाई तवपददिगजार्इरह्योलोभाईकह्योसखजदुराई।
 १ असकोकुलवारीअहेकुमारीवरैनुमहिनिहारी विद्याकुलसीले धनवयडी
 लैतुमसमतुमहिविहारी अतिआनंदकंदैसवजगवंदेनरलोकहिअभिरामे।।
 जदुकुलकेनायकसवविधिलायकपूरनसवमनकामे २ तेहितेवरिलीन्ह्योतना
 मनदीन्ह्योतुमहिसमर्थीहेजानी प्रभुदयाविचारीइतपगुधारीकरैदारगहिपा
 नी तुववीरहिअसेचैदिपदंसेकरैनहीदुतजामे मृगयतिकोभागेअवनहिलागेज
 तुकओरदगामे ३ मेजोसुभकर्मकरिजुतधर्मदानजज्ञप्रतनेमा सरकूपअरामे
 रचिअभिरामेयजोहरिहिसप्रेमा तौदेवकिनंदनदुदृनिकंदनकरैव्याहइतआ
 ई नहिनृपसिसुपालादिकविकरालागहंपानिदुषदाई ४ मनकालिविवाहाई
 उरदाहातातेकरिअतुराई प्रथमहिक्रिपिआवोपुनिदल्ल्यावोसवलविदंभका
 न्हाई चैयादिकसैनहनिसरपैनेमारिसदेहठिनाथा राखसविधिषौलैवीरजमेखै।
 सोहिहरिकरहसुनाथा ५ अंतहपुरमाहावंधुनकाहीहनिहमकेहिविधियाहै अ
 सजोप्रभुभाषोतौकरियायोयहउपायमनमाह कुलरीतिहमारीवाहअगारीगि

धारीहरहृमैसुषमाही जेहिपदरज

तेहिजानहिपहौतजितनदेहोका

ठिमानोजवलेगिमितिहोनाही

आपहिकोही १ दोहा यहिविधिपातीवा

रिव्रतविनहिप्रया

विकैफेरिजोरिजुगहाथ कहनलगेयासोविप्रवरनिरषतमुषजदुनाथ ब्राम्हणे

वाच यहरुकुमिनिसंदेसमेगोविनदियोसुनाय अनुचितउचितविचारिकैकरहुसाई

जदुराय पूरइनिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजवाधेसवस्वनाथसिहात्मजसा

दिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजश्रीराजावहादुरश्रीछ्मवेंद्रकपापाजाधिकारि

त्मागवतेआनंदअवुनिधोदापंचासस्तरगः पूरः ॥

१ पातीरुकुमिनिकीसुषटसुनिकेपायअनंद करसोकरगाहिवि

१ श्रीभगमानोवाच चौपाई जवतेरुकुमिनिकीसुधिया

ई तवतैनैननीरुनहिआई १ मेजानेहयहविप्रउदारा रुकमीरोक्योव्याहहभारा

२ दुजसवभूपनकोसदमोरी हरिलैहोरुक्मिनिवरजोरी ३ कालिजानिप्रभुहो

दारुकसोकहंसहितउछाहा ४ परमवेगचारिहुममवाजी लैआवहुस्य

५ सुनतसुतरथसाजितुरता त्यायठादभोजहंश्रीकंता ६ साम्नि

७ लैदुजकहैरथभेअसवारा १ दारुकताजमहणौतुरगा वा

जीवलेपौनकेसंगा ८ दोहा येकरानिहीभेगयेकुंडिनपुरजदुनाथ रुकुमिनिकोअ

२ चौपाई मीषमभूपरुकुमकहंडरिकेचेदिपकोवि

वाहचितथरिके १ आहचारसवलग्येकरावन दुषितव्हेसुसिरतजगयावन २ न

भवनभवनमहंधुजावंधाई ३ वहविधिनरनारिनसज

सुरमितघूपिनधूपकेरायो ४ पित रनदेवनपूजनकोन्हो भूसरकोवहा

५ विप्रनसोसुस्तेनपदाई कन्याकोविधिवतनहवाई ६ सुभगवा

रसाबंधनपुनिवधवायो १ तहोविप्रवरहोमाहिकोन्हे रा

२ दोहा तैसहिदमचोषहतहाकरिचेदिपकोचार कुंडि

नकोगमनतभयसगलैरूपवलवार ३ चौपाई तिनकोलेरुकीअगुवानी दि

१ रतवक्रमास्वहृमगधेसा पौडुकविदुरथआदिनर

चाद २ आदिपुनसुनसमेत ३ जोकहैरामकृष्णद

नौरनभेभगायहमदेहै ४ यहहवालसुनिकैवलिरामा

५ जुइजानिलैसनमहाई आयकुंडिनकोवलराई ६ रुकुमिनिसनसंदेहवदा

आयहदुजनहिजाहिपठायो १ गर्जामभरिवीतीत्रिजामा

८ दोहा मोमेककुनिदितलप्योतातेश्रीजदुराय

वन ८ दोहा ताकेयककन्यारही अरु नृपपंचकुमार रुकमीतिनमेजेठभोजगमह
 अतिवलवार चौपाई सुनिरुकुमिनीरुष्मगुनरूपा चरिलीन्हैमनतेवरभूपा
 भ्रातमातपितुसहितउछाहू करनचहेहठिकरुष्मविवाहू २ तवरुकुमीवरुष्माति
 नकाही देनचह्योसिसुपालविवाही ३ सुनिरुकुमिनीपरमदुषपायो येकपडिता
 हरियासपठायो सोहारिकेगयोदुतधाई हरिदिगद्वारपदियपहुंनारई ५ सिंघा
 सनवेठेजदुनाथा लषिदुजकहंनयोप्रभुमाथा ६ पुनिपूजनकियविविधिप्रका
 रा जिमिहारपूजहिदेवउदारा ७ पुनिविप्रहिभोजनकरवायो चरनचापिअसवा
 चनसुनायो ८ दोहा विप्रकुसलहेधर्मनुवकरोतौनाहिकलेस रह्योसदासंतोषा
 करियहदुजधर्महमस चौपाई जोसंतोषकरैमनमाही तासुवचनहैसनिसदहं
 १ असंतोषसकहसुपनाही सुषसंतोषीदीनहंकाही २ जेसंतोषीसाधुउदारा त
 जेअहकारहसमकारा ३ जीवदयापरहेतपधामा सिरसोतिनकोअमितप्रना
 मा ४ विप्रजानराजाकेराजे वसैप्रजासुषसहितसमाजे ५ सोभूपतिमोकोअति
 प्यारे मेरेपुरकोगमननहारो ६ जौनदेसतेनुमदतआये ताकीकुसलकहोसुषा
 छाये ७ हमकोजेहिविधिसासनदेह सोहमकरिहैनहिसंदेह ८ दोहा जवब्राम्ह
 नसोअसकह्योसीलसिंधुजदुनाथ तवरुकुमिनीकीपत्रिकादीन्ह्योहरिकेहाथ
 तवजदुपतिवोलतभयेतुमहीदेहसुनाय तवब्राम्हनवाचनलग्योपरमानंदहि
 पाय रुकुमिनीउवाच छंदवोपैयाहैविभवनसुंदरजनश्रुतिकंदरतवगुनवसिदु
 षछीने तवरूपसुहायोजिनदृगआयोदृगफलपूरनकीन्दे सुनिसोगुनरूपैपर
 मअनूपैममनलाजविहाई तवपदद्विगजाईरह्योलोभाईकह्योसत्यजदुराई
 १ असकोकुलवारीअहैकुमारीवरैनुमहिनहारी विद्याकुलसीलेधनवयडी
 सैतुमसमतुमहिविहारी अतिअनदकंदेसवजगवदेनरलोकहिअभिरामे ॥
 जदुकुलकेनायकसवविधिलायकपूरनसवमनकामे २ तेहितेवरिलीन्ह्योतना
 मनदीन्ह्योतुमहिसमथीहेजानी प्रभुदयाविचारीइतपगुधारीकरोदारागहिपा
 नी तुववीरहैअसैचेदिपदसैकरेनहीदुतजामे मृगपतिकोभागैअवनहिलागैजे
 लुकअरदगामे ३ मेजासुभकमेकरिजुतधर्मैदानजज्ञप्रतनेमा सरकूपअरामे
 रचिअभिरामेयजौहरिहसपेसा तौदेवकिनंदनदुष्टनिकंदनकरैव्याहइतआ
 ई नहि नृपसिसुपालादिकविकरुत्तागहंपानिदुषदाई ४ समकालिविवाहाहै
 उरदाहोतातकरिअनुगई प्रथमहिकिपिआवोपुनिदल्लखाविसवलविदर्भका
 न्हाई चैयादिकसैनेहानिसरपेनेमारिसंदेहठिनाथा राठसविधिपोलेवीरुजमोवै
 मोहिहरिकरहसुनाया ५ अतहपुरमाहीवंधुनकाहीहनिहमकेहिनविध्याहै अ
 सजोधुभाधोतौकरिरायोयहउपायमनमाह कुलरीतिहमारीव्याहअगारगि

रिजामंदिरजाही तह आय मुरारी कर धनु धारी हर हह मै सुषमाही जेहि पद रज
 को है सिव सम दा है सज्जन हित अघनां सै तेहि ज्ञानेहि पदो तजित न दे हो का
 रित्रत विनहि प्रया सै प्रभु सख वषानो य हह ठिमानो जव ले गि मिलि हो नाही
 तव लगि सत जन मै है यह मन मै वरि हो अपहि का ही ७ दोहा यहि विधि पाती वा
 विकै फेरि जो रिजु गहाथ कहन लग्यो सो विप्रवर निर पत मुष जदु नाथ ब्राम्हणे
 वाच यह रुकुमिनि संदे सै मंगे विन दियो सुनाय अनुचित उचित विचारिके करहु सोई
 जदुराय पूरइति श्री महाराजाधिराज श्री महाराज वा धवे सविस्वनाथ सिंहात्मज सिंहा
 द्वि श्री महाराजाधिराज श्री महाराज श्री राजा वहादुर श्री कृष्ण चंद्रकपापात्राधिकारि
 चुराज सिंह जू देवकत श्री सत्भागवते अनंद अच्युति धौदापंचास स्तरंगः पूरः ॥ १ ॥
 सुको वाच दोहा पाती रुकुमिनि की सुषट् सुनिके पाय अनंद कर सो कर गहि वि
 प्रकोह सिव ले जदु नंद १ श्री भगमानो वाच चौपाई जव ते रुकुमिनि की सुधि पा
 ई तव ते नैन नीदन हि आई १ मै जाने हय हवि प्रउ दारा रुकमी रोको व्याह हमारा
 २ दुज सव भूपन को मद मोरी हरि ले हो रुकुमिनि वर जेरी ३ कालिजानि प्रमुहो
 न विवाहा दारु कसोक ह सहित उछाहा ४ परम वेग चारिहु ममवाजी लै आवहस्यं
 दन मह साजी ५ सुनत सूतर थ सा जितुरता ल्याय ठाढ भोज हं श्री कंता ई सामि
 जानि व सुदेव कुमार लै दुज कहें रथ भे अ सवारा ७ दारु कता ज न ह नौ तुरंगा वा
 जीव ले पानक संगे ८ दोहा ये कर तिही मंग ये कुडिन पुरजदु नाथ रुकुमिनिको अ
 रु विप्रको की न्ह्यो आसु सनाथ २ चौपाई मीषमभूपरु कुमक हंडरि के चोदि पको वि
 वाह चित थरिके १ व्याहचार सव लग्यो कर वन दुषित न्है सुमिरत जग पावन २ न
 गरव जारन गालिन कर आई भवन भवन मह धुजाव धाई ३ वह विधि न रनारिन सज
 वायो सुरमित धूपिन धूप करायो ४ पित रन देवन पूजन की न्ह्यो भूसरको वडा
 भोजन दी न्ह्यो ५ विप्रन सो सुस्तेन पढाई कन्याको विधिवत नह वाई ई सुभगवा
 मन भूषन पहिरायो रसावचन पुनिव धवायो ७ तहो विप्रवर हो माहि की न्है रा
 जाकनक धेनु व हरी न्है ८ दोहा तै सहि दम घोष हत हाकरि चिदि पको चार कुडि
 नको गमन तमय सै गले नृपवलवार ३ चौपाई तिनको लै रुकमी अगुवानी दि
 य जन मास परम सुषमानी १ दंतव क माख ह मग धेसा पौडु कविदुर थ आदि नर
 सा २ चोदि पव्याह कर मन ह न्है आय कुडिन सेन समेट ३ जो कहें राम कृष्ण दत अ
 है तौर न भे मगा यह मर है ४ यह हवाल सुनिके बलिरामा कृष्ण हु गये हरन के का
 मा ५ जुड जानि लै सेन महारु आय कुडिनको वलराई ई रुकुमिनि मन संदे ह वडा
 यो आय ह दु जन हि जाहि पठायो ७ गई जाम भरि बीती त्रिजामा काहे नहि अथि श्री
 धामा ८ दोहा सो मेके कुनि दित लख्यो ताते श्री जदुराय मेरे कर को गहन हित आय

नहिदतघाय चौपाई भोत्रभागनीपरसिवरानी भयप्रतिकूलपरतयहजानी १
 यहप्रकारदिताकरिवाला मूंदेउअवुजनेनविसाला २ तेहिछनरुकुमिनिके
 छविधामाफरकेउरुभुजादगवामा ३ ताहीछनजदुनाथपठायो रुकुमिनिके
 दविप्रवरआयो ४ विप्रहिपेषिपरमसुषयागी कृष्णआगमनपूछनलागी ५ वि
 प्रकहैयाआयो जदुनदन तेरोप्रनराथारिपुंददन ६ जदुपतिआगमसुनतकुम्भा
 री मगनभईसुषसिधुमगरी ७ तीनहुलोकविप्रकहयोर देतहोतेछोमितमन
 मोरा ८ दोहा असविचरिपंडितपगनरुकुमिनिकियोप्रनाम कहयारिनीहोउरि
 ननहितोसोमैमतिधाम चौपाई भूपतिसुनिजदुनाथअवाई धन्यभागआपनी
 गनाई १ विविधिभातिलेपूजनसाजू विविधिभातिवजवावतवाजू २ विविधिभा
 तिभूषनपदआळे विविधिभातिमनिगनचहवाळे ३ विविधिभातितियगानकराई ले
 नचलेनृपहरिअगवाई ४ गयेजवहिभूपतिकछदूरी देषीइडतव्योमअतिधूरी ५ नि
 कटजाइजदुवरकहरेषी लख्योमोदभीषमकविसेषी ६ कियोधरनिमहदंडप्रनामा
 पूजनकियोसविधिसुषधामा ७ पुरवाहरजनवासकराई विविधिभातिकीभेटव
 दाई ८ दोहा जथाजोगसवकोकियोभूपतिसवव्योहार जथाजोगजदुवरसहितपा
 योसवसतकार चौपाई रामकृष्णनिरषनपुरवासी आयेसकलमानिसुदरासी १॥
 निरपिकृष्णसोभासुषदाई रहेपलकनजिडीठिलगाई २ आपुसमहसिगरेवतराही
 येईरुकुमिनिलेहिविवाही ३ रुकुमिनिकेहैजोगविहारी अहेविहारिहिजोगकुमा
 री ४ जोकरुकुसुकुतकियेहमहेही देवहोइजोहमपरछाही ५ तौरुकुमिनिकरगहै
 मुरारी पूजेतवहीआसहमारी ६ असकहिपुरजनगेनिजगेह वंधेसकलजदुना
 थसनेह ७ पुनिमातारुकुमिनिनहवाई गिरजाग्नहकोचलीसेवाई ८ दोहा चलीब
 रनसौरुकुमिनीकृष्णकमलपदध्यायेगहैभोनत्रतसषिनजुतपीतामरकृविकाया
 चौपाई गिरजामंदिरमहजदुराई हरिहरुकुमिनिकहहठिआई १ अससकितकेस
 चमहिपाला चलेसेनलैसंगविसाला २ भेरीदुंभिसंषमृदंग्य जाजेतेहिछनयेका
 हिंसागाइ येहिविधिगिरजामंदिरयाही चलीरुकुमिनीपूजनकाही ४ करहिंमंगा
 खामुषीसुगाना चलीअलंकतदुजतियनाना ५ गायकगिरजाअस्तुतिकरही रु
 कुमिनिसंगपरमसुषभरही ६ गिरजामंदिरसहयहिभाती पहचिगाईरुकुमिनकृवि
 पाती ७ चरनपथारिआचमनकरिकै कियमंदिरप्रवससुषभरिकै ८ दोहा तहब्रह्म
 दुजनारिसवविधिकीजाननिहारि वंदनकरवावतभईमंगलवचनउचारि चौपाई
 गिरजावंदनरुकुमिनकीन्हयो ३ सेवचनमदकहिरीन्हयो १ सक्तिवतीजोहोहुभवा
 नी गहैवानिममसारंगयानी २ चारवारमेकवैप्रनामा पुजवह आजमोरमनका
 मा ३ असकहिपुनिभजनकरवायो चंदनअळतसुमनचढायो ४ धूपदीपपुनि।

मुदितदेवायौ विविधिभातिनैवेद्यलगायौ ५ पुनिसधवानीरिनकहं धृजी रुक्मिन
 कश्चासनहिदृजी ई तेषधवातियजुतश्चहखादा रुक्मिनकहदीन्हयोपरसादा
 ७ भूपसुताकियतिनेध्रनामा तज्योमोनव्रतसोळविधासा ८ दोहा गिरजांमदि
 रसोकढीभीषमसुतासुजानि रतनजडितकंकनसहितसर्षापानिगहिपानि चो
 पाई कुंडलमडितजुगलकपोखा रतननेषखालंकअसोला १ अस्केलटकिलट
 किमुषहलकै अथरविंवसोभासुठिभूलकै २ मधुरकरहिंनूपुरपगसोरा गम
 नजासुगजगतिभदमोरा ३ कुंदकलीसेदंतविराजै रतिरंभाजोहळविलषित्ताजै ४
 भूपसुताकहंनिरषिनरसा मोहिगयेभूलेनिजवेसा ५ खगेयंचसरसरदुषदाई
 गिरभूमिमहसुधिविसराई ई अस्त्रसस्त्रकूटेयकसंगा तिमिस्यदनमातंगतुरगा
 ७ मनहृदेवमायाभहिआई सर्वभूपनकहलियोखोभाई ८ दोहा मंदमंदगमनता
 ललीजवंगेमंदिरहार अस्त्रकटारिनिरषनलगीकहंवसुदेवकुमार ९ जदुनंदना
 कोतहंलपौस्यदनसपदिसवार दुषदेदनिदूरीकियोआनंदनियकवार ५ रथआ
 रोहततुरततहजदपतिरथहिवस्त्राय रुकुमिनकोसचुनलषतनिजरथलियोचढा
 य ई बुद्धरामकोसौपिकैगमनद्वारिकाकीन मनहृश्रगालनमद्वितेसिंहभागनिज
 लीन ७ जंवदलतेरथनिकसिगोतवजागेसवभूप गोपहस्यौधिकधिकहमैआ
 सवोलमतिकूप ८ इतिश्रीमहराजाधिराजश्रीमहाराजवांधवेसविश्वनाथसिं
 हदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्री राजावहादुरश्रीकल
 चंद्ररुपायात्राधिकारिपु राजसिंहजूदेवकतेश्रीमत्भागवतेआनंद १

सारथिसौं अस्ववचन उच्चार ३ मारुहताजन अस्ववचनकाहीं लैचस्वलेवलजह हरिजा
 हीं ४ आजुमारिवाननगीपासै लैहौं भगनिच्छी निवहिकासै ५ दुर्मतिको मद् अस्व
 सिवतरिहौं लै भगनी निज अस्व न सिधरिहौं ई कहत कहु छरत रिनियरानो कस्स
 प्रभाउकु मतिनहि जानो ७ आसुहि अयनो जान धवाई जदुपतिको असिगिरासु
 नाई ८ दोहा चोरठादरहुठादरहुलीन्हयी भगिनिचौराय ताको फल आसुहि अस्वहि
 तोको देहु देषाय ५ चौपाई अस्वकहि हरिहि मारि चैवाना पुनिवो ल्यो रुक्मीवलमा
 ना १ हेकुलदूषन जानन पैहे आजुसंमर महगर्वगमैहे २ काकलहै कहें जागनि
 भागा ममभगिनी तिमिचह सि अभागा ३ रेमतिमंद महाखलकारी जीवचहे तोता
 जैकुमारी ४ रुक्मीगिरासुनत जदुराई तजेविसिषनेसुकमुसुक्पाई ५ धनुषकाटि
 वैसरतेहिमास्यो पुनिचारिहुतुरंगसंचास्यो ई सतहिहनुया धुजापुनिकाव्यो मारि
 वानरथचकनिच्छास्यो ७ तवदुतीयलै धनुषकुमारा पाववानजदुपतिकहमारा ८ ॥
 दोहा वानसारिजदुनाथ पुनिकाटिदियोतेहिचाप सियदूस्सकाट्यो सोऊतवउपज्यो
 संताप ई चौपाई पट्टिसपरिचतज्यो पुनिसूखा नोमरसक्ति कपानअतूला १ जोजो
 रुक्मीसस्त्रचलायो विन प्रयासजदुनाथनसायो २ तवकरभेगहिठालकपाना ३
 अथेकूदिरुकुमवलमाना ३ धायोकोपितजदुपतिवोरा ज्योपतंगपावक महभोरा
 ४ धावतआवतनिरषिसुगरी ढालतेगतिलसमकरिडारी ५ लैकपानमारनकहा
 धाये तवरुक्मिनिकेद्रगजलछाये ई चरनपकरिविनतीवहुकीनी आतावधगुनिअ
 तिदुषमीनी ७ मोआताकहमारहुनाही तुमतोकरुनासिंधुसदाही ८ सुकौवाच ॥
 दोहा तहुउक्मिनिकेवचनसुनिकरुनाकरजदुनाथ रथतेआसुहिकूदिकेधररुकुमा
 केहाथ ७ चौपाई वांथ्योताहि पागमहताके सातभागकरितासुसिषाके १ सूड्यो
 मूळ औरसिरवारा भोविरुपभीषमककुमारा २ तवल्लोमारिसैनरिपुकेरी आय
 वलवजावावतभेरी ३ कस्ससमीपगयेवलरामा निरषिप्रनामकियोधनस्यामा ॥
 ४ पुनिदेयो रुक्मीवलिराई कह्यो कहाकीन्ह्यो जदुराई ५ भोसयाननहि गेलरिका
 ई कसुहरनहु महतुमचपलाई ई उचितनवोधवनातनकाहीं हसीहाइगीसवजग
 माही ७ अस्वकहिरुकसीकोवलिरामा वंधनछोरिदियोतेहिठामा ८ दोहा पुनि
 रुक्मिनकेनिकटवलिवलसमुभ्रामनलाग सुषदुषदतन औरकोउमिलतखियो
 जोभाग ई चौपाई कृत्रिजातकरहेवडरोस आतहिहनतआतगुनिदोसू १ भूमि
 मानधनहेतकुमारी ल्खीलरहिनदोसविचारी २ सुषदुषमानवहे अज्ञाना देडि
 नदंडेवकल्याना ३ जननमरनयहदेहहिकेरो जीवहिनहिअसवेदनिवेरो ४ ये
 कईससचेदहिनमाहीं जिमिवहुषदरविवहुनदेषाहीं ५ तातेअज्ञानजयहसोक
 छेडिकुवरधारैमुदवोकू ई सुकौवाच अस्वलरासजवैसमुभ्रायो तवरुक्मिन

७ कक्षरुकुमिनिहिरस्थिचदाद
दोहा रुकुमप्रतिज्ञासुमिरिनिजगयोनकुडिनकाहि
वस्येदुषितमनमाहि २०

गर्गकियोतहंसहितउरुहा कक्षरुक्मिनीसविधविवाहा ४
हमंगलगाना लागेकरननारिनरनाना ५ भूषनवसनपहिरिपुरवासी
हृदेषनआसी ६

पताका
गजमदनेसीचीगलीकदलोषभअनूप ३
सुनतपरस्यरमुदितजनकहभुकोतुककीन ४ रुकुमिनको

रि ५ होरावतीनिवासकियश्रीवसुदेवकुमार करतकलानअनेकनितरविभनस
हितविहार ६ रुकुमिनिकक्षविवाहमेवरन्योजुतविस्तार

श्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृष्णपात्राधिकारि
रघुराजसिंहजूदेवकृतआनंदानुनिधौचतुर्थपंचास्तरंगः ५४ ॥ ॥

॥ ॥ दोहा अवभारवतहकीकथाअरुहरिवंसहुकेरि
चहुंकविजनलेहनिवेरि १ सुकोवाव दोहा २
र रुकुमिनकेसोजन्मलियभाप्रदुम्नकुमार २ चौपाई

दानवआइताहिरिलयऊ १ रहुयोकालसंवरजेहिनामा १
२ रहीकामतेतेहिरिपुताई तेहितेहस्यौकक्षसुतआई ३
लीन्होमीनलीखतेहिकाहो ४ ॥

७ सोमकुरीलैसंवरहरणौ
दियोसुवारनमीनसाकह्यौरवहृपकपान करनखगेतेषडवह
लघुचौषकपान २ चौपाई मीनउदरफारतमहभूप

१ सूपकारलपिअचरजमानि वालकलेअतिसेहरधाने २ ॥
३ जवैकामहरदियोजरई १
४ गिरीसंभुकेचरननजाई कह्योभोरपतिदेहजियाई ५

पेहेनिजपतिनहिसंदेह ६ तवमायावतिनामधराई संवरकीतिया
ई ७ सोमायावतिकेहिगजाई सूपकारअसगिरासुनाई ८ दोहा म
याकोरायहुपासनिजपालनकरहुसयानि १ चौपाई मा

यावतीवालकहैपाई राघोनिजगहअतिहरषाई तबनारदमुनिआतुरआई मा
 यावतिहिकह्योसमुझाई २ सुंदरियहवालकपतितेरो भयोपुत्रयहजदुपाता
 केरो ३ यहिविसिगरीकथासुनाई नारदगवनकियोहरषाई ४ मायावतीजा
 निपतिवालै कारिकेप्रेमखगीतेहिपालै ५ कळुककालमहकस्तकुमारा भयोकि
 सोरसुखविआगारा ई नवनीरदसमरूपसुहावन पदमपलासनेनसुषळावन
 ७ जुगुलजानुलौवाहविसाला ससिमुषअहिमनुअलकनिमाला ८ दोहा नेसु
 ककरतकटाक्षजेहिमोहहिसुरतियदुंद मृदुहासीफासीसरिसत्रैसोरुककमि
 ननंद ४ चौपाई सकलसास्त्रकोजाननवारो विक्रममहात्रिविक्रमप्यारो १ कश्म
 सुवनकीसुखविनिहारो मायावतिअतिभईसुषारी २ येकसमेनिसिमेहरषाई ॥
 फूलनकीसुषसेजबिछाई ३ केसवसुतकहेतहोवालाई मायावतीमंदसुसका
 ई ४ करिकटाक्षअसगिरासुनाई विरहराहपियेदहवुझाई ५ सुनिमायावतिगि
 राकुमारा कोपितदेअसवचनउचारा ई रेजननीकसभाषसिबेना फूटिगयेतैरेदोउ
 नेना ७ तैजननाममैसुततेरो कतयहअनुचितचहतिघनेरो ८ दोहा येअतिव
 चसहोतहैजगमहचारिसुभाव सुंदरवपुलपिसुतहुकैकरहिकामकेभाव ५ चौ
 पाई मायावतीसुनतिपतिबेना बोलीहाथजारिभरिनेना १ मायावतिरुवाच आया
 अहैजदुनदननदन मेरेनायकहौजगवंदन २ संवरसठतुमकोहरिल्यायो आया
 पिताजानननहियायो ३ आपकाममेरतितुवनारी नाथदियोकतसुरतिविसारी
 ४ फकिदियोसठसागरमाही येकमीनलील्योतुमकाही ५ केवटपकरिमानदुत
 ल्याये तासुंदरमहेतुमकहंपाये ई केवटतुमहिदियामोहिआई नारदसिगरी
 कथासुनाई ७ यहसंवरजीयोसुररजे महाकालकोकियोपराजे ८ दोहा अतिदुर
 जैदुरधरषहैसंवरदानवराज पीतमयाकोजोहनातोसतिसुतजदुराज चौपाई मा
 यावतीअतिसेवलवारो कवहनकाहसोरनहारो १ याहिमारिमोहिलेसुषदायक च
 लहुहारिकेजहजदुनायक २ सुनिरतिवचनमुकुंदकुमारा फरकेभुजकियकोपा
 अपारा ३ अबलोतेकसगोपनकीन्ह्यो कसनमोहिव्रथमहिकहिदीन्ह्यो तवहिन
 मेसंवरकोमारी तोहिलैजातोअनमभरारी ५ तवपुनिबोलीरतिमुसकाई तुससा
 वविधिसमरथसुषदाई ई असकहिमायावतीसुहाई सवमायाहरिसुतहिपदा
 ई ई अस्त्रसस्त्रजेत्रिभुवनमाही दियपठायकेसवसुतकाही ७ दोहा सवमाया
 कीनासनीनामवैष्णवीजासु सोपदुस्त्रहिदेतभैत्रिभुवनजासुप्रकासु ४ चौपाई तवा
 केसवसुतकियोविचारो केहिविधिहोवेजुद्धहमारा १ अवेमोहियहजानतनाही क
 रिवाखलअनुचितजगमाही २ तविकारिकौनीहुंउपाई याहिकोपमेदहवुदाई ३ ॥
 याकोजोहैविजेनिसाना देहकादिमैहनियकवाना ४ तवजवकोपितभारनआवे त

१५१ ५ असविधारिजदुनाथकुमारा
अकृत्यतुनीरघुनकसरभाये
काट्योसंवरविजैनिसाना ८ दोहा

लकपाल्यो सातुम्हारविजयध्वजधाल्यो १

३ फरके अधर अरुनद्रगमाथ्यो वारवारवीरनसोभाथ्यो ७
तकान्हेथ्यो विजैनिसानकाटिममदीन्हेथ्यो ५

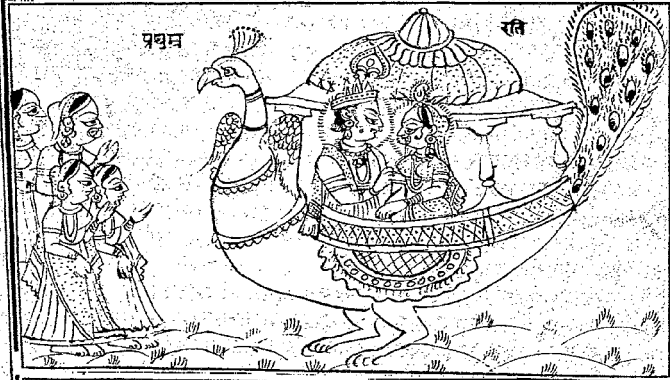
वालक १५११२
कोखसंवरअनघाई ७ मारहयहनालककहजाई वचनकोनिहवोरपरार्द्ध ८ दो
हा चित्रसेनअतिसेवलीतिनभरह्योप्रधान ९ १२ १
तुवलवान चौपाई वचिहैनहिकोनहविधिवालक हमसवहैतवसासनपालक १
असकहिकवचपहिरिधनघरे संवरकेसुतरनअनियारे २
ठेतुरंगा कौउस्यदनमहेजुहवमंगा ३
जवावतवाजे ४ कढेनगरतेसंवरसूना समरउराउभयोउरदूना
कअसिसूला तोमरसक्तिवज्रकोतूला
न्हेसकलजुभारा ७ गयेजहांजदुपति सुतगढा समरवाकुराविक्रमवाढा दोहा
नवनीरदसंमरूपजेहि सुंदरनिभुवनसाहि
काहि ई चौपाई चित्रसेनतवकह्योपुकारी रपालकसुनिगिराहमारी १ पितुको
काट्योविजैनिसाना तातेतोरकालेनियराना २ अवेदेषाउअपनीमनुसाई भयो
पुष्टमेरोधनपाई ३ मंदविहसितवक्रस्त्रकुमारा नेसुकवाजिनरियोदसारा
वरथचमकतन्हवोरा सन्नुषचल्योकरतअतिसारा ५
ईकह्योजायवासवसोसाई ई दानवसतयककृष्णकुमारा
चारा ७ कैसेविजैनाथवह्यैहै हारेतुम्हरेहुउरदुषत्रैहै ८ दोहा तववासववोलेवि
हसिममजियनहियकितान त्रिभुवनविजईकृष्णसुतसतसुतकेतिकवात १
ई असकहिलेदेवनगंधर्वा सिद्धसहोरगचारनसर्वा १ चढिविमाननभसहितहुल
सा सुरपतिअयेनपनतमासा २ आवतलषितहंकृष्णकुमारा संवरसतसुतकि
येप्रहारा ३ सुसलभुसुडीतोमरचक्रासक्तिपस्वधवानहुवका ४ कौडिसस्त्रसवये
वारै लियोतोपितहंकृष्णकुमारे ५ तहैकोपितरुकमिनीकिसारा चपलचाप

सरमारि संवरकेसतसुतनकोदीन्ह्यौगर्वउतारि चौपाई पुनिदानवरनसाहअथ
 रेखे माधवसुतपरवाननवरषे १ तिनकेसरतिलसमकरिडारे दससरसोदसपु
 वनमारि २ पुनिलेसायकथेकप्रचंडा काव्योवित्रसेनकोमुंडा ३ तवकोपितसपदानव
 धायि सरछाडतसमायअतिआये ४ तवआतुरलेवाननवार्सा रकुमिनिजहस
 मरविशोसी ५ काव्योसवकोसिरयकवारा अदभुतविकसकसकुसारा ई ६ रे
 भयोपुनिसमरमभारी मनहुसिंघाजराजनमारी ७ जेमटवचेकुमारनकेरे भा
 गिगयिसंवरकेनेरे ८ दोहा दरवाजहितेकरतभेआरतसकलपुकार वहपालक
 प्रभुरावरोमास्योसतोकुमार चौपाई सुनतकालसंवरसुतनासा भयहुकेपिता
 जनज्वलितहुतासा १ सारथिकोआतुरबोलवाये सासनसेनासजनसुनायो ॥
 २ कह्योलेआवहुसारथिस्यदन भैकरिहोअवसत्रुनिकंदन ३ सुनतसुतनाथा
 हिसिरनाई स्यदनसैनासजवाई ४ नाथहचूरहिहाजिरकीन्ह्यो संवरतेहिदा
 नामअतिदीन्ह्यो ५ नेहेरिसरथ्यमाहहजारा अहिवधनजेहिवधेअपारा ई वाजा
 हिकनककिंकिनीमाला वाघचर्मतेमढाकराला ७ फविफविफहरतसिंहपताका
 घनसमघर्घरातजेहिचाका ८ दोहा निरषिकालसंवरसुरथकनककवचतनधा
 रिचाभीकरकरचापकरिजुगुलतुनीरसमारि चौपाई चढ्योकालसंवररथमाही
 भयोकालवससंकितनाही १ सेनापतिगवनेसंगचारी कुंडकवचसायकधनधा
 री २ केतुमालिदुर्धररिपुहेता औरप्रमर्दनवोजअनेता ३ आठहजारचलेअसा
 वारा पैदलवीसहजाराउदारा ४ दसहजारह्वाथीसंगमाही हैसतस्यदनसजेसोहा
 ही ५ निकसतद्वारहिसंवरकेरे होनखगेउतपातघनेरे ई यौमगीधमंडलमेडराहो
 वारिदअरुणप्रथमहहरी ७ सिवाज्वालवमिसनमुषवोले वारवारसवकेआडो
 लें ८ दोहा गिखोधजामह माहुअरुणमह गिखोकबंध मस्यौराहविनकालरवि
 काकवैठिगोकध चौपाई चीचीकूचीकियषगसोरा वरषनलगेरुधिरघनघोरा १
 संवरइगभुजफरकहिवासा हयगयचलिनसकहितेहिठामा २ उलकापातहजा
 रनभयक सुतहाथचावुकगिरिगयक ३ असेलविअनेकजनपाता संवरमनम
 हनहिविलपाता ४ भेरीसंषहपनवसुंदगा औरहुवाजवजेयकसंगा ५ डगनखगी
 धरनीधुनिपाई षगमृगडारिसवगयेथराई ई गयोकालसंवरवलवारा जहांप
 डोजदुनाथकुमार ७ घेरिलियोदलतेचहुवोरा डस्योनकळरुकुमिनीकिसोरा ८
 दोहा सहसवानसंवरहस्योप्रदुअहियकवार विनप्रयासतिलससकियोसहनिक
 सकुमार चौपाई पुनितहधनुषधारिरतधीरा सलभसरिसछोड्योकरतीरा १ २
 ह्योनकोउसंवरदलमाही जाकेवानलगेतननाही भगीसेनसंवरकहछोडी सक्यो
 नकोउसनमुषडगवोडी ३ संवरलथ्योसेनसवभागी सविचनकह्योकोपअति

भागी ४ पिपल
 इवचावनजौगू जिमिरुजरहेकरततनसोगू ई १५५ ५०
 उरुकिमनी सुवनविनासन ७ वा ५ १ ०
 आयि ८ दोहा धावत आवत निरषित है सविवन कहर न धीर
 कहेसन मुषभयउप्रवीर चौपाई १५५ ५१
 र्भारे १ रिपुहंतहि सत्तर सरभासी हन्यो प्रभरदनवानवयासी २ ५
 लागत अंगा मानहु विलमह धुसे भुजंगा ३ ५ १
 कहवाननतोपि ४ तेवाननकहवी चहिकाटी पुनि प्रदुम्नरियो सरपाटी ५
 अरधचंद्रयकवाना दुरधरसतहिहन्यो महाना ६ चारिवानतेहन्योतुरंगा येक
 वागतेकियुधुजमंगा ७ साववानतेस्यदनकाट्यो येकवानतेछत्रेकाट्यो ८
 हा संवरकेदेशतहोलेयकवानकराल दुर्धरकेउरमेहन्यो करिनेसुकद्रगला
 ल चौपाई कुलिससमानलगतउरवाना दुर्धरगिस्तो धरनिविनपाना १
 मालिलषिदुर्धरनासा धायोसरकावतदसआसा २ कियेवंकभूकुटी अरुने
 जो गढोरहुअसवोलतवेना ३ तजेवानतवकम्पकुमार ४
 धारा ५ मरेतुरंगकट्यौरथआसन ६
 खायो चक्रसुदर्सनकेसमभायो ६ ७
 अरिददन ७ कट्योकेतुमालीकोसीसा अचरजमानेदेवमुनीसा ८
 मुदितसुरसुदरीवरषनलगीप्रसून चारनअरुगंधर्वगानगावनलागदून
 हरी नहकेतुमालदुर्धरहुअंत लषिवीरप्रमर्दनसजुहंत
 ८ धायिप्रकोपतजिमनविषाद १ तोमरकुमारअरुभिडपाल सुगदरहुचक्रमूसल
 करालहनियेकवारकियमहासार तवधारिधनुकजडपतिकिहार २ यकलछदु
 लच्छत्रैलच्छवानपुनिसायकल्लेडेवप्रमान रिपुसस्रुटिक टिभयेधूरि
 मेसररहेधूरि ३ दुरिगदिनेसमोअधकार धनुतेनिकरिसतसरनधार यकयकरा
 नवयरलोपवान जिमिसलमत्रक्षपरवेप्रमान ४ विनदंतसुंडभेमदमतंग
 सवारहुअंगभंग रथरथीसारथीअरुतुरंग कटिगयेलगतसरयेकसंग ५
 भेतमरिगेसवार भेरुंडसुंडपैदलअपार हैरंडमाहरानव ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
 संचन ई तहमानिचह्योहाहापुकार वहिचलीवहुततहरुधिरधार पदकेअगुगो
 सोपरेवाग रथसमरमाहिचहवारवाग ७ कोउजुस्योनभटप्रदुम्नपार्हि नाह ११
 लख्येकलुअंगमाहि नवसजुहंतुरथकेचलाइ लियकसतनैकोसरनछाड
 पुनिहन्योत्तदयमहयेकवान प्रदुम्नभयोनहिकंपमान १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
 निरिपुहंतदयतकिछोडिदीम ८ सोलगतसक्तिरिपुहंतवीर मारि गरयापरि

१० ४ सचिवलषोऽवकौनतमासा करहुवः
 जिमिरुजरहेकरतनसोगू ई
 लोरुकिमनीसुवनविनासन ७ वाननवरषतरथ
 १० देहा धावतत्रावतनिरषितहंसविवन
 १ चौपार्द सरपचीसदु
 ११ रियुहंतहि सत्तरसरभासी ह्योप्रमरद
 लागतत्रगा मानहुविलमहद्युसेभुजगा ३ त
 १४ तेवाननकहवीचहिकाटी पुनि
 अरथचंद्रयकवाना डुरधरसूतहिह्नोमहान
 वानतिकियुधुजभंगा ७ साववानतेस्यदनकादे
 हा संवरकेदेषततहोलेयकवानकराल दुधरदे
 लषोपार्द कुलिससमानलगतउरवाना दुधर
 मालिलषिदुधरनासा धायोसरकावतदस
 ना ठाठोरहअसचोलतवेना ३ तजेवानतवकस
 धारा ४ मरेवरंगकव्योरथआस मयकेतुमाली
 लाथो चक्रसुदर्सनकेसमभायो ई उपरहिकुदि
 अरिदंदन ७ कव्योकेतुमालीकोसीसा अचर
 सुदितसुरसुंदरीवरषनलगीप्रसून चारनअरु
 दरी तहकेतुमालदुधरहअंत लषिवीरप्रमर्दन
 द धायेप्रकोपतजिमनविषाद १ तोमरकुठार
 कराल हनियेकवारिकियमहासोर तवधारिषर
 लच्छत्रैलच्छवानपुनिसायकल्लेडेवेषमान रियु
 नेसररहेपूरि ३ इरिगदिनेसमोअधकार धनु
 नवयरलापवान जिमिसलमन्नक्षपरवेप्रमान
 सवारहेंअंगभंग रथरथीसारथीअरुतुरंग क
 मिंतमरिगेसवार भेरुडमंडपैदलअपार देहे
 गानन ई नकगाचिगह्योहकापुवन नोहनमी
 सोपरेपाग रयसनरगादिभहोभारनाग २ मोग
 लभोभारुधगगाहि नवननुतुतुरथकानलद
 योगप्रनोत्तरयनाअयेतगान पदुवभंशानहिक
 निरिपुततच्यताककालिदीन ४ वेतलगतरा

षावत ८ दोहा दानवकेउरखगतभोवै स्तवास्त्रअतिघोर रथसारथिजुतसंवरैकि
 योभस्मतेहिठोर चौपाई संवरभस्मनिरषिसुरवंदा जयजयकीन्हेपायअनंदा १॥
 गानमनोहरसुरनउचारे पूरिरेहेदुंधुभीधुकोरे २ तहाँअपसरानाचनलागी कृष्ण
 कुमारविजैअनुरागी ३ सुरमुनिभाषेवारहिवारा त्रैसोविक्रमकइंननिहारा ४ लि
 यीजातजोकालहकाही ताहिहन्पौहरिसुतरनमाही ५ अंवरते संवररिपुसीसा व
 रषहिअमरप्रसन्नमहीसा ६ गावतरतिपतिविजैसुषारे सुरमुनिनिजनिजधामा
 सिधारे ७ रुक्मिनिनेदनसंवरकेरो भयौआठदिनजुद्धघनेरो ८ दोहा संवरारि
 हनिसंवरैपुनि संवरपुरजाय मायावतिकोमोदजुतरिपत्रतांतसुनाय चौपाई मा
 यावतीपरमसुषपाई हाथजौरिपुनि विनैसुनाई ९ चलहुद्वारिकाकोसुषदायक
 आपजनकजहैजदुनायक २ प्रधुसुहुतथास्तुकहिदीन्हा संवरपुरतेगमनहि
 कीन्हा ३ चलेअकासअकासहिदोक रहउसंगती जोनहिकोक ४ एकछनमजा

दुपुरमहअये दंपतिअतिअनूपकृविहाये ५ उतरिपरे अंतहपुरमाही यहप्रसं
 गजान्पैकोउनाही ६ निजनिजअगनमेकृविषानी वैठीरहीकृष्णकीरानी ७ दामि
 नसमदमकेदोउआई सवकेचषजचौधगोळाई ८ दोहा वसनअनूपप्रखंखमुजा
 अरुनेनचनस्याम कोटिससी सीवदनकृविलरकै अकलललाम चौपाई तियजा
 नौआयिजदुराई जहंतहं रहीखजाइलुकाई ९ पैखषिकेसंगमेयकनारी नईसौति

तवदानवेसरिसान १

ऊदहुतुरंगमतेग धायिसवैयकसंग २

लियषायकोउनहिवाच ३

५ तेगजनलीन्हेभक्ष नहिपरयेकहुलक्ष तवकालसंवरकोपि

७ भोमोहनकोनास दसआसप्रगत्योभास

इ रजतजोदानवसेद ८ धायेगरजिमृगराज जहंषडोसुतजदुराज
याछोडि लियसिधमायावोडि ९ पगआठवोचकराल प्रगटेविहंगविसाखे

योविचार चलतनकोनो जतनअवमरतनही यहवार चौपाई हाइभलोमैनाहि

सिसुपनभेजोमारिनडारो १ सेदपालमैकियोतयारो

२ नागपासेजोहरमोहिदीन्ही जोममरिपुनधानहरिलीन्ही ३

औरउपायचलोअवनाही ४ असकहिदानवलेअहिफूसी

५ जदुनेदननेदनसुतस्यदन
इ तवमायागारुडीपवीरा छोड्योऊससुवनरनधीरा ७

कियोविचारमरेकिमिवाखक १ मुगदरमोहिगौरीयकेदीन्ही

हवधकीन्ही २ परमप्रचेडअमोघकराला नासकसवुनवलीविसाला ३

मोहिदेहेसुषदाई यहवाखकोआसुजरई ४ असविचारलियभोगदरघोरा त

५ इगहनलगेयोससिसूरजमाही सिधुतजेनिजवेलाकाही ७ मुगदस्मीमवि

असोमनमहकियोविचारा ८ दोहा अवसंवरकेसम्रमहवैस्त्रवा

जाकेसमदूजोनह

होमानहुचहतप्रलेकरिदीन्ही १

२ हाहाकारकियोसुरब्रदी मानिमरोरुक्तिनीनेदा ३

योमोघमुगदरकुरुई ४ लगतकंठमुगदरभोमाला
५ तवसंवरतहभयोनिरासा

८ दोहा दानवकेउरलगतभोवै स्तवास्त्रअतिघोर रथसारधिजुतसंवरैकि
योभस्मतेहिठोर चौपाई संवरभस्मनिरषिसुरचंदा जयजयकीन्हे पायअनंदा १॥
गानमनोहरसुरनउचारे पूरिरहेदुंदुभीधुकोरे २ तहांअपसरानाचनलागी कृष्ण
कुमारविजैअनुरागी ३ सुरमुनिभाषेवारहिवारा अंसोविक्रमकहूँननिहारा ४ लि
यीजातजोकासहुकाहीं ताहिहन्योहरिसुतरनमाहीं ५ अंवरते संवररिपुसीसा व
रषहिअमरप्रसूलमहीसा ई गावतरतिपतिविजैसुषारे सुरमुनिनिजनिजधाम।
सिघारे ७ रुक्मिनिनंदनसंवरकेरो भयोआठदिनजुद्धघनेरो ८ दोहा संवरारि
हनिसंवरैपुनि संवरपुरजाय मायावतिकोमादजुतदियत्रतांतसुनाय चौपाई सा
यावतीपरमसुषपाई हाथजोरिपुनि विनैसुनाई १ चलहुहारिकाकोसुषदायक
आपजनकजहहैजडनायक २ प्रघुमहुतथास्तुकाहिदीन्हा संवरपुरतेगमनहि
कीन्हे ३ चलेअकासअकासहिदेऊ रहउसंगतीजोनहिकोऊ ४ ५

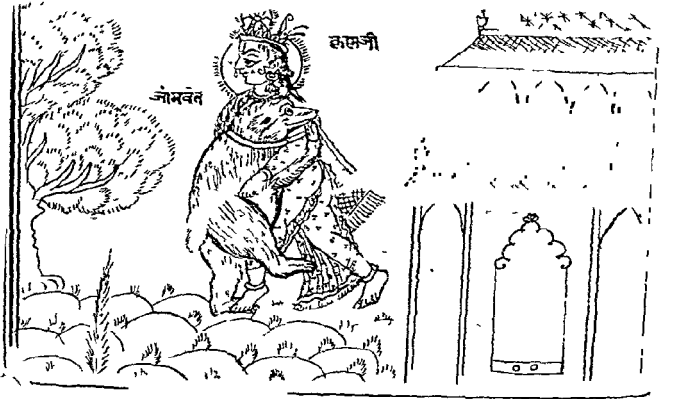
दुपुरमहअयि रंपतिअतिअनूपकृविछाये ५ उत्तरिपरे अंतहपुरमाहीं यहप्रसे
गजान्योकोउनाही ई निजनिजअगनमेकृविषानी वैगीरहीकृष्णकीरानी ७
नसमदसकेदोउआई सवकेचषनचौधगोछाई ८ दोहा
अरुनेनघनस्याम कोटिससीसीवदनकृविलरकैअलकललाम चौपाई
नौआयजडुराई जहंतह रहीखजाइलुकाई १ पैलपिकेसंगमेयकनारी

सचहियेविचारी २ । ११० ।
 रुकुमिनिअतिसेदुषपागी सबसोवचनकहनअसलागी ४
 हरिलयऊ सातदिनाकोवहजवभयऊ ५ जोवहजीवतजगमेहोई तोअसेहैहै
 सुतसेई ई अथवाविधिगतिजानिनजाती येहीहोईसोअतिअकुलती ७
 रूपअनूपमहेरे अतपयोधरतेपैमेरे ८ दोहा काका १०९
 पसमान केहिविधिआयोभौनममपरतनहीकळुजान चौपाई ११०
 धीसयानी वाहेरकोगमनीमतिमानी १ जदुपतिकोसबहालसुनायो १०
 अतहपुरआयो २ प्रभुआयेअतहपुरधाई मातपिताकहैषवरजनाई ३
 देवदेवकीरानी आतुरआयेविस्मैमानी ४ वलभद्रोतहकोपितधाय ५
 कहआसुहिआये ५ जदपिजानिलीन्हेजदुराई ६
 ई तवनभतनारदतहआय मुनिकहदेविसवैसिरनाय ७
 सुक्याई निजसुतजानहुनहिजदुराई ८ दोहा जाकोसंवरहरिलयोसती ।
 आय सोइकुमारयहगवरोलेहनकसउरलाय चौपाई मारिकाखसंवरहिकुमा
 रानारीसहितभौनपगुधारा १ सुनिनारदकीगिरासोहाई रुकुमिनिअतिसेआ
 नंदपाई २ औररुष्मचंद्रपदरानी संवरवधअतिअचरजमानी ३ मिलैहेरान
 सुधाजिमिआई पुत्रवधुपुत्रहितिमिपाई ४ रुकुमिनिदौरिदुहनउरलाई नैनन
 आनंदनीरवहाई ५ नातिनतोहमिलैसुषमानी श्रीवसुदेवदेवकीरानी ई
 लभइहआनंदपाई सुतकहैलियोगोदवेठाई ७ वारवारसुप्रचुवनकरही ।
 घहिइगमुदजलदरही ८ १०९ ३१४
 रुतमनिभदिरेदीन्हेसुथितटिकाइ आयोसंवरमारिकैजदुनंदनकोनंद द्वाराव
 तिवासीसुनतपायेपरमअनंद सवैया रूपअनूपमजासुविलोकतमोहिगई ।
 सिगरीमहतारी रुष्मकोनंदनदुष्टनिकंदनहैजगवदनआनंदकारी जोविनअ
 गप्रभावपसारिविमोहतहैतिहुलोककीनारी कौनअचरजअहेरघुराजजोमोहिगईतेहि
 गनिहारी ५५
 हजूदेवकतआनंदअवुनिधौपंचपंचासस्तरगा ५५ ॥ २ ॥
 कअतिसुषपाय कुरुपतिकोपुनिमुनिकआदीन्हीसकलसुनाय सुकोवाच चौपाई जदुपति
 कोकीन्हेयाअपराधा मत्राजितदुषयासुअगाधा १ आपहितउपायगहकीन्हीकन्यासहि
 तसेमंतकदीन्ही २ पनिकुरुपतिकरजोरिवहोरी श्रीसुकदेवहिकहैनिहारी ३ राजाववाच
 हरिकोकौनकियाअपराधा
 वैम कहहनायपुजवहुआसाको ५

सुकुत्वाव जडुवसी सत्राजितनामा रविकोभक्तभयौमतिधामा ७ कियौभानुकीअनिसेव
 काई भेषसन्नआसुहिदिनराई ८ दोहा दृष्टमेमतकमनिमहासवाजितहिदिनेस भगदत
 सुपरभाउभोदेसनदेसनरेस चौपाई सत्राजितमनिकेठहिधारे रविसमानपरा
 कासपसारे १ गयोद्धारिकहि जहंजदुराई तेजवलितनहि परतलधाई २ सत्राजि
 तप्रविस्पोपुरजवही नगरवालदेषेतोहितवही ३ दूरहिनेखषितेजविसेषी लियेम्
 दिद्वगसकिनेदेषी ४ गुनिसूरजनगरीमहआये बालकजडुनेदनपहंधाये ५ सभा
 सुधर्मासेतेहिकासा लगीरहेदरवारविसाला ६ बैठेउरसेनमहराजा जडुवसिनकीस
 जीसमाजा ७ तहांकनकसिंधासनमाही बैठेआजदुराजसोहांही ८ दोहा बेलतचौप
 रप्रमुहिसातिकउडवसंग दामरामखेतैरहेकरिविनोदवहुरंग चौपाई तहांजाइ
 असकियेपुकारा बारवारबारहितवारा १ चक्रगदादरअबुजधारी जडुनेदनगोवि
 दसुरारी २ दामोदरअरविदेविलोचन नारायनदासनदुषमाचन ३ हमसबकीप्रमु
 खेहसलामासुनहुनाथ्यकविनेखलामा ४ तुम्हेरदरसहेतरविआवत दारावतीतेज
 निजखवत ५ हैरेनिभुवनमहतुमकाही सुरपालकपावहिकेहुनाही ६ जडुकुलप्रगदतुम
 हिप्रभुजानी आमहिंदरसहेतसुषमानी ७ सुकुत्वाव जडुनेदनसुनिवालकवानी
 बालविहंसेचरिचहिजानी ८ दोहा बालकसोदिनकरनहीहेसत्राजितसोइ धरेसो
 मतककंठमेतेहिप्रकासयहहोइ चौपाई पुरवालकसुनिजडुपतिवेना गवनअप
 नेअपनेअना १ सत्राजितआयोनिजधामा देवहृदानपूरिदुजकामा २ देवसदन
 महप्रविसिसुषारी तहांदानदेविप्रनभारी ३ कारदरसननिजमदिरआयो जतन
 सहितसोमनिहिधरायो ४ नितप्रतिआठभारवामीकर उतपतिकरतिसेमतका
 सुषकर ५ जहंपूजितमनिरहेनरेसा मारीनुहिआवैतेहिदेसा ६ सर्परोगकीभीति
 नहोवै अरुदरभिस्रअंगलषोवै ७ रहैनवाकिनिकटकुचाली जहांसेमतक
 भामाली ८ दोहा सत्राजितसोइकसमेगो जडुपतिदरवार करिप्रनामवेदतने
 यपरमसवकार चौपाई तवजडुनाथकहीअसवांनी सुनियेसत्राजित
 सुमनिसेमतककोकरिनेह उग्रसेनमहराजहिदेह २ यहअमेहननि
 भूपहिहोतरतनकोहारी ३ सुनिजडुनाथवचनअभिमानि
 नी ४ हैजडुनाथतुम्हारसुभाऊ नीकवस्तुखषिहठिअपन
 मनिवाये महापरिश्रमकरियहपाय ६ सुनतवचन
 निजमौना ७ रह्योप्रसेनतासुयकभाई साकारि
 मतककंठमेषलनगःयोसिकार तहंकानने
 हरीघायलघोरा धर्योप्रसेनहिसंजुत
 राधुस्योभृगराजा २ जाममानदई

१० ५ १५ २ रतनसेमंतकदुहितहिदीन्ह्यौ ४७
 गी धायसंगअतिसेअनुरागी ५ गेदिनदुदप्रसेननहिआयो १७
 १ ई गोपितकहनलम्योयहवातामनिहितआतहिकस्मनिपाता ७ भ्रातप
 हिरिमनिग्यौसिकारा कियोपापवसुदेवकुमारा ८ दोहा सजाजितकेवचनसा
 १० ५ १५ २ कस्महिलग्यौकलंकयहअसलागवतरान चौपाई कह
 तकहतकोउहरिसोकहेऊ यहकलंककेसेतुमलयऊ १३
 ई मनमहवारचारपछिताई २ सोकलंकसेटनजदुनाथा काननगेपुरजनलैसा
 २ जहौप्रसेनहिकेसरिमात्स्यौ सोथलपुरजनसहितनिहात्स्यौ ४
 ५ तहकेसरिलषिमृतकमुरारी
 मारिगुहानिहारी ई गुहादारकरिपुरजनठडे जदुपतिगुहापुसेतमगाडे ७
 नासतअधियारा अगततरविसमतेजअपारा ११ १६
 १ खेतधात्रीसंगमेसोभाजासुअकुंठ चौपाई मनिहिक्काडावनलगेमुरा
 १ तवडेरायअतिधायपुकारी १ यहअपूर्वनरकहतेआयो वालकठमनिचहत
 २ आममानसुनिआतुरधाये जदुपतिनिकटकोपिआतिआये ३
 तपुरुधरिषपजिजाभ्यो करनजुद्धमनठीकहिठान्यौ ४
 १ रिसनाथजदुनाथप्रवीरा १२ २

धीर ई रहेनदुमत्रायुधपाषाणा भुजनभिरेभट्टदेउवलवाना १ खरेमासुहितजिमिजुग
 वाजा तैसहिरक्षराजजदुराजा ८ दोहा अष्टाईसदिनरात्रलौखरेजुगुखवसधाम आय
 स्मुष्टप्रहारकरिसियेनककूविश्राम चौपाई कम्ममुष्टलगिवज्जसमाना वृद्धेजामा
 वानवलवाना १ थकिगेभयैसिथिलसबच्चंगा उरतेउतस्योजुइउमंगा २ तवविवा
 रकीन्ह्योमतिवाना येहैपरमपुरुषभगवाना ३ रिक्षराजजदुपतिकहंचीन्ही वारा
 हिवारविनेअसकीन्ही ४ हमजानहितुमकोभाषाना सबभूतनकेतुमवलवाना ५
 विष्णुजगतपतिपुरुषपुराणा जगसिरजकसिरजकहमजाना ई कालहुकेतुमका
 खकराला ईसहुकेतुमईसविसाला ७ लोकनपालनपालनकरहू प्रमुअनंतगुननाम
 हिधरहू ८ दोहा आतमकेआतमअहोकारनकारननाथ तुमसमदीनयालकोमोहि
 प्रभुकियोसनाथ कवितसवैया मेसुकहीभ्रकुटीनकेपेरतनकनचकनधारनवारी
 भीमभयामनभारीमहोदधिसारगदेतभयाकैलचारे उज्जलखंककरोजसतेहि
 तदासविभीषनरामनमारो श्रीरघुराजसोईरघुराजगरीबनेवाजभोनेददुखारो १ ॥
 दोहा रिक्षराजजान्योहमैयहजान्योजदुराज करुनाकरकरकरहिकरिमेढाविथार
 राज चौपाई मृदुलवचनवोखेजदुराई जानिभक्तकरिज्जपामहाई १ पुरजनमृषाकला
 कलगाथे रिक्षराजमनिहितहमत्राये २ देहसमेतकहमहिमगाई सत्राजितहिदेहो
 मैजाई ३ जामवंतसुनिजदुपतिवैना मनिसेतदियुसुतासुनेना ४ जामवतीजाको
 हेनासा सोलसुमाउभरीछविधामा ५ दरीदुरेद्वादसदिनवीति पुरजनसकखेदुथीभा
 भीते ई लौटिद्वारिकैजायपुकारे दुरेदरीदेवकीदुखारे ७ सुनिवसुदेवदेवकीरानी
 कियेविलापमहादुषमानी ८ दोहा ग्यातिवसुसत्रीसुह्रिदकीन्हपरमविलाप रुकु
 मिनिल्लअतिसैलह्योदुसहसोकसंताप चौपाई सत्राजितहिदेहिवहुगारी जदुपति
 कहंसठदियोनिकारी १ मस्योकहांयाकोथौभाई मिथ्यादियोकलकलगाई २ सक
 लहारिकापुरीनिवासी दुषितरुष्मकेदरसनआसी ३ जायभवानीमंदिरमाहीं वि
 धिजुतपूजनकियेतहांही ४ हरिआमनहितसर्वाहमनाये वारहिवारगौरिगुना
 गाय ५ प्रगत्योगोरिप्रभावमहाना नारिसहितअथैभगवाना ई निरषिकृसाइ
 मिभयेसुषारे सनुसुषमृतकअमृतकोउडारे ७ नारिसहितधरिभनिकंठा पुरअव
 सकीन्हैवैकुंठा ८ दोहा मातृपिताकेवेदियदसमामद्विपुनिजाय उग्रसेनमहराज
 द्विगसत्राजितहिबोलाय चौपाई मनिमिलवेकीकयासुनाई पुनिमजिकहंसवजना
 निदेवाई १ सत्राजितहिसेपिप्रभुदीन्ही सोलजायअधुसुषकरिस्तीन्ही २ गयौभवा
 नकहंअतपखितार्ई सिगरीरैननीदलहिआई ३ लग्योविचारकरनसजमाहीं मो
 सोवनोकामकछुनाही ४ कैसेजदुपतिकरहिप्रसादा केद्विविधिमिटेमोरअपवादा
 ५ मैमतिमंदसेमंतकलोभी भयोसभामधिआजुअसोमी ई मेरीजोदुहितासजिमा

१७ तवकलकमेरोमिटिजैहै ज

है दोहा सत्राजित असठीक देहरिक है सुता विवाहि दायजमे मनि को दियो ७
 मोद मनि माहि ४ जदुपतिकी न्हयो सपदि तह सति भामा को आह जासु सरिसनहि
 सत्राजित सो हरिक ह्यो राष ह मनि निज भोन हम तो
 इति श्री महाराजाधिराज वायव्ये सविस्वसिञ्चाल्य

कारि रघुराज सिंह जू देवकत आने दे अबुनि चौषट पंचासत्तरंगः ५६ ॥ ३ ॥ श्री
 १७ दोहा लाक्षारनह मे पांडवन दियदुरजोधन जा रि सुनतह स्तिनापुर गयो
 संगहिराम मुरारि चौपाई पांडववचे जदपियह जाने तद्यपि उचितगमन उर आने
 १ जायह स्तिनापुर गिरधारी मिले विदुरभीषमगोधारी २
 को औरह मूष अध आरजको ३ ते पांडवन सो कसौ भीने
 ४ हरिवल सो कित भये समाना

इहां द्वारिकामिकुरुराई कृष्णगवनको अंतर
 १ कृतवरमा अकुर दे उजाई सतधन्वा सो गिरा सुनाई ८ दोहा
 चौपाई ताते सत्राजि
 तकह मारी लेहु लोडाई से मतक मारी १ सुनि अकुर कतवर्म किवानी सतधन्वा कुबु
 द्विउर आनी २ आधीनि साषडू लैहोथे गयो अके ललोडि सबसाथे ३ सोवत सत्रा
 जितको सीसा काव्यो लाग सरिस अमनीसा ४
 आरत सोरपुकास्यो ५ नारी रुदन सुनत सति भामा खियो पवरि जागी निज धामा ६
 सुनि पितु वध अतिसे दुषयायो हायतात असवचन सुनायो ७ रोवत मोहति भोडु
 पमारी सतधन्वहि दीन्ही बहुगारी ८ दोहा पुनि डोंगी महते लभरि पितु सरी रते हिरा
 पि चढिसि विकाह स्थिनपुरे वलीच यल अति माषि चौपाई जदुपति रामनिकट सो
 जाई दियो पिता वध दुषित सुनाई १ सुनि वधस सुकर दे उवीर करत विलापवह
 तइगनीरा २ पुनि स्यंदन चढि डुत जदुनेदन भीषम दैन आदिक रि वेदन ३
 मुम्यस्य संग सति भामे अरुच ह्यनिजरथ मे रामे ४ दारुक सो अ सकह जदुराई
 आनु देहन गरी पहचाई ५ सुनि दारुक हनिकु सातुरगे चलो द्वारिके मारुत संगे ६

जान्यो अवसि होत ममलो पू दोहा
 वचावह मोहि अवहे जदुनाथ प्रतीप चौपाई तवकतवर्मकही यहवाता
 अंगलपाता १ हमतो हरि सो वैरन करिहू तेरे संगक सकु लहि उषरिहू २
 करिवैरहि कसा मसो राजिके गरी विध्वंसा ३

विधिधर्मपर
मानकानदिकियत्रनुम
पुत्रविलाप
प्राशन

मासौ ४ उठहु आसुहमौ गहतेरे तोहिवचावनवखनहिमरे ५ तवसतधन्वा
ई जायअकूराहिगिरासुनाई ई प्रथमहितुमअरुमटकतवमो मोहिक
सितकमो ७ करहुनतुमकसमारसहाई मारहिमोकोअवजदुराई ८ दोहा
रवोखेवचननहिजानहिमतिमंद सिरजतपालतसंधरतयहजगकोज
नाई जिनकीगतिविधिसिवहुनजानै तिनसोकसविरोधहमठानै १ ॥
सकेजेजदुराई एककरसोलियसैखउठाई २ तिनकोवारवारपरनामा ॥
पुनअपि अभिरामा ३ तेरेहितहमनहिमरिजेह प्रभुसौकहपरायवचिजे
मंदा मोहकोफासतनिजकटा ५ तवसतधन्वाअतिदुषपा
हमनिदिहाई ई हैसवारयकचपलतुरंगा भायौपूरुवकापतअगा ७
सतधन्वाभागनसुधिपाई दुतरथचदिरामहजदुराई ८ दोहा सतधन्वापीछेखगेकी
हेकोपअपार कहभरिजेहैभागियहअसमनकियेविचार चौपाई सतधन्वाभा

शतधन्वा
रुस
राम

ग्योसतजोजन आयोजवहिजनकपुरउपवन १ तवतुरगमारिगेतेहिंयामा गयेपहा
चिजदुपतिअरुरामा २ निरषिकूसकोअतिभयपारग्यो पैदलसतधन्वातवभाग्यो ॥
३ रथतेकूदिदौरिगिरिधारी हन्योचकसतधन्वाहिभारी ४ गिस्तोधरनिमहंगोकठि
सीसा आयनासुदिगजदुकुलईसा ५ ताकेवसननमाहमुरारी मनिकोहेरनलगेवि
चारी ईजवमनिमिलीनतवगोहरायो वडेभायहम रतननपायो ७ सतधन्वाको

मनिधरिआयेत्यहमहनाही

मोहंसाचिरीकरतंचलवंधुहमार चौपाई

भलीभईजो रतेननपायो १ यहमनिअपनेपासनच्यायौ नगरीमहंकाहूदेआयो २
ततिजडुनगरीतुमजाहू थोनिनीजियेमनिजडुनाहू ३ तमविदेहकोचहैनिहारे
हिजनकलीगतअतिप्यारे ४

धामा ५ सुनिविदेहवलभइअवाई लीन्हैपुखाहेरअगुआई ६

धिप्रकारा प्रेमसहितपुनिवरनपवारा ७

वहुविधिसेवकाई ८ दोहा वसतभयेकलुकाबतहंअतिमोहितवसिराम ९

नतहंआयकैकरिचरननयरनाम चौपाई सिधीगदाविद्यावलपाही

जनकतेहैंकाही १ उतसतधन्वहिमारिसुरारी तासुवसनमहमनिनिहारी २ व

दिस्यदनद्वारिकैसिधारे सतिभामासौवचनउचारे ३ हममारिसतधन्वहिप्यारी ॥

तासुयासैमनिनिहारी ४ असकहिपुनिसजाजितकेरो

रो ५ वसेद्वारिकामहंसुषपागे मनिक्वैषाजकरावनलागे ६ सतधन्वावधषवगि

हिपाई कृतवर्माअकूरडेरार्ड ७ भगद्वारिकानेदोउवीरा कासीमहंदोउवसेअधीरा

८ दोहा जडुपुरतेजवतेगयेकासीकहैअकूर होनलगेतवतेतहामहाठपडवकूर

असकोउकहैसुनीसमहीसा जानहिनिहिप्रभावजगदीसा १

मंगल तेहरिजहंतहंकोनअमंगल २ ॥

कराजा ३ कहेहैदृष्टिसुफलकहिआये कासिराजअसगुनिसुषपाये ४ दईसुफल

कहिआहिकुमारी गमनततिनहिदृष्टिभैभारी ५ गांदिनिनामसुताळविवारी ॥

साअकूरकेरिमहवारी ६ जहूजहूजातरहेअकूरा सोइप्रभावधनतहंजलपूरा ७

प्रगटेगहितिनदेसनिमारी

तजडुपतिकहअसवेन यतनेभरकारननहैमनिहुविनाडुषअेन चौपाई असक

दुपतिचारपठायो कासीतिअकूरखोलायो १ करिसतकारवचनकहप्यारे

होककाहमार २ सबकेमनकेजाननहारे पुनिजडुपतिअसवेनउचारे ३

तुमकोमनिदेकै भाग्योइततेअतिमयकैके ४ ककाप्रथमहमजात्योसोई

सोतवराप्योगाई ५ सत्राजितकेनाहिंकुमारा प्रेतकर्महमकियोअपारा ६

तहमकोधनताके येतुमरापोरत्नप्रभाके ७ ब्रह्मचर्जधरिपूजनकरहू

नितधनसवधरधरहू ८ दोहा यहीस्यमेतकहेतहीदेकलंकगोहिराम

मिथिलापुरीवसेजनककेधाम ४ चौपाई येतुमहमकोदेहृदपाई जामिमम

कमिटिजाई १ जोयहूकहहूनहैहमपाही मिलौतोअसधनकहंतुमकाही २

३ १५५५५ २ देहदक्षिनाडुजनअपेदी ३ सुनिअकूरअसजडुपति

१ भूपविनेसुनिरमानिवासा कियनेवासपावसचौमासा २ दिखीनगरनेवासिना
 था निजदरसनदेकियोसनाथा ३ येकसमैजदुनदलकाही लेअर्जुनचदिस्यदना
 माही ४ धनुषतुनीरधारिवरवीरा गेअपेटहितगहनगंभीरा ५ आलमृगनमय
 कानेनचोरा तहंप्रवेसकियपांडुकिसोरा ६ तहंपुलिवेलनलगेसिकारा अर्जुन
 हनेवाघअरुरोभवराहा सामरहरिनमहिषमृगनाहा

८ दोहा षडंगीस्याहीससकहनिजानिपर्वदोउवीर
 जहनूपथीर चौपाई तहंदोउवीरनलगीपियासा थाकिगयेअतिपरेप्रेयासा १
 तवगमनेजमुनासरितीराकीहेपानसुधासमनीरा २

३ तहेयेकसुंदरिलवीकुमारी
 ४ तवअर्जुनसोकहजदुराई पूछडुकुवारिकोहिदिगजाई ५
 पूछनलगेनैनषनरीदी ६ अहोकोनितकसइतआई केहिहिततपधारेवि
 ७ हमहिजानिअसिपरतकुमारी तुमतपकरहुकेतहितभारी ८ दोहा जवा
 धन्याकन्यानवतुरतरीन्होववनसुनाया

चौपाई हमहेभानुसुताधनुधारी
 हिहमारकेतगिरिधारी दूजीनहिअभिलाषहमारी २
 विनहरिजिनपदविधिसिवपूजा ३ कालिंदीहेनामहमारा
 हअगारा ४ जचलोमाधवनहिचरिलेहे तवलोइततेहमनहिजैहे ५
 यहफिरिआयेकालिंदीकेवचनसुनाये
 जरयेचदाई ७ नृपतिनिकटअर्जुनजुतआये लषतजुचिधिरअतिसुषपाये ८ ॥

इसरसाय चौपाई जदुवरकोसासनसोपाई दियोअनूपमनगरवनाई १
 कळकालमुरारी दियोपांडवनआनंदभारी २ अर्जुनसारथिकैजदुराई
 यअग्निचराई ३ धनुतुनीरदियसिधिराजी रथअभेदकवचहुसितवाजी ४
 रतवचायोमयदानवको रवीसभासोसुषप्रदसवको ५ जौनीस
 दुरजोधनजलथलभ्रमपाई ६ मागिविदांपुनिधर्मराजते औरहुसवसुहिदन
 समाजते ७ सायुकादिवीरनसंगलीने द्वारावतीगमनप्रभुकीने ८ दोहा नगर
 आयसुभलगनमकालिंदीकोवाह करतभयेविधिसहितप्रभुपुरजनउहेउछाह
 चौपाई विंदऔरअनुविंदसुवेसा रहेअवंतीनगरनरेसा १ रहेसुजाधनकेवसरी
 क तिनकीभगनिलेनचहसोक २ दुरजोधनवल्योतिनपाही जदुवरकोवाहह
 तुमनाही ३ हमहिव्याहितुमदेहुकुमारी करहुनजदुवरकोभयभारी ४
 अविदाहेजाको विभुवनमेअनूपवपुताको ५ ताहिलयवरमहिमुरारी दुरजोधन

धतधनुधारी ई हस्तोमित्रविंदिहि जदुगई सबभूपनकोगर्वनसाई ७ धर्मधा
 रंधरअवधअधीसा रह्यौनगनजितनाममहीसा ८ दोहा कन्यासत्यानामकी
 परमप्रभाकीजासु भूपतिअसोप्रनकियोकरनस्वयंवरतासु चौपाई जोके
 उसातव्रषभमदवारै तीषनश्रृंगमहावलधारे १ नाथेइनकोयकहिवारा र
 यसुतासोभूपकुमारा २ यहप्रनसुनतघमंडहिछाये भूपकुमारअवधपुर
 आय ३ नाथनखगेव्रषभयकवारै व्रषभवलीतिनकहंहनिडार ४ सुनिप्रनअ
 वधभूपकोभारी अवधनगरगवनेगिरधारी ५ चलयोसंगमहकटकमहाना
 चलयोसव्यसावीवलवाना ई सुनिअवधेसकृष्मआगमन मान्योसकलअमंग
 लदमनू ७ लीनेकछचलिकैअगुवानी सादरप्रभुहिअननिजअनी ८ दोहा प्री।
 तिसहितपूजनकियोकोसलेसमतिमान धन्यभागअहृत्तोपुजापारुषादरधा
 न चौपाई तहोभूरोषनतेसुकुमारी सत्यानिरषतभयगिरधारी १ लपिमोहिा
 तअसलगीमनावन मोयतिहोइपतिकेयावन २ जोकछुसमजपतपविधिजो
 वै तोजदुनायकनायकहोवै ३ पुनिहरिसोवोत्योअवधेसा कहाकरोप्रभुदहनिदे
 सा ४ हेनारायनहेजगदीसा सबविधिपूरनईसहुईसा ५ मेलधुकहाकरनकेली
 यक तुमसवविधिसमरथजदुनायक ई जिनकेपदपंकजरजकाही विधिसि
 वरमाधरहिंसिरमाही ७ रायनधर्महेतमरजादा लीलाकरदूरेहअहलादा श्री
 सुकौवाच दोहा तवसिंघासनमेलसेमेघसरिसंगभीर कौसलयतिसोकहतमो।
 बेहसिवचनजदुवीर श्रीभगमानउवाच चौपाई धर्मधुरंधरजेनृपअहदी जाव
 वतिनहिनिंदकविकहही १ तद्यपिमेतुवप्रीतिनिहारी भागहुंनृपरावरीकुमारी २
 कन्यामोलतुहेनहिरेहैं वचनपूरकरिदुहितालैहैं ३ जबजदुनदनआसैषोले तव
 अवधेसमुदितपुनिवोले ४ राजाउवाच तुमसेवरवरकोजगमाही देहुजाहिमैसुता
 विआही ५ गुननिधितुहरेवरमहकमला करेनिवासनिरंतरअमला ई पैहमकि
 येयकप्रनमारी राजसुतनवलवदुहनिहारी ७ सातव्रषभयेअतिवलवार येवहु
 राजसुतनकहमारै ८ दोहा येकसाथव्रषसातहुनजानाथहुजदुनाय तोकन्याधा
 न्याभईसैद्वैग्योसनाथ चौपाई कौसलयतिप्रनसुनतविसाला मनमहकियोवि
 चारकपाला १ असेषलवहतहमयले व्रजमहगापनसंगनवेले २ असगुनिका
 स्योकठिनकटिफेले उठेआसुलधुकारजसेटे ३ सातरूपधरितहजदुनाथाना।
 येसातव्रषभयकसाथा ४ चाधिदाममहंनृपदिगल्याये सातहव्रषभनगर्वनसाये
 ५ पैलेदारुव्रषभजिभिवालक तिमिवाधेव्रषभनजदुपालक ई अवधनरेसप्री
 तिअतिल्लाई दीन्हीआहिसुताजदुगई ७ लियोकुवरिकहंहरविविहारी वेदविधा
 ८ दोहा मतिमानीरानीतहोपायकृष्मजोमात धन्य भाग

वैल

रुसजा

१ नगरनारिनर आनंदयायि भूषनवसनसाजिसवत्राय २ दससहस्रदि
 वैसहस्रजुवतीमनिमात्ता ३ नौहजारहाथीमदमाते
 सहितसुषमाते ४ दियोकोटिनवचपलतुरंगा ५
 सुतासहितजदुनदनकाही दियवढायनृपस्यदनमाही
 जलद्वारा रहयानतनकरतनकसम्हार ७ यहिविधिदयतिकहंश्रवधेसा
 कियेलहिमुदसरितसा ८ दोहा तवजेसातहब्रषनतेहारिराजकुमार ९

चौपाई :

१ भारगरोकिषडेभेचेर चहकारिनदभादनकेर २ छोडेसकलविविधि
 विधिवाना कायखईजदुसेनमहाना ३ तवअर्जुनगाडीवटकोर छोर्ड
 तिघोरा ४ येकहिवारसवनकहेमारे औरदुसकलकटकसघारे ५
 पराई जिमिमृगवनकेहरिडेराई ६ सैदायज अतिसैसुषकाय जदुपतिजदुनग
 ७ सहयोभादअवधेसकुमारी भईकृष्णकोअतिसेप्यारी ८
 तकीरतिफूफूसुताभद्राजकोनाम केकेदेसहिसाभईरहीसाळविकीधाम ९
 भ्रातासकलमितिकृष्णहिकियोविवाह

री ३ सुरदानवषामाजलमाही सोयतरह्योसंकककुनाही ४ संघसारदुनिपरम
कठोरा जाग्योसुरदानवश्चातिघोरा ५
भानमनुमंदर ई खियत्रिसुखयकमहाकराला अनुप्रगटीप्रलयानलजाला ७

षडैकेसद्गकूपसमलषिसुरहोहिंअधीर ५

खच्छलिवेलातज्योमुनिलगेखस्तिमनामने १

सौगरूरालेतकिहनीगोपालके
लके २

यगराजकरिघायोवली जडनायचक्रध्वंडलैकियमुडपावौषडहे
सदलितगिरिद्रगिस्तोसौगिसौनलरुंडहे ३ देगहा ११०
हिसंग्राम पितुविनासलषिकृष्णसौंभयकोपकेघाम १५
रुअचनतामनभस्तान अंतरिश्येसातहकियरनकेपियान २ कुरमुजगी
हौभौभसैनापतीपीठजो दियोसंगरैमेनदोपीठिजो कियोताहिआगेसबैकोपि

के बडीसेनसाजेरनेचोपिके १ सवेकृष्णकेसचुपेधादके तजेअस्वभारीदिगेआ
इके गदासकितेगोसरेसूलहे हनेसूसौतोमरोबूलहे २ दिलेकेहरीसस्वको
आवते तजेवानभारीदडेचाव ते कियेहेतिलेससवेसस्वको लियोफेरिभा
सीसहाअस्वको ३ हन्योपीठिकोआमुरैपुत्रने कटेवाइसीसोमुजावमने गयये
कवारैजमैअनको इतेहीसघास्योसवैसेनको ४ दोहा जवांचतेभागिगेभौमासु

अंगकांपतविनतीकरीभोप्रभुमहाविनास चौपाई येकपुरुषपशीचा
दिआयो सुंदरिनारिसंगमेल्यायो १ सासातोकोटनकोफोस्यो मुरकोमारिदेस
मदमोस्यो २ पी ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
पितभोधराकुमारा सबवीरनकेआसुहंकारा ४ लैमदमत्तमतंगहजारन भौ
मासुरनिकस्योरनकारन ५ लेप्योगरुडपरतियजुतरुत्तमे रविपरचपलाजुत
चनरुत्तमे ईहरिकहंलविसेहस्योठठाई यहकोआयोस्वौगवनाई ७ नारीसा

चाहेहाइयोई थियारा ८ दोहा भोगा ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
नसुनाई यहकामीकामाकितियकोलेहुछोडाइ २ चौपाई भौमवचनसुनिभटस
मुदाई मारेहरिकहंतोपलगाई १ आयहुहंन्योतोपकरधारी आचिरहीरनमहे
२ लूकसमानचलेवहुगोला वारहिवारभयोभूडाला ३ गोलाखगतगरु
लकेअंगा चूरचूरमेयेकहिसंगा ४ तवजदुनेदनसारंगलीन्हेया येकयेकगोला
५ तहेप्रभुतजीवानकीधारा मूदेरविकेगोअधियारा ईकटे

वाहुसिरवरुपदकधा उठतमयेरनमध्यकवधा ७ कटेतुरंततुरंगमतंगा षडष
डभेजोधनअंगा ८ दोहा जेजोभटआसुधतजतहरिहिधेरिचहुवार तिनतिनने
त्रैवानहनिकाटेसौरिकिसोर ३ चौपाई पक्षिराजपुनिपक्षनमाही डास्योपरिसु
पीलनकीही १ लगतयक्षिपतिपक्षप्रवाता केतेउडिगेगजसंधाता २ केतेविन
रंतनविनसुडा मयेलगतनषचौंचषवडा ३ केतेगजविक्रतरपराई घुसेनरकनेन
गरहिजाई ४ नरकासुरख ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
सक्तिकुलिस्तेभारी हन्यो गरुडकहंवाकिप्रचारी ई लगीसक्तिपगपतिअंगमाही

जैसेकुसुममालगजकाही ७ निरफलनिरषियराकमआपन कोपितभोमा
सुरसुरतायन ८ दोहा लीन्हेयासुखकरालयेकमारनकोजदुनेद चह्योचलावन
जवतहाअदेहादुरदतिमद ४ चौपाई दानवसुखचलननहिपायो रुखसुदर
सनचक्रयलायो १ भौमासुरगजरहेया सवारा कट्योसीसगजजुतयकवारा २ स
हितकिरीदकुंडलनचारु गित्योधरनिसिरधरजुतहारु ३ हाहाकारदेससवकी
ने सुमनससुमनवरषिवहुदीन्हे ४ साधुसाधुवोलेरिषिवानी जदुवकीअस्ता
तिवहुठानी ५ देविधरनिनिजपुत्रविनासा गमनकियाआतुरहरिपासा ई चापी

करकुंडलपरकासी औररुसकळत्रलविरासी ७ हरिकहकीन्हो अरयनआई ९
 जतीमालापहिराई ८
 रषिकेवारवारपदचूमि ५ भूमिंवाच कुंदपदरी जयदेवदेवधृतसंपचक्र
 रूपमदमथनवक्र जयजंगतत्रात्मपरमात्मसुद
 यकंजनाभजयकंजमाल जयकंजनैनपदकंजलाख ७
 जयआदिहेतुसवसुरनसेव २ जयपरमपुरुषजयपूर्नेवो ५ जयपरब्रह्मअजर
 हितकोधजयअतरंगवहिरंगज्ञात जयअलिअनंगअरिसरसिजात ३ दोहा
 जनरजनासनतेमैपालनसतगुनधारि सिररुइनासहुपालहूजगदीसविचारि १
 कुंदगीतिका मैसखिलअनलहुअनिलनभसुरइद्रिमात्राअरुमनो अरुसवचरावर
 जीवतुममेयेकपतितुमविभुवनो जेगुनतजगवितरिक्ततुमतेजोग्यनरकनेवासके
 तुमआदिकारनपतिततारनसोकदारनदासके १ यहमौमसतअतिदीनसवगुन
 हीनपरममलीनहै तापरपरमभयम
 रमकपालकीजैगा हिंसरकरकजहै दीजैअभयवरदानजतिहोइदुषसवभेजहै ॥
 २ श्रीसुकउवाच दोहा भूमिवचनभगवानसुनिदैतेहिअभयनिदेस
 करतभेगोमभोनपरवेस १ चौपाई
 का १ हरिल्यायोभौमासुरभारी कियेरहो असप्रनैविचारी २ सवालाषकंनमि
 कोजोरी करिहोव्याहिविहारवहोरी ३ तेकंन्यनकहैलयेसुरारी
 कुमारी ४ लवतेमोहिगईसुषधारे चहीकधपतिहाहिहमारि ५
 नाथअभिलाषा भौमभटनसौअसप्रभुभाषा ६ ल्यावहुसिविकाविपुलमगई
 देहुद्वारिकहिइन्हैपठाई ७ प्रभुकेवचनसुनतसुषपाये
 ये ८ दोहा मंजनअजनवसनवरअंगभूषनपहिराई
 तदियद्वारिकहिपठाई २ चौपाई
 भागा १ अैसेचौसठिगजलुविवारे अरुरथवाजीवेगहिधारे २ जडुनदननिज
 संगलेवाये सतिभामाजुतनिजपुरआये ३ वसेतहोकळकालसुरारी
 रहसहसविहारी ४ येकसभैरुकमिनीअगारा वैठरहेवसुदेवकुमारा ५
 हीऔरस्वरानी येनहिसतिभामाळविवानी ६ तहंनारदसुनिआसहिआये
 जदुवरदरसनमहमनलाये ७ मुनिकहैदेषिउठेजडुराई सादरआसनमहवैठा
 ई ८ दोहा पूजनकरिवंदनकियोपुनिपूळीकुसखात तवनारदसु नितहंहरषि
 हरिसेवालेवात चौपाई पारिजातकोसुमनसोहावन मैल्यायोतुवहितजंगपा
 वन १ लेहुनाथयहधारहसीसा पावनकरहुपुहुपुजगदीसा २ तवलैपारिजात
 कोपूला मुनिकहैद्विंदेसुदभूला ३ रुकुमिन्निकहैदीन्हो जडुराई जानिपरमया

रीमनभाई ४ सोई पारिजातको फूला रुकुमिनिधास्योसिरमनफूला ५ तवनार
 द्दवोलेसुसक्पाई रह्योसुमनतुवजोगवनाई ई होइहिनहियहकवहुमलाना॥
 दिनदिनदूनदूनदुतिनाना ७ मनकामनासकलयहदेई तनमलानतासवहरिलेई
 ८ दोहा पैहमकोअवरुकमिनीअसोपरोजनाय सवरानिनतअपकोप्रियमा
 नतजदुराय चौपाई आइएएएएएएएएएएए नितेरी तुवसोहागलषिलागहिचे
 री १ यकतोहरिकह तूअतिप्यारी दूजेपारिजातसुमधारी २ हमतोजानतहो
 क्विधामा हरिकहअतिप्यारीसतिभामा ३ पैअवजानिपरोसतिमोही हैजदु
 वस्तुम्हारअतिमोही ४ तहांसन्तिभामाकीदासी षडीरहीसुनिभईउदासी ५
 निजठकुराइनपहगैदोरी बोलीवचनदुषितकरजोरी ई पारिजातसुमनारदा
 ल्याये जदुनेदनकहमुद्रितवढाये ७ सोईसुमननाथप्रियकरिकै दीन्होरुकु
 मिनिकहमुदभरिकै ८ दोहा तवनारद्वोलेवचनरानिनसकलसुनाय सवतेतु
 मकहअधिकप्रियमानतहैजदुराय चौपाई तैप्रियहैअसप्रथमहिजानी यो
 अवरुकुमिनिकोप्रियमानी ९ स्वामिनिरह्योकाहअवतेरो रुकमिनिलह्योसोहा
 गघनेरो २ जनिअपनेकहमानहरानी मेहोअतिप्रियसारंग्यानी ३ दासीवचा
 नसुनतसतिभामा बोलीवचनभृकुटिकरिवामा ४ अवलौतोहमरहीसोहागि।
 नि येअवहरिमोहिकियोअभागिनि ५ कहिहैकानकानसवरानी रानिनकीरुकु
 मिनिठकुरानी ई औरसहैसववचनभलाई पैहमसोकैसेसुनिजाई ७ रह्योअ
 जलौमोहिअभिमाने मोहितजिहरिऔरहिनहिजाने ८ दोहा सभामहिसाआ
 जुसबिहरिलीनाहरिसोई प्यारिहिसुरतरुसुमनदियषेमवेलिउरखोई चौपाई
 असकहिभूषनवसनउतारी वसनयेकसेतहितनधारी १ तज्येअगरागहुमनि
 माला कोपितमनहुअनलकीज्वाला २ बांधीदूकूलसेतसिरमाही आवुरगईमा
 नग्रहकाही ३ सजलजलदजिमिउडुछिपिजाही छिपीअकेलकोपग्रहमाही
 ४ लेपिअरुनचंदनसोधरनी वैठीभूमिमौनवरवरनी ५ सुभिरिसुभिरिजदुप
 तिकेकरमा सीसकपावतिसमुभ्रतिमरमा ई महिनषषोदतिवारहिवारा॥
 सासलेतिवहुउरदुषभारा ७ बांधीविलषियेकसिरवेनी चूरनकरतिकम
 लछविअनी दोहा नीचेनैननवाइकैवैठीकोपहिधाम यहिविधिसतिभामैतहां
 तीनीनिसिजुगजाम चौपाई तहमुकुरप्रथुम्बोलाई मुनिकोसेवाहितवैठाई
 १ दारुककोनिजसंगहिलीन्ह्यो सतिभामागमनहिकीन्ह्यो २ जायतहो
 निरधीनहिय्यारी नाथसषीसागिराउचारी ३ कहांगईप्यारीयहिकुनमे सधिकह
 स्वामिनिकोपभसनमे ४ कोपभसनगमनेजदुराई दारुककहैद्वारिहिवैठाई ५
 लथोसन्तिभामेगोविदा इगनिवोटकीन्हैअरविश ई वागतिवैठतिवारहिवारा त

१७ करिहरिदोरपीठिसुसक्याती

८ दोहा सषिकरतेत्त्रैचंदनेनेसुकहियेसगाय क. १०. ५५
 विदेषाय चौपाई चडिपरजकउतरिपुनिअवै कोपभारतेहिंसहानजावै ?
 प्रमोरिभूमिहपौढी सषिनठाढकीन्ह्योनिजड्योढी २ चहअंतरलषिकैगिरधा
 री तुरतसषिनसोगिरावचारी ३ प्यारीकोनहिमोहिजतावहु मानकारनहिवेगिव
 तावहु ४ सषिनकह्योहमजानीहिनाही आयहिपूखिलेहुतिनपाही ५ तवमाधवा
 लियोविजनकरआसुउगई ई मंदमंदतहहाकनखागे सतिभामा
 १७ पारिजातसुमसौरभयाई चौकिउठीहरिषियासुहाई

१ हैमहितेधौमोमतेवारहिवारउदात चौपाई
 वोसतभईभीतिअतिमानी १ स्वाग्निहमनहिजानतिअ
 हैही सौरभमेदकौनविधिकहहौ २ लगीनिहारनतवचहैवोर लथौसीसदिगसौरि
 किसौरि ३ कंपतअपरलेखासंअपाई फिरिवैठीमुषनीचनवाई ४
 कुटिकरिवामा करमुषघरिवोलीसतिभामा ५ इततेगमनहुवेगिसुरारी जाहुजहौ

१७ इगज
 लकमलकरनेहरिलीने वोलवचनप्रेमरसभनि ८ दोहा नीरजनेनननीरकतदारति
 हैसुकुमारि मुषमलीनममहेतहैतुवमुषमलिननिहारि चरसैकेसररगितसारीका
 ततजिदीन विनाकालसितअमरकसगहिछीन १ भूषनतेविनभूषितअगदेषातबो
 गिततावहुप्यारीजियअकुलात २ सेनवसनवरवोधेभृकुटीवंक ३

रतीतजिपरजक ३ तेरीरोचितचितवनिआयसुतीर मेरेहियउपजावतिअतिसेपीर
 ४ कसप्यारीनहिवोलतिकेहिअपराच कसवोरहिमोहिदुषकेसिंधुअगाध ५
 सिचितवैरीथिकहुवार करुमेरोहियसीतलकरुदुषखार ई
 जनसोक वहतसलिलउरउपजतरंजहिवाक ७ भावकोरचषचाहततुवमुषचंदमा
 नमिलिंदमोहीतुवमुषअरविंद ८ कौनचूकभैमोलेहुवताइ काहेदुपउपजावैवरनई
 राई ९ हेजहानगहेजाहिरयहप्रियवात सेवतसतिभामेहरिनिशिदिनजात १०

सत्यहभापहुअपानमानु भोकोअौरनप्रियकोउतुभैसमान ११
 धरनीछिमारतिछविरविजसंतज तिमितोसोममनेहैहैतुवरुचिनितवधेज चौपाई
 अससुनिप्रीतमकीमूडवानी कहतभईमूडवचनसयानी १ गोकहरह्योआजुखग
 घोपो जान्योकपटवोरनहिचोपो २ करिकपटाहोहिंसदाहौ प्रतिरीतिजानहिकक
 नाहौ ३ जानीआपरीतिहैमभूरी मुषमहैसुधाहैमहेछूरी ४ चाहहुअौरनदाहहुमो
 ही जानिपरहुंमंवावरितोही ५ होगोपिनसंगकेयेखवारी कैसेजानदुरीनिहमारी ॥
 ई गोपिनकेधोपेजदुराई हमहूसोकीजतचपलाई ७ नापनदहीचोरवनवारके

सेजानहुगुननहमारि ८ दोहा बालपनैकोरंकजोहोतभागवसराउ ताकोकैसेहुनि
 टतनहिअपनोजातसुभाउ १ असकहिसनाजितलसीधारतिइगजलधार मुषा
 हिनिपटपटवाटकरिफिरिवेठीदुषभार २ हरिवहोरिनिजवारकरिवारहिवारनि
 होरि वदनवारचलिकहतभेविरवतविनैकरोरि ३ चौपाई तेरोसोकअंगममजा
 रैकसकारननहिनासुवचारे १ मेरीसपथतोहिहैप्यारी जोकारननहिदेहिउचा
 री २ तवनीचकरिआननचंदा सुंदरिवोलीसंदहिमंदा ३ तुम्हहिरियोमोहिप्र
 यमसोहागा हल्लोतुमहितातेदुषलागा ४ सवतेअधिकमोहिप्रियमाने मो
 कहअवसवतेलखुजाने ५ नारदपारिजातसुमलायो सोतुमरुकुमिनिसीस
 चढायौ ६ सोईअहैआपकीप्यारी काहेकोसुधिकरहुहमारी ७ नारदकीन्हीता
 सुवडाई सोतुमसुन्योअवनमनलाई ८ दोहा नारदकाजनेहरेअनुवितउवितउवार
 भीषमागिघरघरजियेवनकोनिवसनहार चौपाई जाहुरुकुमिनीनिकटमु
 रारी जासोकियोप्रीतिअतिभारी १ प्रथमप्रीतिजदिममसुधिकीजे तोतपकर
 नसीषमोहिदीजे २ अवनहारिकामहुंहमरैहैं तपकरिकाननतनतजिदैहैं
 ३ जोलहिमानखहतअपमाना अधमकोनजगताहिसमाना ४ असकहिरुदलक
 रनपुनिलागी हायनाथमैसकौनखागी ५ तुम्हहिल्लोडिहमकोहिवनजैहैं केहिनि
 धिहमतनकहैंतजिदैहैं ६ नहिंरहिजातनजातवनतहै सकलभांतिदोउभांतिना
 सतहै ७ तातेतुममैपानलगाई तनतजितुवतनरहिहौंआई ८ दोहा कंतअहोक
 पटीकठिनकपानकूरसुभाउ कोहेकोकुलिकीजियतुकोमलपनदेषराउ चौपाई
 सुनतसत्यभामाकीवानी संदविहैंसिकहसारंगपानी १ तुमतौहोस्वामिनममप्या
 री तुमअधीनहमहैंसुकुमारी २ असमुषलसतनवचनकठोरा ब्रथाजरावसिकत
 हियमोरा ३ क्कमाकरहुअपराधहसरो कोमलअहैसुभाउतुम्हारे ४ रियोदेवदु
 मसुमसुनिराई मैदियरुकुमिनिसीसचढाई ५ तातेकहौंसत्यमैप्यारी आसुहि
 अमरनेवाससिधारी ६ पारिजातकोविटपउषारी नाकनेवासिनगर्वउतारी ७
 देहोतेरेभवनलगाई येकफूलकीकाहचलाई ८ दोहा तवसुंदरिवोलीवचनस
 कौजोसुरदुमलाय अववेलेवकतकीजियतुकसनिहरेदुदेषाय चौपाई जोतु
 मपारिजातदुमलायो तोआसुहिमममानखोडायौ १ हमहूतवअसमनमहै
 जानै सवतेअधिकमोहिप्रियमाने २ तवहरिकह्योकहीअवनीकी करिहोसक
 लरावरेजीकी ३ यहिविधिबीतिभाईसवरजनी आईसवैजगावनसजनी ४ चंदी
 गनविरदावलिगाथे षगरवचहुकितमधुरसुनाये ५ तवउठिकरिमंजनसुचिनीरा
 घातकर्मकरिकैजदवीरा ६ बैठेसतिभामारुहजाई तहंआयेनारदसुनिराई ७ स
 तिभामाजुततहंजदुराई यूज्योविधिजुतसुनिसिराई ८ दोहा नारदपदधावना

१५ सलिलं सुषदहारनलगे लैभररीजडुनीथ चौपाई
 विविधिभातिभोजनकरवायो १
 भोजनकियोधियाजुतजाई २ पुनिवैठेनारददिंगआई ३
 ३ सासनहोइतौसुरपुरजाहूँ वौल्योगानसुननसुरनाहूँ ४
 सुनदेवविनिनैयहमारी ५ कहियोवासवसौँअसजाई
 ई माग्योपारिजाततरुकाही देहकपाकरिकरहुननाही ७
 कहलगिकरौतासुमैगिनती ८ दोहा
 सुरपतिसौंसमुभाइ जामिसुरतरुदे हिमोहिअसनुमकिहोवपाइ चौपाई मैतो;
 लालनपालनजोगवनाई १ सुरतरुल्यावनहमप्रनलीन्हे
 अवनहिअरकटीमुषवाता असतभयेप्रनअचगोयाता ३
 चालकरह्यौनंदचरजवहूँ ४
 सकलधर्ममरजादहिषोवै ५
 ई सकैनकोउमेरोषनटारी राषहिमारसदाभयमारी ७ कहेहुषयगविनतीमु।
 निमोरी वारवारवासवहिनिहारी ८ दोहा देइनहीजेदेवतरुकीन्हेसामउपाय तो
 चौपाई देवदेवदुमजोनहिदेहो
 पाछुअतिपछितेहो १ गदामारिसुरपतिकीछानी लैअहौंसुरतरुयहिभाती २
 सुनिनीजो तवममआगमतुमकहिदीजो ३ जाहुमुनीससककेधा
 अवनहिहैवेलवकोकामा ४ रुष्मवचनसुनिमुनिसुषपाये
 सिधाये ५ नारदलप्योसकदरवारा होतरहैअनुपमनटसारा ई वैठीचहुकितदेव
 समाजा ताकेमध्यमुदितसुरराजा ७ तहगधर्वमधुरसुरगावै नाचिअपसराभा
 चवतावै ८ दोहा नारदकोनिर्षततहौंसिगरीउठीसमोज दियोकनकआसनसु
 भगयूजिवंदिसुरराज चौपाई तवनारदसवसभासुनाई कह्योवचनसुनियेसुर
 राई १ दूतरुष्मकोमैवनिआयो कछुकारजहितनाथपठायो २
 हितसनेहूँ सासनहोइतौसवकहिदेहूँ ३ तवसुरपतिवोलेमुसकपाई कहहुकहहु
 काकहजदुलाई ४ अतिप्रियअहैमारखद्युभाई बहुदिनमहताकीसुधिपाई ५
 वदेवयिकहहनसवलागे जडुपतिचारुचरनअनुरागे ई मैयकसमैगयोजडुनगरी
 रहेरुष्मजुतरानिनसिगरी ७ प्रभु रिफ कग
 ठारा ८ दोहा
 कुमिनिकोजडुराय चौपाई सोसुनिकेप्यारीसतिभामा १०
 मा १ तवहरिअसकहिदियसमुभाई तोहिदेवदुमदेहौँत्याई २ दोहाहृत्पु ७
 मोहिपठाने तुमसौंकियाचिनैसुपछाये ३ भाजन १ नव ३

दुमदेहिपठाई ४ याहीमेदेहेसंबोधू अनुजअनुजतियमिटीविरोधू ५ सुनतवचा
 नबोलेसुरईसा कहिवोतुमअसजायमुनीसा ६ स्वर्गवस्तुनहिमानुषजागू उ
 चितननरनसर्गसुषभोगू ७ हरिभूभारस्वर्गजवत्रैहे पारिजातकोतरुतवपेहे ८
 दोहा गयेदेवदुममहिमुनीमिडिजेहेमरजाद होईममअप्रवादअवपेहेदेवावा
 षाद चौपाई अवेसकतनहिअसुरछोडाई मेरेकुलिसकेरमेपाई ९ धरनिगयेदा
 नवहठिहरिहे असुरनसोकेहिविधिनरखारेहे २ कहाविभूतिथोरिमहिमाही॥
 जोहरिपारिजातखलचाही ३ नारीहितहमसुरतरुदेके रहवस्वर्गमहकापुनिले
 के ४ यहतरुहमकोरियोविधाता केसेदेहिओरकहताता ५ पारिजातहेसचि
 हियियारा तातेअतिप्रियअहेहमारा ६ भयोकृष्णअवनारिअधीना अनुचितउ
 चितविचारनकीना ७ जोहरिपारिजातलेजेहे तौदेवनसमाननरखेहे ८ दोहा॥
 सचीरूसिहेमोहिप्रपारिजातकेदेत तातेभेदेहोनहीसुरदुमनारीहित चौपाई औ
 रजोनमागेखघुभाई सोखेजाहुदेहुतेहिजाई ९ केसहुपारिजातनहिदेहे नारीहि
 तअपजसकिलहे २ सुनिवासवकेवचनकठोरा तवचारदवोलेतेहिठोरा ३॥
 असेहुकहेयोमोहिजदुराई सोतुमकेमैदेहुसुनाई ४ पंन्त्रगुअसुरदेधगंधर्वा जा
 क्षराक्षसहुचारनसर्वा ५ कोउनहिसकेमोरघनटारी सकौमघानहिवचनउचा
 री ६ जोनहिपारिजातमोहिदेहे तौममगदासकउरखेहे ७ मारिगदासुरदुमलेअहो
 सवदेवनकोगर्वनसेहो ८ दोहा सुनिनारदकेवचनतहसुरपतिकरिअतिकोपवोरसोव
 चनकठोरअतिमानिकृष्णलघुगोप चौपाई गर्दनवालकवालकताई वालतमुषक
 रिचंचलताई ९ वहउपेद्रमानुषलघुमाई भैमहेद्रसुरपतिमुनिराई २ प्रथमहुकि
 योवहुतअपकारा यहनारदवसुदेवकुमारा ३ पावकतेषाडववनजारा लेअयनेस
 गयोडुकुमारा ४ कियोमोरमथभगसुरारी गोपनहितगिरिवरकरधारी ५ क
 माकियोगनिकैलघुमाई अवतोसहिनजातमुनिराई ६ मानतअपनेसममोहि
 काही सक्योमारिन्नतासुरनाही ७ कहेकहावहुहेमुनिराई अवदेषवजदुपतिमनु
 साई ८ दोहा आयदेवदुमलेहिइतगदैमारिगोविंदु वंदवीरतातोसहीअहेवससा
 तिइदु चौपाई कामकोपवसहेजदुराई नारिविवसमतिदियागमाई ९ धिगधिगहे
 धिगनारिनकाही धिगतिनजतियवसकेजाही २ अवलोभयोनसुरकुलमाही॥
 देवनसमरजीतिनरजाही ३ अहेनवघुसारिसरिपुकोई वधुसारिसमीतहुनाइहेई
 ४ जदुपतिअवआसुहिइतआमे मोहिजीति सुरतरुलेजामे ५ करिहोप्रथमनसा
 स्वप्रहारा वहतोप्रियलघुवधुहमारा ६ जाहुजाहुमुनिअसकहिदेहु आमहिकृष्ण
 नाहिसदेह ७ सजिआपुचवठिगरुडविहंगे करेआयमाधवअवजगे ८ दोहा
 विनाजुदपेहेनहीअवसुरतरुजदुनाथ देतोतौमैप्रथमहाकहतजोरिजोहाथ चौ०

५६
 भैतोस्वर्गत्रधिपवरिवंडा १ भोसेलघुहेभीतिदेषाव
 तेनारदकिमिसहिजावे २
 ३ अत्रमुनिवरनहिकरहुविवादा अहेनमोहिकच्छुहरषविपादा ४ हैहेव
 सुहिअहे विनाजुहयकपातनपैह ५ यहभाषियोमोरनियोगू क्लकरिसुरतरु
 हरवेनजोगू ६ कपटकबहिकवहनहिसूरा रनमहकपटनकेषदपूरा ७
 ववचनसुनतमनिराई करगहिगयथकातलेवाई ८ दोहा तहमहेद्रसाअसक
 ह्योभूलिगयौतुवभान जानतनहिनिभुवनधनीवेजदुपतिभगवान चौपाई
 जासुप्रकासप्रकासितलोका नासतत्रन्दाडेनषनोका १
 जूवामनभृगुपतिरघुकुलराजू २ अत्रहेजदुकुलकमलदिनेसा
 पुधर्योसुरसा ३ सहस्रआषितुवदेशनकाही देखिनपरतयेकदहनमाही ४
 त्मासोकरीवेरोधू बोधेहवोधनहोतअवोधू ५ तवसुरपुनिपुनिमुनिमोभाष्यो
 रवासजदपतिपेमाथ्यो ६ यहसवसत्सजौनतुमगायोपेमेरेमननेकुन्प्रायो ७
 जीतेजदराई सुरतरुपैहेनहिसुनिराई ८ दोहा
 सतेहिमानि मनमहमुदितमुनी सभोजुद्धहोनसतिजानि चौपाई सुरपतिमोला
 सीषमुनीसा गमन्योआसुजहाजगदीसा १ द्वारावतीआयतपधामा देख्योप्रभु
 हिसहितसतिभासा २ जदुनेदनउठिवेदनकीन्ह्यो परमअनेदनवेदनदीन्ह्यो
 ३ पूछ्योफेरिमंदसुसक्याई कहियेकहाकह्योसुरराई ४ तवनारदवोलेअसवा
 नी सुरपतिगर्वनजाइवषानी ५ देहेदेवदेवदुमनाही विनागदालागेउरमाही ६
 असकहिसुनिपुनिसकलसुनायो जौनवचनवासवमुखगायो ७ तवअसुवोले
 रमानेवासा लषहुआजुमुनिसमरतमासा ८ दोहा
 गहेहुसुरराज पारिरिजातकेहरनहितआवतहेजदुराज
 सदनसिधारे वासवसोहरिवचनउचारे १ सारजनीकरिसैनसुरारी
 ध्यानिरधारी २ दारुकसोअसवचनउचारे स्यावदुरथहमजाहिसिकारि ३
 कल्यायोतुरतहिस्पदन भयेसवारआसुजदुनेदन ४ सा
 टाई पुनिप्रद्युम्नाहिकह्योवोलाई ५ षेलनचलहुसिकारकुमारा ममसगकरियो
 विपिनविहारा ६ तवप्रद्युम्नकह्योकरजारी तुवगतिजाननमतिनहिमारी
 लिहोनाथआपकेसंगा करिहोप्रभुकीसिवअभंगा
 कोरथमेलियोचढाय रेवतगिरिमेजायकेसतहिकह्योतुभय ७
 जवलगिसकहिजीतिनआऊ १ असकहिकरुडहिसुमिरन
 १ सोदुतआयचरनगहिलीन्ह्यो २ सात्यकिजुतवसुदेवकुमारा पक्षिराज
 परभयेसवारा ३ चदनहेतपुनिसुतहिवोलाये तवप्रद्युम्नकहेसुषक्षयो ४ भैवि

हंगपति संगहि नैहौं आपप्रतापतापनहि पैहौं ५ असकहि माया जानवना
 ई नह्यो भुजंगमहा भैरई ई तनअषडकोदंड प्रचंडा पहिस्योकवचकीटव
 खिंडा ७ कह्यो कृष्णसोकृष्णकुमारा चलहुनाथजहहो यविचारा ८ दोहा
 तवगरुडहि सासनरियो आसुहितह भगवान पहचावहु अमरावती करिके
 वेगमहान चौपाई लहि प्रभुसासन सुषितषगसा चलयौ अनिलतिअधिका
 नरसा १ सक्यौ नदेषिवीचमहेकोई मनसमगयो सकपुरसाई २ तैसहिगरा
 डपक्षमहलागे प्रबुम्हगमने सुषपागे ३ नदनवनजडुनदनजाई पारिजा
 तकोलषिसुषपाई ४ तहदेथोसुरपतिके जोधा सुरतरुकहकीन्हे अवरोधा
 ५ आसुधधरेअनेक प्रकार पारिजातके हैरषवारा ६ तिनके देषतदपदि
 मुरारी लियो देवदुमदुतैउवारी ७ धस्योत्रक्षपतिपक्षीपतिपर डरहुनसुरत
 रुअसकहजडुवर ८ दोहा जाननहितसुरनाथकेगरुडचढे जडुनाथनगरप्र
 दक्षिनकरतमेसासकिनिजसुतसाथ चौपाई सासकिचहुरिसिकहपुकारा
 करि पारिजातहरिलियेजातहरि १ रहेजे पारिजातरषवारे तेवासवकेजाय
 पुकारि २ पक्षीचढेपुरुषत्रैआये हस्यो पारिजातहिमदकाये ३ नाथरावरीभी
 तिनमाने लियेजातसुरतरुवलवाने ४ सुनिमहेद्रकारिकेपमहाना त्रैरा
 वतपरवदिवलवाना ५ लियोसंगमहपुत्रजयतै प्रवरसवाजेहिवोजअनंतै
 ई भसतचस्योमतंगमहाना पीछेजुगलवीरजुगजाना ७ आवतवासवनिरा
 विमुरारी प्ररुवद्वारषडधनुधारी ८ दोहा निरविमहेद्रपंडकोवोस्योवचनकठोर
 पारिजातमेरोहस्योडस्योननंदकि सौर चौपाई तवमधुसूदनकहसुसुकाई
 माग्योअनुजवधुतुवभाई १ पारिजातनातेलेजातेअथामोहितुमकतअना
 पातो २ वासववचनकोपितववोला मेरोवलमनमहनहितोला ३ पारिजातले
 जाननपैहो जबभरनहिवीरतादेषेहो ४ हेमेरोछोटोतेभाई लेहिसरत्रैप्रा
 थमचलाई ५ पुनिलषुविक्रममोरमहाना परिहैकठिनअनुवचिजाना ६ मा
 रहमारहगदामुरारी सफलप्रतिज्ञाहैइतिहारी ७ तवसुकुंदसारंगटकोरा म
 ल्योभयामनसुरपुरसारा ८ दोहा लैसायकतीषननुरतमास्योमाथमतगा
 फेरिकुंभसरकदिग्योभोगजसेतसुरंग छंद तवकापिवासवविसिषलेव
 दुविहंगपतिकेसिरहन्यो तिनवासुदेवहुवीचकीदिवितानवाननकातन्यो
 पुनिसक सासहसानमारिमुरारिसरकादतभयो सारंगअरुमाहेद्रथसुकोसो
 रनिभुवनमहेछयो १ तहजानिपितुसोखरतहरिकोसकसुतधावतभयो सु
 रतरुहरनहितअतिचपलषगनाथदिगआवतभयो तेहिनिकटनिरविमु
 दतहप्रधुम सोभाषतभये अवकाकरतहोकरहरनडुषलहहगेसुरतरु

य २ तवकह्योहरिसुतसुनहूपितुकतप्रथमदियननिदेसहे क
 क
 ये रुकिगयोस्यदनसची सुतपहुचौनजदुकलचंदये ३ तवव
 वारहिंवारकृष्णकुमारये
 तहंवरिवंडपंडहिषंडकियसरनोमको
 रोमको ४ तहंरुष्मनेदनदुष्टदंदनसकनंदनसरनको तिलतिलतुरैतैवृरि
 मास्योपुनिजयतैकरनको
 कस्यपकि सोरकिसोरउतइतजदुकिसोरकिसोरहै ५
 सरतजतसरभभरिमहा दोउवदुतवरवरवचनवरदोउहोतघरघरस्यतहा।
 तहसिद्धचारनदेवमुनिआयेसुकोतुकलषनको लषिदुहूनभटसंगामचकि
 तमेनमूदहिचषनको ई तहंप्रवरनामकविप्रसोवासवसथाथाथैवली चा
 ह्योहरदुतदेवदुमजिमिसि सुचहततारावली
 किहियाकोरोकियो पैविप्रहेततिनसायककठिन्यापैभो कियो ७

मो जुजु धानसवसरकोटितोहैं धनुकाटिदुजवरसोमन्या ८ दोहा करहेवि
 प्रअपनाकरमछोडिरेहुधनुवान कहुतीरथमेवैठिकेवाचहुवेदपुरान १
 नधर्ममेनिरतहैजेखुचीविष्यात तेअपराधिहुविप्रकोकरतनकवहुघात २
 सहजहिमेमानवदुजैसवकोसरलजनाय पैदुजमारतमानहीसोईमानवा
 आय ३ सोरठा जदुकुलकीयहरीति चलिआइहैसर्वदा दुजुपरराषहिपीति
 करहिछमाअपराधमे ४
 जुदेखमावीरथैके अहौरामकोसिष्यमेवीरभारी
 री १ लरेरुष्मसोआजुयेदेवनाही करैजुइतातिमहीसत्रुयाही
 प्रलीन्ह्योकोदंडा तजोकालदंडेसमेवानचंडा २ भयोसासकीविप्रकोजुहभारी
 तजेहैसुसस्त्रेमहास्त्रेप्रचारी
 कोऊ ३ वधोकेपस्वगैजितैस्वर्गचारी विजेवीरचाहैनिजेधीरधारी हनोहिइ
 अस्त्रेसचीकोकुमार दईरोकिप्रदुम्नसोवानधारा ४
 सैं चलायोजरायोसुप्रद्युम्नसस्त्रे
 धुम्नकोसोजराई ५ गयोकूदिआकासमेकृष्णपुत्रा
 वा तजोप्रदुम्नअस्त्रेजोवज्जीकमारै लगेमोहिअैसनअस्त्रेहजारै ६
 इयैमेननकोगनोवीरनाही

सदं देस्य कौं देव देषे पराही ७ मनौ तेन त छै सकौ पारिजाता करै ते गहे की चहे कोन
वाता त ज्यो ब्रह्म स्वै दियो जानलाई सकौ भे सहस्रै तुरतै वनाई ८ दोहा जदुपति सु
तके वचन सुनिवास वसुत वलवान जम अस्त्र हिछोड त भयौ करिके कोपम होना ॥
चौपाई चर्यो कास सम अति विकराला छोड त चहुँ दि सियाव कज्जाला १ तव प्र
धुन्न छोड्यो सरजाला रौं कि दियो जम अस्त्र विसाला २ सक्यौ न सस्त्र निकट तेहि आ
ई बीच हि पावक गयौ वताई ३ तव कोपित सुरनाथ कुमारा चारि अस्त्र थक वार प
वारा ४ वारुन पावक मारुत सेला चहुँ कि तरो क्यौ न भकी गेला ५ उठीये कदि सि
पावक ज्जाला गिरेये कदि सि सेल विसाला ६ वहेया ये कदि सिय वज्र चंडा ये
कदि साजल धार अषंडा ७ रुष्म कुवर तव धनुंटे कोरा भयो भया मनन भम ही
सोरा ८ दोहा ये कये क अस्त्र न रुष्म सुतको टिको टि सरगारि दूँ दे दिव्या स्त्र नै ते वा
रो दियो न वारि चौपाई त ज्यो सल भसे सरस मुदाई गये वान चारो दि सि छुदाई १ ल
सलक्ष सरये क हि वार गिरहिं सी सम हं सची कुमारा २ अँ दि गयो सुर पति सुत जा
ना अंधकार भोदि सन महाना ३ उठहि गिरहि पुनि पुनि तह वाजी ताजन त जिसार
थि भोपाजी ४ गयो जयतै जुद्ध लो सार ह्यौ न सरन त जन अश्रव कासा ५ भो अमराव
तिसर अंधियारा हाय हाय सब प्रजा पुकारा ६ वासव सुत इगषोलत नाही वै ह्यो
अंध सी सरथ माहीं ७ तहाँ पुलो मज पंत हि नाना निज नाती को मरन हि नाना ८ ॥
दोहा समरमहि आयो तुरत नाति हि गोद व ठाय लै गमन्यो अमरावती दिय तेहि ना
तहि जाय चौपाई तव सिध चारन अति सुष पागे के सब सुत हिसराहन लागे १ ल
क्यौ न अँ सो विक्क मक चहुँ भयो सुरा सुरसंग रजवहुँ २ पुनि सासकि थै क वान चला
ई प्रवर धनुष काट्यो सुष छुदाई ३ इइ सथा के जुगदस्ताने काट्यो सासकि त जिवहु
वान ४ वासव दस्त प्रवर धनुली न्ह्यो पावक सरि सवान त जिदी न्ह्यो ५ इइ सथा सा
लकि धनु काट्यो रिपुक ह पुनि वान न ते पाट्यो ६ तव ससक दू सर धनु चारी हन्यो ह
जारन वान प्रचारी ७ पुनि दोउ दोहन कवच विदारे तन ते निकसे रुधिर पनारे ८ दोहा
फेरि विप्र सासकि धनुष काटि ती निसरमारि लेत सासकि हि दुति थ धनु मारी गद
प्रचारि चौपाई तव सासकि सि य चर्म कपाना काट्यो प्रवरता हि वलवाना १ जागि सा
सकि हि मदन निरा युध दिय करवाल कराल करन जुध २ प्रवर काटि ताहू कोडा
स्यो सासकि हिरे सल यक मास्यो ३ सुर छित के सासकि गिरि गयऊ प्रवर समर स
हं मो दित मयऊ ४ हरन करन सुर दू मत हं वीरा गरुड समीप गयो तजि तीरा ५ या
धिराज तव पक्ष चलाई दियो दुजै हे को सउडाई ६ गि स्यो विसंग य विप्र महि माही
भयो चूर स्य इ नौ तहाही ७ तव जयंते ते हि जाय उठाई इजक हं डू जेर थ हि चढा
ई ८ दोहा सुर छाता सुनि वारिके ल्या यौ निज पितु पास सावधान किय सासकि

हरिकेसासकिदक्षिनवारा षडेयोवामरुकुमि

नौकिसारा १ निमिजयंतप्रवरहुरनधीरा षडेसककेदेहुंदिसिवीरा २
 सुतसषेवोलाई कवहुनजाहुनिकटषगराई ३
 पुनिउडापजुतजाना ४ देउदिसितेताकहुहमकाही
 ५ असकहिगरुड हिवानहजारा करिवलकोन्हपौसकप्रहारा ६
 ववाना गन्धानपसराजवलमाना ७ तवसुरपासकहैयागजपाले गरुड हिगोज
 सौंआसुहिचाले ८

राजकोभयौसमरादिविमाहि चौपाई भारतदंतसुडफडकारी करतनादगजअ
 तिभयकारी १ वज्रसरिसनषचोचहितेरे दस्योषगेसकुंभगजकेरे २
 कोयकमहरत भयौभयामनसंगरजयरत ३ पक्षिराजअतिकोपितहाही हस्यो
 पसुत्रैरावतिकाही ४ तहांस्वगतिजुतसुरराजा गिस्तो धरनिमहंसोगजरजा ५
 पारिपात्रयकसेलअनूपा गिस्तोतहांगजजुतसुरभूपा ६
 रुडचंढेआयेधनुधारी ७ सम्हरिफेरिगजअरुगजसाई करनलग्योनुधकरिस
 नुसाई ८ दोहा हस्योहजारनविसिषवरजदुपतिकहैयकवार सकवानहरिकादि
 केपुनिछोडीसरधार चौपाई रनमहंतहाआसुसुरराई
 ई १ तजोगरुड यकपरअविषादा गषीवज्रहुकीमरजादा २ जवजषवासववज
 चलावे तवतवयकपरागरुडगिरावे ३ गजअरुग रुडकेरअतिभारा सहिनस
 स्योगिरिकियोचिकारा ४ धस्यो धरनि धरनी धरधारा फूडेसकलअंगचहुंवोरा
 ५ तहांगरुड कहंछोडिगोविंदा षडेभयेनभसहितअनंदा ६

विलाई जाहुहारिकेआतुरधाई ७ त्यावहुदारुकजुतरस्यमेरो
 रघनेरो ८ दोहा उग्नसेनअरुरामकोकहिवोमारिसलाम रुष्मइंद्रकहंजीतिके
 काल्हिआयहैधाम चौपाई सुनिजदुनंदननदनवीरा गयोहारिकेअधिकसमीरा १
 उग्नसेनकहंअरुवलरामे कुसलसहितकहिपितासलामे २
 तकुमार यकदंडमहंतहांसिधारा ३ सुतकोविक्रमनिर्षिसुरारी अचरजमन
 महंसियोविचारी ४ चडिस्स्यदनजदुनंदनवीरा धायेजहंवासवरनधीरा ५ पारि
 जातलेपीछेपीछे पक्षिराजउडिचलेतिरीके ६ सासकिआजदुनायकुमारा
 गरुडमहंदुतेसवारा ७ रुष्महिआवतलपिसुरराई करनजुइकहवस्योरिसाई
 ८ दोहा पंगरुडहिगजराजलषिडस्योसक्योनहिंजाइ वासुदेवतववासवैचोखत
 भेसुसक्याइ १ चौपाई गजडेरातआवतनहितेरो करिहेकेहिविधिजुइघनेरो १
 असेगजमेचडिसुरराई जीतोकेसेअसुरनजाई २ गयैमानअस्ताचलकाही
 ३ हुनरह्योअंगतुवमाही ३ तातेनिसिनेवारिअमलेहू भोरमयेमोकहंजुधदेह

४ तव इन्द्र इतथास्तुकहिदीन्ह्यो तेहिनि सिमहनेवासतहकीन्ह्यो ५ जववीतीनि सि
 मयोप्रभाता तवजडुपतिरथचदिविष्याता ई जुधहितवासवकाहेवोलायो सारथ
 चदिरनहितदुतघायो ७ सुरपतिजडुपतिकोसग्नामा होनलरग्योअतुलिततेहिगा
 मा ८ दोहा करनसहाइसुरेद्रकोसुरसेनासवआइ सहआसुरथघोरिकेपडीभई
 हरपाइ २ चौपाई तवजडुपतिकोडीसरथारा भूदिगयोसुरदखयकवार १ पुनि
 महेशकहेवहुसरमास्यो यकयकतुरंगनदसदसभरस्यो २ सोकतज्योविसिषवहुते
 र मनहैभीमभटहैजमकेरे ३ तिनकहैमधुसूरनद्रुतनासा जिमितमनासतमानु
 प्रकासा ४ पुनिवासवगरुडहिसरमास्यो वासुदेवराजपरसरभरस्यो ५ रथनकि
 यमंडलमददोक निरषिसकेनहिसुरवरकोक ई दोहननिरषिजुडअतिघारा सुर
 नमुनीसनवैगोभोरा ७ तरनीसीधरनीतहंडोली भेदिगदाहदिसानअतोली ८
 दोहा परवतकेपिफाटतभयेदूदुमनसमूह लौटिवहनलोगीसरितगिरेलूक
 केजूहा ३ चौपाई लगेपरानदिसानगजेसा ब्रम्हहकोतहभोअंदेसा १ तवविरचि
 कस्ययहिवालाई अैसेभाष्योताहिवुभरई २ वासववासुदेवकहजाई रोकहुजुड
 देहुसमुभरई ३ दोहनकरनकरतकठारा प्रलेहोनचाहतअवघोरा ४ तहांअदि।
 तिकस्यपरथचदिके दोहनवीचपरेभेवदिके ५ दोहनसोअसवेनहिभाषे तुमकत
 प्रलेकरनअभिलाषे ई वधकरहुअवजुडभयावन जोमानाहमकहैपितुपावन ७॥
 कस्ययअदिति निरषिदेउवीरा निजनिजधनुउतारिरनधीरा ८ दोहा दपतिकेदि
 गजाइकेकीन्ह्योदंडप्रनाम अदितिकस्यपहुसुतनकहैआसिषदिन्हललाम ४ चौपा
 ई तवकुंडलजेअदितिकरनके हस्योभोमनिजहेतसरनके १ तेकुंडललेकरजडुराई॥
 अदितिकानदीन्ह्योपहिराई २ आसिषदई अदिति सुरमाता केतुमसमप्रभुज

१४ ३ इन्द्रकह्योकरजोस्विहोरी तुमसौरननकरनमतिगोरी ४ ।
 तुमरमानेवासा मानहंमोहिआपनोदासा ५ पारिजातलैत्रैनसिधारे
 ईतवसकहिदेअभयप्रदाना निजपुरकियोगवनभगवाना ७ सारु
 तसमरथचलौप्रचंडा सौरमस्यौतिहुलोकअर्षडा १० ।
 रिजातधरिपीठि सासकिआप्रदुम्नदोअचढेरियेंतेहिदीठि चौपाई रेवतगिरिआ
 येजदुराई तहेंतेविदाकि एषगराई १ तीनोंभटरथचढिसुरदुमधरि जडुनगरीप्र
 २ सुरनजीतिलेसुरदुमकीही आवतहेंमाधवपुरमाही ३ अससा
 निकेसिगरेपुरवासी लियअगवानजाइसुदरासी ४ प्रभुहिनिरषिकियसफलविलो
 चन वास्योतेहिछनमनिगनतनमन ५ पुनिलेपारिजातजदुराई
 लगाई ईतवतजिमानतहांसतिभामा मिलीपियहिक्केपूरनकामा ७
 हेंस्वर्गमिलिदा आवहिंतहोलेनमकरदा ८ दोहा जाह
 ह्योमनकाम सोइसुरपतिहरिसौलस्योधिगदेवनमदधाम ईचौपाई
 येकसेनारी आहीयकसंगतिनहिसुरारी १ तेतनेईमंदिररुक्मिणीये तिनमहेंतिनक
 हेंवासकराये २ तेतनेईवपु धारिविहारी सवकहेंयकसंगकियोसुषारी ३ विधिसि
 चजाकीगतिनहिंजाने तारवारपदवेंदनठाने ४ त्रैसोकृष्णचंद्रपतिपाई १०
 भाय्यनजाइंगनाई ५ नितनवमंगलमोदहिपूरी कोविभूतिवरनैतिनभूरी ई
 पियेकयेकसहसनदासी तद्यपिकृष्णप्रेमरसप्यासी ७
 सेवाजानिनाप्यनिजइष्टहिदेवा ८ दोहा जवनिजमंदिरमेसुदितमाधवकरहिंपया
 न तवआगूचलिलेहिंककुरुहिनजाततनभान चौपाई १० ।
 घासननिजहोथनिलारवै १
 हुविलंबसगिविजनडोखारवै निजकरकमलनिचमरचलारवै ३
 जहंथे कुसुमकिरीटधरेप्रभुमाथे ४ अंगरागापियअंगलगावै
 विलगावै ५ मनरंजनमंजनकरवारवै विविधिभांतिजेउनारजेवारवै ६
 औरहुवहुसेवकाई करहिंनित्तियचित्तलगाई ७ पियसषचंद्रवितैसुषसानी ॥
 १० ८ दोहा ३ १०१ १०१

नषष्टितमस्तरंगः ५६ ॥ ३ ॥ श्रीवाटरायणोक्त्वाच दोहा
 ममेवैठेप्रीजदुराज राजि रहीरुकुमिनितहांसेसुतसखिनसमाज १ चौपाई जोली
 लाकरिविस्वविसाला रक्षवसजवहरनसवकाया १ सौरसनहितधर्महिसैतू प्रग

तेजदुकुलमोदनिके २ ताके अतह परछ विभारी वरनि सके को सुक विविचारी ३
 विपुलकितकितने विताने मुकुतन भालरि सहित सुहाने ४ दीपतरी पत्रदीपता
 भारी मनमयमदन रचित सुषकारी ५ सुमनमल्लिका भालरि भाई गुजिरहे अलि
 सौरभापाई ई भीनी मरफरफ रोषनमाही प्रविशि मंथं कमरी विसुहाही ७ पारि
 जात सौरमितवयारी मं मंद आबलि सुषकारो ८ दोहा अग्रतरगरके धूपको घू
 मघाममिंकाय सीतलमदसमीरजुतभभरिनकदत सुहाय २ चौपाई प्रभापूरपर
 जक सुहाने ९ तिमिलसैसेज सुषकावनि ससिकरगोरस
 फेनलजावनि २ रेसमकसनेकसे सुहाये उपवर १० तिमिलसैसेज सुषकावनि ससिकरगोरस
 रसोहत श्रीजदुसई प्रियासुसुषनिरषतसुषपाई ४ रिवरुविरुक्मिनि अनुपमरमनी मं
 दमेदसि धुरगतिगमनी ५ वीजतविज एनिरषिसषिकाही रुक्मिनि कियविचार
 मनमाही ई सषीलेति ६ मेरसनसुष अतिकुच्छाई ७ सोद सुषको
 नसेहमे आख लैकरवीजनसहितहुलासू ८ दोहा योविचारिसुकुमारितहपियप्रे
 नहिउरधारि भरिअनंद आतुरउठी तनकी सुरतिविसारि ९ कवित नूपुरके सुरतेसु
 कुमारी मरालनि सावक सौरलजाई अंगके आभतेहीरनमुक्तनहारनहमकेहारवा
 नाई श्रीरघुराजसोकांतिमतीकटिसोकलकिकिनिकांतिकराई वेसवसैमुदरीन
 कोसोभकपानिसौवीजनलेनकोहार्ई ९ दोहा जडितजमाहिरतेजगतजासुप्रभ
 कासअषड सषिकरतेनिजकरके योवीजनरुविरसरेड कवित सुंदरकेमुषसु
 दरिसोहिरही मुसक्यानि सुधारसपागी देशि श्रीमंतसुकंतको आननप्रेमसई दुः
 गुनीदुतिजागी श्रीरघुराजकहैसधुलाजसोनेनवाइललीअनुरागी मंदहिमद
 हिमालयसोनीवीजनवीजनलागी ९ अनुरूपहिआयनेरूपअनन्यगती
 निजप्रेमसोपूरोहियो असिरुक्मिनीकोजदुराजवितैपरिहासहिकीवोविचारि
 हियो र १० तिप्रीतिसोप्रीतममंजुसुषेमुसक्यानिकियो विपरीतिकेवै
 नवजाइलसुनायदियो २ दोहा राजकुमारोतसुनैममवचना
 निवितलाइ सत्यमानिसोदकीजियेमेरोआयसुपाइ चौपाई रूपउदारसुवलहु
 विसाले सोभावंतसरिसदिगपाले ९ कामीपरमकामनाकीने तेरीलेनलाखसामी
 ने २ असेभूपअमितकरिवाहै आयेतुवहितकरनविवाहै ३ रुकुमीतुवभ्रातावा
 खारो मिसुपालहिकहदनविचारे ४ तिनहिनिदरितसोहिवारिलीन्हयो निजस
 मवरविचारनहिकीन्हयो ५ मैजिनभूपनअलिहिडेराई वस्योउदधिमधिनगरव
 साई ई वैरकियोवलवाननसंगै मशुरातजौनृपासनभये ७ श्रीरहुयहजगरी
 तिसदाकी सुनहिसत्यगुनिभृगुटिसुवाकी ८ दोहा जेवनितनकेविवसनहिअरु
 अविदितआचार वरिविनकहैजोषितसवैपावहिसोकअपार चौपाई निर्धनहो

निर्धनप्रियप्यारी धनीनराबहिसुरतिहमारी १ निजधनकुलवयरूपविभूती
 है। हिंसमानसकलकरदती २ तिनसोबाहमित्रतजोगू उन्तमअधमअवस्यअजोर
 ३ सोतुमनेकुविचारनकीन्ह्यो गुननहीनमोकोवरिलीन्ह्यो ४ मोहिप्रससहिव
 याभिपारी तामेभूलिगईसुकुमारी ५ तातेअवहूँवेगिविचारइ निजसमभूपति
 पासपधारइ ई उभैलोकजामेवनिजावै जगकविकुलकीरतिकुलिगवै ७ जरा
 संघसालौसिसुपाला इतवकआदिकमहिपाला ८ दोहा रुक्मतिरोबंधहूतिन
 मिलिमान्योदोह कारनविनमारनचेहेमोहिकुटिलकरिकोह चौपाई जेभूपति
 वीरजमद्वारे आयेकुंडिनरुकुमहकारे १ करीप्रतिज्ञाजोरिसमाजू नहिआवा
 नपेहैजडुराजू २ तिनकेगर्वगिरावनहेतू तोहिल्यायौतिनजीतिनिकेतू ३ मोकोन
 हिइनतेकलुकामा इस्त्रीअर्थपुत्रतनधामा ४ पूरनकामआपहीमाही पावतहौ
 आनंदसदाही ५ सवमेरहौसमानसदाई निःक्रियअहैजोतिकीनाई ई चारिवा
 हुनहिसुंदररूपा भूपनअहैभूषहैभूषा ७ तातेअवनहिकरैविचारै जहभावेतहौ
 गिसिधारे ८ दोहा तुमतोसुंदरिगौरतनमैहौंस्पामअकाम होतिमित्रताजोगेसु
 रीवरसमवाम १ प्रानहूँतेप्रियमानतीरही आपनेकाहि हरिवियोगमेरोकवहा
 केहैछनहूँनाहि २ अकउवाच तासुगरवराजनहितैविमनहिसेजडुराज मौनभ
 यकहिकदुवचनसध्यसधीनसमाज ३ कवित देवकीकिसोरकोकठोरवैनप्यारीक
 नघोरजोरमानोभयौअसनिकोपातहै चौकिचहुँवारचितैस्वप्नहीसोगुन्योचितैसा
 न्योकवहूँनअसीअहितैकीवातहै भाषेरघुराजभारीभीतिभरीमामिनिसेरोदन
 करनलागीसोकनासमातहै छनगासिरातथहरातगातवारवारवातकेससाती
 जेसेकदलीकेपातहै १ कज्जलसहितदृगजलतेउराजनकोअंगरागकुंकुमकेवे
 गिघोइडास्येहै दुपकदुवैनतेविभीतिसागसंकामानिगरोभरिआयौउरसोकअ
 तिधास्येहै भाषेरघुराजपसकरनतेकेकनहूँभरकेतेकुसुमजेकेसनसमास्यो
 है वारवाररोदतहानषनितेयोदमहीमानोमोगैविवरषवेसकोविनास्येहै २ दे
 हेमप्रसेदह्योआपिनमेआन्योअवुसिरकोनवायोसनमहामोहपाग्योहै क्हा
 ईसिथिखाईधीरताईसापाईतहाँकहेनासिराईदुषज्वालजालजाग्योहै भाषेर
 घुराजरुक्मिनीकियानिपंकजतेवीजनगिर्योहैमानोअतिअनुराग्योहै परिकैसु
 पायजडुरायजूकेविनैकरिरुक्मिनीकेहेतआसुअमैदानमाग्योहै ३ दोहा अति
 कठोरसुनिवचनश्रुतिपीतमवदननिहारि घूमिभूमिमेगिरिपरीरुकुमिनिमुठि
 सुकुमारि १ निरपिप्रभवंधनप्रियाहरीससखियजानि करूतानिधिभगवानके
 करुनाभईमहानि २ कवित भरिआपेललाकेदृगेअसुवाग्योभूलिहसीकरिवोछ
 नमेपरजकतकूदिके आसुतहांभयेआपोदुषीअतिहीमनमे रघुराजकहैद्वैभुजानि

तेनाथउठायायलियातनमे यकपानिसोके ससवारीहगियकपानिकेफिरता
 आननमेपुनः १ प्राणप्रियाकीपरेविदसापरजंकतेवेगिउठेगिरिधारी धामउठा
 यईखउरलायद्यानिधिदीठिदयाकीपसारी आंसुनपाखिदियेयकपानिसोके
 यकपानिसोकेससवारी वारहिवारोविंदगुनेतियफासीमईयहहोसीहमारी॥
 २ दोहा प्राणप्रियाकेप्राणपतिपोखिनैनअसुवानि ससुकरयोवहुभातितेवैनसप्री
 तिवपानि १ चौपाई श्रीभगवानउवाच हेरुकुमिनिनहिहोइदुधारी हमतोहंसीक
 रीसुकुमारी १ तेमानिसतिराजकुमारी मोहितनमनधनहतेप्यारी २ जोपरतेअ
 नन्यअनुरागिनि तुवसमाननहिआनसोहागिनि ३ सुनेजोनमेकह्योविचारी
 तुवसंजोगमोहिसवदिनप्यारी ४ विरहदसादेषनकरिकामा सुननकोपकेव
 चनललामा ५ फरकतअधरभूकुटिअतिवामे कोपकटास्रवरनखविधामेई
 यसवकलाखषनकेहेतू करीहसीमैवैठिनिकेवू ७ दुषितहोइमहिककुमनभा
 ही ममवियोगकवहैतोहिनाही ८ दोहा परमलाभयहहैलखीगहवासिनकोनि
 त प्यारीसंगपरिहोसमेजामजातमुदचित १ श्रीशुकउवाच चौपाई पीतमवचन
 सुनतसुकुमारी तजीत्रासपरिहोसविचारी १ करिकटास्रजुतलाजमदहंसि का
 ह्योकंतसोवैनमोदरसि २ श्रीरुक्मिनिउवाच सुनहुंविनेममराजिवनेना अहैस
 खजोभाषेहुवैना ३ हमनहितुवसमानजदनाथा कहलधुतियकहंनिमुवनना
 था ४ जोगीजनतुमकोनितप्यावै खोभीजनसोमेमनलावै ५ कस्योजोतुमवैजु
 पनडेराई सिंधुमहिमहंरहैयालुकाई ई सोकसत्यअहैजडुराई जनगुनरूपभू
 पभयपाई ७ अवरजामीरूपसदाही सोवतहोहियसागरमाही ८ दोहा जौन
 कह्योहमवेरकियवलवाननकेसंग सांचअहैजदुराजसोपुनियेसकलप्रसं
 ग चौपाई जिनकेदंड्रीगनवलवाना तिनसोवैरकियोभगवानो १ क्खंडिचूपासनहं
 मइतआयो नहिकौतुकजोप्रभुतुमगायो २ तजहिभक्ततुवविभुवैनभोगू आपुता
 ज्योतोकौनअजोगू ३ जौनकह्योममअविदितमारग सोसवसतिअहैपुतिपा
 रा ४ तुवभक्तनपथकोउनजाने केहिविधिको रावरोखपाने ५ कह्योजोहमलौकि
 कनहिजाने सोकसाचहिआपवपाने ई तुवजनचरितअलौकिकअहही तुवच
 रित्रलौकिककिमिकहंही ७ जौतुमकह्योअहैधनहीने सोकसत्यसुनहंरसभीने
 ८ दोहा सुरपतिधनपतिसैलपतिवानीपतिसुरसर्व लैलैअरिनतेसवल्लिअरपै
 तुमहिअगर्व १ चौपाई कह्योजोनहैदीनपियारि सोकसत्यहैनाथहमार १ जौ
 तियसुतधनतजिवनजाही तिनकोतुमप्रियहोहुसदाही २ कह्योसत्यनहिधनी
 भजवहं धनमदअधनतुमहिलषतहं ३ कह्योजौनवयवंससमाने उचितया
 हसोसतिहमजाने ४ सवपुरपारथमयसुफलोत्सा तुमहिचादिअवतजदिमहा

त्मा ५ तिनसातुवसवंधुचितहे सुषुदुषभोगिनते अनुचितहे
 तभिषारी सौकभाष्योसत्यविहारी ७ मननसीलमुनिगर्वविहारी
 जडुराई ८ दोहा

चौपाई

१ सोनहिसेहतसुषुहिरावरे मोहिछिपोयल्यायिनसावरे २
 धनुषटकोरी ल्याय्येमाकिकरिवरजोरी ३

तिडरनहिसांगे

५ सौककहहनजानिसुरारी तामेविनतीसुनहुहमारी ६

जजाती तजितजिराजिविभौवहुभांती ७

पावतहेइयगाथा ८ दोहा

चौपाई संततसंतप्रसंसतजाके

१ सदाकियेजहूरमानेवास्तु सौसातुवपदकमससवास्तु २

भजेऔरकहंकौनअभागी ३ तातेमैसवभांतिविचारी

४ जगदात्माजगदीससुरारी

रे रहे सर्वदासुषुदघनेरे ७

याला

प्यारीविनेहमारि चौपाई जेभूपनकोआपवषाने षरविडालरषस्वानसमानि १

वे भृत्यसरिससेवतसुषुजेवे ३ छाथौउपरचामनषरोमे

रोमे कमाविटपित्वातकफसाने जीतहिमृतकसरिसदरसानि ५ तुवसरोजपद

गंधविहाई भजहिजेतिअसपतिमनलाई ६

साजुभारानितढोवे ७ जौननाथयहमेहिमुनाई

दोहा आतमरतअतिसेनरतमोहूपेचडभाग

ग १ दासनकेसुषुदेनहितलीलाकारजडुनाथ २

सनाथ २ चौपाई जौनकहोतुमयहजडुनाह अ्रवहनिजसमनृपकेजाह १

मधुरिपुविनेहमारी नहिअसत्यहवाततिहारी ३

वसिलोकमहंकरहिकुमारी ३ जिमिअवासाल्वहिमनदीन्हयो

हरिलीन्हयो ४ पुनिसाल्वहिपहेवाहियठायौ सोअपरतियगुनितेहिनटिकायो

५ राथोतासुहरिजन्मदृषांहां सुनीकथीरुहनसुषुभाही

रीतेनितनवरचहेहिसुरारी ७ तांतकुलदानारिनवरही जेनरउभैलाकसुपचहेही

८ दोहा सुनिरुकुमिनिकैवेनप्रभुवोलेमृदुमुसक्याय कहैजेदूनहिअसवचननौको।
 कहैवनाय चोपाई सुननहेतयहराजकुमारी मैतोसोअहहंसीपसारी १ तोतेजोतुम
 उत्तरदीन्ह्यो सोसवसत्यमानिमैलीन्ह्यो २ जेकामनाकरहुमोहिमाहीं मोक्षहेता
 तुवहाहिंसदाही ३ पतिपदप्रेमपतिव्रतप्यारी लख्योतोहिमहमैअतिभारी ४ जद
 पिकरीरचिवचनउपाई तदपिनतुवमतिचलीचलाई ५ जेदपतिसुषहितमोहिभु
 जही तेकामीसंसारनतजही ६ जेजनमोहि संपतियतिपाई मागहिविषयभोगस
 मुदाई ७ तिनकोमदभाभ्यअतिजानो अवसिनरकगामीपहिचानो ८ दोहा करिअ
 तीतिप्यारीजजन कहेप्रीतिजुतवेन कुटिलतियेनओषलनकोअहैकठिनताअन १
 चोपाई पतिव्रतातोहि समहेप्यारी मोहिनहिंनिभुवनपरतनिहारी १ जेनृपतुस
 विवाहकेकाले आयेअगनितवोजविसाखे २ सुनिममकथातिनहिपरिस्यागी
 मोदिगदुजपठयोअनुरागी ३ हरिलेआवततोहिसुकुमारी रुकुमीतुवभ्राताघा
 नुधारी ४ लखौनमर्दापारहिअर्दाई बहुविधिमोपेविसिषचलाई ५ तहंतैरेदेघा
 तसुकुमारी दियोकाटिस्यदनसरमारी ६ तासुआसुअसिचर्महिकाटी लेकरवा
 लताहिपुनिडाटी ७ बंधनकरिसिरसुंडनकीन्ह्यो तामेतुमननेकुचितदीन्ह्यो ८ दो
 हा मेरेपेअतिप्रीतिकरिअनेदअधिकवदार्द मेरेगृहगमनीललीनिजकुलसुधिवा
 सराई चोपाई पुनिअनिरुद्धविवाहहिमाही गमनहिकियोभोजकटकाही १ तहावि
 वाहअतेमप्यारी कलिंगरुकुमसोगिरावचारी २ जुवानपेलनजानहिरामा तातेवा
 गिवालावहधामा ३ चौरिरचहु विजेकेहेतू वैठहुमोहिजतसुभटसमेतू ४ सुनि
 रुकुमीसठतेसहिकीन्ह्यो अपनेमरनहेतुमनदीन्ह्यो ५ ममभ्राताकोवेगिवाला
 ई षेखनचग्योपरमसुषपाई ६ जीत्योरुकुमीप्रथमहिवारा पुनिहैवाजीवलहुवदा
 रा ७ तवहंरुकुमकहभेममजीती यूछियेचसोकरहुप्रतीती ८ दोहा कलिंगराजत
 वअसकह्योजीत्योभीअकुमार वलषेखननहिजानतेगायचरावनहारचोपाई।
 भईतहा तवहानभवानी कलिंगराजयहमृषावषांनी १ कलिंगराजतवदेत
 दषाई सभामध्यसठहंस्योठठाई २ तववलरामभ्रातममकोपे रुकुमवधनको
 अतिवितवोपे ३ अंमूउषारिताहिहनिडास्यो औरहुसुभटसमूहसंघास्यो ४ वला
 हिविलोकिकलिंगजवभाग्यो तववलताकिपीछेलाग्यो ५ दसयकदमपकरिते
 हिलीन्ह्यो परिघमारिसुषविनरदकीन्ह्यो ६ तैलेपौचवधूहरषाई मेरेसंगडारि
 काशिधाई ७ येतेहुपेतुमककुनहिमान्यो मेरेपेममोहचितसान्यो ८ दोहा तुमग
 न्यनिअसंगुननिमाकोलीन्ह्योजीति तुमसमनहिकोउकरहिगीमोपरप्रीतिव्रती
 ति चोपाई पठयोदुजममिलनेहेतू सोसंदसकहआइनिकेदू १ करिहोविलमा
 जोअवनमाही तौमोमिलिहोजीवतनाही २ अरयोनिजतन तुमहिमुरादी जि

भुवनसूनोद्वगनिनिहारी ३ अथैवचनतुवैमुषजोगू अहेनत्रैरेनईसनिपोगू
ताकोकरिवोप्रतिउपकारो मेरोमनसवविधिसौंहारो ५०
रहोसराहततुवजसगावत श्रीशुकउवाच ६ यहिविधिरुकुमिनिकोसमुम्भार्द
७ सोऊअतिआनंदहिपाई
इदोहा यहिविधिवहुविधिर चतनितरुकुमिनसंगविहार

आ १५ २१९ १ १
६० दोहा श्रीशुकउवाच
येकयेकरानीकेभयेदसदसप्रवलकुमार
तिनमेजोनआठपटरानी तिनकेसुतमेकहौवधानी १ चारुदेससूदेस
चारुतन चारुमइअरुचारुचइभन २ चारुसुचारुविचारुहचारु
वलकुमारू ३ दसयोजेष्टप्रदुम्नप्रवीरा नहित्रिभुवनजेहिसमरनधीरा ४
नुअौरस्वरमानू
हुप्रतिभान सुजसंकर ६ येदससुतसतिभामाकेरे होतभयेसववलीघनेरे

वसुमानियेजामवतीदसपुत्र तिनमेजेठोसाम्भुभै विकमजासुविचित्र १ जीरवेइअ
खुसनवसुवेगवानत्रिषत्राम संकुकुतिवसुदसकुवरसत्याकेवलधाम २
दशसामकसुभटयेकलमइसुवाइ दसपूर्णमासहठमाजमुनासुतनरनाह ३
राजिवसहवोजवलमहासकितनुमान

वास ५ ब्रह्मदेसेनप्रहरनसुजयअरिजितरजितवाम
सुतवलधाम ६ दीपमानअरुताम्रहृतपतादिकवलमान
केभप्रभुतनयअमान ७ चौपाई रुकुमवतीजेरुकुमकुमारी
विचारी १ जुरसकलभूपतितहेजाई कमाहरनमनहिलखचाई २
म्रकुमारा रथचढियेकहितहोसिधारा ३ सबभूपनकेदेषतमाही
लियातहोही ४

वमवतीकेभयोकुमारा ११
सोअहसहसतियानिकुमारा ७
भाती ८ दोहा अवसुनियेकरूपतिकथाश्रमननसुथासमानपटपुरमेदानवन
कोजीसौजिमिभगवान ८ चौपाई
जाग्यवल्ककोसिप्यसुप्यारो २१६५

बहुकेरो पद्वैयेकसंगसास्वधनेरो ३ यकसमेतकिावसुदेवावेगिवालायकिरोवहा
 सेवा ४ कीन्हीविनयजुगलकरजोरी करहुवाजिमषदुजवदिमारी ५ तववोल्पोदुज
 अतिसुषपाई अस्वमेधकरिहोवितलाई ई असकहिमनहिविचास्योभूपा पा
 रिपात्रजहंसैलअनूपा ७ आवतांगगाजहपावनि करोजायतहंजद्रसुहावनि ८
 दोहा मागिविदावसुदेवसोअसोमनहिविचारि पारिपात्रगिरिकहंचल्योलेसंगमे
 निजनारि चौपाई रहीपंचसततासुकुमारी तिनहंनकहंसियसगहंकारी १ जायसे
 लमहंडुजविनदेभा विधिजुतकीन्हेयाजग्यअरंभा २ तहांजुरेसिगरेमुनिराई अं
 म्हदत्तसुषसासनपाई ३ जाय्यकरकअरुहंसपितुव्यासा जैमिनजाजलिसुतपप्रा
 कासा ४ मुनिसुमंतअरुदेवलआदिक आयिसकलधर्मभरजादिक ५ ब्रम्हदत्तत
 वदत्तपठायो वसुदेवहृदेवकिहुबुलायो ई ब्रम्हदत्तकोसासनपाई वसुदेवहृदेवा
 किसुषछाई ७ ब्रम्हदत्तकेनिकटसिधारि भयेमुदितमनमुनिननिहारि ८ दोहा
 कियेवासवसुदेवतहदेवकिजुतसुषपाय दीन्हेधनवहुमुनिनकहंसादरपुदा
 सिरनाय चौपाई ब्रम्हदत्ततहंडुजवडभागा लगेयेदेनदिवनमषभागा १ तहांसो
 लनीचेव्रतिनेरो षटपुररह्येदानवनकेरो २ रह्येनिकुंभदैसवलवांना दानवा
 साठिहजारमहाना ३ ताहीसमेनिकुंभपठाये दानवचारिविघ्नदिगआये ४
 ब्रम्हदेतसेरोषितभाषकहोानिकुंभभागतुमराषे ५ अिसहृदियोनिकुंभनिदेसा क
 हियोदुजसोयहूसंदेसा ई षटपुरानिकटजग्यदुजकरिके सिद्धकीनचहहमहि
 निदरिके ७ दैतनलघुतासुरनदडाई दुजकहंडुचितनपरतदेषाई ८ दोहा जो
 नहिंदेहेभागदुतोयहनिहचजानि हेमवाकीहरिलेंदगेकन्यापंचसतानि चौपाई रा
 थोजोमषहितधनजोरी सोसवआदलेंदगेछोरी १ ब्राम्हनजग्यकरननहियेहे ॥
 जानहिंजग्यभागमोहिंदेहे ब्रम्हदत्तसुनिदानववेना वोल्पोभीतिमानिभरिनेना ३
 जद्रभागअसुरननहिंजोगू यहविरिविकोअहेनियोगू ४ पूछहुसकलमनिनका
 हंजाई जोसुनिकहेतोलेहंसगाई ५ कन्याजिसतपंचहमारी तिनकोराव्योमनहिं
 विचा री ई अंतरवेदीविघ्नकोही देहुसुतामिसकलविवाही ७ कैसेलेजेहोवर
 जोरा रक्षकहेंवसुदेवकिसोरा ८ दोहा ब्रम्हदत्तकेवचनअससुनिदानववेचारि
 जाइनिकुंभसमीपमदीन्हेयोसकलउचारि चौपाई सुनननिकुंभकोपअत्रिको १
 न्ह्यो सकलदानवनआयसुदीन्हेयो जग्यभंगकोजेतुमजाई ल्यावहुकन्यासक
 लछडाई २ मषसालासवदेहजाई वींचहुदुजकहेंवाचिनहिंजाई ३ इतेदानवना
 विघ्नदेराई भूपनदियनेवतापठवाई पांडवकौरवमालवभूये दंतवकमागधैअ
 नूपे पूरुकुमीअोसिसुपालहकाही दुपदविराटजयइथपाही ई साल्वसत्यस
 कुनिहंदलवंदा भूपअवंतीविदनुविदा ७ औरोसवधरनीकेराजज वोल्पोविघ्न

रोहा भूपन आगमजा निके नारदकियो विचार
जाति होइ संधार चौपाई

१. १. तुमको चाहतरनहि हरायो २

हो विधि अत्रमे देहवतार् ३ पाँवहु सतकन्यादुजकरी

४ देहवो टिभूपनचलवारे तो सबदेह अवसितुम्हारे ५

दीन्होते सहिभदननिदेसा ६

आये ७ मषसालासवदियो जराई फेरेजग्यपात्रसमुदाई ८ रोहा

न्योहस्योत्रिस्रस्तकहवोधि देवकि आवसुदेवको राष्यौधामहिधोधि

कारकरतदुषपाई मषकरतादुजग्येपराई ९ मानिनि कुंभभीति सुरभागे

नहि सके जुहुभययोगे २

ई ३ तववसुदेवकह्योदुषलाई जाहुद्वारिकेदुतमुनिराई १०

री ११ सुनिवसुदेववचनरिषिराई कह्योत्याइहोदुतहिलेवाई ७

महंजाई जदुपतिसोसवषवरिसुनाई

दुतहि वोलिप्रदुम्नकोभाष्योसारंगयानि चौपाई

सहितजोजित्योसुरेसा २ प्र५

विघ्नपगमहं वधनडारे कैदकियोपितुमातुहमार ४ पाँवहुसतजोविप्रकुमारी

लेगयोतिनाहसठभारी ४ जननीजनकहुवधनकेरो मोहिनैतततोसोवधनेरो ५ जेना

नोकन्याहरनविषादा

नपनडेरहनमनमे ७ हरिसुतविहसिकहयोकरजोरी आपप्रतापवातयहथ्यारी ८ रो

हा धौकन्यनरसनहिकोमोकेहातनिदेस

देस चौपाई कि धोपितामहंपितामहीको वधनछोरिदेहतिनहीको ९

वोलेमुसक्याई जवलगिहंमनहिंआमैधार्ई २ तवलोकरिकौनिहूँउपाई कन्यनको

रसहुतहंजाई ३

अंतरधाना मायावीअसकियनिरमाना ५ रओपाँवसेसुतासुहाई राषिदियोनि कुं

भगमहंजाई ६ पाँवहुसतजोविप्रकुमारी हस्योतिनहिमायापटडारी ७

सालामाही राष्योदुजवररह्योजहांही ८ रोहा जतनिकुंभदानवसवैजानैनाहिंवरिष

मायावीजोकरतभोजदुपतिकोप्रियपुत्र

नपुरमहंसवही ९ तवदुरजोधननृपअमिमानी कियोमंत्रसवमंत्रिनआनी २

सासनकोही भाषमंडेनहुंकेपहुतहाही ३ पाँडवहुंनकहंलियोवलाई

वेनतहोदुरजोधनभाषे कहोमंत्रजोजियगुनिराषे

दतदुजनेवतपठाथो याकोकसविचारमनत्रायो ई किधौउचितहेजावतधौही किधौ
 उचितगमनवतहनाही ७ भीषमदेवतहान्रसभाथो कहेदेतजोमेसुनिरायो ८ ॥
 दोहा ब्रम्हदत्कीपंचसतसुताहृद्योदनुजस तविदुजपठयोडरोनेउतासवेनरेसा
 चौपाई देवकिअरुवसुदेवहकाही असुरकेदकियमषगहमाही १ ततितहज
 दुवंसीजेहै कृष्णमातुपितुअवसिखडैहै २ जदुपतिआगमसुनतनिकुभा करिहि
 अवसिआतुरअसदभा ३ लेदहिधनदेतुहैलुमाई जदुवासिनसंगजुहकराई ॥
 ४ ततितउचितनजावतहोही वैठोचुपकैमिजगहमाही ५ विदुरद्वानकृपमंत्रप्रवी
 ने भीषममंत्रहिंसमतकीने ई तहदुःसासनसकुनिप्रवीरा बोखेवरकरिगर्वगो
 भीरा ७ योचहसतदुजसुतासुहाई औरहुमनिगनधनअधिकारई ८ दोहा अ
 पनीकरनततहजोहमकोवहदेय तौसहायकरिवोउचितजुधजसकोनहि
 लेय १ चौपाई सूतपुत्रतवकह्योप्रकोपी जदुवंसिनजीतनमहंचोपी १ भलीक
 हीसकुनिहदुःसासनयहिविधिकीजेजदुकुलनासन उचितजदपिनेहिदानवय
 क्हा तदपिजुद्धहितगमनवअच्छा जदुवंसीनृपहुकुमनमाने अपनेकहंसवतेवड
 जाने ४ जदपिसुजोधनदियवडवीरी तदपिनजोनहिआदिभिषारी ५ वह्योग
 र्वजदुवंसिनकेरे सवदिनतेकरुकुलकेचेरे ई तवभीषमककुह्योरिसाई करन
 तोरसठतानहिजाई ७ करहुवेरकसअर्थपराये जदुवंसिनजीतनमनलाये ८ दो
 हा जदुवंसीकीन्हैकहाकरुकुलकेअयराघवीनाहितविनकाजकतकीजतुको
 पअगाध चौपाई जदुवंसिनजीतवजुधमाही जोनहुसहजसवैतुमनाही १ पर
 ब्रम्हजदुपतिभगवाना तिनसौवैरनहैकखाना २ जवअसभीषमवचनउचार का
 ह्योकरनकेद्रगाअरुनारे ३ तुम्हरेतौनजुहकरचाक जदुवंसिनकहंसदाडेराऊ
 ४ वृद्धेभयेभईमतिभोरी आपुर्दायरहीअवथोरी ५ जदुवंसिनकीवहुचपलाई ॥
 सोहमसाअवनहिसहिजाई ई तवदुरजोधनगिराउचारी करनकह्योतुमवातवि
 चारी ७ जोमानहुसलाहसवमेरी षटपुरखलहुकरहु नहिदेरी ८ दोहा भलीव्याजयहहै
 गईदीन्ह्योदद्वनाय जदुवंसिनकीकीजियेअवसिपराजेजाय चौपाई हमरगे
 मनतसवनृपजेहै जदुवंसीअववचननपैहै १ जहोभीषाद्वेनहुवलवाना करन
 पाचारजमतिमाना २ जहअरजुनगाडीवहिचारी भीमसेनतहमदाप्रहारी ३ तहन
 हिसंकाहोनपराजे होहिसकजोसहितसमाजे ४ जदुवंसीकरिहैनलराई बालक
 सकेनसेलवठारई ५ तवभीषमवालमतिमाने तुमअपनेवलफिरहुभुलाने ई ॥
 छुद्रूपनजीसौसंगामा अवैवीरसोपस्योनकामा ७ जवधैहैहसमूसखधारी त
 वकोजुरीससंधनुधारी ८ दोहा अवेनदेथोरुत्तसुतजासुषडुम्हनिगाम जाको
 समदसरनहीरिपुजेतासंगाम चौपाई अवेसुन्योनहिसारंगसारा जौनपुरदस्को

राषतजोधनुगर्वगरुरा ३ गहवैठेभाषहमनमाने
 ४ करहुजौनतुमको अतिभावे चलहुजहांतुम्हरेमनआवे ५
 दिनहोतहैआजू करवनवैरउचितजदुराजू ई हैमतुम्हरेआश्रितकुरुनाथा
 तेवलवतुम्हरेसाथा ७ तहैलषवसंवकरतमासा

दोहा असकहिभीषमगह गयेद्वानविदुररुयजुक्त

हंमतौहरिकेहाथविकाने दूजोधभुमनमैनहिमाने १

करिहैंसोजोआयसुदेहैं २

३ इनकीसदकिरियहरीती

४ जानेदहुअवनाहिं वुलावहु इनकीकेरुनसेकमनलावहु ५ पांडुसुतना
 कीवदिरनजाई देहोसरनेपांचचलाई ई वोल्योकरनतहारनधीरा साजहुसेनवलहु
 कुरुवीरा ७ उतैपांडुनेदनचढिस्यदन गयेद्वारिकेजहैं जदुनेदन ८ दोहा ९

दसअशोहिनी साजिइतेकुरुनाथ षटपुरकोगमनतभयोलैवहुभूपनसाथ १॥
 चौपाई संजैविदुरेअधनृपतीने रहेहस्तिनापुरदुषभीने १

वाई औरहनुपसवसेनसजाई २ गयेसकलषटपुरहरषाई सुनिजदुवसिनकेरि
 अवाई ३ तेदसअशोहिनिमगधेसा येकअशोहिनिरुकुमसुवेसा ४ कोउयकको

उहेकोउत्रेचारी इमिअशोहिनिभूपसमारी ५ कियेजायषटपुरमहेंडेरा सवके
 सीसकालकरफेरा ई सवभूपनकीसुनतअवाई तहैनिकुंभदानवसुषपाई ७

जमंनिनकहदानवकेतू पठयोकुरुपतिपहंनिजहेतू ८ दोहा ९
 लिहह्योवचनकरजोरि ककुनिकुंभविनतीकरी सोसुनियेप्रभुमारि चौपाई

रहुसहायमारिसवभूषा लेहुपंचसतसुताअनूपा १
 ना कीजेअसविक्रमवलवांना २ जदुपतिपिताछोडावंनआवे

नहिंजावैं ३ औरहजेजदुवंसीअहैं तिनकोदौरिदेससवयैहैं ४ १
 गमहेधनुधारी सवैमातिहंमलियोविचारी ५ करनसुजोधनसकुनिदसासन

देतभेसुनिदानवसासन ई मागधदंतवक्तसिसुपाखे सत्यसाखविदुरथहुकरा
 ले ७ घृष्टुसुजयद्रथपांही दुपदविशदसुसरमाकाहीं ८ दोहा

रुकुमीअरुभगदतकोआमोनिजडिगमाहिं चौपाई ज
 लागिगईसोभितदस्वारा १

सवभूपनसौगिराउचारी २ संजीचारिनिकुंभपठाये विनैकरनमैरेडिगआये
 देसदेतसतपंचकुमारी औरहुमनिगनहैधनभारी ४ सवसोमागतकरनसहाई
 जदुवंसिनकोलगीलराई ५ तामेकहाउचितहैभाई सवभिलिमाकेदेहुवताई ६

जोममसमतजाननचाहो तोसुनियेसिगरेनरनाहो १ जदुवसीअवहीकेवाढे
 सवसेहोतसमरमहंदादे ८ दोहा कियेवैरसवनृपनसौंसवकेहेदुषदानि अप
 नेकहंसवतेअधिकमानतहैवलबांनि चौपाई हंमरेधरमहंकरहिविरोधा मिलि
 पांडवनदृथाकरिकोधा हरहैखयंवरमाहकुमारी जगमहंजाहिरहैविमि
 चारी २ ततेभलोजोगपरिगयऊ दानववसुदेवहिधरिलयऊ ३ कीजेसवेनिकु
 भसहाई मारहुसवजदुवसिनधाई ४ जववैपितेकोडावनआवै तवजोमफिरि।
 नहिवैचिजावै ५ सवजुखिरआजुलैलीजे जदुकूलजगमिरहननदीजे ई अव
 सियांडवनकोमैमरिहो कूलकलंककोककुनहिडरिहो जदुवसीकुमतीसना
 अइहो सवकेइगसिकतासमगडही ८ दोहा लैहोजोनहिवैरअवतौपकितो।
 होफिर कवहुंनपैहोअससमेकहोसवनसोंटेरि चौपाई सुनिडरजोधनकेर।
 निदेसा कोपितरुहोअहंनगधेसा १ हमतौहारेसत्रहिवारा ततेजुधकोअव
 सिविचारा २ कौनिहभोतिहरिहिधरियाऊ तौसरीरकोसोकभिटोऊ ३ वोलैत
 वरुक्मीसिसुपाला वंचिनजोनपैहंगोपाला ४ करिनिकुभकीअवसिसहाई करा
 वजुह्यहउचितेसाई ५ औरहुसवनृपसंवतकीने जुइकरनकहंसवचितदीने
 ई तवभीषमपुनिगिराउचारी काहिलेवसववलहनिहारी ७ मंत्राहंकरतवीति
 दिनगयव अस्ताचलहिअस्तरविभयऊ ८ दोहा तवनिजनिजंडरागयेभूपसवे
 वलवांन जदुवसिनसौंजुधकरनकीन्हेसवैप्रमान चौपाई उतयांडवद्वारावति।
 आई सभामहिहिरकहंसिरनाई १ जथाजोगमिलिकेसवभाई वैठसभासकलसुध
 छोई २ कुसलप्रस्त्रपूछ्यो जदुनेदन तवकरजोरियांडुकुलचंदन ३ कह्योमोदजल
 दगनवहावत कुसलनाथतुवदरसनपावत हस्तिनपुरके। सुनहुहवाला डुरजो
 धनकियमंत्रकराला ५ दानवयेकनिकुभमहोना सोतुमसौरनमनअनुमाना ई
 तासुवोरदुरजोधनधाई गयौनाथसवनृपनलेवाई ७ चलनूकह्योहमहूकहंस
 गा चाह्योजीतनजदुकुलजंगा ८ दोहा तवहंसतासौरुसिकेलेनिजचारोभाय द
 रसरावरेकोकरनआयेआसुहिधाय चौपाई धनहं धामधरनीपरिवारा लाग्य
 तुमसौंनाथहमारा १ कैसेजोयआपअरिवारा अमळिाडिविषमक्षहिघोरा २
 तवजदुनंदनगिराउचारी जोनीसिगरीदसाहमारी ३ असकहिपांडवसंगलेवा
 ये उग्रसेनकीसभासिधाय ४ सवजदुवसिनतहैवालाई मंत्रकरनलागिजदुरा
 ई ५ उग्रसेनप्रथमहितववोले अपनेउरकीआसेपोले ईरेवकिअरुवसुदे। उग्र
 ही कियोनिकुभकेदमषमांही ७ हैनिकुभदानवपरचंडा दंन्ह्योसुरजुतसक।
 हिरेडा ८ दोहा वजुगडौनतासुतनविनअमलियदिविजीति लुकेरहतलो।
 कनअमसानितासुअतिभीति चौपाई महदिवकोहैवरदानी नीनरूपधारेवल

धानी १ अहै अघ्य सुरा सुरतेरे तेकहै अतिसेवखवांना क
 रहि अकास अकास ययाना ३
 ४ सोदानवकी करन सहार्द गयौत हाँदुर जो धनराई ५
 रा रूपदुःसासन सकुनि प्रवीरा ई कुरुकुल सिंगरो समिति सिधारा ६
 यत्रैर अयारा ७ संगरत हाँ भयामन होई दानव सो जुरिसकीन कीई

ताते मेरे मन अ स अ वि आप सहित जडु देलन हि जावै
 दानवको वहु विधि समुभार्द २ देवकि अरु व सुदेव छोडाई ३
 ई ३ सब भूपनको करि सतकारा ब्रह्मदतको जग्य प्रकारा ४
 इनाथा होइ इन्द्रहि भूयन साथा ५ असे मेरे मनमहँ आवै
 ई द्रगन होत तुव दरसन वोटू लागत वज्र सरिसहि यचोदू ७
 समजाही तुव दरसन विन इग विलयोही ८ दोहा
 कोसमुभ्राय पाँचौ सतवेक न्यका दुजकहँ देव देवाय चौपाई
 नतजदुराई कह्यौ नक कुटी न्हो मुसक्याई १ तव बोलेवल भद्र प्रवीरा सुनहो
 वचनममनृपमति धीरा २ भई आजु लोअ सकहुँ नाहीं पुनि विसेषिय हिजदुकुल
 माहीं ३ पिताके दसुनिके निजकाने वैठरहवगनहँ माहलुकाने ४
 हरनहँ सुनिके करवनजुद्धभीतिमनगनिके
 तमाहिको ताहिसमाना ई भूपतिसेन जौन जुरि आइ रहै अनाकि मिताहि डेरार्द ७
 हँनिके भजयपिबलवाना साठि हजारहँ देसमहाना ८ दोहा तथपिभयक कुलग
 वनहि मेरे मनहिनरिस दानव वैकरिहँ केहाकसनहि देहनि देस चौपाई
 विधिसंकर संग ताविसेषि जीतवहमजंगा १ यकौरवहँ केतिकवाता तिन
 महँकोउनहि वीरविष्णाता २ रुक्मी अरु माग धसिसुपालू दंतवक विदुरथ अरु
 साखू ३ इनकी अहै वीरताजानी कुंडिनपुरमहँ प्रगटलषीनी ४ करनसुजोधनस
 कुनिदुसासन इनको कियगंधर्वहसासन ५ जिनको जीतिलियो सुरगायक तेकै
 सजदुकुलरनलायक ई हेम अ वस्य जेहँ नृपतहँ ई जननी जनकके दहै जहँ ई ७
 मारिअ सुरभूपनमदगारी लैहै जननी जनकहि छोरी ८ दोहा सुनतवैनवल नद
 केजदुवँ सीसववीर लगे सराहँ नरामकहँ कसनकहँ हरनधीर चौपाई तहँजुना
 यकहँ नपुनिलगि मानहँ वचन अमीर सपगि १ करहु भूपसंकानहि कोई
 प्रतापसिद्धिसवहोई २ वैठहु आपद्वारिकामाहीं सासन देडुवेगिहँ मकोही ३
 गमनवचचितन अहै आपको किजेहतवलतुव प्रतापको ४
 री जोभावे साकरहु मुरारी ५ तवजडुनदगके अभिवंदन ६

ददन ई वारहिअसोहिनिदल्लैके षटपुरगवैनकियेजयजैके ७ सारनउडववित
 रनभोजा विप्रथप्रथुविचसुअतिवोजा ८ दोहा कृतवरमासास्यिकसुभटचा
 रुदस्तबलवान अकूरहुगदसंगभटसनकुमारसुजान चौपाई अरुअनिरुह
 धनुर्धरधीरानिसठउल्मु नरुजुतददोरा १ अनाघृष्टसेनापतिजाई इलअगि
 गमन्योभटसाई २ यहिविधिजदुवंसीअतिकोपे षटपुरगयेसमरचितचोये ३
 ब्रम्हदत्तमषगृहकेनरे डेरकियोकस्ततेहिचेरे ४ तहांप्रधुमनआयसिरनाय
 उकहहरिदुजदुहितानिछोडाय ५ तवप्रधुमनवोलेकरजोरीदुजदुहितनल्ला
 योकरिचोरी ई मायाकीरचिसकलकुमारी रायीदानवभवनमभारी ७ यहप्रसे
 गदानवनहिंजाने अपनेवलमदफिरैभुलाने ८ दोहा जदुवंसिनआगवैनसु।
 निउतनिकुंभअसुरेस मायाकीकन्यासकलदीन्हीनृपनिनरेस चौपाई पुनिनि
 सिमहंपठयोयकचारा सोदुरजोधनसिविरसिधार १ कह्योजारिकरकुरुपति।
 पाही नृपनिकुंभज्योभाहिंकोही २ कह्योवचनअसदानवराई सबनृपमिसि।
 असकरहैंउपाई ३ जदुवंसिनपरकोपहिकेके परहिरैनमहंसेनहिलैके ४ या
 हिउपायविनअमहनिजैहै भागतवनिहिनिसिविसिजैहै ५ अथवालगेनरातिजा
 पाई काल्हिलरोतौवाजवजाई ई दुरजोधनतवकहहंसिवांनी परतनिसाजुधअ
 नुचितजानी ७ तातेलरहिकाल्हिरनुजेसा करिहैसबेसहोयनरेसा ८ दोहा दु
 रजोधनकेवचनसुनिचारिदैत्यदिगअय कुरपतिकोसिधातसवदीन्हैयाताहिसुना
 य चौपाई उतैकृष्णमषसालहिअये ब्रम्हदत्तवंधनहिंछोडाय १ सातपितालधि
 मयेदुषारी कैदभवनतेलियेनिकारी २ तववसुदेवसुतनउरलाये वारवारद्रगवा।
 रिवहाये ३ कृष्णरामवंदनतहंकीने सातुपिताआसिषवहृदीने ४ पुनिवसुदेवक
 हीमृदुवानी सुनहुप्राणधियसारंगपानी ५ हैनिकुंभअतिसेवलवाना उचितना
 जुद्धपरतमोहिंजाना ई कहंतुमअतिसुकुमारकुमार कहंदानवनरभक्षनहारे
 चलहुद्वारिकेअवजडुनाथा सातपितालैअपनेमाथा ८ दोहा तववोलेजदुपतिवि
 हैसिपितानतुमधवराह इतहीवैठेदेषियेसगरसहितउकह चौपाई ताहीसमे।
 चारहैअयि जदुपतिकेअसषवरिसुनाये नृपनिकुंभसंमतसवकीन्है क्षापामा
 रनिसिचितदीन्है २ अथवाकाल्हिहातहीभारा करिहैजुद्धअयसोचारा ३ करल
 मंत्रजदुपतिवितचाये सवसचिवैननिजनिकटवुलाये ४ सास्यिकउडवअरुका
 तवर्मा रामजासुअरमुतरनकर्मा ५ अनिरुधअरुप्रदुमप्रवीरा औरहसवजडुव
 रमतिधीरा ई अरुपांचोपांडवतहंआये मंत्रकरनलागेमनलाये ७ प्रथमहिंवो।
 लेजदुकुलकेद सबेसुभटवलतोलनहेतु ८ दोहा हैनिकुंभअतिसेधवलदानव।
 सादिहजार तापरपुनिभूपतिवली समिहैसवएकवार चौपाई अहारयोभीषमर

रा सबभसरिसल्लोडतधनुतीरा १ क्वीरहितकमाकरिदीनी यकइसवारनि
२ अिसौप्रवलपरसुधररमा कियभीषमतासोसंग्तामा ३ तेइसा

१२५
१२ ११ ४ करीदिगविजयजगवयवारा
तासोसकीकौनकरिरारी
आयोश्रीनाचारजसोइ ७ ५५

चौपाई अहेसुजोधनजुतसतभाई

रमाआयोघाई दुपदविराटजयद्रथजोधा धृष्टद्युम्नसत्रुप्रदरोथा २
ल्वऔरसिसुपाला दंतवक्रविदुरयहभुवाला ३ औरहुमहारथीसवआये
वैसिनसोजुधमनलायि ४ तातेमेरेमनुअसआवे यामिसकलभातिवनिजावे ५ अ
र्जुनअरुप्रद्युम्नकुमारा भीमसेनअनिकइउदारा ई रहैचारियेदलेकेआगे
हुतीनिदलेकेरविभागे ७ सासकिअरुउद्वगदवीरा रहहिंसेनपीछेजुतभीरा
दाहा हेमअरुवलअरुधर्मनृपरत्वसेनमधिठौर जुगभाई

सेनचहुवार चौपाई जे ३५ ११ १५
१ सहसाकियेवातनहिवनिहै जइवैसिननिकुंभहठिहनिहै २

आवत जेहिंसंगअरजुनसोजयपावत ३ नहिगाडीवसरिसधनुदुजो निपुरज
ईजेहिंविक्कमपूजो ४ सुनिहरिकेअसवचनप्रचंडा फरकेसंवररिमुजुदंडा ५ जे
रियोनिअसवचनउचारा पितासत्यजोकियोविचारा ई

नि ताकेसरिसकौनजगआने ७ पैहमारिविनतीसुनिबीजे कौरिकैकपाअसेहीकी
जे ८ दोहा कीअर्जुनजीतेरिपुनअवसिअकेलेआजु कीरिपुजीतनमोहिंकहक

जेजदुराज ई चौपाई लखनहमअर्जुनयकसाथे विजेपरजेनिजनिजहाथे ७
रीकेककेतौमनुसाई जद्यपिरिपुनजीतिजयपाई २ ११ १२ १५

देहोजुधमहेविजेवडाई ३ अहेअर्जुनहिभरिधनुधारी
री ४ जोकरधरेधनुकप्रमुहोई विक्कमतासुरहीनहिंगोई १५ १६

लीजेजोजीतेतेहिआयसुरीजे ई वरुहमनाथवेठदतरहे
है ७ आपअनुग्रहहेजेहिंपाहीं सोजीतीरुनसंसेनाही ८ दोहा

अहेनरेस जाकोमनभावैपिताताकोदेहुनिदेस ७ चौपाई जीसोविप्रवापुरकाही
पमदेवअवेरनमाही १ जवभिरिहेकोउच्छ्रीनाथा कठिनवचावनपरिहेमाथा २

भीषमकेदिगविजयकरतमे रह्योानहीप्रद्युम्नजगतमे १ १ १
औधसीसकरिरनमहेसेति ४ श्रानाचारजवृद्धमहाने संवैवालकनसिपवनजोने
५ जोपकरनकीकरीवडाई नाथवातयहसजिनहिआई ई हेमजइकुलवहसुतकु

मारा किमिसनमुषतजिहैसरधारा ७ नीववडे नकेसोहनआवै देशतहीदुतहीदवि
 जावै ८ दोहा औरविचारिभूपसवकरननजानहिंजुद्ध लालचवसआयेसवैका
 करिहैकैकुद्ध ८ चौपाई जोअर्जुनतेविजेविचारो तोमानहुंप्रभुवचनहमारो १
 जौनदेहुपांडवहनकाही जुरेभूपसवजेहिंदलमांही २ जदुवसीकाउकारहिंनजुद्ध
 भोकहैआयसुरजिसुद्धा ३ अहेनाथतुवचनदेहाई धरिलैहोसवकहैरनधाई
 ४ वंचनीयेकौभूपसमाजा आपुप्रतापसिहसवकाजा ५ पडेआपुइतखषइतमा
 सा करै गामजोरा ६ रदासा ई मैनेहिककूकरनकेलायक मोपरतुवप्रतापजदुना
 यक ७ तुवसुतहैजदुकुलमहंजाई सकौनविधिसंकरहुडेरई ८ दोहा येदानवअरु
 भूपसवहैप्रभुकैतिकवात जीतवइनकहंसमरम हंमोकहंसरखलयात ९ चौपाई
 जदुनेदननंदनकीवांनी सुनिकैसकलसुभटअभिमानो १ समामद्विवेककळुनाही
 कौतुकसकलगुनेमनमांही २ तवसुतकहैहरिआधिदेपाई भोप्रद्युचुपसीसनवाई
 परसिप्रद्युम्नसी संअभिरामा तहांवचनवोलेवालिरामा ४ सत्यकहोतैरुख
 कुमार जान्याविक्रमतेारहमारो ५ रुखकह्यानद्विवचनविचारी चहहिपांडवनकी
 वडवारी ६ असीरहीनरीतिहमारो होहिंऔरसंगविजेविहारी ७ जदुकुलसदारी
 तिचलिआई अर्पनेवलसौकरहिलरई ८ दोहा तातेजैसोहंमकहैतिमिकीजैजडा
 नाथ समरभारपहआजुअवधरिदीजैसुतमाथ १० चौपाई पांचपांडवनअसक
 हिदीजे मषसालातुवरक्षनकीजे १ भीमसेनअर्जुनजहैरहै दानवतहांकवहैनहि
 अहै २ जोअहैअतिआतुरधाई तौअखनसोविजयजराई ३ यामहैनेहिककूस
 देह वलीसाईजेहितुमकियजेह ४ हैमअरुतुमनिकुंभसौभिरही दानवदखलौ
 जदुदखजुरही ५ भूपनकोदखजौनअपारो तासौसमरकरीसुतप्यारो ६ अवन
 हिंकीजेऔरविचारा मानहुंजदुपतिवचनहमारो ७ देशहविक्रमअवसुतकेरो
 बालहितेपास्योजोमेरो ८ दोहा सुजतवचनवलमइकेकह्योक्रमसुसकाय उ
 चितहेतसवभोतिसोइकहतजोजेठोभाय ११ चौपाई धर्मभूपलेतुमनिजभाई
 रक्षनकरहुजज्ञमहजाई १ दानववलीजोसाठिहजार तिनकोकरहुपार्थतुमा
 छारा २ हैमदेशवसवकेरतमासा कौनवीरकसकरतप्रयासा ३ सुनियारथजदु
 पतियद्वेदे उठ्योसभतितमकिअनेदे ४ गयौजज्ञसालेधनुधारे भीमादिकजु
 तन्यपहसिधारे ५ तववसुदेवकहीमृदुवानी लीजेप्रवरजयंतहुआनी ६ तवदुन
 हुंनकहैरुखवोलाये सासनपायआयसिरनाये ७ तवदरवारमईवरपासू ग
 यवीरनिजनिजेनिवास ८ दोहा तवप्रद्युम्नसो हरिकह्यारसहुतुमनिसिमाहि फि
 रहुचहैकितसैनकेआयसकैअरिनाहि चौपाई चीतीजवैत्रिजामत्रिजामा नीरा
 छेडितवहरिवलरामा १ घातकर्मकरिमज्जनकीने संध्यावेदनकरिसुषभाने २

हयमतंगस्पदनसजवाये ३

कसिकसिकुडकवचरुनधीरा ४ चद्विचद्विरथनमतंगतुरंगन ४

५ वोजिउठतहैविविधिनगारे सिंहनादकीन्हैभटभारे ६

७ कुंडकवचनिषेगधनुधारी

दोहा

वकल

वजनखगेतहैवाजनुभक्त

तहाँभूपदुरजोधनजाग्यो

४ सबभूपनकोदियोनिदेसा

७ द्रोणभीष्मकरनहिंकरिआगे ठाढेभयेवीररसपागे

दूडा मानहैसातहुसिधुवदितजितजिनिजैकार

चौपाई तवदुरजोधनचारपठायो तुरतहिंदानवकेद्विगआयो १

आवहुजुरिसवसमरमभारी २

ज जुद्धहैतसवकहैसजवायो ३

जुद्धकरनकहैअंगउमंगे ५

साहीं कोउगैडनकोउकैटनपाही है कोउचद्विकच्छमच्छसिसुमारा निकसेदानवा

साठिहजारा ७ आयिभूपनसेनमभारा प्रलेकरनमनुकियेविचारा ८ दोहा दान

विचार चौपाई गरजहिंतरगहिंदानवछोरा छवैहिंदसदिसिसोरकठोरा १

संषभेरीसहनाई मानहैमेघरहैघहराई २ तवकुरुपतिकोकहअसुरेसा

प्रथममोहिजुद्धनिदेसा ३

तवकुरुपतितथास्तुकहिदीन्हैयो तहैनिकुंभसासनउरकीन्हैयो ५

साठिहजारा जायजरावहुजग्यअगारा है

योतहोही ७

मूदतवसुदेवहैआवतदैत्यनदेधि वंदकियोमषकर्मकोडरेमृत्पुनिजलेषि

ई तवअकासतेरुस्नकुमारा व्रमूदतसोवचनउचारा १

ई करहुकर्मअपनोमनलाई २

भारी ३ जहैअर्जुनरहिहेरनधीरा तहैकालौकरिसकीनपीरा ४

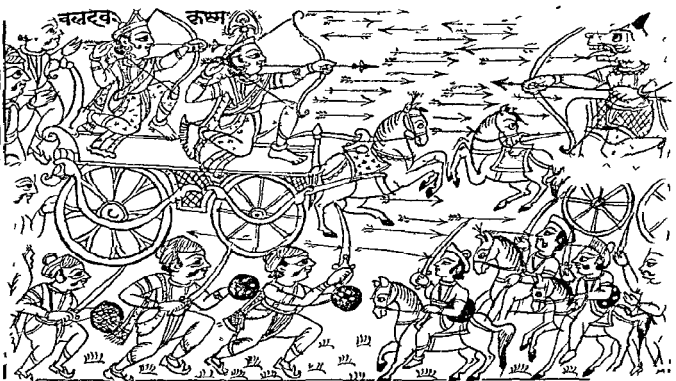
वाता अर्जुनकरीआसुदनघाता ५ यतनाकहतहिअसुरधचंड छायगयेनभू

महवरिवंडा ६ चहुदिसितेकरिसोरभयावन चाहिमपसालाद्विगआवन ७

अर्जुनगाडीवटकोर भयोभयावनचहँदिसिसारा ८ दोहा सभामहिजो कस सुतवा
 चनवानहनिदीन ताकी सुधिकरियाँडसुतकोपितभयेप्रवीन ५ चौपाई साज्यो
 यकवाँनविनसोगू तामेकि यत्रंम्हास्त्रप्रयोगू १ प्रद्युम्नहिकेदेषतवीरा क्वाडि
 दियोअसुरनपरतीरा २ चलयोवाँनमनुकालहकाला उठीचहँकितपावकज्वाला
 ३ जरनखगेदानवविकराला चलयोविक्रमककुलेहिंकाला ४ रहेजेदानवसाहि
 हजार यककूनमहँसवभेजरिखारा ५ गिरीभूमिभहँमसमतहाही देषिपरे
 दानवकोउनाही ई तवदेवतासराहँनलागे विजेविजेविक्रमअनुरागे ७ प्रद्युम्न
 हँअर्जुनहिसराही कह्येअसहीनुमकहँचाही ८ दोहा तहँनिकुंभकोपितभयो
 लषिदानवँनविनास चलयोअकेलेजदुनकोजीतनकीकरिआस चौपाई आवत
 देषिनिकुंभहिकाही अनाधृष्टदलपतिरनमाही १ अयनोस्पदनतुरतचलाई॥
 लियोनिकुंभहिआगेजाई २ तवदानवकरिकोपमहँना छेड्यो जदुदलपहँवहा
 वाँना ३ अनाधृष्टतववाँननकाटी दियोनिकुंभहिंविशिषनपाटी ४ दानवकेसार
 थिकोसीसा काटिदियोजदुदलकोईसा ५ कियेतुरंगअंगसवभंगा स्पदनकाटि
 दियोधुजसंगा ई पुनिमाख्योसहँसेनसरतेहिंकहँ देषिनपख्योनिकुंभसमरमहँ॥
 गदाधारितवदानवकोपी अनाधृष्टकहँसारनचोपी ८ दोहा वानजालकोफारि
 केअनाधृष्टद्विगआय गदागरुमारतभयोचह्येनअववचिजाय चौपाई लगी
 गदास्पदनसवदूट्यो तुरंगसहितसारथिसिरफूल्यो १ रथतेकूदिग्योसैनापति
 ह्योत्रिसूलरिपुहिकरिवलअति २ तवनिकुंभधरिसूलहितोरा मायाकरिकेत
 हेअतिघोरा ३ पकारिअनाधृष्टहितहँवाँध्यो षटपुरगुहातुरततेहिंधाध्यो ४ सेना
 पतिबंधनखषिसैना डगमगानिकेगईअवेना ५ तहँनि सठउल्लुमुकलुतवरमा स
 नकुमारभोजधृतवरमा ई अरुवैहरनआर्सरनघोरा ह्योनिकुंभहिवदिवहुती
 रा ७ तहँकरिअसुरआसुरीमाया सववीरनकियथंभितकाया ८ दोहा पुनिषट
 वीरनवाधिसठदियोगुहामहँडारि तवअकूरउडवहुगदधावतभयेप्रचारि चौ
 पाई ह्योनिकुंभहिसँनकराला दानवदौरितिनहितकाला मायाबंधनतिनहँ
 नवाँधी षटपुरगुहामाहदियवाँधी २ औरहुवलीवी जदुवंसिन वाधिगुहाडाल्यो
 अरिधंसिन ३ येसववीरनबंधनदेवी जदुदलभाग्योभयअतिलेषी ४ तहँनिकुंभले
 धनुषकराला तज्योवानमानहुँवहुवाला ५ हँन्योसतघ्नीपरिघहजारन पावकदूलस
 लअरिदारन ई फरसाकुंतकपानमहँना सुगदरभूसलतोभरनाना पुनिवरथ्येव
 हुवृक्षपथोना भयोतहाअधियारमहँना ७ सखवृष्टिभैचहँदिसिघोरा वनतन
 ठाँहोततेहिठोरा ८ दोहा अतिविषादभरिजदुसयनबलीभागितेहिंकाल मा
 नेसँवैनिकुंभकोआयोकालकराले चौपाई देषिविकलदलरमानिवास उत्तरिविहा

१ रथचढिदारुकसांअसमाषा लैचलरथजहेदानवमाषा २ तवरा
 रुकरथद्रुतहिधावायो विकटनिकुंभनिकटपहुंचायो ३ व
 धायो दानवपासआसुचलिआयो ४ हेनेकुलिससमविसिषकरावा तेनिकुंभा
 तनभयेडुसाला ५ दानवगुन्योप्रवलदेउवीरा अंतरधानभयोतजितीरा ६
 करनकेनिकटसुरारी संकितके असगिराउचारी ७ करहुगुहाकीतुमरष्वारी से
 दूनकोउजदुवरननिकारी ८

हसर्क, चौपाई
 गढोभयोगुहाकेद्वारा १ क्रीटकववसायकधनुधारी
 २ करनहिनिरषिगुहाकेद्वारा असुरचल्योत्रुधकरनअपारा ३ हेनेहहरिहिंरुम
 सिधनादकियमेचसमाना ४ दानवरामरुष्मकोधारा

५ तवजदुसेनामरुकिसिधार् सस्त्रनहनतदैसदिगआई ६ जदु
 धनवोलो हेनृपअवनिजनिजवलषालो ७ मारहुजदुदलनहिंव
 वीसेन जदुदलपैधावतभईछांडतआयुधपैन चौपाई
 कियेसातहसागररेला १ कदोकाक्षतवहेवलिभावा अवतोसंगरकठिनज
 नाता २ जदुवंसिनदानवगहिलीन्हो ३ हमतेआयजुदुपुनिकीन्हो ३ हमवुमक

रहिंजुइयहिसंगा आयौनृपदलइतेअमंगा ४ कोकरिहेजडुदलरषवारी लैहैकोरवा
 आसुहिमारी ५ कहांगयोसुतजेहिकहिराथै समामद्विजोअतिरुयमाथै ६ वगिवा
 लावहनिजसुतकाही करैआजुपिकभरनमाहीं ७ तवचलमद्रकह्यैमुसकाई वडापुत्र
 मेराजदुराई ८ दोहा देषहुअवप्रद्युम्नकोकृष्णभयावैनजुइ रुकिहैकोनसजसुषमु॥
 भटजवहोइहिवहकुइ २ चौपाई असकहिटेरिकहयैवलरामा अहैप्रद्युम्नतोर
 अचकामा १ देषुहुकहातमासाठदि आवहियेकोरवमनवाटे २ कृष्णकुमा
 रतहांमुसकाई रामकृष्णकेपदसिरनाई ३ सारथिसोअसवचनउचारा रिपु
 सनमुषकरुजानहमारा ४ ल्यावहभीतिनकळुमनमाहीं वहसंगभिरतनिर
 धिभाहिकाही ५ येकहुवाननलागनपहै हंसतोकोसवभौतिवचहै ६ यहगढोइ
 रजोधनराजा सतभाइनजुतजोरिसमाजा ७ सकुनिदुसासनदक्षिनवोरा दो
 नकृपहहैवांमहिठोरा ८ दोहा मातुलरुकुमीसाख्वरुपअरुभागधसिखुपा
 लदंतवकविदुरथसुभदपीछेपरेभुवाल चौपाई धृष्टद्युम्नजअद्रथवीरा दुपद
 विराटसुसामाधीरा १ उत्तरनीलविदुअनुविदा अरुभगदतहुचढाकरिदा २
 येसवभदहैदलकेआगे तिनकेमधिभरनअनुरागे ३ तारधुजाजिनिकोफहरा
 ई अचलसैलसमजोनदपाई ४ सोरपितामहेकुरुकुलकेरो भीषमहैविकर्मा
 घनेरो ५ याहीकेमुजवलकुरुराई जदुवंसिनपरकरीचढाई तानिसुनसारथि
 मतिधीरा लैचलुरथजहेभीषमवीरा ७ जोभीषमदिगद्रुतपहवैहो तोसाव्या
 जगमेजसलैहो ८ दोहा सुनवसूतहरिसुतवयनधारिचैनचिनमाहिं कह्यैवच
 नवलअनपहैमोहिकळुभयनजनाहि चौपाई असकहिस्यंदनधरनिउतारी वा
 रवारवाजिनियुचकारी १ सुधोकरिकोरवदखवोरा सावधानकेकेतोहिठोरा २॥
 करीवागवाजिनकीकंठी तनतजिवेकीतजीनिकूची ३ चर्घरातस्यंदनअतिघो
 रा चलयोसवुसनमुषवरजोरा ४ जैसेकढ्येवापवेवाना कोहकोलहिवीचदेधा
 ना ५ तैसाहिकृष्णकुमारप्रवीरा आयौनिकदधनुर्घरधीरा तहोदेवसवलषन
 तमासा आयैचठिचठिजानअकासा ७ कृष्णकुर्वरकहैलषिसुषपागे आपु
 समहैअसभाषेनलागे ८ दोहा धंन्यधंन्यप्रद्युम्नहैकोजगयाहिसमान सहस
 नमहारथीनपैयेकयहकियोपयान ५ चौपाई सहसनफहरहैजहांनिसेना॥
 मारुवाजवजैविधिनानो १ चमकिरहैचैनापप्रवडा परवीरवहुभैरधमडा २
 कौरवसागरमहाअथाहा लेनजोसोहरिसुततहयाहा ३ इतवोलोभीषमरन
 धीरा नेनषालिदेषहरेवीरा ४ यहजोस्यामवरनधनुधारे कीटकवचंकरवान
 सवारे ५ कंमरकसीकृष्णनिकराली उमेनिषगकंधसरजाली ६ आवतहैअको
 लचठिस्यंदन सेहियहजडुनंदननंदन ७ फहरतहैनिसेनकृविपूरी रथनस

८ दोहा ज

रकेसनमुषेहोवहुसोवरिवंड चौपाई सभामडिहस्थिनपुरमौही
 तनकोही १ तेअवविक्रमकरहिंनकाहे
 हिभीषमकरे दरसीधूरिसैनकेनेरे ३ हरिकुमारकोरथदलमौही
 तदेथ्योकोउनाही ४ जोहिगेघमंडलजिमिभानू
 नूकोरवदलतिमिहृष्मकुमारा मिल्योघायलागीनहिवारा ६
 गयोआसुजहृष्मकिसोरा ७ मास्योसहसवानविकराला
 करतमानहैवाला ८ दोहा सरनकादिप्रथुमृतहैहजारहैनिवान
 मकेजोनपरमास्योविसिषअमान

मरतेधरनीलोराजा चानचंदलसिरहेदराजा ३
 नलोडिकरिदियअधियारा ४ भीषमवोनकुवरदखिवारे
 निवारे ५ भीषमकरहिंवांनअधियारा तवकुमारकरतोउजियारा
 करिदेतअधेरा तवभीषमपुनिकरतउजेरा ७ जैसेमघवलितदिनमाही
 प्रकासकहैतमन्हेजोही ८ दोहा रहमंडलाकारकेदोहुंनकेकोरंड येचतअचततज
 तसरलषिनपरहैवरिवंड ८ चौपाई
 कहिमहिगाडे १ सवदलदेषनलम्योतमासा षडेजकेजिमिविचत्रवासा २
 अवनिउदधिअरुआसा छायरहेसरसहितप्रकासा ३
 मीरा संगसिरहेअतिसैवहुतीरा ४ भूभूधरभैवांननजंजर
 रपंजर ५ सरिसमुद्रसलिलरुकिगयऊ सरनसेतथलथलमद्रठयऊ ६ रहि
 नसकेतहैवोमविमाना ब्रह्मलोकसुरकियेययोना ७
 चारी देवनभईभीतिअतिभारी

जसदेवविक्रमकरतभेभीषमहरिसतकुडू चौपाई
 ष्मकुवरकरिरेनुउडावे १ कष्मकुवरकेडिसाभूरी सुरसरिसुवनकरैसवधूरी २जरी
 जुरिदाऊषटपुनिविलगोही कहैवांमदहिनोरैजाही ३
 कहैवाजिनपरवांननिभारै ४ गर्जेहिंतर्जहिदोउरनधीरा गनहिंनअगविसिषकी
 यीरा ५ भीषमपलकपरतसरसारे हरिसुतकाटिनराचपवारे ६
 अतिसोरा मूदिगयेडुंभिरवघोरा ७ जिमिजुगभांनुलरैमहिमाही
 समरसोहाही ८ दोहा किरिनि सरिससायककरैचारुचक्रभोवाप
 तकरैप्रगटहिपरमधताप चौपाई युनिवोस्योहंसिकसकुमारा परसुरामनहिंन
 महमारा १ भीषमभैनेहिंसात्वभुवाला जासुनारिहरि लईउताला २नहीपांडुकुव

नहिं कुरुकुलमे शिषवहु जिनही सदन अमलमे ३ होज दुव सीवीर उदारो कृत्यता
 नेवलमद्रहु प्यारो ४ जीसो लपुन भूपल गमाही कवहु अपस्यो कोम भटपाही ५ श्री
 यमलषहु आजवलमेरो मेदेविहो सकलवलतेरो ६ भीषम सुनत कस्य सुतयो
 नी वोल्यो वचनवीरविज्ञानी ७ मेरे प्रभुके अहो कुमार तुमसम सुभट नजगतनि
 हारे दोहा पुनिकुमार तुमहो जुवाहं महै वदमहांन विकर्ममनहिं होहैवालक वदसमान
 चौपाई जदपि हरिहम तुमसो जहै तद्यपिक कुलपुतानहिं पैहै १ असकहि पुनिवहु वीर
 चलाई शियो कस्य नदनकोलाई २ भीषम वानविदारिकुमारा पुनिकोडी अनुपमस
 रधारा ३ जदपि लियेकरयेककमाना जानियरत जिमि धनुसतवाना ४ भीषमध
 नुषधारसरकेरी कठतहिकटतलगतिनहिं देरी ५ जिमि घृतधार अगिनिसहं जवि
 नहिं देषति अतिजालवदावे ६ तिमि भीषमवलवाढतजसजस दूनकरत हरिनदा
 नतसतस ७ दिव्यस्त्रलै भीषमचारी प्रद्युम्नहिं पैदियो पवारी ८ दोहा अगिनय
 वन अरुवारु नौ परवताख अतिघोर आवतलषिसंगामिसनमुषकस्यकिसो
 रचौपाई धनदजाम्य अरुइददिनेसायेवारिहु अस्त्रनतेहिं देसा १ तजि प्रद्युम्नभी
 मके अस्त्रन विन प्रयासनास्यो ताही छन २ संतनु सुततवकोपितकेके लियत्रमहा
 स्वहिनिजक्यजैके ३ कस्य कुवरकहं ताकिचलायो कालसरिससनमुषसोधायो
 ४ तब प्रद्युम्न अहसिरमास्यो सोत्रमहास्त्रहिं आसुहिजास्यो लाषवानकरि अतिव
 पसाई तज्यो कुवरनहिं परेदेसाई ६ भीषमधनुसारथिरथवाजी काटिकियोतिला
 तिलरनगाजी ७ इतियधनुषरथलेनहिं लागे पैनहिं आयसक्योतेहिं आगे ८ दो
 हा तहं प्रद्युम्नके वानकोपौनहिं पायतुरंत भेजेदुरजो धनहिकेरथजडिपरेदिंगंत
 चौपाई तहांमोहनीमायाफासी हरिसुतहन्वो भीषमहिं भासी १ ताही छन भीषम
 के अंगे बंधनपरिगेयेकहिंसंगे २ गिस्वो विसंगभूमिमहं भीषमरह्यो समरम
 हंजो अतिभीषम पावसघन प्रद्युम्नहिं पाई मनुभीषमरवितापगमाई ४ संतनसु
 तकहं गिरतनिहार साधिरह्योदलहाहाकारा ५ सकलसुमटयेकहिंसंगभागे कस्य
 कुमारभीतिअतिपागे ६ तहांद्रोनअरु रूपवलवांना हरिसुतसनमुषकियेपयो
 ना ७ जमैवोरतेउमै प्रवीर भारनलगेसरनरनधीरा ८ दोहा छायलियो प्रद्यु
 म्नकोमारि वानसहसांनु हरिसुततद्रंछियानइनिजिमिनिहारमहं भांनु चौपाई
 तहं प्रद्युम्नधनुषरधीरा काठेयायेकसंगसववीरा १ पुनिहरिनदवेनअसमाये
 तुमदोउविप्रसमरकसमाये २ कीजजपतपकुहंवनजाई धनुषथरवनहिं वचित
 देसाई ३ जदकुलकेरिसदाकीरीती करहिं विप्रसो नहिं विपरीती ४ काहेपायेदहु
 इतआई समरकोडिदुजजाहुपरई ५ शिषवहुकहंसि सुनकहंजाई जमिजिया
 हुजीविकापाई ६ वोलैविहासदेनकपतवही निजनिजधर्मकरवमलसवही ७

पिहंमअसत्राम्हननहिंअहंही जोलहिंसमरचनुषनहिंगहंही ८ दोहा देषहविक्रमवि

दोहंदि सितेदोउवीर विपुलविसिषकोडेरजधीस १
तजेधराधरपेयकवारा २ दोहंदि सितेमनुथकतउमाही

माही ३ हरिसुतकेरथतेनभतौई वहविधिविसिषनकीततिछाई ४
लपिनयस्यौजिमिससिघनघोरा ५ तहंसवभटअसवचनउवा

रद्रेानरूपहुहरिसुतकहंमारे तहंपद्युमप्रवीरप्रचंडा अदभुतविक्रमकिया
उहंदा ७ कूनमहंकरितिलतिलसरहंदा कठिआयोअनुघनतेचंदा ८

वोरतहंछाडिकेउभेविसिषकीधार उभेवीरकोछायासियरनवाकुरोकुमार ॥
चौपाई दोहंदि सितजतवरोवस्वांना फिरतनजानिपरतवलवांना १

तिमिप्रुशुम्भुविसिषवहुवरसत
यहंचाहेनहिसरहरिसुतपाही

वीदोउसकुचाही ४ तहंपुनिकौतुककियोकुमारा मक्यकसरपेजुगसरमारा
साधनवानद्रेानरूपकेरदियलौटायगयेतिननेरे ई निजवाननकहंकाठनलागे

द्रेानतजोतहंअस्त्रपिसाचा छोडेहकूपहुमुजंगनराचा ८
येकवोरधावतभयेवहवेतालकराल येकवोरपावकवमतधायेव्यालविसाल

चौपाई तहांप्रघुम्भकोपअतिकेके गरुड इंद्रअस्त्रनकोलके १
दोहंवोरा दियानासिदाउअस्त्रनिघोरा २ दोहंदि सिद्धेहजारसरछाड्यो उभेवीरकह

मनुमहिगाड्यो ३ पुनिरविअगिनिअस्त्रकरलैके छोड्योद्रेानरूपहिरथजेके ॥
प्रगतवानजरिगेजगजनि धुजतुरंगसारथिनंदेषाने ५ कूदिद्रेानरूपहनेत्रिसू

सा हरिसुतपकरिदोरिसमसूला ई मायावंधनदाहुंगलडारी
हकारी ७ विप्रजानितिनव धनहिंकोन्ह्यो निजविक्रमदेषायतहंरीन्ह्यो ८

मायाकीरविषकगुहाजामेअतिअधियार भीषमद्रेानहंरूपहुकोडारेहुहुष्मका
मार मातुलअरुनिजजनककोवंधनसषिकरिकोप ९
जीतनचोप चौपाई दुरिहितेअसवचनपुकारा चरेरहोजडुनाथकुमारा भीषमअ

रूपितुमातुलकाही करिवीरताजित्योतुमनाही २
अंगनमहंवंधनडारा ३ जोअतिहोहुसमूरमहंगाढे तौनहिंठरहरहहुइतठडे ४

जोकरतानेहिअसअपराधा तौदितानेहिताहिजियवाधा
नहिंषेहो कूनयकडूतेठडजोरैहो ई असकहिमारतवानप्रचंडा
चैनवरिचंडा ७ देरिकहेयातवरुष्मकुमारा वालिसअहोविप्रकेवारा ८ दोहा प्र

चौपाई द्रोणसुवन्नतवकहेयाप्रचारी १ देषहअववीरताहमारी १ असकहिसानसा
हससरमारि कृष्णसुवन्नवीचहिरुलिडारि २ द्रोणसुवन्नहरिसुतसारथिकहे मास्को
पंचवॉनतकिउरमहे ३ तेवाननवीचहिमहेकाटी हरिसुततासुधुजादियकाटी ४ का
टिधनुषतरकसदोउकाल्यो फेरितुरंगनकाहिनिपाट्यो सारथिसिरविदारिरथ
चूस्यो हैसतवांनतासुतनपूस्यो द्रोणपुत्रलेक ठिनरूपाना षडषडकियद्वे सा
तवांना ७ तामुरूपानकाटिकरमाही कूदिकृष्णसुतसमरतहांही ८ दोहा द्रो
नपुत्रको धरिलियोमायावं धनवांधि मायाविरचितकंदरातामिदीन्ह्योधांधि
१० चौपाई लषितहवं धनवीरनचारी १ दुरजोधनअतिभयोडुधारी १ युनिअस
मनमहे भूपविचार्यो वन्योनजोमैइतैसिधार्यो २ खेतोभीष्मसीषजोमानी ॥
हातिनताडुषदसामहानी ३ युनिविचारकीन्ह्योमनमाही भागवउचितसमर
संहैनाही ४ वृद्धन धर्यो मुरारिकुमारा अवेनअननलथोहमारा ५ असगु
निसारथिसोकहवानी लैचखुरथजहेअरिदुषदानी ईहैजदुवसीकुरुकुखदासा
राषतरहेहमारिनिआसा ७ अवकळुधनलेशायमोटाई लागेहंससोकरनयो
टाई ८ दोहा असकहिकुरुपतिकोपकरिस्यदनचपलचलाय हरिनंदनकोहो
नतभेदसनराचडिगआय चौपाई सहज हितिनकोकाटिकुमारा दुरजोधनसो
वचनउचारा १ कुरुपतिजुद्धकरननहिजानहै वथावीरअपनेकहेमानहै २ हस्थि
ननगरलोडितुमजाहू जीववचावनजोचितचाहू ३ खिखसहुवनितनसंगविलासी
काहकरवावहुनिजहासी ४ तवदुरजोधनकह्योरिसाई वृद्धनजीतिगर्वअतिक
ई ५ बालकवदसिनवातविचारी जियेसदाकरिसेवहमारी ई छोडिदईतैकुलकी
लाजू ताकोफूलपावैगोआजू ७ असकहिपुनिसतवांनचलायो कृष्णकुवंरता
वकाटिगिरायो ८ दोहा कुरुपतिकीयकवॉनतेधुजाकाटिजदुवीर सारथिको
सिरस्ट्टिकेहैन्योतुरंगनतीर चौपाई भेतुरंगपदविनतहंचारो पुनिवहुवांना
नजानविदारो १ कवचकाटिदीन्ह्योसतवनि कियोषडत्रैकटिकिरवानै २ रहेजे
सवआपुधरथमाही तजननयायोनपतिनकाही ३ रथमहंधरेकेदेयकसंगा
वेधेवानसुजोधनअगा ४ तजिदुरजोधनजडुउमगा सिरभरभूपरगिस्योविसंगा ५ जो
निमृत्युतहंकुरुपतिकेरी सत्यकरविगताधनेरी ई जानधवायआसुतहंआई कुरुपति
कोतियजोनचढाई ७ चलयोतहिसेतुरतपरगई हरिसुतसरतहंसहसचखाई ८ दोहा स
त्यसुतरथधनुकवचऔरपता कतुरंग रनमहेतहयकळनहिमेकनकनकिया
येकसंग चौपाई हरिकुमारपुनिजानधवाई सत्यहियकरिलियोदिंगजाई १
कुरुपतिकोलियकीटउतारी १ विहंसिमंदअसगिराउचारी २ सीसवंचायदेत
हातारा सुधिराथियोसदोवलमोरा ३ मैनेहिपांडवहोदुरजोधन जिनकोदावा

देहृतमल्लनल्लन ४ सुनिकुरुनाथनीवकीरिसीसा भागिगयौजहमगधमहीसा ५
 मायागुहासत्यकहेडारी धायोपुनिप्रद्युम्नत्रचारी ई उतेसुजोधनपरमदुपारी
 सवराजनसंगिराउचारी ७ तुम्हरेसवकेवलहमत्रायै तुम्हरेदेषतयहदुषपाये
 ८ दोहा अहौनपुंसकसकखनपराषडुपुत्रयाघमंड वासुदेवकोवात्तयेकजीस्योवहुव
 रिचंड चौपाई सुनिकेडरजोधनकेवैना बोलिउठेसवनृपवचत्रैना १ कतविषा
 दकुरुपतितुमकरहू नेसुकल्लनल्लौधीरजघरहू २ यहवाचककीकेतिकवाता
 हेमकरिहेसवजदुकुषयाता ३ असकहितहेमोगधरनधीरा विदत्रौरकुनु
 विदप्रवीरा घृष्टयुम्नहूँदुपदविराटा औरसुसबमामालवराटा ५ दंतवकरुकु
 मीधिसुपाला आहितअरुविदुरथमहिपाला ई सोमदनभूरिश्रववीरा तैसा
 हिवाहलीकरनधीरा ७ पुरुजितकासिराजअरुमोजा जुधाम सुअरुनृपउत
 मोजा ८ दोहा चेकितानअरुकुंतनृपघृष्टकेतुअरुसेव सकुनिदुसासनहूँत
 हांदायककुमनिसदैव चौपाई तहौअयद्रथरथवदिराजा दुरजोधनसतो
 वधुसमाजा १ येतेसुभटकोपअतिकीने प्रद्युम्नहिंजीतनमनरीने २ लैलैनिज
 अशोहिनिधायै येकहिवारसमिटिसवत्रायै ३ सहसनगजमदगखितगरदा
 करिदीन्हैअगेतेहिठटा ४ पुनिखाषनतुरंगतिनपाळि वाध्याददसुभटजुतआ
 के ५ तिनपीळिपैदरहकरेरे मधिमधिस्यदनकरिसवठारे ई यहिविधिंमंडस
 करिचहुँवारे घेरिलियोरुकुमिनीकिसोरै ७ जोजनचारिमाहदलठाढो कृष्णसु
 वैनतामधिरनगाढा ८ दोहा अस्त्रसस्त्रसवसुभटतहेकोपितवैयेकवार चह
 किततेप्रद्युम्नपरहरवरकियेप्रहार ई चौपाई जैसेसामनकेघनघोरा बरषहिं
 जललहियवैनमकोरा १ अैसहिसस्त्रवृष्टिभैमारी गगनळमाळार्अधियारी
 २ रुकुमिनिसुतरथतेनभताई विविधिभौतिअस्त्रावलिळार् ३ देविनपस्यौकु
 वरकोजाना मनहूँमेघमहूँभानुळिपाना ४ हाहाकारहिकरिअसुरारी जदुपति
 सुतकीमीचविचारी ५ जानिलियोभूपहूअसमनमे डार्योमारियाहियहिळन
 मे ई विजैवाजवाजकनकजाये वंदीगनअनगनगुनगाये ७ अतिप्रमुदितमेसव
 महियाला विजैविचारिलईतेहिकाला ८ दोहा तहोअनोषोअतिप्रवलवीरधनुष
 रधीर जदुपतिकोप्रियलाडिलोकियविक्रमगभीर चौपाई तजीसरासनतेसर्धा
 रा मनहूँ प्रलयघनवृद्धअपारा १ सतसहस्त्रलाषहूकरोरन चलेमूंडसरकेचहुँवो
 रन २ सवसस्त्रनकोकाटिवुमारा कटिआयोसरतजतअपारा ३ जैसेप्रथमधूँ
 मळपिआगी कटिआवतपुनिजालंहिजागी ४ कोटिनआयुधसुभटनकेरे ल्लन
 महंतिलतिलकियेघनेरे ५ देषिपरेदिनकरकळकाला पुनिळिपायगेसायका
 जाला ई नभमहँछार्हसरचंदा रोकिगईगतिदिनकरवंदा ७ देवविमाननलेपु

निभागे तारादृष्टिपरनमहिवागे ८ दोहा वारिदय्योमहिंछेडिकेदुतहिदुरानदि
 सोन पवनहुपरमप्रचंडतहं प्रविसिनकियोपयांन ८ चौपाई वानवरेजविस्वम
 हेकाथो नागवलिदलनजरिनआयो सातहुसुरपुरसायकळाये सुरनप्रलय
 भ्रमममउपजाये २ सातहुसिंधुनमहंसरपाही वारवारजलनभऊछही ३
 कटेजाहिजलजी वञ्चनेता नीरगंभीरलुकाहिंतुरता सायकमेरुअगलगिति
 डके करंनासलिलचहृदिसिछिडके ५ उदयिअकासअवनिअरुआसा सेग
 सिरहेसरनहिआकासा ई कृष्णसुवंनअसजोनिपरतहे रोमनरोमनसरनत
 जतहे ७ नाजिनसारथिअगनितेरे जनुनिकसहिनाराचघनेरे ८ दोहा देषिपरत
 नहिकुवेरको रथरभमहुतेहिठोर वानधारचहुं वोरतेधावतिहेचहुं वोर चौपा
 ई कटहिंकुभकेतेकरिकेरे विनादंतविनसुंडघनेरे १ हौदासंजुतसुभटगिरा
 ही महिआवतवहुषंडलषाही २ केतेभागतनागचिकारत सुभटहुआरतवच।
 नपुकारत ३ केतेमहिभरिगिरिकरिदा मानहुंप्रगटदुहेगिरिददा ४ येकयेक
 सरमहंसतसतफूटै वंचेतेभाजतनिजदलकूटै ५ येसहिंपीलयाचगजकाही नी।
 तकारकरिपेलिपराही ई फूटिगयोगजमडलकेसे प्रवलपवनघनमंडलजे
 से ७ निजदलदलतदुरददुतदोरी दूरिगयेकरिकरिवरजोरी ८ दोहा वांघ्योजो
 जनयेककोमंडलकृष्मकुसार धावतरथनहिलषिपरतदेषिपरतिसरधार
 चौपाई मनहुंअलातचक्रअतिभावे चहुंदिसिअगिनिपुंजभूह्रावे रथमंडला।
 कारप्रधावत धनुमंडलाकारकृविळावत २ कटाहेतुरगनअगअनता महिकदि
 गिरहिंसवारतुरता ३ लाषनयकवारहिजुरिधावे सरनघाततिलुतिलखेजावे
 ४ जहलोजायपरायप्रवीरा तहंलोलामिहरिसुततीरा ५ कटहिकवचधनुचा
 मकृपाना मुगदरसोमरसूखलनाना ई धावेहिसुभटसमिदिचहुं वोर करा
 हिंजोरसोधारहिंसोरा ७ मारुमारुधरुधरुधरुधरुपाई अवनहिकृष्कुचेरवां
 चिजाई ८ दोहा लाषनकोटिनसुभटकोधावतआवतभूंड लाषनकोटिनवो
 नलगिकटहिरुंडअरुमुंड चौपाई जेआयुधलेहाथउठावे आसुधसहितमुजा
 कदिजावे देषहिजेभटआषिउठाई तिनकेलगहिंवोनद्रगजाई २ मनुअमनीता
 अमरतेरे निकसहिंभरभरवांनघनेरे ३ जोनिपरतअसनहिकोहुकाही वान।
 धारआवतिकेहिघाही ४ वाननकीवरषाचहुं वोर होतिनिरतरनूपतेहिठोरा ५
 लागतविसिपप्रचंडतहाही रुंडमुंडकीमुंडउराही ई वदिहदिसकहिनकेउस
 गामा भंयभयगिरीहवीरतेहिठाभा ७ जवकोऊसमरसाहिधनुधारी वान।
 धारएकदेहिविदारी ८ दोहा तवताकिपीकेलयेआवतत्रयसरधाररथीसारथी
 जानजुतहाहिकतलयेकवार चौपाई तहंओनितसरितावहुवहही जोगिनजुह

काकककगीधनगनधावे आमिषभषिअतिकुधावुभावे २

समरभूमिभैघोरघनेरी ३.

लीलेकरमिषप्यरकरवाली ४

कूतापुलागिगयेतहैलोथियहार मनुहैंत्रिनेत्रिनेत्रउधारा ६

मदपरिगन्यऊ स्वस्तिस्वस्तिअसमुनिगनुकहेऊ ७

सागरकोदिय शानवनाई ८ दोहा

तुरगदापतेफूटिगेकेतनसीसअदाग चौपाई ९

जाकेवानलग्यौतननाही १

२ताकिताकिरथवांनतजतहै छैनजाततववीरलजतहै ३

आयोवीरा असपुकारिखोखहिरनधीरा ४ येनहिदेखिपरतहैकाहू जाकेनिके

हरिकुमारप्रगटेअवतेते ७

तेहितहैराथ्योरोकितहोहै ८ दोहा येकहिहरिसुतसोवचवदुरघटरह्यौ

भाजिचलेसवभटचहुंवोरा १ आपुसमहैअससववतराही

२कोउकहकुरुपतिकरीननीकी मान्यौकहानकीनीजीकी ३हा

स्रकुवरसंगल्यायुलरायो सवसुभटनकोगर्वगवायो ४ महाकालहैरुस्रकुमा

रा यासोअवनहिअहेउवारा ५ असकहिभयभरिभागतजाही तदपिवांनतवां

तनाही सनमुषहपीठहुसरलागे यलथलसरधारवहुवागे ७ जिमिघनपू

भकोरजलकीभरिलावे ८ दोहा सरवरषातिमिहोततहेंवंचत

हायहायरवकैरह्यौसकतसखनहिंसागि चौपाई रुस्रकुवरको

भयौनिकेभहुंचकितमारी १ देखनलाग्योसमरतमासा भूखिगयो!

२ लषिप्रथुम्पराक्रमघोर हरिसोकहरोहिनीकिसोरा ३!

मिसुतलोषितिमिसुभटपराही ५ तवजडपतिमोदितसुसकाई वलसौ

वालैमदलजाई ६ वालकतेपालोजेहिंआपूकसनहोयअसप्रगटप्रतापू

पासहितजेहिंआपुसिपावे तासुऔरसमिताकिमिपावे ८ दोहा सोईहैअतिसेव

सोईहैमतिमान जापैतुमकीजतहु

२तहें

३धावहुरेधावहुवलवारा व

रिंदा चलो धसावत धरनि गिरिंदा ५ कह्यो महाउत सोअ सवानी रथ तो रायडार
 हुआ भिमानी ई पेलो पीलमानत हं पीले जाको रह्यो मेरु समडीले ७ सिंधु खच
 सुंड फटकारत मानहुं महिके सेल उषारत ८ दोहा निरारु अरु प्रधुम्नके भू
 पतिहं नीत्रिसूल तीनि सरनसो काटि दिख हरिसुत त्रिनके तूल चौपाई पुनिज
 दुनेदन नंदन वीरा कियो वेगरथ को गंभीरा १ उडिरथ नागसी महं दीसा चाको
 चयो महाउत सीसा २ सिंगभिकारत करत विकारा भागि चलो सिंधु खच लवा
 रा ३ एक सौ भगदत हि हरि नंदन उरि अरु अरु गया वंधन ४ रथ उडि पुनिम
 हि पत्थो नरेसा प्राग्जातिषपुर गयोगजेसा ५ तहां दुपद अरु भूपविराटा आहि
 त अरु मालवको राटा ई विदुरथ दंतवक्रमगधेसा विदु और अनुविदु नरेसा
 ७ नीलनखदातटको वासी कुति भोज अरु भूपतिकासी ८ दोहा जुधाम सुडत
 मोजहूं और सुसरमावीर हरिसुतको चहुं वोरते मारन लागी तीर चौपाई कोउ
 सतकोउ सतपंचपवारा कोउ सहस्रकोउ दसैहजारा १ तिनके वानका दिजदुवी
 रा मारिसरनकीन्ह्यो अतिपीरा २ पुनिदसल सवोनयकवारा तजौ नृपनपै
 रुसकुमारा ३ सबके सारथिस्पदनकाठ्यो धुजा धनुषकवचहु अ सिखाठ्यो
 ४ तजी फेरि मायाकी फांसी सोलीन्ह्यो सबहिन कहं गोसी ५ सबकोषकरिकुमा
 रमुगारी डारिदियो तेहिं गुहामभारी ई तहंउत्तर अरु धृष्ट धुम्ना आयेनिकटा
 आसुप्रधुम्ना ७ तेनहिं वानचलावनपाये वीचहिं वाधि गुहामहं नाये ८ दोहा
 तहं दुस्सा सनसकुनिई और सुजोधनवीर सबभाइनको संगलै तजै आयवा
 हुतीर चौपाई रुसकुवरवोले अ सवानी अतिनिखलतिनको अनुमानी १
 तमकोहं मनहिं करधनुलैहं वाधि विनाश्रमगुहापठैहं २ असकहिरथ्या
 तजिअवरजाई कूथो सकुनिस्पदनहिं आई ३ सकुनिके संगहिताहि धंसदता
 गयोदुसासनरथहिं दपटत ४ तासुके संगहिथे कहिसाथा वाथो उभेवीरकोमा
 था ५ मायागुहा डारितिनदीन्ह्यो सबंधुनधुनिवं धनकीन्ह्यो ई तिनहुंनका
 हंपुनिगुहामभारी डारिदियोरनमहिं प्रचारी ७ पुनिकुरुपतिके सनमुषधा
 यो आवतसालषियलिपरायो ८ दोहा यीरु धायोरुस्तसतकह्योनपैहं जा
 न्कुरुकुलके वुमनाथहोवाठ्यो गर्वमहान चौपाई असकहिदौरिसुजोधना
 काही पकरिके सधरिखियो तहांही १ तरफरानवहुकुरुकुलराई रुदनकीकिय
 कोटिउपाई २ रुदिसको नहिं हरिसुतकरते उतस्थोतेहिलैतेहिरथपरते ३।
 एककरग्रीवयेककरपायन कस्तकुमारउगयसुभायुन ४ मायागुहा डारि
 दिखजाई वांध्यो नाहिजानिकुरुराई ५ पुनिरथचुदितहं रुस्तकुमारा लख्यो
 निहारनसमरमभारी ई कोअ सरहयोवीरइतवाकी मायागुहागयो नहिंढा।

का ७ तहें देव्योरुकुमीसिसुपाले निजनिजसेनसहिततेहिंकाखे ८

रि चौपाई तुमहें भवेंनकहें गंमनहें मामा

लकहें आयसयाने

समरमहिभैरहैयां अभाते ३ जडुवा १

लपाये ४ चेदिपरुकुमसुनतअसवानी वोलैवचनमहाअभिमानि ५

पालवालमतिमदा येतनेहिमेचगभयेवेलदा ६

जीतिगर्ववाठ्योमनमाही हैमनहिकियवलसमरविलासा ७

रतमासा ८ दोहा

चौपाई रुकुमआरचेदिपकेवैना

१ हेमतेजानिसयानवताये तुमतेअतिदमंडमहेंछाये २

हैसुधिनिहेंकुंडिनपुरकेरी ॥

तुमसमाननिरलजनको

सुनतवचनहरिसुतकेवीरा थायेदोउमारतवहुतीरा ६

छांडतवांनजालविकराले ७

वाजलवानपैधावतवेगगभीर १३ चौपाई

धसुतहिचहवांन १ तदपिरुक्योनहिंस्पदनताको रुष्कुमारजुद्धमहेंवांके ॥

२ हरिसुतलषिआवतभयपागी चेदिपरुकुमसेनसवभागी ३ वदिदोऊभट

सायकमारि रुष्कुमारकाटिसवडारे ४ दोहेंनधनुषदल्यौयकवारा दोहेंनके

सारथीसंधारा ५ तवदोऊलियसूलविसाला

ला ६ सूलचलामनवी रनपाये करमहेंकाटिप्रयुम्नगिराये ७

गकीफासी वांधिलियोदोहेंनवलरासी ८ दोहा

यगमेवेधनवांधिकेदियोगुहामेडारि १४

ठामा देइजाहरिपुत्रहिसंगनामा १ चारिहवोरनिहारनलाग्यो २

कोपहिपाग्यो ३ लख्यौदूरकरनहिंरनधीरा गुहाद्वारमहेंठादोवीरा ३

रुहहिंवेगिवोलाई मायाकंदरद्वारटिकाई ४ कह्योवचनअसेवखधामे कौरव

५ रहियोपरधनुर्धरधीरा मारिहजाआवेइतवीरा ६

वकुटनसंकनिवारी ८ दाहा सारथीसोवोव्यौवडुरिकापितुऊरुकिसोर लेव

नुचपेलचलायरथपरोकरनजैहिवार चौपाई यहअपनकहेंजानतस्ता मोरमा

औरनउपज्योपूता १ कायरकुटिलकुसतिअतिकूरा पापकरनमहंअतिसैपूरा
 २ कुरपतिकोकुमंत्रयहदेतो वृद्धनकियोअनादरकेतो ३ हैकुमंत्रकोयेहीका
 रन जोदुरजोधनआयोमारन ४ अपनोमुजअरुधनुषनिहारी सवकहंसीन्हो
 तुच्छविचारी ५ तातेयाकोसरनचलेहो दैरिकेसधरियहिधरिलेहो ६ सारथि
 सुनतरथीकैवैना रथलेचल्योकरनयेपैना ७ जदुनंदननदनलपिआवत वो
 ल्योकरननकळुभयसावत ८ दोहा अविहुअविहुहृष्मसुतसनमुषमेरेधाय।।
 करुअपनोविक्रमसंकलअवनअनततूजाय चौपाई वाननसीसकाटिमैले
 हों उरिनसकलसुमदनसोंकेहों १ करनवचनसुनिजडुयतिनेदन दैस्योकूदि ॥
 कौडिनिजस्यदन २ माथापासलयेयकहोथा धायोधनकरनकरमाथा ३ तहांक
 रनकोदंडकोरा माल्योसरसजूहअतिघोरा ३ हरिसुतदिंगलोअरुनिजपा
 ही वांधिदियोसरसेनुतहांही ५ तहांकस्त्रनंदनरनधीरा अतिअदभुतवि
 क्रमीप्रवीरा ६ सरनवीचुकेसरनतंचावैत तरुनवीचजिमिमारुतधावत ७ प
 ल्यानदेषिवीरमहिमाही दमकोदामिनिसरिसतहांही ८ दोहा कीउतकीदु
 तकरनदिंगपस्योदेषिहरिनंद गयोवोधभोचषनमेकरनधनुषभोवद चौपा
 ई सूतपूततहेशोररहोजकि सख्योनप्रद्युम्नहिरजमहंतकि १ हरिसुतकिया
 उरचरनप्रहारा गिल्योकरनमाहिषायपछारा २ उठनलख्योतहंसमरनुरै।।
 होतजानअपनोजियअत्रे तहोरुष्मसुतकेसयकरिके वौथ्योकरअरुचरन
 जकरिके ४ विनप्रयासकरनहिधनुधारी डास्योगयागुहामकारी ५ रहिनग
 योकोकधनुधारी करैजोहरिसुतसौरनरारी ६ पुनिचठिरथमहंकस्त्रकुमारा
 रामकस्त्रकनिकटसिधारा ७ आवतनिरषियुववलरामा धायेरथतजिआ।।
 नंदधामा ८ दोहा मंदमंदपीकेतिनेचलेकस्त्रसुसकात मनमहंअैसेगुनहिप्र
 मुयहिसमकोउनदेधात चौपाई आवतपितुप्रद्युम्ननिहारी रथतेउतरिपस्यो
 धनुधारी १ तहांदैरिदुतहीवलरार्द हरिसुतकहैलियअकउठाई २ सीसस्त्र
 चित्तरलियोखगाई आषिनआनंदअवुवहाई ३ पुनिप्रद्युम्नचरनसिरनायो।।
 अतिआदरगुनिअतिसकुचायो ४ आसिषअमितहरविदियसोऊ विरजीवप्या
 रेसुतहोऊ ५ निजपटपोखितासुमुषरामा विथुरीअलकसमहारिललामा ६ पी।।
 ठिपानिफरतहरषार्द वेलिवचनविहंसिखलरार्द ७ तोरेवलहमडरहिनकाहू कौ
 विधरेकेसुवितसनाहू ८ दोहा जाकेतुमसोपुत्रहैसार्दजगवडभाग सोईअहंअ
 जातअरिताकोजसजगजाग ४ चौपाई पुनिप्रद्युम्नकस्त्रपटपोही वदनकीन्होप
 रिमहिमाही १ मंदमंदआसिषहरिदीनी कह्योनकळुवललाजहिभीनीपुनिप्र
 द्युम्नसोकहवलरार्द जडुवसिनअवलहूकोरार्द ३ तवप्रद्युम्नवेदिसुषपाई वा

द्युरगुहाद्वारमहंजाई ४ सवजदुवसिनबंधनकोरी ल्याथो कल्पनिकददुतदोरी ५
 वंधनलपिकौरवदलकेरो अरुजदुवसिनमोदधनेरो ई भागेजेककुदानववांचेजु
 डकरनकोनहिंमनराचे ७ तिनकोरो किनिकुंभसुरारी कोपितकै असगिराउचा
 री ८ दोहा जोभागतहै समरतेजीवनहेतडे राय सोलहिजगमे अतिअजसअर
 सिनरककहंजाय चौपाई जोजीतिहो जुद्धमहंवीरा तौपैहोजगमोदगंभीरा ९ जे
 मरिजेहोसंगरमाही तौवसिहोतुमरवगसदाही २ भागिदेषहोकेहिंसुपजाई ना
 रिनसौकिमिअईवताई ३ सुनिकुंभकीदानववांची कोपितफिरेसकलअभिमा
 नी ४ आवतनिरपिसुरारिनकाही रामकृष्णप्रद्युम्नतहांही सात्यकिअरुवद्वल
 धीरा गदअक्रूरकृतवर्मप्रवीरा ई भीमसेनअरुधर्मनैसा नकुलऔरसहदेव
 वसा ७ तेकमषसालतेअयि अर्जुनहीकोतहांदिकायि ८ दोहा असुरनयेकोडे
 वैवांनजालततकाल रुडमुंडवहृषडभेभागेदैसविहाल जोपाई अरिदलजअनिजि
 रषिपराजे भगतदेषिआसुरीसमाजे ९ तहांनिकुंभवीरवलवांना उडिअकासभोअ
 तरधाना २ रहेजयंतप्रवरलभमाही तेसरमारताहितहांही ३ तवनिकुंभकरिको
 पकराला दंतनदंसिअधरततकाला ४ प्रवरहिहंन्योपरिद्ययकभारी गिख्योअय
 सोमहीमभारी ५ सचीकुवरतेहिंदोखिठायो सुरकिनेवास्जिानवैठायो ई हंन्यो
 कृगोननिकुंभहिंधाई पैदानवद्विविथ्यानहिंधाई ७ हन्योजयंतहिपरिद्यसुरारी
 अनितधारवहीतनभारी ८ दोहा कौपनलाग्योसकसुतरहीनसुधितनकेरित
 वनिकुंभमनमेकियोयहविचारनृपफेरि चौपाई येनिरयलदेवताविचार इनके
 कहासमरमहंमारे असाविचारिकै अंतरधाना रामकृष्णदिंगकियोपयाना २
 तहंजयंतपुनिप्रवरउठाई वासवनिकदग्योसुषयाई वासवदेषिसुतहिंसुषमा
 न्यो वारवारअसवचनवषान्यो ४ असुरहिषडमारिसुतमेरो ल्याथोप्रवरहिवा
 लीधनेरो ५ असकहिंसुदितसराहंनलाग्यो मिल्योसुतहिप्रवहिसुपपाग्यो वज
 वायोतहंविजेनिसांजा मानिजयंतहिअतिवलवांना ७ इतनिकुंभमषसालहिअ
 यो करिअतिसोरधारनृभक्त्यो ८ दोहा तवगोविंदचदिकैगरुडसात्यकिवल
 द्विचठाय खेजदुसेना संगमिगेमषसालहिधाय चौपाई तहंअर्जुनअरुजदुपतिरा
 मै सात्यकिसावभीमअरुकांमै ९ धर्मनृपदिनकुलहसहदेवै औरदुवीररहेवहा
 जेवै २ तिनकोनिरपिनिकुंभमहाना मायाकरिभोअंतरधाना ३ तवसवसंकिते
 तेहिंकाला कहाकरतयहदैखुताला ४ तवप्रद्युम्नहिकहवलरामा मायामेदि
 देहवलधामा ५ हरिसुततहांसंकरिमाया करितेहिमायामोहरसाया ई समा
 रमदितहंपरमप्रकासी देयिपस्योनिकुंभवलरासी ७ धायोमनहंसिपरकेलासा
 लीखनचहतमनहुंदसध्यासा ८ दोहा तहांपुकासोवारवहुपरोरहंगोपाल आव

तनिरधिनिकुंभकोकूपितपांडुकोलास चौपाई इतहिं चापगांडी वचदायो दानवा
 पैवहुवानचलायो १ अर्जुनवानदेस्यतनवाहीं लगिसुरिट्टिगिरेमहिमाहीं २ ग
 डेनजवदानवतनवाना तवपारथभोदधितमहाना ३ जडुपतिसेवालेकरजोरी ॥
 नाथसुनोदिनतीअवमोरी ४ कोहभयो यहमोहिवसावो आसुहिसंसेसकलमि
 टावो ५ सेलविदारकसाथकमै गडिनअगदिदानवकरे ई मैतोअवनहिवा
 नचलेहो जगमेमुषअवकोनदेधेहो ७ तद्वत्तुलोसुसकाई होहअधीर
 नसंकासाई ८ दोहा याकीहैबिस्तरकथादेहै फेरिसुनाय अवविलवकोकोम
 नहिमारहसरसमुदाय चौपाई तवपारथकोडेसरजाला मूदिगायोदानवविक
 लाला १ दानवतहोसमरतेभाग्यो षटपुरगुहाधुस्योभयपाग्यो २ तववलसोवो
 खजदुराई गयोभागिदानवदुषदाई ३ आपुत्रतापविजयहमपाई इतहिमात
 पितुलियेछोडाई ४ अबकुरुवसिनदेहुकोराई पावहिसुषनिजनिजग्रहजाई ५ इनमह
 वडेवडेधनुचारी तेलजित्तकैरहेदुपारी ६ जडुपतिवैनसुनतवलराई करिउ
 रमेतवदयामहाई ७ कृष्णकुमारोहवेगिवासाई मंदमंदअसकह्योवुभ्राई ८ ॥
 दोहा छोडिदेहसवनृपनकहनिजनिजग्रहअषजाहिं यहसुधिभूलीकवहुनहितु
 मसेलरिहैनाहिं चौपाई तवरुकुमिनिकेनदनवाले मैतोसवहिदेतहोपोले १ पैनि
 रलज्जकुमतिकुरुवंसी माननअपनेकहैअरिध्वंसी २ इततेछुदिभवनमहजाई
 पुनिवनायहैवातवदाई ३ ततेजडुनगरीखेषलिये अहंकारडेनकोसवदखिये
 ४ अवनहिइनकोछोरहताता मेरीकहीमानियेवाता ५ ईपांडवसोवैरवठाई का
 रिहै ६ ततेजोपांडवभलसाडो तौइनकेवंधननहिछोडो ७
 तववलरामकह्योसुसकाई अहैवातसतितेजोगाई ८ दोहा अवहीकाएकरिलि
 येकरैकरैगेकाह ततेसवकोछोडिवोहैसवभातिसलाह चौपाई सुनतरामकेव
 चनसुहाये हरिकुमारअतिआनंदकाये १ सवकेवंधनछारिकुमारा सवकोलेसा
 गयेकाहवारा २ रामकृष्णकेनिकटसिधारा जहंजदुवंसीषरेअपारा ३ तेलजि
 तनीचेमुषकीनेकोहकीदीठदीठिनहिरीने ४ परेभयेहरिनिकटविचारत मरिवा
 भलेनवनतनिहारत ५ रामकृष्णतिनभूषनकाहीं गुजवाजीरथदियोतहोही ६
 जथाजोगअभिवेदनकीन्ह्यो भवनगवसकोसासनदीन्ह्यो ७ तेलजितवीरता
 गवाई सोचतचलेसकलनृपराई ८ दोहा हरिकुमारतहकहतभोकुरुवंसिनको
 टेरिसदाराषियेवित्तमहसुधिजदुवंसिनकेवि ९ चौपाई निजनिजधामगयेजा
 वभूपा तवजडुपतिअरुणमअनूपा १ अविसेषटपुरगुहामभारी रहीजहाअ
 तिसैअथियारी २ नहैनिकुंभकोपितपुनिधारी सास्योपरिचसीसजदुराई ३ कैसा
 दकीगदाअलिभारी हरिइहनीदानवहिप्रचारी ४ दोकसहिमहगिरेसमाना

५ हरिकहं सुरकिततहं निहारी
जीतहिदानवकहं जगदीसा

उत्तैव ह्योदानवविकरासा ८ दोहा

चौपाई तहंपुनिभैत्रकासकीवानी

रैमपानी १ जदुपतितुरतहिचक्रचलायो षटपुरगुहाभासत्रतिच्छायो
दूरसनरवत्रतिभयऊ सीसनिकुंभकेरकदिगयऊ ३ गिस्वोरुंडधरनीमहता।

वज्रहलगेकट्योनिहिजाको ४ निरषिनिकुंभमरनत्रसुरारी

५ लगेसुमनवरषनचहुंवोरा जयहरिजयहरिकीन्हैसोरा ६

निकंभकुमारी जदुवंसिनकहं दियोनुगरी ७ षटहजाररयसहिततुरंगा मनि

निषटपुरमहषवरकहं दीन्हैयोनाथवसाय ११

दुनाथ जदुपुरकोगमनतभयेपितामातुदलसाथ १२ द्वारकेसंदेहुं दुभीडुतहिद्वारि

कात्राय उग्रसेनकोकरतभैत्रभिवंदनसिरनाय १३

दुवंसिनसुषदेतजदुकुलमरजादाघरेश्रीजदुकुलकेकेत १४

जैतहापरक्षितराज सुकसैवोलेजोरिकरमदिसुनीनसमाज १५ राजोवाच

जदुवंसीसनुनकेहिभाती कन्यादरुंरुकुमत्ररिधाती १ तासुदुईसाकिरीमुकुंदा।

२ चाहतरहैयाऊरुनकोघाता दखखगावतरहैयाअघाता

३ रुकुमीत्ररुयुनिक्रष्महिकेरो केहिहेतमोसंघघनेरो ४ सोवरनहुमोसोमु-

देहविवाहहिकथासुनाई ५ भयैजोहैअरुहोदनवारो ७

तिहारो ६ दूरनेरअरुअंतरुजाऊ जानेहैतुम्हारसवसोऊ ७ सुनिकुरुपतिकीमा

जुलवानी सुमिरिकहैयासुकसारंगपानी ८ दोहा श्रीशुकउवाच उन्मुवतीजोरुकु

मुफा १॥ १॥ १॥ रुकुमिनकोनंदनहरीजीतिसकसनरनाह चौपाई रुकमहु

नजमगनीप्रियकारन भयैमुदितनहिकियोनिवारन १ रुकमीकेसुतकेरिकुमारी

नामरोचनाअतिसुकुमारी २ रुकुमतहोरुकुमिनिप्रियकाजा

३ रुकुमजदपिअनुचितयहजन्यो तदपिकुमिनीमोहमुलान्यो ४

आपवाहकीसाजुसजाई ५ रुकुमपत्रसुनिहरिहरषाने आ

निरुधवाहकारनमनआने ६ श्रीवलरामनिकदपुनिजाई ७

६ ७ रामहुतहंसंवतकरिदिनि नातिव्याहआनंदरसभनि ८ दोहा

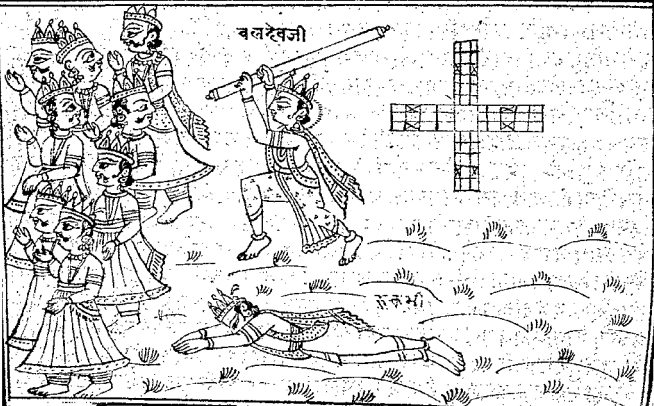
९ चौपाई तहोरुकु

१० रामकसंअरुसांवकुमारा औरप्रद्युम्नमहाकृविवारा १॥

सालकिउहवआदिकवीरा औरहुजदुवं सीरनधीरा ४ के...
 नस्यदन काऊपालकीचढेअनंदन ५ अयेसवजदुपतिकेहारासाजिसाजिसवा
 भातिभिंंगारा ई सर्जीवरातजानिजदुगई अनिरुधकोपरकूनकरवाई ७ रतनज
 डितपालकीचढई सुदिनमहूरतसकलसुधई ८ दोहा चलेभोजकटनगरा
 कोसुषितकस्तवसराम दूलेकरिआगूखियेसाजिवरातललाम ४ चौपाई॥
 चारिदिवसमगडारतडरे गयेभोजकटनगरहिनेरे १ रुकुमीसुनतवरातअवा
 ई लईकळुकचलिकैअगुआई २ नगरनिकटजनमासदेवायो विविधिभाति
 सतकारपठायो ३ देवग्यनसुभलगनविचारे करवावतभेद्वारहिचारे ४ पुनि
 जवलगनघरीसुभआई करवायेविवाहसुषकाई ५ व्याहउकाहचारिदिना
 वति... ई तवकलिंग... पाला रुकुमसमी
 पगयेतेहिकाला ७ रुकुमीकहअसवचनसुनाये हरिसोआपपरजेयाये ८
 दोहा करीआपकीडुरदसायहगोपालकुमार वैरलेवततेउचितताकोकरहुवि
 चार ५ चौपाई सनमुषलेरेविजेनहिपेहो १ तव... तुमजेहो १ ताते
 रकरहुकपटयहिभाती जमिजरहिरिपुनकीकाती २ खेलनजुवारामनहिजानेपे
 षेलनकारहैलोभाने ३ तातेसवभटलेहुवालाई वैठहुइतदरवारलगई ४ षेल
 नजुवाहेतवलरामे आनहुवेगिआपनेधामे ५ तुमअरुरामजुवाइतषेलो पैपासा
 खगायतुममेलौ ई देहपंचवदितुमहमकाहीं हारिजीतिहमरेसुषमाहीं ७ जेहें
 तेरामजवहारो पैमानिहैनेहमदभारी ८ दोहा तवकहिकेकहुवचनकळुकरिद
 रवाजेवंद रामसीसकाटवतुरतचलीनयेकोफंद ई चौपाई जदुवंसिनमहवले
 प्रवीरा औरसवैतोहैभयभीरा १ याकिभरेसकलमरिजेहै विनप्रयासहमतुम
 जयपैहै २ रुकुमीसुनिकलिंगकीवानी कहयहभखीवातअनुमानी ३ असक
 हिसुभटनवेगिवालाई क्खेतयारदरवारलगई ४ पुनियकचारहिवेगिवालायो
 औरसाताकोरुकुमवभययो ५ कहौरामसंतुमअसजाई भरेकुखहिरितिचलि
 आई ई व्याहअतसमधीदोउआई षेलहिजुवांसभासुषपाई ७ कन्याविदाहो
 तितहिपाळे साधिमहूरतसुभदिनआळे ८ दोहा तातेतुमकोरुकुमनृपवेगि
 वालायौराम कीजेनाहिवेखवअवनाथचलहुतेहिंधाम चौपाई सुनतदूतरु
 कुमीकीवानी गयोरामाडिगअतिसुषमानी १ रामहिरुकुमीवचनसुनायो सो
 सुनतहिअतिआनेदयायो २ कहैथोजुवांषेलैगेआई यामेतोममपीतिमहाई॥
 ३ चलनलगजवहीवलरामा तववारनकीन्होचनसामा ४ रुकुमीहैकपटीअ
 तिपोटो करिहैदगावुडिकेकोटो ५ तातेउचितनजाषतुम्हारा असहमरेसनप
 रतविचारा ई तवहिविहसिवोलेवलराई याकीडरनहिहमेकन्हाई ७ असक

हिवदिसंदनजडुनदन गयेजुवाषेलनजगवदन ८ दोहा
 गेउम्यौसकखदखार वैठेसिंघासनसुभगलह्यौअमितसतकार ८ चौपाई
 लपूछिरुकमीकहवानी खेखहुचौपरतुमवखयानी १ हमतुमषेलहि
 तिसवकहैकखिंगा २ खलरामहुतथास्तुकहिलीन्ह्यौ
 ३ मोहारसहसहिरामखगाये तैसहिरुकमिहुशउथ गये
 जीत्योरुकुमप्रथमकीवाजी होतभयौअतिसेमनराजी ५
 सीहस्यैकखिंगराजकरिहासी ६
 वखधामा ७ तववखमोहालाषलगाई पासाद
 जीतीतुरतथ्रीवखभट्टप्रवीर तवरुकमीवोस्यौतहाकरिकैकोपगंभीर ८ चौपाई ॥
 हमजीतेतुगजीतेनाही सभामदिनहिगृषावताही १
 २ रुकुमीवचनसुनतवलकरे भयेनैनजुगअरुलधनेरे ३
 ४ वय ॥ ॥ ६ ॥ तिमिवखसदनकोपतनवाढो ५ फरकितठेभजदंडउदडा क
 भुकुटीवंकअधरअति कौपे जुगुलजानुधरनीमहा
 चापे ६ पुनिमोहरदसकोटिलगायौ पांसारेषितरामबलायौ ७ भयअतितहवेलो
 वलगिवाजी जीतेअंतराममेराजी ८ दोहा तवरुकुमीवोस्यौवहुरिहमजीतेवलराम
 अवतुमफेरिखगाइयोअपनोसवधनधाम १० चौपाई
 पवनसपथधराई १ तवकलिंगसोकहवलरामा कोजीत्योसतिकहुहुसभामा २ तपक
 खिंगोस्यौअसवाता जित्योरुकमअसमोहिलषाता ३ यहमी ४
 काहुसोकवहूनहिदारा ५ तुमहीअसकेतेवलरार्द जुवाजीतिधनलियोखुदाई ५
 हुलगायद्वारिकानगरी जडुवंसिनकीवनितासिगरी ६ तऊज
 भोगिहुतेतुमकोनहिदेई ७ असकहिहस्यौकखिंगठठाई समवराटिकादातेदेपाई
 ८ दोहा तहअकासवानीभईवोलतभूषाकखिंग
 प्रसेग ११ चौपाई तहनभगिरादरावनहदू रुकुमीगरजिकह्यौदुषदेतू १
 नहुषेलनरामा खेखहिजुवाभूयमतिधामा २
 राषेखेया ३ कुरुपतिचेदियमगधगासाइ अरुवानांसुरदानवरार्द ४ असेवप
 यहषेलनजाने हरिजीतिउचितैभरिमाने ५ तैतोअपनेगर्वभुलाना सावहिसदाकिये
 मद्याना ६ थोरोधनथोरौप्रभुताई भाषहुसरांवातषडिआई ७
 वनवासी ताहूपेनिजकुलकेनासी ८ दोहा अवतौपैहोआननहिविनरीन्हधनेधाम
 सुनतरुकुमकेवचनगमीरा ॥
 कहीरुकुमसवसौअसवानी जायनपावहियहअभिमा
 ना परिवाधहुकोठरीमहरयो छुटिसकैनजतनकरियाषो ३ सुनग ११५५ ॥

वीरसमाजे भुजबलदि यदेवायद रवाजे ४ चहुँकितकरिके बंददु आरा तवरुकुमीत्र
 सबवनउचारा ५ जोममसरनहेहुवलरांमा देहुमोहिंसिगरो धनधामा ईतौतु
 मकोहम देहिंवचाई नातोतिरिमीचु अवचाई ७ असकहिसुभट नदिये २
 सारा वचिनजायवसुदेवकुमारा ८ रोहा रुकुमनेनकी सेनलषिसकलसेनरुष
 पाय अैनमद्विअतिवेनसोउठेमयनउरलाय १३ चौपाई तहारा मअतिकोपित
 कैके धावतधरनमटनकहँजैके १ उठ्योआसुभुजबलहिनि कास्यौ दौरिपरिष
 रुकुमीसिरमास्यो २ परिषलगतसिरपेटपेठिगो धरहुतासुयकवारअैठिगो

३ रुकुमीचपदिगयोमहिमाही लषिनपस्यौसरीरतेहिंकाही ४ बलकरतेबसि
 रुकुमविनासाभग्योकलिंगमानिमनवासा ५ दरवाजेकैभागतदेधी धायेवलर
 रिकोपविसेषी ईदसयैकदमपकरितेहिंलीन्हयो मुष्टिप्रहारतासुमुषकीन्है
 ७ भरिगसकलदातमुषकेरे जहंतहंमहिमहपरघनेरे ८ रोहा पकरिकेसुप
 क्योपुहुमिपुनिवलताहिउचाय फकिदियोकोलिंगकोपस्यौकलिंगहिजाय १४
 तवसवसुभटकादितरवारी धायेवलपरकरिवलभारी १ मारतवलहिषइतव
 दूदवलइपरिषलैसवकहंकूटे २ केतेनकेसिरभेवहुफाके कितेहळमावपटेर
 नवाके ३ केतेनयाहुउरुसववूटे केतेनसिरमदुकीनमफूटे ४ कूदिकोदसवसभ

सिविरसिधारे ई धूमतद्रगभूमतसवश्रंगा मानहु सोहतमतमंतगा ७

। दोहा

चौपाई

रिसुषमाने तौरुकुमिनिको अघियजानै १ ज
उभेभातिविपिरीतिविचारी सोकहर्षनुहिकियोमुरारी ३

तवप्रद्युम्नादिकनवालाई कहतभयेवलरामवुम्माई ५
जोसकियोसोतसफललेगो धुचलहुद्वारिकेअवसवमाई ६

ई तवसासकिआदिकजठिधायै रुकुममवनपालकोसजायै ७

। ल्यायवलद्विगआसुलेवाई ८ दोहा

चौपाई

निजवपुरआयेपुरलासीसवदेषनधायै १ मंगलसाजिसाजुतहेनारी
निसुखविनिहारी २ जेतीदेवकिआदिकरानी परलनकियोपरमसुषसानो

हिनिदूलहअनलेवाई गईसकलअतिसैसुषखाई ४

वन षटारितुकी सोभासरसामन धुतेहिंमंदिरवरवधूटिकाई

ई तेहिंमंदिरप्रद्युम्नकुमार कियोकालवहुसुषदविहारा ७

। हजारै कामकुवररुविलषिजियवारै ८ दोहा रामरुसुहकरतभेअनि

हुहुतिनचरनमेकीन्हयीपरमप्रतीति ई ९

५५

धौवतराधे दसमस्कंधेयेकषष्टितमस्तरंगः ई १ ॥ ॥ ॥

२ चौपाई तहेहरिसकरजुद्धमहाना भयोसुन्पेमैनेनिजकाना १

हकप्यासीहाई होइजोभेषेकपामहाई २

। जोहरिकहेदियथरनिथरनिधुर

सुतनयवानासुर ४

धुसत्यसिंधु धृतव्रतमतिमाना चतुरचलोकावडोवलवाना ई ५

। रहेहजारवाहुनृपजाके

। तिसहसवाहुदेतार ७

धाना १ वानासुरभागेवरदाना जौनमनोरथहोयमहाना २ तववोव्यौकरजोरिसुरा
 री करहुनाथममपुररषवारी ३ येवमस्तुकहिसंकरदीन्हे वानासुरपुररक्षनकीन्हे
 ४ येकेसमेवानासुरवीरा संकरपदवदतरनधीरा ५ विनेकरीदुरमदकरजोरी॥
 आयहाथहैसवगतिमोरी ई तुमवोखोकईसगुरुरयाता तुवपदसवमनकामा
 नदाता ७ दियोवाहुप्रभुमोहिहजारा सोविनजुइलगतअतिभारा ८ दोहा देया
 जुइजोमोहिअवअसत्रिलोकनहिकोई पैप्रभुतुमकोछोडिकेदुतियपरतनहिजो
 इ चौपाई जवभुजसोरखगेषजुआई गयोदिगाजनकरनखराई १ मगमहा
 चूरनकरतपहारा जायदिगाजनदौरिनिहारा २ तेमोहिदेवतगयेपराई औ
 रवीरनहिपरतदेपाई ३ वानवचनसुनिसंजुतगर्वा कोपितवोलतमेतहंसर्वा
 ४ जवतेरीयहतुंगयताका गिरिहिट्टिकेमिलिहिकुमाका ५ तवतेरोमदगजनहारी म
 मसमतेवैहैजुधमारी ई अससुनिसंकरवचनसुरारी गयोभवनकहंपरसुसु
 यारी ७ ऊषानामकन्यकाताकी वरनीजातिनहीकृविजाकी ८ दोहा येकसमेसा
 अैनमेकरतरहीसुषसेन लथ्योस्वपनयकचैनकोसुषदायककतमैन ३ चौपा
 ई येककुवरजेहिस्यामसरुया लंवेभुजससिवदनअनूया १ सीसक्रीडउरमंजु
 लयाला पीतावरदनलसतविसाला २ जाकोरूपपरदगदेई फिरिनआंघितरआवतको
 उई ३ सपनमाहअसपुरुषयधारा ऊषातासंगकियेविहारा ४ विरचिकेलि
 फिरिरूपदुगयो ऊषाकेमनअतिदुषछायो ५ कवहुंनअससुंदरदेथो तासुवि
 योगसागअतिलथ्यो ई कहांगयोविषयअससुषभावतऊषाउठिवैठीदुषचाषत ७ सपिनम
 द्विउठिअतिहिलजाई विहवलकेनचिसिरनाई ८ दोहा वानासुरकोसचिवयककु
 भांडैजेहिनाम तासुचित्ररषासुताअतिविचित्रगुनधाम ५ चौपाई रहीनिकटऊ
 षाकेसोऊ औरहसषीरहीसवकोऊ १ ऊषाहिनिरषिविकलदुषछाई तहाचित्रे
 षाअसगाई २ क्योचपटतजिनीदसषीरी उठिचक्रितवहैबोरखषीरी ३ काको
 तैयोजतिसुकुमारी तेरोकोनमनोरथमारी ४ सषीजौनवैहैमनतेरे सोजानहि
 करतलमहमरे ५ जाकोतैमोहिदेहिवताई ताकेदेहैतोहिदेपाई ई सुनतचित्रा
 चेष्वाकीवानी ऊषाकहतभईसुषमानी ७ ऊषोवाच सषीआजमेसांमहि सोई॥
 कोनहुविष्यारहीकछुभाई ८ दोहा लथ्योअपूरुषसपनमेजाकोसभवनाहि सु
 नहाचित्ररषासषीवरनतहोतेहिकाहि ५ कवित आजुलथ्यासपनेमेसषीयक
 सावरोसुंदरपानधियारो केजसेनैनायऊषसेचैनअनंदकोअैनधौमैनसंवारी
 चाहैविसालसोथायमित्योमोहिमेहचहीकरिवोहियहारो ताहीसमेयहनीद
 निगाडीगईलैगईवहपानहमारो १ दोहा अधरसुधाअपनोअलीमोकोपानका
 रायमोहिडाविदुषसिधुमेकहथौंगयोपराय ई चौपाई ताहीकिहेरोमैआली॥

मिलै कौन विधि चंद्रवृजमाली १ ऊषावचन सुनत सुषुद्धाई कहीचिन लेषामुसकाई
२ चित्रलेषावाच देहो तैरो विरहनिवारी सषीकहहुं करिसपथतिहारी ३
भुवनभवहहोई सषीनैतकरु संसेकोई ४ देहो त्याय अत्रसिमेतोही
५ निभुवनमे सुंदरजेवीरा तिनकी लिषेदेउतसवोरा ६ तिन
७ ताहिचनायेदेहिमाहिप्यारी ७

ऊषाके अतिप्रेमहिपागी ८

७ चौपाई विद्याधरनालष्योषुविजस

१ मनुजनमहजदुवंसिनषाची ९

कैरुविराची २ पुनिवसुदेवहिलिष्योकुमारी पुनिवलकीतसवीरउतारी ३
जदुपतिकोचिचवनायो निरषिताहिचौधाचपछायो ४

षिरीन्ही ऊषानिरषिरीठिअधकीन्ही ५

याकछुजानी ६ पुनिअनिरुद्धसविहिनिरमानी ऊषानिरषिताहिमुसक्यानी
पेमुयकरिअतिहिलजाई ऊषावालीसेनचलाई ८ दोहा
रनवलकिसेर याकोलैआवहुदतेयहीमोरचितचार ८

सकाई ऊषासौअसकहोवावुभाई १ इनकोमैजाननिहोप्यारी यातोमहोवीरध
नुधारी २ जदुवंसीजदुपुरकोवासी ऊमासीलछितिमूखविरासी ३
नीचितचारा नदीकिसोरकिसोरकिसोर ४

रयहिरंजनी ५ भाषिचित्रलेवाअसवानी उडीअकासअकाससयानी

कापुरीमफारी देयोऊखमहलअतिभारी ७

भईसुखविद्रगजोई ८ दोहा कामकुचरपरजंकपरकरतरहैयासुषसेन करियायावु
उडिअकासलेचलीकुमारी जानोनहितहकी

धन्यआपेनाभागनिहारी ३ उठीआसुमंजुलमुसकाई करगहिवुक्क

४ सोऊलषिकऊाकोरुपा मोहिगयेसुषमयोअनूपा ५ पुनिकर
६ सातपरतअतहपुरमाही

त दोहा

केवासेनजिनउयमान २ चौपाई चहुं कितधूपसुरभितहंछाई
वनाई १ तहऊषाअनिरुद्धहिलैके निवसतभईपरमसुषकेके २ दोऊफसंध

३ उभेउभेमुपदरसनआसी ३ कालजातनहिनेकहुजाने कियेविहारमहा
सुषसाने ४ चारिमासजवयहिविचिवी

१ जिमिसूकर घेरहि सुनजाई ताके धावत जाहि पराई २
 ३ करहु जपाय जायजेहि मारा ३ अवनहि धरि मिलायहु बालक
 ४ असकहि दानव सख प्रहारे परिघहि सौ अनिरुद्ध निवारे ५
 ६ जालिमजोर जुडसुह जाग्यो ई मुंडफूटिगेकाहुनकेरे
 ७ दूकदूक मुज भये घनेरे ७ रहिनसकेको कतह ठाढे भागि सकल समरेकेगाढे ८
 ९ दोहा भागि गयेजे भौनतेतेई वचे प्रवीर डास्योवहु दानवनहनिदुत अनिरुध्वना
 १० ई चौपाई दानव भागिवान पहंजाई सकल जुडकीष वरिजनाई १
 ११ कौउभटपकरि सकेयानहिताको २ परिघमारि मारिभटकेते
 १२ वचन ३ सुनतवान अतिसेदुषछायो

वानहि आवत निरषिकुमारा धायकियो सिरपरिघ प्रहारा ५
 स्योतहाही रहिनगई कल सुधितनमाही ई तव अनिरुद्धताहि गोहरायो येकहि
 घाउमाहमाहि आयो ७ सुन्यो प्रथमत्रे सोहमकाना वानासुरहे अतिवलवाना ८
 ९ दोहा १० वचन ११ न १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 भुजंगस ७ चौपाई गुनि अनिरुद्धहि अतिवलरासी
 चलायदई विकराली धावत भई जुगुलतहंवाली २
 कहिवारवंधे सवअंगा ३ गिस्यो भूमिमहकामकुमारा रहिनगयोतनमाहसम्हारा
 लियोउठायवानतेहि काही राथ्याकेदकोठरीमाही ५
 पाताकोटदयकमलदुतसूषा ई लाजछोडिवहुकियो विलापा मरनसरिसपायो
 संताया ७ ताहकोवानासुरजाई राथ्योयकेकाउरी घंघाई ८ दोहा
 दुहुनकेतहटिकायरपवार आपभवनकोगवनकिंयदुपसुपुभोयकवार ८ इति
 श्रीमहाराजावांधेसविस्त्वनाथसिंघात्मजसिद्धिश्च्रीमहाराजाधिराजश्च १९

समस्केधेदुइपठितमस्तरंगः ई २ ॥ ॥ दोहा इतेषिचत्तेपाहस्योजवते अनिरुध
 काहि तवतेजदुवंसीरहे सोचतसवमनमाहि १ चौपाई जुरिजुरिअससवकरहि
 विचारो कहोगये प्रद्युम्नकुमारा १ कृष्णरामसात्यकिरनधीरा ४
 प्रवीरा २ उडवकृतवामाअकूरा औरहुसोवआदिवहुस्तरा ३७
 धारी सकलवेठितहोगिराजचोरी ४ महाराजप्रद्युम्नकुमारा ५
 पियारा ५ सोकहेगयोनजानहि कोई योकोउहस्योरूपवरजाई ई ताकोकेसोकर
 ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 लगेतहासचिवकोउजाहि २ चौपाई ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०

मिटामें १ तववो लोवलदेवरिसाई द्यपोजकोऊरुलगाई २ जोअनिरुद्धहिराषिहा
 गाई सोसिवविधिलोकहजदिहोई ३ तोलैअहैंतोहिंकरिघाता औरठोरकीकेति
 कवाता ४ मासअसाढहिकुवरदेगन्या अबआसनिखोनहिदरसान्यौ ५ इतनोजवा
 वोलेवलगाई तवआयेनारदमुनिराई ६ उठीसमानारदकहंदेधी सवकेउरभो
 मोदविसेधी ७ परपरवोलेमुनिराई जडवेंसीतुमवुद्धिगसाई ८ दोहा अनिरुध
 अँ सोलाडिलोअतिअनोषकुलमाहि ताकोचरतेहरनमोतुमजानहुकसनाहि
 ३ चौपाई वानासुरअतिसेवलवाना अनितपुरकोईसमहाना १ ताकीऊखा
 नामकुमारी सषीचित्रलेषातेहिं प्यारी २ हरिलैगईसाईअनिरुद्ध वानासुरकी
 न्हैयाअवरुद्ध ३ वानासुरकेभवनमभारी पर्योकेदअनिरुधधनुधारी ४ तुम्हेदि
 योव्रतांतसुनाई जोमनअवैकरहुवनाई ६ सिवरसहिअनितपुरभूरी जोजन
 सहसद्वादसेदूरी ५ असकहिसुरपुरगेमुनिराई रामकृष्णअनुरुधसुधिपाई ७
 संवसुभटनसोगिराजचारी अनितपुरकीकरौतयारी ८ दोहा सुनिसासनप्रभा
 कोतुरतसाजिसाजिनिजसेन आवतभेद्वारेतहांसषिवखोलेवेन ४ कवितच
 चलाचलाकेचारुताकेसाजुढाकेअंगपरमप्रभाकेसोमजाकिरनवाकेहैं सरिस
 हवाकेसोहैविविधिकिताकेजातआसुनाकनाकेवहुधावतनुथाकेहैं भाषेरधुराज
 काठियांकेहैंउडाकेअतिगंठतपरकेदेतपगनभ्रभाकेहैं अँसेवाजीसंगजाके
 वीरवीररसद्धाकेअवैसासकीसोजासुविजैधराथाकेहैं १ राजेकसोकनककव
 चासिरकूंडसोहोनुगकरवालकटिपीठिढाकीदालसै कंधनतुनीरतीरपूरहैंगोभीर
 वेगकरमकोदंडउरमुक्तनकीमालहै मंदमंदगौनैमंदमंदचहुंवरहैंरेमंदमंद
 फेरैउरमालमुषलाहहै विक्रमकरालसरसनुनपैसवकालवोकुराविसालअ
 वैसैनिजूकोखालहै २ कनककिरीटसीसजटितजवांहिरातत्रातचहुंवारचमकात
 दुतिवारोहैं हेमवनत्रानकटिसोहतकृपानवामपानिभेकमानवानदाहिनेमेधारोहैं
 चंचलतुरंगसषाचारिपोचसतसं गरनकेउमंगभरोस्पदनसावारोहैं रुक्मिणी
 दुलारोतीनोखोकनकोविजैवारोआवतप्रद्युम्नप्रानप्यारोयाहमारोहैं ३ भ्रभदि
 भ्रमंकेचंचलासेवैचमंकेटापधरनिधमंकेपौतुरंगयेकवारहैं मरकेअमंदमा
 रेजुद्धकेअनंदअँसेदृदवैगयंदनकेगादेयेकठोरहैं अँडदारवोजदारसोहैंसि
 रदारसवैधारितरचारदालअतिवरजोरहैं सैनलैअथारअँसीसमरकठोरआ
 धेसूरकेकि सोरकेरो सारनकिसोरहैं ४ रथमेदुजानुवैठोछनेछनजातअँठो
 वीररसासंधुपठोवीरवरप्यागाहै कवंचकृपानिकूडकरत्रानधरिअंगजानपुरगो
 निगुनिमृडमुसंध्याताहै वीरताईवीरताईजोवनललाई मुषप्रगटजनाईसाजि
 सैनइतआताहै वीरसिरनाभगदनामजाकोआमजगवाकुरोवहादुरगोविंदजू

कोभाताहै ५ नैनचरुनारेउरलाउनकीमालधारेकीटकोसंवारैकटिजुगतर
वारहै उदितससीसोमुपमंजुमुसकानिसेहिमैनकरदारेमानोअंगसुकुमार
है परमरुवीलोअसवेलोहैनवेलोवीरपरमधमंड

नचतुरंगलैकेजीतनकोवानजंग आवतहैसूरसावकृष्णकोकुमारहै ६
दोहा दरसनाहितआयेरहेव्रजतिनंदसुजान

जान कवित्तसवैया सेतपोसाकाकेयेसिगरेकटिमेकसिनेईसुकामरीकोधौ
पानकेआसववैकरिभनचढेसकटानिमेवैलननाधे

अघातनकाहहियेमहे
नवाधे १ दोहा आईसवविधितेसजीसकलजाद्वीसेन वानभौनकेगौनकोनहि
समातउरवैन १ छंद

नगजचिह्नरतवाजिगनहिकरतरिकरिनदिकरतवेगचारी ३
नीरवरववरतहरवरतगर्वरतसीघ्रकारी

उद्धतवधतधीरधारी १ दोहा ६
जान अनिरुधहिततुरतहिकियेआनितपुरहिपयान १

जदुवंसिनकेरो रजजुडायरविमंडलधरो १ फहरिरहेतहविविधिनिसाना वाज
हिमारुवाजमहाना २ वारहिअसोहिनिदलभारी स्वजदुवंसीअति

३ अरतालिसहजारहैकोसू अरिपुरजावनपरतभरोसू ४ अससवभटमनकर
हिविचारा होतनकेसेहुकछुनिरधारा ५ जदुपतिजानिभटनकीसंका

तहविगतअतका ६ अगटिजोगमायातिहिकाला यहवेआनितपुरहिउताला
ननगरतहैलप्योविसाला उठतिचहुकितपावकज्वाला ७ दोहा धेरिलियोआ

नितपुरैरामकृष्णचहुंवार धरेभयेसेंगसेसुभटरहैपानतिलभरठोर चौपाई
नास्ततहकृष्णचलायो अनलप्रचंडहिआसुवुभ्रायो १

लावनलूटनलोपनलागे २ कनककोटजोरहौउतगा अनिपनिफेरिकियेतेहि
भंगा ३ पुनिगिराददीन्हदरवाजा रहैपोजोपुरकेप्रथमदराजा ४ आनितपुरकेप्रा

जादुधारे वानद्वारमहजादुपुकारे ५ जदुवंसीतुवपुरचढिआये प्रजनमारिपुनि
द्वारगिराये ६ प्रजनवचनसुनिवानरिसाई सासनदीन्हैपौसचिववोलाई ७ स्थाव

हुसैनसाजिदुतमेरी जदुवंसीलीन्हैपौपुरधरी ८ दोहा सुनिनिदेसअसुरेसकोस
चिवसाजिसवसेन वानद्वारत्यायेतुरतभेसुद्वकेवैन १ चौपाई

निदलसाजे कटैपौवानवजवावतवाजे २ कोपितकैअसदियेनिदेसा ३
१११ १२ वानहेतसंकरभगवाना जदुवंसिनपैकियेपयाना ४
पहिरैगलिमुंडकीमाला ५ स्वामकारतिकचढेमयूर

गसिबसत्त्रतिस्त्रा ईनंदी स्त्रचदिके त्रिपुरारी धरे धनुषकरसरश्चतिभारी १ तहां
 जुनेहरिसंकरदोऊ चाहतनाहिपराजेकाऊ २ दोहा कार्तिकेयसौकरतभोसंगरा
 कृष्णकुमार कृपकरनकुंभाडकियवलसंगजुद्धअपार ३ चोपाई वानपुत्रच्यौ
 सावकुमारा वानासुरसात्यकीउदारा १ जदुवेसिनश्चरुश्चसुरनकेरो तुमुलजुद्ध
 तहंभयौघनेरो २ ब्रह्मादिकतहंसवेसुरेसा मुनिचारनगंधरवसिधेसा ३ चदेवि
 माननसाहितहलासा आयेनभमहंखपनतामासा ४ तहंसारंगनाथदेकोरा भ
 यौभयावनसोरकठोरा ५ भूतघतश्चरुगुखकनाना जातुधानंवेतालमहाना ६
 दौकिनिसांकिनिमहाजोगिनी कृष्णाडाश्चरुमातृभोगिनी ७ औरव्रह्मराप्तसहा
 पिसाना इनसंगगनपतितजतनराचा ८ दोहा येकवारसवसिमिटिकेकरिकेको
 पश्चपारधयेजदुपतिपरतुरतनादकरतविकरार ३ ऊंदतोमर तहंहरितजीसरधा
 र जिनपरमतीषनधार दैगयौतहंश्चधियार सूभतनहांथपसार १ येकयेका
 पिसाचनपाहिं सरसहसलागतजाहिं भूभ्रमहिभूतभुलान गिरिउठहिंकोपिस
 हान २ कोउकरहिंश्चरतसोर नहिंचलतनेकहुजोर जेजाहिउडिहुश्चकास सरत
 हहंपहंचाहिंपास ३ तवभागिपुनिमहिंश्चइ येकश्चादरहहिंलुकाई तवचाइंदो
 ऊकृदिरहिंजाहिंसरविधिजूट ४ कोहुकेगयेकटिमुंड कोउषंड भवहुकूंड सरा
 लगतभुजकटिजाहिं नभकेतुसरिसलवाहिं ५ जिनकेरहेवडसीस तिनकेलगे
 सरतीस जिनकेरहेदगभूरि तगयेवाननपूर ६ जिनकेरहेवहुवाहुनेकदेसहि
 तसनाहु पदरहेजिनहिंहुजार तेभेविषंडश्चपार ७ जिनकेसरीरविसाल तेगयो
 कटिसमंताल जिनकेरहेवहुकेस तेरहेनहिंसिरलेस ८ कोउनासिकाभेहीना
 कोउभयेदंतविहीन कोउभूतभेविनश्चौठ कोउजरेसरलगिलोठ ९ चहुंवार
 सायकजाख थावतलसैंविकराल जहंभागिसिबगनजाहिं तहंकृष्णवानदेवा
 हिं १० कसभसपत्नोरनमाहिं थसपसेपत्नोसबकाहिं तवभयौहाहाकार रहि
 गयोकोहुनसंभार ११ तहंभगेभभरिपिसाच सहिसकेनहिंसरश्चाचं वहिचली
 औनितधार जुनिभयेलोथिपहार १२ रहिगयेतहंनहिंभूत क्शिपिरहेदिसनश्च
 कूत तवहंनसरभेवद परिगयेदिककरमद १३ निजदखविकलखषिदस दंतनद
 रतवतीस लेसुलपरमकराल थावतभयेतहिकाल १४ सरधारतजतयिनाक
 मनुनासकरतेनाकजदुपतिनिकटचलिंश्चासु कियसरनतमदसश्चासु १५
 सारंगकोटके रतिसिरवपिनाकहुघोर पूरितभयौचहुंवार भोसकखेदा
 वनभोर १६ दोहा संकरनंदीपेचदेमंडलकरहिंकेतेक इतदारुककरिचपल
 रथविरचतगतिनश्चनेक १ ऊंदनराच कहंतरंगवेगभोश्चकासमेदेवातहं क
 हंसुवामदाहिनेश्चखातसेसोहातहंदोऊअवीरवानधारछोडिछाडिथावही दोऊ

विद्यासध्यावही १

स्वकोपवारिकेनेवारतोमुरारिहेतजे गिरीसपावकास्वच्युगिचंडधावतो
२ सोरठा तहांसंभुअतिकोपिलेतभयेप्रभा

जीतनकोअतिचापि जडुपतिपरछोडतभये १ छंद
जवही हरिहूत्रंहमास्त्रतस्योतवही दोउज्वालत्रकासहिछायगई
१ लरिअस्त्रजमेतहसांतभये हरिसंकरहुतवकोपक्ये सि
२ चहुंवारसमहारिगदा

हमई वरुनालयछोडि मजा दईई संवकोअसजानिपरोतवही
नचहअवही ३ इतरुसहवैस्त्रवअस्त्रसियो

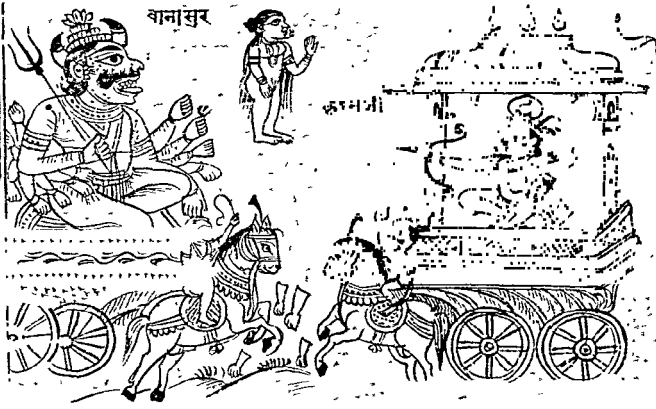
विधिवोलहिवीरकहाकरिहें ४

नसिपासुपतास्वगयोरुनमेजदुनाथतहांअतिकोपहिके
अस्त्रहिचोपहिके ५ हरकोलपिछोडतभेतुरते
अस्त्रहिसंभुनआडिसके रहिजातभयेरनमाहजके ६
नलगे तजिचापरहैत्रयमाहठगे सिववाहनलैसिवभाजिगयो लपिसैनहिकोतुके
होतभयो ७ तवदारुकसांजदुनाथकहयो अवदानवकोदूलवाचिरहयो स्थलैवल
तूमधिसेनहिमे सुनिदारुकगोडुतचैनहिमे दोहा
कअसिमारि दामवकेदखकोदुतहिदीन्हयोदोरिविदारि छंद इतैकतिकेयोहरीको
कुमारा जुरेजगमेसीसधे कोपभारा तजीवीरदोऊदुतेवान धारा कियोजगमेआ
सुहीअधकारा १ भयेमंडलाकारकोदंडदोऊ विजेकेविद्यासीनहेहीनकोऊ
वानप्रद्युम्नकेसंभुनंदा हरीपुत्रस्योहीनिवारैअमंदा २ दोऊगर्वेकायेदोऊकेगरी
जे दोऊचाहतेहेंदोऊकीपरांजे दोऊवीरकेअननेसेदआयो दोऊवीरकेपूवही
हवकायो ३ दोऊवीरकेजोमल्लाईजमानी दोऊवीरनकोनहीसकमानी दोऊला
डिलेहैपिताकिअनाषे दोऊजुइमेकुइहैचित्तचोषे ४ सुदोऊदुहकोतहांताकिमारि
सुदोऊदुहकेसरेकाटिडारि कहैदोरिदोऊजुरेजायनेरे कहवीरदोऊकरैजानफेरे
५ लसेंसीसदोहनकेकीटभारी रहीकायताकीचहुंघोउज्जारी दोऊरा
मिनीसेदमंकेप्रवीरा मूनकेठनकेदोहुंवीरतीरा ६ तहोजादवोआसुरोदुह
लासे लषेजुइछोडेदोहकेतमासे रिषीसांसुरेसोदुहकोसराह
दुहकीअहैजानुपर्जतवाहें ७ दोऊवीरनेकोतहांनाहियाकि दोऊजुइसेवाकरेवे
सांवाके यहीभातिकोन्हैपादोऊजुइभारी दुहकीपरांजेपरैनानिहारी ८ दोहा कस
कुबरकोप्रवललपिसंभुकुवरअनप्राय लीन्हयोसूलअमोचकररह्योभासरनछा
य सल्ललेतगहि भरतकरचहतचलावतमाहें अतिविचित्रविक्रमकियो

जदुपतिपुत्रतहोहि १ द्वैहजारसरकरपरमास्यो द्वैहजारसरभुजपरभास्यो १ ये
 कहजारसरमविमहं गाड्यो उभैकोटिसरसूखहिआड्यो २ तजिनसकैवासूलीतहं
 सूखा भयोहाथ्यमानहुनिरमूला ३ सूखगित्योकरनेकूटिघरनी भेअसकंदत्रथा
 रनकरनी ४ लग्योलेनधनुसंभुकुमारा तवंप्रद्युम्नतजोसरघारा ५ मूँदिग्योसुरा
 दलकोनाथा सतसरहन्योमपूरहिमाथा ६ जवलोकादेसिवसुतवाना तवलौकि
 योमपूरपयाना ७ जाइमपूरदुस्योकेलासा रोकेरुक्योनगुनिअतिनासा ८
 दोहा रुकुमिनिनंदनकीविजयलपिजदुवंसीवीर बहुसराहिजयजयकियो
 हरषितकेहरनधीर ९ कूपकरनकुंभाडदोउवानसचिववलवान दलविचलतला
 पितुरतहोरनकहेकियेपयान ३ कूँद महाप्रचंडचंडमुंडसेअषडवाजके घुमं
 डकेउमंडमभरउदंडमोजके करालकालरूपलालनेनचालवसहेविसालरता
 मुंडमालतालसेषलेसहो १ करैकठोरसोरदोरिदोरिचारिवोरहें अथोरवीरा
 भारहातजोरहअजोरहें लियेत्रिसूखवज्रतूलहृत्तमारिधावही अतूलसत्र
 प्रतिकूलफलसेउडावही २ भगीजदूनसेनचे अचनेनेनमूँदिके उकेनवेसेनेवे
 नजाहिसेलकूँदिके विलोकिवाहिनीससोकजातिवोरधामहे विसाकसोविसो
 कहेकहयोसुवेनरामहे ३ चलोचलादचंचलेरथेददुसहेजहां करैसघारसेन
 कोमनासुकाहहेमहा विसोकसतलेचल्योतुरतहीतुरगने लथोकुंभाडकृपा
 कर्नरामकोरनगने ५ कठोरसोरकेअथोरसूलधारिधायके हनेत्रथासआ
 सुकेसुरामकोनरायके लगेविसोककेसुयकवाजिवेधियेकगे विसगिहे
 गित्योसोसूतवाजिभूमिदेंकगे ५ तहांसकोपमसलीसुमसलेहलैलियो तुरत
 कूँदिजानतेमहानसोरकोकियो कुंभाडकोफसाइकेहलैतेषोविलेनभा सजोर
 तासुसीसमहिमुसलेसुदेतभा ६ भयोकूँटकसीसअगचूरचूरकेगये कुंभाडके
 सरीकेरहाडुभूमिमेकये प्रकोपिकूपकर्नसलरामकेदुतेहन्यो वैचैगोकेसहन
 देसअसहीसुषेभन्यो ७ लियोकूँडाइसूलकोलगाइहाथहाथमे हन्योसुरामभ
 सलेप्रकोपितासुमाथमे लगेपथानजोदइसूरवदुगुणदुदिगो घराधडाका
 दैगित्योदइत्यलकटुदिगो ८ दोहा कूपकर्नकुंभाडकोकीन्होवधवलराम वा
 नासुरकीसेनमेभस्योभीतिकोधाम १ चौपाई वानपुत्रअरुसोवकुमारा कियो
 जुद्धअतिघोरअपारा १ रथमंडलदोकभटकरहो वारवारसायकतनभरहो
 रदोकदुहेनताकिसरमारें दोकदुहेनसुवाननेवारें ३ दोहेनदोहेनसुरछितक
 रहो उठिउठिपुनिदोकभउलरहो ४ दोकधुजादुहेनकीकाटीदोकदोहेनकेरा
 यछांटी ५ दोकदोहेनहनेतुरगने दोकदुहेनधनुषकियभजन ६ दोगलेचमो
 कृपानप्रवीरा दोरिभिररनमहरनधीरा ७ तहांसावकरिअतिचषलाई चालपु

भीरु चौपाई वानासुरमाखोवहुवाना
 छाद्रसायकिकोजाना १ सायकिहृतहसायकभुडा
 डा २ पुनिमाखोवानहिवहुवाना सिहनादपुनिकियोमहाना ३
 तपराजयदधी वानकियोउरसाकविसेषी ४
 कालसमीपमनहुजनत्रायो ५ भुजसतपंचचापसतपात्रा
 इतहसुकुदयकवारहिकाद्व्यो
 हरीहन्योसरफेरिहजारा रथसारथितुरंगदसिडारा ८ दोहा

वानासुर

कनकी

तपज

। रा २ ठादीभईरुसकेत्रागे
 वीरसचभागे ३ रुसाहुमुषनीचिकरिचीन्ह्यो भागुभागुतहहरिकहिरीन्ह्यो
 ४ यहत्रव कासवानतहपाई सदनलेनगयोपुरथाई ५
 समाजा तहथायोज्वरकोपितराजा ईतीनिसीसचरनहुहैतीना
 मासवेहीना ७ यदरोमतनकेसिरकेसा महाभयावनहैजहि

यौसनस्य कृष्णकेलावतदसहृदिसान स्त्रीनेषट्ठेन करभसममानहं कालमा
 हान १ चौपाई लषिज्वरकहंवलमोहहिपागे दोरिषरेभहरिकेआगे १ ताहिदो
 पिज्वरको पहिछा यौवलकेउरमहंभसमचलायो २ राषतिडिकिगेवलउरा
 लागी वलकेवदनज्वालज्वरलागी ३ वलतनतिडिकिमेरुकोभ्रगा ज्वरका
 भसमकियोदुतभंगा ४ इतैराम भनकछुलागे तिनकहंनिरषिकृष्णदृषा
 पागे ५ रामहिदोरिमिलेजदुराई तासुसकलज्वरतापनसाई ई पुनिवैलवज्वर
 उतपतिकीन्हैया सोसिषंकेज्वरकहंदुषदीन्हैया ७ कहंभागिनहिंसिवज्वरवां।
 चो तयपितिहंलाकनमेनाचो ८ दोहा गिरोआइहरिसरनमहंआरतवचनपु
 कारि ताहिचाहिआरतहरनरक्षकरहुमुरारि १ ज्वरववाच चामरछंद जेअनंता
 सक्तिजेपरससर्वआत्मजे जैविसुद्धज्ञानरूपकृष्णजैपरात्मजे जैतिविस्सृष्टिपाल
 नासहेतुब्रह्मजैप्रधाननाथसांतरूपषडदंभजे १ कालदेवकर्मजीवद्रव्यऔसुभा
 वहं धानंदेहकोविकारसृष्टिऔअभावहं मायआपहीकिहेदुतीयईस्वरोनहीं जा
 हिजैसनोकरोसुहावताहितैसहीं २ थारिकैअनेकरूपधर्मसेतुपालह साधुदेववि
 प्रकैअनेकसनुपालह भूमिभारहारहेतजन्मनाथहेयह आपकेप्रपन्नकोनहो
 तसोकनेकह ३ ताहिचाहिनाथमोंहिदीनेकोवंचादये उग्ररावरोज्वरैहमेदहैमहा।
 दये जीवकोतवैलौतापजौलौआपकेनहीं कैगयोतुम्हारजानताहिसोकहैकही ४ दो
 हा मैसरनागतमेपरोहेवसुदवकिसोर जारतमोहियहिठोरमेसीज्वरयहतो
 र १ चौपाई यहिविधितेज्वरुअस्तुतिकीनी कृष्णचरनमहंनिजमतिदीनी १ तवप्र
 सनहैकह्योमुरारी अवंतोपरमैरुपाहसारी २ मेरोज्वरतोहिदुषनहिदैहै औरहकहं।
 भीतिनहिपहै ३ यहमेरोतेरोसंवादा गैहैजोसंजुतअहलादा ४ ताकोतोरिभी।
 तिनहिहोई अैसेजानिलेइसवकोई ५ सुनिहरिवचनमोदज्वरपाई गयोआप
 नेअेनसिथाई ई वानासुरवदिरथधनुधारी आयोकरनजुइपुनिभारी ७ स

४१३

का ५१

का ११५

११

काव्योच्चकरतवहुफरे १

११५

२. भारतजानिवानकहईसा

अस्तुतिकरनलगेकरजोरी ४ रुद्रववाच

वेदहुगतिनहिज्ञानतुम्हारी ५

आननअनलरेतहैवारी ७

अहंकारस्यतिमोकहैवरना ८ दोहा

क. बुधिविरचिहियधर्महैमेद्रप्रजापतिवैस १

सवलोकाहैप्रभुतुमहितेयहवेदकरतञ्चारहै

दिसुपुरुषतुमतेसमअधिककोउहेनही १ वयुसुदस्वयंप्रकासहैअनिहेतुई

तहिहमसाचनीयसदागुने ३ प्रियईसतुमहिजोकोडिऔरनप्रैमरसमनमेचयो

औरजेविनआसहै तेपानप्यारेनाथतुम्हरेसकलविधितेदासहै ४ दोहा

तपतिपालनहरनहेतुतुमहिहैनाथ इष्टदेवमेरेतुमहिंसांतसुददसुषगाथ १३

गदातातुमयेकहीअहेनकोईआन हमसंसारउधाराहेतुमहिंभजेभगवान २

चौपाई यहवानासुरदासहमार असुरनाथवलिकेरकुमार १५

मुरारी करीछपाइह्लादहिभारी २ तैसहिअवहृपाणिधाना करहृपायहि

परमावाना ३ अजरअमरयाकिभुजचारी हैहिनाथलहिछपातिहारी ४

भयदानमेदीन्हैयो अपनोदासगानिमेंलीन्हैयो ५ याकोवधनहिकरहुमुरारी

वहअवतोवातहमारी ६ अस्कहिहवहविधिअस्तुतिगाई

७ तवबोलेहंसिछपाणिधाना सुनहुवचनमेरेईसानी ८ दोहा

तैसैअहेहमार अभयदानहोहेदियोदसरनाहिविचार १ चौपाई

याकोजीतिसकिहिनहिकोई १ प्रह्लादाहिमेदियवरअसौ

रिहौनहिकेसौ २ याकेगर्वनसावनहेत्

हहितसंघारा रहेजौनअतिभूकरभारा ४ चोरिभुजारहैयहिकेरे

मरघनेरे ५ आपपारषदयहमुषिहोई याकोभीतिकरिहिनहिंकोई ई जवहरि
 अभयदानअसरीन्हो वानासुरधनामतवकीन्हो ७ अनिरुधकषारथहिबहा
 ई ल्यायोहरिदिगआसुलेवाई ८ दोहा वेदनकरिकेलासगेवानासुरखलवाना
 अनिरुद्धहिइतपादेकेजदुवसीहरषाने १ चौपाई रंपतिकोतहेकरिसिगारा दो
 अनितपुरमदिनगारा १ मागिविदासंकरतेनाथा इलहिनिदूलहलेनिजसा
 था २ लेसिगरीसेनासुषकाई चबेद्वारिकेतवजदुराई ३ जदुनगरीनिकदुहा
 जवआये उग्रसेनतवषवरीहियाये ४ द्वारद्वारवहुधुजावंधाये तोरलतेसंजो
 तकरवाये ५ द्वारावतीसकलविधिसाजी कनककलसकी सोहहिंराजी ई गलि
 नवजारगुलावसिचाये थलथलकदलीषभगडाये ७ साजिनगरयहिविधिना
 राई विविधिभातिवाजनवजवाई ८ दोहा उग्रसेनगवनतभयेलेनकृष्णअगा
 वान संगस्वस्तयनपठहिदुजपुरवासीसुषमान १ लेअगवानीकृष्णकीत्यायेमह
 लमभार कृष्णअरुअनिरुद्धकोराघोरतनअगार २ कृष्णविजयसंकरसमरजोसभिये
 परभात तासुपराजयहोतिनहिंयावतमोदअघात ३ इतिश्रीभागवतेमहापुरानेर
 समस्कंधेउतरार्धेश्रीमहाराजावीध्वेसविस्वनाथसिंहात्मजसिंहिश्रीमहाराजा
 धिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरकृष्णचंद्रकपापात्राधिकारिरधुराजसिंहजुदे
 वकृतोअनिरुअनुनिधौत्रिषष्ठितमस्तरंगः ई ३ ॥ :: ॥ सुकोवाच दोहा येकसमेज
 दुनायकेप्रद्युम्नादिकुमार काननमेसवसुसमिटिकेखेखनगयेसिकार चौपाई बहुता
 काललगिषलिसिकारा भयेत्रिषिततहसकलकुमारा १ गदुप्रद्युम्नसोवधनुथा १
 री चारुदेस्ततिमिविपिनिविहारी २ खोजनलगेजसासैधाई तहोकूपदकपस्योदेवाई
 ३ पानकरनजलतहोसिधारे पैनकूपमैनीरनिहार ४ खेकूपमैयकककलासा से
 लसरिसतनपरमंत्रकासा ५ निरषिताहिविसमितमनमाही करिकेकपाकुमा
 रतहोही ई ताहिनिकारनकिरीउपाई चामसूतरसरानिभगाई ७ वांधितासुक
 मरमडोरी ८ चवनलगेसकलवरजारी ८ दोहा पैनसकेवेहिअचिकोउतवसवा
 रहेलजाय पुनिजदुपतिसोकहतमेसबहवालपुरजाय चौपाई तहोतुरतजदु
 नायदुआये सबजदुवसिनसंगलेवाये १ ककलासहिलषिवामहिहाया विनप

यासत्रैचौजदुनाथा २ भगवतकरपरसतेतेहिकाला खूत्रौसरटरूपविकराला ३
 तपतकनकसमचारुसरीरा जगमगभूषनअनुपमचीरा ४
 निकेतू जदुकुलजननजनामनेहत् ५ हौतुमकौनकहोवडभागे
 मनलागे ६ कौनकर्मसोयहतनपायो कारनकौनकूपमहत्रायो ७
 यकहनेकेलायक अपनीदसामहादुषदायक ८ सुकौवाच
 हिंभातिजवतवहरिपदसिरनाय जोरिपानिवोल्योपुरुषअतिअनंदउरखाय २
 नृगोवाच चोपाई हमहैनृपदश्वाकुकुमारा अहेनाथनृगनामहमारा १
 नकथाश्रवनमे यल्लोहायजोनामश्रवनमे २ छियेआपतेहेककुनाही
 सीहोसवमाही ३

प्रनकाही ६ तरुनीसीलेमतीपैवारी कच्छनजुतकपिलामनहारी ७ रूपवर्त
 सुहावनि देषतहीमनुसुषउपजामनि ८ दोहा
 मढाय न्यायसहितलीन्हो जिन्हैवसनमाखपहिराय ३ चोपाई
 काही धर्ममानजेरहैसदाही १
 वी २ जुवाउदारआपकेदासा
 गजवाजी दासिनजुतकंपनकीराजी ४ भूषनवसनरतनतिलरूपा
 अवासअनूपा ५ सज्जारथआदिकवहुदाना
 एतडागवागवनवायो निर्जलमगपौसरकरायो ७ येकसमैकेऊदुजकेरी गऊहेरानि
 मिलीनहिहेरी ८ दोहा मेरेगोवनमहमिलीगोपनचीन्हैयागाइ
 दीन्हैयादानकराय ४ चोपाई जवमेगऊदुजैदेडारी जासुगायसोआपनिहारी १
 कहैयाविप्रसोयहहैमेरी
 विप्ररारिअसकहिरोउकीन्ही ३ लरतलरतमेरेदिगआये निजनिजदोउब्रताते
 सुनाये ४ सुनिकैमोहिभयोभ्रमभीरी तासोमेअसगिराउचारी ५ विप्रगरूस
 तिअहेनुम्हारी मेधोषमेयहदेडारी ६ लक्षगऊहमसोदुजलीज
 हिकीज ७ तववोल्योवहदुजमुहियाही लैहोसोईलाषमेनाही दोहा
 जाकेदियातासोकह्योवभ्राय आपहिखीजेलाषगारजिअवयहजाय ५ चोपाई
 सोकदुजमासनअसमाया लैहोसोईनलैहोलाषो १
 हुविप्रदोउविनतीमारी २
 ३ पैरोऊदुजमान्योनाहीदोऊल्लोडिगेनिजगहमाही ४ कळुकैकालमहपुनिजद
 वीर कूटिगयोतहैमोरसरीरा ५ लैगेजमकेदूतजमाखे ५
 ताले ६ अथमयापकीपुन्यभोगिहो भूपतिअवतुमदहंजोगिहो ७

नकरत्रयता पैपापहककुभयोतुरता ८ दोहा तवमैजमसौ असकह्यौ प्रथमभो।
गिहोपाप तवजमभायो गिरहमहिहोहसरटजुतताप ९ चौपाई तवमैकैकका।
सासमहाना गिहोअंधकूपहिजुतग्याना १ आपत्रसादषवरिनहिभूसी मेरीभा
गजायनहिदूली २ रह्योकूपमहसोभलभयऊ आपदरसभोकहंप्रमुदयऊ
३ दिव्यदिष्टिजोगिस्वरजाही देखैअपनेदरदरदर ४ यावतजासुदरसग
तिहोती सीचुभीतिनहिहोतिउदोती ५ सोमेरेइगगोचरकेस होतभयत्रिभुव
नपतित्रैसे ६ देवदेवजगदीसगोविंदाना ७ द्विषीकेस
८ रवौतमस्यामी जगनेवासजगअंतरजामी ८ दोहा मोहिविदाअवकीजियेदेहु
देवगतिनाथ रह्यौकौनहुंजोनिमेलहो आपजनसाथ ८ दोहा जयजगसिरजा
कसक्तिवहुपरब्रम्हजदुनाथ वासुदेवजयजोगपतिमोहिअवकियोसनार्थ ९
चौपाई असकहिदेप्रदक्षिनानाथे वारवारप्रभुपदधरिमाथे १ सवकेदेषतच
ह्यैविमाना मागिविदानृपकियोपयाना २ श्रीब्रम्हन्नेदेवधरमात्मा देवकिनेदा
रुस्तपरमात्मा ३ जदुवसिनकोलगेसिषावन वोलेवचनमंजुसुषळावन ४ अग्नि
हुअधिकतेजजोधारे तहिरहहहहहहहहनिहारे ५ तौअभिमानिभूपनकाही
किमिब्रम्हस्वपचैजगमाही ६ नाहिल्लाहलहमविषमनि जासुउपायअनेकवो
षाने ७ हैब्रम्हस्वहलाहलसावो जाकोजतनविरचिनरावो ८ दोहा जोविषया।
वैसोदमरैआगीसलिलवभाय घायपहब्रम्हस्वकेजरामूलतेजाय चौपाई जो
ब्रम्हस्वषायविनजाने तीनपुस्ततेहिगुनेहुनसने १ जोब्रम्हस्वषायवरजोरी नरक
परैदसदसदोहोती २ भूपराजमदधनमदधोअधर आपननासगुनतनहितेनर
३ जोब्रम्हस्वलेनकेनेदू रव्यामनहुतेनकनिकेतू ४ ब्रम्हवृतिजेहरेनरेसा तातेदुजकु
लभयोकलेसा ५ तेविघ्ननकेरोदनकनिजेतेकनधरनीकेभीनि ६ तेतनेवरषनकुं।
भीयाके पचहिभूपतेअतिदुषळाके ७ अघनीदतअरदतपराई विघ्नवृतिजोहरतो
भाई ८ दोहा वर्षसोसाठिहजारभरिविष्ठाकोकमिहोय पुनिनिरजलकेदेसमैहा।
तसपहठिसाय ११ चौपाई इजधनलेनकरैजोचाहा तासुराजकुटेनरनाहा १ हरि
ब्रम्हस्वधरैजोगेह होतपरजेनहिसदेहु २ दुजधनहोयनकवहुहमारै सुनहुसवो
जदुवसकुमारै ३ करैजोविष्ठाकेजुअपरधा कृतीतासुकरैनाहिवाथा ४ जोमारैगा
रीवहुदेवै कृतीतासुचरनहीसवै ५ दुजकहंजसमेकरैपनामा तैसेतमहकरहुसवा
जामा ६ जोमससासननहिवितलेहै समकरअवसिरेडसोपैहै ७ विनजानेहुजो
दुजधनलेतो नरकपरैपरिवारसमेतो ८ दोहा विनजानेजिमिलेतभेनृगनरेसदु
जगाय लक्षवर्षसासरटवैरहकूपमहआय १ जदुवसिनकोरुखअससा।
सनसुषदसुनाय जगयामननिजमैदिरहिगवनकियेहरषाय १३ इतिश्रीमत्पारा

ई ४ ॥ ३ ॥

१ चौपाई जव अणिये गो कुलवल राई

खेन गयवलको अणुआई २

मातुपितावहृदिन महनिरपे

४ नदजसोदहृआसिषदीनेरह्योनतनसमहारसुषमनि पूत

रामहिस्त्रिया अकवेठाई ई पुनिआसिषदियपितअरुमाई

७ गोपीखालसवेजुरिआये

चौपाई नदगोरतेउठिवल राई गयेकातमहसपनखेवाई १

३ गदगदगरोकहँसुदुवानी

४ हँवो धवसवकुसलहमारि जदवसीहमकह अतिप्यारे ५ अवंतो भयेपुत्रअरुनारी

रुहकवहँसुधिनायहमारी ई संगसपनखैकरिवरजोरी करतरहेसापनकीचोरी

७ तासुसुरतितुमकोअवभूली अवंतोभूपतिभयेअदली ८ दोहा

भयो जदकुलकियोउधार रियुनजीतिहनिअवकरुहद्वारावती विहार २ चौपाई

हासकलगोपीजुरिआई रामहिनिरपिपरमसुषपाई

लागी रामरुष्मअनुरागहियागी २ कहौरामहँकुसलकनहाई

छोडाई ३ पुरनारिनसोकीन्हीघीती छोडिदियोनिजकुलकीरीती ४

सोमतिकेरी करहिसुरतिमाधवमनहेरी ५ सपनसुरतिकहँकरहिकनहाई

केसंगवनगायचराई ई कवहँजसोमातिदेषनअहँ

७ सुरतिकरहिकवहँजदुगई गोपिनकीअतिसेसेवकाई ८ दोहा जाहिलियेजननी

जनकभ्रातससुरअरुसासु सुजनपरमदुःखजतजेहमसवविनहित्रयासु

असाहमहँछोडिनिरमाहँ भयोजायपुरनारिनकोही १ असेकपटीचंचलकेरो कि

निमानहिंविस्वासचनेरो २ कान्हकतघ्नीहेजगजाहिर

असेमोहनतेकेहिरीती करीचतुरिपुरनारिनघीती ४

सववेरहँसोभानी ५ तासुमंदसुसक्यानि सुहावनि देयतहीसवसुरतिमुखावनि

ई पुरनारीताहीकोअके मोहिगईमनसिजवसकेके ७ कहारुष्मकीकथावखा

ई कहियेअरकथामनभाई ८ दोहा कालकटतजेसेवुनैतिमिहमारुजात

हेवरोवरदहनपैदुष सुषभेदजनात २ चौपाई असकहिकु धमतकनि अरुवोलनि ॥
 विहसनि कुंजकुंजकोडोलनि १ प्रेमसहितमिलवोदुत धाई कहुं प्रगटवकहुंर
 हवसुकाई २ येसवसुधिकरिकैठजनारी रोदनकरनसगीसुकुमारी ३ तिना
 कोरोदनकरतनिहारी कहिकेरामसदेसमुसारी ४ बहुविधिगोपिनकहेसमु
 भूयो कृष्णवियोगहिसेकमिटायो ५ तहाराममधुमाधवमासा वजमेकरत
 भयेसुषवासा ईजानिमनोरथगोपिनकेरो तेसहिपूरनचंदहिहेरो ७ रासका
 रनमनकियवलरामा देषिसुषदरजनीअभिरासा ८ दोहा सषिनसंगलेरा
 मरुदह १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 कालिंदीकेपुलिनमेविरचतभयेविहार ३ चौपाई
 सीतलमंदसुगंधसमीरा बहुतभयोजमुनाकेतीरा १ तहोसधनकुंजनमेरा
 मा २ वरुनवारूनीसुरापठाई ब्रह्मनब्रह्मनधारव
 हाई ३ तामुसुगंधसकलवनकाई लहिसौरामजुवतिजुतजाई ४ गोपिनसहि
 तकियोवलपाना करनलगेपुनिहिलिमिलिगाना ५ रामचरित्रगोपिकागावै ॥
 मंददह १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 मंदमदनाचहिरतिरावे नृत्यभेदयेकोनहिवाचे
 ७ भूमतभुकतभरभकिकहुंभाकत उभकितभकिकभपिभपिद्रगावाकत ८
 दोहा दूटिमालआधीगलेकुंडलहेयककान वैजेतीवनमालहूदूटतकुसुमफा
 रान ४ चौपाई घूमहिमतनेनअरुनारै रुकतरुकतमुषवचनउचारे १ कहुंक
 हूराममंदसुसकाई लेहिसषिनमुषमुषेलगाई २ नीलवसनसेदरतनराजे रा
 सकरहिलैसषिनसमाजे ३ रामवदनअमविंदुमुहाये मनुमधुविंदुजलजमह
 छाये ४ जुवतिनजूथजोरितहवैठे मानहसुषसागरमहयेठे ५ करनचह्योव
 लवारिविहारा जमुनातकिअसवचनउचारा ईजमुनामेरेदिगदुतआवैमो
 कोसीतलजलनहवावै ७ जमुनाकियोवचननहिकाना मनहुरामकहमदवसा
 जाना ८ दोहा कालिंदीआईनहीतवकोपितवलराय सवसषियनकोदेषतैहल
 कोदियोवढाय ५ चौपाई जमुनाधारमदहलघोरा देतभयोवसुदेवकिसारा १
 दक्षिनकरसोकरितहैजोरा षचिलियोजमुनहिनिजवोरा २ वैगेवंककोसजुगा
 धारा सुरमुनिसकलअचर्जविचारा ३ जहोरामतहैआयोनीरा रासभूमिद्वेगो
 अतितीरा ४ पुनिवोखेवलदेवरिसाई मलतोहिमेपस्योजनाई ५ आईतंनहि
 निकटवोलाये ताकोफलअवदहुंदेशाय ईहलसोधारअचियहतेरी करि
 देहोसतटुकनदेरी ७ जबजडुपतिजमुनहिंडेरवायो तवकालिंदीउरभयल्लयो
 ८ दोहा चकितकैधरिसनुजतनपरीरामपगआय परमदीनताकेवचनवल
 कहैदियोसुनाय चौपाई रामरामहेमहावांहवल जानिहैनहिनुसहारविकमभ
 ल १ जोसुयेकफनकेयेकदेसा धरीरहति यहधरनिहमेसा २ परमप्रभाव

मत्तसरिसतुमकोपहिचान्यौ सोअपराधकूमहं प्रभुसोरा कौंदि
 देहरोहिनीकिसोरा ४ तबछेदेहुजमुनहिवलवीरा
 ५ पुनिलेसधिनसंगवलराई जलविहारकीन्होसुषच्छाई ६ जिमिसुरसरमहं
 मत्तमतेगा विहरत्तलैकरेनुगनसंगा ७ यहिविधिकरिजलविविधिधिहारा
 ८ दोहा

चौपाई

१ लेप्योअंगनमेआारागा
 २ जसुमाअवलोटेटेघाती सूचनकरतरामवलजाती ३ यहिवि
 हिसुषच्छावन रजनीमहंसजनीमनभावन
 ४ रामवदनअभिरामनिहारी हंसनिमांधुर
 निष्पारी ६ मोहिगंदीसिंगरीतहंगोपी औरनिहारनभईनचोपी ७
 जानिवलराई आयेनदभवनसुषच्छाई ८ दोहा यहिविधिनी

६५ ॥ :: ॥ सुकौवाच दोहा

सूनजानिद्वारावती यौडुककिययहकह चोपाई तेहोस
 यौडुकवैठरह्यौधनुधारी १
 सा यहिरिलियोवैजतीमाला २

उरदगायभृगुलतावनाई ५ कांठहिकेहिभुजावनाई लियो

६ दारुहिकोरचि गरुलविहंगा

आपननारिअकवैठाई ८ दोहा यककरमेक

यककररचितसुदरसनेतिमिसारेगकेरद

निजदासनकह असकहिराषो वासुदेवमाकहंनितभाषो १

रिताहिचहवोरा जयहरिजयहरिछावहिसोरा कनकसिंधासनमृदिसमा

तापरवैठ्योयौडुकराजा अकहिलियेआपनीदारै १५१ १५ १५

हारै ४ चामरचारुवलैचहवोरा

६ तुमहोजगकअंतरजामी

७ वासुदेवतुमहोसतिअहह जगमंगलहितनितइतरहहू ८॥

कादया १५

सरनहंमन्त्राय ३ चौपाई तववोल्पोपौडुकमुसकाई संवपैमेरीरूपामहाई १ पैतवप्री।
 तिप्रतीतिविलोकी करिहौतुमकहंआसुअसोकी २ जोकोऊआवतसरनहमारे तकि
 पुनिनहिरहृतषभारे ३ वासुदेवमाहिरच्योविधाता मोसमाननहिकोउविष्वाता ४
 हरिमेयह धरनीकरभारा पुनिजहौआपनेअगरा ५ संवजीवेनकोहितमैआंका।
 करिकारजनिजलोकसिधौक ई पौडुकवचनसुनसरदारा पांनिजोरियहिमांतिउ।
 चार ७ धनिधनिहोखस्त्रीनारायण दीननपैअतिरूपापरायण ८ दोहा पैयका
 संकाहेतिप्रभुदुषदेतीजियकीहि नामरावरोथारिकोवसतद्वारिकामाहि चौपाई
 वोल्पोपौडुकसुनिभटवांनी जोतुमकहैपैलियोहंमजानी १ अहेप्रथमकोजोतिअ।
 हीरा दृजमेवसतरहैयाभयभीरा २ वनवनगायवरावतबहेऊ अवकछुदिनतेककु
 धनसहेऊ ३ तवतेगर्वनजातसमारो मेरोरूपगोपवहधारे वहुगरुडचढिवागतह
 तो संषचक्रमेरेसमगहतो ५ ततेअहरेअहरेरह्यहमारी मारिचकतेहिदेउविदारी
 ई तववोलेतेहिभठधनुधारी सुनहुनायकछुविनयहमारी ७ कूमहुगोपकरय
 हअपराधा भूठसोचगुनिकीजियवाधा ८ दोहा वृक्षहुताकेकर्मसवप्रथमहि।
 दूतपठाय जोकीन्हेअपराधसतितौहठिमारीजाये चौपाई आपवेरकरिहेजोकोई
 ताकोनासआपतेहोई १ सुनियौडुकसुभटनकीवांनी लियोवालिदतहिअभिमानी
 २ कह्यौदूतसोअससमुभाई वेगिहिजाउद्वारिकहिंधाई ३ कह्यौगोपसाअसम
 सवानी मेरोरूपधरोअभिमानी ४ नकलकियेअवनहिकलपैई कुलजुतसका
 लविकलहठिदेहे ५ यहिंविधिअरहुकह्योवुभाई दियोदूतकहंदुतैपडाई ई गयो
 दूतद्वारिकामभारी जायजादवीसभानिहारी ७ सिंहासनमनिजटितविसाला ता
 परवैठेकृष्णरुपाला ८ दोहा दृजदिअसिंघासनेउरगसेनमहराज सासुकिप्रयुआ।
 दिसववैठेसहितसमाज चौपाई द्वारपालहरिदिंगलेअयो कह्यौपौडुकोयाहिपठा
 यो १ हरिकहदूतवचनउअरहू कोमलकठिनकहृतनहिडरहू २ सुनतेदूतजोरिजु
 गहोथा वोल्पोवचननायपदमाया ३ मोकहंपौडुकेराजपठायो राजसंदेसकहना
 कछुआयो वासुदेवमोहिरच्योविधाता मोसमदूजानाहिंदेधाता ५ मेसवभूतनको।
 हितकारी संवअवतारनकोअवतारी ई मेहीहोसवजगकोकरता मेहीपालकअरु
 सधरता ७ पैअसकाननपर्योसुनाई वृहचहहुमम सरिसवडाई ८ दोहा मेरेस
 मरविचारिभुजममसमगरुलवनाइ तुमहवागतजगतमहवासुदेवकहवाइ।।
 चौपाई जोयहभूठहोयसवभांती गौवैठोकरिसीतलछाती १ जोकदाचिसतिकै।
 वहगोपू करैरूपममधारनचोपू २ विगारिजईतोसवविधिताको रहीनरुपरेषका
 छुवाको ३ ईसविमुषकोउसुषनहिपावे ईसदासकैसवसुषछुवे ४ सासनसुनत
 तजेममरुषा सरनहंतकूदतकतकूपा ५ अहेसदाकीरितिहमारी छमाकरहियका।

१. ईतातेचक्रादिकहथियारा घोषेमाहगोपज्ञो धारा ७ सा
 तत्रार्द्र मोहिंसौपिगिरिहैसिरनाई ८ तै तिरु
 नातेगोपहिसकुलभेदेहोसपुरजराय सुकौवाच १०
 सभामहिजदुवरसवैविहंसेविपुलठदाय चौपाई ११
 वानी याहिआजुलोहंमनहिंजोनी १ कहांवसतहैकौननरेसा
 जदुवसीपुनिअतिसेमाषे तिनहिनिवारतजदुपतिभाषे ३
 हंमहंगोपनकछुसंदेह ४ हमजेधारेअस्त्रतिहारे
 ५ आयआपकेनिकटविसेषी देहेंछोडिअस्त्रसवलेषी ६
 सोहंभदेहेंतुमाहिदेघाई ७ असहिदूतजायकहिरीजे
 इतकीजे ८ दोहा नायमाथजदुनाथकोगयोदतनिजदेस
 १ चौपाई सुनियौडुकवोसोमुसकाई १
 १ इतेद्वारिकामहंगिरधारी कासीगमनहिंकरीतयारी २
 ला कह्योलयावहुजानविसाला ३ दारुकसाजितुरतहीसंदन
 दुनदन ४ हरिहुक्रीटकवचहतनुधारे लियेअनूपमनिजहथियारे ५
 जवरथमहनाथा तुरतहितवहिंजोरिजुगहाया ६ सात्यकिअरुप्रथुमुप्रवीरा
 औरहुसवजदुवररनधीरा ७ कहतभयभरिजुहुउमगा ८
 दोहा तवजदुपतितिनजदुनसोवोलतभेमुसकाये

२ चौपाई यहयोडुककोनिरवलमानो

नो १ यकश्रगालपरवहुमृगराजा मारनधावतलागतलाजा २
 म्रकहअसे हमतोचलवरहवनहिकेसे ३
 वैठेनारिनिहारे तववोलेजदुपतिमुसकाई सुनहुपुत्रसात्यकिपियभाई ५
 वनसगरनभारी धोभागधपरकरीतयारी ६ धोदिगपालनजीतनजावे
 नसाराखिदोवे ७ कौनकठिनधोहैवतकामा जातिचलहुसवैवल घामा ८ दोहा यह
 लघुपौडुककेलियेवचितनजावतुम्हार वलरामहुंनहिंताहितेताकहुनगरहमार
 पाई तवसात्यकिवोसोधनुधारी करहुनाथतेविदाहमारी १ मारिदुष्टकहमेइतबै
 हो आपरुपातेसुजसवदेहो २ तववोलेहसिरमानिवासा
 सा ३ पैपुडुकयकमोहिवालायो ततिनिजगमनवचितलायो ४
 कहनाथा हाकेहरथकोउलेहुनसाथा ५ सुनिदारुकहरिवचनसुहाये ६
 पानिलुआये ६ उडेअकासअकासतुरंगा धरधरघोपभयोपकसगा ७ अतिआतु
 रकासिकहआय पौडुकपहंदारुकहिपठायि ८ दोहा ९
 तभयेइनिवेन तवदिगअस्त्रनतजनकोआयेकरुनाअने ४ चौपाई सुनियौडुक

कियकोपच्यपारा वजवायोजुधहेननगारा ५ द्वैत्रशोहिनिलैसंगमाही पौंडुकच
 लोकुपितरनकाही २ तासुमित्रजोकासिनरेसा येकअशोहिनिलैदल्लवेसा ३ योड
 कसंगचल्योअतिकोपी जदुपतिकोमारनचितवापी ४ दारुकुआचकह्योहरिपाही
 पौंडुकआवतहेजुधकाही ५ त्रैत्रशोहिनिलैकहसाजे विविधिभातिवजवावता
 वजि ६ कदेनगरतेदोउमहिपाला मानहुमिलनजातहेकाला ७ निरयोपौंडुकका
 हंसुरारी आवतचल्येनकलनिजधारी ८ दोहा संवचक्रसरसिजगदासोहतउरव
 नमाल श्रीवत्सादिकचिन्हसवमनिकोस्तुमहुविसाल ५ चौपाई जुगविधिकतजु
 गदारुहिकेरे चारिवाहुजुतअस्त्रघनेरे १ स्यासरंगपीतावरधार गरुडकाठकोरा
 ह्योसवारे २ तेसाहगरुड थुजाफहरती कुंडलकीटप्रभादरसाती ३ इमिपौंडुकक
 हलषिजदुवाई देरुमालमुषहसेठवाई ४ जैसेभांडस्वांगकारिआवे तैसोपौंडुकसजो
 सोहावे ५ हसतनिरषिजदुपतिकहराजा दीन्ह्योआयसुसभनसमाजो ६ धावहुधाव
 हुसवेप्रवीरा वचिनजायअवभागिअहीरा ७ सुनतसुभटधायेयकवारा जदुपति
 परदारहथियारा ८ दोहा सूखपरिघतोमरगदासक्तिरिष्टिअसिप्रास पट्टिसआ
 रुवानहुविपुलछायगयआकास ६ ऊद जदुवसभूषनवानतीषनसमरभीषनले
 तमे सरधारकोडिअपाररनअधियारकरिदुतदेतमे जवाजिस्पदनषंडषडनमुंड
 भुंडवडातहे कहुगदाचकहुचक्रवक्रहुजनतचखपातहे १ पुनिकह्योदारुकसोह
 रषिहरिकरिसुचंचलस्पदने लेचलहुआसुप्रकासुकरिजहेघरेसचुनददने सु
 निनायवचननिकरतरचननिलैचल्योरथसूतहे कहुसुरलअतिकहुतरलधावा
 तमनहुविनतापूतहे २ सारंगकोटकोरसारअथारभोतेहिठोरहे चहुवोरखानक
 रोरभारतसरसारिकिसारहे वहिचलीअनितसरिततहेधावतपिसाचवेतासा
 हे कालीलियेकरषगषप्यरभावतीतेहिकालहे ३ कहुकककाकसिगालअतिवि
 करालभक्षहिमासको करिपानरुधिरअधानअतिपायमहानहुलासको कहुष
 उषंडवितुडसुडअषंडहैवरषंडिते कहुरुंडकेअरुमुंडकेवहुभुंडवसुधामंडि
 ते ४ कहुरुंडजूटनजूटफूटेफूटसेमुषफूटिगे बहुकूटसेकटिगकरीजनवूटवूट
 हुजूटिगे तहेसमरधरनीभीतिभरनीसुभटसरनीकगई मनुसंभुनेत्रनप्रगाटा
 ज्वालकरालपरलेकरिदई ५ सारंगकीसरधारमनहुदमारिधावतधधकिके
 पौंडुकहुकासीराजभटतरुमसमहेतेभभकिके नहिभजिसकतनहिवचिसक
 तनहितजिसकतसरचहहे यकवारतहवलवारअतिहिलचारकरतेकूहहे ६
 तहेपस्योहाहाकारसमरमभारवारहिवारहे सबसुभटकरहिउचारकियसा
 धारसौरिकुमारहे जयजयकरहिसुरसिद्धिषिपरसिद्धनभमहआयके वा
 पैत्रस्तअनंददूने सुदुंदुभीनवजायके ७ द्वैदमहपौंडुकहुकासीराजसेनाह

जहंतहंहरिजससिद्धसुरकरनलगेसुषगान ८ योडुकहरिकोरेषकरिनिमिदिना
 मनहिलगाय हरिपुरकोगमनतभयोदिविदुंभुभीवजाय ९ चौपाई उतैकासि
 भूपतिकोसीसा तासुभवनमहंगित्योमहीसा १ कुंडलसहितसीससोदधी पुरज
 नकौतुकगुन्योविसेषी २ कासिराजकोसीसहिजानी रोदनकियेसुवेदुषमानी ३
 रानीराजपुत्रचुपभाई सीसनिकटअधिदुतथाई ४ करनलगेतहंमहाविलाया या
 वतेभेसिगरेसंताया ५ हायनाथहमसरेअनाथा असकहिपुरजनमीजहिहोथा ईका
 सिराजसुतरह्योसुदक्षिन क्रियाकांडमहंअतिसयदक्षिन ७ सोपितुकोकरिमृ
 तकविधाना सभामदियदवचनवषाना ८ दोहा जोमास्योमेरेपितेताहिमारिको
 आसुपितैजरिनकैहोदुतेतवपूजिहिममआसु चौपाई असप्रनकरिसठदुजनवोला
 ई संकरकोपूज्योचितलाई १ संभ्रसनभयेतेहिकाला कह्योमागुवरदानविसा
 ला २ तहोसुदक्षिनकहकरजोरी सुनहंनयायविनतीयहमोरी ३ मास्योजोमेरेपितु
 काही ताकोमारहमेकूनमाही ४ असुपायमोहिंदेहवताई अवनवैचेजमिदुषा
 दाई ५ तववोलेसंकरहोसिवानी सुनहुसुदक्षिनतुमअभिमानी ईदक्षिनाग्निअ
 भिचारविधाने करहजोरिरित्तिजनमहाने ७ वहीअगिनितेरेमनकामे पूरनकरि
 हैंयेकत्रिजामे ८ दोहा येकैहैब्रह्मन्यजोखगीनकृसाताहि लौटिनासकरिहेतुमे
 यहमेसंसयनाहि २ चौपाई असकहिभेसिवअंतर्धाना कियोसुदक्षिनसोईवि
 धाना १ कियोमासकोहोमहिकुंडा तातेषगटीज्वालप्रचंडा २ मूर्तिमानकृस्यान
 लनिकसो जाकेनैनलालजुगविकसो ३ महाभयावनतनअतिकारा तपेताम्रसम
 ऊरधवार ४ नैननतेनिकसतअंगार सासलेतहैवारहिवारा ५ डाढदोतहैजासु
 कठोरा भुकुटीविकटतकतचहंवोरा ई रसनातेअधरनकहचाटे अरुअधरन
 दंतनतेकाटे ७ अहेनगनहैपदेसमताला लियेहोअमहंसुखविसाला ८ दोहा
 असोकृत्यापुरुषवहकह्योसुदक्षिनपाहिं भसनदेहवताईदुतताकोअसुहिपाहिं
 चौपाई कह्योसुदक्षिनजदुपुरजाह कुलतेजुतजदुपतिकहंवाह १ सुनतसुदक्षिन
 वचनविसाला थायोपाक्षमदिसिमनकाला २ चलेभूतेतोहिसगअनेता नाचत
 गावतकूदिहसंता ३ कृत्यापुरुषजहोअहंजावै जारतपुरनषजनकहंथावै ४ या
 हिविधिगयोहारिकामाही लग्योजरावननगरीकाही ५ कृत्यापुरुषनिरषिआ
 तिभासी हाहाकारकरतपुरवासी ई जरतनारिनूरभगेपुकारत अतिआरतन
 नाहिं संभारत ७ जेसेवनमहंसगेदेवारी भागहिंसुगगनपरसदुषारी ८ दोहा
 तेसहिंभागतपुरप्रजापीकेपुरुषुषचंड थावतआवतअतिविकटथारिसुखजद
 ड ४ चौपाई गिरतपरतहारिकनिवासी आयेजहोनाथसुषरासी १ वाहिनाहि
 रसकगिरिधारी कृत्यापुरुषदेतदुषभारी २ जरतनगरवोचतअवनाही तुमहि।

३ तहो जादवी सभामभारी पेलतचोपरिदेसुरारी ४
 येकवोरदेवकीकिसोरा ५ सुनिपुरवासिनआरतसोरा उरे
 ई हरिहुसुनोवोलेकळनाही
 सहजहिचक्रसुदसमकाही फेरकिदियोकृत्यानलपाही ६ दोहा
 नेकुसोचकीन्ह्यानहारिगेषेलकेरंग ५ छंद
 तचस्योचक्रमानेउदेकोटिभान् मनोधावतीहिप्रलेकीकृतसान्
 नदेशीपरैभासपूरीदसासा १ जितेकालकृत्यारहोहिकराला
 सहैयानागयोचक्रकोतेजमारी

२ चलयोचक्रयाळेमहाविगतके
 लौफेरकासी गह्योदक्षिनेरितिजेजुक्तभासी ३ दियोडारिकुंडेसवैयेकवारै
 यहच्योतहोचक्रतोलोषकासी गह्येदौरिकृत्यानलैकोपरा
 ४ दियोडारिकृत्यानलैताहिकुंडेनदेशोपरैताहिकोरुंडमुंडे
 इतेदोरिकासीपुरीजारिडारी ५ सभामंदिरोगापुरोच्योवजार
 जरेवाजसलितथानागसाखे

ई हहाकारभारीरह्योमाचिकासी वढीचक्रकीज्वालमाखाषकासी द्युरीदै
 कोजरार्इ गयोचक्रसोद्वारिकेफेरधाई ७ रह्योपूर्वकालै
 गयोवेठितैसेवुरतैतहोही जरायोपुरीकोषलेमारिआयो
 दोहा सुनैसुनावैजोपुरुषयहहरिविजैसुजान

दोहा सुनिपोडुकर
 राजवचान् औरसुननहमन्वहतहैश्रीवलदेवचरित्र
 भुतपरमजगजनकरनयवित्र २ चौपाई सुनतपरिक्षितकीमृदुवानी क
 सुकअतिमुभमानी सुकोकव १
 हेक २ जोमयंदकोहेलद्युभाई मास्योजोराक्षससमुदाई ३
 हेगोकुमतीकूरकराला धनरकासुरसोकीरीमिताई ४
 देसहजारहाथीकेजोरा करतरह्योअतिसोरकठोर ई सोनरकासुरव
 कियोकृतस्तपरकोपमहाना ७ चलयोअनर्तदेसकहकोपी
 दोहा आयदेसअनर्तमेकरनलग्योवतपात
 वराजकेयिकहिवारनिपात २ चौपाई

साखनकाही १ २ गलगायादेयोसवजारी मारिप्रजनकहं कियोदुबारी २ कहूंसेल
 नकहंखेतउबारी चूरनकरतयामपुरडारी ३ कहूंदुविदहिलिसागरवीचे दोउअनु
 सि ^{अ. २. ३. १०८} लाचे ४ वोरहिसिंधुतीरकेगामा कहूंवहायदेनवलधामा ५ मुष्य
 मुनिनकेअश्रमजाई भंजनकरतवृक्षसमुदाई ६ करेमुचमलकुंडनामाही जिन
 मेमुनिजनहोमकराही ७ ^{अ. २. ३. १०८} देतोसैलकंदरनडारी ८ दो
 हा तिनकेआपुमदुविददतयथानदवाय तहांनादिनरकरदनकरिमरहिं सवेअ
 कुलाय ३ चौपाई यहिविधिकरतउपद्रवभारी धरपनकरतसकलकुलना
 री १ देसअनरतहिवागतभयऊ सकलप्रजनकहं अतिदुषदयऊ २ येकसमे
 रैवतगिरिनेरा गयोकरतकवहंकपिफेरा ३ करतरहेतहरामविहारा सषिनसे
 गलेसजेसिंगारा ४ वाजिरहेतहंवाजसुहावन रह्योगानहोतोसुषळावन ५ सु
 नतदुविदअतिसुंदरगाना रैवतगिरिकहं कियोपयाना ई सैलसिषरमहंजवच
 ढिगयऊ तहंवलभद्रहिदेषतभयऊ ७ कमलमालपहिरैवलरामा सुंदरसंकला
 अंगळविधामा ८ दोहा सषिमंडलकेमदुमेमंडितहं सुंदवार यानकियेअति
 वारुलीगानकरतलैतार ९ चौपाई मदमातधूमतदोउनेना येककरनकुंडलळ
 विअेना १ आधेसीसकीटकहंदेनि दूदीमालरंगमहंभीने २ धूमतवागतठारहिठो
 रा मनहुसतमातगकिसोरा ३ तरुनतरुनतरुंदारतवागें शारिदोरिआखिनउरला
 गें ४ तहोदुविदवानरदुतजाई चढ्योवृक्षमहंताहिहलाई ५ सापनसापनकूदता
 जाई साधामृगसवसाबहलाई ई कियोकिलकिलासोरअपामन प्रगटकियोनि
 जरूपभयामन ७ सधीरे ^{अ. २. ३. १०८} सिगरीलागीहसनठडाई ८ दोहा पु
 निवलभद्रहिआयकेआखिनदियोवताय यहवांदरअतिसैचपलकरतकलाईता
 आय ५ चौपाई तहांदुविदअतिकोपहिल्लायो मुषचलायकेसषिनविरायो १ लजो
 फेरिभृगुटीमदकामन कादिदंतसवलगयोदेषावन २ पुनिमुकि सषियनगुदैदेषाई
 तहांकळुकरिसराम हिआई ३ हन्योपपानरामतेहिंकाहीं सोवनायगालाग्यो
 नाही ४ तहांकूदिकेधरनिशिधारी मदिराकलसफारिकपिडारो ५ रामहुकहुपुनि
 लग्योविरावन गुददेषायभृगुटीमदकामन ई फेरिसषिनकोवसननिफास्यो कूदि
 तुरततरुउपरसिथास्यो ७ तासुचपलतारामनिहारी तेहिकितदेसनदुषितविना
 री ८ दोहा हलमूसलहलधरसिये ^{अ. २. ३. १०८} कसिफेटोकटिमेतुरतसो
 कितसषिननिहारि चौपाई दुविदहसियउधारितरुसाखा कियोसोरतहंपरमकरा
 ला १ दोरिजोरभरिरामहिंसीसा मास्योसालवृक्षअमनीसा २ यकारिलियोतरुकोव
 लरामा तौरिकेकीदीन्ह्योतेहिंठोमा ३ हलतेअचिरामतेहिंकाहीं मास्योमूसलमा
 यहिमाहीं ४ फूड्योसिरतेहिलगतप्रहारा वहतभईअनितकीधारा ५ जेसिरतेग

अतिमानै ५ बरखसहरीकुमारकुमारी सुतानतेहिजेमाखाडारी ईतातेधायधरहुस
 ठकाही जाननपावेयहगहमाहीं ७ घेरिचहुंकिततेयहिवाथौं ल्यापअथकोठरी
 महधौधौ ८ दोहा जोसांवहिवेधनसुनतजदुवसीरिसिछाय सैनसाजिसवआ
 पनीहमपरअहैधाय २ चौपाई तोकाकरिहैजदुकुलकेरे अहैसदाकेसेवकमेरे १ भूभोगा
 तहैदीनिहमारी चमरखवदैकियअधिकारी २ जोकरिहैहठिआयलराई तोजेहै
 वीरतागमा ३ जदुवसिनकोगर्वमहाना सहिनजातसुनिजातनकाना ४ तहमी
 समभाषौधनुधारी वधिहैनहिवालकविभिचारी ५ करनकहैयोकरिकोपअघाता
 जदुवसीहैकेतिकवाता ई मोहीकहैआयसुनूपदेह आपकरहुनहिकछुसदेह ७
 महीअकेलवालपरिलेहौं जदुवसिनउतारिमददेहौं ८ दोहा असकहिधनुसेरक
 रनकरिकरन ९ सांववारस्यदनचद्वेयो धावतभयौतुरंत ३ चौपाई मू
 रिअवाओरसखवीरा जरयकेतुतेसैरनधीरा १ भीषमभीषमगनीषममानू कियोसौ
 वपरकोपियानू २ चडिस्यदनदुरजोधनराजा धायोसांवधरनकेकाजा ३ येषटा
 वीरमहाधनुधारी धायेसांवहिवारप्रचारी ४ आवतषटवीरनकहैदेषी सावधान
 सांवविसेषी ५ सारथिसोअसवसनउचारा फेरौरथअवआसुहमारा ई भागा
 वजदुकुलकोनहिधरमा जायदेपाउवकिमिमुषधरमा ७ जदुकुलकीयहरीतिसा
 दाकी करहिवीरतारनमहवाकी ८ दोहा जदुवसिनकोधर्मयहआपअकेलेहुहोया
 कवहुंनुरहिनहिसमरतेसहसनसत्रनजाय ४ चौपाई सुनतसूतस्यदनदुतफेरा सांवा
 हकियोसौरधनुकेरा १ षोअकेलसिंहसमवीरा सांवकुमारमहारनधीरा २ करनदू
 रतेतेहिगोहरायो रेदुरमददुहिताहरिल्यायो ३ ताकोफलअबवेगिहियैहै जोरनेते
 कहैभाजिनजैहै ४ ठाठारहुठाठेरहुवालक तैउपजेअपनोकुलघालक ५ असका
 हिकरनसरनबहुमास्यौ तिमिभीषमवहुवानयवास्यौ ई भूरीअवासुजोधनदोक
 विसिषनिसितछांडतमेसोक ७ भीषंदेवपुनिवाननिधारा सांवहिपरतजिकिया
 अधिनारा ८ दोहा गयोवेधिवाननिविपुलतहजडुनाथकुमार पैनगननमोनेकहै
 रनवांकरोजुमार छंद ज्यौछुइमृगनबिलोकिमृगराजरहतअसोकि तौवीरसां
 वकुमार कौदंडकियटकारचमकायछ नलनचाप बहुकरतअरिपरदाप सं
 दनतुरतधवाय वरतजतवाननिकाय २ यहैज्यौजहौषटवीर चहैवीरमास्यौतीरक
 रनहिहैन्योसरवीस कुरुनाथकहसरतीस ३ देवव्रतैअनरास सबकोहैन्योपंचासभू
 रीअवैसतवान मषकेतुइसतसरान ४ पुनिकरनकहसरचारी हनिदियतुरंगवि
 दारि पुनिकाटिसूतहिसीस रथकाटिदियसरवीस ५ अरुभीषमहिसरधार पु
 निहैन्योसांवकुमारधुजसूतस्यदनकाटि पुनिसरनदियतेहिपाटि ई भूरीअवैद
 सपाव कोषितहन्योनाराव हनिस्तरथकहैकाटि हयचरनदानैघाळाटि ७ दुरा

पुकारि
दोहा

दलिदियोरथहनितीर भेविरथषटषटखान

१ छंद

चहुं वोरतेवाहिघरिकै मारनलगेसरदेरिकै २
 सरमारिकियविनअंगने एकहसौसारथिसीसहे एकदल्लोधनुसरवीसहे ३
 गयजविरथकुमारहे लियपरिघकरदसंभारहे दौस्योसुभटभटसन्मुषे
 ४ तहेकरनपरिघहिकाटिकै सांवहिटियोसरपाटिकै षटव
 सावहिलियोधरिधायकै ५ पनिवाधिककम्मकुमारके।

निजावजैमनमहंगुनिलये कन्याकुवरकहअनमे राथ्योसजगजुतसैनमे
 हरिरामभयकोतजिदियो जदुवंसअवनहिआयहे
 रिहंयहयायहे ८ दोहा निरषिसाववेधनतहानारदअतिदुषपाय
 तुरतजहाँककम्मवलराय चौपाई सभासुधमअतिलुविल्लाई तसिबैदरहेजदुराई १
 वैठेजगसैनमहराजा २
 ही राजिरहेवलरामतहाना ३ तहेअनिरुद्धधीरधनुधारी
 री ४ महावलीप्रद्युम्नप्रवीरा राजतरामनिकटरनधीरा ५
 गदसारनकतवमस्त्रा ई दीनमानअरुसानुजुकारा औरहुवैठेकम्मकुमार ६
 उठीसभानारदकहदेवी जदुवंसीसुदलहेविसेषी ८ दोहा
 हिस्ट्रीपुनिकुसलात पुनिजदुपतिकरजोरि कैकहनभयेयहवात चौपाई
 षवरिहस्थिनपुरकेरी कुरुकुलसुरतिकरहिकहमेरी १
 अवलोनाथआपनहिजनि २ सांवहरीकुरुलाथकुमारी तवकोपितकैषटधनुधारी
 ३भीषमकरनसुजोधनवीरा सलमषकेतुभूरिअवधीरा ४ विरथसांवकहकरितहा
 वाधी राषअयेककोठरीधोधी ५ नारदवननसुनतजदुवंसी के
 उगसैनभूपतिवहवोले अपनेउरकीआसैवोले ७ अवलोअैसीयहिकलीभांही वा
 तअनैसीभेकहनाही ८ दोहा करिअधर्मषटवीरमिलियेकवासककोचेरिकरिविर
 थधरिलेतमे परलोकहिनहिहेरि चौपाई ११
 लिजायकुमार १ सामदामअरुमेदहदंडा करहुसवैजदुवरवरिवंडा २
 तिवलवाना तेहितेकरहिअधर्ममहाना ३
 जुगमहिभरिचेना ४ सभासदनसवकाहेसुनाई वोलेवाचनवीररसळ्हाई ५

मंडमाहंकुरुवंसी अपनेकहेंमानहिअरिध्वंसी ई कृष्णकुवरवंधनसुनिकाना कृष्ण
 भरिरहतनवनतमकाना ७ हुकुमकरहुयेहीकृष्णनाथा जदुवरलेहिसखनिजहाथा
 ८ दोहा साजिसकलदलआजुहीकरिभलवलअवलव हस्थिनपुरेपधारियेअत
 नहिकरहुवेलेव ४ चौपाई तहांदानपतिगदकतवर्मा सेवतकीन्हैसात्पकिथर्मा
 १ तवअनिरुद्धकह्योअतिकोपी कुरुवंसिनकटनमहचोपी २ आजुहिहस्थिना
 पुरकहेंचेरी मारहुकुरुवंसिननहिदेरी ३ इनकेअतिथमंडमनवाहो मिलासुभट
 अबलोनहिगाढो ४ षादिहस्थिनापुरहिवहहै तबजदुवंसीनामकहैहै ५ तव
 वोल्योप्रदुमधनुधारी सुनहुनाथअववातहमारी ई जाइनकाउहस्थिनपुरमा
 हीं देहुअकेलसीषमोहिकोही ७ लघुकारजहितसबजदुवंसी कहिगवनका
 रहिअरिध्वंसी ८ दोहा सबकुरुवंसिनपकारिकेपगमहवंधनडारि आपनि
 कटलेहोतुरततोसतिवातहमारि ५ चौपाई कुरुवंसिनजोपकरिनलौऊ तौ
 सुतराउरमेनकहांऊ १ जोकरिहैंसंकरहुसहाई तौधरिलेहैंआपदेहाई २ भी
 षमविजेकरनकेभुजवल कीन्हैकोरवहैधमंडभल ३ जहैनिरवखकाहूकोदेवो
 कोरवतहजुधकरहिविसेष ४ कोरवअहैंआरकेधोषे लषेनआपदाससरचो
 ५ पितानअववेलेवकछुकीजे मोकहआसुहिआयसुरीजे ई कृष्णभरिहजातोअव
 नाहिवंधनसुनतबंधुपदमाहीं ७ सुनिप्रद्युम्नवचनजदुराई वोलेवचनमइसु
 सकाई ८ दोहा हस्थिनपुरचलिहैहमहु साजिसेनचतुरंग देखवकोरवकस
 करतअवजदुकुलसौजग ई चौपाई असकहिसेनापतिहिवोलायो सेनसा
 जावनहुकुमसुनायो १ कोरवजादवहोतिलराई जानिवचनवोलेवलराई २ सु
 नहुसुनहसववचनहमारा यहअनुचितनहिकरहुविचारा ३ कोरवहैंसवनात
 हमारे तिमिपांडवहैंअतिसैय्यारे ४ तिनसौअनुचितकरवलराई अवसिउभै
 कुलछेकैजाई ५ दुरजोधनसौगयोनसाई सावहिधस्योकरीचपलाई ई ता
 तेहमहस्थिनपुरजैहैं सावहिहठिछोडायइतलैहैं ७ जैसीकोरवकियअनरीती
 तेसैनुमहुकरतअनीती ८ दोहा सुनतवचनवलभद्रकेजदुवंसीसरदार भीतिमा
 नसवमौनेभेकोउकछुकियनउचार ७ चौपाई तवजदुपतिअसवचनवधानेहम
 सबमहतौआपसयाने १ जोमनभाविसोईकीजे उचितहायसाआयसुरीजे २ सा
 नहोयजोभ्राततिहारि सोईकरिवोउचितहमारो ३ तवउद्ववोलेअसवानी वला
 विचारिकेवातवधानी ४ आपुसमहनाहिउचितविरोधु तातेकरहुकोपअवरोधु
 ५ रामजायकोरवनबुभारि सावहिलेहैंअवासिछोराई ई जोनमानिहैंकहीहमा
 री तौचधिकरववचितपुनिरारी ७ तहांवचनवलभद्रउचारा जोनमानिहैंकहा
 हमारो ८ दोहा तौनहिषवरपठायहैंसेनहेतहरियाहि देइदेइगेकोरवनमधि

१० चौपाई असकहिस्पदनवदिवलरामा जासुतेजरविसरि
 लामा १ लियोउहवैसंगलेवाई विप्रनअरुप्रद्वनसमुदाई २ विप्रनमधिर
 वलकेसे तारनमदिनि सापतिजेसे ३ जायरामहस्थिनपुरनेरा वाहेरनगा
 कुरुपतिआसैजाननहेतू उद्वकहंपठयौमतिसेतू ५
 वनमहजाई धृतराष्ट्रहिवंद्यौसिरनाई ई वाहलीकदुरजोधनदोने
 षममतिभोने ७ उद्वयूखिसवनकुसखाई जाहिरकीन्हीरामअवाई ८
 मआगमनसुनततहकौरवकलितअनद

११ चौपाई मगलसाजिसाजसवभाती गावतवारवधुनलेपाती १ करन
 लैदुरजोधनमुदितमहाना २ गयो रामडेरसुषकाई
 चहुकौरवनलेवाई ३ वलहिनिरषिदुरजोधनधायौ वारवारचरननसिरना
 ४ रामहिविधिवतपूजनकीन्ह्यौ सुरभीरतनभेटमहेंदीन्ह्यौ ५ औरहुसव
 रामहिकियप्रनामसुषकाई ई

१२ ७ रामफेरिपूकाकुसलाता कुरुपतितहोकहीअसवाता ८ दो
 आपकपातिसकलविधिहै प्रभुकुसलहमार
 ममप्यार ११ चौपाई रामकहीजदुकुलकुसखाई दुरजोधनउरआनंदकाई
 असवचनवषाना कौरवसकलसुनहुदैकाना २ सकलभूपकोजासिरताजा
 सोवगसेनमहराजा ३ ताकोसासनसुनिवितलाई विनाविलवकरहुसव
 धुषटभटजुरिअधर्मअतिकरिके जीसोयेकवालककहअरिके ५

नकहंआयसुदीन्ह्यौ ७
 दोहा तवमेनुपहितुभाइकैकरिकैअमितउपाइ
 १ चौपाई खोडिदेहवालककहअवहीनहिविनासकैहअवसवही १
 निजसमवचनसुनतवलकेरे २ दुरजोधनतनलागीआगी बोल्योवचन
 ३ ॥ ३ हायकालविपरीतदेधाना सुननपस्योअसहअवकाना ४
 जासिरमुकुटमहाना तासिरचदनलगीपदचाना ५ जदुवसिनकहनातवनाये
 रसत्रदेविभोवदाये ई अपनेआसनमहेंवैगये हमहीइनकहभूपवनाये ७
 मतामाननअवलागे प्रथमहिभोजनभरिजेमागे ८
 नदेसवमाइ तेईअवहमपरलगेसासनकरनवनाई चौपाई ३५
 नक १३५ १ जदुवसीनिरलज्जयहनि
 हिजाने २ कोयहसुनैकहैकोवातासदिनजातिअनरी

१। ५ मेषजोलेनचहेहरिभागातौविनासहेजातअभागाईसुकउवाच योंकुरुपतिध
 मंडकेवोर रामहिकहिवहुवचनकठोर ७ तंमकिउठ्यो आसनतेराजा लोसिगरीके
 रवीसमाजा ८ दोहा गयेइतिउपुइइइइ।तेपापीमतिमंद गनेनकछुवलदेवा
 कहेपरेविभक्केफेद चौपाई देखिकुसीलकौरवनकाहीं सुनिकठोरवानीश्रुति।
 माहीं १ कियोकोपवलभद्रअनूपा भयेआसुपावककररूपा २ लषिनसुकत
 कोउरामहिवोरा भयेअरुनलोवनजुगघोरा ३ विहोसिरामतहेवारहिवारा
 वचनवचसमवदनउचारा ४ होहैदुष्टजथनमदअधा तेमानतनहिकछु
 सबबंधा ५ तेसठपूरनइंडाहियाई देहिसकलनिजगर्वगवाई ई ज्योपसुकनि
 हिअनउपाई लगतलकुटदुतजातसुधाई ७ जदुवंसीजवकोपहिकीन्हे॥
 कुरवसिनमारनचितदीन्हे ८ दोहा तवमेतिनकहंसकलविधिकरिउपाइसमुभ्रा
 इ कुरवसिनकल्यानचहिमेआयोइतधाइ ५ चौपाई कौरवदुष्टमहामतिमंदा क
 लहनिरतषलअहेस्वर्कदा १ मोहिसुनाइकहीकदुवानी जान्योनहिममवलअ
 भिमानी २ भोजवृष्मिअधककरईसा उगसेनअसअहेमहीसा ३ जाकेसका
 दिकदिगयाला षरेरहेद्वारेसकाला ४ वैठिसुधर्मासभामभारी पारिजातनरु
 कोअधिकारी ५ सुरपुरतेवासवमदमोरी मगवायौसुरतरुवरजोरी ई सोनहि
 काकौरवनसमाना केहेनहिककेअसज्ञाना ७ चरनकमलकमलाजिदिसेवै।
 सोहरिधरेदेहनरदेवे ८ दोहा लोकपालजेहिंपदरजहिपूतहोनकेहेत निजसि
 रमेधारनहितकरतसर्वदानत चौपाई जासुचरनरजतीरथकाहीं अतिपावा
 नकरिदेतसदाहीं १ मेविधिसिवजेहिअसहिअसा देतमुक्तकरिजासुप्रसंसा २
 सोजदुवरकौरवसमनाहीं कोअसवातकहेमुषमाहीं ३ कौरवदीनमहीजदुभो
 गे सोदुरजोधनकहतअजोगे ४ कौरवसिरहमारपदचाने येकाकेवलअहेभु
 खानि ५ असेमदमतनकेवैना कौनसहेजेहिवलअना ई आयधोसरावकरिया
 ना थोंगवाइदीन्हेसबज्ञाना उद्वअवतानहिंसहिजातो आपिननहिकछुमोहि
 देषातो ८ दोहा विनाकौरवनकीमहीकरिडारोगाआज जानहिगिरिहेदानकेसम
 पायनकुरुराज चौपाई असकहिकोपविवसवलरामा हलमूसललोन्हेपोवलधा
 मा १ उठ्योसभातिरामतुरंता मानहुकरतलोकत्रयअता २ चय्योहस्तिनापुरकी
 वोरा अतिकोपितरोहनीकिसोरा ३ पगनधरतथसकतिहे धरनी चढ्योमनहसि
 धुरलधुतरनी ४ सासलेतवलवारहिवारा मानहुकरतजगतसंधारा ५ वाखा
 सर्जसमवदनविराजे अतिसैनीखवसनतनछाजे ई सहरयनाहनिकटवलजाई
 आसुहिहलकहदियोगडाई ७ फूटीधरनिलगतहलधवाँ जिभिसरपात्रपाइहेजा
 वै ८ दोहा तहदवायहलकौडुतैपुनिलियआसुउठाय हलैसंगहस्तिनपुरोउठि॥

१ छंद अमरावतीसमहस्तिनापुरकोसञ्चरतालीस

हिचहैयावोरनगंगमहजगद

चारिहुवोर गजवाजिकडहुछुटिभांगकरतञ्चरतसोर

जततजिनिजनारिवात्सकसंग

अंगकोउकहतपरलैकैगईदुरजोधनहिकेपाय

छंद सरक्यवापिनढरकिगोजलवृक्षगेसवट्टि

लोगसच

वलमदुजो

हस्तिनापुर

चेतेगयेसवजट्टि

कर्न कहेंद्रानकहैरुपद्रानसुतकहैभीमअवभौमर्न
छेडिकेहथियार तनवसनकोसंभारनहिपुरपस्योहाहाकार

हिआसुवपाय सर्ववीरवकितकैरहेकछुचलतविकुमुनाहि पुरपस्योभरभा
हरवरघरगिरतभरभरजाहि

फटिककी फरसै फटत गोपुर गिरत महाराहि बहु धुजपताका ध्वस्त भेनहिनेक
 हूँदरसाहि ४ कुरुनाथकौरवकुलविनासविलोकि अतिअकुलाय लैवधुनिज
 अतिभीतिजुतभीषमभवनगोथाय करजोरिकै पृच्छतभयो अतिदीनवचनसु
 नाथ यहकहाहोतवताइयेमोहिनेकुनाहिजनाय ५ दोहा तवबोलेभीषमविहम
 सिसुनुकुरपतिमतिमद गंगामहैवारतनगरसोरोहिनिनेकानंद चौपाई जाये।
 जायघमंडदेवाये १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
 ववजीवनआसा २ जोजसकरतसोतसफलपावै थामेकोउसंदेहनल्यावि ३ सरस
 वसमजाकेसिरमाही धरनधरीहै धसकतिनाही ४ तासोकरिकैवेरमहाना कु
 रुपतिअवचाहहकल्याना ५ ताकेपगनपरहुअवजाई औरनदीसतवचनउपाई ६
 भीषमवचनसुनतकुरुनाथा लैकुदुंवासिगरोनिजसाथा ७ सुतालक्ष्मनैरथेच
 ढाई तासंगसोवहकहवैठाई ८ दोहा तिनकोआगकरिलियेसवकौरवकरजो
 रि गयेसरनवलिरामकी गुनतआपनीषोरि चौपाई कौरवलखेरामकहजाई ॥
 मानहुमहाकालमयदाई १ हस्तिनपुरलीन्हैहलपाही वोरनचाहतसुरसरिमा
 ही २ दौरिकियेसवदंडप्रनामा कहतभयेरशुहुवलिरामा ३ रामरामहेअषिल
 अधारा जान्यौनाहिप्रभाउतुम्हारा ४ हमहैमूढकुबुद्धिअगाथा छमाकरहुहमा
 रोअपराधा ५ जगउतपतिपालनसंहारा ताकेतुमहौप्रभुकरतारा ६ आपषो
 लहितहैसवलोकुअसैवदहिवेदकेथोकू ७ सरसवसरिसयेकफलमाही धरे
 धराहोसंसेनाही ८ दोहा परमप्रकासीआपकेसोहतफलाहजार अतसंसेनरा
 धारिजगकीजतुसैनविहार चौपाई आपकोपसवरक्षनहेतू नहिमत्सरनाहिवैरनि
 केतू १ सदासखगुनधारैरहक थितिपालनगहततपरअइक २ सवभूतनके
 अंतरजामी सर्वसक्तिधरजयवहुनामी ३ जयविसकर्माजयअविनासी जयअ
 नेतजयपरमप्रकासी ४ तुमहौसदादासकेछोहीं हमतुम्हरेसरनागतहोहीं ५
 सुकउवाच असकहिदुरजोधनकुरुराई गिस्वोरामचरननेअकुलाई ६ कोपत
 अगवहतद्रगनीरा गयोछुटितनकोसवधीरा ७ विनैकियोयहिविधिकुरुवी
 रा तवप्रसन्नकैवलमतिधीरा ८ दोहा करिकुरूपतिपैअतिरूपावचनकहेगा
 भीर येहोसकलअनंदअतिअवनहोहुभयभीर चौपाई असकहिपुरतेहलअ
 तिभारी लियोआसुवलरामनिकारी १ पुनिकुरुपतिसौगिराउवारी राषेहुतुम
 सुधिसदाहमारी २ दुरजोधनतहैकहेयोसुधारी अवनहिभूलीसुरतितिहीरी ३
 असकहिवारहसैगजभारी साजिसाजुसुंदरछविवारी ४ दसहजारवाजीजवा
 धीरी षटहजाररथसाजुसमारी ५ द्दहजारदासीछविवारी द्दजदीन्हैयोसंग
 कुमारी ६ लैसिगरोवलरामसुधारी सुतसुतवधूसंगसुषकारी ७ उडवआदिक।

। चले द्वारिके आसुपधारी ८

तुरतवलराम करिवदनवैठतभये

व्रतांतसवसभामद्विसहगाय जदुवसिनकेदेतभे आसुहिरामसुनाये ई
सादक्षिनऊचकछुनीचोगगावार

। जाव पव

॥ ॥

श्रीसुकजवाचे दोहा भौमासुरहनिरुष्मप्रभुसौरहसहसकुमारि

चौपाई मंदिरसौरहसहससुहावन

१ यहसुनिकैनारदसुनिराई मनमहं विसमयकरीमहाई २

रनारीअहैअनेरू तिनमहंरमहिंरुष्मकिमियेकू ३

आयेआसुहिरुष्मनिकेनू ४ देशनलागेजदुपुरसोभा जाकोनिरषिसकमनलो

भा ५ फलेउपवनवनगृहवागा गुंजहिंमधुकरउडतपरागा ६

जकेदहा फूलिरेहसुंदरअरविश ७ इंदीवाअंभोजसुहावन

सुपछावन ८ दोहा कूजहिं सारसहसवहुवैठेप्रमुदिततीरर्न

अतिनीरपरसगभीर २ चौपाई जहेजदुवसिनकेसुषकार

तिभारी १ रजतफटिककेहं बहुधामा बहुतकनकमरकतअभिरामा २ चौहट

हाटवाटवहुघाटा तिनमहंठटेअनूपमठाटा ३ सालासभासुराक्षेनीके

४ सुरभिसखिलगलियांसवसीची

५ कनकदेहलीरजतअंगना तिनमहंवेठीचारुअंगना ६ विविधि

पतीकेनभमहंलहरें रविलपाइळायाळिनिलहरें ७ अंतहपुरमहनारदआ

यनिरषितासुसुषमासुषपाये ८ दोहा १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०

तिहरिमंदिरभयेकथलदेषीपरेअकूति

॥ छावन २ येकमंदिरमहनारदआये जहोरुविमनीरुस्तसुहाये ३ प्रभविसासं

जदितजवाहिरलसहिंधनेरे ४ वैदूरजमनिरुञ्जाळजे

५ पुहुमीपेननमठीविसाला

मनिनजदितआसनळविल्लोवें ८ दोहा सपीसमारवरवसनपहिरेहीरनहार

नजरीकरलेखरीपरीद्वारहीद्वार चौपाई वाहेरकेदरवाजेनमाही ९ १०

हुं चोही १ जरीपागसिरवपुवरजामा रतनजटितभूषनअभिरामा २ कनकदंडस
 वकेकरभारी रतनजटितफैलतिवजियारी ३ विविधिभातिमनिकेतहं दीपा नष
 तनततिमनुखसहिमहीपा ४ कढतभरोषनसुरमितधूमे यसरतसोअकासा
 अरुभूमे ५ तिनहिनिरषिजलधरमनमनि ६ नारदकोलधारे रषाने ६ विविधि
 भातिवारजेविराजै नचतभोरतिनमह अतिभ्राजै ७ असेसुदरमंदिरमाही स
 पीसदससंजुतसुषमाही ८ दोहा निजकारकरिद्वारतचभरठाढीकृष्णसमीपा
 असीरुक्मिनकोलथोनारदजायमहीप चौपाई नारदकोलषिकैजदुराई उठे
 आसुपरजंकविदाई १ सकलधर्मकहैधुरधारी चरनगहेदोउकरनपसारी २
 क्रीटसहितमुनियदसिरताई पानिजोरिआसनवैठाई ३ नारदचरनधोयजग
 दीसा धारनकियोसलिलनिजसीसा ४ जोहरिकोचरनोदकगंगा करतिजग
 तकोपातकभंगा ५ तेधोयेमुनियदअधीधामा सेतिब्रह्मन्यदेवकियनामा ६ मुनि
 कहैविधिवतपूजनकरिके बोखिवचनप्रसरसभरिके ७ कहहुनाथकाकरहिता
 हारि आपरुपासववनवहमारो ८ दोहा मुनिजडुपतिकेवचनतहनारदमुदुस
 क्पाय जोरिपानिवोलेवचनअनंदउरनसमाय नारदउवाच चौपाई आपहि
 मेहमलषअषेडा दीनदयादुष्टनपरदंडा १ सोनहिकलुअचरजउरआवत अ
 पिखेलोकपतिआपकहावत २ जगतकरजकल्यानतुरता धाहुनाथअवतारअन
 ता ३ सोहमभलीभाति यहजनि विचरहिंकरतआपजसगाने ४ ब्रह्मादिकजेवो
 धअगाथा तेउरधरनकरहिजिनसाधा ५ जेसंसारकूपउद्वारन हैअपवगदान
 केकारन ६ असेजडुपतिचरनविहारि धन्यभाग्यहसआथनिहारि ७ अवअति
 रुपाकरहुजदुराई तवपदतजिमनअनतनजाई ८ दोहा सुकउवाच असक
 हिकैनारदउठेगेहारिमंदिरअौर लपनजागमायाबुहद्वारावतिसबठोर चौपा
 ई तहरेषेजदुनदनकाही बैठेसतिभामासंगमाही १ उद्वसंजुतरमानिवा
 सा धैलिरहेप्यारीसंगपासा २ नारदकोलषिउठेमुरारी पूजनकियोधीतिजुत
 भारी ३ पूछ्योआपकुवैदतआये बडेभागदरसनहमपाये ४ तुमपूरनहमा
 अहैअपूरन आपमनोरथकिमिहमपूरन ५ कहहुतथापिकुपाकरिनाथा क
 रहुजन्मअवमारसनाथा ६ मुनिनारदजडुपतिकीवानी उज्जैकभानुअरजा
 मानी ७ औरभवनमहगेपुनिघाई तहोजायदेषेजदुराई ८ दोहा बैठेनारिस
 मीपमेलियेगोद्वहवाल तिनहिषेखावतहैसुदितअपतिपरभरुपास चौपा
 ई फेरिआरगहगेमुनिराई तहनेहातदेषेजदुराई १ यहिविधिवागनसगेमुनी
 सी दरसनकरनहतजगदीसा २ कहैजग्यवहकरतसुरारी कहैजेभावतदुजगा
 नभारी ३ संधाकरतमोनकहुनाथा जेपतमंनकहुंगोमुषिहाथा ४ कहैसात्यकि

कसंगसुषारी खेलतपटाविपुलगिरधारी ५ कहंतुरंगनफेरतअहही
 यलषिसुषलहही ६ कहंसवारकैसुंदरस्यंदन
 ७ करतनाथकहंसनविहोर वंद १८
 ठियेकांतविचारि मंत्रकरतकहुंराजहीजदपिस्वतंत्रमुरारि चौपाई
 वारवधूलैसाहितअनदा १ कहंअसंकृतकरिवहुगाई साद

६ भोजनकरतकहंपकवाना कहंविहारमहरहेलोभाना
 १० कहंसधिकरिलेतमुरारी
 ११ सज्जनकोचितनकरतमेगलमोदविसाल
 १२ कहंसुताकस्याहउछाह १ कहंवेटिनिकीकरहिविदाई कहंस्यावहिनज
 २ कहंपुत्रकोजन्मउछाहा कहंव्रतवंधकरतनरनाहा ३
 कहंतडागकहरचतअसेषन ४ कहंकूपजदुनाथषनावे
 वागकहनाथलगावे ५ कहंहरिमंदिरसुंदररचही कहंप्रभुवेठेतियगननचही ६
 संगलीहेजडवरसरदार ७
 करहिंपुनीतपसुनसंधारा ८ दोहा कहंकाभरीवाढिकैपुरेजनद्वारहिद्वार
 चौपाई निरषिजोगमायाप्रभुकेरी
 १ नारदतवप्रभुसोहसिबोले कपटआपनेउरकोषले
 मसौआयोइतधोई देशनतवविभूतिजदुराई ३ आपजोगमायामैदेशी
 ४ तुवपदपदमरुपामेपाई लषीतुम्हारिविभूतिमहाई ५ अब
 कियेरह्यौप्रभुकुपामहाई ६
 ७ जगपावनतुवकीरतिगोई

दाहा
 तातेवातनकौतुकमानौ मोहीकोसवकारनजानौ २ सुकऊवाच
 सिषवतसवलोकनकहंधर्मा ३ ५
 नारदेमुनियहिभातिनिहारी ४ अनुपमउदयविभूतिविलोकी नार
 ५ कौतुकगुनिमुनिवारहिवारा ६ ११
 ६ कृष्णपदमपदमनमहध्यावत नारदगयेकृष्णगुनगावत ७
 धिकरतमनुजसमवीखा नारायनजडुपतिसुभसीसा ८ दोहा म

सहस्रसंगविहरतसदासुकुंद हावभावहासीकरतयावतपरमअनंद १ हरिचरि।
त्रजोप्रीतिसौगावतसुनतवतात भक्तिहोतभगवानमेआसुकुंभपुरजात २ ह
तिश्रीमहाराजावांधवसविस्वनाथसिंघात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्री।
महाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजदेव
कृतआनंदअंबुनिधोदसमरकंधेउत्तरार्धेयेकोनसप्तितमस्तरंगः ६७ ॥ ३ ॥
॥ सुकोवाच दोहा येकसमेरजनीरही पांचदडअवसेषखालसिखालागेकरनसुंद
साररविसेष १ चौपाई दिवसविरहकोआगमजानी भईदुषितअतिसैसवरानी २
लालसिषनकोदेतसराया कंतकंठलागीलहिताया २ कलरवकियऔरहूवि
हंगा मंजुगुंजिकियअ लितिनसंगा ३ मानहुवंदीगनहरिकेरे प्रातजगाव
नंहिनवहुटेरे ४ सीतलमंदसुगंधसमीरा वहनलग्योविरहिनप्रदपीरा ५
जद्यपिसुषकस्मारुतवहतो तेषपिहरिप्यारिनउरदहतो ६ पियभुजमधिजद्य
पिसुषकरती तदपिदिवसविरहानलजरती ७ ब्रम्हसुहृ रतजानिसुरारी उठि
अंबुजकरचरणपथारी ८ दोहा प्रकितिदुपरनिजरूपकोजडुनेदनकिया।
ध्यान उतयतिपालननासकोसाईहेतुमहान १ चौपाई कनककलसभरि
सुरभितनीरा मज्जनहितल्यायेमतिधीरा १ जडुपतिविधिवतकियआ
स्ताना नितकर्मकियसकलमहाना २ जुगयीतांवरधारिसुरारी पूजनकी
न्हैगविसदसुषारी ३ होमकियोपुनिपावकमाहीं गायत्रीजपिमोनतहोही
४ उदितअककहेरचोहैदीन्हो उपस्थानविधिवतपुनिकीन्हो ५ सुरनरि
षिनपितरनकियतरपन विघ्नवदहनकीन्हैचोअरचन ६ मुकुतमालिका
सुवरनश्रुगा सूधिदूधप्रदवच्छरनसंगा ७ वसनसहितपुररजतहिकेरे
आरहभूषनसाजिघनेरे दोहा सहिततिलाजिनयौगकविघ्नकरिसता
कार निसदेततेराहसहसश्रीवसुदेवकुमार २ चौपाई पुनिगाविघ्रदेवगा
रुदहन वदनकीन्होपानिनसिद्धन १ मंगलद्रव्यपरसिगिरधारी विविधि
भांतिभूषनतनधारी २ अदभुतकीन्हैचोअंगअंगरागा पहिस्योतेजवंतपु
निवागा ३ कीटसीसमहदियोप्रकासी कटिफेटोवाध्याळविरासी ४ कटि
परतखोडारितेहिंनंदक गदाचक्रदरधनुअरिंदक ५ चरेचारिहभुजनविसा
ला पहिरिविसलवेजतीमाला ६ प्रतआरसीमाहसुषदेखी गोब्रषसुरदुजवा
दिविसेषी ७ पुनिकदिसभामाद्विप्रमुआये पुरजननिजनिजविनेसुनाये ८ दोहा
जथाजोगआयसुदियोपूरिसंवेमनकाम नाथनिरषियेकवारतेप्रमुदिता
कियेसलाम ३ चौपाई पुनिसवजदुवंसीसरदारा कियेआयवदनयेका
वारा १ तिनकोदियेहाथनिजवीरा सुमनमालविघ्नजडुवीरा २ फरिसुहृद

मंजीजनआये निजनिजकारजसवैसुनाये ३ आयसुवचिततिनाहिप्रमुदैके
४ दारुकसोवोलेअसवानी

ताहीछनदारुकस्थल्ययि सुगनीवादितुरंगसुहाये ६
दो रथतथारवोल्पोसुषवाढो ७ दारुकषानियकरिनिजपानी
गपानी ८ दोहा सात्सकिउद्वसेगच्छेलियेचमरकरछत्र

चौपाई चलेसुधरमाकहेंजदुराजा १२
आवतनिरषितहोजदुराई जुवतीलगीभरोषनधाई
किमंदसुसकाई मनहरिलीन्ह्याप्रीतिदेपाई ३

१५ ४ सोकमोहअरुछुधापियासा
जोनसभामहजातसदोही येषटवर्मिआसुनसिजाही
वैठेसिंघासनछविछाई ७ फेलिरह्योजदुनाथप्रकासा पूरितहोव

८ दोहा जयाजोगवैठेसभटजदुपतिसासनपाई
रिलसतजनुउडगनमधिउडराई ६ चौपाई तहोहासरससषाविलासी
११ तहोनरतकीनरतकआये प्रथकप्रथकनचिमनभाये २

खैलैमंजुलताननिनाना ३ वीनावेनहुमुरजमृदंगा ता
४ नाचिगायवहुभातिरिभरई लहीइनामअधिकमनभाई
५ सभात्रमहवादीदुजआये पूर्वजसीनृपकथासुनाये ६ तहयकपुरुषअपूर्व
द्वारपालतवषवारजनायो ७ रुस्तताहिनिजनिकटवोलायो ८ दोहा ५

१ चौपाई मगधराजअतिसेवलधामा जरासिंधुहैजाकोनामा १ सोदि
ने करीमहिमाही जीतिलियोवहुभूयनकाही २ वीसहजारभूपकहेंधरि
के राथोकारागारहिकरिके ३ तेनृपतुसदिगमोहिपठाये भूपतिविनेदेतमो

४ रुस्तरुसहेदीनदयाला नासकदासदुष्यततकाला ५
भवभति आपसरनहोमेजगमति ६ पापनिरतसिगरेजग्लोगू
रतनहिभोगू ७ वेदविहिततुवपूजनभूले १ १५

सतवरषनलैजेकरैअपनोजिअवविचार
दकमार १ चौपाई असेतुमहिअहैपरनामा दुषेनासकदोयकुविआमा २
लनासनसतरसनहेतु तवअवतारहातसुषसेत ३ १५

ने अरुतुम्हारसासननाहिमाने ४ तुम्हरेसरनागतहमदैके कौतुकगुनहिकले
सहिभैके ५ भूपतिसुषसवसपनसमाने तामेहमसवरहेभुसाने
यदतजितुमकोमजते तोकाहेअसदुपमहंरजते ७ आपचरनदुयनासनवारे

तेन्रवहमसरननुम्हारे ८ दोहा मेषनकोजिमिकेहरीघेरतभयदरसाय तिमिहमा
 कोमागधप्रवलकैदकियोजदु राई ९ चौपाई औरनत्रावतकळुविचारा मागधव
 लदसनागहजारा १ तुमहीयैकप्रनतारतिहारी तातेहमकोलेहुउवारी २ हास्यो
 तुमसोसत्रहिवारा मागधलेदलसंगअपारा ३ येकवारतुमसोयहजीस्यो तव
 तेसठयहभूयैअमीस्यो ४ देतदुसहदुषतुवजनजानी हनहुताहिअवसारगपा
 नी ५ राजसेदेसदृतअसभाषी कहैयाभूयैदरः अभेलाषी ६ कैदमगधको
 ठरीपरहै चरनआसरावरीधरहै ७ करहुदीनदरःअपारा जदुपतिहेतुम
 रूपानिधाना ८ दोहा राजदूतकेकहतअसदेषियेररिषिराय सीसपीतसो
 हुतजटामानहूँहैदिनराय १० चौपाई सुनिहिनिरषिजदुपतिजगदीसा उठि
 वेदनकियमहिधरिसीसा १ सिगरेजदुवैसीउठिधाये नारदचरनआयसिर
 नाये २ नारदपदपूज्यौजदु राई विधिवतआसनमहवैठाई ३ श्रीतिसहितअ
 तिकोमलवानी बोलेमुनिसौ सारंगपानी ४ लोकअभयसर्वहै मुनिराई कहहुन
 यहमसोसवगाई ५ तुम्हरेदरसमहहतगुनयेहू विभुवनषवरिसकलकहिदे
 हू ई इस्वरजोलोकननिरमाना तिनमेकळुनहितुमहिछियाना ७ कहहुषवरिह
 स्तिनपुरकेरी पांडवकहाकरनचिनहेरी ८ जदुपतिके सुनिवचनसुहाये बोलेना
 रदअतिसुषपाये ९ नारदउवाच दोहा जगकरताप्रमुआपजोसकिनसहित
 लसंत आपिरहीजोसकलतुवमायाखषीअनंत ११ ऊँद सवजगतमेतुमआ
 त्रहोजिमिशरुअनखछियानहै तुमकोनहैकळुगुप्त पूछहुमोहिजदपिसुजा
 नहै तुवचरितजानतकोउनहीजगरचहुनानासक्तिने मायाविवससुततियगुनत
 निजजगतजनअनुरक्तिते १ संवतेविलक्षणआपतुमकोवारवारनमामिहै सा
 सारकोडननहिजोजानतता १२ अज्ञानतमनासनहितेजसदी
 पज्वालिप्रकासिके अवननिसुधारसप्याइकैअपनोकरहुसुषरासिके दोहा
 जबपिसवजानोअहैहेजदुनाथतुम्हारे तवपिमैभोषतअहोयहव्रतातउदार
 चौपाई आपपिताभगिनीकेनहन भक्तदुधिछिरपरमअनेदन १ जोकळुकी
 न्हेमनहिविचारा सोसुनियेषसुदेवकुमारा २ राजसूयकरिकैवडजागा पूजा
 नचहततुमहिबडभागा ३ कियेमाक्षकामनाभुवाला आपहुसासनदेहदया
 ला ४ यहिकारनमोहिभूपयठाये तुमकोनाथवखावनआये ५ चलहुनाथहस्ति
 नपुरकोही नृपहिकरावहुजततहाँही ६ राजसूयमहसवसु ७ महीमहाप
 सकलजुरिजैहै ८ कोअससठतुवदरसनहैव नहिअहैमृपधर्मनिकेवू ९ दोहा
 रूपध्यानकरिनासुनिगायचरितुम्हारे पापीपामरपतितहूगमनतआ
 पअगार १३ तौपुनिजोप्रभुरावरेदरसपरसपदकज कहअचरजतरिजातहैना।

सिद्धयनके राज १४

ज्ञो पदकंजनको मकरंदमदागिकिननासकअंमरमादसानो

अवनीमेतरंगिनी

योजगपूतघनो १ सुकउवाच सारग

ये वादिमजुखवेन रामचारहरिहरिके चौपाई भगवानौवाच

दुषदीन्हे दूतमेजितेविनतीकीन्हे १ फेरआयनारदमुनिराई

रिसुनाई २ पांडुवराजसूयअभिलाषी मेरीआसउरहिकरिगषी ३ उचितप्रथ

मगमनवकहंकेरो याकोआरजकरहुनिवेरो ४

मेरेमनअसउचितजनाई ५ सरनागतकोरक्षणकरिवो

धरिवो ई ततिकूचकरहुहरिआचू मारहिभागधसहितसमाजू ७

लेहिछोडाई मोहितोसमरउचतजदुराई ८ दोहा

तमनिहेनाहि मारिभागधैआयपुनिकरवाउवमषकाहि ९

वीरनयाही उचितहोइ सोकरहुसदाही १ तवसात्यकिप्रधुम्नप्रवीरा

र्मसावरनधीरा २ कहेसबैअतिसैसुषमानी भलीवातयहतातवषानी ३

धुपरकरवचढाई हमसवकहयहउचितदेषाई ४

री इंद्रप्रस्थकहफेरिसिधारी ५ करवाउवपुनिभूपहिजागे

प्रियलागे ई जदुपतिसुनिजदुवसिनवानी उद्वसोअसवातषषानी ७

वानऊवाच उद्वतुमहोनेनहमार सुहृदमंत्रकेजाननहारे ८ दोहा

विचारिकेउचितजोयोमहोइ पीतिसहितसवभातिसोइ

लभागवतेउत्तरार्धेदिसमरकेधेसप्रितमतरंगः १०

॥ ३ ॥ श्रीसुककवाच दोहा नारदकोअरुक्कृष्मकोअरुक्कृष्ममंतदेषि

१ उद्वचवाच चौपाई धर्मभूपकोजय

१ मागधदेसतेदूतहुआई

विनयसुनाई २ तासुउचितजोमोसनआयो सेमितुमकोचहोसुनायो

पधारहुहस्तिनपुरको जहोभूपधरधर्महिधरको ४ करवावहमषताहिमुरारी

तामेहोतदिगविजयभारी ५ दिसाविजयमहमागधकाही

ई यामेउभयअर्थवनिजेहे धर्मभूपहआनेदपेहे औरहुहोइहियहमारा॥

सूयकरवाइयेधर्मभूपकोचाइ १ चौपाई मागधभूपमहावलवाना दसहजारग
जजोरमहाना १ दूजोहेनहिताहिसमाना येकभीमतेहिसमममजाना २ सतौ
अक्रोहिनिजोरिजोअहो तऊनसन्भुषजीतनपेहो ३ हैवेमहन्यधर्मधुरधारी ना
हीकवहुँनमुषैउचारी ४ ततिमीमपार्य्यअरुआपू विषरूपधरिगोइप्रतापू ५
जरासंधकेद्वारेजाई मागेहुनुधरीनतादेपाई ६ आपुरुपालहिभीमधचंडा॥
करिहैजरासुतहिद्वेषडा ७ आपुसमीपवकोदरजीती तासुहननकीअौरनरीती
८ दोहा जगउतपतिअरुनासकोपरमहेतुहोआपू पैविधिसिवमुषतेकरहुहै
तुवकालघाताप २ अश्लोक गायंतितेविश्रादकर्मगृहेषुदेव्याराज्ञास्वशनुवध
मात्मविमोक्षणचगोप्यश्वकुंजरपते- जैनकत्मजायाः पित्रोश्चलक्ष्यशरणांमु
नयोवपंच दोहा नाथजरासुतकेहनेकैहैवहुसुषभाग मागधकेमारिविनाहोइहि
पूरिनजाग सुकउवाच चौपाई असकहिकेउडवचुपकेके रहिकृष्णकेसनमु
षजैके १ उडवमंत्रसुनतसुषयागे तवजदुनाथसराहनखागे २ जडुवसीजेवडा
महनि वारवारउडवहिवषनि ३ नारदमुनिउरआनंदरषि कह्योउडवेतुममलभा
षि ४ बोलेहरयितहाजदुराई उडवमंत्रकरहुवलभाई ५ रामहुसंबततहकरिदी
ने वृद्धिदुडवकहेचीने ६ उग्रसेनवसुदेवहुपाही कृष्णकरीविनतीसुषा
मीही ७ हुडुअतधरिहिनपुरजावै धर्मभूपकहजग्यकरावै ८ दोहा उग्रसेन
वसुदेवहुसुनिहरिवचनउदार कहतभयेसमतजोतुवसोईमतोहमार २ चौपा
ई जडुपतिवचनसुनतसुषमाने दारुकअनाधृष्टकहअनि तिनकोअसदिया
वचनसुनाई हैहस्तिनपुरमोरिजवाई २ साजहसकलसेनअवआसू हयगय
स्यदनसहितहुलासू ३ सारहसहसरानिसंगजाही आगेपटरानीमुदमाही॥
विविधिभातिवाजेसंगवाजे चलेसकलजडुवससमाजे ५ अनाधृष्टसुनिजडु
पतिवानी दारुकसहितपरममुदमानी ६ लगेसजावनसेनसुपारी रानिनहुस
वकरीतयारी ७ जडुपतिदूतरामसोवोले वचनधीतिरसभरेअमोले ८ दोहा॥
आपरहहुद्वारावतीउग्रसेनदिगतात करिदाथारक्षहप्रजाअसमाहिउचितदेष
त ३ चौपाई जोहमनगरगयेकरिसूना तौकरिहैरिपुअनरथदना १ तति
आपरहहुग्रहमाही तौहमभूपधर्मदिगजाही २ रामकह्योजसतुमकहिदेहु ते
सहिकरवनककुसंदेहू ३ अनाधृष्टदारुकपुनिअथि जडुपतिसौअसवचनसुनयि
४ नाथसेनसवसजीआपकी त्रिभुवनमेभयजेहिंपतापकी ५ सुनिजदुवरभूया
तिदिगजाई विदाभयेतिनकहैसिरनाई ६ पुनिवलमइहिवंदनकीने आसिषह
रषिहरिहिसोदीने ७ पुनिराजेनकोदूतवोलाई नाथकह्योकरिकयासहाई ८॥
दोहा राजनेसोसुदेसममकहुहु दूतनुमजाय मारिमागधेआसुहादेहचदिछोडाय

४ सोरठा जडुपतिकेसुनिवैन चलयौदूतसिरनायके क

नयसुनाय रथतयारहैआपको ३

सात्वकिउडवहाथगहिगमनेरथचढनको ४ तंहनारदमुनिष्यात

१ जडुपतिजसगावतविमल ५

वारमदमदगमनतभये वाजेवजेअपार कोखाहलचहुदिसमयो ७

दतमत्तमतंगतरलतुरंगसंगहिमहनचे

हुमनमथकेरचे ६ : १५

मदग

१० : ६५

अतिहिरसाखहै अरिकालजडुपतिदखेकरालसुवालेकियततकालहै

लहै २ येकवारयाजेवजतभेगैयरहुगनतहैगजतभे

सुठोरठोरहिसजतभे सोरहसहसअरुआठओसतपालकीमनिजालकी येकयेक

केसंगभटसहसखुविठालकीकरवालकी ३

राजही जडुनाथरानीमोदसानीचलीयहिविधिभाजही ५

षड्वरिनषड्वरनमे जुनसाजुलादेसंगपयादेमोदजद्विरनमे

नहुचढिचलेसकट नगजिनमे पहिरेकटककुडलचटकचटपटचलेनहिरुजि

नमे ओढेदुसालेगथविसालेमुक्तमालेसवलसे

जागेअसिकसे ५ बहुछत्रचामरविजनअभरनकीटवर्मचमकही ५

धिमनहुदामिनिवारवारदमकही उडिधूरिधारहिधुंधकारअपारअवरमेछ

यो करचंडतेजअषडतेहिलुनठडकेतहैछपिगयो ६ मेछुभितवारहिवारपा

रावारतजतकरारहै ५५

धुजकेविपुलवाहनजनहुआगेचलतभे

हिमलतभे ७ पुनिचंदस्यंदनअतिरथीजुततासुमधिजडुनंदहै

किवासउडवभरेपामअनंदहै

रहै कृतवर्मगदअकूरआदिकसजेसवसरदारहै ८ पुनिलसतिगोलगयंद

१६ डगधरतमंदहिमंदमगमदुकरतजलधरधारहै पुनि

१७ दोहायहिविधिलेजडुनाथदखचलेधर्मनृपयाहै ११

१८ चौपाई अथमअनतदेसमधिजाई करतभयेडेराजहु

राई १ पुनि सौवीर दे सगेनाथा पुनि मरुदे सहिकियो सनाथा २ द्विषतवती सा
 रिउतरि मुरारी सरस्वतीति मिउतरि सुबीरी ३ पुनि यंजावदे सकरि डेरा मत्स
 देस पुनि कियो वसेरा ४ गिरिगो सालन ग्या मनमाही सेन सहित निवसत
 हरिजाही ५ कुरुक्षेत्र आये जदु राई षवरि धर्मभूपति तवपाई ६ साजि सेन चतु
 रंगि निराजा जोरि सवै पांडवनि समाजा ७ विप्रन सुददन सेगलै वाई चलेखेन
 हरिकी अगुआई ८ दोहा चलेजात अति सै मुदित कून कून गिरा उचारि आजु
 लषवजदुराजको धनि धनि भागहमारि चौपाई गनिका गनगायत सेगजाही
 चहुकित मेगल सार सुहाही १ यठै विप्रगन वेद सुहावन थारन लिये दूवदधि
 पावन २ औरु हर्मगल साजु समारी आगे कल सलिये दुजनारी ३ उतेवामदे
 हस्थिनपुरको छावतदिसनि धूरिसुरपुरको ४ आये इंद्र प्रस्थ मुरारी देषिय
 री सेना अति भारी ५ हरिहि हेरि पांडव सुषळाये इंद्री गनजनु प्राणहि पाये ६
 हरिक हरे पत पांडव धायि सेनन आने रनी रवहाय ७ हरि हल वत उतरि रथ
 तरे गये पांडवनके चलि तरे ८ दोहा हरि हिय पदिने पांचहरि गीत नन सो
 भार पुनि पुनि परसतनाथ पद अनंद उमग अन्न पार चौपाई बहुत काल मह प्रा
 नपियारे धर्मभूपजदुनाथ निहारे १ मिलेर मायतिको पुनिराजा गन्यो सिद्ध
 आपन सबकाजा २ नैननीर पुलकावलितनमे भूली सुधि सिगरी तेहि कूनमे
 ३ मिल्यो भीम पुनिके प्रमुकाही जलधि प्रेमवाढ्यो इगमाही ४ नकुल और
 रसहदेवहु दोऊ लीने प्रभुहि अंक भरि साऊ ५ गदगद गरोक छतन हिवानी
 पाद ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
 क सुषळाई १ रहे इंद्र दुइख गिनहि कूटे उभे प्रेमवंधन महजूटे ८ दोहा जदु
 पति पारथकूटि पुनिकरि निजतनहि समहार जथा जाग पुनि मिलत मेजाको
 जस अधिकार चौपाई जदुपति धर्मभूपयदवे भीमहुं कहतै सहा अनंदे १॥
 मिले अंक भरि अर्जुनकाही ते सुषयक मुषनहि कहि जाही २ फेरिन कुल सह
 देवहु धाय प्रभुपद पदम पुलकिसिरनाये ३ भीमजुधि छिर आसिषदीने
 विजे वरोवर वंदनकोने ४ नकुल और सहदेवहुकाही आसिषदिय जदुनाथ
 तहांही ५ पुनि प्रद्युम्न सावगदवीरा सालकि अनिरुध उद्वधीरा ६ कियेयं
 च पांडवन प्रनामा परम मोदउपज्यो तेहि ठामा ७ तिन कहें पांडव अंकलगा
 ई आसिषदिय इगनी स्वहाई ८ दोहा पुनि ब्रह्मन अरु ब्राम्हन न जदुपतिकि
 ये प्रनाम तिन आसिषदिय विविधि विधि पूजे सब मनकाम चौपाई श्रृंज
 यके केवसिनकाही जदुपतिकिय सतकार तहांही १ पुनि हरि सा पांडव कुस
 लार् पूछन लगे प्रीति अधिकार् २ सबसे कुसल प्रअहरिकाहिके पूछैयानि

कहं अकलगाई - दोहा रह्योनतनक सम्हारतनवहतनेनजलधार प्रेमहिपारा
 वारमहमगनभद्रेतहिंवार ७ चौपाई पुनिसम्हारिनिजसंगलेवाई जदुपतिकु
 हंआसमवैठाई सगीदरनचापनचितचाई यकटकमुषमहनेनलगाई २तहा

जुधिष्ठिरअनिसुषपागे कृष्णकमलपदपूजनखागे ३ पूजनमैहैगयविपरीती॥
 रहानसुधिवाढीअनिघीती ४ प्रथमहिनी रोजननयकीन्हे दीपहिदेधूपहिपुनि
 दीन्हे ५ देवदक्षिनासुमनचढायो चंदनदेनैवेदलगायो ६ पुनिजदुपतिकेचरा
 नपवारी धर्मभूपलीनौसिरधारी ७ पुनिगुरुनारिकहजदुराई वंदनकीन्हे
 सीसनवाई - दोहा पांचालीकोवदिकेदीन्हेयाफेरिअसीस आयसुमद्राकृष्णके
 नाथोचरननसीस - चौपाई पांचालीकहंप्रथावोखाई मृदुलवचनअसदियोसुना
 ई १ हरिरानेनकहंखावहुजा प्रथकप्रथकगहदेहदिकाई २ दुपदसुनासुनि
 आसुहिधार्द सबहरिप्यारिनकहंसिरनाई ३ रुकुमिनिजाववतीसतिभासा भ
 द्राकालिंदीकविधामा ४ सैवाअरुअवधेसकुमारी औरमित्रविंदाकविभारी॥
 पूयकसनसोरहसहससुरानी इनसबकोनिजमंदिरअनी ६ वारवारमिलिदु
 पदकुमारी कुसलप्रखपूछीसुषकारी ७ सबकीविधिवतपूजानकीन्हेया भूष
 नवसननजरिवहुदीन्हेया - दोहा सुमनआलगलडारिकैअंगअंगारागलगाय

प्रथकप्रथकमनिमंदिरनदीन्हेमातिन्हैटिकाय ८ चौपाई हरिकुंतीसोविदाभा
धर्मभूपसंगमोदपागिके १ प्रभुअर्जुनकोपानिपकरिके

निकारिके २ वाहेरअपिअनंदकाई धर्मभूपतहंप्रीतिवढाई ३ निजमंदिरमदूर
रमानिवासे दीन्ह्योसाजि साजुसुषवासे ४ जयाजोगजदुवंसिनकाही
६ ॥ ५ चारिमासतहरेमुसारी इंद्रप्रस्थजनकरतसुषारी ६
: सचिवनसहितहरिहिसुषमानी ७

नितनितनवनवदियोमहाना ८ दोहा पुनिजदुनंदनपार्थजुतपा

धर्मराजकीसोसभादीन्हीदिव्यवनाय १

नीतिहितवसेतहाजदुनाथ वनविहरतप्रभुभटनजुतचद्विरथअर्जुनसाथ २

॥ ॥ श्री सुकाउवाच

औरअर्जुनपुरोहितआये १

२ ब्राह्मनछत्रीवैश्यहजेते इंद्रप्रस्थरहेनुधतेते ३

वभूपतिदरवारसिधाई वैठेआइनुपहिसिरनाई ४

जा आयेसभामद्विजदुराजा ५ धर्मभूपउठिंवेदनकीन्ह्यो

आसनदीन्ह्यो ६ सबजदुवंसिनकरिसतकारा वैठायौनुपधर्मउदारा ७

ससमाजेतहांसुनाई हरिसोंकह्योजुधिष्ठिरराई श्रीयुधिष्ठिरउवाच

भेरेमनअभिलाषअसपूरकरकरदुजदुनाथ

सनाथ १ रुद्र मथराजमेप्रभुयजितुमकोमोहिनकछुआसारही

आपकीयहवातजगजानतसही जेरावरेचरनारविंदअनंदनितध्यावतरहे

देनमेगलचरिततिहरेभवतेनितहीमहे १ ते

हठिपावही नहिंलहतसोकुमतीकवहुंयहवेदचारिहगावही ३

नारविंदहिकृपाकोफलजगलधे

पै २ अपनोप्रभावलपाइ येममजज्ञमेसवजननको मंतोकलूनहिकरनुखा

यककरतनिततुवमननको सर्वात्महो समदिष्टसवपरनिसआत्मारामहोन

हिभेदजेजसभजतनुमकहदेततेहितसकामहो ३ दोहा धर्मभूपकेवचन

सुनिजदुपतिअतिहरणाय बोलतभेमंजुलवचनुसभासदानिसनाय

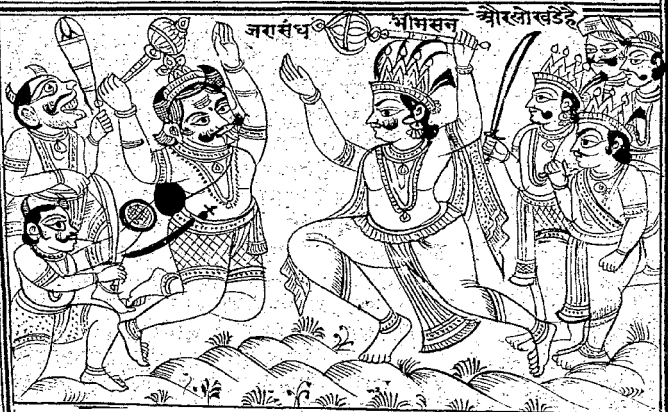
गवानुवाच चौपाई भलोविचारकियोनुपराई

नमुरनसुद्धिदनपितरनको राजस्ययहेमेरेहुमनको २ चाहतयही जगतके श्रीनी
करहिजुधिष्ठिरमषसुषदानी ३ संवभूपनकोजीतिनरेसा सकलपुहुमिफै
लायनिदेसा ४ करिकैसकलजदूसेम्हारा राजस्यनृपकरहुउदारा ५ लो
कपालसमयेतुवभ्राता तीनहलोकनमेविष्याता ६ जोजोगिनसेजीतिनजाह
सोमोहितुमवसकियनरनाह ७ जेमे... संनेही धनहुंधामममहित
तजिदेही ८ दोहा तिनकेसमजसतेजमेदवहुहैनृपनाहि तौपुहुमीकेपुहुम
पतिकेसेसमतामाहि २ सुकउवाच चौपाई सुनतवचनजदुपतिकेराजा स
ह्योमोदउरमाहद्राजा १ विकस्योवदनकमलनृपकेरो कृष्मअनुरमहरगुणो
घनेरो २ दसहुदि साजीतनअरिनासन दीन्ह्योचारिउभ्रातनसासन ३ कृष्
कपालहि गोडववीरा चखेदि साजीतनरनधीरा ४ दक्षिनदिसिहदेवसिधा
रे संजयवांसिनसुदलसमारि ५ पक्षिसनकुलगयेजुतसेना उतरअर्जुनगे
वलअेना ६ गयौत्रकोदरपूरुववीरा कयकयमद्रमत्स्यवलघोरा ७ तेसव
दिसननरेसनजीती लैलैडांडफेरिकरिधीती ८ दोहा लैलैसोधन
आसुहीआयेनृपतिसमीप राजस्यकरवावनेजुरिगेसवेमहीप ३ चौपाई क
ह्योधर्मनृपतवहरिपाही यासकाहैमोमनमाही १ मगधमहीपजीतिनहिजा
ई ताकीजदुपतिकरहुउपाई २ तवजदुराजवचनअसभाषे उदवप्रथमहिमो
हिकहिरषि ३ सोदउपायकरिमागधकाही जीतिलेवकळुसंसयनाही ४ अ
सकहिपार्थभीमकहैलैके कृष्मविप्रकोविषहिकैके ५ गयेगिरिजकहंत्रय
वीरा वसतजरासुतजहंरनधीरा ६ तासुरीतियहरहीसदाही पहरदिवसल
गिद्वारेमाही ७ वैठतरह्योदेतवहुदाना जोजसमागैताहिमहाना ८ दोहा सो
ईसमेविचारिकैभीमविजैजदुराय विप्ररूपधारेसवैकहेवचनतहंजाय ४ म
हागजहमअतियहै सुनिदानीतुवनाम १ दूहे... केमागतहेमनकामा
४ चौपाई जोहममागेसोतुमदेह करहुनसनमेकळुसंदेह सीलमानकोअस
हनकोई जिमिसठसहजकरहि सवेजोई २ काअदेइहैदानिनकाही समदरसा
रकोपरकोउनाही ३ जाकेविभोविभूतिवडाई सोजसकीनहिकियोउपाई ४ यहअनि
सतनकोनितपाल्यो दीननकोदारिदनहिचाल्यो ५ सोईसवविधिसोचनलायका
जियतहिमस्यौगुनहुनरलायक ६ रंतिदेवअरुनृपहरिचंदा सिधिव्ररुवीरविरोचना
नंदा ७ उंकुद्रतिनृपयाधकपोरु दानदियोजसकियोउदोद ८ दोहा यहअनित्यत
नेतेसवैकरिदीननउपकार गवनतभेसुरपुवसहीअवल्लोखुजसुअंपार ४ सुकउवा
च चौपाई सुनिर्तनोविप्रनकीवानी मागधराजसनहिअनुमानी १ इनकेसारका
दोरअघाता खरयोकरनमेजाकरवाता २ इनकोरुपइजनकसनाही कवहूहमदे

३ हैन हि दुज खत्री है कोई आये अयने रूपहि गोई ४

मगधेसा तुम खत्री धरि दुजवेसा ५ पैह मरे गनह मागन आये
 नाये ६ देहें मजीवहु तुमकाहीं जोसवको प्रिय परमसदाहीं ७ बलकी कोर
 चहुदि सिखाई हमरे हुकानन पुरी सुनाई दोहा विप्ररूप धरि विस्मृतह देनई
 कहें राज मागन गवाक्षराज पहसा धनहित सुरकाज ५ चौपाई १५
 जानिहु लीन्ह्यो सुकाचारज वारकीन्ह्यो १ तद्यपि वामन कहव खिराई त्रिभुवा
 न राजह्यो सुपछाई २ जोखत्री विप्रनके हेतू दयौ न धनजीवहु निजनेतू ३
 जन्म है जगतत्रयाही स्वानसमान जियत मरिजाही ४
 पैसा नीनिहु भदजे धृतदुजवेसा ५ मागहु जौन विप्रमन होई ६
 ई सुनिमागधके वचन मुरारी मंदमंद असागिरा उचारी ७ भगवान उवाच
 हहमको नृपदेह करहु जोहम परतुम अतिनेहू ८
 हेक कुकाज हमखत्री है विप्रनहियह जानो महराज चौपाई
 नामा तासु वंधु अर्जुन वलधामा १ इनको मातुल सुत अनुमानो
 निजरिषुजानो २ कृष्णवचन सुनिमागधराई देतारी करहस्यो ठगई ३
 कह्यो सुनहु गतिमंदाई हो अवासिनु सहि जुधइदा ४
 पैकादर है सगरमाही ५ रहतन जुधमहचितथि रतेरो
 ई मोहिडरि मथुरा छोडि पराई कियो वाससागरमधि जाई ६
 वभीनी निरषतयहि दायवदिजाती ७ दोहा
 हीन याजनि जुधकरन नहि जोधा है यहदीन चौपाई भीमसेन अतिसेवलवाना
 मोसो है जुधकरनसमाना १ ताकोमै विसैजि जुधदेहो लेहो जुधकी जमपुरजैहो
 २ असकहि गनहमे जाय भुवाला द्वैदुतल्यायौ गदाविसाला ३ येकगदाअपने
 करलीन्हो भीमसेन कहहु सरदीन्हो ४
 योभयकरवेसा ५ भीमहिले अर्जुनजदुराई मागधदिगगकरनसडाई ६
 नीचजहें नहियखरहेऊ कोमलभूमि जुद्धतहें ठयऊ ७
 भुवाला वज्रसरिसगहि गदाक राला
 दुहुन प्रचारि दोऊदोहुनडाटिके करनलगतहेरारि प्रमानिकाऊं करै अनेक
 मंडले गदासुपानिचंडले जराकुमारदक्षिने तोवामभीमदक्षिने १ कहहु सुदूरमा
 हैं कहै भिरै दयातहें कहै खरै अकासमे कहै महीविलासमे २ देहा भीमसेन
 धतहासो भितभैतैहि ठार रंगभूमिमे जुगुलनटखरहि मनहु करिजेर ३
 भुजंग प्रायत ४
 १ १६ ११५

तैप्रहारै जरासंधभीमौगदाताकिमारै भुजापानिपादौजरुकंधमाही हनेजोरतेवैग
 दाकोतहांही २ गदाकेलगेअंगकेचूरजाही भरेकोधदौजहटैनेकुनाही जवैभीम
 मारैतवैसावचावै जरासंधयोभीमसेनेनपावै ३ कितेयैतरेधारिधावैधुवीरा।
 भिरैओफिरैवैगनेनाहिपीरा मनोनागहैअर्कसापागहैहै खडैकोधधारिविजो
 कोवहैहै ४ गहैहैगदामुष्टिसोजोरभारी हनेहाकिकैहैरिमानेनहारी दोऊवीर
 हैविक्रमासोसमाने दोऊसत्रुसोहारिनेकोनमाने ५ दोऊहैगदासंगरेमेअचू
 खे दोऊसत्रुकेजीतिकेगर्वफूले दोऊकेमुषेसेदकेविदुसोहै दोऊआपनोआप

नोघातजोहै ६ दोऊकेवठ्योजुद्धमेवैगभारी दोऊकीनजानीपरैआसुहारी दोऊ
 केभयेखाखनेनविखाखे दोऊकेभयरूपकालेकराले ७ दोऊकोपकेकेकोसिंहा
 नादा दोऊकेवठ्योजुद्धकोमोदजादा दोऊवीरगडेटरैनाहिदारि दोऊवाकुरेजग
 केजैतवारै ८ दोहा महाराजयहिभातिभोसनाइसरिनजुद्ध वसेरातिकेमीतस
 मयेकहिसेजअकुद ९ चौपाई अट्टाईसौदिवसजवआयो हरिसोकहोभीमा
 दुषकायो १ मागयकोमैसकतनजीती लगहिनजदपिनेकहूभीती २ भयेअंग
 सबचूरनमेरे लगेगदाकेघातधनेरे ३ तवबोलेजदपनिमुसकाई आजुहिभा
 रितुमकरहुयराई ४ देखहुममदिसिकरतलराई तवहमदेवउपायवता ५ तै

१। सत्रुहि मरिहौ देषत सवहो ई
कह्योवुमाय देतवहुजेजु ७ तुमसमानकोजगविष्याता
सिजरासुतधाता ८ दोहा तहांभीमअतिभीमभटवदिकुष्मपदकेजे
करनकोसजतभोगजिसकलडुषगज चौपाई ३ ।

११
१। भीमलरतमागधसोधिरेधिरे
३ जदुपतिश्रमितभीमकहेदधी करिदायाउरमाहेंविसैषी ४
लैएकसकिदुहकरफारी ५ भीमसेनकहैकियोइसारा
ई काीचपलतालष्योनकोइ

८ दोहा छितमोताहिपछारिकैयकपदसोपुगदावि
चौपाई बीचहितमागधकोफारी
जमनवारो १ यकपगकरइगश्रुतियकवारा

भीमलहैयातवमोदअमारा ३
मीमहिवहुतसरोहनलागे ४ भीमसेनकहैमिलेसुरारी नृयप्रहारकीपीरनेवारी ५
पूर्वसमानभयोवलभारी ई मागधतनयनामसहरे
७ कियअभिषेकभवनतेहिजाई

तिनकोजापछोडाय
इतिश्रीमहराजावांधवेसविस्वनाथसिंहात्मजसिद्धि
३१ कृष्णचंद्रकपायात्राधि
त्मागवतेदसमस्कंधेअनैरअनुनिधौउतरा
१. ७२ ॥ ३ ॥ सुकउवाच दोहा बीससहससतआग्जे
चौपाई

११क६
कैदपरैअतिसैदुषपाई
२ पीतावरसोहतकुविधामा सुंदरतननुवीनघना
उरश्रीवत्सचारिभजआजे अरुनकमलदखसमइगराजे ४ चारु
दियतमकरकुडखहुकयो
ईकटिकटिसंज्ञकडेकरमाहौ राजतअगद
सरासिजगदासंषअरुचक्रा १९१

दोहा कोसु
चौपाई असेजदुपतिकहैलषिभूषा यायेतेहिहूनमोदअनूपा १०
३३१ मनुरसनातेचाटतजाही २ हरिपदकमलसुर

रिनवोलवाई ५ मज्जनअरुअंगरागकराईं सबभूपनपैरुपादेवाईं ६
जाईं अैसोकह्योताहिससभार्इ ७
दोहा

४ चौपाई

नअनूपमदीन्हि सुमनमालराजितगलकीन्हि १

२ सादरवीरानूपनिषवायो

३ लहिसहदेवकेरसतकार भयेमहीपतिमुदितअपारा ४
कोटसिंधारि प्रभुकहवंदेयानिपसारि ५ वंदिददइतसोहतकैसे
६ रथतुरगमातंगचढाईं मनिभूषनवहुविधिपहिराईं ७
हिमंजुलचचमसुरारी विदाकियेकरिनूपनसुषारी ८ दोहा

निजनिजदेसनकोगयेनाथचरनवरआनि ५

११ सासन धरनिकियेहरिध्यावत १

न्ह्यो भूपतिसकलताहिविधिकीन्ह्यो २ श्री

४ इंद्रस्थचलेसुषळ्याये भीमसेनकरसुजसवढाये ५

षट्सुद्धरसुषदाईं नगरनिकटआयेजडुराईं ६ निजनिजसंषवजावनलागे
जीतिसुजसजुगजुगजगजागे ७ पांचजन्यधुनिमुनिपुरवासी

८ दोहा जरासंधकोवधगुन्यौकल्लचंद्रकीजीति

जिगैसकलमनोरथरीति ६ अर्जुनरुल्लहभीमपुनिगयेधर्मनृप्यास :

सादरमिलतभेधर्मभूपसहलास ९

ननृपतिजुधिष्ठिरसौकह्योवासुदेववृचांत ८

११ तनपुलकावलिद्रगसजलभनेनप्रेमहिभीन ८

११ यका

७३॥॥

यहिविधिजराकुमारवधसुनतजुधिष्ठिरभूप मानिकुल्लकीआ

तिरुपात्रोलेवचनअनूप १ जुधिष्ठिरउवाच चौपाई

सा सासनजासुवहै धरिसीसा १ गुरुसनकादिकलोकनकेर

सोमकुंदहेद्रगअरविदा ईस्वरकेईस्वरगोविदा ३

यहक सञ्चनुचितकरहु मुरारी ५ परब्रह्महो आपुहियेकू घटहुवदनहि
 रविसमनेकू ६ मेममतेतवयहकुटिलाई तुम्हरेदासनपासनजाई ७
 सुकौवाच सुनतधर्मभूपतिकीवानी कृष्णकह्योसतिभूपवधानी ८ दोहा
 राजस्यकोकीजियेअवअरंभमहराज वेदवादिवहुविप्रकीवेगिवोलाया
 समाज २ चौपाई सुनतधर्मनृपअतिसुषमानी जद्रजोगकालहितहेजा
 नी १ करिरित्तुजनमुनिनसुषभरना राजस्यहितकीन्हैयावरना २ भरद्वा
 जगोतमारिषिव्यासू अस्मितसुमेतुचवनतपरासू ३ कन्वसिष्टकवधम
 यत्रेया पयलपरासरगर्गअजेया ४ वामदेवकतुवयसंयायन जयमिनि
 विस्वामित्रसुषायन ५ कस्यपधौम्पअथरवारामा आसुरिवीतिहोत्रतपा
 धामा ६ वीतसेनकृतव्रनमधुछुदा लगेकरावनमषसानदा ७ मीषदेवआ
 रुद्रानाचारज कृषाचारजकुलकेआरज ८ दोहा धृतराष्ट्रहसतपुत्रजुतविदा
 रहुबंधुसमेत बोलवायेनृपधर्मकेआयेजग्यनिकेत चौपाई ब्राह्मनछुत्री
 वैश्यहुसुद्रा मंत्रिनसहितभूपवडछुद्रा १ राजस्यदेषनसवआये बोल
 वायेअरुअरुअनबोलवाये २ तदाकनकहलरचिमुनिराई सोधौजद्र
 भूमिश्रुतिगाई ३ दिश्यामहभूपहिवैगाई लगेकरामनमषमुनिराई ४
 रचेकनककेपात्रेनेरे रहेप्रथमजिमिवरुनहिकेरे ५ तहवासवसकरच
 तुरानन औरहुलोकपालसुभआनान ६ सिद्धमहोरगअरुगंधर्वा वि
 द्याधरचारनगनसर्वा ७ जक्षरक्षषगकिन्धरनाना मननसीलजेमुनिहु
 महाना ८ दोहा राजराजरानीसवेसंजुतराजकुमार अचरजमानतभेसा
 वैनिरषिजद्रसंभार ३ चौपाई धर्मभूपकोगुनिहरिदासा कियेसवननि
 जविसमैनासा १ मुनिगनदेवसरिसमहराजे सविधकगवतभेमषकाजे २
 जेसेवरुनहिअमरसोहाये राजस्यमषकीकरवाये ३ सोमपानकरजवा
 हिनआयोतादिनधर्मभूपसुवळ्यो ४ जाजकसदसपतिनकहआनी पूजा
 नकियोपरमसुषमानी ५ तहोसकलमुनिगनजुरिआये लगेविचारकरन
 भ्रमळ्ये ६ लहेअग्रपूजनकोआज वैठेरिषिमुनिनृपनसमाजू ७ य
 कतेयेकअधिकदरसाही परतनहीनिअमनमाहा ८ दोहा पुनिसवतो
 पूछनलगेसभासदनपहजाय तेवविचारिनहिकहिसकेमोनरहेभ्रमा
 ल्याय ४ चौपाई संकामचीसभामेजवही गुनिसहदेवकह्योअसतवही
 १ सुनहुसवेनृपवचनहमारा जाहमकरिकेकहतविचारा २ लहेअग्रपू
 जनजदुराई उचितसकलविधिसोहिजनार्ई ३ येसंजनपतिहेभगमाना
 सुरधनदेसकालप्रभुजाना ४ इतकोरुपविखकहेजानो राजस्यइनवा

५ सांतजोगअंरुआहतमंत्रा अग्निहृद्देवनकेपरतत्रा ई येक
हियेदेन समनहिकोऊ अंतरजामीहैंजगसोऊ ७ इनकोनहिकोउअहै
अधारा सिरजतपालतकरतसपौरा ८

यसकलजगलोग धर्मकर्मसबकरतहैलहतमुक्तिअरुभाग ५

तोअग्निपूजनसुषलाई देहकृत्नकेचरनचढाई २१ ९

जैहैं धर्मभूपअतिअनंदपैहै २ पुनिपुनिकहहुंपुकारियुकारी

सदसज्जनभारी ३ अनव

ही ४ असकहिमौनभयौसहदेवा जानतहरिप्रभावकरभेवा ५

ववचनमुनिराई लगेसरहनअतिहरषाई ई

रिहिअग्निपूजनकहिदीन्हे ७ धर्मभूपतहअनंदपाई

ई ८ दोहा हरिकेचरनपधारिनुपजगपवित्रकरवारि मंत्रीअनुजकुंदुवति

यसहिगलियोसिरधारि चौपाई प्रभुकहपीतावरपहिरायौ

दिव्यसजवायो १ अनंदअवुभरेद्रगमाही

२ प्रेमाकुलनृपधर्ममहाना लगेकरनजडपतिपदध्याना ३ निरषिअग्नी

पूजनहीरकेरो लहेसभासदभोदचनेरो ४ हाथ्यजोरिजयजयसवगाये

नंदनकेपदसिरनाये ५ नभतेसुमनदेवभरिलोये

ये ईरह्यौतहासिसुपालहुवैठो ६ अमसुजसगुनसुनिअतिअैठो ७

आसनतेहाथ्यउठाई हरिनिदाकियनहिभयलाई ८

नकहतभोवानीपरमकठोर वीरवलीगर्वितमहानृपदमघोषकिसोर

पाई कालअहैअतिसैवलवाना सतिभाषैयहवेददिराना १ २१५

नीतिरसपागी षोड्जतिवालकमतिलागी २ २१६ ३ ३१५ ४

ई अवतोमोसोदेषिनजाई ३ सवैपात्रकेजाननहारे करहुकोजकसवि

नाविचारे ४ दियोअग्निपूजनजोकस्रै देहुसवैकतरुममप्रत्मे ५

वनपठतविद्याधारी ज्ञानध्वस्तपातकभोभारी ई

ता देवनपूजितपदजलजाता ७ तिनकोतजिकेसभामभारी

जोकाहविचारी ८ दोहा कुलकलककारकसदानीचजातिगोपाल

नयावतभागमषसोदेष्योयहिकाल १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

नकियोकाहनुमजानी ६ मथुरातजिकैरुष्मअहीरा वस्योजाइसागरकेती
 रा ७ पथिकनचूटतदेदुषघोरा अहेअहीरसदाकेचोरा ८ दोहा ताहिअग्रपू
 जनदियोनुपनमदिसुनिरायभयोकहासोददिवरदीन्ह्यीवुद्धिगभाय चौपाई
 असेवचनकठोरकराला सभामद्विनोस्योसिसुपाला १ बोलेनहिजदुपति।
 सुनिकानन सिवावेनसहिजिभिपंचानन २ हरिनिंदासुनिकैनिजकाना रहेस
 भासदजेतहनाना ३ मूदिकरनउठिगेतेहिकाले गारीदेतभूपसिसुपाले ४ ह
 रिहरिजनकीनिंदाकेई सुनिनहिउठतवठरहजोई ५ अवसिनरकसोम
 नुजसिधारे सकलपुन्यहोतोजरिखारे ६ चेदिपकेसुनिवचनकठोरा सुभ
 टपाचऊपांडु किसोरा ७ उठेसंस्त्रलेकनकराले मारनकोआसुहिसिसु
 पाले ८ दोहा संजेकुलकेअरुवलीकेकेकुलकेवीर पांडवसंगठिचलतभेचो
 दिपपैरनधीर ९ चौपाई पांडवतहंवालेअसवानी रेसिसुपालमहाअभि
 मानी १ हमरेसुनतरुष्मकीनिंदा करसितासुफल्लेमतिमदा २ असकहि
 चेदिपसनमुपधाये धनुषगदाअसिहोथउठाये ३ तवनहिनेकडस्योसिसु
 पाला लियोढालकरवालकराला ४ आसनतेउठिबैठतुरंता मानहुकरतपा
 डवनअंता ५ वचनकह्योकदुनेननिकारी भगहनआवहुवोरहमारी ६ तुम
 हिसंगरुष्मदिवधकरिके जेहौनिजनगरीमुदभरिके ७ असकेहिधायो।
 पांडववोरा सभामयोकोलाहलघोरा ८ दोहा भिरतजानिपांडवनकोउठि
 आसुहिजदुनाथ वरजतभेकुंतीसुतनचलितिनकोगहिहाथ २ चौपाई ना
 थकह्योपासोनिहिभिरहु कहेहमारमानितुमेफिरहु १ आवनदेहुइतौसिसुपाले
 वेंचिआयोयहसठवहुकाले २ रुष्महिदेपतचेदिपरई चलोकोपिपांडवनविहा
 ई ३ चक्रचलाईतहोजदुनाथा लियोकादिचेदिपकरमाथा ४ गिल्लोभूमिमहंभू
 पभयावन तेहिपक्षीनुपकियोपरवन ५ सभामद्विकोलाहमाचा हरिप्रभा
 वजान्योसवसांचा ६ कढीजातिचेदिपकेतनते प्रविस्वाहरिमुषगईतेअनंते
 ७ निरषिसभासदअचरजमाने हरिचरित्रकाहूनहिजाणे ८ दोहा इनकी
 त्रैजन्महिकथाभैवरनीमतिमान वैरभावकरिकुष्मसोहरियुरकियेपया
 न ३ चौपाई जैसाकरहिकुष्ममहंभाऊ मिलहिताहितसकरुनसुभाऊ १ कुं
 तीसुतलषिवेदिपनासा लहतभयेहियपरमहुखोसा २ धर्मभूपरित्जुन
 बोलाई दियोदक्षिनाधनसमुदाई ३ विधिवतसवकोपूजनकीन्ह्यो औ
 रहुदानदुजनकहदीन्ह्यो ४ पुनिपरिवारसहितमतिवाना सुरसरिकिया
 अवभतअस्नाना ५ यहिविधिराजस्यकरवाई धरमभूपकोआनंदछाई।
 ६ कछुकमासतहंवसेमुरारी करिपांडवनधीतिअतिभारी ७ जद्यपिचहतन

कृष्णविच्छेद हरिकोधर्मभूपजुतमोह ८ दोहा तदपिधर्मदिगजाह हरिम
 गिविदासकुचाइ सदलसदारनगवनकियद्वारावतिजदुराइ ४ चौपाई
 वैकुण्ठनगरकेवासी कह्यौचरिततिनकोसुषरासी १ विप्रसापतेपुनिपुनि
 आई जगमहंलियोजन्मकुराई २ करिअवमृतअस्त्रानसुवेसा लस्योसा
 भामविधर्मनरेसा ३ भूपनमद्विलस्योनृपकेसे सुरपुरसख्तसुरपतिने
 से ४ सुरनरनृपमुनितहांअपारा पाइधर्मनृपसौसतकारा ५ राजसूय
 हरिहिसराहत निजनिजगृहनगयेसुषगाहत ६ पैदुजोधनकलिकोरु
 पा राजसूयलषिपरमअनृपा ७ धर्मभूपकोविभवनिहारी सहिनसके
 अतिभयोदुबारी ८ दोहा राजसूयसिसुपालवधभूपनमोचनवेदि हरि
 चरित्रजोसुनतयहरहतिनतेहिअधर्दई ७ इतिश्रीमहराजाधिराजवाप्ये
 सविस्वनाथसिंहात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीरा
 जावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिरधुराजसिंहजूदेवकतश्रीम
 त्भागवतदसमउतराधेअनंदअबुनिधोचतुःसन्नितमस्तरंगः ७४ ॥
 :: ॥ दोहा राजसूयकोसुनिकथाभूपपरिक्षितफेरि प्रस्तकियोसुक
 देवसौवारवारमुखहरि १ परिक्षितउवाच चौपाई राजसूयलषिधर्मनृ
 तिको पायअवधिपरमानंदतको १ सुररिषिनृपसवकरतवधाना नि
 जनिजगृहकहकियेपयाना २ पैदुजोधनलषिमपुकाही भयोवदासपा
 रममनमाही ३ ताकोकारनकहहुसुनीसा दुषितभयोकसकुरुकुलईसा ४
 सुनतपरिक्षितवचनसुहावन कहनलगेश्रीसुकअतिपावन ५ श्रीशुक
 उवाच आपपितामहकेमषमाही असवाधवकियकाजतहाही ६ धर्मभू
 पपैकरिअतिनेहू करनलगेकारजमतिगेह ७ भीमसेनपकवानसोहावन
 वनवावनलागेअतिपावन ८ दोहा भयोभंडारेकोअधिपदुरजोधनकु
 रूनाथ उवितजहोजसषर्चकोसोकीन्ह्योनिजहाथ २ चौपाई सहदेवहिनृ
 पधर्मउदारा सौप्योकरननृपनसतकारा १ जेतीआमदनीतहंआवै नकुला
 ताहिलैकोसपठावै २ गुरुजनकेतहसेवनमाही भूपतिराष्योअर्जुनकाही
 ३ सबसाधुनकेचरनधोवावन लगेतहोजदुवरमनभावन ४ इयदसुताता
 हंपरुसनखागी विप्रनकोअतिसैअनुरागी ५ करनहिदयोदानअधिकारि
 येकदेवावतदसदैडारे ६ तहंविकर्नहार्दिकजुधाना अरुविदुरादिकस
 वैप्रधाना ७ भूरिअवादिकसहितकुमारा वाहलीकतहंपरमउदारा ८ दो
 हा सतर्दनआदिकसवैपायप्रथकअधिकार जज्ञकाजलागेकरनमानि
 नृपहिअनिप्यार ३ चौपाई धर्मनृपतितहंहरिसोभाषे रामदरसकहअति

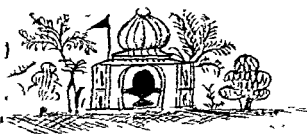
अभिलाषे १ चलभद्रहकहैलेहवोलाई तौममजग्यपूरहैजाई २ भूषवचनसुनि
 अतिसुषयायो जदुपतिरमहितुरतवोलायो ३ तहंजवहरिसिसुपालसंधारो।
 साधुजनसबभयेसुषार ४ तहंरितुजअरुसदससमाजा औरसकलसुहरा
 नकहेराजा ५ करिसतकारदक्षिनादेके प्रेमवचनकहिमोदितकेके ६ सबको
 लैसिगरोदलसाजी पैदलअमतेगरथवाजी ७ करनभूषअवभृतअस्तीना।।
 सुषितसरसुरीकियेययाना ८ देहा तहंकोसुषकहिजातनहियकसुषतेनरना
 ह करतकाजजदुराजजहधर्मभूषसंगमाहे छंद तहंसंषपनवमृदंगधुंधुर
 अनकगोमुषवजतमे डफडालतूरजमोऊलीनसुवेनकेसुरसुजतमे औरहुअ
 नेकविविन्नवाजेसकलदरवाजेवजे वरवेदपदतसुविप्रराजेवदिविरदावलिगा
 जे १ तहंसकलसाजिसिं गारवारवधूनकेगननचतमे गुरगुनगननगर्वितसा
 गायकगानवहुविधिरचतमे सोसुभगधुनिदिविलोकलौछयरहीपरमसुहा
 वनी गंधर्वअरुअपसरनकी धुनिकरनआसुलजावनी २ तहंवहुकिताकधु
 जपताकेपरमभाकेलहरही रथचक्रकेचयचक्रकीततिवारवारहिघहरही व
 हुकनककवचहुजटितभूषनकीटकोटिचमकही भटसजितसंगमहब्रजिता।
 अतिहींऊजितदीप्तिदमकही ३ अधिमहविराजतधर्मनृपदक्षिनलसंतजदुरा
 जहै दिसिवामपारथभीमआदिकब्रजितसहितसमाजहै रूपद्रानभीषमवि
 दुरआदिकदृष्टसवआगूचले कुरुनाथजुतसतवधुअरुकरनादिभटपीछेभले ४
 तहंसदसरिलिजमुनिनारिषिगनकरतवेदउचारहै देवधिअरुगेधर्वीपतरहुलहत
 मोदअपारहै नृपधर्मकेगमनतसदलसुरधुनीअवभ्रतहानको उडिधूरिधारदि
 सानछाईमदिमधिदिनभानको ५ जुतधराधरडोलतिधरासिरसेसकेभारपरा
 मातंगतुंरातुरगपदछाओधराखषरभरा नरनारिभूषनवसनअंगअंगाराग
 धारिविराजही वरवारजोषितसकलसाजिसिं गारसंगमहभ्राजही ६ दधिआ
 तर्केसरिअगरतगरहुरंगरचिपिचकारिले सबभटनपैसीचतचलीतेउसीच
 हीकरवारिले कोउपुरुवमुषअंगारागचलतहिमलतवारखधूनके तेउकरहैति।
 नकोनाखिपुपहिरायहारप्रसूनके ७ मनिजालकीचढिनालकीमहिपालकीरा
 नीसवे करवालकीअरुदालकीछुविसहितभटसंगमेफवै बहुकरतमंगलगान
 पुरनारीसवैसंगमेचली सोरासहससनआठजदुपतिरानिछविनारीभली ८ यहि
 भोतिगागातीरजायविहायनिजनिजजानहै वहुकेलिकरतनवेलिनारीलगीमुदि
 तनहानहै अतिलसतिमधिमेदुपदकन्याकस्मतिअचहुंवारहै तहंअर्जुनादिकम
 जनेहितगवनकियेतहिठौरहै ९ सुरभितसखिलापचकारिभरिभरिहोयेजहि
 जसनातहै तेहितसचलावनलगीतोहिछनमोदउरलसमातहै विकसेवदनसर

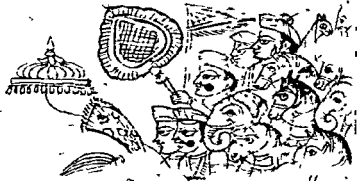
१० तेउलैकनकपिचकारिकरभेतजहिंनारिनवदनमे
रितिसुषटारिकेरिनिहारतीसुषसदनमे

यदभीनद्वैतनलीनद्वैत्रगतिप्रगटिसुदभरतहै ११
हैकैसपासनमाखकेवहुसुमनगनकरिभरिपरै
रनारिहनिउरसुषभरै

नरनारिलैपिचकारिहारिनमोदपारावारमे १२

गंगाजीभेदस्त्रीसैकडो नहातीहि

रुसजी

पावोपाडव नुधिद्विर

मनुकियाजुतक्रतुरजरजतनिजतियनकेभीरमे
वजसदसिजुतअभूतमज्जनदुपदकन्यासहितमे कियधर्मभूपतिमहा

कियञ्च भूतमज्जनगंगमे जाकेनहातनरहृतनेकहृपायपापिनञ्चगमे १४
 पुनिपहिरिपीतीवरञ्चलंकृतकैसुधर्मनरेसहे रित्बुजसदसिवहुविप्रक
 हेदियवसनभूषनवेसहे बहुबंधुजातिनमित्रसुहृदनञ्चौरनृपनञ्चपा
 रहे नृपधर्मवारहिवारकीन्हैयाप्रीतिसोसतकारहे १५ पुनिनृपतिसवञ्चा
 रुञ्चौरजनतनपहिरिवागेपागहे कटिफेटकसिमनिमालउरकुंडलसुषो
 रञ्चरागहेसुरसरिससोहेसकलजंनपुरकोचलेनृपसाथहे तवधर्मयेक
 करपार्थकोगहियेककरजडुनाथहे १६ तहगौनकीन्होभौनकोनृपधर्म
 मंदहिमंदहे वरमित्रमंती सुहृदसुभटहसषासहितञ्चनरहे कुंडलञ्चा
 लकचंदनसहितसाहतसुगोलकपालहे कटिमेषलाकिकिनिहुनृपुरय
 हिरिनारिनिचोलहे १७ सवतहांससिवदनी विराजहिकुष्मरानीछविसनी
 मधिकेदुपददुहितोचली तहञ्चौरनृपतियञ्चनगनी यहिभातिआयञ्चवासमे
 नृपधर्मकियदरवारहे जूतकृष्मभीषमञ्चादिकनकोकरतञ्चतिसतकारहे
 १८ दोहा महासीखतहेरित्बुजनधर्मभूपवोलवाय करिपूजनतिनकोदियो
 दानमानेअधिकाय चौपाई सदसित्रंरुवादिनवोलवाई पूजनकरिदियध
 नसमुदाई १ ब्राह्मनछत्रिनवैस्यनसुद्रन करिसतकारदियवहुसुद्रन २।
 सेवकसहितसुलोकनपाला पितरभूतदेवर्षिविसाल ३ धर्मभूपने।
 पूजनपाई भागिविदाञ्चतिसेसुषच्छाई ४ धर्मभूपकीकरतवडाई नि
 जनिजगृहनगयेहरपाई ५ भूपजुधिष्ठिसोहरिदासा राजसू ६
 यकरिदियोहुलासा ई ताहिदेविसुरनरहरषाने छनछनवरनतनाहिञ्चा।
 घनि ७ जैसेमनुजञ्चमितकहेपाई यानकरतनहिनेकुञ्चछाई ८ दोहा पु
 निसुहृदनञ्चरुवाधवनञ्चरुसवनातनकाहि भयेटिकावतधर्मसुतइंद्रप्रा
 स्थपुरेसाहि २ चौपाई कह्यो कृष्मसोपुनिकरजारी नाथञ्चासञ्चैसीञ्चवा
 मोरी १ रहोककुदिनयहगृहमाही पावनकरहुसकुखहमकाही २ अचमा
 सुकहिरहेसुगरी नृपकीप्रीतिनिगषिञ्चतिभारी ३ सावादिकनवोलिजडु।
 वीरन दियोहुकुमजडुपतिरनधीरन ४ जाहुद्वारिकेजडुदललैके हमवलव
 सबइतेसवञ्चैके ५ सुनित्रघुस्रञ्चादिकप्रमुसासन जडुनगरीगमनेञ्चरि
 नासन ६ यहिविधितहनृपधर्मकुमारा तरेमनोरण्यउदधिञ्चपारा ७ सोस
 वरुपाकृष्मकीजान्यो अचनानहिकरतवककुमान्यो ८ दोहा सुषितसाहि
 वीकरततहेजुतपाडवीसमाज इंड्रस्थमहइंड्रसमवसेजुधिष्ठिरराजजुखो
 धननृपयेकदिनधर्मभूपकेभौन विभोविलोकनहेन तहभाइनजुत
 यगौनचौपाई राजसूयकोलषिसंभारा

ई कहें सुजोधनवृद्धिगमाई ४ दुरजोधनहिनिरषिसवनारी लगीहसनदे।
 देकरतारी ५ तहकुंरुनाथकोपत्रतिछाई तक्योनतिनतनअधिकलजाई ई
 पुनिअसमनमहकियोविचारा करिहौअवइनकरसधारा ७ असगुनिजर
 तवरतकुरुगई चुपकैवहृरिचल्योजुतभाई ८ दोहा सातपवरिकोनाधि।
 कैचदिस्यदनमेअसु नागनगरकोगमनकियदलजुतछोडिहलास ९॥
 चौपाई दुरजोधनकेसुरकतमाही हाहाकारभयोचहूँघाही १ रहेदृडतहो।
 तेअसभाषे कुरुपतिपाडवपैअतिभाषे २ भयोठीकमतिवतनमतको वी।
 जगड्योतरुजुधभारतको ३ धर्मभूयतहंभयेउदासा जल्योकोरवयाडवना।
 सा ४ असविचारिनहिवचनवधाने पैहरिकृपाजानिसुषमनि ५ कृष्णचंदसु
 षलहैघोघनेरो जान्योदस्योभारभुविकेरो ई याहीहितहमधरनिसिधरि।
 सोअवछूटेसकलषभारे ७ अर्जुनारिसिगरतहवीरा मानेउरमहमोदगमी
 रा ८ दोहा प्रसन्नपरिस्मितजोनकियराजसूयकोहाल दुरजोधनकोकपट
 हमेसवकह्योविसाल ८ इतिश्रीमहराजाधिराजवाधवेसविसनाथसिंहात्मज
 सिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपा
 पात्राधिकारिधुराजसिंहजूदेवकतश्रीमत्भागवतैदसमउतराधेपंचसप्त
 तितमःतरंगः ७५ ॥ ॥ सुकउवाव दोहा औरकथागाविदकीसुनहुंपरि
 क्षितभूप सालुभूपकोवधकियोलीलाकरतअनूप १ चौपाई सौभदेसका।
 सालुनरसा महावलीमायावीविसा १ सालुसषासिसुपालभूपको कालसा
 रिसविकरालरूपको २ जोसिसुपालकाहिसुषछायो कुंडिनपुरमेव्याहन
 आयो ३ तहोरामसंगभईलराई जरासंधआदिकनृपराई ४ गयेहारिजदु
 वेसिनतेरे भागिगयैरनवहुरिनहेरे ई दंतवक्रविदुरथसिसुपाला जरासा
 धअरुसालुभुवाला ७ जोसिसुपालधर्ममषसुनिके आथोऊधभवधना
 तितगुनिके ८ दोहा समामहितहिहरिहन्यो जरासंधकहंभीम पौंड्रको
 केसवहन्योमारिचक्रवलसीम १ चौपाई दंतवक्रविदुरथअरुसालू वांवि।
 रहेत्रैभूपकरालू १ सालुभूपदाउनृपनवालाई कियोमंत्रअतिकोपहिछा
 ई २ जदुवसीमेअतिवलवाना सदाकरहिछलपापमहाना ३ हरिचेदिप
 हिदुगाकरिमास्यो समामहिकोउभूपनवास्यो ४ करिछलजरासंधहिगा
 जाई भीमसेनकरताहिहताई ५ मास्योपौंड्रकनंदकुमारा करतअनर्थहि।
 वारहिवारा ई ततिअसतुममनहिविचारहु जोहिप्रकारजदुवेसिनमारहु
 ७ दंतवक्रविदुरथअसभाषे यहविचारहुमुहंकरिराषे ८ दोहा जैसेवैहा
 मसोकरतभलछलवारहिवार तैसेहमडूकरिछलेजदुकुलकरहिसद्यार

२ चौपाई तवपनिवो ल्यो साखु प्रवीर भरेवचन सुनहै रनधीरा १

तव लौतु मरहि वीयहि ठाक

सुनहै सवै भूपति देकाना ३ अवनि अवन अजाद वी करिहौ

४ देखह सवन्त पवित्र ममारा

५ असप्रने करिके सवन सुनाई

संकरको करि ध्यान तहाही ७

६ मांती ठाढारहो अचल दिन राती ८

७ भीरि धूरि यहि विधि वीति वर्ष दिन भई तपस्या पूर ३ चौपाई

भक्त्यानिधाना साखु निकट कहै किये पयाना १

तोहि मेनि जिके कर करि जाना २ सुनत संभुके वचन सुहाये

३ शिवपद करिके प्रीति अथारी

४ सुरनर अ सुर उर गगंधर्वा राक्षस किन्नाचारन सवा ५

६ देह विमान नाथ द्रुमि जोई ६ जहै मेचहौ तहै लै जाके

७ १५२७ ५ : ३५२७

८ दोहा साखु वचन सुनि संभुत वयेवम सुकहि दीन मैदान वैको बोधि

१ चौपाई स्वह साखु हितये कृविमाना ७

हिंनहि सुरहु महाना १ जहां साखु अपने मन भावे

२ जो जेन येकता सुविस्तार आयसको नकटे सरधारा ३

निदनु जेसा रच्यो विमान महान नरेसा ४ भदन भीति भरभूरि भयावन दु

त अकासचारी मन भावन ५ असविमान रचिदान वराई द्यो साखु भूपति

कहै जाई ६ मानहु अथकारको धामा

निज तपसिवरदान को दीन्ह्यो हाल सुना

६ चौपाई

साजि सैन चढि सौ भावमाना कुरहु द्वारिके आसुपयांनो २ यकवा

३ सोमे तुम सौ भायहु जीकी ३

४ प्रद्युम्नादिक अहेत हाही ४ उग्र सैन भरि हेत हेन गरी

५ पुरी लट्टि सिगरी पुनिलाई

६ क छल करि पुरवा सिनमं हमिलिके ७ पांडवस

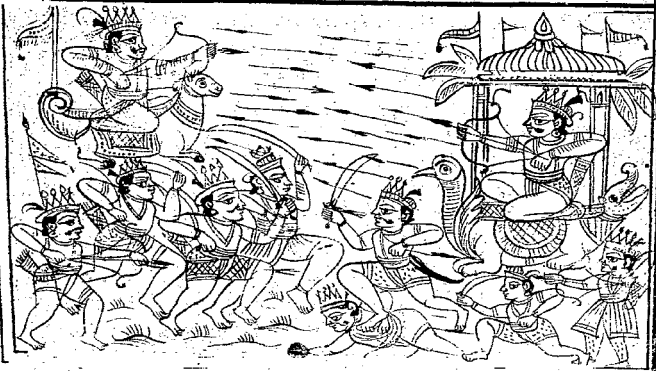
हित कृष्णवल राम मारि पठाये देहु जम धामे ८ दोहा साखु वचन सुनि सु

दित के वभै भूपसतिकीन साजि सैन चतुरंगिनी चढे विमान नवीन

वानतहंसाखुभूपरिसाय असवचनकह्योसुनाय जो उरु उरु दान तौमोरा
 जानमहान १ द्वा रावतीकोजायनहिनेकविलंबलगाय सुनिसाखवचनमहान उडि
 चलोकोमविमान २ जिमिस्थामजलधरघोर धावतगगनकरिजोर तिमिकरत
 सारकमेरथायोसुजदुपुरआर ३ जहंपरतछायाजाति तेहिदेसकीजनपा
 ति असकहंहिलषिकैवा त विनकालगतहनलषात ४ गमनतप्रथमसुवि
 मान पीछे सुपवनमहान द्वा रावतीयहिभाति नृपजानगोअधराति ५ ला
 षिजदुपरीनृपसाखु करिकोपउरहिविसाखु सुधिकरिसुजदुकुलवैर किय
 वुरततोपनफैर निजजानधरितेहिगोर लैउतरिसैनअथोर चहुवोरजदुपु
 रघेरि यकवारसुभटनटेरि ७ घोटनेलम्योपुरकोट हनिकैकुदाखनचोट उ
 पवनहुवागअराम जेरहेअतिअभिराम ८ तिनमेलगाथेआगि नहिवैर
 सकभागि जिमिविषिनिलगतिदवारि तिमिदियोवागनुजारि ९ जेवचेता
 रूतेकाटि सरकूपमहंहियपाटि वाटिकागहगिरवाय बहुदेवसदनफेरा
 य १० पुनिकनककोटगिराड बहुगुरिजदीनुहहाड पुरद्वारषिरकीफेरि कंच
 नकपाटनतोरि १० भटपुसेपुरमह धाड तहंआगिदीनखगाड जेअतिहिउत्त
 अवास तिनघोटिकीनविनास ११ अट्टालिकानिउतंग पुनिघोटिकियतिनमंग
 बहुविधिविहारअगार जेरहेअतिखुविवार १२ भटसाखुकेअतिरूसि
 घुसिधुंइसिसेधनेघूसि लूटनलगेपुरनारि पुरजननहनितरवारि १३ कोउर
 हेसावतलोग जेलहेकवहैनसोग तेविपतिअसदिषि भागेभभरिभयलेषि १४
 येकभागपुरलियखुटि पुरजननकोवहुकूटि अससाखुवालतजाड जदुवा
 चेनाहिभगाड १५ जेनगररसकवीर तेनिरषिअरिकीभीर मारनलगेवहुतीर
 अरिभटनकीन्हीपीर १६ कछुभागिअरिकीभीर तहंसाखुअतिरजधीर करिकोप
 पउरगंभीर हनिवानवेगसमीर १७ पुररक्षकनकोमारि मायादईविसनारि।
 बहुसेखवरपनलाग प्रगटेभयकरनाग १८ तेमनुजभक्षहिधाड विषज्वालवि
 विधिउडाड द्वा रावतीचहुवोर भोअसनिपातकठोर १९ तरूसालतालतसाल
 गृहपेगिरेविकराल पुनिचलोपवनप्रचंड बहुमहलकियवहुषड २० चहुवोर
 धुंधाकार भोधूरिकोअधियार जडुनगरमहंयकवार तहंमचौहाहाकार २१
 चौहदहाटनठाट अरूफूटिगेवहुघाट नरनारिकरतपुकार भारिजरतलेवा
 र २२ सवकहंहियहकाहात कोविपतिकीनउद्योत कहंरुसहैकहराम प्रद्युम्न
 कहंवलचाम २३ कहंसायंकीअचूर रुतवर्मकहंअतिसूर कहंग
 योजदुदलभागि असकहंहिसवभयपागि २४ यहसाखुनृपअ
 तिप्यात जडुनगरकियउतपात जिमिनिपुरकहंनिपुरारि कैकुपितदी।

न्ह्योजारि २५ तिमिसाल्कोपहिच्छाद् जदुनगरदीनजराद् पुनिलग्येवर्षा
 नसस्त्र पुनिहन्मोवहुदिवस्त्र २६ बहुमुसलतोभरवान वरभल्लपरिघरु
 न वरवतनगरचहुँवोर औभाद्जलचनघोर २७ कहुँभागसिंधुरकुटि
 जीजरकहुँजूटि याहिभाँतिलषितपात कहुँवंचवनाहिँदेषात २८ जनकर
 तहाहाकार संगलियेतियञ्चरुवार नृपउग्रसेनहिँद्वार जनजाइकीन
 कार २९ रसूहुँहमेमहियाल हमजरहियावकज्वाल कछुजानिपरतोनाहिँ
 कोदितदुषपुरमाहिँ ३० नृपसुनतआरतसोर उठिलथ्योभयचहुँवोर
 संकमनमेलाइ अनुचरहिँवालिवुभाइ ३१ प्रद्युम्नपासपठाइ असदियोता
 हिँसुनाइ यहकहाभोउतपात मोहिँनेकुनाहिँजनात ३२ दोहा अनुचरआहु
 हिँदोरिकेमदनसदनमहँजाइ सवीवाल्लिप्रद्युम्नदिगदीन्ह्यातुरतुपठाइ ३३
 जाइसपीरतिकेनिकटमंदहिँचरनद्वाइ ताहिँजगाइसुनाइदियतुरतनेर
 सरजाइ २ रतिसौरतियतिपदपदुमपकजपानिलगाइ उठहुँवीररसहुँनगर
 असकहिँदियोजगाइ ३ अरुनारेआलसभरेअनियारेविलसंतमीजतदग
 निजसेजतेउठिवेढ्योरतिकंत ४ पूछनलाग्योहोतकसपुस्महाहाकार कौनसु
 इतआइकेचाह्योकालअगार ५ सुतेवोलीकरजोरिकेनहिँजानहिँकुलकेता
 उग्रसेनकोचारयकआ योयाहीहेतु ई चौपाई उग्रसेनकोसासनसुनिके
 चल्थोकुवरदुतकारजगुनिके १ वाहेरकठिपूछ्योतेहिँचारे कौनपस्योनृप
 हिँषभारे २ दूतकह्योनृपतुमहिँवालायो इवनदुरासदकोउयेकआयो ३ अ
 रतनगरीनाथनिहोरी रक्षितजोनिआपमुजभारी ४ दूतहिकह्योजाहुँनृपो
 हुँ नृपसोअससेरेसकहिँदेह ५ करहिननृपअवकछुसेदेह हमआवतहैम
 पहिँगेह ई असकहिकवचक्रीठधनुधारी उभयकेधनुगतूनसवोरी ७ दोह
 कसुतहिँदूतहिँवोलवाई ल्यावदुरथममकहेहुँवुभाइ ८ दोहा प्रमुसासनसु
 निस्ततहल्यायोस्यदनसाजि जदुनदननदनतुरततापरचढ्योविराजि १॥
 चौपाई पुनिचारनकहैवेगिवालाइ सववीरनयेदियोपठाई १ सात्यकिसाव
 गदोअक्रा भानुविदुसुकसारनसरा २ अरुहार्दिकआदिकरनधीरा कृष्ण
 कुवेरसासनसुनिवीरा ३ सजिसजिवठिचठिरथदुतथाये कृष्णकुमारसा
 गोपहिँआयि ४ तवअतिकोपितरुष्णकुमारा उग्रसेनकेसदनसिधारा ५ तह
 पुम्नहिँभूपनिहारी बोलेवचननेनजलदारी ई द्वैतनगरमहँअनिततपाता स
 क्षनकरहुँतुरतनुनताता ७ रामकृष्णहैगृहमहनाहीँ हमगोहरावहिँअवको
 हिकाहीँ ८ दोहा नुमसमरथसवभीतिहोरुष्णकुमारषवीन तुम्हरेदपतहो
 हिँहमपुरवासिनजुतदीन २ चौपाई हातआजुसवनगरविनासा असीकव

हंलहीनहिचासा १ तववोल्होप्रच्युम्नरिसार्ई २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

ह्योकारि २५ तिभिंसाखुकोपहिच्छाद्र

वरषतनगरचह्वेवार जौभाद्रजलचनघोर २७ कहुंभागसिंधुरछूटि
यहिभौतिलषिततपात कहुंवेचवनाहिदेघात २८
तहाहाकार संगलियेतियअरुवार नृपउग्नसेनहिद्वार जगज २
२९ रसहुहमेमहियाल हमजरहिपावकज्वाल
३० नृपसुनतआरतसोर

संकमनमेलाद्र अनुचरहिवोलिवुभाद्र ३१ प्रद्युम्नयासपठाद्र
हिसुनाद्र यहकहाभौततपात मोहिनेकुनाहिजनात ३२
हिदौरिकेमदनसदनमहंजाद्र
जाद्रसथीरतिकेनिकटमंद्रहिचरनद्ववाद
सरजाद्र २ रतिसौरतिपतिपदपदुसपंकजपानिलगाद्र
असकहिदियोजगाद्र ३

निजसेजतेउठिवेदघोरतिकेत ४ पूछनलाग्येहोतकसुपुरमेहाहाकार

यौयाहीहितु ई चौपाई उग्नसेनकोसासनसुनिके
१ वाहिरकठिपूछोतिहिचारे
हषभारै २ इतकहोनृपतुमहिवोलायो डवनडुरासदकोउयेकआथो ३
नाथतिहौरी रक्षितजौनिआपमुजभारी ४

नृपसौअससंदेसकहिदेह ५ करहिननृपअवकछूसदेह ६
असकहिकवचक्रीठधनुधारी

निसूततेहस्यायोस्यदनसाजि जदुनदननदनतुरततापरचढ्योविराजि ७
चौपाई पुनिचारजकहैवेगिवोलाद्र सबवीरनयेदियोपठाई १

भानविदुसुकसारनसरा २
रा ३ सजिसजिवठिवठिरथदुतथाये
पहिआये ४ तवअतिकोपितरुसकुमार उग्नसेनकेसदनसि

क्षनकरहुतुरततुमताता ७ रामरुसहैगृहमहनाही हमगोहरावहिअवको
हिकाही ८ दोहा तुमसमरथसबभौतिहोरुसकुमारपवीन
हिहमपुरवासिनजुतदीन २ चौपाई होतआजुसवनगरविनासो

वानदृष्टिदृष्टिकमे सवैप्रवीरदेषिकेचरित्रआसुमूकमे मनोमहानसानुवानसास
 डंडलागही प्रचूरछे गिरैमहीननेकु जोरजागही ३ विलोकिकचूरतीरकोप्रवीर
 भेअधीरहे तंजप्रकोपिकेरिवारवारतीरभीरहे उतैनेरसवानधारव्योमतेप
 वारहे मनोमघामहानवृद्धआवतेअपारहे ४ कटैमतंगत्रौतुरंगजानवृत्ति
 सेनमे नभागतेप्रवीरधारिधीरजुद्धवेनमे तहोप्रवीरसीवसासकीगदोप्रको
 पिके दलेनेरसवानजेतजेसुचिन्तचोपिके ५ दोहा ताहीछिनपूरुवदिसाकी।
 न्होभानुप्रकास नृपविमानदेशोपरोमानहुकालअवास ६ निजनिरफललशि
 वानतहसाल्वभूपरिसिद्धाई अतिप्रचंडमायाकरीजोसुषवरनिनजाइ ७॥
 छंद कियोमहानअधकारचारिद्वरिसानहे भूरेलगीअनेकआसमानतेकसा
 नहे रुपानत्रोपधानकीमहानवृष्टिहीतिभै अनेकदामिनीनयोतिआसुहीउदे
 तिभै १ दसौटिसानवानधारधावतीकरालहे महाप्रचंडयोनजोरसावहोवि।
 सालहे रहीअकासधूरिपूरिभूरिधुधकारभो प्रयातवारिकोमहाविजुंडसुडधा
 रभो २ उडेकटैवहेदवेप्रवीरदृष्टिसेनके गिरैमरेफिरैभिरैथिरैभरेअचेनके
 तुरंगसौमतेगस्पदनोकटैअनेतहें उडातउंडमुंडमुंडव्योममेलसंतहें ३ तहो
 सुवृत्तिसेनमद्विआतसोरकेरहो महानभीतिव्याकुलेप्रवीरसखनागहो न
 सासकीनसावनागदौनहीअक्रूरहू चलायवानकोसकेरहेजेवृत्तिसूरहू ४॥
 नसाल्वकोविमानआसमानमेदेषातेहे सवैप्रवीरकोसंधारआसुहीअघातहे
 सवीप्रवीरमोहिकेगिरिसुजानमेतहो मज्जोहहापुकारवृत्तिसेनमेदुतेमहा ५ असंख्यवी
 रमारिगेअसंख्यहृयगाइगे अनेतसखडारिगेअनेतहुलुकाइगे विलोकिकेनजाइ।
 वीविनासआसुतासमे मुकुंदकोकुमारसतसोकह्योहुलासमे ६ वढावरवढा।
 वरेवढावजानआसुही विलोकुआजुवृत्तिवसकोविसेषिनासुही अहेनेरससा
 ल्याकरालकालकेसमे लषोमेमायदृष्टितविमानव्योमभेभ्रमे ७ सुनैकुमार
 वेनसूतहाकिकेतुरंगने गयोसंधारकेरह्योजहोमहारनंगने विलोकिकृष्ण
 नंदकोनेरससाल्वकोपिके हन्योहजारवानकोचढाडचापचोपिके ८ पधानत्रो
 रुपानत्रोरुसानवृष्टिकोकियो मुकुंदनंदस्पदनैसुमेदगोनकेदियो गिरितुरंगा
 भूमिमेविमोहिसारथीगयो प्रद्युम्नदेषिनापरिसुरानसाकहूभयो ९ दोहा जा
 सतसकेउठिसारथीतजिचोरनकीवाग बोसतभोप्रद्युम्नसोअतिसंयउरभया
 पाग १ छंद किधोभरेकुमारतूकिधोविनाअधारहो सरासनेसेभारियतुंकि
 भीअपारहो कह्योप्रद्युम्नसोकसतनेकहूनकीजिय तुरंगवागसावधानकेसु
 पानिलीजिय १० विलोकियेसुविक्रमेहमारआजुद्धमे नहोतहें प्रवीरधीरस
 वृफरुद्धमे उचारिवैनअसहीकोदंडचंडसोरकेलियोसोत्रसखधोरसनु

इतैजोरजुद्धे सुदेवासुरैसोभयोजुद्धघोरा कटेनाहृतेतेरटेजीतसारा २
 तैसैतवस्रौकपाना प्रवस्रौसुसस्रौमरेवीरनाना छनैयेकयेकैहनेहैहकारे
 मोहभारिदरैनाहिदारे ३
 चारै भईसोनिसावीरकीप्रानहारी रहीछायदीपावलीकोउज्यारी ४
 उतैव्योभमेभूरितारे इतैभूमिमेभूषनैकेकतारे
 खरोनाडरौनाठरौसत्रुआयो ५ तुरगैसवारितुरगैसवारे
 गवार खरखौरथीसांस्थीकोपधारे जुरपेदरपेदरैसोप्रचारे ६
 तस्रुआयि पियेस्त्रानितैआमिषेषूवषाय कटेनागकेतेपटेवाजिकेते
 उठैवीरकेतेसचेते ७ तहांसासकीसांवकैवानवर्षा इनेसाखुकी
 हर्षा परीसत्रुकीसैनमेवानधार मतंगेतुरगैभरैहैअपारा ८ दोहा
 सासकीसरनकोआगदगदाप्रहार साखुसुभटसहिनहिसकेभज
 भार पुरतेकठिवाहेरगयेछोडिछोडिहथियार
 विधिकियेपुकार छंदभुजगप्रयात सजीजादवीसैनआईप्रचारी
 मैकोदियोहेनिकारी १
 ई १ पुरैभीतरैनावनेनायजातो हमारेपिछारीदलेभूरिआतो
 छावतेहीं देशनिभटेआवतेधावतेहीं २ दल्योसासक
 रोसतेचापमेवानसाजा हन्योसांवकोसतरैवानवीरा असीसासकी
 चापतीरा ३ गदेसाठितौंभानविदेपचासा सुकेसारनेतेसहीजीतिआसा
 सासकीअइतेजुद्धकीन्हैया सवेसाखुकेधानकोभजिदीन्हैया ४
 सनोषेसुवाना गदोसायकोवीसमास्त्रोमहाना सुकोसारनेवीसेवीसेअहारे
 सरेभानविदोदसैताहिमारे ५ तहांसांवकीन्हीमहावेगताई दल्योसाखुकोजा
 नवानेचलाई दल्योसाखुकीतासुकेदंडभारी गदेहैगदालेहन्योवाजिचारी
 यहीभातिकेसाखुकोहीनजाने दियोसाखुकीसैनमेछायवाने
 कीभीरभागी सुर्षाकैसवेजादवीसैनजागी ७ तहांसाखुहभागिके
 ई चरुयोआपनेजानमेआसधाई लियोताहियेसैनहूकोपठाई दियोसावि
 मानेअकासेउडाई ८ दोहा जदुवंसीतहैमुदितकैविजयनिसानवजाय चोभ
 येतहिठौरमेअतिअनंदउरयाय छंदनराज
 भमैलरयो अलातचक्रसोसाहाततेजहैमहाजग्यौ
 आसुहीदंकोरके हन्योकसानवानवेप्रमोनघोरसारके १ तहांअकूरभानवि
 दसांववारसासकी पवारिवानधारवेसुमारसत्रुघातकी
 षंडषंडसाखुभूपके दियोपवारिकेरिवानमारतंडरूपके २

पात है आसमानमे कहुँ दिमानमे भ्रमात है सैख सीसमे गिरै कहुँ सुवान जोरति ॥
 सिंधुनीरमे गिरै कहुँ फिरै हिलोरते २ आसमानमे अखात चक्र सोफिरात है ये
 कहुँ पलेनये कहुँ थै थिरात है वान डोरिसो प्रद्युम्न जानचंगपेलतो व्योममे
 बढावतो घटावतो सुमेलतो ३ रुष्मके कुमारकी सुवानधारिदेषिके साल्वुरा
 जमारतो अनंतवानतेषिके साल्वुके सुभट्टहुँ अनेकसखमारते जादवीदा
 लानिके भटानिके सघारते ४ जानते ठायसी सुवान जो चलावतो रुष्म
 पुत्रचित्रवानमारिके गिरावतो जानमे महानवान वृष्टिव्योमते भई साल्वुरा
 जसेनकी अघात दुई साछुई ५ भागते वने नवैठते वने न जानमे जुद्धके विलास
 कोदलासनाहि प्रानमे रुष्मचदनइके अमरदुंदवानमे जान औरमानहुँ को
 पान आसमानमे ६ ठाढ़के नरेसको पिबोठदा विदोतसो मृदिदीन रुष्मपुत्र
 चोरवानघातसो चूरचूर साल्वुवानके प्रद्युम्नसायके सूरपावके समानवान
 सोकदायके ७ मारिमारिवज्रवान साल्वुअंगअंगमे मूर्च्छितैदियोगिरायरुष्म
 पुत्रजंगमे भूपहोत मूर्च्छितैह हापुकारमाचिगो वीरमानिलीनकालसर्वसीसना
 चिगो ८ दोहा साल्वुमूरछादेषिके तासुदिमानदुमान क्विपिविमानतेहनता
 भोजदुदलमेवहुवान हन्योपाचसतसहसपुनिलक्षिफेरिदसलक्षिसत्रुवध
 ननितचोपिके करिजदुदलकोलक्षि भानरुसानसमानवरवहुदुमानकेवा
 न करतभयेविनप्रानतहै वीरमहानमहान अटपटभटभटपटकटको
 उलटपटकेजात येनहटतवदिवठिदंतनेदवटसेदरसात मरिक्केपैहै स्वर्गह
 ठिजीतिभोगिहै भूमि असविचारिनहितजरनधावतघायलघूमि चौपाई सा
 लुदेमानदुमानप्रधाना लगेप्रथमजाकेतनवाना १ रुष्मसुवनसरकीसुधिक
 रिके ताहिहननकहुँको पहिभरिके २ देषिकरुष्मसुतसरअधियारा उतस्यो
 तहैवेमानतसारा ३ अंतहितकेचल्योतिरीके गयोदूरिजदुदलकेपीके ४॥
 जदुदलकेभटकोधरि रूपा प्रविसतभोदलमे सुनुभूपा ५ लरनलरयोआपहु
 संगमाही तासुकपटजान्योकोउही ६ गयोतुरतप्रद्युम्नसमीपा पीछेठा
 होभयोमहोपा ७ रह्यो कुवंरखोडतसरधारा तासुवोरनहिनेकनिहारा ८
 दोहा साल्वुसन्धिवसोलहिसमैगदाधारिदोउहोथ मारतभोअतिजोरसोका
 लकुवरकेमाथ १ चौपाई खागतहीसिरगदाप्रहारा मुरछिगिस्तोरथमदिकु
 मारा १ मारिगदादुवभागिदुमाना चहुँवेगिसोजाईवेमाना २ मुरछितसा
 लहिसन्धिवजगायो सुधासरिसतेहिं वचनसुनायो ३ हरिकुमारकहुँमारिन
 रसा विजयपायअथैयहिंदेसा ४ प्रभुवजवावहुविजयनिसाना अवनहिं
 कोउभटउतचखवाना ५ सुनतसाल्वुअतिसयसुषपाग्यो विजयवाजवजवा

दोहा तमिसवलितकैदियोसंकरमान्याघोर

१ छूटविसिषअषंडभोघोरसारहिसिद्धाद्

जिमितमारिकेउदेतेहोतोतमकोनास

४ छंदचामर

मारिकेपचीसवानकोपकेअमदसा

याचसैप्रचंडताहिमारिकेसुवानहै १ ५

रिकोकोटिहैसुसायकेपवारिकेप्रचारिके

२ येकयेकवानयेकयेकवीरके

हूजेसारथीनकोदसेदसेहनेसरैघने तीनतीनवानवाहनानिवेधदेतभो

धावतीप्रद्युम्नकीजहातहो सत्रुभिन्नसैनकेखगेसवैसराहने

४ षंडसुडकेवितुडजानतेगिरै

उंडमुंडभुंडषुडषुडकेअकासमे

५ रक्तधारजानतेढरैसुवारवारहै

साल्वुकेविमानमेसरैअनेकभातिहै

दिसानमेपर

परदेवातिहै

६ कृस्त्रपुत्रवानधार धावतीतहोतहो

हो क्वायकैनरुत्रसेअकासमेरहेतही

जदुपिभेदकरि

दोहा यहिविधिसगिप्रद्युम्नसरभयोविथितनृपसाल्वु

हुवहेरूपदेवात मायामयमयकृतमनोसैलसपक्षउडांत ४

साविधानकैसुभटसवक

कियो वेगसोप्रहारवानक्वायजानकोलियो आसमानमेजहापरायजा
तजानहै भासमानहैतहोसुजातरदवानहै १ भूमिमेविसानआयकेकहूरे

पात है आसमानमे क हूँ रिसानमे भ्रमात है सेख सी समे गिरै क हूँ सुवान जो रति ॥
 सिंधु नो रमे गिरै क हूँ फिरै हिलोरते २ आसमानमे अलात चक्र सो फिरत है ये
 क हूँ पलेन ये क हूँ थै थै रात है वान डोरि सो प्रद्युम्न जान चंगषे लतो यो ममे
 वदावतो घटावतो सुमे लतो ३ कृष्णके कुमारकी सुवान धारि देखिके सालु रा
 जमारतो अनंतवानतेषिके सालुके सुभट्ट हूँ अनेक सखमारते जादवी द
 लानिके भटानिको स चारते ४ जानते उठायसी सुवान जो चलावतो कृष्ण
 पुत्र चित्रवान मारिके गिरावतो जानमे महानवान वृष्टि यो मते भई सालु रा
 जसेनकी अघात दुई साळुई ५ भागते वनेन वैठते वनेन जानमे जुडके विलास
 कोदला सनाहि प्रानमे कृष्ण चंद्रनंदके अमंद वंदवानमे जान और मान हूँ को
 पान आसमानमे ६ गदके नरेसको पिबो ठदा विदात सो मृदि दीन कृष्ण पुत्र
 धारवान घात सो चूरचूर सालुवानके प्रद्युम्न सायके सरपावके समानवान
 सो कदायके ७ मारि मारि वज्रवान सालु अंग अंगमे मूर्च्छितै रियो गिराय कृष्ण
 पुत्र जंगमे भूपहोत मूर्च्छितै हहा पुकार भाचि गो वीरमानि लीन काल सर्व सी सना
 चि गो ८ देहा सालु मूरछा देखिके ता सुदिमान दुमान क्षिपि विमानतेहनत
 भोज दुदल मे बहुवान हन्यो पाच सत सहस पुनिलक्षि फेरिद सलक्षि सत्रुवध
 नचित चोपिके करि ज दुदलको लक्षि भान कृष्णान समान वर बहुदु मानके वा
 न करत भये विन प्रानत हें वीर महान महान अटपट मट मट पटकटको
 उलट पटकै जात पै नहटत वदिवि ठिदंतनेट वट से दरसात मरि कै पै हें स्वर्गह
 ठि जीति भोगि है भूमि अस विचारिन हित जतरन धावत थाय लघूमि चौपाई सा
 लुदे मान दुमान प्रधाना लगे प्रथम जाके तनवाना १ कृष्ण सुवन सरकी सुधिक
 रिके ताहि हनन क हूँ को पहि भरिके २ देखि ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
 तहें वे मानत सारा ३ अतर्हित है चमोतिरीके गयो दूरि ज दुदलके पीके ४ ॥
 ज दुदलके भटको धरि रूपा प्रवि सत भोदलमे सुनु भूषा ५ लरन लग्यो आपहु
 सैग माहीं ता सुवरादादा जो उठजा हो ६ गयो तुरत प्रद्युम्न समीपा पीके ठा
 हा भयो मे हीपा ७ रह्यो कुवैर को डत सरधारा ता सुवोरन हिने कनि हारा ८
 देहा सालु सचिव सोलहि सभै गदा धारि देउ हो थ मारत भो अति जोर सो क
 ष्ण कुवरके साथ १ चौपाई खागत ही सिर गदा प्रहारा मुरछि गि ल्यौर थ मदि कु
 नारा १ मारि गदा दुस भागि दुमाना चढ्यो वेगि सो जाइ वेमाना २ मुरछित सा
 लुहि सचिव जगयो सुधा सरिसते हि वचन सुनायो ३ हरिकुमार क हूँ मारिन
 रेसा विजय पाय आयै थ हि दे सा ४ प्रभु वज्र वावहु विजय नि साना अवन हि
 को उमट उतव सवाना ५ सुनत सालु अति सय सुष पाग्यो विजय वाज वजह

वनलाग्यो ई इतै प्रद्युम्नहि विकलनिहारी दारुकको सुत धरमविचारी ७ दलते
निकासिचल्यौरस्यलैके जदुवांसिनहलासल्लैकेके ८ दोहा प्रद्युम्नहिमुरखि
तलषतनगरवोररथजात हाहाकारकियोतवेजदुदलअतिविलषात २ चौ
पाई भगीसैनजदुवंसिनकेरी कहनलगेयकयेकनटेरी १ अत्रजदुकुलको
भयोविनासाछोडहसवजीवनकीआसा २ असकहिफेरिलोदिनहिहेरे गा
येद्वारिकैदौरिधनेरे ३ रुष्मकुमारहि विथितनिहारी भागतलषीसैनभयमा
री ४ तहांसासकीवचनउचारे सुनहुंसांवगदकहोहमारो ५ रुष्मकुवरकह
मुरखितदेषी भागवअनुचितअहेविसेषी ई कहांदेषाउवमुषगृहजाई का
ष्मकुवरकहरनहिगंमाई ७ रामरुष्मसोक्योवतरैहैं जीतहिसकलमरेकैजो
हैं ८ दोहा रुष्मकुमारहिविनजगतजिअवअहेधिकार ततिरनमहेंपानदेले
दुस्वर्गमुषसार ३ चौपाई सुनतसासकीवचनउदारा कोपितवोल्योसांवकुमा
रा १ रनमहउचितमखसवकाही कृत्रीभागतहैकहुंनहीं २ आततातसुतमा
तहज्जाती मरेजुइमहेंसववहुभांती ३ सदाधीरधारतरनधीरा कायरकुमती
हातअधीरा ४ कोपिततहांवेनगदभाषे सावविचारसतिकरिराषे ५ रह्योप्रषु
मयेकइतनाही तोकसभयोसमरमहिमाही ई अवेजियतहमसवइतगढे
जीतिलेवसत्रुहिरनगाढे ७ पैनद्वारिकैजाववहारी विनाप्रद्युम्नजिअववड
री ८ दोहा तवकृतवरमाकहतमोलेवसहजअरिजीति येप्रद्युम्नविनगोना
गृहकीलागतअतिभीति १ चौपाई रामरुष्मजोपुछिहुंआई कहंप्रद्युम्नहैके
वताई १ तवहमकहवकाहतिनपाही किमिदेषाडहमुषतिनकाही २ तातग
चितहिपानपयाना पैनहिसुनबवचनअसकाना ३ असकहिमरनठीकदेषीए
छोडनलगेकोपिवहुतीरा ४ उतैरुष्मसुतकहंकछुदूरी लैगोसारथिभयभरिभ
री ५ तहेंमुरखातजि रुष्मकुमारा उठिपरातनिजसुरथनिहारा ई गहिसारथी
हाथअतिमाथ्यो वेनकठोररुस्त्रसुतमाथ्यो ७ रेदारुकसुतसूतअज्ञानी मोहि
कहेंलयेजातभयआनी ८ दोहा लेंचलुलेंचलुसमरमहैफेरुफेरुअथमार ना
तोकादिकुपानमेसीसकाटिहोतोर २ चौपाई अनुचितकीन्हैयासूतमहाना
जीतहिमारहरेतैपाना १ जोकृत्रीरनतेभजिजातो उचिततासुनहिजिअवज
नातो २ कूरककर्मकुमतिकुचाली कायरकखितकुनपहिपासी ३ हातसाई
जोरनमहभागे तापरकृत्रिहिअतिअघबागे ४ पुनितापरयहजदुकुलमाही
कवहूरीतिरहीअसनाही ५ सुन्योनमेकवहैअसकाना जदुवररनतजिकर
हियाना ई महीनपुसकयहकुलमाही हातभयोकछुसंसेनाही ७ सूतमो
हिदियसवविधिषोड मोरिवीरतातनते धोई ८ दोहा सूतआजुखोंसत्रुना

लषीनमेरीपीठि सुरहु असुरकेसनमुषेनीचमईनहिरीठि ३ चौपाई यह
 कलंकतेदियोखगाई उमिरिभरेकीगईकमाई १ हास्तिनपुरतेजवपितुरा
 मा अहैआसुमुनतसंगामा २ तवहमकेसेमुषदरसेह कैसीतिनकेपदसि
 रनेहै ३ जबकहिहै जट्टपतिमुसकाई देहु समरकीषवरवताई ४ तवहा
 मकहवकौनगतिगाई कादरसेतहेरहवलजाई ५ जबकहिहैमोसेवल
 रामा कसपरायआयितैधामा ६ बालकपनतेतो कहंपाल्यो गादधारिचू
 मतमुषलाल्यो ७ सोसवमेरोपालनपोषन कियोअकारथसवतैयहिके
 न ८ दोहा तवहमतिनकोदेइगेके सेचितैजवाव तातेअवमोहिलषि
 परतउचितस्वर्गपुरजाव ४ चौपाई मेरेभुजवलयहजडनगरी वसतर
 हीनिरभयअतिसिगरी १ सूतसोईमेरेभुजदंडा तैकरिदियेरेडकेदंडा २
 भलीआरातिविपतहुनीकी येयहससेटरतनजीकी ३ जबहमअपनेग
 हमेजैहै तवनारिनमुषकोनदेषेहै ४ हंसिहंसिजवपुछिहैभोजाई वीर
 बीरताकेहोगमाई ५ तुमतोरहेविकर्मीचोषे गृहमहभजिआयेकेदियो
 षे ६ अवलौसुनीनतुवकदराई नईवातदेशनमेआई ७ धौप्यारीकीसु
 धिवरकरिके आयिभोजभाजिभरिके ८ दोहा धोरथदूट्योआपकोधोधा
 नुट्ट्योवातुम्हार घाउभीतिथोतुमभजेजानिअंगसुकुमार ५ चौपाई जबअ
 सापुछिहैगृहनारी वातकहवतवकौनउचारी १ तातेसरवनीकअवलाग
 त अनुचितजिअवजडतेभागत २ लैवलरथसंगरमहमोरा सूतकियोते
 अनुचितघोरा ३ सुनिसारथिहरिसुतकेवेना बाल्योपानिजोरिभरिनेना
 ४ सारथिवच हथ्यादेहुमोहिदोसकुमार मेसारथिकोधर्मविआरा
 ५ रथीसुरकिरथमहगिरिजावे तवसारथितेहिलेचलिआवे ६ परहि
 रथीकहजवसेकेतू रक्षिसारथिकरिवहुनेतू ७ सोसवधर्मनिआपहु
 जानो काहेकोपमोहिपरगनो ८ दोहा सत्रुगदतेसुरकिकेगिरेआप
 रथमाहि तातेमेवाहचौरथहिधर्मसोचिभनमाहि इतिश्रीमहराजावा
 धवेसविस्वनाथसिहात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधि राजश्रीमहाराजाश्री
 राजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकपात्राधिकारिरेचुराजसिंहजुदेवकृतश्रीसा
 भागवतदसमउतरा १६ ॥ १६ ॥ श्रीसुकउ
 वाच दोहा सुनिसारथिकेवचनतहैकृष्णसुवनसुषयाइ थोइसलिला
 सोषदनवरसिरमहंकीटवनाइ १ सोरठा कवचओरकरत्रान कदिकपान
 तूनीरजुग करैकरिवलवान धनुषधारिअसकहतभो १ नाकरुसारथि
 हरिकोप जालजागतिअंगनि स्पंदनमेरोफेर लैवलसत्रुसमीपमहं २॥

वै वाजिनकोताजनदयो हांकतभोखहिचैन ल रि
दिगयो ३ हरिसुतसषकजाडु सिंघनादकरिकैमहा

४ छंदनौटक धनुकीधुनिसासकिकानसुने
नभने ?

यहिसन्मुषसंगरसानगहे ह।
वत ह। जडुवीरसवैलहिभोदतही २ गरजेतरजेवरजेभदह
येकवारअपारनिसानवजे जडुकेदलके सादोरगजे ३ ।
हिंआवतदषितहो इतसालुमुआलुसभीतमहा

फिरिआवतसोजेहिंतेनिधन्यो ४ यहवीरप्रचंडधनुधरह
सुनिवेनडमानकहैपोतेहिंको
कहियो वरवानतज्योअरिजोमुनिको सरसौ।

वहवीरनवेगिहटाइदियो ई न ।
धनुधारिनमेजिनथाकसोऊ
धुनिकेधनुधावतवीरवठ्यो तनकोपहिज्वालविसालमठ्यो
लखिवर्यप्रयासदुमानतहो

निजसारथिसौअसवातकही अवघोरिनकीदिदवांगगही
रिनंदनसंदनसोहचलो यहिमारनकोअवकाखभलो सरसोयहिकोसिरा
ह। मुरिहोसिगरीजडुसेन्दही १० वचिहैअवकीनहिंरुसतने

११ कदतैनिरथोअरिरुसतने कियअभुतविक्रमताहिछने सरचारिपवो
रिअभुगमको हनितासुतुरततुरगनको १२ येकवानहिसुतहिसीसदल्यो।
यकसोपुनितुंगपताकमल्यो धनुवानजुगेजुगषंडकियो
१३ हनिकेअरिसीसहिकाटतभो पुनिवानसहअनपाटतभो अ
रिरुडहुमुडहुवाजिनको धुजकोरथचक्रनराजिनको १४

१५ पुनिकोदिनवानहन्योछनमे अ।
अतिवादिगयोउरआमरपा १६ सोरठाभयोमंडलाकार
१७ कोडतसायकधारजडुपतिकोसुतपाटवी ५ छंदपहरी निकसैकी
इडतेवानचंद नभभारतंडकोकरहिभद २ ।
युन्नतजेसायकदेपाहिं १ असदोररहेपानहिचहुंवार
चार सरपपसोरदसदिसनहोत मनुप्रलेपवनकोरववदात ३

कोपवनपाइ अति धरनिरेनुद्रुतहीउडाइ भरभरअश्वतिमिकदतवान नहि
 देषिपरतकरमेकमान ३ जिमिसलभवेदतरुपेगिराहिंतिमिवानचंदन्या
 जानपाहिं कोदिनपतत्रितेहिंजानलागि बहुदृकहोतस्मेजोतिजागि ४ को
 दिनअकासतेगिरतवान तेलगतभदनकेमधिविमान तहंरहतवनतनहि
 छनहुयेक लगिविसिषकटेभटचटअनेक ५ जद्यपिसुसाखुनृपदलतजा
 त तद्यपिनकस्ससुतसरघटात सतसहसलक्षकोदिनअश्व संगसेअका
 समहवानसर्व ई थिरभोविमाननहिचलिसकात जिमियंकराडोगेयवदेषा
 त तवमचोजानमहहहाकार नहिदेषिपरतभटकोउवार ७ गेयरतुरंगभेअ
 गभंग भटकितेकटेसिरयेकसंग नहिरहतवनोजवमधिविमान तवसाखु
 भूपकेभटप्रधान ८ तजिजानकूदि भागेअकास सबळुटिगयोरनकोइला
 स तहंसावसासकीगदसुवीर धरिधनुषहननलागेसुतीर ९ कटिसीसुअ
 रूपदकरहृगीव कदिभरनलगेनभतेअतीव मनुभयोसुरासुरजुइस्वर्ग त
 हंतेगिराहिवहुअंगवर्ग १० जेगिरहिघायलहुसाखुवीर तेवूडिमरहिसाग
 रगंभीर तहउदधिमाहवहुसुंडमुंड सबथोरछायगोमुंडमुंड ११ मरिगिरे
 वहुतवाजीवितुंड भासिधुतहांआनितैकुंड तहंमळुकळुअरुगीधकाग पलषा
 नलगेलेनिजैभाग १२ जादवनकाहिजादइइसर्व मंगलमनावतेसुदअश्वी।
 यहिभातिभयोदलकोसंधार सवगयेमारिनुपभटउदार १३ तवसाखुवीर
 बहुभीतिमान लैगोउडायदूरोविमान तहंविजैमानिजदुवरकुमार कियसि
 घनादअतिसेउदार १४ तहंसुमनसुमनवरषेअनंत सबकहतभयेजयसुर
 तिकंत गदसावआदिजदुवेसवीर हरिसुतहिसराहनलगेधीर १५ यहिभाति
 जीतिनुपसाखुकाहि प्रदुम्लस्योरनमहिमाहि वाजतनिसानफहरतनि।
 सान जदुवीरकहतजयजयमहान १६ दोहा जवसिगरेसरभरिगथेप्रगा
 देयोभानुप्रताप तवविमानचदिहनत सरआयोसाखुसताप १ चौपाई आव
 तफेरिसाखुकहंदेवी कियोकोपप्रद्युम्नविसेषी १ गदसासकिअरुसावप्रवी
 रा लागेवदिवठिमारनतीरा २ प्रद्युम्नहुरथआसुधवाई साखुविमानवानक
 रिलाई ३ विदुरथदेतवकअरुसालूरहतीनहींसुभटकराल् ४ औरेनकोउभ
 टरहैाविमाना मरेषद्युम्नादिककेवाना ५ उतेसालुविदुरथरदवका मारनल
 गेवानअतिवका ई सासक्किविदुरथदेवरनकीना देतवकगदसावप्रवीना ७ ॥
 साल्वऔरअरुस्सकुमार छोडनलगेवानकीधारा ८ दोहा तहंकतवर्माकोपि
 कैविदुरथकोबहुवान भासोधनुटकोरिकैकरिकैकोपमहान चौपाई तीनहुभू
 पविमानहिचौटे जदुवंसिनपरमारहिचौटे १ तिनकेवानकाटिरनधीर मारा

हिसासकादिबहुतीरा २ यहिविधिभयोजुद्धतहंभारी धीरधुरंधरदोउधनु
धारी ३ तहंअद्भुतविक्रमहरिनदन करतभयौदीरघअरिददन ४
सरहनितोपिविमाना मारिमारिपुनिपुनिबहुवाना ५

१५९

ई गयौविमानसमीपकुमारा

७ लेविमानभूपतितवभाग्यो

८ दोहा

जहंजहंजातोसाल्वकोजानजोरजबधारि

चौपाई ऊरधजहंजहंजातविमाना तहंतहंचारिमहाबलवाना १
वेधरनीमहंदुतधावै वारवारबहुवानचलावै २

धावतकरहिअपूरुचकर्मा ३ कहंवेमानजदुदलमहंअवै

४ तवप्रद्युम्नबहुवानचलाई देतविमानहिदूरिउडाई ५

१५९ १ क स्याममैघदिगदिनकरजैसे ई

१५९१

७ धावतधरनिफिरहिभटवारी

चौपाई ३

कैजाहिमुहाना १ जदुदलपरसरसाल्वचलावै

२ जोकहुलहतसाल्वअवकासा तवजदुदलकरकरतविनासा ३ लुकेविमान

४ मारहिजदुवसिनबहुतीरा ५

१५९ १ ५ हरिकुमारकेचपलतुरंगा जानहिसेगउडहिवहुरंगा ई

सलअरुतोमरभला परिधकपानहुसूलतवला ७ सालनपतितवहुवारपवारौ

८ दोहा गदसायकिअरुसाध

नमिलनहितवकगनकरहिपयान चौपाई तहांप्रद्युम्नदेषितैवा

दूटिजाहिदुतलगतविमाना १ तवमायावलनिजरथकाही लेगोऊरधअ

१५९ १ २ तहंतेसायकवरपनलाग्यो तवहिसाल्वअतिसेमैपाग्यो ३ १

४ तातेऊरधगयौकुमारा

तहंतेतजनलग्योसरधारा ५ भयौसाल्वतातेपुनिऊचौ

१५९ १ ६ तातेभोपुनिकुवरउतगा मारतवानसाल्वकेअगा ७ सालकस्मसुत

नभवलाकवहरीचदिजेसे ८ दोहा जातजातयहिभौतिनभमंअ

दिसादेउवीर तवसासकिगदआदिभटजनवेदकियतीर चौपाई ऊरधला

पजोजनहिमाही साल्वकुवररनकियतहाही १

मारतवानविक्रमहिजागे २ साल्वजानकियअंतरधाना

पाना ३ कस्मकुमार परममायावी लियोवानतेजानहिदावी ४ करीसाल्वभै

वितवमाया ज्वालजालहरिसुतपरच्छाया ५ करिमायावारुनीकुमारा कियो
 साल्वमायासंधारा ६ बारुनास्वपुनिसत्रुहिमारी वारिधारतेहिजानहिडारी
 ७ नृपमायापार्वतीपसारी वरषनलग्येसैसवहुमारी ८ दोहा वज्रीमायाक
 रिकुवरपार्वतिमायानासि हन्योफेरिवज्रास्त्रकोनिजवलपरमप्रकासि १॥
 यहिविधिजोमायाकरतनृपअतिमायावार सोमायाकरिपुनिहनत सोइदि
 व्यास्त्रकुमार २ जहंजहं धावतवेगसोसाल्वजाननभयाहि तहंतहंछोडतवि
 सिषवहहरिसुतआसुहिजाहि ३ गदसात्यकिक्तवर्मअरुसावमहारजा
 धीर रथधवावतेवेगतेमहितेछोडततीर ४ यहिविधिसत्ताइसदिवसभा
 योजुहुअतिघोर निसिवासरयेककुनलह्योअ वकासोनहियोर ५ सुकजा
 वाच चौपाई रामरुद्राहृष्टाहृष्टादी वसंतरहेककुजनिनाही १ असगुन
 होनवहुततहलागे बोलहिवामदिसामहंकागे २ सनमुषसिवावमहिसिषि
 ज्वाला वामभुजाफरकतीविसाला ३ यहिविधिअसगुनलषिजदुराई गुन्यो
 द्वारिकाषवरनपाई ४ तहमनमैअसकियोविचार भयोउपट्टोपुरहिअपा
 रा ५ पुनिवलरामहिवेगिवोलाई निजद्वारिकेअवजदुराई कह्योरामय
 हअसतिनहोई जैहंसत्रुसूनपुरजोई ७ चलहुद्वारिकेअवजदुराई धर्मभू
 पसोमागिविदाई ८ दोहा मषहुसमापतिकैगयोसिसुपालहुगोमारि अवजदु
 नंदनद्वारिकेवेगिहचलहुसिधारि चौपाई अससंवतकैजडुपतिरामा राये
 धर्मधरनीपतिधामो १ धर्मभूपकरिकैसतकारा आसनदेअसवचनउचा
 रा २ केहिकारनप्रभुभईअवाई दचितचित्तमोहिपरतजनाई ३ जडुपतिक
 ह्योभुपसुनिनीजै घरकोवेगिविदामोहिदीजै ४ धर्मभूपतवकह्योदुषारी म
 नभाविसोक रहमुरारी ५ भीषमट्टोनरुपादिकपाही मागिविदाप्रभुतरतनहो
 ही ६ भीमहिठयहिनृपहिकरिवंदन अर्जुनसोमिलिकैजदुनंदन ७ नकुलअ
 रसहदेवनआदिक आसिषदेअतिसेअहलादिक ८ दोहा मागिविदापुनिमु
 निनसोकरिवंदनजदुराज शरुकसोपुनिकहतभेल्पावहु रथद्रुतकाज चौपाई
 स्पंदनसाजितुरतसोल्पायो जदुवरसोक रजोरिजनायो १ रामरुद्रदुतभयो
 सवारा शरुकसोअसवचनउचारा २ सारथिकधोसनि सिमाही पुरपहुचा
 यदेहुमोहिकाही ३ सारथिकह्योजु गुलकरजोरी आपप्रतापवातयहयो
 री ४ असकहिकुयोतुरंगनपीठी चलयोजानसंगजातिनडीठी ५ चक्रनकीभो
 घरघसोरा किंकिनिकोरबभयोनथोरा ६ तवजदुनाथकहनअसलागि आ
 सुभविचारिसोकअतियागे ७ चलिआयेहमतुमदोउभाई रहेइतैवहकाल
 विवाई ८ दोहा सनजानिद्वारावतीचेदिपमित्रनरेस अवसिउपद्रवकरहिगो

जाय आसुतेहिदेस भुजंप्रयातकंद पुरीहारकालूटिलेहैविसेषी
 निकोसत्रुतेषी तहारेहिनीकेतनैयौउचारे
 यपैजायगेभूपभारी सुनौतद्यपैजायंगसत्रुमारी
 ऊली चलेवाजिमानौकढैकेथसूची २ भयोसोरभारीउडीभूरिधूरी
 सपानैरहेदोउपूरी नहीकृष्णकोजानमागदिप्रातो
 तो ३ तज्योइइप्रसैप्रभातेमुरारी रह्योदोसवाँकोजवैइंडचारी
 कैद्वारिकाकिपताकि हरेमानजवंचलाकेप्रभाके ४
 जाला सुन्योसोरसंग्रामकोसौकराला
 महाभीतिकारीतमेकोअवासै ५ उडेतासुपीछेरथेपुवकेरो
 वहवानढेरो कह्योकृष्णरामेलषोजुइभारी
 ई पुरीकोटभज्योसुगंज्योअरामे लौजादवीसैनसौजीतिकामै
 नीहभारीभुवाला जितेहेतआयोइतैयाहिकाला ७
 लुभारी चढोकाभगेजानमेसखधारी करेजइप्रद्युम्नआकासपाही
 सासकीसावहभूमिमाही ८ कह्योसूतसोदेवकीकोकिसौरा
 हजानमोरा तज्योदारकोपथद्वारावतीको रियोफेरिवाजीनकीवैगतीके
 ९ गयेआसुसंग्रामकीभूमिमाही गदिसासकीसावठादेजहोही
 कोआसुहीवीरधाये सवैरामकृष्णपदेमाथनाये १०
 उतारी कियोवंदनारामकृष्णसुधारी
 मरुत्तोगहाकोपभारा ११ कह्योसासकीसंगरैकोहवालू
 पुरीसत्रुसाधू कह्योआजुसत्ताइसैयोसवीते
 दाकलाथतुहारिकाकोपधारे हनोसाखुकोमैनहीसंकधारे
 कह्योरामवेना पधारेगहेजादवीसंगसना १३
 री नवारोअहेआसत्रेसीहभारी तहांकृष्णरामेभनोवेनअसे तुम्हेजुइमेका
 डिकैजाउकेसे १४ करोप्रीतिजोमोहियैभातभारी
 । सवैवीरसताइसोदोसजागे लियेजाउसंगेअहेघान्यलागे १५
 १६ । करोसाखुकेसन्मुपेहोपयाने
 १७ । कोरुपाकेमहाइ १६ तहांवाकुरोवीरप्रद्युम्नभाषे
 विनाजीतिनाये वचीभागितीनोपुरेसाखुनाही कहोहोपनेकोकयेमैइहाही
 १७ तवैकृष्णआपेसुतेकोदेपाइ कियोसीसनीवेपिताकोडिराई १८
 सैसुसीजोतिहारी करोगोसाईमैनदूजोविचारी १९ सोरठा
 राम प्रनादिलेवाइके गयेआयनेधाम करनसंगर

लहिसालु मारतसरभभरनिकर लेनिजजानविसालु धनुषधुनतधावतभयौ
 २ सालुहिआवतदेषि दारुक सोकेसवकह्यो करुरथचपलविसेषि लैचलु।
 सालुसमीपमहं ३ जमिसोभविमान भरेवोयदिसिपरे तैसहिलैचलुजानु॥
 अवंवलवनहिकीजिये ४ मानहुनेकुनभीति मायावीहैसालुनृप जानतसार
 थिनीति बुद्धिमानदारुकअद्वौ ५ दारुकसुनिप्रभुवेन विनेकरीकरजोरिके॥
 नाथमोहिकछुभेन पदप्रतापवलरावरो ६ असकहिदारुकसत सावथा
 नसवभातिद्वै वाजीवेगअकूत नेकुवागऊंचीकरी ७ नेसुकपानिलगाया।
 पीठयोछिपुचकारिके तुरगनदियावदाय किंकिनिभनकारीभई ८ छ
 दमातीराम रथचक्रनघर्घरसोरभयो कदिवानसमानसुजानगयो मग
 मेनहिदेषिषसोडगमे रथगोदुतपोनहिकेसैगमे ९ अतिधूरिहिधुंधुरकार
 भयो नृपसालुविमानहुमदिगयो षगराजपताकविराजिरह्यो रथमेजडा
 नायकगजिरह्यो २ चमक्योचपलासमजानतही नृपकेचपचौधमस्योत
 वही लषिकेसवकेनृपसालुतहां उरआनतभोरनमोदमहां ३ इतजानहि
 मेकदिकेवदिके लघुमानतक्रोधहिमेमदिके करकालसमानहिसूलति
 यो हरिमाहलहोदिवारिकियो ४ रथमंडलसोचहुंवररह्यो तवदारुक
 केहिदोररमे निजजानहियेअतिकोपभस्यो करसकिलियोनृपसालुफि
 स्यो ५ नहिमारनकोअवकासलह्यो रथमंडलसोचहुंवररह्यो तवदारुक
 येकरिकोपतहां तजिदीनसुसक्तिकरालमहा ६ चमकीचपलासमचारुचली
 भरिगेधुनिचारिहुवारभली नभत्रोदिसिमेपरकासक्यो सवदेवनको
 अतिभोरभयो ७ उलकासमआवतताहिहरी हनिवाननसौसतटूककरी॥
 पुनिंसाखुहिषोडसवानहने तनवेधिगयेकदिवगधने ८ तवव्याकुलद्वैनृ
 पजानजुते उडिअमरलागभ्रमानद्रुते तहेंसारंगकोहीरिसोरकियो बहुसाय
 कधारिपवारिदियो ९ दोहा हरिकेसायकसोभमेवेधिगयेचहुंवार जैसेनभ
 मेरविकिरिनिह्यायजातसवदोर छंद सालुमहियालकरिकोपविकराल
 जदपालकेवानतेहिकालकाद्वै धारिकेरंडपरचंडजमदंडसमवानवरिवंड
 तजिहरिहियाल्यो सौरिकोनंदरिपुसरनकेवदलषिपूरिनिजवानतेहिधुरि
 कीन्ह्यो कोपकरिसालुजुगसहससाजालतजिवाभुजकृष्णकीवेधिदी।
 न्ह्यो १ छंदसारंगसारंगधरहाथतेगिस्योभनकारकरिजानपाहीं निरायो
 यहअदभुतैसिद्धमुनि सुरजुतौकेयेहाहाउतेयोममाही सोभपतिकोपभ
 रिजीतिकालाभकरिवलगिवहवारकरियो रसोरा २ हाथकोऊंचकरिसीस
 भमकायकेक्योर सुनहितैनेद्वोरा २ दोरियहिकालतूकालकेमुषयस्यो

वचनहिहालकोनिहूभाती

एष ॥ २ ॥

एक कि ५

लक २

रहितदुषहिदीन्ह्यो

पात्ररुसविवस्वामीससह

कृव

१५ ॥ १ ॥

१५

१७७

१६

१७७

नकाविजयजससहितयहद्वारिकायुरीसिगरीउजारी ७

पगपहु

काल

लुसठवकतकतवातवहविनविचारी

कवहनहिवदनमाषे पू १

मनहिराषे ८ दोहा असकहिकैकोमोदकीगहिकैगदागोविंद

कउरहनौकरिकैकोपत्रमंद १ छंदमोतीराम

वमोउधिरैगिरिभूमिबिहाल, रद्वोषदिकाजुगमूर्छित

तहाहरिकोवलजानिमहान

१. धरीजुगमैयकपूवपत्राइ कह्योहरिसौनिजसीसनवाइ २

वहावतनीखढेगोडुपगाढ

हमरीजडनाथ ३ तुहेडरिसाल्वभुआलुकराल

तम्हरेमनिमंदिरहाल लियोवसुदेवहिकोसठवाधि

धुगहेजिमिजागयसूकरविष

कह्योमोहिकोयहिभोतिवुभ्राइ ५ कहेतुमरु

सहिजातरत कियोतसालयिताकरअंत क

गयेमरिहैइतकेवलवार ई निजैपितुवधनके। सुनिकान सवैहरिकोजुधा
 हर्षमुखान लगेइगेतेवहुदारननीर कियोवहुरोदनकैविनधीर ७ कह्योपु
 निवित्तसंभारिसुरारि कहे। सवदूतवृतांतविचारि रहेसुप्रद्युम्नवखीबलरा
 म जितेजेसुरासुरसंगरआम ८ गदोअरुसास्यकिसावहुवीर सवैजदुवीरव
 डेरनधीर गयेवलषोडकिधौंसवसोइ रहेकहुंगोइकिधौंअरिजोइ ९ लियो
 धरिसालुपिताकहंजाइ नहीयहमोमनवातसमाइ नहीकछु जानियेविधि
 लेष तऊनहिंहीतविचारविसेष १० वतातयहीविधिदूतहिपाहिं देषादुपा
 खौरनसालुतहाहिधरेकरके सहरीपितुकेर लियेदहिनेकरमेसमसर ११
 पसीटतल्याइरनेमाधिसालु कह्योहरिसौअसवेनकरखु अहैपितुपानहु।
 तोप्रियतोर यहूअरिमारअहैअतिचौर १२ यहीहितजीवहुयाजगसाहिगुमा
 नभरेतुमगोपसदाहिं वधौंयहिकेतुवदेषतआजु वचावहुआइइतैजदुरा
 जु १३ जोपैसतिहैतुमयाहिकुमार तोपैकिनहोहुनहरिषवार तहांअसवे
 नहिसालुउचारि करालकृपानहिहालनिकारि १४ लियेवसुदेवदिकेसि
 रकाटि तक्योहरिकीदिसिहुंअतिडौटि गयोपुनि सौभविमानहिआसु लह्ये
 नृपसालभुआलहुलासु १५ विनासविलोकिनिजौपितुकेर गिरेहरिसूक्ति
 तसेकधनेर रहेजुगडंडप्रजंतविहाल रहीतनमेसुधिनाततकाल १६ त
 हापितुकोतनअसोइदूत विलाइगयेजिमिचेटकभूल कस्योतवदारुकनो
 यहिदेरि गुनाप्रभुमायाहिसालुवहिकेरि १७ नहीविसुदेवनहुगदेषात करे
 अवसालुविसेषिहियात उठेप्रभुभूपतिकेकूलजानि गहेहरषादसरासा
 नयानि १८ देहा सालुभूपमायासकलछनमहंगईविलाइ जेसेजागैखा
 नकेसवदुख। १९ छंदरुसतहंसालुकेवधन हितकोपिके यानिमे
 लीनसारगचितचोपिके देषितहंसोभपतिधारिधनुहाथमे हन्येवहुसख
 जदुनाथकेमाथमे १ रुसअरिसरसवनासिवहुवानते काहिरियतासुध
 जविसिषवलवानते मारिपुनिसहससरकवचतहिंके टिके षड्दधनुष
 कियसबुकहडादिके २ तीनिसामारिकियक्रीटवहुषंडहै लीनकोमादकी
 गदापरचंडहै ताहिकेजाइकोहनतमे कौनिहुंभातिनहिवचतअ
 सभनतमे ३ लगतहरिहाथकीगदतिहिंजानमे टुककेसहसगोसोभा
 असमानमे सिंधुमेगिरतभोमनहुं ताराबली भूमिमेषरोभोसालुअति
 सेवली ४ सारकारिसालुगहिगदाअनिधोरहै कोयकरिचलोअजदुनाथकी
 आरहै देषिअरिआवतैभल्लसरलेतमे रुसकरिकोपतेहिवाहुमेदतमेथ
 वाइनुतगदाकटिगयोसरलागतै रुक्योनहिसालुअरिवधनअनुरागतो।

साव्युके वधनहितवक्रतवहरिसिन्धो कोदिरविबदेगिरिमन्हभासैकियो ६॥

छोडिदियचक्रानंदउरछायके

जुक्त अरिसी सअमनी गिल्यो

रुंडई सन्मुखे यरौ नोहिक कछुफिल्यो ॥

ब्रजकोवज्वधरजुइमेज्योदत्यो सासुकह रुसातिमिसमरसन्मुखमस्यो ॥

देवरिषिसिद्धगनमुदितकेज्यकह्यो ६॥

सुमनसुमनवरषेमुदितवहुहुडुमीवजाय १

सौरा साखुविनासविलोकि

सपावैरकेलेनहिम ? २

१॥-७७ ॥ :: ॥ श्रीसुकउवाव दोहा

चौपाई निजमिचनकोनिरषिविनासा

। रा महाभयकर अतिरुन्धीरा २

दूजोभटनहि संगमहान्यो ४ दंतवक्रकहंतहोनिहारी

। पूरथकोतजिसनमुखप्रभुधाये

लहिवेलावारिधजलजैसे ७

भसीवाततोसौबनिआई ८ दोहा

वहतदिननखोविचिगयोकरतअनेकनफेद चौपाई

थमहुवरिआई

१ मातुलसुततेमाधवमारा

मारिगराजेमपुरेपठेहो ४

५ आमुतोहिहतिकेरनमाही

कह्योघोरसोरअवनीसा २

दरेनदारे ३ कोमोदकीगरागहिहाया हनातासुवरमहुजदुनाया ४ दंतवक्र

। ५ लाम्योमानहुकुलिसपहारा ५ भयकटककातीतिहिकेरी

रुधिरधारमुषकढीघनेरी ६ दंतवक्रकयगकरनपसारी महीगिल्लौमरिआँष
 निकारी ७ सखमजोतितासुतननिकसी सवकेदेषतहरिमहप्रविसी ८ दो
 हाभातातासुविदूरथोनिरषिवंधुकरनास धावतमोअसिचसंगहि सोकित
 खेतउसास ३ चौपाई कोपितरुष्महिमारनआथो निरषिताहिहरिचक्रचला
 थो १ कुंडलक्रीटसहिततेहि सीसा काटिगिरायोमहीमहीसा २ जयजय
 सोरसुरनसवकीन्हे प्रभुपुहुपवरषिवहुदीन्हे ३ यहिविधिसाखुविदूरथा
 काही दंतवक्रकहमारितहाही ४ सुरनरतेअस्तुतिवहुपावत रथमहचढे
 मोदअतिक्रावत ५ चढेअरिहातःहःहःहःहः रनमहविजेनिसानवजाई ॥
 ६ विद्याधरगधर्वमहोरग गावतचलेसुजसहरिकेसंग ७ मुनिरिषिसि
 द्वपितरगननाना किन्नरओचारनहमहाना ८ दोहा गायगायहरिकोसु
 जसपायपायमुदथोक वरषिवरषिपुनिपुनिसुमनगेनिजनिजसबलोक ४
 चौपाई प्रद्युम्नादिकसंगलेवाई आयेरामलेनअगुआई १ तिनतेजतहरिप
 रमसुषारी कियप्रवेसद्वारिकामभारी २ पुरसोभानिरषतजदुराई गयेम
 हलकहअतिसुषछाई ३ यहिविधिरुष्मचंद्रभगवाना मारेयापिननृपन
 महाना ४ जेकुमतीपसुसमजगमाही कवहुतेकहहिहारिहरिजाही ५ नहि
 जानहिलीलाहरिकेरी करहिंदासाष्टनविनदेरी ६ वसेद्वारिकामहकछा
 काला रामजदुवरनसहितरुपाला ७ इतेकोरवनपाडवसंगा जुरिगोमहा
 भयानकजगा ८ दोहा अर्जुनसारथिहोनहितश्रीवसुदेवकिसोर तजिकेआ
 युधकारिरुपाभयेपाडवनवार चौपाई तवइहिविधिवलरामविचारि अहैवरो
 वरदोऊहमारे उभैसहायकरवनहिनीको यहीउचितमनमेदेठीको २ प्रद्यु
 म्नाहिटिकायनिजधामा तीरथकरनव्याजवलरामा ३ लैसंगवृद्धनविषन
 काही तीरथकरनचलेसुषमा ॥ ४ प्रथमहिगमनेकेत्रप्रभासा पितरनदेव
 नदियेहुलासा ५ पुनिसरस्वतिकेतीरहितीरा तीरथकरतचलेवलवीरा ६ ॥
 गयेप्रथूदकमहसुषछाये पुनिप्रभुविदुसरोवरआये ७ मज्जनकरिकेपुनि
 वितकूपा गयेसुदर्सनतीर्थअनूपा ८ दोहा नरनारायनकोरह्यो जहांसुभ
 गतपठाम असेवदरीवनगयेअतिमादितवलराम २ चौपाई फेरिब्रम्हती
 रथमहआई दियअन्हायमनिगनवहुगाई १ गयेचक्रतीरथपुनिचारू
 तहांदानदेविविधिउदारू २ प्राचीसरस्वतीकहंजाई मज्जनकरिदियदा
 नमहाई ३ पुनिजमुनागगातटआये मज्जनकरिअतिसेसुषछाये ४ गंगा
 जमुनातीरहितीरा तीरथकरतचलेवलवीरा ५ आयेनीमधारजगदीसा
 जहांअठासीसहसमुनीसा ६ करहिजज्ञपरिपूरनपावन ध्यावहिसदाक

स्रजगभावन ७ आवतरामहिलषिमुनिराई
 ८ दोहा चलिआगेसवकरतभेरामहिविधिप्रनाम
 कोकियेवहुप्रनामवलराम ३ चौपाई
 सखप्रसूकहिकेसुषभीने १
 मुनिनसौपाई २ विप्रनसहिततहोइखधारी
 ३ जासुरोमहरषनअसनामा आसदेवकोसिष्यलक्षामा ४
 सेवेठतषतमे उठोनसावलरामसषतमे ५
 ताहिनिरषिकोपेजदुनदन ६ मनमहलागेकरनविचारा
 रसतकारा ७ वैठोसवविप्रनतेऊलो
 जानिपरतसोहेतनहिहैयहअतिमतिमंद

४ चौपाई आससिष्यवहुपदेपुरना ४
 ५ पसठभरोमहाअभिमाने अपनेकहपडितअतिमाने २
 ६ तऊनसठकीसठताजाई ३
 मिता करकलावहुचंचलकिता ४ जेपापडीअतिसेपायी १६५२
 ५ तिनकेवधहितममअवतारा होतभयोयहिजगतमभारा

ततियहहैमारनखायक असविचारिमनमेजडुनायक ७ जद्यपिकरतरहेती
 रथमल रह्योनहीसंगमिसूलहल ८ दोहा तद्यपिलैकरमेकुसाकोपिता
 हेजगदीस केकिसूतपैआसुहीकाटिदियोतेहिसीस ५ चौपाई गिस्वोसूत
 आसनतेजवही हाहाकारकियेमुनितवही पुनिभावीकोप्रवलविचारी क
 ह्योरामसोपरमदुषीरी २ वडोअधर्मकियावलरामा तुमतोरहेमहामति
 धामा ३ हमयोरानिकन्यांकहंकीन्हे प्रतिलोमजतेडुजकरिदीन्हे ४ ऊँखेआ
 सनमहवैराये कथासुननहितअतिचित्तवाये ५ दयीआहिआपुषाघनेरी
 जबलौहोयजज्ञसवकेरी ६ अिसहृदियेरहेवरदाना सदाकहेयहसक
 लपुराना ७ सातुमविनजानतअसरामा कियोअंम्वधअतिअचधामा
 दोहा जद्यपिइस्वजगदहेइए प्रवरतक आप करहुनीकनेवरकरमखगै
 पुन्यनहिपाय ६ चौपाई तद्यापियहदुजहत्पामाही प्रायश्चिनकरौजोना
 ही १ तौविप्रनकहवाधिवहुपापी केहनहिअतिसैसतापी २ तुमहोवैभव
 मतआचारज ततिसमुझिकरहुसवकारज ३ सुनतमुनिनकवचनसा
 हायि बोलेरामपरमसुषकाये ४ बलभदौवाच प्रायश्चितयाहिवधकेरो
 जनसीसनहितकरहुघनेरो ५ होइसुखःकरिबलार देह तेहिविधिकरि
 होनहिसंदेह ६ इंदीवलअरुआयुरदाई औरदेहुतुमजोनसुनाई ७ सो
 सवमेसताहिकरिदेहो तुमकोसकलभातिमुदळहो ८ दोहा सुनतवच
 नवलभद्रकेसवमुनिआनदपाय कहतभयकरजौरिकैसुनहुनाथचि
 तलाय चौपाई रिषयःऊचुः आपुअस्वअरुवचनहमारि सत्यहोहिदो
 उंसवहिप्रकारे १ करहुनाथतुमसेइहाई जामेउभैभातिवनिजाई २ सु
 निकैरामरिषीसनवानो बोलेवचनहियेअनुमानो ३ बलदेवोवाच पुत्रा
 आतमावेदउचारे तातुअससंकाहिरि ४ होइहिसोसुतसूतसमाना भा
 षिहिवेदपुरानहनाना ५ केहेआयुरदायमहानी ममपेसादलीजेसतिजा
 नी ६ कहहुआरजोआसनुम्हारी सोऊकरनकीचाहहमारी ७ कियोवि
 नाजानेमेपाया जामिकरहिनसोसताया ८ दोहा सनुतेवचनवलदेवकेह
 रषितभयेमुनीस जीरिपानिकीन्हेविनेनाथरामकहसीस रिषयःऊचुः
 चौपाई ३ खलसुतदानवअतिघोर वल्लखनाममहावरजोरा १ पर्व
 पर्वमहसो इतअवि करैउपद्रवनासदेषावे २ सुरामूत्रमखानित
 पीवा मज्यामासहुहाडअतीचा ३ वरषाहिमषवेदिनमहधाई करहि
 नदेतजज्ञदुषदाई ४ ताकोवधकीजेवलि रामा तौहमुरापूजेमनका
 मा ५ यहहमारिकरहुसवकाई होप्रम्वहन्मदेववलराई ६ भातषडकी

करिप्रदक्षिणा तहादिजनकहृदेतदक्षिणा ७
करिआवोडतसहितहलामे ८ दोहा
तात तवपातकसवकूटिहैयहिविधिवेदविष्यात ७८ ३
वांधवेसविस्वनाथा

१५५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १०० ॥३॥

१ चुक ७५ दोहा सुनतमुनिनकेवनवक्षमुदितकहेसुसकाडू वल्लको
२ चौपाई असकहिरहेराममषसालै
३ जवपहुंचीपुनिपूरनमासी होमकरनलागतपरासी २३
४ सधाई प्रगटेमेघमहाभयदाई ३ लगेरुधिरवरषनमष
माहीं मुनिगनभेअतिदुषिततहांही ४ वहोपचंडपवनअतिघोरा
५ पूवरषनलगीपीवकीधारा होतभईदुरगधिअपाराई
६ महादृष्टिभैतुरतअकासा ७
७ होगयेवलभद्रप्रवनि ८ दोहा पुनिमषसालैलषिपस्यौवल्लदानवघोर

विकोरा २ ठाढेलाबालसिरमाहीं तरुषजूरसममूळसाहांही ३
केतुसरिसदोउभृकुटिकुराला ४
अवनसैलकेदरभयकारी
कालहुकरकालाई नभमहदेषिपस्योयहिभांती छाद्रगयोतमभैमनुराती ७
कहारा मरषवारहमरि ८

मषगृहेतेदुतकडेप्रचारी २ वल्लवल्लभद्रहकहृदेधी
३ रामतहानिजहलहियसारी दियोअकासहितेहिगलंडारी ४
५ न्हैया तासुसीसमहंमूसलदान्हयो ५
६ अनितधारवहीमुषवाटाई गिस्योधरनिमहकरतविकारा॥
गिरैसैलजिमिवज्जविदारा ७ तवमुनिवलहिवषाननलागे आसिर्वाददियो
८ दोहा करतभयेवलभद्रकामुनिगनसवअभिषेक ८
वासवहिकीन्हदेवअनेक ३ चौपाई वैजंतीसुमनोहरमाला
१ रामहिमुनिजनदियपहिराई दिव्यविभूषनवसनमगाई २

हिभूषितकीने आसिरवादविविधिविधिदीने ३ तिनतेविदामागिवलराई
 नीर ४४ ५ विप्रनसहितकोसकीआई दानदिये तहंसवि
 धिनहाई ५ मानसरोवरगे सुषभरिता प्रगटीजहते सरजूसरिता ई पुनि
 सरजूकेतीरहितीरा आयेदूतत्रयागवलवीरा ७ मञ्जनकरिदानहृतहदी
 न्हे रिषिसुरपितरनतरपनेकीन्हे ८ दोहा पुनिहरिहरछेत्रहि गयेपुनिगो
 मतीनहाय करिमञ्जनपुनिमंडकीतीर्थविपासाजाय चौपाई करिमञ्जना
 दानहपुनिदीन्हे सोनभद्रपुनिदरसनकीन्हे दियेदानतहंसविधिनहाई ॥
 वासत्रिरातकियेसुषच्छाई २ गयाजायगिरिद्वाररुपे पिंडदानविधिजा
 तवहअरुपे ३ गमनेगंगासागरसंगम तहोत्रिरातवसेजुतसंजम ४ पुनि
 महेंद्रपरवतमहजाई परसरामकहलषेतहाई ५ जडुनंदनअभिवंदनकरि
 के गोदावरीगयेमुदभरिके ई कृष्णासरिमहफेरिनहाई पंपासरगेपुनिव
 लराई ७ भीमरथीमहकांन्हेमञ्जन दानदियेविप्रनम नरंजन ८ दोहा कार्ति
 केयकोकरिदरसतहेंतेपुनिवलराम गवनकियेश्रीसैलकहजहंसंकरकोधा
 म चौपाई महापुन्यजोशविडदेसा तहोंगयेवलरामसुवेसा ९ अंकदसैला
 निरषिजडुराई पुरीकामकोस्त्रीपुनिआई २ कांचीपुरीगयेसुषपाई कांवा
 रीसरिसविधिनहाई ३ पुनिश्रीरंगनगरकहेंआये परमपुन्यप्रदजहिमु
 निगाये ४ जहोरहतनितहीभगवाना वासकरहिसंतहृतहेनाना ५ रिषभा
 सैलकहेंगेहलधारी हरीछेत्रकहेंजायनिहारी ई पुनिदक्षिनमथुराकहेंदरा
 से विप्रनपूजिअमितधनवरसे ७ सेतुबंधरामेस्वरआये महापापजहना
 सतनहाये ८ दोहा दसहजारगौत्रैदईविप्रनकहेंवलदेव संकरकोपूजनकि
 येप्रीतिसहितकरिसेव ३ चौपाई फेरिताम्परनीकृतमाला मञ्जनकियेपु
 न्यप्रदहाला १ मल्लिकुलानवलपरवतदेषी तहोदानदेसविधिविसेषी २ तहो
 रहेअगस्तिमुनिराई तिनकोजाय रामसिरनाई ३ तिनतेप्रभुलैआसिरवा
 दागयेसमुद्रहिजुतअह्लादा ४ पुनिकन्यादुरगाकहेंदेवे कालानछेत्रआ
 यसुभवेष ५ पंचअपसरोतीर्थप्रकासा सदावासजहंरमानिवासा ई रामता
 होविधिसहितनहाई दसहजारदीनीधरगाई ७ पुनित्रिगर्तअरुकेरलदेसा
 गेगोकनहुंजडुवेसेसा ८ दोहा वसतजहोसंकरसदासिवच्छेत्रजहिनाम
 दीपमहिदेवीलषेत्रार्जकोवलराम ४ चौपाई सर्जकछेत्रकहेंपुनिवलआये
 तापीसरितामाहनहाये १ फेरिपयोस्त्रीसरिनिरविध्या तहेंत्रिकासकीन्ही
 वलसंध्या २ पुनिदरसनकीन्हे सोनभद्रपुनिदरसनकीन्हे दियेदानतहंसविधि
 करिदेवहदाना मडिलानगरीकियेपयाना ४ पुनिरेवाकैतीरहितीरा मनु

तीरथकोपरसतनीरा ५ आवतभेयुनिछेत्रप्रभासू मिलेविषतहंसहित
 द्रुवा सू ई तहंविषनसोपूखेरामा केहिविधिभोभारतसंग्रामा ७ स्थि
 विषसवकथासुनाई कुरुपांडवजसभईलराई ८ रोहा सुनिभारतकोसम
 खलमनमेकियोविचार केसवदियोउतारिअवसकलभूमिकोभार ५ चौ
 पाई फेरिविषवोखेअसवानी भीमभीमवलकोअभिमानी १ अरुदुरजोध
 नहुविनजोधन करहिंगादाजु घदोउजयसाधन २ अससुनितहंवलभद्र
 उदारा मनमहंकीन्हैयाविमलविचारा ३ भीमसुजोधनमोरसिषाये करहिंजु
 हदोउकोपहिछाये ४ इनकोवरजिदेहुंमैजाई हाहिंसांतदोउतजहिंलराई ५॥
 अमविचारिवसुदेवकुमारा कुरुछेत्रहिकहंसीब्रसिधारा ५ आवतवलभद्रत
 देवी पांडवदलभोसोकविसेवी ७ धर्मभूपअर्जुनजदुराई नकुलचौरसहदे
 वहधार्ई ८ रोहा आगेवठिवठिकरतभेभोदितसकलप्रताम तिनकोआ
 सिषदेतभेअथाउचिनवलिराम चौपाई छोटिलौरियुनिनिजनिजठामा वैठ
 तभयेमोनभयरामा १ खगेविचारनसोकहिछायेरामकौनकारनइतआ
 ये २ जहांभीमदुरजोधनवीरा करतरहेजुघदोउरनधीरा ३ दोऊवीरविज
 यअभिलाषी करहिंपरसपररनअतिमाषी ४ मंडलकरहिंविचित्रअनेका
 न नहिविप्रामलेहियेकहुछन ५ तहांजाइवलभद्रउदारा कौपितवैअसवा
 चनउचारा ई सुनहुभीमदु रजोधनराजा तुमसमानहोवलीदराजा ७ दृशा
 लरहुअवकोपवढाई वसहुआपनेअनासिषाई ८ रोहा भीमसेनतुमतेआ
 धिकवलमेअहेअनूप भीमसेनतेतुमअधिकसिष्यामहकुरुभूप चौपाई

तातेविजयपराजयनाही जानियरतजुधमहमोहिकाही १ दोकदुहुनअपका
 रसुगिरिके दोकदुहुनअपका २ श्रीवलभद्रवचनभटदाऊ वढेवैर
 मान्योनहिकोऊ ३ तहंनिजसिष्यनकोवलसेतू जुद्धतमासादेषनहेतू ४ वै
 ठिगयेतेहियलवलरामा लगिलषनजुद्धअभिरामा ५ धर्मनरेसनकुलस
 हदेवा वैठयेकथलमानहदेवा ६ अर्जुनजडपतियेकथलजाई येठतमेवा
 लभयसकुचाई ७ लाग्याहोनगदाजुधभारी कहँलौसोमुषजाडउचारी
 ८ दोहा जोरजासुगजसहसदसत्रैसोभीमअनूप गदाजुद्धतिमित्रा
 तिवनुरदुरजोधनकुरुभूप १ चौपाई खरतखरतवीत्योवहुकाला हारे
 नहिंदोउवीरविसाला १ भीमसेननेसुकथकिगयऊ तवहरिवोरनि
 हारतभयऊ २ भीमहिअमितजानिजदुराई जोघठौकिसज्ञादरसा
 ई ३ भीमसेनतहंजानिदुसारा खरनलग्यालहिमादअपारा ४ तरकिसुजो
 धनभीमहि सीसा मारीगदाजोरिअवनी सा ५ जौनचह्योपुनितेहियलमा
 ही भीमह न्यातवभूपतिकाही ६ लगीजोघमहं गदाप्रचडा टूटीजघजो
 समगजसुडा ७ गिरोभूपतहंषाडपछारा मायाचहुंदिशिहाहाकारा ८
 दोहा करीप्रसज्ञाभीमजोसभामद्विवरजोरि तेरेसिरपगदेहेगोजाघगा
 दानेटोरि २ चौपाई सोडसुधिकरिरदरदछददावी भीमभयावनवीरसि
 तावी १ मुकुटसहितदुरजोधनसीसा निजपरधरिदीन्ह्याअवनीसा २
 यहलषिधर्मभूपदुषमान्यो येनककुषुषवचनवषान्यो ३ निरषिअधर्म
 जुद्धतेहिंठामा कियोप्रचंडकोपवलरामा ४ ऊरधदोऊवाहउठार्ई धिगा
 धिगभीमहिकह्योसुनाई ५ तैअधर्मकीन्ह्याचहिंठोरा मान्योनहिंसको
 चकळुमोरा ६ मूरधअभिषेकितनृपसीसा धस्योचरनकळुधर्मनदीसा
 ७ याकेअतिसयभस्योगुमाना अपनेसमजानतनहिंअना ८ दोहा आ
 जुहिविनपाडवमहीभैकरिहौंहलमारि असकहिहलसूसलगहेवारहि
 वारपुकारि ३ चौपाई उर्योरामरोषितअतिघोरा धायोभीमसेनकोवारा
 १ भयोरूपतहंमहाभयावन मानहुचहतजगतकहलावन २ धर्मभूपलषि
 कोपितरामै मानिसीचुसूछितभेठामै ३ भीमसेनतहंगयोसुषाई मानीमी
 चुनगीचहिआइ ४ ठाठोभयोगदामहिडारी वारवारवलवदननिहारी ५
 अरजुनहेतहंगयोसुषाई हरिंहिलष्योदीनतादेसाई ६ नकुलआरसहदे
 बहुदोऊ महारथीतहकेसवकोऊ ७ कीन्ह्यामनमहसत्यविचार हैगो
 अजुनभीमसंधारा ८ दोहा वलधावतधरनी धसीधरनिधरनभोकंपवा
 रिधहूवेलातजीरविभेमानहुंचप ४ चौपाई जानिपाडवनकोसंधारा धायो

तहं वसुदेवकुमार १ भीमहिजुमकतमहं हलधारी गह्योरुष्मदोउभुजा
पसारी २ कह्योसमुभिलः ३ भीमघातकीजैपुनिभ्राता ४

५ लसेसितासितदोऊतहाही ६
७ कह्योवेनजडुनाथवहारी सुनियेभ्रात
भीमनक

धा १ दुपदसुताकहं सभामभारी विनपैटकरनवह्योअधकारी २ दोहा वे
लिजुवाँछलकरिसभाहस्योरजधनधाम
हिगम १ चौपाई भीमकियोधनसभामभारी तोरिहोँजंघगदानुवमारी १
धरिहोँमैपदतेरेसीसा कहैनाहिँऔरविसवीसा २ सोधनभ
राउरकळुअपराधनकीन्हयो ३ तववल्लौटिकह्योघनस्यामै ४
यहकृतकामै ५ महाअधमीपांडुकुमार

अनुचितकैस्योअधुभाई अपनेसनमुषनहिँसहिजाई ईतेरीछुटीनचंचलता
ई कीजतवारवारलरिकाई १ तोहिँमोहिँकौरवपांडुसमाना तैगहिपाडवप
ळुमहाना २ दोहा देतसिषापनदूनहिँकोकैअरजुनकोसूत
हियैतेजदुवससपूत १ चौपाई तववोलेजदुवरमुसुकाई २
भाई १ धर्मधुराधरनीमहधारी धीरधराधरजुद्धविहारी २
तिपायी च्याँपांडुपुत्रनसंतीपी ३ इनकोपक्षछोडिहैभाई पापिनपक्षगहोँ
किमिजाई ४ पांडवमित्रसोमित्रहमारो पांडवसनुसोसनुविचारो ५ तुमै
सपथहैभ्रातहमारी तजहुभीममुषमारनिहारी ६ तवहलभूसलमहिम
हडारी बोलैहलधरतहोँपुकारी ७ दुरजोधनपापीहैनाही अहिपापीसब
कहहुचथाही

मुक्तिमैसास्वतीलहतैजोगिंदराजु १ चौपाई लहहसोजो
री गेअधजरिजिमिदरुदवारी

काकहसुषथामा २ रोषितजानिरामकहजैके
कैके ३ चलेमनावनरामहिकाही तवजडुवरगहिकैतिनचोही ४

अवरावनहुमहराजा राममनावनकेरनकाजा ५

काकरिहोमनाइअचताको ६ ह्यातावनैसमीपतिहारे सिगरिकाजसुधा
७ सिंहासनमहवैठिनरेसा मोकहंपुनिकेदियोनिदेसा ८ दोहा मैहो
रकासिधारिकैरामहिँवहुतवुभाई लेहोँहस्थिननगरमेतिनकोअवसिले
चौपाई औसीसुजतकृष्णकीयानी नाथरजाइलईनृपमानी १ रहैमो
नकूथोदुषनाही वारवारमनमहंपछिताही २ रामगवनसबसुभटनिहारेग

नवचे अवजीवहमारे ३ समरकोडिकेतहवलरामा विप्रनचूडनसंगललामा ॥
 ४ दुतहिहारिकाकेदिगत्राये षवरिजनावनचारपठाये ५ उग्रसेनसुनिराम
 अवाई मुदितजायलीन्ही अगुवाई ६ गृहमेत्याइपूछिकुसलाई कहीसक
 लआपनीभलाई ७ तहंप्रदुम्नसंवादिकुमारा रामचरनमहंपरेउदारा ८
 दोहा तिनकोआसिवादेवारवारउरलायरहेहारिकात्रयदिवसआनेदसौ
 बलराय १ चौपाई खैरवतीसंगसुकुमारी औरीसुददनबधुहंकारी १ नी
 मषारकहंफेरिपथारे जहंमुनीसगनरहेउदारे २ मुनिगनरामाहंजग्यक
 करायो मनहुंस्तवधयापथेवायो ३ तिनसोपुनिविसुद्विग्याना भोष
 तभयेरामभगवाना ४ तौनग्यानकरिषेमहिछावत रुस्मचंद्रकोमुनिगना
 पावज ५ तियसुददनबधुनजुतनाना रामकियेअवभृतअस्ताना ६ भूषनव
 सनपहिरिहलधारी सोहतभयेसहितनिजनारी ७ मनहुंचंद्रबंदिकासमेत
 तारनसहितससतछविसेतू ८ दोहा बलसीलीवलभद्रकेयहंविधिचरि
 तअसंष महाराजकोकरिसकेअपनेमुझमेसंष १ सोम प्रातवला
 भद्रकेगावैचरितअपार सोनरश्रीजदुराजकोहोतप्रातवेप्यार २ इतिसिद्धि
 श्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजवोधवेसविस्वनाथसिंहजूदेवात्मजसिद्धि
 श्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीरुस्मचंद्ररुपापात्राधि
 कारिरघुराजसिंहजूदेवकृतआनेंदअनुनिधोएकोनासीतितमःतरंगः ७०
 ॥ :: ॥ दोहा रामरुस्मकीसुनिकथाअतिसेआनेंदपाय कहंचौपरीक्षित
 जोरिकरधनिधनिभा गगनाय १ राजउवाच श्रीमुकुंदकेचरितसुहावन का
 रकपतितजननकहंपावन हरिचरित्र औरइप्रभुगावो प्यायपिऊषयिआ
 सवुभावो २ सुनहुआससुतहरिगुनमाथा अवनकरतकारिंदतसनाथा ३
 रसिकपुरुषजेहंजगमाही जिनकेकामवासनानाही ४ तेहरिकयासुधाका
 रिपाना नहिअप्रातललचातसुजाना ५ सोईजीभसराहनलायक गानकरौ
 जोजसजदुनायक ६ अहंधन्यतेईजगहाथे सेवाकरहिंजेनितजदुनाथे ७
 सोईमनहंधन्यमहाना जोमधैरुस्मकरध्याना ८ दोहा रुस्मकथाजिनमेपा
 रैसोईकहावतकान नतोभुजगनकेभवनभीमभयामनजान चौपाई मानिवा
 राचरवपुजगदीसा नवैजोईसोईसतसीसा १ रुस्मसुखविजिनआषिनदेवे
 सोईकहावतआषिविसेषे २ हरिपदकीहरिजनपदनीरा जाकोभीगोरहेस
 रीरा ३ सोईगातकहावतसावो नातेरचोकाचकोकाचो ४ सतउवाच यहि
 विधिकह्योपरीक्षितराजा मुदितमुनिनकेसद्धिसमाजा ५ सुनतव्यासनंदनो
 सुयपाई जइयतिपदमहध्यानलगाई ६ प्रेमययोधिमगनसुनिराई कथना

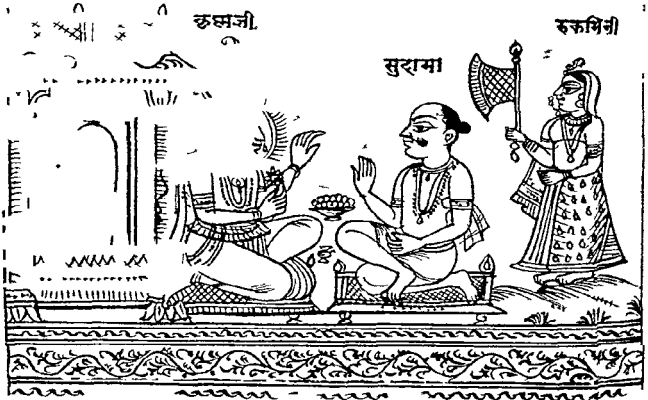
लगेहरिकयासुहाई ७ श्रीसुकउवाच जदुपतिकोयेकसषापियारो ना
 मसुदाभाजासुवचरो ८ दोहा ब्रम्हवेदम्यातासवेइद्रिनसुषनहिलीन सांतदा
 तहतभ्रांतसवअतिवेदांतप्रवीन ३ चौपाई विनमागेजोकळुमिलिजावे ते
 हिमेसंतोषहिउरलावे १ ग्रहतेजातरह्योकहनाही जदपिदग्दीरह्योसदा
 ही २ चिरकुटवोढेसीतनिवारि कवहुंकवहुंकळुकुरैअहारै ३ रहेकुधावसअ
 तिसेछामा रहीतिसहीताकरिवामा ४ पतिव्रतासतिवतीविसेषी सकीन
 सोपतिकरदुषदेषी ५ येकसमैपतिनिकटहिजाई दारिदसोअतिसेदुषपा
 ई ईकपतआअतिवदनमलीना पियसोकह्योवचनअतिदीना ७ हमा
 हितुम्हेदारिदसतावे अवतीग्रहमेनहिरहिजावे ८ दोहा कहतरहेयहवा
 ततुमप्रथमहिमोतेकंत मोरमित्रजदुनाथहेश्रीरुकुमिनिकेकंत चौपाई
 परब्रम्हसाईभगवाना हैंब्रम्हन्न सरन्नसुजाना १ हैअंधकजदुमधुकुलपालक
 दीरघदुवनदनजकुलपालक २ दीहदुरितदरदीनदयाला दासनदेषिद्रवत
 ततकाला ३ तिनकेनिकटसहितअनुरागा काहेनहिगमनहुवडभागा ४
 जिनकेमित्रअहैभगमानातिनकोदुषआवर्जमहाना ५ तुमकहंदेपतकसक
 पाला करिहैतुमकहतुरतनिहाला ई जानितुम्हेसकुदुवदुषारी देहै धनवदु
 तुम्हेसुरारी ७ वसेद्वारिकामहजदुराजू अवेगयेनहिकोनहुकाजू ८ दोहा
 अपनापदेसुभिरतहिमेजदुपतिदीनदयाल अपनेजनकोदेतहैआतमह
 ततकाल ५ चौपाई जोसवळाडिकुसकोध्यावे दुर्लभताहिनकळुदरसावे १
 नतिजाहुकेतअवआस जहोवसतहैरमानिवांस २ यहिविधिमुदुलगिरा
 दजनारी पतिसेवहुविधिकहैयादुषारी ३ तवविचारिमनकहैयासुदामा
 कहतिनीकमेरीयहवामा ४ मिलिहैधनकीमिलिहेनाही पैहारिदरसमिषी
 द्रगमाही ५ होईमोहिपरमयइलामे मिलिहैभुजभरिअवुजनामे ई अ
 सविचारिअतिसेरतिभीनी गवनकरनकहैदुजमतिकीनी ७ पुनिवोस्योनिजा
 तियसोवा नीभलीवाततुमकही सयानी ८ दोहा कळुकरामित्रहिमिलवग
 चितपरतनहिजाय भेटदेनकहैदेहकळुजोतुम्हरेघरहाय ईचौपाई पति
 केवचनसुनततियधाई सागिचारिघरचाउरत्याई १ चारिहुम्ह्दीदियपति
 काही विप्रपायमोदितमनमाही २ फटेवसनमहसातपरतकरि वांध्योत्रा
 भ्हनपरमजतनधरि ३ फटेवसनवहुकटिमहवांधी तामेतदुलपुटकीकांधी
 ४ कसिचीथरेवसननिजसीसा चलोहारिकहिजहेजगदीसा ५ मारगसह
 असलग्योविचारन किमिपेहोमैहरिहिनिहारन ईद्वारपालकिमिदेहैजा
 ना कहेमिलिहैमोकहभगवाना ७ असविचारकरतेमतिधीरा गयोअगम

मीतहिमुषताके ८ दोहा यहकौतुकतहदेविकेअतहपुरकीनारि सिगरीविस्
 मयरसभरीवालीप्रीतिविचारि १२ इस्तीजनउवाच चौपाई यहअवधूतकहो
 तेआयो रुस्महोथसोपूजनपायो १ कौनपुन्ययहपूरुवकान्हे कौनदान
 तिदुजकहंदीन्ही २ जोयहनिरितअधमअपारा हेदरिद्रकोसहीअगारा ३
 सोत्रिभुवनपतिकेकरतेरे लहतभयोसतकारघनेरे ४ उठिपरजंकहितेतजि
 नारी अग्नजसमजेहिमिलेमुरारी ५ असकहिकहिवकितनैरहहो हरिच
 रित्रलषिआनेदलहही ६ पुनिहरिपकरिसुदामाहोथा कहनलेगेपूरुवकी
 गाथा ७ श्रीभगवानउवाच हमतुमरहेजवहिगुरगेहू पढेयेकसंगसहिता
 सनेहू ८ दोहा हमअरुवलमअपुरेगयेकछुकारजवसमीत तुमवरनहअपनी
 कथाकहंयेतेदिनवीत १३ चौपाई गुरुदक्षिनदैगुरहरषायै गुरगृहतेजवतु
 मपदिआये १ व्याहकियोकीनहीसुधारी मीतलहेनिजमनकीनारी २ पैसा
 हिमीतजानिअसपरतो विषयसंगनहितुममनकरतो ३ तुमकोधनअति
 प्यारनलागे पापनिरषितुवमनअतिभागे ४ विषयकर्मजोकरहिंपुवीना
 तमिहेतनअतिलवलीना ५ करमवासनाछोडतजाही जदपिरहेअपने
 हमाही ६ जैसेमैगृहकारनकरके येआसक्तनतिनसहरहऊ ७ हमतुमगु
 रुगृहवसतरहेजव ताकीसुधिकीजतकवहूअव ८ दोहा जोगुरगृहमहवा
 सिसदोलहिजनज्ञानअपार यहसंसारसमुद्रकेआसुद्धातसाधार १४ चौ
 पाई तीनिभातिकेगुरजगमाही सोमैकहेदेतनुमपाही १ देतजगतमहज
 न्महिजोई पिताप्रथमगुरुज्ञानहुसोई २ पुनिविद्याजोसकलपढावै दूजोगु
 रुसोमीतकहावै ३ पितुतेअधिकताहिजनजानै सकलभातिताकोसनमा
 नै ४ करहिजोफेरिमंत्रउपदेसा सोतीजोगुरुगुनोदजेसा ५ सोतोमहीअहो
 जगमाही यमिकछुसंसयहेनाही ६ सोररुपगुरुमुषउपदेसू काटतहैअ
 ज्ञानकलेसू ७ मनवचकर्मगुरहिजोमाने सोइसंसारतरतनहिअनि ८
 दोहा हैपतसमेरोवपुषउपदेसकगुरजोइ तातेयहसंसारमेअधिकनको
 ईहोइ १५ चौपाई करैजग्यजोजनजगमाही ब्रम्हचर्जहकरैतहोही १ अरु
 तपव्रतजमनियमअनेका धर्मदानसनमानननेका २ तंसदुनतैमैतोषहु
 ही जसगुरुसेवनकियेसदाही ३ जोगुरुकीकीन्ही सेवकाई सोकरिबुको
 धर्मसमुदाई ४ हमतुमरहेगुरुगतहमाही तवकीसुधिआवतकीनाही ५ स
 वसिष्यनयकसमेवालाई गुरुदाराअसकहोवुभाई ६ ल्यावहुईघनसव
 वनजाई येतीकरहुमोरिसेवकाई ७ हमसवसुनतगुरुतिथवाची चलेलेनद
 धनसुपमानी ८ दोहा महाभयामनसघनवनतहासिभिडिरवजाय लैई

धनमुरकनलगेजानिअस्तदिनराय १ चौपाई तहअकालवरषामयभारी
 मेघनकीछाईअंधियारी १ वरषेगरजिगरजिघनघोरा परेकठोरवोरचह
 वोर २ दामिनिदमकिरहीचहघाही करहुपसारिसूफतनाही ३ भयोभा
 पावननिसिअंधियारा चहुकितवहनलगीजलघारा ४ ऊचनीचथलपरै
 नजानी हमसवकोतह राहमुलानी ५ पवनवहैघातहैदेतम्कोरा लहतहोह
 मसवदुषघोरा ई गेहगलीकेषाज लागे ७
 दिसानजानिपरीतैहिकाला निसिभरिवनमेभ्रमेविहाला ८ दोहा येनदि
 गुरईधनतजेजघपिलहेकलेस जसतसकेवीतीनिसाप्रगतभयेदिनेस
 २ चौपाई जलद्वारादिपलद्वाराये तवसादीपिनगुरूदुषपाये १॥
 भोरभयिसिष्यनकहहेरत आयेवनमहपुनिपुनिदेरत २ षोजतषोजता
 हमकहंपाये सिष्यनदुषितनिरषिदुषछाये ३ निजसिष्यनसोवचनउचा
 रे सुनहुसिष्यसवपुत्र मारे ३ मेरेहितअतिसेदुषपाये इधनहेतविपिनि
 महआये ४ जघपिदेहनकोजियपारे तद्यपिममहितनाहिनिहारे ५ सि
 ष्यनउचितत्रेसहीकरिवो गुरकारजमहजियनविचरिवो ई तनमनवचनी
 हुतेगरुकेरी जोसेवकाईकरेघनेरी ७ ताकोरहैयोकलूनहिवाकी विनाप्रया
 समाप्तहैताकी ८ दोहा तुमपरमैपरसन्नअतिसुनहुसिष्यसुकुमार सिद्धि
 मनोरथहोयसवआसिरवादहमार ३ चौपाई जेविद्यातुमपढीकुमारा सदा
 नवीनरहेसुषसारा १ असकहिहमसवकहैगहस्याये विधिधियातिभोजना
 करवाये २ यहिविधिवसतगुरगहमांही खेलेवहुविधिषलनकाही ३ जापर
 गुरुकीरुपामहाई ताकिदोऊलोकवनिजाई ४ जहुपतिके सुनिवचनसुहाव
 न बोखतभ ५ ब्राह्मनउवाच पूरुवकौनपुन्यमेकीनो कौन
 देवसेवामनदीनो ई जातेहमतुमकरिअतिनेह वसेयक संगहि रुगेह ७
 पूरुसवेमनोरथमेरे पढ़ेवेआनुआपकेनेरे ८ दोहा एकलवस्येजापुतनेज
 समंगलकोमूल ताकोगुरुगहमेवसवकहव ३ नववडिभूल ४ ८० इतिश्रीम
 हाराजाधिराजवांधवेसविस्वनाथसिंहात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्री
 महाराजश्रीराजावहादुरश्रीरुअचंद्रकपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजूदेव
 कृतआनेदअनुनिधौदसमस्केधेउत्तरार्धेशीतमस्तरगः ८० ॥ ३॥ सुको
 वाच दोहा मित्रमित्रयहिभातिवहु अतिसैआनेदपाय अपनीअपनीसवक
 आदियोपरसपरगाय चौपाई पुन ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९०
 रजामी प्रेमहियोगीतमुषदेष्टत आनेदअवधितरहिमहल्लेषत २ मीतसु
 दामातिजदुराई बोलेमदमदमुसकाई ३ भगवानउवाच अहामीतअवदेहु

वताई देपठयौमोहिकाभौजाई ४ जेमोहिदेनहेतइतल्माये
 तदुरायो ५ मोरभक्तममप्रेमहिपूरी यारदुदेइगुनौसोभूरी
 सोमैकवहुताहिनहिलेतो १ ५ ३
 कहंदेयैप्रीतिरसमाई ८ दोहा
 ति मीतज्ञानियोयहसदाअहेहमारीरिति २ चौपाई

अवतुमसोनेंहिछिपतछिपाये १

२ मेचाउरखेमूठीचारी ३

३ असविचारिनीचेसिरनाई रह्योसुदामातहो। लजाई ४ दियोनेही
 ५ दावेरह्योकांधरीमाहीं ५ ताकोआवणहेतुविचारी
 हितपठयोयहियहिनारी यहतोरह्या अकामसदाही धनहितभज्योना।
 हिमोहिकाही ७ तातेमीतनारिप्रियहद यहिकचूनकोकरहुनिकेद
 धरनीमेजोनूपनकहेदुरलभअहेविभूति
 जूति ६ चौपाई असगुनिविप्रहिवचनसुनाये
 १ असकहि पुदरी चाउरकेरी खईअैविहरिकरीनेदरी २
 लिमुरारी मूठीचाउरचारिनिहारी ३ कहनलगेअसपुलकितवानी

लतोअतिसुषदानी ४ कहेमीतकसरहेछि पाये चाउरचारुनमोहिदेपरयो॥
 ५ जोनुमत्यायेमीतहमारै येतंदुखमोहिपरमपियारै ई इतनेचाउरमेदुजा
 राई जहेसिगरोवित्त्वचुघाई ७ असकहिमूठीभरीमुरारी लियेआपनेआ
 ननडारी दोहा तहामुरावततंदुखनुपुनिपुनिजातवतात स्वादसुधाम
 हअसनहीजसदनमाहजनात ७ चौपाई त्रिभुवनविंजनलागतसीठे राउर
 चाउरहैअसमीठे १ पायेकवहनअसअहलादमीतमिल्योजसतंदुखस्वाद २
 असकहिभरिप्रभुमूठदूसरी चाहेपाडारनमुषहिसुषकरी ३ तवरुकुमिनि
 असमनहिविचारी त्रिभुवनसंपतिद्वैप्रभुडारी ४ देनचहतअवमोकहनाथा
 असगुनिगहिलीन्हैपोहरिहाथा ५ करीविनयकरजोरिवहोरी येकमूठीका
 हेप्रभुथोरी ई येकमूठीतंदुखपियथार्द दीन्हीसकलविभूतिसुहाई ७ येअ
 वहमहकोकछुरायो सवेनमीतचाउरचायो ८ दोहा सुनिरुकुमिनिकेवेनप्र
 भुतंदुखदीन्हैपोताहि देषिसुदामायहदसाअतिमनरहेसराहि ८ चौपाई॥
 पुनिपुनिभोजनमानकरावत चापतचरननिचमरचलावत १ यहिविधितहे
 वसुदेवकुमारै करतकरतमीतहिसतकारै २ वीतीनिसामयौभिनसारा की
 न्हेपावंदीविरदपुकारा ३ येकनिसामरिहैरिकेधामा वसिवेकुंठहिसरिसा
 सुदामा ४ जानिप्रभातविदादुजमाग्यो जदुवरवेदनकियअनुराग्यो ५ मी
 तहिहारेभरपहुंचाई पुनिपुनिमिलिफिरिगेजदुराई ई चलोसुदामाअपने
 धामादिदियोनघनेकहुश्रीधामा ७ नहीमीतसोमीतहमाग्यो चलयोभवनकहै
 लाजहिपाग्यो ८ दोहा रुक्षचंद्रकोनिरषिकेगईसकलसुधिभूति सहिस
 तकारहिमगनभोचल्योभवनकहैफूलि ९ चौपाई मारगमहअसकरतवि
 चारा येदगमेजदुनाथनिहारा १ अरुब्रह्मन्यदेवकेअनै देषीब्रह्मन्यतासचै
 नै २ सुनतरहेजोअवनविसेषी सोअवआइआजुदतदेषी ३ मेअतिमलिन
 दरिद्रभिषारी ताहिमीतकहि मिलेमुरारी ४ मेअतिपौवरवैअतिपावैन सो
 इविचारिनातोमनभावन ५ मोहिरंककहैअकलगायो निजहोथनभोजनक
 रवायो ई कहंदरिद्रमेकहअकैता कहेअल्पमेकहोअनता ७ असेहंकहैअ
 सेजदुराई लियोभुजनभरिहियेलगाई ८ दोहा वैठायोपरजंकमेजिमिनि
 जेठोभ्रात हांकनलागीचमरतहंरुकुमिनिखविअवदात ९ चौपाई मार
 गथकोविलोकतमोही हांकनखगेविंजनअतिकोही १ जदुपतिपाउंद्वावन
 लागे पूजना २ सवप्रकारकीन्हीसवकाई कहैमेअधमभा
 ग्ययहपाई ३ इष्टदेवकहैजिमिजनजानै निमित्रिभुवनपतिमोकहमानै ४ स्व
 र्गअौरअपवर्गहुकेरी धरनिहुकीसंपदाघनेरी ५ जिनपदपूजनदनकरमूला

तेममपद घोये अतुकुला ई अचमोहिरहोकोनजगवोकी करोमनहिअभि
 स्वायाजाकी ७ यहनिरधनजाअतिधनपाई तोमोकहंपुनिकबहुनघ्याई
 दोहा यहीहिततेरुसप्रभुककनासिधुसुरारि मोकोधनदीन्हैपानहीरीर
 घदयापसारि १० चौपाई अैसेमनमहकरतविचारा गयैरह्योजहतार
 अगारा १ खप्योदरिते निजहिअवासा कैदि सूरससिकेरप्रकासा २ मनि
 मंदिरचहेवोरविरोजे निजकृविसुरगहकरहिपरजे ३ बहुविचित्रअभि
 मत्ररामा कूजहिंकुजनकोकिलगामा ४ अलिकुलसेकुलकुलिफुलवा
 री सरसीसोहिरहीसुषकारी ५ विकसेसरसिजचारिप्रकारा उत्पलपल
 केजकल्हारा ई मनिमसोहतनिर्मलनीरा सारसचक्रवाककीभीरा ७ से
 जीवसनभूपनमृगनेनी जहेतहैविचरिह्रीपिकवेनी ८ दोहा दिव्यविभूष
 नवसनजुत अतिसुंदरसुकुमार जहेतहंडोलहिंपुत्रपवहुजिनकोतेजसा
 पार ११ चौपाई कनकभवनमनिजदितसोहावे तुगमेउमंदरहिलजवै १
 दिगपालनकीजोनविभूती विसुकरमाकीजोकरदती २ सोसवविप्रभवन
 महेंदीसे कहाविभवजेमहिअवनीसे ३ दूरिहितेलपिविप्रअगारा यहक
 हैअसमनहिंविचारा ४ धौंससिसूरउतरिमहिअये धौंपावकदृत्तज
 वढाये ५ असकहिगयोजवहिकलुनेरे तवसुंदरमंदिरदगहरे ई तवअसखी
 कहनसुदामा यहहैकोनभूपकोधामा ७ दिव्यजारिसठमारिमडेया कहे
 गईधौंमारिलोगेया ८ दोहा पुनिकलुनेरेजाइकेजहोरहैपानिजधाम तहेंदे
 षिमनिमंदिरहिकियातर्कतेहिठाम १२ चौपाई यहकेसेयहियखबनिगय
 ऊ धौंकोउपलमायारचिदयऊ १ असकहितहंजकिरहेसुदामा गयेना
 जानिपरायेधामा २ तहांसुदामाकीप्रियवामा निरण्योकेतहिसोकितळामा
 ३ उतरिअटातेआतुरधोई सुरसमसैगनरनारिलेवाई ४ मधुरसुरनबाजो
 सैगवाजे नाचततहैअपसराविराजे ५ दिव्यवसनभूषनअगरागा मुषसो
 हतमनुससीसरागा ई चलतहोतनूपुरफूलकारी सैगसहअनसषीसिधा
 री ७ कळिभनतेदुजतियअमला मनुवकुठतेनिकसीकमला ८ दोहा पति
 व्रतापतिकोनिरपिठगअानंदजलदारि मगनप्रेमपायाधिमहंमंदहिमेंरा
 निहारि १३ चौपाई वारवारकरिपतिहिप्रनामा मूनसोमिलीमानिसुदधामा
 १ रमासरिसनिजवामनिहारी लहैपसुदामाअानंदभारी २ अनिनजदितक
 पिसपिनसमाजा विसमितभयोमनहिइजराजा ३ सपिनमदितियसाहति
 केसी नास्तमपिससिक्कीळविजेसी ४ पुनिपतिकरकरकरिमनभाई गोमनि
 मंदिरमुदितखेवाई ५ जहेरतनकेपंभअनेका महलमहेंद्रुकीदुतिका ई

निव्रंमहंन्यमुदेवकीव्रमहंन्यतासुजान ६

८१

। राजावहादुरश्रीकलसचंद्रकपापात्राधिकारिरघुराज

सिंहशूदेवकतत्रानंदश्रुनिघोणकाशीतितमस्तरंगः ८१ ॥ ॥ श्रीसुकव
वाच १

विकराल १ चौपाई सुनेजातिषिनमुषकीवानी

भारतषंडप्रजासुषछाई कुरुछेत्रकहगोश्रवराई २

मा रचेरुधिरनवकुंडललामा ३ कीन्हैजज्ञंतहैभगवाना मुनिनवोखिजुतवेद

विधाना ४ तहोजज्ञकरिरामसुहाये मनुखत्रीवधपापनसायि

सुपर्वविचारी आईमीरजननकीभारी ६ तहेश्रीउग्रसेनमहराजा

कीजोरिसमाजा ७ श्रीवलभद्रकस्तकेसंगा कुरुछेत्रकहचल्योश्रभंगा ८ हो
हा

ज्ञानसमृद्ध २ चौपाई जेनिरषतनितजदुकुलकेतू

१ सरजगहनपरतसुमलेषी कुरुछेत्रकहजातविसेषी २

रेमाई कलकलाकलकहीनजाई ३ तहोप्रदुम्नसाववलवाना

चंद्रसुजाना ४ चढिचढिरथनचलेधनुधारी रामकलकेसंगासुधारी

नकलुवरनिनजाई मनहुयोनपूरुवमेघवाई ६ कतवरमाश्रनिरुद्धधनुधर ७

हेद्वारिकामहरसतधर ७ राजेरथमनुदेवविमाना

८ दोहा मंडितमेदुरमेघसममत्तमंतगश्रथारना

चहुंवोर ३ चौपाई तहोपेदरकीभीरविराजी विद्याधरनिकेरिमनुराजी १ सोरह

सहसत्राठसतयेकू हरिरानीतियश्रैरश्रनेकू २ चढीनालकीरतनजासकी

भरीप्रीतवसुदेवलासकी ३ चलीकलकेसंगासेधारी जेरतिरेभागर्वज्तारी ४

चलीदेवकीआदिसयानी श्रैरहुउग्रसेनकीरानी ५

लियेढालकरवालकराला ६

हुधारे ७ जदुवंसीसोहतमगमाही मानहुश्रवनिदेवदरसाही ८ दोहा

त्रयहिविधिगयेमजनकरिब्रतकोन केचैनभूषनपटवखितगऊदुजनकहदी

न ४ चौपाई पुनिभृगुपतिकेकुंडनमाही कियमजनजदुवंसतहोही १

नवहुविधिअन्नषवाई दियेदानश्रतिप्रीतिबढाई २ देतदानश्रसवचनउवा

३ कलचरनरतिहोयहमारि ३ पुनिविघ्ननसोसासनमागी

४ पुनिघनतुरुजहैसीतलछाया सखिलसुधासममोदनिकाया

६ तहजदुवंसिनदिषनहै

दू वंधु सुहृद मित्र ह सुषसेतू ७ मस्य उ सीनर को सलराजा कुरुविद भ्रंश
 यस समाजा ८ दोहा केरलके के कुंति नृप अरु कां वोजनरेस अरु अनर्तनृपा
 मद्रके जे हरिदा सहमेस चौपाई और ह सत्रु मित्रय कवारा हरिके दरसनहेत
 अपारा १ जदु वंसिनके सिविर सिधारे प्रभुहिं विलोकत भये सुषारे २ तहे
 लीन्हे वहु गोप समाजा आयोनेद अनंदद्राजा ३ बहुदिनते हरिदरसनया
 सी गोपिहू आई परमहुलासी ४ केरव पाडवहु सबअयि और ह भूपवहुता
 सुषछाये ५ निरषिपरस्पर आनेद वादे मिलत भये भुजभरि भरिगादे ई द्वारे मदे जला
 वारहिं वारा रत्नोत्तमपार रत्नद संभारा ७ पुलजहालि पिठिरे जहाई गदगदगरो
 गिरारुकि जाई ८ दोहा कमल सरिसविकसेवदन पुनिपुनि प्रमुदित थाई जथा जोगस
 वजनमिलहिं सो सुषकहो नजाइ १ नारी नारी सोलल कि निरषिमद सुसक्याइ
 मिलहि परसपर भुजनि भरि आनेद अंबुवहाइ २ प्रगद भयोतह प्रेमको
 पूरनपारा वार कृष्णचंद्रके दरसने वादत भयो अपार ३ चौपाई पुनिवालक रद
 नकहें वंदे तेऊ आसिषादिये अनंदे १ पूछि परसपर पुनिकु सलाई कृष्णक
 थावरने सुषछाई २ भगिनि भ्रात सुतपितहिनिहारी और ह भ्रातनकी वरा
 नारी ३ तिमिजदुपतिको वदन विलोकी तहो प्रथाने नूनजलरोंकी ४ वसुदे
 वहिके पायनपरिके बोलीवचन करुनरसभरिके ५ कुति उवाच मानहिं हम
 अभागनिजभाई जोतुमहं दिय सुधिविसराई ई विपतिपरी अतिउपरहा
 मारे तवहुनकछु सुधि भई तिहारे १ इतहु भरभेजे हुनहिं भाई और वातकी
 कहाचलाई ८ दोहा सुददज्ञाति सुतभ्रातपितुसुजन और अनुकूलता सु
 सुरतिकरते नही जाहि देवप्रतिकूल १ चौपाई प्रथावचन सुनिपरमदुषा
 री कहव सुदेवने नभरिवारी १ वसुदेव उवाच प्रथा प्रथामोहि दोषलगावो
 सवकहई स्वरनाचनचावे २ चलतन अयनोवलजगमाही ताते दोसको
 हकानाही ३ कंसभीतिगेयपरा ई हमसवद सदिसिरहे लुकाई ४ भाग्यव
 सौतअवधि धरआये भाग्यवसात मोद अतिपाये ५ सुक उवाच यहि वि
 धिदेउ भगिनी अरु भ्राता के संवाद लहे सुषत्राता ६ पुनिजे भूपति डेरहिआ
 ये कृष्णदरसकरि अति सुषपाये ७ तिनकहें उग्रसेनमहराजा अरु वसा
 देवहु सहित समाजा ८ दोहा विविधि भौति सतकार करिकु सलप्रस्मका
 रिभूरि सो भजानिकी न्ही विदावसे आपुमुदपूरि १ चौपाई भोरजानि हरि
 दरसनहेतू आयेर मानिके तनिके नृ १ भीष्मदेव अरु शेनाचारज नृपधृ
 तराष्ट और कृपआरज २ गोधारी दुरजीधन भूपा अपने भाइन सहित अनू
 पा ३ पांडु पुत्र दारुनजुतआये कुंतिहुआई सो देवदाये ४ संजय अरु विदु

१ तिव । कुंतिभोजअरुसत्यसुजाना ५

२ पुंरुजित धृष्टकेतुकासीसा

३ मैथिलके कै मद्रभुआला जुधामन्युत्रै गर्तविसाला ८ दौहा

४ रसनहितलै संगनारी गयेरुष्मकेसिविरसुपारी १

५ रामरुष्मकल्लयदितेहिंकासै २ सबकोअपनेसिविरलेआये

६ भीष्माद्रानरुपसवैउदारा ५

७ सागिगयोजवअसदरवारा तव

८ निजकरसवकेअतरलगाये दियेसवनताबूलसुहाये ८ दौहा

९ चौपाई युनिवैठेनिजनिजसिंघासन

१० भीष्मादिकअसवचनउचारा २३

११ महिमहिपनकेअरुगणपहो ३ सफलजन्महेजगततिहारा

१२ हिआननिहारा ४ जोगिनकोजेकवहुलषाही तिनहरिकोतुमलषासदाही ५

१३ जासुकथाजगपावनकरनी वारहिवारजाहिश्रुतिवरनी है

१४ गंगा जासुवचनहेसाखअभंगा ९ जद्यपिकोलविवसयहधरनी रहै

१५ लअथहमसवनकहवरषतहेप्रतिरोज ३ चौपाई तेषगटेहरितुवगनहमा

१६ ही करहि सदासवकारजकाही १ तिनकोदरसनपरसनकरहु स

१७ वैठियेकआसनवतराहु वहुविधिभोजनयेकसंगषाहा

१८ वसहुप्रमोदितभवनेहियेके ४ नरकहुस्वर्गनिवार

१९ हेजिनकोहरिसंगसदाही तिनकोभा

२० रनिकिमिजाही है औसुकउवाच असेवचनभूपसवमीषी

२१ ९ करिवदनसवसिविरसिंधरि उगनसेनकहधन्यविचारे

२२ जदुवंसीलषिआवतनंदे खियआगूचखिसहितअनंदे

२३ उठैतैसहीसवउठिधाये २ भरिभरिअकमिलेसुदभार

२४ ३ पुनिवसुदेवनंदकहैधार्

२५ ४ सुमिरिकसकृतकठिनकलेस

२६ कहुहुभिप्रीतिवढाई मिलेनंदकहैद्रगजखळाई है

जेअभिबंदनकीन्हो सुषसाजे ७ प्रेमविवसकछुवोलिनआयो गदगदगरो
 द्रगनजलछायो ८ दोहा फेरिजसोमतिकेपगनपरेकृष्णरुराम अंकहि
 लियोउठाइ सोचूमिवदन्अमिराम ४ चौपाई वारवारनैननिजलदारी कृ
 ष्महिलषितनसुरनिविसारी १ हरिवलनंदजसोमतिकाही वैठायोसिंघा
 सनमाही ३ नंदजसोमतिहरिअरुरामे वैठायोनिजअंकललामे ३ पुनि
 रोहिनिदेवकीआई मिलीजसोमतिकोसुषछाई ४ सुमिरिमित्रतापूरुवके
 री वहीद्रिगनजलधारघनेरी ५ पुनिजसतसंकेधीरजधारी रोहिनिदेव
 किगिराउचारी ६ भूलतिनहिरावरीमिताई कहंलौवरनेआपवडाई ७ सक
 हूसमलहिविमोअपारा करिनसकहिकछुप्रतिउपकारा ८ दोहा थातीस
 मतुवघररहेयेदोववालहमार जिमिपलकनकेवोटमेनैनलहतसुषसार
 ५ चौपाई जसुमतियेवालेकतवपाले तुम्हरिहिदयादनुजवहधाले १ तुम्ह
 हीइनकहपोषनकीन्हें भांतिअनेकनकेसुषदीन्हें २ जातकर्मसबआपा
 कराये आपहिकेयबढेवढाये ३ जसुमतिहैयेवालतिहारे नाममात्रकोआ
 हैहमार ४ जेसज्जनजगमेमतिमाने तेआपनपरायेनहिजाने ५ श्रीशु
 कउवाच सुनिदेवकिरोहिनिकीवानी मोदितभईनंदकीरानी ६ पुनिगोपी
 सिगरीतहैआई कृष्महिनिरषियरमसुषछाई ७ आपुसमहअसमाषन
 लागी सिगरीविरहज्वालतनजागी ८ दोहा जिनहियरनकेवीचमेपरेक
 सकतेहार तिनहियरनकेवीचमेपरिगेहायपहार ६ सवैया जबतेव्रजते
 व्रजराजव्रजेतवतेसवई तैमनायथकी जसहूतसहूइतदूरलोआयगो
 पालकोलोइनलायतकी तवहूनहिदेषनयाउतीहैइनआषिनकोकरियेक
 टकी विधिनिर्दईयेदईजोनदईपलकेकलयेंसीपरैदुषकी १ अवजानन
 पैहैकहूनदंनदंनआषिनसोगहिल्यायहिये निजनेहकीडारिजजीरपगेउर
 कोठरीराषिहैवंदकिये छलियाळखिहैपुनिकैदूतऔसिहिऔरउपाया
 नयाहिलिये दुषसागरकोत्रथापैरवोहनटनागरहीनकहाहैजिये २ ॥
 दोहा असकाहहरिमूरतिसुषदनेनमूदिहियल्याय हरिछविमेछाकी
 षडीजोगिहुजोनदेषाय १ चौपाई पुनितिनकोयेकांतलेजाई मिलेलला
 किगोपिनजडुराई १ हैसिहैसिकुसलप्रस्तवहकीने असेवचनकहेरसमी
 ने २ कवहुसषीसुधिकरहुहमारो तुमसवमोहिघानहुतेप्यारी ३ मैनिजस
 सनकारजहेतू मथुरहिगवनेहुछोडिनिकेतू ४ तहैवलंबलगिगईमहा
 ईवस्योहारिकामहपुनिजाई ५ तहैअरिकियोउपद्रोघारा सरनसाभितिन
 कोसिरवोरा ६ तांततहांवहुतदिनवीते अवलोनहिकारजतेरीते ७ चूका

माफकीजिसवप्यारी मेयहभूलसीसनिजधारी
षसुभकेरोभोग सोदमित्रनकेवीचमेकरतसैजोगवियोग १
पवनप्रवेगउडाड कहैकोकहैलैजातहैकहैकहैदेतमिलाद २
ननकौप्यारीप्रदकल्पान पैजोमामहेंप्रीतिअतिसोसरूपमजान ३ बाहरभीत
तरआप्रहैविस्वमाहवपुधारि जिमिअकासअवनीअनिलअनलअनुसुकुमारि

४ महंलेहविचारि ५ सुकउवाच
ममगनतहोगो पिकावोलीछोडिकलस ई सवैया ज्ञानअगाधकेजेवहुसा
धुतेऊजेहिपावनध्यानहिधारे भूरिभयानकजोभवकूपतेदीन
रउधारे श्रीरघुराजकरैविनतीसुनियेचितदैप्रभुनंददुलारे तेईसरोजैते
रोजरहैयद्यजुगरावरेहीमेहमारि १८२ इतिश्रीमहराजाधिराजवांधवसे

तानेदावुनिधौहसीतितमस्तरंगः ८२॥:: ॥ श्रीसुकउवाच
पिनसमुभाइकेविदाकरीप्रभुरेन
१भोरभयेदिनकरउयेउठिप्रभुकियनितकम त
इनजुतनृपधर्म २ आगेचलितिनकोलियोपुत्रनजुतजदुराज करगोहि
ल्यायेमधिसभाजहेजदुवंससमाज ३
सुहदनजुतपूछेकुसलश्रीवसुदेवकुमार ४ जवप्रभुसोपूछेगये

रावरेदासनकेमुषतेनिकसीतुवकीरतिकीसुधाधारा

तीनिअवस्थाजौन ॥ अकेज्ञानमुदमौन सेवथलमेआपि
तरहो १ कालविलोपितवेद
सधरतहो २ असेतुमजदुनाथ सज्जनकेसोचिसुपति तुवपदेनावहिमाथ
दोहा श्रीसुकउवाच

हरिरानिनकेदरसाहितलेवहुकुरकुलनारि ४
वाहिनिरषिचलिकेसरूकमिनिआदिकरानि ५
करतभईसतकारसचनिजनिजहोय

मधुरीवानि १ पांचालीतहं मुद्रितहैकहिवहविधिकुसखात हरिरानिनसोजोरि
करपुनिपूछीयहवात ८ द्रोपदिउवाच संवेया रुक्मिनिभद्रेसुजांववतीसतिभा
साहिकौसखराजकुमारी कालिंदीरोहिनिलक्ष्मनसेव्येसुनौसवत्रौरहूहेहरिना
री जाविधितेतुम्हेव्याह्योगोविंदकहोसवसोपेकृपाकरिभारी जानोसवैतुम
मेरोस्वयंवरतातेकहीमेकथानहिंसारी १ दोहा पांचालीकेवचनसुनिरुक्मि
नितहंसुक्याय कहनलगीनिजव्याहकीकथापरमहरषाड् २ रुक्मिनिउ
वाच कवित्त घोरधनुधारमगधेसआदिचलवारिचेदिपहंकारिभरेहरैकोसि
धारेहैं हैवरहजारियेअनघततारैरुखरअनघतवारैरुखरयेगिरिजाअगारैहैं
रघुराजतहोवसुदेवकेदूलारिवीरमारिडारिमरहिमहीपनकेभारेहैं जेससि
हजंबुककेमखितलैअविभागतैसैमोहिलैकेनाथद्वारिकापधारेहैं १ दोहा
असश्रीजदुनाथकेमंजुलचरनसरोज मरेपैकरिकेकृपावसैहियेमहरोज १
सतिभामोवाच छविधामावोलतभईपुनिसतिभामावेन अभिरामाकृस्नासु
नोकथाललामाअनै २ कवित्त सूरजकीकृपापायसत्राजितमनिल्यायना
थकोनदीनीजायदीनानिजभाईको सोचदितुरंगगयोकानमसिकारहेतमा
रिताहिसिधगयोकरंदरामहाईको कृष्णहीप्रसेनेहतेमनिहेतजनभाषेजानि
केकखेकजायजीतिरिक्षरार्दको मनिल्यायनाथपुनिदीनभिरपिताहाथदे
षिजदुवंसीजसगायेजदुराईको १ सारठा मेरोपितागलानि मानिमोहिस
नितेसहित दियोविवाहहिठानिजदुपतिकोअतिहरषिके १ दोहा पांचाली
सोहरषिकेजावतीछविषानि कहतभईनिजव्याहकीकथाअचनसुषदा।
नि २ कवित्त नाथकोविलोकतहीमेरोपितारिखराजदियससताइसखोकी।
न्ह्योजुडभारीहै गातगातरुष्ममुष्टिबज्रसोनिषातपातसहिनसकातदातव
योविचारीहै सोदरघुराजरघुराजजदुराजसौचालक राजेकोसमाजसंजा
तसंधारिहैं अैसाठीककेकेनाथहाथमनिधेकेमोहिदीन्ह्योमुद्रम्वेकेजेकेरुपमनहारी
है १ सारठा अहेमोरियहअस दासीरमानिवासकी भईरहौतिनपास सदा।
जन्मजन्मातरै १ दोहा दुपदसुतासोपुनिकह्योकालिंदीसुनहूअव
नदेकेकथाज्याभयोममव्याह २ कालिंदीउवाच कवित्त संवेया कालिंदीमे
तपमेकरतीरहीवीसविसेवरिषकोबिहारी आनंदकंदसुपांडुकेनेदगोविंद
सिधारेतहाहैसिकारी आपनेपायनपावनहेतकलेसितरीनदयाखनिहा
री भेजिसधाकेबोलायचढायरथेपुरस्यायकरीनिजनारी सारठा पांचालीनि
जानु ताकीभैगृहरासिका प्रेमसुधाकरिपाननिसिदिनकृ विख्याकरहौं दोहा
भद्रापुनिबोलीवचनसुनहुद्रोपदीरानि मोहिव्याह्योयहभोतिनेश्रीजदुपतिगु

नयानि
कुमारीहे
रधारीहे

हमारीहे दोहा पुनि सस्यावोलीवचन सुनयांचालिपियारि
आहकियजेहिविधिमारमुरारि १ कवित त
वैलभूपवलजाननकेहेतुपितुकेरुके अवधपर
थनाथिनाथविनहीप्रयासतिनकोगहे
पमारिसहसानवानयेकछिनमेदहे असेजदुनंदकेपदारविंदकेर
मेसदाहीकरोंसेवाभारकोलहे २ दोहा
यानिजेहिविधिव्याह्योक्त्स्ममाहिसेमेकहोंवषानि कवित
तिसैमतिमानहरीपरमोरिरुषेअनुमानी
हकियोधनिभागिकोमानी दाइजमचतुरंगनीसेनसपीनसमाजदियोक्
विषानी कर्मवसेजेहिनोनिभ्रमोत्तहेमोहिमिलेंप्रभुसारंगपानी १
गुनिलक्ष्मनासयानिद्रुपदीकेगरवित्तवचन लागीकहनवषानि
हासिगरीकथा १ लक्ष्मनाउवाच चौपाई अवसुनुद्रुपदीमोरविवाह जोसुनि
पैहोपरमउछाह १ ब्रहतसेन असेजेहिनामा सोमेरापितुअतिमातिधामा २
तासुभवनजवरहोकुमारी
मतिमाना करनखगेगाविंदगुनगाना ४ सुनिमाधवलीलामनहारी मैसियअ
पनेमनहिविचारी ५ कीतेमेजद्रुपतिकहेवरिहो नातोज्वलनज्वालमहजगि
हो ई जिमिसवलोकनपालविहाई रमारमापतिवस्योसुहाई ७ यहप्रनजानि
मोरपितमेरो करिकेमापरप्रेमयनेरो ८ दोहा रच्योस्वयवरतहेमुदितमीन
लक्ष्मणकाय द्रुपदनगरमहजसरहोतेसाहिदियोवनाथ १ चा
यहकठिनविसेपी परेनवाहेरहूतेदेषी १
ह्योलषिअतिद्रुगदीन्हे २
ई ३ संभनिकटदृष्टजलद्रुगदीन्हे परतरह्योलषिअतिश्रमकीन्हे ४
स्वयवरपरमअनूपा आयेपितुनगरीवहभूया ५ अस्वसस्त्रकेजाननहा
रे रहेजगतमहजेवलवारे ई वलीसुभटसंगलियेहजारन
लममकारन ७ तिनकामपितुपरमउदारा जथाजोगकीन्हेयोसतकारा ८
दोहा पुनिसवभूपनहरिसहितसभामद्रिपितुआनि करिपूजनवोलतभयो
असेचचनवयानि १ चौपाई जोकोउजलतकिमीनहिमारिहि १५

रुक्मिणी

सुताहमारी १ असकहिधनुषवानमगवार्द सभामद्विदियभूषधरार्द २ वली
 भूपवहुउठे सुषारी लगेचढावनते धनुमारी ३ पैप्रनिचानहिचढाचढार्द ॥
 तवसंचहिमधिधरेलजार्द ४ पुनिभूपतिकोउजोरदेषायौ गुनहिरोसक
 रिगोसमिलायौ ५ रुकिनसक्यौगुनतहकुटिगयऊ सोलगिमहिनु
 पगनगिरिगयऊ ई जरासंधअरुचुपसिसुपाला अरुअवष्टभूपवि
 कराखा ७ धायधनुषदुतहायउठार्द करिअतिसैवललियेचढार्द ५
 दोहा पैनसाजिसरतेहिसकेसकेनषेविकमान तवपुहुमीमिताहिध
 रिवैठेआयलजान चौपार्द पुनिदुरजोधनअरुभटमीमा उठ्योकरा
 नआसुहिवलसीमा १ धनुषचढायसाजिसरमारी चहंचलावन
 मीननिहारी २ तिनकोदेषियस्योनहिमीना भमतरह्यौअतिवेगहिमी
 ना ३ तवतीनिहुभटगयेलजार्द वैठेनेजनिउठ्यारुठ्यार्द ४ पुनिआ
 योअर्जुनधनुधारी विनप्रयासधनुमहज्याडारी ५ साजिविसिषजल
 महलषिमीना तकिकेतुरतवानतजिदीना ईमीनहिछे सरगयोअका
 सा कठ्योननेकहुभयोनिरासा ७ वैठेपुनिआसनमहजार्द अरजना
 हकछुरह्यौलजार्द ८ दोहा यहिविधिवसिगरेनुपतिवैठेगर्वगमा
 यतवमुकुटमोदितउठेसदमदसुसक्याय १ चौपार्द सहजहिलीन्हे

ध्यादत्राचमनहरीने धूपदीपवहुफूलनवीने ई अंगनअंगरागअनुरागे
पतिनिजकरलेपनलागे ७ जववेठेमुनिनिजनिजआसन
भवजासन ८

मुनिनसोअतिसेआनेदपाय ३ श्रीभगवानुवाच
जुहभारि जोइनद्रगतुवचरननिहारे १

चारो ३ जापैईसकरहिअनुरागा ताकोमिलहिसेतबडेभागो ४
मृदपयानमयसुरहअपारे ५ तेतौवहदिनसेवनलेते तबज
कहयावनकरिदते ई जेसज्जनजगमहसंचरही दरसकरतह
७ सूरजअगिनिचंद्रअरुतारा जलनभमास्तवेदअपारा ८ दोहा

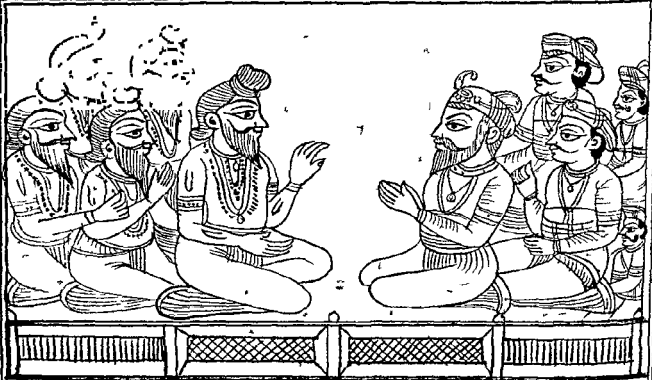
जाइ १ चौपाई तैसाहिसज्जनकीमनलाई करैदंडद्वैहसेवकाई १
मनोरथजाही रहैनककुवाकीजगमाही २ जोकुमतीयहिअधमसर
तियअरुकुडुमकीभीरै ३

है करैतुमैतजिधीतिसदाही धुनीरहि
थजेमानै सज्जनचरननंबदनठानै ई गर्दभवेनअहेनरसाई
तिनहोई ७ श्रीसुकउवाच सुनिसुकंदकीअदभुतवाणी रहेमौनचिंतविज्ञानी
८ दोहा करिविचारककुवारलागिपुनिकीन्हैयायहठीक जनसिस्सनहितहारी
कहैयावचनधर्मकेलीक २ चौपाई कहैमुदितमुनिपुनिमुसुकाई जदपतिकै
असवचनसुनाई १ मुनयउचुः जाकीमायापरमअपारा मोहेहमसंकरकर
तारा २ जयपिवहुतलनमनलावे तद्यपितिहोपारनपावे ३ परब्रम्हतुमप
रनिपधारी लीलाकरहुविचित्रगुरारी ४ होअनेतयेकैअविकारी
तिपालनसंधारी ५ जिमिमृदकेघटवनहिअनेका येमृनिकारहृतिवहयेका
ई आयचरित्रविचित्रअपारा जाकोसेसहखहैनपारा ७

मनाथा तद्यपिदासनकरनसनाथा ८ दोहा
नदुर्वेनसंधारि राषि धर्मभरजादसवदेहुभारभुविदारि ३ चौपाई
दीननरक्षणकरहततक्षण १
२ पडिकैजौनविदमतिवाना जानतकारनकारजनाना
साजानेतुमकहवडभागो ४ यहीहेनुवसुदेवकुमा
रा विघ्नकीकीजतसतकारा ५ ततिपायहुहेश्रीधामा
भयेसफलअवतुमहिनिहारे ७

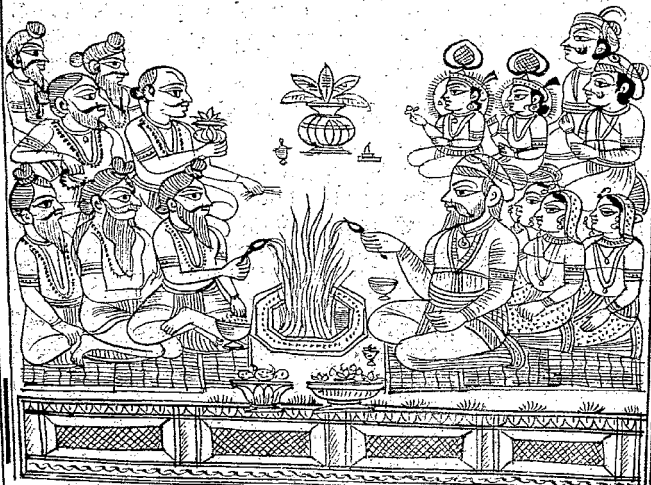
रोदर्सनजोई मंगलमूलमुदितभोसोई ८ सोरठा नमो कृष्णभगवान सदासद्धि
 दानंदघन प्रगटप्रभावमहान अज्ञानीजानैनेही ४ चौपाई तिमितुमकोजदुव
 सीवीरा ताननातमानहिंमतिधीरा १ धनिधमिभाग्यअहैतिजकेरी केसेवरनि।
 सकेमतिमेरी २ जिमिसोवतजनअपनेकाही जानतहे अरुजानतनाही ३ तिमि
 लीलाखिमनुजसमानि जदुवसीजानैनेहिंजानै ४ जेसवपापनसावनवारे तीर।
 यतीरथकारनहारे ५ जोगविमलजिनचित्तसदाही धारहिंजिनकोमिजहियसा
 ही ६ अैसेआपचरनअरविंदा लषिसुषपायिसरिसमिलिदा ७ करहुनाथअव
 हमपरदाया जातेतैरावरीमाया ८ दोहा आपसरिसकोजगतमेसाचोदीनदया
 ल सुमिरतही निजचरनकेजारहुजगजंजाल ५ श्रीसुकउवाच चौपाई असका
 हितहंसिगरेमुनिराई सभामहिअतिअनंदपाई १ पुनिधृतराष्ट्रजुधिष्ठिरराजे
 जदुपतिउग्रसनमहराजे २ इनतविदामागिसुनिखीन्हे निजआश्रमनगवनम
 नकीन्हे ३ तववसुदेवमुनिनदिगजाई वोखेवचनसुषितसिरनाई ४ आपसव।
 नकहेअहेप्रनामा सकलदेवमैतुमतपधामा ५ मेरेवचनसुनहुचितलाई जोपूछ
 हुसोदेहुवताई ६ जौनकर्मकीन्हेमुनिराई असुभकर्मआसुहिनसिजाई ७ सोकरि
 कृपामोहिअवकहहू दासआपनोजानतरहहू ८ दोहा सुनतवचनवसुदेवकेरिषि
 अचर्जलियमानि तवनारदवोलतभयेगिरायरमसुषदानि १ नारदउवाच चौपाई
 येकृष्णनिजवालकमाने सबसोपूछेतहेकल्याने १ सुनहुसवेयहअचरजभाई।
 सोमोसोककुकुहोनजाई २ येयहपस्यासत्तिअवजानी सोमैसवसोकहोवपानी
 ३ रहेजोअतिसमीपसहकोई तासुअनादरअवसिहिहोई ४ जिमिसुरसरितद
 मनुजरहतहे पापकोडावनअनंतचहतहे ५ जेहिजदुपतिकोविभोमहाना घटव
 वढवनहिवेदवषाना ६ अैसेहरिपरमस्वरकाही मानहिमूढमनुजमनमाही ७
 जिमिचनहि मरजभानुखिपाने तेजहीनमानहिअग्याते ८ दोहा कह्योफेरिवसु।
 देवसोसिगरेमुनिहरपाय रामकृष्णअरुनृपनकोमजुलवचनसुनाय २ चौपाई
 करमहिकरिछटहि सवकरमा यहीवेदभाषहिसतिधरमा १ करिमषधीतिस
 हितहरिपूजे तकिंसमजगमहनहिंदूजे २ जेकविसवसास्त्रनकेग्याता तेविवा।
 रिवालहिअसवाता ३ जेहरिपदमहधीतिलगाव तेसहजहिभवनिधितरिजावै
 ४ जानिलहुयहसहजवपाई औरनअव्ययहकालदेपाई ५ वेडलधुजदुपतिक
 वहुनदेवै श्रीतिविलोकतमितैविसेषै ६ अनायासजोककुमिलिजाई ताहीतेपू
 जचितलाई ७ यहीगुहस्वनकोअतिधरया अैसेकियेनसतसवकरमा ८ दो
 हा नीनईषनाहोतिहेयहजगमवसुदेव सोयहिविधितेकूटतीयहवेदनकोभेव।
 ३ चौपाई जग्यदानकरिधनकीआसा तजैगहस्वसतनिजावासा २ करिगह।

सकेधर्मनिवेरे तजेनारिसुतषेमघनेरे २ जानिअनिसस्वर्गसुषकाही करैविवे
 कीद्रक्षानाही ३ यहीरीतिकरिकेमतिधीरा गयेतपनहितवनगमीरा ४ तैस
 हिरिनहेतीनिप्रकारा यहिविधिछुटतवेदुचारा ५ प्रथमदेवरिनकहंमति।
 माना छेडैकरिकेजज्ञमहाना ई करिकेब्रम्हचर्जपदिवेदू छेडैरिषिरिनसुमति
 अषेदू ७ सुतउतपतिकरिग्रहमहवसिके तजेपितररिनतियसंगरसिके ८
 दोहा सातुमहैरिनतेउरिनहौवसुदेवसुजान वाकीहैअवदेवरिनाकोकरह
 वषान ५ चौपाई कुरुक्षेत्रमहअवमषकीजे देवनतेउतरिनकैलीजे १ पुनिक
 रिभगवतमक्तिमहाई खेहुमुक्तिसज्जनमनभाई २ परब्रम्हकरतहकरतारा
 सोइयहहैरावरोकुमारा ३ जदपितुम्हैकरतवकछुनाही तद्यपिसिध्नहितजा

गमाही ४ करहुवेदकेधर्मअनूया सकलभौतितेनिजअनुरूया ५ श्रीसुकउवा।
 च अत्रैसुनिसुनिवचनमहाने तहंवसुदेवपरमहरषाने ई तिनहिसुनिनकहंसा।
 सनवाई विनै सहितवहुविनैसुनाई ७ कियोवरनमषहिततिनहीको परमअनंद
 भयोसवहीको ८ दोहा तेसुनिसववसुदेवकोलगेकरावनजाग कुरुक्षेत्रमहधर्म
 जुनकरिविधिवेदविभाग ई चौपाई होनलगीजवजज्ञअनूया तवजइवसीआन
 दरूया १ मज्जनकरिकेजनउरमाला धरिभूषनवसनविसाला २ औरहुभूपतहा।
 वहुअपि करनसहायलगेसुषलाये ३ भूषनवसनसाजिमनहारी आनकडुडुभि

कीसवनारी ४ मषसालागवनीछु विषानी मंगलसाजीनिजयानी ५ संषमृद्ग
 पटहडफसेरी वजतभरे ६ निमईघनेरी ७ नचनलगीनर्तकीसयानीविंदीविर
 रावलीवषानी ८ तहंगंधर्वअयसराआई गावननाचनलगीसुहाई ९ दोहाअ
 छादसनारीसहितश्रीवसुदेवसुजानं सोहिरहैचौजिमिउडनमाधिपरिपूरनसि
 तमान १० चौपाई तहेंअंगनओषधीलगाये अंजनरंजितद्रगअतिभाये ११ अ
 सअनकहुंइभिदिगअये सविधिरिषिनअभिषेककराये १२ सुभगडुकूलव
 लैअरुहारे कुडलकलकपोलछुविवारे १३ न्युरकरहिपगनमहसोरा वसना
 विमूषनजनवितचोरा १४ असीअछादसतियसंगे दिक्षितधारेअजिनअभा
 गे १५ सोहेतहेंवसुदेवसुषारे रित्वजरतनपीतयटधारे १६ तहांइंद्रके जज्ञसमा
 ना लसेसभासदसुमतिमहाना १७ श्रीवलमद्रऔरजडुवाई सोहतभेसंजुतनि
 जभाई १८ दोहा रेवतिरुक्मिनिआदितियजुतसोहहरिराम मनहैविभूतिनति

सुदेवा तेसैव गन्धसेननरदेवा २ मिलिमिलिफेरिदरसञ्चमिलाषे वंदावनहि
 जाहृत्रसभाषे ३ लहिजदुवसिनतेसनमाना विविधिभांतिले धनहुमहाना ४
 लेसंगगोपिनगोपनकाही राषिगोविदचरनउरमाही ५ विरहविवससकटा
 नधरिसाजू व्रजहितव्रजहिव्रजेव्रजराजू ई वंदावनजवनंदसिधारे तवजदु
 वंसीप्रभुकेप्यारे ७ आवतपावसकालनिहारी गयेहारिकेपरमसुयारी ८ दो
 हा कुरुक्षेत्रमेजोकियोआनकदुंदुभिजाग नंदसमागमहूकहेपुरजनसौजु
 तराग ई ८४ इतिश्रीभागवतेदसमस्कंधेउत्तरार्धेश्रीमहाराजधिराजवांघा
 विसविस्वनाथसिंहात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहा
 दुरश्रीकृष्णचंद्रकपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजूदेवकृतआनंदअनुनिधौचा
 तुरासीतितमस्तरंगः ८४ ॥ :: ॥ श्रीसुकजवाच येकसमैवसुदेवकेनिकदगा
 यहरिराम सहितनम्रता करतभेषितुकहंसुदितप्रनाम १ चौपाई सोऊदी ॥
 न्ह्योहरषिअसीसा जियोपुत्रदोउकोदिवरीसा १ पुनिनारदकी सुधिकरिवानी ॥
 २ निजपुत्रनपरमात्माजानी २ लषिविक्रमहुवहैयाविस्वासा वोलेपुत्रनसोमू
 दुभासा ३ कृष्णकृष्णहेजोगिमहाने वलहुसनातनहेवलवानि ४ तुमहोदोऊपु
 रुषपुराना यहमेरेमनपस्योप्रमाना ५ षटकारकहुअधीनतिहरि हौप्रधानपु
 रुषेसमुरारे ई विरचिविविधिविधिविस्वअपारा तामेप्रविसिकरहुसंचारा
 ७ अंतरजामीहैजगमाही धारनपालनकरहुसदाही ८ दोहा क्षिरजनादि
 की सक्तिवहृषानादिकमहजौन सकलसक्तिसाआपकीजिमित्रिनउदतसयो
 न २ चौपाई ससिरविउडदासिनिअरुपावक इनकोतेजजौनजगळावक १ अ
 वनिगंधगिरिथिरताजोऊ जलमहतरपनजीवनसोऊ २ मारुतमह
 गतिवलजोरहई सोसवसक्तिआपकीअहई ३ दिसिकोजोसिगरे
 अवकास अरुजोसव हातेआकास ४ परमद्विनयस्यतिवैषरी इंदिना
 सक्तिसक्तिहेतिहरी ५ बुद्धिवोधेगुनजियगुनसुमिरन पंचभूतकोतामसकार
 न ई अहंकारइंदिनकोराजस देवनको सातुकहंता इस ७ वहजीवंधनजोमाया
 सोसवसक्तिआपकीगाया ८ दोहा जेअनित्यकारजअहैतिनकारनहोनिस्ग
 जेसेषटपटकार्जमेअहैमृतिकासस १ सतरजतमअरुवृत्तितिनपरव्रह्मतु
 वमाहि रचितजोगमायासवैयहजगअहैसदाहि २ तते तुमतेभिन्नकछूससप
 रतनहिजानि भीतरवाहेरवाप्रहौनहियोहारहिगानि ३ अज्ञानीजानतनहीअपि
 लात्मातुमकाहि तातेयहसंसारमेयुनियुनिअमेसदाहि ४ अतिदुरलभयहमनु
 जतनकवहुगयेतेहियाय प्रसुमायावसताहुकोहमसवदेहिभुलाय ५ हमहमा
 रमायामहाफासीगलमहडारि यहजगकोवोधेअहौतुमही येकसुरारि ई तुमहो

७ पारकरनभवासिधुकोचरनरावरोनाथ
 गाथ ८ चौपाई अथयहविषयभोगकीचाहा होतसोहिअतिसेदुषदाह १
 तवमायावसरहेमुखाने पुत्रआपनोतुसकोमनि २ सतीग्नहमहजोप्रभुके
 ऊमोहिअवलौमुखानेसोरहेऊ ३
 रा ४ सोसतिहैप्रभुवचनआपके
 कीहानी तवतवरक्षहवहवपुठानी ई जानतकोउनआपकीमाया
 नयेदाया ७ सुकउवाच
 ८ दोहा भगवानववाच

।तु १ हसतुमजदुवसीसकलअरुपुरजनसबजोइ

नुगुनलीन ३:

।तिमिआतमाउदेत सुकउवाच ४ ई
 आनकडुडुमिआनेदअैना १ लहतभयेकछुकही

। तवनिजमृतपुत्रनसुधिकरिके अतिसदुषितद्रगनजलभरिके ४ बोली
 ५ देवकिउवाच हेजोगीसईस

।सुनियेवलराई ई पुरुषप्रधानतुम्हेहमजाने

।न ७ नसेसतोगुनजवलहिकाला उपजैपापीपुहुमिमुवाला ८ सोरठा
 होतनाथअचतारतव करिकेकपाअपार भोमेप्रगटेईसदेउ।

चौपाई जासुअसअसनकरअसा यालतप्रजतकरतजगध्वसा १ ७
 तायददियमोही तुम्हरेसरनागतहमहोही २ सतगुरसतगुरदछिनहित

।न १० स्थायदेवायदेहजदुराई देहमेनोरथमोरपुजाई ५ सुकउवाच हखिलसुनिमा
 नी सुतलगवनकियअतिसुषमानी ई कृष्णरामकहआवतदेधी देस

७ गिसौचरनकमलनमेधाई आषिनआनेदअवुवहाई।

८ दोहा देसराजनहंसुदितकेकहिअपनोपुनिनाम कृष्णचंदवसिरामकोकीहे
 १० चौपाई पुनिसिघासनकरिआसीना चरनपवारतभोसुदमीना १
 देसराजसोलियसिरधारी २ प्रभुकहयोतावरपा

। ३ वहुभूपनतेभूषितकीहैया
 ४ विविधिभातिअरव्योयकवाना तिमिताबूलहुप्रेममेहोना ५

नितनमन धनप्रभुका १। जासु कपालहिका हुनडरयो ई प्रभुके चर
नकमल धरिचका पुलकिततनभूली सबसंका ७ वारवारनेननजलदा।
स्यो गदगदगरश्च सबचनउचास्यो ८ दोहा वलिरुवाच परब्रम्हपरमातमा
जयश्रीकृष्णन्नत साय्यजोगकारकनमोजगधाताश्रीकंत १ दुर्लभहम
कोदरसतुवरजतमगुनमहलीन मोपेकीन्ह्यो अतिरुपा जोदरसनप्रभु।
दीन २ विद्या धरगंधर्वासिधदानवचारनजक्ष भूतप्रमथनायकहृदितिसुत
पिसाचअरुरक्ष ३ सास्त्रसूरीरीसुद्धसतुमयववुतुम्हरेमाहि नित्यवैरकीन्ह्ये
पुलकिततनभूली ४ मिलाहितुम्हहिका उवैरक ५ कर्मभक्तिकरिना
थ जसदनकोतससुरनको प्रभुनहिकरहसनाथ ६ यहमायाप्रभुआपकीजा
नहिनहिमुनिवद तोहमकेहि विधिजानही अचुरमहामतिमंद ई तातेअसकी
जेकपाजोमितुवपदकंज जाकेमुनिध्यावनरहैकरैसकलदुषभंज ७ अंधकूपा
जगतेनिकरिसो ध्यावनमनमाहि कीनुवदासनसंगकी रहहुअकेलसदाहि ८
चौपाई सिषहिदेहुमोहिनिजरतिरीती मेटहुसकलपापकीभीती १ जोनुवसा
सनकरहि सप्रती। खेतसोविधिनिषेधकोजीती २ वलिकेवचनसुनतजदुराई
बोलेप्रीतिसहितसुसक्याई श्रीभगमानउवाच ३ स्थाय्यभूमन्वतरहीमैमुनि।
मरीचितेउरनातीमे ४ प्रगटभयेषटदेवकुमारा येकसंमैतेपरमउदारा ५ विधि
निजसुताकरनकोभागू अपनेमनहिकीनउतजोगू ई यहलषिविहसेषटहुकुमा
रा तवविधिकीन्ह्योकोपअपारा ७ दियोसापतिनदेवनकाही आसुअ सुरहो
वहुजगामाही ८ दोहा हिरनकसिपुकेसुतभयेसायावलतिनकाहि मेदेवकिकेउ
दरमहप्रगटायोजगमाहि चौपाई तिनकोकंसभूपहनिडास्यो समेयउचितअनु
चितनविचास्यो १ तिनसुताहितसोचतिमममाता तुम्हरेनिकटरहंहितेताता २।
याहीहितुहमहइतअनिय तुमकोसबवन्तातसुनाये ३ जननीसोकनेवारनहेतू दे
हमगायसुतनमतिकेदू ४ तिनकोजननीडिगलैजैहै सापमेदितिनपुरपहुचैहो।
५ असमरअरुउदगीथपतंगा धृतीकुडभुकअरुपरिखंगा ई येषटसुरलाहि।
क्याहमारी पैहैगतिविधि सायनेवारी ७ असकहिलेखटदेवकिवालक वलिसोपू
जितकेजदुपालक ८ दोहा आवतभेपुनिहारिकेकृष्णचंद्रवलिराम देवकिकोदी।
न्ह्योसुतनकरिकेपगनप्रनाम चौपाई देविदेवकीपुत्रनकाही वैठायोनिजअक
हिमाही १ अवीपयोधरनेपयधारा तिनकोसिरसथोवहुवारा २ तहोप्रीतिकरि
केअतिभारी लगीपियावनययमहतारी ३ मोहिगईहरिमायामाही जातेजगउयज
तोसदाही ४ कृष्णप्रसादीपयकरियाना अरुहरिअगनिपरसिसुजाना ५ षटसु
रभयेतुरतविनुताया मिलामहाधाताकीसाया ई तेदेवकिवसुदेवहुकाही औगो

विंदरामपदमाही ७ करिवंदनसवजनकेदेशत गेनिजलोकमहामुद्लेषता।
 ८ दोहा मृतकआगवननिरषितहंदेवकि विसमयमानि रुष्मचंद्रमायाप्रवस
 लईसत्यजियजानि १ महाराजयहिमातिवहुअद्रभुतकृष्मचरित्र अवनसुधा
 ढारनसदापावैरकरनपवित्र २ सुतउवाच कवित्त श्रीसुकआननइंदुहीतेहरि
 कीरतिकीसुधाधारसुठारी काननअंजुलितेकरैयान सुधीतिप्रतीतिसमेतसु
 री श्रीरघुराजकहे सोविसेषितरैभवसागरसोचनिवारी याकलिकालकराल
 मेअंशिनआनउपायपरैननिहारी १ ८५ इतिश्रीमहाराजावांधवेसविस्वना
 सिंहात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्ण
 द्रकपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजूदेवकृतेश्रीमत्भागवतेआनेद्वानुनिषौ
 उतरार्धेपंचासीततमस्तरंगः ८५ ॥ ३३ ॥ दोहा भूपपरिक्षितहरषिकेश्रीसुक
 करजोरिमृदुलगिरावोलतभयौवारहिवारनिहोरिराजौवाच चौपाई यहहमसु
 ननचहतसुनिराई रामकृष्णकीभगिनिमुहार्ई १ जाकेरहैपौसुभद्रानामा मेरी
 पितामहीवरस्यामा २ ताकोअर्जुनकेहिविधिवाहा सोसुनायदीजैसुनिनाहा ३
 सुनतपरिक्षितरूपकीवानी कहनलगेश्रीसुकविज्ञानी ४ सुकौवाच येकसै
 अर्जुनमनिमाना करनतीरथनकियोपयाना ५ करतपरजटनपुहुमीसवही गयो
 प्रभासखेचमहजवहीं ई तवैसुभद्रामातुलकन्या सुनतभयौअतिसुंदरधन्या ७
 औरेशससुनिकाननमाही देहिरामजुरजोधनकाही ८ दोहा जडुवैसीअरुका
 ष्महूजद्यपिकहेपौवुभाय तदपिआनकेदेनहितन हिमान्यौवलराय चौपाई यह
 सुनिअर्जुनसंकितभयऊ वेषनिदंडीको धरिलयऊ १ हरनकरनमातुसदुहिता
 को गयोहारिकाकोछलछाको २ वरयाकेतहंचारिहमासा विजयत्रिदंडीकियोने
 वासा ३ निजअरथहिकेसाधनहेतू मागेहुभीषनिकेतनिकेतू ४ पुरजनसक
 रिकैसनमाना नितहिजेमावहिवहुपकमाना ५ येकसैमेकहुपाययेकता जडु
 तिसाकहिगोविरतता ई जडुपतिहरनकरनकाहिदने सुनतसवसांचीमुदभी
 ने ७ जडुवरमानुपितापहंजाई यहहवालसवदियोसुनाई ८ दोहा तेऊसमतक
 रिदियेविजयसुभद्रादेनजानिधिरुषतहंरामकीप्रगदकहेनहिबैन चौपाई येक
 सभैगहमहवलिरामा अतिथनपूजनकियमनकामा १ न्योताकरिवहुअतिथ
 वोलाये तिनकेसंगअर्जुनहुआये २ यहचरित्रवलभद्रनजान्यौ अतिथमानि।
 अतिसैसनमान्यौ ३ निजहाथनसोतिनहिजेमाये सादरसुभआसनवैराये ४
 तहंसुभद्रारहीकुमारी अनुपमसकलवीरमनहारी ५ अर्जुनताकोतहानिहारी व
 कितभयोमनहरनविचारी ई सोऊअर्जुनकीछविदेयी करनकंतमनचह्यौविसेपी
 ७ करिकटासलजितमुसकपाई अर्जुनमहमनदियोलगार्ई ८ दोहा विजयसुभ

द्राकोलघोजवतेवलगृहमाहि तवतेताकेनैनमेपरीनाँदनि सिनाहि चौपाई
 दियौताहिमेचित्तलगाई हेरनलाग्योहरनउपाई १ थकसमेद्वारावतिमाही
 देवनजात्राभईतहाही २ तहागवनकीन्हपुरवासी जदुवँसी सवपरमहुला
 सी ३ तादिनदारुकसूतबोलाई श्रीसुकुदअसदियोवुभाई ४ भगिनि सुभ
 डेरथहिचढाई देवनदरसनदेहुकराई ५ तहेअरजुनहरिहै भगिनीको सो
 समतहैमेरोठीको ६ अर्जुनयहिरथचढिहरिलैहै सहिनसुभदेनिजपुरजे
 है ७ तवतुमअतिदुतरथहिधवाई इइप्रस्यदियहुपहुवाई ८ दोहा दाउक
 सुनिहरिकोहुकुमनि कटसुभद्राजाय ताहिचढायसु जानमहलैगमन्योह
 रषाय चौपाई निकरि किलातेजवरथआयो तवअर्जुनकहकृष्णबोलायो १
 हरनकरनकहसैनचलायो तवअर्जुनआसुहितहँधायो २ रथपरचढिगा
 डीवटकोरा भस्योभयावनचहुकितसोरा ३ हरतसुभदेअर्जुनकाही निरषे
 सिगरेसुभदतहाही ४ घेरिलियेताकोचहुवोरा भारनलागेसस्त्रकठोरा ५
 अर्जुनकरावानकीवरषा गयोछुडिसववीरनहरषा ६ तवदारुकछुड्यीठि
 तुरंगा कीन्ह्योगौनयोनकेसंगा ७ विजयकळेंदलमधितेकेसे स्वाननमा
 धिपचाननजेसे ८ दोहा हस्योसुभद्राकोइहांआयो कहँकोचोर लैगोलैगोके
 रह्योअही सोरचहुवोर चौपाई आयसुभदसवहरिवलदारे हरनसुभद्रादुषित

सिपाही

२. सुनतरामभोकोपितभूया मानहुमहाकालकोरूपा २

३. धमदनसुनावतवचनउचारा क्वेनश्रवसठयाडकुमार ५

जडुवसिनउरअनेदभरिहो ई

७ जानिअनर्थमहाजडुराई

४. दोहा कहतभयेवलभद्रसोवानीदीनुसुनाय

चौपाई

५. दुरजोधनअर्जुनसमदोऊ ततिकहीनअनुचितकोऊ २

६. यतनोयामेअहैविसेपी ३

४ सुनतसायकीउहवआदिक

८. देवकिअरुवसुदेवहकेरो संमतकस्महकेरधनेरो
नहिदोसै करियेछमात्यागिप्रभुरीसे ७ तवहरिसोवलवचनउचारी
लकतकर्मतिहारो ८ दोहा असकहिकैतजिहलसुसलरोकिरोषवलरामे ॥
लोडतभेतुरतेतहागयेआपनेधाम १

९. स हयगयरथभूषनवसनवह धनदासीदास सुकउवाच चौपाई विप्रभक्त
येकजडुपतिकेरो नामजासुश्रुतदेवनिवेरो १ कस्मभक्तिपूरितकामा
नचाहतविषयअरामा २ सुकविसातप्रियवोलनवारो

१०. गारो ३ विनमागेजोकछूमिलिजावे ४ तू का ५ वि ६ क ७ रना
छुनिजहेतवसेभवनसंतोषनिकेतू ५ १
तनेअभिमानप्रकासू ई उभैभक्तजडुपतिकहेप्यारे

११. धरि ७ तिनकोजानिमनोरथनाथा सारुकसोवोलेधरिहाथा ८ दोहा
रथहमजायगेभिथिलापुरकहसूत
कृत चौपाई

१२. वामदेवनारदअरेआस असितअरुनअरुअतिसदासू २
भृगुरामा सुरगुरअरुचवनादिललोमा ३ १ २ ३ ४ ५

१३. गमहदेषजडुराजा ४ सादरअपनेसंगलेवाई चलेविदेहेनगरजडुराई ५
रगमहजहेजहेप्रभुजावे तुहतहपुरजनधावतआवे ई
देही देकेभेटपरमसुदलेही ७ सुनिनसहितहरिराजहिकेसे
वाकरजेसे ८ दोहा

१४. मधुकेकयोकोसलअरुअरनाच चौपाई इनदेसनमहकरतनेवासा भिथि
लागमनेरमानेवासा १ जेहिजेहिदेसनमहप्रभुआये

सिधेमुनिनसमेतू यहगहमेप्रभुक्रुपानिकेतू ५ चरनकमलक
 निमिकुलपावनकरहुमुरारी ई असीसुनिविदेहकीवानी
 गपानी ७ वसेविदेहंनगरककुकाला मिथिलापुरजनकरतनिहाला ८
 जिमिविदेहकेगेहमेमुनिजुतकीन ५५ १०२६ २१
 नभगवान चौपाई यहमहआयेलयिजदुनाये
 १ इजश्रुतदेवपरमअनुराग्यौ यदफह्रावतनाचनलाग्यौ २
 नआसनमाही वैठायौमुनिजुतहरिकाही ३
 आजुपूरिगेमसअभिलाया ४ असकहिसहितनारिमुदमोयौ
 दुपतिपदधोयौ ५ सोजललैअपनेसिरधारा सोविबुद्धकियगृहपरिवारा ई
 जेसकलमनोरथताके प्रेमहसावरनतकविथाके ७
 यो सुरभिमृत्तिकाअंगलगायौ ८ सोरठा हरिआगमगहजानि
 प्रथमते तेअरपेनिजयानि प्रेमविवसश्रुतदेवइज
 धिअवगाही पायेफूलनिसराहिसराही १०
 रप्रभुकहेपानकरायौ २ पुनितुलसीअरुअवुजमाला
 ३ यहिविधिहरिकहेमुनिजुतपूजा गन्योअपनेसमनहिदूजे
 हिविचारनलागो कौनसुकुनभैकियोअभागे ५ परेरहेयागहअधहिकृपा
 मिहरिदरसन लह्योअनूपा ई जिनपदरजसवतीरथमूला असमुनिजुतहरी
 भेअनुकूला ७ असेविचारिश्रुतदेवउदारा
 हा निरथवजडुपतिकोवदनचापनचरनसप्रेम मृदुलवचनबोलतभयोदु
 गयौसवनेमश्रुतदेवउवाच चौपाई
 नतेजगरचिदयऊ १
 २ जिमिजियसोवत सपनेमाही मनतेविरचिऔरतनकाही ३
 ताद्रसभासा तैसेतुमहोरमानिवासा ४ मुनतकहतजेकथानुम्हारी पूजहिबंदहि
 प्रीतिपसारी ५ तिनहिध्यानलपिरहुमुरारि वैधनिहैप्रभुभागहमारि ईनीकक
 र्मकवहंनहिकान्हैयो कवहंनतवचरननमनदीन्हैयो ७ १०७
 यऊ दीनतेधुनामहिसतिकियऊ ८ दोहा जेकपटीकुमतीसदाविषयवासनाप्र
 रआनरूपतेनिकटहूरहैतदपिअतिदूर चौपाई
 जयअज्ञानिनकेतुमकाला १ कारनअौरअकारनकेरे तुमहीहेतुसदखुधहरे २
 जेतुम्हरेसायामिमाहै तेतुम्हारवपुकवहुनजाहै ३ हमंताअहेरावरेदासा
 कौनसेवासहलासा ४ प्रीतिरीतिप्रभुदेहुवताई करैतैसहातवसेवकाई ५
 तापननासनवारो अैसेहैप्रभुदरसनुम्हारो ई सुकोवाच विप्रवचनमुनिकृपा

निधाना दीननकेना सकदपनाना ७ गहिनित्रहाथहि सोदुजहाथा गेलेविहसत
 श्रीजदनाथा ८ दोहा श्री सुकउवाच तुमपरकरनअनुगहैमुनिआयेयहजा
 न पदरजसोपायनकरतविचरतजगतमहान चौपाई देवछेत्रतीरथहैजेतो॥
 दरसनपरसनकरतहतेते १ बहुतकालमेपावनकरही तकमोरजनजेहिअ
 नुसरही २ जनमहितेसवजातिनमाही विप्रहातहैअछसदाही ३ ताहूपेजो
 तपपुनिकरतो सोविसेषितेजगमुदभरतो ४ भईताहूपेविद्याजाके विनप्रयास
 तेभवनिधिनाके ५ तापरजेसंतोषहुअनि तेहिदुजकेनहिदेवसमाने ६ पुनि
 ज्वमारभक्तभोजोई त्रिभुवनताकेसमनहिकोई ७ यहीचतुर्भुजरूपहमारो॥
 ब्राम्हनतेनहिमोहिपियारो ८ दोहा सर्ववेदमयविप्रकोजानहुतुमसातिमा
 न सर्वदेवमयतेसहीहमकोगुनहुसुजान चौपाई विप्ररूपममयहमतगू
 ढा जानतनाहिजनायहुमूढा १ प्रतिभामेकरिप्रेममहाने मममूरतिगुरदुजे
 नहिमाने २ जगकारनमेजगममरूपा जानहिबुधवरवुद्धिअनूपा ३ ततिमो
 ररूपपहिलानी पूजहुमुनिनप्रीतिअतिठानी ४ तिनकेपूजनकियेदुजेसा म
 मपूजनकैजातहमेसा ५ मोहिपूजेदुजपदतजिनेह पूजनकवहुतासुनहिलो
 हूं ६ सुकोवाच यहिविधिजदुपतिकीमुनिवानी मुनिनसाहितहरिकोसनमा
 नी ७ दुजश्रुतदेवभूपवहुलासू पायेरमानेवासेनेवासू ८ दोहा भक्तभक्तभ
 गवाननिजयहिविधिभक्तनभाषि कळुदिनरहिजदुपुरगयेपितुदरसनअ
 भिलाषि ९ ६ इतिश्रीमहराजावांधवेसविस्वनाथसिहात्मजासिद्धिश्रीमहा
 राजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीरुस्मचंद्रकपापात्राधिकारिघु
 राजसिंघजूदेवकृतेश्रीमत्भागवतेआनेदअनुनिधौउत्तरार्धेषटसीततमःस्तर
 गः ९ ॥ ॥ श्रीगणेशायनमः सोरठा जयसुकुंदजदुनाथ दयासिंधुदुषट
 दहरममसिरधरिप्रमुहाथ वेदस्तुतिभाषारवो १ दोहा सववेदनप्रतिपाया
 हरिजोमुनिकह्योप्रवीन गुनतअसंभवताहिनृपहलासिप्रस्तअसकीन १ परि
 क्षितउवाच दोहा अकथप्रमहावतअचितपरानरगुनजानसदा १ सगुनकह
 नवारीजेशुतिकिसिवरनहिंतिनकाहिं २ चौपाई सुनतभूपकीसुंदरिवानी सु
 कावाजवोलेविज्ञानी १ सुकउवाच प्राकृतमनबुधिद्विअगोचर अयनेकहंगु
 निनाथवरावर २ निजसेवनसुषभोगनहेतू सदीवसनवैकुंठनिकेदू ३ मेरोक
 रेप्रेमरसपाना विषयभोगनहिरहैलोभाना ४ दिव्यईद्विमनपानहुवाचा रव्यो
 रुष्मनिजजनहितसांचा ५ तिनमनबुधिप्रातनकेगोचर तेदप्राकृततेअहैअगो
 चर ६ हरिरहस्ययहजनिजोई लहेभक्तिभगवतकी सोई ७ यहरहस्यसनका
 रिकजनि जेपूर्वकेपूर्वमहाने ८ दोहा तामेभैदतिहासयकवरनौजुतअह्ला

द नारायणको जो भयो नारदसे ग संवाद १ चौपाई एक समै नारद मुनि राई कि
 रत लोक नमह सुषदाई १ नारायणके दरसन हेतु गये वद्रिकाश्रम मतिसे २
 जेहि वदरीवनमह जगस्वामी सबभूतनके मुगलकामी ३ धर्मज्ञान समसो
 हित सुषारी कल्पप्रजंतकरततपभारी ४ तहा कलापगनामके वासी वैदेवहो
 कित मुनि सुषरासी ५ नारायणपदसीसनवाई कियप्रनाम नारद मुनि जा
 ई ई यही प्रथमकी न्हैयातिन पाही जो पूछौतु मनुपमोहिं काही ७ तब नारा
 यण मुनि न सुनाई कही कथासनकादिजोगाई दोहा श्रीभगवान उवाच येका
 समै जनलोकमेसनकादिक मतिवार १ वैठितहोमोदितमहाकी न्है ब्रह्मवि
 चार १ चौपाई जा मेसकलश्रुतिनको अरथा होय येकही मिटे अरथा १
 नारायणदरसनहितजवही गयेसेतुदीपहितुमतवही २ ब्रह्मविचारभयो सुष
 सारा ताते सुन्यौन ब्रह्मकुमारा ३ तहा प्रथम यहभयो सुहावन जोतुमपूछौमा
 हि मुनियावन ४ साख सीलतपसवैसमाना जिनकेसबुमित्रसममाना ५ स
 नकसनातनसनतकुमारा तेदुश्रोताके प्रसन्नउवाच ई तहासनंदनतिनहिस्मा
 ना की न्हैयातिन सोतसुवधाना ७ सनंदनउवाच निजसिरजितजगनिजकरि
 लीना सक्ति सहित सोवतसुषमीना दोहा ताप्रभुकी अस्तुतिकरतवहश्रुति
 मूरतिमान सिगरी हरिहिजगावती करिकै विविधिवधान ३ सोरठा जिमि प्रा
 भातको पाय राजद्वारमहजायके विरदावली सुनाय वंदी भूयजगावही १॥
 श्रुतयजुचुः दोहा जयजय अजितछोडाइये जीवनको अज्ञान सतदोषह
 महं गुणगहकप्रगटो विभवमहान २ ज्ञानादिक अस्वर्जसवस्वत हवसेतुष
 माहि सक्तिचरचरजीवकी तुमते प्रभुप्रगटाहि ३ होविसिष्टचित अचिततुमजग
 सिरजकभगवान यहप्रतिपादनहमकरैतुमकोकरतवधान ४ उतपतिथि
 तिलयतुमहितेताते जगतुवरूप जिमिष्टदके सदतैमिलतपुनिस्वदमेअनुरु
 प ५ जेअरहु सुरको भजततेनकहातुमकाहि काठपयानहिपगधरकापग
 नहिमहिमाहि ई निगुननायतुवजोकथासुधासिंधुहरपाय तेहिअनन्दाइसु
 साधुजनहरहिजननत्रयताप ७ तौपुनिजेतुव ध्यानकरिनिर्मलमनमतिवान
 रहततुम्हारेनिकटजेतिनको कहावधान ८ जासुअनुग्रहतेरवेमहदादिकब्र
 ह्मद अन्नमयादिकमेपुरुषमुदमयजौनअषड ९ अन्नमयादिकचारिके
 विनसेजोरहिजात विदश्रीअविदविलक्षणोनि विकारदरसात १० असतुवभज
 नहिजोगके पायमनुजतनजोइ भजेनतनयोषेसदासमहिषलायतमोइ ११उ
 दरअगुष्टप्रमाननुमभजेथूलमतिवार सखुममतिके भजतहेदहराकासउदा
 र १२ हियतेसिरलो रहतिहैनारिसुषमनाजोनि तेहिथिरजेतुमको भजेतेउन

जनेयहि त्रैानि १३ निज निरमितवहु जेनिमे प्राप्नजे जीवनप्रात तिन समझ
 तर्जामिके निउना विकहर सात १४ जे सेत्रिन अरुदारु मेन्यूना अधिकते आगि।।
 कहं निरषिटेडी परतिकह सूधिही जागि १५ यह अनित्य संसार मेनित्येया
 करसरूप तुवज्ञानी जनमजत है योगि स्वर्गदुषकूप १६ भीतरवाहे रव्याप्त।
 गसकलसक्ति धरआप निगमगम्य प्रदजननगति असकहवेदकलाय १७
 असगुनिबुध विस्वास करि भवहातुवपदकाहिं छंदावन अवधादिमेवसिके
 भजतसदाहिं १८ अतिदुरगमनिजतत्वको जननगनावनहेत प्रगठहुपुड्डा
 ममिसदोहे प्रभुजदुकुलकेत १९ सुधासिधुतुवचरितमे करि मज्जनतजिता
 प तारतजनसत संगकारना सवाविषैकला २० त्रभुतुवपदकमलमेहंसा
 सरिसकरिनेह भक्तमुक्तिहून हिंचहत विचरतविनसंदेह २१ तुवसेवनकेजो
 गयहुदुर्लभमनुजसरीर मानत आतसुहृदप्रियनेह करतगंभीर २२ स
 वके हिंदुलक्षण २३ जितदखे तुवप्रतिनिधि जहिनेहिं मंदमतिकरहिं
 संगप्रयास २४ जौनकुपंग प्रभावेत पुनिपुत्रियेहे जन्म जनतमरतवहु
 जौनिमहं सहतमकवहुंवार २५ रोकि इद्रियनतीतिमनजोगी प्राणवदाइ
 जोतवपदक जहिलहतनिसिदिन ध्यानलगाइ २६ सोईचरनसरोजकोसु
 । मरतवेरवदा । यावतमेवैरिहु विपुलचेद्यादिकररराइ २७ व्रजनारिहुसोई
 लह्योभुजभरिभुजनभराइ हमहुंलह्योसोइरावगप्रभुताकहीनजाइ २८ हो
 समानसवमेसदोसमरथहोसवभाति लहतनुमहे वेधिकौनिहुंजोसुमिरेदिन
 राति २९ जिनकीउतपतिआधुनिकनुमकोतैकिमिजान अहोअग्नसनाथतु
 सनुमतेविधिप्रगटान ३० मरीआहिजे प्रहितिरतनिहितिरतैसनकादि दुवि
 धिद्वप्रगटतभये जेहिं विधितेजगगादि ३१ वेदउदरधरिरहतहोजवमुकुदत
 मसोइयूलजगतअरुकालगतिरहिजाततवकोइ ३२ प्ररूपयहजगनहिरहो
 उतपतिभोयहिकाल आतमनवगुनधंसगतिअहकनादमतजाल ३३ रतो
 नदप्रगति । वमेजोव्रमहत्वमहान उतपतिताकीमुक्तिहेयातजलमतजान ३४
 षट्दंशषटविषे षटवरमीसुषदुषदेहयेये इसकोनासगतानेयाइकमतयेदो
 ३५ आत्मज । प्रह्लाद । प्रह्लाद । प्रह्लाद । प्रह्लाद । अरुयूल अहेदेहही आतभावात्ता
 कमतमूल ३५ स्वर्गनितहेनसतनहिहेजगकर्मप्रधान यहमतमीमोसकनको
 नहिकोउईसमहान ३६ ब्रह्मभिन्नमिथ्यासकलअहेब्रह्मसतियेक कल्पिता
 ब्रह्महिमेजगतयह अहेतमतदेक ३७ प्रकृतिपुरुषयेतत्वहेअहेअपरनहिई
 सतासुविचेकहिमुक्तिहेयहीसाध्यमतदीस ३८ प्रेमसुधारसरावरोजोनकियोज
 नपानअमतरहतहैसोसदायेसवमतनभुलान ३९ प्रकृतिपुरुषतेपरअहोसदो

सचितानंद त्रैसेतुमकोजानतहिलूतसवमतफंड ४० त्रिगुणबलितयहमनपर
 तकारजकारीजानि सुद्धभयेविनआपकोसकैनहोपहिवानि ४१ जिनकेहैगो
 सुद्धमनतेजनयहससार चितअरुअचितविसिष्टप्रभुमानतरूपतुम्हार ४२
 जैसेजोजनचहतहैकनकलेनमनमाहि सोकवहुंकातजतहैकठककुंडसहका
 हिं ४३ तुवविरचितप्रविसितजगतजानिथूलतुवरूप मृषानमानतहैकवहुंजिन
 केज्ञानअनूप ४४ सकलचराचरमैतुम्हेमानिभजेमतिवारमृतुसीसमेचरनधरि
 तेउत्तरहिसंसार ४५ जेतुवअनु रागहिरंगेकरहिकथारसपान तेभवाव्युत्तर
 तसहजयहिविचारनहिआन ४६ जैसेतुवविमुषहुंअहैतिनहुंनरूपानिधान वॉ।
 थिकथागुनतैकरहुनिजवसप सुनसमान ४७ तुमसवकारकसक्तिधर
 करनअधीनज्ञानतुवदीन्हैओआधिकारलहिसुरवालिदेहिडे रान ४८ विभौ।
 आपुप्रदभोगहीजैसेलघुनरपाल चक्रवर्तिनृपडंडदेभोगहिभोगविसाल ४९
 सकलचराचरप्रकृतिवसपावतदुष्महान तिनउधारविनतुवक्याहेनहिक
 पानिधान ५० अहोप्रकितिपरप्रभुसदातुमतेपरकोउनाहिं दौषलिपनहिहो
 हुकहुंनभसमसवथलमाहि ५१ जौविभुमानहुजीवतोआवागमननजोग तु
 वसासननहिहोयगानहिईस्वरताभोग ५२ जीवहिअनुविभुईसकोमनि सवा
 वनिजांय अहेनिअंताव्याप्तसोजडचेतनसमुदाय ५३ जौकरिविसलविचारम
 नयहमतजानतनाहिं दुष्टताहियहिवानियेसज्जनगहैनताहि ५४ प्रकितिपु।
 उपदोउअजजदपिततपतिसेभवनाहिं तदपिपुरुषप्रकितिहुभिलेजगत
 पतितुममाहिं ५५ जैसेसलिलसमीरकोपायजोगततकालवुदवुदप्रगटतहै
 अमितवरनहिवेदविसाल ५६ होयलीनवसतुम्हहिंमेजगवहुरूपसनामजै
 सेसरितासिधुमहसधुमहजौरसनाम ५७ तुममायावसनरनभ्रमजानिहेतु
 संसार भवहारीतुमकोभजहिंजैजनवुद्धिउदार ५८ जौतुवप्रेमसुधापिअभौभ
 यताहिनहोय कालभकुटितुवदेतभयतुवविमुषीजनजोय ५९ जीतेहुषानहुई
 द्रियनचंचलमनहितुरग विनगुरुपदवसकियचहतकरिउयायवहुरंग ६०।
 तेमूरूपलहिदुषभ्रमतहोतसिहिनहिकाज उदधिभ्रमतकेवटविनाजिमिबदि
 वनिकजहाज ६१ जगदात्माअनंदमयतुवपदकरहिजेनेह तिनहिस्वजनसुता
 तियधरनिधामधनहुअरुदेह ६२ इनतेअहैनहेतुकळुजोयहजानतनाहि सुष
 दकहातिनतियवसिनदुष्करूपजगमाहि ६३ जेतुवपदपंकजनमेमनदिययो
 कहुवारतेविरागहारीसदनपुनिनकरहिसंचार ६४ तुवपदप्रेमहिपानकरिका
 मंकोधमदसागि निजपदजलजगअघदरनविचरनतीर्थविरागि ६५ सतउ
 स्थितजगसतअहैतर्कपराहतसोद जोयहभाषातेनहींकहुंविभिचारहुहोई ६६

सुक्तिरजतस्वप्नादिमेकहोजोहैविभिचार तौबहसतिमिथ्यानही असेवेदविचार
 र ६० कहोजोजगसतहीअहेतौवतपतिकिमिहोत तौकारनकेरूपयहप्रथमहि
 रह्योउदात् ६८ अक्कारजकेरूपमोसोईउतयतिजान सोउतपनिव्यवहारहित
 मानैसकलसुजान ६९ येकब्रह्मसतिहैसदाहैमिथ्यासवञ्चोर यहजोतुववानी
 कहैहोतसोजडमतिभोर ७० रह्योनयहजगप्रथमहीकैहैअतहुनाहि कहै
 तेआयोमहिमेमृषाजगततुममाहि ७१ तातेमृदहृघटादिकोदियातासुदा
 छात यहमतअज्ञानीगुनैसतिनहिदिवेदात् ७२ मायामोहितजीवकैसुर
 ररूपहिधारि विषयभोगरतदेहकोआतमलेतविचारि ७३ तवअनिदादिक
 विगतजनतमरतवहुवार नहिउ धारविनतुवकृपाभ्रमतरहतसेसार ७४॥
 तुममायाकोतजतहोजिमिकेचुरिकहेनाग वसुगुनषडज्ञानादिजुतरहहुस
 दांवडभाग ७५ कामवासनाजोजतीउरतेदियनविहाय मिलहुनातिनतुम
 थितिहृदहृजिमिगलमनिसुधिजाय ७६ इतेनस्येसुषजगतकोउतेनस्ये
 परलोकै मिलेआपताकोनहीवीस्योजनमससोक ७७ जेजनजानतआपको
 कियेभक्तिरसपान पापपुन्यफलदुष्कृतिसुखतिनकोहोतनभान ७८ तौपुनिका
 जानहि सुनेअस्तुतिनिंदाकान तुवदासनकेसंगमेविचरतसषीसुजान ७९॥
 जुगजुगकोतुवरसकथाकरहिं सर्वदापान ताहि कृपाकरिदेहृगतितुमही
 कृपानिधान ८० तुवअनंतमहिमासुरहृ आषहृहृहृनपार तुवरोमनजिमि
 गगनरत्नदेवि ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९
 तनोईकहिसफलहममहिमाआषत्रमाप २८ श्रीभगवानुवाच चौपाई सुनि
 अंससुभ्मासनंदनवानी सनकादिकअतिसेसुषमांती १ आत्मसरूपजानिसव
 नीहेपरपूजनसनंदनहिकीने २ वेदउपनिषदत्रौरपुराणा करिनिरनयसिद्धतवषाना
 ३ करिहृगगनमगसदापयाना पूर्वहृकेहैपूर्वमहाना ४ हनारदतुमब्रह्मकारा आतम
 सासनसुषदत्रपारा ५ भेटतकामवासनाजनकी दैतपरमगतिमज्जनमनकी ६ आ
 द्वाकरियाकोउरधारी विचरहृजहंअभिलाषतिहारी ७ श्रीसुकुवाच यहनारा
 यनरी षिकोसासन अद्वाकरिसिरधरिमुनिताछन ८ दोहा कैप्रसन्नश्रुत ध
 रमहानारदनेशामान नारायनसोकहतभेजोरिपानिहृरण नारदउवाच चौपा
 ई नमोअमलकीरतिभगवाना नमोऋत्समैकृपानिधाना १ जगजनकेमंगल
 केहेतु धरहुअनेककलाषगकेतु २ असकहिनारदतहैतपधामा नारायनक
 हैकरिपरनामा ३ वैदित्तरनतिनसिष्यनकरे चलेगगनमगसुदितचनेरे ४ मस
 पितुव्यासआश्रमहिआश्रे करिसतकारतिनहिचै मये ५ जोनारायनवरननकी
 नैषासोनारदपितुसोकहिरीन्हैया ६ जेहिविधिनिरगुनब्रह्महिमाही तातपर्ज

हैश्रुतिनसदाही ७ यहजोप्रसक्तियोकुरु राई सोमैतुमकोदियोसुनाई ८ कर्त
 तजगउपजैयाओपलैयाओहरेयाईसंप्रकितपुरुषहकोप्ररनकरैयाहे जग
 रषिजीवजुंतप्रविसिरचेयातनेजाकोपायजीवहीतमायाकोतजैयाहे जैसेया
 सरीरकेरीछोडतसोवैयासुधितेसैजगछोडै प्रेमपूरनपियैयाहे सुक्तिकोद्वै
 यासवभीतिकोनसैयारधुराजउधरैयादेदावनकोवसैयाहे १ दोहा असेक
 पानिधनकोभजहुसदासवकोय यहकलिकालंकरालमेरक्षकहैसतिसोय
 ८७ इतिश्रीमहराजाधिराजश्रीमहराजश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रका
 पापावाधिकारिधुराजसिंहविरचितेआनन्दाभुनिधोसप्तश्रीतितमस्तरंगः ८७ ॥३॥
 ॥ दोहा युनिवोलेकरजोरिकेश्रीसुकसोमतिमान करिआसंकाकछुमनहिसुनत
 हेतसमाधानचौपाई देवअसुरओमनुजनमाही जोकोउभजतअसिवसिक्का
 ही १ बहुधातेहोहैवैधनमाना भूरिभोगसुषलहैमहाना २ अरुजलदामीपा
 निकहध्यावैतेवहुधासंपतिनहिपावै ३ यहविउद्वगतिदोउप्रभुकेरातेसहि
 तिनमक्तनकीहेरी ४ संभुरंकतिनकेजनराऊ रमानाथजनरंकसुभाऊ ५
 यहसंकाप्रभुवडोहमारी सोकरिकपादेहुनिरधारी ६ सुनतपरिसतनृपकीवानी
 बोलेश्रीसुकदेवविज्ञानी ७ सुकौवाचसिवहैसक्तिसहितमहिपाला अहंका
 रकेईसविसाला ८ दोहा अहंकारतेनिगुनहैतेहिषोडसहुविकारतिनकेफ
 लत्रैस्वर्जसवयहसतिअहेविचारचौपाईतेतिजेकोउसिवकहैध्यावैतेसं
 पतिविभूतिवहुपावै १ प्राकृतगुनतेरहितरमेसा प्रकृतिपुरुषपरसोईनरेसा २
 तिनकेजोकोउभजतसदाही प्राकृतगुनतेहिनिकटनजाही ३ राजसूयके
 तहिकाला आपपितामहधर्मभुवाला ४ हरिसुषभगवतधर्महिसुनिकेश्री
 प्रसकीनहियगुनिके ५ तवकरिकृपाभूपपेभारी कहतभयैद्वारिकाहि
 री ६ भगवानोवाच जापेकृपाभूरिहमकरहीं ताकोक्रमसो धनसवहरहोगी
 ७ निरपिदरिद्रीसवपरिवारा कोउनजाहिपुनितासुअगारा ८ दोहा जो
 जोकरतउपाउवहुधनहितअतिअकृलाइ सोनिरफलहोइजातसवतवसंतोष
 उरलाइ चौपाई करतमोरदासनकरसंगा तवउपजैउरप्रेमअभगा ९ तव
 सतचितधनअनदरासी ससमपरब्रह्मपरकासी २ असेमोकहैपावतसो
 ई पुनितेहिभववंधननहिहोई ३ यातेदुरलभमोकहजानी औरेभजहि
 मोहितजिप्राणी ४ होहिप्रसन्नदेवजेआसू तिनकोभजिलहिविभोविलास
 ५ धनमदछायतिनहुकहत्यागै वहुप्रकारपुनिनिदरनलागै ६ असेकु
 मतीजेजगकेरेजातसदातेजसपुरपरे ७ सुकौवाचजसविरचिसंकरमु
 र्नाना तोपहिकोपहिआसुमहाना ८ दोहा तसनहितदयविचारहुजहु

पतिकोकुरुनाथ तामेहेइतिहासयकसुनहुपुरातमगाथ चौपाई असुरा
 नामटकसकुनिकुमारा रह्योभूपअतिसेवलवारा १ येकसमैसासा
 आवतदेथ्योनारदकाही २ कियोप्रसन्नसोतजिनिजराषे तीनदेवमेकोइततो
 ३ तवनारदहसिवालेवानी ४ तिनकोअवराघहअ
 सुरेसा होइहिसिद्धिमनोरथवेसा ५ थारेहीगुनमोसिवरी मे थारेहीअगुनमह
 भीमे ई रावनकेनेसुकतपकीहे त्रिभुवनअधिकविमोप्रमुदीहे ७
 सुरकेरमेहेसा ८ रहे हमेसा ९ दोहा ७
 वरदान तरयिनसेवासहि सके सेवककीईसान चौपाई
 वानी करनलग्योहरभक्तिमहानी १ दानव तकेदारमहनाई
 प्रगटाई २ काटिमांसनिजहोमनलाग्यो हरप्रसन्नहितअतिसुषपाग्यो ३ वीतेय
 हिविधिजवषटवासर प्रगढभयेनहितहोचंद्रधर ४ सतयेदिनसुरसरीनहाई ॥
 काटनलग्योसीसतहंआई ५ तवसंकरअतिकृपानिधाना

निजहाथनगहिदानवहाथा कियोनेवारनतेहिगिरिनाथा ७
 जसकीतंसयलमैतेहितनमे ८ दोहा

जअसुरसीसवलवान होप्रसन्नमैतोहिपरमागुमागुवरदान चौपाई जेजनप्री
 तिसहितजलदेही तिनकेहंमरेहोही १ तैतनकाटहिकसवहुवारा भ
 येदासतेअसुरहमारा २ दानवजोमगिहैवरदाना सोईहमरेहंनहिआना ३ ॥
 अससुनिसंकरवचनसुरारी महाभयावनिगिराउचारी ४ जोप्रसन्नमोपरप्रमुहो
 हूयहवरदानदेहुकरिछोहू ५ जेहिजेहिसीसधरहंनिजहाथा तेहितेहिफरदिजाइड
 तमाथा ई असुरवचनसुनिहरभगवाना अपनेमनमहअतिदुषमाना ७
 सिकहोअसेहीहोई यामेहेसंदहनकोई ८ दोहा देतभयसिवअसुरकोमहाघो
 रवरदान सुधापिआयसर्पकेजिमिविषहोतमहान चौपाई असुरपापसिवकोव
 रदाना मान्यामनमहमोदनहाना १ देखिमाकोअतिअभिरामा
 योवसकामा २ करनपरिष्ठासोवरकेरी गौरीहरनहेतहियहरी ३
 करकेमाथा आयौसनमुषदानवनाथा ४ ससवचननिजराषनहेतू लैगौरीभा
 गेरषकेदू ५ कंयतभगतदसहृदिसिधावत तांसुतपायनकळुमनेआवत ई
 तषंडनोदीपनमाही औपतालकेलोकनपाही ७ सुरपुरमहदेवनकेधामा स्वम
 तरहेभवथिरनहिजामा ८ दोहा तकोवारनकीनहीजानेदेवउपाय
 तेसवैअतिकोतुकचितलाय चौपाई तवसंकरअसमनहिविचारो औरठीर
 नहिवचवहमारो १ सरनागतपालकभगवाना
 असकहिकैवैकुण्ठसिधारा प्रकृतिपारजेहितेजअपारा ३ जहंसंतनकैयरमाथ

यारे श्रीपतिवसहिदयाउरधारे ४ जहाँ गये पुनि आवतनाहाँ नित्यमक्तज
हैवसतसदाही ५ दुषीजानिसंकरहिमुरारी अदभुतआसुवपुषवदधारी

ई अजिनमेषलारंडहिधारे पावकसमप्रभुतेजयसारि ७ लियेहाथमेकुसा
खविपूरी संभुहिलिपेनाथचलिदूरी ८ दोहा कह्योआपयहकाकियोविपति
लियोदिदान तुमवैठहुवैकुंठमेहमअवकरहिय्यान चौपाई असकहिनिकदह
कासुरकेर गवनेनाथविनीतधनेर ९ दानवकहेंलपिवचनउचारे सकुनियुत्रा
कहेंआपयधारे २ देषियरहुतनमेअमच्छायै कैधौवहुतदूरितेआये ३ खनभा
रिइतनेवारिअमलेहू बहुअमकाहितनकहदेहू ४ होइजोहमी सुनिवैलायका।
तौकरिरुपाअसुरकुखनायक ५ कहहुसकलनिजआवनदेव हमइसहायक
एहिंमतिसेतू ई बलवानहुजनपायसहाई सिद्धिकरहिकारजसुयदाई ७ सुकव
वाच यहिविधिप्रभुकीमुनिमृदुवानी सुधासमानकानसुयदानी ८ दोहा दानव
तुरतेसुपितकैहरिकोरियोसुनाय हरकोवरनिजरुतकरमजेहिहितआयो।
धाय चौपाई माधवसुनिदानवकेवैना बोलेवचनविहसिखलअनेना ९ भगवान
उवाच यहिविधिजेहिकामनु म्हारो तामेसुनियेवचनहमारो २ इमनहिंसंभु
चनसतिमाने अववैसदाअसखयाने ३ जवनेदक्षसायकहयाई तवतेभोपि।

महार्द्रसनरियोनाथइतआर्द्र ७ आगमजान्पेनाहितिहारो ह्माकरह
 पराथहमारो ८ दोहा अनिसैकोमलचरनतवअतिकठोरहियमोर दरदह
 निहैहैसहीयहदुषहोतनथोर चौपाई असकहिविप्रचरननिजहाया मी
 जनलागेत्रिभुवननाथा १ पुनिवोले प्रभुमंजुलवानी सुनहुविनैमेरीमुनि
 ज्ञानी २ लोकलोकपनजुतमुदभरहू मोहिपदजलतेपावनकरहू ३ लक्ष्मी
 जोगभयोमैआजू कृपापायतुम्हरीदुजरज्ज ४ तवपदहतगतअथममा
 छाती वसीआजुतेश्रीदिनराती ५ सुकउवाच अससुनिअदभुतवचननाथ
 के जेरीननकर्तासनाथके ई गदगदगरभृगुभरिद्रगनीरा वल्यौमोनसा
 हिमादगंभीरा ७ मुनिनजद्रमहसोफिरिआयो तीनहुदेवचरितसोगायो
 ८ दोहा सुनिभृगुमुनिकेवचनसवअतिसेआनंदपायु विसमितभहरिचरि
 तमहसकासकलविहाय १ कृष्महिसवतेअधिकगुनितिनकेचरनसरोज
 भजनसगेअतिप्रीतिकरिसिगरेमुनिप्रतिरोज चौपाई हरिकेभजेसांति
 होइजाती हरिकेभजेअभैसवभाती १ हरिकेभजेधर्मसवपूरे हरिकेभजे
 पसवदूरे २ हरिकेभजेहोतहैज्ञाना हरिकेभजेविरागमहाना ३ हरिकेभजे
 विभोसवपावै हरिकेभजेसुजसजगछावै ४ हरिकेभजेभक्तिउरहोती ह
 रिकेभजेवृद्धिनहिकोती ५ हरिकेभजेहोतभवपारा हरिकेभजेमिलतसु
 षसारा ६ हरिकेभजेनरकनहिजावै हरिकेभजेनपुनिभवआवै ७ हरिके
 भजेवभेगतिवनती हरिकेभजेसंतमेगनती ८ दोहा हरिकेभजेअनंदहै
 हरिकेभजेनंदहै हरिकेभजेनफंदहै हरिकेभजेनमंद चौपाई जसवजगनिजस
 महियहरेसांतअकिंचनसज्जनकरे १ आहैपरमगतिश्रीजदुराई सत्यकहौ
 यहभुजाउठाई २ अहैसंतोगुनमयप्रभुप्यारे इष्टदेवजेहिविप्रवदारे ३ तिन
 कोभजहिछोडिसवआसा जिनकेउरवखुदिविलासा ४ आकृतिताकीतीनप्र
 कारा राससत्रसुरहुसुरहुअपारा ५ सतरजतमनिगुनितप्रभुमाया विविधि
 भातिद्रनसवउपजाया ६ प्रभुकेमिखिवेकोसाधन अहैसंतोगुनकरिअकरा
 धन ७ सुकउवाच यहिविधिसरस्वतीतटवासी भाषिभाषिमुनिपरमहुला
 सी ८ दोहा सवनजसंकासे दिकैकृष्चरनत्रितलाय प्रेमपयोनिधिपूरिहिय
 निवसेहरिपुरजायसूतउवाच सवैयाश्रीसुकआननइंदुतेकृष्मकथासुधा
 धारकढीमनहरी पापिनतापिनजीवसतापिनभौनिधिकीविधितारनवारी जो
 श्रुतिअंजुलितेवहुवारकरैजमपानसुधीतिपसारी ताकहेश्रीरघुराजकरैजदुरा
 जविसेपिविकुंठविहारी सोरठा अवसुनियेकुरुनाथ परमविजेप्रभुमन्की ह
 नौआपनहाथ वज्रनाभअसुरेसकहै चौपाई रह्योअसुरेकअतिवलयामा

वज्रनाभअसजाकोनामा १ सोसठमेरुसिषरमहजाई कियोमहातयअतिम
 नलाई २ तापरवैप्रसन्नकरतारा आयनिकटअसवचनउचारा ३ मागुमागु
 वरदानवराई कियोकठिनतयहथलआई ४ माग्यौवज्रनाभवरभारी दे
 वनतेप्रभुमीचुहमारी ५ होइकहुनहि कौनिहुकाला जीतहुंमैसवसुरनउता
 लाई नाथवज्रपुरमोहिरचिदेह प्रविसिनसकैकवहुकोउकेहू ७ विनामो
 रअनुसासनपाई पवनहुसकैकवहुनहिआई ८ दोहा सकसखलजमैहोयपुरसवस
 पदासमेत भेदिसकैनहिंसुरअसुर असकरुक्यानिकेत १ चौपाई
 येवमस्तुकहिकैकरतारा वहरिआपनेभवनसिधारा १ वज्रनाभसहिअ
 सवरदाना भयोजगतमहअतिवलवाना २ विसकरमाकृतवज्रनगरम
 ह वज्रनाभभटवस्यौसेनसह ३ रहेदैसतेहितीनकरोरा वलीमयावीअति
 वरजोरा ४ रहेअवधप्रसन्नसखा भरिमहावलकेनिजगरवा ५ तेभटवा
 ज्ञनगरचहुंघोरा वसतरहेरचिभौनकरोरा ६ यहिविधिवज्रनाभवलवा
 ना पायविरचिमहावरदाना ७ चह्यौउयद्रवकरनजगतमे दियोनकोउज
 धजगतभमतमे ८ दोहा तवइंद्रहिजीतनचल्योकरनत्रिलोकीराज गमना
 कियोअमरावतीलैदानवीसमाज १ चौपाई कह्योइंद्रसोजायसुरारी अवद्र
 अअसभईहमारी १ हसहिकरहित्रिभुवनकोराजू तमवहुकालकियोसु
 रराजू २ तातेकोडिदेहअमरावति रहियाकैममदासमहामति ३ मनिहोजो
 साधारननाही तोहमजीतिलेवतुमकाही ४ जावलहोयजुदतोदेह नातोभजहु
 कोडियहिगेहू ५ वज्रनाभकीसुनिअसवानी जुद्धकियेजीतवनहिजानी ६ मं
 वन्नहस्यतिकेसंगकरिके वोल्योवासवअतिभयभरिके ७ जेकस्यहैपिता
 हमारे अचैकरतहैजग्यउदारे ८ दोहा कैहैजग्यसमाज्जवतवकरिविमला
 विचार जानिपरीजाकळुचितसोकरिहैतेहिवार २ चौपाई दानवइंद्रवचना
 अससुनिके कस्यपनिकेटगयौसुषगुनिके १ निजअभिलाषइंद्रकीवानीव
 रनिगयोपितुसो २ भिमानी ३ सुनिकेस्यपुत्रःपिउचारी अवैहोतिहेजा
 ग्यहमारी ३ जवयहमसतेनिरप्रितकैहै तवतुमसोविचारियुनिकैहै ४ अचैव
 जपुरकहंतुमजाहू वसहुपुत्रतहसहितउछाहू ५ सुनिअसकस्यपकेरनि
 देसा वज्रनगरगवयोअसुरेसा ६ वासवतहअतिमनहिडराना कियोहारि
 कैतुरतययाना ७ अंतरहितकैहरिदिगआई वज्रनाभकीकथासुनाई ८ दोहा
 तवहरिवालविहसिकेसुनासीरसुनिलेहु दूरिकरहिंगेआसुहीहमतुम्हारस
 देहू ३ कैहैपितुवसुदेवकीअस्वमेधजवजाग तवदानवकोदलहिगेकरिययाय
 वडभाग चौपाई असकहिइंद्रविदाप्रभुकरिके जनकजग्यविरच्योसुषभरिके १

तामषमेसुनीसबहुआये नृत्तकगायकवद्दरसाये २ भद्रनामनटदूतहंअपि
नाचिसुनिनवहुभातिरिभ्रयो ३ कैप्रसन्नमुनिकहवरदेने
भ्रिचैने ४ जाकेसनमुषकरहुतमासा सोप्रसन्नपुजवहिममआसा ५ गति
वहिसुनीसा गवनकियेनिजधाममहीसा ७

हंस तिनकोआसुवोलायकैअसोक्रियाप्रसंस १
हु तहसरसिनमहकरहुविलास १ वज्रनाभकीजोयककेना

३ करिउपायतकिदिगजाई दिहेहुकृष्णसुतकथासुनाई

॥५॥ पूजवप्रदुम्नमहवहअनुरागे

है तवद्वारावतिआसुहिजाई

७ हरिसुतेदेससुवाकोसंगा करवायेहुतुमहसअभंगा ८ दोहा

१५७५

है सोई ३ मभसासनसिरधरितुमहसा यहूउपायकरिकरुअरिध्वंसा
२ तेहिपुरप्रविसिसकैनहिकोई ४

५ वज्रनगरकहेकियेपमो
है अतिरमनीयतडागसोहावेन विखसहिंवि

७ कनकवायिकाजहोसोहाही वनीवाटिकाथलथलमा

ही ८ दोहा मंजुमनोहरनादकरिवसेहंसतेहजाई वज्रनाभअतहपुरहिसर
सिनरहेलोभाइ १ चौपाई सुनतमनोहरसुरतिनकेरो भूयअनूपरूपतिनहेरो
१ वज्रनाभहंसनठिगजाई दियोमनोहरवचनसुनाई २
गमिहं बोलहुसदांमनोहरस्वरकहं ३ रहहसदांइतअवतजाता

होविष्याता ४ वज्रनाभकेवचनमानिके ५ स
जकरनकेहेद करिलीन्हैपरिचयमतिसेद है मानुषसमबोखनतेलागे
रिनमहंअतिअनुरागे

दोहा हसीयकअतिसयचतुरिनामसुचिसुधीजासु
मिन्नताप्रकासु २ चौपाई येकेसगरहनदोउखागी श्रीतिरीतिकेरसमेयागी १
कसमैसुचिसुधीसयानी प्रभावतीसोवोलीवानी २
सकलगुननजुतसीसअगरा ३ ततिमैकलुकहनचइतिहा

हतिहौ ४ त्रैसोरूपमस्योच्चतिजोवनविनविलासवीततहैकनऊन ५ जो जोहैसो
 वहरिनत्रैहै सरितनीरसोपुनिनदेवैहै ई भोगजोगतुनमईसयानी पैकोउवा
 नमित्योक्खविषानी ७ त्रैसीउमिरिमित्योवरनाही तातेदुषनहि त्रौरजनाही ८
 दोहा करनस्वयंवरकहतहैतवपितुत्रतिमतिवज्ज सुरअसुरनकेमुतनमहंपै।
 होपैनसमान ३ चौपाई कहं त्रैहैइतकस्मकुमार नामजासुप्र सुमउदारा १॥
 जाकेरूपसरिसासुनुप्यारी मेनिभुवनमहैकहुनतिहारी २ परमविमलकुलहै
 जदुकेरो जेहिपरससतवेदघनेरो ३ तामेकस्मलियोत्रैतारा ताकैहैप्रयुम्न
 कुमारा ४ जासुसरिसत्रिभुवननहिसरा सकलगुननतेवहहैपूरा ५ देवनमहै
 देवसमाना दानवमेदानवपरधाना ईमानुषमेअतिमानुषसोई धरमात्मति
 हिसमनहिकेई ७ जेतनीमायाहैजगमाही असनहिकेउजो जानतनाही ८
 दोहा त्रिभुवनकेसववस्तुको त्रैवित्रैविसवसार षगटा योयहजगतमेहरि।
 प्रयुम्नकुमार १ कवित केदि ससीसीलसीमुषमेखुविसीसीसुधासीढरेमद
 वानी भौहकसीधनुसीविलसी गतिमेनसीकेहरिकीगतिमानी कामफसी
 सीफलेमुसक्यानिजसीजगमेसवभातिसयानी नेसुकनैनकीसेनलषेदिवि।
 देवनद्वारहोतीदेमानी १ तेजसेसूरजसेजगमेसुगभीरतासिंधुसीसीलकी
 भाई यावकसेहंपका समेप्रकृमासीकृमासवकोषुषदाई विक्रममेतोविति
 क्रमकेसमसकौ अतिक्रमतानहिपाई मारहीकस्मकुमारभयोतौकहालगि
 जायवडापनोगाई २ सोरठा तरेमागिवसातकस्मकुवरजोपैमिलिहितौसति
 मानहिवात प्रजिहितुवमनकामना १ दोहा सषीसुविसुषीकेवचनचंद्रमुषीसा
 निकान प्रभावतीअसिकहतिमेअनंदवरनसमान १ चौपाई महसुन्योकानन।
 बहुवारानारदअरुपितुवचनउचारा १ अचुतलियअवनीअवतारा मनुजसरि
 सवहुकरहिविद्वारा २ निजआयुधदैसनकुलजारा होइनकसअसतासुकुमा
 रा ३ पितुकुलतेपतिकुलवडवारा असवेदनसतिकियौउचारा ४ तातेहैसाषिसु
 नहुहमारा जोकीन्हैघावरविमलविचारा ५ होइकंतममकस्मकुमारा सोवपा
 यकरुलगेनवारा ई सुन्योमहहरिसुतअवतारा कियसंवरसगरसंधारा ७
 विक्रमताकोसतिअपोरा ताहिसरिसनहि त्रौरउदारा ८ दोहा जवतेअवननमे।
 परेसुदवचनतुम्हार तवतेमनप्रयुम्नमेलाम्योसषीहमार चौपाई पैनहिसा
 षीदेवातउपाई जामहरिसुतमोहिलिजाई १ मैदासीहौसषीलिहारी अवपु
 जवहुअभिलाषहमारी २ तरेपायनपरहुंसयानी स्वाविइतसुतसारगपानी
 ३ जोइतकस्मकुवरकोलेहै तौफलजानदानकोपेहै ४ अभावतीकीसुनिमृदा
 वानी हसीकहनलगीहरषानी ५ तरेहितमेदूतिहुहैहौ करिउपायहरिसुतहि

मिलेहैं ईवैठेहैं हरिसुततुवयासा त्वश्रुतिहिसवविधिममआसा ७ अवन
हिकरुसंकासुकुमारी सुरतकियेरहुगिराहमारी ८ दोहा असकहिकेहंस
तहोवज्रनाभदिगजाय करिवंदनवैठतभईदानवउरसुषलाय चौपाईते
असुरेसकह्योअसिवानी सुंदरिहमसोकहहुवषानी १ विभुवनमहतुमवि
चरतरहहू कहकोतुकदेथोसोकहहू २ तवहसीहसिगिराउचारी कौतुक
यहमोहिपस्योनिहारी ३ नटनिरथोमैयकद्रगमाहीं जाकेसमविभुवना
कोउनाही ४ जोकवहकोउकियनप्रकासा सोनटनाटककरततमासा ५ अ
हैकामरूपीनटसोई मोहूतहैजोहूतहैजोई ई सिवविरंचिनासवदरवार और
हुभू भूपतिनअषारे ७ जहोतेमासाकरतोजाई तहेतुरतेहिलेतरिभाई ८ ॥
सुरपुरनरपुरनागपुर कौतुककरतविचित्र नटनितविचरतरहतहमा
हिसवतेहिमित्र चौपाई सुनिहंसीकेवचनसुरारी ललकिआसुअसगिराउ
री १ कौतुकसोनटकेरमहाना चारनमोसेकियवषाना २ तवनेदेपनतासुतमा
सा मेरेमनवादीअतिआसा ३ त्यावैहसीताहिलेवाई तुरततमासादेदषवारी ॥
४ तवसुचिसुषीकह्योमुसकाई गनुग्राहकतुमदानवराई ५ काननसुनता
वरोनामा नटअहैआसुहियहिधामा ई मैतेहिलेहैंअवसिलेवाई कौतुकरे
हैंतुमहेलषाई ७ तवदानवबोस्योहरषाई करिउपायतेत्यावलेवाई ८ दोहा
तवहसीचलिकेतुरतसवहसनलेसाथ सुरपतिसोप्रतांतकहिगईजहोजडुना
थ चौपाई हरिसोकहियेसकलहेवाला तवप्रदुम्नहिकह्योकृपाला १ गक
हैवेगिवज्रपुरमाहीं आहहूतहोप्रभावतिकाहीं २ तवहरषितजडुनेदननेर
नचलोतहोकरिपितुपदवदन ३ आपभयोसवनटकोनायक सावहिकियोति
दूषकलायक ४ गदकोपारियासुतहंकीन्ह्यो औरहुनरतकवहसंगलीन्ह्यो ॥
५ वारवधुनकोनटीवनाई भद्रहुनटकोसंगलेवाई ई मायाभैरविकामगजाना
जौनउडनवारोअसमाना ७ तापरसवकोलियोचढाई चस्योवज्रपुरसुतजडु
ई ८ दोहा रह्योवज्रपुरवाहिरेसोपानारमहान तहंपहुंच्योप्रधुमभटधरि
भेषसुजान चौपाई दानवसकलसुन्योअसकाना आयनटकौतुकीमहाना १ ति
नहिवालायकियोसतकारा लागिगईदानवदरवारा २ औरहुनुरवालवहुनारी ॥
देषनकोनटकौतुकभारी ३ तवजेदानवरहेप्रधाना नटनवोलिअसवचनवषा
ना ४ जोआवैतुमकोगुनषासा सोकीजेअवआसुतमासा ५ येवमसुप्रधुमउ
री रमायनलीलाविस्तारी ई आपभयेरघुनेदररुषा गदकहलकिमनकियो
अनृषा ७ सावहिजनकसुताकरिलीन्ह्यो भद्रनामनटदसरथकीन्ह्यो ८ दोहा
औरहुसवजेनटरहऔरनटीखविषानि तेतेसोडरूपधरिलीलारचेमहानि २ ॥

मा ३ छद्मसुरतेहिकालहिकेरे वारवारवचननअसटेरे ४ हेसतिहेसतित्रैसहि
भयक यहनटअतिअवरजकुरिगयक ५७

वारवारसवनटनसराहे सवकेअतिसैवह्यौरछाहे ६

चौपाई

ई १

वाजवजाउव तिनकोसतिसुधाकरप्याउव ३
जसनटकोतुककरहिमहाना ४ वज्रनाभसुनिदानववानी
हौसुषमानी ५ साषानगरजाहुतुमधाई १५
दतहुनटननिकदभूटआई वज्रपुरहिलैगयेलेवाई ७
सौ चलेसंगमहआनेंदरासी ८ दोहा ५
म तिननेवासहितदेतभोनवअवाससुषधाम ३ चौपाई १५ ५
कवाना पठयकियोसतकारमहाना १ सभामदिवेठोअसुरसा
राजुनिवेसा २ महामहादानवनवोलाई अतिदीरघदरवारलगार् ३ नदनवी
लावनदूतपठायो तेनटसभाजायसिरनायो ४ मोहितमोलपिनटनसुरारी
योभूरिभूषनपटभारी ५ तहोभूरोषनचिकनदुरायी
यी ६ सकलसमाजजवेजुरिआई तवदानवअसिगिरासुनाई ७ नटअवआ
पनाकरहुतमासा देषनकीसवकेमनआसा ८ दोहा
दियोलगायकनात पहिरियोसाकसुहावनीकौतुककियोविष्यात ५
सुहावनवाजवजावन सुधासरिसअवननसरप्यावन १ १५
थमृदगा नैसहिसाववीनवदुरेगा २
सोपागे ३ नाचनेलगीनटीगातिपारी यकटकदानवरहेनिहारी ४
रागगांधार काननपरीअमीसी
नटीनेहिकाला ६ लीलाकियगंगाअवतारा ल्यायिभूपभगीरथधारा ७
असवचनवपाना औरतमासालवहसुजाना ८ दोहा रावनकृततरभागवननस
कूवरकीसाप सोहमदेतदेपाइहै तुमकोमहाप्रताप ५ चौपाई असकहिसरना
भजदुकाही रावनरूपवनायतहोही १
विलासा २ नलकूवरप्रदुम्नदेगयक सावुकुमारविदूषकभयक ३ १६ २साप
नजेहिविधिरभै सोइलीलासवकियोसदभै ४ जेहिविधिनलकूवरिदियसापा
सहीदसाननजेहिविधितापा ५ सोसवलीलाप्रगटदेपायो सकलेदानवनसनि

प्रनाथो ई नाचहिगांवहिभाउवतावहिं नकलदेवावहिवाजवजावहिं १ मोहिगयेसव
 दानववीरा वहनलगेसवकेद्रगनीरा ८ दोहा वज्रनाभत्र तिमादलहिवारहिवा
 रसराहि कह्यौनअसनिरष्योकवहुं सुन्योगकाननमाहिं ६ चौपाई असकहिभू
 षनवसनअमोला औरहुमनिगनपरमअतोला १ वैदूरजमनिकेवहुहारा ॥
 औरविमानविचित्रअपारा २ कामगरथअकासकैगामी राजअकासचारीवहु
 नामी ३ सीतलसुषदसरसअंगरागा वज्रनाभदीन्हैसुषपागा ४ औरहुवहु
 तरतनपटभारी नटनदियेदानवदरवारी ५ दियोइनामअमिनसुषमानी वा
 ज्रनाभदानवकीरानी ६ वारवारकरिकैसतकारा वज्रनाभवरवचनउचारा ७
 नटदीन्हैयाहमकोसुषभारी कवहुनहमअसन्तुतिनिहारी ८ दोहा जाहुसदनक
 हआजुअवकाल्हिआइयोफेर वसहुहमारनगरमहकरिकै प्रीतिघनेरि १ चौ
 पाई असकहिनटनविदाकरिदीन्हैया आपहुगवनभवनकहैकीन्हैया १ तह
 हैसीसुचिसुषीसुहाई प्रभावतीकेनिकटहिजाई २ बोलीवचनमेंदसुसक्याईगा
 मंदारिकापुरीमहजाई ३ लषियकांतमहकृष्णकुमारै तोरिप्रीतिकहिगईअ
 पारै ४ सोसुनिअतिआनंदितभयऊ मोहिनिदेसविसअसदयऊ ५ आजुसा
 भकैहमउतअहै प्रभावतीकहैअतिसुषछैहै ६ कंतमिलनकीकरहुतयारी
 धनिहैभायतोरसषियारी ७ मेरेवचनसजिउरराथै मृषाकवहुजदुकुलना
 हिभाषे ८ दोहा सषीसुचिसुषीकेवचनप्रभावतीसुनिकान हरषीवरषीनैनज
 लरह्यौनतनमहमान ८ चौपाई पुनिहंसीसौगिराउचारी आजुसन्तिसषिभा
 ईहमारी १ आजुनिसामहममग्नहमाहीं मेनकरहुकछुसंसेनाहीं २ तुमतेजुत
 मेघानपियारो देषनचहोंमहांछविवारो ३ मिलतअकेलैमोहिभयलागी बोलि
 नअईलाजअतिजागी ४ हंसीकह्यौसेनमैकरिहौ तुवकारजकरिअतिसुदम
 रिहौ ५ तवहंसीकहंलैसंगप्यारी मनिमंडितचदिगईअटारी ६ रवितजौनवि
 स्वकरमाकरकी मनुप्रगटीसुषमाआकरकी १ तहांसाजुसवसुषदसजाईवै
 ठीकंतमिलनचितचाई ८ दोहा विदामागितानेतुरतहंसीवापुसमान कृष्णकुत
 रआननहितैआसुहिकियोपयान ८ चौपाई जायप्रदुम्ननिकटसोहंसी कहाप्र
 भावतिप्रीतिप्रसंसी १ दनुजसुतादिगआसुहिआई अतिप्रसुरितकैगिरासुनाई
 २ यकछनधीरजधरहुकुमारी आवतहैतुवअनिदकारी ३ उतेकृष्णनंदनछविवा
 रोमालिनिकेमगमाहिनिहारो ४ प्रभावतीहितलैसुममाखै जातरहीसंजुतअ
 लिजालै ५ तवमधुकरकैकृष्णकुमारा मिलिप्रविस्योअलिअबलिभभरा ६ सुदि
 तसालमालिनलैजाई प्रभावतीकहंनजरकराई १ तासुसमीपधत्यौसुमभाजना ॥
 गुंजहिभंगपरमसुषसाजन ८ दोहा यतनेमेआवतभईसाभसमैसुषदानि जातभ

१०
११ धारिरूपलघुकिरह्योतिहिनाटकप्रवीन ११ इतनेहो

विचदैगहिसपिहाय बोलीवहकवत्रैहसुतजदुनाथ
सरसीलागि होतीहालदुसालेअतिदुषपागि २ तनक
गवारि विरहज्वालजारतिअंगमलयवयारि ३
हेत अवसषिवोगिमिलनकोकछुककनेत ४ जदपिस
हेहोत तदपिआजुमोहिदाहृतकियोउदोत ५
लेसेज यकरविप्रगटेप्राचीतीषनतेज ई असदुषयस्योनकवहसजनीमोहि
वेगिमिलवैपियकोदयानतोहि ७ अवन सुन्योनहिदेप्योतासुसरूप
लगेअवहातेअंगअनूप ८ धिगधिगहैधिगहैसपिनारिसुभाज
योरेहिहोतउकाउ ९ हेसजनीसतिमानैमेरीवात विन
पुरजात १० नहिसोहानघरवाहेर नहिपरिवार कलियाअतिखलकी
न्हैछलीकुमार ११ मदनभुजंगमकाद्वैमोहिसपिधाय चढिआयोविषकेसे
जीहैहाय १२ आलीअवअचरजयहलेहिनिहारि चंद्रकिरिनेप्रगटीआजुद
मारि १३ सुनतरहीमलयानिलसीतल हातमेरेअंगअंगपावककरतउदोत १४
लागीउरमेआलीमदनदमारि प्यायपियाअधरास्त्रितरे दिनेवार १५ सजनी
जसजसरजनीआवतजाति तसतसउरहिधीरतामोरिपराति १६
लसवहैगेदृगनदेषात येतेहपरवहकपटीनहिदरसात १७ दोहा
यहचरीसुनुरीअरीसयानि असउचरीपीरीपरीविरहभरीसुरभानि त्रैपा
ई प्रभावतीताटकहितेतवहंसीकोसुनिपस्योसुषदरव १
मारी प्रगटवचिंतहियरतनिहारी २ तातेप्रगटतहोअवहंसी देहोसुषयाको
दुषध्वंसी ३ असकहिप्रगद्वैकसकुमारा मनहकोटिससिप्रभापसारा ४ रहे
प्रकासअवासहिछाई देषतवनेवरनिनहिजाई ५ प्रभावतीसांतवकहहंसी
लपुपतिनिजगतप्रसंसी ई उठीचंद्रसुषिवौकितुरते लथोकंतविलसंतअ
नते ७ उरहिवह्यैआनेदअपारा यर्वपायजिमिपारावारा ८ दोहा कवहलथैआ
सरूपनहिप्रभावतीनिजनेन मदनभयोसाधवसुवनकोवरनेमतिअन कविन
नेसुकहीतिरछोहेंचितैपुनिघूघुटकोपटवोटहिकीन्ही मंदहिमंदसुषेसुक्या
यनवा यनिजेनवलासिरलीन्ही श्रीरघुराजप्रमोददरजमनेमनेआपनेकतहि
चीन्ही बोलनकोकियोकेतौविचारपेलाजनिगोडीनबालनदीन्ही १ दोहा तुवत
तपुलकावलिवलिनगहिपारीकोहाथ संदमंदवोस्योवचनदेतमोदरतिनाया

कविन तेरोपायसासनमेहारिकाते आयौ धायकरिकैउपायकेती आयइतहंगा
 यो तेरोचंदवदनविलोकिके असेककैकैलहिमुद्योकमैनिहालअतिसेभयो॥
 रघुराजमोहिलषिवालतिनकाहेवेनअमलकमलसनवायनेनकैलयो प्रथ
 मसुधाकेकुंडमोहिअनुवायप्यारी अवविषवेतिवीजमेरेउरकोवचो १ कोटिस
 सीसीप्रभामुषकीनहिनेरेखिपायेछिपैगीकहीरी प्रीतिकीरीतिकरतजिभीति
 अरीअनरीतियोंकाहेगहीरी जोरिकरैमेनिहारिकहोविनतीयहमारिसुनैतो
 सहीरी मोहिलगाउहियेमहंप्यारीनतोममजीवनरैहेनहीरी २ सोरठा रचिग
 धर्वीविवाह करैअनुग्रहमोहिपर अवहेकालउछाह प्यारीप्रीतिनिवाहिये १
 चौपाई असकहिकैमनिषभाहंमाही पावककोप्रगटायतहोही १ सुमनहो
 मतहैकियोकुमारा पानिग्रहनकेमंत्रउचारा २ कंकनकलितकमलकरताको
 गहिरतिकतपरममुदखाको ३ पावककोपरदक्षिनदीन्ह्यो यहिविधिनासुया
 हतहैकीन्ह्यो ४ पुनिहंसीसौकह्योकुमारा वेठहुजाइसषातुमद्वारा ५ काहकोन
 हिआवनदेह हमदुनहंनरशहकरिनेहू ई हंसीजाइद्वारमहवैठी मानहंसुषसमु
 द्रमहंयेठी ७ तवअतिमोदितकैरतिनाथा सेदमंदगाहि सुंदरिहोथा ८ दोहा सेज
 हियेवेठाइतेहिं कियअधराअतपान जिमिअरविंदमरंदमेरहैमिस्तिदलोभा
 न १ सवैया षोडमनोजविथारसमोदरहदोऊ सेजमेसोइसषारी सेदकेबुंदा
 नचंदनसेअरविंदसेअननसेहतभारी श्रीरघुराजसुवासविलासअवासक
 रेचहुंपासपसारी मानोहंसंतमेहमलतालपटीहैतमालाहिमेकनधारी २ दोहा
 करतप्रभावतिसंगमहबहु विधिरासविलास पूषनप्रमुष्वाचीदिसापूरनकि
 योप्रकास १ चौपाई जानिभोरजदुनाथकुमाग प्रभावती सोवचनउचारा १ डेर
 हिगवनहिजोकहुंप्यारी फिरिअहेतुवनिकटसिधारी २ प्रभावतीअतिसेदुषछ
 ई जसतसकैतेहिंदयोविदाई ३ जायदिवसभरिरेहिनिजडेरा आयोकैरि
 सोमलहिवेरा ४ यहिविधितहुजुनदननदन वस्योप्रभावतिअनअनदन पूवज
 नाभकेनितैनिवासा आयकरैनटनटीतमासा ई यहिविधिगयोकालककुवीती
 दानवकरीनटनपरप्रीती ७ यतनेमेकस्पकैजागा भईसमापतसहितविभा
 गा ८ दोहा वज्रनाभ यहजानिकेसिगरिसचिववोक्षाय जीतनकोसवसुरनकी
 मंत्रकियोमनलाय २ सचिवविचारिअसाहअचाई कियोमंत्रअतिसैचिनचा
 ई १ पायसमेनहिकरहुजवाईकालिकेप्रयुक्तिहोषडाई २ हंसहारिकहिनितउ
 डिजावै हरिसोनितकीषवरिजनवै ३ तैसहिअमरावतिकहंजाई देहिइइसोष
 वरिजनाई ३ वज्रनाभयहचरितनजानो मथोकालवसअतिवेलवानो ४ प्रमा
 वर्तकिसंगहिमाही करैरैभरिसैतहोही ५ रतिपतिरहैदेवसनिजडेर देषन

एकदिनमहपुनिशोनदनागर १०... तेहि...
 १५९७ अंतरहिततहरतिपतिरहही सदाहंसतेहिरसनकरही... दोहा...
 विधविलासहहासनितरतिपतिकरहिं सलील श्रीतिर... १०४ ११ १५५
 उसील १ प्रभावतीप्रद्युम्नकेलषिलाषिविपुलविलास...
 पूजहिनहिमनआस २ चौपाई वज्रनाभकोभ्रातसुनाभा...
 आभा १ चंद्रवतीगुनवतीसोइजी जिनकीसुरललनाकविपूजी २...
 भावतिभवनै सहजहिसाभदोऊकियगवने प्रभावतीप्रद्युम्नहिकाही...
 थोयेकसेजहीमाही ४ तवविसंमयभरिवुभनलागी...
 रागी ५ प्रभावतीकहवातवनावति भगिनिमोहि विद्यायकआवति ६...
 हांताहिदिगआनो प्रगटैकवहनेयहतुनजानो ७ दानवदेवविवसअनुग...
 जोइआवेसोइकरेसोहागू ८ दोहा सोमदेवकुमारयकनामप्रद्युम्नहिजासु...
 ताहिबोखिनिजअनमपूरही निजआसु ३ चौपाई तवगुनवतीचंद्रवतिवोली॥
 अपनेउरकीआसयकोली १ हमहूकोतुमदेहुदेपाई... १५९ १६
 ई २ प्रभावतीतवरतिपतिकाही दियोदेपाइभ गिनिकहताही ३ निरपतमो...
 हिगदेतहदेऊ कहहि किअसंवरलथ्यानकोऊ ४ दोऊप्रभावतिसोपुनिभाषी...
 रतिपतिकहं निजपतिअभिलाषी ५ हमहूकहंहेभगिनिमोहाई यहीकुवे...
 कहदेहमिलाई ६ तवसोकहयोकाल्हितुमअयो तवमोवचनसत्यसुनिलेयो ७
 असकहिभगिनिनकरीविदाई प्रभावतीपुनिअतिसुपछाई ८ दोहा कसौक...
 तसोवचनअसममभगिनिसुषदेइ तुवअथरामृतपियनकोतेऊकियेसनेह...
 ४ चौपाई तवप्रद्युम्नकसौसुसकाई हमउपाइसोदेतवताई १ वलीअहंगदको...
 काहमारै सोवभ्रातमोहिप्रानपिआरे २ तिनदोहंनतिनदोहनकेरो हावंसमाग...
 मवचितनिवेरो ३ लैअहेमिकाल्हिइहनको होइयाहतुवभगिनिनउनको ४
 असकहिभोरहिसिविरसिधास्यो गदअरुसोवहिवचनउचासो ५... ३५
 सुरसनिवेसू करहनहोअववासहमेसू ६...
 नकोखेगयोउडाई ७ राभोजाइ प्रभावतिअ...
 दोहा प्रभावतीतवकहतिभैदेहुन...
 इ ५ चौपाई असकहिगदअरुसोवकुमारै...
 नवतिसोवगदेचंद्रावति भोग... १५५
 रा रंगेसरसरतिरगमेभीरा... ५ ३
 धारै ४ केसववासवअवडुत...
 रेअसुरनकहमारी जा... ६

दुनह
 सुवन
 १९
 १०५
 ३५५

नजातदानवभयमाने १ अत्रैसोकरतविचारतहाहो रमतअसुरदुहितनसेगमा
 हीं ८ दोहा आयौमासअसादतहेंघेरिसुघनचहरान प्रभावतीसोतहेंलग्यो।
 करनप्रद्युम्नवधान ई सवैया अननतेरेसमानससीअवनाहिरे घातमहा
 सुषदाई तेरिअकेसनकेसरिसैविचवारिदमाहरहोहैदुराई तेरिअमोतिन
 हारहि सीजलधाररहीहैधरामहछाई ज्योतूलसैममअकमेप्यारीलसेघनमे
 चपलासोसुहाई १ दोहा सुंदरिरदअवलीप्रियाजेसीतुवदरसाति तैसेवा।
 रिदवीचमेवकअवलीखिलसाति १ वृडेसरनसरोजसवअवनहिकतहंदेघात
 वाज्योजद्यपिअतिसलिलविनसरोजनसोहात ८ सवैया मारुतकेवसअ
 मरमेचहुवोरतेधाईमिलैघनकोरि सारकरैअतिघोरपरैतिनकेविचमवकचंद
 निहारि श्रीरघुराजमनोवनमेमदभारतउज्जलंदंतनिवारै मत्तमतगकेकोपम
 हाउभेजुडकरैमघवाकेप्रचारे १ दोहा तीनवरनकोधनुषयहसोहतसुघरिअ
 कासमानहेंतेरेनेनकीकियोकटाक्षप्रकास २ कवित नदतनिरषिनवघननम
 ठोरठोरपुछपसराइसोरकेकैमतवारहै भंडितकरतकुलिकाननमहलहेंको
 नावतमपूरचहेंघोरछविधारिहै भाषैरघुराजसुषीसंगलैमयूरिनकोविहरहै।
 रितत्रिनमद्विसुदवारिहै प्यारीअहंपूरवैरीविस्वमेवियोगिनकेतैसहीसजागि
 नकेसवि सुषकारहै १ वारिकेधारनछै निकसैअतिसीतलमंदसुगंधसुषारी
 हेखिनकोसुषहतसहीहठिहारकहैरतिस्वेदकोप्यारी श्रीरघुराजनयासमदू
 सरोदविपरजगमिसुषकारी पावसकालमैपौनविनापरिपूरनप्रीतिनहोती
 हमारी ४ दोहा सोरनकोअतिमुदितलषिभयेमानतेध्वंस मानसरोवरवास
 केसोभीउडिगेहस १ सारससहितकराकुलौनिरषिपुलनिजलपूरचातिकते
 अरुणप्रकाश गवनतमेवहुदूर २ सेषसेजमैसैनकियनारायनयहिकालअ
 मलाकमलाकरतमेसेवनकलारसाल ३ मंजुलवेजुलफूलिरेहितिमिकेतकी।
 काननमेछविछवि साहेंकदंबकद्वहरेखतिकालहैरतरुसोभिलिभावे वारिभ
 रेखिलतेविषकेधरवाहरेवीरुधमेचद्विजावै तेपुनिकेपुहुमीमपरैतहैभौरनभी
 रतेजाननपावै १ सोहिरहीअरीभूमिहरीद्रिगहैरतहोहियमोदवढावै वीचहि
 वीचहिवीरवधूटिनकीअवलीअतिसेछविछावै श्रीरघुराजविचारिकहैउपा
 माअसमेरेहियमहभावे चूनरीवाढिनईदुखहोउमहीमहीमेघमिलैमनुजा
 वै दोहा प्यारीयहनममलषकातुककरतसमीर मेघनमेघलरावताकारि।
 केवेगगभीर सवैया घेरिचहुकिततेघनघोरधराअधाराधरमेजलद्वारै
 फूटिगयेसरअसिरसेतसवैथलपूरितवारिकीधारे चातककेमुषयेका
 हूवुदपस्थोनहिश्रीरघुराजचारै ज्योसुकियाकेविलोचनमेपरपूरुषके।

सौरठा दादुरधुनिचहवार ठीरठोरसोहतिभली मनहुवेदकोसौर सिध
सवेया

आवत १२

वारखिपात १

१२५६

१२५६

फिलीतुवमुपवेद ४

ताकोतुधउत्तमसुतमानि १ तुधसुतपुकरवामहराजा

जा २ आपुआदिकहुभेसुततिनके सुवननहुषभूपतिभेजिनके ३ सुरपतिराजनी

त्रिभुवनसुजसपूरिजिजलीन्हो ४ पुनिजेहिचसमाहसुनुप्यारी ५

जेहिचसहिमहनिभुवनवाला मोपितुप्रेगदिकस्मेकयाला

तासुवसकी

ममजनककोजोत्रिभुवनकेनाथ

पाई यहिविधिचरनतपावसकाही विहरतप्रभावतीगेहमाही

किमासा छाथोसरदघकासञ्चकासा २

सुरसरगा ३ गयोवज्जनाभकतहाही त्रिभुवनविजयचह्योमनमाही ४

स्पपतवबोले वज्जनामनुमहोउनभोले ५ तुमनइइयदपावनलायक

विकअहेसुरनायक ईकस्पवचनअसुरनहिमाना

७ भौनआयनिजसेनवोलाई कियवासवपरकोपिचढाई ८ दोहा वासवयहसुधि

पायकेहसनतुरतवोलाय कहिसंदेसद्धारवतीदीन्हेतुरतपगाय ३ च

आयहरिसोअसभाषि वासवअवअसमनअभिलाषे १

वारा वज्जनाभकोकरहिसुंधारा २ गाव

यथाना ३ तवहसनतेहरिहसिकहेऊ जाइपुदुम्नपासकहिदयऊ ४

हनेतुरते जवलोकरेसुरननहिअते ५ यहिविधिसासनहरिकोपाये

जपुरआये ईहरिसासनहरिसुतहिसुनाये तवप्रदुम्नतिनसोअसगाये ७

वतीहेनारिहमारी करेजुइनहियहीविचारी ८ दोहा

सनयहदीन होतजन्महीहोयगेसुतकि सोरवलपीन ४ चौपाई सख्खास्त्रत
 वजाननवारे कैहेतीनहु सुतकृविवारे १ असकहिकी न्हेहंसपयानि प्रदुम्भारि
 कहेसुषमाने २ प्रभावतीकेभयोकुमारा हंसकेतुजेहिनामउदारा ३ चंद्रावतीच
 द्रप्रभजायो गुनवतिगुनवंतहिप्रगटायो ४ जन्महोतेहीभवलवाने सख्खा
 त्वतिसहितसयानि ५ विचरनलगेमहलमहसिगरे सायुधसुंदरअतिकेनिड
 रे ई ग्रहरक्षकजेरहेतहाही तेनिरषेतिनपुत्रनकाही ७ अतिसभीतकेकरि
 अतुराई वज्रनाभकेनिकटहिजाई ८ दोहा जोरिकरनअतिकय ततनदिय
 असवचनसुनायतीनपुरुषअतद... ५३५ वाय ५ चौपाई हमतिन
 कोनहिजानहिनाथा तेवरअसुधलीन्हेहाथा १ अहेकहाँकेकोनयराये भीतर
 मोनकोनविधिअयि २ यवनहुंनहिकरिसकौपयाना हमयहिविधिकियरसा
 विधाना ३ वज्रनामसुनिरक्षकवानी महाकोपकीन्हेयोअभिमानी ४ बाल्योसि
 गेरभटनवोलाई जाहसवैअतहपुरजाई ५ तीनचारआयेग्रहमाहा तिनकोधा
 रिल्यावहुममपाही दानववज्रनाभकीवानी सुनिगवनेअतिसै अभिमानी ७ चो
 रिलियेअतहपुरजाई चहुदिसितेवहुवाजवजाई ८ दोहा कहतभयेअसेवचा
 नकरिकेसोरकगेर धरहु धरहु धावहुतुरतवचिनजाहिं अचचार १ चौपाई सु
 निगरजनिदानवदलकेरी जानिचहुंकेतलीन्हेयोचेरी १ प्रभावतीगुनवतिचंद्रा
 वति रुदनकरनलागी सभीतअति २ प्रभाव तोप्रयु स्तवोलाई जोरियानिपगमे
 सिरनाई ३ रुदनकरतवोलीअसवैना अवतोवचवकठिनवलअना ४ हमरेसेग
 तुमहूंकहप्यार असुरमारिडरिहैवलवारे ५ ततेतुमलैपानिकपाना करहुद्वारि
 केतुरतपयाना ६ सुतअनु रुद्रेरुकुमिनिमाते देषहुजाइ सहितकुसलाते ७
 जोहमकेसहजीवनरहे तौफिरिकेतनुम्हे मिलिजेह ८ दोहा गदसावहुकोस
 गल्लेअपनेजीवनहेत भागहुकोनिहु भेष धरिगवनहुतुरतनिकेत २ चौपाई दुर
 वासामाहिगिराउचारी कैहेविधवानाहिकुमारी १ तिनकेवचनमोहि विस्वासा
 तासुसरवदारषहुअसा २ असकहिभो... दियप्रदुम्भारिक
 रहिगहाई ३ सोप्रनामकरिलियमसुक्याई वोल्मोवचनपरमसुषदाई ४ मतिभै
 आनसिउरमहप्यारी सुनेगिरायहसनिहमारी ५ काकरिहैदानवलवाना हेइहि
 सकलभोतिकल्याना ६ पिताककाजेअहेतिहारे अहेतेसरहेतहमारे ७ नेकहुजो
 दुषतोहिनहोवैतोभुजडंडमाररिपुषेवि ८ दोहा कृष्कमलपदकीरुपामोपरय
 हिविधिजानु त्रिभुवनमेअसकोउनहीजितैजोमोहिंवलवान १ चौपाई वज्रनाभ
 कीकेतिकवाता पैसंदेहयहउरनसमाता १ पितापितृअनिरषिवधुचारा पाळेहो
 इडुषितजियतारा २ तौदुषदूनहोइ पुनिभोको यहितेप्रयमजनावहुतोको ३ प्रा

भावती पुनि मंदहि मंदा बोली सुनहु कृष्णके नंदा ४ रक्षहु जिय अपनो सब भौती
मते है मम सीतल छाती ५

यावचन सुनि जहु पति नंदा लह्यौ तहौ उर परम अनंदा ७ प्रभावे
दोऊ निजनिज पगि नदिये अंसिसोऊ ८ दोहा

मनि देस तुम रसहु निजनिज निसा युधरहि योहि देस २ चौपाई
वचन उचारा हमहि प्रथम जु धकरव अंपारा १ ५५

वननहि उचित विचारे २ विहंसिक होत वगद वलवाना
पयाना ३ होहमारवालके तुम दोऊ यह अनुचित कहि है सबकोऊ ४

महलष हुतमासा आजुकरहु दानवदलनासा ५ ५५
निहुजनसिलिकरहिलराई ६ ५५

आई ७ जुधहितजाती निहुजन जेहे नौदानव आसुहि इत अहे
वुधकरितुरतलै जेहे धरिनारि नातेमै असकहतहौ अपने मनहि विचारि २

ई गदकाका पच्छिमके द्वारा परे जुद्धतहकरहि अंपारा १
सावधानतहकरहिलराई २ अत्रविसतहौ दानवदलमे

पलमे ३ गदसावहु संमत करि दीन्ह्यौ निजनिज द्वारहिकहं गहिलीन्ह्यौ
कृष्ण सुत समरसयाना ।

रो महावली ककुमिनी दुलारो ६ ५५ । का । ५५ । ५५ । ५५ ।
भायो ७ रथोसहससिरकोयकनागा तेहि सारथिकीन्ह्यौ सुषयागा ८ दोहा

निकसतनिरषिनेवासेते दानव कृष्णकुमार ५५ ५५
र ३ कंदवामन असकहि अस्वरविबंड गहिसस्त्रपरम प्रचंड

यसिंहनाद अंपार १ ५५ कृष्ण नक
र छायेदिगंतनसोर २ ५५ २ अ

ल धायेविसिषविकराल ३ सुषतजतज्वालामाल मुनुमहाकालहुकाल
षट्छि अंपार रहिल्लाई चलनमभार ४ २ ५५ ५५

यकयेक सरनं अनूप दसदसकडेतिनरूप ५ दलदलतदानवकेर
घनेर मूषोऊमानकछार जिमिकरत आसुहिछार ६ तहै अस्वरकोऊ भागि अस्तु

रेसपैडुषपागि अस्कियेदीनपुकार वहचौर अतिवलवार ७ किय अस्वरदलसे
घार मविगयोहाहाकार अवकरहुनाथउपाय जेहि भौतिवहवधिजाय ८

वज्रनाभ दानववचन सुनि अतिसेकारिकेपि बोली सुनाभेभातको सासनदियोसबो
पि १ चौपाई वेगिवुलावहुसेनहमारी करहु समरकीतुरततयारी १ सुनि सुनाभ अस्तु
रेसमहाना बोले दानवदलवलवाना २ देसवलीजेतीनकरेण । ५५ । ५५ ।

जोरा ३ स्पंदनतरलतुरंगमतंगा महारथीअतिरथीअभंगा ४ परसुपरिधकर
 बालकराला मुगदरमूसलभिंडहुपाला ५ औरहुआयुधतीषननाना धारिअसुर
 चद्विचदिनिजजाना ६ आयेवज्जनाभकेहारे सरनसमरमेसूदनवारे ७ वजा
 नाभलषिसैनअपारा रथचद्विसंगरकरनसिधारा ८ दोहावज्जनाभरनमहा
 गयोहरिसुतपस्योदेशाय संवेदानवनकदहतमोधरौनअववचिजोय २ चौपाई
 सुनिस्वामीकेवचनकठोरा धायेदानवतीनकेरौरा १ वेस्योहरिपुत्रहिचह्वोरा मार
 नलागेसस्त्रकठोरा २ तीरनतोपितुरेतहिताको जिमितोयदततितरनिप्रभाको॥
 ३ तहैअभुतविक्रमीकुमारा झाडीधनुषधनुतसरधारा ४ छुरछुरघनालीकना
 राचाकठेवानवहुवदनपिसाचा ५ कायरहेदानवदलमाही असनहिकोउजेहि
 तनसरनाही ६ कहैफिरहिविनसुंडवितुंडा कहैउडहिंसुंडनकेकुंडा ७ एकसर
 लगिदसविसतनफूटै येकहिसायअसुरमरिजूटै ८ दोहा उठतगिरतपुनि
 पुनिभ्रमतनदत्तवढतभजिजात सहिनसकतदानवप्रबलकृत्सकुवरसरघातचौ
 पाई अंतरिक्षतैकृष्णकुमारा छोडतवारवारसरधारा १ असुमानजिमिउदित
 अकासा किरिनछायजगकरतप्रकासा २ तैसहिकदतधनुषसरधारा लपिन
 परतगोविंदकुमारा ३ तीनकरोरदैसरनमाही किभिःयाकुंभसरिसदरसाही
 ४ किचादानवीदलयेकवारा परमदुषितवैहाहाकारा ५ आनितनदीवहनतहेला
 गी प्रगटीजोगिनततिअनुरागी ६ काककंकअरुगृहअपारा रुधिरपानपला
 करहिअहारा ७ धावतभूतपिसाचवेताला गावतनाचतदैताला ८ दोहा लो
 थिनसोपुहुमीपटीकटीसैनतहैआसु घटीहैकमहभटनकीघटीविजयकीआसु
 ३ कूटतोमर भोअनलकृष्णकुमार दलवनदहंततेहिंवारकोउसक्योनहिसमुहा
 य सवचलेदैस्यराय १ गदसांवकेदिगजाय लागेकरनरनचाय गदगहिगदागु
 रुवान कियसमरमदूमहान २ फोस्योमतंगनमाथ भंजौरथनवहुगाथ यकला
 रअसुरहजार कीहैप्रहारअपार ३ तिनकोसहतरनमाहि गदधावतोभैनाहि क
 हैदुरददंतउषारि वधकरततासुप्रचारि ४ गजदंतलेदोउहाथ फोरतअसुरगना
 माथ गदलषतदानवजूह भागतकरतअतिकूह ५ तेहिमहाकालकरालदानव
 गुनेतेहिकाल उतसांववीरप्रचारि दानवनपैसरभारि ६ कियअंगभंगअनंतके
 दियेकेतनअंतजेसांवकेसनमुष्य गेसुभटदानवमुष्य ७ तेगयजमपुरवीरता
 जिसमरमहिसरीर पुनिरुक्मिनीकोनंद वरस्योविसिषकेदृष्ट ८ कैगोतहैअं
 धियार पुनिमचौहाहाकार यहवज्जनामविलोकि दौरतभयोअतिसोकि ९ ते
 हिंसंगसुनाभसुरारि धावतभयोधनुधारिप्रदुम्नपैदाउवीर मारेअनंतवतीरा
 १० तिनकेसरनसवकादि हरिसुतदियोसरयादि लषवतमासाहेत नभरहेनाका

निकेत ११ गदसावविरथहिजानि वासवउरैदुषत्रानि ।
नभेज्योतुरतहरषान १२ गदचढ्योगंजपस्त्राय सावहुरथेसुषपाय १
वाहनदोय दियञ्चसुरगरवनप्राय १३ पुनिप्रवरऔरजयंत १४
मतुरंत प्रद्युम्नकरनसहाय आयिसमरमहधाय १४
तजियोनअवसरचंद जवहमकहै गेटेरि तवछौडियोसरफेरि १५
तनतियजाय दानवनअवैधाय गदसावहंजुधकाहि ।
१६ दोहा नारिनधरपनजगतमे सुनियेप्रवरजयंत होतसरनहैतेकठिनताते
जाहुरंत १ छंद सुनीहरिकेसुतकीवरवानि गयेदोउवीरमहासुषमानि च
दोहाउअनतजेवहुवान लियेवहुदानवकेहरिपान १ सुवज्जनामसुनाभप्रवी
रवलीसवदानवहूरनधीर
यार २कहेवचिहैनाहिरुसकुमार कियेअपकारहमारअपार रहेअवलोकि
पिकेइतवौर नजानेहुकालवसेवलमोर ३ सुनेअसदानवकीतहवानि कह्यो
१२ २१ सु षडोतुवसेनहिमइअकेल
दियाहरिकेसुतपेसरतोपि
का १५ १२ भइविरषावहुअनितधार १५
तहाहरिकेसुतमायप्रधान
पिधान ईतुरतहिनासिदियोअधियार सवैअरिमायभइजरिहार
१२ २१ २५ रवेरनमेनिजकोटिनरूप १ रहेजेतनेअसुरसप्रवीर
सव कागुफ भगेभयमानिमनेअसलेषि
दोहा येकप्रद्युम्नसोसमरमहवचतरहेनहिसोय कोटिनप्रगदप्रदुम्नभेअ
विहकि छंद लयीदेवराजौहरीपुत्रमाया भयोचकतेठीकयकोना
गेनमायावलीवज्जनामा देपायोसोअपनीकोटिआभा १ कुमारोत
१५ १६ इलेदानवेज्वालमालानिछाया तहावारुनीकोकियोदानवो
१ जलेधारधाईसवैजुइदेसा २तहावायवीकोपसाखोकुमारा उडेसेधमाओ
सव १५ १६
नसोवासुकोवेगसंगाममाही रजोवज्जमायाप्रदुम्नोतहोही तव
चौदेसमाया कटीजोगिनीभूतिनीभीमकाया
तुरंतैदह्योजोगिनीऔषवीसा महौदेसगंधर्वमायापसारी
१५ १६ नवैअपसरगानगंधर्वकर्ते महामाधुरैसोरकैसोदभते तहोम्यान
स्या १६ १७ नस्योआसुगंधर्वकोनात्यसारा ई सु
नदिसकीनी सवैदेवतेकोमहाभीतिदीनी रचीसंगिमायातहारुसमनंदोमदो

मोहनीकोकियोनत्रमदा ७ रचीसर्पमायातहोदैत्यराया महाश्रवरैसर्पसंया
 तच्छाया गोविंदोतनैगाडुरीकोपसास्यो कदंबेनतेवैश्रहभक्षडास्यो ८ दोहासाया
 वलीविचारिकेप्रदुम्नहिअसुरेस हननलम्योदिव्यास्त्रतहंकरिकेकोपअसेस १
 छंदत्रोटक वरुनास्त्रहिवेगिचलायदियो पढिमंत्रहिंकोयकवानलियो हरिको
 सुतआवतदेषितहो सुरतेधनदास्त्रचलायमहा १ कियवारनवारुनअस्त्रहि
 को तवदैत्यलियोयकसस्त्रहिको जमराजहिमंत्रहिकोपढिके हनिदीनप्रदा
 म्त्रहिकोवढिके २ तववासवअस्त्रकुमारलियो हनिजाम्यसुअस्त्रहिराकिदयो
 तवलैविधिअस्त्रसुररिहन्यो अववाचतनाअसवैनभन्यो ३ तहंकृष्णकुमार
 ह्रुप्रम्वहिसैरलियचित्तविचारिनऔरभिरे दोउसायकजायअकासखरे समता
 लहिततहंआसुजरे ४ तवदानवपासुपतास्त्रलियो सबलोकनकोअतिभीति
 कियोचहुंवारहहारवछायरहयो सुरसिद्धस्वस्तिसेषेदकह्यो ५ लषियासुप
 तास्त्रप्रकासमहा पितुकोलियअस्त्रकुमारतहो उतसंकरअस्त्रचल्यौरवके ६
 तअसुतअस्त्रचल्योजवके ६ सुरमानिमहापरलेमनमे भजिगेतजिअवरताछ
 नमे लहिवेधमवअस्त्रप्रकासवडो छिपिगोसिवअस्त्रछनोनअडो ७ दलदानवजा
 रनलागतभो असुरेससभ्रातहभागतभो भटहंसुवभागिचलेभभरे रनमेजुधहो
 तनहोसभरे ८ दोहा जेभागेतेवनिगंयुरुकेभयतेछार तवनिजपितुकेअस्त्रको
 कियकुमारसंहार १ छंदगीतिका तहंवज्जनाभसुनाभदानवनिरषिअस्त्रसंधार
 को धावतभयेदोउधनुषधरिवधकरनकृष्णकुमारको औरहसवैदानववलीसा
 रिकेगहेहथियारको यकवारसोरअपारकेकेकियेविपुलप्रहारको १ तहंकृष्णा
 दनषलनिकंदनरोकिस्पंदनयोममे हनिसुरप्रवेडनअसुरमुडनकियोबंदनजा
 मने चहुंवोरतेसरधारधावतिधधकिपावकज्वालसी केतेजरेकेतेभरेकेतेभरेभ
 यअालसी २ कोडंडतहंसंडलाकारहिदामिनीसोदमकतो वरषाचहुंकितविसिषा
 कीटकोरघनसोधर्मकतो उतवज्जनाभसुनाभदोउकरिसिंहनादअपारको हवति
 मनहिकेपतधनुषवर्षतसरनिकीधारको ३ निनकेअंगनतेहिछनसरनरनमहेरज
 यकरिघोरहै चहुंवोरसायकघोरभोरतचलतकृष्णकिसोरहै नहिलषियरतत्रा
 युनवपुनहिरथ्यहसारथितेहिछनै सरपुंजखनुनगंजचहुंकितकदतभरभरतेहि
 रने ४ कहुंलीकसोकदिजातदृगनदेधातकृष्णकुमारहै कहुंठोरठोरहिंदारिदोरि
 करोरिकरतसेघारहै सुरसिद्धरिषिगंधर्वसर्वविलोकिविकममारको बहुविधिस
 राहतविजयचाहतभारिसमननिधारको ५ दानवनजियकीहरनहारीनिसामे
 कारीभई धरितेगकेधकबंधधावतसारुधरुसुषधुनिठई सबकहैहिंजदुबंसीना
 हीयहकालवपुधरिआइगा भांगहुसवैअवलरववचितनसकलदलयहषाडगा ६

कौञ्चमंत आर्तपुकार्तपुकारतैरुद्धैरह्योहाहाकारसिगरिदानवीदलमेतहो

तिहि मयावनी प्राचीदि सामहं प्रगटभैषुषनप्रभायरपावनी
 केवैमागदानवदलनहं अरुसवैरुष्कुमारसरसाधारकियअसुरनमदै
 रगा चारिदेडनिसिजानि संध्याकालविचारिके प्रवरजयंतहिआनि
 केसवकुवैर १ दोहा जोतुमअरुरोकोसमारधरीद्वैकलौवीर
 तनभगगाकेतीर चौपाई प्रवरजयंतकह्योअसवानी
 नी १ हमकरिहैं संगरयहिकाला वधविसेपिदानवनविसाला २ त
 योअकासा

विकियपितुकोध्याना धइतजयंतअरुप्रवरप्रवीरा मारनखगेदानवनतीरा ५
 येकसतहै सतत्रैसतवाना येकसहस्त्रद्वैसहसमहाना है
 लमे कियोनासअसुरनवहुपलमे ७ तवप्रगटायकालसीअ

थायेप्रवरजयंतहिवोरा
 नाभदानवइतैअरुसुनाभरनधीर उतैजयंतसुरेससुतसषासुप्रवरप्रवीर २औ

ननकाटै दोक दोहनकेतन सरपाटै २ दोकवहविधिरथन धवावै नुरिजुरिये
 रिविलगद्वैजावै ३ दोउके धनुषमंडलाकार दोकभंरकोपकेभारा ४ दोकभटा
 विक्रमीमहाने दोकछोडैवानसमाने ५ दोकदोहनकेधनुभजे दोक
 दुहनवाजिनगतिगजे ६ दोकदुहनपरसखलचलाये दोकदुहनकेकाटिगि
 राये ७ दोकदुहनमारिसरचोषे दोउदोहनकियसुरछित्तरोषे ८ दोहा यतने
 मेअस्तानकारिप्रात कर्मनिरधारि आयोक्रस्मकुमारतहदानवजुद्धविचारि
 ३ चौपाई हननलग्योसायकरिसपागी मनुदानवदल्लोगीआगी १ इतना
 मेपरकासपेसारी पूरुवप्रग टलभयेतमारी २ जानिवज्जनाभदिवधकाला
 गरुडचढेतहकस्मकपाला ३ जहंअकासमहवासवठ एक जडुपतिवहांतुर
 तहिगएक ४ लषनलगेतहेशरतमासा पांचजेन्यको सौरप्रकासा ५ लषिजदु
 पतिकेहहंससुषारी आयकामसोगिराउचारी ६ पितारावरेकेइत आयेवा
 सवनिकटधरेसुषलाये ७ संषसौरयहजडुपतिकीन्हैयो कुवरताहितुमका
 सनहिचीन्हैयो ८ दोहा जानिपिताआनदनतहंदरसनकरनविचरि तुरतहि
 उडिआकासमेगयोकुमारसिधारि ४ चौपाई निरषिपिताकहकियोत्रनामा
 सुतहिविलोकिकह्यो श्रीधामा १ अवलौतुमवलवकसकीन्हैयो दानवछयका
 रिजयनहिलीन्हैयो २ चढहुगरुडपरजहुकुमारा करहुइतदानवसंधारा ३ प्र
 भुकोसासनधरिनिजसीसा चढ्योगरुडपरसुतजगदीसा ४ तुरतहिवज्जनाभदि
 गआयो जोरसोरकरिगदाचलायो ५ दानवकेउरगदाप्रहार लगतभयोजसकुलि
 सपहार ६ गिस्वोभूमिमेसुरछिसुरारी निकसीरुधिरधारसुषभारी ७ उक्योसभा
 रिफेरिवलवाना लग्येकुवरकरकरनवषाना ८ दोहा जगतसदाहनजोगहैहेममा
 रिपुवलवान मोहिसुरछाकारक समरनिभुवनमहेनहिआन ५ चौपाई येअवस
 हहुप्रहारहमारा परेरहुहनहिभजहुकुमारा १ असकहिकीन्हैयोसोरकठोर मा
 नहुघहरिउठेधनघारा २ बहुकंदकचंदनजुतजोई हन्योगदाप्रदुम्नहिसोई ३
 वज्जनाभकीजारपवारी लागीगदालखाटहिभारी ४ अनितवमतविकलहरि
 नदन गिस्वोभूमिपरजडुकुलचंदन ५ निरषिपुत्रमोहितजडुगई दियोजोरकर
 संषवजाई ६ सुनतप्रद्युम्नसंखधुनिभारी डक्यातुरंतसरीरसहारी ७ छोडनच
 हीवानरनगाढो सन्मुखवज्जनाभलखिठाढो ८ तवजदुनदनचक्रपठायो तुरत
 प्रद्युम्ननिकटसोआयो दोहा उडिआकासमेआसुहीगह्योआयनेहाय छोडतभ
 योतरंततकिवज्जनाभकोमाथ ६ चौपाई भयोसुदरसनकेरप्रकासा मानहुकोटि
 भानकरभासा १ लग्योतुरंतचक्रगलजाई वज्जनाभसिरदियोगिराई २ तवसुना
 भलषिचंधुचिनासू धावतभोप्रदुम्नपरआसू ३ तेहिप्रदुम्नपरजातविलोकी लि

योताहिगदवीचहिरोकी ४

पूलागतगदकरगदाप्रहारा कहीअसुरउरआनितधारा ई कहीप
महानी मरिमहिगिस्यो असुरअभिमानी ७ सतपचासजेदानववाचे
येतेअतिभयरचे ८ दोहा श्रीप्रद्युम्नगदसावभटक
देवअवरषडेपायेपरमहुलास चौपाई

हुंदमिनकोवहुसोरा १ नचहितहोअपसराकरोरा दवनकेदिलकीद्रुतचोरा २

निरषिवज्जनाभहिवधघोरा ३

उतरिअवनिआयेतेहिठोरा

मिनीकिसोरा पूवासववचनकह्योसुषवोरा

जेहिलषिभोप्रसन्नमनमोरा ७ तेसहिगदवाहुनकोजोरा

८ दोहा फेरिचक्रधरवज्जधरगवनवज्जपुरकीनवा

चौपाई

प्रद्युम्नहिसावहिगदकाही

भागचारिचारिहुभटकही वादिदियोहरिकरिसुषमाही ३ चारिकोटदानवकेगामा

४ चारिभागतहपुरकोकरिके

केपुहंसकेतुआदिकसुतकाही करिदीन्ह्योअभिषेकतहोही ई हरिवासवही

न्योवरदाना अमरहोहसिगरेवखवाना ७ रुकैनगतिहिहलोकतिहोर

जिसदोयहभारी ८ दोहा तवसिगरेसुतमुदिनकेभूषनवसनमनीन रथतुरंग

मातंगवहुहरिवासवकहेदीन १० १२

ककालतहवसनकोसासनदियोसुनाय ११ चौपाई तवसिगरेभटकियेप्रनामो

गवनकियेसवनिजनिजधामा १ असकहिहरिअतिअनंदखाये चढिषगपति

द्वारावतिआये २ अरुअैरावतचढिअमरेसा गवनकियोअमरावतिदेसा ३

सुनिप्रद्युम्नविजयपुरवासी होतभयेअतिअनंदरासी ४ नहिप्रद्युम्नकेसमवस

वाना अैसोकियोठीकअनुमाना ५

नभाना ई अंवलोनृपतिनपुत्रनकेरी मेरुनिकदहेरा जेचनेरी ७ क

दआदिक कछुदिनवसतरहे अहलादिक ८ दोहा रुकुमिनिनंदनकीविजयसुने

जोकोउचितलोड पुत्रपौत्रसवसेपदाताहिदेहिजुदराइ १२ १४

संतुष्टसदोही वसतरह्योद्वारावतिमाही १ एकसमेतकिसुतभयक्र धरनिखवत

तुरतेमरिगयक्र २ मृतकवाललेविषदुषारी राजद्वारगवन्पोजुतनारी ३ तहोधा

खकवसुधामहधरिके लगेविलापकरनदुषभरिके ४ लागोकहनपुकारिपुका

री सुनहुसवैजनगिराहमारी ५ नामहनवैरिनपापिनचूडो विषेमादसागरमहवू

जो ई अतिलोभीकृत्रिनमहनीचो कियो धर्मको कर्मनऊचो १ असे मूपतिकर्म
 दोषते मल्लोमोर सुतका खरोषते ८ दोहा हिंसाकारी सीलविन अजित इंद्रियन जो
 य असे नृपके राजमे प्रजादुषित हठि होय २ चौपाई जे अहंकार ही ते
 हरिद जनर है सदा ही १ असक हिवहु विधिकरत विलापा गयो अनेक ह भरि
 संतापा २ पुनि ताके सुत दूसर भयऊ तेहि विधि सो होतै मरि गयऊ ३ ब्राम्हणा
 राजदार लै जाई कियो विलापम ४ दुषछाई ५ पुनि तीसर सुत जव दुज जायो ॥
 सो कहौ तहि सुत क देषायो ५ या नवो विद्या उदार दुज के रे मरे होत ही दुषदा
 घनेरे ई नवैयो वाखक लै दुज राई ६ अहंकार ही अहंकार ही ७ अति से निदि
 त गिराव चारी दियो अग्रसेन हिवहु गारी ८ तहा कृष्णकी सभामभारी वैठै अ
 र्जुन ह धनु धारी ९ दोहा सो सुनि आरत विप्रके वै न आये कान वोल्यो अर्जुन ता
 मकि अतिकरि के कोपमहान ३ रोदन करहु च्या दुज राई इहा धनु धर मोहि न
 देषाई १ ये सब छत्री नाम हिकेरे जग्यदान भरि करहि घनेरे २ जह धन सुत दो
 राके हेतू सोच करत दुजव सत निकेतू ३ तिन कृत्रिन कृत्रीपन नाही ब्रथा धर हि
 धनु सर करमाही ४ केवल उदर हि भर भरते वै है नद वै भूपतिके से वै ५ तुम देपो
 तिक ह अति सुष भरि हो काल हुते सुतर रक्षन करि हो ई सुनहु प्रतिग्या विप्रहम
 री सभामहि ह मकहत पुकारी ७ जो तुव सुते न रक्षन करि हो तो विसेषि पावका
 मह जरि हो ८ दोहा गर्व भरे कपिके तुके वचन सुनत दुज राज विसमित कैवो
 ल्यो वचन वै ल्यो वीच समाज ३ ब्राम्हन उवाच जिन समजगतनको उवल धामा ॥
 असे अहं है ये हायल रामा १ पुनि जडुपति विभुवन के नायक वैठै त सम रथ्य सवा
 लायक २ पुनि विभुवनको जीतन वारो नाम प्रदु म्बहिरु लक्ष्मणु मारो ३ वीर धनु धी
 रजा सुसमाना को उन हिल्यो सुन्यो नहिकाना ४ धुव अनिरु दुधनु धर धीरा जोके
 सरिस औरको वीरा ५ ये प्रभुरक्षि सके नहि जाई करन चहत तुमहु लमसे ई मोहि
 वि ६ अहंकार ही अहंकार ही है मूरु षतु मपाडु कुमारे ७ विप्रवचन सुनिके निजका
 ना अर्जुन वोल्यो कोपिमहाना ८ दोहा अर्जुन उवाच विप्रनहौ वलिरा ममे नहि प्रदु
 म्बज दुनाथ अर्जुन मेगांडी वधनु रहत सदा जे हिहाथ ४ चौपाई नहि इन सममो
 हिदु जद्रगहेरो वैक तोषक विक्रम मेरो १ मीच वीच हियवान लगाई लै अहो तुवा
 सुत दुज राई २ सुनि फाल्गुन की गार विनवानी ब्राम्हन मन विखासहि मानी ३ कहि
 नवन कछु भरोचिनको गयो रैन आपने अनेको ४ अर्जुन विक्रम सुनत अपारा वा
 सत भयो आपने अगारा ५ आयोजव प्रसूतिको काला ता सुना रिजव भई विहाला ई
 तव पुकारिक रिआरत सोरा र सहुर क्षुहु याडु कि सोरा ७ असक हि गिलो पार्थ दिग आ
 ई दीनद साडु जद ई देषाई ८ दोहा तव अर्जुन जडुपति निकट जाय विनय प्रसकीना ॥

केहि विधि रसनहमकरहि सासन देहु प्रवीन १ चे
मसोका पूछहु कुराई १ हम तो छत्र भेष भरि धारि नट समजी चतुर्वसे अगारि
हुजाय विप्र सुत काही मीचन गीच जाय जा निनाही १ हमन हि जै है संगति हारे जदुव
सिन लै जाव उदारे ४ प्रदुम्न हि अरु अरज रामे लैन जोइ येतु मवोहि धामे
रच होमन ने तुम जाको लै जै वो अ पने संगताको ई चहवालक वे ब्रह्महाने ५
रन कर कवहन जाने ७ तव अर्जुन कछु संकित के के वारवार मा धुव मुय जै के ८ दो

चौपाई तह जाय मंजन करि वीरा ये हि रिकवच आचमन सुनीरा १
२ धनुगाडी वहितुरत चढाई छोडन ल
अवनी ते अका सखाराजा छाथ दिवो वान दरजा

३ छोडिवालको मरनषभारै १
४ तववालक जायौ डुज नारी भूमि गिरत सोपस्यो निहारी ८ दोहा पुनि विला
लै गोलै गो पुत्र समला गीकहन पुकारि ४

५ आयौ जदुपति सभामभारा १
६ देष हुय हसूठताहमारी २ वचन निपु सुकके सतिजानी
७ जो प्रदुम्न अनिरुध हथीर श्रीवलभद्र औरज दुवीरा ४
८ राधे रहे कि पारथके ५

९ गिनती वीरनभेन हियाकी वलकवीर समवडी दगाकी ७ रेमिष्याके वोलनहारा

नुगाडी वको वारवार धिकार ५ चौपाई हस्यो देव जे मुनग्न हेमाही तिनको चाहत ल्या
चनकाही १ गति तोरि कुमति प्रगटाती तोहि जोहि छाती जरिजाती २ सुनत विप्रवा
३ पद्यों सव्य साची वरमंत्रा
उडिच ल्यो स्वतंत्रा ४ गोजम राज अैन वलवारो तहन विप्रवालक निनिहारे

तहो नदुज सुत देषत भयक ई १
प्रवीरा वायु लोक पुनिगेर नधीरा ७ वरुन लोक पुनि लोक कुवेर
नफेरा ८ दोहा अतलहु वितलहु सुतलति मित्रो रतलात लवीर महात लो सु
९ चौपाई दुन सुत यो जोइन महाजाई पै नकत हुद्रगपरे

१० चौपाई १ तव सुधिकरि प्रन पांडु कुमार डुपी द्वारिकै वदुरि सिधारा २ नगरवाहिरे
वितावनई जल चह्यो अर्जुन दुपछाई ३ जदुवंसी सवयह सुधिपाई प्रदुम्नादिकह
सेठ ठाई ४ आयहु जस्यो वालक निधोयो तनते निज विकम सवधोयो ५ जे अ सवि

नविचारवतवाही तिनकीयहीदसाजगमाही ई सुनिअर्जुनकहैजरतसुरारी गा
येआपुअतिआसुसिधारी ७ लियोचितिताहितवारी सुधासरिसमुषगिरा
चारी ८ अवनहिनरहअनल अरिधाखक हमदेषायदेहैदुजवालक ९ हैहे
कीरतिविमलतिहारी गेहैजाहिमनुजगुनिप्यारी १० दोहा असअर्जुनसोकहिह
रीदारुकसूतवोलाथ व्यावहुरथमरोतुरतदियोनिदेसमुनाथ ७ व्यायौदारुकतुर
तरथजेहिरदिसरिसप्रकास अर्जुनकोकरिसारथीचदिगरमानिवास ८ चौपाई का
ह्योपार्थतेतवजदुराई पछिमदिसिचलुरथहिधचाई १ मुनिपारथकेसबकेदो
ना वाजिनवागगह्योभरिचैना २ हरिकहेनेकुपीठछुइदेह अतिदिठनिजआस
नकरिलेहू ३ पारथपीठछुयोवाजिनकी मचीभनककिकिनिरजिनकी ४ लूकस
रिसकदिगोहरिजाना कोइकेइगमेनाहिदेधाना ५ छापरह्योतहेंघरघरसारा
मानहुयहरिरेघनघोरा ई सिंधुतीरजवगेजदुराई तवअर्जुनकहसंकाम्पाई।
७ हरिकहकछुसंदेहनकीजे वारिधिमाधिवाजिनकरिदीजे ८ दोहा तवअर्जुनकछु
पीठछुइकचीकरिहेवाग हंकीदेसागरविचैडाख्योवेलमनलाग २ चौपाई सागर
जलमहैछसतुरंगा परसेतपगकदिगथेअभंगा १ यहिविधिसातसमुद्रना
डोंके तदपितुरंगनेकनुहियाके २ सातहुदीपनमहजदुराई आकतसमकदिगेसु
षछाई ३ जहजहजदुनदनरथजातो तहतहेंसोरहिभात्रसुनता ४ सकेदेविनाहि
दीपनिवासी चकितषरेदषनकेआसी ५ रहेजेगिरिसानहुदीपनमे तिनकोना
धिगथेयकछिनमे ई निरष्योलोकालोकपहारा धुवसुमेरतेऊचअधारा ७ अ
तिशतंगलषिअर्जुनवीर हैसंकितकियवाजिनधीरा ८ दोहा तवहरियारथसो
कह्योलेवलचपलबढाय यहियहारवहिवारमरविप्रकासनहिजाय ३ चौपाई
अर्जुनऊचवागकछुकीन्ही तवहितुरंगपवनगतिलीन्ही १ तुरतहिलोकालोकहि
अर्गा विनवलवचदिगथेतुरंगा २ तहामहातममहाभयावन सुरासुरहुजहसा
कहिनजावन ३ अर्जुननिरषिरोकितहेंसंदन कह्योजोरिक रहेजदुनहन ४ अवा
तोआगूअनिअधियारा गवनजोगनहिपरनिहारा ५ हरिकहेंसीधकरहुतुरंगा।।
पविसमारगमिलीअभंगा ई पारथवाजिनदियोइसारा सनसुबचलेमहाअधिया
रा ७ निरषिमहातमसिरभिरकारी लौदिभगेतुरंगजवधारी ८ दोहा तवहरिका
हवाजनहचौवाजिनवागउठाउ डारिदेहतममहतुरंगमनमहसंकनलाउ ४ चौपाई
पारथतुरतहिकेरितुरंगन ताजनहन्योजोरिकरअंगन १ कसालगतचपलासमा
चमकेवाजीउदिअकासमहभूमके २ परेरूदिनेहिअतिअधियारा करदमसमतम
गाठअपारा ३ गडिगेतहेंचाविहुतुरंगा उठतउठायिनहितिनअर्गा ४ मारुमारुताज
नहरिकहेऊ अर्जुनतुरंगकसहनिदयऊ ५ वाजिनताजनहन्योत्रिवारा चैतुरंगनहि

सहेउवारा ई तवअर्जुनकहअवकाहोवै अंधकारवाजिनवलषोवै
। अ. १९ ॥ ८ ॥ दोहा असकहिपरिपथसोतहोतुरतहि
१. निप

तभोजहंजहंचलतअधियारफारतकरतचक्रप्रकासको तहंतहंतुरतगमनत
सुर १ तमदलतसोहतचक्र

लंकाधिपतिकीमूलसेनविनासकीनमहानहे ७
तकिसंकोनहिं सन्मुखे व्याकुलितदोउदगमूदिकीनोआपनोनीचमुखे २
धहादसकोटिजोजनमहातमनाघतभयेमहिनीरमारुततेजनभआवरनपांचोना
पिगये त्रयकोटिजोजनकनकधरनीसूतजनतेनघतभेतहंपरमअभुतधाम।
मनिजदितकंचनषभसहसविराजमान

नरसनाकेठस्यामविराजही तेहिमहिपरमप्रभावपुरषोत्तमजगतपतिराजही॥

४ घनस्यामतनपीरोवसनससिसमवदनईछनमले

समुकुंडलोकाननरले भलकेसुआननआयकेअलकेअमलसुषमाभरी सोह

तधुलवसुवाहुआठहुहियेकोस्तुभमनिधरी ५ पन

महसोहनी कमलाकरनचोपतिचरननिजकतआननजोहन

दआदिकचक्रआदिकआपुथो चहुंवोरसोहतसुभगतनपरिपूरवेमययोनि।

थो ई आपुष्टिकीरतिअजाअनिमादिकहुसिद्धिसुतनधरी सेवनकरहिंप्रभुको

सदोचहुंवोरतेमोदिनपरी असनिरषिनारायनसुभोमेळोडिरथदिगजाइकेवेद

नकियोजडुनंदतिमिकळुपांडुनंदउराइके १ हरिपार्थकोलषिसुदितकैभोमाम्

आपदरसनहेतहरित्यावतभयो अवपाइदरसनरावरोममकामपूरनहेगयो

दोहा हरनहेतभूभारकेलियभूसेअवतार सोहरिदतआवहुतुरतहेवसुदेवकु।

मार १ चोपाई नरनारायनपूरनकामा देनहेतजगमंगलधामा १ अगटकरहा

देउधर्मअनता जोकरिसहहनमोदजनसंता २ असकहिआठहुवालकदीन्हैया देउत

योस्तुकहिबंदनकीन्हैया ३ लैदुजवालकचदिरथमाही आयतेहियजडुपुरकाही॥
४ विप्रहिवालकदीन्हैजाई सोआसिपरियआनंदछाई ५ अर्जुनविलुधामकहंदेषी॥
१५९. । १ पुनिअसमानिलियोमनमाही किनहरिछपामोरवल
असवहुचरितननदेयावत करतजग्यदुजवरसुषळावत ८ दोहा विषय

म० निजकर अर्जुन आदिकर पापिन नृपनन साइ धर्मबला यो धरनि मै धर्म राज सुव
 छाइ २ इति सिद्धि श्री महाराजा धिराज श्री महाराज वांधवे सविस्वनाथसिंह जूदे
 हात्मज सिद्धि श्री महाराजा श्री राजा बहुदुर श्री कृष्णचंद्र कृपा पात्राधिकारि रघु
 राजसिंह जूदे वद्वृत्त मंदि २ पुनि धोय कोनन वतित तम स्तरंगः ८८ ॥ ३ ॥
 दोहा अवनिये कुरुपतिकथा श्री वसुदेव कुमार लै जदुवंसिन संगमे कीन्हो
 वारिविहार १ चौपाई येक समे हारावति माहीं रामकृष्णके वसतत हाहीं १ मैसा
 मुद्र जानातहि काला तव पर जालहि मोद विसाला २ गये कृत्रपिंडारक सिंगरि मं
 जनदान किये मति अगरे ३ तहं वसुदेव हि आहुकराजे औरहु प्रदून कैंडिसमा
 जे ४ पुत्रपवन नमि वनमनि न सुखर सषा अरु लै वाजे वनि ५ निज रानी अरु सब जडु
 नारी हरि वल्लै संग गये सिधारी ई तहं लाषन गनिका गन गवने गायक नरतक
 तजित जिवने ७ जव सागर तट गे जुदु राई जुरी समाज महा सुषदाई ८ दोहा प्र
 थम हिरेवतिके कमल कर गहि वल्लवान विहरन हित प्रविसे उदधिकरि कंद
 रीपाना २ चौपाई पुनि सारह सहस्र कविधानी अरु सत अरु आठौ पटरानी १ लौ
 संग प्रविसे जल जडुनाथा पुनि सब जडु प्रविसे तिय साथा २ तव जडु नदन गिरा
 सुनाई हिलत कोकन हिकै रेल राई ३ हरि प्रताप ते सागर नीरा भयो सुषदन हिरा
 ह्योगे भीरा ४ सीतल सुषद सुगंध समीरा वहत भयो तेहि कून अति थीरा ५ वार
 वधूसजि सकल सिंगारन जलमह प्रविसे तभई हजारन ई तहं मनि जटित कन
 कल धुतरनी ल्याये दूत परम मुद्र भरनी ७ मकर विहंगम गमुषव हुसोई नारि
 परसपरतिन आरोहै ८ दोहा तहं लोचन अंशु लोचन पोमधुर सुरकाय गानकर
 नलागी ललित वारव धूहरषाय १ चौपाई गंधरवन आवाहन कीन्हो अरु हरि
 सकहि सासन दीन्हो १ २ तहां अय सराको टिन आई २ १ स्वर्ग लोक ते अति कृ
 विछाई १ २ तहं किन्नर गंधर वहुनाना आयै लै लै वाज विधाना ३ तिन अय सरना
 कह्यो भगवाना जादव सब हैह महि समाना ४ ततियेक येक जदुवरयाही सतसत
 करह विहारइ हाहीं ५ ते हरिसासन धरि धरि सीसा सब सुंदरी मुदित अवनमा
 ई जदुवंसिनके संग अपारा लगी करन बहु भौति विहारा ७ गावहिनाचहि वाज
 वजावहि जदुवंसिन उर सुषत्रप जावहि ८ दोहा रानिन सारह सहस्र मधि जडुप
 तिकरहि विहारति मिनि जनि जनवला नि संग सोहत सकल कुसार २ चौपाई करतभ
 ये सब आसवषाना हात भये सदमत सहाना १ करत कटाक्षमंद सुसकाई लोहि अ
 पसरा चित्त चोराई २ हंसतह सावतह लसतहरे वारवार सुषमहकर फेरै ३ कोउ
 अय सरल संग लै जावै रैवत गिरि विहार करि आवै ४ सुर सुंदरिन सहित गहजा
 ई कोउ तहं विहरहि अति सुषछाई ५ कोउ अय सरल सहित अनुरागे वननवनन

५ सुधासरिसभोसागरनीरा पानकरहेमोदितजद्वीरा ७ कटि
 लोभयोउदधिकजोजनप्रगदायोरंगवारिसरोजन ८ दोहा विविधिभातिसर
 जप्रभापर २५ ॥ ११ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥
 ३ चोपाई विविधिभातिप्रगटेयकवाना विविधिभातिसुंदरअतिपाना १ विविधि
 भातितहेसुमनसुहाये विविधिभातिमालादरसाये २ विविधिभातितहेकुसुम
 विभूषण विविधिभातिपहरेजद्वरतन ३ विविधिभातिभाजनतहव्याये विवि
 धिभातिकेरतनसुहाये ४ विविधिभातिकेवसननवीने विविधिभातिपहरेपरवी
 ने ६ विविधिभातिकीनाउविराजे विविधिभातिकेमनिघट्ठजे ७ विविधिभाति
 केतहेअंगरागा विविधिभातिलेपहिवडभागा ८ दोहा विविधिभातिमंजनकरके
 रिकरिविविधिविहार विविधिभातिकीन्हतहानरनारीसिंगार ४ चोपाई विवि
 धिभातिकीलैपिचकारी विविधिभातिसीचहेनरनारी १ विविधिभातितहेउडेप
 रागा विविधिभातिवाढ्येअनुरागा २ विविधिभातिवालतेविहंगा
 कीउठवितरंगा ३ विविधिभातिप्रगटितहेवागा विविधिभातितहेवनेतडागा ४ वि
 विधिभातिकीकुंजसोहाही विविधिभातिलतिकालहराही ५ विविधिभातिसुरल
 लनागावै विविधिभातिकेवाजिजवावै ६ विविधिभातिकीगति निदेखावै
 विविधिभातिकेभाउवतावै ७ विविधिभातिआनेदप्रगटाने विविधिभातिकेसो
 कनसाने ८ दोहा विविधिभातिकीमाधुरीवालहिवनितावानि विविधिभातिकीका
 तितहेविविधिभातिदरसाने १ चोपाई विविधिभातिकेवहेसमीरा विविधिभाति
 सपरसिसरीरा १ विविधिभातिकुंजहिअलिददा विविधिभातिदेतोसुदचंदा
 २ विविधिभातिकीरितुप्रगटानी विविधिभातिकीरतिदरसानी ३ विविधिभातिल
 विविधिभातितहेहोततमासा
 विविधिभातिप्रगटितहेरागा विविधिभातिराग
 ६ विविधिभातिसुनिपरतसुवाला विविधिभातिकीतानरसाला ७ विवि
 धिभातिकेविभोदधाने विविधिभातिसुरपतिललचानो ८ दोहा
 दुनायजेकीन्ह्येसलिलविहार विविधिभातितेहिसुकविजनकरतभयेउचार ६ ॥
 छंदगीतिका तहेकलितचंदनयकतनकादेवरीकरिपानहे इगअरुनसोहनलववा
 सुकुटभकुटीनेनहे ॥
 सुरसुंदरिनसासनदेतभेयहिभातिहे

हे तहं कृत्स्नसानपायसुरतियं वदिते वलिरामको नाचनलगी गावन लगी छावन
 लगी वपनामको ३ वाजनवजावनलगी सिगरीतालदेतनितालहे वलिरामकृत्स्न
 चरित्रगावहिभरी आनंदवालहे तहं आसुउठिदेनालदेउकरपकारिरेवतिहायको
 अतिसे सुहावनलगे गावनरामकृत्स्नकतमायको ४ गावतनिरषिचलभद्रकहे
 गहिसतिभामाकरनको जदुनाथहूमुषमधुरसुरगावनलगे मुदभरनको अर्जु
 नसुभद्रासहित आसवपानकरिहरिसंगमे गावनलगेनाचनलगेमातेमहार
 सरंगमे ५ रतिनाथतहरतिसहित आसवपानकरिहरिसंगमे गदसोवसाय
 कि सुकहुसारनचारुदेत्तदुरसरंगे वलभद्रसुतदोउनि सठउल्लुक अनाधिष्ठकृ
 रहे अरुभानदीपतिमानपूरनमासउद्वसूरहे ५ निजनारिलैलैसंगमहागावता
 वजावतनचतहे आसवमतेचहे कितभमतगतिभेदवहविधिरचतहे यहदेपि
 कौतुककृष्णकोनारदपरमसुषपायके लैवीनपानिप्रवीनप्रेमहिभीनआसुहि
 आयके हे जदुवंसकेमधिजायके परवीनवीनवजायके कूटेजटानाचनलगेचह
 वारभाउवतायके लषिसतिभामेमाथैपारथ्य सुभद्रैवामको विहसतहसावतदे
 वरिषितहरेवतीवलरामको ७ एकहाथसत्याकैपकरियकहाथनारदकोगा
 हे जलकरतरासविलासमाधवहिलेसोगरसुषनहे अर्जुनसुभद्रासहिततहंभू
 मतभूकतहिलिगेजवे श्रीकृष्णजदुवंसिनवालायसुनायसासनदियतवै ८ आ
 धेहमारिवारआधेहमारिहाजायके कजिविविधिजलकेलिनीरतरंगफेसिउडा
 यके तिनमहरहेआधेहमारिसुतनसंगजदुवरसवै अरुनि सठउल्लुकसंगआ
 धेहोहिजदुवंसीअवै ९ असकहिसहितसत्याहरीमुनिपैलगेजलसीचने मुनिवि
 मलवीनवजायनाचतलगेहरिपटपीचने वलभद्रपुरतसमुद्रप्रविसेरेवतीकरप
 करिकै तवथसेउल्लुकनि सठ आदिककमरअवरजकसिं १० इतकुवरप्रदुम्नादि
 सवपिचकारिचारूचलावही उतकरनसोअरुनलनसोनि सठादिनीरउडावही॥
 पुनिपुनिकरततहंपानआसवनसावसभूमतफिरै गावतवजावतवाजवहभा
 वतभ्रमतभुजभरिभैरे ११ हनि सुमनकदुकसुमनकदुकसुमनदालहिरोकही
 अरविदेकेलेचंदवहयकयेकपैभिसिमाकही तहंरेवतीरुकमिनसुभद्रासति
 भामासषिनले करितीकुटूहलकेलिकुलकरकमलअवलिसेषले १२ तेदु
 वतिमहि समुद्रविलसाहसरेहिलेकुकुटूहले मनुसुहसरेहिले १३ गति
 कासकीनेभूतले कहुंचपलचदकवलायगेदनचतुरिचातुरिकरतिहे जिमिसरद
 धनभैदमकिरामिनचहूंकितरुविभरतिहे १३ तहसंगनारदसहितमित्रनपानिपि
 चकारिनगहे गावतवजावतभूकतभूमतरामकोसीचनचहे तहेरामसषनसमा
 जसंजुतधायपिचकारिनहने दाहुवोरततहंकजकदुकवलतभेअतिसैधने १४॥

तहं रुविरिवतिरुकुमिनीपैजायपिचकारीहनी सोउसकलसविनसमाजजुतह
 निअमलकमलनिषुषसनी मदमज्जअतिजलकेलिरतलषिसकलनारिननर
 नको अमकेनेवारनहेतवारनकियोहरिसुषभरनको १५ जडुनाथकीरुषजा
 निसवकियवंदकंडुकजुइहैपुनिसकखहिलिमिलिनचनलागे रागरागेसुइहै
 अर्जुनहुनारदसहितजडुपतिजलतरंगवजावही तेहिंमद्दिभेवखभद्रनावहि
 रागसोरठगावही १६ यहिभौतिकरिजलकेलिवहुविधिनिकसितटठाडेमे
 तनखपटियटअंगप्रगटलषिविहसतपरसपरसुषछये पुनियहिरिपटभूष
 नअनैयमअंगअंगरागितकिये तहंनारदहिनिजहाथसोहरिवसनभूषनस
 जिदिये १७ पुनिरेवतीरुकुमिनीआदिकवरवसनपहिरतभई वैठीसषीनसमा
 जजोरिकरोरिससिसुषमाछई तहंरामरुसहुपार्थनारदसहितजडुवसिनस
 गेवैठतभयैदरवारसुभगलगायरसरंगहिरगे १८ तहंमंजुमनरंजनसुषि
 जनसूपकरल्यावतभये वहुभौतिअन्नप्रकारपानप्रकारअतिस्वादनिछये
 वहुमासकेपरकारसुफलप्रकारसुमनप्रकारहै दधिकेप्रकारसुपयप्रका
 रहप्रतप्रकारअपारहै १९ मधुकेप्रकारहसरकरापरकारखवनप्रकारहै कडु
 केप्रकारहुतितकेपरकारअस्त्रेप्रकारहै मिष्ठानकेपरकारस्योपकानकेपरकारहैआष
 वप्रकारहुजलप्रकारसुकंदमूलप्रकारहै २० वटकेप्रकारहुवटीकेपरकारसाका
 प्रकारहै चोषनप्रकारसुलेह्यकेपरकारचर्वप्रकारहै जडुनाथकीजैानारयेका
 सुषवरनिकेहिविधिमेसकौ जाकियोवरननताहिकविमाधिवारवारहिमेजके
 २१ यहिभातिजडुपतिरामपुत्रनभिन्नसुह्रिदसषानिलै भोजनकरतरुकमि
 निसुरेवतिआदितियछवियानिलै विहमतहसावतयेकयेकभोजनकरावत
 करनते येकयेकदुरावतपुनिदेपावतखजिलजावतनरनते २२ यहिभातिभो
 जनकरततहरविअस्तगिरिअयवतभये आर्दनिसाअतिसेसुहावनिकुसव
 लअतिसुषछये प्रमुदितसवेकरपदुषारिसुयानआसवकरितहो वैठतभई
 सिगरीसमाजदुराजराजतमधिजहो २३ येकवोरपुरुषसमाजलैवलिरामा
 अतिअभिरामहै येकवोररुकमिनिरिवतवैठीसहितवहुवामहै ताहीसमेतत्रि
 वजावतरामतहंगावतभये उतरेवतीजुतरमनिगनगावतमधुरसुरसुषछये २४
 तेहिमद्दिपरमप्रवीननारदवीनसरसवजायके नाचनलगेपहिरिवसनदेहुवो
 रभाउवतायके तहुरुसमंजुमृदंगलैकरविविधिभेदवजावही लैवासुरीमाधु
 रसुरीवहुरागपारप्यगावही २५ येकहाथउद्वकधधरियेकहाथसात्यकोगी
 हे वलिरामभूमतभुककतभुककतभूपतद्रगउठिअसकहे अधरनिद्रतते
 धारियेभोहिदेहुनाचनहेसया आसवसखिलयहसिपुमेसुषआवईअतिसत्रपा

ई भूमभूममतिभूमभरिमोहिभैभ्रमहुनहिभमरौनही ललखंवमानविलोक
 चंदहिचारुतात्रसनहिकहीं धधधरकनधराधरचहुंवारसोरसनातहै ददद
 रकतसुषदआसवमौमतेसरसातहै २९ तहैमिस्त्रकेसीमैनकारंभासुकेसि
 तिलोतमा उरवसीहेमाअरुघ्रताचीमंजुघोषाउत्तमा सवनचनलागीमोह्या
 गीगायरागनरागिनी बलकृष्मवोरवतायभावनिभामिनीवडभागिनी २८
 तहैरामकृस्त्रसराहिवहुतांवलनिजकरदेतमे गावतसुजसजदनाथकोसव
 लोकआसुहिसेतमे यहनिरषितहैप्रदुम्भमंजुलमधुरसुरगावनलगे रंभा
 दिसुरसुंदरिनगनसुनतैसंवेसुषमहंपगे २९ तहैकृष्मयारथ्यरामनारदच
 मिप्रदुम्भसुषै गावनलगेचहुंवारतेतेहिसंगमंजुलजुतसुषै तहैसुनतसिगी
 रिनारिनरमाहतभयेयकवारही अनमिषअचलंतेहिकूनभयेनहिनेकृआ
 गसम्हारही ३० यहिभौतिकेतुककरतरासविलासगावतनचतही वीसौदिव

सवीतीनि सारुनयेकसममानततहौ पुनिसुरतियनिगंधर्वगनकेविदाकिय
 हरिरामहै मनिगनविभूषनवसनवरवहृदीनुमुदितइनामहै ३१ सारठा च
 हिविधिरासविलास हातसिंधुमधिविधिविधि तहैजदुनाथनिवास भयौयेककौ
 तुकसुनौ १ चौपाई जौनिकुभदानववलवाना जड़वंसिनकोसत्रुमहाना १तीनरू

पतेजगमहरहेऊ येकरूपषटपुरहनिगयऊ २ वज्जनाभयकताकोभ्राता ह
 न्योप्रदुम्नताहि विष्ठाता ३ आहप्रदुम्नप्रभावतिकेरो सुनिनिर्कुम्भकियकोप
 धनेरो ४ आयोकेसम्पलीअभिमात्री सूनमहलजदुपतिकेजानी ५ मायाक
 महसमहभारी अंतरधानहिभयोसुरारी ई सिगरीउगसेनकीरानी देव
 किरोहिनिहूळविषानी ७ सोदगईकेउमरमनजानातेहीसमैआयोवलवानी
 ८ दोहा रहेभानुजदुवरकोऊतासुसुतासुकुमारि भानुमती असनामकीदि
 नआहीळविवारि २ चौपाई भानुरहेतपाहितवनमाही रह्योसूनचरतासुत
 तहोही १ दानवअधमतहोडुतगयऊ हरतभानुदुहिताकहंभयऊ २ त
 हंदानवकेहरतकुमारी आरतऊत्तीगिरापुकारी ३ तवसिगरीअतहपुरा
 नारी भानुवतीकोहरननिहारी ४ रोदनकरनसगीयकवारा भयोसोरचहुवो
 रअपारा ५ दानवभानुमतीकहंहरिके उड्योनगरतेतुरतनिकरिके ई अ
 हपुरसुनिआरतसारा कौयकियोवसुंदवकठोरा ७ तैसहिउगसेनमहराजा दान
 नवपैकरिकोपदराजा ८ दोहा पहिरिकवचदोउदइतहचडिस्पदनधनुधारि
 निकसतभेदानवहननलेनळडायकुमारि २ चौपाई लषिनपस्योदानवअपका
 री रहेदोऊचहुवोरनिहारी १ तवदोउगयेसषेदअपारा करतरहेजहंऊस्तविहा
 रा २ पिनुअरुउगसेनमहराजे लषिजदुपतिमानेअतिलाजे ३ करिवदनकीहो
 अगमानी आयसुकहाकहीअसवानी ४ तवदोउकह्योकोपअतिकनि तुमती
 जलविहाररसमीने ५ सिगरीभूलिगईसुधिधरकी मानहुनहीभीतिकळपुरा
 की ई दानवउतनिकुंभयकआयो अतहपुरमहअतिभयळायो ७ भानुमतीजे
 भानुकुमारी हस्योताहिमायाविस्तारी ८ दोहा सुताळडावनहमगयेचडिस्पद
 नधनुधारि येनभयथडेनिसिगोपस्योनहमहिनिहारी ४ चौपाई असुरहरी
 मरजादहमारी करीभीतिनहिनेकुतुम्हारी १ सुनिअतिअनुचिततहजदुनाथा
 वोलैडुहुनजारिजुगहाथा २ आपजायवैठुहुगहमाही ह्मगमनतहैअसुरज
 हाही ३ असकहिदोहुनविदाप्रभुकरिके उडवसेवोलैसुषभरिके ४ आरजरा
 महिदेहुसुनाई हस्योभानुमतिदानवआई ५ चलहितासुमारनकेहेतु अववेल
 वकोहेनहिनेदू ई असकहिसकलतिपनजदुराई दियामहलकहतुरतपठाई ७
 उडवतुरतरामदिगजाई दियाऊत्मसंदेससुनाई ८ दोहा मोदितरासविलासमे
 आसवकीहेपान रामसुनतउडववचनप्रथमकियोनहिकान ५ चौपाई पुनिउड
 ववोलेमुसकाई हरिसंदेससुनियेवलराई १ असकहितीनवारगहियानी उडव
 वकहीरामसावानी २ तवमूदइगउडववोरा कह्योमदरोहिनीकिसोरा ३ उडव
 ह्महिजगावहुनाही कहिदीजेअसकेसवपाही ४ करैजौनवाकेमनआवे यही

अवसरककुहमहिनभावे ५ जायवहैनहिजायतहांही अवेकहूहमजैहैनाही
उदवसुनतरामकीवानी हंसतगयेजहंसारंगपानी ७ कह्यो सुनरुहरमानिवा
सा रामरगेरसरासविलासा ८ दोहा

वैनपधारिंरोकतहुअसतौविनयहमारि ईचौपाई
गरुडहिबेगिवोखिजदुराई १ गहिसारंगचढेसुषछाई

चलहुहमारिसंगकुमारा ३ कहप्रदुम्नमेरा

पक्षराजपक्षहिसंगजैहौ ४ असकहिमायामैरथरचिके चढ्यो
धनुधररिसितचिके ५ गरुडहिदि सा)सनजदुराई

ई पवनहुतेकरिवेगप्रचंडा लैहरिउड्योगरुडवरिवडा ७ पक्षलग्योरथ
चढोकुमारा चलोजातकरिवेगअपारा ८ दोहा तहोवज्रपुरकेनिकदलषिनिकुं
भजदुनाथ पांचजन्यवरसंषकोदियवजायगहिहाथ ७ चौपाई दानवपांचजन्य
धुनिसुनिके लौट्योजदुपतिआगमगुनिके १ दानवतीनहुवीरनिहारी
यकरिलियअतिभारी २

यो ३ प्रभुसनमुषधावततेहिंदेपी कृष्णकुवरकरिकोपविसेपी ४ त,
नहुकरिलयऊ जदुपतिकेआगूवडिगयऊ ५ मारनलाग्योविसिषकराला ६
ई तीननिकुंभतीनहरिनंदन करतजुदुरभरेअनंदन ७

गदाधारिधावतवलवार रोकतसरहनिंकृष्णकुमारा ८ दोहा
नसहितमथिठाठेजदुवीर दानव धावतवोरचहुहरिसुतमारततीर २ चौपाई
नवनिकंदनआवनपावे मारिवानप्रदुम्नहटावे १ तवकडिगयौदूरिअसुरेसा॥
तहूतेधायोकोपितवेसा २ अतिलाधवकरितवहरिनंदन छायादियोअरियथस
रहेदन ३ पुनिअरिमूदिदियोसरधारन जलबुंदनजिमिजलदपहारन ४ सगसि
गयेसरनभमहिमाही मारतंडतहंरुहरहा ५ वानजालफारतअसुरेसा॥
धावतआवतहरिजेहिदेसा ई जिमिअतिसेधनसरवनमाही धावतत्रयमंतगद
रसाही ७ रुक्योनजवदानवदिगाय्यो तवप्रदुम्नयकवानचलायो ८ दोहा मा
रिवज्जसमसीसमहरीन्ह्योताहिहटाय तवनिकुंभयकरूपकियलियवियरूप
दुराय ३ चौपाई तवजदुपतिअसवचनउचार तुमनजुडअवकरहुकुमारा १
पुनिअजुनसोकह्योमुरारी करहुजुडअवतुवधनुधारी २ सुनतवचनगोडीवट
कोरा नजसहससरपाडुकिसेरा ३ वाननलियोनिकुंभहिछाई
नंद्याई ४ तहोअसुरअतिसैअकुलाई वचनहेतअसरचौपाई ५ भानुमतिहि
लैअरिकरवामा दक्षिनकरगहिगदाललासा ई वाननरोकतकन्यामाही
षधायोअसुरतहोही ७ संकितभयोसम्यसाचीतहं कियो

८ तवकेसवअसकहतभेकन्यहिविजैवचाय मारहुअसुरहिवानवहुजतिनहिव
 चिजाय ४ चौपाई पारथलैवयतस्तिकवाना अहिगतिसमखेड्योवखवाना १
 कन्यहिवहुतवचायवचाई मारतभयेवानसमुदाई २ गडेवानताकितनमाही ति
 खभरठोररह्योकहुनाही ३ भयोसल्लिकीसमअसुरेसा तवउपज्योसनमहअरे
 सा ४ तवकन्याकेसहितसुरारी अंतरहितभोगुनिभयभारी ५ तवप्रदुम्बको
 कह्योसुरारी तुमहिकहांअरिपरतनिहारी ई कह्योमदनपच्छिमदिशिनाथा
 भगोजातहेनहिकोउसाथा ७ च्छहुयहीदिसिअवषगगामी मैगमनहुआम
 अवस्वामी ८ दोहा मीनकेतअसकहितहोचल्योअग्नकरिजान गरुडवेदेअ
 र्जुनहरिहुपीछेकियोपयान ५ चौपाई यहचेतुरतवासुदिगजाई निरषित्ति
 दानवभयपाई १ तवमायासठकरीविसाला हारिलविहगभयोततकाला २ ४
 रोभयोसनमुषतिनकेरे विजैवानतवहनेघनेरे ३ कन्याकोरक्षततेहिछनमे॥
 विधेवानवयतस्तिकतनमे ४ सहिनसक्योसायकअतिघारा तवभाग्योकरि।
 आरतसारा ५ पुनिधायेतीनिहुतेहिपाछे मारतनिशितवानअतिआखे ई धर
 निसातहूँदीपनमाही भग्योनिकुंभवच्योकहुनाही ७ आगेजातनिकुंभपराना
 पच्छिम रुडमदनकरजाना ८ दोहा जिमिधावतहेअतिरुधिततीतुरयेत्रयवा
 ज सुसुत सषातिमिअसुरयेधावतभेजदुराज १ चौपाई गोगोकरनसेलपरज
 वही नघनचह्योगिरिकोसठतवही १ गित्योसुताजुतदानवराई पत्न्योदलागो
 गामहजाई २ सुरासुरहुजेहिनेकिनहिजाही सिवकोवरतेहिगंगाकाही ३ गिर
 तअसुरलषिजलवरकेतू रथतजिधायोअतिवलसेतू ४ भानुमतीकहलियो
 खंडाई अर्जुनरुसवानसरिखाई धनरनारायनकेसरघाता सहिनसक्योदा
 नवविलषाता ई माग्योभानुमतीकहंखंडा सक्योनसठसनमुषउरआडी ७ ८
 क्षिनदिशिषटपुरकहंजाई गहिरगुहामहंरह्योदुराई ८ दोहा तवकहजदुप
 तिकुवरसौभानमतीपडुचाई दुरावतिआवहुतुरतमोसमीपमहंघाई १ चौपाई
 मदनभानमतिजानचढाई गयोआसुद्वारावतिधाई १ ताकेभवनताहिपहुंचाई
 चल्योवहुरिजहंपितुजदुराई २ इतअर्जुनवसुदेवकुमारा चलेअसुरपैंगरुडस
 चारा ३ पटपुरगुहाद्वारजवअयि तहेआइहरिसुतसिरनाथि ४ तेहीगुहामहं
 असुरहिजानी सहिनसषासुतसारंगपानी ५ खरेरहेतकेसोइद्वारा वीतीनिसामो
 योभिनसार ई असुरजानिलीन्ह्योसनमाही गयेरुस्रअपनेग्रहकाही ७ गहा
 गहेनिकस्योविलतेरे तवजदुपतिअर्जुनकहेटेरे ८ दोहा मारहुमारहुपार्थतुमा
 नहिनिकुंभवचिजाय करीउपद्रवफेरिवहुजोअवरहहिपराय १ चौपाई तवअर्जु
 नगोडीवटकोरा हन्योनिकुंभहिवानकरोरा १ अथमकियोताकोतनजंजर पुनि

करिदियोताहिसरपंजर २ निश्चकासमहिदिसिकपिकेत् वांधिदियोवाननकर
 सेत् ३ देषियरतनहितहंनिकुंभा भोतनतेहिंभ्रिभ्रियाकसकुंभा ४ तहंअतिको।
 योअसुरमहानाफारतवानजालबलवाना ५ मंदहिमंदपार्थदिसिधायो पुनियु
 निश्चर्जुनविसिषनछायो ई बहुकंटकीगदाकरधारे परतलाखनैननननिहारे ७
 अर्जुनसीसगदासठमारी वचतनअवअसगिराउचरी दोहा लगतगदापारथ
 गित्योआनितवमतविहाल रुकुमिनिर्नदनतवहन्योअसुरहिवानकराल २ चौ
 पाई वेधिदियोरोमनप्रतिवाना मनुभूधरमहभूरुहुनाना ३ लषिनपस्योतहंदान
 वराई सरअवलीअकासमहिछाई २ रविसिषनकोकैगाअंधियारा १ मदनधनु
 षछुटतसरधारा ३ ताहिवानतममाहिमहीपा दनिवदुतगोकामसमीप ४ छि
 पिकेगदाहनौतेहिसीसा पुनिउडिअवरमहसठदीसा ५ लगतगदासिररुस्रकि।
 सोरागित्योमोहिमेदिनितेहिठोरा ई दोउवीरनकहंमुस्रकितेदी दानवहंस्येजी।
 तिनिजसेषी ७ सोनहिसहिजदुपतिअतिकोपी गदाधारिधायेवधचोपी ८ दोहा
 आवतनिरषिगोविंदकोगदागहअसुरेस दौरिजुदलाग्योकरनकरिमंडलतेहि
 देस ३ चौपाई गदाजुदहरिदानवकेरो भयोभयामनतहोधनेरो १ तहंसुरेसजुत
 सुरनअपरि जुदलषनकेहेतसिधारे २ दोऊवीरमंडलवहुकरही कहनिकदा
 कहंडूरविचरही ३ दोऊगरजहिंवारहिवारे दोऊनिजनिजदावनिहारो ४ दोऊ
 सोहरनमहकैसे अतिवलमत्तमतेगजजेसे ५ पायतहोअंतरजगदीसा गदाहा
 नौदानवकेसीसा ई सोऊगदाहरिकेसिरमारी दोउपाइप्रहारहिभारी ७ गिरेमु
 रिछि तवहरिमहिमाही हाहाकारभयोचहंघाही ८ दोहा उतेनिकुंभहुमुरिछि
 कैगित्योधरनिलहिपीर पुनिदानवउतउठतभोइतेउठेजदुवीर ४ चौपाई तवले
 चक्रकह्योजडुराई ठाठरहसिजनिजाहिपराई १ तहंआपनोवधैविचारी माया
 करीतहोअतिभारी २ मृतकयेकनिजतनमहिडारी अंतरहितकैगयोसुरारी ३।।
 जानिमृतकहरिचक्रनमास्यो सथापुत्रकेनिकटसिधास्यो ४ दोहनसंषवजाया
 जगायो विजेमानिअतिसेसुषपायो ५ जानिसकलदानवकीमाया तवहरिसो
 भकरध्वजगाया ई मस्योअवैयहसठहेनाही मैदेषौदानवनममाही ७ गुनिको।
 तुकदानवजडुराई हसनलगदोउवीरठठाई ८ दोहा पुनिनिकुंभमायाकरीकियो
 हजारनरूप अ-
 ठसहुकसकुमार मायाकरिसठरस्योअपारा १ वहुनिकुंभआसुहितहंधाई।
 सपदिगयेअर्जुनतनअई २ काऊरुनितउपरलपहतेम कोउतुनीरधनुपकरि
 हतमे ३ अर्जुनकइलैगयेउडाई अतिकलेअकासमहजाई ४ अर्जुनकोकचगहि।
 पसवाना काटतरीसनिकारिछुपाना ५ असेकोदनरूपअसुरकेपरदोषदुपति

जडपुरके ई निरषिनि कुंभ अंतत है नाहीं हरिके भ्रमदपमयेत हां ही ७ कौन नि कुं
भहि चक्रहि मारै कौन अर्जुनहि सति विचारै ८ दोहा मकरके तुतवकहत मोइत
निकुंभ है नाहि क्षिये जात सति अर्जुनहि सहस्रजे ज्ञनहि माहि ई चौपाई मारुचक
अमोघसुरारी कटिजै है ताको सिरमारी १ तवजेहिदिसि प्रयुं म्नुवतायो तहैता
किमाधवचक्रवलायो २ लग्यो नि कुंभ सी समहजाई सिरविहीन मोदानवराई ३
मरतनि कुंभगई मिटिमाया गिरी अवनिमहताकी काया ४ अधमुषपार्थहि गि
रतनिहारी हरिप्रदुम्नसागिराउचारी ५ धरहु धरहु अवगिरननपावै जहिपारथ
के धाननजावै ई सुनिपितुवचनकुवरतहै आसू रथतजिकै उडिगयो अकासा
७ सहजहिउभैयानिसो गहिके ल्यायो कृष्णनिकट सुषलहिके ८ दोहा बहुवि
धिसुताहिसराहिके अर्जुनमोहनिवारि पारथप्रोप्रधुं म्नुजुतगे द्वारिके सुरारि
चौपाई हरिआगमजांन्योपुरवासी धायप्रनामकिये सुदरासी १ सहितसषाल
तअति सुषलाये जडनदनमहलनमहअये २ अग्नसेनको कियो सलामा पुनि
वसुदेवहिकिये प्रनामा ३ पुनिवलभद्रचरनसिरनाये रामहु आसिषवचनसु
नाये ४ पुनिवलरामकह्यो मुसकाई तुमसेवनीनवातकन्हाई ५ हमहि कोडिक
सगये सिंधारी तीनहुवालकवडेपेलारी ई रह्यो नको कसंगसयाना यह अतिअ
नुचितमोहि देषाना ७ तवबोले करजोरिसुरारी माफकरहुयहचूकहमारी ८ दो
हा वालकके अथराधवहुगनेन दृहु सुजान तातेहमविनती करत समरथ आपस
यान ई चौपाई रामकह्यो कहि जाहुहवाला केहिविधिमाख्यो असुरकराला १
तवजडपतिवतीत सुनाये सुनतराम अति आनेदपाये २ सभामहि नारदतहै अ
ये सवजडवंसी उठिसिरनाये ३ कह्यो भानुजां दषसो मुनिवर सुताहरनजनि
तैदुषजनिकर ४ याको सायदई डुरकासा सोई भयो सुनो अनयासा ५ भानुमती
है सुडकुमारी उचितमोहि अथपरतनिहारी ई देहुआहि सहदेवहिकाही माई
सुतजाहिरजगमाही ७ नारदक्वन सुनततहै भानु सहदेवहिव्याही मतिमानु ८
दोहा सहदेवहि भूषनवसनदेसादरजडुराय इंद्रप्रस्तको करिविदादियो मोद
अतिछाय २ चौपाई यहिविधिकरत अनेकचरित्रा सुनतजाहि जनहो हिंपवि
त्रा १ वसहि करत द्वारावतिमाही जाकी कृविमुषवरनिनजाही २ सवसपदापरी
महपूरी जडुवंसिननिवासततिभूरी ३ उन्नमभूषनवसनसमारै औरदुषोडसकरिसि
गारे ४ जावनजोमभरी कृविरासी धिलहिगेदनवलावपलासी ५ जहैतहै महलनपरै
निहारी जिंन कृविसुरललनालपिहारी ई नितसिंधुरसंकुलपथरहवोतहै जलपा
रनसमह्वहवो ७ भूषनवसननअंगसमारै तरलतुरंगनरथनसवारे ८ दोहा
डगरडगरसवनगरमहजडुवंसी सरदार सेरकरतविचरतफिरै मानहुमूरतिमार

१ कहुं कहुं सोहत सुषरतडागा फूलिरहेउपवनवनवागा १ लफिलोनी लतिकालह
 राही गुंजहि मत्तमधुपतिनमाही २ वोलिरहेवहरंगविहंगा चहुंदि सिद्धाय
 रद्वारसरंगा ३ इमिजदुनगरीमहजदुर्गाई षोडससहसमहसं सुषदाई ४ षोडसस
 हसरूपधरिनाथा षोडससहसनारिकेसाथा ५ करहि विहाररंगारिउगा
 रा नितनवसंगलमोदअपारा ई रतहवाटिकाविराजहि लोनी जगमगातिमा
 रकतकीछोनी ७ सरसीसोहिरही सुषधानी मनि समनिर्मलसुरभितपानी ८
 विकसेचारिरंगअरविदा उदतपराग दरतमकरंदा ९ दोहा कनकघाटसं
 डितमनिनजगमगातचहुंवेर गुंजिरहेमधुकरनिकरकरहिमंशुषगसोर २
 चोपाई कोनिहंसमैतहोजदुर्गाई सवरा निनकहंसंगलेवाई १ करनहेततहंसा
 लिलविहारा गयेसजे सुंदरसिंगारा २ प्रविसेसरसीमहजुतनारी गहेकरना
 कंचनपिचकारी ३ कुमकुमकलितअंगअंगरागा धूरनउरपियकेअनुरागा
 ४ पैठीसोरहसहससुंदरी येकयेकरगहिसहितमुंदरी ५ सयावजावहिवीन
 मृदंगाछायरहेयो रागनरसरंगा ई तहंगंधर्वअकासहिआये जलविहारदेस
 नसुषछाये ७ बरबाजिवहभोतिवजाई संजुततालसुद्धसुरछाई ८ दोहा रचिर
 चिरोचिरपदनकोपावनजसजदुनाथ गावतभेगंधर्वगनरागरागनिनसा
 थ २ छंदचोगाली कोउभैरोभैरोवेराटहुआनेदभैरोकलगावै कोउवहारभैरो
 गाभैरोमगलभैरोभलभावे कोऊभैरवीसिंधुभैरवीमुदितमद्धिमहुवंगाली
 षभावतीविभासदेसकरवरवधारकोउरससाली १ कोऊविभाकरभटिहार
 हिकोउललितललितकोइसुषसाने कोइकुंतलआनंदितगायो रामकलीगुन
 करिगाने कोइदेवतीदेवगिरीकोउदेवहतीकोउसुरठाने कोऊविविन्नविलावल
 कोऊसुकुलविला वलसुषमाने २ हंसविलावलसुद्धविलावलजीतविलाव
 लसुरछाये इमनविलावलकोइविलावलीकुकुभसुकुभकोउमनलाये कोऊकु
 भारगायकोउहरषनकोउसंक्रमनसुरसमीने कोउनदनारायनीअलहिया
 कोऊअलहियासुरलीने ३ मंफुअलहियाकोउसरपरदाभूयसाषरागहिको
 ऊदीपसाषकोउलक्षसाषकोउदेवसाषगायेसाऊ कोउसुधराईसहासही
 कोउअसावरीसरसावै कोऊगूजरीरामगंधारहिकोईजोगियासुरछावै ४
 कोइगंधारकोइदेवगंधारहिकोउदेसीकोउषदरागा कोऊवरारीटोडीकोऊकोउ
 वहादरीजुतरागा जमनपुरीलछसीढोडीकोउसुरस्वतीकोउलाचारी दरवारी
 टोडीगायोकोउपारवतीटोडीभारी ५ मुखतानीटोडीतुरकानीकोइमधुमाधुहि
 वडहंसा वंदवनीगायकोउसारंगकीनी जडपतिपरससा कोउकुरंगसारंगसु
 धसारंगकोउसेमंतसारंगगायो कोऊगौरसारंगकोउजूहीकोउमुखतानीरस

छाथो ई भीमपलासीमालसरीकोउश्रीरागहिकोउमुषल्यायो धनासिरीकोउरूपसिरी
 कोउधवलसिरीकोमलभाथो पटमंजरीसिरीकोउवरवावंगसिरीकोउरसराचे को
 ईभीमपलासिगावतवरहिंडोलहिकोउसाचे ७ कोउवसंतकोउपंचमकोऊकोऊ
 वसंतहीवाहारे कोऊवहारश्रुदानागावतकोऊसहानवहारै कोउपंचमवहार
 कोउगावतश्रीवहारहिवाहारे कोउवहारषभाइचभनतेकोईपरजहिवाहारे ८
 कोउहिंडोलवहारहिगावतजयतवहारकोऊभावे पटमंजरीवहारविकासतको
 उगंधारवडवागावै सिरीरागकोउसिरीटंककोउनिराटंककोउमु
 रळको धनासिरीपूरियाकहतकोउकोउपूरियासंकरको ९ ललितपूरियावि
 मनपूरियाकोऊपूरियाभैरवको कोऊपूरवाकोऊपूरवीकोऊत्रिमनसुषदैवेको
 कोईमारवामालीगौरागौरीआसाकोउगौरी कोउगौरीकुसुंभियावेतीगौरीगा
 रीविनीगौरी १० कोउगौरीनायकीआथोकोऊगौरीभटिआरी कोउगौरीवडहसी
 गाथोकोउगौरीपुनिलाचारी कोउगौरीगोधनीभनतभैकोउसभियागौरी गाथो को
 ऊविराटीगौरीमंजुलकोउटीपकसुरमुषल्यायो ११ कोऊपूरियाकोईजयतपुनि
 कोउतहंईमनकल्याना कोऊसुद्धसालंकइमनकोउपुनिकोउसुद्धहिकल्याना कोऊ
 सुद्धसंकीरनवरमोविजयकल्यानभनोकोई कोउविनोदकल्यानवेषानतभूषक
 ल्यानकोऊसोई १२ कोउगोचरनकोऊतहंईभैकोऊस्यामनटकल्याना कोउकामोद
 स्यामगाथोतहंकोईकमोदहिकल्याना कोऊकमोदहितषककमोदहिकोईकामो
 दिकेदारा कोईकमोदहमीरहिगाथोकोईहमीरहिउज्वारा १३ कोईपरजकोईषभा
 इचकोउधूरियाषभापचको देवनाटकौउनटनास्यनकोउनटगाथोसुरचयको
 नटभूपालीछायानटकौउकेदारानाटहिगाथो सुदनाटकौउनाटहमीरहिकोईइ
 मनीसुरसुषळायो १४ कोउकेदारागावतहंनहंकोईजलधरेकेदारा कोईमाले
 केदाराकोईपूरियाकेदारा कोईगोखिरीकेदाराकहकोईसंकरकेदारा कोईभूष
 लीमंजहिगावहिकोईहमीरहिकेदारा १५ कोऊभूपालीकोईसंधुकहंकोऊसाहनी
 सुषसाने कोउकाफरीकोऊकविरीकहंकोउविडंगरागहिगनि कोउवरधनकोउसा
 रंगदेसैकोऊकलंगराकोगावै कोउकरनाटीकोउआनंदकहंकोऊभ्रमरोटीसुर
 छावै १६ कोऊपहारीकोईपीलूकोईगावतहंमारू कोऊअहेरीकोईकान्हरीकोऊ
 सहनासुषसारू कोईअजनकोऊकान्हरावागेसुरीकोईगाथो कोइअडवरीकोई
 नायकीकोईमुद्रिकहिसुरळायो १७ कोइकोसिकलीलावतिकहंकोइकोईछिमका
 न्हरा कोउमंगलकान्हरासुनाथोकोउदरवारीअैरा कोइकेहरीकान्हरागावतकोई
 नराचकेसुरळाये कोउगाराकोइरासाकान्हराजजकान्हराकोउभाथि १८ कोईदेस
 कान्हरासुनावतकोइकान्हरापूरियाको कोईजावतीकोठानेकोइमंगलरागहि

काको कोईमालको सहिको गावतको उविहागराकीताने कोउविहागको उडमनविहामै
 कोउविहागदेसहियाने १७ कोईसंकरवलीसुनाइलजेईंनरासंरसावै कोईसंकराभरा
 नअसापैकोउसुधकरासुरछावै कोईसंकरामेलनगावतकोईगावतरतिवाही॥
 कोउसोरठको २० २१ सिंदराउतसाही २० मेघरागकोउगावतहैत
 हमेघमलारहिकोइगवै कोइकान्हरामलारसुनावतकोइमल्लारसुद्धछावै को
 इगंधर्वगोडमुषगावतसूरमलारहिकोउभाषे गोडमलारहिगोडनायकीगोड
 गिरीकोमुषराषे २१ कोइसावतीमल्लारहिकोकोईअडानामल्लारै कोइमल्लारसु
 हराईगावतकोईसूहामल्लारै कोईमल्लारकेदाराउवतकोईजाजहिमल्लारै॥
 कोइभामनीमल्लारहिगावतकोऊअहारीमल्लारै २२ कोइमल्लारसिंदरागावता
 कोइगावतनटमल्लारै कोइधूरियामल्लारसुनावतकोइतहैगौरीमल्लारै कोइसा
 वनीमल्लारसुनावतरूपभामनीमल्लारै कोइकुकुभीमल्लारसुनावतअौरहरग
 नउअारै २३ सोरठा अष्टजामकेराग समैसमैगंधर्वगन गावहिसहितविभाग
 तालमूर्खनासुरसहित १ चौपाई वजेहजारनयनवसुदंगा वीनाडफमुरचंगउ
 पंगा १ तहैषोडसहजारवरनारी छेकरमनिनजटितपिचकारी २ हरिपैसीचहि
 सुरभितनीरा हसहिहसावहिमोदगभीरा ३ मनिनमईकंचनपिचकारी निचप
 रदारहिदौरिविहारी ४ जलविहाररतसोहतकेसे जक्षिनसहितजस्यपतिजेसे
 ५ कहैहरिहाथनतेपिचकारी लोहिलुडाइदौरिकोउनारी ईपुनिकहैहरिहुळडाव
 हिधाई तेफिफिकारतजाहिपराई ६ बसहिकचनतेसुमनचमेली दौरहिनहु
 कितचारुनवेली ७ दोहा लपटिगयेपटअंगसेनिपटप्रगटदरसात सुमनमारि
 जडुपतिहसतउरअनंगअधिकत चौपाई कंजनकोकरिवोदनवेली लज्जिता
 लोटाहिसहितसहेली १ कुचकुकुंमरजितहरिमाला छुटिरहीअलकनकीजाला
 २ मिलैदौरिजडुपतिकहुअली हनिपिचकारिनप्रभाविमाली ३ तेऊपियमुषम
 लहिपरागा वदतपरसपरअतिअनुरागा ४ जुवतिमहि सोहतजडुराजा मनह
 मंतगिनमधिगजराजा ५ एहिविधिकरिवहुवारिविहारा अतिमोदितवसुदेव
 कुमार ६ नदनरतकीनगायकनकाही अनुपमभूषनवसनतहोई ७ जडुपति
 हैतहैविविधिइनामा गयेप्रमोदितअपनेधामा ८ दोहा मेदहसनिचितवनिल
 लितवचन रचनिमुषदानि जडुपतिकीलपिशुवतिसवमोहिरहीकुविषानि २
 सैनकलानिज निजसदनसहितरसनसवरानि तिनकोमुषमुषयेकतेकेसेसको
 वषानि ३ आगमजानिप्रभातकोदिवसवियोगविचारि वदनलगीउनमत्तसेवचा
 नविकलहरिनारि ४ सोमेवरननकरतहैमडिसुनीनसमाज चितदैकेअवसोसा
 नहुसुमतिपरिशितराज ५ बोलीकहैकराकुलीप्रमुदितपायप्रभात सोकसनी

सुनिरुकुमिनीभनीभामिनीवात छंद रुकुमिनिउवाच रेकुररीविलपसिञ्चाधानि
 सिनेननीदनहिञ्चाई सोवतपियकोत्रयाजगावसिकोयद्वरीतिसिषाई धौहरिपि
 तवनि हसनिफासिमेहमसमंतदं फूसीरी तातेसमसुरतिसवभूलीवोला
 सिनिकटवसीरी १ दोहा पुनिचकईकीवानिसुनिमन महञ्चतिविलषानिग
 सातिभामावोलीवचनकेतविरहजियजानि १ सत्यभामोवाच छंदचौगोला रेच
 कवाकीनिसिवियोगिनीकरुनगिरावहुरोवै अवैभोरनहिभयौभयावनसुषि
 तसेजपियसोवै धौजदुपतिकेसुकुविसिंधुमहवूडिगयौमनतेरो सिरमहधर
 नवहसिपदपंकजतासुकरसिअवसेरो दोहा घरघरसोरससुद्रकोभानसतासु
 निकानगनिप्रभातञ्चतिसैदुषितलागीकरनवषान १ कालिंदुवाच १ ईहसा
 रितापतिनिसिनहि सोवदु सदाकरदुरवभारी जानिपरतिभयदसातिहारि
 हुजेसीभईहमारी नैननपथकेप्रविसिहियेमहमनकोहरोहमारो तेसहिकौ
 स्तुभहरोसांमरोमथिकेउदरतिहारो २ दोहा निरषिमलीनमयंककोदिवसधि
 योगविचारि कहतभईञ्चतिसैदुषितकोसखराजकुमारि नागनजित्सुवाच १ छंद
 अरीजोन्हैयासुषदजोन्हाई काहलेतछिपाई कैधौकियोजोरजळमातोहितेहिभ
 गटीपियराई कैगोविंदकेवचनफंदमेफसिञ्चानेदञ्चतिभाये तातेअचलअक
 सविराजसिमंदतेजदरसाये ४ दोहा वहतिविलोकिवयारितहंसीतलमंदसुगं
 ध कह्योअक्ष्मनावचनअसजान्योनिसानिवंध १ लक्ष्मणोवाच अरमलेको
 अनिलकहाहसकियअपकारतिहारो वहववावरोवारहिवारहिकौरिपुहातहमारो
 यकतोअदुपतिनैन्नवानतेजरंजरहियावनायो तापरदंअवमदनदहनतेपुनिपुनि
 आयजरायो ५ दोहा विरलेतेहिछन्नगंगनमहंनिरषिघननगुनिभोर जामवती
 असिभनतमैवाढ्योविरहअथोर जांववसुवाच १ छंद मीतमेघमाधवकेमुद
 कररूपसमानहिपाये नेहनहेध्यावहुतिनहीकोउरअभिलाषवढ्याये हमहीस
 मतमहंवेहिं सुमिरतदारहआसुनधारा अतिदुषदाईतासुमिताईप्रथमनकि
 योविचारो ई दोहा फेरिमित्रदंदासुघरिसुनिकोकिलकोवाल वोलीविपुलवि
 यादभरिमंजुलवेनअतोला २ मित्रविन्दवाच कोकिलकंतसरिसअतिकोमल
 बोलहुबोलपियारेअमननसुधासरिससोलागतमृतकजिआमनहारि कौनकरहि
 उपकारतिहारोहमकोदंहुवताई असउपायकलकंठकीजियेजगेनजेहिजदु
 राई ७ दोहा जदुपतिअवउठिजोयगेयहगुनिदुषनसमात पुनिभद्राभाषत
 भईभयभरिजानिप्रभात भद्रावाव १ छंद हैरेवतधरनीघरसुनियेचलहुवदहुक
 लुनाही तातेजानिपरतकरियतकळुवडविचारमनमाही तुमहंघोहमरेसा
 मपियकीछविमहमोहिगयेहो तासुचरनउरधरनलालसामनमहञ्चतिहि

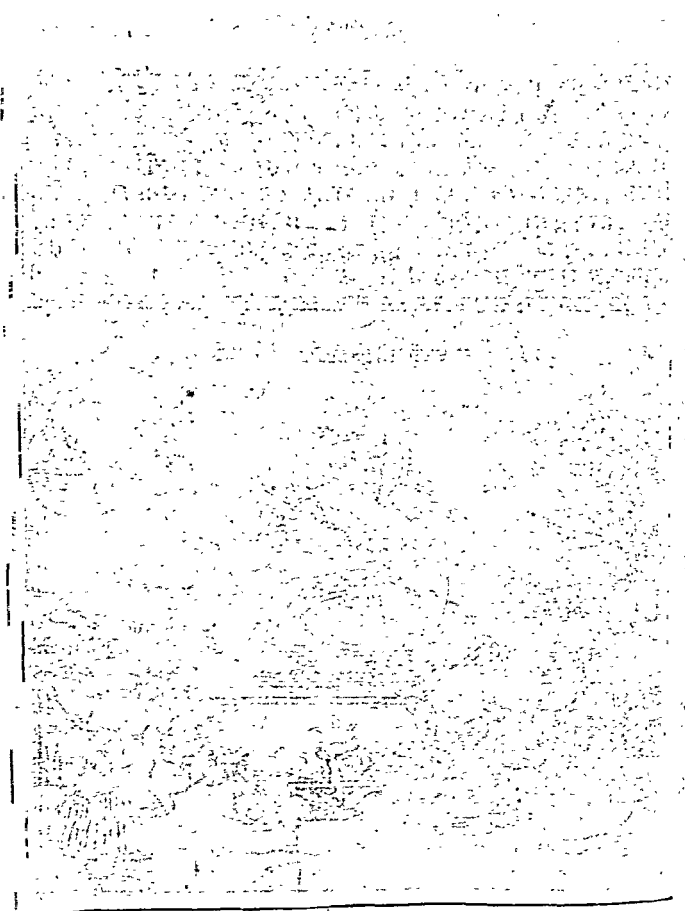

सोइवज्जकुमारा ४ तासुपुत्रनामकप्रतिवाह तासुसुवनभोसवलसुवाह ५ सां
तसेनभोतासुकुमारा तासुसुनुश्रुतसेनवदारा ई अथनअपुत्रअवलअलपायुष
जदुकुलमहकोउभोनविनासुष ७ भूसुरभक्तिहीननहिकोई वीरधीरविजई अ
रिषोई ८ दोहा जगजाहिरजदुकुलभयोसंख्यातासुअपारसकेकोनकभ्रिजोमि
अदसहूवर्षहजार ३ चौपाई सहस्रअद्वासीतीनिकेरी वालकगुरुभेवुदिनके
री १ संख्यासवजदुवंसिनकेरी कौकहिसक्रेनृपतिमतिमरी २ दसहजारकेदसौ
हजारा जदुवंसीसिगरेसरदारा ३ तिनजुतउगसेनमहराजा राजकियोतहसा
हितसमाजा ४ देवासुरसंख्यामहिजेते भरैअसुरप्रगटेमहितेते ५ देनप्रजनपी
डावहुलागे कियेअनर्थगर्वमहापागे ई तिनकेनासनहितभगवाना प्रगटायोज
दुकुलसुरनाना ७ भयेयेकसतयेककुलजिनके जदुनायकनायकभेतिनके
दोहा जदुपतिपदसेवनकरतवढैयासकलजदुवंस तिनवाधककोउनहिमयोसक
लजगतअवतंस ५ संजनमोजनसेनसुषविवरनचोलनिबानि निसुदिनहस्ति
गकरततेसकेननिजननजानि ई कविन जाकीभक्तकीनेअरुवेरहतेदीनेमनपू
नपरमपदपावतसमानहै जाकीनिकुंजर गिरीसद्वेभवाहै सदासाकरमाकरी
जाकेरूपरसपानहै आपनेसुजसंआगेसुरसरिहकोनीरनूनकरिदीन्हैपाप
नासकमहानहै भाषेरघुराजजदुराज्ञूकेछेँडिमोहिद्रगनादिपातआनकरा
नानिधानहै १ जाकेयेकवारनामअवनकरतश्रुतिमुपहुंमनतअधवाधनिज
रावैहै धर्मघुराधारनकेधरनिचलायो धर्मकीन्है जाहिसंजनअनेदअतिपवि
है भाषेरघुराजजाकेकालेचक्रआयुधहै सुरऔअसुरनरसकलनसावैहै १
जननेवासदेवकीमेजन्मवादवस्त्रकेसमाजमहिमेसदाविराजयान दोरद
डसौअधर्मवंडवंडकारिपातकप्रवंडचराचरकेविनासमान भाषेरघुराजा
मदमधुरससुसव्यानपूरसीतमानहीसोआननप्रकासमान कोटिनमनोजगर्वगा
रकसरूपमानप्रजवनिनानवेसवैधुकमदेनवाल ३ संवैया जगमेनिजधर्महि
रक्षणकोजदुनायकरूपअनेकधरै जगमित्रपवित्रअमित्रननासतचित्तिति
त्रनलीलाकरै रघुराजचहैतिनकेपदप्रीतिजौतौनिजकानकयाकाभरै यहधो
रमाहाकलिकेपहरेनहिअरउपायनिहारिपरै ४ जहदु स्तरकालकोवेगनही
जहिहैतमहीपवनेगवने नहिअरउपायकियेमिलतोभगवानकोभासितस
भवने रघुराजसप्रीतिसोगानकियोजोक अरुविरुक्मनिकेरमने करतहरिके
पुरनाहिययाननिवारनकीन्हैभोकाहोकवने ५ दोहा वदनवदनहरिकीकथाअव
नअवनमनध्यान जोईकरतसोईतरतकलिउपायनहिअनि १ निधिनमनिधि

ससि संवते माघ मास बुधवार कृष्ण पक्ष प्रतिपद दसम उतरार्ध अक्षयतार २ इति ।
 सिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजवाधवे सविस्वनाथसिंहजूदेवात्मजसि
 द्वि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीराजावहादुर श्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधि
 कारिरघुराजसिंहजूदेवकनैश्रीमत्तागवते दसम उतरार्ध आनेदं चंद्रबुनिधौ नवे ॥
 तिततमस्तरंगः ६० ॥ :: ॥ महाराज रघुराजकृत दसमोत्तरार्धसक
 थ यहसमाप्तमुद्रितभयैः अजुनद्वेषध ॥ १ ॥ सोध्यादु आरंभद्विगर्हि
 निजमति अनुसारं जामैलषिआनदलहै श्रीरघुराजउदार २ ॥ २ ॥
 समाप्त सुभमस्तु संवत् १९२४ ॥ :: ॥ ६ ॥ ६ ॥

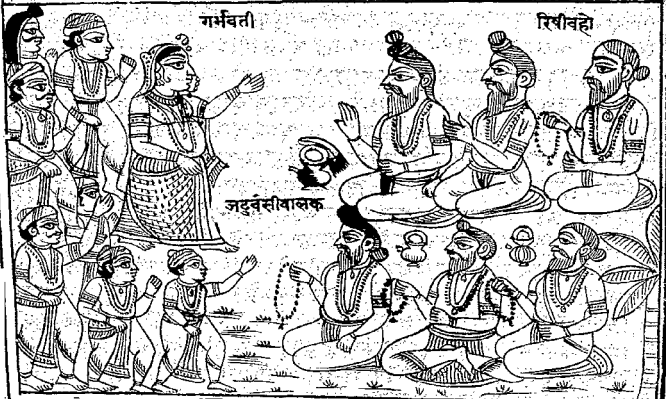

श्रीगणेशायनमः सोरठा जयहरिकृपानिधान अधमउधारनवानिजिन भाष
 तवेदपुरान असदयालनहिंदूसरो १ प्रभुपदोपाहाहा अगमअथाहभवा
 स्तुति धि मोसमपतितनिकाय तरनचहतगोपदसरिस २ दोहा जयजयम
 निकरनीगिराजगतजननिसुषदानि करहुपूरयहग्रंथकोरचितआपनोजा
 नि १ जयगनेसवहुविघनहरमंगलकरनअसेष इकरदलसतनिसेससि
 रगजमुषसुंदरवेष २हरिगुरुजयतिमुकुदपदनिसुदिनमोहिअधार जोअधमन
 कीअधमताधुनिधुवकरतउधार ३ जयश्रीपितुविसुनाथपदकरनअनाथा
 सनाथ गेयपूरकरिवोचहोमेजिनमेधरिमाथ ४ जयसुकदेवमुनीसवरजदुपा
 निदासअनन्य जयतिवादएयनचरनकरनमोहिजगधन्य ५ अवयेकादस
 कीकथाभाषहमाषावंध हरिकृधवसंवादवरत्तानविरागप्रबंध ६ श्रीसुको
 वाच जदुवसिनलैरामजुतदेस्यवसकरिध्वंस रचतकलाभुवभारहरिलियजदु
 कुलअवतस ७ चौपाई दुरजोधनआदिकसठपूरे भरेरहेजेगर्वगकरे १ क
 रीपांडवनपौहिसवुता जगतभयेजदुनाथभिन्नता २ दुरजोधनकोपायनिदे
 सा दुःसासनदुयदीकेकेसा ३ मद्रिसभामहकरषतभयऊ तवपांडवनको
 पअनिक्यऊ ४ जुवांषेलिखियराजहिंजीवी मानीकछूनकस्तकीभीती ५ सो
 इकारनरविश्रीभगवाना पांडुसुवनकरिकैवलवाना ६ तिनकरकरिकौरवकुल

नासा हस्योभारभुवरमानेवासा ७ अरुप्रद्युम्नरामकरतेरे अरुनिजकरसर
होइचनेरे ८ दैत्यदैत्यअंसिननूपमारी हस्योभूमिकरभारसुरारी ९ दोहा य
हिंविधिरसितनिजभुजैजदुकुलकरतेनाथ हरीअबनिहलुकी करीनासिआ
चीनरनाथ चौपाई पुनिमनमहंअसकियोविचारा हेअवजदुकुलभूकरस
रा १ यहनासनसमरथनहिंकोऊ सिवविरचिवासद समजोऊ विनुमोहिंको
नकरिहिइननासा कौटिनवासवसरिसविलासा ३ जदुकुलममभुजवलवरजोरा ता
किसकिहिकोइनकीवोरा ४ जैसेवसवसखगिलागी जारिदेतिकाननकहैआगी
५ तैसहिइनविचकलहकराई जादवकुलमहंदेहुंनसाई ई तौपुनिआइआ
पनेथामा औरनअवपुहुमीमहंकामा ७ कस्यसत्यसंकल्पमुवाला युहिंविधिकरि
विचारतेहिंकासा ८ दोहा मुनिकी सायहिआजतेविरचिपरस्पररारि जदुकुलके
संघारकियेयेकछनमाहिसुरारि चौपाई सुंदरस्याम सरुपदेवाई हरिलियज
नलोचनजदुराई १ वचनसुनाइसुधासमप्यारे हरतभयेहियजननअपारे २
निजसरोजपदभजनकराई दिवदासनसवक्रियाछेडाई ३ करिजगमेकीर
तिविस्तारा जेहिंजनगाइतरहिंसंसारा ४ अपनेथामगयेजदुराई यहसुनि
कैबोलेकुराई ५ राजौवाच जदुवंसीत्रमहंमविज्ञानी वृद्धनकेसेवीवहुदीनी
ई तिनकेविप्रसायमुनिराई केहिविधिहोतभईदुषदाई ७ जेहिंनिमित्तजेसी
मुनिसाया होतभईजदुकुलप्रदोषा ८ दोहा जदुवंसीयकमनरहेकियोजुइ
केहिहेत यहसकाकरिके रूपामेटहुहेमतिसेत चौपाई सुनिकैकुरुपतिकी
असवीनी बोलतभेसुकदेवविज्ञानी श्रीसुकौवाच श्रीमुकुंदअति सुंदररूप
हारावतीवसतभेभूषा २ धर्मकर्मजनसिषवनहेतू पूरनकामकरहि सुषसे
त ३ मुनिमनमंगलमंडनकारी सुंदरिखोरहसहसविहारी ४ जाकीकीरतिअधिनअपा
रा पावनकरतिनलांवतिचारा ५ कुरुपतिजदुकुलकोसंघारन हरिरक्षाज्ञानहिंकारन
ई जदुपतिकर्मकरतजगजेते महापुन्यप्रदभूपतिनेतै ७ गावतजजनजुतअनुरागा
तिनकेतनतेकलिमलभागा ८ अैसेहरियेकसंभेसुबेसा वैठरहैनिजकनकनिबेसा ९
दोहा कौनहुंजज्ञकरावनेआयेहुतेमुनीस तिनसेनिजकारनगुनतकहतभयेजगदी
सचौपाई भयभषपूरनसवमुनिजाहू कहंसुविथलवैठहुसउछाहू जदुपतिसासनल
हिसुनिराई तुरतछेत्रपिंडारकजाई विस्वामित्रकनडुवासा भृगुअगिरावसिछडुआ
सा ३ वामदेवकस्यपतपरसा असितअनिनारदहृषकासी ४ आयेछेत्रपिंडारकमा
हीत्रैतभेध्यावतहरिकाही बेलनकहेंडकसमयसिकारा जदुकुलकेसावारिकुमारा
गयेसकलपिंडारकमाही देषतहोरिषीसनकाही ५ कस्वप्रेरनाभेमतिनासी चाहेकरना
मुनिनसोहोसी ई दोहा सोवहिसुंदरजानिकेनारीविषवनाथ उदरकसक रिचसनभरि १

लूगरउपरवोढाय चौपाई तेहिलै मुनिन निकट महं जाई सिगरे हाँय जोरिसि
 रनाई १ भीतरक पटउपर मृदुताई मुनिन मंद असगिरा सुनाई २ नोषीनडी
 नगरकी नारी मुनिनुम्हरे दिगय हपगुधारी ३ गर्भवती यहहे सुकुमारी पू
 छनको असमन हि विचारी ४ कहे वैवालक कि चौकुमारी निज मुषकहतनला
 जवि सारी ५ तातेतुमते पूछ हिं हमहीं अहे त्रिकालज्ञान मुनि तुमहीं ई जोक
 कुहोइ सोकरहुवषाणा याको प्रसवकाल नियराना ७ सुनत कुमारनकी अस
 संवानी हांसीलई रिषीसनजानी ८ दोहा बोलेकोपकठोरकरिरेमतिमंदकु
 मार याके कहे मुसलयेक जेहिंकुलनासतुम्हार चौपाई मुनिन वचन सुनिके

अतिचारा डरिभागे जडुवंसकि सोरा करहुइ... तेमयभोरे सांवउदरको अंबा
 खोरे कड्यो लोहको मुसलकठारा चितैवकितमैसकलकि सोरा ३ लगे विसरनअस
 मनमाहीं ईमसेवनीवातयहनाही ४ कहकि योहंमचडैअभागी हमकोकाकहिहैवा
 डभागी ५ यहि विधिआकुलकरतविचार आयनिजनिजगेहकुमारा ई मूसललेमु
 षमहामखाना उग्रसेनढिगकियोपयंजा ७ लगेरहे जादवदरवाए वैठेसका
 लसचिवसरदारा ८ दोहा उग्रसेनमहराजकोतेजदुवंसकुमार निजकृतक
 मंसुनाइगेकैअतिलाचार चौपाई सुनतअमोघमुनिनकीसाया मूसलनिर

हृदैः अतिकोपा १ भयेसभीतद्धारिकावासी कोहुके मुपनहिरहे प्रकासी
चकहउग्रसेनमहराजा अबतुमकरहृयहैयहकाजा ३ यहमूसलचूरनक
रिडारु जायपयोनिधिमाहपवारहृ ४

२. २. ५ नेसुकलोहवीचवैचिगयके
७. ७. ६ खाहालोललीनकोउमीना तेहिकेवदफदायकहुलीना ७
विदारतमाही पायगयेसोइआयसकोही ८
मीनमासलीन्हयोसवषाई ९
य सोसागरतदमेभयेगोदतकी समुदा य १०
भगवान सायनेवारनकोजदपिरेहसमर्थसुजान
योविप्रस्तापजदुराज कालरूपभगवानहरिजान्मोनिजकृतकाज ॥
सिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्री

२९. १६। १५. १५.
वहादुरश्रीकृ १५
भ्रागवतश्चानंदास्वनि चोयेकादसस्केप्रथमस्तरंगः १ श्री
॥ दोहा रकितजडपतिवाहुवलपुरीद्धारिकाभूप
तिहुनतअतिभईअनूप चोपाई निवसहिनारद्वारहिवा
सुदेवकुमार १ भजहिं सरासुदरचनस्यामे
त्सुकुरुपतिअसकेजगमाही दुरलभयापमनुजतनकोही ३
कीसवयसभीती करैन्हरिपदपंकजप्रीती ४ ज
पाइनहिकहुचविजाई ५
आये कियवसुदेवविविधिसतकारा पूजेनकियोअनेकप्रकारा ७
हासनवेठाई सीसनायपदविनयसुनाई ८ वसुदेवोवाच
आपआगमनू दोहिनकोडुरेतदुषदमनू ९ दोहा
कोआगमसुतचरहाप

१७५
ई जननिजनकजनकेहरिदासा करतअनेककलैसननासा १
दुपजनकोही दुपहरिसुपकरसाधुसहोही २
कोजानै ३ ज पतनकरपक
४ ज ५ ६ ७ ८ ९
दोतिनकोउपकार ६ मेपूछहेतुमसोमुनिरादेहेमा
प्रदासहितसुनेमुनिजाके रहवनभयपुनिकलूतनताके ७ दोहा
निपूरवजनममेभक्तिमुक्तिकेशनि १५५ १६ १६

ज्ञानि चौपाई तिनसौखियोसोक्षनहिंसागी देवनमायाभिमतिपारी १ सहजहि
 मेल्लागहिनहिंवारा होहुंजौनविधिभवनिधिपारा २ सोउपायमुनिनाथउचारी

जातनभारी ३ श्रीसुकोवाच नववसुदेवकहेयायहिभांती तव
 मुनिकीभयसीतलछाती ४ हरिगुनसुमिरनकरतमहीसा लागेयाकहेनसप्रीति
 मुनीसा ५ नारदोवाच पूछ्योभगवतधर्मउदारो जदकुलभूषनभलोउचारो ई धर्म
 भागवतपढेसुनेजो आदरकरैसराहिगुनेजो ७ होइविस्ववैरिहुजोप्राणी सोउसु
 विसपदिहोइविज्ञानी ८ दोहा क तसुनतजिनकोसुजसहोतपरमकल्यान अ
 सेहरिकीतुमसुरतिदियकरायमतिबान चौपाई तामिसुनहुंयेकइतिहोसा जोसु

१ जनकरिषभपुत्रनसंवादा भोजसपूखप्रदअह्लादा

२ स्वोयभूसनुकेरकुमारा भयोप्रियव्रतभूपउदारा ३ तेहिंअग्नि
 यक ताकोनाभिनामसुतभयक ४ ताकेरिषभदेवहरिअसा धर्ममोक्षजोसकल
 प्रसंसा ५ ताकेभेसतसुवनउदारा जेपढिखहैवेदकोपारा ई

श्रीमन्तारायनपारायन ७ जोकोसुजसप्रभावअषंडा नामभयोया
 हभारतपंग ८ दोहा भूरिभोगकरिभूमिकोगहतजिकाननजाय तीनिजन्महा
 रिध्याइकेगयोकृष्णपदयाय चौपाई तिनकोभ्रातानवनवषंडा होतभयेमहि
 पालउदंडा १ भयेविप्रतिनभातइकासी कर्मकोडकेसकलप्रकासी २ महाभाग
 वतभेनवभ्राता परमहंसपरमातमज्ञाता ३ कविहरिअंतरिक्षविज्ञानी प्रवुधमि
 प्यलायनमतिषोनी ४ आविरहोत्रइमिलअ चमसे करभाजनवरनेउनवकन
 ५ पूलसूक्ष्मजगवपुहरिदेवत विचरहिवसुधामहजगलेषत ई रुकतीग
 तितिनकीकहेनाही स्वर्गपतालजलौथलमाही ७ सिद्धसाध्यगंधर्वहुजसासु
 रनरकिन्नरनागहुरक्षा ८ मुनिचारनविद्याधरजेते तिनकहंपूजहिंसादरतेतो॥
 ९ दोहा निमिनरेसकीजागमियेनवजजोगीस विचरतविचरतआइगेयेकसमे
 अवनीस चौपाई निमिलषिभानुसमानप्रकासा महाभागवतज्ञानअवासा १
 उरयोसकलविषनजुतराजा मान्योपूरनमषकरकाजा २ नवजोगेस्वरनिरषि
 हुतासा उठतभयोसादरसहलासा ३ नवजोगेस्वरकेदिगजाई भूपविदेहचरन
 सिरनाई ४ ल्यायकनकआसनबैठायो चरनधोइनिजसिरजलनायो ५ पूजन
 कियषोडसउपचारा सनकारिकसमहियेविचारा ई पसर तजिनकोपरमप्रा
 पूरनकरततुरतदसआसा नेहनहेनिमिनृपतिनिहोरी

८ विदेहोवाच दोहा मधुसूदनकेपारषदहेममानहितुमकाहिं विचर

हुं पावनकरनहितहरिमयलोकनमांहि चौपाई खनभंगुरयहमनुजसरीरा
 हिनकोदुर्लभमतिधीरा १ मनुजसरीरहुपायमुनीसा डरलभदरसदासजगदी

विहृदैः अतिकोपा १ भयेसभीतहारिकावासी कोहूँके मुषनहिरहे प्रकासी २ ता-
वकहउग्रसेनमहराजा अबतुमकरहुयहैयहकाजा ३ यहमूसलचूरनक
रिडारहु जायपयोनिधिमाहप्रवारहु ४ तैसहिकीन्हेसकलकुमारि सुसलरे
तायचूरकरिडारे ५ नेसुकलोहवीववंचिगयऊ फेंकिसकलसागरमहेंदय
ऊ ई लोहालोललीनकोउमीना तेहिकेवटफेंदायकहुंलीना ७ तकिउदर
विदारतमाही पायगयेसोइआयसकोही ८ वोनअग्रमहूलियोलगई
मीनमासलीन्हयोसवषाई ९ दोहा मूसलचूरनसिंधुमहेंकेकोजोनरेता
य सोसागरतदमेभयेगोदनकी समुदा यजदुकुलकोत्रतांतयहजानतहो
भगवान सायनेवारनकोजदपिरहेसमर्थसुजान तदपिनेवारनकरतो
योविप्रस्वापजदुराज कालरूपभगवानहरिजान्योनिजकृतकाज ॥ इति
सिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरवांधवसश्री
विस्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराज
वहादुरश्रीरुस्तचंद्रकपापात्राधिकारिश्रीरघुराजसिंहजुदेवकृतश्रीम
भृगवतेआनंदाम्बुनिधौयेकादसत्कंधेप्रथमस्तरंगः १ श्रीसुकौवावा
॥ ॥ दोहा रक्षितजइपतिवोहवलपुरीहारिकाभूष भोगवतीअमरावा
तिहुनतअतिभईअनूप चौपाई निवसहिनारदवारहिवारा दरसनहितवा
सुदेवकुमार १ भजहिंसदासुंदरधनसामे गखिनगखिनगोविंदगुनगामे
त्सुकुरुपतिअसकोजगमाही दुरलभपापमनुजतनकाही २ जानुमृत्तु
कीसवथलभीती करैनहरिपदंपकजषीती ४ जौनमृत्तुतेसवसुरराई काल
पाइन्हिकहुं वचिजाई ५ येकसमेनारदसुषछाये आनकडुंडुभिकेधरा
आये कियवसुदेवविधिमतकारा पूजेनकियोअनेकप्रकारा ७ द्वादकसि
हासनवेठाई सीसनायपदविनयसुनाई ८ वसुदेवोवाच सुनहुंमुनीस
आपआगमनू देहिनकोदुरंतदुषदमनू ९ दोहा जिमिजननीअरुजनक
कोआगमसुतधरहोप अवसिअमंगलजातहेतासुगुरतसवषाय चौपा
ई जननिजनकजनकेहरिदासा करतअनेककलैसननासा १ देवदेहिमुष
दुषजनकोही दुषहरिसुपकरसाधुसदाही २ जोजसदेवनकोसनमाने तेतसदेवताह
कोजाने ३ जसतनकरतकरतितसछाया अैसहिकरहिदेवमुनिराया पैअसनहि
सज्जनसवकाला अवसिहेइतेदीनदयाला ५ जनहिंनकवहेदीनअपकार करहिंस
दांतिनकोउपकार ई मेपूछहुंनुमसोमुनिराई देहभागवतधर्मवनाई ७
श्रद्धासहितसुनेमुनिजाके रहवनभयपुनिककृतनताके ८ दोहा मेमु
निपूरुवजनसमेभुक्तिमुक्तिकेदानि भजतभयोसुतहेतहठिक्कैहायआ

ज्ञानि चौपाई तिनसौखियोसोक्षनहिंसागी देवनमायाभिमतिपागी १ सहजहि
 सेलागहिनहिंवारा होहंजौनविधिभवलिधिपारा २ सोउपायमुनिनाथउचारी
 संप्रितदुषसहिजातनभारी ३ श्रीसुकोवाच जववसुदेवकहेयायहिभांती तव
 मुनिकीभयसीतखळाती ४ हरिगुनसुमिरनकरतमहीसा लागेयाकहेनसप्रति
 मुनीसा ५ नारदोवाच पूछ्योभगवतधर्मउदारी जदकुलभूषनभलोउचारी ६ धर्म
 भागवतपढैसुनेजो आदरकरैसराहिगुनेजो ७ होइविस्वैरिहुजोप्राणी सोउसु
 विसपदिहोइविज्ञानी ८ दोहा कहतसुनतजिनकोसुजसहोतपरमकल्यान अ
 सेहरिकीतुमसुरतिदियकरायमतिवाँन चौपाई तामिसुनहुयेकइतिहोसा जोसु
 निकहेतुमहिंविस्वासा १ जनकरिषभपुत्रनसंवादा भोजसंपूरुचप्रदअह्लादा
 २ स्वोयभूमनुकेरकुमारा भयोप्रियव्रतभूपउदारा ३ तेहिअग्निध्रनामसुतभा
 यक ताकोनाभिनामसुतभयक ४ ताकेरिषभदेवहरिअसा धर्मसोक्षजोसकल
 प्रसंसा ५ ताकेभेसतसुवंनउदारा जेपदिलहैवेदकोपारा ६ जेठभरतभोसीला
 सुभायन श्रीमन्तारायनपारायन ७ जाकेसुजसप्रभावअषंडा नामभयोया
 हभारतषंग ८ दोहा भूरिभोगकरिभूमिकोगहतजिकाननजाय तीनिजन्महा
 रिध्याइकेगयोकुलमपदपाय चौपाई तिनकोभातानवनवषंडा होतभयेमहि
 पालउदंडा १ भयेविप्रतिनभ्रातइकासी कर्मकांडकेसकलप्रकासी २ महाभाग
 वतभेनवभ्राता परमहंसपरमातमज्ञाता ३ कविहरिअतरिक्षविज्ञानी प्रबुधि
 प्यलायनमतिषानी ४ आविरहोअद्रमिलअरुचमसे करभाजनवरनेउनवक्रम
 से ५ थूलसूक्ष्मजगवपुहरिदेषत विचरहिवसुधामहंजगलेषत ६ रुकतीग
 तितिनकीकहेनाही स्वर्गपतालजलौथलमाही ७ सिद्धसाध्यगंधर्वहुजसा
 रनरकिन्नरनागहृरक्षा ८ मुनिचारनविद्याधरजेते तिनकहंपूजहिंसादरतेतो
 ९ दोहा निमिनरेसकीजागमेयेनवजेजोगीस विचरतविचरतआइगेयेकसै
 अवनीस चौपाई निमिलषिभानुसमानप्रकासा महाभागवतज्ञानअवासा १
 उर्योसकलविप्रनजुतराजा मान्योपूरनमषकरकाजा २ नवजोगेस्वरनिरपि
 हुवासा उठतभयोसादरसहुलासा ३ नवजोगेस्वरकेडिगजाई भूपविदेहंवरन
 सिरनाई ४ ल्यायकनकआसनवैठायो चरनधोइनिजसिरजलनायो ५ पूजन
 कियवाडसउपचारा सनकादिकसमहियेविचारा ६ पसर तजिनकोपरमप्र
 कासा पूरनकरततुरतदसआसा नेहनहैनिमिनृपतिनिहोरो विनेकियातिनरे
 करजोरी ८ विदेहोवाच दोहा मधुसूदनकेपारषदहेममानहितमकाहिं विच
 हंपावनकरनहितहरिमयलोकनमाहि चौपाई छनभंगुरयहमनुजसरीरा
 हिनकोदुर्लभमतिधीरा १ मनुजसरीरहुपायमुनीसा डरलभदरसदासजगई

सा २ भित्तो अजसमसकल अभागा तुवपददरसनतेवडभागा ३ यातेहमपूक
हिंमुनिराई देह अछिन्नकल्यानवताई ४ आधहृत्तनसाधुनसतसंगा यह
जगमे आनंद अभागा ५ कहुहु भागवत धर्म असागू जोहमहां हिं सुननके जो
गू ई जौन धर्मके किये मुनीसा होत अधीन आसुजगदीसा ७ नारदोवाच यहि
विधिजव पूछ्या मिथिलेसू तव सराहिके नवजोगेसू ८ दोहा तिनमे जिनको
नामकवितेरितुजननसुनाय नृपहिं भागवत धर्म सबकहेन लगे सुषयायक
विरुवाच चौपाई यहजगमे सुनिये मिथिलेसू हरिपदभजेन भयकरसेसू
१ यहमेहै अछिन्नकल्यान हेउपाय जनको नहिं आना २ रहतचित्तउदविग्ना
सदाही दीसतभयजगमहं चहुं धाही ३ हरिपदपंकाजभजे विदेह रहतनही
पुनिजगसेदेह निजपदपावेन हितजइराई निजसुषवरन्यो जौनउपाई ५
सोई भागवत धर्मकहवै जोकरि मूठहु माधवपावै ई करत जाहिनहिं होता
प्रभारा दिनदिनदुनवदत अहलासा ७ वावै मुदिनेनहुंनकाही छुटै गिरै नसु
मारगसाही ८ दोहा करतभोगवत धर्मतिमिहोत विघनकहुं नोहिं विघना
हेभये विदेह सुनुहोनि नही फलमाहि १ मनसावाचा कर्मनाई डीवुडिसुभाठा
करै कर्मजो कस्तको सो अरपे नृपराउ २ चौपाई नारायनप्रभुकर्महमारा लेहुस
वै अ सकरै उचारा १ जौनस्वामिसेवक मतिराषत तेहिं अतिहाति भीतिश्रुतिभा
षत २ सोई जइपतिविमुषअज्ञानो मायाविवसहोत अभिमानो ३ वातगुरु
प्रतिशहरिजानी सेवकस्वामिभावउरठानी ४ करै अन्नन्यभक्तिमतिमाना तव
हिं होत जगमहं कल्याना ५ हमसुतेत्रदैजेहिपहिचाने अरुसरीर आतमकरि
माने ई येभ्रमहे नृपउभै प्रकारा वेदविरुद्धहिकरहुविचारा ७ जैसेमनवसस्वप्न
सदाही जागेसकलतुरतमिडिजाही ८ तैसहिमनकारनधमअहई नितसंक
ल्पिकल्पहिगहई ९ दोहा ततिमनको अचलकरि हरिमहं देयलगाय तौ विदेहभूप
तिसुनहुं आसुउभके जाय चौपाई जन्मकर्मजजदुपतिकेरे गायेवेदमुनिनवहु
तेरे तिनको गावतसुनतसदाही खाजछेंडिविचरै महिमाही २ पुनिनहिराषेद
सरिआसा भजे निरंतररमानिवासा ३ यहि विधि व्रत धारैवडभागा नामलो
तउमंगै अनुरागा ४ करि भावना कस्तसंगकेरी हेगोविंदगोहरावेदोरी ५ ऐवै न
बैहं सैं अरुगावै उतकीदसाइतेदसावै ई विचरै जगउनमनसंमाना रहै लोक
वाहेर मतिमाना ७ अनिलअनलअपअवनिअकासा इमनछत्रसुररदसआ
सा ८ दोहा सरितसमुद्रहु आदिसवहरिकोरूपविचारि करै प्रनामअनन्यकैदो
ऊपानिपसारि चौपाई प्रथमभक्तिहरिकीहियहोवै पुनिहरिको अनुभवजन
जावे १ करिविषमहं होतविरागा असीभक्तिरीतिवडभागा २ जैसेभोज करै

जोकोई

३ आवततुष्टि फेरिमनमोही फेरिपुष्टिस

वञ्चगनकोही ४ ग्यासग्यासमहककु ककुलीने जैसेहोतनरेसप्रवीने ५ तिमिा
भक्तिह अनुभवहिविरागे ककु ककुयककालेमहें जागे ई यहिंविधिनृपज

भक्तिविरक्तिह अनुभवआवत ७ तवजानतजदुपतिकररु

तवपुनिपावतमुक्तिअनूपा ८ दोहा भागवतनजोहोतहेभेकसदियेवता

अवजातुमपूछहुनृपतिसोऊदेहसुनाय चौपाई सुनिकविजोगेस्वरकीवा

नी पूछेहुनृपतिजोरिजुगपानी १ राजीवाच अवभागवतजननकेलखन ति

नकोधामहकहहुविचक्षण २ तिनकीरीतिहुवेनसुभाऊ सोसेतुमवरनहंसु

निराऊ ३ निमिनरेसकीसुनिमृदुवांनी हरिजोगेस्वरकह्योविज्ञानी ४ हरिक

वाच सबभूतनमेभगवतभाऊ अपनेहिमेहदेषहिनृपराऊ ५

हंसवजगकोही तेउत्तमभागवतकहाही ई जदुपतिचरनजासुअतिप्रेमा

सेतनसोसनेहकरनेमा ७ दीननये राषेअतिदाया हरिविमुषिनसागेनृप

राया ८ दोहा सोमद्विसभागवतहेयहजानहेमतिमान

कोसुनियेकरौवषांन चौपाई केवलहरिमूरतिमहंप्रीती

भक्तनगोविप्रनमाही जाकोहेसनेहककुनाही २

३ लहिकेअर्थअनर्थनकोही

मोही ४ हरिसान्यादेषेसंसार सोउत्तमभागवतउचारा ५

तिके जनसुमरनभयतिस्त्राअतिके ई लुधात्रषादिकसकलकलेसा

७ राषेकस्त्रसुरतिसवकाला सोउत्तमभागवतमुवाला ८

दोहा
भक्तवरसाय चौपाई उत्तमजन्मकर्मउत्तमै

तनहितनकअभिसाना सोजनहेभागवतप्रधाना आतमअश्रुविचहुमाही॥

निजपूरभेदजिहैककुनाही सोतेरहेसबभूतसमाना

विभुवनविभवहुपावेनहेदू लूनचौथईजासुमतिसेदू ३

जाकी गिनतीअश्रुभक्तमहताकी जोजदुपतिपदकोसुररोजे पावेकवहुनअम

करिषाजे सोहरिपदजाकीमतिलागी केसेतजेसंतवदुभागी ८ दोहा जदुपतिप

दनषचंदकीजातिजगतिहियजासु यहसंसारअसारकीतापजातिनसितासु

चौपाई जिमिससिपूरनउयेनरेसा रहतनेदिनकरकरनकलेसा ९ तिमिजवा

मिटीविषेहरिध्याये सोफिरिनहिंलौटलौदाये २ जोहरिचरननेहकीडोरी॥

चौधिलियोकरिकेवरजोरी ३ जासुहिंदैहरिकवहुनसागे जासुनामभयअध

४ कस्त्रप्रेमसरितापतिमाही रहतजासुमनमगनसदाही ५ रसना

रीतियकांतजासुरहिवेकी ६ जोदीननदायाद्गदेषे परा

७ तेहिजोनहुं भागवतप्रधानां त

भागवतनकेमै सकललक्षणदियोवधानि

॥ इति सिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्री

श्रीमद्भागवते येकादसमस्कंधे आनंदासुनि धौदुतीपः स्तरंगः २ ॥ ॥ ॥

निमिनरेसकरजोरिके संतवरनसिरनाय

राजोवाच चौपाई परजदुनंदनकीयहमाया विधिमहेसमा

१ सोमोहिं जाननकीहे आसासुनिवरताकोकरहुप्रकासा २

सुनिअघाउनहिहोतहमार ३

हेओषधिसुनिगिरातिहारी निमिनरेसकेसुनिअसवैना व

रिवैना ४ अंतरिक्षवाच पशुभूततेभूतनकोही रज्योईसनुषपूरुवमाही

भोगअरुमोक्षहुहेतू जीवैनकेजोनहुंमतिसेतू निजविरचितप्रभुभूतनमाही

पा ८ दोहा इंद्रिनद्वाराजीवकहेविषेकरावतभोग जियआपहितनकोसुनतलह

तदरथअरुसाग चौपाई विषैवासनाभरिवहुप्रौनी जगमेकरतकर्मअभिमा

११ तिनतिनकरमनकेफलपावत जगसहभ्रमतसोकसुषळावत २ यहिंवि

धिभ्रमतकर्मगतिमाही जननमरनछूटतकहेनाही ३

बूटे तवलगियहसंसारनछूटे ४ प्रलैकालजवभूपतिअवै कारनमहेकारजा

मिलिजवै होयवर्षसतलोनहिवषी सूरजतायहोतउतकर्षी ६ तरनितापते

तिअपंडअतिही विकराला ७ दोहा मारुतमहा प्रचंडतवहननलगतमहिपा

ल ८

सांवरतकगतमेचकराला

सिगरिजीवसहितकरतारै स्तीनहोतवसुदेवकुमारै

रिजातो अनलमहानलमाहिंसमातौ ४ तैसहिजीवईसमिलिरहही

५ प्रेरितपवन धरनिजलमाही स्तीनहोतकछूसैसैनाही

पूहुमीहोतिसलिलमहलीना सलिलप्रवेसतेजमहेकीना ७ तज

याप्रवेसा होतपवननभलीननरेसा ८ दोहा

अकास अहकारपुनिसालिकेइंद्रिनसुरजुतवास चौपाई

चराचरमहंभगवानै मनुजनमेविसेषियहिचानै २ मनुजनतेपुनिसंतनमांही
 लपैविसेषिकस्तप्रमुकांही ३ कहै परसपरहरिगुनगाथा जोअन्याथकोका
 रनसनाथा ४ राषैसुमतिपरसपरप्रीती विचरैधरेतोषसुनिरीती ५ हरिजा
 सुमुनतहोइआनंदा परैनमतिमंदनकेफरदा ई सुमिरतसुरतिकरावुतमा
 ही अघनासनहरिप्रगटसदांही ७ हातभक्तिउपजैअनुरागा तनपुलका
 चलिहिवडभागा ८ दोहा हरिकेसंगकोकरतहैअरुभवचितलगाय तहै
 जसदेषतअरुसुनतसोपहितनदरसाय चौपाई हरिवियोगमहंसाकहुए
 वत कवहैहंसतहुलसतहरिजोवत १ कवहैकहतकोमलकडवांनी चलहुम
 मिलहुनछलहुनिजजानी केहुनाचतगावतमुदभरई निरषतजसउततसइ
 तकरई ३ कहैहरिकोहियमांहलगाई पायप्रमोदमौनकैजाई ४ असभागा
 वतधर्मकीरीती करैसुसतिकारिप्रीतिप्रतीती ५ तातेपर भक्तिहठिहेवै को
 टिजन्मकेपातकषोवै ई तरतसहजदुस्तरहरिमाया यहिविधिमिलतक्रस
 निमिराया ७ सुनिप्रबुद्धजोगेस्वरवैना निमिनरेसवोव्योभरिचैना ८ राज
 उवाच परब्रम्हपरमातमानारायनजोहिनाम तासुरूपमोहिभाषियेब्रम्ह
 ज्ञानिसरनाम चौपाई मिथिलाधिपकोलपिअनुरागा भन्योपिपलाय
 नवडभागा १ पिपलायनउवाच आपुअहेनहेनजगकेरो विविधिकरतजा
 मअसस्यतिदेरो २ स्वप्नसुषुप्तिहजागरमांही अरुसमाधिमहंसोदरसांही
 ३ इंद्रदिहैहैअरुप्राणा जेहिसत्तात्तेपावतमाना ४ निजनिजकरतसकलव्यापा
 रा सोनारायनगुनहुउदारा ५ गिराचसुबुद्धिमनप्राणा करहिनजेहिप्रवे
 समतिमाना अनलकलानहिअनलप्रकासे तिमिअनीसनहिईसहिभासे॥
 ७ विधिनिषेधकरिवेदवषाने तातयजंकरिकरहिप्रमाने ८ नेतिनेतितेऊपु
 निगावै जाकोकहिकहिपारनपावै ९ दोहा सतरजतमगुनजाहिवसमहा
 त्तनुअहंकार जीवहुजासुसरीरहैसोजज्ञनेभोक्तार चौपाई अहैअचित्सस
 किंनृपजाकी अहैअगमगतिजेहिमायाकी जडचेतनमहव्यापकजोई तेहि
 तेपरतविलक्षणजोई २ जोनमरतजनमतकोहुकाला बढतघटतनहिजोम
 हिपाला ३ देहअवरथाकोहैसाथी सवतनवसंतप्रेमअभिलाषी ४ सुइसतो
 गुनज्ञानसरूपा इंद्रिनकोचेतनकरभूषा ५ सेदजउदामिजअदजापिडज।
 इनकोचेतनकरतमेठिऊ ई इंद्रिनसोवतजागेहुमाही निरविकारसोरहा
 तसदांही ७ जोसुषुप्तिपरमातममिलतो जागेसोसुषकीसुधिकरतो ८ दो
 हा सोनारायनजानियेजदुपतिअनुजनम तिनमूरतिमंगलमईनवनीर
 दसमआभ चौपाई करैतासुपदभक्तिमहाई मितैतवेमनकीमलिनाई १ आता

मन्त्ररूपरसात्मरूपा ज्ञानिपरततवर्हसुनुभूपा २ जैसेअमलदीहिभैजवही
 रविप्रकासदीसतहैतवर्ही ३ सुनतपिप्यलायनकीवानी वोत्योनिमिनरेसवि
 ज्ञानी ४ राजोवाच वरनहुं कर्मजोगमुनिराई जेहिंकरिअसुभकर्मनसिजाई
 ५ भक्तिजोगयावतहैपानी ६ रिखतहोइरिसारंगयानी ६ येकसमैसमयि
 तासमीपा आयेसनकादिकमुनिदीपा ७ यहैप्रस्ततिनसोहमकीन्ह्यो के
 हिकारनतिनउतरनदीन्ह्यो ८ दोहा ताकोकारनकहहुमुनिमैपृक्ष्योसिर
 नाय आविरहोत्रमुनीसतववोलेआनंदपाय ९ आविरहोत्रवाच चौपा
 ई काम्यकर्मअरुकर्मअकामा कर्मनिषिद्धसुनहुंमतिधामा १ परतवेदहीतो
 यहजानी कवहुंनलौकिकतेअनुमानी २ हरितेप्रगटवारिहुंवेदा जाकोज्ञा
 निहुंलदतनभेदा ३ सनकादिकतुमकेगुनिवाला उत्तरनहिदीन्ह्यातेहिका
 ला ४ वेदकहतजोस्वर्गउपा करहुजग्यकरमनिसमुदाई ५ तातपर्जेताकोयह
 नाही यहअज्ञानिनसिषवनकाही ईनीकहातजिमिनीमषवाये जेहिसिसुकह
 पितुकहतमुलाये ७ नीमषाहुतौमोदकदेहै मषकदुतातुरतेमिटिजेहै ८ अैसहि
 स्वर्गभोगदरसाई वेददेतसुभकर्मलगाई ९ दोहा करनलग्योसुभकर्मजवह्निदे
 सुदभोभूतवहरिपदमेप्रीतिभैतातेसोअनूप १ चौपाई कर्मजोवेदकथितना
 हिंकरतो अपनेमनकीरीतिजोधरतो १ जीतोइद्रिननहिअज्ञानी कियोअधर्मस
 दोअमिमानी २ बूढतनहिताकोसंसार जनमतभरतसोवारहिवारा ३ वेदविहि
 तकरिकसंअकामै अरपिदेतसीतापतिरामे ४ ज्ञानविरागभक्तिहेहिहोई गमनकर
 तजइपतिपुरसाई ५ करमनकोफलस्वर्गजोगायो कर्मकरनमेरुचिउप
 जायो ६ इंदरअथदुतचहैजोकोरी तोभूपतिअनुमतिअसमोरी ७ वेदवि
 हितअरुतत्रविधाना आदरजुतपूजेभगवाना ८ दोहा गुरुसरनाराता
 केप्रथमजोगुरुदेवताप तसपूजेजइनाथकोजससूरतिमनभाय चौपाई मज्ज
 नकरिहरिसन्मपजाई वैठेसुचिआसनविच्छाई १ करिप्रानायामैमतिधीर करहि
 सुदमनसहितसरीरा २ पुनिगुरुमंत्रकरैतनन्यासा पुनिपूजेश्रीरमानिवासा ३
 प्रतिमासहैअथवाहियमोहा जथाविभोपूजेहरिकोहीमूलमंत्रपढिपूजनसाज
 सीवैसखिलसुदकेकाजू ५ पुनिनिजतनमहिआसनसीवै सवयलतेनिजमन
 कहेषीवै ई पाथअर्घआचमनहुंपावन अरुअस्नानपात्रधरिसुचिमन ७ मधि
 सुहोदकपात्रहिरावै पुनिअस्नोक ध्यानकरिभाषे ८ दोहा न्यासहृदादिकमूर्तिमैक
 रैमूलपढिमंत्र सांगसपार्षदरुस्तकोपूजेभक्तिस्वतंत्र चौपाई प्रथमअर्घपुनि
 पाद्यहृदीजे पुनिआचमनहुंकीविधिकीजे १ सुहोदकअस्नानकरावै संयोदक
 तैपुनिनहवावे २ योछिसिंधासनमेवैठावै वसनचढायजेनेवचढावै ३ पुनिचाँ

दनपुनिफलचढाई पुनिप्रभुकहंमालापहिराई ४ प्रथमधूपपुनिदीपदेखावे ॥
 बहुप्रकारनेवेखलगावे ५ फलदक्षिणाअदसेदेखावे प्रभुपरचामरचारुचलते
 ६ पाठकरैपुनिभागवतादिक करैनिरांजनपुनिअहलादिक ७ दोहा अर्षी
 पाद्यआचमनद्वैपुण्याजलिमतिधाम चारिप्रदक्षिनदैकरैअरुसाष्टांगप्रना
 म निजआतमपरमातमैदेषै पूजनकाल हरिनिरमायलसीसधरिमोदित
 वुद्धिविसाल फेरिविसर्जननाथकोकरैसप्रेमअनूप सालिग्रामसिलानिमै
 हंनविसर्जनभूप यहिविधिपावकरविसलिलअतियहृदैमहंजोय हरिपूजे
 अनुएगसोतासुआसुगतिहोय इतिसिद्धिश्रीमन्महाराजाधिाराजश्रीमहा
 राजाश्रीराजावहाडुखाध्वेसश्रीविस्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहारा
 जाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहाडुश्रीकस्तूरचंद्रकपापानाधिकारिश्रीरघु
 राजसिंहजुदेवकृतश्रीमद्भागवतेआनंदाशुनिधौयेकादसस्कंधतृतीय स्त
 गः ३ ॥ ३ ॥ ॥ दोहा निमिनरेसअनदलह्यासुनिहरिपूजनरीति बोल्योपा
 निकरजोरिकैजोगिनसंजुतप्रीति राजोवाच लेखतत्रजदुपतिअैवारा कर
 तचरितजेसदाउदारा तेमोसांवरुनहंमुनिराई सुनिवेकीलालसामहार्द सुनि
 विदेहंकेवचनसुहाये दुमिलकहनलागेसुषछाये ३ दुमिलउवाच जोजदुप
 तिलीलागुनकोही गननचहैअपनैमुपमाही ताहिकहतमतिमंदसुजाना ह
 रिचरितनकोहैनप्रमाना ५ कोदिनजच्चविताइजोदेई धरनीकोरजकनगनिले
 ई ई पैगनिसकतनहरिगुनकोही यामेनूपसंसेकछुनाही ७ पंचतत्परचिजव
 भगवांना कियप्रह्ण्डकेर निरमाना ८ दोहा निजअंसहिमेताहिसेकरिप
 रवेसनरेस पुरुषनामकहवावतेनारायनहिंहेमेस चौपाई जेहिंनारायनकेव
 पुनोही निवसतविभुवेनभूपसदांही १ नारायनइंदिनतेभूपा प्रगटहोहिं
 द्रीदसरूपा २ नरपतिनारायनकेज्ञाना लहतमनुजज्ञानहंविज्ञाना ३ नाराय
 नकेज्ञानहिंपाई लहनमनुजसक्तिनूपराई नारायनजगतपतिकरता ना
 रायनपालकसंघरता ५ अष्टिसंमैमहंसुनुमहाराजा यहजगकेविरचनकेका
 जा ईनारायननाभीतेभायो रजगुनतेब्रह्माद्रुतजायो ७ संतगुनतेपुनिपालन
 हेतू प्रगटेविस्तुधर्मकरसेतू ८ दोहा तमगुनतपुनिरुद्रभेक रजगतसंधारा
 त्रिगुनमयोयहजगतकोजानहंअष्टिप्रकार चौपाई जोविधिविस्तुरुद्रकेहा
 रा करतअष्टिपालनसंधारा ९ आदिपुरुषनारायनसोई जाकीगतिजानतन
 हिंकोई २ दक्षसुवामूरतिजेहिंनासा असीजौनधर्मकीवामा नरनारायनरिषि
 अवतारा लेतभयेप्रभुसांतउदारा नारदादिकहसुनहंनरेसा आतमज्ञानकि
 योउपदेसा ५ वसतअवहुवदरीवनमाही मुनिवरसेवितचरनसदांही ६ तिन

कोसककठिनतपदपी मारवात्मसह अरुलको ८ नतमदनकहंतुरतवोलायो
 वदरीवनकहंतुरा १५ ॥ ५ ॥ पा ॥ पाकसासनकरसासन आयिना रायनत
 पनासन ८ दोहा रितुवसंतलषिअरुलको ८ ॥ १ ॥ सुरभिसमीर लग्यागवाइन
 चावनै सुंदरनारिनभीर चौपाई सुमनधनुषलै निजसरमास्वो प्रभुप्रभावन
 हिनेकु विचास्वो नरनारायनभयानमोह नहिकीन्हयोत्तापरककुकोहृतवम
 नसिजमनमोहिदे रायो दैसापदि १० ॥ १ ॥ लागेकपनमदनकेगा
 वा सृषगयो मुषकठतिनवाता तवनारायनवोलेवांनी देउजादे १० ॥ १ ॥ हियकु
 विषांनी ५ डरहनककुलीजैसतकारा आश्रमकीजैसफलहमारा ई यहसिं
 गरोवासवअपराधा हमजानै निजज्ञानआा ॥ १ ॥ यामेकछुनहिदोषतिहो
 रा गमनहअवआपनेअगारा ८ दोहा अमैप्रदाताप्रभुजैवैकहेवचनअभि
 राम तवलजायसिरन १० ॥ १ ॥ दिखहुदवै १० ॥ काम चौपाई तुहेनअचरजयहा
 अयहारी तुवपदसेवतमुनितपधारी १ तुवपदयंकजमजैतगोविंदा विघना
 करतवहुसुरमतिमंदा २ येतेहिविघनहातकछुनाही नहिं संकालागति
 मनमोही ३ जेजनसुरनेदतमषभागा सुरनहिविघनकरैजेहिजागा ४ तु
 गनिजकरजिनकेसिरमोही तेसुरसिरपगधरिकदिजोही ५ तिनकोहैकोरो
 कनहारो जिनकेआयुसरिसरषवारो ई जिनकोतुवपदभईनप्रीतीकेवल
 करहितपैकीरीती ७ सीतउरुअरुछुथापियासा रसनापवनसिरुमना
 आसा ८ दोहा जीतिलेतजद्यपिइन्हैकरितपकठिनकलेस पैहारलहठिके
 धसौअैसीरीतिहमेस चौपाई करतकठिनतपवसिवनमोही कोथविवसत
 महोतवृथांही १ अगमउतरिसागरगोविंदा वूडहिगोपदमहंभतिमंदा २ आ
 स्तुतिजवैकामअसकीनी दरसायोनिजवहुतअधीनी ३ तवनरनारायनमा
 हियाला जोगवलेप्रगटीवहुवाला ४ चमकैचहैदिसिकनकलतासी भूषंनव
 सेनकोतिहैषासी ५ नरनारायनकेपदसेवै तिनकेनहिंजानैकोउभैवै ई रा
 तिपतिअरुरतिअरुरतिआली देषिनारिमनुरमारसाली ७ सुरभिषायतिन
 केतनकेरी मोहिगईलागेमनुचेरी ८ दोहा सुंदरतातिनकीनिरषिमदनहुंग
 योविमोहि नैननिनिमिषनिवारिकैरह्योठोढतहंजोहि चौपाई कामहिजा
 निप्रनतभगवांना विहंसतअैसावचनवषांना इननारिनमैतुमयकलेहू जो
 पैतुन्हरोहोयसनेहू स्वरगडइनतेभूषितहोई अवयामनहुइतनेसवकोई ३
 सुनिनिदेसनारायनकेरे मनसिजसुदमनमानिघनेरो ४ नारायनपदमध
 रिमाथै लियोउरवसीकोराहिहोथै ५ सकलअपसरनमेवरजोई चितवति
 देतमोदमनमोई करिउरवसीकाहिनिजआगे गमनतभयोकामसुषयागे

७ तुरतहिं गंयो इंद्रदरवारा करि प्रनामसवसुरनमभ्रारा ८ नारायनकोतपव
 लगायो सोसुनिसकत्रासञ्चतिपायो ९ दोहा चकितरह्योनहिं ककह्योका
 रि विचारनिजकाज नैननकोनी वि कियोमनहिमानि अतिलाज चौपाई पुनिहरि
 लियोहें सञ्चवतारा ज्ञानजोगजो कियो उचारा १ पुनिभेदत्तात्रयभगवोना पु
 निसंनकादिकभयेसुजाना रिषभदेवपुनिपिताहमारि जामंगलसवजगतपा
 सरि येसवक रूकलाञ्चवतारा औरसुनहुञ्चवतारउदाराहरिलैहयग्रीवंञ
 वतारा हनिमधुकेठभवेदउधारा ५ प्रलेपयोनिधिधरिवपुमीना महिमनुओ
 धधिरहनकीना ई पुनिलिपप्रभुवराहञ्चवतारा कियोडादसंधाराउधारा ७ शितिसुतहि
 रन्पाक्षविकरारा ताको कियसगरसंधारा ८ दोहा फेरिकमठञ्चवतारलै धरि
 मंदरनिजपीठि मयनकरायोळीरनिधिअमीप्रगटभोमीठ चौपाई ग्नाहग्या
 सितगजराजहिजानी आयतुरतहरिअभैप्रदानी १ नकवकहनिचक्रविदासो
 गहिहोथीकोहोथउथास्वा २ येकसमेसुनुभूपउदारा वालषिल्लुसुनिसाठिहम
 जारा ३ रहेपदतकस्पपकेगोह गुरुचरननकरिपरमसनेह ४ गुरगुनिअनध्या
 यदिनअठयो ईधनआननकाननपठयो ५ तहंगोपुरनभरोजलरहेऊ तेसवा
 येरतपारनलहेऊ ई वूडनलगेवीचहीमाही हेंस्योइंद्रलषिकैतिनकोही ७ वा
 लषिल्लुतवअतिहिलजाई सुमिरतभयेचरनजदुराई ८ आयतुरतहरितिनहि

उधारे ईधनलैवेभवनसिधारे ९ दोहा पुनिवृत्तासुरकोहंन्योसचीकंतजेहिकाल
 नाहिंनं हत्यालगीसुकोकंजकीनाल चौपाई दुजहत्याहरिआपछंडाई ईश
 सनपरहियवैठार्ई १ महादुषीअसुरनकेमाथा सुखमनेजनाहदिनाथअनाथा
 २ प्रभुप्रहलाददासनजहेत मद्दिसभामहंअसुरनिकेत वमहविदारिकठेकरि
 सोरा धरेनुसिंहरूपअतिघोरा ४ हंन्योहिरनकस्पपवलवौने देवनकोदिय
 मोदमहाभै ५ देवासुरसगरमहराजा श्रीपात रनविजेकेकाजा ई करिकैदा
 नवदेसविनासा जगरभनकियरमानेवासा ७ पुनिलीन्ह्यावावनअवतारा
 गवैनकियोवलिजग्यअगाए ८ दोहा वलिसोवसुधाती ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 दाय नापिनिलोकअसोककियदेवनदियोटिकाय चौपाई पुनिलियपरसरा
 मअवतारा कियनिकृत्रछितियकइसवारा १ ह्यह्यकुलवनपावकजोई वस
 तमहंद्राचलमहंसोई २ फेरिअवधनगरीअभिरामा तहंभूपतिदसरथअस
 नामा ३ तिनकेलेतभयेअवतारा रामनामअसजगतउचारा ४ तुवकुलसुता
 जानकीकोही भुजवलसिवधनुतोरिविवाही ५ पितुनिदेसलहिवनपगुधारा
 तहंषरआदिकराछसमारे ई हत्योसीयदसंक धरआई तेहिहितकीन्हीकपि
 नमिताई ७ सेतवोधिपुनिसागरमाही हन्यासकुलदसंक धरकोही ८ आये
 अवधनगररघुनाथा अवलोकविगावतजिनगाथा ९ दोहा कीरतिकौसलना
 यकीकरतिलोकअचछार गायगायजाकोसुकविकवहंनयावतपार चौपाई
 हरनहेतभूपतिभूभार लैहैहरिजडकुलअवतारा १ करिहैवृजमहंसुदरली
 ला गैहैजासुसंतसुभसीला २ मथुराअरुद्वारावतिमाही सुरदुर्लभकरिकरा
 मनिकोही ३ क्येपारथ्यसारथिगिरधारी दैहैभूकरभारवतारी लगेकरनजव
 जज्ञसुरारी तिनकोनहिगुनिमषअधिकारी देसदानवन मोहनहेत वोहो
 हिगेरुपानिकेत् ई पुनिजवकलिहोईअतिघोराप्रगाटिहियापधरनिचहुवोरा
 ७ तवप्रभुलैकलकीअवतारा करिहैअधीनपनसघारा ८ दोहा जन्मकर्मभ
 गवंतकेहैअनंतजसवंत यहिविधिकछुवरननकियोमैतुमसोमतिवंत ॥इ
 तिसिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरवांधवेसश्री
 विस्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहा
 दुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिश्रीरघुराजसिंहजूदेवकतश्रीमन्दागव
 तेयकादसक्तधेअनंदामुनिधौतृतीय स्तरगः ३ ॥ ३ ॥ दोहा पुनिनवजो
 गस्वरनसोनिमिनरेसकरजोरि कह्योवचनसिरनायकैवारहिंवारनिहोरि रा
 जोपाव चौपाई १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 तीसठविचरनकेरी हेहिकौनगावतहंनवेरी २ पुनिविदेहकेवचनविनीतचे

मसकहनलागेअतिप्रीते ३ चमसौवाच ब्राह्मनभेहरिकेमुषतेरे भयेवाहुतेका
 त्रिपतेरे ४ ऊरुतेमेवैस्पअच्छुद्रा भयेवरनतेभूपति सुद्रा हरिअंगननेचारिह
 वरना प्रगटेनिजनिजधर्महिकरना ई ब्राह्मनछत्रीवैसहसुद्रा जडुपतिभा
 जेनसोईछुद्रा चारिहवरनचारिहै आश्रम प्रगटकियोधमुआरनेमजम दोहा
 हरिअंगनतेआपनीउतपतिजानिअजान भजतनजडुकुखचंदकोसोषलति
 नहिसमान चौपाई पितुहरिनिदरिऔररतिराचै अहैवरनसंकरतेसंचि १ जे
 नभजेहरिकपानिधाना करहिअवसितेनरकपयाना २ दोऊलोकदेतहैषो
 ई विमुषजौनजडुपतिपदहोई राजाराजघनी धनदोरी रहतनकछुहरिवि
 मुषनकेरी ४ जिनकेअरवनकस्त्रगुनगाथ्या यस्थोनहीकवहनरनाथ्या ५ जि
 नकीरसनासोहरिनामा निकस्योभूपनयेकौजामा ई जेनकेरी संतनुसेवका
 ई वृथादियोतेजमगमाई ७ जानतजेजडुपतिकहैनाही तेनरसूकरकूकरा
 आही ८ दोहा केहिंविधितिनकोहोदुगोपहसंसारउधार नारिसुद्रकेसरिसजे
 छत्रिहुपुरुषगेवार चौपाई कस्त्रभक्तजेआपसमानातिनकोउचितपरतअ
 मजाना १ मूढनपरकरिकपामहाई देहिकस्त्रकीभक्तिसिघाई २ तौतिनके
 सवविधिवनिजैहै कालहिगालविहालनकैहै ३ छत्रीविप्रवेदअधिकारी तौ
 सहिवैस्पहलेहुविचारी ४ तिनकोउचितभजवगिरधारी जोवाहैनिजलेव
 सुधारी ५ तेसठकस्त्रभजननहिकरहीं आयहिजायनरकमहंपरहीं विप्र
 नवेदनकोअभिमाना भजतनहीहरिकपानिधाना ७ अपनासमडूजोनहिं
 मानै क्रियाअचारअनेकनठानै ८ तेसठघोरनकर्महंजोहीं संकैनवेदरो
 कितिनकोहीं ९ दोहा वेदयथ्याअरुहरिभज्योसकलपढवहैतौन वेदप
 ज्योनहिहरिभज्योअवसिजातजगभोन चौपाई राजहिहोतराजअभिमा
 ना मानतअपनेसमनहिंआना १ विषेकरतवीतनदिनराती तदपिनइंड्री
 कवहुअघाती २ सुधिनकरतकवहुहरिकेरी पायनपरीराजकीवैरी ३ सव
 हरिकोयहजानतनाहीं कीन्हैहियेगुमानदृथाहीं ४ करतनिरादरसंतनके
 रो भूलेविभौविलासघनेरो ५ तेनपसहृतघोरजमदंडा रोकिसकतनहिरा
 जअघंडा ई सरिसकलइतहीरहिजातो रहतधर्मकर्महिंसोनातो ७ विभौवि
 लासकस्त्रकोजानी जोभोगतसंतनसनमाना ८ दोहा जडुपतिपदमेप्रीतिकरि
 त्यागे सकलगुमान जेहिंनविभौविषव्यापतोकरतनरकपयान चौपाई
 वैस्पछोडिहरिपदसेवकाई गेहनिरतदियजन्मविताई १ देनलेनमहंनिसुदिन
 वीलो अहकारजतेकवहनरीलो २ निजघननिरपिभयोअभिमाना कियोनसा
 तनकोसनमाना ३ विभौनिरपिनिजवागतपूले अतिप्रचंडजमदंडाहिंभूले ४ ज

नगद्विगोहरिनिहारेवदहित चैतिनकोनकवहुवाहदाचिन ५ रेकानरकनिके
 तनमाही नहिजाही तौकोपुनिजाही ६ भयोजन्मब्राम्हनकुलमाही करिजा
 तबंधपदश्रुतिकोही ७ तिनहिंजोकोउहरिभक्तिसिषावत तौतेवेदरिचामुष
 गावत ८ कहहिंकाहवैरागीआही रामरामजोरदेंसदाही ९ दोहा वेदपदो
 आचारजुतराविसिरमहंवार श्रीजदुपतिपदभजनकोकवहुंनभेसरतारा
 चौपाई गुनिकेकोउनिजजातिवडाई दियोनसंतनपदसिरनाई १ करमे
 मालालतलजाही संतचरनधोवतसकुचाही २ कवहुंजोअतिथगयोदर
 वाजे तौनहिंगनतगरूरमिजाजे ३ मानहिंभागलिष्योसोहोई देष्यानहिंप
 रलोकहिंकोई ४ कोहभरेनेगनमहंवेठे अजसकोठरीमहंकोपेठे ५ जेअ
 सभाधतरहतसदाही तेनरअवसिनरकमहंजाही ६ औरनदेतवहुतउप
 देसू आपनसुमिरतकबहुंरमेसू ७ पद्विषिषाधमंडमनमाही सठपंडि
 तलषिसंतनकाही ८ दोहा वादविवादविसेषिकेकरतविजेकेहेत नहिंसेव
 ततिनकेचरनतेनरपापनिकेत चौपाई करिकेकमस्वर्गहंमजेहे काकहेहा
 रिनामनलैहें १ ब्रम्हचर्जकरिकालवितावे कवहुंनकथा सुननकोआवे २ क
 हहिलगतकथनीनहिनीकी करहिंसदाअपनेहीजीकी ३ आनेकोअसध
 र्मसिषावे करहुकर्मतुमहुवसुजावें ४ जोकोउकस्तकथानितवांचे तिनकोग
 नहियषंडीसांचे ५ धर्मकर्मनितकोनहिंस्यागी सुनेनकस्तकथाअनुरागी
 ६ तेसांचेगदहाजगमाही पद्विवेदनकियधर्मवृथाही ७ कियेअनेकनकरमा
 नकाही येअसकर्मकियोकोउनाही ८ जामियहछूटेसंसारा असेकर्मनकि
 येगमारा ९ दोहा कुमतिआपनेगर्ववस औरनमानतछोट हरिदासनसांदा
 नसांकरतयोटाईषोड चौपाई संतनसांहठिकरहिंविवादा उपजावहिंअति
 उरहिंविषादा १ सास्त्रविषेजोताहिनआई तौनिजविजेकहतगोहराई कोवा
 असजगमेहोइनरेसा गर्वहिंभरिविद्यानहिंलेसा ३ वातहिंकहतकुपित
 हैजाही हारेहुहारगुनतहियनाही ४ सम्हरतनहिंकोहुकालमिजाजा गुन
 तवरोवररेकहुराजा ५ दीनहिंधंकाहारदेवावे गनिकालषिसमीपवेठावैई
 देषितिलकधारीहरिदासे करेकुमतिताकीउपहंसे ७ संतनकेआसनके
 नीचे वैठहिंनहिंविद्यामदसांचे ८ दोहा काषागाघाहुंजेऊपठेयानकेनेहो
 काल गर्वभरेषटसास्त्रकोचलहिवुधनकीचाल चौपाई काहुकायककोडा
 हुदीन्हे अपनेकोदानीगुनिलीन्हे १ देतयेकभोकवहुंसवाई लैषासमुभता
 तदिवससिराई २ कवहुंकरैनसज्जनसंगा राचेरमनिरूपरुचिरंगा ३ संत
 देषिमानतेमि षारी निजकरनीनहिंलेतविचारी ४ जोकोउकरैतिहैउपदे

सा तापैपीभ्रतरहैहमेसा ५ संतनिकटगमनतसकुचाही गनिका घरजूतीवहा
पाही ई दिनभरिपढेसाखवहुभांती गनिकाग्रहमंह सोवतराती ७ जोकोउ
मारगमहं धरिलेही अवनकह्याकहुंअसकहिदेही ८ दिनपंडितनिसिवांमगु
लामा तक्रगुनहिनिजकहंमतिधामा ९ देवजागसाधनदिगमाही काहुंकेसंग
कवहुंचलिजांही १० भक्तिरीतिहरिकथ्यानपूछे वैठेरहंमुरेरतमूछे ११ जेयदि
साखनकियहरिप्रीती करतविवादृथांयवीती १२ दोहा कथासुननकेहेतजो
वैठनकवहुंजाहि चटरचटरवतरातकरिसंकापदपदमाहि १ चौपाई जौनहिं
सठकछुवोलनपावै तौजमुहाइसोइतहंजामे १ खानकरतसुवहिसुवआइ कथा
भयेकोउदेतजगाई २ बोलहिं स्त्रोतारसिकसमाजू सुधावृष्टिआळीभैआजू ३
आपहुकहंनलग्योजवजाग्या हंमकोतौनोनशरकछुलाग्या ४ जैसीकपटीकु
मतिसदांही जीतहुंमरेनरकतिनकाही ५ कोउसठमुषमंजुलअसवोले हियकी
मलिनगांदिनहिपोले ई साधनसम्भूषरुषलहिमाषे धरआपेसुधितासुनराषे ७
कोककहेहमजग्यकिहेहे दुजनदक्षिनावहुतदिहेहे ८ स्वर्गायपैहंसुषमा
री केहंवहुअपसराविहारी ९ सठयहनहिजौनतमनमांही जौनस्वर्गसोअहेइ
होही १० गनिकामुषचूमतनिसिवाती छुटीनाहिकाखकीभाती ११ इतैवर्षसतज
तेहजारा जीवंहंअसकरहुविचारा १२ दोहा अंतसमेदोऊयलेछुटिआयगी
देहे अचलेदेहेहेतवैजवहेहेहरिनेह चौपाई रजोगुनीकोउजनजगमांही धा
वतधनकेहेतसदांही १ रहतरहतभूपतिकेनेर सचिवहुंजेजातेवहुतेरे ३ तथा
उनकेवादतअभिमाना नहिजौनतकहुंहेभगवांता ४ साधुनकोलपिनेनतरैरे
नीचनजनवैठावहिनेरे ५ भ्रातननातननेउतिषववि भोजनहितनहिसाधुबोला
मै ५ जोकोउभक्तिकरैहरिकेरी अैसीनिंदाकरहिंघनेरी ई यहतौसवधरकोधना
पूछे करतसकलकारजमहंचूके ७ बडोपपंडीठगहैपूरो मुषमृदुवेनइदेअसछ
रो ८ चुगुलीकरैभूपसोताकी आपहुषवरिलेहुनहियाकी ९ निजनदेतनृपसोन
देवावै नृपहिंदियेकोपितकेजावै १० जौनृपकवहुंसाधुसनमाने तौद्वारंपकह्वो
सिवषाने ११ नृपदिगसाधुजाननहिपामे गयेसमीपमकरकेलामे १२ दोहा कर
तदोहठिसाधुसोरापतपापिनिप्रीति अपनेकोतौनीगुनतकरतनजमकीभोति
चौपाई जासोकछुईरपावदावै पुरस्तरनमारनकरवावै १ रहतविचारतमनमा
हंअैसे सबकोविगारिवनेममंकेसो २ आपलेहिंधनप्रगटचौराई साधुनरिया
जायरिसिहाई ३ भंडुवाभांडभमेयेनकेरी नृपसोविनतीकरहिंघनेरी ४ देतदे
वावतनहिंसकुचांही साधुनदेपिडुपितकेजांही ५ असनहिंकहतकवहुंसुषवा
नी साधुनदेहकहामममानी ई रापहिपरनारिनसोयारी करतकुकरमगुनवचड

वारी ७ जाकीनीकनारिकहरेषे तेहि पतिकह धनदेतविसेषे ८ वरवसद्युसतपा
 रायेघरमे मारिहृगयेनेकुनहिसरमे ९ संगतिकरे गुलामनकेरी करहिनगरअ
 धरातहिफेरी १० करहिचूतियावडोचिकनपट तेललगाइपहिरिपटचटपटा
 ११ आपुसमहं त्रै सोवतराही लेहमजाकरिअवजगमाही १२ दोहा वारिवधको
 राखिवो त्रैसकरवसवकाल यही सारसंसारमे त्रै १३ ल चौपाई जोकाउ
 कळुउपदेसहभाषे तापरनेनलालकरिमाषे १ नारिहिपुष्किकरे सवकावज मानन
 नाहिकहेकोउआरज २ करतधर्महठकवहुनकरही पापकर्महठकरिअनुस
 रही ३ साधुनहितनदुषीकहुकाला फिरतनारिकहेतविहाला ४ परेफुदजेक
 वहुपातुरी तिनकीभूलतिसवेचातुरी ५ तजहिनारिकुलकोतजिलाजू वेठहिमे
 दुवनसहि समाजू ६ कुलकलंककोनेकुनडरही पातुरिहेतपापवहुकरही ७
 लषिसंतनकोहे सहिठठाई कहं हिलषहइनकीवौराई ८ फिरहिराहमेसान
 जनावत गजलदोहरावैत सुनावत ९ होतनाचकहुं सुनेजोकाना तोसवतजि
 तहेकरहिपयोना १० आदरकरैजदपिनहिंकोई तदपिजायवेठहिमुषमोई
 ११ जूतीजदपिसेकरनलागे तदपिनतहेतेकेसेहुभागें १२ दोहा यहिमेरचपू
 तीसकलमजवृतीदरसाय पुनिपुनिजूतीषातहेकरतलीकहवाय चौपाई ॥
 कोवसठकोपितरहतसदाही जरतवरतबोलतसवपाही १ कारजविनकारा
 जमहिपाला रहैनाकमेकोपकराखा २ साधारनहिउठतअरुवेठत स्वासलेत
 अहिसमअतिअठत ३ ऊर्ध्वपुंडलषिवैखवकेरो पापीकरिकैकोपधनेरो धडा
 रहिकुमनिपुछाईधोवाई लेतनरककोराहवनाई ५ देतदानकरिआदरनाही ॥
 तौनदानवैजावटथाही ६ संतनकोकठमलियाकहंही तिनकोकरनअनादरव
 देही ७ मातुपितागुरुकीकडुवांनी सखुलखुलजाहिं ८ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
 काजूतिहुभरिभारे घरतेगारीदेतनिकारे ९ तौपुनिपुनिताकोसिरनामे पुनि
 पुनितासुधामकोधामे १० देषतलगहिंवेड रजपूते हेपासेकुलकेरकपूते ११ व
 रहिवीरतानारिनमाही कामपरेतवअवसिपराही १२ दोहा कह्योमानिनिजनारि
 कोजननि १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
 राहचलतसवसोहठिलरही कोहुसोसकसीकरननडरही १ भूपतिकोसासन
 नहिमानि थोरधनमदफिरतभुलाने २ कळुछाखाविप्रनकोभाषे दीननपैविसा
 वितमाषे ३ अयनोलषिकैमोटसरीरा कोहुकोनहिंसमुभहिकळुवीरा ४ बोला
 हिबचनकपानउठाई कोहुसोक रहिनकवहुंमिताई ५ कोहुकोलषिथारहुअप
 राधा लुटिखेतसरवसदेवाथा ६ जोहिकवहुंजोनृपदरवार वारवारनिजअंगसु
 धारे ७ लहेतहलजवभूपतिकेरी तवतेहिनिदकरहिधनेरी ८ सबसोअवसिकर

हिंकाक मानहिंनहिंभूपतिरुतन्याक ८ सुतानारिमाराहिंनिजहांथै फोरहिंभू
 पद्वारनिजमाथै १० नहिं गरीवकी सुनतगरीवी मानतअपनेको विरजीवी ११ कर
 हिंनछमाछोटअपराधा करतदैवपरकोपअगाथा दोहा घरखामहिंविषदेता
 हैलखिलेतहेगांउ हरिविसुषीअसजननकोअहेनारकीनाउ चौपाई अवनपसुन
 हेपषडिनकोही जौवनजिनकोअहेव्यांही १ ऊर्ध्वपुंडदैललितललाटा वाग
 हिंपुरमहेघाटनवाटा २ मालातीनिचारिगलमोही राषेवारसीसचहुंघोही ३
 घरघरखोलहिंसीतारामा कहतनहंमकोहैकछुकामा ४ नजरवचायगहोजन
 केरी चोरीकरहिंचटकवहुतेरी ५ पुरकेवाहेरवैठहिंजाई रातिघातदिनध्यांन
 लगार्ई कहैहिंरसायनहंमहुंवनामे कछुकक्रियावाकीदरसावै ७ दैयहिं
 भौतिजननविस्वासा लैधनवहुतराषिनिजयासा ८ भागैरातिनकोउजनना
 ना होयजायदसकोसविहोना ९ कोहुं सोकहेपुत्रहंमदेही दसहजारषरवी
 हेसलेही १० लहिवहु धनविपन्नसोराजा वरनकरावतसहितसमाजा ११ जव
 नभयोकारजकछुकोई तवभाषतआगेसुतहोई १२ दोहा अथवाविधनवा
 ताकछुनृपनलगावतषारि यहिविधिवहुभरमाइकेठान हिंकर्मवहोरिचौ
 पाई वेषवनायेपंडितकेरो करतरहैअपकर्मघनेरो हरिदासनकोअतिलघु
 मानै विधाकोधमंडअतिठाने धर्मकर्मसवपेटहिंहेके करतनकछुपरलो
 कहनेत ३ छोटछोटसवसुताखेचार्ई मगवावतधनषानमिठाई ४ निजयरा
 वारहिंकेउपकारी भैठहिवने धर्मव्रतधारी ५ रहैहियेकादसिनिरजलकोई
 सरिमहेंवुडिपियनजलसोई ई रहिव्रतदिवसपानकहंनोटे जननिच्छिमाइथाइ
 निसिगाटे ७ चोहटमहेंपूजाविस्तारि राहचलतसवलोगनिहारि ८ संध्याक
 रहिंपनिघटैमाही वैठेनिरषहिंनारिनकोही ९ दानाध्यक्षहोतनृपकेरे आथो
 लेहिंदानहीतेरे १० सभाजायभाषतवहु घरमा घरमेआयकरतअपकरमा
 ११ नातनभ्रातनअतियवनामे भूपतिसोपूजनकरवामे १२ दोहा जुवतीनारि
 नकोकरहिंचेलीवहुतमहंत असेषाषंडीवहुतनरकनेवासवसंत चौपाई अ
 वअभिमानिनकोभेगाऊ पूरेअधी संतहेनाऊ १ नाममहंतकर्मकछुनाही लो
 भकरतसवजन्मसिराही २ नहिंसंतनऊंवेवैठामे नहिंसंतनकेपदसिरनामै
 ३ गुनहिंहोतिआपनीछोटार्ई जोरतघरमेधनसमुदाई ४ लेनदेनसवजनसो
 राषत संतहिंसवजीवनपरमाषत ५ जगमिकहवावतवेरागी हैकोडीलौंडीअनु
 रागी ई सरतमरतधनभूमिहिंहेतू हैनकछुकपरलोकहिंचेठ जितनोभन
 धनमाहिलगावै तितनोहरिपूजननहिंभामे ८ नृपसोकोउनअधिकअभि
 मानी जेनगुनतकवहुनिजहोनी ९ आदरकरतसंतकहंसकुवे वाधहिंयी

द्विधर्महिंवकुचै १० करहिनविप्रसंतपरनामा वैठहिनहितिनीचेठामा
 ११ सुनेनदीनदुजनकीवौनी कवहुंभजेनहिसारंगपौनी १२ दोहा जौन-
 सुहासितआपनीवार-
 वुहिमानताकोगुनेलेतनिकटवैठायी॥
 ई चौपाई जौनजप्यारथषचनउचारै ताकोटेडीनजरनिहारै १ चा।
 रिचूतियंनकेमधिमाही वैठजवैवीरतावताही २ तवत्रिभुवैनआपनेसमाना।
 तिनहिंपरतकोऊनहिंजांन। ३ तिनहैतैपंडितअभिमानीजेपदिभजेनसारंगपौ।
 नी ४ श्रीमागवतऔररामायन औरगंत्यजेकस्त्रपरायन ५ तिनहिंजोपदे
 ताहिलधुमानै न्यायव्याकरणमाहिंभूलानै ई ता-
 नीगुनेकस्त्रगुनकाही ७ कहैपुरानिकहेकहवाता असकहिहैसततिनहिअ
 ज्ञाता ८ निसिदिनरटैकोमुदीफाकी मरतहनहिंभूलतिसुधिताकी ९ विद्याय
 संजेनहिंहरिमोही पंडितमरे-
 हूँनगोविंदकेगुनगाये ११ तिनकेमुषनिकसंतदुरंग धू वदतवथांसठसास्त्र
 प्रबंध १२ दोहा अभिमानीपंडितकहे कस्त्रभक्तिपाबंध पदिपसुतेकहवावतो
 सहतघोरजमदई चौपाई असेपायीवहतप्रकारा होंहिनिरदई यहसंसार।
 जवतेमहिमहंरेगनलागे तवतेपापहिमहंअनुरागे २ षेलतधूरिमृत्निकाअ
 गन चौटीमटाहैनहिंसिसुसंगन ३ पांचवरिसकीजववयआवै सुदिनपूछि
 पितुमासुयवावे ४ नौकरनयंकपौनचलवावै तिनकरपक्षिनयक्षफएवै ५॥
 वांसावाजसचानहंजोरी राषतजियतदेतपगफोरी ई जीतितिनकीमासना
 चावैखानराषिवहुपसुनधरावै ७ जीवैनहैनवननकहेजामैरोपिजालबहुप
 सुनफंदावै ८ तिनयैसस्त्रअनेकचलावै कोहजीवकोनहिंवरकावै ९ येकमी
 नलाअनासिसुताके दयाजोगअपराधचिनाके १० एकहितलाषनजीवनमारै
 दिलमेदयाननेकुविचारै ११ साठिहुवर्षउमिरिवितिजाई मासषावनहिसकै।
 विहाई १२ दोहा जोउपदेसोकतहुंकोउतापैअतिअनषाय तीरथहूमेजायके।
 मासहिमकूरीषाय चौपाई रातिलागिवैपारिनमारै जीतहिपसुपक्षिनकहं।
 जोरै १ भूपतिसोसठवैरवठाई देतगांउमहंआगिलगाई २ जरहिनारिनरवछ
 रागेयौदखानहोतसुनेहादेया ३ दिनकेपहिरैविविधियोसाकू वागहिनगर।
 नगरमहंडाकू ४ रातिकरैघरघरमहंचोरी लूदिलेहिंजहंतहंवरजोरी ५ कोहके
 रीतियहीचलिआई वेटीहोतहिहनतकसाई ईवेटीवेटाकोउसठवैचै कोउसठख
 लहितवांषतपेचै ७ छागमहिषसेकरनमगाई मारहिदेवीद्वारहिंजाई ८ को
 उसठतासुमासहुठिहैनै यहलोकपरलोकहषावै ९ हैसेहेरिसंतनकेक।
 मी आपनजौलहिधर्मअधुनी १० पापकर्मजसमानहिनीको करवधर्ममानहिं

अतिफरको ११ चढतसी सहठिसिषवतमाँही वरवससिषयेलरै पराँही १२
 दोहा सुषमानतहै पापको दुषमानतहै धर्म कहँलो मैतिनके कहेँ कलमषकु
 त्सितकर्म चौपाई देसा सुनहुँ पुनिकामिनिकेरी नाहिँ अघातभाषतमतिमेरी १
 जवधनमभयोवहुतघरमाँही करवधर्मरहिगोतवनाही २ कासीअरुधयाग
 तेषासी बहुवोलायगनिकाअरुदासी ३ तिनसोकैरै सपथ्यका
 रिजन्मनिवाहवरीती ४ गुंडनऔरगुलामवोलाई तिनकौलेति
 ५ तेअसकहैहि सुनहुँमहराजा औरजगतनहिंदूसरकाजा ई
 गनभोजन तौयहछाँडिकरैकोरोजन ७ वारवधुनकहै रातिनचाई
 ताई ८ घातहिवोलिपातरिनकाँही सोहवतकरतवीतिदिनजोही
 एषहिँकेते तेसुंदरिपुरतियकहिँदेते १० धनदैतिनको रातिवोला
 रुदासरमाँमे ११ सतरंजचौपरऔरगंजीफर निसदिनबेलहिँच
 दोहा निकटवैठिजवपातुरीपरसतिभाजवताय तवमानेमुनमेर
 सहपाय चौपाई तजिगनिकाहितआपनराजू देसविदेसंनफि
 योफिरंगजवैअतिघोरा परेकरतनवआरतसोरा २ जदपिनपु
 जाती तदपिनतजतताहिकुलघाती ३ येकचुंदरयकछनकेकार
 धनहुँहजारन ४ जातिहुँकेनतासुसंगयावै लैदासीघरअलगव
 धर्मधनवहुँलैआमै आपनघातेताहिषवावै ई गनिकाकुपितं
 मानहिँयहआसिकीमसुकी चितमेनयेनयेनिनतेनू वाँ धहिता
 तू ८ जसजसवहइनपरअनघाती तसतसहोती सीतखछानी
 नियुनिपायेनपरही जूतिहुँलगेमोद्वरभरहीँ साम्हहिँतेका
 उनंगनचिकरतविहाँना ११ कईपरतडेराखगवाई तामेदीपव
 दोहा सोहदनअरुपांतुरिनकाँजोरहिँतहाँजमाति गाइनाचि
 हिँदिवसकी राति चौपाई कोउसठविघ्ननवहुँतवोलामे बहुमंत्र
 मे १ पुनिनदेतदक्षिना दुजनको लोभकरतहैअपनेधनको को
 तिवोलामे दुजआयिभागततजिधामे ३ देँताहिपापिकहँसाप
 यसंतापा ४ कोउसठकरहिँजग्यअतिभारी सुनिसुनिधावैहिव
 भूपतिसेंजांचनवहुँकैके दसपदहिँहजारधनलैके ई अपने
 री अन्नकाटिकरनेमपपूरी ७ वरुवाकाजछठीअरुवरहोँ मृतकक्रियाकरम
 हैंदिनतरहोँ ८ मरेठहिँचपहिँसुनाइसुनाई मागिलेतधनकरिठगहाई ९ वेदइ
 लाजहेतधनलैतो अमराहरषवाइतेहिँदेतो १० निवलगनहनजातियीदेपाई ते
 तघनीसोवरनकराई ११ विघ्नसोआधीवदिलेहोँ कोउसठकवहुँकछनूँदेही

वफेरी नेक
 करनपावा
 तजातवेनीवे
 जानिनिजज
 लियोपकर
 गनकोवाये
 तामुषकोडा
 कंधतरषाम
 असकहिष
 हीं दीन्दीफि
 उवोरी ई जद
 वसमे भूल्यो
 सुवकोपूरुव
 नेकोदकाहर
 मकेशे वांफि
 राई ३ ताहि
 री हेतमईइ
 री ई सोजकर
 री जदपिनज
 सविचरिखगो

१२ दोहा शोरेकारजके लिये लाषन धन लगवाय लूटिलेत जजमानको काजवने।
 किन साथ चौपाई मारि मारि जीव न चंडाला वेंचत रहै मास सबकाला १ यही जीवि
 कालेत वनाई जात नरक जूत कुल समुदाई २ छागमनाइ देवि गह जाई कहै पुत्र
 लेवलि माई ३ असक हिछाग मारि गह ल्यामि नेउत कुटुवन पायषववि ४ भगव
 त धर्मन जानहि पापी रहत उभै लोकन संतापी ५ जपिके सावर मंत्रन कोही मा
 रदाजा गिम सोनन माही ६ लोगनको अजमत दरसावे वैठि सभा फल फूलम
 गावे ७ तिनको मरन काल जव आवै भूत अत्रसि मुषमे मलनावे ८ कहुवावे को
 उपुरुष अघोरी तिनकी सबसठते मतिभारी ९ जीतहि सूकर सावर पात सेरना
 रुधिरपान करि जाते मूत्रपिये मल अंगल गावे जीतहि नरक भोग सोपावे ११ उ
 दरनिमित्त करहि बहुवेषा है परलोक मृषाते हिलेषा १२ दोहा मीठ मीठ भोज
 नहि ते परमहंसकै जाहि घर घर नंगे वागते दूध सोहारी पाहि चौपाई धनम
 त वारनकी सब सुनिये घूरे हरिद्रोही तिनगुनिये १ जसजसति नै मिलत थ
 नजाही तसतसले गाडत घरमाही २ संतनके विघ्ननके हेतू कोडि हृषरचन
 करहिनेनेतू ३ धनके अहंकार करि घोरा चितवै हिनहि साधुनकी वारा ४ अ
 पनेते साधुनलघुमाने तिनके सनमुषगर्ववषाने ५ मुदरीक ठाक डेलगाई वा
 तकै तिनको चमकाई ६ साधुनदेधि देत हठि गारी देहद्वारतेने गिनदारी ७
 सूटिले दूध पचोरचौरावे अथवा धन परवकै जावे ८ येने देन संतनके नामा
 तिनको वनानरकमे धामा ९ मरेहोत हठि भूत भुजंगा वैठे रहै धनहिके संगगा
 १ लाषनको धनहै घरमाही कोडी वोटत विघ्ननकोही ११ वोटहि रुपियाकथा चढा
 वै ताहुमे पाछे पछितावे १२ दोहा आपषात विजन विविधि प्रभुहि निवेदत षोडसा
 धुनदेषे जरमरत दिगवे ठावत भौंड चौपाई अत्रसुनुइ स्वरजमे तवारनकी जासु
 दसाहिके लवारनकी १ वसनपहिरिके आछे आछे आगिचलतनिहारत पा
 छे २ लंगिहै धूरि अंग असलेषी वरकावै हि साधुनकहं देषी ३ कोउ चढितुर
 गमाहि भ्रमकामे नगरडगरी ननकचरामे ४ कोउ चढिमत्तमतंगनमाही
 आगेल बिजै नरोकतनाही ५ कोहके संगमे बहु सरदार आसा अरु सोटा
 वरदार ६ फरक फरकते वोखहि आगे वडे जलु सजेवके जागे ७ जोकेहु
 संतन विघ्नताके मानत तुच्छमुहामदछाके ८ सुनेनदी ननकेरपुकार भ
 रे आपने गर्वगमार ९ गरवी भूपभोनमहं पोढी सात आठ लगवावत ड्योदी १०
 करेन साधुसमीप पयाने प्रभुते अधिक आपकहं माने ११ कहं हि वचन अस्प
 यकु संगति करेन हं मनगनकी संगति १२ दोहा भूलिहुके जो संतकहं आयम
 वैनमे जाय तो आसनते उठत नहि देत भूमि वैठाय चौपाई जोमाने निजजाति

वडाई ताकी दसा देहें सब गार्ई १ घरमा भेद सपाँच कुमार और दुभई पाँच दस दारा २
 दिन वीत तिनको सनमानत साधुचरन सेवन नहि गनत ३ साधुन देषिक है
 सर्वांनी भक्ति आपकी है मरी जांनी ४ अस कहि घरने देत निकारी संत वैरमानत वा
 डवारी ५ राजहि देत सिषापन जाई नंगन संगे गति हुकु कारई ई लुम्हरी तो है वडी व
 डाई करहर कारज चितलाई ७ लेपना पंडित के संगे काहे करहु काज सब भंगा ॥

८ पुनि आपुस भे असवत रोंही इनतेचनि है कवहुं नाही ९ राहचलन कहुं दे
 त सिषापन साधुन को मान्यो नहि आपन १० जोको उकहै भजे हरिको ही तोता ये
 अति ही अनघा ही ११ तजि है नहि कुलकी भरजादा जोचा है सोहाय विषादा १२
 दोहा जौन वडापन हेत सब निदरत संत नतात सोगनिका के गेहमे जूतिन स्ला गि
 नसात चौपाई लह्यो कुमति जौ सुंदर रूपा सोहठि गिरत गर्वके कूपा १ लेआर
 सीलपत निज आनन निज समानमानत है आनन २ अंतरे रोज वारवन वावत दोऊ जू
 नहि तैल लगावत ३ स्पाही सुरकी देहि लिलारि डाठी मूछे राषतकारे लोदहि मा
 हिमहें धूरिलगामे देढी अलक कपोलवनामे ५ साधुनको तन देषिधिनाही धो
 षेहुकरत डंडवत नाही ई करत रतन गरमी के जावे गंगहिलत सररी के जावे कथा
 सुनत मे देहें पिराती पूजा करत हि आलस आती ८ असेकुमति रूपमतवारे जाहि
 नरकमहेता जनमारे ९ पालन देह जतन करि जौई भरघटजरत चितामहें सोई
 १० कतावनाइ कैलकहवाई जाहि पातुरीके घर धाई ११ तहें जो विसिनी दूसर आ
 यो तेहितनको भूतन पिठवायो १२ दोहा षोडगई भलमानसीताकी सुरति विसा
 रि पुनिज सकेत सवागतके रेंसडेन सोरारि चौपाई अबसनु विद्याअधुनको
 ही तिनको जात गर्वकहि नाही १ कोऊ पढेवहुत व्याकरना निसुदिन रहत विचार
 तवरना २ वादविवाद हिंकरत करावत कस्तभजनविनकालवितावत ३ साधु
 नसोबोलत बहु फाँकी करत वडाई निज विद्याकी ४ कवहुं नतिनके उपजत प्रेमा व
 कतवकतदुरग थमुहें मा ५ न्यायसास्त्रको कपडिलेही जनमवितायताहिमहें
 देही करतरहतसवपर अनुमाना कवहुं नध्यावत कपानि धाँना ७ पढतन्याय
 रुकरत विचार वैकलसे के जाँय अपारा ८ कवहुं नकरै विस्तुपदप्रीती यहिवि
 धिजाति वसिरि सबचीती ९ मरतहुं नहि हरिकी सुधि आवे न्यायसास्त्र पाठी सु
 षगावे १० कोउवेदांतन पढेवि साला नहि छाडत घरकरज जाला ११ सबथलपू
 रन ब्रह्महि भाषे करत विवादविसेषहि भाषे १२ दोहा तिनकी जडमतिहात है ज
 पजतकवहुं नप्रेम कस्तकथाके सुननको करतनकवहुं नेम चौपाई सुनिहरिकथा
 नहोतहुलास कवहुं न आवत अधिन आसू १ पढतभागवत हूरामायन तैके सैंहें
 कस्त परामन २ राषहि अति विज्ञान अभिमाना करहि न संतनकरसनमाना ३ वि

नाशेमनहिंमिलाहिसुरारी विनसंतनपदस्जसिरधारी ४ कोउमीमांसासस्त्रा
 हिपदही कर्मप्रधानमानमनमदही ५ कर्महिंकरतवितावतकाला कवहो
 नध्यावतकस्त्रकपाला ई करतरहतनितकर्मअभागा कवहुंनउपजतहरि
 अनुरागा ७ पदिपदिजोगसास्त्रकहंजोगी विनहरिप्रेमहोतदुषभोगी ८
 कायकलेसकरहिवहुतेरे तासुभरेअभिमानधनेरे ९ कस्त्रकथाकीनिदा
 करहीं तिनकीगतिनहिंकवहुंसुधरहीं १० ज्योतिषसास्त्रपद्वेजनकोई तामो
 देतजन्मसवषोई करहिनसंतनदेविघनामा अपनेगनितकेरअभिमाना
 ११ दोहा वेदसास्त्रकोऊपद्वेभरेतासुअभिमान सनमानतनहिंसंतकोतिन
 कोनरकनिदान चौपाई कोईदेतअहैवहुदाना ताकेभरेमहाअभिमाना १॥
 देतदेतवरुसवदेडारे हरिकृष्णकृतदंडुचारे २ मनमेकरिकामनाअ
 नके दानदेतजद्यपिसविवेके ३ पैहरिअरपनकरतजोनाहीं तेलहिकालवृ
 थोकैजाही ४ दानगुमानहिंभरेअपारा करहिनहरिदासनसतकारो ५ क
 रहिनहरियदमहैविस्वासा जवलगिवनीरहततनस्वासा चारिचुनियातिन
 हिसराहै तुमसमकोदानीजगमाहें ७ त्रैसेवेनसुनतअतिफूलें अपनेस
 मपुनिकाहुनतूलें तीर्थनजायकरतवहुदाने तहोनकछुसंतनसनसाने ९
 रहतविचारतअसमनमाही हरिकीभक्तिकिहेकछुनाही १० दानकिहेजगा
 मजसहोई परलोकहुपैहैपुनिसोई ११ कछुनहिंमानतअधिकदालते रहत
 अधसर १२ दोहा सवसोभाषतवेनअसहमकीन्ह्याअसर
 न कृस्त्रभक्तसिषवतजोकोउताहिगुनतअज्ञान चौपाई अवअधनकीसु
 नोकहानी हैजगमहंअतिसेअर्यानी बालपनेतेमहिमहंलोटे सहतपहा
 लमाननकीचौदें २ लैजगमोगदरभाजतरहैही हरिपदधीतिकवहुनहिं
 वहुंही ३ धरिलगायमरोरतवाहै मगमहंवलतनिहारतछोहै ४ रहचल
 तदीननधकिआमै सवसोअपनोजोरजनामै ५ कहतकवहुनहिंनरका
 सिथेहैं जमकोधकादेकदिजेहै ई जानतनहियहमहागमारा हमरोहिहे
 नवनाजमद्वारा ७ मोददेहलषिस्वानवनामै कवहुनसंतनकोसिरनामै ८॥
 कस्तीलरोद्वाराजोपात्रैजियतीहमृतकसरिसच्चेजावें ९ छोडहिंसोनाहिकवहुं
 कुचालु त्रैठतवलहिंगहेअसिदालु १० मेषहुसरिसअहैवलनाही रलनचह
 तमतंगनकाही ११ यहिविधिदेतेउमिरिविताई भजतनहीकवहुंजदु राई १२
 दोहा जदुपतिकेपदभजनकेलायकमनुजसरीर तामेधूरिलगायकेवृथा
 सहतजमपीर चौपाई कितेकुमतिकरिकुसि तकसी छोडहिंसुषत्रभगवा
 तधर्मा कोउस

नसोपे ॥ यहउहिंमकरिसागतभीषे २हरि

५
 सनमुषलजिजातवजाई गनिकागेहवजावतधाई ३ चारिविधंगसराहतजव
 ही धंयगुनतअपनेकहंतवही ४ कोउसठगाइगाइवहुगगाव्यावितावतज
 न्मविभागा ५ जिनमेहरिजसनाहिरसाधा असेटयाधुरपदप्याला ईगोवा
 हिलेहिअनेकनताना फोरतमनहंसुनेयनकांना ७ तुलसीसूरऔरजयरेषा
 औररुकरिजेहरिपदसेवा ८ तिनकेविरचितहरिपदसुंदर रसिकनस्त्रवन
 सदाअतिसुषभर ९ तिनकोकवहुंनगावैहिमूढा जद्यपिकैजातेअतिवूढा॥
 १० हरिपदगावतमेसकुवांही गुनहितुच्छअपनेमनमाही ११ उल्लुचारिवाहव
 हरेही तेअपनेकोधनिगुनिलेही १२ दोहा हरिमदिरमैकवहुंनहिगावतही
 सठजाय चारिपातुरीवीवमैगावैसानवनाय चौपाई जेहरिजसगावतनहि
 गायकतेजगमेगारधभकेलायक १ गावतसुनतविस्तुपदकाही कछुअनुराग
 होतहियजाही २ हैपषानतेहृदैकठोरा तेजमदंडलहतसठघोरा ४ हरिपद
 सुननसदाजेवहैही तिनकोकनरसियासठकहैही ५ कोउआल्हागावतेगोवा
 रा सुकवितिनैअसववनउचारा ६ आल्हावडेगमारनगावा चारिगमारनवै
 ठिसुनावा ६ असेहसुनिनहिकुमनिलजाही आल्हासुनिवेपुनिपुनिजाही ७ को
 उभरथरीमूढजनगावै चारिचूतियासुनिसुषपावै ८ कोउविरहाकोउदादरिषा
 गू गोवैहिमूढसहितअनुरागू ९ करहिकस्त्रदासनपरकोपा गुनहिननिजस
 ठसरबसलोपा १० कोउसठनावनसिषेअनेकन षोवतदुर्लभव्यामनुजतन
 ११ औरेनकेदिगनचैमलाई हरिसन्मुषमहैनचतलजाई १२ ॥ दोहा ॥ नवि
 बाऔरवजाइवोअरुगाइवोसदाहि दरिसन्मुषसवविधिसफलहरिको
 विमुषव्याहि चौपाई कोउजनपढहिगंथवहुभाषा करहिगंथविरवरनअ
 भिलाषा १ पैदुरमतिहरिजसनहिगावै नहिहरिसुजससुनतसुषपावै २ नारि
 नकेअंगवरननकरही नारिकथासुनिसुनिसुषभरही ३ सूरदासअरुतुला
 सीदासा बालमीकब्रह्माअरुबासा ४ इनकेविरचितगंथनमाही दोषदेतना
 हिकुमतिलजाही ५ अपनेनामधरतअंगारी साधुनसोठेनतहठिरारी ६ ते
 सठघोरनरकमहजाई जमजातनासहतदुषदाई ७ कोउआरवीफारसीपढ
 ही कोउअंगरेजीपढिसुदभरही ८ देतयही महजनमवितार् भजतनईकवहू
 जदुराई ९ मुनसीअमलाऔरउकीला कहवावैतनलेसनसीला १० मृषावा
 नादरवेवहुजाला लेतअकोरहैसबकाला खोडिसवैहिदुनकीरीती सेअधर्म
 महकरहिपतीती १२ तिनकोजानहुंनरकनिकेदु समुभयहदुपरहोतनचेदु॥
 १६ दोहा यहिविधिकलिकेकुमतिवहकरतवहुतअपकार तिनकोकहैलौमैक
 रौअपनेवदनउचार चौपाई सबप्रानिनउरवसतसदोही जिमिअकासहैसवा

१ छलभरिनहितनकोविस्वासा तामेकरत अमरअसआसा ४ येक
 होतुहेमहाअज्ञानी येकहोतहें सोचेज्ञानी ५ येकहोतज्ञानीअज्ञानी तीनिमो
 तिज्ञानहुंजगुपानी ६ ग्यानीतौसवविधितेनीको उतरतभवसागरयहठी
 को ७ औअज्ञानीअहेनरेसा सोसुधरतहैलहिउपदेसा ८ जोकछुज्ञानीअ
 १ सोहेमहानष्टअभिमानी ९ तेकवईसठसुधरतनाही अपनेगर
 १० सुनतनहीकोहुकोउपदेसा जानतनहीभक्तिकरलेसा ११
 दोहा भरेकाममदमोह

१११ चौपाई

हतरिनीघरजाई धरनकरतदेइष्पमहाई १ कादेजांघपेटहंमारै
 ताहिकेद्वारे २ तेकहवावतआतमघाती अतिकठोरहोतीतिनछाती ३
 रिकैजेजनसरही होतभूतमलमस्तनकरही ४ भूतजोनिहिविर्षहजारै नाम

जेजदुपतिपदपदमनघ्यामे तेउआतमघातीकेहवावे ७ तिनहुकीहोती
 यामेससैकरैनेकोई ८ हैअज्ञानीमानतज्ञानी

जन्मवृथाहैअसपापिनके १० गुननकनारथा

अपनेकोही घरघरनीतजिवनकहेजोही ११ तहाँकरहितपकरतकलेसा ध्या
 १२ दोहा सोहरटनलगीरहततेजवततजतसरै

कोउप्रयासकरिधनहिलगाई

कनभवेनवनाई १ तामेफेसोरहतदिनरनी वीननकालतासुयहिभांती २
 तौमेफेसोरहेनरनाहा ३ कोहुकेभेकमारदसवी
 तिनहिषेलावतधरिनिजसीसा ४ जोरिजोरिधननितघरघरतो दमरि

५ अजरअमरअपनेकहंमानत

नत ६ जदुपतिचरनकरतनहिप्रीती मानतनहिजमकीकछुभांती ७

देननरकजमदूतगिराई ८ ऐसीसुनिमुनिवरको

निमिनरेसबोल्पोसुपमानी ९ राजौवाच

ना कौनकौनवपुवर्नवषाना १० कौनजामकौनेजुगमाही केहिविधिते
 भुजाही ११ देहुकृपाकरिमोहिसुनाई सुननहेतमममविललचाई

१२ सुनिन्दपवचनकह्योकरभाजन जदुपतिपदपकजरसभाजन १३ कर-
 भाजनउवाच दोहा सतजुगत्रेताहापरौओकलियेजुगचारि इनमेनाना
 बरनवपुनानानाममुरारि १ चौपाई तिमिनानाविधिपूजनरीती सोमेबर
 नौसकलसप्रीती १ सतजुगसुकुबरनअवतारा चारिबाहुहरिजसैउदारा २
 गटासीसवलकलपदधारे कृष्णाजिनप्रभुधंगसमारै ३ येककरदंडकमंडल

एक कर उपवीतद्रुकमलाखमालधर ४ सतजुगकेजनसांतसुसोला प्रीतिस
 हितगावतहरिलीला ५ वैरिविगतसबसुहृदसमाना तपदमशमपूजहिभग
 वाना ६ हंससुपनर्भर्मवैकुंठा पुरुषअमलअव्यक्तअकुंठा ७ परमात्माजोगे
 स्वरदस्वर येसतजुगकेकृष्णनामवर ८ त्रेतारक्तवर्नभगवाना चारिबाहुहै
 पुरुषप्रधाना ९ त्रिगुनमेषलाकटिमहधारे कनकसरिससिरकेससमारै १०
 करहिकर्मवेदोक्तसदाहो मभमूर्तिसुरुवाकरमाहो ११ त्रेताकेजनवेदवि
 ज्ञाता धर्मात्माहोतेअतिदाता १२ पूजहिहरिकहवेदविधाना सर्वदेवमैजे
 भगवाना १३ ॥ दोहा ॥ विष्णुऊरुकमजजवपुष्टस्मिगभेउरुगाय सर्वदेवअ
 रुषाकपिअरुजयंतनिमिराय चौपादे एर्दनामनाथकेगावै त्रेताकेज
 नमोक्षहिपावै १ ह्यापरमैश्रीपतिमैस्यामा पीतांबरसोहतअभिरामा २ च
 कोदिकचारिद्रुभुजधारे श्रीवत्सादिकसकलसमारै ३ ह्यापरकेजनसहित
 समाजू पूजहिमहाराजकीसाजू ४ पंचरात्रअरुवेदविधाने पूजहिप्रीति
 सहितभगवानै ५ चाहहिकृष्णकमलपदप्रेमा जपहिमंत्रयहकरिहदिने
 मा ६ नमस्तेवसुदेवायनमःसंकर्षणायच प्रद्युम्नायानिरुद्धायतुभ्यभगवते
 नमः ७ नारायणायरिषयेपुरुषायमहात्मने विश्वेश्वरायविश्वायसर्वभू
 लात्मनेनमः २ यहिविधिह्यापरकेमतिवाना पूजहिहरिकहत्तत्रविधाना
 ७ अबकलिजुगमहसुनहुनरेसा जेहिविधिप्रगटेपुरुषरमेसा ८ कृष्णब
 रनहैपरमप्रकासी सोहतपापदसंगविभासी ९ सुंदरअंगपीलपटसोहै
 जेहिलषिसुरनरमुनिमनमोहै १० कलिमहकहबकृष्णकरनामा यहीज
 जजपतपमतिधामा १० कृष्णनामकीर्तनजगमाहो यहीसविधिपूजनहारि
 काहो ११ कलिमेयैहंसत्रभुवाला जपेमिलतआसुहिनंदलाला १२ ध्येयं
 सदापरिभवग्रमभीष्टदोहं तीर्थास्पदंशिवविरंचिनुतंशरणं भृत्यातिहंप्र
 णतपालभवाब्धिपोतंबदेमहापुरुषतेचरणारविंदं १ त्यक्त्वासुदुस्त्वजसुरे
 स्तिनराज्यलक्ष्मी धर्मिष्ठआर्यवचसायदगादराय मायामृगदयितयेषित
 मन्वधाद्वंदेमहापुरुषतेचरणारविंदं २ ॥ दोहा ॥ प्रातसंमूरिसन्मुखेहो
 जमंत्रजोकोय पढेप्रीतिसोताहिहठिप्रीतिकृष्णमैहोय १ कवित्त मनुजम
 नारथकेपूरनकरनहारवोहितअपारजगपारावारपारके भुवनकेतीरथकेती
 रथकेदेन वारेवदितहमेसहैमहैसकरतारके रघुराजदासनकेदुरितनेवा
 रेकेतेसरनकेपालनमेकरननेवारके आवनकेजोगहैनसैयाकमेरोगऐसे
 पदअरविंदएकदेवकीकुमारके १ मैगुनीसुरेसहूकोसाहिबीतेअधिकअधी

सिसुपाला औरहुदुष्टमहीमहिपाला ४ वैरभावकरिकैहरिमाहीं लीन्ह्यो जोगिनिको
 तिकाहीं ५ कृष्णविलोकनिगवनविलासा औरहुलीलासहितदुलासा ६ केतेनृ
 पतिकैतरिगेहैं तौकापुनिअनुरागीजेहैं ७ हरिमदकरहुनअबसुतभाऊ इनको
 जानहुपरमप्रभाऊ ८ सबकेहैंप्रभुअंतरजामी नहीमनुजहै पूरनकामौ ९ हरन
 हेतअबनीकरभारा करनप्रलनभूपनसंघारा १० दासनरक्षनकरनउदारा तुम्ह
 रेपरलीन्ह्योअवतारा ११ जसतेभरिदोन्ह्योससारा कहवावतहैआपकुमारा
 १२ ॥ सुकौवाच दोहा सुनिद्विनिारदकेबचनपरमानंदहिपाय तहेंदेवकिव
 सुदेवहृदियनिजमोहविहाय १ परमपुंन्यइतिहासअहसुनिधारेचितलाय सोस
 बदुरितनसायकेबसैकृष्णपुरजाय २ इतिसिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीम
 हाराजाश्रीराजाबहादुरबांधवेशश्रीविस्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहा
 राजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिश्री
 रघुराजसिंहजूदेवकृते श्रीमद्भागवतएका दशस्कंधेआनंदांनुनिधौपंचम
 स्तरगः ५ ॥ ॐ ॥ ४ ॥ श्रीशुकौवाच दोहा कुरुपतिपुनिकछुकालमें
 सकलहेवतावृंद आवतभेहारावतीदरसनकरनगोविंद चौपाई जुतमरी
 चआदिकनकुमारा देवनलैआयोकरतारा १ भूतनगनजुतशंकरआये म
 रुतनजुतवासबहुसिधाये २ वसुआदित्यअस्वनीकुमारा रिभुअंगिरसदुह
 द्रुउदारा ३ विश्वेदेवासाध्यहुसर्वा अप्सरतायसिद्धगंधर्वा ४ चारनगुह्यक
 पितरिषीसा विद्याधरकिन्नरअवनीसा ५ कृसस्थलीमहंसिगरेआये उग्रसे
 नकेसभासिधायि ६ द्वारपउग्रसेनमहराजे कश्योआगमनदेवसमाजे ७ भू
 पतिकहेंल्यावहुइतआसू मोहिदेवनदरसनकोआसू ८ द्वारपालदेवनलैग
 यऊ भूपतिनिरषिउठततहंभयऊ ९ लगीरहैजदुकुलदरवारा बैठेसबकु
 मारसरदारा १० कनकसिंघासनमध्यविराजा तामेउग्रसेनमहराजा ११ दहि
 नेकनकासनअभिरामा तामेराजिरहेउबलिरामा १२ दोहा तेहिसिंहासनमें
 नृपतिआगेबलिकेसोय वैठ्योरश्याप्रद्युम्नवरजोहिसमचलीनकोय चौपाई
 रामदहिनीदिसिंघाचविराजे पुनिअनिरुद्धकरछविछाजे १ पुनिगद्गहाग
 हेतहेंबैठे दीपमानआदिकसुपपैठे २ औरहुहरिकेबंधुकुमारा बैठेजथाजो
 गदरवारा ३ उग्रसेनबायेंदिसिमाहीं रतनजडितसिंहासनपाहीं ४ मधिसमा
 जराजतजदुराजू जेकरतादेवनकेकाजू ५ सिंहासननीचेछविछाये दहिनेसा
 चिकउदुबवाये ६ निसठऔरउल्मुकसुतरामा निजआगेबैठायेस्यामा ७ ॥
 प्रभुवामेंअक्रूरकृतवर्मा अनाथपुत्रआदिकधृतवर्मा ८ जथाजोगवैठेसराह

रा होतरद्योमंजुलनटसारा ९ देवनदेषिउठेमहराजा उठेकृष्णसबउठीसमाजा
 १० लषिसुरउग्रसेनदरबारा धंन्यधंन्यनृपवचनउचारा ११ महोमनोहरज
 दुपतिरूपा लषिलाजतमदनहुजेहिभूपा १२ दोहा जौनरूपतेकृष्णप्रभुहं-
 स्थाभूमिकरभार भस्वोभूमिमेनिजसुजसजगअषजारनहार चौपाई लषिह
 रिक्कोअससुदररूपा नहिअषानमनमेंसुरभूपा १ सुरनसीसनायेदरबारी जै
 सहिनृपबलभद्रसुरारी २ दियेदेवसबआसिरबादा लहहभूपअतिसेअह
 लादा ३ पुनिसिंहासनविविधिमंगाये सादरसकलसुरनवैठाय ४ पुनिमंगा
 यसबपूजनसाज उग्रसेनउठिसहितसमाज ॥ ५ पूज्योजथाजोगसबकाहीं
 पूछीकुसलविनीततहोहीं ६ पुनिसुभपारिजातकेमाला लैआयेजेदेववि-
 साला ७ पृथकपृथकहरिकोपहिराये पृथकपृथकहरिकोसिरनाये ८ ॥
 औरहुपुहुपकृष्णपरवरषे बारहिबारदेवसबहरषे ९ करनहेतपुनिहेरि
 कोसेवा रचिरचिसुंदरपदसबदेवा १० अद्भुतअर्थराषितिनमाहीं मंदमंद
 हरिसन्मुखपाहीं ११ अतिविनोतवैष्टुलसुभाऊ मानिआपनेहियेउराऊ
 १२ दोहा जदुकुलकेदरबारमधिजोरिजलजजुगहाथ लगेकरनअस्तुतिस
 वैहरिकहेनापेमाथ देवाऊचुः छन्द मनबुद्धिद्विप्रज्ञानबैननतेसदासुषधा
 म हमकरहिसंबसुरावरेकेचरेनकमलप्रनाम जैहचरनकोभवबंध्यागनहेतसुमात
 सदाहिं करिभक्तिभावअनेकचिततरहतनिजहियमाहिं १ विधिहैसजुहृहृकैहरहुहैवि
 सुपालहुबिख संसारयहतुममेंरहतहैसंतकेसर्वस्व सच्चिदानंदसरूपमायाकर्मकेनअ
 धीन वसुदेवनंदनजगतबंधअदोषपरमप्रवीन २ जससुनिसप्रोतिकयातुम्हारीकृमति
 सुचिहैजात तससारुतेतपदानतेमषजोगतेनदेषान दिबिकोउलंधिविकुठनेवसन
 हेतजिहिमतिमान महपंचरानप्रकारतेपूजनकरतसविधान ३ कल्यानहितजेहिजोगि
 ध्यावतसोदेवपदकंज प्रभुधूमकेतुहमारहोवैकरनदुषवनभंज लैहायहविमषअ
 नसदुजनुबचनरनध्यावतनिच बहुसांष्यवादीऔरजोगी भजतसोदैचित्त ४ वनमाल
 कोहरिर्दरशाश्रीभजतजोपदकंज सोधूमकेतुहमारहोवैदहनदुषवनपुंजविधिभौन
 कोजोदंडसुरधुनिधारजासुपदाक सुरअसुरदलकोभयअभयकरजासुधरलीधाक ५ साधु
 नअसाधुनसुपददुषकरकंजचरनतुम्हार ध्यावतहमारोहरैसिगरोपापनंदकुमार नाथेद
 षभंसमजासुबसहन आहिसुरसबकोय सोकालप्रेरकआपदकल्यानप्रदप्रभुहोष ६ य
 हजगतकोउतपत्तिपालनहरनकीजतुआपुजियप्रकृतिअरुमहत्त्वकेतुमईसपरम
 प्रतापु हैवेगजासुगंभीरसवकाहरनहारविसाल असभूतभावीवर्तमान
 हुअहोतुमहीकाल ६ अनिरुद्धलहिअधिकारतुमसौंप्रकृतितेमहतत्व उ

वपन्तिकर्ताते प्रगटब्रह्मांडहोतससत्त्व चरअचरकेउरप्रविसिकरसबक
 रहुतुमहीभोग पैताहिमेंनहिंलितसुनिजेहिंडरतकरतहुजोग ७ मुसक्या
 यचितबनिभावबहुभुवबंकपरसनिग्रथि बोडससहसतियमेनमनमथस-
 कोतुवमनमंथि तुवकथासरिताचरनसरिताहरहिअचत्रैलोक यकसेदु
 येश्रुतिसौंदृतियतनसोलहनमुदवोक ८ शुकौवाच॥दोहा॥यद्विधिअ
 स्तुतिवृष्मकीकरिशंकरकरतार करिप्रनामजदुनाथकोंगमनेमुदितअगा
 र१॥चौपाई॥जायगगनमहयुनिकुब्ददूरी धाताजोरिपानिसुदपूरी १ मधु
 रकृष्मसौवचनउचारा बारहिवारकरनसतकारा २ ब्रह्मैवाच हरनहे
 तप्रभुभूकरभारा जोपूरुबमैवचनउचारा ३ सोममविनयमानिकरिदाया
 तैसद्विकियोसकलजदुराया ४ संतनमेंथाप्योनिजधर्मा अपनीतेकियदू-
 रिअधर्मा ५ कीरतिब्राह्मिंदसौदिसानन जोप्रचंडपावकअघकानन ६ जदु-
 कुलमहप्रभुलेअवतारा धस्योरूपमर्दनमदमारा ७ चारुचरित्रविचित्रउहा
 रा जगमंगलहितकियोअपारा ८ जेसंप्रोतिजनवरिततुम्हारा सुनिहैगैदक
 लिबहुवारा ९ तैसहजहिसागरसंसार अतिप्रमुदितपावहिंगेपारा १० जदु
 कुलमहप्रगटेजगदीसा बितैवषयकसेपचासा ११ अबसुरकोरजहैनद्विवा
 की अहैनअवधिआपुमहिमाकी १२ दोहा जदुकुलहुदुजसापतेकैहैआ
 सुविनास अबजोअवैचित्तमेतौहेरमानिबास १ चौपाई लोकलोकपालन-
 कहंनथा बलिबिकुंठमहकरहुसनाथा १ ऐसीसुनिब्रह्माकीवानी बोलतभै
 तहंसारंगपानी २ श्रीभगवानुवाच जोलुभकस्योसमुहिसलौन्धो तिहरोका
 जसकलकरिदिस्यो ३ दिबोउतारिअवनिकरभारा हैवाकीजदुवंसअपारा
 ४ विक्रमअरुसरताबडाई श्रीरमहाधनकीसमुदाई ५ जदुकुलसमत्रिभु
 वनमहनाहौं कोउनहिजीतिसकीडूनकाहौं ६ जदुवंसीअससबैविचारे य
 हनिभुवनसबहोअहगारे ७ सिवबिरिचिवासबकहंजीती भेरिदेहिंजगमें
 जनभीती ८ कोउनहिसम्पुषरुकीहगारे ९ अरतधनुषनदैंसरधारे ९ जदुवं-
 सिनविचारअसदेपी महाप्रबलतिनकोभिलेजी १० जाभिनत्रिभुवनमेंतिज
 जोरो संकामहराचौमतिजोरी ११ असपाहिकोउनिभुवनप्रहृरसव जुरैप्र
 सुत्रादिकधनुकरपत १२ भैरोकोतिनकोबरियाई अपनीअदिविवासेपा
 ई १३ तवयैरुकेकैठिघरमाही जिधिसागरसूबेलाकाही १४ दोहा जालोपा
 रिहुबोकपनजदुकुलकेतेजीति कोउनरुकतडूनतेसभरहेसोअहैप्रतीति
 १ चौपाई॥नहिजदुकुलकरकरिसंधारा जेजिहौंभैनिजेअगारा १ तौपुनिअ

सकोत्रिभुवनमाहीं नासिसकीजोजदुकुलकाही २ त्रिभुवनको करिहैं हठिना
 सा कोहकीमनिहैनहिनासा ३ हाग्योनासजोगपहिकाला विप्रस्नापवैगई
 कराला ४ तातेजदुकुलकरिसंधार मैजेहौनिजपुरकरतारा ५ श्रीशुकौवा
 च लोकनाथकीसुनिअसबानी करिप्रनामविधिअतिसुदमानी ६ पूरनजा
 निआपनोकामा देपनसहितगयोनिजधामा ७ पुनिकबुकालमाहसुनुता
 ना द्वारावतीमाहउतपाता ८ होनलगेअतिचारिदुबोरा जेसूचकअसुभन
 केबोरा ९ तेउतपातननिरषिमुगरी सभासुधर्मोत्तसिधारी १० अक्रूरदि
 कट्टूनकाहीं नुरतबोलायसमीपहिमाहीं ११ विविधिभौतिउतपातदे
 पाई सबकहैमंजुलगिरासुनाई १२ श्रीभगवानउवाच दोहा चारिदुदिसि
 द्वारावतीहोतमहाउतपात अतिअमोघजान्हनकीसापहुनईअघान १
 चौपाई ॥ तातेजदुकुलकेसबलोग् जीवनहितअसकरहिप्रयोग् १ रहैनहीं
 द्वारावतिमाहीं गमनहिखेत्रप्रभासहिकाहीं २ करैनदेरिचलैअबआजू
 चढिचढिवाहनसहितसमाजू ३ नहापुन्यप्रदक्षेत्रप्रभासा तहांगयेहैजी
 वनआसा ४ दक्षस्नापभैजबविधुकाहीं भयैरोगक्षमातनमाहीं ५ तब
 ससिखेत्रप्रभासहिआयो तहैनहायसबरोगमिदायो ६ तातेहमसबतहां
 नहाई तपिसुरनपितरनसमुदाई ७ विप्रनबहुविधिअनजेवाई सुनिसु
 पात्रबहुविधबोलाई ८ तिनकोदिसप्रीतिबहुदाना करिहैंनासकलेसम
 हाना ९ हानदेबदुषसागरकाहीं नौकालहिउतरबजगमाहीं १० श्रीशुकौ
 वाच जदुवसीअससुनिहरिसासन जानिसकलविधिदिपनिविनासन ११ सा
 जिसाजिहैगेवहस्यंदन चलनचहैप्रभासकुरुनंदन १२ ॥ दोहा ॥ हरिकेऐसे
 बचनसुनिलषिअनेकउतपात गुनिकेगौनप्रभासकोजदुकुलकोपरभात १
 चौपाई ॥ उद्वकेमनसंकाआई करतचरित्रकबुजजदुराई १ भैदरबास
 वैवरषासू चलेभवनकहैरमानिवास् २ उद्वसंगहिदिसंगहिआयो लहिय
 कांतपगमैसिरनायो ३ पुनिदिगबैठिजोरिजुगहाथै बोल्योबचनमदुलजदु
 नाथै ४ उद्वत्रौवाच पुंन्यश्रवनकीर्तनजोगेसा जदुनदनरूपालदेवेसा ५
 मोदिअसजानिपरतमनमाहीं हरनचहहुतुमजदुकुलकाहीं ६ करिकैज
 दुकुलकरसंधारा जानचहुहुनिजलोकउदारा ७ विप्रस्नापकेनासनमाहीं
 तुमसमरथहौनाथसदाहीं ८ धेदुजस्नापनासनहिकीन्धो तातेसत्यजानि
 मैलोन्धो ९ जानेरहौनाथयहवाता छोडिराबरोपदजलजाता १० हनभरिमें
 रहैहोकरुनाहीं लैचलियेनिजपुरमोहुकाहीं ११ नाथतिहारो चरितसुहाव

न सुनतहिकरतअपावनपावन १२ दोहा कयासुधाप्रभुरावरीकरिकैकान
 नपान पुनिनाहकबुनीकोलगैऔरप्रबंधविधान १ चौपाई ॥ सोवतवागतबै
 ठतनाथा बिहरतपातवदतसुषगाथा २ कौनहुकालनाथतुमकाहीं हम
 सोझोयेकछनभरनाहीं २ सोअबनाथछोडिकिमिजाहू प्रानहुतेप्रियजदु
 कुलनाहू ३ तुम्हरीजूठपहिरबहुमाला चदनतुम्हरोजूठरसाला ४ भूषनब
 सनहुठठतिहारे हमअपनेअंगनमहधारे ५ भोजनजूठतिहारोपायो याही
 मेंअतिसैसुषपायो ६ बनीसुकृतिकबुदूसरगाहीं तुम्हरेदासरहेजगमाहीं
 ७ तातेतुमबिनतुम्हरीमाया कौनभातितरिहैंजदुराया ८ जोतुवसंगयही
 विधरैहै ॥ सोतुवमायापारहैपैहैं ९ सिद्धदिगंबरऔसन्पासी औरऊद्वेरे
 तातपरासी १० ब्रम्हनामजोधामतिहारा तेगमनतहैअमलअपारा ११ हम
 तौअमतकर्मपथमाहीं ज्ञानजोगजानहिकरुनाहीं १२ पैप्रभुसुमिरतनुवप
 दकंजन लेतनामतुम्हरोमतिरंजन १३ दोहा गायगायतिहरोसुजसपेमपयो
 धिनहाय तुम्हरेदासनसंगकरितुवमूरतिमनध्याय १ सहजहिमैअतिसैअ
 गमयहसागरसंसार कृपापायप्रभुरावरीहमहैहैंहठिपार २ श्रीशुकौवाच
 यहिविधिउद्वकीविनैसुनिजुतप्रीतिनरेस जानिआपनोप्रियसपाबोलेक्व
 नरमेस ३ इतिसिद्धिऔमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरवा
 धवेशश्रीविश्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्री
 राजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिश्रीरघुराजसिंहजूदेवकृतश्रीम
 द्वागवतेएकादशस्कंधेआनन्दाम्बुनिधौषष्ठस्तरंगः ६ ॥ ॥ ३ ॥
 दोहा शुद्धबुद्धिउद्ववचनसुनिकैकृपाविधान कश्योमनोहरवैनतहंराजि
 वनैनसुजान १ श्रीभगवानुठवाच जौनकस्योहमसोसपाकरिसकामनमा
 हिं सोहमरेमनमेंअहैयमिसंसेनाहि १ चौपाई ॥ लोकपालशंकरकरतार
 चहतवासवैकुण्ठहमार १ करीजोविनैप्रथमकरतार जेहिहितमैलियभुवि
 अबतारा २ सोमैसबकरिदेवनकाजा हसोभारभुबहनिषलराजा ३ जदु
 कुलभईमुनिनकीस्वापा तातेहोईअतिसतापा ४ ठानिपरस्परवैरविधा
 ना हैहैजदुकुलनासमहाना ५ सतयदिनाआजुतेऊधव वोरिहैसागरपहन
 गरीसब ६ जादिनतेमैतजिमहिकाहीं जेहोअपनेधागहिमाहीं ७ नादिन
 तेकलिकोसंचारा होईजगमेंअवसिअपारा ८ जबहमदेहिमहोकहंस्यागी
 तुमहुनइतरहियोबडभागी ९ कलिजुगमहअधर्मअतिहोई धर्ममाहरुचि
 करीनकोई १० तजिकैसुजनबंधुअरुगेह मोमहकरिकैनिपटसनहू ११ सम

१२ दोहा जोमनवचद्विग
 श्रधनतेकोनिद्वस्तुजनाय सोअनित्यतुमजानियोअसकहवेदिकाय १
 चौपाई भायाकेअधीनमनजिनको यहसुषनीकलगतहेतिनको १ ममव्य
 तिरिकवस्तुजोजाने सोईअमश्रुतिशास्त्रबपाने २ सोईअमस्वर्गनरककर
 दाता यहजानदुसिगरोसतिताता ३ कर्मअकर्मविकर्मसषेदा अहेदोषगु
 नबुधिकेजेहा ४ तातेसचदंष्ट्रिनकोजीतो मोपरकरिकेप्रीतिप्रतीतो ५ जग
 कोजानदुजीवअधारा जियअधारमोहिजानुउदारा ६ ज्ञानचिज्ञानसहित
 कैजाहू अपनेसमजानदुसबकाहू ७ सदाकरदुजियमेंसंतोषू कबहुनउ
 देविषयकरदोषू ८ ऐसोजोकरिहोबउभागा तौनहिहोईषडविरागा ९ पा
 पकियेनरकैहठिहोई कीन्हपुन्यस्वर्गसुषजोई १० तातेपापपुन्ययेदोऊ न
 जिमयभक्तिकरैसबकोऊ ११ माषिसुहृदसकलजगप्रानी होयसांतज्ञानीवि
 ज्ञानी १२ दोहा ऊधोनिरपैसर्वदामोररूपसंसार रहितसोआवागवनतैहो
 इविसेषिउदारा १ श्रीशुकौवाच यहिबिधिसुनिहृरकेवचनऊधवजदुपति
 हास बोल्पोपुनिसिरनादकैतत्वजानियेआस १ उद्वउवाच जोगात्माजोगे
 सप्रभुउपदेसकसबजोग जोगशास्त्रकेजनकतुमनासनहोभवरोग १ चौ
 पाई मममगलहितजोगवाना संन्यासहिकोत्यागवपाना १ जोजनअहे
 विषैअनुरागी तिनकोकठिनहोवहैत्यागी २ जेतुचविमुषीसठजगमाहीं
 महाकठिनत्यागवतिनकाहीं ३ मोमनअहंकारममकार निजबसकिय
 वसुदेवकुमारा ४ तुवमायाकृतदेहहुगेहू तिनमेलग्येमोरअतिनेहू ५ ता
 तेकद्योजोनतुमत्यागा सहजहिहोयसोमोहिबउभागा ६ सोसबमोकहंदेह
 जताई करिदायामोपरजदुराई ७ कोउनहितुमसमभाषनवारो हरैमहा
 अजजानहप्रारो ८ देवनमैअसहैकोउनाही तुमभायामोहेसबकाहीं ९
 अहोअदोषअनंतसुरारो बुद्धिअकुंठविकुंठविहारी १० सबकेपेरकहैज
 गदीसा अर्जुनसपाईसवागीसा ११ बारहिवारकरौपरनामा करदुनाथउप
 देसललामा १२ दोहा मैअतिदीनदुषीअहोचहौंतजनसंसार औरनदुतिय
 देषातकोउतुमहीअहोअधार १ चौपाई सुनिऊधकवचनसोहाये बोले
 श्रीजदुपतिसुषुद्धाये १ श्रीभगवानुवाच सकलतत्वकेजाननवारो जेजगमह
 हेमनुजउदारे १ तेविसुहृकरिनिजमनकाहीं विषैवासनातजतसदाहीं ३ ॥
 मनविसुहृहैगुरुसबकेरो श्रुतिऔस्मृतिसिद्धांतनिबेरो ४ जिभिजगवस्तुअ
 नित्यदिनाना निमिकरिलेहुस्वर्गअनुभाना ५ करैहमारैचरननप्रीतो तौहठि

मिटै जगतकी भीती ६ सांख्यजोगके जागन हारे नरतनमें मोहि अधिकनिहारे
 ७ सकलसक्तिके हर्महैं स्वामी ॥ सिंगरे जगके अतरजामी ८ एकचरनद्विच
 रनत्रै चरना चारिचरन बहुचरन अचरना ९ ऐसे जगमे बहुतसरीरा पै मो
 हिनरतनप्रियमतिधीरा १० रूपादिकजुतजो अनुमाना तातेमै नहिमिलौंसु
 जाना ११ करिविवेकमानुषतनमाहीं जानतमोरभक्तमोहिकाहीं १२ दोहा
 यामेयकदृतिहासमें कहीं पुरातनजोय जदुनृपअरुअवधूतको वरसंवा
 दहिसोय १ चौपाई कोइ अवधूतरख्योबनमाही थेतनहेतसिकारतहाँ
 हो १ क्रियरुधवजदुभूपपयाणा देख्येतिहिकवितरुनसुजाना २ तासों व्हे
 विनीतकरजोरी पूख्यो जदुनृप बहुतनिहारी ३ जदुरुवाच यहमतिनुम
 हिकहाँ ते आई जाको गहिवनमें मुनिराई ४ फिरहुअकेलेचालसमाना करहुन
 कर्मकखूमतिमाना ५ आयुषसुजसविभौकेहेतु बांधीहमनुजधर्मधननेतु ६
 तुमरोसमरथसुकविसुरूपा मृदुलवचनभाषतेअनूपा ७ निजहितकर्मकर
 हुकखुनाही विचरहुजडसमयहजगमाही ८ कामलोभकीलगीदमारी ता
 मेजरहिमनुजसंसारी ९ गंगधारजिनिपस्वामतंगा हैं नसकतंशवानलअ
 गा १० निजअनंदकोकारनभाषो विषैवासनाकसनहिराषो ११ पुत्रकलत्र
 अहेननिहारे जगकारजनुमसकलविसारे १२ श्रीभगवानुवाच दोहा जब
 असपूख्यो जदुनृपतिअतिब्रह्मन्पसुजान तबहीदत्तात्रेयमुनि लागेकरन
 बषान १ दत्तात्रेयउवाच मेरेगुरुहैं बहुतनरेसा जिनकोसुभिरतरहोहमेसा
 १ तिनहीकीबुधिलैसबकाला विचरहुजगमहजैसेबाला २ भूपसुनहुसिग
 रोसमुगऊँ सकलगुरुनकेनाउबताऊँ ३ प्रथगुरुएथिवीहैमेरो दूजोगुरुप
 जनहियहेरो ४ तीजोगुरुअकासहैमेरा चौथोगुरुहैसलिलअथोरा ५ पाव
 कपांचोगुरुविचारो छटथोगुरुहैंचंद्रहमारो ६ सतथोगुरुजानियेभानू अ
 ठथोगुरुकपोतमतिमानू ७ नवथोगुरुअजगरपह्निचानो दसथोसागुरुकहैं
 अनुमानो ८ गुरुग्यारहोमानोपाँची बरहो गुरुजानहुमधुमाँषी ९ तेरहो गुरु
 हैगजमतवारो गुरुचौदहोहैमधुहारो १० गुरुपंद्रहोहरिनप्रवीना सार
 होगुरुजानहुनृपमीना ११ गुनिकानामपिंगलाजोई गुरुसत्रहोहमारोसो
 ई १२ कुरुरविउगहैगुरुअठारो गुरुउनैसोबालविचारो १३ दोहा बिसयो
 गुरुकुमारिकाजानहुभूपहनारगुरुस्यकैसोजानियेबानवनावनहार १ चौ
 पाई गुरुबाईसोभुजगहमारो नेइसो गुरुमकरोउरधारो २ चौबिसथोगुरु
 भंगीजानो यहिविधिहमरेगुरुपह्निचानो ३ निरपिनिरपिइनकेगुनकाहीं

हमसोषेअपनेमनमाहीं ३ जातेजौनसिष्योगुरुजैसो सोहमकहतसुनहुनृप
 तैसो ४ महिकेउपरबसतबहुप्रानी षनिषनिषूबनिकारतपानी ५ करिमलमू
 त्रहिकरतमलानी ऐसेहुलहिकैपीरमहानी ६ छमाकरतिद्योनीसबकाला॥
 सिष्योछमागुनतासुधुवाला ७ धरासुवनपरवततरुअहहीं परउपकारगुनै
 तेअहहीं ८ फलतनफूलदारुपाषाणा परउपकारहिहेतसुजाना ९ काटै-
 षनैतिहेकितनौई पैनहिखमानजतहैसोई १० प्राणवायुयकजगसंचारी प
 वनलेहृषिधिउभैविचारो ११ प्राणवायुभोजनभरिषाई कछुनहिचाहतजात
 अघाई १२॥ दोहा॥ सोगुनतांकोमैसिष्योकरतोंकछुकअहार जातेपदेनज्ञा
 नअरुबढैनबिषैविकार १ चौपाई उचमअधमहुबस्तुनकाहीं परसतरहत
 समीरसदाहीं १ पैदुषसुषकरताहिनभाना सबतरहतआपअलगाना २
 सोउपवनगुनमैसिषिलीन्धो हर्षसोककबहनहिचौन्धो ३ जानिपरतजो
 वासपवनमें सोगुनजानहुमहिकोमनमें ४ ऐसहिदेवमनुजकसथला जा
 नहिजियमायामहभूला ५ यहगुनहैनआतमाकेरो देहहिंकोयहधर्मनि
 वेरो ६ सिष्योपवनतेयहोप्रकारा अबसुनुनभजसगुरूहमार ७ जसअ
 कासहैसबथलमाहीं पैकोहुभैलपटतहैनाहीं ८ जिमिपरमात्माभीतरबा
 हेर हैसबठौरअजाहिरजाहिर ९ कोहुकोदोषनलगतअकासै तिमिपरमा
 अहिदोसनभासै १० यहगुनमेंमनसोसिषिलीन्धो अबसुनुजसजलकोगु
 रुकीन्धो ११ अमलमधुरसीतलहितकारी सुचिहुसचिक्कनताहिनिहारी ॥
 १२ दोहा दरसतपरसतकरतसुचितीर्थरूपहैनीर येगुनसिष्योसलिलतेता-
 तैंगुरुमतिधीर १ चौपाई पावकहैदुरधर्षप्रकासी स्वादअस्वादकेरनहि
 आसी १ जोकछुमिलैसोसबभषिलेतो दुतियदिवसकोकरतननेतो २ कछु
 वस्तुकोदोषनलागै निर्मलजोतियेकरसजागे ३ कहंगुसकहुंप्रगठजनाई
 हविदाताकोसबसुपदाई ४ सकलपापकोनासनवारो यहगुनसिष्योसिषीति
 प्यारो ५ लघुमेलधुभारीभैभारी जथादासुतसपरतनिहारी ६ पावकसमप
 रमात्माहिजान्यो तातेअग्निहुंकोगुरुमान्यो ७ घटबबढबहैचंद्रकला-
 को हैनहिंकछुचंद्रहिअमलाको ८ घटबबढबहैतिमितनकाहीं कब-
 हुं होतआतमहिनाहैं ९ यहगुनसिष्योचंद्रमाकेरो तातेगुरूचंद्रहमेरो
 १० ज्वालनघटबबढबडिगदीष्यो येहीगुनहुअगिनितेसीष्यो ११ सोषतस
 लिलभानुनौमासा तीनमाससोडकरतप्रकासा १२ दोहा जोलेतोसोदेतपु-
 निरापिपासबहिलेय लेयकालमसुनतितिमिकालपाषपुनिदेय १ चौपा

१ जलमेडोलतरविपरछाहीं अबुधगुनतडोलतरविकाहीं १ तिमिसरीरको
 जोनविकारा आतममाहगुनेअविचारा २ यहगुनहरवितेसिषिलीन्धो सुन
 हुकपोतहिजिमिगुरुकीन्धो ३ करेनकोहुतेबहुतसनेह करेनबहुसंगहुको
 हुकोह ४ जोअतिसंगसनेहकरतहे सोपाछेअतितापभरतहे ५ मैयकस
 मैगयोबनमाहीं लप्योकपोतकपोतीकाहीं ६ वृक्षकोटपोथारचिदोऊ ज
 हौनजातरद्योजनकोऊ ७ तहाँबसेपगसहितअनदा परेपरसपरप्रीतिहि
 फेदा ८ यहिविधिबैतिगयोक्छुकाला पगनकरतग्रहधर्मविसाला ९ अ
 गअंगडीठिठिमनतेमन विचरतरहेमिलायछनेछन १० एकहिसायसै
 नदोउकरहीं एकहिसंगचारादोउचरहीं ११ येकाहिसंगबैठहितरुमाहीं ये
 कहिसंगबनवनविचराहीं १२ दोहा जोनकपोतीचिनचहेसोकपोतदुतल्या
 य रद्योदेततेहिरषिकेप्रीतिपरमदरसाय १ चौपाई पुनिकछुकालमाहन
 पराई दियोकपोतीअंडाजाई १ अंडाफूटिगयेसिसुतिनके पक्षभयेपुनिको
 मलजिनके २ दौरिदोऊचारालेआवै बारबारबालकनषवावै ३ तिनकोसु
 निसुनिमंजुलसोरा पावहिदंपतिमोदअथोरा ४ कहुंडोलतलपिपुत्रनकाहीं
 आपहुसंगसंगमहजाहीं ५ तिनकोपुनिलेवायग्रहल्यावै दिनदिनदूनदू
 नमुदपावै ६ तियसुतनेहपरीपगबेरी तिनमहबोतीउमिरिचनेरी ७ बाँधि
 कपोतकपोतीनेतु येकसमैसुतचाराहेतु ८ गयेकहुंकाननकहिदूरी चारा
 लेतविलमभैभूरी ९ तेहिवनमेव्याधायेकआयो भगफासनहितजाललगा
 यो १० तीनजालमहयेकहिबारा फँदिगैसकलकपोतकुमार ११ मातुपिता
 चारालेआये पोथासनदेषिदुचपाये १२ दोहा हेरनुलागेनिजसिसुनदंपतिवु
 हैंदिसिजाय लप्योकपोतीसिसुनकोलौन्धोव्याधफुसाय १ चौपाई जालफँदे
 निजबालकदेशी ममभभयोक्लेसविसेषी १ हायहायकहिगिरोजालमें फँदी
 कपोतीतेहीकालमें २ हेरततहैंकपोतहुआयो तियसुतबधेनिरषिदुचपा
 यो ३ कस्योवचनतहंहायपुकारी निरषोसबैअभागहमारी ४ पूरुबपुंन्यकि
 योमैथोरी पूजीआसकछुनहिमोरी ५ लुदिगभेमेरेसुतदार क्यौबसिहैंमैयेक
 अगारा ६ पतिव्रतामेरोजोनारो मोहितजिलैसुतस्वर्गसिधारी ७ सूनभजन
 महसुतकसमाना जीवनवृथापरतमोहिजाना ८ यहिविधिमनहिकपोत
 विचारी फँदेजालसुतनारिनिहारी ९ मोहविवसआपहुतहंजाई गयोजाल
 महफँदिनुपराई १० तबविहंगदोउसिसुनसभैतु आयोव्याधिमानिसुषसेतु
 ११ लेतिनकोअतिअनंदमाहो व्याधलौटिगोनिजघरकाहीं १२ दोहा यहिवि

धिजौनकुटुंबकोनेहीहोतनरेस ताकीयहीकपोतअसहोतीदसाहमेस १ शुक्ति
 जोगलहिमनुजतनगृहकुलमोहीहोय चदिऊचेनीचेगिरैरनकपोतसमसोय
 २ इतिसिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरबांधवेश
 श्रीविश्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धि श्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाब
 हादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारि श्रीरघुराजसिंहजुदेवकृतश्रीमद्भागव
 तेएकादशस्कन्धेआनन्दान्बुनिधौसप्तमस्तरंगः ७ ॥ ॐ ॥ ७ ॥ ॐ ॥
 इत्तात्रेयउवाच अब्रजेहिविधिमेरोगुरुअजगरभयोनेस सोमैसिगरोआ
 पकोकरतअहोउपदेस १ चौपाई लघ्योयेकअजगरबनमाहीं परोरहैडेली
 कहुंनाही १ स्वादअस्वादथोरबहुजोई मिलेभागबसपातोसोई २ तातेय
 हगुनमैसिषिलीन्धो अजगरसरिसरहैपरवीनो ३ तनकेहितनहिकरैउपा
 ई जौनमितैतौनहिपछिनाई ४ परोरहैनहिधनहितथावे भागभरोससदान
 नलावे ५ होयजदपितनमनुबलवाना करहिंतदपिनहिंउद्विमनाना ६ परे
 ब्रम्हकौरूपविचारै नैननतेहिनोदनिकारै ७ अनायासजेसदुपआवे वैसै
 भागविवससुपपावे ८ तातेसुषहितसोचनकरई सुपदुष्येकहिसमअनु
 सरई ९ नरकत्वर्गकोगुनेसमाना रहैअन्वाहसदामतिमाना १० अब्रजोसो-
 ष्ठीसागरतेगुन सोमैभाषतअहोभूपसुन ११ बाहेरहैप्रसन्नअतिरूपा भीत
 रहैगंभीरअतिभूपा १२ दोहा एसहिजोगीहरहैअभिषायगंभीर ऊपरस-
 हजसुभाषअतिदयामानमतिधीर १ चौपाई जैसेसरितनमिलिसरितापति
 बढतकबहुनहिपावसमैअति १ घटतकबहुनहिग्रीषममाहीं मिधुये
 करसरहतसहाहो २ तिमिजोगीअप्रियप्रियपाई सोचैहरथैनहिदपरई
 ३ अब्रपतंगमैजसगुरुकीनो सोसुनियेजदुभूपप्रवीनो ४ दीपसिषालपि
 गिरतपतंगा जानतनहिनिजनासप्रसंगा ५ ऐसीहरूपबतीलपिनारी मोहि
 जरतमदनानलभारी ६ जानतनहिआपनोविनासा अंतहोयगोनरकनि-
 वासा ७ कनकरजतवसनादिकमाहीं भोगकरनहितजेललन्वाहीं ८ दी
 पसिपासमनिजहितलेषी तेउपतंगसमजरहिविसेषी ९ अब्रजसमंवर
 भयोगुरुमोरा सोसुनिलेहुजजातिकिसोरा १० थोरथोरबहुफूलनकोरस
 लैलैउदरभरतमधुकरजस ११ वैसहिजोगीघरघरमाहीं जांचिजांचिकछु
 कबुसबपाहीं १२ दोहा उदरभरैअपनोसदाकरैसरीरनिवाहु जामेमनुज
 नदेतमेंदुषनहोइकहुंकाहु १ चौपाई लघुबडफूलनतेरससारा लेतजौन
 विधिधमरउदारा १ तिमिलिधुबडसाअनसारंस् जोगीलेयभूपअबतंस् २

अमरकियोगरुतसदियोभाषी अबसुनुजसगुरुकियमधुमाषी ३ लापनमधु
 माषीरसल्याई छाताअपनोलेहिलगाई ४ जबछातामेंमधुभरिआवे जारिआ
 रितबजनलैजावे ५ जैसहि संग्रहकरैजोकोई भमनसमेतनासतेहिहोई
 ६ तातेनहिबिहानकोराषै जोपावैसोतुरतैचाषै ७ उदरभरैअपनोजेतने
 में जोगीकरैजो जेतनेमें ८ यहिविधि मधुमाषीगुरुमेरो अबसुनुजसग
 जगुरुहियहेरो ९ जबकरिकरिनीकेठिगआवै परसतहीसनेहफंसिजावै
 १० करिनीमोहविवसफंसिजावै तुरतमहाउतकेबसआवै ११ अथवा
 करिनीठिगतेहिदेशी आइबलोगजहनतविसेषी १२ दोहा येसहिपरस
 तनारिकहंवासुनेहफंसिजात भरेजातहैनरकहठिबलीकरततेहिघात
 १ चौपाई नरकीमीनुअहैसतिनारो ऐसीमनमेसुमतिविचारी २ चरन
 हुतेदारुहुकीदारा लुवैनकबहंसुमतिउदारा २ यहिविधिभोगजगुरु
 हमारो अबसुनुजसगुरुकियमधुहारो ३ मधुमाषीकरिकैअमभारी रच
 तमधुरमधुगुनिहितकारी ४ आपनभषैनकोहुकहंदेशी बरबसभिल्ल
 मारिहरिलेहीं ५ ऐसहिलोभीजोरहिधनको आपनपातनदेतजननको
 ६ ताकोमृपबरबसधनहरई हरैचोरकीपावकजरई ७ तातेधनजो
 रैनहिजानी जोरैतौहोवैहठिहानी ८ जोरतधनकोधनीसदाहीं जतीपात
 पहिलेतैहिकाहीं ९ तातेजोगीधनकेहेतू कौनोकालनबांधेनेतू १० यहि
 विधिगुरुमधुमारनवारो अबसुनुजसगुरुहरिनहमारो ११ मुनिकेव्याध
 ज्ञानमृगमोहै अपनीमृसुनिकटनहिजोहै १२ दोहा तातेजोगीकबहुंन
 हिंसुनैगांउकागान सुनैजोहठितौनासतेहि होषज्ञानविज्ञान १ चौपाई
 सुन्योशृंगिरिषिजोषितगाना जपतपताकोसकलभुलाना १ भयोहरिन
 गुरुतसकहिदोना अबसुनुजसभोममगुरुमीना २ आयसकंठकमह
 लविचारा मीनदौरिकैकरतअहार ३ तबतेहिजलतेतुरतनिकारो
 यलमहडारतमारिसिकारी ४ ऐसहिजोगीजोरसनाको चहतस्वादहै
 अनरथताको ५ भोजनतजेहोहिइंद्रीबस येनहिजोभजीतिजातीत
 स ६ जबलौजोभजोतिनहिजाती इंद्रीजिततबलौनहिंष्याती ७ जबर
 सनाइंद्रीयलियजाती तबसबइंद्रीविजैप्रतीती ८ यहिविधिभयोमीन
 गुरुअमला अबसुनुजसगुरुभईपिंगला ९ गनिकायेकपिंगलानामा
 रहीविदेहनगरतेहिधामा १० एकसंभैसाकरिसिंगार बैठीरहीआपनेदू
 रा ११ कौन्हेआसधनीकोउआवै मोहिधनदैअतिसुषउपजावै १२ दोहा

जो खोटा आयो धनो दियो ताहि लौटाप बडे धनी की आस करि बैठी चित्त ल
 गाय १ चौपाई कहें बैठी कहै रहती गढी धन वासना बहु तचित बाढी १
 भीतर बाहेर नहि हरानी यहि विधि आधी निसासि रानी २ कोइ नहि ध
 नी हार अस आयो देइ जो धनता को मन भायो ३ तब ताके मन भयो विरागा
 जो आनंद हेत बड भागा ४ आसा पास काटि बेकेरो अहै विराग कृपान करे
 री ५ जाहिन भयो विराग भुवाला ताहिन छूटत जग जंजाला ६ बोली बचन
 प्रिंगला जोई भूपति सुनहु क हत मै सोई ७ प्रिंग लोवाच लषो तोम हामो
 हय हमेरो जाको अंत परत नहि हेरो ८ हायराम मैय हका कीन्हो जो अप
 ना मन जोति न लोन्हो ९ तुच्छ धनी तै मै मति होनी धन को लेन कामना की
 नी १० अपने हिय को सदा बसैया धन सुतदा ताजगत गोसैया ११ ऐ सो ध
 नी मुकुंद बिसारी तुच्छ धनी मै भजो गमारी १२ दोहा सो कमो ह भय दानि
 अति जग के जन मति मंद भजौ तिन्है मै मूढि नीत जिकै रघुकुल चंद १ चौपा
 ई हाय दियो मै मन कहता पा कियो न जो प्रथम हि हरि जापा २ लंपट लोभी
 सोचन लायक कुमति करु प्रहै जे नायक ३ तिन के करे मै बैचिसरी रा ध
 न अरु सुष चाहो प्रदीरा ४ अस्थि बंस की ठाठ बनायो त्वचारो मन पत्रिन
 सोलायो ५ तन रूपी घर में नव द्वारा बहु तनि तमल मूत्र दुधारा ५ ऐ से तन
 को अति प्रिय मान्यो कबहु न राम कृष्ण को जान्यो ६ मोते अधिक को न मति
 मंदा हरि पद छोडि चहौ आनंदा ७ बहु जन है विदेह प्रमाहीं मोते मूढ अ
 है को उनाहीं ८ भजत जो दासन आतम देतो आहिक रत अपनो करिले तो
 ९ ऐ सो तजि वै कुंठ बिहारी वधा करी तुच्छ न सोयारी १० सब को सुहृद प्रा
 न ते प्यारे सब जग के उर निवसन हारो ११ ऐ से हरि सौं प्रीति करौंगी लक्ष्मी
 सहित प्रमोद भरींगी १२ दोहा कमला पति के हाथ मेवे चि विसेषिसरी र
 कैहौं आसु सनाथ मै मेटि सकल भव पीर १ चौपाई केत नो सु र देहै सुष भो
 गू कित नो हित करि है जग लो गू है अनित्य सु र न सब काली डरतर है स
 ब काल करलै २ ताते हरि लजि अनत न जैहौं यत नो मोद कहैं मै पैहौं ३
 पूरुव पुन्य करी कछु नीकी ताते यह मति भै मजीकी ४ उपज्यो मंन मे सुष
 द विरागा हरि किय मो पर कछु अनुरागा ५ नातो अस विराग कहैं हो बत
 धन परिवार मो हजो पोचत ६ ताते यह हरि कृत उपकार मै अपने सिर ब
 रिसु पसारा ७ तजि कै कुमति संग धन आसा सरन जाउ मै रमानि वासा ८
 जयाला भ करि कै सतोषु करि विस्वास दूरि करि दोषु ९ राम कृष्ण सौं करि कै

भारी जनमवितैहौलपिसुषभारी १० परोजेजनुगहिरोभवकृपा लूटोगयो
विवेकअनूपा ११ ग्रसितकालअहितेजियकाहौं विनहरिकोउरक्षकहैना
हौं १२ दोहा कालबालतेग्रसितजगलपिविरागजबहोय तबआलैपरमा
तमारक्षकहठिकैहोय १ दत्तात्रेयउवाच यहिविधिकरिनिहचैमनहिंसो-
पिंगलाप्रबौन छोडिदुरसाधनिकी श्रीपतिरतिरसलीन २ आसाहैपरमै
दुषैसुषहैपरमनिरास असविचारिमनपिंगलासोडरहीसहुलास ३ इति
सिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीबांधवेशवि
स्वनाथसिंहात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुर
श्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिश्रीरघुराजसिंहजूदेवकृतश्रीमद्भागवते
आनन्दान्बुनिधौएकादशस्कन्धेअष्टमस्तरंगः ८ ॥ ॐ ॥ ७ ॥ ॐ ॥
दत्तात्रेयउवाच दोहा यहिविधिनुपमैपिंगलावारवधूगुरुकीन अबज-
सगुरुकियप्रगकुररसोसुनिसकलप्रबौन १ चौपाई येकसमैहमबनभैरा
जा जातभयेविचरनकेकाजा १ तहाँकुररयकरद्योविहंगा लोन्हैआसिष
नहिकोउसंगा २ बलीविहंगबहुतदुतआई चौथनलागेचौचचलाई
३ जबलगिआमिषछोओनाहौं तबलगिदियकलेसतेहिकाहौं ४ जबआ
मिषकोदियोविहाई तबहौंकुररगयोसुषपाई ५ तातैजोकोउसंग्रहकर
तो सोजनअवसिमहादुषपरतो ६ संग्रहकरतभूपनहिजोई पावतसु-
मतिमहासुषसोई ७ सिष्योकुररतैयहिमहिपालक अबसुनुजसकीन्ध्या
गुरुबालक ८ सिसुनहिगुनतमानअपमाना नहिग्रहकारजमाहभुला
ना ९ अपनेमनषेततसबकाला हर्षसोकनहिकरतभुवाला १० सोऊ
गुनमैहंसिषिलीन्ध्या हर्षसोकनहिमनमहकीन्ध्या ११ मानहुनहिमानहु
अपमाना विचरहुजगमहबालसमाना १२ दोहा सोचविगतआनन्दम
गनजगमहैजनदोय महामूढयेकदुतियजोब्रम्हज्ञानरतहोय १ चौपा
ई ॥ जसगुरुबालककियतसैभाष्यो सुनुकेन्याजसगुरुकरिराष्यो १ येकस
मैमैकहुंपुरगयऊ तहैऐसोकौतुकलपिलयऊ २ कोउग्रहस्तकोरही-
कुमारी उमिरिखुवाअतिसैसुकुमारी ३ केहुकारजबसतेहिपिनुमाता
औरठौरगेतजिगृहताता ४ तेहिकुमारिकेआहनहेतू आयेबहुजनतासु
निकेत ५ तिनकेभोजनहितअनुरागी भीवरतैदूलकूटनलागा ६ पहिरेरु
हीसंपकीचूरी तिनकोसब्जहोतभोभूरी ७ तबमनमैअसकियोविचारा
सुविचरी धुनिपुरुषअपारा ८ मनिहैअसअपनेमनमाहौं याकेधरचा

करकोउनाही ८ चाकरहोतजोकोउग्रहमाही नौनिजकरकूटतयहनाही
 १० असगुनिमनहिलजायकुमारी चूरीडाखोकलुकउतारी ११ तबहूहोन
 लग्योकलुसोरा तबमनमेंलजापतेहिठोरा १२ दोहा यकयकचूरीहाथकी
 हईकुमारीफोरि यकयकराधीकरनमेंकूटनलगौबहेरि १ चौपाई तबधु-
 निभईतहांकलुनाहीं सोगुनसीप्योमैमनमाहीं २ तातेमेकुमारिकसकंन
 न विचरतरहोअकेलेसकन २ यहिविधिगुरूकुमारिविचारो अबसुनुवा
 नबनावनहारो ३ कौनौनगरमाहकेदुकाला यहकौतुकमैलखौभुवाला
 ४ यकबजारमहरहीदुकाना तहंयकरसोबनावतबाना ७ तासुनिकट
 क्हेनृपदललैके निकसिगयोबहुदुंभुभिदैके ८ पाछूमैताकेदिगजाई पू
 खोदूतैगयोनृपराई ९ तबबहुकघोनहमकलुजान्यो वानबनावनमेंमन
 गान्यो १० सोसिषिलियोमहंगुनताको थिरकरिबोऐसोमनसाको ११ प्रा-
 नायामकरिआसनवैठे करिविरागसुषसागरपैठे १२ दोहा श्रीपतिचरन
 सरोजमेंमानसदेइलगाद् पुनिताकोकलुदगनमेंनहिजगपरैदेपाय १ चौ
 पाई कर्मवासनाक्रमक्रमताकी छुटिजातिकलुरहेनबाकी १ घटतज्ञोगु
 नतमगुनजाको बाढतनित्तसतोगुनताको २ परमानंदमगनक्हेजातो य-
 हफलहेनृपमनभिरताको ३ यहगुनसरधिरचनतेसीप्यो अबसुनुजसभु
 जंगकरदीप्यो ४ चलतअकेलवसतयेकांता सावधानरहतौनितसांता
 ५ निवसुनहितनहिभवनवनावै यकथलनहिकहुं कालबितावै ६ कहां
 जातकहंते पुनिआवै अहिकीगतिकलुजानिनजावै ७ भवनपरयेचसिसु
 पपावै जौनैमिलैसोईहठिपावै ८ ऐसहिजोगिदुरहैसदाहीं वसनहेतवि
 रचैग्रहनाहीं ९ नियतवचनमुपतेनितभापे कौदुकीआसकबहुनहिरा
 ये १० यहिगुनसिप्योभुजंगतेभूपा अचसुनुजसमकरोगुरूसा ११ जस-
 प्रगटेनिजउरतेजाला तामेकरिविहारकलुकाला १२ दोहा पुनिमकरीजा
 लासकलउदरहिभरविसमेटि रहतिअकेलआपहीं सुपानकोदुकहभेदि
 १ चौपाई ऐसहियकरापनभूपा रहतअकेलहिअमलअनूपा १ पुनि
 विचरतासिगरोससारा तेहिमहकरतेआपविहार २ प्रलैकालमहपुनि
 जगकाहीं लेतसमेटिआपनेमाहीं ३ रहतअकेलेपुनिजगदीसा जगअपा
 रसोदजानिमहीसा ४ उनकोकोउनहिअहैअपारा सोईयेकसवविरच
 नज्ञाग ५ उपादानअरुनिमित्तदुकारन यकहरिहैसोइअधमउधारन ६
 साभाविकजोदानअनंदा तेहिपरिपूरनसोइमुकदा ७ रचतजगतजग

सोड्जद्वाराया संकल्पहिते प्रेरितमाया ८ प्रगटावत है तत्त्वमहाना जगतमू-
 लसो इजानुसुजाना ९ गुह्योसूतम हजिमिसुममाला निमितेहिमं हंजगुह्यो
 विसाला १० महत्त्वतेलेहुविचारी लहिन होनजीवनसंसारो ११ यहिविधि
 मकरीगुरुकरिलोन्धो अबसुनुजसंश्रंगीगुरुकीन्धो १२ दोहा भृंगीगहिजि-
 मिकीटकोराषतनिजग्रहस्थाय कौटलषततेहिभीतसोताहोसमद्वैजाय १
 चौपाई ॥ प्रतिमकरिनेहभीतिअरुद्रोहू ध्यावतजाहिकियेअतिकोहू १ सोई
 रूपसोहठिहैजातो यहकौतुकप्रखक्षदरसातो २ तातेकरियेकाग्रमनज्ञा
 नी ध्यावेनिसिदिनसारंगपानी ३ भृंगीतेसीष्योयहमतिको हरिध्यायेहो
 वैश्रीपतिको ४ येगुरुमैनिजकक्षानरेसा लक्षोषिविधिजिनतैउपदेसा ५ अ
 बजोतनतौसिष्योअनूपा सोवरनौसुनियेजदुभूपा ६ तनहैहेतविवेकवि
 रागा तातेमोरगुरूबडभागा ७ उतपतिनासहूहौनसदाहीं केवलदुषहै
 सोहुनमाहीं ८ अहितनतेसबहोतविवेकू भौउपदेसमोहियहएकू ९ त-
 नअनित्यगुनभयोविरागा यहउपदेसदुलियजडभागा १० ऐसोयहतनहै
 उपकारी पैखानादिकभक्षविचारी ११ यामेंकरोनमैअभिमाना विचरहुंज
 गमइसुषोमहाना १२ दोहा तियसुतधनपसुमृत्वग्रहपालततनकेहेत ॥
 सोतनहूनीहजातसैंगऔरकहामतिसे १ चौपाई दुसरैजन्मकेरमतिसेन
 जानोअपनोकर्महहेतु १ तनप्रियकर्मकरतजोकोई आवागवनरहितनहिहो
 है २ रसनास्वादभषनकोचाहै कामकरततियमिलनउछाहै ३ चहतपिया-
 साजलकोपाना चाहतउदरउभोजनाना ४ अवनहुचहतसुननमृदुरागा
 चहतसुगंधनाकबडभागा ५ द्विगचाहतदेषनसुभरूपा चहतकहनभुषवच
 नअनूपा ६ हाथलेनकोचाहतराजा चाहतरनगवनकरकाजा ७ येसब
 इंद्रोनिजनिजवोरो पैचहिनियकोकरिखरजोरो ८ जैसेसवतिबहुदग्रहमा
 हो निजनिजद्विगषेचहियतिकाहीं ९ बसविहंगपसुमसकहुमोना विषधर
 आदिजोनिरचिदीना १० येनप्रसन्नभयेभगवाना तबकीन्धोनरतननिरमा
 ना ११ जातेहोतज्ञानविज्ञाना जातैकरतभक्तिरसपाना १२ दोहा ऐसोनरत
 नविरचिकेबाकीकखुनिचिचारिपरमानेह्पावतभयेपूरनजगतनिहारि १ चौ
 पाई कोदिनवर्षजीवचौरासो भटकतफिरतलहतदुषरासो १ कबहुंभागव
 सनरतनपावे तबहूजोनिहिनमवनावे २ तौताकेसमकोमतिमंदा भजेजो
 नहिकरिप्रीतिसुकुंदा ३ तातेजबलगिरहैसरीरा तबलगिभजेकृष्ममतिधीरा
 ४ विषेमोहनहिजन्मवितावे सोतौसबसरीरमहपावे ५ यहिविधिमैलहिजा

नविरागा करिकैअहंकारकरित्यागा द विचरहुसुषीसकलजगमाहीं मोरेहि
 यकहु संसैनाहीं ७ ब्रह्महिबहुविधिकहैरिषीसा दृढनिश्चिनहिहोतमहीसा
 ८ यकगुरुसो दृढज्ञाननहोई तातेबहुगुरुकिपमुदमोई ९ श्रीभगवानुवाच

अस कहिकैजदुसौंमुनिगई अतिमोदितव्हेमांगिविदाई १० नृपकरसौंल
 हि कैसतकारा चल्याकरनपुनिजगतविहारा ११ दोहा सर्वसंगकोत्यागि
 कैकियनिजचित्तसमान मेरेपदकोप्याइ कैममपदकियोपयान १ इति
 सिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीराजाबहादुरबांधवेश श्रीविश्व
 नाथसिंह देवात्मजसिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीराजाबहादुरश्री
 कृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारि श्रीरघुराजसिंहजूदेवकृते श्रीमद्भागवतेअनं-
 दाम्बुनिधौयेकादशस्कंधेनवमस्तरंगः ९ ॥ ॐ ॥ ९ ॥ श्रीभगवानुवाच
 ऊधवगीतामाहजोपंचरात्रमेजौन मेभाष्यानिजधर्मबहुकरैभक्तममतौन १
 चौपाई सावधाननररहैसदाहौं वरनाश्रमकुलधर्मकराहौं १ कर्मअकाम-
 करैमोहिअरपै करैसुद्धमनतजिकेदरपै २ सुद्धभयेमनज्ञानहिज्ञाना मेसे
 वकस्वामीभगवाना ३ जौनजौनबांधेसुषनेतू तौनतौनहोतोदुषहेतू ३हो
 तविषैतेतबहिविरागा उपजतजियतेयहजगत्यागा ५ सोवतमाहिस्वप्रजो
 देषै जागतजौनमनोरथलेषै द तेजससकलवृथाव्हेजाहौं तैसेविषैविनोहस
 दाहौं ७ प्रवृत्तमार्गममदासनसेवै निवृत्तमार्गसेवैसुषलेषै ८ मोरतत्वकीजा
 ननआसा रहैसदाकरतोममदासा ९ कर्मसकामअनित्यविचारो नहिआद

रैमोरव्रतधारी १० बाहेरभीतरद्वंद्विनकाहीं मोरभक्तबसकरैसदाहीं ११ चलेच
 लायेजौनअचारा सोदेआचरैदासहमारा १२ दोहा अतिसैसांतसुभावमृदुमोर
 भक्तजोहोय करैताहिगुरुमोरवपुतेहिमानैभ्रमसोय १ चौपाई करैतासुकबहु
 अपमाना तासौंनहिदरसावैमाना १ तासौंकबहुनमत्सरकरई गुरुसेवानिसु-
 दिनअनुसरई २ ममताकबहुनकोइतेराषै गुरुपदकमलप्रीतिरसचाषै ३सा
 बधानगुरुसेवनठानै गुरुसुपतेसतअसतहुजानै ४ काहुकोनिदानहिकरई
 वथावचननहिकबहुंउचरई ५ तियसुतग्रहधरनीपरिवारा कबहुनमानै
 अहेहमारा ६ सबथलराषैदोठिसमाना अपनेसमसबगुनैसुजाना ७ थू
 लसंभ्रतनतेजियकाहीं गुनैविलक्षणसुमतिसदाहीं ८ कहैज्ञानगुनस्वयं
 प्रकासा जानैजियकोमेरोदासा ९ जैसेभिन्नदारुतेआगी तिमितनतेजियगु
 नैचिरागी १० जथादारुगुनपावकपरसै तिमितमगुनआतममहदरसे ११ प
 चतलविरचिततनजोई तेहिलहिलियसंसारीहोई १२ दोहा संसारोजियजो
 सुमतितजनचहैसंसार ऊधवतौविज्ञानलहिहोवैभक्तहमार १ चौपाई ताते
 करिकैविमलविचरै अंतरजामीमोहिनिहारे १ सबतेपरेमोहिकहंदेपै दोष
 रहितमोकहं बुधलेपै २ जगमेंनित्यबुद्धिनहिराषै क्रमक्रमसोअज्ञानपथना
 षै ३ नीचेकोअरनीगुरुजानो सुष्यउपरकोअरनीमानो ४ गुरुउपदेसमपनको
 दारू पावकज्ञानहिकरहिविचारू ५ सोइज्ञानानलपरमप्रकासी नासतहैअ
 ज्ञानदुषरासी ६ जबनाहिहाहनकोरहियऊ आपहिआपसांततबभयऊ
 ७ जोअसकहोकर्मकोकती औरहुजोसुषदुषकरधती ८ औरहुसुषदुषभोग
 नलोक् कालवेदगुनअरुसबआकु ९ येसबनित्यपरतमोहिजाने कैसेआप
 अनित्यबपाने १० पुनिएसहुजोकहोपियारैजेउपजेतेनसेनिहारे ११ उतप
 तिनहिस्वर्गादिककेरी तिनकोनासकौनविधिहेरी १२ दोहा स्वर्गादिकतोनि
 लहैअसगुनिकैमनमाहि प्रवृत्तकर्मताकेहितैकरिबोउचितसदाहि १ चौपाई
 काहेप्रवृत्तिकर्मपरमाषै निवृत्तकर्मकरिबोकसभाषे १ जोअसकरहुसपासे
 देह तौअससमाधानसुनिलेहू २ तनसनबंधकाललहिप्यारे जीवहिजन्मा
 दिकबहुवारे ३ जननमरनमहजियाहिकलेसा ऊधवदुठिकैहोतहमेसा ४
 जैसेकर्मकरतजगमाहीं तसभोगतजियसुषदुषकाहीं ५ जीवहिजानहुक
 मअधीना तातेजीवहिंसपाप्रवीना ६ प्रवृत्तिकर्मतेकाफलहोई तातेप्रवृ
 तितजैसबकोई ७ जेप्रवृत्तिकरणकेजाता तिनहूकोकछुसुषनहिताता
 ८ तौमूढनकोकौदुषनाहीं करहिगुमानवधामनमाहीं ९ दुषवारनसुषदा-

निउपाई जानहिजेजगमेंबुधराई १० तेऊसकैनमोचुनेवारी ऐसीतोमतिअ
 हैहमारी ११ कालसीसनाचतसबहीके कहौं कौनसुषहैजगजीके १२ दोहा
 जाकोसूरीदेनकोराजदूतलेजात ताकोकौनअनंदहै बहुविधिब्यंजनपात १
 चौपाई जसयहलोकमाहहै भोगू तैसहिस्वर्गहिमहसुषजोगू १ सोककोह
 दुषईपीनासा स्वर्गहुमहयेकरहिप्रकासा २ स्वर्गमोदमहविघनअनेका
 जानहुतुमकरिविमलविवेका ३ कृषोजमतिकहुं कहुंसुपाती प्रवृत्तिकर्म
 जानहुयहिभांती ४ जोनिर्विघ्नकर्मसिद्धिहोई ऊधवसुनहुतासुफलजोई
 ५ करिकेजत्स्वर्गजमजावै देवसमानभोगतहैपावै ६ अपनेपुंन्यविवस
 मतिवाना रतनजडितचढिकनकविमाना ७ गंधर्वनकेमधिबुबिछावै न
 हामनोहररूपहिपावै ८ किंकिनिमालजालजुतजानन अपसरजुतविहरै
 सुरकानन ९ जानहिअपनोनाहिनेपाता भरेस्वर्गसुषवर्गअघाता १० तब
 लगिस्वर्गमाहसुषजोवै जबलगिपुंन्यक्षीननहिहोवै ११ जबक्येगईपुंन्यस
 बछीना बरवसगिरहिकालआधीना १२ दोहा तातेस्वर्गअनित्यहैताहमैसु
 षधोरजननमरनहिमिटतहैविनपायेपदमोर १ चौपाई अबपापिनग
 तिसुनहुसुजाना जिनकेहौतनधर्मनज्ञाना १ दुष्टसंगतेकरहिअधर्मा न
 हिइंद्रीजीतेअधकर्म २ कामोकूपिनलोभवसरहहौं नारिनकेरसिषापन
 गहहौं ३ दयाबोडिजीवनकहमारै विनाविधानपसुनसंधारै ४ भूतप्रेत
 कहैपसुबलिदेहौं निवसतघोरनरकतेदेहौं ५ जेहितेहिभांतिनरकतेनि
 कसै तरुपषानकेजगमेनिबसै ६ नरतनपाइकर्मदुषराई करतदेतनि
 जजम्बिताई ७ तेकर्मनतेपुनितनपावै पुनिअधकर्महिकरतबितावै ८
 तातेमनुजनकछुसुषनाहीं जनमतमरतैरहतसदाहीं ९ लोकलोकपालौ
 जेअहहौं कल्पप्रजंतजियतजेरहहौं १० यहीदसातिनहकीजानहु ब्रह्म
 हुकहमोतेभयमानहु ११ सतरजतमगुनबसजगजीवा करहिअनेकनक
 र्मअतोवा १२ दोहा पावतहैपुनिदेहजियसोईकर्मअनुसार तेईकर्मनके
 विवसभोगतभोगअपार १ चौपाई जबलगिगुनबसआतमरहतो देवमनु
 जभ्रमतबलगिगहतो २ जबलगियहभ्रमरहतप्रवीना तबलगिजियहै
 कर्मअधीना २ जबलगिकर्मअधीनरहतहै तबलगिमोसेभीतिलहतहै ३
 तातेदेहआतअभिमाना सबविधित्यागकरैमतिवाना ४ तबहौं तोपरमा
 नदपावै औरउपायनमोमनआवै ५ जोअसकहोभीतितुमतेकिमि तौमो
 तेहैसुनहुभीतिजिमि ६ होतो जवैसृष्टिकरकाला कोउहमहोकहभापहि

काला ७ कोउआतमकोउआगमकहहीं कोउसुभावधर्मकरिरहहीं ८ य
 द्विविधिमोकौबहुविधिभाषैं निहचैयेकहमहियरराषैं ९ ऐसीसुनिजदुपति
 कोबानी बोल्योऊधववरविज्ञानी १० ऊधवउवाच गुनकारनजोहैयहदेह
 तामेंआतमकियेसनेह ११ विषैअसत्करहतसबकाला गुनतेकिमिच्छूट
 तोरुपाला १२ दोहा जोअनादिसंसारकोनहिकरिहौभगवान तौबंधनन
 हिजीवकोहोतमोहिअसभान १ केहिविधितेज्ञानीरहैविहैरैकौनीभांति ॥
 कालक्षनभक्षनकहाकरैकहादिनराति २ इमिप्रखनकोदीजियेउत्तरमो-
 हिजदुनाथ बंधमोक्षकिमियेककोकहिमोहिकरहुसनाथ ३ इतिसिद्धि
 श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरबांधवेशश्रीविश्वना
 थसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्री
 कृष्णचंद्ररुपापात्राधिकारिश्रीरघुराजसिंहजूदेवरुतश्रीमद्भागवतेआनं
 दाम्बुनिधौयेकादशस्कंधेशमस्तरंगः १०॥ ६ ॥ ७ ॥ दोहा सुनिऊ
 धवकोप्रख्यहविहसतकृपानिधान लगेदेनउत्तरसुषडमानेमोदमहान
 १ श्रीभगवानुवाच दोहा ॥ बहुसुक्तअख्यानयहऊधवगुनतेहिहोहि सोगु
 नमायामूलहैसोमायानहिमोहि १ चौपाई मायाप्रेरकमोकौजानो मेरोब
 धमोक्षनहिजानो १ ऐसेनित्यमुक्तममदासा तिनकोगुननहिकरतप्रका
 सा २ जेगुनबद्धजीवजगमाहों बंधमोक्षहेतिनहीकाहों ३ सोकमोहसु
 षदुषतनजोगू सपनसरिसजियजानहुभोगू ४ विद्याऔरअविद्याजोई
 ज्ञानअज्ञानजानियेदोई ५ येदोऊममअहैअधीना जिमितियकेबसदेहप्र
 वीना ६ जीवनकेकर्महिअनुसारा होयज्ञानअज्ञानअपारा ७ जबमैजि
 यहिदेहुअज्ञाना तबलगिताकोबंधमहाना ८ जबमैजियहिज्ञाननिजदे
 ह तबतेहिजननमरनहरिलेहू ९ येकअसचित्तजीवहमारो बंधमोक्षश्रु
 तिताहिउचारो १० हैअज्ञानतेबंधअनादो मोक्षज्ञानतेहैअहलादी ११
 अबमैबद्धसुककोलच्छन तमतोभाषहुसकलविच्छन १२ दोहा जीवईसयकतनरहै
 हिहैविरुद्धदोउधर्म सोकधर्महैजीवकोईसधर्महैसर्म १ चौपाई तरुतनईसअनोसाविहंगा
 बसहिसषादोउएकहिसंगा १ जीवकर्मफलभोजनगहई ईसअनेदितवाहिनलहई ॥
 २ जदपिईसनहिनेकहुपावै तदपिमहाबलतेहिश्रुतिगावै ३ ऊधवपरमात्माअव
 दातानिजस्वरूपपररूपहुजाता ४ नहिसनबधअविद्याकेरो नित्यसुक्यहहेत-
 निवेरो ५ जीवहिहैअज्ञानसंजोगू तातेबद्धदतबुधलोगू ६ जदपिदेह
 भैरहैसुजाना तदपिनकरैतासुअभिमाना ७ जिमिअभिमानखप्रतनकेरो

१० जदपिनहैतेहिकोयहदेह १० ततेने
 हूँ जैसेसोवतस्वप्रनिहारो मानतहैयहदेहहमारी १०
 नकाहीं ग्रहनकरैयहरोतिसदाहीं ११ तहिमेबुधश्रभिमाननराषै
 १२ दोहा कर्मअधीनसरीरकोहैहमरोअसलेषि
 १ चौपाई यहितेबद्धहोतअज्ञानी
 २ सौवतवागतबैठतमाहीं मज्जतदरसपरसतन
 ३ सँघतसुनतपातमहज्ञानी रंदिनगतिलेवैअसमानी ३ मैनकरहुं
 इंद्रीसबकरहीं असजानतबंधननहिपरहीं ४ जिमिआपितमारुतनम
 भाणा धेनदोषतिनकोलपदाना ५ ऐसिविषेभोगबुधभोगै धेनहिताकेसुष
 ६ करिअसंगतेतोषनज्ञाना काटैसबसंसैमतिवाना ७ तबतन
 कोखूटैअभिमाना जागेजिमिनस्वपनकरभाना ८ प्रानमनहुबुधिइंद्रिहु
 उठैनकबहुंजेहिसंकलपा ९ जदपिअहैसोदेहहुमाहीं
 हगुनलागतनाहीं १० जोदुर्जनकबहुंदुषदेई तबहुंजोदुषनहिगनिलेई
 ११ कबहुंकोऊजोअरचनठानै तोकबहुंजोअहिमुषमाने १२ दोहा दुष
 भिदुषजाकोनहींसुषमेसुषनहिजाहि रहैतसदाहिसमानजोबुधभापत
 १ चौपाई उत्तमअधमकर्मजोकरई भद्रोबुरोतेहिनहिउचरई
 २ निजनिदानिजसुनेबषाना सोइपंडितजोसमकरिजाना २ तनतेकरैक
 ३ होइनतासुकबहुंअभिमानो ३ उन्निममद्धिमकबहुनंआवै॥
 ४ यहीवृत्तितेजडवतज्ञानी विचरैजोतेहिमु
 ५ वेदशास्त्रजोपढ्योअपारा जज्ञदानतपकियोअचारा ६ मेरीभ
 ताकोजानौसकलवृथाहीं ७ वंध्यासुरभीजिमिलियकोई
 बृद्धिगायजिमिपयकेहेतू राषैतेहिअमभरिम
 ९ जिमिसुषहेतुकर्कसानारी जोराषैतेहिदुषैविचारी १० जैसेपराधी
 नत माहीं कबहुंमोदमौजतेहिनाहीं ११ जैसेभयोकपूतकुमारा तातेप्रा
 १२ दोहा जैसेधनकोजोरिकैदियोपात्रमैनाहिं ताकोधन
 १ चौपाई तैसहिममगुनकरमहुंनामा ॥
 २ ममकृतउत्पत्तिथितिसंधारा मनविचारनहिकरतउचारा
 ३ मेरोजन्मचरित्रविचित्रा जोअहिगावैजगतपवित्रा ४ बांग्रिाकेवलते
 हजानी भाषेनहिऐसीमुषबानी ५ यहिविधिकरिक्वैविमलविचारा लगे

तन अभिमान अपारा ६ जग अंतरजामी मोहि जोवे जग की सकल वासनाषो
 वे ७ सुदुचित्त मोहिमा हलगाई लौकिक करमनि देइ विहाई ८ अचल-
 चित्त जोको उमोहिमा हीं है असमर्थ सके करि नाहीं ९ सो सब धर्म कर्म मोहि
 अपै तजिसब आसाको उनहि डरपै १० पावन करन जगत मनहारी सुनै-
 प्रीति जुत कथा हमारी ११ मोहि सुभिरत गावै नित लीला करै जन्म उत्सव सुभ
 सीला १२ दोहा अर्थ धर्म अरु काम हूकरै सुमति महेतु मेरो दासक हाइके
 विचरै जग सुषसेतु १ चौपाई ऊधव करै जोको उयहि भाती लहै सो मोरि भक्ति
 दुपचाती १ ताके उरते भक्ति हमारी कैसेहुं कबहुं टरै नहि गरी २ करिसत संग
 भक्ति जव आवै ताते प्रेम सहित मोहि ध्यावै तब पावत सहज हिममधामा जेहि ब
 रनत सज्जन अभिरामा ४ ऐसी सुनिज दुपति की बानी पुनि बोले उडव विज्ञानी
 ५ उडवौ वाच जगमहसज्जन बहु त प्रकारे पौ प्रभु तुम कहें कौन पिप्यारे ६
 कौन भातिसो भक्ति हारी जो तुब दिगपहुं चावनहारी ७ नारदादि जेहि क-
 रत प्रसंसा जाके होत भय भ्रम भ्रंसा मोपर करिके कृपामहाई यहसि गरो मो
 हि देहु बतार्दै ९ तुम हौ ब्रह्मांश करनाथा मै तुम्हरे पदनावहुं माथा १० तुम
 हौ सब लोकनके नायक मेहौं दास दयाके लायक ११ तुम हौ जदुपति जगर
 पवार मै सरनागत अहौंति हारै १२ दोहा परब्रह्म तुम प्रकृति परव्यापक
 पुरुषाकार करि दायानि जजनन परली न्यो जग अवतार १ चौपाई सुनि ऊ
 धवके वचन पुनीता बोले जदुपति जानि विनीता १ श्री भगवानुवाच मोरदा
 स ऊधव सब काला दोहु अबसिके दोन दयाला २ छमा करै सब प्राणि नभाहौं
 कोहुपैको पकरैको हुनीही ३ सत्यवदेई रणरापै करिबो उपकारहि अभिला
 वै ४ समदसी नहि विवै विलासी धीरजवंत चतुरसुचिरसी ५ मृदुल सुभाव-
 चहैं कबुनाही नियमित भोजन सांत सदाहीं ६ मोहिते अधिक नदूस रजा
 नै मोहोको निजरक्षक मानै ७ सावधान आसै गंभीरा अचलचित्त होवै मति
 धीरा ८ सोक मोह अरु बुधापियासै जहां मृत्यु पठगुन नहिं भासै ९ औरे नभा
 नद आप अमाना प्राणिन उपदेसक विज्ञानी १० करै कर्म कैं करुन सदाहीं ॥
 सबको मोत गुनै जगमाहीं ११ मेरो जसको मल पदर चिरचि सुनै सुनावै ममर
 तिरचिरचि १२ दोहा वेदशास्त्रमममुष प्रगठति नमेजे गुन दोष तिनको सक
 ल विचारिके करिके मन संतोष १ सकल धर्मको छोडिके वै अनन्य मोहि का
 हिं भजे प्रेममे मगन जो सोई साधु जगमाहिं २ चौपाई जानि जानि मम रूप
 सुभाऊ ऐस्वर्जहु अरु परम प्रभाऊ १ मोहि भजे जो पुरुष अनन्या मोर भक्त सो

हेमति धन्या २ मोरि मूर्ति अरु भक्तन केरो पूजे करि कै श्रीति धनेरी ३ दरसै प
रसै जुत अनुरागा करि अस्तुति वंदै बड भागा ४ सेवन करै सुजन नित गावै मे
रो कथा सुनै हठि जावै ५ मेरो रूप करै मन ध्याना अरु पै सब प्रिय वस्तु सुजाना ६ ॥
मोहि स्वामी गुनि होवै दासा आत्मनि वेदै सहित हुलासा ७ मेरो चरित और अ-
वतारा लाज छोडि गावै बहु वारा ८ जनमाष्टमी रामन वन्यादिक उत्सव करै पर
म अहलादिक ९ गान नृत्य मम मंदिर माहीं करै करावै सुमति सदा हीं १० जोरि
सकल आपनी समाजा मम ग्रह उस्तव करै दराजा ११ मम लौरथ कहै करपया
ना पूजे नोक हवेद विधाना १२ दोहा ऊधव प्रतियेका दूसी जेवर पन मह पर्व ॥
तिन मह पूजन बृहदमम करै छोडित नगर्व १ चौपाई वैदिक और तांत्रिकी-
दिच्छा करै सकल त्यागै फल इच्छा २ चौबिसयेका दसि सुषदाई चारि जयं
तीमम मन भाई ३ अति सुंदर मंदिर बनवावै मम विग्रह स्थापना करावै ४
मंदिर केटि गबागल गावै सुमन मोहि बहु भौति चढावै ४ निज कर मंदिर स्मरि-
पषारै चारु चौकनि तही बिस्तारै ५ कपट छोडिमम सेवन करई मन अभिमा
नने कुनहि धरई ६ निज कृतनीक कर्म नहि भाषे दंभ कर्म कबहुन हिराषे ७
देहि अण्ड दीपमगहं करै और पूजन जुत नैह ८ मोको दीप देइ जो आरज ॥
ताते अपनो कहै नकारज ९ और देव अर्पित नैवेदू मोहिन निवेदै अस कहवेदू
१० मोरनि वेदित वस्तु जो होई और देव कह अरु पै सोई ११ जगमें जो नवस्तु पिय हो
ई अरु आपहि प्रिय लागै जोई १२ दोहा सो दू सो दू अरु पै मोहि अबसि करै अनेक
नभाउ तेहि अक्षय फल होत हठि प्रगटत परम प्रभाउ १ चौपाई सरज अगिनि विप्र
अरु गाई वैष्णव नभमारुत सुषदाई १ जल धरनी आतम सब प्राणी भेसवमम पूज
नयल जानी २ वेदत्रयी सरज माहीं पूजे मोर भक्त मोहि काही ३ द्वां दे मोहि पाव
कमह अरु चै करि सतकार विप्रमह विरचै ४ त्रिनदैगोनह पूजे मोकह पूजे बंधु सरिस
वैष्णवमह ५ पूजे हिय अकास धरि ध्याना मारुत मह करि अस्तुति नाना ६ पूजे जलम
हतरपन करिके अंत्र विरचिमहि मह मुदभरिके ७ आतम मह पूजे दै भोगू पेनहि
शास्त्र विरुद्ध सजोगू ८ मोहि गुनि के सब जीवन माहीं सबमें पूजन करै स-
दाहीं ९ सरज आदिक मह मतिवाना करै मोर वपुयहि विधि ध्याना १० गदा
संष चक्र द्रुजल जाता चारु बाहु विलसित अवदाना ११ ऐसो सांतरूप मम-
धावत सावधान पूजे मुदखावत १२ दोहा श्रुति अरु स्मृति धर्म जेतिन को
करि जुत प्रेम मेरो पूजन को सदा जोरापत असनेम १ साधु संग जो करत नित
मोहि सुभिरत सब काल मोर भक्ति तेहि होत हठि बूटत जगजंजाल २ सज्जन

केसतसंगतेमोरभक्तजो होय ताही तेमे हठिमिलौं श्रीरउपायनकोय ३ श्री
 रपरमगोपितजो कछु सोभाषहुं तुम पाँहि तुमसो मोको दूसरो सपासु हृदप्रि
 यनाहिं ४ इतिसिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीराजा बहादुर बांधवे
 श श्रीविश्वनाथसिंह देवात्मज सिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीराजा ब
 हादुर श्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारि श्रीरघुराजसिंह नृदेवकृते श्रीमद्रागवते
 आनंदांभुनिधौ एकादशस्कंधे एकादशस्तरंगः ११ ॥ ७ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥
 श्रीभगवानुवाच दोहा मोहिनजोगवसकरतहैनहितत्वमको ज्ञान नहीध
 मेनहि वेदतपनहिसन्यासहुदान १ चौपाई कूपतडागबागनिर्माना नहिं
 मोको बसकरतसुजाना १ अग्निहोत्रआदिकमपजेते मोहिनबसकारीहे
 तेते २ नहिप्रतनहिसुरपूजनमंत्रा नहितीरथजमनेमहुतंत्रा ३ नहिमो
 हिवसकरसकलत्रसंगा मोहिवसकरयेकसज्जनसंगा ४ सज्जनसंगकि
 येजगमाहीं पुनिरहतीकसंगभयनाहीं ५ जेकरिसंतसंगजगमाहीं मुक्ता
 भयेभाषौंतिनकांहीं ६ दितिसुतमरुतसकसंगकैकै भयेअसुरकेसुरसुद
 ज्वैकै ७ कालनेमिलिहहनुमतसंगा तासुआसुभोभवभयभंगा ८ लहिजगु
 भरथसंगमृगसावक भयोपवित्रनासिजगपावक ९ षगीपूजनीघायेकरहे
 ऊसौभरिसुनिसंगकरिसुषलहेऊ १० गंधर्वजोउपबर्हेननामा लहिसुनिसा
 पसुद्रुकेधामा ११ जनमलियोकरिसुनिसेवकाई लहीभक्तिमेरोसुषदाई १२
 दोहारभालहिसुकसंगकोपाईगतिअवदात पांडवगतिलहिनहुप्रअहिल
 होसुक्तिहेतात १ चौपाई रिषभदेवसंगनवसुतपाई भेनवसिद्धिसुक्तिकेदा
 ई २ चारनकरिपृथुकोसेवकाई लहेसुक्तिसंसारनसाई ३ गुह्यकनलकूबर
 मनिश्रीवा नारदसंगगतिलियसुषसीवा ४ विद्याधरहुसुदर्शननामा परसिन
 दपदभोअभिरामा ४ नारदसनकादिकसंगकैकै ध्रुवपृथुआदितरेसुषलैके ५
 व्यासबालमीकादिकविप्रा नारदसंगकरितरिगेछिप्रा ६ वैस्पसनाधिआदिसु
 षभरिकै रिषिसुमेधआदिकसंगकरिकै ७ नासिदियेसिगरीजगबाधा लहीमु
 क्तिआनंदअगाधा ८ व्यासादिकमुनिकोसंगकीन्ह विदुरादिकसुद्रुहुगति
 लौन्ह ९ मुनिमतंगसंगकरिजगमाहीं सेवरीनारिमिलीमोहिकाही १० बाल
 मीकयकअंत्यजरहेऊ मुनिसेवननितहोगहिलयऊ ११ जदपिधर्मभूपतिम
 पमाहीं सुररिषिदुजन्मपरहेतहांहीं १२ दोहा पैताकेअपिबिनाभयोनप्रनजा
 ग मुनिकेसंगप्रभावतैखपचहुहोबडभाग १ चौपाई रजतमप्रकृतीअसबहु
 भाँती करिसतसंगभयेदुषधातो १ जुगनजुगनबहरीतिविचारो सतसंगतेपद

मिलोहमारो २ औरहुजेप्रसिद्धजगमाहोँ मैंबरनहुसुनियेतिनकाहोँ ३ नारद-
 अंगिरकोकरिसंगा चित्रकेतुकोन्धोभवभंगा ४ सिवासापबसअसुरहुभयऊ
 ममअस्मरनतासुनहियऊ ५ सुनिनारदसुषज्ञाननजादा महाभागवतभो
 प्रहलादा ६ सुऊसंगकरिसोवृषपर्वा लीन्होगतिसुधारिनिजसर्वा ७ सिषिप्र
 हुलादपितामहरीती बलिकोन्धोममपदमहप्रीती ८ नृपतिजुधिष्ठिरकोसंगपा
 ई मयदानबलियमोपदध्याई ९ निसिचरराजविभीषनजाई करिममसंगसुधा
 रिगोसोई १० कपिपतिजामवानहनुमाना ममसंगलाहिभेमुक्तप्रधाना ११ इंद्र
 युमलदिकुंभजस्त्रापा भयोजदपिगजपरमप्रतापा १२ दोहा पैरिषिसंगप्रभान
 बसमोहिमुनिहोदुषपाई कीन्धोतासुउधारमैंअतिआतुरदिगजाई १ चौपाई
 गोषजटायुपायसंगमोरा लहीमुक्तिभवबंधनतोरा १ तुलाधारयकबनिकहै
 रहेऊ साधुसंगतेममपदलहेऊ २ करिवानरीसगयकव्याधा लहीमुक्तिमेठी
 जमव्याधा ३ कुबरीओवृजगोपकुमारी ओमथुरावासिनिदुजनारी ४ येनहि
 वेदशास्त्रपढिलीन्है गुरुग्रहवासकबहुनहिकीन्है ५ कियेनजपतपत्रतम
 पध्याना ममसंगतेममपुरकियेजाना ६ गोगोपीतरुनृगवृजकेरे केवलकरि
 केभावधनेरे ७ ममपुरकहैसबकियेपयाना यहिविधिओरहुजानुसुजाना
 ८ कालीआदिकतिरजकजोनी ममभावहितेलियगतिलोनी ९ मिलैनजोक
 बहूँकरिजोगू मिलैनजौनसारख्यसंजोगू १० जज्ञदानव्रतनपकरिजोई लेखान
 जोकबहूँकहुँकोई ११ मिलैनवेदशास्त्रजोपढिकै मिलैनजोसंन्यासहुमदि
 के १२ दोहा ॥ सोमोमेकरिप्रेमअतिसहजलहेमोहि काहिं जसमैमिलतौभ-
 क्तिनैतसओरनतेनाहिं १ चौपाई जबअक्रूरमोहिसंजुतरामा ल्यायेमथुरापुरी
 ललामा २ तबमोमहअतिचित्तलगाई वृजवनिताबहुप्रीतिबढाई ३ ममवि
 योगसौंभोदुषभारी पक्षोसून्यत्रैलोक्यनिहारी ४ मैवृदावनकुंजबिहारी
 गोपिनप्रानहुतेप्रियभारी ५ ममसंगसुषभोगतत्रैरजनी वृजसमरही-
 बितावतसजनी ६ तेनिसिमोहिविनगोपिनकाहोँ कलपसरिसहैगईतहा
 होँ ७ मेरेनेहनहोवृजनारी उभैलोकतनसुरतिबिसारी ८ जैसेसिद्धसमाधि
 लगाई देतसुरतिसिगरीबिसाई ९ तैसेहिप्रेमसिंधुमहबाला मगनभईस
 रिसमतैहिकाला १० वृजतियप्रेमकहावदुगाये ऊधवतुमहिदेपिदगआ
 ये ११ जदपिनमोरप्रभावहिनयो जारभावकरिप्रेमहिठान्यो १२ दोहा केव
 लप्रेमप्रभावतेलाषनतेवृजनारी परब्रह्मममपदलखोजगजालबिसारि १
 चौपाई लतैऊधवधमैननाना ओरअहेजेजोगमहाना २ औरहुजगमहसा

धनजेते आसुह्रित्यागिदेहनुमतेते २ केवलमोपदप्रेमबढावो सबदेहिनआ-
 त्तामोहिभावो ३ होहुअवसिमेरेअनुरागी मेरेसरनहोहुबडभागी ४ तबहीस
 बबिधिबनीतिहारो औरुपायनकछुविचारो ५ विनमोरेसरनहितेआये कब
 हुभीतिनहिमितमिटाये ६ सुनिजदुपतिकोकोमलबानी कहऊधवसंसेउ
 रआनी ७ उद्धवउवाच तुवपदपावनकेरउपाई मोकहंसबविधिपरीजनाई
 ८ धौइंद्रिनप्रेरकतुमअहह धौंजी बदिप्रेरकप्रभुकहह ९ यहसंकाममदेह
 मिटाई विनैकरौपगमेसरनाई १० ऊधवकोमनसंकिंतजाना तबबोलेहंसिऊ
 पानिभाना ११ श्रीभगवानुवाच जियहै हृदयअकासप्रकासी प्राणघोषनुतगु
 नमतिरासी १२ दोहा प्रथमघोषधरिसूक्ष्मवपुरहतोमूलाधार ताकोभाषत
 हैपराजेबुधबुद्धिउंदार १ चौपाई पुनिनाभीमेसोइजबआयो तबपस्यतीना
 मकहायो २ आयोघोषजबैहियमाहीं तबमहिमाकहैतेहिकाहीं २ जववह
 घोषकह्योमुपतेरे तबवैपरीसबैतेहिटेरे ३ स्वरमात्रावर्नहुहैसोईसब्ध
 लभाषहिसबकोई ४ दारुमाहजिमिसूक्ष्मरूपा रहतप्रथमहोअनलअनूपा ५
 मथनहोतअनुपावकसोई पौनसहायषायबहुहोई ६ पुनिजोपायोहवि
 परसाला तबप्रगटतपुनिज्वालनिमाला ७ ऐसहिक्रमक्रमप्रगटतबानी
 ममअधीनलीजितेहिजानी ८ ऐसहिपरसरुवनदृगघाना मनबुधिचित्रऔर
 अभिमाना ९ गुनगुनकारजगतहिकाहीं ममअधीनजानहुमनमाहीं १० जि
 पनेवासब्रह्मांडविचारो मायाकेअधीनउरधारो ११ जानहुतेहिअनादिअ
 विनासी कालविवसनहिसक्तिप्रकासी १२ दोहा देषिपरैबहुरूपसोदेवम
 नुजतनपाय जिमिअंकरयेकलपिपरैपुनिबहुरूपदेषाय १ चौपाई सोमा
 याजोवहुबहुतेरे जानहुसषाअधीनहुमेरे १ सोस्वतंत्रकैप्रेरकनाहीं ममबस
 प्रेरकअहैसदाहीं २ इंद्रिनकोनेवासतनतैसे पटमेंसुतगुंथेसबजैसे ३ य
 हसंसाररूपतरुदेह जियसनबंधनछूटतकेह ४ कर्मकरततनरहेसदा
 ही सुषदुषफलफूलहुतेहिमाही ५ तनतरुबीजपुंन्यअसपापा लोभादिक
 नरबहुप्रदतापा ६ मोटमूलतीनहुगुनजानो पंचभूतसाषाअनुमानो ७ स
 षादिकयांचौरसभाषा एकादसदंडीलघुसाषा ८ हृदेनीडनुगषगजियईसा
 कफपितवातत्वचात्रयदीसा ९ बंधमोक्षफलउभैबिसेषा आलबालजैनाप
 विसेषा १० गीधग्रामवासीजनजेते बंधरूपफलचाषततेते ११ वनवासीमु
 निहैषगहंसा चषतमोक्षफलकरतप्रसंसा १२ दोहा मायामयतनतरुजो-
 कोउगुरुमुषतेलियजानि सोईपंडितजगतमेंसषालेहुअनुमानि १ वविविधिगु

रुमुपतेसुमतिगहिसितज्ञानकुठार दलितनतरुमोहिमिलितजहुसोऊज्ञान
 उदार २ इतिसिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरबांध
 वेशश्रीविश्वनाथसिंहजूदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीरा
 जाबहादुरश्रीरुक्मचंद्ररूपापात्राधिकारिश्रीरघुराजसिंहजूदेवकृते श्रीमद्भा
 गवतेएकादशस्कन्धेआनन्दाम्बुनिधौद्वादशस्तंभः १२ ॥ ॐ ॥ ३ ॥
 श्रीभगवानुवाच दोहा सतरजतमयेप्रकृतिगुणनहिआत्माकेजानि सतसेवन
 तेरजतमहुदूरकरैमनिवान १ चौपाई पुनिसतगुणतेसतगुणनासै सुदुसतो
 गुनचित्तप्रकासै १ सुदुसतोगुनबाढतजबहौं भोरभक्तिहोतीउरनवहौं २
 सज्जनसंगसतोगुनबाढै भोरधर्महोतीतबंगाढै ३ भक्तधर्मजबभोउरमाहौं
 रजतमआपनासजैजाहौं ४ जबभोरजगुणतमगुणनासा तबनहिहोतअध-
 र्मप्रकासा ५ सेवैममसारुहीसदाहौं मज्जहिहठिममतीर्थहिमाहौं ६ करै
 संगममदासदिकेरो ममदेसहिमहवासधनेरो ७ मेरेब्रतहिउपासनकरई मे
 रेकर्महिकोअनुसरई ८ जन्महितैसुबैस्रवहिरीती मेरोइध्यानकरैकरिशीती
 ९ मेरोइमंत्रजपैसबकाला मेरेहिदिक्षालेहिबिसाला १० येदसलक्षनसतोगुनी
 केइतनेविगतगुनोकुगुनीके ११ सज्जनकरैजौनउपदेसा सोइसात्विकगुनगु
 नेहमेसा १२ दोहा जेहिसज्जननिंदाकरैतौनतमोगुनजान जेहिनिंदहिनप्रसं
 सहोसोराजसगुनमानु १ चौपाई सदासतोगुनबाढनहेतु सेवैसात्विकवस्तु
 सचेतु १ वानेहोतधर्मअस्त्राना सोतबलगिजबलगिजगभाना २ जिमिसंध
 र्वबंसप्रगटातो दहनदाहिवनफेरिबुरातो ३ ऐसहिगुणतेप्रगटसरीरागु
 नननासिनसिनोमतिधीरा ४ यहिबिधिउपजतसाधनज्ञाना मोहिमिलाय
 पुनिसोऊबिलाना ५ जदुकुलकमलादिवाकरकेरी सुनतगिराउड्डवकहंफे
 री ६ उड्डवौवाच विषैकरतजनलहहिआपदा जदपिनपावहिकबहुसंप
 दा ७ पुनिपुनितदपिताहिकहकरहौं कबहुनतासुसोचउरभरहौं ८ जिमि
 परसहिप्रहारपदकेरे पुनिपुनिजातपरीकेनेरे ९ जैसेखानसुनीसंगमाहौं ॥
 काटेहुपैत्यागतसंगमाहौं १० जैसेबलहितछागमंगावै छागीलषिसोरतिहित
 पावै ११ ऐसेविषैजानिदुषदाई सोइपुनिभोगलकिमिजदुराई १२ दोहा यह
 संसैवारनकरहुअधमउधारननाथ मुदकारनऊधववचनसुनिबोलेजदुना
 थ १ श्रीभगवानुवाच चौपाई जेहिनभयोस्वरूपकोज्ञाना ताकेबढतदेहअ
 भिमाना १ सात्विकहूमनराजसहोवत संकल्पहुविकल्पनितजोवत २ राज
 सतामसगुनवसनवहौं होतविषैभोगनचितसबहौं ३ मिटतिनकैसेहुभो

गनआसा तिननितबाढतविषैदुलासा ४ कामविवसबहुकरतकुकर्मा नहि
 दूरीजितनिरतअधर्मा ५ विषैभोगदुषप्रदहजानत रजगुनमोहितसोइपुनि
 गनत ६ जदपिरजोगुनतमगुनमाही रहतिमनुजमतिसमलसहाही ७ पै
 जोरजतमदुषदविचारी तातैमनकोलेतनिवारी ८ आलसत्यागचलनमन
 करई सोनहिसोकसिंधुमहपरई ९ साबधानवैमनथिरकरिकै क्रमक्रम
 सोमोपदमहधरिकै १० होइजितासनअजितस्वास् भजेमोहिखनछनस
 हुलास ११ सनकादिकजेसिष्यहमारे येतनोहीमुषजोगउचारे १२ दोहा
 सबथलतेमनमेचिकैमोमहदेइलगाइ तबताकोपहजगतकोमुषदुषना
 हिजनाइ १ चौपाई जदुकुलकुमुदकलातिथिवानी सुनिबोल्याउद्वविज्ञा
 नी १ उद्वबोवाच जौनरूपतेतेहितुमकाला कियोसिष्यसनकादिकपाला
 २ तिनकोकियोजोगउपदेसा सोमैजाननचहौरमेसा ३ सुनिकैचरनसरन
 केबेना बोलेविहसतराजिवनैना ४ भगवानुवाच विधिकेमनकेसुतस
 नकादिक जोगतत्वअतिसैअहलादिक ५ कियोप्रहप्रमुदितपितुपाही
 ध्याननिवृत्तिजानितिनकाही ६ सनकादयऊचुः चितकरसगुनमहअवे-
 सा तिमिचितमहगुनकरै प्रवेसा ७ तातैविषैतजनजोचाहै तोतेहि कीउपा
 यप्रसुकाहै ८ श्रीभगवानुवाच सुनिसनकादिकबचनसोहाये बहुतकाल
 लगिविधिमनध्याये ९ जदपिस्वयंभूतनभावन सबदेवनकीदेवसुपावन
 १० कर्मविवसउत्तरकोनेत् बांधिसक्यानहिविधिमतिसेत् ११ उत्तरभाष
 नहेततहांही मनविरचिसुमिस्थामोहिकाहौ १२ दोहा हंसरूपतैविधिनिक
 टमैप्रगठ्यातहंजाय लषिसनकादिकमोहितहौपितुआगेकरिआय १ चौ
 पाई मेरोवंदिजुगुलपदलीन्थो कौनआपअसप्रह्लहिकोन्थो १ तबजानिवि
 हेततहांही सनकादिकपूख्योमोहिकाहौ २ तिनसोजौनकस्योमैपारेसोमैतु
 मसौदेहुउचारे ३ ब्रह्मजोयेकहिसबथलव्यापा तेहिकांपूखहुकोहोआपा ४
 जोजोवाहपूखहुमनिराई सोऊममपुनिभिन्नलपाई ५ जोतनकोपूखहुमुनि-
 लोगू तैतेहिभाषबअहैअजोगू ६ अरुसबपंचभूतसमजानो तातेपूखबअहै
 अज्ञानो ७ जोमोतेहैभिन्नकोई तौउत्तरप्रह्लहिकिमिहोई ८ मनवचआ-
 दिकइंद्रिनतेरे ग्रहनहोहिजेअर्थघनेरे ९ तिनकोमैतोभिन्ननजानो सिगरो
 ममसरीरअनुमानो १० गुनमेचितचितमेगुनजोई जेहि विलगावकोनविधिहो
 ई ११ यहजोप्रअकियोमुनिराई ताकोउत्तरदेहुंमुनाई १२ दोहा ममसरीरजो
 वहेताकोजौनसरीर तामेचितगुनदोउवसतयहजानहुमतिधर १ चौपाई गुन

सेवन है चितवद्बुद्धिवा ताते गुणमहलीन अपारा १ चितते गुणको होत प्रकासा ॥
 ताते चितमहगुननिनिवासा २ जबममध्यान करै मनमाहो तब गुनचिती चित
 गुनविलगाहो ३ जागतस्वप्नसुषुप्तिहुतीनो सतरजतमते होत प्रबीनो ४ बुद्धि
 वृत्तियेतीनिहुजावो इनते भिन्नसाक्षिजियमानो ५ तीनि अवस्थाते है न्यारा
 कृष्णसहस्रहै जीवहमारा ६ ऐसो होत जबे हियज्ञाना तब बूटत भवदुषदमहाना
 ७ सोद्विलगबहै चितगुनकेरो ऐसो मतमानहु मुनिमेरो ८ अहंकारकृत है
 संसारा सोद्विवाधकहै मोक्षअपारा ९ ऐसो जानिविषै सबत्यागो जानै निजस
 रूपबडभागी १० असविचारिनिर्मलमनदासा फिरिन करै भवनिधिकी त्रासा
 ११ जबलौदनुजमनुजमतिमाना बूटतिनदिलहि ज्ञानविज्ञाना १२ दोहा
 तबलौजागतहु जदपिपैसावतैसमान जिमिस्वपनेहि मेसोदकैजगिबोवृषासु
 जान १ चौपाई तनसनबंधजोवनि तनाहो कर्मविवसते होत सदाहो १ ता
 तेदेहदेहकरधर्मा ताकेहेतसुभासुभकर्मा २ ये अनित्यजानिये सदाई स्व
 पनसरिसमानहु मुनिराई ३ जोजागतमहसुषुप्दुषभोगे तेहिसमस्वपनेहु
 होतसंजोगे ४ सोद्वसुषुप्तिमहभानननेकू तीनहुकालरहतजिमयेकू ५ जो
 द्दसोवतहैजागतसोई असअनुभवतेजिययेकहोई ६ सोई जीवद्विपन
 द्दसा तीनिअवस्थालषतमुनीसा ७ तीनिअवस्थाजिमनकेरो तेजानहुमायाकृ
 तमेरो ८ मनसनबंधजोवकोजानो तातेताहूमै अनुमानो ९ जीवहुकीमैअ
 हौंअपारा तातेमोहुमहकरहुविचारा १० असनिश्चैकरिउरसुषुठठी ज्ञान
 कृपानपासअमकाटी ११ भजहुमोहिसुनिकरिअतिप्रेमा तैपैहौंसबविधि
 तेखेमा १२ दोहा मनुजादिकतनअनितहैचक्रअलातसमान अलकृसा
 दिकहोद्वोमनविलासअनुमान १ चौपाई सकलजीवहैयेकसमाना मानत
 अमवससुरनरनाना १ सोअनहुमायाकृतहोई ममायाविरचैजगजोई २
 विषैविमुषद्विपनकरावै मनमेंचाहनपुनिकहुल्यावै ३ वृथा मृषाभा-
 वैमुषनाहो प्रेमसिंधुमममगनसदाहो ४ जबलगितनतबलगिअसजोई
 रहैजोकोऊतेहिभ्रमनहिहोई ५ प्रेमविवसतनभानभुलाना जान्योनिजसरूप
 मतिमाना ६ सोयहजगमहअनितसरीरा बैठतउठतनजानतधीरा ७
 बूटैरहैकर्मवसदेह पैतेहिभाननजेहिममनेहु ८ जैसेजोकियआसब
 पाना रहैगिरैपटताहिनभाना ९ जबलगिहैप्रारब्धहिभोगू तबलौरहन
 देहसंजोगू १० पैममप्रेमीजोजगबंधू सोनहिमानततनसनबंधू ११ जिमि-
 नःगेजनस्वप्नपदारथ मानतसिगरेअहैअकारय १२ दोहा परमगोप्यह

ज्ञानहमनुमसोकियो उचार तुमहिकरन उपदेसमें लियो हसअवतार १ चौपा
 ई सांख्यजोगअरु साख्यदुखमी श्रीकीरतिदमओरसुकर्मा १ सत्यतेजअरुसम
 समुदाई इनफलसमज्ञानदुमुनिराई २ मैहैंसबकामनाविहोना मैप्राकृ
 तगुनरहोअथीना ३ सबकोसुहृदमोहिअनुमानो मोकोसबकोआतमजा
 नो ४ याहोतैंसबकोअतिप्यारो रहैसदासबहैंतेन्यारो ५ सकलदिव्यगुन
 हेमोमाहैं जेकबहूँकाहूकेनाहैं ६ ऊधवऐसोसुनिममबानी सनकादिक
 अतिसेसुषमानी ७ दूरिकियोसंदेहअपारा मेरोकियोपरमसतकारा ८ पु
 निबहुबिधिममअस्तुतिकीनी मेरेपदंपंकजमतिदीनी ९ सनकादिककृत
 अस्तुतिसुनिकै मैहैंउरअतिआनंदगुनिकै १० तिनतेसादरपूजनपाई वि
 धिहूकोभ्रमसकलमिटाई ११ मैहैंतिनकीकरीबडाई तुमसमदुतियनसुमं
 तिदेषाई १२ दोहा पुनिब्रम्हासनकादिकैदेषतहोतेहिठाम मैतुरतहिग
 मनतभयोनिजधामहिअभिराम १ इतिसिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीम
 हाराजाश्रीराजाबहादुरबाधवेशश्रीविश्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहा
 राजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिश्री
 रघुराजसिंहजूदेवकृतश्रीमद्भागवतेआनन्दाम्बुनिधौएकादशस्कंधेत्रयोद्
 शस्तरंगः १३ ॥ ७ ॥ दोहा ॥ ऐसेसुनिजदुपतिवचनअतिबिनीत
 करजोरि पुनिउद्वबबोलतभयेबारहिबारनिहोरि १ उद्ववउवाच चौपा
 ई ब्रम्हवादिजेज्ञानिउदारा करहिविविधिसाधनपरकारा १ धौबहुसाध
 नमेमनहोन्ह धौतुमभिलहुयेकहीकोन्ह २ भक्तिजोगतुमकस्योअकामा ॥
 सबतजिमोहिभजैवसुजामा ३ औरअनेकनमुनिविज्ञानी मुक्तिरीतिबहु
 नातिबषानी ४ तातैंभयोमोहिभ्रमभारी नाथकृपाकरिदेहुनिवारी ५ सप्रा
 वचनसुनिकृपानिधाना कहेवचननासकभ्रमनाना ६ श्रीभगवानुवाच
 वेदनमहममधमैविसाला नष्टभयेतेप्रलयहिकाला ७ सृष्टिकालमहवे
 दनकाहोँ उपदेस्योमैब्रम्हापाहोँ ८ निजसुतमनुकहपुनिकरतारा चारि
 हवेदनकियोउचारा ९ मनुभृगुआदिकसांतरिषीसन कियवेदनउपदे
 समुहितमन १० पुनिसत्तरिषिहुवेदनचारी ॥ बरन्योजानिजानिअधिकारो
 ११ देवदनुजअरुमनुजअपारा सिधगुह्यकगंधर्वेउदारा १२ दोहा विद्या
 धरचारनभुजगराक्षसजेबलरासि किंपुरुषहुअरुकिन्तरहुऔरहुदोपनि
 नासि १ चौपाई तिनकोभौतिअनेकप्रभाऊ सतरजतमनुतविविधिसुभाऊ
 १ विविधिभौतिकेअहैनिवासा विविधिभौतिकेविभौविलासा २ त्रिगुनसुभा

वहिते बहुभांती प्रगटतभिन्नभिन्नमतिजाती ३ जससुभावतसबोलहिवा-
 नी बहुविधिमतहुलेहुतुमजानी ४ वेदअर्थकोबहुविधिकरहीं अनुचितउ
 चितनकञ्चुचितधरहीं ५ परंपरासोईचलिआई तातेभैपप्रदबहुताई ६
 वेदअर्थसमुहैनहिनेकू करैअर्थमनकरअनेकू ७ मममायामोहितमति
 जिनकी बहुसाधनउपजतरुचितिनकी ८ जैसेउनकेमनमहआवे तैसे
 साधनमुषनिजगावै ९ मीर्मासकअसकरहिंबषाना कर्महिकियेहोतक-
 ल्याना १० करहिकाव्यभाषहिकविलोगू कीरतिहीतेस्वर्गसंजोगू ११ जबल
 गिसुजसकहैसबकोई तबलगिवासस्वर्गमहहोई १२ दोहा वात्स्यायनम-
 तकेजोकोउतेगुनिकामप्रधान भोगहेतुसाधनकरतकहतताहिकल्पान १
 चौपाई सदाजोगसाखहिजोधारै तेऐसोनिजमतहिउचारे १ समदमसत्यअ
 हैसबसाधन यहितेकञ्चुनईसअवराधन २ नीतिसाखवारेअसभाषैजा
 केधनसोइसुषफलचापै ३ चारवाकनास्तिकहैजेते भोजननित्यगुनतसु
 पतेते ४ जामिहोइनतनकोपीरा सोइसाधनकरतेधरिधीरा ५ कोऊजन्त-
 कोसाधनमानै कोउसाधनमानतहैदानै ६ कोउसाधनमानतजमनियेमे
 कोउव्रतसाधनमानतहियमै ७ येजोसाधनदियोबप्राणी लेहुतुच्छसबके
 फलमानी ८ इनतेअंतसमैदुषहोई इनतेकोउनलियोमोहिजोई ९ इनके
 कियेबढतअज्ञाना सुदुअनंदलेहुअनुमाना १० सोकमोहकेदायकसिग
 रे इनकेकियेजनमसबबिगरे ११ जोकोउछोडिसंकलमनकामा मोपदध्या
 वतहैमतिधामा १२ दोहा ताकोसुषजैसेसोमिलतसोसुषलहैनकोय मैआत
 मसबकोअहोआतमतेसुषहोय १ चौपाई सबसाधनकोतजिजोकोई इं
 द्वैजोतिसांतिपुनिहोई २ समदरसीमोपदअतुरागी तेहिसमनहिकोउजग
 बडभागी ३ सबैकालसबदेसनपाहीं मगनरहतपरमानंदमाहीं ४ कौनहु
 सुषनरहततेहिवाकी मैपूरहुमनकीरतिताकी ४ हैअनन्यजेदासहमा
 रे तेकबहुनहिकरतपभारे ५ भूपचक्रवर्तीपदकाहीं मोहिबिनचाहत-
 कबहुंनाहीं ६ सातपतालनकीठकुराई मोहिबिनतिनकोतुच्छदेपाई ७ पु
 निमहैद्रुपदअरुविरंचिपद मोहिबिनममजनदेपतदुषप्रद ८ जागसिद्धि
 होतीजगजेती मोहिबिनचहतनसज्जनतेती ९ औरकहालगिउद्वभाषै ॥मो
 हिबिनमुक्तिहुनहिअभिलार्थे १० ऐसेजेहैदासहमारे तेप्रानहुतेमोहिपियारे
 ११ असप्रियमोरदासमोहिकाहीं तसशंकरसंकर्षननाहीं १२ दोहा नहि
 पदमानहिपदमजहनिहनसममप्रियदेह जसमोकोममदासप्रियजोक्रिय

सबतजिनेह १ चौपाई जेसेधियहोआपहमारे तसकोउद्वगनहिं परतनिहारे
 १ जेमुनित्यागहिबैरविलासा समदरसीहैंसांतनिरासा २ तिनकोमैनितहो-
 पछियाहैं पदरजलहिंपवित्रकैजाहैं ३ जेमेरेपदमहकियप्रोती मोहितजि
 दुतियनकरपरतीती ४ सांतमहांतदयाकेसागर हैंअकामसिगरेगुनआ-
 गुर ५ तिनकोममसेवतसुषजोदे सोमुक्तिहुलहिलहतनकोदे ६ नहिं
 द्विहुजितजोममहासा राषतमोहिमिलनकीआसा ७ कबहुंजोविषेजोरतेहिकरही
 भक्तिअनलतेतौहठिजरही ८ जिमिलपुअनलअनिललदिबाढो जारतदार
 समूहनिगाढो ९ तैसेधोरिहुभक्तिहमारी लहिसतसंगहोतअतिभारी १०
 नासतिपापसमूहनिकाहो राषतनहिसंकामनमाहो ११ नहिंबसकरतमोहिव
 हुजोगू नहिंबसकरतज्ञानसंजोगू १२ दोहा नहीधर्मबसकरतहैनही
 करतवसवैद नहीदानबसकरतमोहिनहिंजपजेहिंअतिषेद १ चौपाई के
 बलभक्तिकरतबसमेको यहसिद्धांतबतावहुतोकौ १ कियेभक्तिहीमेंमिलि
 जातो साधनदुतियनद्विगदरसातो २ मोहिजानहुसंतनकोप्यारो हेऊ
 धवपदप्रेमहमारी ३ जातस्वपचकीअतिअबिनीते तिनहुकोहठिकरतपुनी-
 ते ४ धर्मदयातपसत्यहुदोई पढैबहुतजोसाखहुकोई ५ पैजोहेममभक्ति
 विहीना सोनहिहोतपुनीतप्रवीना ६ मेरीकथासुधाकरिपाना जाहिनभो
 रोमाचसुजाना ७ द्विनगयोदुतहीदिलजाको द्विगनबहायदियोअसुवा
 को ८ ताकेकैसेभक्तिविचारी कैसेहुदेपुनीतनिहारी ९ ममजसकहतगरोभ
 रिआवे मोहिथ्यावतदिलहुद्विजावे १० ध्यानकरतमनमेंमलीला कहुंरो
 वतकहुंहसतसुसौला ११ गावतअरुनाचततजिलाजू ताकोसिद्धिसकल
 हैकाजू १२ दोहा ऐसेमेरीभक्तिजुतभरेमोरअनुराग करहिंभुवनपावनसं
 कलयहजानहुबडभाग १ चौपाई तथाहेमपरिपावंकमाहीं चोषोहोतत
 जतमलकाहीं १ तथाभक्तिकरिमुजहमारी मनकीसकलवासनाजारी २ ज
 गनिरमोहीद्वैमममोही भजतमोहिकहुकोनहिद्रोही ३ कनकअमलबि
 नअमलनजैसे ममपदप्रीतिहीनजनतैसे ४ सुनतकहतजसजसममगा
 था जसजसकरतसंतकरसाथा ५ तसतसबाढतप्रेमविसेषे सूक्ष्मतत्वमो
 खनदेषे ६ जिमिक्रमक्रमद्वगअंजनलाई लपैपदारथरोगबिलाई ७ था
 वतविषेहोततेहिलीना तिमिमोहिलीनजोमोहिमनहीना ८ तातेंविषेमो
 ददुषकारी स्वप्रमनोरथसरिसविचारी ९ करिमनअचलविषेसुषत्यागी
 भजहुमोहिद्वैअतिअनुरागी १० नारीनारीसंगनिसंगा तजेदूरितेरगेनरा

११ बैठे सुचिपकांतपलजाई ध्यावैमोहिआलसैविहाई १२ दोहा तसनहि
 नारीसंगतेजगमहपुरुषनसात जसतियसंगीसंगतेलहतकलेसअघात १॥
 चौपाई औरसंगसोकदनहिकैसो नारिनारिसंगिनिसंगजैसो १ पुनिनदुनाथव
 वनसुषकारी पुनिऊधवअसगिराउचारी २ उद्वबौवाच जौनरूपअरुजो
 कारिरीती तुमकोध्यावहिसुमलिसप्रीतो ३ हेअरविंदनैनजदुराया देहुसुना
 यसकलकरिदामा ४ जानिसपाकीअतिअभिलाषा कहनलगेहरिगोयन=
 राषा ५ श्रीभगवानुवाच ऊनवसनसमधरनिबिछाई तनस्योकरिअतिसुष
 छाई ६ करिकैअंकपानितरऊपर करैदीठिनासिकाअग्रपर ७ पूरककुंभ
 करेचककरिकै प्रानमार्गसोषैसुषभरिकै ८ उरमहपुनिप्रनवहिकहि
 ध्यावै प्रानवायुतेताहिउठावै ९ जबहादसअंगुलवहयावै कमलनालसूत
 हिसमभावे १० घंटानादसरिसतेहिनादा ध्यानकरैबुधजुतअह्लादा ११ दो
 हा मूलाधारहितेउठैआवैसिरपरजंत स्वरअरुबिदुमिलायकैध्यावैप्रन
 वसुतंत्र १ चौपाई जौनेक्रमतेप्रनवउठावै देहिक्रमतेपुनितहैंबैठावै २
 यहिविधिक्रमसोदसदसवारा करैत्रिकालजोबुद्धिउदार २ सोयकमासहि
 महसुहुलास इंद्रोजितहठिजोतहिस्वास्त ३ पुनियहिविधियपंकजध्या
 वै ऊरधनालअधोसुषभावे ४ ताकीकरिभावेनासुजाना उपरउठायकरैअ
 सध्याना ५ आठपत्रकर्निकासुतामें प्रथमसर्जमंडलहैजामें ६ फेरिचंद्र
 मंडलकहंदेधै फेरिआनिमंडलहिपरैपै ७ पावकमंडलकेमधिमाहीं
 ध्यानकरैयहिविधिमेहिकाहीं ८ अंगसमानसुसांतसरूपा चारिबाहुवरवद
 नअनूपा ९ अतिसुंदरहैकठकपोला तिनमेंअलकछलकछबिलोला
 १० मंदहसनियुगश्रवनसमाना मकरसुकुंडलमासनहाना ११ कनकस
 रिसपटवपुषनस्यामा श्रीवत्सादिकचिन्हललाना १२ दोहा रमाजसति
 उरमेअमलजिमिनोरदखनजोति संपचक्रअंबुजगदानुतवनमालाजोति १
 चौपाई नूपुरपगकिंकिनिकटिमाही कौस्तुभछटादिसनिछहराहीं १
 क्रीटसीसरविकोटिप्रकासी रतनजटितकरकटकविभासी २ रतनज
 टितअंगदमनिबाह कमलनैननासकदुषदाह ३ सुंदरअंगसकलमनहारी देहि
 कोटिमनसिजळविवारी ४ पृथकपृथकममअगनिमाहीं राषैचित्तसु=
 जानसदाहीं ५ मनकोइंद्रीविषैनतेरे पैचित्तगावैरूपहिमेरे ६ चंच
 लचित्तरहननीहपाषै अचलमेहिमहताहिलगावै ७ जबसबअंगध्यानकरि
 लेई तवविहसतमोमुषमनदेई ८ पुनिनहिदेधैदूसरअंगा रहैभरोआ=

संधे सिंगरी बस्तु भवन की देषै १२ दोहा तीजी सिद्धिमनो जवी पही कहत कविरा
 य जहा जाय मनव गतें तहां देहति मिजाय १ चौपाई मनोजवी सिधिया हि विधि-
 पावै मनको पवन संजोग करावै करहित नहु पुनि मन संजोग तन मन पवन
 हुम हबु धलो २ करै मोर सुंदर वपु ध्याना मनो जवी सोलहत सुजाना ३ ब
 हुतरूप धारै जो की ई सिद्धि प्रत्यक्ष वेस है सोई ४ तौन सिद्धि जे हि विधि मि-
 लिजाई सो उपाय मै देत सुनाई ५ सक्ति विचित्र नुक्ति मोहि जानी प्रथम जोग
 करै सिद्धि विज्ञानी ६ जोगा सेद्धि जब तेहि कै जावै तब जोइ जोइ रूपै उर-
 ध्यावै ७ तेही काल मेरो करि ध्याना होय रूप सो लुरत सुजाना ८ अब सुनु
 सिधि परकाय प्रवेसा तेहि साधन अस जानु महेसा ९ चहै प्रवेस जौ न तन मा
 हीं तेहित नमें सुमिरे मोहि काही १० जीवहि प्रान वायु के संगी करवावै प्र
 वेस सब अंगा ११ सिद्धि परतन प्रवेस इमि भावै जिमि सुमति जिअलि सुम-
 नह जावै १२ दोहा अब सुनु दुच्छामरन सिधि जेहि उपाय सो होय तुम सो
 बरनन करत हौं सुनौ चित्त देसाय १ चौपाई जब जोगी चाहै तन त्यागन करहि
 विशेषित बहियह साधन १ थडीको गुदमाह लगार्इ प्रान वायु हिय लेइ चढा
 ई २ हिय ते पुनि उर में पहुचावै उर ते पुनि कंठहि लोजावै ३ कंठहि ते पुनि
 सिरपहुचावै ताको तहने सुकठहरावै ४ फिरि करिकै पद सुरति हमारी ब्रह्म
 रंध्र तें देइ निकांरी ५ यहि विधितें जो तजे सरोरा जहं मन करै जाय तहं धोरा
 ६ अब जेहि सिधिते देवन संगी करै विहार सो सुनहु प्रसंगा ७ सुद्वसत्व मे
 रो वपु ध्यावै पुनि नहि मन औरि अलजावै ८ सो विमान चढि देव अरामा सुर
 बनि तन संग करै अरामा ९ जो मन करै मिलै तेहि सोई सो उपाय बरनौ जिमि हो
 ई १० सति संकल्प मोहि जोजानी अचल चित्त करि भजे विज्ञानी ११ मिलत-
 ताहि मन चांछित फल है वचन सिद्धि अब सुनहु सकल है १२ दोहा मो
 हि सुतंत्र प्रेरक गुनै करै भजन मम जेय सो गुनता को मिलत है वचन सिद्धि ह
 विहाय १ चौपाई सकल जगत के प्रभु है वासी अस गुनि मोहि ध्यावै मति रासी १ ज
 हं जहं चाहै तहं चलि जावै तेहि गति रुकन कहीं नहि पावै २ येदस सिद्धि
 विषे प्रदगार्इ पांच सिद्धि की कहौ उपाई ३ करत भक्त मम निरमल जित
 मन लहत त्रिकाल ज्ञान तेज गजन ४ परमन की ज्ञान सोइ ज्ञानी सुषु दुष आ
 दिक परतन ज्ञानी ५ अब सुनु जेहि विधिते विज्ञानी रोकत विष सिधि पवन
 हुपानी ६ सो सिधिको मै सकल उपाई ऊधव तुम को देइ सुनाई ७ करत क
 रत ध्यान हि मम रूपा जबै जोग मम होय सरूपा ८ तब विषावक पवन हुपा

व बुद्धि उदार १ चौपाई महत्त्वके अंतरजामी ध्यावैजो मोहि गुनि बुद्धनामी
 १ महिमा सिद्धि मिलति है ताको अब सुनु ऊधव सिधिलधिमाको २ गहयेते
 हलुको क्वै जावे ताको कविलधिमा सिधिगावै ३ अंतरजामी सूक्ष्म कालको अ
 स ध्यावैजो मोहि दयालको ४ लहत सोलधिमा सिद्धि सुजाना प्राप्ति सिद्धि अ
 ब करहुं बपाना ५ सबके इंद्रिनमें धुसिताता सकल विषे सुषकर बअघा
 ता ६ फिरि आवै अपने तनमाहीं बरनहि प्राप्ति सिद्धि तेहि काहीं ७ सात्विक अ
 हंकार महचासी मोहि ध्यावत जो परम दुलासी ८ सोई प्राप्ति सिद्धि कहवावै
 सुनु प्रकासिका जसक विगावै ९ विना सुनी देषी जो अहई ताको जानि जयार
 थक हई १० ताको करै सकल विधि जोई सिधि प्रकासिका कविकह सोई ११ म
 ज्ञान त सब जगत अघार तामें ध्यावै रूप हमारा १२ दोहा सो प्रकासिका सि
 द्धिको पावत है मतिवान सिद्धि ईसता जौन है सोमै करौ बपान १ चौपाई दी
 वोच है सक्ति जोइ जाको देर धै आसुहि सोइ ताको २ यही ईसता सिद्धि कहा
 वै सुनु अब जेहि विधिय हि जन पावै ३ कालांतरजामी मोहि जानी करै उपा
 सन जो विज्ञानी ४ सोई ईसता सिद्धि हि पावै अब सुनु जो बसिता कहवावै ५
 विषे भोग जय पिबहु लहई तामे कबहुं असक्ति न रहई ५ बसिता सिद्धि ता सु
 हैनामा जेहि विधिल है सो सुनु मति धामा ६ जाग्रत स्वप्न सुषुप्ति अवस्था इनते
 रदित जीव जो स्वस्था ७ तेहि अंतरजामी भगवाना नारायन मोहि भजे सुजाना ८
 सोई सिद्धि बसिता कहवावत अब सुनु कामिक जौन कहवावत ९ जो सुषक
 रिस बसुष मिलि जाहीं कामिक सिद्धि कहै तेहि काहीं १० मै प्राकृत गुन तेहों
 हीना दिव्य गुन नते सहित प्रवीना ११ ऐ सो मोहि करै जो ध्याना सोइ कामिक
 काल हत मतिवाना १२ दोहा आठ सिद्धि के सिद्धि की दई उपाय सुनाइ विषे सि
 द्धि सुनु नहुं अब तिनकी कही उपाय १ चौपाई गुनमे विषे सिद्धि ईसजे ई अब मै
 बरनौ तुम नै तेई १ जगमरन औ क्षुधापियासा सोक मोह जेहि ते है नासा २ ऐ
 सी सिद्धि अन्नमै कहावै बरनौ मै जेहि विधिते हि पावै ३ सेत दीपके है प्रभुना
 या सुहसत्व धर्मन के माथा ४ अस गुनि मोम हचि त लगावै सुद रूपताको क्वै जा
 वै ५ सिद्धि अन्नमिल हत सुष भरनी अब सुनु दूर दरसनी खबनी ६ नभ अत
 रजामी मोहि माहीं सुमिरै जो जन सुषित सदाहीं ७ दस प्रकारके जे है नादा तिन
 को ध्यावै विगत विषादा ८ सुनिह्य कासहु की सब बानी कहहि दूरको उलेइ
 सुजानी ९ सूरज कइ जो दृगम ह ध्यावै दृगम ह सूरज का हत गावै १० दृगम
 ह सूरज य हम मरूषा ध्यान करै जो सुमति अनूपा ११ सूक्ष्म दाठि तेहि होति वि

सेषे सिगरीबस्तुमवनकीदेखै १२ दोहा तीजीसिद्धिमनोजवीयहीकहतकविरा
 य जहाजायमनवगतेंतहांदेहतिभिजाय १ चौपाई मनोजवीसिधियाहिविधि-
 पावै मनकोपवनसंजोगकरावै करहितनहुपुनिमनसंजोगू तनमनपवन
 हुमहवुधलोगू २ करैमोरसुंदरवपुध्याना मनोजवीसोलहतसुजाना ३ व
 हुतरूपधारैजोकोई सिद्धिप्रत्यक्षवेसहैसोई ४ तौनसिद्धिजेहिविधिमि-
 लिजाई सोउपायमैदेतसुनाई ५ सक्तिविचित्रनुक्तिमोहिजानी प्रथमजोग
 करैसिद्धिविज्ञानी ६ जोगासेद्धिजबतेहिद्वैजावै तबजोइजोदरूपैउर-
 ध्यावै ७ तेहीकालमेरोकरिध्याना होयरूपसोनुरंतसुजाना ८ अबसुनु
 सिधिपरकायप्रवेसा तेहिसाधनअसजानुमहेसा ९ चहैप्रवेसजोनतनमा
 हौं तेहितनमेंसुमिरैमोहिकाही १० जीवहिप्रानवायुकेसंगा करवावैप्र
 वेससबअंगा ११ सिद्धिपरतनप्रवेसइमिभावै जिमिसुमतजिअलि सुम-
 नहजावै १२ दोहा अबसुनुइच्छामरनसिधिजेहिउपायसोहोय नुमसो
 बरननकरतहौंसुनौचित्तदैसोय १ चौपाई जबजोगीचाहेतनत्यागन करैहि
 विसेषितबहियहसाधन १ यडीकोगुदमाहलगाई प्रानवायुहियलेइचढा
 ई २ हियतेपुनिउरमेंपहुचावै उरतेपुनिकठहिलोजावै ३ कठहितेपुनि
 सिरपहुचावै ताकोतहनेसुकठहरावै ४ फिरिकरि कैपदसुरतिहमारो ब्रह्म
 रंभ्रतेंदेइनिकारी ५ अहिविधितेंजेतजेसरोरा जहंमनकरैजायतहंधीरा
 ६ अबजेहिसिधितेदेवनसंगा करैविहारसोसुनहुप्रसंगा ७ सुदसत्वमे
 रोवपुध्यावै पुनिनहिमनश्रौरथलजावै ८ सोविमानचढिदेवअरामा सुर
 बनिननसंगकरैअरामा ९ जोमनकरैमिलैवेहिसोई सोउपायबरनौजिमिहो
 ई १० सतिसंकल्पमोहिजो जानी अचलचित्तकरिभजैविज्ञानी ११ मिलत-
 ताहिमनवांछितफलहै वचनसिद्धिअबसुनुहुसकलहै १२ दोहा मो
 हि सुतंत्रप्रेरकगुनैकरैभजनममजोय सोगुनताकोमिलतहैवचनसिद्धिह
 विहोय १ चौपाई सकलजगतकेप्रभुहैवासी असगुनिमोहिध्याविमतिरासी १ ज
 हंजहंचाहेतहंचलिजावै तेहिगतिरुकनकहींनहिपावै २ येदससिद्धि
 विषेप्रदगाई पांचसिद्धिकीकहौंउपाई ३ करतभक्तमनिरमलजित
 मन लहतत्रिकालज्ञानतेजगजन ४ परमनकीजानतसोइरानी सुषदुषआ
 दिकपरतनजानी ५ अबसुनुजेहिविधितेविज्ञानी रोकतविषसिधिपवन
 हुपानी ६ सोसिधिकोमैसकलउपाई ऊधवतुमकोदेहुसुनाई ७ करतक
 रतध्यानहिमरूपा जबैजोगममहोयसरूपा ८ तबविषपावकपवनहुपा

नी रो किले इ स ह ज हि म ह ज्ञा नो ९ अ ब सु नि जे हि सि धि ते ज ग मा ही हो य प
 र ज य को उ तै ना ही १० ता की दे इ उ पा य ब ता दे यहि वि धि ध्यान करै मन लाई ११
 ध्व जा छ त्र अ रु वि जन स मे त् मो हि त्र आ यु ध ज त जो म ति से त् १२ कर त र है म म थ्या
 न स दा ही है ति प रा ज य क ब हू न ही १३ दो हा द थ क द थ क य हि भौ ति ते नी
 हि उ पा से जो इ ता को सि ग रो सि डि ये प्रा ति य ही क म हो य १ चौ पा र्द भी त र वा
 हे र इं ड्रि न का ही जो अ प ने ब स करै स दा ही १ हे वै जि त आ स न जि त स्वा स् ॥
 मो हि त जि करै न दू स र आ स् २ र है प्रे म म ह म ग न ह मा रे दु र् ल भ सि धि को उ न
 हि ते हि प्यारे ३ करै जो ग जो को उ म हे त् ते हि स ब सि डि वि ध न म ति से त्
 ४ परे स क ल सि डि न ज जाला मो हि मि ल न को बी त त काला ५ को ऊ ज न्म
 हि ते सि डि पा वै को उ मं त्र हि ते सि धि सु ष पा वै ६ को उ औ ष ध त प करि सि धि
 ले हीं यहि वि धि ब र नी में कि हिं के ही ७ करि कै मो र जो ग सि धि पा वै को उ क
 रि म म थ्या न हि सि धि ल्या वै ८ जा हि मि लौ मे ध्या न हि मा हीं ता सु ध्या न सि
 धि हो त द थ्य हीं ९ स ब सि डि न के मो हि प ति जा नो स ब्र सि डि न का र न मो हि
 मा नो १० सां थ्य जो ग अ रु ध र्मे दु करे मै फ ल दाय क अ हीं घ ने रे ११ मु नि ध र्मे नि
 उ प दे स क जे ते नि ज प्र भु मा न त मो क ह ते ते १२ दो हा भी त र वा हे र ज ग त के मे
 रो जा न ने वा स मो र नि वा र न क हू न हीं जै से अ न ल प्र का स १ मि लै अ ने क उ
 पा य तै सि डि स क ल हे वा त पै वि न प्रे मा भ क्ति ते म म प द न हि द र सा त २ ॥
 इ ति सि डि श्री म न्म हा रा जा धि रा ज श्री म हा रा जा श्री रा जा ब हा दुर बां ध वे श श्री
 वि श्व ना थ सिं ह दे वा त म ज सि डि श्री म हा रा धि रा ज श्री म हा रा जा श्री रा जा ब हा दु
 श्री कृ ष्ण चं ड्रु पा पा त्र धि कारि श्री र घु रा ज सिं ह जू दे व कृ ते श्री म द्वा ग व ते
 आ नं दाम्बु नि धी ये का द श स्क धे पंच द श स्त रं गः १५ ॥ * ॥ * ॥ ७ ॥
 दो हा यहि सि डि न वि व र न स क ल मु नि ग्नि मो द्म हान पु नि बो ल्यो क र जो रि
 कै उ ड्ड व अ ति म ति वा न १ चौ पा र्द पर ब्र म्ह ही तु म ज वुरा या आ दि अ ना दि अ नं
 त अ मा या १ ज ग उ त प ति पाल न स घा रा तु म ही ना थ क र ड्ड ब ड्ड बा रा २ स ब र्
 त न मे तु म हौ व्या पी जा नि स कै तु म को न हि पा पी ३ तु म हि न थार थ ब्र म्ह न जा
 ने जे न हि त्रौ ध लो भ म द साने ४ जो न जो न ज ग व स्तु न मा हीं धा व त तु म्हे म ह
 र्षि स दा हीं ५ पा व न स क ल सि डि सु ष दा र्द सो नो सो ब र नो ज दुरा र्द ६ तु म हौ
 ज ग के अं त र जा मी स कै जा नि तु म क ह कि मि का मी ७ तु व मा या मो हि न ज ग
 तो ग तु म हि न जा नि ल ह त दु ष भौ ग ८ सा न स्व र्ग अ र सा त प ता ला जो न जो
 न तु व अं स वि सा ला ९ नौ न तौ न स ब दे ड्ड सु ना र्द नि ज प्र ग टि त वि भू ते ज दुरा

१० तीरथपावनपदअरविंदा करौप्रनामविनीतगोविंदा ११ मधुरवचन
 सुनिउद्वक्केरे कहेकृष्णदायादगहरे १२ श्रीभगवानुवाच दोहा प्रश्रवि
 दनमहश्रेष्ठतुमउद्ववप्रश्रजोकीन यही प्रश्रअर्जुनकियोमोतेअतिदुषभी
 न १ चौपाई कुरुक्षेत्रमहजौनेकाला पांडवकौरवसैनविसाला १ जुरीदुहूँ
 दिसिजुद्धहिहेतू सुमिरिजातिवधअथकपिकतू २ रथमेंदुहुदलकेमधि-
 माहीं मोसेपूछतनयोतहांहों ३ मैकिमिजातिनातवधकरिहों महाअजस
 कैसेसिरधरिहों ४ तुच्छराजहितनिजपरिवारा मोतेकरिजाइनसंचारा ५ तब
 मेबहुविधिताहिबुझयो गीताकरिउपदेससुनायो ६ प्रश्रयदोषारथहकी
 न्यो तैसोतुममोसोकहिदीन्यो ७ जइचेतनकेसुहुदनिचता अरुआत्माजान
 हुमतिवता ८ तातेसबहैरूपहमारा मोहितेउतपतिथितिसंचारा ९ गति
 बतनकीगतिमोहिजानो बसकरतनमहकालहिमानो १० गुननमाहमोहि
 प्रकृतिविचारो गुनोवस्तुमहगुननिरधारो ११ दोहा सकलप्रकृतिकारज
 नमैप्रथमकार्जमोहिजानु सकलमहाननमहिमैमहत्तलमोहिमानु १
 पाई सूक्ष्मवस्तुमहजीवपरेषो दुर्जपमहमोकामनलेषो १ वेदपाठकन
 माहउदारा मोकोजानिलेहुकरतारा २ मंत्रनमहवपुत्रनवहमारा अक्षरम
 होमोहिजानुअकारु ३ छंदनमहगायत्रीजानो देवनमहवासवमोहिमा
 नो ४ वसुमहअहोहुतासविभासी आदित्यनमहविष्णुप्रकासी ५ शुभुअ-
 होंमैरुद्रनमाहो ब्रह्मर्षिनमहगुनभृगुकाहों ६ राजर्षिनमहमनुजवि-
 सारद देवर्षिनमहजानहुनारद ७ कामधेनुधेनुनमहजानो सिद्धनमा
 हि कपिलअनुमानो ८ षगनमाहमैअहों षगेसा प्रजापतिनमहक्षप्रजे
 सा ९ पितरनमहअर्यमाउचारो दैत्यनमहलाद्विचारो १० ऊधवसकलन
 सत्रनमाहों औषधिपतिससिगुनमोहिकाहों ११ जक्षराक्षसनमाहिहमे
 सा मोकोजानेरहहुधनेसा १२ दोहा मोहिगजेद्रनमहगुनोपेरावतजेहिना
 न जलवासिनमहजानियेमोहिवरुनमतिधाम १ चौपाई तैजिनमहमैभा
 वदराजा मोररूपमनुजनमहराजा १ उच्चैश्रवातुरंगनमाहों ऊधवतुमजा
 नहुमोहिकाहों २ धातुनमहसुवनेवपुमेरो शासकमहजमकरहुनिवेरो
 ३ सपेनमहवासुकीउचारो नागेद्रनमहसेसविचारो ४ हेऊधववैनजीव
 नमाहों जानहुतमग्नेद्रमोहिकाहों ५ आश्रममाहिजानुसन्यासा बरतन
 महमैविप्रनिरासा ६ तीर्थेनमेसुरधुनिममरूपा सरनमाहिगुनिसिधुअनूपा
 ७ आयुधमाहिशरासनजानो धनुधरमहत्रिपुरारिबषानो ८ गिरिनिमा

हिमोहिगुनोसुमेरा गहननमहहिमगिरिवपुमेरा ९ पीपरलेहतरुनमहमा
 नो लेहुजवाअन्ननमहजानी १० गुनोवसिषपुरोहितमाही वैद्विदनमह
 सुरगुरुकाही ११ चमूपतिनमहरूपहमारा ज्ञानहुतुमकृत्तिकाकुमारा १२
 दोहा करहिप्रवर्तनजेसदासप्रदायजगमाहि तिनमेचतुराननगुनोमेरो
 रूपसदाहि १ चौपाई ब्रम्हजज्ञमहजज्ञनमाही त्रैतोअहिसनसबत्रत
 माही १ अनिलअनलजलवचनहुभाषहु सुचिकरमहपांचोनेहिमानहु
 २ आठहुअंगअहेजेजोग कहैसमाधिमाहि बुधलोगू ३ जीतनकोजेचहे
 सदाही विजेमंत्रमैहीतिनकाही ४ अहेजोज्ञानजोगबहुतेरो तिनमेआत्म
 ज्ञानवपुमेरो ५ आतिवादिजेशालकहावै तिनमेंमुनिविकल्पमोहिगावै
 ६ नारिनमेमैहोसतरूपा पुरुषनमेंमैहोमनुष्या ७ जेतेमुनिहैधर्मपराय
 न तेहिमेमोहिगुनिरनारायन ८ सकलब्रम्हचारिनमहंप्यारे सनकादि
 कहैरूपहमारे ९ सकलधर्ममेधर्मप्रधानो सरनागतमेरोचपुजानो १० जे
 तनेहैजगमेंकल्याणा मोरिसुरतिमोहिजानुसुजाना ११ गोप्यवस्तुजेजग
 महज्ञानी तिनमेमैमौनहुंप्रियबानी १२ दोहा जेतदंपतिजगतमेंतिनमेंमो
 हिविधिमान संवत्सरमोहिजानियेकालनमेंमतिवान १ चौपाई सबरितुमें
 मैअहोवसता मार्गशीषमासनमहसंता १ नक्षत्रनमहअभिजितजानो जु
 गमेमोहिसतजुगपहिचानो २ देवलअसितधीरनरमाही बुधमहव्यास
 जानुमोहिकाही ३ मुक्ताचारजज्ञानिकविनमह वासुदेवमैभगवाननमह ४
 भक्तनमेतुमहमैसुजाना वारनमेंमैहोहनुमाना ५ विद्याधरनमाहमतिधा
 मा जानुमोहिसुदर्शननामा ६ पद्मरागमैरतननमाही कमलकोसहोसु
 दरपाही ७ तनजातिनमेंकुसादिअभै गोष्टतजानोहोमद्रव्यमें ८ जेधन
 हितबहुकरैउपाड़े तिनकोधनमोहिगुनसमुदाई ९ छलनमाहमोहिनु
 वाविचारो छमिनकेरिममछमाउचारो १० महीसतोगुनसात्विककेरो योगि
 नवोजरूपहैमेरो ११ बलिनकेरबलमोकहजानो भक्तनकर्ममोहिअनुमानो
 १२ दोहा ॥ मत्पादिकश्रौतारदसतिनमहमहोप्रधान गंधर्वनमहजानुमो
 हिविस्वाब्रसुमतिवान १ चौपाई पूर्वचित्तमैअपसरमाही गिरिधरतागु
 नियेमोहिकाही १ परागधगुनमोहिविचारो रसनेमधुरसरूपहमारे २
 तेजिनमहंसिषिमूरतिमेरो प्रभासजैससितारनकेरो ३ नभमेसब्बरूप
 हमारो पवनहुमहमोहिपरसविचारो ४ जेब्रम्हन्यजगतमहजानो
 तिनमहबलिमोकहपहिचानो ५ जेजगमहहैअनुपमवीर तिनमहमैअ

जुनहो धोरा ६ उत्पत्तिथितिल्लेभूतनकेरी ऊधवजानहुमूरतिमेरी ७ पदकीगति
 मोहीकहैजानो बानीउक्तिमोहिपहिचानो ८ इं दीपागुविसर्गमहीहो ॥ क
 रकोलीबोमहीसहीहो ९ दंड्रिउपस्थमोदमोहिगुनियेत्वचापरसुमैहो ॥ अ
 बसुनिधे १० दृगकोदेषवरसनास्वावृ श्रुतिकोश्रवनग्रानअहलादू ११
 येसबमोकहंकरोविचार मैहोपंचभूतअहंकारा १२ दोहा जीवप्रकृति
 गुनसुक्तिजनयेसबमोरसरूप ज्ञानतत्वसांख्यादिसबममवपुजानुअनू
 प १ चौपाई चितअरुअचितपदारथजोई ममविनअहैनकहुंकछुको
 ई १ जयपिधूरिकनामेगनतो जदपिननिजविभूतिगनिसकतो २
 कोटिनअंडरचनकरतूती सकौनगनिआपनोविभूतो ३ तेजविभौश्री
 कीरतित्यागा लाजंक्षमाबलज्ञानविरागा ४ येऊधवजहंजहंतुमदेषहु
 तहंतहंमोविभूतिपरेषहु ५ संलेपैयहकद्येविभूती ममसंकल्पहिकोकरतूती ६ क
 रहिवेदयहिभांतिउचारा औरहुसुनुकछुवचनहमारा ७ तनमनवचनहुइंद्रिनप्राना
 मोकहंहेदुसमर्पिसुजाना ८ आवागवनरहिततबक्येहो बसिवैकुंठमोदबहुपेहो
 ९ जोनहिइंद्रिजीततज्ञानी तासुदानतपव्रतमतिषानी १० तनतेनिक
 सिजातसबकैसे काचेघटजलरुकतनजैसे ११ तातेपैचिसकलथलतै
 मन मोमहदेइलगाइसंतजन १२ दोहा यहिविधिजोमेरीकरेप्रेमभ-
 क्तिमतिवान ऊधवसोसंसारमेंपुनिनहिकरैपयान १ इतिसिद्धिश्रीम
 न्महाराजाधिराजश्रीमहाराजश्रीराजा बहादुरबांधवेशश्रीविश्वनाथ
 सिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजा बहादुर
 श्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिऔरचुराजसिंहजूदेवकृतश्रीमद्भागव
 तेआनंदात्मनिधौएकादशस्कन्वेषोडशस्तरंगः १६ ॥ ॐ ॥ ७ ॥
 दोहा हरिसुषतेसुनिकेतहांहरिविभूतिबहुभांति पुनिऊधवबोलतभ
 योगिरामोदअधिकाति १ उडूबोवाच दोहा प्रथमहिदियजोधर्मउचा-
 रीजातेउपजतिभक्तिहारी १ जेजनहैवरनाश्रमधारे औरबुद्धिपद
 मात्रसंचारी २ जिनकोजेहिविधिधर्महिकीने होतिरावरीभक्तिप्रवीने ३ सो
 अविदनेनकरिदाया मोहिसुनायदेहुजदुराया ४ लैजदुनाथहंसअवता
 रै जोनधर्मभायोकरतारे ५ तौनधर्मअबकलिजुगमाहो करिहैमनुजसबे
 कोउनाहो ६ कियउपदेसधर्मतुमजोई भूल्योबहुतकालबससोदे ७ वकता=
 करतारक्षकधर्मा तुमसमजूजानीहिसुभकमो ८ सभाविरचिहुमेअसना
 हो भूतिमानजहैवैदसदाही ९ करतावकतारक्षनकारी धर्मनकेतुमही

गिरधारी १० ऐसे नुमजबमहिकहंत्यागी जैहौनिजलोकहिंबड भागी ११ तब
 होईसतधमेविनासा कोकरिहेंजगमहिप्रकासा १२ दोहा तातेजौनधर्मतेउ
 पजतिभक्तिनुम्हारि तौनधर्ममासोंकहौकरिकेरुपामुरारि १ चौपाई सुनि
 कैउद्वकीअसबानौ बोलतभेपुनिसारंगपानी २ श्रीभगवानुवाच जनमंग
 लप्रदप्रकृतिहारो सुनौधर्मवर्नाश्रमचरो ३ जन्महितेसबप्रजाकृतारथ
 होतभयेकरिजन्मजथारथ ४ तातेसतजुगकोकृतनामा भावतभैमुनिसंम
 तधामा ५ रश्मोवेदतबप्रनवसरूपा चारिचरनचृषधर्मअनूपा ६ तेहिजुग
 महंकरितपहिअपारा ध्यायोमोहिहंसअवतारा ७ तेजतभयेविगतसबपा
 पा पायेनहिकबहंसतापा ८ पुनित्रतामहंवेदविभागा होतभयेत्रैविधि
 बडभागा ९ तवहंमधस्योजज्ञअवतारा साध्यासकलजज्ञसंसार १०
 भयेविप्रतबमुषतेमेरे भयेभुजातेसत्रिघनेरे ११ ऊरूतेमैवैस्पअद्भुद ॥
 भयेचरनतेनेरेसुद १२ दोहा विनाकपटदुजदेवकीअरुगौवनकोसेव
 जानमिलेसंतोषतेहिसुदधर्मयेभेव १ चौपाई अनाचारनास्तिकताचोरीरू
 ठकहबकरिबोबडिपौरी १ विनापरोजनकलहठानिबो कोहुंसोकबहुन
 सोलमानिबो २ कामक्रोधअरुलोभचनेरो यहसुभावचांडालनकेरो ३
 सत्यअहिंसाऔरअचोरी औरअकामअक्रोधअधोरी ४ वैबोसबभूतन-
 हितकारी लोभरहितसबधर्महिधारी ५ यहसबमनुजनकेरउदारे साधा
 रनुमधर्मविचारो ६ चरनधर्मयहकिमोबषाना अबसुनुआसनधर्मसु
 जाना ७ संसकारगर्वहितेलैकै पुनिव्रतबंधादिककोगहिकै ८ अतिविनी
 तकैगुरुग्रहजावै पदैवेदजबगुरुबोलावै ९ अजिनमेषलादंडकमंडलअ
 रुकमलाक्षमालप्रदमंगल १० अरुजज्ञोपवीततनधारे राषैसीसवारक्रोभा
 रे ११ धोवैदसनदंतबहुनाहीं बैठैनहिअरुनासनमाहीं १२ दोहा भोजनम
 ज्ञनहोमजपअरुमलमूत्रदुत्याग इनमेंमौनरहैअवसिब्रम्हचर्जअनुरा
 ग १ चौपाई निसिवासरकुसकोकरधरई नषरोमहुनहिछेदनकरई १॥
 करैनकबहुंरेतकोपाता ब्रम्हचर्जव्रतगहैविप्याता २ स्वपनादिकमेंजो-
 क्खैजावै तौसरितामंज्जनकरिआवै ३ करिकैप्रानायामसुजाना गायत्रीजप
 करैमहाना ४ रेतपातअथतोमिटिजावै औरहुसुनहुवेदजोगावै ५ अगिनि
 अर्कोगोगुरुदुजकाहीं आचारजअरुसुरनसदाहीं ६ अरुबहुनकहंसहितप्र
 तीती उपजैकैषवित्रजगप्रीती ७ दोउसंध्यनमहमौनअतापा करैमंत्रगाय
 त्रीजाया ८ गुरुकोमोररूपसतिमानै कबहुंनतासुकरैअपमानै ९ ननुज

बुद्धिकरिताहिनदेषै सकलदेवमयगुरुकहैलेषै १० सांरुसवेरेपुरमहजावे
 गुरुहितभिक्षामांगिलेआवे ११ गुरुकहं अरपैजोगुरुदेवे सोआपहु भक्षनक
 रिलेवे १२ दोहा गुरुसेवैकरिआपनोनीचोअनुसंधान गुरुसज्जासनजानिकै
 रहैनअतिनिनियरान १ चौपाई ॥ गुरुकोआसनसेजहुजाना निरषिहाथजो
 रैमतिवाना १ असआचरनकरतगुरुकेहू बसैब्रह्मचारीजुतनेहू २ करैनभो
 गविसालनिआसा जबलौं करैगुरुग्रहवासा ३ जबलौं पढ़ैनवेदउदंडा
 ब्रह्मचर्जेव्रतधरैअपंडा ४ मुक्तिब्रह्मचारीजोचाहै ॥ तौयहिविधिनेज =
 ननिबाहै ५ करैसमर्पनगुरुकहं देहू मोहिगुनिगुरुपदकौसनेहू ६ अग्नि
 गुरुअस्त्रात्मकाहौं मानैमेरुरूपसदाहौं ७ यहिविधिगुरुग्रहजनमवितावे
 विनअचब्रह्मतेजसोपावे ८ नारिनदेषबपरसबहॉसी संभाषनछोडैमति
 रासी ९ रहैजेयकैसंगनरनारी दूरहुतेनलपैव्रतधारी १० आचमनहुअचा
 रअस्नाना संध्योपासनसोलमहाना ११ यहसबकरैसुजानअदेषी पापिनप
 रसैनाहिविसेषी १२ दोहा भोजनकरैअभक्षनहिपापिनसोनवताय यही
 धर्मऔरहुनकोजोचहसुषसमुदाय १ चौपाई लपैमोहिसबभूतनमाहौं
 करैनमनमनबचकाहौं १ यहिविधिजोकोउजनव्रतधारै सोपावकसम
 तेजपसारै २ मोरभक्तपावकअघजारै ॥ सोसुषव्यैममसदनसिधारै ३ पुनि
 जोब्रह्मचर्जेतेकोई चहैग्रहस्तआश्रमेहोई ४ सोपुनिवेदनअर्थेविचारी
 दैकैगुरुगुरुदक्षिनाभारी ५ गुरुसासनलैमज्जनकरई पुनिजोग्रहनिवासवि
 तधरई ६ करैग्रहस्ताश्रमजोआई मनसुचिचहैबसैवनजाई ७ अथवाच
 हैमुक्तिसुषरासी तौसबव्यागिहोइसंन्यासी ८ मेरीभक्तिहोइजोनाहौं तौय
 कआश्रमरहैसदाहौं ९ मोरप्रेममगनजोहोई तौजहं चहैरहैतहंसोई १० अ
 बबरनौंग्रहस्तकीरीती सुनियेऊधवकरिअतिप्रीती ११ पढिगुरुग्रहनिबसै
 घरमाहौं यहिविधिकरैविवाहतहॉहौं १२ दोहा अपनेतैकमउमिरिजेहि
 होवैवरनसमान सुंदरसरलसुसालिनीतिमव्याहैमतिमान १ चौपाई और
 होइतियकीजोआसा बरनक्रमहिव्याहैसहुलासा १ जज्ञवेदपढिबोअरुदा
 ना अर्मदुजातिनकेरप्रधाना २ वेदपढाउवलीबोदाना औरकराउबजज्ञन
 गाना ३ यहहैब्रह्मनहीकोधर्मा विप्रजीवकायहोसोकर्मा ४ नसैतेजतपज
 सलैदाना असजोमनहिकरैअनुमाना ५ वेदपढावैजज्ञकरावे यहिविधिनि
 जजीविकाचलावे ६ याहूमेजोदोषविचारै सिखाबानितौकरैअहारै ७ जगसु
 षहेतविप्रवपुनाहौं तपव्रतहितदुजतनजगमाहौं ८ मरेअनतकरतसुष

भोगू तातेतपहिकरैबुधलोगू १ सिलाबीनिजीचिकाकराई तातेउरसंतोपहि
 भराई १० ताकोमननिमेलकैजातो मोपदमहप्रेमहिअधिकातो ११ ऐसेपुरुष
 भवनहूमाहो निवसिलहैमेरेपदकाहो १२ दोहा दुषितविप्रजोहासममते
 हिजेकरहिंउधारनिनकोआपतितेअवसिमैदुजकरहुंउबार १ चौपाई जि
 मिजलबूडतवोहितपावै ताकोआसुसोकमिदिजावै १ तैसहिदीनपरयनः
 जनको करहुंउधारबिलमनहिछनको २ भूपतिसुलसमप्रजनविचारैप्रजा
 सोकसबगौंतिनिवारै ३ जोभूपतिकेउरदुपहोवै तौकरिमोरजानतेहिषो
 वै ४ जिमिगजफंस्यागजेसउवारै तैसहिज्ञानसकलवुषदारै ५ होयबोर
 थारैधुवधारा लपिनसकैगोब्राह्मनपीरा ६ ऐसोजोगहोयभुवाला सोस
 चपापजारितकाला ७ चढिकैभानुसमानवेमाना लहिकैवासवतैसनमा
 ना ८ मोपुरकोहठिकरतपयाना तहंपावतहैमोटमहाना ९ विप्रहिंजोवि
 पत्तिपरिजावै वैस्पृष्टतिगहिकालबितावै १० अथवाछत्रिदृत्तिसउछाहू
 घडूबाधिकैकरैनिबाहू ११ पैनहिकरैनीचसेवकाई नीचहिसेवतधर्मेन
 साई १२ दोहा जोरुकोआपदाकमैविवसपरिजाय वैस्पृष्टितोकरिसहालेदुनिवा
 हचलाइ १ अथवाजीवहिपेत्तिसिकारै अथवाविप्रवेषकोधारै १ पैनहिकरैनीचसेव
 काई नीचहिसेवतधर्मेनसाई २ वैस्पृष्टिआपदजोपरिजावै स्पृष्टतिकरिकाभवलावै
 ३ जोशूद्रहिंविपत्तिपरिजाई करैजीविकागूथिचढाई ४ पैनिजजबविपत्तितेछूटै तब
 निजनिजसबधर्मेहिजुटै ५ पढिकैवेदहोमकरिषानी देवनकोपूजैसुषमानी ६ पूजैपि
 तरनस्वधाउचारी बलिहैभूतनकरैसुपारी ७ करितर्पेनपूजैरिषिकाहो मनजनकोअ
 न्नादिकमाहो ८ सबजोवनकोअंतरजामी मोकोजानतरहैअकामी ९ विनअधर्मजोप
 नमिलिजावै ताहोतेनिर्वाहचलावै १० तेहिधनतेमषकरैसदाहो पालैपोवैभूत्यनका
 हो ११ यद्यपिहोडुकुटुंबहुगोहू नहिकुटुंबमहकरैसनेहू १२ दोहा भूलेमेरोभजननहि
 लहिसुषदुषमतिमान जगसुषसमसुषस्वर्गकोकरैअनितअनुमान १ चौपाई पुत्रद्वार
 आदिकपरिवार पथिकसंगसमकरैविचारा २ येसनबंधीदेहहिकेरे देहनसनसिज
 यधनेरे ३ नींदहिभरिजिमिस्वप्रविलोकै नींदतजनहिंसुपनहितोकै ४ यहिविधिक
 रिकैसुमतिविचारा अतिथसीरसनिजबसेअगारा ५ करैनकाहसोकबुमोहू करैनकाह
 पेहठिकोहू ५ यहिविधिवसेजोकोउग्रहमाहो ग्रहबंधनलागैतेहिनाहो ६ करैनमध
 रिभक्तिहमारो पूजाकरैविभवअनुसारी ७ विभौजोगमषकरैअकामा अपैमोहिकर्मनिमति
 धामा ८ रहेपुरुषकोजबभरिजीवन तबभरघमेरहैसुपितमन ९ अथवापुत्रभयेवनजा
 वै संन्यासीकैमोपदथावै १० यहिविधिकरैग्रहस्तजोकार्म अवसिमुक्तिसोलह

तसुधर्मा ११ फंस्योगेहकेफांसआलसी निजविततियसुतलषनलालसी १२ ॥
दोहा कृपिनमंदमतिनारिबसमानतहमद्दुहमार मोरभजनक बहूनकिय
भोगतविषैअपार १ चौपाई कहतहायमातापितुमेरे बूढभयेनहिकामहि
केरे १ कहतकोउवालकहैछोटे नातीअबैभयोनिहिमोठो २ मोहिविना
इनकहकोपालो मेरहिहोपरकोजजाली ३ ल्यायोव्याहिनदेयहनारी ता
कौकिमिसुधिदेहुधिसारो ४ मेहीकुलमेकरताअहहू इनकोतजिविराग
किमिगहहू ५ मोहिविनकोअनेकउहिमकरि यहपरिवारपालिहेसुष
भारि ६ मेरेमेरेसकलमरिजेहै आयपरोसिहुनहिरंगवैहै ७ यहिविधिप
रोमोहकोफांसी दुषहुजानिनहिहोतनिरासी ८ मातपितासुतनारिम
रोलधि रोवतहैजगमहअतिदुषचषि ९ तबहूसठैहोतनहिज्ञाना भै
हमरिहो इनहिसमाना १० सुषदुषहोमेजन्मबितावै मेरोपदकबहुनहि
ध्यावै ११ जैसेसठबहुबसिग्रहमाहो भोगविषैसुषनाहिअघाहो १२ दो
हा फंसमोहकेफांसमेमहामंदमतिलोग मरेअवसितेकरतहैमहानरक
दुषभोग १ इतिसिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुर
रबाचनेश श्रीविश्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीम
हाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिश्रीरघुराजसिंह
जदेवकृतेश्रीमद्रागवतेश्रानन्दाम्बुनिधौएकादशस्कन्धेससदज्ञात्तर
गः १७ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ दोहा ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ वानप्रस्थकेधर्मसब
अवमेदेहुसुनाय तोजेपनकोआयुषाजबजनकीरहिजाय १ चौपाई तब
सोपैपुत्रनकहंदाग अथवाजोनहिहोयकुमारा २ तोअपनेसंगलैकेना
रो वनगवनेपंडितअविकारी ३ कंदमूलफलभोजनकरई वल्कलवसन
सुरोरहिंधरई ३ अथवात्रिनपत्रहुभृगचर्मा धारैतियजुतअवसिसुक
र्मा ४ केसरोमनषवारहुराषै तनमलधोवननहिअभिलाषै ५ करैदारु
कीनाहिमुषारी मज्जनकरैत्रिकालसुषारी ६ तनअरुषत्रबिछाइविता
ला धरतीसेनकरैसबकाला ७ पंचअग्निग्रीषममैतापै तनआवरनक
रैनहितापै ८ बर्षारितुजलधरजलधारा तनमहधारनकरैअपारा ९ सि
सिरहुमाहिंजलासेपाहो रहैकंठभरिसोजलमाहो १० पकोकालअरुपात्र
ककेरो पायफलनअसवेदनिवेरो ११ कुटोउल्लुषलओरपचाना करै
ताहिभोजनमतिवाना १२ दोहा छीलियाजोदंतसोसीउवनवासीपाइ
भोजनहितनिजहाथसोलेअविवनजाइ १ चौपाई देसकालवलजान

नवारो करै न बासी क बहु अहरो १ कालविहि नवनवस्तुनतेरे सुरपूजे क
रिहोमघनेरे २ मोहि पूजे नहि पसुनसंघारी करै अग्नि होत्रे अवि कारी ३ करै
दस अरु पूरनमासा करै वेदविद्वानुरमासा ४ यहि विधित पकारि दुबल
होई पैतप करै जन्म भरिसोई ५ यहि त्रिधित पकारि मोहि अवरार्थे सोरि
षिलोकलहत विनवाधै ६ रिषिलोकहुते फेरिसुजाना मेरे सुरको करनपमा
ना ७ ऐसो करिकलेसतपका हीं देतल गायकामनामा हीं ८ नातेको उम्
रुषहैना हीं कैजातोतपता सुवृथा हीं ९ करनकरततपजबवनवासी होइ
जराजर्जरमनिरासी १० ॥ करिनसकैतपकापतअगा तबरंगिमेरेप्रेमहिरंगा ११
अग्नि होत्रपावकउरराधै चितावनाय करैतनपाधै १२ होहा अथवा होइ
विराग अतितनहुसक्तिकछुहोइ तोपावकउरधाइकैलोक अनित्यहिजोइ
१ चौपाई बानप्रस्थको धर्महित्यागी यहि विधिहोवै जतीविरागी २ मोहि पूजि
जसशास्त्रविधाना वैरितुजनसबवस्तुसुजाना ३ कोडिसकलजगसुषकी
आसा जगमहं विचरैसहितदुलासा ४ जोअसहोतताहिसुरआई करैविच
नबहुवेषबनाई ५ संन्यासीकहं देवविचारत हमहिनिदरिवैकुठसिधा
रन ६ जोपटपहिरनचहैनवीना पहिरेअचलाअरुकोपीना ७ दंडकमंडल
गहैसदा हीं तजीवस्तुधारैकलुनाही ८ प्रेजेओपति तौमतिधीरा धरैऔर
रक्षनैसरारा ९ जतीनिरिषिओगैपग धरई बसनछानिजलपानेहिंकरई १० सत्य
पूतबोलेषुपबानी मनप्रसन्नजेहिकरैसुजानी १० मौनहिदंडअहंबानीको दंडअका
पतनहिजानीको ११ प्राणायामचित्तकोदंडा यहीजतीकोअहंविदंडा १२ दोहा तीनदंड
जाधरतनद्विधरतबंसदोदंड ताकोउहवजानियेजतीपरपापंड १ चौपाई चारिबरनमै

भाषेहाई २ गापीमताहंनतपापं पापं ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

है बैठे सुचि क्हे मौन लगाई ४ नागै भोजन आयजोकोई भोजन करैताहिदेसो
है ५ नहिबाकीविहानकोराधै जगअकेलविचरैसुधराधै ६ इंद्रिजीतेआतम
रामा अपनेमैमानैसुधामा ७ समदरसीमनकोहठिजीते रहियकांतरहित
जगभीतै ८ मोमहकरैप्रेमअरुभाऊ आसैविमलसदाचितचाऊ ९ मोरहा
सजानैजियकाहीं मानैमोहि व्यापकसबमा हीं १० इंद्रिनविषेभोगिबोबन्ध
न विषेत्यागिहैमोक्षअबंधन ११ यहीभांतितेजतीसुजाना बंधनमोक्षलपेक
रिचाना १२ दोहा इंद्रिनकोआधीनकरिकरिभावनाहमारि विचरैजगमेअति
मुदितविषेविनोदवितारि १ चौपाई जतीकेवलैभिक्षाहेतू जायग्रामपुरमह

मतिसेत् १ पुन्यदेसवनसरितनमाहीं विचरेजतीअकामसदाहीं २ बहुधा
 वानप्रस्थतेमोगे तौममतामोहेदुतत्यागे ॥ ३ लषेअनित्यजगतसबकाला तजे
 नेहदुहुलोकविसाला ४ मायाकाजजगतकहंजानी निजसरूपलपितजेविज्ञा
 नी ५ अचसुनपरमहंसकीरीती जोसबतजिकियमोमहप्रीती ६ छोडिजग-
 तभ्रमकरैविरागा करैज्ञानकरिममअनुरागा ७ चारिहुआभ्रमदेइविहार्दे
 होडैमनआसासमुदाई ८ बालकजडगोवृषभसमाना विचरैपरमहसम
 तिमाना ९ वैकलसरिसबकेबहुबानी परमहंसमेरेजोधाती १० करैवेद
 कर्मनिकहुनाहीं धरैपषंडनहीतनमाहीं ११ करैकबहुनहिहेतविबादा ग
 हिकोहुपसकरैनहिवादा १२ दोहा सृषचादसोईअहैजामेमजसनाहि सो-
 कबहुमुषनहिबदैरंगोप्रेमरंगमाहि १ चौपाई कोहुनहिडरैनीडरवावे कटु
 कचवनसबकेसहिजावे १ करैनकाहकोअपमाना तनहितकरैनवैरविधाना
 २ ऊधवमैआपकसबमाहीं जिमिबहुजलपात्रनससिछाहीं ३ वैरकिपोजोका
 हुसोज्ञानी तौमोसोदियवैरिहानी ४ समैमाहिजोमिलैनभोजन सोनविपाद्
 करैअपनेमन ५ भोजनमिलैमोदनहिमानै मिलबनमिलबदैबबसजानै ६
 पैभोजनहितकरैउपाई जातेनहिसरोरसिजाई ७ तनकेरहेहोतहैज्ञाना ॥
 तातेपावतमोसमहाना ८ अन्नवसनसज्जादिककोई अपनेतेमिलिजावैसो
 ई ९ ताहीतेनिबोहचलावै तासुहेतनहिजननलगावै १० मज्जनआचमनहु
 अचारा औरहुजेहैनेमअपारा ११ परमहंसविधिसोनहिकरई निजमतिकेअ
 नुसरअनुसरई १२ जैसेमैखतत्रसबभांती लीलाकरतरहोदिनराती १३ दोहा
 जातिसुरतितेहिरहंनैर्नहरद्योमिदिमैदेह जरीरज्जुजेहिविधिरहतितिमिरह
 तीतेहिदेह १ चौपाई अबऔरहुकहुसुनुमतिमाना जेहिविरागभानहिमम
 ज्ञाना १ सोममप्रेमीगुरुद्विगजाई लोहिभक्तिउपदेसमहाई २ जबलोंहोइ
 नज्ञानविज्ञाना तबलगिसेवहगुरुद्विसुजाना ३ माररूपमानैगुरुकाहीं
 सेवनकरैप्रतीतिसदाही ४ जाकोविषैभोगनहिबूटो ज्ञानविरागमोहिन-
 हिजूटो ५ तासुत्रिदंडपषंडउचारो धर्मकर्मतेहिदेथाविचारो ६ सोमोको-
 अरुदेवनकाहीं सेवनकरैप्रतीतिसदाही ७ महाअधर्माविषैविलासी उ
 मैलोकसोदियोविनासी ८ जीवअहिंसासमतादोई भिक्षुकधर्मजानियेसो
 ई ९ वनवासिनकोतपअरुजागा जानहुमुष्यधर्मबडभागा १० जीवूनदया
 जजुसुविधाना ग्रहीधर्मजुगजानुप्रधाना ११ सुनहुब्रम्हचारीकेधर्मो गुरु-
 कोसेवनकरैसुकर्मा १२ दोहा ब्रम्हचजेतपतोवव्रतजीवदयाआचारसक

लब्रह्मचारी धर्मज्ञानहु बुद्धिउद्धार १ चौपाई रितुमेंनारिगमनजो ठानै ब्रह्म
 चर्जयहअहिनबपानै १ यहीब्रह्मचारीको धर्मो जानुग्रहस्तनकेप्रदसर्मा २ स
 बकोमेरीभक्तिमहाई जानहुमुष्यधर्मसुषदाई ३ यहिविधिकरिनिजधर्मम-
 हाना भजेअनन्यमोहिमतिमाना ४ मोरभाउसबजियमेराथै सोममभक्तिसुधा
 रसचाथै ५ यहाभातिते ऊववपारे होहिंदासजगजीवहमारै ६ मैहौंसबलो
 कनकरूखामी उतपतिस्थितिलैकरबहुनामी ७ मोरिभक्तिजाकेहियहोईऊ
 धवमिलतमोहिहैसोई ८ करिनिजधर्मअमलमनभयऊ मेरीरीतिजानिजो
 लयऊ ९ ज्ञानविज्ञानसहितसोप्राणी मोपुरगमनतदुतमतिषानी १० यहजो
 वर्नेआश्रमनिधर्मो ॥ कस्योअचारहुलक्षणकर्मा ११ मोरिभक्तिजुतजोयहक
 रई सोविकुंठवसिअतिमुदभरई १२ दोहा यहपूख्योउडूवजोमोहि सोस
 बहियोबताय भक्तिधर्मजेहिभांतिकरिमोहि मिलतजनआय १ इति सिद्धि
 श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरकांधवेशश्रीविश्वनाथसिं
 हदेवात्मजसिद्धिश्रीनहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचं
 द्ररूपापात्राधिकारिश्रीरघुराजसिंहजूदेवकृतश्रीमद्भागवतेआनन्दासुनि-
 धौएकादशस्कन्धेअष्टादशस्तरंगः १८॥ १० ॥ ११ ॥ श्रीभगवानुवाच
 दोहा शास्त्रजयारथअर्थजुतजानैजौनसुजान आतमअरुपरमात्मकोजा
 हिहोयसतज्ञान १ चौपाई तर्ककरैशास्त्रैअनुसारा मायाकृतजानैसंसार
 १ ज्ञानरूपसोजीवहिमानी तेहिअपैमोकोसुषपानो २ ज्ञानीकोमैपरमपि-
 यारो मानतफलअरुफलदातारो ३ स्वर्गऔरअपवर्गहुकाहौं मोतैप्रियमा
 नतकबुनाहौं ४ ज्ञानविज्ञानजुक्तजोप्राणी लेतविलक्षणसबतेमानी ५ ता
 तेज्ञानीअतिप्रियमोको लख्योज्ञानविनमोहिअवलोको ६ तपअरुतीरथज
 पअरुज्ञाना करतनपावनज्ञानसमाना ७ ज्ञानभक्तिकेलेसहुकाहौं जप
 तपतीरथपहुचतनाहौं ८ तातेमोहिगुनिजियउरवासी ज्ञानविज्ञानसहि
 तमतिरासी ९ भक्तिभावतेभजियेमोही अबनहोहुभवसागरछोहो १० ज्ञा
 नविज्ञानजज्ञकारिप्राणी सबमपफलदायकमोहिमानी ११ लेहिसिद्धिसुनि
 वहुनठदारा उतरिगयेभवसागरपारा १२ दोहा जियमेउडूवहैनहौंनेजभा
 दिविकारयेविकारहैननहिकेऐसोकरहुविचार १ चौपाई हैनहिआदिअंत
 हुनाहौं मधिमहगुनहुविकारहिकाहौं १ आदिमद्दिअंतदुजोहोई आत्मानि
 त्यकहैसबकोई २ सुनिमधुसदनकीअसबानी उडूवकस्योजोरिजुगपानो ३
 उडूवउवाच विरतिविज्ञानसहितजोज्ञाना करिविस्तरमापहुभगवाना ४॥

विधिसिवदुर्लभभक्तिहारो मोसोपुनिप्रभुदेहुउचारी ५ जेभवसागरमा
हपरैहैं त्रैतापनतेतपितपरैहैं ६ तुवपदखत्रसुधास्रवजोई ॥ तिनविनति
नहिनरक्षकहोई ७ भवविलगिरेकालअहिकाटे तदपिछेइसुषठाट
हिठाटे ८ तिनकीवचनसुधारससौंची विलतेलेहुहाथमहषांची ९ मुनि
उधवकेवचनअतोले करुनाकरकरुनाकरिबाले १० श्रीभगवानुवाच स
षाप्रलतुनजोयहकीन्हो सुनहुतासुइतिहासप्रवीनो ११ भारतजुइभयेजेहि
काला भयेनाससबवीरविसाला १२ दोहा तबकुलनिधनविलोकिकैध
र्मभूपदुषपाय सरसज्जाभीषमपरेतहांगयेजुतभाय १ चौपाई गयेहमहुतिन
केसंगमाहौं जुरेमुनीसअनेकतहाहौं १भीषमसोसादरतेहिकाला पृच्छतभेबहु
धर्मभुवाला २ मुनिबहुधर्मधमेनृषआखे मोक्षधर्मपृच्छतभेपाखे ३ मौ
क्षधर्मभीषमबहुभाषे नृपसौंकछुछिपायनहिराषे ४ सुनेभीष्मदेवहिमु
षजोई उधवतुमसौंवरनहुसोई ५ अद्वाभक्तिविज्ञानविरागा ज्ञानसहि
तभाष्याबडभागा ६ प्रकृतिपुरुषमहताअहंकारा पंचविषेइदूईदुग्यारा
७ पंचभूतऔरदुगुनतीना अष्टाविसतितत्त्वप्रवीना ८ इनमेंआतमयेक
सरूपायहीज्ञानिबोज्ञानअनूपा ९ मोहिजगअंतरजामिविचारै ममकृतउ
तपतिथितिसघारै १० आदिअतअरुमडिहुमाहौं सतसोईजोरहतसदाहौं
११ तनतेदूजेतनमेजाई विनहुसरौरसोइरहिजाई १२ यहीज्ञानिबोजानि
विज्ञाना अबवरनहुवैराग्यविधाना १३ दोहा श्रुतिप्रत्यक्षइतिहासअरुचौ
थोहैअनुमान इनमेनिश्चैहोतनहिविनवेहातनिदान १ होलयहीविदा
ततेतनतेविधिपरजत यहजगदुषदअनित्यहैकर्महफलमतिवंत २ चौपा
ई असविचारितेहिकरहिननेहू यहविरागगुनविनसदेहू १ भक्तिजोगतो
पहिलेगायो पैतुमसुननफेरिललचायो २ तातेपुनिकैदेहुसुनाई प्रथमसु
नहुसाधनमनलाई ३ मेरीकथासुधामतिमाना श्रवनसप्रीतिकरैनितपा
ना ४ कीर्तनकरैचरित्रहिमेरो पूजनकरैसप्रेमघनेरो ५ करैपाठपूजौकेअ
ता रामायनमागवतौलसता ६ सादरसेवनकरैहमार अरुप्रनामसाष्टांग
उदारा ७ मोतेअधिकमोरहासनकी पूजाकरैविनावचनकी ८ सबजीवन
महमोकहदेथै मोतेअधिकभक्तममलेथै ९ ममहितकरैलौकिकहुकर्मो
सहजेकहैनामसुभधर्मो १० मनकोमोपदेदेइलगाई कामकर्मसबदेइवि
हाई ११ मेरेहितबहुधनहुलगावै मोहिनिवेदभोजननितषावे १२ दोहा
ममलोखामहसुमतिनितकरैप्रमोदअनेक मोरविरोधीहोइजोतेहितन

तकैनेनेक १ चौपाई जपतपत्रलमपनेमहुसाना ममप्रसादहितकरैसुजा
 ना १ एसोधर्मकरैजोकोई आतममोहिनिबैदेजोई २ ताहिहोतिइठिभक्तिह
 मारी सकलमनोरथपूरनहारी ३ पुनिकखुताहिरहतनहिबाकी मैमिततोसु
 धिछोडिरगाकी ४ धारिसवोगुनकरिसमताई जोमोमेमनदेइलगाई ५ ताहि
 विभोअरुधर्ममहाना मैबकसोवैराग्यविज्ञाना ६ जोमोहिछोडिविषैरसभोगो
 कबहुनदेहिछूटतभवोगे ७ देधिपरतसिगरोविपरीती होतअधर्महिमा
 हप्रतीती ८ ऊधवधर्मजानियेसोई जातेमोरभक्तदियहोई ९ मेरोराषब
 सबयलभाना सषाजानुसोईविज्ञाना १० करैजोविषैभोगकरत्यागा ताको
 जानहुविमलविरागा ११ अण्णमादिकसिधिमिलिबेजोई अहोमहापे=
 स्वर्गहिसोई १२ ॥ दोहा सुनतरुकिनोरमनकेवचनअवनसुषपानि॥
 पुनिपूछ्योऊधवसुमतिजोरिजलजनुगपानि १ उद्वबौवाच चौपाई कै
 विधिकेजमनेमकहावै कोहिकोसमअरुदमकविगावै १ कौनतितिक्षाअ
 हैसुरारी कौनधीरतादेहुउचारी २ कौनदानतपकौनस्मरता कौनसत्त
 रिनकौनकूरता ३ कौनत्यागअरुकाप्रियधनहु कहमषकहांदक्षिनाभ
 नहु ४ कौनपुरुषकोबलभगवाना कौनविनौकालाभमहाना ५ काविद्या
 काहैप्रभुलानू काश्रीकासुषदुषजदुरानू ६ कोपंडितकोमूरुधैअहई को
 नकुपयकेहिसुपयहिकहई ७ कहाँस्वर्गकानरकमहाना कौनबधुका
 अहैमकाना ८ कौनदरिद्रोकोधनमाना कौनरुपिनकोहईसबषाना ९
 येतेप्रसन्नऔरविपरीती मोसोबरनहुकरिअतिप्रीती १० ऊधवप्रसन्नसुनत
 सुषदाईउत्तरदेनलगेजदुराई ११ श्रीभगवानुवाच सषाअहिंसात्पत्रअ=
 चोरी लाजअसंगधनधरवनजोरी १२ दोहा ब्रम्हर्जअरुमौनताआस्तिक
 ताअरुधीर क्साअभैयेद्वादसोजमजानहुमतिधीर १ चौपाई जपतपत्रह
 होमअचारा अतिथनकोकरिबोसतकारा १ तीथोठनअरुपरउपकारा
 गुरुसेवनसंतोषअपारा २ मनकोनिर्मलकरवसुजाना यद्वादसकविनेम
 बषाना ३ पृथतिनिवृन्निहकेअधिकारी येजमनेमसवैसुषकारी ४ अति
 मैमोमहबुद्धिलगावै ऊधवसोईसमकहवावै ५ इंद्रिनकोअपनेबसरा
 धै ताकोदमश्रुतिशास्त्रहुभाषे सषाकठिनसहिबोदुषनाना ताहितितिक्षा=
 कहतसुजाना ७ रसनाऔरकामसुषजीतब धीरज्ञताहिकहतहैकबिसब ८
 करैनेकोहप्रानिनकहैपीरा परमदानतेहिकहमतिधीरा ९ करबसकलभो
 गनकहैत्यागा यहैकहावततपबडभागा १० त्यागबअपनोकुटिलसुभा

ऊ० यहै सरता कह कविराज ११ मोक है सब यत्न देष ब्यपारे यही सत्य कविसक
लउचारे १२ दोहा ससमनो हरवचन जोरित कहविसोई बैर अकाजहि कोक
रबयही करता होय १ चौपाई त्याग बकमे करब अभिमाना ताको तोच कहत
मतिमाना १ ळैबो नहि धर्महि फल आसी ताहि त्यागि भाषत नति एसी २ धर्म
हि प्रिय है घन सब काला सषाम होहौ जाग विसाला ३ करि बो ज्ञान भक्ति उप
देसा यही दक्षिणा गुनहु हमेसा ४ सबते बल है यह बल भारी पानायामहि क
रै सुषारी ५ ज्ञानाहि कषटगुन जे मेरे तेई है ऐस्वर्ज घनेरे ६ होय जाहि मम
क्ति महां याते अधिक नला भेदाई ७ तजवतिय हि सुरमानुष भाजा ॥ वि
थापही जानु मतिमाना ८ नीच कर्म मह होय अप्रीती यही लाज की जानु हरी
ती ९ सबमे करब अचाह सदा हीं यही कहत है कवि श्रीका हीं १० सुषदुष
समनहि मानब जोई यह सुषते सुष और न होई ११ निरत विषे सुष रहब स
दाही यह दुषते दुजो दुषना हीं १२ दोहा बंधमोक्षको जानतो सोई पडित म
तिमान मरुष सोई कह्यो जो जाके तन अभिमान १ चौपाई मेरी भक्ति मार्ग
है जोई ऊधव सुपय जानिये सोई १ मेरी भक्ति विमुष है जावे सोई कुपय कु
रीत कहावे २ उदैस तो गुनकी मनमा हीं कहत स्वर्ग कवि जनतेहि का हीं ३
जबै तमोगुन हि य अधिकाना सोई कहावत नरकमहाना ४ गुरु समब
धुदुतिय जगना हीं सषामोरव पुगुन गुरुका हीं ५ जो जगमेय हमनु जसरीरा
तोई ग्रह जानु मति धीरा ६ जाके गुन मह सब जनराचो सोई धनी जगत
महसाचो ७ जानहि तोष करै जगमा हीं कहत दृष्टि कवि तोहि का हीं ८
जोई दिन कालियो न जीती सोई रूपिन भरत भवभीती ९ रंग्यो विषे सुषमह
नहि जोई ईस समर्थकहावत सोई १० करे जोकोई गुन महसंगा सोई जा
नहु विपरीति प्रसंगा ११ उद्वपश्चकि ये तुम जेते मे उत्तरदीन्यो सब तेते
१२ दोहा लक्षनते गुन दोषके बहुत कहेते काह दोष दोष गुन देषि बा गुन
नलषवतेहि काह १ इति सिद्धि श्रीमन्म हाराजाधिराज श्रीम हाराजा श्री राजा ब
हादुर बांधवेश श्री विश्वनाथ सिंह देवात्मज सिद्धि श्रीम हाराजाधिराज श्री महा
राजा श्री राजा बहादुर श्री कृष्ण चंद्ररूपापात्राधिकारि श्री रघुराज सिंह जूदेव
रुते श्रीम द्वागवदे आनन्दा मुनि पौयेका दशस्कन्धे एकोनविंशस्तरंगः ॥
११ ॥ १ ॥ १ ॥ दोहा उत्तर सुनिसब पश्चके ऊधव बुद्धि सुबुद्धि बोलत
भोकर जोरि के ज्ञान विज्ञान प्रबुद्धि १ उद्वौवाच चौपाई विधिनिषेधतुवसा
सनवेदा ॥ तासु प्रथम असकियो विभेदा १ जो विधिकरै पुन्य फल होवे करै नि

पिङ्गपापसोजेवि २ अत्रगुणदोषनदेषनकहेऊ तातेमोहिसंदेहअतिभय
 ऊ ३ नर्नआअमद्वचारिउचारे ऊचनीचहैजातिअपारे ४ द्रव्यदेसवयकाल
 हआदिक कसोस्वर्गनरकहुमरजादिक ५ विनगुणदोषलभेजवुराई विधिनि
 षयजोतुमदियेगाई ६ तमिकेहिविधिहोइविस्वासा विनविस्वासकिमिलहै
 हुलासा ७ पितरदेवअरुमनुजनकेरो तुवभाषितश्रुतिनेननिवेरो ८ विना
 वेदस्वर्गहुअपवगो जानिपरतनहिदुषसुषवर्गा ९ साधनसाध्यपरतन
 हिजानी तातेसकामोहिमहानी १० जानेविनगुणदोषनकाहीं किमिकल्या
 नहोतजगमाहीं ११ जानिपरतगुणदोषदेवते पुन्यपापहैयहीभेदते १२ दो
 हा यहसकाअबमिटनिनहितोतुमदेहुमिदाय सुनिउद्भवकेवचनअसपु-
 निबोलेजदुराम १ श्रीभगवानुवाच चोपाई ॥ करनमनुष्यनकोकल्याना ती
 भिजोगभैकियोबषाना २ कर्मज्ञानअरुभक्तिहुजोगू सोजानहिसिगरेमुनिलो
 गू २ पावनकोकल्यानसदाहीं चौथउपायअहैकछुनाहीं ३ देहिकर्मफल
 सकलविहाई तिनकोज्ञानजोगसुषदाई ४ चहहिकर्मफलजेनभारी ति
 नकोकर्मजोगसुषकारी ५ कौनिहुभाग्यउदैनेभारी भईकयारुचिसुनुनहभारी
 ६ भक्तिजोगतेहिप्रदकल्याना जइपिनभयोविरागविज्ञाना ७ तबलौकरैकर्मव
 डभागा जबलौहियेनहोयविरागां ८ तबहींलौविरागसुषकारी जबलगिरुचि
 नहिकयाहमारी ९ जोनिजधर्मनिरतमातिधामा करैकर्मजनसदाअकामा १०
 सोनाहिस्वर्गनरककहंजाने जोनपापमहचिचलगावै ११ यहीलोकमहरहैबह
 देहू तजिअपसुचिद्वैधर्मसनेहू १२ पायविसुदुज्ञानमतिमाना लहतअनुग्र
 हमेरमहाना १३ दोहा भक्तिमोरिजबलहतहै उपजतजबअनुराग तबमेरेपर
 कोअवसिगमनकरतबडभाग १ चोपाई स्वर्गदुओरनरककेबासी रहनम
 नुजजन्महिकेआसी १ भक्तिज्ञानसाधकेमतिधीरा जानहुयेकहिमनुनसरी
 रा २ सुरदुर्लभमेरोपदप्रेमा जोहैअतिछेमहुकरछेमा ३ जसजनचहतनरकक
 हनाहीं तसवुधचहैनस्वर्गहुकाहीं ४ यहलोकमहकौनेनेहू अतिअभिमान
 होनयहदेहू ५ भक्तिजाततातेसवज्ञाना विषैभोगमहरहतलोभाना ६ तातेल
 हिकेमनुजसरीरा जानेमृत्युनिकटमतिधीरा ७ जबलौयहतननाहिनसाई त
 बलौमोक्षहिकरेउपाई ८ जिमितरुवरमहुकिभेअगारा तेहिकाटेकादधारिकु
 वारा ९ जयलौतरुकहंकाटिनडारै तबलौपक्षीअनतसिधारै १० तबहीलौसुष
 लहतमहाना नहिकलेसकोलहतनिदाना ११ ऐसहिवनकीआसुपकाही ॥ निस्सि
 वासरनितकाठतजाहीं १२ दोहा तातेतनकोनेहतनिभवसागाहिडराय तजिक

संगलहिभक्तिमम अपनोलेयबनाय १ चौपाई ॥ नरकस्वर्गअपवर्गहुकेने ॥
साधनमनुजसरीरनिवेरो १ अतिदुर्लभमिलिवोपुनियाको देवहुलहनचहत
हृदियाको २ भौसागरकोवोहितजानो ताकोगुरनाविकअनुमानो ३ ममप्रेरि
तलहिभक्तिबयारी यहैपारपहुचाबनिहारी ४ असीनरतननावहिपाई ॥
जोभवसागरनहितिरेजाई ५ तोहिसमपूरुषकोजगमाहीं गुनुआतमघाती
तेहिकाहीं ६ जोकर्मनिजानेदुषदाई तोचिरक्तआसुहिद्वेजाई ७ इंद्रोजी
तिअचलमनकरिकै मोहिलगावैद्विद्वताधरिक्के ८ तबहुजोकरैचित्तचप
नाई तबकछुविषयहुदेहुलगाई ९ क्रमक्रमसोतेहिबसकरिलेई बस-
हिभयेपुनिजाननदेई १० मनकोकरैकबहुंविस्वास् दगाहारजानैनिज
पास ११ भलीभाँतिजबमनबसहोई तबपावतअनैदअतिसोई १२ दोहा
मनकोकरवअचंचलोपरमयोगयहजान ताकोक्रमक्रमसोकरैअपनेव
समतिमान १ चौपाई बिगरोतुरंगजौनमुहजोरा तजिमगमनतऔरहुदोरा
१ ताकोकछुबढायभुरकावै तोतुरंगअपनेबसआवै २ ऐसहिविषैचपल
मनजोई निकसिजातहैबरबससोई ३ कछुकछुविषैभोगतेहिदेकै क्रमक
मसोअपनेबसकैकै ४ मोपदमहंपुनिदेहुलगाई तोमनअवसिअचलद्वेजा
ई ५ जोममपदमहमननहिलागै तोयहभौतिकरैबडभागै ६ प्रथमप्रकृति
तेजगप्रगटाई पुनिप्रकृतिहिमहदेहिलगाई ७ जबलौअचलनमनद्वेजावै
तबलौयहीकरतरहिजावै ८ जाकोमनतेभयोविरागा पैमनअचलनभोब
डभागा ९ तोहठिकरैजोगुरुउपदेसै तोमनहोवैअचलहमेसै ॥१०॥ कहेंज
मादिजोगपथजेते ज्ञानविज्ञानऔरहैतेते ११ औरकरैममध्यानदूपूजनतो
बसद्वेसुभिरतमोहिकोमन १२ दोहा जोप्रमादबसकबहुंकछुनिदिकर्म-
द्वेजाय तोअघज्ञानहितेजरतकरतनऔरउपाय १ चौपाई निजनिजधर्म-
हिप्रोतिप्रतीतो सोउपायनासतिअघभीतो १ जानौभक्तनकोमतिमाना औ
रनाप्रायश्चित्तविधाना २ अघनासनहितकियोजोकर्मा सोईताकोलगेअध
मो ३ सुनतप्रीतिमैकथाहमारी दियोसकलसुखभोगबिसारी ४ सकलकर्म
जान्योदुषदाई पैनतिनहिजोसकतविहाई ५ तोकरैमोहिमहद्विद्वविस्वा-
स् करैभक्तिकरैप्रोतिप्रकासू ६ विषैभोगनिदतमनमाहीं क्रमक्रमतेत्याग
ततिनकाहीं ७ भोगतविषैमोहिजोभजतो सोऊपुनिभबनिधिनहिव्रज-
नो ८ भक्तिजोगतैवारहिवारा भजतमोहिजोभक्तहमारा ९ ताकेहियविसेषि
मैआऊं विषैबासनासकलनसाऊं १० छूटिजाइसबजियकोगाँठो सिगरी

संसेदेहुडकाटी ११ कामकर्मद्वैजावहिछीना निरषतमोहिहियजबहिप्रबो
ना १२ दोहा मोरभक्तजसभक्ततेतुरतमिलतमोहिकाहिं तौसोज्ञानविरागते
मोकोपावतनाहि १ चौपाई ॥ धर्मकर्मकरिजोफलपावे तपहुदानतेजोमिलिज
वे १ तीर्थगमनतेनेमव्रतादिक जोफलपावतहैश्रुतिनादिक २ जोफल
पावतकिहेविरागा ज्ञानहुतेजोफलबडभाग ३ येफलसकलसषाअन
यास् नक्तिहितेपावतममदास् ४ स्वर्गऔरअपवर्गविकुठा चहतभ-
क्तिजोबुद्धिअकुठा ५ तौदुर्लभकछुहैतेहिनाही यहसिद्धांतगुनोमनमा
ही ६ मोरभक्तसज्जनमतिधीरा येकांतोनासकभवपौरा ७ तिनकोजदपिमु
क्तिहमदेही तदपिभक्ततजिमुक्तिनलेही ८ सबफलतजबपरमक-
ल्पाना यातैंअधिकधर्मनहिआना ९ जाकेहोतनकछुफलआसा सोई
भक्तिहहतममदासा १० येकांतोभक्तहमारै समदरसीहैंसाधुउदार ११ प्र
कृतिहुपरममरूपमिलापी तिनगुनदोषहोतनहिपापी १२ दोहा यह
पथमेरेमुषकथितचलेजोक्रोऊसुजान रूपजानिमसोलहतममपुरमोद्म
हान १ इतिसिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरबांध
वेशश्रीविश्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमंहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्री
राजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्ररूपापात्राधिकारि श्रीरघुराजसिंहजूदेवकृते-
श्रीमद्भागवतेशानन्दास्वुनिधौएकादशस्कन्धेविंशस्तरंमः २० ॥ १० ॥ १० ॥
श्रीभगवानुवाच दोहा गुनदोषनकेप्रश्नजोतुमकोन्धोमतिमान सोतुम-
सौंविस्तरसहितअबमेकरौबषान १ चौपाई ॥ कर्मज्ञानभक्तिहुसुषदाई
यहममभाषितपथविहाई १ तुच्छविषेभोगतसुषजोई परतअहोभवसा
गरसोई २ निजनिजअधिकारनमहप्रीती सोगुनहैअसकरहुप्रतीती ३ जेनिजनिज
अधिकारविहाई औरैनमहमनदेइलगाई ४ सोइविपरीतिजानियेदोषू यहीदोषगु
नगुनहुअदोषू ५ पंचभूतकरिकैअनुमाना जदपिवस्तुसबअहैसमाना ६ सुइअसु
हुहुतेहिमहजानी तजेअसुदूगहैसुधरानी ७ धर्मऔरधोहारहिदेवू तननिर्बाहहे
तुमतिसेवू ८ यहजोतुमसौंकसोअचारा सासकामहितजातुउदार ९ पंचभूतकृततम
निर्माता तिनतेविधिपजैतसमाना १० आतमदूसमानसबमाही जीवनधर्म
निजाननकाहीं ११ विधिअनेककियजातिहुनामा यहितेसिद्धिहोतसबका
मा १२ दोहा ऐसकालफलवस्तुकेद्वैगुनदोषविधान जातेगुनेस्वतंत्रनहि
कोऊज्ञानअज्ञान १ चौपाई जोनदेसमेंनहिमृगकारो तौनदेसअतिअसुचि
विचारों २ ब्राम्हनभक्तजहानहिकोऊ देसअसुदूजानियेसोऊ २ स्पामहुमृ

गणेशहंनहिंसाधू तौनहुदेसअसुद्धअगाधू ३ मगधदेसअरुअगहुवंग
 हुजानिअसुद्धहि औरकलिगहु ४ कीकठदेसअसुद्धअपारा तौनसौननद
 दक्षिनपारा ५ जेहऊपरजहंजमननेवास् भूमिअसुद्धजानियेतास् ६ अ
 वसुनुकालअसुच्चिसुचिताता ७ सुतंत्रसुधकालप्रभाता ७ जुगजामहिभ
 रिकरैसुकर्मा पितरकर्मअपरान्हसुधर्मा ८ द्रव्यसुद्धसोदकालसुजाना ॥
 जवैमिलैतवकीजेदाना ९ अबसुनियेअसुद्धजोकाला जामेहोतनधर्मवि
 साला १० सोवरसूदकअसुच्चिसदाहीं तिनमैजागजोगतपनाहीं ११ द्रव्यजहाँ
 मिलतीनहिंजोई नानाजहाँउपद्रवहोई १२ दोहा तौनकालकोजानियेअहै
 असुद्धवितेषि धर्मकर्मनहिकीजियेऐसोकालपरेषि १ चौपाई सुद्धअसुद्ध
 द्रव्यअबसुनह भनतवेदजसतसमैभनह १ परसिमलादिअसुच्चिजोहोई
 तनवसनादिसिद्धिजलधोई २ भैसंकाककुवस्तुनमाहीं विप्रवचनतेसुद्धसदा
 हीं ३ कुसुमादिकसुच्चिहैजलसीचे संघेजोगनदेवनगीचे ४ दृष्टिअकालके
 रजल दसदिनरहतअपावनसोई ५ कालकेरवरषाजलजानी असुचिति
 निदिनलौजेजानी ६ थोरोजलपरसतचडाला होतअपावनहैततकाला ७ हो
 इवहुतजलजहंसुनुताता यापिहुपरसतनाहिनसाता ८ जाकेहोइबहुतधन
 धाना ताकोअंसव्योहारवषाना ९ ग्रहनपरेकोपाकअनाजू राधेनहिंभोजन
 केकाजू १० जाहिमिलैनहिपुनिकेभोजन सोतेहिषायजायनहिषाजन ११ परच
 रकोसूतककोअन्ना आयनहोजोधनसंपन्ना १२ दोहा सोवरसूतकअसुच्चि
 तालगतसुनेतेतात पैसोवरलागतनहींदसदिनकेउपरांत १ चौपाई वस
 नमलोनधनीनहिधारे जेहैनिधनसोनविचारै १ गुनअरुदोषहुयहजगमा
 ही बालवदरोगीकोनाहीं २ आतपतैअरुमारुततैरे सुद्धहोतहैअन्नधने
 रै ३ नलतेअरुछीलेतेदारु होतसुद्धयहकरौविचारु ४ सुद्धहोतगजदंतप
 राना वंसविसुद्धवारितेजाना ५ अगिनिपकेतेसवरसताता जानहुसुद्धहोत
 अवसाता ६ सुद्धहोतजलधोयेचर्मा धानुमृत्तिकातेसुभकर्मा ७ जातेजैनसु
 द्दहैजाई सोईतासुसुद्धनागाई ८ संसकारमज्जनतपदाना औरअवस्था
 वीजेसुजाना ९ संघोपासनआदिकतेरे होतसरीरसुद्धसबकेरे १० सुद्धउपाय
 मुष्यसुनुजोई सुमिरतमोहिसपदसुच्चिहोई ११ मंत्रनकोजानियो प्रकार अ
 होमंत्रकीसुद्धउदार १२ कर्मसुद्धतवहींहठिहोई करिकैमोहिएपैजोको
 ई १३ दोहा कर्तामंत्रहुद्रव्यअरुदेसकालअरुक्रम होतजासुषटसुद्धयेतासु
 सुद्धहैधर्म १ चौपाई जाकेसुभिनहिषटोपदारथ ताकोजानहुधर्मअकारथ

१ कहुं दोषगुणकहुं गुणदोष ताको ऐसो करहु सभोषू २ जद्यपि मज्जनधर्म-
 महाना पैरोगी कहं नहि मतिमाना ३ जद्यपि दानहु लेव अजोगू पै नदरिद्रिहि
 वेदनियोगू ४ जद्यपि अनुचित कुल करि त्यागा पै नदोष जेहि होत विरागा ५
 बोलव असति अजोग सदाहीं पै दुज धेनु हेन अघनाही ६ ऐसहि औरहु लेहु
 विचारी कहुं गुणदोषदोषगुणकारी ७ जौन कर्मजाको है जोगू सो तेहि त्याग
 वअ है अजोगू ८ पतितन मदि रापिये नपापा दुजको अतिसै कारकतापा ९
 जति नदोष है जग करसंगा नाहि अहस्त नदोष प्रसंगा १० जैसो पडोसो ईगि
 रिजावै धरनि परो तेहि को नगिरावै ११ क्रमक्रम मलिन कर्मकहुं छोडै क्रमक्रम
 सोसत धर्महि छोडै १२ यही धर्म मनुजन सुषरासी देल काम भयमोह विना
 सी १३ दोहा चहतरहत जो विषै सुषता सुताहि मेराग ताते उपजत काम सु
 षदुषदायक बडभाग १ चौपाई होत कामते को धअपारा तेहि ते प्रगत क
 लहउदारा १ मितकलहते सकल विवेक बुद्धि प्रभावरहत नहि नेक २ बु
 ढिगये करतो बडुपापा ताते लहत नरकसतापा ३ बुद्धि विना आपनो परोयो
 जानि परत नहि जो श्रुतिगयो ४ जाको बुद्धि अष्टभैवाता तरुसमान जानहु तेहि
 गाता ५ सांसलेत भस्वाकसमाना उपजत कबहुन ज्ञान विज्ञाना ६ प्रवृत्ति
 कर्म करि स्वर्गहि जावै वेदपुरानशास्त्रजोगावै ७ ताको तात पर्जमै भनहु सो
 तुमसावधान है सुनहु ८ विषद्वन स्वर्गविनो दूदेषाई प्रवृत्तिकर्म महदेतल
 गाई ९ क्रमक्रमते तेहुकां हछोडावै निवृत्ति मार्ग महताहिलगावै १० जैसेपि
 तुमुतकहुं लषिरोगू नीमपवावन करत प्रयोगू १० तेहि परिहिले दरसायमिठा
 ई ताहिनीम पुनि देतषवाई १२ दोहा तासुमिठाईफल नहीफल हैरोगविना
 स ऐसहि स्वर्गनवेदमतितनमतमुक्तिविलास १ चौपाई मित्रविषै सुषअ-
 रुपरिवारा येजियको दायक दुषभाग २ इनमें प्रथमहिते संसारी फंसोरह-
 तममसुरतिविसारी ३ वेदवचनमें करि विस्वासा उभै लोकको चहत सुपा-
 सा ३ तिनको स्वर्गविषै सुषभोगू किमि करि है सबवेदनियोगू ४ जौन कर्मक
 रिजिय बडुवारा आवत जातरहत संसारा ५ वेदचहत जियमुक्तिह मेसा वेद
 करत नहि सो उपदेसा ६ तात पर्जेय हवेदन केरो नहि जानत मतिमंद घनेरो
 ७ करै कर्मकांडी बडुकर्मा चहत तुच्छ सुषतजिम भर्ना ८ स्वर्गहि को भाषे
 पुरपारथ नहि जानत श्रुति अर्थ जथारथ ९ व्यासादिक जे वेदविज्ञाता वेदअर्थ
 असकहत नवाता १० लोभोकामी कृपिन कुचाली जे जनरहत सदाजंजाली ॥
 ११ तेकरि कर्म स्वर्ग हेठि जाहीं जानत परमारथ कचुनाहीं १२ दोहा होमकर्मनो

हितरहेकरैसर्वदाजाग मोरलोकजानतनहीधेररहतअभाग १ चौपाई जब
 भरजिमतरेहेजगमाहीं तबभरिसहेधूमदुषकाहो १ मरिक्केकरिअपसराविहारा
 गिरेआषमाहोससारा २ द्विचवासीउतपतिकरेनासी ॥सिगरेजगकोयेकविला
 सी ३ तेऐसोमोकोनहिजानै भेररहतकर्महिअभिमानै ४ मषतेअधिककछू
 नीहजानै पोषतसदांआपनेप्रानै ५ होमधूमलगिआषिनमाहो फूटिहियोउप
 रीकीजाहीं ६ होतनकबहुभोरअनुरागी जज्ञकर्ममहनिरतअभिगी ७ निरदै
 पसुमारहिमषमाहो तेजबमरिजमलोकहिजाहीं ८ तबतिनकेतनकोपसु
 तेई भारतपानसांगमहरेई ९ लिषोवेदहिंसनमषमाहो हिंसातातपर्जेतेहि
 नाहो १० हिंसावेद छोडावनचाहै जाज्ञकनहिजानततेहिकाहै ११ मारिपसुन
 कहैदेवनपूजे यातेअधिकनमानतदूजे १२ दोहा बहुतकर्मकाडीकुमति
 ऐसेयहजगमाहि स्वर्गसुषैअभिलाषमनमारिपसुनकहेंपाहि १ चौपाई ॥आ
 मिषबाहिजज्ञकेव्याजू तिनकोसिद्धकबहुनहिकाजू १ भूतनभैरवऔरभवा
 नो पूजहिहनिक्केछागअज्ञानी २ मानहिअपनेकहैबडभागी तेषलपूरनर
 ककेभागी ३ स्वपनसरिसतुमजानहुस्वर्गा सुनेभैरकोसोसुषवगी ४ तीनस्व
 गोहितधनहितगाई करहिजग्यसहिदुषसमुदाई ५ जैसेआपवधनकेहेत्
 षनहिपतालप्रजंतअचेत् ६ सहिकलेसकरिजत्तमहाई देतताहिमहदेह
 बिताई ७ मरेसुद्रस्वर्गहिकहंपावे पुंन्यस्त्रीनक्षैपुनिमहिआवे ८ दैगैकब
 हुविधनजोजागा तोस्वर्गहुनहिलहैअभागा ९ जैसेबनिकजेरिधनभरी ॥च
 दिजहाजगमन्योबहुदूरी १० बूडिगईमधिसिंधुजहाजा नस्योधरहुकोधनहु
 दराजा ११ ऐसहिकर्मकोडकेकर्ता विधनपाइहैतेदुषमती १२ दोहा तमोगु
 नीजेजनअहैपूजेतामसदेव रनोगुनीजनहठिकरैरजोगुनीसुरसेव १ चौपाई
 सतोगुनीजनकरिमनकामा पूजहिइद्रादिकनलसामा २ जसतिनकोपूजहि
 मनलाई तसनहिमोहिपूजेसुषछाई ३ जाज्ञकअसमानाहमनमाहो करिके
 जगमहजज्ञनकाहीं ३ जाइस्वर्गमहलषिसुषसारा करिकेबहुअपसराविदा
 रा ४ फेरिजन्मउत्तमकुललैहै भोगविलासविविधिविधिपेहै ५ असविचार
 करिमोहितमूढा करतकर्मकैजातेबूढा ६ तबहुनछोडतकरिबोजागे मोरिवा
 तहुनैकनलागे ७ कर्मफलनवेदनमहसुनिसुनि रहतनिरततेहिस्वारथगुनि
 गुनि ८ होतकर्महीकेअभिमानो तिनकेसरिसनकोउअज्ञानी ९ कर्मदेवअरु
 ज्ञानहुकोडा मोहिवदतव्यापीब्रह्मांडा १० ऐसोतातपर्जेवेदनको भासित
 हैतससज्जनको ११ यहीवेदकोअर्थउदारो ऊपवहेमोकहैअनियारो १० ॥

दोहा वेदअर्थकोजगतमें ऊधवजानतकौन महीयेकहीं जानतो वेदअर्थहैजौ
 न १ चोपाई इंद्रोप्राणमनोमयवेदा समुहृतयाहि होतअतिषेदा १ याकोकोउन
 हि पावतपारा मुषहोतेसबकरतउच्चार २ सागरसरिसअर्थगंभीरा बिरलेको
 इजानहिमतिधीरा ३ मैअनंतसक्तिनको थारे जगव्यापकमोहिलेदुविचारा ४
 सोमैप्रथमहिब्रम्हापाहीं कियोप्रकासितवेदनकाहीं ५ सूक्ष्मरूपसंसारिनमा-
 हैं चारोवेदप्रगटचहुषाहीं ६ जैसेकमलनालकेभीतर सूतसमूह रहतसूत
 मतर ७ जिमिमकरीमुषतेवमिजाला करततासुविस्तारविसाला ८ तिमिहि
 जतेविधिबेदप्रकासी जगविस्तारतआनंदरासी ९ ऊधवतेहिअसकरोवि-
 चारा वेदमूर्तिसेहैकरतारा १० ऐमेब्रम्हाकेमुषतेरे वेदनकेभैभेदघनेरे ११
 जानहुमूलसकलश्रोंकारा तातेचौसठवरनप्रकारा १२ दोहा भईजगतमें-
 ताहितैभाषाविविधिप्रकार बहुतभाँतिकेछंदभेतिनकोहैनहिपार १३ ब्र-
 म्हाइनकोप्रकटकरिकरतफेरिनिजलीन ऐसीप्राणिनप्राणहुजानहुपरमप्र-
 वीन १४ कहतकौनकोका कहतकैसोकरतविधान तीनवस्तुयेवेदकीमो-
 हिविनकोउनहिजान १ वेदचदत्तममधर्महैमोकहकहतसमर्थ परमतत्व-
 मोकोभनतयहुजानहुश्रुतिअर्थ २ तनअतरजामीजोजियतनविकारलेहिना
 हिं जियअंतर्जामीजोमैनहिविकारमोहिनाहि ३ इतिसिद्धि श्रीमन्महाराजाधि-
 राजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरबांधवेशश्रीविश्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धि
 श्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्ररूपापात्राधि-
 कारिश्रीरघुराजसिंहजूदेवरुतश्रीमद्भागवतेआनंदाम्बुनिधौएकादशस्क-
 न्धैएकविंशस्तरंगः २१॥ ❀ ॥ ❀ ॥ दोहा ऊधवसुदुअसुदकोसुनिस
 बधुवसिद्धांत सुदुबुद्धिबोलनभयोसास्त्रसुदुमनसांत १ उडवौवाच चोपा
 ई वेदविहांवरसबमुनिराई तत्वअनेककशोउदुराई १ आपअठाइसतव
 उचारे सोसबकाननपरेहमारे २ कोउमुनिकहहितत्वछुबीसा कोउमुनि
 भाषहितत्वपचीसा ३ कोउनवकोउषटकोउमुनिसाता कोउग्यारेकोउचा-
 रिबिष्याता ४ कोउसत्रहिकोउसोरहिकहहैं कोऊतत्वतेरहिकहिरहही ५
 यहसंष्यातत्वनकीजोईजौनहेतमुनिकहसबकोई ६ तौनहेतमोहिदेहुव
 ताई करिकेरुपानाथजदुराई ७ सुनिऊधवकेवचनसोहावन बोलतभप-
 तिज्ञानकेपावन ८ श्रीभगवानुवाच मममायागहि कैमुनिराई कहैजौनसोउ
 चितलपाई ९ जानिपरतमहसकलविरुद्धा भैभाषुहुंजेहिविधिअवरुद्धा १०
 कोउतत्वनकरिअतरभाऊ तत्वनकरहिषटाउवढाऊ ११ जेअतरजामीन

हिजाने तेबहुतत्वप्रकासबधाने १३ दोहा जानो अंतरजामिजबनबजानतमेक
 तत्व तबबिवादरहिजाननहिंनिरपतसबसुधिसत्व १ चौपाई जोतत्वनकोदि
 योमिलाई तबसंष्पाकमतीकैगार्डे १ जवनत्वनकोदियोबढाई तबतिनकासं
 ष्याअधिकाई २ वकताकीडूच्छायहिमाहो घटबबढवनहितत्वनकाहो ३॥
 जैसेपावकदारुहिमाहो अंतरहितकैरहतसदाहो ४ तिमिकारजमहकारन
 जानो कारनमहकारजअनुमानो ५ तातेन्यूनधिकजेकहैहो जुकिसहितसो
 सबहमगहहो ६ अज्ञऔरसरवजभेदते गुनोउभैजियद्वैसभेदते ७ ईसअ
 नोसहिगुनोजोयेकू तोकोदेहैजियहिविवेकू ८ तातेभिन्नज्ञानप्रदईसा य
 हितेतत्वकहैछब्योसा ९ ज्ञानगुनकअरुज्ञानसरूपा ईसअनीसयेकहीरूत
 पा १० यातेयेकतत्वहोउमानी तत्वपचीसकहैमुनिज्ञानी ११ जगउतप्रति
 पालनसंधारी प्रकृतिहिकहंमनलेदुविचारी १२ दोहा गुनकीसमताहोडूवो
 सोईप्रकृतिपदिचानु तातेतत्वपचीसकोकछुविरोधनहिमानु १ चौपाईहो
 तसतोगुनतेविज्ञाना होततमोगुनतेअज्ञाना २ कर्मप्रवृत्तिरजोगुनतेरेत्रैगु
 नकेअसभेदनिबरे ३ गुनकोविषमहेतुहैकाला सोईसूत्रस्वभावविसाला
 ३ सत्तारसहैकालमिलाये अबसुनुजिमिनवतत्वगानाये ४ पुरुषप्रकृतिम
 हतौअहंकार नभअपद्धितिसिषिपवनअपारा ५ जथाजोगसबकोमतिमा
 ना अंतरभाउकरौअनुमाना ६ अवनत्वचादृगग्रानहुरसनहु वाक्पानिपा
 दपायुडपस्थहु ७ अरुमनजुतयेकादसजानो पांचतत्वअबहातवधानो
 ८ सव्दस्पसेरूपरसगंध पांचतत्वजानहुमतिसिधू ९ पांचकर्मइद्वीजोगाई
 ज्ञानेद्रीमैलेहुमिलाई १० सृष्टिआदिमैप्रकृतिमहाई सतरजतमगुनजुतश्रुति
 गाई ११ सोईकारनकाजेरूपिनी सकलजगतकीहैनिरूपिनी १२ तीनप्रकृ
 तिकोधिरनवारा मोहोकोतुमकरहुविचारा १३ दोहा ममसंकल्पहितेप्रकृति
 प्रगटावैमहदादि नेमहदादिकमितिरचैज्रह्मांडैमरजादि १ चौपाई आका
 सादिकपांचैजेई ईसअनीसहुकोगुनिलेई १ जगतमूलयेजानहुसाता इनते
 देहादिकहैताता २ यहिविभिसाततत्वकहकोई अबजसषटभाषहिंसुनु
 सोई ३ ईसअनीसभेदनहिमाने नभआदिकलैषटैवधाने ४ इनतेजुतरचि
 कैसंसार तामेकरोंप्रवेसउदारा ५ जोउमानतहैतत्वहिचारी ताकीविधिमेदे
 हुउचारी ६ पृथिवीसतिलतेजयेतीना अरुआतमअसत्तारिप्रवीना ७ अबस
 त्रहिकीविधिसुनिरीजे पचभूतपांचोमनहीजे ८ पांचोसद्वादिकतुमजानो पां
 चज्ञानइद्वीअनुमानो ९ एकआतमयकमनहूहोई सत्रहितत्वजानियेसोई

नसैतनपावै ९ तहौं विषे सुषको मनयावै जसयहतनमे सुषदुषपावै १० लहे
 विषे सुषसुषोरहततहं विनालहे निवसतअतिदुषमहं ११ ताते प्ररुबसुधिजिय
 काहीं दुषसुपपायरहतकहुनाहौं १२ दोहा भिन्नआतमातेतनीहमानतकव
 हुनाहि भयो कर्मवसविस्मरनसोई मरनजियकाहि १ कर्मविवसजबजीवक
 है देहवृद्धिद्वेजाति सोई जन्महै जोवको कहतवेदयहि भांति १ चौपाई स्वप्न
 निरपि पुनिखप्रहिदेषे ताको भूलिताहि जिमिलेषे १ ऐसहि प्रथमदेहको त्या-
 गी दूसरिदेहहोत अनुरागी २ आत्मा जदपिअहै प्राचीना पैअपनेकहंगुनत
 नवीना ३ तनलहि बालदइजियमानै सोइजियको अज्ञानमहानै ४ जियको
 तनअनर्थकोहेतू तनअभिमानहि करनअचेतू ५ जिमिपिनुसुतजनै जगमा
 हौं पैषलपुत्रदेतदुपताही ६ सुनसुनमहनवीनतनहोई पीछे नसतजातहै
 सोई ७ अतिसूक्ष्मतेकोउनीहजाने कालवेगहैअलपमहानै ८ सरिप्रवा-
 हफलपावकज्वाला घटबबदवदनकोसबकाला ९ इनको जानिसकतनहिं
 कोई तैसहिदेहअवस्थाहोई १० दीपसिपाजिमिनिकसतजाही पैसबवोहि
 कहैतेहि काहीं ११ नवनवजलआवतप्रतिधारे सोइजलहैअसलोगउचारे
 १२ दोहा यहिविधिनवनवहोततहसुनसुनप्रानिनकेर सोइतनहैअसकह
 तसबकारिकैअमहिघनेर १ चौपाई कर्मबीजतेहोतसरीरा नसतकर्महीते
 मतिधीरा १ जननमरनहैजियकोनाहीं जननमरनहैतनहीकाहीं २ पैअ
 सगावहिमूढअतीवा मखेजीबजनम्याहैजीवा ३ रहतअनलजिमिदास्स
 दाहीं उपजतनसतकहतअयमाहीं ४ प्रथमगर्भपुनिघटिबोजानो पुनिज
 नहिबालकअनुमानो ५ पुनिकुमारजीवनहुबुढाई मदिओरसीचिहंगनाई॥
 ६ तनिहअवस्थायेनवजानो नहिजियकोमनमेअनुमानो ७ गहतकर्मसब
 जीवअवस्था विगतकर्मत्यागतद्वेस्वस्था ८ लपिसुतजननिजनककरना
 साजननमरननिजकरैविस्वासा ९ अपनोजननमरनजगमाहौं विनालषेजिय
 जानतनाहौं १० देहजननमरनहिकोज्ञाना अहैदेहतेभिन्नहिताता ११ जिमि-
 तरुजामतनसतसदाहौं देषतओरकोईतेहिकाहीं १२ दोहा हमतेभिन्नहिजी-
 वकोजो जानतहेनाहि जननमरनतेहिमूढकोनहिछूटतजगमाहि १ चौपाई सा
 लिककर्मकिहेसबकाला लहतदेवरिषिदेहविसाला २ राजसकर्महिकरिसं-
 सारा दनुजमनुजतनलहतअपारा २ करहिजेतामसकर्मघनेरे लहहिपेतप
 सुतनबहुतेरे ३ नाचतगावततिमिकोउदेषी आपहुतैसहिकरताविसेषी ४
 ऐसहिजोतनगुननिजमानत सोइतनकेसुषदुषजियसानत ५ जिमितरुछया

जलमहार्द्र जलडोलतडोलतदरसाई ६ ममरिभयेभ्रमतोदृगजाको जानत
भमतसकलवसुधाको ७ तनअभिमानहितेयहरती जियमेतनगुनहोतप्र
तीती ८ स्वपनोसुषजागेजिमिजाई तिमिभ्रममिदैमिदैभवभाई ९ जदपिवि
भैरहतोद्विगनाहीं तदपितिनैचिंततमनमाहीं १० कबहूँनहिबूटतससाग
जिमिस्वपनेकोवीर्जविकारा ११ नातेउद्वविविषैअनकन इद्रोजीततज्ञातुमय
हखन १२ दोहा विनाज्ञानविज्ञानकेभयेनमदभ्रमजाप उद्ववैसोजानिके
दोहैविषैविहाय १ चौपाई जानुविषैसुपज्ञानविरोधी जीतहुतिनकोमनहिन
रोधी १ देइकोउकेतनहुपलगारी करैजोअपमानहुअविचारी २ जोगुनको
कोउदोषहुभाषे हांसीकरैकेतहुभाषे ४ करैकेदअरुकेतौमारै कोऊकेतनो
धर्मविगारै ५ कोऊजीविकाजोहरिलेई थूँकिजोअपनेपरकोददेई ६ अरु
मलमूत्रहुकरैजोकोई कौनोभातिउपद्रवहोई ७ तबहूँमोरभक्तिनहिछो
डै सुषदुषसकलतनहिभेबोडै ८ जोअपनोचाहैकल्पाना तौयहिभाँतिर
हैमतिमाना ९ हरिकैवचनसुनतसुषदाई पुनिऊधवबोलसिरनाई १० ज्ञा
निहुयाहिसकतकरिनाहीं तौपुनिसहनअहैकेहिकाहीं ११ पैजातुवपदनेह
लगाये तिनकेसहजदेषातसुभाये १२ दोहा तातेयाकेसहनकीहोयुजाक
बूउपाय नौमोपरअतिकरिरुपाटीजेनायबताय १ दतिसिद्धिशीमन्महारा
जाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरवां धवेशश्रीविश्वनाथसिंहदेवात्म
जसिद्धिशीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीरजाबहादुरश्रीऊस्मचंद्ररुपाषा
त्राधिकारिश्रीरघुराजसिंहजूदेव कृतेआनन्दांभुनिधौएकादशस्कन्धे द्वाविं
शस्तरंगः २२ ॥ ॐ ॥ ३ ॥ श्रीशुकउवाच दोहा नदुवंसीसरदारवहै
भागवतप्रधान ऐसेऊधवकेवचनसुनिकैरूपानिधान १ चौपाई ऊधवस
वैसरहिमुरारी अतिसैकोमलगिराउचारी १ श्रीभगवानुवाच सपाप्रलय
हसुंदरकीन्द्यो नोकोअतिसैआनंददीन्द्यो २ सुनहुबहुस्पतिसिष्यउदारा
असनसाधुकोउपरतनिहारा ३ जोदुर्जनकेवचनकठोरा सहैसोकदुप
गुनैनथोरा ४ तसनहिसरहियलगिदुपदानो जसहियसालतिदुर्जनबा
नो ५ यामिसुनिभाषहिद्विहासा सुनतकरतजोपुन्यप्रकासा ६ सो
मैंउद्ववदेहुसुनाई सुनहुताहिअतिसैचितलाई ७ सहिदुर्जनकेअति
कदुवैना सुमिरिकर्मफलधीरजपेना ८ भिक्षुकयेकजौनमुषगायो सो
नुमखोभाषहुसुपछायो ९ कोउदुजपरीअवंतीमाही रक्षोधनीउहिमीमदाई
१० कामीलोभी कृपिनप्रकीपी रक्षोजातिव्योहारविलोपी ११ वचनहुतसोवि

प्रगमारा कबहुनकियोअतिथसतकारा १२ दोहा धमेकमकोन्सानकछुरद्या
 गेहधनभूरि भोगहुकछुभोग्योनहीरद्योपापतनपूर १ चौपाई मृत्यसुतासु
 तबाधवदारा ताकोजानिकुमीलअगारा १ तोनकृपिनसोकियोननेहू बांधेबे
 रबसेतेहिगेहू २ अपनेदूनोलाकनसायो धनमनिसिदिनचिनलगायो ३
 धमेहीनतेहिजानिअभागी कौन्हेकोपदेवबडभागी ४ छीनपुन्यव्हेगैती
 री लागीघटनिविभूतिघनेरी ५ होनलग्योउदिमहिदृथाहो सख्योता।

५ २ कछुधनलियोबधुबरियाई कछुधनलीन्धोचोरचोराई
 ७ कछुजरिगयोआगिकेलागे कछुसरिगयोगडोजोआगे ८ बाकीरक्षोजे
 कछुघरमाहीं लियोबडाइभूपतेहिकाहीं ९ यहिविधिभयोदलिद्रीसाई ग
 ईविभूतिजबैसबषोई १० घरतेदीन्धोबधुनिकारी तबताकेचिताभेभारी
 ११ रोवतवैठियकातहिमाहीं सोचनलग्यानसेधनकाहीं १२ दोहा सोच
 तसोचननिजधनहिरो वतरोचतभूरि सोवतनहिदिनरैनहू भैविरागतेहि
 पूरि १ चौपाई यहिविधिभैजबपूरिविरागा कद्योवचनतबव्हे बडभागा
 १ हायदृथामैजन्मबितायो दृथाजगतमेंअतिदुषपायो २ जोरिजोरिधनध
 र्मेनकोन्धो नहिकछुतनकोभोगहिदीन्धो ३ जनमभरेकैमेहनतिमेरी व्हे

बहुतेरी ४ कृपिनीकोसपतिजगमाहीं कौनेहुकामेआवतिना
 हीं ५ जियतलहतधनहितसंताषा मरेजातनरकैकरिपापा ६ जसीजसैअ
 रुगुनीगुननकह नासतथोरहुलोभजगतमह ७ जैसेकुष्ठरोगतनमाहीं
 नासतहैतनसोभाकाहीं ८ धनसमदुतियनजनसुषघाती धनमहहैक
 लेसबहुभांती ९ जोरतपरचतरक्षतमाहीं धरमहधरेबढावतताही १० अरु
 तेहिदेपतनैननतेरे होतमनुजकहंसोकधनेरे ११ धनजोरतमेंपरिअमहो
 वे सिद्धिभयेअतिसेभैभोवै १२ दोहा रक्षतपरचतभोगतेउपजतदुष्पम
 हान होतमहाभ्रमनसतमेंअसधनदुषदसुजान १ चौपाई हैअनर्थपं
 द्रेधनमाहीं बरनौमैउडबतिनकाहीं १ चोरीहिंसाअसतपषडा कामओ
 धमदगवैअषडा २ भेदवैरईषीअविस्वास जुवानारिमदपानहुलास
 ३ येपंद्रहिअनर्थकेकारी धनतेहोतअहैदुषभारी ४ जोअपनोचाहैकल्या
 ना तजैदूरितेधनहिसुजाना ५ धनतेफूटिजाततियभाई धननेसुहृदपिता
 अलगावै ६ करतरारिकौडीकेहेत कुलसोबांधतबैरहिनेतू ७ दमरोहित-
 करहिंकुमतिहठिआतमघाता ८ लरिलरियेकयेकनहेनि
 डारै जातिनातिकोनेहविसारै ९ दुर्लभयहमानुषतनपाई भयोताहुमेजोदु

जराई १० ताहू पैयह धनके हेतू करहिन कबु परलोकहिचेतू ११ क्रोष्ठविष
 सकरि कैबहु पापा नरिनरकै परिपावततापा १२ दोहा स्वर्गऔरअपवर्गकोन
 रस्तरोरहै द्वार तेहिलहि हरिविसरावतोतेहिसमकौनगमार १ चौपाई यह
 धनहैअनर्थकोग्रामा तेहिमइकोभूलैमतिधामा १ देवपितरिषिअरुज
 गप्रानो जालिनातिआतमसुषदानी ३ जोधनदुनकेहितनलगावतअंत
 नेवासनरकसोपावत ४ कियोपरिश्रममैधनहेतू रथापोयदियजनमअ
 चेतू ५ सोऊधननसिगयो रथाही मरेकामहिआयोनाही जेहिधनतेरातिले
 तसुजाना तेहिधनमेंमैकियअधनाना ७ गर्ईअवस्थाऔरसवस्था धनहि
 तमैअसमोरिव्यवस्था ८ लग्योजेठपनआयहमारो अबसुधरतनहिमोरसु
 धारो ९ जानिहुकेधनको दुषकारी पैनिजजन्मनलेतसुधारी १० हरिमाया
 मोहितयहलोक तातेधनहितपावतसोका ११ कोधनतेकाधनदातासे ॥
 कछुनहिकामकामआतासे १२ जन्मदानिजेकामघनेरे तिनतेहेनपरोजनमे
 रे १३ दोहा कालगालमेंसबपरेबचैनकुमतिप्रचीन करोकृपामोपैहरीजो
 दरिद्रमोहिकान १ चौपाई भो दरिद्रतेमोहिविरागा भवनिधितरनतरनिस
 यत्यागा १ तातेममआयुषजोबाकी ताहीमेअतिसैदुषका २ सावधान-
 द्वैकरितपभारी लेहैअपनेसकलसुधारी ३ तातेअबत्रिभुवनकेराया मो
 पैअवसिकरैअतिदाया ४ रक्षोजोनृपषट्ठांगउडंडा तेहिआयुषबाकीद्वेदं
 डा ५ ताहीमेंनिजलियोसुधारी ब्रम्हलोककोगयोसुधारी ६ श्रीभगवानुवा
 च यहिविधिमनविचारिमतिरासी विप्रअवनीपुरकोवासी ७ तेहिछनह
 दैग्रंथिसबछूटी मोचरननइंटीबसजूटी ८ ज्ञानविज्ञानमानप्रतिमाना सं
 न्यासीद्वैगयोप्रधाना ९ इंद्रजितनोमहअनुराग्यो सुषितमहीमहविचरन
 लाग्यो १० ग्रामनगरभिक्षाकेहेतू जातरक्षोअकेलमतिसेतू ११ रक्षोरूपआ
 पनोछिपाई जामेकोऊजानिनजाई १२ दोहा यहिविधिगमनतनितनगरक
 रतयकातहिवास येकसमैऊधवतहोकोहुकेयहकेपास १ चौपाई कोउ
 चिन्हारताकोलियचीन्ही सबसोबानीअसकहिदीन्ही १ यहतौयहोगाँउ
 कोवासी कियोपषंडभयोसंन्यासी २ सुनतहिपलबहुपुरकेलोगूदेनलगे
 ताकोदुषभोगू ३ कोउत्रिदंडलियतासुछोडाई जलमाजनकोउलियबरिमा
 ई ४ कोउलियतासुछोडाकमंडल कोउमृगचर्मछोडावतभोपल ५ को
 ऊछोडायलिभोनपमाला कोउगदरीमेपलाविसाला ६ तेहिदेषायपुनिको
 उलैभागे करैताहिकोईसठनागै ७ भिक्षामांगिसरिततटजाई भोजनकर

तजबैजदुगर्दे ८ तेहिपरमून करैसठकोई कोइसिरपरयकैअघमोई ९ मौन
 जानिकेताहिबोलावै नहिबोलैतौलानचलावै १० कोउडेरवावतहैतेहिकाहीं
 कहतचोरआयोपुरमाहीं ११ कहिमारौमारौअबयाकौ कोउबांधतरसरीलैता
 कौ १२ दोहा तेहिगारिकोउदेतहैगनिपापंडोपूर जबैरिद्रीवैगयोतबकुल-
 केकियदूर १ चौपाईजवनपाइवेकोकछुपायो तबसंन्यासीवेषबनायो १ धी
 रजवंतबडोबलबाना अचलसरिसयहअचलमहाना २ ब्रकसमानयहमौ
 नरहतहै निजकारजसिधिकरनचहतहै ३ असकहिहंसैठठायपरस्पर अ-
 धोवासुखेडेतेहिऊपर ४ कोईताहिजंजीरनबांधै कोईताहिकोठरीधांधै ५
 जसपालेपक्षीकहुंवाला पेलतरहतअहैसबकाला ६ दैहिकदैविकभौतिक
 तापा यहिविधिलक्षोविप्रविनपापा ७ कर्मभोगअपनोसबजान्या दुषसुष-
 कछुनिजउरनहिआन्यो ८ दुष्टनतेलहिकैअपमाना धीरजकरिउरमेमति-
 माना ९ गावतभोयहभिक्षुकगीता सोमैबरन्योपरमपुनीता १० दुजोवाच॥
 सुरसरीरग्रहकर्महुकाला अरुयेसबपुरजनयहिकाला ११ हैनहिमेरेसुष
 दुषहेतु बांधतजोसश्रितकरनेतु १२ दोहा सोईमनमेरोसदासुषदुषको
 हेहेतु औरनहीमेरोहियेबांधतसुषदुषनेतु १ चौपाई कोधलोभमदआदिक
 जेते प्रगटतबलौमनहिहैतेते १ सात्विकराजसतामसकर्मा तिनहीतेप्रग ट
 तसुभधर्मी २ सबजीवनकोबहुतप्रकारा होतसरीरकर्मअनुसारा ३ मनसं
 कल्पविकल्पहिकरई तेहिसंगईसनसुषदुषभरई ४ पैसाक्षीअसतेहिसंग
 नाहीं रहतप्रकासितइससदाहीं ५ सोपरमातमसषाहमारो सबकोजाहिअ
 धीसउचारो ६ मनकोदियसरीरगहिजीवा भोगविषैबधिजातअतीवा ७
 हानधर्मजमनेमव्रतादी औरहुकर्मधर्ममरजादी ८ इनकोफलमनकोब
 सकरिबो मनबसिभयोनतोश्रमभरिबो ९ मनबसकरिबोहैयहजोगू विना
 मनहिबसहै दुषभोगू १० जाकोमनअपनेबसभयऊ श्रौपतिचरनमाहलगि
 गयऊ ११ तोहहानादिकतेकडुनाहीं यहनिहवैजानहुंमननाहीं १२ दोहा निज
 बसभयोनजासुमनलग्योनहरिपदमाहि ताकोदानहुधर्मतपजानहुसकलद
 शाहि १ चौपाई तातेजातेमनबसहोई सोईउपायकोसबकोई १ इंद्रिहैमन
 केवसमाहौ इंद्रिनकेबसहैमननाही २ जनकेमानसकेवसकारी हरिकोछो
 डिनडुलिखविचारी ३ हानादिकअरपै हरिकाहीं तेइमनवसकरितेतसदाहीं ४
 बलिनबलीसोइदेवनदेवा भयकरविमुषअभयकरसेवा ५ दुरजेमहविगहैआ
 री यहमनडारतमर्माविदारी ६ जगमहमूढताहिनहिजौतौ सनुभिन्नबहुकरत

प्रतीती ७ मनको दई देहय हपाई ह म ह मार करि गर्ब म हाई ८ अंध बुद्धि नहिं क
 रहि विवेक उरत न नर क परन क हेने क ९ मै हौं आन अ हे य ह आना य ही मा है
 जग अ मत सुलाना १० क हो जो जन क हे सुष दुष दाता तौ मो को य ह च बाजना
 ता ११ आतम को सुष दुष है ना हीं सिगरो सुष दुष देह हिका हीं १२ दोहा जैसे
 अपने दंत सो जी भ जो का टै को य ता को दुष गुनि म तुज को को प को न पर होय १
 चौपाई क हो जो सुर है सुष दुष दाई तौ आत्मे न हि दोष दे पाई १ काट डु हा य
 हि ते जो हाथै है न दोष आतम के माथे २ गुनौ तो जिय को जिय दुष हे तू ॥ तऊ
 ठीक है न हि य ह हे तू ३ आतम मै है न ही चिकार तौ सुष दुष को को दातारा ४
 क हो जो निज आत्मे दुष दाई तौ निज ते निज को दुष पाई ५ क हो जो ग्रह सुष दुष
 को मूला तौ अज जिय हि न ग्रह प्रलिकूला ६ ग्रह सुष दुष देह हिका दे ही अ
 थ वाग्रह ग्रह स सुस ने हो ७ जिय तौ भिन्न ग्रह दु तन ने रे सुष दुष जात ता सु
 न हि ने रे ८ जो कर्म हि सुष दुष पृ द क ह हू तौ विचार करि अस मत ग ह हू ९ ज
 व देह हि आत्मा छै जा वै तब कर्म न के सुष दुष पावे १० तन तौ जड है आत्मे स च
 तू भयो कर्म क ब सुष दुष हे तू ११ काल हि क ह डु जो सुष दुष दाई तौ न हि सं य
 लगत मो हि भाई १२ दोहा काल सरूप हि आतमा सुष दुष ना हि प्रतीती दहन
 दहन दाहन हि स कै हि मि हि मि करे न सीत १ चौपाई क ब हू क हू को ऊ अस ना
 हीं सुष दुष देह जो आतम का हीं १ अ हौ भिन्न आतम तन ने रे ऐ से तिगरे वे दी न
 ने रे २ जे हि न हि भयो देह अ भिमाना सो उ को उ क ह न हि दु र त सु जाना ३ ग शो
 म ह र्षि य हो विज्ञाना माते अ है अधिक न हि आना ४ मै हू च द्वि य हू ज्ञान ज हा जा
 से दु मु कुं द च र न त जिला जा ५ तरि हौं य ह भ व सिं धु द राजा करि हौं अ ब न ज ग
 त को का जा ६ श्री भगवानु वाच सो दु ज व र्य हि भौं ति वि चरि ज्ञान न ल क ले
 स स बजारी ७ त्यागि सकल वस्तु न की आसा म हि वि चरि लो ल हि पर म डु ला सा
 ८ ज द पि प ल न सो ल क्षो अ ना दर त द पि न भ यो ध र्म ते का दर ९ मो दित भ यो जो
 डि स ब सा था वि चर त म हि गा व त य ह गा था १० जी व हि न हि को उ सुष दुष दाई
 है के व ल अ म हो भ रि भाई ११ उ रा सो न अ रु मि त्र न को ई अ ज्ञान हि ते सं श्रि त हो
 ई १२ दोहा ताते उ ड व डिते मन ब स करि स ब भांति पू र जो ग जान दु य ही मो हि
 ध्या व डु दि न रा ति १ सुष द भि सु गी ता य हो सा व धान छै को य क है सु नै स मु रै ग
 है ने हि दुष क ब हु न हो य २ इ ति सि दि श्री म न्न हारा जा धि रा ज श्री म हारा जा श्री रा
 जा ब हू ह र वां ध वे श श्री वि श्व ना थ सिं ह दे वा ल ज सि दि श्री म हारा जा धि रा ज श्री म
 हारा जा श्री रा जा व हा दुर श्री र पुरा ज सिं ह दे व क र न श्री म द्वा ग व ते आ न न्दा सु नि

चौपाई शक्तेत्रयोविंशस्तरंगः २३ ॥ ❀ ॥ ❀ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥
 दोहा पूर्वाचारजेअहैं कपिलादिक्भगवान सांख्यशास्त्रतिनकोकह्योमैअ
 बकरहुंबपान १ चौपाई जेसरारकोआतममाने तिनकोअमविनसतयहजा
 ने १ सृष्टिआदिमहजानसरूपा रक्षोयेकमैब्रम्हअनूपा २ रहेप्रकृतिपुरुष
 हुमोहिलीना नामरूपतेरहोविहीना ३ ऊधवतातिसतजुगमाहीं रहेउपास
 कब्रम्हहिकाहीं ४ बानीमनजेहिपहुचिनलयऊ तातेमायाअरुफलभयऊ
 ५ सोईमायाप्रकृतिकहावै वेदसोईफलकोजियगावै ६ मायाकारनकार्ज-
 रूपिनी सकलजगतकीअमनिरूपिनी ७ मैकरिकैजीवनपरदाया सृष्टिहे
 तप्रेस्योजबमाया ८ तबसतरजतमगुनविलगाना तातेप्रगढ्योतत्वमहा-
 ना ९ ताकोजानतजगतअधारा तातेप्रगढभयोअहंकारा १० सोईहैअज्ञा
 नकरहेतू वाकोत्रिविधिजानिमतिसेतू ११ शब्दस्पर्शरूपरसगंधू मनइद्वोकारन
 मतिंसिंधू १२ दोहा अहंकारतामसहितेसब्बादिकमैपांच अहंकारराजस
 हितेप्रगढोइद्रीसांच १ चौपाई सात्विकअहंकारतेदेवा प्रगढभयेकरिवेमम
 सेवा १ येसबमसंकल्पहिपाई मिलिब्रम्हांडदियोउपजाई २ रक्षोसोवतोमैज
 लमाहीं नाभीतेभोकमलतहाहीं ३ तातेप्रगढतभोकरतारा रजोगुनीसोअहै
 अपारा ४ करितपमोरअनुग्रहपाई रजतेरच्योलोकविधिराई ५ स्वर्ग-
 लोकहैदेवनेवासा अंतरिक्षप्रेतादिकवासा ६ महीलोकमनुजादिअगा-
 रा येतीनिहुकेउपरउदारा ७ महर्लोकआदिकमतिमाना सिद्धिलोकश्रु-
 तिचारिवषाना ८ असुरनकोअरुनागनकेरो अचनीनीचेवासनिवेरो ९
 लहैसात्विकीस्वर्गअवासा लहैराजसीधरनिनेवासा १० नागलोकतामसीसिधा
 रै औरसनहुजोवेदुचरि ११ महर्लोकजनलोकहिकाहीं जोगओ
 रतपकरिजियजाहीं १२ दोहा सखलोककोजातहैजनसंन्यासहिधा
 रिभक्तिजोगकरिलहतहैऊधवपुरेहमारि १ चौपाई कालसक्तिधारीमोहितेरे
 लहतजीवहैलोकघनेरे २ उत्तमकरमीऊरधजाहीं रहैमहिकर्ममहिमा
 हीं २ अधमकर्मकरिअधैसिधारे वेदकर्मगनियहीउचरि ३ लघुवड
 कसहुथूलसबजेते प्रकृतिपुरुषजुतजानहुतेते ४ जोइकारजकोकारनजो
 ई आदिअंतमध्यहुहैसाई ५ हैओहारहेततेहिकारज जिमिघटपटकटकुंड
 लआरज ६ जातेवस्तुप्रगढजोहोई आदिहुअंतमहिहैजोई ७ कारनसहा
 सत्यहैसोई कारजअनितकहतसबकोई ८ उपादानकारजजगकेरो अ
 हैप्रकृतियहवेदनिवेरो ९ जीवप्रकृतिपरजगतअधारा जगनिमित्तहैकालउ

दारा १० तीनिहुलोकमैअंतरजामी महीब्रम्हत्रैवपुबहुनामी ११ ममसंक
 ल्पपायसंसार प्रगटतपलतनसतबहुवारा १२ दोहा गयेयिकआयेदुतिययहवि
 धितैसंसार बनोरहतनिनजियनकेभोगनहेतअपार १ चौपाई होतप्रलैजग
 कीजेहिभांती सोबरनौमैसुअचपाती १ पृथिवीआदिलोकजेहिमाहीं ऐ
 सोयहब्रम्हांडहिकाहीं २ ममदुच्छालंहिकालकराला यहिविधिनासतब
 द्विसाला ३ सतवरषैवरषैषननाही अतिदुर्भिक्षपरतमहिमाहीं ४ मनुज
 बुधाबसबहुमरिजाहीं लीनभूमिमहअन्नतहाहीं ५ भूमिभदंगंधहिम
 हलीना गेधभयोजललीनप्रवीना ६ जलभोजायलीनरसमाहीं लीनरसो
 पुनितेजसमाहीं ७ तेजलीनभोरूपहिजाई रूपपवनमहगयोसमाई ८ पव
 नपरसु महपुनिमित्तियगयऊ नभमहपरसमिततपुनिभयऊ ९ अन्नरमित्यो
 सब्दमहजाई दूंद्रीनिजसुरगईसमाई १० सुररुतमनसालिकअहंकार
 मिलतभयेपुनिजायउदारा ११ तामसअहंकारमहलीना होतभयोपुनिसब्द
 प्रवीना १२ दोहा अहंकारपुनितीनिभेमहत्त्वमेलीन महत्त्वपुनिगुनन
 मैद्वैगोलीनप्रवीन १ चौपाई वैशुनप्रकृतिमाहमेलीना प्रकृतिकालमेलीन
 बलीना १ मायासबलितजीवनमाही कालहुद्वैगोलीनतहाहीं २ रहतजीव
 मोहिमहद्वैलीना जिमिचनमहमृगरहतप्रवीना ३ मोहिअधीनकोहुकेनवि
 चारे मोहितेउतपनिप्रलयनिहारे ४ लीनहोहिहमकोउमहनाही विनविका
 रहमरदैसदाहीं ५ यहिविधिईसजीवअरुनाया भेदअभेदवेदजसगाया ६
 तैसहिजोउरकरतविचार सोईहैजगमाहउदारा ७ देवहुदनुजमनुजतनना
 ना मैहोऐसोरहतनभाना ८ दैवजोगजोतनअभिमाना कबहुजोद्वैजायसु
 जाना ९ तबहुऊधवतेहिउरमाहीं ज्ञानभीतिलहरहतोनाही १० जैसेजबकि
 यभानुप्रकासो होतगगनकरतमतबनासा ११ यहमैसंसारखशाखमतगाई
 ऊधवतमकीदियोसुनाई १२ दोहा संसैकीगाठीकठिनयहितेबूटहि सर्वे स
 धिप्रलयक्रमजानिअसहोवहुसपाअगर्वे १ इति सिद्धि श्रीमन्महाराजधि
 राजश्री महाराजाश्रीराजाबहादुरबाधवेशश्रीविश्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीम
 हाराजधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीरघुराजसिंहजूदेवकृतश्री
 मद्भगवतेआनन्दान्धुनिधोएकादशस्कन्धचतुर्विंशस्तरंगः २७ ॥ ७ ॥
 श्रीभगवानुवाच दोहा सतरुतमगुनतीनिपेजेहिगुनतेजोहोय सोबरननमैकर
 नहोकरहुअहनुमसोय १ चौपाई समदमब्रमासत्यतपदाया अरुविवे
 कसुधिवस्तुनिकाया १ अत्रालाजतोषरुत्यागा सरनपालिवोदानविरागा २आ

तानंदहोयजोप्रानी सतोगुनीलीजैतेहिजानी ३ उद्धिमअसतोषजसआसा ॥
 सर्वविषैसुषदासत्रिलासा ४ मरुत्साहप्रवाहप्रगटिबो बलकरिकबहुन
 कोहुसोदृष्टिबो ५ येगुनलेहुजाहिमेजोई रजोगुनीजानहुजनसोई ६ क्रोध
 लोभदुषमिष्पाबानी हिंसाअरुजाचबछलठानी ७ दंभगलानिहुकलहस
 पैसो सोकहुमोहसुभावअनैसो ८ आलसनीददीनताभीती करतद्रअहित
 जतनअनीती ९ इतनेगुनजामेतुमदेवो पुरोतमोगुनीतेहिलेवो १० गुनकेमे
 लनतेजोहोई मैबरनहुसुनुउद्धवसोई ११ ऊधवअहंकारममकार तनमन
 इंद्रीकोब्योहारा १२ दोहा सतरजंतमगुनमेलकोयहीजानियेकाजु अर्थध
 मेअरुका मरतिसोउगुनमेलनसाजु ॥ १ ॥ चौपाई प्रवृत्तिधर्ममहजबभैप्रीती
 लाग्योकरनग्रहाश्रमरीती २ करतोरहैसदानिजधर्मा सोउगुनमेलगुनहुसु
 भकर्मा ३ जाकेसमदमादिअधिकार्ई सोजनसतोगुनीसुषदाई ४ कामा-
 दिकजिनकेअधिकाने रजोगुनीपरतेतैजाने ५ क्रोधादिकजिनकेबढिजाही
 तमोगुनीजानहुतिनकाहीं ५ सकलआसतजिकरिनिजकर्मा भजहिमोहि
 जेजनसुभधर्मा ६ सतोगुनीतेहैनरगरी तेकबहुनहोतसंसारी ७ कर्मनको
 फलचाहिबडोई करिकैकर्मभजैमोहिजोई ८ जानोरजोगुनीतेहिताता ॥
 होतबहुतदिनमहअवदाता ९ कोहुकोमरनचाहिमोहिभजतो सोतामसो
 साधुमधिलजतो १० तोनिहुगुनमोमहदैनही रहतजीवकेचिनिहिमाही
 ११ होतबहुतेहिगुनतेजीवा लहतनरककहुंस्वर्गअतीवा ११ दोहा बढा
 सतोगुनजबहियेरजतमकोलियजोति धर्मज्ञानसुषपायतनकरतोमोप
 द्योति १ चौपाई बढ्योरजोगुनजबमनमाही लियदबायतबसततमका
 हीं १ तबसुषकर्मसुजसश्रीपावे निरतिप्रवृत्तिकर्महिह्वैजावे ३ जबैतमो
 गुनमनअधिकावै सोकमोहनिद्रातबआवै ४ हिंसाजडताऔरमूढता पाप
 हिमेमतिरहतिरूढता ५ जबहोचितप्रसन्नह्वैजावे अरुसबइंद्रिनको
 सुषआवै ६ होयसतोगुनजबअसमनमे तबममपदध्यावतछनछनमे ७
 जबभैमतिचचलकरिकर्मा लहतयेकछननेकुनसर्मा ८ रहतनसावधा-
 नजेहिगाता अमतरहतमनसबदिनताता ९ ऐसे लक्षणहोवैजामे रजगुन
 बढोजानियेतामे १० जाकेचितनितरहेविषादा छोडतसकलधर्ममरजादा
 ११ सकतनमनधिरकरिअभिमानो रहतमनहिअज्ञानगलानी १२ दोहा ॥
 येतलखनजाहिमेसपालिहोजबइषि अधिकतमोगुनताहिमेअवसिलीनि
 येलेषि १ चौपाई सतगुनबढैदेवबलबाढै रजगुनबढैअसुरबलगाढै १

जबतमगुनबाढतमतिमाना तबरासबलबढतमहाना २ सतगुनतेजारा
रनबिचारे रजगुनतेस्वपनहिउरधारो ३ तमगुनतेसुषुतिक्केजावे,तीनिह
दसाजीवकहवावे ४ ब्राह्मनसतोगुनैजेधारे उपरउपरकेलोकसिधारे ५ मधि
मधिरजोगुनीजनजाहीं अधअधगमनतामसीकाहीं ६ मरैसतोगुनमेजेप्रानी
पावनस्वर्गलोकसुषुदानी ७ मरैरजोगुनमहजनजेई रहैमसुलोकहिमहते
ई ८ मरहितमोगुनमहजेलोगू तेसबलहतनरककेभोगू ९ मरैजेनिगुनमेप
दध्याई तेमोहिलहतविकुठहिआई १० अरपेमोहिकर्मफलकोई अथवाक
रेअकामहिजोई ११ सोईसात्विककर्मकहावे ताकेकियेअवसिमोहिपा
वे १२ दोहा फलइच्छाकरिकरतजोकर्मसो राजसजान, हिंसादिकजेकर्म-
हेतिनकहतामसमान १ चौपाई जानहुसात्विकआतमज्ञाना राजसजानुदे
हअभिमाना २ जिनकेनहिपरलोकहिभाना सोहेतामसज्ञानसुजाना ३
मेरीभक्तिसहितजोज्ञाना सोनिरगुनसबवेदबपाना ३ सात्विकहैअरन्य-
करवासा राजसहैपुरग्रमनेवासा ४ जुवासुरापिनकेहनकाना जानुना
मसीदुषप्रदनाना ५ जोनेवासमममंदिरकेरो सोनिगुनहैसुषुदघनेरो ६
करैकर्मजोनाहिअसका सोसात्विककर्ताहैवक्ता ७ अतिअसक्तहैकरैजो
कर्मा सोराजसकर्तासुनधर्मा ८ करैकर्मसुधिछोडिआलसी ऊधवकर्ता
तोनतामसी ९ करैकर्मजोकोउममहेतू सोनिगुनकर्तासुषुसंत १० अद्वाआ
तमज्ञानहिकेरी अहैसात्विकीभ्रुतिननिबेरी ११ कर्मकांडकीअद्वाजोई तेदिराजसी
कहैसबकोई १२ दोहा हिंसाऔरअधर्मेअद्वाजाकोहोय सोअद्वाहैतामसीअस
भषिसबकीय १ चौपाई ममसेवनजोअद्वाएषे सोनिगुनअद्वाश्रुतिभाषे १ पय्या
पूजविनश्रमजोपाषे सोइसात्विकभोजनकहवावे २ जोइंदिनकोसुषुउपजवै
सोराजसभोजनबुधगावै ३ असुचिदुषुदभोजनजोदोई तामसताहिकहैसबको
ई ४ मोहिसमर्पिजोभोजनकरई सोनिगुनभोजनसुषुभरई ५ होयजोआतमतेआ
नंदा सात्विकसुषुतेहिकहमुनिवृंदा ६ विषैकिहेतेजोसुषुहोई राजसताहिकहै
सबकोई ७ मोहदीनतातेसुषुभयऊ तामससुषुतेहिकविकहिदपऊ ८ मेरीभ
क्तिकहेजोहषौ सोनिगुनसबतेउतकर्षा ९ द्रव्यदेसअरुकालहुज्ञाना कर्मऔरक
र्तामतिमाना १० अद्वाऔरअवस्थाजेती आकृतिनिष्ठात्रैगुनतेती ११ प्रकृतिपुरुषगु
तभावजेअहहौं तिनकोत्रैगुनमहकविकहहौं १२ दोहा देव्योसुन्योगुन्योजोकहु
आमोजी बुधिमहि सबत्रैगुनअसकहुनहींजोत्रैगुनहैनाहि १ चौपाई जौनपदार
यहमकाहैआये तेसबजगतहेतकविगाये १ जीवजोतीतिदहैसबलोन्या मेरोभ

क्तिजोगजोकीन्द्या २ सोजन होतमोक्षकेजोग औरसबैजानदुदुषभोग ३ तातैसाध
 कज्ञानविज्ञाना ऐसोनरतनलहिमतिमाना ४ त्रिगुनसंगतजिकरिअतिप्रेमा मोहिम
 जैचाहेजोद्धेमा ५ जीतैइंद्रिनकेरप्रसंगा करैनमोरभक्तजगसंगा ६ रहैसावधानै
 सबकाला करिकैसेवनसत्वविसाला ७ जैतैरजोतमोगुनकाहीं पुनिनआसराषैते
 हिमाहीं ८ रहैसदाहीसांतसुभाऊ प्रगटकरैनहिनजपरभाऊ ९ यहिविधिरहैजोको
 उजगमाहो ताकोनहित्रैगुननियराहीं १० प्रकृततनतजितौनसुजाना करहिअवसि
 ममपुरहिपयाना ११ आवागवनरहितवैजाई प्रेममगनसोरहतसदाई १२ दोहा
 मोरभक्तवैकैसदालपतमोहिसबठौर विचोत्रिभुवनमेंमुदितध्यावैकबहुनओर १
 इतिसिद्धश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरबांधववेशश्रीविश्वनाथ
 सिहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृ
 पापात्राधिकारिश्रीरघुराजसिंहजदेवरुतश्रीनद्दागवतेआनंदान्बुनिधोएकादशस्क
 न्येपंचविंशस्तरंगः २५॥१०॥ ७ ॥ श्रीभगवानुवाच दोहा साधकमेरज्ञानकोऐसो
 मनुजसरीर ताहिपायकरिधर्ममममोहिलतमतिथोर १ अंतर्जोमीजीवकोमेहो
 सपाअमंद मोररूपतुमजानियो सदासच्चिदानंद २ चौपाई भयोजीवकहंजबम
 मज्ञाना बूटतनबहिदेहअभिमाना १ रहैजदपिसंसारहिमाहीं विषैरंगतेहिला
 गतनाहीं २ करैकबहुनहिकामिनिसंगा खोडैपेटारथिनप्रसंगा॥३॥ करैजो
 कामिनिसंगसुजाना गिरतअंधसंगअंधसमाना ४ तामेसुनहुयकदतिहां
 सा मैतुमसोअवकरहुंप्रकासा ५ पूरुबपुखरवामहराजा रघोयेकतेहि
 सुजसदराजा ६ मिलौउर्वसीताकहआई नृपसोअसपुनलियोकगई ७
 दीषहोतुम्हैनगनमैजबहीं संगतुम्हारी तजिहोतबहीं ८ असकहिरहन
 लगीनृपसंगा करनअनकभांतिरतिरगा ९ एकसमैबिनवसनतहांहो दे
 षिउर्वसीभूपतिकाहीं १० कीन्द्यासुरपुरतुरतपयाना तबनरेसअतिसैबिल
 पाना ११ बैकलसरिसमहा दुषपाग्यो जगतीपतिजगतीमहवाग्यो १२ दो
 हा असनवसनकीसुधिनहीं करतबिलापकलाप हायउर्वसीमोहितैवृ
 षादयोसताप १ चौपाई हैपानसमहृदैकठोरा नहिदिलदूवतदेषिदुष
 मोर १ हाउर्वसीमिलतिकसनाहीं तोहिबिनसूनजगतमोहिकाहीं २ वि
 षेमोगकरिमेनअचानो बीचहिमैतैकियोपयानो ३ यहिविधिविचरतवि
 चरतजगमें भूपउर्वसीकेरंगिरगमें ४ कुरुक्षेत्रगमन्योयककाला तहंनि
 रषीउर्वसीभुवाला ५ सोलपिनृपतिकेरदुषभारी अपनीमिलनउपायउचा
 री ६ करुगंधर्वजन्महराजा तौमोहिमिलिपैहो सुषसाजा ७ सुनिउर्वसी-

वचनसुषपाई कियगंधर्वज जूनपराई ८ कियोपयानउर्वसीलोका तहंता
 कोमिलिभयोअसोका ९ भोगकरतउर्वसीसंगमें विसोकालबहुंरंगमें
 १० भोगविवसपुनिदूलाकुमारै भयोविरागसकलसुषसारै ११ तबहीं पुरु
 खामहराजा तजिउर्वसीसंगसबकाजा १२ दोहा रथाजन्मनिजजानिकैबो
 ल्योबचनपुकारि सोई ऐलगीताअहेऊधवसुनहुसम्हारि १ पुरूरवोवाच
 चौपाई ॥ मेरोमनमनमथमथिडास्यो हायमोहमैअतिविस्तास्यो १ करिउ
 र्वसीकेरगलबाहौं बीनतकालगुन्योमैनाहौं २ यहउर्वसीअंगलपयान्यो
 उगतअस्तदिनकरनहिजान्यो ३ सुरगनिकालीन्योठगिमीहौं मैकैगयो
 ज्ञानकरदोही ४ रथोचक्रवतीमहराजा सास्योसिगरीनृपनसमाजा ५
 सोमैरंगिनारिनकरंगा तच्योनचतजसकाठकुरंगा ६ रथोसक्रसमविभो
 हमारो फेल्योसुजससकलससारा ७ ऐसेहुमोहित्रिनहुसमत्यागी गैउर्व
 सीनेहतजिभागी ८ ताकेहेतप्रमत्तसमाना मैरोवतविनवसनअजाना ९
 विचस्योमैसबवंसुधामाही लागीलाजनेकमोहिनाहौं १० जोकामीतिय
 पीछेधावत सोअपनोसरबसौनसावत ११ जैसेधरीसगधरधावै पदधहा
 रबहुबाराहपावै १२ दोहा जैसेहिनरोसगमेजनकोज्ञानहुमान तेजबुद्धि
 बलवौरतानुरताहकरतपयान १ काविधातपदानतेकाबहुसुनेपुरान
 कायेकांतबसिमौनतेकहाकथेबहुज्ञान २ चौपाई तासुदयासंबलेहु
 विचारी जाकोमनहरिलीन्योनारी १ धिगमोकोस्वारथनहिजान्यो हौंमू
 रूषपंडितनिजमान्यो २ भयोचक्रवतीमैभारो ऐसेहुलियोजीतिमोहिना
 रो ३ परअरुवषभसरिसजगमाहौं तियपीछुबिचस्योचहुप्राहौं ४ सह
 सनबरिसउर्वसीकेरो अथरअभोमैपियोधनेरो ५ पैनतोषभोबादीआ
 सा जिमिआहुतिलिहबढनहुतासा ६ जोतियचितलियनेहुफूसार्दुहरि
 विनतेहिकोसकतछंडाई ७ जदपिउर्वसीबहुसमुदायो नमहुमैतिमन
 कबूनआयो ८ रथोलोभिलालसाबढाये मैअबूमरुस्योनबुभाये ९ यामें
 कछुननारिअपराधा हैकामिहिअपराधअगाधा १० जान्योरजुहिजोसपत्र
 ज्ञानी कौनदोषजोरजुहिबषानी ११ मलअरुमूत्ररुधिरअरुचामा निकस
 तदुर्गेधहिसबढामा १२ दोहा कनकलताअरुचंदकीठपमाताकीदेव अ
 तिअज्ञानकीपोटरीअपनेसिरधरिलेव १ चौपाई कहतमातुपितुहैपनमेरो
 नारिकहतपतिसुषहधनेरो १ कहतस्वामियहमोरसरीरा कामपरैसहिहि
 अतिधारा २ अगिनिकहतमैअंतजरेहौं गोधत्वानकहमैयहपैहौं ३ नीवक

हततनत्रहैहमार गुनतमीतलपिनिजउपकारा ४ तनयककोनहिमोहिनि
 नातो गहेअनेकनिनिजनिजनातो ५ ऐसोअसुचिनुच्छनिंदिततन तामेंक
 रिकैमोहमूढजन ६ वरननहैसुंदरछविवाकी केसीतकनिनेनकीवाकी ७
 प्यारीनुवविहसनिअतिमीठी दीन्हीसपदिसुधाकरिसीठी ८ तुवमुषदेष
 तलजतमयका वहकलंकजुतयहअकलका ९ यहिविधिकाभीबहुबतरा
 हों नारिसरीरगुनतअसनाहों १० उपरचामतेहिनीचेमास पुनिमेदाअरु
 रुधिरनेवास ११ फेरिहाडमज्जातेहिभीतर जकरोबहुतनसनतेदुषकर ॥
 १२ दोहा रेतपीपमलमूत्रतेसिगरो भरोसरीर जसमलमेंबहुकृमिरहेतस
 तनमेषदपौर १ चौपाई असतनमेसनेहहेजिनको भेदकौनमलकृमिते-
 तिनको १ तातेंकामिनिकामिनिमाहीं करैसनेहसुमतिकहुंनाहों २ करै
 जोकामिनिकामिनिनेहं तौनहिबचैनरकतेकेह ३ प्रथमकियेजेतियअनु
 रागा तेपुनिकीन्हतदपिबिरागा ४ धरदिध्यानयेकातहिजाई तियमूरतिह
 ठितिन्हैदेपाई ५ विनमनकेबससु धरतनाहों मानसअजितजाततियपा
 हो ६ तातेनारीलंपटकेरो करैनसंगरहैनहिनेरो ७ महाप्रबलहेकामद
 मारी सुमतिहुकोमनडारतजारी ८ तौमासमकुमतीजगमाहों करैपराब
 तिन्हैकिमिनाहों ९ श्रीभगवानुवाच यहिविधिपुरूरवामहराजा गायगा
 यलहिसोकदराजा १० निजआतममहमोकहंजानो तजिउर्वेसीलोकमलिषा
 नो ११ प्रममगनमेरो कै गयऊ मेरेपूरकोआवतभयऊ १२ दोहा तातेहोडि
 कुसंगकोकरैसतकोसंग संतहिकारिउपदेसबहुकरतकामविषभंग १ ॥ चौ
 पाई संतनकेमनहोइनआसा मोरप्रेमकोसदाहुलासा १ समदरसीसांतह
 उदारा विगतअहकारदुममकारा २ सीतउष्मानतेसमाना करतवस्तुसं
 ग्रहनाहिनाना ३ तेईमहाभागबडभागी होहिअवसिममकथानुरागी ४
 तिनकेनिकटवैटजोकोई सुनतकथाममआनंदमोई ५ तिनकेतनरहिजातन
 पापा गमनतममपुरविगतत्रितापा ६ जेममकथासुनतजुतप्रीती वाहिसरा
 हतकहतप्रतीती ७ आदरसहितलाजतजिगावत दिनदिनअह्लादूनबढाव
 त ८ तनमनतेमोहाकहैजोवै ताकेमोरिभक्तिहठिहोवै ॥ ९ ॥ परब्रम्हमै
 गुननिअर्नता सतचित्तआनंदरूपलसता १० भक्तिभईअसमोमहजवहों
 बाकीरक्षाकाहकहुतबहीं ११ नसतसीतसेवतजिमिआगी तिमिजोगयोसंत
 पदलागी १२ दोहा ताकेपुनिसंसारभैकबहुंजातिनपास तासुमहलअज्ञान
 जोसोउनकरतउरवास १ चौपाई ऊधवजेभवसागरमाहों बूडहिकबहुंकब

हुं उतराहीं १ तिनको आसुकरन भवपारा नावसरिसहै संत उदारा २ रंगेजेसहा
 प्रमरंगमाहीं तिनको कछु दुर्लभ है नाहीं ३ जिमि प्राणिनको अज्ञाहि प्राणा जिमि
 आरतरक्षक मोहि जाना ४ जिमि परलो कगये मतिमाना धर्महि है धनये कमहा
 ना ५ तेसहि भवभुजंग भै भीते तिनके रक्षक संत सुरीते ६ संतै ज्ञाननेन हठि
 देही संतै सब अज्ञान हरिलेही ७ उपरहि करहि दिवा करभासे सज्जन भित
 रहुको लमनासे ८ परमदेवता संतहि जानो परमबधु संतनकहमानो ९ जा
 नहु संतहि आत्म अनूपा संतसत्य है मेरेरूपा १० संतसरिसनहिको उहितका
 रो संत होत हठि अधम उधारी ११ जोको उमो पुरच है पयामे सो सादर संतन-
 सनमानै १२ दोहा पुररवांतजि उर्वेसी वैकै मुक्तसरूप विचरत भोसबलो
 कमेगमनहि प्रेम अनूप १ इति सिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्री
 राजा बहादुर बांधवेश श्री विश्वनाथसिंह देवात्मज सिद्धि श्रीमहाराजाधिराज
 श्रीमहाराजा श्री राजा बहादुर श्री अरघुराजसिंहजू देवकृते श्रीमद्भागवते एका
 दशस्कन्धे आनन्दान्मुनिधौ षड्विंशस्तरंगः २६ ॥ ॐ ॥ ४ ॥ ४ ॥
 दोहा साधुमहात्मसकल सुनिऊ धवपाय अनंद पुनिबो ल्यो करजोरिकै सषा
 देवकी नंद १ उद्धव उवाच चौपाई कियाजोग अबकहहु सुरारी पूजनकी वि
 धिजौ नतिहारी १ जेहि विधिगिरिधर भक्तिहारे तुमको पूजन करहि उदारे २
 जैसी जाको मूरतिरचिकै पूजन करहि बेइ विधिजं चिकै ३ सो सबमोको दे-
 हु सुनाई मेपिकरि कै रूपामहाई ४ नारद आस आदि मुनिजेते कहन अब
 स्य पूजनहितेते ५ तुव पूजनते है कल्याना सुन्यो ऐसही वेद बधाना ६ आप
 हुवहु नवार प्रभु भाष्यो सो ब्रह्मा अपने उर राष्यो ७ ब्रह्मा पुनि भृगु आदिक
 काहीं बरननको न्यो अति सुदमाहीं ८ तुव पूजन अति सै सुषड्वाभो गिरिजा
 सै गिरिजापतिगामो ९ चारिहु आश्रमतीनिहु बरना तुव पूजन सबको सुषभ
 रना १० नारिहु सुद्धको जदुराई तिहरो पूजन आनंददाई ११ तिहरो पूजनक
 रि कै प्राणो उतरत भवसागर दुषधानी १२ मोहि अनुरक्त भक्तनिज जानी निज
 पूजाविधि देहु बधानी १३ दोहा सुनिऊ धवकेवचन हरि अति सै आनंदपाय
 पूजाविधि भाषन लगे पूर्वापर हिलगाय १ श्री भगवानुवाच चौपाई मम पू
 जनके विपुल प्रकारा पैससे पहिकरहु उवारा १ वैदिकतांत्रिक उभै मिलाई
 तीनि भांति पूजनविधिगाई २ तीनि भांतिमें जो मनभावै सोइ पूजनमें मन-
 हिलगावै ३ ब्राम्हन छत्री वैश्यहुतौना संस्कार लहि वै परवीना ४ पूजाहि
 जिमिमम भक्तसंप्रती सुनहु जौनभाषहुं मैराती ५ प्रथमहि सलिलग्रामसिला

महं अथवा पूजेरचि मूरतिकहं ६ पृथिवी अग्नि सूर्ज जलमाहौं निजहिय
 अरुविप्रनतनमाहौं ७ पूजेजोरिजथोचितसाजू भक्तिसहिततजिकुत्सितका
 जू ८ निजगुरुमोमहभेदनजाने यहिविधितेममपूजनठाने ९ प्रातह्विप्रथम
 पुनिमज्जेसबअंगपपारो १० मज्जनकरैमृत्तिकागहिकै वैदि
 कतांभिकमंत्रनकरिकै ११ वेदविहितपुनिसंध्याकरई पुनिपूजनहितआसन
 २ दोहा पूजापापनसावनीतजिसिगरीफलआस ताकोकरैअरभबु
 रभरिकैपरमहुलास १ पाहनकीअरुदासकीऔरधातुकीजोय बालूकोमनि
 नगऔरचित्रकीहोय २ चौपाई अथवाभूमिलेपितेहिमाहौं चंदनतेलि
 पलेयतहांही १ आठभांतिकीमूरतिमेरी पूजनकेहितकस्योनिवेरी ३ मनो
 हिविहाई सातभांतिप्रतिमाजोगाई ४ तासुप्रतिष्ठाहैविधिदोई
 चलअरुअचलकहतसबकोई ५ मनोमईमममूरतिकेरो मंदिरजीवहिवे
 दनिवेरो ६ सिलाधातुमनिदारुहिकेरी रचौजोमूरतिसुद्धविचनेरी ७ वाके
 नहिलगाई सुंदरमंदिरलेहिवनाई ८ तामेमूरतिविधिजुलधरई
 देविधितासुप्रतिष्ठाकरई ९ चलअरुअचलहोयमतिजैसी मेरीकरैप्रतिष्ठा
 नेसे १० ऊधवआवाहनोविसर्जन अचलमूर्तिमेकरैनसज्जन ११ आवाह
 न विसर्जनहोई चलमेकरैमनेजसहोई १२ दोहा लेपिभूमिमूरतिलिषी
 त्रिलिषीहेजोय बालूकीइनमेकरैआवाहनसबकोय १ चौपाई पूजनअंत
 सर्जनभावे मार्जनतेमज्जनकरवावे १ औरमूर्तिजलतेनहवावे शास्त्रविहि
 तसबसाजुमंगावे २ तातेपूजाकरैहमारी कपटछोडिकैप्रीतिपसारी ३ अ
 थासक्तिसबसाजू लेहिप्रीतिजुतपूजनकाजू ४ मनोमईमममूर
 हीं करिकैममभावनासदाहीं ५ पूजेदिव्यसाजुसबजोरी जाकीहोयकहूंन
 हिजोरी ६ मज्जनभूषनबसनहुआदिक विग्रहमहमोहिअतिअहलादिक
 ७ पूजेभूमिलेपिजोलिषिकै तौपूजेमंत्रनपढिसिषिकै ८ छतहविदेपूजेपा
 वकमह उपस्थानआदिककरिरविपहं ९ जलमेजलदेपूजनकरई ॥ बहु
 विधिचंदनफूलहुभरई १० प्रीतिसहितजलहुजेदेहौं तौहमतोषितकैलेले
 हीं ११ तौपुनिचंदनधूपहुदीपा काकाहिवेकोहेकुलदीपा १२ दोहा जो
 १ ततेमोहिकोउअरपेसहसप्रकार तबहंतोषितहोहुनहिकैको
 १ चौपाई पूजनसाजसकलविधिजोरी सुचिद्वैमोहिवहु ॥
 १ पुरुबअग्रकुसासनधरिकै पुरुबवाउत्तरमुषकरिकै २ बैठेपूजक
 हमरेसन्मुष न्यासकरैकहिमूलमंत्रमुष ३ धरैकलसनिजवामदिसामै

राजन नरेमुद्रजलतामे ४ नलमंत्रप्रभिमंत्रितकरइ चंदनफलहुनेदिमदन
 रइ ५ सातललेपठिगुलमंत्रकहं सीचिजगुलसथसामगुमहं द गजभूमिअरु
 निजतनमाही सीचिलेयसोईजलकाही ७ सोईकलसजलनेरतिरांचा भरेस-
 लिससुभपात्रनपांचा ८ अर्धपाद्यअरुआचमनीया सुडोदकअरुअरुहानी
 या ९ करिजलपूरिओषधोडारै हृदमंत्रपुनिसुमतिउचारै १० तातेअर्धपा-
 द्यअभिमंत्रे भाषेफेरिसोषकरमंत्रे ११ तातेपाद्यपात्रसिधिकरई फेरिमिषा
 कोमंत्रउचरइ १२ दोहा आचननीयलिपात्रकोअभिमंत्रेतादनाहिं अनि-
 मंत्रेगायत्रिनं अर्धनीयलिपात्रे १ योपाई नलमंत्रपठिपुनिसनगात्रं अनि-
 मंत्रेसुडोदकपात्रे १ अमनावनपांतरतननाहो मांदिगयांनमागतपाहो २
 फेरिअगिनितकाकारं अनीधरलिपुंनसुनहिलभारं ३ हृदमदिमाति
 जहेजोई तामेमोहिध्यावैसबकोई ४ नममूरतिदिहयकमलहिमाही मनते-
 तेदिहजैप्रथमाही ५ फेरिमनहितेताहिनिकासी प्रीतमामेलेमतिरासी ६
 पूर्वप्रतिष्ठितमूरतिमेरो ताकोपूजैप्रीतिघनेरी ७ आठपाउसिहासनमा-
 ही करैभावनाताहिसदाही ८ ईस्वर्जधर्मविरागविज्ञाना ओइनकीविपरी
 तिसुजाना ९ आठपाउयेहीकहवावै ताकेउपरकमलपुनिभावे १० कमल
 हलननवसक्तिनराषै विमलादिकजेश्रुतिगनभाषै ११ कमलमदिरविमंड
 लभावे वासुप्रकासमिषासनछावे १२ दोहा मेरोमूरतिकमलकेमदिविराजै
 संत नाकेचहुकितआयुंधनकरैसविधिविलसंत १ चौपाई संपचक्रधनु-
 गहाकूपाना हलमूसलकोस्तुभअरुबाना १ श्रीवत्सहुओरहुवनमाला प्रथम
 हिंपूजैबुद्धिविसाला २ नंदसुनदकुसुदपरचडा बलमहवलकुमुदेखन-
 चंडा ३ आठोपार्षदआठोदिसिमह नमसन्मुषरा षडिगरुडहिकहं ४ दुर्गा-
 व्यासगनेसविसाला विष्वक्तेनआठद्विगपाला ५ करैकौनमहइनकहंथा
 पित गुरुपरगुरुवायेदिसिहुलसित ६ इंद्रादिकपूर्वादिकआसा इनहुंको
 पूजैसहुलासा ७ अर्धमोहिहवैयकवारा पाद्यफेरिद्वारउदारा ८ तीनबा-
 रआचमनहुदेवै मूलमंत्रसबनेपढिलेवै ९ दंतधावनादिकविधिनाना र्चै
 सुपंचामृतअस्ताना १० चंदनऔरकपूरउसीरा कुंकुमअगरुसुगंधितनीरा ११ ॥
 मूलमंत्रपठिमोहिनहवावै विमोभयेनितहीअसभावे १२ स्वर्नधर्मयह
 मंत्रउचारै सहससीषोपठेउदारै १३ महापुरुषविद्यापठिदेवै अष्टाधरमंत्र
 हिपठिलेवै १४ दोहा सामनिराजननादिसवमंत्रनपठेसुजान मूलमंत्रपठिब
 खकोमोहिअरधैसविधान १ चौपाई अरधैफेरिजज्ञउपवीता अरधैपुनिआ

मरुतपुनीता १ कुंडलजुतचदनहिचढावे वाभेरचनाविधिदिष्टावे २ औरपे-
 फूलफूलकीमाला तुलसीधात्री द्रव्यविशाला ३ फेरिधुपभोकोहरसावे फेरि-
 श्रौतिजुतधुपदेवावे ४ पुनिचंदनजुतकुसुमचढावे ॥ पुनिअर्घ्यादिकभो-
 हिकरावे ५ पुनिमधुपर्कदेइमोहिपाहीं अबभावहुंनैवेद्यनकाहीं इ
 गुडपायससंकुलीहुमोदक मोहनभोगपुवाहधिमोदक ७ औरहुमोहनमो
 हनभोगू यहिविधिअरपैसबबुधलोगू ८ देइसुगंधितमोहिजलपाना उ
 दवतेनचदनहुबिधाना ९ पाथ्यऔरआचमनकरावे पुनिअरपैताबुल्लसो
 हावे १० फलदक्षिनामुकुरदरसावे चायचारुचामरैचलावे ११ वेदविदि
 तवेदिकाबनाई सहितमेषलागतसोहाई १२ दोहा कुंडलाहिपादक
 धरैतीनाअग्निभिलाइ मूलमंत्रतेसींचिकेदेवेकुसाविछाडू १ चौपाई ॥
 होमसाजुपुनिमूलमंत्रते सीचैविधिजुतवेदतंत्रते १ करैअग्निमहपुनिम
 मथ्याना ताकोऊधवसुनहुबपाना २ तपतकनकसमसुभगसरीरा तषव
 क्रअबुजहरपीरा ३ गदाचारिमुजलसहिविसाला सातरूपसुदरवनमाला
 ४ वसनकजकेसरसमपौता कठकक्रीटकिकिनीपुनीता ५ अंग इऔरहुअ
 षनजेते मेरेतनमहभावहितेते ६ श्रीवत्सहुवक्षसमहबजै वैसाहिसुंदरकौ
 स्तुभराजे ७ यहिविधिकरिक्केध्यानसुजाना सींचैष्टततेसमिधननाना ८ इ
 द्रुपजापतिआहुतिदेई दक्षिनउत्तरदेसबकोई ९ अग्निसेमहैआहुतिदे
 दे मूलमंत्रपुनिमुषपदिलेई १० तार्तेआहुतिषोडसदेवै सहससीधहुपुनिप
 दिलेवै ११ देयताहुतैषोडसआहुति यहिविधिकरैभक्तिसबदृढयति १२ ॥ दो
 हा धर्मादिकपुनिआठकहेंआठहिआहुतिदेय विमलादिकनवलकिकहंन
 वआहुतिकरितेइ १ चौपाई आहुतिअतअग्निनिकहेंदेई करैप्रनामकेरिपद
 सेई १ पुनिसिगरेपार्षदनअषट् देयनिवेदितमोरनिवेद २ मोरमंत्रपुनिजथा
 सक्तिबुध जपैचिचकोकरिसवतैरुध ३ सुदरमेरेपदरचिगोवै नाचैबहुविधि
 बाजबजावे ४ सुनेसुनावैकथाहमारी वेहिल्लनसुषडुपदेयबिसारी ५ पौरानि
 कअथवासज्जनकृत पढेसुषदअस्त्रेवमुदितचित ६ पुनिनीराजनकरैसुजा
 ना करपूरहुवर्तिकाविधाना ७ पुनिपुष्याजलिदेइसोदक्षिन मोरिचारिपुनि
 करैप्रदक्षिन ८ तरपरकरकरिउभैचरनमम मनकरिअसभावनानैवल्ल ९
 दंडसरिससमकरैप्रनामा यहीमंत्रकहिकैमतिधामा १० प्रपन्नपाहिजाश्रीश
 भीतमृत्युअर्हाणावात ॥ पूजैविभौहोयतोअसनित नातोपरबपायकेसमचित
 ११ पूजाअतहिमोरप्रसाद ग्रहनकरैसजुतअहलादू १२ असमानेनाथैमोहिही

न्यो मैनादिकबुकिं कर्ज हुको न्यो १३ दोहा करै विसर्जन जो सुमति करै सुमति म
 नमाहि लियो धारि मै आपन उर पुनि श्रीपति काहिं १ चौपाई यहि विधि पूजन करै
 हमारो जौ नुरुपमै प्रेम अपारो १ अंत रजामो जड चेतनमै मानहि मोको अपने म
 नमै २ यहि विधि वैदिक तांत्रिक विधिते पूजन मोहि जथा विधिरिधिते ३ ताको
 दोऊ लोक बनि जावै मोसों अवसि मुक्ति फल पावै ४ सुंदर मंदिर बन बनावै ॥ ता
 को ढिगवाटिका लगावै ५ जामे मूरति मोरि विराजै उखव करै जोरि बहस जामे ६ ॥
 मंदिर राग भोग के हेतु ग्राम चढाय देय मति सेतु ७ जाते उखव चले सहाही अट
 के वस्तु कौन हूनाही ८ पर्व पर्व उखवै करवै जथा विभौ तस धन हिलगावै ९ वि
 भौ विचारि जीविका देवै तौ बिकुं ठवसि अति सुषले वै १० करै प्रतिष्ठामम जो कोई
 भूपंचक्रवै तीसो हेतु ११ जो मंदिर मेरो बनवावै सो त्रिभुवन अधीसता पावै १२
 जो मम पूजा करै सुजाना ब्रह्मलोक सो करै पयाना १३ दोहा जो को उय हती नौ क
 रै मक्ति सहित मतिमान नगर जि कुं ठहि मै निबसि होवै तमै समान १ यहि विधिते
 पूजन जो को उखै कै सुमति अकाम भक्ति जो गसो पाय कै मोहि पावै मति धाम २
 निज दोही परकी दई वृत्ति विप्रसुर कोरि हरहि जे सुठ हठिलो भव सदेत लगायन
 फेरि ३ लापवर्ष लगित कुमति मलके कोरा होत तिनहि होत कब हन हीने कहु
 मोदउ दोत ४ करता और सराहती अरु जो करै सहाय अरु सलाह जो देत है सब
 मल कुमि दै जाय ५ ऐसहि जे जे देत भेकरहि सुमति उपकार लेते करता के सरि
 सपावत फलहि अपार ६ इति सिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीराजा
 बहादुर बांधवेश श्रीविश्वनाथसिंह देवात्मज सिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीम-
 हाराजा श्रीराजा बहादुर श्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारि श्रीरघुराजसिंह जूदेवक
 त श्रीमद्भागवत एकादशस्कन्धे आनन्दास्वनिधौ सतविंशस्तरंगः २७ ॥ ॐ ॥
 श्रीभगवानुवाच दोहा आनहुकेर स्वभाव अरु कर्म हुको मतिमान कब हूनि
 दानहि करै कब हुंन करै बधान १ चौपाई चेतन अरु जड महससारा तामे देखै
 पहमार १ परसुभाव परकर्म हुकाही निदहि परसंसहि जगमाही २ तिनकर अ
 र्थहोत सबनासा लहनरक भरि जीवतनासा ३ तेई अहै देह अभिमानो तिन
 के ज्ञान लेसनहि जानी ४ सो वतर हतनतन अभिमाना जोव होत तब मृतकस
 माना ५ निमिजागत हतन अभिमानो सोवत हूसमर हत अज्ञानी ६ हैल जो देवहु
 मनुजसरीरा तेहै सब अनित्य मति धीरा ७ तिनकी भद्र अथ भद्र कहा है अहकार
 उरमाहि महाहे ८ आतम मेसुर मानुपमानव अहै असत्य जुमुपहु बधान ९
 द्याप्रतिधुनि महभय पावै जानि आपनी भयनहि आवै १० ऐसहि देहादिक जे

भावे विनशति अतिउरपावै ११ ऊधवयहसिगरोससारा जडचेतनमैअहैअपारा
 १२ दोहा हैसरोरमेरोसकलअहोमहीसवरूप अपनेकोमैआपहीउतपतिक
 रहुंअनूप १ चौपाई अपनेतेअपनेकहंपाली अपनेतेअपनेकहंपाली १ ब्रह्म
 सरोरभयोसवजाते सकलजगतहैब्रह्महिताते २ निदाअरुअस्तुतिअरुखा
 गा हैनिर्मलसबैबडभागा ३ यहगुनमैजगतीनिप्रकारा मममायाकृतजानिउ
 दारा ४ जडचेतनमैरूपहमारा तासुलगतनहिमोहिविकारा ५ यहजोज्ञानवि
 ज्ञानउचारा ताहिकरतजोसुमतिविचारा ६ सोनिदाअस्तुतिनिहिकरई भान-
 समानजहानविचरई ७ प्रत्यक्षहुनिगमहुअनुमाना अरुअनुभवकरिकैम
 तिमाना ८ उपजतनसतजानिजगकाहीं गुनिअनित्यविचरैजगमाहीं ९ देव
 किउदरउदधिबिधुबैना सुनिबोलेऊधवभरिचैना १० उडवौवाच सुदसरूप
 आतमाभाष्यो भौतिकपंचदेहकरिराष्यो ११ तौकोहोतनाअससारी सुषदुषप
 रैप्रत्यक्षनिहारा १२ दोहा आत्माअव्ययगुनरहितसुदस्वयंपरकास कर्मआ
 वरनरहितहैऐसोसाखबिलास १ चौपाई तनतोयहनडतुमहिउचारा मोरेम
 तअसपरतविचारा १ भेदहारुपावककहंजैसे आत्मादेहभेदहैतैसे २ तौको
 पुनिभोगतससारा भाषहुयहवसुदेवकुमारा ३ ऊधववचनसुनतभगवाना
 भाषनलागेरुपानिधाना ४ श्रीभगवानुवाच जबलोइंद्रीदेहसंजोग तबलौ
 जीवहिसंश्रितभोग ५ जदपिसुदआतमाअपारा जियमहनहिसुरमनुजवि-
 चारा ६ चिंततविषैनिंतररहई तातैजियसंसारहिलहई ७ जिमिसपनेको
 सुषदुषभारी सपनहिभरिहैसुषदुषकारी ८ ऐसहिजबलोतनअभिमाना त
 बलगिसंश्रितजियाहिमहाना ९ सोकहर्षभयक्रोधहुलोभ अहंकारमोहहिअ
 तरे १० ज्ञानजननप्रवृज्यसाती हैतनकेआतमकेताहीं ११ तनसतइति
 यजियअभिमाना जीवकालगुनकर्महुनाना १२ दोहा महत्त्वमनुजादिवपुय
 हीजानिसंसार सोअधीनहैकालकेहोवतवारहिवार १ चौपाई मनवचकर्ममा
 नतनरुपा हैसंसारहिवक्षअनुरूपा १ करिगुरूपदरतिगाहिअसिज्ञानी भवत
 रुकरैअमूलसुज्ञाना २ बौडिआसविचरैमहिमाहीं ताकोभीतिनेकुकहुनाहीं ३
 ज्ञानविचेकनिगमतपजोग अनुमानहुउपदेसनिभोग ४ आत्मअनात्मविचार
 नहेतूथहीसकलसाधनमतिसेतू ५ तनकेआदिअतमहजोई मद्धिहुमाहरह
 तहैसोई ६ आतमसुदरहतत्रैकाला तनहैजियनहिबुद्धिविसाला ७ जैसेक
 नककुडतनपाहीं कनकहिआदिअतहमाहीं ८ मद्धिहुमहकनकहिरिहजातो
 मिलोरजतपुनितेहिनदेपातो ९ सुदऐसहीजीवसदाही बुधमानतअमबहुत

नकाहो १० करताकारनकारुडारा इनकोकारनहैहकार ११ इनतेआत्माअ
 हेविलच्छन ननमधिजबलगिरहतविचच्छन १२ तबलगिअहैसकलव्योदारा
 तेहिबिनकबुनहिअहैउदारा १३ दोहा जोयहपूरुवनहिरयोअतदुरहिहेना
 हि कैसेमधिमेआनमाकहियेयहतनकाहि १ चौपाई जियहिअलकसमानव
 भमहै तौनिहुकालमाहजियसमहै १ कबहुनहैजियमाहविकारा ऊधवअ-
 समतअहैहमारा २ देहादिकअरुजीवहुकेरो इनकोनहिसनबंधनिवेरो ३
 पैप्रारव्यविवसयहुजीवा देहभोगभोगतदुपसीवा ४ अहैजीवयहस्वयंप्र
 कासा परवम्हकोहैयहदासा ५ तालेकरैप्रेमजोमेरो तौभ्रमतजिसुषलह-
 नघनेरो ६ जगतविविधिविधिप्रकृतिविकारा मोहिभजेयहपावतपारा ७
 मायाअरुजियतेमोहिकाही लेयविलसनजानिसदाहो ८ हैपरतंत्रजीवप्र
 मुकेरो जानतअसभ्रमनसतघनेरो ९ छोडिसुमतिकुमतिनकरसंगा विचरै
 जगभरिमोदअभंगा १० तनदुंद्रीसुरपवनहुपाना क्वितिनभ्रमनबुधिसलि-
 लकसाना ११ अहप्रकृतिसब्दादिकजेते भिन्नअहैआतमतेतेते १२ दोहा
 जोअसभाषहुतुमसपाहैविज्ञानीजोय तेहिकुसंगतेदोषकहतजेकौनगुन
 होय १ चौपाई जिमिघनतेनहिकबुरविकाहो रहैगगनमेंअथवानाहो १
 जिमिजलकनरजकननभमाहो उडतरहैलागैतेहिनाहो २ असजोसंकाम
 नमेंकरह तौमेरीवानीउरधरह ३ जबलौंमोरभक्तउरमाहो जनकेहोत-
 भईदिढनाहो ४ भक्तिप्रभावकोधअरुकामा नहिबूटैजबलोमतिभामा ५
 नबलौंविषइनकोसंगत्यागै कबहुनकामकोधमदपांगै ६ जबहियभैदि
 ढभक्तिहमारी तबनहिडरकुसंगकोभारी ७ जिमिलपटाहैअहिचंदनमा
 हो पैतिनकोविषलागतनाहो ८ भलीभांतिजिमिओषधदेके वैदरोगदी
 न्योनहिछैके ९ भीतररशोउपरमिठिजावै तौनरोगवैसेउठिआवै १० तै
 सैकियोजदपिबहुजोगू भीतररशोवासनारोगू ११ कालपायकेसोबढिआ
 वै विषैकूपमहताहिगिरावै १२ दोहा विषेवासनाहूहैतेजिनकोभईनुना
 स तेईकुजोगिनकेरजगहोतोदृष्याप्रयास १ चौपाई तेईकुजोगिनकहंज
 गमाहो प्रेरिनरनसुरविचनकराहो १ बडुधातिनहिसिद्धिनहिहोई कब
 हुकबहुसिधिपावतकोई २ ऊधवजोनहिहैअज्ञानी सुषदुपमानतकमे
 हिगानी ३ देतयहीविधिजनमबिताई सुषितनहोतमोरपदपाई ४ जनीक
 मेविबसजगमाहो करहिजटपिबहुकर्मनिकाहो ५ पैनहि सुपदुषमानहि
 तनमे रहतमगनप्रमानंदघनमें ६ वैठतसोवतचितचतचागत भोजनक

रतमूत्रमलत्यागत ७ परमहंसजेजहंकहुरहही मेरेप्रेममगनतहैअहहो ८
 तनकोरहतनतनकोभाना कर्मविवसतहंपिरतजहाना ९ देशहिसुनहिजदपिबहु
 भांती असतगुनतसबविषैजमाती १० जैसेस्वप्रविलोकतनाना जानतजागिअस
 तमतिमाना ११ तबलगिमनुजहिहोततज्ञाना जबलगिरहतदेहअभिमाना १२
 दोहा ज्ञानभयोजबजीवकौतबछूटतअनुमान छूटिगयोअभिमानजबतबनर
 हततनभान १ चौपाई भानुउदैजिमिरहनअधेरी विसरतनहिकबुवस्तुघनेरी १
 तिसहिभक्तिजोगयहमेरो हरिअज्ञानतनकरतउंजेरी २ आतमअजयहस्वयप्र
 कासा अप्रमेययाकोनविनासा ३ एकजीवतनलहतअनेकू तनसनबंधनजिय
 कहनेकू ४ सबइंद्रिनकोप्रेरकस्वामी बहुननपायहोतबहुनामी ५ देवमनुज
 अपनेकहंमानब यहअज्ञानकोकर्महिठानब ६ विनउपजसरूपकरज्ञाना पा
 वतयहनहिमोदमहाना ७ अहैपंचभौतिकयहदेह मीमांसकयहिकरतसनेह
 ८ मानतहैयहनित्सरीरा नित्यस्वर्गसुपगुनहिअपौरा ९ गुनाहिअबुधयहपं
 डितमानी पैतजआरथमानाहिज्ञानी १० जोगकरतमेंजोगिनिकाहो विघनकब
 हुंजोतेहिकैजाहो ११ नाकेमेटनकेउपाई मैतुमकोसबदेहुंबताई १२ दोहा ॥
 विघनभयोजोगमेंतौजोगीपुनिकोय फेरिजोगकोदिढकरैविघनदेयसब
 पोय १ चौपाई तपकरिकैबहुपापनसावै मंत्रनतेग्रहदसामिटावै १ सर्पा
 दिकविषश्रीषथतेरे नासकरहियहिभांतिघनेरे २ कोउजोगीलहिविघनम
 हाना लैममनानधारिममध्याना ३ करिकैसंतनकीसेबकाई करहिनासस
 वविघनमहाई ४ करहैंजोगकोउसिदिनहेतू जामेंवधैभोगकरनेतू ५
 जननमरनकेछूटनकाहो कबहुंउपायकरततेनाहो ६ तिनकानहिज्ञानी
 आदरहो वृथासरीरहेतसुमकरहो ७ तिनकोमिलतभुक्तिभलनाहो तन
 तरुफलसमरुतसदाहो ८ करतभक्तिममजोजनकाहो तनकेसुषअनेक
 मिलिजाहो ९ वृद्धहुतेतरुनहुकैजावै तबहुजोमोरभक्तकहवावै १० सोत
 नसुषमहभूलेनाहो भक्तिरोतिनाहतजैसदाहो ११ ऊधवजोममपदअनुर
 गी तेईजगमेंहैबडभागी १२ दोहा भक्तिजोगकेकरतमेंतिनहिविघननहि
 होत मोपहरसिकनकेहियेनितनवप्रेमउदोत १ इतिसिद्धि श्रीमन्महाराजा
 धिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरबाधवेशश्रीविश्वनाथसिहदेवासजसि
 दिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधि-
 कारिश्रीरघुराजसिंहदेवकृतेश्रीमद्भागवतेश्रीमन्मन्मन्निधौएकादशस्कन्धे
 अष्टविंशस्तरंगः २८ ॥ ७ ॥ ४० ॥ दोहा सनिजद्वारकेवचनवरुनि

ऊधवकरजोरि कस्योवचनमंगलमुदितवारहि वारनिहोरि १ ऊधवौवाच ॥
 जोगमार्गजोआपुप्रभुमोकोदियोसुनाय सोबिनजीतेइद्रियनअतिसैकठिन-
 लषाय २ तातेजेहिविधिसहजमेंसंकलजोगफलहोय मिलेपरमपदरावरो
 कहहुसहजविधिसोय ३ मनचंचलजोगहिकरतहोतअचंचलनाहि ताते-
 जोगीलहंतहैअतिसैदुषजगमाहि ४ कवित्तघनाक्षरी स्वासकोचढाडबो
 घटाडसमराषिबोहूमहामनचंचलअचंचलहंकरिबो ऐसहोअनेककठि
 नाईजोगकीनिहारिपरमहंसलीन्हैगहितुवपदपरिबो सुनुहुंगोविंदअर
 विंददृगरघुराजरावरेकीभक्तिमायाफदतेउबरिबो ज्ञानमेंगुमानओविरा
 गमेंगुमानओरजोगमेंगुमानपौरिसागरकोतरिबो १ दीनकेदयालजेअन
 न्यदासरावरेकेमगनतिहारेप्रेमसागरसदाअहै तिनकेअधीनव्हेबोरक्षन
 कोकीबोनाथतुमकोअर्चनहींवेदसवैयोकहै रघुराजविधिसबइद्रआदि
 जेदिगीसंप्रभुपदपीठकोंकिरीटतैनितागहै तेईआपगोपिनकेकपिनकेसंगस
 गजुगजुगहारमेंविहारकरतेरहै २ प्राणिनकोप्यारेजगरषवारेरघुराजलहेफ
 लभारेभारेदासप्रेमवारेहै आपकतउपकारेकबहुबिसारेजेनतुमहिबिसारिते
 नओरपेनिहारेहै दायकषभारेविषैसुषजेअसारेताकेहेतओरदेवभजेमंदम
 तिवारेहै जदुराजदागनकंहंतफलदुरलनगुलभकेगारेभावचरनतिहारेहै ॥
 ३ दूरिकाअधीसदीमर्मादनद्यानांगोदृशरादुनांभेजोनदानदितकाराहै ॥
 उरमेनिवासकार उरकोअज्ञाननासि उरकोअमलकारकरहुगुपारिहै रघुगज
 गुरुकोसरूपधारधरनाभोवचरिअज्ञानदराऊपरकोभारिहै ॥ अजहंकोआ
 युषलैऐसेउपकाराकाहिद्वारननदानपाधिकहोमविचाराहै ४ मुकाआचदा
 हा यहिविधिजबऊधोअधोकारिकंप्रनअपार वादजमगलात्पाननगर्दिनि
 जसक्तिउदार १ जगउतपतिपालनकरनधरिहरूपत्रेनाथ तेबोलैविहंसतह
 रोप्रगटिप्रेमकोगाथ २ श्रीभंगवानुवाच चौपाईऊधवसुनियेसुषापियारे जे
 मंगलप्रदधंमेहमारे १ जिनकोकरतप्रीतिजुतलोगू सहजहिनासकरतभवेरो
 गू २ सहजहिमहमेरोपुरपावै आवागवनरहितव्हेजावै ३ क्रमक्रममोहिसु
 मिरतसुभभर्मा भेरेअर्थकरैसबकर्मा ४ मोपदमहमनदेइलगई भेरेधर्म-
 हिकरैसदाई ५ भेरेखेअनकरैनेवासा जहांकरैबहुसतविलासा ६ देवअसुर
 मनुजनमहकोई मोरभक्तहदिकैजोहोई ७ तिनकोजोआचरनसाहावन ॥
 सोईकरैदासममपावन ८ करैमोरउत्सवंजनभारी विभवहोयगृहतेहुअनुसा
 री ९ विभोहोयजोनहिगृहमाहीं १० उतसवकरैजोरिसबकाहो १० पवपवमहकु

ऐउब्बाह लेखबोलायसंतसबकाह ११ मेरोसबजात्राकरवावे सिगरीसुंदरसाजस
 जावे १२ दोहा करवावेमंजुलसदामोमंदिरमहगान बजवावेतैसहि सुभगवाजे
 विविधिविधान १ चौपाई नृत्यकरवैमंदिरसाही नितनवउसवकरैसदाही २ जगभी
 तरबाहेरमोहिदेखै गगनसरिससबथलमोहिलेखै ३ अपनेमेंसबप्रानिनमा
 हीं मोरभावनाकरैसदाहीं ४ मोररूपगुनिसंतउदारा करैसकलजीवनसतका
 रा ४ परमभक्तिहैयहीहमारी मोहिभजैसबविषैविसारी ५ ब्राम्हनअरुचंडा
 लहुमाहीं विप्रभक्तअरुचोरहुपाही ६ क्रूरअक्रूरतरनितिनगामें समदृगजो
 सोबुधवसुधामें ७ तिरस्कारऔरहुअंहकारा देखादोहऔरअपकारा ८ येस
 बनसतआसुतेहिकाहीं जोमोहिनिरषतसबजगमाहीं ९ क्रोधलोभमानहु
 अपमाना अरुतनलाजहुछोडिसुजाना १० स्वानस्वपचगोषरपरजाता करै
 प्रनामदंडवतसंता ११ मोरभावजबलगिसबमाहीं होयसंतकेउरमेंनाहीं १२
 दोहा तबलगिसबविधितेसुमतिभजैमोहियहरति जबमोहिनिरषैसकलमह
 तबनताहकछुभीति १ चौपाई मोररूपजबलषतजगतहै तबनहिकछुभ्रम
 भ्रमहुकरतहै १ यहसबकोसिद्धांतसुजाना यहितेमोपदमिलतमहाना २ म
 नक्रमबचनजामोकहंथ्यावत सोईऊधवमोकहपावत ३ मेरोभक्तिकरलज
 गमाहीं आदिहुअंतविचनकछुनाहीं ४ रजतमआदिकगुननहिजामें बंधनहो
 तकछूनहियामें ५ सपासत्यमेयहकरिलीन्धो अतिप्रियजानितुमहिकहिदी
 न्यो ६ अहैनिरर्थककर्महुजोई अरपैमोहिसफलहोई ७ सोकमोहभयक्रो
 धहुकामा मेरोहितसबसुषदललामा ८ बुधिमंतनकी बुधियहजानो ज्ञानि
 कोयहज्ञानप्रमानो ९ तनअनित्यतेकर्महिकरि कै लहतनित्यममपदसुषभरि
 कै १० प्रथमहिमैकरिकैविस्तार तुमकोदियोसुनायउदारा ११ ताकोयहिसमे
 दिसिद्धांता तुमकोसकलसुनायोदांता १२ दोहा यहदेवनदुर्लभअहैमनुजन
 कीकहवात यहोकियेमैमिलतहैंऔरउपायनतात १ चौपाई बुक्तिसहितक
 रिकैविस्तार जोतुमसोमैकियोउचार १ ताकोजानतसबविधिजोई संसैरहित
 सुक्तिहठिहोई २ जौनजौनतुमप्रस्त्रहिकीन्धो तौनतौनहमउत्तरदोन्धो ३ तौ
 नतौनजोसबसुधिराषै सोवैकुंठवागफलचाषै ४ ममभाषितयहभक्तिप्रका
 रा जोसादरकरिकैविस्तार ५ देतसुनायसुभक्तनकाहीं ताकेहमअधीनहैज
 हीं ६ परमपवित्रपढतयहजोई ज्ञानप्रकासतासुहियहोई ७ औरनकोक
 रिदेतोज्ञानी सांचोसोईसुक्तिकोदानो ८ जोकोउसुनतयाहिनुतप्रीती ताहि
 होतिहैमोरिप्रतीती ९ पराभक्तिसोईहठिपावै आवागवनरहितहैजावे १०

कक्षीज्ञानमेजोतुवपाहो कहोसपावृत्तोकीनाही ११ मोहसोकमिदिगयोतुम्हारा
 कीअवहंकबुअहैप्रभारा १२ अबहमिदोहोयजोनाही तोपुनिज्ञानकहोतुवपा
 हीं १३ दोहो प्रममभाषितज्ञानयहनुमजोधासोहोय तोपापंडीजननसौरापेहुस
 बविधिगाप १ चौपाई नहिसठकोनहिनास्तिककाही जाकेउपजेअज्ञानाही १
 जाअभक्तजौनग्रनहोई तिनसोकहेहुज्ञाननहिसोई २ इनुदोपनतेहोयविहो
 ना विप्रभक्तिमहपरमप्रवीना ३ ताकोसपादिहेउयहज्ञाना जौनसाधुसेवीम
 तिमाना ४ अंतहकरनजासुसुचिहोई तासोयहनहिराश्रोगोई ५ होयभक्तजो
 सद्गुनारी ताहूसोयहदियोउचारी ६ भक्तिजोगअरुज्ञानविरागा सुनिममय
 हभाषितबडभागा ७ जाननकोपुनिकैजगमाही सपारहतवाकीफखुनाही ८
 जैसेकरिपियूषकरपाना पुनिनरहतकबुपियनसुजाना ९ धर्मकर्मकरजोफल

अथापतं विंलां पार्यायं १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

सर्वधर्मकर्मखोडिअपैआत्ममोहिसरलउपायनहमोपुरपयानकी १ सर्वध
 र्मखोडिजबअप्योमोहिआतमाकोताहिचाहौकरनमेसबतेविसेपही तबभ
 वपा रावारपारपायप्राणीनौनवसतचिकुंठजायआनंदअतेपही रघुराजक
 रतरहतसेबकार्दमोरिलहवसमानविभौमेरेसबवेपही फेरिनफसतयहज
 गतकीफांसीमाहिबुक्तिविलोकिबुविमेरीअनमेपही २ श्रीभुकोवाच ॥ य
 दिविभिजबजदुवृकक्षीज्ञानविज्ञानविराग भक्तजोसाधनसकल हेकरुपतिबडभा
 ग सुनिजदुनायककेवचनजोरिजलजजुगपानि पुलकिततनगदगदगरोक
 दीनकबुमुषवानि २ सजलजलजदगहरिसपाधरिधीरजभरिप्रीति मानिक
 तारथआपकोत्यागिजगतीकीभीति ३ जदुपतिचरनसरोजमेंनायसीसतजिता
 ज कक्षीवचनऊधवमृदुलहेकरुकुलमहराज ४ उहवैवाच ब्रह्म मोपररुपा
 करिज्ञानभानहिउद्विनकीनउदार हरिलियोमेरोउरअज्ञानहिग्रामहाअभिया
 नोसमअज्ञानीअधमअवनोरखोदुजोलाहि तुम्हरोवचनसुनिरखोनहिअज्ञान
 ममउरमाहि १ नहिहीततमकीभीतिआवतनाथअगिनसमोपमोहिदासजानि
 कपालबकस्योज्ञानभक्तिप्रदीप उपकारयहप्रभारावरोसुधिकरतवदिविसाल ॥

कोजातदूजेकेसरनअसकोनदीनदयाल २ दासाहैअथकभोजनदुकुलमाहिजो
 ममनेहसोगयोसिगरोबूटिउरमेरद्योनहिसंदेहजदुवंसकीयहवृद्धिजदुवर
 अहैसर्गतुम्हारयहदेहमेयहगेहमेंनहिअहैनेहहमार ३ जयमहाजोगी
 दासकेतुमहरनहारषभारकरजोरिकैवरदानमोगहुंदेहदुनिउदारतुवच
 रनपंकजमेसदांजेहभांतिरहवृत्तेनहसोदरुपाकारकैदीजियेजगहायफिरि
 नहिदेह ४ दोहा सुनिऊधवकेवचनवरजदुवरकरुनाएन मजुविहसि
 अतिप्रेमसोबोलेमजुलबैन १ श्रीभगवानुवाच चौपाई सिरधरिसासनस
 पाहमारो तुमबदरीवनआसुसिधारो तहमेरोपदजलअचभंगा नामअलक
 नदाहैगंगा २ तामेकरिमज्जनमतिमाना तनकेधोयपापजेनाना ३ बलक
 लवसनपहिरिफलपाई सुषकीआसासकलविहाई ४ सीतउष्मसाहिव्हे
 सुभसीला इंद्रोजितगावतममलीला ५ सावधानव्हेसांतसुजाना धरिकैहि
 यमेज्ञानविज्ञाना ६ जोमैतुमहिकियोउपदेसा बैठयकांतध्यायतेहिबेसा
 ७ तनमनवचनहुमोमहराषो मोहिध्यावहुजसमैदियभाषी ८ तौतुमत्रि
 गुनात्मकगतिनाकी मोपुरबसिहैंअतिसुषद्धाकी ९ श्रीशुकउवाच बदरो
 वनकेमसनहिहेतू कथोवचनजबकृपानिकेतू १० नाथवियोगहोतगुनिम
 नमें रहीज्ञानकी सुधिनिहितनमें ११ दैप्रदच्छिनाअतिअकुलाई गिद्योनाअच
 रननदुषद्धाई १२ दोहा चरनकमलनिजनाथकेधोयविलोचनवारि पुनिज
 उसोतहंक्वैरह्योसकोनतनहिसम्हारि १ चौपाई जन्मभरेकीकृष्ममिताई ॥
 ऊधवसकतनसाहिविहाई १ रोवनलग्योपुकारिपुकारो हाजदुनंदनहागि
 रिधारो २ जदपिदिमोमोहिज्ञानसुनाई तदपितुमैतजिसकोनजाई ३ छनभ
 रिजदुवरविरहतुम्हार सीहनसकतमनमृदुलहमार ४ तुमहिछोडिकैसेमै
 जैहो तुमअसनाथकहांपुनिपैहो ५ सकलजन्मयेकसंगावितायै सपनेहुक
 बहुवियोगनपाये ६ मोहिमान्योआपनेसमाना कियोभोगसुरदुर्लभनाना ७
 होतरहेछनआपिनबोट लगतरहीहियपविसमचोट ८ मेनहिरद्योजदपिक
 बुलायक पैतुमकरिदायोजदुनायक ९ सपामोहिअपेनोकरिलीन्धो अपयो
 हुनहिकलेसकखुदोद्यो १० अधिकमोहिप्रानहितेमान्यो विनमोहिपूछेकर्म
 नगान्यो ॥ ११ ॥ कोदुजास्वामीअसहोई सेवकअसमानानहिकोई १२ दोहा
 जगतजन्मजोदेइविधितो असकोरसजोग स्वामीकोअरुसेवकहिकबहुनहो
 यवियोग १ चौपाई जोविधिहोइमोहिपरछोहीं तौप्रभुमिलैतुमैअसमोहो १
 तुचपट्टपुमैरहैअथारा औरनकबुजगमाहहमार २ जदपिज्ञानबहुभांतिउ

चारो पैभुलायदियविरहतुम्हारे ३ हाजदुनायकपानपियारे हादेबकिबसु
 दिनदुलारे ४ हाअर्जुनकेमीतमुरारी हामोसमप्रभुअधमउधारी ५ हागोपीब
 ल्लभद्वजवासी हाजसुदाकेआनंदरासी ६ कोकीरहेमोपरअसप्रीती त्मनि
 नपलककलपसमवीती ७ मैमनकरतोकरनपयाना प्रभुपदमोहिदेतनहि
 जाना ८ महसरीरखूदैयहठाऊं भेपदपदुमत्यागिकहंजाऊं ९ यहिविधिकह
 लअनेकनबानी ऊधवकोतनसुरतिभुलानी १० अनभिषनिरषतजदुपति
 नन परिगोवदनविरहपंचानन ११ सूतनहिकखुऊधवकाहीं मगनविरह
 वारिपदहमाहीं १२ दोहा सषाप्रीतिअतिजानिकैश्रीवसुदेवकुमार दईपादु
 काआपनीताकोप्राणअधार १ चौपाई प्रभुपादुकासीसमहधारी ऊधवरोषपु
 कारिपकारी १ वारवारचरननसिरनाई ऊधवगवनकियोबिलषाई २ प्रानर
 शोहरिचरननमाहीं तनभरिचल्योधनददिसिकाहीं ३ भूलिगईसबछुधापि
 यासा छनहुजियनकीरहीनआसा ४ बदरोवनकहंऊधवजाई जौनरीतिज
 दुनाथबताई ५ सोईरोतिभागवतप्रधाना करिकैत्यागिदियोतहंप्राना ६ भ
 योतुरतवैकुंठविलासी हरिपार्षदआनंदकररासी ७ कुरुपतिऊधवसमको
 होई जेहिजदुनाथसपालियजोई ८ जोऊधवसोश्रीभगवानाजानिसषाआप
 नोसुजाना ९ ज्ञानसिंधुमथिपेमसुधाको एँचिदियोआपनेसषाको १० ताको
 प्रीतिसहितजोकोई करतोश्रवनविषैसबषोई ११ चिंततकहनरहतहेताको
 जदुपतिचरनपेमरसखाको १२ दोहा सोसागरसंसारकोआसुपापकैपार नै
 श्रेयसबनमेंकरतनितप्रतिमुदितविहार १ छंद मालिनी भवभयभ्रमहारी
 ज्ञानविज्ञानकारी अतिसरिसमुकुंदा वेदफूलमरंद ॥ अतिरुचिरसुधाको
 प्यायदीन्द्रोसषाको उदधिमयनहार हैप्रनाभैअपारे २ इतिसिद्धिश्रीमन्महा
 राजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरबांधवेशश्रीविश्वनाथसिंहदेवात्मज
 सिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्ररूपपापात्रा
 धिकारिश्रीरघुराजसिंहजूदेव कृतेश्रीमद्भागवतेश्रानन्दाम्बुनिधोएकादशस्त
 न्येएकोनत्रिंशस्तरंगः २९ ॥ ४० ॥ ३ ॥ दोहा हरिऊधवसंवादसुनिहाहि
 कैमोदअपार पुनिबाल्योकरजोरिकैनृपअभिमन्सुकुमार १ राजोवाच हरिसा
 सनकोनिजसिरलयऊ जबउद्वबबदरीवनगयऊ १ तबहारिकापुरीकरिवासा
 कहाकियेपुनिरमानिवासा २ ब्रम्हलाफजबजदुकलमाहीं होतभईजेहिवारन
 नाहीं ३ महाप्रवलजदुवंसअपारा होतभयोकेहिविधिंसंधारा ४ सबप्रानिनद
 गकेसुषकारी केहिविधिगोनिजधाममुरारी ५ जिनकोनिरपिजगतकीनारी

सकतरहीनहिनेननेवारी ६ जिनकोजसकरिकरनप्रवेसा पुनिनहिनि कसतअ
हेहमेसा ७ कोअससुनिहरिकोजसकाना नहिदरसनकेहेतलोभाना ८ कोसु
कदेवजगतअसजोई जदुपतिलषिमोहितनहिहोई ९ कौनजगतमेंअसकवि
राई जोबरनेहरिजससमुदाई १० कौनसुकविअसहैजगमाही हरिजसकहत
मोदहियनाहो ११ निजदासनकोकरतसनाथा पारथसारथभैजदुनाथा १२ ॥
दोहा लीन्हेवाजिनवागकरविचरतरनघनस्याम जूमेजेतिनकोनिरीषतेगवने
तिनथाम १ चौपाई तेकिमिगवनकियेजदुराई सोमोसनबरनहुमुनिराई १
सुनिकेभूपरीछितवैना व्याससुवनबोख्योभरिनेना २ श्रीशुकौवाच द्वारावती
माहसुनुताता जदुपतिनिरिषिनिविधिउतपाता ३ वैठिसुधर्मासभामगुरो स
वजदुत्रंसिनलियोहंकारी ४ सबकौबारबारसनमानो बोलेप्रभुअतिमंजुलबा
नी ५ श्रीभगवानुवाच होहिनथोरथोरउतपाता द्वारावतीमाहदुषदाता ६ नग
रमाहगुनिमोरनियोग् छनभरिरहबअहेनहिजोग् ७ पुरमहदृढबालअरु-
बाला संखोद्वारजाययीहकाला ८ हमसबलैजदुवससमाजू जैहेछत्रप्रभास
हिआजू ९ जहाँसरस्वतिपच्छिमवाहिनि सबजीवनअघओघनिहाहिनि १०
तामेकरिकैसबअस्ताना तीरथव्रतकरिहैसविधाना ११ दोहा पूजाकरिहैसरन
कीदेभूषनअंगराग पुनिस्वस्तेनपढाडहौवप्रनसौंबडभाग १ चौपाई धेनुधर
निधनुधाममतंगा सुंदरस्पंदनवसनतुरंगा १ सादरदहैविप्रनकाही यातेवि
घनसकलमिटिजाहो २ धेनुदेवदुजपूजनकोन्हे औरहुदानविधिधिधिदि
न्हे ३ मिततअमंगलमंगलहोई तालैचलहुतहैसबकोई ४ यहिविधिसुनिज
दुपतिकौबानी जदुवंसीअतिसैमुदमानो ५ कियोतयारीगवनप्रभासा साजिसै
नसबसहितहुलासा ६ चढिकैनावउतरिकैसागर चढिचढिरथनसबैगुनआग
र ७ जदुवंसीसबजायप्रभासा कहिराष्योजसरमानेबासा ८ तैसहिकरतभये
सचकमौ कोन्हेदानविधिधिधिधिधर्मा ९ पुनिप्रभासमहकुरुकुलराई मज्जन
हितसागरतटजाई १० तहाँसकलजदुवरसरदारा बैठेअतिलगायदरबारा ११
रामकृष्णगुनिकारनमनते बैठेजायदूरिकहुअनते १२ दोहा तहजदुवंसीभट
सकलभयेभागबुधिहीन दैयेकयेकनकोतहाँपानवारुनोकीन १ चौपाई भये
मत्तगर्वितरनथौरा हरिमायामोहितसबवीरा १ तहंकुरुपतिदरबारहिमाही
लगेघतानवीरचहुघाही २ कहतकहतकारनबढिआयो रोससकलवीरनकेखा
यो ३ उठेवीरलैलैकरवाला तहँकोलाहलभयोकराला ३ धनुअसितोमरगदा
प्रचंडा नारनलगेवीरवरिबडा ४ साबऔरप्रद्युम्नवीरा कृतवर्मासात्विकर

नधीरा ५ अरुअक्रूरवीरअनिरुद्धा औरसुभद्रदुग्दअतिकुहा ६ औरसुदरु-
 जितसंग्रामा निसठऔरउल्मुकबलधामा ७ सतजितऔरसहसजितभानू स
 रथसुमित्रपरमबलवान् ८ यहिविधिभटकररहेप्रधाना तेलरिकियनिजलो
 कपयाना ९ तबकैगईसैनहैभागा सबकेहियेवीररसजागा १० कोऊचढेतुरंग
 मतंगा कोउचढिस्पंदनहेतुरंगा ११ कोउषरऊटमहिषअरुबैला नहेरधन
 महजदुकुलखैला १२ कोउपैदरैपसरकरिहीन्है सखप्रहारपसपरकीन्है ॥
 १३ दोहा चलेवानकिरवानबहुमच्योघोरधमसान तहंपरायअरुआपनोप-
 स्नानकोहुकहंजान १ चौपाई जिमिबनलरैदंतसौदंती तिमिलरिमरेवीरअन
 गंती १ मोहितकियोकृष्णकीमाया जदुवंसीसबज्ञानभुलाया २ अंधकअरुद
 सार्हअरुभोजू सरसेनमाथुरअतिओजू ३ कंतैकुकुरुहुसात्वकवंसी मधुअ
 बुंदआदिकअरिध्वसी ४ कोटिनवीरबडेअरुनान्हे लरतभयोसिगरेमथ्यान्है
 ५ पितापुत्रअरुभ्रातहुभ्राता सुतापुत्रभगिनेयदुलाता ६ काकामालुलमित्रहु
 मित्रा सुदृदजानिअरुनात्रिविचित्रा ७ सिगरेलरखोडिकैनेहू कबुनकियोम-
 नमेसदेहू ८ अल्लसल्लसबकेचुकिगेजब लरनलगेकरिमल्लजुद्धतब ९ सां
 बउदरभूसलनपरार्ई सागरदियोफेकायरताई १० ताकोगुदिलाभयेकराला
 तेईउषारिलियेतेहिकाला ११ हननलगेतेवीरविसाला लागहितेमानहुकरवा
 ला १२ दोहा जदुकुलकोलपिनासतहंदौरिवीचमेंआय लगेबचावनसबनक
 हेंरामकृष्णदोउभाय १ चौपाई तेकरिकोपमहाउरमाही मारनलगेकृष्णहीका
 हीं १ तबबलभद्रहिकहजदुराई हनहुसठनसबकहेंबलभाई २ तबबल
 रामकोपमहपागे लैगुदिलाकरमारनलगे ३ हरिहुहाथगुदिलाकरलीन्है ॥
 मारनलगेकोपरसभीने ४ दंडद्वैकमहंतहैमहराजा रहिनगईजदुवंससमा-
 जा ५ ब्रम्हसापकोकारनपाई हरिमायामोहितनपरार्ई ६ वेनुपरसपरतेजि
 मिजागी नासकरतसबकाननआगी ७ ऐसीहआपुसमहसबलरिकै निजनि
 जलोकगयेमुदभरिंकै ८ यहिविधिभोजदुकुलसघारा हरिमनमेअसकियो-
 विचारा ९ बाकीजदुकुलरख्योअपारा सोउउतरिगेभूतलभारा १० निजकुल
 लपिविनासजदुराई तुरतहिसागरकेतठजाई ११ जोगमार्गकरितहांअनूपा
 प्रगटेसागरसेससरूपा १२ दोहा रामगवनलषिकैतहां देवकिसुतभगवान
 बैठजायपीपरतरैमौनमुदितमतिवान १ चौपाई सोहतचारिहुवाहुविसाला
 फैलतिदिसनिप्रभाकरमाला १ मनुहुविधूमअगिनिकरज्वाला सोहतउरओ-
 वत्सविसाला २ तपितकनकसमतनचनसामा सोहतपीतांबरअभिरामा ३

मदहसनिकचकुचितकारे कलकुंडलकपोलद्वितिवारे ४ मुषअरविंदनेन-
अरविंदा लसतकीटमानदुरविंददा ५ कटिकिंकिनीकटककरमाहीं जुगभुज
जुगअंगदहसुहाहीं ६ नूपुरचरनलसनउरहारा मनिकोस्तुभपरकासअपारा ७
तिमिअंगुलिमुद्रिकासोहाहीं वनमालामंजुलउरमाहीं ८ मूर्तिवतआयुधसबठा
दि अस्तुतिकरहिंपरममुदबांदि ९ दक्षिनउरुवामधरिचरना पंकजकोसअरुनजे
हिवरना १० मुसलवैचकोरघोजोलोहा सोव्याधासरमुषमहपोहा ११ मृगयाषेल
नतेहिवनमाहीं आवतभोलैधनुसरकाहीं हरिपगलपिमृगमुषअनुमान्यो कछु
दुकिकैसरधनुसधान्यो १३ दोहा जरानामकोव्याधसोहन्यानाथपदवान पुनिआ
योअतिवेगसोंमृगतनअतिहिलोभान १ चौपाई निरषिचतुर्भुजदुवररूपा निज
अपराधमानिअतिभूपा १ आधुगिष्योचरननमहैधाई वारवारप्रभुपदासिरनाई २
कस्योवचनहेरूपानिधाना मोतैभोअपराधमहाना ३ मोपापीकरयहअपराधा छ
मदुनाथहेसुजसअगाधा ४ नाथतिहारोपदअस्मरना रविहेतमअज्ञानकोहरना
५ एसाकहैवेदप्रभुचारे मोतैभोअपराधअपारो ६ करदृरूपाजोरमानिवासा तौकी
जेआसुहिममनासा ७ नामेकरद्वेनअसपुनिकानू मोकोउचितमरवजदुरानू ८ ॥
वृन्सिवादिक्तुवसकला जानतनहिप्रभुकोनेहकला ९ तुवमायामेमोहितरह-
हीं तिहरोसासननितासिरगहहीं १० तौमैपापीकेहिविधिभाषों तिनहीपापकर्मअ-
भिलाषों ११ सुनिकैजराव्याधकीबानी बोलैहैसितबसारंगपानी १२ श्रीभगवानुवाच
दोहा व्याधभोतिनहिनातुमनसाब धानउठिआसु ममदृच्छातेतौकियोपहकर्महिअ
नयासु १ चौपाई ममसासनधरि कौसिरमाहीं गमनहुअबमेरपुरकाहीं १ हरिसासन
नावतसोव्याधा हैपरदक्षिनमोदअगाधा २ चढिविमानसोमहाप्रकासी भयोजायजे
कुठविलासी ३ जदुपुरमहकछुकारनहेत दारुकरहिगोतेत्रपकेत ४ सुनिअवननजदु
कुलसंधारा दोस्याननकोछोडिसम्हार ५ तेहिवनप्रभुकोहेरनचाशो दुषअंबुधिअ
गाधअवगाशो ६ हरिपदतुलसिसुरभिकहंपायो तेहिसन्मुपरथदुतलैधायो ७ जहं
पीपरतरुतरभगवाना जुतआयुधनिजमूरनिवाना ८ यहिविधिदारुकलपिनिजना
थे रथचढिधायजोरिजुगहाथे ९ रस्योनाथपददारतआसू कस्योहायहेरमानेवास
१० विनालषेतुवपदअरविंदा लपिनपरतकछुनैनमुकुदा ११ निसिमहअथेगयेजिमि
चदा निरपिपैरनिहिवस्तुनिदृदा १२ तुमविनअंभयेहमपेसे तुमकहंत्यागिजायं
कहकैसे १३ दोहा यहिविधिभाषतसतकस्पदनगरुडपताक आसुअकासहिउडि
गयोनुततरगवरचाक १ चौपाई पुनिदारुककेदेपतमाही हरिआयुधगमनेनभका
हीं १ ठाढोसतठग्यातेहिठामा तबतासोबोलेघनस्यामा २ श्रीभगवानुवाच जाहुहा

रिकैदारुकाई देहुसकलमहपबरिसुगाई ३ करिकैसकलपरस्परारी जदुबंसीगे
 लोकसिधारी ४ अरुआपनोरूपविस्तारी सागरकियप्रवेशहलधारी ५ देषहुजैसी
 दसाहमारी सोऊसिगरीदिहेउउचारी ६ उग्रसेनसोकहियोऐसेहु रहिहेनाहिपुरी
 महकैसेहु ७ यहद्वारिकापुरीममत्यागी बोरिहैसिंधुवारनहिलागी ८ दारुकअर्जु
 नकोयहिहेतु आयोरापितहौमतिसेदु ९ लैसिगरेअपनेपरिवारे उग्रसेनपितुमातु
 हमारे १० अर्जुनतेरक्षिततेहिकाला इंद्रप्रस्थकहंजाहिउताला ११ दारुकतुमक
 रिमेरोधर्मा ज्ञानवानहैतजिसबधर्मा १२ मेरोरचितमानिसंसारै तनवजिसेहैधाम
 हमारे १३ श्रीशुकीवाच दोहा यहिविधिसुनिप्रभुकेवचनपुनिपुनिपदसिरनाय ॥
 देपरदक्षिनद्वारिकादारुकगोदुषकाय १ इतिसिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहा
 राजाश्रीराजाबहादुरबांधवेशश्रीविश्वनाथसिंहजुदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजश्री
 राजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिश्रीरघुराजसिंहजुदेवकृतश्रीमद्वा
 गवतेआनन्दांमुनिधौएकादशस्कन्धेत्रिशस्तरगः ३० ॥ १० ॥ श्रीशुकउ
 वाच दोहा जदुपतिकोनिजलोककौगवनजानिसबदेव आवतभेआकासमेंक
 रनुनायकीसेव १ चोपाई ब्रम्हासिवगौरीजुतआये इंद्रआदिसुखरतिसुषकाये
 १ मुनिप्रजेसपितरहुगंधर्वा विषाधरचारनसिधिसर्वा २ जक्षमहोरगकिन्नरना
 ना अरुअक्षरांसुविप्रप्रधाना ३ गावहिंजदुपतिजससुषरासी अतिआनंदितना
 कनेबासी ४ हरिपदभक्तिनिरतमतिवाना चढेविमाननहनहिनिसाना ५ बरष
 हिंनभतंबहुविधिफूला जैहरिकहैसबैअनुकूला ६ निजविभूतिब्रम्हादिकका
 ही लषिकैश्रीजदुनाथतहाही ७ कमलनैनतहमुद्रितकीन्ही आतममेआतमक
 रिदीन्ही ८ जोगधारनातेधरिआना हैगेतेहियलअंतरआना ९ हनेदेवतहैचिवि
 धिनगरे बरषनलागेसुमनअपारे १० करतिश्रीसतिधर्महधोरा दरिपालेगवने
 मतिधीरा ११ ब्रम्हादिकअमुगारनकाही गवननदोषपरहांगनाही १२ देसापडे
 रहेअकासमेंअकेसकनसुरखंड अर्नाथरुभतज्येमानर्मानरथ वीरतर्गाबंद १
 जिमिद्विषोह्नमोतिकोजाननमानुषनादि विगिगद्वारकीगतंरुवताजान्योनीह
 नभमाहि २ ब्रम्हासियादकगानिकेहारेवैकठपयान विस्मितसकलसराहतेगम
 नेनिजनिजयान ३ कबिन सबैया देकरुनाथसुना मदुनाथकोजन्मपयानमटैवां
 तमासा पैयहसाचभ्रहैसिगरोयहपूरा असांधावदप्रकाता जीजगकोंराधकेविह
 रेकरैलीनहैआपनेमेंअनयासा सोद्वारिकोजनिबोमरिबोसुषभापैजोसोअहैमूरुष
 पासा १ जौनजदुनाथगुरुदक्षिनाकेदेनदेतजैसमरोगुरुसुततैसोताहिल्यामेहै २
 रमप्रचंडशेननंदनकोब्रम्हासिरतातेतुहैउत्तराकेगभेमेबचामेहै कालहको

कालचंद्रभालहूकोमोह्यो जौनआधकोसदेहही विकुंठकोमठायोहै कहैरघुराजपे
 सोनदुकुलराजनिजतनरक्षिवेकोकीयासमर्थनहिभायेहैं २ जगउतपतिश्रीरपाल
 नसंचारहूकोकारनस्वतंत्रमुष्पसर्वसक्तिधरिहै तद्यपिमनुजलोकरहनकोचाह्यो
 नहिगयेनिजधामयहूहेतगिरधारीहै भक्तिकरिसज्जनसिधारेदुतधाममेरहैनिहि
 ऐसीरीतिदेषिकैहमारैहै गवनविकुंठहूकोकीन्होहैपरायेहेतरघुराजऐसोकौन
 दोनहितकारीहै ३ दोहा प्रभुपदवीप्रानीजोकोऊपढैसप्रीतिप्रभात परपुरमेंसोप
 हूचिकैपायप्रमपुलकात १ जायदारूकोद्वारिकैउग्रसेनहरबार उग्रसेनवसुदेव
 केगहिपदकरतपुकार २ चौपाई गिह्योभूमिकहिहाजदुनाथा तुमबिनअबमै
 भयोअनाथा १ उग्रसेनवसुदेवहूकाहैं वरनौदसासकलदुषमाहैं २ सुनिके
 जदुकुलकोसंचार धामगवनवसुदेवकुमारा ३ मुरखितभूमिगिह्योमहराजा
 तिसहिमुरखितभईसमाजा ४ हाहरिकहिमहिगिरिगोजबहैं नृपकेप्राननिक
 सिंगेतबहैं ५ औरहुसिगरेनगरनेवासी होतभयेअतिसेदुषरासी ६ जेजसस
 न्योतेतैसहिधाये पुरजनसवतनभानभुलाये ६ कृष्णविरहतहंगहिसहिगयऊ
 मानहुक्जपातउभयऊ ७ गयेप्रभासहिसबनरनारी मृतकबधुतहंसबैनिहा
 री ८ धुननलगेतहैंनिजनिजसीसा कहतहायकहंगेजगदीसा १० तहरोहिनीदे
 वकीदोऊ औरहुजदुकुलतियसवकोऊ ११ पहंचौजायजबैरनधरनी लषीसबै
 वीरनकीकरनी १२ दोहा देवकिअरुतहंरोहिनीलपिनस्यामअरुराम हाहरिहा
 बलकहिगिरीधरनीमेतेहिठाम १ चौपाई हाहरिकहिसुभिरतभगवाना तनते
 तिनकेनिकसेप्राना १ वसुदेवहुनहिसुतलपिलीक्यो रामकृष्णकहितवतजिही
 न्यो २ औरहुबहुजदुनाथसनेही हाहरिकहिकहिभयेअदेही ३ कोकहिसकैद
 सातहंकेरी कहतनबदतिरचनमतिमेरी ४ औरहुजदुकुलकोबहुनारी पतिस
 रीरसंगदियतनजारी ५ रामनारिरामहिवपुथ्याई दोन्ह्योअगिनिसरीरजराई ६
 औरहुआनकदुंदुभिनी पतितनलैदीन्ह्योतनजारी ७ औरप्रभुम्हादिककीवामा
 कियोप्रवेसअगिनितेहिठामा ८ कृष्मिनिआदिआठपटरानी भईलीनपावक
 लधिपानी ९ अर्जुनसुनिजदुकुलसंचार धायोतनकोह्योडिसन्हारा १० तेहीसमै
 पहंच्योतहंजाई लषिसंचारगिह्योमुरमाई ११ कृष्णविरहसुधिरहीनतनमें मृत
 कसमानभयोतेहिछनमें १२ दोहा पुनिजोहरिगीताक्योसोसुधिकरिमनमा
 हैं उठ्योसन्हारिसचेतवैअर्जुनरनथलपाहैं १ चौपाई मृतकक्रियासबकी
 करवाई जेसीलोकवेदविधिगाई १ जादिनहरितजिगेमहिकाहैं तादिनतेसत
 येदिननाहीं २ दियोद्वारिकासिंधुबुवाई हरिमंदिरभरिदियावचाई ३ महाराज

श्रीगणेशायनमः अथदोहा जयजयजदु चरचरचरनमुनिमानससरहस ज्ञानक्षीरअज्ञान
 नजलकारकभिन्नप्रसंस १ जयबानीजयगजवदनजयसुकजयश्रीव्यास जेहिपदध्याव
 तद्वेत्तहठिबुद्धिविलासविकास २ जयमुकुंदहरिगुरुचरनजोमोहियेकअधार जेहि
 आवततरिहैंसहजयाभवपारावार ३ जयहरिपितुबिसुनाथपदजेहिसबभौतिभरो
 स जाकेबलमिदिहैंमिदमनुकेसबअपसोस ४ एकादसअस्कंधकोसुनिकेकुरुकु
 लनाथ पुनिबोल्पोसुकदेवसोजोरिजलजनुगहाथ ५ राजौवाच चौपाई ॥ कृष्णचं
 व्रजदुवंसविभूषन जबगवनेनिजपुरमुनिपूषन १ तबमहिमहकेहिन्दुपकोवंसा
 होतभयोसोकरहुप्रसंसा २ सुनिमुनिपतिकुरूपतिकीबानी बोलतनैअतिआनंद
 मानी ३ श्रीशुकउवाच ॥ जरासंधकेवंसहिजोई नामपुरंजैन्दुपयेकहोई ४ सु
 नकनाममन्त्रीसोकरिहै सोनिजस्वामीकोहनिडरिहै ५ सुतप्रद्योतकैहैयेकताको
 करिहैतेहिठाकुरवसुधाको ६ तासुतकैहैपालकनामा तासुविसापञ्चबलधां
 मा ७ ताकेराजकसुतयेकजोई नंदिवर्धनोतासुतहोई ८ तिनकोनामप्रद्योतन
 जानो अचमैइनकोभोगबपानो ९ वर्षयेकसतश्रौअरतीसा भूमिभोगिहैंपांचम
 हीसा १० पुनिकैहैभूपतिसिसुनागा ताकेकाकवर्नबडुभागा ११ पुत्रक्षेमधर्मापुनि
 होई पुनिक्षेत्रज्ञतासुसुतहोई १२ ॥ दोहा ॥ ताकेकैहैयेकसुतजासुनामविधिसा
 र पुनिअजातरिपुतासुसुतकैहैंपरमउदार १ ॥ चौपाई ॥ ताकेदभैकनामकुमारा
 वासुअजयसुतजानुउदारा १ पुत्रनंदिवर्धनपुनिताके महानंदिकैहैसुतजाके २
 सिसुनागादिक्दसन्वृपमहिभलि भोगिहैंत्रिसतसाठिवर्षनकलि ३ महानंदिन्दु
 पकोसुतजोई सद्गीगभैहितेसोहोई ४ ताकोकैहैनंदिहिनामा महापदुमदलपः

तिवल धामा ५ सो करिहैं छत्रिनसंहारा तहं नृपवैहें सद्रुअचारा ६ करिहैं अति
 अधर्मजगमाहीं सासनवेदमानिहेंनाहीं ७ तिनस्रत्रिनकोतौननरेसा सासनक
 रिहेंदेतकलेसा ८ परसरामसमसोबलवाना भोगिहैंसकलभूमिपरधाना ९ ताके
 वैहें आठकुमारा नामसुमालादिकहिउचारा १० तेनृपसतवरषहिपरजंता करि
 है भूमिभोगबलवंता ११ चानकदुजवैहें महिमाहीं तेआठोसुतजुतनंदकाही १२
 दोहा ॥ हनिडारिहैं बिसेषिकैचंद्रगुप्तनिजपुत्र ताकोचानकदेइगेभूकोभोगअ
 कूत १३ ॥ चौपाई चंद्रगुप्तसुतवैहें जेते मौरजा नामकहैंहेंतेते १ बारिसारतिन
 कोसुतहोई तेहिअसोकवर्धनसुतजोई २ ताकेवैहेंसुजसकुमारा तासुसुत्र
 नसंगतसुकुमारा ३ वैहेंसालिसूकतेहिपुत्रा तासुसोमसर्मासुविचित्रा ४ ताके
 सतधन्वाबलवाना तासुहहद्रयपुत्रसुजाना ५ येदसमौरजनृपतिकरईसा कलिम
 हयकसतऔसैतीसा ६ करिहैंयेतेबर्षहिराजू पुसमित्रतेहिसचिवदराजू ७
 सोमंत्रोस्वामीकहमारी निजसुतकोदैंहेंमहिसारा ८ अग्निमित्रतेहिनामउचा
 रा ताकेफेरिसुजेष्टकुमारा ९ ताकेपुनिवसुमित्रउदारा होईभद्रकतासुकुमारा १०
 ताकेपुनिपुलिदसुतहोई वैहेंतासुघोषसुतजोई ११ ताकेवज्रमित्रसुतवैहें तासुपु
 त्रभागवतकहैहें १२ ॥ दोहा ॥ देवभूतिताकोसुवनयेदससुंगभुवाल भोगकरैगेभू-
 मिकोयेकसतआदससाल १३ चौपाई ॥ देवभूतिकामीअतिहोई कन्वनाममंत्रोते
 हिजोई १ स्वामिहिमारिदरीधनधामा निजवसुदेवधरैहेंनामा २ तासुपुत्रभूमित्रउ
 दारा नामविक्रमादित्यप्रचारा ३ यहथलतेकछुअबकेनामा मैबरननकरिहैंम
 तिग्रामा ४ कियसुकऔरैनामब्रषाना तेईनामअबऔरविधाना ५ सोमैसबकेजा
 ननकाजा पृथक्पृथक्वरनोंसवरराजा ६ भूपविक्रमादित्यसुजाना पाचोदेवीकर
 वरदाना ७ जबजवृतासुमरननियरावै तबदेवीकोसोसचढावै ८ तातेजियोभू
 पबहुकाला अबलोंसाकाचलतिबिसाला ९ भयोसालिबाहननृपकोई हन्यैवि
 क्रमादित्यहिसोई १० सोऊनर्मदादक्षिनपारा अपनोसाकाकियोप्रचारा ११ रचि
 त्तिकाकेरदलभारी जीवितकरिलियमंत्रउचारी १२ ॥ दोहा ॥ उतरनलग्योनर्मदात
 बतेहिसैनअपार जलपरसतसिगरीधुरीतातेलक्षौनपार ४ ॥ चौपाई ॥ तातेरेबाउ
 तरपारा साकाविक्रमनृपतिप्रचारा १ अबभागवतप्रसंगहिगाऊं सुकनृपकोसं
 वादसुनाऊं २ विक्रमसुतनारायनवैहें तासुकुमारस्वसर्मदैंहें ३ वरपतीनिस्-
 तपैतालीसा करिहैंराजचारिअवनीसा ४ रहीस्वसरमाकेयेकमंत्रो सद्रवलीनामक
 अथजंत्री ५ तौनस्वसरमाकोहनिडारी आपहिराजकाजविस्तारी ६ राजकरैसोईकडु
 काला रुष्मनामतेहिभ्रातबिसाला ७ तेहिपीबूअसबचसुधाकोसोतकरनवैहेंसुत

ताको ८ ताकोसुतपुनिधोरनमासा लंबोदरसुततासुप्रकासा ९ चिविलकनामतासु
सुतहोई मेघस्वतितकोसुतजोई १० ताकोसुतहोईअटमाना तेहिअनिष्टकर्ममति
बाना ११ ताकोसुतहोईहालेया तलकनामसुततासुअजेया १२ ॥ दोहा ॥ भीरुपुरीष
हुतासुसुततासुसुनंदनंद होईतासुचकोरसुततासुतनवमअमंद ५ चौपाई तासुत-
कोसिवहोईनामा ताकोस्वातिपरमबलधामा १ तासुगोमतीपुत्रसुजाना वैहैतासु
पुत्रपुरिमाना २ ताकोमेदसिरासुतहोई सिवअस्कंधतासुसुतजोई ३ जज्ञश्रीता-
कोसुतजानी ताकोतनैविजैपहिचानी ४ ताकेभाव्यपुत्रअतिसाके चंद्रविशिप्रकटी
सुतताके ५ तासुसलोमधिसुतअरिध्वंसा येतनोबलीसुद्रनृपवंसा ६ चारिसतैअ
रुवर्षेद्वियासी करिहैंभूमिभोगसुपरासी ७ ताकेपीछेपुनिमतिधोरा वैहैअतिसैप
बलअहीरा ८ सातपुस्तिकरिहैंतेराजू पासनकरिहैंप्रजासमाजू ९ पुनिगर्धभी-
भूपजैहैंहैं प्रगटनामतोमरकहवैहैं १० करिहैंतेदसपुस्तहिराजू रषिहैंबहु
खचरनसमाजू ११ तिनकेपीछेसुकमुनिराई सोरहिभूपनदियोगनाई १२ दोहा कंक
नामतिनकोकशौचकवतिहैनाहि हैंमहीपमंडलहिकेमैवरनौतिनकाहि ६ चौपाई
पथोराजजयचन्दनवेला औरहुसारंगदेवबधेला १ अरुयकनृपचंदेलपरिमाला ॥
अरुपवारजगदेवभुवाला २ औरहुअसमंडलहिमहीपा सोरहकेमधिहेकुलदोपा
३ सारंगदेवबधेलबलीना बडोकामयहजगमहकीना ४ नृपपरमालचंदेलहिने
रे आल्हाऊदलबलीधनेरे ५ बांधवगढऊदलकहुआयो सारंगदेवताहिबधवा-
यो ६ तबतेलाकोजगतललामा भोसंग्रामसिंहअसनामा ७ जगतदेवरानाकोकं-
न्या व्याहीसंग्रामहिजगधन्या ८ अरुपरमालचंदेलकुमारी ब्याहीसंग्रामहिवल
भारी ९ रघौजोपथोराजचहुआना सोलेसंगहि कटकमहाना १० करीचंदेलनपा
हचढाई दोउदलमेभैबडीलराई ११ ऊदलरघौचंदेलहरैला सोकीन्धोपरदल
पररोला १२ दोहा ॥ पथोराजनरनाहकेरहेजोसोसामत तिन्हमेकान्हबलीरघौ-
कियोसोऊदलअत ७ ॥ चौपाई ॥ मारिचंदेलनकोपथोराजू लियोखोनितिनकोस
बराजू १ पुनिजयचंदहिकेरिकुमारी संजोगितासुनामउचारी २ तेहिछविपुनिअ
तिमनाहलोभायो ताहिहरनपथोराजहुआयो ३ रघौभूपजयचंदउदारा ताकेअ
सीलाषअसवारा ४ सचरसहसमत्तमातंगा रहीछापताकीदलपंगा ५ संजोगि
तेह्योपथोराजू कियोनुइजैचंदहुराजू ६ जूरेऔरसबैसामता बाकीरहेपाचबल
वंता ७ पथोराजयद्विविधिकरिगरी हरिलैगोजैचंदकुमारी ८ दिल्लीजायकियो
बहुभोगू भूलिगयोसबराजनिआंगू ९ गाफिलपथोराजकहजानी काबिलकोबले
छबलपानी १० गरीअलाउदीनहिनामा चढिआयोदिल्लीबलधामा ११ पकरिलि

योष्ठिपरजहिकाहीं राथ्योकैदहिकाबिलमाही १२ दोहा॥ बहुतकालमेंचंदकवि
 षोअतकाबिलजाय पृथीराजकेबानतेम्लेखहिदियोहताय ८॥ चौपाई॥ आठजम
 नजेसुकमुनिभाषेतिनकोभैयहिविधिगुनिराषे १ प्रथमअलाउदीनहैसोई तिमिरलि
 गतेहिवधकियजोई २ भयेसाहमीरामुतनाके भोसुलतानमहंमदजाके ३ अबूसै
 दपुनितासुकुमारा ताकेबावरसाहउदारा ४ ताकेभयेहमाऊसाहा भयोतासुअक
 बरनरनाहा ५ जैसेअकबरजगजसलयऊ ऐसोबादसाहनहिभयऊ ६ ताकीउ
 तपतिदेतगनाई सेरसाहकोउकरीचढाई ७ तासोकरिकैअतिसैरारी रनमेगयोह
 माऊहारी ८ दुस्योहमाऊचलिषंधारा सेरसाहकियअमलअपारा ९ रातोयेकह
 माऊकेरी चोलीबेगमनामनिवेरी १० ताकोतहंनरहरिकविजाई लियोमोगिनिज
 बुद्धिदेपाई ११ गर्भवतीगुनिसाहहुभाष्यो ताकीभयनहिकोउतेहिराष्यो १२॥ दो
 हा॥ चोलीबेगमसंगलैनरहरिकविमतिमान॥ वीरभानवध्वेलाढिगआयोबांधव-
 यान ९॥ चौपाई॥ वीरभानभूपतितेहिकाहीं दियटिकायबांधापुरमाहीं १ अकबर
 जनमसुनतनृपसेरा चढ्योसंगलैकटकधनेरा २ वीरभानसुनिसाहअवाई लैअ
 कबरबांधवगढजाई ३ लरनहेततहंसैनसमेरी सेरसाहकहैअतिलघुसेदी ४ बारहि
 लाषसैनलैसाहा गेस्योबांधोषिजैउख्ताहा ५ बारहबरिसरह्योसोगेरे पैनजानपायो
 गढगेरे ६ उतेहुमाऊजमनसैनलै चल्योदिलीपैपरमचैनलै ७ यहसुनिसैरदिली
 कहंगयऊ तासोलरिजूमततहंभयऊ ८ वीरभानसुतरामसिंहजो सबवीरनमें
 ह्योसिंहजो ९ तेहिसंगकरिपुनिअकबरसाहे दिल्लीबैठामनकाचाहै १० वीरभा
 नदियपढैउदारा करिसंगअसीहजारसजारा ११ वोचिसलेमसाहमिलिगयऊ मा
 रोगयोसमरबडभयऊ १२॥ दोहा॥ दिल्लीमेजबरामनृपपहुच्योअकबरसंग त
 बहिहुमाऊलपनहितचढ्योअवासउतंग १०॥ चौपाई॥ भागविवसतहंतेगिरिग
 यऊ गिरतहिपानरहितसोभयऊ १ अकबरसाहतपतमहबैठे बैठननीतिसिंधुम
 हपैठे २ भयोपानपानातिनमंत्री वीरबलहुभोसखासुतंत्रो ३ मानसिंहआमेरन
 रेसा रामसिंहबायोनृपवेसा ४ येसबसुहदसाहअकबरके रहेप्रधानसकलबुधि
 वरके ५ अकबरसाहपुत्रजहंगीरा तिनकेसाहजहांमतिधीरा ६ आठजमनजे-
 कहमुनिराई तेईआठमैदियोगनाई ७ चौदहिसौरतुरुकनकाहीं जोसुकदेवक
 श्यानृपपाहीं ८ तिनमेप्रथमभयोनरनाहा नामतासुभोआदमसाहा ९ भयोबहा
 दुरसाहदूसरो मज्जुदीनभोसाहतीसरो १० फनुकसेरचौथोनृपवाहा पचयोरफी
 यूरदरजादा ११ ताकेसुतनहिदियाधिपाई तातेतपनबैठतेहिभाई १२ दोहा
 ताकेसभसुदीनभोताकेमहमदसाह ताकेअहमदसाहभोदायकप्रजनउख्ताह ११

चौपाई ॥ भयोता सुसुत आलमगीरा ताके गौहर साह प्रवीरा १ येद सबाद साह के आये
 परंपरा तेति नहि गनाये २ इनके बीच बीच महजेते दिल्ली आय अमल किय केते ३
 तिनहको मै देहु गनाई नादर साहेकरी चढाई ४ दिल्ली आय कदासोकी न्यौ फेरिसो
 पिसाहेको दी न्यौ आपच लोगो नगर डराना दिल्ली मेरा थ्येनहि थाना ६ महमद सा
 हको ऊअवदाली सोऊ आय किय दिल्लीपाली ७ पुनि गुलामका दरयक भयऊ गौ
 हरसाह निकट चलि गयऊ ८ बरबसली न्यौ आपनिकारी पुनि मनमै यहि भांति बिचा
 री ९ गौहरके वंसहि जोहोई बादसाह होवै हठिसोई १० रझौ बिहार वपतको उति
 नकुल दियो बादसाहीते हिबिलकुल ११ यहसुनिजेपुरके महाराजा अरुसें थियाम
 हाजीराजा १२ दोहा लापलाप असवारलै चढि धाये अति आसु तब गुलामका दरभ
 म्यो करिजीवनकी आसु १२ चौपाई ॥ बचि गुलामका दरगोनाहीं पकरिलिये वृंदा
 वनमाही १ बसनतेते ललपेटिसरीरा दहनलगे यहि विधि देपौरा २ यकतिसदिन
 यहि विधिते हिलाये मथ्येनतब अचरुन उरलाये ३ सपनमाहिं तबरुम उचारो य
 हिपापि हि वृजमाहिनमारो ४ वृजमंमरे मुक्ति के जातो यहसठहै निजठा कुरघाती ५
 तबलायोते हि वृजबाहेर करि तुरतहि गो गुलामका दरमरि ६ फिरि गौहरसाहहि वै
 गयो अंधसाहक लु कालवितायो ७ पुनि दषिनी भीरलै भारी दिल्ली अमलेन करीत
 यारो ८ तब गौहरकी वेगमजोई रही गभते सजुतसोई ९ नाकेलै तब गौहरसाहा
 भयो छोडि दिल्ली नरनाहा १० आयो आसुनगरी वामह जहं अजीतमेरे प्रपितामह
 ११ नृप अजीतसो वचन उचारै होय जो अब बलभूपतुम्हारे १२ ॥ दोहा ॥ तौनिजपुर
 मैरा थिओ हमको तुम यहिकाल इतै दषिनी अति बढ्यो राथ्यो फौजविसाल १३ ॥ चौपा
 ई ॥ तब अजीत कहजुत उतसाहा रही मुकुंदपुरे मेसाहा १ असकहि नृप मुकुंदपुर
 माहीं राथ्यो गौहरसाहहि काहीं २ भोमुकुंदपुरमाह उछाहा गौहरके भै अकबरसा
 हा ३ पुनि अजीतलै गौहरसाहे गमन्यो दिल्ली सहित उछाहै ४ साहै दिल्लीमह वै
 राई फिरि आयो अजीतनृपराई ५ यहि विधि भयेतुरुकचतुरैस तिनकोमै कहिदि
 यो भेदजस ६ फेरितुरुकन अंतहि माहीं सुकजो कझौ गोरंडनकाहीं ७ नामगोरंडय
 होअगरेजू जिनकोहै अतिसे अबतेजू ८ तेषहि लेतो कारि व्यापारा हिंदुथानमहकियो
 प्रचार ९ जोरि फौजकलकतेआये यहसुजातदौलासुनिपाये १० जोरि फौजयेउकरी
 चढाई वकसरमेंतहं भई लराई ११ तहैनवाबकी भई पराजै लिय अंगरेज अमलस
 वराजै १२ जब अंगरेज आगरेआयो अपना अमलसकल फैलायो १३ दोहा अठ्ठ
 रहसैसाठिमें अकबरसाहसुनाथ सौंपिदियो सिगरे मुलुक अंगरेजनके हाथ १३ चौ
 पाई ॥ ममपितु अधिकारी सियरामा रहबिसनाथसिंहजेहिनामा १ तेटीका भागव

वदनाई तामें संध्या सकलगनाई २ सोई संध्याके अनुसारा यह की स्त्री मे सत्यपचा
 रा ३ दुइ सैं और हसत्रहि वर्षा है अंगरेज राजउत्कर्षा ४ बिते पचास वर्ष ये हिका
 ला बाको पकसै सरसठिसाला ५ अब भागवत प्रबंधहि गाऊं नृप प्रति सुककी उ-
 क्तिसुनाऊं ६ गोरुंडनके अंतहि माहीं मौनसासि है यहि महिकाहीं ७ वर्ष तीनिसे स
 हित समाजू करि है पुस्तएकादसराजू ८ नगरीयेक किलकिलाठामा अबजेहि है
 कलकत्तानामा ९ सोई राजधानी पुनि है है तामें येक भूपबसिजे है १० भूपनंद प्र
 थमै नृप है है ताको सुत वंगिरकहवै है ११ तासु भ्रातसि सुनंदीनामा ताको जसो नं
 दिवल धामा १२ दोहा ॥ ताको पुत्र प्रवीरको ए भुवालजे पांच वर्ष येक सतषटउप
 रभोगि है भोगिसांच १४ ॥ चौपाई ॥ पुनि ते रहितनके सुत है है बाहलोकनामहिक
 है है १ पुष्यमित्र है है को उराजू सोई करि है सब महिराजू २ तासु पुत्र दुर्मित्रहि हो
 ई राजकरी पुनि महिकी सोई ३ तासु उपर पुनि सुनहु भुवाला सातअंध है है महि
 पाला ४ है है पुनि को सलनृपसाता वेदूरहि देसहि पतिताता ५ कुरुपतिनिषध
 देसके वासी है है और भूपसुपरासी ६ पुनि मागधवंसीजे राजा ते है है महिनाथ
 दराजा ७ प्रथमतासु विस्फुरजनामा सोई पुरंजे है बलधामा ८ यपि है तोसदबर
 ननवीना जदुपुलिंदमद्रकयेतोना ९ ते सब है है म्लेच्छसमाना करि है प्रजाअधर्म
 ननाना १० तेई प्रजनक है सोनृपपाली धर्मात्मा छत्रिनकहं घाली ११ यदमावतो पु
 रीतेहि धामा यन्नाप्रगटपुद्गमिजेहिनामा १२ दोहा हरद्वारते लै नृपति औ प्रयागप
 र्जत अमलकरी सोअवनिमं अतिपापो बलवंत १५ चौपाई पुनि सौराष्ट्र अवंतीमा
 हीं अबुदेमालव देसनपाहीं १ है है विप्रधर्मते हीने म्लेच्छसमानमहाअघलीने २
 व्रतबंधादिक करि है नाहीं है है तेई नृपति तहां हीं ३ सिंधुचंद्रभागाके तीरा कुंतिदे
 स और हकसमीरा ४ तेदे विप्रतहांके वासी अरु भूपद्रु है है अघरासी ५ विप्रहिरूप
 म्लेच्छपरचंडा करि है पापबडे बरि वंडा ६ थोरोदानाको पमहाना धर्मकेरकबहुं न
 हिमाना ७ बालगऊब्राम्हन अरु नारी निर्देइ न्हें डारि है मारी ८ परधनपरदारि
 लै है जलदी है जलदी मरिजे है ९ योरी आयुप्रअरु बलयोरा है है धनहु भये घरचोरा
 १० संसकारनहिने कुकरै है धर्महीन सबकालि हरि है ११ रजोतमोगुन करि है प्रीती करि
 है नाहिनरककी भीती १२ भूपरूप असम्लेच्छमहाना हनि है प्रजनअधर्मनिधाना १३
 दोहा राजाजिनके जैसही प्रजातैसहीतासु लरि मरि है कछु परसपरकछु नृपकरी बि
 नासु १६ इति सिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराज श्रीबान्धवेश श्रीविस्वनासिहजूदेवात्मज
 सिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराज श्रीराजा बहादुर श्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिका
 रीरपुराजसिंहजूदेवकृत आनन्दाशुनिधौ द्वादशस्कन्धे प्रथमस्तरंगः १ ॥ ४ ॥ ४ ॥

श्रीभुक्तवाच दोहा कलिमेंकुरुमहराजमुनुक्षमासत्यआचार बलआयुषसुधिवुधि
 द्याधर्मपटीहरबार १ चौपाई ॥ कलिजुगमेंजाकेधनहोई गुनीकुलीनधर्मजुतसो
 ई १ जोकैहैंअतिसैबलवाना सोनियाउजीतीविधिनाना २ लगीकोनिहनीकजोना
 री तेसनेहकरिहैंजनभारी ३ तेहिमिलिकैदंपतिकहवैहैं कुलअरुजातिविचारिन
 तेहैं ४ जोकरिहैंखलसबकर्मनमह महाचतुरकहिहैंजनतेहिकहैं ५ कैहैंजगमह
 कोकमतीजे कहिहैंसुमतितिनहिकुमतीजे ६ रतिमेचतुरिनारिजोहोई बरतिपते
 हिकहिहैंसबकोई ७ कलिमेंपहिरबयेकजनेऊ कैहैंविप्रसूकरभेऊ ८ विप्रध
 र्मब्राह्मननहिकरिहैं सूदनकेसंगसदाविचरिहैं ९ राधिनहाअरुसिरमहबारा श्री
 रछोडिसिगरोआचारा १० सबैब्रह्मचारीकहवैहैं कोडीकैहितघरघरधैंहैं ११ कुम
 तिकुसीलकपठमेंनागर सबैगुनमेंपरमउजागर १२ ॥ दोहा ॥ अतिथिपूजनादिक
 करमहैगृहस्थकेजोइ तिनहिजोकरिहैंकबुद्धनहिकहीकहैहैंसोइ २ ॥ चौपाई ॥
 जोबसिहैंकाननमहजाई धनकेहितऐहैंपुरथाई १ ऊपरतापसवेपबनाये भीतरर
 हिहैंगंडिकाये २ ऐसेवानप्रस्थकहवैहैं धनहितअपकरिहैंकरवैहैं ३ गेरुवाच
 खकोऊतनचरिहैं राषलगायेपुरनविचरिहैं ४ लोन्हेदंडहरीहरबोलिहैं सबसांला
 लचबचनहिषोलिहैं ५ ऐसेजनपाषंडविलासी कहवैहैंकलिमेंसंन्यासी ६ दिनके
 करिहैंजोपरनामा रातिमूसिहैंताकरधामा ७ धनवानहिंकलिजुगमहजीती दैअंको
 रपाईनहिभीती ८ जौनदरिद्राकैहैंभारी न्यायहुकुन्यायहुसोहारी ९ जौनचपल
 बहुवचनवतैहै सोकलिमहपंडितकहवैहै १० जौनदरिद्राअतिसैहोई कहवैहै
 असाधुकलिसोई ११ जोकरिहैबहुविधिपाषंडा सोइकहवैहैंसंतउदंडा १२ ॥ दो
 हा ॥ कोनिहुनारीजोकोऊघरमेलैहैराषि सोइविवाहकहवाइहैनहिक्कैहैश्रुतिभा
 षि ३ चौपाई ॥ दैहैंदिवसनहातबिताई मलिमलिकरिहैंअंगसफाई १ यतनोईभू
 षनकलिमाहीं नहिंकरिहैंभूषिततनकाहीं २ कैहैंदूरजोनदीतडागा सोइतीरथमा
 निहैंअभागा ३ तहैंनहानहेतहठिजैहैं गुरुपदजलमहनाहिनहैहैं ४ होईजेतनेती
 रयदूरी तेतनैकरिहैंमहिमाभूरी ५ तेलऔरजोसलिललगाई निजकेसनअतिसैचि
 कनाई ६ औरठेठकछुजुलुफबनाई तासुकहैंगेसुंदरताई ७ सदाउदरभरभरीजो
 कोई पुरुषारथीकहैहैसोई ८ जोबतातमहकरीढिगाई सोईसत्यवादीकहवाई
 ९ जेपालीअपनेकुलकाहीं औरेनकोदैंहैंकछुनाहीं १० जोरैगोघरमेंधननाना सोई
 कहैहैचतुरसुजाता ११ धर्मकरैगेजसकेहेत नहिपरलोककेरकछुनेत १२ ॥ दोहा ॥
 यहिविधिपापिनतेपरमपुहुमीकैहैपूरि मनुजनकेतनतेतबैधर्महोइगोदूरि ४ चौ
 पाई ॥ ब्राह्मनछत्रीवैस्यहुसूद्रा औरहुकलिकेजेजनशुद्रा १ तिनमेंजबरजौनजन-

होई कैहैं बरिया देनृपसोई २ अतिलोभी कलिकेमहिपाला प्रजनलूटिहैं देतक-
 साला ३ जबधनधामधरनिअरुदारा लूटिलेइंगेनृपतिअपारा ४ तबैदरिशीप्रजा
 दुषारी कैहैं गिरिकाननकेचारी ५ साकबीजबलकलफलफूला पैहैं मधुमासहु
 अरुमूला ६ नहिबर्षिहैं मेषजलधारा परीअकालचारहीबारा ७ होईसीतहुपव
 नप्रचंडा उपलपरहिंगेअतिहिअपंडा ८ तातेकैहैं प्रजादुषारी करिहैं आपुसम
 हबहुगारी ९ भूषपियासच्याधिबहुहोई चिंतावदिसिगरीबुधिबोई १० पैहैंनि-
 सिवासरसतापा ताहूपैकरिहैं पुनिपापा ११ बीसतीसवर्षहिनृपराया कैहैं कलि
 परमायुरदाया १२ बढिहैं जबकलिदोषप्रवीना जबकैहैं प्राणोसबळीना १३ ॥ दो
 हा ॥ जबवर्नाश्रमधर्मसबकैहैं जगताविनास जबवेदनकेपंथकोनेकनरहीप्रकास
 ५ ॥ चौपाई ॥ जबपापंडधर्मअतिकैहैं जबनृपचोरसरिसकैहैं १ जबहिंसाअ-
 सत्यअरुचोरी लैहैं यहीजीविकाजोरी २ जबसबवरनसदसमकैहैं जबगोअजा
 सरिसकैहैं ३ जबकैहैं गृहसमसबआराम जबकैहैं नातेआतासम ४ जबस-
 क्षमकैजाइअनाजू जबतरुकैहैं नाहिदराजू ५ जबदामिनिभरचमकनलागी ज
 बनवर्षिहैं घनबडभागी ६ जबकैहैं सबधरसूना जबदिनदिनबढिहैंअघदूना
 ७ जबपरसरिसमनुजकैहैं अनुचितउचितनकबुचितलैहैं ८ जबयद्विविधि
 कलिजुगबढिकैहैं धर्मलेसकहुंनहिदरसैहैं ९ तबसबधर्मनिरक्षनहारा लैहैंर-
 मारमनओतारा १० जौनचराचरकेगुरुस्वामी सबजोवनकेअंतरजामी ११ जिन
 कोजन्मकर्मभतिसेतू संतधर्मकेरक्षनहेतू १२ ॥ दोहा ॥ गंगाकेतटमेंअहेसंभलना
 मकग्राम तहांविष्णुजसविप्रकोउकैहैंअतिमतिधाम ६ ॥ चौपाई ॥ ताकेगृहमें
 माधवमासा सुकुलहादसीदानहुलासा १ लैहैंप्रभुकलकीओतारा हरिहैअब
 निपापकरभारा २ दैहैंकोउसुरांतनहितुंगा तामेचढिरंगिकैरनरंगा ३ करमेंकरि
 करालकरवाला आठविभूतिसमेतरुपाला ४ चहुंकिचपलतुरंगचलाई धीर
 जधारिधरापरधाई ५ भूपरूपजेसद्व्रअपारा तिनकोटिनकारिहैंसंधारा ६ जबपा
 पिनकैहैंनासा अरुकलकीअंगरागसुवासा ७ फैलीपौनपायजगमाही सोइ
 सुचिकरिहैंजीवनकाहीं ८ प्रजाजथोचितउतपतिकैहैं वासुदेवपदचिंतलगे-
 हैं ९ जबहोईकलकीअवतारा तबकैहैंसतजुगसंचारा १० चंद्रमूर्त्तअरुसुरगुरुभू-
 पा तीनिहुयेकहिसाथअनूपा ११ प्रविसैपुष्पनषतमहजबही सतजुगप्रगट
 होतहैतबहीं १२ ॥ दोहा ॥ सोमसृजेवंसीनृपतिजेतनेभैमतिमान वर्त्तमानअरु
 भाविहूंमैसोकियोवषान ७ ॥ चौपाई ॥ तुमतेलौनदहिपरजंता ग्यारहसैपद्वैहम
 तिवंता १ इतनेवर्षबीचहीमाहीं येसबनृपकैहैंकलिपाही २ उत्तरदिसिजेसक

दाकार उदित होहि सत्तर्षि उदारा ३ तिनमे प्रथम केर दुइतारा पुलह और कृतनाम उचा
 रा ४ तिनके मधिन पतन मभये कूरहत सदा अससाख विवेक ५ सौसौ वर्ष भोग नो सौ
 ई असजोतिष विदक कह सबको ई ६ अहै मघातिन मधियह काला यहि विधि काल
 भेदनहि पाला ७ जादिन जदुकुलकमलदिनेसा किमोगवन बैकुंठनिबेसा ८ ॥ दो
 हा ॥ तादिनतेयह अघनिमे कलि जुग किपो प्रचार जेहि कलि जुग मेमनुज सब भये अ-
 धर्म अधार ८ ॥ चौपाई ॥ जब भरि हरिपद परस्यो धरनी तब भरचलीन कलि जुग क
 रनी १ मघानसत्रमाह जेहि काला भोग करै सत्तर्षि भुआला २ तब तेयह कलि जुग प
 राटतो दिव्य वर्ष द्वादस सतरहतो ३ जब सत्तर्षि मघा कहंत्यागी पूर्वाषाढ होत अ-
 नुरागी ४ तब प्रद्योत नृपति तैलैके कलि जुग बढो धर्म छै कैके ५ जादिन हरि वि कुं
 ठ अनुराग्यो ताही दिन ते कलि जुग लाग्यो ६ दिव्य वर्ष बीतिहें हजार तब सत जुग पु
 निकरी प्रचार ७ निजनिज धर्म बर्न सब करिहें ज्ञान विज्ञान सुज्ञान सुधरिहें ८ यह
 जोबरन्यो मानव बंसा तेहि विधि हे कुरुकुल अवतसा ९ विप्र छत्रि वैस्पृहस द्रुनके ॥
 जानहु जुग जुग सब बरननके १० धर्मात्मा जे जसीमहीपा भये महात्मा जे कुलदीपा ॥
 ११ तिनकी कथाकीर्त्ति अबरहिगे सोऊ कविं सुज्ञान मुषकहिगे ११ ॥ दोहा ॥ भ्राता
 सांत नभूपके देवापी जेहिनाम चंद्रवंसको भूपयेक सुनुद जोमतिधाम ९ ॥ चौपाई
 कलिके अंतमाह कुरुगई येदो उन्मृप हरिसिखापाई १ करिहै पुनिके वंस विवर्धन
 यपिहै वर्नाश्रम भरि अद्रुन २ सत जुग त्रेता द्वापर कलऊ यहि विधि होत वेदकहि-
 दियऊ ३ भये जेहें अरु कै है राजा मेवरन्यो कुरुकुलमहराजा ४ ममता करी भूमिकी
 भारी पन भूमिगे संगसिधारी ५ राजहु होयतदपिमतिधोर अंतसमै महता सुसरी
 रा ६ कुमिविठ भस्म होत हठिसोई तेहि सरोरके होतहि जोई ७ द्रोह करै सबजीवन
 पाहो ताते अवसिनरक कहं जाहो ८ भूके भूपति असमुषभाषे यह पुरषाकनायम
 दिगषे ९ यह धरनी सब अहै हमारी केहि विधि मोसुत पालेसारी १० ऐसी कौनिहें
 करै उपाई नामको उनहि लेय छोडाई ११ पुत्रपौत्र जे होहिं हमारे तेइ भोगहिं भुवि
 भोग अपारे १२ ॥ दोहा ॥ करत करत मरि जातहें धरनी हेत उपाय अंतसमै जरि जात-
 तन धरनी संगन जाय १ भरि के अति अभिमान जे भोग करत नृपराय तिनको ककुन-
 हिरहत है कथाये करहि जाय १० इति सिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराज श्री बांधव शशि
 नाथसिंहजू देवात्मज सिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीराजा बहादुर श्रीक
 षचंद्रकृपापात्राधिकारि रघुराजसिंहकृते आनंदाम्बुनिधौ द्वादशस्कंधे द्वितीय-
 स्तरंगः २॥ ॐ ॥ ७ ॥ श्रीशुक उवाच ॥ दोहा ॥ अपनेको जीतत निरपिहें
 सति नृपनयह भूमि अहोषेलो नामृत्युके नृपजितिहें काघूमि १ ॥ चौपाई ॥ है नर

द्रमतिमंतहुजेऊ वथाकरतअभिमानहुतेऊ २ राजसेनधनधरनिहमारी कियेगर्वे
 सहिउरभारे ३ फेनसरिसयहअनितसरीरा तामेकियेविस्वासंगभोरा ४ मनमेंकर
 हिंविचारसदाहो जीतिकामक्रोधादिककाहो ५ पुनिमंत्रिनकोबुधितेजीती अबसि
 चलाउवअपनीरीती ६ कंठकरिपुजेहैममराजू तिनकोजीतबंसहितसमाजू ६ यहि
 विधिअमसोसिंधुमेषला करबजीतिमदिराजयेकला ७ यहीबंधेआसाकोपासा
 लपतनकालआपनेपासा ८ यहकरहिंपुनिभूपविचारा पुनिजीतबसागरहुअपा
 रा ९ दीपांतरलैहैहमजीती कबहूँकोदुकीकरबनभीती १० यहसठनाहिविच
 रैमनमें कहाभोगछनभंगुरतनमें ११ जेतनोअममोहिजीतनकाहो मूढनृपतिजे
 करहिंसदाहो १२ तैतनीकरैजोमोक्षउपाई तौतिनकोसबविधिबनिजाई १३ ॥ दो
 हा ॥ मनुआदिकमहाराजसबमोहितजिगेसुरेधाम तौअबकेसठनृपतिवैजितेहैमो
 हितमाम २ चौपाई ॥ मोरहितपितुपुत्रहुभ्राता औरहुजातिबंधुअरुनाता १ करिक
 रिकुमतिपरस्परराहे फँसेफाँसममताकेभारी २ कृष्णभजनकेजोगसरीरा ताकोदे
 हिंससाद्वअधीरा ३ ऐसहिममहितलारमरिजाहो नहिसमुहहिंअनिखलनकाहो ४
 पुरुरवाष्टयगाधिनेरेसा नहुषभरतसदहाजुनवेसा ५ मांभातासगरहुषट्गा पुंथ
 माररघुअतिसुभअगा ६ तनविंदहुसांतनुसरजाती नलनृगगयहुककस्यसजाती
 ७ कुवलयासुअरुभूपभगीरथ औरहुजेनरनाथमहाराथ ८ हिरनकसिपत्रिभुवन
 जयचारे रावनलोकरोवाचनहारो ९ नमुचिचत्रसबरौमासुर हिरन्याक्षतारक
 तांडकंसुर १० औरहुदैत्यऔरसबराजा सिंगरेज्ञातासरुद्रराजा ११ जीतेसबहिआप
 नदिहारे विदितविस्वविजईबलचारे १२ ॥ दोहा ॥ तेअतिममतामोहिमहकियेमे
 सबकोय रहेनसबदिनमोरप्रभुकथारहीअबसोय ३ श्रीशुकउवाच ॥ जसोमृत
 कभूपनकथामेजोकक्षौनेरेस सोसचज्ञानविरागहितनहिपरमारथवेस ४ ॥ कवि
 त ॥ सवैया ॥ जोजनश्रीजदुनाथचरित्रअमंगलमूलउपारनहारो काननमेंसुनैरोज
 हीरोजगुनैअरुगावैमहासुपसारो ॥ सोलहिभक्तिकहैरघुराजनआचलफेरिसंसार
 असारो देवकीनंदनकेमिलिवेकीउपाययहीनहिंदूजीविचारो १ ॥ दोहा ॥ व्याससु
 वनकेबचनसुनिचारहिचारनिहोरि पुनिबोल्पोकुरुकुलकमलदिनकरदोउकरजोरि
 ५ ॥ राजोवाच ॥ चौपाई ॥ कलिकेजनकरिकौनउपाई देहैकलिकेदोषनसाई १ ॥ सो
 भाषोमोसेमुनिराई कलिमोहिकालकरालदेपाई २ जुगअरुजुगजुगकेजेधर्मा ॥
 थितिअरुप्रलैकालमुनिसर्मा ३ यहदोईमोहिसकलउचारी जाननचहौंकालगति
 भारी ४ नगअरिसुतसुतसुतकेबैना विधिसुतसुतसुतसुतसुतचैना ५ भरिबोलेअति
 मंजुलवानी लविभूपतिमतिभगतिभोभानी ६ ॥ श्रीशुकोवाच ॥ सतजुगमाहिधर्मप

दचारे रशोसबैजनलियतेहिं धारी ७ सत्यदया औरहुतपदाना धर्मचारिपदजानसुजा
 ना ८ तोषितसुमीमिअरुदांता समदर्सीकरुनाकरसांता ९ आत्मारामसीलमयसि-
 गरे सतजुगकेजनकोउनहिबिगरे १० हिंसाअसतिअतोषलगई चारिअधर्मचरनदि-
 यगाई ११ धर्मसत्यपदत्रेतामाही कछोअनृततेयकतहांही १२ यज्ञतपोनिषायहत्रे
 ता जानहुधर्मअगिनविजेता १३ ॥ दोहा ॥ नहिलंपठनहिहिंसकौचेताकेसबलोग ॥ अ-
 र्थधर्मअरुकाममैपारायनबिनसोग ६ ॥ चौपाई ॥ वेदत्रयीकेसबअभ्यासी विप्रनपू-
 जकप्रीतिप्रकासी १ द्वापरमाहिंधर्मद्वैपादा रहेदानतपजुतमरजादा २ जनकुलीन
 वेदहिअभ्यासी जसीकुटुंबीधनोहुलासी ३ ऐसेद्वापरकेजनजानो क्षत्रीब्राम्हनसेष
 वषानो ४ कलिजुगयेकधर्मपददाना कलिअंतहिसोउनसीनिदाना ५ क्रमसोबदि
 अधर्मेकेपादा क्रमसोहरिहैं धर्ममृजादा ६ दुराचारकलिकेजनवैहैं जीवनपैनद
 याचितलैहैं ७ करिहैंबैरसबैबिनहेत् बंधिहैंसदापापकरनेत् ८ लोभीअरुलाल
 चौअभागी अनुचितकरतलाजनहिलागी ९ कलिजुगमहनृपसद्वनकेरी वैहैंम-
 हिमाभूतिघनेरी १० सतरजतमत्रैगुनजनमाहीं रहिहैंहेनरनाहसदाहो ११ तपअ-
 रुज्ञानहोयरुचिजबहो उदैसतोगुनकीगुनतबहो १२ कामकर्ममहजबरुचिहोई
 उदैरजोगुनकीगुनसोई १३ ॥ दोहा ॥ अस्तोषअरुलोभहूमदमसरपाषंड रजतम-
 कीयहहेउदैजानहुभूपउदंड ७ चौपाई ॥ हिंसादुषअसत्यखलतद्रा सोकमोहम
 यदैम्यहुनिद्रा १ असबहोहिजौनजनकाहो उदैतमोगुनकीतेहिमाहो २ सतजुग
 माहिसतोगुनजानो त्रेतामाहिरजोगुनमानो ३ रजतमद्वापरमाहिविचारो कलिस-
 दकेवलतमहिउचारो ४ कलिजुगमहसुनियेकुराई शुद्रसबैवैहैंदंपराई ५ वै
 हैंसबजनमहाअभागी सपतेहुनाहिंधर्मअनुरागी ६ होइधरदारिद्र्यचारा मनुज
 करैगेबहुतअहारा ७ वैहैंसबजनअतिसैकामी करिहैंनारिकेरगुलामो ८ पर
 मेंधनरहिहैंकछुनाहो एसकरनचाहिहैंसदाहो ९ तियकरिहैंपरपूर प्रीती भनि
 हैंनहिनेकहुपातिभीती १० सुसुरसासोकरिहैंरारी देहैंसदापरोसिनगारो ११ वैहैं
 देसनचहुकितचारा करिहैंपुरनउपदवचारा १२ ॥ दोहा ॥ साधुनकोधरिभेषसठ
 वेदअर्थेकरिषंड अपनीरोतिचलायकेफैलैहैंपाषंड ८ ॥ चौपाई ॥ राजा प्रजनलूटि
 सबलैहैं निजदलसोनिजराजजैहैं १ विप्रमहाविषईवैहैंगनिकाकोनिजपरहि
 बसैहैं २ करिहैंसोईकहीजोनारी देहैंपदिसबसाम्रविसारी ३ उदरहेतकरिहैंब
 हुकर्मा कौडीकेहितछोडिहैंधमी ४ बचिहैंनीचकर्मअसनाहो करिहैंविप्रनाहि-
 जिनकाहो ५ कुमतिब्रम्हचारीकहवैहैं येकोव्रतकरनामनलैहैं ६ करिहैंअनाचा
 रसबकाला धारेरहिहैंनेमृगखाला ७ जिनकोबहुहोईपरिवारा भीषमागिहैंहा

रहिद्वारा ८ तपीकरै गत पंघरमाही बसनहेतजेहें वननाही ९ सन्यासीलोभीअतिहै
हैं कौडीकोहितघरघरथैहें १० अतिछोटीहैहैं कलिनारी नापरहैहैं बहुतअहारी
११ हैहैं बहुतसुतासुनतिनके असनबसनहोईनहिजिनके १२ ॥ दोहा ॥ कलिकी
नारीकबहुनहिकरिहैंकौडुकीलाज रहिहैं परघररातिकेतजनिजघरकोकाज ९ ॥
चौपाई ॥ जोकोउसूधद्वचनउचारी तौदेहैंतेहिलाषनगारी १ करिहैं रातिसहर
महचोरी वागतफिरिहैंपोरिनपोरी २ कौडुसोकबहुनससबतैहैं देसिनपरदेसि
नठगिलैहैं ३ अपनेयारहेतकालकाला मरिहैंपतिसुनलैकरवाला ४ अथवावि
षदेडरिहैंमारो अथवाफांसिगलेमहडारो ५ कलिकेवनिकखलीअतिहैहैं ॥ अ
ककोबस्तुचारिकौदेहैं ६ देहैंतौलतमाहिघटाई लैहैंतासोदामबढाई ७ क्षत्री
ओरब्राह्मनहुजेते करिहैंवनिकउद्दिमहितते ८ विनाविपतिहुपरनेरसा त्यागि
देहेंगेधर्महमसा ९ जोकोउकोडुकीचुगुलीकरिहैं सोसुनिकैअतिसैसुषभरिहैं
१० नोषहुकर्मकरतजगमाहो कौडुकोडुकीबरजीनाहो ११ सोऊकरिहैंअसम
ठोको हमहुंकरहिकर्मपहनौको १२ ॥ दोहा ॥ ठाकुरदाताआपनोसुभगसीलमति
धाम ताकोवाकरछोडिहैंहैहैंनिमकहराम १० ॥ चौपाई ॥ पालनकरोजन्मतेलैके
असनवसनबहुविधिलेदेके १ तेहिठाकुरकहैविपतिपरोही तजिदेहैंचाकरबिनंत
ही २ हैहैंचाकरनिमकहरामा विनकीनरकहुमहनहिठामा ३ ऐसेकलिकेखा
मिदुहैहैं विनकसरचाकरहिछोडैहैं ४ सेवाकरतकरतजोकोई रोगीअथवाबू
ढहुहोई ५ ताकोप्रभुपालननहिकरिहैं ज्वानीलौताकोधनभरिहैं ६ बूढगायज
बदुधमदेहै तवपालकतेहिनाहिषवैहै ७ पिताभ्रातअरुजातिहुनाता भगिनी
मौतगुरुअरुमाता ८ जहांहोइगोअपनीयारी ताहीकेहैहैंउपकारी ९ सारी
सारसलाहोहैहैं निसिदिननरतियकोसुषज्वैहैं १० पापकरतमेंपरमप्रबोना ४
र्मकरतमेंहैहैदीना ११ लैहैंसुइसंकलविधिदाना विप्रसरिसकरिहैंअभिमाना
१२ ॥ दोहा ॥ ब्राह्मनकोधरिभेषसठअपनेपेटाहिहेत करिहैंतपपाषंडबहुबधि
हैधनकरनेत १ ॥ चौपाई ॥ वेठतपतमहकारिअभिमाना सूदुबाधिहैंकथापुरा
ना १ महाअधर्मोधर्मभाषिहैं क्षत्रिनविप्रनपाहिमाषिहैं २ नितहीचिन्तरहीउ
दविगना रहिहैंदुषसागरमहमगना ३ नहिविषिहैंमैघनिजकाला चारुवार
कलिपरीअकाला ४ जुरीअन्ननहिभोजनकाही भाषमागिहैंघरघरमाही ५ ता
परनपतिलगायपियादा लैलैहैंघरकोमरजादा ६ बसनमिलोनहिपहिरनका
ही तौभूषनकीकोनचलाहो ७ मिलीनषाटभूमिमहसैहैं पियनहेतमलजलहु
नपैहैं ८ करिहैंमैथुनपसुनसमाना भोजनकारिहैंविनअस्थाना ९ हैहैंसकलन

वस्तुतेहीना महाकुरुपीपाप्रवीना १० ऐसे कलिमहद्वे हैं प्राणी जायकहाँ लगिहसा
 बषानी ११ रहिनहिजै हैं कबु विवेका द्वे हैं चारिबरनमिलियेका १२ ॥ दोहा ॥ यक्यक
 कौडीकेलियेतजितजिपरमसनेह मारिमारिमरिमरि कुमति सबजै हैं जमगेह १२ चौ
 पादे ॥ मातापिता दृढजबद्वे हैं तिनहिनि कारिगे हतेदे हैं १ सुतअरुसुताबेचिसठड
 रिहैं जातिनातकोनेकुनडरिहैं २ होतहिकन्याघातकराई कहिहैं परंपराचलिआ
 ई ३ शिअउदरहितचहुदिसिधै हैं यद्विधिदिसिगरीउमिरबितै हैं ४ जगतगुरूत्रिलोक
 केखामी सबजीवनकेअंतरजामी ५ जेहिपदमहविधिसिबदिगपाला नायनायसि
 रहोतनिहाला ६ ऐसेजदुवरकोकलिमाही कबहूंमनुजपूजिहैनाहौं ७ करिहैंऔ
 रअनेकपषंडा जातेद्वेहैं सुभमतिषंडा ८ नृपजोअदुनंदनकोनामा लेतमरतमह
 कोउमतिधामा ९ अथवाजबकहुंलहैकलेसा कहतरामहरिकृष्णनरेसा १० गिरलप
 रतछटिलतमहजेई हरभेनमऐसेहुकहिदेई ११ सोसबजगबंधनतेछूटी लेतवैकुं
 ठवाससुषलूटी १२ ॥ दोहा ॥ ऐसोदीनदयालप्रभुजौनदेवकीलाल ताकोनाहिभजि
 हैंकुमतियहिकारालकलिकाल १३ कलिकेजेतेदोषहैंमनुजनकेदुषदानि तैसबहि
 यमेबैठिकैनासतसारंगपानि १४ ॥ सवैया ॥ कृष्णकथाजोसुनैचितलायत्यों कृष्ण
 कोनामसदामुषगावै कृष्णकोध्यावतकृष्णकोपूजतकृष्णकोसादरसीसनवावै ॥ ता
 केहियेचलिकृष्णबसैहठिकृष्णहिसोअथओपजरवै कृष्णहीभक्तिभौरैरघुराज-
 सोकृष्णहिआपनेधामपठावै १ जैसेहिरन्यमैधातुअनेकहिरन्यकेरंगहिदेतनसा
 ई ताहिज्योंपावकधातुजराइकैदेवहिरन्यकोरंगबनाई ॥ तैसेहिश्रीरघुराजहि
 येजदुराजदयाभरिकेदुतआई दासनकेदुरितानिकोदाहिदुनीदुगुनीदुतिदेतदे
 पाई २ ॥ घनाक्षरी ॥ अतिसुमकारिकारिविधाबहुपठिलीबोवनमेंनिवासकैकैम-
 हातपठानिबो मनकोअचलकीबोसंध्याआदिअर्थदीबोतौरथनहाइबोहैंब्रत
 विधिजानिबो ॥ विविधिप्रकारनकैमंत्रनकीजपिलीबोदानदीबोऔरविषेसुषकोग
 लानिबो रघुराजयेतेसबैतेतेनापवित्रकारीजैसोहैपवित्रकारी हरिहियआनिबो ३
 दोहा ॥ तातेकुरुमहराजतुमकुरुकेसवउरमाहि मरतजाहिध्यावतमनुजमाधव
 पुरकोजाहि १५ मरतसमयजोमनुजकोउरामकृष्णलियध्याय ताकोदीनदयालप्र
 भुलेतआसुअपनाय १६ ॥ सवैया ॥ याकलिकालकरालमहाफलव्यालसोजीवन
 महानहारी पैकरुनाथसुनोयहमेगुनयेकअपूरुबलेहुनिहारो ॥ श्रीरघुराजन
 जोगहुजापनदानवृत्तोजैलियेकबुधारी जीवतरेभवसागरकोमुषमेजुगआपर
 कृष्णउचारी ४ ॥ घनाक्षरी ॥ बरषअनेकजौनमनकोअचलकीन्देसतजुगहोत
 रद्वौहरिपदध्यायेते त्रेताजुगजौनजागकीन्देफलहोतरद्वौजोरिजोरिधनहुअ

संध्यन लगायेते ॥ कहै रघुराज जो न ह्यपरमें पूजे हरि होत फलने मजम व्रत के बढायेते
 तौ न कलिकाल माहीं बिन हि प्रयास होत याद वें द्र राघ वें द्र नाम गुन गायेते ५ इति सि
 द्वि श्रीमन्महाराजा धिराज श्री बांधवेश विश्वनाथ सिंह आत्मज सिद्धि श्रीमहाराजा
 धिराज श्रीमहाराजा श्री राजा बहादुर श्री कृष्ण चंद्र कृपापात्राधिकारि रघुराज हि
 हजू देव कृते आनन्दा मुनि धौ द्वादश स्कन्धे तृतीय स्तरंगः ३ ॥ ॐ ॥ ३ ॥
 श्रीशुक उवाच दोहा ॥ परमानुहिजे हि सादि है दै परार्थ है अंत कहि आयो सो
 काल मै तुम सो सब नति मंत १ ॥ चौपाई ॥ श्रीरहु भाष्यो जुगन प्रमाना अब सुनु
 कल्पहु प्रलै विधाना १ सहस्र बार नव हो जुग चारो बीतहि सो इ विधि दिवस उ
 चारो २ एक कल्प कह बावन सोई भोग चौदहौ मनुको होई ३ सोई कल्प के अ
 तहि माहीं ब्रम्हा की नि सि होति सदा ही ४ जेतने जुग को विधि दिन जानो तेतने
 जुग की विधि नि सि मानो ५ ब्रम्हा के दिन अंत हि माहीं प्रलै होति तिहु लोक न का
 हो ६ यह मै नि निक प्रलै विचारा जामें सो वत है कारतारा ७ से ससे जनाराय न सो
 वत बिगरे जग को नि जत न गो वत ८ जब ब्रम्हा के सो इ दिन राती बीतहि सत व
 र्ष हि यहि भांती ९ प्राकृत प्रलै होति तेहि काला ताको सुनुहु प्रकार भुवाला १०
 सातहु प्रकृति लोन कै जाहीं अपने अपने कारन माहीं ११ यह ब्रम्हांड प्रकृति को
 कारज लोन होत प्रकृति हि मह आरज १२ ॥ दोहा ॥ धरनी मह सो वर्ष लों मेघ वर्ष
 हैं नाहिं कै है तव परजा दुषी अन्न बिना महि माहिं २ ॥ चौपाई ॥ छुधा विव स हानि
 कै ये कये कन करि लै है क्रम सो सब भक्षण १ यहि विधि कै है प्रजा विनासा करि है
 द्वादस भा नु प्रकासा २ सिगरो सलिल सो पिते लै है पुनि नहि कहु थल मह बर सै है
 ३ से सवदन ते नि क सी ज्वाला सो लहि पवन सहाय विसाला ४ सो सब भूमि भस
 म करि देई बढि ज्वालालोक न दहिले ई ५ ऊपर रवि अध से सहि ज्वाला भसम
 करी यह विस्व विसाला ६ यह ब्रम्हांड जो अ है महाना कै है जरो करीष समाना ७
 पुनि सौ वर्ष हि पवन प्रचंडा चलि है भूपति यह ब्रम्हांड ८ कै है धूम बरन आका
 सा धूर धूसरि त विगत प्रकासा ९ तहो मेघ रंगन के नाना करि करि न भमह सो रम
 हाना १० बरष हिं गे सो वर्ष प्रजंता सुंड समान धार मति वंता ११ यह संसार यकार न
 व होई बिन जल को थल परी न जोई १२ ॥ दोहा ॥ सहित गंघ गुन भूमि तहं होत नल
 हि महली न रस गुन जुत जल तेज मह होत लोन परवीन १ रूप सहित पुनि ते जहू प ब
 नहिं जात विलाय परस सहित पुनि पवन हून भमह जात समाय २ सद्ध सहित न भ
 नाम से अहंकार मह जात इंडी सुरजुत साजु कै अहंकार हि समात ३ अहंकार सब
 होत लय महत्त्व मे जाय महत्त्व पुनि जाय कै प्रकृति हि माह समाय ४ सतरजत

मगुनविषमजेतेसबहोतसमान सोईप्रकृतिपरमात्महिलीनहोतिमतिवान ५
 सोपरमात्माकेनहीकालहिकृतपरिनाम आदिअनादिअनंतहूअव्ययनित्यतना
 म ६ मनवचनहुनहिंजातजहंसतरजतमगुननाहिं प्राणबुद्धिइंद्रीसुरहुनहो-
 आहिजेहिमाहिं ७ महदादिकजामेनहोनहिकछुजगतविकार हैनस्वप्नजागति
 हुनहोसुषुप्तिउहार ८ अनिलअनिलआकासअपअवनिअर्कएनाहिं सोसुषु-
 प्तिसमरहतनितनभसमअमलसदाहिं ९ सोअतकेसबमूलहैप्रकृतिदुजोहित
 यहोय सोपरमात्मासकलयहजगजातसमोय १० जबमायाअरुजीवहूहोतई
 समहलीन सोईप्राकृतिकीप्रलोकहतसबैपरवीन ११ बुद्धिइंद्रियनअर्थकोहैप
 रमासअभार सास्त्रहितेदेषोपरैतेहिविनहिसंसार १२ ॥चौपाई॥जोउपजत-
 अरुहोतविनासा सोइअनित्यसबवेदप्रकासा १ दीपचक्षुआदिकहैजेते जो
 तिकार्जयेजानहुवेने २ ऐसहियहसिगरोससारा परमात्माकेकार्जअपारा ३ विन
 परमासारहेनकोऊ थावरऔरहुजंगमजोऊ ४ जियकोधर्मभूतजोज्ञाना तासुअ-
 वस्थात्रिविधिबपाना ५ ज्ञानविकासजागरनजानो कछुसंकोचस्वप्नसोमानो ६
 अतिसंकोचसुषुप्तिविचारो मायाकृतअनित्यउरधारो ७ जैसेनृपजलधरबभ-
 माहो कहुंप्रगटहिकहुंफेरिविलाहो ८ व्यामरहतहैविगतविकार निमिजगत्र
 रपरमात्माविचार ९ सूतभिन्नजिमिपटनहहोई कारनभिन्नकार्जनहहोई १०
 तेसहिईसभिन्नजगनाहो समुद्रिदेषियेनिजमनमाहो ११ जोनेयाइकअसउर
 आने कारनभिन्नकार्जकोमाने १२ ॥दोहा॥सांतिनकोभ्रममानियेकारनहीहै-
 कार्ज अहेअवस्थाभेदयहसोसुनुकुरुकुलआर्ज १३ देवमनुजपरतीतिजियसो
 भ्रमजानुनरेस जोयहसतितौमुक्तिमेंआवतदोपहमेस १४ ॥चौपाई॥जीवहि
 जेसुरमानुषमाने तिनहिअवधबुधिवंतबचामे १ घटअकासजिमिमठहुप्रका-
 सा जैसेलघुअरुमहाहुतासा २ बाहेरभीतरपवनसमाना तिमिजियरहतसरीर
 ननाना ३ होतकनकजिमिबहुतप्रकारा तिमिहरिभारतरूपअपारा ४ ऐसोलो
 कवेदसिद्धांता यहमनजानिरहोनुपसाता ५ जिमिरवितेउपजहिघननाना क
 र्हिवोटपुनरिविहमहाना ६ तिमिईसहितहोतसरीरा लपतईसरोकलमति
 धारा ७ जबनहिरहतमेघनभमाहो दरसनहोततबैरबिकाहो ८ इमिजब्रह्म
 टततनअभिमाना जियहिहोततबज्ञानविज्ञाना ९ तातेगहिविवेकफरवाला
 मायाबंधनकाटिकराला १० मिलैअनीसईसकहजाई यहआत्यतिकप्रलोकहा-
 ई ११ ब्रम्हादिकजेतेहैप्राणी नितउपजतअरुनसतविज्ञानी १२ नितउतपति
 नितप्रलययहीहै सूक्ष्मदरसीकहतसहीहै १३ ॥दोहा॥जैसेसरिताधारलहि

वहतत्रिनादिअनंत तैसहिकालप्रवाहलहिजगउपजनविनसंत १५ यहअनदि
 जोकालहैसोहरिकैरसरूप याकोचलबनलषिपरतजिमिरविकीगतिभूप १६ नि
 सप्रलययहजानुपप्रलैचारिकहिदोन नैमित्तिकअरुप्राकृतीअत्यंतिकपरवीः
 न १७ जगअधारजदुनाथप्रभुनारायनजेहिनाम तेहिलीलासंज्ञेपतेमैमाष्योम=
 तिधाम १८ काकेमुषमेंजीहहैजोहरिचरितअपार वरनिसकलविधिंताहिकोके
 हुविधिपावैपार १९ ॥ कवित्तरूपघनाक्षरी ॥ विविधिकठोरघोरदुषकीद्वानल
 सोजरतजेपापीपूरघानीअतिविलषात ॥ तैऊजोअपारभवपारावारपारजानविन
 हीप्रयासचाहैहियद्विहरषात ॥ भनैरघुराजदोऊहाथनउबाइतिन्हैओरनाउ=
 पाइभेरेदृगनमैदरसात नंदलाललीलाकधारसकीजहाजपाइकेतेगयेकेतेजैहैके
 तेअवैचलेजात १ ॥ दोहा ॥ यहपुरानसुभसंहितानानभागवतजासु नारायनप्र
 थमहिकियोनारदसोपरकासु २० नारदपुनिममजनकसोव्यासदेवजेहिनाम ॥
 कस्योभागवतग्रंथमहज्ञानभक्तिकोथाम २१ सोकहिकैमोहिपररूपाव्यासदेव
 भगवान दियोपढाइसुगुडसबयहभागवतपुरान २२ कुरुपतिअवयहका
 लमेंनैमिषवनमेंवैठि शीनकआदिकमुनिसबैसुषसागरमेंपैठि २३ इनहो
 सतसुजानकोपौरानिकैबनाइ सुनिहैयहभागवतकोपूछिप्रीतिदरसाइ २४
 इतिसिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराज श्रीबांधवेश्रीविश्वनाथसिंहआत्मनसिद्धिश्री
 महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्ररूपापात्राधिकारिजुदे
 वरघुराजसिंहकृतेआनंदाम्बुनिधौद्वादशस्तन्येचतुर्थेस्तरंगः ४ ॥ ४ ॥ १ ॥
 श्रीशुकउवाच ॥ दोहा ॥ महपुरानमेंसुनहुनृपहरिपरत्वसबठोरजैहिहरिको
 परसाद्विधिसंकरकोपकठोर १ ॥ चौपाई ॥ अबसिमरैगेहमयहिकाला यहप
 सुबुद्धिदोडुमहिपाला २ कबहुभयोनिहिनमलुम्हारकबहुनासनहिअहैउरा
 रा ३ तनभरिजनमतमरतरहतहै जननमरननहिजीवगइतहै ३ कैउतपनपू
 तअरुनाती अबतुमनहिद्वैहैहोअरुघाती ४ जैसेबीजबीजतेअंकुर हैहोतिमितु
 मनाहिधर्मधुर ५ देहादिकतेभिन्नभुवाला जानहुअपनेकोसबकाला ६ जैसे-
 पावकदारुहिमाहो दरसतहैपैभिन्नसदाहो ७ जैसेस्वप्रकट्योनिजतोसा आ
 त्मभिन्नद्वैलपलमहोसा ८ तैसेभूपतिजागेहुमाहो निरषतजियतनभिन्नसदा=
 हो ९ आत्माअजरअमरअविकारी विधैविवसहोतोसंसारी १० षटाकासजबध
 टफुडिजातो तवबहुसुइतहैरहिजातो ११ ऐसहिजीवहुनसेसरीरा सुइसरूपरह
 तमतिपीरा १२ ॥ दोहा ॥ जीवहितनकेबंधकोमनहीकारनजान मनहीतेहैत्रिगुन
 तनतनतेकर्मअमान २ ॥ चौपाई ॥ सोमनहैमायाकोकारज चारिदुतेसंसारहिआर

ज १ तेलअग्निपात्रहुअरुवातौ दीपचारितेहेतमघाती २ ऐसहितनमनकर्महु
 माया चारिहुतेसंस्तरिनुपराया ३ सतरजतमगुनतेतनहोई ताहीमेंपुनिनासहुसो
 ई ४ देहजनमनहिजनमजीवको मरमरननहिज्ञानसीवको ५ आत्माहेनृपत्वयं
 प्रकासी देहप्रकृतिपरज्ञानविभासी ६ जिमिअकासघटकेरअधारा तिमितनको
 जियजानउदारा ७ अपरिच्छिन्नस्वभावहितेजिय निजसरूपमेंनहिविकारलिय ८
 ऐसहिरीतिसोत्तरेराजा भजौसकलविधितुमजदुगजा ९ परमात्माहेआत्मअधारा
 तेहिभजितरहुसिंधुसंसार १० विप्रस्वापवसतक्षकनागा तुमदिनजारिसकीबडभागा
 ११ अहेमृत्युकेमृत्युमुगरी तिनभेनृपमतिलगीतिहारी १२ ॥ दोहा ॥ तातेमृत्युहुतु
 मदिनृपककुकरिसकिहेनाहिं पंचरचितयहतनअहेसोमिलिहेनिजमाहिं ३ मै
 हीं सुद्वसरूपअतिपरमात्माकोदास परमप्राप्यपरमातमाजदुपतिरमानिवास ४
 यहिविधिअनुसंधानकरिहरिपदविचलगाय ईसभिन्नतुमजगतकोनहिलपिहो
 नृपराय ५ चाटतरहपटविषवदनकालसमानकराल निजतनभक्षततक्षकहिन
 हिलसिहो भुवाल ६ हरिचरित्रयहभागवततुमकोदियोसुनाइ ज्यौपूछ्योभाष्यो
 कहाअवसुनिहोनृपराइ ७ इतिसिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजश्री बांधवेशश्रीवि
 श्वनाथसिंहआत्मजसिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्री राजा बहादुर श्री कृष्ण
 चंद्रकृपापात्राधिकारि रघुराजसिंहकृते अनंदासुनिधौ द्वादशस्कंधे पंचमस्तरंगः
 ५ ॥ १ ॥ १ ॥ सूत उवाच ॥ दोहा ॥ अपिलअनूपमभागवतजदुपतिरूपपुरान
 व्याससुवनमुषतेसुन्यौजेहिपरअपरनभान १ धन्यधन्यनिजजन्मगुनिनृपकीरव
 कुलनाथ जायनिकटसुकदेवकेधस्योचरनमेमाथ २ ॥ चौपाई ॥ पुनिकरअंजुलिनिज
 सिरधरिके बोल्योविष्णुरातमुदभरिके १ राजौवाच ॥ हेकृपालमुनिव्यासकुमारा तु
 मसमकोजगअधमउधारा २ मोहिकृतारथप्रभुकरिदीन्यौ मोपरपरमअनुग्रहकी
 न्यौ ३ यहप्रत्यक्षरुष्मकोरूपा श्रीभागवतपुरानअनूपा ४ करनांजुलिहैसोमति
 माना कथापियूषकरायोपाना ५ हरिदासनयहअचरजनाहो करहिदयांहठिहीन
 नमाहो ६ तपितमूढजनजेजगरोगू आपदयातिनऔषधजोगू ७ यहभागवत
 पुरानसुहावन दियसुनायमोहितुममुनिपावन ८ यामेकेवलकृष्णचरित्रा अ
 खिलजगतकहैकरनपवित्रा ९ तक्षकनागकेरकहवाता मोहिनहिमीचहुकी
 भयताता १० मुनिवरमोहिदियअभैवनाई मुक्तिमागेसबदियोदेष्टाई ११ अबनि
 देसमोहिहेहुमुनीसा वैभैमनलगायजगदीसा १२ ॥ दोहा ॥ जगतवासनासकलत
 जिहैहरिपदअनुरागि गवनकरहुंजदुपतिनगरयहप्राकृततनत्यागि ३ ॥ चौपा
 ई ॥ जगनेवासकीआसहमारी छनभरिहैनहिहेअमहारी १ दूरभयोमेरोअज्ञाना

प्रविस्योऽरमहजानविज्ञाना २ आपकृष्णपुरपथकहिदयऊ अबनहिकडुवाकीर
 हिगमऊ ३ सूतौवाच राजहिजानिपरमविज्ञानो चलनचक्षौतबसुकसुषधानी ४
 व्याससुवनकीगवनतजानो उठिकुरुनाथपरममुदमानी ५ चरनपरवारिसीसजल
 लीन्धो औरसविधिमुनिपूजनकीन्धो ६ फेरिगिह्योमुनिपदबडभागा उमग्योऽर
 अंबुधिअनुरागा ७ नृपहिसराहिवहुतमुनिराई प्रेमभरोपुनिभांगिबिदाई ८ च
 ल्यौतहांतेव्यासकुमारा चलेभिषुकहुसंगअपारा ९ हरेकृष्णगोविंदमुकुंदाजयजय
 जदुकुलकौरवचंदा १० जयरुकुमिनौरमनगिरिधारी जयसीतापतिअवधबिहा-
 रो ११ जयरघुनंदनजयजदुनंदन रावनगंजनकंसनिकंदन १२ ॥ दोहा ॥ जयदेवकी
 कुमारप्रभुजैकोसलाकुमारभवसागरपारहिकरनजयरघुरायअधार ४ ॥ चौपाई
 जबकीन्धोसुकदेवपयाना तबराजर्षिभूपमतिवाना १ जदुपतिपदमनदियो
 लगाई रक्षोअचलतरुसमनृपराई २ पूरुबअग्रकुसासनमाहीं उत्तरमुपनृप
 वैठतहांहो ३ ध्वावतहरिपदसुरसरितोरा छूटिगईसबजगकीपीरा ४ भयोम
 हाजोगीकुरुनाथा नायोजायकृष्णपदमाथा ५ प्रासभयोदिनसातौसोई हैशौन-
 करिषिमुनिसबकोई ६ वैठेरहेनरेससमीपा दारुपुरुषसमरक्षोमहीपा ७
 विप्रस्त्रापबसतक्षकथायो कोपितजबमधिमारगआयो ८ सुन्योक्तानकस्पपमु
 निराई कुरुपतिपै करिकोपमहाई ९ द्विजसुतस्त्रापहिदियोततक्षौ सतयेचासर
 तक्षकभक्षै १० सोईकालआयगोआजै तक्षकजातडसनकुरुराजै ११ यहसुनि
 कैकस्पपमतिसैत् अहिविषण्टपद्विनिवारनहेत् १२ ॥ दोहा ॥ आश्रमतेगमनत
 भयेजवआयेमगमाहि तवनक्षकसोभेटभैतक्षककहतिनकाहि ५ ॥ चौपाई ॥
 तक्षकविषकेनासनकाहीं आपसमर्थअहैमुनिनाहीं १ तबकस्पकहतक्षक
 दंसित भूपनहोनपाइहैभंसित २ तक्षककक्षोहमहिसोअहही निजविषसो-
 हमयहतरुदहही ३ असकहिडस्योताहितरुकाहीं सोतरुवैगोभसमतहांही
 ४ कस्पपपदिकैमंत्रनकाहीं जसकोतसतरुकियोतहांही ५ तबसंकितवैत
 स्रकभाष्यो कस्पपतमनकाअभिलाष्यो ६ जाकेहेतआपउतजाहीं सोलैलेहुइ
 हैहमपाहीं ७ कस्पपकक्षोजक्षकेहेत् चाइहिधनसोलगतननेत् ८ अहिवि
 षण्टकोलुरतनसाई लहिधनकरिहेजन्मदाई ९ जोइतपाकैतौनहिजामै
 पनहीसोहमारहैकामै १० तबतक्षकतिनकोधनदीन्धो कस्पपगवनभवनक
 हैंकीन्धो ११ तक्षकधारिविप्रकररूपा आयोजहैवैठोकुरुभूपा १२ निकटआ-
 यधिरूपभुजंगा उसतभयोकुरुनाथहिअंगा १३ ॥ दोहा ॥ जरोवसनसमभूप
 तनलहिअहिविषसिषिज्वाल सबदेहिनकैदेपतैभयोभसमतेहिकाल ६ ॥ चौ

पाई ॥ भसमभयोजबभूपउद्वारा मच्यौचहूकितहाहाकारा १ सुरनरविस्मितभये
 अपारो बजोच्योममहविविधिनगारे २ तहैअपसराऔरगंधर्वा लगेबजावनगाव
 नसर्वा ३ वर्षेदेवसुमनसुषपागे कुरूपतिकौहसराहनलगे ४ तुचनपरोक्षित
 कारकरिपुजय जाकोनामरह्योजनमेजय ५ तक्षकभक्षितपितुसुनिसोई तेहोस
 मैकारकोपबडोई ६ आसुहिमुनिवरसकलहंकारी करनलग्योमषसर्पसंधारी
 ७ कोहैविप्रहोमजेहिकाला उठीकुंडतेपावकज्वाला ८ लागेगिरनभुजंगह-
 जारन करनलगेकरिघोरचिकारन ९ पावकज्वाललगीतिनजारन लागेजरनक
 रतफुफुकारन १० होतविनाअहिकोजगदेपी तक्षकवधआपनोपरेपी ११
 लुकोसक्रकेसरनहिजाई कथोनाथमोहिलेहुबचाई १२ ॥ दोहा ॥ कोटिनसर्प
 नकोजरतइतैकुंडमहदेपि बोल्याजनमेजयदुजननहितक्षककहंपेपि ७ चौ
 पाई ॥ जरेअमितअहिपावकमाहीं तक्षकअधमजरतकसनाहीं १ तबबोले
 सिगरेमुनिराई तक्षकछियेइंद्रद्विगजाई २ वासवआमनदेतनताको रक्षन
 कियेकुलिसगहिवको ३ तातेपरतनपावकमाहीं भूपतिकहाकरैतेहिकाहीं
 ४ तबबोल्याजनमेजयकोपी तक्षकअहैमौरपितुलोपी ५ दोहिरसतवासवब
 रियाई तातेसोउममसनुमहाई ६ ॥ तातेसक्रहसहितअहोसा होमहुपाव-
 कमाहिमुनीसा ७ सुनिचपवचनसबैमुनिराई एकबारसबलुवाउठाई ८ तक्ष
 कसहितइंद्रकीस्वाहा बोलतमैकारकोपअथाहा ९ विप्रवचनमुषक्रुढतहि
 माहीं देवराजदुतकंप्योतहाही १० भयोचकितअतिसैतेहिकाला गुन्योमरबअ
 पनोसुरपाला ११ रघोबैठितेहिसभैविमाना तामेंतक्षकरह्योलुकाना १२ दोहा
 तक्षकजुतवासवतहांतैसहिचढ्योविमान देवलोकतेगिरतभोजरनहिहेतक
 तान ८ ॥ चौपाई ॥ तक्षकसहितइंद्रतेहिकाले नभतेगिरतआसुसुरपाले १ त्रि-
 भुवनहोतविनावासवको ऐसोजानिपस्योतहंसबको २ असअनर्थलषिपरम
 उद्वारा नृपहिचहस्यतिवचनउचारा ३ सुनियेजनमेजयमहराजा होतमहाअ
 उचितयहक्राजा ४ तक्षककियोअमृतकरपाना यहनदिवधलायकमतिवाना
 ५ करिकैतापररुपामहाई इंद्रहुकोनृपदेहुबचाई ६ अजरअमरसिगरेसुरहो
 ही तिनपरहोहुतुमहुअबचोहो ७ नातोहानइंद्रबिनलोका तातेउपजतअ
 तिउरसोका ८ जीवनमरनहुप्रानिनकेरो कर्महिकेबसहोतघनेरो ९ ईसअहै
 सबसुषदुषदाता यमैकोहुकोजोरनताता १० चोरअगिनअहिगाजनिपाता
 सुधात्रिपाअरुगअघाता ११ इनतेमरहिजेपुरुषअपारा सोसबनिजकर्महि
 अनुसारा १२ तातेयजबंदअवकीजे जनमेजयजगमैजसलीजे १३ ॥ दोहा को

दिनविषयपरबापुरेजरेविनाअपराध जोजसंकर्महिकरततससुषदुषलहतअ
 गाथ ९ सुनतबृहस्पतिकेवचनजनमेजयलियमानि सर्पविनासीजज्ञकोकियो
 बंदअघजानि १० सुरगुरुकोबहुभांतिसोकरिकैभूपबपान वासवकोअरुत-
 सकैदियोप्राणकोदान ११ शौनकादिसिगरेसुनुहुयहमायाहरिकेरि यामेमो-
 हितहोतसबफेरीफिरतिनफेरि १२ ॥ चौपाई ॥ गुनेजोआच्छाविधिमनमाही तौ
 मायाईसहिमहिमाही १ जोमायापबंधकीकरनी जनकोमोहफांसविस्तरनी
 २ अरुसंकल्पविकल्पविवादा हैनईसमैमनमर्जादा ३ अहैनप्राकृततनप्र
 भुकेरो प्राकृतकर्महिनाहिनिवेरो ४ सुषदुषहैप्रभुमेंकचुनाहीं महिविधि
 जानैजदुवरकाहीं ५ तौत्रैगुनकेबसजोजीवा सोषटउरमिनत्यागिअतीवा द
 पावतहैजदुपतिपदकाहीं पुनिआवंतसंसारहिनाहीं ७ वैष्णवपदसोदुपर
 मकहावत नेतिनेतिजोहिअतिगनगावत ८ जेअनन्यप्रेमीहरिदासा तेसब
 छेडिजगतकीआसा ९ कृष्णरूपरुचिबुकेरहतहै भानदेहकोनाहिगहतहै
 १० अहंकारममकारविहीने देहगेहमेंनेहनकीने ११ विष्णुपरमपदहैद्विज
 जोई जाततहांवैष्णवजनसोई १२ ॥ होहा ॥ जोकोऊनिंदाकरैसोसहिलेहिसुजा
 न यहअनित्यतनपायकैतजैवैरअप्रमान १३ ॥ चौपाई ॥ जैजैआसकृष्णभग-
 वाना उद्धतसुद्धसुबुद्धिनिधाना १ जासुपदुमपदकोधरिध्याना मैपहिलियभा
 गवतपुराना २ सुनतसूतकेवचनसुहावन बोलेशौनकमुनिअतिप्रावन ३
 शौनकउवाच ॥ व्यासशिष्यपैलाहिकजेते वेदाचार्यमहात्मातेते ४ केतनेकोहै
 वेदविभागा सोहमसोवरनहुबडभागा ५ सुनतसूतशौनककीबानी बोले-
 तिनकोअर्तिसनमानी ६ सूतउवाच ॥ सावधानजबभोकरतारा तबउरमेंभो
 नादप्रचारा ७ उभैकानमूदेदुजराई प्राणघोप्रसोपरतसुनाई ८ जासुउपास
 नतेसबजोगी करतअमलमनविषैवियोगी ९ जबमनअमलकृष्णमनलाग-
 त तबहीमनुजमोक्षसुषपागत १० प्रगत्योपनवकौहसोनादा त्रैअक्षरकीजे
 हिमरजादा ११ जेहिउतपतिजोगिहूनहिजानै प्रनवहिस्वयंप्रकासबभानै ॥
 १२ सोडुबोधकपरमात्माकेरो ऐसोहैसबसास्त्रनिवेरो १३ ॥ होहा ॥ सोवतमेंजै
 सेकोऊकाहृदियगोहराय सोसुनिकैपरमातमाजीवहिदेतजगाय १४ चौपा
 ई ॥ तेसहिशौनकमूदेकाना प्राणघोप्रसुनतोभगवाना १ जीवज्ञानइंद्रियनअ
 धीना सुनैसुकिमिजबइंशीलीना २ तैसहिकानहुमूदेमाहीं सुनैजीवकिमि
 सब्दहिकाहीं ३ इंशीबसनईसकरज्ञाना रहतस्वतंत्रसदाभगवाना ४ सो-
 ईपुनवतेप्रगठतिबानी प्रनववासहियभेमतिषानी ५ मंत्रउपनिषदवेदपु

राणा सबकोकारनप्रनवब्रह्मणा ६ विप्रअकारउकारमकारा यहीजानियेप्रनवअकार
 रा ७ हरिअकारअरुजीवमकारा अरुलक्ष्मीकोजानउकारा ८ सोईप्रनवतेपुनि
 करतारा चौसठवरननकियोउचारा ९ सोईवरननतेचारिहुवेदा चारिहुमुष
 विधिकियोसभेदा १० जिनवेदनमेंहैसबकर्मा जातेजज्ञहोहिसुभधर्मा ११ ति
 नवेदनकोविधिबडभागा दियपुत्रनकहकरिअनुरागा १२ ॥ दोहा ॥ तेउनिज
 निजपुत्रनदियेतेनिजसिष्यनदीन परंपरायहिभाँतिसोचल्योवेदपरवीन १५
 चौपाई ॥ थोरोआयुषभैजब्रजनकी अतिचंचलव्येगैगतिमनकी १ अल्पबुद्धि-
 भेमनुजअभागी तबहरिपेरितमुनिबडभागी २ कियेवेदकेविविधिविभागा
 द्वापरअंतजबैकलिलागा ३ अहुकालहिलोकनकेस्वामी सबजीवनकेअंतर
 जामी ४ ब्रम्हसिवादिऔरदिगपाला इनतेप्रार्थितकृष्णकृपाला ५ सकलध-
 र्मकेरक्षणहेतू संत्यवतीमहकृपानिकेतू ६ सुमुनिपरासरतेनिजअसा प्रगटे
 व्यासनामअध्वंस ७ कियेवेदकेचारिप्रकारा रिकजजुसामअथर्वउदारा ८
 यहीविभागसंहिताकेरो मनिसमूहजिमिमनिहिनियेरो ९ चारिसिष्यकहैलि
 योबुलाई येकयेकतिनकोदियोपढाई १० रिकसंहितापैलकहिदोन्ही जजुकी
 वैशंपायनलोन्ही ११ सामहिकीबुंदोगसंहिता जैमिनिकोदियच्यासबुंहिता
 १२ ॥ दोहा ॥ पुनिअथर्वकीसंहितादियोसुमेतहिव्यास इंद्रप्रमितऔबाष्कल
 कोशोपैलप्रकास १६ ॥ चौपाई ॥ अपनेचारिसिष्यबडभागा दईवाहकलकरि
 चौभागा १ याज्ञवल्क्यअरुबोध्यापरासर अग्निमात्रयेसिष्यचारिवर २ इंद्रप्र-
 मितकेमांडुकेयसुत तिनकोनिजसंहितादईनुत ३ देवमित्रतेहिसिष्यहिरहे
 ऊ सौभरआदिकतेसोकहेऊ ४ मांडुकेयसुतजोसाकल्या सिष्यपांचयेकहेगोव
 ला ५ वास्तुशिशिरमुद्गलसालीया इन्हेसंहितादियकमनीया ६ पुनिसाकल्य
 सिष्यसोवरना नामजासुहैजातुकरना ७ सोसंहिताकरीत्रेभागा येकनिरुक्तकि
 पकरिअनुरागा ८ चारिसिष्यतेहिबुद्धिविसाला विरजब्रलाकृपैजवैताला ९ ति
 नकोदियसंहितासुहाई अरुनिरुक्तिहैदियोपढाई १० बाष्कलपुत्रबाष्कलीजोई
 पूरुबवेदसापतेसोई ११ बालभिल्यसंहिताबनाई दियोतीनिजसिष्यपढाई
 १२ ॥ दोहा ॥ बालायनअरुभज्यहअरुकासारसुजान सिष्यतेनियेपट्टिलियेसोस
 हिताप्रमान १७ ॥ चौपाई ॥ येसंहिताजैमैसबगाई तिनकोधारनकियमुनिराई १
 वेदविभागसुनैजोकोई सकलपापतेरहितसोहोई २ वैशंपायनसिष्यसुचिता
 कियेविप्रवधप्रायश्चित्ता ३ तातेचरककहामनलागे विधिवतायदियगुरुअनुरा
 ग ४ पढेफेरिअध्वर्येहिसाधा तातेअध्वर्युजमभाषा ५ वैशंपायनसिष्यललामा ॥

रसोयाज्ञवल्क्यहिजेहिनामा ६ सोगुरुसोअसवचनउचारा भेकरिहोतपकठिनअप्रा
 रा ७ कठिनजोनविधिहमतपठैहै सोयेसवकसकैकरिलैहै ८ वचनकगोरसिष्वा
 मुनिके बोल्यागुरुसगर्वतेहिगुनिके ९ तोसेकबुनपरोजनमेरो तैकियदुजअपमा
 घनेरो १० पढ्योजोमोसोसोदुतत्यागी ममआश्रमतेभागुअभागी ११ याज्ञवल्क्यपसु
 निगुरुमुषवानी देवरातसुतसोअभिमानो १२ जजुर्वेदगनजोपुढिलीन्ध्या ताकोतु
 रतवमनकरिदीन्धो १३ ॥ दोहा ॥ याज्ञवल्क्यगमनतभयेतवतहंकेसवविप्र तीतर
 पक्षीव्हेदुतैलियोवेदचुनिक्षिप्र १४ तैत्तिरीयशाषाभर्दयजुर्वेदरमनीय याज्ञव-
 ल्क्यपुनिजायकैथलयेकांतकमनी १५ गुरुबहुजोजानतनहींसोऊपढनकरिआ
 स आराधनकियोभानुकोकरिकेपरमप्रयास २० याज्ञवल्क्ययहमंत्रपठिरविच
 रननचितदीन गायत्रीसममंत्रगुनिभैभाषानहिकीन २१ ॥ याज्ञवल्क्यउवाच ॥
 ऊंनमोभगवतेआदिस्यायाषिलजगतामात्मस्वरूपेणकालस्वरूपेणचतुर्विधभू
 तनिकायानांब्रम्हादिस्तंबपर्यंतानामन्तर्दृश्येषुबाह्यरपिचाकाशइवोपाधिना
 ऽव्यवधीयमानोभगवानेकएवलक्षणनिमेषावयवोपचितसंवत्सरगणोनादान-
 विसर्गोभ्यामिमालोकयात्रामनुबंहति ६७ यदुहवावविबुधर्षभसवितरदस्तपस
 उसवनमहरहराम्नायविधिनोपतिष्ठमानानामषिलदुरितरजिनबीजावभर्जन
 भगवतःसमभिधीमहितपनमाडलम् ६८ यइहवावस्थिरचरनिकराणांनिज-
 निकेतनानाम्ननइंद्रियासुरगणाननात्मनःस्वयमात्मान्तपीमीप्रचोदयति ६९
 यएवेमंलोकमतिकरालवदनांधकारसंज्ञाजगरग्रहशालतंमृतकमिवविचेतन
 मवलोक्यानुकंपयापरमकारुणिकईक्षयैवोष्याप्याहरहरनुसवनंश्रेयसिस्व
 धर्माख्यात्मावस्थानेप्रवर्त्तयत्ववनिपतिरिवासाधूनाभयमुदीरयन्वदति ७० परि
 तआशापालैस्तत्रतत्रकमलकोशांजलिभिरुपहताहैराः ७१ अथहभगवंस्तवच
 रणानलिनयुगलंत्रिमुवनगुरुभिरभिवंदितमहमयात्पामयजुःकामउपसरामीति
 ७२ ॥ सूतउवाच ॥ दोहा ॥ सर्वमंत्रयेषदअहैरविसन्मुषहोनिस्त जपैजपावैजोको
 ऊसविधिसप्रीतिसुचित २२ ताकोभानुप्रसन्नव्हेकरिहैंकामनापूर ताकेतनते
 होतहैमहापापसबदूर २३ ॥ चौपाई ॥ यहिविधियाज्ञवल्क्यमतिमान् आराधन
 कीन्ध्याजबभान् १ तववाजीकोवपुरविधिरिके आयेअतिप्रसन्नमनकरिके २
 याज्ञवल्क्यकहदीन्धोवेदा गुरुअपमानजनितहरिषेदा ३ यजुर्वेदहैजाकोनामा वि
 सस्योतेहिनहियेकोजामा ४ यजुर्वेदकहयाज्ञवल्क्यमुनि कियोपचदशशाप्राति
 नपुनि ५ अस्वकेसतेनिकस्योजोई वाजसनीनामदिभोसोई ६ कएवऔरमाध्यं-
 दिनआदिक मुनिकियग्रहनधमेमजौटिक ७ जैमिनिकेरसुमंतकुमारा ताके

भोमुत्तानउदारा ८ जैमिनिनिजसुतनातिहकाहैं दिवपढायसंहितनतहां ही ९ जै
 निनिसिष्यसुकर्माकोई सवससाषकियसानहिकोई १० सिष्यसुकर्माकेमतिथामा हि
 रनामपौष्यजीनामा ११ येकअवंतीपुरकोबासी जानतरद्योब्रम्हसुपरासी १२॥ दो
 हा॥ तीनसुकर्मासिष्ययेपढोसहस्रहुसाष तामुसिष्यसतपंचभेचलीजगततिनसा
 प २४ आधेब्राम्हनकरतभैउत्तरदिसानिवास अरुआधेनिवसतभयेब्राम्हनपूर
 बआस २५ लौगाक्षीअरुकुक्षिहमांगलिकुल्पकुसीद सिष्यपांचपौष्यजिकेकरि
 कैगुरुहिप्रसीद २६ सामवेदसाषानिकोतेदुजपरमप्रवीन विस्तारनहितविस्वमै
 येकयेकसतसबलीन २७ हिरननाभकेसिष्यकृतसोनिजसिष्यनकाहिं दीन्ही=
 चौबिससंहिताअतिसैआनंदमाहि २८ इतिस्तिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीबां
 धवेशविश्वनाथसिंहआत्मजसिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजाश्रीराजाबहादु
 रश्रीरुक्मचंद्रकृपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजूदेवकृतेआनंदाम्बुनिधौद्वादशस्कं
 धेषष्टसंगः ६॥ ॐ ॥ ॐ ॥ सूतउवाच॥ दोहा॥ फेरिअथर्वनवेदकेज्ञातासु
 मतिमुमत तिनकोसिष्यकबन्धयेकताकोगुनिमतिवंत १॥ चौपाई ॥ ताहिअथ
 र्वेनाह्योसंहिता॥ जोसबसुनिकोमनहिरंजिता १भयेकबंधसिष्यपुनिदोई वेदद
 र्शअरुपय्यहुजोई २ उभैविभागसंहिताकरिकै दिवोपढायतिनहिमुदभरि कै ३
 सिष्यवेददर्सहुकेचारी तिनकोअसहियनामउचारी ४ येकब्रम्हबलिअरुसो
 क्वायनि अरुमाहोप्रऔरपिपलायनि ५ भयेपथ्यकेसिष्यहितीना कुमुदसुनक
 जाजलिपरवीना ६ सुनकसिष्यबभ्रूसिंधवायन येकयेकपढेसंहिताचायन ॥
 ७ सेंधवाहिकेसिष्यउदारा सावर्ण्यादिकभयेअपारा ८ औरअथर्ववेदआचारज
 होतभयेहैंशौनकआरज ९ कस्यपसाननुब्रहुकल्या अंगिरसादिकऔरअन
 ला १० येअथर्वआचारजजानो अबपुरानआचारजबपानो ११ त्रय्यारुनिकस्य
 पसावरनी वैशंपायनजिनसुभकरनी १२॥ दोहा॥ अकितवनहारितयेषटपुरा
 नआचारजे व्यासशिष्यजेमपितातिनमुषसोहेआर्जे २॥ चौपाई॥ येषटमुनिहैं
 गुरुहमार इततेपढोपुरानअपारे १ रामसिष्यअकितवनजोई अरुकस्यप
 सावरनिहुसोई २ व्याससिष्यममपितावदनते येसबपढेपुरानसुमनते ३
 चारिअहैंदुजमूलपुराना अबपुरानलक्षणमतिमाना ४ वरनहुवेदसास्त्रअनु
 सारा जिमिरिषिगनसबक्रियोउचारा ५ सर्गेविसर्गेदत्तिअरुरक्षा अरुमन्वेत
 रशौनकदक्षा ६ राजवसवंसनकेकर्मी अरुसंस्थाअरुहेतसुधर्मा ७ औरअ
 पाश्र्वैश्रीभगवाना येदसलक्षणमहापुराना ८ कोईपंचलक्षणहिभाषैं महत्त
 थसकोभेदहिराषैं ९ विषमहोतजबहीगुनतीना तातेमहत्तत्वपरवीना १०

ताते होत त्रिविध हंकारा ताते इंद्रा आदि अपारा ११ यहि विधि उतपति जो मैगाई
 सोई सर्ग जानहु दुजराई १२ ॥ दोहा ॥ और चराचर को सवै उतपति अहै विसर्ग जि
 मिबीजहिते होत तरु पुनि बीजहि को वर्ग ३ ॥ चौपाई ॥ दुज जगमें चर प्राणिन का
 हीं जीवन चर अचर हु जगमा ही १ जाहि जौन चर जित नहिं होई ताकी उचित वृ
 त्ति है सोई २ यही वृत्तिलक्षण अनुमानो अवरक्षालक्षण हु बषानो ३ हरिलै वि
 विधि भांति अचतारा रक्षहि धर्म हरहि भूभारा ४ रक्षालक्षण यही विचारो अब
 मन्वंतर करहु उचारो ५ मनु मनु सुत सुर सुरपति जेते हरि असावतार रषिके
 ते ६ शौनक पेषट जामै रह हीं ताको मन्वंतर कविकह हीं ७ मनु सुत सुद्धवंस
 विस्तारा यही वंस मुनिकरहिं उचारो ८ तेरा जनके चरित अपारा वंस चरित सोई
 अहै उदारा ९ चारि प्रकार प्रलय जेगाई सोई संस्था है मुनिराई १० भोग कहे जे पु
 न्य हु पापा बंचत तेई करत संतापा ११ सोई फेरि जगत महल्यो वै लक्षण हेत सो
 ई कहवावै १२ नामरूपकरा हि विभागा जीवहि को उभापहिं बड भागा १३ दो
 हा ॥ जाग्रत स्वप्न सुषुप्ति हु जीव अवस्था तीन तामे है परमातमापै तामे वहिली न
 ४ ॥ चौपाई ॥ यह अन्वय व्यतिरेक कहावै यह गुण जिय हरि आश्रै पावै १ सोई अ
 पाश्रै लक्षण जानो तामे मैट्रि शंत बषानो २ जस मृत्तिका के रजगमा हीं होत रहत
 है वस्तु सदा हीं ३ पै मृत्तिकार हति है सोई विच विच ब्रहुत अवस्था होई ४ ति
 मि परमातम आतम मा हीं शौनक जघपिर हत सदा हीं ५ होत अवस्था आतम के
 री नहि परमात्मा के रनि वेरी ६ जोग अभ्यासहिते दुजराई मनकी तीनि वृत्ति
 विहाई ७ विषै वासना को जिय त्यागे जदु पति जु गुल जल जप दरागे ८ तब संसा
 र लूटिते हिजातो पुनि ताको नहि दुष दरसातो ९ येद सलक्षण है पुरानके कहहि
 सुजाननिधान ज्ञानके १० शौनक अहै पुरान अठारा तिनके नामहि करौ उचारो
 ११ ब्रह्म और है पय पुराना वैस्वव और हु सैचमहाना १२ ॥ दोहा ॥ शौनक लिंग पु
 रानहु और हु गरुड पुरान नारद अग्नि पुरानहु अरु अस्कंद महान ५ और भवि
 प्य पुरानहु और ब्रह्म वैवर्त मार्कंडेय पुरानहु अरु वामन अधर्त ६ और वाराह
 पुरानहु और हु महा पुरान कूर्म और ब्रह्मांड हु श्री भागवत महान ७ अष्टादसहि
 पुरानये अरु वेदनको साप सिष्यन सिष्य प्रसिष्य हु कस्यो सहित अभिलाप ८ वेद
 न और पुरानको वरन्यो जौन विभाग ताहि मुनत जनको बढत ब्रह्म तेज बड भाग ९
 इति सिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराज श्रीवांधवेश श्रीविश्वनाथसिंह आत्मज सिद्धि श्री
 महाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीराजावहादुर श्री कृष्ण चंद्ररूपा पात्राधिकारि रा
 राजसिंह कृते आनन्दान्बुनि धौदा शस्कंधे सप्तम स्तरंगः ७ ॥ ३ ॥ ॥ ॥

दोहा॥ सुनतसूनकेवचनअसशौनकतहैसुषपाइ बोलतभैमधुरीगिराअतिसयप्री
 तिबढाइ १ शौनकउवाच॥चौपाई॥ साधुसूततुमबुद्धिविसालाजियतरहोबुधवरबहु-
 काला २ भ्रमतजेजीवसिंधुसंसारे तिनकेपारलगावनहारे २ यहसंकाहमरेमनआई
 सूतताहितुमदेहुमिटाई ३ परमचिरायुषजनजगमाही भाषहिमुनिमृकुंडसुत
 काहीं ४ जामेडुबिजातसंसारा तौनप्रलयमहलाग्योपारा ५ सोयहभृगुकुलकोप
 रथाना मार्कंडेयनाममतिमाना ६ अबेप्रलैमैकौनिहुनाहीं जामेलोकलोनवैजा
 हीं ७ कैसेप्रलयसलिलमहसोई भ्रमतरद्यौपैरतदुषमोई ८ किमिबटपत्रमाहैं
 मुनिराई सोवतलथ्योबालसुषदाई ९ यहसंसैहैसूतहमारै मटहुतुमहोबुद्धिउदा
 रै १० जानतिहरेसकलपुराणा औरसबेजेजोगविधाना ११ सुनतसूतशौनककेबैना
 बोलेभरिउरमेंअतिचैना १२ ॥सूतउवाच॥ दोहा॥ कौन्योप्रभ्रमहर्षियहजगभ्रमनास
 नहार रुक्मकभाजहैंहोतितहैकलिहोतोजरिखार २ ॥चौपाई॥ मार्कंडेयमुनीससु
 हावन विप्रसंसकारहिलहिपावन १ पढ्योपितासोवेदहुचारी भयोमहातपधर्महि
 थारी २ ब्रम्हचर्यव्रतगद्योअपंडल धार्योबलकलदंडकमंडल ३ सीसजटाअरु
 सांतसरूपा अरुमेपलाजनेउअनूपा ४ भृगचर्महुकमलाक्षहिमाला कटिसूत्रहु
 अरुकुसाविसाला ५ येसबनेमवृद्धिकेहेनू धारनकौन्योमुनिमितसेनू ६ अग्नि
 निअकंगुरुविप्रनमाहीं हरिकोपूजतरक्षोसदाहो ७ दोउसंध्यनमहसोमतिमा-
 ना भारतरक्षोधीरहरिध्याना ८ सांरुघ्रातभिक्षाकोमांगी हेतरक्षोगुरुकोअनु
 रागी ९ गुरुसन्मुषबहुवचननभाष्यो गुरुआजाभोजनअभिलाष्यो १० भोजनकर
 तरक्षोयकवारा जवनकहैगुरुतवनअहारा ११ यहिविधिकरतताहितपभारी
 पूजतहरिपदप्रीतिपसारी १२ ॥ दोहा॥ बीतेलापनबरिसतेहिलियोमृत्युकोजीति
 जौनमृत्युकेभीतितेकोउनहिहोतअभीति ३ ॥चौपाई॥ ब्रम्हाभृगुदसहुसनका
 र्ये अरुशंकरविज्ञानमर्जोदो १ अरुसुरनरपितरहुसबजेते मुनितपलषिविस्मि
 तभैतेते २ यहिविधिब्रम्हचर्यव्रतधारी मार्कंडेयकियोतपभारी ३ धस्योध्यान
 जदुपतिकोपूरो कियकलैसहियतेसबदूरो ४ यहिविधिहरिपदमनहिलगाये
 महाजोगकरिअतिसुषदाये ५ बीतेषटमन्चंतरताको तबअतिभीतिभईमच-
 बाको ६ कियोविप्रतपकरनविचारा मान्योमुनिपदलेतहमारा ७ गंधर्वनअ
 प्सरनमदनको अरुवसंतरितुमलयपवनको ८ तिनकोआसुहिनिकटबुलाई
 ऐसोसासनदियोसुनाई ९ मार्कंडेयकरततपभारी विप्रकरहुतुमतहोसिधारी
 १० यहिविधितिनकोतहांपठायो फेरिलोभअरुमदहिबोलायो ११ तिनहूकोसा
 सनदियसोई मार्कंडेयदेहुतपपाई १२ दोहा लहेपाकसासनहिकोसासनतेसु

पपाय गेत्तपकेनासनहितैजहै आसनमुनिराय ४ ॥ चौपाई ॥ सैलहिमालैउत्तर
 पाषा बैठ्योमुनिकरिहरिअभिलाषा १ नदीपुंष्यभद्रानहंसोहै चित्रानामसिलाम
 नमोहै २ परमपुण्यआश्रमसुषदाई प्रगटीतहैबसंतरितुजाई ३ रहेबिलसिवनबे
 लिविताना बोलहिवरविहंगविधिनाना ४ अतिमंजुलतहैतालतलाई निर्मलस
 लिलसकलसुषदाई ५ गुंजहिमत्तभंवरचहुवोरा मानहुगानकरहिसबवोरा ६
 कूजहिकोकिलमत्तसुहावन नाचहिमोरमंजुमनभावन ७ सारसहंसऔरचक
 बाका सोहिरहेतिमिविधिवलाका ८ हिमनिर्मरलैनासकपीरा ॥ बहनमंदत
 हैमलयसमीरा ९ सुमनसुमनकोपरसतसोई तातेपरमसुगंधितहोई १० उपजा
 वतमनसिजतेहिकाला कोनहोततेहिकालविहाला ११ कोन्योपूरनससीप्रका-
 सा चमकनलगीतहोदसआसा १२ ॥ दोहा ॥ पल्लवपल्लमेतहोगदूचंद्रकरछाय
 फूलिउठीसिगरोलतासंथासमेसुहाय ५ ॥ चौपाई ॥ तहंगधर्वहुगावहिरागे बा
 जेविविधिवजावनलागे १ मनसिजकुसुमधनुषधरिधायो मार्कंडेयसमीपाहिआ
 यो २ करिकैहोमतहामुनिराई धारेरस्योध्यानजदुराई ३ रस्योनेनमूदेतेहिका
 ला मानहुमूर्तिवंतसिषिज्वाला ४ असमार्कंडेयहिमुनिकाहो वासवकिंकरल
 पेतहोहो ५ मुनिआगेशौनकमतिमाना नाचनलगीअप्सरानाना ६ गानकरन
 लागीतेहिठोरा मन्थो मृदंगमनोहरसोरा ७ बाजेपनवऔरवहुवीना सजेपंच
 सरकामप्रबोना ८ यहिविधितहवसंतमनभावन मुनिमानसकोलगेकपाव
 न ९ लोभऔरमदमुनिमनजाई मुनिमनलेनचहेअपनाई १० पुंजिकथलीअप
 सराजाई आयुगईसन्मुषमहसोई ११ चलनलागोगेंदतहोहो डोलतकुचडो
 लतचहुघाहो १२ ॥ दोहा ॥ पसतकेसतेसुमनबहुलचतलकलचकील करति-
 कटाक्षनसोकटाचढीमत्तमदपील ६ ॥ चौपाई ॥ कंदुकहेतधरनिमहभावत चं
 चलअंचलपवनउडावत १ मोहितमुनिकहमनसिजमानी मासोपंचबानसं-
 धानी २ भैनिर्फलमनसिजकेबाना मुनिहिनभयोतनकतनभाना ३ जेसेहरि-
 विमुषीजनकरे होतविफलसंकल्पधनेरे ४ यहिविधिकरतविभ्रतेहिकाला मु
 नितननि कसीपावकज्वाला ५ जरनलगेसिगरेतेहिठोरा भागतभेकरिआरत
 सोरा ६ जिमिबालकसोवलअहिकाहो देतजगायभागिपुत्रिजाहो ७ यहिविधि
 वासवकिंकरआई जदपिकियोतपविभ्रमहाई ८ नहिविकारभोमुनिमनमा-
 हो यहअचरजनहिसंतनकाहो ९ कामवसंतादिकसबजाई इंद्रहियोह
 वालसुनाई १० मदनहिलषिविनतेजसुरेसा मनमेमान्योअतिअदेसा ११ सुनत
 मारकंडेयप्रभाऊ बारबारडरप्योसुरराऊ १२ दोहा मुनिध्यायोयहिभातिज

करितपचित्तलगाय करनरुपाप्रगटेतहोनरनारायनआय ७॥ कचित् ॥ लसलसरू
 पयेककेरोनिसिभूपकैसोयेककोसरूपस्यौ अनूपचनस्यामहै वारिजविलोचनविमाच
 नअपिलतापचारिबाहुराजतमृगाजिनललामहै रघुराजकरमेंपत्रिचहैविचित्रगजैज
 जउपवीतभ्राजैअतिअभिरामहै दंडश्रीकमंडलअण्डलउदंडआभैदिनीकेमंड
 लकोमंडलमुदामहै १ ऊर्ध्वपुंडुतिलकविराजतविसालभालतैसैसबकालउरपदुमा
 क्षमालहै करमेंसालकुससदाधर्मपालप्रभुअसुरकरालनकोकालसोकरालहै
 तनद्विभाललसेदामिनीकेजालहोसोकंजषदलालमुनिमानसमरालहै करतउता
 लरघुराजकोनिहालदेवदंदपैदयालयहोदेवकीकोलालहै २॥ दोहा ॥ नरनाराय
 नकोनिरषिमुनिलहिआनंदधाम सादरधरनीमेंकियोदंडसरिसपरनाम ७ गव्यो
 जन्मअपनेसफलगयो मनोरथपूरि पुलकिततनलौचनसजलभयोदुसहदुष
 दूरि ८ सकौचितैनहिप्रेमबसपुनिउठिकैकरजोरि जयहरिजयहरिकरतभोवा
 रहिबारनिहोरि १० गदगदगरअनुगागअतिमनहुंतेतउरलाय पुनिधीरजधरि
 नाथकेचरनधोयसिरनाय ११ बैगयोप्रभुदुहुनकहंसुदरआसनमाहिं सुमनमा
 लधूपादिनेपूजनकियोतहोहिं १२ जबबैठेप्रभुदोउसुषिततबमुनिपदसिरनाय
 लग्योकरनअस्तुतितहोअनुगागहिउमगाय १३ ॥ मार्कंडेयउवाच ॥ छंदहरिगीति
 का ॥ तुवप्रेरनातेघानचलतेब्रम्हसिवसुरआदिके पुनिवचनइंद्रीमनहुचलतेआ
 उकृतमरजादके जेरावरेपदभजतनितीमिचहोतिनकेसही केहिंभातिउमहरोक
 रहवनेनकहनकीकबुगतिनहो १ यहरूपजुगतिहरोसुहावनजगतमंगलहेतहै
 दसितापत्रेबाधतरहतहठिसदामुक्तिहिनेतहै प्रभुधर्मकीमर्जादराषनलेदुब
 हुश्रीतारहै यहजगतरचिपुनिपालिनिजमहकरहुपुनिसंधारहै २ जिमिविरचि
 मकरीजालतामेंआपहीबहुषेलती पुनिऐचिंजालासकलसोईआपनेउरमेलती
 हेभुवनरक्षकजगतिनेताजुगलपदअरविदको हैयेकनिःचलवाससुषथलमो
 रमनहिमित्तिदको ३ तुवपदकमलजेभजतनिततिनकेनमनमलरहतहै सोइ
 पदलहनकेहेतजगयहरोतिमुनिगनगहतहै कोउकरहिवंदनप्रनतकोउपूज
 नकोकोउनितही कोउसुनिहगाथारदहिनामहिआनधारहिचिंतही ४ तुवचरनपं
 कजकोडिजियहिनदूसरोकल्पानहै तुवचरनपंकजभजतजोसोजगअनीतअमा
 नहै ॥ द्विपरार्थआधुर्दायजाकीऐसहकरतारजो तुवभृकुटिभंगहिडरतसोकह
 वातयहससारजो ५ तुवसत्तिहैसंकल्पगुरुकेगुरुतुवपदकंजको तजितुच्छतनअ
 भिमानभजतेहमहुमुनिमनरंजको तुवपदकमलजोभजतप्रानीताहिकबुदुर्ल
 भनही तुवपदकमलजेविमुषसठतिनकोनकबुसुलभैसही ६ उत्पत्तिपालनसं

धरनहिततीनिमूर्तिधारते सुधसत्वमूर्तितेसदाप्रभुमोक्षमोदपसारते प्रभुराजसी
 अरुतामसीभजिपुरुषमोहितहोतहै येदितेसुमतिकेहियेसात्तिकरूपसदहिउद्योत
 है ७ तेदिकीपुरुषसबभक्तभाषतताहिभजिभैतजतहै संसारसागरकोउतरिवैकुं
 ठपुरकोव्रजतहै जयकृष्णजयभगवानभूमाविस्वगुरुजगदीसजै परदेवनरनाराय
 नोजयहंसकुसस्थलीसजै ८ जैसखवानिनिगमप्रभुजैअधिलधर्मअधारहै नहि
 गूढजानतजननकेहियजदपिवासतुम्हारहै मायातिहारोक्रियोमोहितसकलय
 हंसंसारहै सोइजानतोजोतुबकृपातेकरतवेदधिचारहै ९ तिहरोसरूपसुभावसु
 दरकरतवेदप्रकासहै तुम्हरोप्रभावविरंचिशंकरआदिकननहिभासहै बहुशा
 खतुमकोकहतबहुविधियेनपावतपारहै हेपुरुषबोधअगाधतुमहिप्रनाम
 ममबहुवारहै १० ॥ इतिसिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीबाधवेशश्रीविश्वनाथ
 सिंहआत्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचन्द्र-
 कृपापात्राधिकारिरघुराजसिंहकृतेआनंदाम्बुनिधौद्वादशस्केअष्टमस्तरंगः॥
 ८ ॥ ७ ॥ १० ॥ सतउवाच ॥ दोहा ॥ यहिविधजबअस्तुतिकियोमार्केडेयसु
 जान तबनारायननरसहितबोलेकृपानिधान १ श्रीभगवानउवाच चौपाई हे
 ब्रम्हर्विचर्जमतिधामा भयेसिद्धकरिभक्तिअकामा २ संजमतपस्त्राध्यायतिहारो
 सफलआजुक्केगयोउदारो ३ मनवांछितमांगहवरदाना हमवरदानिनमाहप्रधा
 ना ४ मुनिनरनारायनकीवानी नौलेमार्केडेयविज्ञानी ५ ॥ मार्केडेयउवाच ॥ देव
 देवअच्युतगिरिधारी सबदासनकेआरतिहारी ६ यदौबहुतवरमेप्रभुपायो तो
 निजसुंदररूपदेपायो ७ करिकैजेगशंभुकरतारा मनहिलपतपदकमलतिहारा
 ८ षडेतेप्रभुप्रत्यक्षममआगे औरकाहदूसरवरमांगे ९ पैयेतनीमनआसहमारो
 मायादेषनचहोतिहारी १० ब्रम्हादिकनेविमायामादौ जगमेंमोहितरहहिसदा-
 ११ सतउवाच ॥ यहिविधिसुनिः...
 दोहा ॥ लहिमुनिते पूजनसविधिः...
 मोदमनमोय १३ चौपाई ॥ सुमिरतहारिपंचपंतुंगोसा ध्यायंयारव्यउरमहभ
 दीसा १ आत्मममाहबस्योमुनिराई मायादरसनआसलगाई २ इंदुअर्कअप्रब्रवनी
 पाहीं अनिलअनलअकासउरमाहीं ३ दनमैंहरिकहै देषनलाग्यो कियमानस
 पूजनअनुराग्यो ४ प्रेमविचसभूलीकहुंपूजा हरितजिदेषिपस्थोनहिदूजा ५ ॥ न
 दीपहुपभद्रकेतीरा येकसमैबैद्योमतिधीरा ६ संध्याकरतरशोतेहिकाला चस्यो
 पवनतहंमहाकराला ७ उदितभयेतहंहादसमानू जरिहुजगसबउपजिकृतानू ८
 पुनिचहैदिसिकरिसारप्रचंडा द्येनभघनधुमडिअपडा ९ मेघसोरअरूपवन

इसोरा होतभयोचहुवोरकठोरा १० परनलगेतहवज्जअघाता होनलग्योपुनिजल
 हुनिपाता ११ बंदविनुंडमुंडसमगिरहो घोरवोरचहुवोरहिरुहो १२ पुनिचहुंदि
 सितेसिंधुअपारा कीन्धोरेलाछोडिकरारा १३ ॥ दोहा ॥ बोस्योसिगरीधरनिकोमारु
 तबक्षोप्रचंड उठनलगेचहुवोरतेतुंगतरंगअपंड ३ ॥ चौपाई ॥ वक्रनक्रचक्र-
 हिचहुषाहो विचरनलगेभीतिदरसाहो १ बूडिगयोजबसचजगजलमें पीडितभोव
 दुगाजउपलमें २ बूडतअपनेहुकाहनिहारी तब्रमुनिमनसंसेभैभारी ३ पवनप्रसं
 गपायदुजपावन उठेचहुंकितभंवरभयावन ४ बारबारसागरअर्राई बरषहिंज
 लधरधारमहाई ५ सातदीपक्षैगयेसमाना नेकहुयलनहिकहोदेपाना ६ महि
 अकासस्वर्गहुअरुतारा बूडिगयेदिसिविदिसअपारा ७ मार्कंडेययेकरहिगय
 ऊ प्रलयसलिलमहबहतसोभयऊ ८ पुलोजदातनमेंसुधिनाहो बहतभ्रमतज
 लमेंचहुषाहो ९ नैननदेधिपरतकलुनाहो सुधिलत्रिधितभोअतिहितहोहो १०
 कोउबडमीनलीलितेहिलेही मलमारगपुनितेहितजिदेही ११ लगततरंगलहनदु
 पभारी कबहुंडरतबडमकरनिहारी १२ ॥ दोहा ॥ कबहुंतेहिमारुतप्रवलदूरहि
 देतउडाय नाहअकासनहिमहिदिसाताकोपरतदेषाय ४ ॥ चौपाई ॥ कबहुंभे
 लतमहाअंधियारा ताहूकोपावतनहिपारा १ परिकेकहुंभौरनमुनिराई बूडिग
 भीरतोरमहजाई २ लहिजलजोरकहुंउतराता कहुंपुनिलगततरंगनघाता ३ ध
 रताहिकोउदंतनमीना कोउपुनिछीनतताहिलीना ४ लीलिलेतजबकोउते
 हिकाहो तेहिकोउकहुंमेलतउरमाहो ५ यहिविधिसोकलहतकोहुकाला कहुं
 मोहपुनिलहतत्रिसाला ६ कहुंदुषपावतहैमुनिराई कहुंकहुंसुपलहतमहा
 ई ७ कहुंमरतकहुंजियतमुनीसा कहुंभयकहुंरोगहुविसबीसा ८ यहिविधि
 सहसनलाषनवषी धीतिगयेताकोबिनहर्षी ९ प्रलयपयोनिधिमहमुनिराई भ्र
 मतरशोकहुंथाहनपाई १० जोदेषनमाग्योचितलाई तेहिमायामहगयोभुलाई
 ११ बहतबहतऊचौमीहमाहो निरख्योलघुवटवृक्षनहोहो १२ ॥ दोहा ॥ अति
 कोमलपल्लवअमलफलभलसकलसुहाय ताकेउत्तरसाषमेंमुनिकोपस्थादे
 पाय ५ चौपाई ॥ यककोमलदलपरयकबालक सोवतहैनिजदुतितमप्राप्तक
 १ अति सुंदरतनमरकतस्यामा पंकजसरिसवदनअभिरामा २ कंबुकंठउन्न
 तअसकंधू सुभगभृगुटिनासाछबिसिंधू ३ कुंचितकुंतलकोमलकारे लहिमुष
 पवनहलतसुकुनारे ४ कानलहरदाडिमआकारा सषसरिसभीतरसुकुमारा ५
 विद्रुमसरिसअधरजुगसोहै हांसकदानेसुकअरुनोहै ६ वारिजकोसचिलोचन
 कोरचितवतलेतमनहुचितचोर ७ चलदलदलदुतिउदरसुअमली स्वांसलेतका

पत्सुभविचली ८ नाभिसोभअतिसैगंभीरा चारुअंगअंगुलिमतिधीरा ९ होउक
 रसोंगहिदक्षिनपाऊ पिषतअंगूठाबालस्वभाऊ १० असबालकजबदेपतभयऊ
 मुनिअतिसेविस्मितद्वैगयऊ ११ दरसनकरतभयोअमदूरी विकस्योहिमपंकज
 सुषपूरी १२ ॥ दोहा ॥ निमिपषोलिदेपनलग्योपुलकावल्लिसचअंग लम्बोबिचारन
 चिचमैकोबालकविनसंग ६ ॥ चौपाई ॥ पूछनहेतगयोसिसुपासा लागीतबबाल
 कबीस्वासा १ स्वासहिलगतगयोउरमाही जिमिसुषमसकस्वोसवसजाहो २ बाल
 कउदरमाहमुतिराई निरषतभयोजगतसमुदाई ३ जैसेपलपपूर्वजगदेश्यो बाल
 उदरतेसहोपरैष्यो ४ नभधरनीसागरससितारा दोपषंडदिसिसैलअपारा ५ ब
 नसरितापुरआकरग्रामा दुजआअमअरुदेसललामा ६ औरसुरासुरचारिदुबनी
 आअमधर्मवेदजसवनी ७ पंचभूतअरुजुगअरुकाला औरहसबजगकरजंजा
 ला ८ यहलपिकैअतिमोहितभयऊ तेहिहिमसैलपहुंविपुनिगयऊ ९ नरीपु
 हुपुभद्राकहेंदेश्यो अपनोआअमसकलपरैष्यो १० निजआअमवासिनरिपिका
 ही देशतभोमुनिनाथतहोहो ११ तहोबसनकोकियोबिचारा तबझोझोपुनि
 स्वासकुमारा १२ छोडतस्वासबाहिरेआयो प्रलयसलिलमहपुनिउतरायो १३
 दोहा ॥ सोडवटसोडवटकेदलदिसोडबालककहेंहीष बालकहेंविहसतलष्यो
 पेनदियोकबुसीप ७ मार्केडेयमुनीसतहबालककाहेंबिलोकि ध्यानधारिमिल
 वेहितैचलेनिकाटअतिसोकि ८ तबवैगोनुरतेतहोबालकअंतरधाना हरिविमु
 धिनकेहोतजिमिव्यर्थमनोर्थमहान ९ मित्योवटहुअरुमिततभोरह्योप्रलयजल
 ज्ञेय वैठ्योमुनिप्रथमहिसरिसनिजआअममहसोय १० इतिसिद्धिओमन्म हाराजापि
 राजश्रीबांधवेशनिश्चनाथसिंहात्मजसिद्धिओमहाएजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाब
 हादुरश्रीरुखचंद्ररुपापान्नाधिकारिरघुराजसिंहकतेआनंदाशुनिधौदादशस्कंधेनब
 मस्तरंगः ९ ॥ ३० ॥ दोहा मार्केडेयमुनीसवोहरिमायाकोदेषि अतिविस्मितदरिसरनमै
 जातभयोमुदलेपि चौपाई हरिपदकमलद्विपेनिजभारो बोलतभोपुनिबचनप्रकारो १
 मार्केडेयउवाच माधवहरेसुकंदसुरारी निजरासनकेभवभयहारी २ हमसरतगतबलसि
 हारेहोअधारप्रभुतुहहिसहारे ३ तुवमायामोहितसुरसर्वा तुमहिनजानतकरिअतिगर्वा
 ४ सुलउवाच हरिखस्तुनिहिकरतमहिभौतो बस्योतहोबितवतिदिनरातो ५ भेकसैमैत
 हैटपमसंवारा करतसेरसिगरेसंसारा ६ गौरीसहितशुभगम्बाना संगमाहिगनसोह
 तनाना ७ मार्केडेयद्विआअमद्वैके निकसतभैमुनिपतिकहेंजैके ८ शंकर
 लौनकशोकबुबैना उमादयाकारिभरिजलनेना ९ कहीमहसहिअतिमृवुबा
 नो देपहुप्रभुयहमुनिविज्ञानी १० अचलवैठहैमौनदिभारी विगतवातजिमि

वारिध्वारी ११ करतकठिनतपयहत्रिपुरारी तानेयहहिद्विगमाहिसिधारी १२ मु
 निकोजोनमनोरथहोई पूरनकरहुनाथतुमसोई १३॥ दोहा॥ दातासिगरीसिद्धि
 केअपहिसिद्धहोमहेस तुमजाकेदिगद्वैकदोतेहिकिमिरहेकलैस २॥ कविच ॥
 विधिसुतताकोसुतताकोसुतताकोसुतताकोसुतताकोसुतताकोगुरुअवदातताको
 पितुताकोपितुताकोपितुताकोपितुताकोबंधुताकीदिसाताकोनाथताकोतात ॥ ताको
 रिपुताकोनाथताकोसुतताकोसुतताकोपतिसाकोपितुताकोपितुलोकात्रात ताको
 पदजलजाकेसिरमेंसहाहारहेताकीनारिजबअसहुलसिकेबोलीबात १ चातक
 कोजीवनजाताकोपतिताकोमित्रताकोधनताकोरसताकोजोकरतपान ताको
 रिपुताकोवर्नजातेहोतताकोजौनपूरोसहकारीताकेउरकोनेबासोजान ताको
 वासताकोरिपुताकोरिपुताकीनिधिताकोरिपुताकोपितुताकोपितुअनुमान ता
 कोजौनधरेतामेंसोवैजौनताकीनारिताकोबंधुजाकेसीसकशोबैनमुसुकान २
 शंकरउवाच कंजजातताकोजातताकोजातताकोजातताकोजातताकोजातताको
 जातताकोजात ताकोगुरुताकोगुरुताकोगुरुताकोगुरुताकोगुरुताकोगुरुताको
 गुरुअवदात रघुराजसोईनामजाकोअहैताकोभातताकोभातताकोभातताको
 रिपुजोअघात ताकोवासताहीमैजोकरतसदानिवासयामुनिलगायेमनताकेप
 दजलजात ३ दोहा याकेमनमेंकोनिहूअहैउमानहिआस कृष्णप्रेममेमगनय
 हहैअनन्यहरिदास ३ चौपाई पैहमयाकेनिकटसिधारी करिहैसंभाषनहेप्या
 री १ साधुसमागमसौजगमाही उमालाभदूसरकबुनाही २ सूतउवाच॥ अस
 कहितहैशंकरभगवाना मुनिकेनिकटहिकियोपयाना ३ सबविद्यासबदेहिन-
 स्वामी हैजगकेप्रभुअंतस्जामी ४ उमासहितशंकरआगमनू जान्योनहिमुनि
 प्रेमहिमगनू ५ रहीनसुधिकबुतासुसरीरा अचलबैठध्यावतजदुवीरा ६ मुनि
 मनकीगतिजानिमहेसा करिजोगहिउरकियोप्रवेसा ७ देधिपरेमुनिध्यानहिमा
 हीं तडितपीतसिरजटासोहाही ८ तौननेनसुंदरदसबाहू उन्नततनललाटनिरि
 नाहू ९ अंगदुकूलव्याप्रकोचनी धनुसरसलपडुअरुचमी १० उमरूअरुद्रा
 सहिमाला धारनकियेकुठारकपाला ११ उदितप्रभाकरसरिसप्रकासा नासतअ
 धकारदसआसा १२ ॥ दोहा॥ शंभुरूपअसध्यानमेंदेधिपह्योजबताहि तबअति
 प्रैविस्मितभयोमुनिअपनेमनमाहि ४॥ चौपाई॥ मैतौधत्तोचतुर्भुजध्याना याद
 सभुजकोआनदेषाना १ असविचारिदियनैनउधारी देख्योउमासहितत्रिपुरारी
 २ सगननिरषितहैशंकरकाहीं त्रिभुवनकोगुरुगुमिमनमाहीं ३ सिरभरिकी-
 न्होसिवहप्रनामा पायोमुनिवरआनंदधामा ४ गननसहिततहैगौरिगिरी-

से पाद्यअर्घ्यदियनावतसीसे ५ देवदण्डनमालापहिराई धूपदीपनैवेद्यदेवादि
 ६ बोल्योफेरिजोरिजुगहाथा कल्याकरनलायकमेनाथा ७ तुमतोहोप्रभुपूरन
 कामा तुमसोपावतजगतअरामा ८ जयशंकरशिवशांतसरूपा त्रिगुणईसना
 सकभवकूपा ९ संतनकेतुमहोसुषदाता सततअसंतनकारकधाता १० ॥सूत
 उवाच॥ यहविधिअस्तुतिमुनित्रिपुरारी वैप्रसन्नहंसिगिराउचारी ११ श्रीभग
 वानउवाच॥ मांगहुमुनिवरतुमवरदाना वरदायकहमविधिभगवाना १२ दो
 हा हमरोतीनहुदेवकोदरसनअहैअमोघ तीनिहुंदेवउपासनाहोतिकबहुं
 नहिमोघ ५ चौपाई ॥ विप्रसांधुजेसांतउदारा करहिसदादीननउपकारा १ सं
 मदसीजगसंगविहीना विनावैरहरिभक्तप्रवीना २ ऐसेविप्रनकहंहिगपाला
 करिप्रनामपूजहिसबकाला ३ हमअरुविधिप्रभुकृष्णसदाहीं वंदनकरहिं
 सुविप्रनकाही ४ मेरोअरुविधिअंतरजामो ऐसोजोजदुपतिबहुनामो ५ तामें
 नेकभेदनहिराषैं कोहुसोनेहनकोहुपैभाषैं ६ आपसरिसजेविप्रप्रवीना वंद
 नकरहिंतिनहिहमतीना ७ जलतीरथप्रतिमामयदेवा करहिंपवित्रकियेबहु
 सेवा ८ तुमसमानजेकृष्णसनेही तेदरसतहिपूतकरिदेही ९ हमविप्रनको
 करहिंप्रनामा ब्राम्हनवेदरूपमतिधामा १० वेदत्रयीजोरूपहमार ताकोधो
 रहिविप्रउदारा ११ संतनकेपददरसकिहेते संतकथामहचिचिदिहेते १२ म
 हापापतनमेंनहिरहहीं संभाषनतेपुनिकाकहहीं १३ ॥सूतोवाच॥ दोहा ॥
 शंकरमुषससितैजदपिवचनसुधाकियपान पैमुनिमार्कंडेयकोनेकुनचिन
 अघान ६ हरिमायामेंअमतबहुदीन्द्रोकालविताय अमीवचनसुनिशुके
 सोदुषगयोबिलाय ७ चौपाई फेरिषोसजुगलकरजोरी कल्यांशंभुसोबहुत
 निहारी १ मार्कंडेयउवाच ईश्वरकीयहअद्रुतलीला कोउनहिंजानतहेगल
 नीला २ वंदततुमनिजदासनकाहीं कोदयालतुमसमजगमाहीं ३ धर्मसिषा
 वनहेतमहेसा करतकमेतुमरहोहमेसा ४ धर्मालाकोसदासराहो धर्मकरा
 वनकरहुउछाहो ५ तुमहोवक्ताधर्मनिकरे तुमतेजनसुषलहतपनेरे ६ सब
 कोकरहुप्रनाममहेसा घटतनतुवप्रभावलवलेसा ७ करतइंद्रजालीजिमि
 माया पैनघटिताकोकलुकाया ८ निजमनतेयहविस्वविरचिकै तामेंप्र
 विसिबहुतविधिनचिकै ९ पुनिअपनेमहकरुहुसंधारा गुनरुतजगतुम
 मेंनविकार १० निर्गुनसगुनशंभुभगवाना मायारहितईसनहिआना ११
 परब्रम्हमूरतित्रिपुरारी तुमकोप्रनतिअनेकहमारी १२ दोहा मांगहुकाव
 रदानमैतुमसोचंदललाम तुवदरसनतैहोतजनसबविधिपूरनकामा ॥

८॥ चौपाई ॥ वैप्रभुपायतुम्है असनाथा मांगहुयह बरजोरे हाथा १ जदुपतिप
दमहप्रीतिहमारी रहै अचलप्रभुदरै नदारी २ तैसहि सबहरिहासनमाहीं हो
यप्रीतितैसहितुवपाहीं ३ सूतउवाच यहिविधिमुनिमांग्योवरदाना लख्योशंभु
तबमोदमहाना ४ कक्ष्योमहेसहितुमातहोही मनवांछितदीजेमुनिकाहीं ५
मुनिसौबालेवचनमहेसा कृष्णभक्तितोहिहोयहमेसा ६ कल्पप्रजंतसुजससु
भवैहो तबभरिअजरअमरमुनिवैहो ७ वैहैतुमकोजानत्रिकाला अरुवि
रागविज्ञानविसाला ८ ब्रम्हतेजवैहैअतिआरज अरुवैहोपुरानआचारज-
९ सूतउवाच यहिविधिदेमुनिकोवरदाना करतउमासौतासुबधाना १० गननस
हितकैसासबिहारे मुनिआश्रमतेचलेसिधारे ११ मार्कंडेयमुनीससुजाना भये
परमभागवतप्रधाना १२ दोहा ॥ येकांतीहरिभक्तवैध्यावतहरिपदकाहिं अब
लौविचरतजगतमेंगननप्रेमरसमाहि ९ मार्कंडेयसुजानकोमैकियचरितवषा
न जेहिविधिनिरप्यो कृष्णकोमायाविभौमहान १० हरिमायाकोआदिनहियह
अनादिसंसार जोबरनतआधुनिकयहिसोमतिमंदगवार ११ हरिप्रभावतेजु
कयहमार्कंडेयचरित्र सुनैसुनावैजोकोऊतेदोउहोतपवित्र १२ इतिसिद्धिश्री
मन्महाराजाधिराजश्रीवाच्यवैशविश्वनाथसिंहआत्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधि
राजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्ररूपापात्राधिकारिरघुराजसिंह
कृतेशानन्दांमुनिधौदादशस्कन्धेदशमस्तरंगः १० ॥ ७७ ॥ दोहा ॥
सुनतसूतमुपतेसकलमार्कंडेयचरित्र पुनिपूछ्योअतिसैमुदितशौनकपरमप
वित्र १ शौनकउवाच ॥ चौपाई ॥ हेभागवतसूतबहुजाता तुमजानहुतंत्रनकी
बाता १ हमतुमतेयहप्रश्नकरतहै जेहिसुनिजनमनमोदभरतभरतहैं २ पंच
रात्रकेजाननवारे जेश्रीपतिकेपूजनहारे ३ तेजनकौनभौतिप्रभुअंगा व्यावतहैं
रंगिप्रमहिरंगा ४ प्रभुआयुषकेहिभौतिविचारै ५ पार्षदवाहनकौननिहारै ६ भू
षनअहैकौनप्रभुकेरै जाननयहोमनोरथमेरे ६ सोबरनहुतुमसूतसुजाना जे
सोपूजनविधिभगवाना ७ जेहिविधितेपूजैहरिकाहीं मर्त्यअमर्त्यहोतजगमा
हो ८ सुनिशौनककीमंजुलवानी बोलेसूतमहामुदमानो ९ सूतउवाच ॥ करिकै
अपनेगुरुनप्रनामा हरिविभूतिभाषौअभिरामा १० वेदतंत्रमेंजोसबगाई नार
दादिब्रम्हादिसुनाई ११ मायामहत्त्वआदिकनव पंचभूतऔरौ इंद्रिसब १२
शौनकाएहोधिराटकहावै श्रीपतिअगयहीश्रुतिगावै १३ दोहा त्रिभुवनया
मेंजानियोकोटिनजीवनिवास पुरुषरूपयहिकोउकहतसुनियेऔरप्रकास
२ ॥ चौपाई ॥ परनीचरनकृष्णकोजामो शौनकस्वगोसो कोसिरमानो १ ॥ यहैना

भिनभजदुपतिकेरी अहेदिवाकरआधिउंजेरी २ कर्नदिसाअरुमारुतनांसा मे
 दुप्रजापतिवेदप्रकासा ३ मृत्युजानिप्रभुअंगअपाना लोकपालहरिभुजामहाना
 ४ मनुचंद्रमाभृकटिमनुराज प्रभुकोऊपरवोठहेलान् ५ अधकोअधरलोभदु
 जराई प्रभुदंतनकोजानुजान्हाई ६ प्रभुकोमंदहंसनिभ्रमभारी लेहृदृषप्रभु
 रोमविचारी ७ मेघजानुकेसवकेकेसा जसनरतनतमहैप्रभुवेसा ८ कोस्तुभम
 निसंबजीवनिमानो जीवज्ञानश्रीवत्सहिजानो ९ मायाहैप्रभुकीवनमाला वेद
 अहैप्रभुवसनविसाला १० अहैप्रनवप्रभुकेरजनेऊ सारव्यजोगकुंडलगुनिले
 ऊ ११ ब्रम्हलोकप्रभुकेरकिरीटा मूलप्रकृतिआसनैतिरीटा १२ दोहा सुदुसतो
 गुनजानियेपदुमासनसुषेठर औजसहोबलसहितहैप्रानगदाप्रभुकेर ३ चौपा
 ई अहैसंपजलजदुपतिकेरी अहैसुदर्सनतेजघनेरो १ प्रभुरुपानजानहुतुम-
 ज्ञाना प्रभुकीढालमानुअज्ञाना २ अहैकालकोदंडउदंडा कर्मअहैप्रभुतूनअ
 षंडा ३ इंद्रीजानदुप्रभुकेबाना मनकोप्रभुरथजानुसुजाना ४ शब्दस्पर्शरूप
 रसगंधू प्रभुरथसाजुजानुमतिसिंधू ५ अमैहस्तजनकीसुभकरनी हरिग्रहसु
 रपूजासुपभरनी ६ प्रभुकोसंसकारजनदिसा पापनासप्रभुपूजनइसा ७ षट्टे
 स्वर्जकेलिअरविदा अहैधर्मचामरवयचंदा ८ अहैसुजसप्रभुविजनअर्जुठा
 प्रभुकोछत्रजानुवैकुंठा ९ विप्रमुष्पमंदिरप्रभुकेरो वेदगरुडहैसास्त्रनिवेशो १०
 लक्ष्मीजानहुप्रभुकोनारी विघर्कसनशास्त्रबलभारी ११ हारपालआदौनहादिक
 आणमादिकहरिगुनअहलादिक १२ दोहा वासुदेवसंकर्षणहुप्रभुमहुअनि
 रुद्ध कृष्णचंद्रकोजानियेचारिमूर्त्तियेसुद्ध ४ जाग्रतस्वप्रसुषुतिह औरतुरीया
 जाय इनअभिमानिनकोअधिपचारिमूर्त्तिप्रभुसोय ५ भूषणआयुधअंगउप
 अंगसहितजनजेय हरिकोधावततिनहिहरिचारिपदारथइय ६ ॥ कबित
 रूपघनाक्षरी ॥ शौनकसुनहुजदुनाथब्रम्हकारनहैआपनेप्रकासहीतेपरमप्र
 कासमान ॥ महिमामहानमहिमाहिजाकीपूरनहैविधिवपुधारिविभ्ररचतः
 अहेअमान ॥ पालतरमेसरूपधालतमहेसरूपमूढनकोगूढहैअगूढजेहैभ-
 क्तिमान ॥ ज्ञातासबजगतकोज्ञानानिजदासनकोदातारघुराजैनिजकेनपट्टी
 तिरान १ ॥ घनाक्षरी ॥ मूढनमहोपनकोमदकोमथैयाभूकोभारउतरैयाधर्मपु
 राकोधरैयाहै ॥ सृजवनितानिसंगरासकोरचेयावृंदावनकोबसैयाद्रुतदीनपे
 द्रवैयाहै ॥ जाकोनामपापिनकोपापकोहरैयाप्रभुपारथकोसारथिकेभारअनि
 तैयाहै ॥ जदुकलउदधिओअमलजौन्हैयासोकन्हेयारघुराजदीनक
 पाकोकरैयाहै २ ॥ दोहा महापुरुषलक्षणहीजेनितपट्टेप्रभात अतरजा

कथल १८
बन्हा ३
असो ३३
क. स्वप ४

श्री कृष्णकोसाजोने अवदात १ ॥ सेस सादेनाभिजातताकोजातताकोजातताकोजा
 मूर्जे ५ मनु ६ रक्षाकु ७ कुलि ८ विकुलि ९ वान १० अनरन्य ११ १२

तताकोजातताकोजातताकाजात ॥ ताकोजातताकोजातताकोजातताकोजातताको
 त्रिशंका ३ पुंधुमा १४ ववता १५ गांधाता १६ सुसंधि १७ पुवसंधि १८ भता १९ असित २०

नातताकोजातताकोजातताकोजात ॥ ताकोजातताकोजातताकोजातताकोजातताकोजा
 मगर २१ असमंजस २२ असुमान २३ दिलीप २४ मगीर २५ ककुत्थ २६ रघु २७

तताकोजातताकोजातताकोजात ॥ ताकोजातताकोजातताकोजातताकोजातताकोजातसो
 ईरघुवंसअवतंसरघुराजनात १ ॥ ७ ॥ चौपाई ॥ सुनिकैसूतवचनसुषमानी ॥ बो
 लेशौनकपुनिअसबानी १ शौनकउवाच ॥ भूपपरिक्षितविनेसुनाई पूछ्यो जेअ
 तिसैचितचाई २ तत्रसुकदेवपरममतिवाना मासमासकेभानुवषाना ३ सूतदे
 दुसोमोहिमुनाई भानुनामकर्मनिसमुदाई ४ सूरजकेआतमजदुनाथा कैहोँ =
 तिनजससुनतसनाथा ५ सुनतसूतशौनककेबैना बोलेअतिसैभरिउरचैना ६
 सूतउवाच ॥ सूतकेरसबक्रियाप्रकासी शौनकजानहुभानुविभासी ७ हरिमाया
 विरचितसंसारा जानहुयाहिअनादिउदारा ८ सूरजकोहरिमूर्तिजानो जगके
 कर्तातेहिअनुमानो ९ वेदक्रियाकेतेहैमूला बहुविधिभाषहिबुद्धिअत्ला १०
 कालक्रियाकारनअरुकारज आगमकर्तादेसदुआरज ११ द्रव्यऔरफलयेनव
 भांती हरिकहेवदहैविप्रअघघाली १२ ॥ दोहा ॥ चैत्रादिकजेद्वसोमासअहैम
 निवान तिनमें द्वादसरूपभरिभ्रमेभानुभगवान ८ ॥ चौपाई ॥ प्रथमचैततेकरहुं
 षाना ताकोसुनिशौनकमतिवाना १ चैतमासमहदिनकरधाता कृतस्थलीअश
 राविश्याता २ राक्षसहेतहैहेतोनामा नागवासुकीहैअभिरागा ३ रथकृतनामज
 सहेसगा हैपुलस्त्यरिषिसाअअभंगा ४ तहतुबुरुगंधर्वसुअंगा वितवैचैतमास
 रविसंगा ५ अबवैमाषमासकेसुनिये नामअर्जमारवितहगुनिये ६ रिषिहैपुल
 हअथौजाजसा राक्षसहैप्रहेतिअतिदृसा ७ पुंजिकथलोअप्सरराजानो गंधवेना
 रदनामवषानो ८ कक्षनीरनामकतहैनागा वितवहिवैसाषहिवरभागा ९ जे
 ठमासमेंमिचदिवाकर जानहुतहांअत्रिहैमुनिवर १० पौरुषराक्षसतक्षकनागा
 जक्षरथस्वनतहैबडभागा ११ तहमेनकाअप्सरानामा अरुहाहागंधर्वललामा
 १२ एवितबहिसबजेठहिमासा अबसुनियेअसाढसहुलासा १३ ॥ दोहा ॥ वरुन
 नामकेभानुहैहेवसिष्ठमुनिदक्ष रंभाहैतहैअप्सराअरुसहजन्यहुजक्ष १४ ॥ चौ
 पाई ॥ हैहहनामकगंधर्वा शुकनागतहैअहैअपर्वा १ राक्षसअहैचित्रस्वनना
 मा येवितवहैअसाढमतिधामा २ सावनमासहैद्रविनामा विश्वावसुगंधर्वल

लामा ३ श्रोतानामजक्षबडभागा एलापत्रनामकोनागा ४ तहँजानद्दुअंगिरारि
 षासा प्रमलोचाअप्सरामुनीसा ५ वर्जनामराक्षसबैलवाना बितवहिसावनना
 समहाना ६ भाहौविवस्वानरविनामा उग्रसेनगंधर्वललामा ७ व्याघ्रनामराक्ष
 सतहँजानो नामअसारनजक्षबपानो ८ अप्सरअनुलोचाहैभृगु मुनि संपपालत
 हँनागलेहुगुनि ९ येसवरविकेसंगहिमाहीं बितवहिँभाहोमासहिकाहीं १० आ
 स्विनमासमाहँदुजराई त्वष्टानामअहैदिनराई ११ अग्निसरिसनमदग्निमुनीसा कं
 मलनामकअहैफनीसा १२ दोहा॥तहतिलोत्तमाअप्सराराक्षसब्रह्मापेत सतजि
 तनामकजक्षहैतेहिजानद्दुमतिसेत १०॥ चौपाई॥धृतराष्ट्रदुगंधर्वउदारा येसब
 बितवहिँमासकुंवारा १ विष्णुसृजहँकातिकमाहीं नामअस्वतरनागतहँहीं २
 रंभातहँअप्सारासुहाई सृजवचंगंधर्वतहँाई ३ अहैसत्यजितनामकंजक्षा म
 पापेतनामकतहरक्षा ४ विश्वामित्रमुनीसतहँहीं बित्वावहिकातिकमाससदा
 हीं ५ मार्गशीर्षमहहैमतिमान् अशुमाननामकहैभानू ६ कश्यपरिपितहँजक्ष
 हेरक्षा महाशंषहेनागप्रत्यक्षा ७ हैरितुसेनतहँगंधवी राक्षसविद्युतसनुअप
 र्वा ८ हैअप्साराउर्वशीनामा बितवहिँअगहनमासललामा ९ पूसमासमहहैन
 गसृजा राक्षसनामअहैअस्फूर्जा १० अहैअरिष्टनेमगंधर्वा ऊरननामजक्षगुन
 गवी ११ आयुपनामकअहैमुनीसा ककोटकतहँअहैअहीसा १२॥दोहा॥पूर्व
 चित्यतहँअप्सरायेसवरविकेसंग पूसमासवितवहितहँपावहिमोदअभंग॥
 ११॥चौपाई॥माघमासमहसुनियेमुनिवर पूषानामजानियेदिनकर १ तहँहैप्र
 बलधनंजयनागा हैरिषोसगौतमबडभागा २ अहैतहँगंधर्वसुषेना वातनाम
 राक्षसजितसेना ३ हैअप्साराघताचीनामा सुरुचिनामकोजक्षललामा ४ येसब
 रविकेसंगहिमाहीं बितवहिमाघहिमाससदाहीं ५ फागुनमासमाहमुनिराई
 हैपर्जन्यनामदिनराई ६ वर्चाराक्षसहैकृतजक्षा सेनजिताअप्साराप्रत्यक्षा ७
 विस्वनामगंधर्वसुजाना अहिपुरावतअहैमहाना ८ भरद्वाजहैतहँरिषिराई बि
 तवहिकागुनमाससदाई ९ जेजेमैअप्सरगनाई तेरविसन्मुपनचहिसदाई
 १० जेजेमैगंधर्ववपाना करहिँतेरविसन्मुपनितगाना ११ जेजेमैभाषेहँरिषिराई
 करहिँतेअस्तुतिवेदनगाई १२ दोहा जेजेनागनमैकद्यौतेतेरविरथमाहिँ बंधन
 हैसबसाजकेत्यागतकवहूनाहि १२॥ चौपाई॥जेजेजक्षदियोमैगाई तेरविरथ
 कोहेहिसजाई १ कश्योराक्षसनमैजिनकाहीं पोछेतेरथमेलतजाहीं २ बालधिल्ल
 मुनिसाठिहजारा जिनकोअंगुठासरिसअकार ३ रविसन्मुपमुपपखिलतजाहीं
 रविअस्तुतिगावतमुषमाहीं ४ महजोरविकीमहिमागाई ताहिजोसांक्रुपातमु

निराई ५ प्रीतिसहितजसुमिरनकरहीं तिनकेनिसिदिनकेअपजरहीं ६ यहिवि
 विद्वादसमासनमाहीं विचरतदिनकररहैंसदाहीं ७ उमैलोककरविमुषदाई देत
 उभैतमअवसिनसाई ८ सूर्जरूपजानहु हरिकाहीं यामेहैककुससैनाहीं ९ जिनको
 अहेनआदिहुअंता अहैसकलजगकरनियंता १० कल्पकल्पमहद्वादसरूपा जा
 नहुदिनकरकरअनूपा ११ करिकैतेईरूपविभागा करहिजगतरक्षनबडभागा १२
 दोहा॥ पूछ्योशैनकजौनतुमसूरजचरितअपार सोमैतुमसोसकलयहकांन्योस-
 विधिउचार १३ इतिसिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीबांधवेशविभचनाथसिंहात्मज
 सिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्ररूपापात्राधि
 कारिरघुराजसिंहकृतेआनन्दाशुनिधौद्वादशस्कंधेएकादशस्तरंगः ११॥ १ ॥ ॥ ॥
 सतउवाच दोहा॥ परमधरमकोप्रनतिकरिजदुपतिपदसिरनाय विप्रनकेप-
 दवंदिकैबरनौधर्मनिकाय १ हरिचरित्रअद्भुतपरमपूछ्योशैनमुनीस सोमैबर
 न्योसकलविधिसकलचरितजगदीस २ जेहिविधियहसंसारमैपावतजनकल्या
 न शैनकादितुमसोसकलसोमैकियोबपान ३ हरनहारसबपापकेनारायनज
 दुनाथ हृषीकेशभगवानप्रभुभक्तनकरनसनाथ ४ जगसिरजकपालकहरनप
 रब्रह्मगंभीर यहपुरानभागवतमैबरनितयेकजदुबौर ५ अबशैनकभागवत
 कोपहसुनियेसंक्षेप जाहिपठतहरिमिलतहैंहीतपापपरलेप ६ ॥ विष्णुपद ॥
 जयभागवतरूपजदुवरकोज्ञानविज्ञानभक्तिदाता सुनतसुनावतसुमुत्तजा-
 कौमिलतकृष्णपदजलजाता १ शैनकश्रौरसूतसंभाषननैमिषवनमैप्रथमकह्यो
 बरननचौबिसअवतारनकोहरिमहिमाकहिमोदलशै २ व्यासभवननारद
 कोआगमव्यासहिनारदउपदेसा नारदकीपुनिजनमकथासबसनकादिकआ
 गमवेसा ३ व्यासबोधभागवतरचनपुनिजथासमरकुरूपतिकेरो भीमसेन
 कृतजंगभंगपुनिकोपद्रोनसुतकरटेरो ४ पांडवसुवनपचनिसिबधिवोडुपद
 सुताकोबधभारी बहुरिद्रोननंदनकोबंधनजिमिक्रियपारथगिरिधारो ५ पुनि
 सिरतेमनितासुषेधिवोपुनिपांडवविलापगायो चारिबंधुनुतधमैसुवनकोसंत
 नसुतजिमिसमुग्यो ६ बहुरिकशैजदुपतिकोथावतजेहिविधिभीषमतनसा
 गा धर्मराजकोराजकरबपुनिबरन्योकुलीअनुरागा ७ द्रोतननैकेअस्त्रहितेपु
 निमभैहिरसनवैराटा पुनिद्वारिकागवनजदुवरकोकह्योप्रजनमुहपरिपाटी ८
 पारथकोपयानद्वारावतिपुनिहस्तिनपुरआगमनू बहुरिकशैअजुनविलाप-
 सबपांडुसुवनसंबसुषसमनू ९ तिलकपरिक्षितपांडुसुवनकोगवनमहापय
 कोगायो कालिकोदमनआपदुजकोलाहिगंगातटीजिमिन्पुआयो १० मुनिस-

माजमधिवहुरिकद्यौजसकुरुपतिसुककरसंवादाजोगधरनावहुरिबषान्यौहरि
 वंदनकीयजदि ११ पुनिसंवाद्ब्रह्मनारदकोपुनिबरन्यौहरिअवतारा जगत
 रचनकोबहुरिकद्यौक्रमपुनिपुरानलक्षनसारा १२ मित्रासुतअरुविदुरकेरु
 निकहसंवाद्दमोद्दाई जदुकुलकीसंधारकथापुनिमहापुरुषकीधितिगाई
 १३ प्रकृतिसर्गपुनिब्रह्मसर्गअरुपुनिभगवतविराटरूपा सूक्ष्मथूलकालकी
 गतिजिमिपुनिउपज्यौजिमिमनुभूषा १४ पुनिवराहअवतारकृष्णकीबरन्यौः
 धरनीउद्वारा पुनिबरननविकुंठकोगायोहिरन्याक्षकोसंधारा १५ कर्दमउतपः
 तिमनुमिलापपुनिबरन्यौदेवद्युवीव्याह पुनिविमानकीविहरनिगाईकपिलजन
 मकोउस्ताह १६ देवहुतीअरुकपिलदेवकोपुनिबरन्यौसबसेवादा पुनिकहसि
 वकृतदक्षभंगमषध्रुवचरित्रप्रदअहलादा १७ बहुरिकद्यौष्टुकथासुहा वनि
 पुनिप्रचीनवरहोगाथा फेरिपुरजनकथाबषानीकथाप्रचेतनसुषसाथा १८ पु
 निसुवाद्प्रियव्रतनारदकोराजप्रियव्रतकीभाई पुनिअगनीध्रअप्सरसंगमनाः
 भिन्दपतिउतपतिगाई १९ रिषभदेवकोचरितकद्यौपुनिभरतचरितसुकसुषभा
 थ्यौ पुनिभूगोलषगोलकद्यौपुनिअरुपतालबरननआथ्यौ २० नरकबरनिपुनि
 कथाअजामिलपुनिप्रभावकहहरिनामा दक्षजनमपुनिचरितप्रचेतनपुनिति
 नसंततिसुषधामा २१ पुनिनारायनकवचचवृत्रवधत्रिब्रकेतुकीकथाकहौ पु
 निप्रह्लादजनमगुनगायोहिरनकक्षिपसुरविजैसही २२ पुनिप्रह्लादचरितसब
 गायेपुनिकहनरहरिअवतारा हिरनकसिपकोनासुबषान्यौवरनधरमकहसु
 पसारा २३ पुनिमन्वतरकथाकहोकळुपुनिगजेंद्रमोक्षहिगायो पुनिकच्छपअ
 वतारकथाकहिक्षीरसिंधुमथनभाज्यौ २४ देवासुरसंग्रामकद्यौपुनिबरन्यौचाम
 नअवतारा वलिकोच्चलननापिबोविभुवनसुतलअसुरपतिपगुधारा २५ मीनः
 सरूपवरनिजदुपतिकोसरजवंसहिविस्तास्यौ पुनिइश्वाकुसुदुम्नजनमकहि
 इलाचरितपुनिनिर्धास्यौ २६ पुनिताराअथ्यानकद्यौसबन्धुपससादन्गचरित
 कद्यौ पुनिसरजातिककुस्यचरितकहिपट्टांगहिजसकहिउमद्यौ २७ मांधाताको
 चरितकद्यौपुनिसौभरिसुनिगाथागाई सगरसगरकेसुवनचरितकहिकथाभगी
 रथसुषदाई २८ बरन्यौकीसलेसरद्युपतिकोचरितसकलकालिमलहारी निमिन
 रेसकोकद्यौतजनवनवंसविदेहमोदकारो २९ क्षमानिष्पन्नकरबध्दुपतिकोजे
 हिविधितेयकइसवारा पुरूरवाकोचरितकद्यौपुनिचंद्रवंसपुनिविस्तारा ३० पु
 निजजातिअरुनद्वपचरितकहिभरथचरितवरन्यौभारी संतनुभीषमपांडुपांडव
 नचरितकद्यौअतिसुषकारी ३१ नृपजजातिकोजेठसुवनजदुवरन्यौतासुवहुरि

वंसा जौनवंसमेत्रिभुवननायकलियश्रवतारदुष्टध्वंसा ३२ पुनिवसुदेवभवनहे
 वंकिनेप्रगटतभेजदुकुलचदा ययपानहिमिसिमारिपूतनासकटगिरायोगोविंहा
 ३३ त्नावर्तश्रुवत्सासुरहनिहन्मोवकासुरगिरिधारी मारिश्रवासुरविधिमुह
 नकरिधेनुकमास्यो हलधारी ३४ करिकालीकोदमनपारकरिदावानलद्वजगोउध
 नौ पुनिप्रलंबवधकशौरामकृतबरन्मोवेनुगीतरमनो ३५ पुनिपावसश्रुसरदव
 रनिपुनिगोपसुतावृतआचरना चौरहरनलोलागोविंदकीद्वजतिथहरिवरपुनि
 वरना ३६ दुजनारिनकृतव्यंजनभोजनविप्रनकोपुनिसतापा बाहुरिकशौवासा
 वमषभंजनद्वकोपकृतद्वजतापा ३७ गोवर्द्धनउद्हरनकशौपुनिकहसुरभीकृ
 तश्रुभिषेका वरुनदूतकृतहरननंदकोहरिपुरदरसनसविवेका ३८ कशौरास
 पंचाथ्याईपुनिनंदचरनगहिभुजगतस्यौ फागुचरितपुनिकहजदुवरकोसेषच
 डजेहिभातिदस्यौ ३९ जुगुलगीतपुनिद्वषभविनासनारदकसहिंसवाहा केसी
 वधतारदश्रुगमद्वजपुनिव्योमासुरवधवादा ४० पुनिश्रुगमश्रुकूरकोगोकुल
 महाविरहपुनिद्वजवारी पुनिमधुपुरीगवनहरिबलकोदानपतिहिरसनभारी
 ४१ पुनिमधुपुरीप्रवेशरजकवधधनुषभंगमिश्रघाता पुनिमुष्टिकचानूरवि
 नासनकियोकंसमंचहिपाता ४२ उग्रसेनकोराजतिलककहिरुसुतमृतकगु
 रुहिदीबो उद्धवकोद्वजगवनकशौपुनिगोपिनकोप्रबोधकीबो ४३ बहुरिकशौ
 कुबिजाविहारबहुदानपतीगृहश्रुगमन् पुनिश्रुफलकसुतश्रुतिगाईनाग
 नगरताकोगवन् ४४ फेरिसत्तदसवारमगधपतिदलनदलनपुनिकहिदीन्यो
 पुनिकहकालजमनकोजेहिविधिनृपमुचकुंदभसमकान्यो ४५ बहुरिकशौरु
 कमिनिविवाहजिमिकियजदुपतिनृपमदमारी पुनिप्रद्युम्नकोजन्मवधान्योश्र
 रुशबरवधब्रजोरी ४६ कशौसिमंतकमनिचरित्रसबसत्राजितवधश्रुदिसवै
 जाबवानकोसमरकशौपुनिजाववतीकोब्याहतवै ४७ श्रवधभूपकोसुतास्व
 यचरश्रुदुहरिविवाहभायो भौमश्रुमुरमथनकथनकरिसोरदसदसव्याह
 गायो ४८ माधवमघवामदमर्दनकरिनिजपुरमेसुरदुमत्याये पुनिपरिहासक
 शौरुकमिनिकोअनिरुधकोविवाहगाये ४९ ऊषास्वपनहरनअनिरुधकोहरि
 संकरसंगरभारी मृगउद्धारविप्रकीमहिमाकशौगवनद्वजहलधारी ५० मिथा
 नासुदेवकोवधकहिसंकरपुरीदहनगायो बहुरिदुविदवधहलधरकृतकहि
 सांबकैदमहजिमिश्रायो ५१ पुनिकहजिमिहलधरहलकरकरिनागनगरक
 रपनकोन्यो पुनिकहहरिजिमिनारदकोनिजमायाविभौदरसदीन्यो ५२ इंदु
 प्रस्थश्रुगमजदुपतिकोभौममगधपतिजिमिमास्यो धर्मराजकोराजस्थजि

मिसिमुपालहि हरिसंघास्यौ ५३ जज्ञंनमज्जनउच्छाहकहि वरन्यो सात्वजुद्धा
 शी दंतवक्रविदुरथकोवधकहि बलतीरथजात्रासारी ५४ वरनिस्तवधकस्यौ
 फेरितहं कौरवकुलकोसंधारा पारथसारथि व्हेजदुवरजिमिभंज्यौ भुवभारीभारा
 ५५ बहुरिसुहामाचरितवरनिपुनिकुरुसेत्रजात्रागाई देवकिकेमृतसुतजिमि
 ल्यायेपितृहि ज्ञानदिपेसुषदाई ५६ कस्यौसुभद्राहरनबहुरिकहजनकनगरह
 रिकोजैवो वेदनअस्तुतिबहुरिबपानीतोनदेवमहवरठैवो ५७ कस्यौविप्रसु
 तमृतकल्याद्वोमहिषीगीतसकलगायो वरन्योबहुरिजौनविधिजदुकुलस्त्राप
 दंडमुनिसौपायो ५८ नारदकोअहवसुदेवहिको वरन्योसुषकरसंवादा हरिऊ
 धवसंवादाकस्यौपुनिज्ञानभक्तिकीमरजादा ५९ पुनिजदुकुलसंधारवपान्यो
 पुनिभाचीभूपनगाथा कलिजुगकोपुनिधर्मकस्यौसबकलिकीअवतारहिना
 या ६० बहुरिचारविधिप्रलयवपानीउतपतिकस्यौभांतितोना सुककोगव
 नकस्यौपुनिपरिक्षितजेहिविधितनत्यागनकीना ६१ वेदविभागबहुरिसव
 रन्योमार्कंडेयकथागाई पुनिविराटवपुवरननकीन्योसूरजकथामोददाई
 ६२ हरिकोमहिमागायसकलविधिश्रीभागवतप्रभावकहे यहसमासभाग
 वतसुहावनगायमनुजफलचारिलहे ६३ येकआसनदुनाथतिहारीदूजाहे
 ननाथमेरे पस्योअहैरघुराजसरनमेंजायकहांतजिपदतेरे ६४ दोहागिरतप
 रतछोकतछटतविवसहुमहजोकोय हरयेनमअसमुषकहतसकलपाप
 हतहोय ६५॥पद॥कोअससाहेबुसरलदूसरोजदुपतिसमन्निभुवनमाहीं
 रामकृष्णमुषकहतसुनतहै हियमेंअवसिप्रविसिजाहीं १ कोटिनजनमनअ
 धओधनकीदूरसतिनहिंपुनिपरछाहीं जैसेपवनप्रचंडचलैनमघनमंडल
 सबउडिजाहीं २ जैसेभानुउदैतमनासतपावकतूलरासिकाहीं बिगरीजन्म
 अनेकनकीप्रभुलेतसुधारिखनैमाहीं ३ कायरकपटिनकूरकचालिहुनिजपु
 रकोप्रभुपहुंचाहीं देपतदोषनकवहुंद्यानिधिदीननपैदुतद्विजाहीं ४ मो
 समपतितनअहेपुहुमिमेंतुमसमपावनकोउनाहीं यहसंजोगजदुराजदेषि
 अबतारहुरघुराजहिकाहीं ५॥मजनलाउनी॥ हरिलीलाजेहिमेंनहिगाई सोई
 असतिअपावनअनुचितकथाअहेअतिदुषदाई १ सोइअहेअभागिनको
 प्याशे नरकनेवासविलासकरनकोसुनिहिअघोरुचिभरिभारी २ सोइकरनिकु
 मतिकलिमलभरनी आयुषाविभौसुजसमुषसंपतिसीलसुभादुसकलहरनी
 ३ सोइसाधुनकानकुलिससीहै कोटिनमकोपुन्यमीनगनपैचनकोबन्सी
 सीहै ४ सोइधरमगहनपावकज्वाला सुमतिविटपकेकाटनकोसतिसोइकु

४१ है विकरला ५ सोइ विषै अनलको घृतभूरी ज्ञानविज्ञानविनासकरनकी
 अडीपडी है सोइ सरी ६ मनविहगफंदावनकी फौसी जपतपसजमधनहरिवे
 को सोइ पासी है गनिकासी ७ हरि सीलाजामे है गाई सोई परमसुहावनजगमें
 कथासंतजनसुषदाई ८ सोइ प्रेमक्रिषीकी रितुवपी हरिपदपहुचनसोई नि
 सेमी लगी ललितदेनोहर्षा ९ सोइ पुलोषजानामंगलको सोइ सावनचनअहै
 बढावनजननसुकृतके जंगलको १० कलिमलहरनीसुरधुनिधारा कौटिन-
 विषैवासनाकदलीकदनकरनकी असिधारा ११ भवभक्तिसृजनको करतारा
 सुमतिकमलकुलकरनप्रफुल्लितसोइ विअबहरअंधियारा १२ करिसकै
 बडाईकोताकी तासुजनमधनिधनिधरनेमे कृष्णकथामहुरुचिजाकी १३ जदुरा
 जदेहबरघुराजै करहुपाननुवकथासुधानिततजितनलाजैकुसमाजै १४ कृष्णज
 सजामें सुषदाई सोइ पुरानसतिसोइ प्रबंधसतिसोइ उत्तमहै कविताई १५ रुचिर
 नहि कहुजगमें ताते सुमतिकुमतिकोकहुविचारनहिसुनतहिजाहिमोहिजाते ॥
 १६ बढतनितनवनवसुषहै देसजनमकायाकुलकरनी होतपुनीतकहतसुष
 है १७ लहतमनखनखनउतसाह दीरघदुसहदुरितदुरिजाते द्विगमे दरसतबजना
 ह १८ सोकसागरसोपनद्वारे कियोकरतकरिहै केतनकोयहजगअधमनउद्गारे
 १९ करैरघुराजयहोअरजी जदुपतिसुजससुधापीवनकोरहोसदाअतिसैगरजी ॥
 २० जदपिमनोहरसुंदरबहुपदउक्तिजुक्तिपासी वहहोई तद्यपिजगपावनहरिज
 सविनकथावृथापरतीमोहिजाई १ जेहिथलजेहिगृहजेहिसमाजमेगोविंदगुन
 गवहिनहिकोई मलभक्षकवापसहिवासदुषदायकहैसांचोथलसोई २ जेजडज
 दुपतिकथाछाडिहठिऔरकथागवैसुदमोई तेसुरद्रुमकोबीजपेचितुहंदेतेगल
 बीजकोबोई ३ जहंगागतहरिसुजससुहावनमनभावतनलाजविगोई तहंहरि
 दासजातसुनिहठिकेभरिअनुरागदेतहैरोई ५ सोइसवतौरथसोइसबसंपतितहैस
 बमोदजातहैदोई तहंकलिमलप्रचारनहिकरतोसुधरतलोकअहैतहंदोई ५
 वेदपुरानशास्त्रसबग्रथनलेहसकलरघुराजठदोई विनजदुराजकथामुषगाये
 कैसेहुकलिमलजातनधोई ६ सोइसतिसुंदरसुषकरवानी जामेपदपदखंदखं
 दमेंजदुपतिकीरतिविमलबषानी १ खंडबद्धअथवाअखंडहूजेहरिकीरतिरति-
 करिगावै तेईजनसमूहकेकलिमलकलिसहसकलषाषवैजावै २ हरिसस-
 अंकितसुभगमृदुलपदअतिसिप्रीतिप्रतीतिबढाई गावतगुनतसुनतधारतवि
 तसंतसमाजसदासुषदाई ३ धनिधनिधरनीभेरसनासोइ कृष्णकथाजेनितर
 दलाई विनैकरैरघुराजकृष्णनुवकथाछोडिमतिअनंतनजाई ४ जदपिविज्ञा

नपरमहैयावन तद्वपिकृष्णअजुरागविनासोउअहैनथोरहुसुपदसुहावन
 ५ ज्ञानविज्ञानपाइजनपावतब्रम्हानंदमहामनभावन पैजदुपतिसेवासुष
 अत्रुपमकबहुनलहतहियोहुलसावन ६ ज्ञानविज्ञानहुसकतअहैअनुरा
 गहिसमतापहुचावन तौपुनिजागादिककरमनकीकौनभातिकीकथाचला
 वन ७ हरिकोअरपेसफलकर्मसबविनहरिअरपेसकलअपावन हैरधुरा
 जउपायसरलयहिनिसदिनजदुनंदनगुनगावन ८ जसधनहिततपधरमअं-
 चारा अहैव्यासबअंतविथाप्रद्विनहरिकथासुधाकीधारा ९ कियोकठिन
 तपधरौधरमबहुसुन्यौपुरानअनेकनकाहौ हरिपदनुमप्रीतिनहिउपजी
 तौताकौश्रमसकलवथाही १० दानधरमतपश्रुतिअचारकोयहीसत्यफलले
 हुविचारी हरिपदजुगलकमलअमलनचेकबहुमतिगतिदरैनटारी ११ हेज
 दुनाथअनाथनाथप्रभुधरिमेरेमाथहिनिजहाथा रधुराजहिनिजकथासुधा-
 कोपानकरावहुसंतसनाथा १२ काफलहरिपदसुरतिनदेतो कोटिजनमकी
 करमवासनायेकछिनमाहिछीनिसबलेतो १ कौनपदारथहोतसुलभनहिमं
 गलपानिषुलतनहिकेती जोगभक्तिअरुज्ञानविरागहुमिलतमुक्तिसंपदसबजे
 ती २ ममहियथलमेभक्तिबीजवयकारिकरुनाकरकरुनायेती देहुमोहिनिनं
 चरनप्रीतिफलविनैकरतरधुराजहियेती ३ दोहा हैशौनकबडभागतुमना
 रायनकेदास जेहिनारायनकेसरिसदुतियनदेवप्रकास १ चौपाई ॥ धनिध
 निहोतुमधरनीमाहीं कृष्णकभाजोसुनौसदाहीं १ नृपअभिमन्युकुवरजेहि-
 काला मुनिसमाजमधिबुद्धिविसाला २ अनसनवतकरिसुरसरितौरा सुषपा
 वनध्यावतजदुवीरा ३ व्याससुवनसुकदेवसिधाखौ नृपसौयहभागवतउचा
 खौ ४ हमहूँनेठरहेतहाहौं पियोपुरानअमौरसकाहीं ५ सोतुमशौनकसुरति
 कराई नेतुमकोसबदियौसुनाई ६ यहजदुपतिकोचरितसुहावन कोटिजन
 मकोपापनसावन ७ सोमैतुमसौकियोबषाना वासुदेवमाहात्ममहाना ८ ये
 कजामहुभरिखनहुजोकोई सुनैभागवतरतिरसमाई ९ अथवाप्रीतिसमेत-
 तुनवि ज्ञानभक्तिउरवरवसआवे १० येकादसीद्वदसीमाहीं जोकोउसुनैभा
 गवतकाहीं ११ अथवापढैविहायअहारा सावधानवैसुमलिउदारा १२ दो
 हा ॥ सोजनपावतअवसिकै पूरनआयुदधि कोटिनजनमनकोदुरितबनहीमे
 जरिजाय २ चौपाई पुहकरअथनामधुरामाही द्वारवतीनगरीअथवाही १
 इंद्रिजीतिसविधिवतकारिकै पढैभागवतअद्भभरिकै २ तेहिनहोतिसंसारिक
 भीती उपजतिरुष्मपदुमपदप्रीती ३ सिद्धदेवमुनिपितरनरसा पूरततेहिम

नकामहमेसा ४ जोभागवतसुनैश्रुगावै पढनचारिवेदनफलपावै ५ मधुकु
 ल्याऔरहृद्यतकुल्या अरुतीरथजोहैपैकुल्या ६ इनकेमज्जनकोफलपावतजौ
 नभागवतसुनतसुनावत ७ परमहंससंहितासुनामा यहिस्वामीजदुपतिधन=
 स्यामा ८ पढैजोयहपुरानअरुसुनई सावधानजोअर्थैहिगुनई ९ जातपरमप
 दसोहठिप्राणी जोहरिश्रुतिपुरदियोबषानी १० पढतभागवतजोकोउविप्रा सु
 द्विबुद्धिपावतसोक्षिप्रा ११ राजापढतभागवतजोई होतचक्रवर्तीहठिसोई १२
 दोहा॥वैश्यपढैजोभागवतअथवासुनैसप्रोति धनदसरिसधनलहतसोमिट
 तिजगतकीभीति ३ सुनैसूद्रअथवापढैजोभागवतपुरान कोटिजनमकेप्राप
 तैहजरततुरतसहसान ४ चौपाई॥कविन॥औरेनपुराननमेग्रंथनअनेकन
 मेंभातिनअनेकनकीकथाकोबषानहै सिबकोपरत्वकहैविधिकोपरत्वकहै
 देवीकोपरत्वकहैकहैभगवानहै कहैरघुराजयापरमहंससंहितामेंअधमउ
 धारनजोनाहिरजहानहै सोईहरिकोपरत्वभाष्योआदिअंतहैंलौतातेसबग्रंथ
 मेंपुरानमेंप्रधानहै १ असकंधअसकंधपरबंधपरबंधअध्यायअध्यायनमेंक
 थाकेविराममे प्रत्नप्रत्नहमेंत्योंहीउत्तरउत्तरहमेंकथाकथामाहित्योंहीबंदन
 ललाममें असलोकअसलोकतुकतुकपादपादपदपदआपरनआपरनआम
 मे कहैरघुराजसत्यपरमहंससंहितामेकढतहैकेसबजूयाकेसबठाममें २ अ
 जहैअनंतनिजसक्तिहीतेरचिरचिपालैअरुघालैयहजगबहुवारहै आपनेप्र
 कासहीतेपरमप्रकासमानअधमउधारीनाथदयापारावारहै स्वर्गकेनिवासी
 सुरसक्रऔस्वयंभुशंभुकवहनपावैजासुमायासिंधुपारहै ताकेपदकरहुंप्रना
 मबारबारसोईदेवकीकुमाररघुराजकोअधारहै ३ निजनवसक्तिनतैरचिके
 जगतजालरमाकोनेवासयामेकरतनेवासहै धर्मजसश्रीऐश्वर्यज्ञानऔवि
 रागजुतसुरनकोसंकटजोकरतविनासहै भासमानजाकोधामसाहेबसनात
 नहैप्रानहूतेपारजौननानैनिजदासहै करहुंप्रनामताकेचरनकोंबारबारहो
 नरघुराजैजदुराजहीकोआसहै ४ दोहा जदुपतिचरनसरोजकोयाहिविधिमु
 हितमनाय अवचंदौसुकदेवपदवारवारसिरनाय १ कवित्त कृष्महिहृयो=
 तेजाकोव्यापीकृष्ममायानाहिकृष्महोकोप्रेमरसपानकोकरैयाहै कृष्मभाव
 नातिभिन्नजगतकोदेषैनाहिसांचोकृष्मलोलालोनीलालचीलषैयाहै कृपाकी
 कृष्मकोपुरानतत्वशेषकश्रीकृष्ममुनिनंदनआनंदकोदेवैयाहै कृष्मकोअ
 नन्यभक्तताकेवसौपदहंदसोईरघुराजकेकलेसकोहरैयाहै ५ इतिसिद्धि=
 श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीबांधवेशविश्वनाथसिंहासजसिद्धिश्रीमहारा=

धिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिरघुराज-
 सिंहकृतेआनंदाम्बुनिधौद्वादशस्कन्धेद्वादशस्तरंगः १२ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥
 सूतउवाच कवित् ॥ ब्रह्मावरुनइंद्ररुद्रअरुमरुतगनजाकीकरेअस्तुतिसुहि
 अपदगाइके अंगक्रमपदओउपनिषद्वेदनतेजाकोसदागावतमुनीसंग
 नलाइके वैठिकेयेकांनथानधारिजाकोजोगोजोमैसुरासुरजासुअंतपावैना
 बनाइके जादवसमाजसिंधदेवकीदुलारोतासुध्यावतचरनरघुराजसिना
 इके १ क्रमठसरूपजबधारिकैमुकुंदप्रभुधास्त्रिपीठिमंदरअमदनिधिही
 रमे मथतसुरासुरधराधरभ्रमनलाग्येसोयेनाथमानिषजुआयबोसरीरमे
 हरिमुषस्वासपौनपायकैप्रचंडतहांउरुनतरंगतुंगलागीतेहिनीरमे तो
 नैस्वासवेगवीचीअवलौनबंदहोतीसोईकरैरक्षारघुराजैभवभीरमे २ सूत
 उवाच दोहा ॥ अबपुरानसंख्यासुनहुविषैभागवतकेर औरभागवतदान
 विधिदानमहातिमढेर १ चौपाई दसहजारहैब्रह्मपुराना पंचपनसहसैपदु
 ममहाना १ तेइससहसैविष्णुपुराना सिवपुरानचौबिसपरमाना २ तारदस
 हसप्रचौसउचारा मार्कंडेयहुनवैहजारा ३ पंद्रहिसहसहिअगिनपुराना
 औरचारसैतासुप्रमाना ४ साढेचौदसहसप्रमाना शोनकजानुभविष्यपुराना
 ५ कहौब्रह्मवैवर्तपुराना सहसअठारहतासुप्रमाना ६ लिंगपुरानहुसहसइ
 ग्यारा चौबिससहसवराहउचारा ७ अस्कंदहुपुरानसुपरासी अहैयेकसैस
 हसइक्यासी ८ दसहजारचामनैपुराना सत्रहिसहसकूर्मकोमाना ९ सहस-
 चतुर्दसमत्स्यपुराना सहसअनसैगरुडप्रमाना १० अबब्रह्मांडपुरानविचा
 रो तेहिप्रमानद्वादसैहजारो ११ सबपुरानकोहैसुप्रसारा श्रीभागवतहजारअ
 ठारा १२ दोहा चारिलापअश्लोकहैअष्टादसहुपुरान सारभूतश्रीभागवतकृष्ण
 रूपमतिमान २ चौपाई प्रथमकालमहबुद्धिअगारा संसारहिडरप्योकरतारा
 १ तबहरिकरिकैरुपामहाई दैन्यायहभागवतमुनाई २ नाभिकमलवैद्योसु
 षचारी सुनिभागवतमिठीभयभारी ३ श्रीभागवतपुरानहिपाहौ आदिमध्यअरु-
 अंतहुमाहौ ४ अहैविज्ञानविरागबषाना हरिलीलारससुधाप्रधाना ५ श्रीभा
 गवतपुरानमहाई सुरनरमुनिसबकोसुषदाई ६ वेदऔरवेदांतनकेरो और
 रशास्त्रजेकियेनिवेरो ७ अहैभागवततिनकोसारा परब्रह्मकोरूपउदारा ८
 जौनवस्तुयामेमुनिराई सोनहिमोहिकहुपरैलपाई ९ सकलशास्त्रअरुसक
 लपुराना औरग्रंथजेछोटमहाना १० तिनकोमैदेव्यौबहुतोई अहैभागवतसरी
 सनकोई ११ याकसरिसनदूसरग्रंथा हैप्रत्यक्षयहहरिपुरपथा १२ यहिमैअ

स्थलहैनहिकोई मुक्तिप्रयोजनजहैनहिकोई १३ दोहा यहसतिआनंदअ
 बुनिधिश्रीभागवतपुरान यामेंजदुपतिछोडिकैदुतियनअहेबपान ३ चौपा
 ई ॥अबसुनुविधिभागवतदानको जोहैसबशास्त्रनप्रमानकी १ भाद्रमासकीपू
 रनमासी जबआवेअतिआनंदरासी २ तबसुबरनसिंहासनकरिकै तेहिभाग
 वतपुस्तकहिधरिकै ३ देयसुपात्रविप्रकहैजोई अचलवासलहहरिपुरसौ
 ई ४ देयजोश्रीभागवतपुराना यातेअधिकनहैकहुदाना ५ तबलौंसंतसमा
 जनमाहीं सिगरेऔरपुरानसुहाहीं ६ जबलौंअमीपयोदधिकाना परैनहींभा
 गवतपुराना ७ जबभागवतपस्योसुनिकानन नीकपुरानलगततबआनन
 ८ श्रीभागवतपुरानउदारा सकलवेदवेदाननसारा ९ श्रीभागवतसुधार
 सपाना करिकैसज्जनजौनअध्याना १० तासुऔरअथनमहप्रीती होतिनक
 वहुंजानुग्रहीती ११ सरितनमेंजसपावनिगंगा देवनमेंजसविष्णुअभंगा
 १२ हैवैष्मवमहजसत्रिपुरारी तैजिनमेजसअहेतमारो १३ ॥दोहा॥सिति
 केक्षेत्रनमेजथावाराणीसीबपान तैसहिसकलपुरानमेंश्रीभागवतप्रधां
 न ४ ॥कवित् ॥ श्रीमतपुरानयहभागवतनामजाको अहेसरवस्व धनसवै
 वैष्मवनको अमलअनूपमअदूषनअदूषप्रदअच्युतकेअग्निअंबुजातप्रे
 मवनको परमहंसरोतिभक्तिज्ञान औविज्ञानगायोविरतिअकामधर्महृदे
 पायोजनको सुनतपढतल्यौंविचारतसप्रोतिजौनबसतविकुंठसोकहैमेंकिप्रे
 नको १ नारायनपूर्वकथौविधिसौंश्रीभागवतब्रम्हाकथौंनारदसोसबसमु
 ग्यके नारदबषान्योफेरिव्याससौंनेवासजायव्यासजूपढायोसुकदेवैहर
 पायके सुकदेवगंगातदवरन्योपरिक्षितसौंजदुपतिरूपयहभागवतआयके
 सोईसुद्धविमलविसोककोकरनहारोबंदैरघुराजौजदुराजैसिरनायकै र दोहा जयति
 लोकसाक्षीअमलवासुदेवभगवान जौमुमुक्षुविधिसौंकथौश्रीभागवतपुरान ५ ब्र
 म्हरूपसुकदेवजयनमगुरुकृपानिधान जौनछोडायोभूपकोभवअहिग्रसितमहान
 द जनमजनमतवचरनमेंभक्तिहोयजदुनाथ करहुकृपाअलमोहिपरतुममेरेहौनाथ
 ७ जासुनामपावककरतकोटिपापवनद्वार पदप्रनामजेहिदुषदहततेहिप्रनामबहु
 वार ८ जासुनामपावककरतकोटिपापवनद्वार पदप्रनामजेहिदुषदहततेहिप्रनामब
 हुवार ९ जासुनामपावककरतकोटिपापवनद्वार पदप्रनामजेहिदुषदहततेहिप्रनाम
 बहुवार १० रामकृष्णगोविंदजयमाधवजयतिमुकुंदमधुसूदनदामोदरहुजय
 जयजदुकलचंद १० कृपासिंधुजगबंधुजयहरिगुरुजयतिमुकुंद जयजय
 पितुविश्वनाथप्रभुदायकमोहिअनंद ११ इतिसिद्धिश्रीमन्महाराजाधिरा

जश्रीवांशवेशविश्वनाथसिंहात्मजसिद्धिश्चोमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्री
राजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिरघुराजसिंहकृतेआनन्दाम्बु-
निधौद्वादशस्कन्धेत्रयोदशस्तरंगः १३॥ ४० ॥ ७ ॥ दोहा॥आनंदंअंबु
धिग्रंथकेअंतमंगलैहेत सहसनाममैकहतहौंछंदपदरीनेत १॥छंदपद
री॥जयविश्वविष्णुजयवषट्कार प्रभुभूतभव्यभवतहुउदार जयभूतकृत
हुजयभूतभूत जयभावजयतिभूतात्मनि १ जयजयतिभूतभावनपरस ज
यपूतात्मापरमात्मवेस जयमुक्तनकेगतिपरमनाथ जयअव्ययकृतदासनस
नाथ २ जयपुरुषसाक्षिसेत्रज्वार जयअक्षरजोगसरूपधौर जयजोगवि
दनकेहौनियंत वरधानपुरुषईस्वरअनंत ३ जयनारसिंघवपुश्रीनिधान
जयकेशवपुरुषोत्तमसुजान जयसर्वसर्वजयसिंवसुधान भूतादिद्वयवैनि
धिसुजान ४ जयसंभवभावनभर्तृसोय जयप्रभवप्रभोईस्वरहिजोय जय-
जयस्वयंभुजयसंभुईस आदित्यपुष्कराक्षहुसुदीप्त ५ जयजयतिमहास्वन
भुवनमाहि जयजयअनादिनिधेनहुसदाहि धाताविधातजयधातधेय जय
धातउत्तमहुअप्रमेय ६ जयहृषीकेशजयपद्मनाभ जयअमरप्रभोधनस्यान
आभ जयविश्वकर्मजयमनसुत्वष्ट जयजयथविष्टजयथविरडष्ट ७ जयध्रुव
अग्राक्षहुसरसिजाक्ष जयशाश्वतकृष्णहुलोहिताक्ष जयजयतिप्रतर्दनज
यप्रभूतजयत्रिककुबधामहुजसअकृत ८ जयकरनपातकिनकहंपवित्र
जयमंगलपरईसानमित्र जयप्रानदप्रानहुजेष्टश्रेष्ठ जयपरजापतिअतिक
मृतिनेष्ट ९ जयहिरनगर्भभूगर्भधारि जयमाधवमधुसूदनसुरारि जयईस्व
रजयविक्रमोराम जयधन्वीमेधावीअराम १० जयविक्रमजयक्रनकौसलेस
जयजयतिअनुत्तमद्वारिकेस जयदुराधर्षजयजयकृतज्ञ जयजयकृतिआ
तमवंतप्रज्ञ ११ जयजयसुरेसजयसरनसर्मे जयविश्वरेतधारकसुधर्म जय
जयतिप्रजाभवअहकृपाल जयजयसंवत्सरजयतिब्याल १२ जयप्रसेसबदर
सनप्रसिद्ध जयअजसरवेस्वरजयतिसिद्ध जयसिद्धिजयतिसर्वादिस्याम जय
अच्युतजयसबअंगललाम १३ जयजयतिदपाकपिअमेयात्म'जयसर्व-
जोगविनश्रितमहात्मजैवसुवसुमनससुसतिसमात्म जैसंमितसमजैअमोधा-
त्म १५ जैजयतिपुंडरीकाक्षदृष्ट जैजैवृषकर्माप्रबलपक्ष जयजयतिदृषाः
कृतिरुद्ररूप जयवहुसिरजैवअनूप १५ जैविस्वयोनिभुविश्रवससस्य
जैअमृतशाश्वतस्थानुनित्य जैवरारोहजादवप्रधान जयजयतिमहातपप्र
भुमहान १६ जयजयसर्वगसर्वदिविज्ञात जयविष्वक्सेनहुभानुभात॥

जैजैजिजवार्दनजप्रतिवेद जैजप्रतिवेदविदप्रदन्धषेद १० अथंगजयतिवेदांगायान जैजप्रति
 वेदविदकविविख्यात जैजप्रतिसकललोकनन्धध्यक्ष जैजप्रतिसकललोदेवनन्धध्यक्ष १२ जै
 धरमाध्यसहजैसुआत्म जैजप्रतिकृताकितचतुरन्धात्म जैचतुरवीरुजैचतुरदंत जैचारिवाहृधा
 जिस्सुसंत १६ जैजैभोजनभोक्ताल्लाम जैजैसहिस्मृजगादादिजाम जैअनवविजैजेतागो
 विद जैविस्वतोनिआनदकेद २० जैजप्रतिपुनर्वसुजैउपेद जैवामनजैप्रांमूवजैद जैजैअ
 मोचजैसुविमरूप जैऊर्जितअतिदइदुअनूप २० जैसंगहसर्गाधतात्मसोप जैनिपमन्यपि
 जमवक्षजोय जैवैद्यसदाजोगोअकाम वीरवृजैतिजेक्तस्मराम २२ जैमाधवजैमधुरमाकाग
 जैअतिद्विअहृआधारसंत जैमहाभाषजैमहात्साह जैजप्रतिमहावलन्ध्याह २३ जैमहा
 युधिजैमहावीर जैमहासक्तिजैमहाधीरुजै जैजप्रतिमहादुतिजगतवास जैअनिरदेश्यवपुश्री
 निवास २४ जैअमेआत्मइस्वरमहान जैमहाअदियकजतविद्यान जैमहेरष्वासजैमहीम
 न जैअनीवासधर लदलनिदत २५ जैसंतनिगतिअनिरुक्रमुऊ जैसुगनंदनंदगोविंदपुत्र
 जैजप्रतिगोविंदनपतिमुजान जैजैमरोचिदमनोमहान २६ जैहंसमुयनेहुद्विरनाम भुजगो
 तमसुतपदुपदुसनाम जैजप्रतिप्रजापतिजैअमच जैजप्रतिसर्वदसहिंसनु २० संधाताजै
 जसंधिमान जैपिरजैअजकननानिधान इरमधेनसास्तइविस्वतात्म जैसुरारिब्रुगुरुयम
 आत्म २० तपगुरुउत्तमजैजैधामसत्य जैसत्यपराक्रमरूपनित्य जैनिमिषजपतिअनमिष
 मुमालि जैवाचस्यतिवजकुंजसालि जैपुथिउदारअग्रनीजान जैजप्रतियामनीजैश्रीमान
 जपत्यायसमीरनजयनिधंतु जपसदससीधिविस्वात्मसंत ३० जपसहसअहजपसहसपाद
 जपआवरतनजप्रथमजाद जपनिवृत्तआत्मसंवृजमुजान जपसंयमदंनइअमलपान ३१
 जपजपअदसंवरतकपरेस जपचहिअनिलयरीधीरेस जपमुपसादजपप्रसन्नात्म जपवि
 स्वअजकजपसुऊआत्म ३२ जपविस्वभोजिविमुसतकरंत जपजपसतकृतजपसाधुसंत
 जपजनुनरापननराकार जपअसंधेमअतिसैउदार ३३ अग्रमेआत्मजपजपविसिध जै
 जैतिप्रियक्तनमुचिप्रतिष सिद्धार्थसिद्धसंकल्पनाम जपसिद्धिसिधिसाधनअग्राम ३४
 जैजैतिचधाहीवृषभविष्णु वृषयवविवोदरवधेइस्म जपवधमानजपजपविविक्त जपजपपु

जश्रीवांशवेशविश्वनाथसिंहात्मजसिद्धि श्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्री
राजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिरघुराजसिंहकृतेआनन्दाम्बु-
निधौद्वादशस्कन्धेत्रयोदशस्तरंगः १३॥ ४० ॥ ४ ॥ दोहा॥ आनन्दम्बु
धिग्रंथकेअंतमंगलैहेत सहसनाममैकहतहौंछंदपद्वरीनेत १॥ छंदपद
री॥ जयविश्वविष्णुजयवषट्कार प्रभुभूतभवभवतहुउदार जयभूतकृत
हुजयभूतभूत जयभावजयतिभूतात्मनि १ जयजयतिभूतभावनपरेस ज
यपूतात्मापरमात्मवेस जयमुक्तनकेगतिपरमनाथ जयअव्ययकृतज्ञानस
नाथ २ जयपुरुषसाक्षिक्षेत्रज्ञवार जयअक्षरजोगसरूपवीर जयजोगवि
दनकेहौनियंत परधानपुरुषईस्वरअनंत ३ जयनारसिंघवपुश्रीनिधान
जयकेशवंपुरुषोत्तमसुजान जयसर्वसर्वजयसिंवसुधान भूतादिहुअपैनि
धिसुजान ४ जयसंभवभावनभर्तसोय जयप्रभवप्रभोईस्वरहिजोय जय-
जयस्वयंभुजयसंभुईस आदित्यपुष्कराक्षहुसुदीप्त ५ जयजयतिमहास्वन
भुवनमाहि जयजयअनादिनिधनहुसदाहि धाताविधातजयधातधेय जय
धातउत्तमहुअप्रमेय ६ जयहृषीकेशजयपद्मनाभ जयअमरप्रभोधनस्वाम
आभ जयविश्वकर्मेजयमनसुत्वष्ट जयजयथविष्टजयथविरट्ट ७ जयध्रुव
अग्राक्षहुसरसिजाक्ष जयशाश्वतरुष्णहुलोहिताक्ष जयजयतिप्रतदंज
यप्रभूतजयत्रिककुवधामहुजसंअकृत ८ जयकरनपातकिनकहंपवित्र
जयमंगलपरदेसानमित्र जयप्रानदप्रानहुजेष्टुश्रेष्ठ जयपरजापतिअतिकु
मतिनेष्ट ९ जयहिरनगर्भभृगुर्भधारि जयसाधवमधुसदनसुरारि जयईस्व
रजयविक्रमीराम जयधन्वीमधावीअराम १० जयविक्रमजयक्रमकौसलेस
जयजयतिअनुत्तमद्वारिकेस जयदुराधर्षजयजयकृतज्ञ जयजयकृतिआ
तमवंतप्रज्ञ ११ जयजयसुरेसजयसरनसर्मे जयविश्वरतधारकसुधर्मे जय
जयतिप्रजाभवअहकृपाल जयजयसंवत्सरजयतिब्याल १२ जयपत्नेसबदर
सनप्रसिद्ध जयअजसरवेस्वरजयतिसिद्ध जयसिद्धिजयतिसर्वाहिस्याम जय
अच्युतजयसवअंगललाम १३ जयजयतिदषाकपिअमेयात्म जयसर्व-
जोगविनिश्रितमहात्मजैवसुवसुमनससुसतिसमात्म जैसंमितसमजैअमोचा-
त्म १४ जैजयतिपुंडरीकाक्षदृक्ष जैजैवपकमौप्रबलपक्ष जयजयतिदषा-
कृतिरुद्ररूप जयबहुसिरजैवअनूप १५ जैविस्वयोनिभुविश्रवससप्त
जैअमृतशाश्वतस्थानुनित्य जैवरारोहजादवप्रधान जयजयतिमहातपत्र
भुमहान १६ जयजयसर्वैगसर्वैदिविज्ञात जयविष्वक्सेनहुभानुभात॥

जैत्रेतिजन्तर्दनजप्रतिवेद जैत्रपतिवेदविदप्रदश्रधेद १७ अयंजयतिवेदांगर्यात जैत्रयति
 वेदविदकविविद्यात जैत्रपतिहकलसोकनश्रधयस जैत्रपतिहकलसोदेवनश्रधयस १८ जै
 परमाध्यहृजैसुश्रात्म जैत्रपतिहकलताक्रितचतुरश्रात्म जैत्रचतुरयोद्वेजेचतुरदंत जैचारिवाहृधा
 जिस्मसंत १९ जैत्रैमोक्तनभोक्ताललाम जैत्रैसहिस्मजगदादिजाम जैत्र्यनवविजैतागो
 विद जैविस्वतोनिश्रातदकेद २० जैत्रपतिपुनर्वसुजैउयेद जैवामनजैघ्रांसुत्रेद जैत्रैश्र
 मोचैत्रमुचिसरूप जैऊर्जितश्रतिदृद्रुश्रनृप २१ जैसंग्रहसर्गाधतात्मसोप जैनिपमश्रपति
 जमेवज्ञोप जैवेद्यसराजोगोश्रकाम वीरवृजैतिजैकस्मराम २२ जैमाधवजैमपुरमाकांत
 जैश्रतिद्विश्रदश्राधारसंत जैमहाभाषजैमहोत्साह जैत्रपतिमहाबलश्रथाह २३ जैमहा
 युधिजैमहावीर जैमहासक्तिजैमहाधीरजै जैत्रपतिमहादुतिजगतवास जैश्रनिरदेश्यवयुश्र
 निवास २४ जैश्रमेश्रात्मश्रस्वरमहान जैमहाश्रदिद्यकजतविश्रान जैमहेरश्रासजैमशीम
 न जैश्रीनिवासधर लदलनिदंत २५ जैसेननिगतिश्रनिरुद्धमुद्ध जैसुगनंदनंदगोविंदवुद्ध
 जैत्रयतिगोविंदनपतिसुजान जैत्रैमरीचिदमनोमहान २६ जैहंसमुपनैहृहिरननाम भुजगो
 तमसुतपुत्रपुत्रमनाम जैत्रयतिप्रजापतिजैश्रमत्त जैत्रयति सर्वदशसिंहसु २७ संधाताजै
 जैसंधिमान जैश्रिजैश्रजकननानिधान इरमथेनसास्तदुविस्वतात्म जैसुगरिब्रह्मरूपरु
 श्रात्म २८ जयगुरुउत्तमजैत्रैधामसत्य जैसत्यपराक्रमरूपनित्य जैनिमिषजयतिश्रनमिष
 सुमति जैवाचस्यतिवृजकुंजसालि जैयुधिउदारश्रग्रनीजान जैत्रपतिश्रामनीजैश्रीमान
 जयत्यायसमारनजयनिधेनु जयसदसकीषविस्वात्मसंत २९ जयसहसश्रहजयसहसपाद
 जयश्रावरतनजयधृतमजाद जयनिवृतश्रात्मसेवृजसुजान जयसेयमर्दनदुश्रमलपान ३०
 जयजयश्रहसंवरतकपेरस जयचन्द्रिश्रनिलपरनीधेरस जयमुषसादजयप्रसन्नात्म जयवि
 स्वश्रजकजयसुद्धश्रात्म ३१ जयविस्वभोजिविमुसतकरंत जयजयसतकृतजयसाधुसंत
 जयजनुनरापननराकार जयश्रसेष्यश्रतिसेउदार ३२ अश्रमेश्रात्मजयजयविशिष्य जै
 जैनिश्रियक्तनसुचिप्रतिष्य सिद्धार्थसिद्धसंकल्पनाम जयसिद्धिदसिधिसाधनश्रराम ३३
 जैत्रैतिचयाहीचषभविस्म वृषधर्वविषोदरवर्धस्सु जयवर्धमानजयजयविश्रिक्त जयजयपु

Handwritten text in a medieval script, likely a Latin manuscript. The text is arranged in approximately 30 horizontal lines, filling most of the page. The script is dense and characteristic of Gothic or similar medieval bookhands. The text is written in black ink on a light-colored parchment or paper. There are some faint markings and what appears to be a small initial or mark at the top left corner. The overall appearance is that of an old, well-preserved manuscript page.

१ रुषधान जैधानदप्रनमदुप्रप्रधान जैदिरनगभमवदुसआन जैवापुअधीतजरिउसुआन
 २ जयनपतिमदसिनजपतिकाल जैपरमेष्टीयारगृहकथाल जैउग्रजपतिशिवतसोर जैरुजैदि
 ३ कामवेस ५५ जैविस्वदासिनदुजगअधार जैविस्वतारुजेनेंदकुमार जैआवरधानहेजेमान जैवे
 ४ जैजेमान ५६ जैजेतिअथजैजेअनथ जैमराकोसजैसमथ जैजपतिमहाधुनमहाभाग जै
 ५ निरविन्दरजगतोग ५७ जैजैयवियमुवधमजय जैजपतिमहाधुनमहाभाग जैजैवअचिनु
 ६ वेनमि जैअमदुजपतिजैआमेषि ५८ जैजपतिममोहनजयदजि जैरुतनेसवदुजेमहाजि जैस
 ७ तनकगतिसर्वदासि जैनिर्वितात्मसरवजदसि ५९ जैजैसुवत्यउन्नमरुपान जैसुमुयजपतिरथ
 ८ ममान जैजैसुवायेजसुवदभूरि जैसुददमनोहरमुधविपूरि ६० जैजेजितकाधुदवारवाह जैजपति
 ९ विरानदुष्टदाह जैस्वायनस्ववसदुजपतिआधि जैजैअनेकआतमप्रताधि ६१ जैजैअनेकक
 १० भितिकारं जैवात्सरवत्सलनाथसंत जैवासिजपतिजेरलगभे जैजपतिधनेस्वरन्दअम ६२ जै
 ११ यमरातपधेदिकरंत जैधरमीपालकसदासंत जैसदसतथाअनरअयात जैसदआसुजैजेवि
 १२ धात ६३ जैरुतलसनदुगभासिनेमि सन्वस्थसिंहजेकरनेमि जैभूतमहेस्वरआदिदेव देव
 १३ सदेवभूतमहादेव जैगुरुउतरगोयतिललाम जैगोप्राधानगम्पदुअराम जैजपतिपुरातनप्र
 १४ मुअकाम जैदेहभूतभुतभोक्तस्थाम जैभूरिदसिनदुजैकर्मद जैसोषमअमजयजैमहोद जप्र
 १५ सोमजपतिपरजितवृजस परमत्तमजैजेविनमेवेस ६६ जैसत्यसंधराहाहवीर जैसान्तप
 १६ जैजेजीवधीर जैजेविनइतसाहीमुकुंद जैअमितयिक्रमदुवदनवंद ६७ जैजेअमोनिधि
 १७ अनेतात्म जैजपतिमहोदधिसैमहात्म जैजैअन्वकअजमहाअह जैजेस्वभावसुचिज
 १८ सअगह ६८ जैजपतिप्रमोदनजितामित्र आनेदनदनहुनेदमित्र जैजपतित्रियिक्रमस
 १९ त्पथम जैकपिलाघाजमहर्षिसुर्म ६९ जैजपतिमेदनाकैतकृतग्य जैत्रियदविदसअ
 २० यतप्रग्य जैजेकतांतकृतमहाअंग जैमहावरदागोविदअंग ७० जैकनकअंगदीजेसु
 २१ यन जैग्रयगभीरुगहनचैन जैगभ्रचक्रअरुगदाधारि जैवधस्वांगअजितदशरारि ७१
 २२ सकषनजैदिठकसनाथ जैवरुनवाउतनदअच्युताथ जैवत्तजपतिजैयुक्कराक्ष जैमहेम
 २३ नहुमगवानस्वान ७२ जैजेभगवनेदीकपाल जैवनमातीहलधरविशाल आदित्यज्यो

तिश्चादित्यवेत्त जैनेसहिस्तुगतिस्तन्यमेस ७३ जैयेपरसजैस्वधन्य जैद्विनपददुहाहनश्च
कन्व जैजैतिदिविसप्रसमवदर्म जैवाचस्पतिजैव्यासहर्म ७४ जैजैतिश्चनोनिजैत्रिसाम
जैजैसामगनिर्वानसाम जैभेषजमिधजसन्यासकारि जैसमजैसांतदुनिर्विकारि ७५ जैनि
घासांतिदुसुभगश्चंग जैजपतिपरापनजसश्चभंग जैसांतिदुषष्टाकुमुदकांत जैकुवतोसै
गोहितसुसांत ७६ जैगोपतिगोसावधमश्चस्र जैविषयिष्यश्चनवतीप्रतिज्ञ जैनिघ्रितात्मसं
धेपथेम जैजपतिथेसकतसिवसुनेम ७७ जैश्रीवहसश्रीवासश्रीद श्रीमंतश्रेष्ठश्रीपतिप्र
साद जैश्रीनिवासजैजपतिश्रीस जैश्रीविभावनदुश्रीनिधीस ७८ जैश्रीकरश्रीधरजपतिश्रे
ष्ठ जैश्रेष्ठप्रमानविरचिधेय जैलोकत्रश्चाश्रेखस्रस्वंग जैसतानेदनेदीश्चभंग ७९ जैजैति
गनेस्वरविजितश्चात्म जैविधेश्चात्मजैपरात्म जैजयतिथिन्संसंसेउदीर्ण जैजैसतिकीर्
तियलश्चज्ञान ८० जैसर्वत्रचज्ञैजैश्चनीस जैसास्वतथिरभूसेमहीस जैभूषनभूतिविशो
कराम जैजपतिशोकनासनश्चकाम ८१ जैश्चचितश्चरिष्यमाननाथ जैकुम्भविसुद्धात्म
सुगाय जैजपतिविशोथनसुखवृद्ध अनिनुद्धजपतिनितदुषकृच्छ ८२ जैप्रतिरथप्रयु
म्नवीर जैश्चमितविक्रमहसमरपीर जैकालनेमिदानवसचार जैसौरिसरदेवकिकुमार
८३ जैसूरजनेस्वरत्रिलोकात्म जैत्रिलोकसकेसवसुश्चात्म जैकोसिविनासनद्वीदपाल
जैकामदेवजैकामपाल ८४ जैजपतिक्ततागमकामिकांत जैश्चनिरदेसवपुदांतसांत
जैविष्णुवीरजैजैश्चनंत जैजपतिथनजैसोपकंत ८५ प्रद्वाराप्रयुद्धकतवृद्धवृद्ध जैवृद्ध
विवर्धनपारवृद्ध जैजपतिवृद्धाविदवृद्धिविस्तु जैजैवाह्ननवृद्धगपजिस्त ८६ जैनेवाह्न
नप्रियपुर्जधर्म जैजपतिमहाक्रममहाकर्म जैजपतिमहोरगमहानेज जैजपतिमहाक
तुसर्पसंज ८७ जैमहाजत्वजैमहाजप्य जैमहाहविषयैप्रमुक्ततप्य जपजपस्तम्भप्रस
वमिपार जपजपस्तोत्रजपस्तुतिउदार ८८ जपजपस्तोतारनप्रिसहपूर्त जैपूरैताकिप्रह
रुचर्त जैपुस्तकीर्तिजपपुन्यपूर जैजपश्चनामपुदुष्टदूर ८९ जपजपतिमतोजवतीर्थ
कारि वसुरेतवसुपद्रेजैपुरारि जैपुष्पुद्रेजैवासुदेव जपवसुजपवसुमनहविषदेव ९०
जपसक्तुनिसतक्तुसर्वजामि जपसन्नाजपसदभूतिस्वामि जपसन्त्यापनदुस्समेनजैजै

जदनायककंजनेन ६१ जयजयप्रतिमुजामुनिसंनिवास जयवासुदेवजयभूतवासु सुरवासुनिल
 जयजयअनतरूप दरयजुजयप्रतिदरयदअनूप ६२ जयजयअदिप्रदरधरउदर जयजयअप
 गजितजयअधु जयविस्वमूर्तिजयमहामूर्ति जयशीघ्रमूर्तिजयजयअमूर्ति ६३ जयमूर्ति
 अनेकहजयअव्याक्त जयसतमूर्तिहुसतवदनयक्त जयभेकअनेकहमोदधाम जयस-
 जयवःजयकःसुनाम ६४ जयकिजयजयजयतनपरेस जयजयप्रतिअनूतमपदरेस ज
 मलोकवधुजयलोकनाथ जयजयमाधवजयजयगंजाय ६५ जयजयप्रतिभक्तवत्सलगाथात
 जयसुवरनयनहेमोगललाभ जयचेदनागरीजययरांग जयजयप्रतिधीरहाविषमसांग ज
 प्रसन्नयत्नासीअचलथान जयजयप्रतिअमानीचलमदान ६७ जयमानदयान्महुलोकस
 मि जयजयत्रिलोकधकअमितनामि जयजयसुमेधमेधनहृदयस जयसत्यमेधजयजयप्रद
 म् ६८ जयजयप्रतिधाराधाराधार जयनेत्रोच्युदातिधरउदार जयसर्वसखभतमहल
 लाम जयप्रगहनिग्रहअग्रनाम जयजयप्रतिगारायजेनेकअंग जयचतुरमूर्तिसतकमलभे
 ग जयचतुरयाहजयचतुरअह जयचतुरवतीप्रिससेतजह १०० जयचतुरआत्मजयचतुर
 भाउ जयसदासरलकोमलसुभाउ जेचतुरयेदविदयेकपाद जयसमावर्तजयवृद्धावाद १
 जयनिवृत्तात्मदुरजेदुरेत जेदुरतिकमदुलेभअनेत जेदुरगअदुरगहुदुरावास जयदुरारिबु
 दुषदीर्घनाम १०२ जेजैसुभांगजेजैसुतेत जयजयप्रतिलोकसारंगसेत जयजयप्रतिजेतुवर्धनसु
 धम जयसंस्कृतजयमहाकर्म १०३ जयजयप्रकृतकर्मकतागमेस जयउदभवसेदरसेदरेस ज
 यसुंदसुलोचनरत्ननाम जेअर्कवाजसनयग्रनाम १०४ जयजयप्रश्रीगीजयजयजयनेत जयसर्व
 ग्यातविर्जअनेत जयसुवरनविंदुअतोभ्यस्याम जयसर्ववाच्यप्रतिफलिललाम १०५ जय
 जयप्रतिमहाहृदमहागत जयमहाभूतसवजगतभने जयजयप्रतिमहानिधिकुमुदकुंद जेकुंद
 रपाजयहृमुकुंद १०६ जयसावनअनलहुअमृतआसि जयअमृतरूपआनेदरासि सर्व
 तसर्वमुषसुलभदास सुवतहृसिद्धन्ययोधवास १०७ रिप्रजितरिपुतापनेजेअमर्द अस्व
 स्यउदुवरजयअनेद वानरअंधुसदनसुजान जयसप्रजिद्धसहसार्चिमान १०८ सप्रैधस
 सवाहनअमूर्ति जयअनवअचिंत्यहकामप्रति जयसयकितमयनामनसकंद जयअनव

हतहृत्किंमथूनर्द १० जयगुणमृतिनिर्गुणैर्भक्तो जयस्थतस्वथूनजपस्वास्थसोन जपश
 गवेसवर्धनद्विस जयभारभृतहुकथिसहुसंस ११ जपज्ञोतिजपनिजपज्ञोतिरस जयस
 र्वकामप्रदपतिश्चनीस जपश्राद्धमथमनहुतपतिष्णम जपजपमुपनेचुकुत्तलताम १११
 जपजयपतिवायुवाहनश्रुद जपजपतिघनर्धरधनुर्वद जपदरेमेताश्चदमनाथ जपश्व
 सहृदुश्चपदानिताथ ११२ जपजपतिश्चतनिप्रमहुयमेस जपसत्ववानसाविकरसेस जपस
 त्यधर्मपारापनाज जपश्रुभिप्राससत्यहुश्चवार्ज ११३ जपजपप्रियाहेजैश्चरहस्वामि जप
 जपतिनाथप्रियकृतश्चकामि जपजपतिविद्वापसगतिमुज्ञान जपश्रीतिवर्धनहुसुमुमहन
 ११४ जपज्ञोतिमुहृदिविभुर्जनाथ जपहुतभुक्तविमुसुकरमनाथ जपजपतिविरोचनजप
 सवित्र जपरविलोचनलीलाविचित्र ११५ जपजपश्चनेतहुतभोजिभोग जपसुषरनेकरहुश्च
 मलजोग जपजपश्चग्रजजपश्चनिर्विन्म जपसदानिधिनहिपदिस्थिन् ११६ जपश्चद्रुतलो
 कनश्चापियात जपजपतिसनातनतममुज्ञान जपजपसनातजपकापिलजोगि श्रुमेक
 पिस्वान्निदस्वानीभोगि ११७ जपज्ञप्रतिस्वामि कृतजैश्चथौद जपस्वस्तिरहसिबहुजपश्च
 रोद जपचक्रोजपकुंलीनाथ जपजपतिविक्रमीश्चभेदाय १८ जपसदातिगजपज्ञादेवद
 जपउर्जितसासनराजवेद जपजपतिसद्वसहसिसिरस्वामि जपजपतिसर्वरीकरमुनामि १९
 जपजपश्चक्रपेसलहुदह जपजपश्चमेनांवरुमैप्रत्यत जपरतिनविदुतमक्रपाल जपवी
 तमपहुजदुवेसलाल १२० जपपुम्यश्वनकीर्तनरसाल जपउत्तारनरबुवेसलाल जपहुःक
 निवृजपपुन्यसाल दुःस्वप्नविनासनजपसुलीत १२१ जीवनरतनवीरवृसेत जपजपतिप
 रजवास्थितश्चनेन जैनेश्चनेतश्चोविजितमन्नु जपजपतिभषापहृषवलपन्नु १२२ जपज
 सवतरशंगीरश्चात्म जपविदिसम्वासहुदिसप्रनात्म जैनेश्चनादिभुर्भुवलताम जैने
 सुवीरलक्ष्मीश्चकाम १२३ जपत्रुविर्गदजपजननरस जपजनजन्मादिमुविसेवीस
 जपभीमपराक्रमभीमकर्म आचारनिलेधानामुधर्म १२४ जपजपतिप्रजागर्भुष्णहा
 स जपउर्ध्वगर्भुष्णलक्ष्मीनिवास जपजपतिसतपयावारुणान जपज्ञातरघनवहुपन
 प्रमान १२५ जपज्ञाननिलजपज्ञानधने जपजपतिप्रानजीवनसुमते जपतनुतनुवि

नजप्रसकात्म जप्रजन्महरत्तजरागतिगात्म १२६ जप्रसूरभुवहस्वस्तरुस्तार जप्रसथि
 तामहउदार जप्रजप्रजप्रपतिजन्मरुप जप्रयागजयवाहनचन्द्रप १२७ जप्रजप्रतिजप्र
 मजजप्रकारि जप्रजप्रयीजप्रमृजोपुरारि जप्रजप्रतिजप्रसाधनपरेस जप्रजप्रप्रच्यंतकत
 जैरेमेस १२८ जप्रजप्रगुप्तचन्द्रान्नादचन्द्र स्वयजातच्यत्प्रजोनिहुयसन् वेधानसाम
 गापनगोविंद जप्रजप्रश्रेषादेवकीनेद १२९ जप्रजप्रतियापनासनछितीस जप्रजप्रतिसे
 षधारीमहीस जप्रजप्रवकीनेदकीनाथ जप्रजप्रकोरंसारंगहाय १३० जप्रजप्रतिगदाध
 रमाजावि जप्रजप्रतिच्योभ्याथागथानि जप्रसर्वषहरनायुधउदार रघुजरीनकेजप्रच
 धार १३१ रोहा मद्रसनासमप्रहकल्लोतकहितच्यौरमिलाय छंदभगतद्विहोप्रजेहिसोनुय
 लिहेहलगप्र बोः जप्रज्जुनदनदीनदपाला दासनकरसकसवकाला तुससमानकोउच्य
 पमउधारी तुम्हेलेवेधामुरतिहारी २ अहेभागवतसहस्रचारा सत्यसत्यप्रभुरूपनुदा
 रा जानिरीनकरिक्रपांमहर्षि मेरुहियेवेदिजदुर्ग ४ रव्योसुगमभावाकरयथा आनंदच्यु
 यिनामकमुंभा ५ प्रामेनदिकछमोरिसपती हेसवजदुपतिकीकरती ६ जानदुमेनछेद
 कीवाली काव्यसास्त्रमेमतिनविशाली ७ अहेसक्तिनदिकछुरचनकी नदिसहस्रकछु
 दनववनकी ८ मोतिहिसकहेनहिदजो सवपायिनप्रधानकरिपुत्रो ९ अतिसेदोच
 लविनवारा होतनधर्मदिकरनविचारो १० मोतेअधिकनकोउकलिकामी प्रतुनकवहुं
 होनवदनामी ११ प्रभुकोसुरतिहोनदियनाही यरोरहोजगजगनालहिमाही दोहा अथ
 मच्यत्सालहुआलसीकरहुअनुचिनेकर्म चलतिमोरमति सर्वदाकरिवेहेतच्युधर्म बोधार्
 कहलमिअपनेच्येगनगाऊ जोगाऊनोपारनयाऊ १ अहेहृयतिनलाननेहीना रिन
 दपालजानिअनिरीना २ मेरुहियेवेदिजदुर्ग आनंदच्युधिदिप्रोवनाई ३ प्रामेरेसह
 रकोर तिनकेनामकहोमदमोई ४ दत्तिनजादवाहिकेवासी अतिसुखीलसुंदरमतिग
 ५ जिनकोनामअनेताचारी तिनकेपुत्रअसिवाचारी ६ रंगाचारप्रद्वैहेतिनेक सीलसुभ
 उच्यनूपमजिनके ७ व्याप्रवेदानव्याकरनआदिक सकलसास्त्रग्रन्थानामरजादिक ८
 नतिवेदावतारपरकाला तिनकेसिष्यसुपुत्रिविवाला ९ करिदाधारीभायगुधारे भरे

सहायक आग्रह मोर १० मोहनाजिके सिध्यमहाना रामचंद्रया दर्जसुजाना ११ तामुसिष्य
श्रीश्ववधनेवासा नामजासुरमानुजदासा १२ दोहा रतनसिवासनके विमलसोमहंतप
रवीन रामपुनश्चरुभागवतमोदियणपजोदीन चौः वेदीतादिहाखके ग्याता सीतनुभा
उपभाउविष्याता १ नेऊकपाकरिभपेसहायक मोकोश्रुतिश्रानंदके रापक विदारा
मनामजिनकेरो सकलप्रधानप्रधाननिवेशे ३ छकुरामपत्रभोजिनको रामनाथनंदन
भोजिनको रामभक्ति सुभवेद्विउदारा करतसकलरसकाअश्रपारा ५ मेरेपितुकोतीनो
मंची विसमानदेधर्मनिजंत्री ६ हेताकोनंदनहनुमाना सोईलियोपहंगुयमहाना ७
संवतवोनससैसुषणवन सालसातकोपरमसुहावन ८ कातिकमासअरंभदि
कीनो श्रानंदश्रुयुधुंगुयप्रवीनो ९ रवतवीजिगोवर्षहिचारी कियोकपाकरिपार
मुरारी १० वोनरससैगपारहकोसाला प्रसमासगुरुवारविसाला ११ कसपहद
समीसुषदार्ई धनकीजवसेकातिहेश्रुई श्रानंदश्रुवसुषनिधिहिसुभुंगुया जोसै
तनसंततसनयेथा १३ तवपहपयसमापतमप्रऊ ममवांछितपूरनक्षेगप्रऊ १४
दोहा सत्यसत्यमेकरतहोदोऊहाथउछप्र मेरीनहिकरतनिकशुसवकीहीनदराप
चौ४ भयोसमाप्रगुंथयउभागा येठेसुमथललथिमनवागा १ जमहरीगुरुमुकुंदपद
केज निजदासनकेभवधुमभंज २ जिनकेसुमिरनाकेपेसदाही रहतकलेसलेसता
ननाही ३ सोईभवसागरकोहैपोत जमअज्ञानकोमानउदोत ४ किंकरकुमुदकला
निधिसोई भवसासीकाटनअसितोई ५ अघनगहनकीदहनकराला दासमराल
नअमीरसताला ६ तयिततापत्रप्रजीवनकाही प्रेमपयोनिधिसोईसदाही ७ जन
मनमधुपसुषदश्रुविंदा भवरुजहरनअमीकरकंद ८ नदपतिपुकोकरनपयाना
हरिदासनकोसोईसुधाना ९ स्वानिबुंदचातिकदासनके कल्पवृत्तप्रजवनआस
नके १० अहेगाहणीकालआलके हेसुरसरिकलमलकरालके ११ पथीपतितनसी
तलथासा कुमुतितिमिरकेदीपनिकाया १२ दोहा तेईशरुदरिवरनकोपापप्रचंडपता
प रौगुंथरवराजप्रहसुनतमिवतभवताप चौपाई १७

हाथजोरिधरिमाथा १ जिनकेचरननरहीसदाही महीमहीयमुकुटमनिष्ठाही २ कविको
 वेदकलयमजोरि सज्जनसरसिजसवितासोरि ३ धरनीमेधुवधर्मअधारा नीतिनिधुनय
 मज्जउदारा ४ ज्ञानविज्ञानवारिनिधिभाचो रघुपतिचरनकमलरतिराचो ५ दीननदारी
 वनकोयाचक विरचकउक्तिजुक्तिसरकनाचक ६ ईससरिसयालकपविवाह अधर
 रदनदेवधुनिधारा ७ सुहृदकुसुदगनससिसुषष्ठावन सरितद्वैतमतेसेसमुहावन
 रघुपतिरसरतननकोआकर जनअज्ञानतमहरनदिवाकर ८ सुभगुनजलचरजल
 नेधिभागे दाननतरुकाननसुषकारे ९ सरपरुषगिरिमध्यसुमेरा सीलविहंगकोथा
 नवसेरा ११ कीर्तिचंद्रिकाचारुवेदमा इतीविधातकरनभदमा १२ दोहा एकमुहैयैकि
 मिकहिसकोपितुविमुनाथप्रभाउ जासुकपानेमोहसमरच्योग्नेधभरिवाउ बोयारि सुह
 अमुहमयोजोहोरि सुमतिमुधारिस्निहेहुसवकोरि १ मैभागवतअर्थसवलीन्ही तेहि
 अनगनभायाकविहीन्ही २ हरिवंशहृअरुभारतआही औररघुवहुपगनमरजाही
 ३ गगसेविताआदिककेरी कथारुचीजोमजिमरी ४ कहकहृतेहि सनवधुविवाही
 मैलिधिदिशोसुमतिमनदारी ५ कृष्णचरितअतिसुषदविवाही सुनेहुसुमतिपहविन
 पदमारी ६ मैअतिकरि कै उरहिठिठारि जोकछुवन्योसोदिशोवनारि ७ येअसमनमे
 अहेभगेस हरिचरुसगुनिकोउकरीनगेस ८ सज्जनप्रीतिसहितपदमोरि आनेदअ
 युधिगोथहिजोरि ९ पठेसुनेजोप्रीतिसमेत् मगवतदाससमाजसमेत् १० तिनकोव
 हृहेमारप्रनामा मोपरकृपाकरहिमतिधामा ११ देहिहरिहृिपहविनेसुनारि रघुराज
 हिलीजेअधनारि १२ दोहा जपररघुपतिजइयतिनमतिरचुनेदनजदराज मोमनअध
 नेवसकरहुविनेकरतरघुराज इतिश्रीमन्महाराजाधिराजवांधवसश्रीविस्वनाथसिंहा
 लजश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपायाजाधिकारि
 श्रीरघुराजसिंहकृतआनेदासुनिधिसमाप्तमितीपूसवदि १२ का सं- १६ ४२ केरामराम